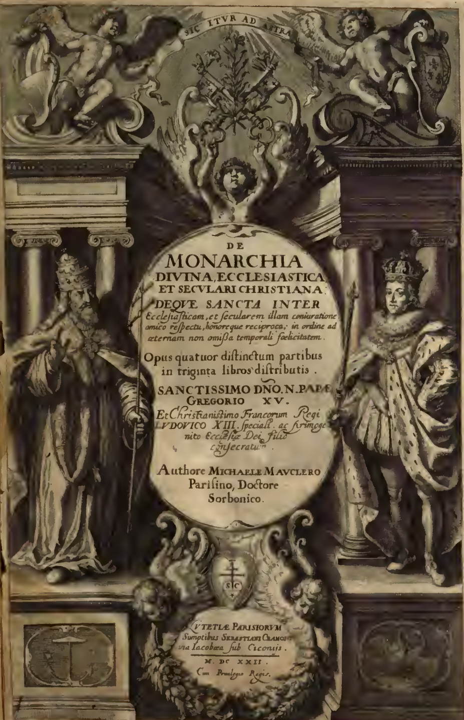

Digitized by Google

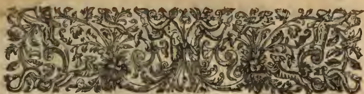

REGIA BIBLIOTECA DELL' UNIVERSITÀ DI TORINO
L.V.47.

DE MONARCHIA.

Colleg. Lugd. Soc. IESV catalogo Inscriptus 1623.
II Trinit

BIBLIOTECA
DI TORINO

BEATISSIMO AC SANCTISS.
PATRI AC DOMINO NOSTRO

GREGORIO XV. PONTIFICI MAX.

PAX, HONOR, ET ÆTERNA FELICITAS.

DE perenni, atque temporali, spirituali, & seculari Christiana monarchijs, deque sacro inter ambas illas, spiritualem, & secularem honoris mutui, Christianæque fœdere charitatis, catholica sinceritate tractaturus, ad te, Beatissime Pater, magnis non corporis gressibus, sed humiliati, deuotique cordis affectibus accurro. Vt à te, tanquam [a] à *Vicario Christi*, [b] *œcumenico vniuersalis Ecclesiæ Patriarcha*; [c] *Sacerdotum, prælatorumque Christianorum principe*, [d] *sedis apostolicæ præsule*, [e] *primatum in episcopatu fidei obtinente*, [f] *et in communi episcoporum specula pastorali, celsius consecuto fastigium*, benedictionem apostolicam misericorditer assequar. Per quam meum illud opus sanctificetur: [g] *vt* in eo *benedicat anima mea Domino, et omnia, quæ intra me sunt nomini sancto eius.* Arduum opus, & difficile, meis longè viribus impar aggressus sum: sed miseratio diuina, gratiaque nostri Saluatoris illas, vt in huius editione operis confortatus vtcumque progrederer, prodiremque tenus, instaurauere. Opus ex rerum maximarum vbertate mirabiliter efflorescens, in omnibus egregium, nisi mei tenuitas, & imbecillitas ingenij, simulque stylus elumbis sine venustate illius præ-

Pro opere completo apostolicam benedictionem petit author.

[a] S. Bernard. l. 2. de considerat. Concil. Lugdunense sub Greg. 10. cap. Vbi periculum §. Cæterum de electione in sexto.
[b] Concil. Calced. act 3.
[c] S. Cypr. lib. 3 ep 11 Optat Milen. lib. 2.
[d] D. Aug. in 6.
[e] Marcianus Imp. ep. ad S. Leonem.
[f] S. Aug. lib. 1. c. 1. ad Bonifacium Papam
[g] Psal. 102. v. 1.

ſtantiam valde deprimerent. Sed tua, Beatiſſime Pater, quam cum ſumma humilitate, parique deuotione vehementer efflagito, benedictiò, omnium infirmitatum mearum multitudinem non fictæ velamento charitatis operiet: & tibi religiosè conſecrati operis oblatio benignè à veſtra ſanctitate ſuſcepta, vires, virtutemque dabit: vt tutò, ac meritoriè retenta boni fa-

Quid agatur in hoc opere. ma nominis per manus, oraque iuſtorum volitare poſſit. In quo totius Chriſtianæ cauſa religionis agitur, ſalus fidelium temporalis, & æterna protegenda ſuſcipitur. Dum ſancta, & ſpiritualis maieſtatis veſtræ, Chriſtianaque ſecularis catholicorum principum monarchiæ à Chriſto Domino in eccleſia ſua diuinitus erectæ, feliciterque ſanctificatæ, contra omnes infideles, atheos, hæreticos, ſchiſmaticos, cæteroſque Chriſtianę ſocietati pernicioſiſſimos, religioſa fortitudine defenduntur. Quos ſæpe Monarchomachos appello

[a] Ad Philippenſes c. 3. v. 18. 19.

(nunc autem & flens dico) [a] *inimicos crucis Chriſti: quorum finis interitus: quorum Deus venter eſt, et gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.* Diuinæ pręterea pacis omnium cauſæ bonorum abundantia veraciter, atque ſecurè firmatur; cum in eo viæ pandantur apertę, rationeſque potentes diſquiſitæ monſtrenrur; per quas ambæ illæ Chriſti Domini monarchię, ſpiritualis, & ſecularis, pontificia, & regia Sacroſancto inter ſe piarum voluntatum, intelligentię bonę, honoriſque reciproci connubio iunctę, vera immortaliter exultantes iubilatione floreſcant. O materia ſummo principatus eccleſiaſtici digna vertice! ſi ſcriptoris capacitas huic aliqua ex parte reſpondere poſſet! Sed eminentia virtutis, & ſupremæ ſplendor auctoritatis eius principis, cui vouetur, omnes ignorantias, imbecillitates, defectuſque ſcriptoris imperiti præclara ſapientiæ ſuæ largitate ſupplebunt, atque illis benigna operis acceptione miſericorditer indulgebunt.

Hunc igitur ingenij mei tardi, nec mediocriter exigui partum, cui iuſtiùs, decentiúſque quàm veſtræ

ſanctitati, & poſt illam auguſtiſſimæ Regis Chriſtianiſſimi maieſtati conſecrare poſſem? Nam vt hoc loco ſolum de te loquar, nil niſi ſummum, eminens, ſuper caducas excellentias ſupremæ perfectionis culmen aſſecutum in te video: propter mirabilia magna, quæ in te Chriſtus operari dignatus eſt: cum ſpiritualem ſui in terris imperij thronum, ſicut quondam S. Petro, & ſucceſſoribus eius, tibi vicario ſuo credidit. Te enim in hoc throno monarchiæ ſpiritualis, cathedra S. Petri, foro Dei ſedentem, diuinitus æternæ vitæ reſponſa fundentem conſiderans, & cum honoris præcipui tremore ſublimiter admirans, alium eſſe non video, neque credo, quàm quod de S. Petro, eiuſque ſucceſſoribus œcumenica concilia, religioſique patres ſpiritu ſancto digna locuti crediderunt, *eccleſiæ nimirum* [a] *catholicæ, et apoſtolicæ verticem, et coryphæum; auctius dicam cum ſancto Baſilio* Κορυφαιότατον; [b] *patrem patrum;* [c] *epiſcopum vniuerſalem;* [d] *catholicæ eccleſiæ epiſcopum;* [e] *epiſcoporum epiſcopum;* [f] *omnium eccleſiarum caput;* [g] *monarchicum eccleſiaſtici regni principem*; præter eos honoris ſupremi titulos, quibus in huius epiſtolæ fronte veſtræ ſanctitatis [h] *potentiorem* in eccleſia Dei *principalitatem*, ſublimiſque dignitatis eminentiam, præſidio fulti veritatis exprimere conabamur. Atque hæc & alia ſimilia ſupremæ maieſtatis elogia mirabiliter ſingularia, ſingulariterque mirabilia tibi ſoli ſummo vniuerſalis eccleſiæ paſtori competentia, dum animum matura cogitatione ſubeunt, & altiori cordis interiora meditatione penetrant, valde me terrent: ne plura in principio ſuſcepti laboris, ante conſpectum veſtræ ſanctitatis eloquia fideliſſimæ, & deuotiſſimæ erga te meæ obedientiæ indicia fundam. Mira ſublimitas priuilegiorum, & excellentiarum, quibus te vicarium ſuum, ſuę paſtorem eccleſiæ Chriſtus D. ſuper omnes mundi principes exaltare dignatus eſt. [i] *Quorum ecce ante nos ſuperficies blandiens paruulis*, mirabiles amores excitat ſui. Nihilominus mira ſublimitas, Sanctiſſime Pater,

Præclara Rom. pontificis elogia, & ſummi honoris tituli præter ſuperiora nomina.

a Chryſhom. 87. in 6. Ioannem.
b Baſil.
b Ex epiſt. Stephani Carthag. ad S. Damaſum.
c Concil. Calced. act. 1.
d S. Cypr. lib. 3. ep. 11.
e Tertul. de pudicitia 1. Epiſtola Sixti 1. Ep. Tiburtij martyris ad Caium Papam. Arnobius in Pſal. 138.
f Concil. Calced. ep. ad S. Leone.
g Abelard. in eius vita. Cæſarem vocat eccleſiæ, & Ioannes de Cellaia Doctor Pariſ. in 4. ſent. diſt. 24. q. 4. & 7. ait Papam meritò vocari poſſe Regem Eccleſię.
h S. Irenei l. 3. c. 3. aduerſus hæreſes.
i S. Aug. imitatus l. 11. confeſſ. c. 14.

mira tantorum priuilegiorum, prærogatiuarumque sublimitas! Horror est intendere in ea. At qualis horror? *Horror honoris, et tremor amoris.*

Veruntamen virtutes egregiæ, quæ maiestatem vestram in supereminenti supremæ dignitatis, ac potestatis ecclesiasticæ culmine collocatam comitantur, benignitas, affabilitas, comitas, facilitas, mansuetudo, paterna bonitas, & affectio, humilitas honorata, & cæteræ id genus magno incensæ charitatis ardore virtutes valde me reficiunt, recreant, & consolantur. Quæ piæ mihi vires confidentiæ sufficiunt, audentiæque deuotæ robur erigunt, vt in calce operis vestram sanctitatem parænetícis supplicationibus audeam cum summa reuerentia liberius affari. Vnde præter grandia illa, & sublimia nomina tibi vni, & præterea nemini in regno Christi germana, & propria, quæ altissimum supremæ vestræ in orbe Christiano maiestatis, potestatisque fastigium magna cum emphasi grauiter exprimunt: non desunt alia speciosa dulcedinis, & affabilitatis paternæ vocabula, illas demonstrantia virtutes, thronum semper pontificium honorificè circunstantes, & augustissimè decorantes: quæ tibi soli competentia diuino Christi munere, misericordique largitate donantur. Hinc est quod antiqui, sanctique patres, dictante illis Spiritu sancto, Beatum Petrum primum Christi D. Vicarium, & successores eius pontificio throno præfectos dulcibus illis, & mansuetis, paternas delicias, benignasque suauitates pleno ore spirantibus vocabulis honorificè decorare voluerunt. Qualia sunt: [a] *Rector domus Dei:* [b] *alter pater familias domus Dei sub Christo:* [c] *Primogenitus pastor gregis dominici:* [d] *Seruus seruorum Dei;* Et inter alia suauissimum nomen [e] PAPÆ: quod per antonomasiam, excellentiamq; soli vicario Christi, in sancti Petri cathedra sedenti simpliciter, sine additamento prolatum diuina sancti spiritus oracula in œcumenicis edita [e] concilijs, sanctique patres ipso [f] facto cum summa veneratione tribuendum esse iudicauerunt.

Præter grandia sublimiaque supremæ maiestatis nomina alia sunt in Rom. Pontifice summæ paternæque mansuetudinis.

Amica maxime dulcedinis, & affabilitatis nomina Rom. Pontifici competentia.

[a] S. Ambros. comment in 1. ad Timoth. c. 3.
[b] S. August. quæst. noui Testamenti 44 & 45.
[c] Chrysost. homil. 59. in Matth.
[d] S. Greg. ep. ad Rusticianam patriam quæ est ep. 38 lib. 9. indict. 4.
[e] Concil. Calced. actione 16.
[f] S. Ignatius ep. ad Mariam Sarbensem.

Quod nomen non tantùm admirationem præ magnitudine sublimis honoris, supremæque dignitatis per illud significatæ comprehendit; verùm etiam tenerrimum, dulcissimumque paterni amoris importat affectum, quo paruulos suos parentes suauissimè complecti solent. Et quod in ipsis puerulis, infantibusque balbutientibus per ætatis teneritatem minimè loqui articulata voce valentibus, reciprocas dilectiones exprimit: cum blandientes parentibus, eos balbutiendo PAPPAS appellant, vt præter quotidianam, experientiam vetusti [a] Græci, [b] Latinique scriptores obseruarunt. At suauissimum nomen illud, PAPÆ, à carnalibus ad spiritualia decenter, sublimiterque traductum in Rom. Pontifice sanctificatum est. Quem solùm vniuersalis ecclesiæ papam Spiritus sanctus in [c] cōcilijs generalibus honorifico titulo appellare dignatus est. Præter quem totius ecclesiæ papam nullum esse posse [d] Liberatus in breuiario clarissimè demonstrauit. His amœnissimis, & suauissimis honoris, & reuerentiæ præcipuæ titulis, lenitate, dulcedine, benignitateque Christiana plenissimis, tam meritoriè, Beatissime Pater, quàm copiosè refulges. Qui spiritualem Dei thronum in terra possides; qui S. Petri cathedræ præsides, pari, qua ille dum viueret, authoritate diuina sublimatus. Qui in ea fidelibus populis Dei iura fundis, per quæ illos ad cœlestia sempiternæ gloriæ cacumina prouehas. In his autem speciosissimis, suauissimisque titulis, tot paternarum dulcedinum sapore conditis, virtutes egregias, vereque pontificias aspicimus, aspiciendo miramur, mirando maxima laude, prædicationeque veneramur. Et ita venerando confidenter erigimur, vt prouoluti ad pedes tuos, corde magis eos, quàm corpore religiosissimè deosculando, hoc sanctitati vestræ nostrum qualecumque sit opus humillima deuotione consecremus. A qua diuinam pro salute nostra, prosperaque huius ad lucem operis emissione benedictionem deprecamur, sicut apud eam pro nostra instructione,

[a] Philemō comicus apud Athenæum lib. 8. Homer. l. 6. Odyss.

[b] Iuuenalis Satyra 6. Auson. ad nepotem suum.

[c] Concil. Calced. act. 16.

[d] Liberatus in breuiario cap. 22.

Multæ, & eximiæ virtutes per suauia Rom. Pontificis nomina significatæ.

a S. Hieron. ep. ad S. Damasum.

ac eruditione salutari puram dicendorum, credendorumque veritatem cum S. [a] Hieronymo quærimus. Quia in sanctam, apostolicam, Romanamque sedem, cui loco Dei præficeris [b] *quasi in depositorium diues ecclesiarum principes apostoli post Christum D. plenißimè contulerunt omnia, quæ sunt orthodoxæ veritatis: vt omnis quicumque velit sumat ex ea potum vitæ,* &c. Quem [c] *præsciens custodiat, ne insipientium errore traductus excidat à propria firmitate; sed crescat in gratia, et in cognitione Domini nostri, et Saluatoris Iesu Christi.* Est quippe sedes apostolica spiritualis, Christiani thronus imperij, lapis ille mysticus, quem in raptu suo [d] Zacharias aspexit, *super quem septem oculi sunt,* qui sunt septem spiritus Dei viui, quorum diuinis sedes hæc liminibus longè ab immundis errorum cuiusque nequitiæ tenebris aliena, remotaque coruscat. Tu verò caput es Ecclesiæ Christi benedictum, sanctum, visibile, oculis plenum perspicacibus; quibus diuinitus indultum est [e] *speculatores fieri magnitudinis, virtutis, et præsentiæ Iesu Christi.* Cuius habenas imperij cum plenitudine potestatis in terra, directione visibili, falli, ac fallere nescia moderaris. Vt iam cum D. Petro prædecessore tuo, primo Christi D. Vicario, confidenter, atque verè dicere valeas. *Et* [f] *habemus firmiorem propheticum sermonem: cui benefacitis attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris.* Quod igitur erroris in fide, moribusque periculum metuere nos iure possemus, apud te Christianæ veritatem doctrinæ religiosa confidentia quærentes? Qui in ea sancti Petri cathedra, spiritualis ecclesiæ Christi monarcha sedes, [g] *quæ tenet gubernacula cuncti orbis ecclesiarum, cum propter alia, tum quia semper hæretici exors fœtoris permansit? Neque vllus vnquam, qui contraria sentiret, in ea sedit? Quin potius apostolicam gratiam inuiolatam custodiuit?* Nunquid ideo salutari refugio *omnes termini terræ, et quicumque vbique terrarum Christum D. pura mente, et orthodoxa fide confitentur, quasi ad solem æterni luminis, ad sanctißimam Romanorum ecclesiam, et eius confeßionem, et fidem intenti respiciunt? Ex*

b S. Irenæ. lib. 3 c. 4.

c 2. Petri 3. v. 17. 18.

d Zachar. c. 3.

e 2. Petri c. 1. v. 16.

f 2. Petri c. 1. v. 19.

g Theodoretus epist. ad Renatum presbyterum.

S. Maximus martyr ep. ad Marinum diaconum.

ipsa rutulantem splendorem recipientes spiritualium, et sanctorum dogmatum? Harum diuinis virtutum splendoribus vndequaque refulgentem maiestatem pontificiam longè ab omni mortifera infidelitatis, hæreticæque prauitatis contagione remotam, dum fideles ecclesiæ Dei filij, veri catholici obediendo, prædicando, admirando suspiciunt, & suspiciendo magna cum deuotione reuerentur: hæretici theomachi, cum alijs diabolicæ dominationis satellitibus, qui cum Antichristo faciunt partem, crucis inimici, monarchomachi, cum execratione rabida blasphemant. Quod tantæ maiestatis sanctitatem, tot cœlitus micantibus virtutum radijs coruscantem sustinere nequeant: quodque suarum impietatum, & errorum insanias ab ea semper condemnari, confundique sentiant. Sic antiquis temporibus Nouatiani dæmonis œstro perciti suis S. Cornelium calumnijs blasphemantibus adorti vulnerare tentarunt. Quem contra tales Christianæ veritatis hostes S. Cyprianus his verbis religiosè defendit. [a] *Quod autem quædam de Cornelio inhonesta, et maligna iactantur, nolo mireris, cum scias hoc esse opus semper diaboli, vt seruos Dei mendacio laceret, et opinionibus falsis gloriosum nomen infamet: vt qui conscientiæ luce clarescunt alienis rumoribus sordidentur.* &c. Atque blasphemantes [b] istæ calumniæ *rami sunt hæretici erroris protenti de mendacio, non de radice veritatis. Cum dolus, et factio in Rom. pontificem mater sit schismatis, ex cuius antro fœtido furibunda mox erumpat hæresis.* Verum tantos odiorum æstus, tantas calumniarum blasphemantium turpitudines contra hanc sanctissimam pontificis Romani maiestatem in apostolico Dei throno sedentis truculentus humani generis hostis in hæreticis excitat. Quod iratus, dentibus fremens, & tabescens, suæ videat abominationem factionis, atque tyrannidis in istis catholicæ veritatis osoribus, ab ipso sanctissimo sedis apostolicæ præsule detegi, detectam domari, domitamque in extremum exitium penitus effundi. Gratissima ruinæ tantæ Deo vi-

Quas maxima cum reuerentia boni catholici in Rom. pontifice virtutes admirantur, cur hæretici blasphemant.

a S. Cypr. epist. ad Antonianum.

b Optat. Mileu. l. 1. contra Parmen.

Calumniarum blasphemantium contra Rom. pontificem diabolus in hæreticis excitator est, & cur.

[a] S. Leo. 1. in concione parænetica ad fideles.

ctima![a] *Cùm magna sit pietas prodere latebras impiorum, et ipsum in eis cui seruiunt, diabolum debellare.* Atque vtinam in opere meo sub præsidium sanctitatis vestræ confugiente, vt lucem prospere videat, id ipsum vestra salutari apostolica benedictione corroboratus præstare possem! Profectò amplissimum laborum meorum in hoc consumptorum fructum me fuisse consecutum agnoscerem: & agnoscens Christo Iesu Domino meo pro viribus cum humilitate profundissima gratias agens, & deuotissimè exultans in eo, plena consolatione lætarer.

Vestræ Sanctitatis Obseruantissimus filius & seruus cum humilitate fidelitateque maxima deuotissimus,

MICHAEL MAVCLERC Presbyter, & Doctor Sorbonicus indignissimus.

REGI

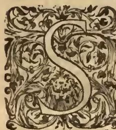

REGI FRANCORVM ET NAVARRAEORVM CHRISTIANISSIMO,

LVDOVICO XIII.

PRIMOGENITO AC SPECIALI ECCLESIAE FILIO,

VICTORIA, SALVS, ET GLORIA.

SACRAS regni cœlorum claues cum Sanctis præcipuè Francorum de cœlo missis liliis, in hoc opere, diuino charitatis Christianæ vinculo coniungo. REX CHRISTIANISSIME, Propterea post sanctissimo vniuersalis Ecclesiæ Pastori, omnium patri fidelium, harum dispensatori clauium iustè, religioseque consecratum, tibi primogenito sacratissimæ huius Ecclesiæ filio, Christianissimo liliorum Regi opus illud iure meritissimo deuoueo. Et vt S. Ambrosius Gratiano Imperatori religiosissimo, de bello contra rebelles, & impios Ecclesiæ, imperijque perduelles redeunti, lauris redimito victoriæ, maturantique ad noua certamina aduersus alios diuinæ, humanæque maiestatis hostes, præclarissimi de fide operis oblatione, summa cum reuerentia, & obsequij consecratione Sacerdotalis occurrit: Ita ego Sacerdos indignissimus, humillimus tuæ maiestatis subditus, tibi gloriosè, & meritoriè de pugna contra sceleratissimos Christi, ac tuæ maiestatis rebelles, obstinatissimos non minus regni tui, quam Ecclesiæ Catholicæ perturbatores, & osores reuertenti, iamiamque ad noua, religiosaque contra eosdem Christianæ societatis incendiarios, bella proficiscenti, huius de sacra monarchia operis oblatione reuerenter occurrere desideraui. Et occurri certè,[a] si non vestigio, saltem animo & voto; in quo maiora sunt officia Sacerdotis. Occurri dico. Quomodo enim abfui, quem toto sequebar affectu? Cui

Causa dedicati operis vtriq; principi summo, spirituali, & seculari Christianissimo.

[a] Ex D. Ambrosio epistola Dedicatoria ad Gratianum Imp.

ſenſu ac mentibus inhærebam? Et certè maior animorum præſentia eſt. Tuum quotidianum iter legebam: noctе ac die in tuis caſtris cura & ſenſu locatus, orationum excubias prætendebam, etſi inualidus merito, ſed affectu ſedulus. Et hæc quidem cum pro tua ſalute deferebamus, pro nobis faciebamus. *Vbi pietatis officium in Eccleſiam Dei regnumque veſtrum, in tali opere reſidere comperi, audax negotium verecunda occaſione ſuſcipere in eo ſcribendo non dubitaui. In quo valde multumque ſudaui, vt ſingularia bona, proſperitateſque maximas in Eccleſiam Dei, Chriſtianoſque fidelium cœtus effuſas, hac luce clarius aperirem: quas lilia Gallica ſacro cum clauibus Apoſtolicis ſociata fœdere copioſè progenerant. Quod eò tibi acceptius fore propterea confido: quò tales vt Rex Chriſtianiſſimus, Eccleſiæ Dei, regnique tui proſperitates ardentiùs exoptas. Pulchra liliorum cum clauibus ſanctis analogia! Præclaræ conformitates! Spirituales cœlorum regni claues, Chriſtus Dominus ſupremam in Eccleſia ſua iuriſdictionem poteſtatemque deſignantes, Romano Pontifici, vniuerſali Eccleſiæ ſuæ Paſtori per manus Sancti Petri donauit: vt cœlos mærentibus aperiret, immeritiſque clauderet: tibi verò in perſona Clodouæi, primi inter Franciæ Reges Chriſtiani, lilia diuinitus è cœlo miſſa conceſſit. Per claues Sancto Petro & ſucceſſoribus eius traditas, ſummum in Eccleſia ſua principatum, ſuo collatum Vicario Chriſtus D. oſtendebat: per lilia è cœlis Angelico miniſterio demiſſa, ſanctas Regiaſque virtutes explicabat: quibus Franciæ Reges præditos eſſe voluit, vt feliciter in terra regnarent, & poſtea ſecum in cœlo immortaliter beati triumpharent.*

Ergo tu, Chriſtianiſſime Princeps, qui maiorum tuorum cum Regno virtutes per lilia ſignificatas hæreditaſti: hunc ingenij mei non mediocriter infirmi fœtum multo partum labore grata generoſi animi ſignificatione ſuſcipe. In quo lilia regni tui, & aliorum principum Catholica religione ſublimium ſtemmata ſacratiſſimo penitus indiſſolubili charitatis Chriſtianæ funiculo cum Sancti Petri clauibus copulata beatiſſimè fœderantur. Qui myſtica lilia, maiorum nempè tuorum virtutes, non in ſcuto ſolùm, ſed in animo earum æmulator magnificus meritoriè geſtas. Cum enim matura diligentique cogitatione meus animus in vitam tuam, mores, facta, heroico, religioſoque completa conatu, ab ipſo naſcentis infantiæ germine conuertitur; nil niſi ſpecioſas, mirabileſque virtutes à ſtirpe maiorum nobiliter egreſſas illuſtribus liliorum proprietatibus expreſſas aſpicio. Lilij namque flos admodum in candore ſuo formoſus. Candor eius eximius, *inquit Plinius,* foliis foris ſtriatis, & ab anguſtiis, in latitudinem paulatim ſeſe laxantibus. *Et inſuper flos ille lenis, pinguis, odorifer, pulchre modo ſe ſurſum efferens, modo deorſum venuſtè deprimens.*

2. Pars. Rex Chriſtianiſſimus lilium myſticum valdè pulchrum. Collatio regiarum virtutum cum liliorum proprietatibus.

In quibus naturalibus lilij proprietatibus regias in te virtutes à tuis
profectas patribus, egregiasque iucundè lustramus, lustrando mi-
ramur, & dignè mirando maximis pro nostra infirmitate honori-
bus attollimus. 1. In candore lilij vita tua puritatem, castita- 1.
tem maritalem, qua innocenter albicaris, cernendo veneramur.
2. In lenitate benignitatem natura; 3. in pinguedine magnificen- 2.
tiam, affectionemque liberaliter dandi regiam, qua propter alios fru- 3.
ctuosè pinguescis, intuemur. 4. In odore suauissimè fragranti bo- 4.
ni nominis, famaque laudabilis integritatem, qua in omnes orbis
Christiani nationes meritis, recteque factis odorifer suauissimè dif-
funderis, honorificè contemplamur. 5. In illa superius ad cœlos ele- 5.
uatione supernarum, cœlestiumque rerum desiderium mentis oculis
deuotè speculamur, quo super astra corde sublimis, apertus affe-
ctu, suspirans bonis operibus eleuaris. Et in hac modesta deorsum,
decentique depreßione, [a] *honoratam in principe humilitatem, ac* [a] S. Bernard. S. Ambros.
sublimiter in Imperatore, Regeque prædicandam cum honore su- epist. ad Gratianũ Imp.
spicimus: affabilem præterea comitatem, qua velut odoramento
gratissimo perfusus magna in tuorum familiaritatem subditorum
facilitate propendes. Quibus inspectis, & attentè consideratis me-
ritò ad has in te virtutes, tanquam floridulas, odoriferasque virgi-
nes cum Propheta clamare licebit. [b] Florete flores, sicut lilium [b] Eccles. c. 39.
date odorem. *Sed alia præclara de magnis in te virtutibus, earum-*
que fructibus mysteria collata cum illis aliæ proprietates liliorum euol-
uunt.

Lilium propter futuram florum pulchritudinem, & cum pul- 6. *Comparatio lilij proprietatum*
chritudine fructuum fœcunditatem, qua à primo radicis pro- *cum Regiis virtutibus.*
ducto germine concipiuntur, symbolum spei virtutis esse per- *Lilium symbolum spei.*
hibetur. Vnde vetustas replicantes historias huius spei virtutis
inscriptioni figuram lilij potius, quàm alterius cuiusque floris an-
nexam fuisse legimus. [c] *Nummus aureus Antonini Imperatoris* [c] Pierius lib. 55 Hieroglif. cap. de lilio.
cognomento Pij Deæ lilium dextra portantis effigie, cum hac in-
scriptione [d] Spes publica *decorabatur. Ante huius Imperatoris* [d] Antoninus Pius.
tempora [e] *Claudius Augustus hanc inscriptionem cum simili* [e] Claudius Augustus.
Deæ lilium dextra gestantis figura nummis suis insculpi man-
dabat. Sicut prius illo [f] *Tiberius Imperator pari Deæ lilium dex-* [f] Tiberius Imp.
tera tenentis porrigentisque cum his literis, Spes augusta, *num-*
mos suos ornari iubebat. Sic post eorum tempora [g] *Hadrianus* [g] Hadrianus Imp.
Imperator in nummis suis eiusdem Deæ lilium prætendentis,
cum hac inscriptione, Spes populi Romani *effigiem incidere fe-*
cit. Quantus in animo tuo diuinæ spei fulgor illuxit, qui ab ip-
sis vitæ tuæ cunabulis [h] iactasti cogitatum, curamque tuam su- [h] Psal. 54. v. 23.
per Dominum, vt ipse te enutriret? *Qui non ab adolescentia*

ſolum, ſed ab ipſa infantia Chriſti D. iugum portare voluiſti,[a] *vt bene tibi eſſet, qui in vitalis auræ crepuſculo, primoque ætatis tuæ flore ad eum vigilaſti, vt inuenires, vt* [b] *ſalutem ab eo tuam hauri-res, & eo ſic inuento proſpere fruereris?*

a Hierem c. 3
b Prouerb. c. 8.

Quàm magnam, veram, non vanam, fallacemque de maximis virtutibus in te cùm maturior ætas aduenerit glorioſè regnaturis, ſpem omnes boni conceperunt: cum tot præclarè, religioſeque factorũ, in teneris annis, & in primis, vt Græci loquuntur, vnguiculis, à te pro-duci ſpecimina cernerent? Quàm iuſtiùs, veriùſque illi de te, quàm Poeta Latinus de nobiliſſimo iuuene Marcello canere debue-runt.

b Virgil l. 6. Æneid.

[b] Nec puer Iliaca quiſquam de gente Latinos
In tantum ſpe tollet auos, nec Romula quondam
Vllo ſe tantum tellus iactabit alumno.

c S. Ambros. l. 1 de virginibus.
d 1 Reg. c. 17.
e 4. Reg. c. 11.
f 4. Reg. c. 23.

Oſtendiſti facto [c] nullam eſſe ætatem immaturam virtuti, *qui ante annos ſapuiſti, qui* magiſterium virtutis impleuiſti, *dum* præiùdicium adhuc vehebas ætatis. *Reſpexiſti in heroica magnorum principum geſta, Dei, Eccleſiæque eius conſecrata ſeruitio: quæ in primis erumpentibus ætatis teneræ germinibus, gemmiſque ſupra pueriles annos pluſquam viriliter operati ſunt: vt ea facta non tam ætatis, quàm immortalitatis, ſtudioſa in pectus tuum imitatione pe-nitus effunderes, & operatione generoſa potenter in te perficeres. Arriſit tibi valdè dulciter* [d] *Dauidis vix dum adoleſcentiæ limen e-greſſi, nobile cum Goliath gigante duellum: qui pro gloria Dei, po-pulique ſalute, non cum gladio, ſed cum lapillis, quaſi pueriliter dimicauit. Sed tamen caput eius quaſi vir fortis ictu pugionis ob-truncauit. Propoſuiſti in conſpectu tuo regis* [e] *Ioas in ætate tenera factum mirabile contra excelſa dæmonum, & idolorum proſtitu-tiones religioſa fortitudine pugnantis, & de ſarto tecto templi Dei, deque eius immaculatè protegenda religione, cum Sacerdo-tibus, deuotione prudenti diſputantis. Et* [f] *Ioſiæ Regis Iudæ tunc ado-leſcentis, vel pueri potiùs, at non pueriliter, ſed viriliter pro Deo pugnantis factum memorabile quanta te iucunditatis amœnitate perfudit? Cùm eum omnia vaſa Baal de templo Domini, cum Sa-cerdotibus proiicere, & in conualle Cedron flamma vorante ſuccen-dere, mente, cogitatione, ſanctoque imitationis appetitu cerneres? Hæc tibi puero, adoleſcentulo poſtea, ſed ſenili maturo prudentia, pio-rum Regum pro Dei ſeruitio, eiuſque protectione religionis, & regni mirabilia in primis ætatis annis operatorum propoſita ſunt ad imitandum de foro vetuſtæ legis exempla: ſed Euangelicæ gratiæ legis, religionis Catholicæ forum, ſacrumque ſponſæ Chriſti gremium, lon-gè plura optimorum, religioſiſſimorumque principum maioris ef-ficaciæ ad ea effectu maturo, ſapientique ſuauiter æmulandum tibi*

ministrauerunt exempla. Quale fuit illud Gratiani Imperatoris optimi, qui ad seruiendum Deo plena fide, & charitate perfecta, ab incunabulis, *vt loquitur S.*[a] *Ambrosius*, pio semper fuit affectu, *quem sequentes ostentarunt effectus. Cui propterea sanctus Pater loquentem Deum sic introducit.*[b] Priusquam te formarem in vtero matris tuæ noui te, & priusquam exires de vulua, sanctificaui te. *Alter tibi religiosus ad imitandum Imperator Honorius oblatus est: qui vix ortus in lucem, vix pueritiæ metas assecutus, inimicorum Dei, religionis, imperij perduellium, & imperialibus armis generosè capita contriuit. De quo propterea non mendaci musa poeta cecinit.*

a S. Ambr in proœmio de librorum fide.

b Hierem. c. 1.

[c] Spes, votumque poli, quem primo à limine vitæ,
Nutrix aula fouet: strictis quem fulgida telis,
Inter laurigeros aluerunt castra triumphos.

c Claudianus de 3 consulatu Honorij.

Quem paulò pòst his per apostrophem versibus alloquitur.

Cognata potestas
Excepit Tyrio venerabile pignus in ostro,
Lustrauitque tuos aquilis victricibus ortus
Miles; & in mediis cunabula prębuit hastis.

Et iterum paucis interpositis.

Reptasti per signa puer, Regnumque feroces
Exuuiæ tibi ludus erant, primusque solebas
Aspera complecti toruum post prælia patrem.

Hoc Imperatore non fuit inferior nepos Theodosius Iunior in seruiendo Deo, in eius honore protegendo, eius hostes Ecclesiæ, & imperij laureatis armis exterminando puer armatus.[d] *Qui in cunis è sacri recens baptismi fontibus egressus, idololatras infideles, & hæreticos Palæstinos scelerata inter se ad Christianæ religionis, imperijque Romani exitium conspiratione fœderatos, illorumque sacrilegum fanum idolo Marneo prostitutum, patris fultus armis Arcadij destruxit. Similibus postea Christianæ religionis, & imperij perturbatoribus, crescens ætate, sed virtute celerius, S. Pulcheriæ consilio, & sapientia sororis adiutus, arma victricia feliciter intentauit.*

d Ex Marco Diacono de legat SS Porphirij, & Ioãnis Episcoporum Gazæ & & Cæsareæ Palęstinæ.

Sed præter externa bonorum principum exempla, domestica patrum, maiorumque tuorum maximos sancti Desiderij, generosaque cupiditatis stimulos sub tuo efficaciter pectore verterunt: vt in matutino vitæ tuæ primum[e] regnum Dei quæreres, & iustitiam eius, vt omnia postea tibi adijcerentur. *Instar omnium fuit S. Ludouicus, ex cuius sanctißima stirpe progenitus, illustrissimum, serenissimumque lilij germen effulges. Qui*[f] *anno ætatis suæ duodecimo, vt primum huius regni gubernacula suscepit, cœpit etiam sanctissimum dominicæ crucis onus humeris laboriosè subire, atque suaue, licet asperum carni, Christi Domini iugum ab adolescentia sua*

e S. Matt. c. 6. v. 33.

f Ex Ioanne Ionuillæo.

voluntariè portare. Operam dante matre sanctißimi Regis Blancha, sicut serenißima Regina Matre tua suo tempore pro te fecit, vt filius à religiosißimis viris piè numen colere, Christianam purißimè religionem defendere, regnique iustitiam contra omnes publicæ, priuatæque salutis oppressores effectu ipso protegere disceret. [a] Vnde teneram principis ætatem dilexisse superos apparuit: cum anno illius regni secundo phrenesis superbißima, hæreticæque Albigensium furia in momento conciderit, quæ antea nullius principis armis destrui posse videbatur. O te fortunatißimum, cœlestibusque gratißimum principem! Quòd cum tot sanctis principibus Deum, eius gloriam, cum eius Ecclesiæ protectione, tuique regni salute, in diluculo vitæ tuæ tam religiosè, quam generosè quæsieris.

[a] Ionuil. in S. Ludou vita. Masson. l. 3 annal. in S. Ludouico.

7. Comparatio. Flore lilij nullus fœcundior, & celsior, sic Rege Francorum nullus virtute fœcundior, & dignitate sublimior.

Vnde vita tua crescens magis crescit virtutibus, & quò ætas tua succedente tempore fit maturior, & dierum multiplicatione productior, eò bonis fit fœcundior operibus, & præstantioribus factis excelsior, lilij instar; cuius flore nullus ad producendum fertilior, & promptior: [a] Qui vna radice quinquagenos sæpe bulbos emittit. At præter fœcunditatem est etiam altitudinis in eo flore præstantia, cum qua nulli flores possunt de proceritate certare. [b] Interdum enim lilij celsitas ad trium cubitorum & vltra sublimitatem surrigitur, languido semper collo, non sufficiente capitis oneri. Sed alia virtutum tuarum mysteria in liliorum proprietatibus latentia disquiramus. Lilij flos sex habet folia candida, quæ sex mystici gradus tribunalis spiritualis à Spiritu sancto regaliter in corde tuo constructi nominantur; quod quotidie ascendere debes, vt te primum interius, deinde alios exterius iustè iudices: sicque sanctè cuncta ad nutum iudicis omnipotentis Dei regni tui negotia modereris. Gradus illi sunt, sapientia, veritas, iustitia, fortitudo, clemens æquitas, & ad omnes quibus imperas æqualitas. Sapientia, mundi Saluatoris æternæ sapientiæ exemplar in bene regnãdo respicis, vt illud obseruatione salutari feliciter imiteris. Veritate, triplici lingua oris, cordis, & operis vera loqueris, nihil habens in ore quod tale non sit in corde: & nihil in corde, quod simili puritatis, sanctitatisque radio non fulgeat in opere. Iustitia honestè viuis, neminem subditorum tuorum lædis, & suum cuique tribuis. Fortitudine malorum in iudicio perstringis iniquitates, in regno subditis ignoscendo, rebelles superbosque debellas. Æquitate clementi rigorem summi iuris, ne summa fiat iniuria temperas, & peccatoribus suas culpas humiliter agnoscentibus regia mansuetudine parcendo misereris. Denique rectitudine æqualitatis in iudicio nullarum es acceptor personarum, instar Dei, ac si cum illo apud poëtam Latinum diceres.

[a] Plin. l. 21. c. 5.
[b] Plin. ibid. Pierius l. 5 c. de lilio.

8. Cõparatio. Sex folia lilij sex sunt virtutes constituta gradus tribunalis regij.

[c] Tros, Rutilusue fuat nullo discrimine habebo.
Sua cuique exorsa laborem

[c] Æneid. l. 10.

Fortunamque ferent: Rex Iuppiter omnibus idem.

At præter ſex illa folia, niue ipſa candidiora, lilium emen intus habet aureum, ſeptem diſtinctum granis: [d] cuius cùm candor ſit in foliis, *inquit S. Iſidorus,* auri tamen ſpecies intus refulget. *Magnum profectò myſterium hoc, mirabilem in te virtutem, aliarum reginam charitatem nempè detegit, & eliminat. Quæ velut aurea ſella in throno regio tibi ad meritoriè iudicandum in conſpectu Domini ſubſeruit. Cui ad ſalutem æternam radicatus inſides, quæ eſt bonorum omnium radix: Cui reliquæ virtutes, & opera tua penitus inniti debent, vt te vitiorum à tua maieſtate domitorum ſpoliis ornatum, victoriarum de cunctis Dei, Eccleſiæ, regnique tui hoſtibus relatarum lauro redimitum, ad triumphantem diuinæ beatitudinis aulam glorioſè portare valeant. At aureum illud lilij ſemen, ſeptem granis diſtinctum eſt, quia charitas tua, tot fœcunda meritis, ſeptem comitata Spiritus ſancti chariſmatis tanquam diuinis, aureiſque granis deaurata ſplendidiſſimè coruſcat. A quorum radice ſeptem aliæ virtutes, omnes ſcilicet, totidem mortalibus oppoſitæ peccatis, cum fœtu animarum ſalutis copioſiſſimo naſcuntur. Vt illud Eſaiæ vaticinium in te compleatur,* apprehendent ſeptem mulieres virum vnum. [e] *Quàm formoſæ, quàm ſpecioſæ mulieres, myſticæ virtutes illæ, ſeptemque Spiritus ſancti gratiæ! Quæ in caſtiſſimo cordis thalamo tibi religioſiſſimè maritantur.*

9. Cõparatio Semen aureũ lilij, Regis charitatem repræſentat.
d S. Iſidor. l. 17 orig. c. 9.
e Eſaiæ c. 4.

Verum tibi præſtantiſſimo, magnificentiſſimoque lilio dum liligerũ opus, ſacris & Apoſtolicis innixum clauibus religioſa conſecratione deuoueo: diuinorum liliorum, virgineorum, ſanctorumque virtutem, miſericordiam, & efficax auxilium ſummis deprecationibus pro te, votiſque ſupplicibus efflagitare non ceſſo. Quænam illa ſint lilia quæris? Chriſtus Dominus, Deipara Virgo, Angeli, ſanctique omnes! Chriſtus Deus homo lilium diuinum eſt, qui dicitur in Canticis. [f] Flos campi, & lilium conuallium. *Sanctiſſima Dei mater lilium virgineum, de qua ſponſus filius eius,* [g] Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias: *reliquas ſcilicet iuſtorum animas.* [h] Cuius venter ſicut aceruus tritici vallatus lilijs, *ſpiritualibus nempè, qualia ſunt virtutes eius:* [i] Inter quæ Ieſus corona Virginum paſcebatur. *Angeli quoque lilia ſunt, qui ſicut de liliis in Euangelio loquitur Dominus.* [k] Neque laborant neque nent: [l] *quod ſuam perfectionem, candoremque gloriæ à principio vincentes in ſanguine agni immaculati poſſederint. Sancti denique ſexus vtriuſque lilia ſunt. De quibus ſingulariter Eccleſia canit.* [m] Iuſtus germinabit ſicut lilium, & florebit in æternum ante Dominum. Qui ſunt apud Prophetam quaſi lilia in tranſitu aquæ *ſpiritualis, nempe gratiæ* [n] ſalientis in vitam æternam. *Qui ſunt veluti populus Iſrael myſticus videns Deum, vincens, atque triumphans*

3. Pars. Chriſtus D. Deipara Virgo, angeli, ſanctique omnes, liliorum nomine: quos pro ſalute Regis author præcibus ſummis obteſtatur.
f Cant. c. 2.
g Cantic. 2.
h Cantic. c. 7. v. 2.
i Cantic. 2. & cãtus Eccl.
k S. Lucæ 12.
l S. Hilar. in S. Matth. can. 5. S. Ambr. in S. Luc. 12.
m Cant. Eccl.
n Eccl. c. 50. v. 8.

cum illo. Qui propterea meliùs quàm Israel carnalis, sicut lilium in terra germinarunt. De quibus in mysterio, spiritualique sensu sub persona Israel dicebat Dominus. [a] Ero quasi ros Israel, germinabit sicut lilium, & erumpet radix eius, vt Libani. *Radices nempè mittet adeo profundas, sicut arbores Libani, quæ omni propterea temporis rerum edacis inuidiosa vetustate superiores; immortali flore vestiri dicuntur.*

a Osee c. 4. v. 6

4. Pars. *Regem liliū Christianissimum author humillimè deprecatur, vt afflictæ sponsæ Christi Ecclesiæ lilio castissimo succurrat, rebelles hæreticos refrænando, & fideles Catholicos virtute regia confortando, & exaltādo.*

At dum pro te lilio Christianissimo, Deum Saluatorem nostrum, Deiparam Virginem, Angelos, omnes sanctos, sanctasque supplicationibus, precibusque humiliter obtestamur; ne despicias, ô Rex Gallicorum liliorum religiosissime, nostras orationes: quas ad pedes maiestatis vestræ humili prouoluti reuerentia, pro lilio immaculato, quod est Ecclesia Christi sine ruga, & macula, fundimus. De quo sponsus æternus alio sensu, quàm de Beata Virgine modo dicebamus, aiebat in canticis cap. 2. [b] Sicut lilium inter spinas; sic amica mea inter filias. *Sed quas filias? Deus bone! filias matri rebelles; impudicas, de prostibulo inferni, suarum turpitudinum, errorum, improbitatumque fœtores exhalantes, hæreses videlicet;* [c] *quæ gremium sanctæ matris Ecclesiæ, de quo per scelera multa exierunt, tanquam spinæ crudeliter acutæ lacerant, illudque inflicto suarum blasphemiarum vulnere cruentant. Salus tua, regnique tui, huius sanctissimæ fidelium principum, populorumque matris defensio est: gloria tua illius exaltatio pacata, & felicitas in æternitate consequentis aui te manens in cœlo, in illius sponsæ Christi per te generosa charitate; Christianaque fortitudine defensa triumpho de cunctis hostibus gloriosè reportato conquiescit.* [d] Accingere *itaque* gladio tuo super femur tuum potentissimè. [e] Et restituat sibi Cæsar quæ Cæsaris sunt, & quæ sunt Dei Deo. Vtrumque interesse Cæsaris constat, & propriam tueri coronam, & Ecclesiam defensare. Alterum Regi, alterum conuenit Ecclesiæ aduocato. *Ab hac sanctissimæ Christi sponsæ, cuius primogenitus, specialisque filius es defensione, necnon promouenda summæ dignitatis in animas amplitudine, ne recedas vnquam: altissimis generosi desiderij, regiaque, optimæ scilicet voluntatis radicibus illud S. spiritus oraculum ore Sanctorum Patrum in Nicæa 2. Synodo prolatum, tuo semper in animo sapienter insideat.* [f] Sacerdotium imperij sanctificatio est, & constitutio: Imperium verò Sacerdotij fortitudo, & firmamentum. De quibus sapiens quidam Princeps, & in sanctis Regibus beatissimus ait. Maximum donum Deus hominibus præstitit, Sacerdotium, & imperium; illud quidem adornans, & regens cœlestia, hoc verò gubernans ista terrestria. *Ne sinas in languida Ecclesiæ Dei, regnique tui defensione, aciem Christianæ maiestatis hebestere: dum*

b Cant. c. 2.
c Ex oratione S. Leandri episc. Hispal in concilio 3. Tolet. pro conuersione Gothorum.
d Psal. 44.
e S. Bernard. ep. 243. ad Conradum Regem Germaniæ de officio principum.
f Concil Nicen. 2. act 7. ex epist. Patriarcharum Alexand Antioch & Hierosol. ad Tarasiū Patriarch Constantinop.

illam rebellio, armataque rabies perditorum hæreticorum terras regni tui vastantium, vrbes, contra vestra maiestatis edicta latrocinio nefario retinentium, fideleſque ſuos ſubditos, cum fortunarum depradatione trucidantium impune relicta destruere moliuntur. Ne ſuauiſſimus Deo, iuſtiſque gratiſſimus, regia authoritatis odor, hac exitialis impunitate rebellionis atteretur: haud ſecus quam flos lilij 10.
ſuauem cùm integer eſt efflat odorem, fractus verò malè olet, fœtoremque ſpirat ingratum. Hoc quis fidelium Catholicorum non videat, quis non odoretur, planeque ſentiat? regiam tuam maieſtatem, ſi illæſa, integra, poteſtate ſublimi, per fidelium ſubditorum obedientiam, obſequiumque docilium populorum filiale, inuiolata ſubſiſtat, ſuauiſſimum, per paternam manſuetudinem regij fulgoris, authoritatemque, pacis, ac tranquillitatis odorem feliciter emittere? At ſi fracta, & imminuta per audaces perditorum ſubditorum à Gallica in Reges ſuos fidelitate, amoreque ſincero degenerantium, vt hæreticorum rebelliones, factioneſque fuerit: tunc illa, proh nefas! fœtidè olebit, atque per ignominioſam oppreſſa, & adulterata dignitatis regia proſtitutionem, auctoritatis auctoramento ſuprema deſtituta putreſcet. Quod omen Deus auertat. Et quoniam ſemper appetens vera gloria præter cæteros orbis Catholici Reges, & auidus laudis ab heroicis, Chriſtianiſque virtutibus profecta fuiſti: Delenda eſt tibi illa macula bello contra rebelles hæreticos ſuperiore ſuſcepta, qua penitus iam inſedit, & inueterauit in tuo, nobilium tuorum, populorumque Galliæ Catholicorum nomine. Quod illi rebelles hæretico furore perciti, qui tot cauſa malorum, tua ſuperbiſſimè iuſſa contempſerunt: tuis edictis inſolenter illuſerunt, tua maieſtatis Chriſtianiſſima ſanctitatem, impietate intolerabili blaſphemarunt: tot regni tui terras, regioneſque vaſtarunt: tot nobilium illuſtrium, generoſorum ducum, aliorumque ſub liliorum vexillis, pro ſeruitio Dei, tuoque pro Eccleſia regnique ſalute ſtrenuiſſimè militantium neces patrauerunt: tot denique religionis Catholica ſacra furioſis profanationibus adulterarunt: non modo nullas adhuc pœnas ſuis dignas ſceleribus ſuſceperunt: ſed ab illo tempore iam ferè annum effrenatè, ſuperbeque regnant. Et ita regnant, vt ſe non vrbium, non caſtrorum, qua tibi inuito detinentes iniurioſiſſimè deprædantur, latebris occultare velint: 5.
ſed emergere ex locis illis, & in aliis regionibus, hoc eſt in media regni tui, omnia populando, profanandoque luce verſari. Noli dubitare virtutes tuas aduerſus eos extendere factis. Impios quippe eorum contra te, contra iuſtitiam, & pietatem cauſa tua, conatus, & auſus ſacrilegos Chriſtus de cœlo reſpicit, vt eos confundat: & tua ſanctitati, atque iuſtitia victorias de illis optatas, magnificaque plenis manibus trophæa largiatur.[a] Noſti enim fide, pietate; & iuſtitia magis Imperatoris, *ac Regis*, quam virtute militum quæri ſolere victo-

Sanctus regia maieſtatis honor & ſuprema auctoritas perditorum rebellione ſubditorum impunè tolerata, adulterata putreſcunt ſicut flos lilij fractus malè olet.

Spes optata victoria à Chriſti Domini miſerationibus egreſſura regi Chriſtianiſſimo non confundens affulget.

a S. Ambr. in proœmio librorum de fide ad Gratianum.

riam. *Vnde* Iesus filius Naue hostes quos totius exercitus manu valida superare non poterat, septem tubarum sacerdotalium sono vicit, vbi ducem cœlestis militiæ agnouit. *Ergo & te contrà rebelles Dei priùs, quàm tuos, hostes, ad victoriam te præparato, qui Christum in sanctitate, & iustitia fideliter adoras: ad lauros triumphales accurrito, qui fidei Catholicæ puritatem, cum pia, paternaque tuorum subditorum fidelium libertate vindicas.*

I decus, i nostrum, melioribus vtere fatis!

Vt aut rebelles istos diuinæ, tuæque læsæ maiestatis Christianissimæ reos, in suæ obstinationis nefariæ duritia perseuerantes, conscientia perditos, ad cor redire renuentes, iusto penitus armorum tuorum robore destruas; aut, quod magnopere cum bonis omnibus exoptamus, ad se reuersos, vera contritos pœnitentia, in salutaris obedientiæ tibi debitæ portum, magna diu rebellionis iactatos execrabilis tempestate reuertentes, regia misericordiæ subsidio salues, saluti ante perditæ, sed postliminio reuersæ restituas, illisque suos in amaritudine cordis errores agnoscentibus clementer ignoscendo miserearis. Sic verè lilium ex omni sui parte medicinale, ad varias sanandas ægritudines, morbosque pellendos, in correctione rebellium, & consolatione iustorum obsequio tibi deuotorum præcipuo subditorum, te esse monstrabis.

11. Lilium medicinale ex omni sui parte varios sanans morbos, virtutes Regis varias peccatoribus rebellibus salutare proc͠oversione sua remedium ministrantes consolando iustos exprimit.

1. Habet quippe lilium virtutem apostemata maturandi, vt cito secta saniem, & virus emittant. 2. Habet parte ex alia morborum dolores mitigandi facultatem. 3. Habet tertio loco facies humanas, vul-
1. *tusque mundificandi vires, quæ venustatem pulchritudinis asper-*
2. 3. *gant. 4. Insuper duritiem carnis emolliendi efficacia pollet. 5. Præter*
4. *hæc eius innata virtute pori antea obstrusi ad sanitatem corporis ape-*
5. 6. *riuntur, 6. Compacta dissoluuntur: 7. Humores repercussi compri-*
7. *muntur: 8. Veneni malignitas, lethaleque virus extinguitur. 9. Cun-*
8. 9. *cta denique vulnera sanantur.*

O magnum in his occultis naturalis lilij facultatibus, in te de tuis regiis in refrænando malos, & consolando bonos virtutibus expressum mysterium! Qui in rebellibus impiis per longam patientiam eos ad obedientiam tibi debitam, ad pœnitentiam rebellionum, maléque factorũ expectans, dum illi hac tua patientia, & lenitate pertinaciter abutuntur, illorum peccata maturas in profundum malitiæ deducta: postea iustitiæ tuæ gladio maturata secas, at clementer tamen, atque perfodis, vt sic rebelles isti saniem scelerum castigati misericorditer emittant: nisi planè vt Pharao indurati corde desperentur. 2. Morborum dolores mitigas, cum bonos, fidelesque tuos, tuæ robore fortitudinis ab improborum tibi contumacia reluctantium oppressione liberas. 3. Facies mundificas, cum obedientium subditorum, per sanctam vitæ reformationem, perque virtutum de vitijs triũphantium victorias, tuo magis exemplo sanctificas. Duritia carnis emollis, cum

obstinatos tua mansuetudine conuertis, & ad cor legum tuarum virga redire compellis. 5. Poros aperis cum in iustorum tibi fidelißime seruientium faucibus ore, & corde Deo gratiarum actiones, pro te supplicationes, & exultationes, propter hostes à te victos, seque ab eorum furore liberatos excitas. 6. Compacta dissoluis, cum pauperes subditos grauibus oppressos afflictionibus, durisque vexatos calamitatibus, aliqua subsidiorum relaxatione subleuas, compaßione recreas, tuarumque miserationum largitate consolaris. 7. Humores vitiorum repercussos comprimis, cum obstinatos tandiu tuis in contumacia obsistentes edictis, dociles efficis, tuasque leges obsequendo reuereri cogendo prouocas. 8. Venena omnes & singulos intoxicantia contrariis medicamētis destruis, cūctisque subditorū tuorū vulneribus remedia porrigis, cum omnia in regno tuo vitia salutaribus oppositarum virtutum armis exterminas, & omnia spiritualia subditorum vulnera bonæ reformationis remedio sanas. Sic pacem Dei, quam mūdus dare non potest, omnibus fidelitate Catholica tuæ subditis maiestati optatam fœtu diuinarum benedictionum multiplicato tam cumulatè largiris: vt hæc de te longè iustius, ac verius, quàm olim populus Romanus in ethnicæ tenebris infidelitatis ambulans audire merearis.

[a] Tu regere imperio populos, Ludouice, memento: *a Æneid. 6.*
Hæ tibi erunt artes, pacique imponere morem,
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Post hæc quid expectare tuis religiosis, heroicisque debitum meritis, quid Regiis, id est sanctis, piisque maximè dignum factis, spe magna, quæ non confundit, exultans prestolari debes aliud, quam immarceßibile sempiternæ gloriæ lilium? [b] Cuius folium nunquam defluet: quod floribus vernat æternis. *Cuius immortalis gloriæ fulgore coruscātis lilij figura* [d] *in veteri testamēto,* per lilia post sphærulas in candelabro posita præcesserat. *Hoc gloriosū liliū, diuinæ pulchritudine felicitatis immortaliter effulgens, ego cum bonis omnibus verè Catholicis à diuino liliorum lilio Christo Iesu* Rege Regum, & Domino Dominantium, *pro te humillimis, & ardentißimis zelo charitatis orationibus efflagito. Vt post longos in hac vita faustè traductos annos, post victoriæ lauros de rebellibus diuinæ, tuæque maiestatis hostibus honorificè reportatas, post optatam pacem bonis fœcundam temporalibus, tuis fidelibus, Catholicisque subditis meritoriè restitutam: post alias denique volubiles transituræ prosperitatis amœnitates, te, Christianißime Princeps, beata cœli statione receptum, æterno huius diuini lilij fulgore coronare dignetur.*

Pro conclusione immarceßibile gloriæ sempiternæ lilium ab immēsa Christi Domini misericordia regi tradendum Christianißimo rogatur.
b Psal. 1.
c S Greg ho. 6. in Ezech.
d Exod. c. 25.

Vestræ Christianissimæ Maiestatis humillimus, obsequentissimus, ac fidelissimus seruus & subditus,
MICHAEL MAVCLERC.

APPROBATIO DOCTORVM.

NOs subsignati Doctores sacræ Parisiensis facultatis, attestamur diligenter fideliterque legisse Opus à M. MICHAELE MAVCLERO in eadem facultate Doctore elaboratum; quod inscribitur, *De Diuina, Ecclesiastica, & Seculari Christiana Monarchia, déque sancta inter Ecclesiasticam & Secularem illam, coniuratione, amico respectu honoreque reciproco, in ordine ad æternam non omissa temporali felicitatem.* In quo præclara omnia, orthodoxa, valde pia, Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ, regnisque Christianis admodum salutaria, ab omni contra fidem, pacem publicam, bonosque mores errore alienissima vidimus, quod propterea typis mandatũ publico iure donari dignissimum iudicauimus.

C. DE LA SAVSSAYE
S. Iacobi maioris parochus.

G. HOVISIER
S. Mederici Rector.

N. YSAMBERT
Professor Regius.

G. FROGER
Parochus S. Nicolai à Cardineto.

F. G. BILLAVD
Primus Regens apud Prædicatores.

F. ÆG. DE AMORE
Prior Prædicatorum.

F. CHARTON.

I. BANDEL.

PRIVILEGE DV ROY.

LOVIS PAR LA GRACE DE DIEV ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE. A nos amez & feaux Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlemens, Baillifs, Seneschaux, Preuosts, ou leurs Lieutenanrs, & autres nos Iusticiers & Officiers, & à chacun d'eux ainsi qu'il appartiendra. Salur, Nostre bien-amé Sebastien Cramoisy, Marchand Libraire, Iuré en l'Vniuersiré de Paris: Nous a faict remõstrer qu'il a recouuerr vn Liure incitulé, *De Monarchia Diuina, Ecclesiastica, & Seculari Christiana, déq; sancta inter eas coniuratione amico respectu honoreq; reciproco in ordine ad felicitatẽ æternã, &c. Authore M. Michaele Mauclero Doctore Sorbonico.* Lequel il desireroit mettre en lumiere s'il auoit sur ce nos lettres à ce requises & necessaires. A ces causes desirãt bien & fauorablemẽt traicter ledit suppliant, & qu'il ne soit frustré des fruicts de son labeur: Apres qu'il nous est apparu de l'acte d'approbatiõ dudit liure, signé de la Saussaye, Houysier, Ysambert, Froger, Billaud, Charton, Bandel, & Filesac Docteurs en Theologie, en datte du 3. de ce mois cy attaché sous le contre-seel de nostre Chanceletie. Luy auons permis & octroyé, permettons & octroyons de grace speciale par ces presentes imprimer, ou faire imprimer en relle marge & charactere que bon luy semblera ledit liure, iceluy mettre & exposer en venre & distribuer duranr le remps de dix ans, à commencer du iour qu'il sera acheué d'imprimer: defendant à rous Imprimeurs, Libraires, estrangers, & autres personnes de quelque qualité qu'ils soienr, d'imprimer ou faire imprimer, ny mettre en vente durant ledit temps ledit Liure, le contrefaire

faire ny en extraire aucune chose sous quelque pretexte que ce soit, sous couleur de fausses marques, supposez noms, & autre desguisement, sans le consentement & permissiō dudit exposant, ou de ceux ayant charge de luy, sur peine de confiscation d'iceluy, quinze cens liures d'amende, & de tous despens, dommages, & interests enuers luy, à la charge d'en mettre deux exemplaires en nostre Bibliotheque publique auant que l'exposer en vente suiuant nostre Reglement, à peine d'estre decheu du present Priuilege. Si vous mandons, que du contenu en ces presentes vous faciez, souffriez, & laissiez iouïr ledit Cramoisy pleinement & paisiblement, & à ce faire souffrir, & obeyr tous ceux qu'il appartiendra, en mettant au commencement ou à la fin dudit Liure ces presentes, ou vn bref extraict d'icelles, voulons qu'elles soient tenuës pour deuëment signifiees, & qu'à la collation foy soit adioustee comme au present original : car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le 10. iour de Feurier, l'an de grace mil six cens vingt & vn, & de nostre regne le vnziesme.

Par le Roy en son Conseil.

RENOVARD.

EXTRAICT DES REGISTRES DE PARLEMENT.

VEV par la Cour les Lettres patentes du Roy, donnees à Paris au mois de Feurier mil six cens vingt & vn dernier, signees par le Roy en son Conseil, & seellees du grand seel de cire jaune, par lesquelles ledit Seigneur permet & octroye à Sebastien Cramoisy, Marchand Libraire Iuré en l'Vniuersité de ceste ville de Paris, d'imprimer ou faire imprimer en tel marge & charactere que bon luy semblera le Liure intitulé, *De Monarchia Diuina, Ecclesiastica, & Seculari Christiana*, & iceluy mettre & exposer en vente: & distribuer durant le temps de dix ans, auec defenses à toutes personnes de quelque qualité & condition qu'ils soient d'en imprimer, vendre, & debiter sans le cōsentement & permission dudit Cramoisy: Requeste par luy presentee à ladite Cour, à fin de verification d'icelle, Conclusions du Procureur General, & tout consideré: LADITE COVR a enteriné & enterine audit suppliant lesdites Lettres, pour jouyr par ledit impetrant du contenu en icelles selon leur forme & teneur. Fait en Parlement le douziesme iour de Iuillet, mil six cens vingt & vn.

Signé DV TILLET.

INDEX OMNIVM AVTHORVM TAM *Christianorum, quàm paganorum, tam Theologorum quàm cæterorum aliarum scientiarum professorum in hoc opere citatorum.*

INDEX NEOTERICORVM HÆRETICORVM, impia veterum hæresiarcharum dogmata sequentium, & in multis scelerum enormitate, & multitudine superantium: quorum errores impij contra sacrosanctam inter duas Christi Domini Ecclesiasticam, & Secularem Christianam Monarchias vnionem deteguntur, ac detecti iusta cum detestatione confunduntur.

INDEX TOTIVS OPERIS, QVATVOR generalibus constantis Partibus ad duos Tomos reuocatis.

PRIMVS Tomus Partes duas, primam, & secundam complectitur.

Prima Pars in quinque Libros distributa agit de Monarchia in genere, eius essentia, origine, diuisione, proprietatibus: de Dei in omnes creaturas, deque Christi Domini tam in cœlo, quàm in terra Monarchia Diuinâ; item de Angelica, & eius cum Ecclesiastica comparatione.

Secunda Pars octo Libris distincta de Monarchia Ecclesiastica tractat.

Tomus Secundus duas postremas Partes, Tertiam, & Quartam continet.

Tertia Pars in octo partita Libros de Monarchia seculari Christiana disserit.

Quarta, & vltima Pars, in nouem diuisa Libros, absoluitur: in qua de sancta, & amica inter se Ecclesiasticæ, & secularis Christianæ Monarchiæ coniuratione, concordia, honoreque reciproco agitur: simul temporalis, & æterna ab hac amica, sanctaque concordia, & honore mutuo profecta felicitas: sicut contrà calamitates, miseriæque à dissidio hanc sanctissimam concordiam dissoluente scaturientes, copiosè narrantur.

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM OPERIS VNIVERSI.

PRIMAE PARTIS

LIBER PRIMVS.

LIBER SECVNDVS.

LIBER TERTIVS.

In quo de Christi Domini Monarchia in terris agitur.

LIBER QVARTVS.

In quo de Christi regno spirituali in terris agitur, quod per se dum esset visibilis in hoc mundo, post verò gloriosam Ascensionem per vicarium suum Rom. Pontificem exercuit, hoc verò est Ecclesia per orbem terrarum diffusa, cuius statum, & regimen voluit Christus Dominus esse Monarchicum.

LIBER QVINTVS.

Qui est de officiariis cælestis inter Angelos Monarchiæ, de eorum gradibus, dignitatibus, ministeriis, & officiis in qualibet Monarchia, & ordine ad imperium primi Angeli, aliorum principis relatis, in ordine ad gloriam principalis Monarchæ Dei Patris, Filij, & Spiritus sancti.

PARS OPERIS SECVNDA.

De Ecclesiastica Monarchia in octo libros diuisa.

LIBER PRIMVS.

In quo docetur principatum Ecclesiæ esse Monarchicum omnium optimum.

LIBER SECVNDVS.

In quo agitur de S. Petro Ecclesiæ post Christũ primo Monarcha, de eius perfecta Monarchia, longè alia à Monarchia mundi principũ, à nulla profecta potestate, aliáve authoritate, quàm Christi Domini. Cuius nutu, ac iussu, ipse Sanctus Princeps Apostolorum sedem huiusmodi Monarchiæ Ecclesiasticæ in vrbe Roma erexit.

LIBER TERTIVS.

In quo agitur de supremo principatu, atque Monarchia Romani Pontificis S. Petri successoris à Christo D. Deo immediatè concessa, parem potestatem, eandemque authoritatem, qua S. Petrus in vita sua potitus est, in vniuersam Christi Ecclesiam diuinitus habentis, & exercentis.

LIBER QVARTVS.

In quo de plenitudine potestatis, & solicitudinis, quam exercet Rom. Pontifex in gubernatione, ac regimine vniuersalis Ecclesiæ tractatur, ac de aliis, variisque ministrorum Dei gradibus, ac dignitatibus, varia in eius Ecclesia officia exercentium, vt vocati in partem solicitudinis vniuersali Pastori, ac principi solicitudinis omnium Ecclesiarum magnitudine vehementer exercito piè, iustè, ac religiosè subseruiant, & opitulentur.

LIBER QVINTVS.

In quo tractatur de variis ecclesiæ Ministris, Prælatis, maioribus, & minoribus, aliisque saluti animarum inuigilantibus pastoribus, Monarchiæ Ecclesiasticæ sub Rom. pontifice inseruientibus, atque eum in sua potestatis plenitudine, ac solicitudine omnium ecclesiarum in diuersis orbis Christiani partibus adiuuantibus.

LIBER SEXTVS.

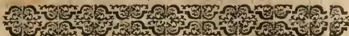
Contra monarchomachos ecclesiasticæ monarchiæ infestissimos, ac perniciosissimos hostes hæreticos, atque schismaticos, non minus regiæ, quàm pontificiæ maiestatis læsæ reos, seuerè Antichristi ministros, ac præcursores immanissimos exhibentes, dum Christi D. Vicarium, eius sponsæ ecclesiæ caput visibile, atque œcumenicum monarcham, odijs, iniuriis, blasphemiis, mendaciis, omnique maledicendi, nocendique furore persequuntur.

LIBER SEPTIMVS.

Qui totus in expostulatione, & lamentatione consistit, contra schismaticos nouatoribus in catholicæ religionis interitum fœderatos, & contra ipsos præcipuè nouatores Lutheranos, & Caluinistas verè propter scelera multa Antichristi veri præcursores, illius mysterium iniquitatis enormiter operantes.

LIBER OCTAVVS.

Luctus, & lamentationes libri præcedentis in magna gaudia, consolationesque in hoc vltimo libro vertuntur, propter mirabiles hominum catholicorum verè monarchiæ ecclesiasticæ subditorum virtutes, à quibus magna felicitas in ecclesiam sanctam, regnaque catholica redundat.

PARS TERTIA.

DE MONARCHIA SECVLARI CHRISTIANA,

Octo libris distincta.

LIBER I.

De Monarchia seculari Christiana in genere, incipiente à Constantino Magno, tractat. Deinde mirabilia narrat, quæ sub principis illius imperio Deus pro suæ religionis exaltatione, ecclesiæque triumpho, post tot diras filiorum suorum trucidationes, martyriaque gloriosa fecit. Postremo Imperatorum, aliorumque principum Christianorum principatum diuturnum, atque felicem in fide, pietate, charitateque Christiana fundatum esse demonstrat.

LIBER SECVNDVS,

Qui est de Regibus, & principibus Christianis, post Imperatorem summum honoris, potestatisque gradum circa temporalia possidentibus in orbe Christiano, de eorum subditis, atque de mutuo Regum ad subditos, & subditorum ad Reges, secundùm Deum respectu, & officio reciproco, vt vtrique hic pacifice viuant, Christi D. iussa seruantes, & post hanc vitam in æterna gloriæ fruitione felices, beatique conquiescant.

LIBER TERTIVS.

Qui est de vera religione principis Christiani, atque clementia huius sanctæ semper comite virtutis.

LIBER QVARTVS.

De altero regni, Christianæque Monarchiæ neruo, seu propugnaculo, iustitia nempe principis erga suos subditos, religioni Christianæ, veroque Dei cultui subdita. Quam qualiter, & in quos, princeps Christianus, quibus Ministris, ac legibus, rectè ad suam, subditorumque salutem exerceat, hoc quarto libro demonstratur.

LIBER QVINTVS.

In quo agitur breuiter de alijs virtutibus principi Christiano omnino necessariis, vt verè filius sponsæ Christi D. ecclesiæ sanctæ nominetur, & sit: quæ iustitiam, pietatemque principis catholici semper comitari debent.

LIBER SEXTVS.

In quo agitur de alijs Christianorum principum virtutibus, de amore, honore, & vera obedientia, propter eas populorum fidelium erga illos: de præmijs quæ pios manent principes, his ornatos virtutibus, & contrà, de supplicijs tormentisque impios oppositis vitijs fœdatos principes persequentibus.

LIBER SEPTIMVS.

Qui est primus de regno, ac Regibus Franciæ, quos Christus D. multarum excellentiarum, prærogatiuarumque dono, cunctis orbis terrarum Regibus superiores fecit, atque præ illis suæ misericordiæ, bonitatisque propensione sublimauit. Quod veræ fidei professores, & vindices diuini verbi non auditores tantùm, sed factores, atque sanctissimæ matris ecclesiæ, catholicæ, apostolicæ, & Romanæ defensores, & illius bonorum authores, atque largitores, vt filij carißimi, & obsequentißimi semper extiterint.

LIBER OCTAVVS.

Qui est secundus de regno, Regibusque Franciæ Christianissimis, atque primogenitis ecclesiæ filiis.

PARS QVARTA.

In qua de sancta, & amica vtriusque inter se Christianæ Monarchiæ coniuratione, concordia, honoreque reciproco agitur: simul temporalis, & æterna ab hac amica, sanctaque concordia, & honore mutuo profecta felicitas, sicut contra calamitates, miseriæque à dissidio hanc sanctissimam concordiam dissoluente scaturientes copiosè narrantur.

LIBER PRIMVS.

Vt salus æterna temporalisque pariatur, partaque inuiolato robore conseruetur, spiritualia temporalibus, sicut æterna caducis, & superiora inferioribus præesse, & imperare debent, sic sacrum, salutareque inter vtramque Monarchiam fœdus tutò, feliciterque seruatur. Cuius dissolutio non nisi diaboli opus est, modo tyrannorum, infidelium que furore; modo hæreticorum dementia atrociter vtentis, ad perturbandam non solùm hanc beatam, sanctamque Monarchiæ spiritualis, & laicæ concordiam, sed etiam per tales impios omnino si possit perfringendam.

LIBER SECVNDVS.

In quo declaratur quantus ille furor, & rabies diaboli sit, in animis Monarchomachorum, schismaticorum, libertinorum, fictorumque Catholicorum insidẽs, principibus regnorũ terræ rectoribus, & alijs Christianæ fidei rebuspublicis suspectã, & inuisam reddere Ecclesiæ Monarchiam, illius visibilis Monarchæ supremũ à Christo D. datum principatum, persuadere esse tyrannicum, Monarchiæque politicæ perniciosum. Atque inde demonstratione manifesta patebit quàm scelesti, atque miseri sint illi, qui sacro Catholici, Christianique nominis tecti velamine tantis diaboli conatibus machin. sque patrocinantur.

LIBER TERTIVS.

Duobus prioribus libris de improbitate, & maledictione eorum dictum est, qui nefandis dissidiis sacrum, & benedictum inter spiritualem, & secularem Monarchiam à Christo D. in Ecclesia sua plantatam, & institutam, fœdus, mutuamque beneuolentiam conuellere, atque perfringere conantur: sed duobus sequentibus libris contraria tractantur.

Hoc enim libro, & quarto sequente de prosperitatibus, fructibusque salutaribus agetur, quos sancta, & intemerata harum duarum spiritalis, & secularis Monarchiarum, mutuo charitatis Christianæ nexu copulatarum conspiratio parit. Deque magnis virtutibus huius sanctæ conspirationis, sacræque vnionis cultorum, promotorumque, diuinos, ac immortales honores, præmiaque merentibus, præsertim libro sequenti tractabitur.

LIBER QVARTVS.

In quo demonſtratur ab indomita huius ſacræ vnionis virtute, omnem diaboli, eiuſque miniſtrorum ruinam illius ſine fine machinantium, poteſtatem, vireſque domari: atque his domitis veram, tamdiu deſideratam Dei pacem, vnà cum fidelium principum, populorūque ſalute in tuto poni: debito ipſis principibus honore, obſequioq; retento, quamdiu ſua ſummo vniuerſalis Eccleſiæ Paſtori reuerētia, honos, & obedientia ab illis, illorumque populis inuiolatè, religioſeque conſeruantur.

LIBER QVINTVS.

In quo de cæcitate, insania, enormitateque criminis hostium Christi D. Ecclesiæ Catholicæ, nec non Pontificiæ dominationis à Christo D. institutæ iustissimè coercendis, atque puniendis agitur; postea de misero, & infelici eorum statu, tam Regum, ac principum, quàm eorum populorum, quamdiu Ecclesiæ non obedierint, eiusque Pastoris Rom. Pontificis Monarchiam sanctam, & piam agnoscere reuerenter noluerint. Postremò de eorum funesto exitu, quod in ista rebellione, & contemptu Ecclesiasticæ maiestatis perseuerare voluerint.

clesiæq; Dei sit perniciosissima. 2091.

IV. Conniuentibus, & ad scelera Monarchomachorum, hæreticorum, schismaticorum, &c. contra spiritalem Pontificis Romani Monarchiam, pacemque cum illa secularis principatus fulcientia dissimulantibus seculi principibus irascitur Deus, vt faciat opus peregrinum à se, scilicet vltionē in nationibus, & populis hac fœda, perniciosaq; Monarchomachorū rebellium contagione pollutis. 2100.

V. De stupendo diuinarum maledictionum fulmine, effectibusque earum terribilibus contra rebelles Ecclesiæ Christi persecutores hæreticos, schismaticos, cæterosque sedis Apostolicæ perduelles, & hostes. 2109.

VI. Deus in puniendo grauissimos peccatores suam potestatem simul & misericordiam manifestat. Quod solemnium terribiliumque vltionum diuinæ iustitiæ in maximos peccatores terræ comprobatur exemplis. 2115.

VII. Hoc, & sequenti capite agitur de variis, ac funestis calamitatibus, infortuniisque miserrimis quibus tanquam grauissimis diuinæ iustitiæ, vltionisque iustæ tonitruis principes impij, infideles, hæretici, schismaticique Dei, Ecclesiæ, sedisque Apostolicæ persecutores immanissimi contriti, perculsique sunt in vita sua, priusquam mors eorum pessima, sicque infelicissima adueniat. 2119.

VIII. Exemplis aliquot confirmantur commi- nationes, tonitruumque diuinæ vltionis eruptiones ex Ecclesiasticis historiis, quibus in vita cōtriti principes impij ex beatis facti sunt miseri. 2123.

IX. Quam terribilia sint iustitiæ, vltionisque diuinæ fulmina, in morte tyrannorum, hæreticorum, schismaticorumque Ecclesiæ Christi persecutorum, sedis Apostolicæ perduellium, atque sacrosanctam charitatis, pacisq; Christianæ vnionem inter vtramq; Christi D. in Ecclesia sua Monarchiam suis rebellionibus, machinationibusq; cōuellere, atque confringere conatium, plurimis exemplis ostenditur. 2129.

X. Misera mors hæreticorum principum, & schismaticorum Ecclesiæ Christi, sedisque Apostolicæ, violenta crudelitate persecutorum, atque pacis Ecclesiasticæ Monarchiæ, cum Catholica seculari vastatorum 21. memorabilibus simul, & stupendis exemplis ostenditur: quæ facilioris causa methodi ad tres classes reuocantur. 2135.

XI. De ciuitatum, nationum, regnorumque hæresibus, schismatibusque pollutorū exitio, diuinæ iustitię fulmine cōtritorū, propter suas ab Ecclesia Catholica, sedeque Apostolica defectiones. 2145.

XII. Mors maximè horribilis, & funestissima hæresiarcharum, terribili in fine vitæ nefandæ, vltionis diuinæ fulmine cōtritorum, qui humanas societates, de quibus superiori capite dictū est, schismaticis hæreticisque dogmatis sceleratissimè contaminarunt. 2150.

BREVIS AD LECTOREM
ADMONITIO.

De stupendis, exitialibusque diuinæ iustitiæ tonitruis contra Græcos, propter nefarias illorum rebelliones, hæreticaque schismata, contra supremam sedis Apostolicæ dignitatem, Monarchicamque Pontificis Rom. maiestatem priusquam tractemus postremo huius libri capite, duo notabimus. Primum erit de sincera, Catholicaque fide Conciliorum, Imperatorum, antiquorum patrum, doctorumque Græcorum, nec non sanctissima eorum Rom. Pontifici, vt supremo vniuersalis Ecclesiæ principi præstita semper obedientiâ: Secundum est de nefandissima, superbissimaque recentium, neotericorumque Græcorum rebellione, aduersus sedem Apostolicam Monarchæ spiritualis, Ecclesiasticique maiestatem huic antiquorum Patrum, Imperatorum, conciliorumque obedientiæ, fideique sinceritati maximè contraria.

Cap. I. E puritate fidei, confessioneque Catholica œcumenicorum Conciliorum in Græcia habitorum, & Imperatorum Græcorum supremam in omnes fideles, Pastores, Prælatos Ecclesiæ, & populos Rom. Pontificis, vt vniuersalis Ecclesiæ Monarchæ potestatem, primatumque sincera religionē colentium, &

LIBER SEXTVS.

In quo agitur de prosperitate temporali cum expectatione sempiterna: de certis, gloriosisque victoriis, atque triumphis virtute diuina partis, de pacifico statu, firmo, sincerè iucundo, fortique ad perfringendas omnes Diaboli vires, & machinas, piorum, Catholicorumque principum, vnà cum fidelibus populis sibi à Deo creditis. Quod sacrosanctam pacis, charitatisque Christianæ, inter ambas Christi Domini Monarchias vnionem inuiolabili obseruatione, custodiaque venerati fuerint, patrémque sanctissimum, Christi Domini Vicarium suprema, filialique obedientia, & obsequio puro coluerint. Quæ quidem religiosa obedientiæ meritoria, obsequiique præstatione non minuitur horum principum Catholicorum dominationis, principatusque authoritas, gloria, atque prosperitas; sed miseratione diuina magis augetur, & crescit.

LIBER SEPTIMVS.

Qui totus in referendis, commemorandisque honoribus, beneficiis, obsequiis filialibus, & aliis dilectionis, fidelitatis, obedientiæque generibus insumetur, quibus Ecclesiam Dei, Rom. Pontifices, Principes spiritualis regni sub Christo D. supremos vnà cum aliis Ecclesiis fidelibus, earumque rectoribus Reges Francorum Christianissimi religiosè prosecuti semper ornarunt, atque decorarunt, sic perfectè Sacrosanctam pacis, concordiæ, Christianæque charitatis vnionem, inter suam sæcularem maximè Catholicam, & Rom. Pontificis Ecclesiasticam monarchiam inuiolabili, pia, meritoriaque obseruatione custodientes.

LIBER OCTAVVS.

In quo quod superiori libro probatum est de Regibus Franciæ Christianissimis, illud de vniuerso Galliæ clero quem reliqui huius regni ordines secuti sunt, clarissimè demonstratur.

LIBER NONVS.

In sex orationes diuiditur, quarum quatuor sunt paraneses panegyricæ: prima ad Sanctissimum patrem omnium fidelium tam principum, quàm populorum, Rom. Pontificem : secunda ad Regem Galliæ, & Nauarræ Christianissimum: tertia ad vniuersum Gallicanæ Ecclesiæ clerum : quarta ad Senatum Parisiensem, reliquorum Galliæ Parlamentorum coryphæum, atque principem. Post quas quinta ponetur oratio ad Deum per modum gratiarum actionis, pro beneficiis acceptis, priuatis, & publicis, & deprecatoria, vt vtramque monarchiam, quam in Ecclesia sua constituere voluit, atque Principes vtriusque fori, vnà cum populis fidelibus, quibus ex pietate, & iustitia dominantur, suis fouere miserationibus, benedictionibus sanctificare, donisque cœlestibus ab omni liberatos aduersitate cumulare dignetur. Sexta & vltima ad Sacratissimam virginem Dei genitricem : cui post Deum gratiarum actiones author corde, & ore, quas per infirmitatem naturæ, ingeniique imbecillitatem valebit, maximas referre conabitur, sicque conando sua vota reddet.

Paranesis panegyrica ad Sanctissimum nostrum patrem Rom. Pontificem, in sex facilioris methodi gratia, capita suis distincta numeris, dispertita.

Paranesis Panegyrica ad Regem Christianissimum Ludouicum XIII. in quatuor partita capita.

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRÆ IN HOC OPERE EXPOSITORVM.

Numerus columnam, literæ a, b, c, d, partem columnæ designant.

EX VETERI TESTAMENTO.

EX GENESI.

EX EXODO.

EX LEVITICO.

EX DEVTERON.

EX IOSVE.

EX IVDICVM LIBRO.

EX I. REGVM.

EX II. REGVM.

EX III. REGVM.

EX IV. REGVM.

Index Locorum

EX LIB. HESTER.

EX LIB. IOB.

EX LIB. PSALMORVM.

EX LIB. PROVERB.

EX ECCLESIASTE.

EX LIB. CANTICORVM.

EX LIB. SAPIENTIÆ.

EX LIB. ECCLESIASTICI.

EX PROPHET. ISAI.

EX IEREMIA.

EX THRENIS.

EX EZECHIELE.

EX DANIELE.

EX OSEA.

EX AMOS.

EX ABDIA.

EX MICHEA.

EX NAHVM.

EX HABACVB.

EX AGGÆO.

EX ZACHARIA.

EX EVANG. S. MATHÆI.

EX EVANG. MARCI.

EX LVCA.

EX EVANG. IOANNIS.

EX ACTIS APOSTOL.

EX EPIST. AD ROM.

EX 1. AD CORINTH.

EX 2. AD CORINTH.

EX EPIST. AD EPHESIOS.

EX EPIST. AD COLLOS.

EX 1. AD THESSAL.

EX 2. AD THESSALON.

EX 1. AD TIMOTH.

FINIS.

RERVM MEMORABILIVM
QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR
INDEX LOCVPLETISSIMVS.

Numerus columnam, littera partem columnæ designat.

B

C

G

H

K

L

Lodouicus

M

O

P

Pastor

Q

R

S

T

V

FINIS TABVLÆ.

PRÆFATIO

AD BENIGNVM, CATHOLICVMQVE LECTOREM, CAVSAS SVSCEPTI Operis, intentionem, & votum Authoris continens.

MIHI semper in animo fixum, immotumque manserat, nihil ex meis lucubrationibus, studiorumque laboribus prælo committere: hominumque doctorum conspectui fidere, Quoniam ad eorum lucem, nihil nisi perfectum ingenio, perita elaboratum industria adferri oportere credebam, Quod præ meæ naturæ infirmitate, animique imbecillitate præstare me posse planè diffidebam.

Rationes ob quas ab editione librorum author abstinere voluit.

Meo insuper animo sæpius obuersabatur ex vna parte, 2
magna malè, imperiteque scriptitantium multitudo: quorum labor ingratus, mercesque laboris infelix in opprobrio, hominumque reprehensione sistebatur: quibus assimilari verebar: ex altera singularis Doctorum eleganter, eruditè, sapienterque scribentium delectus, & copia. Quorum eloquentem stylum, profundamque doctrinam in eo conspicuam admirando magis optabam, quàm sperabam æmulari conando.
Occurrebat 3
præterea, hærebatque memoriæ firmiter immensa tot iam editorum librorum, & operum cuiusque doctrinæ, præcipuè verò diuinæ sapientiæ congeries; quibus legendis, voluendisque longa hominis vita non sufficeret. Sed præter has rationes, quæ me magis ad dilectionem huius dicti 4
memorabilis, *Bene vixit, bene qui latuit*, proximque permouerunt, vt ab editione laboriosorum operum me temperarem, fuit illa minimè contemnenda; procliuitas videlicet multorum, vigilias alienas, laboresque calumniandi. Qui nisi quod ipsi faciunt, nihil rectum putant: vel qui cum nihil habeant eruditionis, quo celebrem nominis sui memoriam ad posteros tradere possint: aliorum doctorum studia grauiora non modicis immersa sudoribus lucubrationesque piorum ingenuas inuidiosè criminantur. Verùm religio Christi Domini multorum malè de fide catholica sentientium machinationibus oppressa, ecclesiæ Romanæ reliquarum matris sanctitas, maleuolorum calumnijs vlcerata, suprema, monarchicaque patris omnium fidelium sanctissimi in apostolica sede regnantis authoritas conspirantium inter se malitiosa hæreticorum, atque schismaticorum coniuratione, contumeliis, odiis, & imposturis indignissimè lacerata: in-

Cur silentium diuturnum rupit, propositumque mutauit author.

†

super honor, & maiestas Regis Christianissimi hac per clandestinas insidias occasione læsa, statusque eius imperij conturbatus, meum silentium imperando ruperunt, propositumque, nil vnquam vigiliarum mearum foras eliminandi, paterna, magistralique persuasione mutauerunt. Quæ ad id me laboris, & operis adegerunt, vt in his studiorum, lucubrationumque conatibus meos erga Christianæ Monarchiæ principes summos spiritualem, atque secularem affectus, ardoresque veræ charitatis ostenderem. Nam ne antiquiora tempora commemorem, cum ab interitu funestissimo, atque luctuosissimo Henrici Magni Christianissimi Regis (quem meritò desolatorum luxit abyssus populorum, quemque propter heroicas virtutes adeò religioni Catholicæ Francorumque regno salutares nunquam satis dignè Gallia lamentari poterit) multi exitiales, perniciosiq; libelli ab hæreticis, schismaticis, aliisq; pacis publicæ, secularis, & Ecclesiasticæ perturbatoribus editi, magnas, horrendasque dissensionum, seditionum, rebellionumque tempestates impunè contra spiritualem Christi Domini regnum in Apostolica sede diuinitus ab eo fundatum, & radicatum acerbè nimis excitariut: vt visibilem huius regni spiritalis Monarcham vehementer asperis miseriarum fluctibus, si possent, dirisque interitus extremi turbinibus obruerent. Ego natione Gallus, per Dei misericordiam Catholicus, obsequens Ecclesiæ, eiusque Pastoris œcumenici patris sanctissimi filius, ista diu lugendo videns, multumque animo, cum gemitu, dolore tactus intrinseco reuoluens: quæsiui apud me si quid cum bonis Catholicis, vereque Gallis auxilij, debitique obsequij huic afflictæ matri charissimæ, patrique sanctissimo possem elargiri, illisque in tantis salutis, honorisque periculis opitulari. Cùm enim tantarum quandoque contra ipsas naturæ violentas obliquitates, defectusque virium, naturalem filij in patrem pietatem, amoremque fuisse legerimus: vt in filio Crœsi Lydorum Regis ab ipsa natiuitate muto, constitutos ipsius naturæ terminos effregerit, atque contra ipsius axiomata, *à priuatione ad habitum progressum fieri compulerit.* Nimio siquidem ipse patris incensus amore, cùm parricidam stricto gladio ad trucidationem, cædemque patris accurrere cerneret; ruptis huius violentia erga patrem pietatis, & amoris, linguæ retinaculis, supra naturam in has voces alto, lachrymabilique tono prodigiosè fertur exclamasse.

a Herodot. L. 1. c. 85.

Ἄνθρωπε μὴ κτεῖνε Κροῖσον.

Homo ne occidas Crœsum.

Hoc posito naturalis fundamento pietatis, ipse per Dei gratiam, miserationemque verè Frãcus, sincerè de orthodoxa fide sentiens, patri sanctissimo, Ecclesiæ vniuersalis Pastori, sicut principi meo Christianissimo deuotissimus, tamdiune spem vultu simulare, alto dolorem corde premere, diuturno silentio tristes affectus, mœstosque sensus abscondere potuissem? Cùm non patrem carnalem, sed spiritualem, non particularem, sed communem fidelium omnium parentem, non Regem Lydiæ, sed religionis Christianæ principem, non terrenæ dominatorem ditionis, sed Ecclesiæ Dei rectorem vniuersalis, à tot hostibus spiritualis secularisque Christianæ maiestatis læsæ reis, tam atrociter in honore fama, dignitateque lædi, & vsque ad interitum Monarchici principatus rebel-

lione toties iterata vulnerari conspicerem? Cur ego videns tot Dei hostes, tot eius sponsæ sanctissimæ perduelles, occultos Regiæ maiestatis oppressores, ad sedis Apostolicæ ruinam Pontificiæque maiestatis exitium malignis ausis improbisque conatibus aduolare: non crederem me in conscientia teneri, hoc laboriosum difficilisque contentionis opus suscipere? Si illo quacumque ratione valerem, Ecclesiæ Catholicæ, regnoque Christianissimo gratum, salutareque seruitium præstare me posse bene sperando suspicarer? In hoc igitur arduum scribendi studium, ad patris sanctissimi defensionem, supremæque huius authoritatis protectionem (cui Regum Catholicorum, principumque secularium de grege Christi salus & honor coniuncta sunt) me plurimæ, & iustissimæ quidem causæ, rationesque deduxerunt. Inter quas prima se obtulit consideratio cæcitatis malitiosæ, crassæque schismaticorum quorumdam Catholici nominis vmbra tectorum, cum hæreticis miserè conspirantium, vt sacrosanctam Christi Domini, sub vniuersali principe, in Apostolico throno sedente, Monarchiam, si possint, funditus euertant. Et quamuis isti fatalem illam ruinæ Ecclesiasticæ, reique publicæ Christianæ perturbationi conspirationem verbo se detestari simulent, factis tamen, scriptisque perniciosis exitialiter astruunt, atque fabricantur. Qui propterea iniusti sicut hæretici contra Christianæ iustitiæ puritatem pugnantes, ab æterna, nisi resipiscant, mercede persecutionem patientibus propter iustitiam promissa, pœnas subituri perennes excludentur. *Quia* vt præclare dixit[a] sanctus Augustinus, *non dictum est tantum, Beati qui persecutionem patiuntur; sed additum est, propter iustitiam; vbi autem sana fides non est (vt in hæreticis) non potest esse vera iustitia: quia iustus ex fide viuit. Neque schismatici aliquid sibi ex ista mercede promittant: quia similiter vbi charitas non est, non potest esse iustitia. Dilectio enim proximi malum non operatur. Quam si haberent, non dilaniarent corpus Christi, quod est Ecclesia*: Illam in præcipua sui parte, videlicet capite, atrociter, contumelioseque vulnerantes. Huic affinis causa succurrit altera, prætextus nempè nefarius, & execrabilis omnino radicitus ex omnium fidelium cordibus extirpandus; quem isti monarchomachi aperti Pontificiæ sanctitatis, sicut occulti Regiæ maiestatis hostes, principum, populorumque mentibus affingere, persuadereque conati sunt: in hypocrisi, & mendacio pertinaciter, sicut impudenter asseuerantes, Regiæ dignitatis, secularisque maiestatis fulgorem, atque decus à Pontificalis eminentię, spiritualisque potestatis splendoribus grauiter alterari. Propter quam imposturam, commentumque detestabile hoc vnum maximè moliri nituntur, vt corrupti à se, deceptique perfidè Christiani principes, Ecclesiasticę Monarchię sanctitatem, intemeratamque dignitatem liuore, & odio persequantur, *Sic, sic*, vt cum Sancto Leone[b] loquar, *de terrenis calumniantur, qui cælestia persequuntur. Sic illi sedent in insidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiant innocentem.* Qua funditus euersa ac de hominum castè de virtute Christiana sentientium mentibus auulsa opinione peruersa, contrariam illi planè sententiam veram, iustam omninoque Catholicam, omnibus salutis ęternę appetentibus efficaciter Christo Domino benè mihi propitio auxiliante que persuadere conabor. Magnum prętereа simplicium fidelium scandalum, vehemens bonorum Catholicorum luctus, nefanda, & insolens hęreticorum, aliorumque improborum

Causæ suscepti operis præcipuæ.

1. *Causa.*

[a] Aug. l. 1. serm. de verbis Domini in monte c. 5.

2. *Causa.*

[b] S. Leo serm. 10. de pass. Domini.

Psal. 8.

3. *Causa.*

ẽ ij

exultatio meo frequenter animo voluebantur, quæ nondum fractæ huius tam impudentis, nefariique prætextus vires perniciosè causabantur.

4. Causa. Occurrebat ruina, & euersio politici principatus, quem monarchomachi miserabiliter cæci, clandestinis insidiis, occultisque moliuntur; dum apertè Christi Domini Monarchiam, in vicario suo, effrænatius adorientes, destruere conantur. Etenim cùm contemptus, odiumque maiestatis Pontificiæ multarum hæresum, teste Sancto [a] Hieronymo, seminarium, atque fomes existat, quarum turbine vnà cum spirituali Christi regno Monarcharum secularium, Catholicæ sanctitati consecratorum iustę dominationes in multarum calamitatum scopulos illiduntur: qua ratione incolumis, atque pacata illorum principum, regumque fidelium gloria, fortunatusque secularis imperij status, oppresso spiritualis Monarchæ throno stare posset? Cui malo non obsistere, cùm posset, hominis esset à charitate Christiana vehementer exorbitantis. [a] *Ista sunt beneficia dæmonum omnibus nocentiora vulneribus. O quàm tutius est homini inimicitiam diaboli meruisse, quàm pacem!* Quis iustorum, piorumque Catholicorum hæc funesta, perfidaque considerans, & audiens, his ad Dominum contra istos vtriusque Monarchiæ à Christo sanctificatæ perduelles precibus lachrymando, gemendoque non exclamaret? [b] *Decidant à cogitationibus suis, secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quia irritauerunt te, Domine.*

[a] S. Hieron. in ep. ad Tit. c. 3.

[a] S. Leo serm. 19. & & vlt. de passione Domini.

[b] Psal. 5. v. 11.

5. Causa. Sed quæ me prioribus efficacior causa ratioque ad scribendum persuadendo potentius excitauit, religiosus ardor fuit, cupiditasque singulariter æstu charitatis incensa, videndi antiquæ prosperitatis, & gloriæ in partes Monarchiæ tam secularis Christianæ, quàm Ecclesiasticæ, iure postliminij reditum tamdiu desideratum, tamque à piorum omnium corona votis ardentibus expectatum. Quæ non aliunde, quàm à Sancto illo fœdere, amore, respectu, honoreque reciproco Christi Domini gratia fulto semper, inter ambas illas eiusdem Christi Domini Monarchias in Catholica eius Ecclesia constitutas diuinitus, firmatasque scaturire solent. Contra cæcitatem, ac insaniam illorum hæreticorum schismaticorumque, qui viis obliquis cum Dei, Ecclesiæque sanctissimæ præscripto manifestè pugnantibus, regni temporalis felicitatem in vanum, frustraque se assequi posse confidentes, mundi huius vanitate cæcati, & elusi perfidia, sibi persuaderi nolunt, & secularis imperij fortunas, gloriam, prosperitatesque temporales à splendore, pace, & honore Ecclesiasticæ dignitati maiestatique Pontificiæ sincerè præstito deriuari. In hoc enim splendore dignitatis Ecclesiasticæ retento, honoreque sedis Apostolicæ rectori piè, religioséque seruato conspicitur Deus. [c] *Magnificans salutes Regis* Christiani, *ac faciens misericordiam Christo suo fideli, & semini eius, vsque in seculum.*

[c] Psal. 17.

6. Et postrema. Postrema, quæ me ad huius editionem operis efficaci persuasione commouit, cæteris causa prędstantior, fuit illa prçter pacis publicę, prosperitatisque temporalis adeptionem, salutis ęternę, cœlestisque glorię consecutio. Quam sacra hęc charitatis vnio, religiosaque bonæ intelligentiæ, & honoris mutui confœderatio, vtramque Christi D. Monarchiam indissolubili perfectionis, fortitudinisque vinculo sanctissimè constringentes, absque vlla controuersia certissimè consequútur. Quis enim huic sempiternę salutis, & gloriæ per illa tam salutaria media consecutioni diffidere posset, cuius aures talibus Prophetę vocibus assiduè circumsonant? [d] *Vox exultationis, & salutis in tabernaculis iustorum.*

[d] Psal. 117. v. 15.

Quique hæc eiusdem regij vatis oracula sub pectore quotidie meditando reuoluit? [a] *Lætentur omnes qui sperant in te: in æternum exultabunt, & habitabis in eis: & gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iusto.* Vt pro ea consequenda salutis, gloriæque perpetuitate nullis parcere laboribus, nullis vigiliarum assiduarum terreri difficultatibus, nullas denique grauissimorum studiorum contentiones pertimescere debeamus.

[a] Psal. 5. v. 13.

Illæ sunt causæ præter alias exquisitæ, atque præcipuæ, quæ me ad præsentis operis editionem, contra prius animi propositum voluntariè concitarunt: vt Ecclesiæ Dei, regnisque Christianis, catholicæ fidei splendore coruscantibus piè, fideliterque seruirem. [b] *Sermo opportunus est optimus* (inquit Sapiens) [c] *& vt mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.* His prioribus præter alias breuitatis causa silentio missas rationibus altè maturoque iudicio consideratis, nunquam opportunius loquendi, scribendique tempus, quàm hodie nactum me fuisse iudicaui.

[b] Prouerb. 25.
[c] Ibid. c. 25.

Atque in hoc præsenti labore, & opere magnū illum doctorū magistrū sanctum Augustinū mihi ad imitandum proponere desideraui respectu motiui, quo concitatus libros de ciuitate Dei in lucem, hominumque manus educere voluit: aduersus ethnicos, atque paganos iniuriosè criminando, calumniandoque vociferantes, vrbe ab Alarico rege Gothorum capta, religionem Christi Saluatoris nostri omnes Romano imperio calamitates, miseriasque, quibus opprimebatur intulisse. [d] *Interea*, inquit ille magnus tot doctorum Pater, *Roma Gothorum irruptione agentium sub rege Alarico, atque impetu magnæ cladis euersa est, cuius euersionem Deorum falsorum, multorumque cultores, quos vsitato nomine paganos vocamus, in Christianam religionem referre conantes, solito acerbiùs, & amariùs Deum verum blasphemare cœperunt: vnde ego exardescens zelo domus Dei aduersus eorum blasphemias, vel errores libros de ciuitate Dei scribere institui.* Non aliter huius deprauati sæculi, in quo multa impunè vitia patrantur, maleuoli homines sedis apostolicæ inimici, Romani pontificis authoritatem, maiestatemque in spiritualibus super omnia catholicæ sanctitatis imperia mundi sublimatam, principum secularium gloriæ detrahere, illius coruscantes dignitatis supremæ radios, horum nobilitati, dominationique tenebras offundere non minus sceleratè quàm inuidiosè criminantur. Qui maiestati pontificiæ, sedique spiritualis imperij gratias maximas habere deberent, propter eas benedictiones, quæ copioso maximarum prosperitatum fœtu grauidatæ in principes catholicos, eorumque populos ex ipsa redundant. In quo monarchomachi isti paganis inferiores scelere non habentur: contra quos hæc S. Augustinus. [e] *Sic euaserunt multi*, scilicet de manu crudelium Gothorum, fauore Christianæ religionis, *qui nunc Christianis temporibus detrahunt, & mala, quæ illa ciuitas pertulit Christo imputant, bona verò, quæ in eos, vt viuerent, propter Christi honorem facta sunt, non imputant Christo nostro, sed fato suo: cùm potius deberent, si quid rectè saperent, illa quæ ab hostibus & dura perpessi sunt, illi diuinæ prouidentiæ tribuere, quæ solet corruptos hominum mores bellis emendare, atque conterere: itemque vitam mortalium iustam, atque laudabilem, talibus afflictionibus exercere, probatamque vel in meliora transferre, vel in his adhuc terris propter vsus alienos detinere.* Ita ad propositum meum possum dicere, quod

Authoris in hoc opere sanctum imitantis Augustinum intentio spiritualis atque secularis Christianæ monarchiæ defensionem suscipere contra omnes illius hostes. Quorum calumnias & odia pro hac defensione magnificè contemnit.

[d] S. Aug. in arg. lib. de ciuit.

[e] S. Aug. l. 1. de ciuit. c. 1.

Impij pagani nomini Christiano insultabant, cuius virtus eos saluauerat.

pleraque ſecularium principum Regna, & imperia in orbe Chriſtiano, ſæpius ingentium calamitatum, ærumnarumque naufragiis obruta periiſſent (vt plurima inferiùs exempla docebunt) niſi propitia Romani Pontificis auxilia, ſalutariaque ſedis apoſtolicæ ſubſidia, citiùs illis imperante charitate ſubueniſſent. Et tamen non puduit quoſdam è monarchomachis, apertos monarchiæ ſpiritualis hoſtes, ſicut ſecularis occultos, impudenter oppreſſa veritate, quamplurima mala, miſeriaſque grauiſſimas ſpiritualis huius maieſtati principatus imputare, quæ propter publica, priuataque ſcelera, contritione lamentabili principum fortunas, vti populorum, terraſque vaſtauerunt. Quorum torrentem intolerabilis aquæ, id eſt populantis omnia furoris niſi chariſſimæ matris eccleſiæ, patriſque ſanctiſſimi pia vota, fuſæ Deo preces, lachrymæque ſiccauiſſent: perſæpe tanti torrentis impetus, atque rabies multorum principum, populórumque ſalutem in extremæ perditionis, exitijque baratra præcipitauiſſent. Quod de Chriſtiani nominis, religioniſque virtute, contra paganos illos, de quibus ſupra, idem pater, doctrina ſublimi, ſanctitateque mirabilis, de ingratis illis acceptorum à Deo beneficiorum, huius merito virtutis, aſpernatoribus expoſtulando dicebat. a *Illud verò*, inquit, *quod eis*, ſcilicet paganis, *vel vbicumque propter Chriſti nomen, vel in locis Chriſti nomini dicatiſſimis, & ampliſsimis, ac pro largiore miſericordia, ad capacitatem multitudinis electis, præter bellorum morem truculenti barbari pepercerunt hoc tribuere temporibus Chriſtianis deberent: hinc Deo gratias agere, hinc ad eius nomen veraciter currere, vt effugiant pænas ignis æterni. Quod nomen multi eorum mendaciter vſurparunt, vt effugerent pænas præſentis exitij. Nam quos vides petulanter, & procaciter inſultare ſeruis Chriſti, ſunt in eis plurimi, qui illum interitum, cladem que non euaſiſſent, niſi ſeruos Chriſti ſe eſſe finxiſſent. Et nunc ingrata ſuperbia, atque impiiſsima inſania eius nomini reſiſtunt, corde peruerſo, vt ſempiternis tenebris puniantur: ad quod nomen ore vel ſubdolo confugerunt, vt temporali luce fruerentur.* Hic mei ſcopus operis; hæc ſuſceptorum magno animo ſtudiorum grauiſſimæ contentionis intentio; hæc exanthlati meta laboris, quò neruos corporis omnes, meique vires animi collimaui. Vt magni illius Auguſtini doctrinæ, virtutiſque veſtigia, ſtudioſa imitatione premens, diuinæ Chriſti Domini gloriæ velificando, geminas illius monarchias inter ſe charitate chriſtiana, ſanctiſſimo perfectionis vinculo fœderatas benedictione cœleſti ſanctificatas, contra omnes illarum perduelles, tam apertos, quàm occultos, generoſo, catholicoque pectore defenderem.

Monarchomachi ſplendori pontificiæ maieſtatis mala plurima in ſeculares principatus redundantia impudenti mendacio imputant, quæ huius maieſtatis ſanctitas auxiliis, meritis, precibuſque ſuis diſsipauit.

a S. Aug. l. 1. de ciuit. c. 1. in fine.

Sed tu ſic ſudando, ſicque ſub grauiorum laborum pondere gemendo, pro cauſa Dei, venenata malignæ calumniantium hoſtium linguæ ſpicula non effugies? Quid tum? Gloria, & corona noſtra in ea laborioſa, ſalutarique contentione, hoſtium huiuſmodi calumnia, liuor, & odium eſt: dummodo illa Chriſto Domino religioſè ſeruientes pro vtriuſque monarchiæ ſalute, contra inimicorum illius amentiam fortiter vti valeamus. Quorum clamor contra nos, liuorque qualiſcunque fuerit, admouere nos debebit, vt ſemper ſedis apoſtolicæ honori, & obedientiæ (cui catholicorum regnorum ſplendor authoritatis, & felicitatis innixus

Calumniantium hoſtium malignas linguas & odia pro eccleſiæ, regnique catholici defenſione contemnit author.

est) ex magna pietate seruiamus: quæ semper genus illud hostium, clamoresque detractionis iniquæ maximos pro Regum catholicorum, fideliumque populorum salute neglexit. Contemptis autem, atque pro nihilo ductis calumniantium istorum linguis, clamoribusque contra veritatem, & innocentiam bacchantibus, in hoc opere cum magno Doctorum [a] magistro *non solùm pium lectorem, sed etiam liberum correctorem desidero, maximè vbi sincera veritatis inquisitio, & ecclesiasticæ maiestatis*, vnà cum seculari defensio versetur. Quæ vtinam tot cultores haberet, quot habet contradictores, & osores illius sanctitati, & honori grauiter inimicantes. Ego enim cum eodem coryphæo Doctorum. [b] *Iudices veros, & veritate seueros magis intueor, inter quos & me ipsum primitus constituere volo, vt ad illos ea tantùm reprehendenda perueniant, quæ à me quamuis sedulo perscrutante minimè videri potuerunt. Nec* ab eiusdē sancti patris imitanda virtute recedens, *fateor me ex eorum numero esse conari, qui proficiendo scribunt, & scribendo proficiunt. Vnde si aliquid vel incautius, vel indoctius à me positum est, quod non solùm ab alijs, qui videre id possunt merito reprehendatur, verùm etiam à me ipso, quia & ego saltem postea videre debeo, si proficio, nec mirandum est, nec dolendum, sed potius ignoscendum, atque gratulandum: non quia erratum est, sed quia improbatum.*

[a] S. Aug. in procem. l. 3. de Trinit. To. 3.

Optat à pio lectore, vero iudice corrigi in his quæ minus bene posita.

[b] S. Aug. ep. 7. ad Marcellum.

Vult cum S. Augustino proficiendo scribere, & scribendo proficere.

Titubaui diu fateor anceps aqua pendens, an huic operi componendo studia mea per aliquod tempus, laboresque consecrarem. Ex vna parte affectus ardens, gratum præstandi Deo sacrificium, eius ecclesiæ, regnisque fidelibus perscribendi labores, & opera piè, fideliterque seruiendo, me vehementer animatum, stimulatumque commouebat. Sed ex alia timor audiendi manans ex arduo, languentem, propeque exanimatum ab operis, & quidem iam animo concepti compositione repellebat. Delectabat me suscipiendi pietas operis, sed deterrebat immensitas laboris: desiderium hortabatur proficiendi, sed dehortabatur infirmitas deficiendi. Vicit verò tandem zelus domus Dei, qui comedit me, vicit eius ecclesiæ, catholicæque reipublicæ salus, & eis in afflictione sua subueniendi charitas. Propter quæ nullus labor durus, nulla pertimescenda difficultas; nullus non audendi ardua, sublimiaque metus, stare loco debent. Pro quibus omnes priuatæ amicitiæ despiciendæ, tactisque diuinitatis aris ab omni caduca, profana, carnalique consideratione procul esse iuuat. Si enim ethnico poetæ magnæ laudi datum quod dixerit Δεῖ με συμπράττειν τοῖς φίλοις ἀλλὰ μέχρι θεῶν. *Oportet me amicis fauere, sed vsque ad Deos.* Quid dicemus, aut faciemus Christiani nos? Vbi causa Dei agitur? vbi eius regni, in vtramque monarchiam spiritualem, secularemque distributi defensio suscipitur? simul & perbeati, sanctique inter spiritualem illam, secularemque monarchiam fœderis, à quo omnis vtriusque felicitas emanat, intemerata conseruatio procuratur? Cuius spes omnis secura minimè confundens, in immensa Dei misericordia, omnipotentique fortitudine partes destructura contrarias inclinata recumbit. Cuius amœnitate, fructuque suauissimo potiemur, si nos post præuaricationes nostras, redeuntes ad cor, hac misericordia dignos reddiderimus. [c] *Si conuersi fuerimus ad Domi-*

Cur auctor anxius fuerit, & dubius in hoc opere suscipiendo.

Præclarum dictum Periclis ex Gellio l. 1. c. 3.

Spes fœderis sacri inter duas monarchias in Dei misericordia, & fortitudine sita.

[c] Psal. 84.

[a] Psal. 36. v. 39. *num, ipse dabit nobis benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum.* [a] *Salus*
quippe *iustorum à Domino, & protector eorum est, in tempore tribulationis.*
Qui habitantes in adiutorio altissimi, propriis diffidentes viribus, dum
pro eius gloria, regni spiritualis atque temporalis anxiè, sed animo gene-
Hostes ecclesiæ, & regni fidelis dissipabit Deus. roso, protectione dimicant, facilè turbulentos hostium rebellantium co-
natus, furoresque despiciunt, & aspernantur. Nec immeritò: Quia pro cer-
to [b] *adiuuabit eos Dominus, & liberabit eos, & eruet eos à peccatoribus, & sal-*
[b] Psal. 35. v. 40. *uabit eos, quia sperauerunt in eo.* Tunc, tunc [c] *impij in tenebris conticescent: non*
[c] 1. Reg. c. 2. v. 14. ex Annæ cantico. *enim in fortitudine sua roborabitur vir: Dominum formidabunt aduersarij eius,*
& super ipsos in cælis tonabit. Et reuera, nonne, docente experientia ad ge-
mitum piorum suæ ecclesiæ filiorum, in afflictione sua clamantium [d] *sæpius*
[d] Psal. 17. v. 16. *de cælo intonuit Dominus? & altissimus dedit vocem suam?* Quoties in magnos
terræ peccatores pacem ecclesiæ Christianæque reipublicæ perturbantes
grando, & carbones ignis, diuinæ testes indignationis, è fractis cœli nu-
bibus erumpentes fragore magno ceciderunt? Sicque cadentes abundan-
ter piorum ecclesiæ filiorum, fideliter regio principatui catholica sanctita-
te munito seruientium iniurias, oppressionesque vindicarunt? quoties
[e] Ibid. v. 16. [e] *misit vltionis suæ sagittas Deus, & dissipauit eos?* quoties *fulgura multiplicauit,*
& conturbauit eos? Vt deuictis, & exterminatis hostibus de manu Dei, exul-
taret congregatio iustorum, & laudem dicens Domino, cum rege pro-
[f] Psal. 117. pheta sanctissimè iubilando modularetur. [f] *Dextera Domini fecit virtutem,*
dextera Domini exaltauit me: non moriar; sed viuam, & narrabo opera Domini,
[g] Psal. 7. qui est [g] *liberator meus, de gentibus iracundis; qui ab insurgentibus in me exalta-*
uit me, & à viro iniquo eripuit me. Quæ mala effectusque irati Dei terribiles,
3 *Autoris votum, ne monarchomachi in sua rebellione pereant, sed bene conuersi saluentur.* in bonorum exultatione catholicorum, ne nostris monarchomachis, tam
hæreticis, quàm schismaticis, & aliis similis improbitatis cognatæque ma-
litiæ tabo contaminatis adueniant; tango aras sæpius in opere meo, diui-
nam, ineffabilemque Christi Domini clementiam pro eis pia de puro de-
siderij mei sensu ac de non ficti abundantia cordis vota precesque fun-
dendo: atque illius misericordiæ viscera, supplicatione charitatis affecti-
bus æstuante frequenter iterata permonendo: vt à lethali diuersorum cri-
minum fæce, putrido errorum, rebellionumque luto, salutari conuersione
per pœnitentiæ veræ saltus euantur. Ne potenter extenta super eos diui-
næ iustitiæ manu confundantur, & pereant, sed abiectis prauæ, volunta-
tiæque inscitiæ tenebris, immaculatam veritatis catholicæ lucem clarè vi-
deant, videntes rectè sequendo, & affectu cordis amplectendo reuerean-
tur, reuerentes sacro matris ecclesiæ suscepti gremio, Christi spiritu viuant
in hac vita, sic vt in altera eius diuinę glorię perpetuitate satientur. quod
si isti scriptis meis, votisque pertinaciter obsistentes ad cor redire nolue-
rint, ac perpetuò in suorum criminum sordibus obstinati perseuerare vo-
luerint: mœrore, cordisque tristitia vehementi iactabor. Sed in ea tamen
quędam me consolatio sustentabit; quod istis pertinaciæ, peruersitatisque
inueteratæ naufragio voluntario subuersis, saltem boni detectis obstina-
torum maleuolorum fraudibus ædificabuntur, & ædificati perseuerantes
in vtriusque monarchiæ reuerentia, & obsequio salutari maioribus virtu-
tum incrementis confirmati, ad altiores meritorum in hac vita, indeque
præmiorum in altera gradus euecti sanctificabuntur. Verum plenum non
erit gaudium in hac virtutis, gloriæque sublimitate iustorum, nisi conuersi

peccatores in eandem cum illis meriti, præmiique societatem gloriosâ dexteræ excelsi mutatione deducantur. Quod si corruptioni suæ, erroribusque pertinaciter adhærere voluerint, ad fidelibus principatus pontificij, regijque subditis officiendum, ac ecclesiæ sanctæ regulis contumacia reluctandum: nobis animus est Christi Domini leges intemeratè colentibus pro illorum conuersione perseuerare semper ad orandum, Deoque pro ipsis, ne in peccatis suis, erroribusque moriantur, deuota deprecatione supplicandum. Atque vtinam operis mei stylus monarchomachorum nostrorum sic intima cordium penetrare posset, eaque ad salutem charitatis aculeo pungere: vt obstinatum, pertinacemque in Christianæ religioni calumniis insultando paganorum animum, (quem hactenus in maiestatem monarchiæ pontificiæ calumniando imitari visi sunt) seriò detestarentur: ne in istorum tragicos, valdeque funestos exitus sceleratæ vitæ laberentur, quorum sectari crimina perhorrescerent. Qui quidem non correcti, conuersique, calamitatibus attriti, patriæ ruina consumpti, mala grauissima, miseriasque acerbissimas, quibus propter scelera sua iusto Dei iudicio conterebantur, Christianæ religioni nefariè nimis accepta ferebant. Quos propterea Diuus Augustinus digna his verbis reprehensione vehementer arguebat.[a] *Hinc est, quod mala, quæ facitis vobis imputari non vultis: mala verò quæ patimini Christianis temporibus imputatis: neque enim in vestra securitate pacatam rempublicam, sed luxuriam quæritis impunitam, qui deprauati rebus prosperis, nec corrigi potuistis aduersis. Volebat vos Scipio terreri ab hoste, ne in luxuriam flueretis, vos nec contriti ab hoste luxuriam repressistis. Perdidistis vtilitatem calamitatis: & miserrimi facti estis, & pessimi permansistis. Et tamen quod viuitis Dei est, qui vobis parcendo admonet, vt corrigamini pœnitendo; qui vobis etiam ingratis præstitit, vt vel sub nomine seruorum eius, vel in locis martyrum eius, hostiles manus euaderetis.*

[a] S. Aug. l. 1. de ciuit. Dei c. 33. circa medium, vsque ad finem.

Habes, benigne, catholiceque lector, causas operis suscepti tibi manifestas, habes animi mei notam tibi in huius editione operis intentionem: habes cognitum tibi votum, desideriumque ardentis amoris ex toto corde, anima, viribus, menteque mea Deo, Christoque Domino seruiendi, in protegenda vsque ad sanguinem, summisque honoribus exaltanda (ordine, graduque cuilibet seruato dignitatis) tam pontificij monarchæ, quàm regij maiestate: in exultatione fideliũ catholicorũ, tantæ maiestatis gloriæ, & honori religiosissimè velificantiũ meritoria, & in cõuersione malorum, contra huius serenissimæ, sanctissimæque maiestatis altitudines, hostilitatis signa portantium. In quæ omnia veris effectibus consequenda præsentis operis omnes labores; studia, contentionesque reuocaui. Nunc quid postremo loco agendum mihi superest, priusquam à præfatione desistam? Nisi vt te clementem, atque mansuetum, alienæ lucubrationis, industriæque laboriosæ ponderatorem, magna beneuolentia, & æquitate iudicantem deprecer atque obtester: vt me in tam sublimi, salutarique materia laborantem tuis charitate feruidis orationibus adiuuare digneris, vt mecum religiosa Deo vota, precesque fundas. Quibus misericorditer excitatus sanctissimam, generi Christiano saluberrimam charitatis diuinæ, catholicæque pacis inter ambas spiritualem, & secularem, monarchias, earumque principes vnionem foueat, protegat, & cum prosperitatum temporalium, bonorumque cumulo sublimiter amplificet.

Bonos verè catholicos, qui semper summis harum monarchiarum principibus, rectoribusque reuerendissimè paruerunt, & qui pro sacrosancta inter eas, confœderatione vindicanda sanguinem optarunt effundere, nouis virtutum gradibus exaltet, copiosaque bonorum temporalium cum certa expectatione futurorum, possessione fœcundet. Malos autem singularibus miserationũ suarum, gratiarumq; motibus attractos & concitatos vehementer conuertere dignetur. Qui tandiu huic vnioni sacratissimæ verbis improbis, factisque restiterunt: qui rebellionum apertarum spiritualem monarchiam, sicut occultarum secularem toties atrociter inundatione submergere conando tentauerunt. Vt omnes tam iusti illi, quàm hi per pœnitentiam conuersi peccatores, in eandem sanctitatis, charitatisque scopum (quibus perfectè in vtraque monarchia Deus adoretur) pura cordis inclinatione conspirantes, desideratam in hac vita pacem aliorum bonorum mutationi subditorum varietate circumdatam, & in altera cœlestis felicitatis æternitatem à Deo consequi mereantur. Hæc quidem sperare nobis congruum est, & facile, considerata, ô Deus Opt. Max. infinita, & immensa tuæ misericordiæ, bonitatisque magnitudine. [a] *Tu enim Deus noster suauis, & verus es patiens, & in misericordia disponens omnia.* Et ideo, [b] *appropinquet deprecatio nostra in conspectu tuo, Domine, iuxta eloquium tuum, da nobis intellectum, vt eructent labia nostra hymnum, cùm docueris nos iustificationes tuas.* Quæ in hac pace, sacroque fœdere, tuas in hac vita monarchias feliciter inter se sociante, perfectè rectis operibus, effectibusque complebuntur.

Oratio ad Deum.

a Sap. 15. v. 1.

b Psal. 118.

DE MONARCHIA DIVINA.

PRIMA PARS OPERIS.

DE MONARCHIA IN GENERE,

EIVS ESSENTIA, ORIGINE, DIVISIONE, PROPRIETATIBVS; DE DEI IN OMNES creaturas, déque Christi Domini tàm in cœlo quàm in terra Monarchia Diuina: Item de Angelica, & eius cum Ecclesiastica comparatione.

PARS PRIMA, QVINQVE DISTINCTA LIBRIS.

LIBER PRIMVS.

1. De natura Monarchiæ, & eius diuisione.
2. De Deo vt Monarcha excellentiæ, & summo omnium creaturarum, præcipuè Angelorum hominumque iustorum principe.

CAPVT PRIMVM.

Ab vno in vnum omnia fluunt & reuertuntur, hinc orta Monarchia.

ERISSIME vt sanctissimè veritas ipse Deus Optimus Maximus, per os Prophetarum non semel se principium & finem omnium à se conditarum rerum appellauit: Quod dilecto suo Apostolico Prophetæ notum esse voluit: cum mystico idiomate in Apocalypsi [a] *α, & ω, principium & finem*, se esse dixit: *qui est, qui erat, & qui venturus est omnipotens*. Hanc sublimem Philosophiam Sapiens suæ à Spiritu sancto menti altis defixam radicibus exprimere cupiens, has è corde voces eructauit, [b] *omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat; ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant.* Omnia à Deo, per Deum, in Deum reuertuntur: quem locum diuinitùs more suo exponens S. Gregorius, de prædicatoribus sanctis à

[a] Apocal. c. 1. v. 8.

[b] Ecclesiastis c. 1. v. 7.

A Deo missis non sibi, sed Deo profectum prædicationis ascribentibus, hæc ait, [c] *Ad locum ergo de quo exeunt flumina, reuertuntur; quia sancti viri, etsi à conspectu creatoris sui claritatem mente conspicere conantur, foràs propter nos ad actiuæ vitæ ministerium veniunt, incessanter tamen ad sanctum contemplationis studium recurrunt: Et si in prædicatione sua exteriùs nostris auribus per corporalia verba se fundunt; mente tamen tacita ad considerandum semper ipsum fontem luminis reuertuntur, de quibus, & benè dicitur, vt iterùm fluant: Nisi enim ad contemplandum Deum solicita semper mente recurrerent, nimirum æterna caritas etiam exteriora prædicationis eorum verba*

B *siccaret. Sed dùm videre Deum indesinenter satagunt, quasi decursura foràs flumina intùs semper oriuntur, quatenùs illic amando sumant vnde ad nos prædicando defluant.* Hæc pius ac sanctissimus Doctor. Quò spectasse videntur antiqui Philosophi, cùm eleuantes ac honore prosequentes vnitatis virtutem, quam *μονάδα* vocauere, ab ea omnia fieri, omniaque iterum in eam resolui putauerunt. Cuius sententiæ auctorem Laërtius [d] Musæum Athenensem Eumolphi filium, Homeri antecessorem, multorum annorum interuallo, credidit: fontem ac principium

[c] S. Gregorius lib. 30. moral. c. 3.

Μονὰς rerum omnium principium.

[d] Laertius in vitis.

rerum omnium huic vnitati, quam μονάδα nuncupauit apud Plutarchum Pythagoras,[a] attribuit. Alexander[b] vnitatem istam cum eodem Laërtio lib. 8. de vitis, omnium bonorum scaturiginem, ficut dualitatem malorum principium omnium esse dicebat. Vnitatis siquidem natura, inscia circumferentiæ, cælo temperiem, animis virtutem, corporibus sanitatem, domibus & ciuitatibus pacem, animorumque concordiam generat; sicut dualitas diuersa omnia causatur, aëri tempestates, animis malitiam, corporibus ægritudines, humanis societatibus priuatis ac publicis dissidium, bella, seditiones, iurgia, odiaque miserè pariendo. Hanc de vnitate ac dualitate opinionē[c] Homerus prior ante sæcula multa secutus, vnitatis naturam in boni portione, dualitatis vero in mali parte collocauit. Similia Plutarchus.[d] A

Vnitas principium bonorum omnium: dualitas malorum. a Pythagoras apud Plutar. lib. de natura, Philosophorum placitis seu opinionibus. b Alexander lib. de successionibus Philosophorum tom. 2. c Homerus. d Opuscul. de loquacitate.

B Hoc discrimen non sine mysterio Moyses, vt antiquitate illis omnibus prior, sic cæteris vera sapientia præstantior, insinuans descriptis breuitate verborum primi, tertij, quarti, quinti sextique dierum operibus dénihilo productis à Deo, cùm dixisset,[e] *Et vidit Deus quod esset bonum*, commemoratis secundi diei operibus; consultò ab iisdem verbis (*vidit Deus quod esset bonum*) abstinere voluit, hoc silentio demonstrare cupiens dualitatem bonum non esse ab vnitate discedentem, vt sancti[f] Hieronymus & Ambrosius obseruauere. Ipsam vnitatis naturam[g] Galenus medicorum Coryphæus post Hippocratem, extollens, dualitatis verò deprimens, scriptis posteritati consignauit, in omnium rerum genere, quod optimum est id vnicum esse, vitiosa verò ac pessima esse plurima.

e Genes. c. 1. f D. Hieron. lib. 2. contra Iouinianum. g Can. nuptiæ 32. q. 1. h Galenus li. 6. de sanitate tuenda.

C Vnitate nihil securius ad pacem, nihil tutius ad custodiam, nihil pulchrius ad gloriam, nihil melius ad felicitatem, nihil ipsi Deo conformius, nihil vicinius, cùm ipsemetsit vnus natura & imperio, tametsi personarum trium discretione distinctus: ad hanc propterea μονάδα omnia post ipsum Deum Macrobius[i] reuocabat, supremum locum inter creata cuncta sortitā, à qua in Timæo[k] Plato produci omnia, hac in Philæbo, omnia metiri, & in[k] Epinomide in eam omnia reduci pluribus asseruit. Hanc vnitatem[l] Trismegistus mentem vocabat à summo natam Deo quæ eum à cæterarum rerum & potestatum numero separabat, quæque temporum vices nesciens, diuortij aut dissidij impatiens, in omni semper æuo quieta atque pacifica consistens, res varias à se discretas suo vinculo potenti coadunatas suauitate regulæ, canonisque moderabatur. Hinc ab vno tutum ac dulce imperium, vt sicut in vniuerso mundo Deus omnia tegit, in potentiis omnia mens, in membrorum multitudine cor aut cerebrum, sic & inter homines operæpretium esse videatur, vt vnus cæteris dignitate, authoritate & imperio præerat. Vnde nata & orta Monarchia in terris sicut in cælis, à Deo rege regum, & domino dominantium: per eum conseruata, crescendo corroborata, & in eum vt finem vltimum æternúmque regem, *cui omnia viuunt*, deriuanda:[m] *ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia*: in[n] *quo viuimus, mouemur, & sumus*: cuius gratiâ sumus quod sumus: atque vtinam verè cum Apostolo dicere possimus,[o] *Gratia Dei in nobis vacua non fuit, sed gratia Dei semper in nobis manet.*

i Macrobius in somnio Scipionis. k Plato in Timæo, Philæbo & Epinomide. i Plato in Philæbo. k In Epinomide. l Trismegistus. m Rom. c. 11. n Actor. c. 17. v. 28. o 1. Cor. c. 15.

CAPVT II.

1. *Monarchia vnde.*
2. *Quid.*
3. *Quotuplex.*

QVID sibi velit Monarchia, nominis notatio docet: dicitur enim Græcè μοναρχία, vnius imperium ac principatus, à μόνος, quod est vnus, & ἀρχὴ principatus: hoc qui fruitur Monarcha dicitur, velut arbiter orbis cui præest, sicut imperium Romanum orbis terrarum arbitrium[p] appellabat: quandoquidem qui sic moderatur & regit, solus per se, suóque nomine imperat, cum summa propriàque authoritate, iussis alterius parere nescia, licet bonis amica consiliis, quæ pio principi suggeruntur, vt iustè, & cum ratione imperet. Vnde Monarchia dicitur[q] *summum penes vnum imperium, sine superioris aut æqualis populi, vel alterius principis consortio*: quoniam si duos caperet dominos principatus, Monarchia vtique minimè dicenda foret:[r] *Sicut mundus duos non capit Soles*, aiebat ad Darium Magnus Alexander, *sic monarchia duos principes*: Et Lydius quidam ad Crœsum Lydiæ regem, quod fratrem in regni consortium asciuisset, accedens audiùs asserebat,[s] nempe *conflagrationis periculum imminere mundo, si gemini Soles essent in illo: sic vnum regem principémque solummodò Lydiæ populi possunt accipere*, inquiebat ille, *quem servatorem omnium subditorum esse credunt; duos verò simul tolerare nequeunt*. His erat conforme responsum, quod Carolus Andegauēsis S. Ludouici frater, Manfredi Siciliæ, Neapolisque Regis nomen sibi præter fas arrogantis, reguíque fasces vsurpantis, legatis pro domino suo pacem postulantibus à se dedit;[t] videlicet *aut Manfredum, aut Carolum mori oportere, cùm ambo Reges Siciliæ Neapolisque simul esse non possint*. Monarchia igitur, vt ad scopum quo tendimus citiùs accedamus, cognita illius essentia, non malè generali diuisione, in æternam monarchiam, temporalémque distribuimus: illam infinitæ virtutis, potentiæ, magnitudinis, incomprehensibilem (quæ Dei omnium creatoris est) hanc illius respectu prope nihil esse cum sacra pagina confitemur: licet temporalis Monarchia, illius æternæ fulta præsidio, res sit inter humanas præstantissima.

Monarchia etymon. p Suetoo. in Augusto. q Aristot. lib. 3. Politic. c. 7. r Plutarchus in Alexādro. s apud Stob. ser. 146. t Ricordanus in Florentina hist. & Maffeo. l. 3 annal. in S. Ludouico. Monarchia diuisio in æternā & temporalem.

C A qua diuisione Platonis intelligentia minimè discrepare videbatur, cùm[u] *Monarcham in diuinum pastorem, & humanum curatorem*, generali distributione partiebatur: cuius mens & opinio verbis paulisper mutatis, in eum quem astruximus sensum sententiámque propendent. Solius Dei trini, Patris, Filij, & Spiritus sancti Monarchia æterna est, interitus aut vllius mutationis expers, reliquorum terræ principum caduca, ruinæ obuia, mutationúmque legibus astricta. De illa æterna Dei SS. Prophetarum oracula loquuntur,[x] *Regnum tuum, regnum omnium sæculorum*: cui veritati consentiens Hieremias, exclamabat,[y] *Dominus autem Deus verus, et rex sempiternus*. Sic Daniel,[z] *Regnum eius regnum sempiternum, et pote-*

u Plato in politico, seu de regno. x Psal. 144. y Hierem. 10. z Daniel. 3.

stas eius in generatione & generationem: Quẽ æternũ A Monarcham, vt cum omni deuotione, ac suprema adoratione cogitaremus, talibus S. Basilius [a] inuitabat & inflammabat, *Omnia peragrans, atque cogitans, supra res conditas te ipsum erigens, vlteriusque mentem attollens, diuinam naturam cogita, stabilem, ab omni mutatione atque conuersione & perpessione remotam, simplicem, compositionis ac diuisionis expertem: lumen inaccessum, potentiam omni ratione præstantiorem, magnitudinem nullis terminis definitam, gloriam insigniter rutilantem, bonitatem expetendam, singularem pulchritudinem, quæque saucatam quidem animam maiorem in modum perstringat, verum nullis verbis pro dignitate declarari possit. Cuius principis naturæ immutabilis, vt ipsiꝰ increati ac sempiterni*, inquit S. Damascenus, [e] *res fixis peraguntur rationibus, & quod semel decretum est fieri, nulla potest nouitate mutari*, vt B aduersus gentes defendebat Arnobius.

a D. Basilius lib. de fide.

Æterni Monarchæ Dei magnitudo incomprehensibilis.

e S. Damasc. dialogo aduersus Manichæos.

Arnob. lib. 2. aduers. gẽtes.

Monarchia verò temporalis, quæ regnat in terris, inconstantiæ, vicissitudini, mutationique procliuis, post ortus & incrementa, occasus, defectionesque patitur; nullibique firmè radicata ot duret longiùs, ac beatiùs quam in diuinæ gratiæ clauo & cardine, sicut

Mundana humanaque gloria & Monarchia temporalis, lubrica mutationibus vanitatibusq; multis, respectu æterna, obnoxia.

vana nascentibus, inquit sacer Poëta, [f]
Contingunt pueris animæ, sic vrbibus affert
Hora diesque suum, cùm primùm mœnia surgunt,
Aut fatum aut genium.

f Prudentius lib. post in hymn.

In his siquidem sublunariis sublimitatibus [g] *indicium est imminentis exitij maturitas, & appetitur finis vbi incrementa consumpta sunt*:
[h] *In se magna ruunt lætis hunc numina rebus*
Crescendi posuere modum.

g Seneca lib. de consolat. ad Martiam.
h Lucanus lib. primo.

Lectorem ne diutiùs citandis exemplis moremur, vnum nobis sit instar omnium Romanum Imperium, vrbsque eius Roma caput mundi, de qua Propertius. [i]
Omnia Romanæ cedant miracula terræ,
Natura hîc posuit quicquid vbique fuit.

i Propertius lib. 3.

At vbi iam quæso tot mira? ad nihilum redacta, sic à fundamentis collapsa sunt, vt aliquando extitisse difficilè crederemus, nisi quanta Roma fuerit, ipsa ruina doceret.
[k] *Vsquè adeò res humanas vis abdita quædam*
Obterit, & pulchros fasces, sæuasque secures
Proculcare, ac ludibrio sibi habere videtur.

k Lucretius lib. 5.

[l] *Nil sub Sole stabile ac diuturnum, omnia breuia & caduca infiniti temporis nullam partem occupantia, minorẽ portionem ætas* regnorũ, sicut *nostra habet, quàm punctum & momentum, si tempori comparetur omni*: alibi, sapiens ille prophanus: [m] *nullã vitæ partem apprehendis, quam subitò mors è manibus non eripiat: viuimus sed viuendo morimur, & quò longiore vsura vitam producimus, eò effluit vita cursu velociori*; vt non immeritò Sapiens dixerit, [n] *Numerus annorum vitæ hominis vt multum centum anni, quasi gutta aquæ maris, quasi calculus arenæ, sic exigui anni in die æui.* In quæ S. [o] Augustinus cogitatione ac meditatione mentis cõuertens aciem, verissima hæc esse talibus asseruit, *longa hominis vita tanta breuitate constringitur ad vniuersi sæculi futuri latitudinem quasi gutta ad vniuersum mare: quid potest in tẽpore esse diuturnum cum sæcula ipsa quæ durationem & magnitudinem regnorum metiuntur vento ipso celeriùs effluant? Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & sicut nuntius præcurrens*, clamabat Sapiens, [p] qui ad breuitatem temporis principatuum terræ, & vanitatem pomparum huius mundi exprimendam sic Deum affabatur inferiùs: *Tanquã momentum stateræ,* C D

l Seneca.
m Seneca Ep. 24.

Breuitas ac paruitas humanæ dominationis et gloriæ.

n Ecclesiast. c. 18.
o D. Aug. ser. 5. de verbis Domini.
p Sapient. 11. v. 23.

A *sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani, qui descendit in terram.* [p] *Omnis caro fœnum*, carnalis scilicet potentia, & splendor *& omnis gloria eius quasi flos agri; exsiccatum est fœnum & cecidit flos*; Sic transit gloria temporalis principatus, *& transit mundus & concupiscentia eius*: [q] *vapor ad modicum parens*: [r] ergo non male ille admirabatur stuporem admirantium vana in Romano Imperio, orbis terrarum principatu Monarchico; sic frustrà stupentibus inclamans. [s] *Quid miraris? quid stupes omnes huius mundi diuitias? Pompa est, ostenduntur istæ res, non possidentur, & cùm placent transeunt: vidistine quam intra paucas horas ille ordo pompaticus quamuis lentus dispositusque transiit?* Quam gloriæ mondanæ breuitatem, & fœlicitatis inanis, fallacisque vanitatem annos expertos plurimos Augustus Imperator se suamque fortunam risit, ridendoque familiares affatus talibus vitæ suę terminum clausit, [t] *An non personam meam in hac mundi fabula satis commodè egisse videor? ergo valete & plaudite.* Vt mirandum non sit, si cùm profanus princeps ita de vanitate principatuum & pomparum mundi iudicarit, sapiens ille Rex ac Propheta, quæ experimento didicerat, omnia sub sole vana inania & momentanea pronuntiauerit exclamatione hac, [t] *vanitas vanitatum, & omnia vanitas!* hæc inferiùs adiungendo, *Ego Ecclesiastes fui Rex Israel in Hierusalem, & proposui in animo meo quærere & inuestigare sapienter de omnibus quæ fiunt sub Sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, vt occuparentur in ea.* [u] *Vidi cuncta quæ fiunt sub Sole, & ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus.* Ideò Apostolus creaturam [x] vanitati subiectam esse dixit, considerata creatoris solida & essentiali gloria quæ in cubo æternitatis radicata, infinita virtute ac omnipotenti firmatur. Atque hæc fortassè multa satis de paruitate & vanitate humanæ dominationis comparatione potestatis ac gloriæ æterni principatus monarchiæque diuinæ principis huius, qui hunc totum mundum regit, [y] *attingens à fine ad finem fortiter, disponensque omnia suauiter; per quem reges regnant & legum conditores iusta decernunt*; [z] *vt inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt*, inter homines excellentiora perfectiùs *intellecta conspiciamus, sempiternam quoque eius virtutem & diuinitatem*; dicentes cum Propheta regio. [a] *Mirabilis facta est scientia tua ex me.* Hoc siquidem est iustorum morem attendere & æmulari, qui (vt cum sancto loquar Gregorio [b]) *tantò solicitius præsentem vitam*, (humanamque pompam) *quàm sit fugitiua cogitare solent: quantò studiosiùs nouerunt cælestis patriæ bona æterna perpendere*, & omnipotentis principis, sempiternique Monarchæ eorum largitoris Dei maiestatem cum suprema veneratione & adoratione mirari: *Ex his enim quæ mancatia intùs aspiciunt, foris fugam rerum labentium subtiliùs attendunt*: tantoque magis regum ac principum vtriusque fori temporalium maiestatem, cum honore, obsequio & amore fideli suspiciunt, quantò hanc ab æterna illa, diuináque maiestate pendere, procedere, illius fulciri virtute, prouidentiáque gubernari sapientiùs agnoscunt. Sed ad illam æternam infinitæ potestatis, sapientiæ, atque bonitatis maiestatem, eius sempiternum imperium atque Monarchiam religiosè ac deuotè considerandam, quantum pio licet homini, quantum Christiana fides & humana salus patiuntur, accedere, diuinaque freti gratia properare conemur,

p Esay. c. 4. v. 6.
q S. Ioan. ep. 1. cap. 2.
r Iacob. c. 4.
s Seneca ep. 11.
t Suetonius in Augusto.
t Ecclesiast. c. 1. v. 2.
u Ibid. ca. 12. 13.
x Rom. 8. v. 20.
y Sap. 8.
z Rom. 1.
a Ps. 138. v. 6.
b S. Gregor.

CAPVT III.

De supremo omnium creaturarum Monarcha Deo, à quo omnis temporalis Monarchia pendet.

1. *Piè ac cum tremore magna fide de Deo loquendum.*
2. *Proprium ac essentiale huius Monarchæ supremi est, ESSE, omnia à se creata verbo virtutis suæ portantis.*
3. *Præclara Dei æterni omnium principis descriptio, deque magnitudine virtutis eius ad effectus mirabiles.*
4. *Monarchæ huius æterni altitudo incomprehensibilis, & ineffabilis maiestas.* B
5. *Propter quam Dei nomen proprium ignoratur.*

Piè ac timidè cum magna fide ac reuerentia de supremo omniū creaturarum Monarcha Deo loquendum.

a S. August. lib. 1. de libero arbit.
b Idem lib. 12. Confess. c. 14.
c S. Cyprianus lib. de Symbolo.
d S. Aug. lib. de ordine.
e Prouerb. 25. v. 27.

VERE ac præclarè magnus ille pater Doctorum ac magister post Apostulos S. Augustinus admonuit, *de Deo optimè existimare pietatis esse exordium*, [a] ac de eo loqui non nisi timidè & cum magno tremore & honore, ipse diuinæ ac incomprehensibilis maiestatis cōceptus & contemplatio hortantur: cùm horror sit intendere in eam, sed (vt cum magno illo doctore loquar) [b] *horror honoris, & tremor amoris*: cum S. dicat Cyprianus [c] de Deo etiam vera dicere periculosum esse (nimium nempe eius maiestatem incomprehensibilem rimando ac perscrutando) qui melius [d] scitur nesciendo. *Sicut* [e] *qui mel multum comedit non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.* Cùm res tanta scitu profundissima à captu humani intellectus remotissima, fidem non rationem, obedientiam non discursum requirat; assentiendum hîc non quærendum; huic consilio consentiens Plato inter profanos præstans cæteris (ne Aristotelem ipsum excipiam) dicebat [f] τὸν μέγιστον θεὸν, οὔτε ζητεῖν δεῖν, οὔτε πολυπραγμονεῖν τὰς αἰτίας ἐρευνῶντας, οὐ γὰρ οὐδ' ὅσιον εἶναι, *maximum illum Deum neq; inquiri oportere; nec curiosè satagere causas scrutantes, neq; enim fas esse*: Egregia verò vox ac tanto Philosopho, imò & Christiano digna, cùm à magno Basilio [g] didicerimus animi morbum esse, malè & superfluè de Deo quærere, τῆς ψυχῆς, inquit, νόσημα ἐστὶ, τὸ κακῶς, καὶ περιέργως ζητεῖν περὶ θεοῦ: laudique datum Poetæ Philetæ, quod sic quærentes naturam Dei, monuerit, [h] D

f Plato lib. 7. de legib.
g D. Basilius.
h Philetas.

> Θεὸν νόμιζε, καὶ σέβου, ζήτει δὲ μὴ
> Πλεῖον γὰρ οὐδὲν ἄλλο, τοῦ ζητεῖν ἔχεις.
> *Deum esse crede, & colito, sed non quærito:*
> *Nam nil habebis aliud hîc quam quærere.*

i S. Hilar. li. 2. de Trinitate.

Theologos patres nostros audiamus; sit nobis instar omnium S. Hilarius [i], *Deus*, inquit, *religione intelligendus est, pietate profitendus est, sensu verò persequendus non est, sed adorandus.*

k Ps. 47. v. 2.
2. Proprium & essentiale Dei est Esse verbo virtutis suæ omnia portantis.
l Exod. 12.
m Iob. c. 23.

2. *Magnus* [k] *Dominus & laudabilis nimis, & sapientia eius non est numerus*, sicut nec potentiæ & bonitatis, cui soli est proprium & essentiale, Esse, sicut suum docuit Prophetam, *Ego* [l] *sum, qui sum; ipse solus est*, dicebat Iob, [m] cùm nulla creatura quantumuis dignitate ac virtute cæteris excellat, propriè esse, sed veriùs non esse dicatur: eo quod quælibet res creata ante creationem, æternum NON ESSE habuerit, creatáque si corruptibilis æternū NON ESSE sit aliquando similiter habitura. A Si prætereà suaptè natura sit ab omni corruptione & fæce mortis libera, qualis est Angelus, potest nihilominus interitui, lethoque subiugari, quoniam in manu Dei est, ei vitæ vires liberè subministrantis. His addam egregiam Platonis assertionem, [n] *omnem creaturā plus habere non entis quàm entis*: Nam si, exempli causa, Angelus sit intelligentis naturæ, multis eorum caret quæ sunt aliarum creaturarum, vt cœli, terræ, hominis, bruti, aliarúmque rerum, quarum consideratione vnum habet esse & non esse, seu non entia plurima. Solus noster æternus Rex & Monarcha hoc sibi peculiare, nullis communicabile creaturis habet, vt ESSE, sit sua essentia, quia fuit semper & in omni æternitate sit consequentis æui futurus: omnis expers mutationis, B nulla circumscriptus mensura temporis, principij finisque nescius, simplicissimus, actus purissimus, infinitus, causa vniuersalis, OMNE ESSE, sua infinita bonitate se omnibus cōmunicans creaturis. Vnus in essentia habens à se ipso omne & infinitum ESSE, fons vitæ, omnium quæ sunt principium & finis, creator Dominus Deus, Rex denique, princeps & Monarcha creaturarum omnium sempiternus. *Qui portat omnia verbo virtutis suæ*, vt loquitur Apostolus [o] & Sapiens; [p] *vnus altissimus creator omnium, omnipotens Rex, potens, metuendus nimis, sedens super thronum, dominans Deus.*

n Plato in Theæteto.
o Ad Hebr. c. 1. v. 3.
p Eccl. c. 1.

3. Vis scire qualis & quantus æternus ille Monarcha sit non mole, *sed virtute magnus*, ex D. Augustino, [q] auerte oculos tuos ne videant maiestatem, quæ *lucem habitat inaccessibilem*, [r] claude C ostium humanæ cogitationis, & aula extra limites mundanæ curiositatis: intra cubiculum humilitatis, ibi in obsequium fidei captiuus, liber ab omni præsumptione & opinione doctrinæ, expecta eum vt videas eum, *per speculum in ænigmate*, ad salutem animæ tuæ talem qualis à magno Augustino descriptus est, *Deus* [f] *nempe vnius simplicis, incorporea, inuisibilis & incircumscripta natura, nihil in se maius aut minus habens, sed per omnem modum sine deformitate perfectus, sine quantitate magnus, sine qualitate bonus, sine tempore sempiternus: vbique præsens, vbique totus, omnia implens, omnia transcendens, omnia creans, omnia regens, sine sui mutatione omnia mouens, in magnitudine infinitus, in bonitate summus, in sapientia inæstimabilis, in consiliis terribilis, in iudiciis iustus, in cogitationibus secretissimus,* D *in verbis verax, in operibus sanctus, in misericordiis copiosus: erga delinquentes patientissimus, erga pœnitentes piissimus, semper æternus, immortalis & incommutabilis. Quem nec præsentia dilatant, nec breuitas locorum angustat, nec receptacula vlla coarctant, nec voluntas variat, nec necessitudo corrumpit, nec mœsta perturbant, nec læta demulcent. Cui nec obliuio tollit, nec memoria reddit, nec præterita transeunt, nec futura succedunt, cui nec origo initium, nec tempora incrementum, nec casus finem dabit. Cui omnia abscondita patent, muta loquuntur, obscura clarent, silentium confitetur. Cui est summa potestas, & singularis honor, perpetuum regnum & sine fine imperium Patri & Filio & Spiritui sancto.* En Monarcham quem quærimus! vt quæsitum ex toto corde amemus, amato supremis famulemur obsequiis, ac diuinum honorem cultumque deferamus. Quem verū omnium regum exemplar sibi ad imitādum Christiani principes proponere debent, si cum suis populis salui esse velint. In quos, effectus fœlicitatis & pro-

q D. August. epist. ad Volusianum.
r 1. ad Timoth. 6. v. 16.
3. Dei æterni Monarchæ descriptio, deque eius magnitudine ad effectus mirabiles.
f Diuus Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 1. & lib. medit. c. 12. per omnia.

speritatis mirabiles, ex illo æterno principe boni vniuersi fonte fœcundissimo redundant.

4. Altitudo Dei super omnes principes & habitatores cœli & terræ, in quinq; consistit.
a Psal. 81. v. 6.
b Apocal. c. 1.
c S. Gregorius ibid.
1. Substantiæ altitudo.
2. Scientiæ.
d Hierem. c. 32.

4. Monarcha altissimus super omnes deos, super principes terræ, quibus dictum est, *Dij* [a] *estis, & filij Excelsi omnes, &* [b] *princeps regum terræ*, scilicet, iustorum, vt S. Gregorius [c] exponit altitudinem suam, cum admiratione, & honore supremo Angelis & hominibus suspiciendam exponit in multis: 1. In substantia, 2. In scientia, 3. In potestate, 4. In maiestate, 5. In habitatione. Altitudinem substantiæ quis dignè suspicere valeat, cum diuinæ suæ substantiæ perfectione in infinitum rerum naturas supereminet? Scientiæ verò altitudo quanta sit, quis intellectus creatus dicendo aut cogitando assequetur? cùm dixerit Hieremias [d] voce conuersus ad Dominum, *Magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu*: cùm scientiæ Dei Apostolus pia cogitatione affixus & hærens, attonitus rei magnitudine, quasi extra se positus, exclamauerit, *O* [e] *altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?*

e Ad Rom. 1.
3. Potestatis.
f Daniel. c. 4.
g Daniel. c. 5. v. 2.

At potestatis eius, cui nullà vis creata potest obsistere, altitudini, cogitatione mentis attendentes, ipsi magnates mundique principes obstupescunt; cui submisit fasces imperij sui Nabuchodonosor, licet se dixerit principem regum terræ, illam cum magna humilitate supremaque reuerentia magnificans talibus apud Danielem [f], *Ego Nabuchodonosor benedixi altissimum & viuentem in sempiternum laudaui & glorificaui, quia potestas eius, potestas æterna, & iuxta voluntatem fecit tam in virtutibus cœli, quàm in habitatoribus terræ, & non est qui resistat manui eius, & dicat, quare fecisti?* Filio verò eius Balthasari dixit Daniel [g], *O rex, Deus altissimus regnum & magnificentiã & gloriã dedit Nabuchodonosor patri tuo: quando autem eleuatum est cor eius, & spiritus eius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est, & à filiis hominum eiectus est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum, & quemcumque voluerit suscitabit super illud.*

4. Maiestatis & dominationis.
h Esai 45.
i Rom. 14.
k Iob c. 9.
l Esai 6.
m Psal. 8.

Maiestatis verò atque dominationis eius altitudinem quis terminus vallabit? cùm sit immensa & infinita, eius imperio omnia subdita concludens, summum honorem & adorationem supremam huic altissimo principi clamantia, *nulli suam* [h] *daturo gloriam: cui* [i] *curuabitur omne genu: coram* [k] *quo curuantur qui portant orbem*: cuius tantæ aspectu maiestatis attoniti Seraphin velabant [l] facies suas; quem mentis oculis intuens Dauid extra se raptus, præ admiratione magna clamabat. *Domine* [m] *Dominus noster quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra! quoniam eleuata est magnificentia tua super cœlos.*

5. Habitationis.
Altitudo habitationis.

Denique habitatio sedes regia, thronúsque tanti principis æterni quàm altus, cœlum scilicet empyreum beatorum angelorum & hominũ mansio? Licet sit vbique totus per essentiam, præsentiam, potentiam, non tamen per gloriam, nisi in illo altissimo cœlorum loco, propter quod Deus cœli, & in cœlis habitare dicatur, vt sacræ Scripturæ multis oraculis memoriæ prodiderunt.

5. Propter hanc ineffabilē Dei maiestatē, & incomprehensibilitatem nomen Dei proprium ignoratur.
n Iudicum 13.
S. Damascenus.
o Hermes in Pimandro c. 1.
p S. Dionys. de cœlesti Hierarch. c. 2.
q S. Aug. lib. 7 Confess.

5. Hæc summa & incomprehensibilia Dei æterni nostri Monarchæ attributa infinitæ eius potentiæ, sapientiæ & bonitatis tanta sunt, tantoque interuallo ab omni intellectus humani captu distantia, vt proprium Dei nomen, quod tanta diuinitatis fastigia denunciet & exprimat, penitùs ignoremus. Propterea dixerat Dominus. *Cur* [n] *quæris nomen meum quod est mirabile?* veréque S. Damascenus [illegible], scilicet, *comprehendi omninò ac nominari illud non potest, neque nominari.* Et Trismegistus in Pimandro, [o] dignam non modò Philosopho, sed vero Christiano sententiam protulit [illegible], scilicet, *ineffabilis, non dicendus, silentio exprimendus, quem melius inquirendum esse negando, quàm affirmando* S. Dionysius asseruit [p] atque ad sculptorum statuariorúmq; instar detractione eius, quod non est potiùs quàm pictorum more adiectione eius quod est; non sine timore ac magna deuotione perscrutandum, planè vt nobis pro fine capitis cum magno illo Doctorum coryphæo S. Augustino exclamare liceat [q], *ô æterna veritas, & vera charitas, & chara æternitas, tu es Deus meus, ad te suspiro die ac nocte.*

CAPVT IV.

Quod Dei trini Patris, Filij, & Spiritus S. Monarchia in omnes creaturas, tàm inanimatas quã animatas, se extendat.

1 *Quomodo Deus replens mundũ vniuersum, ad omnes creaturas suum extẽdat imperiũ.*

2. *Omnipotentia Dei in rerum paruarum, magnarumq; procreatione conspicitur euidenter, sicut in earum conseruatione prouidẽtia maximè splendescit: vnde clarissimus illius diuina Monarchiæ splendor effulget.*

3. *Vacandum cognitioni & honori Dei vt Rectoris & Monarchæ totius vniuersi.*

1. Qualiter Deus in mundo omnia implere dicitur & conseruare
r S. Augustin. Epistol. 3. ad Volusian. to. 2.
s Iamblicus.
t Plato.

SI sit animus scire qualiter sit Deus in mundo factor mundi vt in suo imperio, docebit magnus præceptor Augustinus, [r] *non sic videlicet Deum esse in mundo & implere mundum, velut aquam, aerem, & ipsam lucem, vt minore sui parte, minorem mundi impleat partem & maiore maiorem. Nouit vbique totus esse, & nullo contineri loco. Nouit venire non recedendo vbi erat. Nouit abire non deserendo quò venerat: miratur hoc mens humana, & quia non capit fortassè, nec credit*: Sed si se à contagione sensuũ velit se paulisper abducere & cogitationem à fæce caducarum rerũ ad splendorem æternarum alis subnixa fidei, attollere: Intelliget profectò qualiter Deus sit extra mundũ, & in ipso mundo, quatenus nempè sua mundum replere maiestate, & mundum palmo concludere dicitur: suum ad omnes imperium creaturas extendẽs; Interiora omnia creaturarum & exteriora fixo & immobili oculo [illegible], vt dicebat Iamblicus [s], perfectissimè collustrans, *scrutans corda & renes Deus*: veritas prima, *non secundum honorem, sed secundum naturam* [illegible], vt loquitur Plato [t]: quâ omnia à se condita considerat: summa potentia quâ creata sustinet ac conseruat: infinita bonitas, quâ creaturis sui participationem communicat: æterna & vniuersalis prouidentia, quâ res omnes, in fines suos perapta & earum naturis conformia media, suauiter, potenterque deducit.

1. *Magna Dei virtus & potentia in creandis rebus paruis & magnis, & in regendis prouidentia.*

Cuius non est minor virtus ac potestas in A paruis quàm magnis creandis. a *Omnipotens manus tua semper vna & eadem creauit in cælo angelos, & in terra vermiculos, non superior in illis, nec inferior in istis: sicut enim nulla alia manus angelum; ita nulla posset creare vermiculum; sicut nulla cælum, ita nulla posset creare minimum arboris folium: sicut nulla corpus, ita nulla vllum capillum album posses facere aut nigrum: sed omnipotens manus tua, cui omnia pari modo sunt possibilia: nec enim possibilius est ei extendere cælum, quàm folium, nec leuius est formare capillum, quàm corpus: nec difficilius fundare terram super aquas, quàm aquas super terram.* Hæc ille: de cuius prouidentia ac sollicitudine in regendo, moderandóq. imperio totius mundi, quem de nihilo eduxit in lucem, sic Poëta cecinit. b

a S. August. cap. 9. Soliloquiorum.

b Horat. 13. Odarum.

Qui terram inertem, qui mare temperat B
Ventosum & vrbes regnaque tristia.

Et reuera, tanta est Dei erga suas creaturas cura ac vigilãtia, vt c ne folium quidem ex arbore decidat sine nutu ipsius: vbique omnipotentem eius prouidentiam, indeque Monarchiam æternam clementer ostentant, qui sicut est in seipso *a*, & *ω*, sic in mundo sicut rector & author in Angelis, sicut sapor & decor in Ecclesia, sicut pater familias in domo, in animo sicut sponsus in thalamo, in iustis sicut adiutor & protector, & in reprobis sicut pauor & horror.

c S. August. In cap. 6. Matthæi super illud *Pater noster.*

3. *Vacandum pia Dei cognitioni, vt deuotè ex toto corde cognitum amemus & adoremus.*

Nos qui inter sublunares creaturas primatum tenemus, omni affectu & contentione niti conuenit, vt vacantes studiosè cognitioni salutari tanti Regis & dominantium dominantis, omnes ingenij & cordis neruos intẽdamus, vt quàm religiosissimè cognitum diligamus, C supremo cultu adorationeque veneremur: ne deficientes in adoratione hac, inferiores alijs creaturis, ignorantes nos ipsos, abeamus *post vestigia gregum nostrorum*, scilicet aliarum creaturarum d pedibus nostris à maximo illo optimo rerum omnium Monarcha subditarum, quę quanta *possunt naturalis sensus virtute huic suo conditori æternoque* rectori supremum honorem obsequiumque largiuntur: tametsi sui illius principis ac creatoris solummodò vestigij similitudine perfruantur: O Doctor aliorum princeps, dignis nunquam satis mactande laudibus Augustine, hanc quærendi Dominum salutarem viam nos edocuisti, cùm egregiam illam doctrinam mentibus nostris instillasti. *Vnum certè quærimus,* e *quo simplicius nihil est, ergo in simplicitate cordis quæramus illum:* f *agite otium (inquit Dominus) & agnoscetis quia ego sum Dominus, non otium desidiæ, sed otium cogitationis; vt à locis & temporibus vacetis.* Cui Sapientis illud præclarè consonat, g *Quoniam inuenitur ab ijs, scilicet Deus, qui non tentant illum, & apparet eis qui fidem habent in illum:* & contrà, *peruersę cogitationes separant à Deo.*

d Psal. 8. v. 7.

e S. August. lib. de vera Relig. c. 35. tom. 1. pag. 318. c. 1. 6

f Sap. 1. v. 2.

g Sap. 1. v. 2.

CAPVT V.

Quod omnes creaturæ non solùm animatæ, sensitiua aut vegetatiua anima, sed etiã inanimatæ, Dei supra se Monarchiam & imperium agnoscant, eique suo modo naturali obediant, ac cum honore famulentur.

1. *Dei ignorantia & eius honoris contemptus magnas causantur calamitates impijs, ab ipsis non solùm brutis, sed etiam rebus inanimatis in hoc superatis, qui Deum Monarcham suum cognoscunt, audiunt, adorant.*
2. *Has res inanimatas Dei vocem audire, & eius verbum facere, demonstratur, contra impios in Dei iussa rebellantes.*
3. *Nec solùm audire Dei vocem & eius facere voluntatem, sed etiam illum suo modo amplissimè laudare & in insensatos ac violatores honoris illius, armari.*
4. *Christo Domino nato vt Deo ac creatori suo tales creaturas pra honore maximo se incuruasse, passo ingemuisse, & resurgenti exultantes magna exhibuisse obsequia probatur.*

VAM diræ scelerum ac miseriarum facies ac faces, ex putrido illo ignorantiæ, contemptusque Dei fonte nascantur hæ voces Dei ipsius Domini dominantium, apud Prophetam manifestè testantur: h *Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam* (cognitione nempè veri Dei vt benè ageret) *& nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit:* at hæc temporalia mala ad vltionem tam peruersæ ac malitiosæ imperitiæ non sufficiunt, C æternæ sunt euocandæ calamitates. *Propterea dilatauit infernus* animam suam (subdit Dominus) *& aperuit os suum absque vllo termino:* atquid dilatatio tanta oris inferni? *vt descendant fortes eius, & populus eius, & sublimes gloriosique eius ad eum.* Nec immeritò propterea Poeta i dixit.

1. *Ignorantia Deum negligere quantum malum.*

h Esai. 5. v. 14.

i Silius Italicus lib. 4.

Prima scelerum causa mortalibus ægris
Naturam nescire Dei.

Lyricus Poëta, k miserias iunxit sceleribus.

k Horat. lib. 3. Carminũ.

Dij multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosa.

Sed si hic paganorum superstitio loquatur, quanto magis vera Christianorum Religio? *Ideò* l *mala omnia rebus humanis quotidiè ingrauescunt* (ait Lactantius) *quia Deus huius mundi effector & gubernator derelictus est, quia susceptæ* D *sunt contra quam fas est, impia religiones: postremò quia ne coli quidem vel à paucis Deus sinitur.* In quo ingrata & scelerata mens libertinorum seu potius atheorum hominum, deberet, si quid frontis adhuc retineret, erubescere, summo pudore confusa; cum videat se in isto sensu Religionis, non modò à brutis & vegetationis capacibus creaturis, sed etiam ab omninò expertibus & inanimatis superari. Qui factorem suum creatorem mundi agnoscunt, sensu quodã naturæ, & agnitũ modo suo suspiciunt, audiunt, & amãt, amatoq; eius in se reuerenter apprehendentes imperium atque Monarchiam, honorificè famulantur. Hoc docuit Propheta Regius apud quem nix m *grando, glacies, spiritus procellarum faciunt verbum Dei:* quod non facerent si non audirent, nec audirent si pretiosum de suprema Dei Maiestate

l Lactant lib. 5. Instit. c. 8.

2. *Creaturæ omnes expertes anima Dei vocem audiunt & faciunt.*

m Psal. 148. ver. 6.

A fenſum ipſis licet ſenſus expertibus natura non inſeuiſſet. Hoc confeſſus eſt Ezechiel cùm [a] oſſa arida & mortua verbum Dei audire iubente Domino hortatus eſt, quâ Dei verbum audiendi virtute oſſa *arida acceſſerunt* [b] *oſſa ad oſſa, vnumquodque ad iuncturam ſuam, & ſuper ea nerui & carnes aſcenderunt, & extenta eſt in eis cutis deſuper*; & poſteà *ingreſſus eſt ſpiritus & vixerunt, ſteteruntque ſuper pedes ſuos exercitus nimis grandis valdè*. Hunc auditum inanimatarum creaturarum obſequiumque ſibi manifeſtauit Dominus, ſic ſuam ad eas vocem conuertens, [c] *Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei*. Chriſtus Dominus [d] *imperauit ventis & mari* vt quieſcerent, & audientes vocē creatoris ſui quieuerunt, ac dicto citiùs tumidos fluctus, tempeſtatumque furores diſſiparunt: B inde nautas ac populos non mediocris cepit admiratio, *Quis eſt hic, quia ventus & mare obediunt ei?* Ex quo loco inquit S. Hieronymus, [e] *intelligimus quòd omnes creaturæ ſentiant creatorem: quas enim increpauit, & quibus imperauit, ſentiunt imperantem, non errore hæreticorum, qui omnia putant animantia, ſed maieſtate conditoris, quæ apud nos inſenſibilia, illi ſenſibilia ſunt. Numquid* [f] *mittes fulgura & ibunt, & reuertentia dicēt tibi, adſumus?*

a Ezech. c. 37 v. 4.
b Ibid. v. 7. 8.
* Ibid. v. 10.
c Deut. 32.
d Mat. 8. v. 26.
Ibid. v. 27.
e S. Hyero in c. 8. S. Mathæi
f Iob. c. 38. v. 35.

Necaudire ſolùm his ſufficit creaturis vocem Dei, eique parere iuuat: ſed etiam Monarcham ſuum præter obedientiam miris efferre mactareque laudibus voce omnibus creaturis inſenſibili, ſenſu quodam naturæ ſoli creatori cognito geſtiunt, *Cæli* [g] *enarrant gloriā Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum*: quomodò enarrant gloriam Dei attollendo voces ſuas, ſicut fluctus maris, de quibus Pſal. C 92. *Eleuauerunt flumina vocem ſuam*, ſcilicet iuxta Chaldaïcam [h] Paraphraſim, *Leuauerunt flumina laudem coram Deo, leuauerunt flumina vocem ſuam in Cantico, eleuauerunt flumina fluctus ſuos, à vocibus aquarum multarum*, laudibus ſcilicet fluctuū maris magnis celebrata eſt in cælo Dei celſitudo; [i] *qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam, non inclinabitur in ſæculum ſæculi; abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius; ſuper montes ſtabunt aquæ*. Ita ab initio terram formauit Deus, vt abyſſus aquarum illam vndique tegeret, & ſuper ipſos montes ſtarent aquæ. Sed vt indicaret Propheta aquas maris audire vocem Dei, eique obedire, mirantes & laudantes creatorem & Monarcham ſuum, ſubiunxit, *ab increpatione tua fugient, à voce tonitrui tui formidabunt*, ſcilicet, ſed tu ô Deus omnipotens Rex cœli & terræ, increpaſti aquas & quaſi tonitruo D imperij tui illas ita turbaſti, vt fugerent & abſconderent ſe intra profunda loca terræ, iuſſa tua capeſſentes & venerantes. Similiter huiuſmodi creaturæ zelantes inſtinctu naturali, gloriam conditoris ſui, violatoribus diuini honoris atque gloriæ iraſcuntur armatæ: vt *pugnent contra tales inſenſatos*: Sic enim Sapiens loquēs Deo hanc atteſtatur veritatem, [k] *creatura tibi factori deſeruiens, exardeſcit in tormentum aduerſus iniuſtos, & lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt*. Vnde contra execrabiles atheos & alios impios Dei contemptores & blaſphematores terribile viſu ac dictu prodigium Pariſiis [l] apparuit, cùm ad vocem horribilem athei negantis eſſe Deum, Curiæ Parlamenti aula aurea bis contremuit motu terri-

g Pſal. 18.
Pſal. 92.
h Paraphraſis Chaldaica.
i Pſal. 103.
3. *Creaturæ inanimatæ aduerſus rebelles ac perduelles diuinæ Maieſtatis armantur.*
Sap. 5. v. 21.
k Sap. 16. v. 24.
Nota.
l Monſtrelet. 3. volum. cronic.

A bili, ac ſi apertè aula hæc inanimata talem ſceleratiſſimum blaſphemum & atheum in infernum ad inſtar Core, Dathan & Abiron viuentem ingurgitare ac in vindictam tanti ſceleris nefandique criminis præcipitare niteretur.

Sic multifariam multiſque modis tales creaturæ Chriſto Domino venienti in hunc mundum, vt ſuo ſupremo Domino atque creatori varia ſummæ adorationis obſequia præſtitere. *Memorant arborem eſſe*, inquit Sozumenus [m], *quæ à Perſis dicitur Hermopolis, quod eſt oppidum Thebaidis, cuius fructus aut folium aut particula aliqua corticis, ægrotis admota morbos à compluribus depulerit: Nam traditum eſt Ioſeph tum propter Herodem aſſumptis ſecum Chriſto & Maria ſancta Deipara, fugiſſet, atque veniſſet Hermopolim, ſimul* B *vt portæ appropinquauit, ſtatim arborem licet planè maximam aduentu Chriſti curuatam eſſe atque ad ſolum vſque ſe inflexiſſe, & Chriſtum adoraſſe*: Hæc ille.

4. *Chriſto Domino nato vt ſuo creatori ac ſupremo principi inanimata à ſenſu expertes creaturæ in ſignum ſupremi cultus incuruantur, paſſo gemunt, reſurgenti nouo famulantur obſequio.*
m Sozomenus lib. 5. c. 21.

Morienti Domino ingemiſcentes ipſæ creaturæ examines ſine ſenſu, ſenſum maximi doloris exhibentes, prodigia multa fecerunt, nam [n] *Ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo vſque deorſum*, vt quaſi viſibili voce homines hortaretur [o] *ſcindere corda ſua, & non veſtimenta. Et terra mota eſt, & petra ſciſſa, & monumenta aperta ſunt*, & ſol nigra eclipſeos veſte bullatus radioſum vultum obſcuritatis inuolucro tegēs, ac ſuum luctus triſtitiæque nube lumen inuoluens acerbiſſimè Domino creatori ſuo patienti, animamque per dolores immaniſſimos efflanti triſtiſſimis lamentis, funeribuſque parentabatur. Cæteri porrò cœlorum orbes cum C aſtris & ſtellis, ſenſu quodam naturæ tacti, confecti mœrore

n Math c. 27.
o Ioel. c. 2. v. 4.

——— *Lugubre resonantes*
Exequiale ſuum carmen cecinere tonanti.

At illo reſurgente glorioſè à mortuis, à ſe deuicta triumphataque morte, *Sol detracto tenebrarum velo clarior illuxiſſe viſus eſt; aſtra quoque omnia & elementa lætari, & quæ patiente Domino proprium lumen retraxerunt & noluerunt creatorem ſuum crucifixum aſpicere; ecce nunc victorem illum & ab inferis reſurgentem nouo claritatis ſuæ venerantur obſequio* [p].

p S. Aug ſerm. 136. de tempore.

CAPVT VI.

Diuina Monarchia præcipuè inter creaturas rationis compotes ac intelligibiles, Angelos nēpè & homines, apparet.

D 1. *Cur præcipuè ſplendeat appareatque magis hæc æterna Dei Monarchia in Angelis & hominibus quàm in aliis creaturis.*

2. *Quanta huius æterni Monarchæ ac principis Dei cura ac prouidētia de ſuis creaturis rationalib. vt ſaluæ fiāt præcipuè bonis.*

3. *Eleuandi ſunt oculi cordis ac mentis noſtræ ad hunc æternum Regem, vt piè ac religioſè vereamur, qui eſt noſtra merces magna nimis.*

CVM æterna ac ſanctiſſima illa Dei Monarchia nihil ſit aliud quàm ſacer principatus [q] quo duo illa comprehenduntur, ipſe nempè princeps Deus & mul-

q D. Thomas 1 q. 108. art. 1. in corpore.

Cur splendeat præcipuè in Angelis & hominibus bonis ineffabilis Dei Monarchia, solum rationes dua. 1.

titudo benè sub illo principe ordinata, sequitur illas tantùm creaturas de illius diuinæ Monarchiæ sorte censeri, quæ sacrorum participes esse possunt. Talium verò creaturarũ orbe solũ concludi Angelos & homines in plano est. Quod solæ hæ intelligentia & ratione perfruãtur, à quibus sacer ille ac diuinus principatus colitur & agnoscitur. Propterea D. Augustinus a duas distinxit ciuitates, hoc est societates, vnam in Angelis bonis & hominibus iustis, alteram in malis, cum Angelis, scilicet dæmonibus, tum hominibus rationis quidem sua natura capacibus, sed ea, voluntatis deprauatione, non vtentibus, imo furore potius insanientibus, vt inde sæpius in hominis specie feritas belluæ, immanitasque tetrior appareat.

a D. August. lib 12. de ciuit. c. 1.

2. In Angelis & hominibus est similitudo Dei per modũ imaginis, in alijs solum per modum vestigij.

Adde præterea in illis præcipuè creaturis clarere sacrum ac diuinum illum Dei principatum & imperium, quæ præclaram illius verè ac propriè imaginem similitudinemque gerunt: à qua cæteræ præter Angelos & homines, creaturæ excluduntur: In quibus non vera Dei imago, sed vmbra tantùm & vestigium, vt loquuntur Theologi, conspicitur, dicente b D. Thoma, *In sola creatura rationali inuenitur similitudinem Dei, per modum imaginis: in alijs autem creaturis, per modum vestigij*, cùm omnes aliæ creaturæ, ab Angelis hominibusque discretæ per aliquem naturæ suæ gradum, ad intelligentem æternam, ineffabili sapientia fœcundam Dei optimi ac omnipotentis Monarchæ essentiam, omni intelligentiæ rationisque capacitate carentes, accedere non possint. *Solùm verò ob dispositionem naturæ suæ, ordinemque demonstrant, aliqua ratione in causa sua esse intelligentiam, sicque per modum vestigij, Deum vt natura praeditum intellectuali repræsentant.* Vnde hoc Theologi inter repræsentationem imaginis & vestigij discrimen constituere solent: quod imaginem secundùm se vt similem naturæ prototypi propriæ, seu ad eam proximè accedentem repræsentare dicant, non sic de vestigio, quod solummodo repræsentare asserunt vt effectum: ex quo accedente aliquo rationis discursu quæ sit natura causæ creaturarum illarum Dei nempe colligere valeamus.

b D Thomas 1. q. 93. art. 6. & q. 94. in variis articulis.
c Idẽ D. Thomas 1. q. 93. art. 1. & 2. & ibi Doctores

Differentia inter similitudinem imaginis & vestigij.

3. Quanta Dei æterni Monarchia cura & prouidentia de suis intelligentibus ac rationalibus creaturis vt saluæ fiant.

Iam verò quanta dulcedine & amore, quanta prouidentia & solicitudine salutem suarum ratione præditarum creaturarum æternus ille Monarcha Deus, curet, seruet, foueat, & ad maiorem felicitatis apicem amplificare contendat, magnus ille Augustinus in se expertus ingenuè, multo cum pietatis excessu deuotionisque raptu, Domino Deo confitetur, & talibus extra se positus fando principi tanto, patrique clementissimo conatur exprimere. *Cum d cunctis præsideas singula implens, totus semper vbique præsens, cunctorumque curam agens, quæ creasti, quia nihil odisti eorum quæ fecisti, sic gressus meos semitasque consideras, & die nocteque super custodiam meam vigilas, omnes semitas meas diligenter notans, speculator perpetuus, velut si totius creaturæ cœli & terræ oblitus, tantum me solum consideres, & nihil tibi sit cura de alijs: Neq; enim tibi crescit lux incommutabilis visionis tuæ, si tantùm vnum aspicias: neque minuitur, si innumera videas & diuersa: Quia sicut vnum totum simul perfectè consideras, sic singula quælibet, licet diuersa perfectè simul totaque totus conspicis vsus cuius. Sed sicut omnia, sic vnum: & sicut vnum sic singula; totus simul sine diuisione, vel commutatione, vel diminutione consideras. Itaque totus tu in toto tempore sine tempore, totum me simul semperque consideras, ac si nihil aliud considerare habeas. Sic igitur super custodiam meam stas, sicut si omnium oblitus sis, & mihi soli intendere velis: Semper quippe te præsentem exhibes, semper te paratum offers, si me paratum inuenis. Quocumque iero tu me Domine nõ deseris, nisi prior ego te deserã: vbicumque fuero non recedis, quoniam vbique es, vt quocumque iero inueniam te per quem esse possim, ne peream sine te, cùm sine te esse non possim.* Hæc præstantissimus Doctor. Sic Deus oculo suæ prouidentiæ fixo & suæ charitatis affectu, omnia noscit, nouissima & antiqua speculatur, vt ignoscat, exteriora & interiora, vt purget ac sanet, *intellexit e cogitationes nostras de longè vt nos erudiat, semitam nostram & funiculum nostrum inuestigauit* vt in salutis portum deducat nos & in tuta benè viuendi statione teneat nos dextera eius; vbi eius inclarescente gratia *tenebræ non conculcabunt nos, sed nox sicut dies illuminabitur*. Sic tanto principi patrique luminum cum Propheta confitebimur; *quia terribiliter, promittendo nobis, magnificatus est: mirabilia opera eius, & per eius lumen anima nostra cognoscet nimis. Nihil Deo clausum est, interest animis, & cogitationibus interuenit* aiebat Seneca, f vt puras à noxiis corruptionis fæcibus emundet: qui cùm solus intueatur cor, videatque omnia, solus sol verè dici potest g dicebat ille Christianus philosophus: Propterea laudi maximè datũ Epicteto, quod apud Arrianum ista de Dei mira prouidentia vere philosophando protulerit, h *cum ianuas adduxeritis, & tenebras intùs feceritis, ne vnquam in mentem veniat dicere quod soli estis, sed Deus est, & genius vester intùs est, quid autem opus est lumine vt videant quæ agatis?*

d S Augustin. Soliloq. 14.

Nota.

Nota.

e Psal. 138.
f Seneca Epist 34.
g Boëtius de consolat.
h Epictetus apud Arrianũ

Dei prouidentia ac cura erga bonos præcipuè lucet.

Sed si prouidentia hæc æterni principis de omnibus hominibus tãta esse censeatur, quãto maior ac benedictionibus fœcundior erga bonos esse creditur? vt ab eius gratia facti iusti i *iustificentur adhuc, nec vsque ad mortem iustificari vereantur* k. *Oculi Domini super timentes eum* (ait Sapiẽs) l *protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegumen ardoris, & vmbraculum meridiani, deprecatio offensionis & adiutorium casus: exaltans animam & illuminans oculos, dans sanitatem & vitam & benedictionem.* Quid ante eum vates dixerit regius, audiamus, m *Oculi Domini super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius, vt eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame*: Eiusdem diuinæ & clementissimæ prouidentiæ atque curæ alibi n prædicans in bonos magnificentiam, dicebat, *apud Dominum gressus hominis dirigentur, & viam eius volet: cùm ceciderit non collidetur, quia Dominus supponit manum suam*, Alibi in ista admiranda & prædicanda prouidentiæ & clementiæ huius diuinæ magnitudine sic eloquentiæ Propheticæ neruos extendit, o *Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur*, non solùm ossa iustorum numerata custodit Dominus, sed etiam omnes capillos capitis numeratos habet ne aliquis pereat, vt in suo Euangelio testatur Dominus. Imò si quandoque iustos in aliquã infortunij calamitatisq; foueam,

i Apocal c. 22. v. 11.
k Eclesi c. 04. v. 31.
l Eclesi. 34.
m Psal 32.
n Psal. 36.
o Psal 33. v. 20. 21.
p S Matth. 10. S. Luc 12.

Deus quandoque iustos patitur affligi & postea feliciter exaltet.

decidere labique patiatur, hoc vt posteà feliciùs augustiúsque resurgant, ex magna misericordia permittit. Iosephum [a] innocentem adolescentem valdè iouenem, à fratribus traditum venditumque immanissimè à carcere tetro, in quem innoxius iniustissimè coniectus est, ad primum gloriæ, honoris principatusque fastigium, secundùm regium, in Ægypto gloriosè sublimauit. Danielem è lacu [b] leonum eductum in Regis Babyloniæ palatio ad summam authoritatem & venerationem non mediocriter honoratum ab omnibus euexit. Tres pueros [c] ab ardore Babylonicæ fornacis, ad regales delicias euocauit. Martianum, [d] nobilem iuuenem armis, generositate, animique magnanimitate potentem, sed virtute ac religione potentiorem, à furca quò eum iniusta sententia protraxerat atrociter, ad imperiale decus per varios virtutum, dignitatumq; grados, extulit.

[a] Genes. cap. 39.
[b] Daniel. 7. c. 6.
[c] Daniel. c. 3.
[d] Euagrius. lib. 2. c. 1.

Coradum ab iniquis parentibus propter suam innocentiam vitæque castimoniam, eiectum, à S. Burchardo [e] Episcopo Vvormatiensi in disciplinam receptum, & tanquam filium à charissimo parente nutritum, & ad omnem instructum pietatem, posteà tandem sua diuina miseratione ad Imperij Germanici fasces thronumque prouexit, *vt sciant [f] gentes vias Dei non esse suas, sed sicut exaltantur cæli à terra, ita exaltata sunt viæ Dei à vijs hominum, & cogitationes Dei à cogitationibus eorum.* Idcircò propter hanc piã prouidentiam, curámque clementem erga iustos, *ad [g] punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te: in momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui,* apud Prophetam suum dicebat redemptor noster Dominus. Pulchræ & egregiæ antitheses, punctũ desertionis & afflictionis, cui congregatio miserationũ magnarum: momentũ indignationis, cui miseratio sempiternæ misericordiæ, per oppositam clementissimi principis patrisq; compassionem librata potenter opponuntur. Nec vt in æternum sui serui Iob obliuisceretur Deus, speculum admirabile illud patientiæ variis passus est afflictionibus concuti, calamitatibúsque grauissimis in eius corpore, liberis, domesticis, seruis, armentis, pecoribus, pascuis, domibus, villis, aliisque fortunæ bonis diaboli furore percelli: verùm, sicut ait Scriptura, vt adderet ipsi Iob *omnia [h] quæ fuerant duplicia,* vt intelligeremus, sicut præclarè S. Gregorius [i] obseruauit, quàm potenter feliciterque *per pietatem benigni iudicis tentationis nostræ dispendium vincant suffragia consolationum, quámque minus tenet probatio quàm remuneratio, consoletur: vt ex retributionis merito leue fuisse quod tolerauit, agnoscat, qui ex persecutionis pondere graue se aliquid tolerare iudicabat.*

[e] Author vitæ S. Burchardi sui temporis scriptor.
[f] Esai. c. 55. v. 9.
[g] Esai. 54.
Paruas afflictiones in iustos solet in maximas conuertere prosperitates.
[h] Iob. 42. 10.
[i] S. Gregorius lib. 35. Moral. cap. 8. n. 2.

His attentè & maturè de mirifica & clemẽtissima æterni Monarchæ Dei, erga omnes pręcipuè iustos prouidentia consideratis, quantò iustius ac rectius est, vt cum Lactantio loquar [k]: *omissis insensibilibus & vanis* (addam etiam terrenis, caducis, obnoxiis putredini) *oculos eò tendere, vbi sedes, vbi habitatio est Dei veri, omnium quæ sunt monarchæ omnipotentis & optimi: qui terram stabili firmitate suspendit, qui cœlum distinxit astris fulgentibus, qui Solem rebus humanis clarissimum ac singulare lumen, in argumentum suæ*

Eleuandi sunt oculi cordis ad hunc regem & principem clementissimũ & æternum, vt per illum ac religiosè veneremur, qui est nostra merces magna nimis.
[k] Lactant. li. 2. c. 5. 10 principio.

A *vnicæ maiestatis accendit, terris autem maria circumfudit, flumina sempiterno lapsu fluere præcepit.*

Iussit [l] & extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi siluas, lapidosos surgere montes.

[l] Ouidius 1. Metamorph.

Atque hæc & cætera omnia quæ cælo, terra, marique continentur pro bono salutéque hominum fecit idem

Ille opifex rerum mundi melioris origo.

Quem suspicere cũ extrema reuerentia & cum supremo cultu vt parentem & monarcham generis humani rerúmque fabricatorem mirabilium sicut iura humana diuináque dictant, honorificare debemus, cùm sit merces nostra magna nimis hîc & in cœlo supra omne nostrum meritum, sicut in oratione hac ad Deum mater
B Ecclesia confitetur: *Deus [m] qui pro abundantia pietatis tuæ & merita supplicum excedis & vota, &c. qui [n] replet in bonis desiderium iustorum, & animam illorum esurientem impleuit bonis: qui fecit nos ad se, & ideò inquietum [p] est cor nostrum, donec in illo quiescat: nec seruus est ad remunerandum Dominus,* vt sanctus affirmat Ambrosius, *& cito [q] promittit & multa largitur, ne infirmos animos ob dilationem mercedis, subeat pœnitentia, contempsisse præsentia. Itaque velut quadam vsuraria largitate compensat: vt vberiora restituat ei, qui captus non fuerat oblatione præsentium.* Atque hæc quidem de tam illustri grauique subiecto pro infirmitatis nostræ capto fortassè satis, cùm in eo propter fœcunditatem præstantissimę materiæ non tam copia, quàm modus quærendus sit.

Totum hominum præmium Deus merces magna nimis, hic & in calo.
[m] Oratio Ecclesiæ.
[n] Psal. 102. Psal. 106.
[p] D. August. 1. Confess. cap. 1.
[q] D. Ambros. lib. 5. de Abraham, c. 8.

C
CAPVT VII.

De Monarchia Dei in Angelos & homines, quáque ratione vtrique post creationem suam disponantur & ordinentur ab illo summo Monarcha, vt ipsius imperio ad salutem suam felicitatémque pareant.

1. *De influxu diuinæ essentiæ per participationem in angelos & homines, quorum angeli sunt filij Dei, maiores natu, homines verò sunt minores natu & iuniores.*
2. *Angeli assistentes & ministrantes in suis obeundis muneribus sui æterni Monarchæ, mirum in modum maiestatem exaltant, & magnificant obediendo.*

D EGREGIA sane Philosophia vel Theologia potius, quã mentibus fideliũ magnus Areopagita Francorũ Apostolus inseruit, *Bonum [r] natura sua diffusiuum esse sui,* quod cùm nõ aliud sit essentiale quàm ipsemet Deus Optimus Maximus; nobilissimas cæterarum creaturas, Angelos scilicet & homines è nihilo in esse, vitæque lucem producendo, suam infinitam ac essentialem bonitatem clarissimè demonstrauit; eò perfectiùs quò se creationis via illustribus illis creaturis nobilius fœcundiori gratia, communicauit: tantóque eius principis æterni supremique Dei omnium creatoris imperium augustius præstantiusque iudicatur, quantò creatu-

[r] S. Dionys. *bonum sui diffusiuum.*

Deus vult præcipuè dominari liberis creaturis ac bonis bonitate meritis.

a Prouerb. c. 23.

b Ioel. c. 2. v. 13.

ræ huic imperio subditæ liberiores, maiorique A liberæ voluntatis arbitrio perfruuntur. Hinc est quod tam sæpè támque sollicitè Deum ipsum corda nostra sibi dari iubentem, præberiq; passim in scripturis audiamus; *Fili* a *mi præbe mihi cor tuum*: *Conuertimini* b *ad me in toto corde vestro*, &c. Quod maximè liberis creaturis pura voluntate præditis, benigno mansuetóque dominari gaudeat imperio: propterea ante creationem hominis Dominus Deus appellari noluit, sed solùm Spiritus, Deus seu iudex c אֱלֹהִים, at creato homine pleno rationis, consilij, voluntatis, libertatis, Dominus Deus dici voluit יְהוָה, אֱלֹהִים vt indicaret se velle esse Deum ac Dominum præcipuè voluntariè obedientiũ, sibiq; charitate coniunctorum, vt talibus egregiè sanctus obseruauit Basilius d, οὐ πάντων θεὸς ὁ θεὸς, ἀλλὰ τῶν οἰκειωθέντων αὐτῷ διὰ τῆς ἀγάπης, B scilicet, *Deus non omnium Deus est, sed sibi per charitatem coniunctorũ*: vnde *Deus viuorum non mortuorum* e in scripturis appellatur; viuorũ, inquã, per charitatem, amorémq; Dei ipsi voluntariè corpus in hostiam laudis, animámq; sacrificantiũ, qua per scelera sua priuati charitate damnati ad inferos mortui dicũtur, iuxta illud, *Non* f *mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui descendunt in infernũ*; quos ideò sceleratos æternis subiugatos supplicus, quia à charitate & bona voluntate liberè Deo seruiendi excluduntur, à regno Dei eiectos, scilicet gratiæ & gloriæ sacrarum scripturarũ pleraq; monumenta testantur.

c Genes. 2. Elohim.

Iehoua Elohim.

d S. Basilius apud Stobæũ serm. 266.

e S. Matth.

f Psal. 113. v. 26.

In cuius rei fidem & assertionem valde illud notabile ac consideratione dignissimũ, nempe Luciferũ, qui primus fuerat Seraphim princeps Angelorũ, militiæq; cælestis, nunc apud inferos C æternis adiudicatum tormentis, non amplius Seraphim ardorẽ diuini amoris, sed Cherubim scilicet scientem intelligentémque nominari. Quod scientia quidem apud inferos quæ magis damnatos excruciet, non autem charitas quæ cultores suos in cælo felicitatis æternæ participes collocet, inueniri possit. Præclaro textu Ezechielis g, mysteriũ hoc comprobatur, in quo Deus Luciferum quondam angelorum principem Seraphinorũ spirituum pulcherrimum ac præstantissimum irato sic affatur eloquio, *Tu Cherub extentus & protegens, & posui te in monte sancto Dei in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in vijs tuis à die conditionis tuæ: donec inuenta est iniquitas in te, in multitudine negociationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti, & eieci te de monte Dei, & perdidi te Cherub*. Ergo cùm verum Dei imperium non sit rigoris ac seruitutis quale est in impios, sed piæ libertatis ac charitatis quale est in bonos, tam angelos quàm homines, clarissimè patet quàm illustre, quámque augustum Dei in creaturas liberas, ac bona voluntate seruientes in creatione angelorum hominúmque, sed magis in illorum confirmatione, sicut horum regeneratione imperium extiterit; nobiliorem talibus creaturis suæ naturæ diuinæ effigiem imaginémq. præclara corroboratã similitudine perfectiùs imprimẽdo, sicq; eas suis voluntariè ac religiosè legibus obsequentes, ac imperijs in suæ diuinitatis consortium nobilius euocando.

Nota cur Lucifer primus Seraphinorũ non amplius apud inferos vocetur Seraphim sed Cherubim.

g Ezechiel. c. 28 v. 14.

S. Petr. 2.

Harum nobilissimarũ creaturarũ perfecta libertate insignitarũ angeli prioritate quidẽ atq; dignitate naturæ, Dei filij maiores natu, sic homines natu minores, naturaliq; inferiores prærogatiua dici vocarique possunt. Propter quod illos astra matutina, hos vespertina, sacræ h scripturæ à sancto inspiratæ spiritu, prout sanctorũ Patrum refert interpretatio, vocauerunt. *Astra*, inquit S. i Gregorius, *matutina etiam tum vespertinis, redemptoris potentiam laudant, dum electi Angeli, etiam cum redemptis in mundi fine hominibus largitorem gratiæ superna glorificant*, &c.

Angeli filij Dei dicuntur natu maiores, homines iuniores.

h Iob. c. 38 v. 7.

i B Gregor. in cap. 38. Iob.

2. Angelicos illos ac intelligentes spiritus in loco mundi eminentiori ac magnificẽtiori cælo nẽpe empyreo Deus creare voluit k optima quidem ratione: cùm enim omnes illæ beatæ mẽtes ac spiritus, vniuersæ corporaliũ naturæ diuina suffragãte auctoritate & ordinatione præsideant atq; dominentur; æquum valde rationiq. consentaneũ esse videbatur, vt in corporeo supremo cælo videlicet empyreo crearentur: in B tanto numero vt nec lingua exprimere humana, nec intellectus cõprehendere, nec vlla cogitatio assequi posse cẽseatur. In qua multitudine propè infinita splẽdet illustriùs multò principis æterni dignitas atque maiestas: sicut in tẽporalib. principes terræ eò videmus illustriores, potentioresq. quo sunt multitudine populorũ in suo principatu fœcundiores. Quapropter ineffabilẽ potentiã maiestatémq; Dei immensam hac spirituum multitudine beatorũ Daniel exprimere cupiens numerũ certum pro incerto vsurpando dicebat, m *millia millium ministrabant illi, & decies centena millia assistebãt ei*. Si tanta in rebus corporalibus varietas ac multitudo: quãtò maior esse debet in spiritualibus atq; cœlestibus considerata eorum spirituũ ratione dignitatis? Sed sicut in multitudine populorũ principis potentia patescit: sic in eorũ dispositione multitudinis, & C ordine, sapientia clarescit. Propterea æternus ille Monarcha hanc immensam spiritualium multitudinem populorum ac exercituum militiæ cælestis, ab omni confusione liberam atque discretam, tam præclaro ordine, pulchráque dispositione temperauit, vt nihil in tota natura dici possit venustius ac illustrius.

2. *In Angelis multitudine propè infinita, maximè relucet Dei imperium.*

k D. Thomas 1 q 61. art. 4.

l Raymundus Sebaudius in suo Dialogo 4 c. 42.

m Daniel. Vide Pererium in hunc locum.

Si enim quæ à Deo sapientissimo principe ac creatore mũdi facta ordinata esse dicat Apostolus, quãtò magis quæ in cælo in illarũ creatione substantiarũ corporeæ molis expertiũ hanc benè ordinatam discretionẽ ab ipso summo Deo constitutã asseuerãtes affirmare debemus? atq; tota illa discretio ac ordinatio in tres hierarchias & nouẽ ordines cõsolidata stabilitáq. æterna Dei cõstitutione conquiescit; hoc S. Gregorio referẽte n: *Nouẽ ordines Angelorum, cùm per sacra* C *eloquia, Angeli, Archãgeli, Dominationes, Virtutes, Principatus, Potestates, Throni, Cherubim atq; Seraphim, aperta narratione memorantur*. Atq; istorum spirituũ distinctionis sacri canones meminere o. vt ita tres primi ordines hierarchiã primã, tres intermedij secundã, tres verò postremi tertiam hierarchiã constituant. In quibus Deus trinus imperij sui potentiã, maiestatẽ, benignitatẽ, atque magnificẽtiã operationũ suarũ virtute clariùs multò quã in alijs creaturis corporea compage concretis ostẽdit. *Etenim* p *amat ipse princeps æternus in Seraphim vt charitas, nouit in Cherubim vt veritas, sedet in Thronis vt æquitas, dominatur in dominationibus vt maiestas, regit in principatibus vt principium, tuetur vt virtus in virtutibus, corroborat vt fortitudo in potestatibus, reuelat vt lux in*

In multitudine Angelorum pulchra dispositio ac distinctio per 3. Hierarchias & 9. ordines.

Rom. 13.

n D. Gregor. homil. 34. in Euangelia.

o cap principium. §. nouẽ de Pœnit. dist. 2.

p S. Antoninus part. 1. tit. 31. c 6 § 1.

archangelis, aſſiſtit vt pietas in angelis. En quantæ virtutes æterni illius Monarchæ in his ſublimibus creaturis magnificentiſſimè dignoſcuntur! Iam qualiter principes illi ac principales Monarchæ vniuerſi mundi miniſtri ſeruiant omnipotenti Deo regi ſeculorum omnium inuiſibili ac æterno, quámque in omnibus deuoti ac præ reuerentia trementes, humili famulentur obſequio, videamus. Illorum ſiquidem alij Deo ineffabili, luce inacceſſibili circumfuſo, maximo cum honore reuerentiáque trementi, huius maieſtatem admirantes aſſiſtunt: alij citiſſima deuotione miniſtrant: nam, inquit S. Gregorius,[a] *aliud eſt aſſiſtere, aliud miniſtrare: aſſiſtunt illi qui ad quædam hominibus miniſtranda non exeunt; miniſtrant verò hi qui ad officia nuntiorum veniunt.* Primæ hierarchiæ angelos, quia cæteris dignitate præeuntes aſſiſtere Deo ſancti Patres Theologique Doctores, præſertim Doctor Angelicus [b] cæteros miniſtrare varia probatione demonſtrarunt. Aſſiſtentes immediato diuini luminis influxu ab ipſo Deo, viuo veri fonte luminis illuſtrantur: miniſtrantes verò lumen illud diuinum per intermedia aſſiſtentium illorum munera officiáque mutuantur. Quo illuminati iniuncta ſibi à Deo negotia pro ſalute bonorum, contra amentiam perditorum in terras illapſi legati, ſtrenuè atque fideliter operantur. Ea quippe magni Areopagitæ doctrina eſt à magni præceptoris S. Pauli ſapientiæ fontibus hauſta atque deprompta, cùm ait,[c] *Id diuina & æterna lege atque ordine ſancitum eſt, vt per prima ſecundis, diuini fulgoris radius influat, &c. videlicet vt à ſuperiorum ac præſtantia naturali aliis priorum angelorum luce myſtica ad inferiores angelos illuminatio deriuetur. Quæ poſtea ab his ad homines fluxu ſalutari redundet.* Hanc doctrinam ſuperiori capite [d] auditor ille apoſtolicus clarè ſatis talibus expreſſerat: *illud Theologi apertius indicant, inferiores ſcilicet cæleſtium ſpirituum ordines à ſuperioribus diuinorum operum ſcientiam honeſtiſſimè diſcere: qui verò celſiores omnibus ſunt, à deitate ipſa vt fas eſt, ſeorſim ſacratiùs erudiri.* Notandum ex doctrina huius myſtici Theologi Francorum Apoſtoli ipſam diuinæ ſcientiæ participationem, purgationem, illuminationem perfectionémq; vocari, vt hæc capitis 7. de cæleſti hierarchia teſtantur: [e] *Illud addiderim, quod participatio ipſa diuinæ ſcientiæ & purgatio & illuminatio ſit atque perfectio. Purgat, dum quæ antè non videbantur, ſublimioris intelligentiæ luce panduntur. Perficit autem hoc lumine, dum altiſſimorum ſenſuum firmam perſeuerantémque ſcientiam tradit.* Hæc ille vir verè apoſtolicus Francorum ſalutis ſator ac plantator religionis Chriſtianæ, in gente noſtra ſanctiſſimus.

Angelorum alij Deo aſſiſtũt, alij miniſtrãt.

a S. Gregor. lib. 17. cap. 9. Moral.

b D Thomas 1. q. 112. art. 3.

c S. Dionyſ. lib. de cæleſti hierarch.

d D. Dionyſ. cap. 7. de cæleſti hierarc.

e D. Dionyſ. c. 7. de cæleſti hierarch.

A — B — C — D

Atque hæc pauca de Angelis hîc ſatis: plura de his inferiùs dicturi. Ad alteram vniuerſi nobiliſſimam creaturam, humanam nempe, veniamus: de ea ſimiliter ſumma quædam capita breuiter notaturi, prout ſubiecti ratio poſtulare videbitur.

CAPVT VIII.

De creatione hominis, eius dignitate, ac præſtantia ſuper omnes creaturas, exceptis Angelis: quibus tamen ſuperior ſecundum quid eſſe dicitur, non natura, ſed gratia, propter beneficium incarnationis ac paſſionis Chriſti Domini.

1. *De creatione hominis.*
2. *De eius dignitate ſuper creaturas omnes, exceptis Angelis.*
3. *Licet homo paulò minùs ab Angelis minoratus ſit natura, tamen gratia, propter incarnationis, & paſſionis Domini meritum excelſior factus eſt.*

1. SICVT creaturam in cœlo empyreo Angelicam creauerat Deus vt honoraretur in cœlis, ſic in terris, ſexto die poſt creata cætera creaturam nobiliſſimam, hominem videlicet, è nihilo in lucem vitæ illuſtriſſimæ ad imaginem & ſimilitudinem ſuam effictum formatumque produxit: vt magis in terra glorificaretur; eſſentque creaturæ rationales ſuæ conſortes naturæ, quas ſub imperij ſui leges nobiliùs magnificentiúſq; mitteret.

Homo ex nihilo in lucem eductus potentia creatoris.

Sanctius [a] his animal mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc & quod dominari in cætera poſſet.

Cuius recens creati *omnia* [b] *ſubiecit Deus ſub pedibus.* Atque ſi roges ex quanam regione ac patria in tantam nobilitatis & excellentiæ naturalis lucem emerſerit homo, reſpondebit tibi [c] S. Cyrillus, *ex regione quadam quæ appellatur nihil: homo,* inquit, *ex nihilo ad eſſe producitur, locus enim quaſi quidam creaturarum, confingitur ipſum nihil: à quo modo quodam profectæ creaturæ locum, vt ita dicam, eſſendi acquirunt.*

a Ouidius 1. Metamor.

b Pſal. 8. v. 7.

c S Cyrillus Alexandr. in cap. 1. Ioan.

Ex hac regione inani, deſerta & vacua quæ nihil eſt, potentia æterni principis, in tantam eſſentiæ perfectionem euectus eſt, vt omnium creaturarum naturis per quendam eminentem participationis gradum copulatus, paruus mũdus [d] *μικρόκοσμος* à ſapientioribus deque meliori nota Philoſophis, meritò dictus eſſe videatur. Propter quod Sapientia æterna, diuinum Verbum, Filius Patri conſubſtantialis æterno, hominis aſſumendo naturam, omnes naturas ad nobiliorem ſtatus excellentiam mirabiliter eduxit, vt ſic eleganter expreſſit S. Damaſcenus [e]. *Creator naturam omnem interiecta humanitatis beneficio, in melius commutauit: Nam cùm homo medica quadam inter mentem & materiam ſede conſtitutus rerum omnium conditarum, tam quæ in aſpectum cadunt, quàm quæ oculorum ſenſum fugiunt, nodus ac vinculum ſit; profectò etiam artifex, Dei Verbum humanæ naturæ copulatum per eam cum vniuerſis rebus conditis vnitum eſt, &c.* Et alibi [f]: *Benigna Patris voluntas in vnigenito Filio rerum omnium connexionem effecit. Nam cùm paruus mundus homo, vt qui eſſentiæ omnis, tum in aſpectum cadentis, tum oculorum aciem fugientis, nodum ac vinculum in ſeipſo ferat, atque hoc & illud, reuera benigna Dei voluntas hoc tulit, vt in vnigenito Filio diuinitatis & humanitatis, ac per eam conditarum omnium rerum connexio fieret, vt ſit Deus omnia in omnibus.* Hæc ille.

1. *Homo paruus mundus.*

d Ariſtoteles & S. Damaſcenus oratione de Transfigurat.

Deus Filius humanam aſſumẽdo naturã cæteras nobilitauit creaturas

e Damaſcen. orat. 1 de Natiuitate Virginis.

f Idem S. Damaſc orat. de Transfigur.

2. Huius hominis dignitatem admirans

2. De nobilitate ac excellent.

Propheta Regius exclamabat ad Dominum, A *Quid*[g] *est homo quod memor es eius, aut filius hominis quia visitas eum?* Phauorinus Philosophus nihil in terra magnum præter hominem esse credebat, &[h] Trismegistus μέγα τὸ θαῦμα ὁ ἄνθρωπος, *magnum miraculum homo.* Alibi[i], οὐ μόνον θεατὴς ἔργων τοῦ θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴς, *non solùm contemplator operum Dei homo, sed etiam interpres*: Cui doctrinæ consentiens Lactantius[k] bis hominem vocauit *sacerdotem antistitemque diuini templi,* scilicet mundi vniuersi, *Dei simulacrum spectatorem operum rerumque cœlestium*: à cuius intelligentia non valde Platonici[l] alieni, hominem esse dicebant τῆς μακαρίας φύσεως ἀπεικόνισμα ἢ ἀπόσπασμα, ἢ ἀπαύγασμα, *expressum simulacrum, vel auulsionem quandam, seu radium beatæ diuinæque naturæ*: Et nos vt in re tàm alta manifestiùs B cum Scriptura loquamur, *imaginem ac similitudinem Dei,*[m] *diuinæ* denique cum Apostolorum[o] principe *consortem naturæ* nominabimus. Quàm appositè igitur hùc S. Iacobus[p] appellauit *initium aliquod creaturæ Dei*, etiamsi ordine creationis postremus omnium ex nihilo in lucem vitæ venerit. *Voluntariè genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius*, Græcè ἀπαρχήν, scilicet initium & primitiæ creaturarum, hoc est vt simus primi ac honoratissimi inter visibiles creaturas; sicut Oecumenius interpretatur, ad regni cælestis hæreditatem nati ac instituti: quam bene viuendo respicere, cui votis ardentibus inhiare, ad quam piis & magnis affectibus operibusque contendere debeamus: Cùm[q] *regnum cælorum vim patiatur*, & violenti rapiant illud: Cùm sit[r] *in cælo conuersatio nostra, & domum*[s] *nostram non manufactam æternam habeamus in cælis.* Hinc vtique non sine causa hominem ἄνθρωπον Græci appellarunt, quod *sursùm spectet*, inquit Lactantius[t] post Platonem,[u] quasi ἀνω τρέπων τὴν ὄψιν, scilicet *sursùm leuans oculos*, siue παρὰ τὸ ἄνω ἀθρεῖν, sursùm aspicere. Ipse ergo sibi homo renuntiat, seq; hominis nomine abdicat qui non sursùm aspicit, sed deorsùm: nam cùm cæteræ animantes pronis corporibus in humum spectent, quia rationem ac sapientiam non acceperunt, nobis autem status rectus, sublimis vultus, ab artifice Deo datus est; *Parens enim noster ille Deus vnus & solus*, inquit Lactantius[x], *cùm fingeret hominem, scilicet animal intelligens & rationis capax, eum ex humo sublevatum ad contemplationem sui artificis erexit*: quòd optimè ingeniosus Poëta signauit:

> *Pronáque cùm spectent animalia cætera terram,*
> *Os homini sublime dedit, cælumque videre*
> *Iussit, & erectos ad sydera tollere vultus.*

Sed corporei vultus illius in cælum erectio symbolum est eleuationis mentis in Deum; à qua qui se substrahunt indigni sunt, qui tali corporis statura potiantur. Ita iuuat quemque prudētem, velut in aliqua sublimi specula constitutum, vnde vniuersi exaudiri possunt, contra hos animales, oculos declinantes in terram illud Poëtæ proclamare:[z]

> *O curuæ in terris animæ & cælestium inanes.*

Quid enim indecentius, inquit S. Bernardus,[a] *quàm cum recto corpore gerere animum, peruersa res est & fœda, luteum vas, quod est corpus de terra oculos habere sursum, cælos liberè suspicere, cælorúmque*

Margin notes, left column:
in hominis.
g Psal. 8. v. 5. & 6.
h Trismeg. in Pymandro.
i Trismegist. Epistola ad Asclepium.
k Lactantius lib. 4. c. 11.
l Platonici, vt Plotinus.
m Genes. c. 1.
o 2. S. Petri 1.
Nota.
p S. Iacobi c. 1. v. 18.
Cur homo dicitur initium creaturæ Dei.
Oecumenius
Homo natus ad regni cælestis hæreditatem respiciendam.
q S. Math. 11.
r Philip. 3.
s 2. Corint. 5.
t Lactantius lib. 2. inst. c. 1.
Etymologia hominis Græcè indicat actus & affectus hominis in cælum erigendos.
u Plato in Cratyllo.
Nota.
x Lactantius lib. 2. inst. c. 1.
y Ouidius 1. Metamor.
z Persius.
a serm. 24. in Cantica.

luminaribus oblectare aspectus: spiritualem verò cælestem creaturā suos è contrario oculos, id est internos sensus atque affectus trahere in terrā deorsum, & quæ debuit nutriri in croceis, hærere luto tanquam vnam de suibus, amplexarique stercora. Erubesce[b] *anima*, ait corpus, *in mei consideratione creata simili creanti recta, me quoque accepisti adiutorium simile tibi, vtique secundum lineamenta corporeæ rectitudinis. Quocumque te vertas, siue ad Deum sursum, siue ad me deorsum (nemo*[c] *siquidem carnem suā vnquā odio habuit) vbique occurrit tibi species decoris tui, vbique pro statu tuæ dignitatis habes de magisterio sapientiæ familiarem admonitionem. Me ergo meam (quam tui gratia accepi) retinente & conseruante prærogatiuam, en quomodo non confunderis, amisisse tuam? Cur suam in te conditor intuetur abolitam similitudinem, cùm tuam in me tibi conseruet, assiduéque repræsentet? Iam omne adiutorium quod* B *tibi ex me debebatur vertisti tibi in confusionem: abuteris obsequio meo, indignè humanum corpus inhabitas brutus & bestialis spiritus.* Quamobrem sic appositè huiusmodi carnales terrenósq; homines Lactantius[d] hortatur: *Cælum potius intuemini: ad cuius spectaculum vos excitauit ille artifex vester Deus: ille vobis sublimem vultum dedit: vos in terram curuamini: vos altas mentes ad patrem suum cum corporibus erectas, ad inferiora deprimitis, tanquam vos pœniteat, non quadrupedes esse natos, fas non est cæleste animal cum terrenis, in terrámque vergentibus versari. Quid vos cælestibus beneficiis orbati, pronique in humum vestra sponte procumbitis? Humi enim miseri volutamini, cùm deorsum quæritis, quod in sublime quærere debuistis.* Sed vt habeat modum oratio, & redeat illuc vnde deflexit, tanta hominis dignitas & excel- C lentia naturalis est, vt si ab angelo discesseris, nulla planè inueniri poterit, quæ possit cum hominis excellentia dimicare. Imò licet homo[f] paulò minus ab angelis sit minoratus, secundum naturam, tamen per incarnationis ac passionis Dominicæ mysterium atque beneficiū, excelsior illis factus est in gratia. Quod patet ex eo quod in cælis stent angeli coram Deo, at homines sedeant angelos iudicaturi, vt scriptis Apostolus memoriæ prodidit. Etenim sedilia atque thronos in cælo post Christi Domini ascensionem; sanctis super Christi Domini merita innixis, iter in cælestem gloriam quærentibus per bona opera, præparatos apparuisse cōstat. In cuius rei confirmationem non sine mysterio intra Sancta Sanctorū Tabernaculi tàm D Mosaici quàm templi Salomonis nullæ sedes, throni, aut sedilia constructa sunt, quia vacua & inania omninò fuissent, cùm in hæc sancta solus Pontifex maximus semel in anno ingrederetur, Apostolo teste.[g] Verùm intra illa sancta sanctorum templi, ab Ezechiele[h] visi ac descripti, multa sunt visa sedilia, multi throni. Etenim latera illa sexaginta sex templi hujus per circuitum, quorum fit mentio[i] cap. 41. Hugo Cardinalis,[k] Carthusianus, aliique boni Doctores doctis ac validis corroborata testimoniis, atque rationibus, interpretatione, sedilia vocauerunt. Quæ repræsentabant illas mansiones, thronos sedésque beatas, quæ sunt in societas sanctorum cælestibus: ad quæ Christus Dominus per passionem suam iustis crucis suæ portatoribus, atque hoc in se[l] quod & in Christo Iesu sentientibus hæc sedilia repleturus

iter

Margin notes, right column:
Corpus animæ exprobrat affectum terrenum.
b S. Bern. ib.
c Ephes. 5.
Nota hæc.
d Lactantius lib. 2 Instit. cap. 2.
e Per incarnationem & passionem Domini, homo excelsior factus est angelis.
f Psal. 8. v. 6.
Nota mysterium.
g Hebr. 9.
h Ezech. 40.
i cap. 41.
k Hugo Cardinalis Dionys. Carthus.
l Phil. 2.

ſter adituſque reſerauit. Angelos porrò in cœlis ſedentes apparuiſſe non legimus, ſed ſtantes, aſſiſtentéſque ſolùm ſcripturæ ſacræ teſtificatione cognoſcimus. Vt inde diſcamus ac intelligamus, quanto honore ac dignitate per Chriſti Domini in terras aduentum, mortem, atque paſſionem, homines Angelis ipſis excelſiores antecellant: cùm homines ipſi Chriſti Domini paſſione mortis honorificati eiúſque coronati meritis in thronis cæleſtis ſanctuarij conſidere cum eo, Angeli verò vel ſtare, vel miniſtrare ſolummodo videantur. Teſtantur hoc oracula Prophetarum, [a] *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum, & ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum, Seraphim ſtabant ſubter illud.* [b] *Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei.* [c] *Ego ſum Raphael Angelus vnus ex ſeptem qui aſtamus ante Dominum.* Sed cum de præmio ac gloria B iuſtis hominibus in cælo præſtanda ſit ſermo; audietis mediatorem Dei & hominum Chriſtum Dominum, ſic ſuos Apoſtolos ſpe mercedis æternæ conſolantem, [d] *Vos qui reliquiſtis omnia & ſecuti eſtis me, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.* Audietis vas electionis Apoſtolum ſic Dei Optimi Maximi miſericordiam, charitatē, magnificentiāque immensā in iuſtos Eccleſię ſuæ filios filij ſui Crucis vexilla ſequentes, æterna gloria laureando, in cælis exprimentem, [e] *Deus autem qui diues eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, conuiuificauit nos in Chriſto (cuius gratia eſtis ſaluati) & conreſuſcitauit & conſidere fecit in cæleſtibus in Chriſto Ieſu.* Ex quibus ipſa luce clarior maximus apparet Dei Patris miſericordiarum & totius conſolationis, in homines amor, benignitas atque munificentia: qui propter filij ſui chariſſimi incarnationem ad tanta veræ gloriæ dignitatíſque faſtigia illos extulit: vt in illo æternæ felicitatis ſublimi ſanctuario, tot præſtantibus aulicis atque principibus, Angelis nempe ſtantibus atque miniſtrantibus coram æterno illo mundi monarcha, in ſuæ diuinitatis ac Maieſtatis inacceſſibili luce refulgentis ſolio regali ſedente, ipſi quoque ſancti Dei homines in glorioſis thronis æterni radijs honoris coruſcantibus felices glorioſíque conſideant. Sed iam quid pro tantis beneficijs ac donis Deo ipſi patri ſeculorum omnium ac ſempiternæ felicitatis fonti homines retribuere debeant, ſequenti capite videamus.

a Eſa. 6.
b Daniel c. 7.
c Tob. 12.
d S. Matth. 19.
e Ephes. 2. v. 4.

CAPVT IX.

De vero perfectóque ſacrificio ſpirituali ac myſtico, quod Deo ſuo Monarchæ ſupremo homines offerre debēt pro tot ab ipſo ſibi collatis donis ac beneficijs.

1. *De cordis ſpirituali immolatione ac oblatione facti flamma diuini amoris holocauſti Deo ipſi gratiſſimi.*
2. *De oblatione corporis immaculati & caſti, in quod à corde vis & ardor amoris diuini redundat, labores grauiſſimos, dulciſſimos reddentis.*
3. *Iuſtus homo ſe totum animo & corpore Deo deuouens, ſacrificium eſt acceptabile Deo, & pingue holocauſtum ſimul & ſacerdos myſticus appellatur.*

A 4. *Vt ſimus gratū Deo ſacrificium religioſi eſſe debemus ac valdè pij, cùm extra religionē ſacrificiū nullum ſit tàm verè ac propriè dictum, quàm ſpirituale & metaphoricum.*

IVVS Auguſtinus [a] ſtilo breui, acuto, deuotoque diſputans de vero perfectóque ſacrificio, verum ſacrificium appellat *omne opus quod agitur, vt ſacra ſocietate inhæreamus Deo, relatum ſcilicet ad illum finem boni quo veraciter beati eſſe poſſimus*: Hinc à tanto doctore diſcimus verum ſacrificium non tantùm internum in animo, ſed etiam externum in corpore eſſe debere: vt ex vtroque quo cōſtamur ipſi Deo, à quo vtrumque corpus & animā accepimus, ſupremū B honorem cultúmque repēdamus. Sed neque anima, neq; corpus gratum Deo ſacrificium eſſe poſſunt, niſi charitatis igne accēſa, diuinique ardore amoris inflammata, religioſè conſumantur, vt ex vtroque *holocauſtum noſtrum pingue fiat.* [b] Sed omnis oblatio noſtra & ſacrificium à corde inchoari & arceſſere debet, vt poſtea in corpus totúmque ſuppoſitum fructuoſa deriuetur: quia Deus, *qui eſt ſcrutator cordium*, priùs cor hominis quàm munera eius intuetur, *Reſpexit* [c] *Deus ad Abel & ad munera eius.* Cur ita? quia *priùs cor ſuum, deinde munera ſua obtulit*, ait Rupertus: [d] propterea per antonomaſiam Deus dicitur cordis, licet totius hominis ſit Deus. *Deus* [e] *cordis mei & pars mea Deus in æternum.* Ideò præcipuè cor petit, *fili* [f] *præbe mihi cor tuum*, vult [g] diligi ex toto corde; promiſſum Spiritus S. [h] eſt cōuerſio cordium ad ſe, & noui cordis donatio; *Dabo* C *vobis cor nouum in medio veſtri, & conuertam corda patrum, &c.* Apud Ezechielem, [i] & Ieremiā [k] ſpōdet ſe leges ſuas in fidelium cordibus ſcripturū, *non atramento, ſed Spiritu Dei viui*, vt loquitur Apoſtolus. [l] Verbum Dei in corde hominis auditur & inſeritur vt conuertatur ad Dominum, [m] *Ducam eam in ſolitudinem & loquar ad cor eius, &* *loquetur* [n] *pacem ad eos, qui conuertuntur ad cor*: ſic ſpiritualis hominis generationem Deus orditur à corde: *Corde* [o] *creditur ad iuſtitiam*, vt poſteà *ore confeſſio fiat ad ſalutem.* Sic Apoſtolorum princeps, [p] *Donec dies eluceſcat & Lucifer oriatur in cordibus veſtris*: vt meritò dixerit Propheta regius, [q] *Omnis gloria filiæ regis ab intus*: Ita oblationes ac ſacrificia ſua idem pſaltes, atque Propheta à corde animáque in memoriale perpetuū beneficiorum Dei ſapienter ordiri deſiderans, illam ſic hortabatur. *Benedic* [r] *anima mea Domino,* D *& omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto eius: Benedic anima mea Domino, & noli obliuiſci omnes retributiones eius, &c. Benedic* [s] *anima mea Domino. Domine Deus meus magnificatus es vehementer.* Hoc ſacrificium cordis maximè Deus, inter cætera quæ hominis ſunt, ſibi dari requirit: quià in corda & interiores hominis affectuum cogitationúmque receſſus, dominium imperiúmque ſibi ſoli reſeruauit. Propter quod ciuili ac canonico iure, neminem in foro exteriori malæ cogitationis, occultíque ſceleris pœnam pati mererique vtriuſque iuris doctores aſſeueranter affirmant, [t] l. cogitationis ff. de pœnis: quoniam interiora hominis ſolius Dei foro ac iuriſdictioni ſubiugantur. *Deus videt corda*, (inquit S. Cyprianus [u]) *& pectora ſingulorum, & iudicaturus non tantū de factis, ſed &*

a D. Auguſt. lib. 10. c. 6. de Ciuit. Dei.
Quid verum ſacrificium, generaliter ſumptum en D. Auguſtino.
b Pſal. 19. v. 3.
Oblatio ac ſacrificium ab animo ad corpus debet inchoari.
Deus præcipuè corda intuetur.
c Geneſ. 4.
d Rupertus in 4. Geneſ.
e Pſal. 72.
f Prouerb. 23.
g Deut. 6.
h S. Matt. 22.
i Ezech. c. 36.
k Ierem. c. 31.
l 2. Cor. 3.
m Oſeæ 2.
n Pſal. 84.
o Rom. 10.
p 2. Petr. 1.
q Pſal. 44.
r Pſal. 102. v. 1. 2. &c.
Interiora cordis non emiſſa foras ſolius Dei iuriſdictioni ſubduntur.
s Pſal. 103.
t L. cogitationis ff. de pœnis.
u S. Cyprianus ſerm. 5. de Lapſis.

de verbis & de cogitationibus nostris, omnes mentes voluntatésque contegas in ipsis adhuc clausi pectoris latebris intuetur. Ita ex Saluatore nostro S. Ioannes didicerat, [a] *eum esse homicidam qui odio cordis fratrem insectatus est, etiamsi gladio non percusserit.* Quem secutus S. Hieronymus [b] dixit, *cùm homicidium ex odio sæpè nascatur, quicumque odit, etiamsi nedum gladio percusserit, animo tamen homicida est.* In quæ non malè illa Senecæ [c] cōsentiunt: *Potest aliquis nocens fieri, quamuis non nocuerit: si quis cum vxore tanquam cum aliena concumbat, adulter erit, quamuis illa adultera non sit: aliquis mihi venenum dedit, sed vim suam remixtum cibo perdidit: veneno illud dando sceleri se obligauit, etiamsi non nocuit: non minus latro est, cuius telum opposita veste elusum est. Omnia scelera & ante effectum operis, quantum culpæ satis est, perfecta sunt:* Nempè coram Deo, cui reuelata sunt abscondita cordis, non coram hominibus, nisi nocendi conatum interni sceleris lues foràs exhalet. Tunc apud iudices terræ eadē erit [d] ausi quæ & criminis commissi pœna. Sic in iudicio legis Corneliæ de sicarijs, *Si quis* (inquit Iurisconsultus) *gladium strinxerit, & cum eo percusserit, non est dubitandum, hoc eum occidendi animo admisisse, etiamsi non occiderit:* Iuxta illud è Legis, *in maleficijs voluntatem spectandam, non exitum.* Has leges illa Tertulliani [f] confirmant, *Sensus delictorum etiam sine effectibus imputari solent animæ:* Et Imperator [g] pari sorte qua scelus, sceleris voluntatem puniri voluit: sapienterque illud à Seneca [h] dictum, *Omnia honesta opera voluntas inchoat, occasio perficit: sæpè honorata virtus est, etiam vbi eam fefellit exitus: scelera quoque quamuis citra exitum subsederint, puniuntur; & quamuis* [i] *minus dolendum sit, re non perfecta, puniendum est tamen nihilominus.* Sed cùm latens scelus cordis statum non corporis inficiens, ad externam turpitudinis ac malitiæ contagionem non erumpit, huius vltio sceleris solius Dei foro submittitur. [k] *Non factis solùm, verùm & voluntatis delicta vitanda: neque enim si mediocritas humana de factis solùm iudicat, quia voluntatis latebris par non est, idcirco crimina eius etiam sub Deo negligamus,* dicebat Tertullianus.

a S. Ioan. 1. Epist. c. 3. vers. 15.
b S. Hieron. ad Castorinā lib. 1. Epist. 39.
c Senecæ in sapientem non iniuriam cadere c. 7. qui est liber 2. de tranquillitate p. 378.
Mala voluntas pro facto punitur, si adfuerit conatus legibus homi-num.
d l. si quis nō dicam rapere c. de Episcop. & clericis.
e l. nihil interest ff. ad leg. Iul. de adult. l. fraudis ff. de Regulis Iuris.
f Tertull. lib. de anima c. 40.
g l. 1 ad leg. Iul. de ambitu in Codic. Theodos.
h Seneca lib. 5 controu.
i Cicero pro Milone.
k Tertull. lib. de pœnis.

Vt igitur mala mens & cor contagione peccati conspurcatum, pestéque malitiæ fœdatum Deo sunt execrabilia: sic contra mens sancta & immaculata, cor purum innocentiæ pulchritudine conspicuum, ac radijs charitatis amorisque diuini circumfulgens, gratissimum Deo sacrificium, holocaustúmque gratia multiplici, fœcundissimum pro certo creduntur, quibus ipse magnoperè delectatur, quorum odore fragrantissimo suauissimè perfunditur. Vnde benedictiones plurimæ copiosæque prosperitates in purè sacrificantium Deo, mentes, corpora, statúmque vitæ redundāt, vt appositè meritòque magnum illud lumē Græciæ Christianæque sapientiæ dixerit [l] *φῶτος μακάριον τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν γεγονὸς* scilicet, *primum hoc beatum prædicatur, quod in nostro corde purum:* Quod quidem immaculatæ mentis sacrificium Deo gratissimum, eiúsque suauitas odoris mysterio quodam latebat, vel potius figurabatur ac repræsentabatur in odoribus fumi victimarum holocausto consumptarum, vt egregiè verbis istis S. Augustinus exponit. [m] *Quod odor suauitatis sæpè Domino dicitur sacrificium de victimis pecorum in scripturis sacris, non vtique Deus odore fumi delectatur, sed tantum illud quod hoc significatur spiritualiter, Deū delectat: cum spiritualiter exhibetur. Quoniā*

l S. Basilius. Acceptatio sacrificij spiritualis & gratus odor Deo per odorem fumi victimarum repræsentabatur.
m D. August. lib. 2. quæst. in Exodum q. 127. tom. 4 p. 70. &c.

A *ipse odor Dei spiritualiter intelligitur. Non enim sicut nos odorem corporeis naribus ducit. Sicut ergo ille olfacit, sic ista sanctificat.* Et Leuitici 6. [n] Iugi sacrificio perpetuoque holocausto vitam viri verè sapientis atque iusti significari Isychius [o] doctè expositione comprobat, magnum profectò ac valdē salutare Deóque gratissimū sacrificiū, Deum super omnia diligere, qui prior dilexit nos vt essemus illius *Diuinæ consortes naturæ.* [p] In cuius rei mysterium in principio mundi, *Spiritus Domini ferebatur super aquas,* scilicet amor Dei super omnes creaturas: nam diuinus amor spiritus Dei est. Debet enim amor ille Dei superferri non demergi, sicut oleum amoris symbolum reliquis omnibus supernatat liquoribus; sic Dei amor omnes, quibus in affectum creaturarū rapimur, dilectiones supereminere & spatio immenso debet excedere. Sit nobis vterque parens in delicijs animi, frater, filius, amicus, vxor, vir, homo, angelus, aliæque dignitatis eminentioris creaturæ, quia bonæ, quia opera manuum Dei sunt. At vbi de creatoris agetur amore, vilescant cætera; nec partem vllam dilectionis in corde nostro teneāt. Quod totum diuini amoris magnitudine repleatur, eius vndique luce circumfulgens torreatur ardoribus & inflammatur: nec creata omnia sedem vllam in corde possideant: nisi propter honorem creatoris: cuius sacro incendio vehementius atque felicius aduratur, cōsideratione creaturarū propter nos ab ipso Deo in lucem editarum maiorem subministrante fomitem purioris affectus. *Potest enim* (inquit magnus Doctor Augustinus [q]) *anima rationalis etiam temporali & corporali felicitate benè vti, si non se dederit creaturæ, creatore neglecto:*

B

C *sed eam potius felicitatem fecerit seruire creatori, qui ipsam donauit. Sicut enim bona sunt omnia quæ creauit Deus, ab ipsa rationali creatura ad infimum corpus, ita benè agit in his anima rationalis, si ordinem seruet, & distinguendo, eligendo, pēdendo, subdat minora maioribus, corporalia spiritualibus, inferiora superioribus, temporalia sempiternis, ne superiorum neglectu & appetitu inferiorum, quoniam hinc fit ipsa deterior, & se & corpus suum mittat in prius; sed potius ordinata charitate, se & corpus suum conuertat in melius cum enim sint omnes substantiæ naturaliter bona, ordo in eis laudatus honoratur, peruersitas culpata damnatur.* Hæc Doctor insignis.

Vexillum Dei amor appellatur, nec sine causa, magnum mysterium in medulla istorum sponsæ [r] verborum. *Ordinauit in me charitatem.* Quod sic paraphrasis Chāldaica [s] detexit *Vexillū præceptorū eius suscepi super me in dilectione.* Verè profectò charitas vexillū præceptorū Dei appellatur, quia præceptū latū nimis charitas, suo *totam* [t] *legē & Prophetas* ambitu comprehendens, & finis præcepti charitas, quæ *præceptū nouum* datū à Christo Domino dicitur. [u] *Præceptum nouū do vobis* quale illud porrò est: *Hoc est* [x] *præceptum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos.* Sed hæc proximi dilectio propter creatorem in creaturas deriuata latatis vndequaque misericordiæ charitatisque diuinæ fontibus exundat: à qua vita nostra, (cùm *qui non diligit* [y] *maneat in morte*) & *si* [z] *distribuero in cibos pauperum facultates meas, & si tradidero corpus meum, itaut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Porrò vexillum charitas appositè elegantérque vocatur, quod in exercitu bellique copijs tām pedestribus, quàm equestribus, super omnia soleat attolli: sic amor Dei in

D

n Leuit. 6. v. 6.
o Isychius li. 2. in Leuitic. c. 5. p. 102. n. 2.
p 2. Petri 1.
Salutare sacrificium Deū super omnia diligere.
Genes. 1.
Concept.
Simile.
q S. Augustinus epist. 120. ad Honoratum.
r Cantic 2 v. 4. not. Concept.
Cur amor Dei vexillo comparetur.
s Chaldæus.
t S. Matt. 22. v. 40.
Hunc locum D. August. exponit epist. 52. ad Macedonium de vera felicitate tom. 2. p. 91. a. b. c.
u S. Ioan. c. 13. v. 34.
x Ibidem.
y S. Ioan 1 c. 4.
z 1. Corinth. 13.
Omnes affe-

Ibus virtutib. quo vi sint æternæ gloriæ meritoria charitatem vexillum mysticum sequi debent.

A corde omnes supereminet affectus: quibus in omnes propẽdemus creaturas, etiã in nos ipsos cùm longè celsioris, eminentiorisque affectus in Deũ, quàm in nos ipsos propensione inclinare debeamus: & quòd sicut vexillũ totus sequitur exercitus, ita charitatem Dei reliqui sequuntur amores ad illiusque nutum virtutes cæteræ mouentur, vt actus æternæ gloriæ meritorios elicere atque producere valeant. Neque enim fas est aliquid nisi propter Deum amore nostro dignari. *Amor siquidem ille diuinus*, referente Richardo a à S. Victore, *singularis, consortem non recipit, socium nõ admittit.* Si proximi amorem in suũ recipiat consortium, istud familiaritatis ac societatis beneficium, propter Deum largitur affluenter: vt idem sit amor Dei & proximi, cùm non tam proximus quàm Deus in proximo diligatur.

a Richardus à S. Victore l. 4. de contẽplat. c. 15.

De oblatione sincera corporis immaculati ab animi puritate meritoriè profecta mentis holocausto coniuncta.

b Psal. 55.

B 2. Sed cùm ardor ille diuinæ flammæ nẽpè charitatis qua Deo prosperè litamus, ab animo ad corpus ipsum soleat ac debeat sapiẽter erumpere, vt in se Dauid expertus est cum dixit, b *Concaluit intra me cor meum, & in meditatione mea exardescet ignis.* Ad sanctissimi sacrificij perfectionẽ casti corporis oblationẽ & immolationẽ huic mystico mẽtis holocausto coniunctã meritò requirimus: vt vtraque pars essentialis ex qua hominis est cõflata natura, Deo ipsi à quo profluxit, in æuũ religiosissimè consecretur. Hæc S. Augustini doctrina sic de corporis immolatione loquẽtis, c *Corpus etiam nostrum, cum per temperãtiam castigamus, si hoc quemadmodum debemus, propter Deũ facimus: vt non exhibeamus membra nostra, arma iniquitatis peccato, sed arma iustitiæ Deo sacrificium est.* Quam doctrinã pater sanctissimus è fontibus sapientiæ S. Pauli in animi sui hortulos eductam deriuauit, qui Rom. 12. sic est Romanos exhortatus. *Obsecro itaque vos fratres per misericordiã Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiã viuam, sanctam, Deo placẽtem, rationabile obsequium vestrum.* Propter quod Apostoli testimonium, S. Gregorius d cõparat altari holocausti mentem eorum qui Apostolum sectãtes, castigant corpus suũ & in seruitutẽ redigunt, dicens, *Quod est altare holocausti? nisi mens benè viuentium, qui peccatorum suorum memores lachrymis se lauant, carnem per abstinentiam macerant, vbi ex mœrore cõpunctionis ignis ardet & caro consumitur.* Inde à minori ad maius argumento collegit doctor egregius, quàm excellens, præstans, fœcũdumque meritis Deo gratissimum sacrificiũ animæ iustæ flãmis charitatis accensæ: cum corpus immaculatũ cuius omnis virtus ab animo manat, sacrificium Deo acceptabile prædicetur: *Si ergo corpus* (inquit S. Augustinus) *quo inferiore tanquam famulo vel tãquam instrumẽto vtitur anima, cum eius bonus & rectus vsus ad Deũ refertur, sacrificiũ est, quãtò magis anima ipsa cũ se refert ad Deũ, vt igne amoris eius accẽsa, formã cõcupiscẽtiæ sæcularis amittat, eique tãquã incõmutabili formæ subdita reformetur; hinc ei placẽs quod ex eius pulchritudine acceperit, fit sacrificium.*

c August. lib. 10. de Ciuit. c. 6.

Rom. 12.

d Gregor. Homil. 22. in Ezechiel.

Nota.

August. l. 10. de Ciuit. c. 6.

C
D

In hoc autẽ corporis mortificati propter Deũ sacrificio, sicut in animi, diuinus ignis charitatis nisi ardeat & comburat, nil rite corã Deo perficietur: debet enim diuinus hic ignis ab animo cõcalefacto vsque in corpus exardescere: qui cũ animi huius similiter purificati corporis sacrificium religiose consumat: vt totum pingue ac fœcundum benedictionibus holocaustum ad Dominum, in odorem suauitatis ascẽdat; Inde patientia nascitur indomita iustorum, qui istu charitatis ardore sanctissimo correpti, in suis oblatis in sacrificium immaculatum & hostiã Deo acceptabilem, corporibus dolores pro ipso acerbissimos mortificationes, cruces aliasque vexationes carnis atque tormenta non generosè solùm & animosè, sed etiam suauissimè patiuntur, dicentes cum Propheta regio, e *Propter te mortificamur tota die, facti sumus sicut oues occisionis*: Hac diuinæ dilectionis flamma sanctè suauiterque furente in eorum cordibus atque corporibus, ardua quæque & aspera, in dulcia, iucundaque conuertente, sic illi in die occisionis & oblationis suæ sanctificãtur, quibus magnus ille Deus Sabaoth multò iustius quàm suis quondam Cæsar ante Pharsalicam pugnam militibus loquitur, vt virtutibus crescant, & ad maiora laborum certamina se præparent.

Charitatis ignis consumptum mysticè corpus & animam efficit holocaustum.

e Psal. 80. v. 22.

Amara & ardua per charitatem & amorem fiunt dulcia & facilia.

O quibus f vna salus placuit mea signa secutis
B *Indomita ceruice mori, componite mentes,*
Ad magnum virtutis opus: summosque labores.

f Lucanus l. 8. Pharsal.

Et paulò post, *Serpens, sitis, ardor, arenæ*
Dulcia virtuti, gaudet patientia duris,
Lætius est quidquid magno sibi constat honestum.

Facillimũ est quodcumque placet, aiebat ille Rex Ægypti, g non sic de inuitis ac pati renuentibus, cum *Totum arduum sit quicquid imperatur inuitis*: præclare Seneca, h *mecum de hoc ipso loquor quàm nihil sit graue quod leniter excipias: quã indignandũ, nihil nisi ipse indignando astruas.* Pij illi homines in agnitionem beneficiorum Dei corpus ipsi animãque sacrificãtes in se ipsis quàm illud S. Hieronymi i verum sit, experiuntur, *Nihil amantibus durũ est, nullus difficilis cupienti labor est, amemus Christũ, eiusque semper quæramus amplexus, & facilè videbitur, omne difficile. Quis* k *nescit virtutem periculi auidam, socordiæ nesciam, timiditatis impatientẽ,* C *sine labore marcescere? Labore terreris*, dicebat S. Hieronymus, l *at nemo athleta sine sudore coronatur. Quid aliud in mundo*, inquit S. Cyprianus, m *quàm pugna aduersus diabolũ quotidiè geritur? quàm aduersus iacula eius & tela conflictationibus assiduis dimicatur?* Ibidem: n *Nisi præcesserit pugna non potest esse victoria: tunc datur vincentibus corona: Nã gubernator in tempestate dignoscitur, in acie miles probatur: sic omnia vincit amor*, & verus Dei amator *Omnia potest in eo qui cõfortat illum*, vt de se expertus dicebat Apostolus, o *Fortis vt mors dilectio*, dicebat Propheta sapiens. p Quare hoc? quæ conuentio lucis ad tenebras, quæ amoris ad mortem? quia (respondet pius ac mellifluus doctor. q) *Sicut mors violenter separat animam à corpore, ita dilectio Dei violenter separat hominem à mundo & carnali amore. Verè Dei dilectio fortis est vt mors, quia dum per dilectionem Dei à vitijs mortificamur, quod* D *mors agit, in sensibus corporis hoc agit dilectio in sæculi cupiditatibus.* Si Dei amor erga nos de Deo triumphat; quomodo ab amore nostro erga Deũ prosperè superati non triumphabimur? Quid de illius amoris victoria de Deo dicat præco laudum SS. Virginis, audiamus? r *Itanè*, inquit, *summus omnium vnus factus est omnium? Quis hoc fecit? amor dignitatis nescius, dignatione diues, effectu potẽs, suasu efficax: quid violẽtius? triũphat de Deo amor. Quid tamẽ tã non violentũ? amor est: quæ est ista vis, quæso, tam violenta ad victoriam, tam victa ad violẽtiam?* Nos verò sic Dei vincit amor, vt victi feliciter à Deo, de omnibus arduis & asperis, paruis & magnis superiores facti salutari prælio triũphemus. An nõ hoc est, quod intendebat magnus ille Nazarius s orator dicendo, *Certũ est pro negotij modo*

g Amasis apud Herodotum. Saluian. l. 4. ad Eccl. Cath.
h Seneca epi. 123.
i Hieron epi. ad Eustochiu. de Custod. Virginit.
k Seneca de patientia.
l Hieron. l. 2. epist. 6 ad Heliodorũ.
m Cyprianus serm. 4 de mortal. in principio.
n Idem S. Cyprian. serm. 4. de mortalit.
o Philip. c. 4.
p Cantic. 8.
Cur amor morti in fortitudine comparatur.
q Bernard. l. de modo benè viuendi c. 5. qui est de charitate.
Vis amoris in Deum & homines quanta.
r Bernardus serm. 64. in Cantic.
s Nazarius in Panegyr.

animosam esse virtutem, in paruis propè ad securitatem remissa, in mediocribus modicè intentior: vbi magna venerunt, iuxtà magnitudinem exantlandi operis erigitur.

3 Pars. Totus homo oblatus Deo sacrificium & sacerdos ad imitationem Christi efficitur.

3. Iam vero viua illa immolatione animi nempè & corporis homo iustus in tantorum sibi à Deo Monarcha & conditore suo tam misericorditer acceptorum agnitionem, sempiternãque memoriam, totus fit sacrificiũ simul & sacerdos ad imitationem Christi Domini, qui se ipsum offerens Deo Patri in cruce pro nobis in pretium, a *Vt redimeremur à morte*, & in sacro altari, *in cibum, vt ad vitam aleremur æternam*, factus est pro nobis sacrificium, *& sacerdos* b *in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Vnde *ipse homo Dei nomine cõsecratus & Deo deuotus inquãtum mundo moritur, vt Deo viuat sacrificium est*, ait S. August. c Quò spectant ea quæ ad filios dispersionis scribit S. Petrus, d *Et ipsi tanquam lapides viui superædificamini in domos spirituales, sacerdotium sanctum offerentes spirituales hostias acceptabiles Deo.* Harum verò spiritualium hostiarum varias recenset species Origenes e significatas symbolico mysterio; per diuersas bestias, quæ in veteri testamento hostiæ Deo sacrificabantur, *Et qui*, inquit, *membra sua mortificant hostiam viuentem rationabiliter offerũt, & legem sacrificiorum, quæ in Leuitico est, secundùm spiritualem intelligentiam complent, si superbiam vincunt, immolant vitulum: si iracundiam superant, arietem, si libidinem, hircum: si vagos & lubricos cogitationum resecant volatus, columbas & turtures.* Hæc ille.

a Innocent. serm. de Natiuit. Domini.
b Psal. 109.
c August. l. 10 de Ciuit. c. 6. circa princip.
d Petrus 1. c. 2. v. 5.
Varia spiritales hostiæ quas vir iustus Deo immolat ex animo & corpore sumuntur.
e Origen. lib. 9 in epist ad Rom.

Laudis sacrificia in gratiarum actiones quæ.

Quas immolationes victimas laudis & gratiarũ actionis hostiæ longè Deo victimis taurorũ, hircorum & arietum acceptiores veteris testamenti, sacrificant, vt Psaltes regius vaticinando talibus prædicabat: f *Laudabo nomen Dei cũ cantico, & magnificabo eum in laude, & placebit Deo super vitulum nouellum, cornua producentem & vngulas.* In quibus satis datur intelligere hostias laudis in gratiarum actiones Deo consecratas, longè taurorum aliorũque animalium sacrificijs anteferri. Ad hæc laudis & iustitiæ, id est bonorum operum sacrificia, quã sæpè nos Prophetæ (quibus affulsit Spiritus sanctus) inflammato desiderio prouocant & impellunt. *Immola* g *Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua*: Quæ illi tot acceptis beneficijs religiosè spopondisti: & ibid. *Sacrificium* h *laudis honorificabit me*, Psal. 115. *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.* Quid verò Oseas hortatur vates, i *Conuertimini ad Dominũ, & dicite ei: omnem aufer iniquitatem, & reddemus vitulos labiorum nostrorum.* Quem locũ sic S. Hieronymus exponit, k *Vituli labiorum laudes Dei sunt & gratiarum actio.* De sacrificijs iustitiæ scilicet bonorũ operum loquitur Propheta, Psal. 50. l *Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ oblationes & holocausta.* Ad quod alibi fideles hortatur, m *Sacrificate sacrificium iustitiæ*, scilicet bona opera Deo offerte, *& sperate in Domino*, scilicet, benefaciendo, iuxtà illud, *Spera* n *in Deo & fac bonitatẽ*: opera omnium virtutũ exercendo, per amorem Dei vt nos ad beatam vitam perducant. Aliter enim omnes illæ virtutes nisi charitate subnixæ & informatæ imbelles, atque omninò consecutioni æternæ felicitatis impares essent, vt præclarè docet S. Augustinus, omnem virtutem quæ ducit ad vitam per Dei amorẽ, sic Christianè definiendo. *Quod* o *si virtus ad beatam vitam nos ducit, nihil omninò esse virtutem affirmauerim, nisi summũ amorẽ Dei: namque illud quod quadripartita dicitur virtus, ex ipsius amoris vario quodã*

f Psal. 68. v. 31.
g Psal. 49. v. 14.
h Psal. 115. v. 16.
i Oseæ c 14. v 3.
k Hieronym. in Oseæ c. 14.
l Psal. 50.
m Psal. 4. v. 6.
n Psal. 36. v. 3.
Inanis omnis virtus ad vitam æternam sine charitate.
o August. lib. 1 de moribus Ecclesiæ Catholicæ c. 15. tom. 1.

affectu quãtum intelligo dicitur: Ita illas quatuor virtutes, quarum vtinam ita sit in mentibus vis, vt nomina in ore sunt omnium: sic etiam definire non dubitem vt tẽperantia sit amor se præbens ei quod amatur: fortitudo amor, facilè tolerãs omnia, propter quod amatur, iustitia amor soli amato seruiẽs, & proptereà rectè dominans: prudentia amor, ea quibus adiuuatur ab eis quibus impeditur sagaciter seligens. Sed hunc amorem non cuiuslibet, sed Dei esse diximus, id est summi boni, summæ sapientiæ, summæque concordiæ. His dictis sic concludit Pater sanctissimus. *Quare definire etiam sic licet, vt temperantiam dicamus esse amorẽ Deo sese integrum incorruptumque seruantem: fortitudinem amorem omnia propter Deum facilè perferentem: iustitiam amorem Deo tantum seruientem; & ob hoc benè imperantem cæteris quæ homini subiecta sunt: Prudentiam amorem benè discernentem ea quibus adiuuetur in Deum, ab his quibus impedire potest.* Hæc magnus ille, & alia multa ad propositum nostrum quæ videri possint sequentibus eiusdem libri Capitibus. Atque ita sancti Dei homines, victimas spiritales Deo sacrificantes, sacerdotes, latè sumpto vocabulo, nõ propriè, vt vult p S. Augustinus, appellantur. Sic intelligenda illa Prophetici Apostoli in raptu suo, veniunt, de Christo Domino loquentis, *fecit nos Regnum & sacerdotes Deo & Patri*: Propter quod dixit S. Apostolus filijs dispersionis, vt eos in suis pro Christo ærumnis iactura bonorum exilioque cõsolaretur, *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, &c.* 4. Cãpus autem mystico spatio latè patens seu altare, siue templum spiritale, in quo omnia sacrificia tam verè ac propriè sumpta (qualia multa erant in veteri lege, vnicũ verò nunc in noua, diuinissimum nẽpe Missæ sacrificiũ) quàm mystica & metaphorica, Deo fundantur: vt grata & diuinæ benedictionis efficacia sint, religio dicitur: extra quam abominatio est quicquid Deo sacrificatur, quæ est virtus nos obsequio summo ligans cum Deo ac religãs exercitatione prompta, perfecta, ac læta, bonorum operũ tã mentis quàm corporis: In quibus vera cõsistit deuotio, secũdùm D. Thomam. q Atque vt melius sanctiusque Deo nostro adhæreamus & copulemur, *Vt* r *vnus sit spiritus noster cum eo*: Ipsa virtus homines inter se & quasi in vnum congregat vinculo perfectionis ad Deũ sincere colendũ. *Hac cõditione gignimur*, inquit Lactãtius, s *vt generati nos Deo iusta & debita obsequia præbeamus, hunc solum nouerimus, hunc sequamur, hoc vinculo pietatis obstricti Deo & religati sumus, vnde ipsa religio nomen accepit*, non vt Cicero interpretatus est *à relegando*; Cuius authoris Christianè diserti & eloquẽtis mẽtẽ secutus est D. Hieronymus t circa hæc verba Amos, *Qui ædificat in cælis ascensionem suam, & fasciculum suum super terrã fundauit.* Similiter & magni Augustini u mens animusque nõ disceditab illa, primã suã de religione retractantis etymologiam: x Sic S. Bernardus y *corporalibus religamur sacramẽtis*, inquit, *ne à Deo recedamus, vnde etiã à religãdo religio dicitur.*

Cur virtutes Cardinales per amorem Dei definit Augustinus.
p August. lib. 10 de Ciuit. c. 6.
Apocal. c 1.
1. Petr. 2. v. 9.
4. Pars.
Extra religionem nullum Deo acceptum sacrificium.
q D. Thom. 2. 2. q. 81. a. 7.
r Coloss. 2.
s Lactant. l. 4. c. 28.
t Hieronym. in cap. 6. Amos.
u August. l. de vera Religione ca. vlt.
x & l. 1. retract. c. 13.

Præter primũ religionis munus quod est nos vnire, coniungere, & veluti religare cũ Deo, corporis & animi supremo seruitio: aliud est, scilicet homines pietatis vinculo inter se copulare, ac religare fortiter nexu charitatis. Vt sic cõiuncti meliùs Deo seruirent, ac feruentiori famularentur obsequio. Cuius muneris S. Hieronymus meminit, z cùm ait, *Gregem iustorũ seu electorũ fasciculũ appellari, quia vna Dei religione cõstrictus est*: vnde & ipsa Religio à religando, & in fascem Domini

y Bernard. l. de natura & dignitate diuini amoris c. 15.
Duplex munus veræ religionis.
z Hieronym. in c 9. Amos.

vincendo, nomen accepit. Sed de Religione, tertia huius operis parte, cum de pietate ac Religione principis Christiani disputabimus, plora dicturi, huius virtutis narratione atque consideratione longiori in præsentiarum supersedeamus; simul atque pauca de summo supremoque latriæ cultu, qui sicut sacrificium, religionis ambitu continetur soli Deo debito, capite sequenti commemorauerimus.

CAPVT DECIMVM.

De vero supremoque Latriæ cultu soli Deo debito, à creaturis rationis & intelligentiæ capacibus, in agnitionem omnium bonorum, his ab illo collatorum.

1. *Cultus Latriæ duplex.*
2. *Latria quid propriè.*
3. *In eius contemptu summa miseria, sicut cõtra in puro eius exercitio summa felicitas.*
4. *Adoratio suprema ex actibus animi & corporis bonis conflatur.*

Cultus latriæ duplex summam efficiens adorationem cordis & corporis.

HOMINIS est verè iusti ac de salute sua valde solliciti quæcumque à Deo misericorditer acceperit, animum, corpus fortunæque bona, in illum humillimo affectu refundere: vt ijsdém bonis à Deo cumulatus ipsum religiosissimè veneretur & adoret. Sicut Rex pius Iosaphat a deuotè præstiterat pietatis exemplar Dauidis b imitatus, qui longa ante tempora eodem supremo animi corporisque cultu Deum suum venerando piè clarificauerat. Et certè vt cũ S. Damasceno loquamur, c *Quia ex visibili simul & inuisibili natura constamus, duplici quoque proinde adorationis genere, illum rerum omnium parentem & Architectum afficimus, quemadmodum videlicet & mente & corporis labijs psallimus &c.* Huius grauissimi ac religiosissimi Patris sententiam consensu suo Doctor Angelicus honorificans dixit, d *Duplicem adorationem Deo offerimus scilicet spiritualem, quæ consistit in interiori mẽtis deuotione, & corporalem, quæ consistit in exteriori corporis humiliatione:* & vt ostenderet exteriorem hanc adorationem sine interiori nihil esse, subiungit: *Et quia in omnibus actibus latriæ, id quod est exterius refertur ad id quod est interius, sicut ad principalius: ideo ipsa exterior adoratio fit propter interiorem, vt videlicet per signa humilitatis, quæ corporaliter exhibemus, excitetur noster affectus ad subijciendum se Deo: quia connaturale est nobis, vt per sensibilia ad intelligibilia procedamus.* Cui doctrinæ subscribẽs S. Bonauẽt. e dicebat, *Sicut est cultus interior & exterior, sic est adoratio exterior & interior.* Quid sit autẽ adorare exteriùs & interiùs, sic postea cõtinenter exposuit. *Adorare interiùs, est tota mẽte in Deũ tendere, sicut dicit Rabanus, adorare exterius est aliquã reuerẽtiã corporaliter exhibere.* Vnde licet cultus exterior si ab interiori separetur, adorationis supremæ nomine minimè dignetur: valet tamen plurimũ interiori coniunctus: vt perfecta suisque numeris absoluta latriæ adoratio compleatur:; *Cùm sit adoratio quædam testificatio & recognitio excellentiæ alteri manifestata.* Quæ manifestatio nisi per actus externos homini fieri

a 2. Paralip. c. 20.
b 1. Paralip.
c Damascen. l. 4. de Fide c. 13.
d D. Thom. 2. 2. q. 84. a. 2. in corpore.
e Bonauentura in 3. d. 9. a. 1. q. 1. & 4 in solutionibus argumẽtorum.

Adoratio quid.

A non potest, quamuis Deo ad manifestationem illam actus interni sufficiant, sed non ad recognitionem. Cum ab illis hominum partibus quarum creator est, animo nempe & corpore adorari deposcat. Eam antẽ singularem, summámque adorationem, atque reuerentiam, quæ soli Deo, propter eius infinitam excellentiam, debetur; latriam ab alijs adorationis speciebus dulia & hyperdulia valde discretam SS. Patres, Concilia, Theologorũ scolæ, Ecclesiæque canones appellare voluerunt. Testantur Oecumenicæ Synodi, septima f ferè tota, D. Augustin. g Basilius h in expositione Esaiæ primi capitis, Anastasius i Episcopus in 4. act. Synodi 7. Damascenus, de imaginũ cõmendatione & orationibus, Tarasius k in Epistola ad Imperatorem Constantium & Itenem matrem eius. Hinc § D. Augustinus lib. 20. cõtra B Faustũ c. 11. & quæst. 61. in Genes. obseruant, propterea falsorum Deorum *cultũ Idololatriam fuisse nominatam, quod latria proprium cultum vero ac soli Deo debitum significaret.* Et Tarasius l in dicta Epistola ad imperatorem, notauit in illis verbis Deut. 6. à S. Matth. 4. *Illi soli seruies,* Græcè esse verbum λατρεύσεις, & ideò addi particulam *soli*, verbum autem προσκυνήσεις scilicet adorare, communem esse Deo & sanctis cultus duliæ aut hyperduliæ vt virgini sanctissimæ, capacibus. Ideoque Christum cùm dixit, *Dominum tuum adorabis*, particulam (solum) non addidisse, vt antè eum Tarasium SS. Patres Basilius m & Augustinus locis suprà citatis aduerterunt. Hunc supremum Dei cultum, principes impij qui sibi arroganter superbéque vsurpare non verentur, vt sceleratissimè contra æternam Dei maiestatem more Luciferi n altissimo C se similem facere præsumentis, audent assurgere, sic misertimè à gloria tantæ Dei maiestatis æternis viui, mortuique mactandi supplicijs, opprimẽtur. Exemplo publica calamitate famoso patet in Herode Agrippa: quem quòd diuinos honores iniuriosissimè contra numen æternum à populo oblatos non respuisset, confestim percussit *Angelus, eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expirauit.* Caligulæ, Neronis & similium impietatis ac crudelitatis sæculi mõstrorum o exitum funestissimum in tanti sacrilegij ac superbiæ diabolicæ vindictam quis non execrando, perhorrescat? Quis audiens seuerum Imperatoris æterni Dei iudicium in Regem Assyriorum & Babyloniæ Nabuchodonosor, non obstupescat? qui quod per superbissimam audaciam supremum Dei honorẽ, cultumque sibi arrogare præsumpsisset, in bestiæ formam mutatus septem an- D norum decursu reuolutorum quadrupedis instar vagus per agros & syluas ferino victitans pabulo pererrauit: quousque ad se reuersus humilitati & abiectioni voluntariæ subiugatus, facinus suum execrabile, sacrilegumque errorem hac cõfessione lachrymabili recognouerit. p *Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi, & viuentem in sempiternum laudaui & glorificaui, quia potestas eius potestas sempiterna, & regnum eius in generationem & generationem, & omnes habitatores terræ apud eũ in nihil reputati sunt. Iuxtà voluntatẽ enim suam facit tam in virtutibus cæli quàm in habitatoribus terræ, & nõ est qui resistat manui eius & dicat ei, quare fecisti?* Hanc grauiter afflicti propter nefandam arrogantiam, Deique despectum ærumnis vehementer oppressi, cõfessionem prin-

Nota.

Latria supremam notat adorationem.

f Synodus 7.
g August. li. 10. de Ciuit. c. 1. lib. 1. de Trinit. c. 6.
h Basili. in 1. Esaiæ
i Anastas. epist. in act. 4 Synod. 7.
Damasc. de orati. de imagi.
k Tarasius epist. ad Imperat. Const. & Iten.
§ D August. l. 20. contra Faustum c. 21. & q. 61 in Genes.
l Tarasius.
m Basili. & Augustinus.

Nota.

Quam miserum sicut sceleratum mundi principibus Dei arroganter honorem vsurpare.

n Esaiæ 14.
Act. c. 12.
Iosephus li. 19 Antiq. c. 7.

o Suetonius in vita eorũ.

p Daniel 4. v. 31. 32.

cipes sæculi prospero fortunæ flatu, humanæ fragilitatis obliti, insana elati superbia, prudenter ruminando & maturè cogitando, magnifaciant ac præsc ferant, scientes superbis potentibus potenter terribilem Deum: *Qui aufert spiritum principum*: Nisi superbiæ scelera detestantes, salutari pœnitentia ad portum misericordiæ diuinæ, ex quo superbia vitæ alijsque criminibus fuerant egressi, magna tormentorum vltionumque Dei iactati tempestate reuertantur. Vt sic pœnitentibus illis amissæ per peccata felicitates & honores, sicut Nabuchodonosor regi, cumulatiùs multiplicatæ redeant; vt de se posteà talibus Rex ille confitetur & agnoscit. a *In ipso tempore sensus meus reuersus est ad me, & ad honorem regni mei decoremque perueni, & figura mea reuersa est ad me: & optimates mei, & magistratus mei requisierunt, & in regno meo restitutus sum, & magnificentia amplior addita est mihi*. In quorum memoriam & agnitionem beneficiorum, quanto posteà voto summaque corporis animique adoratione, se totum Dei seruitio gloriæque mancipauerit, postremis his capitis quarti vocibus clarissimè demonstrauit. b *Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo & magnifico & glorifico regem cæli, quia omnia opera eius & viæ eius iudicia, & gradientes in superbiam potest humiliare*. Preclarè Seneca, c *Optimus animus pulcherrimus Dei cultus est*: Quot non modo principibus, sed etiam humanis societatibus à spreto veri Dei cultu calamitates ingruant, Lactantius audiatur, d *Ideo* (inquit) *mala omnia rebus humanis quotidiè ingrauescunt, quia Deus huius mundi effector & gubernator derelictus est, quia susceptæ sunt contra quam fas est, impiæ religiones: Postremò quia nec coli quidem vel à paucis sinitur*. Quanta porrò cordis & corporis puritate atque nitore fideles Deum vbique, at præcipuè in templis manufactis eius diuinitati consecratis venerari, necnon adorare debeant, Stephanus 6. Pontifex admonuit. *Hac allocutione*, inquit Anastas. e Bibliothecarius, *inter missarum solemnia populum admonuit. Filiationem vestram Charissimi commonemus, vt conuenientes ad sacratissimum Dei Templum id diligenter pertractare studeatis, ad quod venistis. Si enim veraciter Templum Dei esse creditis, illud ad quod conuenitis, id proculdubio inibi operari debetis, quod placeat ei, cuius Templum est, ad quod conuenitis. Cùm enim vbique Dominus sit, in suo tamen Templo specialiter debet requiri, & quantum ipse inspirare dignatus fuerit, inibi quod ei placeat debet expeti*. Qualiter autem fidelis populus Deum debeat corde & corpore adorare precando, sic ille Pastor summus Ecclesiæ pergit explicare; *Est ergo misericors Dominus, ita tamen suam misericordiam vnicuique disponit impertiri, vt rogantibus eam tribuat non ingratis, & tantò largiori illam tribuat vnicuique pietate, quantò maioribus gemitibus & ardentiori animo à quolibet fit deprecatus, sicut illi dicitur, Dimittuntur ei peccata multa, quia dilexit multùm*.

Humiliantibus se cordis Deo principibus felicitates redonat copiosiores.

a Daniel. 4. v. 33.

b Daniel. 4. v. 34.

c Seneca.

d Lactantius l. 5. Instit. c. 8.

Qualiter in Tēplis Deum corde & corpore adorare oporteat.

e Anastas. Biblioth. in Stephano 6.

Sed vt altiùs & pleniùs de suprema hac cum corporis tum animi adoratione soli deferenda Deo Monarchæ creaturarum omnium summo cogitemus, de vtraque seorsim interna & externa breuiter disseramus.

CAPVT XI. ET VLT.

De adoratione interna, quæ cernitur ac consistit in actibus intellectus & volūtatis, & externa per actiones corporis.

A

1. *De actibus intellectus, in quibus hæc adoratio interna cernitur.*
2. *De actibus voluntatis, vt admiratione.*
3. *Internus ille cultus per actus Theologicarum virtutum, ac per actus pœnitentiæ, quomodo quáve ratione dicatur exerceri.*
4. *Interno colendi Deum actus additur externus per actiones corporu.*

EVM & creaturas eius intelligibiles, rationis vsu virtuteque cōspicuas, pia adoratione venerari sancta nos docet Christiana religio: sed valdè diuersa ratione & modo. Adoramus namque ratione bonitatis. Deo quidem inclinatione adorationis summæ, tanquam supremæ, infinitæ, ac essentiali bonitati propendemus: creaturis verò ratione, intelligentia, & pietate cæteras omnes antecellentibus, in quantum bonitate, ab æterna Dei participata coruscant, finitum & limitatum adorationis splendorem decoremque largimur. *Si ratione Dominij*, iura impertimur adorationis. Deū vt nostrum supremum creatorem atque Monarchā nulli quidquā de sui maiestate imperij debētem supremo veneramur honore: homines verò præstantes sanctitate ac pietate sicut Angelos, nostros quidem velut Dominos, sed non summos & absolutos, à supremo Domino ac principe Deo dependentes, suæque ab illo dominationis fasces, accipientes, temperato atque intermedio respectu cultuque colimus. Si verò ratione beneficentiæ, in memoriam nempe & agnitionem beneficiorum acceptorum. Suprema, Deum tanquam omnium largitorem bonorum veneratione prosequimur: Sanctos verò cum homines tum Angelos, vt suis à Deo orationibus & virtutum meritis horum impetratores beneficiorū moderata ad normam humanæ dignitatis finitæque contracta, reuerentia honoreque suspicimus. Et pro ista adorationis varietate, varij actus animi atque corporis attendi considerarique debent.

Deus & creaturæ adorantur, sed diuersa ratione.

B

1. Ratione bonitatis.

2. Ratione Dominij.

C

3. Ratione beneficentiæ.

In actibus animi interna consistit adoratio, quorum alij, sunt intellectus, alij voluntatis: in quibus tàm intellectus quàm voluntatis actibus, hanc consistere supremam Dei adorationem (de qua hîc quærimus) schola Theologorum à sanctis vetustisque patribus erudita sua professione testatur: si ex affectu adorandi actus illi procedant, vt sint idonei aptique ad eliciēdam professionem & exercitium submissionis & inclinationis Deo factæ, qua nos submittētes illi corda nostra, super omnia diligentes & admirantes, suprema illū internaque adoratione suspiciamus & honoremus.

De adoratione interna quæ fit in intellectu & voluntate.

D

Et quidem hic adorationis actus in intellectu nostro per modum cognitionis atque etiam locutionis humanæ internæ, seu vt loquitur schola, mētalis, inueniri solet. Cognitionis quidem, quādo ex affectu atque inflammato desiderij studio adorandi Deum intellectus vis, acumen, & vigor ad considerationem exactam puramque diuinæ ac æternæ Dei excellentiæ contemplationemque infinitæ dignitatis erigitur, & ita applicatus assurgit: quatenus illam apprehensionem sinceram recognitionemque de Deo vt supremo & æterno Monarcha ac principe fideliter habeam, illi in cultum supremamque venerationem consecrat, dicat, ac religiosissimè transfundit.

Adorationis actus est in intellectu per modum cognitionis & locutionis.

Fieri etiam potest talis adorationis actus in in-

Qualiter actus adorationis sit in intellectu per modum locutionis.

tellectu nostro per locutionis modum, talé qualis esse solet in petitionibus, & gratiarum actionibus, quas sola mente Deo fundere solemus, conceptis quibusdam vocibus nobis ad nudum significationem exprimentibus, sicut in actu Deum laudandi solius intellectus mentisque terminis circumcluso, nec foràs erumpente. Atque tales modi Deum venerandi adorandique mentales & interni ad sapientiam, fidam religionis comitem sociamque reuocantur. Quia Deus sapientia cognoscitur, & cognitus adoratur, sicut religione, cognito Deo ex affectu voluntatis magna deuotione seruitur. Quæ propterea virtutes amicè cõiurantes inter se talia inierunt societatis intimæ fœdera, *vt non possit*, inquit Lactãtius, a *neque Religio à sapientia separari, neque sapientia à religione secerni:* Quia idem Deus & intelligi debet quod sapientiæ, & honorari quod est Religionis. Sed sapientia præcedit, religio sequitur. Miserũ est naturam nescire Dei: sed quantò miserius cognitã dedignari ac non venerari? Sicut illi Philosophi vani & prophani quos Apostolus b *Inexcusabiles indicat, quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis & volucrum & quadrupedum & serpentum.* Hinc eorum miseriæ funestæque sortes, quod continenter exponit Apostolus, cum ait. c *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis*, & quæ sequuntur, post quæ addit hæc: *Tradidit d eos Deus in reprobum sensum vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos enim iniquitate & malitia, &c. Et qui talia agunt digni sunt morte, &c.* Non sine causa inquit sapiens, e *Vani sunt omnes homines in quibus non subest scientia Dei*, meritóque apud Hieremiam f Prophetam hæc Deus protulit, *Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitijs suis: sed in hoc glorietur, qui gloriatur scire & nosse me.* Quàm iustè sapiẽterque g Clemens Alexandrinus Monarchæ ac Imperatoris Dei beneficia innumera recolens hortabatur, *Laudemus vnum Patrem & Filium cum Spiritu sancto, qui vnus est, ex quo omnia, in quo omnia, per quem omnia, qui est vndequaque bonus, vndequaque pulcher, vndequaque sapiẽs, vndequaque iustus, cui gloria nũc & in sæcula.*

Modi Deum in intellectu adorandi interni ad sapientiam veram referuntur.

a Lactantius lib. 4. diuin. Instit. c. 4.

b Rom. 1. v. 21. & seq.

Quàm miserum est cognitum verum Deum non supremo adorare cultu.

c Rom. 1. v. 25.

d Ibid.

e Sap. 13.

f Ierem. 9.

g Clemens Alex. lib. 3. Pædag.

Iam de actibus voluntatis in quibus hæc Dei omnipotentis imperatoris veneratio superna refulget, pauca quædam consideremus. Illi enim actus ex omnibus siue intellectus, siue sensuum exteriorum atque corporis quibus manifestata Dei summa excellentia supremè veneratur & adoratur, sunt maximè proprij & intimi ad istam supremam Deo summo principi adorationem exhibendã. Actus enim intellectus sine adoratione potest existere: corporis verò cum magna irrisione atque sarcasmo, quales fuerunt actus sacrilegi sceleratissimi militum Pilati, quibus illudebant Christo Domino, *Flectentes* h *genua, capitaque inclinando, dicentes, Salue Rex Iudaeorum.* Solus qui ex voluntate manat actus & elicitur, inculpatæ sinceritatis & probitatis immaculatæ esse potest. Sunt autem illi actus voluntatis, amare, desiderare, zelare gloriam Dei, sperare in misericordia eius bona vitæ consequentis perpetua, & omnes

De actibus voluntatis in quibus adoratio interna Dei cernitur.

h Matth. 26.

A actus moralium virtutum, quæ suam habent in voluntate sedem, quibus ad maiorem Dei gloriã exercitis Deum supremo cultu pro salute nostra contra scelerum omnium amentiam furoremque feruentissimo affectu diuinitus, æstu accenso charitatis adoramus.

Inter quos actus ad adorationis decus, ille, qui admiratio dicitur, maximè splendet & eminet. Perquam anima, cùm diù multúmque considerationi diuinæ maiestatis adhæserit, quasi extra se rapta, & tantæ excellentiæ splendore diuinæ, stupefacta penitùs tãtæ cõsiderationis dulcedine absorpta, in Dei tam incõprehensibilis maiestate & excellentiæ diuinæ conspectu conquiescit. In quo actu permagni sanctitate & summa eruditione percelebres Patres, atque de sublimiori nota doctores perfectissimã contẽplationem sitã esse voluerunt. B *Est enim admiratio actus quidam voluntatis oriens ex apprehensione rei magnæ & singularis, etiãsi aliàs cognita sit atque perspecta*, vt colligere facilè quis ex S. Augustino i poterit, vocaturque admiratio sic cõcepta non ab ignoratione profecta (vt plerumque solet k) *Species quadam suauissimæ cõplacentiæ seu gaudij, quo quis quodãmodo velut stupore ac raptu corripitur*, supremã Dei ac principis æterni super omnia dilecti, præstantiã ac excellentiã religiosissimè meditãdo: huiusque admirationis claustris timor quidã reuerentiæ ac filialis includetur: quo quis ad Deũ accedere, aut eius diuinã maiestatẽ accedẽdo cõtẽplari vereretur, prout sacro mysterio Seraphim sua capita atque pedes, Esaiæ 6. l velãtes, indicare videbatur S. testante Dionysio, atque his, suã vocibus mentẽ declarãte, m *Significabãt enim sacrã illã ac plenã horroris venerationem,* C *qua sancti celsiorẽ mysteriorũ indagationẽ perhorrescunt.* Sensus magni illius Græciæ eloquẽtiæ parẽtis S. Chrysost. n cum S. Dionysij sententia congruit verba Esaiæ 6. talibus exponẽtis: *Duabus alis velabant faciem simul excludentia radiũ è throno procedentem, eo quod ferre non possent immẽsam illius gloriã: simul autẽ sua religione & reuerentiã significãtia, quã habent erga Dominũ.* Et posteà: *facies quidẽ velabant propter metuendũ spectaculũ, quodque non possint inaccessam gloriã obtueri:* paulò post: *Quare pedes velant? quia inexplebilem erga conditorẽ reuerẽtiam exhibere studẽt.* Homil. verò 2. in hæc eadem verba Esaiæ. o *Cùm, inquit, ipsas supernas virtutes semper maximus obtineat stupor, propterea auersũs facies alasque vice murorũ obijciũt.* In alia expositione in hæc verba Esaiæ 6. *Quod velabãt pedes*, inquit, p *quodque operiebãt terga, vtrũque indicat eos admiratione* D *fuisse perculsos, & ad fulgorem tantæ maiestatis intremuisse:* Addit insuper sapienter eloquens inter Græcos sanctus doctor, ad maiorẽ raptus per admirationem beatorũ spirituũ efficaciam: q Quomodo Apocal. 16. dicitur *beatos cantare, magna & mirabilia sunt opera tua Domine:* & statim subdit, *Quis nõ timebit te Domine & magnificabit nomẽ tuũ?*

Huic admirationi intẽti sancti Dei homines gratiarũ S. Spiritus irradiatione rutilãtes interius hãc venerationẽ sublimẽque adorationẽ, in huius præsentis vitæ caligine exercere possũt, Denique summo ac latriæ cultu per suę actus volũtatis adorare.

Ad huius supremi cultus perfectionẽ virtutum Theologicarũ, fidei, spei & charitatis exercitia affectionesq; valẽt plurimũ: iure enim diuino obligamur per fidẽ Deo credere, per spẽ diuina cęlestiaq; æternę vitę pręmia de ei' sigulari gratia & misericordia beneviuẽdo expectare: per charitatẽ verò il-

Admiratio actus voluntatis maximè eminet inter alios ad Dei adorationem.

Admiratio quid.

i August. l. 1. de Genesi contra Manich. c. 8. l. 6. contra aduersarium legis & Prophet. c. 7. lib. 22. contra Faustum c. 13. & epist. 101.

k ex D. Tho. p. 3. q. 15. a. 8.

l Esaiæ 6.

m Dionys. c. 16. de Hierarch. cælesti.

n Chrysost. Homil. 1. in Esaiam.

o Chrysost. Homil. 2. in 6. Esaiæ.

p Chrysost. in eundem Esaiæ locũ.

q Idem S. Chrysost. in c. 6. Esaiæ.

Per actus fidei, spei, & charitatis aliarumque virtutum adoratur Deus à nobis.

a Matth.

A

lum, a *Ex toto corde, anima, viribus, menteque diligere.* Hanc salutarem doctrinam è fontibus sapientiæ Patris Augustini exundantem haustamque diuinitus, accepimus, dicentis, b *Christianam religionem maximè colere Deum fide, spe & charitate.* Quæ verba duplicem pati possunt interpretationem. Prima est, quod scilicet fide, spe & charitate, homo ad Deum vero & summo religionis cultu adorandum venerandumque moueatur, ac impulsus assurgat: c altera priori nõ valdè dissimilis, quod ipsa virtus religionis, actus & opera virtutum illarum ad perfectè Deum colendum adorandumque referat & ordinet: secundum beati Thomæ expositionem doctissimam. d

b August. In Enchirid. c. 3. & 6. & lib. 12. de Trinit. c. 14.

c D. Thom. 2. 2 q. 81. art. 5 ad 1.

d D. Thomas in 3. dist. 9 q. 1. art. 1. quæstiuncula 3. ad primum.

Licet enim fides, spes, charitas dignitate atque præstantia religioni præeãt & anteponantur, hoc tamen non prohibet quo minus possint ad finem religionis ordinari, sicut aliarum virtutum vt pœnitentiæ, obedientiæ & cæterarũ id genus, actus operationesque, quatenus hic Deo fideliter, piéque famulamur, ad religionis virtutẽ reuocantur.

B

Qui benè viuit, Deum perpetuo laudat.

Quibus sanctarum virtutum operationibus illustriùs occupati homines benè viuẽdo, Dei magis ac magis venerationem, cultumque supremũ in vita sua sanctiùs atque potẽtiùs operãtur. Hoc habet Dei laus à vitæ profecta sanctitate, vt numquam sileat, nũquam quiescat, quæ quò sanctiùs ac puriùs roboratur, in corde eò salutariùs claret in corpore, fortiùsque in externas redundat actiones. Hæc mira S. Augustini doctrina studiosorum menti altissimis defixa radicibus in psalmos hæc enarrantis, a *Non solùm vox tua sonet laudes Dei, sed & opera tua concordẽt cum voce tua, cùm ergo voce cantaueris, silebis aliquando: vita sic canta vt numquam sileas; lingua tua ad horam laudas, vita tua semper laudas.* & in Psalmum 148. *Tunc* b *desinis laudare Deum, quando à iustitia, & ab eo, quod illi placet declinas: non cesset quisque benè viuere, & semper laudat Deum, &c.*

a August. in Psal. 146.

C

b & in Psal. 148.

Consideratio Dei immensæ maiestatis nos impellit ad illum glorificandum ardentiori corde.

Eccles. 43.

Quoties animo attentiori ad considerationem immensæ Dei maiestatis, omni laude maioris, erigimur, toties in illius laudes prædicationesque diuinas, ardentiori charitatis æstu concitati nostris in cordibus inflammamur. Etenim (inquit sapiẽs) *glorificantes Dominum quantum potueritis, superualebit adhuc, quoniam admirabilis magnificentia eius; Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis: maior enim est omni laude.* Et in ipso laudabili Deum honoribus summis exaltãdi modo crescit pij laudatoris iustique virtus, ac meritum, cum addat sapiens c *exaltantes illum replemini virtute.*

c Ibidem.

Corporis adoratione Deum summa quo est seruientis animæ famulari ex omnibus viribus.

Corpus ipsum iussu externa adoratione Deum summè veneratur, cum laudanti animæ Deum & supremo colenti cultu suum opitulando foris impertitur obsequium, quod est Deo plenum nõ dimidiatum offerre sacrificium, scilicet Deum vita & lingua, corde & corpore, verbis & factis adorare. *Cum laudatis Deum toti laudate,* inquit D. Augustinus. d *Cantet vox, cantet vita, cantent facta, Deum toti laudate.* Non aliter quàm suauem harmoniæ dulceque cantus musici modulamen strepitus ingratus, tumultuosusque fragor, ore dulcisono prolatas laudes corrupta vita perturbat. *Noli* (inquit S. Augustinus) e *bonæ cantilenæ tuæ obstrepere moribus malis:* nec magis puto amœnos harmoniæ sque Philomelæ suauiter modulantis tonos & cantus ingrato corui crocitantis intertubari sono, quàm laudes Dei lingua dulciter & ore prolatæ, prauis moribus turpitudine inficiat corui

D

d August. in Psal. 148.

Simile.

e August. in Psal. 146.

A

nigris & atris alter: t r, confunduntur. Rectè propterea S. Chrysostomus, *Quoties, inquit, verbis tãtum Philosophi, in operibus decorem minimè seruauerimus, quibus tandem oculis gentiles contuebimur? Si ergo laudas non tantum lingua tua canta, sed etiam assumpto bonorum operũ psalterio: quoniam bonus psalmus. Laudas cum agis negotium, laudas cum cibum & potum capis, laudas cum in lecto requiescis, laudas cũ dormis.* Optimum magni Patris f consilium; cui simile sæpius Augustinus nobis inculcauit: atque vtinam nobis effectu gratum, sicut optimo illi regi Hispaniæ Alphõso, sic in omnibus nostris operibus Deum quærendum, inuocandum, honorandumque prædicanti. g *Rerum omnium principium, medium ac finis Deus est, sine cuius nutu nihil prorsus consisteret: cuncta namque diuina potestate facta sunt: reguntur sapiẽtia, bonitate conseruantur. Quisquis ergo bonum aliquod opus aggressurus est, exordiũ sumat à cælesti numine, supplexque petat, vt eius voluntatẽ intelligere possit, viresque sibi subministret, quibus cœptum feliciter absoluat.* Ad hanc veritatem, licet superstitionis paganicæ tenebris obuolutam, profanus Romanæ princeps eloquentiæ respexisse quodãmodo videbatur, cùm diceret, h *Cultus deorum est optimus, idemque castissimus, atque sanctissimus plenissimusque pietatis, vt eos semperque pura, integra, incorrupta & mẽte & voce veneremur.* Cuius venerationis rationem alibi caussatus est à multitudine beneficiorũ ab ipsis dijs in homines deriuatorum profectam, cùm ait, i *Sit igitur hoc iam à principio persuasum ciuibus, dominos esse omnium rerum ac moderatores deos, eaque quæ geruntur, eorũ geri ditione ac numine, eosdemque optimè de genere hominum mereri, & qualis quisque sit, quid agat, quid in se admittat, qua mente, qua pietate colat religionem & intueri, piorumque & impiorum habere rationem.* Ita corpus nostrum inire debet cum anima societatem humilem, docilemque coniurationem, vt purè atque sincerè quantum in se erit Domino animæ ac suo supremo religiosissimè famuletur. In fœdus enim bonorum operum, ipse seruus animæ corpus debet intrare, vt suam cum animæ dominæ suæ salutẽ, Deo perfectè seruiendo procuret. Hoc indicabat Gregorius septimus ad Episcopum Lincolniensis in Anglia Ecclesiæ, ab ipso Rom. Pontifice indulgentiam veniamque peccatorum suorum humiliter efflagitantem, his ad illius postulata respondens, k *Absolutionem præterea peccatorũ suorum (sicut rogasti) authoritate principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, quorum vice quamuis indigni fungimur, tibi mittere dignum duximus: si tamen bonis operibus inhærendo, commissos excessus plangendo, quantum volueris, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris.* Ex quo patet non solum interno, sed etiam externo Deum à nobis adorationem exigere, si salui esse velimus. Qui corporis actus vt apud Deum quid nobis misericordiæ mereantur, ab affectu reuerentis animi, religiosi atque sincerè submissi promanare debent. Quam doctrinam orthodoxam ac de fide SS. Patres Doctoresque Theologi sua testificatione prædicarunt, vt S. Thomas l post Damasc. m Sic enim Deus actibus corporis sublimè potest adorari, cũ homo religiosus per actiones corporis externas piæ mentis suæ desideriũ, intentionẽ rectam, affectumque internum manifestare & indicare conatur. Quæ manifestatio exterius facta, adoratio nominatur quatenus ex affectu desiderioque se alteri submittendi proficiscatur, neque

Chrysosto Homil. 6 in epist. ad Romanos (nomin bus hom., ope. bus, locu, de laudando Deo cogitandum.

f August. in Psal. 146.

g In prologo septem partitis (vt Hispani vocant) præfixo.

B

h Cicero l 2. de natura deorum.

i Cicero in præfat. l. 2 de legibus. pag. 334. n 5.

C

Corpus in adorando Deo cum sua animo debet inire societatem.

k Gregorius sept. lib. 2. epist 34.

D

De cultu exteriori corporis quo Deus adoratur.

In 3. sent. dist. 9.

l Thom 31. q. 84 art. 2.

m Damascen. l. 4. de fide. c. 13.

verò dicendum, tales corporis actus exteriùs adorandi, ad Deũ ordinari vt mentis abscondita cordisque interiora illi, ac si ea aliàs ignoraret, innotescant: sed vt nos omni modo quo possumus supremam illi venerationem adorationemque deferamus. Sunt autem actus corporis diuinę adorationi maximè conuenietes & idonei, genuflexio, eleuatio manuum, percussio pectoris, totius nostri in terram prostrati corporis inclinatio, & cætera id genus. De genuflexione & eleuatione manuum, sæpius multa in scripturis ostenduntur, vt [a] Paralip. 2. c. 6. de Salomone legitur, & 3. Regum 8. [b] & lib. 1. Esdræ [c] c. 9. Cum ita iustus loquitur, *Curuaui genua mea & expandi manus meas ad Dominum Deum meum*: sic regius Propheta, [d] *Si expandimus manus nostras ad Deum alienum.* quasi vellet indicare, expandere manus esse proprium veri Dei adorationis. & Psal. 140. [e] *Eleuatio manuum mearum, sacrificium vespertinum*, sic inter signa propria diuinæ adorationis, tunsionem pectoris, D. Augustinus [f] enumerat, cùm 50. Homil. c. 10. consuetum fuisse Christianis pectus tundere recenseat: cùm sic Deo supplicarent, *Dimitte nobis debita nostra, &c.* Exemplo nempe publicani [g] illius qui non audẽs in cœlum oculos leuare, percutiebat pectus suum dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* De quo signo venerationis diuinæ multa Rituales ac Summistæ. [h]

Genuflexio, eleuatio manuum, tunsio pectoris.

[a] Paralip. 2. c. 6.
[b] 3. Reg. c. 8.
[c] Esdræ l. 1. c. 9.
[d] Psal. 43.
[e] Psal. 140.
[f] August. l. 50. Homil. c. 10.
[g] Lucæ c. 18.

Quamuis tamen cum tota schola edocta à SS. Patribus & sacris scripturis hos actus adorationis externos ad Deum & ad homines, solere esse indifferentes asserere debeamus, hoc Diuus notauit Augustinus, [i] dicens: *Multa de cultu diuino vsurpata quæ honoribus deferuntur humanis, siue humilitate nimia, siue adulatione pestifera: Ita tamen vt quibus deferantur, homines haberentur.* Ex omnibus externis signis adorationis ab indifferentia, sacrificium excludit, cum ait, [k] *Quis verò sacrificandũ nisi ei quem Deũ aut sciuit, aut putauit, aut finxit*: Cõsentanea sunt ista quæ ante D. Augustinum dixerat, S. Gregorius Nazianzenus, vt S. Thomas refert, [l] *Honorifica signa*, inquit, *quæ inuicem exhibemus fatentes nos humiliores esse respectu excellentiæ proximi transsumpta à nobis ad obsequia incõparabilis naturæ, quia humana natura nihil habet Deo cõdignũ quo eius excellentiã protestetur, ac recognoscat.* Ex quo manifestè patet actus illos adorationis externos esse indifferẽtes ad vtramque adorationem diuinam & humanam, solumque ex adorantis intentione aut verbis posse discerni; Nisi aliqua peculiari consuetudine vel instituto signum aliquod soli Deo accommodatum esse dicatur. Nam experientia notum scripturis sacris comprobata, signa hæc non modo ad Deum, sed etiam ad homines adorandũ fuisse vsurpata. Sic Ruth [m] prostrata in terram Boos adorauit, & Abigail, [n] Dauid genibus in terrã depressis venerata est. Similiter & Iudith [o] viso Holopherne adorauit eum prosternens se in terram: Ita etiam manus palmæque ad homines extendi solent, extẽdentibus illas aliquid misericordiæ scilicet aut aliquod auxiliũ ab eo, cui extenduntur efflagitaturis. Hæc à magni Augustini fontibus hausta cognoscuntur, dicentis, [p] *Orantes de membris corporis sui faciũt quod supplicantibus congruit; cùm genua figunt, cùm extendunt manus.* Et sic pectora tundere non semper reuerẽtiæ, sed cõtriti cordis signũ esse D. August. testatur, his verbis, [q] *Tunsio pectoris, obtritio cordis.*

[h] Durandus lib. 2. de Ritibus c. 12 n 5. Corduba l. 5. q 3. dubio 6.
Externus corporis actus adorationis sunt ad Deum & hominem indifferentes.
[i] August. lib. 10. de Ciuit. c. 4.
[k] Idem S. August. l. 10. c. 4.
Soli Deo sacrificandum propriè.
[l] Greg Nazianz. apud D. Thomam in catena, circa illa verba Luc. 22. & positis genibus orabat dicens.
[m] Ruth. c. 2.
[n] 1. Reg c. 25.
[o] Iudith. c. 10.
[p] August. lib. de Cura pro mortuis agenda c. 5.
[q] August. in Psal. 31.

Cæterùm adoratio hæc externa aut est publica aut priuata, publica quæ fit omniũ nomine, sicut
A illa quæ fit ab Ecclesia per ministros, suosque Deum colentes sacerdotes: priuata quæ priuato nomine à quolibet fideli solet exerceri ad Deum.

Adoratio exterior duplex, priuata & publica.

Et publicæ quidem genera duo, vnum per sacrificij opus & actionem, alterum per orationem publicam: quorum primum semper præcipuum atque primarium habitum est, Apostolo illud testante atque talibus confirmante, [r] *Omnis homo ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum vt offerat.* & cap. 8. [f] *Omnis Pontifex ad offerendum munera & hostias constituitur.* Cui sacrificandi muneri coniuncta semper fuit oratio, per quã vel aliquid impetretur à Deo, vel laudibus honoribusque diuinis ille mactetur & cumuletur, vel ei gratiarum actiones pro acceptis beneficijs reuerenter habeantur.

Publica genera duo scilicet sacrificium & oratio.
[r] Ad Heb 5.
[f] Ibid. c. 8.

Atque vt sacrificia Deo sincerè ac deuota mente
B oblata valdè semper offerentibus extitere salutaria, sic polluta contra & horribiliter execranda diabolo ab idololatris exhibita maximarũ calamitatum ac exitiorum funestissimorum, tam priuatorum quàm publicorum colluuiẽ cumulumque pepererunt. Testatur hoc Theophanes historia [t] funestissima calamitatis extremę ciuitatis Pergami captæ vastatæque, crudeliter & immaniter à Masalma principe Sarracenorum, in Asiam minorem suos exercitus immittente, ciuium Pergamenorum tantam vastationem tragicámque desolationem peccatis exigẽtibus. *Quod illi ab impostore magno decepti horrendum diabolo sacrificium immolarint. Si quidem adductam viri Ciuitatis mulierem incinctam atque breui parituram inciderũt, & assumpto paruulo, in cacabo coxerunt, atque in huiusmodi sacrificio detestabili omnes qui bellare volebant dextera manus sua manicas intingebant, & ideo tra-*
C *diti sunt inimicis.* Hæc Theophanes. Quam iustius atque felicius principi supremo omnium creaturarum Deo potentissimo, sapientissimo, clementissimo & optimo subdere totum se suaque omnia veluti in holocaustum consecrando, vt mente ac corpore suprema adoratio externis internisque actibus illi deuotissimè deferatur. Cuius est ad benefaciendum propensio incredibilis ac desiderium charitatis æstu feruentissimũ. Cum à sua creatura magnum se beneficium accepisse profiteatur, cũ hæc à se benè sibi fieri, miserationis beneficẽtiæque suæ fructus elargiri deposcat. Quod considerãs magnus Theologus Capadox [u] in hãc piè exclamationem erumpit: *O miram beneficentia diuinæ celeritatem! ô facilem cõtrahendi rationem, hoc bonum* (scilicet iustificationis) *solo voluntatis pretio emendum tibi proponitur: appetitionem ipsam Deus ingentis pretij loco habet, sitis sitim, bibere cupientibus*
D *potum præbet: cum à Deo beneficium petitur, beneficio ad ducit: prompta munifica, atque prolixa natura est. Iucundiùs dat quàm alij accipiunt.* Eandem Dei ad beneficia conferenda hominibus propensionem incredibilem & hominum miserandi desiderium feruore sui amoris incensum, Clemens Alexãdrinus exprimere nititur [x] in illa Christi verba, *Omnes sitientes venite ad aquas*, hæc scribens ad gẽtes, *adhortatur ad lauacrum*, scilicet *Dominus, ad salutẽ, ad illuminationem, propemodum clamãs & dicens, do tibi, ô Fili, terram, mare, cælum, solummodo ô Fili Patrem sitias, Deus tibi gratis ostenditur.*

Ob sacrificiũ horrendum diabolo præstitum, vrbs Pergamus à Sarracenis vastanda capitur.
[t] Theophan. in Miscelan. anno 716.
Nota hoc.
Dei ad benefaciendum propensio incredibilis.
[u] Gregorius Nazianz. orat. in sanctum baptisma.
[x] Clemens Alex in protreptico siue exhortatione ad gentes.

Sed hæc de supremo Dei cultu & adoratione sufficiant, quibus libro 1. huius primæ Partis finem extremumque fastigium imponimus. Ordo iam postulat vt ad examinandas Libri secundi materias accedamus.

PRIMÆ PARTIS

LIBER SECVNDVS.

IN QVO DISPVTATVR DE TOTIVS MVNDI MONARchia tam in cælo, quàm in terra Christo Domino debita quatenus homo est, non purus, sed Deo hypostaticè iunctus.

CAPVT PRIMVM.

De Christi regno æterno.

1. *Tribus titulis Christus Dominus est totiûs mundi Monarcha, 1. natura, 2. electione, 3. sanguinis effusione.*
2. *Concluditur Christum Dominum, quatenus homo est, totius mundi esse Monarcham.*

Christus Dominus verus Rex ac vniens propria ac per se cæteris ab eo dependentibus.
a Apoc. c. 19.

CHRISTVM Dominum Deum & hominem natũ de Maria S. Virgine Spiritus sancti operatioue, verum & vnicum vniuersi mundi Monarcham & Regem a Regum, Dominum dominantium esse, cæteros verò terræ principes ac reges ab eo & per eũ regnare, si benè regnent, fides Catholica sacris subnixa scripturis verissimè docet atque demonstrat. Inde SS. Vates atque Prophetæ Spiritus sancti digna locuti regẽ suum, ac omnium populorum redemptorem saluatoremque multis ante eius aduentum sæculis, appellarunt, & illius tabescentes desiderio, magnis exoptantes affectibus, expectauerunt. De quo Dauid, b *Rex noster ante sæcula operatus est salutem in medio terræ:* In medio terræ, scilicet palàm & coram mortalibus tanquam in theatro spectantibus in loco & vmbilico terræ, Hierusalẽ nẽpe, vt S. placuit Basilio, c Psal. 149. d *Lætetur Israel in eo qui fecit eum, & filiæ Sion exultent in rege suo,* quem, *in iustitia regnaturũ, & principes eius in iudicio,* prædixit Esaias. e In qua virtute, aliarum circundata varietate saluaturũ populos asseruit, f *Dominus iudex noster,* ait, *Dominus Legifer noster, Dominus Rex noster, ipse saluabit nos,* sicut Deus Pater ab æterno tãti regis, prædixerat & promiserat aduentũ, vt his testatus est Hieremias, g *Ecce dies veniẽt, dicit Dominus, & suscitabo Dauid germẽ iustũ* (sc. Dauidi in dãdi casu) *& regnabit Rex & sapiens erit, & faciet iustitiã & iudicium in terra: In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter, & hoc est nomen quod vocabunt eum Dominus iustus noster.* Quem locum non solũ Catholici, sed etiam Hebræi de Messia θεωρητικῶς interpretãtur: quem Deus Pater germen, siue semen aut fructũ Dauidis appellat, quod ab illo secundùm carnẽ suam deduxerit originem. Nomẽ Hebræum quo germẽ significatur, etiam Oriẽtẽ significat: qua permoti ratione Septuaginta interpretes h verterunt, *& suscitabo Dauid ἀνατολὴν δικαίαν,* scilicet *orientẽ iustum,* quod nomẽ conuenire Christo D. Zacharias ostendit, i *Adducã seruum meum Orientem,* & alibi, k *Ecce vir Oriens nomen eius:* Quem regem non solum hominẽ, sed etiam verum æternumque Deum Prophetarũ vaticinia testãtur. Nam vbi legitur in scriptura loquẽte de

b Psal. 73.
c Basilius. in Psal. 149.
d Psal. 149.
e Esai. c. 32. v. 1.
f Esai. c. 33.
g Hierem. c. 23.
h Septuag.
i Zachar. c. 3.
k Zachar. c. 6.

A Christo Messia, *Dominus iustus noster.* l Pro Domino nomen est in Hebræo *Iehoua,* quod nomen nulli, nisi Deo in scripturis attribuitur. Sic Sophonias, m *Lætare,* inquit, *& exulta in omni corde filia Hierusalem: abstulit Dominus iudiciũ tuũ, auertit inimicos Rex Israel Dominus in medio tui:* Vbi etiã pro Domino in Hebræo est *Iehoua* Dei nomẽ ineffabile: qui quidẽ Iesus Ch. appellatur, hoc est saluator & vnctus, quia solus Deus est verè Saluator, & ipse Rex est verus: olim siquidẽ Rex vngebatur. Ideo S. Matthæus volẽs eum esse & Deũ & Regẽ dixit. n *Liber generationis Iesu Christi, &c.* scilicet Dei ac Regis sicut diuini vates digna Deo nuntiantes multa ante sæcula scriptis posteritati cõsignarunt, de cuius æterno regno multa vaticinati, mira præclaráque venturis sæculis enarrarunt, vt Dauid Ps. 144. o hunc æternũ Monarchã Messiã

B alloquens, *Regnum tuum regnũ omniũ sæculorum, & dominatio tua in omni generatione & generationem:* qui Psal. 88. p sic Deũ Patrẽ Filio suo loquẽtem inducit: *Ædificabo in generationẽ & generationẽ sedẽ tuam.* Post idẽ Propheta cõuersus ad Christũ, sic super mirabilia regni huius obstupescẽs exclamabat, *Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine: etenim veritatẽ tuã in Ecclesia sanctorũ.* Veritatẽ Dei appellat promissa eius. Statim rursus æternũ Patrẽ sic alloquentẽ introducit, q *In æternũ illi seruabo misericordiã meã, & testamentũ meũ fidele ipsi, & ponã in sæculũ sæculi semẽ eius, & thronũ eius sicut dies cæli: & thronus eius sicut Sol in cõspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternũ & testis in cælo fidelis:* quasi diceret; Astra quæ in cælo perpetuæ sunt durationis, fideles testes erunt æternitatis regni filij mei:

C quæ verba non posse Dauidi accõmodari, sed soli Deo Messiæ, hæc verba sequẽtia testãtur. r *Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis nõ apponet nocere ei.* Quis enim nescit Dauidem sceleribus s, homicidij & adulterij fæcibus ingurgitatũ, & superbiæ, numerãdo exercitũ, à maligno victũ, & superatum maximas propter peccata animo & corpore hausisse calamitates? vt verè in eo inimicus profecerit diabolus, & filius iniquitatis vt ei noceret, crudeliter apposuerit. At in Christũ Dominũ solũ natura impeccabilem & ἀναμάρτητον, inimicus generis humani veniens t princeps huius mundi non habẽs quidquam vllo modo proficere in eo, eique nocere non potuit. Sic Esaias alta quadam eleuatione spiritus, ac diuinatione præditus ve-

D lut alter quintus Euangelista in mirabilia ac præmagnitudine virtutis infinitæ stupenda mentis oculos vigorémque prophetiæ subleuans incrementum, amplitudinem & æternitatem regni eius hoc expressit oraculo, u *Multiplicabitur eius imperium & pacis non erit finis: Super solium Dauid & super regnum eius sedebit, vt cõfirmet illud & corroboret à modo & vsque in sempiternũ.* Et Micheas, x *Hæc de Messia regnabit super costa montem Sion ex hoc nunc & vsque in sæculum.* Et Daniel spiritu pro-

l Ierem. 23.
m Sophon. c. 3.
De regno Christi æterno.
n Matth. c. 1.
Nota.
o Psal. 144.
p Psal. 88.
q Idem Psal. 88.
r Idem Psal. 88.
s 2 Reg. 24.
t Ioan. c. 14. v. 30.
u Esai. c. 9.
x Mich. c. 4.

phetico omnium Nabuchodonoſor exponens de quatuor Monarchijs per magnam illam ſtatuam ſignificatis poſt de æterno Chriſti regno, hæc ipſi regi denuntiat, [a] *In diebus autem regnorum illorum ſuſcitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non diſſipabitur, & regnũ eius alteri populo nõ tradetur.* Quãtarum porrò ſit futurum virium regnũ hoc Meſſiæ, ita ſubiungit. *Comminuet autẽ & conſumet vniuerſa regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum,* & cap. 7. [b] *Poteſtas eius poteſtas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius quod nõ corrumpetur.* Quæ omnia Prophetarum vaticinia & oracula expoſuit de Chriſto Domino Seraphim ille magnus Archangelus Gabriel, è cælo legatus Dei magni nuntius in terras ad virginem deſpõſatam viro, his illam verbis, poſt honorificam ſalutationem reuerenter affando, [c] *Ecce concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomẽ eius Ieſum; hic erit magnus & filius Altiſſimi vocabitur: & dabit illi Dominus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.*

a Daniel. c. 2.
b Daniel. c. 7.
c Luc. 1.

De tribus titulis quibus Chriſtus regnum æternũ conſecutus eſt.

Hoc vero æternũ regnum Chriſtus Dominus tribus titulis cõſecutus eſt, ac ſuæ poteſtati, ſapiẽtiæ, bonitatique cõparauit, ſcilicet natura, electione, certamine, ſeu proprij ſanguinis effuſione.

Primus titulus natura.
d Pſal. 2.

Natura, quia filius Dei naturalis regni paterni hæres ac Dominus, ſic Pſ. 2. [d] Pater æternus filio dicit, *filius meus es tu, ego hodie genui te:* Quẽ locũ triplici ſenſu litterali Theologi interpretantur, 1. de æterna generatione à patre iuxta dictum Apoſtoli [e] dicentis, *Tanto melior Angelis effectus, quãto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, filius meus es tu, ego hodie genui te?* 2. de reſurrectione Chriſti Domini, ex mente eiuſdem Apoſtoli, [f] *Et nos vobis annuntiamus eã, quæ ad Patres noſtros repromiſſio facta eſt, quoniam hanc Deus adimpleuit filijs veſtris, reſuſcitãs Ieſũ:* ſicut & in pſalmo 2. ſcriptũ eſt, *filius meus es tu, ego hodie genui te.* Quæ verba appoſitè ſecundum litteram, de reſurrectione Domini intelligi poſſunt, quod ipſa reſurrectio à Deo ſolo ſit, & quædam regeneratio dicatur, vt Matthæi. 19. [g] *In regeneratione cùm ſederit filius hominis:* Denique quod in die reſurrectionis cœpit glorioſa Chriſti exaltatio manifeſtari, vt clarius patebit infrà.

e Hebræor. c. 1.
f Act. 13.
g S. Matt. 19.

Tertiò litterali ſenſu, verba hæc Patris æterni de Chriſti Domini tẽporali in carne Natiuitate, declarantur, vt cenſet D. Cyprianus: [h] colligitúrque hæc bona expoſitio ex Miſſæ in nocte Natalis Domini introitu. In quo Eccleſia mater colũna & firmamentũ veritatis, hæc Dei Patris verba, Pſalmi 2. ad huius Natiuitatis Domini ſecundum carnẽ myſterium accõmodat; quoniã generatio hæc tẽporalis ſingulare opus Dei fuit, vt etiã Angelus Gabriel dixerit: [i] *Ideóque & quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur Filius Dei.* Sic vt ſecundum triplicem illum ſenſum litteralem verba hæc poſſimus exponere *hodie genui te,* ſcilicet in die æternitatis, genui te Deus Deum, & hodie ſcilicet in die tui, ſecundum carnem natalis, genui te, ſcilicet feci vt eſſes Deus homo, ſine ſemine viri, ſine matris corruptione, ſine labe peccati: Idémque hodie in die reſurrectionis tuæ genui te, ſcilicet virtus mea omnipotẽs fecit, vt morti ſubiugatus, ad vitam redires, in eaque glorioſa & immortali in æternum de morte triũphares. Hæc igitur dicens Pater, ſignificabat Chriſtum Dominum eſſe filiũ ſuum natura, ſiue ab æterno, à ſe ante luciferum genitum, ſiue à matre virgine temporaliter natũ:

h D. Cyprianus l. 2 contra Iudæos c. 8.
i Luc. 1.
Vid. Bellarm. & Genebrard. in hunc locũ.
k S. Paul ad Galat. c. 4. v. 4.

A *Cùm venit plenitudo temporis, miſit filium ſuum in mundum, factum ſub lege, vt eos qui ſub lege erant redimeret.* Et S. Ioannes, [l] *Miſit Deus filium ſuum in mundum, non vt iudicet mũdum, ſed vt ſaluetur mũdus per ipſum.* Ita in monte Thabor, [m] *Vox Patris audita eſt, Ecce filius meus dilectus in quo bene mihi complacui, ipſum audite.* In ſcripturis ſacris cẽtum ſimilia teſtimonia reperiuntur.

l S. Ioan c. 3. v. 17
m S. Matt. c. 17.

Titulus ſecundus, electio à Deo Patre.
n Pſal. 2.

Secundus titulus quo iure obtinet regnũ æternum Chriſtus Dominus, eſt electio facta à Patre, vt ipſemet [n] Chriſtus Dominus teſtatur, *Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum eius, prædicans præceptum eius:* Scilicet [o] ordinatus & electus ſum rex ab illo Deo Patre, ſuper Siõ montẽ, ſcilicet ſuper omnẽ fideliũ quotquot ſunt, fuerũt ac futuri ſunt congregationem tam Eccleſiaſticam quam politicã: quod ſignificatur
B per montem Sion, qui erat biiugus, in cuius vno colle erat arx Dauidis, in altero, templũ: quo quidem colle gemino, vterque principatus Eccleſiaſticus & politicus Chriſto Domino dominantiũ debitus glorioſè, ſuauitérque à Deo Patre traditus, repræſentabatur. Hoc regnũ omniũ ſæculorũ & populorum fideliũ (nam infidelium & impiorũ Monarcha Chriſtus eſſe deprecatur,) à primo ſuæ conceptionis inſtanti à Patre ſuo Chriſtũ Dominum accepiſſe, Prophetarũ oracula, Apoſtolorũ & Euangeliſtarum ſancita ſanctorũmque Patrum doctrinæ monomenta, ſua teſtatione comprobarunt. Quod caſtiſſimo & prophetico Apoſtolo, qui priuilegio amoris præcipui cæteris altiùs à Domino meruit honorari, Spiritus ſanctus reuelaſſe dicitur, cùm ab eo ſupra ſe eleuatus, *Vidit in Apocalypſi nubem [p] candidam & ſuper ipſam ſedentẽ ſimilem filio hominis, habentem in capite ſuo coronam*
C *aureã:* Quo myſterio latens veritas & poſt à SS. Patribus euoluta Dei Filiũ humani reſtauratorẽ generis ex puriſſimis virginis immaculatæ ſanguinibus conceptum, ſignificabat à primo ſuæ conceptionis inſtanti, ſuper omnia terræ, cælique regna poteſtate ſuprema coronatũ, ex virginali illo ſanctiſſimi corpuſculi hoſpitio, velut ex lucidiſſima, & incõtaminata nube egredientẽ, vniuerſarũ gentium orbem cumulúmque in hæreditatẽ ſuſcepiſſe: quo perinde ac illuſtriſſima ditiſſimáque laurea in vtraque Monarchia, Eccleſiaſtica & politica decoraretur; laurea, inquam, & diademate omnes ſuperbiſſimas locupletiſſimáſque omniũ regum terræ coronas infinita perfectione ſuperãte, vt illas aureas victorum imperatorum Romani ſupercilij ac celſitudinis, de quibus hæc Tertullianus, [q] *Triumphis,* inquit, *laureã folijs ſtruitur, aduerſis lemniſcis inaurãtur.* Cui Tertulliani teſtimonio
D Plinij accedit authoritas [r] dicentis lemniſcatas coronas ſiue radiatas folijs aureis & argenteis fuiſſe conſtructas.

o Genebrard. in Pſal 2.
Nota myſteriũ de biiugo monte Sion.
p Apoc. 14.
Eſt apud Tertul. aduerbu, quod verbum corruptum eſſe putat Pamelius, pro quo legi poſſe credit, aduerſu.
q Tertullianus de corona militis c. 12.
r Plin. lib. 21. c. 3.

Tertius titulus regni æterni Chriſti Domini, certamina & effuſio ſanguinis illius.

Tertius titulus acquiſiti regni æterni Chriſto D. illius certaminibus contra mortem, peccatum & infernũ, propriique ſanguinis effuſione, fulcitur. Hunc ſanguinem cõtra hoſtes ſuos pugnãdo fudit vt ſaluaret, ipſo ſanguine periculosè peccatorum morbo laborantes ſanaret, à diaboli laqueis captiuos liberaret, atque victos de victoribus triumphantes efficeret. De lethaliter ægrotantibus animo, ita D. Auguſtinus [ſ] *non contempſit Dominus ſaucium contemptus à ſano, non deſtitit alta dare præcepta languenti, qui prima cuſtodire noluit ne langueret; Bibe,* inquit, *amarum calicem tribulationum: bibe vt viuas: Et ne reſponderet languidus;*

ſ D. Auguſt. ſerm. 18. de verbis Domini, cap. 7. tom 10 pag. 32. col. 2. d.

non possum, prior bibit medicus sanus, vt bibere non dubitaret ægrotus. Quanta bonitas & patientia medici, ait ibidem a D. Augustinus, *qui de sanguine suo, insano interfectori suo medicamentum fecit*, & sequenti sermone ita certamen inter clementiam medici & crudelitatem ægrotātium peccatorum describit b; *Phrenetici perdita mente sæuiebant, & medici sanguinem sæuiendo fundebant: Ille autem de ipso sanguine suo ægrotis medicamenta faciebat, &c.* Captiuos verò peccatores, omnes homines à Christo Domino per sanguinis effusionem fuisse redemptos clamat Apostolorum vertex S. Petrus c *non corruptibilibus auro aut argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi:* Propter quod S. Paulus Corinthios sic hortabatur: d *Empti enim estis pretio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro*, e scilicet *sentiētes in vobis quod & in Christo Iesu*. Ipsa Redemptio facta per sanguinem Christi, *clamat captiuitatem nostram*, inquit S. Augustinus, e *vnde enim redempti, si non captiui? &c.* vt Spiritu Dei Dauid Propheta correptus multò antè vaticinando prædicauerat, f *Ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius:* Israel quippe vendere se potuit, & fieri venundatus sub peccato, attestante D. Augustino g *redimere se ab iniquitatibus non potest, ille potuit redimere, qui se non potuit vendere, qui non commisit peccatum, ipse est Redemptor à peccato, &c.* posteà liberatum suo sanguine ab omnibus iniquitatibus & æternis miserijs hominem in partem suæ victoriæ socium, triumphique misericorditer admisit, vt per quem à vinculis æternæ captiuitatis homo redemptus fuerat, per eum, victore victo, de Dei ac suis inimicis gloriosè triumpharet. Ob quam victoriam tam memorabilem saluator noster regni in omnes creaturas cæli & terræ sempiterni iure ac possessione iustissimè frueretur. Ideò dixit ille Discipulis post gloriosam stupendámque naturæ suam resurrectionem, a *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra*, quæ ad humanitatem non diuinitatem Christi Domini referenda esse SS. Patres Augustinus & Hieronymus suæ soliditate doctrinæ demonstrarunt. Cùm de diuinitate Christi nulli dubium sit, quin semper potestatē hanc cæli terræque possederit, vt perspicuè D. Thomas h ostēdit.

a D. August. ibid.

b D. August. serm. 19. de verbis Domini.

c S. Pet. 1. c. 1.

d 1. Cor. 6.

e Philip. 2.

e D. August. in Psal. 70.

f Psal. 129.

g D. August. in Psal. 29.

a S. Mat. c. 28.

h D Thomas lib. 3 de Regim principum c. 12 in fin.

Fortunata Christi Dnmini veri Messiæ contra luciferum & Angelos eius certamina, contra infernum, contra corruptum mundum, contra peccata omnia, inferni furias, cōtra ipsam mortem, & contra omnes impios, quos victos æternis supplicijs, viuos mortuósque mactabit; fortunata, inquam, atque gloriosa certamina, quod ea insignes secutæ victoriæ triumphali gloria, laudéque beata nobilitarunt. Sine quibus, pugnas certaminaque varia conspersa puluere madidaque sudore & sanguine D. Augustinus i minimè profutura iudicabat, *Quid prodest*, inquit, *bonum certamen, nisi sequatur victoria? quis autem dat victoriam nisi ille, de quo dicit Apostolus, Gratias Deo qui dat nobis victoriam, per Dominum nostrum Iesum Christum.*

Fortunata Christi contra omnes Dei & salutis humanæ hostes certamina, insignibus nobilitata victorijs.

i D. August. lib. de gratia & libero arb. c. 6.

Bellatorem magnum, præliatorem fortem generosúmque Dominum Sabaoth fortiter ac feliciter exercitus spirituales, contra spiritualia nequitiæ, rectores principésque tenebrarum, & cōtra eorum ministros ductantem, Regem hunc terræ cælique Prophetæ describentes mirantésque honorificè prædicauerunt. *Quis est iste Rex gloriæ*, petētibus respondet Dauid k *Dominus fortis*

Bella & prælia quæ multa gessit Christus spiritualia.

k Psal. 23.

A *& potens, Dominus potens in prælio*, prælio, inquam, non corporeo, sensibusque subdito, sed spirituali inuisibilique: licet dolores tanti imperatoris, sudores, labores, atque vulnera in talibus excepta prælijs certaminibúsque foris patuerint: in externasque erumpentes actiones, fortitudinem, patientiam, constantiam, magnanimitatem, cæterásque virtutes eius magis diuinas quàm humanas clarissimè demonstrarint. Quæ considerans spiritu prophetico orabat illum Dauid, vt aduersus inimicos suos se gladio accingeret, & in eos suas sagittas fortitudinis, quibus eos confoderet, potētissimè iacularetur, a *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissimè: Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te cadent) in corda inimicorum Regis*, scilicet Diaboli Regis superbiæ. Victoriā verò tāti principis Messiæ de hostibus victis ac triumphatis ita
B vaticinando prosequitur, b *Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ suæ Reges: Iudicabit in nationibus, replebit ruinas*, scilicet, malorum Angelorum de cælo in profundum laci propter superbiam præcipitatorum: *conquassabit capita in terra multorum*, & in his certamine vario domandis & subiugandis, quot hausit exantlauitque labores & sudores de torrente passionum atque tormentorū mortis, in via vitæ mortalis bibens: Ideò per tot sudores laboresque victor exaltauit caput super omnes inimicos suos: cuius arma minimè carnalia sed spiritualia, non enses, non hastæ, non loricæ, non galeæ, non clypei, sed constantia, fortitudo animi, humilitas, mansuetudo, patientia, charitas, arma illi fuere iuxta illud Apostoli, c *arma nostra non sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, &c.* Instarque Dauidis giganteam superbiam destruere molientis, cruci veluti bacu-
C lo innixus profligatum hostem insultantem exercitibus Dei Israel, blasphematorem nominis Dei viui diabolum cum legionibus suis gladio quem hostis iste conflauerat, egregiè iugulauit. Siquidē mortem veluti gladium lethalem cōflauerat diabolus, iuxta illud Sapientiæ, d *Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum:* Illa verò Christi morte iugulatus est, ipsa nece saluatoris hominū, ad quam patrandam Iudæos inflammauerat, infeliciter trucidatus interijt, vt Dauid tali oraculo vaticinatus est, e *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit: Conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.* Atque has victorias suo sanguine partas ipse triumphator mortis, inferi, peccati, carnis, mundi, diaboli, f *Formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ angelis cæli* significauit, præ stupore & admiratione quærentibus: *quis est ipse*
D *qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra?* & rogātibus: *quare rubrum est vestimentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* Respōdit: *Torcular calcaui solus & de gentibus non est vir mecum, calcaui eos in furore meo.* His ergo consideratis naturæ, electionis diuinæ, & sanguinis effusi titulis, luce clarius apparet, quàm iustè veréque Dominum nostrum Iesum Christum regnatorem mundi, vtriusque Ecclesiasticæ & Politicæ, Monarchiæ, principatus cæli ac terræ supremū æternúmque monarcham agnoscere, & cum summa veneratione cōfiteri debeamus. Cui dubium esse potest, quin sit ipse Dominus quatenus homo; princeps supremus & caput super omnem Ecclesiam, g Apostolo teste, cœtum nempe fidelium omnium, scilicet angelorum & hominum (vt
exponit

a Psal. 44.

b Psal. 109.

c 2. Cor. 10.

d Sap. 2.

e Psal. 7.

f Esa. 63.

g Esaiæ c. 63.

h Ephes. 1.

a S. Hierony. in cap. 1. ad Ephes.

exponit in hunc locum a Sanctus Hieronymus) non solùm eorum qui eius præcesserunt aduentum, adhærentes illi per vnionem, aut gloriæ in cœlo aut gratiæ in terra fideique per charitatem operantis: Verùm etiam eorum qui in eius vixerunt sæculo, & qui eius ætati postpositi vsque ad mundi consummationem, humanæque vitæ terminum in terra victuri sunt, confirmati fide & in charitate radicati, vt omnes homines sic ex fide charitate formata viuentes membra mystica & viua diuini illius omnium capitis habeantur. b Omnium, inquam, non solùm hominum, sed etiam quod mirabilius est, Angelorum, vt sequenti capite mox sumus declaraturi.

b Diuus Thomas 3. q. 8. ar. 3

CAPVT II.

Quòd Christus Dominus quatenus homo sit Angelorum summus Monarcha & caput.

1. *Christus homo multò sublimior Angelis qua ratione dicitur ab Apostolo, paulominus ab Angelis imminutus.*
2. *Tria in capite præcipuè considerantur, quæ Christo Domino conueniunt: vt dicatur Angelorum princeps & caput, sicut hominum.*
3. *SS. scripturarum, SS. Patrum autoritate, & ratione Christum Angelorum caput esse & principem supremum probatur.*

Natura humana Christi omnem Angelica natura perfectionem excellit.

HRISTVM Dominum ratione suę humanitatis Angelis excelsiorem, multóque præstantiorem fuisse sacra Prophetarum & Apostolorum oracula, SS. Patrum testimonia, rationesque proclamant. c *Tantò melior effectus Angelis, quantò differentiùs præ illis nomen hæreditauit.* Et D. Augustinus, *Natura humana, qualem naturam Christus humana mentis assumpsit, qua nullo peccato potuit deprauari, solus maior est Deus.* Vt intelligamus sensum quo dixit Apostolus, *Christum paulominùs ab Angelis fuisse imminutum,* d nempe ipsam humanam naturam per se consideratam secundùm naturalia, Angelica fuisse inferiorem, nam Christus passibilem pro nobis assumpsit naturam: in hoc Angelica minorē quæ impassibilis est. Hoc SS. Patres vt e D. Ambrosius, Christū Dominū propter susceptionem corporis ab Angelis minoratum paulominus asseuerans, sicut in passibilitate corporis Angelicus doctor postea confirmauit. Similia Patres illo antiquiores in hunc Apostoli locum S. Chrysost. Theophylactus, Oecumenius, & alij. At illa natura in Christo humana eleuata super omnem creaturam assumpta à Verbo, Deóque vnione hypostatica cohærens plena omni gratia & veritate, virtutibus vniuersis perfectissimè nobilitata; immenso perfectionis interuallo, Angelorum omnes gradus & ordines antecellit, atque supereminet: vt verè Angelorum omnium cuiuscumque sint ordinis atque Hierarchiæ princeps, monarcha summus, caput debeat appellari. Quod vt clariùs intelli-

c Hebræ c. 1.

D Aug l. 3. contra Maximin c. 25.

d Hebræ 2.

e Amb. 2. de fide c. 4 & D. Aug loco supra citato. D. Tho. 3. q. 8. art 3.

S Chrysost. Theophyl. Oecumenius.

Tom. 1.

A gamus, notandum ex D. Thoma f tria in capite præcipuè considerari, scilicet *ordinem, perfectionem, virtutem*, ac ordo quidem primo loco consideratur in capite, quia prima pars hominis est incipiendo à superiori. Hinc est quare omne principium caput appellari consuescat. Iuxta illud Ezechielis 16. g *Ad omne caput viæ ædificâsti signum tuæ prostitutionis.* Secundo loco attenditur in capite aliorum membrorum comparatione perfectio, quod in capite vigor & facultas omnium sensuum dominetur ac emineat, nō exteriorum modò, sed etiam interiorum: in alijs verò corporis membris, tactus tantummodo patesiat & appareat: Hinc dicitur Isaiæ 9. h *Longæuus & honorabilis est ipse, caput,* cùm in senibus virtutes in maiori soleant esse perfectione, quibus iuniores sub se suauiter sapienterque moderantur.

Tria in capite præcipuè considerantur Christo Domino mysticè competentia.

f 1. Thom. 3. q. 8 art. in corp. 1 *ordo.*

g Ezech. 16.

2. *perfectio.*

h Isaiæ 9. v. 15.

B

Tertium quod in capite consideratur virtus est, quoniam vis, efficacia, motusque aliorū corporis membrorum, eorum regimen, & directio in actionibus suis à capite proficiscitur, propter virtutem sensitiuam & motiuam quæ ibi dominatur. Propterea rector ciuitatis populi caput appellatur, iuxta illud 1. Regum c. 15. i *Nonne cùm paruulus esses in oculis tuis caput scilicet rector in tribubus Israel factus es?* atqui tria hæc Christo Domino non solùm ratione hominum, sed etiam Angelorum spiritualiter applicata conueniunt, atque deferuntur. Primò ratione vicinitatis & propinquitatis ad Deum, Christi Domini gratia excelsior est, atque prior omnibus Angelorum tam naturæ quàm gratiæ splendoribus, licet non tempore, sed dignitate, qui quotquot spiritualium gratiarum charismata à primo suæ creationis instanti, & post in gratia confirmati possederint, per respectum ad gratiam Christi Domini consecuti sunt: iuxta illud D. Pauli k *Quos præsciuit, hos & prædestinauit, conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Secundò perfectio in Christo cernitur, considerata omnium gratiarum plenitudine, de qua D. Ioannes, *Vidimus* l *eum plenum gratiæ & veritatis.* Postremo loco in Christo Domino Angelorum capite consideratur virtus influendi in omnia membra omnis Ecclesiæ tam militantis quàm triumphantis, *De cuius plenitudine accepimus omnes*, tam Angeli quàm homines. Ex quo patet Christum Dominum non modò hominum viatorum, atque fidelium, sed etiam Angelorum comprehensorum caput existere. Quod Apostoli comprobatur testimonio dicentis, m *Christum Dominum à Deo constitutum in cœlestibus, ad dexteram suam supra omnem potestatem, & principatum, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur in hoc seculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecta sub pedibus eius.* Ob eamque causam idem Apostolus de Christo Domino loquens subiungit. *Qui est caput omnis principatus & potestatis.* n Eadem omnino ratio est Angelis & Archangelis, Thronis, Cherubim, atque Seraphim, quorum fit mentio in alijs locis apud Apostolum, & alios Prophetas, Apostolos, & Euangelistas, vt iam euidenter cum S. Thoma o Christum Dominum esse caput Angelorum concludere valeamus. Inque constituta & stabilita analogia capitis generaliter

3. *Virtus*

i 1. Regum c. 15.

C

k Ad Rom. 8.

l Ioannes c. 1.

D

m Ephes. 1.

n ad Colos. 2.

o D. Tho. 3. q. 8. ar. 4.

Principem summum atque caput Angelorum omnium Christum esse ostenditur.

sumpti, in viuentibus cum Christo Domino, A facile nobis erit cumulatiùs ostendere redẽptorem nostrum Regem omnium seculorum, locorum, ac personarum maximè in cœlestibus omnium Angelorum choris tanquam principem subditis & caput membris supremo principatu dominari, prout scripturarum sacrarum oracula, SS. Patrum testimonia rationumque pondera loquuntur. Etenim si vt supra notatum est ex D. Paulo [a] sit Christus Dominus constitutus à Deo patre caput supra omnem Ecclesiam, quis inficiari iure poterit Christum Dominum esse Angelorum sicut hominum caput? cum omnis Ecclesia ex Angelis & hominibus conflata [b] nigra & formosa, militans & triumphans, ambulans in terra & quiescens in patria [c] hîc in ænigmate obscurè per fidem cognita, illic in specie clarè visa, Christi Domi- B ni regnum à patre æterno datum, imperiúmque nuncupetur? Cui [d] pater æternus nec rerum metas nec tempora ponit, vt in eo filius dilectus *rex* [e] *regum & dominus dominantium*, sine fine regnet? Hanc veritatem doctorum pater S. Augustinus posterorum Theologorum animis, altissimis defixam radicibus inseuit, hæc more suo diuinitus scribendo. [f] *Caput nostrum Christus est, corpus capitis illius nos sumus. Nunquid soli nos? & non etiam illi qui fuerunt ante te nos? Omnes qui ab initio seculi fuerunt iusti, adiunctis etiam legionibus & exercitibus Angelorum, vt illa vna ciuitas fiat sub vno Rege, & vna prouincia sub imperatore.* Et sicut Lucifer *Diabolus ille habens iram magnam*, non modo malorum Angelorum, sed etiam impio- C rum hominum caput habetur: sic multò iustiùs ratione à contrariis deducta Christus Dominus non solum piorum hominum, sed & sanctorum Angelorum caput princepsque censeri debet, vt docet Sanctus Hilarius circa hæc Psalmi 139. [g] *verba caput circuitus eorum* dicens, *vt omnibus sanctis caput Christus est: ita omnibus iniquis caput Diabolus est.* Doctrina communis est inter Theologos congregationem atque communionem Angelorum & hominum amicam esse velut vnum spirituale regnum atque sanctam mysticamque rempublicam. Testantur hæc [h] S. Hieronymus & Augustinus [i] testatur & oraculum Spiritus sancti in sacrosancto Concilio Nicæno, vnam esse Ecclesiam in cœlis & in terra pronuntiantis. D propterea frequenter homines ad sedes Angelorum reparandas assumi dicuntur, vt pote vnum cum eis regum, vnamque componentes Ecclesiam. Hinc maximam lætandi causam ex gloriosa mirabilique Christi resurrectione desumpsisse Angelos in cœlo S. Gregorius hac illustri tantoque doctore sententia dignissima doclarauit. [k] *Illa quippe redemptoris resurrectio & nostra festiuitas fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit, & Angelorum festiuitas extitit, quia nos reuocando ad cælestia eorum numerum adimplenit.* Quò sunt illa Pauli Ephesiorum 1. reuocanda. *Instaurari omnia in Christo, quæ in cælis & quæ in terra sunt*; vt exponunt patres antiqui, S. Chrysostomus, Theodoretus, Beda, Theophylactus, Anselmus & alij. Et illa [l] ad Colossenses cap. 1. *In ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare* A *omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cælis.* Huius vero spiritualis Regni reique publicæ mysticæ Christum esse Dominum, Regem, monarcham & caput, inque omnia eius membra mystica, spiritus influxum, vitæ, gratiæ, atque virtutis, effundere quis audeat iure inficiari? cùm sit maximè rationi consentaneum vni politico corpori vnum præesse caput, à quo regatur, & suæ disciplinæ rationem vimque exhauriat? vt à doctrina [m] S. Patris Augustini didicimus & expressimus. Si vni politico corpori vnum corpus præesse non renuamus, cur illud spirituali ac mystico nil præter diuinitatem redolenti negabimus? Hinc est quod Angeli omnes ex quaque Hierarchia & ordine, saluatorem nostrum suum ca- B put agnoscentes, illi in signum supremæ reuerentiæ cum magno tremore & honore ministrare [n] & famulari dicantur. Quos ideo S. Paulus appellat [o] *omnes administratorios spiritus, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis.* In quo ministerio Christo Domino homini, nostræ salutis auctori, totius Ecclesiæ rectori, regnatorique cum reuerentia maxima parent, obediunt, & humillimè obsequuntur. Propterea idem Saluator noster Angelos tanquam suis subditos legibus, saltem ratione eorum quæ Ecclesiæ tangunt regimen, vt docent de meliori nota Theologi [p] iudicaturus est, qui etiam omnes illos Angelos quatenus homo suæ sapientiæ irradiatione illuminat, vt à sancto Dionysio cap. 7. de cœlesti Hierar- C chia didicimus, & accepimus: quibus gratiam gloriamque meruit, vt iam in illos Christum Dominum nõ habere perfectum capitis, ac supremi principis influxum asserere in genere gratiæ, absurdissimum esse videatur.

[a] Eph. 1.
[b] Cant. 3. v.
[c] Cor. c. 13. v. 12.
[d] S. Leo Ser. de nat.
[e] Apoc. 19.
[f] S. August. in ps. 36. concione 3.
[g] Hilar. in psal. 119.
Respublica spiritualis ex Angelis & hominibus cõflata, cuius rex & caput Christus est.
[h] S. Hieron. in 1. Ephes.
[i] D. & Aug. in Enchir. c. 56.
Concil. Nicænum.
[k] Greg. hom. 21. in Euang. in die Paschę.
Ephes. c. 1.
[l] ad Colos. c. 1.
[m] Aug. in psal. 119.
[n] Matth. 4.
[o] ad Hebræos 1. v. 14.
[p] Dionys. c. 7. de cœlesti Hierarch.

CAPVT III.

Per fidem quam de Christo venturo Monarcha suo habuerunt Angeli boni, sub Michaële principe militiæ cœlestis, de Lucifero, eiusque sectatoribus triumpharunt.

D 1. *Gratia & gloria parta Angelis per meritum Christi Domini.*

2. *Armati supernaturali fortitudine & gratia Angeli boni Luciferum, & alios Apostatas spiritus, in virtute sanguinis ac passionis Domini futura vicerunt.*

3. *Cur dicitur Christus Dominus fuisse occisus ab origine mundi.*

SICVT in hominibus istis prælia Domini contra hostes Dei & salutis humanæ, mundum, carnem, dæmonia præliantibus, omnis à gratia Christi victoria proficiscitur, [q] vt ait Apostolus: sic in Angelis bonis, in iustitia & fido Christi venturi perseuerantibus, vi-

[q] 1. Cor. 15.

ctoriam omnem quam de lucifero principe quondam cœleſtis militiæ, & aliis quos ipſe perſuaſione ſcelerata corruperat, Angegelis, plenè Dei fortitudine reportauerant, à merito Christi Domiuu futuro, in quod illi crediderãt glorioſè promanaſſe credimus, veraque aſſeueratione defendimus. Vt ſicut Apoſtolus, & cum eo ſacra eius vexilla ſequentes, confidenter, dixit, *omnia poſſumus in eo qui me confortat,* & a *Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui.* Sic verè illi cœleſtium ſpirituum cœtus in Chriſto Domino gloriantes, ſe de fortiſſimis Dei hoſtibus, principibus mundi, tenebrarum rectoribus & nequitijs, ſpiritualibus palmas victoriæ immarceſcibiles per merita venturi regis illius retuliſſe ſincera, eaque beata confeſſione profitentes, exultant. Ad hunc finem, gratia fines naturæ ſupergrediens ipſis Angelis propter Chriſti Domini præuiſa, religioſeque credita merita cumulatè data eſt, & poſtea gloria: quam ipſis ſanctus ille ſanctorum & Dominus dominantium ampla ſuæ bonitatis largitione, ſicut hominibus, poſtea copioſa redemptione, promeruit. Etenim ordo ille rerum optimùs poſtulat, atque requirit, vt omnia quæ vnius generis ambitu continentur, ad vnam cauſam quoad fieri poterit ſub illo receptam genere reuocentur, atque reducantur. Addo præterea quò maior in vno corpore membrorum omnium connexio eſt, eò eſſe ſtatum conſtituti & vniti corporis cum membris perfectiorem atque præſtantiorem. Conſtat autem Angelos & homines amicè ſub vno genere gratiæ coniurare, eſſeque vnius membra corporis, cuius caput Chriſtum eſſe ſuprà monſtrauimus: vt ex his aptiorem perfectioremque ordinem fore, euidenti demonſtratione concludere debeamus, ſi totũ hoc myſticum corpus, omnis ſcilicet Eccleſia, vno principio, vnoqne capite perfruatur, per cuius influxum membra cætera vitæ, ſpiritus, omniſque virtutis communionem accipiant.

a 2. Timoth.

Chriſtus Dominum Angelis ſicut poſtea hominibus, gratiam & gloriã promeruit.

Quæ ratio in S. Pauli doctrina radicata, ſolido fulcitur fundamento, b à quo Spiritus ſancti gratia confirmato didicimus, omnem Eccleſiam ex Angelis hominibuſque conflatam, charitate, eiuſque augmento ex capitis influxu ſplendeſcere. Quòd caput non aliud eſſe non modò hominum, ſed etiam Angelorum quam Chriſtum Dominum capitibus, 1. & 2. eius epiſtolæ, ſicut ad Coloſſ. 1. & 2. manifeſtè declarauerat. Quæ doctrina clariùs manifeſtata altiùs in Catholicorum animis inſedit, ex his quæ idem Apoſtolus Epheſiorum 1. dixerat, omnia videlicet per Chriſtum & in Chriſto reſtaurari, *quæ in cælis & quæ in terra ſunt.* Potentiùs in Græco ad inſtitutum noſtrum ἀνακεφαλαιώσασθαι recapitulari, vt S. Hieronymus e alijque iuxta Græcum idioma phraſimque verterunt, mentem Apoſtoli ſecuti; omnia recapitulari in Chriſto aſſerentes, cùm eſſent inter ſe valde ſeparata & diſcreta, ſub vno capite Chriſto in vnum veluti corpus coaluiſſe, vt f S. Chryſoſtomus atque Theophylactus interpretantur, ſubque ipſo principe æterno & capite myſtico reſtaurata, nobiliùs ad ſummam ſupra naturæ vires per-

b Epheſ. 4.

c Coloſſ. 1 & 2.

d Epheſ. 1. v. 10.

e S. Hiero. in Eph. 1.

f Chryſoſt. & Theoph.

A fectionem reuocata perueniſſe. Ad cuius veritatis illuſtrationem principia hæc metaphyſica non mediocriter iuuare poterunt, nimirum illud, *quod eſt tale per participationem*, ad illud *quod eſt per ſe tale* reuocari debere. Atqui Chriſtus Dominus ſolus per ſe Deo gratus eſt, Angeli verò ſicut homines puri per participationem ſolummodo: ob eámque cauſam hos ad Chriſtum Dominum, vt ab illo & per illum gratiam conſequantur; reuocari debere quis iure poſſit inficias? g Adde & aliud metaphyſicum, nempe illud *quod eſt primum in vno quoque genere eſſe menſuram, atque cauſam caterorum illius generis orbe concluſorum, eo modo quo eſſe poteſt.* Chriſtum porro in genere gratiæ ſupremum eſſe negare nemo poteſt. Hoc docet h D. Thomas 3. 47. art. 9. *ſcilicet Chriſto Domino eſſe* B *datam plenitudinem gratiæ ſimpliciter, quæ data eſt illi vt principio vniuerſali in genere habentium gratiam.* Quo in genere extra omnem cõtrouerſiam Angeli concluduntur. Proinde Angelorum gratiæ exemplarem, finalem, meritoriam, hunc dominum gloriæ cauſam eſſe quis nos concludere prohibebit? cùm etiam dicat Apoſtolus i, *Gratia ſaluati eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, donum enim Dei eſt, ne quis glorietur.* Quæ verba dixiſſe Apoſtolum non de ſolis hominibus, ſed etiam de Angelis luce hac clarius apparet, cùm non plus ipſi Angeli quàm homines de donis ſupra naturæ ſphæram poſitis, quorum ſplendore præ aliis creaturis refulgent, gloriari debeant, quibus ſicut hominibus illud Apoſtoli dici poteſt, k *Quid habes quod non accepiſti, ſi autem acceperis, quare gloriaris quaſi* C *non acceperis?* Dono enim Dei vtrique homines & Angeli per gratiam & fidem ſalui facti ſunt. Gratiam verò Dei ad ſalutem neceſſariam & gratiam à Chriſti Domini exundantem meritis, profectamque eandem eſſe, reciprocáque ſignificatione conuerti de meliori nota l Theologi affirmant. Ergo cùm Dei gratiam ad ſalutem Angelis neceſſariam eſſe credamus; gratiam quoque Chriſti ad illorum ſalutem & gloriam neceſſariò ſpectare neceſſe eſt fateamur. Ad hanc veritatis aſſertionem m S. Fulgentium intellectus obſequio atque bonæ voluntatis inclinatione propendiſſe, hæc ad Traſimundum ſcripta teſtantur: *vna eſt in vtroque* (ſcilicet Angelo & homine) *gratia operata, in hoc vt ſurgeret, in illo, ne caderet: in illo ne vulneraretur, in* D *iſto vt ſanaretur: ab hoc infirmitatem repulit, illum infirmare non ſiuit: illius eſca, iſtius medicina.* Neque enim exiſtimare debemus illa Chriſti Domini verba, S. Ioannis n 14. *Ego ſum via, veritas & vita* &, o *Nemo venit ad patrem, niſi per me*, ad ſolos homines reſtricta, non etiam ad omnes Angelos extenſa fuiſſe. Hæc enim vox, *nemo*, vtroſque complexa eſt. Sicut cùm S. Marci 10. Dominus dixerat: p *Nemo bonus niſi ſolus Deus.* Horum ſiquidem verborum germanus ſenſus eſt; Excepto Deo, ſcilicet Patre, Filio, & Spiritu ſancto, nemo Angelus, ſiue homo, eſſentiali bonitate fulget: ſed ſolùm participata, ab æterna illa bonitate tanquam fonte viuo ſcaturiente. Quamobrem veriſſimè q doctor Angelicus hæc ſanch

g Ariſtot. lib. 10. metaph. c. 2.

h S. Thomas 3. q. 7. art. 9.

i Epheſ. 2.

k 1. ad Corin. c. 4. v. 7.

l Suar. to. 1. in 3. p. q. 19. art. 3. diſp. 41 & diſput. 42 ſe. 4. ſec. 1.

m S. Fulgent. ad Traſ. c. 3.

n Ioan 14.

o ibidem.

p Marci 10.

q S. Thomas in cap 1 S. Ioan.

Ioannis exponens : *de plenitudine eius nos omnes accepimus. Scilicet* inquit : *omnes Apostoli, Patriarcha, Propheta, & iusti quicumque fuerunt, sunt & erunt, & etiam omnes Angeli:* Hanc paulo post rationem subiungens : *quia plenitudo gratia quae est in Christo, est causa omnium gratiarum qua sunt in omnibus intellectualibus creaturis.* Et 3. parte pluribus in locis primarum quæstionum Christum Dominum in homines & Angelos tanquam caput in membra gratiarum donorúmque spiritualium motus sensúsque deducere confirmat sicut a quæstione 8.art.1.clariùs: cum Christum Dominum absolutè gratiam effundere in omnia Ecclesiæ membra demonstrat, quæ viua & S. Spiritus corroborata virtute huius corporis mystici, quod est Ecclesia vniuersalis, in cœlo triumphans & in terra militans b art. 4. eiusdem quæst. esse homines & Angelos clara demonstratione comprobat : vt non aliud in hac materia Catholici homines salutari Ecclesiæ eruditione confirmati crederent, quàm omnes Angelos sicut homines omnem suam quacunque pollerent, gratiam gloriamque ex Christi venturi meritorum fontibus exhausisse.

a D.Th. 3. p. q. 8. art. 1. & alibi.

b art. 4. ibidem.

His donis muneribúsque gratuitis omnia naturalia magno interuallo superantibus à Christi Domini merito futuro profectis, boni Angeli vestiti, & armati sequentes vexilla S. Michaëlis cœlestis militiæ principis strenuè, & magno honoris diuini zelo diuinitus inflammati, contra luciferum & Angelos eius prælium magnum excitantes in cœlo, hos facilè domitos superatósque suorum armorum spiritualium victrici fortitudini gloriosè subiugarunt. Superbia & inuidia execrabilis luciferi & aliorum sceleratorum spirituum, quos detestabili nefandáque suggestione sua iste flagitiosissimè peruerterat, hoc prælium atque bellum in cœlo furentes excitarunt, cum ille omnium creaturarum sceleratissimus Deo trino æternitatem supremi imperij, in se futurósque homines inuideret, atque illius diuinitatis æqualitatem consortiúmque modis superbissimis affectaret. Qui pro talibus tamque execrabilibus ausis cum suis Angelis, quos superbiæ nefandissimæ causa detraxit è cœlo, victus in profundum laci præcipitatus est, & æternis ignibus alijsque tormentis eiusdem mensuræ sine vlla pœnarum relaxatione torquendus, in hæc tristissima inferorum barathra lapsu terribili corruit. Cuius crimen & lapsum vno S. Spiritus raptu Isaias Propheta meditando sic sceleratissimum illum draconem alloquebatur, exprobrando : c *Quomodo cecidisti de cœlo lucifer qui manè oriebaris? corruisti in terram qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo, in cœlum ascendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, & similis ero Altissimo. Verumtamen in infernum detraheris in profundum laci.* Cuius prælij atque certaminis magni stupendique S. Ioannes inter stantes à partibus Dei bonos Angelos contra Apostatas & auersos à Deo in Apocalypsi meminit. d *Factum est prælium magnum in cœlo, Michael & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt, neque locus amplius inuentus est eorum in cœlo: & proiectus est draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem: & proiectus est in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt. & audiui vocem magnam in cœlo dicentem, nunc facta est salus, virtus, & regnum Dei nostri & potestas Christi eius.* Et paulo post, causam victoriæ bonorum Angelorum à virtute sanguinis Christi, quem Iudæi erant effusuri, cum venerit plenitudo temporis, promanare testatur, cum ait e *& ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni.* Quem locum licet sensu literali de prælio quod lucifer catenis solutus, quibus per mille annos in infernum detrusum Christus Dominus constrinxerat, cum suis Angelis tempore Antichristi furoribus accensus & ira contra Ecclesiam eiúsque charissimos filios excitaturus est, intelligi posse ac debere non inficier : Dicam tamen liberè sequendo doctores Scholasticos, alio sensu litterali sumi posse pro illo spirituali conflictu & certamine, quo inter se S. Michaël princeps cœlestis militiæ, & lucifer, cum vtriusque sectatoribus Angelis bonis & malis, per potentias vireśque intellectus & voluntatis, à principio suæ creationis digladiantes in cœlo luctabantur. Huius conflictus in cœlo à bonis Angelis contra malos initi rationem quam adfert diuus f Bernardinus à minori ad maius video esse non vulgarem, nec contemnendam, tomo 1.sermone 60.art.2. c. 1. cum ait : *quod si beati Angeli in curriculo præsentis temporis bella gerunt pro salute nostra, nunquid à principio ante suam in gratia confirmationem minus necesse habuerunt contra aduersarios illius multitudinis præliari pro salute propria, non enim sequitur victoria nisi cum præcesserit pugna.* In quo certamine victoriam à partibus S. Michaëlis, & Angelorum eius, quibus princeps exercituum Dei viui præerat, virtute sanguinis Domini in quem credentes sperauerant, fortiter fideliterque stetisse sacrarum scripturarum oracula prædicarunt. *Hinc est quod Christus Dominus ab origine mundi occisus esse dicatur*, quia Deus præuidit ante mundi constitutionem, merita Christi Domini, scilicet mortem, passionem, sanguinis effusionem, voluntariam eius oblationem, & patri suo immolationem in cruce futuram &c. ante gratiam & gloriam Angelorum & hominum, quam illis Christus Dominus cruenta, tempore suæ carnis atrocique mille tormentis pœnísque crudelissimis confecta morte promeruit. Cuius cruentæ immanisque necis, inundatione sacratissimi sanguinis ingurgitatæ, sibi gratissimæ pro salute generis humani, & ab origine mundi pater æternus à se in odorem suauitatis acceptatæ, fidem & confessionem, altissimus suæ benedictionis radicibus potenter his beatarum sedium cœlestiúmque spiritibus in-

Angeli sub S. Michaële armati Christi venturi gratia & merito luciferum cum Angelis eius superarunt.

c Isaiæ 14.

d Apoc. c. 12. v. 11. 12.

e Apoc. ibid.

f Magister E 2. Schol. dist. 6. ibique doctores S. Thomas.

g Bernardinus to. 1. ser. 60. art. 2. c. 1.

ſcuit, qua freti firmatique credentes atque ſperantes in filium Dei in carne venturum atque pro reſtauratione generis humani totum vna cum vita ſanguinem profuſurum, bonum certamen certantes glorioſiſſimam de Lucifero, deque eius Angelis S. Michaele exercitibus Dei præfecto reportarunt. a De qua præuiſione atque præcognitione mortis dominicæ, déque eius virtute & efficacia ab origine mundi loquens S. Paulus ſic ad Epheſios ſcribebat b *elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem ſcilicet pater æternus in filio ſuo*, & S. Petrus *non corruptibilibus auro & argento redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis: ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti & incontaminati, præcogniti quidem ante mundi conſtitutionem, manifeſtati autem nouiſſimis temporibus.* Et quoniam Angeli illi pij Dei ſui gloriam zelantes initium vitæ ſuæ à certamine & bello pro Dei ſui honore defendendo contra amentiam, ſuperbiam, furorémque apoſtatarum perditorúmque ſpirituum ordiri voluerunt, *propterea ab eo tempore cœli milites, eorum congregatio militia cœleſtis caſtráque Dei cœperunt appellari, vt naſcente domino* d *ſubito facta eſt cum Angelo multitudo cœleſtis militiæ laudantium Deum & dicentium gloria in altiſſimis Deo, &c.* & Deus ipſe dominus Sabaoth, ſcilicet exercituum ſpiritualium & Angelorum. Hinc S. Gregorius e *Angelicos ſpiritus* (inquit) *rectè Dei milites, dicimus quia decertare eos contra aereas poteſtates non ignoramus, quæ tamen certamina non labore, ſed imperio peragunt. Sic Propheta Iacob Angelos ſibi obuiàm factos caſtra Dei appellauit* f atque illi cœli milites propter celeritatē non tam pedites quam equites appellātur. Sicut in Apocalypſi S. Ioannis demonſtratum eſt, *cum Angelorum Chriſtum* ducem vidit comitatum atque ſtipatum exercitu Angelorum equis albis vectorū, *Ecce* (inquit) *equus albus & qui ſedebat ſuper eum vocabatur fidelis & verax, & exercitus qui ſunt in cœlo ſequebantur eum in equis albis*: ſed de his hactenus, ad alia properemus.

a Hugo Card. Beda Gagnæus, & S. Bernardinus to. 1. ſer. 60 art. 2. c. 1. pa. 5. 03.
b D. Epheſ. 1.
c S. Petri. 1.
d Lucæ 2.
e S. Greg. in Iob. c. 25.
f Geneſ. 32.
Apocaly. c. 19. v. 11. & 14.

CAPVT IV.

Chriſtum Regem Regum & ſummum mundi Monarcham cum honore maximo admirantur & adorant Angeli & homines propter beneficium creationis, redemptionis, & glorificationis.

1. *De Chriſto creatore mundi.*
2. *De Redemptore.*
3. *De glorificatore.*

Verbo Dei æterno creatus mundus.

VAMVIS cum de creatione Schola Theologorum loquitur, officium illud mirabile tribuat Chriſto Domino ratione ſuæ diuinitatis, tamen propter communicationem idiomatum illud creationis opus ab infinita Dei virtute profectum non oualè ipſi Chriſto homini Deo aſcribere atque attriboere conſueuit, vt cum D. Auguſtinus dixit, *erat* h *in manibus Chriſti poteſtas panes augendi quæ mundum condiderant. Non illæ manus Chriſti*, quatenus tales via reduplicationis mundum condiderant; ſed verbum æternum, cui manus illæ cum toto corpore, & animæ ſacro & inſolubili diuinæ hypoſtaſeos vinculo copulabantur, vt varia Spiritus S. in ſacris litteris oracula teſtificantur, * *vt verbo domini cœli firmati & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum: omnia per ipſum facta ſunt & ſine ipſo* * *factum eſt nihil.* Sapiens ſic patrem alloquitur æternum, *qui fecisti omnia verbo (nempe filio tuo Sapientia tua increata) quæ attingit à fine ad finem fortiter & diſponit omnia ſuauiter.* Didymi Brachmanorum Regis in epiſtola ad Alexandrum magnum S. Antonius in prima hiſtorialis corporis parte luculentum refert teſtimonium de virtute huius æterni Verbi infinita mundi creatrice talibus verbis exaratū. i *Verbum Dei hoc, mundum creauit, hoc regit & alit omnia, hoc diligimus, ex hoc Spiritum trahimus.* Hanc veritatem de cauſa mundi effectrice minimè fuiſſe incognitam antiquiſſimo illi autori k Triſmegiſto conſtat cum in Pymandro ſuo ſtructuram vniuerſi mundi totúmque hoc creationis ædificium ex nihilo hauſtum, & eductum diuini verbi virtute in clariſſimam entis lucem prodijſſe mordicus aſſeueret. Sicut multa poſt tempora l Plato in Epinomide eius veritatis profeſſionē non obſcuram ſuæ doctrinæ ſectatoribus exhibuit: cum verbum Dei opificem mundi nominauerit. Legerat ſiquidem apud Moyſem c. 1. m Geneſeos *Deum dixiſſe & facta ex nihilo omnia*: Hinc ſic ille inter paganos princeps Philoſophorū argumentabatur. *Si quia dixit Deus omnia facta ſunt, ergo per verbum eius omnia ex non ente in eſſe nouum infinita Dei virtute operante conuolarunt.* Adeò Moſaicæ doctrinæ impalluiſſe Plato videbatur, vt Numenius n Pythagoricus Platonem alterum Moyſem propè, Attico copioſè loquentem eloquio nominare non dubitauerit. o Sic ſanctus Iuſtinus Martyr & Philoſophus, & poſt eum p Euſebius & S. Ambroſius Platonem omnia quæ verè ſapienterque locutus eſt, ex Moſaicæ Sapientiæ fontibus exhauſiſſe conteſtantur. Nihilominus quamuis Chriſtus Dominus, quatenus Deus verbum & filius patris æterni, cum Deo Patre & Spiritus ſancti q (*cum opera Trinitatis ad extra ſint indiuiſa*) vniuerſum mundum è nihilo creatum conſtruxerit. Tamen totum Chriſtum Deum & hominem omnes illi beatorum ſpirituum ordines & homines propter hoc creaturarum omnium opificium omnipotenti virtute conflatum mirantes adorant, omni honore cultuque ſummo venerantur. Cum in illo duæ naturæ diuina & humana in vno diuino radicatæ ſuppoſito infinita & incomprehenſibili Spiritus ſancti virtute & operatione mirabiliter vniantur, omniaque creata pater æternus eius pedibus ſubiecerit: ſecundum Prophetæ vaticinium r Pſal. 8. *omnia ſubiecisti ſub pedibus eius*: vt per eum reformata mun-

h D. Auguſt. tract. 24 in S. Ioan.
* Pſal. 23.
* Ioan. c. 1.
i Didymi Regis Brachma. epiſt.
k Triſmegiſtus cap. 4. Pymand.
l Plato in Epinomide ſeu Philoſop.
m Geneſeos c. primo.
n Numenius Pythagoric.
o S. Iuſtinus Martyr.
p Euſeb. S. Ambroſ.
q Magiſt. pt. ſenten.
Totum Chriſtum Deum & hominē creatura mundi præcipuè Angeli & homines ob creationis beneficium ſummo venerantur honore.
r Pſ. 8.

estis, Christum induistis, & iuxta illud quo nos [b] alijs hortatur, *vt induamus Dominum Iesum Christum.*

[b] Rom. 13.

3. *Angeli & homines iusti gloria & honore summo Christum D. pro beneficio æternæ gloriæ prosequuntur.*

3. Postremò Angeli ipsi & homines diuinis Christum D. laudibus cumulant, atque se totos illius cultui consecrantes propter beneficium gloriæ sempiternæ (quam de thesauro meritorum eius haustam, de rectoribus tenebrarum victores facti copiosè deprompserunt.) immensis supremisque sublimant honoribus. Hanc gloriam iustus iudex Christus angelis hominibusque, iuxta opera sua reddidit; [d] *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Animal inquam non omne, sed sanctum diuinúmque per participationem diuinitatis, Angelum videlicet & hominem diuina Christi benedictione repletos, æterna nempè gloria, quam salutem æternam [e] Propheta nominat. *Israel saluatus est à Domino salute æterna.* qui alibi de renumeratore Christo D. ait [f] *cognoscetur manus Domini in seruos eius, & indignabitur inimicis.* Manus hæc Dei Christus Dominus est passim sic in scripturis appellatus: quam toties in adiutorium suum, vt saluus esset, Dauid inuocauit. [g] *Emitte manum tuam de alto & eripe me*, & [h] alibi: *fiat manus tua super me, vt saluet me.* Quæ gloriæ immarcescibilis, & æternæ fœlicitatis fruitio angelis hominibúsque iustis secundùm mensuram bonorum operum Christi Domini parta meritis, (sicut flumina à mari exundantia refluunt in illud) in maiorem ipsius Regis Regum Monarchæ omnium creaturarum supremi gloriam honorémque redundant. Hac enim fœlicitate suarum creaturarum ratione, & gratia sublimium tanquam veste varietate donorum spiritualium, cœlestiúmque circundata Christus Dominus induitur, ac veluti rutilante lauris æternùm virentibus diademate coronatur, sācto testāte Gregorio hac Prophetę auctoritate fulto [i] *omnibus his velut ornamentis vestieris.* Cui Prophetiæ alius vates Zacharias fidem sua testatione faciet dicendo: *sumes argentum & aurum, & facies coronas, & pones in capite filij Iosedech Sacerdotis magni.* Quibus coronis [m] Abbas Rupertus hoc exponens vaticinium merita & præmia æterna sanctorum, in gratia saluatoris Dei fundata, subnixáque eruditè ac eleganter interpretatur, quibus in modum Sacerdotalis coronæ connexis atque contextis Christus Dom. Sacerdos æternus secundum ordinē Melchisedech, per Iosedech Sacerdotem magnum significatus gloriosissimè coronatur. Quod oraculum idem Propheta alio alibi testimonio corroborat: quod est [n] *lapides sancti eleuabuntur super terram eius*, siue iuxta Hebraicam phrasim, *lapides diadematis eleuabuntur super terram.* Vbi de Apostolis fit sermo iux-

[d] Psalm. 144.
[e] Esaiæ 45.
[f] Ibid.
[g] Psal. 143.
[h] Psal. 118.

Gloria SS. angelorum & hominum in gloriam Christi redundat tāquam membrorum in caput.

[i] Greg l. 32. Mor. c 5.
[k] Esai. c 49.
[l] Zachar. c. 6. v. 11.
[m] Rupert. Abbas.
[n] Zach. c. 9. ver. 16.

A ta S. Hieronymi [o] expositionem hanc lectionem sequentis: *lapides sancti voluuntur super terram instar rotarum paululum tangentes humum, & volubilitate sua ad cœlestia festinantes.* Vt sensus talis exurgat. Lapides diadematis, hoc est qui diadema Christi conficiunt, eleuandos esse super terrā, id est in magno pretio habēdos in Ecclesia; tunc autem eleuantur in Ecclesiæ ædificia lapides illi viui, scilicet sancti Dei homines, Apostoli, Prophetæ, Martyres & alij pietate Christiana maximè fulgentes: cum inniti & impositi huius Ecclesiæ capiti Christo ad ornamentum coronæ gloriæ eius eleuantur in cœlum: illuc gratia & virtute meritorum huius diuini capitis, immissi atque portati: vt hæredes quidem Dei Patris, cohæredes capitis ipsius Christi Domini in

B perpetuitate æui consequentis, ea quam sibi Christi Domini merita, & sua illius fulta virtute pepererunt, gloria tantopere olim concupita & expectata perfruantur. Sic nobiles illæ creaturæ natura, sed gratia nobiliores Angeli & homines in gloriam & honorem sui conditoris, conseruatoris, restauratoris & remuneratoris supremum sempiternæ fœlicitatis in cœlo suauitate lætantur: sicut ipse princeps æternus apud prophetam suum spoponderat. *Omnem qui inuocat nomen meum, in gloriam creaui eum*, quod postea clariùs his expressit Apostolus [q] *prædestinauit nos in adoptionem & gloriam gratiæ*, propter quam adoptionem filiorum Dei ipse *pater* [r] *venturi seculi, & princeps pacis æterna, voluit seipsum* [s] *exinanire, serui formam accipiens, cum in forma Dei esset*, & post innumeras laborum, afflictionum dolorúmque procellas ignominiosissimum Crucis subire tor-

C mentum. [t] *Decebat*, inquit Apostolùs, *eum propter quem omnia & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari*, significantius in Græco *διὰ παθημάτων τελειῶσαι, per afflictiones perficere*, quod perfectio vitæ totius nostri saluatoris in eo maximè niteat atque resplendeat, quòd sudare, algere, & alia quamplurima mala propter salutem animarum nostrarum pati subiréque ardore charitatis inflammatus optauerit; optatáque vehementer, effectu ipso compleuerit. Vt non immeritò filij electionis, filij dexteræ excelsi, angeli maiores natu in domo Dei, & homines iusti natu minores, ipsi Saluatori nostro generis humani per passiones atque tormenta restauratori sublimiter, omne suum studium, labores, obsequia, industriam, vires corporis & animi, se totos immolantes, summo cum honore cultúque supremo, propter hæc creationis, rege-

D nerationis & glorificationis æternæ beneficia affectu purissimo largiantur.

[o] S. Hier in c 28. Ezech.
[p] Esai. c. 43.
[q] Ephes. c. 1.
[r] Esai. c. 8.
[s] Philip. 2.
[t] Hebr. c. 2. v. 10.

PRIMÆ PARTIS

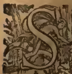
LIBER TERTIVS.

IN QVO DE CHRISTI DOMINI Monarchia in terris agitur.

CAPVT PRIMVM.

De Christi Domini regno stabili in terris vsque ad consummationem seculi, & æterno in cœlis.

1. *Quod promissiones de stabilitate & fælicitate regni facta Dauidi non Salomoni, sed Christo Dom. conueniant.*
2. *Christus Dominus nuptias cum humana natura fecit in vtero sanctissimæ Virginis.*
3. *Ex quo tanquam splendor & lampas egrediens talibus nuptijs pacem suam mundo peperit.*

STABILITATEM & æternitatem Regni Messiæ omnium creaturarum tam quæ in cœlo de quibus supra, quàm quæ in terra morantur, Monarchæ ac imperatoris summi Isaiam Euangelicum Prophetã prædixisse hæc ipsius eloquia
a Isai. c. 9. loquentis de Christo Dom. testificantur, *a multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis*, in quo oraculo notandum mysterium in verbo, multiplicabitur, pro quo in Hebræo est לְמַרְבֵּה id est, ad multiplicandum, imperium nem-
Raba. pe quod verbum à radice רָבָה id est multiplicare seu multiplicari deductum formatur. Quo in
Mem. vocabulo littera 2. est ם clausum: Quæ nunquam nisi in fine dictionis apud Hebræos reponi solet. In principio antem aut in medio dictionis minimè. At hîc apud Prophetam ם mem illud clausum in modum quadratæ figuræ in principio dictionis non sine mysterio collocatum cernitur. Quo significabatur venter clausus vallatus lilijs virtutum spiritualium puritatis, castitatis, virginitatis charitatisque matris SS. Virginis; ex quo sine vlla puritatis virgineæ læsione, Rex

A Regum sicut b *Sponsus procedens de thalamo suo* b Psalm. 18.
egressus est, quo diuino & miraculoso egressu, ille Regum terræ princeps filius Dei firmare & amplificare suum debebat imperium c *à solis ortu* c Ps. 49. v. 1.
vsque ad occasum, prosperitatibus veris & æternis affluens, misso foras principe mundi, eius exauctorata tyrannide, & imperio destructo. Huius regni Messiæ stabilitũ thronum & æternis refulgẽs honoribus permittebat Deus per Prophetã dicens: *d stabiliam thronũ regni eius vsque in sem-* d 2. Regum
piternum: Et Isaias 9. in confirmationem eorum cap. 7.
quæ supra commemorauimus adiunxit, *super solium Dauid & super regnum eius sedebit, vt confirmet illud & corroboret in iudicio & iustitia à modo & vsque in sempiternum*. Dauid vero ipsum Messiam filium Dei, *Deum de Deo, lumen de lumine*, in terris indutum carne propheticis oculis & spiritu collustrans illum confitendo Deum his d Psalm. 44.
vocibus compellabat, d *sedes tua Deus in seculum* e Psalm. 88.
seculi, e & alio Psalmo sic patrem æternum filio suo Messiæ loquẽtem introducit: *Thronus eius*
B *sicut Sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum*. In cuius promissi firmitatem se ipsum in testem assumit dicens: *& testis in cœlo fidelis*. Verum Dei testimonium, est hoc de natura sua habentis, vt mentiri non possit cum sit ipsa veritas. Thronus autem huius Messiæ non solùm in cœlis in Ecclesia triumphante; sed etiam in terris in militante futurus erat. Quæ dicitur sedes Dauid & domus Iacob mystico sensu; vt SS.
Virgini Matri futuræ angelus enunciabat, f *hic* f S. Luc. c. 1.
erit magnus & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Deus sedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, (scilicet in terra vsque ad consummationem mundi) *& regni eius non erit finis*, hoc modo: quia dum genus hominum extabit in terra, militans extabit Ecclesia: cuius figura erat sedes Dauid temporalis, & domus Ia-
cob, vt Sanctus Bernardus exponit dicendo, g g S. Ber. hom. 4. super missus est.
dabit ei Dominus sedem Dauid patris sui non typicam, sed veram, non temporalem, sed æternam, non
C *terrenam*, scilicet terrena & caduca sapientem, *sed cœlestem*, in terris cœlestia verbis, affectu, & factis redolẽtem, quæ idcirco memoratur fuisse Dauid. Quia hæc in qua temporaliter sedit, æter-

A næ illius, tam quæ in cœlis, quàm quæ in terris est, gerebat imaginem. Propheta illustrissimus pietate ac doctrina doctor Augustinus ostendit, egregia doctáque narratione promissiones Dauidi Regi de filio factas à Spiritu sancto, non in Salomone, sed in Christo Domino plenissimè inueniri completas, [a] *vt cum Dauidem*, inquit, *per Prophetam Natham de filio alloquitur Deus: Et* [b] *erit cùm impleti fuerint dies tui, dormies cum patribus tuis, & suscitabo semen tuum post te, qui erit de ventre tuo, & praparabo regnum eius. Hic ædificabit mihi domum nomini meo, & dirigam thronum eius vsque in æternum. Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium.* Similia lib. 1. Paral. cap. 17. *& fidelis erit domus eius, & regnum eius erit vsque in æternum coram me, & thronus eius erit erectus vsque in æternum.* Hæc & alia cognatæ similitudinis ex sacrarum scripturarum fontibus hausta D. August. considerans, addit [d] hæc: *Hanc ergo tam grandem promissionem qui putat in Salomone fuisse completam, multum errat. Attendit enim quod dictum hic ædificabit sibi domum, quoniam Salomon templum illud nobile struxit: & non attendit: fidelis erit domus eius, & regnum eius vsque in æternum coram me.* Quæ verba postrema de domo Salomonis dici non possunt, *quæ plena erat mulieribus*, inquit idem S. Doctor, *colentibus falsos Deos, & ipse Rex Salomon ab eis mulieribus aliquando sapiens, in eandem idololatriam seductus atque deiectus est, facta est quidem nonnulla imago rei futuræ etiam in Salomone*, ([e] vt pergit S. Doctor commemorare) *in eo quod templum ædificauit, & pacē habuit secundum nomen suum (Salomon quippè pacificus est latinè) & in exordio regni sui mirabiliter laudabilis fuit; sed eadem sua persona per vmbram futuri prænunciabat etiam ipse Christum Dominum nostrum non exhibebat.* Notum est enim quibus terminis regnum conclusum fuit Salomonis, & tamen in eo Psalm. legitur vt alia taceam, [f] *dominabitur à mari vsque ad mare.* Erat igitur Christus Dominus velut sub vmbra in Salomonis persona prænunciatus, ædificaturus domum Domino patri suo, non de lignis & lapidibus, sed de hominibus, qualem illum ædificare gaudemus. Cui domui dicit Apostolus, hoc est fidelibus Christi: [g] *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Similiter idem [h] S. Doctor probat in Psal. 88. Prophetiam esse de Christo, similem his quæ in libris Regum Natham prophetante semini Dauid à Deo promissa fuerant. Et [i] c. 10. lib. 17. vt omnes intelligant illas, promissiones non Salomoni, sed Christo Domino filio Dauid secundùm carnem competere potuisse, clarissima testificatione comprobat: *Quàm diuersa facta sunt in regno terrenæ Hierusalem, ab his quæ promiserat Deus, vt intelligeretur promissionis veritas ad alterius Regis & regni tempora pertinere.*

Venit autem Rex magnus Dei filius, Salomō mysticus, in mundum hunc inferiorem principibus terræ ac maris, hominibus nempe dominaturus, atque totum sub leges suas orbem missurus, per S. Virginis vterum, in quo velut in immaculato thoro ac regali thalamo nuptias cum humana natura cōtraxit salutares, eam Deo Patri reconciliaturus, factus homo. Sic S. August. verba hæc Dauidica, *Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo*, de Christo sponso ex sanctissimo purissimáque Virginis Mariæ ventre, tanquam de regali egrediente nuptialique thoro, grauiter fideliterque talibus explanat: [k] *ipse*, inquit, *procedens de vtero virginali*, Vbi Deus naturæ humanæ tanquam sponsus sponsæ copulatus est. In cuius S. Patris doctrinam consentiens Laurentius Iustinianus [l] ait *Verbum sponsus, caro sponsa, virginalis vterus thalamus.* De cuius virginalis regalisque thalami apparatu magnifico hæc idem S. pater [m] Augustinus, *Expandat nunc fides vteri splendentis pulchra tentoria, obumbret virtus, spiritus sibilet naturali calore depulso, tenuis virginem aura refoueat; & fluente refrigerio, spiramentis cælestibus ventiletur, diuus Virginis sertis verecundiæ coronetur, flammeus ibi rosa fulgor anhelet, albens lilium candicet, mollis viola rutilet, purpurei spargantur flores, & vario nitore depictus Christi thalamus exornetur.* O præclara & deuota tanti patris elo-
B quia, tam ad viuum Dominici virgineique thalami pulchritudinem incomparabilem diuinitus exprimentia! Quis ista non mirabitur? quis ad eorum sonum præ magnitudine reuerentiæ non obmutescet? Sicut ad illa Gregorij. [n] *Tunc*, inquit, *Deus pater Deo filio suo nuptias fecit, quando hunc in vtero Virginis humanæ naturæ coniunxit, quando Deum ante secula voluit fieri hominem in fine seculorum. Sed quia ex duabus personis fieri solet nuptialis ista coniunctio, absit hoc intellectibus nostris, vt personam Dei & hominis Redemptoris nostri Iesu Christi ex duabus personis credamus vnitam. Ex duabus quippe atque in duabus hunc naturis existere dicimus, sed ex duabus personis compositum credi, vt nefas vitamus.* Egressus ex hoc virginali thalamo vt primū in terris constitit, [o] *misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt*, & *misericordia Dei tunc principatum*
C *tenuit in terris sicut in cælis: non sicut ante aduentum huius principis cùm esset? in cælo misericordia Dei, & veritas eius vsque ad nubes, terram vniuersam condemnans, & aereas potestates*, [q] inquit S. Bernardus; illa tunc misericordia Dei dilatauit terminos suos, vt cum mellifluo sanctóque illo doctore loquar, *Extendit fines, expandit sinus, attingens à fine ad finem fortiter, disponens omnia suauiter, restrictus est iudicij ac rigida iustitia sinus*, & soluto vinculo indignationis diuinæ contra rebelles terricolas, *venit Dominus dominantiū miserationibus affluēs, supereffluens charitate.* Propterea SS. antiqui Patres, Patriarchæ, & Prophetæ, dilatione huius ingressus in terras vehementer percellebantur, illiusque desiderio contabescentes apud Isaiam, hunc sine fine clamando præstola-
D bantur: [r] *Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra & germinet saluatorem*, & per eundem Prophetam, [s] *Vtinam disrumperes cælos, & descenderes*: cuius diuinæ misericordiæ amore correptus Dauid, æternum sic patrem precabatur, *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis*, his verbis postulando, vt ipse pater æternus filium suum humana vestitum natura mitteret, eique potestatem iudicandi daret, quod sic mitius fore iudicium, multóque magis quàm antea, clementia misericordiáque temperatum speraret: quò Chaldaica hæc paraphrasis spectabat, *Deus itinera rigoris tui, vel sententiam iudiciorum tuorū regi Messiæ da.* Qui scilicet nostræ mortalitatis nube tectus, ardorem iustitiæ tuæ, misericordiæ, clementiæque suæ rore restinguat & temperet: cuius misericordiæ & clementiæ claritate rutilans, suo aduentu discussis

[a] D. Aug. l. 17 de Ciuit. Dei.
[b] 2. Reg. c. 7.
[c] Cap. 17.
[d] D. Aug. l. 17 de Ciuit. Dei. cap. 8.
[e] D. August. ibidem.
[f] Psalm. 71.
[g] 1. ad Cor. 3.
[h] Lib. 17. de Ciuit. Dei.
[i] D. Aug. l. 10 de Ciuit. Dei.
Psalm. 18.
[k] D August. ibid.
[l] Laurent. Iust. de Casto cōnubio c. 9.
[m] S Aug. ser. 17. de Nat. Tom. 10.
[n] S Greg. ho. in Euang. 38.
[o] Psal 88. v. 16.
[p] Psal. 35.
[q] S. Bern. ser. 1. de Natiu.
[r] Psalm. 45. vers. 8.
[s] Ibid.
Chad par. in. Psal. 71.

Cur appellatur Messias aduentus splendor & lampas absfa a.

miseriæ, errorum, & ignorantiæ tenebris omnes gentes salutaris sapientiæ qua fœlices existerẽt, irradiatione illuminauit, propter quod Isaias Propheta Messiæ aduentum splendorem, & excelsam lampada vocauit. a *Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur vt splendor iustus eius, & saluator eius vt lampas accendatur.* Non ipsum solùm Messiæ aduentum, sed ipsummet Messiam splendorem & lampada Propheta vocat: quæ primo Hierosolymis fuit accensa, postea omnibus mundi nationibus sui Euangelij prædicatione ad salutem æternam sapienter inclaresceret, suauitérque coruscaret. ob eamque causam hæc priori adiunxit prophetiæ: b *& videbunt gentes iustum tuū, & cuncti Reges inclytum tuum, & vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominabit, & erit corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui*, quasi diceret iuxta mentem & expositionem S. Hieronymi: *O Hierusalem & Sion, cuncti Reges videbunt inclytum tuum, qui de tua stirpe generatus est, qui in te exaltatus patibulo omnes traxit ad se, ita vt gentes videant iustitiam, quia cunctorum creator misertus est gentibus & reges gloriam illius qui glorificatus in cruce est, & omnia imperio suo regna subiecit. Denique nequaquam vocabitur Hierusalem & Sion, sed nomen nouum accipiet, quod ei Dominus imposuerit, dicens ad Apostolum Petrum. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.* Quod vocabulum à nomine Domini deriuauit, vt dicatur dominicum, & populus eius nequaquam veteri nomine appellabitur Israel, sed nouo id est Christianus, *eritque quasi corona in manu Domini, & quasi diadema regni in manu Dei sui, quando coronauerit eam turba credentium, & diadema imperij, quod Martyres gemmarum suarum varietate distenxerunt, fuerit in manu Dei vt filium suum eorum coronet victorijs.*

a Isai. 62.

Isaiæ 62.

S Hier in c. 62 & Isaiæ tom 4

Christus Dominus nascens & contrahens in vtero B. Virginis nuptias, cum humana natura rumorem attulit mundo inter Deum & homines.

Sed nascens de sancta Virgine Saluator mundi vndique misericordijs & miserationibus affluens nuptijs pactis, & consumptis in sanctissimæ Virginis vtero, pace mundum inter Deum & homines amænissima perfudit. De qua hæc c S. Augustinus: *In vtero virginali spiritales nuptiæ celebratæ sunt, Deus coniunctus est carni, & caro adhæsit Deo: hinc procedens vt sponsus de thalamo suo. Ad cuius nuptias commota vniuersa exultare visa est creatura, namque Angelorum chorus ex his nuptijs pacem designat hominibus bonæ voluntatis, quia qui erat Dei filius, factus est hominis filius*, &c. Fœlices nuptiæ, quæ implacabile odium quo iustè propter horrenda scelera humanum genus Deus execrabatur, in amicitiam dulcissimam, bellúmque quod à principio mundi inter Deum & homines immanissimæ diaboli fraudes, per quas nefandis criminibus subiugatus est mundus, excitarunt, in pacem optatissimam, beatissimámque commutarunt.

c D. August. orat contra Iudæos, Paganos & Arrianos ca. 30.

CAPVT II.

Christus à sua natiuitate die dominico facta suum ordiens regnum in terris, cur ros cœlestis appellatur.

1. *Christus nascens die dominico noctem, in qua natus est, vertit in diem, à sua natiuitate regnum suum ordiens.*
2. *Mira multa & pulchritudines variæ in huius natiuitate Regis terra sicut cæli.*
3. *Qui propter virtutes varias, iucunditatem & lætitiam mundo per suum aduentum communicatas, ros cælestis dictus est.*

RIMVM creationis diem fuisse Dominicum Patres sanctis eruditi mysterijs, sacrísque disciplinis illustrati suorum scriptorū monumentis posteritati mandauerunt. In quo Deum dixisse prodidit Moyses, *Fiat lux & facta est lux*, eodem die magnum mysterium, quo creata lux in orbe refulsit, *Vera lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum*, Christus Dominus princeps Regum terræ mundo malitia perdito & imperitiæ miserabiliter infuscato tenebris clarissimo suæ misericordiæ benignitatis charitatisq; iubare nascens illuxit. Ita eruditè mysteriū hoc d Rupert. obseruauit, *Nocte dominica natus est*, inquit, *Christus consonante mirabilium suorum ordine, vt quo die dixit fiat lux, eiusdem diei nocte oriretur in tenebris lumen rectis corde*, &c.

Dies Dominicus primus creationis.

S. Ioan. c. 1.

d Rupert lib. 3. de Diuinis officijs c. 16.

Quæ nox tam mirabiliter nascentis huius iustitiæ solis luce coruscauit, *Vt dies ab angelo magnum pastoribus gaudium annuntiante appellata fuerit, Natus*, inquit, *hodie vobis Saluator*, hoc die non hac nocte, quæ in diem conuersa est, propter ortum solis iustitiæ. Ortu siquidem huius solis iustitiæ incarnationis virtute visibilis fugatis tenebris mundo dies inclarescit. Ex quo præclarè Bedae, *quia habitantibus nobis in regione vmbræ mortis lux orta est vita aptè nuntius, ortus eiusdem scilicet angelus dicit natus est vobis hodie Saluator. vt hoc quoque verbo admoniti semper recordaremur, quia nox præcessit antiquæ cæcitatis, dies autem appropinquauit æternæ salutis, & ipsi abijciamus opera tenebrarū, & vt filij lucis ambulemus. Hæc ille.* Ortus ipse solis æterni est initium regni eius: quod significare visus est Daniel Propheta, cum postquam de quatuor Monarchijs ordine succedentibus apud Regem Nabuchodonosor, Prophetasset hæc adiunxit f: *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum, secundum quod vidisti quod de monte abscissus est lapis sine manibus, & comminuet testam & ferrum & æs & argentum & aurum.* In quorū expositione verborum paulisper Sanctus Hieronymus g immorans hæc ait: *In fine horum omnium regnorum auri & argenti, æris & ferri, abscissus lapis Dominus ac Saluator sine manibus, id est sine coitu & humano semine, de vtero virginali, & factus est mons, magnus & impleuit um-*

e Beda in S. Luc. c. 2.

Ab ortu natiuitatis initiū regni Messiæ.

f Dan. cap. 2.

g D. Hier c. 2. Daniel.

nem terram. Ergo Monarchia imperiúmque A Messiæ alia omnia comminuturum, domiturúmq; regna mundi ab illo die suum duxit exordium, in quo lapis de monte abscissus est, id est Christus de Maria sine manibus, nempè sine humano semine natus est. Ortum, inquam, est Messiæ imperium atque regnum ab eius natiuitate nullo vnquam finiturum tempore, siquidem vt ante dictum est, *Regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis*, quod in fine seculorum mundo manifestabitur vniuerso: cùm effectu hæc Danielis Prophetæ completa vaticinatio omnium populorum mentibus & oculis innotescet. [a] *Tunc regnum & potestas*, inquit Propheta, *& magnitudo regni, quæ est super cœlum dabitur populo sanctorum altissimi, cuius regnũ sempiternum est, & omnes Reges seruient ei & obedient*. Bene igitur B D. Th. [b] seu quicunq; alius sit huius operis auctor ad factam quæstionem respondens principatum Christi incepisse statim in ipso suæ natiuitatis temporalis die docet, cuius argumenta sunt, *In eodem die*, inquit, *Angelorum ministratio & denunciatio. Item magorum adoratio ante quærentium Hierosolymis*, [d] *vbi est qui natus est Rex Iudæorũ?* In quibus actibus auctor ipse ait, *satis est notus principatus ac temporis exordium, prophetatus quidem ac prænunciatus per Isaiam*, maiestatem vero imperij sui Rex ille magnus super omnes Deos humilitatis suæ quasi velo contexit, cum in silentio in mundum venire voluit. Quod silentium præsagiens Dauid de tanti Regis in terras aduentu dicebat, *Inclinauit cœlos & descendit, & caligo sub pedibus eius*. Quod vaticinium sic S. Cyrillus Hierosol. exponit, *Caligine quadam Deus pedes obtexit, quia non omnibus in natiuitate conspicuus, sed ignotus in terras venit*. Et S. Ambrosius *natus* C *est Dominus*, inquit, *ita secreto, vt ortum eius seculum penitus ignoraret, quod Dauid testatus est dicens, descendit sicut pluuia in vellus; quid enim tam silenter & sine strepitu fit* (subiungit magnus ille Pater) *quam cum in vellus lana infunditur*.

a Dan. c. 7.

b D Thom l. 3. de Reg. c. 14

d Matth. 2.

e Psalm. 18.

f Cyrillus Hierosol.

2. Sed nihilominus licet humilis, & sine apparatu regio Rex ille noster Saluator ex sacratissimo in terras Virginis vtero aduenerit, multæ tamen pulchritudines & splendores speciosi diuinitatis ac mirabilia magna illius ortum, ac de virginali thalamo egressum diuinæ Maiestatis præsentiam designantia comitabantur. Siluit terra ad ortum eius non cœlum, [f] *Et dum profundum silentium in terris teneret omnia, omnipotens Dei sermone à Regalibus veniente sedibus magnus factus est clamor in cælo*, [g] *Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum, & dicentium gloria in altissimis Deo, & in terra pax* D *hominibus bonæ voluntatis*, quot splendores virtutum, quas sanctitatum pulchritudines & miraculorum in ipso æterni solis ac Regis ortu sancti Patres, præsertim D. August. apparuisse testãtur? cum hæc Prophetæ abstrusa mysterijs exponunt, [h] *Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum, ex vtero ante luciferum genui te*. In splendoribus sanctorum, *id est sanctitatum*, quæ multæ & mirabiles in hac temporali de Virgine natiuitate, [i] vt sanctus interpretatur Augustinus, post recensitam æternam filij ab æterno patre generationem, clarissimè patuerunt, *Vel in pulchritudinibus sanctitatum & mirabilium*, vt alij phrases scripturarum varias secuti vertere voluerunt: quod videlicet non vna, sed multæ

2. *Mira multa & multa pulchritudines in natiuitate Christi.*

f Sapient. 8.

g S. Luc. 2.

h Psalm. 109.

i S. August. in Psalm. 109.

pulchritudines extiterint, splendorésque diuinarum virtutum fulgentissimi coruscauint: [k] *Vt nasci hominem Deum, quis splendor mirabilis? Verbum carnem fieri, quod miraculum? paruulum vnius diei fieri, qui à seculo est, quod mysterium?* Virginem Dei fieri matrem, quæ diuina pulchritudo? fœminam circundare virum, quale est illud notum quod creauit Dominus super terram? mulierem Virginẽ in die suæ puerperæ amictam sole, quæ noua & quam incomprehensibilis pulchritudo? & multa alia naturæ terminos prorsus excedentia, quorum non tam nouitate quam prodigio miraculi magnitudine vniuersa obstupuit creatura. *Quia ergo non oportebat*, inquit sanctus Augustinus, *vt nouum Deus faceret mundum, noua fecit in mundo: homo enim de virgine procreatus & à mortuis in æternam vitam resuscitatus, & super cœlos exaltatus, potentius fortasse opus est, quam mundus*. Auctius dicam, & tollẽdo illud fortasse Augustinianum, liberè nasci Deum hominem de Virgine ipsa mundi creatione opus esse potentius & sublimius asserere non verebor, [l] cum ipse Propheta Habacuc opus illud incarnationis antonomasticum appellauerit. *Domine opus tuum*, per excellẽtiam verbi incarnati opus significans, *in medio annorum viuifica illud in medio annorum notum facies. Quia cùm venit plenitudo temporis, Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*. Vndè Dauid ad extenuandum opus creationis respectu incarnationis, appellat cœlos præcipuam partem vniuersi opus digitorum Dei. [m] Etenim *Videbo*, inquit, *cœlos opera digitorum tuorum*. At vero sanctissima Virgo magnificans mirum in modum, & exaltans incarnationis opus, brachij Dei nuncupauit opus [n] dicens: *Fecit potentiam in brachio suo*, &c. Inter splendores & pulchritudines varias & supernaturales, quibus fœcundus egrediens Christus Dominus, è sanctissimo Virginis vtero venit in mundum, fœcunditas bonorum spiritualium, & gaudium plenum ex illa scaturiens enumerantur: quæ duo gratiarum Christi Domini communicatio fidelium mentibus intemerata Catholicæ fidei defixa radice producere solet: cuius meritis saluati sumus.

k S. Bern ser. de Nat. 1.

S. Augustin.

l Habac. ca. 3. ver. 2.

m Psal. 24.

n S. Luc. 1.

Quo duce si qua manent sceleris vestigia nostri,
Irrita perpetua soluent formidine terras. [o]

o Virg. Egl. 4.

Quæ bonorum fœcunditas & gaudium roris nomine designantur, qui dicitur Christus iustus Deus noster: quem sancti Patriarchæ ac Prophetæ descendere de cœlo in terras, maximo voto precabantur apud [p] Isaiam, sine fine clamantes, & has obsecrationes iterantes, *Rorate cœli* D *desuper, & nubes pluant iustum*, scilicet mittite Saluatorem ac Messiam velut rorem cœlestem ac copiosum: qui impinguet & fœcundet terram cordium nostrorum spiritualibus donis ac bonis. Sic rorem diuinum cœlestémque Dauid hunc Regem æternum filium Dei temporaliter ex sanctissima Virgine natum, secundum phrasim Hebraicam appellauit. Quod enim habet versio communis, *Ex vtero ante luciferum genui te*, [q] textus Hebræus est, de vulua orietur tibi ros adolescentiæ tuæ.

3. *Christus Dominus ros cœlestis & mysticus dicitur.*

p Isa. cap. 45 vers. 8.

q Ps. 109 & in Hebræo 110. Psalm 3.

משחר לך טל ילדתך

r Mischar lecha tal, gilduecha.

Cuius mystici roris spiritualia bona lætitiámque veram causantis potentia, atque virtute mortuos resurgere sic clamabat Isaias, [f] *Viuent mortui tui, interfecti mihi resurgẽt: expergiscimini &*

f Isai. c. 26. ver. 19.

A *laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus.* Eò SS. Patrum & antiquorum doctorum interpretatio dirigitur, vt Procopij dicentis, *Ros tunc est vnigenitus filius tuus, qui stillans guttis viuificantibus mortuis suis medicinam faciet peccatorum, quæ contraxerunt, simulque æternam vitam reddet.* Quæ tanta vis ipsius roris quæ Deo mortuis ac scelerum gladio trucidatis vitæ lucem restituat? Fœcunditatem verò bonorum ab hoc rore promanantem exprimere cupiens regius Propheta, postquam dixerat, a *descendet sicut pluuia in vellus*, hoc est sicut ros in vterum virginis, allusione facta b ad vellus Gedeonicum, in quod ros cœlestis descendisse narratur, protinus subiunxit, *Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis*, scilicet post huius diuini mysticiq; roris qui est filius Dei in vellus virgineum B suæ nempè matris vterum tacitum & salutarem lapsum, sanctitatum illico, gratiarum, omniúmque virtutum germina in cordibus hominum radicata, in fructúsque vberrimos euasura pullulabunt. Hinc gaudia vera plenæque exultationes in animis tales percipientium fructus profundiùs insidebunt. Hanc enim ob causam Psalm. 132. concordia fratrum rori similis esse perhibetur, nō solùm videlicet propter fœcunditatem, verùm etiam propter summam exultationem & iucunditatem c: *Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Sicut ros Hermon qui descendit in montem Sion.* Exultationem verò summam fuisse & iucunditatem non mediocrem ex Christi Domini in terras aduentu, possumus ex nuper notato Isaiæ loco manifestè colligere, vbi per quod habet com- C munis versio, *Rorate cœli desuper*, Septuaginta dictante Spiritu sancto. εὐφρανθήτω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, scilicet, *lætetur cœlum desuper*, vertere voluerunt, significātes cœlum ipsum rore ipso cœlesti terras perfundēdo lætitia quadā suo modo gestiuisse, & gaudio non inaniter exultauisse. Imò huius diuini roris lapsum atque descensum, non aliud extitisse quàm cœli & terræ amicam coniurationem lætandi: nec mirum cùm ipse Christus Dominus tanquam cœlestis ros in sanctissimæ Virginis vterum diuina operatione delapsus, nihil sit aliud quàm totius vniuersi risus & lætitia: propterea in Patriarcha Isaac (qui risus interpretatur) ad viuum verisque coloribus expressus: iuxta illam copiosè loquentem D. c Ambrosij sapientiam dicentis, *Isaac risum significat, risus autem insigne lætitiæ est: quis autem ignorat quod is* D *vniuersorum lætitia sit, qui formidolosæ mortis vel pauore compressæ, vel mœrore sublato factus omnibus est remissio peccatorum?* Atque causam hanc fuisse præcipuam inter plurimas alias, fortè nobis fas erit credere, cur inter bona & commoda quæ cœlorum influentiæ in terras effundunt, Isaac Patriarcha ille magnus filio suo Iacob benedictionem impertiendo, non pluuiarum, non ventorum, non solis ardoris calorísque, sed solius roris meminisse voluerit. Quod huius roris appellatione mentis suæ oculos ad illum mysticum diuinúmq; rorē filium Dei, ac sanctissimæ virginis prophetico raptu conuertendo omnia quæ in hoc mundo possent optari, bona comprehendi, contineríque crederet & arbitraretur. Huic diuino rori quisquis saluus esse velit suum mentis os cordisque deuotè, auidè & humiliter aperiat, *Qui omnibus omnia factus est*: Ergo cùm Rex

a Psalm. 71. vers. 7.

b Iudicum c. 7.

c Ps. 132. v. 1.

Isaiæ 45.

c D Ambr. de Isaac & anima cap. 1.

Cur Isaac benedicendo filio Iacob roris solùm meminerit.

A ipse regum ros Israel, id est populi Deum per fidem videntis & per charitatem hostes Dei vincentis, *Flos campi & lilium conuallium*, omne bonum in mundum tanquam sponsus egressus de thalamo virginei vteri, regali ac diuino veniens attulerit: vt nos suæ diuinitatis factus homo participes efficeret: nobísque omnia factus gloriam corporis & animi tandem aliquando cōpiosa redemptione largiretur. Accedamus ad eum vultu in terram demisso, per humilitatem voluntariam nostri demissionem abiectionémque meritoriam sublimiter adorantes. Cùm si cœlum desideremus via sit: si tenebras horreamus, lux: si infirmitate grauemur, medicus: si febribus æstuemur, fons: si mortem metuamus, vita: si motus turbulentos iactationésque animorum violenter incitatas auersi pertimescamus, B pax: si ruinam exitiúmque perhorrescamus, salus: si furiosos inimicorum impetus & bella horrida detestemur, ipse sit victoria & triumphator magnificus; leo generosus, *de tribu Iuda*, qui per se vicit in nobis, vt cum illo ac per illum de victis triumphatísque hostibus exultantes in æternum cœlestis gloriæ præcincti lauro regnare mereamur.

CAPVT III.

Christum Dominum non solùm cœli & Angelorum, vt probatum est, sed etiā terræ & omnium hominum Monarcham esse probatur.

C

1. *Testimonio Prophetarum, Sibyllarum, & aliorum vetustorum autorum tam sacrorum quàm prophanorum, Christi Domini in terris Monarchia ostenditur.*
2. *Historia de Christi Domini Regis aduentu Euangelium per antonomasiam dicitur, propter magnas vtilitates, & salutaria multa quæ veniens Christus humano generi contulit.*
3. *Qui aduentus tot bonis fœcundus ex summo Dei processit amore.*

DE Prophetarum oraculis Christum Dominum quatenus hominem carne nostra velatum (vt D cum S. d Fulgentio loquar) hypostaticè Deo iunctum Regem non cœlorum modò, verùm etiam totius terrarum orbis esse potenter atque veraciter testantibus, dictum supra copiosè satis e: quibus addo libens alias seruorum Dei vatum prædictiones de Christi Domini regno ab eruditissimo doctore D. Augustino diuinitùs expolitas, vt quas in Psal. 44. inuolutè latentes tantus ille diuinæ sapientiæ doctor euolutas exposuit. Quam quidem de Rege venturo filio suo veritatem pater æternus, non solis Iudæis per Prophetas, sed prophanis populis à vera suæ religionis luce exorbitantibus, per Sibyllas enunciari voluit, vt antiqui Patres f Clemens Alexādrinus, g Origenes, h Lactantius, SS. Hieronym. i Augustinus k, & alij suorum testimoniorū auctoritate, suffragióque confirmarunt. Quæquidem quia præsciæ

d S. Fulgentij ser. de S. Stephano circa med.

e D. August. lib. 17. de Ciuit. Dei. c. 16.

Sibyllarum oraculis Regis Christi in terras aduentus comprobatur.

f Clem. Alex. l. 1. c. 18. stromatum.

g Orig. l. 5. cō tra Celsum.

h Lact. l. p. c. 6. diuinæ instit.

i Hier. l. contra Ioui.

k S. Aug. l. 18. c. 23. de Ciuit.

præſciæ futurorum, Sibyllæ quaſi θεοβουλαὶ à Dei A conſilijs denunciandis fuerunt appellatæ, quas ideò Catholici Patres Gentilium prophetiſſas nominare conſueuerunt, a vt Theophilus Antiochenus b. Quibus tantum honoris detulit Heraclitus apud Clementem Alexandrinum, vt non humana arte inſtructas; ſed diuino prorſus afflatas numine crediderit. Quæ de regno Chriſti Domini in terris adeò clarè ſua ediderunt oracula, vt earum ſcripta gentilibus præcipuè verò Romanis regum imperium deteſtantibus horrori eſſent. Vndè Tullius, d *Regem Romanis promittunt Sibyllæ, cui parendum eſſe oportet ſi ſalui eſſe velimus.* Quod vaticinium licet ipſe valdè ſalutis publicæ eſſet ſolicitus, tanquam commentum aliquod fictitiúmque humanum ad Reipub. inuaſionem, exitiúmque deteſtabatur: quodque eius *rei certum tempus non fuiſſet definitum eam ad decipiendum, fallendúmque adhibitam eſſe latebram obſcuritatis aſſerebat.* Luculentiſſimum Diuus e Auguſtinus Sibyllæ Erythreæ, ſeu vt quidam magis credunt, Cumanæ, de hoc rege venturo profert teſtimonium, déque eius geſtis ac extremo iudicio Græcis conſcriptum verſibus: In quorom capitibus ait ex Græco codice ordinem litterarum ita ſe habere: vt hæc in eo verba legerentur,

a Theop. ant. lib. 2.
b Clemens Alex lib. 1. Strom. c. 18.
d Cic. l. 2. de diuinatione.
e S. Aug. l. 18. de Ciuit. Dei cap. 23.
Teſtimonium Sibyllæ de Rege Chriſto venturo.

Ἰησῦς Χριςὸς θεῦ ὑὸς σωτήρ,

Quod eſt Latinè, *Ieſus Chriſtus Dei filius Saluator.* Horum verſuum tale eſt exordium,

Iudicij ſigno tellus ſudore madeſcet,
E cœlo rex adueniet per ſecla futurus,
Scilicet in carne præſens, vt iudicet orbem:
Vnde Deum cernent incredulus atque fidelis
Celſum cum ſanctis æui iam termino in ipſo,

& quæ ſequuntur.

Quæ vaticinia & oracula Sibyllarum de Chriſto Rege tam clara, & manifeſta patebant: vt Chriſtiani Patres Antiqui illis ad confundendos Gentiles & Ethnicos populos vterentur. Propter quod prophani illi ac infideles populi per ludibrium Chriſtianos Sibylliſtas, teſte Origene, vocitare ſolebant. Illud obſeruatione digniſſimum quod de ſancto Paulo Apoſtolo f Clemens. Alexandrinus talium verborum ſerie commemorat. *Quomodo*, inquit, *Deus Iudæos ſaluos eſſe voluit, dans eis Prophetas, ita etiam Græcorum ſpectatiſſimorum propria ſua lingua exercitatos, prout poterant Dei capere beneficentiam à vulgo ſecreuit. Præter Petri prædicationem declarauit Paulus Apoſtolus dicens: Libros quoque Græcos ſumite, agnoſcite Sibyllam, quomodo Deum vnum ſignificet, & ea quæ ſunt futura. Hydaſpem ſumite & legite, inuenietis Dei filium multò clariùs & apertiùs eſſe ſcriptum. Et quemadmodum aduerſus Chriſtum multi reges inſtruerent aciem, qui eum habent odio, & eos qui nomen eius geſtant, & eius fideles aduenium, & tolerantiam.* Atque propterea ne omnium manibus Sibyllina hæc oracula, & eorum antiquiſſimorum ſcriptorum libri Hydaſpis, ſcilicet & Triſmegiſti tererentur, prophanarum rectores rerumpub. pœnis prohibebant, vetabantque ſeueriſſimis: vt teſtatur S. Iuſtinus in oratione g ad Antoninum Pium, cùm hæc ait: *Opera & inſtinctu malorum dæmonum mortis ſupplicium aduerſus librorum Hydaſpis & Sibyllæ, aut*

Chriſtiani cur dicti Sibylliſtæ à Paganis.
Orig. lib. 5. contra Celſum.
f Clemens Alex. lib. 6. Strom.
Pœna mortis decreta legentibus libros Sibyllæ Hydaſp. Triſ.
g S. Iuſtin. orat. 2. ad Anton. Piam.

A *Prophetarum lectores conſtitutum eſt: vt per timorem homines ab illis, quo minus ſcripta illa legentes rerum bonarum notitiam percipiant, ſed in ſeruitute eorum retineantur, abſterreantur. Quod equidem efficere & ad finem ſuum perducere nequiuerunt.* Hæc ſanctus Martyr. Quàm etiam Chriſtianis alijſque gentibus fuerit periculoſum Sibyllinos libros attingere legendo, patet ex iis quæ Valerianus Imperator ad Senatum, auctore h Vopiſco ſcripſit. *Miror*, inquit, *vos patres ſancti tamdiu de aperiendis libris Sibyllinis dubitaſſe, perinde quaſi in Chriſtianorum Eccleſia, & non in templo omnium Deorum tractaretis.* Atque hæc diuina Sibyllarum oracula, quæ nimia adulatione in fauorem Regum & Imperatorum, Herodis, i Auguſti, k Veſpaſiani, & Titi, maliB tinsè prophani ſcriptores adulterabant, de Rege venturo Chriſto intelligenda eſſe egregiè l Conſtantinus Imperator in oratione ad ſanctum cœtum aduerſus Gentiles, pro concione diſputando demonſtrauit. Hanc verò de Rege venturo Chriſto toti terrarum orbi dominaturo, Sibyllarum aliorúmque prophanorum ſcriptorum aſſertionem ſanctorum Patrum teſtimonia fulciunt & adminiculantur: m 82. ſancti Iuſtini in colloquio cum Tryphone dicentis: *Chriſtus eſt Rex, Sacerdos, Deus, Dominus, Angelus, homo, Imperator.* His dictis hæc adiungit poſtea, *Scriptura dicente, propterea vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Etenim regibus omnibus Chriſtiſque ex eius conſortio Reges Chriſtoſque vocari contigit, quemadmodum & ipſe à Patre vt eſſet Rex Chriſtus, Sacerdos, & quidquid ſimile habet vel habuit.* Tanti Patris ac Martyris calculo & ſententia fretus, quis non Regem terC rarum Chriſtum eſſe crederet? Cùm alij terrarum Principes temporali ſorte hominibus dominantes nõn aliter quàm ab eius Regis regum conſortio & auctoritate Reges dici mereantur? Sed miſſo hoc Martyre, quid ad hanc rem de qua ſermo nobis eſt, dicat ſanctus Irenæus, clariſſimum Gallicanæ Eccleſiæ iubar, audiamus n, *Patris*, inquit, *Verbum vipotè diues, & multus exiſtens, non in vna figura, nec in vno charactere videbitur videntibus eum, ſed ſecundùm diſpenſationum eius cauſas, ſiue efficaciam, ſicut in Daniele ſcriptum eſt, aliquando enim cum his qui erant circa Ananiam, Azariam, Miſaelem videbatur, aſſiſtens eis in fornace ignis & in camino, & liberans eos de igne. Et viſio, inquit, quarti ſimilis filio Dei, aliquando autem lapis à monte abſciſſus ſine manibus, & percutiens temporalia regna, & ventilans ea, & ipſe replens vniuerſam terram,* & quibuſdam D interpoſitis ſancti Ioannis viſionem ex Apocalyp. commemorando, ſic loqui perſequitur: *De ore eius procedit romphæa acuta, vt in ea percutiat gentes, & ipſe paſcet eos in virga ferrea, & ipſe calcat lacum vini furoris iræ Dei omnipotentis, & habet ſuper veſtitum, & ſuper femur ſuum nomen ſcriptum, Rex regum, & Dominus dominantium.* Quibus verbis omnia regna terræ, huic Regi regum ſubijcit, & magnifica iuſtitia excellentique potentia ſubiugari manifeſta demonſtratione declarat. Sed ad alium ſanctum Patrem, eumq; martyrem Hyppolitum oempè, veniamus, hæc libro de conſummatione mundi de Antichriſto dicentem o: *Per omnia ſeductor ille, ſcilicet Antichriſtus vult imitare filium Dei. Leo*

h Vopiſc. in Valer. Imperator.
i Suet. in Aug cap. 94.
k Suet. in Veſpaſ c. 4. & Tacit. l. 21. animal.
l Conſt Imp. orat. ad ſanctum cœtum c. 20.
m S. Iuſt. dialog cum Tryphone.
n S. Irenæ. l. 4. c. 37. adu. hæreſes.
o S Hippolytus li. de conſummatione mundi.

Christus, Leo quoque Antichristus, Christus rex cœlestium atque terrestrium, Rex quoque super terram nascetur Antichristus. Cui veritati sanctus Cyprianus acquieuit, cùm dixit a, *Christus Rex, & index, & Deus noster*, & Testimoniorum lib. 2. testimonio 29. & 30. plurima tum ex veteri tum ex nouo Testamento in medium testimonia producit, quibus terrarum Regem sicut & cœlorum Christum Dominum verbis clarissimis aperit, atque demonstrat: vt cum ita loquebatur, *quod ipse sit Rex in æternum regnaturus*, apud Zachariam. *Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi iustus, & saluans, mitis, sedens super asinum indomitum.* Apud Malachiam, b *Rex magnus sum ego*, & Psalm. 2. c *Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum, annuncians imperium ipsius.* Psalm. 20. d *Domini est regnum*, de Messia loquens, *& ipse dominabitur omnium gentium*, & alios quàm plurimos sanctarum scripturarum locos in suam traducit sententiam sanctus pater in eodem testimonio 29. vt Psalm. 73. e *Deus autem Rex noster ante secula, operatus est salutem in medio terræ.* Simili probat testimonio 30. quod ipse *sit*, inquit, *& index, & Rex*, in Psalm. 74. *Deus iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio Regis*, aliáque plurima in hanc rem testimonia ex sacris exerit scripturis, vt hoc suum consequatur intentum. Sic f sanctus Athanasius ab ortu natiuitatis regnum mundi & terræ à Deo Patre Christum Dominum consecutum fuisse probat, & affirmat, vt cùm ait contra Arianos, *Christus natura Dominus & Rex æternus, non quando mittitur magis fit Dominus, neque tunc initium sumit, vt sit Dominus & rex, sed quod & semper est hoc ipsius, cùm secundùm carnem gignitur, omnibus liberatis gignitur, atque ita fit viuorum & mortuorum Dominus, eo quod illi deinceps omnia seruiant.* Et postea: g *Nos homines postquam noluimus per verbum eius cognoscere Deum, & seruire naturali Domino nostro verbo Dei, placitum est Deo, in homine ostendere dominicam suam potestatem, & omnia trahere ad se.* Ex quibus suam pater ille mentem esse talem confitetur Christum Dominum, quia secundùm carnem genitum, Regem esse, ac dominum viuorum & mortuorum, ei ideò seruire omnia, Deumque in Christo homine suam dominicam ostendere potentiam, in eóque omnia ad Deum trahi: De quo rege sic Prudentius: h *Audit tyrannus anxius, adesse regum principem, qui nomen Israel regat, teneatque Dauid regiam.* Si in recentiora viciniora nobis tempora velimus descendere, sanctum Bernardum more suo melliflué, suauitérque hæc verba profundentem audiemus: i *Egredimini*, inquit, *filiæ Sion, & videte Regem Salomonem: nam vbique Rex est, ergo in terra ac temporali Dominio etiam: Licet enim regnum eius non sit de hoc mundo, tamen Rex est etiam in hoc mundo: interrogatus siquidem, Rex es tu? Ego, inquit, in hoc natus sum, & in hoc veni in mundum. Hic ergo rector est nouum in iudicio discretor meritorum, in regno distributor præmiorum.* Sanctus verò Thomas, ita regna ac imperia terrarum orbis ad Christum Dominum, quatenus homo Deo est hypostaticè coniunctus, pertinere credit, vt Augustum Imperatorem

a S. Cypr l. 2. Test 29 Test 29. & 30.

b Zachar. c. 9

c Malach. c. 1.

d Psalm. 2.

Psalm. 20.

e Psal. 73.

Psalm. 74.

f S. Athanas. ser 3. contra Arianos.

g S. Athanas. ibi suprà.

h Prudent. in Hymn. Epip.

i S. Bern. ser. 2 in Epipha. Domini.

A sub quo natus, est illius gerere vices asserat. Ait enim de Christo Domino loquens k: *In humanitate ergo vixit, & demum in Augusti subsidium, vt describeretur vniuersus orbis in ortu Domini, vt Lucas Euangelista testatur, & in descriptione soluebatur census siue tributum, vt historiæ tradunt, in recognitionem debita seruitutis, non sine mysterio, quia ipse natus erat, qui verus erat mundi Dominus & Monarcha: Cuius vices gerebat Augustus, licet non intelligens, sed nutu Dei, sicut Caiphas prophetauit, vnde hoc instinctus dictus Cæsar mandauit tunc temporis, vt narrant historiæ, ne quis de Romano Imperio Dominum ipsum vocaret. Quas quidem vices Monarchiæ post Christi veri Domini natiuitatem gessit Augustus quatuordecim annos toto orbe terrarum subacto.* Et in principio B huius capitis, Christi Domini regnum in terris ad salutem animæ bonáque spiritualia præcipuè ordinari confitetur, ita tamen vt illud à temporalibus non excludat. 2. Illam verò de Christi Domini Regis in terras ingressu historiam Euangelium per antonomasiam dictum esse à quatuor Euangelistis putare debemus, propter quam plurima bona, gratias, fœlicitates multiplices, quæ à tanti Regis aduentu in vniuersum genus hominum beatissimè redundarunt. Est enim Greca vox Euangelium, bonum nuntium significans: παρὰ τὸ εὖ, scilicet benè, & ἀγγέλλω nuntio, vndè εὐαγγέλιον bonum nuntium, hoc erat antonomasticum nuntium bonum de aduentu illius Regis venturi, quod tantoperè à tot seculis veteris Ecclesiæ sanctissimi Patres expectabant, tan- C tóque cum desiderio præstolabantur l. *Non abs re*, inquit S. Chrysostomus, *Matthæus inscriptionem suam Euangelium vocauit: siquidem veniam peccatorum, sanctificationem, atque iustitiam, redemptionem, adoptionem filiorum, & cælorum hæreditatem, omnibus nuntiauit. Nunquid potest esse aliquid æquale his tàm bonis nuptijs? Propterea ergo Euangelium ista vocatur historia*, id est, *nuncium bonum, quasi si omnia alia verba inania dicantur, quibus solent præsentia ista promitti, vt copia diuitiarum, honores, principatus*, &c. Quis ideò iam non clarè videat, ac non præse ferendo ingenuè confiteatur, quàm iustè hunc magnificum omnibus affluentem benedictionibus & prosperitatibus tanti regis aduentum, inexplebili desiderio sponsa, omnis videlicet anima fidelis populi sub vexillo legis D antiquæ tunc in mundo militantis appetiuerit, & auidissimè concupiuerit? Quæ sic talem regem sibi dilectissimum, de suo virginali thalamo procedere, & per assumptionem humanitatis in hanc mundi lucem foras exire in canticis hortando deprecandóque concitabat: m *Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores parturiunt?* Sponsum charissima diuinum votis obtestando ardentibus inuitat; vt egrediens ciuitate cælesti, in qua cum Patre & Spiritu sancto regnat in æternum, non locum mutando, sed nouam suæ diuinæ naturam personaliter viuendo, ad villas agrósque terrarum orbis de sancta Virgine nascendo se conferat: Ibi generis

k Lib. 3 de regimine princip. c. 13.

a Historia de Aduentu Christi cur Euangelium dicitur.

Vnde dicitur Euangelium Græcè.

l S. Chrysost. Hom 1. in Matth.

m Cant. c. 7.

Not. Conceptionem.

humani miserando commoretur, sedemque figat regiam. Et videat, si agri, qui olim steriles fuere, in hyeme antiquæ legis tàm naturalis, quàm Mosaicæ, iam adueniente vere iucundo legis gratiæ, per ortum suum, qui est lux mundi, & verus sol Iustitiæ, virere flore nouo ac fructificare incipiant. Verè terrarum orbem gentilitatis diabolo subactæ fœtoribus incestatum, agrum, pagum, seu villam sterilem siluestremque sponsa vocat. Quippè qui nullo vallo aut muro legis diuinæ circumseptus prædæ diabolicæ pateret. Inde factum est a, Vatablo id super sanctum Marcum obseruante, de Cyrenæo illo pagano cruci Domini portandæ angariato loquente, (qui erat vir de pago, scilicet non ciuis ex Euangelio) vt illi, qui ad Ecclesiæ ciuitatem tàm militantis quàm triumphantis non pertinent, pagani omnes appellarentur. Atque vt sponsa hæc magis & efficaciùs inuitet commoueatque precando, ipsum mundi Dominum ac Regem, suum in terras ingressum maturare: vim atque potentiam illius erga perditos homines amoris, ostendere voluit: qui tantæ regem maiestatis de cœlis erat in huius abyssum mundi potèter euocaturus. Cum ait b, *Mandragoræ dederunt odorem suum*, talibus innuens, hunc regem præclaro sui amoris tanquam generosissimi vini calice suauiter inebriatum, ad salutem hominum (licet ob scelera sua Dei miserationibus indignorum) reparandam, non accurrere modò, sed etiam pernicibus tànti sui amoris alis aduolare debere.

a Vatablus in S. Marcum. c. 15. v. 21.

Aduentus in terras Christi Domini à summo eius processit amore.

b Cant. c. 7.

Nam Mandragoræ herbæ virtutem naturæ venatores hanc esse ferunt, c vt amorem conciliet. hoc posito detegitur mysterium sponsæ verbis inuolutum, quo significare voluit filium Dei tactum dolore cordis intrinsecus. d Ob vastationem generis humani, diabolicæ tyrannidi propter scelera subiugati, summi charitatis ardore incensum nuptias cum natura humana per sacratissimam vnionis hypostaticæ virtutem contrahere voluisse; vt eam sponsam sibi postea exhiberet charissimam in pretiosissima Ecclesiæ forma, *non habentem rugam ac maculam*: Ex qua liberos procrearet e: *Qui non ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati*, regni cælestis hæredes facti, in æternum postea, diuinæ fœlicitatis fruitione lætarentur. Quodquidem fœlicitatis summæ fastigium hominibus, per aduentum regis huius, mundíque legitimi Principis à longe mentis oculis, Isaias Propheta conspiciens, clamabat, ad futuram Christi in terris Ecclesiam. *Lauda sterilis quæ non paris, decanta laudem & hinni*, scilicet quantum potes, *clama exultantium more, quæ non pariebas, quoniam multi filij deserta magis quàm eius quæ habet virum*. Quæ verba SS. Patres f Iustinus martyr, g Augustinus, h & Prosper Aquitanicus de Ecclesia priùs in gentilium colluuie sordidata, sed post in Christi Domini sanguine mundata, per lauacrum sanctissimi baptismatis interpretantur. Habet præterea aliam proprietatem Mandragora, quod scilicet inebriet, ac somnum generet, iuxta commune Prouerbium i *Mandragoram bibisti*, & illud Luciani k. *Tanquam sub Mandragora dormis*. Vnde datum laudi Demostheni, quod eius tanta vis esset eloquentiæ, vt Athenienses tanquam de Mandrago-

c Plini. l. 25. cap. 13. Mandragora inter alias dua proprietates cõciliare, amorẽ & inebriare.

d Apoc. 22.

e S. Ioan. c. 1.

Isaiæ cap. 54. vers. 1.

f S. Iust. apol. 2. pro Christianis.

g S. Aug. l. 1. de consensu Euang. c. 31.

h Prosper. de prædict. Dei part. 3 promiss. 31.

i Prouerb.

k Lucian. in Thimone.

l Plut. in Demosthen.

A ra profundè dormientes, magno suæ eloquentiæ fulmine excitare solitus esse diceretur. Huius ergo Mandragoræ sponsa meminit, dilectum suum piis ac votiuis in terram venire, tunc *locum horroris & vastæ solitudinis*, peccatorum vepribus sordidatam, precibus inuitando: vt significaret filium Dei Verbum æterternum, increatam Dei Patris sapientiam sui ardore erga genus hominum, amoris incensum ac veluti sobria & casta huius amoris vini mystici ebrietate consopitum, *Propter nos homines, & propter nostram salutem*, de cœlis descendere, in hunc mundum venire, in illo nasci de purissima Virgine voluisse. Vt in terris per susceptionem carnis nostræ visus imperaret, uecnou familiariter clementérque cum filiis hominum pro eorum fœlicitate conuer-
B saretur: Eos similiter ab vbertate sui amoris inebrians, & suæ gratiæ ebrietate casta delectabiliter consopiens: *Quæ ebrietas sobrios facit non in temulentos, lætitiam generans non titubantiam* l, vt sanctus loquitur Ambrosius, sicque inebriati sobriè in hac vita, diuinæ voluptatis in altera torrente potarentur. Illam conuersationem atque familiaritatem foris, tardari tamdiù sponsa mærebat, atque præ magno illius aduentus, externæque per carnem conuersationis desiderio contabescens, sua sic vota gemens exprimebat. m *Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer te, & iam me nemo despiciat?* Fratrem sponsum appellat sponsa, anima fidelis, vt Salomon tunc huius libri scriptor: quia ab eadem progenie ac stirpe
C sciebat illum assumptione carnis descensurum, illum per portam incarnationis à summo cœlo in mundum egressum, virgineæ matris vbera sugentem viuus dici paruulum videre gestiebat; eumque foris, scilicet verbum carnem factum inuenire peroptabat; quia assumptio humanitatis ad filium, secundam sacratissimæ Trinitatis personam, non ad Patris aut Spiritus sancti personam terminata creditur, & Christiana fide asseueranter affirmatur.

S. Ambros. lib. 1. Cain & Abel c. 5.

m Cant. c. 8. vers. 1.

N. 1. expositionem puribram voti sponsæ.

Inuenire, inquam foris, scilicet extra lucem diuinitatis, (quam ab æterno cum Patre & Spiritu sancto inhabitat inaccessibilem:) sibi hominem factum apparere visibilem; vt eum deosculetur per mutua oscula charitatis ac diuinæ dilectionis. *Et iam me nemo despi-*
D *ciat*, neque Angelus, neque diabolus. Nam ante hunc Domini aduentum prædæ ac ludibrio dæmonum homines miserè mancipabantur. Qui postea Verbo carne facto ipsis dæmonibus horribili tremore conturbatis, attonitísque dominabantur. Beati verò cælestium ordinum Spiritus frequentiùs atque familiariùs honore maiori atque reuerentia cum hominibus ipsis conuersabantur, amicóque cum illis hilarive fœdere conspirabant. Hoc fuit in causa cur Angelus sancto Ioanni ipsum in terram prono adorare meditanti, iam iamque huic adorationi deuotè propendenti dixerit n. *Vide ne feceris: conseruus enim tuus sum & fratrum tuorum*. Adeo per hanc nostræ naturæ ad Deum assumptionem tanta dignitatis hominum prouexio facta est, o vt Sanctus Augusti-

n Apoc. c. 22.

o S. Aug. l. de prædest. SS.

A nus dicere non dubitauerit, nostram naturam in Christo Domino tam sublimiter fuisse prouectam & eleuatam, vt quò altius ac sublimiùs ascenderet, non haberet.

Incarnatio Christi Dom. & aduentus in terram profuit omni sæculo à constitutione mundi siue credita, siue exhibita.

Quæ quidem humanitatis nostræ, à Deo assumptio non solùm hominibus præsentibus & futuris suscepta salutaris extitit, sed præteritis atque defunctis à constitutione mundi multum credita profuit. Sic enim hanc nostris inserit mentibus virtutem, magnus ille Leo Pontifex maximus, eleganter sapienterque loquendo [e]. *Verbi Incarnatio*, inquit, *hoc contulit facienda, quæ facta & sacramentum salutis humanæ, in nulla vnquam antiquitate cessauit. Non nouo consilio Deus rebus humanis, nec sera miseratione consuluit: sed à constitutione mundi, vnam eandemque omnibus causam salutis instituit, hoc magnæ pietatis sacramentum, tam potens, & iam in suis significationibus fuit, vt non minus adepti sint qui in illud crediderere promissum, quàm qui susciperе donatum.*

e S. Leo ser. 3. de Natiuit.

Similitudo solis cum Christo.

Quemadmodum sol fons luminis non primam, non nouissimam cœli partem ac situm occupat. Sic Christus Dominus verus sol iustitiæ, ac fons spiritualis luminis, ac gratiæ non primo mundi seculo, nec vltimo venit. Et sicut materialis ille sol in quarto orbe planetarum collocatus, omnes cælorum regiones tam superiores se quàm inferiores suæ fulgore lucis illustrat: Sic mysticus ille sol iustitiæ Christus quarta mundi ætate terris adueniens, omnes tam præcedentes ortum suum quàm subsequentes homines, suæ diuinæ gratiæ irradiatione feliciter illuminauit. Quò spectat hæc Diui Cyrilli Alexandrini allusio præclara ad virgam Mosis in serpentem versam, postea variata vice in prioris aspectum figuræ reuolutam: Cùm ait [d]. *Quemadmodum quamuis Moises solùm caudam serpentis apprehendisset, tamen vsque ad ipsum quoque caput illa reformatio recurrit, est enim totus ille serpens in virgam immutatus. Ad eundem modum, vltima licet apprehenderit Christus: attamen in vniuersum genus pertinet, & ad caput ipsum*, id est, *Adam illa per gratiam reformatio pertingit. Scriptum est enim*, [e] *ideò Christum esse mortuum, & reuixisse, vt viuis ac mortuis dominetur*, id est corporibus & animabus hominum, (vt SS. Methodius in oratione Hypopantes, & Cyprianus in Symboli explicatione interpretantur.) *Igitur in extremis ipsa quoque principiorum simul est perfecta redemptio.* Hæc ille. Cuius in verbis præsentis capitis discursum sistimus, vt ad alia transeamus.

d S. Cyrill. Alex. lib. 2. de adorat.

e Rom. 14. S. Methodius in orat. Hypopantes. S. Cypr. in Symb. expositi.

CAPVT IV.

Christus verus ac legitimus rex Iudæorũ, sicut aliorum gentilitiæ sortis populorum extitit, licet vsum Monarchiæ regiæque maiestatis huius ad instar regnatorum terræ exercere noluerit.

1. *Christus Dominus vt se regem vtriusque populi monstraret, ab vtroq; nasci voluit; fuitq; sicut Iudaeorum, gentium expectatio.*
2. *Christiani ex gentilibus orti filij Abrahæ per fidei confessionem, & Iudæi secundum spiritum nominantur.*
3. *Cur Christus Dominus ad instar terræ principum regiam noluit exercere maiestatem, licet in multis Christi actionibus, legitimum exercitium huius regiæ potestatis potuerit.*
4. *Fortitudo regni Christi in mansuetudine, humilitate, & aliarum virtutum pulchritudine apparuit.*

VETVSTISSIMVS quidã auctor sine nomine S. scripturæ fidelis, multis in locis interpres, in notationibus Græcis in Psalm. 2. quæ manuscriptæ in Vaticana Pontificia, omnium quæ hodie extant in orbe Bibliotheca nobilissima ac locupletissima, conseruantur, ita de regno Christi temporali in Iudæos & Gentiles mentem suam breuiter aperuit [f]. *Etenim constitutus*, inquit, *fuit rex à patre eodem tempore, quo multi tyrannidem occupabant, ad quam delendam, pater omnem potestatem contulit filio: qui secundùm carnem constitutus est rex, non solùm super populum Iudaeorum, sed etiam super omnes gentes; quamuis Iudæi ex animi prauitate eum expulerint regno, nec recipere voluerint, cùm ipse & rex, & hæres, & gubernator totius orbis à patre institutus fuisset.* Propter quod non sine mysterio credendum est, Christum Dominum suæ temporalis natiuitatis ortum, non solùm ex Iudæis, sed etiam ex Gentilibus, scilicet ex Rahab [g] Chananæa, & ex Ruth Moabitide deriuare, ac sumere voluisse, vt qui vtriusq; populi Iudæi ac Gentilis futurus rex esset à patre Deo constitutus, ex vtróque populo vitæ corporeæ per Virginem matrem, via Spiritus sancti acciperet. Hoc intelligens mysterium Isaias alta quadam mente præditus, & supra se diuinitus exaltatus, sic talem Dei incarnati ex gentibus ortum citò fieri precabatur [h]. *Emitte agnum dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion.* Agnum terræ dominatorem Chr. D. intelligens, [i] *qui sustulit peccata mundi*, petram verò deserti Ruth moabitidẽ, sicut S. Hieronym. & Rupertus interpretantur. Quod regio Moab, ex qua Ruth orta erat, rupibus esset horrida ac saxis aspera: quippè quæ Arabiæ petreæ pars esset. Ex quo manifeste constat Christi D. ortũ, & sanguinem quo redempti sumus nõ à Iudæis solùm, verũ etiã à gentibus emanasse. In cuius rei fidem S. mater Ecclesia in vno ex respõsorijs Dominicæ aduentus secundæ canit, [k] *Gaude & lætare Iacob, quia de medio gentium Saluator tuus veniet, &c.* Et non solùm Iudæis, sed etiam gentibus a due-

Christus Rex Iudaeorum & Gentilium secundùm carnem.

f M. S. in Ps. 2. ex Vaticano.

Cur voluit Christus nasci non solùm ex Iudæis, sed etiam ex Gentilibus.

g Iosue 2. Ruth. c. 1.

h Isaiæ 16.

i Matth 3. S. Hier. & Rupert.

k Eccl. respõs.

b S. Luc. 2.

Christus non solùm Iudæis, sed etiam gentilibus rex admonitis.

e Gen. 49. v. 10.

nisse Christum Dominum Regem sanctus ille senex b ostenderet, hunc Regem non solùm gloriam plebis Israel, sed etiam *lumen ad reuelationem gentium venerando prædicauit*: quem Patriarcha Iacob sub lege naturæ, Iudæ filio benedictionem impertiendo e, *Expectationem gentium appellabat*, quem videlicet gentes magnopere desiderare Regem, studio inflammato in remedium malorum & miseriarum, à sceleribus erumpentium præstolari debebant; quibus oppressæ ac veluti catenis ferreis constrictæ gementes sub pondere seruitutis diabolicæ tenebantur; vt sit sensus Patriarchæ illius verborum non tantùm Iudæos, sed etiam Gentiles Messiam Regem mundi maximo desiderio recepturos, non secus ac terram siccam, ac sine aqua, imbres & pluuias expectantem, in eóque suam spem fiduciámque collocaturos: sicut longa post tempora Isaias vaticinando cognouerat, atque secundum translationem Septuaginta posteris enunciauerat d. *Erit radix Iesse, & consurget qui sit princeps gentium, & in eo gentes sperabunt.* Quæ conuersæ ad Deum per fidem Christi appellantur filij Abrahæ & Iudæi secundum spiritum: vt ad eas non solos Iudæos venisse hunc regem cæli & terræ ad saluandum eas credentes in eum nomine filiarum Sion comprehensas Prophetarum Isaiæ e & Zachariæ oracula dicere voluisse cognoscantur. Hanc mysticam Theologiam vetustæ tempore legis Prophetarum vaticinijs inuolutam verè gratiæ Euangelicæ nobis Apostolus euoluit, dicens f. *Non enim qui in manifesto Iudæus, neque qui in manifesto in carne est circuncisio, sed qui in abscondito Iudæus est, & circuncisio cordis in spiritu non littera.* Ex quo loco S. Augustinus Gentilium conuersum ad fidem populum, & Christiani nomen eadem fide per charitatem operante consecutum Israelitam Iudæumque secundùm speculum, cui filius Dei factus homo, rex sublimis cæli terræque dominetur, intelligi oportere his egregiè sapienterque dictis ostendit g. *Quis est iste in abscondito Iudæus, non in carnis circuncisione, sed cordis; non in littera, sed spiritu, nisi Christianus? Sic itaque sumus Iudæi, non carnaliter, sed spiritualiter: quemadmodum etiam sumus filij Abrahæ, non secundum carnem, sed secundùm spiritum fidei: firmius enim nos fuisse promissos, quando ei dixit Deus:* Genes. 17. h *Patrem multarum gentium posui te:* & ad Galat. 3. i *Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad Iustitiam:* Post hæc sic magnus ille doctor concludit k: *Intelligite ergo, quoniam qui ex fide, hi sunt filij Abrahæ. Prouidens autem scriptura, quia ex fide iustificat gentes Deus, prænuntiauit Abrahæ: quia benedicentur in te omnes gentes, scilicet non solum Iudæi secundum carnem, quorum maxima pars reprobata est, sed qui secundum spiritum. Ita vt qui ex fide sunt benedicantur, cum fideli Abraham:* Et paulò post l: *Cum dixerit Apostolus*, inquit, *omnes vos vnum estis in Christo Iesu, si autem vos estis Christi, ergo Abrahæ semen estis, secundùm promissionem hæredes.*

Cur dicitur Christus gentium expectatio.

d Isa. c. 11.

e S. Paul.

f Isai. c. 62. Zachar. c. 9.

Gentiles facti Christiani dicuntur filij Abrahæ myst.

g S. Aug. Ep. 200. ad Asellicum Epis.

h Gen. 17 v. 4 Rom. 4. 1 16.

i Ad Gal. 3. 1 6

k Ibidem.

l Ad Galat. 3. 3. 28.

Cur cùm Christus verus & ex iure ipso rex esset temporalis, noluerit regiã exercere more

Quamuis autem Christus Dominus sicut æternus cælestisque Monarcha, ita terrenus temporalisque rex iure diceretur, & esset reuera vt homo talis à Deo Patre sublimatus, tamen hanc regiam maiestatem sibi iure à patre traditam aliorum more principum mundi exercere noluit: quia in mundum hunc, homines per mortem & passionem suam redempturus, non vi armorum temporalium sibi subiugaturus intrauit; vt implerētur de eo scripturæ de eius obedientia Patri suo, patientia, humilitate, constantia; in morte, & charitate in moriendo pro inimicis suis oracula multa, & vera pleno ore posteris seculis effundentes m. *Oblatus est quia ipse voluit* n. Psal. 39. *In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam* o. Isaiæ 53. *Tanquam ouis ad occisionem ductus obmutuit* p. *Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum*: quem Propheta Isaias vocabat q, *Virum dolorum scientem*, scilicet per experientiam; r *infirmitatem*, qui apud Hieremiam sub pondere ac multitudine magnarum calamitatum curuatus magna voce gemendo vociferabatur s. *O vos omnes qui transitis per viam, respicite & videte si est dolor sicut dolor meus.* t Et Psalm. 37. *Miser factus sum & curuatus sum vsque in finem, tota die contristatus ingrediebar:* u Psal. 21. *Vermis sum nō homo, opprobrium hominum & abiectio plebis.* Sic voluit nobilissimo modo quo nullus potuit inueniri conuenientior, rex noster Christus Dominus operari salutem nostram in medio terræ. Propterea rectè dixit D. Augustinus x. *Sanandæ nostræ miseriæ conuenientior modus alius non fuit quàm per passionem Christi.* Quam tanti Patris egregiam sententiam sanctus Thomas y mirificis rationibus auctoritatibus sanctæ scripturæ & exemplis illustrauit. Si enim regiam augustamque maiestatem omni terrena sublimiorem visibili forma omnibus conspicuam exhibere, & ad eius tuendam authoritatem & imperiū vires & arma ex illis ferrarijs mūdi officinis Ethnisque terræ flammantibus & horribiliter ardētibus exercere atque depromere voluisset; qua tandem ratione vna cum vita per varios dolorum æstus, per tot tormentorum discrimina sanguinē propriū pro salute nostra patienter ac fortiter effundere potuisset? Propter quod respōdebat interroganti Pilato z, *Si regnū meū esset de hoc mundo, ministri mei vtiq; decertarēt vt non traderer Iudæis.* Quanto facilius erat, Christo regi nostro vincere quàm pati? hostem spoliare quàm ab illo nudari? occidere quàm mori? denique triumphare quàm triumphari? Et ob eam causam Petro principi collegij Apostolici, quod Malcho gladij acie auriculam abscidisset, succensendo dicebat a. *Quomodo ergo implebuntur scripturæ, quia sic oportet fieri?* Et duobus discipulis in Emaus peregrinantibus, de resurrectione sua desperantibus b. *O stulti & tardi corde ad credendum: Nonne oportuit Christum pati & resurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam suam?* Rectè S. Thomas c sacris eruditus eloquiis, hunc regē nostrum Christum Dominum dominātium, suum dominium & imperium in humilitate, & pari pietate in aduersitatibus, laboribus & ærumnis fundauisse demonstrauit. Quæ omnia malorum, sudorum, ęrumnarumq; genera, vnius crucis acerbitate significantur: quam regis æterni bonus in cruce latro pendens d insigne sceptrumq; recognouit, ac moriēdo confessus est iuxta illud Isaiæ e: *Factus est principatus super humerum eius.* Licet autem maiestatis regiæ iura ad modum terræ principum operibus & factis minimè compleuerit, multa tamen fecit ac gessit in vita Dominus, in quibus huius regiæ potestatis erant non leuiter impressa vestigia; vt cùm honores regios à pueris & infantibus, inuitis contradicentibus Pharisæis

principum terra, dominationem.

m Isaiæ 53.

n Psal. 39.

o Isaiæ 53.

p Isaiæ ibid.

q Isaiæ ibid.

r Isaiæ ibid.

s Thren. 3. Hieremi.

t Psal. 37.

u Psal. 21. v. 7.

x D Aug. l. 13. de Trinit. cap. 10.

y S Tho. 3 p. q. 46. art. 3.

z S. Matth. 27. S. Ioan. 29.

a S. Matt. 26.

b S. Luc. 24.

c S. Tho. l. 3. c. 15. in fine de regim. princip.

d S Aug ser. 130. de temp.

e Isaiæ c 8.

Multa in vita sua fecit ac gessit Chr. D. in quibus regia maiestatis eius apparuit.

oblatos, grato animo accepit, dicendo his hypocritis inuidia marcescentibus, pueris, hac sancta honoris regij acclamatione interdicere nitentibus. a *Si homines tacuerint, lapides clamabunt: vt adimpleatur quod dictum est per Prophetam. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem:* 2. Cùm bis b vendentes & ementes, sua templi sanctitatem negotiatione polluentes, à se flagellis affectos, à domus Dei foribus arcuit & eiecit. 3. c cùm milites se in capturam necémque quærentes, deorsum cadentes ac prouolutos in terram, suo nutu prostrauit, 4. d Cùm mulierem adulterinæ lue sordidatam lapidationi, secundùm Mosaica iura subiugandam, propria authoritate de lege dispensando modo regis absoluit. e 5. Cùm Hierusalem Iudæorum regni Metropolim cum solemni pompa humili & mansueta, vt rex terræ huius, sicut aliarum mundi legitimus, introiturus, discipulis pullum asinæ alligatum, cui nemo vnquam hominum insederat, soluere & ad se adducere mandauit, ac dicere interroganti huius animalis Domino, *Quare soluitis? quia Dominus operam eius desiderat*, Dominus, inquam, supremus, qui subditorum bonis iustè potest vti, vbi publica ac principis vtilitas, regni necessitas honestásque deposcunt.

a S. Matth. 21
b S. Luc. c. 19.
c S. Ioann. 18.
d S. Ioan 18.
e S Ioan, c. 8.
S. Luc. 19.

6. Cùm suis arma parari iussit, vt per ea hostibus venturis obsisterent, admonuitque eos ne pro eis parandis proprias vestes vendere vererentur, ac expauescerent. Licet eos proprijs manibus non alienis armorum vsu prohibuerit: vt in hunc locum f S. Chrysostomus, Euthymius, alijque vetusti Patres obseruarunt: propter quod sic interrogando Dominum S. Ambrosius alloquitur; g *Domine an emere me iubes gladium, qui ferire me prohibes? Cur haberi præcipis, quem vetas promi? nisi fortè vt parata defensio non vltrò necessaria, & videar potuisse vindicari, sed noluisse.* Similiter ille venerabilis ait: *Gladium iubet sumere, vt sciant legentes, non facultatem resistendi deesse discipulis, sed magistro potius amorem inesse patiendi.* Alia quam plurima simili sorte conformia, ex vita Christi Domini gesta, factáque depromere possemus, si huius capitis modus ratióque pateretur; In quibus iura meri ac supremi imperij manifesta forent. Quamuis apparatu illo terræ regum magnifico ciuibus mundi non inclaruerint. Quod rex ille magnus & laudabilis nimis, super omnes principes terræ, viam lenitatis, mansuetudinis, humilitatis, & voluntariæ paupertatis, in dominando populis, eósque sibi clementer obsequio salutari subiugando, quam superbiæ, magnificentiæ opibus inflatæ transitorijs, grauitatis vanis honoribus turgidæ atque seueritatis, vt solent regnatores mundi huius, eligere maluerit. Quod si quis quærat cur cùm Dominus verus rex esset Iudæorum sicut Gentilium, conspectum populorum multitudinis (quorum miraculosa quinque panum, & duorum pisciculorum multiplicatione in deserto corpora refecerat, sicut animos cibo doctrinæ pauerat) fugere voluerit, ne inuentus ab eis rex crearetur; cum S. August. respondebimus: *Quia Christus Dom. non erat talis rex qui ab hominibus fieret, sed talis Rex qui regnũ hominibus daret*, qui in lenitate & virtutum pulchritudine suã fortitudinem collocauit: Cuius armis infans in cunis, h *Antequã sciret vocare patrem & matrem*, vt Isaias loquitur, *abstulit fortitudinem Damasci, & spolia Samariæ coram Rege*

S. Luc. 22.
f S Chrysost. Euthym.
g S. Ambros in S. Luc. 22.
Beda in S. Luc 22.
Arma fortia Christi quibus hostes vicit lenitas, & incomprehensibilis eius pulchritudo.
S. Aug. tract. 25. in S. Ioan.
h Isaiæ 8.

Assyriorum. Quod eleganter Tertullianus exponit, k describendo arma & fortitudinem huius infantis, quibus pugnauit ac vicit, victúrque postea triumphauit. De qua victoria his pulcherrimis multarum virtutum armis, oracula fundens Regius vates dicebat. l *Dominus regnauit decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem & præcinxit se.* Regnauit Dominus post victoriam partam: quibus armis? pulchritudinis virtutum suarum? *Decorem siquidem indutus est*, scilicet armatus est, qui decor est eius fortitudo; *Indutus est fortitudinem.* Postrema verba hæc priorum declaratoria sunt, vt idem sit Christum Dominum, de quo vaticinabatur Propheta, *Indutum decore ac armatum esse fortitudine.* Huius victoriæ per arma decoris ac laureatæ pulchritudinis, fructus sequitur m. *Etenim firmauit orbem terræ qui non commouebitur*, scilicet lenitatis ac pulchritudinis armis terræ populos sibi in æternũ summæ obedientiæ ac reuerentiæ fœdere sociauit & adunauit. De quibus armis victricibus decore ac pulchritudine potentissimis idem psaltes alibi n, *Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis*, Propterea scilicet ob has speciosas pulchritudines, atque decoris diuini venustates, *Benedixit te Deus in æternum.* Sequitur: *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissimè*, quo scilicet gladio decoris & pulchritudinis factus est ad vincẽdum in prælio potentissimus, gladio inquam, hoc est, *Specie tua & pulchritudine tua*, quibus armis o, *intende, prosperè procede, & regna.* Nempe respice hostes gloriæ tuæ infestissimos, & contra eos fortiter ac feliciter præliare, certa bonum certamen, vt deuictis atque triumphatis hostibus in terra & postea in cœlo gloriosè regnare valeas p. *Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua.* Cuius victoriæ his pulchritudinis, mansuetudinis & aliarum virtutum armis reportatæ, in canticis sponsa meminit, cum sic de sponsi sui capillorum pulchritudine loquitur, q Comæ eius sicut elatæ palmarum, quot capilli in capite, tot virtutes in corde, totque victoriarum palmæ in opere, sed habeat modum oratio, & ad alterius capitis tractationem se sine mora deflectat.

k Tertul. cõtra Iudæos c. 9.
l Psalm. 92. vers. 1.
Not. Concept.
m Psal. 92. v. 2
n Ibi Psalm. 44.
o Ibid. ver. 5.
p Ibid.
q Cant. cap. vers. 11.

CAPVT V.

Christus Dominus non fuit rex huius mundi more aliorum principum, licet fuerit regnum eius in hoc mundo, sed non de hoc mundo.

1. *Tres rationes præcipuæ propter quas Christus Dominus dixit regnum suum non esse de hoc mundo, in quas caput præsens distribuitur.*

VILIA omnia & abiecta, imò etiam funesta & periculosa quæ ab hominibus mundi maxima putantur, si Christi D. regno non subdantur: præ cuius excellẽtia cuncta terræ regna & imperia r velut stercora ab Apostolo reputantur vilitatis tãtæ & infirmitatis,

Quam vilia sunt & funesta regna mũdi præ regno Christi Dei.
r Phil. cap. 3. v. 8

tantisque obnoxia periculis & infortunijs, vt ea vilissimis & noxiis vermiculis, Ioel Propheta cōparare afflatus numine Dei non dubitauerit, cùm ait. a *Residuum erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit ærugo.* b Quibus verbis antiquiores Hebræorum quos Rupertus ac Lyranus, alijque permagni nominis doctores sequuntur, quatuor orbis imperia Iudæorum populo funesta & crudeliter infesta significari voluerunt. Quæ hunc Dei populum, sed maximè cœlestium & diuinorū beneficiorum ingratè & turpiter immemorem ita serie & ordine temporum alternis vicibus oppresserunt, vt quod vnum intactum reliquisset alterum funditus euerteret. Quamobrem æruçæ nomine Assyriorum & Chaldæorum, locustæ Medorum atque Persarum, Bruchi Græcorum, rubiginis Romanorum imperia significari, magni illi doctores Hebræos secuti, (quos in hunc locum S. Hieronymus approbat,) non obscurè demonstrarunt. Vt posteros erudirent, quam sunt in vili pretio omnia regna mundi reputanda, quantisque subdita periculis & calamitatibus, cùm non solùm vilissimis, sed etiam perniciosissimis illa vermiculis noxijsque similia esse dicantur. Talibus imperijs alijsque paris conditionis & fortunæ simile non est Christi Domini regnum, vt non immerito interroganti Pilato dixerit. d *Regnum meum non est de hoc mundo*, in qua Christi Domini responsione tria oportet obseruatione dignissima considerare, totidem sortita rationes, propter quas Dominus regnum suum non esse de hoc mundo, licet esset in hoc mundo, appositè dixerit. Primum est vt indicaret regnum suum non ab hominum electione, & approbatione, sicut cætera regna mundi, sed à solo Deo patre immediatè procedere, e vt S. Chrysostomus, Theophylactus, aliique Græci Patres, & cum illis f S. Augustinus exponunt. Quemadmodum S. g Paulus, *neque ab hominibus, neque per homines, sed à Christo Domino Deo homine se Apostolum esse prædicabat.* Tantum enim abest, vt Christus Dominus regni sui moderandi ex hominum instituto, electione & approbatione habenas acceperit, quin potius ipse populos & reges ad seruiendum sibi fideliter elegerit, qui suis dicebat Discipulis. h *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Sed ad quid? *vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat, vt quodcumque petieritis patrem in nomine meo, do vobis.* Ille est rex magnus & sublimis in suis miserationibus, cuius sapientiæ non est numerus, qui per Prophetam dicebat nondum factus homo. i *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.* Cui gratias agendo viginti quatuor seniores in terram prouoluti coram Agno, qui est ipse rex regum Christus Dominus cum summa veneratione dicebant. k *Fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes, & regnabimus super terram.*

a Ioel cap. 1. v. 4.
b Hebræi Rupert. Lyra.
c S. Hieron.
d S. Ioan. 18. v. 36.
Propter tria seu tres rationes Christus Dominus dixit, regnum suum non esse de hoc mundo 1.
e S. Chrysost. Hom. 25. in Ioann. 6. Theophil. in c. 18 S. Ioan.
f S. Aug. tractatus 115. in Ioan.
g ad Gal. 1.
h S. Matth. 18. v. 19. S. Ioan. c. 15. v. 16.
i Sap. 8.
k Apoc. 14.

Secundum aut secunda ratio propter quam Dominus dixit, regnum suum non esse de hoc mundo est, vt ostenderet regnum suum alterius omnino conditionis esse, quàm cætera regna mundi, longéque his omnibus eminentioris esse dignitatis, quod Dominus ad sui conseruationem regis magnificentiam, iustamque subditorum defensionem, externis auxilijs, viribus,

Secunda ratio propter quam Christus dixit regnum suum non esse de hoc mundo.

A subsidiis & opibus non egerit, ob eamque causam l Pilato dicebat. *Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis*: & propterea regnum meum non est hinc, addebat Dominus, sicut alia terræ regna, *quæ* m *sustentantur externis opibus.* Regnum Christi amoris regnum est, bene stabilitum & firmum suæ charitatis stans pondere, ac benignitatis dulcedine coroboratum: cùm sit Christus Dominus rex cordium & animorum, qui ideo solum cor sibi dari postulat. n *Fili mi præbe mihi cor tuum*: qua dominatione nulla magnificentior, nullaque diuturnior haberi potest. Quæ verò regna, forinsecus aduenientibus auxiliis tutantur, adoriente illa fortiori aduersæ partis exercitu concidunt illico, exitioque prolabuntur. Iuxta hæc Saluatoris nostri verba. o *Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet, si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia eius distribuet.* Nullæ vires, nulla potentia, nulla subsidia defensionis inueniri possunt, quæ cum charitatis armis & fortitudine contendere valeant. Imo si charitatem vimque demas amoris: *Omnis est quæcumque illa sit euanida fortitudo, frustraque* p *se quis armis tuebitur, qui septus charitate non fuerit, armis enim arma irritantur.* Sicut Nicephoro Phocæ Imp. tyranno palatium in munitionem & propugnaculum, nidum tyrannidis extruenti, quidam incognitus per mare subuectus sic vociferando significauit. q *O imperator erige muros, & tametsi vel ad cœlos eos deducas, intus cum sit malum vrbs captu facilis est.* Non sic regis nostri procedit altitudo regnandi, sed si aliquando iustitiæ seueritatem vrgeat subditi rebellio, atque scelus, amaritudinem tamen iustæ vindictæ soleat semper temperare clementiæ dulcedo. *Sic enim est* (inquit D. Augustinus) r *iustitia pulchritudo cum benignitatis gratia concordans, vt quoniam bonorum inferiorum dulcedine decepti sumus, amaritudine pœnarum erudiamur.* Quas peccata nostra demeruerunt, in hisque pœnis clementiæ regis nostri splendor maximus elucet, vt idem Pater paulò antè his verbis clariùs ostenderat. s *Quod verò corpus hominis cùm ante peccatum esset in suo genere optimum, post peccatum factum est, vt imbecillum & morti destinatum, quamquam iusta vindicta peccati sit, plus tamen clementia Dei, quàm seueritatis ostendit. Ita cum nobis suadetur à corporis voluptatibus, ad æternam essentiam veritatis amorem nostrum oportere conuerti.* Propter quam mansuetudinis & clementiæ dulcedinem, iustitiæ rigorem temperantis rex ille noster Messias t *Omnia traxit ad se*, sicut scriptum est per Isaiam Prophetam, u *Ecce seruus meus* (inquit pater de filio incarnato) *suscipiam eum: electus meus complacuit sibi in illo anima mea, dedi spiritum meum super eum, iudicium gentibus proferet non clamabit nec accipiet personam, nec audietur vox eius foris: calamum quassatum non conteret, & linum fumigans nō extinguet.* Propter quæ scilicet, charitatem, patientiam, mansuetudinem, *Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident Aethiopes, & inimici eius terram lingent: reges Tharsis & insulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes reges*

l Sic exponit S. Cyrill Alexand. l. 12. c. 12.
m Cicero oratione pro Marcell. & l. de officijs.
n Prou.
o S. Matth. 12. v. 12 & c. 9. S. Luc. 11. v. 21. S. Marc. 3. 22.
p Plinius in Panegyr.
q Cadrenus anno 964.
r D. Aug lib. de vera religion. c. 15. 10. 1. p. 305. c. 16.
s Idē S. Aug. ibidem.
t S. Ioan. 12.
u Isaiæ c. 42. v. 1.

terræ, omnes gentes seruient ei.

Tertia ratio propter quam Christus Dominus dixit regnum suum non esse de hoc mundo.

Christus Dominus non habuit vsum regni temporalis sed iur.

a 1. Regum c. 16.

Tertiam rationem duabus prioribus adiungemus, scilicet regnum Christi Domini non esse de hoc mundo ratione vsus, quem per humilitatem, clementiam & pro nobis desiderium patiendi, neglexit: licet suum esset totum regnum terræ ratione iuris; item regnum Christi non esse de hoc mundo ratione finis, quem rectores mundi huius sibi proponunt, scilicet pacem temporalem. At finis regni Christi est pax æterna & gloria sine fine permansura. Etenim vt de primo dicam, sicut a Dauid post primam à Samuele Propheta susceptam domi patris in Bethlehem vnctionem, verè ac secundum iuris præscriptum erat rex super Israël, licet facto ipso iura regni non exerceret, vsuque regiæ dignitatis minimè gauderet: ita Christus Dominus electus rex à Deo patre non solùm spiritualiter, sed etiam temporaliter super omnem terræ plagam & regionem inuisibili à Spiritu sancto vnctione ab instanti suæ conceptionis inauguratus verè ac iure rex erat mundi, licet ius illud regni in actum vsumque reducere, propter rationes superius adductas minimè curaret. Et quod præcipuum in hoc discrimine Christi Domini regni in terris, à principatibus cæterorum principum terræ regumque mundi, propter quod dicere Pilato voluit Saluator noster regnum suum non esse de hoc mundo, quamuis in hoc esset, mundo, est ratio & consideratio finis vtriusque regni, Christi scilicet & principum terræ: quoniam omnes seculares terræ reges ac principes, non alium suæ dominationis ac directionis in regendis populis finem scopumque sibi proponunt, quam pacem temporalem, aliudque simile bonum temporis exigui finibus plerumque conclusum. At non sic de fine ad quem sui regni omnem administrationem studiúmque clementer regendorum mundi populorum Christus Dominus collimauit & inflexit: qui est pax æterna, bonumque plenum ac perenne animorum & corporum: quod nulla vetustas consumere, nulla oblitterare obliuio, nulla vis tenebrarum principum concutere, inferníque portæ ne leui quidem motu peruertere valebunt. Ac proinde tale regnum populis, non poterit esse fœcundum nisi iustis, qui hac æterna pace & immutabili bono post huius vitæ decursum, quod piè ac iustè legibus Christi Domini regis æterni paruerint, perfrui mereantur. Sic regnum Christi principis regum terræ, scilicet iustorum, vt explicat b S. Gregorius, valde profectò discrepans à regnis & principatibus huius regnatorum mundi, quæ sceleratorum populorum contagione vitæ sæpius incestantur, quàm suauem bonorum odorem cuiuscumque virtutis exhalat? Ideoque Christus suum regnum non esse de hoc mundo respondens, intendebat dicere regnum suum non componi ex impiis ac sceleratis populis, nec eorum fœdari criminibus, qui de mundo esse dicuntur, de mundo, inquam, corrupto, cuius Diabolus princeps esse perhibetur. Sic hunc locum c D. Augustinus exponit, sic alij permulti sancti Patres, spiritus Dei testimonio firmati qui in scripturis sactis sub mundi nomine impios sceleratosque depingit, vt S. Ioann. 1. d *In propria venit, & mundus eum non cognouit*: e &, *vos de mundo estis, & ego non sum de mundo*:

Finis regum terræ est pax & bonum temporale, sed regis Christi est pax & bonum æternum.

In regno temporali Christi Domini non sunt nisi boni subditi, non sic in regno principum terræ.

b S. Gregorius in Apocaly. cap. 1.

S. Ioan. 8.
c D. August. tract. 115. in Ioannem.
d S. Ioan. 1.
e S. Ioan. 8.

A f *Mundus me odio habuit*, & g, *non pro mundo rogo*, scilicet pro obstinatis peccatoribus pœnitentiam detestantibus, ad cor redire deprecantibus, & in Epistolis sanctus Ioannes. h *Totus mundus in maligno positus*: i *& quidquid est in mundo, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* De hoc mundo scelerum fœtore contaminato diaboli regno loquebatur Propheta, dicens k, *non est veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra.* Quarum virtutum loco: *maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Cuius regni tot sceleribus deturpati, tot virtutibus spoliati, Christus D. noluit esse rex: Propterea dixit Pilato, *Regnum meum non est de hoc mundo.* Iouianus trucidato diuinitus apo-B stata Imperatore, electus Imperator à Romano exercitu palam dicere cœpit, se nunquam Idololatris, ac à religione Christiana ad Ethnica castra transfugis, sed solùm Christianis veris imperaturum, secus se Imperij fasces eiuraturum. Qua ratione Christus Rex Regum & dominus dominantium, in sortem subditorum & regni sui populorum impios posset admittere? Ergo verè Christus cùm esset cœli terræque Monarcha, Pilato regnum suum de hoc mundo in malam partem accepto non esse respondit. Nec Rex ille summè bonus, neque fideles eius subditi veri illius Maiestatis adoratores, sic de mundo hoc esse possunt, hoc est illius contagionis & corruptionis immersi fæcibus. Qui quamuis in isto rege tanta sanctitate, man-C suetudine, humilitate, & charitate sublimato, ea non videant quæ mundi principes Maiestate visibili conspicuos, & pompa exteriori regnicolis mirabiles efficiunt: thesauros videlicet, gazas, aurum, argentum, gemmas, lapides pretiosos, purpuram, diadema, sceptrum Regium, superba palatia, cuiusque generis diuitias & opes, nobilem numerosumque comitatum, & alia id genus similia; illum tamen nihilominus Magorum instar procidentes in terram adorare gloriantur, omnem eius regis gloriam cernentes ab intus. Quæ tanta est vt omnium principum terræque Monarcharum pompæ & gloriæ splendore suo, tenebras offundat. Quos ideo vero illi regi suo reluctantes, & contra illum nefaria signa portantes, sicut Magi Herodem venerari & adorare dedignantur, dicente D diuo Augustino l: *Cùm tam multi Reges Iudæorum tam nati atque defuncti essent, numquid quemquam eorum adorandum Magi quæsierunt? non, quia nec quemquam eorum cælo loquente didicerunt.* At cœlo loquente per stellam, *quæ est lingua cæli*, inquit S. Augustinus m, ad Christum in præsepio adorandum, maxima cum deuotione properarunt. Quia illum cœli terræque Monarcham esse cognouerunt. Sic fides viua per charitatem, varijs virtutum Christianarum radijs rutilans tanquam stella splendidissima intellectui iustorum veluti sereno infixa cœlo, eos ad se prosternendum huic regi summæ adorationis exercitio & tanquam lingua loquendo interius, seu lux mentis & oculus illuminandi properare iubet. Sicut stella illa quæ ad Christũ magos suo illustratos lumine direxit, *veluti quidam caligantis orbis oculus veterem mundi vmauit aspectum*, vt S. loquitur Maximus, n sic Chri-

f Ioan. 15.
g Ioan 17.
h 1. epist. S. Ioann.
i Idem S. Ioann. c. 5. v. 19.

k Oseæ c 4.
Idem c. 4.

Eusebius.
Iouianus non vult imperare Idololatris & impijs, multo magis Christus Dominus impiorum regimen detestatur.

Non regnum Christi, nec eiusdem pii subditi sunt de hoc mundo.

l D. Augustinus sermone 2. de Epiphania.

m D. August. sermone 3. de Epiphania.

n S Maximus sermone 1 de stella seu de Magis & Epiphania.

Fides, lingua & oculus mysticus quo su- spicitur loquitur & videt Christum Regem.

A stiana fides, ille mysticus est caligantis cæcique mundi oculus, qui ambulantibus in tenebris & in vmbra, mortis hominibus, si hunc oculum sumere velint, cœlestē largitur aspectum, vt hunc diuinum regem, vilem & despicabilem in oculis mundi, adoraturi perfectè cognoscere possint. Cuius regnum, quod in mundo est, sed non de mundo secundùm veritatem omnibus terræ monarchijs ac imperiis, vt loquitur sanctus Thomas, (seu auctor sub illius nomine quisque ille sit.) *Præcellit ex triplici parte*, [a] *primò ex annorum quantitate, quia plus durauit, & adhuc durat, durabitque vsque ad mundi renouationem: Secundò ex dominij vniuersitate, iuxta illud, In omnē terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, scilicet Apostolorum ac legatorum huius Regis. Tertiò apparet excellentia Monarchiæ* B *Christi, super alias quatuor præcedentes ex dominantis dignitate, qui Deus & homo est. Secundùm quam considerationem*, inquit idem doctor, [b] *humana natura in Christo participat infinitam virtutem, ex qua maioris fortitudinis est & virtutis supra humanam fortitudinem & virtutem.* Quæ principibus terræ tributa, valde debilis & languida respectu virtutis ac fortitudinis Christi regis, solummodo in corpora, aliaque peritura mundi, potest extendi. At virtus & fortitudo regni Christi in corpora & animos, in caduca & sine fine duratura potenter erigitur. Propter quod dicebat Dominus ille dominantium, [c] *Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam*, & virga Christi quæ eius potestas significatur ferrea dicitur à Propheta Regio, *Reges eos in virga ferrea*, [d] quia talis potestas frangetur tempore nullo, comminuet verò confringetque non imbecillia modo & mortalia corpora, sed fortissimos & humanis viribus inuictissimos, immortalesque spiritus dæmonum & impiorum hominum, æternis supplicijs in inferno mulctando. Hic verò reges & populos, donec anima in terris spirabunt sua, in virga ferrea tegendo, id est his sua iussa præscribendo salutaria, & grauitate censoria sapienter imperando. Iuxta energiam & emphasim Græcæ vocis ποιμανεῖς reges, sicut ex recentioribus doctoribus duo doctissimi [e] in hunc locum Psal. 2. ex Hebraicæ linguæ proprietate, & quamplurimorum authorum testimonio, comprobarunt. Quamobrem cum sanctis Patribus atque Doctoribus Pilato responsum Domini interpretantibus [f] concludamus Christum Dominum D perfectissimè omnium regnorum quæ in terra sunt, esse Monarcham ac Regem, qui quidem *regem se esse non negauit*, vt S. Loquitur Cyrillus, [g] *sed regni Cæsaris se non esse hostem ostendit, quia eius regnum terrenum non est* (aliorum principum modo & more) *sed cœli, & terræ, cæterarumque rerum omnium.* Similia, sanctus Chrysostomus [h] & Augustinus longa verborum optimorum ac sententiarum serie doctè sapienterque notauerunt, vt iam de proposita quęstionis veritate dubitari nullo modo posse videatur.

[a] D. Thomas l. 3. de reg. c. 13.

In tribus præcellit omnibus regnis Christi Domini regnum.

Psalm. 18.

[b] D. Thomas ibi c. 2.

Potestas regum terræ solùm in corporea & caduca: at Christi in omnia caduca & æterna extenditur.

[c] S. Matth. 10.

[d] Psalm. 2.

[e] August. Eugubinus & Genebrardus in Psal. 2.

[f] S. Ioan. 18.

[g] S. Cyrillus l. 12. in Ioan.

[h] D. Chryso. Hom. 82. in Ioa. D. August. tractatu 14. i. S. Ioann.

CAPVT VI.

Ad hoc Christi regnum boni permulti ante eius aduentum pertinuerunt, vt subditi fidelissimi, sed post eius aduentum, passionem, gloriosam resurrectionem, & admirabilem ascensionem, immensa hæc bonorum subditorum multitudo creuit super numerum.

1. *Christus Dominus caput omnium, qui suam natiuitatem in terris præcesserunt.*
2. *Omnes quotquot à principio mundi vsque ad aduentum Domini saluati sunt, suam sunt per gratiam Christi salutem consecuti.*
3. *Christianam religionem fuisse apud antiquos ante Christi Domini aduentum.*
4. *Infinita prope fidelium multiplicatio à matrimonio Christi, cum humana natura in sancta virginis vtero profluxit, quæ post martyrum agones, conuerso ad fidem Constantino Magno maximè creuit, incipiens ab ascensione Christi.*

Ante Christi aduentū præter Iudæos in varijs orbis partibus multi boni ad regnum Christi pertinuerunt.

C DIVVS Augustinus multos ante Christi aduentum extra Israëlitarum genus, in variis degentes mundi partibus ad cœlestis ciuitatis consortium, quod essent, de regno Christi venturi, per bona opera in terris, exemplis, rationibus, & sanctarum scripturarum testimoniis fuisse probat: loquensque de patiente illo Iob, tot virtutum operatione magnifico, vt ex eo confirmet intentum ait [k]: *Diuinitus autem prouisum fuisse non dubito, vt ex hoc vno* (scilicet Iob) *sciremus etiam per alias gentes esse potuisse, qui secundum Deum vixerunt eique placuerunt, pertinentes ad spiritalem Hierusalem, quod nemini concessum fuisse credendum est, nisi cui diuinitus reuelatus est* [l] *vnus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui ventur*D*us in carne, sic antiquis sanctis prænunciabatur, quemadmodum nobis venisse nuntiatus est, vt vna eademque fides per ipsum omnes in vnam Dei ciuitatem, in domum Dei, in Dei templum prædestinatos perducat ad Deum.* Atque horum quidem piorum hominum aduentum suum præcedentium, Christus Dominus non minus fuit caput, quàm eorum fidelium, qui ipsius subsecuti sunt aduentum. A quo influxus gratiæ ac benedictionis emanans in illos, inuisibili virtute effecit, vt in medijs gentilitiæ prauitatis tenebris, tanquam astra in cœlo splendido media nocte, luce fidei ac bonæ vitæ clarissima rutilarent. Hoc est doctrina Theologorum è purissimis sapientiæ angelici doctoris hausta fontibus [m] asserentis corpus mysticum Christi Domini, cuius ipse caput est constitui, ex hominibus qui fuerunt à principio mundi, vsque ad finem ipsius. Quorum salus & gloria per omnes terræ plagas sparsorum,

[k] D. Aug. l. 18. de ciuit. c. 47.

[l] 1. ad Timoth. 2.

Christus Dominus caput fuit omnium bonorum, qui suam incarnationem præcesserunt.

[m] S. Thomas 3 P q 8. ar. 3.

2. *Nulla vnquam facta salus nisi per gratiam Christi*

Fundamentũ Theologiæ.

ex solius Christi gratia meritoque redundant. Propter quod fiunt de Christi Domini regno temporali, æterni postea, in cœlo hæreditate ac fruitione lætaturi. 2. Cuius rei veritas illo communi Theologiæ fundamento fulcitur, nimirum, *nullam gratiam hominibus datam esse à principio mundi, in hæc vsque tempora, nec datum iri vsque in consummationem seculi, nisi per merita Christi Domini.* Hoc enim in Actibus ista sancti Petri testantur eloquia a: *Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Quod non solùm ad posteriores aduentu Christi in terris homines, sed ad omnes etiam, qui huic aduentui antiquitate temporis ab orbe condito præiuerunt, referendum esse docet D. Augustinus b, iuxta illud quod à sancto Petro c didicerat, dicente, *Per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi,* scilicet patres antiqui, de quibus erat sermo. Quam veritatem satis clarè diuus Paulus confirmat, per hæc ad Romanos 3. d de Christo filio Dei loquens. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ, per remissionem præcedentium delictorum,* &c. eorum nempe quibus antiqui Patres erant obnoxij, quæ gratia passuri Christi funditus eradicauit, radicitusque sustulit. Quibus verbis hæc alia D. Pauli in epistola ad Hebræos assentiuntur & congruunt. e *In remissionem earum præuaricationum, quæ erant sub priori testamento.* Quod alibi illustrat Apostolus, cùm de refectione spirituali & mystica corporis Domini loquitur, qua in deserto prisci patres & vetusti homines sub nube legis naturæ atque Mosaicæ in deserto ambulantes alebantur. f *Bibebant,* inquit, *de spirituali consequente eos petra: Petra autem erat Christus.* g De petra Christo biberunt, scilicet de fonte aquæ viuæ: quia per fidem Christi, eius gratiam impetrarunt, qua firmati & corroborati ad nutum Dei benè viuerent. Quod de omnibus iustis tam qui de stirpe Abrahæ in populum Dei peculiari fauore & priuilegio adoptati sunt, quàm qui extra Hebrææ gentis ambitum in alijs terræ climatibus morabantur, intelligenda esse h verba sancti Augustini non obscurè significant. Et alibi cùm ait i: *Quia gratia saluatoris operata est in antiquis sanctis, quicumque antequam in carne Christus veniret, ad ipsius tamen adiuuantem gratiam non ad legis litteram quæ iubere tantum & non adiuuare potuit, pertinebant.* Vnde sanctus ille pater religionem Christianam inter gentiles, apud bonos quosdam diuersis in locis antequã Christus Dominus nasceretur, sedem fixisse solidam, licet isto nomine quo nunc, Christiana scilicet, minimè vocaretur, asserere non dubitauit, k cùm ait 3 *Item quod dixi, ea est nostris temporibus Christiana religio, quam cognoscere ac sequi securissima & certissima salus est, secundùm hoc nomen dictum est, non secundùm ipsam rem, cuius hoc nomen est. Nam res ipsa quæ nunc Christiana religio nuncupatur, erat apud antiquos, nec defuit ab initio generis humani, quousque ipse Christus veniret in carne, vnde vera religio quæ iam erat, cœpit appellari Christiana: cùm enim eum post resurrectionem ascensionémque in cœlum cœpissent Apostoli prædicare, & plurimi crederent, primum apud Antiochiam, sicut scriptum est, appellati sunt discipuli Christiani. Propterea dixi, hæc est nostris temporibus Christiana religio, non quia prioribus temporibus non fuit, sed quia posterioribus temporibus hoc nomen accepit.* Ex cuius fidei ac religionis Christianæ cultoribus ab omni æuo credentibus in Christum venturum, per gratiam ipsius, infert idem magnus doctor post aduentum Christi in carne, religionis Christianæ contra Volusianum firmitatẽ veritatis: l *Disputantur hæc latiùs, & omnes quæstionum necessariarum sinus perscrutati discussique panduntur, sed intellectum fides aditum aperit, infidelitas claudit.* Post hæc subiungit: *Quem non moueat ad credendum tantus ab initio ipse rerum gestarum ordo, & ipsa connexio temporum, præteritis fidem de præsentibus faciens, priora posterioribus & recentioribus antiqua confirmans?*

a Acto. 4. v. 12.
b D. August. epist. 157 ad Optatum.
c Act. 15.
d Rom. 3. v. 25. 26.
e ad Hebræ. c. 9.
f 1. Corinth. 10.
g 1. ad Corin. c 10.
h D. August. l. 1. contra duas epist. Pelag. c. 7. & 21.
i D. August. l. de pecc. meritis & remiss. c. 2.
k D. August. l. 1. tract. c. 13. to. 1.
3. *Ante Christi aduentum religio Christiana erat in mundo, in re non in nomine.*
l D. August. epist. 3. ad Volusiano.

4. *Infinita prope hominũ multitudo facta fidelis à matrimonio Christi cum humana natura.*

4. Sed quamuis plurimi cùm in Iudæa tum in gentilitate ante incarnationem Domini fideles extiterint, tamen ab ortu eius iustitiæ solis supra numerum creuit multitudo, vt sermo propheticus impleretur m, *Annuntiaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Hoc fit nunc,* inquit D. Augustinus, *ex quo primùm per os præcursoris sui Ioannis, deinde per os proprium annuntiauit, & locutus est, dicens* o, *Agite pœnitentiam, appropinquauit enim regnum cœlorum.* Postea per Apostolos quibus euangelium suum omni creaturæ per orbem terrarum diffusæ annuntiare iussit, *Baptisantes omnes eos in nomine patris & filij & Spiritus sancti.* In cuius potentis ac efficacis effectus virtutem post decem dies ab ascensione promissum spiritum sanctum, *in filios adoptionis effudit*, vt canit Ecclesia, *cuius aduentus in eos qui crediderant, tunc signum erat maximum,* p ait S. Augustinus, *& maximè necessarium, vt vnusquisque eorum linguis omnium gentium loqueretur, ita significans vnitatem catholicæ Ecclesiæ per omnes gentes futuram, ac sic omnibus linguis locuturam.*

m Psal. 39.
n D. August. l. 18. de ciuit. c 49.
26. Math. 3.
S. Math. 28.
Præfatio sancti Spiritus.
p D. August. l. 18. de ciuit. c. 49. in fine.

Quatuor in nuptijs Christi obseruata. Nobiliùs quã quæ in humanis.

Hæc verò fidelium supra numerum multitudo à fœcunditate Christi matrimonij cum humana natura promanauit. Vnde quæ præcipuè bona in humanis matrimoniis atque nuptiis notari solent, quæ numero quatuor sunt, ea in spiritualibus diuini Verbi Dei filij, cùm humana natura nuptiis & nobiliùs multóque perfectiùs obseruata cognoscuntur. Primum est sponsalia quæ præcesserunt nuptias, nempe promissa priscis vetustisque facta Patribus, incarnationis diuini Verbi per os prophetarum. Secundum est bonorum honorumque communicatio, quam *idiomatum communicationem* Theologi appellant: de qua hæc S. Damascenus, q *Cùm de persona Christi verba facimus, siue ab vtraque parte simul, siue ab altera duntaxat eam appellemus, vtriusque naturæ proprietates ipsi imponimus. Etenim Christus (quæ vox vtrumque complectitur) & Deus & homo dicitur, & creatus & increatus, & passibilis & impassibilis. Et cùm ab vna parte filius Dei & Deus nuncupatur coniuncta natura, id est carnis proprietatem recipit. Nam & Deus passibilis nominatur, & dominus in crucem actus, non qua Deus est, sed qua idem etiam homo est.*

Sponsalia.
2. cõmunicatio bonorum.
q D. Damascenus l. 3. c. 4 de orthod. fid.
Nota communicationem idiomatum naturæ vtriusque in Christo Domino.

Eodemque modo cum homo & filius hominis appellatur, diuinæ essentiæ proprietates atque ornamenta suscipit. Puer enim æuo omni antiquior dicitur, & homo principij expers, non id quidem qua ratione puer & homo est, sed qua Deus omni æuo prior. Atque hic communicationis modus est, vtra-

que videlicet natura, proprietates suas cum altera communicante, propterea quod vnam & eandem personam constituunt, mutuoque in se immeant. Huc vsque S. Damascenus.

3. *Tertium nexus humanæ naturæ cum verbo indissolubilis.*

Tertium quod obseruatur in his Diuinis Christi Domini nuptiis, est humanæ naturæ cum diuino Verbo nexus indissolubilis, æternaque duratione permanens, sicut in humanis nuptiis fit *communctio maris & fœminæ indiuiduam honestæ vitæ societatem continens.* a Nam Verbum diuinum sic humanam assumpsit naturam b, *vt semel assumptam nunquam dimiserit*, inquit Theologorum schola, oraculis innixa diuinis.

a l. 1. §. Ius naturale ff de iust. & iu.
b *Axioma Theologia.*

4. *Fœcunditas prodit spiritualis filiorum Dei multiplicatio propè infinita.*

Quartum denique in hoc considerandum matrimonio, est fœcunditas magna in procreandis filijs, quæ fuit tanta, quanta vix considerari potest. Filijs, inquam, Dei & electionis æternæ, c *qui nō ex sanguinibus, nec ex volūtate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt: cum verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Tunc impletū est quod dictū est per Prophetā dicentē, *multiplicabitur eius imperiū:* siquidē post tēpora martyrum atque victorias eodem anno quo à lepra Constantinus Imperator mundatus est, scribit S. Thomas d, lectione Romanarum historiarum eruditus, circa varias Romani imperij regiones & oras, plus quam centum hominum millia ad fidem conuersa, & sacro tincta baptismate ex virtutibus & signis per S. Siluestrum ostensis mirum in modum fructificantia Deo claruisse. Quæ fœcunditas Christiani partus, & multiplicatio filiorum Dei mirabilis per orbem terrarum ab ascensione Domini breui tempore visa, mysticè expressa est atque repræsentata per multiplicationem Hebræorum in Ægypto, è fœcundo Israëliticarum matrum vtero progredientium. e Sicut enim ex duodecim filijs Iacob Patriarchæ Ægyptum incolentibus, immensa creuit secundum carnem Hebræorum multitudo, sic ex duodecim quos elegit Dominus Apostolis, innumerabilis facta est fidelium per orbem terrarum multiplicatio. Quam aspectu Prophetico Dauid aspiciens à longè mentis oculis f: *Dinumerabo eos* (inquit) *& super arenam multiplicabuntur.* Et vt post Iosephi Patriarchæ obitum adhuc Hebræorum populus pleniori mensura in immensum numerum excreuit g, vt sacræ narrant historiæ: sic fideles populi quos Apostoli Christo in cruce passo semine verbi diuini parturiuerunt, innumerabili multitudine propagati, mirabiliterque multiplicati toto orbe volitarunt. Pro vt prædixerat Christus Dominus h, *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Et apud S. Ioannem, i *Si semel exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum.* Quam innumerabilem ac miraculo coæquandam filiorum Dei multitudinem Deus, loquens Abrahæ spoponderat: k *Multiplicabo* (inquit) *semen tuum sicut stellas cœli, & sicut arenam quæ est in littore maris, & in semine tuo benedicentur omnes gentes.* Hæc eadem pacta Deus postea cum Iacob Patriarcha renouauit dicens l, *Semen tuum erit quasi puluis terræ. Dilataberis ad orientem & occidentem & septemtrionem & meridiem.* Hoc altissimè menti suæ infigens Dauid ita vaticinando de hac multiplicatione sermocinabatur. m *Conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu gentium vniuersæ familiæ gentium.* Propter quod sic Isaias Propheta Ecclesiam Christi Domini sponsam ad exultationem mirando cohortabatur: *Surge & illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est, quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos, super te autem videbitur Dominus, & gloria eius in te videbitur, & ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui: leua in circuitu oculos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent: tunc videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.* n Hanc multitudinem innumerabilem supra numerum filiorum Dei cognouit Apostolus Propheta, vt clarum facit his verbis. *Post hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu agni amicti stolis, & palmæ in manibus eorum.*

c S. Ioa. c. 1.
Isai. c. 9.
d S. Thomas l. 3. de reg. princip. c. 12.
Roma. 7.
e Exod. 1.
f Psalm. 138.
g Exod. c. 1. & 2.
h S. Luc. 12.
i S. Ioa. 12.
Legatur D. Augu. sermo 24 de tempore.
k Genes. 12. 18. 22.
l Genes. c. 28. v. 14.
m Psal. 21. v. 28
Isai. c. 60.
n Apocalyp. cap. 7.

Christus morte sua hanc fidelium multitudinem promeruit, & suo sanguine peperit.

Hanc verò infinitam fidelium multitudinem Christus Dominus suo sanguine peperit, & patere suæ mortis obedientia promeruit: sicut ipse apud dilectum sibi discipulum testatus est o: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Et Deus pater de filio suo loquens per Isaiam, *Dispertiam*, inquit, *plurimos, & fortium diuidam spolia pro eo, quod tradidit in mortem animam suam.* Apud eundem Prophetam: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & iustificabit ipse iustus seruus meus multos.* Hanc tam incredibilis immensæque populorum multitudinis causam, Apostolus tabibus Euangelicæ sanctitatis Philippensium cordibus semina, fundamenta salutis inserendo, minimè dissimulauit, p *Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia ipse est in gloria Dei sedens.*

o S. Ioann. 12.
Isaiæ 53.
Isaiæ 53.
p Philipp c. 2.

Multitudo credentium magnam Dei Ecclesiæ parit auctoritatem.

Hæc multitudo filiorum Dei supra numerum, quos suo partos sanguine sibi in vno corpore, quod est Ecclesia, colligauit auctoritatem huic Ecclesiæ vt ei tanquam sponsæ Christi Domini castissimè credatur, non mediocrem conciliat: vt egregijs his planeque diuinis & aureis sanctus Augustinus eloquijs elegantissimè testificatur q. *Christus afferens medicinam humano generi, primùm miraculis conciliauit auctoritatem, deinde auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit vetustatem, vetustate roborauit religionem.* Et r cap. 16. *Desperandum non est ab ipso Deo aliquam auctoritatem constitutam, qua velut certo gradu innitentes attollamur in eum. Hæc auctoritas dupliciter nos mouet, partim miraculis, partim sequentium multitudine. Ac primùm quidem facta sunt miracula, cùm Deus ipse in vero homine huic mundo apparebat, vt his tandem multitudine credentium congregata, atque propagata in ipsos mores vtilis conuerteretur auctoritas.* Hæc doctor admirabilis.

q D. August. lib de vtilitate credendi. c. 14. to. 6.
r Idem cap. 16.

CAPVT VII.

De triplici regno Christi, naturæ, gratiæ & gloriæ.

1. *De regno Christi natura.*
2. *De regno gratia.*
3. *De regno gloria.*

Christo Domino vt Deo, & vt homini triplex debetur regnum. Regnum naturæ Christi.

CHristo Domino non modò vt Deo triplex attribuitur regnum, quod illi cum Patre &

B

Spiritu sancto commune est, sed etiam vt homini Deo vnione personali, modo incomprehensibili coniuncto. Omnia enim regna mundi Deus pater dedit in manibus eius ab instāti cōceptionis illius. Quæ omnia ad tria regna reuocantur, naturæ, gratiæ, & gloriæ, Regnum naturæ in omnes extenditur creaturas, cœlorum, terræ, & infernorum: quæ eius regis Christi pedibus sine contradictione subyciuntur. Nec vlla est creatura in toto mundo, quæ eius posset imperiū detrectare, ac effugere potestatē, seu volūtati resistere. Ob quam mirabiliter extensam magnitudine infinita potētiā dilatatā, solus inter omnes regnatores mundi nomē meretur, ᵃ *regis regum, ac Domini dominantium.* Contra intolerabilem

Omnes creatura, siue Angelus, siue homo, princeps aut plebeius, siue dæmon, Christi regis imperio subdita.

ᵃ Apoca 17 v. 14. & ca. 19. v. 16.

C

stupendamque impiorum principum terræ superbiam & detestabilem arrogantiam, qui se non verentur reges regum impudentissimè gloriari, eóque hæc est principum terræ, vermiculorum comparatione Christi regis arrogantia detestabilior, quò frequentior atque in orbe viguit diuturnior. Nam Parthorum rex Artabanus hoc regis regum titulo ᵇ apud Herodianum voluit insigniri. Sic Persarum Imperatores se Reges Regum inani gestientes arrogantia, appellari iubebant, Plutarcho teste. ᶜ Vnde prudens Agesilai Regis Asiaticis de more Imperatorem Persarum Magnum ac Regum Regem appellantibus responsum. *Ecquid ille*, inquit, *me est maior nisi est iustior & modestior?* Titulum illum Regis Regum vendicasse sibi Parthorum Reges, testis est Suetonius ᵈ in Caligula. Cuius tituli arrogan-

Detestanda principum terra arrogantia se reges regum nominantiū, quod soli Christo Domino competit.

ᵇ Herodianus lib 6.

ᶜ Plutarchus in Laconicis.

ᵈ Suetonius in Calig. c. 6.

D

tia Parthorum Regi, licet ab alijs terræ cognatæ & notæ principibus hoc honoris titulo dignaretur, Pompeium denegasse Plutarchus in eius vita ᵉ commemorat. Et Iulius Capitolinus ᶠ Regem Persarum Saporem, hoc iniusti superbique honoris typho suam inflauisse Maiestatem auctor est. Quod manifestum esse Marcellinus ᵍ illa epistolæ ad Constantium Imperatorem inscriptione declarat. *Rex Regum Sapor Princeps syderum, & frater solis & lunæ, Constantio fratri meo salutem P.D.* Et orientalibus regibus ipso honoris immeriti titulo iniustè superbientibus, magicas artes & dæmonum incantationes fraudulenter illusisse, & eorum insidiando dementiæ imperasse, ʰ Plinius veris historijs posteritati prodidit. Et ipse Armeniorum ⁱ Rex Tigranes hæc insolentis nominis vsurpatione turgidus, victus postea à Pompeio agnouit, sed tardius quàm inaniter atque insolenter isto Re-

ᵉ Plutar. in Pompeio.

ᶠ Capitolinus c. 24.

ᵍ Marcellinus lib. 17.

ʰ Plini. l 30. c. 3.

ⁱ Plutarchus in Lucullo & Pompeio.

A

gis Regum titulo gestiens intumuisset. Eóque superbiùs principes ambitiosos ac Reges Ægypti Simandrum, & Sesostrum mania insaniaque perduxit, ᵏ vt se varijs & insolentibus huius Regis Regum tituli in tumulis insculpti viuos mortuosque laudibus mactare voluerint. Atque vtinam Gigantes isti præ magnitudine præsumptionis, armis superbiæ Deum de throno suæ gloriæ & honoris deturbare molientes, & audè istud appetentes, ad ignominiosissimam miserrimamque Regis Nabuchodonosor sortē attendere vellent. ˡ In quā pro talibus arroganter ausis septem annorum decursu præcipitatus ingemuit. Vt qui se Regem Regum terræ vocando intra Dei thronum honoris & gloriæ sedem superbè figere contenderat, inter immanes

ᵏ Diodorus Siculus l. 2. c. 12.

ˡ Daniel c. 5.

B

feras vilissimasque bestias ferino victu pastus & immani, abiectissimam mansionem sortemque demens subire coactus est. Ingrate ac miserabilis Rex Assyriorum Balthasar! qui quod Deum ᵐ *habentem regum statum in manu sua* non magnificaueris, sed superbiæ tuæ veluti gradibus ascendere super id omne quod Deus est, præsumpseris, diuinum funestissimęnecis tuæ decretum manu iustitiæ Dei in aulæ regiæ parietibus exaratum, miser audire meruisti. Ergo vt modum habeat oratio, redeatque illuc vnde deflexit, soli Monarchæ Christo Domino supra omnes principes mundi propter regnum naturæ vniuersæ regis regum titulus à Deo patre communicatur. Cui omnes mundi Principes, Imperatores ac Pontifices, coronas, diademata, sceptra, debent submittere, vt longo tēpore & pro-

ᵐ Daniel c. 5. v mane phares.

Omnes principes & reges terra & pontifices Christo Regi Regum coronas debent submittere, vt feliciter in æternum regnent.

C

spere in terra regnent, & post in cœlo in æternū diuinæ fœlicitatis ac gloriæ sceptro coronaque potiantur. Instar ⁿ viginti quatuor seniores, *procidentes ante sedentem in throno, & adorantes viuentem in secula seculorum*, scilicet Christum filium Dei, *& mittentes coronas suas ante thronum, dicētes, dignus est Dominus Deus noster accipere gloriam, honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant & creata sunt.* Cuius Regis Regum obseruatio legum prorogat imperium fœliciter terræ principibus, & Ecclesiæ pontificibus. Propter quod Sapiens de hoc rege qui est æterna Dei patris Sapientia, loquēs, sic mundi huius rectores hortatur. ᵒ *Cura disciplina dilectio est, & dilectio custodia legum illius est, custodia autem legum consummatio incorruptionis est, incorruptio autem facit esse proximum Deo:*

ⁿ Apoc. c. 24.

ᵒ Sapientiæ cap 6.

D

concupiscentia ergo sapientia deducit ad regnum perpetuum. Si ergo delectamini sedibus & sceptris ô reges populi, diligite sapientiam, scilicet Deum incarnatum Dei patris veram Sapientiam, *vt in perpetuum regnetis, diligite lumen Sapientia omnes qui præestis populis.* Sed non sola coronam principum terræ Christo Regi Regum subijcienda est. Verùm & tiara sacerdotalis pontificiumque regnum multo magis, vt vtraque sacerdotalis & regia piè Christo Domino seruiens fœlices coronatos terræ cœloque efficiat. Ad cuius mysterij significationem præceperat Dominus, vt super pontificiam tiaram aurea lamina collocaretur; in qua insculpta talis esset inscriptio, *Sanctum Domino*, vt clarum patensque fit ex illo textu Exod. ᵖ *Facies* (inquit Dominus) *& laminas de auro purissimo, in qua sculpes opere cœlatoris, Sanctum Domino: ligabisque ea vitta hyacinthina, & erit super tiarā imminens fronti Pontificis:*

Omnis potestas regia & pontificia natura regno Christi subdita sunt alia omnes.

ᵖ Exod. c. 28. v. 36.

erit

erat autem lamina semper in fronte eius, vt placatus sit ei Dominus. Sanctum Domino S. [a] Hieronymus *sanctum Iehouah interpretatur nomen ineffabile tetragrammatum*, quam laminam auream Sapiens coronam appellat [b], dicens: *Coronam auream super mytram eius expressam signo sanctitatis*. Et Sapientiæ c. 18. [c] diadema vocat his verbis: *Magnificentia tua in diademate capitis illius scripta erat*: ex quo manifestè cognoscitur Pontificem Christiani gregis sicut gregum Politicorum pastores ad instar viginti quatuor seniorum coronam tiaramque ad pedes Regis Regũ reuerenter abijcere debere, pie submittere se illius regno, leges eius iussaque religiosè seruantes.

a S. Hierony. ad Fabiolum de veste sacerdotali.
b Eccle. c. 45.
c Sapiẽt. c. 18.

Christus vt Rex naturæ vniuersum orbem mundi, vt Augustus terræ describi.

Rex verò Christus D. constitutus à Deo patre super regnum vniuersæ naturæ, illo tempore venit in mundum per portam clausam & oriẽtalem vteri virginalis, [d] quo *exijt edictum à Cæsare, vt describeretur vniuersus orbis*. Nec hoc quidem sine magno mysterio. Oriebatur nimirũ & in lucem vitæ prodibat ipse Imperator non Augustus terrestris, sed Augustissimus cœlestis, orbem vniuersum terræ ad descriptionem celestem diuinãque professionem vitæ æternæ vocaturus. [e] *Vt scias* (inquit S. Ambrosius) *censum non esse Augusti, sed Christi, totus orbis iubetur profiteri*. Quis poterat totius orbis professionem exigere, nisi qui totius orbis habebat imperium? *Non enim Augusti, sed Domini est terra & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Quia ipse super maria fundauit eum, & super flumina præparauit eum*. Sanctum quoque Gregorium ad huius rei illustrandam veritatem suo more diuinitus loquentem audiamus. *Quid est*, inquit, *quod nascituro Domino, mundus describitur, nisi hoc quod apertè monstratur quod ille apparebat in carne qui electos suos adscriberet in æternitate.*

d S. Luc. 2.
e S. Ambros. in cap. 2. S. Luc.
Ps. 23. v. 1. 2.
S. Greg. homil. 8. in Euang.

De regno gratiæ quod ad solos iustos viatores extenditur.

Sed quamquam naturæ regnum latius suæ potentiæ falces extendat, quod illius creatura nulla dominationem effugere aut prætergredi valeat, non tamen amænius & iucundius quàm regna illa quæ subsequuntur gratiæ, scilicet & gloriæ: de quibus ordine dicendum. Ac primùm de regno gratiæ, quod regno naturæ angustius est, sed delectabilius & perfectius. Ad eas enim solum creaturas rationales propagatum suaui charitatis vinculo terminatur, quibus fide & sanctitate nitentibus, Christus Rex Regum per gratiam suam dominatur in terris: vt illo postea per gloriam perfruantur in cœlis. Quas quidem rationabiles creaturas, (homines scil. intelligo) ad sui regni sortem non humana eloquentia aures solummodo demulcente, in tenebris & in vmbra mortis spiritualis ambulantes, sed diuina sapientia per se, per Apostolos, aliosque suæ Maiestatis ac religionis quam instituit Christianæ, legatos publicata, cordium interiora rapiente, compellauit. Ex quo modo pellicendi & dulciter attrahendi, sic homines ad regnum illud salutis & benedictionis, [f] sancti Patres tale regnum diuinitus fuisse fundatum, verúmque Dei regnum in terris, veram nempe & vnicam esse religionem quæ sola saluet, & ad diuinæ tabernacula fœlicitatis erigat, non inanibus verbis, sed solidis rationibus, sacrarumque litterarum auctoritate pro-

Non humana eloquentia, sed diuina sua sapientia homines ad regnum sua gratia Christus Dominus suauiter illexit.

f S. Iustinus Apolo 2. ad Antoninũ Piũ. S. Chrysosto. hom. 24. in Mathæum & homil. 4. & 5. in Epist. 1. ad Corinth. D. Aug. l. 22. de ciuit. cap. 5. S. Damascenus lib. 4. de Orthodoxa fide cap. 4.

A bauerunt. Quibus [g] S. Augustini in alio opere pulcherrimam sane rationem, qua id ipsum confirmat clariùs, adiungam: *Si priusquam*, inquit, *Christianam religionem mundus complecteretur, sapientum philosophorum aliquis interrogatus fuisset, vtrum censeret sine virtute diuina per vnum vel per paucos homines nulla neque potentia excellentes, neque humana sapientia claros persuaderi illa mundo posse*, (quæ scilicet Christum ac Apostolos persuasisse iam cernimus) *respondisset. Credo* (inquit D. Augustinus) *non posse hoc ab homine fieri, nisi quem ipsa Dei virtus atque sapientia commendasset, & omnia contemnendo quæ praui homines cupiunt, & omnia perpetiendo quæ horrescunt, & omnia faciendo quæ mirantur, genus humanum ad tam salubrem fidem summo honore atque auctoritate* B *conuerteret*. Hæc solenniter edocta, & diuina auctoritate corroborata Apostolus in Corinthiorum (quos non ita pridem Christo Domino parturierat) cordibus infigere volens eos sic commonefaciens instruebat: [i] *Videte fratres vocationem vestram, quia non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret*. Qui alio in loco scribens ad eos modum formamque Christi se fuisse secutum in prædicando regnum gratiæ ipsius, & ad illud gentes conuersas conuocando docet, cùm ait [k]: *Sermo meus non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensio*-C*ne Spiritus & veritatis, vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei*. Cuius modi conuertendi ad regnum gratiæ Christi homines vim atque virtutem potentiùs exprimens ita inferiùs illos alloquebatur, [l] *Non secundùm carnem militamus, nam arma militiæ nostra carnalia non sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Hoc verò gratiæ regnum non solùm ratione modi, quo paratur, de quo supra iam dictum, sed etiam ratione subiecti, in quod imperat nobilissimum ac perfectissimum est. Interiora quippe hominum rimando moderatur, & in eorum corda mentesque D sua exercet iura: vt ex peccatoribus qui fraudes & maculas inexpiabiles, malè viuendo conceperant, in iustos [m] *spiritu mentis suæ renouatos*, veste iustitiæ ac innocentiæ, primâ pulchriori indutos ornatosque conuertantur. Quæ profectò conuersio mirabilis est ac prorsus [n] *mutatio dexteræ excelsi*. Ex qua [o] sancti vetustique patres veritatem Christianæ religionis, contra mendacia gentilitatis imposturasque demonstratione manifesta vindicarunt. Cuius conuersionis ac vocationis ad regnum gratiæ meminit Deus, vt eandem Christianæ religionis, veteri Mosaicæ successuræ veritatem Iudæorum mentibus imprimeret, hęc dicens. [p] *Erunt mihi in die quam ego facio in peculium, & parcam eis sicut parcit vir filio suo seruienti sibi, & conuertemini, & videbitis quid sit inter iustum & impium & seruientem Deo, & non*

g D. Aug lib. de vera relig. cap 3. to. 1.
i 1. Corinth. c. 1. v. 26. 27. 28.
k 1. Corinr. c. 2.
l 2. Corinth. 10. v. 4.
m Ephes. c. 4. v. 23.
n Ps. 76 v. 11.
o S Iustinus Apolog 2. ad Anto. Pium. Tertull. c. 6. ad Scapulam Carth. Præsidem, Lactant. 13. 16
p Malachiæ cap. 3.

E

seruientem ei. Ab ea quoque mutatione, rationum suarum vires Apostolus deducebat: quibus Ephesiorum populo, ad regnum gratiæ Christi, tuba Apostolica vocato salutaria Christianarum virtutum exercitia vehementer suauiterque persuaderet, [a] *Eratis enim* (inquit) *aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, vt filij lucis ambulate, fructus enim lucis est in omni bonitate & iustitia & veritate.* Hæc dexteræ excelsi mutatio in admirationem stuporemque gentilitiæ sortis populos fœcis superstitiosæ atque dæmoniacæ idololatras rapuit, testãte Apostolorum corypheo, sic ad filios dispersionis rescribente, [b] *Sufficit præteritum tempus ad voluntatem gentium consummandam ijs qui ambulauerunt in luxuriæ desiderijs, vinolentijs, comessationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus: in quo admirantur* (vel vt alia versio loquitur) *obstupescunt non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem.* Menti ac voluntati hominum præter Deum [c] & Christum eius nullus modo Regis imperat. Propter quod dixit D. Augustinus, *Mentium Rex Deus est, sicut & Christus.* Non abs re Curtius. [d] *Nemo Rex perinde animis imperare potest ac linguis.* Similem sententiam vetustus Indorum Philosophus nomine Calanus, in epistola ad Alexandrum Magnum apud Philonem [e] fortiter expressit, hæc inter alia subiungens: *Amici suadent vt manus & vim adferas Indorum Philosophis, qui nec per somnium nostras res viderunt. Corpora enim de loco in locum transferes, animos non cogens, quæ nolunt facere: aut citiùs lapides & ligna vocem emittere compelles*, sic breuiter sapienterque concludit, οὐκ ἔστι βασιλεὺς, οὔτε ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς ποιεῖν ἃ μὴ προαιρούμεθα, *Non est Rex aut Imperator, qui adigat nos facere quæ non decreuimus.*

[a] Ephes. c. 5.

[b] 1. Petri cap. 4. v. 3.

3. *Solus Deus & Christus eius homo Deus cordium Rex & Dominus.*

[c] D. August. tract. in S. Ioh. 12.

[d] Curtius l. 7.

[e] Philo Iudæus, in lib. quod omnis probus liber.

Sed Rex ipse regnans in cordibus hominũ, dũ ea clementer suauitérque moderatur: dat illis in præmium voluntariæ obedientiæ, vt seipso vbicumque & quandocumque voluerint familiariter ac liberè perfruantur. Hoc magnus doctorũ præceptor docuit Augustinus, sic de Christo Rege cordium æterna Dei patris sapientia, veritatis ac Christianæ pietatis amatores instruens: [f] *At illa veritatis & sapientiæ pulchritudo, tantum adsit perseuerans voluntas fruendi, nec multitudine audientium constipata secludit venientes, nec peragitur tempore, nec migrat locis, nec nocte intercipitur, nec vmbra intercluditur, nec sensibus corporis subiacet. De toto mundo ad se conuersis, qui diligunt eam, omnibus proxima est, omnibus sempiterna: nullo loco est, nusquam deest, foris admonet, intus docet, cernentes se commutat omnes in melius, à nullo in deterius commutantur: Nullus de illa iudicat, nullus sine illa iudicat bene. At per hoc, eam manifestum est mentibus nostris quæ ab illa vna fiunt singulæ sapientes, & non de ipsa, sed per ipsam, de cæteris iudicant, sine dubitatione esse potiorem.*

Gratia regnũ hoc habet, vt sicut Christus D. dominatur liberè cordibus fidelium, sic illi familiaritate eius ad nutũ sui desiderij perfruantur.

[f] D. Aug. l. 2. de libero arbitri. c. 14. to. 1.

Quod si clariùs & apertiùs quid sit regnũ gratiæ Christi rimari & indagare voluerimus, non aliud verè ac propriè, quã eius sanctificationẽ in nobis esse dicemus. Quando bonis operibus gratia diuina subnixis hoc agimus, vt laudetur & regnet Christus in nobis, illa est salutaris magni doctoris Gregorij Nysseni theologia. [g] *Caput* (inquit) *bonorum omnium est, si per meam vitam*

Christi regnũ gratiæ propriè est sanctificatio eius in nobis.

[g] S. Gregor. Nysseo. de oratione dominica.

A *nomen Dei glorificetur*. Glorificetur, inquam, bene viuendo, imitando Christum D. & sequendo vestigia eius. Quod his verbis S. illustrat Chrysostomus, [h] *Rogare orantẽ iubet* (sc. Christus D.) *vt & per vitã nostrã glorificetur.* Si enim ait [i] S. Hieronymus, *Propter peccatores nomen Dei blasphematur in gentibus, opposita ratione propter iustos sanctificatur in populis.* Itaque hoc regnũ gratiæ nos petere iussit Dominus, cùm sic nos orare docuit: [m] *Sanctificetur nomen tuum. Qua prece & voto non optamus Deo, vt sanctificetur orationibus nostris,* inquit S. Cyprianus, [n] *sed petimus ab eo, vt nomen eius sanctificetur in nobis, vt qui baptismo sanctificati sumus, in eo quod esse cœpimus, perseueremus.* Cuius patris expositioni S. Augustinus bono sensu congruit, cùm ait: [o] *Quare ergo petimus vt sanctificetur, nisi vt nos per ipsum sanctificemur,* B itaut sanctificari Christum in nobis nihil aliud sit, quàm illum per gratiam suam regnare in nobis: quod ille sanctus explicat clarius sequẽtibus verbis, [p] *Vt quod hoc orabitis, cùm baptizati fueritis, nisi vt quod accipitis* (scilicet per gratiam eius qua sanctificamur) *perseueret in vobis.* S. Ambrosius [q] hanc suo testimonio sententiã corroborat, dicens: *Tunc venit regnum Dei, quando estis eius gratiam consecuti. Ipse enim ait, regnũ Dei intra vos est,* vt S. Cyrillus Hierosoly. hæc appositè dixisse videatur. *Munda est anima dicere confidenter, adueniat regnum tuum. Audistis Paulum dicentem, non igitur regnet in corpore vestro mortali scilicet peccatum, sed qui se emundauerit & operatione & cogitatione, & sermone, dicet Deo, adueniat regnum tuum:* Piorũ quotidiana vota precesque gratiæ regnũ à Deo postulantiũ Cassianus his verbis exprimit [r]: C *Secunda petitio mẽtis purissimæ aduenire iã, iamque regnum sui patris exoptat, vel istud scilicet quo quotidie Christus regnat in sanctis, quod ita fit cum diaboli imperio per æstimationem fœtentium vitiorum de nostris corporibus pulso, Deus in nobis per virtutum bonam fragrantiam cœperit dominari.*

[h] D. Chryso. 20. in Matth.

[i] D. Hierony. in Matth. 6

S. Matth. 6.

[n] S. Cyprianus de orat. Dominica.

[o] D. Aug. ser. 135. de tẽpore.

[p] S. Aug. ibid.

[q] S. Ambro. l. 5. de Sacram. c 4.

S. Cyrill. Hierosol. catech 5.

[r] Cassianus colla. c 9, 18.

Sicut autem, vt supra dictum est, tempore quo Christus Rex Regum venit in orbẽ humiliter & clemẽter ex charitate maxima regnaturus in cordibus fideliũ, [s] *exijt edictũ à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis*, ita sui gratię regni Dominus Augusto mille modis augustior fieri voluit descriptionẽ; cuius censores suos cõstituit Apostolos, qui tributũ ab hominibus nõ pecuniã, sed baptismũ, fidẽ, charitate, bonisq; operibus ardẽtẽ salutari census ęstimatione postularẽt, atque fœliciter exigerẽt. *His censoribus*, inquit venerabilis Beda, [u] D *non ablatione pecuniæ subiectos, sed fidei oblatione signare præcepit Dominus, euntes in mundũ vniuersum, aiebat cẽsoribus illis spiritualibus Dominus,* [x] *prædicate euangeliũ omni creaturæ,* id est omnẽ creaturã & vniuersũ orbẽ ad cœlestẽ descriptionẽ vocate. Exigendũ tributũ addit. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Sed vt capiti huic multũ inchoato, nondũ tamẽ absoluto, extremũ imponamus fastigium, superest vt de regno Christi gloriæ breuiter & pauca dicamus. Hoc regnũ nõ reperitur in terræ regione viatorũ, sed in cœli mãsione & cõuersatione cõprehẽsorũ: in quibus Christus D. per glorię suæ cõmunicationẽ largitionẽque triũphando regnat, sine quo nemo fœlix esse potest, eũ sit ipsa vera sapiẽtia, *sine qua nemo beatus est*, inquit S. Augustinus [y]. Hoc gloriæ suæ regnũ, vt oẽs funiculis misericordię & charitatis ad se Christus D. attraheret, in

[s] S. Lucæ 2.

Descripti regni censores voluit esse suos Apostolos Dominus.

[u] Beda in S. Lucę c. 2.

[x] S. Marco c. vltimo.

De regno Christi gloriæ.

[y] Aug lib 2. de lib. arbitr. ca. 9. to. 1.

principio sui Euangelij voluit prædicari, atque publicari. Primum Iudæis per præcursorem suum, deinde gentibus per Apostolos, qui cum plenaria ligandi atque soluendi criminum nexus [a] auctoritate baptizantes, & hoc regnum gloriæ prædicantes toto orbe volitarunt. Sic enim diuinus præcursor suas conciones orditur. [b] *Pœnitentiam agite. Ecce enim appropinquat regnũ cælorum*: hunc tanti regis præcursorem S. Chrysostomus [c] æmulatus, ab hac regni publicatione & prædicatione, cui præuia semper esse debet vitæ malè gestæ pœnitentia, suas coram Arcadio Imperatore eiusque principibus conciones exorsus est. *Nos*, inquit aureum illud diuinæ flumen eloquentiæ, *qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, vt eius voluntatem testificemur hoc primum verbum à Christo & diuino eius præcursore accipiẽtes vobis annunciamus & suademus pœnitentiam, prope est enim regnum cælorum*, vt amore desiderioque regni gloriæ inflammati omne suum studium, curam, industriam, cogitationem, laboremque in comparandu sibi regnum gratiæ collocarent. Per quod iter est ad regnũ gloriæ, [e] quia *gratia Dei vita æterna*, quæ est [f] *pignus hæreditatis nostræ*, ac verum semen gloriæ, æui consequẽtis perpetuitate cõclusæ. [g] Sicut apud Romanos ad honoris templum, per templum virtutis accessus aditusque pandebatur. Propterea Rex ille Regum, viuorum, mortuorumque iudex dicet in fine mundi iustis electisque suis, qui benè viuendo suæ gratiæ regnum in vita sua fuerant consecuti, *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*. Quod regnum gloriæ, nostrum vocat S. Cyprianus, quia nostris partum laboribus, in virtute passionis dominicæ radicatis & fundatis. [h] *Nostrum*, inquit, *regnum petimus à Deo aduenire repromissum, Christi sanguine & passione quæsitum, vt qui in seculò ante seruiuimus*, scilicet Deo bona facientes, *post modum cum Christo dominante regnemus*. De quo regno gloriæ intelligendum esse illud Domini, [i] *Adueniat regnum tuum*, D. Augustinus talibus ostendit [k]. *Aduentus regni eius quo in claritate vẽturus, est nõ iam finito seculo sed in fine seculi manifestabitur*. Et paulo post: *Et regni eius non est finis, & perfecta nostræ beatitudini æterna vita promittitur*. Huic regno gloriæ sempiternæ iusti omnes insatiabili desiderio, ac incessabili prece quandiu hic viuunt, inhiant, contra viles & abiectos curuosque in terris homines, & cœlestium inanes, tantum de terrena vita tenebris imperitiæ Dei & sui, lutoque corruptionis inuoluta solicitos. Testante Venantio Fortunato ipsa dicente: *Agnoscite his verbis, adueniat regnum tuum, eas increpare personas, quæ seculi istam vitam diutius volunt protrahere, cùm omnes iusti regnum illud, vt festinanter veniat, videantur optare*. Affectu votoque longè feruentiori quàm sancti vetustique testamenti veteris Patres ante incarnationem Domini, aduentum eius in carne præstolabantur. [l] *Prima enim tempora Ecclesia ante virginis partum sanctos habuerunt*, inquit D. Augustinus, *qui desiderarent eius aduentum, ista verò tempora, ex quo ascendit in cælum, sanctos habent qui desiderant eius manifestationem, ad viuos & mortuos iudicandos. Neque hoc desiderium ab initio vsquè in finem seculi requieuit aliquantulum, nisi quãdiu hic cum discipulis in carne conuersatus est, vt totius corporis Christi in hac vita gementis vox conuenienter intelligatur: Defecit in salutare tuum anima mea, & in verbum tuum speraui: hoc est in promissum, quæ spes facit vt per patientiam expectetur quod à credentibus nõ videtur*. Huc vsq; D. Augustinus, qui addit secundũ energiã Græcæ vocis ἐπήλπισα [m] quosdã interpretes, nõ speraui, sed supersperaui transferre, maluisse. *Quia*, inquit, *procul dubio plus futurũ est* (scilicet gloriæ) *quã dici potest*. Cessent igitur mundi principes sua in terris exaltare nomina, & magnificare imperia, sed cedãt huic principi Regũ terræ, & vultu in terram demisso adorantes eum, se suaque diademata, sceptra, coronas eius pedibus religiosè submittant, qui est propter triplicia regna, de quibus iã satis, verus ac solus [n] Rex Regum & Dominus dominantium.

a S. Matth. 28.
b Matth. c. 4.
c S. Chrysost. homi. 3. in Matth.
Surius in eius vita & metaphrastes.
e ad Rom. c. 6. v. 23.
f S. Paul. Ephes. c. 1. v. 14.
g Valerius Max.
S. Matth. 25.
Regnum gloria cur nostrũ vocatur à S. Cypriano.
h S. Cypri. de orat. Dominica.
i S. Matth. 6.
k S. Aug. l. 2. de serm. Domini in mon. te ca. 10. to. 4.
Fortunat. in orat. Dominica.
Iusti incessanter Regnum Christi gloria aduenire desiderant, insultis terram & sine fastes contagiosasque solum exoptant.
l D. Aug. cõc. in Psal. 118.
Psal. 118.
m S. Aug. ibi.
n Apocaly. c. 19. v. 16.

A
B

CAPVT VIII.

Regnum Christi Domini propriè ac per excellentiam dicitur esse inter bonos ac iustos.

1. *Christus Dominus, quamuis per naturã sit Rex omniũ, non tamen vult regnare suauiter, & ex corde nisi super bonos ac iustos, qui ab eius aspectu & consortio nunquam diuelluntur.*
2. *Iusti sunt veri legum Christi obseruatores, quibus iustificantur & beantur.*
3. *Gaudium & decus cum vera libertate coniunctum iustorum, Christo Regi seruire.*

QVAMVIS omnia regna mundi Christo Regi Regum, vt dictũ suprà, satis fusè debeantur: nihilominus quia eius anima non est ad populum grauatũ peccatis, propriè ac per excellentiam, regnũ eius dicitur esse iustorum: in quibus vult suauiter conuersari: in quorũ profectibus non mediocrẽ accipit oblectationẽ, suas illorũ opera bona delitias esse reputãs. Propter hoc in Apocalypsi, [a] *Princeps Regum terræ nominatur*, id est iustorũ, vt cũ antiquiorib. [b] Rupertus Abbas interpretatur, quod auctoritate S. Ambrosij illustratur in illud Genesis 17. Dei ad Abrahã, *Faciã te crescere, & ponã te in gentẽ magnã, regesque ex te egredientur*: [c] *Ex genere Abrahã*, inquit ille sanctus, *non solùm erunt Reges dignitate, verumetiam illi Reges qui peccato non seruiant, nec vincat eos malitia. Verè Reges iusti*, inquit post S. Ambrosium [d] D. Gregorius, *quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regẽdo præesse nouerũt*. Qui alio loco vult iustos dici Reges propter pulchritudinẽ & excellẽtiã castitatis & continentiã, quibus inter alias virtutes in medio nationis prauæ, ac fæcis Venereæ luto refulgẽt super illud Iob. 12. *Balteũ Regũ dissoluit, & præcinxit fune renes eorũ*, hæc dicens [e]: *qui mẽbrorũ suorum motus bene gerere sciunt, non immeritò Reges vocantur. Sed cũ de ipsa continẽtia mens elatione tãgitur, plerũque omnipotens Deus eius superbiã deserens in immunditiã operis cadere permittit*. Sic dicitur regũ baltheus dissolui ex doctrina sancti Patris, quãdo propter superbię scelus, in eis cõtinẽtię ac puritatis vitæ cingulũ destruitur. Etiam illi ipsi profani naturę lumine clarificati, Reges eos qui vitia, illicitosque appetitus rationi subiugarent, appellare minimè dubitarunt, vt Tullius qui in oratione pro Scylla, sic suum alloquitur Torquatum accusatorem. [f] *Quare neque me*

Præcipue Christi regnum inter bonos.
a Apoca. c. 1.
b Rupertus in 1. Apoca. cur iusti Reges appellantur.
c D. Ambrosi. l. 2. de Abrah. c. 10.
Rex est qui peccato non seruit.
d D. Greg. li. 26. Moraliũ. c. 26.
e D. Greg. li. 31. Moral. c. 9.
f C. orat pro Scylla.

C
D

peregrinum postea dixeris, ne grauius refutere, neque Regem ne derideare, nisi forte regium tibi videtur ita viuere, vt non modo homini nemini, sed ne cupiditati quidem vlli seruias, contemnere omnes libidines, &c. Atque istorum Regum, qui motus animorum turbulentos rationi subiugare, impotenti concupiscentiarum naturæ frenos inijcere, vitiorum furores compescere, atque suffocare, virtutes verò sanctas corde & opere venerari didicerunt Christus Dominus ex animo vult esse princeps, cæteros qui virtutum cultores esse deprecantur, quamuis sui sint natura maledictione despiciens. Sic affectu reciproco sancti ac iusti Deum Christumque Dominum, Deum suum appellant, vt Apostolus.[a] *Primùm quidem*, inquit, *gratias ago Deo meo*, &c. nec id sine causa: indicat enim, vt obseruat Origenes [b], illorum esse ac dici Deum, qui illum pleno puri amoris affectu prosequuntur, sic dici Deũ *Abraham, Isaac & Iacob*, sic ex vehementi quodam dilectionis ardore in Christum Dominum Martyr sanctissimus Ignatius illum Dominum, suum amorem appellabat [c], *amor meus crucifixus est*. Hos iustos vult Christus Rex secum ambulare semper, suum iter comitari, à conspectu suo nunquam recedere, sicut dicebat Abrahæ, [d] *Ambula coram me, & esto perfectus.* Regnare autem in hominibus Christus non dicitur, nisi in his quos inhabitat: illos autem inhabitat in quibus est per gratiam. *Non enim vbicumque Deus aut Christus est, ibi habitat*, inquit Magister, [e] vbi verò habitat ibi est, in solis iustis habitat (& per consequens regnat) qui sunt templum eius secundum quod ait Dominus per Prophetam Isaiam, [f] *Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Quia in electis qui sunt cælum habitat Deus & regnat*, [g] vt Magister exponit, *qui eius voluntati deuoti obtemperant. Malos verò qui sunt terra iudicij districtione calcat.* Ratio est vna de præcipuis cur à Sapiente dictum est, [h] *Thronus sapientiæ anima iusti.* Quia Christus Dominus qui sapientia æterna est, in iustis specialiùs est quàm in cæteris mundi creaturis, in quibus tamen omnibus quatenus Deus, totus est per essentiam, præsentiam & potentiam, sed non per gratiam, nisi in iustis viatoribus, & per gloriam, nisi in iustis comprehensoribus, apposita similitudine hoc S. Augustinus illustrat. [i] *Quemadmodum*, inquit, *anima per omnes particulas corporis tota adest simul, nec minor in minoribus, nec maior in maioribus: sed tamen in aliis intentiùs, & in aliis remissiùs operatur, cùm in singulis partibus corporis essentialiter tota sit: ita & Deus cùm sit in omnibus essentialiter, ac totus, in illis tamen pleniùs esse dicitur quos inhabitat.* Scilicet in quibus ita est, vt faciat eos templum suum, & hi tales cum eo sunt, iam ex parte, sed in beatitudine perfectè. Mali verò etsi ibi sint, vbi est Christus per potentiam, ac naturæ virtutem, nõ tamen sunt cum eo. Ideoque alibi idem magnus doctor ait, [k] *Non satis fuit dicere, vbi ego sum & illi sunt: sed addidit mecum. Quia ibi & miseri esse possunt, vbi & ille est qui nusquam deest, sed beati sunt cum illo, quia non sunt beati nisi ex eo quod cum illo sunt, qui fruuntur & vident illum sicuti est. Mali verò non sunt cum illo; vt cæci in luce non sunt cum luce, &c.* Iusti verò illi, in quibus regnat & habitat Christus Rex Regum, propter illam, quã

Christus non vult esse Dominus nec Rex, nisi bonorum.

a Rom. 1. v. 8.

b Origenes in 1. ad Roma.

c S. Ignatius Epist. 12. quæ est ad Rom.

d Genesis c. 17. v. 1.

Christus solum regnat in his quos inhabitat, & in solis iustis habitat.

e Magist. sent. l. 1. dist. 37 § 2.

f Isaiæ c. 66.

g Magister ibidem.

h Sapient.

i S. Aug epist. 28. ad S. Hieronymum de origine animæ.

k D. August. in 17. cap Ioann. tract. 111. to. 9.

Omnes iusti filij Dei & fratres & coheredes Christi dicuntur.

A cum illo familiaritatem habent honorificam, & regni eius communionem, tam excelsa eminent dignitate: vt & filij Dei & Christi Domini fratres appellentur, quibus licet multi sint, cùm regnum suum distribuit Christus (reges enim ideo nominantur) nihilominus non minuitur regnũ eius, aut hæreditas fit angustior & minor, quia in immensam infinitamque extensa magnitudinem angustari aut abbreuiari nõ potest: Doctrina est Augustini magni. [l] *Non timuit ille* (inquit) *habere cohæredes, quia hæreditas eius non fit angusta, si eam multi possederint, &c.* Deiotarum Regem multis fœcundum liberis, omnes vno seruato trucidari iussisse [m] Cœlius Rhodiginus scriptis posteritati mandauit: vt qui superstes remaneret, viribus potentior, auctoritate augustior, diuitijsque locupletior imperaret. Non sic Deus pater, non sic B Deus filius, longè prodigiosa hæc à patre, totius benignitatis, consolationis, & misericordiæ trucùlentia: Sed contrarium prorsus huic inhumanitati plusquam ferinæ filius elegit, & pater ordinauit: qui suum vnicum filium naturalem, consubstantialem sibi, charissimumque neci crudelissimæ voluit subiugari: vt multi fratres locupletes æternis opibus fierent, & diuinis abundantes honoribus fœliciores euaderent. Omnes enim iustorum, fratrum Domini, opes, honores, ac diuinæ omnium bonorum facultates, ex illius vnigeniti Dei filij, omnis creaturæ primogeniti, vita, passione, morteque cruenta, in eorum fratrum corpora, omnesque, copioso redemptionis fœnore redundarunt. Et vt ille vnigenitus Dei Spiritu sancto C cooperante, ex sacratissima virgine natus est, sic illi fratres eiusdem sancti Spiritus operatione, sacro mundati lauacro, renascuntur. *Originem enim quam sumpsit ex virgine posuit in fonte baptismatis*, inquit S. Leo, [n] *dedit aquæ: quod dedit matri virtus enim altissimi & obumbratio Spiritus sancti quæ fecit vt Maria pareret Saluatorem, eadem fecit, vt regeneret vnda credentem.* Veri autem ciues atque subditi dociles iusti illi, tam magnifici muneribus, tam miserationum cumulo clementis ac benigni Regis esse perlubentur: quod fideliter & animosè sanctas ipsius leges & edicta perfectè cognita custodiant, & bonis operibus exequantur: sicut decet optimos ciues ac subditos, iustis suorum principum parere legibus. Quorum virtute iustificantur, & iustificati in via Christianæ perfectionis excrescentes, *Spiritu feruentes, spe gaudentes*, [o] *in tribulatione patientes, orationi instantes, reuelationem gloriæ Dei* [p], *adoptionemque filiorum eius*, hîc ad æterna suspirantes cœli tabernacula cum deuotione ineunda præstolantur, scientes [q] quod *non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur*: facto ipso S. Iacobi commonitionem dociliter audiẽtes, [r] *Estote factores verbi & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos*, quod ipsi in sacris literis Dei leges ac mandata vias esse didicerunt, quibus in regium cœlorum aulam, veluti quibusdam obseruationis pedibus omnes, qui salutis desiderio teneantur incedere debeant, vt regius Propheta cecinit: [f] *Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius.* Quas vias ipsum Prophetam delectabiliter cucurrisse, testes sunt voces illæ [t], *In via mandatorum tuorum cucurri sicut in omnibus diuitiis. Et viã mandatorũ tuorũ cucurri, cũ dilatasti cor meũ.*

l D. August. tract. 2. in Ioann.

m Cœlius Rodig. l. 11 c. 17.

Regis Deiotari crudelitas in filios, vt maiorem natu diteret faceret. Deus pater vt homines saluaret, proprio filio non pepercit.

n S. Leo ser. 9. de Natiuitate.

Iusti sunt veri Christi legum obseruatores ad salutem animarum suarum.

o Rom 12. v. 12.

p Rom. 8.

q Roma 2. v. 13.

r Iacob. c. 1.

Dei ac Christi D. leges & mandata via ad cælum.

f Psalm. 127. v 1.

t Psal 118.

A Illi tramite recto, vtroque pede fidei ac bonæ operationis ad locum gloriæ, vnde Saluatorem expectant Dominum nostrum Regem Regum, quandiu peregrinantur in corpore proficisci maturant. Non similes claudis illis Spiritu, qui cum fidei ac doctrinæ luce vtcumque fulgeant, bonorum operum priuatione cæcantur: aut prauis moribus actionibusque deprauatis, tanquam tumentibus humore corrupto, & affectis pedibus innitentes miserè claudicando solidantur. Contra quos stomacho grauiter irato, sed iustè zelo domus Dei comestus Elias a inuehebatur: *vsquequo claudicatis in duas partes*, siue b vt Septuaginta vertunt c, *vsquequo claudicatis in ambobus poplitibus vestris*. Vtroque pede videlicet fidei & bonæ operationis. Quemadmodum in quæstionibus super Euangelia D. Augustinus d, Rupertus Abbas in B Michææ 4. caput obseruauere. Apud quem Prophetam Hierusalem *ciuitas claudicans* appellatur. Quem in locum scripsit Abbas ille Patriarcham Iacob in figuram Iudaici populi altero pede claudicasse. Quod eleganter ac eruditè sanctus illustrauit Gregorius, hæc Prophetæ verba Iob. cap. 29. exponens. e *Oculus fui cæco, & pes claudo*: Cùm ait: *Rectè potest cæco, Gentilis populus, claudo autem Iudaicus comparari: Gentilis quippe quasi oculos non habuit, quia non recepta lege non vidit quò ire debuisset. At contra Iudaicus habens oculos, claudus fuit, quia legem quidem tenuit, sed in ea gressum recti operis non tetendit.* Aliàs enim voce Domini dictum non fuisset f Psalmo 17. *Filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis.* C Claudicationem istam boni illi ac fideles regni Christi ciues ac subditi detestantur: in quibus pes fidei ac pes boni operis sic ordinatè disponuntur, ad ambulandum in vijs mandatorum Dei, vt pedem fidei pes recti operis sustentet ac fulciat, quod nempe fides vt viua sit & fortis bonis operibus egeat, ne omnino dilabatur & corruat, vt sapienter eleganterque verba Dei apud Habacuc repetens docuit Apostolus, g *Iustus meus ex fide viuit, quod si se subtraxerit non placebit animæ meæ.* Quid sit autem se substrahere fidei aliud quàm fidei per bona opera non obedire? & h sic fidem illam bonorum operum defectu labefactare? Quod continenter ostendit Apostolus, addens hæc: *Nos autem non sumus substractionis filij in perditionem, sed obedientiæ in acquisitionem animæ.* D Vbi fidei substractioni, opponens obedientiam bonorum operum satis aperte docet, fidem sine operibus mortuam & ad consecutionem gloriæ sempiternæ prorsus ineptam euanidamque languescere. Custodia verò legum Christi Regis, amicam illam fidei & operationis bonæ coniurationem ad salutem animarum connectit & comprehendit; quæ dominari debet cordibus fidelium, vt salui fiant. hoc ex Apostolicæ sapientiæ fonte depromptum est, cum dicat S. Paulus: i *An ignoratis fratres, scientibus enim legem loquor, quia lex dominatur in homine quanto tempore viuit. Nam quæ sub viro est mulier viuente viro alligata est legi.* Quem locum exponens Origenes ait x: *Numquid ignoratis quia lex vnicuique mancipato, & seruienti sibi dominatur, sicut vir iuncta*

a 3. Reg. c. 18.
b Septuaginta.
c S. August. in quæst. super Euág. quæst 19.
d Rupert. in c. 4. Michææ.
e S. Greg. l. 29. Mora. c. 21.
f Psalm. 17.
g Hebræ c. 10. v. 38.
h Turrianus l. 4. pro epistolis Pontificijs c. 4.
Lex Christi Domini magistra cordium benè custodita saluat.
i Rom. 7. v. 1.
x Origenes in hunc S. Pauli locum.

A *mulieri? sed sicut virum cui subiecta fuerat mulier, si accidat mori libera efficitur mulier, ita is qui sub lege est, si accidat legem mori ab operibus legis liber efficitur.* Atqui lex Christi Domini, sicut ipse Christus, *viuit in æternum.* Ergo quisquis de regno Christi, vt saluetur esse cupit, eius edictorum ac legum imperio voluntariè se ac liberè captiuando mancipari debet. De quarum obedientia & obseruatione prompti ac docili omnes bonorum fertilitates, honores ac fœlicitates in pios regni Christi ciues subditosque redundant. Hoc enim bonæ omnium ciuilium societatum leges habent, vt eos, quos in republica ac societate humana moderantur ac regunt, sua custodia fortunatos efficiant ac beatos. De quibus loquens eloquentiæ Romanæ princeps dicebat l: B *Hoc vinculum est huius dignitatis qua fruimur in Republica, hoc fundamentum est libertatis, hic fons æquitatis, mens, & animus, & consilium, & sententia ciuitatis posita est in legibus: vt corpora nostra sine mente sic ciuitas sine lege suis partibus vt neruis ac sanguine & membris vti non potest: legum ministri Magistratus, legum interpretes iudices, legum denique idcirco omnes serui sumus, vt liberi esse possimus.*

Sic ciues regni Christi *liberati à peccato serui fiunt iustitiæ*, ac legum Christi regis solertes obseruatores atque custodes, vt liberi ac beati esse valeant; quod per eas eatur ad astra, à quarum immaculato tramite exorbitantes improbi terræ stercora sectantes, tantò miseriores efficiuntur, quantò sibi vijs obliquis & immundis optata quærentes, beatiores C esse conantur.

Quos sic clamando grauiter obiurgabat D. Augustinus, m *Quo itis homines? Peritis & nescitis! non illac itur, quà pergitis quò peruenire desideratis. Nam beati esse cupitis, sed misera sunt & ad maiorem miseriam ducunt itinera ista quæ curritis, Magnum bonum* (id est beatitudinem) *quærere per mala nolite: si ad illud peruenire vultis, huc venite, hac ite,* &c. scilicet per iussa legesque Christi. n *Si vis ad vitam ingredi serua mandata.* Quod Dauid experimento didicerat, vt ipse Deo confitetur, o *In æternum non obliuiscar, iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me*, scilicet vitam dedisti mihi qua viuis & viuens vita tua, *cantem tibi gloria mea*, & in æternum tibi confiteri non desistam.

D 3. Hinc vera iusti libertas, dominatus, & iucunditas, quæ in sincerè Christo Domino seruiendo consistit. Reges enim verè & non fictè illi nominantur, qui ex corde, huic totius vniuersi principi Christo summa deuotione famulantur: iuxta quod dici solet *seruire Deo regnare est.* Omnes suos obedientes, clientes ac subditos Christus Dominos Reges facit. Idcirco, vt notatum in principio capitis, Princeps Regum, scilicet iustorum p, ex Ruperti obseruatione aliorumque sanctorum Patrum in Apocalypsi voluit appellari. Quod vaticinio verò ante multa secula regius propheta prędixerat his verbis. q *Tecum principium in die virtutis tuæ.* Vbi plerique Hebraicæ linguæ peritissimi pro עמך ghimmecha per Chiric scilicet tecum, vel apud te, iuxta Septuaginta translationem legunt

l Cicero in orat. pro Cluentio.
Iusti leges seruant vt beati sint.
Impij dum malis vijs fœlicitatem quærunt, in extremam miseram dilabuntur.
m D. Aug. in psal. 118 in illud beati immaculati in via.
n S. Matth. c. 19.
o Psal. 29.
3. Decus, libertas & gaudium iustorum in purè seruiẽdo Christo Deo.
p Rupert.
q Psal. 109.

ghammeca per pathac, ſcilicet populus tuus, hoc ſenſu, populus tuus, principatus, ſeu principes, vt ſonat dicto Hebræa נדבות Nedaboth, ſcilicet principes, ſeu principatus à radice נדב Nadab, quæ ſignificat ſponte aliquid elargiri, & liberalem eſſe: vnde deducitur nomen Nadib, ſcilicet princeps; quod liberalitas, ac voluntaria largitio, propria conditio principis eſſe videatur.

Solida lætitia ex Christi portato iugo.

Sic hoc myſterio intelligitur eos, qui ex toto corde Chriſti Domini iuſſis imperiiſque ſubiciuntur, meritiſſimo iure reges appellari; qui in iſta ſincera ſubiectione, atque ſeruitio portantes iugum leue, & ſuaue legum ac mandatorum regis ſui, ſolida non inani lætitia geſtiunt, & exultant. Quam exultationem, lætitiamque Chriſtus ſuis diſcipulis, eorumque poſteris, ſuæ ſponſæ obſequentibus filiis ſuaue legum ſuarum iugum ſuper ſe ſublaturis tali ſermone ſpoponderat. [a] *Tollite iugum meum ſuper vos, & inuenietis requiem animabus veſtris. Mira nouitas*, inquit Sanctus Bernardus [b], *ſed eius qui facit omnia noua, & eius* [c] *qui fingit laborem in præcepto. Fictus in præcepto labor: onus leue, iugum ſuaue, crux vncta oleo. Quod Abrahæ dictum eſt.* [d] *Tolle filium tuum, quem diligis Iſaac, & offeres eum mihi in holocauſtum, labor eſt fictus in præcepto: oblatus ſiquidem Iſaac ſanctificatus eſt non mactatus: & tu igitur ſi vocem Domini audieris intus in animo, & dicatur tibi, vt offeras Iſaac, tuum quodcumque eſt gaudium immoles Deo* (Iſaac enim interpretatur riſus) *conſtanter obedire non timeas. Non Iſaac ſed aries morietur, non peribit tibi lætitia, ſed contumacia, cuius vtique cornua vepribus hærent, non mactabitur Iſaac vt opinaris, ſed viuens viuet: Crucifixus mundo viues Deo.* Hæc & ſimilia multa pius, & mellifluus doctor. Illa nimirum eſt conuerſatio perfectorum regni Chriſti ciuium, illa Sanctorum tanti regis ſubditorum vera vita, illa gratia ſpiritalis, quam fideles illi populi acquiſitionis, [e] *ex fontibus Saluatoris cum gaudio* exhauriunt, per quam *bonũ certamen certant*, [g] quod victoria ſequitur, & triumphus de domitis Dei hoſtibus, Dæmonibus, & vitiis, de quibus per Ieſum Chriſtum, triumphant, & pleno gaudio lætantur. *Quaſi* [h] *triſtes*, inquit Apoſtolus, *ſemper autem gaudentes.* Qui myſtici Iacobi, ſupplantatores nempe dicti, ſic̃tique Diabolum de corde ſuo ſupplantatum deturbant, cum vitiis, & concupiſcentiis generosè luctantur, cum carne, & mundo ſtrenuè præliantur: vt [i] *non regnet peccatum in ſuo mortali corpore*, dicentes cum Sancto Bernardo zelum diuini honoris, æſtu diuinitus inflammatum charitatis, illius æmulantes. [k] *Ego quantum valeo reſiſto, renitor quantum queo: Dominum meum Ieſum reclamo, ipſe me defendo, quia ipſius me totus eſſe cognoſco. Ieſum mihi Deum, ipſum mihi Dominum teneo, & dico non habeo regem, niſi Dominum Ieſum.* Hæc vox in Sancti Bernardi perſona, Sanctorum omnium eſt, in quibus tanquam in domo Iacob, Chriſtus regnat in æternum.

[a] Matth. c. 11.
[b] D. Bernardus in declamationibus.
[c] Pſal. 33.
[d] Geneſ. 22.
[e] 1. S. Petri c. 2 v 9.
[f] Iſaiæ c 4.
[g] S. Aug l de & libero arbit c 6.
[h] 2. Cor 6.
[i] S Paul. Rom. c. 6. v. 12.
[k] S. Bernardus hom 4. ſuper miſſus eſt.

PRIMÆ PARTIS

LIBER QVARTVS:

IN QVO DE CHRISTI REGNO SPIRITALI in terris agitur, quod per se, dum esset visibilis in hoc mundo, post verò gloriosam Ascensionem, per Vicarium suum Romanum Pontificem exercuit, quod est Ecclesia per orbem terrarum diffusa, cuius statum, & regimen voluit Christus Dominus esse Monarchicum.

CAPVT I.

Ecclesia regnum Christi in terris esse valdè pulchrum ac Monarchicum ostenditur.

1. *Ecclesiam regnum esse Christi, in qua fideles viuunt, & aluntur cibo veræ doctrinæ, ac fidei per charitatem operantis.*
2. *De nobilitate, ac pulchritudine eius.*
3. *Huius Ecclesiæ Christi principatum esse Monarchicum, sic à Christo Domino institutum demonstratur.*

ABVNDE de Christi Domini in terris temporali Monarchia, & de spirituali leuiter tantùm, & ex occasione libro superiore tractauimus. Nunc doctrinæ ordo postulat, vt in hoc quarto libro de eiusdem Christi Domini Monarchia in terris spirituali copiosiùs paulo dicamus, quam Monarchiam non aliam esse quàm Ecclesiam veram Christi sponsam, corpus eius mysticum, clementem, atque piam omnium fidelium parentem, asseuerare debemus: cum sæpius in scripturis sacris regni nomine Ecclesiam vsurpari videamus. a *Simile est regnum cœlorum homini, qui seminauit bonum semen in agro suo: inimicus autem homo superseminauit zizania: ager est mundus: bonum semen ij sunt filij regni, zizania filij sunt nequam.* Ex quibus constat Ecclesiam, quæ constat, ex bonis, & malis ratione corporis, non ratione spiritus, regnum Christi nominari, in quo ipse iura dicit, *Attingens* b *à fine ad finem fortiter, & disponens omnia suauiter.* Quod verò sit officium regis in regno c? *Nonne vt ius dicat subditis? vtque ante eos egrediatur, & bella ipsorum pugnet.* Sic Christus iura dicit regno suo Ecclesiastico, sacramenta instituendo, aliáque pleraque sancta religiosè præcipiendo; vt qui eorum d auditores sunt tantùm reprobētur, factores verò iustificentur: qui de hoc regno sunt, non secundum carnem, sed secundùm spiritum, iuxta illud Apostoli e. *Iam non cognoscimus Christum secundùm carnem. Quam qui Christi sunt* f *crucifigunt cum vitijs, & concupiscentijs*, vt verè cum suo rege viuant, prout ex promissis Christi Romanis sanctus Paulus fidelissime spoponderat. g *Si secundùm carnem vixeritis morienimi, si verò spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Hoc spirituale regnum rex regum Christus Dominus cum per paucos annos visibili facie in terris administrasset, post resurrectionem in cœlum discedens, æternum gloriæ immarcessibilis regnum possessurus, sedendo ad dexteram patris, (iuxta Dauidis oraculum h. *Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis:*) huic regno in terris spirituali regem visibilem, vicarium suum, pastorem animarum fidelium moderando præfecit, Romanum nempè pontificem: (de quo multa copiosè sequentibus libris) quoad illa quæ visibilem eius præsentiam requirebant, non quoad inuisibilia, & solis subiecta mentibus. Cum ea ipse Dominus Iesus opportunè cumulatéque per se suppeditet, & misericorditer fidelibus regni huius subditis effundat. Quod in spiritu nobiscum sit vsque ad consummationem seculi i, de quo pastore visibili, & monarcha sub se Christus Dominus non solum de se ipso loquebatur cum diceret: k *Alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili.* Gentes videlicet infidelitatis ethnicæ tenebris inuolutas, *Et illas oportet me adducere* per Apostolos meos, aliósque mei Euangelij præcones, ac ministros, *Et vocem meam audient*, mediantibus illis edictorum meorum tubis. *Et fiet vnum ouile*, siue vnus grex Ecclesia, videlicet ex Iudæis, & gentibus compacta. *Et vnus pastor*, scilicet vi-

Ecclesia regnū Christi spiritualis in terris.

a Matth. 13.

Iura dat Rex Christus in regno suo spiritualis.

b Sap. 8.

c 1. Reg c. 8.

d S. Paul Ro. c. 1. vers. 13.

e 2. Cor 5.

f Galat. 2.

g Rom 8. v. 13

Christus Regē ac pastorem spiritualem, ac visibilem præfecit suo regno spirituali.

h Psalm. 109.

i Matth 28.

k Ioan. 10.

sibilis sub signis inuisibilis, & æternu pastoris Christi militans; Per cuius temporale ministerium oues, nempè conuersi populi ad verum, æternúmque pastorem, ac regem regum suauiter, atque clementer adducantur. Quem locum de Pastore visibili Christi vicario Sanctus Cyprianus exponens ait a. *Et erit vnus grex, & vnus pastor, & mox pastor haberi quomodo potest, qui manente vero pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidente, nemini succedens, & à seipso incipiens alienus sit, & prophanus?* Et libro de vnitate Ecclesiæ, b *Erunt vnus grex; & vnus pastor, & esse posse vno in loco aliquis existimat, aut multos pastores siue plures greges.* In quo mystico ouili, atque regno Christi spirituali viuunt omnes fideles, & cibo veræ fidei, ae morum doctrinæ salutari pascuntur. Est enim Ecclesia Bethlehem spiritualis, domus panis vitæ, ac æternæ salutis, sicut Synagoga Hæreticorum Bethauen, domus scilicet iniquitatis appellatur. De qua Oseæ capite 4. c *Ne ascenderitis in Bethauen*: hæreticorum videlicet pestilentes cathedras detestamini, domos iniquitatis fugite, egredimini ex officinis errorum: sed regnum Dei ouile Christi Ecclesiam militantem, domum panis viui, *Qui de cœlo descendit* intrate; quæ vere mater est alma, genitrix, ac nutrix filiorum Dei castissima impijs, dæmonibúsque valdè abscondita, multo nobiliùs regum, ac principum terræ mater, quàm mater carnis, dicente Petro Damiano ad obiectionem aduocati pueri regis Germaniæ Henrici tertij. d *Porrò Romana Ecclesia multò nobiliùs atque sublimiùs quam mater carnis, mater est Regis. Illa siquidem*, scilicet mater carnis *peperit, vt per eius traducem reuertatur in puluerem.* Ista scilicet Ecclesia, *genuit vt Christi sine fine regnantis efficiat cohæredem.* e Quæ tota pulchra est sine macula, cuius pulchritudinem beati illi cœlestium domorum spiritus stupendo mirantur. Quam sicut luna lumen à sole; sic illa à sponso suo rege regum saluatore nostro totam mutuatur, & refert acceptam: prout admonetur à sponso in canticis dicente *Ego flos campi, & lilium conuallium*, seu vt alia fert translatio, *Ego flos societatis*, secundum præclaram valdéque deuotam sancti Bernardi in hunc locum expositionem dicentis, f *Ne sibi flores adscriberet illos quibus lectus decoratus, & venustatus thalamus videbatur, infert sponsus se esse florem campi, nec de thalamo prodire flores, sed de campo, suoque munere, & sui participatione fieri quod renitet, & quod redolet. Ne quis ergo exprobrare illi possit, & dicere: quid habes quod non accepisti?*

Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Ipse dilecta sua sicut ambitiosus amator, ita informator benignus piè illi, dignantérque demonstrat, cui tutorem de quo gloriabatur, ac suaueolentiam lectuli debeat deputare. g *Ego flos campi*, inquit, *de me est de quo gloriaris.* Eandem Ecclesiæ pulchritudinem, ac decorem ab ipso rege Christo, sicut lunæ claritatem à sole totam deriuari, Sanctus demonstrat Gregorius hæc Prophetæ Iob exponens. *Ecce luna non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius. Quia*, inquit, *nec sancta Ecclesia virtute propria tot miraculis emicat, nisi hanc præuenientis gratiæ dona perfundant, nec singulorum bene viuentium mentes à peccatorum maculis munda sunt si remota pietate*, scilicet misericordia Christi, *iudicetur.* Pulchritudo hæc à

a S. Cypr. l. 2. Epist. 6.
b S. Cypr. l. de vnit. Eccles.
In Ecclesia regno Christi fideles salutari fidei, ac morũ cibo pascũtur.
c Oseæ c. 4.
d Petrus Damian. in disceptatione synodali inter regis aduocatũ & defensorem Rom. Eccles.
e De pulchritudine Ecclesiæ Christoque spiritualis ab eo profecta.
e Cant. c. 1. v. 7.
f S. Bern. ser. 47. in cãtica.
g S. Greg. l. 17. Moral. c. 10. in Iob 25. v. 5.
Pulchritudo Ecclesiæ ost. sine deformitate.

A sole iustitiæ Christo in Ecclesiam eius sponsam purissimam redundans, est sine vlla spiritualis deformitatis labe, & macula. h *Nihil in Christiana Ecclesia turpe, & flagitiosum spectandum imitandu neque proponitur, vbi verè Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur*; inquit Diuus Augustinus. Et alibi. i *Persuadebatur*, scilicet in hac Ecclesia, *Veritas noua consuetudini, sed non contraria rationi.* In qua vt Propheta canit; *Lex Domini immaculata conuertens animas testimonium fidele, præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* Quæ pulchritudo speciosa nunquam marcescet virtute, sponsi Christi sic consolidatur, vt in æternum non commoueatur, aut nutando mergatur: ideò sanctè à sua firmitate nuncupatur. *Sanctum quippè dicimus quod bene firmatum legibus credimus.*

B Quæ super veram petram quæ est Christus fundata nullis vnquam aduersis malorum, aut criminum, tentationúmque ex inferni faucibus erumpentium tempestatibus succumbet. Quæ dicitur in canticis m *terribilis* omnibus hostibus, *Sicut castrorum acies ordinata; vt n turris Dauid, ex qua [illegible] clypei pendent omnis armatura fortium*, cuius, o *Fundamenta sunt in montibus sanctis*, scilicet laboribus, sudoribus, effusione sanguinis, morte denique Christi sponsi crudelissima. Propter quam rationem pulchrè, ac eruditè p Sanctus Augustinus Ecclesiam præclara interpretatione terram illam esse dicit, de qua Propheta regius, loquens ad Dominum, dicebat. *Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in sæculum sæculi.* Hac pulchritudine Ecclesiæ tam

C sancta, & firma, super omnes pulchritudines maturè prudentérque considerata, dubitare non possumus statum, ac regimen ipsius esse omnium optimum, nempè Monarchicum. In cuius rei confirmationem sancti Gregorij Nazianzeni q testimonium euocabimus: qui in oratione de laudibus sancti Basilij Ecclesiæ prælaturam non semel ἰξουσίαν maiestatem nempè potestatem, dictionem, ἡ τῆ χρισε τῆς ἐκκλησίας, & imperium Ecclesiæ, ἡ βασιλείαν, scilicet regium munus, ἡ ἀρχὴν, scilicet principatum solet appellare. Quam maiestatem, & imperium Ecclesiæ idem sanctus doctor extulit altiùs r cum oratione ad ciues graui timore perculsos regnum Ecclesiæ, ac imperium, quod βασιλείαν appellat omni principatu, dignitate, potestatéque seculari dignius, excellentius, præstantiúsque esse contendit: cum

D eius tribunali, ac iurisdictioni omnium terrestrium dominationum iura, fascésque submitti debeant. Ne maiestatem tanti imperij Christi Domini spiritualis pro salute animarum, s iuxta S. Iudæ Apostoli assertionem, contempsisse videantur. Quod profectò non esset, si alius à Monarchico status, ac regimen Ecclesiæ esse iudicaretur. Fieret enim inde vt multarum rerum, etiam inanimatarum status, atque conditio Ecclesiasticæ maiestati, statuíque dignitate præiret. Videmus enim inter luminaria cœli, & astra vniuerum iure Monarchico cuncta moderari. Fecit siquidem Deus in cœlo multa luminaria non eiusdem fortis, & authoritatis, *Luminare maius qui diei, & minus qui nocti præesset.* Luminari maiori sol intelligitur, princeps rector, & clarificator omnium astrorum. Et vt cum sancto Basilio loquar, *oculus mundi: medius syderum sol fertur amplissima magnitudine, & potestate*, inquit Plinius,

h Aug. l. 2. de Ciuit. c. 28.
Pulchritudo Ecclesiæ fundata à firmitate in æterna durabitur.
i Idẽ Lib. c. 7.
m Cant. c. 6.
n Cant. c. 4. v. 4.
o Psalm. 86. v. 1.
p S. Aug. in Psal. 103.
q Greg. Naz. orat. de laud. S. Basil.
r Idem S. or. ad ciues timore perculsos.
s S. Iudæ Ep. vers. 8.
Multis similitudinibus exemplis, rationibusque probatur Ecclesiæ regimẽ quæ deberet esse Monarchicũ: alias non esset profectior prin cipatibus qui sunt in terra.
t S. Basil. orat. 6. in hexam.

a Plin. l. 2. c. 6. naturalis hist.

a *nec temporum modo terrarumque, sed syderum etiam ipsorum, cælique rector: hic reliqua sydera occultat, hic suum lumen cæteris quoque syderibus fænerat.* Quem Dauid *vt sponsum de thalamo suo progredi, veluti que gigantem ad iter suum conficiendum exultare* commemorat; *& neminem esse, qui se abscondat à calore eius.*

Psalm. 18.

2. Similitudo ab elementis.

Si de elementis loquamur, quis cæteris ignem præsidere negabit? Si ad ima mundi descendere voluerimus, vt aquam, & maria consideramus, omne fontem influere in multa flumina, ac riuulos, eisque principis modo præsidere, atque in multas partes, ac brachia diuisas aquas nunquam principem sui fluxus, & fecundi liquoris deserere, fontem nempè, cognoscemus? Quod animaduertens b Sanctus Cyprianus de vnitate Ecclesiæ dixit. *Cùm de fonte vno riui plurimi defluant numerositas, licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate, vnitas tamen seruatur in origine:* nec solùm riui vnitatem, ac principatum naturali sensu figunt in fonte; sed & flumina quæcumque fluunt in orbe, suo modo Monarchicum principatum in mari agnoscunt: *In quod omnia intrant, & c ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant:* Aquæ autem populi sunt, & gentes & linguæ, sicut sanctus Ioannes d ab Angelo didicerat. Ab ipsis plantis, & arboribus Monarchicum statum regimenque Ecclesiæ depromamus, quibus ipsa sponsa Christi idcirco sancti Cypriani iudicio eleganter assimilatur dicentis e: *Ecclesia vna est, quæ in multitudine latiùs incremento fœcunditatis extenditur, quo modo rami arboris multi, sed arbor vna tenaci radice fundata; ab arbore frange ramum fructus germinare non poterit.*

b S. Cypr lib. de vnit. Eccl.

c Eccles. c. 1.

d Apoc. 17.

Tertia à plantis & arboribus.

e S. Cypr de vnit. Eccl.

Quarta ab animalibus.

In animantibus verò quis nescit vnum aliquod esse membrum, quod præsit ac dominetur cæteris, vt in his herile, ciuile, regiumque, seu Monarchicum imperium non incongruè reperiri posse, sicut in eadem domus administrandæ ratione, tres illæ potestates f ex Aristotele adumbratæ fideliter esse videantur. Eandem Monarchicam potestatem, ac prærogatiuam in animalibus gregatim viuentibus licet animaduertere. *Rex vnus est apibus*, inquit sanctus Cyprianus, g *& dux vnus in gregibus, & armentis.* In quem consentientis sancti Hieronymi verba sunt h: *Muta animalia, & ferarum greges duces sequuntur suos; in apibus principes sunt, grues vnam sequantur ordine literato.* Sic sanctus Epiphanius i. Leonum genus super alia animalia maximè esse regale sua eleganter attestatione confirmat: sic inter aues Monarchicum dominatum, ipsius instinctu naturæ firmatum, k Aquilæ Plinius attribuit. Hominem animal reliquorum sanctissimum à Deo super omnia in terris dominum Monarchamque creatum esse audebit quis inficiari? Nisi hebes, & ignarus omnium rerum, qui de sanctis ac prophanis litteris nil quicquam in vita sua audierit, cùm tam verè, peritèque dixerit Poëta prophanus.

f Arist. 1. Polit. cap. 3.

g S. Cypr de van. Idolorū, ex animalib gregatim victitātibus.

h Hier t. pt. Epist. 4.

i Epiphan. hæresi 74.

k Plin. l. 10. cap. 3.

Sexta ab homine.

Ouid. 1. Met.

Sanctius his animal, mentisque capacius altæ.
Deerat adhuc & quod dominari in cætera posset.

Sancta diuináque oracula quid clamant, ac vbique personant tuba mystica Moyse ita circumsonante. *Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam fecit, vt præesset piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestijs, vniuersæque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra.* Sed hominum inter homines ipsos esse dominatum Monarchicum, imperiúmque regale quis inficiabitur?

l Genes. 1.

A quod prophanus pleno ore, & mente non ficta egregie confessus est.

Horat.

Regum timendorum in proprios greges
Reges, in ipsos imperium est Iouis.

Deus ex vno fecit omne genus hominum, inquit Apostolus, m vt non Democratiam, sed Monarchiam institutam stabiliret in terris; quod à sancto Chrysostomo, n confirmatur dicente. *Deus caput vnum omnibus dedit ipsum Adam. Cur enim è terra quemadmodum ille perfecti non sumus? Nempè vt partus, vt nutricatio, vt successio generandi nos inuicem ligaret. Hanc ob causam nec mulierem è terra fecit. Itaque velut à capite quodam vno totum generis humani corpus dependet. Et quia iam à principio parentes duo fuisse videri possunt, vide qui conglutinet, qui in vnum lege connubij coniungat. Et eum ex quo facta est maritum mulieri tradit,* B *deinde hunc imperare, illam subesse iussit. Esse enim inter æquales æmulationem nouit. Itaque noluit esset democratiam, sed regnum: & quod videre in exercitu licet, id in omni bene custodita domo deprehendas: Regis locum obtinet maritus, vxor primatis, & ducis: locum proximum liberi tenent, infimum familiares. Nam & hi in subiectos similiter imperium tenent, & vnus quispiam cæteris omnibus præfectus, heri vicem tenet, sed vt seruus: Atque aliud est rursus imperium inter ipsos vxorum, & liberorum dico: ipsis denique liberis aliud, prout cuiusque ætas aut natura tulit: Nam ne in pueris quidem æquale imperium fœmina tenet. Assiduis igitur, & continentibus vndique vinculis ad concordiam nos Deus disciplinamque coegit.* Ergo cum in omnibus mundi creaturis hanc in prioris vnitatem & in imperio vno subditorum obedien- C tiam esse cernamus. Cur hanc à nobilissimo totius vniuersi corpore, Ecclesia scilicet, regno Christi in terris præcipuo, contra eius voluntatem remouere, arceréque non verebimur? *Iesus enim mortuus est*, inquit S. Ioannes, m *vt filios Dei qui erant dispersi congregaret in vnum.* n *Deus vnus est*, ait sanctus Cyprianus, *& Christus vnus, & vna Ecclesia, & cathedra vna super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut sacerdotium nouum fieri præter vnum altare, & vnum sacerdotium non potest.* Quisquis alibi collegerit, spargit Ecclesiam militantem quæ est regnum Christi in terris, non nisi in vnum esse gregem, & ouile, nullus est verè Catholicus qui non ingenuè confiteatur: ac propterea pastorem, principemque similiter in summo gradu constitutum non nisi vnum credere nos oportet; *Vt per* D *totum mundum*, inquit Sanctus Leo, o *vna nobiscum sit vnius castæ communionis integritas.* Quo spirituali principe, ac pastore visibili ab Ecclesia militante sublato, magna confusio, luctuosa dissipatio, multorumque malorum colluuies, atque tempestas, huic Christi Domini regno, gregique miserabiliter ingruerent; vt ex hac Sancti Chrysostomi p doctrina facile est expiscari, & haurire. *Obedite, inquit Apostolus, illis qui vobis præpositi sunt: Malum quidem est vbi nullus est principatus, & multarum cladium hæc res existit occasio, & confusionis est, turbationumque principium. Sicut enim si ex choro ipsum Choryphæum auferas, nequaquam modulatus chorus, vel ordinatus existit: & phalanx militum si ducem non habeat, nullo modo acies illa numero vel ordine procedit. Et nauis si gubernatore priuetur, pessum eat necesse est: & gregi si pastorem abstuleris, cuncta*

m Actor. 17.

n Chrys. ho. 34. in 1. ad Corint. c. 13.

Deus in principio mundi noluit esse democratiam, sed regnum, atque Monarchiam.

Vnitas est Ecclesia in pastore visibili à Christo instituta.

m S. Ioan. c. 11.

n S. Cypr l. 1. Epist 8.

o S. Leo Epist. ad Anatoliū Constant. Episc.

Quanta mala Ecclesiæ ingruerent si ab essei summus in ea pastor visibilis.

p S Chrysost. hom. 34. in Hebr. 13.

dispergetur, & peribit. Verùm quoniam diximus nobilissimo corpori Christi, scilicet Ecclesiæ, deberi statum, ac regimen nobilissimum, vt hinc Ecclesiæ Dei gregi, ac regno in terris statum, ac regimen Monarchicum esse doceamus necesse est, vt statum illum principatumque Monarchicum omnium esse præstantissimum, & optimum multiplici demonstratione clarè, solidéque probemus.

A

CAPVT II.

Monarchiam, vt optimam dominandi rationem ipsi naturæ rectè à Deo institutæ, ac moderatæ maxime congruam, conformemque esse demonstratur.

QVONIAM permulta, ac varia diuersæ doctrinæ ac probationis genera in idipsum concurrunt ac deriuantur: quod in fine superioris capitis nobis comprobandum suscepimus, susceptúmque effectu perficiendum spopondimus: nempè ex omnibus dominationis principatúsque formis, eam quæ in vnius imperio sita est, omnium esse præstantissimam, & optimam, quæ propterea regno Christi spirituali Ecclesiæ scilicet iure meritissimo conueniat, & adscribatur. Vt ad hæc multiplicia probationum, demonstrationumque genera facili rectáque via, & methodo procedamus: ad diuersorum capitum ordinem, classemque omnia illa reuocare operæpretium esse iudicauimus. Ac primum hoc secundo capite libri huius, vt nostrum consequamur intentum, probare animus est, illam Monarchiam super alias omnes vt optimam magnopere naturæ incorruptæ principalìori Dei afflatæ spiritu, congruere, atque consentire. Vt nobilissimo corpori, & societati sanctissimæ Christi Domini imperio Ecclesiæ nempè nobilissimum, ac præstantissimum dominandi statum regimenque attribuere minimè vereamur. Est enim Ecclesia super terram sine vlla armorum suspensione militans respublica sacra reliquarum, quæ in mundo sunt præstantissima, ac virtutibus omnibus illustrissima, *Cum ciuitas Dei,* [a] *cælorumque regnum,* [b] *mater filiorum Dei,* [c] *Sponsa Christi,* [d] *de qua gloriosa dicta sunt* appelletur: cuius filiis, ac ciuibus Christianis videlicet *Deus magna, & pretiosa munera donauit, vt per hæc efficerentur diuinæ consortes naturæ,* quæ munera aliis, à sorte huius sanctæ ciuitatis exclusis nusquam in mundo largitus est, Apostolo testante, ac dicente [f], *Est eminens gratia Dei in nobis, & donum inenarrabile.* Et alibi [g]. *Nos autē non Spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.* (Videlicet intra suæ sponsæ gremium meritoriè conclusis.) Nec vnquam quis sani cerebri, ac mentis puræ concesserit, aliquid esse eximiū, ac eminenti præstans excellentia in rerum natura existere: quo Deus pater hanc ciuitatem descendentem de cœlo à filio suo paratam, fabricatamque diuinitus non perpolire, ornare, ac insignire voluerit. [h] *Qui enim proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?* Ergo Ecclesiæ Monarchi-

B

C

D

Ecclesia militans quia respublica omnium præstantissima debet esse monarchica.

[a] Apoc c. 21.
[b] Matth. 19.
[c] Oseæ c. 2.
[d] Psal 8. v. 2.
[e] Petr. c. 1.
[f] 2. Cor v. 14. & 15.
[g] 1. Cor. 2.
[h] Rom. 8.

A eum principatum deberi in confesso est, si sit optimus, ac reliquorum præstantissimus. Id autem clarissimè patebit, si consideremus hanc dominandi rationem, atque formam tanquam optimam ab ipsa fuisse natura appetitam, quæ illud quod bonum est, & ex bonis quod est optimum, sibi solet appetere: illamque proclamat regendi rationem optimam sibíque conuenientissimam, quæ in mundi totius administratione relucet. Vndè sanctus [i] Thomas vt vniuersum mundum vno gubernari, regique demonstraret, pro fundamento instar axiomatis, ait *finem gubernationis mundi esse, id quod est essentialiter bonum, quod est optimum*: inde hanc conclusionem velut è demonstrationis exactæ principiis profectam necessariò deducit. *Ergo necesse est quod mundi gubernatio sit optima.* Deindè quæ sit illa optima gubernandi ratio, sic exponit. *Optima autem gubernatio est quæ fit per vnum cuius ratio est, quia gubernatio nihil aliud est quam directio gubernatorum ad finem, qui est aliquod bonum, vnitas autem pertinet ad rationem bonitatis,* [k] teste Boëtio id ipsum ita probante. *Quod sicut omnia desiderant bonum, ita desiderant vnitatem, sine qua esse non possunt.* Sublata namque vnitate de medio vniuersi tota rerum natura corruet. Ratio est ab eodem sancto doctore prolata. *Quia vnum quodque in tantum est, in quantum vnum est. Vnde videmus quod res repugnant suæ diuisioni, quantum possunt, & quod dissolutio vniuscuiusque rei prouenit ex defectu illius rei: & ideò id ad quod tendit intentio multitudinem gubernantis est vnitas, siue pax: vnitatis autem causa per se est vnum. Manifestum est enim quod plures multa vnire, & concordare non possunt, nisi ipsi aliquo modo vniantur. Illud autem quod est per se vnum potest esse causa vnitatis conuenientiùs, quàm multi vniti.* His positis hanc infert conclusionem. *Vnde multitudo meliùs per vnum gubernatur, quàm per plures.* Sicque concludit mundi gubernationem esse ab vno: quia hæc gubernatio mundi est optima, ergo optimo modo fieri debet, qui est ab vno. In suam sententiam, quæ est verissima, vt omnes pelliciat, atque compellet, præter rationum pondera quibus nititur, Aristotelis fulcitur authoritate dicentis. [l] *Entia nolunt multiplicari malè, nec bonum pluralitas principatuum. Vnus ergo princeps,* prout ab Homero didicerat, vt infra patebit, conformitatem illam naturæ, & Dei regnantis in vniuerso imitationem regiminis monarchici, vetustas, & antiqua populorum consuetudo confirmat. De quo loquens Aristoteles [m] *πρώτη ἡ θειοτάτη ἡ βασιλεία,* inquit, *primus, & diuinissimus principatus, scilicet Monarchia.* Tulliusque nobis sit auctor præter cæteros. [n] *Omnes antiquas gentes regibus primum paruisse:* [o] *idque in terris nomen imperij primum fuit,* inquit Sallustius, quorum sensibus se sua opinione conformans Iustinus sic [p] præfatus est. *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat* [q], *& vnum imperij corpus vnius animo regi debere.* Lex ipsa non scripta, sed nata in cordibus nostris congruo, & amico populorum consensu proclamat. *Pauci* [r] *siquidem libertatem, pars magna iustos dominos voluit* [f]. *Hoc ius gentium omnium ferè hominum,* quod est vox ipsius quomodo naturæ, præscribit quo gentes regna distincta habuere. Quod sacræ paginæ testimonio verum esse monstratur; [s] vbi sic populum ex Dei man-

Probatur Monarchiam esse optimam dominationis formam.

[i] D. Thom q. 103 art 3. in corp.

[k] Boetius 3. de consol. prosa 11.

[l] D. Arist. 12. Meta. in fine lib.

Antiquitas, & vniuersalitas Monarchiæ conformitatem naturæ, ac regentis Dei imitationem declarat.

[m] Arist. in polit.

[n] Cicer. l. 3. de legib.
[o] Salust. in Catil.

[p] Iust. lib 1. in princip.
[q] Tacit. l. 1. ann.

[r] Sallust. in epist Mitrid.
[f] l ex hoc iure de instit. & iure ff.
[s] Deut c 17. v. 13. & 14.

dato Moyses alloquitur. *Cum ingressus fueris terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaueris que in illa, & dixeris: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes: eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum*, &c. Notanda verba hæc, *sicut habent*; scilicet regem, *omnes per circuitum nationes*. Idem populus ad Samuelem conuersus clamabat, a *Constitue nobis regem vt iudicet nos, sicut & habent vniuersæ nationes*. Et infrà b. *Nequaquam, rex enim erit nobis, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & iudicabit nos rex noster*. Quod inductione confirmare, ac illustrare arduum minimè videbitur; si consideremus omnes ferè populos, c Assyrios dico, Medos, Persas, Ægyptios, Parthos, Macedonas, Græcos, Celtas, Arabes, Indos, Æthiopes, Scythas, Tartaros, Turcas, Danos, Gallos, Italos, Moschouitas, Britannos, Polonos, Africanos, Perusinos, & cæteros alios in orbe potentes à principio Monarchiæ suam, ac sinceræ dominationi se voluntarie submisisse, eamque Aristocratico, ac Dimocratico principatibus eiuratis atque repudiatis vehementer adamasse: Quibus hac Monarchica dominatione custoditis, atque seruatis tandiu pax alta, summa fortitudo, & gloria, cum maximis fortunis affulsit, donec pertæsi Monarchici regiminis in aliam seu Aristocraticam, aut Dimocraticam dominationis formam mutatione perniciosissima deciderint. Nec ad eos prospera rediere, donec culpata repressaque leuitate mentis illam optimam Monarchici principatus formam à se prius eiectam, magna ad se veneratione reuocauerunt. Vt de Gallis Tacitus memoriæ prodidit. d *Regna*, inquit, *bellaque per Gallias semper fuere, donec in nostrum ius*, (scilicet Monarchicum,) *concederitis*. Et paulò post: *Nam pulsis e quod Dij prohibeant, Romanis, quid aliud, quam bella omnium inter se gentium existent?* Quæ omnia egregio sancti Cypriani testimonio comprobata manifestantur? f *Quando*, inquit, *regni societas aut cum fide cœpit, aut sine cruore desiit? Sic Thebanorum germanitas rupta, & permanens rogis dissidentibus etiam in morte discordia: & Romanos geminos vnum non capit regnum, quos vnum vteri cepit hospitium. Pompeius, & Cæsar affines fuerunt, nec tamen necessitudinis fœdus in æmula potestate tenuerunt. Nec hoc tantum de homine mireris, cum in hoc omnis natura consentiat. Rex vnus est apibus, & dux vnus in gregibus, & in armentis rector vnus*, &c. Quod testimonium sanctus Chrysostomus suo consensu respiciens, magnique faciens ait g. *Vbique fere Deus frequentia fecit imperia, vt omnia maneant in concordia, & pulchro ordine. Propterea etiam priusquam genus hominum eductum esset in multitudinem, cum duo soli essent, qui erant primi alteri quidem iussit imperare*, scilicet Adamo, *alteri vero parere*. Longiorem sermonem sistam in sancti Athanasij authoritate, qua præsens caput absoluam h. *Vniuersitatis*, inquit, *ordine, & harmonia necesse est vt animaduertamus omnium istorum principem esse Deum, eumque vnum, & non plures: nam ille dispositionis ordo, & rerum omnium consentiens harmonia non multos, sed vnum sibi ducem, principemque esse declarat, nimirum verbum Dei. Non enim si plures rerum natura principes essent, seruaretur huiusmodi vniuersitatis ordo, sed omnia confusa, & inordinata forent, propter multos ipsos: cùm vnusquisque omnia ad suum arbitrium traheret, & cum alieno depugnaret. Vt enim diximus multitudinem numinum, nullitatem esse numinum: ita quoque necesse est multitudinem principum id efficere, vt nullus esse princeps videatur. Cum enim quisque alterius regnum tollebat, nullus reliquus conspiciebatur princeps, sed interregnum potius sine capite. Vbi autem princeps non est, ibi prorsus disturbatio nascitur.* Hæc ipse Sanctus; sed quæ expressa ad confirmandam Monarchiæ dignitatem super omnes dominandi formas in diuino iure habeantur, proximo capite videamus.

a Lib. 1. Reg. c. 8. v. 5.
b Et vers. 19.
c Bodinus l. 6. de rep. c. 4.
d Tacit. l. 4. ann.
e Tacit. ibid.
f Cypr. l. de Idolorum vanit.
g S. Chrysost. hom. 34. in 1. ad Cor. c. 13.
h S. Athan. orat. cont. Idol.

A B C D

CAPVT III.

Monarchiæ principatum omnium esse quæ in mundo sunt optimum ac præstantissimum sacræ Scripturæ testimonijs, Dei voluntatem circa dignissimam principatus formam exprimentibus ostenditur.

QVAM sibi forma moderandi, regendique populos, quæ in vnius nutu, imperióque nitet, arrideret placeretque, Deus in populo Hebræorum, quem speciali prærogatiua sibi vt seruiret, elegit, patefecit. Cum populum ipsum semper ab vno principe regi voluerit. Si enim ipsum fontem, & originem primam, à qua populus ille fluens in gentem magnam temporis progressu coaluit, quærere voluerimus, inueniemus huic populo recens nato in angustum valde concluso, Patriarchas veluti familiarum principes a Abraham, Isaac, Iacob, & successiuè natos natorum, & qui ab illis nascebantur fuisse præfectos; cui regis ab instar iura dabant. Pro Patriarchis nati postea duces, & à Deo creati b Moyses, Iosue, successere, qui huic populo cum summa authoritate dominabantur. Illos secuti sunt c iudices Othoniel primus omnium; Aod, Iephte, Gedeon, Samson, Samuel, & alij: venit quarto loco d status regum, in quo Monarchici principatus maiestas apparuit augustior, & potentior; præsertim sub Dauide, Saule repudiato, quãdiu obedientia suprema Deo consecrata stetit immaculata ab omni idololatriæ, ac sceleris fæce libera permansit. Postremo ruentibus virtutibus, ac vitiis de populo illo triũphantibus, collapsa regũ potentia, & authoritate, reliquias populi criminibus infelicissimi, iterum duces, vt Zorobabel, & Machabæi regendas volente Deo susceperunt; ne cum extincta magna ex parte huius miseri funestique populi fœlicitate, ac gloria, bonis labentibus moribus, tetris surgentibus criminibus Monarchiæ splendor atque maiestas in illo prorsus exhausta esse videretur. Sed quàm huius circa illum Monarchiæ splendorem diuinæ voluntatis in scripturis sanctis non leuiter sint expressa vestigia, videamus. In lege scripta Deus non duns, sed vnum populi sui rectorem, Moysem scilicet eligere, atque constituere voluit. Et licet huius honorifici oneris tanti pondus grauitatem

Deus in populo suo semper à principio ad finem vsque formam Monarchiæ teneri voluit.
a Genes.
b Exod.
c Lib. Iudic.
d Lib. 1. Reg.
e Esdr. l. 1. Machab.

A que Moyses refugere precando videretur; noluit tamen Deus illi date socium, atque consortem principatus & imperij, sed Aaronem fratrem, qui illi subditus in partem solicitudinis opitularetur, non qui in plenitudine potestatis illi asciseeretur. Etenim Exod. 4. cum Moyses horrore atque grauitate tanti officij deterritus Deũ rogauisset, a *Obsecro Domine mitte quem missurus es; iratus Dominus dixit ad illum: Aaron frater tuus Leuites, scio quod eloquens sit: Ecce ipse egredietur in occursum tuum, vidensque te latabitur; loquere ad eum, & pone verba mea in ore eius, & ego ero in ore tuo, & in ore illius, & ostendam vobis quid agere debeatis & ipse loquetur pro te ad populum, & erit os tuum; tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent*, &c. Mira ista sunt diuinæ voluntatis iudicia in fauorem dignitatis Monarchicæ, vt ipsi Moysi populi sui constituto à se principi etiam

a Exod c. 4. 5.

B onus, & pondus istud honoris ac maiestatis refugienti, suamque infirmitatem variis modis attestanti, non socium principatus tanti, sed solùm subditum fratrem dare voluerit.

Vndè postea sibi à Deo concessam authoritatem in regendo populum Monarchicam rectè, prudenterque exercuit: cùm soceri sui Iethro consilium secutus, *quinquagenarios, centuriones, tribunos elegit*, qui sub sua authoritate, ac imperio populum in leuioribus iudicarent, ac moderarentur; vtque Deus dignitatis, & authoritatis summæ quam soli Moysi concesserat, sublimitatem præ cæteris exprimeret, & magnificando significaret, soli Moysi dixit b. *Ascende in montem ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & septuaginta senes ex Israel. & adorabitis procul, solusque Moyses ascendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt.*

Moyses propria authoritate rectores sub se populo constituit.

b Exod 25.

C Iam verò cùm ipse Moyses sub rebellionis, ac peruicaciæ populi duræ ceruicis pondere gemeret, huiusque tumultuosæ multitudinis regimen deprecaretur: concessit, & mandauit Moysi Dominus non populo, vt septuaginta viros de senibus Israel eligeret, quos ipse cunctis sapientia præire cognosceret c. *Quos*, inquit Dominus, *duces ad ostium tabernaculi fœderis, facitesque stare tecum, vt descendam, & loquar tibi, & auferam de Spiritu tuo, tradamque eis vt sustentent tecum onus populi, & non tu solus graueris.* Notanda Dei verba hæc, quibus imperat Moysi facere delectum septuaginta seniorum, qui subditi sibi, populi administrationem sub sua potestate, & authoritate subirent: non aliter quam in regno, prouinciarum rectores sub rege clauo regendæ reipub. præficiuntur: vt grauitatem dominationis à principis supremi humeris magna ex parte subleuare valeant.

c Num. c. 11.

D Textu Numerorum manifesto constat contra Aaronem, & Mariam validas Deum in iras exarsisse, quod murmurantes contra fratrem Moysem summam illi diuinitus datam authoritatem inuidere viderentur dicentes: d *Num per solum Moysem locutus est Dominus: nonne & nobis similiter est locutus?* Quas Dei iustas iras publica in Mariam vindicta secuta est. Væ illis qui in via schismaticorum ambulantes Monarchiæ splendorem à Deo singulariter probatum arroganter infuscare, ac malitiosè adulterare conantur: cum funestissima nex schismaticorum Datan, Chore, & Abiron, & illorum rebellionis in Moysem sectariorum nimium nota sit omnibus.

Maria diuina vindicta ob murmurationem in fratrē Moysem populi sui principem.

d Num. c. 12. v. 2.

Num. c. 16.

A Qui superbè, & impiè Monarchici principatus soli Moysi à Deo in populum concessi, in popularem Democraticamque mutationem molientes impudenter, minimè Dei conspectum veriti Moysi, & Aaroni dicere non dubitarunt e. *Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus, cur eleuamini super populum Domini?* Tunc pro talibus ausis iratus est furore Dominus vehementer in rebelles istos, atque vt sine mora tantum rebellionis, schismatisque scelus horribili plaga puniens vlcisceretur. *Statim dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis, ac vniuersa substantia eorum: descenderuntque viui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis. At verò omnis Israel qui stabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens. Ne forte & nos terra deglutiat.*

e Ibi. v. 3. Funestissima nex schismaticorum Moysi Monarchiā in populum Dei inuidentium.

B Hac vindicta minimè pro talibus nefandis satiatus Dominus. Quid sequitur audiamus. f *Sed & ignis egressus à Domino interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum*, (scilicet propria authoritate ex illa noua attentata & arrogaoter ausa Democratia.) *Cumque sequenti die murmuraret omnis multitudo contra Moysem, & Aaron, dicens: vos interfecistis populum Dei, cumque oriretur seditio, & tumultus increscerer Moyses, & Aaron fugerunt in tabernaculum fœderis: & iterum egressa est ira à Domino, & plaga desæuit, & incendium vastabat multitudinem, donec Aaron assumpto thuribulo g ad iussum Moysis, & hausto igne de altari cucurrit ad mediam multitudinem, quam vastabat incendium, obtulit thymiama: & stans inter viuos, & mortuos pro populo deprecatus est, & plaga cessauit.*

f Vers. 35.

Ibid. v. 42.

g No. Aaronē nihil efficere potuisse nisi præscripto Moysis.

C Hæc memorabilis, ac stupenda Dei ira, vltioque, dat omnibus intelligere impensiùs examinantibus eam, quàm sit chara Deo recta Monarchiæ administratio, & authoritas, cum sic in illius constupratores, & adulteros indignatio omnipotentis Dei desæuiat. Atque si vlteriùs intentum probare, & asseuerare potentiùs expediat: proponatur Moysis ipsius votum, & deprecatio, qui caducus ætate, & grauis, annis certus, quod velox esset depositio tabernaculi sui, secundùm quod & ipse Deus ipsi, h sicut post multa secula Christus Dominus sancto Petro significauerat, rogauit Dominum, vt sibi defuncto successorem, seu rectorem populi prouideret: qui populum summo regeret imperio, & rerum ad ipsius salutem spectantium absolutè satageret. i *Prouideat*, inquit, *Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc, &*

h 2. S. Petr. c. 1. v. 15.

i Num. 27. v. 16. 17.

D *possit exire & intrare ante eos, vel introducere ne sit populus Domini sicut oues absque pastore.* Finita hac prece, ac voto, k dixit Dominus ad eum. *Tolle Iosue filium Nun virum in quo est spiritus Dei, & pone manum tuam super eum, qui stabit coram Eleazaro sacerdote, & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis Synagoga filiorum Israel.* Fecitque Moyses omnia sicut præceperat ei Dominus, vt nouissima capitis huius verba denunciant. l

Moysi post decessum suum rectorem populi vnicum postulanti Deus acquieuit.

k Ibid. v. 18.

l Ibid. 21. 22. 23.

Iamque Deus ex alta suæ diuinæ prouidentiæ specula prospiciens futurum aliquando, vt populus Israel conquisita, & parta bello terra promissionis, principe atque rectore principali

opus

A

opus haberet, rationem regnandi, moderandique populum monarchicam sub isto verborum tenore, formulaque præscripsit.[a] *Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitabisque in illa, & dixeris: constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes, eum constitues quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum, non poteris alium regem facere qui non sit frater tuus.* Ex quibus constat Deum non ab alia potestate quam monarchica electum sibi populum in suo contineri officio statuisse. Cuius statuti Diuini labentibus seculis progressuque temporis veritatem euentus ipse manifestauit; cum Dominus reges per suos prophetas electos, & vnctos suo populo Saulem, Dauidem, Salomonemque largitus est. Nec in orbe solo Iudaico supremam regum, monarcharumque dignitatem comprobauit; sed etiam in omni gente, quæ sub cœlo est, illos præclare suo fungentes munere magnificando dilexit; quos propterea Dauid vt sui memores essent officij, atque factores admonuit.[b] *Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.* Quantique fecerit semper iustam regum dominationem ipse Dominus expressit, cum per se eos regnare testatus sit.[c] *Per me*, inquit, *reges regnant, & legum conditores iusta decernunt,*[d] quorum corda in sua se tenere manu protestatur, vt bene sua capessentes iussa populis prosperè dominentur. Ideò supplicationes pro regibus factas Deo ipsi regi regum gratissimas esse sciens Dauid, & ipse rex, sic pro se regeque à Deo constituto precabatur.[e] *Domine saluum fac regem, & exaudi nos in die, qua inuocauerimus te.* Reges terræ veros iustitiæ custodes & sapientiæ salutaris appetentes, & auidos in dilectissimi filij regis regum fauorem Deus diligit. De cuius regno hæc per Ezechielem prophetam [f] venturo vaticinatus est. *Ecce ego assumam filios Israel de medio nationum, ad quos abierunt, & congregabo eos vndique, & adducam eos ad humum suam, & faciam eos in gentem vnam in terra, in montibus Israel; & rex vnus erit,* (scilicet filius meus) *omnibus imperans; & non erunt vltra duæ gentes, nec diuidentur amplius in duo regna.* Cuius regis erit Dauid figura, vt ibidem dicitur.[g] *Seruus meus Dauid rex super eos, & pastor vnus erit omnium eorum.* Sed quid de monarchiæ præstantia sentiant sancti, vetustique Patres audiamus.

[a] Deut. 17.
[b] Psal. 2. v. 10. 11. 12.
[c] Sap. 8. 6.
[d] Prouerb. c. 21. v. 1. Cor regis in manu Dei.
[e] Psal. 19. v. vlt.
[f] Ezechiel cap. 37. v. 21.
[g] Ibid. v. 24.

B

C

D

Capvt IV.

Monarchiæ principatum omnium optimum antiquorum doctorum, sacrorumque scriptorum testimonijs ostenditur.

Anctis vetustisque patribus, ac Ecclesiæ sanctæ doctoribus, præter eos quos supra meminimus, non aliam fuisse mentem, quam consentiendo in sacrarum oracula paginarum, excellentiam regiminis monarchici super omnia suo confirmare testimonio, & asseueranti corrobare suffragio, ex iis quos sumus in hoc capite commemoraturi, perspicua declaratione patebit. Et enim sanctus Iustinus Philosophus,[a] & Martyr præstantiam monarchiæ, & singularem, quæ inde manat in publicas societates, & priuatas vtilitatem exprimere volens, laudando Homericam sententiam sic oratione gentiles exhortatoria compellat. *Homerus sub persona Vlyssis Græcorum exercitum alloquens ait.*

Non bene regnabunt multi, rex vnicus esto.

Ista continenter subiungens: *Atque equidem ille non bonum esse regimen multorum, sed è diuerso malum re ipsa ostendere, constitutum habens, eam ob causam bella illorum propter multitudinem, dominantium scilicet, & prælia, & factiones, & mutuas insidias passim commemorat; nam monarchia, sine vnius imperium pacatum esse consueuit.* Hæc ipse. Sed quæ de monarchicæ maiestatis prædicatione Eusebius Cæsariensis oratione de Constantini magni laudibus scripserit audiamus.[b] *Monarchia certè*, inquit, *omnes alias rerumpublicarum species, & administrationis modos longè superat. Nam multiplex imperium quod ex hominibus honore, & sensu paribus constat, quodque cum monarchia ex aduerso pugnat, confusionis, ac seditionis potius quam imperij nomen meretur. Quamobrem vt vnus Deus est, non duo, non tres, neque præterea plures (nam Deorum introducere multitudinem, est reuera Deum tollere) sic vnus omnium rex, & imperator vnum illius verbum, & regia lex vna.*[c] Sanctus Athanasius sicut principatus vnius emolumenta considerans, sic ex opposito multorum dominationis ruinas in societates humanas, ciuiles, & sacras irruentes apprehendens: multitudinem principum in imperio pari potestate præditorum, cum multitudine numinum, atque deorum in mūdo comparare non dubitauit. *Vt enim*, inquit, *diximus multitudinem esse numinum, nullitatem esse numinum, ita quoque necessum est multitudinem principum id efficere vt nullus esse princeps videatur. Cum enim quisque alterius regnum tollebat, nullus reliquus conspiciebatur princeps, sed interregnum potius sine capite erat.* Hinc reip. casus; hinc magna imperio mali labes inusta, & infœlicitas; sic concludente sancto doctore.[d] *Vbi autem princeps non est; ibi prorsus disturbatio nascitur.*[e] Sanctus verò Chrysostomus vbique fere Deum frequentia fecisse imperia testatur; vt omnia

[a] S. Iustinus Martyr orat. ad gentes.
[b] Euseb. Cæs. orat. de laud. Const.
[c] S. Athan. orat. contra idola.
[d] Ib. S. Athan.
[e] Chrys. hom. 34. in 1 ad Corinth.

F

in concordia, & pace, pulchroque ordinis aspectu manentia florerent, ac de discordia miseriaque triumpharent. Propter quæ idem sanctus doctor, ac Græcorum oratorum facile princeps alibi[a] magistratum, ducem, rectoremque non habere; magnum asserit esse malum; principiũque vocat defectus ordinis, & perturbationis, ac confusionis; ex quibus omnia mala, & aduersa in homines, eorumque societates effrenatius irrumpunt. A quorum patrum, doctorumque maximi nominis sententia minime discedens Theodoretus ait,[b] *defectum principatus, & multitudinem vt rem maxime noxiam accusamus; monarchiam vero hoc est vnius principis potestatem, velut rem optimam laudamus. Eo fit vt Homericam illam sententiam magnis laudibus efferamus, quæ huiusmodi legem nobis instituit.*

a Idem S. Chrys. hom. 34 in epist. ad Hebr.

b Theodor. 14. de Angel.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

Non bonum est regnare multos; vnus sit Dominus; vnus Rex.

Quid Latini patres, vt reliquos Græcos subticeam, de monarchiæ summa dignitate, & vtilitate crediderint, quam esset facile ipsa luce clariùs ostendere; nisi in tam ampla copiosaque materia, in qua nulli Latinorum doctorum oratio defuit, non tam copia, quam modus quærendus esse videretur? Nam quæ sancti Cypriani fuerit opinio, atque mens, non obscure[c] supra notauimus. *Nulla sublimitas*, inquit, *potest habere consortem*[d], *cum sola omnem teneat potestatem ad Diuinum imperium etiam de terris mutuemur exemplum, &c.* Diuus Hieronymus cum inductione multarum rerum, animalium, brutorum, hominum, rei familiaris, ac publicæ, artis nauticæ, ac bellicæ, ipsius etiam Ecclesiæ, quæ monarchica forma regitur, monarchiæ vtilitatem, necessitatem, & excellentiam non mediocriter extulisset, sic illam in monasterijs piè, religiosèque moderatis regnare debere conclusit.[e] *Et ne plura replicando fastidium legenti, faciam per hæc omnia ad illud tendit oratio vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, sed viuere debere in monasterio, sub vnius disciplina patris, consortioque multorum.* Quanti autem fecerit sanctus Ambrosius vnius dominatum principis, quantoque regem ac principem in imperio summum honore, amoreque prosequendum esse iudicauerit, perspicuè testantur illa, quibus veram Dei imaginem, effigiemque in principe, ac rege, ad viuum grauiter expressit. D Vt cum principis ac monarchæ conditio ad diuinam perfectiùs accedat, omnes qui de rebus sincere iudicant, pricipatum ipsius, atque dominatum omnibus qui in mundo sunt dignitate præire, & valore bonitatis antecellere fateantur.[f] *Principes hos reges dicit, (scilicet Apostolos,) qui propter corrigendam vitam, & prohibenda aduersa creantur, Dei habentes imaginem, vt sub vno sint cæteri.* En monarchica maiestas, atq; potestas, quæ fulgẽtes, ac illustres *reges terræ congregati sunt, transierunt in vnum, ipsi videntes sic admirati*, bonitatem Dei; *principes regum terræ: conturbati sunt*, præ nimia admiratione & consideratione diuinæ maiestatis, coram qua reges terræ *ad nihilum deuenerunt, &*[h] *substantia eorum tanquam nihil ante illam: commoti sunt*: ad adorationem tantæ maiestatis: *tremor apprehendit eos*: Sed vt loquitur

c c. 1. l. 4.

d S. Cyp. l. de idolo. vanit.

e Hier. epist. 4. c. 6.

f S. Amb to. 5. in epist. ad Ro. c. 13.

g Psal. 47.

h Psal. 47. v 7 Psal. 38. v. 6.

A sanctus Augustinus:[i] *Tremor amoris, & horror honoris.* Hi boni terræ reges in gloriã Dei, ac Christi eius creati, *transierunt in vnum non tam locum, quam in eundem affectum, atque propositum*,[k] inquit sanctus Ambrosius, *vt Domino fideliter in timore filiali seruiant, & ei cum tremore honoris exultent, hi sunt qui flagitijs esse nesciunt obnoxij, in quibus culpa, & erroris illecebra regnare non potuit, qui sui corporis possunt se præbere rectores, qui carni imperitant destruentes corpus*[l] *peccati, vt amplius non peccato, sed Christo Domino seruiant, non morti*,[m] *sed Deo fructificantes*, suos in vnum sibi puro corde, & spiritu subditos amica coniuratione colligantes: vt ex toto illo corde, spiritu, viribus, atque mente perfectissima Deum adorantes, & amantes eius in terris, *quam mundus dare non potest*, pace, & post in B cœlo eius æterna gloria perfruantur. *Terrena regna, vt cæterorum principatuum optima in solius Dei posita potestate*, sanctus Augustinus asserit,[n] *vt his quos libuerit sibi, fortunet, si illo dominationis regia beneficio in honorem Dei largientis bene vti sciant & velint: in qua regia maiestatis dominatione suam, & optima Iudæos beare statuerat, si in eum non peccassent impia curiositate, tãquam magicis artibus seducti, ad alienos Deos, & idola defluendo, & postremo Christum occidendo*:[o] Vtque monarchiæ salutarem potentiam ab illius hostibus vindicaret, docet lib. 5. de ciuit. *monarchiam, imperiumque orientalibus regnis illustrius multòque potentius Deum Romanis concessisse ad domanda grauia mala multarum gentium, quæ imperio Romano subacta, eorumque legibus bene composita, & instructa execranda facinora, qui*C*bus antea erant turpiter addicta, denuo perpetrare perhorrescerent.* Et vt quam sit acceptum huic principi Deo qui totum mundum regit, vnius principis in multos populos imperium demonstraret, Romam mundi victricem ac dominam effecisse Deum commemorat,[p] *vt per eam orbem debellatum terrarum in vnam societatem reip. legumque perductum longè, latèque pacaret.*

i Aug. l. 12. confes. c 14.

k S. Ambr. in Psal. 47 to. 2.

l Rom c 6.

m Rom. c. 7.

n August. l 4 de Ciuit. De c. vlt.

o Aug. 5 de ciuit. c. 12.

p L. 18 de ciui. c. 22. in princ.

Egregia vero sancti Leonis sententia nostro non leuiter velificatur instituto, asserentis: propter publicationem, prædicationemque regni Christi Domini per orbem terrarum Romanum imperium in tantam magnitudinis, ac potentiæ molem per vniuersum mundum diuina prouidentia mirabiliter excreuisse.[q] *Dispositio namque*, inquit, *diuinitus operi maximè congruebat, vt multa regna vno confœderarentur* D *imperio, & citò peruios haberet populos prædicatio generalis, quos vnius teneret regimen ciuitatis.* Conformia sunt illa[r] Eucherij Lugdunensis ipsi sancto Leoni coætanei, & æquæui, quibus sic Valerianum post multa per modum conclusionis alloquitur. *Magnum ergo ex hoc diuinæ pietatis argumentum est, quod sub Cæsare Octauio, cum vbique Romana possessio verticem tenuit, tunc se Deus terris dedit. Itaque vt tua apud te profiteam, cum ab ortu regni huius centesimus, & octogesimus quintus fere supra millesimum vertatur annus, quidquid vel sub illa dominatione regum vetusta, vel sub illa deinde gemina administratione consulum Romano accessit imperio, omnia Christi aduentui præparata, & diffundenda fidei promissa, potest, si quis est idoneus veritatis assertor, ostendere.* Quod Diuum Tho-

q S. Leo ser. 1. in nat. Apost. Petr. & Paul.

r Eucherius Lugdunens. epist. ad Valerianum.

mam commemorem? a Nonne supra b illum censuisse, & conclusisse multitudinem melius per vnum, quam per plures gubernari notauimus? Longiori scriptorum, doctorumque commemoratione supersedebo, vt breuitati seruiam, verbumque non amplius addam, si vnius tantum recentis doctoris, Gersonis nempe, meminero, cuius authoritas huic capiti finem factura est, cõtra monarchomachos nostros, qui in suis illum castris militare, sed iniuria, gloriantur. c Ait hæc ille consideratione 9. de potestate ecclesiastica. *Christus Ecclesiã suã regi principaliter sub vno, & ab vno monarchicè voluit: sicut est vna fides, vnũ Baptisma, & vna Ecclesia vnitate capitis tam primarij, quam vicarij: quoniam iste est optimus principatus, præsertim in spiritualibus, ad conseruationem vnitatis fidei, ad quam obligantur omnes.* Hæc attendant, & ruminent apud se sedis Apostolicæ osores, ac inimici.

a D. Thom. 1. q. 103.
b Supra c. 2. huius lib.
c Ioan. Gerson. consideratione 9. de potest. Eccl.

Capvt V.

Testimoniis prophanorum philosophorum, poëtarum, oratorum, historicorum monarchiæ principatum omnium esse optimum probatur.

Mvlta dicta, varieque inter scriptores prophanos, morum tamen pulchritudinis appetentes, & auidos de hac quæstione vtrinque agitata, atque disputata ex eorum lectione esse videmus. Sed victoria cessit illorum parti, qui notæ melioris, & sanioris doctrinæ monarchiæ principatum omnibus aliis dominandi formis reip. prætulerunt. Propositis enim tribus statibus; & his reliquorum optimis, vt optime imperet populus, optime pauci, optime vnus, inter hæc multum antecellere vnius imperium Darius apud Herodotum, d necato Smerdim mago post mortem Cambysis filij Cyri Persarum regis, tyrannidis Persicæ vsurpatore iudicauit, sic concludendo ὅτι καλλίστην ἡ μοναρχία. *nihil pulchrius monarchia*: Illud adiungens. *Nam vnius viri, qui optimus sit imperio nihil melius esse constat*, hæc asserens, contra sapientem Otanem, qui interfectis magis tyrannidis inuasoribus duce Smerdim (qui Cambysis fratrem Smerdim interfectum se esse mentiebatur) monarchia destructa populare, ac democraticum imperium persuadebat, & contra Megabyzum, qui oligarchiam, paucorum scilicet dominatum, vt vtiliorem vehementer optabat. Memorabilis hæc trita licet, & ipsis obuia pueris, Homeri sententia tot à posteris decantata præconiis, qua Vlysses Thersitem insignem ad deformitatem hominem, seditiosumque compescuit, intentioni nostræ suffragatur.

d Herodotus l. 3.

e Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω
Εἷς βασιλεύς. Scilicet, non multos regnare bonum, vnus sit dominus, vnus rex. Cui sententiæ conformis est illa Euripidis in Andromache. f

e Homer. 2. Iliad.

Εἰς ἀδῶ ἄνακτε οὐ τι μέλαθρα
Κατά τε πόλιας.

f Eurip. in Andr.

Vnius potestas sit, & in re domestica, & in re publica.

Cum Lydis Crœsus imperaret, fratremque in consortium imperij assumpsisset, g quidam ex Lydis sapiens regni consortes auersatus talibus regem conueniens affatus est. *Omnium in terra bonorum, ô rex, author est sol, neque quicquam extaret in terra sole non illustrante*: εἰ δύο ἥλιοι ἐγένοντο, κίνδυνος πάντα συμφλεχθέντα διαφθαρῆναι. *At si gemini soles fierent, periculum immineret ne omnia conflagrantia pessum irent: Ita & regem vnum quidem accipiunt Lydi, & seruatorem esse credunt, duos verò simul tolerare non possunt.* Quod consilium Plato cæteris præstans Philosophis suo comprobans testimonio, dicebat in Politico suo h *Vnius dominatio bonis instructa legibus illarum omnium optima est; gubernationem vero eam, in qua non multi imperant, mediam censere debemus. Cæterum multorum administrationem omnibus in rebus debilem atque infirmam*: Cuius insistens vestigiis, i Aristoteles discipulus, sed in multis supra magistrum, tribus recensitis reipublicæ formis harum optimam dignissimamque monarchiam, atque regiam mordicus asseruit; ideoque in prima sua philosophia k rectè dixit, *naturam rem malè administrare nolle, & multorum principatum, atque dominatum non esse vtilem*, hac suum discursum conclusione terminans: *Vnus ergo sit princeps.* Nec malè Isocrates l ad Nicoclem monarchiæ principem locum præstantissimos quosque detulisse probauit. *Quod si*, inquit ille, *& ingenia hominum, & rationes spectemus, vniuersi monarchias præstare cæteris fatebuntur.* Et paulò pòst sic concludit. *Monarchiam igitur, & iucundiorem esse, & leniorem, & æquiorem pluribus ostendi potest.* &c. Si scriptores Latinos consulamus, m Liuium complurium imperium bello inutile esse dicentem audiemus.

g Seren apud Stobæum serm. de monarchia.
h Plato l. de regno vlisa medium.
i Arist. l. 8. Eth. c. 8.
k Arist. l 12. Metap. circa finem.
l Isocrates in Nicocle.
m Liuius li. 4. decad. 1.

Audiemus, & Senecam magnum illum moralis philosophiæ professorem, & antistitem multa hæc sed obseruatione dignissima stylo erudito grauiter effundentem n *Disputari de Marco Bruto solet, an debuerit accipere à Diuo Iulio vitam, cùm occidendum eum iudicaret. Quam rationem in occidendo secutus sit alias tractabimus, mihi enim cum permagnus fuerit in aliis, in hac re videtur vehementer errasse, nec ex Stoica institutione se egisse, qui aut regis nomen extimuit, cùm optimus ciuitatis status sub rege iusto sit, aut ibi sperauit libertatem futuram, vbi tam magnum præmium erat & imperandi, & seruiendi* &c. Nec recessit à mente Senecæ Plutarchus, o *apud quem monarchia sola perfectam illam, & rectam virtutis æquabilem rationem retinet, neque ad vim, neque ad gratiam, si vtilitas publica non poscit accommodari potest*, &c. Et cum deuicto, fugatoque Antonio Romanæ rei totius Octauio Cæsari, Augusto postea ex rerum secundarum euentu cognominato, principatus obtigisset: *non prius retinendum iudicauit*, inquit Dio, p *quàm Persarum principum exemplo eam cum amicis agitaret quæstionem*, (quodnam nimirum rerum ciuilium genus esset præstantissimum) *disceptationis vtriusque summa fuit, Vnius dominatum anteferendum.* Qui quidem imperator tædio valetudinis diuturnæ mæstus, & diuturni imperij pertæsus, cum imperij fasces deponere, & abijcere priuatus reliquum vitæ contriturus domi cogitaret, *Magistratus*,

n Senec. l. 2. de benef.
o Plutarchus Opusc. de trib. reip. gener.
p Dion l. 52.

Senatusque domum Imperatoris acciti non acquieuerunt; atque tandem ipse varie secum reputans, vt loquitur Suetonius in Augusto, a *non sine periculo fore & rem Romanam in discrimen venturam, si plurium arbitrio regeretur, in retinenda perseuerauit.* Quod prouincijs Romani imperij omnibus magnopere placuisse primo annalium Tacitus scribit b dicens. *Neque prouinciæ illum rerum statum abnuebant, suscepto Senatus, populique imperio.* Quod consilium fœliciter reipublicæ cessisse, euentus gestaque comprobarunt. Quod sub tanto imperatore annis fere quinquaginta alta pace, summaque fœlicitate, cum magna legum reuerentia frui populo licuerit; cùm antea vix lustro, aut ad summum decennio à commotionibus seditionũ popularium turbulentis, magnatum factionum tempestatibus, bellique varij fluctibus respublica libera esse potuisset. Vt verè præclareque Dio Cassius c mihi dixisse videatur. *Democratiam, id est populi in republica principatum nomen speciosum habere, viderique ex legum æqualitate non plus vni quàm alteri tribuere.* Addit hæc idem author postea continenti orationis serie. d

A

a Suetonius in Augusto c. 28.

b Tacitus 1. annalium.

B

c Dio Cassius Nicæus hist. Rom l. 44.

d Ibid.

Cæterum monarchiæ nomen auditu difficile, tamen penes vnum hominem summam esse reipublicæ conducibile omnium maximè est: facilius enim vnus quispiam vir bonus, quam multi reperiuntur. Postea per anticipationem, tali occurrit obiectioni: e *At si hunc inuenire difficulter quidam existimant, omnino fateri illi cogentur impossibile esse vt multi boni inueniantur, quando virtutis esse multos consentaneum non est: quo fit vt si quis summæ rerum vitiosus præest, tamen satius id sit, quàm à sui similium multitudine rempublicam administrari.* A qua factionibus ebria, & insana tumultibus sæpissime cædes, cruor, vastationes nationum, ac trucidatio ciuium, crudeli ambitione patrantur, diræque tragædiæ in republica velut in theatro madenti inundatione sanguinis, efferantur. Vt merito poëta ille Lucanus lachrymabili versu f cecinerit.

e Ibid.

C

f Lucanus l. 1. Pharsal.

O male concordes nimiaque cupidine cæci,
Quid miscere iuuat vires, orbemque tenere
In medio? Dum terra fretum, terramque leuabit
Aer, & longi voluent Titana labores,
Noxque diem cælo totidem per signa sequetur,
Nulla fides regni socijs, omnisque potestas
Impatiens consortis erit; nec gentibus vllis
Credite, nec longè fatorum exempla petantur,
Fraterno primi maduerunt sanguine muri, &c.

Sed trita hæc, atque similia cunctis peruia, ne nos remorentur vlterius ad rationes instituti nostri, quæ extremum plenæ probationi culmen sunt allaturæ, veniamus.

D

A

CAPVT VI.

Ostenditur Monarchiam reliquarum dominandi formarum esse optimam ratione finis, quem vnaquæque regendi alios forma sibi proponit.

Icut natura nihil frustra facit, a intenditque sibi semper aliquem finem propter quem omnes suas exerat operationes: ita ars imitatrix naturæ scopum, finemque sibi destinat, ad quem omnes suas functiones, actionesque reflectat atque dirigat. Sic hominum societas, quæ partim natura, partim arte & disciplina à ratione profecta, mouetur ac regitur, otiosa, ac vana in nihilũ difflueret: nisi in actibus suis & officijs finem aliquem propter cuius affectum operaretur, sibi consequendum in animo proponeret ac exuberet. Vt citra controuersiam ille cœtus hominum, societasque iure ac ratione inter se confœderata dignior atque præstantior cæteris habeatur, quæ intentum ac optatum finem cum mira facilitate perfectius atque potentius attingit & assequitur. Finis autem cuiusque principatus ac regiminis, quem omnes Rerump. ac societatum ciuilium rectores sibi in suo dominatu proponũt, pax & amica sociatorum populorum coniunctio esse perhibetur. Quam pacem amicamque confœderationem ciuium melius & perfectius per vnius, quam per multorum principatum accedere rebusp. hominumque cœtibus iure sociatis, omnes ratione ac iudicio potentes confiteri & admittere minimè verentur. Quo fit vt Monarchiam, quæ vnius est principatus, reliquis dominandi, regẽdiq; generibus, dignitate, vtilitate & honestate præstare sine dubio, veraciter asseuerare debeamus. Auctius dicam: ab vnius iusta dominatione pax & prosperitas in imperio solet esse certa, à principatu multorum, discordia & funesta omnia solent in Remp. effractis obedientiæ retinaculis irrumpere. Non obscura hæc, *Pacis interest omnem potentiam ad vnum conferri* aiebat Tacitus. b Quis euentu probatæ nescit, & exemplorũ productione testificari verum esse quod idem asseruit auctor. c *Discordantis sæpe patriæ non aliud remedium fuisse, quam si ab vno regeretur.* Quod ad naturam aptũ, id paci verè congruũ, quod naturæ discordat, id dissensioni fructificat. Quantùm vnitatem dominandi natura diligat, dictum ante cumulatè satis: *A natura est*, d *quod pauci libertatem, pars magna iustos dominos volunt* e quod, *vnius imperij corpus vnius animo regi deposcat.* Hinc est quod in humana societate vno rectore paruæ res crescant, multiplicato dilabantur. Nam Deus veræ pacis auctor, rex autem si bonus, Deus quispiam humanus est. ὁ βασιλεὺς, ὡς θεὸς ἐξ ἀνθρώπων dicebat Plato, f vt de pace salutari populi anxii esse non debeant, quorum vnius principis leges obedientes animos subeunt, modo dira peccatorum furia bacchando non tumultuet. Sicut ex aduerso, *Arduum* g *semper eodem loci multorum potentiam, & concordiam esse.* Facilitas regendi sub vno principe pacem fouet, difficultas sub multis victrix pacis, discordiam

a Arist. 2. de Natura.

B

Principatus ille alijs perfectior, qui finem attingit perfectius.

C

a Ab vno principe pax, à multis discordia.

b Tacitus 1 histor.

c Tacit. 1. Annal.

D

d Salust. Epist. Mithridat.

e Tacit. 1. Annal.

Rex velut humanus Deus.

f Plato. l. de regno.

A principe bono pax vera & firma.

g Tacit. l. 4. Annal.

a Esaiæ c. 48. v. 18. b Psal. 13. v. 3. c Esa. 54. d Psal 84. 11. e Esa. 8.

generat. Sine virtute pax nulla, cum, *Non sit pax impijs*, a *Contritio & infœlicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt*, b &, *Cor impij sicut mare feruens, quod quiescere non potest.* c contra, *iustitia & pax osculatæ sunt.* d Anima iusti, locus pacis in qua habitat *Princeps pacis.* e Christus Dominus *Rex pacificus*, in Salomone præfiguratus; De quo Propheta *factus est in pace locus eius.*

f Psal. 75. g Prou. 21. v. 1. h Arist. l 8. Ethic. c. 10.

f Ergo *cor Regis in manu Dei* g qui bonus est, firmamentum pacis, exitium discordiæ. At quantò facilius est, Aristotele teste, h *Vnum virtute praecellere, quàm plures?* quamqoe delectabiliùs & amantiùs populus vni principi quàm multis mauult obedire, vt pax sincera retineatur? Tantò Monarchiam faciliorem non immeritò iudicauerimus, i *Quantò facilius est animum suum vnius viri instituto accommodare quàm multis & varijs opinionibus placere conati.*

i Isocrat ad Nicoclem.

B Molestè siquidem & inuita natura quis potest dominis pluribus ex æquali seruare obedientiam, diuersa præsertim & opposita præcipientibus, vt ipse Saluator noster Dominus Dominorum in Euangelio sapienter admonuit, quod multitudini iubentium principum sæpius euenire solet, cum sint *diuersæ hominum voluntates*, k & ad cootradicendum corruptionis humanæ facilitas inclinata prorũpat. Propterea sanctus Iustinus l Homeri sententiam, quam supra retulimus, magnopere laudibus extulit, quod illa non bonum esse regimen multorum, sed è dioerso malum reipsa ostendere voluerit: ob eamque causam Poëta ille bella multa & horrida, prælia cruenta, factiooes perniciosas, mutuasque infideliter factas insidias ab illa dominantium multitudine profectas passim frequenterque carminibus canendo commemoret.

Matth. 6. v. 24.

k l Quis potestat ff. ad Senatusc. Trebell. l Iustin. orat. ad Gentil.

C His dictis sanctus Martyr ac Philosophus verè Christianus Monarchiam siue vnius imperium pacatum ac tranquillum esse consoeuisse conclusit. Quam autem vtile & salutare, quamque ad veræ pacis firmitatem idoneum sit vnius principis imperium, Christus ipse Dominus manifeste declarauit; cum vt pax per orbem terrarum sui aduentus tempore, dissipatis bellorum furoribus, firma, multis affluens prosperis, lætaque stabiliretur, imperium mundi penes vnius auctoritatem principis esse voluerit.

Christus pacem fecit in orbe terrarum per vnius imperium veniēs in mundum.

Hoc diuina sanctus Leo magnus ille Pontifex eloquentia, ista dicendo mirabiliter expressit. m *Verbum caro factum ita diuinam naturam naturæ vniuit humanæ, vt illius ad infima inclinatio, nostra fieret ad summa prouectio. Vt autem huius inenarrabilis gratiæ per totum mundum diffunderetur effectus, Rom. regnum diuina prouidentia præparauit, cuius ad eos limites incrementa perducta sunt, quibus cunctarum vndique gentium vicina & contigua esset vniuersitas.*

m Leo serm. 1 in Noctal. Apost. SS. Petri & Pauli.

D *Dispositio namque diuinitus operi maximè congruebat, vt multa regna vno confœderarentur imperio, & citò peruios haberet populos prædicatio generalis, quos vnius teneret regimen ciuitatis.* Huic diuinæ sententiæ eloquentiæque mirabili conformia sunt, hæc Eucherij Lugdunensis. n *Illa externa omnia*, inquit, *id est nationes & regna, putasne ob aliud in ditionem ac ius cessisse Romanum, & ob aliud magnam partem generis humani in vnum transisse populum, nisi vt faciliùs, tanquam medicamentum per corpus vnum, ita per vnam gentem fides infusa penetraret, & vt capiti ingesta velociter semper membra diffunderet? Alioquin non ita cucurrisset inter*

n Eucher. Lug. epi. ad Valerianum.

A *crebras & discrepantes ritibus linguisque gentes, nec tam longè per nouorum semper gradum obiecta transisset, &c.* Quo tempore, nempe nascentis Domini, o *Gloria in altissimis Deo*, eodem & in terris, *pax hominibus bonæ voluntatis*, fuit ab Angelis decantata. Non quidem propter Augustum Imperatorem, sed propter nascentem Deum.

o Luc. 2.

——Pax missa per orbem
Ferrea belligeri compescuit, limina Iani.

Lucan. l. 1.

Externum tamen pacis huius formandæ modum in vnius regnantis auctoritate situm Christus dominantium Dominus esse voluit: Sicut contra factiones, discordias ac seditiones hominum cædibus cruentatas in plurium dominantium libidine altissimis defixas radicibus, exempla (quibus pleni libri doctorum) nimium vere exitu funestissimo sæpissimè demonstrarunt. B Dum enim vnus in ista riuali turba regẽtium, alijs eius imperij consortibus dignitate atque potentia præire concupiscit: aut palàm, si præualeat, aut clam & insidijs, si desint apertæ vires, collegas & socios in pari gradu constitutos cum cæde ac morte non sicca exterminare conatur, vt claruit insigne ad crudelitatem facinus in illo spurio, ac tanti prole indigna parentis Abimelech, qui post mortem Gedeonis p septuaginta fratres filios Gedeonis legitimos super vnum lapidem, vt solus regnaret immanissimè trucidauit, sicque quam verè illud quod supra notauimus à Poëta dictum sit, agnoscaremus. q

p Iudic 9.

q Lucan.

Nulla fides regni socijs, omnisque potestas
Impatiens consortis.

Quantusque furor transuersos agat in consortio C regnantes: quo perciti. r

r Idem.

Nec quenquam iam ferre potest Cæsarue priorem,
Pompeiusue parem, quis iustiùs & induit arma,
Scire nefas?   stimulos dedit æmula virtus.

De quo furore & rabie sanguini ac cruoribus minimè parcente, vt tandem erepta Resp. paulisper liberè respiraret, magni sapientesqoe rerum pub. rectores ad vnius principis imperium confugere, reiecto & eiurato multorum principatu, prudenter operepretium esse iudicauerunt. Tacitum quid in eam rem dicat audiamus. s *Vrbem Romam à principio*, inquit, *reges habuere; libertatem & consulatum L. Brutus instituit: Dictatura ad tempus sumebantur: neque decemuiratus potestas vltra biennium, neque Tribunorum militum consulare ius diu valuit. Non Cinnæ, non Syllæ longa dominatio: Et Pompeij Crassique potentia citò in Cæsarem, Lepidi atque Antonij arma in Augustum D cessere. Qui cuncta discordijs ciuilibus fessa nomine principis sub imperium accepit.*

s Tacit. l. 1. Annal.

Compendiosè valdè grauis auctor res Romanas ad suum principium, vnius nempe dominatum, (ex quo factione magnatum, & seditiooe plebeiorum egressæ fuerant) magna bellorum ac discordiarum tempestate iactatas, vt pace fruerentur optata, confugisse commemorat. Hanc plurium dominationis auersionem hominum cordibus natura exemplis apum firmiter inseruit: Quæ cum sine rege esse non possint, tamen, inquit Plinius, t *Interimunt eos cum plures fuerunt potiusque nascentium domos diruunt.* Huius necis regum plurium, Aristoteles causam reddit: u *Enecant*, inquit, *apes ipsæ duces, qui*

t Plin Natur. hist l. 11 c. 17. u Arist. l 9 hist. Animal. c. 40.

plures quam satis sit, habentur, & potissimum improbos, ne principum multitudo seditiones in examine faciat. Quorum animalium factum tacita naturæ voce clamat, multò magis inter homines ratione ac intelligentia præditos, vt pace gaudeant (ad quam non tàm docti, quàm facti, non instituti, sed imbuti esse videtur) *insociabile regnum esse*, a vt Tacitus l. 1. Historiæ Augustæ, & Curtius l. 9. Rerū gestarum Alexandri, benè rationibus & exemplis memoriæ prodiderunt. Quorum suffragio consentiens Herodianus b scriptor Imperatorū vitæ Græcus *incommunicabilem naturam potestatis* appellauit; iuxta illud Senecæ c in Thyeste suo.

a Tacit. l. 1. hist. Curtius l. 9 de vita Alexandri.
b Herod. Alexandr hist. Imper.
c Seneca in Thyest. act. 3.

Non capit regnum duos.

Cui conforme est quod ait d Statius his versibus,

d Statius l. 1. Thebaidos.

Ambitus impatiens, & summo dulcius vnum,
Stare loco, sociisque comes discordia regnis.

Ante hos Poëtas Ennius apud e Tullium dicebat, *Nulla sancta societas, nec fides regni est*: & vt cum D. Augustino f finiam, *Qui dominandi cupiditate inflammatus, vel fastu dominationis elatus desiderat habere consortem?* Cum ergo à legitimo vnius dominantis imperio pax Reip. firma fæliciter adueniret, à multitudinis verò principatu discordia certa, facto, seditioque funestè urguere soleant: Quid ex omnibus dominationis principatusque formis, quibus humanus orbis moderatur & regitur, præstantiorem nullam existere, nullam digniorem, salutaremque magis Monarchica non minus verè, quàm constanter asseuerare dubitabimus?

e Cicero l. 1. Offic.
f Can. Quod autem 23. q. 7 ex epist. 50. ad Bonifac.

CAPVT VII.

Obiectionibus satisfit contra Monarchiæ præstantiam supra omnes alias dominandi formas, à Monarchomachis fieri solitis.

1. *An populus Israel Regem petendo peccauerit, & posito quod peccauerit, an ex eo Monarchiæ dignitas, & super alias dominandi formas præstantia minuatur & infirmetur:*
2. *Quid sentiendum de regimine mixto, quod quidam constituunt, ex tribus temperato, Monarchia, Aristocratia, & Democratia, an illud propriè dici possit & debeat?*

a Psal. 104. v. 11.
Populus Israel regem petendo peccauit.

Popvlvm Hebræorum, a funiculum hæreditatis Dei, iudicum suorum dominatione satiatum, eorumque imperium fastidientem, à Samuele præfecto sibi, ac Propheta Dei, super se Regem constitui petendo, peccauisse grauiter omnibus in confesso est. Non inde tamen existimandum Monarchiæ splendorem eximium atque Maiestatem, coram oculis Dei alijs terræ principatibus extitisse minorem. Nam intacta illæsaque super omnes orbis humani principatus excellentia Monarchiæ atque Maiestate remanente, causæ lapsus peccatique Iudæorum à bonis peritisque scriptoribus plurimæ notatur. 1. quia ex desiderio terrenum subire imperium, pertinaciter optabant, cui parerent, vt à clementissimo Dei sese principatu substraherent, ne immediatus nouo creato principe Rex esset eorum. Vnde ingemiscenti Samueli, deque populi cōtumacia ac rebellione grauiter expostulanti, dixit Deus, *Non te* b *abiecerunt, sed me, ne regnem super eos*; Et Iudæis, vt probrum dicebat; *Videntes autem quod Naas Rex filiorum* c *Ammon venisset aduersum vos, dixistis mihi; Nequaquam, sed Rex imperabit nobis, Cum Dominus Deus vester regnaret in vobis.*

Causæ ob quas Israel populus peccauit petendo Regem.
1 *Causa.*
b 1. Reg. c. 8.
c 12. v. 12.

Secunda causa, quia Samueli sanctissimo Rectori recta iudicia secundùm cor Dei facienti magnam ignominiæ ac turpitudinis inurebant maculam, qui tunc iudex erat populi, diuina cōstitutus ordinatione: dum postulando Regem, ab eo sancto rectore ac iudice principatum iniquo tumultu ac seditiooe nequiter auferre conabantur.

2. *Causa.*

3. Quia magno ingrati animi scelere se populus iste polluebat, dum Samueli tot beneficiorum collatori, huius honorem principatus inuidebat: d qui toties ingratum populum ab immanium hostium faucibus, Deo secum pugnante, propter virtutes suas, aliorumque malorum vexationibus eripuerat. Nec erat quod populus iste congregatis vniuersis maioribus natu Israel, Samuelis propter improbitatem filiorum eius, non ambulantium in vijs patris sui, imperium inuidiosè detrectarent: Quia, vt notat Tustatus, e *Nunquam ante hoc tempus querelam proposuerāt corā eo de filiis eius: Ideò petere debebant primo vt castigaret filios suos, ne iniustè iudicarent, sicut hactenus fecerant, & quando ipsi essent incorrigibiles, vel Samuel non curaret eos auertere à malo, possent hoc petere, quod fieret eis Rex*: hæc ille. 4. Peccabat populus iste, quod postulādo tunc Regem, Dei voluntati reluctabatur. Cum enim Samuel, consulto Domino, huius populi tribubus Dei voluntatem à sua petitione tunc temporis auersam esse significasset, nihilominus obstinato animo in priori sententia & importuna petitione perstiterit. 5. Quia absolutè congregati seniores Israel totius populi nomine, quasi modo principis imperantis, non obsequentis populi petiuerunt, f quod cum conditione sub beneplacito Dei captiuantes vota, desideria & appetitus suos in obsequium voluntatis diuinæ petere debuerant. Præter has causas rationesque quibus Israelitarum animos labe ac contagione peccati incestatos Regem postulando fuisse probauimus, sextam nuimè contemnēdam adiungere placet; Quod illi videlicet supra se Regem constitui more aliarum gentium à vero Dei cultu peregrinantium à Samuele Propheta poposcerint: quasi diuinæ legis de creando Rege iam fuissent penitus obliti. Quæ lex Deuteronomij g c. 17. clarissimè scripta & exarata alias longè circunstantias, quàm Gentilium principum lege, à Deo auctore suo mutuabatur: qua quidem Deus Regibus futuris in populo suo normam regnandi præscripserat: per quam Reges non sua, sed populorum causa, vt Domino Deo cum populis suæ fidei commissis fideliter obsequerentur seruiendo, se creatos esse intelligerent: Et populi, vt propter Deum præpositis suis fideli famulatu obsequerentur, se à Deo Reges accepisse, reuerenter agnoscerent. At illi duræ ceruicis populi sibi dari Regem nationū paganarum regibus similem importuna rebellione atque pertinacia flagitabant. Qui non quæ iura, iustaque Dei dictant, sed quod sibi lubet in regimine populorum sibi sumere solent. Quarum potestas nullis iustitiæ aut æquitatis cancellis

3. *Causa.*
d 1. Reg. c. 7. & 8. v. 5.
e Tostat. t. 6. in 1 Reg. c. 7. q. 9. p. 154. col. 2. a.
4. *Causa.*
5. *Causa.*
f Tostat. t. 6. in 1. Reg. c. 8. q. 9.
6. *Causa.*
g Deuter. 17.

A conclusa facilè despumat in tyrannidem, iuxta Domini verbum, a *Reges gentium dominantur eorum*; scilicet potestate absoluta, atqoe tyrannica; vt Origenes, b Chrysostomus, c & alij SS. Patres, vetustique Doctores interpretantur, nulla ad Maiestatem diuinam facta reuerentiæ reflexione: *Vos autem non sic.* Propter quod petitio illa populi Regem deposcentis, vt seipsum moderaretur & regeret, sicut Gentiles extra claustra religionis Dei veri vagantes à suis dominantur principibus, magnopere, oee iniuria, Deo ac fideli seruo eius Samueli, non sola Regis postulatio displicuit. Propter quas causas grauiter peccasse populum Regem sic postulando, Deus miraculo demonstrare voluit, d *Sed & nunc state*, aiebat Samuel Iudæorum turbis, *& videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Inuocabo Dominum,* B *& dabit vobis voces,* (scilicet tonitrua) *& pluuias: Et scietis & videbitis, quia grande malum feceritis vobis, in conspectu Domini petētes super vos Regem.* quasi dicat, inquit Tostatus in hunc locum, q. 15. p. 345. col. 2. in fin. *Per istas pluuias & tonitrua cognoscetis manifestè, quod peccaueritis petendo Regem. Erat enim hæc sufficiens probatio; quia quādocunque Propheta aliquid dicat, & postea pronūtiat aliquod signum venturum ante rem dictam, si illud venerit, verè Propheta locutus est: Sed Samuel prædixerat quod Israelitæ peccauerant petendo Regem, & ad probationem huius dixit, quod sequerentur tonitrua & pluuiæ, & postea secuta sunt, ideò probatio sufficiens est quod peccauerant.* Hæc ille. Illa autem pluuia erat miraculum, quia vt idem ibidem ait Tostatus, in terra Chanaan tempore messis triticeæ nō solebat pluere naturaliter, & deprecante Samuel pro populo, Deus remisit illi peccatum, atque C Rex est electus à Deo, & vnctus à Samuele; erectum ac confirmatum Regnum Israel multis coronandum locupletandumqoe prosperitatibus, modò propter electum Regem à summo Dei veri cultu timoreque in impietatem Idololatriamque non exiret, nisi omnes vna cum Rege suo desolationis extremæ tempestatibus obrui vellent, vt his postremis obiurgationis suæ verbis Samuel populo contestatus est. g *Igitur timete Dominum, & seruite ei in veritate, & ex toto corde vestro. Vidistis enim magnifica, quæ in vobis gesserit Dominus. Quod si perseueraueritis in malitia, & vos & Rex vester pariter peribitis.* Quod Saulis & similium impiorum Israeliticæ gentis Regum funestus exitus verum esse probauit. Sic Regem Deus Rex Regum super populum suum constituit, vt illius iussa & imperia moderando populo congruentia suis subseruirent, & inclinata religiosè D famularentur. h *Alias magis oportebit obedire Deo quam hominibus.* Quod elegantissimè & sapientissime Doctor Sanctissimus Augustinus, i hac serie deductionis expressit. *Qui resistit*, inquit, *potestati, Dei ordinationi resistit: sed quid si illud iubeat, quod non debeas facere? Hic sanè contemne potestatem, timendo potestatem. Ipsos humanarum legum gradus aduertite: si aliquid iusserit curator nonne faciendum est? Tamen si contra proconsul iubeat, non vtique contemnis potestatem, sed eligis maiori seruire; nec hinc debet minor irasci, si maior prælata est: Rursus si aliquid ipse proconsul iubeat, & aliud iubeat imperator, nunquid dubitatur illo contempto, illi esse seruiendum? Ergo si aliud Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Solue tributum; esto mihi in obsequium; rectè, sed non Idolo: in Idolo prohibet. Quis prohibet? Maior potestas: da veniam, in carcerem ille gehennam minatur. Hic iam assumenda est fides tua, tanquam scutum: in quo possis ignita iacula inimici extinguere.* Similia S. Ambrosius habet. i *Iulianus*, inquit, *infidelis imperator extitit, nōne extitit Apostata iniquus idololatra? Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli: vbi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum qui in cælo erat; quando volebat vt idola colerēt, vt thurificarent, præponebant illi Deum: Quādo verò dicebat, producite aciem, ite contra gentem illam, statim obtemperabant: distinguebant Dominum æternum à Domino temporali, & tamen subditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.*

a Luc. 22.

b Orig tract. 22. in Matth.

c Chrysost. in hunc locum.

Populi peccatum miraculo demonstratū

d 1. Reg c. 12. v. 17.

e Tostat in hunc locum, q 15 c. 6 p. 345. c. 1.

f 1. Reg. c. 12.

g Act c. 5. v. 29.

h August. l. de verbis Domini, & apud Gratianum in Can. si quis Episcopus, 91. & Can nō tempet 92 & Can si vnus 93 causa ij q.

i Ambros in Psal 124. Can. Iulianus 94. ij. q.

Can. Imp. si in errore 98. §. Iulianus ij. q. 3.

2. Sed iam quid sentiendum sit de mixto illo principatu ex tribus Monarchia, Aristocratia, & Dimocratia conflato post grauissimos auctores B singulari eruditione & pietate sublimes, breuiter & dilucidè, prout res tanta dici possit, aperiamus. Scio apud probatos auctores præter tres simplices iustæ dominationis formas Monarchiam, Aristocratiam & Dimocratiam, quatuor mixtas constitui ex tribus illis variè multipliciterque conflatas. Quarum prima ex tribus simul; secunda ex Monarchia & Aristocratia; tertia ex Monarchia & Dimocratia; quarta, quæ omnium infima est, ex Aristocratia & Dimocratia coalescit atque cōsurgit. Et sicut ex simplicibus omnium optimam & perfectissimam Monarchiam doctores de meliori nota probatissimi validis rationibus fulti cōtestantur & astruunt; sic ex mixtis quatuor illam cæteris antecellere dignitate credunt, in qua tres illæ simplices amica inter se coniuratione fœderatæ conspiciuntur. Quam mixtam dominandi formam ita debere fieri volunt: vt in Rep. seu re- C gno supremus aliquis princeps adsit nulli subditus, & à quo cæteri iura sumant, & imperata capessant: Secundo loco optimates, quales sunt prouinciarum præsides ac præfecti, ciuitatum rectores, ac supremi inferiorū respectu, magistratus & iudices nullius nisi principis summi addicti legibus inueniantur. Postremo si reliqua populi multitudo isto iure ac libertate gauderet, vt ad omnes honorū regni gradus, nulli de isto populi ordine, modò virtute polleret, aditus ianuaque præcluderetur. Ego verò post longam lectionis assiduitatem, magnaque super hac disquisitione, ingenij mei meditationem, rationibus solidis variè hùc & illùc animum versantibus, magnos illos auctores atque doctores eximios in hac materia non propriè, & ad exactam politicæ sapientiæ normā, sed metaphoricè, & quadam ex analogia fuisse locutos existimaui. Neque enim mihi vnquam in mē- D tem venire potuit, qua ratione in imperio, dominatio Aristocratica discerni agnoscive posset, in qua plures optimates absolutè imperarent, quæ sit vnius principis imperio subiugata, vel qua ratione Dimocratia, in qua multitudinis auctoritas suprema lex est, quæ eiusdem imperantis iussa principis, edictaque obedienter sustinere cogatur. Hoc quid est aliud quàm rerum mutare species & essentias? Ac si hominem, qui non esset rationis particeps, nostris affingere mentibus, & imaginari vellemus. Iam verò si in mixto illo imperio suas partes agat Aristocratia, suaque, sicut cum simplex est, ac ab alijs separata, iura vindicare velit, dominationis apicem trahit ad se nullius subiecta dominio. Similiter si Dimocratia in sua auctoritate quam habet, inuolsa, seorsimque

2. Pars.

Dominationis formæ 3. simplices, 4. mixtæ.

Si in Monarchico principatu Aristocraticum & Democraticum suas partes agerent, Monarchia auctoritatis penitus hebescerer actio.

a Psal. 113.

posita ab alijs admittatur, profectò populi multitudo summam rerũ penes se compellabit. Quid tum fiet de principis auctoritate ac potestate, quẽ in hoc mixto imperio supremum esse volumus? Quàm vana, quã euanida, quã elumbis inanisque illius est in hoc imperio futura maiestas, velut statua & imago principis suis ornata titulis, sed sine spiritu, sine sanguine & vita, in throno sedens nulla potestate conspicua: Non illis absimilis gentium simulachris, quæ, *Os habent* a *& non loquentur*, vt loquitur scriptura, *oculos habent & non videbunt; Aures habent & non audient, nares habent & non odorabunt: Manus habent & non palpabunt, pedes habent & non ambulabunt, non clamabunt in gutture suo.* Similis illis fiet princeps in illa Rep. mixta, in qua aliæ dominandi formæ sunt sua retenturæ iura: qui supremus specie ac nomine tenus, reuera sit, principatus Aristocratici, vel Dimocratici voluntati seruiturus: Sic Monarchia erit in qua vnius principis suprema voluntas & auctoritas nõ audietur, minimèque honore summo, reuerentiaque suspicietur. Hoc quid aliud est quam imaginario commento Monarchiam admittere, sed facto ipso de societatibus hominum radicitus euellere? Quod si in vnius principis,

Vbi est verus vnius principatus, ibi non propriè sed similitudinarie Aristocraticũ ac Dimocraticum regimen esse potest.

prout iura dictant, partes, auctoritas atque potestas suprema deducatur, realis profectò principatus Aristocratici, Dimocraticiue natura & essentia, remanente sola illorum similitudine & analogia, euanescant oportet: cum non plus Aristocratia esse poterit, in qua optimates plures, quam Dimocratia, in qua populi multitudo summè, & vt schola loquitur, independenter non imperant. Ergo in omni benè constituta Monarchia princeps qui ex auctoritate suprema solus imperat, curare omni studio debet, vt optimorum consilio, ope, industria, ministerio, virtute in iustè suo administrando imperio, in ordine ad gloriã Dei, & consecutionem æternæ fœlicitatis vtatur. Ordinem atque salutem populi sui sic paterno prosequatur affectu, vt nullam ex illo cætu & ordine ad magistratuum, honorum, dignitatum, officiorumque sui imperij, si modo virtus adsit & capacitas, assecutionem vllo modo admittere dedignetur. Sic sub tali principe dulcissima illa, quæ subditorum mentes & conscientias salutari cantu rapiat, iustitiæ harmonia cæteris temperata virtutibus, imperium perbeatè demulcebit, totumque pace ac multiplici prosperitate perfundet.

Bonus princeps in Imperio speciem Aristocratiæ & Dimocratiæ debet retinere, & quomodo

Hoc à Deo ordinatum regimen varietate distinctũ, sed ad vnum reuocatum.

Sic à Deo Opt. Max. qui est vnicus & solus essentialiter in vniuerso mũdo Rex & Monarcha, *Per quem Reges regnant & legũ cõditores iusta decernũt*, omnia regna mundi tã politica, quã Ecclesiastica ordinata constituuntur, vt eorum finis sit, nõ interitus, sed vita æterna. Hanc dominandi normam principes in sua ditione non modo Hebræi & Græci, verum etiam Barbari obseruare consueuerunt, vt ex illo scripturæ testimonio notum satis, b *Rex Assuerus interrogauit sapientes qui ex more regio semper ei aderant, & illorum faciebat cuncta consilio, scientium, leges ac iura maiorum.* Vbi autem multa sana consilia, quibus vnus princeps præest & dominatur, ibi perfectissima Reip. & politiæ species habetur. Sic à principio regnum Israel, præter vnum ducem, iudicem aut Regem, qui summo in omnes principatu potiebatur, optimatibus abundauit, qui sub summis principibus sibi dominarentur iuxta præscriptum Dei, per Moysem populo notificatum, sicut ista Exodi 18.

b Ester. c. 1. v. 13.

A fidem faciunt, c *Electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos & centuriones, & quinquagenarios & decanos qui iudicabant plebem omni tempore.* Hæc pro Aristocratiæ similitudine. Pro Dimocratia verò, *Statuit Deus, vt ex omni tribu Israel, non ex vna aliqua tantùm principes eligerentur, assumptique regendi populum muneribus ac dignitatibus occuparentur*, vt c. 1. Deuteronomij manifestè demõstratur, vbi Moyses recapitulando quæ dixerat Exodi 10. & Numer. 11. sic loquitur, d *Dixique vobis illo in tempore; Non possum solus sustinere vos, quia Dominus Deus vester multiplicauit vos, & estis hodie sicut stellæ cæli plurimi: Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, & benedicat vobis, sicut locutus est. Non valeo solus negotia vestra sustinere, & pondus & iurgia. Date ex vobis viros sapientes & gnaros, quorum conuersatio sit probata in*

c Exod. 18.

d Deut. c. 1. v. 9. & seq.

B *tribubus vestris, & ponam eos vobis principes*, & quę sequuntur. Et paulò post, ostendere volens auctoritatem, quam à Deo acceperat Monarchicam, hæc prioribus infert: e *Præcepique eis*, scilicet principibus singula populum docturis, *dicens; Audite illos*, scilicet populos vestræ ditioni creditos, *& quod iustum est iudicate, &c.* & paulò post; *Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte ad me, & ego exaudiam.* Ad hanc regiminis formam Christus Dominus suæ Ecclesiæ regnum spirituale constituere voluit, vt sub summo principe ac Pastore Vicario suo Rom. Pontifice, Prælati, Episcopi, Doctores, alijque fidelis gregis Pastores à se ordinati atque creati in partem sollicitudinis Ecclesiasticæ vocati, res atque filios Ecclesię suæ charitate Christiana regerent, atque iustitia

e Ibid.

C magna, æquitatis pietatisque dulcedine temperata moderarentur: Nullusque esset de Christiano grege ac populo, qui ad Ecclesiæ dignitates, officia & prælaturas aspirare non posset, nisi sua indignitate & incapacis ingenij debilitate à talium dignitatum officiorumque solijs arceretur. Atque vt suæ Ecclesiæ, quæ est societas fidelium, reliquarum, quæ in mundo sunt societatum præstantissima, statum & regimen omnium optimum astrueret & architectaretur, voluit ipse per se immediato suæ virtutis atque potestatis excellentiæ vigore, sicut totum corpus & membra summa, media, infima, sic ordines atque dignitates superiores ac minores constituere; vt qui primam in Vicario suo S. Petro, eiusque successoribus Rom. Pontificibus cathedram supremam ac Monarchicam in Ecclesia sua potestatem potenter ere-

D xit: sic alias sub illo capite prælaturas, dignitates, aliosque gradus Apostolorum ad tempus, Episcoporum verò, Pastorum, Euangelistarum, Doctorumque creare, & vsque ad cõsummationem mundi duraturos erigere, decreti sempiterni sanctione constituit: quod nulla Ecclesiæ potestas, siue Romanæ sedis, siue Concilij œcumenici vlla sua dispensatione variare, ac tantillũ posset alterare: vt licet Rom. Põtifex summus Ecclesiæ princeps & Monarcha spiritualis, pro sua quam habet à Christo Domino, non ab Ecclesia, plenitudine potestatis, Prælatos, Episcopos, aliosque Pastores inferiores ex causa de suarum dignitatum & officiorum gradibus deponere possit, & alios in eorum loca substituere, non tamen hanc vnquam arrogare sibi potestatem præsumet, vt dignitates illorum, prælaturas, aliaque Ecclesiæ officia muneraque iure fundata fultaque diuino,

Nota.

Contra eos qui dicunt minorem esse Monarchiæ Papæ auctoritatem in Ecclesia quam Regem sæcularium in terra.

immutare ab Ecclesiæ dominio funditus audeat, & possit euellere. In quo longè sanctius ac perfectius ædificata est Ecclesiæ Monarchia, quam reliquorum regnorum mūdi. Cuius pulchritudines, dignitates, officia, aliosque gradus illius Hierarchicos, immediata supremaque Dei, nempe Christi Domini, voluntas, & omnipotens virtus ita stabiliuit atque firmauit, vt nullo posthac humanæ potestatis motu conatúque concuti, variarique posse crederentur. Non sic de regnorum sæcularium gradibus, ordinibus, dignitatibus & officijs: quæ quia, sicut regna ipsa, eorumque principes ab immediata Dei virtute, electione atque potentia minimè manāt & oriuntur, sed mediata solum, interuentu gentium iure, hominumque voluntate, in huius terreni orbis situ radicata subsistunt: sic ab humana potestate mutari & alterari posse iudicantur.

CAPVT VIII.

Ecclesia militans vt assimiletur triumphanti in ratione status & regiminis debet esse Monarchica.

1. *Quandiu sunt in hoc mundo iusti militantis Ecclesiæ ciues ad triumphantis patriam continuis anhelant desiderijs & operibus bonis, abiecto terrenorum bonorum appetitu & extincto.*
2. *Ecclesia militans in terris, in suis actibus triumphantis est semper imitatrix.*
3. *In principio creauit Deus vnum Angelum cæterorum præstantissimum, cui omnes reliqui, tanquam principi summo post Deum in omnibus obedirent, & ipse Angelus Lucifer fuisse perhibetur.*

Cupiditas iusti in cælum aspirantis quanta.

DIVINARVM æternarumque rerum cupiditas, quid non efficis vbi semel generosa bonorum ingenia occupasti? Cuius ardore inflammati mundana fastidientes, corde magis quam voce clamant ad Dominum diuinæ charitatis affectibus extra se positi, a *Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram?* b Cum *omnis copia, quæ tu non est, egestas ægra mihi sit, ideoque defecit caro mea & cor meum; Deus cordis mei & pars mea Deus in æternū.* Quia c *cui Deus incipit dulcescere, necesse est, vt mundus amarescat*, ait sanctus Bernardus; &, d *Humanorum terminos non curans, qui semper diuina meditantur*, & *sicut* e *affectantis cælestia terrena non sapiunt, sic æterna inhiantes fastidio sunt transitoria.* Quam ad id apposite Chrysostomus, f *Dulcis præsens vita est & multa plena voluptatis, non tamen omnibus, sed ei qui terrenis rebus afficitur. Quod si quis cælum suspiceret, & quæ illic bona sunt contemplaretur, statim hæc tāquam nullius momenti contemneret.* Si dicas valde profectò dulce in rebus humanis esse; audies ex S. Gregorio, g *Verū quidem: sed ei qui adhuc de cælestibus gaudia nulla gustauit, quia quantominus æterna intelligit, tantò delectabilius in terris requiescit. Si quis autem ore cordis gustauit*

a Psal. 72. v. 25. & 26.
b S. August. in Soliloq.
c S. Bern.
d Greg. Nazianz. in Panegyrico.
e Bernard. Epist. 1.
f Chrys. homil. 66. in Ioan.
Omnia bona terræ fœtent iusto, qui diuina gustauit.
g Greg. PP.

A *quæ sit illa dulcedo cælestium præmiorum, qui illis hymnidicis choris, huic quantò dulcius est, quod intus videt, tantò in amaritudinem vertitur quod foris sustinet.* Hæc si vera non sunt, cur magnus ille Augustinus Doctorum deuotorumque pater hunc ad Deum sermonem eius amore contabescens exclamando conuertisset? h *Quàm suaue mihi subitò factum est carere suauitatibus nugarum*, scilicet terrestrium vanitatum, *& quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas à me vera in & summa suauitas. Ejiciebas & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, omni luce clarior, omni secreto interior, omni honore sublimior, sed nō sublimibus in se. Iam liber erat animus meus à curis mordacibus ambiendi, acquirendi, volutandi & scalpendi scabiem libidinum; & garriebam tibi charitati meæ, diuitijs meis, & saluti meæ, Domino Deo meo, &c.* Hæc in cæle-
B stia suspirans & desiderio triumphantis Ecclesiæ tabescens effabatur Domino, non amplius sollicitus i *circa plurima*, sed circa vnum, Deum videlicet suum, ad quem k *Non pedibus, sed moribus, non gressu corporis, sed affectu cordis accurrebat.* Aliud nil exoptans, quam in puritate conscientiæ diuinæ pacis ac gratiæ familiaritate potiri. Quod alibi Domino loquens non obscurè significauerat, l *Scio, inquit, quoniam mihi malè est vbique nisi tecum Domine conferam me ad te. Vbi bene mihi erit à te? Et valde bene, quia fecisti nos ad te, & inquietum est cor nostrum donec requiescat in te.* Siquidem, vt cum S. Chrysostomo m loquar, *Cū anima diuino igne exardescit, nihil amplius curat, non gloriam, non decus, sed eius flammæ feruore tantum mouetur, declinans oculos in terram, sed in cælos affectu suspiciens*, in quibus suam conuersationem piè religioséque præstola-
C tur, benignè audiendo illud Apostoli, n *Non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus*; auidéque hoc quod suis per Prophetam loquitur Dominus, auscultando: o *Surgite quia non habetis hic requiem.* Hic vita iusti in perpetuo motu non obliquo in immunditiam carnis, impiorum instar, p qui *in circuitu ambulant, atque declinant in obligationes, sed rectò, in sanctificationem spiritus*, cum Apostolo dicentes q: *Quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea quæ sunt priora extendens me ipsum*, scilicet cælestia & æterna. Quorum vt aliquando in Ecclesia triumphante boni militantis Ecclesiæ ciues fruitionem beati consequantur, hîc bene viuere satagētes, pura cogitatione ad Altissimum semper erecti fide & operibus, ad æterna illius tabernacula gradiuntur; vel potius duabus, Dei & proximi, charitatis alis aduolant, velut alter Abraham, de quo Scriptura, *Perrexitque Abraham va-*
D *dens & vltra progrediens ad meridiem*; versus nempe regionem cæli meridionalem, in qua sol iustitiæ Christus in altiorem diuini erga nos amoris gradum r *Propter passionem mortis, gloria & honore coronatus* clementius ascendit. Quam regionem diuinæ charitatis in Canticis sponsa quærebat & à spōso suo æterno iustitiæ sole pia hac deuotaque postulatione, sibi monstrari deprecabatur. s *Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie.* Quò insto-rum t *semita* scilicet *vitæ, quasi lux splendens procedit & crescit* in operibus bonis, *vsque ad perfectum diem*, gloriæ scilicet perpetuò duraturæ, propter quam incola in terris Abraham u *fide obediuit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem: & exiuit nesciens quo iret, fide demoratus in terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac & Iacob cohæredibus repromissionis*

h S. Aug. l. 9. Confess. c. 1.
i S. Luc. c. 10
k S. August. tract. 26. in Ioan.
l Idem l. 13. Confess. c. 8. in fin.
m Chrys. homil. 81. in Matth.
n Hebr. c. 13. v. 4.
o Micheæ c. 2. v. 10
Vita iusti semper in motu ad Deum.
p Psal. 11. v. 9.
q Philip. 3. v. 13.
Iusti in hac vita bene viuere satagunt, vt per bona opera quæsitam Ecclesiam triumphantem tandem intueantur.
Genes. 12.
r Heb. 2.
s Cant. 1.
t Prou. 4.
u Gen. 12.

a Hebr. 11.

eiusdem. a *Expectabat enim*, inquit Apostolus, *habentem fundamenta ciuitatem, cuius artifex & conditor Deus.* Ad hanc triumphantis Ecclesiæ ciuitatem generosum ducem Claudium nomine militantis Ecclesiæ ciuem, armis, belloque, sed magis Catholica fide ac pietate Christiana valde potentem, vtroque pede fidei & boni operis incedere, ac veluti virtutum Christianarum gradibus ascendere S. Gregorius talibus hortabatur; b *Debitum salutationis alloquium soluens, opto vos in his quæ cœpistis exercere, vt in vobis compleatur veridica illa sententia Salomonis, quæ ait: iustorum semita quasi lux splendens procedit & crescit vsque ad perfectum diem. Nunc enim cum lux veritatis nobis infulget; cum sese regni cœlestis suauitas mentibus aperit, iam quidem dies, sed adhuc perfectus non est: tunc enim dies perfectus erit, quando iam quidquid de nocte peccati in mente nostra non erit. Vos autem vsque ad perfectum diem crescite, vt quousque vita æterna videatur, bonorum hic operum augmenta dilatentur, quatenus tanto post in retributione major sit fructus muneris, quanto nunc studium creuerit laboris.*

b S. Greg. l. 7. epist. 125 Indict. 2. Ro. edit.

c 1. Cor. 5.

Ad hanc cœlestem ciuitatem Ecclesiamque triumphantem c *non manufactam, & à Deo constructam in cælis*, Hebræos illos primitias fidelium per opera bona iam spe, merito, iure & affectu, licet in terra viuentes adhuc peruenisse S. Paulus his quos ad eos scripsit sermonibus testatus est d *Accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Hierusalem cœlestem, & multorum Angelorum frequentiam & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis, & iudicem omnium Deum, & spiritum iustorum perfectorum.* Id est, Sanctorum veteris testamenti Patrum, aliorumque piorum fidelium, quorum animæ solutæ corporibus æuo nunc in cælo sempiterno fruuntur; *quorum fidem vobis imitandam proposui*, vt e Theophylactus exponit; *qui etsi diu visione Dei caruerunt, quia pretium redemptionis humanæ solutum non erat, iam tamen Deum vident, & vos ad eandem beatitudinem vocant, si modo eorum fidei imitatores fueritis.* f Atque illud est quod D. Augustinus notat, *nos bonorum operum gradibus corde cum Christo ascendere; vt cum dies eius promissus aduenerit, sequamur & corpore.* Propter quem cordis affectum viuis coronatum & ornatum Christianarum virtutum operationibus in cœlestem illam Hierusalem & de custodia militantis in triumphantem Ecclesiam velociter atque fiducialiter ascendendi ad pios scribebat Ephesios Apostolus: g *Iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei, &c.* Et rursus ad Philippenses h: *Nostra conuersatio in cælis est, vnde etiam saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem virtutis suæ, qua etiam possit sibi subijcere omnia.* Sed non est in cœlestem illam, triumphantemque Ecclesiam ascensio in cælis, nisi illius ab incolis militantis, imitatio sit in terris. Propterea ciuitas illa sancta, quam in Apocalypsi Propheta Apostolicus descendentem de cælo prospexit, nil aliud esse dicitur: nisi ordo Ecclesiæ militantis ad exemplum cælestis Ecclesiæ conformatus. Ergo illa in terris militans Ecclesia vera Christi Domini sponsa reputanda & credenda est, quæ varijs clericorum, monachorum, laicorum ordinibus distincta cernitur, vt singuli illi ordines suis subdantur prælatis atque pastoribus; Illi verò singulorum ordinum præfecti pastoresque principis summi in spiritualibus, vniuersalisque pastoris vice Christi fungentis imperatis obsequantur. Sic S. Ignatius Ecclesiæ militantis status varios, triumphantis ordinibus assimilatione pulchra conformans aiebat; i *Quid enim est Episcopus, nisi qui principatum omnem & potestatem super omnes obtinet, vt obtinere homo potest, qui est pro viribus Christi Dei imitator? Quid verò Presbyterium nisi Collegiũ sacrum, consiliarij & consessores Episcopi? Quid item Diaconi nisi imitatores Angelicarum virtutum, & ministrantes ministerium purum & immaculatum, vt S. Stephanus B. Iacobo, & Timotheus ac Linus Paulo, & Anacletus atque Clemens Petro? Qui igitur his inobediens fuerit, Atheus, & impius omnino fuerit, & Christum improbans ac eius ordinationem imminuens.* Vir S. Apostolorum discipulus, Ecclesiarum particularium cum Ecclesia triumphante conformationem debere fieri iudicauit: quantò magis Ecclesiæ vniuersalis? Cum quæ singulæ Christianorum congregationes ac cætus diuersis distinctæ diœcesibus imperfecta similitudine splendorem pulchritudinẽq; triumphantis illius beatorũ cælestiũ societatis adũbrant: hinc vniuersalis Ecclesia perfectissimè repræsentet & exprimat k. S. Gregorium præfatis quibusdam de præclara cælestis Ecclesiæ dispositione & ordine subjungentem hæc audiamus. *Si ergo*, inquit, *inter Angelos qui sine peccato sunt istam constat esse distinctionem, quis hominum abnuat huic se dispositioni libenter submittere, cui nouit etiam Angelos obedire? Hinc enim pax & charitas mutua se vice complectuntur, & manet firma concordia in alterna & Deo placita dilectione, sinceritas. Quia igitur vnumquodque tunc salubriter completur officium, cum fuerit vnus ad quem possit recurri, præpositus: Idcirco opportunum esse perspeximus in Ecclesijs quæ sub regno excellentissimi filij nostri Childeberti Regis secundum antiquam consuetudinem fratri nostro Virgilio Arelatensis ciuitatis Episcopo vices nostras tribuere: quatenus & Catholicæ fidei integritas, id est, sanctarum quatuor synodorum, Deo protegente sollicita deuotione seruetur: Et si inter fratres consacerdotesque nostros aliqua euenerit fortè contentio, auctoritatis suæ vigore, vicibus nempe sedis Apostolicæ functus, discreta moderatione compescat. Cui etiam iniunximus vt si quarumdam causarum tale fuerit certamen exortum, in quo aliorum præsentia opus sit, congregatis sibi in numero competenti fratribus, coepiscopis nostris salubri hoc seruata æquitate discutiat, & canonica integritate definiat. Si quam contentionem (quod longè faciat diuina potẽtia) de fidei causa euenire contigerit, aut negotium emerserit, cuius vehemens sit fortasse dubietas, & pro sui magnitudine iudicio sedis Apostolicæ indigeat, examinata diligentius veritate; relatione sua ad nostram studeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari.*

d Hebr. 12.

e Theoph. in c. 12. Hebr. v. 22.

f D. Aug. ser. 175. de temp. qui est 2. de ascensione.

g Eph. c. 2. v. 16.

h Philipp. c. 3. v. 20. & 21.

Ecclesia militans in suis actibus imitatur triumphantem.

i S. Ignat. Epi. ad Tral. v. 7.

Singulæ Ecclesiæ diœces. distinctæ Ecclesiam triumphantem imitantur, quantò magis vniuersalis Eccl.

k Greg. l. 4. indict. 13. epist. 52.

Sedes Apostolica vertex auctoritatis Ecclesiasticæ, ad quam res maximi momenti resoluenda diriguntur.

Iã verò Deus vt suæ vnitatis ac dominationis diuinæ majorem & pleniorem in cælestibus spiritibus similitudinem effigiemque potentius imprimeret, sic voluit omnes ordinatione congrua componere inter se, vt à superioribus inferiores regerentur, & omnes cuiusque hierarchiæ, ordinisque sub vno principe militarent, ab eoque

Vnus Angelus à Deo creatus omnium princeps, cui omnes obedire ex officio tenentur.

iussi & imperati ad operationum suarum motus & influxus semper incederent. De quo Angelorum principe hæc S. Gregorius.[a] *Ipsi Angelo qui primus est conditus*, (non prioritate naturæ, sed dignitatis) *per prophetam dicitur:*[b] *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia & perfectus decore: In delicijs paradisi Dei fuisti. Vbi notandum est, quod non ad similitudinem Dei factus, sed signaculum similitudinis dicitur, vt quò in eo sublimior est natura, eò in illo imago Dei similius insinuetur expressa.* Et paulò post.[c] *Dum cunctis agminibus Angelorum prælatus est, ex eorum comparatione clarior fuit.* Quem principem Angelorum fuisse Luciferum, qui postea tanquam fulgur arrogantia tumidus contra Deum largitorē splendoris sui è cælo cecidit, sancti Patres diuinis instructi, munitique scripturis asseueranter affirmant, vt Tatianus S. Iustini Martyris discipulus oratione contra Græcos, hæc dicens,[d] *Angelus ille primogenitus, in dæmonem mutatur, & alij phantasmata eius secuti dæmonum exercitus deputantur, & propter arbitrij libertatem stultitia sua permiscentur.* Cuius Angelorum principis inter omnes creaturas erga Deū turpissima ingrati animi labe & macula fœdissimi præstantiam & elegantissimum naturæ decus super omnes Angelos S. Gregorius exprimere conatus, hæc in expositionem horum Prophetæ patientissimi verborum, *ipse est principium viarum Dei*, sapienter & eleganter effudit,[e] *Quid vias Dei, nisi eius actiones accipimus? de quibus per Prophetam dicit,*[f] *Non enim sunt viæ meæ sicut viæ vestræ: Et principium viarum Dei Behemoth dicitur, quia nimirùm cum cuncta creans ageret, hunc primum condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem fecit.* Huius principatus eminentiam conspicit Propheta cum dicit,[g] *Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei: Abietes non adæquauerunt summitatem eius. Platani non fuerunt æqua frondibus illius. Omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi, & pulchritudini eius: quoniam speciosum fecit eum in multis condensis frondibus. Quid namque accipi* (inquit ille sanctus hæc exponens) *in cedris, abietibus & platanis possunt, nisi illa virtutum cælestium procera altitudinis agmina in æterna lætitia viriditate plantata? Quæ quamuis excelsa sint condita, huic tamen nec prælata sunt, nec æquata. Qui speciosus factus in multis condensisque frondibus esse dicitur, quia prælatum cæteris legionibus tanta illum species pulchriorem reddidit, quanta & supposita Angelorum multitudo decorauit. Ista arbor in paradiso Dei tot quasi condensas frondes habuit, quot sub se positas supernorum spirituum legiones attendit: qui idcircò peccans sine venia damnatus est, quia magnus sine comparatione creatus fuerat. Hinc et rursum per Prophetam dicitur:*[g] *Tu signaculum similitudinis Dei, plenus sapiētia & perfectus decore, in delicijs paradisi Dei fuisti; Multa enim de eius magnitudine locutus, primo verbo cuncta cōplexus est. Quid namque boni non habuit si signaculum similitudinis Dei fuit? De sigillo quippe annuli talis similitudo imaginabiliter exprimitur, qualis in sigillo eodem essentialiter habetur. Et licet homo ad similitudinē Dei creatus sit, Angelo tamen quasi aliquid maius tribuens non eum ad similitudinem Dei conditum, sed ipsum signaculum Dei similitudinis dixit: vt quò subtilior est in natura, eò in illo similitudo Dei plenius credatur expressa.* Pergit verò S. Gregorius Luciferi primatum super nouem ordines exprimens. *Hinc est quod primatus eius potentiam adhuc insinuans idem propheta subiungit: Omnis lapis pretiosus operimentum tuum, Sardius, & Topasius, & Iaspis, Chrysolytus, Onyx, & Beryllus, Sapphirus, Carbunculus, & Smaragdus: Nouem dixit genera lapidum, quia nimirum nouem sunt ordines Angelorum. Nam cum per ipsa sacra eloquia Angeli, Archangeli, Throni, dominationes, virtutes, principatus, potestates, Cherubin, & Seraphin aperta narratione memorantur, quāta sint supernorū ciuium distinctiones ostenditur. Quibus tamen Behemoth iste opertus fuisse describitur, quia eos quasi vestē ad ornamentum suum habuit, quorum dum claritatem transcenderet, ex eorum claritate clarior fuit.* Hæc sanctissimus Pater aureis planè verbis, dum admirabilem Luciferi naturam multiplicium pulchritudinum, donorumque super omnes beatorum spirituū ordines irradiatione rutilātem exprimere conatur, morali sublimitate mundana omnia diuinitus supergressus ascendit.[h] Si quæ S. Clementis nomine circunferuntur, recognitionibus quandoque fides haberetur, audiremus ista à Principe Apostolorum, quæ magnoperè verborum S. Gregorij auctoritatem astruunt: *Deus*, inquit, *cum fecisset mundum, tanquam vniuersitatis dominus, singulis quibusque creaturis principes statuit. Statuit ergo Angelis Angelum principem, & Spiritibus Spiritum.* Sed propter ingratitudinem & superbiam iste Lucifer omnium miserrimus, qui omnium fuerat creatus formosissimus, ex naturæ suæ nobilitate suæque dignitate prælationis intumescens, dum[i] in cælum ascēdere contra Deum & solium super astra exaltare, vt esset similis altissimo molitur: tanquam fulgur[k] in profundum abyssi præcipitatus, æternis addictus ignibus, nunquam moriturus acerbissimè, sicut iustissimè, cruciatur. *Ipse enim diabolus*,[l] inquit D. Thomas, *cùm primo esset omnibus excellentior, videns suam naturalem excellentiam superbiuit. Multi autem ex alijs videntes eum eam excellentem, consenserunt eius superbiæ, & ei adhæserunt.* Sanctus verò Isidorus Hispalensis Episcopus hunc Luciferum nulla re magis ad peccandū, & contra creatorē suum rebellandū, quā ex suo super ōnes Angelos primatu ac imperio incitatum fuisse credit,[m] *Dum*, inquit, *Apostata Angelus ad nouem Angelorum ordinum comparationem, se clariorem cunctis aspexit, confestim intumuit, & cor suum ad superbiam eleuauit:* Quod supra his verbis confirmauerat.[n] *Primatum habuisse inter Angelos diabolum constat excellentia prælationis, ex qua fiducia cecidit, ita vt sine reparatione laberetur.* Eamque fidem quam de supereminente Luciferi præstantia & prælatione super omnes Angelorum choros habuit, ipse Sanctus sanctarum scripturarum auctoritate fulciuit, his in eodem libro & capite conceptis verbis, *Ante omnem*, inquit, *creationem Angelorum diabolus conditus est, sicut scriptum est: Ipse est principium viarum Dei: Primus enim creatus extitit ordinis prælatione, non temporis quantitate.*[o] Et ex commentario in Iob. c. 40. inter opera S. Hieronymi reposito, qui Bedæ venerabili ascribitur, ista leguntur. *Diabolus inter cæteras creaturas primus à Deo est conditus: & inde dictum est.* (*Ipsum principium est viarum Domini: Nam in Ezechiele Propheta in capite cigmtorum lapidum refertur, quod primus fuerit omnium Angelorum, & corona in manu Domini*) ipse est, qui manè oriebatur, de quo Propheta Esaias,[p] *Qui dicebat in corde suo, Ascendam super altitudinē nubium, similis ero Altissimo*,[q] sub figurata persona principis Babyloniæ diabolum no[illegible]t, inquit, Au-

a S. Greg. ho. 34. in Euang.
b Ezech. 28.
Præstātia huius Angeli principis quā magna super alios.
c Ibi. S. Greg.
Princeps Angelorum fuit Lucifer.
d Tatian. ora. contra Græc.
e S. Greg. l. 32. Moral. c. 18.
Descriptio præstantiæ naturæ Luciferi.
f Esai. 55.
g Ezech. 31.
Potentes potenter tormenta patientur exēpla Luciferi.
g Ezech. 18.
Citra omnem comparationē Lucifer omnib. excellentior.
Angelus homine à Deo perfectior creatus.
Declaratur primatus Luciferi super 9 ordines per nouē lapides pretiosos significatos.
h S. Petri auctoritate S. Gregorij verba confirmātur.
S. Clement. l. 1. Recognit. Ruffino interprete.
Lucifer intumens propria naturæ excellentia, contra Deum superbia elatus cecidit in infernū cum 3. parte Angelorum.
i Esai 14.
k Apoc. 12.
l S. Thom. in c. 12. Apoc.
Peccatum diaboli ex primatu suo.
m Isidor. l. de summo bono c. 12.
n S. Isidor. ib.
o Iob. 40.
p Esa. 14.
q D. Aug. l. 11. de ciuit. c. 5.

gustinus. Sed iam ad inferos propter superbiam & ingratitudinem Lucifero damnato, æternisque subiugato tormentis, quis Angelorum diuina ordinatione in eius principatum successerit, nobis sequenti capite paulò diligentius inquirendum est.

CAPVT IX.

Lucifero ad ęternas pœnas damnato cum suis Angelis sanctum Michaëlem successisse in principatu militiæ cœlestis, scilicet omnium Angelorum, probatur.

1. *Præter Deum, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum vnum esse principem in cælo sanctum Michaelem, sic in Ecclesia militante præter Christum Dominum esse vnum visibilem Romanum Pontificem.*
2. *Sanctus Michael defensor Ecclesiæ Catholicæ, & inter cætera regna Christiana, regni Francorum.*
3. *Sanctus Michael post Christum iudex supremus, ac princeps cælestis militiæ, pro Ecclesia in fine mundi contra Luciferum, & Antichristum viriliter, ac fæliciter pugnaturus est.*

Sicut præter Deum in Ecclesia triumphante S. Michael est princeps, sic præter Christum in militante est Rom. pontifex.

IVINA ergo sententia contra Luciferum, furiosissima superbissimaque in Deum factorem suum rebellione efferatum prolata, qua in æternorum suppliciorum voraginem iustissimè demersus, ac præcipitatus est: ne militia cœlestis acephala foret, suoque monarcha, ac imperatore priuaretur: huic monarchiæ cœlesti prospicere cupiens Deus præter se & secundum se è Seraphinorum, hierarchia, reliquorum Angelum præstantissimum sanctum Michaëlem in locum Luciferi succenturiatum, huius monarchiæ primum supremumque principē voluit eligere. Vnde clarissima hanc veritatem demonstratione ad infringēdos Caluini fœtore mendaciorum horribili conspersos errores, impietatesque deducimus: præter Christum Dominum in Ecclesia militante aliud esse caput visibile, qui sub Christo, princeps, pastorque constitutus summa huic vniuersali Ecclesię sponsæ Christi Domini castissimæ suauiter atque sapienter authoritate dominaretur. Ridicula admodum, & euanida ratione sceleratissimus hæresiarcha contestatus est,[a] non inde sequi in Ecclesia licet eius esset principatus monarchicus, aliquem principem summum Romanum puta pontificem agnoscere. *Quoniam Christus*, inquit, *illius rex esset, atque monarcha diceretur.* Quæ ratio si aliquo veritatis fundamento niteretur, quis non modo Romanum Pontificem, sed etiam omnes Episcopos, pastores, doctores, aliosque ministros inutiles, atque superuacaneos in Ecclesia remanere non minus vere quam libere posset asseuerare? Cum Christus sit pastor, & Episcopus animarum nostrarum[b] *Sicut caput summus sup Ecclesiæ Pontifex, cum sit vnicus magister quem omnes qui*

a Caluin. l. 4. c. 6. §. 9. inst.

Caluini ridicula ratio confunditur.

b Pet. 1. c. 2.

A *salui volunt esse cælestis pater audire iubet*,[c] *sitque ipse qui baptisat in Spiritu sancto.*[d] Ergo si quia Christus Dominus inuisibile nostrum sit caput, rex summus, atque monarcha suæ Ecclesiæ creditur, & agnoscitur, alius sub Christo princeps, pastor summus, & visibile caput Ecclesiæ, non sit opus, cur alij prælati à Christo Domino constituti, Episcopi, pastores, & doctores, alijque ministri vtiles, & non superuacanei in Ecclesia remanebunt? Sed hæc in transcursu dicta, postea cumulatius copiosiusque tractabuntur. Ad sanctum Michaelē cœlestis primatem militiæ redeamus. Quem omnium Angelorum factum à Deo post Luciferi præcipitium satis clare S. Ioannes indicat,[e] cum sic in Apocalypsi loquitur. *Michael, & Angeli eius præliabantur cum dracone*, &c. Quid enim hæc verba sibi volunt aliud nisi Michael, &
B exercitus eius? quia sicut cū in eodē Apocalypseos loco dicitur.[f] *Diabolus & Angeli eius*, &c. Aliud nihil intendit S. Apostolus intelligere quam omnes malos Angelos diabolo tanquam principi, & imperatori subiectos esse; sic cum dixit à Spiritu sancto instructus Michael, & Angeli eius mentem hanc esse suam manifestare voluit sancto Michaeli datum à Deo supremum super omnes Angelos bonos esse destructo Lucifero dominatum. Doctrina est viri sanctissimi Laurentij Iustiniani sermone de sancto Michaele dicentis[g] *Sanctis spiritibus prælatus est Michael, sicut Lucifer malis*: vt non male, imo iustissime ab Ecclesia in suo rituali officio, *sanctus Michael paradisi præpositus, & princeps cælestis militiæ dilucè esse videatur.* Fuit hæc sanctorum patrum mens, atque sententia communis sacrarum scripturarum corroborata testi-
C monijs, vt sancti Basilij sic per apostrophen sanctum Michaelem alloquentis.[h] *Tibi, ô Michael, duci supremorum spirituum, qui dignitate, & honoribus prælatus es omnibus spiritibus supernis, tibi, inquam, supplico.* Cui cohæret illud Pantaleonis[i] Diaconi apud Lipomanum. *Primum locum obtinet inter millia mille & decies mille myriades Angelorum, & proxime, ac citra vllum stuporem canit ter sanctum, & admirabilem hymnum Michael, qui est maxima, & clarissima stella clarissimi ordinis.* Verba hæc, *citra vllum stuporem*, non negligenter, leuiterque prætereunda: quibus summa sancti Michaelis authoritas, & excellentia non mediocriter ostensa significatur. Quæ videlicet tanta in eo est, vt omnibus beatorum spirituum agminibus ad conspectū Dei præ ineffabilis, & incomprehensibilis maiestatis illius magnitudine stupefactis, & attonitis, ipse nulla ratione stupens ex-
D horrescat. Huc pia Sophronij Episcopi Hierosolymorum exclamatio reuocanda.[k] *O ter sanctissime summéque amande, & venerande sacræ militiæ princeps, & administer Michael Angelorum coryphæe, omni cultu, omnique laude dignissime.* Hæc sancti Patres non tam oratoriè, quam verè de maxima sancti Michaelis dignitate; & inter spirituales creaturas maiestate modulantur, prout à Prophetarum sanctis oraculis ex sacro adyto didicerunt, vt à Daniele, à quo sanctum Michaelem magnum principem audiunt. *In tempore*[l] *autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filijs populi tui*, &c.[m] Et ca. 10. *Princeps autē regni Persarū restitit mihi viginti & vno diebus; & ecce Michael*, dicebat Gabriel ad Danielē, *vnus de principibus primis venit in adiutorium meum*[*], &c. Nota phrasim Hebraicam, vnus de principibus

c S. Matt. 17.
d S. Ioan. 1.

S. Michaelem principē summum Angelorum probatur.

e Apoc. c. 12.

f Apoc. ibid.

g Laurent. Iustin. ser. de S. Michaele.

h Basil. hom. de Angelis.

i Pant. hom. de S. Mich.

k Sophronij episc. cest.

l Dan. c. 12. v. 1.

m Daniel. c. 10. v. 13.

* Phrasis Hebræa.

bus primis, id eſt, primus inter primos, ſic enim Hebræi loquuntur; ſicut cum Geneſeos * primo ſic Moyſes locutus eſt. *Factum eſt veſpere, & mane dies vnus*, id eſt primus. Eadem autem vox, ac dictio Hebraica *hechar* אחד in vtroque Danielis Moyſiſque contextu poſita eſt. Cui angelorum principi tantum honorem, priuilegiumque Deus elargitus eſt, vt ſuam ſæpius illum perſonam ſuſtinere, ac repræſentare voluerit; de hac re magnis patribus teſtimonia perhibentibus, ſicut à Pantaleone illo magno Diacono apud Lipomanum: de quo ſupra, vt Exod. cap. 3. Hæc Sanctus Michaël in perſona Dei Moyſi locutus eſt a. *Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.* Cuinam vero angelorum niſi principi ſuas Deum crediGiſſe vices, qui ipſum pro dignitate referret, exiſtimare debemus? Illuſtriſſimi porro tituli honorumque ſingularium prærogatiuæ, quibus à Deo mactatum, cumulatumque fuiſſe pia mater Eccleſia teſtificatur, monarcham illum ſpirituum cœleſtium eſſe conuincunt, quales ſunt *præpoſitus paradiſi, primas cœleſtis exercitus; princeps militiæ cœleſtis, præpoſitus animabus ſuſcipiendis.* Quæ officia, dignitatéſque, quia omnium illuſtriſſimæ alteri à ſupremo angelorum, principi communicari, impertirique non debuerunt. Propterea ſub honore, ac nomine Sancti Michaëlis ſancta mater Eccleſia tanquam omnium principis omnium quotannis angelorum memoriam celebrare, & ſacris efferre præconiis magna deuotione conſueuit. Cumque illius opem, auxiliúque in ſanctis litaniis precum ſuarum virtute, meritoque flagitat poſt ſanctiſſimam Dei matrem angelorum, hominumque reginam auguſtiſſimam, primo illum ordine implorando commemorat. Namque ſuum ſentit vbique terrarum protectorem, atque contra omnes omnium hoſtium carnalium, & ſpiritualium nequitiæ tenebrarumque principum furioſos impetus inſultuſque defenſorem: ſicut illo principe pro ſe luctante necnon præliante antiquæ legis tempore ſynagoga victrix reſpirabat, atque triumphabat. Cum à ſua illam longa captiuitate de crudelibus Aſſyriorum manibus liberandi, non fuit ſatis fortis, & potens archangelus Seraphicus Gabriel, quamuis vnus de magnis Angelorum principibus, déque ſeptem illis ſit ſpiritibus, qui aſtant ante b Dominum, vel vt loquitur apoſtolicus propheta. c Qui in conſpectu throni eius ſunt: niſi Sanctus Michaël cunctis virtute, & potentia ſuperior, ac eminentior ad illius auxilium Dei armatura munitus aduolaſſet. Vt ipſe Sanctus Gabriel cum Daniele loquens teſtatur his verbis d. *Ego veni propter ſermones tuos; princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi viginti, & vno diebus: Et ecce Michaël vnus de principibus primus*, ſcilicet primus inter primos vt ante ex Hebraica phraſi notauimus, *venit in adiutorium meum*, &c. Et poſtea e. *Et nemo fuit adiutor meus in omnibus his, niſi Michaël princeps* veſter, ſcilicet defenſor & vindex veſtræ gentis Hebrææ. *Aſt cum venit plenitudo temporis in qua Deus miſit filium ſuum in mundum, vt ſaluaretur mundus per ipſum*; repudiata, eiurataque ſynagogæ in meretricem, gentémque incredulam immanibus efferam peccatis

* Geneſ. 1. v. 5.

S. Michaël ſæpe in ſcripturis Dei perſonam ſuſtinuit.

a Exod. 3.

Illuſtriſſimi honorum tituli S. Michaëlis à Deo dati illum principem angelorum arguunt.

Sub nomine Sancti Michaëlis angelorum omnium feſtiuitas ab Eccleſia celebratur.

S. Michaël protector & defenſor Eccleſiæ Chriſtianæ ſicut olim ſynagogæ.

b Tob. 12. v. 15.

c Apoc. c. 1. v. 4.

d Daniel. c. 10. v. 13.

e In fin. c. 10. Dan.

f Ad Galat. c. 4. v. 4.

A immutatæ, protectione Sanctus ipſe angelicorum exercituum princeps ſe totum ad defenſionem Eccleſiæ Chriſtianæ g non habentis rugam, aut maculam ſpiritualibus armis accinxit. h Concuſſumque eſt mare, & contremuit terra, dum Michaël Archangelus ad eius Eccleſiæ ferendam opem deſcenderet de cœlo. Qui diuinæ gloriæ zelo diuinitus æſtuans, (vt nomen eius Michaël, *Quis vt Deus?* clarius indicat,) atque ſalutis populorum Dei, quos ſacra mater Eccleſia Chriſto ſuo ſponſo religioſa fœcunditate peperit, incenſus amore, non modo i *aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus*, quotidie generoſa, & ſeraphica fortitudine luctatur. Quæ prælia, &
B luctationes cum dracone illo lucifero, & angelis eius alta quadam, diuinaque mente præditus, Sanctus Gregorius apprehenſione forti conſiderans, vt illius angelorum principis dignitatem, virtutemque ſublimius attolleret, iſta dicere minimè dubitauit k *Quoties miræ virtutis aliquid agitur, Michaël mitti perhibetur: vt ex ipſo actu, & nomine detur intelligi, quia nullus poteſt facere quod facere præualet Deus.* Vnde nec ille antiquus l *hoſtis, qui Deo eſſe per ſuperbiam ſimilis concupiuit, dicens: In cœlum aſcendam, ſuper aſtra cœli exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo, dum in fine mundi in ſua virtute relinquitur extremo ſupplicio perimendus, cum Michaële Archangelo præliaturus eſſe perhibetur.* Sicut per Ioannem dicitur m.
C *Factum eſt prælium cum Michaële Archangelo, vt qui ſe ad ſimilitudinem Dei ſuperbus extulerat, per Michaëlem peremptus diſcat, quia ad Dei ſimilitudinem per ſuperbiam nullus exurgat.* Propter quod inter Sanctorum acies, & exercitus Angelorum Chriſti, ſignifer paradiſique præpoſitus appellatur; qui ſingulari cuſtodia, curaque ſuſcepit à Deo vt Regem, regnumque Francorum cuſtodiret, atque contra omnes hoſtium conatus bellicoſos, impetuſque tutaretur. In cuius rei fidem poſt primam ſancti Michaëlis in finibus Eccleſiæ Romanæ, monte ſcilicet Apuliæ Gargano mirabilem apparitionem, poſt huius memoriam, & honorem, templi conſtructionem Deo dicati, ſecundam ſuæ virtutis, & authoritatis ipſe Sanctus apparitionem iubente
D Deo in Franciæ regno fecit, in illo loco Tumba nominato iuxta mare ſex millibus ab vrbe Abricenſi remoto, circa annum Domini 709. Cum Sanctus Michaël huius ciuitatis apparens Epiſcopo in prædicto ſuæ apparitionis viſioniſque monte, templum ſuæ conſecratum memoriæ conſtrui, ac ædificari mandauit: vt ibi ab incolis Francorum rogatus Regis, regnique Franciæ rerum fortunarumque magna charitate ſatageret. Hoc illa Gaguini noſtræ gentis ſcriptoris eloquia teſtificantur n. *Eodem*, inquit, *prope tempore Aubertus Abricenſis pontifex in colle altiſſimo Sancto Michaëli cœnobium ædificauit, cum ageretur annus ſalutis 709. Quod prudenter conſiderans Ludouicus vndecimus Franciæ Rex in honorem Sancti Michaëlis Angelorum principis ſui regnique defenſoris, atque protectoris ordinem militarem Sancti*

g Epheſ. c. 5. v. 27.

h Cantus Eccleſiæ.

i Epheſ. 6. v. 12.

k S. Greg. ho. 34. in Euang. to. 2.

l Eſa. 14.

m Apoc. Singularem à Deo regni Francorum S. Michaël protectionem ſuſcepit.

n Gaguin. l. 5. Ordo equitum Torquatorum S. Michaëlis à Ludouico Rege inſtitutus.

Michaëlis magnifico religiosoque apparatu, cuius ipse rex primus esset Torquatus eques instituit. Qui autem toto suæ in terra mansionis tempore Ecclesiam Dei militantem contra omnes eius hostes perduellesque sceleratos inuicta fortitudine affectuque protegere, tutarique non cessat, omnes suas vires copiasque contra solutum catenis luciferum, & Antichristum *hominem peccati* in fine mundi pro hac Christi Dei sponsa præliaturus educet; iuxta illud regij Prophetæ vaticinium a. *Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* Quo loco pro immittet Septuaginta transtulerunt παρεμβαλεῖ castrametabitur & Sanctus Hieronymus b ex Hebręo transtulit. *Circumdabit in gyro* vt Sanctum Michaëlem Dæmoni, atque diabolo opponat, *qui tanquam leo rugiens* c *à Sancto Petro circuire dicitur quærens quem deuoret.* Hoc nempe vaticinio Dauid omnes fideles in fine mundi victuros bene in auxilio ac fortitudine principis spiritualium agminum Michaëlis sperare, ac confidere hortando iubens.

In fine mundi pro Ecclesia Dei S. Michael contra Luciferum Antichristumque fortiter, potentissimeque pugnabit.

a Psal 33 v. 8.
b D. Hieron. in ps 33. v 8.
c D. Petrus 1. epist. c. 5.

Qui beatos omnes cœlestium tabernaculorum spiritus sub sui principatus vexillo militantes in morem exercitus ad omnium fidelium Ecclesiæ filiorum defensionem instructurus de Dracone illo Lucifero, & Antichristo, eorumque crudelissimis exercitibus, copijsque furiosissimis in virtute Christi victor gloriosissimè triumphabit. Sic enim, quia angeli omnes sub Sancto Michaële imperatore exercitus Ecclesiæ triumphantis militum instar, militantis Ecclesiæ ciues suis viribus armisque tutantur, & ab omni hostium, dæmoniorum illorumque impietatis satellitum crudelitate oppressioneque vindicant; castra Dei, equitatus, legionesque nominantur. Vt d Genesis 32. Iacob cum angelos conspexisset, dixisse fertur, *castra Dei sunt.* Sic famulo suo horrore grauique timore concusso propter ingentem Syrorum exercitum, quem vidit in circuitu ciuitatis Samariæ: Eliseus respondit e. *Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quam cum illis: cumque orasset Eliseus ait, Domine aperi oculos eius, vt videat: & aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, quia ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisei.* Erat exercitus angelorum in formam exercitus hominum ordinatorum, fide, & meritis bonorum operum Sancti prophetæ ad auxilium Samariæ ciuitatis aduolantium. Quod suo cogitatione profunda voluens animo sanctus Ambrosius exclamabat f. *O fides sancti Prophetæ; non timet aduersarios quos prospicit, quoniam scit angelos secum esse quos credit; non metuit terrenas insidias, quia cælestia adesse sibi nouit auxilia. Plures, inquit, nobiscum sunt quam cum illis. Mira res plures à cælo defensores meretur sanctitas, quam, in terris oppugnatores adduxit improbitas.* Huius arcana mysterij sanctus g Bernardus euoluens exponendo hęc cantici canticorum, *equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea:* dicebat: *anima, nusquam est sine angelorum custodia: & ne dixeris in corde tuo. Vbi sunt? quis eos vidit? vidit eos propheta Eliseus, & fecit orando vt videret etiam Giesi. Tu non vides quia non es propheta, nec puer prophetæ. Vidit patriarcha Iacob, & ait, Castra Dei sunt hæc. Vidit & doctor gentium, qui dicebat, nonne omnes sunt administratorij spiritus? Ergo angelicis suffulta ministerijs, & superno stipata agmine sponsa incedens, similis est equitatui Domini.* Similem huius cantici primi canticorum loci in gratiam mysterij huius nostro fauentis instituto sanctus Gregorius Nazianzenus expositionem produxit orat. 3. in cap. 1. cum ait, *hanc autem*, scilicet inuisibilem fortitudinem, qua destruxit Dominus Pharaonem cum exercitu in aquis, *non nisi Angelorum exercitum esse arbitramur, de quo vates ille inquit, Ascendes in equos tuos & equitatus tuus salus est.* Et sanctus Hieronymus de angelorum militia cœlesti, & castris Dei pro salute fidelium, hæc Esaiæ vatis exponit. *Adducent fratres vestros de cunctis gentibus in equis, & in quadrigis, & in lecticis ad montem sanctum meum.* Quæ verba sanctus Hieronymus exponens hæc habet. *Diuersi generis vehicula, intelliguntur angelica ministeria. his equis, & curribus Elias raptus est: Et Eliseus se seruare nescienti puero demonstrauit. Et Zacharias vidit in nocte equos rufos, nigros, varios, & albos; & dixit. Quid sunt isti Domine mi? Et ait, Angeli isti sunt quos misit Dominus, vt perambulent terram.* Similiter ob eandem rationem, quam modo tetigimus, etiam angelorum sub principe Michaële diuini exercitus ductore militantium legiones appellantur. Vt illo Christi Domini loquentis ad Petrum testimonio compertum est a. *An putas quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones angelorum.* Quasi diceret b sancto Hieronymo interprete c, *non indigeo duodecim apostolorum auxilio, etiam si omnes me defenderent, qui possum habere duodecim legiones angelici exercitus.* Ex opposito similem pugnandi formam contra Ecclesiam Dei, ad instar terrenorum exercituum Dæmones sub imperatore Lucifero, sicut bonos cœlestesque spiritus sub Sancto Michaële castrametando sectari Tertullianus d ostendit ex illis Sancti e Lucæ verbis, vbi spiritus malignus interrogatus à Christo Domino quodnam sibi nomen esset: respondit legio. *Cum, inquit, inuenias in vno homine multitudinem dæmonum legionem se professam disce Christum expugnatorem spiritualium hostium spiritualiter armatum spiritaliter bellicosum intelligendum; atque ita ipsum esse, qui cum legione quoque dæmonum erat dimicaturus: vt de hoc bello psalmus videri possit pronunciasse. Dominus fortis,* f *& potens; Dominus potens in prælio.* Ergo vt ad illum redeat oratio angelorum principem, vnde deflexit, qui toto huius militiæ mortalis tempore nunquam Christi Domini Ecclesiam defendere præliando cessauit: In tempore illo, scilicet fine mundi: *Consurget Michael princeps magnus:* dicebat Gabriel Archangelus Danieli g *qui stat pro filijs populi tui: & veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse cœperunt, vsque ad tempus illud.* Quibus verbis sanctus Gabriel Danieli notum facere voluit, paulo ante seculi consummationem sanctum Michaëlem cum Dei exercitu cœlestibus conflato spiritibus cum magna, diuinaque fortitudine zelo Dei honoris accensa, ardoreque fidelium militantis Ecclesiæ filiorum salutis inflammata, contra Antichristum *hominem peccati*, filium perditionis, dæmoniorum sub Lucifero exercitu stipatum, atque munitum

d Gen. c. 32. vers. 2.
e 4 Re. 6, v. 17
f S. Amb. ser. 86.
g S Bernard. sermone 39. in c. 1. cant.
S. Greg. Nazianz. orat 3. in c 1. Cant.
S. Hieron in c. 64 Esaiæ.
a S. Matt. 26. v. 53.
c S. Hier. in 26. S. Matth.
d Tertul l 4. contra Marcionem c. 20.
e Luc. 8 v. 30.
f Psal. 23. v. 8.
g Daniel. c 12. v. 1.

aduentaturum. Qui consurgens contra eum hoc nigro, ac horribili vallatum exercitu acerrimè pugnaturus Christi Domini virtute, & imperio, hunc interficere, ac trucidare deberet. Tunc parta de dracone Lucifero, & homine illo peccati omnium, qui vnquam vitæ mortalis aera spirarunt, hominum flagitiosissimo, victoria, audietur vox illa de cœlo dicens a. *Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte.* b Salus illa videlicet cum Christi Domini regis regum gloria potenter apparebit tunc, cum reuelatus fuerit *ille iniquus* c; *quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui*, mediante scilicet seruo suo Michaële suorum exercituum cœlestium imperatore; vt Diouysius Cartusianus, Hugo Cardinalis, & doctor angelicus duplici sensu vere, & eleganter interpretantur d. Primo vt sit sensus, *interficiet eum spiritu oris sui, id est zelo iustitia, qui est amor, spiritus enim Christi est amor Christi*; sicque zelus Spiritus sancti est, quo in Ecclesiæ suæ salutem, & pacem grauiter, & amanter inflammatur. Altero, vt sic locus intelligatur, *Interficiet eum spiritu oris sui: id est, virtute, mandato, & iussione sua; quia*, inquit Diuus Thomas, *Michael interfecturus est eum in monte Oliueti, vnde Christus in cœlum ascendit.* Quæ expositio non à vera contextus Apostolici intelligentia discordat, quamuis prima, quæ est grauissimorum doctorum communis expositio, nullo modo ab illius contextus congruitato dissonet. Sed instituti nostri vestigiis insistentes expositionem verborum sancti Pauli secundam secuti, satis manifeste intelligimus, & apprehendimus, quanto laudis, honoris, potestatisque culmine sanctum Michaelem super omues beatorum spirituum ordines Christus Dominus eleuare voluerit, cum illum spiritum oris sui, quo erat Antichristum interfecturus, appellare dignatus est. Qui honos, & potestas summa nulli Angelorum præterquam illorum principi tribui à Christo Domino, deferrique posse iure videtur. Propter quam potestatis, atque honorificæ dominationis eminentiam sancta credit Ecclesia, animorum à corporibus egredientium particulare dispensatione diuina à sancto Michaele exerceri iudicium, propter quod illum à Deo *præpositum f animabus suscipiendis* appellat, ita in sacrosancto missæ de defunctis sacrificio precari solita. *Signifer sanctus Michael repræsentet eas in lucem sanctam.* Ideoque vt summa eius authoritas, æquitasque in nostrorum operum valore sine demerito æqua lance trutinandis, & examinandis intelligatur, gladio, & statera manibus onustum in templis Deo consecratis depictum non sine mysterio videmus. Et in extremo iudicio signum filij hominis, vt patet ex sancto Matthæo g cap. 24. scilicet signum crucis Dominicæ tanquam supremi omnium creaturarum regis, ac imperatoris vexillum, quod apparebit in cœlo h à sancto Michaele, ante Christum Dominum iudicem viuorum, & mortuorum cum maiestate ineffabili portabitur: ex quo ab ecclesia signiferum dictum supra meminimus. Quod quidem, vt maior sublimiorque Christi supremi omnium monarchæ, ac imperatoris authoritas,

a Apoc. 12. v. 10.

b 2. ad Thessal. v. 8.

Christus Dominus Antichristum per S. Michaelem interficiet.

c Dion. Cartus. Hugo Card.

d D. Tho. in 2 ad Thessal. 2. v. 8.

S. Michael exercet particulare iudicium in animas corporibus egredientes.

f Cantus Ecclesiæ & oratio.

Cur cum gladio, & statera S. Michael depingitur.

g S. Matt. 24.

h Ioan. Echius hom. 8. in festo S. Michaelis.

A gloria, maiestas, ab omnibus creaturis summa reuerentia stupefactis, si bonæ sint, & si malæ horribili tremore perculsis agnoscatur, non nisi beatorum, cœlestiumque spirituum principi debere gestandum committi, potentia Dei, qua attingit omnia à fine ad finem fortiter, sapientia qua disponit omnia suauiter, ipsaque ratio satis copiosè persuadere videntur.

CAPVT X.

B Sicut in vniuerso choro Angelorum triplici hierarchia distincto, & nouem ordinibus vnus princeps sub Deo præsidet, sic in qualibet hierarchia, & ordine vnus superior, qui alijs influat, & præsit, constituitur: vt monarchiæ forma magis in cœlis splendescat, ac perfectius innotescat.

1. *Conformitas inter visibilem siue materialem, & inuisibilem siue spiritualem mundum, docet præfecturam superioris in inferiores Angelos, in qualibet hierarchia, & ordine, ita ut ille pater, ac princeps horum appelletur.*
2. *Eandem præfecturam ratio ternarij numeri hierarchiarum, & diuersitatis ordinum in qualibet hierarchia demonstrat.*

C

Sicut in mundo hoc, quem oculis cernimus, tam iustam dispositionem, & ordinationem à Deo creatore mundi fundatam stabilitamque cognoscimus, vt inferiora corpora à superioribus regantur, indeque dignitas maior inter visibilia ex parte superiorum corporum, inferiorum respectu manifestius appareat: eadem prorsus ratione, imo potiori in mundo spirituali, & inuisibili, qui angelica Monarchia dicitur; sicut dignitatem maiorem, sic prælaturam eminentiorem in superioribus angelis cuilibet hierarchiæ, & ordini præpositis, sub summo omnium principe sancto Michaele constitutam à Deo vt sui imperij, monarchiæque in vniuerso mundo clarior in Ange- D lis imago rutilet, ingenue præ nobis ferre, atque vere confiteri debemus. Illudque clarius multo, & ad faciendam fidem efficacius intelligetur, si in societatibus humanis monarchica dominatione moderatis sub principe summo, ac rege multos esse alios præfectos, duces, & rectores prouinciarum, & ciuitatum, quæ sunt in regno, consideremus. Qui sicut dignitate præeuntes alijs, sic iusta potestate magistratuque dominantes supremi, principis authoritatem, maiestatemque regiam augustiorem, amabiliorem, venerabilemque magis in subditorum cordibus altissimis reuerentiæ, obedientiæque radicibus inserere, & imprimere solent. Quibus positis, & firmiter in veritate radicatis manifestiori fortiorique demonstratione verificatur, id in ecclesiæ Christi Domini militantis in terris, orbe ac territorio

Similitudine inter mundum visibilem & inuisibilem ostenditur Angelos superiores in qualibet monarchia, & ordine inferioribus dominari.

Comparatio societatum humanarum cum Angelicis idem docet.

Intermedij, ac subalterni sunt in Ecclesia principes sub Romano Pont. sicut in regno sub rege.

a S. Pet. epis. 1. c. 5. v. 3.

fieri debere: vt sub vicario ipsius Christi Domini principe ecclesiæ huius, ac capite visibili prælati mediique principes, quales sunt primates, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & sub illis inferiores pastores, alijque rectores animarum, constituerentur, *qui non alte, superbeque more regum gentium a dominantes in cleros, sed forma facti gregis non coactè, sed spontaneè secundùm Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie, & ex animo gregem Domini distinctis* diœcesibus sparsum per orbem terrarum cibo doctrinæ euangelicæ, ac pietatis alimonia pascerent, christianaque charitate regendo, ad salutem suam suauissime nutricarentur. Atque vt ad angelos redeamus, institutique nostri probationem grauiter aggrediamur, huius iacta in præclaro illo sancti Gre-

b S. Greg. l. 4. epist. 52. Indict. 5.

B gorij testimonio fundamenta solidemus b. *Ad hoc diuina dispensationis prouisio gradus diuersos, & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret ex diuersitate contextio, & rectè officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentia ordo seruaret. Quia vero quæque creatura in vna eademque qualitate gubernari, vel viuere non potest, cælestium militiarum exemplar nos instruit; quia dum sunt angeli, sunt archangeli, liquet quod non æquales, sed in potestate, & ordine sicuti nostis differunt vnus ab altero, superiores autem angeli ab inferioribus & principes, & patres appellantur.*

Angeli superiores dilectionem inferioribus, inferiores superioribus honorem impendunt.

Angeli superiores cur inferiorum principes, ac patres appellantur.

c Ephes. c. 3. v. 14. 15.

Propter quod sanctus Paulus paternitatis cælestis Ephesiorum c c. 3. meminit. *Huius rei gratia*, scilicet ne deficiatis in tribulationibus meis, *pro vobis flecto genua mea ad patrem Domini nostri Iesu Christi; ex quo omnis paternitas in cælis, & in terra nominatur.* Notate hæc: paternitas in cœlis. Quare hoc? Soluendo quæstionem C obiectam sic respondet sanctus Hieronymus d. *Quæritur vero*, inquit, *quam ob causam & in cœlis, ab eo scilicet apostolo, omnis paternitas appelletur. Quomodo nos qui sumus de genere Abraha, si fidem illius habuerimus, filij vocamur Abraham, Patriarchas quoque, & Prophetas, (si tamen nos ab eis peccata non separent), nostros patres dicimus: ita puto angelos cæterasque virtutes habere principes sui generis in cœlestibus, quos patres gaudent appellare. Archangelus enim nisi angelorum dici non potest, & dominatio, & principatus, & potestas, nisi inferiores subditos habeant non vocantur.*

d S. Hieron. l. aduersus Heluid. & in 3. Epist. ad Ephes.

Sanctus quoque Chrysostomus quæ sint illæ paternitates in cœlis, cognationesque paternas exquirens e, *In hoc seculo*, inquit, *paternæ cognationes sunt generationes, in cælis vero cognationes vocat ordines, ac familias cœlestes.* In quibus vnus est velut pater familias, ac princeps cuiusque familiæ, & ordinis spiritualis; quemadmodum in omni familia, & tribu humana aliquis semper pater familias ac princeps cognationis illius atque tribus esse debet. Vnde sanctissimi patres, doctoresque plurimi Græci Latinique scriptores non ita vetusti f sanctum Paulum in illo Ephesiorum cap. 3. loco quasi dum in cœlestibus esse angelorum familias, cognationesque significare voluisse memoriæ mandauerunt. Quas non carnis, ac sanguinis generatio propagauit, sed dispositio prouidentiæ diuinæ non temeraria, & fortuita connexio bene ordinatas omnipotenti virtute cum magna certi, sapientisque ordinis pulchritudine

e Chrysost. hom. 7. in epist. ad Eph.

Ordines cœlestes familiæ, ac cognationes spirituales appellantur, in quibus vnus princeps velut pater præest.

f Haimo, & Theophylactus in 3. cap. Ephes.

Quomodo cælestes Angelorum familiæ à Deo procreatæ dicuntur.

A procreauit. Cuius quidem ordinis rationem meliùs nos, quam per nomen paternitatis intelligere non valemus. Sicut ergo immensam illam mortalium copiam à multis seculis per totum mundum diffusam, non simul in vitæ lucem & auras, sed à principio creationis humanæ ab vno parente procreatam, posteaque in multas tribus, cognationesque, per multorum parentum propagationem multiplicatas esse cognoscimus: ita in spirituum cœlestium procreatione talem Deus pater omnium, producendi modum obseruare voluit: vt quamuis omnes angelos eodem temporis puncto creauerit, alium nihilominus alio perfectiorem, ob idque dignitate, veluti natura priorem esse decreuit, quousque ad vnum omnium primum, scilicet ad præstan-B tissimum angelorum reliquorum veniretur: qui propter eam rationem pater, atque princeps omnium angelorum ecclesiæ triumphantis ciuium esse meritò, dicique posse crederetur. Præterea in quolibet ordine cum sit inæqualitas capacitatis, & excellentiæ, testante g sancto Dionysio, & dicente. *In vno, & eodem ordine angelorum esse primos, medios, & vltimos.* Sequitur ex eo in quolibet ordine sic esse angelos dispositos, vt vnus alijs, quia natura dignior, imperare debere videatur. Quæ ratio in omnibus hierarchijs prout inter se distinguuntur locum habere dicitur: Sunt enim prima, media, & infima, hierarchiæ: Quarum angeli primæ angelis secundæ, sicut huius angeli tertiæ angelis, illuminando, regendo, alijsque modis influendo dominantur. Sicut eiusdem hierarchiæ ordines sic inter se disponuntur, vt superior inferiori præsit, & in eodem ordine, qui primus est, dignitate, & no-C bilitate naturæ alijs minoratis ab eo præsideat. *Est enim hierarchia ordo*, inquit sãctus h Dionysius, *alios quidem purgari, & illuminari, & perfici, alios purgare, & illuminare & perficere.* Sed attendat lector, ne fallatur, hanc in angelis purgationem non esse à mali corruptela, vt immaculatæ vitæ munere perfruantur: sunt enim ab omni peccato nunc immunes in gratia confirmati, sed à defectu boni, vt speciosiores in Altissimi conspectu refulgeant. Quæ esse, ac fieri nullo modo possent nisi præfectura, & imperium in superioribus, obedientia vero, ac obsequium in inferioribus purgationis, illuminationis, ac perfectionis influxum ab illorum virtute recipientibus apparerent i. Hoc sanctus Thomas abyssus doctrinæ manifestè multis in locis primæ partis præsertim quæstione 107. art. 3. demonstrat Dionysij fultus authoritate dicentis k. *Hanc esse legem diuini-D tatis immobiliter firmatam, vt inferiora reducantur ad Deum per superiora.* Indeque angelicus doctor in corpore huius articuli concludit *ordinem, qui conuenit spiritualibus substantijs à Deo nunquam prætermitti, cum semper inferiora per superiora moueantur, & non è conuerso.*

Omnes omnium Angelorum operationes ad primum, & principem Angelum referuntur, & per eum ad Deum

ExD Diony. Eccles. hierarch. c. 5.

g S. Diony c. 10. cœlestis hierarchiæ.

In quolibet ordine sunt primi, medij, & vltimi, sicut in qualibet hierarchia.

h S. Diony. c. 3. cœlestis hierarc. p. 15. col. 1. b

Quid sit purgatio in Angelis.

Nota.

i S. Tho. 1. q. 107. a. 3.

k Dionys. de Eccles. hierarch.

Inferiores Angeli à superioribus illuminantur, & reguntur.

Articulo l vero eiusdem quæstionis quarto posito hoc veræ philosophiæ axiomate, *De ratione boni est, quod se alijs communicet.* Iuxta illud sancti Dionysij m. *Bonum sui diffusiuum est*: hæc ait, *quanto igitur aliqua agentia magis in participatione diuinæ bonitatis constituuntur, tanto magis perfectiones nituntur in alios transfundere, quantum possibile est.* Vnde beatus Petrus sic eos, qui diuinam bonitatem per gratiam participant n admonet l. *Vnusquisque sicut accepit gratiam,*

l D. Tho. 1. q. 107. art. 4. in corp.

m S. Dionys.

n 1 S. Petri c. 4.

in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei, hinc ita concludit b. *Multo igitur magis sancti Angeli, qui sunt in plenissima participatione diuinæ bonitatis, quidquid à Deo percipiunt, subiectis impartiuntur.* Notanda hæc, *subiectis impartiuntur*, vt sciamus Angelos cuiusque hierarchiæ, & ordinis inferioris, sicut illuminationē scientiæ, & inflammationem ardoris diuini à superioribus mutuantur: sic ab ijsdem tāquam præpositis, ac principibus suis imperium, iussāque voluntariè capessere. Addit sanctus doctor: *Non tamen recipitur ab inferioribus ita excellenter, sicut est in superioribus. Et ideo superiores semper remanent in altiori ordine, atque perfectiorem scientiam habentes, sicut vnam, & eandem rem plenius intelligit magister, quàm discipulus qui ab eo addiscit.* Hæc conformia sunt doctrinæ sancti Gregorij Homilia 34. dicentis, *in cælesti patria licet quædam data sint excellenter, nihil tamen possidetur singulariter.* Quam doctrinam d è sancti Dionysij fontibus haurire potuit cap. 15. cœlestis hierarchiæ testificantis, vnamquamque cœlestem essentiam, scilicet angelicam, intelligentia quam à superiori spiritu deprompsit, inferiorem induere, & illustrare, illam vero virtutis, & potestatis influxus angelico doctori superiorum in inferiores, sicut inferiorum submissionis, & obedientiæ erga superiores seriem vehementer artifisse constat; cum sæpius in quolibet ordine summi, medij, vltimi, seu infimi gradus meminerit. Vt cum quæstione 107. art. 6. eiusdem partis primæ, hæc ait. *Inuenitur autem congrua hæc ordinum assignatio. Nam semper summum inferioris ordinis affinitatem habet cum vltimo superioris; sicut infima animalia parum distant à plantis*, &c. Et f sanctus Gregorius hoc angelorum in inferiores imperium principatumque illustrare clara demonstratione desiderans, scribit inferiores angelos in legationibus ad homines fungendis, nuntijsque ad eos referendis à superioribus iuberi, eorumque mandata suo cōplere obsequio. *Hoc tamen*, inquit, *scimus, quia ad explendum de supernis ministerium, alij spiritus alios mittunt, Zacharia* g *scilicet propheta testante, qui ait: Ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur in occursum eius; & dixit ad eum; curre, & loquere ad puerum istum dicens. Absque muro habitabitur Ierusalem. Dum enim angelus ad angelum dicit, Curre,*

b S. Thom. ibid.

c S. Gregor. hom. 34. in Euang.

d S. Dionys. c. 15. cœlest. hierarchiæ.

e S. Tho. 1. q. 107. ar. 6.

f S. Grego. hom. 34. in Euang to. 2.

Vnus Angelus superior inferiorem mittit ex imperio.

g Zachar. c. 2.

A *& loquere, dubium non est quia alius alium mittit; minora vero sunt quæ mittuntur, maiora quæ mittunt.* Quod non solū in vna hierarchia, sed etiam in quolibet ordine verum esse experientia comprobatur. In quo inæqualitas dignitatis, quæ ibi regnat, veritatem dominationis in maiori, & subiectionis in minori repræsentat. Hæc est doctrina Magistri h; qui quærens vtrum omnes angeli eiusdem ordinis sint æquales respondet. *Ita esse quibusdam placuit, sed non est hoc*, inquit, *probabile, nec assertione dignum; quia Lucifer qui fuit de collegio superiorum, ipsis etiam dignior extitit, qui alijs excellentiores creati fuerant. Ex quo percipitur quod si perstitisset, in ordine superiori fuisset; & alijs eiusdem ordinis dignior extitisset.* Quod exemplo Apostolorum, & Martyrum sic illustrat i. *Sicut enim vnus est ordo Apostolorum, & alter Martyrum, &* B *tamen in Apostolis alij alijs sunt digniores; similiter & in Martyribus alij alijs sunt superiores; ita & in ordinibus Angelorum recte creditur esse.* Hæc ille. Firmiorem probationis huius testationem Esaias propheta producit k; eum quæ in raptu suo viderat, & audierat, ita commemorat. *Seraphim clamabat alter ad alterum*, &c. *Vt ostenderet primum angelum eiusdem ordinis immittere inferioribus cognitiones sacras ac theologicas*, vt l sāctus Dionysius docet. *Quamuis nobis minime compertum sit qua ratione hi gradus in ordinibus angelorum inter se differant*, cum de natura differentiaque angelorum etiam generali doctrina pauca admodum cōperta teneamus, vt ipse m sanctus, & mysticus theologus ingenue confitetur f. Quod maximus etiā doctor sanctus Augustinus contra Priscillianistas, & Origenistas agnouit his verbis n. *Certe* C *ait Apostolus siue sedes, siue dominationes, siue principatus, siue potestates. Et esse itaque sedes, dominationes, principatus, potestates, in cœlestibus apparatibus firmissimè credo, & differre inter se aliquid indubitata fide teneo. Sed quo me contemnas, quem magnum putas esse doctorem, quæ iam ista sunt, & quid inter se differant nescio. Nec ea sane ignorantia periclitari me puto, sicuti in obedientia si domini præcepta neglexero*, &c. Sed longiori de ipsa angelorum dominatione, & subiectione tractatu supersedeamus: cum de hac ad clariorem, & solidiorem ecclesiasticæ monarchiæ intelligentiam simus sequenti libro longe plura dicturi.

h Magist. l. 2. dist. 9.

i Idem ibid.

k Esaiæ c. 6.

l S. Dion. c. 10. cœlest. hieras. paulo post mediū.

m D. Dionys. c. 6. cœlest. hieras.

n D. August. l. ad Orosium contra Prisc. & Orig. c. 11. t. 6.

PRIMÆ PARTIS

LIBER QVINTVS.

QVI EST DE OFFICIARIIS CÆLESTIS inter Angelos Monarchiæ: de eorum gradibus, dignitatibus, ministerijs, & officijs in qualibet Monarchia, & ordine ad imperium primi Angeli aliorum principis relatis, in ordine ad gloriam principalis Monarchæ Dei Patris, Filij & Spiritus sancti.

CAPVT I.

De prima Hierarchia, & tribus, è quibus conflatur ordinibus Angelorum.

1. *Nomina, & significatio trium Hierarchiarum & nouem ordinum.*
2. *De primo ordine qui est Seraphinorum.*
3. *De secundo qui est Cherubinorum.*
4. *De tertio qui est Thronorum.*

CVM igitur ex libro superiori constet Monarchiam esse in cœlis, de cuius foro omnes Angeli cuiuscum- B que Hierarchiæ, & ordinis esse perhibentur: in quo sub Deo sit vnus princeps, & imperator supremus; cui omnes ex diuina ordinatione parere, & obedire tenentur. Sicut in Ecclesia militante sub Christo Domino vnum Monarchicum pastorem, & Dominum in spiritualibus supremum, omnes vere Catholici, fidelesque confitentur, & credunt. Superest vt in hoc postremo primæ partis libello videamus, quali dispositione constructa sit hæc à Deo Monarchia cœlestis, qui gradus, quæ dignitates, qui principes, qui officiarij, ac ministri, potentes, ac nobiles huius angelici Monarchæ, quæ officia illorum, quibúsque in cœlis ad Deum, & suum Monarcham primæ Hierarchiæ principem angelum, & in C terris ad hominum salutem functionibus exerceantur, ac illustrissimè mancipentur: vt ex hoc spirituum in cœlis beatorum bene ac fœliciter ordinato regimine monarchico claritatem, pulchritudinemque Ecclesiasticæ sub Romano Pontifice in terris Monarchiæ plenius, nec sine

Quæ agenda in hoc libro.

A magna mentis oblectatione, fructúque conspicere valeamus. Atque vt benè à principio institutæ disputationis ordiamur, viáque facili, & methodo ad destinatum scopum, finemque progrediamur: duo præcipue in toto cœlestis Monarchiæ ambitu sunt ostendenda, Hierarchia, & ordo. Hierarchia iuxta sancti Thomæ & aliorum illustrioris notæ theologorum doctrinam a. *Est sacer principatus in quo est sub vno principe bene ordinata multitudo* b: *ordo vero dicitur multitudo cœlestium spirituum, qui inter se in aliquo munere gratiæ similantur: sicut & in naturalium datorum munere conueniunt.* Estque illa hierarchia in cœlis non vna sed triplex, propter triplicem modum, quo varie, ordinatéque beati, fortunatique spiritus in cœlesti regno reguntur, & sub vno summo principe eiusdem cum illis naturæ gubernantur. Nam vt erudite sapientérque docet Diuus Thomas c. B *Si consideretur principatus ex parte multitudinis ordinatæ sub principe; sic vnus principatus dicitur secundum quod multitudo vno, & eodem modo potest gubernationem principis recipere: quæ vero non possunt secundum eundem modum gubernari à principe, ad diuersos principatus pertinent: sicut sub vno rege sunt diuersæ ciuitates, quæ diuersis reguntur legibus, ac ministris.* Angelos autem omnes cœlesti militiæ ascripros, vno eodemque modo sub vno, summóque principe Michaële certum est non posse gubernari, & regi. Propterea secundum varios modos, quibus illi cœlestes milites in suis operationibus, officijsque moderantur, varias constituere Hierarchias diuersis discretas ordinibus oportet: illos vero modos regiminis, atque gradus sanctus Thomas his verbis C tres esse docet d: *Dictum est supra, dum de cognitione Angelorum ageretur, quod superiores Angeli habent vniuersaliorem cognitionem veritatis, quam inferiores: huiusmodi autem vniuersalis acceptio cognitionis secundùm tres gradus in angelis distingui potest. Possunt enim rationes rerum, de quibus Angeli illuminantur, consi-*

Duo generaliter in cœlesti Monarchia consideranda, Hierarchia, & ordo.

a S. Thom. 1. qu. 108. art. 1. in corp.

Hierarchia quid, & ordo.

b Magist. l. 2. sent. dist. 9 § 2.

Triplex Hierarchia propter triplicem modum regendi multitudinem Angelorum.

c D. Th. 1. q. 108. art. 1. in c.

d D. Th. ibid. supra c. 1 q. 55. art 3.

Triplex gradus, & modus cognitionis triplicem facit hierarchiam,

derari tripliciter. Primo quidem secundùm quod procedunt à primo principio vniuersali, quod est Deus: & iste modus conuenit prima Hierarchiæ, qua immediatè ad Deum extenditur, & quasi in vestibulis Dei collocatur; vt S. Dionysius a dicit 7. *cap. Hierarchiæ cœlestis. Secundo verò prout huiusmodi rationes dependent ab vniuersalibus causis creatis, quæ iam aliquo modo multiplicantur; & hic modus conuenit secundæ Hierarchiæ. Tertio autem modo, secundũ quod huiusmodi rationes applicantur singulis rebus, prout dependent à proprijs causis, & hic modus conuenit tertiæ Hierarchiæ,* &c.

a Dionys ca. 7 de cœlest. Hierar.

Hæc Sanctus doctor ex hac triplici modorum, graduumque diuersitate, triplicem angelorum Hierarchiam constituens, intra quam omnis monarchiæ cœlestis sub vno principe angelo constitutæ, splendor, gloriæque fulgor inclusus in admirabile monarchiæ militantis Ecclesiæ exemplar, typumque transformatur egregium. Cuiusque verò monarchiæ tres ordines diuersis inter se gradibus distincti constituuntur. In prima Seraphim, Cherubim, Thronique repositi cernuntur. Secunda, dominationes, virtutes, potestatesque in suo sinu complectitur. Tertia principatibus, archangelis angelisque coruscans abundat. De quibus recta serie, claraque methodo ad destinatum, quò tendimus, institutum nobis breuiter agendum. Perbeati illi spiritus primæ Hierarchiæ primas ordinum sedes, dignitatisque præcipuæ subsellia diuinæ maiestati proxima possidentes, Seraphim appellantur. Qui diuini flammis ardoris accensi, totique incendio inextinguibili charitatis inflammati in æternum diuinitatis amorem desiderijs flagrantibus æstuantes agitati sine fine mouentur. *Ipsa enim charitas*, inquit sanctus Bernardus b, *quæ Deus est Seraphim in se adeo traxit, & absorbuit, atque in eundem rapuit sanctæ affectionis ardorem, vt vnus cum Deo Spiritus esse videatur.* Instar profectò ignis qui æ̈tem, quem inflammauit, dum suum ei totum calorem imprimit, induitque colorem, non ignitum, sed ignem fecisse cernitur. Vt propterea sanctus Thomas c nomen Seraphim non imponi tantum à charitate, sed à charitatis excessu, quem importat nomen ardoris vel incendij, verissime nos docuisse censeatur. Causa fuit quare sanctus Dionysius d nomen Seraphim secundum propietates ignis, in quo est excessus caloris exponere voluerit. *In igne autem*, inquit diuus Thomas e, mystici huius doctoris mentẽ sensumque interpretando *tria possumus considerare. Primo quidem motum qui est sursum, & qui est continuus, per quem significatur quod inclinabiliter mouentur, scilicet* Seraphini spiritus *in Deum. Secundo verò virtutem actiuam eius, quæ est calidum: quod quidem non simpliciter inuenitur in igne, sed cum quadam acuitate, quia maxime penetratiuus in agendo, & pertingit vsque ad minima, & iterum cum quodam superexcedenti feruore. Et per hoc significatur actio huiusmodi angelorum quam in subditos potenter exercent, eos in sublimem feruorem excitantes, & totaliter eos per incendium purgantes. Tertio consideratur in igne claritas eius; & hoc significat, quod huiusmodi angeli in se ipsis habent inextinguibilem lucem, & quod alios perfectè illuminãt.* Hũc vsque sanctus doctor. De his spiritibus quid admirabili dicat eloquio S. Gregorius, audiamus. f *Seraphim etiam vocantur illa spirituum*

Hierarchia cuiusque tres ordines. Primus ordo Seraphim.

b S. Bern. ser. 19. in cant.

c S. Thom. 1. q. 10. art. 5.

d S Dionys c. 7. de cœlest. Hierarch

e Ibid. S. Th.

Excessus charitatis qui est in Seraphim cur igni comparatur.

Tria in igne considerari. 1. motus sursum & cõtinuus 2. virtus actiua 3 claritas eius & quid hac in Seraphim repræsentant.

f S. Greg ho. 34. in Euang. t. 2. 4. 36. f g.

A *Sanctorum agmina, quæ ex singulari propinquitate conditoris sui, incomparabili ardent amore. Seraphim namque ardentes, vel incendentes vocantur, qua quia ita Deo coniuncta sunt, vt inter hæc, & Deum nulli alij spiritus intersint, tantò magis ardent, quantò hunc vicinius vident: quorum profectò flamma amor est: quia quò subtilius claritatem diuinitatis eius aspiciunt, eò validius in eius amore flammescunt.* Secundus ordo primæ Hierarchiæ has Angelorum turmas possidet, quos sancta mater ecclesia à Spiritu sancto erudita, Scripturaque canonica Cherubim appellant, quibus hoc nomen Cherubim à quodam scientiæ excessu non sine diuini ordinatione numinis impositum est. *Vnde*, inquit g sanctus Thomas, *Cherubim scientiæ plenitudo interpretatur: quoniam* B *ipsi sapientes, eruditique diuinitus Angeli quadam intellectus viuacitate cæteris antecellentes inferioribus Spiritibus continuo lucis affluxu diuinæ, æterni numinis maiestatisque vultum fœlicius inspiciunt:* incerta occultaque diuinæ sapientiæ mysteria, in ipso patris æternorum luminum speculo lucidiùs cæteris, eminentiúsque contemplantur: abditas, perennesque rerum omnium causas intelligentia firmiori rimantur, & irrepercusso mentis acumine, arcanorum diuinorum abyssum profundiùs penetrant, clariúsque speculantur. Vnde suæ acutiori mentis inscrutabile lucis inaccessibilis, (quam sanctissima trinitas inhabitat) acie pelagus admirantes, thesauros ęternę cognitionis absconditos, de ipsomet ęternitatis fonte affluentiùs haurientes, diuinis prorsus extra se rapti liquefiunt volupta- C tibus. Quæ mira, & ineffabilia maximus rerum diuinarum ęternarumque speculator, & indagator Apostoli h discipulus oculis animi collustrans plenitudinem scientię diuinę, qua spiritus illi Cherubini lucent, atque rutilant, ad quatuor eminentissima valore diuinę largitatis dona, beneficiaque reuocauit. Primum est perfecta Dei visio plenior illis, quam cęteris infra se positis ordinibus, qua etiam cuncta creata perfectè cernunt, & cognitione maxima contuẽtur. Quis enim ibi aliquid nesciat, ait sanctus Gregorius, vbi ipsum omnis simul fontem scientię Deum vident. i Sed quæ ex parte ab omnibus habentur vt ad institutũ pręsens, quæ de thronis habet continenter S. k Gregorius accommodem *eis in priuato nomine data sunt, qui hoc in munere plenius acceperunt.* Secundum est plena diuini D luminis susceptio; quo mediante diuinę essentię pulchritudinem omni admiratione maiorem, inaccessibili luce circumfusam abundantiùs introspiciunt, cum Propheta dicentes. l *In lumine tuo videbimus lumen. Species enim gloria Domini super Cherubim erat.* m Tertium est pulchritudinis omnium rerum à Deo deriuatæ in ipso Deo contemplatio. Est quippe Deus omnium rerum productarum causa principalis efficiens; iuxta illud n Genesis 2. *Et vidit Deus cuncta quæ fecerat; & erant valde bona.* Quartum est huius cognitionis de Deo, deque eius creaturis, qua magnopere refulgent in alios communicatę copiosa transfusio. Propter quę egregie sanctus Gregorius hęc pręclare philosophando protulit o: *Cherubim quoque plenitudo scientiæ dicitur, & sublimiora illa agmina idcirco Cherubim vocata sunt, quia tantò perfectiori scientia plena sunt, quantò claritatem Dei vicinius contemplan-*

Secundus ordo est Cherubim.

Vnde nomen Cherubim.

g S. Tho. 1 q. 108. art. 5. ad 5.

Quam profunde arcana diuina Cherubini spiritus perscrutãtur, & inspiciunt.

h S Dionys c. 7 cœlest. Hier.

Plenitudo scientia Cherubinorum ad quatuor reuocatur.

i S Greg. ho. 34 Euang t. 2 col. 438.

k S Gregor. ibi sup.

l 1 psalm. 8.

m Ezech. c. 10.

n Genes. 2.

o S Greg ho. 34 in Euang 436 E.

Cherubini à Deo mittũtur ad homines, vt salutaribus scientijs erudiant. tur; vt secundum creaturæ modum, eò plene omnia sciant quò vicinius conditoris sui per mentis diuitatis appropinquant: Hos angelos Deus ad pios suæ militantis Ecclesiæ filios mittere solet; vt eos salutarium scientiarum nitore, splendoreque illuminent; sicut apparet in Apocalypsi; vbi visus angelus, qui librum in manu gestabat: & in eodem libro cap. 8. alius, à cuius claritate terra illuminata est, scilicet homines terræ habitatores salubri tincti doctrina coruscarunt. In cuius rei fidem sanctus Ioannes c Apocaly. 21. *Sustulit me angelus, inquit, in spiritu in montem magnum, & altum, & ostendit ciuitatem sanctam Ierusalem*, id est Ecclesiam triumphantem in cœlis, cuius mirabiles pulchritudines eius Apostoli mentis oculis aperuit, vt ad earum fruitionem per bona opera, desiderio inflammatus incredibili perueniret mereretur. Sic actorum cap. 10. d Angelus Cherubim Cornelium Centurionem in fide vt saluaretur, illuminauit.

a Apoc. 10.
b Apoc. 8.
c Apoc. 21.
d Act. 10.

Throni quid, & cur sic dicti. Iam vero quæ sit natura, coditio, & præstantia Thronorum, qui tertio loco, & ordine in prima hierarchia collocantur, inquirendum nobis est: qui sic appellantur, *eo quod Deus in eis sedeat, & iudicia sua discernat, & cuncta subiecta per illos disponat*: vt Sanctus scribit Isiodorus. e Hoc vero nomen Thronorum, sanctus Dionysius per conuenientiam, similitudinemque ad sedes materiales exponit, f in quibus referente Sancto Thoma, g quatuor considerantur; *primum situs: quia super terram sedes eleuatur*: Sic angeli ipsi dicti Throni, ad hoc vsque eleuantur, quod in Deo rationes immediatè cognoscant. Secundum firmitas, qua in ipsis sedibus materialibus aliquis firmiter sedens inhæreat, hic autem contra: Nam ipsi angeli firmantur per Deum. Tertium susceptio, qua sedes suscipit sedentem, in eaque deferri potest, sic & ipsi angeli suscipiunt *Deum in se* ipsis cumque ad inferiores quodammodo deferunt. Quartum capacitas, quia sedes ex vna parte sit aperta, vt sedentem suscipiat: sic per promptitudinem throni sunt aperti, vt Deum, qui replet omnia deuotè suscipiant, eique religiose suscepto in se famulentur. His conformia sunt illa, quæ Sanctus Gregorius de thronis affirmat: *Throni quoque, inquit, illa agmina sunt vocata, quibus ad exercenda iudicia semper Deus omnipotens præsidet. Quia enim thronos latino eloquio sedes dicimus, throni Dei dicti sunt, hi qui tanta diuinitatis gratia replentur, vt in eis Dominus sedeat, & per eos sua iudicia decernat, vnde & per Psalmistam dicitur. Sedes super thronum, qui iudicas aequitatem*. Magnũ sane priuilegium est illud de manu Dei munificentissimi tallibus elargitum spiritibus, illi æterno, & omnipotenti iudici, ac omnium conditori, principis instar regiæ sellæ, imperatorijque solij subseruire, illudque ornatu eminentiori cohonestare: per quos ipse solus æternitatis arbiter sua in omnes creaturas iura speciali quodam stupendæ dignationis munere sancita rependat, exercitioque completa profundat: vt verè à regio vate hoc dictum esse videatur. k *Et Dominus in æternum permanet, parauit in iudicio thronum suum, & ipse iudicabit gentes in æquitate, iudicabit populos in iustitia*. Ideo theologorum schola sacrarum scripturarum authoritate corroborata censet mitti thronos ad principes terræ, vt eos in iudiciorum rectitudine instruant, instructos ad iustitiæ opus exercent, efficaciterque commoneant. Propter

Tertius ordo primæ Hierarchiæ.
e S. Isidorus.
f S. Diony c 7. cœlest. Hierarchiæ.
g S. Tho. 1. q. 108. art. 5.
h S. Greg. ho. 34. in Euang. t. 2. col. 415.
Thronis semper Deus ad exercenda iudicia præsidet.
i Psalm. 9. v. 5.
k Psalm. v. 8. 9.

A quod à Sancto Stephano dictum est, & vt probis um obiectum Iudæis duræ ceruicis populis, & incircumcisis cordibus, l *accepistis legem in dispositione angelorum, & nõ custodistis*. Et ab Apostolo. m *Lex ordinata fuit per angelum in manu mediatoris*. Quod si quis obijciat spiritualem iudicij sedem ministrare Deo non solis Thronis, sed magis Seraphicis, Cherubinisque spiritibus competere, quoniam iuxta theologorum axioma ex hoc ipso Deus in creatura rationali sedere dicitur, quod ipsum cognoscit, & amat. n Cognoscere autem, & amare, actus sunt maxime proprij horum spirituum, qui in primo, ac secundo primæ Hierarchiæ ordine reponuntur. Adde quod ait Psalmista regius: o *Qui sedes super Cherubim*. Obiectioni illi, Sancti Thomæ responsione satisfaciemus p dicentis *Thronorum ordinem excellentiam habere*

l Actorum 7. v. 53.
m Ad Galat 3.
Obiectio quod magis sedes Deo sint Seraphim, & Cherubim, quàm Throni.
n D. Tho. 1. q. 108. art. 5. ad 6.
o Psal. 9. v 5.
p D. Th. 1 q. 108. a. 5. ad 6.

B *præ ordinibus inferioribus, in hoc quod immediatè à Deo rationes diuinorum operum cognoscere possunt. Sed Cherubim habent excellentiam scientiæ, Seraphim vero excellentiam ardoris. Et in his duabus excellentijs includitur tertia, non tamen in illa quæ est Thronorum includuntur aliæ duæ. Et ideo ordo Thronorum distinguitur ab ordine Cherubim, & Seraphim. Hoc enim commune est in omnibus, quod excellentia inferioris continetur in excellentia superioris: & non è conuerso*. Hæc angelicus doctor.

In Angelis excellentia inferiorum continetur in excellentia superiorum, & non contrà.

Ex quibus intelligi datur Angelos superiorum ordinum, quò Deo vicuniores, & propinquiores existunt, eò ab illius dignitatis influxu, fœcundiori sapientiæ, charitatis, æquitatis, aliarumque sublimium virtutum lumine perfundi. Non secus ac perlucidus solis radius priùs ac splendidiùs ea quæ sibi proximiora sunt suo fulgore collustrat, C & in illis emicat ardentiùs. Pater enim luminum æternorum Deus claritates, fulgoresque ex suæ diuinitatis, perennisque fœlicitatis vultu, fœcunditate mirabili producit: ac velut oriens ex alto summa montium cacumina prima sui luminis irradiatione illustrata condecorat, solio suæ diuinæ maiestatis æterno proximiores cœlestium domorum spiritus coruscatione continua indeficientique nitore locupletatos, gloriosius amæniùsque fœcundat. Ipsi verò sic ab æterno Dei lumine rutilantes, vt montes altissimi solis radijs vndique conspersi, reliquos se inferiores Angelos veluti colles humiliores radio diuinæ lucis continuato, per ordinem condecoratos mirabiliter illustrant. Verùm vt quæ hactenus de hac prima cælestis principatus atque monarchiæ triũphantis Hierarchia tribus fœcundata, & honorificata D beatorum spirituum ordinibus breuiter dicta sunt, quantum instituti nostri ratio postulare videbatur, ad Ecclesiasticæ monarchiæ decus in terra splendoremque declarandum, & viuis exprimendum coloribus accommodata congruè referantur. Ex omnibus Ecclesiæ militantis gradibus, honoribus, prælaturis, ordinibusque nullum huic primæ duarum reliquarum in cœlo triumphantium Hierarchiæ præstantissimæ, quam sacrosanctum illum Cardinalium illustrissimorum senatum assimilare conuenientius veriusque comparare possemus. Nam sicut princeps, atque monarcha omnium Angelorum sub Deo Sanctus Michael degre mio primæ Hierarchiæ nempe Seraphici chori eductus, à Deo constitutus est, atque hac sublimi dignitate, inauguratus omnibus imperat, ita in militante Ecclesia Princeps, atque pastor

Angeli qui vicimores Deo, eo virtutibus fulgentiores vt inferiores accepto à Deo lumine illustrent.

Huic primæ cœlestium spirituum Hierarchiæ satis Cardinalium senatus respondet in Ecclesia militante.

Comparationes illustrissimi cœtus Cardinalium cum prima Angelorum Hierarchia.

Monarchicus gregis Ecclesiastici Romanus Pontifex de sinu purpurei illius, & augustioris Cardinalium cœtus, & ordinis, Spiritu sancto illic inuisibili præsentia præsidente electorumque cordibus gratiarum suarum semina, igniculosque diffundente, constitui, creariue consueuit. Et quemadmodum fœlices illi principalis Hierarchiæ primates Seraphim, Cherubim, atque Throni, charitatis summæ, sapientiæ, æquitatisque flamma lucidissima, ardoreque purissimo fulgentes, dum solio regis æterni diuino viciniùs, & excellentiùs cæteris assistunt, ibique ab vbertate domus eius inebriati, de torrente diuinæ voluptatis liquores affluentiùs hauriunt, principi suo à diuino Monarcha Deo, cœlesti præfecto militiæ familiariùs, dignìùsque sociantur. Ita in Ecclesiastica Monarchia sacer Cardinalium chorus, ex triplici sacris initiatorum, & diuinæ sorti mancipatorum, Episcoporum scilicet, Sacerdotum, Diaconorumque conflatus ordine, Thronum Dei inuisibilis Christi Domini, in quo eius vicarius sedet, cum veneratione honoreque religioso proximè circumstat & sedentem in illo cum maiestate magna Pontificem maximum quocumque ierit honorificè comitatur.

Cardinales Episcopi Seraphinos spiritus repræsentant.

Episcopi Presbyteris & Diaconis superiores, prout à Christo Domino diuinitus instituti Seraphinos spiritus charitatis excessu flagrantes vita, & officio repræsentare debent; quatenus in procurandis Ecclesiæ sanctæ rebus ad salutem animarum Dominici gregis, diuini amoris ardore flammescant.

Presbyteri Cherubinos.

Presbyteri verò qui sicut temporibus Ecclesiæ primitiuæ ætate, sic sapientia, & doctrina cæteris præeuntes eligi solebant, antiquę Presbyterorum sanctitatis, & eruditionis vestigia sectantes, claram, pulchramque Cherubinorum effigiem præ se ferre tenentur.

Diaconi Thronos.

Sicut Thronorum iudicialem grauitatem æquitate, ac misericordia temperatam, Diaconi Cardinales, in seipsis, quoad fieri potest, iustis operibus exprimere ex officio iubentur; inquantum septem Diaconorum Apostolico suffragio electorum Spiritus sancti gratia & sapientia repletorum sanctitatem & iustitiam pura imitatione respicere conantur. Sed reliqua de primæ Hierarchię præstantia silentio inuoluamus: vt de secunda Hierarchia pro instituti nostri ratione breuiter & pauca dicamus, ne extra ipsius instituti limites longiùs euagari videamur.

CAPVT II.

De secunda Hierarchia, & tribus in ea contentis ordinibus, dominationibus, virtutibus, & potestatibus.

Sicut in mundo hoc visibili ad vniuersi pulchritudinem, prima, media, infima inueniuntur; & in hominum Monarchica societate sub Rege, ac Principe supremo inter magnates, ac proceres, qui Regni, seu Imperij habenas Regia fulti authoritate moderantur: alij primaria dignitate, alij intermedia, alij vltima, & nouissima; vnaquaque tamen à Principis summi maiestate deriuata potiuntur: sic in Monarchico Angelorum statu, varios illos gradus, & ordines perpulchra serie, & dispositione

A mirabiliter à Deo stabilita licet intueri. Vt cum primæ Hierarchiæ Angelos supremum honoris gradum sub summo Principe, sic à Deo creato possidere docuerimus, ita tamen vt inter hos primæ Hierarchię spiritus diuersitas sit dignitatis, prout triplicis ordinis fert distinctio valoris. Nunc ordinis ratio postulat, vt de secunda Hierarchia totidem quibus prima ordinibus distincta, tribus nempe dominationibus, virtutibus, & potestatibus nonnulla breuiùs, quam fieri possit ad instituti nostri scopum spectantia non tam dicere quam delibare debeamus.

Dominationes quid.

Ex his ordinibus mediam ingressis Hierarchiam dominationum ordo omnes authoritate valoreque supereminet, quæ inferioribus Angelis agenda præcipiunt & imperant, ad cœlestis Monarchiæ regimen spectantia teste Diuo Thoma. B [b] *Nam Domini est*, inquit, *solummodo præcipere de agendis.* Ideo S. Gregorius hæc de Dominationum dignitate, & authoritate eleganter effatur. [c] *Dominationes autem vocantur qui etiam potestates principatuum dissimilitudine alta transcendunt. Nam principari est inter reliquos priorem existere: Dominari vero est etiam subiectos quosque possidere.* Ea ergo Angelorum agmina, quæ mira potentia, virtutibus, & potestatibus præeminent, pro eo quod eis cætera ad obediendum subiecta sunt, seu quod cæteris Angelorum agminibus dominentur, Dominationes vocantur.

b S. Thom. 1. q. 108. art. 5. ad 3.

c S. Greg. homil. 34. in Euang.

Quarum ministerium [d] *esse creditur seruili timore deposito in Deum moueri & absque reflexione ad temporalia lucra & commoda sine intermissione famulari.* Quæ singulari efficacia inuisibilem obedientiam in subditis ordinibus affectumque parendi suo imperio formant. Addit insuper sanctus C Gregorius [e] *horum Angelorum officium esse viam hominibus in dignitate constitutis certam influxu spirituali monstrare, qua iuste secundum Deum prælationis munere fungantur, quaque ratione, remota & auulsa omni tyrannidis & oppressionis seueritate subditis suis cum omni benignitate & mansuetudine dominentur.* Et ex altera parte normam subditis legitimam præscribere, qua suis præpositis obedienter pareant, & si fortè ab illis se rebellione subtraxerint, ad eorum subiectionem cum humilitate pœnitentiaque reuertantur. Sicut Angelus Agar [f] ancillam Saræ, vt ad dominam suam rediret seque humiliando reuerenter subiiceret, instruxit.

d S. Isidorus. li. 7. Orig. c. 5. Ministerium & officium dominationum quale.

e D. Gregor. ibi supra.

f Genes. c. 16.

Virtutes quid.

Secundi ordinis Angeli virtutes appellantur ab excessu fortitudinis quem in se habent, ad magna & ardua aggredienda & aggressa robore virtutis operanda. Vnde quamuis omnes omnium Hierarchiarum & ordinum spiritus virD tutes quasdam & potestates in se habeant ad operandum: non tamen speciali nomine virtutes dicuntur, vt ipse ordo à primo proximus mediæ Hierarchiæ, *virtus enim*, inquit sanctus Thomas, [g] *dupliciter accipi potest. Vno modo communiter secundùm quod est media inter essentiam & operationem. Et sic omnes cœlestes spiritus cœlestes virtutes nominantur: sicut & cœlestes essentia: alio modo secundùm quod importat quemdam excessum fortitudinis, & sic est proprium nomen ordinis.* Propterea sanctus Dionysius [h] nomen virtutũ scribit *significare quandam virilem & inconcussam fortitudinem; primo quidem ad omnes operationes diuinas eis conuenientes: secundo ad suscipiendum diuina.* Sicque nomen illud virtutum significat, quod illi Angeli virtutes appellati sine aliquo timore diuina ag-

g D. Tho. 1. q. 108. art. 5. ad 1.

h S. Dionys. l. de cœlest. Hierar. ca. 8.

A grediuntur, quæ ad eos pertinent, quod videtur ad fortitudinem animi pertinere. a Sanctus Gregorius *virtutes* vocat *illos spiritus per quos signa & miracula frequentius, fiunt; quos sæpe mittit ad homines Deus, vt illis patrandis miraculis cooperentur*, vel ipsi soli pro salute iustorum ab eminenti quodam periculo liberandorum, effectus diuinæ virtutis firmati robore mirabiles operentur. Quale fuit illud quod patrauit Angelus in eripiendo b Danielem à rabidorum leonum feritate in lacu profundo, vt ipse postea viuus ereptus Propheta his verbis cum gratiarum actione confessus est. *Deus meus misit Angelum suum & conclusit ora leonum & non nocuerunt mihi, quia coram eo iustitia inuenta est in me.*

a S. Gregor. homil. 34 in Euang.
b Daniel. c. 6.

B In tertio ordine mediæ Hierarchiæ illi collocantur Angeli, qui potestates appellantur. Hanc enim seriem ac dispositionem seruat c sanctus Dionysius, in prima reponendo Seraphin vt primos, Cherubin vt medios, Thronos vt vltimos. In media dominationes vt primos, virtutes vt medios, potestates vt vltimos. In tertia vero postremaque Principatus, deinde Archangelos, in vltimo loco Angelos, vt d sanctus Thomas commemorat. Itaque Angeli qui in tertio secundæ Hierarchiæ loco positi potestates appellantur: illi sunt, qui illa quæ e à subditis agenda sunt ordinant. Nomen enim, potestatis, (inquit D. Thomas) f *ordinationem quandam designat iuxta illud Apostoli ad Romanos c. 13. qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*, cuius Apostoli sui præceptoris

Potestates quid.
c D. Dionys c. 6. cælest. Hierarch. 7. 8 9.
d D. Thom. 1. q. 108 art. 6.
Potestates quid.
e D. Thom. ibid
f D. Thom. ibid.

C authoritate fretus g aiebeat sanctus Dionysius *in potestatibus Angelico ordine quãdam includi ordinationem circa susceptionem diuinorum & circa actiones diuinas, quas superiores in inferiores agunt & operantur, eos sursum ducendo.* Quorum munus & officium est illos qui in bello spirituali pro Dei gloria luctantur firmare atque defendere, malignorum spirituum furores comprimere, arma contra Dei seruos ferocia confringere, & pro diuina maiestate prælantibus vires addere, vt de hostibus Dei gloriosè triumphent. Propter hoc h S. Gregorius potestates illos appellant Angelos *qui hoc potentius præ cæteris perceperunt, vt eorum ditioni potestates aduersæ subiectæ sunt.* Sic aduersus immanissimos Dæmonum impetus furoresque pro salute bonorum potenter aduolant, vt eos funditus euertant, eorumque sacrilegas copias & castra immania populentur.

g S. Dionys c. 8 cælest. Hierarch. v.
h S. Gregor. hom. 34. in Euang.

D

CAPVT III.

De vltima Hierarchia tribus postremis Angelorum ordinibus, Principatibus, Archangelis & Angelis conflata, deque omnium Angelorum custodia quam de singulis hominibus & publicis societatibus suscipiunt.

VLtimam Monarchiæ cœlestis Hierarchiam tres postremos Angelorum ordines suo continentem amplexu ea breuitate qua secundam expedire nos oportet: quod illam cum suis ordinibus tantum nosse & leuiter attingere ad nostrum sufficiat institutum.

A Qui primas tenent in hac Hierarchia principatus appellantur, in secundis consistunt Archangeli, & Angeli communi nuncupati vocabulo locum nouissimum postremumque sortiuntur. Principatus, secundum i Diuum Thomam, dicuntur illi Angeli aliorum ductores in ordine sacro ad bellum contra spiritualia nequitiæ & rectores tenebrarum harum, non aliter quam in humano exercitu duces quorundam militum cohortes ad prælia ductant: in aliis etiam muneribus ad Dei gloriam seruitiumque spectantibus, præfici alijs dicuntur quos ad Thronum maiestatis diuinæ deducant. Doctrina est sancti Dionysij hos spiritus principatus nomine dignatos fuisse credentis, ipsis ex officio incumbere alios se minores ad primum & principale principium Deum reducere:

Principatus qui.
i D Tho. 1. q. 108. art. 5.

B quem omni cura, & virtute qua possunt imitari, & quantum fas est ei in præsidendi munere assimilati conantur. Hos tales esse, hæc sancti Gregorij docet authoritas. *Principatus*, inquit, *vocantur qui ipsis quoque bonis præsunt, qui subiectis alijs dum quæ sunt agenda disponunt: eis ad explenda diuina mysteria principantur.* Hinc k sanctus Dionysius *nomen principatuum ductiuum cum ordine sacro significare* declarauit: Illi enim qui alios ducunt, inquit, l sanctus Thomas *primi inter eos* existentes Principes propriè vocantur iuxta illud Psal. m 6. *præuenerunt Principes coniuncti psallentibus* & n idem doctor Angelicus principatus ex eo dici commemorat, *quod principantur omnibus cælestibus virtutibus, scilicet Angelis cuiusque ordinis tertiæ*

Homil. 34. in Euang.
k S Dionys c. 9 cælest. Hierarch.
l S. Tho. 1 qu. 108. art. 5. ad 3.
m Psalm 6.
n D Thom. 1. q. 108. art. 5. ad 4.

C *Hierarchiæ, diuinas iussiones explentibus.* o Nam vt ait Gregorius *principare est inter reliquos* (scilicet eiusdem Hierarchiæ) *priorem existere.* p Hoc sancti Isidori testimonio corroboratum euidentiùs apparet dicentis, *principatus sunt hi qui Angelorum agminibus præsunt: qui pro eo quod subditos Angelos ad explendum ministerium diuinum disponunt, principatus vocabulum acceperunt.* Nam alij sunt ex Angelis qui Deo in suis creaturis administrant & seruiunt, alij verò vtpotè natura & virtute eminentiores, qui ipsi Deo assistunt, vt primæ Hierarchiæ spiritus, sicut notum fit apertiùs q hoc Danielis oraculo, *millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Archangeli tertiæ & vltimæ Hierarchiæ r gradum medium possidentes Angelis maiorem, principatibus minorem, tum ad superiores Hierarchias, cum principatibus illuminationum ab illis influxus acceptum vsque ad thronum soliumque

o S. Greg. hom. 34 in Euang.
p S. Isidor. Hispal. l. 7. orig. cap. 5.
q Daniel. cap. 7. v. 10.
Archangeli quid.
r S. Dionys c. 9 cœlest. Hierarch.

D Monarchicum Principis summi sese reuerentiæ magnique obsequij reflectunt affectu, tum ad infimum Angelorum chorum illuminationes largituri conuertuntur. *Idcirco Archangeli*, s inquit sanctus Isidorus, *Græca lingua, Latina summi nuntij interpretantur. Qui enim parua & minima annũtiant, Angeli, qui vero summa Archangeli nuncupantur. Archangeli dicti quod primatum teneant inter Angelos. ἀρχὴ enim Græcè, Latinè principatus interpretatur. Sunt enim duces & principes, sub quorum ordine vniuscuiusque Angelorum officia deputata sunt.* t Hi videlicet nobiliores & illustriores nuntij atque legati respectu Angelorum postremo deputatorum ordini, ad celsiora summi omnium Monarchæ Dei consilia secretaque capienda, aditu diuini sanctuarij admittuntur. Vt ea legati honorati tãquam à latere, terras adorti hominibus de grege fideli, lætiùs & honorificentiùs miro solatio gaudioque perfusis annuncient, & aperiant. Sed

s S. Isidorus l. 7. orig. c. 5.
t Greg hom. 34.

Obiectio quomodo S. Michael sit princeps Angelorũ cum solum appelletur in Sacris scripturis Archangelus.

antequam hæc de Archangelis sub breuiloquio concludamus, soluenda obiectio est, ne ex eo natum in lectorum animis scrupulum diutiùs remorari patiamur. Nobis enim in his quæ fusè, copioseque de sancti Michaelis principatu supra disseruimus, aliquis fortè non constare dicet. Quoniam cum sæpiùs sanctum Michaelem modo Angelum, modo Archangelum sacra Scriptura nuncupet, Archangelorum verò ordinem non esse præstantissimum in prima Hierarchia, sed medium in vltima quî fieri posset vt sanctus omnium cuiusque Hierarchiæ, ac ordinis Angelorum Princeps appelletur, cum ne inter Angelos postremæ Hierarchiæ primum gradum sedemque digniorem, eum sit solum Archangelus, occupare videatur. Hunc scrupulum vt eximamus, obiectioni satisfaciendo dicimus, cum a sancto Gregorio & Isidoro Hispalensi, Angelum nomen esse officij, non naturæ, cum Angelus Græcè dictus, nuntius Latinè vertatur, & Archangelus b princeps nuntius seu legatus nominari debeat, vt omnes superiorum Hierarchiarum spiritus eum ad grauiora & sublimiora diuini consistorij nuntia & arcana hominibus iustitiæ ac sanctitatis auidis euoluenda referendaque in terras à Deo mittuntur, Archangeli verè & propriè vocitari posse credantur. Omnes enim ex quaque Hierarchia, & ordine, spiritus à Deo quandoque mitti citra controuersiam esse diuina testantur oracula c Psal.103.v.4. *qui facis Angelos tuos spiritus.* d Et Hebr. 1. *nonne sunt omnes administratorij spiritus in ministerium missi, propter eos qui capiunt hæreditatem salutis?* Quamobrem cum sanctum Michaelem cęlestis militię principem, sępiùs in terras ad sublimia maximè & celsissima conficienda prælia, & opera missum, & iterum in fine mundi mittendum à Deo supra pluribus rationibus, & diuinæ paginæ, sanctorumque patrum testimoniis intellexerimus, quid illum, licet ordinis Seraphici, Archangelum nuncupare prohibebit?

Obiectionis solutio.
a S. Gregor. homil. 34. in Euang.
b S. Isidor. l 7. orig c. 5 in principio.
c Psal. 103. v. 4
d Et Hebr. 1.

2. Solutio. Archangeli nomen dupliciter accipitur.

Dico secundo Archangeli nomen duplici ratione sumi, prima, respectu omnium cuiusque Hierarchiæ & ordinis spirituum, vt Archangelus ille dici debeat, qui sit omnium qui in cælo cum Deo de morte, ac omni miseria, maloque triumphant, Angelorum princeps ac Dominus, qualem esse sanctum Michaelem hac acceptione confitemur. Secunda, respectu illorum tantummodo spirituum, qui in infimo ordine collocati, speciali vocabulo Angeli nominantur; & tales Archangeli illi spiritus appellantur, qui in medio choro postremæ Hierarchiæ reponuntur, sicut in Ecclesia militante, nomen Archiepiscopi duplici considerari respectu cernimus: vno ad vniuersalem Ecclesiam vt ille Archiepiscopus esse censeatur qui omnium episcoporum vniuersalis Ecclesiæ sit princeps, & hoc respectu solus est Romanus pontifex hoc nomine dignandus, quem sic à sacris canonibus, sanctisque patribus, Archiepiscopum sæpiùs appellari notum est omnibus canonicarum sanctionum, antiquorumque sanctorum patrum lectioni ingeniosè atque prudenter assuefactis. Altero ad particulares Ecclesias, singulis diœcesibus inter se distinctas, quo nomine ille vocatur Archiepiscopus, qui vnius prouinciæ metropolitanus, multarum diœcesum episcopos sibi suffraganeos iurisdictione Ecclesiastica complectitur. Sed reliquum de cælestibus beatorum spirituum choris tractatum, breui

A Angelorum infimi ordinis, circo celeriter includamus. Qui hominum gregi rationabili finitimi cælestium Hierarchiarum ordinumque circulum complent, hac speciali voce pręcipue Angeli, phrasi Hebraica nomen generis infimæ speciei, vt lunæ luminis nomen applicare solita, nominantur. Quod nobis corporea mole adhuc in terris, onustis humana diuinaque manifestare, vbique mortalium animas sedulò custodire, eorumque corporum curam gerere, per iustitiæ semitas fideles in hoc mundo peregrinantes deducere, eos salutis viam in veritate docere, Denique contra omnia aduersa mundi pericula, contra omnia carnis tentamenta, contra omnes inferorum furiosas irruptiones, omnes sceleratissimas dæmoniorum insidias, pugnasque lethiferas, ad illorum defensionem, protectionemque, pernicibus quo-
B tidie motibus aduolare consuescant. *Quibus ideo pictorum licentia pennas facit,* (inquit e Sanctus Isidorus) *vt celerem eorum in cuncta discursum significent, sicut iuxta fabulas poetarum, venti pennas habere dicuntur, propter velocitatem scilicet. Vnde scriptura sacra dicit: qui ambulat super pennas ventorum,* & in eam rem pie ac deuotè Angelicos spiritus, hoc custodiæ, humanæque protectionis honore cumulando Christianus poëta cecinit.

Angeli ordinis nomẽ & infimi qui.

e S. Isidorus l 7. orig. c 5. in principio.

Hieronymus Vida in hymno de Deo.

Vos alites hero à supremo creditis
ad nos venitis nuntij:
Deique nostra afflatis alim pectora
insuetato lumine:
Animisque nostris insidetis abditi:
Ducesque adestis in via.

His Angelis dati sunt à Deo omnes homines in
C custodiam, ac protectionem; nec est aliquis in hac vita, qui nõ ab ipso suæ natiuitatis ortu, f boni alicuius Angeli defensione, auxilioque potiatur, vt eruditè, copioseque g Panormitanus ostẽdit. Nec Adamum ipsum primum omnium hominum parentem, ne quidem ipsum hominem peccati Antichristum, iuxta doctrinam communi Theologorum calculo receptam, excipio. h Ad cuius veritatis confirmationem, testimonia Sacrę paginæ, sanctorumque patrum clara nimis existunt. i *Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.* In quem locum sanctus k Bernardus exclamat: *Mira dignatio & verè magna dilectio charitatis! quis enim, quibus, de quo, quid mandauit?* quid hoc ad hanc veritatem iuxta sanctorum patrum expositionem l Christi Domini eloquio clarius? *ne contemnatis vnum de pusillis istis,*
D *Angeli enim eorum semper vident faciem patris mei, qui in cælis est.* Hoc ipsum in se ipsa verum generosa mulier Iudith experientia cognouit: cum sic Deo gratias agendo in victoriæ, de teterrimo hoste reportatæ exultatione Betulianos ciues affata est. m *Viuit ipse Dominus,* (inquit) *quoniam custodiuit me Angelus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem, & reuocauit me Dominus gaudentem, in victoria sua, in euasione mea, & liberatione vestra.* Hæc ne vager vlteriùs, communis est Christianorum fides, minime gentilibus ignota, Aristotele eam scripto ad Alexandrum de secretorum secretis libro ingenuè confitente. n *Nescis,* (inquit) *quod teste Hermogene, duo sunt spiritus qui te custodiunt, quorum vnus stat ad dextram, & alius ad sinistram custodientes, & scientes opera tua, & referentes factori tuo quidquid feceris: hoc solum in veritate debet te Alexander retrahere ab omni inhonesto opere.* Hoc mente con-

Singulis hominibus dantur boni Angeli custodes.
f ex D Tho. Iacobo de Voragine & S. Antonino 3. part summæ c 6 § 5.
g Panormit. in can fatendum 13 q 3.
h Bern de Bustis part 1 Rosarij ser. 11. in part 2.
i S. Antoninus 3 p summæ ca 6 § 4.
k Psal. 90.
S. Bern. in Psal 90.
l S Matt. 18.
S. Basil. 3. contra Eunomium Herm. io ca 18. S. Matth. Nazian 3. orat. in baptis. Chrysost. Theodoret. orat. 10 Nyssenus l de vita Moysis.
m Iudith. 13.
n Arist l. de secretis secretorum ad Alex.

p Seneca ep. 41. lib. 5 io prin. & lib. 4. de beneficus c 6 in fine.
a Seneca l. 4. de benefic. c. 6.

ceptum sua diúque meditatum p Seneca, minimè dissimulauit, cum vnicuique hominum esse vnum domesticum Deum datum, qui illi præceptoris fungeretur officio, in epistolis asseruerit & lib. 4. de benef. c. 6. in fin. a *Insita sunt nobis omnium ætatum, omniumque artium semina, magisterque ex occulto Deus producit ingenia*, & lib. 5. epist. 41. b *Sacer intra nos spiritus sedet*, (inquit ad Lucilium) *malorum bonorumque nostrorum obseruator & custos hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat: bonus vir sine Deo nemo est, an potest aliquis supra fortunam nisi ab illo adiutus exurgere? ille dat consilia magnifica & recta.* Principibus autem, regibus ac imperatoribus duos dari bonos spiritus credidit Aristoteles, nec malè: nam & hoc solida veritate rationibusque fulti Theologi credunt & credendo docent, piaque eruditione fidelium mentibus astruunt.

Principibus & personis publicis duo Angeli dantur.
b Seo. l. 5. ep. 41.

B

Societates hominum vt ciuitates & sues habent custodes Angelos cuiusque Hierarchiæ & ordinis.

Vnus Angelus qui sit inferioris ordinis tertiæ Hierarchiæ, illis quatenus sunt singulares personæ donatur: alter vero qui sit altioris ordinis cuiusque Hierarchiæ, illis prout publicam ac regnantis personam sustinent, adiungitur. Non secus ac dari solet societatibus humanis, iure ac legibus inter se societatis quæ ciuitates, aut prouinciæ, aut regna aliique principatus appellantur. In cuius rei fidem sancti patres, sacris in veritate corroborati scripturis audiantur: vt sanctus Basilius hæc contra Eunomium dicendo: c

c Lib. 3. contra Eunom. 4. 1.
d Senec. epist. ad Luci. lib. 5. ep 41.
Deut. 32.

Quod verò rursus sunt quidam Angeli vniuersarum gentium præpositi, Moyses nos per canticum docuit: d quando, diuidebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum suorum iuxta numerum Angelorum suorum, (*quod communis versio habet filiorum Dei.*) Subiungens hæc postea e: & *sapiens Daniel in visione Angeli, scilicet Gabrielis, audiuit ipsum dicentem, quoniam princeps regni Persarum, restitit mihi & ecce Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum, & ego remansi ibi iuxta regem Persarum*: & alibi. *Princeps Græcorum veniebat. Et illa castra Dei*, quæ vidit f Iacob Angelos fuisse custodes Syriæ, ac Chananeæ gentis, per quas iter agebat Iacob sub custodia illorum Angelorum, ne quid ei mali barbaræ gentes illæ causarentur, doctores g Tostatus, Lyranusque commemorant. De his Angelis vrbium, prouinciarum, regnorumque custodibus, hunc Esaiæ locum idem Tostatus interpretatur. h *Super muros tuos Hierusalem constitui custodes: tota die & nocte perpetuo non tacebunt. Visio Sancti Ioannis in Apocalypsi* i hæc omnia magnopere confirmat, *vidi*, inquit, *quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ tenentes quatuor ventos terræ ne flarent: & paulo post: vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui, & clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens: nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, &* notabili ex multis Historia, eadem comprobantur. k Cum impius Gainæ tyranni sceleratissimi exercitus, anno Domini 400. iuniore Theodosio imperante, de Constantinopolitana vrbe, ac palatio Imperatoris Christianissimi, ferro flammaque delendo cogitaret: Iamque aduersus palatium in incendia, & ignes irruere, & erumpere conaretur, à militia cælesti in aëre visa, huius ciuitatis, & arcis custodia fortissima perterritus, irrito conatu dissipatus euanuit. Sed de nouissima Angelorum Hierarchia

e Daniel ca. 8.

C

f Genes. 32. v.

D

g Tost. & Lyr. in Gen. 31
h Tusin per. c. 62.
i Apoc. c. 6.
k Socrates l. 5 c 6. Baron. t. 5. anno 400

A

de ordinibus eius, de eorum huius Monarchię sicut aliarum primę & medię custodia, deque eorum pro hominibus singulis, publicis & in publicam societatem coactis, suscepta cura, hęc quę pauca dicta sunt, pro instituti nostri ratione sufficiant.

CAP. IV

Quod Monarchia cælestis sit typus & exemplar Ecclesiasticæ, & hæc antitypum & expressa illius similitudo.

DE Monarchico curiæ cælestis imperio sub vno principe Angelorum maximo, post pugnas & certamina contra Luciferum, & Angelos eius triumphante, intra tres Hierarchias, & nouem ordines concluso breuiùs quàm res tanta dici potuit; hactenus stylo humili, atque, vt credo, facili & claro diximus. Nunc vt propiùs semper institutionis, intentionisque nostræ metas, scopumque conemur attingere, quam verè sit typus & exemplar cælestium ciuium Monarchiæ, Ecclesiæ militantis, quamque hæc ad viuum formam, & imaginem illius in se referat, diligenti obseruatione consideremus. Atque vt ab authoritate diuina ordiamur, grauissimum illud, & ad hoc quo nitimur efficacissimum Spiritus sancti testimonium, quod per os prophetæ l suo afflati numine, suæque diuinitatis impulsu extra se politi protulit. *Nunquid nosti*, inquit, *ordinem cæli, & rationem eius pones in terra?* Ordinem videlicet cælestium incolarum, sub vno summoque principe, in Hierarchias varias, & ordines distinctorum, Deo principi, principum cæli & terrę, purissimè seruientium. Eundem persimilemque ordinem & ornatum, à Deo incarnato, in sua militante, ac in terris peregrinãte Ecclesia positum iri, cum venerit plenitudo temporum, à Spiritu sancto Prophetam didicisse, facta euentusque manifestant; esseque magnam inter iura cælorum, & terræ, triumphãtis Ecclesiæ, quæ regnat in cælis, & militantis, quæ peregrinando multumque sub pondere persecutionum sudando gemit in terris, conformitatem quamplurima sancti Spiritus oracula non obscurè declarant. *An ignoratis* m (aiebat Apostolus) *quoniam sancti de mundo hoc iudicabunt? Ideo hunc mundum*, n teste sancto Ambrosio, *dixit vt ostenderet & alterum, hic ergo mundus ad superioris similitudinem factus est. Vnde hic homo positus est, ad imaginem Dei factus: vt sicut in superiori mundo, ab vno Deo sunt omnia, ita & in hoc ab vno homine omnes haberẽt originem*, (in natura scilicet) *& in Ecclesia ab vno principe fidelium omnium spirituali sub Christo Domino, cuius vicarius exerceat functiones officij sui, statusque vigorem atque robur acciperet. Hinc est, vnde Moyses*, (subiungit ipse sanctus) *in Deuteronomio:* o *cum diuideres* (inquit) *Altissimus gentes, quemadmodum dispersit filios Adæ, statuit fines gentium secundum numerum Angelorum Dei. Quid tam apertum, hunc mundum superioris esse imaginem certa ex causa? Est enim & Hierusalem inferior, & illa superior quam matrem nostram vocat.* p *Idem Apostolus, Est & inferior paradisus, in quo homo positus, mandatum, & vt operaretur, & vt custodiret, accepit. Est & ille cælestis, in quo raptus Apostolus audiuit verba arcana.* Hæc sanctus Ambrosius. Sed sicut fuit in

Magna similitudo & conformitas Monarchiæ Ecclesiæ militantis cum triumphante.
l Iob. c. 38. v. 33.

C

D

m Corinth. c. 6.
n In 1. ad Corinth. c. 6.
o Deut. 32.
p Ad Gal. c. 4.
Ordo similis in Ecclesia militante & triumphante.

hoc

hoe mundo Paradisus terrestris, sic est, & erit, vsque ad consummationẽ seculi, paradisus spiritualis. Ecclesia nẽpè militãs, lõgè cõformior, & similior cęlesti paradiso: quã terrestris ille, in quo Adã primus homo de terras terrenus natus est: in qua pulchritudinẽ splẽdorémque cælestis monarchię configurauit, & expressit Deus per consimilẽ ordinem constitutũ in cælis: qui ordo si ab hac militante Ecclesia, paradisóque spirituali, neglectus arceretur, nulla deformitas hac Ecclesiastica cõfusione deterior habetur. Cum vniuersalis omniũ creaturarũ circus si suo ordine priuaretur, omnis quæ eũ mundũ denominar, pulchritudo, decorq; corrueret, factusque rudis indigestaque moles, æterno interitu dilaberetur. Neque enim eius ordinis limes, ac meta rerum solum creatarum terminis inuoluntur: sed in æterna quoque, & increata diffusi, in ipsius sanctissimæ Trinitatis consistorio locum macti virtute admirabili dilatantur. In sacro-sanctæ Trinitatis mysterio, clarissimè ordo conspicitur, in sanctissimis personis, vt prima Pater, secunda Filius, tertia Spiritus sanctus appelletur. Vt Pater Filio, Filius Spiritu sancto prior nõ natura, non tẽpore, non dignitate, non virtute, nõ potentia, non sapientia, non bonitate; sed solummodo originis ordine censeatur. In ipso Deo quatenus rerum creator omniũ, & vt eius opera ad extra, sicut schola loquitur, egressa conspiciũtur, ordo tanquam in causa efficiente, principali, ac primaria cernitur, qui diuina prouidẽtia, seu ipsa Dei lex appellatur. In cælo, per formam ei propter eius, pulchritudinẽ perenniter insidentẽ, ordo fatũ est, qui dicitur perpetuus, stabilisque motus, & in inferiora ad eorũ vitam & conseruationẽ, incessabili virtute fluens influxus, in sublunari elementarique mundo, ortus & interitus mutationibus obuio & procliui, natura facilis nũcupatur: sicut in his quæ arte, & industria hominum, è potestate in actus emergunt, recta ratio eorum quæ facta sunt, ordo nominatur: in regno ac imperio principis edictum seu lex regia & imperatoria: in rebuspublicis & ciuitatibus senatus-consultum, in religione, regula & constitutio, in corpore viuo sanitas; quæ ex optima partium dispositione nascitur: in anima virtus: in disciplinis liberalioribus sublimioribusque methodus: in sapientibus viris disciplina: cuius vna pars ad mores, altera ad doctrinam sciẽtiamque diducta moderata ratione reflectitur: in Ecclesia triumphante cælestis hierarchia: in militante Ecclesiastica hierarchia specioso præclaroque vocabulo talis ordo nobilitatus & insignitus honoratur.

Sine ordine nulla pulchritudo, sed omnis deformitas.

Ordo per omnia creata & increata diffunditur.

In SS. Trinitatis mysterio ordo viget.

Non igitur Christus Dominus aliter voluit in sua administranda in terris Ecclesia, inter homines, quam in Ecclesia cælesti, inter Angelos ordinem seruari. Vt sicut in monarchia cælesti, id hierarchiæ ordine deposcente, infimi Angelorũ ordines per medios, & medij per primos, & ipsi primi per principem omnium, in altiori gradu constitutum, purgati illuminatique magistrali moderamine perficiuntur; talis in Ecclesia militante stabilitus ordo seruaretur. Vt qui in imis Ecclesiasticæ iurisdictionis & ordinis sedibus fideles collocarentur, ab his qui in altioribus dignitatum & honorum gradibus subsiderent regerentur; sicut altiorum subselliorum cõsortes ab illis, qui primis Ecclesiastici principatus solus, tribunalibusque potirẽtur: vt eruditionis piæ ad purificationem, illuminationemque cordis docu- A menta mutuarentur, & acciperent. Et ita fideles omnes ad perfectionem vitæ Christianę, dominationis paternæ iussa votis factisque complenda, filiali obsequio capesserent: Cum eo Christi Domini præcipientis imperio: vt omnes illi ordines Ecclesiasticarum personarum principis summi, pastoris œcumenici, decreta & imperia in ædificationem Ecclesiarum omnium orbis Christiani sanctitate circumscriptarum, summa cum reuerentia & honore suspicerent, ad eaque pijs operibus amplectenda, religiosissimè conspirarent. *Sic enim Deus optimus maximus* (inquit Diuus Thomas) [a] *sua opera in sui similitudinem perducere voluit, quantum possibile fuit, vt perfecta essent, & per ea cognosci posset; & ideo in suis operibus repræsentaretur, non solum quod in se est, sed etiam secundum quod alijs, hanc legem naturalem posuit,* B *omnibus, vt vltima per media perficerentur, & media per vltima,* vt sanctus Dionysius dicit. [b] *Et ideo vt sua pulchritudo Ecclesiæ non deesset: posuit ordinem in ea, vt quidam alijs sacramenta traderent, non modo alijs assimilati, quasi Deo cooperantes: sicut etiam in corpore naturali quædam membra alijs influunt.* Dicam auctius ad maiorem monarchiæ Ecclesiasticæ, Romanæque celsitudinem & honorem, Deum infinitæ virtutis & potentiæ, ineffabilem suæ tremendæ majestatis, æternique throni splendorem & gloriam in Ecclesia sua militante, per institutionem septem Diaconorum repręsentare, & ad perfectiorem effigiem insigniter exprimere voluisse. Sicut enim in illa triumphante cælestium mansionum curia, septem spiritus in circuitu throni inaccessibili diuinitatis luce circumfusi Deo visi sunt à [c] Propheta Apostolico, C cum tremore honoris assistere: Quod longè ante hæc tempora Zachariæ Prophetæ diuinitus ostensum est, [d] in lapide illo septem oculorum luminibus irradiante: Sic in Ecclesia peregrinante, in hoc mundo constituti, & electi sunt Apostolica ordinatione septem diaconi, qui non solum Episcopo sacra facienti assisterent: sed etiam eidem verbum Dei prædicanti religioso famularentur obsequio. De quorum diaconorum conformitate, atque similitudine, cum septem illis spiritibus thronũ Dei circunstantibus hæc [e] Sanctus Ignatius ad Trallianos epistola rescribens ea dixit. *Quid vero diaconi, quàm imitatores angelicarum virtutum? quæ purum & inculpatum ministerium illus exhibent: vt sanctus Stephanus beato Iacobo, Timotheus & Linus Paulo, Anacletus &* D *Clemens Petro.* Sed quæ institutæ disputationis, magis confirmationi propinquant, nempè quam viua expressaque sit, in Ecclesiastica monarchia, trium hierarchiarum & nouem ordinum beatorum cælestiumque spirituum repræsentatio, effigiesque, proximo capite diligentius inquiramus.

Hierarchiam Deus in Ecclesia sua in terris similem constituit hierarchiæ cælesti.

[a] D. Thomas in 4. dist. 25. q. 5. art. 1.

[b] S. Dionysius.

Repræsentatio maiestatis diuinæ institutio septem diaconorum.

[c] Apocaly. c. 1. v. 3.

[d] Zachariæ c. 3.

Actorum c. 6. v. 5.

[e] S. Ignatius epist. 12. ad Trallianos ex to. 3. biblioth. veterum patrum.

CAP. V.

In Ecclesiastica Monarchia tres Angelorum Hierarchias, cum nouem ordinibus clarissimè repræsentari expressas ostenditur.

ALDE profecto iucunda & salutaris est illa studiosa mentis agitatio, meditatioque solennis, qua varias pulchritudines multiplicesque diuinarũ virtutum splendores, alta

quadam sublimique animi cogitatione speculamur; quibus beati cælestium ordinũ spiritus à diuinitatis radio profectis admirabiliter illustrãtur, Sed illa meditatio longè futura iucundior, animique saluti propinquior, si has varias diuinarũ virtutum pulchritudines, Angelis pro varietate graduum ordinumque formaliter insidentes; in diuersis Ecclesię militantis gradibus, nec non ordinibus personarum, officiorumque variis tanquam in antitypis expressisque ad viuum imaginibus, repræsentatas intueamur: vt eas non tam admiratione quã Christiana imitatione veneremur. Hoc nimirum est quod in hoc capite prestare omni labore, ac industria peruigili conari debemus. Atque vt à prima Hierarchia, & tribus illis quibus constat ordinibus arcessamus, supra [a] non melius illam sopremam cum suis ordinibus Hierarchiam posse repræsentari viuaque depingi similitudine, quam in excelso illo Cardinalatus Romano Pontifici Monarchico pastori dignitate proximo gradu, ordineque monstrauimus. Qood in eo Episcopi Seraphinos spiritus, Presbyteri Cherubinos, atque Diaconi Thronos effigiantes exprimentesque verius in se, reperirentur. Qui quidem Cardinalitij fulgoris luce micantes siue Episcopi, siue Presbyteri siue Diaconi sint, quoniam sublimitate & celsitudine regiminis à summi Pontificis latere nullo tẽpore seiungi solent, sed in omni fortuna quocumque ierit, illum tanquam cælestia principalis Hierarchiæ lumina comitantur, in gubernando Christiano grege, reliquis Ecclesiæ præsulibus quacunque prælatura fulgentibus, iure optimo præferuntur. Ordinem Seraphinorum spirituum, in se quantum humana pati potest infirmitas, sancti Dei homines ad diuina rapti Christianæ charitatis æstu penitus incensi repræsentant; si non tam dignitas gradus & officij, quam sanctitas personæ consideretur; illi inquam, qui solius Dei vnioni per summæ nexum charitatis, [b] quæ est vinculum perfectionis, inhiantes & ad Christianæ vitæ perfectionem diuinitus anhelantes, omniamundi huius tanquam stercora cum Apostolo fastidiunt; [c] vt præclarè his verbis [d] sanctus Gregorius descripsit: *Qui superna contemplationis amore accensi, in solo conditoris sui desiderio anhelant, nihil in hoc mundo iam cupiunt solo æternitatis amore pascuntur, terrena quæcunque abiiciunt, cuncta temporalia mente conscendunt, imo transcendunt, amant & ardent, atque in ipso suo ardore requiescunt: amando ardent, loquendo ascendunt, & quoscumque verbo tangunt, ardere protinus in Dei amore faciunt: qui intra Seraphim numerum, sortem suæ vocationis acceperunt.* Hæc ipse. Qui vtrumque præstantes, & quo ad officij dignitatem, & personæ sanctitatem, his charitatis ardore flagrantibus spiritibus, perfectius assimilabantur; Apostoli fuere: (quos fuisse primos in Ecclesia Cardinales inferius certa veritate comprobabimus.) Illi enim primi Ecclesiarum patres, & principes summo charitatis feruore succensi, imo consumpti, ignito diuinæ prædicationis eloquio, ad instar Seraphinorum spirituum deuotionis celeritate pennati, ad salutem animarum in vitiorum tenebris ambulantium infeliciter, aduolantes, totum terrarum orbem Christianæ pietatis ignibus inflammarent, ob eamque causam in Apocalypsi igniti pedes appellantur. *Vidi* [e] (inquit Ioannes) *Angelum cuius facies erat sicut sol, & pedes eius vt columna ignis.* Angelus ille per antonomasiam est Christus Dominus ab Esaia [f] dictus *Magni consilij Angelus*, cuius podes, quinam alij ex toto Christiano orbe, quam Apostoli veriùs existimari possunt? qui cælestes Euangelij præcones, *Quorum in omnem terram, exiuit sonus & in fines orbis terræ verba eorum,* [g] Vt regnũ cælorum Christi Domini passione mortis apertum & restauratum, omnibus gentibus prædicarent, celeritate mirabili, illorum pedibus alas præbente charitate, toto orbe volitarunt. De quibus Apostolus, [h] *quam speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantiũ bona*, Cherubinis similes esse dicuntur Prophetę & sancti Doctores Ecclesię Dei afflati sapientia & doctrinæ ex alto diuinioris illuminatione sublimati, qui tanquam Cherubini spiritus, conspicuam veritatis faciem speculanres, ac velut in diuinitatis speculo, sublimia Christianæ religionis arcana conspicientes, omni salutari doctrina, & intelligẽtia coruscant: sapientiam loquentes inter perfectos, oon illam huius mundi vanitati subditam, sed plane diuinã, in mysterio absconditam, quam solus filius qui est in sinu patris diligentibus se reuelauit. Cuius splẽdoribus illi Cherubæi Doctores, ac Prophetæ Euangelici populorum animos, quos salutari Christianæ veritatis pabulo pascunt, ad salutis æternę fructum feliciter illuminant. Thronorum vero præclaram faciem, pręter Cardinales Diaconos generosi heroica virtute induti Christi Domini Martyres præ se gerunt. Vt enim throni illi superioris Hierarchiæ Angeli perfecti iudicij rectitudine firmantur; Deique ęquitatem in iuridicundo, & iustitiæ partes exercendo mirum in modum ab omni obliquitate corruptionis auersi constanter approbant: sic inuicti illi Christi milites restes Christianæ veritatis inclyti, fidele de illa testimonium, non tam sermone quam sanguine, nec tam oris voce, quam corporis nece perhibentes, tyrannorum & oppressorum fidei Christianæ crudelitatem, & impietatem iudicantes morte propria condemnant, & condemnantes execrantur. Stabiles & immoti in amore Dei & charitate Christi, pro quo sanguinem suum, per mille patiendi modos, artesque non minus læti quam gloriosi profundebant: cum constantia ac fiducia inuincibili, clamantes ad Dominum. [i] *Si ambulauero in medio vmbra mortis, non timebo mala quoniam tu mecum es: Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo?* [k] *Dominus protector animæ meæ, à quo trepidabo? Si cõsistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.* Illudque vt sensum lætitiæ cordis sui, in tolerando mala pro Christo manifestarent, sæpius ingeminantes. [l] *Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Propter quam animi inuicti in tormentis pro fide Christi firmitatem, & constantiã multitudine calamitatum & aduersitatum patientia & fortitudine domitarum Christiana corroboratam: Quid mirum, si fortes illi athletæ Christi, purpurata de sanguine lauro redimiti, à malis vinci nescij, thronis cælestibus assimilati comparentur? Sacræ scripturæ plures nobis Thronos variè descriptos figuratosque, igneos, eburneos, gemmis denique lapillisque pretiosis ornatos, magnificè repræsentant. *Thronus eius flammæ ignis* [m] *fecit Salomon thronum de ebore grandem* [n] *similitudo eius quasi aspectus sapphiri: sedes* [o] *erat in cælo, & super sedem sedens, & aspectus eius quasi aspectus*

Marginal notes:

In Cardinalibus, Episcopis, presbyteris, & diaconis triplex ordo primæ Hierarchiæ repræsentatur.

a Cap. 1 huius lib. circa finẽ.

Quare Cardinales omnibus Ecclesiæ prælaticis præferantur.

Ardore diuini amoris consũpti similes Seraphinis.

b S. Paul col. c. 3. v. 14.

c Philipp c. 3.

d S. Greg.

Apostoli perfectius in Ecclesia Seraphinos in se repræsentabant.

Cur Apostoli pedes igniti.

e Apoc. c. 10.

f Esaiæ c. 9.

g Psalm. 18.

h Rom 10.

Prophetæ, & sancti doctores Cherubinos in Ecclesia repræsentant.

Ioan. cap. 1. v. 18.

Martyres thronis assimilantur in Ecclesia.

i Psal. 22.

k Psalm. 26.

l Psalm 93.

Throni in sacra scriptura variè descripti SS. Martyribus repræsentantur.

m Daniel. 7.

n 3 Reg. c. 10.

o Ezech c. 1.

Ezech. c. 1. v.

A *Lapides Smaragdi*. Omnium istorum thronorum in Ecclesia militante facies magnanimi illi Christi Domini milites induunt, ignei quippe throni proprij effusione sanguinis, à charitatis ardore promanante, eburnei candore fidei & innocentiæ, margaritis, maximique valoris lapidibus pretiosis ornati, animi robore & constantia, nec non patientia fortitudineque firmati, mystico symbolo veraciter euasere.

Secundo Hierarchiæ dominationibus similes primates.

Nunc qualiter secundæ Hierarchiæ Angelos, scilicet dominationes, virtutes, & potestates, in Hierarchia militantis Ecclesiæ, conformitate idonea reperire valeamus, diligenti consideratione quæramus. Sunt enim superiores in Ecclesia prælati, nempe Primates, Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, præclarum horum Angelorum splendorem vultumque apposité similitudine non contemnenda referentes; B Primates Archiepiscoporum & Episcoporum gradum dignitate & latitudine præfecturæ superant, non enim diæcesibus vt Episcopi, nec solum prouinciis singulis vt Archiepiscopi, sed nationibus totis & his regiis imperialibusque ciuitatibus alias archiepiscopales sub se ciuitates continentibus, nulli alij prælato nisi Papæ œcumenico pastori subditi præsident. Ita vt Primates non solum Episcoporum, sed etiam Archiepiscoporum patres habeantur. Ideo propter eminentiam dignitatis, & extensionem Dominationis in clero sub Romano pontifice, rectè primi ordinis Angelis secundæ Hierarchiæ dominationibus assimilantur; C qui sicut Dominationes, inferioribus sub se prælatis, agenda præcipiunt, & imperant. Sicut virtutibus secundi ordinis Angelis Hierarchiæ huius mediæ Archiepiscopi ritè muneris conformitate comparantur: magna & ardua in Ecclesia sicut virtutes in cælis ad salutem eorum, quibus præficiuntur, exercentes. Potestatum vero Episcopi speciem formamque gerunt, rectè omnia in sua Diæcesi à subditis agenda disponentes & ordinantes: sicut est potestatum munus ordinare. Diximus enim supra [a] cum Diuo Thoma, *Potestatis nomen, quandam ordinationem designare*, iuxta illud Apostoli: *qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*. Atque hæc pro dignitate gradus Ecclesiastici breuiter dicta. Quod si personarum sanctitatem, diuersasque earum moris virtutes attendamus, Dominationibus similes esse dicemus illos pios, sanctosque Dei confessores, [b] D expugnatoribus vrbium fortiores, quod suo animo, carnisque libidinibus impotentis frenos dantes, generosè dominentur: [c] *carnem suam crucifigentes pro Christo, cum vitiis & concupiscentiis*: qui orationibus, lachrymis, suspiriis ad Deum conuersi, sui abiectione, contemptu mundi, fœdæ horrore libidinis, pietati & operibus misericordiæ, aliisque charitatis officiis singulariter occupati, de rectoribus tenebrarum, corruptione mundi, exercitibusque vitiorum, victoriæ fructu laureati triumphant, & indomitos corporeæ molis iugum temperantiæ ferre nesciæ turbulentosque motus abstinentiæ frænis, & mortificationis virga compescentes læto vocis, cordisque sonitu modulantur,

Virtutibus Archiepiscopi.

Potestatibus Episcopi.

a Cap. 2. huius libri.

b Prouerb. 16. v. 32.

Rationes sancti intus vita qui nd in Ecclesia militante Angelis Monachis, assimilantur.

c Ad Gal. c. 2.

S. Confessores dominationibus similes

[d] *Vt corpus redimas ferrum patieris, & ignes,*
Arida nec sitiens, ora lauabis aqua.
Vt valeas animo quidquam tolerare negabis?
A *At pretium pars hæc corpore maius habet.*

d Ouid de arte.

Si altiùs in vitæ sanctitatem quę præter copiam doctrinæ salutaris in piis fulget antistitibus, atque Ecclesiæ præsulibus, inquirere voluerimus: profectò illos non incongruè virtutibus cælestibus similes esse dicemus. Cum longè plura possit vita pastoris, quàm lingua doctrinaque, ad Christianas virtutes, radice profunda, populorum cordibus inserendas: quibus Diuini verbi non auditores tantum, sed factores iustificentur: & iustificati fœtu bonorum operum fœcundi euntes de virtute in virtutem, ad meritum sempiternæ gloriæ crescant: qua cum suis pastoribus in cælo, ad perpetuas æternitates delectati, consolatique potiantur.

Boni Antistites virtutibus comparati.

Principibus autem Christianis, sacra vnctione in Reges aut Imperatores inauguratis, B hunc honorem largiri debemus, vt potestatibus cęlestibus similes esse fateamur: dum per eos fortitudine, & pietate Christiana munitos & armatos salus populi custoditur, sancta, Catholica, & Apostolica fides, atque Religio, ab omni infidelium, hæreticorum, schismaticorum, aliorumque Ecclesię perduellium, humanę societatis hostium, peruersitate liberata vindicatur. Qualis fuit ille princeps Christianissimus Rex Gallorum qui sic defensionem regni ac Ecclesię Dei protestabatur.

Boni Christianæ ditionis principes potestatibus similes.

Dei Religionē defendentes, eius hostes exterminantes.

[e] *Regnantis veri cupiens ego rector haberi,*
Iure rem cleri, libertatemque tueri.

e Pipinus Rex Galliæ.

Quales fuerunt illi Imperatores optimi Gratianus, C Valentinianus iunior, & Theodosius magnus, qui Christianę fidei amore feruentissimi, & salutis populorum sibi subditorum studiosissimi, tam sanctum hoc edictum Christianissimis Imperatoribus dignissimum ad Constantinopolitanæ vrbis ciues rescribere, rescriptumque executioni mandari voluerunt. [*] *Cunctos populos, quos clementiæ nostræ regit temperamentum, in tali volumus religione versari, quam diuinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, Religio vsque nunc, ab ipso insinuata declarat: quamque pontificem Damasum sequi claret.* Et paulo post; *Hanc legem sequentes Christianorum, Catholicorum nomen iubemus amplecti. Reliquos vero dementes, vesanosque iudicantes hæretici dogmatis infamiam sustinere, nec conciliabula eorum Ecclesiarum nomen accipere diuina primum vindicta, post etiam motus nostri, quem ex cælesti arbitrio sumpserimus vltione plectendos.* Sic Christianus princeps fidem viuam ex operibus, D rectisque factis ostendens, atque demonstrans (Sicut [f] Hormisda Papa ab Imperatore Anastasio requirebat) *præclarum pietatis ac Religionis diuinitus fabricatum exemplar & simulacrum*, vt à [g] Synesio Syrenensi Episcopo dictum est, verè potestatibus Angelicis similis esse creditur. Qui vires & copias imperij, neruosque potentiæ atque virtutis omnes pro salute bonorum contra amentiam perfidiamque sceleratorum, in Ecclesiæ reipublicæque defensionem, conuersos & extensos, diuinæ voluntati seruitioque submittendo consecrat: qui cum Dauide [h] vota faciens Deo Iacob clamat, & clamando vouet: *Persequar inimicos meos*, qui Dei sunt, ex Diuo Augustino [i]; *& comprehendam eos, & non conuertar donec deficiant*: quos Diuus Augustinus à principibus persecutionem patientes propter iniustitiam miseros appellat. Qui inquam perfectò odio eos persequitur, qui Deum oderunt & cum

* L. 2. de Catholic. fide. C. Theodos.

f Hormisdæ Papæ Ad Anast. epist.

g Princeps Christianus exemplar pietatis & religionis, ex Synesio orat. de regno.

h Psalm. 17.

i Epist. 50.

eodem[a] Propheta de matutino surgit ad extermi-nandos omnes illos peccatores terræ, vt sic tanti principis hostes victi potestates timeant, & obsequentes fideles que populi diligendo reuereãtur. Cum nihil tam dociles, obedientes morigerosque principi subditos efficiat, quam ipsius erga Deum pietas, & religio, testificante Isidoro Pelusiota, [b] nullumque principem Deo acceptius sacrificium posse offerre, quam cum bene viendo potestate sibi tradita desuper, ad instar cælestium potestatum, solicitè curat, populos subditosque suos quàm optimos, iustissimos, religiosissimosque suo exemplo reddere, & efformare. Quemadmodum [c] Agapetus Diaconus, in parænesi sua magnum illum Imperatorem Iustinianũ magnis rationum sententiarumque ponderibus potenter hortabatur. Sed de hac Christianorum principum pietate ac iustitia, suo loco longè plura posthac: Ad similitudinem conformitatemque Hierarchiæ postremæ veniamus; Cuius tres ordines sicut alios superiorum Hierarchiarum, in Ecclesiæ sacro principatu militantis inuenire operæpretium est: priusquam huic capiti multum inchoatu, nondum tamen absoluto extremum fastigium decenter imponamus.

a Psal. 100. v. 8

b Isid. Pelus. l. 2. epist. 194.

c Orat. parænetica ad Iustin. Imp.

Principatuum qui primi in Hierarchia postrema collocantur, imitatores sunt tanquam viuæ imagines, spirituales illi prælati regularium exercituum, in castris Ecclesiæ, ductores Monachorum patres, nomine communi Abbates appellati, aliique Monasteriorum religiosi præfecti. Qui religiosas, pudicas & immaculatas turmas copiasque sub pia & sancta regula benè custodita, non corrupta, non violata militantes castitatis voluntariæ, paupertatis obedientiæque votis armatas, contra Dei hostes visibiles, & inuisibiles, contra carnem & sanguinem, contra blandientis mundi insanias, fallacias & fraudes, contra Diabolicarum potestatum furores, infernique dolos, ad prælia instar principatuum cælestium, generoso indomitoque animo ducunt: ductasque de triumphatis hostibus spolia reportantes gloriosè reducere solent. His ad hanc Angelicorum principatuum similitudinem, minores prælatos & alios Ecclesiasticos, Episcopis inferiores, vtpotè Decanos cathedralium Ecclesiarũ præpositos, archiadiaconos aliosque dignitatibus Ecclesiasticis insignitos adiungere liceat. Qui sub baculo pastorali, Episcopiq; vexillo spirituales Dei pugnas, contra scelera moresque corruptos, præliantes inferiores, clerici gregis, ad salutem animarum instruunt. Qui eos cibo doctrinæ veræ, disciplinęque pascentes, ad iter longum & arduum, vsque ad montem Dei [d] Oreb instar Eliæ peragendum; montem videlicet sempiternæ gloriæ radiis mirabili pulchritudine, rutilantibus vndique coruscantem, fortitudine maxima corroborant. Archangelorum minores pastores rerũ ad salutem animarum populi, in charitate Christi Domini pio satagentes affectu, curatipropterea dicti, similitudinem in se portant atque referunt. Qui verbo veritatis, collatioueque sacramentorum, populum sibi sub Episcopo commissum sincerè nutrientes, respectu simplicium sacerdotum, Archipresbyteri dici possunt. Sicut illi Spiritus medij ordinis vltimæ hierarchiæ comparatione Angelorum simplicium vltimo ordini deputatorum; Archangeli grandiori vocabulo

Abbates aliique Monasteriorum præfecti, bono reformati principatibus similes sunt.

Similiter prælati inferiores principatuum sunt imagines.

d 3. Reg c. 18.

Curati similes Archangelis.

A nuntiorum maioris momenti legatos insinuante nuncupantur. Denique vt paucis absoluam; vltimæ Hierarchiæ spiritus ordinis nouissimi possessores, Angeli communi voce nominati, suæ in simplicibus presbyteris imaginis non leuiter impressa vestigia speculabuntur. Atque hæc quidem quoad dignitatem, & officiorum Ecclesiæ rationem. Sed si personarum sanctitatem, vitæ, morumque probitatem, sicut in prioribus fecimus, in hac vltima Hierarchia diligenter inspicere velimus: his spiritibus nomine principatus insignitis insignes Diuini verbi præcones assimilare minime dubitabimus. Qui dum in tam sancto, tamque spiritualibus animarum fructibus, fœcundo prædicationis Euangelicæ solo sincerè meritoriéque mancipantur, maximum sed maximè liberum & voluntarium, ut Christianorum animos principatum imperiumque valde dulciter exercent.

Simplices sacerdotes Angelis.

Quoad vitæ sanctitatem pij prædicatores verbi Dei similes principatibus.

B

[e] *Tum pietate virum ac meritis, si forte virum quem*
Conspexere, silent, arrectisque auribus astant,
Ille regit dictis animos & pectora mulcet.

e Virg. 1. Æneid.

Qui quod docti fuerint, & ad pietatem iustitiamque [f] *multos erudierint, fulgebunt, quasi splendor firmamenti & quasi stella in perpetuas æternitates.*

f Dan c. 12. v. 3.

[g] *Quique pij vates & Christo digna locuti,*
Inuentas, aut qui vitam excoluere per artes,
Omnibus his niuea cinguntur tempora vitta.

g Accommodatio Virgiliana Æneid.

Archangelorum decoras, pulchrasque facies sacris & immaculatis virginibus, pura castarum matronarum familiaritate sociatis diuinitus impressas mirantes aspicimus: quæ quia virgines sunt, [h] *sequuntur agnum dominatorem terræ quocumque ierit. Qui pascitur inter lilia* C *septus corona virginum*: [i] Lilia inquam virginearum virtutum, donec æternitatis aspiret dies, & vmbræ mortalitatis inclinentur. [k] Illi cælestes Archangelorum chori, virgineo decore, castoque puritatis flore delectati, virgines se suarum pulchritudinum imitatrices, habere gloriantur: suarumque virtutum splendores in virginum vasis fictilibus, pulchriùs conspici lætantur. Quæ quidem vt incomparabilem virginei pudoris thesaurum, in agro dominico custodiant, nequaquam pulchriores in auro, & serico, in illisque superbis ornamentis, luxuriæ nidis, vt aiebat [l] Imperator Augustus, fomentoque libidinis, in vita sua videri desiderant; sed neglectis lasciuientibus istis vestimentorum pompis, proiectisque margaritis, [m] *quæ tardè teruntur vt niteant, quæ subdolè sub*D*struuntur, vt floreant: quæ anxie forantur, vt pendeant*: mundo sanctoque virtutum Christianarum ornatui delectabiliter incumbunt. Quæ curans humanæ stoliditatis, atque superbiæ fucis, niueum castitatis virginitatisque candorem, coinquinantibus, splendidam puritatis lucem immunditiæ tenebris offuscantibus, humili vestitu virginalique verecundia, cæteras Archangelicę sanctitatis virtutes, conseruante, affectum mentemque à sponso suo æterno, iustorum rege, nusquam ne tantillo quidem temporis momento dimouent, ab eiusque conspectu & familiaritate virginea, licet in terris, nulla distractione peregrinantur. O fulgentia virtutum

h Apoc. c. 14. v. 4.

i Cant. Eccl.

Esaiæ c. 16. v. 1.

k Cant. 2. v. 16.

l Macrob. in l. 2. Satur.

m S. Bernard

varietate decora! ô casti mores, ô sancta talium virginum studia archangelico nitori similia!

Negotiatores fideles angelis similes.

Denique dum in sacro Ecclesiæ principatu, viros misericordes, fideles, pietatis luce fulgentes, flammaque charitatis in pauperes incensos, quamuis negotiis seculi quādoque implicatos intuemur. Quā illos spirituū cælestium formā, nisi Angelorū pulchrā speciosāmq; gestare dicemus? Tutores quippe illi custodesque singulorū hominū sunt à Deo *constituti, administratorij spiritus, in*

Hebr. 1.

ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Quā vt securiùs certiúsque in fine huius vitæ possideant: illis in omnibus viis suis, omni opere & auxilio præsentes, opitulantur. Sic boni illi negotiatores, *quærentes bonas salutis æternæ margaritas*, cælestia in terris bona negotiantes, in medio secularium negotiorum minimè turbati, Deum semper in oculis conspectuque ferunt, sanctâ iustitiæ fideliter & charitatis opera, pro illius gloria, populique Christiani salute nundinantur; dū bona sua pauperibus hilari fronte misericorditer erogant: sua imbecilles industria iuuando subleuant: infantes, pupillos, suo patrocinio in tutelam miserando suscipiunt: *Viduas quæ verè viduæ sunt*, consilio, & auxilio, subueniunt: infirmis magna perculsis necessitate, vitæ subsidia largiuntur: omnia denique veri Christiani negotia quæ possunt, operantur; vt sua pia negotiatione partas, & acquisitas æternæ felicitatis margaritas in cælis tandem aliquando iucundissimè consequantur. Sed iam receptui cano, & in describenda cælestium spirituum, triumphantis Ecclesiæ ciuium, cum fidelibus militantis Ecclesiæ ciuibus púsque ministris, conformitate non progrediar vlterius: Sicque posita hîc lōgioris de illa sermonis discursusque meta quiescam.

CAPVT VI.

Sicut in cælesti hierarchia ad vnum principem angelicum & hierarcham; sic in Ecclesiastica ad vnum supremum principem Romanum Pontificem perueniendum, vt vnitas Ecclesiæ Dei meliùs sanctiúsque retenta refulgeat.

1. *Vt ad S. Michaëlem omnes Angeli in triumphante Ecclesia, sic in militante fideles sua omnia dirigenda propter Dei gloriam referre debent.*
2. *Hunc pontificem vt S. Michaëlem Angeli, summo honore & amore omnes Catholici complecti debent, propter ingentia bona, quæ per eum omnibus fidelibus Christus Dominus copiosissima misericordia largitur.*

Obedientia in bello prima virtus.

NTER præcipuas virtutes quæ in exercitu benè ordinato desiderantur, vt vincat, obedientia militum erga imperatorem supereminere meritò iudicatur: qua neglecta nullus ordo, sed confusio; nulla armatorum compositio, sed hor-

A rida turbatio, nullus fortitudinis vigor; sed omnium virium elisio; nullus terror in hostes, sed aciei castrorum hebescentis timida palpitatio; nullus ardor præliantium, sed gelidus per ima militum ossa tremor percurrens, totum exercitum armatasque acies ducis contemptu dedecoratas horribiliterque rebellione iactatas ad sonitum hostilis tubæ cōsternant, consternatásque strage funestissima demoliūtur. Quæ virtus obedictæ neutiquam in exercitu militiaque regnare potest, nisi vnus summusque sit princeps, cui pareant omnes ad eumque sua obedienter omnia referant, si salui esse velint. Propter quam obedientiam obsequiumque, quod omnes Angeli suo supremo principi de grege suo, propter Deū magno cum affectu deferunt, vniuersus Angelorum chorus cuiusque hierarchiæ & ordinis cœlestis militia castraque Dei, ore Prophetarum Euangelistarumque voce sæpius a, in scripturis sacris appellatur. Cuius exercitus militiæque cœlestis, sanctus Michael dux & imperator habetur. Ad quem omnes Angeli, sicut ab eo diuinitus suæ purgationis, illuminationis, & perfectionis influxum per varias eius actiones accipiunt: ita ad hunc illi secundum diuersos gradus & ordines, omnes suas operationes officiorumque functiones reuocant; vt ordinatiùs in Deum perfectiúsque maiori cum illius gloria refundātur. supra quippe dictum infimos per medios, sicut hos per primos Angelos Deum purgare, illuminare, atque perficere consueuisse: vt quò quis aliis spiritus Angelicus altiùs emineat, eò pluribus suæ perfectionis influxus communicādo dominetur: vtque, *sicut* b *omnia flumina in mare redeunt à quo fluunt & exundant*, sic inferiores angeli suas in superiores spiritus operationes, à quibus earum illuminationes hauserunt, ex officio reuocare debeant. & cum sanctus Michael dux cælestis militiæ omnibus sit perfectior, & donis spiritualibus locupletior, quis dubitare potest omnes angelos ad eum debere recurrere, omniumque suorum munerum actus motusque reflectere, à quo volente & sic ordinante Deo, tot charismata spiritualia totque diuinarum largitionum beneficiorumque dotes communicatas sibi pepererunt? Hic est ille princeps cælestis angelicæque cōgregationis, in vertice hierarchiarum cælestiū positus, qui scientia inspicit illuminationem, actione infusam spargit, & potestate suæ curæ commissos omnes spiritus angelicos potenter in illos influēdo regit & moderatur. Hæc enim tria in hierarchia considerantur, *scientia, actio, potestas*, vt sanctus docuit Dionysius c. Sic qui in Ecclesiastica præsidet hierarchia Romanus pōtifex tribus his scientiæ, actionis, potestatísque muneribus perfunctus occupatur. Scientia, instruit & instituit: actione permouet & impellit: potestate regit & moderatur. Et quemadmodum triumphans Ecclesia ex parte Angelorum militia & exercitus cælestis appellatur, quia vnus in illa dux & imperator est, ad cuius votum imperiumque, omnes Angelorum legiones ac turmæ suas in ordine ad gloriā Dei referunt actiones: sic Ecclesia militans spiritualis militia exercitusque nuncupatur: in qua summus dux ductorque fidelium Dei copiarum præsidet Romanus Pontifex, à quo iussa tesserásque militarem fideles Christiani mutuantur: vt in Catholico Ecclesiæ campo strenuè castrametantes contra hostes Dei luctentur:

Sine obedientia perit exercitus.

Angelorum chori, exercitus & militia cœli dicuntur propter obedientiam quā suo principi deferunt.

a Gen. 32. 1 4. Reg. c 2. S. Luc. 2. Apoc. 12.

B

C

b Eccles. c. 1.

Ad sanctum Michaelem omnes Angeli recurrunt, vt hierarcham ac monarcham suum.

Tria in hierarchia considerantur.

D

c Sanctus Dionysius de coelesti hierarchia.

Officium Papæ vt sancti Michaelis quatenus hierarcha est summus in Ecclesia.

Ecclesia militia spiritualis aut dicitur.

eos feliciter dimicantes exterminent, nihilque in A hoc sacro certamine attentare conentur, quod non à principe Christiani spiritualisque exercitus summi iussum, ad ipsius nutum imperiumque reuocatum Christiana generositate persequantur. Sic Ecclesiam Christo domino sponsæ suæ castrorum aciebus bene dispositis apposite comparare placuit. *Pulchra es amica mea, suauis & decora, sicut Hierusalem, terribilis vt castrorum* [a] *acies ordinata*: Sic alibi mirantes Angeli clamabant: *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt* [b] *castrorum acies ordinata?* Ecclesia, acies castrorum ordinata nuncupari qui posset, in qua nullus ordo conspiceretur? quis porro in ea ordo valeret existere, in qua princeps, dux castrorum armorumque summus non esset? à quo præliantes B prælia domini fideles, ordinem & gradum munerum suorum accipientes ad illius signum & nutum mouerentur? [c] *Cum dicat sanctus Hieronymus, in quamis grandi exercitu vnius signum expectari. Quid videbis in Sunamite* (hoc est in Ecclesia) [d] *dicebat sponsus: nisi choros castrorum?* Ergo spiritualis est exercitus Ecclesia benè ordinatus: si talis exercitus recto ordine dispositus, quis duci illam parere supremo debere qui sit illius caput, inficiabitur? Caput, inquam, visibile corpori conforme, à quo sicut omnia membra pendent, vt in Christo domino viuant, sic ad illud vt salua fiant ratione iurisdictionis regiminisque obedienter inclinantur. At caput illud Christus dominus est, non inficior! si principale ac inuisibile intelligas: sed præter se principalis excellentiæ, sub inuisibili forma caput Christus *Dominus* C *aliud* [e] *à se sub se tamen & per se* (caput,) *ascendens in altum captiuam ducens captiuitatem*, sessurus ad dextram Dei patris, in Ecclesia sua in terris visibili, quod cum eius membris eiusdem esset sortis qualitatisque, constituere volunt. Ni sit ita: audiamus ipsummet Christum saluatorem, Ecclesiæ sponsæ suæ pulchritudinem in diuersitate membrorum eleganter exprimentem, & inter omnia membra, capitis à se dependentis non oblitum. [f] *Quam pulchri sunt, inquit sponsæ, gressus tui in calceamentis filia principis iunctura femorum tuorum sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis, vmbilicus tuus, crater tornatilis nunquam indigens poculis, venter tuus sicut aceruus tritici vallatus liliis, duo vbera tua sunt duo hinnuli gemelli capreæ, collum tuum sicut turris eburnea, oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis, nasus tuus* D *sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascenum, caput tuũ vt Carmelus, &c.* Caput illud cuius meminit sponsus quis crederet esse ipsummet Christum? cum ab eo vt à cæteris membris, se ipsum Christus ipse sicut sponsum à sponsa distinguat? sed aliud ordinauit visibile caput Dominus ducem sui Ecclesiastici exercitus, pastorem gregis sui, principem spiritualem populi suo redempti sanguine, patrem familias domus suę, denique pontificem suæ religionis maximum, visibilem & Monarchicum: qui esset in mundo sicut ipse Deus, vices nempe gerens Dei in terris: ad cuius sedentis in solio Apostolico maiestatem & principatum omnes suæ Ecclesię status & ordines, & quò ad officiorum Ecclesiasticorum dignitatem & quò ad personarum sanctitatem, propter se suamque gloriam, ad saluandas

a Cant. 6. v. 3.

b Cant. c. 8. v. 9.

c Epist. 4

d Cantic. c.

Cum sit Ecclesia visibilis militia spiritualis ducem habet & caput visibile, à quo omnia mebra sius pendent ad illuMque referuntur.

e S. Paul Eph. c. 4.

Prater caput inuisibile Christum, est visibile Romanus pontifex.

f Cant. c. 7.

Papa est in mundo Christiano, sicut Deus & anima in corpore.

Auctor opusc. de regimine princ. l. 3 ca. 19 circa finé.

gentes ordine præclaro reuocaret. Hoc priuilegium singulare sancto Petro & successoribus eius in Romana sede præsidentibus, pro salute omnium hominum Ecclesiæ gremio receptorum, à Christo Domino concessum est: quale in cœlis triumphato Lucifero ad æterna relegato supplicia, Deus in principio mundi sancto Michaeli largitus esse creditur. Propter quod irrita fore Spiritu sancto per os sanctorum patrum in conciliis loquente omnia decreuit Ecclesia, quæ ad illius œcumenici pastoris sui maiestatem & authoritatem minimè reuocata, schismatico in lucem ausu proruperant. Quemadmodum [g] Socrates & [h] Sozomenus scriptis suis memoriæ prodiderunt, ita de Iulij Romani pontificis facto locuti: *Iulius, inquiunt, Romanus Antistes, Episcopos ad se fugientes cum consentientes fide* B *de Nicenis decretis inuenit, communione eos est dignatus: pro amplitudine autem sedis sua ex veteri priuilegio & prærogatiua persuasum habens omnium vbique Episcoporum curam ac iudicium ad se pertinere: datis cuique liberrimè scriptis litteris suas eis Ecclesias reddidit, eosque in orientem remisit: eos qui temerè eos exauctorassent, perstringens, vt qui non recta sequerentur consilia, &c.* De eodem Papa Iulio hæc idem [i] Socrates & [k] Nicephorus scribunt: *Arguit Iulius Ægyptiorum Episcopos, quod præter Ecclesiasticam consuetudinem se quoque vocare in synodum intermisissent, extare dicens, Ecclesiasticum canonem authoritatem omnem iis abrogantem, quæ præter Romani Antistitis sententiam peracta essent.* Hæc illi.

Quod si tantum honoris & gloriæ omnes beatorum spirituum chori sancto Michaeli principi C suo Hierarchico largiantur & deferant, in agnitionem & gratiam tot spiritualium donorum beneficiorumque naturæ propriæ terminos egredientium, quæ à Deo per huius Angelici principis ministerium influxu vario consecuti sunt: quid mirum si omnes Ecclesiasticorum status & ordines in orbe campoque Christiano sub vexillo sanctæ Crucis contra inferni potestates & furias intrepidè generoseque dimicantes, tot laudibus & obsequiis Romanum pontificem cumulent, totque maxima cum reuerentia & affectu charitatis feruore concitato, honoribus efferant? Cum per eum eiusque ministerium Deus tam immensam beneficiorum miserationumque suarum multitudinem in omnia Eccle- D siæ suæ membra totumque corpus quotidie rependere, imò potiùs effundere non cesset? Quodnam caput vtiliùs influit in membra naturalis corporis, quàm caput illud mystici corporis Christi domini visibile: quod in omnes Ecclesiæ status & ordines cleri populique fluxum authoritatis præcipuè prosperum salutaremque deducere, pro omnium salute solicitum sine intermissione conatur? *Si Italiæ adiaces,* dicebat [k] Tertullianus, *habes Romanam Ecclesiam, vnde quoque authoritas nobis præsto est: fœlix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum suo sanguine profuderunt, vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur, &c.* Roma maior facta est, augustior, & beatior hoc supremo Ecclesiæ vniuersalis solio, in qua prospere sedet princeps illius, S. Petri successor, quàm mundanæ maiestatis imperialisque throno, vt talibus sancto Am-

Quacumque facta in Ecclesia ad Romani pontificis authoritatem non reuocata, sunt irrita.

g Socrates l. 5. c. 15.

h Sozomen. l. 3. c. 8.

i Sociat. l. 2. c. 17.

k Niceph. l. 9. c. 10.

Tertullianus de præscript. circa mediũ.

Roma maior & beatior facta sedi S. Petri, quam throno Augusti.

a S. Ambros. l. 2. de vocat. gentium c. 5.

b S. Leo ser. 1. de natali Apost. SS. Petri & Pauli.

Ambrosius quantum potest voce contendit [a]! *Roma per Apostolici sacerdotij principatum amplior facta est arce religionis, quam solio terrenæ potestatis:* & S. Leo cum [b] Romam caput terrenæ dominationis factam postea per S. Petri disciplinam, spiritualemque principatum, dominam Christianæ religionis sic alloquitur: *Isti sunt* (SS. Petrus & Paulus) *qui te ad hanc gloriam prouexerunt, vt gens sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis & regia per sacram beati Petri sedem caput orbis effecta latius præsideres religione diuina, quam dominatione terrena. Quamuis enim multis aucta victorijs, ius imperij tui terra marique protuleris, minus tamen est quod tibi bellicus labor subdidit, quam quod pax christiana subiecit* [c]. *Hæc autem ciuitas,* subdit postea grauissimus pater, *ignorans suæ prouectionis auctorem cum pene omnibus dominaretur gentibus, omnibus gentium seruiebat erroribus & magnam sibi videbatur assumpsisse religionē, quia nullam respuebat falsitatem. Vnde quanto erat per diabolum tenaciùs illigata, tantò per Christum est mirabiliùs absoluta.*

c Ibidem S. Leo.

Oppressi Christiani varia ad Tyrannide Rom. Pontificis opem confugerunt.

Iam vero cum totum fere orbem terrarum sub suas leges religio Christiana misisset, ab omni gente quæ sub cœlo est, afflicti perculsique grauiter in fortunis, honoribus, vitaque corporis, oppressione tyrannorum, hæreticorum, schismaticorum, ad immaculatum sedis Apostolicæ tribunal, vt ad tutissimum salotis portum confugere soliti, ab ea sæpius remedia suis salutaria vulneribus calamitatibusqoe sibi compararunt. Vt sanctus Athanasios, cum alijs Ægypti Episcopis, qui sic per Epistolam à Felice secundo orbis Christiani Monarcha in spiritualibus, opem auxiliumque magna schismaticorum Episcoporum iactati tempestate flagitauerunt [d]: *O sanctissime pater patrum abscinde blasphemias, & iactantiam vaniloquiorum, & insidiantium infestationes, nos & fratres nostros opprimentium, atque perdere volentium, qui ad vos quasi ad caput confugimus, vt vestro suffulti auxilio, liberemur, & vobis nobisque commissas Episcopis oues à luporum ore, Domino adminiculante, antequam deglutiantur, eripiamus.*

d S. Athanas. cum Episcopis Ægypti ad Felicem 2. Epist.

Quidni cuncti fideles per orbem sparsi, Christianom honore tantum principem patremque maximo suspicient? Quidni deuoto famulabuntur obsequio? Quidni ad illius maiestatem sacratissimam, omnis suæ deuotionis ac dignitatis officia referent, & ad Romanam Apostolici culminis arcem velut ad sacram anchoram defensionis subsidia miseriarumque effugia petituri confugere maturabunt? Cum pater ille sanctissimus huic arci fortissimæ [e] (contra quam portæ inferi non præualebunt) affixus & hærens ad auxilia quærentibus salutaria, potenter erogandà, tam præsto propitiusque stimulante charitate solear accurrere. In Synodi Chalcedonensis initio, Petri Episc. Rauēnatis inserta est Epistola ad Eurychem [f] Archimandritam religionis Christianæ transfugam, qua infelicem apostatam in sinum matris Ecclesiæ sic nititur exhortando reducere. [g] *Hortamur te frater honorabilis, vt his quæ à beatissimo Papa Romanæ ciuitatis scripta sunt obedienter attendas: quia B. Petrus qui in propria sede & viuit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. Non enim pro studio pacis & fidei extra consensum Romanæ ciuitatis Episcopi, causas audire possimus.* Quale illud, Deus immortalis: salutis auxilium præstare, quærentibus fidei veritatem? quę est origo & fons ęternę fœlicitatis, ex quo om-

e S. Matth. 16.

Petri Rauennæ Episcop ad Eutychem Epist.

Romanus Pontifex fidei veritatem docet, errorum omnium contra fidem & mores dissipat tenebras.

A nes in corpus animumque fauores prosperitatesque redundant? Non sine causa patres Concilij œcumenici 5. actione 4. in condemnatione Anthimi hæretici, quondam Patriarchæ Constantinopolitani, ab Agapeto primo hac sede primati palam & publice Apostolica iussa secuti profitendo clamabant, & clamando religiosè profitebantur: *Nos* (inquiunt) *Apostolicam sedem sequimur & obedimus, & ipsius communicatores, communicatores habemus, & condemnatos ab ipsa & nos condemnamus.* [h] Eadem repetita, ad Vigilium Papam rescribentes Epistola in primam huius Concilij actionem redacta profitentur: & sicut sol aerem lucis suæ radiis illuminando eiusdem tenebras dissipat: sic sol ille mysticus inter astra stellasque Ecclesiasticæ sphęræ sacer & immortalis [i] Ecclesiæ vertex & diuinus apex (vt Chalcedo-

f Act. 4 5. Concilii general. Constantin. 6. a. 5.

g Epist. patrum Concil. 5. ad Vigiliū.

Nubes impietatis hæretica tenebrasque errorum omnium Rom. Pontificis authoritas dissipat.

B nenses patres & Basilius seu Bassianus Ephesiorum Episcopus loquebantur) fidei ac veritatis Euangelicæ, confugientes ad se radijs illuminando, omnes impietatum, hæreticorum aliarumque spissas fœtentesque deprauationum tenebras, longè depulsas ab eis exterminat. vt Sergius Cypri Episcopus ad Theodorum Papam Epistola confitetur, in qua hæc inter alia: *firmamentum adeo fixum & immobile, atque tituli formam lucidissimam fidei, vestram Apostolicam sedem cōstituit Christus Dominus noster. Tu es enim sicut diuinum veraciter pronunciat verbum, Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ confirmatæ sunt. Tibi & claues cœlorum commisit, atque ligare & soluere potestatiuè, quæ in terra & quæ in cœlis sunt, promulgauit. Tu prophanarum hæreseon depositor,* scilicet destructor, *existis, vt princeps & doctor ortho-*

h Io Concil. Chalced act. 8. 9. 10.

i Sergius Cypri Episcop. Epist. ad Theodosum Papam quæ extat consulta. a Synod. Lateran. 1.

Papa princeps & doctor fidei.

C *doxæ & immaculatæ fidei. Igitur non despicias patrū tuorum, scilicet Rom. antecessorum, pater fidem æstuantem, & ab aliquibus hæreticis ventis violatam, necnon periclitantem. Resolue nebulam insipientiū lumine tuæ diuinæ scientiæ, ò sanctissime. &c.* Vbi autem princeps & doctor primus omnium fidei immaculatæ, ibi & Catholicæ religionis principatus esse debet. Quem ideo Romæ constitutū à Christo D. ministerio S. Petri fuisse S. Augustinus firmissime credit & nullatenus dubitando cōtra Donatistas asseueranter affirmat, dicens: *In Romana Ecclesia semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus.* Cui propterea totus fidelium orbis subditus paret, [k] *Sedenti in Cathedra Romanæ Ecclesiæ,* inquit idem pater, *totus orbis Christianus in transmarinis & longo remotis terris subiectus est.* Ad quem vt salutis vitam lucemque

Doctrina fidei & principatus Ecclesia in manu Rom. Pontificis.

k D. Augustinus Epist. 162. contra Donatistas.

D veritatis accipiant omnes merito recurrūt. Sicut Apostoli dum viuerent, populis per varia mundi climata diffusis, quos diuini verbi semine parturientes Christo Deo lucrabantur, docendo suadendoque suauiter facere præceperunt: vt præclara illa Victoris Carthaginensis Episcopi, [l] in libello ad Theodorum Papam, de fide contra Paulum Constantinopolitanum hæreticum verba testantur. *Ad vestram* (inquit) *Apostolicam sedem & institutionem, omnes beatissimi Apostoli, pari honoris & potestatis consortio præditi, populorum agmina conuertentes piè & sanctè de tenebris ad lumen, de lapsu ad veram fidem, de morte ad vitam, homines diuinæ prædestinationis gratia præditos salutaribus præceptis ac monitis perduxerunt; vestrum est itaque canonica districtione sollicitè contrarios Catholicæ fidei obuiare, nec permittere neuter dici quod patrum venerabilium authoritas omni-*

Sancti Apostoli, à se populos conuersos ad sedem Apostolicam ita omnia conuertere salutis causa docuerunt.

l Victor Episcop. Cartha. libello de fide lecto in Concil. 1. Lat. cōsultatione.

Amore & cum filiali timore Rom. Pontificis supremam maiestatem venerari & in eo Deum adorare oportet.

mo non censuit. Denique sic obsequio cum filiali tremore, præscriptis atque iossis Rom. Pontificis inclinare debemus, sic ad illius imperium & beneplacitum, illius tremendæ in Ecclesiæ militantis orbe maiestatis amore capti & incensi salutis animæ desiderio recurrere, vt in eo Deum ipsum ac Dominum Iesum Christum ex toto corde, mente, ac viribus adorare perfectè meritonéque valeamus dicentes cum Ascanio & reliquis Terracaonensis prouinciæ Episcopis ad Hilariom Papam. [b] *Principatus vester sicut eminet, (scilicet super om Ecclesias) ita metuendus est ab omnibus & ...dus. Propterea nos Deum in vobis primitus a...rantes, cui sine querela seruitis, ad fidem recurrimus, Apostolico ore laudatā inde responsa quærentes, vnde nihil errore nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur.* Hoc modo, vt vnde fuimus exorsi, finiamus; sicut in cælesti Hierarchia, ad vnum Angelum reliquorum principem omnes cuiusque Hierarchiæ & ordinis, fœlices spiritus in suis operationibus atque functionibus, intellectiuis voluntariisque recurrunt: ita nos in Ecelesiastica ad vnum supremum Hierarcham, & principem Christi Domini in terris vicarium, Romanum Pontificem, in exercitiis, officiis, actionibusque nostris, rerum ad salutem æternam spectantium satagentibus peruenientes, nostraque omnia reuocantes, vnitatem Etclesiæ Dei meliùs sanctiúsque custoditam, dilectione honoreque maiori prosequentes, amplexabimur.

a Epist. 2. Ascanii Episcopi & aliorum Terraconensis prouinciæ Episc. ad Hilarium Papam.

CAP. VII.

De magna beatorum spirituum charitate in custodiendis, defendendis, & adiuuandis pro salute sua hominibus, quos omnes Ecclesiastici, præsertim maiores prælati animarum curam habentes, imitari debent.

1. *Quam solicitè & diligenter ex ardore charitatis Angeli, homines de foro Ecclesiæ militantis custodiunt & iuuant in multis, vt salui fiant.*
2. *Peccatores impœnitentes castigant eorum vitiis contristati.*
3. *Orant Deum pro nobis, & in aduersis nos consolantur.*

Ec dum satis sit pro instituti propositique conditione vtriusque Monarchiæ triomphantis & militantis Ecelesiæ conformitates variis editas comparationibus atqoe similitudinibus expressisse: nisi etiam sciscitemur & indagemus, qualiter, qui in Ecclesia præsunt, considerata diuersarum dignitatum, graduumque distinctione, tam maiores quàm minores prælati pastoresque spirituum cœlestium supernæ Hierusalem ciuium, virtutes imitari debeant, in procuranda eorum salute, quos à Spiritu sancto doctrinæ ac bonæ vitæ cibo pascendos, & ad æternæ consecutionem gloriæ nutriendos, acceperunt. Est enim beatorum spi-

Magna in Ecclesia Dei felicitas si eius pastores ac præfecti Angelorum charitatem imitari vellēt.

A ritum charitas plurimarum varietate virtutum circumdata, in fideles, Ecclesiæ militantis filios, vt in via Dei progrediantur perfectiùs, & in alios minime pietatis amantes, vt conuertantur, oon mediocris, sed maxima; quam si pro fido viuoque exemplari sibi animarum Christianarum choro præfecti, [c] *non dominantes in clero per superbiam, sed forma domini facti gregis*, ad sapienter & viriliter æmulandum, suspicere vellent; sibi & populis de grege Dei suæ commissis fidei maximam cum summa pace, animique trãquillitate, in hoc seculo, fœlicitatis æternæ certitudinem, non sine magno Christianæ prosperitatis honorisque fœnore, lucrarentur. Etenim cum sint illi omnes [d] *administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis*, dici non potest, quanto charitatis ardore flammescant: vt illius
B æstu populi quos custodia gubernant, ad salutem animarum suarum diuinitus incendantur. Sunt enim septem *illæ lampades ardentes ante thronum Dei, qui sunt* [e] inquit S. Ioannes *septem spiritus Dei.* Qoo numero, siue [f] cum quibusdam patribus Angelorum vniuersitatem, siue [g] cum aliis septem præcipuos Angelos rebus humanis præsidentes interpretari voluerimus: ex hoc nihilominus loco semper intelligemus Angelos lucentes esse lampades sapientia, ad erudiendum populos terræ & ardētes charitate ad eorum inflammanda in amore Dei præcordia. Quandoquidem septem illi spiritus beati (si posteriori duarum innitamur expositioni) fideles in fidei caligine, vitæ-
C que huius tenebris versantes, per inferiores Angelos, & interdum etiam per se ipsos tanquam splendidissimæ lampades illuminant, & ardentissimæ, spirituali salutarique charitatis igne comburunt. Quam ob causam astra matutina Deus appellare voluit. [h] *Vbi eras cum me laudarent astra matutina?* Sic enim locum illum [i] sancti Patres exponunt: suntqoe illi spiritus veluti lampades ante thronum Dei omnia videntis, continuo lucentes & ardentes: id est omnibus expositi, vt ex illis tanquam viuis mysticisque lampadibus, quicumqoe morantes in terra voluerint, lumen suæ salutis instructioni peruium & idoneum sibi sumere valerent. In cuius mysterij significationem non eadem comparatione [k] Zacharias Angelos infusoria, id est vasa in quibus seruabatur oleum in lucernas effundendum, ex candelabro illo aureo pendentia, septem constante lampadibus Ecclesiam repræsentante sancti Spiritus illustra-
D tam charismatibus appellauit. Iuxta quorumdam interpretationem doctorum tam vetustorum quam recentium, vt Ariæ Montani, infusoria, cælestes mentes interpretantis ad diuina beneficia Ecclesiæ filiisque eius administranda deputatas à Deo secundum illud Apostoli, de quo supra. Ex quibos duobus sacræ Scripturæ locis, Angelos non solum esse lucentes ardentesque lampades, sed etiam vasa aurea diuinorum beneficiorum gratiarumque plenissima cernimus: quæ fidelium mentibus tanquam lucernis infundere desiderant. Diuina namque beneficia olei vocabulo similitudine idonea significantur; cum ex Dei misericordia profecta scaturiant, & magno charitatis impetu clementer erumpant. Rectè etiam hæ spirituales lampades ardere visæ sunt, quoniam, spiritus illi beati quanto possunt affectu, quos suæ lucis irradiatione collustrant, sacro diuini amoris incendio flagrantes vtiliter

c S. Petri ep. 1.

d Heb. 1. 14.

Angeli cur lampades ardentes ante thronum Dei dicuntur.

e Apoc. c. 4.
f Irene. Clem. Alex.
g Arethas in 4. Apoc.

Angeli lucēt sapientia homines illuminādo & ardore charitatis incendunt.

h Iob. 38 v.
i S. Hieron. S. Greg. in c. 38. Iob.

k Zach. c. 4. v. 2.

Cur Angeli dicuntur infusoria scilicet aurea vasa olei conseruatoria.

Cur simul Angeli & infusoria & lampades dicuntur.

incendunt. Ratio est quare illos sub ignea præcipue forma descriptos diuina nobis oracula repręsentant, [a] *Qui facis Angelos spiritus & ministros tuos ignem vrentem.* Quod erudite sapienterque Dionysius in sua cælesti hierarchia demonstrauit. [b] Ardore autem salutis hominum tāto cælestes illi spiritus inflammantur & æstuant: vt Christum Dominum Saluatorem mundi pennis suæ infinitæ benignitatis & charitatis ad saluandas gentes aduolantem, sicut milites generosi principem exercitus sine cessatione sequantur: sicut in raptu suo Apostolicus propheta, mentis suę oculis mira reuelatione suspexit, [c] *Et ecce*, inquit, *equus albus, & qui sedebat super eum vocabatur fidelis, & verax: & exercitus qui sunt in cælo sequebantur eum in equis albis.* Quid per fidelem & veracem equo albo insidentem, nisi Christum Dominum? quid per exercitus cæli, nisi omnes Angelos generosos Christi Domini milites significari, sancti patres Spiritu sancto reuelante demonstrarunt? Sic strenui illi cælestis exercitus milites, sub vexillo Christi Domini contra diabolicas potestates, & infernales furias in decipiendis hominibus inexpiabiles fraudes concipientes, assiduo certamine dimicando, quotidie homines terrarum orbis incolas, vehementer excitant: vt *per bona opera certam sibi in cælo vocationem facere satagant*, recteque factorum pretio, iura hæreditatis æternæ nundinentur. Hoc expertus Iacob Propheta testatus est, [d] cum se per vitæ decursum ab Angelo Dei diligentissimè custoditum & sapientissimè gubernatum fuisse profitetur. Sicut iunior [e] Thobias, quem ex charitate Dei Angelus exhortatus est, vt antequam ad nouam accederet vxorem Deum orationum operumque bonorum sanctitate placaret. Hanc Angelorum pietatem charitatemque Pastores Ecclesiæ respiciant: quam ex sinceritate cordis fœliciter æmulentur. Quæque charitatis officia & misericordiæ subsidia suę Pastorali curæ creditis ex debito præstare teneantur; septem illa spiritualia populorum animis beneficia præstanda attentè prudenterque ruminādo considerent: quæ Angelus Dei S. Petro in vincula coniecto, eum ab horrore carceris eximendo virtute magna largitus est, paucis verbis sic à [f] Cancellario Parisiensi breuiter expressa: *Astat, fulget, pulsat, iubet surgere velociter, soluit à catenis, educit ex carcere, liberum relinquit. Astat*, eius hominis quem saluare molitur, inculcando memoriæ quali fine temporalis suæ vitæ annos claudere debeat, vt mortuus ad vitam resurgat æternam. *Fulget*, vt in hoc tenebroso, terrenoque carcere corporis statum animæ suæ miserum in fulgore luminis
Angelici conspicere valeat. *Pulsat*, illius animo
vires constantiæ & fortitudinis maximas ingenerando ad dissoluenda vincula peccati, quibus à
dæmone captiuus in carcere mortali miserè turpiterque
1. constringitur. *Iubet surgere velociter*,
2. cum non solum voluntatem ad rectè facta
3. mouet, sed motæ virtutem imprimit efficacem,
4. pietatis opera peragendi, quæ prius voluntas incensa
5. charitatis Angelicę feruore magna cupiditate desiderabat. *Soluit à catenis*, dum in illo interficit [g] corpus peccati, vt non amplius seruiat
peccato, vt liberiùs destructis peccatorum mon-
6. stris, solertibus diabolicę tyrannidis ministris,
gratiarum diuinarum pulchritudines ad se potentiùs bene viuendo alliciat. *Educit extra carcerem*,

a Psal. 103.

b S. Dionys. c. 15 cœlestis Hier.

c Apocal. c. 19. Angeli Christum ducem suum ad salutem hominum aduolantem sequuntur.

d Genes. 48.

e Tobiæ c. 8.

f Ioan. Gerson Cancel. Paris. tractat. 5. super magnificat pag. 3.

7. *Beneficia animæ, quæ solent boni Angeli præstare hominibus.*

g Rom. c. 6.

A veniendo ad portam ferream, [h] quę vltrò aperta est; dum liberatum à peccato per cōtritionem ad transeundum per portam ferream pœnitentię, in expiationem prçteritorum delictorum magnis internę persuasionis impulsibus excitat: quā sic constanter intrepidéque persuasione Angelica corroboratus adoriatur, vt eam vltrò apertam generosè prętergrediatur, id est magno animo compleat, & ad salutarem satisfactionis stationem tutò se recipiat. Denique liberum relinquit, dum liberatus à peccato, seruus factus iustitię à maledictionis criminisque tenebris in claram benedictionis gratiæque lucem pia Spiritus sancti per Angelicam sollicitudinem prouocati negotiatione translatus, gratissimo iucundissimoque iustificationis auctoramento perfruitur, B lętusque in Christo Domino potenter exultat, gratias agendo Deo immortales ex toto cordis affectu, dicendoque cum S. Petro, [i] *Nunc scio verè, quia misit Deus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis*, Diaboli nempe per Herodem figurati, *& de omni expectatione plebis Iudæorum.* Hæc precor, vt beneficia tam salutaria Pastores Ecclesiastici gregis omnibus Christi verbo & opere prçfecti procurent, ne tam Pastores, quàm mercenarii, vel potius lupi; proditionis ac desertionis insimulati potenter in die iudicii tormenta patiantur.

h Act. 12. v. 10.

i Act. 12.

2. Sed quia beati illi cęlestesque spiritus dolēt, vehementerque vitiis hominum contristantur, sic dęmones ducentes choreas in exultationem, bacchātesque, gestiunt insolenter atque lętantur, vt in soliloquio magnus [k] Augustinus obseruauit. C *Quoties*, inquit, *à bono deuiamus diabolum lætificamus, & Angelos suo gaudio defraudamus.* Proptereà sanctæ illę cęlestium domorum mentes propter scelera hominum tactæ dolore *cordis intrinsecus*, grauiter peccatoribus irascuntur, iratæque peccatis onustos, & non pœnitentes magna confusione conterunt, opprimunt, oppressioneque confundunt. *Venite, descendamus, & cōfundamus linguam eorum. &c.* clamabant Angeli ad vltionem inimicorum Dei iustę indignationis œstro perciti, velociter aduolantes. In quæ verba sic S. Gregorius. [l] *Ascendunt Angeli*, inquit, *in eo quod Creatorem inspiciunt: descendunt Angeli, in eo quod creaturam sese illicitis erigentem examine districtiori reprimunt.* S. quippe Augustinus verba illa Psal. 77. *Immissiones per Angelos malos* explanans, peccatores ac Dei prçceptorum osores, quanD doque per bonos Angelos suppliciorum grauitate percelli docet, exemplo illorum Angelorum [m] qui Sodomitas prodigiosè mutorum, nefandorumque scelerum fœtore contra Dei iussa legesque proruentes, flammis vltricibus, missisque de cœlo ignibus consumptos de facie terræ deleuerunt. Quos quidem [n] Abraham Patriarcha sanctus paulò ante hospitio exceptos honore maximo decorauerat. Quid? [o] Nonne fuit bonus Angelus, qui ad nutum & votum S. Martini omnes S. Benedicti Monachos in ęde S. Martini Turonensis vitæ corruptissimę fæcibus immersos, turpissimè, vnico excepto Monacho Iher nominato (quia bonus erat, & Epistolarum S. Pauli studiosus amator) nece cruenta peremit? Sed ad hanc vindictam mansueti illi misericordesque spiritus non nisi tardè & coactè etiam humanitus loquendo, cum dolore maximo, sceleribus vrgentibus accedere compelluntur: no-

Angeli irati vitiis hominū eos confundūt & vlciscuntur.

k S. August. soliloq. c. 27. Genes. c. 11. v. 7.

l S. Grego. in cap. 1. Iob.

m August. in Psal. 77. *Peccatores sæpe per bonos Angelos afflicti tanquam Dei ministros in vltionem peccatorum.*

n Genes. 19.

o Genes. 18. *Anno Domini 812. Endo Abbas Cluniacensis & Frācio Annales hanc historiam commemorant.*

Boni Angeli nō nisi tarde, cùm nulla amplius spes est conuersionis, relinquunt peccatores.

lentes sicut Deus mortẽ peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat; nec nisi seriò vbi correctionis & emendationis spes omnis concidit, diuortium cum peccatoribus moliuntur: licet se iam diu derelictos à peccatoribus halitu criminum illorum fœdo pestiferóque conspiciant. Quod Basilius [a] Homil. 10. in Psal. 37. his verbis eleganter expressit. *Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Qui priùs*, inquit, *amici, & omni tempore mihi familiares fuerunt, de longè steterunt, mecum viuere nolẽtes, eminus flentes. Isti Angeli sunt boni & ministri Dei, & iuxta peccata ipsius Dauid ad tempus recesserunt aduersantes, non tamen ipsum penitus reliquerunt, eminus flentes. Ait enim aduersum me appropinquauerunt & steterunt.* Sed cum conuersionis & cum peccato diuortij spes omnis sublata est, quia suas omnes inspirationes, illuminationésque hortatorias inanes & vanas esse præ nimia indurati peccatoris obstinatione hac luce clariùs intuentur: tum demum ab illius fœda putridaque per peccata familiaritate dolenter arcentur, dicentes. [b] *Curauimus Babylonem & non est sanata.*

a Hom. 10. in Psal. 37.

b Hierem. 51.

3. Boni angeli pro nobis Deum orare non cessant, vt resipiscamus ab iniquitate nostra

3. Quamuis autem fœlices illi boníque spiritus flagitiorum luto colluuiéque sordidatos relinquere viorum deterriti horrore cogantur, non tamen omnis commiserationis misericordiæque affectum in eorum miserijs exuunt; sed Deum, quanta possunt pro illis compassione & animi gemitu precantur, vt resurgentes ab impietate sua, & in sanioris mentis claustra redeuntes, misericordiæ locum apud eum, clementiæq; nanciscantur. Testes sũt hæ boni spiritus lugubres flebilésque voces ad Dominum lamentabili pro populo Iuda gemitu deprecantis: [c] *Domine exercituum vsquequo tu non misereberis Hierusalem, & vrbium Iuda, quibus iratus es?* Et si demum aliquando nos tandiu in vitiorum sordibus volutari tædeat; & paulisper ex antro vitæ corruptionis egredi placeat, inclinantes affectu in vota precésque ad Deum, vt animæ nostræ peccatorum loe contaminatæ misereatur, ipsi veri custodes, defensorésque salutis nostræ; nostras orationes ex intimo corde conceptas ad ora, vocésque externas sua pia & sollicita inspiratione promouent; & eas ore & corde formatas suis coniunctas orationibus offerunt ad Deum, vt eas efficacius exaudiat. Hæc à magno Augustino Deo gratias agente pro tanta charitate sibi; vt alijs peccatoribus ab Angelis effusa didicimus: *Gemitus nostros*, inquit, *atque suspiria referunt ad te Domine*, scilicet Angeli boni, *vt impetrent nobis facilem tuæ benignitatis propitiationem.* Et [d] S. Bernardus nonne hæc conformiter ad illa summi illius Doctorum magistri dixit? *Angeli nostros sudores non suos, nostras lachrymas non suas offerunt Deo, nobis quoque eius munera referunt.* Nobis verò conuersis per pœnitentiæ ianuam ad Dominum, & in bonis operibus, aut in satisfactionem præteritorum delictorum, aut in meritum futurorum pręmiorum constanter occupatis, quam illi pie clementérque pręsentes assistunt, & orationes nostras, gemitus, lachrymas, aliaque pœnitentię fructus opera bona Deo meritoriè repræsentantes, opitulantur. [e] *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos*, dicebat Angelus ad Thobiam, *& derelinquebas prandium, & mortuos abscondebas per diem in domo tua: & nocte sepeliebas, ego obtuli orationem tuam Domino:* Vt non immeritò [f] S. Bonauentura deuotam animam in agnitionem bonorum à pijs Angelis pręstitorum hoc epiphonemate compellatam prouocauisse videatur. *O anima! si videre posses quanto gaudio Angeli assistunt orantibus, intersunt meditãtibus, quanto studio in bono cõseruant.* Et cum ratione non exigua sancta Mater orat Ecclesia: [g] *Supplices te rogamus omnipotens Deus, iube hæc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum, &c.* Et illud est euolutum mysterium, hac verborum S. Ioannis paucitate inuolutum [h] *Ascendit fumus incensorum de manu Angeli.*

c Zachar. 3.

Angeli nostras orationes suis iunctas, vt meliùs nobis prosint, ad Deum portant.

e August. Soliloq. c. 17.

d S. Bernard. serm. de Angelis.

e Tob. 5.

f in Soliloq. anim. & corp.

g Oratio Ecclesiæ ad Deum.

h Apocal. c. 8. v. 4.

Si quis autem dolor nos & mœror attingat, ne nimia tristitia locum desolationi aut desperationi potius aperiat, præsto nobis sunt ad salutaria solatia, quibus omnis languor & ægritudo ab animis aufugientes euanescant. Nec agere precibus & votis cum Deo, pro salute nostra cessant, quousque redeuntes ad nos iucundorum salutariúmque nuntiorum relatione omnem in animo motum doloris compescant; totámque tristitiam & gemitum arescentibus consolatione multa lachrymis in gaudium plenum exultationémque fœnore multiplicato conuertant. Sanctos illos spiritus magnopere humanæ salutis appetentes, & auidos causam afflictæ animæ apud Deum æstu charitatis incensos, (vt sanctus expressit Bernardus) agentes audiamus: [i] *Sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima eius ad te Deus: desiderauit te in nocte, sed & spiritus eius in præcordijs eius: de mane vigilauit ad te, & iterum tota die expandit ad te manus suas: dimitte illam, quia clamat post te: conuertere aliquantulum & deprecabilis esto super eam. Respice de cælo & vide & visita desolatam.* Post de cœlo redeuntes à Domino ad afflictam corde, nimium desolatam, mœroréque confectam, sic eam lætos boni nuntij sermonibus amœnissimè cõsolantur: [k] *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui:* Post ad Deũ conuersi pro consolata anima, & ab omni mœrore liberata, sic referunt gratias, [l] *Gratias tibi ago Domine, quia desiderium animæ eius tribuisti ei.* Fidelis paranymphus subiungit pia deuotáque mellifluus eloquentia Doctor: *qui mutui amoris conscius, sed non inuidus, non suam quærit, sed Domini gloriam; discurrit medius inter dilectum & dilectam, vota offerens, referẽs dona: excitat istam, placat illum: interdũ quoque licet rarò, repræsentat eos pariter sibi, siue hanc rapiens, siue illum adducens. Siquidem domesticus est & notus Palatio, nec veretur repulsam, & quotidie videt faciem Patris.* Cum his ergo pietatis ac charitatis obsequijs & officijs Angelus animam in suis angustijs mœstam & afflictam spe melioris vitæ consolatur, & consolatione roboratam in pacis internæ possessione confirmat. Sic misericordes illi custodes hominum, vt saluentur. *Adiuuant laborantes*, inquit, [m] S. Augustinus, *protegunt quiescentes, hortantur pugnantes, coronant vincentes, compatiuntur patientibus.* His custodibus & æternæ salutis promotoribus fulta, tyranno [n] S. Agatha, flammas, ignes, aliósque crudelitatis insaturatæ cruciatus minitanti, in Domino confidens exultando dicebat: *Si ignem adhibeas, rorem mihi salutificum de cælo ministrabunt Angeli:* [o] Quod innocentes pueri Danielis socij experti sunt in ardẽti fornace benedicentes Dominum. Et ipsemet vir desideriorum Daniel à crudelissimorum leonum ore liberatus, Deo gratias agendo salutare missi de cœlis à Deo promptúmque beneficium Angeli in liberando se, recolendo sic mirificè

Angeli causã nostram agunt apud Deum, & ad nos afflictos volatione bonorum nuntiorum à Deo venientes consolantur.

i S. Bernard. serm. 31. in Cantic.

k Bernard. ibid.

l Idem Bern. ibid.

m S. August.

n Generosè dictum S. Agatha ab angelo custodita.

o Daniel. c. 3.

prædicabat: *Misit Deus Angelum suum & conclusit ora leonum, quia coram eo iniustitia inuenta non est in me.* Tot igitur tamque salutaribus beneficijs quæ pia quotidie Angelorum ministeria nobis impertiuntur & pariunt, attentè prudentérque consideratis, danda nobis opera est, eaque diligens & valdè solicita: vt nos eorum consortio & familiaritate dignos bene viuendo reddamus: neve in aliquod opus eorum indignum visu naturæ impotentis inconsideratione ruamus, quod eorum auxilium longè pulset à nobis: quo destitutis multorum malorum corporis & animi nobis horror ingruat: nosque eorum terror magna perculsos calamitate consternat. Illud inculcare mentibus nostris efficaciter hac S. Bernardus exhortatione nitebatur, [a] *Pensate fratres quanta etiam solicitudine nobis opus est, vt dignos nos exhibeamus eorum frequentia, & eo modo conuersemur in conspectu Angelorum, ne fortè sanctos offendamus obtutus: væ enim nobis si quando Angelis prouocati peccatis & negligentiis nostris indignos nos iudicauerint præsentia & visitatione sua, vt iam necesse habeamus cum Propheta plangere, & dicere: Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt: & qui iuxta erant de longe steterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meam: elongasti notorum eis, quorum præsentia protegere, & propulsare poterat inimicum.* Quibus malis Ecclesiæ præfecti facilè mederi possent, oppositáque his malis parta bona causari: *si sibi & vniuerso gregi, in quo eos Spiritus sanctus posuit Episcopos & pastores regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo* [b], sollicita charitate, veréque pastorali diligenter attendere vellent, ne sceleratæ vitæ, vt ille ait,

Quid faciendum vt Angelorum consortio digni reddamur.

[a] S. Bernard. ser. 1. de Angelis.

Imitatores Angelorum pastores Ecclesiæ qua ratione malis sui gregis mederi debent.

[b] Act. 20. v. 28

Dira per incautum serpant contagia vulgus.

Etenim vt magnus ille vniuersalis Ecclesię pastor S. Gregorius in illa verba 1. Reg. cap. 9. [c] *Erat vir de Beniamin, nomine Cis,* ait, *electi & boni pastores, sic lucra aliorum expetunt, vt sibi nulla damna patiantur. Pleni quippe in seipsis sunt, effluentes aliis, & de abundantia sui sic aliis tribuunt, vt suæ plenitudinis aliquid non amittant: sic aliis præbere oleum nituntur, vt à se fomenta luminis non tollantur, vt dum illuminant alios, se non extinguant,* &c. Lubricus prælationis locus, dum qui illi præ lucro temporalis pinguedinis assident, alios suæ pastorali curæ creditos docere ad salutis fructum negligentes, pro se viam cæli discere practicè penitus aspernantur. Sicut enim, vt de se dicebat sanctus Augustinus, [d] *alios docendo discere debemus,* sic aliorum saluationi prospicientes documenta vitæ æternæ efficacia sibi administrare tenentur. Aliter [e] *cathedra pastoralis* blanditur, vt fallat, erigit vt deprimat, fœnore quodam nocendi, vt quò altior fuerit sedes bonoris, eò grauior lapsus infœlicitatis: vt non immeritò ad Eugenium Papam rescribens sanctus Bernardus dixisse laudetur: [f] *Blanditur cathedra, specula est, inde superintendis, sonans tibi Episcopi nomine, non dominium, sed officium. Quidni loceris in eminenti vnde prospectes omnia, qui speculator super omnia constituerus? Enimuerò prospectus iste procinctum parit non otium,* &c. Fœlix ille pastor Ecclesiæ, qui gregi suo inuigilando instar Angelorum circa spiritualem animi sui pastum vehementer anxius occupatur: animi dico non corporis quo carent Angeli, circa quod sordidè nimiùm & perniciosè pastores plurimi, proh nefas! soliciti turbantur. In quos prophetica illa maledictio prorumpit,

[c] S. Greg. in 1. Reg cap. 9.

Boni pastores sibi & suo gregi debent attendere.

[d] Epist. 7. circa princip.

[e] Cyprian.

[f] lib. 2. de considerat.

Mercenarij nō veri pastores Ecclesiastici bonis onusti, corpore sura, non animi soliciti, quam miseri.

A [g] *Væ pastoribus Israël qui pascebant semetipsos: lac comedebatis, & lana operiebamini, & quod crassum erat occidebatis, gregem autem meum non pascebatis.* Quàm multi facto ipso dicunt hodie illud 1. Regum [h], *Dimitte obsecro ad vnam partem sacerdotalem?* Quod exponens Hugo Cardinalis ait, [i] *Officium sacerdotale duas habet partes: vna est cura animarum: alia est sustentatio temporalium. Prima est principalis, secunda est accessoria, sed de accessorio fit hodie principale.* Propter hoc cum indignatione & stomacho iusta ira candenti S. Bernardus exclamando dicebat, [k] *Quem dabis mihi de numero præpositorum, qui non plus inuigilet subditorum vacuandis marsupiis, quàm vitiis extirpandis?* Atque vtinam omnes prælaturis Ecclesiæ intemperanter & auidè nimiùm inhiantes, boni pastoris exemplar in Patriarcha Iacob intueri vellent, quod non deprecarentur imitari, qui ad Laban socerum ita loquebatur: [l] *Viginti annis fui tecum: oues tuæ & capreæ steriles non fuerunt: arietes gregis tui non comedi, nec captam à bestia ostendi tibi. Ego damnum omne reddebam: quidquid furtim peribat, à me exigebas: die noctuque æstu vrebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* Quæ omnia alta cogitatione considerans S. Gregorius exclamabat. [m] *Si sic laborat & vigilat qui pascit oues Laban, quanto labori, quantisque vigiliis debet intendere, qui pascit oues Dei?* Notent ista cum tremore pastores hominum Patriarchæ verba. *Ego damnum omne reddebam, quidquid furtim peribat, à me exigebas.* Quia, inquit S. Chrysostomus, [n] *Cui Christi grex concreditus est, hunc ouibus deperditis, animæ propriæ iacturam facere oportet,* &c. Audiant insuper salutarem, propéque diuinam Saluiani Episcoporum sui temporis Magistri, vt Gennadius appellat, ad omnes Ecclesiæ ministros exhortationem: [o] *Sacerdotes exemplo esse omnibus debent, & tanto ante stare cæteris deuotione oportet, quantò antestant omnibus dignitate. Nil enim est turpius quàm excellentem esse quemlibet dignitatis culmine, & despicabilē vilitate. Quid est enim aliud Principatus sine meritorum sublimitate, nisi honoris titulus sine homine? Aut quid est dignitas in indigno, nisi ornamentum in luto? Et ideo cunctos qui sacri altaris suggestu eminent, tantum excellere debent merito, quantum gradu.* Hæc ille. Sed de pastorum prælatorúmque erga sibi creditas oues officio sæpius in secunda & quarta partē huius Operis multò plura dicturi sumus.

[g] Ezech 34

[h] 1. Reg. 2.

[i] in Epist. S. Iacobi c. 1

[k] Bernard. serm. 77. in Cantic.

[l] Genes. 31.

Boni pastoris effigies in patriarcha Iacob

[m] lib. 7. ep. 48. ad Anastasium.

[n] lib. 2. de sacerdotio.

Pastor perdens animas sibi creditas negligentia sua ac imperitia, salutis suæ iacturam facit.

[o] Saluian. l. 2.

Qui excellit in Ecclesia dignitate, debet & virtute.

CAPVT VIII.

Quod in multis Monarchia Ecclesiastica dignitate præemineat Angelica illustrior, propter tria tribus postremis exponenda capitibus: quorū primum in hoc capite tractatur, nēpe Ecclesiasticam Monarchiā præstantiorem Angelica ratione capitis visibilis, sc. Romani Pontificis, in multis, præsertim quatuor, Angelis, ipso Angelorum principe S. Michaële non excepto, superioris.

ANGELOS hominibus superiores perfectioresq; secundùm gradum naturæ nulli rationis capaci dubium esse potest: cùm spiritualis creatura ex naturalis condi-

Angelus secundum naturæ gradum homine superior, sed gratia in multis minor.

tionis suæ iure in corporalem sui imperij auctoritatisque fines extendar. Vnde in familia omnium creaturarum Principis Dei Angelum natu maiorem; cui paternæ maiestatis iuridica insignia iuxta primogenituræ rationem debeantur: hominem vero minorem iuniorem que appellari scripta sancti Spiritus oracula ipsa nobis veritate significarunt. Et idcò Dauid hominis naturalem præ cæteris creaturis perfectionem admirans, non tamen eum [a] *Minutum paulo minus ab Angelis, minoratumque diffitetur.* Verumtamen si supernaturalia gratuitaque dona consideremus, & priuilegiorum fæcunditatem, quæ diuina sanctio & auctoritas est in homines dignata conuertere, in [b] fauorem & meritũ Dei filij, hominis naturę, personali societate confœderati; non incongruè vocem sancti Spiritus audientes, hominem multis in rebus gratia diuina naturæ terminos extendente sublimatum, Angelo dignitate & excellentia præire clamabimus. At cum Ecclesiastica Monarchia hominum sit sub capite summo & nunc inuisibili Christo Domino ἀκροάρχῳ, & capite alio visibili, inuisibilis virtute Ecclesiæ præfecto, quid est cur non Monarchiam Ecclesiasticam Angelica superiorẽ in multis esse affirmare valeamus? Dẽpto Christo Domino à quo omnis in homines Ecclesiasticæ Monarchię prefectio redundat, si solùm de capite pastoréque visibili, inuisibilis in terris vicario loqui velimus, cæteris Ecclesiæ membris silentio prætermissis, quò breuitati studeamus, non erit credo, difficile pastorem illum Ecclesiastici gregis auctoritate & gratiis prędominantis, principalisque capitis Christi Domini, tanquam diuinitatis splendoribus, radiisque circumfusum, sublimiorem Angelis in multis diuinę largitatis honoribus & donis ostendere; siue illa quæ in sublimi rerum diuinarum cognitione: siue quæ in extensa valdè iurisdictione, siue quæ diuinorum sacramentorum mysteriorumque Christianæ religionis præcipuorum administratione: siue quę in immensa diuinæ magnificentiæ remuneratione consistant, attendere voluerimus. Quis enim nescit, nisi in sacris planè peregrinus oraculis, multa sublimis altæque sapientiæ S. Petro & successoribus eius Christũ Dominum proprio suæ omnipotentiæ motu, arcana sæpius ipsis ignota Angelis, reuelatione diuina communicasse? Vnde ergo illa ad S. Petrum; *Beatus es* [c] *Simon Barióna, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus &c. Verè beatus*, inquit [d] Glossa, *quia tale quod reuelatum est Petro, cuius Papa successor existit, quod nec Angelus, nec homo scire potuit.* Certum est etiam multa diuina nostræ religionis mysteria, vt incarnationis & passionis Domini, quo ad modum & formã Angelos ante sibi abscondita per prædicationem Apostolorum, cuius caput erat S. Petrus & eius successor Rom. Pontifex euidenti cognitione didicisse, vt his verbis Ephes. 3. S. Paulus videtur indicasse: [e] *Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hæc in gentibus euãgelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo, qui omnia creauit, vt innotescat principatibus & potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei, secundum præfinitionem sæculorum quam fecit in Christo Iesu Domino nostro, in quo habemus fiduciã & accessum in confidentia per fidem eius.* In quẽ locum ita [f] Theodoretus, *Nec potestates quidem, quæ sub aspectum non cadũt: sciebant mysterium, sed per dispensationem, quæ est in Ecclesia, ineffabilem Dei sapientiam didicerunt.* Et [g] S. Greg. Nyssenus (*rex itaque Christi*) scilicet per Petrũ & alios Apostolos prędicata, *non solum nobis, sed & Angelis cunctisque in cælo virtutibus profuit & aperuit sacramentum, quod antea nesciebant.* Hanc loci huius Apostolici intelligentiam [h] S. Hieron. amplectitur, incarnationis mysterium minimè mẽtibus ad plenum Angelicis innotuisse confirmantis, donec Christi Domini mors & passio prædicantibus Apostolis terrarum orbẽ sua cognitione repleuisset. Si dignitatis ratio in dominationis, iurisdictionisque latitudine cõsideretur, quis Rom. Pontificem Ecclesiasticę Monarchiæ principem Angelis sublimiorem cõfiteri tenuet? Cum illius principis atque Hierarchæ spiritualis, non Oceano, nõ astris imperium principatusque terminetur: Sed extra terræ marisq; vias in purgatorios vsque sinus & antra damnatorum, extraque omnes astrorum limites super omnes cælos extensus diuino Christi Domini munere propagetur. Cuius immẽsę iurisdictionis potestatisque nulli Angelorũ creditæ fidam sponsionem pro se suisque posteris, in solio Apostolico Romanoque sessuris S. Petrus à Domino talibus sigillatam signatamqoe sermonibus accepit. [i] *Dabo tibi claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis. & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Quem locum S. Hilarius in c. 16. S. Matthæi explicans sublimiter efferendo S. Petri & successorum eius in Apostolica cathedra sedentium authoritatem sic exclamat. *O beate Dei ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur: cuius terrestre iudiciũ præiudicata auctoritas sit in regno cælorũ, vt quæ in terris ligata, aut soluta sint, criminum vincula statuti consĩde conditionẽ sortiãtur in cælo.* Vnde S. Petrus eiusque successores cælos aperiẽdo, claudunt inferos: & illos claudẽdo, hos reserant & aperiũt. Indeque fit, vt ascendens in altũ Apostolica Romanaque potestas cælos penetrando, etiam ad inferos sui decreti iudiciique districtione damnatos mactatura descendat: vt nõ sine iusta ratione sacri [k] Canones terreni cælestisque imperij & principatus spiritualis [l] à Rege Regum & Domino dominantiũ saluatore nostro cęlestia S. Petro successoribusque eius iura fuisse concessa non minus verè quam liberè asseuerare videantur. Si enim Apostolicæ S. Pauli ditioni & solicitudini totus orbis, [m] quẽ tot annos parturiuit, *donec formaretur Christus in illo*, sobditus, est [n] vt S. testatur Chrysostomus: Quãtò magis S. Petri principis Apostolorũ iurisdictioni principatuique Monarchico, sicut nũc eius posteriorũ Rom. Pontificum creditus esse debuit? Dicamus ergo cum [o] Apostolo, Deũ non subiecisse Angelis orbem terrę futurum, de quo loquimur, sed filio suo propter passionem mortis gloria & honore coronato: & per filium S. Petro suo in Ecclesia visibili vicario, eiusque in eadem sede locatis posteris Romanis Pontificibus iurisdictione nulli secunda nisi suæ tradidisse.

Si de sacramentorum religionis Christianæ diuinorum salutares ex opere operato gratiarũ imbres in peccatorum corda extinctis culparum ardoribus effusione non parua distillãtium administratione loquamur, num illorum dispensatio aliis quam S. Petro & S. Apostolis cæterisq; sub illo in Ecclesia pro salute animarũ laborantibus pastoribus credita est? Num de lege communi omniũ cælestiũ spirituũ choro concessa? Ergo Monarchia cæle-

Marginal notes:

a Psalm. 8.

b Heb. 2. v. 7.

Papa Ecclesiæ pastor & summus Hierarcha Angelis in quatuor præcipue excellit.

S. Petr. & eius successores Ro. Pontifices Angelis cognitione aliqua præcellunt.

c Matth. 16.

d Gloss.

Angeli per prædicationem S. Petri & aliorum Apostolorum mysteria multa didicisse dicuntur.

e Ephes. 3.

f Theod. in c. 3 Ephes.

g Homil. 8. apud œcum.

h S. Hieron. in hunc locũ.

2. Papa Angelis sublimior extensione iurisdictionis potestatis.

i Matth. 16. S. Hilarius in c. 16. S. Matthæi.

Papa iurisdictio per totum mundũ Deo volente diffunditur.

k Can. omnes dist. 22.

l Apoc. 6.

m Gal. 4.

n L. de laudibus S. Pauli.

o Hebr. 2.

3. Sacramentorum administratione Papa & cæteri sub illo pastores Angelis maiores sunt.

4 Ratione sanctitatis & modo producti præmij quidā in Ecclesia Angelis excellunt.

cælestis in Angelorū parte constituta, ab Ecclesiastica hominum cætu lege Christiana sociatorum cōflata in hoc Christi Domini beneficio minorata est. At cū sint in Ecclesia Dei peregrinātes in terris adeò virtutibus excelsæ personę atque sublimes, bonorūque operum valorem, æternorū premiorum magnitudines iusta mēsura sequantur; Certè dubitare non debemus Angelos à multis Ecclesię militantis alumnis nunc in cælo remunerationis ęternæ fruitione postponi; cū ipsi Angeli ab illis in terra viuentibus virtutū diuinarum magnitudine victos se fuisse ingenuè superatosque fateantur. qualem sanctissimam Christi Domini matrem super omnes Angelorum choros perfectissimarum virtutum gradibus sublimiter exaltatā fuisse credimus, & certitudine fidei nullatenus dubitantes asseuerāter affirmamus. Quales post beatissimam matrem S. Petrum & Paulū aliosque Apostolos: quales martyres plurimos, doctores atque cōfessores sapiētia & charitate Christiana sanctissimos fuisse confitemur. Quorum alij superioribus Angelis virtutum & gratiarum donis eminentiores, alij æquales, alij choros Angelorum inferiores multis gradibus superantes apertè Ecclesię militantis Monarchiam in multis Angelicæ dignitate præire, eamque antecellere demonstrarunt.

Capvt IX.

Quod Deus intimius & perfectius Monarchiæ Eccles. quam Angelicæ vniatur.

1. *Propter Verbum incarnatum tanta fit in Christo Domino diuinorum humanorumque idiomatum communicatio, vt diuina attributa Christo homini, & humana Christo Deo conueniant.*
2. *Christus Deus propter humanæ naturæ assumptionem homines fratres suos appellans pluris fecit quam Angelos, illos ad se clementer pelliciens.*
3. *Propter intimam illā & perfectissimam Dei cum humana natura vnionem Angeli homines valde reuerentes, ab illis nolunt amplius adorari, sicut ante Verbi diuini incarnationē.*

Nota virinsque naturæ in Christo idiomatum communicationem.

PRIMA sanè illa ratio esse perhibetur, propter quam sanctam hominū fidelemque societatē, quæ Ecclesiastica Monarchia dicitur, Angelicæ dicimus prestare & excellere: vnio nempe Dei intima perfectaque cum humana natura per æterni verbi incarnationē. Quæ tanta est vt diuina attributa homini Christo, sicut humana Christo Deo præclara idiomatum cōmunicatione, vt Theologorum schola loquitur, attribuantur. Sic quæ Dei sunt homini Christo conuenire videmus; vt cū dixit Dominus Iesus obstinatis Iudæis, seque voluntaria erroris diabolici caligine dementatis agnoscere renuentibus, [a] *Antequam Abraham fieret ego sum*; Et Marthæ Lazari fratris obitum lachrymabili gemitu oris cordisque lamentanti: [b] *Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet: & omnis qui viuit & credit in me, non morietur in æternum.* & Ioan. 14. [c] *Ego sum via, veritas & vita.* Sic homini Christo diuinæ æternæque potentiæ idiomata Apostolus Hebr. 1. deferre non dubitat: [d] *Multifariam, multisque modis olim Deus loquēs patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio, quē constituit*

Diuina attributa homini communicata.

a Ioan. 8.

b Ioan. 11.

c Ioan. 14.

d Heb. 1.

A *tuit hæredem vniuersorum, per quē fecit & sæcula, &c.* Filius Dei qui loquebatur Apostolis, erat homo in forma Dei filius virginis [e] *factus in tempore, factus sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret*: Cui tamen opus creationis soli Deo conueniens attribuitur his verbis, *per quem fecit & sæcula.* Sicut cū ait D. August. [f] *in manibus Christi erat potestas panes augendi qua mundū condiderant.* Quam doctrinam esse de fide diuina Spiritus sancti decreta in Concilijs [g] Oecumenicis sub ęternæ mortis interminatione pronuntiarunt: sanctique patres [h] Nazianzenus, [i] August. Cyrillus [k] Alexandr. Leo [l] Magnus, [m] Fulgentius, Damascenus [n] huius fidei doctrinæ defensores acerrimos, promotoresque se posteris sæculis exhibuerunt. Ratio doctrinę potens & solida est. Cum enim Christum Dominum Deum esse credamus, quidquid de Deo essentiali prædi-

B catione enuntiatur, affirmatū illud de Christo domino dici necesse est. Sicut ex aduerso quæ hominis sunt, quæque naturę humanæ createque absoluta & essentiali prædicatione proprietates ascribuntur, eædē Deo Deique filio naturali & æterno conuenire attribuique fide Catholica creduntur: propter quod passim in scripturis sanctis actiones & passiones talis hominis virginis filii verè de Deo prædicari legimus, vt cum [o] Act. 20. *Deus suam Ecclesiam suo sanguine redemisse* fertur Et 1. Cor. 2. [p] *Dominum gloriæ ab impiis crucifixum* fuisse S. Paulus commemorat: Et Psal. 67. [q] *Deus in altum ascendisse*, à Propheta regio refertur: quod ad Ephes. 4. de Christo Domino Apostolus exponit simili

C loquendi forma [r] Baruch Propheta de Deo Verbo æterno in mundum venturo vaticinatur. *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Harum reciprocarum attributionū ratio optima est, ea similis quæ supra: Nempe cum sit idem suppositum subsistēs in vtraque natura: de illo absolutè dici possunt, quæ ratione vtriusque naturæ cōueniunt, etiam si nominibus ab vtraque natura sumptis significentur. Sed obseruandum maximè & attentè considerandum, ad hanc regulam proprietates illas & prædicata referri solū, quæ præcisè homini ratione humanæ naturæ conueniunt, ita vt nullam suppositi creati imperfectionem inuoluāt: qualia sunt, *purus homo, creata persona, filius adoptiuus, natura peccabilis*, & alia in quibus diuinum suppositum excluditur, quæ non solū verbo diuino cum reduplicatione diuinitatis, sed ne quidem Christo homini cum reduplicatione humanitatis, vt Theologi loquuntur, cōuenire possunt:

D quoniam Christus, quatenus homo non persona creata, non purus homo, non filius adoptiuus, non peccabilis dici vlla ratione potest. Quò illud S. Cyrilli spectat. [s] *Neque enim erat homo simpliciter*, scilicet purus & nudus homo, *sed in specie humana, qui est ex Deo patre Deus Verbum.* Vt igitur lōgioris probationis hîc metam sistamus, qua quod intendamus solidè dilucideque confirmemus, cū Deus tam intimè perfectèque hominū naturæ, ex quib. Ecclesiastica Monarchia conflata est, vniatur: cūque hanc vnitatis intimę & substantialis perfectionem Angelorum substantiæ denegauit, manifestum est in hac perfecta Dei cum Ecclesiastica Monarchia coniunctione hanc Monarchiam Angelicę, summæ dignitatis & excellētiæ sublimitate præstare. Neque enim dici potest Deus Angelus, & Angelus Deus, sicut Deum esse hominem, & hominem esse Deū Catholica religionę docemur. [t] Filius namque Dei, *cum in forma Dei esset, non ra-*

e Gal. 4.

f S. August. tract. 24. in Ioan.

g Conc. Eph. Act. 4. S. Synod. general. act. 11. & 18. Later. 1. sub Martino 1. consult. 5. can. 4.

h S. Nazian. orat. 51. 52.

i S. Aug. l. 1. de trinit. c. 7.

k S. Cyril. l. 12. Thesauri, ca. 15.

l S. Leo Epist. 10. & 11

m Fulgent. l. de fide ad Petrum c. 2.

n S. Damasc. l. 3 orthod. fidei c. 4. 6. & 11.

o Act. 20.

Humana proprietates de Deo dicuntur per eandem communicationem idiomatum.

o 1. Cor. 2.

p Psalm. 67.

q Baruch. 3.

Nota hāc rationem & exceptionem.

r Vide Suarē t. 1. in 3. p. disput. 35 q. 16. a. 2. sect. 4 pag. 560.

s S. Cyrill. Alexand. 1. cōtra Theod. relatus in S. Synod.

Deus est homo versissima propositio, non Deus est Angelus.

t Phil. 2.

pinam arbitratus esse se æqualem Deo, exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, in similitudinē hominum factus, & habitu inuentus vt homo: Et sic ille qui est in forma Dei est homo, ait D. Thomas: sed ille qui est in forma Dei est Deus; Ergo Deus est homo, vt sanctus ille cōclodit. Similiter hominem esse Deū patet ex Apostolo dicente Rom. 6. [a] *Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.* Sed Christus secundum carnem est homo: Ergo hęc est vera, *Homo est Deus*, vt idem concludendo [b] S. Tho. asserit.

D Thom. 3. q 16 art. 1.

a Rom. 6.

Homo est Deus verissima propositio, non illa Angelus est Deus.

b D Thom. 3. q. 16. art 2.

Quod ergo Deus sit de cognatione nostra respectu humanę naturę quā assumere dignatus est, tantò illa Monarchia de cuius territorio sumus, in hoc Angelica melior & excellentior, quantò ille Angelis præstantior est, qui hos & homines de nihilo creauit. [c] *Nusquā enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ*, inquit Apostolus: quasi neglectis Angelis vel in minori habitis pretio, minores illorū natu iunioresque, videlicet homines, sic Deus assūpsisse Apostoli testimonio dicēdus esset. quod quamuis singularem indiuiduāque naturam personali & hypostatica vnione sibi coniunxerit, illa tamen viuo omnium perfectissima, ad omnes homines quodāmodo spectare pertinereque videatur: quoniam ex ea singularis quædam & perfectiōne non vulgari eminens dignitas gloriaque in illos deriuata redūdat. Quod S. Paulus significare voluit cum scripsit [d] Christū Dominum homines suos appellare fratres non erubuisse. *Propter quam causam nō confunditur fratres eos vocare*, inquit, iuxta illud propheticum oraculum, [e] *Narrabo nomen tuum fratribus meis*: Quo Dauid Christū patri suo, vt explicat S. Paulus Hebr. 2. [f] loquentē introducit, & ipse Christus Dominus breui in cælos ascēsurus discipulis dicebat, [g] *Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum*, quia nempe fratres mei estis eiusdē æterni patris filij, cui vos adoptaui: & alibi mulieribus Mariæ Magdalenæ, & alteri Mariæ apparens dixit. [h] *Nolite timere: ite, nuntiate fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi me videbunt.* Sic ab Apostolo, [i] *Primogenitus in multis fratribus*, appellatur. Propter quam causam ipse Christus Dominus se filium hominis sæpius appellauit. [k] *Exaltari oportet filium hominis*, [l] *vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi reclinet caput suum.* vt sciremus eum non solum esse verum hominem, & carnem accepisse nascendo, verum etiam. vt se iam cum hominibus cognationem carnis habere, fratremq; nostrum per humanæ naturæ assumptionē esse significaret, sicut antiqui patres [m] Tertullian. & S. Irenæus obseruarūt.

c Hebr. c 2 v. 16

Christus ob assumptā naturam nostrā nos fratres appellare non est dedignatus: non sic de Angelis.

d Heb. 2. v. 11.

e Psalm 21.

f Hebr. 2 v. 12

g Ioan 20. v. 17.

h Matth. 28. v 10.

i Rom 8 v 29

Christus cur hominis filius dicitur.

k Ioan. 3. v. 14.

l Luc. 9.

Huius à Deo humanitatis assumptæ spōsa desiderio tabescens & inflammata cupiditate grauiter æstuans in Canticis in hæc vota precesque effusa clamabat, [n] *Quis mihi det te fratrem meum*, Deum incarnandum iam sponsum affectuque fratrē vocans, *sugētem vbera matris meæ*, scilicet naturæ humanæ in persona virginis sacro grauidandæ fœtu: *& inueniā te foris*, scilicet incarnatū ac sic visibilē, quasi extra inaccessibile diuinitatis lumē apparentem, & deosculer te in carne visum, in terris & cum hominibus conuersantem, *& iā me nemo despiciat?* siue Diabolus, siue bonus Angelus. Hoc assumēdæ à Verbo æterno humanitatis desiderium ante hac audaci petitione demōstrauerat, [o] *Osculetur me osculo oris sui*, quod suo S. Bernardus obuersans animo, sponsæ audaciā admirans exclamabat, [p] *Quid audacius hoc osculo peti poterat?* vel ūtamen redargutæ cupiēs indulgere, subiungit: *sed amanti animæ hoc vitio verti non debet, cuius illa vox est, accepi potiora meritis, sed inferiora votis, desiderio feror non ratione, ne causemini præsumptionem vbi affectus vrget*: Hanc propter vnionem cum humana natura perfectissimam Deum maioris dilectionis & affectus inclinatione in homines, quàm in Angelos propendisse [q] S. Gregorius rectè talibus obseruauisse conspicitur. *Idcirco redemptor noster non Angelus sed homo factus est, quia hoc proculdubio fieri debuit, quod redemit vt & perditum Angelum non apprehendendo desereret, & hominem in se ipso apprehendendo repararet.* [r] S. Chrysostomus mysterium non contemnendum latere docet in verbis illis S. Pauli. *Nusquam Angelos apprehendit, &c. Cur autem*, inquit, *non dicit, suscepit, sed vsus est hac dictione apprehendit? à metaphora eorum qui persequuntur auersos, & omnia faciunt, vt fugientes comprehendant, & resilientes apprehendant: Ab ipso enim fugientem naturam humanam & procul fugientem, longè enim eramus, persecutus comprehendit.* Vnione videlicet hypostatica, qua sibi duplicem naturam Verbū ęternum ineffabili modo copulauit, eiusque virtutem mirificam hac egregia metaphora verbi huius expressit. Sicut enim fugientes persequens, & persecutos longo itinere defatigatos apprehendens, manum in illos inijcit inijciendo retinet, retentosque ad se quodammodo reuocat: sic filius Dei per hanc sacratissimam & hypostaticam vnionem, humanam naturam quasi sua corruptione deprauationeque fugientem à Deo veluti manu apprehensam ad se reduxit, sibi ab iniquitate conuersam diuino beneficio infinitaque sua charitate coniunxit: ita perfectiùs quàm Angelicam naturam, sibi copulatam vnitamque fœderauit. vt non sine magna ratione Regius Propheta dixerit, [s] *fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, & super filium hominis quem confirmasti tibi, & non discedimus à te.* Quis est iste qui sic loquitur apud Prophetam talem Spiritu principali confirmatum nisi Christus Dominus? Testis sit mihi D. August. prophetica verba mysterio inuoluta talibus euoluens eloquiis: [t] *Iste certè non est Adam primus in quo discessimus ab eo, sed Adam nouissimus super quem fit manus vt nō discedamus ab eo: Christus enim totus cum suis mēbris est propter Ecclesiam, quæ est corpus eius, plenitudo eius. Cum ergo fit super eum manus Dei vt non discedamus à Deo, ad nos vtique peruenit opus Dei, hoc est enim manus Dei, quoniam opere Dei fit, vt simus in Christo permanentes cum Deo, non sicut in Adam discedentes à Deo.* Præclarè illud quidem à tanto doctore dictum, opus Christi Domini incarnationis, manui Dei per excellentiam comparante: cuius appellatione Dei opus in scripturis intelligi significarique solet. Quò referri illud Isaię potest: [u] *Ne timeas quia ego tecū sum, ne declines, quia ego Deus tuus confortaui te, & auxiliatus sum tibi, & suscepit te dextera iusti mei.* Christi scilicet filij Dei & Virginis, qui longè fugientes à salute soa in portum fœlicitatis æternæ liberatos à peccatis deceptione bona doloque salutari reuocauit. Sed nunquid aliquem à Deo seduci posse in animum nostrum inducere valebimus? Quidni? Sed ô seductio salutaris! quæ seductum hominem à dæmone liberauit, & à laqueis mortis iniquæ, quis Deus eum perditum, ne periret in ęternum, non vi sed amore, nō funibus aut catenis, sed fauoribus donisque spiritualibus, ad se pellexit. Hæc cogitanti cuiusdam piscis no-

m Tertull. l. de carne Christi S. Irenæus l. 3. cōtra Valentinum c. 21.

n Cant. 8.

o Cant. 1.

p In c. 1. Cant. serm. 2.

q l 4. moral. c. 10 in fine. Hebr. 2.

r In c. 2. ad Hebr.

s Psal. 79. v. 18.

t S. Aug. l. de dono perseuerant. c. 7.

Opus Dei per antonomasiā incarnatio dicitur.

u Isaiæ c. 41. v. 10.

Nota filium Dei indutum mortalitate nostra à morte æterna loqueis nos liberauisse.

Similitudo pulchra industria piscis sargi.
[a] *Ælian. l. 2. c. 19.*
[b] Oppian l. 4.
[c] Sargus piscis Gallicè Sargot apud Plinium l. 32. c. 11. & vlt.

mine Sargi industria mihi venit in mentem, quò A referente [a] Æliano & [b] Oppiano hominem insanabili odij morbo prosequitur: ex eiusque odij fœtore quantum potest eum exhorrescens fugit: sicut ex aduerso capram fœdum & petulcum animal insano eius correptus amore quæritat tanto cum desiderio, [c] vt si eius in littore pascentis vmbram in mari tantillum aspicere possit, illicò etiā contrariis & obsistentibus æquoris fluctibus adnatare ad littus vsque conatur, lætusque velut è mari libenter & audacter exilire, vt eam attingere lętitia gestiendo possit. Quod piscator agnoscens, vt piscem decipiendo seducendoque comprehendat caprę pelle indutus littori maris rete manu tenens appropinquat, atque sargum captum illum esse existimantem ad littus accedentem piscator ille iacto rete inuolutum implicatumque comprehendit. Simili modo, sed salotari magis B Deus hominem non ad seruitutem & mortem, sed ad libertatem & vitam seducere voluit. Fogerat namque homo à diuina facie, & quia [d] non erat *Deus in conspectu eius; inquinabantur viæ illius in omni tempore.* Propterea ne longius ab illo peccatore salus esset, Deus nostræ humanitatis pelle indutus, incarnationis mysterio hunc ab ouili salutis errantem, perditionique sempiternæ subiugatum hac forma humana piscari, & ad se in funiculis non Adami peruersitatis, sed suæ charitatis attrahere conatus est; & ita vt mellifluus ac speciosus in deuotionis leporibus [e] Bernardus loquitur, *Æternum verbum carne vestiri voluit, vt homines qui nil nisi carnalia sapiebant, miras in hac carne delicias inuenirent.* Quam quidem humanæ naturæ supra se exaltationem illius diuinæ vnionis hypostaticæ virtute factam considerantes Angeli ab eo tempore, quo *Verbum caro factum est & habitauit in nobis*, non amplius ab hominibus C adorari tolerauerunt, agnoscentes eos non modo sibi æquales, sed etiam per hanc humanitatis à Deo assumptionem, quodammodo superiores, vt hæc Angeli huius quem [f] S. Ioannes in raptu suo pronus in terram voluit adorare, verba testantur: [g] *Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum,* [h] *redemptio siquidem sanguinis Christi,* inquit Ambrosius, *hoc fidelibus contulit, vt filij Dei, socij Angelorum efficerentur. Ideò pertimescit Angelus adorari ab homine, qui super se adorabat hominem Deum, quapropter conseruum se Ioannis cæterorumque fidelium vocat.* Et S. Gregorius. [i] *Quid est,* inquit, *quod ante redemptoris aduentum Angeli* D *ab hominibus adorantur, & tacent: & postmodum verò adorari refugiunt? Nisi quod naturam nostram, quā prius despexerant, postquàm hanc supra se assumptam conspiciunt, prostratam sibi videre pertimescunt: Nec iam sub se velut infirmam contemnere ausi sunt, quam super se videlicet in cæli rege venerantur. Nec habere dedignantur hominem socium, qui super se adorant hominem Deum.* O magna ab incarnato Dei Verbo hominibus collata fælicitas & gloria! O vnitas Dei cum homine mirabilis! quæ Ecclesiasticæ Monarchiæ, in qua fidelis homo viuit, excellentiam pulchritudinemque supra gradus Angelicæ dignitatis multiplici consideratione sublimauit. Sed addito postremo capite ad finem huius libri properemus.

[d] Psalm 9.
[e] S. Bernard.
[f] S. Ioannes. *Angeli à tempore Christi incarnationis non amplius possi sunt ab hominibus adorari.*
[g] Apoc. c. 19. v. 10. & c. 22. v. 9.
[h] S. Ambros. in c. 19. Apoc.
[i] Homil. 8. in Euang.

A

CAPVT X.

De exaltatione humanæ naturæ super Angelicam ab illius assumptione à Deo profecta: per quam Ecclesiastica Monarchia præstat Angelicæ.

1. *Tam alta fuit humanæ naturæ ad Catholicam Ecclesiam reductæ per filium Dei incarnatum & illi sic spirituali iunctum connubio, eleuatio dignitatis; vt illa dari non possit altior.*
2. *Filius Dei factus est filius hominis, vt homines filios Dei efficeret.* B
3. *Per hunc filium Dei incarnatum natura hominum non solum angelificata, sed etiam deificata est.*

CHRISTVS dominus nascendo veniente temporum plenitudine: & in natura humana necis crudelis tormenta patiendo, cum Ecclesia Euangelica, quam sacro sanguinis sui semine moriens in cruce peperit, cælestes diuinasque nuptias contraxit. Quam sic cruore diuino mundatam omni macula rugaque carentem, tanto perfectionis vinculo sibi copulauit, vt illi diuinitatis suę diuitias & opes immensæ maiestatis plenissimè communicauerit. Quibos cumulata ex omni parte pulcherrima nulli C creaturæ sublimioris intelligentiæ propter hanc vnitatem cum Deo incarnato nuptialem, secunda inferiorque postponeretur. Est enim communis matrimonij nuptiarumque etiam in humanis regula, vt mulier, sua licet conditione statuque vilis & abiectæ sortis nupta viro principi, quantumuis magna præcellat excellentia, honorum illius, dignitatumque societatem cum illo marito principe sortiatur. Quod sacri imperatores ac principes suis edictis legibusque publicatum stabilire voluerunt. Testis erit lex illa, [k] *Princeps ff. de legibus,* & senatusc. sic illam matrimonij regulam comprobans. [l] *Princeps legibus solutus est: Augusta autem licet legibus soluta non sit, Princeps tamen eadem illi priuilegia tribuit, quæ & ipse habet.* Sic D [m] mulieres radiis maritorum gloriæ coruscant, eorumque dignitatibus honorantur. Ratio in manibus, quia maritus & vxor sunt vna & eadem caro, vt [n] sacri Canones post [o] oracula diuina piè veréque sanciuerunt. Quod si in humanis verum, quantò verius in diuinis & spiritualibus connubus, quale illud quo pater æternus Rex mundi fecit nuptias filij sui vnigeniti cum natura humana in formam Ecclesiæ Dei redacta per nostræ assumptionem humanitatis. [p] Quam (licet antea vilem & abiectam, turpissimoque cum dæmonibus adulterio pollutam) sibi hoc diuino matrimonij spiritualis vinculo iunctam, Deus homo factus ab omni scelerum contagione perfectè repurgatam, infinitisque prope virtutum omnium refulgentem radiis, & ex inde diuinorum honorum dignitatumque super omnes creaturas rutilantem splendoribus assimilauit, vt in ea par esset probitas ac dignitas, splendor sanctitatis, & fulgor honoris; puritas virginitatis eius (quæ antea

Maxima natura humana ad Ecclesiam Catholicam redacta propter nuptias cum filio Dei excellentia.
[k] l. Princeps ff. de legibus & senatusc.
[l] Fœminæ Cod. de senator. §. hæc itaque & in authent. de consu. col. 4.
[m] L. Mulieres c. de incol. li. 10. cum similibus.
[n] cap. nec illud 24 q. 5. c. Maritus, de cognat. spirituali c. debitum, de bigamis cum similibus.
[o] Genes. 2. v. 24. Matth. 19. v. 5 Marc 10 v 7. 1. Corinth. 4, v 16.
Sanctitas & dignitas Ecclesia nupta Christo paret.

a In 1. Corinth. c. 9.

Christus Ecclesiam ex meretrice fecit virginem factam sibi sponsam: quod contrarium omnino fit in humanis matrimonijs, in quibus virgines sponsi terrestres corrumpunt.

b Chrysost.

c Pet. Damiã. Epist ad Agnetem August.

A meretrix erat,) & maiestas à sponso communicatę deitatis. [a] *O nouas res!* exclamat S. Chrysostomus, *in mundo virgines manent ante nuptias, post nuptias virgines non sunt. Non sic in Christo, cui nuptiæ fiunt virgines illæ quæ antea in contaminatæ vitæ sordibus defixa, vitiorum stercora, inferni sordidata adulterijs amplexabantur: Virgines, inquam, fidei sinceritate & charitatis ardore:* [b] *Quemadmodum enim,* vt infert postea sanctus ille, *non satis est sponsæ virginitas corporis, sed multa requiruntur alia vt sponso placeat: sic non satis est virginitas fidei, sed charitas quoque necessaria est, vt anima placeat Christo.* Quam præclara hęc in eã rem Petri Damiani ad Agnetem Augustam eloquia. [c] *O beata mentis elatio & omnibus digna præconijs! quæ dum carnalis thalami vitam contempsit, in dotalitium regis æterni gloriosa transiuit. Carnalis planè virginitatis arcanum corrumpit sponsus terrenus, sponsus autem ille* B *cælestis eas etiam quas sibi violatas associat, in virginale decus illicò sine difficultate reformat; vt nimirum contracti squaloris inquinamenta deponant, & velut arida prius arbuscula denuò comantes in pristinã decoris gratiam reuirescant.* Hoc in veritate fundatum duobus sacræ scripturę testimonijs illustremus. Primum erit Hieremiæ 3. in quo Deus sic Synagogam Hierosolymitanam spiritualibus corporeisque luxurijs prostitutam fœdatamque vitæ corruptissimę contagionibus alloquitur. [d] *Leua oculos tuos in directum, & vide vbi non prostrata sis: polluisti terram in fornicationibus tuis: quamobrem prohibitæ sunt stillæ pluuiarum, & serotinus imber non fuit. frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.* Statim continenterque subiungit, eam ad saniorem mentem conuersionemque prouocando: *Ergo saltem à modo voca me, Pater meus, dux virginitatis meæ tu es.* Ex quo videmus meretricem turpissimis impudicitiæ & fornicationis immersam fæcibus ciuitatem ad reparandum perditæ virginitatis spiritualem florem per sanctam mysticamque cum Deo coniunctionem, reuersionemque ad gratiam eius compellari. Alterum sacræ scripturæ testimonium in 1. ad Corinthios c. 11. [e] habetur, in qua Corinthios antea luxuriæ & idololatriæ pollutionibus fætentes, & furentibus inflãmatos libidinibus postea apostolica prædicatione castas Christo Deo virgines effectos ita S. Paulus alloquebatur. *Aemulor vos Dei æmulatione. Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo,* quasi dicere vellet Theophylacto interprete. [f] *Quare vos Dei æmulatione sine zelo, scilicet non propter me, sed propter* D *eum, cui vos despondeo tanquam sponsam, quæ quamuis antea meretrix fuerit propter idololatriam, nihilominus per spirituale cum Christo matrimonium virgo est permansura.* Sic humana natura in sanctãm Catholicamque diuina miseratione Ecclesiam coacta, cui pastor Monarchicus Pontifex Romanus præficitur, Christo Deo per spirituale sacrumque interueniente primò incarnationis virtute, deinde dominicæ passionis acerbitate matrimonium, vinculo iuncta stabili ac insolubili virgo castissima reddita; tantis ornamentis, priuilegijs, donisque cælestibus à sponso suo decorata est: vt nulla iam sit in cæteris creaturis excellentia, quæ possit cum naturę humanę in militantem Ecclesiam transformatæ prędstantia atque dignitate contendere. Quæ considerans [g] S. Augustinus tantam, tamque excelsam humanæ naturæ subuectionem esse ingenue confessus est, vt quo

d Hier. 3. v. 2.

e 1. Corinth. c. 11.

f Theoph in 1. ad Cor. c. 11.

Nulla creatura dignitas naturæ humanæ propter incarnatum & passum Verbũ Dei dignitati æquari potest.

g l. de præd. c. 15.

A attolleretur altius non haberet: ista post hæc adijciens, quæ Christi Dei in sua humilitate iacentis, vt exemplo nobis esset, misericordiam potentius exaltant: *Sicut pro nobis ipsa diuinitas, quousque se deponeret humilius non habuit, quam suscepta natura hominis, cum infirmitate carnis vsque ad mortem crucis.* [h] Et S. Bernardus raptu deuoto extra se positus exaltationem istam tam ineffabilem à connexione rerum tam à se inuicem infinitè distantium, omnis scilicet, & nihil: increati & creati: Dei & hominis: diuinitatis & luti: vitæ & mortis, emanantem admirans exclamabat: *Quid altius Deo? quid infimius, vilius & abiectius luto? & nihilominus Deus miserationibus affluens descendit in lutum, vt illud super omnem creaturam magnifica prouectione sublimaret, finem extollendi illud non faciens, quousque suæ diuinitatis termino societate im-* B *mediata connecteret.* Princeps puellam aliquam sibi conditionis plebeię & infimæ connubio iungens eius fratres omnesque sanguinis illi cognatione sociatos nobilitare & dignitatibus ornatos euehere solet: Sic Rex Regum, dominus dominantium id ipsum erga vniuersos homines, quorum naturam suæ diuinitati in persona propria coniunxit, magnificentius beatiusque præstitit, vt iam si veros eius sponsæ filios Ecclesiæ rectè factorum virtute nos ipsi præstiterimus, de exaltatione nostra super Angelos in ipso principe nostro Christo iure gloriari debeamus, dicẽtes cum regio vate. [i] *Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea & exaltans caput meum:* Et cum Saulis filio Miphiboseth, [k] C *Posuisti me seruum tuum inter conuiuas mensæ tuæ:* Spirituales illos nempe ciues, quibus non me solum dignitate coæquasti, sed etiam spiritu principali per sacramentum hoc matrimonij diuini, quo tibi fortem nostræ infirmitatis adunasti confirmatum, illis superiorem clementer effecisti. Hinc generosa S. Augustini gratiarum actio cum infinitæ Dei misericordiæ confidentia, qua fretus pia gestiẽdo deuotione sic redemptori nostro loquebatur. [l] *Scio Domine, quia ex hoc quod me fecisti debeo tibi meipsum: & quia me redemisti, & pro me homo factus es, debere tibi plusquam me si haberem, quanto tu maior es, pro quo dedisti teipsum.* Et suos animi fidelis affectus persequendo gratiarumque actiones iterando alibi sic exclamabat. [m] *O fœlix culpa mea, ad quam diluendam dum ille charitate trahitur, ipsa quoque charitas mihi eam desideranti, & eam totis præcordijs concupiscenti aperitur. Nunquam tam benè dilectionem eius agnoscerem, nisi* D *in tantis periculis expertus eam fuissem. O quam fœliciter cecidi, qui post lapsum fœlicius resurrexi!* Quoniam qui antea eramus [n] filij iræ, facti fuimus filij Dei, beneficio Dei vnigeniti ac consubstantialis filij, qui *filius datus est nobis,* [o] vt ait Isaias, vt filios Dei adoptiuos effectos nos redimeret in gloriam. D. Augustinus quærens quare mundi Saluator, Dei filius vnicus appellaretur, respondit. [p] *Quia cuius est vnicus multos filios habet gratia,* scilicet vnici: *Cæteri ergo,* inquit *sancti filij Dei sunt gratia, solus ille natura:* [q] *Si filij Dei, ergo hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi qui non timuit* [r] *habere cohæredes, quia hæreditas eius non fit angusta, si multi eam possederint.* Longè dissimilis ab illo crudeli tetroque filio Regis Deiotari natu maiori, qui fratrum suorum sanguinem inexplebili barbarie sitiens paternæ hæreditatis auiditate, eorum omnium internecionem trucidationemque patri immanissimè persuasit, vt solus regia

h S. Bernard.

Simile.

i Psal. 3. v. 4.

k 2. Reg c. 19. v. 28.

l D. Aug. l. Medit. c. 37.

m l de diligendo Deo.

n Eph. 2.

Filius Dei, filius hominis factus est vt homines filios Dei efficeret.

o Isai. c. 9.

p D. Aug. sr. de verbis domini.

q Rom. 8.

r S. August. tract. 2. In Ioan. 5.

Cæl Rhodiginus l. 11. c. 17.

De crudelitate regis Deiotari in filios, & illius filij natu maioris in fratres.

a Genes. 35.

Simile.

b Psal. 50.

c Innocent. 3. serm. de Natiuit.

d Tertul.

e S. Dionys.

A *gaza imperioque potiretur.* Non sic Filius Dei, non sic, *datus nobis filius*, vt mortem nostram moriendo destrueret, & vitam resurgendo repararet, sicque adoptione filiorũ Dei donatos in hæreditatẽ gloriamque sempiternã associatos sibi vindicaret & asséreret.[a] Rachel pulchra valde filium nouissimum Benoni, filium nempe doloris appellare voluit, quod illum enixa nimios partus dolores non ferens vita cesserit: at patri illius Iacob, Benjamin, id est, filium dextræ, consolationem quærenti in afflictione sua ab vxoris obitu profecta nominare placuit. Sic carnales matres nos iræ dolorisque filios parturiendo generant: de quo expostulando Propheta regius lugubri lamentatione vociferabatur. [b] *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Sed magnus ille Iacob noster filius Dei pater totius benedictionis, nobis per nostræ mortalitatis assumptionem [c] paruulus natus, vt renascamur in gratiam: *Et filius datus est.* Vt redimamur in gloriam nos à maledicta funestaque filiatione misericorditer eximens, filiorum dexteræ, id est, fœlicitatis æternæ corona donauit. Vt iam nostram naturam non modo angelificatam cum [d] Tertulliano, sed potius cũ [e] S. Dionysio *deificatam diuinæ consortem naturæ*, beneficio diuinæ incarnationis appellare debeamus. Nostræ radicitus memoriç imprimentes

f S. Aug. serm. de Natiuit. Domini.

g Baruch. 3. v. 32.

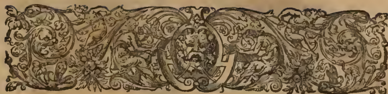
h Prou. 8 v. 30

i Psal. 35.

k Cant. 8. v. 5.

illud ære perennius doctorum præceptoris Augustini, [f] *factus est Deus homo, vt homo fieret Deus.* [g] Sic Deus in terris visus est, & cum hominibus conuersatus, vt homo in cælis visus veneraretur ab Angelis, & cum Deo conuersans gaudiis nunquam perituris afflueret. Sic [h] lusit in orbe terrarum, & suas *cum filijs hominum delicias esse voluit*: vt homo in cælo cælorum empyreo cum Angelis æterno Dei aspectu lætaretur, eius apparente sibi gloria satiatus: Et [i] ab vbertate domus eius inebriatus voluptatis sempiternæ torrente potaretur. mirantibus Angelis, & præ gaudio & honore de humana creatura in cælum ascendente dicentibus, [k] *Quæ est ista quæ ascendit de de-*
B *serto delicijs affluens innixa super dilectum suum?* Ex his ergo quæ postremis tribus capitibus libri huius commemorata sunt, manifesta demonstratione conspicuũm est, Ecclesiasticam Monarchiam ex fidelibus hominibus sacramentorum diuinorum participatione sociatis sub capite summo visibili Romano Pontifice Christi vicario compositam, in multis Angelicæ præstare & excellere: vt inde illius principis & Monarchæ spiritualis maiestas ac dignitas altiori laude, venerationéque super Angelos magnificata prædicetur. Atque hæc de prima totius operis parte breuiter dicta, iam satis.

DE
MONARCHIA
ECCLESIASTICA
SECVNDA PARS.

DE

MONARCHIA ECCLESIASTICA.

PARS SECVNDA OCTO DISTINCTA LIBRIS.

LIBER PRIMVS.

In quo docetur principatum Ecclesiæ esse monarchicum omnium optimum.

CAPVT PRIMVM.

1. Ecclesiæ principatus à Christo Domino institutus omnem alium politicum, ac laicum dignitate, excellentia, ac merito longè antecellit; qui talis esse non posset, si monarchicus non esset.

Breuis repositio dictorum superiori parte prima.

VINQVE libris hactenus primam totius instituti operis partem generalem Christo Domino duce, & auspice conclusam, secundum gratiam, quæ ab illius summa misericordia, & charitate data est nobis absoluimus; in qua de monarchia in genere, de eius natura, diuisione, origine, & proprietatibus angusto discursu, & quidem breuiori quam res tanta debuit explicari, diximus. Deinde paulisper ad singularia, minusque vniuersa descendentes, de Deo vt monarcha omnium creaturarum vnico, & æterno, à quo monarchia omnis creata pendet, narrationem compendiose suscepimus. Tertio loco de Christi Domini suprema monarchia tam in cœlo, quam in terra. Postremo de monarchia cœlesti, seu Angelorum, déque eius analogia, & comparatione cum Ecclesiastica monarchia; cuius princeps supremus est Romanus Pontifex, tractatus varios, vt pars prima compleretur nostri instituti, confecimus. Nunc ad secundam partem generalis operis per inuocationem Christi Domini nominis, ac numinis, eadem ratione, ac via per eius meritum sanguinis, gratiarum inde scaturientium strata virtutibus humiliter, & cum sinceræ charitatis, & intentionis ardore properamus. In qua de monarchia Ecclesiastica (sub qua in his quæ Dei sunt ad salutem principum populorumque sempiternam, secularis potestas omnis, monarchiaque curiantur) multa dicēda nobis sunt ad pacem temporalē, æternamque fœlicitatem spectantia: quæ octo librorum circo terminata, cooperante nobis Spiritu sancto, & affulgente desuper laboribus nostris Christi Domini benedictione perficere conabimur. Atque libri ab illo communi Theologorum axiomate in Catholica fide fundato, & in veritate Christiana radicato, primordia capiemus: nimirum Ecclesiæ sanctæ principatum, à Christi Domini potestate immediata creatum, & institutum, omni quantumuis excellenti politico, seculari que principatui, longe dignitate, merito, valoreque præstare. Quod non absurda, sed euidenti, necessariaque consequentia, à sacrarum Scripturarum fontibus hausta demonstrari facile posse sanctorum patrum doctrina sapiens eloquiúque testantur. *Data est mihi potestas in cælo, & in terra:* dicebat Dominus [a] post mortem sua gloriosa resurrectione triumphatam. Quam potestatem suis vicarijs sancto Petro, & successoribus eius Rom. Pont. [b] communicasse ia

Diuenda in hac parte secunda.

Ecclesiæ principatus omni seculari longe præstat.

[a] S. Matt. 28.

[b] Matt. 16.

† S. Thom. l. 3. c. 10. de reg. princip.

A cra pagina testis est asserentibus id expositione sua sanctis patribus, nouissime doctore Angelico, † vel auctore librorum de regimine principum perérudito; in hæc Domini verba ad Petrum. *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis*: Vbi quatuor ponuntur clausulæ, *omnes significatiuæ dominij Petri*, inquit, *auctor ille, suorumque successorum super omnes fideles; & propter quas merito summus Pontifex Romanus Episcopus* dici potest Rex, & Sacerdos. Si enim Dominus noster, *Iesus Christus sic appellatur, vt [a] Augustinus probat, non videtur incongruè suum sic vocare successorem*: (Hic successor pro vicario sumitur, &c.) Hæc ille. B Sed ex illis Christi Domini ad sanctum Petrum verbis, illum vicarium eius in terris, quem cum successoribus constituit principem super omnem Ecclesiam, in quatuor titulis sublimiter cunctis terræ principibus præire arduum valde non erit ostendere. Primus titulus est magnitudo nominis impositi à Christo Domino sancto Petro pro se, & successoribus eius. *Tu es Petrus, & supra hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Quo in nomine [b] magnam Vicarij sui sancti Petri, & successorum eius potestatem à se ipso illis communicatam, omnibus notam fieri voluit sanctorum Patrum Hilarij, & Augustini testimonio. *Quia*, vt loquitur [c] sanctus Thomas, *à petra quæ est Christus, vt dicit Apostolus, cuius confessionem Petrus præmiserat, Petrus est appellatus: vt secundum etiam quandam participationem nomen acquirat, & potestatem, & audire* C *mereatur, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, quasi totum dominium inter fideles ex Petro per Christum Dominum dependeat, & in eius successores deriuetur, tali præstantis titulo nominis nullus vnquam sub cœlo princeps secularis dominationis auctus, & honorificatus est à Deo.* Secundus titulus eminentiæ, atque dignitatis pontificiæ, in virtute, & fortitudine potestatis inuincibili sistitur. In quam portæ inferi præualere nullo vnquam tempore potuerunt, nec vsque ad consummationem seculi præualebunt: & licet [d] nulla sit potestas [e] super terram, quæ possit diabolicæ resistere, tamen (quia potestas hæc solummodo intelligitur, quæ viribus naturæ clauditur) si de potestate Ecclesiastica sermo sit supernaturali Christi Domini, & omnipotenti subnixa virtute D omnis illa furiosa dæmonū vis, ac potestas inferni sceleratissimorum cuiusque generis hominum rabie, potentiaque crudeli sociata, elumbis, euanida, & ad nihilum redacta in conspectu eius protinus euanescet. Quæ vis, aut fortitudo ciuilis aut humana quantumuis populorum robore, ac multitudine fortiter armata, licet imperium non nisi Oceano terminauerit, apparuit vnquam in orbe, quæ propriis armis non spiritualibus aliquando dæmoniaci furoris insultibus obsistere potuit? Sicut quotidie venenata diabolicæ potentiæ tela retundendo, comminuendo, perfringendoque Papalis authoritas, totiusque Ecclesiæ victrix infernæ crudelitatis obsistit? Tertius titulus in dominij amplitudine situs est, quæ non in terram modo vniuersam, & inferos, tam

Sicut Christus Dominus, sic Romanus pontifex dici potest rex & sacerdos, ex D. Thoma.

a D. Aug. l. 17. de ciuit.

Sancti Petri, & Rom. Pontificum dignitas in titulis quatuor cæteris secularibus præstat.

1.

Magnitudo impositi nominis.

b S. Hilarij, & August.

c D. Tho. ibi.

Secundus titulus.

Principatus fortitudo vincibilis nescia, & diabolicæ victrix.

d S. Matt. 16.

e Sub c. 5.

Tertius titulus amplitudo dominij.

A purgationis humanæ, quam vltionis diuinæ, sed etiam in cœlorum vsque limites, vt notatum supra, iurisdictione diuina protenditur, vt sancta hæc Christi Domini verba declarant. *Tibi dabo claues regni cœlorum, non claues terræ solum, non abyssi, sed regni cœlorum: in hoc insinuatur nobis potestas sancti Petri, & successorum eius*, inquit Diuus Thomas, [f] *quæ extendit se ad totam Ecclesiam scilicet militantem, & triumphantem, quæ per regnum cœlorum designantur*, & quæ clauduntur clauibus Petri.

Quartus titulus in plenitudine dominij, atque potestatis continetur, quam Dominus sancto Petro, & successoribus [g] eius in Apostolica sede, sub his conceptam verbis: B largitus est. *Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis.* Cum enim summus Pontifex sit caput in corpore *mystico omnium fidelium Christi, & à capite sit omnis motus & sensus: in corpore vero*, [h] ait Diuus Thomas, sic *erit in proposito. Propter quod oportet dicere in summo pontifice esse plenitudinem omnium gratiarum, quia ipse solus confert plenam indulgentiam omnium peccatorum*, vt competat sibi quod de primo principe Domino dicimus; *Quia de plenitudine eius nos omnes accepimus.* Quod si (vt ex supra dictis clarum est, clariusque, & cumulatius infra patebit) Ecclesiæ Dei principatus, super omnes alios mūdi huius dominatus dignitate, præstantiáque diuinitus emineat, sintque inter dominationes temporalium principum nonnullæ monarchiæ C cæteris omnibus dominandi formis excellentia præeuntes, vt copiòsè dilucideque superioribus libris, testibus, & rationibus validissimæ persuasionis ad id quod quærebatur accommodatis expressimus: Profecto demonstratione sequitur euidenti & necessaria, Ecclesiæ principatum alium quàm monarchicum esse non posse, secus eius excellentiam, gradumque dignitatis multis läicæ societatis dominationibus (quæ sunt monarchicæ) posteriorem, inferioremque subsistere, esset nobis necesse confiteri. Dicere autem Christum Dominum Ecclesiæ suæ principatum inferioris, deteriorisque conditionis principatu Regum, ac principum terræ constituere voluisse, quid aliud est quam diuinarum scripturarum oraculis, sacrorum conciliorum D decretis, Romanorum pontificum rescriptis, vniuersalique sanctorum patrum doctrinæ reluctari? Cum igitur citra controuersiam Ecclesiæ dignitas super omnes politicæ præstantiæ gradus excellat: quis eam non esse monarchicam audebit asserere? Et quis visibilem Ecclesiæ pastorem monarchicum esse negabit, qui simili abnegatione Christum Dominum imperio in omnem suam Ecclesiam monarchico nun sit spoliaturus? Quia non est alia forma regendæ nunc Ecclesiæ, quam qua ipse Dominus in terris conuersando visibilis, illam vt summus princeps, & monarcha moderabatur; ipsamque monarchicam dominandi formam, ipsi etiam osores Ecclesiasticæ sanctitatis, & authoritatis Centuriatores, & alij scelere similes Christo Domino denegare perhorre-

f D. Tho. ib. supra.

Quartus titulus plenitudo potestatis.

g S. Matth. 16.

h D. Thom. ibid. supra.

In Rom. Pontifice plenitudo gratiarum esse [illegible]

Qui negat Rom. Pontificem monarcham Ecclesiæ visibilem negat etiā Christum Dominū suæ Ecclesiæ monarcham.

Cent. p. 2. l. 1. c. 7

A ſcunt. Propterea eandem viſibilis, ac monarchicæ dominationis formam nunc Eccleſia retinere debet, quam habuit ab initio, à Chriſto Domino viſibiliter ordinata, & gubernata: alias Eccleſia Dei, quæ nunc eſt, non eſſet eadem cum illa, quæ Chriſti Domini *tempore peregrinabatur in terris.* [a] Cum Ariſtotelis teſtimonio *ciuitas dicatur eadem ſpecie, donec remanet eadem forma reipublicæ.* Qua mutata mutari, & alteram eandem ciuitatem neceſſe eſt. Et cum Eccleſia ſicut creuit ab incunabulis ſuis, ſemper extenſa per diuerſas mundi plagas excreſcet; licet in multis terræ partibus, (in quibus floruit ſuæque fulgore ſanctitatis, ac veritatis illuxit) nunc contagionibus incolarum ſceleratæ vitæ, eius lucerna fidei extincta lugeatur: Neque finem excreſcendi B factura eſt, donec verbum Dei ac regnum eius prædicatione Euangelica prædicatum toto orbe volitauerit; iuxta decretum hoc Chriſti Domini in Euangelio. [b] *Prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo mundo, & tunc veniet conſummatio.* [c] Huius vero prædicationis in omnem terram, cum legitima poteſtate ſonus exire qui poteſt, ſi non ſit in Eccleſia ſupremus paſtor, & rector: à cuius plenaria, & monarchica authoritate huius prædicationis operatores, miniſtrique mittantur? [d] Quem quotidiana ſolicitudo omnium Eccleſiarum non modo iam conditarum, ſed etiam in toto orbe condendarum æmulando cum Apoſtolo ſalutem omnium Dei æmulatione, vehementer C exerceat? Quis ſalutifero conatu ſine miſſione legitima prædicare poterit? *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* In exteras autem alienaſque terras, prope locis infinitas, quis mittendi aſſumet authoritatem, vt prædicatum gentibus Euangelium, diuinumque ſicut ros fluens eloquium ad impinguandas cordium, animorumque terras, ad Dominum vacuum non redeat? An particulares Epiſcopi? At illi certis ſui Epiſcopatus limitibus iuriſdictioue circumſcripta potiuntur; extra quos euagari longius iura reclamant. Ergo diuini verbi ſpargendi ſemen per vniuerſum orbem, vt animæ Chriſto Domino ex omni natione, quæ ſub cœlo eſt, nouo ſemper fœtu multiplicatæ pariantur, poteſtas ſumma penes vnum principem ſpiritualem paſtoremque vniuerſalem eſſe debet; cui oues ſuas, & agnos Chriſtus D Dominus paſcendos, regendoſque ſublimi authoritate conceſſit. Hunc vero paſtorem œcumenicum monarchicumque principem alium à ſancto Petro, & ſucceſſoribus eius legitimis Apoſtolicæ ſedis hæredibus à Chriſto. Domino fuiſſe creatum, atque ore proprio, eiuſque poſtea ſponſæ fidelium matris Eccleſiæ [f], *Quæ eſt columna, & firmamentum veritatis,* enuntiatione declaratum: quis mentiendo audebit impudenter aſſerere, niſi quem dæmonum præſtigijs dementatum, nefanda impiaque hæreticorum dogmata fefellerunt? Euoluant ſacræ antiquitatis monumenta qui volent; & ſanctas Eccleſiæ replicent hiſtorias; vt ſole ipſo clarius intueantur poſt Apoſtolorum tempora per paſtores à Romanis antiſtitibus in opus Dei miſſos Eccleſiam fœcunditate nouæ prolis amplificatam, propagatamque fuiſſe,

a Ariſt. l. 3. polit. c. 2.
Non poteſt in vniuerſo mũdo Euangelium Chriſti prædicari, niſi in Eccleſia ſit Monarchica poteſtas.
b S. Matth c. 24
c S. Paul. 2. Corint. c. 11. v. 28.
d 2 Corint. c. 11. v. 2.
e Rom. 10.
Non poteſt alius eſſe paſtor œcumenicus in Eccleſia, quam S. Petrus & Ro. Pontifices.
f S. Paul. 2. Timot. c. 3.
Epiſcopi per omnes terræ partes miſſi ſunt Apoſtoli authoritate Rom. Pontificis.

A & Romanæ ſedis authoritate fultos, gentes natione tunc barbaras, locis infinitas, ſuperſtitione impias, moribus crudeles, conuerſatione ferinas, tandiu diuini verbi ſemine non minus laborioſo, quam religioſo conatu parturiuiſſe; *donec formaretur Chriſtus in illis.* [g] Quinam illi diuini verbi præcones, in immenſa Africæ, Hiſpaniæ, Galliæ terrarum amplitudine Eccleſias ſolida fidei Chriſtianæ, charitatiſque radice fundatas erexerunt, niſi paſtores illi, quibus beatus Petrus, eiuſque ſucceſſores Euangelium Chriſti creditum, opuſque Dei commendarunt? Huius veritatis Innocentius [h] primus aſſertor eſt. Qua poſtea labentibus annis in Angliam venit ſanctus [i] & reli- B gioſus ille Auguſtinus authoritate fretus, illius nationis gentes tunc valde ferinas & agreſtes conuerſurus ad Dominum, niſi Gregorij Magni? qui illuc apoſtolica munitum poteſtate ipſum proficiſci iuſſit, vt animas ambulantes in tenebris à gentilitiæ prauitatis, veræ fidei radius illuminatas, Dei, hominumque mediatori Chriſto lucraretur. Quis Apoſtolum miſit ad Germanos Sanctum Bonifacium, [k] vt eos à ſeruitute dæmonis, in filiorum Dei libertatem virtute euangelicæ prædicationis aſſereret, niſi Gregorius ſecundus? A quo porro ad Francones, vt per eorum corda ſalutis æternę ſemina transfunderet ſanctus Kilianus [l], niſi à Papa Conone miſſus eſt? Simile de aliorum populorum ad Deum conuerſione per Euangelium Chriſti æternæ C gloriæ genitorum iudicium nobis eſſe faciendum eccleſiæ annales ſacri, exemplorum multitudine comprobant: quorum commemorationе ſuperſedere breuitatis ratio poſtulat.

Et cum Ariſtotelis [m] ſententia, vt ſupra monſtratum eſt, monarchia ſit forma regnandi, regendique imperio populos præſtantiſſima, & optima: eiuſdemque philoſophi omnibus, præſtantis; excepto Platone, doctrina, dominationis ea præſtantiſſima ratio dicatur, quæ αὐταρκείας, id eſt in rebus omnibus ſufficientiam, maximaque humanæ vitæ præſidia continet; in qua omnia ciuilis ſocietatis officia vigerent, magiſtratuſque recta, vtilia, honeſta, cum legibus coniuncta, publica authoritate præſcriberent: quæ profecto ſufficientia, & αὐτάρκεια Eccleſiæ ex conſequenti deeſſet, ſi monarchica non eſſet; ſuoque principi viſibili, ſupremoque priuaretur: & ita deterior multò, debiliorque cunctis eſſet ſocietatibus ciuilibus, D quæ ſub vno principe rectis temperatæ legibus commoda plurima, reſque ad finem ſuum ſufficientes affluenter hauriunt, copioſeque conſequuntur. Quod quidem cogitare ſolum, uedum dicere, & credere ſummum nefas eſſet, vtpote fidei Chriſtianæ contrarium, Eccleſiæ fœcunditatem, bonorum omnium magnificentiam, perfectionemque ſuper omnia regna mundi ſolida veritate prædicanti. Cuius fundamenta diuina reuelatione firmata, in Deique verbo radicata nefariè illi demoliri conantur, qui ſacroſanctam Eccleſiaſticæ Monarchiæ maieſtatem ſceleratis auſis minime temerare perhorreſcunt. Cuius quidem Monarchiæ ſanctæ, & ſuis abſolutæ nu-

g C. 4. ad Gal.
h S. Innocet epiſt. 1.
i S. Auguſt. apoſt. Ang.
k S. Bonifac.
l S. Kilianus.
Eccleſia principatus ſi non eſſet monarchicus non eſſet ſibi ſufficiēs Eccleſia, ſicque multis humanis ſocietatibus deterior.
m Ariſt. l. 3. Polit. c. 2.

Monarchia Ecclesia clara, & aperta omnibus fidei & obedientia oculos habentibus.

a S. Matth. 5.

b L. 7. de vnit. Eccles. cōtra Donat. ca. 16.

A

meris, non in aliquo deficientis splendorem, claritatemque diuina luce fulgentem, nemo est qui non videat, modo fidei, & obedientiæ filialis oculis non careat: [a] *Non est enim illa operta, quia non est sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt*, dicebat sanctus [b] Augustinus contra Donatistas, eundem blasphemiarum fœtorem contra immaculatum maiestatis Ecclesiæ splendorem, sanctitatemque spirantes, qualem nunc Catholicæ, & Christianæ societatis osores, è putrefactis cordibus ex halant: de qua dictum est: *Non potest ciuitas abscondi super montem constituta. Sed Donatistis velut operta est* (addam Caluinistis, & Schismaticis,) *qui audiunt tam lucida, & manifesta testimonia, quæ illam toto orbe demonstrant, & malunt clausis oculis offendere in montem, quam in eum ascendere*, [c] *qui cum esset lapis præcisus de monte sine manibus crescit, & factus est mons ingens, & impleuit vniuersam terram.* Qui mons propter apertum conspectum suum, amplitudinemque Ecclesia dicitur, quæ propter maiestatis, sanctitatisque Monarchicæ claritatem cum sponso suo in meridie cubare perhibetur. *Cuius in Psalmis vox est, ex persona Moysis famuli Dei*, subdit sanctus Augustinus. [d] *Dexteram tuam notam fac mihi, & eruditos corde in sapientia.* [e] *In illis enim meridies dicitur propter fulgentem sapientiæ lucem, & ingentem charitatis ardorem, vnde quendam cum exhortaretur Spiritus Dei ad bona opera per prophetam, hoc illi etiam promittit. Et tenebræ* [f] *tuæ sicut meridies erunt.* Clarissima ergo purissimaque luce splendescit in mundo, hæc Christi Domini sponsa Monarchico decora principatu, vna fide, vna capite, tam visibili, Rom. Pontifice, quàm inuisibili saluatore nostro, pro nobis, *passione mortis, gloria, & honore coronato.* Vna denique potestate in Apostolico solio residente per vniuersum orbem diffusa, omnesque gentes æternæ salutis auidas imperij sui legibus, salutari obsequio sibi deuotas includente. *Quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur*, [g] inquit sanctus Cyprianus: *quo modo solis multi radij sed lumen vnum: & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum: & cum de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur, exundantis copiæ largitate, vnitas tamen seruatur in origine.* Sed quam salutari fluxu hæc Ecclesiæ Monarchia, in omne caput, & membra politicę Monarchiæ diffundatur, quo principes, & populi seculares, hic, & in æternum beati viuant, diligenter periteque capite sequenti consideremus.

c Daniel. 2.

B

d Psal. 83.

e August. ibid.

f Esaiæ 58.

C

g L. de Eccles. vnitate p. 254. c. 2. n. 6.

CAPVT II.

Monarchia Ecclesiastica spiritus est vitalis politicæ, sine qua salua, & incolumis esse non potest: vt eius ciues hîc bene, & in cœlo postea beate sine fine viuant. Hinc summa principis Ecclesiæ maiestas, & dignitas.

Sicut corpus ab anima viuit, sic Monarchia politica ab Ecclesiastica.

NON aliter corpus humanum robore, sanitate, & pulchritudine munitum, quam informantis animæ virtute viuit: sic secularis, politicaque Monarchia tanquam corpus viuum ab Ecclesiastica vitam, salutemque, velut ab anima sua, ducere mutuarique creditur. Doctrina est Diui Thomæ[h] dicentis. *Sicut ergo corpus, per animam habet esse, virtutem, & operationem, vt ex verbis Philosophi, & Augustini de immortalitate animæ patet: ita & temporalis iurisdictio per spiritualem Petri, & successorum eius, principium vitæ, salutis virtutem, operationemque desumit.* A qua seiuncta dissidio, vitam salutis amittit, & rebellione contra Deum vtriusque authorem Monarchiæ infœliciter armata, sibi intus contraria, foris acies inimicorum, hostiumque crudelium pugnas sæpius caussando, in propria viscera, furore bacchantes euocat: vt si non semper corporis sequatur interitus, nunquam tamen salus animæ in tuto consistere potest, quin in extremam ruat calamitatem, abyssumque damnationis æternæ præcipitata dilabatur, [i] *Auelle radium solis à corpore: diuisionem lucis vnitas non capit: ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit; à fonte præcide riuum, præcisus arescit.* Quibus verbis sanctissimus Martyr doctorque eloquentissimus apertè docet nullam societatem, nullumque cœtum hominum in ciuitate, republica, aut regno ciuilium legum vinculo sociatorum, non secus ac priuatas personas siue principes siue plebeias ab Ecclesiæ sanctæ dominatione substractum cum animæ salute in hac vita subsistere posse. Hanc vero immaculatam Christi Domini sponsam sub capite visibili omnibus conspicuam sui fasces imperij in omnem terram sine vlla sui diuisione transmittentem, his postea verbis idem sanctus Martyr eleganissimis expressit. [k] *Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit, profluentes largiter riuos latius expandit, vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater fœcunditatis successibus copiosa.* Iam quomodo lactet, & nutriat ad salutem incorrupta semper manens, omnes qui illius gremio contineri filiali obsequio desiderant continenter ita demonstrat. [l] *Illius fœtu nascimur: illius lacte nutrimur; Spiritu eius animamur. Adulterari non potest sponsa Christi: incorrupta est, & pudica: vnam domum nouit, vnius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit. Hæc nos Deo seruat; hæc filios regno quos generauit assignat. Quisquis ab Ecclesia segregatus adulteræ iungitur, à promissis Ecclesiæ separatur: nec perueniet ad Christi præmia: qui relinquit Ecclesiam Christi alienus est, prophanus, & hostis est.* Ha-

h L. 1. c. 10. de regim.

Nulla societas sicut nulla persona ab Ecclesia dominatione separata salua potest subsistere.

i S. Cyp. L. de vnit. Eccl. c. 2.

k S. Cyp. ibid.

D

Ecclesia omnes lactat, & nutrit ad salutē.

l Cypr. ibid.

Ecclesia incorrupta manet.

Separatus ab Ecclesia perom. necesse est.

habere iam non potest, *Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem.* Cuius Ecclesię potestas, & authoritas in vno principe pastoreque visibili, à Christo Domino constituta, cum sit vitalis spiritus omnis secularis principatus, vt pie, beateque viuat. Iure optimo Iuo noster Carnotensis[a] Episcopus sub hac eloquentium piorumque verborum formula Henricum Anglorum regem ad obsequium reuerentiamque Ecclesiasticæ maiestatis hortabatur. *Non aliter res omnes bene administrantur, nisi cum regnum, & sacerdotium in vnum conuenerunt. Celsitudinem vestram obsecrando monemus quatenus in regno vobis commisso verbum Dei currere permittatis, & regnum terrenum cœlesti regno, quod Ecclesiæ commissum est, subditum esse debere semper cogitetis. Sicut enim sensus animalis subditus esse debet rationi; ita potestas terrena subdita esse debet Ecclesiastico regimini. Et quantum valet corpus nisi regatur ab anima, tantum valet terrena potestas, nisi informetur, & regatur Ecclesiastica disciplina. Et sicut pacatum est regnum corporis cum iam non resistit caro Spiritui: sic in pace possidetur regnum mundi, cum iam resistere non molitur regno Dei.* Et post pauca interiecta, hanc illi ad pacem temporalem, gloriæque sempiternę fruitionem aditum concludendo patefactum[b] demonstrat, *hoc enim faciendo* (scilicet Ecclesię maiestati vos Christiana veneratione submittendo) *& regnum terrenum quiete à Deo cooperante possidebitis, & ad regnum æternum eiusdem miseratione peruenietis.* Propterea hanc Ecclesiæ sanctæ potestatem, ac præfecturam monarchicam (cui pro tam fœlici vitæ cursu in hoc mundo, & fœliciori in gloriæ sempiternæ delicias egressu, omnes principes, ac populi parere tenentur) per excellentiam sanctus Gregorius Nazianzenus[c] vt magis, & magis illam non minus vere, quam oratorie sua pie, periteque dicendi facundia sublimaret, ἐξουσίαν, id est glossario interprete, maiestatem, ditionem, potestatemque supremam, & τὸ κράτος τῆς ἐξουσίας, id est imperium Ecclesiæ δυναστείαν, id est regium munus: itemque ἀρχὴν principatum voluit appellare, sanctos secutus[d] Apostolos in forma loquendi sicut viuendi, qui sæpe Ecclesiæ potestatem δόξαν, id est maiestatem appellarunt. A qua maiestate suam alij prælati Ecclesiæ potestatem, iurisdictionemque à Christo Domino sibi communicatam, sed interuentu supremæ, quam sancto Petro, & eius successoribus credidit, huius Ecclesiæ majestatis & imperii mutuantur. Per quam suas Ecclesias singulari sibi solicitudine commissas regunt, omnibusque de grege Christi principibus, & populis in charitate, & iustitia de eorum salute solliciti præsunt, & dominantur. Quod eleganter, & vere sanctus Chrysostomus[a] pastoribus loquens Ecclesiæ, sic aperuit. *Si is qui diademate ornatur indigne adeat, cohibe & coerce: maiorem tu illo habes potestatem,* & alibi.[b] *Alij sunt termini regni, alij sacerdotij, sed hoc illo maius est, neque enim ex gemmis, & auro æstimari debet. Ille quæ sunt in terris sortitus est, sacerdotij ius à supernis descendit. Regi quæ hic sunt, commissa sunt mihi scilicet Episcopo, cælestia: regi corpora commissa sunt, sacerdoti animæ. Maior hic principatus, propterea rex caput submittit manui sacerdotis.* Rursus alio in loco.[c] *Expende modum potestatis vtrique traditæ, & videbis sacerdotem multo sublimius rege sedentem. Admirandus videtur thronus regius, sed rerum terrenarum administrationem sortitus est: sacerdotis thronus in cælis collocatus, de cœlestibus negotijs habet pronuntiandi authoritatem, cum sacerdotium à supernis descendat, eiusque vinculum animam contingat, atque ad cœlos vsque peruadat.* Sed sicut in regno, imperioq; omnes magistratus, gubernatores, iudices aliique in subditos regni præfecturam aliquam exercentes, cum iura dictant, à supremi regis authoritate pēdent, per quam in particulari sibi largita iurisdictione iusta decernunt, ac imperant, vt monarchiæ principis maiestas excelsior ab omnibus cōspecta reuerentius honoretur: sic in Ecclesia Dei principatu monarchico stabilita, & moderata, omnes prælati pastoralibus incumbentes officiis, spiritualesque iurisdictiones administrantes à sedis Apostolicæ præfecto principe, vniuersalis Ecclesiæ monarchico pastore virtutem iuris dicendi, gregibusque doctrinæ sancta pabula largiendi accipere se confitentur. Idque cum reuerenter obedienterque faciunt, authoritate, pręscriptoque Christi Domini se facere profitentur; qui vt loquitur sanctus Leo,[d] *Euangelici muneris sacramentum, ita ad omne Apostolorum officium* (& ad successores eorum) *pertinere voluit, vt in sancto Petro* (*& successoribus eius*) *Apostolorum omnium summo pastore principaliter collocaret, vt ab ipso tanquam à capite visibili dona sua velut in corpus omne diffunderet.* Propter quam summam vniuersalemque Romani Pontificis, per omnes gentes crucis vexilla sectantes extensam authoritatem, atque diffusam Optatus[e] Mileuitanus vniuersum Christianæ ditionis orbem Romano Pontifici Syricio societate fidei, & honore subiectionis, & obsequij copulari contra scelestissima Donatistarum dogmata testabatur; & sanctus Hieronymus[f] sancti Damasi Papæ beatitudini communione fidei, & doctrinæ salutiferæ sociari se protestabatur, & in apologia 1. contra Ruffinum[g] veram, vniuersalemque religionis Christianæ fidem eam esse, quæ Romæ, ibi sedente Christi Domini vicario, florebat catholica certitudine proclamabat. Et Pacianus[h] Barsilonæ quondam in Hispania Episcopus nomine Romanæ Ecclesiæ Catholicam, & vniuersalem significatam fuisse contra Nouatianos potenter astruxit. Sic sanctus Ambrosius fratris Satyri vita functi virtutes Christianas laudibus efferens, illum inter cæteras propter sinceram de suprema Romani Pontificis authoritate fidem mactat honoribus. Quod in suis peregrinationibus oppidi, quod ingrediebatur Episcopum conuenire solitus ab eo sciscitaretur, num in fide vera, doctrinaque pietatis Christianæ cum catholicis Episcopis consentiret, id est vt ipsemet Diuus Ambrosius[i] interpretabatur, cum Ecclesia Romana, arce Catholicæ fidei, in qua Episcoporum princeps sederet, communione fideli, Christianaque congrueret. Sed de his breuiùs hic, infra copiosius plura dicturi.

a Iuo Carnot. epist. 51. ad Henricū Regem Angliæ.

Mutua vtriusque monarchiæ dilectio omnia bona causatur in humana societate.

Regnum terrenum subditum esse debet Ecclesiæ regno, quod est Dei.

Corpus quod non regit anima, perit: sic potestas secularis non moderata, & animata ab Ecclesiastica.

b Iuo ibid.

Obserua illustrem Ecclesiæ nominum eius supremam authoritatem in omnes significantia

c S. Nazian. orat. de laud. S. Basilij.

d SS. Petrum, Paulum, & Iudam.

Alij prælati Episcopi Ecclesiæ omnibus laicis præsunt pro salute eorum, sub authoritate summi pastoris cōstituti, vt proreges, & gubernatores in regno sub regia maiestate seculari.

a S. Chryso. hom 83. in S. Matth.

b Chrysost. t. 2. hom 4. de verbis Isaiæ.

c Idem S. Chrys. hom 5. de verbis Isaiæ

Comparationes Regiæ, ac Sacerdotalis dignitatis.

d S. Leo epist. 87.

e Optat. l. 2. cōtra Parm.

f S. Hier. epi. ad Damasum.

g S. Hieron. apolog. 1. cōtra Ruff.

h Pacianus epist. 1. ad Simpronianum tom. 5. biblioth. Patrum.

i S. Ambros. orat. de obitu Satyri fratris.

CAPVT III.

Cum Ecclesiæ principatus sit politici spiritus, & anima vitalis, non potest non esse monarchicus.

1. *Hoc sacra scriptura docent.*
2. *Hoc sancti Patres probant.*
3. *Hoc rationes, & contra dicere hæreticum.*

CVM igitur ex ante dictis Ecclesiæ principatus, politici anima, vitalisque spiritus esse perhibeatur; sintque ex principatibus secularibus multi statu & regimine monarchici, qualia sunt regna, & imperia vnius principis legibus obsequentia: potestne fieri vt ille Ecclesiasticus principatus longe politico nobilior, vt anima corpore, monarchicus esse minime credatur? Et Ecclesia Dei visibilis longè omnium humanarum societatum, rerũq; publicarum præstantissima, vtpote ciuitas Dei, & regnum cœlorum à Spiritu sancto nuncupata, ab vno principe, pastoreque supremo, à suo sponso saluatore nostro constituto, à quo sanctè regatur, infœliciter acephala deseratur? Quod credere, à Christiana fide recedere est: sacris spiritus sancti eloquijs contradicere; sanctorum Patrum testimonijs obsistere; in rationum vires effrenatius irrumpere, hæreseos schismatisque nefandi se furiosè hiatibus ingurgitare. Nam vt de primo dicam. Quoties per os Apostolorum, & Prophetarum Ecclesiam militantem, Dei ac Christi Domini regnum Spiritus sanctus appellauit? Si regnum, an non principatus eius dicendus monarchicus; *Ambuletis digne Deo qui vos vocauit in regnum suum*: monebat Ephesios [c] Apostolus gratias agens Deo ad Colossenses, [d] *quod eripuerit nos de potestate tenebrarum, & transtulerit in regnum filij dilectionis suæ.* Quod regnum Ecclesiam Dei scilicet, omnibus gentibus dominaturum Daniel Propheta longe ante prædixerat. [e] *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum quod in æternum non dissipabitur: & regnum eius alteri populo non tradetur. Comminuet autem, & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum.* Quod regnum si quid, & quale sit quæratis; respondebit Christus Dominus Rex regum, esse cœlorum, sed pro tempore altissima fidei radice fixum in terris. [f] *Simile est regnum cœlorum homini qui seminat bonum semen in agro suo: inimicus autem homo superseminauit zizania.* Ager est mundus, bonum semen ij sunt filij regni: zizania filij sunt nequam. Hoc regnum quod aliud esse potest iudicio Domini, quàm Ecclesia: non vtique triumphans, sed militans; in qua & boni merito, & mali numero sunt, & vsque ad messem, id est vsque ad consummationem seculi commixti reperientur? Quod si hæc Ecclesia militans quoddam regnum est (in sola enim militante zizania sunt, non in triumphante) profectò illam ab vno suæ conditionis, & sortis qui visibilis sit, sicut ipsa Rege

a Apoc. c. 21.
b S. Matth. 13.
Verba Dei in scripturis illustrata Patrum doctrina monarchiam astruunt Ecclesiæ.
Ecclesia regnũ Dei vocabitur; ergo monarchica.
c Ephes. c. 5.
d Ad Colos. 1.
e Daniel. 2.
Ecclesia militans dicitur regnum cælorum.
f S. Matth. c. 13.

A gubernari conuenit; & ita monarchicam illius dominationem vocare nullæ rationes prohibere possunt. Quod regnum cœlorum Ecclesiam scilicet militantem in terris, *vnum ouile*, alibi Christus Dominus appellat. [a] *Alias oues habeo, quæ nõ sunt ex hoc ouili*, aiebat Dominus, *& illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, siue vnus grex, & vnus pastor.* Id est gentes in Christum Dominum credituræ & vocem eius, non ex ipsius ore corporali, sed in spiritu ipsius per os Apostolorum, & aliorum diuini verbi præconum, ab illis primis Ecclesiæ patribus natorum, audituræ, ad vnum Christi Domini ouile, post admirabilem eius in cœlos assensionem, id est vnam eius Euangelicam recens à se genitam Ecclesiam venire debebant: quæ ante conuersionem suam, non erant B de hoc ouili, de quo erant primi ex Iudæis Christiani. Vt ex vtrisque populis, Iudæis, & gentibus vnum ouile, militans scilicet Ecclesia, vna vnitate pastoris coalescetet, & ita vnus pastor visibilis sub inuisibili, & glorioso pastore Christo Domino gregem Domini alimento doctrinæ sanctitatisque pascens, & suprema iurisdictione summæ charitatis condita feruore regens appareret. Hanc Domini verborum expositionem à magni doctorum magistri doctrinæ fontibus hausimus & expressimus. Sic de vicario Christi Domini visibili pastore conformi expositione hunc locum sanctus Cyprianus interpretatur [c] his verbis. *Et erit vnus grex, & vnus pastor. Et mox pastor haberi quomodo potest, qui manente vero pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidente, nemini succe-* C *dens, & à se ipso incipiens alienus sit, & prophanus* Et libro de vnitate Ecclesiæ hæc addidit. [d] *Erunt vnus grex & vnus pastor, & esse posse vno in loco aliquis existimat, aut multos pastores, aut plures greges?* Vnus ille locus in quo sit ille vnus pastor, & vnus grex scilicet Ecclesia militans, & pastor visibilis, Vicarius æterni, diuinique pastoris Christi, totus terrarum orbis est, in quo sanctus Pater plures esse greges, scilicet particulares Ecclesias vni sponsæ Christi Ecclesiæ vniuersali non subditas, pluresque pastores à iurisdictione imperioq; summi Põtificis capitis Ecclesię visibilis immunes, ac omninò liberos reperiri posse, qui legitimi sint, ac non potius mercenarij, ac lupi plane negat. Cui pastori capitique vi- D sibili vnum illud ouile mysticum, Ecclesiam nempe militantem subesse, totamque illius administrationem, vt monarchia conspiciatur, creditam esse nos Apostoli doctrina, authoritasque grauis admonet, Romanorum [a] 12. dicentis. *Sicut in vno corpore multa membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra: habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis differentes.* Facta comparatione inter corpus naturale, & mysticum: quod videlicet sicut in illo præcipuum membrum caput cætera inter se solida compage nectens & vniens omniaque ad vitæ propagationem salutaria firmiter moderans: sic in hoc mystico spirituali, scilicet Ecclesia in terris peregrinante visibile caput est ista munia potenti virtute ad ædificationẽ, amplificationẽq; Ecclesiæ vigoris, splendorisque fideliter exercens. At ca-

a Ioan c. 10.
Ecclesia dicitur vnum ouile, eius tãter vnus pastor visibilis.
b August. tract. 47. in S. Ioan.
c S. Cypr. l. epist. 6.
d S. Cyp. l. de vnitate Ecclesiæ.
a Rom 12
Comparatio naturalis corporis cum mystico.

put illud cuius Ecclesia corpus est, & singuli fideles membra, non aliud esse à Christo Domino, veritas scripturarum mordicus asserit, dicet aliquis, cui responsum in manibus facile. Christum quidem esse verum, principale, independēs, æternumque Ecclesiæ caput, sed inuisibile, ac proinde aliud ab illo, sed sub illo cōspicuæ Ecclesiæ, & peregrinanti in terris visibile, quod eam exteriori iurisdictione regat, esse necessariū. Neque enim Christus Dominus secundum Apostoli doctrinam solummodo caput, sed omnia membra, & corpus totum Ecclesiæ suæ mysterio sublimi plerumque dicitur. [b] *Sicut corpus*, ait ille, *vnum est, & membra habet multa: omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum tamen corpus sunt: ita & Christus. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum baptizati sumus.* En qualiter Apostolus Christum Dominum vnum esse dixit, sicut corpus

Non solum Christus dicitur caput, sed & totum corpus sua Ecclesia.

b 1. Cor. 12 v. 12.

B multis membris, partibusque constans vnum efficitur; propter quod totus Christus, inquit sanctus Augustinus, [c] *Caput & corpus*; & sanctus Chrysostomus [d] nomē Christi pro Ecclesia, quę Christi corpus est positum esse testatur. Et nihilominus, tametsi Christus Dominus non solum caput, sed etiam corpus Ecclesiæ suæ esse dicatur, præter eius personam non desinunt alia esse Ecclesiæ membra, quæ per gratiam Christum induta, in fidei charitatisque radice, ad fructus æternæ gloriæ vegetantur. Quare à simili deducta ratione præter æternum, principaleque caput Ecclesiæ, quod est Christus Dominus, cur aliud ad tempus visibile, essentiale, & comparatione Christi solum, ministeriale ab ipso dependens omninò, non ab alio,

c August. in Psal. 30.

d Chrysost. hom. 30. In 1. ad Corinth.

Manifesta probatio esse Ecclesia præter Christum vnum caput visibile supremumque principem.

C huius Ecclesiæ militantis caput, & principem supremum, à quo monarchica dominatione, magna temperata charitate, regatur & alatur, esse debere, certitudine fidei non ingenue profiteamur? Quod caput visibile, atque dependens à solo Deo, Christo nempe, præter inuisibile, principaleque: idem alio in loco asserit Apostolus, cum ait. [a] *Crescamus in illo per omnia qui caput est Christus, ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram, vniuscuiusque membri augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate.* Obseruatio hic notanda: quomodo Apostolus Christum Dominum vitale principaleque caput appellat, sub quo totum corpus constituit. Quis autem nisi mentis inops totum integrumque corpus proprio destitutum capite

a Ephes. 4. v. 16.

Hic aliud caput Ecclesia Apostolus à capite vitali principalique Christo secernit.

D nominare, arbitrarique iure posset? Cum ergo Ecclesia sit præter Christum, totum quoddam corpus mysticum perfectum absolutumque forma visibili, præcipua parte sui, capite scilicet, quod sit cum illa eiusdem generis, & conditionis carere quî poterit? Adde quod subministratio illa spiritus de qua loquitur Apostolus, quæ fit per Christum in totum corpus, cum in ipsum Christum vitale caput influere, deriuarique minime possit; huius quod totum vocat Apostolus corporis pars in ista acceptione sumpto corpore esse dicive Christus nulla ratione debebit. Tertio illud Apostoli obseruandum dicentis. *Hoc totum corpus augmentum corporis facere in ædificationem sui.* Ergo ad illud totum corpus, quatenus æ-

A dificandum construendumque passiue Christus Dominus pertinere non potest. Quæ enim ædificatio ipsius Christi, quantum ad ipsius personam spectat, quæ est infinitæ virtutis, per augmentum Ecclesiæ præstari fierique posset? Simili loquendi formula vsus est idem Apostolus, cum sic Colossenses, vt fraudulentas Angelicorum hæreticorum superstitiones, impietatesque fugiant, hortatur. [a] *Nemo vos seducat volens in humilitate, & religione Angelorum, quæ non vidit, ambulans frustra inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput, scilicet Christum Filium Dei humanæ salutis vnicum restauratorem non Angelos, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum, & constructum, crescit in augmentum Dei.* Quibus verbis manifestè Colossenses instruit, vniuersale totumque visi-

a Colos. c. 2. v. 18 & 19.

B bile corpus Ecclesiæ suis capite, & membris constans, à solo capite vitali, inuisibili, & principali Christo Filio Dei, non ab Angelis gratiarum semina, & subsidia sumere: quibus per virtutum gradus ascensiones faciat in corde suo, in valle lachrymarum, ad vitam æternam: deque ipso corporis totius visibili capite sic clarissimè alibi loquitur: [c] *Non potest caput pedibus dicere, non estis mihi necessarij.* Quis autem, sine scelere inexpiabili, auderet asserere Christum Dominum caput principale, vitaleque suæ membris Ecclesiæ hoc non posse dicere. Cum quia [d] *Deus noster est, bonorum nostrorum non egeat.* Sit ergo Ecclesiæ aliud sub illo principali caput visibile necesse est: quod vt homo eadem, qua vt cæteri sorte natus, infirmitatis humanæ legibus addictus, se facile

b Psal. 83.

c 1. Cor. 12.

d Psal. 15. v. 1.

C carere posse aliorum ministerio membrorum Ecclesię Dei in circo militię spiritalis perpetuo castrametari coactus minime gloriari valeat. Quapropter magnus ille Basilius, hæc sancti Pauli verba ad temporale, visibileque caput Ecclesiæ vniuersalis accommodans: ad transmarinos, id est occidētales, quorum Romanus Pontifex princeps erat, [e] scribendo dicebat. *Si vos ipsos caput vniuersalis Ecclesiæ reputatis, non potest pedibus dicere caput: non est mihi opus vobis.*

e Basilius epist. 77.

Nec vero ipsa mater Ecclesia in terra peregrinando absque vlla armorum spiritualium suspensione dimicans, solum regnum Dei ouile Christi à Spiritu sancto, per os Prophetarum, & Apostolorum, eiusque rector œcumenicus Rex, & pastor, sed etiam quò faciliùs illius principatus monarchicus insinuetur esse domus

Ecclesia domus Dei viui appellatur.

D Dei viui nominata est. [f] Sic enim sanctus Paulus ad discipulum Timotheum scribens loquitur. *Hæc tibi scribo sperans me ad te venire citò; si autem tardauero vt scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, columna, & firmamentum veritatis.* Et secunda ad Timotheum [a] capite secundo; *In magna domo non solum esse ait vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam: si quis vero emundauerit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, scilicet in domo Dei, quæ est Ecclesia eius.* Domus vero quantumuis late patentes suæ œconomiæ terminos expandat, non à duobus, sed ab vno tantum patrefamilias regi moderarique solet, dicente sancto Hieronymo. [b] *In nam vnus gu-*

f ad Timoth. c. 3.

a 2. ad Timot. 2.

b Hieron to. 1. epist. 4.

Vna passim in scripturis Ecclesia dicta, ob vnitate rectoris, & fidei.

bernatur: *in domo vnus Dominus.* Propterea hanc diuinam, sanctam, perfectamque suis absolutam, completamque numeris, Ecclesiã Dei monarchicæ dominationis splendore coruscantem vnam passim scripturæ sacræ prædicant, & prædicando magnis decoratam titulis honoris, & honestatis venerantur [c]: *Vna est columba mea; vna est perfecta mea; vna est matris suæ, electa genitrici suæ.* Hanc terram vnius labij vniformem, ob rectoris, & cultoris vnitatem, & fidei vnius confessionem, ab omnibus professam catholicis diuina proclamant eloquia; sicut figura præcesserat [d] in terra, quæ ante confusionem Babylonicam, *Vnius labij terra nominabatur.* Multitudo virorum, & mulierum in illius gremio christianè degentium vnius consensus voluntatis, ritus, moris, fidei, sanctitatis, regiminis Christiana inter se coniuratione amice cõspirans apparebat. [e] *Multitudinis credentium erat cor, & anima vna:* [f] *Deus est qui habitare facit vnanimes, & vnius moris in domo.* [g] *Vnum corpus, vnus spiritus,* [h] *sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ, vna ciuitas Dei, & solis iustitiæ Christi.* Ciuitas solis vocabitur vna, [i] vnum ouile, vnum regnum. [k] Super solium, *Dauid, & regnum eius; sedebit & regni eius non erit finis.* Atque vt ad probationes è sanctorum Patrũ fontibus haustas expressasque veniamus, [l] *Deus vnus est, & Christus vnus & vna Ecclesia*, inquit S. Cyprianus, *& cathedra vna super petram Domini voce fundata.* Rursus quorundam schismaticorum abominationem referens, sub hac forma, ita priora confirmat. *Nec ignoramus vnum Deum esse, & vnum Christum Dominum, & vnum Spiritum sanctum, & vnum Episcopum in cathedra Ecclesia esse debere.* Quem Episcopum vnum ille [m] paulo ante professus sanctum Cornelium Romanum Pontificem sincera fide designauerat, appellans eum Episcopum sanctissimæ Catholicæ Ecclesiæ. Sed copiosius totum hoc fidei Christianæ [n] firmamentum libro de vnitate Ecclesiæ comprobat. Cum enim hæc per interrogationem præmisisset, *Qui cathedram Petri super quam fundatur Ecclesia deserit, in Ecclesia se esse confidit?* Ista ad vnitatem ecclesiasticæ cathedræ confirmandam postea subnectit. [o] *Quando Apostolus hoc doceat, & sacramentum vnitatis ostendat dicens: vnum corpus, & vnus spiritus; vna spes vocationis vestræ, vnus Dominus, & vna fides.* Statimque continenti orationis fluxu probat: [p] *Ecclesia corpus esse vnum in Episcopatu vno, cuius à singulis in solidum pars tenetur, & vnitatem seruari in origine, quia vnum est caput, & origo vna.* Quod caput originem in persona sancti Petri, eiusque sede paulo ante clarissime his verbis monstrauerat. *Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia, & cathedra vna monstretur.* Propter quam vnitatem capitis, & sedis multi patres antiquiores Ecclesiæ monarchiam veritate corroboratam exprimere cupientes, illam Romanum imperium nominare, non abs re esse, nec sine ratione iudicauerunt. Vt Tertullianus, [q] quod *imperium*, scilicet Ecclesiæ Christi monarchia, inquit, *tandiu stabit, quousque seculum stabit.* Cui talibus assentiur S. Hieronymus: [r] *Postquam ad imperium Christi singulare, imperium Roma fortita est Apostolorum itineri peruius factus est orbis, & aperta sunt eis portæ vrbium, & ad prædicationem vnius Dei singulare imperium constitutum est.* Quodnam porro Christi singulare fuit aliud imperium Romæ constitutum, quam Romani pontificis monarchia dici aut excogitari potest? Quæ, vt loquitur Prosper Aquitanicus, [s] *Amplior per Apostolici sacerdotij principatum facta est arce religionis, quam solio potestatis, aut rei militaris disciplina.* Inde grauis illa, illustrisque S. Clementis [t] Romani præsulis testificatio doctrinaque manauit: quã sicut à magistro Apostolorum principe didicerat, erudiuit fidelium plurimos; Christum nempe Dominum tanquam lapidem sine manibus excisum, prout Daniel [u] oraculo præmonstrauerat, dominatum multorum regum, principumque suis orbem terræ subiugantium legibus obtriuisse, ruinaque saltari deuastasse, vt Romanam sibi monarchiam vsque ad consummationem mundi duraturam sanctissime cõstrueret, ac architectaretur. Quod tunc temporis plane molitum est, cum vicarium suum Apostolorum principem Christus Dominus monarchiæ Romanæ præfecit: vt vnà cum eo, eiusque post eum successores in Apostolica sede iura cunctis dantes fidelibus, orbis totius imperio spirituali potirentur. Quod imperium [x] sanctus Ambrosius Apostolici Sacerdotij principatum appellauit: *Quamuis, inquit, gratia Christi non contenta sit eosdem limites habere quos Roma, multosque iam populos sceptro crucis Christi illa subdiderit: quos armis suis ista non domuit*, quæ tamen, (scilicet Roma,) per Apostolici Sacerdotij principatum amplior facta est arce *religionis, quàm solio terrenæ potestatis.* Hanc monarchiæ Ecclesiasticæ potestatem Diuus Augustinus, vt contra omnes hæreticorum aliorumque sectæ, ac vitæ sceleratissimæ hominum furiosos impetus potentius astrueret, & magnificentius contra eorumdem diuinæ, humanæque maiestatis perduellium blasphemias exaltaret, illam fidei, & authoritatis diuinæ arcem, à qua semper hæretici omnes, alijque eognatæ impietatis perditi homines, quanta potuerunt fraude & rabie fideles, ac iustos crucis Dominicæ purtatores auertere conati sunt, cum pia, religiosaque veneratione voluit appellare. Cum hæc contra Felicianum Arianum, doctrinæ, fideique suæ tela potentis eloquentię turbine contorta iaculatur. [y] *Coguntur hac facere heretici* (scilicet altercationibus sophisticis cauillatorijs, sub specie rationis fidem authoritati Ecclesię detrahere, & ab ea fideles fraudibus auertere) *quia tacere se absistissimè sentiunt, si eorum authoritas cum authoritate catholica conferatur. Sed ille fidei imperator clementissimus, scilicet Christus Dominus, & per conuentus celeberrimos populorum atque gentium, sedesque ipsas Apostolorum arce authoritatis muniuit Ecclesiam, & per pauciores pie doctos, & vere spiritales viros copiosissimis apparatibus etiam inuictissimæ rationis armauit. Verum illa rectissima disciplina est, in arcem fidei quam maxime recipi infirmos, & vt pro eis iam tutissimè positis fortissima ratione pugnetur.* Et paulo post hæc subiungendo concludit: [z] *Itaque totum culmen authoritatis, & lumen rationis in vno illo salutari Christi nomine, & in vna eius Ecclesia reformando humano generi constitutum est.* Arx ergo & propugnaculum fidei ac veritatis, iudicio tanti doctoris est Ecclesiæ authoritas; non vtique humana, sed diuina: non Aristocratica, & Democratica, sed vere Monarchica: cui omnes parere tẽtentur qui salui esse desiderant. Cuius principem summum, patremque monarchicum, si quis, & qualis sit cum sancto Bernardo indagare voluerimus, [a] inuenemus

---

Marginal notes:

Vna passim in scripturis Ecclesia dicta, ob vnitate rectoris, & fidei.

c Cant. 6. v. 8.

d Genes. c. 11.

e Act. 4.

f Psal. 65.

g Ephes. 4.

h Esaiæ. 19.

i Ioan. 10.

k Luc 1.

Sanctorum Patrum doctrina idem probatur quod hactenus san. ctis scripturis probatum est.

l S. Cyprian. l. 1. epist. 3.

m S. Cyp. l. 3. epist. 11.

n S Cyp. l. de vnit. Eccles.

o Ibid.

p Ibid.

Ecclesia Dei propter sui vnitatem sæpe ita Romanum imperium dicta.

q Tertul. ad Scapulam.

r S. Hier. in Mich. l. p. c. 4. t. 5. col. 352.

s Prosp. Aquit.

t S. Clem. l. 5. constitut. c. 19 & vlt. Vide Turrianũ in hunc loc.

u Daniel. 2.

x Ambros l. 2. de vocatione gentium c. 6. to 4. col. 343.

Ecclesia arx fidei & authoritatis diuinæ.

y D. Aug. l. contra Felicianum c. 2.

z Idem S. August. epist. 56.

a S. Bernard. l. 3. ad Eugen. de consider. c. 8.

(Section letters in the inner margin: A, B, C, D.)

ueniemus esse Sacerdotem magnum summum pontificem, principem Episcoporũ, hæredem Apostolorum, primatu Abelē, gubernatu Noe, Patriarchatu Abrahamũ, ordine Melchisedecē, dignitate Aaronē, authoritate Moysen, iudicatu Samuelem, potestate Petrum, vnctione Christum. Cuius imperio omnes, vniuersi Christianæ religionis orbis, populi cum principibus suis, vt consequentis vitæ gloria perfruantur, obedientia Christiana, submissi clementer, obsecundant. [a] Habent enim, inquit sanctus Bernardus, alij pastores suos greges, tibi crediti sunt vniuersi, vni vnus, nec modo ouium, sed & pastorum: tu vnus omnium pastor. Quæres vndenam id probem? ex verbo Domini, Pasce oues meas, quas? illius, vel illius ciuitatis, regionis, aut regni? Oues meas, inquit, cui nõ planum non designasse aliquas, sed designasse omnes. Cum igitur tot testibus, ac testimonijs ad id quod quærebamus accommodatis, tantæ authoritatis vtpote diuinorum eloquiorum, sanctorum Patrum, consensus vniformis vniuersalis Ecclesiæ, præter rationes diuinis oraculis, & communi sanctorum Patrum doctrinæ optime congruentes, hactenus vnitatem capitis, & supremi principis, sicut fidei, in Ecclesia Dei tam clarè, perspicuéque demonstrauerimus: an est aliquis compos fidei, & mentis, qui alienum à tam sana, pia, sinceraque doctrina hæreticum non esse, diroque anathemati subiogatum non sine confusione, & horrore pertinaciç mordicus asseuerare præsumat? Ioannem Hus in concilio [b] Constantiensi reum læsę Diuinæ maiestatis, & hæreticæ impietatis contagione fœdatum sancti Patres iudicatum conuictũque condemnarunt, quod tetrum, pestilentéque huius impię professionis fœtorē exhalare nō horruisset. Nō est scintilla, blasphemabat impius, apparentiæ, quod oporteat in spiritualibus esse vnum caput regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conuersetur & conseruetur. Quam impietatem Caluinus noua calumnia & mendacio corroborare conatus est, dicendo: [c] Insignem tamen iniuriam Christo faciunt, cum illo prætextu volunt hominem vnum præesse Ecclesiæ vniuersæ, quia hac capite carere non potest: Christus enim caput est: ex quo totum corpus, &c. Absit hoc longè à Catholicorum cordibus, vt Christum Dominum ignominia, ac dedecore afficiant, eius Vicariũ, in Ecclesia capitis honore venerantes, quin potius maiori illum gloria, ac cultu sublimiori prosequuntur, & adorant, suo Vicario propter se reuerentiam, illustrésque honoris titulos exhibentes, cum quæ venerationis insignia protegi, aut vicario alicuius summi principis subditi largiuntur, illa propter principem, in maiorémque eius honorem, & gloriam redundantia se impertiri profiteantur. Dei appellatione sublimius sub cœlo, & supra, nomen excogitari nullomodo potest: & tamen citra Dei iniuriam regius Propheta creaturis attribuit, [d] Ego dixi dij estis. Quid altius nomine Iesu, [e] à quo non est aliud sub cœlo, in quo nos saluari oporteat, & tamen Patriarcham Ioseph, [f] ducem Iosue, & alios tanti nominis titulo sacra Scriptura dignari non dubitauit; [g] neque sine blasphemia quis auderet asserere sanctum Paulum Christo Domino iniuriæ maculam inussisse, labemque eius maiestati dedecoris aspersisse, quod Ecclesiæ fundamenta Apostolos, & Prophetas appellauerit; dixeritque [h] Ephesijs à se Christo genitis, Fratres iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, superædificati super

Pulchra descriptio muneris status pontificia.

[a] S. Ber. ibid.

Romanus pontifex omnium Christianorum supremus, & vnicus pastor vniuersalis, alij pastores sunt particulares.

[b] Cõcil. Cõst. sess. 15.

Ecclesia principatum assertere non esse monarchicum hæreticum est.

Ioannes Hus hæresios convictus, & condemnatus, quod in monarchicum Ecclesia principatum blasphemias euomisset.

[c] Caluin. l. 4. c. 6. § 9.

Papam Ecclesiæ caput appellare non derogat dignitati Christi principalis, & æterni capitis vt similibus probatur exemplis.

[d] Psal. 81.

[e] S. Paul. in Act.

[f] Genes. c. 41.

[g] Iosue c. 1.

[h] Ephes. 2.

A fundamentum Apostolorum, & Prophetarum; [i] licet alibi testatus fuerit fundamentum aliud neminem ponere, præter id quod positum est, quod est Christus: Quid enim? Nonne [k] Christum Dominum pastorem, & Episcopum animarum nostrarum, [l] Apostolum confessionis nostræ, [m] virum Prophetam, [n] & doctorem iustitiæ, clarissima scripturarum testimonia commemorant? Nihilominus Christus Dominus, [o] præter se, Apostolos, Prophetas, pastores doctoresque Ecclesiæ suæ dare non destitit. In consummationem omnium sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis sui, donec occurramus omnes in vnitate fidei, & agnitionis ipsius filij Dei, in virũ perfectum in mensura ætatis plenitudinis eius. Omnes siquidem illi Diuinorum oraculorum scriptores, sancti Dei homines à Spiritu sancto B locuti, diuinitus eruditi ea quæ soli Deo, Christoque Domino essentiali, principalique virtute cōpetunt, non incongrue volente Deo sanctis creaturis participata ratione conuenire crediderunt. Hoc ipse Christus [p] Dominus nos docuit: qui cum se Ioannis 8. lucem mundi nominauisset, non destitit tamen sine suæ dignitatis iactura suis hoc Apostolis dicere: [q] Vos estis lux mundi. Tritum est enim illud dialecticorum, [r] Propter vnum quodque tale est illud magis. Si cum de capite militantis Ecclesiæ quæstio vertitur, nemo Catholicorum ignorare debet, magnum interesse discrimen inter Ecclesiæ caput, principale, æternum, vitale, independens, & iam inuisibile nobis quia gloriosum, quod est solus Christus Dominus, nunc sedens in dextera Dei patris, & inter caput visibile ministeriale ratione Christi, sed essentiale, tamen Ecclesiæ, temporale, atque omnino dependens à principali. Duo enim præcipue theologi capitis C Ecclesiæ constituunt officia; vnum vt sit vitalis influxus principium, toti corpori; alterum vt suo imperio externas corporis functiones dirigat, & in finem suæ construendæ salutis idonea dispositione, ordineque deducat. Prius officium soli Christo Domino competere, alterum eius vicario potestate ab eo tradita capiti visibili conuenire confitemur. Hanc distinctionem Caluinus impius à Catholicis adferri, vt obstruatur os loquentium iniqua, dissimulare non potuit. Ideoque ad solita mendacia, iniuriasque suæ impietatis refugia recurrere cogitur. [f] Nec me latet quid cauillari soleant, inquit, cum illis obijcitur Christum scilicet propriè vocari vnum caput, quia sua authoritate, suoque nomine solus regnet: sed istud nihil obstare quominus sub ipso alterum caput ministeriale, vt loquuntur, quod eius vices in terris gerat. Tum quasi respondens calumniari sic pergit. Verum D hoc cauillo nihil proficiunt, nisi prius ostenderint hoc ministerium à Christo ordinatum. Et paulò pòst. Cum Scriptura testetur Christum esse caput, & hunc ei soli honorem vindicet, non debet in alium transferri, nisi quem Christus ipse vicarium suum fecerit. Atqui non modo id nusquam legitur, sed refelli abunde ex multis locis potest. O nequam cauillatorem! O voluntarie cæcum! O malitiose, ac infœliciter imperitum! Qui in tam apertis diuinarum Scripturarum testimonijs à Spiritu sancto, per os sanctorum antiquorum Patrum diuinitus expositis, impia pertinacia cæcutire voluit! Quod & superius iam satis clare, abundeque probauimus, & copiosiùs multo abundantiusque sequentibus libris sumus per Dei gratiam perspicuitate clarissima demonstraturi. Atque vt eo te-

[i] 1. Cor. 3.
1. Cor. e. 3.
[k] 1. S. Petr. 2.
[l] Hebr. 3.
[m] S. Luc. vlt.
[n] Ioel. 2.
[o] 4. Ephe. 11. 12. 13.

Essentialia Dei participatione, & analogicè creaturæ possunt attribui.

[p] Ioan. 8.

[q] Matth. 5. v.
[r] Arist. 1. de demonst. c. 2.

Duo principalia capitis officia.

Obiectio calumniosa Caluini.

[f] Caluin. l. 4. instit. c. 6. § 9.

Calumnia Caluini superius explosa & infenso maligno magis.

deamus vnde deflexímus, propter hoc magnum, A inter vtrumque caput discrimen quamuis dicatur Ecclesia corpus Christi, numquam tamen illam corpus Petri, aut Papæ Catholicè loquendo proferemus. Quia cum Christus solus sit caput Ecclesiæ principale, vitale, & perpetuum sine fine in illam suarum gratiarum influxus, à quibus sic moueatur, & viuat, effundens, vt sine illo in nihilum tanquam aqua decurrens omnino dilaberetur: profectò eum quidquid est Christi sit, nihilque quo subsistat nisi à Christo possideat, dicereque cum Apostolo teneatur. [a] *Gratia Christi sum id quod sum*, iure meritissimo solius Christi, qui viuit in æternum corpus dici, appellarique debet. At de sancto Petro Romano Pontifice non sic: qui caput licet sit Ecclesiæ, non tamen in æternum, sed ad tempus illi præest Ecclesiæ; eamque loco Christi B principalis, vitalisque capitis, iurisdictione vicibus temporalibus alternanda gubernat. Quis enim regnum aliquod proregis esse dicet, non regis? Aut amplam quandam familiam œconomi, non legitimi domini, domum iure nominare poterit? Addam insuper cum doctissimo nostri temporis theologo: [b] Cum dicimus Ecclesiam esse corpus Christi posse commode referri non tam ad Christum vt caput, quam ad eundem Christum, vt hypostasim huius corporis: quemadmodum cum dicimus. Illic iacet corpus Petri, illic Pauli: non significamus Petri, & Pauli esse corpora, sed personas, quarum illa sunt corpora. Christus enim non modo caput est Ecclesiæ, sed est ipse quasi magnum quoddam corpus, ex multis, & varijs membris constans: & in hac acceptione, C rectè corpus Christi solius, non Petri, non Papæ Ecclesiam appellamus. Quia Christus Dominus veluti corporis huius hypostasis omnibus illius vitalem gratiarum suarum spiritum membris infundit: quo viuunt, vegetantur, & florent, per quem ipse Dominus omnia in omnibus operatur: per oculum videt, per aurem audit, per os loquitur, per præcones verbi sui concionatur, per doctores Ecclesiæ suæ docet, per ministros baptizat, aliaque sacramenta confert. Omnia denique ad salutem gregis sui necessaria per alios sui spiritualis ouilis operarios exercet, quod aut sancto Petro, aut cuicumque eius successori concedere nefas esset. Sed habeat modum oratio, & ne præscriptos capitis limites transiliamus, illud claudamus, & orationis nostræ seriem ad alia conuertamus.

[a] 1. Cor c. 15.

[b] Bellarm. l. 1. de Rom. pont. c. 9.

Alia optima ratio propter quam Ecclesia dicitur corpus Christi.

CAPUT IV.

Ecclesiæ principatum monarchicum, tam quoad statum, quam quoad regimen, esse probatur.

IAM solide altisque radicibus suæ in terris Ecclesiæ fundamenta Christum Dominum in structuram dominationis monarchicæ perfectissimam iecisse credimus, credentesque ore, & corde profitemur, vt non modò esse ius, & potestatem dominationis eius in Ecclesia penes vnum principem, verumque etiam vsum, & actum ipsius, secundum promissa, & præscriptas Christi Domini leges reuera existere fide Catholica defendamus, siue eius statum, siue administrationem, regimenque Ecclesiæ spectare, considerareque velimus. In quo ridiculam, & ineptam quorundam distinctionem semper contempsi vereque risi, qui vt monarchicam Ecclesiæ maiestatem inuidiose, seu maliciose adulterarent, statum Ecclesiæ ab eius regimine tanto discrimine separarunt, vt eius statum Monarchicum quidem, regimen vero Aristocraticum solum audacter asserere non dubitarint. Assertio sane à Philosophorum, Iurisperitorum Theologorumque regulis valde discrepans, cum status, & regimen se habeant, vt potentia, & actus, ius & vsus, actus primus, vt Philosophi loquuntur, & actus secundus; quæ omnia sorte, conditioneque distingui inter se nullus sibi vnquam persuadere poterit, qui solum prima Philosophiæ limina extremis, vt aiunt, digitis attigerit: potestas enim ad actus efformationem nata non potest actum alterius naturæ, & speciei à se ipsa producere. Quid enim? Nonne monstro conforme illud esset, si pirus arbor ex semine in quo potestate fructus est non pyra, sed poma produceret? Aut si capax rationis homo in bellunum vsum, actumque ferinum regimine prauo, & irrationabili verteretur? Ita cum status Ecclesiæ quædam sit suprema potestas, quæ in administrationis actum vsumque necessariò, & per se reuocata, aliud quam regimen esse non potest. Qui vero in bona philosophia fieret, vt potestas in D alterius aut generis, aut speciei à se actum vsumque verteretur? Quali modo, & ratione species illæ principatus Monarchia, & Aristocratia, à se discretæ contrarantur. Neque adhuc legere, aut inuenire potui legendo ex cuius fonte doctrinæ hanc distinctionem eius assertor exhauserit. Certum est enim cuique rei siue publicæ siue priuatæ, siue naturali, siue ex arte constanti suum esse statum: qui nihil aliud censetur esse quam firmitas quædam, ac certa positio conditionis fixa, ac immobilis, in qua Deus, & natura, aut hominum institutio, & industria res subsistere, durare, atque si sint animatæ viuere voluerunt: sicut in republica constituimus varias priuatorum statuum species, vt liberorum, & seruorum, magistrorum, nobilium, plebeiorum, &c. Quorum vnusquisque regitur, & secundum sui conditionem status, in varijs exercetur muneribus cum

Inepta distinctio status & regiminis Ecclesiæ refellitur.

Potentia actiua actum producit sibi similem suaque sortis.

Monarchia, & Aristocratia specie distincta.

Cuiusque rei suus status.

Quid status in genere.

Multæ species statuum.

Status omnis firmitatem, ac rectitudinem importat.

ſtabili, & continuata operatione. Sic in hierarchia, monarchiaque Eccleſiaſtica ſtatũ nihil eſſe aliudquam firmitatem, immobilitatemqoe quandam perpetuæ obligationis, ſed cum aliqua ſolemnitate, doctrinæ theologorum præſcripto defendimus. Status quippe ſignificatio immobilē quãdam in ſe rectitudinem includit. Cui perſona quæcumque in ſtatu reſidet, non ex aliqua cauſa leui, & facilè mutationi procliui, ſed permanente, & ſtabili cum aliqua ſolemnitate obligata conſtringitur. Atque huius Eccleſiaſticæ hierarchiæ ſtatus varij, diuerſarumque ſpecierum eſſe perhibentur, alius enim prælatorum, maiorum, & minorum Eccleſiæ miniſtrorum ſaluti animarum vacantium, alius monachorum in ſolitudine à tumultu populi remotorum, Deo fideliter vitæ ſanctitate & diuinæ mentis contemplatione ſeruientium, alius coniugatorum. Sicque vnuſquiſque in ſtatu quem nactus eſt debet perſeuerare, vt actiones, operationeſque, quibus regitur, & exercetur ad ſalutem in vinea Domini ſtatui ſuo conformes, neutiquam vero diſſimiles exerat. vt ſi prælatus quæ monachorum ſunt, & monachus quæ coniugatorum ſunt, & contra, ſi maritatus monachorum paſtorumque muneribus occupari vellet, nonne valde illud abſonum, monſtroſumque magis, quam ſi

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere ſi vellet, & varias inducere formas, &c.

Hor. de arte.

Statum monarchicum & regimen Ariſtocraticum eiuſdem politiæ coniungere propriè loquẽdo cõmentũ eſt.

Ita ſicut eſt magna ſtatuum particularium diuerſitas, ſic & publicorum; alius ſtatus in genere ſacerdotalis, & Eccleſiaſticus, alius ſecularis, & laïcus; rurſus publicorum ſtatuum alius monarchicus, alius Ariſtocraticus, alius democraticus eſſe dignoſcuntur: inuicem ſic à ſe diſtincti, vt vnus alterius induere regimen non valeat, quin propria, eſſentialique forma protinus exuatur. Quãobrem ſtatum Eccleſiæ in officio à regimine diſgregare commentari eſt, non ratiocinari, & imaginationis læſæ ſpectro ludere non ſapere. Statum Eccleſiæ monarchicum admittere, regimen vero Ariſtocraticum fingere, chimericum eſt, atque phantaſticum, in nulla vnquã ſocietate politica viſum. Quis auderet Regem Galliæ eſſe quidem Monarcham regni huius, ſed regimen illius adminiſtrationemque penes eum non eſſe, nec vllam ad id inſtituendi, condendique leges eſſe poteſtatem, ſed ſummam ſupremamque quoad imperium, regimenque penes generalis regni comitia reſidere, atque ſubſiſtere authoritatem ſine impudenti mendacio aſſerere minime vereretur? At reſpondebit fortaſſe quod in laïca politia fieri non poteſt; in Eccleſiaſtica recipi. Recte id quidem, egregiáque profecto modi indiſſolubilis & intricabilis valde difficultatis enodatio! Perfectiſſimæ, nobiliſſimæque dominationi Dei imperio ſimillimæ, quod non modo imperfectum eſt, ſed quod ſubſiſtere in aliqua temporali, laïcaque ſocietate propriè non poteſt, attribuere, & illud opinionis, aut præſumptionis potius vanæ commentis affingere, quis ſenſus communis, nedum recta ratio non reclamaret? Verom fictitiæ huius imaginariæque opinionis, cum vera communique prudentum, eruditorumque calculo recepta doctrina pugnantis aſſertor; ne in propaganda, fouendaque noua, & ante hos dies, quibus innotuit, inaudita, teſte nominis alicuius carere videretur: Forte neoterici ſcriptoris docti quidem in humanioribus literis, peritiaque iuris ci-

Reſponſionis ad obiecta confutatio.

A

uilis eruditi, ſed certe infœliciter theologi, authoritatem ſibi voluit aſciſcere, qua niteretur, quæque opinioni ſuæ velificari, atque patrocinari videretur. Authoritas illa talibus concepta libro 2. de republica reperitur. [a] *Illud enim admonendi ſumus reipublicæ ſtatum ab imperandi ratione diſtare plurimum: quod antea nemo, quantum intelligere potuimus animaduertit. Nam reipublicæ ſtatus regalis eſſe poteſt, gubernatio tamen popularis futura eſt, ſi rex omnia imperia, ſacerdotia, curationes, pœnas, item ac præmia omnibus ex æquo diſtribuat. Si vero princeps imperia, honores, magiſtratus patritijs vel diuitibus, vel fortibus, vel ſtudioſis tantum impertiat, regia poteſtas erit, & quidem pura, & ſimplex, ſed Ariſtocratica ratione temperata, &c.* Hæc ille. Quæ ſi recto rationis iuxta Philoſophorum, Theologorumque regulas examine penſitentur, planum fiet authorem propriè non loqui, ſed analogia quadam, & quod intendit animo, proportione ſimilitudinis exprimere. Certum eſt enim ibi propriè loqoendo, ac omni verborum tranſlatione remota, non poſſe ſtatum, atque regimen Ariſtocraticum, aut democraticum, vigere; vbi ſolus, & vnicus princeps omnibus in republica ſummo dominatur imperio: ſub cuius authoritate reliqui magiſtratus, præfectique muneribus politicis negotia publica moderantur. Pari ratione licet, in Eccleſia Dei Primates, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, alijque prælati minores clero, ac populo, legitima iuriſdictione dominantes habeantur: tamen quia talis ipſorum iuriſdictio ſubalternata à ſupremæ poteſtatis, quam Chriſtus Dominus in vicario ſuo collocauit ſublimiter Apoſtolicæ ſedi præfecto, fontibus exundat, non poteſt huius Eccleſiæ principatus non eſſe tam regiminis, quam ſtatus, ratione monarchicus. Quod variæ rationes, & ſimilitudines è ſacris deprompte ſcripturis, ſanctorumque patrum claritate perſpicuę demonſtrationis illuſtrant. Quid enim ęterna ſapientia prętendebat, cum ſuam Eccleſiam *aciei caſtrorum, exercituique bene ordinato,* [b] *mulieri formoſæ* [c], *regno,* [d] *ouili* [e], *familiæ,* [f], *naui,* [g] *ſeu arcæ* [h] *Noe* comparauit? hiſque omnibus ſimilem eſſe declarauit? Niſi vt Eccleſiam ſuam non plus capite viſibili ſupremoque principe, à quo regeretur carere poſſe, quã exercitum duce, ſpecioſam mulierem capite, regnum, principe, ouile paſtore, familiam amplamque domum patrefamilias, nauim patrono demonſtraret? Quis enim vnum exercitum fœliciter duci, mouerique ad palmam victoriæ, ſine vnios generoſi prudentiſque ducis, & imperatoris regimine crederet? Cum dicat Sanctus Hieronymus [i] *in quouis grandi exercitu vnius ſignum expectari?* An non illud eſt regiminis habenas in exercitu moderari, cũ exercitus ab imperatore ſuo ſignum certaminis expectat? Sponſę vero, atque mulieris formoſæ, qua repręſentatur Eccleſia ſuo capite diminutę, quò pulchritudinis huius ſplendor abibit? De quo ſponſus filius Dei, ad ſponſam ſcilicet Eccleſiam; [k] *caput tuum ſicut Carmelus*: Et ſponſa de ſponſo alibi: [l] *caput eius aurum optimum.* Quibus verbis aliud caput inuiſibile, vitale, principale, ſcilicet Chriſtum Dominum, auro optimo comparatum, & aliud viſibile Carmelo monti aſſimilatum, clariſſime ſignificatur. In quo porro gubernatio regni; niſi in vnius regis, ac principis poteſtate, & directione

B

C

D

a Bodinus l. 2. c. 2. de rep.

Nõ ſolum ſtatum, ſed & regimen Eccleſiæ monarchicum eſſe probatur ex varijs comparationibus ex ſacra Scriptura petitis SS Patrum doctrina illuſtratis.

b Cant. 6.
c Cant. 7.
d Daniel. 2.
e Ioan. 18.
f Ioan. 19.
g 1 Timoth 3.
h 1. Petr. c. 3.

i Hier. epiſt. ad Ruſticum monachum.

Comparatio 1. cum exercitu.

k Cant. 7.

l Cant. 5.

2. cum muliere formoſa.

Caput Eccleſiæ duplex, ex ſcrip. probatur.

3 cum regno.

4. Cum ouili.

A salubriter inclinata recumbit? Cum autem Ecclesia ouili comparetur à Domino; mysticumque dicatur ouile, qui suo incorrupta manens, & inuia lupis vnico pastore priuabitur? Ouilis autem regimē cui potest nisi soli pastori competere? De quo Christus Dominus de sua Ecclesia & eius visibili, pastore suo vicario loqui se significabat his verbis.[a] *Fiet vnum ouile, & vnus pastor*, iuxta sancti Cypriani[b] expositionem, cuius supra meminimus; nec plures, sed vnicum huius mystici ouilis supremum voluit pastorem constituere, qui summa authoritate omnium ouilis illius agnorum, ouiumque saluti prospiceret. Quam fidei doctrinam non minus piè, ac verè, quam doctè, & eleganter sanctus Cyprianus de Nouatiano loquens (qui scelerata ambitione, & sacrilega Romanus Pontifex, tametsi irrito conatu, fieri furenter exarsit) cum iam in solio Apostolico legitimè pastor œcumenicus sanctus Cornelius sederet; his verbis expressam toti Christianorum orbi manifestauit.[c] *Et idcirco Dominus insinuans nobis vnitatem de Diuina authoritate venientem, ponit, & dicit. Ego, & Pater vnum sumus; ad quam vnitatem redigens Ecclesiam suam, denuò dicit. Et erunt vnus grex, & vnus pastor. Si autem grex vnus, quomodo potest gregi annumerari, qui in numero gregis non est? Aut pastor haberi quomodo potest, qui manente vero pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea, præsidente nemini succedens, & à se ipso incipiens, alienus fit & prophanus?*

a Ioan. 10.
b S. Cypr.
c Cypr. l. 1. ep. 6. ad Magnū.

5. Cum domo familiæ. Familia vnū patrem familias, ac œconomum habet.

B De familiæ, domusque alicuius siue paruæ siue magnæ regimine, cui dubium esse potest, totum hoc in patris familias potestate, vel ex dispensatione patris, ac domini in œconomi omnibus familiæ seruis præfecti solicitudine, atque cura situm esse? Iuxta illud Christi Domini.[d] *Quis putas est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?* Quæ verba sancto Petro, ac de ipso tanquam futuro totius Ecclesiæ pastore visibili dicta sancti Patres Chrysostomus, Ambrosiusque testantur.[e] *Domus Dei est Ecclesia cuius hodie rector est Damasus*, in, inquit,[f] ille alter è duobus doctor sanctissimus: postremo nauim sine patrono mari committere, quid est aliud quam fluctibus deuorandam, illisamque in scopulos & syrtes Neptuno, id est naufragio consecrare? Ideóque in naui, vt salua fiat, impendentibus non cedens tempestatibus, vnus gubernator esse debet, inquit sanctus Hieronymus,[g] *similis illi qui clauum*[h] *affixus, & hærens, nusquam amittebat, oculosque sub astra tenebat.* Quamobrem qui regimen Ecclesiæ monarchicum pastori œcumenico contra ius omne scelerato conatu subtrahere molitur, auferat si possit ab exercitu bene ordinato imperatorem, à formosa muliere caput, à regno regium principem, ab ouili pastorem, à familia patrem, ac dominum, à naui denique patronum, eodem mentis obstinatæ turbine necesse est. Quæ ablatio remotioque imperatoris, capitis, regis, pastoris, patrisfamilias, atque patroni stante earum rerum salute, quibus illi omnes præficiuntur, cum euenire non possit: tandem illi qui contra disputant, hoc Ecclesiæ sanctæ regimen vicario Christi monarchicum fraude deprædatoria denegare, scelus esse citra pœnitentiam secundum Deum inexpiabile fateantur. Quibus omnibus etiam contra clarissimam veritatis lucem reniti conantibus illud sancti Leonis elogium potenter os obstruet.[i] *Hæc connexio totius quidem corporis, scilicet Ecclesiæ, vnitatem requirit; sed præcipue exigit concordiam sacerdotum, quibus tametsi sacerdotij sit dignitas communis, non est tamen ordo æqualis. Quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt præemineret: de qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & necessaria dispensatione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarent: sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in maioribus constituti solicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret.* Hæc ille magnus orator, & doctor. His, & similibus rationum, ac sacrorum testimoniorum ponderibus instructi, permotique regimen Ecclesiæ monarchicum sua testatione doctores Parisienses corroborare, & firmiter asseuerare non dubitarunt, etiam illi ipsi, quorum authoritate, siue imperitè, siue maliciosè inimici Apostolicæ sedis homines abutuntur. Alliacensis in primis, deinde Almainus contra suæ doctrinæ illusores in odium Apostolici Pontificijque culminis in castra, lucemque prodeant. Illius verba sunt.[k] *Dico quod iura quæ loquuntur de plenitudine potestatis intelliguntur de plenitudine iurisdictionis, & non de plenitudine ordinis, & quod hæc plenitudo iurisdictionis residet in Romano Pontifice Petro succedente.* Hanc vero iurisdictionis plenitudinem quid aliud quàm regimen esse credemus? Ergo monarchicum illud, cum in vnius principis in Ecclesia vicibus Christi Domini fungentis auctoritate subsistat, quid asserere prohibebit? Almainum ita loquentem audiamus. *Christus*,[l] inquit, *fuit sapientissimus, quia plenus sapientia, & quod instituerit optimam politiam. Sed optima politia*, inquit, *regi debet regimine regali vt docet Aristoteles.*[m] Addit hæc sub fine capitis, quæ certe vera sunt. *Ideo resolutoriè*, inquit, *dicendum est, quod quantum ad iurisdictionem, quæ respicit forum exterius, non est in omnibus sacerdotibus æqualis, sed est vna suprema in ipso pontifice etiam ex institutione Christi, & non solùm humana.*

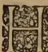
d Luc. c. 12.
e S. Chr. l. 2. de sacerd. circa princip.
f Amb. in c. 3. epist. 1. ad ep. 1. ad Tim.
6. Cum naui.
g Hieron. ep. ad Rusticum monachum.
h Virg. 5. Æneid.
i S. Leo ep. ad Anast. Omnis Ecclesiæ cura in S. Petri & successorum authoritate inclinata recumbit.
k Alliacensis 3. Part. c. 1. regimen Ecclesiæ monarchicū tuetur.
l Almainus de potest. Eccl. c. 4.
m Arist. in polit.

C

D

CAPVT V.

Typus regiminis Ecclesiæ in sanctis patribus veteris testamenti, à quorum obedientia recedentes idololatrę aut hæretici, aut schismatici facti sunt.

VIVS monarchici regiminis typus in antiquis sanctisque veteris testamenti patribus, figuram pastoris legis gratiæ œcumenici referentibus apparuit, vt quicumque huius regiminis, in manu patriarchæ, aut magni Sacerdotis tunc temporis Ecclesiæ præfecti, potestatéque collocati iugo se submiserunt obsequentes in Ecclesiæ Dei gremio veræ fidei documenta sectantes cum salute sua perdurarunt. Qui vero rebelles huius potestatis, ac regiminis Ecclesiæ monarchici iugum, recedentes ab authoritate pastoris, aut patriarchæ eo tempore in Ecclesia Dei regnantis excutere voluerunt, isti impietate, vetustate corroborata coinquinati, idololatræ, aut hæretici, schismaticive execrabili à Deo auersione immaniter euaserunt. Creatus Adam solus, à Deo principium non minus Ecclesiæ Dei, quam generis humani fuit; vt intelligeremus non modo generis humani naturam, sed etiam fidem, religionémque Dei veri ab vno principe promanasse. Qui dono Dei, perfecta non humanarum tantum rerum, verum & diuinarum, æternarumque doctrina, & sapientia cumulatus à principio vitæ suæ, cæpit experrectus à somno, visa de costa sua muliere nata, mirabili Spiritus sancti tono correptus de Christo saluatore & eius Ecclesia, déque matrimonij vtriusque & fidelium ex hoc matrimonio sacro procreandorum diuina lege prophetare. Qui cōiuge ac liberis editis in lucem, princeps iam generis humani, pater familias, atque summus Ecclesiæ Dei iam in parua congregatione subsistentis, sacerdos, & pontifex à deo declaratus est. De cuius sacerdotio ita Moyses Barcepha loquitur. [c] *Auxit Adamum Deus sacerdotij munere. Nam fuisse sacerdotem ex Dauidis Psalmistæ verbis cognoscitur, quod veluti loquentem Adamum cum Deo inducens ait, finxisti me, & posuisti me super manum tuam: Sacerdotum enim manuum impositione confertur.* [d] Itaque Adamus, quoad vixit, hoc est annis 930. monarcha Ecclesiæ fuit: qui mulieri liberis, & natis natorum, & qui nascebantur ab illis solus supremo dominabatur imperio: tanta post pœnitentiam cum pietate, & iustitia, vt qui de filijs, ac nepotibus eius docili obsequio eius iussa capessere voluerunt, electi fideles, dexteræ filij, de grege Dei ad æternam prædestinati gloriam fœliciter in sanctæ gremio Ecclesiæ permanserint. Qui vero tanti patris, principis, atque pastoris imperium impiè, arroganterque detrectarunt; infideles, idolis seruientes, filij iræ, vasa contumeliæ, serpentis inferni fœda mancipia, extorres à domo Dei, extra fines Ecclesiæ misere vagantes, reprobi vitam in tene-

Adam principium Ecclesiæ sicut generis humani.

a Genes. 2.
b Ephes. 5.
Adā princeps, pater & sacerdos summus & vnicus.
c Moyses Barcepha parte 1. ca. 28. de paradiso.
d Psal. 119.
Adamo obedientes, fideles ac prædestinati: rebelles, infideles ac reprobi facti.
A Caim prima defectio.

A bris infidelitatis, & cuiusque generis improbitatis diuina contriti maledictione trahentes, destinati ad æternos ignes infœliciter expirarunt. Huius à tanto principe Dei vicibus in vita sua fungente defectionis; sacrilegus nefariusque fratricida Caim fenestram primus aperuit, & in apertum rebellionis campum rabie furoreque dæmonis armatus horribiliterque fraterno sanguine fœdatus, contra Deum, patremque prosiliens effrænatius irrupit. [a] Qui egressus à facie Domini habitans profugus in terra verbo, & exemplo sceleratæ vitæ suos, & posteros inficiens, *cæpit diaboli ciuitatem*, vt loquitur sanctus Augustinus, *à fundamentis extruere*, Dei ciuitati crudeliter oppositam, quæ est Ecclesia tunc temporis innocente Abele, à furiosissimo fratre trucidato admodum angusta, ad duos solum-
B modo redacta Adamum, & vxorem eius. Cui vt caput, [f] ac princeps dominabatur. Donec ipse princeps, ac sacerdos primus Ecclesiæ Dei, *Adam* [g] *cognouit vxorem suam, & posuit ei Deus semen aliud pro Abele, vocauitque nomen eius Seth*: Sed hęc Ecclesia Dei à paruis exorta principiis sensim crescens diuina prouidentia propagabatur. *Namque Seth*, [h] inquit Scriptura, *natus est filius, quem vocauit Enos, qui cæpit inuocare nomen Domini.* Non quod istud ante eum primus parens, & princeps Adam non fecerit, *quem*, vt ait Propheta, *sapientia diuina eduxerat à delicto suo*: Sed de eius religione, sanctóque cultu, quo Deum summe veneratus est, Scriptura non meminit. Quia vt sanctus [k] obseruat Augustinus, *Cum esset Adam vtriusque generis pater id est, & cuius series ad terrenam, & cuius series ad cælestem pertinet ciuitatem: occiso Abel, atque in eius*
C *interfectione commendato mirabili sacramento, facti sunt duo patres singulorum generum, Caim, & Seth, in quorum filijs quos commemorari oportebat, duarum ciuitatum istarum in genere mortalium euidentius indicia elarere cæperunt.* Ipse Adam per naturam fuit commune principium tam ad filios Caim, quam ad posteros Seth. Cultus vero Dei cùm suo proprio, & peculiari principio carere non debuerit; primum per se constitit in Abele, deinde illo sine liberis occiso, in Seth, ac filiis eius. Aliam huius rei causam sancti patres afferunt: quia hæc verba, scilicet, *qui cæpit inuocare nomen Domini*, non ad Seth, sed ad Enos referuntur: scilicet quod ipse Enos sequens paternam pietatem generis humani propagatione crescente, ipse quoque amplificationi diuini cultus, & honoris maiori cum deuotionis ardore vacaret. Qui omnes hæreditaria se-
D rie patribus in primatu Ecclesiæ monarchico vsque ad Noe successerunt: in quo terminata prima Ecclesiæ monarchia cōstitit; recedētibus à sancta eorum sorte, & imperio, per rebellionem, contumaciamque sacrilegam sceleratis Adami nepotibus, & ad impiam, adulterinamque idololatriæ, omniumque flagitiorum sordibus, colluuiéque pollutam Caim parricidæ congregationem furenter aduolantibus. Fuerunt autem huius primæ monarchiæ octo principes, qui propter sanctitatem, & rectitudinem regiminis, quo vitam, moresque suorum moderabantur, præcones iustitiæ specioso nomine vocabantur. quod colligitur ex 2. sancti Petri Epistola capite 2. dicentis. [l] *Originali mundo non pepercit. Sed octauum*

a Genes. 4.
Occiso Abele Ecclesia redacta ad duos Adam, & Euā.
f 1. Cor. 11.
Continuatio principum, & sacerdotum Ecclesiæ ab Adam
g Genes. 4.
h Genes. 4.
i Sapiēt. c. 10.
Quare dicitur cæpisse inuocare nomen Domini.
k Aug. l. 15. de Ciuit. Dei. c. 17.
Octo primi monarchæ [illegible] præcones iustitiæ dicti.
l 2. Pet. 2. v. 5.
2 Adam.

Noe iustitiæ præconem Dei custodiuit. Primus A ergo iustitiæ præco fuit ipse primus pater, & princeps Ecclesiæ Adam. Secundus Seth, qui in monarchia Ecclesiæ, & regno succedens annis 120. superuixit. De cuius pietate hæc Iosephus.[a] *Seth vbi eo ætatis venit, vt iam quod rectum est discernere valeret, virtutis studio se totum dedit; & cum vir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit. Qui quoniam erant omnes bona indole*, omnes scilicet maxima ex parte, quia multi ex eius sanguine à pietate defecerũt, vt patebit infra, *præditi, & patriam absque seditione incolebant, in perpetua fœlicitate vitam exegerunt.* Tertius iustitiæ præco simul & monarcha in principatu Ecclesiæ veteris patri Seth B superuiuens fuit Enos, qui cœpit inuocare nomen Domini, ea ratione, & forma, qua suprà diximus. A quo progeniti deinceps filij deorum, vt à Caim filij hominum dicti sunt.[b] Huic successit quartus iustitiæ præco filius primogenitus Cainan, qui patre defuncto ciuitatis Dei & Ecclesiæ solus tenuit imperium.[c] Qui moriens filium Malaleel quintum iustitiæ præconem imperij, principatusque Ecclesiæ hæredem reliquit: quo quadraginta quinque annis à patris interitu potitus est, totumque huius vitæ curriculum annis octingentis nonaginta quinque terminatum est. Quem defunctum in imperio secutus sextus iustitiæ præco Iared; in cuius regimine centum quinquaginta duos annos contriuit; quibus consumptis vita cessit habenas imperij in manus Mathusalem filij Henoch, & sui nepotes transferens C septimi iustitiæ præconis, quas magna cum pietate, & iustitia ducentorum triginta quatuor annorum spatio rexit, administrauitque vsque ad annum diluuij, quo necessitati mortis occubuit. Huius pater Henoch non est Ecclesiæ monarchia potitus, quia ante mortem patris Iared in paradisum translatus est,[d] vt Scriptura refert,[e] *Ambulauit cum Deo, & non apparuit*, sicut nec filius huius Mathusalem Lamech, pater Noë illud possedit imperium: quia patri morte præiuit; quinque siquidem annis Mathusalem pater filio superuixit: qui moriens nepoti Noë filio Lamech, suæ monarchiæ fasces hæreditate reliquit. Qui fuit monarcha, & præco diuinæ iustitiæ, vt supra ex sancti Petri literis obseruauimus. Atqui illi omnes monarchiæ primæ principes, iustitiæ præcones appellati sunt, quod neutiquam à veræ iustitiæque D diuinæ (quæ religio pietasque sancta dicitur) tramite exorbitantes solem iustitiæ Christum Dominum regem regum, vita & opere in se repræsentatum præsenti seculo, & futuro figurabant, eiusque Messiæ qui κατ' ἐξοχὴν iustus appellatur venturi, iustitiam, charitatem, misericordiam, aliasque diuinas eius virtutes magno religionis applausu prædicabant: vt sancti doctores Irenæus,[f] Athanasius,[g] Hebræique doctores, referente[h] Reuclino, scriptis suis memoriæ, posteritatique prodiderunt. Ab illis autem veris, & vnicis suo tempore principibus, rebellione sua recedentes & effractis veræ obedientiæ reuerentiæque claustris, eorum authoritatem superbè contemnentes tradidit eos Deus in reprobum sensum vertiginis spiritu percutiens: & vt sanctus Barnabas

2. Seth.
a Ioseph. l. 1. ant. c. 2.
3 Enos.
b Genes. c. 6. & alibi.
4. Cainan.
5. Malaleel.
c Genes. 5.
6. Iared.
7. Mathusalē.
d Sapi.
e Gen 5. v. 24.
8. Noe.
Cur illi 8. principes Ecclesiæ iustitiæ præcones appellati sunt.
f l. 2. c. 9.
g Athan. epi. quod Nicæn. synod. &c.
h Reuclin. l. 1. cabalæ.
i Rom. v. 18.
k Isa. 29. v. 14.

A loquebatur in Actibus,[l] *Deus in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas:* quales fuerunt posteri Seth; qui Cainan impietatem æmulantes, non permanentes in vnico Ecclesiæ ouili sub illo sanctáque communione sacra prophanis miscere cœperunt, filiásque hominum hoc est mulieres ex Caino procreatas sibi connubio iungere, sicque *non ponentes Deum in conspectu suo*, vias suas inexpiabilibus Cainæ nequitiæ, sceleratæque societatis fraudibus inquinauerunt. Quarum horrore stomachatus, iustasque in iras exardescens Deus, tactus dolore cordis intrinsecus vniuersam carnem delere decreuit, excepto Noe cum familia, *qui fuit vir iustus*,[m] *atque perfectus in generationibus suis.* Hæc enim inquinata societas libidinis ac luxuriæ magis, quam honesti matrimonij filios, & nepotes Seth fœdans, familiasque iustorum confundens, splendorem rectitudinemque monarchiæ in Ecclesia Dei non mediocriter alteratam malitiose deprauabat.[n] Propterea sancti, antiquique patres, vt Theodoretus, magno dederunt filijs Seth probro, quod impurarum mulierum pulchritudine capti confuderint familias, alioqui distinctas, & propter monarchiæ Ecclesiasticæ securitatem, & venustatem distinguendas.[o] In vltionem ergo tantorum criminum tota posteritas Cam cum ea filiorum Seth, (à quo secunda facta est in monarchia Ecclesiæ defectio) qui se mulierum impurarum impio, libidinosoque complexu fœdauerant, diluuio absorpta C misere finiuit. Defectionem illam atque rebellionem à principe monarchico Ecclesiæ, propter quam seuere in rebelles, transfugasque Deus animaduertit, barbarismum primam omnium sectarum matrem sanctus Epiphanius appellabat.[p] *Quæ*, inquit, *durauit à diebus Adam in decem generationes, vsque ad Noe. Appellatus est autem barbarismus, ex eo quod eius temporis homines non habuerint principem quendam in vnam concordiam; sed quod vnusquisque pro sua ratione procedebat; & sibi ipsi lex iuxta propria voluntatis prærogatiuam fiebat.* Hæc ille. Defuncto Noe (qui à diluuio multorum annorum decursu Dei Ecclesiam solus, & summus princeps religiosè rexerat) monarchia in manus Sem maximi paternæ virtutis æmulatoris primogenituræ iure peruenit: Duobus fratribus natu minoribus Cham, & Iapheth à religione virtutéque D Noe parentis, in impietatem, barbariemque, excusso veri Dei cultu recedentibus. Quo nemo apud suos, posterosque Noe virtute maior, iustitia rectior, religione sanctior extitit nonus iustitiæ præco, deique sacerdos altissimi; dictus propterea Melchisedech, nempe rex iustitiæ, cuius ita cum honoris elogio maximi sancta Scriptura meminit.[q] *At vero Melchisedech rex Salem proferens panem, & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit Abrahæ, & ait. Benedictus Abraham Deo excelso, qui creauit cœlum, & terram: & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt, & dedit ei, scilicet Abraham, decimas ex omnibus.* Erat hic maior ipso Abrahamo ipsius abnepote, sub quo militabat Abraham tanquam minor in Ecclesia Dei, cuius Melchisedech erat princeps, ac monarchicus pa-

l Act. 14.
m Genes. 6.
n Theodor. quæst 42. in Genes.
o Genes. 8.
Prima omnium sectarū mater barbaries, & quæ sit.
p S. Epiph. in præfat libri de hæresibus.
Nonus iustitiæ præco, & Ecclesiæ monarcha Sem maior natu filiorum Noe, qui fuit Sacerdos magnus Melchisedech.
q Genes 14.

ſtor, qui victori Abrahamo de bello redeunti benedictionem in virtute ſummi ſacerdotis impertitus eſt; [a] teſte ſancto Paulo Hæbræorum ſeptimo, dicente, & illuſtrante ſuperius ſanctæ Scripturæ oraculum. *Hic enim Melchiſedech rex Salem, Sacerdos Dei ſummi, qui obuiauit Abrahæ egreſſo à cæde regum, & benedixit ei &c.* Si benedixerit Abrahamo, ergo maior illo. Sine vlla enim contradictione, [b] *Quod minus eſt, à meliore benedicitur*, inquit idem Apoſtolus. Hunc vero Melchiſedecem fuiſſe illum Noe primogenitum filium Sem Hebræi doctores, ſancto Hieronymo referente, [c] Alcuino [d] quæſtionibus in Geneſim, Lyrano, [e] Toſtato, [f] Genebrardo, [g] alijſque de meliori nota doctoribus in hanc Hebræorum doctrinam perite conſentientibus, ſua teſtatione demonſtrarunt; & ſuorum teſtimoniorum fide confirmatum, memoriæque mandatum poſteritati prodiderunt. Verba ſancti Hieronymi ſolum hic inſeram; vt reliquorum miſſa faciam. [h] *Viderunt inſulæ*, inquit in Iſaiæ caput 41. *id eſt, gentes in circuitu, & illius virtute perterritæ ſunt: & extrema terræ: Sem videlicet filius Noe, qui tempore extremo terrarum cum patre, & cum fratribus de diluuio euaſerat, & vſque ad illud tempus fuerat reſeruatus: quem Melchiſedech intelligi volunt*, ſcilicet Hebræi, *& veniſſe obuiam Abraham*, ſcilicet abnepoti ſuo, *de prælio reuertenti, & acceſſiſſe, & benedixiſſe ei, & eum Dei benedictionibus corroboraſſe &c.* In eo regia dignitas, & ſacerdotalis ſicut in anteceſſoribus oſculatæ, obuianteſque ſibi amico inter ſe fœdere coniurarunt. Nam & rex [i] iuſtitiæ, & ſummus Altiſſimi ſacerdos à Spiritu ſancto in Scripturis appellatus eſt. [k] De quo hæc Theophilus Antiochenus, *οὗτος ἱερεὺς ὑψίστου πρῶτος πάντων ἱερέων τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου.* Scilicet hic ſacerdos fuit primus omnium Sacerdotum Dei altiſſimi. primus, ſcilicet non ordine, ſed dignitate quoad vixit, ab obitu patris ſui Noe, qui ſacerdotalem, monarchicumque Eccleſiæ principatum, atque regimen, vſque ad tempora Iſaac protraxit, extinctis ante ſe filiis ſuis, nepotibus, abnepotibus, trinepotibus. quoniã poſt diluuium naſcentibus annos vitę in anguſtius tẽporis curriculũ Deus iuxta decretum voluntatis ſuę contrahebat: ne malitia hominis, quia caro eſt vitę longitudine corroborata creſceret iniquior, ſceleratiorque propagaretur. ſic ipſimet Abrahę annorum triginta ſex ſpatio ſuperſtes in vita remanſit. Defunctis Abrahamo, & Melchiſedece, tota politica, & ſacerdotalis authoritas in manus Iſaac, inter fideles deuoluta pacifice floruit, ac religioſe firmata reſplenduit. Cui filii duo moribus, & natura valde diſſimiles extitere, quorum vnus propter bonitatem naturę, & mores optimos dilectus à Deo patri in principatu Eccleſiæ diuina benedictione ſucceſſit; *Alter impius odio habitus à Deo, quia illo nihil fuit malignius, nihil illius nequitia impudentius*, [l] vt loquitur ſanctus Chryſoſtomus, *quia fornicator, & immundus*, vt ait Apoſtolus, [m] *quia matricida, patricida, fratricida quantũ in illius fuit propoſito*, teſte eodem S. Chryſoſtomo, iuſto Dei iudicio, iure lapſus primogenituræ ſe, ſuoſque poſteros in apertum idololatriæ, omniſque impietatis ſacrilegium præcipitauit. Maieſtatem dignitatis monarchicæ omni deſpiciens indignatione, qua ſe ſceleribus indigniſſimum reddidit,

A Et in domo Iacob vt fidei ſplendor, ſic & maieſtatis monarchicæ fulgor, multorum annorum longitudine perdurauit: donec ſacerdotalis illa maieſtas illuſtrior à Deo facta ſub duce Moyſe, & Aarone legibus digito Dei in tabulis exaratis munita, ſtabilitaque, vſque ad plenitudinem temporis, quo Chriſtus venit in mundum, honorifica ſummorum pontificum ſerie glorioſe peruenerit. Tunc quanta fuerit auctoritas & poteſtas ſummi legis Moſaicæ pontificis in regenda moderandáque Dei Eccleſia, quantóque cum honore illi ab omnibus obedientia ſumma ſub extremi ſupplicij diſtrictione præſtari deberet; ipſe Dominus Deus talibus per os Prophetæ Moyſis populo verbis expreſſit. [n] *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam,* B *& cauſam, lepram & non lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variari: ſurge & aſcende ad locum quem elegerit Dominus, venieſque ad ſacerdotes leuitici generis & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæreſque ab eis: qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, ſequeriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dextram, neque ad ſiniſtram.* [o] *Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferet malum de Iſrael, cunctuſque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.* Ex quibus maniſeſte patet quanta fuerit magni in regenda Dei Eccleſia ſacerdotis, legis tunc Moſaicæ vallata muro poteſtas, & auctoritas: cu- C ius contemptus alio quàm mortis ſanguiniſque ſupplicio expiari non poterat. à Cuius obedientia honoréque per contumaciam pertinaciter exorbitantes, aut idololatræ [p] vt Ieroboam, & poſteri eius, aut hæretici, vt [q] Samaritani, aut ſchiſmatici, vt Core, Dathan, & Abirom (quos terra dehiſcens abſorptos deuorauit) deſtinati ad inferos euaſerunt. Quod ſi in vmbra ſolum figuraque maieſtatis Euangelicæ Chriſtianæ, atque ſpiritualis monarchię non aliũde idololatrias, hæreſes, ſchiſmata, aliaque falſitatis, impietatiſque dogmata, quam à rebellione ſuperba, defectionéque contumaci contra imperium regimenque monarchicum, quod principi, ſummoque ſacerdoti Deus in Eccleſiæ ſuæ ſolio cum maieſtate ſedenti, ab Adamo ad vſque tempora Chriſti Domini credidit, ab inferis furentet D erupiſſe videamus. Quis non ſtuperet, ac perhorreſceret, niſi cuius tota vita præ malitia ſtupor, & horror eſt, ſanctiſſimum martyrem, doctiſſimumque doctorem Cyprianum mendacij, atque falſitatis ſugillando turpiter inſimulare: quod iſta pro S. Cornelij Romani põtificis contra Nouatianos defendenda maieſtate, vt elegantiſſime ſic veriſſime ſcripſerit? *Non aliunde hæreſes, aut ſchiſmata nata ſunt in Eccleſia, quam quod ſacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus ſacerdos & ad tẽpus iudex vice Chriſti cogitatur.* Quid eſt vice Chriſti Sacerdotem κατ' ἐξοχὴν in Eccleſia cogitare, quam principem ſacerdotum Eccleſiæ rectorem paſtoremque ſupremum credere? Perſequens vero continuata orationis ſerie de ſummo honore, obedientiaque filiali exibenda ſummo pontifici Cornelio, vt interficiatur corpus rebellionis hæreticæ, & non amplius ſchiſmati

a Hebr. 7. v. 1.

Melchiſedech Abrahamo maior.

b Hebr. c. 7.

c Hier. in tradit. Heb. in Geneſ. & in c. 41. Eſai. e. 4.

d Alcuin in quæſt. in Gen.

e Lyra. in 14. Gen.

f Toſtat. ibid.

g Geneb. l. 1. cronol. c. 39.

h S. Hier. in c. 41. Eſaiæ.

i Geneſ. 14. Pſ. 109.

k Theop. l. 2. ad Autolych.

Iſaac regnat, & imperat ſolus in Eccleſia.

l S. Chryſ ho. 80. ad pop. Antioch.

m Hebr. 12.

Summa maieſtas Eccleſiæ pontificis in lege veteri poteſtas in regenda Eccleſia Dei

n Deut. 17.

o Hunc locũ S. Cypr. accõmodat ad dignitatẽ Rom. pontific. l. 1. Epiſt. 3 quæ eſt 55 ad Corneliũ Papam.

p 3. Reg.

q 3. Reg.

Hæreſes, & ſchiſmata à rebellione in ſummum Eccleſiæ pontificem.

a S. Cypr. ibi.

seruiatur, ita loquitur. [a] *Cui*, scilicet Cornelio, A *si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersus sacerdotum collegium quidquam moueret, nemo post diuinum iudicium, post Coepiscoporum consensum, iudicem se non iam Episcopi, sed Dei faceret: nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens, & tumens seorsim foris hæresim nouam conderet.* Ex hoc maiestatis pontificiæ contemptu in Ecclesia prima mali labes, hinc fundi nostri calamitas, & vt poëtæ verbis vtar, [b] *Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri* spes hominum maleuolorum salutis. [c] *Hæc sunt*, inquit idem gloriosus martyr, *hæreticorum initia, & ortus, atque conatus schismaticorum male cogitantium, vt sibi placeant, vt præpositum summo tumore contemnant, sic de Ecclesia receditur, sic altare prophanum foris collocatur, sic contra pacem Christi & ordinationem, atque vnitatem Dei rebellatur:* B Et profecto si veritatem sincere confiteri voluerimus, non aliò hæreticorum furores, schismaticorum conatus rabidos, cæterorum libertinorum turbulentos, & laruarorum Catholicorum nomine tenus dolosos impetus collimasse tetendisseque reperiemus; quam vt sanctam Ecclesiæ Christi monarchiam facto dissidio, & inuisa Deo cum impijs societate dissiparent: omne regimen ab Apostolicæ sedis vnico principe monarchicum in Christianos omnes pertinaciter abrumperent, omnemque Ecclesiasticæ maiestatis in capite visibili præcipuè sub Christo Domino residentis gloriam summamque funditus potestatem nefariè demolirentur. *Nihil interest illis*, [d] inquit Tertullianus de hæreticis, & C schismaticis, *licet diuersa tractantibus, dum ad vnius vnitatis expugnationem*, addam & ad Ecclesiasticæ monarchiæ disturbationem, *conspirent.* Verùm sequenti capite quid ex his omnibus supra declaratis ad institutum nostrum sequatur, audiamus.

b 2. Æneid.

c S. Cyp. l. 3. epist. 9.

d Tert. de præscript.

CAPVT VI.

Ecclesiæ principatum, atque regimen non esse monarchicum, sed aristocraticum pertinaciter asserere hæreticum est, cum

1. *Expressum Dei verbum*,
2. *Concilia œcumenica*,
3. *Et doctrina sanctorum Patrum contrarium doceant.*

Væ contra expressum Dei verbum à Spiritu sancto per os sanctorum Patrum sapienter expositum asseruntur, quæ contra œcumenicarum synodorum decreta sciscuntur, & orthodoxorum doctorum, antiquorumque Patrum doctrinæ communi theologorum calculo receptæ, Ecclesiæque suffragio confirmatæ reluctantur, illa esse hæreseos enormi labe commaculata, fæcéque sordidata credere Catholica religione iubemur: A cum autē dogma illud perniciosum valde, mordicus asserens Ecclesiæ regimen, primatumque non monarchicum, sed tantum aristocraticum esse verbo Christi Domini expresso, conciliorum statutis, & sanctorum Patrum testimonijs atrociter obsistat, & aduersetur; quid prohibet quominus huius impij dogmatis assertores hæreseos contagione fœdatos esse confiteamur? Ac primum si virtute sanctarum Scripturarum, verborumque Dei vigore contraria huic impio dogmati sententia firmanda sit, & corroboranda, tot tantáque quærentibus occurrunt, vt facilius sit probationis principium, quam finem inuenire. Quàm procliue nobis erit ex vngue leonem dignoscere, si hæc sancti Augustini, & Episcoporum Mileuitani concilij ad Innocentiū Papam de cohibendis Pelagianis diligenter, & B attente consideremus, *Arbitramur*, inquiunt illi sub finem Epistolæ, *adiuuante misericordia Domini Dei nostri Iesu Christi, qui te & regere consulentem, & orantem exaudire dignatur, authoritati sanctitatis tuæ de sanctarum Scripturarum authoritate deprompta facilius eos, qui tam peruersa, & perniciosa sentiunt esse cessuros, vt de correctione potius eorum congratulemur, quam contristemur interitu.* Summa Papæ auctoritas ex ipso beato patre, patribus concilij Mileuitani consentiente in Ecclesiæ regimine nō vnius, sed multarū SS. Scripturarum authoritate fulcitur. Ergo breuitati seruientibus sufficiat nobis ostendere Christum Dominum quod ante mortem soli Beato Petro [a] his verbis, *Dabo tibi claues*, *&c.* promiserat, post à mortuis reditum parto de mortis tyrannide C triumpho regimen Ecclesiæ suæ, supremamque potestatem mansuete, clementerque dominandi tradidisse. Cum paulo ante suam admirabilem super omnes cœlos ascensionem dixit illi soli ter, Simon Ioannis diligis me plus his, ad singulam quamque sancti Petri responsionem sui in Dominum suum affectus indicem subiunxit, *Pasce agnos meos*, *pasce oues*, iuxta textum Græcum, tertióque, *pasce oues meas*: quæ verba non in occulto, sed in aperto præsentibus discipulis, & Apostolis Nathanaële, à multis Bartholomæo credito, Iacobo, Ioanne, Thoma, duobusque alijs discipulis soli Petro directa protulit. Quibus in præsentia horum Apostolorum, discipulorumque suorum, velut in conspectu Episcoporum, & Sacerdotum sanctum Petrum summum suæ rectorem Ecclesiæ pontificemque maximum eo momento, quo suum ad dextram patris reditum maturabat, creare, ac instituere voluit: qui D suæ visibilis præsentiæ supplendo vices omnibus Ecclesiæ suæ principibus, & populis, pastoribus, & gregibus monarchico regimine supremóque cum omni charitate, & mansuetudine dominaretur. Hæc est horum Christi Domini verborum communis sanctorum, vetustorumque patrum interpretatio. *Petro vt summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum velut terram fundaretur Ecclesia nullius confessio virtutis alterius ab eo nisi charitatis exigitur*, ait Origenes. [b] Quem secutus sanctus [c] Chrysostomus propter magnitudinem dilectionis præfecturam Petro commissam, eumque cæteris prælatum Apostolis affirmat, & eius æmulator doctrinæ Theophylactus [d] hoc sensu verba Domini ad Petrum, *Pasce oues meas*, exposuit, *Petro non alij* inquit, *Aposto-*

S. Aug. ep. 92. ad Innocent. Papam.

Authoritas Papæ suprema de sanctarum Scripturarum authoritate deprompta.

a Matth. 16.

b Orig. in S. Matt. 16. in c. 6. ep. ad Rom.

c S. Chrys. l. 2. de sacerd. & hom. de pœn. & hom. 55. in Matth.

d Theoph. in c. 21. S. Ioan.

le præfecturam omnium per vniuersum mundum tribuit. Quid illis Arnobij verbis apertius esse potest[a] *Christum negatori suo hanc quam solus habuit tribuisse potestatē?* Quam solus habuit Christus S. Petro collatam non in solo statu, sed etiam in ipso monarchico regimine sitam esse constat: quemadmodum illa Sancti Gregorij magni sententia clarissime verissimeque comprobat,[b] verbis ipsis Christi Domini freti, dicentisque: *totius Ecclesiæ curam Petro Dominica voce commissam esse cunctis scientibus Euangelium liquet.* Proinde, inquit, Sanctus Chrysostomus:[c] *Omissis alijs*, scilicet Apostolis & discipulis illic præsentibus, *solum Petrum affatur, quia os erat Apostolorum, & princeps, & vertex ipsius cœtus.* Et sanctus Augustinus[d] *in ipso Petro vnitatem commendauit. Multi erant Apostoli, & vni dicitur, pasce oues meas.* Quod hoc verbo pascere, iuxta communem vsum loquendi, optimorumque scriptorum sacrorum, & prophanorum intelligentiam, omne munus, officium actusque pastoralis includatur. Officio autem munerique pastoris non incumbit solum creditis sibi gregibus alimenta suggerere, administrareque pastus, & cibos: verum & eos ducere, reducere, tueri, castigare, regere, fouere cum incremento salutis, vigorisque defendere. Hoc vero regimen cum pastu non solum subditorum, ac populorum, sed & etiam præfectorum, & pastorum Ecclesiæ vniuersalis sancto Petro Dominum credidisse, tres ipsius responsiones Petro factæ testantur. *Pasce agnos meos, pasce oues meas*, tertio denique, *pasce oues meas*: cum agnorum nomine populi subditi, ouium vero prælati, pastores principésque Ecclesiæ recepta cōmuniter omniū doctorum interpretatione significentur. Quod optime sanctus Ambrosius inter cæteros patres his verbis obseruauit.[e] *Tertio Dominus interrogatur non iam agnos vt primo, quodam lacte pascendos, nec ouiculas vt secundo, sed oues pascere iubetur perfectiores, vt perfectior gubernaret.* Similia in hunc locum Euthymius,[f] *vt per agnos imperfectiores, vt subditos, per oues perfectiores, vt pastores rectoresque credantur.* Nec est leuiter sine consideratione emphasis illa energiaque in varietate verborum Domini apud sanctum Ioannem[g] in idiomate Græco prætermittenda. Primò enim Dominus vehementi sancti Petri honoris maximi erga se & charitatis affectu cognito dixit illi *βόσκε τὰ ἀρνία μου. Pasce agnos meos.* Secundò audita iterata discipuli responsione subiunxit: *ποίμαινε τὰ πρόβατα. Pasce*, ad verbum, rege oues meas. Tertiò, denique audita vltima responsione cum tremore, & humilitate respondentis Apostoli Dominus prioribus addidit *βόσκε τὰ προβάτιά μου. Pasce oues meas.* Qua distinctione verborum in primis Dominus nobis indicare voluit à sancto Petro, quem summum monarchicumque pastorem Ecclesiæ suæ præficiebat, omnes sui gregis Euangelici populos, ac imperfectiores alendos pascendosque salutari sanctæ doctrinæ, veritatisque cibo, cathedræ vnitatis, & veritatis inhærente, vt sancti[h] loquuntur patres, regendos vero specialiter, à proprijs proximisque pastoribus (quibus immediata solicitudine pastoralique subduntur, mediata vero vniuersalique ipsi Petro, & successorib. eius.) Deinde Dominus eadē verborū distinctione pastores populorū Apostolos, Episcopos, aliosq; tā maiores quā minores animarū rectores non modo doctrinæ Euangelicæ pastu nutriendos; verum immediatiori solicitudine sublimiorique regimine ab ipsius pastorum supremi pastoris, ac principis, sui vicarij monarchica potestate, atque regimine à sua ipsi diuina largito potentia moderandos, & in officio continendos esse, omnibus fidelibus viuentibus victurisque notum fieri decreuit. Hinc illud sancti Augustini in hunc locum sancti Ioannis 21.[i] *oues ipsas pascendas*, id est docendas, regendasque committit. Est enim efficacius, significantiusque verbum Græcum *ποίμαινε*, quam Latinum pasce: significat enim *ποιμαίνω* regendo, ac præsidendo pasco. In qua significatione sæpius hoc Homerus vsurpauit, vt cum Iliados l. 2. Agamemnonem *ποιμένα λαῶν*, scilicet pastorem populorum, rectoremque nuncupauit. Quam verbi Græci significationem efficacem Scriptura sacra quoque sæpius amplectitur, vt S. Matth. 2. *Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel.* In Græco est *ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου, τὸν Ἰσραήλ.* Obseruandumque est Michæam Prophetam, ex quo sanctus Matthæus oraculum illud de rege venturo, & in Bethleem nascituro mutuatus est, non vti verbo רעה *raah*, quod pascere significat, sed verbo משל *mascbal*, quod dominari est; sic verbum hoc *ποιμαίνειν* vtramque pascendi, & regendi significationem complecti alia sanctæ Scripturæ testimonia perspicue testificantur. 2. Reg. cap. 5.[k] *Tu pasces populum meum, & eris princeps super eum.*[l] Et apud Ezechielem. *Suscitabo pastorem seruum meum Dauid.* Et paulò pòst,[m] *& seruus meus Dauid princeps in medio eorum.* Et Psalmo 2.[n] *Reges eos in virga ferrea.* Psal. 23.[o] *Dominus regit me.*[p] Psalmo 74. *Ipse reget nos in secula* Psal. 79.[q] *Qui regis Israel intende.*[r] Actor. 20. *Posuit vos Spiritus S. regere Ecclesiam Dei.* Et longè plura his diligenter quærentibus obuia fient: In quibus verbum *ποιμαίνειν* quo vsus est ad Petrū Dominus pascendi non modo, sed & simul regendi, dominandique significationem importat. Sed longiori discursu pro vindicanda diuinæ sententiæ ab omni erroris suspicione, interpretatione intelligentiáque sincera in veritate fundata, & radicata, ad id quod quærimus accommodata, lectorem diutius non morabimur. Cum doctissimi, ac religiosissimi nostri seculi Theologi, sacræque venatores antiquitatis clarissimis, ac necessaria demonstratione concludentibus hoc Christi Domini eloquium argumentis illustrauerint, atque ex illo verissimis sanctorū patrum testimonijs, Ecclesiæ decretis, rationumque ponderibus exposito, monarchicum Ecclesiæ regimen euidentissime comprobarint. Itaque quam sponsi sui verbis Ecclesia sancta cōformiter locuta fuerit in concilijs œcumenicis congregata ordinis ratio postulat, vt sicur secundo loco proposuimus, dilucide breuiterque videamus. Mitto quæ antiquiora dixere concilia, vt Nicænum œcumenicorum[s] primū, *scribit Ecclesiam Romanam semper habuisse primatum*, quæ Constantinopolitanum generale secundum, *omnē primatum, & honorem præcipuum Dei amantissimo antiquæ Romæ Archiepiscopo Damaso conseruari.*[t] Quæ Sardicense,[u] *acta gestaque in concilio, Romano Pontifici Iulio submitti oportere, vt si iudicauerit renouandū esse concilij iudicium renouetur, & tanquam*

a Arnob. in Psal. 138.
b S. Greg. l. 4. Regist. epi. 2.
c S. Chr. hom. 87. in Ioan.
d S. Aug. l. de past. c. 13.
Pastoris officium non solum est pascere gregem, sed etiā regere.
Omniū populorum, pastorum, atque principum supremum solū S. Petro regimen datum ostenditur.
e S. Amb. l. 10. c. 24. in Luc.
f Euthy. in 21. Ioan. v. 16. 17.
g S. Ioan. 21. v. 16. 17.
h S. Cyp. l. de vnitat. Eccl. S. Aug. epist. 166.
i S. Aug. 123. tract. in Ioan.
Nota verbum ποιμαίνω, efficacius quā pasco.
S. Matth. 2.
Pascere, & regere pro eodem sæpe in scripturis vsurpata.
k 2. Reg. c. 5.
l Ezech. 34.
m Ibid.
n Psal. 2.
o Psal. 23.
p Psal. 74.
q Psal. 79.
r Act. 20.
Generalium conciliorum decretis regimen Ecclesiæ esse monarchicum probatur.
s Nicæn. conc. 1. an. 328.
t Concil. 2. gener. Const. anno D. 383 circiter act. 16
u Conc. Sard. an. 350. act. 3.

A *supremus pastor Ecclesiastici regiminis princeps, det iudices.* Quæ Ephesinum [a] primum. *Sanctum Petrum Vicarium Christi, Ecclesiæ, Apostolorumque principem, & eius successores, vt Cælestinum in Episcoporum rectores, ac iudices existere.* [b] Quæ Calcedonense œcumenicum quartum. *Sanctum Leonem sancti Petri Apostoli præditum dignitate Dioscorum deposuisse.* Quæ [c] Constantinopolitanum secundum ordine quintum œcumenicum expostulans de hæreticis Anthimio, & alijs, *quod contempserint Romanam Ecclesiam, in qua est successio*, inquit, *Apostolorum, quæ sententiam contra ipsos, scilicet hæreticos, tulit.* Illa, inquam, antiquiora concilia leuiter tango, missaque potius facta, licet in his clare, & aperte confirmatam Ecclesiæ in regimine suo monarchiam viderimus, facile præteruehor: vt in posteriora pari fide, & authoritate qua priora B concilia, synodosque œcumenicas clarioribus abundantes testimonijs, statutisque monarchicum Ecclesiæ regimen corroborantibus, firmantibusque descendamus. [d] Quingentorum triginta sex Episcoporum corona, societatéque coactum est septimum concilium generale: (si Sardicense à primo Nicæno distinguamus) in quo quid pius ille fidelisque tot Episcoporum cœtus ad confirmandam regiminis Ecclesiæ Monarchici dignitatem contra perduelles pontificiæ maiestatis acceptis Agathonis Papæ literis in honorem huius Ecclesiæ principis liberalius effuderit, audiamus. *Suggestiones*, inquit, *decretas à patre* (notandum œcumenicam synodum Romanum Pontificem suum appellare patrem) *sanctissimo Archiepiscopo Apostolicæ, & principalis sedis antiquæ Romæ tanquam à Spiritu sancto dictatas* (hinc disce Romani Pontificis infallibilitatem) *per os sancti, & beatissimi principis Apostolorum Petri, & digito ter beatissimi Papæ Agathonis scriptas suspicio, & amplector*: An non iusta hæc, atque decreta Romani Pontificis Ecclesiæ principis contra Monothelitas hæreticos, quæ tanquam à Spiritu sancto dictata, sancta, & œcumenica synodus suspicit, & amplectitur, ad Monarchicum Ecclesiæ regimen pertinere sanæ fidei, cerebri non læsi homines ingenuè fatebuntur? Ad ipsiusque Ecclesiæ regiminis Monarchici confessionem Catholicam præclara hæc propéque diuina de Apostolica sede supremáque Romani Pontificis in vniuersalem Ecclesiam authoritate [e] sanctorum Patrum secundæ sanctæ Nicænæ synodi generalis elogia non spectare, quis religionis Christianæ compos audebit dicere? Quibus literas Hadriani Papæ ad Tharasium honore maximo, ac veneratione D comprobantes, hæc inter alia. *Cuius sedes*, inquiunt, *per totum orbem terrarum primatum obtinens lucet, omniumque Ecclesiarum Dei caput existit: Vnde & ipse beatus Petrus Apostolus Dei iussu Ecclesiam pascens nihil omnino prætermittit, sed vbique principatum obtinuit, & obtinet.* [f] Nec vero patres quarti concilij Lateranensis numero mirabili congregati dissimulare potuerunt, quin contra Monarchici regiminis osores Ecclesiæ, ista hæc Catholica veritate firmata piè sinceréque profiterentur. *Romana Ecclesia disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, vtpote mater vniuersorum Christi fidelium, & magistra.* Si recentiores Ecclesiæ vniuersalis coitiones ac synodos disquiramus, nonne mille patres vtriusque orbis Christiani orientalis, & occidentalis in Lugdunensi secunda generali congregatos [g] *Romanum Episcopum Vicarium Christi, successorem Petri, rectorem vniuersalis Ecclesiæ Christi*, vocantes, & agnoscentes audiemus? Eadem prorsus, & ampliora ex Florentino [h] Concilio, ad confirmandam, & corroborandam Ecclesiasticæ Monarchiæ quoad regimen, directionemque veritatem videbit, & intelliget quicumque deposita omni passione, & odij pontificij turbine, illius acta legere non dedignando refugiet [i] Lateranense concilium vltimum, quod & vere œcumenicum in Spiritu sancto, sicut & priora congregatum conciliariter, *Romanum Pontificem habere authoritatem super omnia Concilia, esseque de necessitate salutis credere omnes Christi fideles Romano Pontifici subesse debere decreuit, atque definiuit.* Denique vt longiori confirmatione supersedeam, nonne patens est, & omnibus obuia sacro-sancti Tridentini Concilij sanctio docens, [k] *supremam potestatem Romano Pontifici sicut sancto Petro super omnem Ecclesiam à Christo Domino fuisse concessam*, [l] *Romanamque Ecclesiam omnium Ecclesiarum matrem esse, atque magistram*, sicut ante illud [m] sacri vetustique canones attestantur. Si mater, & magistra Romana Ecclesia, ergo pastor eius pater, & magister non huius, aut illius Ecclesiæ, sed vniuersalis. Patris vero, ac magistri non esse regere filios, ac discipulos, quis nisi mentis inops posset asserere? Propterea sanctus Augustinus, & cum eo Mileuitani Concilij patres Episcopi, ita pro salutari Ecclesiarum gentis Africanæ regimine ad Innocentium Papam, velut ad patrem, & magi- C strum omnium fidelium cum veneratione multa scribebant. [n] *Quia te Dominus gratiæ suæ munere in sede Apostolica collocauit, magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralem diligentiam quæsumus adhibere digneris.* Atque hæc quidem ad explodenda, confringendaque contra maiestatem regiminis Ecclesiæ Monarchici perniciosa dogmata si alicui non sufficiant, profecto quid plura expectet, ignoto. Sed quia studium, docilemque lectorem ad has spiritales, salutaresque veritatis, atque Catholicæ doctrinæ epulas recipere concupiui, sic efficiam, vt reliquiarum sit potius aliquid quam illum hinc patiar non saciatum discedere. Itaque quid præter sacras Scripturas, à sanctis Dei hominibus Ecclesia confirmante expositas, conciliaque œcumenica nobis roboris, atque præsidij contra inimicos Ecclesiasticæ maiestatis Monarchico regi- D mine speciosæ, & illustris sancti, vetustique patres sua sacra doctrina, singularique eruditione subministrent. Oro, obtestorque Christianum pium, docilemque lectorem diligenter attendere, audiat illud in primis Arnobij. [n] *Apostolo prudentes succurritur, qui est Episcoporum Episcopus, & maior gradus redditur plorantis, quam sublatus est deneganti.* Post hoc addit. *Quod vt doceam illud ostendo, quod nullus Apostolorum pastoris nomen accepit: solus enim Dominus Iesus Christus dicebat: Ego sum pastor bonus: & iterum me, inquit, sequuntur oues meæ. Hoc ergo nomen sanctum & ipsius nominis potestatē post resurrectionem suā Petro pœnitenti concessit, & ter negatus negatori suo hanc quam solus habuit tribuit potestatem.* Hæc vero

a Ephes. 1 to. 2. c. 16. an. 434

b Calced Cōcil. acti 3.

c Cōcil. Cōst. 2. an. 536.

d Conc. 6 seu 7. si Sardicense a 1. Nicæno separetur.

e Nicænum concil. 2 act. 2. Episcoporum 350. ann. 782. sub Adr. 1

f Lateran. 4. concil. sub Innocent 3. c. 5. patrum 1283. inter quos erant Episcopi circiter 473. an. 1215.

g Concil. 2. Lugdunense 1000. patrum, inter quos erant 500 circiter Episcopi sub Gregorio 10. an. 1274.

h Florēt. cōc. ann. 1453. 141. patrum Græcorum ac Latinorum.

i Concil. Lateran. 5 & vlt. ann. 1512.

k Cōcil. Trid. sessione 14 c. 7. qui est de reformat. 74.

l Trid conc. sess 7. can. 3.

m Can. non decet 11. dist. ad abolendā de hæret. &c.

n Aug epist. 92.

3. Pars capitis regimen Ecclesiæ monarchicum SS. patrū authoritate probatur.

n Arnob. in Psal. 138.

Ex omnibus Apostolis solus Petrus Pastor dictus est. Christo Domino hanc quam solus habuit pastoris potestatem illi largiente.

S. Chrysostomi quanta sunt, & fortia ad corroborandum quod contra Monarchomachos zelo Apostolicę dignitatis accensi non minus vere,quã pie defendere contendimus.[a] *Os erat Apostolorum,* (nempe S.Petrus) *respondet,vt princeps & vertex ipsius cætus. Propterea & Paulus cum præter alios visurus ascendit,simul vt ei ostenderet,tam sibi fiduciam habendã. Tanquã enim negationis obliuisceretur Dominus fratrum curam ei cõmittit, neque negationis meminit, neque exprobrat, sed tantum dicit. Si amas me, fratrum curam suscipias.* Hæc sanctus ille alludens ad illod Petro dictum à Domino.[b] *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Quid est autem aliud fratrum, id est Apostolorum, qui erant primi rectores, ac pastores Ecclesiæ curam suscipere, quam eos authoritate pastorali regere? Si sanctum consulamus Ambrosium pro sarto tecto monarchico Ecclesiæ regimine conseruando, proque exaltando principis Ecclesiastici imperio contra hos nudos Ecclesiasticæ maiestatis tenebriones, nonne maius, latiusque spirituale S. Petri imperium, quam Augusti nobis euidenter affirmabit? vt supra vidimus. Audiant iterum gigantes illi contra solium Dei viui in terris, vt iniuriosè Christo huius Apostolici solij conditori sic perniciosè sibi luctantes; quo ambitu, & amplitudine locorum regendi Ecclesiam potestatem summam, monarchicamque sancti Petri, & successorum eius dominationem expandat, cum sic Syricium Romanæ sedis Apostolicæqoe præsulem alloquitur.[c] *Recognouimus litteris sanctitatis tuæ boni pastoris excubias; qui fideliter commissam tibi ianuam serues, & pia sollicitudine Christi ouile custodias. Dignus quem oues Domini audiant, & sequantur. Et ideo quia nosti ouiculas Christi, lupos facile deprehendes, & occurres quasi prouidus pastor, ne isti morsibus perfidiæ suæ feralique vlulatu dominicum ouile dispergant.* Tomo verò quinto operum in caput 3. Epistol. prim. ad Timoth.[d] Sanctum Damasum Romanum pontificem domus Dei, *quæ est Ecclesia,rectorem* κατ' ἐξοχὴν appellat. Sanctus Hieronymus summam Anastasij Romani Pontificis in arcendis ab ouili Christiano, cuius summus pastor erat, lupis scilicet hæreticis potestatem ad Demetriadem virginem sic expressit.[e] *Dum esses paruula, & sanctæ & beatæ memoriæ, Anastasius Episcopus Romanam Ecclesiam regeret, de orientis partibus hæreticorũ sæua tempestas simplicitatem fidei,quæ Apostoli voce laudata est, polluere, & labefactare tentata est: Sed vir ditissimæ paupertatis & Apostolicæ sollicitudinis statim noxium perculit caput, & sibilantia hydræ ora compescuit.* Optatus Mileuitanus omnibus prælatum esse Apostolis sanctum Petrum in accipiendis à Christo Domino clauibus supremi dominij in Ecclesia Dei non obscure his verbis ostendit.[e] *Bono vnitatis*, inquit, *beatus Petrus, (cui satis erat, si postquam negauit, solam veniam consequeretur,) & præferri omnibus Apostolis meruit, & claues regni cælorum communicandas cæteris solus accepit.* Et quibusdam interpositis subiungit.[f] *Stant tot innocentes, & peccator accipit claues, vt vnitatis negotium formaretur, prouisum est vt peccator aperiret innocentibus, ne innocentes clauderent contra peccatores, & quæ necessaria est vnitas, esse non posset.* Atque hoc vniuersale Ecclesiæ regimen, præfecturamque, quam à Christo Domino san-

a Chrysost. hom 87. in S. Ioannem.

S. Petrus princeps, vertex, & rector Apostolorum, & omnium suo tempore viuentium Christianorum.

b Luc. 22.

Roma per principatum Ecclesiæ maior sublimiorque facta areo religione Christiana, quam solio potestatis terrena.

c S. Amb. to. 5. epist. ac Syricium.

d S. Ambros. to. 5. in c. 3. 1. ad Tim.

Pastoris est omnes lupos à grege Dei arcere scilicet hæreticos, & alios eius hostes.

e Hier. tomo. 1 epist. 8. ad Demetr. c. 9.

e Optat l. 7. contra Parmen.

f Idem ibid.

A ctus Petrus accepit in Romanos Pontifices sedis Apostolicæ legitimos possessores fuisse transfusam successione perenni continuaque testatur his verbis.[g] *Igitur negare non potes scire te in vrbe Roma, Petro primo cathedram Episcopalem esse collocatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, vnde & Cephas est appellatus. In qua vna cathedra vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli singulas quisque sibi defenderent: vt iam schismaticus, & peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedra vnica quæ est prima de dotibus sedit prior Petrus, cui successit Linus, &c. vsque ad illum qui tunc Romæ sedebat pontifex, & princeps vniuersalis Ecclesiæ moderator, & rector.*[h] Quid magnus

B noster Augustinus Theologorum vertex, & magister pro hac veritate tot sanctorum testimoniorum diuersi ordinis varietate firmata contra hæresum, mendaciorum, schismatum, technarumque fabricatores credat, & sentiat, patet ex his quæ in principio capitis huius ex eius doctrinæ fonte deducta protulimus: In quibus authoritatem sanctitatis pontificiæ in regenda Ecclesia de sanctarum Scripturarum authoritate depromptam esse fide Catholica confitetur: Qui sanctum Innocentium huius nominis primum in sede Pontificia Romæ sedentem huius assertorem veritatis multis in locis[i] suorum operum magnopere probauit. Vt cum ad Patres concilij Carthaginensis scribens non ab humana sed diuina sententia decretum huius concilij sanctorum Patrum, sancitumque illud sanctissimus ille vni-

C uersalis Ecclesiæ pastor fluxisse docet: nimirum, vt in omnibus maximi momenti negotiis, quæ ad Ecclesiæ regimen salutare spectarent, quales sunt, difficiles, & graues fidei, ac disciplinæ morum controuersiæ, determinatio ad sedem Apostolicam relata sisteretur. Sic enim literis suis venerandæ sanctitatis atque doctrinæ concilij Carthaginensis Patres pastor œcumenicus affatur.[k] *In requirendis de his rebus quas omni cum sollicitudine decet à sacerdotibus, maxime à vero iustoque, & Catholico tractari concilio antiquæ traditionis exempla seruantes, & Ecclesiasticæ memores disciplinæ, vestræ religionis vigorem non minus nunc in consulendo quam antea cum pronunciaretis, vera ratione firmatis: qui ad nostrum referendum approbastis esse iudicium, scientes quid Apostolicæ sedi, cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum, debeatur, à quo ipse Episcopatus, & tota authoritas nominis huius*

D *emersit: quem sequentes tam mala iam damnare nouimus, quam probare laudanda. Vel id vero quod Patrũ instituta sacerdotali custodientes officio non censetis esse calcanda. Quod illi non humana, sed diuina decreuere sententia, vt quidquid de disiunctis remotisque prouinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad eius sedis notitiam perueniret: vbi tota huius authoritate iusta quæ fuerit pronunciatio firmaretur. Indeque sumerent cæteræ Ecclesiæ, velut de natali suo fonte aqua cuncta procederent: & per diuersas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manerent. Quid præcipere, quos abluere, quos velut in cæno inemundabili sordidatos mundis digna corporibus vnda vitaret.*

Similia pater idem sanctissimus ad confirmandam, & corroborandam de monarchico Ecclesiæ regimine veritatem his verbis ad patres concilij Mileuitani rescripsit.[l] *Diligenter ergo & congrue apostolico consulitis honori, honori, inquam illius, quem*

g Optat. l. 2. contra Parmen.

Monarchicum regimen Ecclesiæ à sancto Petro in successores pontifices Romanos transfusum.

Romana cathedra vnica scilicet vniuersalis cæteras omnes tanquã filias continens.

h Erat Anastasius Papa.

Authoritas Romani Pontificis in regimine Ecclesiæ monarchico ex sacris literis deriuata.

i S. August. epist. 106. ad Bonifacium, & to. 7. l. 1. cõtra Iulian. c. 2. & l. 2. de peccato originali cõtra Pelagianos c. 8.

Non humana, sed diuina sententia omnia regenda Ecclesiæ negotia tum fidei tum morum ad solium Romani Pontificis terminanda renocontur.

k Epist. S. Innocent. Papæ ad Patres Cõcilij Carthaginẽsis apud S. Augu. epist. 41. to. 2.

No. quod hic S. Innocentius non ex sua, sed ex SS antiquorum Patrum loquatur sententia.

No. Rom. Ecclesia fons vnico à quo salutia aqua in omnes orbis Christians Ecclesias redundans.

l Apud S. Aug. to. 2. epist. 91. S. Innocẽt. ad Patres Conc. Mileuit.

Solicitudo omnium Ecclesiarum penes Rom. Pontif. tem Ecclesiæ monarcham.

præter illa quæ sunt extrinsecus solicitudo manet omnium Ecclesiarum super anxijs rebus quæ sit tenenda sententia, antiquæ scilicet regulæ formam secuti, quam toto semper ab orbe mecum nostis esse seruatam Verum hæc missa facio: neque enim hoc vestram credo latere prudentiam: Scilicet solicitudinē regimenq; omnium Ecclesiarum penes esse Romanum pontificem,[a] *eumque in anxijs difficilibusque rebus esse consulendum. Quod id etiam actione firmastis, nisi scientes quod per omnes prouincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent? præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & coepiscopos nostros, nonnisi ad Petrum, id est sui nominis, & honoris authorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit omnibus Ecclesiis in commune prodesse.* His sanctorum Patrum testimonijs valde fideliter cum instituti nostri ratione, scopoque conspirantibus amicè præclara hæc Leonis magni sententia coniurat.[b] *Inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est vt cæteris præemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio.* Quid verò sancti Gregorij hæc sibi volunt?[c] *Certe,* inquit, *Petrus Apostolus primum membrum sanctæ, & vniuersalis Ecclesiæ est: Paulus, Andreas, Ioannes, quid aliud quam singularia sunt plebium capita?* Nisi vt ipse sanctus Pater ostenderet sicut primi membri principalis corporis, quod est caput, officium, munusque dicitur esse, cætera mēbra corporis influendo regere, sic à primo membro, scilicet capite visibili sancto Petro vniuersalis Ecclesiæ regulam, & formam iustæ, & sanctæ dominationis, atque regiminis in totum illud mysticũ corpus, ac Ecclesiasticũ diuinæ ordinationis influxu deriuari? Deus immortalis! quis posset verba hęc S. Bernardi nō alio planè, quàm diuino spiritu menti tāti patris illapsa, & effusa diligēter prudenterq; omni passionis, carnalisq; desiderij motu sublato cōsiderare, & simul nō credere monarchicũ vniuersalis Ecclesiæ regimen in vnius pastoris œcumenici Christi Domini spiritualis in terra vicarij capitis Ecclesiæ visibilis auctoritate, atque maiestate inclinatum recumbere?[d] *Tu es*, inquit, *cui claues traditæ, cui oues commissæ sunt. Sunt quidē alij cœli ianitores, & gregum pastores: Sed tu tantò gloriosius, quantò differentius vtrumque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos: Tibi vniuersi crediti sunt, vni vnus, nec modo ouium, sed & pastorum: tu vnus omnium pastor. Vnde id probem quæris? Ex verbo Domini, cui etiam non dico Episcoporum, sed & Apostolorum sic absolute, sic indiscrete, tota commissæ sunt gentes. Si me amas Petre pasce oues meas. Quas? illius, vel illius populos, ciuitatis, aut regionis, aut certe regni. Oues meas*, inquit, *cui non planum, non designasse aliquas, sed designasse omnes, &c.* His, & similibus sanctorum Patrum testimonijs, œcumenicorum conciliorum decretis, & sacrarum scripturarum oraculis instructi & ad confessionis veræ fidei sapienter erecti doctores Parisienses (quorum testimonia Papæ-mastiges, & hostes Romanæ sanctitatis malitiosè adulterare conantur) regimen Ecclesiæ militantis in terra monarchicum non esse pertinaciter defēdere anathema hæreseos peste pollutũ firmiter credere, nullaq; dubitatione vacillantes asseuerare non dubitarunt. Clara est illa Gersonis Parisiensis cancellarij auctoritas.[e] *Non est licitum*, inquit, *scienter impedire quominus sit*

a 1. Cor. 11.

In his quæ religionis ac salutis æternæ sunt, quid sit agendum Ro. pontifex vt princeps ac pastor monarchicus omnibus fidelibus præscribit.

b S. Leo. epi. ad Anast. episc. Thessalon.

c S. Greg. l. 4 epist. 38. to. 2.

d S. Bernard ad Eugeniũ Pap. l. 3. ca. 8.

e Gers. l. de statibus Eccl. consid. 2.

A *vnus talis supremus pontifex in Ecclesia, in quo sit Ecclesiasticæ potestatis plenitudo, & quod non sint plures, in quibus tantum Ecclesiasticum regimen desinere potest, esse monarchicum, & in aliam politiæ speciem, vt in Aristocratiam, aut Democratiam desinere videretur.* Hoc vero regimē Ecclesię in vno Romano Pōtifice subsistēs nō esse monarchicũ, defēdere sic alibi hęreticũ esse probat:[f] *Plenitudo* inquit *legis Ecclesiasticæ sic propriè sumptæ, non potest esse de lege ordinaria, nisi in vno summo pontifice formaliter, & subiectiuè: alioquin regimen Ecclesiasticum non esset monarchicum, & habere posset multiplex caput, quod aperte est hæreticum.* A commemoratione cæterorum Parisiensis facultatis doctorum (de quibus erroneæ huius doctrinæ dogmata detestantibus inferius plura) lubens abstineo, quod iam præsens
B caput supra scribendi mediocritatem excreuisse videatur. Tantum pro conclusione opto, & diuinæ clementiæ vota fundo, vt huius doctrinæ perniciosæ fautores, & assertores suos agnoscant errores, & agnoscendo verè pœnitentes execrentur, ne in æternum cum sua pertinacia, & sine misericordia pereant.

f Gerso li. de orig. iuris & legum consid. 2.

CAPVT. VII.

Monarchia vera, ac propriè dicta importat merum imperium supremum absolutum, & independens, nisi à solo Deo, legibus nihilominus iustitiáque stipatum, & communitum: vt Monarchæ
C vtriusque fori non quod sibi libet, sed quod iura dictant, sibi sumere debeant.

1. *Bonorum principum de sua à Deo concessa in proprios greges potestate legitima ingenua protestatio, opere & sermone.*
2. *Quæ sunt regum iura secundum Deum in sacris indicata scripturis.*
3. *Tyrannica vox, & ab omni pio, & Christiano principe execranda, omnia licere quæ placent, à qua omnis in malos principes calamitas redundat Deo iniquitatem eorum, & superbiam vlciscente.*

D E monarchomachi vtriusque monarchię Ecclesiasticæ, & secularis hostes infestissimi, illius quidem aperti, huius vero occulti, propter metum temporalium pœnarum, (præ quibus æternas phrenesi manifesta cōtemnunt) nominibus illis, meri supremi, absolutique imperij terreantur. Sciant theologorum, regulis ad quas nostrum institutum, opusque collineat: res illustres his nominibus expressas nunquam extra pietatis, mansuetudinis, iustitiæque metas euagari, terminosque, quos Deus fidelibus orbis Christiani principibus, in vtraque temporali spiritualique monarchia præscripsit, nulla cuiuscumque iuris ratione posse prosilire. Quamuis enim monarchiæ splendor, atque maiestas[a] summum principē importet, penes quem summa reip. aut humanæ si secularis, aut diuinæ si ecclesia-

Absoluta potestas principum terra in vtraque monarchia non potest nec debet institiæ gradu excedere.

a Bodinus li. 2. de rep. c. 2.

si Ecclesiasticus sit, potestas firma securaque consistat: qui nullius addictus imperio cæteros regnicolas, imperiique subditos, tam vniuersos, quam singulos vt dirigere, sic coercere ordinatione diuina potens habeatur: tamen eiusdem ordinationis diuinæ præscripto, sic intra iustitiæ, & æquitatis terminos à diuina lege positos eius principis in terra summi potestas inclusa est, vt non quod sibi libet, sed quod iura dictant, sibi sumere debeat. Iam enim Christo pro nobis in carne passo illud Prophetæ completum est. *Et*[a] *nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*, scilicet secundum eius præscripta legum populis imperando; *Et nunc reges intelligite*, id est vt ait magnus Augustinus: [b] *Et iam nunc me rege constituto, nolite tristes esse reges terræ, quasi bonum vestrum ablatum sit vobis, sed intelligite potius, & erudimini, id enim vobis expedit, vt sub illo sitis à quo intellectus, & eruditio vobis datur. Et hoc vobis expedit, vt non temerè dominemini, sed Domino omnium cum timore seruiatis, & exultetis in beatitudine certissima, & syncerissima, caute, & circumspicientes, ne ab ea per superbiam decidatis.* Hinc illæ sapientes, paternæq; flāmis charitatis accensæ S. Gregorij ad Francorum Reges exhortationes, sic affantis Childebertū Regem. [c] *Tunc enim verè regi regum, id est omnipotenti Domino amplius placebit*, scilicet princeps, *si potestatem suam restringens minus sibi licere crediderit, quam potest.* Et ad Theodoricum, & Theodobertum Reges hæc illis pia charitatis eloquia principibus inculcat. [d] *Summum in regibus bonum est iustitiam colere, & sua cuique iura seruare. Ergo summum malum iustitiæ limites transgredi, & quod iure non licet, tyrannice vendicare.* Et ad reginā Brunechildem. [e] *Si vultis*, inquit, *nihil iniustè perdere, summopere studete de iniustitia nihil habere: cum scriptum sit*[f] *iustitia eleuat gentem, miseros autem facit peccatum: tunc regnum stabiliri creditur, cum culpaque cognoscitur citius emendatur.* Verissima illa Salustii prophani senatoris sententia, quam vtinam Christiani principes attendere vellent. [g] *Qui magno imperio præditi in excelso ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales nouere. Ita maxima fortuna minima licentia est.* Quam fœliciter magno Theodosio cessit, se in summa imperii celsitudine collocatum iustitiæ dispensatorem, ac ministrum subditumque legibus agnouisse factoque ipso publicasse Quo illa præclara ad laudem, prædicationemque tanti principis vtriusque orbis corona fulgentis Panegyristis ipsum imperatorem affantis eloquia referuntur. [h] *Idem es*, inquit, *qui fuisti, & tantum tibi per te licet, quantum per leges antea licebat, ius summum facultate, & copia commodandi, non securitate peccandi experiris.* Conforme huic laudabile Theodati Regis, apud Cassiodorum responsum: [i] *Cum omnia possimus, sola credimus nobis licere laudanda.* Sunt enim legitima hæc Christianorum principum vtriusque monarchiæ iura, vt fœliciter præsint; agnoscere verbo, & opere se homines instar aliorum quibus dominantur, esse natos, proinde se suaque morti deberi, sola Dei miseratione, & gratia in populos Christiani gregis habenas imperandi sibi creditas: vt collimeantes omni mentis affectu sanctæque studio æmulationis in regulam formamque imperii Dei cun-

a Psal. 2.

b D August. in Psal. 2. t. 8.

Felices principes Deo placētes dūqua iura dictant non quod sibi libet faciunt.

c S. Greg. l. 5. epist. 6.

d S. Greg. l. 7. epist. 120.

e Idem S. l. 9. epist. 57.

f Prouer.

g Sallust.

Maxima fortuna minima licent.

h Panegyris. Pacatius.

i Cassiodor. l. 16 epist. 10.

Iura bonorum principum quibus se suosque foeliciter regunt.

A cta supercilio mouentis, ad eius gloriam, & honorem cū pietate & iustitia regnent, non sua sed populorū causa à se Deo principes esse creatos, agnoscāt, vt vitæ commoditates proprias, fortunas, vtilitatesque priuatas illorum salute posteriores ducant, illudque poëtæ sibi non ingratè sæpius, vt custodiant, veniat in mentem.

[k] *Tu ciuem, patremque geras, tu consule cunctis,*
Nec tibi, nec tua te moueant, sed publica vota.

Animam pro his vt bonos pastores instar Christi Domini generosè se perdere, & effundere teneri, *Vt illam in vitam æternam custodiant*, se à rectè regendo reges, à iustè præcipiendo principes, à pie religioseque dominando imperatores esse dictos atque monarchas. Dare operā, eamq; solertem, diligentem, vereque paternam, debēt, B vt Christus rex regū in medio sui vitæ illius imitatione dominetur, per se vero regnet in populis, & sub ipso Domino dominantiū sic sanctè fideliterq; cōmissos suo sceptro regiæque virgę populos paterno moderētur affectu, rerūque ad ipsorum salutem spectantium satagant: vt non modo pacis temporalis, perituræque prosperitatis lucrum in terra faciant: verum etiam per bona opera certæ vocationis æternā in fœlicitatem super omnes cælos sibi, & populis iura religiosè, dominando consequantur. Hæc & similia ex æternę diuinæq; fonte legis exundantia bonorum principum iura sunt: qui Christi sequentes vestigia, sic iustitiam pietatemque regnando colunt in terris, vt in æternum regnare valeant in cœlis. Atque horum principum verè Christianorum fi- C guram Deus in veteri lege, in persona regum super Israel constitutorum non leuiter expressisse videtur: cum ita per Moysem populum affatur. [l] *Postquam autem sederit*, scilicet Rex, *in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ*, scilicet vt executioni, in regendo populo mandet, quomodo autem illud, sic continenter loquens exponit. [m] *Vt discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & ceremonias eius: quæ in lege præcepta sunt, nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos, neque declinet in partē dextram vel sinistram.* Sequitur fructus ac merces optimi regiminis, nempè, *vt longo tēpore regnet ipse & filius eius super Israel.* Non erant ergo illa legitima veri regis iura, quorum D commemoratione rebellē, ac seditiosum populum terrere Samuel Propheta nitebatur, ne contra Dei voluntatem regem ad instar gentiliū populorum sculptilibus dæmoniorum cultu idololatrico, seruientiū, obstinata mente peterent, sed iura tyrannica ad alligandos dura seruitute populos nata, quæ à Deo minimè sibi concessa, sed arrogantes violenterque per omne nefas vsurpata sibi principes nefarii super populos infidelitatis lue contaminatos arrogauerunt. [n] *Hoc erit ius regis*, dicebat Propheta, *qui imperaturus est vobis, filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietque sibi equites, & præcursores quadrigarum suarum: & constituet sibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum suorum & messores segetum, & fabros armorum, & curruum suorum, filias quoque vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias, & panificas*, & cetera.

k Claudia. l. 4. de Honorij Imp. cōsulat. ad eundem.

Figura principis Christiani in persona regum Israel depicta.

l Deuter. c. 17. v. 18 19. 20. in fine.

m Ibid v. 19.

Non erant Regis legitima iura, sed tyrānica vsurpationis, de quibus ad populum Samuel, vt eum à petitione Regis contra Dei voluntatem deterreret.

n 1. Reg. c. 8. v. 11. 12. & seqq.

A Quæ non iura regum, sed tetra tyrannorum iussa, non leges, sed potius faces, ac pestes reipublicæ, non mansuetæ dominandi regulæ, & societatis humanæ directiones, sed diræ populorum oppressiones appellantur. Abyssum doctrinæ, magistrum scholasticorum Theologorum, doctorem Angelicum quid de hac re sentiat audiamus.[a] *Dicendum*, inquit, *quod illud ius*, scilicet de 1. Reg. 8. *non debebatur regi ex institutione diuina, sed magis prænunciabatur vsurpatio regum, qui sibi ius iniquum constituunt, in tyrannidem degenerantes, & subditos deprædantes, & hoc patet per hoc quod in fine subdit*, scilicet Propheta, *vosque eritis ei serui, quod propriè pertinet ad tyrannidem, quia tyranni suis subditis principantur vt seruis; vnde hoc dicebat Samuel ad terrendum eos ne regem peterent.*

[a] S. Tho. 1a 2æ quæst. art. 1. ad 5.

B *Sequitur enim noluit audire populus vocem Samuelis.* Hæc sanctus ille:[b] qui addit, *posset contingere, quod bonus rex absque tyrannide filios tollat, & constituat tribunos & centuriones: multa accipiat à subditis suis propter commune bonum procurandum.* Extra quod commune reip. bonum, casumque necessitatis populos exactionum mole premere, tributorum grauitate deglubere, hirudinum more illorum sanguinem sugere, agros, domos aliaque bona populari, vt ambitioni, cupiditati propriæ, seueritati, aut potius crudelitati lupinæ, inani gloriæ, habendique siti inexplebili seruiatur: Non Christianorum principum, sed immanium ethnicæ impietatis atque perfidiæ tyrannorum est; quorum scelera, & oppressiones in populo suo grassantes solet Deus seuerissimè

[b] Idem S. Thom. ibid.

C punire. Nam & Roboam filium Salomonis decem tribuum ablatione, defectioneque mulctauit,[c] qood citra necessitatem tributorum cumulo, & multitudine populum grauare, & opprimere instituisset. Et regi Achab totique eius domui maledixit extremumque per Prophetam exitium minitatus est,[d] quod auare ambitioseque concupitam vineam innocentis domini sanguine fœdatam violenter abstulisset. Aliosque plerosque principes scriptura sancta, sacrique annales Ecclesiæ misere iusta Dei ordinatione vita cessisse commemorant: quod sine causa populos iniusta suorum bonorum detentione perculerint. Quæ profecto pœnæ atque supplicia Deo vltore, in illorum principum minimè caput, atque fortunas irruissent: si

[c] 3. Reg. c. 12.

[d] 3. Reg. 21.

D hanc subditorum substantiæ vsurpationem ex lege regni, atque iure suscepissent.[e] *Quod enim fit lege permittente legitimum dicitur, & pœnam non meretur*,[f] vt ciuilia iura declarant, atque decernunt, vnde in Hebræo Samuelis est pro nomine Ius, verbum משפט[g] Mispat, vsum propriè significans: inde nomen vsurpatio: quasi diceret Samuel, hoc erit ius Regis, scilicet sic vtetur bonis vestris Rex, sic ea ad nutum vsurpabit, instar infidelium principum, quos sacrilega ethnicaque superstitio, & impietas in populorum diabolica fraude deceptorum oppressionem sæua potestate ferociter armabit. Non erit ita de Christianis principibus, longe alia mens est vnctorum Christi, longè ab istis paganorum tyrannorum crudelitatibus dissentiens animus. Nam vt præclarè sanctus

[e] L. Legitima de pactis. ff.

[f] Graccus ad l. Iuliam de adult.

[g] Ius in Hebræo pro vsurpatione. 1. Reg. c. 8.

Principes infideles esse dominos seruorum, & Christianos liberorum populorum.

A Gregorius aiebat,[h] *reges gentium domini seruorum sunt, imperatores vero Romanorum* (scilicet Christianorum) *domini sunt liberorum.* Propterea videmus persæpe, sicuti legimus quod Francorum Reges, qui heroicarum, virtutum apice in defendenda Dei Ecclesia, Apostolicaque sede contra omnes barbarorum hæreticorum, tyrannorumque furores insultusque ferinos (sicut copiosissimè sumus Deo duce in tertia parte, quartaque dicturi) Christianissimi nomen sibi iure optimo pepererunt, licet in temporalibus sui regni absoluti supremique monarchæ habeantur, nec alium superiorem in regno suo, quoad temporalia, ciuiliaque præter Deum agnoscant: tamen vt sciant omnes se non quod sibi placet, sed quod iura volunt, sibi sumere

[h] Greg. l. 9. epist. 51.

Reges Galliæ quanuis summi, & absoluti, tamen quandoque sua cadere causa senatusconsulto patiuntur ad iura respicientes.

B velle, quandoque se sua cadere causa, curiæ ac parlamenti sui senatusconsulto voluntariè patiantur. Sicque omnibus subditis ex regia mansuetudine testatam relinquunt professionem suam: qua regni sui legibus subijci, non tam necessitate quàm humanitate, & pietate Christiana gloriantur: æmulantes pietatem, mansuetudinemque magni Theodosij dicere sueti,[i] *humanum esse edicta fieri consensu senatorum.* Vt ostenderet consensum illum, non tam necessitatis esse, quàm humanitatis, & æquitatis, *dignamque vocem esse maiestate regnantis legibus obligatum se principem profiteri.*[k] Nec eò spectans illud admonitionis, & exhortationis ad Regem Christianissimum 21. Maii anni Domini 1615. factę senatus Parisiensis silentio prætereundum est, *videlicet vera regnorum, imperiorumque axiomata, quibus societatis politica firmiter, ac prosperè fun-*

[i] L. humanum c. de legibus

[k] L. digna vox de legib. & constitut. principum.

Exhortatio senatus Parisiensis ad Ludouicum 13. Christianissimum Francorum Regē, die 21. Maii anno 1615.

C *damenta substituunt, ea esse præcipuè, quæ potestatem summam maximeque absolutam asserunt, eo maiori æquitatis, & modestia moderatione contineri debere, quo altior, & sublimior est, vt diuturnioris prosperitatis honorisque latitudine crescat, & extendatur. Errat enim*, aiebat Seneca,[l] *si quis existimet tutū ibi esse regem, vbi nihil à rege tutum est: securitas securitate mutua paciscenda est. In summa potestate mansuetum, & humilem esse, nihilque sibi nisi quod iustum est arrogare, optimi est principis.* Et in medio maximarum populi sui fortunarum, & opum, paruo contentum esse, vt subditorum corda bene merendo possideat, bonis animi, & mentis tranquillitate ditissimus. Qui secus fecerit infœlix, & egenus semper, tametsi alienis ingurgitatus opibus habebitur. Quis non ad hanc

In quo prosperitas boni regis, ac principis, & contra in quo egestas & miseria.

[l] Seneca l. 1. de Clemen. c. 19.

Egestas maxima Alexandri M. in maximis opibus vnde.

D rem mirifice laudabit ista Senecæ, & sic principum corda mentesque sapienter erudientis admirabitur?[m] *Hominem probum, & principem suo contentum esse, nec existimandum paruo esse contentum, quia omnia illius sunt, non sic quemadmodum Alexandri fuerunt: cui quamquam in littore maris rubri steterat, plus deerat, quam qua venerat. Illius ne ea quidem erant quæ tenebat, aut vicerat: cum in Oceano Onesicritus præfectus classibus, præmissus explorator erraret, & bella in ignoto mari quæreret? Non satis apparebat inopem esse qui extra naturæ terminos arma proferret? Qui se in profundum inexploratum, & immensum auiditate cæca prorsus immitteret? Quid interest quot eripuerit regna, quot dederit, quātum terrarum tributo premat? Tantum illi deest, quantum cupit.* Ergo vt iniusti, sic illi miseri principes, qui dum sibi ex celsitudine

[m] Senec. l. de benef. c. 2.

Principes miseri quamuis sint supra iura audentes.

potestatis supremæ blandiuntur, & omnia posse de absoluto imperio gloriãtes videri volũt, impotentes contra mentis ægritudines animique iactationes, semper inania sperantes, & cõtra Dei iura præsumentes, irrito cupiditatis ambitiosæ, superbiæque conatu misericõtabescunt.[a] *Nec hoc Alexandri tantum vitium fuit*, (inquit idem grauis qui prius senatorius Philosophus) *quem per Liberi Herculisque vestigia fœlix temeritas egit, sed omnium quos fortuna irritauit implendo. Cyrum, & Cambysem & totum regni Persici stemma percense. Quem inuenies, cui modum imperij satietas fecerit, qui non vitam in aliqua vlterius procedendi cogitatione finierit?* Ergo infœlix Caligula exemplar tyrannorum, & crudelitatis prodigium, quod temere, & insolenter de absoluto principatu gestiens, & immaniter exultans [b] *omnia sibi & in omnes licere* iactaret, infœlix Sallustianus Memmios, [c] *quod impune quidlibet facere, id esse regum impudenter asseueraret.* Infœlix, ac miser Antoninus Caracala, quod hæc, illi impia communi sermone sessitarent in ore apud Spartianum,[d] *licet si libet*, contra illud Senecæ in Troade. [e] *Minimum decet libere, cui nimium licet.* Infœlix illa [f] Iolia Augusta luxuriæ flamma æstuans, quæ cum Messalina, lassata *viris nunquam satiata recessit*, quod priuigno suo Antonino, quem ad stuprum inuitabat dixerit: *An nescias te imperatorem esse, & leges dare non accipere?* Scilicet vt Velleius ait, [g] *magnitudinem fortunæ suæ peccandi licentia metiuntur, quidquid liberet, pro licito iudicantes, sic ad omne nefas principis fenestra patens: nullaque vacat quæstio prauitatum,* [h] Ammiano teste, apud eos *qui quod volunt maximas putant esse virtutes.* Ab hoc iniustitiæ fonte illa Persarum iudicum responsio manauit. Regi Cambysi roganti, *num quædam lex permitteret nuptias cum sorore? Illi negarunt talem se inuenire; sed quandam aliam, qua liceat Persarum regi facere quidquid libeat.*[i] Non minus turpis ac flagitiosa illa Anaxarchi adulatio, qui Alexandro sine cõsolatione lamentanti, atque se ipsum propter à se occisum Clytum excruciãti dixit:[k] *Ignorare illum cur veteres sapientes iustitiam assistricem Ioui fecerunt, nimirum vt hominibus notum facerẽt, omne quod à principe gereretur, quantumuis humanæ perniciosum societati, à Ioue ipso tanquam iustum rectumque probari*; Sic miseri principes sceleratissima dementati aulicorum impiorum adulatione; dum omnia sibi posse persuadent, nihilque quod improbum sit ad operandum refugiunt, incauti, excepique diuinæ iustitiæ laqueis irretiti tenentur: & vt loquitur Propheta [l], *in puncto, in ictu oculi descendunt ad inferos.* Quorum sortem deflebat simul, ac execrabatur Philippus Augustus [l] Rex Francorum cum ad Cardinales curiæ scribebat, *principes nõnullos valde mente cæcos sibi videri ad sibi persuadere, vt quod libet liceat, quod liceat possint quod possint audeant quod audeant faciant.* Ita in illis cogitatis furoribus, & furiosis cogitationibus euanescentes, dum propriæ vitæ animæque aleam periclitantur, salutis publicæ fundamenta conuellunt. Vt de talibus non male Saluianus [l] ille magnus prælatorum sui temporis magister cecinisse videatur. *Vnius hominis honor totius orbis excidium est.* Omnia principis esse in imperio, eiusque submitti

a Seneca c. 3. l. 7. de benef.
Vox tyrannico omnia licere quæ placent in ipso desiderio, atque conatu miseros reddit principes.
b Suet. in Calig.
c Salustius in Iugurthino, c. 31.
d Spartian. in Caracala
e Seneca in Troad.
f Iuliæ Augustæ imperium.
g Velleius.
h Ammianus Marcel. l. 27.
i Herodot. l. 3.
Anaxarchi flagitiosa adulatio.
k Arianus de rebus Alexand. Plut. in Alexand.
l Iob. c. 21. v. 13.
l Philippus Aug ad Cardinales curiæ.
Princeps sibi omnia licere persuadens se suumque populum destruit
l Saluianus l. 4. de prouid. Dei

A cupiditati, sapientes etiam ethnici negant. Illudque de Domitiano imperatore assentatoris dictum, [m] *Et quid Cæsar non suum videat?* detestantur. Et Satyricus violentas illas iustasque bonorum populi prædas, deprædatoriasque vsurpationes cum execratione ridet.[n]

Quidquid conspicuum, pulchrumq; ex æquore toto
Res fisci est vbicumque natat.

Quam sapienter atque perite Seneca modum, rationemque, qua reip. bona ad principem imperij summum pertinere dicantur, elegantibus verbis expressit. [o] *Iure ciuili omnia regis sunt*, inquit, *& tamen illa quorum ad regem pertinet vniuersa possessio, in singulos dominos descripta sunt, & vna quaque res habet* B *possessorem suum. Itaque dare regi, & domum, & mancipium, & pecuniam possumus, nec donare illi de suo dicimur. Ad reges enim potestas omnium pertinet, ad singulos proprietas.* Sunt illi termini regnorum ac regum ab ipso Deo præscripti, quos si princeps summa potestate fultus, armisque munitus imperij transilire contendat, [p] iam se longè à diuina lege iustitiæque rectitudine exorbitare fateatur: *timeatque, quod horrendum est incidere in manus Dei viuentis.* Nam vt aiebat ille,

[q] *Regum timendorum in proprios greges*
Reges in ipsos imperium est Iouis,
Clari gigantæo triumpho
Cuncta supercilio mouentis.

C Sed verius nos Christiani non Iouis fictitii numinis, sed veri Dei imperium in omnes reges terræ fideliter constanterque credimus: cuius decreto, quod manet in æternum, nisi suæ dominationis temporalis fasces in omni humilitate obsequioque submittant, cum iustitia, & pietate regendo populos: [r] *Potentes potenter tormenta patientur.* Etsi enim ab omni terrenæ potestatis iurisdictione immunes existant, sciant magis se diuinæ omnipotentiæ legibus astringi, quarum districtionem effugere nulla ratione valebunt. Quod agnoscens Rex maximus Dauid cæde Vriæ cruentatus, & adulterij Bethsabeæ lue fœdatus in æstu magnæ pœnitentiæ, ægrique doloris intrinsecus ingemiscens clamabat ad Dominum. [s] *Tibi soli peccaui, & malum coram te* D *feci.* Id est iudici meo, apud quem solum, vt princeps & monarcha in terra summus conuinci possum, conuictusque graui mactari supplicio: non dixit; contra te solum peccaui grauissimè: namque peccauerat contra Vriam, quem neci mortique crudeli proditione demiserat; contraque vxorem eius, quam turpi, fœdoque adulterio polluerat, & contra vniuersum Israel populum, quem magno scandalo confuderat, infamique deprauauerat exemplo. Sed dixit; tibi soli peccaui: regi meo, ac Domino, omnia scienti, quem celare nihil possum, supremo meo, vt omnium terræ principum iudici omnipotenti, scelerũ nostrorũ vltori. Quoniam vt præclarè Cassiodorus, [t] *Si quis de populo errauerit Deo peccat, & Regi, at*

m Plin. in panegy.
n Iuuenal. Satyra 4.
o Senec. l. 7. de benef. c.
Quo ratione populorum bona principum esse dicantur.
p Hebr. c. 10. v. 31.
q Horat. l. 3. od. 1.
r Sap. 6. v. 7.
s Psal. 50.
Cur dixit Deo Dauid tibi soli peccaui, & non contra te solum peccaui.
t Cassiodor. in Psal. 50.

quando Rex delinquit, soli Deo reus est, quia hominem non habet qui facta eius dijudicet. Merito ergo Rex Deo tantum se dicit peccasse qui solus erat, qui eius admissa potuisset excutere. A Quem si peccantem, & imperij sui potestate nequiter abu-

b Psal. 2. v. 9.

tentem in hac vita Deus abstinens [b] à virga iustitiæ suæ ferrea, qua tanquam vas figuli potentes mundi confringere solet, dissimulando sustineat: sciat nihilominus princeps terræ & mature & fructuosè intra se considerens, [c] *non dormitare neque dormiturum qui custodit Israel,*

c Psal. 120. v. 3.

id est populum precioso suo redemptum sanguine; [d] sed vltionis tarditatem suppliciorum grauitate compensaturum, nisi antequam vitæ fatis occumbant, seculi principes siue spiritualium, siue temporalium prouinciam gerentes suæ conscientiæ domui disponant, erratáque B vitæ suæ priuata & publica tristitiæ lachrymarumque fluuio demergant. Quæ secundum Deum pœnitentiam in salutem stabilem operantur. Propter quod ita magnum illum Theodosium vtriusque orbis imperatorem ad pœnitentiam post cædem Thessalonicam sanctus Ambrosius hortabatur. [f] *Imperatoribus fortasse principatus peccatum agnoscere non sinit; sed potestas offundit rationi caliginem: verum quæ sit natura nostra, & quàm fragilis, & fluxa considerandum est: & in antiquum puluerem ex quo orti sumus, & in quem recasuri acies mentis intendenda, neque ipso splendore purpuræ deceptus corporis illa operti imbecillitatem ignorare debes.*

d Lactant.

e 2. Cor.

f Theodoret. l. 5. c. 17.

Neque sibi vnquam male persuadeant principes mundi huius propter suæ maiestatis celsitudinem, absolutamque in imperio suo pote- C statem suis Deum vitiis corruptionibusque vitæ conniuendo blandiri: quod eos peccantes, minimeque pœnitentes in hoc non plectat seculo, sibique pro delictorum mensura plagarum modum non immittat; vt quantùm se [g] in delicijs oblectauerint immundis, tantum tormenti patiantur. Nam hac Dei in suis sceleribus dissimulatione, maius diuinæ contra se in egressu vitæ indignationis contorquendum fulmen debent cum stupore maiori perhorrescere, & credere, nullas [g] in hac vita pœnas peccantibus, in futuro seculo maximas, nulla nisi æternitatis mensura terminandas parturire.

g Apoc.

g D. Aug. serm. 77. de ver. Dom.

Quamobrem vt vnde orsus sum finiã, summo, supremo absolutoque principum vtriusque militiæ secularis, & Ecclesiasticæ Christianorum imperio minime conturbati terreri debe- D mus: cum alta hæc, supremaq; imperij meri celsitudo, nec nõ absoluta regnãdi potestas intra iustitiæ pietatisq; limites (extra quos nulli principũ impune licet euagari) à summo omnium regum principe Deo Christoque Domino fixos atque positos, eorum effractores virga vltionis suæ castigante, pro salute bonorum Christianorum contra furores immanium regni, & Ecclesiæ hostium firmiter fœliciterque continentur.

A

CAPVT. VIII.

Cum omnis monarchia supremaque potestas Christiana, iustitia atque pietate terminetur; quanto magis Ecclesiastica harũ virtutũ circo debet includi.

POTESTAS omnis quo maior & perfectior euadat, eo iustior, & mansuetior esse debet: secus regnandi maiestas secundum Deum bonum non esset, nisi per iustitiam & mansuetudinẽ in subditos Deo regimina dirigente diffunderetur, *cum bonũ natura sua sit diffusiuum,* vt supra cũ S. [h] Dionysio diximus. Et cũ ex omnibus mundi principatibus monarchico splendore rutilantibus perfectior nullus Ecclesiastico censeatur. Profectò si secularis maiestas monarchiaque supra iustitiæ, pietatis, mansuetudinisque metas efferri non debeat, Ecclesiastica multo minus, quæ alijs terræ potestatibus optime regendi populos lucem præferre debet. [i] Siquidem vt loquitur Apostolus potestas illa summa Ecclesiastica super fideles Christiani gregis à *Deo in ædificationem non destructionem data est.* Quamobrem sic monarchicam in Ecclesia sua Christus Dominus potestatem, maiestatemque instituit, vt illam iustitia, æquitas, pietas, fides, religio, mansuetudo, cæteræque Christianæ virtutes inexpugnabili sanctitatis fortitudinisq; muro dissimillimam tyrannicę gentilium regum potestati vallarent. *Scitis quia principes gentium dominantur eorũ, & qui maiores sunt potestatẽ exercent inter eos, non ita erit inter vos:* dicebat Dominus discipulis, & Apostolis suis de duorum fratrum ambitione indignantibus; *sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus,* atque quanta mansuetudine, humilitate, & charitate ecclesiæ suæ præfectos vellet imperare, sic suo demonstrauit exemplo, [l] *Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis:* Quæ forma à Christo Domino suæ ministris Ecclesiæ, præsertim vero Apostolorum princips sancto Petro, & eius posteris, in solio Apostolico sessuris; præscripta suo exemplo valde potestati, ac dominio paganorum principum tyrannica seueritate populis terrę prę- D sidentiũ contraria est, vt Græca phrasis indicat. Quæ loco horum verborum versione Latina receptorum *dominantur eorum,* habet κατακυριεύουσιν αὐτῶν *dominium exercent contra eos,* & pro his quæ sequuntur, scilicet & qui maiores sunt potestatẽ exercent in eos; Græcus textus est καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν, *imperiosa quadam acerbitate exercent dominium:* vos autem non sic, scilicet gregi meo ecclesiastico dominabimini superbe, tyrannice, seuera quadam, barbara, immanique regnandi licentia, sed iuste, humiliter, mansuetè vobis dominantibus imperante charitate. Quorum Christi domini verborum verus interpres Origenes aiebat [n] *Quoniam duo fratres super cæteros Apostolos sibi gloriam præripere voluerunt. Indignantibus inde occasionem accipiens Iesus regulam iustitiæ fidelibus ponit, quomodo apud Deum quis potest obtinere primatum. Dicens principes gentium*

b S. Dionys.

Potestas Ecclesiæ ad ædificationem non ad destructionem data.

i 2. Cor. 10 v. 8 c. 13. v. 10

Potestas Ecclesiastica non potest sua iustitia & pietate destitui.

k S. Mat. 20. v. 25. Luc c. 22. v. 25

B

C

l Matth. 16. supra. v. 28.

Tyrannica gentilium dominatio valde opposita Ecclesiasticæ dominationi.

m Phras. Grę.

n Orig. tract. 12 in S. Matt. c. 2. c. 2.

non contentis tantum regere suos subiectos violenter eis dominari nituntur. Inter vos autem qui estis mei non erunt hæc, &c. Ad hanc iustam, mansuetamque regnandi, imperandique fidelibus in Ecclesia Dei formam à Christo Domino iussam, præscriptamque referenda proprie venit illa Probi vnius è quatuor præfectis imperij Romani à Constantino magno constitutis prædictio, Mediolanum Sanctum Ambrosium rectorem iustitiæ, prouinciarumque plurium gubernatorem mittentis[a] *Vade*, inquit, *age non vt iudex, sed vt Episcopus*, scilicet clementer, mansuete magna fide, & æquitate prouinciarum populos recturus, vt Episcopus Ecclesiæ suæ greges solet spiritualiter pascendo moderari. Inter aues solus vespertilio insignis ad deformitatem & immunditiam auis dentibus abundat, quibus pulchra quæque rodat, tenebrarum appetitor, osor luminis, vera pastoris immundi ignorantia, malitiaque cæci, atque immitis imago.[b] *Rex apum caret aculeo*, veri pastoris, ac principis Christianorum formam exprimens: qui sine felle seueritatis regnare debet, vt fœcundetur animarum partu, quas parturiat Christo Domino, atque lucretur.[c] Arbores secus maris rubri littora satæ perpetuò fructuum sterilitate deformantur: symbola vera mercenariorum, qui magis sanguinis, quam salutis ouium Christianarum, nihil cœlo, sed orco parientes, desiderio contabescunt. Non quod aliquando pastor, ac princeps Ecclesiæ Dei cum desperati morbi necessitas vrget seueritate iusta in delinquentes nimium animaduertere non debeat, ac possit. Vt immedicabile vulnus ense rescindatur, ne pars sincera trahatur. Sic exiguum temporis spatium[d] sancti Petri Ecclesiæ Christi principis, ac œcumenici pastoris indignationem, seueram, iustamque sententiam ab interitu Ananiæ, & Saphiræ subito, citaque morte, illorum contra Spiritum sanctum mendaciorum vltricem retardare non potuit. Et sine mora sanctus Paulus[f] magum dæmonibus seruientem subita cæcitate mulctauit, &[g] fornicarium, nec non[h] naufragantes à fide non habentes conscientiam Hymæneum, & Alexandrum anathemate perculsos satanæ tyrannidi subiugauit: vt hac castigatione recedentes, & fortiter exilientes ab impietate sua discerent non blasphemare, pœnitentiamque in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret, magno animo suæ operatricem salutis amplecterentur. Atque hæc quidem rara exempla, & non nisi ad terrorem omnium, pœnamque paucorum extremis malis deploratisque morbis adhibita remedia. Christus enim Dominus (vt facto, & exemplo) monstrauit summam quam in hac Ecclesia posuit authoritatem, à qua subalternæ omnes suæ potestatis vigorem acciperent, non solum iustitiæ legibus ornatam, sed etiam clementiæ, atque mansuetudinis armis voluit esse munitam. Propter quas benedixit Deus principibus secularis monarchiæ, quantò magis spiritualis, teste S. Ambrosio hæc de regis Dauidis mansuetudine miranda referente,[i] *Dauid Rex cum omnibus suam æquabat militiam fortis in prælio, mansuetus in imperio, ideò non cecidit, quia charus fuit omnibus, & diligi à subiectis, quam timeri maluit. Timor enim temporalis tutaminis seruat excubias, nescit diuturnitatis custodiam.* Propter quam in regnando mansuetudinem iustitiæ, pietatique coniunctam, fiducialiter Dominum Rex ille Propheta rogabat, vt

Prædictio Probi præfecti.

[a] Paulinus in vita S. Ambr.

Pastor Ecclesiæ misericorditer, ac paternâ pietate omnes debet regere.

[b] Senec. l. 1 de Clemen. c. 19.

[c] Plin.

[d] Act. c. 5. v. 5. 29.

[e] Elimas magus cæcitate percussus à [f] S. Paul. Act. 13. v 8.

[g] 1. Cor. c 5. v 5.

[h] Timoth. 1. v. 20.

[i] S. Ambr. l. 2. offic. c. 7.

A sibi sollicito magnarumque difficultatum, atque laborum fluctuanti procellis, clementer opitularetur.[k] *Memento*, inquit, *Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* Sanctus Bernardus[l] hæc secundi Canticorum pia, doctaque expositione illustrans, *Dilectus mihi, & ego illi qui pascitur inter lilia*; quæ sint illa lilia inter quæ sponsus æternus animarum fidelium pascitur, & pascit iuxta Hebraicam phrasim sciscitando, mansuetudinem cum duabus alijs virtutibus veritate, & iustitia regnantis maiestate dignissimis esse dixit his verbis: *Nunc verò lilium veritas est, lilium iustitia est, & mansuetudo, & bene lilium mansuetudo habens innocentiæ candorem, & odorem*[m] *spei: quoniam sunt reliquiæ*, inquit, *homini pacifico, bona spei vir mansuetus, nec minus etiam in præsenti lucidum quoddam est vitæ socialis exemplar &c.* Nec solum veritatem

B ac mansuetudinem lilia vocat mellifluus ille doctor,[n] sed iustitiam quoque. *Quod autem iustitia lilium sit, recordamini de scriptura*, inquit, *quia iustus germinabit sicut lilium, & florebit in æternum ante Dominum.*[o] propter quæ principes vtriusque fori vere fœliciterque ex Deo regnant.[*] *Specie tua, & pulchritudine tua intende, prospere procede, & regna. Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam.* Quam iustitiam nunquam summi Ecclesiæ principes de mandato Dei nostri saluatoris à mansuetudine disiungunt, vt in eius locum seueritatis acerbitatem succenturient, nisi vt dixi in morbis perditorum hominum desperatis. *In quibus cauterium præparamus, & ferrum* (dicebat sanctus Cælestinus Papa[p] contra hæresiarcham Nestorium vita nequissima fœtidum, & desperatæ planè salutis hominem) *quia vltra non erunt fouenda vulnera quæ merentur abscindi, scimus certè maiora vitia maiore semper dolore sanari.*[q] Et sanctus

C

Leo disquisitione diligenti Manichæos persequens, qui occulto colloquio suæ impietatis venena in insipientium, idiotarumque corda nequiter exhalabant, hæc insinuando proclamabat. *Aliter nobis commissos regere non possumus, nisi eos qui sunt perditores, & perditi zelo fidei Dominicæ prosequamur, & à sanis mentibus ne pestis hæc latius diuagetur seueritate qua possumus abscindamus.* Non aliter quam ipse Romanæ reip. consul factus Cicero de coniuratoribus dicebat.[r] Qui totam ciuitatem ferro, flammaque vastaturi, tot ciuium neces, funera, trucidationesque truculentissime moliebantur: *Quæ sanari poterunt quacumque ratione sanabo, quæ resecanda erunt non patiar*

D *ad perniciem ciuitatis manare.* Sed acerbitati pœnarum mansuetudo semper indulgentiæ paternæ præeat; quoniam vt ad Episcopos prouinciæ Viennensis contra Archiepiscopum suum asperius irritatos sanctus Hilarius Papa scribebat.[r] *Prauitas medendi semper seueritatis est lenitas, nec omnis ferro statim culpa compescitur.* Nec quicquam in summo principe videri potest mansuetudine iucundius, & dominandi lenitate venustius. Quam tutum ad gloriæ fasces iter Tullius appellabat, ita contra perduellem, hostemque reip. Antonium à senatu iudicatum suæ eloquentiæ aculeos exasperans.[s] *Illud magis vereor ne ignorans verum iter gloriæ, gloriosum putes plus te vnum posse quam omnes, & metui à ciuibus tuis quam diligi malis. Quod si ita putas, totam ignoras viam gloriæ &c.*

[k] Psal. 131. v. 1.

[l] S. Bernard in cant 2. ser. 70.

Veritas, iustitia, mansuetudo regiæ virtutes regia lilia inter quæ Christus Dominus pascitur & pascit. m Psal. 36.

[n] Ibid S Ber.

[o] Psal 5.

[*] Psal 44.

[p] S. Cælest. epi ad Nest.

Cum dulcedinis remedia in grauibus sceleratorum peccatis curandis nihil proficiunt, cogitur pastor Ecclesiæ cauterium iustæ seueritatis adhibere.

[q] S. Le[...]pi. 2.

[r] Cicer. 2. Cat.

[r] Epist. S. Hilar. Papæ ad Viennensis Prouinciæ Episcopos.

[s] Cicer. 1. Philipp.

ceps Ecclesiæ monarchicus Christianorum saluti dedicauit, se sibi eripuit. Ita omnium bonorum corda & voluntates illius cedunt imperio, qui pro illorum salute magnos solicitus labores exanthlat. *Sunt quidem omnia sub vnius potestate, qui pro vtilitate communi solus omnium curas laboresque suscipit.* [a] Clemens Alexandrinus pastorem, & carnarium seu lanionem, agnum, ouem, seu veruecem scribit oculo valdè dissimili respicere, *hunc quidem vt mactet & belluetur: illum verò vt conseruet & pascat.* Princeps verò Christianus, siue sæcularis, siue Ecclesiasticus erga suæ commissos fidei populos boni pastoris induit affectum: At carnarij ferocitatem animumque crudelem, mercenarius tyrannusque subditorum sanguinem sitientes immanissimè mutuantur. Præclarè S. Bernardus ad summum Ecclesię pastorem principemque super omnia spiritualia terræ supremum scribens [c], admonet illum in suo papatu non debere ditescere de gregibus Christi, nisi de lucro salutis, eorum greges vero fideles de illius absoluta supremaque potestate summi Pontificis locupletari ac illius sancta diuinæque ardore charitatis accensa directione *thesaurizare thesauros in cælo*, [b] qui non veterascent. *Prius* inquit, *& singulariter: ad quid? Ego* [c] *tibi dico considerationem: nunquid vt de subditis crescas? Nequaquam! sed vt ipsi de te: principem te constituerunt, sed sibi non tibi: Alioqui quo pacto te reputas superiorem his à quibus beneficium mendicas? audi Dominum,* [d] *qui potestatem habent super eos, benefici vocantur: at istud de his qui foris sunt, quid ad nos: tu id mendaciter diceris. Si non tam beneficus esse, quàm beneficus praesse intendas. Parui deiectique animi est, de subditis non profectum quærere subditorum, sed quæstum proprium, in summo præsertim omnium Pontifice nihil turpius.* Cuius animo hanc piam veramque persuasionem fideliter inseuit, quamuis se à Domino super omnes Ecclesiæ pastores plenitudine potestatis absolutæ sublimatum esse modestè gloriari posset, se nihilominus huius plenæ potestatis non ita in dominando populis Ecclesiastici territorij debere actus exercere credidit, vt sibi voluntate pro lege vti licitum esse putaret. [e] *Quomodo non indecens tibi, voluntate pro lege vti, & quia nō est ad quem appellaris, potestatem exercere, negligere rationem! Tune maior Domino tuo: qui ait, non veni facere voluntatem meam: quamquam non minus deiecti quam elati animi est, veluti rationis expertem, non pro ratione, sed pro libitu agere, nec iudicio agi, sed appetitu,* [f] & post multa in eodem capite: *Vides quàm verus sit sermo ille:* [g] *omnia mihi licent, sed non omnia expediunt? quid si fortè nec licet? Ignosce mihi, non facilè adducor, licitum consentire, quod tot illicita parturit.* Si tā latè patens & amplum Ecclesiastici principis atque pastoris imperium propter hoc à Deo datum est. Idcirco datū est, vt magis charitate populo Christi redēpto sanguine prosit: si tam excelsa sublimisque potestas, vt in terris nulla sit, quæ possit cum illius dignitate contendere, idcirco largita ex plenitudine misericordiæ diuinę vt magis se humiliet & in oculis suis abiectum se valdè despectumque sentiat tantæ celsitudinis indignum solio, in quo tamen illum misericorditer Dominus sederet iussit vt populi sui saluti humiliter sine vlla cordis exaltatione seruiret, & illius peccatorum remissioni indulgentiæque, affectu paternæ pleno charitatis opitulando patrocinaretur. vt tam ampla sublimisque potestatis Ecclesiasticæ maiestas in tales à Christo Domino saluandi populos, vsus ordinata, maxima sed sanctissima tamen, seruitus iure optimo debeat appellari. Si enim Macedoniæ rex ille Antigonus [h] irascens filio nimia subditos seueritate prementi dixerit; *An ignoras fili regnum nostrum splendidam esse seruitutem*, & [i] Ammianus Marcellinus, respectu boni principis, *regium principatum nihil aliud esse quam curam salutis alienæ*, post vetustorum sapientum de morali virtute bene meritorum suffragia iudicauerit: quantò iustiùs ac verius vniuersalis Ecclesiæ [k] summus moderator, pastor ac princeps, *se seruum seruorum Dei* ingenuè, humiliterque profitetur? Quo nomine, modestia non modo animique demissio principis Ecclesiæ, quas maxima pro ratione dignitatis maximæ debet esse, declaratur: verumetiam propria pontificij muneris ratio significantius exprimitur. quam docuit Dominus hæc discipulorum animis radicitùs infigendo: [l] *qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus:* sicut S. Paulus Corinthiorum se seruum esse in Christo Iesu nominauit. [m] *Non enim*, inquit *nos ipsos prædicamus sed Iesum Christum Dominum nostrum, nos autem seruos vestros* [n] *per Iesum.* Quę postrema verba, sanctus sincera illustrans expositione Chrysostomus, [o] aiebat: *Tantum abest, vt eorum quæ Domini sunt, quidquam sibi Apostolus vsurpet atque arroget, vt etiam propter Deum sese omnibus mortalibus subiiciat. Qua* [p] *tanti Apostoli confessione fretus alicubi eum qui cæteris præest, eorum esse seruum quibus imperat, asserere non dubitaueris*, hæc modesta sui demissio & honorata in summa dignitate humilitas principem Ecclesię vicarium Christi Domini, maximè decet, & dicenti ac iubenti Domino prōpto ac docili obediat obsequio: [q] *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde:* Illum sincera imitatione sectando, [r] *qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens:* In hac vero demissione animi & humilitate in magna charitate radicata atque firmata, Domini secutus exemplar, non obliuiscitur Christi vicarius authoritatem sui principatus apostolici, sicut fecerat primus à Christo Domino constitutus Ecclesiæ pastor S. Petrus, qui se instar Christi Domini sui se in omnibus vehementer humilians, nihil tamen de sua suprema authoritate remittebat: cùm illius officij ratio & operatio postularet. vt cum de replendo Iudæ proditoris apostolatu, in eiusque execrabili filij perditionis locum sufficiendo in concilio Apostolorum, cum Ecclesia licet tota pulchra sancto repleta Spiritu, adhuc vagiret in cunis, ageretur: *quàm est feruidus*, inquit S. Chrysostomus, [s] *quàm agnoscit à Christo creditum sibi gregem: quàm in hoc choro princeps est: & vbique primus omnium incipit loqui.* Inspiciamus eius principis pastorū & populorum affabilitatem & modestiam, qui in summa potestate constitutus, adeo nihil nisi ex discipulorum consilio, quod per se præstare poterat in electione S. Matthię in apostolatum, attentare præsumpsit: [t] *Iam & illud considera quàm Petrus agit omnia ex communi discipulorum sententia, nihil authoritate sua, nihil cum imperio.* Iunge & illud humilitatis & benignitatis specimen S. Petri appellantis fratres eos, quorum spiritualis pater erat & princeps exemplum Domini sui sequendo: *Viri fratres oportet impleri scripturam hanc quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda*, &c

Nota. Bonus princeps pro salute populorum vigilans dominus est cordium.
[a] Clemens Alexand. 1. Stro.
[b] Matth. 1. 6.
Pastor non de subditis, sed de pastore subditi ditescere debet.
[c] D. Bernard. lib. 3. de considerat. c. 3. in principio.
[d] Luc. 22.
[e] S. Bernard. lib. 4. de considerat. c. 4.
Princeps Ecclesiasticus à Deo plenitudinem potestatis absoluta acceperit, non tamen voluntate pro lege vti potest.
[f] Ibid.
[g] 1. Cor. 10.
Summa & ampla potestas Monarchia Ecclesiastica Papam magis humilem & charitate maiore plenum esse monet.
[h] Plutarch in apophteg.
[i] Amianus Marcel. li. 29.
Papa seruus seruorum Dei.
[k] S. Greg. primus nomine serui seruorū Dei vsus est.
[l] S. Matth. 20.
[m] 2. Cor. c. 4. v. 5.
[n] διὰ Ἰησοῦ propter Iesū quomodo legit S. Ambros.
[o] S. Chrysost. in 2. Cor. c. 4. v. 5.
[p] Idem S. Chrysost.
[q] S. Matth.
[r] Philip 2.
In summa humilitate supremam non desinit authoritatem retinere Papa exemplo S. Petri.
[s] S. Chrysost. tom. 3. homil. 3. in c. 1. act. post.
[t] S. Chrysost. ibid. c.
S. Petrus appellat fratres quorum erat pastor & princeps, sicut Ro. Pontifex eum vocat fratres Episcopos & sacerdotes.

Hoc ad hæreticorum obiectionem.

a S. Chrysost. homil 3. in c. 1. Actorum.

Quid ad hoc dixit S. Chrysostomus.[a] *Si Dominus, inquit, suos discipulos fratres appellauit, multò magis ipsi conuenit, vt Petrus suos condiscipulos fratres appellaret.* Item ibi: *viri fratres, eligere vnum oportet è nobis congregatis in omni tempore, quo exiuit & intrauit ad nos Dominus Iesus* &c. Quod potuit per summam potestatem præstare, per summam humanitatem & affabilitatem ex consilio & sententia aliorum de sorte & collegio Christi Domini discipulorum voluit efficere, scilicet S. Matthiam in solium dignitatis apostolicę cooptare. Quid (inquit S. Chrysostomus)[b] *an non licebat ipsi* (scilicet Petro) *eligere?* Cui interrogationi ita respondet: *Licebat, & quidem maximè, verum id non facit, ne cui videretur gratificari.* Quàm igitur longè à veritate Monarchomachi, præsertim verò hæretici, malitiosè distantes

b Ibid.

Contra hæreticorum immanissimam insaniam omnè ab Ecclesia in alios principatum auertere molientium.

B

in mendaciorum blasphemiarumque sordes & stercora turpiter ingurgitati, infeliciter insaniunt: dum omnem principatum dominationemque iustam in alios ab Ecclesiæ principibus auellere cæca, obstinataque dementia moliuntur: dum dementes, deprauata spuriaque hæc Christi Domini verba interpretatione corrumpunt & adulterant,[c] *reges gentium dominantur eorum, non sic erit inter vos* &c. Anabaptistæ ex hac adulterina sanctorum verborum expositione, hoc mendacij imposturæque monstrum in suæ dementiæ visceribus efformauerant,[d] *neminem licere in vtraque politia sacra & laica, in alios vllam exercere principatum.* Caluinus, cùm omnem despiciat Monarchiam: præcipuè Ecclesiasticæ maiestatem, animo rabie tumente, furenter adortus blasphemiarum machinis oppugnare contendit, *ostendit,* inquit,[e] *Christus primatum quo certamines inter discipulos causa erat in regno suo nullum esse*; & paulò post, *Ecclesiæ pastoribus nihil plus Christus detulit, quam vt ministri à dominio prorsus abstineant.*[f] Et 4. Instit. cap. 20. §. 7. vt impietati suę desperata pertinacia corroboratæ fomenta ministret & prębeat, simile Christi testimonium S. Lucæ 22. producit in campum quo veritati reluctetur, vbi dicitur:[g] *facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior: Dominus autem ait: reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic.* In quę verba vt sui toxico erroris inficiat atque contaminet, hunc pestilentium verborum doctrinæque sacrilego pollutæ mendacio, fœtorem putidis faucibus exhalat: *hanc,* inquit, *eorum vanam ambitionem, vt compesceret Deus eorum ministerium non esse regnis simile docuit, in quibus inter cæteros vnus eminet.*

c S. Matth. 20. c. v. 2.

Omnem principatum Anabaptistæ tollebant.

d Colnin. in c. 20. S. Matth.

Deprauata verborum Christi expositiones.

C

e Idem Calui ibid.

f Idem lib. 4. inst. c. 20. §. 7.

g S. Lucæ. 22.

Caluini impia ac erronea expositio confunditur.

D

Quod expositionis dementis, & fatuæ mendacio monstrum, solo verborum Domini intuitu corruit: quibus super alios principatum suę pastoribus Ecclesiæ non eripuit, sed longè alium valdéque dissimilem ab immani illo atque tyrannico barbarorum infideliumque principum dominio subditos vexante crudeliter, efformauit: quorum immundis cruoribus ac turpitudinibus vitæ tempore Christi, terra scatens horridè fœdabatur. Tantum enim abest vt his duobus testimoniis malitiosè & contra sacramentum veritatis à Caluino productis Dominus noster Iesus è medio regni sui Ecclesiastici omnem principatum maximè Monarchicum funditùs, vt blasphemat Caluinus, eradicare voluerit, quin illum potius iactis dominationis sanctissimæ fundamentis in æternum potenter ita stabilire firmareque de-

Duobus testimoniis à Caluino malitiosè & adulterina fraude productis Christus contra intentionē Hæresiarchæ istius principatum suæ Ecclesiæ Monarchicum in omnes confirmauit.

A

creuerit, vt aduersus eū portę inferi totaque dæmoniorum rabies, hęreticorum, aliorumque sceleratorum Ecclesiæ Dei hostium manu conglomerata, nullo præualere tempore valeant. Neque enim dixit Dominus discipulis inter se de principatu contentiosè pugnantibus, *non præsidebitis vllo modo, non patiar vllū vestrum imperij principatusque clauum super alios assumere:* Sed his verbis suæ imperium Ecclesiæ ad puriorem sanctioremque formam dominandi restrinxit: *Vos autem non sic, nempe more tyrannorum principumque barbarorum regnabitis*: sed potius more pij patris familias, verique pastoris ac regis optimi sanctam diuinæ dominationis imaginem affectantis imperabitis iustoque principatu mansuetudinis, humilitatis, iustitiæ charitatisque munito præsidiis legibusque potiemini. Quid cum aliquis supremus princeps vnum ex familiaribus aulicis nobilitatis conspicuæ talibus affatur: nolo te sic huius meæ ciuitatis ciuibus præsidere, vt dux ipse sob vmbra maiestatis meæ dominatus est; nunquid aulico illi omnem dominandi suis subditis prouinciam rex intendit adimere? minimè gentium! sed præsidebis meliùs quam ipse dux, seruataque iustitiæ regula ex pręscripto mearum legum subditis meis fidelibus mea seruando mandata dominaberis. Nunquid sequentibus verbis suam Dominus mentem clariùs discipulis apostolisque tacito concitatis murmure manifestat?[h] *qui inter vos maior est, fiat sicut minor & præcessor*, Græcè ἢ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν, scilicet dux & princeps fiat ministrator. His verbis quis potest non euidenti demonstratione colligere, iam Christum Dominum inter suos Apostolos discipulosque ducem principemque, qui cunctis præiret imperio, creauisse?

Christi intentio pulchro illustratur exemplo.

B

h Matth. 20. Luc 22.

Ex locis à Caluino citatis contra Caluinum constat Christum Dominum inter Apostolos principē creauisse.

C

Sed est alia magis solennis expositionis verborum Domini veræ contra Caluini delirium ab ipsius Christi Domini exemplo factoque deriuata confirmatio, cùm subiunxit,[i] discipulos instruens; *Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & animam suam ponere redemptionem pro multis.* Et apud sanctum Lucam citato loco.[k] *Ego in medio vestrum sum sicut qui ministrat:* an ideò quia ex humilitate & misericordia vt saluos faceret peccatores, ministrare voluit Dominus, non erat magister & princeps & vt loquitur Euangelicus Propheta.[l] *Rex Regum & Dominus Dominantium?* Quare igitur alibi dixisset,[m] *vocatis me, magister & Domine, & benè dicitis: sum etenim.* Sicut ergo Christus Dominus non ad instar gentium regum infideliumque principum sua iussa, ferociter imperando, dictabat, sed ex summa humilitate ministrando, & ex pari charitate salutem animarum procurando; nihilominus plus de æterna subditorum felicitate, quàm de sua temporali vita solicitus, imperabat verus princeps, magister ac Dominus. Ita tale suo simile regnum & imperium in sua construxit Ecclesia: vt esset in ea visibilis princeps idemque supremus, qui sub se in mansuetudine & iustitia, summa humilitate & charitate condita ouium suarum sublimiter & affabiliter dominia possideret. Sed quid vlterius veram sinceramque verborum Domini intelligentiam ab omni falsitatis mendacijque suspicione, contra iniurias, dolos fraudesque hęreticorum aliorumque illis, sceleris cognatione similium, vindicare persequemur; cùm nihil illis curæ sit contra Deum ipsum & Christum eius insanire

i Matth. 20. v. 28.

k Luc. 22. v. 27.

l Apoc. 1.

m Ioan. 13. argumentum à simili.

D

blasphemando: dummodo supremam apostolicę sedis authoritatem & principis in ea cum sancta maiestate sub Christo Domino regnantis Monarchiam, si possint suis imposturis, deliriis, furoribusque demoliantur.

a Luc lib.pri.

——————[a] *Scelera ipsa nefasque*
Hac mercede placent.

CAPVT X.

Monarchæ supremi in conscientia legibus se submittere debent, nec sine magna ratione & causa de his dispensare aut se ab earum iugo eximere, siue sint sæculares, siue Ecclesiastici: nec obedientiæ legum repugnat summum imperium.

1. *Qua ratione princeps dicitur subiici legibus suis.*
2. *Fortitudo, authoritas ac prosperitas boni principis à vigore & inuiolata custodia legum.*
3. *Exempla bonorum principum qui exemplo suo subditos ad custodiam legum prouocarunt magis quam imperio.*

Summus princeps cum suprema potestate debet ac tenetur ex conscientia suis parere legibus, cum materia communis & eiusdem rationis est in ipso & in subditis.

PLERIQVE homines partim minimè mali, sed non satis eruditi, partim in malitia simulati, sed apertè confidentes à vana doctrinę specie decepti, de absoluta potestate summoque imperio in orbem ciuilis & Ecclesiasticę societatis introducta queruntur indignarique grauiter expostulant, credentes aut potius suæ affingentes imaginationi, huius absolutę potentię imperijque summi licentia, bonarum legum præsidia labefactari, populorumque vexationem eum summa Reipublicæ perturbatione causari. Sed si[b] illi sacrarum paginarum voces & oracula, Ecclesiæ decreta, sanctorum patrum testimonia, & scholæ Theologorum vt Iurisperitorum decisiones, audire vellent, facilè profectò à sua expostulatione malè fundata, querelaque desisterent. His enim intelligerent clarissimè supremam illam absolutamque dominationem à Deo aut mediatè interuentu populorum in regna sęcularia, aut immediatè in Ecclesiam suam sic introductam inuectamque: fuisse vt illius maiestate refulgens princeps vtriusque fori, tanquam ipsius summæ potestatis fidelis factus à Deo sequester inferiorem se legibus agnosceret: illarum se teneri pręcepto, neque salua conscientia sibi licere illarum imperando, transcendere fines arbitraretur. Graues violati iuris vltrices pœnas à Deo sensurus, nisi ante easum vitæ fatalem, sanctarum iustarumque legum se circo, ex quo nimia licentia fuerat egressus, pœnitendo humiliter includere festinaret. Christus enim Dominus supremus omnium principum sicut & populorum Monarcha & iudex illos populorum rectores sibi blandientes non populi conseruationi seruientes, multa iubentes & iustorum nihil operantes grauiter arguendo criminatur, [c] *alligant*, inquit, *sacra & di-*

b S Tho.12.q. 96.a.9.ad 3.& ibi doctores scholastici. Abulensis in S. Matth.23. q.24. Turrecrē. & alii in c iustū est dist. 9. & alij canonistæ in c. cū omnes da consbit S. Antonius 3.p tit.17 n 5 Syluest. in verbo lex q. 14 Nauarr. in c. si quādo de rescriptis exceptio.1. & in apologis de redditibus Ecclesiasticis q 1 n.32 coosil.18 de pœnit. & remiss. Couarr in c. alma mater 1. p § 1.a.5 Sot.

A *gito suo nolunt ea mouere*, omnes populi præfectos in persona. Pharisæorum condemnatione iusta feriens, non solum quod falsarum interpretationum larua, his populum oneribus opprimerent, verumetiam ex inæqualitatis iniuria multis eum damnis percellerent bonisque priuarent. Hinc illud in authores fautoresque istius inæqualitatis iniustæ, maledictionis à sapiente fulmen eductum, [d] *pondus & pondus, mensura & mensura, abominabile Domino*, cum illo Micheæ, [e] *nunquid iustificabo stateram impij*: Quocirca iusto Ecclesiæ iudicio, Catonis illud, *patere* [f] *legem quam ipse tuleris*, in sacris canonibus sanctificatum est, & in secularium imperatorum pandectis, summa authoritate sancitum honoratumque illud prætoris edictum, [g] *quod quisque iuris in alterum statuerit, ipse eodem iure vtatur*. De quo loquens Vlpianus, B [h] *hoc edictum*, inquit, *summam habet æquitatem, & sine cuiusquam indignatione iusta, quis enim aspernabitur, idem ius sibi dici quod ipse alijs dixit, vel dici effecit?* Quam amico veritatis & æquitatis fœdere huic iurisconsulti responso lex Ecclesiastica connectitur, [i] quæ principem legibus obtemperare suis tenerique iustum esse clamat, cùm ad earum obligationem subditos ex authoritate imperatoria, aut regia, aut pontificia eaque iusta coegerit: *Habet siquidem hoc ius summam æquitatem, quia*, vt ait Iurisconsultus, [k] *nititur lege diuina & naturali quæ à Deo est incorrupta fonte scaturiens: est enim hæc non scripta, sed nata lex*, vt cum Tullio loquar, [l] *quam non didicimus, legibus accepimus, verum ab* C *ipsa natura hausimus, arripuimus, expressimus, ad quā non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus, vt quod nobis fieri nolumus alteri non faciamus.* Hanc legem sacro canone in decretis [m] pontificia confirmando maiestas amplectitur. quam ipse etiam ethnicus imperator [n] Alexander Seuerus in ore frequentiùs vsurpare solebat, cordique defixam se opere complere profitebatur. Propterea verissimè Aristoteles. [o] *Legem in Republica debere omnibus dominari*, testatus est, & Plinius[p] in panegyrico. *Non est princeps supra leges, sed leges supra principem*: Et Paulus Iurisconsultus, *par esse dicebat eum qui leges facit, pari maiestate legibus obtemperare*: contra sæuum illud & scelerate blandientis animi dogma, de quo Tullius, [q] *Id ius esse quod ei qui plus potest vtile est.* Quandoquidem vt sapienter S. Thomas [r] exponit, *dùm non occurrit ratio sufficienter excipiendi aliquid à lege, ipse etiam rex atque princeps ipsi se suamque au-* D *thoritatem submittere tenentur secundum illam vel iudicando vel operando*: Secus euanida & inanis lex ipsa redderetur tanquam [s] *gladius in vagina reconditus*, eiusque acies authoritatis hebesceret, à qua Respublica vehementer interturbata, maximo discordiarum tumultuumque vulnere lęderetur. Sed cùm principem summum legum à se conditarum imperio submittimus, intelligere semper id solum quoad vim directiuam, non autem coactiuam cum doctoribus vtriusque iuris diuini humanique debemus; hoc ita D. Thomas docet [t] hoc illi quos principio capitis in margine notauimus [u] doctores; sic legem princeps Cod. de legibus &c. Qua solutus suis legibus princeps declaratur, omnes de meliori nota Theologi peritique vtriusque iuris doctores interpretantur; *neque enim vllis ad pœnam vocatur*, (scilicet princeps) *legibus tutus imperij potestate*, sanctus dicebat Ambrosius. [x] Pro qua veritatis assertione ratio-

lib 2. de iustitia & iure q. 6 a 7. Victor. relect de potestat. ciuili n 21 & de Papæ & Cōcilij n. 7. Iurisc. doctores in l. princeps de legibus, & Cuiacius lib.15. obseruat. ca. 30. &c.
c S. Matth 23.
Principem suis teneri legibus iura, diuinum, naturale, Pontificium, ciuileque iubent.
d Prou.20.
e Mic.c.6.
f c. cum omnes de const.
g Vlpiao. in l. 1. ff. quod quisqui.
h Vlpianus l. 1. hoc edictū ff. quod quisque iuris &c.
i c. iustū dist. 9 ex S. Isid.li. 3. sent c.51.
k Gloss. in l.1. ff. quod quisque iuris in alterum &c. l. 3.1 s.col.176.
l Cicero pro Milone.
m Cap 1. dist. 8.
n Apud Lampridium in Alexand. Seuero.
Lex omnibus princeps & subditis dominari debet
o Arist.lib 3. Politic. c.7. circa finem.
p Plinius in panegy.
Paulus iurisc. lib 4. sent. tit. 4.
q Cicero li. 3 de Repub.
r Io 3. polit. Arist. cōmen.
s Cicero pro Catil.
Princeps tenetur suis legibus obligatur quo non quoad vim coactiuam sed directiuam.
t 1.2 q.96 ar. 9. ad 3.
u Doctores in l. princeps.
x S. Ambros. in apologia Dauid c 4 & 10.

A nes multæ militant, quibus voluntariè breuitatis causa supersedere est animos, vna dempta, quæ talis est. De ratione coactionis intrinseca esse docet bona Philosophia, vt ab extrinseco proueniens atque deducta suas in inuitum exerat actiones atque vires. Constat autem principem suæ legis tenore vigoreque propriæ vim voluntati afferre non posse. Si aliunde vis illa coactionis petita principem adoriatur, vt faciat quæ nolit, aut à parte subditorum, aut alicuius huic æqualis in potestate principis, aut superioris illo deriuata patebit. Principem ad suarum obseruationem legum posse cogi à subditis asserere valdè ridiculum ac iustitiæ regulis inimicum, quæ omnibus inferioribus violentarum mannum iniectione in soperiores sub graui rebellionis labe pænaque capitis interdicunt. Qood verò princeps æqualis authoritatis parisque iurisdictionis hanc coactionis vim

Ratio bona cur princeps suis non tenea tur legibus quoad vim coactiuam.

B atque potentiam voluere atque ciere possit in principem illum, vt custodia legum suarum praxique coarctetur, ciuilia [a] pontificiaque [b] iura negant, quę pari in parem imperium non dari crebrò clamare non cessant. Si quis autem dixerit principem illum legum conditorem à soperiore principe ad illarum legum obligationem effectumque posse compelli, implicatione contradictionis intricatus inuolueretor, nosque, si huic opinioni præberemus assensum, pugnantia loqueremur. Cum de principe summo atque Monarcha supremo maxima absolutaque potentia diuino munere sublimato soperiorem in terris in imperio suo pręter Deum agnoscere nescrente verba faciamus. Patet igitur Monarcham illum sopremum siue secularem siue Ecclesiasticum, de qoo disputatio instituta est, & quo superiorem dari in sui principatus ambitu maximè repugnat,

Par in parem non habet imperium.

a L. nam & magistratus ff. de arbit. l. ille à quo §. tempestiuum ff. ad Trebell.

b c. innotuit de electione & electi potestate l. 2. decretali tit. 6.

C à vi coactionis non à virga directionis immunem esse. Quod ipsi summi Romanę dominationis & orbis imperatores Christiani, imò etiam à veri Dei cultu extorres adhuc dicto factoque comprobarunt, cum in obseruatione legum suarum rigidæ coactionis impatientes, dulcem directionis virgam recipientes honorificè, venerantesque magnopere coluerunt. Testis magnus ille Iustinianus, [c] qui in §. vlt. instit. titul. quibus modis testamentum infirmetur; cùm dixisset imperatorem, *non accepturum aliquid sibi relictum per testamentum legitimum*, subiunxit: *Secundum hoc diui Seuerus & Antoninus sæpissimè scripserunt. Licet enim*, inquit, *legibus soluti simus, attamen legibus viuimus.* Quis non videt iuxta doctorum in-

Imperatores Rom. se vi directionis non coactionis subiicimus suis legibus.

c Iust. imperator § vlt. instit. titul. quibus modis testamentum infirmatur.

D telligentiam imperatorem ingenoè profiteri se quidem legibus solutum in via coactionis, at in via directionis legibus viuere, scilicet præscripto legum suarum diuinæ legi conformium orbis imperium gubernare. Hanc confessionem longè ante Iustiniani sęcula ethnicus imperator [d] Alexander ediderat, sic Antigono rescribens, *Ex imperfecto testamento nec imperatorem hæreditatem vindicare posse, sæpe constitutum est: licet enim lex imperij solennibus iuris imperatorem soluerit: nihil tamen tam proprium imperij est, quàm legibus viuere.* Similis lex habetur ff. de legatis 3. l. ex imperfecto, [e] cuius illa præclara verba sunt: *Ex imperfecto testamento legata, vel fidei commissa imperatorem vindicare inuerecundum est: Decet enim tanta maiestati eius seruare leges, quibus ipse solutus esse videtur.* Quas similesque imperatorum leges grauissimi patres eruditissimique Theologi doctores, vt S.

d L. Ex imperfecto cod. de testamento.

e L. ex imperfecto ff de legatis 3. ex Paulo iurisc. l. 4. sent. infor. quasi l. 2. ff. 32. tit 2.

A Thomas & alij de quibus suprà, cum vtriusque Iuris Ciuilis atque Canonici peritissimis, sic communi doctrinæ intelligentiæque calculo sunt interpretati: vt in obseruatione legum suarũ summos illos & similes Monarchici possessores imperij principes ab omni vi coactionis exẽptos, directionis nihilominus virtuti atque legitimæ potẽtię, quæ virga regni Dei est, ex præscripto veritatis & æquitatis liberè voluntariéque subiugatos esse crederent. Adeo vt directionis ipsius metas transilientes contemnendo iussa, licet [f] *gratia fallacis prætoris fregeris vrnam*, non tamen Dei pœæ potentia regum regis & dominantium Domini iudicia effugere, sopremæque in terra prætextu dignitatis euadere non possint: quin ab illis sui officij ac maiestatis oblitis, nimioque superbiæ tumore, potestatis pro salute imperij creditę, terminos

f Iuuenal.

B egressis, oppressæ iustitiæ, suæque diuinæ voluntatis neglectæ pœnas tandem aliquando seuerissimè repetat.

2. Nunc quàm valida sit, quàm firmiter stabilita, quamque fortitudinis inuictæ corroborata præsidio, maiestas, felicitasque summorum principum à iusta bonarum legum directione custodiaque profecta videamus. Ac imprimis illius fortunatissimi quia iustissimi Theodosij magni confessionẽ valdè ad id quod sciscitamur accommodatam audiamus: qui cum Valentiniano iuniore ad Volusianum prætorio præfectum rescribens sic affabatur. [g] *Digna vox est maiestate regnantis, legibus alligatum se principem profiteri: adeò de authoritate iuris nostra pendet authoritas*: & reuera (vide honorem & felicitatem leges facto venerãtis principis) *maius est imperio submittere legibus principatum: & oraculo præsentis edicti, quod nobis*

Secunda.

Authoritas & felicitas principu ab obseruatione legum.

g L. digna ci de legibus & constitutionibus principum l. 1. tit. 14.

C *licere non patimur, alijs indicamus.* Obseruandum maximè notandumque diligenter verbum hoc Oraculum, quo in sincera suæ mentis intentione declaranda optimus ille imperator vti voluit. [h] Est enim oraculum diuina voluntas ore hominis declarata; vt nempe quanta veneratione religiosaque obseruatione hanc omnes principes terræ legem, *digna vox* &c. pro sua populorumque salote amplecti deberent ostenderet: quę non tam ab imperatoris ore, quàm ab ipsius imperatorum, omniumque mundi huius regum principumque regnatoris atque Domini prolata esse videretur. Quod agnoscens ipse princeps vniuersalis Ecclesiæ Romanus Pontifex iura dedit Ecclesiæ, [i] eiusque in ea sub se regnantibus Episcopis, prælatis,

Not. quid sit oraculum hoc loco.

h Gloss. ibid. n S. Isid. l. 15. c. 4. etym.

Papa se legi obligat quam tulit.

i Can. non liceat Papæ 12. q. 2. c. 9.

D alijsque pastoribus quorum obsequio seipsum Papa verbis expressis astrinxit: sicut Bonifacius 8. satis omnibus illud clarè & apertè voluit talibos innotescere: [k] *Quod licere nobis non patimur, nostris successoribus indicamus*: fortunate princeps, qui imperium suum, id est iura quæ alijs ex ęquitate præscribit & imperat super humerũ suum ferre, facto videlicet & opere, fortiter atque viriliter adimplere non dedignatur. Sic itur ad astra: sic ad ęternę coronę lauros immarcessibiles aduolatur, imitatione regis regum Christi, [l] *Cuius principatus super humerũ eius*, idest, vt interpretatur Chaldæus, [m] *qui suscepit legem supra se vt eam seruaret*, quamuis nullo ille nexu obligationis astringeretur: exemplum principibus exhibens, vt suæ mansuetudinis, humilitatis, æquitatis, charitatisque vestigia sequerentur. Atque istud princeps plus facto, quam verbo, plus exemplo quàm imperio consequitur, vt leges suæ, à populis ad

k cap. fin. de rescriptis. in sexto l. 1. sext. tit. 3.

l Isai. c 9.

m Paraph. Chaldaica.

Noto.

maiorem Dei gloriam, Ecclesiæ Christi Domini sponsæ tranquillitatem, de hostibus victoriã, imperijque felicitatem sanctius honoratæ custodiantur. Hæc SS. Patrum mens est, inter quos vnius S. Isidori [a] solummodo hîc, ne superfluè videar velle clariora probare, sententiæ recordabor, *iustum est*, inquit, *principem legibus obtemperare suis: tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existimet, quando & ipse illis reuerentiam præbet.* Et postea continenter: *Non conuenit principes in se damnare iura, quæ in subiectis constituunt: iusta est enim vocis ipsorum authoritas, si quod populis prohibent, sibi licere non patiantur.* Atque illi socium, vt eius altiori radice in fidelium cordibus potentius insideat authoritas, S. Ambrosium Valentiniani iunioris hæc sancta menti suggerentem, adiungam. [b] *Vbi illud constituimus, imperator*, (scilicet contra laicos nescio quos ausu temerario de rebus Ecclesiæ iudicare præsumentes) *quod iam ipse tuum iudicium declarasti, imo etiam dedisti leges, ne cui esset liberum aliud iudicare* (scilicet quam quod authoritate Ecclesiastica iudicauimus) *quod cum præscripsisti aliis, præscripsisti & tibi: leges enim imperator fert, quas primus ipse custodiat.* Hæc tam salutaris tanti Patris admonitio fortassis huius imperatoris animo altius defixa, hanc ipsi, vt est credibile, mentem dedit, vt cum Theodosio magno liberè profiteretur, [c] *salua maiestatis reuerentia, non dedignari sibi cum priuatis ius esse commune*, sicut eos imitatus posteà dixit Anthemius Cæsar, [d] *nihil amplius licere bonis principibus, nisi quod liceat priuatis.* Quam ab his memorabilibus iustorũ principum acroamatis alienum est illud perquàm iniquum ab Horatio de Achille dictum,

Iura negat sibi facta, nihil non arrogat armis.

Non sic pij bonique principes, non sic vt Theodosius ille magnus aliique de quibus modo loquebamur. Qui vt quanta religione & honore leges pias Reipublicæ totique populo proficuas reipsa venerarentur, omnes intelligerent, religiosam legum custodiam reuerentiamque voce, corde, opereque magnificarunt. A quarum casta fidelique obseruatione authoritas, felicitasque facta sublimior imperatoris, per populos in maiorem bonorum fortunarumque cumulum feliciùs exundaret. Quocirca legum, bonorum vigor & honor importunis aulicorũ precibus violentisque petitionibus ne tãtillum læderetur, læsusque pacem prosperitatẽque Reipub. labefactaret, Gratianus & Theodosius senior religiosè sancitum esse voluerunt: [f] vt iudices atque magistratus nullam rescriptorum suorum rationem haberẽt, si contra leges impetrentur; hanc rationẽ causamque subiungentes: *Quod sæpè in nonnullis causis inuerecunda petentium inhiatione princi-*

a L. 3. sent. c. 51. in princip.

b S. Ambros. l. 2. Epist. 13. ad Valẽtinianum iuniorẽ imperat. t. 4.

Exempla principum qui valdè religiosè leges à se latas seruare voluerunt.

c L. fin. de appellat. Cod. Theodosian.

d In nouella de bonis vacantibus.

e Horat. ep.

f L. 1. c. de pet. bonorũ sublat. lib. 10.

A *pes constringuntur, vt etiam non concedenda tribuant.* Sic boni pastores populi, principesque veræ laudis & prosperitatis appetentes & auidi modestè ac benignè sua pro Reipub. bono vtentes authoritate, sæpius illud Agamemnonis apud Senecam, [g] in ore, corde, & opere gestantes vsurpant. *Minimum decet liberè, cui multa licent:* Repertique sunt plerique principes tanta legum suarum obseruantiæ cupiditate desiderioque concitati, vt vitam potius perdere, quàm leges transgressione violare maluerint. Quod Charondæ Thuriorum in magna Græcia legislatoris facto testatius esse potest, [h] qui cùm legem contra ciuiles factiones ac cædes tulisset. *Nequis cum telo in concionem venisse vellet, qui aliter, capitale id esset: accidit autem vt ipse rure veniens, indicataque subitò concione vti erat ad eam armatus accederet incautus. Tunc acclamantibus* B *æmulis & inuidis, eum soluere legem quam tulerat, ac palam cum telo esse. Ipse errore cognito: Mehercule, ita est*, inquit, *sed idem ego sanciam: statimque districto gladio, mortem sibi consciscendo crudeliter occubuit:* Factum horribile magis quàm admirabile, nec laudandum nec imitandum, meliora à Christo Domino principes nostri didicere, vt sine sui parricidio suas ad illius regis æterni nutum leges inuiolatè custodiant & obseruatione pia reuereantur. Quantò rectiùs & æquiùs ille imperator, qui cùm præfectum sui prætorij de more gladio succingeret, eidemque vitæ necisque potestatem daret, [i] *Cape hunc*, inquit, *& siquidem rectè & ex vtilitate omnium imperauero, pro me: sin aliter contra me vtere:* vocem verò imperatore dignissimam adiiciens: *viuam si Reip. viuo: si minus, arma* C *hæc in me verte.* O principem immortaliter cum summa felicitate, si fidem Christi didicisset, viuere meritum! qui pro inuiolata legum custodia necari se iusserit. Legem ipse facto ferebat, quã se vna cum populo sincerè seruare velle hoc dicto iurabat, religiosamque illius custodiam sibi vita propria chariorem esse pro Reipub. pace bonoque tẽporali testabatur. Quantò iustius id Christianus princeps pro diuino & incommutabili bono perennique felicitate sibi & suis parienda præstare debebit? qui meliori titulo rationeque fortiori quam imperator ille, Christi nescius apud Senecam, illud & cogitare debet ac dicere. [k] *Ego ex omnibus mortalibus placui, electusque sum qui Dei vice in terris fungerer: Ego vitæ necisque gentibus arbiter: qualem quisque statum sortemque habeat, in* D *mea manu est positum.* O incomparabilis excellẽtia & nulli secunda dignitas, Dei in terris esse vicarium! Sed si Dei vicarius est princeps, quare non in custodiendo vero, firmandis iustitiæ pietatisque legibus, illius facta religiosius imitator æmulabitur?

g Seneca in Troade.

Charondas se proprio gladio interemit, quod incautus legem à se latam violasset.

h Plutarch. in opuscul.

Dictum Traiani factũque memorabile.

i Plutarch. Plinius 2.

k Seneca li. 1. de clement.

SECVNDÆ PARTIS

LIBER SECVNDVS,

IN QVO DE SANCTO PETRO ECCLESIÆ post Christum primo Monarcha, de eius perfecta Monarchia, longè alia à Monarchia mundi principum à nulla profecta potestate, aliave authoritate quàm Christi Domini. Cuius nutu ac iussu ipse sanctus princeps Apostolorum sedem huiusmodi Monarchiæ Ecclesiasticæ in vrbe Roma erexit.

CAP. I.

De necessitate vicarij Christi in Ecclesia Monarchæ visibilis, cæteris sæcularibus principibus præstantioris, qui primus fuit S. Petrus.

1. *Quam sit talis Christi Domini vicarius in Ecclesia Monarcha visibilis necessarius.*
2. *Sicut Monarchia Ecclesiastica præstat cæteris, sic Monarcha Ecclesiæ cunctis omnium regnorum Christianorum principibus dignitate eminentior est.*
3. *Quod talis Monarcha Ecclesiæ primus fuit S. Petrus à Christo Domino constitutus.*

VPERIORI libro iacientes fundamenta huic secundæ parti operis vniuersi à nobis felicibus Christi Redemptoris nostri auspiciis, instituti atque suscepti, pluribus & satis, ni fallor, cumulatè, principatum Ecclesię à Christo Domino Monarchicum, omnique sæculari Monarchia præstantiorem factum esse demonstrauimus. nunc in inchoato opere pergentes & ad illius incrementa properantes, de primo Ecclesiæ Monarcha creato à Domino saluatore nostro, sancto nempe Petro, ac de loco, in quo sedem ipse iubente Domino inspiranteque maiestatis Ecclesiasticæ defixit, rationalis series postulat, vt hoc libro abundè differamus. Iniustè queruntur hæretici eorumque fratres impietatis cognatæ schismatici, quod nos veri Catholici pręter cæli ac terræ dominatorem caput essentiale, præcipuum ac independens supremumque Ecclesię Monarcham Christum Dominum Verbum ęterni patris, factum carnem, aliud sub illo caput

Quam Ecclesia sit pastor ac Monarcha visibilis necessarius.

A visibile, eius authoritate ac institutione principem pastoremque Ecclesiæ creatum instructi catholica fide recognoscamus, atque nullatenus dubitando credamus. Insani, qui istud Christianæ vtilitati expedire tenebris malitiæ cæcati nequeunt apprehendere: cum sicut sensibilibus signis ad intelligibilem sine errore veritatem deducti perueniamus, gratiamque pignus hęreditatis æternæ, vt loquitur Apostolus, è cælo demissam non nisi per sensibilia sacramenta percipiamus. Ita maximè cõueniens, vtile ac necessarium esse videbatur: vt saluator noster relicta terra proficiscens ad Patrem ascensionem facturus super omnes cælos ad dexteram eius, suam nobis præsentiam corpoream visibilemque sobstra-
B hendo, alium Ecclesiæ suæ pastorem caputque eiusdem cum illa sortis, qui visibili forma, authoritate, imperio, suis fungeretur vicibus, nobis exhiberet. Etenim licet Christus Dominus suæ immensitate sine termino diuinæ maiestatis in quacumque parte mundi vniuersi totus esse credatur, totus pręsens, sua absentia, nulla cæli, terrę, maris, inferni que climata deserens, omnia verbo suo formans, omnia regens, omnia complens, omnia continens, omnia veluti palmo sustinens; nihilominus post suum gloriosum de triumphata morte triumphum, eius naturæ humanæ gloria & honore propter passionem mortis coronatæ minimè congruebat, vt in propria specie visibilique conspecta nobiscum semper in terra conuersaretur. Quamuis illo pręsenti immortali, in
C forma abscondita sub speciebus panis & vini in sacrosancto Eucharistię sacramento, cunctis diebus vitæ nostrę si velimus, meritoriè potiamur. Propterea Christus Dominus ascendens in altum, captiuam ducens captiuitatem, vt data dona hominibus prosperè ac tutò custodirentur, pro se in terra vicarium reliquit, qui diuina communitus potestate vniuerso mundo suę fidei legibus subacto, pastor vniuersalis Ecclesię summusque Monarcha quoad spiritualia præsideret. Deliria sunt

Christus nobis suam visibilem formam substrahens, visibilem pastorem reliquit.

Christo Domino inuisibiliter præsente si volumus quotidie meritoriè potimur.

Delirium hæreticorum, pastorem vniuersæ Ecclesiæ præesse non posse.

ſunt iſta, pręſtigiæque potiùs & incantatio ferabium verborum, quibus fraudulenter homines decepti ab hereticis miſerè dementantur. Quæ vbique malicioſiſſimi præcurſores Antichriſti ad fallendum, ſimplicibus obtrudũt, ſcilicet [a] neminem vnum eſſe poſſe qui ſummæ rerum vniuerſæ præſit. Atque vt Beza in Confeſſione ſua [b] loquitur, *Deum ſolum eſſe, qui huic oneri ſuſtinendo valere poſſit.* Mirũ hoc: cùm in veteri lege ſummus ſacerdos non longè vnquam à ſancta ciuitate, aut à tabernaculo ante conſtructum templum, aut ab ipſo conſtructo recedẽs, rerum ad religionem ſpectantium, omnium Iudæorum qui toto orbe ſparſi, longiſſimè à Iudæa morabantur, ſatagere ſoleret: ad quem res fidei quæ per inferiores iudices definiri non poterant, ex omni natione quæ ſub cœlo eſt diſſoluendæ mittebantur. [c] *ad locum quem elegerat Dominus & ad ſacerdotem leuitici generis, cuius imperio qui non paruiſſet, eum oportebat mortem ſubire.* Pontifici Chriſtianę religionis vicario Chriſti denegabitur cum ſumma Dei gratia qua fulcitur & clarer, quod ſacerdoti leuitici generis valdè in gratia & dignitate Euangelico inferiori, conceſſum fuiſſe non inficiantur? quid ipſi imperatores Romani nulla Dei gratia freti, ſed multa diaboli fraude decepti, nonne vniuerſo ferè terrarum orbi dominabantur, vniuerſaſque nationes & gentes ſub ſuas leges imperioſè mittebant? laxiorique imperio nunquid nullis ſuis meritis bonis, ſed eum ſuis demeritis per diuinam prouidentiam tempore aduentus Chriſti Cæſar Auguſtus pacificè fruebatur? *Quis non obſtupeſcat ſecum cogitans* (inquit Euſebius) [d] *atque animo verſans, non humanum hoc fuiſſe opus, vel ex eo quod numquam alias ſub vno Romanorum imperio plurimæ gentes orbis eſſe potuerunt, niſi ſecundum Ieſu tempora? nam ſimul ac ille admirabiliter ad homines venit, atque inter homines verſatus eſt, etiam res Romanas ad ſummum perueniſſe contigit, quo primum tempore videlicet Auguſtus plurimarum gentium dominus euaſit. Id verò fuit cùm & Cleopatra capta eſt & Ptolemæorum ſucceſſio in Ægypto diſſoluta eſt: atque ex illa in hunc vſque diem, quod ab initio orbis & ab ipſa (vt ita dicam) hominum origine ſteterat, Ægypti regnũ euerſum eſt, ex illo, Iudæorum quoque natio à Romanis in ſeruitutem reducta, Syrorum item ac Cappadocum & Macedonum, & Bithynorum & Græcorum, ac denique reliquorum omnium, qui Romano Imperio ceſſerunt. Hoc autem non ſine Deo vno, cum doctrina quæ de ſaluatore noſtro ferretur, introiſſe in orbem quis non fateatur? reputans non facilè Ieſu diſcipulis externarum regionum peragrationem futuram fuiſſe, ſi gentes inter ſe diuiſæ, diſcordeſque fuiſſent, neque vllum prorſus ob multiplices principatus inter illas commercium. Quibus ſanè ſublatis principatibus intrepidè iam atque impunè negotium compleuerunt: cùm ſupremus Deus & iter illis expeditum ac facile compararet, & ſuperſtitioſorum in ciuitatibus animos terrore maioris imperij cohiberet. Reputa enim tecum paulumper ſi nulla res impedimento fuiſſet his, quod errore colendi multos Deos tenebantur, ne doctrinam Chriſti oppugnarent: quàm multas ante hac ciuiles ſeditiones & in vrbibus & in agris vidiſſes, quot vexationes, quot bella, mediocria illa quidem ſi ſuperſtitioſi illi ſuæ ipſorum poteſtatis fuiſſent, ac penes ſe ius imperij habuiſſent? Nunc autem hoc quoque ſupremi Dei fuit opus, maiore quodam terrore ſuprema alicuius potentia propij verbi inimicos habere iam domitos: idenim proficere in dies & apud cunctos homines creſcere volebat.* Deus propter ſui Euangelij religioniſque Chriſtianæ propagandam per omnes mundi partes gloriam & honorem, gentes locis infinitas, immanitate barbaras, partim vitæ morumque dulcedine manſuetas, virium fortitudine robuſtas, armorum magnitudine terribiles, toto orbe diffuſas vnius principis imperio parere coëgit. Et quis niſi communis ſenſus inops ignaruſque legum ac iudiciorum rationis humanæ audebit ſine verecundia dicere, ipſum Deum ſuæ Eccleſię per omnes mundi plagas oraſque diffundendæ paſtorem vnum ac ſummum Pontificem, qui illam ſua diuina fretus gratia clementer regeret, ſapienter erudiret, paternéque cibo ſpirituali paſceret, denegare voluiſſe? Hoc ſolum de aliquo mentis compote ſuſpicari pudet. Quem non moueant, ſi fortè in hac aliquando fidei rectitudine titubauerit, vt ſtatim omni errore depoſito ſuum in huius obſequium veritatis intellectum captiuet, aurea illa planéque diuina de cæleſtis eloquentię torrente diuinitùs emanantis ſancti magnique illius Papæ Leonis eloquia? [e] *Verbum*, inquit, *caro factum, iam diuinam naturam naturæ vniuit humanæ, vt illius ad infima inclinatio, noſtra fieret ad ſumma prouectio. Vt autem huius inenarrabilis gratiæ per totum mundum diffunderetur effectus: Romanum regnum diuina prouidentia præparauit. Cuius ad eos limites incrementa perducta ſunt, quibus cunctarum vndique gentium vicina & contigua eſſet vniuerſitas. Diſpoſito namque diuinitùs operi congruebat, vt multa regna vno confœderarentur imperio, & cito peruios haberet populos prædicatio generalis, quos vnius teneret regimen ciuitatis. Hæc autem ciuitas ignorans ſuæ prouectionis authorem, cùm penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus, & maximam ſibi videbatur aſſumpſiſſe religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem, vnde quantum erat per diabolum tenacius illigata; tantum per Chriſtum eſt mirabilius abſoluta. Nam cùm duodecim Apoſtoli accepta per Spiritum ſanctum omnium locutione linguarum, imbuendum Euangelio mundum, diſtributis ſibi terrarum partibus ſuſcepiſſent: beatiſſimus Petrus princeps Apoſtolici ordinis, ad arcem Romani deſtinatur imperij, vt lux veritatis quæ in omnium gentium reuelabatur ſalutem, efficaciùs ſe ab ipſo capite per totum mundi corpus effunderet* &c. Hæc & alia egregia flumen illud eloquentię diuinæ S. Leo &c. Ex quibus aliiſque ſimilibus clariſſimè conſtat, quàm vtile, conueniens, ſalutare & honorificum, Eccleſiam Dei ab vno principe ac Monarcha, ſuprema ſupernaturalique poteſtate, non ab hominibus, ſed à ſolo Chriſto Domino immediato eius influxu diuinitatis accepta regi, paſci ac gubernari: cùm ſimile quid ſæculari orbis imperio propter Eccleſiæ propagandum regnum, amplificandumque ſplendorem gloriæ nutu diuino contigerit. Sitque facilius multo gentes multas in vnum coëuntes imperium, ab vno principe ſummo, ſub quo intermediæ, ſubalternatæque poteſtates ſingulis præſiderent prouinciis, regi & ad finem ſuum ſpontaneo motu dirigi. *Nemo ſiquidem facilius conſulitur, quàm vnus princeps, nec quiſquam poteſt ab altero minus diſſidere, quam idem*

a Apologia Eccleſiæ Anglicanæ c. 5. art. 5.
b Beza in Confeſſ.
Leuitic. 17.
d Lib. 3. c. 9 de demonſtr. Euangelica
Deus ſua prouidẽtia voluit orbem terrarũ ſubdi vnius imperio ſc. Auguſti, propter aduentum filij ſui: vt facilior eſſet aditus fidei Chriſtianæ ad omnes gentes.
Argumentum à minori.
e Serm. 1. de natali SS. Petri & Pauli.
Per omnem terram Deus Romani imperij ſub vno principe fines dilatauit, vt ſua religio facilius & potiſſimum per omnem terrarum orbem diffunderetur.
S. Petrus princeps Apoſtolorum.
Regnum meliùs ab vno quàm à multis regitur.

à seipso. Ideò rectè ac merito dixit Pomponius [a] Iurisconsult. *Roma euenisse, vt necesse esset Reipublica per vnum consuli. Nam Senatus*, inquit, *non perinde omnes prouincias commodè regere poterat.* Extra ergo aleam omnis dubij firmatum est, Monarchiam in Ecclesia, Christi Domini institutione vigere, eamque talem vt omnibus terrę principatibus Monarchicis, longè dignitate, potestateque data diuinitùs anteferatur, non secùs ac sol lunam dignitate ac magnitudine claritatis antecellit: laicorum principum iudicio, maximè electorum imperij, quale fuit illud Ludouici Comitis Palatini ac Bauarię ducis. Cuius testimonium hoc litterarum tenore conspicitur.[b]

a Pomponius de origine iuris ff.

a. *Monarchia Ecclesiastica omnibus secularibus longè antecellit vt Sol Lunam.*

b Litteræ Comitis Palatini electoris Imperij Germanici apud Baron. t. 10 anno Dom. 996. *Nota omnin.*

Ludouicus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ vniuersis præsentem paginam inspecturis, salutem in auctore salutis. Complectens ab olim sibi Romana mater Ecclesia quadam quasi germana charitate, Germaniam illam eo terrenæ dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomen temporaliter tantum præsidentium super terram, plantáns in ea principes, tanquam arbores praelectas, vt rigans eas gratia singulari, illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ: vt ipsius Ecclesiæ auctoritate suffulti velut germen electum, per ipsorum electionem, illum qui frena Romani imperij teneret germinarent. Hic est illud luminare minus in firmamento militantis Ecclesiæ, per luminare maius Christi vicarium illustratum. Sed de hac prærogatiua celsitudineque Ecclesiasticæ Monarchiæ super omnes sæculares abundantiùs posthac [c] dicendi campus aperietur. Hoc solùm restat, vt partem capitis vltimam tangamus, tractamque breui conficiamus, aduertere hunc Monarcham, quem sui loco visibili conspectu suæ prefecit Ecclesiæ Christus Dominus, sanctum Petrum extitisse primum: qui vsque ad consummationem seculi Romanos Pontifices in pari, qua ipse in Ecclesia Dei, dignitate refulsit, successores haberet. In qua materia cum magno Augustino sicut in cęteris fidei Christianęque Religionis creditis, errare non possumus, qui ait, [d] *Saluator cùm pro se & Petro dare iubet sibi et didrachma pro omnibus exoluisse videtur. Quia sicut in Saluatore erant omnes causæ magisterij, sic & post Saluatorem in Petro omnes continerentur. Ipsum enim constituit esse caput eorum vt pastor esset gregis Dominici: Sicut Christus Dominus eum fundamentum suæ Ecclesiæ appellauerat: Tu es [e] Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:* Obseruandum hoc, *dico tibi* non Ioanni, non Iacobo, non alijs meis Apostolis, sed tibi, quia tu es Petrus, non solùm vocaberis, sed reipsa & in veritate tu Petrus, scilicet saxum mysticum, sicut sancti Ioannis primo capite dixerat, [f] *Tu es Cephas*, scilicet ingens saxum ac petra seu rupes magno ferendo ædificio apta, idoneaque, *& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, Id est, super te, ô Petre, sicut sancti vetustique Patres contra falsas erroneasque hęreticorũ schismaticorumque fabulationes veriùs quam expositiones interpretantur, SS. [g] Cyprianus, [h] Hilarius, [i] Ambrosius, [k] Hieronymus, [l] Chrysostomus, Cyrillus [m] Alexandrinus, [n] Leo, Gregorius [o] magnus, & ante eos [p] Tertullianus & [q] Origenes: sed his omnibus antiquior Dionysius [r] Epistola ad Timotheum, S. Petrum dixit vocatum fuisse à S. Paulo præceptore suo, *omnium Ecclesiasticarum fundamentum.* Quod est autem in domo aliove ædificio fundamentum, id in corpore, ratione metaphorę seruata, caput appellari solet: quod verò caput in corpore dicitur, id in Repub. aut alia societate siue Ecclesiastica siue sæculari rector, princeps, Pastor, Monarchave nuncupatur. Patens hoc clarumque ex SS. Scripturis agnoscitur. Amos enim [s] cap. 6. populi rectores ac principes capitis nomine vocitantur: *Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum ingredientes pompaticè domum Israel.* Ita Saul, quoniam Rex erat, caput populi à S. [t] Scriptura nominatus est. Cùm ergo S. Petrus Ecclesię suę à Christo Domino fundamentum, caput pastorque constitutus loquente scriptura, esse credatur, cur illum rectorem, principem, Monarchamque eiusdem Ecclesiæ, filiorumque eius appellare & confiteri tenuendo verebimur?

Imperatoria maiestas luminare minus in Ecclesia: Pontificia verò est luminare maius.

c Capite nępe sequente & alias multis in locis subsequentium librorum.

d D. Aug. in q. noui test. q. 75.

S. Petrus primus Monarcha sua Ecclesia visibilis à Christo Dom. constitutus.

e S. Matth. 16.

f S. Ioan. c. 1.

g Epist. ad Quintum.

h In 16. S. Matth.

i Serm. 47. de fide Petri.

k Lib. 1. contra Iouinian. & in 16. S. Matth. & in Epist. ad Marcellam.

l Homil. 55. in S. Matth.

m Lib. 2. in Ioan. c. 12.

n Concione 2. de SS. Petr. & Paulo.

o Epist. ad Mauritium Imperat.

p lib. de præscript.

q Homil. 5. in Matth. & homil. 5. in Exodum.

r Epist. ad Timoth.

s Amos c. 6.

t 1. Reg. c. 15.

CAP. II.

Primus Ecclesiæ vniuersalis Monarcha & princeps fuit S. Petrus, cui huius suæ Ecclesiæ Christus Dominus immediatè supremum regimen atque Monarchiam post suam resurrectionem & ante ascensionem suam, sicut ante passionem spoponderat, largitus est: quod primo sacræ scripturæ testimonijs, SS. vetustissimorumque patrum doctrina illustratis ostenditur.

VM ergo ex superioribus clarissimè pateat Christum Dominum sub se iam non ampliùs in terra cum hominibus visibili conspectu conuersante, sed in cælo immortaliter cum Patre & Spiritu sancto triumphante, principem summum Monarchamque in Ecclesia sua in hoc sublunari mundo peregrinante constituere voluisse, ac reuera constituisse. Ordinis ratio legitimi postulat, vt qualis fuerit iste Monarcha primus Ecclesiæ creatus à Deo saluatore nostro, diligenter solidaque disquisitione, in quantum nostri tenuitas ingenij ferat, sciscitemur. Ac primùm ne longiùs abeamus, nulla cuiuis mediocriter in sacris litteris erudito dubitatio potest occurrere; quin Christus Dominus talem principem è suorum collegio Apostolorum seligere voluerit, eumque non alium esse à S. Petro, quem ducem, pastorem, rectorem, principemque omnium illorum sub se constituit. Quos cùm Ecclesiarum principes spiritualesque huius mundi rectores, atque dominos Dominus ipse creauerit: quid esse potuit ac debuit Apostolus ille illorum mundi rectorum spiritualium princeps, quàm supremus vniuersalis Ecclesię Monarcha? Cuius authoritati, summoque principatui, omnes qui piè volunt viuere in Christo Iesu, rectumque salutis æternæ tramitem consectari desiderant fideles, in vtroque foro externo internoque subderentur? Quod ipsa luce clariùs animaduertemus, si sacrarum scripturarum oracula, SS. antiquorumque doctorum lucubrationibus illustrata, si Conciliorum œcumenicorum decreta, si summorum Pontificum statuta, si ingenuas imperatorum principumque Christianorum confessiones, si sanctorum antiquorumque Patrum erudiss-

Monarchia S. Petri ex verbis Domini falsisque probatur.

sima momenta: si ipsam deiuque rationem tanquam optimam ducem amplexari voluerimus. Atque vt serie recta facilique ad instituti pensique nostri comprobationem solidiùs accedamus, nobis in hoc capite intentio Christi Domini atque voluntas enucleatè ex ipsius verbis in sacro codice repositis, inquirenda est, qua Petrum omnibus suis prælatum Apostolis, honore, dignitateque Monarchici principatus super omnem Ecclesiam sibi in fide & charitate diuino fœderatam connubio, decorare voluit. Quod vt ostenderet Christus, quamuis sanctus Petrus primus non fuerit, ratione sui ad Christum Dominum aduentus, sed Andreas, tamen cùm ordine Apostolorum nomina recitantur, sancti Petri nomen in capite libri collocari voluit: sicut sanctus Matthæus eius mentem imperiumque secutus in suo Euangelij codice reposuisse videtur. [a] *Duodecim*, inquit, *Apostolorum nomina sunt hæc. Primus Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius.* In quem locum hæc sanctus Epiphanius. [b] *Deus qui nouit cogitationes cordium, scit quoque qui dignus sit primo loco collocari. Elegit Petrum vt dux esset discipulorum suorum.* [c] Et S. Ambrosius. *Prior*, inquit, *secutus est Andreas saluatorem, quam Petrus. Et tamen primatum non accepit Andreas, sed Petrus.* Propterea Euangelicæ scriptor historiæ instructus à Domino dignitatis non temporis ordinem respiciens sanctum Petrum in capite catalogi Apostolici primoque loco recensuit; tanquam principem omnium à Domino declaratum atque creatum: & vt loquitur [d] S. Dionysius, *Supremum decus & antiquissimum Theologorum columen summum & verticalem Apostolum.* [e] Et vt cum S. Chrysostomo loquar, *os & principem Apostolorum verticem totius consortij pastorem ac caput Ecclesiæ*, seu vt memoriæ prodidit Eusebius, [f] *probatissimum omnium Apostolorum, ac maximum, fideique magnificentia primorum principem.*

S. Petrus primus inter Apostolos ordine dignitatis non receptionis. Primus locus Script.

a S. Matth. 10. v. 2.

b S. Epiphan. in Anchorato.

c In 2. ad Cor. c. 12.

d c. 5 de diui. nominibus.

e S. Chrysost. hom. 58. in S. Matth. 5.

f l. 2. hist. cap. 14.

Quoniam verò quo quis maiorem alios regendi in ordine ad fœlicitatis æternæ metam suscepit prouinciam, eò cumulatiore data diuinitus eget gratia, vt finem quo collinear potentiori virtute pertingat. Ideirco voluit Christus Dominus discipulum apostolumque Petrum sapientia de cælo missa diuinitus erudiri, vt omnes orbis populos Ecclesiæ suæ circo conclusos regere dignior haberetur. Hanc Spiritu Dei principali collatam sibi, non humana acquisitam industria sapientiam, sanctus Petrus expressit, cùm interroganti Domino, *quem dicunt esse filium hominis?* respondit, [g] *tu es Christus filius Dei viui.* Propter quam confessionem à diuina profectam sapientia, idoneus à Christo Domino iudicatus & factus est, qui spe non confundente beatus vniuersalis Ecclesiæ magisterium imperiumque possideret. [h] *Decebat namque tantæ dignitatis & sapientiæ virum, non ab alio cælestis mysterij arcana requirere, nisi ab eo potissimum, quem non potuit caro & sanguis instruere: sed cui Dominus ipse sua secreta dignatus est aperire.* Vnde ad hoc Petri responsum subiunxit Dominus. [i] *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cælis est. Hunc enim ex cæteris mortalibus*, ait idem Maximus, *de toto orbe conditor orbis elegit, cui cathedram magisterij principaliter possidendam tenere, perpetuo magisterij iure concessit, vt quisquis diuinum aliquid aut profundum nosse desiderat, ad huius præceptionis oraculum doctrinamque recurrat, nec illi humiliter afferre, quod soluendum est erubescat, etiam si ipse quod quæritur non ignoret.* Nunquid Angelus de cœlo veniens erat nescius docere Cornelium, quem videlicet vt id quod sibi agendum esset, edisceret, destinauit ad Petrum? Poterat planè sanctus Angelus docere hominem gentilem, quid sibi opus esset ad salutem, sed eius nolebat vsurpare officium, cui docendi magisterium fuerat commissum. Vnde sancto Petro diuinitus edocto, & veræ salutarisque eruditionis subsidia possidenti ministeria imperiaque Ecclesiæ suæ fœliciter administranda traditurus Saluator ad beatitudinem personalem, qua eum per radios sapientiæ diuinæ cumulauerat, hæc præterea addidit: [k] *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:* Id est super fundamentum tuum, scilicet tuæ virtutis, & propter id potestatis quam tibi daturus sum Ecclesiæ meæ columnæ confirmabuntur. Sicut de Felice Romano Pontifice sanctus Athanasius [l] ad quem scribebat, his verbis commemorabat. *Tu es Petrus, sicut veraciter dicit diuinum eloquium. & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ sunt confirmatæ.* Propter quod fundamentum scilicet sancti Petri summam à Christo Domino impertitam authoritatem, super quod fundata est Christi Domini Ecclesia, sanctus Basilius: [m] *sanctum Petrum vnum ex sanctis montibus appellabat*, in quorum vertice mons domus Domini præparandus erat, vt prædixit Isaias, [n] de quo hæc ipse sanctus, *vnus ex montibus fuit Petrus, quem petram appellauit Dominus, propter firmitatem maximam fidei, propter infractum robur animi ad non cedendum inflictis tentationum tempestatibus, super quam petram promisit ædificare Ecclesiam suam.* Atque vt supremam quam Apostolo Petro largiebatur potestatem, fortitudinem, roburque Ecclesiæ suæ super illo ædificatæ Dominus exprimeret, addidit, [o] *& portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Quibus verbis Dominus præter excellentiam huius potestatis & auctoritatis, super quam ædificanda foret Ecclesia, fortitudinem nesciam vinci roburque inexpugnabile sancto Petro collatum creditumque diuinitus exprimebat. Has inferi portas [p] sanctus Epiphanius hæreses hæresiarchasque nominauit, *Iuxta enim omnem modum* (inquit) *in ipso Petro firmata est fides, qui accepit claues regni cælorum.* Huius porro indomitæ, plenæ summæque potestatis amplitudo his verbis sequentibus à Christo Domino describitur. [q] *Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Notanda scripturæ analogia, & metaphora à clauibus exorta, quarum nomine Spiritus sanctus in scripturis sacris potestatem summam significare consueuit, iuxta illud Domini apud Isaiam, [r] *dabo Eliachim summo sacerdoti*, qui typum Christi Domini gerebat, *clauem domus Dauid, super humerum eius: & aperiet & non erit qui claudat, claudet & non erit qui aperiat.* Hanc clauem potestatem nempe summam in Ecclesia quæ regnum

Secundum Christi D. testimonium S. Petrum suæ Ecclesiæ Monarcham constituentis.

S. Petrus sapientia data diuinitus eruditus, vt magister ac princeps totius esset Ecclesiæ.

g S. Matth. 16 v. 15.

h Maximus Cõstantinop. Patriarch. epist. ad orientales anno 414.

i S Matth. ca. 16.

Ad fidem S. Petri debet recurrere quisque in fide salutéque non vult errare.

k Matth. 16.

l Epist. ad Felicem Papam. Post Christum Ecclesiæ S. Petrus fundamentum est.

m Isaiæ c. 2. v. 2.

n S. Basilius in 2. Isaiæ.

Robur Ecclesiæ Dei super S. Petrum fundata inexpugnabile

o S. Matth. 16

p In Anchorato circa principium.

q S. Matth. 16. Amplitudo summæ S. Petri authoritatis.

r Isaiæ c. 22. Nomine clauium summa potestas significatur.

cęlorum, in scripturis sæpe nuncupatur Christus Dominus præstantissima excellentissimaque quadam ratione, absoluta & independenti virtute possidet. *Qui est sanctus ille & verus qui habet clauem Dauid, qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit.* Petro verò suis in terra functuro vicibus, hanc supremam sub se in sua Ecclesia potestatem per clauem phrasi metaphorica designatam, hac clauium regni cælorum pollicitatione spoponderat. *Largitur enim Christus*, inquit Basilius,[a] *suas dignitates, & non euacuatur, sed habens dat.* Cuius supremæ potestatis sancto Petro concessæ super omnes fideles à domino, veritatem posteriora Catholicorum Christianorum secula fideliter optantia confiteri:[b] in memoriam triumphi incruenti à sancto Leone de Attila flagello Dei Hunnorum rege sancti Petri Apostolorum principis auxilio præsidioque reportati, numisma sancti Petri imaginem super humerum clauem portantis, instar Christi D. iuxta[c] propheticum oraculum impressam ferens Romæ cudere atque conflare voluerunt. Potestatem porro illam suprema virtute, & gratia sublimatam, quam nomine clauium inuolucro figuratæ locutionis inuoluerat, postea sequentibus verbis Christus Dominus euolutam clarius apertiusque reclusit.[d] *Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Ex quibus supremam sancti Petri Monarchiam principatumque super omnes in Ecclesia Dei sanctus Chrysostomus sic eleganter more suo potentique eruditione collegit.[e] *Petro Apostolo orbis terrarum Ecclesia & multitudines populorum eius fidei committendæ erant, vel potius credita illi claues regni cælorum: Quid enim ait illi Dominus? quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis. Sed vide cuiusmodi peccato permisit subiici Petrum, illum talem ac tantum virum Apostolorum verticem, fundamentum immobile & petram stabilem, & quæ non posset concuti, Petrus, inquam, ille, Ecclesiæ columna & propugnaculum, fluctuauit, permissus est peccare is, cui Ecclesia credenda erat: illa videlicet Ecclesiarum columna, & portus fidei: Petrus orbis terrarum magister, peccare permissus fuit, ob eam maxime causam, quod populorum multitudo illi credenda erat, ne seuerus & innocens à venia propriis fratribus impertiunda esset alienus.* Sed illud notatu dignissimum, quod sancti Petri super omnes prælaturam principatumque magnopere commendat, omnia nempe Christum Dominum, quę presente sancto Petro suis omnibus Apostolis retulit, eadem singulariter S. Petri auribus inculcare voluisse. Id ex illis Domini ad Petrum modo citatis verbis apparet singulariter distincteque S. Petro dicentis, *Quodcumque ligaueris super terram*, &c. Similia post suam resurrectionē omnib. dicturi.[f] *Quorum remiseritis peccata*, &c. Quibusdam ex discipulis, Ioanni, scilicet & Iacobo dixit in horto instante atrocissimæ passionis horrore.[g] *Non potestis vna hora vigilare mecum*, eodem tempore vni nominatim Petro dixit, *Simon dormis*, illum præ cæteris considerata futuræ potestatis, authoritatis, munerisque grauissimi ratione vigilare debere significans, *Omnibus hominum, loco piscium piscationem* spondebat,[h] *venite post me faciam vos piscatores hominum*, at vni Petro seorsim. *Ex*

Apoc. 3.

a S. Basil. ed. cione de pœnitentia quæ est 28.

b Baron. anno Dom. 461 c. 6.

c Isaię 22.

Cur S. Petrus depingitur in imagine super humerum clauem portans.

d Matth. 16.

Ex hoc loco colligitur S. Petri principatus.

e S. Chrysost. hom. in Petrũ Apostolum & Heliam prophetam.

Cur Deus S. Petrum permisit peccare.

Quæcumque omnibus dixit Apostolis, Christus ea omnia S. Petro singulariter dicere ac imprimere voluit.

f S. Ioan. c. 20.

g S. Matth. S. Ioan.

h S. Matth. 10. S. Ioan. v.

A *hoc eris homines capiens.* Omnibus postquam resurrexisset à mortuis conuersionis omnium gentium onus prouinciamque demandauit:[i] *Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ* &c. Vni Petro singulari iussione omnium salutem animarum credidit,[k] *Pasce*, inquit, *oues meas*, &c. Quorsum hęc? nisi vt omnes nullatenus dubitando credentes intelligerent electum suæ super omnes, Ecclesiæ principem à se sanctum Petrum, qui cum plenitudine potestatis rerum ad omnium salutem spectantium paterna diligentia satageret, illarumque procurationi Christiana charitate totus incumberet?

i S. Matt. 28. S. Ioan. 20.

k S. Ioan. 21. v. 15

Quis verò audiens factum vocemque Christi Domini[l] pro se sanctoque Petro tributum soluere iubentis, non continuò Dominum, suæ Ecclesię principatu[m] Petrum cæteris prælatum decorare voluisse fateatur? Hoc qui negauerit, **B** se quoque erroris imperitiæque tenebris inuolutum, SS. Patrum iudicio sententiaque condemnari, iusteque insimulari patiatur. Nam & doctorum magister Augustinus, ad hoc factum iussumque Christi Domini aurea illa vereque augusta augustissimo doctore dignissima verba protulit[n] *Saluator cùm pro se & Petro dare iubet, pro omnibus exoluisse videtur. Quia sicut in saluatore erant causæ magisterij: ita & post saluatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit esse caput eorum, vt pastor esset gregis Dominici:* Quod magisterium imperiumque pastorale gregis dominici ex verbo illo iussuque Domini Apostolo Petro super se omnesque fideles fuisse concessum ipsos discipulos Apostolosque reliquos minime latere potuit; qui huius amplissimi ho**C**noris confratri suo Petro delati occasione in illa hora protinus Euangelista testante ad Christum Domini conglomerati concurrerunt, dicentes:[o] *Quis putas maior est in regno cælorum? quia viderant*, inquit Diuus Hieronymus,[p] *pro Petro & Domino idem tributum redditum, arbitrati sunt Petrum omnibus esse prælatum.* Et sanctus[q] Chrysostomus, *Versi turbationem prefiteri suam, non apertè quare Petrum ipsis præponeret, sed confusè, quis ergo maior est interrogauerunt.* His addit præterea sanctus ille: *Cùm ad vnum delatus honor est, tunc nimirum doluerunt. Quamquam non ex hac re solùm, sed ex alijs multis inflammati fuerunt: tum quia dixit, dabo tibi claues regni cælorum, tum quia beatus es Simon &c. tum etiam hic da ex illis pro me & pro te.* Quanta sapientia summæ iuncta fortitu**D**dini contra omnes furoribus armatos dæmonum hominumque perditorum incursus impetusque desideraretur, in suę Ecclesiæ ad saluandas oues principe pastoreque Monarchico prospiciens, Christus Dominus illum suo præfectum gregi ex omni gente, quæ sub cælo est, congregando sapientiæ fortitudinisque de cælo missæ, viribus tantis armatum insignitumque corroborauit: vt aduersus eum omnes inferorum portæ, furiæ, scilicet dęmoniorum exercitus, perditarum gentium iuncti cohortibus, nihil sint præualituræ. Quas quidem indomitas ac prorsus inexpugnabiles diuinarum virtutum vires, Christus ipse Dominus à suæ deprecationis ad æternum Patrem, orationisque fonte deduxit. Cuius rei discipulum suum, ne aliquis eum timor, ac dubius angor attingeret, his verbis certiorem reddere voluit. *Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribra-*

l Locus 3. scripturæ.

m Matth. 17. in quo factũ & verbum Christi exprimitur, S. Petri principatum constituens.

Saluator quid innuebat cum pro se & sancto Petro tributũ soluere iubet.

n S. Aug. c. 104. q. 75. veteris & noui testamenti.

Ex verbis Domini reliqui Apostoli cognouerunt sanctũ Petrum sibi esse prælatum.

o S. Matth. 18.

p S. Hierony. com. in c. 18. S. Matth. v. 1.

q hom. 59 in S. Matth. idem S. ibi.

[a S. Lucæ 22. v. 31.] [b S. Aug. 104. q vet. & noui testa. 75.]

ret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quid ambigitur? ait ad hæc Domini verba S. August.[b] pro Petro rogabat; & pro Iacobo, & pro Ioanne non rogabat, vt cæteros taceam? Cui interrogationi dubioq; ita respondet. Manifestum est in Petro omnes contineri: rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dignoscitur: semper enim in præposito populus aut corripitur, aut laudatur. Stat ergo immobilis sanctitas & puritas fidei sancti Petri, cum tanto fundamento præsidioque, quod est oratio Christi Domini, firmata fulciatur, & crescat vsque ad perfectum vitę sempiternę diem. Vt qui ab eo tempore, quo Deo Patri hęc Christi Domini fusa, sicut fumus aromatum in cælos ascendit oratio, sancti Petri fidem dubitando nutauisse, defendere non dubitaret: dubius ipse in recta fide, iniurius Christo roganti, Christianę religionis irrisor, prauis immersus erroribus inquinaretur.[c] Taliter siquidem sancta Ecclesia super petram, id est Christum, & super Petrum vel Cepham filium Ioannis, qui prius Simon dicebatur, ædificata, quia inferi portis disputationibus scilicet hæreticorum quæ vanos ad interitum introducunt errores, nullatenus foret superanda, dicebat Leo nonus. Sic pollicetur ipsa veritas, per quam sunt vera quæcunque vera sunt: portæ inferi non præualebunt aduersus eam: Cuius promissionis effectum se precibus impetrasse à patre idem filius protestatur, dicendo ad Petrum: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. His dictis exclamando, subiunxit: erit ergo quisquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cuius velle est posse, audeat in aliquo vacuam putare? Hæc & similia fecit, dixitque Dominus ante passionem mortis, quibus Monarchiam sui in terris vicarij sancti Petri Ecclesiasticam solida radice firmaret, & fortitudine vinci superarive nescia solidaret. Potentiùs post resurrectionem antequam propria, eaque diuina virtute ęt os ascenderet, hanc Monarchiam corroborando stabiliuit: effectu complendo, quæ antequam pro nobis mortis crudelissimæ doloribus occumberet, sancto Petro spoponderat. Qui enim ante passionem & circa funesta lugubriaque suę mortis tempora sanctum Petrum omnibus præfectum Apostolis, extulerat: multò magis de triumphata morte reuersus ab inferis immortaliter exultans, illum promissi principatus Monarchiæque traditione decorauit. qua de re præclara multa Innocentius tertius egregiè talibus effudit.[d] Omnibus Apostolis Christus vnum præpositum, videlicet Petrum, cui totius Ecclesiæ principatum, & ante passionem, & circa passionem, & post passionem commisit; ante passionem, cùm dixit,[e] tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Licet enim omnibus Apostolis communiter dixerit:[f] Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: principaliter tamen Petro concessit,[g] cùm dixit, Quodcumque ligaueris super terram, &c. Circa passionem autem, cùm pluraliter dixisset de omnibus:[h] Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: singulariter tamen pro Petro subiunxit: Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: statimque subiunxit, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, ad Petrum autem tanquam ad magistrum pertinet cæteros confirmare: cuius fides in nulla tentatione defe- A cit, &c. Post passionem autem, cùm tertiò quæsisset à Petro:[i] Simon Ioannis diligis me plus his? Et ille tertiò respondisset: Domine tu scis quia amo te:[k] Tertioque præcepit pasce oues meas: statimque subiunxit, sequere me. Petrus enim secutus est Christum non solùm genere martyrij, sed etiam in ordine magisterij. Hæc ipse. Hoc igitur sermone ter iterato pasce oues meas, Christus Dominus promissum ante mortem suam vniuersale suæ Ecclesiæ imperium, post suam à mortuis resurrectionem discipulo suo, diuinæ erga se charitatis æstu penitus succenso potenti sua diuinaque virtute corroboratum, actuali donatione confirmat. Quod alta mentis cogitatione considerans sanctus Bernardus admirando & exclamando dicebat[l]: Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute & B indiscretè tota commissæ sunt oues? Si me amas Petre: pasce oues meas. Quas? illius vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certe regni? Oues omnes meas, inquit, cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipit, vbi distinguitur nihil. Et forte præsentes cæteri discipuli erant, cùm committens vni, vnitatem omnibus commendaret, in vno grege & in vno pastore, secundum illud:[m] vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea: vbi vnitas ibi perfectio, reliqui numeri perfectionem non habent, sed diuisionem, recedentes ab vnitate; inde est quod alij singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Iacobus qui videbatur columna Ecclesiæ vna contentus est Hierosolyma Petro vniuersitatem cedens. Eò referenda veniunt ista Eusebij Alexandrini[n] explanantis illud: Dicite discipulis eius, & Petro: venit, inquit, scil. Do- C minus, spoliis domitæ mortis gloriosè vestitus, ne timeas, nihil tibi de gloria Apostolici chori minui, non te à dignitate remoui, non feci te secundum, infra alterum: non dedi alteri claues, ne timeas, quod promisi impleo, super fidem tuam quæ sit petra ædificabo Ecclesiam meam ἐπὶ τῇ πετρώδει σου πίστει οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν μου.[o] Quem propterea Eucherius Lugdunensis, non pastorem modo vocat, sed pastorum pastorem dicens in hęc verba, pasce oues meas: Prius agnos, deinde oues commisit ei, quia non solùm pastorem, sed pastorum pastorem eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit & oues, pascit & filios, pascit & matres, regit & subditos & prælatos. Omnium igitur pastor est, quia præter agnos & D oues in Ecclesia nihil est. Quid hac probatione clarius? A qua minimè discedens Alchuinus, sic generale totius Ecclesię regimen primatumque S. Petro collatum, his vocibus expressit:[p] Trinæ negationi redditur trina confessio, ne minus amori lingua seruiat, quam timori: & sicut fuit indicium timoris negare pastorem, sic officium amoris pascere gregem dominicum, &c. Quid si autem oues pascere hac mystica expositione declarat. Pascere oues, est credentes ne deficiant confortare. Terrena subsidia si necesse est, subditis prouidere: exempla virtutum præbere, aduersariis obsistere, peccantes corrigere. Denique vt[q] breuiter expediam, pascere cùm ad rationalem gregem transfertur, nihil aliud esse quàm regere, dominari, dirigere, & cum authoritate, potestate, imperioque gubernare, sacræ scripturæ communi loquendi formula, ea que translata restificantur. Vnde reges, principes, & alios populorum rectores rerumque pu-

[c Leo. 9. ad Michaelem Constantinopolitanum & Leonem Acridanum c. 7. Epist.]

[S. Petrum ante passionem, & in passione omnibus præpositum discipulis, post suã passionem Dominus principatus traditione cohonestauit.]

[d Innocent 3. lib. 1. mysterio rum missæ, c. 8.] [e Matth. 16.] [f S. Ioan. 20.] [g S. Math. 16.] [h S. Luc. 22.]

[i S. Ioan 21.] [k S. Ioan 21.]

[Quintus locus scripturæ, quo Christus Dominus promissum principatum Ecclesiæ S. Petro traditione confirmat.]

[l S. Bernard. l. 3. ad Eugen. de Consid. c. 8.]

[m Cant. 6.]

[n Eusebius Alexand. homil. de resurrectione.]

[o Eucherius Lugd. serm. de vigilia S. Petri.]

[p Alchuinus in c. 21. S. Ioan.]

[Quid oues pascere mystice.]

[q Vide Pighiũ l. 3 c. 6. prope finem Eccles. Hierarchiæ.]

[Pascere per translationem ad rationalem gregem renouatum, regere est cum potestate & imperio.]

A blicarum dominatores, dictos fuisse pastores populi, seu gregis intelligentis rationeque potentis supra pluribus ostendimus. Quibus vt amplius & abundantius de veritate summæ prælaturæ, spiritualisque S. Petro munere concessæ diuinæ Monarchiæ constet, nonnulla ex sacris oraculis adiungere non pigebit. Textus egregius 2. Regum cap. 5. [a] vbi congregatus omnis Israel ad Dauid in Hebron dixit. *Ecce os tuum, & caro tua sumus, heri quoque & nudius tertius cùm adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas, & introducebas Israel: tibi enim dixit Deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, & tu eris princeps aut dux super eum.* Quid hoc clarius? quo pascere oues siue gregem significatione traducta ad rationales creaturas, nihil aliud esse, quàm regere in æquitate & iustitia creditos sibi populos, eisque ad salutem sicut pastorem ouibus mansuetè dominari demonstretur? B Iuxta quam significationem Cyrum regem pastorem suum apud Isaiam Deus appellare voluit. [b] *Qui dico Cyro pastor meus es*, simili loquendi modo Ezechelis 34. *De pastore mystico rectore, nempe populi ita loquebatur.* [c] *Et suscitabo super pecora mea pastorem vnum, qui pascat ea, seruum meum Dauid, & ipse pascet ea, & ipse erit eis in pastorem: ego autem ero eis in Deum, & seruus meus Dauid in medio eorum.* Sic de Christo Domino hac Dei loquentis introductione propheta vaticinabatur. Qui dixit in Euangelio, [d] *ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ.* Quanta vero charitate & paterna magnificentia has oues regeret, ac regendo pasceret, sic alibi significauit. [e] *Oues meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me, & vitam æternam do eis*, C qui terras relinquens cùm gloriosum ad cęlos iter appararet, ibi cum patre æternitate gloriæ diuinæ triumphator de morte & inferno potiturus S. Petro ouilis sui vniuersalem prouinciam curamque, cum plenitudine potestatis Monarchicæ in locum suum substituendo credidit. Quem pastorem intelligentis naturæ ouium & agnorum in altitudinem vndosi spumantisque mundanæ corruptione maris, vt pro salute humani generis à tempestate mortis absorberetur, venturum propheta Micheas hoc vaticinio prędixerat. [f] *Et tu Bethleem Effrata paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio æternitatis, &c.* Et paulò pòst. [g] *Stabit & pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui*, (scilicet in virtute diuinitatis sibi cum Patre & Spiritu sancto cōmunis.) Cuius lux & splendor æternus intra huma- D nitatis lucernam, exterius ad creaturas mundi rationales, pro earum conuersione ad Deum mirabiliter irradiando fulgebit. Propter quod sanctus vates de creaturis loquens addidit: [h] *Et conuertentur, quia nunc* (scilicet pro tunc temporis futuri more Propheticæ locutionis) *magnificabitur*, (scilicet pastor ille Messias) *vsque ad terminos terræ.* Quem Prophetæ locum S. Matthæus sub hac verborum formula in sui codicem Euangelij reuocauit. [i] *Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux qui regat*, seu reget *populum meum Israel*: Quod Propheta dixit, *qui erit dominator*, Euangelista reddidit ὃς ποιμανεῖ, scilicet iuxta vulgarem interpretationem, *qui reget.* Sicut in pluribus aliis similibusque sanctæ Scripturæ locis vox illa Gręca simili vel eodem potius verbo in Latium peregrinata est. [k] Vt Psalm. 2. *Reges eos in virga ferrea.* [l] Psalm. 23. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit.* [m] Psalm. 47. *Ipse reget eos in secula*; Psalm. 79. [n] *Qui regis Israel, intende.* Alia multa similia prætereo, in quibus in Gręco, eadem semper vox ποιμαίνω retinetur, in Latino variatur verbo aut regendi aut pascendi ad Grææ dictionis significationem indifferenter expresso. Rectorem ergo atque pastorem animarum Christus Dominus super omnem suam Ecclesiam S. Petrum constituit, atque in huius tantę dignitatis & authoritatis possessionem velut apprehensum manu deduxit, cùm illi trina illa, vt vidimus, verborum repetitione dixit, *pasce oues meas*; Qui enim in veteri testamento ante suam incarnationem Dauidi futurum populum his verbis regendum pietate paterna commiserat. B [o] *Tu pasces populum meum Israel*, idem Deus incarnatus, filius Dei à mortis vinculis propria virtute liberatus, S. Petro suas oues in sanctitate & iustitia regendas, cum potestate sublimi dicendo, tradidit: [p] *Pasce oues meas*, non vnius populi Israel, sed simpliciter vniuersas & totius orbis terrarum: vt cum S. Bernardo Theophilus expressit. [q] Sed longiores quæ in Christi Domini gestis dictisque radicantur, probationes, dicendi consulturus mediocritati sistere volo, vt ad alias in factis & verbis ipsius S. Petri firmatas secundum SS. Scripturarum testimonia, properemus.

a Lib. 2. Reg. c. 5.
Princeps pastor populi.
b Isaiæ 45.
c Ezech. 34.
d S. Ioan. c. 10. v. 14.
e Ioan. 10.
f Mich. c. 5. v. 2.
g Ibidem v. 4.
h Ibid. v. 4.
i S. Matth. ca. 2. v. 6.
S. Matth. 2. v. 6.
k Psalm. 2.
l Psalm. 23.
m Psalm. 47.
n Psalm. 79.
Pascere & regere mystico sensu sunt synonyma pro eadem re vsurpata.
o 1. Reg. c. 5.
p S. Ioan. 21.
q Theophil.

C

CAPVT III.

Monarchiam S. Petri in vniuersali Ecclesia eius facta & dicta SS. & antiquorum Patrum, testimoniis doctrinisque illustrata, omnia è scripturarum sacrarum historiarumque fontibus hausta, comprobant.

ACTA dictaque Saluatoris nostri superiori capite, S. Petrum omnibus superiorem Apostolis principatu suę Ecclesiæ Monarchico cohonestantis audiuimus: quorum germanam veramque interpretationem non à particulari mentis ingenijque nostri iudicio, quod sentio quam sit exiguum, sed à sa- D pientibus viuisque salutaris intelligentiæ doctrinæque orthodoxæ sanctorum illustriumque virtute patrum fontibus deductam, in medium lucemque produximus. Ne quis me in re tanti momenti infirmitatem animi mentisque meæ potius, quàm perfectam repletamque Spiritu sancto, tot Ecclesię luminũ sapientiam consulere voluisse suspicetur. Nunc proposito incedentes ordine, quod superiori capite facturos nos esse proposuimus, ad facta dictaque S. Petri veniamus. Quæ simili ratione luculentissimis eorumdem patrum doctorumque sententiis Catholica fide fulgentibus, fideliter exposita conueniemus: Per quæ huius Apostolorum principis, supremam in Ecclesia Catholica Apostolica & Romana, quæ sola in orbe vera est, potestatem maiestatemque Monarchicam sub Christo Domino

clariſſimè, fideliſſimeque veritate firmati, comprobemus. Neque obſcurè monarchica illa maieſtas & ſpiritualis ſuprema dignitas, verificata demonſtratur, illis S. Scripturæ locis, quibus ſanctus ille vertex Apoſtolici culminis, vel Chriſtum Dominum, omnium Apoſtolorum nomine interrogauiſſe, vel eidem reſpondiſſe, vel ab eo de neceſſaria doctrina pro omnibus peculiari ratione, inſtructus fuiſſe, vel Domino relicta terra ſuper omnes cœlos ad dexteram Dei Patris euecto, multa in actibus feciſſe atque dixiſſe perhibetur. [a] Cum quidam ex diſcipulis malè debiliterque mobilitate naturæ indocilis, in fide & obedientia Chriſti D. firmati, ipſum Dominum maieſtatis magnalia mirabiliaque *Facientem & virtutes Dei Patris*, [b] vt ſanctus loquitur Cyprianus, *factorum ſuorum teſtimonio comprobantem* miſerrima ſui ſorte reliquiſſent: ipſe Dominus

Primus locus
a S. Ioan. 6.

b Epiſt. 55 ad Cornel. l. 1. epiſt. 3.

Neminem Deus cogit ad ſalutem.

c Cyp. ibid.

d S. Cyp. ibid.

S. Petrus pro omnibus loquitur.

B Ieſus recedentes, non increpando aut comminando grauiter ad Apoſtolos conuerſus dixit: *Nunquid & vos vultis abire, ſeruans ſcilicet legem*, inquit [c] S. Cyprianus, *qua homo libertati ſuæ relictus & in arbitrio proprio ſuo conſtitutus, ſibimet ipſe, vel mortem aperit, vel ſalutem.* [d] *Petrus tamen ſuper quem ædificata ab eodem Domino fuerat Eccleſia, vnus pro omnibus loquens, & Eccleſiæ voce reſpondens, ait, Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus, quia tu es Filius Dei viui: ſignificans ſcilicet*, ſubdit ſanctus doctor, [e] *& oſtendens eos qui à Chriſto receſſerint, culpa ſua perire: Eccleſiam tamen quæ in Chriſtum credat, & quæ ſemel id quod cognouerit teneat, nunquam ab eo omninò diſcedere, & eos eſſe Eccleſiam qui in domo Domini permanent.* Notanda

e S. Cyp. ibi.

C S. Cyrilli Alexandrini ſententia, ad probationem valde, ad quam oitimur, accommodata. [f] *Per vnum*, inquit, *qui præerat omnes reſpondent ſanctam profectò diſciplinam optime conſeruantes, & poſterioribus prudentiæ, atque modeſtiæ relinquentes exempla. Decet enim non omnes confuſe proſilire, ſed credere ijs qui & conſilio, & ordine præpoſiti ſunt.* Sic omnibus ſilentibus S. Petrus pro illis vt caput illorum loquebatur; ſic aſſiſtebant illi tanquam ſuo principi ſubditi: quem illius non minus vota quàm itinera greſſuſque comitantes, præcepto Domini ſequebantur, propter quod ſi quæ in ſacra pagina Apoſtolicæ ſocietatis mentio fiat, paſſim ſolum nomine proprio ſanctum Petrum cæteris non nominatim expreſſis tanquam eorum ducem ac principẽ vocitari conſpicimus. Clara hæc in Euangelijs & Actibus. [g] *Proſecutus eſt eum Petrus, & qui cum eo erant*, inquit, S. Marcus, & apud S. Lucam [h] *Dixit Petrus, & qui cum eo erant*, & in Actibus. [i] *Stans autem Petrus cum vndecim leuauit vocem ſuam &c.* Quo narrationis modo Spiritus ſanctus notum omnibus fieri voluit S. Petrum principem Apoſtolici collegij & conſequenter orbis Chriſtiani, à Domino fuiſſe diuinitus electum; cui loquenti omnes annuerent, iubenti parerent, & ad opus Dei properanti comitatum honoris obedientiæque præſtarent. Actio autem illa qua ſe mari S. Petrus confidenter expoſuit, vt ad Dominum ſtantem in littore, cæteris nauigio properantibus, prior accederet, quanto refulgeat myſterio, vt illius Eccleſiaſtici amplitudo principatus exprimatur; ſi quis ignoret, ſanctos Patres audiat, quorum eruditus intelligentia nulla poſthac dubitatione ſtrubãs, à recto minimè tramite veritatis exorbi-

f S. Cyrill. Alex. l. 4 in S. Ioan. c. 28.

Secundus locus vbi ſit mentio collegij Apoſtolici ſolus Petrus nomine proprio expreſſus cæteris nominatim non cõmemoratis.

g S. Mar c. 10.
h S. Luc. c. 8.
i Act. c. 2. v. 14.

Tertius locus S. Ioan. 21.

Factũ S. Petri quo ſe in mare proiecit, vt ad Chriſtum accederet, eius amplitudo principatus declaratur.

A tare poſſit. *Quid iſtuc eſt?* [k] ait S. Bernardus, *nẽpè ſignũ ſingularis Põtificij in Petro, per quẽ non vnam Eccleſiã vt cæteri quiſque ſuam, ſed ſeculum ipſum gubernandũ ſuſceperat, mare enim ſeculum eſt, nauis Eccleſia. Hinc eſt*, inquit, *quod altera vice Matthæi 14.* [l] *inſtar Domini gradiens ſuper aquas, vnicũ ſe Chriſti vicarium deſignauit: qui nõ vni populo, ſed cunctis præeſſe deberet. Siquidem* [m] *aquæ multæ populi ſunt multi.* Quam quidem ambulandi gradiendique ſuper aquas virtutem nulli veteris teſtamenti SS. Patriarcharum, ac Prophetarum conceſſam fuiſſe [n] ſanctus Ambroſius obſeruauit. [o] Moyſi namque, Eliæ & Eliſeo aquas quidem ceſſiſſe legimus: ſed ab illis calcatas fuiſſe non legimus: ſicut eas gradiendo & ambulando [p] ad inſtar Domini ſui S. Petrum calcauiſſe [q] Euangeliſtæ commemorant. In quo

k S. Bernard. l. 2. de Cõſid. ad Eugenium poſt mediũ.

l S Matth. 14.

m Apoc. c. 17.

n S. Ambroſ. ſerm. 47.

o Exod. c. 14.
p 4. Regum c. 2.
q S. Matth. 14. Ioan. 21.

B miraculo, ſingulari præſtantia & excellentia ſupra Moyſem alioſque Prophetas excelluiſſe ſanctum Petrum, eiſque magna virtute præiuiſſe ſanctus [r] Chryſoſtomus erudita demonſtratione notauit. Etenim illis antiquis Prophetis mundus per aquas ſignificatus cedendo, non reluctando paruit, ſancti verò Petri imperio crudelibus obſiſtens in armis diu multumque reluctans, tandem ab eo domitus, eiuſque ſpirituali principatui auctoritatique ſubiugatus acquieuit. Quot perſecutorum tempeſtates, quot tyrannorũ ſæuæ ac diræ procellæ, quot furores hæreticorum, quot ſchiſmaticorum rebelliones, quot denique dæmonum nocendi artes, quot armorum cuiuſque generis infernalium ingruẽtes horrores, naui Eccleſiæ atrociter incumbentes, in eamque arietantes eius patronum S. Pe-

r S. Chryſoſt hom. 57. in Matth.

Omnes dæmonum ac perditorũ hominum vires S. Petri virtus indomita ſuperauit.

C trum vehementiſſima lucta perculerunt, ſed non ſuperarunt? preſſerunt, ſed non oppreſſerunt? vexarunt, ſed non ſubiugarunt? eius ſupremam in Eccleſia Chriſti potentiam, & authoritatem monarchicam ſuis conteſtando furoribus exagitarunt in terra, ſed non extirparunt? eius florem integritatis, ac ſanctitatis violare tentarunt, ſed nihilominus, ne leuiter quidem, polluere & adulterare rabidè dimicando nequiuerunt? Quin imò omnia iſta dæmoniorum caſtra, exercitus, arma, furias, cæteraque id genus inferni ſtratagemata ſuſque deque à radice conuulſa, totaque à ſedibus imis tranſuerſa, poteſtas diuino munere ſublimata, virtuſque S. Petri Eccleſiæ principis indomita, funditus euerſa, diruta ac diſſipata, ſpirituali fulmine potentius quàm ferro flammaque deleuit. Quæ virtus omnia Deo contraria

D ſuperans, non aliunde quam ab ipſius Chriſti D. omnipotẽtia, nata, progreſſa perfectaq; manauit. Qui ſeruum ſuum vicariumque in terris ſuper ſpiritualia mundi conſtitutum, tanto virtutis diuinæ robore contra hoſtes ſuos inferniique poteſtates armauerat. In cuius collatæ virtutis indicium, Chriſtus ſaluator poſtea quàm Petro vna cum alijs diſcipulis dixiſſet, [s] *Faciam vos fieri piſcatores hominum*, ad Petrum conuerſus ſoli hæc iuſſa dedit. *Duc in altum*, [t] *id eſt in profundum diſputationum*, inquit ſanctus Ambroſius: atque vt indicaret S. Petrus iſtud iuſſum à Domino, vt facto compleretur altioris eſſe virtutis quàm humanæ, Domini obediens imperio, reſpondit: [u] *In verbo tuo laxabo rete*, id eſt immergam me in profundum maris huius ſeculi, & emergar, non mea, ſed tua diuina virtute: captis mortuis piſcibus, ſcilicet hominibus in profundum vitiorum

Quartus locus ex reſponſione ſancti Petri ad Chriſtum.

s S. Luc 5.
t S Ambroſ. l. 5 c 5. in 2. S. Lucæ.

u S Luc. 5.

barathrũ lapsis ac demersis; quo & verbi tui, gratiæ virtutisque omnipotentis retibus expiscatos vitæ spirituali restituam, viuosque tibi lucrari parturiendo valeam: domitis horribili aspectu marinis monstris nempe dæmonibus, qui huiusmodi mortuos pisces immanissime deuorauerãt. Vnde idem Petrus visa illa maxima piscium captura mirando, stupendo,[a] Quasi extra se positus *procidit ad genua Iesu dicens: exi à me Domine, quia homo peccator ego sum.* Propter quam tantæ humilitatis & suæ abiectionis confessionem, tantumque charitatis ardorem, meruit audire à Domino. *Noli timere ex hoc, iam homines eris capiens,* significans illum respectu harum virtutum, quas illius animo diuina gratia radicitus inseuerat, fore singularem hominum piscatorem summumque totius suæ Ecclesiæ pastorem, qui illius habenas potenter, fideliterque moderaretur. Nunc si ad ea quæ Domino in cælum relictis terris euecto, S. Petrus pastor tunc Ecclesiæ vniuersalis visibilis, gessit & dixit, animi nostri cogitationes studiaque conuertamus, quanta in his verissima summi illius in omnes fideles imperij, spiritualisque monarchiæ argumenta reperiemus? Cuius quæso, illud officium fuit nisi principis Apostolorum: [b] cum *Exurgens in medio fratrum,* dicturus in medio cætus Apostolici, quæ à Spiritu sancto docente interiùs audierat, de subrogando sufficiendoque in locum sceleratissimi proditoris Apostolo, omnibus silentibus, atque probantibus sententiam tulit. Quod summi pastoris iudicium præponderans sanctus Chrysostomus: *Vide, inquit, feruorem, quàm agnoscit sibi creditum à Christo gregem: quàm in hoc choro princeps est, & vbique primus omnium incipit loqui: ad hunc enim inquit Christus, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* [c] Quis post Dominicam ascensionem primus multitudini populorum ex omni gente quæ sub cœlo est Hierosolymis congregatæ verbum vitæ prædicauit, nisi S. Petrus? quis populis in tenebris ambulantibus lucem Dei incarnati magnam concionando monstrauit, nisi Petrus? *Quis primus regnum cælorum appropinquasse significauit,* & vt loquitur sanctus Ambrosius, [d] *In nationibus fidei fundamenta posuit,* nisi Petrus?[e] quis primus vtroque poplite claudicantem, vacillantemque gressibus languore pedum mirabili curando virtute, Euangelium salutis aperuit, fidemque redemptoris nostri confirmauit, nisi sanctus Petrus? [f] *Si enim Petrus petra est super quam ædificatur Ecclesia, rectè primus pedes sanat,* ait S. Ambrosius, *vt sicut in Ecclesia fidei firmamentum continet, ita & in homine, membrorum fundamenta confirmet. Rectè inquam, primũ in Christiano pedes curat: vt iam non trepidus, nec imbecillis possit supra petram Ecclesiæ, sed robustus, & fortis incedere. Apprehensa manu claudi Petrus alleuauit eum: & protinus,* inquit Lucas, *consolidata sunt bases eius, & planta, & exiliens stetit, & ambulauit. &c.*

Si mansuetudo, benignitas & humilitas summi pastoris, ac principis animarum desideretur, quanta patuit [g] in S. Petro Cornelium gentilem ad agnitionem Dei deducente? si, iustitiæ rigor, vbi propter criminis atrocitatem ratio flagitat, [h] qualem ipse pastor ouium Christi & princeps Apostolici gregis in illos sacrilegio contra Spiritum sanctum mentientes incestatos, virum & vxorem exercuerit, quis nescit, nisi Apostolorũ actuũ nescius? *Petrus auctore Deo Ecclesiæ sanctæ principatum tenens,* inquit [i] Gregorius magnus, *à bene agẽte Cornelio, & sese humiliter ei prosternente immoderatius venerari recusauit, seque ei similem recognouit dicens, surge ne feceris, & ego homo sum: sed cum Ananiæ & Saphiræ culpam reperit: mox quãta potentia super cæteros excreuisset, ostendit. Verbo namque eorum vitam percussit quam Spiritu perscrutante deprehendit. Et summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso coram bene agentibus fratribus non agnouit. Hic communionem æqualitatis meruit sanctitas actionis, illic zelus vltionis ius aperuit potestatis.* Huius summæ potestatis monarchiæque spiritualis in Ecclesia Dei S. Petro delatæ maximè confirmata veritas, altiusque ad persuasionem consensumque prouecta conspicitur, facto illo mirabili: in quo S. Petrus primum omnium archihæreticum post proditorem Iudam, *Primogenitum satanæ* [k] à S. Ignatio nominatum, Simonem Magum, primo anathematis fulmine percussum in Iudæa, postea Romæ dæmonum præstigijs in aera sublimatum, illico in terram prostratum virtute mirabili comminuit, orandoque contriuit. De quo facto & opere, omnem virtutem rationemque humanam superante mira S. Patres, [l] Ignatius, [m] Clemens, [n] Ambrosius, Hieronymus, [o] Augustinus, [p] Egesippus, [q] Maximus aliique doctores ad exaltandam confirmandamque S. Petri summam in Ecclesia Christi præfecturam monarchiamque scriptis suis posteritati mandarunt. Quorum relatione testimoniorũ, ne sim longior abstinens, solum duorum recordabor, sancti videlicet Clementis atque Maximi: ille ex persona S. Petri rem ita gestam commemorat. [r] *Romam Simon cùm venisset: Ecclesiam vehementer perturbauit multos euertens, atque in suam sententiam adducens: gentes verò commouebat magicis artibus. Itaque quadam die in theatrum in meridie processit, iussitque suis operis, scilicet dolis & artibus, vt me in theatrum arriperent pollicitus se in aera volaturum.: cumque omnes hac de re erecti essent: ego seorsum orabam. Itaque sublatus à dæmonibus volabat sublimis dicens in cælum se ascendere, vnde illis bona suppeditaturus esset: populo illi veluti Deo acclamante optima. Attollens ego manus in cælum tota mente supplicabã Deo, vt per Iesum Christum Dominum frangeret scelestum illum, & dæmonum vim labefactaret, in fraudem & perniciem hominum illa vtentium, illum perfractum non occideret, sed comminueret. Tuncque Simonem intuitus: si Dei, inquam, homo ego sum, Apostolus verò Iesu Christi verus doctorque pietatis non erroris, cuiusmodi tu Simon: Impero improbæ virtutibus, apostatis piacularis, quibus vehitur Simon Magus: vt remittat suas vires, & ab alto hunc decidat in risum eorum, qui ab eo decepti sunt. Cumque hæc dicerem, desertus à virtutibus Simon, cum magno fragore corruit, vehementerque concussus fregit coxendicem & pedum talos, clamorque plebis ortus est, quo ferebatur vnum Deum esse quem iussit, Petrus nuntiaret tantum veritate fretus, multique ab eo defecerunt.* Hæc S. Clemens. De quo lapsu stupendoque præcipitio hæc ad triumphum S. Petri ad manifestandam eius in Ecclesia Dei supremam potestatem, orationisque virtutem S. Maximus Taurinensis Episcopus: *Cum idem Simon se Christum diceret, & tanquam filium ad patrem asseveret volando se posse conscendere: atque*

a S. Luc. 5.

Quintus locus Act. 1. de electione Apostoli 10 locum Iudæ.

b Act. 1.

S. Chrysost. hom 3 in Act.

Sextus locus c Act. 2.

Primus sanctus Petrus prædicauit regnum Dei.

d S. Ambr. ser. 47. de fide Petri.

Septimus locus e Act. 3. claudum sanat.

f S. Ambros. serm 68 qui est 3. in natiuit. Apost.

Octauus locus in conuersione Cornelii.

g Act. c. 10.

h Act. c. 5. v. 3. 4. &c.

i S. Gregor. c. 1. epist. 24.

Decimus locus Act. 8.

Simonem Magum primum omnium hæreticorum S. Petrus extimmunicauit, eiecit, & postea Romæ exaltum in terrã destruxit.

k S. Ignat. epi. ad Trallianos

l 6. const. c. 9.

m S. Clemẽs.

n S. Ambros. serm. 66.

o S. Hieron. in catalog. de viris illustri ex opinione plurimorum.

p S. Aug. epist 86.

q Egesippus, l. 3. c. 2. de excidio Hierosolym.

r Maximi, hom. s. 10 Natali Apostolorum S. Petri & Pauli.

S. Maximus Taurinensis Episcopus homil 15 in natal S. Petri & Pauli.

elatus ſubito magicis artibus volare cœpiſſet. Tunc Petrus fixis genibus precatus eſt Dominum, & precatione facta vicit magicam leuitatem. Prior enim aſcendit ad Dominum oratio, quàm volatus, & ante peruenit iuſta petitio, quàm iniqua præſumptio: ante Petrus in terra poſitus obtinuit, quod petebat, quam Simon perueniret in cæleſtia quò tendebat. Tunc igitur Petrus velut vinctum illum de ſublimi aere depoſuit, & quodam præcipitio in ſaxa illidens, eius crura confregit. Hoc in opprobrium facti illius, vt qui paulo ante volare tentauerat, ſubitò ambulare non poſſet; & qui pennas aſſumpſerat, plantas amitteret. Poſt ita concludens ait, [a] *Hæc igitur iniquitatis eſt elatio, vt in altum ſe ferat, in ſublime ſe erigat, ſed ſancta oratio omnem humiliat ſuperbiam & vniuerſam deiicit vanitatem.* Hæc Maximus.

a Ibidem.

Locus vndecimus. Act. 15. de legalium obſeruatione controuerſia.

Præter hæc S. Petrus exortam de legalium obſeruatione litem controuerſiamque primus in Apoſtolica ſynodo aperiens os ſuum diſſolutam ſua auctoritate iudicioque ſedauit. *Tanquam princeps decreti*, inquit ſanctus Hieronymus, [c] *vos enim ſcitis, inquiebat S. Petrus, in illo primo Eccleſiæ concilio Hieroſolymis habito, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis per os meum*, ſcilicet prolatione & effuſione optimorum verborum quæ poſuit in ore meo, magna ſubiecta ſapientia & authoritate, quam mihi paſtori ſui gregis ſummo ſub ſe vigilanti præſidentique miſericorditer impertitus eſt, *Elegit audire gentes verbum Euangelij & credere.* Propterea ipſi primo, paſtor paſtorum Dominus gentiles, ethnicoſque Eccleſiæ ſuæ gremio atque ſinu excipiendos eſſe, vt eius lacte ſacro nutriti

c S. Hier. epi. ad S. Auguſt. quæ eſt 11. inter epiſtol. S. Auguſt.

C

vitam ſalutis adipiſcerentur cæleſti miraculo, [d] viſioneque lintei de cælo miſſi demonſtrauit. Denique hæc & alia ſimilia geſta dictaque S. Petri ſupremæ ſigna poteſtatis connectens S. Chryſoſtomus ſuper omnes egregius, eminens, atque ſublimis non minus pietate quàm eloquentia, S. Petri monarchiam contra noſtri temporis hæreticos, ſchiſmaticos, alioſque ſimiles Græcorum iuniorum rebellionis miſeros ſectatores pluribus in locis, vt homilia 21. in Acta his verbis confirmatam [e] ab omni calumniarum conuiciorumque oppreſſione vindicauit. *Vide vbique Petrum circumcurſare & primum inueniri quando eligendus Apoſtolus: hic primus, quando loquendum Iudæis non eſſe ebrios Apoſtolos.* [illegible] *curandus claudus, quando hic concionandum præ alijs eſt.* [illegible] *do agendum contra principes, quando contra Ananiam, quando ab vmbra ſanationes fiebant: hic erat.*

d Act. 10.

e S. Chryſoſt. hom. 21. in Acta.

D

Et vbi quidem erat periculum hic, & vbi moderatio: (ſcilicet vbi authoritate opus erat) *vbi autem tranquillitate res erant plenæ, communiter omnes. Sic non exigit maiorem honorem.* Propter quam ſupremæ in Eccleſia poteſtatis eminentiam, ipſe vas electionis S. Paulus ſe Hieroſolymam poſt tres annos ſuæ prædicationis [f] profectum eſſe teſtatur, non alia de cauſa, quam vt S. Petrum videret ei veluti principi ſuo ſummi culmen honoris reuerentiæque paſtoralis oblaturus, & valde bene, *Si quidem dignum fuit*, [g] inquit S. Ambroſius, *vt cuperet videre Petrum: quia primus erat inter Apoſtolos cui delegauerat Saluator curam Eccleſiarum: non vtique vt aliquid ab eo diſceret, qui iam ab authore didicerat, à quo & ipſe Petrus fuerat inſtructus, ſed propter affectum Apoſtolatus, & vt ſciret Petrus hanc illi datam licentiam, quam*

Locus 12. honorem S. Petro oblatum continens.

f Ad Galat. 1. c. 18.

g S. Amb. in c. 1. ad Galat.

A

& ipſe acceperat. Quid verò S. Hieronymus in eandem rem ſcripta ad S. Auguſtinum epiſtola? [h] *Tanta, inquit, authoritatis fuit Petrus, vt Paulus in epiſtola ſua ſcripſerit. Deinde poſt annos tres veni Hieroſolymã videre Petrũ, & manſi apud eũ diebus quindecim.* [i] Quorũ SS. Patrum ſententię conformia illa ſunt Theodoreti in hæc S. Pauli verba: *Veni Hieroſolymam, vt Petrum viderem. Et hoc rurſus oſtendit eius animæ virtutẽ. Etenim cum humana doctrina non indigeret, vt qui ab vniuerſorum Deo accepiſſet Apoſtolorum principi quem par eſt honorem tribuit. Ea autem de cauſa ad eum venit, non vt ab eo aliquid diſceret, ſed vt ſolum videret:* ſcilicet vt honorem reuerentiamque ei viſo maximam videns ipſe largiretur.

h S. Hier. epi. 89. ad S. Aug. c. 2.

i Theod. in c. 1 ad Gal.

B

Theodoretum ſecutus Theophylactus eandem S. Pauli profectionis ad Petrum cauſam rationemque retulit, dicens. [k] *Et hoc inſigne humilitatis animi ſignum, ſi qui tanta tranſegerat, ad Petrum abiit, non vtilitatis gratia, ſed ſolo viſendi ſtudio, honorans eum maiorem ſe. Propterea neque dixit ἰδεῖν, id eſt vt cernerem Petrum, ſed ἱστορῆσαι, id eſt vt viderem & cum obſeruatione intuerer: quod magnas & præclaras vrbes addiſcentes dicunt, perinde ac nos abimus ad ſanctos viros: ſed nos potius vtilitatis cauſa, ille verò ſolius honoris gratia.* His illi Oecumenij, in eadẽ S. Pauli planẽ verba ſermones aſſimilãtur: [l] *Conſidera animi modeſtiã, poſt tot tantaque certamina abiit, vt videret Petrum tanquam maiorem, vt autem maneret cauſa honoris, quem Petro deferebat actum eſt.* At neque ſolus Apoſtolus gentium Paulus ſupremum honoris hierarchici faſtigium S. Petro principi ſuo voluntarie detulit, verum & cæteri ſimiliter Apoſtol. Licet agente & conuerſante adhuc inter eos viſibili familiaritate Domino, ipſi liuore neſcio quo infirmati luctantes cum ſancto Petro ancipiti & vana æmulatione diſtracti (quia nondum virtute induti ex alto) de principatus dignitate imperioque dimicuiſſent. In cuius rei fidem quid dixerit S. Chryſoſtomus audiamus. [m] *Conſidera*, inquit, *quo pacto concedunt ei ſolum* ſcilicet, cùm de ſufficiendo in locum Iudæ Apoſtolo res ageretur: *Nec amplius ambigunt diſceptantes inter ſe quis futurus eſſet eorum maior.* Et alibi [n] eiuſdem veritatis demonſtrationi clarius inſiſtens aiebat: *Nondum gratia Spiritus ſancti corroborati facile mouebantur, gratia vero accepta non tales nempe fuerunt, ſed vbique primatum Petro præbent, & in concionibus eum anteponunt, quamuis cæteris rudior* [illegible]

k Theophyl. In c. 1. epiſt. ad Galat.

Quid ſit vt viderem Petrum his.

l Oecumenius in c. 1. ad Galatas, anno 1600.

Omnes Apoſtoli ſicut S. Paulus ſummum D. Petro, vt ſuo principi honorem detulerunt.

m S. Chryſo. ho 3. in Acta

n S. Chryſo. hom. 38. in S.

Atque vt [illegible] terminos metaſque figamus, illud non leuiter [illegible] primatus hierarchici celſitudinem, quo S. Petrus Apoſtolicæ ſocietatis cœtuſque princeps & dominus, in ipſis Eccleſiæ initiis, & incunabulis, circumciſionis Apoſtolus fuerit appellatus: & meritò quidem, quia ipſe fidelis ſeruus ſuper familiam Dei conſtitutus vicarius Chriſti Domini generalis per ſynagogas, verbum Euangelii Iudæis cœpit annunciare: nomenque Ieſu Saluatoris noſtri, quod immortali odio & inſatiabili calumniandi blaſphemandique rabie Iudæorum gens incredula prodigioſeq; ingrata proſequebatur, maximo eum animarum fructu, ingentique gloria prædicare, obduratis incircunciſiſque cordibus mille fœcundum virtutibus admirabile præſentare. Inde cauſæ profluxit, quare S. Petrus circunciſionis Apoſtolus à primo naſcentis Ec-

Vltimus locus quo dictus eſt S. Petrus circunciſionis Apoſtolus & c.

clesię deflexu cognominatus est. Quod suorum laborum, solicitudinum vigiliarumque fructus in salutem ac regenerationem Iudææ gentis Christo Domino primus semine verbi Euangelici productæ conuerterit: verùm postea Spiritus sancti tuba Apostolorum ipsius principis auribus cordis circũsonante, cognouit à sanctæ Trinitatis sanctuario, Christi Domini fidem ac religionem, qua iretur ad astra, non solum intra gentis Israëliticæ claustra prædicatione Apostolica publicandam, sed etiam in omnes orbis populos huius tenore prædicationis euulgandam: vnde non Iudæorum solum, sed etiam gentium toto terrarum orbe sparsarum nũcupatus est Apostolus. In cuius rei fidem nouellę fidelium congregationi dicebat, [a] *viri fratres vos scitis quod ab antiquis diebus Deus inter vos elegit, vt per os meum audirent verbum Euangelij, & crederent.* Ex quibus apparet S. Petrum non solum Iudæorum, sed & gentilium populorum Apostolum, atque pastorem extitisse vnum, vt Dei esset ouile, & vnus pastor visibilis. Sed de scripturis: hæc satis ad Ecclesiæ Concilia veniamus.

a Actor. 15.

CAPVT IV.

Authoritate conciliorum & rescriptis confessioneque Imperatorum Christianorum S. Petri monarchia comprobatur.

1. *De Conciliorum,*
2. *De Imperatorum testimoniis agit.*

NEQVE solũ Spiritus sanctus suã de suprema S. Petri potestate monarchiaque in sanctis Scripturis sententiam notificare voluit: verum etiam per os SS. Patrum in generalibus synodis coactorũ publica testificatione prædicare. Sic palam in primâ Nicæna, [b] tota ibi congregata Ecclesia Dei locutus est, *Ille qui tenet sedem Romæ caput est & princeps omnium Patriarcharum, quandoquidem ipse est primus sicut Petrus, cui data est potestas in omnes principes Christianos, & omnes populos eorum, vt qui sit vicarius Christi Domini nostri super cunctos populos & vniuersam Ecclesiam Christianam, & quicunque contradixerit, à synodo ... [illegible] tur.* Eadem Spiritus ... vox in Concilio Ephesino ... talibus circumsonuit eloquijs. [c] *Nulli dubium imò sæculis omnibus notum est, sanctum beatissimumque Petrum Apostolorum principem, & caput fideique columnam, Ecclesiæ Catholicæ fundamentum, à Domino Iesu Christo Saluatore nostro, humanique generis Redemptore cælestis regni claues accepisse, soluendique ac ligandi potestate, quam acceperat, ... fuisse, nec non per successores suos huc vsque viuere.* An non similia his idem Spiritus Dei per os SS. Patrum Chalcedonensis synodi licet variatis sermonibus affatus est dicens: [d] *Ter beatissimus & omni laude dignus beatus Petrus Apostolus, qui est petra & crepido Catholicæ Ecclesiæ, & rectæ fidei fundamentum.* Quod suo suggerentes animo Orientales Episcopi, sic per epistolam Symmacho Papæ loquebantur. [e] *Sicut docuit gloriosus Apostolorum princeps Petrus, cuius cathedram beatitudini tuæ credidit Christus.* Pari Spiritus sancti irradiatione diuina [f] Nicænæ secundæ synodi Patres illuminati, sanctum Petrũ summum omnium Apostolum & monarchicum Ecclesiasticæ ditionis pastorem, & cognouerunt, & cognitum pia voce prædicarunt. Apud quos S. Petrus, sic cæteros orbis Christiani Episcopos & pastores suæ subditos iurisdictioni hac benignitate charitateque Christiana monebat, [g] *Pascite gregem Domini, Episcopatum gerentes non per vim, sed sponte ac voluntate secundum Deum.* Eiusdem synodi act. 2. verba his similia ipsius S. Petri solicitudinem & auctoritatẽ in Ecclesia monarchicã huiusmodi confirmant. *Vnde & ipse beatus Petrus Apostolus Dei iussu Ecclesiam pascens nihil omnino prætermisit, sed vbique principatum obtinuit & obtinet &c.* At non solum in cõcilijs œcumenicis generalibusque Ecclesiæ conuentibus omnium patrum aures talibus Spiritus sanctus vocibus vndique repleuit: sed etiam in Christianorum palatiis imperatorum voces illæ spiritus Dei viui personuerunt, quibus illi principes afflati sinceram Catholicæ fidei de hierarchico S. Petri principatu confessionem magna deuotione mirantibus & religiose exultantibus populis ediderunt. Quàm piè Cõstantinus ille magnus [h] S. Petri summam in Ecclesia potestatem primatumque honore & admiratione suspiciẽs illũ supremum in terra vicarium Christi D. cõfessus est? Quid verò Theodosius senior, nõ minus magni nomine dignus quàm ille prior, apud Sozomenũ declarabat se velle, *vt vniuersi subditi eam religionẽ amplecterentur, quam,* inquit, *Apostolorum princeps Romanis ab initio tradiderat?* Nota sunt omnibus qui antiquitatis tantillum monumenta lustrarunt, illa Gallæ Placidiæ ad Theodosium Iuniorem Imperatorem eloquia: [i] *Dum in ipso ingressu ciuitatis antiquæ hanc curam habuissemus, vt cultum beato Petro Apostolo redderemus in ipso adorando altari martyris reuerendissimus Leo Episcopus, paululum se post orationem retinens propter Catholicam fidem apud nos defleuit, ipsum summum Apostolorum,* scilicet S. Petrum, *quem nuper adieramus testem obiiciens: Episcoporum multitudine circumseptus, quos ex innumerabilibus ciuitatibus Italiæ pro principatu proprij loci, seu dignitate collegit, & verbis permiscens lachrymas ad communionem sui fletus nostros quoque gemitus prouocauit.* Hęc pariter Augusta ad aliam Augustam Pulcheriam ... sanctissimam virginem maximam natarum Arcadij imperatoris, & sororem Theodosii Iunioris rescribens de immanibus & execrandis hæreticorum sceleribus in Ephesina deprędatoria synodo patratis expostulando. Ita S. Petri supremum super omnem Ecclesiæ principatũ agoscens deuotè profitetur. [k] Hæc inter alia subiiciens: *Igitur tua clementia secundum Catholicam fidem, quod semper nobiscum fecit: & nunc similiter conspirare dignetur: vt quidquid in illo tumultuoso miserrimoque concilio, scilicet Ephesino deprædatorio, constitutum est, omni virtute remoueatur: vt omnibus integris permanentibus ad Apostolicæ sedis Pontificem, in qua primus Apostolorum beatus Petrus, qui etiam claues regni cœlorum suscipiens sacerdotij principatum tenuit, Episcopatus causa mittatur &c.* Pari confessione ac deuotione eiusdem Augustæ Placidiæ filius Valentinianus tertius Imperator, [l] ad collegam consortemque imperii Theodosium Iuniorem rescribens,

b Concil Nicænum cano. 39. Arabico, anno 325.

c Concil Ephes. to. 2. c. 16. a ex Philipp. presbytero, anno 430.

d Concil. Chalced. 3. Act. 3. anno 451.

e Epistolæ ad Symmachum Papam, anno 500.

f Synodus Nicæna 2. can. 4. anno 780.

g 1. Petr. 5. Imperatorum confessio de S. Petri monarchia.

Act. 2. Nicæ. 2.

h Constant. in donatione, anno 320.

Theodosius Sozomenus magnus l. 7. c. 4. an. 440.

i Placid. Augusti quę erat mater Valen. Tertii epist. ad Theodosium, quę extat ante Cõcilium Chalcedonense.

k Eiusdem Gallæ Augustæ ad Pulcheriam Augustam epist. quę extat ante Concil. Chalced.

l Valent. imp. ad Theodos. Iu. epist. quę ante Concil. Chalcedon. extat.

hiuius veritatem primatus aſſeuerando venerandoque magnificauit, neque etiam impium imperatorem Anaſtaſium ſcelera, hac monarchiæ Eccleſiaſticæ S. Petro creditæ confeſſione prohibere, ac ne iſta ad Hormiſdam Rom. Pontificem de S. Petri Monarchici principatus veritate reſcriberet, deterrere potuerunt. [a] *Deus ac Saluator noſter ſanctos Apoſtolos diuino ſermone docuit, ac maxime beatum Petrum in quo fortitudinem ſuæ Eccleſiæ conſtituit:* at illo longe melior & iuſtior [b] Conſtantinus 4. Imperator in edicto quod pro ſexta vniuerſali ſynodo toto orbe promulgari curauit, apertè ingenueque ſanctum Petrum fidei Chriſtianæ petram Eccleſiaſticæ ſocietatis Apoſtolorumque principem in hoc mundo dum viueret, extitiſſe profeſſus eſt. Quod alius poſtea Conſtant. Imper. cum matre Irene Auguſta in epiſtola ad Epiſcopos [c] in Nicæna ſecunda congregatos magna deuotione confitendo proclamauit: in qua hæc inter alia: *Petrus Apoſtolicæ ſedis primus dux, ſeruilem & temerariam inſaniam verberans, Iudaici auditus inſtrumentum gladio amputauit.* Sed Leonem optimum imperatorem cognomento Philoſophum propter egregias heroicaſque principis vere Chriſtiani virtutes in imperatoria maieſtate de ſpirituali Eccleſiaſticoque S. Petri regno philoſophãtem diuinitus audiamus. [d] *Poſt reſurrectionem, inquit, ter Petrum Dominus percunctatus an ab eo diligeretur principem paſtoremque conſtituit, deditque ei paſcendi poteſtatem petens ab eo paſcendi curam tanquam vicem redamandi. Idcirco aiebat, amas me? paſce agnos meos. Petrus verò cum intelligeret principatum eum magnum eſſe, & magnis indigentem viribus, videretque Ioannem ſequentem, illum dico quem Ieſus vehementer amabat. Hic, inquit, quid? Quod perinde erat quaſi diceret: mene præfici vis caput diſcipulis, hunc verò à te dilectum, qui voluit ſedere ad dexteram, hunc inquam quid facere iubes? Ne igitur occaſionem erroris aliqui conciperent, quod omnibus diſcipulis communiter dixiſſet: quæcumque ſolueritis in terra &c. reſpondit Dominus quaſi increpans Petrum: ſic eum volo manere donec veniam quid ad te? Tu me ſequere: id eſt ſequere me hoc baculo paſtorali: & ſicut ego cum eram vobiſcum, ſeruabam vos, vt pater, vt caput, vt magiſter, vigilans pro vobis: ſic tu eſto meo loco, & ſequere me, principatu ac poteſtate tua, fratres tuos confirmans. Te enim volo eſſe meo loco, vnde manet in hodiernum vſque diem Petrus ſequens Chriſtum in ſucceſſore ſuo.* Egregia ſane confeſſio, vereque Chriſtiana tanto digniſſima principe, ac imperatore, Chriſtiana pietate philoſophante. Sed relicta hac imperatorũ Chriſtianorum religioſa confeſſione, quę infra cumulatiùs apparebit, ad principes ipſos ſuper omnem Eccleſiam Monarchicos præſides, Romanos dico Pontifices, Chriſti Domini vicarios diſcurrendo veniamus: Certius quam ſeculares dominos de hac veritate iudicantes, quod infallibilitatis in doctrina fidei morumque dono potiantur.

a Epiſt. Anaſt. Imp ad Hormiſdam Papã. anno 516.
b Conſtãt. 4. in edicto pro ſynod. 6. anno 680.
c Epiſt. Cõſt. & Irenes Imp ad Epiſcopos Nicænæ ſyo cõgreg. an. 780.
d Leo Imp. in ſer. de S. Petro, an. 880.

CAPVT V.

Romanorum Pontificum decretis, teſtimoniiſque id quod ſuperiùs oſtenditur, atque comprobatur.

RIDICVLE ne malitioſè quid ve grauiùs dicam, à nonnullis obucitur, gregis Catholici fidem ore tenus profitentibus: ſed heu cum hæreticis ſubdolè partẽ facientibus, non eſſe credendum Romanis Pontificibus S. Petri Monarchiam, primatumque Eccleſiaſticum ſummis honoribus, præconiiſque ſanctè pieque vt par eſt efferentibus: Quod dicãt, hiſce illos encomiis honoribuſque, ſummam D. Petri maieſtatem dignitatemque exaltare: vt ſuam in illis concluſam honoribus auctoritatem ſuper omnes ſublimius attollant. Quaſi verò tot ſancti Dei Romani Pontifices, à Spiritu ſancto ſingulari priuilegio, in his quæ doctrinam ſalutis reſpiciunt informati in hac veritatis profeſſione, non tam rationis puritatem, quã ſenſus terreni contagionem, nec tam ſpiritum Dei quam paſſionem carnis conſulere maluiſſent. Quorum alii pro fide Chriſti vitam cum ſanguinis profuſione re ipſa: alij in præparatione animi Chriſti Domini glorię conſecrando largiti poſt varios caſus, poſt tot diſcrimina rerum, poſt mille labores ſudoreſque à quotidiana omnium Eccleſiarum ſolicitudine ſuſceptos & exantlatos, hodie apotheoſi Chriſtiana coronati, cæloque locati immortali venerationis honoriſque ſplendore diuini coruſcant. Niſi quis eorũ minimè maieſtati ſedis Apoſtolicæ gloriæque Põtificiæ velificantium, S. Clementem, S. Petri diſcipulum ac ore ipſius cathedræ Apoſtolicæ ſucceſſorem denuntiatum, S. Petri in regenda Eccleſia adhuc viuentis adiutorem, Martyrem pro Chriſti nomine glorioſum poſtea factum, & viuum mortuũq; miraculis illuſtratũ inſignitũq;. Idcirco in exaltanda & honoribus mactãda ſui præceptoris dignitate ſuprema, atque monarchico nõ eſſe audiendũ, pertinaciter aſſeueret: quod tertius à S. Petro creatus fuerit Romanus Epiſcopus. Quod ſi ratio vana hæc ſchiſmaticorũ præiudicium tanti patris teſtimonio, quia Romanus Põtifex extitit, afferre non poſſit: ne minima quidem dubitationis nubecula de maieſtate ſummaque poteſtate S. Petri in Eccleſia Chriſtiani mentem leuiter attingere valeat. Quare non hunc ſanctum de ſui præceptoris ſummo in omnes Chriſti fideles principatu, talia verè referentem conſentiendo fideliter audiemus? [e] *Simon Petrus veræ fidei merito & integræ prædicationis obtentu, fundamentum eſſe Eccleſiæ definitus eſt. Quã de cauſa etiam Domini ore cognominatus eſt Petrus, qui fuit primitiæ electionis Domini Apoſtolorum primus, cui & primo Deus Pater filium reuelauit, cui & competenter beatitudinem contulit qui & vocatus eſt & electus eſt, & conuiua Domini, & comes effectus, tanquam bonus & probatiſſimus diſcipulus, qui obſcuriorem mundi plagã occidentis (velut omniũ potentior) illuminare præceptus eſt: quique & inte-*

Monarchomachorum obiectio refellitur dicentium Romanis Pontificibus S. Petri Monarchicam dignitatem exaltantibus non eſſe credendum.

e Clemens. epiſt. 1. ad S. Iacobum, anno 60.

grè potuit implere præceptum. Quibus verbis an non illa sancti martyris Marcelli primi maximè suffragantur: *Ipse est*, inquit, *caput totius Ecclesiæ, cui ait Dominus, tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Cuius sententiæ[a] vicinus eius temporibus subscribens Melchiades, ita Campaniæ Episcopos affabatur: *Licet cunctorum Apostolorum par esset electio, beato tamen Petro concessum est, vt alijs præemineret.* Conformia sunt illis quæ postea in Apostolico throno sedens[b] Pius primus prima ad orientales Episcopos epistola, hac verborum serie prodidit. *Connexio totius corporis vnam sanitatem, vnam pulchritudinem facit, & hæc quidem connexio totius operis vnanimitatem requirit, sed præcipuè exigit concordiam sacerdotum. Quibus etsi dignitas communis non est, tamen ordo generalis est, quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris præemineret. De qua forma orta est Episcoporum quædam distinctio, & magna ordinatione prouisum, ne omnia sibi omnes vendicarent.*[c] Sanctus Damasus, quem propter sanctitatem eminentiamque mentis in sede Apostolica infallibili sententia iodicantis tanti fecit sanctus Hieronymus, vt ad illius iubentis nutum credendis, vel non credendis captiuatum intellectum subiugaret; epistola 2. his verbis fidem de Monarchia sancti Petri comprobauit: *Princeps Apostolorum Petrus solus & præ omnibus creditus est, atque percipere meruit à Rege Regum Christo Deo claues regni cælorum, ad aperiendum fidelibus & beneuolis hominibus, eumdem Dominum nostrum, & claudendum infidelibus & maleuolis.* Quid verò ista,[d] sancti Syricij Papæ, nisi primatus Petri super omnes Ecclesias eminentiam atque celsitatem sibi volunt? *Cum in vnum plurimi fratres conuenissemus*, inquit, *ad sancti Apostoli Petri reliquias, per quē & Apostolatus & Episcopatus in Christo cepit exordium, placuit nobis &c.* Eadem plane verba ad similis confessionis efformationem postea[e] Innocentius primus vsurpauit. Clarius his in eandem veritatis assertionem[f] Sixtus 3. loquitur sub hoc tenore verborum. *Sed si hæc dicere voluerimus, illico ille Apostolorum princeps Petrus: supra cuius firmitatem fidei spiritualis fabrica ædificata constructio est, & Ecclesiasticæ domus collocata fundamina, quique cælestis regni ianitor dignus inuentus est: & cuius super terram gesta iudiria confirmantur in cælis: è contrario respondebit &c.* Sancti vero Leonis magni non sine caosa cognominati qoanta testimonia, quàm loculenta, quam solida fidei radice fundata, ad eam veritatis metam collimantia reperiuntur, quis aut scribendo aot loquendo breuiter enarrabit?[g] *Inter quæ vnus de toto mundo*, inquit, *Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi & omnibus Apostolis cunctisque Ecclesiæ patribus præponatur, vt quamuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.*[h] Et paulo post. *Et ego*, inquit, *dico tibi, hoc est sicut meus pater tibi manifestauit diuinitatem meam: ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam: quia tu es Petrus, id est, cum ego sim inuiolabilis*

S Marcelli epist. 1.

a Melchiades epist. ad Episcopos Campaniæ, an. 310.

b Pius 1. epist. ad Orietales Episcopos. 1.

c Damasus epist 2.

d S Syricius epist 4 inserta Concil. Toletēsi, appellaturque epist. tractatoria, ad Episcopos Africæ.

e Innocētius 1. epist. ad Victricium, an. 404.

f Sixtus 3. de malis Doctoribus & operibus fidei.

g S. Leo ser. 3. de anniuersariis die assumptionis ad Pontificatum.

h Ibidem.

A *petra, ego lapis angularis, qui facio vtraque vnum, ego fundamentum præter quod nemo potest aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia.* Et epistola[i] 81. ad Dioscorum Alexandrinum Patriarcham. *Beatissimus Petrus Apostolicum à Domino accepit principatum, & Romana Ecclesia in eius manet institutis.* Alia tanti Patris testimonia, non tam mitto quàm differo. Quid alii summi Ecclesiæ principes Romani Pontifices dixerint, attendamus, ac inter cæteros temporis ordine prodeat in medium Fœlix, ista ad Petrum Antiochenum Episcopum, rescribens.[k] *Nunc igitur sum exorsus aduersum te proferre sententiam. Magis autem summus princeps Apostolorum Petrus, qui inter sanctorum* B *Apostolorum præconia veridicus est.* Hunc secutus Gelasius primus, hæc ad Episcopos Dardaniæ scribebat.[l] *Nullus veraciter Christianus ignorat vniuscuiusque synodi constitutum, quod vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus, nullam magis exequi sedem quam primam, quæ & vnamquamque synodum sua authoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem Petrus Apostolus Domini voce perceptum Ecclesia nihilominus subsequente & tenuit semper & retinet.*

Ioannes tertius par literas ad Germaniæ Galliæque Episcopos[m] de hac suprema D. Petri in Ecclesia potestate talibus alloquebatur: *Sic Petrus princeps Apostolorum adiutores sibi ad-* C *sciuit Linum & Cletum, non tamen potestatem Pontificij, aut ligandi, aut soluendi, eis normam tradidit, sed successori suo Clementi, qui sedem Apostolicam post eum & potestatem Pontificalem tradente sibi beato Petro tenere promeruit. Linus vero & Cletus ministrabant exteriora, princeps autem Apostolorum Petrus verbo & oratione insistebat.*

[n] Sanctus Gregorius ad Mauritium Imp. scribens, S. Petri Monarchiam talibus efferebat: *Cunctis Euangelium scientibus liquet, quod voce Dominica sancto & omnium Apostolorum principi Petro Apostolo totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur, Petre amas me? pasce oues meas &c. Ecce claues regni cælestis accepit, potestas ei ligandi & soluendi tribuitur cura, ei totius Ecclesiæ & principatus committitur.*[o] *Quis enim nesciat*, inquit, *alibi sanctam Ecclesiam in Apostolorum principis soliditate firmatam,* D *qui firmitatem mentis traxit à nomine, vt Petrus à petra vocaretur? Cui veritatis voce dicitur, tibi dabo claues regni cælorum.* Agatho immunitatem Ecclesiæ ab omni errore inde deduxit, quod in principe Apostolorum, & consequenter fidelium omnium, fundata Christi Domini voce solidaretur. *Quod*[p] *beatus Petrus Apostolorum princeps commonet* inquit, [q]*Pascite qui in vobis est gregem Christi, & Hanc doctrinam beatus Petrus tradidit, quia eius vera confessio à patre de cælis est reuelata, pro qua à Domino omnium beatus esse pronunciatus est Petrus, qui & spirituales oues Ecclesiæ ab ipso redemptore omnium terna commendatione pascēdas suscepit. Cuius adiuuante præsidio hæc Apostolica eius Ecclesia, nūquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa*

i Idem epist. ad Dioscor. Alexan.

k Fœlix 3 ep. 1. ad Petrum Episc. Antiochenum.

l S. Gelasius epist. 11 ad Episc. Dardaniæ.

m Ioan. 3. epi. 12. ad Episc. Germaniæ, & Galliæ.

n S Gregor l. 4. epist. 32 ad Mauritium Imper.

o Idem l. 6. epist. 37. c. ooi. 10.2. ad Eulogium Episc. Alexandrinum.

p Agatho. epist. ad Cōst. Imper. Heracliū, & Tiberium.

q 1 Petr. c. 5.

Ecclesia Dei ab errore immunis, quia in S. Patro voce Domino fun data.

flexa eſt: Cuius auctoritatem, vtpote Apoſtolorum principes, ſemper omnis Catholica Chriſti Eccleſia ſecuta eſt. Similia profert Zacharias,[a] & Petrum Apoſtolorum principem appellans, & ſupremam ei ligandi, ſoluendique peccata in cælo, ſicut in terra datam eſſe poteſtatem ingenuè profitendo ſuſtinens. Sicut propoſita hac ſuprema ſancti Petri in vniuerſo mundo conceſſa diuino Chriſti Domini fauore poteſtate, Francorum Reges Carolum & Carolomannum, ad Eccleſiæ Catholicæ defenſionem, propagationemque in terras infidelium erroribus variis contra fidem moreſque ſcatentes talibus eloquentiæ diuinæ ſtimulis concitatos Stephanus tertius exhortabatur.[b] *Quapropter beatus Petrus Apoſtolorum princeps, cui regni cælorum claues à Domino traditæ ſunt, ac in cælo & in terra ligandi ſoluendique conceſſa eſt poteſtas, firmiter excellentiam veſtram per noſtram infelicitatem obteſtatur &c.*[c] Et Adrianus primus ſancti Gregorij magni doctrinæ veſtigijs inſiſtens, nonne & eadem plane, quæ ſanctus ille pater ſapienter effudit, in medium, voce, corde, operéque ſub illa verborum formula produxit? *Euangelium ſcientibus liquet, quod voce dominica, ſancto & Apoſtolorum omnium Principi Petro claues regni cælorum; & totius Eccleſiæ cura commiſſa eſt. Ipſi quoque dicitur:*[d] *Petre amas me? paſce oues, ipſi dicitur:*[e] *Ecce Satanas expetiuit, vt cribraret vos ſicut triticum, ſed ego rogaui pro te, &c. Ipſi dicitur: Tu es Petrus &c. Ecce cura totius Eccleſiæ & principatus ei committitur.*

a Zachar. ep. ad Vuittam.

b Stephan. 3. epiſt. ad Carolum & Carolomānū

c Adr. 1. epi. 3.

d Ioan. 21.

e S. Luc. 22.

Quanto autē veritatis præſidio fultus, Nicolaus primus infallibilem fidei morumque, doctrinam Eccleſiæ ſanctæ gremio foueri probat eo quod illa ſancti Petri fide poteſtate auctoritatéque, vt firmiſſimo fundamento fulciretur, ex illius aſſertionibus & eloquiis attendamus.[f] *Poſtquam* (inquit) *beato Petro princips Apoſtolorum, Dominus ac redemptor noſter Ieſus Chriſtus ligandi atque ſoluendi in cælo & in terra poteſtatem tribuit, & ianuas regni cæleſtis reſerandas conceſſit, ſupra ſoliditatem fidei ſuam ſanctam dignatus eſt ſtabilire Eccleſiam, ſecundum illius veridicam vocem: Tu es Petrus &c. Ad quam promiſſionem ſanctæ Apoſtolicæ inſtitutionis cæmento cœperunt huius fundamenta ex pretioſis ſuccreſcere lapidibus, & annuente diuina clemētia, per ſtudium ſtructorum, & Apoſtolicæ authoritatis ſolicitudinem, vſque ad culmen inſolubiliter perducta perpetualiter manſura ſine ſiniſtra aura impulſu conſiſtere. Cuius primatum beatus Petrus princeps regni cælorum, & ianitor regni cæleſtis meritò promeruit.* Amplitudinem verò imperij tam in cælos quàm in terras ſua iura mittentis, à Chriſto Domino ſancto Petro traditam, idem ſanctus Pontifex ad Mediolanenſes reſcribens, talibus expreſſit.[g] *Eccleſiam Romanam ſolus ipſe fundauit, & ſuper Petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni ſimul & cæleſtis imperij iura commiſit. Non ergo qualibet terrena ſententia, ſed illud verbum, quo conſtructum eſt cælum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanam fundauit Eccleſiam: illius certe priuilegio fungitur, cuius authoritate fulcitur.*[h] At Ioannes octauus, de hac ſummi imperij Eccleſiaſtici amplaque poteſtate, quid memoriæ prodidit, quid immortalitati conſecrauit, verba illius ſunt hæc.[i] *Conuertimini igitur ad beatum Petrum Apoſtolorum principem, qui primus cognouit & confeſſus eſt filium Dei: qui oues Dominicas regendas accepit, & vt has ad æterna paſcua vitæ introducere*

f Nicol. 1. ep. 6. anno 860.

Amplitudo imperij S. Petri quanta.

g Idem epi. ad Mediolan.

h 19. Ioan. 8.

i Epi 75. Ioā. octaui.

A *poſſet, & hic ligandi ſoluendique poteſtatem, & illic reſerandi eius claues cæleſtis regni promeruit.*

Gregorius VII. ita ſummam ſancti Petri dominationem principatumque in omnes extendi fideles exponit, vt nulli ab eo poſſint eximi, niſi mancipia diaboli, filij iræ, inferni damnationiſque æternæ tyrannidi ſubiugati. Sic enim ait.[k] *Quis ignorat vocem Domini noſtri Ieſu Chriſti dicentis in Euangelio: Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & tibi dabo claues regni cælorum, &c.* Tunc his dictis ſubdit:[l] *Nunquid hic reges excepit? aut non ſunt de ouibus, quas filius Dei Petro commiſit? Quis rogo in hac vniuerſali conceſſione ligandi atque ſoluendi à poteſtate Petri ſe excluſum eſſe exiſtimet? niſi forte infœlix ille, qui iugum*
B *Domini portare nolens, diaboli ſe ſubijcit oneri, & in numero ouium Chriſti eſſe recuſat? Cui tamen hoc ad miſeram libertatem minime proficit, quod poteſtatem Chriſti diuinitus ſibi conceſſam à ſuperba ceruice excutit, quoniam quantò eam quiſque ferre abnegat, tantò durius ad damnationem ſuam in iudicio portat. Hanc itaque diuinæ voluntatis inſtitutionem, hoc firmamentum diſpenſationis Eccleſiæ, hoc priuilegium beato Petro Apoſtolorū principi, cæleſti decreto principaliter traditum atque confirmatum, ſancti Patres cum magna veneratione ſuſcipientes atque ſeruantes, ſanctam Romanam Eccleſiam tam in generalibus concilijs, quàm etiam in cæteris ſcriptis & geſtis ſuis vniuerſalem matrem appellarunt.* Denique vt cæterorum Rom. Pontificum teſtimonia ſubticeam, notum eſt illud Innocentii tertii, cuius ſuprà meminimus,[m] *Chriſtum D. videlicet omnibus Apoſtolis,*
C *vnum præpoſuiſſe ſcilicet Petrum, cui totius Eccleſiæ principatum, & ante paſſionem, & circa paſſionem, & poſt paſſionem commiſit, &c.* Ac de Rom. Pontificum teſtimoniis iſta ſufficiant: ad Græcos Patres tranſeamus.

Qui ſubdi S. Petri poteſtati recuſat, mancipium diaboli eſt.

k Greg. 7. 8. epiſt. 21.

l Ibidem.

m Innocent. li. 1. myſter. Miſſæ cap. 8.

CAPVT VI.

Id quod prius, Græcorum patrum teſtimoniis comprobatur.

SANCTOS antiquoſque Patres Græcos adeamus, quidque illi de propoſita materia contra infelicis poſteritatis, ab auita fide degenerantis ſchiſmata, & contra impia hæreticorum ſedis
D Apoſtolicæ, totiuſque religionis Chriſtianæ perduellium diabolicæ fraudis lue tactorum dogmata, crediderint atque docuerint, ex eorum ore doctrinæ ſinceræ fonte depromamus. Omnium primus tanquam aliorum ductor in campum lucemque prodibit[a] ſanctus Dionyſius, ſanctum Petrum ſicut à præceptore Apoſtolo didicerat. *Supremum decus & antiquiſſimum Theologorum columen appellans:* cuius lateri comes adiungetur martyr Hippolytus, hanc de Eccleſiaſtica S. Petri monarchia cōfeſſionem affirmantes afferens:[b] *Princeps Petrus fidei petra, quem beatum iudicauit Chriſtus Deus noſter, ille doctor Eccleſiæ, ille primus diſcipulorū, qui regni claues habuit, docuit me dicēs, &c.* &[c] S. Petrus Alexādriæ Patriarcha, *peccatoribus, vt vera pœnitentia mouerētur vincula catenaſque,*

a S. Dion. l. de diuin. nomin. c. 3 an. 100.

b Hip. Mart. trat. de conſum. mundi.

c S. Petr. Alex. ſerm. de pœn.

quibus pro Christo princeps Apostolorum S. Petrus, (sic illum vocat) in carcere mansit irretitus, sibi semper ob oculos subijcere, ponereque in conspectu suo persuadebat. Quid Eusebius Cæsariensis, quid clarius pro veritate primatus sancti Petri hac confessione dici potuit?[a] *E vestigio* (inquit) *sub ipso Claudij imperio, benigna & propitia Dei totius vniuersitatis rectoris erga humanum genus prouidentia, fortem ac præpotentem, & reliquorum Apostolorum omnium propter virtutis amplitudinem facile principem Petrum Romam versus, ad eiusmodi pestiferam vitæ humanæ corruptelam, delendam quasi manuduxit.* In eamdem monarchici principatus persuasionem deductus sanctus Basilius [b] in procemio de iudicio Dei dicebat: *Beatus Petrus qui & cæteris antelatus fuit discipulis, cuique magnificentius quā reliquis omnibus datum testimonium est, magis quàm reliqui omnes beatus appellatus est, cui claues regni cælestis commissæ.* Et alibi.[c] *Ad hæc*, inquit, *scitum fuerit, si illud principis Apostolorum recordaremur, meminerimusque, quia post tot præclare sibi acta, & beatitudinis à Christo delatam gloriam vnius duntaxat errati gratia audiuit: Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* [d] Et Cassianus, *Dic nobis princeps Apostolorum, pater fidelium, dic quemadmodum Ecclesia Deum credere debeant. Æquum est enim, vt doceas nos doctus à Domino, & aperias ianuam cuius claues accepisti, &c.* S. Cyrillus Alexandrinus.[e] *Beatus Petrus*, inquit, *discipulorum omnium princeps narranti quæ passurus erat saluatori resistebat clamans: Propitius tibi esto Domine ne fiat hoc.* Et li. 12. cap. 64.[f] *Cum saluator à discipulis quæreret: vos autem quem me esse dicitis? Petrus, vt princeps caputque cæterorum, primus exclamauit: Tu es Christus filius Dei viui* & li. 14. Thesaur. c. 2.[g] *Petrus*, inquit, *Apostolorum apex.*

a Eusebius Cæsar. lib. 2. c. 15. hist.

b S. Basilius in procemio de iudic. Dei.

c Io procemio præceptionū latiùs disputatatum.

d Cassianus l. 3. c. 12. de Incarnat. Domini.

e S. Cyrillus Alex. l. 10. c. 41. in Ioan.

f S. Cyrillus Alex. l. 12. c. 64. in S. Ioan.

g S. Cyrill. li. 14. Thesa. c. 2.

[h] Basilius Diaconus & Archimandrita Epistola ad Theodosium iuniorem & Valentinianum tertium Augustos scribens, sanctum Petrum Apostolorum principem, his verbis appellando profitetur, *Hausimus hanc fidei notitiam: primo quidem, ab Apostolorum principe Petro, secundum cognitionem quam diuinitus acceperat.*[i] Sophronius Hierosolymitanus Patriarcha: *Petro mundi procuratio committitur, & traduntur cœlestium thesaurorum claues super cætum Apostolorum constitutus est*, scilicet princeps. Sanctus Damascenus,[k] *Assumpsit Dominus Petrum, vt Antistitem, qui totius Ecclesiæ gubernacula susciperet.* Et [l] in historia Barlaam, *Princeps discipulorum Petrus, fidei Petra salutifera passionis tempore certo quodam consilio aliquantisper à Deo desertus, eo peccati prolapsus est, vt Dominum abnuaret, non tamen salutis spem abiecit: sed acerbissimas ex oppresso pectore lachrymas profudit, principem locum rursus tenuit: quemadmodum totius orbis magister institutus fuerat, ita etiam pœnitentiæ exemplar effectus.*[m] Sanctus Ignatius Constantinopolitanus Patriarcha ad Adrianum 2. P. scri-

h Basilius Diaconus ad imperat. Theod. & Valent. 3.

i Sophron. Hierosol. l. de laborib. certaminibus, & peregrinationib. SS. Petri & Pauli.

k S. Damasc. orat. de trāsfiguratione Domini.

l S. Damasc. in histor. Barlaam cap. 11.

m S. Ignat. Cōstāt. episc. ad Adrianum 2. anno 860.

A bens, & Monarchiam Ecclesiasticam sancto Petro datam à Domino, & ad successores Rom. Pontifices extensam propagatamque confitetur his verbis. *Omnium magister dicis Petro magno & summo Apostolorum: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: Tales beatas voces non secundum quandam vtique sortem, Apostolorum principi Petro solum circumscripsit & definiuit, sed ad successores quoque deriuari voluit.* Hæc ipse contra sceleratum illum Photium pseudoepiscopum sedis Constantinopolitanæ contra ipsum sanctum Ignatium, tyrannide armata impij Michaelis imperatoris inuasorem. Theophylactus suam in illis verbis sententiā, de huius Ecclesiasticæ monarchiæ veritate conclusit.[n] *Totius orbis ouium præfecturam*
B *Petro committit, non autem alij, sed huic tradit: primum quidem quia omnes præcellebat, & totius cœtus os erat, &c.* & Simeon Metaphrastes,[o] in Encomio Ioannis. *Petrus*, inquit, *non audebat Dominum interrogare, quamuis inter Apostolos primatum teneret.*[p] Finem capiti faciamus præclaro Hugonis Etheriani testimonio: qui Emanuelis Constantino. Imperatoris tempore, suæ nationis populos, nempe Græcos, à fœdo tetroque schismatis horrore fœtoreque ad matris Ecclesiæ gremium reducere nitens, ita Monarchicum sancti Petri principatum cōspicuè solideque manifestabat: *Ex ipsa rei euidentia liquido apparet, quod Petrum eiusque successorem scilicet Rom. Pontificem Christus principem & caput non modò Latinorum, Græcorum, Occidentis, Septentrionis vniuersi, verùm etiam Armeniorum, Arabum, Iudæorum, Ma-*
C *dianitarum, Amalechitarum, & totius Orientis & Meridiani climatis in perpetuum constituit: Ob quam rem occidui solis limites vniuersi Petri successorem vsque nunc sibi Dominum recognoscunt, & sub illo præsule diriguntur, quod omnem ab vtero, gremioque matris errantem facere opportunum est. Petrus enim magnus Christi Apostolus in omnibus fere ciuitatibus, Syriæ, Cappadociæ, Phrygiæ, Macedoniæ, Ellados, Epyri, Siciliæ, Italiæ, Galliæ, Hispaniæ extremitatum Episcopos ordinauit. Etenim Iacobus eius fauore Hierosolymorum thronum tenuit. Deinde Euodium Antiochiæ ordinauit, Tharsi Vrbanum, Epaphroditum Lyciæ, Sigellum Ephesi, Smyrnæ Appellem, Philippis Olypam, Thessalonicæ Iasonem, Sylam Corinthi, Parthis Herodianum, Tauruminij Magnum, Alexandriæ Marcum. Amplius autem in Nicea, Thraciæ partibus similem apparauit ordinem, & eandem facturum iri successoribus suis*
D *commendauit.* Hæc ipse [q] Etherianus. Quibus dominationis Ecclesiasticæ nec non Monarchicæ sancti petri, eiusque successorum Rom. pontificum, sparsam per vniuersum terrarum orbem amplitudinem clarissima, sicut solidissima demōstratione, cunctis rationis dictamina sequentibus aperuit. Hactenus de Græcis patribus, quid Latini dicant audiamus.

n Theophyl. in c. 21. S. Ioā.

o Simeon Metap.

p S. Hugo Etherian clarissime S. Petri monarchiam expressit, &c.

q Vide hunc auth. in Bibl. Patrum.

CAPVT VII.

Commemorantur ex Patribus Latinis præcipui eandem de Monarchia ſancti Petri veritatem ſuorum teſtimoniorum calculo ſicut Græci confirmantes, & impia hæreticorum ſchiſmaticorumque dogmata confundentes.

X innumeris Patrum Latinorum teſtimoniis, nonnulla & quidem breuiter, ſolummodo colligamus, reliquis ſilentio miſſis: ne in immenſam dicendi molem capitis diſcurſus excreſcat. [a] Contra Monarchomachos Tertullianus aperiet luctandi campum, aduerſus ſui temporis hæreticos, de Apoſtolica ſede peſſime meritos, per exclamationem ſic ſtomachatus. *Latuit aliquid Petrum ædificandæ Eccleſiæ petram dictum, claues regni cælorum conſecutum, & ſoluendi & ligandi in cælis, & in terris poteſtatem?* Par ingenio, ſed vita melior, & fide ſanctior illo, [b] ſanctus Cyprianus effrænatam hæreticorum ſchiſmaticorumque audaciam, hoc optimorum verborum, magna ſubiecta ſcientia, ſonitu compeſcuit: *Primatus Petro datur, vt vna Chriſti Eccleſia, & cathedra vna monſtretur. Et paſtores ſunt omnes, ſed grex vnus oſtenditur, qui ab Apoſtolis omnibus vnanimi conſenſione paſcatur.* His conſentanea [c] ſanctus Hilarius hoc epiphonemate loquitur: *O in nuncupatione noui nominis felix Eccleſiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius petra, quæ infernas leges & tartari portas, & omnia mortis clauſtra diſſolueret. O beatus cæli ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur, cuius terreſtre iudicium præiudicata authoritas ſit in cælo: vt quæ in terris aut ligata ſunt, aut ſoluta ſtatuti eiuſdem conditionem obtineant & in cælo.* Sanctus Ambroſ. [d] hæc ad illud quod intendimus verba refert: *Hanc ſolam, inquit, Eccleſiæ nauim aſcendit Dominus, in qua Petrus magiſter eſt conſtitutus, dicente Domino, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: quæ nauis in altum ſeculi iſtius ita natat, vt pereunte mundo omnes quos ſuſcepit ſeruet illæſos.* [e] Et alibi: *Petrus fidelior factus poſtquam fidem ſe perdidiſſe defleuit, atque ideo maiorem gratiam reperit quam amiſit. Tanquam bonus enim paſtor tuendum gregem accepit: vt qui ſibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, & qui ipſe interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei ſtabilitate fundaret.* [f] Sanctus Hieronymus, ſanctum Petrum, licet aliquando peccatorem, caput Eccleſiæ conſtitutum fuiſſe à Chriſto Domino ita ſignificat. *Nullus de diſcipulis? neque Petrus qui caput eſt Eccleſiæ, quia & ipſe negauit: nullus de hominibus, quia totus mundus ad inferiorem partem declinauerat, præter vnum hominem qui eſt Chriſtus.* [g] Et lib. primo Dialog. aduerſus Pelagianos: *Vt Plato, inquit, princeps Philoſophorum, ſic Petrus Apoſtolorum fuit, ſuper quem Eccleſia Domini ſtabili mole fundata*

a Tertull. in præſcri. c. 22.
b S. Cypr. de Eccleſ. vnit.
c S. Hila. can. 16. in S. Matt. 5.
d S. Ambr. ſer. 31. de mirabilibus.
e Serm. 47.
f S. Hieron. in pſal. 13.
g S. Hieron. lib. 1. Dial. aduerſus pelagianos.

A *eſt, quæ nec impetu fluminis, nec vlla tempeſtate concutitur.* Contra Donatiſtas autem quid Optatus Mileuitanus? quàm firmum ex eius verbis contra monarchomachos argumentum? [h] *In vrbe Roma,* inquit, *Petro primò cathedra Epiſcopalis eſt collata: in qua ſedit omnium Apoſtolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatus eſt, in qua vna cathedra vnitas ab omnibus ſeruaretur, ne cæteri Apoſtoli, ſingulas ſibi quiſque defenderent: vt iam ſchiſmaticus & peccator eſſet, qui contra ſingularem cathedram alteram collocaret.* [i] Ergo cathedra vnica eſt, quæ eſt prima de dotibus. At magnus Auguſtinus quam ſolida radice veritatis fundatum ſancti Petri principatum eſſe potenter aſſeruerit, audiamus: *Dicunt exactores,* inquit, *Didrachma ad Petrum Apoſtolum, Magiſter*
B *veſter non ſoluit Didrachma? &c. quo dicto magiſtrum, vt pro omnibus diſcipulis ſolueret conuenerunt. Saluator autem cum pro ſe & Petro dare iubet, pro omnibus exoluiſſe videtur: quia ſicut in ſaluatore erant omnes cauſa magiſterij, ita & poſt ſaluatorem in Petro omnes continentur. Ipſum enim conſtituit caput eorum, vt paſtor eſſet gregis Dominici. Nam inter cætera dicit diſcipulis, vigilate & orate ne intretis in tentationem: & Petro dicit, ecce Satanas expoſtulauit, vt vos ventilet, ſicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu tandem conuerſus confirma fratres tuos. Quid ambigitur? pro Petro rogabat, & pro Iacobo, & pro Ioanne non rogabat, vt cæteros taceam? Manifeſtum eſt in Petro omnes contineri, rogans enim pro Petro pro omnibus rogaſſe dignoſcitur. Semper enim in præpoſito populus aut corripitur aut laudatur.* [m] Et lib. 2. contra Donatiſtas. *Puto,* inquit,
C *quod ſine vlla ſui contumelia Cyprianus Epiſcopus Petro Apoſtolo comparatur, quantū attinet ad martyrij coronam: cæterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumelioſus exiſtam: Quis neſcit enim illū Apoſtolatus principatum cuilibet Epiſcopatui præferendum? Sed etſi diſtat cathedrarum gratia, vna eſt tamen martyrum gloria, &c.* Addit poſt hæc, *in Apoſtolo Petro primatus Apoſtolorum excellenti gratia præeminet.* [n] Et in ſermone de feſto Petri & Pauli: *Solus,* inquit, *inter Apoſtolos meruit audire, amen dico tibi quia tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Dignus certe qui ædificandis in domo Dei populis lapis eſſet ad fundamentum, columna ad ſuſtentaculum, clauis ad regnum.* [o] His conforme carmen illud ſancti Paulini Nulæ Epiſcopi. *Biſſeno princeps ſuper agmine diſcipulorum Petrus.* Quam ſpecioſo diſcurſu, S. Petri monarchiam S. Maximus Tau-
D rinenſis Epiſcopus efferat, verba iſta loquuntur. [p] *Hic eſt Petrus, cui Chriſtus Dominus communionem ſui nominis libenter indulſit. Vt enim, ſicut Paulus Apoſtolus edocuit, petra erat Chriſtus: ita per Chriſtum Petrus factus eſt petra dicente ei Domino: tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Nam ſicut in deſerto iuſſu dominico ſitienti populo aqua fluxit è petra: ita vniuerſo mundo perfidiæ ariditate laſſato, de ore Petri fons ſalutiferæ confeſſionis emerſit. Hic eſt Petrus, cui Chriſtus aſcenſurus ad patrem paſcendas ouiculas ſuas, agnoſque commendat, vt quos ille pietate miſerationeque redemerat, hic fidei ſua virtute ſeruaret. Et rectè ſanè ei arbiter occultorum Dei filius paſcendas oues ſuas tuendaſque commiſit, cui nouerat in nutriendo grege dominico, nec ſtudium deeſſe nec fidem.* Non minus clarè & conſpicuè [q] Sanctus Petrus Chry-

h Optatus Mil. li. 2. contra Don.
i S. Aug. quæſt. vet. & noui teſtamenti quæſt. 75.
k S. Matt. 17.
l S. Matt. 26.
m Idē S. Aug. contra Donatiſtas c. 1.
n Idem ſerm. 5. de feſto S. Petri & Pauli.
o S. Paulinus Nulan. nat. 45. felicis.
p S. Maximus Taur. Epiſc. hom. in natal. Apoſt. Petri & Pauli.
q S. Petrus Chryſ. ſer. 78

ſologus de hac ſancti Petri Monarchica ſublimitate multis in locis, duobus præcipuè, locutus eſt, primo ſermon. 78. cum ait: *Petrus miſit ſe in mare, vt eſſet primus in reditu, qui acceperat in ordine principatum*, & ſerm. [a] 154. *Petrus Apoſtolici chori vetuſtum teneat principatum, aperiat intrantibus regnum cælorum, reos poteſtate vinciat, pœnitentes clementer abſoluat.* [b] Arnobius Romanus: *Ecce*, inquit, *Apoſtolo* (ſcilicet Petro) *ſuccurritur, qui eſt Epiſcopus Epiſcoporum, & maior gradus redditur ploranti, quàm ſublatus denegãti. Quod vt doceam illud oſtendo: quod nullus Apoſtolorũ nomen paſtoris accepit: Solus enim Chriſtus Dominus dicebat: Ego ſum paſtor bonus: me* (inquit) *ſequuntur oues meæ. Hoc ergo nomen ſanctum & ipſius nominis poteſtatem poſt ſuam reſurrectionem Petro pœnitenti conceſſit: & ter negatus negatori ſuo, hanc quam ſolus habuit, tribuit poteſtatem, vt non ſolùm recuperaſſe, quod amiſerat probaretur, verùm etiam & multo amplius pœnitendo quam negando perdiderat, acquiſiſſe*: Eucherius verò Lugdunenſis ſanctum Petrum non ſolùm populorum Chriſtianorum, ſed & paſtorum rectorumque populi principem ac paſtorem ſummum ita profitetur. [c] *Dicit Dominus Petro: Paſce oues meas; prius agnos, deinde oues commiſit ei, quia non ſolùm paſtorem, ſed paſtorem paſtorũ eum conſtituit. Paſcit igitur Petrus agnos, paſcit & oues, paſcit filios, paſcit & matres, regit & ſubditos & prælatos. Omnium igitur paſtor eſt, quia præter agnos & oues, in Eccleſia nihil eſt.* [d] Hinc illud Poëtæ Chriſtiani.

a Idem ſerm. 154.

b Arnob. in Pſal. 138. anno 440.

Solus Petrus ex omnibus Apoſtolis meruit nomen cum Chriſto Domino paſtoris.

c Eucherius Lug. ſerm in vig. Pet. anno 450.

Sanctus Petrus princeps & paſtor paſtorum Eccleſiæ.

d Arator. li. 1. hiſt. Apoſt.

-----Cui tradidit agnos,
Quas paſſus ſaluauit oues totumque per orbem
Hoc auget paſtore gregem, quo munere ſummus,
Surgit, & inſinuans diuina negotia coram,
Sic venerandus ait, &c.

Et poſt hæc:

Ferrea quid mirum ſi cedunt oſtia Petro,
Quem Deus ætherea cuſtodem deputat aulæ?
Eccleſiæque ſuæ faciens retinere cacumen,
Infernum ſuperare iubet?

Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis de vita & morte Sanctorum hæc habet. [e] *Simon Petrus filius Ioannis frater Andreæ, Apoſtolorum princeps & confeſſor primus filij Dei, & diſcipulus, paſtor humani gregis, petra Eccleſiæ, clauicularius regni, amator Domini atque negator, confitendo laudatus, negando lapſus, lachrymando purificatus, confeſſione probatus, paſſione coronatus; Cuius nominis ex opere datur titulus, ex merito poteſtas imponitur.* [f] Et libro ſecundo de officijs Eccleſiæ. c. 5. *In nouo teſtamento*, inquit, *poſt Chriſtum ſacerdotalis ordo ab Apoſtolo Petro cœpit, ipſi enim primus Pontificatus datus eſt in Eccleſia Chriſti, &c.*

e S. Iſidor. lib. de vita & mor. ta SS.

f Idẽ l. 2 c. 5. de officiis. Eccleſ.

Nullus rebellis Monarchiæ S. Petri, à peccato liber & regni cælorum intrabit.

[g] Venerabilis Beda, *Ideo*, inquit, *beatus Petrus qui Chriſtum vera fide confeſſus, vero eſt amore ſecutus ſpecialiter claues regni cælorum, & principatum iudiciariæ poteſtatis accepit, vt omnes per orbem credentes intelligant, quia quicunque ab vnitate fidei vel ſocietate illius quolibet modo ſeipſos ſegregant, tales nec vinculis peccatorum abſolui, nec ianuam Regni cæleſtis poſſint ingredi.* [h] Petrus Damianus: *Et vt magis ſtupeas* (inquit) *non moleſtè tulit Andreas, quod in fide primus, factus eſt ordinis dignitate ſecundus, nec zelo ductus eſt quod Petrus qui eius ducatu poſterior credidit, cuiuſque ad fidem ipſe prauius fuit, prioratus tamen inter Apoſtolos iura*

g Beda hom. in die SS. Petri & Pauli.

h Petrus Damianus ſerm. 1. de beato Andrea anno 1060.

A *ſuſcepit.* Sanctus Anſelmus in hæc verba Chriſti, [i] *quorum remiſeritis peccata, &c.* Hæc ait: *Eam poteſtatem ideo quaſi vni Petro conceſſit, ſpecialiter vt ad vnitatem nos inuitaret: Ideo enim eum principem Apoſtolorum inſtituit, vt Eccleſia vnum quaſi principalem Vicarium Chriſti haberet, ad quem diuerſa Eccleſiæ membra recurrerent, ſi forte inter ſe diſſentirent, quoniam ſi diuerſa capita eſſent in Eccleſia, vnitatis vinculum rumperetur per diuerſa ſchiſmata.* Iuo Carnotenſis, [m] *Petrus*, inquit, *poſtquam Chriſtum cum periurio negauit, culpam lachrymis diluens, non ſolùm Apoſtolus, ſed etiam Apoſtolorum princeps manſit*: [n] Hugo à S. Victore Monarchiam ſancti Petri comparatione huius facta cum ſancto Paulo clarius illuſtrat, & fortius corroborat. *Sanctus Petrus*, inquit, *cæteris eminet excellentia poteſtatis, Paulus excellentia*

i S. Anſelm. in c. 16. S. Mat.

m Iuo Carnot. epiſt. 54.

n Hug. Vict. ſerm 64. de Apoſtolis Petro & Paulo.

B *prædicationis. Petrus Sol, Paulus Luna. Petrus Sol per collatam ſibi diuinitus potentiam, Paulus Luna per collatam ſibi cælitus ſapientiam. Luminare maius fecit Deus dum dicit Petro: caro & ſanguis, fides ſacramentum tibi non reuelauit, ſed Pater meus qui eſt in cælis: & illum tunc lucere in cœlo præcepit, dum illi claues regni cælorum tradidit. Luminare minus fecit dum Saulum ſtrauit, & Paulum erexit, &c. Petrum Soli comparo, cum Petro ſoli dictum eſſe conſtet: Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, &c. vtroque ſoli inter cæteros, & præ cæteris à domino cura paſtoralis principaliter & ſpecialiter iniuncta eſt, vbi dicit, paſce agnos meos, &c.*

S. Petrus Sol & S. Paulus Luna dicitur.

Omnia ſancti Bernardi teſtimonia ad id quo intendimus accommodata recenſere, longius eſſet quàm modus capitis ſcribendi pateretur, Vnum aut alterum attingamus, vt imprimis illud,

C [o] *Teſtis & Petrus, cui poſt trinam negationem, totius Eccleſiæ cura paſtoralis commiſſa eſt.* Et ſerm. [p] 1. in die Petri & Pauli: *Quid Petro potentius, cui & terra obediuit, cùm mortuos reddidit, & mare ſub pedibus eius ſe calcabile præbuit, qui Simonem Magum ſpiritu oris ſui in aere attigit, qui claues regni cælorum tam ſingulariter accepit, vt præcedat ſententia Petri ſententiam cæli?* [q] Et Eugenio Papæ ſcribendo dicebat: *Locus in quo ſtas terra ſancta eſt, locus Petri, locus principis Apoſtolorum, vbi ſteterunt pedes eius: locus illius eſt quem conſtituit Chriſtus Dominum domus ſuæ & principem omnis poſſeſſionis, merito tali paſtori, tali nutritio commiſſa eſt Eccleſia: cùm adhuc tenera, adhuc in cunabulis eſſet: cuius docto magiſterio, & exemplo educata omnia terrena calcaret.* Cætera tranſeo etiam his commemoratis clariora, quia aut iam recitata ſuperius, aut in ſequentibus diſcurſibus poſtea

o S. Bernard. ſer. 3. de ſeptẽ miſericordiarũ fragmentis.

p Idem ſer. 1. in die SS. Petri & Pauli.

q Epiſt. 237. ad Eugeniũ.

D commemorabuntur. Grauis illa Magni Alberti ſententia in hanc veritatem, quam mordicus certitudine fidei defendimus inclinatione conſenſus eruditioniſq; maximè propendet. Cùm ſic in c. 10. ſancti Matthæi commentatur. [r] *Petrus primus dignitate non vocatione propter quod dicitur vertex Apoſtolorum, &c.* Et poſtea: *Attende quod licet Petrus vertex dicatur primus, non tamen Andreas ſecundus dicitur, nec Philippus tertius, & ſic deinceps: ſed omnes ſecundi ſunt à Petro, ad iuriſdictionem: quia non vnus ſub alio, ſed omnes ſub Petro.* [s] Et in caput 16. eiuſdem Euangeliſtæ, in hæc verba (*dico autem tibi*) *Singulariter: non quod ſingulariter acceperit claues Petrus, ſed quia in vnitate ordinis Eccleſiæ vnus eſt qui accipit plenitudinem poteſtatis, qui eſt ſucceſſor Petri, & Petrus in poteſtate.* Non progre-

r Alb. Magn. in c. 10. S. Matt.

ſ Ibidem.

s Idem in ca. 16. S. Matth.

grediar vlterius, & in vnica ſanctæ Thomæ doctoris Angelici, reliquis ſilentio miſſis, ſententia conquieſcam: qui aduerſus Græcos hæc diſputando loquitur, [a] *Habentur ex Græcorum doctorum authoritatibus, quod Romanus pontifex in Eccleſia plenitudinem poteſtatis habeat. Dicit enim Cyrillus patriarcha Alexandrinus in libro Theſaurorum: Sicut Chriſtus accepit à Patre ſceptrum Eccleſiæ gentium ex Iſrael egrediens, ſuper omnem principatum & poteſtatem, ſuper omne quodcunque eſt, vt ei cuncta curuentur: ſic & Petro & eius ſucceſſoribus pleniſſimam poteſtatem pleniſſimè commiſit, vt etiam nulli alij quàm Petro Chriſtus quod ſuum eſt plenum ipſi ſoli dedit, &c. hoc etiam traditur auctoritate ſcripturæ.* [b] *Nam Dominus Matthæi 16. vniuerſaliter Petro dixit: quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. oſtenditur etiam quod Petrus Chriſti vicarius ſit: & Romanus Pontifex Petri ſucceſſor in eadem poteſtate ei à Chriſto collata.* Atque tot tamque multa, tantæ fidei & auctoritatis S. Scripturæ, Conciliorum œcumenicorum, Rom. Pontificum & Imperatorum, SS. patrum doctorumque Eccleſiæ vtriuſque orientalis & occidentalis orbis, teſtimonia firma & inexpugnabilia, veritatis ac fidei Chriſtianæ propugnacula ipſos tenebrarum filios noctiuagos, hæreticos ſchiſmaticis aliiſque monarchomachis ſociatos minime mouere valuerunt. Quos in ſuperbiæ maniam actos malitia excæcauit. Quos non pudor à turpitudine, non Eccleſiæ Chriſti D. ſponſæ auctoritas à rebellione, non veritas à mendacio, non religionis ſanctitas ab impietate, non fides Catholica ab errore, non ratio à furore, non denique ſpiritus S. gratia à voluntaria perditione reprobationeque reuocare potuerunt. Quin potius in peiora ruentes ſuas impietates, hæreſes ac ſchiſmaticas inſanias, ſuperbia audaciaq; phrenetica corroboratas, obſtinatius immaniuſque confirmarunt. Ne ſit ita! nonne [c] Marſilius ille hæreſiarcha Patauinus ſceleratæ vitæ, Apologia ad Ludouicum Bauarium non minus arroganter, quàm pertinaciter aſſeruit *D. Petrum immediatè à Deo nullam habuiſſe ſuper reliquos Apoſtolos aut Chriſti diſcipulos iuriſdictionem, aut poteſtatem, qua eos, vel in ſacerdotali officio ordinaret, vel ab alijs ſegregaret, vel aliquos mitteret ad ſuum officium exercendum?* Sunt ipſiſſima verba ſceleratiſſimi hominis. [d] Par illi ſcelere & infidelitate Ioannes Vuicleffus. Nonne eo venit amentiæ, *vt hæreticos illos blaſphemando appellaueri, qui S. Petri Monarchicum in omnem Chriſti D. Eccleſiam principatum Catholica inſtructi fide confitebantur? Erubeſcant,* inquit, *hæretici dicentes, quod Petrus cæteris Apoſtolis excellentiorem poteſtatem habet, quia eſt Epiſcopus Romanorum.* Addit inſuper blaſphemiæ mendacia, hoc impiorum tenore verborum: *Tres principales Apoſtoli non contulerunt ſenſum, vel notitiam Euangelij ſancto Paulo, ſed Iacobus qui erat Epiſcopus Hieroſolymis, vbi Chriſtus ſuis Epiſcopus, à Deo in hoc Euangelio Simoni anteferetur.* Huius impietatis aſſertor atque ſectator Ioannes Huſſ hunc blaſphemiæ erroriſque fœtorem ore rabido exhalauit. [e] *Petrus non eſt nec fuit caput Eccleſiæ Catholicæ.* Si ſit in recentiora deſcendendum tempora, nouorum hæreticorum errores, quo viciniores nobis, eò magis execrabiles animaduertemus. Nónne hæc impia nefandiſſimi hæreſiarchæ Lutheri verba ſunt? [f] *Omnes Apoſtoli æquales fuerunt Petro, & nullum eorum ipſe elegit, fecit, confirmauit, miſit, aut aliquid illi mandauit.* Quanta in vna periodo mendacia, quanti errores, quales impoſturæ, vt ex his quæ iam dicta ſunt conſtat, & ex his quæ ſequuntur apparebit. Caluinus verò præceptore Luthero ſceleratior, quid in inſtitutionibus? Nonne illius conteſtatio hæc impiaque aſſertio? [g] *Petrum fuiſſe vnum ex duodecim parem reliquis, ſocium non dominum, neque aliud poſſe colligi ex ſcriptura.* Quàm audacter impudens! quàm ſine pudore, illi ſemper extraneo, mendax! quam diſſimulat: ſed quam potius Chriſti Domini inſtitutionem adulterat! Quanta impoſtura! S. Petri monarchiam Eccleſiaſticam ſpiritualemque ex ſacris non poſſe colligi ſcripturis. Cuius generis impoſturæ ſunt vndecim [h] illa Centuriatorum argumenta plena erroribus, mendacijs ſcatentia, fraude non vulpina ſed diabolica contaminata: quibus Eccleſiaſticam S. Petri monarchiam ad inania redigere, in planumque effundere moliuntur. O cæcitatem pertinacia ſuperbiſſima genitam, diabolica fraude propagatam iſtorum hæreticorum, & ſchiſmaticorum, qui cum illis eumdem veritatis Chriſtianæ murum ſua rebellione arietant, deplorabilem atque miſerabilem, in tanta claritate, tamque multa teſtimoniorum ſanctorum veluti diuinæ ſapientiæ fideique Chriſtianæ radiorum luce, ſolem veritatis videre non poſſe!

A B C D

[a] S. Thom. li. 1. contra errores Græcorum cap. 32.

[b] Matt. c. 16.

Contra infamias hæreticorum.

Hæretici qui S. Petri Monarchiam impugnarunt.

[c] Marſil. Patauin. apolo ad Ludouic. Bauar.

[d] Ioan. Vuicl. l. de Antuch c. 6.

[e] Ioan. Huſſ artic. 7. à Martino 5. cōdemnatis.

[f] Lutherus in aſſertionibus artic. 25.

[g] Caluinus l. 4. inſt. c. 6 §. 7

[h] Centuriat. cent. 1. l. 2.

CAPVT VIII.

Quod ſanctus Petrus etiam reſpectu Apoſtolorum fuerit vniuerſalis Eccleſiæ Monarcha & paſtor ſupremus.

1. *A Chriſto Domino poteſtas Eccleſiaſtica in Petro collocata, & ab illo in omnes tanquam à capite in omnia membra diffuſa.*

2. *Quas ob cauſas ſanctum Petrum Chriſtus Dominus ſuæ Eccleſiæ voluit creare caput ſupremum, principem ac Monarcham.*

3. *De varijs poteſtatibus à Chriſto, omnibus Apoſtolis vna cum ſancto Petro datis, quarum alias per ſe immediatè dedit, alias mediatè, & per ſanctum Petrum propter illius ſuper cæteros Apoſtolos eminentiam ſupremæ poteſtatis, quæ vulgari nomine primatus Monarchicus appellari ſolet.*

EX his omnibus quæ ſuperioribus capitibus de ſancti Petri Eccleſiaſtica dominatione principatuque fuſe copioſeque diſputata ſunt manifeſtum ſatis innotuit, D. Petrum Domini vicarium, non modò populorum, ſed etiam paſtorum, rectorum, principumque Eccleſiæ (ſicut Chriſtus Dominus ordinauerat,) paſtorem ſummum Monarchamque quoad vixit extitiſſe. Nec ſolum paſtorum com-

S. Petrus reſpectu Apoſtolorum Eccleſiæ monarcha.

munium & Epiſcoporum, verum & ipſorum Apoſtolorum, licet ipſi ſuam à Chriſto D. immediatè poteſtatem ſuper omnes fideles diuerſorum orbis climatum incolas auctoritatemque via extraordinaria deduxiſſent. Quod quidem in hoc capite amplius probare nobis incumbit. Nam *Chriſtus Dominus*, [a] vt ſanctus Leo diuinitus more ſuo loquitur, *Euangelici muneris ſacramentum, ita ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, vt in ſancto Petro Apoſtolorum omnium ſummo paſtore principaliter collocaret, vt ab ipſo tanquam à capite viſibili dona ſua velut in corpus omne diffunderet.* Quæ præclara verba propter eminentiam virtutis & energiæ [b] ſacris canonibus mater Eccleſia columna & firmamentum veritatis conſecrare voluit. Propter quod inquit alibi [c] ſanctus & grauiſſimus orator: *dicitur*, ſcilicet à Domino, *beato Petro Apoſtolo, tibi dabo claues regni cælorum, & quæcumque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cælis. Tranſiuit quidem in Apoſtolos alios ius iſtius poteſtatis, ſed non fruſtra vni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ſingulariter hoc creditur, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus Petri forma proponitur.* Scilicet tamquam paſtoris ac principis omnium, ad cuius exemplar totius orbis Chriſtiani prælati præfectique componi debeant. [d] Quod alia ſacra iura veritate nitentia comprobant. Cui veritati conſentiens doctor angelicus, dicebat hoc. [e] *Quamuis omnibus Apoſtolis data ſit communiter poteſtas ligandi, & ſoluendi, tamen vt in hac poteſtate aliquis ordo ſignificaretur, primo ſoli Petro data eſt, vt oſtendatur quod ab eo in alios debet iſta poteſtas deſcendere.* Idem S. Doctor [f] illud ipſum confirmat dicendo: *Quod Dominus ſoli Petro promiſit, tibi dabo claues regni cælorum, vt oſtenderetur quod poteſtas clauium erat per eum ad alios deriuanda ad conſeruandam Eccleſiæ vnitatem.* Quæ vna eſt ex cauſis, propter quas Chriſto Domino ſancti Petri principatum ſuper Apoſtolos alioſque fideles inſtituere placuerit, vt hac poſita vnitate dominationis, ſicut fidei, firmiterque ſtabilita, ab Eccleſia ſua omnem diuiſionis atque ſchiſmatis anſam occaſionemque præſcinderet. *Inter duodecim*, inquit [g] Hieronymus, *vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Deus immortalis! quanto diſcordiarum, confuſionum, diuiſionumque incendio Chriſtiana Reſpublica toto terrarum orbe diffuſa hoc viſibili deſtituta capite principéque conflagraret? quanto ſeditioſorum tumultu nutaret? quantis rebellionum fluctibus tempeſtatibuſque concuſſa mergeretur? Inſuper hunc ſancti Petri cæteris fide clarioris ac charitate feruentioris monarchicum ſuper omnes Apoſtolos fideleſque dominatum, efferre & attollere voluit Dominus, vt ſuæ regimen Eccleſiæ ab vno principe gubernatio optima regendi forma monarchica ſcilicet illuſtratum ſuper omnia mundi regna fulgentius illuſtriuſque redderetur. Tertio hunc ſanctum Petrum ab omnibus fidelibus ab ipſis præcipue Apoſtolis principem monarchamque agnoſci voluit, ſicque ſuæ pareretur voluntati: vt omnia in ſuo regno ſpirituali in terris, ſicut in cælis, bene ordinata directaque eioſdem rationis & formæ admirabili proportionis præclaræ capitis viſibilis ad reliqua membra eiuſdem corporis myſtici Domini, quod eſt Eccleſia, pulchritudine decorata cernerentur. Ideoque viſibili ſuæ ſponſæ paſtorem ac principem caputque viſibile deſtinauit, vt omnem inordinationem confuſionemque ab ea diſcuſſam ſemper arceret, & æterno diſſidio procul amandaret. Itaque primus Eccleſiaſticæ monarchiæ dominator ac rector ſanctus Petrus Syro nomine Cephas appellatus eſt, quod non ſolùm ſignificatione vulgari petram, ſaxum, aut rupem ſignificat, ſed etiā dilucidatione rei per vocem, principium & caput oſtendit. Sicut ſaluator noſter vniuerſorum Dominus, ſe ipſum lapidem atque caput effectum eſſe profitetur. [h] Cum iuxta veterem prophetiā Dauidis in Euangelio dixit: *lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.* Propterea [i] Papa Anacletus Græcæ vocis figura minime deceptus, Cephas rem ipſam interpretās caput eſſe declarauit. κεφαλὴ enim Græce, caput Latinè vertitur, qui rem ipſam potius exponens quam Syriacum verbum, Latino vocabulo reſtituens principium à quo ordo proficiſcitur, eruditiſſima expoſitione interpretatus eſt. [k] Ideo S. Hieronymus orientalium linguarum peritiſſimus, latentes in intimis litteræ penetralibus ſacræ Scripturæ ſenſus eruens, S. Petrum Eccleſiæ fundamentum, Cephas corporis Chriſti principem & caput eloquentiſſima loquendi formula nominauit. Cuius expoſitionem Poëta Chriſtianus non indecore, ſed venuſtè hoc ſuaui carmine amplexatus eſt [l].

Nomen erat Petro Simon ab origine, ſed cum
Vellet eum Deus eſſe baſim templo ædificando
Fecit ei ſolida nomen de nomine petra,
Poſteritas quia rector erat clauumque tenebat:
Appellare Cepham voluit: quæ nomina Græco
A ſermone trahunt, ſicut ſonus indicat, ortum.

Ita Chriſtus Dominus S. Petrum non ſolùm fundamentum, ſed etiam viſibile caput Eccleſiæ ordinauit eſſe, vt Monarchia Eccleſiaſtica, perpulchra aptaque diſpoſitione ordinata fulgentior appareret. Prioribus cauſis quartam adiungam, quæ in conformitate atque ſimilitudine Eccleſiæ militantis cum triumphante ſita eſſe videtur. Vt enim in illo ſanctuario cæleſti, vnus præter Deū, Angelus omnibus ſublimitate dignitatis, auctoritatis atque poteſtatis, vt pluribus ſupra demonſtrauimus, præpoſitus prælatuſque ſupremo dominatur imperio: ſic in Eccleſia militante talem ordinem conſpicere dominandique formā perfectiſſimam ſpeculari deceat. De qua egregia præſidendi ratione hæc eleganter S. Leo, [m] *vnus*, inquit, *de toto mūdo eligitur Petrus, qui & vniuerſarū gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis cunctiſque Eccleſiæ patribus præponatur, vt quamuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multique paſtores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus.* Sanctum propterea militantis Eccleſiæ imperium principatumq; vnum fideles omnes eſſe confitentur: non ſolùm quia vnum Deum agnoſcit, agnitumque ſupremo cultu veneratur: cum & ipſi hodie reprobi Iudæi, Turcæque Deum vnum non plures admittant: nec ſolùm quia redemptorem mundi filium Dei vnicum pro nobis in cruce paſſum, recognoſcens adorat: cùm omnia hæreticorum conuenticula ſe etiam noſſe ac venerari Chriſtum redemptorem mundi, quanta poſſunt, falſo licet, vociferatione cōtendant. Verùm hanc imperij Eccleſiaſtici vnitatem aſſeueratione Catholica proclamamus, quod hinc ſit vnicum caput & princeps viſibili forma conſpicuus, eiuſdē cum myſtico Chriſti corpore naturæ conditioniſ-

[a] S. Leo epiſt. 87.
[b] Can Dominus, diſt. 19.
[c] S Leo ſer. 2. de nat. Apoſt. Petri & Pauli.
[d] Can. loquitur. 24. q. 1. in can. fundamentum de elect. in 6
[e] S Thom. in 4 ſent. di. 24. q. 3. art. 2. quæſt. 3. ad 1. arg.
[f] D Thom. l. 4. contra gentes c. 76.
2. Cauſa ob quas S. Petrū omnium principem Apoſtolorum fieri voluit Chriſtus Dominus.
1. Ad vnitatē ſeruandam
[g] S. Hieron.
2. Cauſa, vt eſſet regimen Eccleſiæ omnium præſtantiſſimum.
3 Cauſa, vt pulcherrimus ordo ac proportio in Eccleſia appareret.
S. Petrus Cephas dictus eſt ſcilicet caput Græco vocabulo quod etiā ſaxum ac petrā ſignificat Syro vocabulo.
[h] S. Math. 21. Pſal 117.
Chriſtus D. & petra & caput dictus.
[i] S. Anacl. Papa can. ſacroſancta di 22. inter beatos Apoſtolos c. 101.
[k] S Hieron. l. de obitu SS.
[l] Bapiſta Mantuan. lib. de ſacris diebus de Mart. SS. Petri & Pauli.
4. Cauſa, vt ſimilior eſſet Eccleſia militans triumphanti.
[m] S. Leo ſer. 3 de paſſione Domini.
Ab vnitate capitis vnitas Eccleſiæ dependet.

que iure fruens. Quod quidem fidei Chriſtianæ dogma & axioma S. Paulus expreſſum eleganter illoſtrauit, cùm Epheſios ad fidem conuerſos ad retinendam corporis myſtici vnitatem magno incenſus diuini amoris æſtu cohortando dicebat: *Vnum corpus, & vnus Spiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ, vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma, vnus Deus & pater omnium:* Notandũ & obſeruandum diligenter, quod partitione facta explicatè diſtinxit vnum Dominum ab vno Deo, ſicut interpunctione vnam fidem ab vno baptiſmate ſeparauit: vt nos ad originem fontemque Eccleſiaſticæ vnitatis veluti mano deducerer, quæ maximè in eo conſpecta ſplendet; qood corpus Chriſti Domini myſticum quod eſt Eccleſia variorum diuerſorumque membrorum oculis ſobiectorum corporeis compage Spiritus ſancti gratia, diffuſa per omnes huius corporis partes aggregatum atque coagmentatum ab vno capite ſenſibus obuio ſuæ ſocietatis & vnitatis vigorem virtutemque mutuetur & acquirat. Atque Eccleſiam vno capite inuiſibili & ſponſo Chriſto D. eſſe contentam, minimèque viſibili, ab inuiſibili virtutem omnẽ depromente capite ipſam opus habere, mordicus aſſerere, hæreticum eſt. Quamuis enim ſicut ſalotari eruditione diſciplinaque à SS. patribus præſertim à magno illo Antiſtite [b] Ambroſio didicimus, *Chriſtum Dominum ſingulorum ſacramentorum non ſolùm autborem, ſed intimum etiam præbitorem habeamus (Nam ipſe eſt qui baptizat, qui abſoluit, qui ſuorum virtute verborum S. Sacramentum ſui corporis admirabile conficit) nihilominus homines ſacramentorum miniſtros externos inſtituit:* Sic Eccleſiæ ſuæ, quam licet ſpiritus ſui benedictionibus intus alat, totamque intimo ſuarum virtutum fluxu motuque viuificatam, vt ipſius caput principale inuiſibili gratia moderando ſuſtentet: homioem tamen ſuæ ſequeſtrum auctoritatis ac poteſtatis diuinæ vicarium miniſtrumque ſuprema eaqoe monarchica dignitate fulgentem illi præficere voluit. A quo alij operatores Euangelij animarumque rectores iuridicam poteſtatem acciperent: qua in partem ſolicitudinis vocati, omnium fidei populorum ſaluti proſpicientes, cęleſtis glorię bene viuentibus, Eccleſiæque matris ſanctæ iuſſa affectu docili capeſſentibus, aditum portaſque reſerarent. Qua in re, vt hanc reliquorum Eccleſiæ paſtorum præcipue vero Apoſtolorum iuriſdictionem poteſtatemque canonicam bene ordinatam penitus monarchico ſui vicarij ſancti Petri principatui ſubditam eſſe omnes intelligerent: ex omnibus officus atque poteſtatibus ad quorum iura vſuſque ſuos Apoſtolos honorifice prouexit, Chriſtus Dominus præcipuis illos donare per ſui vicarij S. Petri miniſterium, mediante ſupremæ eius authoritatis collatione cohoneſtare voluit. Notentur iudicij maturitate prudenterque ponderentur illa ſancta planeque diuina munera atque dona, quibus ſuos Dominus Apoſtolos in terra ſublimauit: duo præcipua quæ ad iuridicã magnificentiã imperiũq; externus recta flectuntur atq, diriguntur, nõ niſi per S. Petri paſtoralẽ monarchicamque dignitatem illis fuiſſe conceſſa reperiemus. Octonario circo hæc omnia dona poteſtateſque concludamus: Sex primas omnibus vna cũ S. Petro immediata traditione, à Chriſto Domino fuiſſe largitas, at non duas vltimas inueniemus [c] Primum donum atque virtus fuit poteſtas pa-

a Eph. 4.

Chriſtus quamuis ſuam interiori ac inuiſibili virtute regat Eccleſiam, nihilominus exterioré iuriſdictione voluit illam moderari per viſibilem vicarium S. ſcilicet Petrum & eius ſucceſſores Rom. Pontifices.

b S Amb. in c. 2. S. Lucæ.

Chriſtus Dominus octo poteſtates ſuis dedit Apoſtolis, quarum ſex immediatè, duas mediatè per D. Petrum.

c S. Anton. in 3 p ſummæ tit. 23. c 5. Iacobatius l. 10. art. 7. Petrus de palude tractat de poteſtat. Eccleſiaſt.

A trandi miracula, quam Dominus omnibus vnà cum S. Petro Apoſtolis impertitus eſt: [d] qua ſpiritus ab obſeſſis corporibus immundos extruderent, omnem languorem omnemque infirmitatem curarent; multa alia naturæ terminos egrediẽtia, facta pro ſalute mũdi diuinitus operarẽtur. Quã miraculorum virtutem, quamuis immediatè à Chriſto ſine Petro Apoſtoli receperint, tamen ſub ipſo atque minorem quàm ipſum eos credendum eſt accepiſſe. In ipſo mirabilium virtutum vſu omnes S. Petro primas ſemper cum reuerentia deferendo. An eſt qui dubitet, primom miraculum à ſancti Spiritus aduentu ab actione S. Petri, virtute diuina fuiſſe patratum? Cum infirmo vtroque claudicanti poplite dixit in Actibus. B [e] *Argentum & aurum non habeo, quod autem habeo hoc tibi do, in nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula.* Quanta porro virtus operandi miracula, in S. Petro fuit hæc, per eius ſolúmodo vmbram corporis ægros & infirmos à deſperatis morbis languoribuſque curari? vt [f] Apoſtolorum geſta dictaque proclamant.

d S Matt. 10. S. Luc. 9

Prima poteſtas donum miraculorum.

e Act. 3.

f Act. 5.

Secundum donum Apoſtolis datum illis commune cum ſancto Petro fuit, poteſtas conuertendi populos toto orbe diſperſos virtute prædicationis Euangelicæ, eoſque Chriſto Domino ſemine diuini verbi parturiendi. [g] *Euntes in mundum vniuerſum docete omnes gentes,* S. Marci vltimo [h] *Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ, &c.* [i] *Illi autem profecti prædicauerunt, vbique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* C In quo prædicandi munere & officio Apoſtolis occupatis iam virtute indutis ex alto Chriſto redemptore in carne glorioſa omnes prætervecto cælorum orbes ſanctus Petrus tunc conſtitutus, & agnitus vniuerſalis eccleſiæ paſtor, & princeps, præfectus monarchica poteſtate dominabatur, eos inſtruens ac erudiens in aſſerenda credendaque fidei veritate, ſi quã de religione morumque diſciplina ſuborta controuerſia, difficultaſque illorum animos ancipiti contẽtione dubioque diſtractos, agitauiſſent: quod clariſſimo in Actibus conſtat exemplo, [k] vbi mota quæſtiooe & excitata cootentione contra Paulum & Barnabam de circuncidendis gentibus ad fidem Chriſti venientibus, & ad Moſaicę legis ſeruãda decreta cogẽdis, S. Petrus, vt paſtor & princeps omniũ, totã litem ſic concionando in magna frequentia, concioneque diſſoluit: *Viri fratres vos ſcitis quod ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum, audire* D *gentes verbum Euangelij & credere, &c.* Vbi [l] Gloſſa Rabani ſuper hæc, *Per os meum,* ait, *non alterius ex Apoſtolis, id eſt qui primus prædicans gentibus, primum ab eis iugum legis excutiam:* Ex quo clariſſime conſtat S. Petro datum à Domino, vt primus in officio cõcionandi ad conuertẽdas gentes occuparetur, omnes in hoc tam ſalutari munere primas Apoſtolos ei detuliſſe, concionantique arrectis auribus honorifice aſſurgẽtes aſtãteſque paruiſſe. Teſtis eſt ſacer Actorũ textus [m] primæ recordatus cõcionis, quã ex omnibus Apoſtolis in ipſo die S. Pẽtecoſtes S. Petrus habuit *ad annunciandũ* [n] *ambulantibus in regione vmbra mortis, regnũ Dei, vt cõtritis corde mederetur, captiuis indulgentiã & clauſis apertionem prædicando.* Quod certè ſciens ſponſa Chriſti Domini bene à Spiritu ſancto erudita, & ſapienter informata hanc inter ſua decreta canoneſque ſacros veritatem referre di-

g S. Matt. vlt.
h S. Marc. vlt.
i Ibidem.

2. Donum ac munus poteſtas prædicandi regnũ Dei omni creaturæ.

S. Petrus etiam in officio prædicandi Apoſtolis præerat.

k Act. 15.

l Gloſſ. Rab.

m Act. 2.

n Act. 2. v. 14. 15. 16. &c. Iſaiæ 9.

o Iſaiæ. c. 61. v. 1.

p Can. in nouo diſt. 21.

gnita est, qua filiorum suorum fidenter animis A imprimeret sanctum Petrum ex omnibus Apostolis primum extitisse, qui à Domino ligandi soluendique potestatem accepisset, primumque qui populorum infidelitatis & improbitatis tenebris immersorum mentes prædicationis fungendo munere, fidei atque sanctitatis irradiatione illuminauisset. Et cum vniuersam Ecclesiæ suæ curam regimenque soli Petro, vt ordinario pastori suoque generali vicario demandauerit, dicendo [a] pasce oues meas, nullus reliquorum pastorum nascentis Ecclesiæ Apostolorumque vocatus in partem solicitudinis Ecclesiarum, ad oues Domini cibo doctrinæ salutaris pascendas, imperioque legitimo regendas voluit, aut debuit se nisi sancti Petri auctoritate fultus accingere. Qui supremæ in omnes terræ nationes à Domino immediatè B potestatis acceptæ illis vsus copiam faceret, & exercitium, materiam potestatis subministrando atque designando, largiretur.

a S. Matt. 56.

3. Donum merendi temporalia seminando spiritualia.

Tertium donum, quod omnes vna cum sancto Petro, immediate à Christo D. Apostoli perceperunt, fuit facultas temporalia merendi ab illis, quibus spiritualia seminabant. Quod dixerat Dominus: [b] *Dignus est operarius mercede sua*, propter quod confidenter dicebat Apostolus, [c] *si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum est, si carnalia vestra metamus?* Quasi diceret, minimè magnum est, &c. hæc postea subiungens. [d] *Dominus ordinauit ijs qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere.* Quæ facultas temporalia metendi, prædicandi, baptizandique functioni seruiens, Apostolis à sancto Petro, vt Ecclesiæ principe Christique vicario, collata esse creditur, ne forte C quis eorum *falcem suam in alienam messem mitteret.* Ideo sancti Petri incubuit authoritati Spiritu sancto interius inspirante, vnicuique Apostolorum suas terræ partes, veluti diœceses assignare: quas spirituali cultu potenter exaratas verbi diuini semine fœcundarent. Sicut [e] Iosue deuictis ac triumphatis regibus terræ Canaam, Israelitis subse victoribus terram *In funiculo distributionis diuisisse* legimus. Quam Dominus non ipse Iosue in hæreditatem populo sibi tunc bene seruienti dederat.

b S. Matt 10.
c 1. Cor. 9.
d Ibidem.

S. Petrus, vt princeps Ecclesiæ partes terræ ad prædicandum Apostolis assignauit, per eum loquente Spiritu sancto.

e Iosue c. 19. v. 4. &c.

Quartum donum facultas baptizãdi data Apostolis ante passionem.

Quartum donum fuit potestas baptizandi similiter omnibus cum sancto Petro Apostolis immediato Christi D. largita munere, etiam ante eius crucis patibulum, vt patet ex cap. [f] 3. & 3. sancti Ioannis: quod sancti Augustini confirmatur authoritate [g] in canonem relata dicentis: *Quando ab Hierosolymis exijt Iesus cum discipulis suis in Iudæam terram, & illic morabatur cum eis, ba-* D *ptizabat non per se ipsum, sed per discipulos suos: quos intelligimus iam fuisse baptizatos, siue baptismo Ioannis* (sicut nonnulli arbitrantur) *siue*, quod magis credibile est, *baptismo Christi.* Ibidem addit sanctus Augustinus. [h] *Respondit Dominus Petro qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Vin*, inquit sanctus Pater, *intelligitur quod iam Petrus baptizatus fuerat, sed à quo porro baptizatus? nisi priuilegio singulari ab ipso Christo Domino? cæteri Apostoli ac discipuli, ab ipso sancto Petro & ab alijs Apostolis.* Hoc docet Clemens [i] Alexandrinus apud Sophronium in prato dicens: *Christus dicitur solum Petrum baptizauisse. Petrus Andream, Iacobum, & Ioannem: illi autem reliquos, &c.* Et ante eum Euodius Episcopus Antiochenus hæc apud [k] Ni-

f Ioan. 3 & 3.
g D Aug. epi. 108. ad Seleucianum can. quando ab Hierosolym. dist. 4 de consecrat.
h Idem ibi.

Solus ex Apostolis Petrus à Christo Domino baptizatus est.

i Clemens Alex apud Sophroniũ in prato c 75
k Euodius apud Niceph. l. 2. c. 3.

A cephorum commemorans: *Christus manibus suis*, inquit, *Petrum tantummodo baptizauit, Petrus porro Andream, & filios Zebedæi, ij denique reliquos Apostolos, septuaginta autem illos Petrus & Ioannes dictus Theologus baptizarunt.* Hæc ille. vt post Christum Dominum, à quo omnis baptismi virtus & gratia manat, ministerium baptizandi ab ipso Apostolorum principe ortum & originem suam traxisse videatur, licet baptizandi potestatem ab immediata Christi donatione deriuatam omnes illi deprompsissent.

Quintum donum potestas conficiendi corpus Christi.

Quintum donum immediate omnibus à Domino concessum est sacerdotalis dignitas, facultasque conficiendi corpus ac sanguinem Christi Domini verum in sacramento altaris, quam omnibus vna cum Petro in die sanctæ Cœnæ in sacra B mensa secum sociatis Dominus per hæc verba largitus est. [l] *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus æquipollent illa verba, quæ in sacerdotis ordinatione ab Episcopo proferuntur. Nam qood dicitur, *Hoc facite*, scilicet, potestatem accipite hoc faciendi, eadem plane significatione, & intelligentia illis cohæret verbis atque respondet: *Accipite potestatem celebrandi seu conficiendi corpus meum*, hæc siquidem Christi Domini verba, *hoc facite, &c.* cùm nihil aliud significatione quam ista complectantur, scilicet, *corpus & sanguinem meum verè ac realiter sacramentali virtute conficite.* Quod facere nisi verus sacerdos nullo modo potest: vt sacra Ecclesiæ iura canonesque testantur. [m] Propterea Christus in illo sacro realique sui corporis sanguinisque conuiuio post typicum atque paschale, suos C Apostolos nouæ legis sacerdotes ordinauit. Illud verbum, *facite*, magis est verbum potestatem conferentis, quam præcipientis: quasi illis diceret Dominus. *Hoc facite*, id est potestatem faciendi accipite, illamque potestatem à prolatione sacrorum Christi verborum illico susceperunt: licet huius potestatis exercitium in tempora suæ perfectæ confirmatæque sanctificationis post aduentum Spiritus sancti, per quem induti sunt virtute ex alto, distulerint.

l S. Luc. 22.
m Ca. 1. §. vna de sũma Trinitate, & in 0. erat dist. 95.

Apostoli non nisi post aduentum Spiritus S. celebrarunt missam.

Sextum donũ potestas soluendi aut ligandi in foro conscientiæ.

Sextum donum fuit potestas ligandi aut soluendi in foro conscientiæ, data omnibus Apostolis à Christo Domino in Cœna Domini, vt fert [n] communior & probabilior doctorum sententia, qua potestate omnes fuisse donatos Apostolos asseritur [o] in cap. in nouo dist. 21. & cap. [p] s. §. vna de summa Trinitat. in qua omnes fuisse sancto Petro pares & æquales, lex pontificia docet [q] can. loquitur 24. q. 1. can. in nouo dist. 21.

n Vide Iacobatium, lib. 10 art 7.
o Can. in nouo dist. 21.
p c. 1. vna de summa Trinit.
q Can. loquitur 24. q 1 &c.

D Supersunt duo dona, quæ data quidem à Christo omnibus Apostolis, at non largitione immediata, sed per sanctũ Petrum mediante eius summa œcumenici pastoris authoritate: quorum primum fuit potestas pontificalis, quam solus à Domino sanctus Petrus immediata emanatiõne suscepit. Quod cum solum saluator noster Episcopum immediate creauerit, cæteros interposita sancti Petri potestate, vel ab eo solo, vel cum alijs ad Episcopatus apicem mediate prouexerit: vt perspicue textus [r] in can. porro 66. distin. demonstrat. vbi dicitur, *Iacobum Alphæi Hierosolymorum, à sancto Petro, Iacobo maiore & Ioanne*, Episcopum fuisse creatum. Hinc necessario consequitur Apostolos omnes vna cum sancto Petro Episcopos non fuisse à Christo Domino simul ordinatos. Cùm Episcopus semel

Septimum donum pontificalis authoritatis soli Petro data à Deo immediate, cæteris mediate.

r Can. porro dist. 66.

Hos quoad diœceses & quoad personas.

a Cap. 1. dist. 68.

ordinatus denuo consecrari [a] non possit. Hoc enim fieri Ecclesiastica iura reclamant. Nec nos obiectio quorumdam in sancti Augustini testimonio fundata mouere debet, [b] *qui lib. de quæstionibus veteris nouique testamenti omes Apostolos à Christo Domino factos fuisse Episcopos asserit.* Nam solutio in promptu est, omnes quidem Christus Dominus fecit Episcopos, sed posita hac distinctione ac differentia, nimirum Petrum per se ipsum, cæteros per Petrum Vicarium suum Episcopos ritè consecrauit. Solus quippe D. Petrus pastor fuit summus creatus à Domino illi dicente, & tribus vicibus iterante, *Pasce oues meas:* eique soli potestatis plenitudinem largiente cæteris solum in partem solicitudinis ab ipso Domino vocatis: vt [c] canonicæ leges Ecclesiæque decreta confirmando posteritati mandarunt. Adeo vt vbicumque aliter factum esse reperitur nullatenus dubitandum asserere, ibi Episcopum pro simplici sacerdote collocari: vt in illo Actorum loco, *posuit vos Episcopos*, scilicet sacerdotes, prout Beda venerabilis [d] interpretatur. Cuius interpretatio sacro [e] Canone verificata corroboratur. Sic locus ille Actorũ primo venit intelligendus, *Episcopatum eius accipiat alter: scilicet, sacerdotium seu presbyteratum*, vt exponit sanctus Antoninus, vel vt vult Petrus de Palude, Episcopatum, id est, Apostolatum eius accipiat alter.

b Obiectio ex D. Aug. authoritate l. quæst. veteris & noui test. solutio.

c Can. decreto 2. q. 6. can. multum 3. q. 6. can. qui scit 2. q. 6.

No. Quomodo cognoscitur in scripturis Episcopum pro simplici poni sacerdote.

d Beda in Gloss. act. 20. posuit vos Episcopus.

e Can. legim. dist. 93. S. Ant. 3. part. tit. 23. c. 5. §. 2.

Alterum è duobus quod est octauum & vltimũ donũ dicitur potestas iurisdictionis in foro cõtentioso seu regiminis, quã saluator noster soli per se & immediate Petro largitus est cæteris, non nisi mediate interiecta S. Petri auctoritate, quod in verbo & præscripto Dei fundatur dicentis ad Petrum. *Pasce oues meas*: quę sunt dantis iurisdictionẽ & administrationem, vt sacri [f] canones ostendunt. Nec enim pastor, aut princeps vniuersi dici appellariue potest, qui iurisdictionem in omnes quibus dominatur non habeat, cui omnes docili obsequio subditi esse debent, secundum Deum si salui esse velint. Propter quod dici solet secundum Canones [g] Ecclesiæ pastoris sententiam, iustam, siue iniustam subditis timori esse debere. Atque hæc omnia dona, prærogatiuæ, potestates, priuilegia, facultates, dignitatesque summæ, quibus super omnes Apostolos Dominus S. Petro gratificare dignatus est, communi primatus nomine significatæ cõtinentur. Quo nomine apud Latinos primi summique loci authoritas exprimitur. Græce πρωτεῖον dicta scilicet prælatio: quæ licet aliis superiorum Ecclesiarum prælatis, vt Patriarchis, Archiepisc. quãdoque tribuatur, quos plerumque primatus appellatione decorari vsus Ecclesiæ constitutioque patiuntur, tamen propriè loquendo per excellentiam sine additione vocis κατ' ἐξοχὴν antonomasiamque nomen primatus, vt principem omnium sonat, qui vnus est in tota Ecclesia, soli Petro, Vicario Christi eiusque Rom. successoribus Pontificibus congrue competere instituoque Domini conuenire potest, in quo melioris notæ ac sanioris intelligentiæ Græci doctores patresque cum Latinis amica eaque sincera opinionis veræ doctrinæque conspiratione sociantur. Propter quod [i] Eusebius sanctum Petrum hoc Ecclesiæ primatu decoratum à Domino vocauit. τὸν ἁπάντων ἀποστόλων πρόηγορον, scilicet omnium

Petrus de Palud. Tract. de potest. Eccl. Donum octauum & vltimum potestas iurisdictionis contentiosa soli Petro à Christo immediate dato.

f Cap. significasti de elect. & can. solitę de maio. obe.

g Can. sentẽt. & can. timẽda 11. q. 3.

Omnia dona, priuilegia, dignitates data S. Petro à Domino nomine primatus continentur.

h Ex S Cypr.

i Euseb. lib. 2. Ecclesiast. hist. c. 14.

Apostolorum prædicatorem seu instructorem. Nicephorus verò, scribit sanctum Petrum τὰ πρωτεῖα κατὰ πάντων τῶν ἀποστόλων ἔχειν δοκεῖν, scilicet primas inter Apostolos consecutum, vt Ioannes Langius interpretatur. Seu quod idem est Petrum in omnes Apostolos primatum à Deo habentem. Etenim τὰ πρωτεῖα, licet numero plurali efferatur, Latinè quidem rectè primatum dicere possumus, sicut nos primas aut, secundas, aut tertias aliquem consecutum esse Latino sermone dicere solemus; partes scilicet subintelligendo. Sed ad alia eiusdem instituti transeamus.

a Niceph l. 2. c. 14

CAPVT IX.

Sanctus Petrus æqualis Apostolis cæteris ratione Apostolatus, superior ratione Episcopatus, & pastoralis dignitatis, cuius contra omnes Dei hostes fuit indomita fortitudo.

1. *Apostolorum potestas iuridica à Deo data, S. Petro subdita.*

2. *Confutatio hæreticorum, impiè & imperitè testimonijs sanctorũ Patrum Cypriani & Hieronymi, vt primatum sancti Petri infringant, abutentium.*

3. *De magna virtute collata sancto Petro oratione Christi Domini, vt onera ingentia tanta monarchia suis humeris imposita feliciter subiret, omnesque perfringeret difficultates.*

OMMVNIS hic est Theologorum consensus & opinio, ratione variaque S. Scripturæ, conciliorum, Pontificiorum decretorum, patrumque antiquorum & recentium doctorum, auctoritate nixa atque firmata, sanctum Petrum ordine dignitatis, non temporis æqualem fuisse reliquis Apostolis ratione Apostolatus, sed superiorem ratione Episcopatus, & pastoralis auctoritatis, cum sub hac ratione princeps sit omnium fidelium tam iubentium quam obedientium, & œcumenicus pastor totius gregis & ouilis dominici tam ouium quam agnorum. Quam doctrinam sinceræ veritatis [a] Card. à Turrecremata, [b] Caietanus, Ioannes [c] Eckius, [d] Albertus Pighius aliique nostræ ætatis homines doctissimi suis libris scriptisque comprobarunt. Et quamuis potestas summa data Apostolis in vniuersum mundum propagandi Euangelium, & iurisdictionem exercendi immediatè à Christo Domino processerit, ea tamen ratione, vt subdita supremo sancti Petri principatui semper esset. Quod insinuare volens sanctus Anacletus epistola secunda ad Episcopos Italiæ hæc in sacrum redacta canonem dicebat: [e] *In*

a Card. à Turrecrem. l. 2. de Eccles. c. 38. 39. 40. & 54.

b Caiet. in opuscul. de primatu Ro. Eccles.

c Eckius l. de primatu Petr.

d Albertus Pighius l. 3. & 4. de Eccl. hier.

e S Anacletus Epist. 2. can. In nouo dist. 21. col. 94.

a S. Math. 16.

Nouo testamento post Christum Dominum à Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo Pontificatus in Ecclesia Christi datus est, Domino dicente. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cælorum. Hic ergo ligandi atque soluendi potestatem primus accepit à Domino, primusque ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit. Quo loco vox, primus, non solum temporis ordinem, sed etiam dignitatis & superioritatis importat, vt ex eodem contextu aliisque eiusdem Pontificis aliorumque patebit. Huius sacerdotalis ordinis potestatisque originem à sancto Petro post Christum Dominum deductam hoc eleganti sanctus Leo describit eloquio. [b] *Ita Dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas quæ antea legis & prophetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret: sicut scriptum est.* [c] *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum; sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit: vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.* Quibus verbis apparet conformitas quædam æqualitatis paritatisque in munere officioque communi omnium horum primorum Christi discipulorum: quod omnes essent Apostoli missi in omnem terram ad prædicandum omni creaturæ Euangelium: At distinctio magna iurisdictionis & authoritatis, quod omnes licet immediata Christi concessione creati sint Apostoli, à sancto Petro in iuridica functione penderent eius subditi potestati: sic iubente & ordinante Domino, pasce oues meas, his verbis illum suæ monarchicæ dominationis per participationem consortem faciente, iuxta illud sacræ legis. [d] *Hunc enim, Petrum in consortium indiuiduæ vnitatis* (scilicet Ecclesiæ) *assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari dicendo. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:* Id est vt [e] Glossa explicat: *Ab eo quod ipse Dominus erat, scilicet* [f] *Petra voluit eum vocari Dominus Petrum: vt exortem se mysterij intelligeret esse Diuini*, ait sanctus Leo, [g] *qui ausus fuisset à Petri soliditate*, scilicet fidei potestatis supremæ obedientiæque huic debita potestati, recedere. Neque contra hæc veritatis firmamenta quemquam mouere debent verba illa sancti Anacleti [h] relatione in [i] sacros canones immortalitati consecrata. *Cæteri vero Apostoli, cum eodem, scilicet Petro, pari consortio honorem & potestatem acceperunt: Hunc enim honorem potestatemque* [k] *Glossa communiter recepta ordinis & consecrationis, non autem iurisdictionis Episcopalis seu pastoralis interpretatur.* Dumque hoc asserit, optimo nititur fundamento, canonis nempe [l] loquitur 24. q. 1. distinctionem postea inter potestatem ordinis & iurisdictionis pastoralis, Glossa constituens, vt hac cæteris Apostolis, superiorem sanctum Petrum comprobaret, hæc addit. [m] *Petrus tamen maior fuit alijs in administratione scilicet pastoralis iurisdictionis & potestatis*, [n] can. puto. 2. q. 7. Est enim magni Augustini sententia huic inserta legi sacræ [o] l. 2. contra Donatistas ita scribentis. *Puto quod sine vlla sui contumelia*

Apostoli æquales Petro Apostolatus ordine & consecrat. minores Episcopatu & pastorali iurisdictione.

b S. Leo epi. 87. ad Viconenses quæ habetur can. ita Dominus dist. 19.

c Psal. 18.

d Can. ita Dominus. dist. 9.

e Gloss. in verbo erat ibid.

f 1. Cor. 10. can. reuera dist. 2. de consecratione.

g S. Leo epi. 87. ad Episc. Vienoenses.

h S. Anacl. ep. 2. ad Italiæ Episcopos.

i Can. in nouo dist. 21.

k Glos. arg. quod omnis.

l Can. loquit. 24. q. 1.

m Gloss. Petrus tamen.

n Can. puto 2. q. 7.

o S. Aug. l. 2. contra Donatist. c. 1.

A *Cyprianus Episcopus Petro Apostolo comparatur, quantum attinet ad martyrij coronam. Cæterùm magis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam. Quis enim nescit illum Apostolatus principatum, scilicet sancti Petri, cuilibet Episcopatui præferendum? sed etsi distat Cathedrarum gratia, vna tamen est martyrum gloria.* Quam gratiam seu eminentiam superioritatis respectu cathedræ iurisdictionisque pastoralis in sancto Petro super omnes Apostolos sanctus Anacletus dist. 21. can. in nouo supra citato, clarissime demonstrauit his verbis supra commemoratis, cæteri verò Apostoli cum eodem pari consortio, honorem & potestatem acceperunt: ita subiungens: *Ipsumque*, scilicet Petrum, *principem eorum esse voluerunt*: Quæ verba synceræ & cum grano salis B prudentiæ intelligenda veniunt, vt sit eorum sensus. Apostolos omnes sibi principem caputque datum à Domino S. Petrum benigne voluntariè ac docili obsequio, non inuite, non reluctante voluntate, cum omni honore reuerentiaque suscepisse. Non quod in eorum voluntate sita fuerit suprema S. Petri potestas monarchiaque Ecclesiastica, vt eorum relinqueretur arbitrio ac libertati sancti Petri principatum supra se vel admittere, vel recusare atque deprecari. Christus enim Dominus per se immediata virtute nulla ratione collegij Apostolici expectato consensu sanctum Petrum vicarium suum generalem super omnem Ecclesiam suam principem fecit, cumque in apicem supremæ dignitatis plenæque potestatis euexit, non ipsi Apostoli electione inter se facta sibi supremo dominatu præ- C esse voluerunt, sed humiliter atque deuotè Domini sui parentes imperio, sibi ab eo datum electumque sanctum Petrum monarcham, dominumque spiritualem, vt omnibus fidelibus alumnis Ecclesiæ voluntaria liberaque agnitione, gestientibus præ gaudio animis accipientes honoris maximi cultu venerati sunt. Secus electio Petri in monarchicum Ecclesiæ principem pastoremque supremũ iuris diuini non esse. Quod asserere hæreticum est, extremo anathematis fulmine percellendum. Itaque placet mihi sancti Antonini ad illa verba can. in nouo, scilicet, *Apostoli summum principem Petrum supra se esse voluerunt*, Responsio atque solutio dicentis, *Quod Apostoli hoc voluerunt voluntate consequenti & acceptante Dei ordinationem, non autem voluntate antecedente, seu causante ipsam auctoritatem: nam hoc habuit à Christo, vt ibi dicitur, scilicet c. in nouo dist. 21.* Hæc ille. Quæ omnia dicta esse vo- D lo contra intolerabilem quorumdam male feriatorum hominum impudentiam, qui infinito odio in celsitudinem, sublimitatemque maiestatis Ecclesiasticæ sedisque Apostolicæ principatum debacchantes honori gloriæque S. Petro eiusque successoribus Roman. Pontificibus à Christo Domino eminenter elargitæ (quantum potest effrenata ira, liuoreque insano percita passio!) rebellionis armis obsistunt, & pertinaciter inimicando reluctantur. Qui hæreticorum more (cum quibus cognata circa hoc impietate conspirant.) sanctos Ecclesiæ canones iuraque sacra in corpus Pontificium optima dispositione ordineque redacta laboriosè lectitant, voluunt reuoluntque sæpius infeliciter Catholici, nomine tenus, vt

Sana cautio in nouo intelligentia quo dicitur Apostolos S. Petrũ supra se principem creare voluisse.

Contra schismaticos primatum S. Petri ac Rom. Pontificum nõ diuini iuris, sed positiui esse defendentes mendaciter.

S. Ant. part. 3. summæ titul. 21. §. 1. in fine.

cuniculis fidem Catholicam atrocius opprimant. Non vt his aliquid catholicæ veritatis animæque ad veram fidem propitium idoneumque ſaluti diſcant : ſed vt malitioſa violentaque torſione veluti carnificia tortura aliquam ſententiam à vero legitimoque ſenſu diſtortam, adulterina interpretatione pollutam venari expiſcarique poſſint : qua, ſemper aliquid de ſupremo eoque monarchico Eccleſiæ principatu ſancti Petri fidei, Romanorumque poſt eius à terra diſceſſum pontificum diuino iure creditum, interpolando multa ridiculè diripiant, pertinaciterque contradicendo, demoliantur. Illi vt quò maleſuada paſſio cæcaque animi iactatio furit, eò tandem cupiditate effectu ſatiata perueniant : Ita circa auctoritatem ſancti Anacleti malè intellectam cauillatoria, fraudulentaque expoſitione fœdatam, imperitè infœliciterque diſcurrunt, & argumentantur. Apoſtoli ſanctum Petrum principem ſuum eſſe voluerunt : ergo Dominus immediata abſolutaque ordinatione hunc ſuo diſcipulo ſancto Petro honorem ſupremum plenitudinemque poteſtatis numine detulit, ſic talis auctoritas ſummaque Eccleſiæ poteſtas non à diuino iure in Petri perſonam eiuſque ſucceſſores Rom. Pontifices, ſed potius Eccleſiaſtico poſitiuoque redundat : atquo hanc poteſtatem ſublimem monarchicam, in aliam Democraticam Ariſtocraticamue, mutare, variaréque licebit. Aſſertio ſcelerata, impudenter ignara, confidens arroganter & audax, ex peſſimis educta principiis! contra Deum ipſum, ſanctos Patres nequiter intellectos, & adulterino commento deprauatos armare contra expreſſa Chriſti Domini verba, luce ipſa clariora, eius vicariorum decreta ſententiaſque, obliqua fraude à vero ſenſu ſuaque natiua detortas intelligentia iaculari, & germanam ipſius authoris ſancti Pontificis intelligentiam eiuſdem verbis expoſitione fallaci corruptis malitioſè ludificari quale nefas!

Argumentum ſchiſmaticorũ contra primatum ſancti Petri iure diuino ſtabilitum.

Accipe nunc Danaum inſidias & crimine ab vno
Diſce omnes.

Etenim quis melior ipſius ſancti Anacleti verborum ſententiæ interpres, quam ipſemet Anacletus eſſe poteſt? Audiamus ergo S. Patrem ſuæ prioris ſententiæ perniciosiſſimo ſchiſmaticorum dolo deturpatę ſenſum diuinitus catholica fide depromentem, qui ad omnes orthodoxos reſcribẽs Epiſcopos, ait: [a] *Sacroſancta Romana & Apoſtolica Eccleſia, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino ſaluatore noſtro primatum obtinuit; & eminentiam poteſtatis ſuper vniuerſas Eccleſias ac totum Chriſtiani populi gregem aſſecuta eſt, ſicut ipſi beato Petro Apoſtolo dixit : Tu es Petrus & ſuper hanc petram, &c.* Si Eccleſiæ Romanæ auctoritas à Deo immediate profluxit, à quo ſancti Petri ſuprema poteſtas niſi ab ipſo Deo promanabit? Cum illum in Romano ſolio quod iubente Deo fundauit, primum ſediſſe Pontificem maximum vniuerſæ rectorem Eccleſiæ fide Catholica credamus? vt æterni ędificatio templi mirabili munere gratiæ Dei in petræ ſoliditate conſiſteret : ſicut ſanctus Leo [b] loquitur. Hac Eccleſiam ſuam firmitate corrobans Chriſtus Dominus ita immortaliter ædificauit, *vt illam nec humana temeritas poſſit appetere,*

Soluitur argumentum ſchiſmaticorum.

Sententia ſancti Anacleti qua obutũtur ſchiſmatici, vera expoſitio ab ipſomet ſancto.

a S. Anacl. ep. 3 c. 3. ad omnes Epiſc. can. ſacroſancta 2. diſt. 22.

b S. Leo. epiſt. ad Epiſc. Viennenſes can. iſta Dominus iſta diſt. 9

A *nec portæ contra illam inferi præualere.* [c] *Verùm hanc petræ iſtius ſacratiſſimæ firmitatem Domino, vt diximus, ædificante conſtructam, nimis impia vult præſumptione violare, quiſquis eius poteſtatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus ſuis, & id quod accepit à veteribus non ſequendo.* Quorum exempla teſtimoniaque veluti veritatis Chriſtianæ ſequeſtrorum [d] imitatione & obſeruatione venerari nos ſacra imperando iura monent, & ſuadendo imperant, vt in veritatis ſacraria deducamur. Patet igitur clariſſimè ex ſcripturis, canonibus, ſanctiſque Patribus, qua parte S. Petro pares Apoſtoli nempe ratione Apoſtolatus & ordinis, quave inferiores ratione videlicet epiſcopatus & monarchici paſtoraliſque principatus extiterint. Quod eruditione compendioſa admodum docta & ſolida [e] Caietanus mihi B videtur euoluiſſe, & explicaſſe, cum ait, *Apoſtolos reliquos quatenus Apoſtolos, fuiſſe quidem S. Petro pares, tamen qua ratione erant oues Chriſti, ipſius vicario S. Petro vniuerſali ouilis dominici paſtori ſubditos fuiſſe.* Eandem plane veritatis orthodoxæ perſuaſionem doctrinamque fideliter ac firmiter in ſanctorum veterum patrum animis inſediſſe, contra impia falſitatis hæreticæ dogmata aſſerendum nobis eſt [f]. Etenim S. Cyprianus, vt ſilentio cæteros inuoluam, cùm dixiſſet libro de vnitate Eccleſiæ, non ita longe à principio : pari conſortio præditos fuiſſe reliquos Apoſtolos & honoris & poteſtatis, ſtatim hæc adiunxit. *Sed exordium ab vnitate proficiſcitur, Petro primatus datur, vt vna cum Chriſti Eccleſia & vna cathedra monſtretur.* Quis non videt, niſi omnino mente cæcus & in doctrina SS. C Patrum hoſpes ac peregrinus, S. Patrem in conſortio Apoſtolatus, ſupremum in Eccleſia ſancti Petri primatum veraciter agnouiſſe? Quis lecturæ integri loci ſancti Cypriani maturo iudicio, animum ſagaciter intendens, effrenatam hæreticorum audaciam impudentiamque ſuperbiſſimam ex eo ſancti Cypriani loco, ſancti Petri principatum euertere nitentium, atque ita Apoſtolos ſancto Petro dignitate pares aſſeuerantium non magnopere miretur? vt ſic ſanctum Petrum ſuper omnes ratione principatus ſublimatum fuiſſe ac euectum à Saluatore noſtro penitus inficiari minime vereantur? Sex enim in toto illo quem facit ſanctus Cyprianus diſcurſu ſunt diligenter attendenda, quæ ſanctus ille pater ſingulariter obſeruat. Primum 1.
Chriſtianam religionem clariſſimè nullo interD iecto difficultatis obice poſſe comprobari, compendio veritatis aſſerit, ſi caput teneatur, conſiderationeque digniſſimum in eam veritatis confirmationem : *Quod, Dominus* (inquit) *loquitur ad Petrum : Tu es Petrus.* Secundum quod in 2.
verbis ſancti Cypriani, dignum conſideratione iudicatur, illud eſt cùm ait : *ſuper vnum Petrum Eccleſiam eſſe fundatam.* Tertium quod ait, *quamuis & alij Apoſtoli paſtores conſtituti ſint, tamen* 3.
vt vnitatem manifeſtaret, vnam cathedram Chriſtum conſtituiſſe, & vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem ſua auctoritate diſpeſuiſſe. Quartum quo dicit, *ſuper cathedram Petri Eccleſiam eſſe* 4.
conſtitutam. Quintum illud. *Primatus Petro datur,* 5.
vt vna cathedra monſtretur. Sextum atque po- 6
ſtremum eſt, quo S. Cyprianus cauſam rationemque notat, *Cur hæretici perfidiam ſub prætextu fidei*

c S. Leo. ibid.

d Patrum antiquorũ exẽpla doctrinaque ſequenda cap. de quibus diſt. 20. can relatum diſt. 37. can. transferunt 24. q. 3.

e Caieta. de primat. Petr.

1. Pars. Confutatio hæreticorum obiectionum contra S. Petri primatum, SS. Patrum teſtimonijs abutentium.

f S. Cyp. lib. de vnit. Eccl.

S. Cypriani locus exponitur contra hæreticos.

Sex notanda in diſcurſu S. Cypriani contra hæreticos ac ſchiſmaticos pro S. Petri primatu.

& Antichristum sub vocabulo Christi asserant, vt dum decepti à diabolo in Angelum lucis transfigurato verisimilia mentiuntur, veritatem subtilitate frustrentur, eamque esse proclament. Quia ad veritatis illam & vnitatis originem (quæ in vno principe ac sacerdote vice Christi visibili, cui omnis parere debet Ecclesia, sita conquiescit, de quo supra.) *Non redditur, nec caput*, inquit, *quæritur sc. sub Christo visibile.* Quibus in verbis quis nõ discrimen Apostolatus ab Episcopali principatu, quis non potestatis ordinis & consecrationis ab auctoritate iurisdictionis, pastoralis, Monarchicæque distinctionem perspicue planéque videt, & abiectis imperitiæ dubijque tenebris intuetur? At quid tot distinctiones sententiarum, tot significantia verba, quibus Ecclesiæ visibilis vnitatem, in vno capite ac pastore visibili tanta cum emphasi energiaque [a] Sanctus Cyprianus contra facientes partem hęreticos schismaticosque hostes Ecclesiasticæ pacis & vnitatis expressit? si ab Ecclesia Monarchiæ maiestatem arcere, ab eaque summum vnius principis pastorisque visibilis Christi D. vicarii principatum relegare voluisset? Nec minus impiè ac perfidè pacis concordiæ ac vnionis Ecclesiasticæ perturbatores sancti Hieronymi testimonijs abuti ea adulterando conantur. Quem constat acerrimum fuisse vnitatis Ecclesiasticæ defensorem, atque primatus sancti Petri Romanique pastoris strenuissimum vindicem: luctando semper generositate Christiana contra hęreticorum schismaticorumque furores: quod scelerato liuore execrabilique odio Apostolicæ sedis maiestati, sanctique Petri ac eius successorum iuridicis honoribus, sanctisque potestatis hierarchicæ splendoribus inimicarentur. Cõtra quos quid Sanctus ipse dicat audiamus cõtra Iouinianũ, [b] *supra Petrum*, inquit, *fundatur Ecclesia, & licet idipsum in alio loco, super Apostolos fiat, & cuncti claues regni cælorum accipiant, & ex æquo* (quod est pro æqualitate Apostolorum cum sancto Petro ratione Apostolatus obseruandum) *super eos Ecclesiæ fortido solidetur: Tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto schismatis tollatur occasio.* Potestne à quoquam negari, his verbis sanctum Hieronymum in æqualitate parique potestate Apostolorum cum sancto Petro consideratione Apostolatus, nihilominus eminentiam Monarchicæ dignitatis & plenitudinem potestatis Ecclesiasticæ in ipso S. Petro Christi Domini vicario œcumenico super omnes Apostolos agnouisse? Quod elegantissimis sermonibus magna breuitate conclusis, S. Leo ad viuum mirabiliter expressit. [c] *Inter beatissimos*, inquit, *Apostolos, in pari honoris* (scilicet Apostolatus) *consortio, fuit quadam discretio potestatis*, scilicet pastoralis, *& cum omnium par esset electio*, scilicet ad Apostolatum, *vni tamen datum est, vt cæteris emineret* (ratione Episcopatus ac pastoralis auctoritatis.) At tanta tamque latè patens, sublimis & alta super Apostolos omnesque de gremio Ecclesiæ fideles huius monarchicæ maiestas auctoritatis, maxima virtute & inuincibili fortitudine debuit sociari, quæ peccare non posset, quæ labi nesciret, imperitiæ nescia, impatiens erroris, quæ nunquam à recto Christianæ tramite veritatis exorbitaret. Quæ virtus nescia falli, atque fortitudo indomita, formidabilis erroribus, hæresibus, schismaticis artibus, fraudibusque terribilis fundata & radicata in oratione Domini immobilis, amicta sole veritatis, in æternum immota conquiescit. Cuius orationis sanctum Petrum Dominus certiorem fecit cum ei diceret. [d] *Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Quanta vis quamque potens & latè patens huius diuinæ orationis virtus, quæ sanctum Petrum Ecclesiæ factum caput & principem infallibilitatis clypeo protexit: & quoad vixit, contra errorum hæresũnque impetus, furoresque spiritualium nequitiarum magnifice triumphando, lorica fidei galeaque indutum salutis armauit. Vt ad eius animum, sedemque Apostolicam nulla fraus infidelitatis, nullus contra fidei doctrinam error, nulla falsa prauaque contra bonos mores assertio, nulla falsitas iuris, nullumque prauæ persuasionis corruptæque sententiæ virus potuit vnquam ne quidem leuiter accedere. Neque soli sancto Petro tot infallibilitatis fideique certitudinis charismata, diuina hæc & omnipotens Christi Domini supplicatio ad Deum Patrem oratioque peperit: sed etiam omnibus vsque ad seculi consummationẽ, in eius Apostolorum principis solio Ecclesiastico sessuris Romanis Pontificibus, de cathedra, sancti Petri decreta sua, quæ Dei sunt, promentibus impertita copiosè porrexit largaque manu profudit. Vt nostro tempore valde [e] pij & non mediocriter eruditi Doctores, contra perniciosam erroneamque doctrinam peruersè & impiè asserentium: hanc Christi Domini pollicitationem, fidem scilicet Petri non defecturam, secundum litteralem sensum ad solum tempus Domininicæ passionis extendi, multis Scripturarum diuinarum, sanctorum Patrũ, rationumque ponderibus doctissimè verissimeque comprobarunt. [f] Egregia hæc ad rem, quam quærimus, sancti Leonis sententia quæ mentibus fidelium radicitus, ac firmiter inseratur, dignissima. *Specialis* (inquit) *cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri proximè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit: In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis cæteris conferetur.* Propter quod infallibilitatis præsidium Christi Domini oratione sancto Petro datum & per eum successoribus eius in solio Apostolico Romanoque sedentibus, exultandum vehementer cum gratiarum actionibus Christo Deo profundendis, addit postea his verbis: [g] *Cum itaque dilectissimi tantum nobis videamus præsidium diuinitus institutum, rationabiliter & iuste in ducis nostri meritis, & dignitate lætamur, gratias agentes sempiterno regi redemptori nostro Domino Iesu Christo, qui tantam potentiã dedit ei quẽ totius Ecclesiæ principem fecit: vt si quid etiam nostris temporibus rectè per nos agitur, recteque disponitur, illius operibus, illius gubernaculis deputandum. Cui dictum est, & tu conuersus confirma fratres tuos. Cui post resurrectionem suam Dominus ad trinam æterni amoris professionem, mystica insinuatione ter dixit,* [h] *Pasce oues meas.* At quantò longiùs quam ad tempus dominicæ passionis hæc Christi oratio & fratrum, id est prefectorum Ecclesiæ à sancto Petro confirmatio protendatur, his infert sequentibus verbis. [i] *Quod nunc quoque procul dubio facit confirmatque fratres suos sanctus Petrus:* (eiusdem patris filios, nempe Christi Domini sa-

[a] S. Cypr. de vnitate Ecc.

[b] S. Hier l. 1. contra Iouinianum circa medium.

In æqualitate honoris Apostolatus prærogatiua potestatis pastoralis in Petro.

[c] S. Leo 1. ep. ad Anast. Tarsensem Episcopum.

3. Pars. *Maxima virtus ac fortitudo labi nescia huic summæ potestati S. Petri coniuncta per orationem Christi Domini.*

[d] S. Luc. 22. v. 32.

Hæc Christi Domini oratio non solùm S. Petro per omnẽ vitam à die Pontificatus, sed etiam omnibus eius successoribus Romanis Præsulibus infallibilitatem in doctrina fidei & morum peperit.

[e] Vallens 79. 80. elenchi & in disputatione contra Vigotium parte 2. q. 1. & seq. &c. Incognitus 51. 50. & alij singularis doctrinæ Theologi.

[f] S. L. 1. ser 3. de assumpt. sua.

[g] S. Leo. ibid.

[h] S. Ioan. 21.

Orat. Christi Domini pro S. Petro suum quotidie in Ecclesia operatur effectum.

cro eius sanguinis semine procreatos, *Et mandatum Domini pius pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans, vt nulla tentatione superemur.* Hanc vero firmitatem fidei veræque doctrinæ, in nullo subditam errori, & lapsus ignaram mali non solum in S. Petri Ecclesiæ principis, sed etiã in soccessorum eius pari supremæ grado dignitatis in Romana & Apostolica sede refulgentium personam ab oratione saluatoris nostri redundasse. Postea [a] Agatho sedis Antistes Apostolicæ talibus asseruit. *Ecclesia Romana nunquam errante à tramite Apostolica traditionis, quia dictum est Petro, ego rogaui pro te Petre.* Post hęc, *sic*, inquit, *Dominus fidẽ Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos meæ exiguitatis prædecessores fecisse semper cunctis est agnitum.* Similia [b] Nicolaus primus ad Michaëlem Imp. rescribit, quibus ad eiusdem rei cõfirmationem ista Leonis 9. de oratione Domini, pro sancto Petro ad æternum patrem, deuotè misericorditerque profusa loquentis apposite meritoque subnectentur. [c] *Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petro non defecit, nec defectura creditur in throno illius.* Atque vt omnes intelligerent non solùm pro sancto Petro, sed pro omnibus qui in pari qua S. Petrus potestatis plenitudine, in throno Apostolico Romanoque sessuri erant, Christum Dominum rogauisse, S. Bernardus ita ad Innocentium 2. de erroribus Abailardi locutus est: [d] *Dignum arbitror ibi resarciri fidei damna, vbi non possit fides sentire defectum. Cui enim alteri sedi aliquando dictum, ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua?* Ad hanc veritatem, sensum verborum Domini, sanctissimi martyres Romani Pontifices suo Lucius & Fœlix testimonio reuocarunt, quorum ille Episcopos Hispaniæ & Galliæ sic affatur. [e] *Ecclesia Romana Apostolica est, & mater omnium Ecclesiarum, quæ à tramite Apostolica traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis deprauata nouitatibus succubuit, secundum ipsius Domini pollicitationem, ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua.* Fœlix verò huius nominis primus, gloria quoque martyrij honoréque coronatus, benignum in eam veritatis agnitionem hac informatione deduxit. [f] *Ecclesia Romana, vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab auctoribus suis Apostolorum principibus illibata manet, iuxta illud, ego rogaui pro te.* Quæ fidei illibatæ veræque Christianæ religionis firmitas & robur indomitum altissimis virtutis diuinæ radicibus oratione Christi Domini in sancto Petro eiusqoe infallibili fide & charitate fundata, & solidata vsque ad consummationem seculi salutari duratione permanebunt. Sancta & mystica petra? super quam velut in immobile nulli obuiũ ruinæ fundamentũ saluator noster suam voluit feliciter ædificare Ecclesiam, tã potenti virtute, vt portæ inferi, scilicet hæreses, schismata, tyrannorum persecutiones aliaque dæmoniorum machinamenta generis humani territamenta, aduersus illam nullo temporis interuallo præualere possent. [g] Apud veteres Romanos Petra dicta, Manalis, extra portam capenam magno in honore iacebat, *religione patrũ*, [h] vt cũ poeta loquar, *multos seruata per annos*, quã illi cũ terræ fruges magna siccitate languescerent, intra vrbis mœnia, teste Festo, superstitiose cum magna, sed re ipsa vana, & inani veneratione deducebant, statimque (si Romanorum Ethnicorum supersti-

[a] Agatho Papæ epist. in 6. synodo act. 8. approbata.
[b] Nicolaus 1. epist. ad Michaëlem Imper.
[c] Leo 9. epi. ad Petrum Antioche.
[d] S Bernard. epist. 190. ad Innoc. 2.
[e] S. Lucius 1. epist. ad Episcopos Hispaniç & Galliæ.
[f] Fœlix primus & Martyr. epi. ad Benignum.
S. Petrus immobile Ecclesiæ fundamẽtum per orationem Christi factus.
Petra manalis quæ, ex Festo.
[h] 2. Æneid.

Tom. I.

A tioni credatur,) imbres pluuiæq; impetu magnò cadentes, terras siccitate remota madefactas frugũ multiplicatarũ maturitate fœcundabant: propterea petra manalis appellabatur, quod eius beneficio aquæ imbresque de cælo in sitientes terras pro fructu earum multiplicando maturandoque manarent. At si omni traditionis amota fictione, mysticos spiritu viuificante sensus latentes & inuoluros traditionis vmbra euoluere liceat: quis hoc sine prouidentię diuinæ numine Romanis accidisse suspicari iure poterit? Cum omnem doctrinæ cælestis sterilitatem ipsos fuisse passos intellexerit; quousque firma & immobilis illa rupes ac petra à Saluatore humani generis in ædificationem Ecclesiæ collocata, & ad eos thronum collocatura Monarchiæ Ecclesiasticę peruenerit, eosque laxatis vndequaque diuinæ sa- B pientiæ Christianæque religionis irriguis Spiritus sancti charismatum meliorum copia vberiori locupletauerit, vt propterea si superstitionis Romanæ temporibus populo huic fuerit petra Manalis, nunc per S. Petri, qui est post Christũ D. vera petra mystice spiritualiter que Manalis beneficium, ac meritum ad ipsos profusiora fæcundioraque diuiuinarum gratiarum fluenta decurrant. Quæ petra mystica illa est quã, *Cabalistica* meditatio *Aben appellat à duabus deductam vocibus.* [i] *Ab*, אב, *Hebraic. patrem, & Ben* בן *filium significantibus*, vt eam petram esse credamus, in qua Patris æterni atque Filii diuinitas appareat. Quam petram Petrum intellexit Dominus dicens illi. [k] *Tu es Petrus & super hanc* C *petram ædificabo Ecclesiam meam &c. Petrus enim,* inquit sanctus Ambrosius, [l] *tanquam bonus pastor tuendum gregem accepit, vt qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tentatione nutauerat: cæteros fidei stabilitate firmaret. Demque pro soliditate deuotionis Ecclesiarum petra dicitur; sicut ait Dominus: tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemq; contineat.* Post, data inter petram Christũ, & Petrum similiter ista dictũ distinctione, hoc modo concludit. [m] *Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur, & petra pro virtute Dominus nuncupatur. Sicut ait Apostolus.* [n] *Petra autem erat Christus. Rectè consortium meretur nominis, qui consortiũ meretur & operis.* Hæc sanctus Ambrosius soliditatem fidei ab omni mutatione liberam S. Petri, eiusque doctrinæ Catholicæ firmitatem viuis depingens D coloribus, qua tanquam tutissimo fundamento Dei nititur Ecclesia, atque manet immota: *Donec vita præsentis inclinentur* [o] *vmbræ & futura gloria dies aspiret.* Eò recta mens eloquentissimi Papæ Leonis collimando flectebatur, vt inconcussum fidei robur ab omni errore vacuum S. Petri Ecclesiæque totius per eum, more suo diuinitus exprimeretur his verbis post multa concludentis. [p] *Manet ergo dispositio veritatis & beatus Petrus, in accepta fortitudine petræ perseuerans, susceptа Ecclesię gubernacula non relinquit. Sic enim præ cæteris est ordinatus, vt dum petra dicitur, dum fundamentum pronunciatur: dum regni cælorum ianitor constituitur: dum ligandorum soluendorumque arbiter, mansura in cælis iudiciorum suorum definitione, præficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum eius mysteria nosceremus. Qui nũc*

[i] אב Pater. בן Filius.
Nota mysterium de petra ex Cabalistis.
[k] S. Matth 6.
[l] S. Ambr. ser. 47.
Sanctus Petrus quare est fundamentum Ecclesiæ, petra seu saxum dicitur.
Discrimen inter Christum & Petrum, vtrumque dictum lapidem ac petram.
[m] S Ambros. ibide
[n] 1. Cor. c. 10.
[o] Cant. 2.
Societas nominum communis Christo & S. Petro fortitudinem. S. Petri & vniuersæ Ecclesiæ in credendo inuincibilem & infallibilem demonstrat.
[p] S. Leo ser. 2 de assumptione sua ad Pontificatũ.

plenius & potentius ea, quæ sibi commissa sunt peragit, & omnes partes officiorum atq; curarum in ipso, & cum ipso per quem est glorificatus exequitur. Deinde diuina beneficia quæ vsu quotidiano Christus Saluator mundi larga suæ benignitatis atq; misericordiæ manu in sedem Apostolicam Romanamque omniũ Ecclesiarum matrem rependit à meritis precibusque S. Petri proficisci concludendo declarat.[a] *Si quid itaque à nobis rectè agatur, rectèque discernitur: si quid à misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinetur: illius est operum atque meritorum, cuius in sede sua viuit potestas, & excellit auctoritas. Hoc enim obtinuit dilectissimi, illa confessio quæ à Deo Patre Apostolico inspirata cordi, omnia humanarum opinionum incerta transcendit: & firmitatem petræ quæ nullis impulsionibus quateretur, accepit.* Hæc pater patrum eloquentia magnæ coniũcta sapientiæ clarissimus verè merito, virtute, dignitate maximus: in cuius aureis planeque diuinis eloquiis concludendo caput, conquiescere valde placet.

S. Leo ibid.

CAPVT X.

Monarchia S. Petri ab Ascensione Domini primordia sumpsit, cuius thronus Romæ, præcipiente ac inspirante Deo, fixus est.

1. *S. Petri Monarchia incepit ab Ascensione Christi Domini.*
2. *S. Petrus venit Romam, sedem Ecclesiasticæ Monarchiæ fixurus & erecturus in ea, afflatus Spiritu S. monente atque iubente Christo Domino.*
3. *S. Petrus Romæ vixit, docuit, summa Monarchiæ spiritualis iura exercuit, & tandem palma insignitus martyrii mortuus est, cum magna spiritualium bonorum fœcunditate huic ciuitati profusorum.*

CHRISTO Saluatore nostro rege regum dominoque dominantium in cælum sublato, spiritualia Ecclesiasticæ Monarchiæ iura iam D. Petro à Domino Iesu Christo collata & credita, cum exercitio vsuque in manus huius Apostolorum principis, benedictionibus cælestibus affluentia fœcundaque peruenerunt. Qui sicut velle Dominum suum ac iubere à Spiritu S. interiùs sibi loquente didicerat, Romam post aliquos annos venit: vt ibi Monarchiæ Ecclesiasticæ thronum soliumque Apostolicum omnipotenti virtute collocaret. Cuius mysterii non ignara Sybilla; hæc ante multa secula vaticinando clamabat.[b] *Elegit sibi* (de Christo loquens) *ex piscatoribus & delectis numerum duodenarium, vnumque diabolum*, scilicet Iudam, *non in gladio bellove Æneadem vrbem*, Romam scilicet, *regesque subiiciet: sed in hamo piscantis*, scilicet Petri. Cuius Sybillini oraculi meminit Franciscus Petrarcha hæc prioribus adiungẽs: *Quæ Erythrææ procul dubio Sibyllæ sunt, vt quæ ex illius libro ad contextum eliciui.* Eadem[c] Bernardinus & S. Antoninus:[d] ille parte 6. serm. 1. de festiuitate Mariæ, hic in summa historica, referunt hanc mundi dominam ciuitatem ingressum sanctum Petrum, & in ea post longa charitatis ac fidei exercitia prædicando & gubernando regnum Dei in terris, quod est Ecclesia, martyrio vitam glorioso finiuisse ex voluntate Domini, primus in Ecclesiastico Apostolicoque throno illius successor S. Linus de passione S. Petri, hac verborum breuitate commemorat.[e] *Vt Petrus portam Romæ ciuitatis voluit egredi, vidit sibi Christum occurrere, & adorans eum ait: Domine quo vadis? respondit Christus, Romam venio iterum crucifigi, &c.* Ex quo sancti patris testimonio intolerabilis Hẽrici Bunthingi hæretici Lutherani impostura & impudentia refutata confunditur: qui vt veritatem de aduentu S. Petri Romam, & eius in ea mansione destrueret, ausus est huius sancti patris testimonium mendacio impudentissimo polluere: hæc in itinerario de itineribus beati Petri dicens.[f] *Credibile est Petrum nunquam Romæ fuisse: sed aut Babylone in Ægypto vbi primam scripsit epistolã, aut Hierosolymis interfectum esse ab Agrippa rege, quod Linus vult.* En hic hæretica fœdati hominis impostura S. Ambrosius illud beati Lini testimonium euolutum dilatando fusius, hæc ait:[g] *Idem Petrus postea victo Simone cum præcepta Dei populo seminaret, & doceret castimoniam, excitauit animos Gentilium: quibus eum quærentibus Christiana anima deprecata sunt, vt paulisper cederet, & quamuis esset cupidus passionis, tamen cõtemplatione populi precantis inflexus est: rogabatur enim vt ad instituendum & confirmandum populum se reseruaret, quid multa? Nec è muro egredi cœpit: Et videns sibi in porta Christum occurrere, vrbemque ingredi: ait, Domine quò venis? Respondit Christus: Venio Romã iterũ crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum: Christus enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem passione susceptæ mortis exuerat. Intellexit ergo Petrus, quod iterum Christus crucifigendus erat in seruulo. Itaque sponte remeauit: interrogantibus Christianis responsum reddidit: statimque correptus per crucem suam honorificauit Dominum Iesum.* Quibus quidem consentiunt hæc Metaphrastis[h] ex antiquis die 29. Iunii: *Visus est ei Dominus in visione dicẽs. Surge Petre, vade ad occidentem: opus enim habet vt tuis illustretur facibus, & ego ero tecum.* In huius autẽ veritatis consensum, scilicet S. Petrum Romam venisse, in ea docuisse, regnasse, vt Ecclesiæ principem morti cruentæ pro Christo D. suo occubuisse, omnes patres tã Græci quam Latini tanto numero amica fœderati conspiratione coiuerunt: vt eos singulariter omnes commemorare longius esset, quam moderata capitis mediocritas pati posset. Atque eorum singula iam recitare testimonia hominis esset abutentis otio, & litteris; cũ ætatis nostri doctissimi Theologi[i] cõtra horrenda hæreticorum cõmenta, delitia, imposturas, ac mendacia tanto studio diligentiaque prudenti in suis libris horum omnium sanctorũ antiquorũque Græcorum ac Latinorum, atque etiam aliorum non ita vetustorũ Patrũ doctorũque testimonia sententiasque de hac veritate cõformes enumerare præclaro temporum ordine laborarunt. Vnum pro multis antiquorum Patrum collectorem Iacobum[l] Coccium tomo 1. thesauri Catholici adeat quisquis antiquitate recreari concupiscit: in quo ducenta prope sanctorum antiquorumque Patrum atque aliorum recentiorum iuniorumque doctorum clarissima sinceræque fidei testimonia leget. Quæ horribiles hæreticorum imposturas & mendacia contra hanc de qua agimus quam Catholica

b Vaticiniũ Sibyllæ Erythrææ de aduẽtu S. Petri Romam & erectione sedis Apostolicæ. Petrarcha l. 2. de otio relig.

c S. Bernard. 6. parte serm. 2. de festiuit. Mariæ.

d S. Anto. part. 2. hist. Tit. 3. c. 9. §. 14.

e S. Linus de passione S. Petri.

f Impostura Henrici Bũthingi Lutherani in itinerario, anno 1580.

g S. Ambros. l. 5. epist. 32.

Christus D. apparet S. Petro vrbe Roma egredi volenti vt sua differret passionem.

h Metaphrastes.

i Sanderus, Staplet. Baronius, Bellarm. Coccius, De Valentia, Grepetius in summa verbo Petrus & alii.

l Cocc. to. 1. l. 7. art. 5.

certitudine credimus veritatē potentiſſima exploſá deſtructaq; labefactāt. Quibus diligēter exploratis & attēte perlectis, quis ſuperbiſſimā & ſceleratiſſimam execrabilis Apoſtatæ Lutheri [a] impudentiā & audaciam mendacijs blaſphemiiſque ſcatentem ſanctas antiquaſque Eccleſiaſticas hiſtorias, tetro fabularū vocabulo deturpātis, fideliſſima SS. patrum documēta pro anilibus deliramentis habentis, ipſamq; ſanctorum monumentorū veritatem ad fœtidiſſima turpiſſimaque mendaciorū proſtibula relegantis, ſtupendo non perhorreſcet? *Omnes*, inquit, *hiſtoriæ teſtantur Petrum primum Romæ fuiſſe Epiſcopum. Sed meræ ſunt fabulæ.* O execrabilē hæreſiarchæ impudentiſſimi impudentiam, ſic omnē venerabilis antiquitatis maieſtatē immundiſſimis arrogantiæ diabolicæ pedibus obterere! Quid verò infelix ille Caluinus hæreticorum Galliæ Patriarcha, illo adhuc Luthero ſcelere ſuperior, ait? Quam multa cōtra hanc Catholicæ veritatis perſuaſionem mendacia cōpegit? [b] *Propter ſcriptorum conſenſum*, inquit, *nō impugno, quin illic*, ſcilicet Romæ, *mortuus ſit, ſed Epiſcopū fuiſſe præſertim longo tempore perſuaderi nequeo.* Deteriora mendaciiq; fœtidiora alibi [c] ore blaſphemiis inceſtato Petri vociferatur, *Multi ex veteribus*, inquit, *Romam ænigmaticè Babylonē dici putarunt. Hoc commentū Papiſtæ libenter arripiunt, vt videatur Petrus Romanæ Eccleſiæ præfuiſſe. Atqui vetus illud commentū nihil habet coloris: nec video cur Euſebio & aliis placuerit, niſi quod errore iā occupati erant, Petrum Romæ fuiſſe.* [d] Quid autē in Hieremiæ cap. 22. effutit arrogantius? *Roma nunquam vidit Petrum, vt arbitror.* Sic pugnantia loquendo ſcriptorum conſenſum deſpicit, propter quē ſuperius dixerat, non impugnare ſe quin Romę S. Petrus mortuus ſit. Si mortuus Romæ S. Petrus, ergo contra Caluinū illum Roma vidit. Impij impoſtores Ioannes [e] Baleus, & Matthęus [f] Dreſſerus in ſuæ hiſtoriæ millenario dicunt per magnā impoſturam affirmando S. Hieronymum & Lyranū aſſerere Petrū Hieroſolymis eſſe crucifixum. Sed talis impoſtura impudenſq; mendacium ipſo S. Hieronymi Lyranique doctrinæ teſtificationiſque aſpectu turpiſſimè cōcidit. Hęc enim de primatu S. Petri Romæ eiuſque morte S. Hieronymus habet. [g] *Simon Petrus prouinciæ Galilææ Vico Bethſaida frater Andreæ Apoſtoli & princeps Apoſtolorum, poſt Epiſcopatū Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorū, qui de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia & Bithynia, ſecundo Claudij anno ad expugnandū Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedrā ſacerdotalem tenuit vſque ad vltimum Neronis annū, id eſt decimum quartū, à quo & cruci affixus martyrio eſt coronatus, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus eleuatis: aſſerens ſe indignum, qui ſic crucifigeretur, vt Dominus ſuus.* Hæc S. Hieronymus contra iſtorū hæreticorum mēdacia, cui cōformis veritatis aſſenſu Lyranus hæc contra eoſdem impoſtores hæreticos ait. [h] *Hanc epiſtolā ſcripſit Romæ, ſicut & præcedentē, nam ſicut dicitur hic, propinquus erat paſſioni ſuæ quā ſuſtinuit Romæ.* Quo tēpore S. Petrus Romam appulit, in ea Chriſtiani Eccleſiaſticiq; imperij ſedē thronumque locaturus: *Imperator Claudius anno ſui octauo imperij*, vt ſcribit Tacitus, [i] *Luſtrum fieri mandauit, quo cenſu ſunt ciuium* (mirabile dictu) *ſexaginta octo centena & quadraginta quatuor millia.* Quod ſine diuino numine factū minimè credendum, vt in tantæ vaſtitatis pelagus Galilæus piſcator rete prædicationis, ac Eccleſiaſticæ iuriſdictionis immitteret. Hanc vero vrbē Romā adhuc infidelem, quod tum dæmonibus ſeruiret, atque crudelitate in ſanctos Chriſti D. ſeruos efferata ſacro regeneratos lauacro eorum madefacta ſanguine fędaretur, S. Petrus Babylonē appellauit: [l] *Salutat vos Eccleſia quæ eſt in Babylone collecta, & Marcus filius meus.* Per Babylonē in S. Petri epiſt. Romam intelligi teſtis eſt [m] Papias apud Euſebium, [n] & S. Hieronymus in catalogo ac de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Marco his verbis: *Meminit huius Marci & Petrus in epiſtola prima ſub nomine Babylonis figuraliter Romam ſignificans.* [o] Et Oecumenius in hæc S. Petri verba, *ob eaſdē cauſas*, ait, *infidelitatis & crudelitatis in Chriſtianos Roma, à S. Ioanne in [q] Apocalypſi Babylon nuncupata eſt.* Sicut antiqui Patres, vt ipſe antiquiſſimus Tertullianus, [r] obſeruarunt. *Sic & Babylō* (inquit) *apud Ioannē noſtrum Romanæ vrbis figuram portat. Proinde & regno ſuperba & ſanctorum debellatricis.* Quod tūc Roma non minus ſanctorū (ſcilicet Chriſtianorū) ſanguine fœdabatur, quā olim Babylon Iudæorū verū Deum confitentium & adorātium cæde cruentabatur. In eandem ſententiam dixit S. Auguſtinus, [f] *Ne multis morer, condita eſt Roma velut altera Babylon, & velut prioris filia Babylonis.* Docetque ibi pluribus magnus doctor Romā tunc fuiſſe conditā, cùm cecidit regnum Aſſyriorum. De quo cumulate ſatis [t] Oroſius lib. 7. c. 2. in quam ciuitatem caput mundi & propter impietatē paganicā & crudelitatem in Chriſtianos Imperatoriā Babylonis appellatione vocatā, veniens S. Petrus in ea Eccleſiam Chriſti fundauit, eiuſq; thronū collocauit, valde ab vrbis corruptione contagioneque diſcretæ. Nam hæc Eccleſia ſancta & immaculata, at Romana vrbs impia, & multis tunc ſordidata ſceleribus, ignara Chriſti, contra ſacrilegas impoſturas, fraudes & blaſphemias hæreticorum Eccleſiam Romanam Babylonē appellantiū. Cum non videant impij per malitiā excæcati ſanctū Apoſtolum Eccleſiā Chriſtianā ab vrbe Romana valde diſtinguere dicentem: *Salutat [u] vos Eccleſia quæ eſt in Babylone.* Si Roma Babylō eſt, profectò Eccleſia quæ in ea eſt Babylō dici non poteſt. Vnde improbatur Roma Babylonica & ethnica, & Eccleſia Romana [x] à S. Hieronymo magnoperè laudatur. De Roma vrbe corrupta hæc in præfatione de Spiritu S. *Cū in Babylone verſarer*, ſcilicet in Romana vrbe, *& purpuratæ meretricis eſſem colonus, & iure Quiritum viuerē &c.* Et cū de Eccleſia Romana quæ eſt in Babylone, vt S. Petrus loquitur, verba facit: quā miris effert eam extulitq; præconiis in præfatione lib. 2. in epiſt. ad Galatas, *Romanæ*, [y] inquit, *plebis laudatur fides, teſtimonio videlicet Apoſtolico, vbi alibi tanto ſtudio & frequētia ad Eccleſias & Martyrum ſepulchra concurritur? vbi ſic ad ſimilitudinē cæleſtis tonitrui amen reboat, & vacua idolorum tēpla quatiuntur? Non quod aliam Romani habeant fidem, niſi hanc quā omnes Chriſti Eccleſiæ, ſed quod deuotio in eis maior ſit & ſimplicitas ad credendum, &c.* Idem ſanctus ad [z] Marcellam reſcribēs vt Bethleem migret, poſt explicatum illud de ciuitate Romana S. Ioannis in Apocalypſi vaticinium: *Cecidit, cecidit Babylon magna*: de Eccleſia Dei ibi poſita hæc ſubdit: *Eſt ibi*, inquit, *ſancta Eccleſia: ſunt trophæa ſanctorum Apoſtolorum & Martyrum; eſt Chriſti vera confeſſio, eſt ab Apoſtolo prædicata*

a Lutheri impudentiſſima impoſtura ſacras hiſtorias de veritate S. Petri aduentus Romā & fabulas appellantis. lib. de colloquiis ad menſam habitis, cap. de Antichriſto.

Aſſertiones impia Caluini contra veritatem aduentus S. Petri in vrbem Romam & aliorum hæreticorum

b Caluin. l. 4. Inſt. c. 6. §. 15.

c Idē ad ca. 5. prior. epiſt. S. Petri.

d Idem Cal. in c. 22. Ieremi.

e Ioan. Baleus Centuriator, Cent. 1. ſcriptorum Britanniæ.

f Matthæus Dreſſerus in ſuæ hiſtoriæ millenario quinto, anno 1560.

g S. Hier. l. de viris illuſtribus. c. 1.

h Lyranus ad cap. 1. epi. 2. S. Petri.

Maxima Dei prouidentia attribuendum quod S. Petrus Romam venit tempore Claudij Imper.

i Tacit. li. 12.

Cur S. Petrus Romam Babylonem appellauit.

l 1. Petr. c. 5.

m Papias apud Euſeb. l. 2. c. 14.

n S. Hier. in catalogo.

o Occum. p in 1. S. Petri 5.

q Apoc. 17.

r Tertul. l. aduerſus Iudæos, & l. 3. aduerſus Marcionem.

ſ S. Aug. l. 18. c. 22. de ciuit. Dei.

t Oroſius l. 7. c. 2.

Blaſphemia hæreticorum exploditur Eccleſiam Romanā Babylonem appellantium.

u 1. Petr. 5.

Roma corrupta & ethnica improbatur.

x S. Hier. in praef. de Spiritu Sancto.

Laudatur ab eodem Eccleſia Romana

y In præf. l. 2. in epiſt. ad Gal. 10. 6.

z Idē S. Hier. ad Marcellā.

fides, & gentilitate calcata in sublime se quotidie erigens, vocabulum Christianum.

S. Petrus 25. annos sedem Apostolicam Romæ obtinuit.

a Centuriatores Caluinus, Velenus.

Tempus autem quo S. Petrus regnauit ac rexit habenas Ecclesiæ, Romæ sedens Episcopus Episcoporum, fuit viginti quinque annorum: quod quantum possunt [a] hæretici nostri non minus audacter, quam impudenter inficiantur. Obiicientes partim errore, partim malitia cæcati, fieri nō potuisse S. Petrum tot annos sedem Romanam possedisse, & sub finem Neronis Imperij, scilicet anno 13. martyrio in eadem ciuitate fuisse coronatum, qui fuit annus à Christo passo trigesimus quintus: quia vt illi allucinando male argumentantur, adhuc Hierosolymis S. Petrus anno Domini decimo octauo agebat æuum, negotiis fidei occupatus & saluti animarum prospiciens, rerum nascentis Ecclesiæ satagebat: quo anno primum œcumenicum Apostolicumque concilium in ea ciuitate celebratum est: [b] cui S. Petrus interfuit, addā contra impios illos, & præfuit vt princeps chori Apostolici. Hoc manifestè parebit veritati conforme testimonio [c] S. Pauli affirmantis post tres annos à conuersione sua Hierusalem venisse, vt videret Petrum: deinde post annos [d] quatuordecim in eamdem rediisse vrbem, vt concilio congregando vnà cum aliis Apostolis interesset. His annis tribus & quatuordecim si vnus adiungatur, qui à morte Saluatoris ad conuersionem S. Pauli defluxit, octodecim annorū numerus rite complebitur. Ex hoc discursu serieq; gestorum per plures annos à passione Domini sic illi pestiferæ doctrinæ atque sortis homines ad veritatis lucem caligantes, suis deliriis blandientes inferunt. Si viginti quinque annorum decursus Petrum Papam Romę tenuisset, cum Romā nisi post octodecimum annum à morte Christi D. venire non potuerit, Papistæ mentiuntur impudenter asserendo Petrum sub Neronis postremo imperij anno in crucem actum morti succubuisse; sed potius sub anno quinto Vespasiani, qui fuit annus quadragesimus tertius à passione Domini. Quem numerum cōplent viginti quinque anni, quibus præfuit Romanæ Ecclesiæ Petrus Episcopus illis, iuncti octodecim annis, post quos Petrus, vt illi somniando delirant, ad Romani Imperij arcem, soliū Ecclesiæ Christianæ Pontificale Monarchicumque in ea fixurus accessit. Siquidē inter Neronem & Vespasianū tres Imperatores Galba, Otho & Vitellius duobus fere annis in throno dominationis Romanæ regnarunt.

Obiectio hæreticorum eō trahēs assertionem cōfundatur.

b Act. 15.

c Ad Gal. c. 1.

d Ad Gal. c. 2.

Refutatio obiectionis hæreticorum in errore imperitiaque historia fundata.

Nunc quam illi fidei Christianæ perduelles cæci in cognitione vitæ gestorumq; S. Petri malitiose palpitent, quamq; in actibus Apostolicis, sacris venerandæ antiquitatis historiis, annalibusque Ecclesiasticis hospites miserè peregrinētur, ex serie compendiosa vitæ epilogoque peregrinationum S. Petri doceamus. Ac primum ex Actibus Apostolorum vera imbuimur intelligentia, S. Petrū in Iudææ mansionibus diuersis ad prædicandū Christi D. Euangelium, ad saluandas hominū mentes, discussis errorū infidelitatisque tenebris, annorum fere quinque spatia contriuisse. Intra quod tēpus S. Paulus post triū annorum à sua conuersione decursum Hierosolymā ascendit, vt S. Petrum Apostolorū principem honorifice reuerenterq; conueniret. Hoc confecto consummatoq; quinquennii tempore S. Petrus relicta Iudæa in Syriam profectus, Antiochiæ Episcopalē Apostolicamque sedem erexit: in qua septem ferè annis Episcopus ipse moratus, omnia ad propagationē Euangelii mirificā, animarū verbi diuini semine Christo procreandarum regenerationē, diuina prudentia disposuit: non manendo semper Antiochiæ, nec in partibus Syriæ illi vicinis: sed egrediendo huius ciuitatis regionisque limites, per varias regiones prouinciasque cognati situs ac vicinia socias, æstu populorum gentiliū sicut Iudæorū salutis ardens peragrādo volitabat: modo Pontum, modo Asiā, modo Galatiam, modo Cappadociam, Bythiniamque, earū populos Christo lucraturus, felicibus Spiritus sancti benedictionibus exuberans appulsu salutari conueniēdo. In quarum regionum nationumque conuertendo populos ad Christū, eisque ad beatas cælestium domorum mansiones viā aditūque ignea verbi diuini columna monstrando, cū septem annorum spatia fere peracta consumpsisset: illorū septem vltimo suæ Antiochenæ prælaturæ qui erat à passione D. vndecimus, in ciuitatē Hierosolymitanā, vt ouili in ea Dominico ardētius inuigilaret, remeauit. Ibi ferali sceleratissimi Herodis edicto captus, in vincula cōiectus, tetroque mancipatus carceri, ipsis paschalibus azymorum diebus, multa pro fide Christi dura pertulit. Sed Christi Domini glorioso æternumque in cælis exultantis triumpho, de sui in terris vicarii salute valde soliciti, miseratione virtuteq; mirabili, ab Angelo eius iussa faciēte, liberatus, aufugit, euasit, erupit. Atq; protinus eodē anno, qui secundus Claudij Imperii cōputabatur, Romam omni sublata mora celeriter aduolat. In qua thronum sedemque Ecclesiasticę Monarchię diuino instructus cōsilio auxilioq; corroboratus erexit.

Act. 12.

Cuius clauū primus ipse pōtifex, patronus atq; rector vniuersalis Ecclesię toto viginti quinque annorū curriculo moderatus est, & ad conuersionē omniū gentium paterna charitate direxit. Neq; tamen hac fixa sede locatoq; Romæ Imperii Ecclesiastici throno S. Petrus, Romanus Episcopus semper in ea ciuitate mundi domina moratus est: sed cum per septē circulū annorū in ea vrbe conuersos ad Christianā fidem nouos quotidie parturiens Christo filios, natosq; nutriens diuinæ prædicationis & Euangelicæ cibo refecisset, atq; pauisset: Claudii Imperatoris edicto, vna cū omnibus Iudæis eiectus ab vrbe, in Iudæā ad ciuitatem Hierosolymitanā festino itinere remeauit. Huius à Claudio Imp. Iudæorum expulsionis S. Lucas meminit, sicut Suetonius in Claudio, & Iosephus apud Paulū Orosium, notantes illud tempus eiectionis, nempè anno 9. Imperii Claudii, qui fuit decimus octauus à passione Domini. Quamobrē audientes, Christiani Antiochiæ demorantes, S. Petrū Hierusalē aduenisse, miserunt ad eū Paulū & Barnabā, tunc Hierosolymitana synodus prima omniū œcumenica, ex omnibus congregata Apostolis, cui S. Petrus vt omniū princeps & Vicarius Christi præfuit, celebrata est. Postea interueniēte Claudii Imperatoris obitu, iterum S. Petrus Romā reuersus est, pastorali munere Pontificaliq; functurus officio, piscādo nō amplius pisces, sed homines in vastissimo illo Romani Imperii Oceano. A quo laborioso solicitoque munere numquam quieuit: quousque in illo furioso superstitionis Romanæ pelago, illius vitam gloriosa Martyrii procella demerserit. Vt cū Domino suo Saluatore nostro apud Prophetā Regium vere dicere potuerit: *Veni in altitudinē*

Anno 2. Claudii Imp. S. Petrus Romam venit, vt scribunt Eusebius in chronico S. Hieron. de scriptor. Eccles. in Petro. Tertull. de præscript. Hippolytus apud Prudētium in Peristepha, S. Cypr. de vnitate Ecclesiæ. Arnob. aduersus gētes, & in Psal. 106. Optatus cōtra Parmen. l. 2. S. Ambros. in natali Apost. serm. S. August. ser. 17. in natal. Apost.

Act. 18. Suetonius in Claudio. Orosius l. 7. hist.

Act. 15.

Psal. 68. v. 3.

maris, & tempeſtas demerſit me. Atque hæc contra voluntarios errores, impoſturas, & fraudes hæreticorum malitioſe euãgelicã ſacrãque hiſtoriã in odium Chriſtianæ veritatis adulterantes dicta ſunto. Ergo vt cũ magno Leone iterũ loquar.[a] *Cum duodecim Apoſtoli accepta per Spiritum ſanctũ omnium locutione linguarum imbuendum Euangelio mundum diſtributis ſibi terrarum partibus ſuſcepiſſent, Beatiſſimus Petrus princeps Apoſtolici ordinis ad arcem deſtinatur Imperij, vt lux veritatis, quæ in omniũ gentium reuelabatur ſalutem efficacius ſe ab ipſo capite per totum mundi corpus diffunderet.* Qui Chriſti ſui incenſos amore ouiumque ſibi creditarum, nec Claudij poteſtatem terribilẽ, nec Neronis pertimuit crudelitatẽ.[b] *Nec mundi dominã times Romã,* ait idẽ Sanctus, *qui in domo Caiphæ expauiſti ſacerdotis ancillam. Nunquid autem iudicio Pilati aut ſæuitia Iudæorũ minor erat, vel in Claudio poteſtas, vel in Nerone crudelitas? Vincebat ergo materiã formidinis vis amoris. Nec exiſtimabas terrori cedendum, dum horũ ſaluti conſuleris, quos ſuſceperas alendos.* Hæc ipſe. Quam verò ſalutaris & proſper huius Apoſtolorum, omniumque fidelium principis in Romanas arces gentibus in regione vmbræ mortis ambulantibus affulſerit: quãtæ diuinarum benedictionũ gratiarumqoe cæleſtium fruges, cum floribus, fructuſq; in Romanos mundi dominos, ex illo S. Petri adoentu redundarint, Arnobius præclarè deſcribit in illud Pſalmi.[c] *Poſuit terram fructiferam in ſalſuginẽ, dicens, ſed per Petrũ in ſalſugine litterarũ poſitã Romam fecit eam fructũ afferre,* & poſtea: *poſuit deſertũ in aquis, quæ peccata lauant, poſuit in ſtagna aquarũ, abundant aquæ baptiſmatis, martyrum pœnitentiæ, eleemoſynarũ abundãtia in deſerto ipſo, quod ante Petri aduentũ ſiccum fuit, & aridum hoc nunc excultũ eſt, cum conſtitueretur in eo ciuitas Eccleſiæ, in qua quotidie ſeminãtur agri, & plantantur vineæ, vt fiant fructus natiuitatis, quos benedixit Deus & fecit, vt multiplicarẽtur:* Hæc Aroobius de Rom. Eccleſię fundatione ſpiritualiũ bonorũ vndequaq; in illã profuſorum fœcũditate per S. Petri aduentũ appulſumq; facta diuinitus. Sed iã finis ſit capitis, ad alia trãſeamus.

a S. Leo ſerm. 1. in natali Apoſt.

S. Petrus Dei incenſus amore & ouium ſibi cõmiſſarũ impiorũ Imp. non terretur crudelitate.

b Idem ibi.

Felix S. Petri Romam gentilibus aduentus.

c Arnobius in illud poſuit terram fructiferam in ſalſuginem. Pſal. 106. v. 34.

CAPVT XI.

Roma Monarchię thronus Eccleſiaſtica diuinitus ordinata: extra quam thronus ille conſiſtere nequit.

1. *Quod alibi Apoſtolica ſedes & thronus Eccleſiaſtica Monarchia ordinante ac volente Deo, quã Romæ figi ac locari non poſſit, licet Papa ad tempus alibi moraretur, ſecum ſẽper ducẽs Romanã Eccleſiã quocũq; ierit.*
2. *Eccleſia ibi à S. Petro erecta, mater ac princeps omnium Eccleſiarum appellatur.*
3. *Romana Eccleſia elogia præclara.*

ECCLESIÆ Chriſtianę, Imperiale Monarchicumq; ſoliũ, in illa dominã gentiũ Romana ciuitate erectũ iri Spiritus S. ſub hoc trãſlatorũ Iſaiæ Prophetæ verborũ inuolucro nõ obſcurè videtur expreſſiſſe:[d] *incuruabit habitãtes in excelſo, ciuitatem ſublimẽ humiliabit, humiliabit eam vſq; ad terrã, detrahet eam vſque ad puluerẽ, conculcabit eã pes, pes pauperis, greſſus egenorum:* Pes pauperis ſcilicet piſcatoris Petri, inquiũt pa-

d Iſaiæ c. 16.

A tres. Quare Spiritus ſanctus in ſingulari nõ in plurali numero pes non pedes, loquitur? vt fixam immotamque Eccleſiaſticæ Monarchiæ ſedem Romæ à S. Petro locatam clariſſimè ſignificaret. Quãdoquidem cum ſuper terram motione duorum pedum ambulamus, argumento eſt nos incedere, vt loco priore relicto ad alium, quem magno affectamus deſiderio perueniamus. Sic pedibus ſuum alternantibus motum de loco in locum terminorum varietate migramus. At qui vno graditur pede, ſiſtitur protinus immobilis, nec vltra progredi valet, niſi alterius pedis miniſterio potiatur. Ergo vt Spiritus ſanctus per Prophetam futuris ætatibus oſtenderet principem Apoſtolorum Romam venturum, ibique thronum Eccleſiaſticæ ditionis tam ſtabili immotáque duratione locaturum, vt aliò migrare ipſe B primus Romanus Pontifex, thronumque Eccleſiaſticum in alias ciuitates orbis Chriſtiani tranſportare noo poſſet: his voluit vti vocibus, *Conculcabit eam pes pauperis,* non pedes. Hoc Spiritus ſancti oraculo aliiſque ſimilibus freta eruditaque SS. Eccleſia mater, hanc vocem de Eccleſiaſticę ſedis in Romana ciuitate mundi principe fundatione diuinitus edidit.[e] *Non qualibet terrena ſententia, ſed illud verbum per quod constructum eſt cœlum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa Romanam fundauit Eccleſiam.* Eumque pro hæretico execratur, qui tantæ ſedis in hac locatæ ciuitate maieſtati tantiſper detrahere aot priuilegia ab ipſo Deo largita diminuere non vereretur: continenter ſubiungens:[f] *Illius certè* (ſcilicet Dei) *priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non dubiũ quia quiſquis cuilibet Eccleſię* C *ius ſuum detrahit, iniuſtitiam facit. Qui autem Romanæ Eccleſiæ priuilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite auferre conatur,*[g] *hic procul dubio in hæreſim labitur, & cum ille vocetur iniuſtus, hic eſt procul dubio dicendus hæreticus.* Rationem huius decreti reddit poſtea talem: *Fidem quippe violat qui aduerſus illã agit, quæ mater eſt fidei: & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis Eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur.* Quã ſe dignam tantis Dei beneficus domiſque poſt hac Romana exhibuit Eccleſia, quæ ſacro ſuorum Pontificum impietatis ethnicæ profanæque ſuperſtitionis ardorem æſtumque ſanguine reſtinxit / anno ſiquidem 113. Domini, Traiani vero imperij 13. ſanguinem vna cum vita Anacleto Papa pro Chriſto vt ſemen eſſet Eccleſiæ profundente, Pantheon Ro- D mæ templum celeberrimum ictum fulmine conflagraſſe in chronico ſcripſit [h] Euſebius, quod erat Iouis vltoris delubrum, Plinio teſte,[i] iuſtè Deo vindice fulmine cælitus eiaculato percuſſum tactumque flagrans inflammatur, cum ſancta Chriſti religio miſſa de cælo tyrannorũ Romanorumque Imperatorũ percuſſione vexationeque percellitur. Nõ enim Anacleti & anteceſſorum eius ſanguine ſatiata & exſaturata eſt torquentium tyrannorum rabies, ſed aliis ad tormẽta laniatus cruciatuſque quæſitis maiori roborata auctaque furore in quoſlibet Chriſtiani nominis profeſſores ſæuiendo bacchabatur. Hunc à Deo datum Romanæ Eccleſiæ in omnes orbis Chriſtiani principatum ritè martyrum Pontificum ſanguine conſeruatum ſanctus confitetur Ambroſius & agnoſcit,[k] Profitẽdo ſe *in omnibus ſequi magiſtram ſanctam Romanam Eccleſiam,* cuius auctoritas & ſanctitas, vt omnium matris

Not. myſteriũ, pes non pedes.

Sedem Eccleſiæ perpetuo Romæ duraturam Spiritus ſanctus ſignificauit.

e Cap omnes diſt 22.

Sedes Apoſtolica Romæ in verbo Dei fundata ex Nicolao, 2. epiſt. ad Mediolanenſes.

f Ibid.

Qui priuilegium Eccleſiæ Romanæ auferre conatur, hæreticus eſt.

g No. ex gloſſ quod ſolus ibi conatus puniri, vt patet ex 1 q. c quod ſtudet ſi quis diſt 1. de pœnitentia.

Quam dignã ſe prabuit Romana ſedes principatu Eccleſiaſtico, effuſione ſuorum Pontificũ ſanguinis.

h Euſebius in chronico.

i Plin. lib. 35. c. 15.

Pantheon Romæ ictũ de cælo fulmine, flagrat S. Anacleto martyrium ſubeũte.

k S. Ambroſ. lib. 3. de ſacram. c. 1. c. omnes § vnde & ipſe Ambroſ. diſt. 22.

Roma sedis unimersalis Ecclesiæ & omnium Ecclesiarum domina.

a Theodoret. epist. 113. ad Leonem.

A fidelium omnes sanctas toto diffusas orbe Ecclesias firmat, regit feliciterq; moderatur. Quod his præclaris Theodoretus ad S. Leonem sermonibus illustrat.[a] *Si Paulus præco veritatis tuba sanctissimi Spiritus ad magnum Petrum cucurrit: vt iis qui Antiochiæ contendebant ab ipso afferret solutionem: multo magis nos qui abiecti sumus & pusilli ad Apostolicam vestram sedem currimus, vobis namque per omnia primos esse conuenit. Multis enim quibus vos superiores estis, ornatur vestra sedes. Alias siquidē vrbes ornat, vel magnitudo, vel pulchritudo, vel multitudo eorum qui inhabitant. Nonnullas autem priuata dona quadam illustrant spiritualia. Vestræ vero redundantem bonorum copiam dedit is qui est bonorum largitor. Ea est enim omniū maxima, & præclarissima, & quæ præest orbi terrarum, & eorū qui inhabitant abundat multitudine.*[b] Et epistola 116.

b Theodoret. epist. 116. ad Renatum legatum Apostolicum.

B ad Renatum S. R. E. Cardinalem Presbyterum, qui legatione S. Leonis in Ephesina synodo functus fuerat: quem inter alia sic orans, alloquitur: *Hac igitur de causa tuam oro sanctitatem, vt persuadeas sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo, vt Apostolica vtatur auctoritate, & præcipiat ad vestrum conuolare concilium: habet enim sanctissima illa sedes,* scilicet Romana, *omnium per orbem Ecclesiarum ducatum & principatum: Multis quidem de causis, præcipuè verò quod hæretica labe immunis permansit: & nullus qui contraria sentit veritati, in ea vnquam sedit: sed Apostolicam integram gratiam & immaculatam seruauit.* Propter quæ huic Romanæ Ecclesiæ, diuina largitate & omnipotenti virtute indulta beneficia S. Hieronymus in has voces præconius illius Ecclesiæ fœcundas[c] per apostrophen ad hanc sanctam Ciuitatem conuersus erupit:

Nullus vnquā Papa fuit hæreticus Theodoreti iudicio.

c S. Hieronymus li. 2. contra Iouinianum.

Pulchra S. Hieronymi prosonia de Roma facta caput ac Domina orbis Christiani ut mundi corrupti.

Roma quid Græcè & Hebraicè significat

C *Sed ad te loquar, quæ scriptam in fronte blasphemiam Christi confessione delesti, vrbs potens, vrbs orbis domina, vrbs Apostoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum, Roma aut fortitudinis nomē est apud Græcos, aut sublimitatis apud Hebræos. Serua quod diceris, virtus te excelsam faciat, non voluptas humilem. Maledictionem quam tibi saluator in Apocalypsi comminatus est, potes effugere per pœnitentiam. Habes exemplum Niniuitarum: caue Iouiniani nomen quod de idolo deriuatum est. Squalet capitolium, templa Iouis ac ceremoniæ conciderunt: cur vocabula eius & vitia apud te vigeant? Adhuc sub regibus, & sub Numa Pompilio facilius maiores tui Pythagoræ continentiam, quam sub consulibus Epicuri luxuriam susceperunt.* Hæc S. Hieronymus ad Romam, per prædicationem S. Petri Christianæ fidei cultricem. In qua vrbe sic S. Petrum ex institutione Christi thronum Apostolicū atque Mo-

d Turrecremat l. 2. de Ecclesia cap. 4

Driedo l. 4. de variis dogmatibus ca. 4 part. 3.

Melchior Canus lib. 6. de locis theologicis cap. 4 5. 6.

Ecclesia Romana nō mœnibus Romæ continetur, sed vbi Papa cum suo clero est ibi residetur esse.

D narchiæ Ecclesiasticæ fixisse, firmasseque ex his quæ supra dicta sunt, & quæ copiosius postea narrabuntur, compertum est: vt in alia orbis parte Christiani locari non possit: & quamuis ad tēpus Papa alibi moraretur Romanus semper Pōtifex & Episcopus, sanctique Petri successor, nec non sedes Apostolica, Ecclesiasticusque principatus semper Romanus diceretur. Vt grauissimi nostræ ætatis doctissimi Catholicæ fidei professores ac vindices acerrimi[d] Doctores sacrarum Scripturarum oraculis Ecclesiæ S. decretis, sanctorum Patrum testimoniis, rationibusque ex verbi Dei consequentia necessaria deductis firmissime comprobant. Quamuis Romana Ecclesia non Romanæ ciuitatis mœnibus angustata cōtineatur: sed vbi Romanus Pontifex cum clero suo fuerit, ibi Romanam Ecclesiam esse non

A dubitanter asserendum est: vt fideliter sincereque Petrus Damianus Alexandro Papæ relicta Roma, propter tyrannidem crudelitatemque Romanorum potentiorum sceleratissimo Pseudopapę Cadaloo fauentium, elapso fuga tuendę causa salutis his verbis significauit.[e] *Nunc etiam cùm Simon ille veteranus, scilicet Trapezita, malleū & incudem reparat: cùm Romanam vrbem veluti officinam sibi per monetarios pestifera negotiationis vsurpat: quo vos Petrus vobiscum fugiens attrahit: illuc esse Romanam Ecclesiam omnibus indubitanter ostendit.*

e Damianus epist. ad Alexandrum Papam & Hildebrandum Archidiaconum.

Quam SS. Patres à Deo conditam omnium aliarum matrem dominam principemque confitendo absolutè proclamarunt. Vt S. Anacletus:[f] *hæc sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis,* inquit, *sed ab ipso Deo Saluatore nostro*

Ecclesia Romana omniū mater, princeps ac domina Ecclesiarum.

f S. Anacletus epist. 3.

B *primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniuersas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assecuta est: sicut ipse beato Apostolo dixit: Tu es Petrus, &c.* Cui conformia[g] Sixtus locutus est, Iulij verò huius nominis primi nunquid memorabilia sunt hæc: *Sanctam Romanam Ecclesiam ipse Dominus allocutus est inquiens; Tu es Petrus & super hanc petram, &c.*[h] At sanctus Irenæus nonne huius veritatis magnum se cultorem ostendit? *Tùm ad Romanam Ecclesiam propter potentiorem principalitatem oportere omnes Ecclesias conuenire* asseueranter affirmat? Et[i] Tertullianus: *Nonne eandem sedem Romæ à S. Petro locatam primum dixit, & eius pontifices beato Petro successisse in eadem sede quam præcipuam vocat, ad cuius tribunal solummodo in dubiis fides recurrendum esse confirmat.* Sicut post illum S. Cyprianus[k], *hanc cathedram S. Petri Ec-*

g Sixtus 2. epist. 1.

h S. Irenæus lib. 3. c. 3.

i Tertullianus de præscrip. hæreti.

k S. Cyprianus ad Cornelium l. 2. epist. 3.

C *clesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis orta sit,* appellauit: *ad quam perfidia nullo vnquam tempore potuit habere accessum.* Horum insistens doctrinæ Catholicæ veritatisque vestigiis,[l] S. Athanasius *Romanam Ecclesiam sedem Apostolicam, potestatumque culmen non dubitauit asserere.* Quod etiam Ecclesiæ hostes Arriani quandoque veritate cōpellente ingenuè confessi sunt, *matrem omnium sedem illam* appellantes. Vnde per omnem terram missi prædicantes euangelica tuba circumsonuerunt, vt surgerent omnes qui dormiebant, sopore infidelitatis, & illuminaret eos Christus,[m] sicut in historia Sozomenus verissimè scripsit. Cui propterea *tamquam matri ac dominæ* omniū Ecclesiarum sollicitudinem ex institutione diuina incumbere[n] S. Leo asserunt, quemadmodum eadem assertione Romanam Ecclesiam Deo au-

l S. Athanasius epist. ad solitariam vitam agentes.

m Sozomenus lib. 4. ca. 16. historiæ tripartitæ.

n Leo epi. 84.

o Gregor. l. 2. regist. epist. 30.

D *ctore cunctis Ecclesiis prælatam esse*[o] S. Gregorius affirmat. Vnde in[p] 2. Cōcilio Lateranēsi œcumenico 10. anno 1131. tēpore Innocētij secundi contra Antipapas per os SS. Patrū hęc vox S. Spiritus audita est. *Romanā Ecclesiā ipso Deo disponente omnium Ecclesiarū matrē, magistrā principemque existere.* Cuius Ecclesiæ maiestatē monarchicamq; dignitatē pij vereq; Christiani Theodosius iunior[q] & Valentinianus huius nominis tertius Imperatores altissimis in animo defixam fidei radicibus honore summo suspicientes atq; religiosè venerantes, ad Aëtiū militiæ magistrū, Galliæ præfectū contra Hilarij Episcopi Arelatensis audaciā qui ordinationes incōsulto Pōtifice Romano facere præsūpserat, imperatoria potestate rescripserūt: *Ne quis vnquā præter huius Romanæ sedis auctoritatē, in his quæ sunt Ecclesiæ, aliquo præsumptionis inflatus tumore quidquam attētare nitteretur,* secus quā

p Concil. 2. Lateran. sub Innocētio 2.

Preclarum rescriptum cōtra temeratores & contemptores Romani Pontificis ac Ecclesiæ dignitatis Impp. Theodosij iunioris & Valentiniano tertij.

q Nouell. Valēt. Theodosij post Iunios Cod. Theodos. tit. 24. de episc. ordinatione.

faceret, Eccleſiæ Romanique Pontificis aſpernando iuſſa imperatoriæ vindictæ correctionique ſeculari ſubiugaretur, præclaram hanc ſui reſcripti rationem ſubiungentes, *Tunc enim demum:* dicebant, *Eccleſiarum pax vbique ſeruabitur, ſi rectorem ſuum* (ſcilicet Romanum Pontificem) *agnoſcat vniuerſitas.* Adeoque Romana Eccleſia domina Chriſtiani orbis, ditioniſque princeps Eccleſiaſticæ credita eſt ab omnibus fidei Chriſtianæ participibus, vt Romanum nomen idem quod catholicum, ſolique illi Chriſtiani Catholici dicerentur antiquitus, qui Romanæ Eccleſiæ communicarent, Romanique Pontificis imperio legibuſque regerentur. Cuius rei multa apud ſanctos priſcoſque patres monumenta proſtant, ac ex eorum doctrinali penu teſtimonia abundanter eruuntur. Vt S. Ambroſij hæc de Satyro fratre

Propter principatum Romana Eccleſia in omnes Eccleſias Romanum nomen idem quod catholicum antiquitus dicebatur.

B ſcribentis [a]: *Aduocauit ad ſe Epiſcopum, nec vllam veram putauit, niſi veræ fidei gratiam, percunctatuſque ex eo eſt, vtrum cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt cum Romana Eccleſia conueniret.* Hoc ſignum cognoſcendi Catholici, & illum ab hæretico diſcriminandi ſæpius dedit docuitque [b] S. Auguſtinus, illum ſcilicet eſſe verè Catholicum qui Eccleſiæ cõmunione Romanæ ſociaretur: illum contra hæreticum ſchiſmaticumque, qui ab eiuſdem Eccleſiæ conſortio obſequioq; rebellione cõtrariæ factionis doctrinæque alienus exorbitaret.[c] Id ipſum Theodoſij Iunioris hæc, ad Acacium Beræenſem Epiſcopum admonitio clarè comprobat: [d] *Voſque*, inquit, *probatos Romanæ religionis ſacerdotes eſſe manifeſto argumento declarate.* Etiam ipſimet hæretici quandoque eos veritate cogente Catholicos Romanorum nomine appellare co-C guntur. Huius rei non obſcurum Arianus homo Iocundus nomine teſtimonium, illis ad Hunnericum Arianorum Regem, apud Victorem Vticenſem verbis [e] l. 1. de perſecutione Vuandalica perhibuit. *Poteris*, inquit, *eum diuerſis afflictionibus interficere: Nam ſi gladio peremeris, incipient Romani* (ſcilicet Catholici) *martyrem prædicare.* Simile teſtimonium S. Gregorius Turonenſis [f] de alio hæretico Ariano refert: *quid putatis*, dicebat ille hæreticus, *quod nunc iſti Romani dicant?* & cap. 25.[g] de Ariano principe: *Cogitauit intra ſe dicens: quia ingenium eſt Romanorum* (*Romanos enim vocitant noſtræ religionis*) *vt ita accidit & non ſit virtus Dei.* [h] & c. 30. inferius ex Ariani perſona alterius hæc ad ſuos dicẽtis. *Si conſenſeritis dictis meis, exercebimus hodie cachinnum de hoc Romanorum Presbytero*, ſcilicet Catholico ſacerdote &c. Cuius Eccleſiæ Romanæ dominationi monarchicæ iure meritiſ-D ſimo [i] S. Leo illa tribuenda eſſe docet, quæ adulationis atque mendacij fraude [k] Virgilianus ille Iupiter ethnico Romanorum imperio pollicebatur,

His ego nec rerum metas, nec tempora pono,
Imperium ſine fine dedi.

Cuius amplitudinem per omnes mundi terrarumque orbis regiones & oras, ita Proſper Aquitanicus breuiter dilucideque decantauit.[l]

Sedes Roma Petri, quæ paſtoralis honore
Facta caput mundi, quidquid non poſſidet armis
Religione tenet.

Felix Eccleſia, [m] exclamabat Tertullianus, *cui totam doctrinam cum ſanguine Apoſtoli profuderunt, cum qua totius orbis Eccleſiæ conteſſerarunt, vbi Petrus dominicæ paſſioni adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur, vbi Apoſtolus Ioannes poſteaquam in*

a Orat. funeb. de Satyro fratre.
b Epiſt. 165. contra ſchiſmaticos Donatiſtas.
c Cõtra Epiſtolam Manichæi.
d Epiſt. Theodoſij iunioris ad Acacium quæ habetur in actis S. Epheſinæ ſynodi t. 5. c. 10. Edit. Patauina.
e Victor Vticenſis l. 1. de Vuandalica perſecutione.
f Tur. Greg. de gloria martyrum ca. 59.
g Idem ibid. c. 25.
h Ibidem c. 30.
i Serm. 1. de S. S. Petro & Paulo.
k Æneid. 1.
l Proſper Aquit. l. de ingratis.
Præclara Roma præconio
m Tertull. de præſcript.

A *igneum oleum demerſus nihil paſſus eſt, in inſulam relegatur*, [n] quam S. Ignatius Deo dignam Eccleſiam decentiſſimam, beatificandam, caſtiſſimamque nominauit. Quam S. Irenæus [o] Lugdunenſis Archiepiſcopus tam miris extulit honoribus, laudibuſque mactauit. Illa eſt Roma vertex Eccleſiarum, locus terribilis, [p] ſedes admirabilis, locus principis Apoſtolorum, quam D. Auguſtinus [q] *fidei petram* appellauit. Hæc verba domini *ſuper hanc petram* &c. in Romana ſede locum habere his verbis docens; *Ipſa eſt petra* ſcilic. Romana ſedes, *quam ſuperbæ non vincunt inferorum portæ.* Aſſertionem eiuſdem veritatis effert [r] S. Hieronymus epiſtola ad Damaſum, apertius & manifeſtius, dum ſic illum reuerenter affatur. *Beatitudini tuæ, id eſt cathedræ Petri, communione conſocior, ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio.* Simi-B liter [ſ] Arnobius ita Eccleſiam Romanam, quam S. Petri cathedram nominat, pro hac petra agnoſcit, de qua S. Matthei 16. ſaluator noſter loquitur, vt alluſione ad veram illam petram in deſerto facta (vnde per metaphoram tranſlationemque tam Chriſtus Dominus, quam Petrus eius vicarius nomen acceperunt,) Aſſeruerit, *vniuerſa flumina in deſerto huius ſæculi benedici vſque hodie à Petro, & ipſum eſſe exitum aquarum in ſitim, ita vt qui exierit foras, ab Eccleſia Petri ſiti pereat.* Quam qui contemnit ac reſiſtendo deſerit, extra Dei Eccleſiam transfuga miſer habetur, dicente S. Cypriano. [t] *Qui Eccleſiæ renititur* (ſcilicet Romanæ) *et reſiſtit, qui cathedram Petri*, Romanam ſedem ſcilicet, *ſupra quam fundata eſt Eccleſia deſerit, in Eccleſia ſe eſſe confidit?* Et ad Cornelium Roma-C num Pontificem ſcribens, [u] idem ſanctus, eius ſedem Petri, *Cathedram & Eccleſiam principalem*, vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt, appellauit. Optatus Mileuitanus [x] mira dicit pro vindicando Roman. Eccleſiæ ſuper omnes Eccleſias vnico Monarchicoque principatu, cum ſic hæreticum Donatiſtam alloquitur: *Igitur negare non potes ſcire te in vrbe Roma, à Petro primo cathedram epiſcopalem eſſe locatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus, vnde & Cephas eſt appellatus, in qua vna cathedra vnitas ab omnibus ſeruaretur. Ne ſinguli Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderet, vt iam ſchiſmaticus & peccator eſſet, qui contra ſingularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedra vnica quæ eſt prima de dotibus, ſedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus*, &c. Poſtea vero enumeratione per legitimum ſucceſſionis ordinem, omnium Romanorum Pontificum facta, ſchiſmaticos ea ratione extra Eccleſiam eſſe con-D uincit. Quod nullus ipſorum Epiſcopus eidem Romanæ cathedræ communicare diceretur, in eoſque hæc tandem, vt confundat eos, concludendo contorquet.[y] *Vnde eſt ergo quod claues regni cælorũ vobis vſurpare contenditis, qui contra cathedram Petri veſtris præſumptionibus & audacis ſacrilegio militatis?* Illa eſt Romana Eccleſia, caput ac domina gentium ad Chriſtum conuerſarum, [z] cui per Iſaiam dicebat Dominus: *Ponam te in magnificentiam ſeculorum*: & per Ieremiam: *Solium gloriæ altitudinis à principio locus ſanctificationis noſtræ, ciuitas ſancta* [*] *ſupra montem conſtituta quæ non poteſt abſcondi.* [*] Cuius ipſe Dominus Ieſus *accendit lucernam*, thronum videlicet Apoſtolicum in ea poſitum in æternum ſtabilitum, accendit inquam lumine infallibilis gratiæ, ſanctitatis & veritatis, *Cuius illa eſt columna & firmamen-*

n Epiſt. 15.
o L. 3. c. 3. aduerſus hæreſ.
p S. Bernard. Epiſt. 232.
q In Pſalm. contra partem Donati
r Epiſt ad Damaſum.
ſ In Pſalm. 106.
Romana Cathedra qui reſiſtit, extra Dei Eccleſiam eſt.
t L. de vnitate Eccleſiæ.
u S. Cypr. lib. 1. Epiſt. 3.
x Optatus l. 2. contra Parmen.
Qui Eccleſiæ Romanæ non communicat, hæreticus aut ſchiſmaticus eſt.
Aliæ pulchræ laudes & honorum tituli Rom. Eccleſiæ
y Optatus l. 2.
z Eſa. 60.
* Ierem c. 17.
* S. Matth. 5.

A *eum*,[a] non vt sub modio inuisibilitatis hereticæ lateret, sed super candelabrum visibilis apparentiæ atque conspectus omniũ oculis obuia poneretur, *Vt luceret omnibus qui in ea domo Dei essent*, quam S. Irenæus[b] *maximam & gloriosissimam omnium Ecclesiarum dominam*,[c] S. Cyprianus *Cathedram principalem*. S. Basilius[d] *caput vniuersalis Ecclesiæ*.[e] S. Hieronymus, *tutissimum portum communionis Catholicæ*.[f] Optatus: *Cathedram singularem & vnicam*.[g] Sanctus Augustinus, *principatum Apostolicæ Cathedræ*. Theodoretus:[h] *dominam gubernacula cunctis orbis Ecclesiarum tenentem*.[i] Theodorus Studita *Petram fidei*, maxima cum reuerentia, se totos ei deuotissimè consecrantes appellarunt. *Quam suæ domum maiestatis se Deus glorificaturum*, per Prophetam[k] Isaiam ante secula multa spoponderat vt in ea saluator noster eius æterni Patris filius vnigenitus, *Magni consilij Angelus*,[l] *Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis, Emmanuel, Rex denique regum & dominus dominantium*, per vicarios suos S. Petrum eiusque successores Romanos Pontifices, in æternum, domito mundi principe triumphatoque regnaret.

a 1.Timoth.3. v.15.
b L.3.c.3.
c L.1. Epist 3.
d Epist.77.
e Epist.16.
f L.2. contra Parm.
g Epist 162.
h Epist.ad Renatum.
i Stud. dogmat.de imaginibus
k Isa 60.v.7.
l Isa.9.v.6.

CAPVT XII.

De fide Romana immaculata, stabilitate eius in omnes gentes populosque mundi deriuata, extra quam omnis infidelitas & impietas longe remota est.

1. *De sanctitate fidei Romanæ.*
2. *De eius tanquam matris omnium fidelium in omnes gentes deriuatione.*
3. *A qua alienus, profanus & infidelis est.*

PATET igitur ex ante dictis Romanæ Ecclesię fidem diuinæ virtutis stabilitate firmatam nullius sęculi fluxu posse ab immaculata sanctitate, veritatisque tantisper deficere puritate.[m] *De cuius principali æternoque præsidio, & Apostolici operis munimen accepimus*, inquit Leo magnus, *quod vtique ab opere suo non vacat. Et firmitas fundamenti, cui totius Ecclesiæ superstruitur. Altitudo, nulla incumbentis sibi templi mole lacessit. Soliditas enim illius fidei, quæ in Apostolorum principe est laudata, perpetua est, & sicut permanet quod in Christo Petrus credidit: ita permanet quod in Petro Christus instituit.* D Hac fidei immaculatæ firmitate corroborata Rom. sedes illa est mystica Sion, turris fortitudinis Christianę, quæ vt ait Arnobius,[n] *Non cedit fortibus mundi, quæ timorem regibus imperat, quæ venturam iram contemptoribus pollicetur & fictilibus vasculis comminatur.* In ea tanquam in summo celsitudinis Ecclesiasticæ throno supremus Monarcha rectorque S. Petrus à Domino constitutus est, cuius imperium in Romanos Pontifices eius successores in eodem throno *propagatum tandiu stabit, quandiu stabit seculum*, inquit[o] Tertullianus, qui post Christum vice Christi & anctoritate Christi has iure voces propheticas vsurpare potest.[p] *Ego autem constitutus sum rex ab eo, super Sion montem sanctum eius prædicans præceptum eius.*

Stat immobilis in æternũ puritas fidei Romanæ.

m S. Leo Serm. 2. in anniuersario die ad sui Pontif. assumptionẽ

n Arnobius in Psalm. 2.

Sedes Romana Sion mystica, vrbs fortitudinis Christiana.

o Tertullian. Apolog.

p Psalm.2.

A *Hoc duce si qua manent sceleris vestigia nostri,*
Irrita perpetua soluent formidine terras.

Ab eo tempore quo Princeps ille Apostolorum habenas Ecclesiastici rexit imperij nulla vnquam in ea sede Romana sanctitatis alteratio fideique immaculatę interruptio pollutione erroris apparuit. *Ad Romanam*[q] *Ecclesiam cuius fidem ab Apostolo Paulo laudata est, nunquam potuit perfidia accedere.* Et S. Hieronymus contra Ruffinum: *Ecclesia Romana semper immaculata permansit & Deo prouidente & beato Petro ferente opem in futuro permansura est.* Cui conforme præclarum illud S. Marci Papę ad Athanasium testimonium: *Sancta*[r] *Romana Ecclesia, quæ semper immaculata mansit, & domino prouidente & beato Petro opem ferente in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione firma & immobilis. Hæc Apostolorum vna traditio: hæc* B *sancta & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per omnipotentis Dei gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, sed illibata fine tenus manet, secundum ipsius Domini pollicitationem. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua.* Illam vero de immaculata Romanæ Ecclesiæ fide confessionem Agathonis Papę omnes patres Concilij generalis sexti vehementer approbarunt: ipsi omnes sub hoc verborum tenore concepte vnanimi consensu subscripserunt.[s] *Beati Apostoli adnitente præsidio, hæc apostolica eius Ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est, huius auctoritatem, vtpotè omnium apostolorum principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis secuta sunt, omnesque venerabiles Patres apostolicam eius doctrinam sunt amplexi, per quam & probatissima Christi luminaria* C *claruerunt, quam & sancti Doctores orthodoxi venerati sunt & secuti sunt: Hæretici autem falsis criminationibus & derogationum odiis insecuti*, & quæ sequuntur.[t] Quę sancta sedes & Ecclesia fundata est, *Non ab Apostolis sed à Deo*,[u] *ad quam omnes oppressi velut ad matrem appellant. Vna mater copiosa fecunditatis adulterari non potest, sponsa Christi incorrupta est pudica vnam*[x] *domum nouit, vnius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit.*[a] *Quæ propter suam castitatem ac puritatem, vnica columba appellatur, quæ sponsa pulchra sine macula & ruga, & hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ viuæ, & paradisus cum fructu pomorum.*[y] Post hos aliosque vetustos Patres Leo 9. scribẽs ad impium Patriarcham Constant. nomine Michaelem Ecclesiæ cæterarum matris sanctitatem ab omni errore liberam his verbis asseruit. *Romana Ecclesia fides* D *per Christum super, petram ædificata, nec hactenus defecit, nec deficiet in secula, Christo eius Domino rogante pro ea contestatur sub ipsa passione sua. Ego rogaui pro te Petre*[z] *vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quo dictò demonstrauit fidem fratrum, vario defectu periclitandam, sed inconcussa & indeficiẽte fide Petri velut firma anchora subsidio figendam, & in fundamento vniuersalis Ecclesiæ confirmandam, quæ nemo negat, nisi qui hæc ipsa veritatis firmamenta euidenter impugnat.* Quam immaculatæ fidei stabilitatem alterationis nesciam hac similitudine illustrat, *quia sicut Cardine totum regitur ostium: ita Petro & successoribus eius totius Ecclesiæ disponitur emolumentum: & sicut cardo immobilis permanens ducit & reducit ostium, sic Petrus & eius successores liberum de omni Ecclesia habent iudicium. Cum nemo debeat eorum dimouere*

q S. Cyprian. l.1.Epist.3 ad Cornelium.

r S. Marci Ep. ad S. Athanas. & omnes Ægypti Episcopos extat inter opera S. Athanasij tom. 2.

s Concilium 6 general. act.8.13 &17.

A Deo fundata Rom. sedes non ab Apostolis.

t Cap. sacrosancta dist. 22.

u Can ad Romanam 22.q. 6.can. loquitur.

x Can. omnibus.

y Leo 9. Ep. ad impium Michaelem Patriarcham Constantin. c.32.

z S. Luc.22.

Romana Ecclesia nũquam defecit à fide sicut aliæ Ecclesiæ, vt Constantinopolitana.

statum, quia summa sedes à nemine iudicatur. Sola Romana sedes ex omnibus Ecclesiis orbis Christiani priuilegio decorata resplenduit, vt errare ipsa in fide nunquam posset: cunctis aliis ab illa fidei sanctitate nitoreque veritatis sæpius exorbitantibus: vt ipsa Constantinopolitana, aliquando impudentia schismaticorum Patriarcharum de vniuersalis titulo superbissimo tam impudenter malitioseque gloriante. Quod eleganter ac eruditè Rupertus Abbas his verbis significauit.[a] *Tantis autem hæresibus fermentata Græcia, vt mirum videri non debeat hoc quod de fermento immolat. Tanta è contra sinceritatis semper fuit sancta Romana Ecclesia, vt cum deest scripturarum notitia vel argumentandi facultas, sola illa de azymo contra Græcos sufficere debet eius auctoritas. Nam Constantinopolitana, non solùm hæreticos, sed etiam Hæresiarchas protulit multos, Romana verò Ecclesia semper in Apostolicæ fidei petra firmiter stetit, & tam Græciæ quàm totius orbis hæreticos semper confutauit, & de excelso fidei tribunali data sententia iudicauit.* In huius rectitudinis & puritatis fidei Romanæ sedi immobiliter adhærentis assertionem & testimonium Romæ in sacro-sanctis missæ mysteriis post Euangelium, Credo, decantari non fuit in more positum. Cuius rei rationem causamque sciscitanti imperatori Henrico huius nominis primo. *Me*, inquit, Berno Augiensis, *Assistente audiui Romanæ presbyteros Ecclesiæ responsum tale reddidisse.*[b] *Videlicet quod Romana Ecclesia non fuisset aliquando vlla hæreseos fæce infecta, sed secundum S. Petri doctrinam in soliditate Catholicæ fidei permaneret inconcussa: & adeo magis his necessarium esse illud symbolum sæpius cantando frequentare, qui aliquando vlla hæresi potuerunt maculari. At Imperator Domino Benedicto* (scilicet Papæ 8.) *persuasit vt ad publicam illud missam decantarent!* Hæc Berno huius temporis scriptor & auctor. Tam autem incorrupta semper extitit Ecclesiæ Romanæ fides, vt etiam propter eam ipsa Romana ciuitas non amplius Babylon, vt tempore paganorum imperatorum, sed Ciuitas Dei, Theopolis (vt Antiochia quondam) ciuitas sancta, ciuitas ab omni erroris impietatisque contagione libera diceretur. Vt illa Arnulphi Comitis sui scriptoris seculi sub finem imperatoris Ottonis 3. verba testantur.[c] *In tanto creuit in diuino cultu,* (scilicet Romana ciuitas) *vt pro ruinis murorum & veterum fanorum, surgant quotidie innumera ædificia Ecclesiarum, siue monasteriorum, è quorum incredibili numero, vt audiui à quodam, sene qui se dixit nutritum in ea ciuitate, viginti possidentur à Sanctimonialibus, quadraginta à monachis, sexaginta à Canonicis exceptis his quæ extra Ciuitatem, & in aliis Ecclesiis siue, capellis quæ in eadem Ciuitate abundant.* His dictis adiungit: *Hanc siquidem vrbem quasi intuentes vndique, collectæ plurimæ gentes, assumunt verba sacræ scripturæ & dicunt, omnipotens Roma,*[d] *gloriosa dicta sunt de te; quæ ciuitas Dei es facta.* Hæc Arnulphus huius temporis scriptor valde corrupti. Hanc verò stabilem & inconcussam fidei Romanæ puritatis firmitatem ab oratione Christi Domini pro S. Petro patri suo profusę fuisse profectam ita Leo nonus[e] ad Petrum Antiochenum Episcopum Epistola confirmat: cum multa de dignitate S. Petri & Ecclesiæ Rom. prærogatiua dixisset, *Nimirum*, inquit, *solus est ille, pro quo ne deficeret fides eius, Dominus ac saluator asseruit se rogasse dicens, Simon, ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: Ego autem &c.* His dictis ait. *Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius vsque in sæculum sæculi, sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, sicut vsque nunc confirmare non cessauit.*

a Rupertus l. 2. c. 22. de diuinis officiis.

Ecclesia Romana, quia nulla vnquam hæreseos labe infecta fuit, post Euangelium in missa Credo non cantabat.

b Lib de rebus ad missam spectantibus.

Propter puritatem fidei non solum Ecclesia, sed etiā ciuitas Rom. sancta dicebatur.

c Arnulphus Comes lib. de statu vrbis Romæ, sui scriptor temporis.

d Psalm. 86.

Puritas fidei Romanæ immota ab oratione Christi Domini profusa.

e Leo 9 Ep. ad Petrum Antiochen. Episc. Anno 1049.

Hæc fides qua Romana coruscat Ecclesia ab Apostolica sede digressa omnium populorum mentes animosque suę puritatis irradiatione progressa lōgius illuminauit. Quod his verbis[f] S. Ambros. expressit, *Roma per Apostolici sacerdotij principatū amplior facta est arce religionis, quam solio potestatis.* Cuius tanti fecit auctoritatem, vt dicat se in omnibus velle sequi Romanam Ecclesiam, hæc postea adiiciens, *Author,* inquit,[g] *nobis est huius assertionis Petrus Apostolus, qui sacerdos fuit Rom. Ecclesiæ magnus.* Ab ea velut à matre ac Domina omnes Christianę ditionis Ecclesias institutas fuisse imperatori Michaeli Nicolaus Papa declarauit:[h] sicut in canonicum corpus Gratianus retulit. *Omnes,* inquit, *Patriarchas, primatus, Metropoles, aut Episcopatuum cathedras vel Ecclesiarum cuiuscunque ordinis dignitatem instituit Romana Ecclesia; illam verò solus ipse fundauit, & super petram fidei mox nascentis erexit, qui B. Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura commisit.* Itaque cum omnis doctrina & auctoritas eò redire debeat, vnde defluxit, omnes præsertim in potestate constitutos, vt imperatores ac principes in his quæ fidei sunt, à Romana Ecclesia debere erudiri, Episcoporum orthodoxorum ad Michaelem Balbum Imper. Epistola declarat, in qua hæc inter alia:[i] *Quod si quid est huiusmodi de quo ambigat aut diffidat diuina magnificentia vestram à patriarcha*, scilicet Constantinopolitano, *dissolui posse, subeat magna ipsius & à Deo confirmata manus ad communem vtilitatem, à vetere Roma suscipi declarationem, prout olim & ab initio paterna traditione transmissus mos fuit.* Non solum autem imperatores ac principes seculares à Romana sede, quę suæ saluti conducunt, in fide ac doctrina veritatis informari debent: sed etiam magni Ecclesiæ doctores alios suæ singularis eruditionis tinctura sapienter illustrantes: vt ipse Hieronymus vsque ad miraculum eruditus, de quo[k] S. Augustinus, *deest sciri quod Hieronymus ignorauit.* Ipse nihilominus quod rectè intelligeret magnam vim esse Cathedræ Romanæ, cui Spiritus sancti gratia immobiliter adhęret, supplicibus votis precibusque à S. Damaso summo Pontifice in doctrina triū hypostasēon veritatis instrui informarique poposcerat,[l] *Vt non in incertum tanquam aerem verberans*, in veræ fidei professione curreret; illum Pontificem talibus affando, *Quamobrem obtestor beatitudinem tuam, per crucifixum, mundi salutem, per homousion Trinitatem, vt mihi Epistolis tuis siue tacendarum, siue dicendarum hypostaseon, detur authoritas: simul etiam cui apud Antiochiam debeam communicare, significes: Noli despicere animam meam pro qua Christus mortuus est.*[m] Similia in Epistola sequenti precatur.

2. Pars. De deriuatione fidei Rom. in omnes gentes.

f S. Ambros. l. 2 de vocat. gentium, c. 6.

g S. Ambros. Ibid.

h Nicolaus PP. ad Michaelē Imp. Gratian. dist. 22. Can. Mediolanensis.

Ecclesias omnes Romana Ecclesia instituit, ipsa verò à solo Christo fundata.

i Epist. Episc. ad Imp. Michaelem inter Epistolas S. Theodori Studitæ l. 2. Epist 86.

Imperator in rebus dubiis de fide à Rom. sede docendus.

Etiam maximi Ecclesiæ doctores à Rom. sede instructi.

k S. August.

l S. Hieron. t. 2. Epist. 57. ad S. Damasum.

m Epist. 58.

Huic sedi sanctissimæ qui fidei professione non iungitur, extra ouile Christi prophanus ac infidelis suæ salutis aleam, Sathanæ tyrannidi mancipatus miserè periclitatur; sicut Optatus[n] cōtra Parmenianum pluribus ostendit, inde certissima conuincens Donatistas demonstratione, ad veram Christi Domini Ecclesiam eos nullo modo pertinere, quod cum Siricio tunc in cathedra S. Petri

3. Pars. Alienus à Rom. fide profanus & infidelis est: & contra verus Catholicus fidi in ea Romana.

n Optat. Mileuit. contra Parmen. l. 2. circa princ.

sedente non communicarent, sed illius sanctissimę fidei rebellionis superbissimæ pessimæque doctrinæ armis obsistentes inimicarentur: verè eleganterque illud à S. Hieronymo, [a] sic S. Damasum alloquente loco supra citato comprobatum est. *Ego nullum primum nisi Christum sequens beatitudini tuæ, id est Cathedræ Petri, communione consocior. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio: quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio:* [b] & paulo post, *Quicumque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.* Notam verò veri Catholici esse cum Rom. sede fidei communione sociari; hac verborū serie postea declarat, *Ita me incessabilis inimicus post tergum secutus est, vt maiora in solitudine bella nunc patiar: Hinc enim præsidiis fulta mundi Ariana rabies fremit: Hinc in tres partes* (Meletianas à Meletio, Vitalianas à Vitali, & Paulinas à Paulino) *scissa Ecclesia ad se rapere me festinat: Monachorū circa manentium antiqua in me surgit auctoritas. Ego interim clamito, si quis Cathedræ Petri iungitur, meus est.* Quid dicat S. Augustinus ad illustrandam hanc veri Catholici, & contra pessimi hęretici atque schismatici notam, de Cæciliano verè Catholico Carthaginensi Episcopo à Donatistis hæreticis immanissime vexato loquens, audiamus. *Qui posset,* [c] inquit, *non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus, per communicatorias litteras esse coniunctum.* & Epistola [d] contra partem Donati. *Venite fratres, si vultis, vt inseramini in vite: dolor est cum vos videamus præcisos, ita iacere. Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, in illo ordine patrum, quis cui successit, videte: ipsa est Petra, scilicet Romana sedes, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.* Consideremus Ecclesias illas insana persuasione à Romana sede discretas, quàm ideò in barathrum infidelitatis erroris que perniciosissimi miserè præcipitatę corruerint. Testis est Alexandrina Ecclesia; Antiochena & super alias superbior & ambitiosa rebellione turgidior Constantinopolitana sedes. Testes tot Ecclesiæ tota Asia, Africaque diffusæ; tot Conciliis quondam celeberrimis florentissimæ, tanto hominum sapientia doctrinaque mirabili, vitæ morumque sanctitate clarissimorum numero illustrissimæ. Quas quia inimico dissidio à Romana sede distractæ partem facere voluerunt, illicò tanquam ramos à radice præcisos perpetua infidelitatis erroris que siccitate turpiter exaruisse videmus. Ideò magnus ille senior Theodosius imperator vt contra omnes Ecclesię hostes fęlicius pręlia Domini præliaretur: ne qua erroris in fide macula imperium suum contaminaret, neve inde calamitas vlla illud attingeret, omnes suę imperatoriæ Maiestati subditos populos nunquam à sana Romanę fidei doctrina recedere, hoc sancto cauit edicto. *Cunctos* [e] *populos quos clementiæ nostræ regit temperamentum, in tali volumus religione versari, quam diuinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis religio vsque nunc ab ipso insinuata declarat: Quamque Pontificem*

[a] tom. 2. Ep. 57. ad Damasum.

[b] Idem Epist. 58. ad eundē.

[c] Aug. Ep. 162.

[d] Idem Aug. in Psalmo vel Epist. contra partem Donati.

Omnes Ecclesiæ à fide Rom. sedis discretæ perierunt.

Edictum Theodosij magni ne vllo à Romanæ fidei professione recederent.

[e] l. 2. De fide Catholica Cod. Theod.

A *Damasum sequi claret, &c.* Et paulò post. *Hanc legem sequentes Christianorum, Catholicorum nomen iubemus amplecti: Reliquos verò dementes vesanosque iudicantes hæretici dogmatis infamiam sustinere, & eorum conciliabula Ecclesiarum nomen accipere, diuina primum vindicta, post etiam motus nostri, quem ex cælesti arbitrio sumpserimus, vltione plectendos.* Tanta verò sanctitatis fulgore veritatisque fidei hace Rom. Ecclesiam refulsisse semper ab ortu suo Stephanus sextus Leoni imperat. huius item nominis sexto Epistola ad eius litteras responsiua significauit, vt tanquam viuum veræ religionis atque pietatis omnibus Ecclesiis, quò sanctius Christi Domini iussa peragerent, ac diuinæ vestigia vitæ sequerentur, speculum ac exemplar esset exhibenda, hæc in fine Epistolæ suæ imperatori verè philosopho subiiciens: *Romana* [f] *Ecclesia instar speculi & exemplaris reliquis Ecclesiis constituitur, & quodcumque definierit, in sempiternum manet incorruptum. Et hac de causa sententias*

B *magna cum inquisitione ferre decet.* Hæc ipse Pontifex. Atque vt quanti æstimanda honoreque maximo prædicanda penitusque cordibus fidelium populorum vt saluarentur inserenda esset hæc Romanæ fidei puritas atque sanctitas omnibus hominibus innotesceret, tam altis voluit attollere præconiis huius fidei primum doctorem atque professorem S. Petrum Romanę cathedræ iubente Christo Domino & cooperante Spiritu sancto fundatorem S. Bonifacius [g] Episcopus & Germaniæ Apostolus illuc à Gregorio secundo missus, vt huius fundatoris per Christum Romanæ fidei ac sedis Apostolorum principis Epistolas

C auro descriptas ad omnes gentes, vt illis Romanæ fidei sanctitatem aperirent, pro maxima earum reuerentia mandare atque dimittere concupierit. Sic enim ad Eadeburgam Abbatissam Cantiorum regi in Anglia consanguineam eam ob id deprecando scribit. *Quia sæpe sine solamine librorum, sine vestimentorum adiumento pietas tua tristitiam meam consolata est, sic & adhuc precor, vt augeas quod cœpisti, id est, vt mihi cum auro conscribas Epistolas Domini mei S. Petri Apostoli ad honorem & reuerentiam sanctarum scripturarum ante oculos carnalium in prædicando.* Denique huius fidei Romanę sanctitas & puritas omnis expers alterationis semper sui similis, omnis victrix erroris, tantis diuinarum virtutum propugnaculis innixa est, vt Diabolus ipse Rex omnis superbię, impiorum princeps omnibus furiarum suarum tædis ac telis armatus ad illius maiestatis aspectum splendoremque ne minimo quidem temporis in-

D teruallo subsistere potuerit. *Hæc fides,* inquit sanctus ille magnus [i] Leo, *Diabolum vincit, & captiuorum eius vincula dissoluit: Hæc erutos mundo, inferit cælo, & portæ inferi aduersus eam præualere non possunt. Tanta enim diuinitus soliditate munita est, vt eam neque hæretica vnquam corrumpere prauitas, nec pagana potuerit superare perfidia.* Atque de immaculatæ Romanæ fidei sanctitate, puritate, firmitate atque fortitudine breuiter dicta pro instituti nostri ratione sufficiant.

Impp. Gratianus, Valent. Theodos. ad populum Constantinopolit.

Pœna hæreticis legis diuina & humana irroganda.

Ecclesia Rom. propter sanctitatem & fidei puritatem omnibus Ecclesiis, vt viuum perfectionis exemplar proponenda.

[f] Stephanus 6 Epist. ad Leonem imp. 6.

[g] S. Bonifacius Germaniæ Episcop. natione Anglus optat ad omnes gentes Epist. S. Petri auro descriptas mitti.

[h] Epist. S. Bonifacij Germ. Apostoli Eadeburgæ abbatissæ apud Surium. die 5. Iunij.

Quanta vis Romanæ fidei puritatis qua Diabolum vincit.

[i] S. Leo Ser. 2. in anniuers. die suæ assumptionis.

CAPVT XIII.

Monarchica ſancti Petri & ſucceſſorum eius poteſtas & auctoritas ſic eſt à Deo immediatè inſtituta, non ab Eccleſia, non ab Apoſtolis, non à Conciliis œcumenicis, non à conſenſu populi: vt ab illis omnibus immutari, variari aut tantillum alterari eius maieſtatis acies nullo modo poſſit.

Hoc ſeptem argumentorum firmis comprobatur, quarum tres in hoc capite proponuntur.

1. *A ſanctis Scripturis.*
2. *A Conciliis.*
3. *A Patribus.*

SAcræ ſcripturæ oracula tam clara & fortia, eáque ad elucidationem demonſtrationemque veritatis efficacia eſſe creduntur, quibus S. Petri ſuprema Monarchicaque poteſtas & eius ſucceſſorum in Romana ſede à ſolo Deo Chriſto Domino, non ab Eccleſia immediatè profecta deriuataque probatur, vt ea aut neſcire hominis eſſet valde imperiti & in ſanctis literis admodum peregrini, aut diſſimulare fraudulenti ac malitioſi: aut improbare atque negare improbiſſimi ac ſceleratiſſimi, à via veritatis enormiter exorbitantis, eſſe iudicaretur. Ac primum cum Dominus dixit ad Petrum prolatâ confeſſione de diuinitate eius, diuinitus à Patre cęleſti reuelata: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum, &* [a] *quæcumque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis.* Patres omnes quos in hunc locum ſupra citauimus his verbis Chriſtum Dominum S. Petro ſuæ Eccleſię principatum, Monarchicamque iuriſdictionem ſpopondiſſe vno conſenſu profeſſioneque proclamant. At dicere Chriſtum Dominum ſpopondiſſe illam, & poſtea effectu ſuam non expleuiſſe ſponſionem, quantum ſacrilegij iſta redoleret aſſertio? Et cum principi Eccleſię futuro viſibili directione Chriſti inuiſibilis vices in terris exercenti tanta diuinarum naturæ limites excedentium gratiarum fæcunditas deſideraretur, ne à via veritatis vnquam fideique tramite deflecteret, illum harum gratiarum armatura Dominus oratione ſua munire voluit. De quo diſcipulum ſuum his verbis certiorem reddidit, [b] *Simon ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum: Ego autem oraui pro te vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Iam vero ipſe Dominus reuerſus ab inferis captiuam ducens captiuitatem de morte triumphata victor honorificus volens promiſſis ante paſſionem ſuam [c] Petro factis ſtare, & exequi facto promiſſa priuſquam in cælos ad dexteram ſui Patris aſcenderet, S. Petrum, *ſui vicarium amoris erga gregem*, vt S. Ambroſius [d] loquitur, relinquere cupiens, dixit illi, *Simon Ioannis diligis me plus his?*

Teſtimonia S. Scripturæ quibus oſtenditur principatum Monarchicum Eccleſiæ à Chriſto immediatè S. Petro collatum non ab Eccleſia.

a Matth. 16.

1. *Teſtimoniū.*

2. *Teſtimoniū.*

b S. Luc. 22.

3 *Teſtimoniū.*

c S. Ioan. 21.

d l. 10. in c. 24. Lucæ.

A Ad trinam ſui diſcipuli reſponſionem ter præſentibus aliis dixit, *Paſce agnos meos, Paſce oues meas, Paſce agnos meos.* Ac in ſignum prærogatiuæ ſuper omnes Apoſtolos, principatuſque futuri ſuper omnem Eccleſiam ſuam nominatim expreſſoque mandato iuſſit, *pro ſe & pro illo*, exigentibus, *tributum* [e] *ſolui*: vt ſignificaret illum fore, qui ſui abſentis in propria perſona maieſtatem exhiberet, loco ſuo omnibus Monarchica poteſtate fidelibus imperando. Quibus locis expreſſum Domini verbum innotuit, quo ſuam dignatus eſt exprimere voluntatem de tradendo ſuę Eccleſiæ S. Petro, eiuſque in eadem ſede regnaturis ſucceſſoribus ſummo principatu. Quam quidem Domini voluntatem ex his aliiſque locis certiſſima ſancti patres demonſtratione probauere: quorum teſtimoniis commemorandis orationis filum extenderem, niſi ea ſuperioribus libris ad
B expoſitionem eorumdem S. Scripturæ verborum copioſiſſime recitauiſſem. Alia argumenta confirmandę huius ſupremæ Monarchicæque poteſtatis immediata Chriſti Domini largitate S. Petro Romaniſque factæ Pontificibus firmiſſimæ, à ſacris ſcripturis tam Euangeliorum, quam actorum Apoſtolicorum deſumpta in medium producere leue eſt ac facile: in quibus geſta factaque S. Petri rectè fideliterque conſiderata, maturéque perponderata Monarchicum illum Eccleſiæ principatum à Chriſto illi immediatè traditum non ab Apoſtolis, non à tota Eccleſia potenter aſtruũt. Quorum ſimiliter ego ſponte lubenſque narratione ſuperſedeo, quod illorum quoque omnium ſuperius ampliſſimè meminerim. Ergo ſacris ſcripturis omiſſis, quid Oecumenica Eccleſiæ ſanctæ Concilia, à quibus ſincer acrarum manat
C expoſitio, de hac veritate decreuerint, audiamus.

4. *Teſtimoniū.*

e S. Matth 17.

Concilium Nicænum [f] canone 6. Romanam Eccleſiam ſemper à Deo principatum habuiſſe teſtatur. Quod [g] decretum in Concilio [h] Chalcedonenſi à Nicæna ſynodo editum prolatumque fuiſſe ſancti Patres commemorando confirmarunt, licet huius decreti verba in illo concilio expreſſa minimè reperiantur. Atque vt ſupremam hanc in Eccleſia Dei auctoritatem à Chriſto Domino ſolo, non minus Romanis Pontificibus immediatè quam ipſi S. Petro datam eſſe ſignificaret, hanc S. Petro datam à Chriſto Domino in Romanos Pontifices poſteros S. Petri in ſede Apoſtolica ita loquendo transfundit. *Quamquam* [i] *accuſati Pontificis cauſam comprouincialibus Epiſcopis ſcrutari liceat, non tamen inconſulto Romano*
D *Pontifice definire: Cum B. Petro Apoſtolo, non ab alio quam ab ipſo Domino dictum ſit: Quæcumque ligaueris ſuper terram.* Huius capitis Nicæni Concilij Iulius [k] primus Epiſtola ad Epiſcopos Antiochiæ congregatos mentionem facit, qui ad eius veritatis, qua in auctoritatis rationiſque pondere defixa nitimur, potentiorem aſſertionem eiuſdem Concilij caput 18. recenſet: in quo Concilium [l] decreuit, definiendoque aſtruxit non debere præter ſententiam Romani Pontificis vllo modo aut Concilia celebrari, aut Epiſcopos damnari. Cui maiora Eccleſiarum negotia, *Ab ipſo Domino* (& non ab Eccleſia) *ſpeciali priuilegio tradita ſunt*: Sic enim caput illud Concilij loquitur: *Omnes Epiſcopi in grauioribus cauſis liberè Apoſtolicam appellent ſedem, atque ad eam quaſi ad matrem confugiant: Cuius diſpoſitioni omnes maiores Eccleſiaſticas*

Primatum Eccleſiæ à Chriſto immediatè S. Petro collatum conciliorum auctoritate probatur.

f Concil. Nicæn. 1. anno 327.

g Can. 6. Concil. Nicæn. primi.

h Concil. Chalced act. 16

i Actio. 19. Nicæni Concil. 1 ex concilio Chalced.

k Epiſt.

l Concil. Nicæn. 1. c. 18.

causis antiquæ Apostolorum auctoritas (scilicet in verbo Dei, vt exponit S. Iulius, fundata) *reseruauit.* Notandum verò vt veritas hęc nulla nutet dissimulatione, nulloque labascat effugio, S. Iulium huius nominis primum sincera & immaculata fide Pontificem illis hæc statuta Concilij Nicæni Episcopis rescripsisse, quorum multi Concilio huic interfuerant. Atqui valde absurdum esset credere hunc Pontificem illis canones obiicere voluisse spurios pro legitimis Concilij huius, quos Episcopi illi facilè non à Concilio decretos editosque, sed potiùs ab illo pontifice confictos fuisse testatione sua conuincere potuissent. Sed præter Iulium Papam eorum canonum veritatis assertores sunt S. Athanasius [a] cum Episcopis Ægypti, Thebaidis & Lybiæ Epistola ad Fælicem, in qua hos supra memoratos canones, cum alijs plerisque huius Concilij decretis ab hæreticis incensos, Catholicisque sublatos fuisse testantur. De quo sacrilegio Fęlix [b] Papa Epistola ad Episcopos Ægyptios vehementer expostulat

a Athanasius cum alijs Ægypti Episcopis Epist. ad Felicem.

b Epist. ad Ægypti Episcopos.

Secundum.

Concilium Sardicense, [c] cuius canones cum Nicæni commisceri solent, canone 3. hęc ordinauit. *Sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur ab his qui causam examinarunt, Iulio Romano Episcopo, & si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices.* Concilium suam Romani Pontificis auctoritatem iudicio submittit. Ergo ei suam non contulit, sed Christus.

c Anno 350. can 3.

Tertium.

Concilium generale 6. Constantinopolitanum [d] contra Monothelitas *S. Petrum Apostolorum principem à Deo factum fuisse pronuntiat.* Ergo suum ab Ecclesia principatum accepisse minimè credendum est. In hoc Concilio vox quingentorum triginta sex Episcoporum audita est dicentium, *Suggestiones decretas à patre nostro Agathone sanctissimo Archiepiscopo Apostolica & principalis sedis antiquæ Romæ, tanquam à Spiritu sancto dictatas per os sancti & beatissimi principis Apostolorum Petri, & digito ter beatissimi patris Agathonis scriptas suspicio & amplector.*

d Anno 681. Act. 8. Erant in eo 536. Episcopi.

4.

Concilium generale septimum, quod est Nicænum [e] secundum, huic veritati subscripsit, Adriani [f] Papę ad Tharasium Constant. Episcopum Epistolam maximis tanquam à Spiritu sancto dictatam laudibus efferendo, in qua hæc scripta loguntur. *Cuius sedes per totum orbem terrarum primatum obtinens lucet, omniumque Ecclesiarum Dei caput exstitit: vnde & ipse D. Petrus Dei iussu Ecclesiam pascens, nihil omnino prætermisit, sed vbique principatum obtinuit, & obtinet.* Si Dei iussu pascit & gubernat Ecclesiam, ergo suam ab Ecclesia minimè auctoritatem mutuatus illius nutu, imperii Ecclesiastici non moderatur habenas.

e Anno 781. Episcop. 350.
f Epist. ad Tharasium.

5.

Quartum Lateranense, [g] quod est generale decimum sub Innocentio 3. talem de principatu Ecclesię Monarchico S. Petro eiusque successoribus immediata Christi Domini ordinatione credito sententiam cap. 5. protulit, *Romana Ecclesia disponente Domino super alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, vtpote mater vniuersorum Christi fidelium & magistra.*

g Concil. 4 Lateran generale 10 Anno 1215. Patrũ 1283 in quibus plusquam 473. erant Episc.

6.

Concilium Lugdunense [h] secundum, quod inter generalia decimoquarto loco reponitur, mille circiter Græcis ac Latinis patribus coactum, inter quos Episcopi numero quingenti recenseri poterant, [i] *Romanum Pontificem S. Petri successorem, Christi Domini vicarium, & ex eius præscripto vniuersalis Ecclesiæ rectorem appellat.* Cuius decreti

h 2. Anno 1274. sub Gregorio 10.
i Can. vbi periculum de electione in sexto.

A Canon Ecclesiasticus recordatur.

7.

Concilium Constantiense [k] strenuè grauiterque dimicat contra Monarchomachos Ecclesiæ læsæ maiestatis reos, cum eos, vt impium hæreticum Vuicleffum sessione 8. & 15. anathemate percellit, quod inter articulos suos illam euomuerit blasphemiam, nempe, *Papam non esse immediatum & proximum vicarium Christi.* Atque vtinam omnes illi Ecclesiasticæ Romanęque maiestatis rei ac perduelles, qui verbo tenus tantus hoc Concilium laudibus mactant, illud in omnibus bene intellectum, eiusque decreta conciliariter facta in omnibus religiosè fideliterque sequerentur: iamdudum schismatica eorum doctrina huius Concilij decretis explosa corruisset.

k Anno 1414. 300. Episcop. & eo amplius sess. 8. & 15. art. 37.

8.

At sacro-sanctum Concilium Tridentinum [l] tam clarè & potenter antiquorum Conciliorum B decisiones sacrosque canones in assertionem huius veritatis euocando de hac suprema S. Petri Romanorumque Pontificum in vniuersam Ecclesiam diuinitus à solo Christo data potestate, sancti Spiritus oracula prodidit: vt nostri Monarchomachi perduellionis rei, de eius auctoritate infallibili & œcumenica sanctitate, gratis dubitare maluerint, quam ea Ecclesiæ Romanæ, sedique Apostolicæ, quæ Deus per os sanctorum in eo Concilio patrum se illi largitum esse significauit, Catholica fidelitate recognoscere.

l Session. 14. c. 7.

At præter sanctas diuinarum scripturarũ Conciliorumque generaliũ machinas, quibus error nõ mediocriter impius spiritualem Monarchiam ac potestatem S. Petro ab Ecclesia, non à Christo immediatè largitam esse, mendacio, & imperitia C crassa affectataque mordicus affirmans destructus est, etiam nubes testimoniorum, è doctrinæ sanctorum Patrum fontibus haustorum lucidas euocemus: vt errorem audacem ac perniciosum maximè, confundamus: inter quos primus Apostolorum vicinior tempori, vt antesignanus, sanctus Dionysius [m] in campum prodibit: qui S. Petrum Apostolorum *summum apicem, ac principem verticalem*, sic adeò super omnes fideles constitutum appellauit. Huic assentiens, *summum Ecclesiæ principatum S. Petro datum à Christo* S. Cyprianus [n] de vnitate Ecclesiæ asserere nõ dubitauit. Horum antiquorum doctrinam posteri religiosè sunt amplexati. Ex Græcis S. Basilius [o] cum S. Petrum Christi Domini iussu cunctis Apostolis discipulisque fuisse prælatum asserit. S. Nazianzenus [p] dum D vnum ex omnibus Domini discipulis *electum, S. Petrum videlicet, cuius curæ à Domino fundamenta ipsa fides*, hoc est reliquos Apostolos, commissa fuisse confitetur. Cyrilli ambo: [q] Hierosolymitanus S. Petrum, *ex Christi institutione discipulorum primum & regni cælorum clauigerum nominando.* Alexandrinus, [r] *Principem caputque cæterorum*, Eusebius [f] *primum Christianorum pontificem*, S. Chrysostomus, [t] *pastorem & caput, vniuersoque terrarum orbi à Christo præfectum præpositumque* fuisse veraciter asserendo. Similem edidit confessionem ante eum [u] Origenes, S. Epiphanius hæresi 51. *discipulorum ducem.* Post illum verò Theophylactus, [x] Euthymius [y] & Oecumenius similia, professi Christum Dominum Monarchiæ S. Petri spiritualis auctorem per seipsum, conditoremque crediderunt. Ex Latinis patribus S. Ambrosius [z] hunc *Ecclesiæ principatum fuisse à Domino consecutum S. Petrum super om-*

Error ridiculus & impius qui non Christo sed Ecclesiæ tribuit concessionem summæ potestatis B. Petro sanctorum PP. testimonijs confunditur.

m c. 5. cælest. Hierarch.

n l. de vnitate Ecclesię.

o Pręfat. de iudicio Dei circa finem tom. 3.

p Orat. de moderatione.

q Catech. 2. 17. 21.

r l. 2. in Ioan. c. 64.

f l. 2. histor. c. 14.

t Homil. 55. in Matth.

u In c. 1. Ioan.

x In c. 17. Lucæ.

y In c. 21. S Ioan.

z l. 10. in Lu c. 24.

nes

nes fideles, profiteri non dubitauit ſanctus Hieronymus,[a] *Caput omnium Apoſtolorum creatum à Domino teſtatus eſt*. A quo porro hæc niſi à Domino ſaluatore noſtro dignitas? Diuus Auguſtinus,[b] in diſcipulis *primatu à Domino fuiſſe donatum*, poſteritatem operum ſuorum monumentis edocuit, ſicut ante eum ſanctus Hilarius[c] & Arnobius in Pſalm. 138. & cum eo Optatus[d] Mileuitanus: & poſt eum Proſper,[e] Beda,[f] maximè ſanctus Bernardus,[g] alijque clariſſimi doctrina pietateque patres ſuorum ſcriptorum teſtimonio fideliſſime demonſtrarunt. Hanc veritatis confeſſionem Eugenius Carthaginenſis Epiſcopus Hunnerico Arriano tyranno crudeliſſimo Catholicorum in Aphrica perſecutori magna conſtantia, confidentiaque Chriſtiana ita reſpondendo prodidit: *Si noſtram[h] fidem quæ vna & vera eſt, poteſtas Regis cognoſcere deſiderat, mittat ad amicos ſuos; ſcribam & ego fratribus meis, vt veniant coepiſcopi mei, qui vobis nobiſcum communem fidem noſtram valeant demonſtrare; & præcipuè Eccleſia Romana, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum*. Hic autem notandum nomine Romanæ Eccleſiæ Pontificis Romani auctoritatem intelligi, vt clarius infra patebit. Pomponius Lætus in compendio Rom. hiſtoriæ in Gallo Cæſare ad calcem, cum multa pro defenſione principatus Romani Pontificis dati diuinitus contra ſuperbiſſimum Conſtantinopolitanorum Patriarcharum faſtum & audacem iniquamque eorum contra ſedem Apoſtolicam præſumptionem optimè dixiſſet, hæc pro bona concluſione ſubiunxit. *Epiſcopus[i] ergo Romanus & diuino iuſſu & humana rationis vinculo generis humani parens & princeps eſt. Nam illud perpetuò manſurum quis dubitat, Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam?* Vt iam nemo bonus Catholicus reperiatur, qui non magnopere probet præclaram illam doctore orthodoxo digniſſimam Gerſonis noſtri ſententiam, quem tanti ſe facere ſedis Apoſtolicæ Põtificiæque maieſtatis hoſtes & oſores ficta profeſſione ſimulant; qua ſic hæreticos, impios & ſacrilegos eos eſſe pronuntiat, qui ſupremam Romani Pontificis auctoritatem in Eccleſia immediatè à Chriſto Deo profectam pertinaciter inficiantur.[k] *Status Papalis*, inquit, *eſt inſtitutus à Chriſto ſupernaturaliter & immediatè, tanquam primatum habens Monarchicum & regalem in Eccleſiaſtica Hierarchia: ſecundum quem ſtatum vnicum & ſupremum Eccleſia dicitur vna ſub Chriſto. Quem ſtatum quiſquis impugnare aut diminuere, vel alicui Eccleſiaſticæ particulari æquare præſumit, ſi hoc pertinaciter faciat, hæreticus eſt, impius & ſacrilegus*: Qui poſtea hanc ſuæ aſſertionis atque iudicij rationem reddit. *Cadit enim*, inquit, *in hæreſim toties expreſſè damnatam à principio totius Eccleſiæ vſque hodie, tam per Chriſti inſtitutionem de principatu Petri ſuper omnes alios Apoſtolos, quam per traditionem totius Eccleſiæ in ſacris eloquiis ſuis & generalibus Conciliis*. His maturè fideliterque conſideratis dicat nobis lector beneuolus, æquus rerum æſtimator, conſcientiæque bonæ ſincerus amator, in quo erroris delictique genere reponendos illos eſſe iudicet, qui auctoritatem ſummumque principatum ſancti Petri & ſucceſſorum eius Pontificum Romanorum non à Chriſto Domino immediatè, ſed ab Eccleſia, & per Eccleſiam traditam conceſſamque fuiſſe mordicus aſſerere, inſuper doctrinam hanc veritati Catholicæ prorſus inimicam, ſacræ Pariſienſis Academiæ facultati mendacio intolerabili imponere; atque aulis affingere ſuperbis, minimè ſine vllo calumniæ horrore, impoſturæque metu dubitarunt. Sed ad alias probationes & argumenta alterius generis ad illos errores tam ſaluti animarum pernicioſos pacique Eccleſiaſticæ perfringendos fortiſſima tranſeamus.

a L. 1. contra Iouinianum.
b In Pſalm. 108.
c Can 16 in S. Matth.
d l. 2. contra Parmenianũ.
e l. 1. ſentent. & l. 2. de vocat. gentium.
f In c. 1. S. Ioan. 3.
g l. 2. de conſiderat.
h Victor Vticenſis l. 2. de perſecut. Vuandal.
i Pompon. Lætus in compend. Rom. hiſtor.
k Gerſon in tractatu de ſtatibus Eccleſ.
Nota hãc Gerſonis auctoritatem contra perduellos Põtificum maieſtatis qui ſunt hæretici, impij & ſacrilegi illius doctoris iudicio.

A B C D

CAP. XIV.

Eam quam prius, canonibus, ſummorum Pontificum decretis, imperatorum reſcriptis, atque rationibus præſens caput veritatem confirmat, erroremque ſicuti prius huic contrarium refellit.

CHRISTVM Dominum cum ſancto Petro[l] dixit, *duc in altum*, principatum illius quem ei dabat, ſuper omnes Apoſtolos diſcipuloſque ſignificare voluiſſe ſacra Eccleſiaſticorum canonum auctoritas multis in locis affirmat. Sic enim ſancta ſedes canone,[m] Non turbatur, è doctrinæ ſancti Ambroſij fontibus hauſto loquitur: *Et ſi aliis imperatur vt laxent retia, ſoli tamen Petro dicitur duc in altum*. Quo maioritas ſuperiorque gradus in ſancto Petro dignitatis reſpectu aliorum Apoſtolorum datus à Chriſto Domino, & ex conſequenti ſucceſſoribus ſancti Petri Romanis Pontificibus ſuper omnes Eccleſiæ prælatos ſatis apertè conſpicitur. Quod non obſcurè canone ſequenti Eccleſia fidelium mater his verbis expreſſit:[n] *Eſt aliud piſcandi genus, quo genere ſolum Petrum piſcari Dominus iubet, dicens, Mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit tolle*. Vbi per hamum Gloſſa[o] *iuriſdictionem* intelligit qua Petrus præfuit: *Quia*, inquit, *hamo, id eſt ferro reſecantur putridæ carnes*.[p] Can. plurimos, *Et ideo ſolus Petrus piſcatur hoc genere, ipſe enim habet poteſtatem ligandi atque ſoluendi præ aliis*. Quod Can. in illis[q] diſtinct. 80. in fine confirmatur his verbis: *Quoniam nec inter ipſos Apoſtolos par inſtitutio fuit, ſed vnus omnibus præfuit*. Quæ verba ex prima ſancti Clementis ad ſanctum Iacobum Epiſtola deprompta ſunt. Propterea de ſancti Petri maioritate ſuperque omnes poteſtate dubitare inſtar eſſe ſacrilegij Eccleſia ſancta[r] Can. *ſi quis*, 17. qu. 4. iudicauit; atque hoc facere eadem dixit, *eſſe ponere os in cœlum*. Capite, *in tantum*, diſtinct. 21. Præclarus, & ad id quod quærimus comprobandum textus potens in Can. *Quamuis*,[ſ] diſt. 21. quo Rom. Eccleſiam & Apoſtolicam Pontificiamque ſedem cæteris Eccleſiis dignitate & imperio ſola Chriſti ordinatione ac iuſſu præire, præſtareque clariſſimè in hæc verba demonſtratur. *Quamuis vniuerſa per orbem Catholica Eccleſia vnus thalamus Chriſti ſint, ſancta tamen Romana Catholica & Apoſtolica*

Duc in altum.
l Luc. 5.
His verbis principatum S. Petri ſuper omnes Apoſtolos totamque Eccleſiam ſignificatum conſtitutumque confirmauit Dominus.
m Can. Non turbatur 24. q. 1.
n Can. eſt aliud 24. q. 1. *Hamus iuriſdictio.*
o Gloſſa in hunc Can.
p Diſt 82.
q C. ſi in illis diſt 80.
De ſupremo in Eccleſia S. Petri & Rom. Pontificum poteſtate diſputare ſacrilegium.
r Diſt 21.
ſ Can. ſi quis 4. ſi autem id ſ 17 q. 4.
Similiter de iudicio ſummi Pontificis alicui diſputare non licet.
Can. quamuis Diſt 21.

A

inquiens, Tu es Petrus &c. *Habet enim poteſtatem ſingulari priuilegio ſibi conceſſam, & Domini ore ſacrata, atque deſuper exaltata eſt. Et ſicut beatus Petrus primus fuit Apoſtolorum omnium, ita & hæc Eccleſia ſuo nomine conſecrata Domino inſtituente prima & caput eſt cæterarum, vt ad eam quaſi ad matrem & apicem omnium maiores Eccleſiæ cauſæ referantur.* S. Damaſus,[a] *ſummas cauſas*, inquit, *definiri abſque ſedis Romanæ auctoritate non licet, Synodumque ſine eius auctoritate fieri non eſt Catholicum: Nec vlla Concilia rata leguntur, quæ non ſunt fulta Apoſtolica auctoritate, eſt enim firmamentum à Deo fixum & immobile omnium Epiſcoporum Apoſtolica ſedes & vertex Eccleſiarum, ſupra quam Chriſtus vniuerſalem conſtruxit Eccleſiam: ait enim, Tu es Petrus* &c. Quam autem clarum illud Gelaſij[b] 1. ad noſtri fulcimentum propoſiti teſtimonium? *Sancta Romana Catholica & Apoſtolica Eccleſia nullis Synodicis conſtitutis, cæteris Eccleſijs prælata eſt, ſed Euangelica voce Domini, & ſaluatoris noſtri primatum obtinuit, tu es, inquiens, Petrus, & ſuper hanc petram* &c. Sed num hæc iam iſta ſatis? Quid ergo opus, in referendis aliorum Sanctorum Pontificum teſtimoniis diutius immorari? quæ & copioſiora ſunt, quam vt vnius capitis etiam longioris amplitudo capere poſſet: & clariora, quã vt hominis cuiuſcumque, niſi ratione iudicioque deſtituti ſenſus & animus inficiari valeret. Ergo pro concluſione argumenti huius ab auctoritate Romanorum Pontificum potenter aſſumpti cum Nicolao[c] 1. Epiſtola [illegible]chaelem imperat. magnificè in octauo ge[illegible] Concilio à ſanctis Patribus laudata probataque dicamus.

a Ad Stephanum Mauritaniæ Archiepiſcopum.

b In Rom. Concilio Epiſcoporũ. 70.

c Ad Michaelem imp.

B

C

Priuilegia Rom. Eccleſiæ à Chriſto donata, à ſynodis verò œcumenicis non donata, ſed tele rata atque honorata fuiſſe. Quę in ęternum duratura frementibus licet furentibuſque cũ patre principeque ſuo Diabolo apertis occultiſque ſedis Apoſtolicæ hoſtibus, in vtroque foro perduellionis reis pacẽ proſperitatemque tẽporalem in hoc ſæculo cultoribus ſuis, & in altero fælicitatem ſempiternam gloriamque comparabũt. Neque verò quemquã Orthodoxorum mouere debet illa quorũdam maleuolorum gloriam, ſaluatoris noſtri beneficio miſericorditer impartitam ſedi Pontificiæ Apoſtolicęque inuidentium inanis obiectio: qua illi nihilominus viris bonis, ſed non ſatis eruditis ſcrupulum inũcere negotiumque faceſſere malitioſè conantur, male intellecto canone[d] *in nouo*, diſt. 21. abutentes aut germanam illius orthodoxamque intelligentiam vulpinando diſſimulantes: in quo ſcribitur, quod *Apoſtoli S. Petrum principem ſuum eſſe voluerunt:*

Obiectio fraudulenta inimicorum ſedis Apoſtolicæ exploditur.

d Can. in nouo. diſt. 21.

D

Ergo inferunt illi, ſanctus Petrus ſuam auctoritatem non à Chriſto immediatè ſed ab Apoſtolis, Eccleſiaque mutuatus accepit. Huic vanæ doloſæque obiectioni ab inuidia, Canoniſque ignorantia natę atque productæ, ſupra cum S. Antonino[e] plenè ſatisfecimus; iterumque cum eodem Sancto bis non ingratè repetita ſolutione reſpondemus. Nimirum Apoſtolos S. Petri *principatum imperiumque ſummum ſupra ſe voluiſſe voluntate conſequente & acceptante Dei ordinationem, non autem voluntate antecedente, ſiue cauſante ipſam principatus auctoritatem*: Cum illam ſanctus Petrus immediata promotione ſuper omnes à Chriſto Domino, vt ibi clarè dicitur, habuerit. Sicut cum dicitur in eodem cap. *In nouo, ſeptuaginta duos ab Apoſtolis diſcipulos fuiſſe electos*, cum tamen fide credamus ſecundum ſcripturas illos à Chriſto fuiſſe creatos[f] S. Lucæ 10. *deſignauit Dominus alios 72.* &c. O impium facinus homine Catholico indignum, multoque magis eo qui ſe Theologum profitetur, errori tanto contra inexpugnabilem Pontificiæ & Apoſtolicæ dignitatis maieſtatiſque murum arietanti, prębuiſſe conſenſum! Quem ſęculares principes, & quidem imperatores tanto odio deteſtati oppoſita profeſſione condemnarunt. Petrus Damianus cum non poſſet adeſſe ſynodo Oſbotienſi in Germania cum legatione pro Alexandro 2. Papa in Gallia fungeretur, diſputationem ſynodalem, quam habuit pro defenſione Romanæ Eccleſiæ contra aduocatum Regis Germaniæ Henrici tertij, ad Patres in ea ſynodo congregatos miſit: in qua hęc de Conſtantini magni confeſſione, quam de ſuprema in Eccleſia poteſtate, à Chriſto Domino per ſeipſum S. Petro Romanæque Eccleſiæ donata, ſingulari profeſſus eſt pietate, commemorat: *Quoniam,* aiebat optimus imperator, *hic*, ſcilicet Romæ, *principatus ſacerdotum & Chriſtianæ religionis caput ab imperatore cæleſti conſtitutum eſt, iuſtum non eſt, vt ibi imperator terrenus habeat poteſtatem.* Poſtea de pietate in Apoſtolicam ſedem imperatorum Theodoſij ſenioris, & Honorij eius filii eorumque de hac poteſtate à Deo S. Petro credita, confeſſione idem Damianus iſta ſubiunxit. *Longè verò poſt Theodoſius imperator B. Pauli baſilicam capit, quo defuncto filius eius Honorius tandem baſilicam, ad calcem vſque perduxit hi quoque Rom. Eccleſiæ priuilegium firmarunt. Quomodo ergo prærogatiuam ſibi in Romani Pontificis electione relinquerent, qui Rom. Eccleſiam nequaquam ſibi ſtuduerunt ſubdere, ſed præferre, non præcipere, ſed parere, non præcellere, ſed ſubeſſe, ſcilicet ipſi Eccleſiæ Romanæ ſupremam in omnes fideles pro ſalute ſua poteſtatem ſpiritualem à Deo conſecutæ, obedire quam imperare maluerunt.*

e 3. p. ſummæ tit. 22 c 4 §. 1. in f Couarr. tom. 1. part. 3. relect. cap. peccatum de regulis iuris. l. 6. § 9.

Quomodo diſcipuli 72. dicuntur electi ab Apoſtolis.

f S. Lucæ 10.

Imp. Conſtantinus magnus, Theodoſius ſenior & filius Honorius ſupremam S. Petri Romanique Pontificis auctoritatem à Chriſto immediatè oblatam agnouerunt.

Damianus diſputat ſynod. inter aduocatũ Henrici regis Germaniæ, & defenſorem Rom. Eccleſiæ deſcripta & miſſa ad Concilium Oſborinum.

Nunc ſi in rationes intendere atque reſpicere voluerimus, quantis earum ponderibus veritatem principatus à Deo immediatè S. Petro Romaniſque Pontificibus traditi,[g] cui ab inimicis pernicioſo luctatur errore, ſiſtere atque defendere poterimus? Enimuerò cum ſuæ regnum Eccleſiæ æternum Dominus eſſe decreuiſſet, pacem in eo durationis amicam conſtituere, diuiſionemque ab eo humanæ perturbatricẽ ſocietatis arcere debuit. Pacis porrò tuendæ conſeruandæque vinculum arctiſſimum, vincique neſcium vnius eſt à Deo ſublimiter conſtituta poteſtas, cui parere omnes ex officio teneantur. Hac enim non ſtabilita à Deo in Eccleſia ſublimi poteſtate, excitata inter dignitate pares contentio defectu ſuperioris auctoritatis non deficiens, ſtatum Eccleſiæ turbatione ſua diuiſum conſumere poſſet: iuxta Chriſti Domini verbum.[h] *Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur.* Cuius oraculi[i] Canon meminit Eccleſiaſticus, verumque illud gloſſę in cap. *loquitur* 24. q. 1. *vbi pluralitas, ibi diuiſio.* Sed alia eſt altior ratio, atque potentior, quæ negat poteſtatem S. Petri ſupernaturalem, quæ in finem diuinum, naturæ limites prætervectum, fælicitatem videlicet æternam rectà flectitur, atque dirigitur, ab humana Republica, viribuſque naturæ orbe circumcluſis poſſe deriuari: ſed firmiter veritatis fulta præſidio tenet hanc diuinam ſupernaturalemque poteſtatem S. Petro conceſſam non poſſe aliunde quam à diuina & ſupernaturali virtutis infinitę, quæ non alia quam

Illud ipſum quod ſuperius, rationibus comprobatur.

1. Ratio.

g S Matth. 12.

h S Luc. 11.

i Can ſi tu 25. q. 2.

2. Ratio.

Dei est auctoritate tanquam à causa proficisci atque manare. Alias contra Philosophiæ principia causa principaliter efficiens effectu suo minor atque deterior haberetur. Et quia non fuit alia potestas in S. Petro, quam quæ residet in Rom. Pontificibus eius successoribus, inde necessaria consequentia, fide nullatenus dubitando credere debemus, supremam illam Monarchicamque dominationem, qua super omnes Christiani territorij atque ditionis Ecclesias ab interitu S. Petri ad hunc vsque diem quo viuimus, Pontifices Romani potiti sunt, non ab alio virtutis, quam infinitæ, diuinæ supernaturalisque, quæ in Christo Iesu Domino nostro residet, fonte immediata traditione fluxisse. Ad tertiam rationem veniamus, quam maximi momenti ponderisque ad labefactandum schismaticorum aliorumque hostium Apostolicæ sedis errorem esse iudico. Si enim auctoritas summa S. Petri, Romanorumque Ponti- B ficum, ab Ecclesia repræsentatiua, scilicet à Concilio Oecumenico profecta collataque penderet, quis non videt absurdum quod inde scaturiret, nimirum Pontificiam hanc auctoritatem, Monarchicumque principatum ab Ecclesia, Concilioque tolli à Christiana societate delerique posse? *Cum* [a] *eius sit tollere, cuius est condere.* Quod si ita esset, totum Ecclesiastici muneris à Christo constructum ædificium dirui, labefactari, in planumque effundi radicitus oporteret. Quod & execrandum & maximè impium, solummodo suspicari. Neque enim aliquid moliri aut statuere potest Ecclesia per quod eius destrueretur vnitas, quam institutam à se de eius essentia Deus esse voluit: *Can. loquitur.* [b] Iuxta illud Domini oraculum, [c] *Erit vnum ouile & vnus pastor.* Proinde ex hac ra- C tione valida tanquam principio non persuadente modo sed conuincente conclusio consurgit euidens atque necessaria, Pontificis Romani, sicut S. Petri principatum in omnes fideles, quoad spiritualia Monarchicum, non ab Ecclesia sed à solo Deo Domino nostro Iesu Christo donatum immediata largitione profluxisse, prout verbum Domini, quod *manet in æternum*, scripturis sacris expressum statuit & ordinauit, *Pasce* [d] *oues meas*: & *Quodcumque ligaueris super terram* &c. Propterea Innocentius 3. hoc veritatis Christianæ fundamentum roburque fidelium omnium mentibus imprimere cupiens, hęc ad pręlatos per regnum Franciæ constitutos Gallicæque custodes Ecclesiæ rescribebat. [e] *Cum non humana constitutione sed diuina potius innitamur; quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo, nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quin* D *ad officium nostrum spectet, de quocumque mortali peccato corripere quemlibet Christianum, & si correctionem contempserit, per districtionem Ecclesiasticam coercere.* Quod si respondeant Pontificiæ maiestatis inimici, ideo dici Papam, eiusque dignitatem esse ab Ecclesia, quia eligitur à clero, scilicet à cōsistorio Cardinalium, erit effugiū valde ridiculum: quia cùm eligitur pontifex à Cardinalibus, non instituitur Pontificia dignitas, nec Monarchica Ecclesiæ potestas, sed eum eligentes Cardinales agnoscunt verum esse Christi Domini vicarium, caput & principem Ecclesię vniuersalis visibilem, cui suprema Ecclesiæ auctoritas atque Monarchica dignitas immediatè à Christo Domino instituta creditur, & cū plenitudine potestatis exercenda traditur. Ergo cum hoc S. Anacleti [f] decreto concludamus. *Sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Christo Domino* A *saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super omnes Ecclesias, & super totum Christiani populi gregem assecuta est, sicut ipse Petro Apostolo dixit, Tu es Petrus* &c. Atque in hoc decreto longiorem capitis discursum, vt veniamus ad alia, sistamus.

Ratio potens valde & efficax.

[a] l. t. Cod. de legibus cum similibus.

[b] Can. loquitur 24. q. 1.

[c] Ioan. 10.

[d] S. Ioan. 21. Matth. 16.

[e] Cap Nouit. §. cum enim de iudicijs l. 2. decretal. Vide ca. solitæ de maioritate & obedientia l. 1. decret. c. 6.

Obiectio aduersariorum ridicula refutatur.

[f] Epist. 3. c. 3. can. Sacrosancta dist. 21.

CAPVT XV.

S. Petrus quomodo dictus significare & repræsentare Ecclesiam cum claues accepit, quas principaliter ac propriè accepit pro se & suis successoribus.

1. *Refellitur hæreticorum, eorumque sectatorum schismaticorum error dicentium claues à Domino datas Ecclesiæ propriè, principaliter, & immediatè, at verò Petro significatiuè ac figuratiuè.*
2. *Exponuntur S. Augustini testimonia quibus illi sedis Apostolicæ hostes abutuntur.*
3. *S. Petrum principaliter ac propriè claues à Christo Domino accepisse pro se & successoribus probatur.*
4. *Quanam significatione ex multis S. Petrus in acceptione clauium Ecclesiam Dei repræsentasse dicatur.*

TANTA est hominum superborum [...] matri fidelium sedique Apostolicæ rebellium prauitas & audacia, in sequendo contra expressa Dei verba suas adinuentiones, vt ea quæ clarissimè in C Euangelio suo Dominus locutus est, non modo suis sophismatis & argutijs obscura reddere, sed etiam prauis polluta mēdaciis, expositionibusque corruptis adulterare perniciosè cōtendant. Adeò illis iniqua, inuisaque principis Apostolorum & eius Pontificij solij facta à Christo Domino diuinitus exaltatio: vt modo suis assertionibus veritatis inimicis aliquid dogmatis astruant, quo illam destruant, nil sibi ad vota, desideriaque complenda defuturū arbitrentur. Christus Dominus tam clarè, solidè perspicuéque in illis verbis, [g] *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiā meam, & dabo tibi claues regni cælorum*, &c. suæ Ecclesiæ sub se, S. Petrum fundamentum, caput visibile, principemque Monarchicum fecit: vt nil clarius, apertius, nihilque significantius dici, excogitariue posse videatur. Nihilominus non defuerunt mali- D tiosi homines meretricis [h] Apocalypseos poculo inebriati, qui euertētes germanum malitiosè sensum verborum Christi, aduersum planéque contrarium imaginatione deprauata comminisci nituntur: homines sine fronte & sine conscientia, naufragantes à fide, quos à praua sua, erroneaque persuasione tot sanctissimorum doctissimorumque Patrum doctrina, fides, summaque auctoritas auertere ac deterrere minimè potuerunt. Siue quod eos præ ignorantia non intelligant, siue præ superbia, quod est vero similius, aspernentur. Quia dixit Dominus, *super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: sancti vetustique Patres sanctum Petrum Ecclesiæ vniuersalis fundamentum visibile: quia verò addidit Dominus, *Et tibi dabo claues regni cælorum*, eiusdem Ecclesiæ Christi Domini supremum pastorem, principemque Monarchicum fide Catholica crediderunt, credentesque sua doctrina eandem fidei verita-

Prauitas hæreticorū, schismaticorum, hominumque in corrumpendo S. Scripturas, vt sedis Apostolicæ honori officiant.

[g] Matth. 16.

[h] Apoc. 12.

tem Chriſtianorum populorum ſapienter fideli-
terque mentibus inſtillarunt S. Cyprianus[a] mul-
tis in locis ſuorum operum puriſſime illum S.
Matth. 16. Domini ſermonem ad Petrum inter-
pretatus, *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus*: & ante
eum Tertullianus[b] cum nondum in hæretico-
rum caſtris infeliciter dimicabat; ſed contra il-
los pro Catholica fide generoſitate Chriſtiana pu-
gnabat, Origenes[c] idem præſtitit: poſt illos SS.[d]
Hilarius,[e] Ambroſius,[f] Hieronymus, pluribus in
locis operum ſuorum,[g] Chryſoſtomus, Cyrillus[h]
Alexandrinus,[i] Epiphanius, Leo 1. Nihilominus
contra tam claram perſpicuamque Chriſti Do-
mini loquendi formam, contra tot Sanctorum,
Doctorumque antiquitatis veneranda Patrum
teſtimonia, noſtro hoc funeſto turbidoque ſæcu-
lo inuenti ſunt peruerſæ opinionis homines ſu-
perbi & elati intolerabili præſumptione: qui tam
clara ſanctaque Domini verba, quibus ſanctam
Eccleſiæ ſuæ Monarchiam conſtituere, conſti-
tutamque vſque ad conſummationem ſæculi,
omnipotenti virtute firmare voluit, à vero ger-
manoque ſenſu ad ſpurium deprauatumque, vt
admirabilem illius ſpiritualis Monarchiæ ſtructu-
ram labefactare niterentur, fallaci interpretatio-
ne & iniqua detorquere non erubuerunt: falſa de-
liria & ridicula aſſerentes, vt quod verum eſſet
decreto Domini ſacrum rectumque demolirren-
tur. Qualis inter cæteros Eraſmus dubię fidei, quæ
nulla eſt niſi praua, nullius per arrogantiam addi-
ctus in cauſa religionis iurare in verba magiſtri:
cum in parua ſuper Epiſtolam S. Cypriani ad Flor.
Pupianum annotatione ſcripſit: *Non ſemel Cypria-
nus facit Eccleſiæ fundamentum Petrum, niſi forte no-
mine Petri ſenſerit populum hoc profitentem, quod Pe-
trus fuerat*: Quale, Deus immortalis, delirium! Ac
ſi quid eſſe videretur abſurdius, quam dicere S. Pe-
trū (vt ſtatuit Dominus) Eccleſiæ eſſe fundamen-
tum, nihil eſſe aliud quam ipſum populum, ſiue
Chriſtianos omnes (vt loquitur Annotatione in
16. S. Mathæi.) Si omnes Chriſtiani ſunt funda-
mentum Eccleſiæ, erunt per conſequens caput.
(Nam vt ſuperius probatum eſt) quod eſt in ædi-
ficio fundamentum, in ſocietatè hominum caput
eſt. Si ſunt autem omnes Chriſtiani caput Eccle-
ſiæ, quænam erunt huius myſtici corporis mēbra?
Item ſi fundamentum ac caput ſunt omnes popu-
li ſub vexillo crucis militātes, quis Chriſtiano cui-
que poteſtatem ligandi ſoluendique peccata, iu-
ridicamque regendi ei Eccleſias auctoritatem iu-
re denegare poterit? Quæ quam abſurda, ridicula
& impia ſunt, omnes verè Catholici iuſtiſſime
iſta deteſtando confitentur. At immaculatam Ro-
manæ ſedis Apoſtolicæque gloriam inuidioſè ma-
litioſeque criminātes Dei hoſtes, hæretici & ſchiſ-
matici, rectoris ac principis illius œcumenici
principatum monarchiamque ſpiritualem, quibus
poſſunt falſitatis, mendacij, ſacrorum teſtimonio-
rum deprauationis, rebellionumque machinis
oppugnare non ceſſant. Et quia nimium clara ad
ſuorum cōfuſionem conatuum, errorumque de-
ſtructionē illa Chriſti verba, *Tibi dabo claues* &c.
(quibus Petri Romanorumque Pontificum ſum-
mum in Eccleſia ſua imperium fulcit & ædificat)
eſſe conſpiciunt: ad illorum corruptionem depra-
uationemque execrandis expoſitionibus aſſur-
gunt, arrogantur impieque obſtinatione nefanda
ſuſtinentes verba hæc Domini non Petro, ſed Ec-
cleſię, cuius figuram perſonamque repręſentabat,

a l. 1. Epiſt. 2. ad Flor. Pupianum 3. ad Iubaian. 4. ad Quintum l. de habitu Virginum l. de vnitate Eccleſiæ, ac l. de bono patientiæ.
b l. de præſcript.
c In c. 6 ad Rom. homil. 5. in Exod.
d In Matth. 16.
e Serm. 47.
f l. 1. contra Iouinian. contra Pelag. ſuper Matth. Epiſt. ad Marcellam in c. 2 & 6. Iſaiæ.
g Homil. 55. in Matth.
h l. 2. in c. 12. Ioan.
i In Ancorato S. Leo 1.
k Epiſt. 67.

Ridicula & erronea Eraſmi opinio in Epiſt. S. Cypriani ad Flor. Pupianum adnotatiuncula, qui manuli populum Chriſtianum eſſe fundamentum Eccleſiæ quam S. Petrū. Vide Pamelium in 1. Ep. S. Cypr. nu. 35. 124. c. 1.

Improbitas & error hæreticorum & ſchiſmaticorum clauos Eccleſiæ primò, propriè & immediatè datas eſſe S. Petro negantium, ſed Eccleſiæ & per Eccleſiam tanquam miniſtro & vicario eius S. Petro & eius ſucceſſoribus fuiſſe communicatas aſſerentium.

Tom. I.

dicta eſſe: quibus non Petro, non eius ſucceſſori-
bus, ſed Eccleſiæ toti ſupremam auctoritatem
principatúſque largiebatur. Vt horum verborum
ſenſus penes illos veritatis adulteros alius non ſit
quam, *Tibi dabo claues, parabolicè & figuratiuè*, non
verè ac propriè, ſed Eccleſiæ, *cuius figurā, perſonam,
typumque exhibes ac repræſentas, nec vllam propria
auctoritate, in populo meo iuriſdictionem exercebis,
niſi nomine Eccleſiæ meæ, cuius miniſter & vicarius,
non autem caput, princeps ac ſupremus rector exi-
ſtis*. In hos errorum ſcopulos alliſi voluntaria in-
ſania miſeri ætatis noſtrę ſectarij, Lutherus,[l] Cal-
uinus;[m] Centuriatores &[n] poſteri eorum ſimili
veneno erroris intoxicati ſe in apertæ impietatis
abyſſum furenter ingurgitarunt. Ex his Domini
verbis nihil peculiaris auctoritatis, poteſtatiſque
ſpiritualis Petro filio Ionæ promiſſum eſſe perti-
naciter aſſeuerantes, ſed omnem poteſtatem iu-
riſdictionemque per claues ſignificatam, propriè
& immediatè Eccleſiæ datam largitamque fuiſſe
à Domino, deinde per Eccleſiam paſtoribus om-
nibus communicatam, ipſique Petro omnem
ſuam ab Eccleſia immediatè poteſtatem accipien-
ti, ad illius nutum iuſſumque adminiſtrandam, fal-
sò, vt impiè ſuſtinentes deplorabili ſe ſalutis pro-
prię naufragio perdiderunt. Sic ſua mendacia con-
tra dominicorum verborum veritatem blaſphe-
mo corde voceque ſcelerati homines euomunt:
vt in[o] Conciliabulo illo Smalchaldico congregati
ſectarij, è quorum vocibus ſpiritus nequam & er-
roris hæc mendacia deprompſit, *Tribuit igitur*, ſci-
licet Chriſtus, *principaliter claues Eccleſiæ & imme-
diatè non Petro, ſicut & ob eam cauſam Eccleſia habet
ius vocationis*. Sed nil noui, minuſque mirum ſi
hæretica lue polluti ſolertes tyrannidis diabo-
licę miniſtri aduerſus Apoſtolorum principem,
ſupremum vniuerſalis Eccleſię rectorem, eiuſque
caput viſibile iniuriis, odiis mendaciiſque ferinò
more luctentur, cum ipſi ſpiritu maligno tumidi
& inflati, in ipſum principale caput & inuiſibile, à
quo omnis in caput viſibile deriuata poteſtas vir-
tuſque manat inexpugnabilis, patrem, redempto-
rem, glorioſumque ſanctæ ipſius Eccleſiæ ſpon-
ſum, & omne bonum filium Dei Ieſum Chriſtum
Dominum noſtrum audaci irruere ſacrilegio, nec
non blaſphemiis, rebellionibus ſcelerumque ſuo-
rum armati furiis aduolare quotidie non perhor-
reſcant. At luctuoſiſſimum profecto & maxima-
rum lacrymarum profluuio, gemituumque inter-
ruptione digniſſimum, in media Chriſtianiſſimi
regni luce vidiſſe viros profeſſione externa, or-
thodoxæ fidei ſemper vexilla ſecutos, in illam ni-
hilominus cæcitatem mentis volūtariè corruiſſe:
vt funeſta illa, miſerum / hæreticorum ſchiſmati-
corūque dogmata ſecuti, interturbata valdè Ec-
cleſiæ, reique publicæ Chriſtianæ pace, ſedis Apo-
ſtolicæ ſanctitatem in opprimenda Monarchæ
ſpiritualis auctoritate, grauiter aſſertionū depra-
uatarum mucrone vulnerauerint. Qui vt errores
ſuos in populorum animos potentius infunde-
rent, auſi ſunt, prob dolor! nullo pudore confuſi,
nulla gementis, afflictæque propter rebelles eo-
rum contumacias, Eccleſiæ matris ſanctiſſimæ
pietate retardati, nullo denique hæreticorum ob
errores iſtos bonis Catholicis arroganter inſul-
tantium inſolent gaudio deterriti, ſanctiſſimo-
rum Doctorum ad corroborandam ſuæ iniquæ
prauæque opinionis audaciam teſtimoniis miſera-
biliter abuti; illorum puritatem ſuæ falſitati

l l. de poteſtate Papæ.
m l. 4. in inſti. c. 6. §. 4 & ſeq.
n Centur. 6. & 4. paſſim.

o Synodus Smalchaldica de primatu Papæ.

malitiosè prostituere, quorum testimonia quia superius exposita satis amplo sermone discussimus, impræsentiarum subticebo: quibus aduersarij magna eçcati imperitia, çqualitatem dignitatis inter Apostolos omnes, non excepto S. Petro, probare, sed frustra nituntur. Tantum testimonium S. Augustin. in medium producemus, & enucleabimus, quçque sit S. Patris in eo mens, per alia ipsius testimonia verissimè declarabimus. Quod cũ hæreticis schismatici nostri praua interpretatione nequiter adulterant, vt non S. Petro, sed Ecclesię immediatè, summæ claues auctoritatis à Christo Domino in gratiam erroris sui & falsitatis inferant. Illud S. Patris testimonium in cap. 12. S. Ioannis verbis expressum talibus habetur. *Quodcumque* [a] *ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo. Si hoc* [b] *Petro tantum dictum est, non hoc facit Ecclesia: si autem in Ecclesia fit, vt quæ in terra ligantur, in cælo ligentur, & quæ soluuntur in terra, soluantur in cælo, quia cum excommunicat Ecclesia, in cælo ligatur excommunicatus, cum reconciliat Ecclesia, in cælo soluitur reconciliatus, si autem in Ecclesia fit, Petrus quando claues accepit, Ecclesiam sanctam significauit.* His subiungit S. Augustinus: *Si in Petri persona significati sunt in Ecclesia boni, in Iuda persona significati sunt in Ecclesia mali.* In hoc testimonio positæ aduersariorum vires, hunc argumentorum innixa fortitudo, hoc Achilles eorum. Huius testimonij vim roburque firmabo duobus aliis eiusdem S. Augustini testimoniis: ne isti antequam omnino vincantur, imperitia probationumque defectu inglorij titubent. Eorum primum est [c] tractat 124. in S. Ioannem: *Quod ad Petrum pertinet, natura vnus homo erat, gratia vnus Christianus, abundantiore gratia vnus idemque primus Apostolus, sed quando ei dictum est, tibi dabo claues &c. vniuersam significabat Ecclesiam.* Alterum ac è tribus vltimum S. Augustini testimonium to. 8. in Psalm. 108. scriptum legitur his verbis expressum: *Quædam,* inquit, *dicuntur, quæ ad Apostolum Petrum propriè pertinere videantur, nec tamen illustrem habent intellectum, nisi cum referuntur ad Ecclesiam, cuius ille agnoscitur in figura gestasse personam, propter primatum, quem in discipulis habuit, sicuti est, Tibi dabo claues.* Hæc ipse. Vt autem sanctissimi ac omnium doctissimi Patris & aliorum, qui in hac materia suæ stylum doctrinæ non minus fideliter quam sapienter exercuerunt, intentionem mentemque optimè cognoscamus, cognitamque perspicua sinceraqoe intelligentia cunctis veritatis amatoribus explanemus: constituenda est in capite discursus pro resolutionis futuræ fundamento communis illa tritaque in scholis Theologorum repræsentationis distinctio. vt qua ratione S. Petrus eiusqoe posteri in cathedra Apostolica sedentes Ecclesiam repræsentarint, eiusque personam gesserint, facilè intelligere valeamus. Distinctio hęc repræsentandi, atque alicuius personam gerendi duos modos constituit. Primus est historicus, alter parabolicus. Historicus dicitur; cum quis alicuius personam sic gerit, eãque repræsentat, vt aliquid reuera actuqoe operãdo, quid alius agere debeat, indicando significet, illudqoe quodãmodo repræsentet. Exemplum esse potest in patre fidelium Abraham, quem S. Paulus [c] verè, reqoe ipsa duos habentem filios Deum duos populos habiturum significasse scribit. similiter [d] Martha solicita *circa frequens ministerium*, & Maria actu vereque *sedens secus pedes Domini audiens verbum illius*, duas vitas actiuam & contemplatiuam testante D. Augustino [e] repręsentabant: Modus verò repræsentandi aliquid parabolicus is est, quo per vnum aliquid significatur, quando nihil verè gestum proponitur, sed solum aliquid verisimile fingitur ad aliquid significandum, sicot est in Euangelio [f] parabola prodigi, & parabola [g] seminantis bonum semen, Christum Dominum verba vitæ æternę in Iudæorum animos sua diuina prędicatione spargentem & infundẽtem significantis. Ad hunc repræsentationis modum solent reuocari actiones gestaque legatorum à Regibus principibusque suis missorũ, ad recipiendas aliquas vrbes in obsequium fidelitatemque dominorum suorũ, à quibus missi sunt. In cuius rei gratiã signumque legati ipsi à ciuibus vrbium claues solent accipere, non pro se, sed pro principibus suis, quorum personam in hac negotiatione gerũt, ac repręsentant, nihil sibi propriè inde comparantes. D. Augustinus & omnes verè orthodoxi cum illo ad primum modum significandi atque repræsentandi, historicum nempe, respexit, cum in locis supra citatis, & ab aduersariis malè intellectis, & deprauatè positis, S. Petrum Ecclesiæ personam gessisse, cum à Domino audiuit, *Dabo tibi claues* &c. asserint. Contraria ab eo sanctisque omnibus auersi mente hæretici, schismatici, & qui eorum in hac parte decepti, siue inscitia, siue superbia cæcati, vexilla sequuntur, in exponendis aut potius adulterandis his Domini verbis, *Dabo tibi claues* &c. ad parabolicum sensum, vt sacro Monarchicoque S. Petri Romanorumque Pontificum principatui, honorique iniuriosè detrahant, inflammatis maleuolentiæ studiis aduolant. Quod S. Augustinus S. Petrum in accipiendis à Domino clauibus Ecclesiæ gessisse personam historicè, oon parabolicè crediderit, patet ex fine illius loci: quem Lutherus, Caluinus alijque eiusdem fraudis erroneæ malè intellectum Catholicę doctrinæ per obiectionem superius opposuerũt. In quo S. Augustinus collatione inter S. Petrum & proditorem Iudam facta hæc ait, *Si in Petri persona significati sunt in Ecclesia boni, in Iuda persona significati sunt in Ecclesia mali.* Ex quibus verbis ita pro mente S. Patris ratiocinari licet. D. Aogustinus S. Petrum regni cælorum claoes accipientem à Domino figuram Ecclesiæ gessisse, eiusque personam repręsentasse credidit, quemadmodum figuram Iudas exhibuit, personamque repræsentauit impiorum Iudæorum: quando Dominum Iesum proditione execrabili venditum Iudęis oppressit. Atqui verissimom est parricidam Iudam historicè reuera redemptorem nostrum in propria persona prodidisse: Ergo verissimum quoque S. Petrum Ecclesiæ personam historicè gerendo, reipsa ac propriè in sua persona claues accepisse. Hanc fuisse S. Augustini [h] mentem ipsius alibi verbis manifestissimè claret: vt cum ait. *Quædam dicuntur quæ ad Apostolum Petrum propriè pertinere videantur, nec tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referuntur ad Ecclesiam, cuius ille agnoscitur in figura gessisse personam, propter primatum quem in discipulis habuit, sicuti est, Tibi dabo claues regni cælorum, & si qua eiusmodi* &c. Quibus verbis intelligere voluit S. Petrum propter primatum & officium pastorale, personam totius Ecclesiæ sustinuisse, quamuis ipse solus acceperit, cum oon eas propter se; sed propter Ecclesiam acceperit, non tanquam ipsius vicarius, aut legatus, sed tanquam

Testimonium S. Aug. ab improba aduersariorum expositione vindicatur.

a S. August. tractat. 50. in S. Ioan c. 12.
b can. 6. Quodcumque 24. q. 1.

c 2. Testimoniũ S. August. quo hostes Apostolica sedis abutuntur tract. in S. Ioan 124.
3. Testimoniũ D. August. in Psalm 108.

2. modis aliquid repræsentari potest, historice, & parabolice
Modus historicus repræsentandi.

c Ad Gal 4.
d S. Luc. 10.

e S. August Serm. 27. de verb. Domini.
Parabolicus modus quis.
f S. Lucæ 16.
g S. Luc c. 8.

Hæretici & scismatici cum suis sectatoribus parabolicum modum repræsentandi sequuntur contra veritatem: At omnes Catholici cum S. Augustino historicum pro veritate amplectuntur.

h In Psal. 108. supra notatũ.

Cur dicitur S. Petrus totius Ecclesiæ personam sustinuisse.

ſupremus rector, princeps ſummuſque moderator vniuerſalis Eccleſiæ. Non aliter quàm Rex & ſupremus in imperio, regnove Monarcha, in perſona & figura populi regni & imperij à Deo gladiū quē portat, accepit, ſummā ſcilicet in omnes imperij incolas auctoritatem, legumque ferendarū poteſtatē: totumq; illud quod ſupremę Maieſtatis virtutes, vires & facultates ambit & continet, ipſe Monarcha, & Rex ſummus potiſſimum, principaliter atque veriſſimè in propria perſona tenet, poſſidet, & ſine vllo ad alium ſuperiorem niſi Deum reſpectu, complectitur.

Similitudo à principe in ſeculari regno, ſummo ducta.

Cæteri verò in imperio regnoque magiſtratus, prouinciarum rectores, Iudices, Prætores aliique exercendis quibuſcumque muneribus publicis populorum directioni, regiminique idoneis occupati, nonniſi à principe ſummo poteſtatem, auctoritatemque, vel gladio feriendi, vel leges condendi, vel aliquid aliud politici iuris exercendi, mutuantur. Ita S. Petrus à Christo D. tanquam vicarius eius ac princeps totius Eccleſiaſtici cætus & orbis ſolus poteſtatis iuridicæ claues accepit, vt in perſona totius Eccleſiæ, id eſt omnium paſtorum ac prælatorum Eccleſiaſticorum: vt quidquid iuriſdictionis Eccleſiaſticæ à quocumque paſtore exerceretur, id totum S. Petro ſupremo Eccleſiæ principi, ac viſibili capiti acceptum referretur, ab eiuſque auctoritate in totum corpus Chriſti Domini, quod eſt Eccleſia, viſibile diffunderetur. Apoſtolos ſemper excipio, qui extraordinaria quadam ratione à Chriſto Domino (vt ſupra diximus) claues illas immediatè, ſubditas tamen S. Petro, ad omnes gentes populoſque terrarum orbis pro ſalute ſua moderandos atque regendos acceperunt.

Omnes prælati à Chriſto claues acceperunt mediatè per S. Petrum & ſucceſſores eius, & dependenter ab eo, exceptis Apoſtolis, qui immediatè receperunt à Chriſto, ſed tamen dependenter à S. Petro, ipſi ſubiecti.

Hanc eſſe germanam S. Auguſtini[a] ſententiam verba hæc illius in Pſal. 108. ſatis diluecidè manifeſtant allata ſuperius, ſcilicet, *Cuius Eccleſiæ, ille Petrus noſcitur in figura geſſiſſe perſonam, propter primatum quem in diſcipulis habuit.* Conformia his S. Auguſtinus[b] ſer. 13. de verbis Domini cōmemorat, qoq; eius ſemper animi ſenſa clarius enuntiant, hæc nomen Petri interpretando dicens, *Petrus à petra cognominatus beatus, Eccleſiæ figurā portans, Apoſtolatus principatum tenens.* Similia in tractatu[c] 124. in S. Ioannē recenſet. *Propter Apoſtolatus ſui primatum Petrus Eccleſiæ gerebat figurata generalitate perſonam. Quod enim ad ipſum propriè pertinet, natura vnus homo erat, gratia vnus Chriſtianus; abundantiori gratia vnus idemque primus Apoſtolus.* Ad confirmationē eiuſdē intelligētiæ ſententiæque S. Patris plura reperies apud[d] eundem to. 3. de agone Chriſtiano c. 30. tract. 7. in S. Ioannem, & to. 10. homil 45. Eſtque ſemper illud imprimendum memoriæ mentique ſolidè figendum, ita S. Petrum propter ſuam illi diuina munificentia largitam ſummæ poteſtatis eminentiam, claues à Domino poteſtatis Eccleſiaſticæ ſuſcepiſſe, vt non ſibi tantum, ſed etiam aliis Eccleſiæ præſulibus paſtoribuſque animarū mutuatas accepiſſe iudicetur. Sic enim à D. Auguſtino, aliſque patribus S. Petrus propter ſuū primatum, Eccleſiæ figurā geſſiſſe creditur. Ipſe enim vt ſupremus Eccleſiaſticæ dominationis, rector & princeps Monarchicus, claues auctoritatis dignitatiſque ſpiritualis accipiens à Domino, omnes Epiſcopos, Paſtores, Prælatoſque cuiuſque claſſis ſignificaſſe dicitur: qui has ſibi communicatas ab illo, non cum plenitudine,

[a] D. Aug in Pſal. 108.

[b] Idem ſer. 13. de verb. Domini.

[c] Idem tract. 124. in Ioan. to. 9.

[d] S. Aug. to. 3. de agone Chriſtiano c. 30. Idem tract. 7. in Ioan. hom. 45. to. 10. homil.

A ſed cum menſura poteſtatis ſub illo claues exercere debebant. Sic enim S. Petrus eas accepit à Chriſto Domino, vt aliis Epiſcopis, paſtoribus, preſbyteriſque exercendas de plenitudine, quam mutuatus ſumpſit à Domino, poteſtatis exhiberet, atque communicaret, exceptis ſolis, & vt ante diximus, Apoſtolis. Hoc modo S. Petrum perſonam geſſiſſe Eccleſiæ, atque formam figuramque omnium Eccleſiæ miniſtrorum fuiſſe profitemur, prout à S. Auguſtino[e] hæc dicente didicimus: *Si hoc Petro tantum dictum eſt, non facit hoc Eccleſia: ſi autē hoc in Eccleſia fit, Petrus quando claues accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificauit.* Impoſtor ſceleratuſque hereſiarcha Caluinus,[f] teſtimonium hoc S. Patris decurtatione, & deprædatione huius dictionis, *tantū*, adulterare conatus

B eſt: vt miſerabiliter cęcis hominib. quos ſuę perfidiæ veneno necauit, perſuadere poſſet Petro Dominum nihil dixiſſe, aut dediſſe, niſi quatenus Eccleſiā ſignificaret. Sed mēdacio, corruptioneq; textus in infamiā dedecuſque corruptoris, mendaciſq; ſacrilegi diaboli buccinæ redundāte, clamat ſanctiſſimus doctorū magiſter, ſe illā dictionem *Tantum* non omiſiſſe, ſed ab execrando hæreſiarcha graui ſacrilegio ſublatam furtum fuiſſe, grauiter expoſtulat. Non enim dixit, *Si hoc Petro dictum eſt*, immo vult illud dictione *Tantum* auctius factum: *Si hoc Petro tantum dictum eſt.* Vt ſi ille ex illius mente verborum ſenſus. Si ita dictum eſt ſoli Petro: *Tibi dabo claues* &c. vt ipſe ſolus debeat ſoluere atque ligare: conſequens eſt totam reliquamque Eccleſiam, omnes ſcilicet alios paſtores, rectores, cæteroſque Eccleſiæ miniſtros hac ligandi ſoluendique poteſtate carere: ſi au-

C tem alij paſtores, miniſtrique Eccleſiaſtici hoc præſtant ſub auctoritate illius Apoſtolorum, aliorumque rectorum Eccleſiæ principis, nulli dubium eſſe poteſt, quin ille claues ſpiritualis auctoritatis accipiens à Domino, perſonam Eccleſiæ geſſerit, omneſque ipſius rectores Eccleſiæ repræſentauerit. Ergo non parabolicè ſed hiſtoricè, vt generali concluſione ſuperiora copioſe dicta complectar, S. Petrus claues accipiendo perſonam geſſit Eccleſiæ, ergo illa figurata clauiū acceptio, realem dignitatis ſupremæ S. Petro in propria perſona poteſtatem nō ademit, nec Monarchicum ipſius principatum in illa clauium auctoritate non excluſit, ſed potenter incluſit: non illius ſupremæ aciem debilitando poteſtatis extenuauit, ſed maximè corroborando confirmauit. Niſi dicere velimus cōtra veritatē Euangelij pu-

D gnando Chriſtum D. verè & ad literam in propria perſona non fuiſſe ſacro tinctum fonte baptiſmatis, quia, vt S. docet Auguſtinus,[g] *Sua figuram geſſit Eccleſiæ cum baptizatus eſt*: & niſi S. Ioannem ſuper pectus Domini recubuiſſe nobis inficiari liberet, quoniam vitæ contemplatiuæ, Eccleſiæque triumphantis figuram ipſe repræſentaſſe perſonamque geſſiſſe,[h] cum ſancto Auguſtino defendimus. Item mendacij ſacras inſimulare ſcripturas quod Chriſtum Dominum dixiſſe Petro ſcripſerint,[i] *Sequere me, & alius cinget te & ducet quo tu non vis.* Quod in illis verbis quæ audiuit à Domino S. Petrū Eccleſiæ militantis actiuæq; vitæ perſonā geſſiſſe idē[k] S. Auguſtinus euoluto, quod latebat ſub illa verborum formula Chriſti Domini myſterio, demonſtrauerit: aut Abraham Patriarcham[l] duos contra veritatē ſcripturarum, non habuiſſe filios, vnum de ancil-

[e] S. Aug. tra. 50. in Ioan.

[f] Calu. l. 4. inſtit. c. 6 § 4. in f.

Auguſtini teſtimonium.

Optimus verborum S. Auguſtini ſenſus.

Hæc notanda diligenter.

[g] Auguſt. l. 15. de Trinit. c. 26.

[h] Idem tract. vlt. in Ioan.

[i] S. Ioā c. vlt.

[k] S. Aug ibid.

[l] Geneſ. 21. & Galat. 4.

la, alterum de libera nobis defendere liceret; quod in illis filijs Deum duobus potiturum populis, gentili & Iudæo, significatione figuraque mystica repræsentauerit. Nisi denique vt reliqua mysteriorũ inuolucra subticeam, fictũ simulatũque fabularum instar explodamus, quidquid historia Euangelica[a] de Martha & Maria sororibus memoriæ prodidit; quod illa *circa frequens mysterium esset solicita: hæc verò sedens secus pedes Domini audiret verbum eius.* Quoniam ambæ illæ sorores vtramque vitam, vnam quæ in actione per Martham solicitam, alteram quæ in contemplatione, per verbum Domini audientem Mariam versatur, actibus illis diuersitate concordibus significando repræsentabant.

a S. Luc. 10

Absit ergo omnis cõsensus ab hac veritate titubatio & dubitandi anxietas: quæ admonet nos vt firmiter S. Petrum claues à Domino principaliter, immediatè & verè in propria persona suscepisse confiteamur ingenuè, & præ nobis Catholica fide permoti feramus. Quam confessionem non temere, sed prudenter præter scripturarum oracula sacrarum, Ecclesiastica fulti doctrina, intrepidè, sincereque profiteri debemus. Can.[b] legatur 24. q. 2. Exit hoc Ecclesiæ decretum per os Gelasii de Christo loquentis: *Qui certe faciendi solus*, scilicet Christus, *habuit potestatem*, scilicet suscitandi mortuos: *B. Petro principaliter mandat Apostolo*,[c] *Quæ ligaueris super terram, ligata erunt in cœlis: & quæ solueris super terram, erũt soluta & in cœlis.* In cuius rei confirmationẽ,[d] *cum omnibus discipulis parem ligãdi atque soluendi potestatẽ demandaret, Petro pro omnibus & præ omnibus claues regni cœlorum*, se daturũ esse promisit: dicens, *Tibi dabo claues regni cœlorum.* Cui canoni conformis est textus capitis[e] *Decretis*, dist. 21. in fine, in quo hæc scribuntur. *Petrus verò quasi in summum sacerdotem elegit*, scilicet Christus Dominus, *dum ei præ omnibus & pro omnibus claues regni cœlorum tribuit, & à se petra, Petri sibi nomen imposuit: atque pro eius fide se specialiter rogasse testatus est, & vt cæteros confirmaret ibi se iniunxit dicens: Ego rogaui pro te Petre*, &c. His canonibus sacrisque decretis Ecclesiæ conglomeratus ille canon.[f] Illis distinct. 80. iuncta glossa[g] mirum in modũ nostram assertionem doctrinãque hæc dicẽdo corroborat; *Quoniam nec inter ipsos Apostolos par fuit institutio; sed vnus præfuit.* Quo loco Glossa S. Petrum omnibus præfuisse, *Quoad administrationem, sed quo ad consecrationem parem institutionem fuisse* declarat. Quæ administratio potestasque Ecclesiastica per claues significata, si S. Petro tanquam ministro Ecclesiæ illam sic repræsentanti, non tanquam principi eiusque rectori summo à Redemptore nostro data censeretur: quanta Deus immortalis! absurda sequerẽtur? Nam sic illa potestas clauium Ecclesiæ cõiunctim tradita diceretur: si coniunctim atque collectiuè, sic S. Petro & aliis Apostolis vt singulis seorsumque sumptis, nulla clauium facta est traditio, nulla communicatio potestatis. Ratio in prõptu est:[h] *Quia ministro nihil quæritur.* L. Qui absenti ff. de acquirenda possessione: in quæ ciuilia iura canonicæ leges consentiunt, vt in Clement.[k] *Religiosus*, de procuratoribus vnde quod cõmunitati collegioque donatur, singulis non quæri ciuilis constitutio determinat.[l] L. *Sed si hæc §. qui manumittitur ff. de in ius vocando.* Certè tantis Dominus circumstantiis se discipulo Petro

Pars tertia. S. Petrum à Christo Domino claues Ecclesiasticæ potestatis pro se & successoribus eius accepisse immediatè principaliter ac propriè probatur.

b Can. legatur 24. q. 2. ex Gelasio.

c S. Matth. 16.

d Can. audiuimus 24. q. 1.

e Cap. decretis dist. 21. in f.

f Can. illis, dist 80. iuncta glossa. in f.

g Par, inquit glossa, fuit quoad consecrationem, sed non quoad administrationem.

Quanto obsurda si S. Petro data essent claues tanquã Ecclesiæ ministro.

Ministro nil quæritur.

h L. Qui absenti ff. de acquirenda possessione.

i L. Multũ c. si quis alteri vel sibi.

k Clement. Religiosus de procurat.

l Sed si hæc §. quod manumittitur, ff. de in ius vocando.

A in propria persona principaliter & immediatè claues iurisdictionis supremæ traditurum designauit. Quæ, si cui non sufficiant, quid amplius ad expressionem certæ cuiusque personæ clariorem postulet, ignoro. In primis enim Dominus personæ singularis substantiam per hoc pronomen *Tibi* designauit: Secundò addidit nomen in natiuitate collatum, *Beatus es Simon*: Tertiò patris nomẽ adiunxit dicens *Bariona*, id est filius Ionæ. Quartò nomen à se nuper impositũ præterire noluit: *Ego dico tibi quia tu es Petrus.* Ad quid Dominus tam accuratè diligenterque tot circunstantiis sancti Petri personam exprimere curauit, si nihil ipsi Petro propriè ac verè, sed figuratiuè promittere, effectuque completum quod promisit postmodum tradere largirique voluerit? Verum contra hæc rebellione prauæ opinionis obsistunt aduersarii, hæretici, schismatici, & qui cum illis sub pelle Catholica[m] amaritudinem Ecclesiæ amarissimam in eius pace causantur. Vtque claues Ecclesiæ non S. Petro eiusque successoribus à Domino formaliter, principaliter & immediatè datas fuisse, si possint, euincãt, obiectione hac posita sic argumẽtantur: Si claues Petro formaliter & essentialiter non Ecclesiæ concessit, credidit que Dominus, sequitur Petro vita cedente claues illas periisse: Si morte Petri perierunt, ergo iã omnis ab Ecclesia ligandi soluendique potestas explosa ac relegata penitus expirauit. Egregia ratiocinandi machina! Quæ vno verbo confracta ruit: quo, supra toties iterato dicimus S. Petrum pro se & successoribus in Apostolico Romanoque solio sedentibus claues spiritualis Monarchiæ potestatisque immediatè à Domino, verè, principaliter atq; formaliter accepisse, ita vt defuncto S. Petro succedens in illius cathedra Põtifex Rom. his potestatis summæ clauibus verè, sublimiter formaliterque potiatur. At replicando rursus illi sic insurgunt. Pontifex ille S. Petri successor cum eligitur & in pastorem vniuersalis Ecclesiæ principemque inauguratur, vel secum claues illas adfert, vel non: prius dici non potest, quia Pootifex pastorque œcumenicus iam esset antequã crearetur: quod ab omni ratione alienum esse constat. Si posterius asseratur, vnde claues habet? A quo mutuatas possidet, si non ab ipsa Ecclesia? Nisi instar delirantium atque somniantium imaginari vellemus ficto commento, has claues ei recens creato Pontifici à quodam de cœlis elapso Angelo ministrandas asportari. In promptu solutio. S. Petro per mortem temporalem recedente ab hac vita, aut quocumque alio de successoribus eius animam efflante, dominationis imperiique Ecclesiastici claues non deficere neque perire; nec tamen in Ecclesia ratione formali subsistere, eique tanquam principali agenti credi, nisi in quantum inferiores à Papa ministri earum communicationem exercendarum copiamque susceperint. Sed in Christi Domini manibus residere nouo Pontifici recens electo, non noua concessione, sed antiqua institutione Christi Domini tradendas: quas, cum eas S. Petro fruendas exercendasque concessit, simili virtute & aoctoritate successoribus eius credidisse Catholica constanter asseueratione profitemur: non abnuentes interea imò ingenuè confitentes S. Petrum in illarum susceptione clauium Ecclesiam Dei significasse, atque repræsentauisse, sed quanam signi-

Clarissimis circunstantiis indicauit Dominus se reuera dare velle S. Petro formaliter, ac principaliter claues potestatis Ecclesiasticæ.

m Isa. 23.

Obiectio aduersariorum, Lutheri & aliorum, vt supra.

Respons.

Replica aduersariorum contra hanc solutionem.

Responsio.

4.
Multa repræsentationis species, quarũ vltima S. Petrus Dei Ecclesiam in acceptione clauium dicitur repræsentasse.

A ficatione atque repræsentatione id fecerit, attentè considerandum, ad clariorem intelligentiam eorum, quæ supra de duobus repræsentationis modis, historico & parabolico diximus, S. Augustini circa hos repræsentandi modos sententias exponentes. Siquidem Theologorum schola plures significationis repræsentationisque species valde inter se discretas admittere & constituere solet. Vna dicitur naturalis repræsentatio, qua quis alterum repræsentat, ac significat in identitate naturæ: sic Filius æternus Patrem repræsentare dicitur, [a] *Cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius.* Quæ repræsentatio atque significatio naturalis respectu Ecclesiæ in S. Petrum cadere non potest. Non enim S. Petrus & Ecclesia vna eademque in indiuiduo natura esse possunt, cum Ecclesia quoddam sit aggregatum ex multis collectum indiuiduis: S. verò Petrus vna sit natura indiuidua singularis definita. Secunda repræsentatio fit per similitudinem & conuenientiam alicuius proprietatis: sicut Abraham Genes. 20. in multis Christum Dominum. Sara verò coniux eius Ecclesiam repræsentasse creduntur. Sic bestiæ agri gentes repræsentabant iuxta S. Augustini expositionem in hunc locum: [b] *Potabunt omnes bestiæ agri*, scilicet Gentiles, qui figura bestiarum significabantur, sicut Arca Noe Ecclesiam repræsentauit, vt in extrauaganti, *Vnam sanctam*, dilucidè declaratur. Nec hoc etiam modo S. Petrus Ecclesiam significasse ac repræsentasse dictus est. Tertia ministerialis, cum quis significare ac repræsentare illum dicitur, in cuius auctoritate atque virtute aliquo munere fungitur, & quædam exercet opera. Sicut omnes Prælati, pastores, cæterique Ecclesiæ ministri in obeundis eius negotiis Christum Dominum significare, ac repræsentare censentur, cuius auctoritati ac virtuti innixi, in Ecclesia quæ Dei sunt operantur, iuxta illud Apostoli 2. Cor. 5. *Pro Christo legatione fungimur*: [c] Ca. sceleratior. §. fin. dist. 3. de pœnitentia. Et hoc modo S. Petrus eiusque successores dicuntur Christi Domini personam gerere, atque illum repræsentare, quia eius ministri. Vnde Christi ac S. Petri, atque Papæ vnum idemque forum, ac consistorum esse in Can. [d] *Quanto*, de translat. Prælat. lex Ecclesiastica determinat: sicut Episcopi ac vicarii eius, idem tribunal esse docetur cap. [e] *1. De officio vicarij* in 6. Sed neque hoc modo S. Petrus neque eius successores Rom. Pontifices Ecclesiam repræsentare, ac significare dici possunt: quia tam ille quam isti, non ab Ecclesia, sed à Christo Domino immediatè virtutem, robur que potestatis acceperunt in Can. [f] *Nouit.* de iudicis [f] cap. *Sacrosanˇa* dist. 22. Quarta repræsentationis species, non multum à priori discrepans, procuratoria nuncupatur, cum quis illius dicitur gerere personam, ac repræsentare, pro quo tanquam procurator negotiatur, eiusque rerum satagit. Nec isto modo Ecclesiæ personam Petrus repræsentat, tanquam illius negotiorum gestor. Sic enim nulla propria auctoritate potestateque potiretur, cum ipsum præ omnibus, ac pro omnibus [g] sacri canones summam à Deo potestatem per claues designatam recepisse clamitent. Datur & quinta repræsentationis species, quæ in similitudine figuraque consistit, cù aliquid significare ac repræsentare aliud perhibetur, cuius non habet veritatem, sed similitudinem: sicut dicimus agnum paschalem & manna figuratiuè, Corpus Domini in Eucharistia realiter existens, [h] Apostolo teste, repræsentauisse. A qua repræsentandi specie modus etiam quo S. Petrus personam gessit Ecclesiæ, eamque repræsentauit, longè distans excluditur: quādoquidem cum figura à veritate sicot vmbra à corpore distinguatur, sequeretur S. Petrum non verè ac historicè, sed figuratiuè, ac parabolicè à Domino claues accepisse, quod pluribus supra falsissimū esse demonstrauimus. Ergo his omnibus repræsentandi formis explosis, vna vera germanaque constituēda est, qua dicamus D. Petrum significasse repræsentasseq; in hac clauium receptione Ecclesiam, per quandam demonstrationem, siue designationem vniuersalis Ecclesiæ. Etenim significare nil aliud est quam declarare & manifestare, iuxta

B legem, *ius pluribus. ff.* de iustitia & iure. Quid autem hac significatione & repræsentatione S. Petrus manifestauerit si quæratur, dicam cū Theologis de meliori nota; deriuationem promanationemque potestatis ab ipso in omnem Ecclesiam tanquam ipsius principe atque rectore summo fuisse, atque ipsius summi rectoris principisque sub Christo Domino, eique in eadem sede succedentium firmitatem, diuinomque fidei robur. Quo innixa atque firmata in æternum hæc sponsa Christi Domini, fidelium mater Ecclesia, clarissima discussis omnium errorum tenebris, luce circumfusa veritatis, infallibili veræ fidei, doctrinæ Catholicæ diuinæque dono fruetur: vt cum sacrarum scripturarum oraculis Ecclesiastica iura confirmant. Ad huius rei quā

C astruimus solidam comprobationem, potens illud est & locuples S. Ambrosii testimonium, decreto Pontificio, immortalitati Christianæ doctrinæ, fideique consecratū, quod sacro ore cordeque diuinitus afflatus reuelatione diuina saturatus, in hæc verba verissima profudit [k]: *Fidelior factus est Petrus postquam fidem se perdidisse defleuit, atque ideo maiorem gratiam reperit, quam amisit. Tanquam enim bonus pastor tuendum gregem accepit, vt qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, & qui ipse interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate deuotionis Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petra n. dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquā saxum immobile totius corporis Christianitatis compagem molemque contineat.* Hæc ille. O verba tanto doctore dignissima! O monumē-

D tum sanctissimæ doctrinæ ære perennius, quod in æternum, tumuli libitināque vitabit! Hanc verò summæ potestatis Christianæque veritatis manifestationem fieri Ecclesiæ operæ pretium fuit, incubuitque necessitati; quoniam hac clauium iurisdictione, in ligandi, soluendi, administrandi res Ecclesiæ sita potestate, solus Petrus, vt eam exerceret, non poterat perpetuò potiri: cum sicut cæteri homines interitui fatoque necis temporalis esset obnoxius. Propterea successores in cathedra Apostolica Romanos Pontifices significauit, quibus in ipso locutus est Dominus, *Quodcumque ligaueris*, &c. vt clarè manifestat textus cap. [l] solitæ de maiorit. & obed. Præterea quia non erat possibile, nec humanis viribus obuium vniuersalis Ecclesiæ regimen administrationemque vnius, solusque S. Petri cura, studio, soli-

Marginal notes (left):
1. Naturalis.
a Hebr. 1.
2. Repræsentationis species per similitudinem proprietatis.
b S. Aug. in psal. 103.
Extrauag. Vnam sanctā.
3. Repræsentatio Ministerialis.
c a. Cap. 5. Can. Sceleratior § fin. dist. 3. de pœnitentia.
d Ca. quanto, de translat. Prælat.
e Per Ostien. c. 1 de offic. vicarii.
e Can Nouit. de iudiciis.
f Cap. sacrosancta dist. 22.
4 Species repræsentationis procuratoria.
g Can. Audiui. mus 24 q. 1. Can. decretis dist. 21.
5. Species.

Marginal notes (right):
h 1. Cor. 10.
6. & vltima quæ legitima est demonstratione potestatis in à S. Petro in vniuersalem Ecclesiā deriuanda.
Quid sit significare L. ius pluribus ff. de iustitia & iure.
i Card. de Turre. cremata l. 1 de potestate Eccles. c. 75.
Cap. fidelior, dist. 50. c. 1. de hom. in 6.
Post negationē pœnitentia expiatam S. Petrus in fide gradumque dignitatis profitetur; magister ac princeps Ecclesiæ existit.
k S Ambr. ser. de fide petri.
No. S. Petrus accipiens claues à Domino, censtur Romanos Pontifices suos successores & omnes alios Prælatos pastores, per orbem Christianum fores significasse. Dominus in persona S. Petri ipsis dixit omnibus successoribus, Quodcumque ligaueris.
l Cap. solitæ de maiorit. te & obed. §. Nobis autē. l. 3. decretal. tit. 33.

citudinique sine auxilio aliorum creditam traditamque submitti: ideò has suscipiens à Domino claues dicitur Prælatos, Episcopos, pastores, cæterosque Sacerdotes Ecclesiæ significasse, eosque repræsentasse, qui erant ritè secundum claues Ecclesiæ, sibi & cæteris Apostolis à Domino concessas ordinandi, vt textus[a] cap. 1. §. vna de summa Trinitate manifestè docet: quos distinctis diœcesibus toti Christiano orbi ad saluãdas gentes, annuntiandumq; regnũ Christi præficere debebat, ne se mutuò in regenda administrandaque Ecclesia sub auctoritate huius Ecclesiastici principis, capitisque visibilis in diuersis mũdi partibus impedirẽt, sicut caput[b] *In illis*, dist. 80. distinctis verbis, iisq; perspicuis expressit: cui consentanea loquitur canon[c] *Ita Dominus*, dist. 19. ex S. Leonis 1. doctrinæ fonte deriuatus. Quoniam, vt ante ex Can.[d] *Audiuimus* 24. q. 1. & aliis notauimus, præ omnibus & pro omnibus claues accepit. In cuius Apostolorum omniumque fidelium principis, quoad spiritualia locum auctoritatemque venientes, omnibus ac singulis Ecclesiis toto terrarum orbe sparsis atque diffusis Romani Pontifices prælatos, pastoresque tradi paterna vigilantia Christianaque soliciti charitate curauerunt. Vnde Tertullianus, cum adhuc Catholicus esset, appositè, & ad Ecclesiasticæ puritatem

A veritatis eleganter dixit.[e] *Si & adhuc clausum est cælũ, memento claues eius hîc Dominũ Petro & per eum Ecclesiæ reliquisse*: id est prælatis Ecclesiæ, inquit[f] S. Chrysostomus: quibus populos ad salutẽ animarum suarum, virtute clauium, Ecclesiasticæque iurisdictionis ministerio regere cõpetit:[g] cum sit Ecclesia in prælato, sicut prælatus in Ecclesia. Hoc S. Thomæ doctrina clarius illustratur, dicentis, *Quod quamuis omnibus Apostolis data sit communiter potestas*[h] *ligandi atque soluendi: tamen vt in hac potestate ordo aliquis significaretur, primò soli Petro data est, vt ostendatur quod ab*

B *eo in alios debet ista potestas descendere.* In eiusdem doctrinæ veritatisque confirmationem idem doctor Angelicus contra[i] Gentes ista rescripsit. *Christum* nempè Dominum, *soli Petro promittendo dixisse, tibi dabo claues regni cælorum, vt ostenderetur, quod potestas clauium erat per eum ad alios deriuanda, ad conseruandam Ecclesiæ vnitatem.* Sed iam finis sit: neque enim de hac ratione atq; modo, quo S. Petrum Ecclesiam significasse ac repræsentasse Catholica docet religio, discursum vlterius extendere fuit animus: nisi aduersario-

C rum intolerabilis error, deliria & imposturæ, odio, rebellione & cõtradicẽdi audacia corroboratæ nobis ansam occasionemque longius contra eos disputationem producendi peperissent.

a Cap. 1. §. vna de summa Trinitate

§ Petrũ sub se omnes Ecclesiæ rectores constituit, præter Apostolos.

b Cap. in illis dist. 80 ex S. Clement. epist. ad S. Iacobum.

c Can. ita Dominus, dist. 19.

d Can. audiuimus. 24. q. 1.

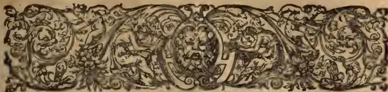
e Tertull. l. Scorpi. contra Gnosticos. c. 10.

f S. Chrysost. in hæc Christi verba, Dic Ecclesiæ: Matth. 18.

g Cyprian. can. scire 7. q. 1.

h S. Thom in 4 sentent. di. 24. q. 3. ar. 2. quæst. 3. ad 1. arg.

i Idem l. 4. contra gentes c. 76.

SECVNDÆ PARTIS

LIBER TERTIVS.

IN QVO AGITVR DE SVPREMO PRINcipatu atque Monarchia Rom. Pontificis sancti Petri successoris à Christo Domino Deo immediatè concessa, parem potestatem, eandemque auctoritatem, qua S. Petrus in vita sua potitus est in vniuersam Christi Ecclesiam diuinitus habentis & exercentis.

CAPVT PRIMVM.

Rom. Pontificem in Apostolico throno sedentem suprema in vniuersam Ecclesiam potestate potiri, quam habuit S. Petrus, iure diuino, scripturis sacris, SS. Patrũ doctrina expositis probatur.

1. *Hæreticum est non credere Rom. Pontificem gaudere pari auctoritate, qua S. Petrus, propter cuius reuerentiam, nemo tamen Pontificum Romanorum nomine S. Petri insignitus est.*
2. *Testimonia S. Scripturæ, ex quibus consequentia necessaria demonstratur, Romanum Pontificem S. Petro in pari dignitate successisse.*
3. *Generalis regula per quam omnibus obiectionibus sectariorum respondetur, contendentium non debuisse in vniuersalis Ecclesiæ cura aliquem Pontificem S. Petro succedere.*

Breuis duobus libris superioribus dictorũ repetitio.

PLENISSIME stabilita & confirmata oraculis diuinis & humanis testimoniis, in verbi tamen diuini radice fundatis Monarchiæ Ecclesiasticæ veritate in primo huius secundæ partis instituti nostri libro: superiori illã à Christo Domino super omnes suæ fideles Ecclesiæ S. Petro fuisse creditam copiosissimè demonstrauimus. Nunc quia maiestas illa Monarchica vsque ad consummationem sæculi Christi Domini decre- A to regnatura est, debuit S. Petro à mortali vita deficiente, in alterius pastoris principisq; manus translata stabiliri: qui factus Christi vicarius visibilis eadem qua S. Petrus dum viueret, summa in vniuersum Christianorum orbem auctoritate potiretur: quam quidẽ nõ ab hominibus, nec per homines, sed ab ipso Christo Domino immediata ordinatione traditionéque consequeretur. Eum porrò non alium esse Ecclesiæ principem S. Petri successorem, visibilémque Christi vicarium, quam Romanum Pontificem hoc tertio libro demonstrandum est. Atque hunc in Cathedra S. Petri cum suprema maiestate sedentem, parique dignitatis potestatisque gradu quo S. Petrus euectus est, potientem, verum totius Ecclesiæ Monarcham, Principémque cum plenitudine potestatis iure diuino factum esse, B necessariæ è Scripturis sanctis haustæ consequentiæ in hoc capite perspicuè declarabunt. Vt qui hanc veritatis demonstrationem improbare, ireque contra illam voluerint inficias, hæreticæ prauitatis contagione sordidari catholica certitudine credantur. Hoc minimè dissimulare potuit doctor angelicus, qui parem facit errorem negantium supremum in vniuersa Ecclesia Dei Romani Pontificis principatum, errori Græcorum dicẽtium Spiritum sanctum à filio non procedere: hoc posterius asserere hæreticum est: Ergo & prius: *Ipse enim,* inquit, *Christus Filius Dei suã Ec-* C *clesiã cõsecrat, & sibi cõsignat spiritu quasi suo charactere & sigillo, vt ex suprapositis auctoritatibus manifestè habetur. Et similiter Christi vicarius suo primatu & prouidentia vniuersam Ecclesiã tanquam fidelis minister Christo subiectã conseruat.* Obseruãda verò diligentissimè sequentia hæc doctoris tanti planè aurea, imò diuina potius verba, contra malitiosè diuinum Romani Pontificis in vniuersam Christi Domini Ecclesiam principatum impugnantes: *Ostendendum est ergo,* inquit, *ex auctori-*

Negantes Rom. Pontificis Monarchicum in vniuersa Ecclesia primatum à Christo Domino institutum hæreticĩ censentur.

a S. Thom. opusc contra errores Græcor. c. 64 in princip.
b Idem ibi c. 66 ex S. Cyrillo Alexandrino.

tatibus Græcorum Doctorum prædictorum Christi vicariū in totam Ecclesiam Christi potestatis plenitudinē obtinere. Quod probat duobus sequentibus capitibus, scilicet cap. 65. & 66. quorum capiti 65. hunc ad clariorem veritatis suæque mentis illustrationem titulum affixit. *Quod idem Pontifex in totam Ecclesiam Christi vniuersalem prælationem habet.* In cuius confirmationē veritatis hoc Cyrilli in thesauro producit testimonium. *Sicut Christus accipit à Patre super omne quodcumque est, vtei cuncta currentur, plenissimam potestate, sic & Petro & eius successoribus hanc plenissimè dedit.* Hancque Rom. Pontificis auctoritatem huic æqualem quam tenuit S. Petrus contra hæreticos schismaticosque comprobans in principio cap. 67. hæc addidit.[a] *Ostenditur etiam quod Petrus sit* B *Christi vicarius, & Romanus Pontifex Petri successor eadem potestate et à Christo collata.* Vnde qui hanc summam in Ecclesia Dei S. Petro potestatem denegat, ruinam institutionis Christi Domini molitur: ac proinde hæreticus est. Quod confirmatur ex can.[b] *Factus est Cornelius.* 7. q. 1. vbi extra Ecclesiam alienumque à fide illum esse decernitur, qui vnum esse summum Pontificem in Ecclesia supremam, eandemque cum ea, quam S. Petrus habuit auctoritatem possidentem pertinaciter inficiatur, quod contra expressa Dei verba quibus suam in sacris scripturis mentem expressit, impiè contumaciterque luctetur. Cum enim Dominum Iesum ista dicentem audimus.[c] *Alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & erit vnum ouile, & vnus pastor.* Statim intelligimus Dominum in Ecclesia sua ex Iudæis gentibusque compacta supremū C vnum pastorem principemque statuisse, qui pro conditione mortali alter alteri succedendo vsque ad consummationem sæculi, illam sub illius auctoritate, auspiciisque diuinis piè sapienterque moderaretur ac regeret, vt censet[d] D. Cyprianus. Atque huius Monarchici principatus Christus Dominus in S. Petro fundamenta iecit, cui defuncto per varias succedentium temporum vices Romani Pontifices succedentes illam qua viuens ille potitus est, maiestatis summæ potestatē Deo donante sublimiter exercuerunt, iuxta illā iuris regulam, *Successor pari potestate fruitur, qua ille cui successit potitus est.* Cumque dixit Dominus S. Petro,[e] *Pasce oues meas,* quis enim implicitè in persona Petri omnes eius intellexisse successores non credat? Cum mortuo S. Petro non minus Ecclesiæ regimen futurum erat Monarchicum secundum institutionem diuinam? D Oportuit ergo alium esse à S. Petro, qui eadem, qua ille auctoritate in Ecclesiis frueretur. Alioqui forma regiminis Ecclesiæ Monarchica ab obitu S. Petri deperiisset. Neque cum dixit Christus,[f] *Ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi,* solum de præsentia corporis sui veri in sacramento altaris intelligere voluit, aut de præsentia occulta spiritualium internarumque gratiarum, quibus ad æternam vitam fideles in Ecclesia sua pascit & reficit: sed etiam de manifesta visibilique directione, regimineque vniuersalis Ecclesiæ, quod loco defuncti S. Petri Romanis Pontificibus illius successoribus confidebat. Vnde cum Deus in diuersis particularibus per orbem terræ diffusis Ecclesiis pastores in partem solicitudinis rectoresque constituerit, nō est vero-simile vnum supremum super vniuersam

A Ecclesiam pastorem ac principem ipsi Domino Deo saluatori nostro prætermittere placuisse, qui cum plenitudine potestatis habenas imperii Ecclesiastici gubernaret. Ait quippe Apostolus Ecclesiæ præfectis,[g] *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Si particulares Deus pastores suæ prouidit Ecclesię, quanto magis vniuersali Ecclesiæ vniuersalem pastorem principemque prouidisse credendum est? Alio in loco idem dixit Apostolus.[h] *Christus dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas: alios verò euangelistas: alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi: in æternum vsque ad consummationem sæculi.* B Ex institutione Christi futuri sunt ad regimen Ecclesiæ per omnes sparsi mundi partes ad conuersionem gentium in salutem animarum fidelium in gremio matris Ecclesię magna cum obedientia requiescentium, vocationemque suam ad æterna tabernacula per bona opera satagentium, Apostoli scilicet Episcopi post discessum à corporis tabernaculo primorum duodecim illis succedentes in multis non in omnibus, vt Papa S. Petro. Itemque Prophetæ futura nuntiantes: Euangelistæ verba Euangelii Christi in omnem terram ad conuersionem gentium salutaribus expositionibus propagantes: pastores tam minores quam maiores populum fidelem spiritualis doctrinæ vitęque sanctæ cibo nutrientes: atque doctores docentes legem Dei sacrarumque scripturarum profunda penetrantes, vt ab C omni impiæ, prauæque doctrinæ peste populorum Christianorum animos salutaris antidoto sapientię vera diuinarum literarum illuminatos intelligentia liberent atque vendicent. Et inter tot officiorum varietate distinctos Ecclesiæ ministros Christum Dominum in sua institutione promissorum S. Petro factorum oblitum horum ministrorum principem, pastorum pastorem in Apostolico solio S. Petri successorem, vniuersalis Ecclesiæ rectorem Monarchicum, qui orbi Christiano spirituali virga directionis, virga regni Dei dominaretur, præterire voluisse quis est qui posset cum ratione credere? Si Apostolorum nomine post discessum primorum, Episcopi minores & maiores, vt Primates, Patriarchæ, Archiepiscopi comprehendantur, quantò iustius principis Apostolorum successor in Apo- D stolica sede illo Apostolorum nomine contineri credetur? Et si pastorum nomine omnes in vinea Domini viuifica laborantes cultura pascendis singularum Ecclesiarum gregibus occupati designantur, quanto magis pastorum pastor, vniuerso Domini cum plenitudine potestatis ouili præpositus, hac pastorum appellatione significatur? Quem si in regimine Ecclesiæ suæ Dominus omittere voluisset, profectò suam voluisse acephalam sine capite visibili formare Ecclesiam omnium fidelium cordibus ansam occasionemque credendi præbuisset. At contra hoc quāta ipsius Christi Domini in scripturis sacris suo præcipuè Euangelio, Apostolicisque monimentis oracula reclamant: in quibus non solum Ecclesiæ membrorum, sed etiam capitis alterius ab illo Christo Domino, sed sub illo, & ab illo spirituales diuinarum virtutum gratiarumque influxus,

[a] Idem in princip. cap. 67. Opusc. 1. contra errores Græcorū.

[b] Can. factus est Cornelius. 7. q. 1. Scripturis SS. probatur summa Rom. Pontificum S. Petri successorū potestas in Ecclesia.

[c] S. Ioan. 10. v. 16.

[d] S. Cyprian. l. 1. epist. 9. vel 76.

Axioma iuris.

[e] S. Ioan. 21.

[f] S. Math. vlt.

[g] Act. 20.

[h] Ephes. 4.

A fluxus, pro huius mystici corporis directione capientis illustris sæpè mentio celebratur, quod caput visibile super omnia suæ Ecclesiæ membra constituisse Dominum, vt omnibus veræ fidei consortibus sanctus Paulus annuntiaret, hæc ad Corinthios ita rescripsit: [a] *Nunc autem posuit Deus membra vnumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra; vnum autem corpus. Non potest autem dicere oculus manui, opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarij.* En iudicio Apostoli in diuina Ecclesiæ structura caput à Domino visibile ad ornanamentum regimenque corporis sui mystici collocatum. Sed ne hæc materia ac disputatio me moretur diutius, tam eruditè tamque copiosè [b] à doctissimus, maximique nominis inter orthodoxos doctores nostri sæculi Theologis pertractata, non vlterius S. scripturæ testimonia persequar ab illis minimè oblita, & perquam eruditè exposita, quæque qui volet lector facilè minorique iactura laboris adire poterit. Solum vt aduersariorum hæreticorum & schismaticorum cauillis & obiectionibus fraudulentis obstinato animo S. Petri in cathedra Apostolica principatuque Monarchico successorem, supremamque eius auctoritatem furenter oppugnantium respondeamus: generalem hanc, quam schola Theologica docet fulta scripturarum SS. sanctorumque Patrum auctoritate regulam proponemus, qua intelligemus omnia quæcumque dixit sancto Petro Dominus ad duplicis generis terminos debere C reuocari. Quædam ad ordinarium pastoris œcumenici officium, alia ad priuatam sancti Petri personam referuntur. Prioris generis sunt. [c] *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* S [d] Luc. 22. *Confirma fratres tuos.* S. Ioannis, 21. [e] *Pasce oues meas*, &c. Posterioris generis sunt hæc [f] *Vade post me Sathana*, [g] & *Alius cinget te & ducet quo tu non vis.* Etiam & illa: [h] *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*, scilicet postquam per pænitentiam à peccato resipueris, egressusque foras & ad Dominum reuersus amarè fleueris: nec enim oportet necessariumque censetur, vt omnes sancti Petri successores summa illius fruituri potestate, supremique functuri pastoris officio in peccatum illud sancti Petri, vel aliud graui conscientiæ vulnere præcipites ruant, antequam fratres auctoritate Apostolica con- D firment. His positis dicendum verba Christi Domini ad Petrum prioris generis non illi soli dicta, sed & successoribus eius Rom. Pontificibus. De illis verò ad alterum genus reuocatis aliud prorsus esse iudicium quæ soli Petro dicta esse creduntur. Qua de re grauissimi eruditissimique nostræ ætatis Theologi præclarè copiosèque disseruere. Propter quæ egregiè [h] hæc S. Leo, *Soliditas*, inquit, *Illius fidei quæ in Apostolorum principe est laudata, perpetua est, & sicut permanet quod in Christo Petrus credidit. Ita permanet quod in Petro Christus instituit, manet ergo dispositio veritatis: & B. Petrus in accepta fortitudine petræ perseuerans suscepta Ecclesiæ gubernacula non relinquit.* Et paulo post. *Si quid itaq; à nobis rectè agitur, rectèque discernitur: si quid à misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinetur, illius est meritorum & operum cuius in sede sua viuit potestas, & excellit authoritas.* Quam authoritatem potestatemque S. Petri in Ecclesia supremam Romano Pontifici pro vitæ tempore in cathedra Apostolica sedenti sublimiter à Domino communicatam ex sacris scripturis persuasione deducta credentes Concilii Mileuitani patres Innocentium Papam per literas obnixè rogabant, & obtestabantur, vt Pelagia- B nos, licet iam à synodis Cartaginensibus sæpius condamnati fuissent, à sancto Hieronymo non semel conuicti, ac doctrinali certamine prostrati, nihilominus iterum sua sententia, iudicioque condemnatos religiosè contereret: rationem qua ad eam obsecrationē impulsi fuerāt, hanc adiungentes, [i] *Arbitramur enim*, aiebant illi Patres, *auctoritati sanctitatis tuæ de sanctarum scripturarum auctoritate deprompta facilius, eos qui tam peruersa & perniciosa sentiunt, esse cessuros.* Quo breuium verborum illorum circo, tria sancti Patres contra hæreticos, aliosque Apostolicæ sedis hostes asserunt. Primum singularem Rom. Pontificis auctoritatem ad confringendos exterminandosque hæreticorum, aliorumque peruersæ opinionis contra Catholicam fidem errores. Secundum hanc Romani C præsulis potestatem conciliorum decretis doctorumque eruditissimorum scriptis doctrinisque maiorem. Tertium hanc supremam Rom. Pontificis auctoritatem ex sacris literis iuris esse diuini comprobari. Sic sanctus [k] Augustinus hæc verba Domini, *Pasce oues meas*, vt non soli sancto Petro, sed & eius successoribus dicta esse monstraret, hæc contra epistolam fundamenti scripsit *In Ecclesia me tenet ab ipsa sede Apostoli Petri* scilicet Romana, non Alexandrina, non Hierosolymitana, non quæcumque alia reliquorum Apostolorum, *Cui pascendas oues suas Dominus commendauit, vsque ad præsentem Episcopatum, sacerdotum successio.* Et sanctus [l] Chrysostomus nonne disertis expressisque verbis Christum Dominum tum Petro tum Petri successoribus oues credidisse ac commisisse pascendas SS. scripturarum auctoritate subnixus asseruit? S. vero Gregorius post- D quam auctoritatis S. Petri summæ in Romanos Pontifices deriuationē ex tribus illis Euāgelii locis, scilicet, *Tu es Petrus & super hanc petram*, &c. 2. *Ego rogaui pro te Petre* &c. 3. *Pasce oues meas:* solidissime probauisset, ita conclusit, *Ergo cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum principis sedes in auctoritate conualuit.* Quid de hac veritate sacri Canones, conciliaque statuerint breuiter audiamus.

a 1. Cor. 12. v. 18 & seq.

b Turrecremata, victoria, Pighius, Bellarminus tom. 1. l. 2. de Rom. pōnf. c. 12. 13. 14. Stapleton Coccius to. 1. Bozius to. 1. de signis Ecclesiæ l. 18 c. 6 signo 80. Canus & Sanderus de Valentia & alij.

Regula generalis responsiua omnibus aduersariorum obiectionibus impugnantium successoris S. Petri auctoritatem summā.

Verba Domini ad S. Petrum ad 2. gen. reuocanda

c 1. Genus S. Math. 16.

d S. Luc. 22.

e S. Ioan. 21.

f 2. Genus S. Math. 16.

g S. Ioan. 21.

h S. Luc. 22.

Verba Christi ad Petrum prioris generis ad S. Petrum & successores eius.

Posterioris ad solū S. Petrum referūtur

g Turrecremata l. 2. c. 35. de Ecclesia, Caietan. tract. de Rom. pontif. instit. c. 12. Melch. Canus l. 6. de locis Theolog. c. vlt.

h S. Leo ser. 2. de assumptione sua.

i Concil. Mileuit. apud S. August. epi. 92

Auctoritas papæ de SS. scripturis deprompta.

3. Asserunt S. patres contra hostes sedis Apostolicæ in fauorem sui.

1.

2.

3.

k S. August. contra epist. fundamenti. c. 4.

l S Chriso. l. 2. de sacerdotio.

m S Hier. l. 7. epist. 17.

n S. Matth. 16.

o S Luc 22

p S. Ioan. 21.

Q

CAPVT II.

Idipsum quod prius Conciliis & Canonibus probatur.

1. *Propter summam in Ecclesia dignitatem quæ fuit in Petro, Romanus Pontifex per excellentiam Sanctissimus dicitur, & Papa per admirationem, licèt propter reuerentiam S. Petri nullus Pontificum Petrus appellari voluerit.*
2. *Concilia primo loco.*
3. *Secundo loco Canones ponuntur.*

DE veritate supremæ in Ecclesia potestatis & auctoritatis à S. Petro per Dominum in omnes Romanæ Cathedræ possessores, rectorésque Pontifices transfusæ à primo nascentis Ecclesiæ ortu, tam altis defixa radicibus in omnium fidelium animis sincera insedit opinio, vt propter summam patri huic omnium Catholicorum communi debitam reuerentiam à sublimi illa potestate profectam, hunc spiritualem omnium Catholicorum patrem epitheto antonomastico & excellentiæ vocabulo *Sanctissimum* non modo simplices & plebei Catholici, sed magni & Ecclesiarum præsules Conciliorum patres, ipsi etiam magni sublimesque in orbe Christiani Imperatores appellare religiosissimè consueuerunt. Sic hoc nomine *Sanctissimi* [a] Ioannes Constantinopolitanus Episcopus Hormisdā Papam in libello fidei contra Nestorium & Eutychem ad eum directo veneratus est. Sic Oriētales Episcopi Agapetum Pontificem Romanum [b] epistola ad eum missa actioni pri. generalis 5. Concilij insertæ per omnia, *Patrem Patrum sanctissimum, beatissimumque nominarunt.* A quo honore & reuerentia per vocem *Sanctissimi* in Romanum præsulem trāsfundendo Imperatores optimi sui in communem animarum parentem semper officij memores minimè quiescere voluerunt: [c] vt Constantinus Magnus, [d] Iustinus Senior & alij. Præter quem honoris titulum maxima oblata munera addidit bonus Imperator Constantinus, quibus sedem Apostolicā ipsumq; S. Petri successorem S. Syluestrum & posteros in eadem cathedra sessuros honorificentius sanctiusque revereri atque decorare voluit: [e] *Tantum*, inquit Leo 9. loco proximè citato, *Apostolica dignitatis in B. Petro & in eius successoribus vicarijs Christi, terrena Monarchia princeps Constantinus intima consideratione reueritus cunctos vsque in finem sæculi successuros eidem Apostolo in Romana sede Pontifices per B. Syluestrum non solum imperiali potestate & dignitate, verum etiam infulis & ministris adornauit imperialibus, valde indignum fore arbitratus terreno imperio subdi, quos diuina maiestas præfecit cælesti. Cui equidem comparatum istud terrenū nihil est nisi vanitas vanitatum; quā homines obliti Domini creatoris*

Singulari epitheto Rom. Pōtifex Sanctissimus dicitur & iur.

a Ioan. Constantinopol. lib. fidei ad Hormisdam.

b Epistola Orientalium Episc. in generali concilio.

c Leo 9. epi ad Michaelē Constantinopol. Episcopum & Leonem Acridanum. Episc. c. 12.

d Iustinus Senior epist. a ad Hormisdam.

e Leo 9., ibi. supra.

Quanti fecit Constantinus Magnus Imperator sedem Apostolicam, Romanumque Pontificem, cui se omniaque sua voluit subdere.

A *sui intumescentes mox detumescunt. Et tamen imperiales celsitudo hoc totum quod potuit effecit, quando tota deuotione quicquid à Domino acceperat, eidem in ministris suis reddidit.* Sanctitatis autem nomen includi meritò [f] in dignitate summa à Domino post S. Petrum Romanis concessā præsulibus Ennodius diaconus in libro Apologetico pro causa Symmachi Papæ [g] & defensione synodorum sub eo celebratarum, his prout refert Gratianus verbis ostendit, *Facessat à nobis qui in vobis est pruritus iste linguarum, quos verè Propheta arguit scribentes iniustitiam scripsisse.* [h] *Nam nos B. Petrum* (sicut dictus) *à Domino cum sedis priuilegijs, vel successores eius peccandi iudicamus licentiam suscepisse. Ille perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentiæ misit ad posteros: quod illi concessum est* [i] *pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par conuersationis splendor illuminat. Quis enim sanctum esse dubitet quem apex tanta dignitatis attollit? In quo si desunt bona acquisita per meritum, sufficiunt quæ à loci decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui eriguntur* B *illustrat. Præmoscit enim quod Ecclesiarum fundamento sit habile, super quod ipsa moles innititur.* Hac sanctitate considerata altissimè in supremæ potestatis plenitudine radicata, datum est Romano Pontifici nomen admirationis *Papa*, quod licet alijs magnis Ecclesiæ primatibus tributum quandoque fuisse reperiatur, per Antonomasiam nihilominus soli Rom. Pontifici fuisse certum est, prout doctores ostendunt Syluester, [k] Nauarrus & alij, quorum fontes lector studiosus adire poterit. Licet propter singularem reuerentiam S. Petro Christi Domini vicario ab vniuersa semper Ecclesia exhibitam nullus Pontificum augusto S. Petri nomine insigniri voluerit, imò etiam si qui ante euectionem ad summum Pontificatum Petri nomen in baptismo assumpsisset, illud factus Pon- C tifex nullo modo retinuerit, sed illud in sua consecratione in aliud præ magna modestia, humilitateque mutauerit, vt Sergius 4. qui ante cum esset Episcopus Albanensis Petrus appellabatur, vt pater ex eius sepulchrali inscriptione, in qua hæc inter alia.

[l] *Albanum regimen lustro venerabilis vno*
Rexit, post summum ducitur ad solium.
In quo mutato permansit nomine præsul,
Sergius ex Petro sic vocitatus erat.

In hac verò suprema Monarchicaque Ecclesiæ dignitate Romanos Pontifices S. Petro pro ratione temporū successisse communis est Spiritus sancti doctrina, cuius vocibus SS. Patrum aures in Conciliis generalibus vndique passimque pro hac veritate circumsonuerunt: quæ commemorare longius esset, ideò strictim quędam delibabimus. Adde quod grauissimi nostræ ætatis doctores in hac materia copiosè D eruditè, atque diligenter laborauerint. Audiit à Spiritu sancto Concilium 1. Nicænum [m] dicente, intusque docente; *Ecclesia Romana semper habuit primatum:* quem porrò primatum nisi quo potitus est S. Petrus? quas voces idem Dei spiritus in corda oraque sanctorum patrum qui [n] Calchedonensi Concilio intererant, vt eadem ore proferent ad salutem Ecclesiæ transtulit. Quo diuinitus afflati patres, ac prælati primo Concilio Cōstantinopolitano præsentes, ad Da-

f Enood. diacon. Apolog.

g Cap. Non nos dist. 40.

h Ezech. 2. Verba sunt Symmachi Papæ in cap. Non nos, &c.

i Id est per bonos actus, vt glossa explicat.

k Syluester verbo Papa n. 2. Nauarr. to. 1 in cap. Non licet. 12. q. 2. p. 194.

Cur Petri nomen nullus Rom. Pontif. assumere voluit.

l Epitaph. Sergij Papæ.

Quædam citantur Conciliorū œcumenicorum testimonia.

m Concil. 1. Nicæ. c. 6.

n Concil. Calchedon. act. 16.

mafum Papam * epistola missa Rom. Pontifici vniuersalis Ecclesiæ caput esse, se verò membra concessi sunt, cui propterea omnem principatum & honorem præcipuum conseruari oportere secundû diuina & Ecclesiastica iura proclamarût. Eadem S. Spiritus vox * in Ephesino Concilio audita est per os sanctorum præsulum Cælestinum Papam ordinarium S. Petri Apostolorum principis successorem appellantis. Sic Calchedonensis * Concilii, cuius supra meminimus, sexcenti triginta sex Episcopi à Spiritu sancto interius instructi audita S. Leonis ad Concilium epistolæ lectura, in has ab eo acceptas voces veritatis exclamauerunt: *S. Petrus per Leonem locutus est.* Postea actione sequenti iudicium condemnationis in Dioscorum proferentes addiderunt: *Leo Petri Apostoli praditus dignitate Dioscorum depo-suit.* Eumque S. Leonem epistola ad eum missa vocis S. Petri interpretem fuisse confitentur. Ex eiusdem Concil. decretis [b] S. Thom. Opusc. 1. contra errores Græcor. c. 67. ita Rom. Pontificem S. Petri successorem in pari dignitate probat in principio. Ostenduntur etiam (inquit) quod Petrus sit Christi vicarius, & Rom. Pontifex Petri successor, in eadem potestate ei à Christo collata. Dicit enim canon Concilii Calchedonēs. *Si quis Episcopus praedicatur infamis, liberam habeat sententiam appellandi ad beatissimū Episcopum antiqua Roma, quia habemus Petrum petram refugij, vt ipsi soli, libera potestate loco Dei sic sus decernendi Episcopi criminati infamiam, secundū claues à Domino sibi datas.* Et in cōcilio quinto generali sub Vigilio orthodoxi prælati de audacia & impietate Anthimij Patriarchæ Cōstantinop. hæretica prauitate polluti, & fautorū ipsius aliorū hæreticorum Catholicæ zelo inflammati religionis expostulando clamabant: [c] *Contempserunt Rom. Ecclesiam, in qua est successio Apostolorum principis. Quæ sententia contra ipsos tulit.* Conformis est illis præclara illa SS. Patrum Concilij 6. acceptis Agathonis Papæ contra Monothelitas literis confessio: [d] *Suggestiones* (inquiūt) *decretas à Patre nostro Agathone sanctissimo, Archiepiscopo Apostolica & principalis sedis antiqua Roma tanquā à Spiritu sancto dictatas per os sancti & beatissimi principis Apostolorum Petri, & digito eer beatissimi Papæ Agathonis scriptas suscipio & amplector.* Similis huic synodo Nicænæ secundæ confessio act. 2. vbi epistolam probans Hadriani Papæ ad Tharasium Patriarcham Constantinop. hæc ait: [e] *Cuius sedes, scilicet Hadriani Romani Pontificis, per totum terrarum orbem primatum obtinens lucet, omniumque Ecclesiarum Dei caput existit, vbi & ipse B. Petrus Apostolus Dei iussu Ecclesiam pascens nil omnino prætermittit, sed vbique principatum obtinuit & obtinet.* Audiant perduelles Apostolicæ sedis, si credendo statutis Concilij œcumenici [f] Lateranensis 4. possint huic cum ratione persuasioni assentiri, quæ supremam S. Petro datā potestatē à Deo Romano Pontifici perniciosè denegat, atque latrocinio sacrilego subtrahit, cum huius Concilii tale in lucem decretum prodierit, *Romana Ecclesia disponente Domino super omnes alias ordinaria potestatis obtinet principatum, vtpote mater omnium fidelium Christi & magistra.* Vel quis in decreta * Concilii 2. Lugdunensis, vt fides Catholica dictat, iurare atque consentire possit, simul & Romanum Pontificem S. Petro in pari

* Concil. 2. generale Cōstantinopol. 1 act. 16. Epistola Concilij Constantinopolit. ad Damasum.
* Ephesini Concilij to. 2. cap. 16.
a Concil. Calchedon. act. 2. Idem act. 3 Epistola Concilij Calchedon. ad S. Leonem.
b S. Thom. Opusc. contra errores Græcor. c. 67.
c Concil. generales.
d Concil. 6. act. 8.
e Concil. Nicæn. 2. act. 2.
f Concil. Lateran. 4. sub Innocent. 3. c. 5
* Concil. 2. Lugdun. generale. c. 14.

dignitate successisse inficiari? cum ab illo Concilio Romanus Pontifex, *Vicarius Christi, Domini, S. Petri successor, vniuersalisque Ecclesiæ rector appelletur?* Iam verò qui Achilleum suum robur & arietem contra sanctam sublimemque sedis Apostolicæ potestatem in Concilio Constantiensi, sed male intellecto constituunt, legant huius Concilii sessionem [g] 8. & 13. inuenient huius Concilii decreto sceleratum Vuicleffum hæreseos fuisse condemnatum, quod dixerit Papam non esse immediatum & proximum vicarium Christi: quæ impia assertio 37. ordine reponitur inter eius articulos. Idem Concilium anathemate ferit illos qui dicunt, [h] *Non esse de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.* Quæ decreta Martinus 5. suo postea iudicio comprobauit. Quintum vero Lateranense [i] Concilium contra omnes gloriæ ac splendoris Apostolicæ sedis inuidos palam ac publicè definiuit *Pontificem Romanum habere auctoritatem super omnia Concilia, & esse de necessitate salutis omnes Christi Domini fideles Romano subiici Pontifici, vt S. Petro in throno Ecclesiæ Roma dum viueret, sedenti, ac vicibus Christi Domini fungenti.* Mitto Tridentinum sacrosanctum Concilium, nimium, sed iniuriâ, Pontificiæ maiestatis sanctitatisque osoribus suspectum & inuisum, quod valde multa in stabilienda hac quam meritò defendimus, veritate; iactis prius solidæ fidei fundamentis euidentis necessariæque demonstrationis firmamenta columnasque construxerit. Neque moror quoque prouincialia, aliaque particularia Concilia nimis multa, luce hac clariora pro assertione nostra: ne in immensam molem aggressum opus excrescat. Sacros Ecclesiæ canones pro hoc instituto perscrutemur: quidque dicant ad errores huic repugnātes veritati confundendos examinemus. Can. [k] *Factus est Cornelius*, 7. q. 1. ex doctrina [l] S. Cypriani educto scribitur S. Corneliū de Dei Christiq; Domini iudicio creatum fuisse Rom. Pontificem, *Atque locum S. Petri gradumque cathedra eius accepisse.* Quod qui negare præsumpserit, atque sic electum locatūque in cathedra S. Petri irritare voluerit, hæretica peste fœdatum esse hæc canonis verba testātur, *Profanus est, alienus est, foris est &c.* Cui cōformis glossa in [m] Clement. *Ad nostrum, de hæreticis.* Romani autem Episcopi sic electi S. Petri dignitati supremæ succedentis auctoritatem potestatemque tantam esse in Ecclesia, vt Ecclesia in cap. [n] *Significasti, de electionibus, Romani Pontificis leges à solo Deo pendere*; non à Concilius, sed potius Conciliorum statuta ab ipso pendere declarauerit. Cuius rei rationem, causamque insinuans, ait, *Quia potestas illius sedis eadem est cum potestate Petri, quæ sicut non est humana, sed diuina institutionis, sic est Pontificis Rom. potestas*, testātibus illis cap. *Nouæ* de iudicus verbis: [o] *Cum nō humana constitutione, sed diuina innitatur. Quia potestas nostra non ex homine, sed ex Deo est.* Simile habetur in cap. [p] *Quanto*, eodem titulo, & in multis locis tituli de translatione Episcoporum. Ad cuius confirmationem veritatis publicatum fidelibusque significatum est in cap. [q] *Ad honorem*, de auctoritate & vsu palli, Romanum Pontificem *Potestatis in Ecclesia solum habere plenitudinem.* [r] Cui suffragatur alius Canon ex sancti Gregorii doctrina petitus Decreto 2. q. 6.

g Concil. Cōstant. sess. 8. & 13.
h Idem Concil. art. 41.
i Concil. 5. Lateran. anno, 1512. quod est inter generalia penultimum. sess. 11.
Canonibus Ecclesiæ idem probatur quod supra Conciliis probatum est.
k Can. Factus est 7. q. 1.
l S. Cyprian. l. 4. epist. 2. ad Antonianū.
m Glossa in Clement. ad nostram de hæreticis.
n Significasti de electionibus.
Potestas Rom. Pontificis est à solo Deo eadem cum ea quam habuit S. Petrus.
o Cap Nouit de iudicus.
p Cap Quāto de translat. 1. Tit. de translatione Episcop.
q Cap ad honorem de auctori. & vsu pallii.
r Con. decreto. 2. q. 6.

Petrum in Rom. cathedra primum sedisse, eique præsedisse. Atque illi Romanum Pontificē in plenitudine potestatis successisse confirmans. Propter quæ Agatho Papa [a] in cap *Sic omnes*, dist 19. hæc in veritate annuntiare non dubitauit: *Sic omnes sanctiones Apostolicæ accipiendæ sunt tanquam ipsius diuini Petri voce firmatæ sint.* [b] Addit glossa in verbo Petri, *Papa sanctitatem accepit à cathedra S. Petri*, vt supra notauimus ex Can. *Nos nos*, dist. 19. ex Symmacho Papa & in virtute principatus, quo S. Petrus functus est, quóq; Rom. Pontifex in directionem vniuersalis Ecclesiæ potitur, facultas illi S. Petri successori data est omnia exequendi, siue quæ spectant ad condemnationem, siue quę ad liberationē solutionemque criminū, siue quæ ad quamcumque iurisdictionem tam in foro exteriori quam interiori referuntur sine vllo præuio concilio, aut Aristocratico cœtu, vt patet [c] ex Can. *Cuncta* 9. q. 3. in quo hæc scribuntur, *Cuncta per mundum nouit Ecclesia quod sacrosancta Rom. Ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi: neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio, siquidē ad illā de qualibet mundi parte appellandū est: ab illa autē nullus est appellare permissus.* Post hęc sic Rom. Pontificis absolutam exprimit potestatem: [d] *Sed nec illa præterimus, quod Apostolica sedes sine vlla synodo præcedente & absoluendi quos synodus iniquè damnauerat, & damnandi nulla existente synodo, quos oportuit, habuit facultatem. Et hoc nimirum pro suo principatu; quem beatus Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper & tenebit.* Propter quem principatum in Romani Pontificis manu à Deo positum, *Constitutis sedis Apostolicæ omnes astringit*, inquit cap. [e] vltimum de cōstitut. *Et Romano Pontifici semper licuit nouas leges condere*, ex Can. [f] *Sunt quidam* 25. q. 1. contra grauissimum errorem schismaticorum illorum, qui potestatem condendi leges Ecclesiasticas Rom. Pontifici scelerate subtrahunt: sed solum exequendi canones Ecclesiæ tanquam eius ministro subdito, non capiti ac principi illius, contra quem errorem inferius plura dicentur. Citantur & extant alii canones, qui manifestè auctoritatem Rom. Pontificis non aliam esse ab ea quam S. Petrus exercuit in vita sublimiter ostendunt, vt [g] Can. *Nolite errare*, dist. 11. in quo *Romana Ecclesia S. Petri sedes appellatur.* Ex Can. [h] *Cum beatissimus* 24. q. 1. pronuntiat *Rom. Ecclesiam in S. Petri, qui Apostolicum à domino accepit principatum, institutis permanere*, vt ostenderet defuncti principis Apostolorum auctoritatem in Ecclesia supremam non obiisse, sed in suo vigore ac flore semper in successoris eius manibus Pontificis Rom. splēdescere atque vigere. In quam veritatis considerationem S. Bernardus [i] intendens animum, ad Eugenium Papā scribens hæc aurea propeque diuina verba sancto ore profudit: *Locus in quo stas terra sancta est, locus Petri est: locus principis Apostolorum, vbi steterunt pedes eius: locus illius est quem constituit Deus dominum domus suæ & principem omnis possessionis eius.* Quo cedente vita per gloriosum martyrium Deus in eodem loco, Roma scilicet, alium dominum domus suę, scilicet Ecclesiæ, cōstituit, Rom. nempe Pontificem S. Petri successorem, sedis Apostolicæ in vrbe Roma fundatoris quæ idcirco dicitur *Principatum & caput obtinere nationum*, scilicet, inquit canon *Beati Petrus & Paulus* 2. q. 7. *vt vbi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis: & vbi gentilium principes habitabant, illic Ecclesiarum principes morarentur.* Sed rationes quæ huic veritati, quam colimus, suffragantur audiamus.

[a] Can. sic omnes, dist 19.
[b] Glossa in Can. sic omnes.
[c] Can. cuncta 9. q. 3. ex Gelasio, epist. ad Episcopos per Dardaniam constitutos.
[d] Ibid vers. sed nec illa Can. cuncta 9. q. 3.
[e] Cap. vlt. de const. Constitutis sedis Apost. omnes astringit. Semper licuit Rom. Pontifici nouas leges condere.
[f] Can. sunt quidam 25. q. 1.
[g] Can nolite errare, di. 11.
[h] Can. cum beatissimus Petrus. 24. q. 1.
[i] S. Bernard. epist. ad Eugenium.

Can. Beati Petrus & Paulus. 2. q. 7. ex S. Ambros. ser. 66. de natal. Apost. Petri & Pauli.

CAPVT III.

Quæ præcipuæ rationes conuincant supremam Ecclesiæ potestatem S. Petro concessam à Domino, ab eodem Domino nostro Iesu in successores S. Petri Romanos Pontifices in pari gradu dignitatis fuisse transfusam.

POSTOLORVM principi ex hac vita mortali in æternam cælestemque bonorum operum in gratia Christi Domini radicatorum meritis euocato, alium qui habenas Ecclesiæ in pari dignitate & auctoritate tegeret succedere debuisse iure diuino, multæ rationes, eæque admodum efficaces ostendunt. Cum enim Christus Dominus Ecclesiā suam vsque ad consummationem sæculi in pleno sanctitatis, rectitudinis, infallibilitatis, salutarisque sapientiæ vigore duraturam condiderit: regiminis ratio postulabat, vt defuncto primo pastore S. Petro vicario suo, aliū in pari dignitate & auctoritate subrogandum curaret: aliàs suæ Ecclesiæ perfectioni non satis bene prospexisset. Cum ergo munus pastorale in Ecclesia sua Dominus instituens primo pastori S. Petro contulerit, illud cæteris eius successoribus contulisse ordinariè creditur. Qua de re pręclarè & eruditè [k] Caietanus. Quod si pastorum pro varietate temporis in Ecclesia Romana sedentium auctoritas & potestas minor esset, quam S. Petri fuerat: sequeretur iam Ecclesiā Dei debilitari ac infirmari in præcipuo membro, nempè in capite: ac per cōsequens nō esse eandē quę fuerat tempore S. Petri, Monarchiæq; illius splendorem, maiestatemque contra Domini decretum, institutumq; grauiter alterari. Huius muneris pastoralis ordinarium dispositionem verba Christi Domini [l], *Pasce oues meas*, ad S. Petrum, quibus illi nominatim totam pascendi oues & agnos curam potestatemq; credidit, ostēdunt: nō sic aliis Apostolis & discipulis, quibus non nominatim, sed in genere, nec totā pascendi rationem, sed quādam regiminis partes, nec simul & semel, sed variis temporibus, ac locis pascendos sui gregis populos tradidit, vt potestatē *Ligandi atque soluendi* [m] S. Ioan. 20. alio tempore, *Baptizandi prædicandiq; facultatem.* [n] S. Matth. vltimo: Sic & alio potestatem conficiendi corpus suū [o] S. Luc 22. aliasque fungendis exercendisque muneribus per partes sine speciali determinatione quoad personas, eos Dominus diuersis tēporibus ac locis occupauit. Quę quidē munera officiaque diuersa quoad res ipsas in Ecclesia quidē manent, sed nec locis, nec personis determinata. At successio ordinaria omnis vel locorum est, vel certè personarum. Quamobrem cum S. Petro nominatim in propria persona Christus Dominus promissam, confirmatā variis & illustribus dictis factisque suis designatam ac significatam, reque ipsa collatam totam illam vniuersamque sui regni spiritualis in terris potestatem cum plenitudine crediderit, cui dubium esse potest non solum potestatis, sed & personæ successionem conti-

[1] Ratio à conditione ordinaria successionis.
[k] Caietan. de primatu Rom. Eccles. 4. c. 12.
[l] S. Ioan. 21.
[m] S. Ioan. 20.
[n] S. Matth. vlt.
[o] S. Luc. 22.

nuata temporum ſerie fuiſſe neceſſariam? Exemplo à veteri lege petito facilè veritas hæc illuſtrari poteſt. Quo in poſteris Leuiticæ tribus ſucceſſionem ſacerdotalis honoris perpetuo viguiſſe legimus: quod nominatim Deus cum tribu Leui pactũ inierat, fœduſque pepigerat. Propter quod Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuarienſis, vt obiectũ Epiſcopi Eboracenſis confunderet, negantis priuilegium à S. Gregorio Eccleſiæ Cantuarienſis datum ſedenti primo Epiſcopo, Angliæ Apoſtolo S. Auguſtino, ad ſucceſſores eius ſedis primi Epiſcopi S. Auguſtini extendẽdũ eſſe, eo quod de ſucceſſoribus eius nulla mentio facta reperiretur: hoc iniquum obiectum, inanemq; tergiuerſationem & effugiũ ſic exemplo à ſimili petito eluſit exploſitque confutando. *Porro quod dicis*, inquit ad hunc Epiſcopum Eboracenſem, *potuiſſe B. Gregorium, ſi voluiſſet ſucceſſoribus Auguſtini confirmare dicto quod conceſſerat Auguſtino, verum omnino eſt, nec poteſt ambigi: ſed quod quaſo præiudicium hoc Cantuarienſi ſedi affert? A ſimili cauſam proponam. Nam quando Dominus Saluator noſter Ieſus Chriſtus dixit B. Petro: Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam, & tibi dabo claues regni cœlorum, potuiſſet adijcere ſi voluiſſet, eandem poteſtatem ſucceſſoribus concedo, verum dictis prætermiſſis nihil reuerentiæ imminuit ſucceſſoribus Petri: ibis ne his verbis obuiam? Referes ne aduerſa? Enimuerò omnium conſcientijs eſt inditum, vt nihil minus quam beato Petro, ſucceſſoribus eius & iuniantibus attremant, & ſerenam dignitatem indulgentibus gaudenter applaudant. Eſtque tunc demum rerum Eccleſiaſticarum rata diſpenſatio, ſi ſucceſſorum B. Petri fuerit comprobata iudicio. Quid illud agit, niſi vis diuinæ liberalitatis per Dominum Ieſum in vicarios ſuos à B. Petro diffuſa?* & ſeq.

Malach. 2.

Lanfranc. in Concil. Anglicano contra Eboracẽſem Epiſc.

Hoc porrò pro ſecunda ratione firmum eſt à minore ad maius argumentum. Quis enim poſſet cum leuiſſima quidem rationis ſcintilla credere in antiqua lege Synagogæ principem & maximũ Pontificem Deum præficere voluiſſe ordinarium, in pari cum Aarone primo Pontifice ſummo poteſtate, ad cuius tribunal omnes de fide, lege, religioneque quæſtiones & controuerſiæ ſoluendæ dirimendæque traducerentur: Et ſimilem principem rectoremque ſummum pari cum B. Petro dignitate potientem in ſuæ lege gratiæ, cuius antiqua tantum erat vmbra, Eccleſiæ Euãgelicæ ſibi chariſſimæ ſponſæ, quæ tota pulchra eſt ſine macula, denegare voluiſſe: vt ſic Synagogâ ipſâ abiectior atq; deterior haberetur? Hęc ratio nimium aduerſarios pungit & vrget. Contra quam rationem Caluinus duplici inſurgit cauillatione, vt eam malitioſe ſi poſſit, eludat. Prima, vnum principem vni genti præfici, vt Iudaicæ, commodum eſſe, vniuerſo autem orbi minimè. *Perinde enim*, inquit, *hoc eſt ac ſi quis contendat totum mundum à præfecto vno debere regi: quia ager vnus vni domino paret.* Altera, *Quia*, inquit, *ille ſummus Pontifex in veteri lege ſolius Chriſti figura erat: Non enim in doctrina modo, ſed in propitiatione Dei, quæ per mortem Chriſti facta eſt, conſiſtit hoc Sacerdotium.* Primam cauillationem confundere leue eſt: ſi dicamus totius mundi adminiſtrationem vnius imperio ditionique idcircò credi non poſſe, quia non vna eademque ciuilis politia mundi eſſe poteſt: Nec ſi poſſibilis eſſet, non tamen benè conueniẽs propter varios homi-

a Ratio à minori ad maius, in vetere lege fuit maximè Pontificis ordinaria ſucceſſio, ergo multò magis in noua lege.

Duplex Caluini cauillatio contra hanc rationẽ. Caluin. l. 4 inſtit. c. 6.

1. Cauillatio exploditur.

A num mores ingeniaque diuerſa, quæ variam regiminis legumque formam neceſſariò requirunt & poſtulant, prout fert locorũ, affectionum humanarumque cõſuetudinum diuerſitas: quod etiam illa vniuerſi orbis adminiſtratio ab vno neceſſaria minimè dicatur; patet ex eo quod nec regiminis nec legum vniformitas omnibus populis neceſſaria eſſe credatur. De regimine conſtat, quia quælibet natio ac regio ſocietaſque populorum eiuſdem patriæ iuſtè poteſt riteque aut Monarchico, aut Ariſtocratico, aut Democratico, aut alio, ſi quod præter hæc ſit legitimum, regimine gubernari: nec vniformitas legum neceſſaria dicẽda eſt, cum pax humanaque ſocietas variarum diuerſarũque legũ præſcripto inſtitui, conſeruari, augerique honeſtè, commodè, vtiliterque poſſit. At in Eccleſia Chriſti Domini longè diuerſa ratio, in qua fidei vnitas, ſacramentorum commonio, doctrinæque conformitas, non ſolum poſſibilis & conueniens, ſed etiam neceſſaria maximè creditur, vt videre eſt apud S. Auguſtinum libro de vera religione. Ad explodendam alteram cauil-
B lationem minus negotium eſt, quæ & contra ipſum Caluinum noſtræ defenſioni ſuffragari poteſt. Nam ipſe ſummus nouæ legis Pontifex non minus, imò multò magis, quam veteris magnus ſacerdos in vtroque à Chriſto Domino, non ſolũ docendi, ſed & propitiandi Deum virtutem poteſtatemque deſumpſit: commemorationem mortis ipſius in tremendis myſterijs replicãdo, actionemque ipſius Domini in cæna peractam ſacra imitatione faciendo: quæ commemoratio illa ſola eſt: *Quæ propitium facit Deum*, teſte Origene. Et quoniam hanc propitiationem in ſacris myſterijs impios hæreſiarcha cum ſectatoribus ſuæ impiæ doctrinę peſte contaminatis execrabili; mendacio, ac pertinacia pernegat & inficiatur: cõtra eundẽ ſceleratiſſimum ſathanæ miniſtrũ alia ratione cauillationẽ ab abſurdo deducta obruemus.
C Quo ſi verũ aſtruat Caluinus, nõ modo ab Eccleſia Dei Rom. Pontifex relegatus arcebitur, ſed etiam reliqui Eccleſiæ paſtores maiores & minores ab eadẽ ſponſa Chriſti D. excluſi relegabuntur. Quod illi ſecundum huius hęreſiarchę, eiuſq; ſimilium peſtilentes errores, hac propitiandi Deũ poteſtate non accepta, dataq; à Chriſto Domino deſtituantur: & ex conſequenti etiã docendi virtute facultateque careant. Quoniã ex contagioſa ipſius doctrina, ſic ambæ facultates propitiandi & docendi amica coniuratione nectuntur, vt dempta vna, altera in aliquo ſubſiſtere nullo modo poſſit. Sic omnis Eccleſiaſticus ordo inanes abibit in auras: hocq; pacto Eccleſia Dei auulſis ab ea paſtoribus, ex doctrina Caluini qui Eccleſiam ſine paſtoribus vigere poſſe negat [a] l. 4. inſtit. ſpiritũ efflãdo peribit. Hinc atrociſſima in Chri-
D ſtũ blaſphemia, tanquã immaniſſima furia frænis inferni ſoluta per orbem Chriſtianũ bacchando prodibit, illũ indigniſſimè mentitum vociferans, eũ ſuam Eccleſiam ſine ruga ac macula vſque ad conſummationẽ mundi duraturã certiſſimo vaticinio aſſeuerauit: cumq; S. Petro hæc de ſua Eccleſia ſpopondetit, [b] *Et portæ inferi non præualebũt aduerſus eã.* O cæca hæreſiarchæ ſceleratiſſimi infœliciter inſania nõ videntis quã ex vno dato abſurdo multa ſequantur! Si tertiã rationẽ bene ac diligenter attendamus, eam non minoris roboris prioribus inueniemus, quæ petitur à dominatione huius poteſtatis ſupremæ ſupernaturali facta

D Aug. l. de vera religio. c. 5. & c. 25.

Altera Caluini exploditur cauillatio.

Orig. homil. 13. in Leuit.

a Caluinus l. 4. inſtit. c. 3. § 4.

Quanta abſurda ex cauillatione Caluini:

b S. Matth. 16.

3 Ratio à donatione poteſtatis ſupernaturalis facta per Chriſtum

per Christum quæ alteri competere nequit, nisi cui Christus ipse Dominus contulerat, aut pro personarum morti obnoxiarũ varietate diuersis confert, largiturque temporibus. Atqui hanc potestatis summæ in Ecclesia sua vt perpetuò duraturæ donationem Christus Dominus non fecit nisi S. Petro: proinde illum esse Dominum qui eius successoribus Rom. Pontificibus conferat, fateamur necesse est. Sicut enim potestas illa in Ecclesia summa & soblimiter excelsa à Christi Domini dono supernaturali dependẽs à principio profluxit, vt nasceretur incipiens esse, ita vt nata perpetuò conseruetur, ex simili Christi Domini dono & influxo diuino pendere fateri veritate conuincente prouocamur.

Obiectio.

Neque ratio alicuius est valoris, dicentium illam supremam potestatem donari quidem à Christo Domino, sed non immediato influxu, sed interposito hominum consensu & electione: quoniam quamuis aliquem hominum concursum qui in locum defuncti Pōtificis successorem eligant, necessarium quidem esse fateamur:

Responsio.

tamen notandum maximè potestatem illam in Ecclesia supremam per homines tanquam per causam per se, vt ita dicã, minimè conferri, cum nemo det quod non habet; neque vnquam Christus Dominus hanc potestatem aut Ecclesiæ, aut alijs hominibus vt illam possent in alium transferre contulisse credatur. Propterea illam à Christo Domino S. Petri successoribus immediatè collatam fuisse ingenuè fateri, præque nobis, vrgente ratione, ferre debemus. Hinc [a] Hadrianus Papa epistola ad Imperatorem Constantinum, quæ in 7. synodi actione 2. refertur in additione quæ incipit: *Si verò*, præclarè sapienterque proclamauit: *Per continuam in S. Petri sede successionem, verbum Christi Domini adimpleri: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, &c. Hæc egregia postea subiungens: *Ab ipso Redemptore mundi B. Petro Apostolo principatus ac potestas data est, & per eundem Apostolum Catholica & Apostolica Ecclesia Romana vsque hactenus tenet principatum, & potestatis auctoritatem.* Hac veritate per Spiritum Sanctum Constantiensis synodus fœliciter animata impios contra illam, atque detestabiles heresiarchæ Vuicleffi damnauit errores, vt illum sess. 8. [b] *Papa non est immediatus & proximus vicarius Christi:* [c] & sess. 15. illum ordine septimum: *Petrus non fuit nec caput Ecclesiæ S. Catholicæ.* Item illum 13. *Papa non est manifestus & verus successor Petri.* Et illum 27. *Non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens Ecclesiam quod semper cum ipsa Ecclesia militanti conuersetur & conseruetur.*

a Hadrian. Papa ad Imp. Constant. act. 2. synod. 7.

Errores Vuicleffi contra primatum Rom. Pontificis, in Conc. Constantiensi damnati.

b Sess. 8.
c Sess. 15.

4. Ratio ab officio pastorali.

Si vlterius in alias rationes intendamus, non erit contemnenda ratio illa quæ ab officio pastoris petita magnas nobis vires sufficiet ad assequendum illud quò nostra collimat assertio. Certum enim est à Christo Domino S. Petrum vniuersi sui ouilis Christiani generalem supremumque pastorem fuisse cõstitutum. Pastoris verò munus ouium directionem importat ordinariam, sine qua ouile subsistere non potest. Est enim pastor in Ecclesia Dei, quæ eius spirituale est ouile, perpetui ouilis officii nomen, quo destitui Ecclesia, si salua esse velit, nullo tempore potest. Propter quod Christus Dominus seipsum pastorem vocauit, [d] *Ego sum pastor bonus*; officium boni pastoris diligenti examine describens, illumque à mercenario latroneque

d S. Ioan. 10.

A segregans, qui sua veridica voce decernendo pronuntiauit, futurum vsque ad consummationem mundi vnum ouile & pastorem vnum: vnã videlicet Ecclesiam, & vnum caput visibile, qui in æternum Ecclesiæ huius militantis, quousque Ecclesiæ triumphantis consortio copularetur, clauum affixus in Apostolica puppi moderaretur. At constat quæ ordinaria sunt per successionis ordinem seriemque perpetuari, quandiu huiusmodi potestatis obiectum manet. Igitur cum S. Petrum Christus Dominus summum ouiũ suarum pastorem instituerit, quarum duratio generatioque non sit interruptionem sensura vsque ad finem sæculi, quis est qui ancipiti contentione distractus dubitare possit, custodiæ regiminique ouium illarum perpetuo quandiu durabit hic mundus victurarum præficiendum semper B esse pastorem in locum defuncti principis Apostolorum? Quæ ratio S. [e] Chrysostomo persuasit vt credendo diceret: *Christum ouium suarum curam tum Petro, tum Petri successoribus commisisse.* Atque ille pastor dicitur caput gregis fidelis rationis gratiæque diuinæ compotis visibile eiusdẽ cum grege naturæ & conditionis humanæ adeò in Ecclesia necessarium, quoad viuet (viuet autem in æternum dum genus hominum in terris extabit, dum fideles in hoc mundo viatores in suo corpore peregrinabuntur) vt sine hoc deformis, acephala, sine rectore vaga, sine directione turbida, nō pacifica, regiminis dissidio conflictata, vnitatis sanctæ desiderio contabescens non viuere sed languere potius funesto propinqua funeri videatur. C Propterea inquit [f] S. Hieronymus: *Inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto schismatis tollatur occasio.* Temporibus Apostolorum sanctissimus grauissimusque doctor constitutionem visibilis in Ecclesia capitis omnino credidit esse necessariam, vt vnitatis sanctæ vigor & splendor à Deo constitutus inuiolabili religione custodiretur: Quantò magis illud caput in vniuersa Ecclesia per vniuersum orbem sparsa voluentibus sæculis vsque ad mundi huius finem ac terminum necessariũ esse credere debemus? vt pax illa sancta, Christianaque vnitas per omnes fidelium congregationes societatesque, quæ Dei Ecclesiæ appellantur, diffusa fœliciter vbique seruetur? cum illo capite ad inuiolabilem huius sanctæ vnionis ab omni liberæ D schismate conseruationem Apostoli ipsi opus habuerint? [g] qui *primitias spiritus & gratia habentes*, ab ea excidere facilè non poterant, periculoque schismatis obnoxii minimè crederentur? Nihilominus tamen vt forma & exemplum essent Ecclesiæ futuræ, singulari Dei prouidentia in ipsis Apostolis hoc factũ est. [h] *Vna est singularis cathedra* (inquit Optatus) *in qua prior sedit Petrus, vt in illa vnitas ab omnibus seruaretur.* Et S. Cyprianus, [i] *Hoc fuerunt cæteri Apostoli quod & Petrus*, scilicet ratione Apostolatus, non pastoralis dignitatis: *Sed exordium ab vnitate proficiscitur, vt vna Ecclesia monstretur.* Sic S. Leo continuationem in Ecclesia necessariam visibilis capitis, insinuans quod cætera mystici huius corporis membra dignitate & auctoritate supereminerет, sese in hęc præclara verba sublimis eloquentiæ diuinitus effundebar. [k] *Sacerdotium cum sit dignitas communis, non est tamen ordo generalis: Quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudinem honoris fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni*

Ibid.

e S. Chrysost. Li. de sacerdotio.

Caput visibile præter Christum Dominũ semper & omnino stat in Ecclesia necessarium, vt sine hoc salua & incolumis Ecclesia non possit vllo modo subsistere.

5. Ratio à custodienda vnitate inuiolatâ Ecclesiæ petita.

f S. Hier. l. 1. contra Iouinianũ.

g Rom. 8.

h Optatus l. 2. contra Parmenianum.

i S. Cyprian. l. de vnitate Ecclesiæ.

k S. Leo epist. 82. ad Anastas. Episc. Thessaloni.

tamen datum est vt cæteris præmineret: De qua forma A *& Episcoporum quoque est orta distinctio, & diuina dispositione prouisum est ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouinciis, quorum inter fratres haberetur prima sententia: & rursus quidem in maioribus vrbibus constituti sollicitudinē susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil vsquam à suo capite dissideret.* De quo capite visibili pręter S. Petrum, hæc alibi: [a] *Petro singulariter potestas datur, Quia cum ctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma proponitur, manet ergo Petri priuilegium vbicumque ex ipsius fertur æquitate iudicium.* Et rursus in eodem loco: [b] *Ita diuinæ gratiæ ordinatur auxilium, vt firmitas quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur*, & à Petro per Christum in eius successores fides potestasque deriuatur, vt hæc eiusdē S. Patris verba testantur.[c] *De cuius*, scilicet Petri, *principali æternoque præsidio, & Apostolici operis munimen accepimus, quod vtique ab opere suo non vacat: & firmitas fundamenti, cui totius Ecclesiæ superstruitur altitudo, nulla incumbētis sibi templi mole lassescit. Soliditas enim fidei quæ in Apostolorū principe laudata perpetua est.*[d] *Et sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit*, scilicet soprema Ecclesiæ potestas in Romano Pontifice Petri soccessore, vt illa illius verba inferius locata declarant, [e] *Si quid itaque*, inquit, *à nobis*, scilicet in cathedra S. Petri sedentibus, *rectè agitur, rectèque discernitur: si quid à misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinetur, illius est operum atque meritorum, cuius in sede sua viuit potestas, & excellit auctoritas* &c. Hanc S. Petri auctoritatem in suis successoribus Rom. Pontificibus vigere credens Petrus Chrysologus [f] ita ad Eutychem scribebat, *In omnibus hortamur te frater honorabilis, vt his quæ à beatissimo Papa Romanæ ciuitatis præscripta sunt, obedienter attendas: Quoniam B. Petrus qui in propria sede*, scilicet Romana, *& viuit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis & fidei extra consensum Rom. ciuitatis Episcopi causas audire non possumus.*

a Idem Ser. 3. in anniuersar. die suæ assumptionis.

b Ibid.

c Ibid. fol. 4.

d Idem serm. 2. in anniuersario.

S. Petri auctoritas in suis successoribus Rom. pontificibus viget.

e Ibid.

f Epist. Petri Chrysologi ad Eutychē.

B

C

Denique pro ratione vltima nemini fidelium dubium esse potest, quin virtus fratres, id est Catholicos vereq; Christianos confirmandi in Ecclesia sit perpetua: quæ virtus alteri credi non potest ex plenitudine potestatis, quam sedenti in Cathedra S. Petri Romano Pontifici, pro quo Dominus cū pro S. Petro rogauit, Patri suo supplicasse creditur. Itaque hæc verba Domini, [g] *Rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua* &c. non solum ad S. Petrum, sed etiam ad omnes eius successores in D Rom. solio iura dicentes Ecclesiastica pertinere [h] SS. Marcus, [i] Lucius & Fælix [k] Romani Pontifices disertis eruditisque documētis asseuerarunt. Quam firmitatem stabilitatemque rectitudinis in fide sibi S. Cyprianus veritate Catholica persuadens palam professus est. [l] *Ad Romanam fidem perfidiam accessum habere non posse*, sicut post eum S. Hieronym. dicens contra Ruffinum, [m] *Scito*, inquit, *Romanam fidem Apostolico ore laudatam huiusmodi præstigias non admittere.* Eadem Catholica veritate permoti Episcopi Tarraconenses Hilario Papę scribebant [n] *Ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam: inde responsa quærentes, vnde nihil præsumptione, sed Pontificali totum deliberatione præcipitur.* Propter quæ S. Ignatius Epistolam ad Romanos hac inscriptione decorare voluit: [o] *Ignatius* A *Ecclesiæ sanctificatæ ἥτις προκάθηται ἐν τόπῳ χωρίου ῥωμαίων. Quæ præsidet in loco regionis Romanorum.* Sed vt incœptam instituti nostri probationem solidius veritate Catholica corroborati persequamur: quam verè verba Christi Domini diuersa ad S. Petrum directa, vt eius in vniuersam Ecclesiam summa potestas significata confirmaretur, ex intentione eiusdem Christi Domini Romanis Pontificibus accommodentur ex sanctorum vetustorumque Patrum doctrina attentè consideremus.

Ratio 6. Quòd istima virtus confirmandi fratres in Ecclesia perpetua est.

g S. Luc. 22.

h Marcus Papa Epist. ad S. Athanasiū.

i Lucius Ep. contra consulta Episcoporum Gallorum & Hispanorum.

k Fælix Epist. ad Benignū.

l S. Cyprian. l. 1. Epist. 3.

m S. Hieron. Apolog. 3. contra Ruffinum

n Episcopi Tarraco. Ep. ad Hilarium Papam.

o S. Ignatius in inscriptione Epist. ad Romanos.

CAPVT IV.

B Quod hæc verba Domini: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis*, &c. Non solùm sancto Petro, sed etiam eius successoribus ex doctrina SS. vetustorumque Patrum verè dicta esse credantur.

NON sensum animi nostri particularem sectantes, sed mentem sanctorum antiquorumque patrum amplexantes, Christum Dominum in illis verbis loquendo S. Petro, etiam sua ad venturos pontifices Romanos verba direxisse, imprimis ex [p] sancto Anacleto, qui Ecclesiæ Dei anno Domini 84.
C retinacula tenuit intelligemus clarissimè verba Domini. *Tu es Petrus*, sic Rom. Pontificibus accommodante: *Quod si difficiliores ortæ sint quæstiones aut Episcoporum vel maiorum iudicia, aut maiores causæ fuerint ad sedem Apostolicam* (si appellatum fuerit) *referantur. Quoniam Apostoli hoc statuerunt iussione saluatoris, vt maiores & difficiliores quæstiones semper ad sedem Apostolicam deferantur, super quam Christus vniuersam construxit Ecclesiam, dicente ipso ad beatum Apostolorum principē Petrum. Tu es*, inquit, *Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* [q] Et Epist. 3. cap. 3. virtutem energiamque horum Christi Domini verborum *Tu es Petrus*, &c. Romanæ Ecclesiæ præsulibus accommodans, sic illius Ecclesiæ primatum super omnes Ecclesias, à Christo Domino immediatè collatum infert. *Hæc sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis, sed*
D *ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniuersas Ecclesias ac totum populi gregem assecuta est. Sicut ipse beato Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* &c. *Prima ergo sedes est cælesti beneficio Romana Ecclesia: quam beatissimi Petrus & Paulus suo martyrio consecrarunt.* Sic Roma quæ prius erat cacodæmonis artificio omnium errorum mater & altrix, excussis tenebris & vanis superstitionum ritibus abiectis filiorum Dei exorto sole iustitię facta est gloriosa propagatrix.

p Epist. 1. anno 84.

Ad sedem Apostolicam maiora iudicia sunt deferenda.

q S. Anacl. Epist. 3. c. 3.

Romana sedes à Deo non ab hominibus immediatè instituta.

Alexander primus horum Christi Domini verborum virtute fretus apicem summæ potestatis à Christo Domino in Ecclesia Romana constitutum esse credebat, hæc Epistola prima dicens. [r] *Relatum est ad huius sancta & Apostolica*

r Alex. 1. Ep.

sedis apicem, cui summarum dispositiones causarum A & omnium negotia Ecclesiarum ab ipso Domino tradita sunt, quasi ad caput, ipso dicente principi Apostolorum Petro. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Iisdem Christi Domini verbis ad Petrum Pius 1. caput omnium Ecclesiarum, Romanam sedem ab eodem Domino constitutam esse memoriæ & posteris sæculis asserendo prodidit hoc tenore verborum.[a] Christus hanc sanctam sedem Apostolicam omnium Ecclesiarum caput esse præcepit, ipso dicente principi Apostolorum. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.

a Pius 1. Ep. 2.

Iulius primus Orientales Episcopos reprehendens, quod Synodum Antiochiæ se inscio & inconsulto conuocassent, quam eleganter & præclare verba hæc Domini ad sanctum Petrum Romanæ Ecclesiæ eiusque pastori accommodauerit, tales ipsius ad illos Episcopos sermones ostendunt.[b] Decuerat vos aduersus sanctam Romanam Ecclesiam & Apostolicam limatè & non tortuosè loqui, quoniam & ipse Dominus noster Iesus Christus eam decenter allocutus ait, Tu es, inquit, Petrus, & super hanc petram &c. Habet enim potestatem singulari priuilegio sibi concessam, aperire & claudere ianuas regni cælestis quibus voluerit &c. his dictis ista in eorum reprehensionē subiunxit. Cur nobis inconsultis Episcopos in eam synodum cōuocastis, ad quam nec Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio? Canonibus quippe in Nicæna Synodo iubentibus non debere præter sententiam Romani Pontificis, ullo modo concilia celebrari, nec Episcopos damnari: aut cur in prædictorum loco fratrum alios adulteros posuistis, antequam penes nos aut apocrisarios nostros eorum causa canonice esset examinata, finemque perciperet rerum &c. Post hæc addit[c] Quibus ita gestis scripsi vobis & omnibus qui in Antiochiam contra Apostolicam canonicamque regulam nobis inconsultis fueratis congregati, arguens vos primum de iniuriis litterarum, deinde cur Athanasium suosque consectatores ad vestrum concilium conuocassetis, canonibus scilicet præcipientibus nihil extra Romanum decerni Pontificem, cui hæc & maiora Ecclesiarum negotia tam ab ipso Domino, quam ab omnibus vniuersorum conciliorum fratribus, speciali priuilegio contradita sunt &c. Propter quod sanctus Gregorius in eos mundi principes, qui tyrannicè Romanæ Ecclesiæ iura prædari non perhorrescebant inuehens, iustoque domus Dei zelo percitus dicebat: Rex in tantum sua temeritatem extendit vesania, vt caput omnium[d] Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vendicet, & in domina gentium terrena iura potestatis vsurpet. Quod omnino ille fieri prohibuit, qui hæc beato Petro specialiter commisit dicens: Tibi dabo claues regni cælorum, &c. Sergius Cyprius Epistola ad Theodorum Papam ex verbis Domini sublimitatem Monarchici principatus Romani Pontificis profectam deriuatamque professus sic scribebat ad illum.[e] Sanctissimo & beatissimo à Deo honorabili Domino meo, patri patrum Archiepiscopo & vniuersali Papæ Domino Theodoro Sergius humilis in Domino salutem. Firmamentum à Deo fixum, firmum & immobile atque tituli formam lucidissimam fidei vestram Apostolicam sedem constituit. O sacer vertex, Christus Deus noster, Tu es enim sicut diuinum veraciter pronunciat verbum Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ confirmatæ sunt: Tibi & claues regni cælorum commisit, atque ligare & soluere po-

b Iulius 1. Ep. 2. ad Theodorū, Theognium, Eusebium, & cæteros orientales Episcopos, anno 337.

c Ibi Iulius 1.

Grauiora Ecclesiæ negotia causæque maiores ad Rom. Pontificem decidenda reuocari non solū generalia concilia decreuerunt, sed etiam ipse Dominus ordinauit.

d S. Greg. in Psalm. pœnit. 5. in hunc versum, tota die exprobrabāt mihi.

e Sergius Cyprius Ep. ad Theodorum Papam.

testatem, quæ in terra & quæ in cælis sunt promulgasti. Tu prophanatarum hæreseon depositor existis, vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur ne despicias Patrum tuorum, scilicet antiquorum Pontificum Rom. pater fidem aestuantem, & ab aliquibus hæreticis ventis violentatam, nec non periclitantem, resolue nebulam insipientium, lumine tuæ sapientiæ diuinæ, ô sanctissime &c. Hoc patre longè antiquior sanctus Cyprianus[f] ex illis Domini verbis, contra Nouatianos disputans, illos ad Cathedram sancti Petri, scilicet Romanam sedem verbis charitatis feruore aculeatis, atque commiseratione super eorum perditione lugubribus compellabat, vt in vnitatem Ecclesiæ fideique, ex qua rebellione sua fuerant egressi, magna perculsi contritione, reuerterentur.[g] Qui Ecclesiæ, inquit, renititur & resistit: qui cathedram Petri super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia B se esse confidit? Et l. 1. Epistola 3. sancti Cornelij Romani Pontificis sedem sancti Petri cathedram & Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est appellat, & Optatus Mileuitanus apertè de Romanorum Pontificum cathedra loquens, hæc contra Parmenianum cæterosque eiusdem prauitatis hæreticæ peste contaminatos Donatistas tanquam ardentes sagittas pietatis inflammatas ardore Christianæ iaculatur.[h] Negare, inquit, non potes scire te in vrbe Roma Petro primo cathedram esse collatam, in qua sederet omnium Apostolorum caput Petrus. Et paulò post: Contra inferi portas claues salutares accepisse legimus Petrum principem nostrum: vnde est ergo quod claues regni vobis vsurpare contenditis, qui contra cathedram Petri, vestris præsumptionibus & audaciis, sacrilegio militatis? Ioannes Constantinopolitanus Patriarcha ad Papam Hormisdam scribens C propter hæc verba. Tu es Petrus & super hanc petram &c. Catholicam sedem in Romana sede inuiolabili obseruatione custodiri ita profitetur:[i] Quia prima salus est rectæ fidei regulam custodire, & à Patrum traditione nullatenus deuiare: quia non potest Domini nostri prætermitti sententia, dicentis: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede Apostolica inuiolabilis semper Catholica custoditur religio. Propter quod ipsa, scilicet Rom. sedes, omnibus maior & prælata est Ecclesiis, quæ non solum canonum & sanctorum patrum decretis, sed Domini saluatoris nostri voce singularem obtinuit principatum; Tu es, inquit, Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. Et quam illud clare, his verbis S. Damasus exponit:[k] Scitis fratres charissimi firmamentum à Deo fixum D & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est omnium Episcoporum, Apostolicam sedem esse constitutam & verticem Ecclesiarum. Tu es enim (sicut diuinum pronuntiat verbum veraciter) Petrus & super firmamentum tuum Ecclesiæ columnæ (qui Episcopi intelliguntur) confirmatæ sunt, & tibi claues regni cælorum commisit, atque ligare & soluere potestatem, quæ in cælis sunt, & quæ in terris promulgasti. Tu profanatorum hominum & membrorum meorum maxime discipulorū meorum existis, vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei, cuius vices hodie gratia Dei, legatione pro Christo fungimur, & omnes huius sanctæ sedis præsules eius vicem gesserunt, gerunt & gerent. Quam legationem supremamque potestatem in Ecclesia ipsos pontifices Romanos, à solo Christo D. sicut sanctum Pe-

Christus Dominus nō minus dedit claues regni cælorum Rom. Pontificibus quam S. Petro.

Romanus Pontifex omnium destructor hæreseon.

f l. de vnitate Ecclesiæ.

Ex verbis Domini, sedem Romanam Cathedram S. Petri vocat supra quam fundata est Ecclesia Dei.

g S. Cypr. l. 1. Epist. 3.

h Optatus contra Parmenianum l. 2.

i Epist ad Hormisdam.

A Christo Ecclesiā Rom. datum principatum.

k Aiebat S. Iulius 1. Ep. 1. ad Episcopos orientales.

l S. Damasus Epist 2. ad Stephanum & ad concilia Africa.

Romanos pontifices sicut S. Petrum suos in Ecclesia sua vicarios cōstituit Christus.

A Christo solo suprema S. Petri potestas Romanis collata pontificibus.

trum accepisse. Gelasius Papa in decreto de apocriphis scripturę locis, hac confirmat sententia: [a] *Sancta Romana, Catholica, & Apostolica Ecclesia, nullis synodicis constitutis, cæteris Ecclesiis prælata est, sed Euangelica voce Domini & saluatoris nostri primatum obtinuit: Tu es Petrus, inquiens, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Sanctus Hieronymus intendens in hæc Domini verba, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, applicans hæc de Romana sede Sancto Damaso dicebat. [b] *Ego nullum primum nisi Christum sequens beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri communione consocior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio, quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est: si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio:* Et paulò post; *quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est qui Christi non est, antichristi est.* Sanctus Augustinus propter verba Domini, & promissiones eius factas sancto Petro scribit Epistola 162. [c] In Ecclesia Romana semper Apostolicæ cathedræ viguisse principatum: & Prosper Aquitanus æmulator doctrinæ huius patris orthodoxorum doctorum Coryphæi præclaro veridicoque carmine cecinit, quod supra recitatum hic non pigebit iterare. [d]

a Gelasius in decreto de apocriphis scripturæ locis.

b S. Hieron. Epist. 57. ad Damasum Papam anno 380.

c S August. Epist. 162.

d Prosper. l. de ingratis c. 2.

——— Pestem subeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis
Religione tenet.

Huc præclara illa laudis & honoris encomia, quibus mirifice in Eugenio Romani dignitatem Pontificis sanctus Bernardus exaltat, referenda sunt. [e] *Age indagemus adhuc diligentius quis sis, quam geras videlicet pro tempore personam in Ecclesia Dei: quis es? sacerdos magnus, summus Pontifex, tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus. Tu es cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt. Sunt quidem & alij cæli ianitores & gregum pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius vtrumque præ cæteris nomen hereditasti.* Cui vt successori S. Petri in cathedra Apostolica iura dicēti, non minus quam S. Petro dixit Dominus. *Quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis* &c. Vt S. Victor ad Theophilum Alexandrinum Ægyptiorumque Episcopos: hæc Domini verba ad sanctum Petrum, Romanis Pontificibus accommodans, rescribebat, [f] *Placuit vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa Episcopus licenter appellet, & adeat Apostolicæ sedis pontificem, qui aut per se aut per vicarios suos eius retractari negotium procuret. Et dum iterato iudicio Pontifex causam suam agit, nullus alius eius in loco ponatur, aut ordinetur Episcopus. Quoniam quamquam à comprouincialibus Episcopis accusati causam Pontificis scrutari liceat, non tamen definire inconsulto Romano Pontifice permissum est. Cum beato Petro Apostolo, non ab alio quam ab ipso dictum sit*

e l. 2. c. 8. de consider. ad Eugen. Romani Pontificis egregia praeconia ex S. Bernardo.

f Victor 1. Epist ad Theophil. Alexand & Episcopos Ægypti.

A *Domino: quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis, & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis.* Post hæc concludens, [g] sic Episcoporum Ægypti ausum minime attentandum reprehendit: *Nihil aliud est fratres talis præsumptio, nisi Apostolorum successorumque ipsorum terminos transgredi eorumque decreta violare.* [h] Similia habet Zepherinus Papa Epistola ad Episcopos Siciliæ. *Finis*, inquit, *causæ eius, scilicet Episcopi accusati, ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur: nec antea finiatur, sicut ab Apostolis & successoribus eorum olim statutum est, quam eius auctoritate fulciatur.* Et paulò post, [i] *Quia licet in alios transferantur Episcopos*, scilicet iudicia Episcoporum, *Beato tamen Apostolo Petro dictum est. Quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis, & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in* B *cælis: & reliqua priuilegia quæ soli huic sanctæ sedi concessa sunt, & in constitutis Apostolorum eorumque successorum, aliisque quamplurimis cum eis concinentibus habentur inserta.* A qua sede per rebellionem schismataque seiuncti nec salui esse possunt, nec vllo modo cęlestis regni capaces, vt hęc Rabani Mauri in sancti Matth. 17. verba obseruatione digna demonstrant. [k] *Hæc ligandi atque soluendi potestas quamuis soli Petro data videatur à Domino*, scilicet principaliter & sublimiter, *tamen & cæteris Apostolis datur, nec non etiam nunc Episcopis & presbyteris Ecclesiæ. Sed ideo Petrus specialiter claues regni cælorum, & principatum iudiciariæ potestatis accepit, vt omnes per orbem credentes intelligant, quod quicumque ab vnitate fidei vel societatis illius quolibet modo se* C *ipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolui: nec ianuam posse ingredi regni cælestis.* Finem capitis huius cæteris aliorum SS. Patrum Pontificumque testimoniis silentio præteritis, ne longior, [l] quam par est, habeatur oratio, auctoritas Gregorij 7. hæc adferet. *Quis ignorat*, inquit, *vocem Domini nostri Iesu Christi dicentis in Euangelio, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cælorum. Et quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis, & quidquid ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis. Nunquid sunt hic reges excepti? aut non sunt de ouibus quas filius Dei beato Petro commisit? Quis ergo in hac vniuersali confessione li-* D *gandi atque soluendi à potestate Petri se exclusum esse existimat?* Scilicet à potestate Romano Pontifici credita, quam habuit sanctus Petrus dum viueret, *nisi forte infelix ille qui iugum Domini portare nolens, diaboli se subiicit oneri, & in numero ouium Christi esse recusat? Cui tamen hoc ad miseram libertatem minime proficit, quod potestatem Petri diuinitus sibi concessam à superba ceruice excutit: quoniam quanto eam quisque per elationem ferre abnegat, tanto durius ad damnationem suam in iudicio portat.* Ad alia Christi Domini verba pergamus.

g Idem S. Victor.

h Ad Episcopos Siciliæ.

i Idem ibi.

k In c. 17. S. Matth. *A sede Rom. diuisi perpetuo in æternum regno cælestis hæreditate, priuati.*

l l. 8. Epist. 21. ad Episcop. Metensem.

CAPVT V.

Quod hæc verba: *Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*, non solùm in persona S. Petri, sed etiam omnium Romanorum Pontificum eius successorum dicta à Domino iuxta sensum literalem Scripturæ fuisse credantur.

Dominus his verbis & ad S. Petrũ & ad eius successores respiciebat.

SALVATOREM nostrum his Petrum tunc adhuc in lubrico infirmitatis humanæ positum errorique obnoxium, nondum virtute indutum ex alto, verbis artando, non solum ad futuram ipsius Petri negationem suæ tempore passionis allusisse, sed etiam longius ad eas tentationes, quas ipse postea non modò, sed eius quoque successores in sede præsidentes Apostolica erant subituri, respexisse sincera veritate in sanctorum Catholicorumque patrum fundata testimoniis didicimus. Ne cum huiusmodi tentationes furiose à Satana erumpentes, eos officio pastorali occupatos, deque Cathedra S. Petri purè fideliterque docentes adorirentur, minime his victi succumberent: sed potenti otationis dominicæ virtute corroborati, de illis prostratis dissipatisque gloriosius exultando triumpharent: eodem plane modo dixit Petro, Ego rogaui pro te &c. quo postea ipsi cæterisque Apostolis suam Ecclesiam repræsentantibus ascensurus in cælum loquebatur:[a] *Ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi*. Quis enim inficiari iure posset, Christũ Dominum, considerata eius immensa misericordia prouidentique charitate, de salute Ecclesiæ suæ tamdiu rogaturum pro fide S. Petri peruagata ad posteros, perque omnia Ecclesię membra diffusa, ne deficiat, quamdiu eam diabolus tentatione crudeli peruertere conabitur? At superbia huius infernalis diuinæ maiestatis hostis ascendens semper, liuorque immanissimus in salutis humani generis exitium, eum ab hac sua immani tetraque tentatione quiescere non patitur, neque patietur vnquam, donec militans stabit Ecclesia. Ergo neque Christum à sua pro S. Petro eiusque successoribus oratione cessaturum fidei certitudine defendimus. Atque eadem certitudine ea quæ dixit Petro, omnibus in eius sede iura dicturis dixisse asseueranter affirmando credimus. Vt non minus Ecclesiæ fides & præfectorum eius in Apostolica sede regnantium, quam ipsius S. Petri in æternum inconcussa maneret.

[a] S. Matth. 28. v. 20.

Diabolus non cessabit tentare S. Petri successores. sic nec Christus Dominus orare pro illis cessabit.

Duo præcipue D. Petro data priuilegia. Primum Petro peculiare.

Doctrina siquidem Catholica persuademur, duo inter alia præcipuè priuilegia à Domino fuisse S. Petro concessa, illique Dominicæ otationis robore confirmata: primum vt in rectitudine fidei immotus semper perseuerando subsisteret, atque in ea, furore quantumuis suæ tentationis immanissimo in illum diabolus arietaret, sine vlla vacillantis animi titubatione firmaretur. De quo hæc dicendo D. Augustinus loquebatur.[b] *Quando rogauit* (inquit) *vt non deficeret fides eius, rogauit vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimam, perseuerantissimam voluntatem.* Alterum priuilegium est, vt ipse S. Petrus tanquam caput Ecclesię visibile, eiusque pastor supremus in Cathedra Apostolica sedens nunquam aliquid à fide Catholica deuium docere posset, siue vt in eius sede succedens aliquis œcumenicus rector & princeps nullo reperiri tempore valeret, qui aliquod dogma erroneum fidei veritati cõtrarium ex eadem sede cathedraque auderet asserere, velletque defendere. Quod postremum priuilegium (vt de primo nihil dicam) S. Petrum pro se suisque posteris ac successoribus à Domino accepisse, quod moriendo ad illos inuiolabili propagatum duratione diffunderet, clara veritate defendimus. *Commune erat omnibus Apostolis periculum*, inquit S. Leo,[c] *de tentatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant: quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur: & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Nam & post resurrectionem suam Dominus beato Petro Apostolo post regni claues ad trinam æterni amoris professionem mystica insinuatione ter dixit: Pasce oues meas, quod & nunc procul dubio facit: & mandatum Domini pius pastor exequitur, confirmans nos exhortationibus suis, & pro nobis orare non cessans, vt nulla tentatione superemur. Si autem hãc pietatis suæ curam omni populo Dei sicut credẽdum est, vbique protendit: quantò magis alumnis suis opem suam dignatur impendere, apud quos in sacro dormitionis thoro eadem qua præcedit carne requiescit.* Qua pietatis opera sine fine precando S. Petrus pro successoribus suis infallibilitatis gratiam in illis plenitudinem potestatis exercentibus, & omnes in Ecclesiæ circo fideliter contra Dei hostes militantes, tam prælatos, quam populos in verę fidei doctrinęque Christianæ puritate docendo dirigendoque confirmantibus efficaciter corroborat. Sic vt hęc verba Domini, *Tu aliquando cõuersus confirma fratres tuos*: Non solum ad ipsum S. Petrum, sed etiam ad eius successores Rom. Pontifices referri posse debereque videantur. Quis enim cum ratione ac veritate posset asserere S. Petrum passionis tempore omnes fratres (scilicet Apostolos) confirmasse? aut confirmandi alios fratres (scilicet omnes fideles) necessitatem perpetuo in Ecclesia futuram contradicendo impugnare audeat? vt hanc abnuat veritatem, quam boni omnes Catholici mordicus defendendo profitentur, à Christo Domino iniunctam fuisse prouinciam sicut S. Petro in vita sua omnibus eius successoribus in Apostolico solio regnantibus cunctos fideles præfectos & subditos, qui fratres religione dicuntur, in fide Christianaque sanctitate confirmandi? At confirmandi alios illi exercere prouinciam vtique nõ possent, si in eo in quo alios confirmare se profitẽtur errare posse dicerentur. Nec me valde hæc hæreticorum obiectio mouet dicentium, si quę S. Petro dicta sunt, *rogaui pro te* &c. dicta quoque venturis eius in Romana Apostolicaque sede succęssoribus esse censeantur: Ergo & illud etiam illis conueniet, *& tu aliquando cõuersus confirma fratres tuos* &c. Si hoc ita est, sequitur necessario Rom. Pontifices teneri aliquando ad negationem Christi Domini instar Petri, & postea ad conuersionem, vt Christi Domini verba compleantur. Egregia vero & tantis errantibus spiritu vertiginis ægrotantibus obiectio! Sed facili responsione explodenda: qua dicimus minime absurdum videri illud

[b] D. Aug. l. de correct. & gratia c. 8.

Alterum priuilegium S. Petro cũ omnibus Rom. Pontificibus commune.

[c] S. Leo serm. 2 de natali Apostolorũ circa finem.

Quantum prosit assidua Petri oratio apud Deum in cælis successoribus suis.

Confirmare fratres Dominus non soli Petro, sed omnibus eius conuenit successoribus.

Confirmare alios in veritate importat magnam in fide constantiam.

Obiectio hæreticorum.

Responsio.

verbum, *conuersus*, referre non ad pœnitētiam S. Petri, sed ad aliorum tentationes; vt sit sensus. Tu confirmatus in fide cum videris quosdam ancipiti contentione distractos, vacillantes atque titubātes animo de fidei veritate vtcumque dubitare; protinus conuersus ad illos ne à sanctitate firmamentoque fidei labantur, illos confirma. Nam horum verborum talem sensum astruere, *Tu à peccato ad pœnitentiam conuersus confirma fratres tuos*, non videtur valde rationi consentaneum nec intentione Christi Domini conforme. Quia Dominus oondū Petro peccatū negationis prædixerat. Absurdum autem constat esse prius conuersionem ad Dominum quàm auersionem, & resurrectionem quam casum enuntiare. Atque hæc Christi Domini forma loquendi ab [a] Hebraismo non valde discrepat, quo repetitio significatur: vt apud Latinos his dictionibus, rursus aut iterū, sicut illud Psal. 84. v. 7. [b] *Deus tu conuersus viuificabis nos*: scilicet tu Domine qui nos occidisti peccatis nostris in gratia tua mortuos iterum viuificabis. Sic hoc loco, *Tu conuersus confirma fratres tuos*, id est [b] sicut ego te confirmaui, tu iterum fratres tuos confirma, & cæteri eius successores confirmati in fide gratia Dei, sic ad instar S. Petri confirmati in gratia confirmandi omnes fideles auctoritatem & virtutem à Deo acceperunt virtute eorum verborum, *Tu aliquando conuersus* &c. Cui interpretationi valde bene Beda subscripsit, [c] licet [d] S. Ambrosij, [e] Theophylacti [f] & Euthymij in hunc locum expositiones non sint negligendæ: qui conuersum à peccato quo Christum negauit interpretantur. Iuxta quam interpretationem respondere commodè ad obiectionem possumus: illud conuerti à peccato non necessario S. Petri successoribus cōuenire: cum tamen necessario illis cōueniat, *confirma fratres tuos*. Quandoquidē peccare, labi, & à Deo longissimè per criminum patrationem recedere, & postea ad Dominum per pœnitentiam reuerti, hominibus quidem conueniunt: sed in quantum priuatæ sūt personæ, & ideo post lapsum resurgere donum personale credimus. Confirmare vero fratres, & ad veræ fidei agnitionē erudire homini proprium est, quatenus caput, princeps, rectorque aliorum est, propterea successores attingit. At ne hæc sine testibus fide dignissimis dicta esse videantur, sanctissimos patres & eos præsertim qui priuilegio diuinæ gratiæ in thronum maiestatis Apostolicæ promoti, S. Petri successores fieri meruerunt, hæc Christi Domini verba S. Petro directa ad eius successores accommodantes audiamus.

Lucij Papæ huius nominis primi qui glorioso martyrio vitā coronauit, ad Episcopos Galliæ atque Hispaniç nota sūt illa verè grauiterque dicta: [g] *Ecclesia*, inquit, *Romana Apostolica est, & mater omniū Ecclesiarum, quæ à tramite Apostolica traditionis nūquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: secundum ipsius Domini pollicitationem dicentis, Ego rogaui pro te* &c. In eius assertionis confirmationem Felix 1. Epistola ad Benignum de Romana loquens Ecclesia dicebat, [h] *Vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus illibata manet, iuxta illud, Ego rogaui pro te*, &c. Testimonium [i] S. Leonis nuper commemoratum amplissimum & ad nostri instituti confirmationem clarissimum non repeto. [k] Illud breuiter Agathonis Epistola ad Imperatorem Constantinum huius nominis quartum lecta in synodo sexta, act. 4. & postea actione 8. ab omnibus approbata, commemorabo: *Hæc est*, inquit, *vera fidei regula, quam & in prosperis & in aduersis tenuit viuaciter Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei gratiam nunquam à tramite Apostolicæ traditionis errasse, nec hæreticis nouitatibus vnquam deprauata succubuit, quia dictum est Petro: Simon, Simon ecce Satanas* &c. *Ego autem rogaui pro te* &c. *hac Dominus fidem Petri nunquam defecturam promisit: & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est agnitum.* [l] Si Nicolai primi circa hoc mentem sciscitari voluerimus, illum imperatori Michaeli sic loquētem audiemus. *Priuilegia istius sedis perpetua sunt, diuinitus radicata, atque plantata impingi possunt, transferri non possunt: trahi possunt, euelli non possunt: quæ ante imperium vestrum fuerunt, permanent, Deo gratias, hactenus illibata, manebuntque post vos & quousque Christi nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt.* Post hæc verò rationem reddens, cur tam liberè de his imperatori loqueretur, addit: [m] *Nam & inter cætera is per quem præcipuè ista sunt nobis priuilegia collata: Tu aliquando conuersus, audiuit à Christo, confirma fratres tuos.* Quām verò verba Domini in persona S. Petri dicta ad successores eius [n] Innocentius 3. referenda esse firmiter crediderit, illa quæ ad Episcopum Arelatensem scripsit inter sacros canones relata testantur. *Maiores*, inquit, *Ecclesiæ causas præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri sedem referendas intelligit, qui nouit pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides eius.* Mitto reliquorum Romanorum Pontificū testimonia. Præter quos alij SS. Patres eumdem de verbis Domini sensum fidemque tenuerunt: vt [o] S. Cyprianus qui propter hæc Domini verba, *ad Romanam sedem perfidiam accessum habere non posse credidit.* [p] Et S. Hieronymus, *Romanam fidem Apostolico ore laudatam hæreticorum schismaticorumque præstigias non admittere*, Ruffino contestatus est. Atque his Christi Domini verbis persuasi ad Hilarium Papam Episcopi Tarraconenses scribebant. [q] *Ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam: inde responsa quærentes, vnde nihil præsumptione, sed Pontificali totum deliberatione præcipitur.* Pręclara hæc apostrophe, qua [r] S. Theodorus Studita Archimandrita Paschasium Papam, ad subueniendum Orientali Ecclesiæ grauiter hæreticorum perditorumque schismaticorum furoribus diuexatæ obtestatur, magnopere nostræ suffragatur intentioni. *Andi*, inquit, *Apostolicum caput, pastor omnium Christi à Deo electe, clauiger regni calorum, petra fidei, super quam ædificata est Ecclesia Catholica* &c. *hinc ades ab occidēte, exurge, & ne repellas in finem. Tibi namque dixit Christus Deus noster, Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Non aliam fuisse [f] sancti Bernardi mentem quàm credere verba Domini non soli Petro, sed omnibus quoque Rom. Pontificibus fuisse dicta, clarum est ex his quæ ad Innocentium 2. scribit eum sic affando. *Oportet*, inquit, *ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala emergentia in regno Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna, vbi non potest fides sentire defectum. Hæc quippe huius prærogatiua sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est, Ego pro te rogaui Petre, vt nō deficiat fides tua?* Inde subsumit pro vigore bonę conclusionis: *Ergo quod sequitur à S. Petri successore exigitur. Et tu aliquando conuersus*

Nota.

[a] Conuersus pro iterum. Psal. 84. v. 7.

[b] Vide Maldonatum in c. 22. S. Lucæ v. 32.

[c] In c. 22. S. Lucæ.

[d] In Psalm. 43.

[e] Theophylacti. c. 22. S. Luc.

[f] Euthymij.

Authoritate SS. Patrum quod superius clarissimè monstratur.

[g] S. Lucius Epist. 1. ad Galliæ & Hispaniæ Episcopos.

[h] Felix 1. Ep. ad Benignū.

[i] S. Leo supra.

[k] Ad Const. 4 Concil. 8. act. 4.

[l] Epist. 1. ad Michael.

[m] Nicolai 1. Epist. eadem.

[n] Ad Episc. Arelatens. Epist. quæ refertur in c. maiores extra de baptis. mo & eius effectu.

[o] L. 1. Epist. 3.

[p] Apolog. 3. contra Ruffinum Papam.

[q] Epist. Episc. Tarrac. ad Hila. Papam.

[r] Epist. ad Paschasium Papam.

Nota.

[f] Ep. 190. ad Innocent. 2. Papam.

Fides Catholica in Romana sede deficere non potest.

A *confirma fratres tuos.* Post quæ hoc continenter adiungit per exhortationem: *Id quidem modò necessarium. Tempus est vt vestrum agnoscatis, Pater amantissime, principatum, probetis zelum, ministerium honoretis. In eo plane Petri implentis vicem, cuius tenetis & sedem. Si vestra admonitione corda in fide fluctuantia confirmetis, si vestra auctoritate conteritis fidei corruptores.* Idem S. Pater alibi confundens Romanam Ecclesiam cum Romano Pontifice & illam ab hoc ratione dignitatis supremæque potestatis non discernens, eandem quam prius veritatem his verbis illustrat.[a] *Hinc igitur mater & magistra Ecclesiarum Ecclesia Romana, cui dictum est, ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua, in honorem Ioannis Baptistæ, post saluatoris nomen consecrata est & signata: dignum namque erat, vt sententiam sponsi sponsæ sequeretur auctoritas, & singularem amicum eius illuc proueheret, vbi principatum ipsa conscendit: electio proculdubio hæc singularis est, in illa ipsa vrbe,* B *Ioannem vendicare primatum Ecclesiæ, quam duo cæli luminaria morte clarissima consecrarunt. Crucifigitur Petrus, gladiatur Paulus, & dignitas remanet præcursori. Purpuratur Roma multitudine martyrum, totaque sublimitas Beato refunditur Patriarchæ.* Hæc propterea Christi Domini verba sibi vt sancto Petro dicta attribuens Innocentius 2. auctoritate sibi à Christo data his verbis significata. *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*, Hæresiarcham Petrum Bruis cum sequacibus fulmine spirituali perculit, & à consortio fideliũ tanquam putridum membrum resecuit, vt sic scandala à sanctitate Ecclesiæ omnia remouendo, cũctos alumnos Ecclesiæ verè catholicos, in rectitudine fidei vitæque sinceritate confirmaret. Sic enim ad Henricum C Senonensem Episcopum cæterosque Episcopos eius Prouinciæ scribebat.[b] *Nos igitur qui in cathedra S. Petri cui à Domino dictum est, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos: licet indignè residere conspicimur, communicato fratrum nostrorum Episcoporum, Cardinalium concilio, destinata nobis à vestra discretione capitula & vniuersa ipsius Petri*, scilicet hęresiarchę, *dogmata sanctorũ canonum auctoritate. Cum suo auctore damnauimus, eique tanquam hæretico perpetuum silentium imposuimus. Vniuersos quoque huius erroris sectatores à fidelium consortio sequestrandos excommunicationis vinculo innodandos esse censemus.* His & quãpluribus aliis breuitatis causâ silentio inuolutis, tot sanctorum Pontificum patrumq̃ue testimoniis quam plenè cumulatéque perniciosissimus error confunditur, eorum qui contra diuina spiritus sancti oracula, contra cla- D rissima tot sanctorum Patrum testimonia, partim in Conciliis approbata, contra ipsam denique purissimam sacræ Parisiorum facultatis doctrinam, vt infra luce clarius ostendetur non minus malitiosè quam imperitè, hunc putridum atrocissimi mendacij fætorem exhalarunt: verba nempe illa Christi Domini, *rogaui pro te* &c. non modò Ro. Pontificibus non competere, sed nec ipsi S. Petro, nisi tantum pro tempore dominicæ passionis secundum litteram; ita vt asserere post passionem mortemque suam Dominum rogasse re ipsa pro S. Petro, proque sedentibus in Apostolica sede totaque Ecclesia per S. Petrum etiam eorum iudicio repręsentata, ne eorum deficiat fides, putum necnon impudens mendacium impostúraque omnium irrisione laudanda (si perniciosissimo eorum errori credatur) esse iudicentur. O cæcitas infeliciter insana!

a Bernardus serm. de priuilegiis S. Ioannis Baptistę.

b Epist. Innocentij 2. ad Henricum Senonensem & alios Episc.

CAP. VI.

Quod hæc verba Domini ad S. Petrum, *Pasce oues meas*, &c. non minus Roman. pontificibus quàm S. Petro SS. Patrum testimoniis dicta fuisse credantur.

QVICVMQVE de grege derisorum, has Domini voces *Pasce oues meas* &c. soli Petro, non etiam successoribus eius Romanis Pontificibus dictas fuisse pertinaciter astruunt, errore pessimo inuoluti, in SS. Patrum catholicam doctrinam infeliciter arietant. Quorum consentiens est animus & fides, Dominum hæc loquendo S. Petro & successoribus eius eam B cum illo regendi, pascendi, moderandique omnes de ouili suo fideles potestatem auctoritatemque contulisse. Hoc sanctus Augustinus credidit, cum dixerit:[d] *In Ecclesia me tenet ab ipsa sede Apostoli Petri, cui pascendas oues suas Dominus commendauit, vsque ad præsentem Episcopatum, sacerdotum successio.* Qui propter hoc pascendi oues priuilegium datum à Domino omnes qui salui esse cupiunt obedire Romano Pontifici recta decernenti iubentique parere debere contra Pelagianum Iulianum asserit, hæc ad eum scribendo:[e] *Puto eam orbis partem sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo martyrio coronari. Cui Ecclesiæ præsidentem si beatum Innocentium audire voluisses, iam tunc periculosam iuuentutem tuam Pelagianis laqueis exuisses.* C *Quid enim potuit vir ille sanctus Africanis respondere Conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica sedes & Romana cum cæteris tenet perseueranter Ecclesia?* Et ex Patribus Græcis[f] sanctus Chrysostomus tam firmiter fideliterque credidit, Dominum Petro dicentem, *Pasce oues meas*, etiam venturis Pontificibus Romanis vsque ad consummationem sæculi eadem dixisse: vt lib. 2. de sacerdotio Christum Dominum oues pascendas tum Petro tum eius successoribus commisisse, asserere non dubitauerit. Propter eadem Domini verba,[g] S. Ambrosius, *Ecclesiam domum Dei & eius rectorem (cuius proprium munus est familiam alere)* sanctum Damasum appellare voluit: ideoque in omnibus Ecclesiæ Romanæ eiusque pastori humiliter velle parere ad Theophilum Epistola profitetur. *Vt nos quoque*, inquit, D *Cùm id gestum esse cognouimus*,[h] *quod Ecclesia Romana haud dubiè comprobauerit, læti huiusmodi fructum examinis adipiscamur.* Qui ad Syricium Papam scribens, ita de munere summo oues Christiani ouilis cum plenitudine potestatis pascendi fideles ipsi à Christo Domino datas sicut sancto Petro confitetur.[i] *Recognouimus, ait, litteris sanctitatis tuæ boni pastoris excubias, qui fideliter cõmissam tibi ianuam serues, & pia solicitudine Christi ouile custodias: dignus quem oues Domini audiant, & sequantur. Et ideo quia nosti oniculas Christi, lupos facile deprehendes, & occurres quasi prouidus pastor ne isti morsibus perfidia sua feralique vlulatu dominicũ ouile dispergant.* Quod munus pascendi omnes Christi fideles spirituales cum oues tum agnos per totum orbem in ouili Domini quod est Ecclesia, sparsos atque diffusos, quanta diligentia studio atque solicitudine Ro. Pontifex sicut à Domino creditum

Negare officium pascendi oues Christi ab eo Rom. Pontifici sicut S. Petro traditum est omnium SS. Patrum doctrinã impugnare.

d Contra Ep. fundam. c. 4.

e Aug. l. 1. c. 4. contra Iulianũ Pelag.

f l. 2. de Sacerdotio.

g In c. 3. 1. ad Timoth.

h S. Ambros. Epist. 78. ad Theophilũ.

i Idem S. Ambros. ad Syricium Papam Epist. 8c.

Boni pastoris officium oues pascere & lupos dispergere. Quanta solicitudine Rom. Pontifex pascendis Christi D. gregibus debet incumbere.

creditum explere debeat, his prope diuinis planeque aureis sermonibus S. Leo I. epistola ad Siciliæ Episcopos expressit. [a] *Dominicis præceptis & Apostolicis monitis incitamur, vt pro omnium Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu: ac si quid vsquam reprehensioni inueniatur obnoxium, celeri sollicitudine, aut ab ignorantiæ imperitia, aut præsumptionis vsurpatione reuocemus: monente enim Dominicæ vocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, vt Christi oues qui Christum diligit, pascat, ipsius sedis cui per abundantiam diuinæ gratiæ præsumus, reuerentia cohortamur: vt periculum desidiæ quantum possumus, declinemus: Ne professio summi Apostoli, qua se amatorē Domini esse testatus est, vana inueniatur in nobis: quia negligenter pascens toties commendatum dominicum gregem, conuincitur summum non amare pastorem.* [b] Theodoretus ad ea Domini verba respiciens de Romana sede, hæc ad Renatum presbyterum scribebat *Tenet sancta ista sedes gubernacula regendarum cunctis orbis Ecclesiarum, tum propter alia, tum quia semper heretici fætoris expers mansit: Nec vllus vnquam qui contrarium sentiret, in ea sedit, quin potius Apostolicam gratiam puram custodiuit.* Propter quam gratiam pascendi nutriendique oues fideles mystico diuinæ fidei doctrinæque Christianæ pabulo, cum plenitudine potestatis Episcopi Dardaniæ Gelasiom Papam patrem patrum hac subscriptione vocauerunt. [c] *Domino sancto Apostolico & beatissimo patri patrum Gelasio Papæ vrbis Romæ:* Post sic epistolam ordientes, *saluberrima Apostolatus vestri præcepta Tryphone deferente qua oportet deuotione suscepimus, & maximas Deo omnipotenti & beatitudini vestræ referimus gratias, quod nos pastorali admonitione & Euangelica doctrina visitare dignatus es. Domine sancte Apostolice & beatissime Pater patrum,* & paulo post. *Quoniam vt dictum est, patrum in omnibus custodientes præcepta, & inuiolabilia sanctorum canonum instituta sectantes Apostolicæ & singulari illi sedi vestræ, communi fide & deuotione parere contendimus.* Quàm iustè inuiolatum sincerumque fidei & Christianæ veritatis pabulum à Romana sede fideles omnes per orbem terrarum sub orthodoxis pastoribus dispersi, in se suosque salotari potestatis plenitudine deriuari cognoscentes, in omnibus sanctam illam Romanæ sedis educationem instructionémque amplecti velle inuiolabili custodia profitebanturt! Vt hęc egregia sancti Fulgentij eloquia testificantur. [d] *Quod duorum magnorum luminarium Petri scilicet Paulique verbis tanquam splendentibus radijs illustrata, eorum decorata corporibus Romana (quæ mundi cacumen est) tenet & docet Ecclesia, totusque cum ea Christianus orbis, & ad iustitiam nihil hæsitans credit, & ad salutem non dubitat confiteri.* [e] Magnus ille Senator ac præfectus prætorio iustitiæ custos, sed maior pietatis ac religionis Christianæ cultor & obseruator Cassiodorus, vniuersi ouilis Christiani summum pastorem Ioannem Papam huius nominis primū agnoscens constitutum à Domino super omnes oues ad pascendas eas, ita deuote humiliterque hunc Pontificem affabatur. *Vos speculatores Christiano populo præsidetis: vos patris nomine vniuersa dirigitis, securitas ergo plebis ad vestram respicit famam, cui diuinitus est commissa custodia. Quapropter nos decet custodire aliqua, sed vos omnia: pascitis quidem spiritualiter commissum vobis gregem: tamen nec ista potestis negligere quæ corporis substan-*

[a] S. Leo I ep. 4. ad Episcopos Siciliæ in principio.

Negligenter pascens gregem Domini arguitur Dominum non amare.

[b] Theodoretus epist ad Renatum Presbyterū.

Romana Ecclesia omnes Ecclesias, vt domina omnium gubernat & regit.

[c] Epistola Episco Dardaniæ ad Gelas. Papam quæ extat inter Epistolas Gelasij.

[d] S. Fulgentius l. de Incarnatione & gratia Iesu Christi ca. 11.

[e] Cassiodorus l. 11. epist. 2. ad Ioan. Pap. 1.

Papa vniuersum orbem Christianum pascit & gubernat.

Audiant vocem Rom. Pontificis non errans.

A *tiam videntur continere, &c.* Post se ipsum tanquam ouem pastori illius directioni submittens addit hæc. *Monete me quæ sunt agenda feliciter bene agere, vel correptus excepto: quia difficilius errat omnis qui voces desiderat audire pastoris: Nec facile efficitur vitiosus, cui monitor adsistit assiduus. Sum quidem iudex Palatinus, sed vester non desinam esse discipulus. Nam tum ipsa rectè gerimus, cum à vestris regulis minimè discedamus, &c.* [f] Beda venerabilis in virtute horum Christi Domini verborū (pasce oues meas) scripsit S. Gregorium totius orbis principatum gerens Ecclesiasticum omnibus ad fidem conuersis vitæ salutaris atqoe viuificæ doctrinæ alimenta præbuisse prout partes optimi ac œcumenici pastoris exigebant. *Beatus Papa Gregorius* (inquit) *cum primum in toto orbe gereret* B *Pontificatum & conuersis iam dudum ad fidem veritatis esset prælatus Ecclesiis, Anglorum gentem eatenus idolis mancipatam Christi fecit Ecclesiam.* Hoc verò multo clarius exponit Nicolaus Papā Metropolitanis & Episcopis Constantinopolitanæ sedi subditis, hæc scribens ad illos. [g] *Quapropter, quia sicut diuinitus inspirata sapientia vestra nouit cunctarum omnium Christi rura constringimur. Cum vices illius per abundantiam cælestis gratiæ geramus, cui specialiter à Deo dicitur: Pasce oues meas, &c.* Idem Papa ad Carolum Regem Galliæ & Imperatorem Romanorum scribens vniuersale hoc pascendi gregem Christi per omnem terram diffusum regimen Romano Pontifici, vt sancto Petro datum simulque solicitudinem quam in eo subeundo gerendoque successor Petri Romanus Pontifex collocare debet his verbis explicando demonstrat. [h] *Sedes hæc sancta atque præcipua, cui* C *dominici gregis & solicitudo curaque commissa est, in omnib. mundi partibus rectitudinis suæ dispositione salubri cuncta ordinare, perficereque diuino freta procurat auxilio, & quod singulari etiam auctoritate perficere valet multorum sæpe sacerdotum decernit: definire consensu & iustitiæ censura, ea scilicet emendando, deliberare, quæ perperam atque enormiter fuerint alicubi commissa.* Hanc supremam in Ecclesia Dei omnes fideles spirituali cibo pascendi atque regendi potestatem à Christo Domino Romano Pontifici sicut beato Petro traditam, magnus ille Cardinalis Episcopus Petrus Damianus honore suspiciens & admirans, illam contra impios Ecclesiæ Deique hostes per litteras à Nicolao Papa zelo Dei domus inflammatus talibus sermonibus implorabat: [i] *Tu autem dilectissime venerabilis Papa, qui Christi vice fungeris; qui summo pastorum in Apostolica dignitate succedis, noli pestem hanc per ignauiā* D *ad incremēta perducere: noli cōniuendo & dissimulādo grassantis luxuriæ fræna laxare.* Propter quod pascendi oues Christi sanctissimum munus, easque regendi dirigendique ad æterna futuræ gloriæ sacro veræ diuinæque doctrinæ cibo pascua, potestatis plenitudinē, maximo summoque semper ab omnibus Rom. Pontificem honore fuisse cumulatum, [k] Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus l. de Eucharistia contra Berengarium egregiis illis posteritati verbis annuntiauit. *Quotquot à primordio Christianæ religionis Christiani nominis dignitate gloriati sunt, etsi aliqui relicto veritatis tramite per deuia erroris incedere maluerunt, sedem tamen sancti Petri Apostoli magnificè honorauerunt, nullamque aduersus eam huiusmodi blasphemiam vel dicere vel scribere præsumpserunt. &c.* A cuius sacro sinceræ doctrinæ salutarisque pabulo quo

Audiant hoc omnes magistratus ac Reip. rectores.

[f] Beda l. 2. Anglic. hist. cap. 1.

[g] Nicol. 1. ep. ad Metropolitanos & Episc. Const. sedi subiectos.

Rom. Pont. vt S. Petro omnes pascendi fideles cibo fidei ac pietatis vniuersalis iura commissa.

[h] Nicol. ep. 18 ad Carolū regem.

Papa quod propria autoritate possit, in benignitate & æquitate, consensu multorum prælatorum facit.

[i] Petrus Damianus ep. 11. ad Nicolaum 2. Papam. c. 5.

Propter officiū pascendi oues Christi Domini summus semper honor datus Rom. Pontifici.

[k] Lanfrancus li. de Euchar.

Omnes hæretici quid. Rom. Ecclesiā doctrinam respuunt.

ab obitu S. Petri ad hunc vsque diem vniuersum Christi D. gregem fidelem Rom. Pontifex in illa sedens fideliter aluit & educauit, abhorrentes hæreticæ prauitatis contagione pollutos esse, postea hæc subiungendo indicauit [a] *Beati doctores si non ijsdem verbis, tamen sententijs multis in locis concorditer astruxerunt, hæreticum esse omnem hominem, qui à Romana & vniuersali Ecclesia in fidei doctrina discordat.* Propter quam sublimem supremamque pascendi doctrinæ salutaris alimento dirigendique in viam salutis suæ populum fidelem virtutē, Rom. Pontifici ab interitu S. Petri creditam S. Anselmus eiusdem Ecclesiæ Cantuariensis Archiepiscopus ad illum Christi Domini Vicarium S. Petri in sede Apostolica successorem, omnes qui piè viuere in Christo ac sincerè de fide Catholica sentire cupiebant, recurrere debere profitebatur hęc ad Vrbanum Pontificem scribendo. [b] *Domino & patri vniuersæ Ecclesiæ in terra peregrinantis, summo Pontifici Vrbano: Quoniam diuina prouidentia vestrā elegit sanctitatem, cui vitam & fidem Christianam custodiendam, & Ecclesiam suam regendā committeret: ad nullum alium rectiùs refertur, si quid contra Catholicam fidem oritur in Ecclesia, vt eius authoritate corrigatur: nec vlli alij tutiùs, si quid contra errorem respōdetur, ostenditur, vt eius prudentia examinetur.*

[a] Lanfrancus ibid.

Ad Romanum Pontificem tanquam ad S. Petrum cum viueret de sincera fide ac doctrina verò Christiana recurrendum, vt Catholice docetur.

[b] S. Anselmus Cantuar. de Incarnatione Verbi c. 1.

Et quoniam matris est alere liberos, sicut patris, & magistri discipulos docere, propterea quia vtrumque spirituali via, Ecclesia Romana præstat, vocauit eam matrem & magistram omnium Ecclesiarum Iuo Carnotensis ita Paschalem Romanum Pontificem per litteras affando & ad vindictam perditorum zelo incensus honoris diuini prouocando. [c] *Sicut Romana*, inquit, *Ecclesia omnium Ecclesiarum mater est & magistra: sic eam decet filiorum iniurias propulsare, & contemptorum inobedientiam vindicare: vt & filius se subditum fuisse gaudeat, & contemptores inobedientes se fuisse pœniteat.* Porro eadem qua Romana Ecclesia ratione omnium mater & magistra dicitur, Romanus Pontifex pater omnium atque mundi magister appellatur. Qui non solum populos fideles populorūque præfectos spirituali diuinæ sapientiæ cibo nutricatur: sed etiam virga directionis, virga regni Dei, cum odore suauitatis diuinæque charitatis sapore gubernat. Hinc illud Hugonis à S. Victore memorabile dictum, [d] *Papa*, inquit, *dicitur quia pater patrum, vniuersalisque dicitur, quia vniuersæ Ecclesiæ præest: hic quoque Apostolicus vocatur quia principis Apostolorum vice fungitur: hic etiam summus Pontifex nuncupatur, quia caput est omnium Episcoporum.* Ideoque S. Bernardus maximo segregans discrimine Romanum Pontificem pastorem vniuersalem Ecclesiæ à cæteris pastoribus in sublimi dignitate, vt Patriarchali, Archiepiscopali, & Episcopali, &c. constitutis, Eugenio Papæ dicebat. [e] *Habent illi* (scilicet prælati maioresque Christi Domini pastores) *sibi assignatos greges, singuli singulos tibi vniuersi crediti, vni vnus, nec modo ouiū, sed & pastorū: Tu vnus omnium pastor. Vnde id probē, quæris? ex verbo Domini: Cui enim non dico Episcoporum sed etiam Apostolorum, sic absolutè & indiscretè tota cōmissa sūt oues? si me amas Petre pasce oues meas, quas? illius vel illius populos ciuitatis aut regionis aut certi regni? Oues, inquit, meas, cui nō planū nō designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur vbi distinguitur nihil: & forte præsentes cæteri cōdiscipuli erāt, cum committens vni vnitatem omnibus commendaret*

Cur Romana Ecclesia dicitur omnium fidelium mater & magistra, sicut Papa eius rector, pater & magister.

[c] Iuo Carnot. epist. 48. ad Paschal. Rom. Pontificem.

[d] Hugo Victor. l. 1. eruditionis Theologicæ de sacramēt. Eccl. cap. 43.

Episcopus Romanus cur Papa vocetur, vniuersalis, Apostolicus & summus Pontifex.

[e] S. Bernard l. 3. de consider. cap 8. ad Eugenium.

Papa pastor omnium subditorum populorum, & præfectorum.

in vno grege & vno pastore, secundum illud: [f] *Vna est columba mea, & formosa mea perfecta mea. Vbi vnitas ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, sed diuisionem recedentes ab vnitate. Inde est quod alij singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentū. Denique Iacobus qui videbatur columna Ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatē cedens. Cedente Domini fratre, quis se alter ingerat Petri prærogatiuæ? Ergo iuxta canones tuos, alij in partē sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es: aliorum potestas certis arctatur limitibus: tua extenditur & in ipsos qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu Episcopo cælum claudere, tu ipsum ab Episcopatu deponere, etiam & Satanæ tradere potes? Stat ergo inconcussum priuilegium tuum tibi tam in datis clauibus, quam in ouibus commendatis.*

[f] Cant 6.

Perfectio in vnitate.

Papa sicut S. Petrus in plenitudinem potestatis solus vocatus, alij in partem solum solicitudinis.

Magna Papæ in omnes Ecclesiæ Episcopos potestas.

Hanc eminentissimę virtutis pontificiam dignitatem potestatemque pascendi Christi oues, regendique supremam mirum in modum efferens Petrus Blesensis hæc Romano Pontifici loquens præconia Ecclesiæ Romanique pastoris effundebat. [g] *Domus Dei quæ in lapide adiutorij super fundamentum Apostolorum & Prophetarum stabilita est, à Petro & successoribus suis formam eruditionis & statum sublimitatis accepit. Quod enim stipiti rami quod capiti membra, quod soli radij, quod fonti riuuli, hoc Apostolicæ sedis eminentiæ debent omnes Ecclesiæ, quas vbique terrarum religio Christiana fundauit.*

[g] Petrus Blesens. epist. 48 ad 161. Rom.

Plura his velle ad maiorē probationis nostræ lucē testimonia producere esset intēperanter abuti otio & litteris, cū qui his non consentiūt adductis, incapaces persuaderi à cæteris ōnibus quę possent adduci, vtpote iudicio rationeque carentes esse videantur. Verissimè ergo hæc Innocentium tertium dixisse concludamus. [h] *Cùm Apostolica sedes, inquit, cui (licet immeriti) præsidemus, vniuersis per orbem Ecclesiis, non humana, sed diuina sit institutione prælata, iustum est & conueniens, vt ad eam tanquam ad magistram super diuersis iuris articulis referantur dubiæ quæstiones, ne quæ diuersæ cernuntur, videantur aduersæ*: Et illa quæ ad Carum Archiepiscopum montis regalis rescripsit, [i] *ex hac itaque* (inquit) *potestate*, scilicet pascendi gubernandique oues Christi Domini per totum terrarum orbem diffusas, *quæ ad beatum Petrum mox dominica traditione peruenit, sacrosancta Romana Ecclesia, quę per Dominum Iesum Christum ab eodem beato Petro instituta est & fundata super omnes Ecclesias auctoritatem obtinuit, vt vbique ratum esset ac solidum quod ipsius prouidentia statuisset. Quod etiam ab vniuersis Ecclesiis per orbem terrarum vsquequaque diffusis & receptum est & seruatum, ita vt per eam & distributio facta sit dignitatum, & indictum Christi fidelibus, & diligentiùs ordinatum, quod ad cultum pertinere visum est pietatis. Ex hac siquidē data beato Petro à Domino potestate ipse ac successores ipsius per vniuersa mundi loca constituerunt Episcopos & dignitates per prouincias diuiserunt.* Hæc ipse. Nunc quam piè ac religiosè imperatores ac principes Christiani hanc supremam monarchicamque potestatem à Christo D. immediata traditione S. Petro collatam postea ab eo vita temporali cedente in successores eius Romanos Pontifices diuinitus in pari gradu dignitatis & excellentiæ fuisse transfusam crediderint & creditam quanto cum honore in Romanis pontificibus fuerint venerati, videamus.

Romana sedes diuino iure omnibus prælata Ecclesiis.

[h] Innocent. 3. epist. ad Archipresbyterum magistrum scholarum Petrum de vico canonicum Bituricensem.

[i] Epist. Innocent. 3 ad Carum Archiep. Montis regalis.

Ecclesia Romana à S. Petro per Christum D. principatū Monarchicum super omnes Ecclesias obtinuit iure diuino.

Omnia in orbe Christiano ad diuinum cultū & politicum Ecclesiæ spectātia à Rom. Pont. dignatu dirigūntur.

CAPVT VII.

Imperatores, reges, principesque alios Christianos, hanc supremam in Ecclesia Dei Dominii principatusque monarchici plenitudinem, quam S. Petrus habuit, in Rom. pontifice agnouisse, & agnitam honorificè coluisse probatur.

MIRVM, si Christiani imperatores, reges ac principes supremam pontificiæ in Ecclesia Dei maiestatis auctoritatem potestatemque monarchicã non humili debitoque venerarentur obsequio: cum ipsi pagani, idolisque seruientes imperatores aliqua licet exigua huius maiestatis Ecclesiasticæ cognitione tincti, illustratique fuisse, ipsique, vtcumque à se cognitæ maiestati honorem venerationemque impertiuisse videantur.

Imperator Ethnicus Aurelianus, vtcumque agnouit maiestatem Rom. Pont. & coluit.

Scribit enim [a] Nicephorus ex veterum scriptorum antiquorumque monumentis, Aurelianum imperatorem, ad cuius aures Pauli hæretici Samosatenæ sedis vsurpatoris, ac synodi contra eum coacti decreto parere renuentis audacia peruenerat, *edicto sancisse, ne aliquis huic sedi Ecclesiaque praeesset Episcopus, quem non Romani Pontificis littera comprobauissent.* Sed ethnica mittamus, ne nos ad Christiana properantes quæ foris sunt frustra morentur. Quæ fuerit mens & sensus de dignitate ac summa Rom. Pont. deque illi præstanda à principibus mundi reuerētia, Philippi Imp. recens ad fidem conuersi & in familia Christi nati consideremus. Qui cum in die postremæ vigiliæ paschatis vna cum multitudine in Ecclesia precantium eius suffragiorum particeps fieri vellet, vt scriptores Ecclesiastici [b] Eusebius & Nicephorus commemorant: *Non prius ab Episcopo Fabiano, qui tum Romana Ecclesia praerat, permissus est intrare, quam se peccatorem cōfessus fuisset, & inter eos qui peccatorum vinculis adhuc tenebantur adstricti, locumque pænitentiam agentibus præstitutum occupabant, se sua sponte collocauisset. Episcopusque dixit eum non alia conditione nisi illud faceret, propter multa delicta quæ ab eo ferebantur admissa*, (vtpotè illud inter cætera fuit atrocissimum quo Dominū suum Imperatorem Gordianum perfidia intolerabili prodidit, fascibus imperij iniustissimè spoliauit, & post immanissimè necandum trucidandumque curauit) *aliquando ab ipso in Ecclesiam receptum fore. Quibus auditis*, subdunt scriptores illi, *imperator alacri animo & iubenti Episcopo scilicet Papæ S. Stephano morem gessit, & religiosam piamque affectionem Dei timore incitatam re ipsa declarauit.* Sed quam recta fuerit fides M. Constantini Imperatoris de summo Romani Pontificis in vniuersam Dei Ecclesiam principatu credita, in quo fuit hæres per Dominum principis Apostolorum, quantoque pius ille ac religiosus imperator hunc honore suspexerit, multa eius monumenta cum litteræ tum leges, & rescripta varia testantur. Epistolam ad Syluestrū Papam hac inscriptione de reuerentia laudibusq; sancti illius Papæ decorauit. [c] *Sanctissimo ac beatissimo patri patrum Syluestro vrbis Romæ Episcopo, ac Papæ atque omnibus eius successoribus qui in sede*

a Nicephorus li. 6. c. 29.

b Euseb. lib. 6. cap. 27. Nicephorus Callistus lib. 5. c. 25.

Philippus imperator primus imperatorum Christianus summam in Ecclesia potestatem Rom. Pont. agnoscēs ei iubenti paruit.

Constantini M. de summo Papæ principatu fides ac honor huic ab illo exhibitus.

c Constantini magn. epi. ad Syluestrum Papam.

A *beati Petri vsque in finem seculi sessuri sunt pontificibus*, epistola verò initium à talibus verbis arcessit. *Ea quæ saluator & redemptor noster Dominus Iesus Christus per suos sanctos Apostolos Petrum & Paulū interueniēte beato nostro patre Syluestro summo pontifice & vniuersali Papa mirabiliter dignatus est operari, liquida enarratione studuit propalare nostra serenitas. Primum quidem nostram fidem quam à prælibato beatissimo patre, & oratore nostro Syluestro, vniuersali Pontifice edocti sumus, intima cordis professione proferentes, &c.* Et paulò pòst: *Et dum hac prædicante beato Syluestro agnoscerem & beneficijs ipsius beati Petri integerrimè sanitati compertis me restitutum, vtile iudicauimus vna cum omnibus nostris satrapis, & vniuerso senatu optimatibusque meis, & cuncto populo Romani gloriæ imperij subiacente,* B *sicut in terris beatus Petrus vicarius filij Dei videtur esse constitutus, etiam & pontifices qui eius successores sunt, ipsius principis Apostolorum, principatus potestatem, amplius quam terrena imperialis nostra serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis nostroque imperio obtineant, eligētes nobis ipsum principem Apostolorum & ipsius successores firmos apud Deum esse patronos, &c.*

Vicariū Christi D. agnoscit Rom. Pontificē imperator ipso eum S. Petri transfusam potestatem ac dignitatem.

Maiorem Rom. Pōtificis dignitatem sua imperiali agnoscit Constantinus, eius vnde se suumque imperium submittere.

Petrus Damianus in illa disceptatione Synodali inter defensorem Rom. Ecclesiæ (qui fuit ipsemet Petrus Damianus, vt credibile est) ab eo descripta & postea missa ad Conciliū Osboriū in Germania, & inter aduocatū Regis Germaniæ pueri vel infantis potius Henrici 3. meminit edicti Constantini magni de principatu Romani pastoris, déq; dignitate Ecclesiæ Rom. super omnes Ecclesias reges & principes, quo magis ac magis aduocatum regis mendacij conuincat, hæc inter alia dicens: C *Vt autem idipsum adhuc manifestiùs pateat & te*, aduocatum alloquens, *super has dimicandi materia perdidisse, tibimet ipsi clariùs innotescat, lege Constantini magni imperatoris* [e] *edictum, vbi sedis Apostolica constituit* (scilicet constitutum à Domino imperator approbauit, & illum contra illius violatores auctoritate imperatoria vindicauit, vt statim exponit) *super omnes in orbe terrarum Ecclesias principatum*: & post nonnulla interiecta refert ipsamet imperatoris verba, confessionem eius sinceram de hac pontificia sublimitate & maiestate sedis Apostolicæ à Deo Romæ cōstitutæ exprimentia, quæ sunt eiusmodi. [f] *Vnde*, inquit Imperator, *congruū inspeximus nostrū imperiū, & regni potestatē Orientalibus trā-ferri & trāsmutari regionibus & in Byzantia prouinciam in optimo loco nomini nostro ciuitatem ædificari, & illic nostrum constitui imperium.* Addens hæc illa præclara religionem ac pietatem Chri- D stiani principis maxime redolentia. *Quoniam verò principatus sacerdotum, & Christiana religionis caput, ab imperatore cælesti constitutum est, iustum non est, vt ibi imperator terrenus habeat potestatem.* His dictis alloquēs aduocatum regis Romanæ sedis defensor subiūgit. *Audisti quod terrenus imperator nō habeat in Romana Ecclesia potestatem? quomodo ergo sine illius arbitrio qui potestatem ibi non habet, non licet eligi sacerdotem.*

d Petrus Damianus de Synodali disceptatione inter defensorem Rom. Ecclesiæ & regis Henrici aduocatum.

e Edictū Constantini magni principatum Romanæ sedis super omnes Ecclesias vindicantis.

f Præclara imper. Constāt. Christiani eloquia confitentis principatū Rom. pontificis à Deo fuisse in vrbe Roma constitutum.

Simile post hęc imperatorum optimorū, [g] Theodosij senioris & filij eius Honorij in Romanam sedem pontificisque Rom. principatum, pietatem ac fidem cōmemorat, qui Romanæ Ecclesiæ eiusque pastoris principatum ac priuilegium à Christo D. datum sua virtute & potestate imperatoria defensum vindicatumq; religiosè firmarunt, quibus dictis hæc infert exaggerata per antithesim:

g Pietas ac fides Imp. Theodosij ac Honorij filij in sanctam Rom. Ecclesiæ rectorisque eius maiestatem.

A *Quomodo ergo prærogatiuam sibi in Romani Pontificis electione relinquerent qui Romanam Ecclesiam nequaquam sibi studuerunt subdere, sed præferre? non illi præcipere, sed parere? non præcellere sed subesse?* hæc pietas ac fides Theodosii in sanctum monarchicumque Rom. pontificis principatum ante natum filiũ Honorium clarissimè patuerat. Cum vna cũ imperatoribus Gratiano & Valentiniano fratribus hanc sanctissimã pro Catholica fide legem sedisq; Apostolicæ reuerentia obsequioque condidit. [a] *Cunctos populos, quos clementiæ nostræ regit imperium in tali volumus religione versari, quam D. Petrũ Apostolum tradidisse Rom. religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat, quamque Pontificem Damasum sequi claret.* Horum Catholicorũ imp. pietati, fidei & religiosæ erga Rom. pastorẽ obedientiæ valde contraria illa superba rebellio & arrogans impii illius

a L. 1. C. de summa Trinitate & fide Catholica.

Imperatoris Anastasij hæretici vox superba ad Rom. pontificem

B hæretici imperatoris Anastasii, [b] ita fastu proteruo ad Hormisdam Rom. Pontificẽ scribentis. *Nos iubere volumus non nobis iuberi.* More antiquissimo à multis sæculis Christiani imperatores, reges, ac principes fide ac pietate Catholica insignes litteras per oratores suos ad Rom. Pontificẽ mittere consueuerunt. Quibus sinceram fidem de Catholica religione eminentiaque pontificiæ maiestatis super omnes fideles & pium suum erga sedem Apostolicam obsequium cum maxima reuerentia testarentur, obedientiamque verè filialem œcumenico pastori omnium fidelissimè præstarent: quam in æternum se seruaturos inuiolatè pollicerentur. Cuius antiquissimę scribendi ad pastorem Ecclesiæ vniuersalis consuetudinis. [c] S. Symmachus Rom. Pontifex in suo aduersus Anastasium imp. Apologetico meminit his verbis:

b Anastasius Bibliothec. in Hormisda

Mos antiquus imperatorum, regum, principumque Christianorum Rom. Pont. S. Petri dignitate potienti in sede Apostolica per litteras, obedientiam, iuramentumque honorem præstandi.

C *Catholici quidem principes semper Apostolicos præsules, institutos suis litteris præuenerunt, & illam confessionis fidemque præcipuam tanquam boni filij quæsierunt, eius debita pietatis affectu: cui nostis ipsius ore Domini curam totius Ecclesiæ delegatam:* & ad finem. *Omnes Catholici principes siue cum imperij gubernacula susceperunt, siue cum Apostolicæ sedis nouos agnouerunt præsules institutos, ad eam,* scilicet sedẽ, *sua protinus scripta miserunt, vt se docerent eius esse consortes. Itaque qui hoc non fecerunt, ab eadem seipsos profitentur alienos.* Hæc Symmachus.

c S. Symmachus Papa in Apologetico aduersus Anastasiũ imper.

Quanta veneratione creditam fide sincera supremam Rom. Pontificis super omnem Ecclesiã potestatem & auctoritatem illi diuinitus ab interitu S. Petri collatam sustulerũt, laudibusque mactauerunt illi pii imperatores, vt ipse Marcianus illius docet epistola ad S. Leonem quæ habetur to. 2. concil. ante cõcilium Chalcedo. in qua hæc inter

D alia: [d] *Ad hoc maximum imperium venimus Dei prouidentia & electione senatus excellentissimi cunctaque militia: vnde pro veneranda & Catholica religione Christiana fidei, cuius auxilijs virtutem nostræ potentiæ confidimus gubernari. Tuam sanctitatem principatum in Episcopatu diuinæ fidei possidentem sacris litteris nostris in principio, iustum credimus alloquendã, inuitantes atque rogantes, vt pro firmitate statuque nostri imperij, æternam diuinitatem tua sanctitas deprecetur: vt tale propositum atque desiderium habeamus quatenus omni errore sublato per celebrandam Synodũ te auctore maxima pax circa omnes Episcopos fidei Catholicæ fiat ab omni scelere pura & intemerata consistens.* Similia habet [e] Valentinianus 3. ad eundem Papam pro cogendo Chalcedonensi concilio, epistola in qua confitetur S. Leonem Papam habere principatum sacerdotij fidei præsidere, & eo auctore congregandum esse Concilium. Idipsum

d Epistol. Imperat. Marciani ad S. Leon. Papam.

Flagitat Marcianus virtute corroborari sui imperij per preces Leon. Papæ.

Supremam Rom. pont. auctoritatem agnoscit imperator, Nos has

e Valentiniani 3. imp. ad S. Leonẽ epist.

A in [f] Epistola ad Theodosium Augustum quæ est in 1. actione Concil. Chalced. profitetur. Theodorus lector, de Martiano. & S. Pulcheria hæc ait: [g] *Marcianus & Pulcheria Leoni Papæ Romano scripserunt, eique cunctam auctoritatem tribuerunt.* Nota illa religiosissimi Imperatoris Iustiniani primi ad Ioannem 2. scribentis, his verbis concepta confessio. [h] *Nos reddentes honorem Apostolicæ sedi & vestræ sanctitati quod semper nobis in voto fuit, & est, vt decet, patrem honorantes vestram sanctitatem, omnia quæ ad Ecclesiarũ statũ pertinent, festinauimus ad notitiã vestræ referre sanctitatis: quoniã nobis fuit semper magnũ studium vnitatem vestræ Apostolicæ sedis & statum sanctarum Ecclesiarum custodire.* Alia multa dicere prosequitur quibus prospicuè suam sedi Apostolicæ subiectionem in spiritualibus obedientiamque profitetur, & Rom. Pontificis eminentiam in

f Eiusdẽ imp. epi. ad Theodosiũ August.

g Theodorus lector l. 1. collect. de Marciano & S. Pulcheria.

Iustiniani imper sincera fides & confessio de Rom. Pont. primatu.

h L. reddẽtes C. de summa Trinit. & fide Cathol.

B vniuersa Dei Ecclesia dignitatis supremæque potestatis agnoscit: quod animaduertens Iohannes Pontifex vehementer huius principis pietatem zelumque religionis in Deum sanctamque sedem laudibus efferendo probauit. Sicut patet in eadẽ lege §. inter claras, vbi hæc inter cætera imperatori Papa dicit: [i] *Romana sedes reuerentiam conseruatis, & ei cuncta subijcitis, & ad eius deducitis vnitatem, &c.*

i L. reddentes §. inter claras C. de summa Trinitat.

De cuius imperatoris sincera fide ac pietate in agnoscendo supremam Romani pontificis super omnem Ecclesiam omnesque fideles filios eius potestatem dominationemq; Monarchicam nullus dubitare poterit qui ad alias eius leges, edicta, rescripta, epistolas atque Nouellas animum oculosque conuertere voluerit. Ex quibus pauca seligã, audiant ista qui dubitant, huius imperatoris ad

C Bonifacium 2. papam scripta. [k] *Prima, inquit, salus est rectæ fidei regulam custodire, & à cõstitutis Patrum nullatenus deuiare, & quia non potest Domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia dicẽtis: Tu es Petrus, & super hanc petram, &c. & hæc quæ dicta sunt rerum probantur effectibus: quia in sede Apostolica extra maculam semper est Catholica religio seruata. De qua spe & fide minimè separari cupientes & patrum sequentes constituta anathematizamus omnes* (scilicet detestamur, execramur, à nostro imperio rescindimus) *qui contra S. Romanã & Apostolicã Ecclesiã superbiendo suas erigunt, ceruices: sequẽtes in omnibus Apostolicam sedem, & prædicantes eius omnia constituta & per omnia spero, vt in vna cõmunione vobiscũ quã sedes Apostolica prædicat esse merear, in qua est vera & integra Catholicæ religionis & perfecta soliditas: Promittens sequestratos à communione Ecclesiæ Catholicæ,*

k Pręclara Iustiniani M cõfessio epist. ad Bonif. 2 quæ extat in decretis Bonifacij Papæ. S. Matth. 16.

D *id est, non consentientes sedi Apostolicæ eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria. Hanc autem professionem mea manu subscripsi, & Bonifacio sancto & venerabili Papę vrbis Romæ direxi, damnans & antecessores & successores meos & omnes qui sancta Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ priuilegia quassare nituntur.* Idem Imperator principatum Rom. Pontificis super omnes fideles supremum, quo viuens S. Petrus potitus est in spiritualibus confitendo confirmans, & profitendo defendens ad Ioannem in principio epistolæ seu Nouellæ hæc scribebat: [l] *Vt legum originem anterior Roma sortita est, ita & summi Pontificatus apicem apud eam esse nemo est qui dubitet. Vnde & nos necessarium duximus, patriam legum fontẽ sacerdotij, specialis nostri numinis lege illustrare.* Eundem principatum Rom. pastoris imperator sua quantum potest fide, confessione & auctoritate corroborat, vbi ad Mennã Patriacham Constantinop. suas litteras mandans

Primatus Rom. Ecclesiæ alijs Iustiniani Imp. auctoritatibus probatur.

l Nouella 9. Iust. tit. 4.

c Nouell 42.

m Epist. Iust. ad Mennam Patriarc Cõstantin.

de summa Agapeti Rom. Pontificis auctoritate A tractat, eáq; probat, qua in deponendo hæretico patriarcha Constantin. Antimo vti voluit ac debuit. Sed quàm illum clarè solidéque principatū probat, in rescripto ad Petrum prætorio præfectū directo.[a] In quo hæc post multa: *Ideoque sensimus*, inquit, *secundum earum* (scilicet quatuor synodorum generalium) *definitiones sanctissimum senioris Romæ Papam primum esse omnium sacerdotum, beatissimum autem Archiepiscopū Constantinopol. nouæ Romæ secundum habere locum post sanctam Apostolicam senioris Romæ sedem, alijs autem sedibus omnibus præponatur, &c.* Hæc & alia plurima verè fidei, pietatis, obedientiæque in Deum, Ecclesiam, sedem Apostolicam, Apostolicumque pastorē specimina testimoniaque imperator tū religiosissimus edidit. Quæ quādiu inuiolatè seruauit non alta Sapiens, vt fecit postea, sed timens & [b] captiuans intellectum in obsequiū fidei, imperijque fasces Ecclesiasticis monitis obediendo submittens, tandiu felix & triumphator de omnibus Dei Ecclesiæque hostibus per omnes orbis regiones grassantibus magnificus extitit. Sed ab hac pietate, fide, obsequioque filiali Ecclesiæ patrique patrum omniūque fidelium spirituali parenti Rom. Pontifici debito, cum primū fastu superbo recedere & exorbitare voluit, protinus mutato prosperitatis, gloriæque imperatoriæ vento, miser, inglorius, despectus ab omnibus hostibus, & populis in aspertima miseriarum malorumque saxa collisus hæreseos absorptus abysso exitum vitæ miserum sibi comparauit. Vt iam occasione lapsus, huius imperatoris à tam alto gradu pietatis & felicitatis nobis illud Dauidis liceat occinere.[c] *Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, seruite Domino in timore, & exultate ei cū tremore.* Debēt enim imperatores aliique principes, qui se Christianos gloriantur, Ecclesiæ matri eiusque pastori Apostolico tanquam patri, religionis obsequium obedientiamque si salui esse velint, deuotè consecrare: à qua recedentes etiam à concupita tamdiu prosperitate, pace, gloriaque iusto Dei iudicio recedere coguntur. Vtinam omnes Christiani principes ad ea religiosa Gelasij Papæ hortamenta diligenter attenderent, quibus Anastasium Imperatorem ad agnitionem sui erga Deū, sanctā eius Ecclesiam, vicariumque Rom. Pōtificē, officij obsequijque cum magno charitatis ardore incitare prouocareque [d] nitebatur. Inter quæ hæc habet insignia valde: *Pietatem tuam precor ne arrogantiam iudices diuinæ rationis officium, absit quæso à Rom. principe, vt intimatā suis sensibus veritatem arbitretur iniuriam. Duo quippe sunt Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas sacra Pontificum & regalis potestas: in quibus tanto grauius pondus sacerdotum, quantò etiam pro ipsis regibus Domino in diuino reddituri sunt examine rationē. Nosti enim fili clementissime, quòd licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen præsulibus diuinarum, deuotus colla submittis: atque ab eis causas tuæ salutis expetis: inque sumendis cælestibus sacramentis, eisque (vt cōpetit) disponendis subdi, te debere cognoscis religionis ordine potius quam præesse. Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio non eos ad tuam redigi velle volūtatem.* Et paulò pòst illi quam graue sit malū principibus secularibus Romanos despicere pontifices suggerendo dicebat.[e] *Proinde sicut non leue discrimen succūbit pontificibus, siluisse pro diuinitatis cultu quod congruit, ita his, quod absit, nō mediocre periculum est, qui eum parere debeant, despiciunt.* Sed hæc quidem per digressionem dicta occasione lapsus Iustiniani sufficiant. Prioribus addamus Christianorū principū fidei, de primatu Papæ pietatis obedientiæque in sacram Apostolicamque sedem exempla: vt prope absoluto capiti extremum imponamus fastigiū. Illud est memorabile Leonis 6. [f] Imperatoris cognomēto Philosophi testimoniū, S. Petrum in successore suo Rom. pontifice regnare profitentis hæc Christi Domini verba.[g] *Tu me sequere* exponentis: *Hoc est sequere me baculo pastorali & sicut ego, cum eram vobiscum, seruabam vos, vt pater vester, & caput & magister, vigilans pro vobis: sic & tu esto meo loco, & sequere me principatu ac potestate ista, fratres tuos confirmans, te enim B volo esse meo loco vnde manet vsque in hodiernū diē Petrus sequens Christum in successore suo.* Hīc de pietate, fidei purissimæ confessione, obedientiæque filialis deuotione, in sanctissimum patrem eiusque Apostolicum thronum, regum nostrorum Christianissimorum cōsultò silemus. Quod de talibus eorum virtutibus sumus infra sæpius præclarissima copiosissimè dicturi. Atque hæc pauca ex pluribus collecta ad copiosam nostri instituti demōstrationem produxisse exempla satis: caput illis S. Bernardi verbis absolutum claudamus:[h] *Nec infructuose*, inquit, *Alemaniæ, Franciæ, Angliæ, Scotiæ, Hispaniarum & Hierosolymorum reges cum vniuerso clero & populis fauent & adhærent Domino Innocentio* (Papæ) *tanquam filij patri, tanquam capiti membra solicitis seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. C Merito autem* [i] *illum recipit Ecclesia, cuius & opinio clarior, & electio sanior inuenta est, nimirum eligentium & numero vincens & merito.*

a Nouell. 131. c. 2.

Romana sedes omnium Ecclesiarum ex Iustiniano Domina.

Iustinianus M Imp. Fortunatus ac gloriosus vixit quamdiu Ecclesiæ Romanæque, vt filius obediens Pontifici paruit: at cum ab hac eius obedientia, miser & ingloriusin hæresim lapsus infeliciter expirauit.

b S. Paul. 2. Cor. c. 10. v. 5.

c Psal. 2.

Pontificis est monere imperatorem pro quo etiam in die tremendi iudicij rationem redditurus est.

d Gelas. epist. ad imp. Anast.

Duabus potestatibus mundus regitur, sacerdotali & regia.

Imperatores debent Pontificibus Rom. obedientiam: graue malum Romanum despicere Pōtific.

e Ibidem.

f Leonis 6. imper. serm. de S. Petro.

g S. Ioan. c. vltimo Leonis 6. imp. confessio.

Papa omnes principes Christiani obediūt, si verè Catholici sint.

h S. Bernard. epist. 125.

i Scilicet Papam.

CAP. VIII.

Comparationes (in quas præsens caput partitur) sacerdotis magni legis antiquę, cum Rom. Pontifice sublimitatem dignitatis Pontificiæ super omnes, quæ in mundo sunt clarissime manifestant.

QVo plus & intentiùs in sacra veréque diuina S. Bernardi opera animū intendo, eo magis vehemētiusque sanctissimi doctoris in Deum deuotionē, in eius Ecclesiam, pietatem, D ac in patriam suam quæ nostra est, charitatē, ne contemptu vniuersalis pastoris Ecclesiæ, miserè periret, admirari soleo. Qui dum sudat & angitur contentione maxima magnæ charitatis æstu concitata, vt Christianorum saluaret animas, illis sanctissima doctrina summam supremi honoris in vicarium Christi D. Rom. Pontificem, religionem affectumque verè Christianum, potenter instillando, mira hæc Eugenio Papæ loquens de sacrosancta Rom. pontificis omnium fidelium supremi pastoris maiestate profudit.[a] *Considera oportere te esse formam iustitiæ, sanctimoniæ speculum, pietatis exemplar, assertorem veritatis, fidei defensorem, doctorem gentiū, Christianorū ducem, amicū sponsæ, sponsæ paranymphū, cleri ordinatorē, pastorē plebium, magistrum insipientiū, refugium oppressorum, pauperū aduocatū, miserorum spem, tutorem pupillorū, iudicem viduarū, oculum cæcorum, linguam mutorum, baculum senum, vltorem scelerum, malorum metum, bonorum gloriam,*

a S. Bernard. l. 4. c. vlt. de cōsid. ad Eug.

Qualis debet esse Papa & quam multa in eo virtutes requirantur consideratione summo illius potestatis.

Virgam potentiam, malleum tyrannorum, regum patrem, legum moderatorem, canonum dispensatorem, orbis terræ lumen, sacerdotē altissimum, vicarium Christi, Christum Domini, postremo Deum Pharaonis. Hinc illi qui clarè vident multumque possunt, in his quæ vtriusque Monarchiæ spiritualis & secularis regimen honoremque respiciunt, sublimē diuinamque S. Petri à Christo D. in Rom. Pontificē trāsfusam potestatem admirando, cum veneratione maxima, contemplantes eius vicarij Christi maiestatem principatumque monarchicum, cunctis mundi dignitatibus potestatibusque præstare, hisque superiorem multò virtute & auctoritate præire clara Catholicaque confessione prædicarunt. In qua confessione sacra atque ciuilia iura legesq; sancta & amica inter se coniuratione conspirant. Testis est textus in canone patet profectò 9. quæst. 3. can. nemo. can. aliorum cum alijs sequ. Testis est Canon si Papa iuncta glossæ dist. 40. testes clementinæ pastoralis, de sentent. & re iudic. & Clementina 1. de iureiurando: testis authentica de Ecclesiast. titulis in principio, cum ca. 1. dist. 12. Qua Papæ maiestate & auctoritate lōge inferiorem imperatoriam maiestatem doctores vtriusque iuris de meliori illustriorique nota profitentur. Barbatus in cap. nouitatum num 1. cum sequentibus extra de iudic. præpositus dictus Cardinalis in cap. cum ad verum, ibidem. A quorum doctrina minime dissentiens, Albericus de Rosate in l. gloriosissimo de summa trinitate & fide Catholica eādem multis rationum testimoniorumque ponderibus astruit. Sic & Baldus Iurisconsultorum sui seculi peritissimus super omnes potestates mundi, Rom. dignitatem Pontificis exaltat. in cap. Ecclesia S. Mariæ col. 3. de Constitu. in c. 1. de probatione. Apud quem summa Papæ dignitas cum nulla in terris excellētia contendit: deest in mundo potestas quæ cum illa pari passu incedere, graduque coniungi posse iudicetur. quod post eum alter maximus seculi nostri Iurisconsultus Iason in l. rescripta C. de precibus imperatori offerendis, suos secutus antecessores iuris vtriusque peritissimos, eruditissimè confirmatum studiis, & lucubrationibus multiplici doctrina refertus illustrauit. Quem ideò patrem Catholicorum omniū sanctissimum super omnia mundi iura sublimiter exaltatum sacræ leges Ecclesiæ proclamant,[a] ad cuius considerationem potestatis spiritualis intenti, idem [b] Baldus & [c] Iason tanta in illius honorē admiratione rapti efferebantur, vt illam super omnem principatum omniumque honorum dignitatumque culmen euectam fuisse à Deo crediderint. Eandē Pont. dignitatis eminentiā cū illis admirans[d] Rodericus Zamorēsis in speculo quod de humana vita cōstruxit, eòusque illam honoris & gloriæ copiosè sapienterque sustulit, vt à nullo mortalium satis dignè comprehendi & exprimi, sed ne mente quidem clarè satis cogitari posse iudicauerit. Super cuius Christi D. vicarij virtute potestateque vniuersam spiritualis orbis atque politiæ machinam niti, & tanquam diuino cardine cieri rotarique, necnon illi omnium dignitatum thesaurum credi commissum, idem qui supra Baldus[e] sacrorum canonum rationumque pondere firmatus asseruit: Adeò vt nulla in vniuersa Christi D. familia sacraq; politia dignitas esse dicatur, quæ non ab illo tanquā à principe summo sub Christo D. profecta esse censeatur. quę omnia alicui mira minime videbuntur, cū maiorem esse dignitatem

Papa maiestas super omnes dignitates mundi.

Vt sacra ciuilesq; leges cum doctoribus earum interpretibus in textu posita testantur.

Papæ potestas & dignitas super omnia iura mundi.

a Can. cuncta per mundum 9. q. 3. ca. propositi de cōcessi. præbēd.
b Baldus in c. cum accessissent extra de Constitut.
c Iason in l. 1. de offic. eius cui mandata est iurisdict.
d Rodericus Zamor. l. 2. speculi c. 1.
e Baldus in l. rescripta Cod. de precibus imper. offerendis.

A auctoritatemque summi Pontificis quam SS.[f] ipsorum, qui cum Christo D. nunc gloriæ cælestis æternitate potiuntur, ex sacris Ecclesiæ sanctæ canonibus intellexerit.

2. Quod si in grandibus rebus parua licet adhibere exempla atque magna componere paruis, collatio atque comparatio huius nostri spiritualis monarchæ Romani præsulis cum antiquæ legis magno sacerdote, hac luce clarius ostensura est, maiestatem vicarij Christi D. dignitatemque tam sublimem esse atque excelsam, vt nulla cum ea, quæcumque illa sit in toto mundo, possit aut debeat ancipiti contentione distracta de perfectione excellentiaque dimicare. Consideremus paulo attētius modos, rationes atque vias quibus Deus in antiqua lege sui Pontificis auctoritatem

B dignitatemque maximam in Iudæorum cordibus, potenter imprimere voluit. Modi illi varij ac plurimi qui ad sex reuocari possunt: quos breuibus expediā sermonibus. Primus extitit publica & solennis cōsecratio maximi Pontificis, quæ populo inspectante in septimum diem sine interruptione protendebatur iuxta præceptum Dei, his Exodi 29. verbis expressum: [g] *Omnia quæ præcepi tibi*, inquit Dominus Moisi, *facies super Aaron & filijs eius septem diebus, consecrabis manus eorum, & vitulum pro peccato offeres, per singulos dies ad expiandum.* Et Leuit. 8.[h] *de ostio tabernaculi non exibitis septem diebus vsque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ, septem enim diebus finitur consecratio, die ac nocte manebitis in tabernaculo, obseruantes custodias Domini ne moriamini: Sic enim præceptum est.* Secundus modus fuit vnctio olei sacri, quod nulli profano ac seculari vsui seruiens aptari poterat, vt constat ex locis illis modo

C productis. Tertius est, ornamenta quibus honorificè & non sine à cernentibus illum admiratione, magnus sacerdos induebatur. Quæ ex octo rebus magnificè conflabantur. Nempe 1. fœminalibus 2. veste linea stricta, 3. balteo seu cingulo 4. tunica hyacinthina, 5. Ephod seu superhumerali, 6. rationali iudicij, 7. cidari seu tiara, 8. lamina aurea, de quibus copiosè Exod.[i] & Leuit.[k] Quartus modus in magna copia redituum annuorū & opum situs erat quæ quotannis à duodecim tribubus & etiam à Leuitis summo sacerdoti soluebantur. Quæ[l] præter vrbes datas in sortem,[m] in decimis quas dabat populus[n] & in decimis decimarum, quas Leuitæ, illi summo pontifici ex decimis acceptis ab alijs tribubus pendebant, item in[o] primitijs & primogenitis quæ sacerdos magnus & alij sub illo sacerdotes non Leuitæ, à filijs

D Israel accipiebant & in cæteris alijs donis oblatisque à populo consistere videbantur. Illæ autem primitiæ ter in anno teste[p] Lyrano & alijs doctoribus, qui res Iudæorum diligentiùs exquisierunt, Dei iussu persoluebātur. 1. in pascate[q] de nouis spicis, 2. in Pentecoste[r] de nouis panibus, 3. mēse Septēbri in festo tabernaculorū de nouis fructibus.

Quintus modus consistit in frequenti colloquio magni sacerdotis cum Deo,[s] quo ab eo in his rebus maximi ponderis ad cultum Dei, religionis obseruationem[t] salutemque populi spectantibus, magnus sacerdos ad votum precesque populi, quid agendum, quidue futurum esset magna præparatus deuotione sciscitabatur.

Sextus & postremus modus quo summam sui magni sacerdotis auctoritatem venerationemque Deus Iudæorum cordibus inserere voluit,

f Cap. de libellis dist. 20.

Ex collatione Pontificis antiquæ legis maxime cum Rom. Pontifice huius super omnes mundi dignitates excellentia elucet.

Sex modi quibus Deus summam sui Pontificis in veteri lege auctoritatem & maiestatem Iudæorum animis imprimere voluit. Prim. Consecratio solennis per septem dies.

g Exod 29. v. 3.
h Leuit 8. v. 33

2 *Modus. Vnctio olei sacri soli magno sacerdoti adhibita.*

Exod. 20.

3. *Modus. Ornatus vestimentorum magni sacerdotis ex rebus. 8.*

i Exod. 28.
k Leuit. 8.

4 *Modus. In diuitijs redditibusque consistens.*

l Numer. 35. v. 1. & seq.
m Num. c. 18. v. 20. & seq.
n Num c. 18. v. 2 6 &c.
o Exod. 22, 23. Leut. 7. 27. &c.
p Lyranus in Leuit. 23. &c.
q Leuitice 23. v. 10.
r Leuit. 23. v. 15.
s Num c. 18. v. 13. Deut. c. 18. v. 4.

5 *Modus.*

t Num. 27. 18. 1. regum c 22. v. 15 &c 30. v. 6.

6. *Modus. In miraculis conspicuus.*

variis illuſtribuſque miraculis, innotuit & inclaruit: quæ Deus in honorem ſui ſacerdotis inque illius ſummæ auctoritatis & excellentiæ confirmationem, ſupra naturæ leges, operari dignatus eſt. Vt cum ignem de cælo [a] miſit, qui primum ſacrificium Aaronis ab eo in ſuo oblatum Pontificatu coram populo cõſumpſit, totũque deuorauit: quo miraculo tanquam ſigillo ſuæ diuinitatis, Aaronis ſacerdotii auctoritatẽ ſublimẽque poteſtatem, fremẽte miranteque populo confirmauit.

Primum miraculum.
[a] Leuit. 9. v. 24. 3. regum. 18.

2. In ſeditione rebellioneque ſchiſmaticorum [b] Core, Dathan, & Abiron, cum ſuæ rebellionis & ſchiſmatis contra Moyſis & Aaronis primatum conſortibus hiatu terræ abſorptorum.

2. Miraculum.
[b] Num. 16. v. 1. & ſeq. vt v. 31.

3. Inclaruit miraculum in ſupplicio diuinitus facto, [c] quo affectus eſt populus, ſeditione contra Moyſem & Aaron arroganter & pertinaciter armatus: qui partim impœnitens incendio periit, partim Aarone deprecante, conuerſus ad Dominum ſalutari pœnitentia ab inſtanti morte Deo miſericorditer cum eo agente, liberatus eſt.

3. Miraculum in ſeditione populi.
[c] Num. 16. v. 41.

4. Illuxit miraculum in virga Aaronis præter naturam florentis & in Amygdalas fructificantis, præter alias cæterarum tribuum virgas in ſua ſiccitate & ariditate remanentes: quo [d] populus antea murmurans contra tribum Leui, propter gloriam Pontificatus de ea petiti, non ab alia tribu, quam Leui maximum Pontificem diuina ordinatione deſumendum eſſe cognouit.

[d] Numeri c. 17. per omne.
Si tanta fuit excellentia magni in veteri lege pontificis quantò maior eſſe debet pontificis nouæ legis.

Quod ſi præſtantiam & excellentiam dignitatis Pontificiæ in lege veteri Deus tot ſignis notiſque omni honore reuerentiaque ſuſpiciendam populo Iudaico proponere ac ſuggerere voluerit? quid de maieſtatis dignitatiſque ſui in noua lege vicarij, maximi omnium Chriſtianorum Pontificis, ſublimitate & excellentia ſuper omnes prærogatiuas Pontificis Iudaici ipſiuſmet Dei iudicio atque decreto credere atque ſentire debemus? Cum non minori excellẽtia perfectioneque antiquæ legis antiſtes, magnuſque ſacerdos, à præſule ſummo Chriſtianæ legis, id eſt, Rom. Pontifice ſuperetur, quam vetus teſtamentum à nouo, vmbra videlicet à corpore, figura à veritate, imago inchoata à perfecta, littera occidens à ſpiritu viuificante, ſeruitus à libertate, ſanguis denique taurorum animaliumque brutorum, à pretioſo Chriſti Domini ſanguine vincatur?

3. Nec vero ſolum excellentiſſima Romani Pontificis nouæ legis antiſtitis ſuper pontificis antiqui teſtamenti cæteraſque mundi dignitates, auctoritas illuſtriſſimè fulget & rutilat, ſed & ampliſſima latiſſiméque patens per omnes mundi tam inferioris quam ſuperioris oras cum imperio dilatatur. Cuius dilatatæ amplitudinis & extenſæ in veſtibus magni ſacerdotis, veteris teſtamenti præfigurata forma conſpiciebatur. Quæ vniuerſum mundum per partes diſtinctè repræſentabant: ſic enim S. Thomas [e] veſtimenta magni ſacerdotis huius mundi diſpoſitionem hoc modo deſignaſſe declarat. *Primò fœminalia linea & veſtis linea ſignificabant terram ex qua linum naſcitur. 2. balteus Oceanum, qui cingit terram: 3. tunica Hyacintina, aerem qui Hyacinthini coloris eſt. 4. tintinnabula illius tunicæ, tonitrua aeris: 5. mala punica, coruſcationes quæ fiunt in aere: 6. Ephod ſiue ſuperhumerale, cælum ſydereum 7. duo Onychini, duo hemiſphæria, vel certè Solem & Lunã: 8. duodecim gemmæ in pectore, duodecim ſigna Zodiaci: 9. thiara cælum Empyreum, 10. lamina*

3. Amplitudo dominationis Monarchica Rom. Põtificis per totum mundum. Veſtes ſacerdotis magni totũ mundum repræſentabant.
[e] D. Thom. 1. 2. q. 102. artic. 5. ad 8.

A *aurea, Deum omnibus præſidentem.* Non diſſimilia [f] ſanctus Hieronymus. Ante hos dicebat Philo Iudæus: [g] *Totus Pontifex*, inquit, *totius mundi quædam imago fuit, &c.* Alluſione facta ad illud ſapientis: [h] *In veſte poderis quam habebat, totus erat orbis terrarum*, ſcilicet deſcriptus, nec ſolum orbis terrarum, ſed etiam cælorum & infernorum. Non ſine magno myſterio: vt intelligeremus pontificis noui Teſtamenti cuius figura erat veteris teſtamenti ſacerdos, poteſtatem in omnes mundi partes, tam ſummas, quam infimas, cum plenitudine ſummæ iuriſdictionis extendi, iuxta illa Domini ad ſanctum Petrum: [i] *Quodcumque ſolueris ſuper terram erit ſolutum & in cælis*, & item. *Tibi dabo claues regni cælorum, &c.* [k] *Et paſce oues meas non has aut illas*, vt ſupra ex ſancto Bernardo diximus, *ſed meas*, id eſt
B omnes quæ de grege ouilique meo ſunt, & erunt per totum mundum, *vt ſit vnum ouile & vnus paſtor.* In cuius ampliſſimæ per totum mundum poteſtatis monarchicæque iuriſdictionis ſancto Petro & ſucceſſoribus eius ad omnes vniuerſi plagas propagatæ, ſignum figuramque ſanctus Petrus ante & poſt reſurrectionem Chriſti Domini ſolus, diſcipulis aliis nauigio vectis viſo & apparẽte Domino ſe miſit in mare, ſicque ad eum acceſſit. *Mare hoc ſæculum eſt*, inquit [m] S. Bern. *& aquæ multæ ſunt populi multi, nauicula plures particulares Eccleſiæ. Apoſtolis igitur cæteris commiſſæ ſunt particulares Eccleſiæ: vt S. Ioanni in Aſia, Matthæo Æthiopia, Bartholomæo India, Iacobo Hieroſolyma, & ſic de aliis, at verò ſancto Petro totus mundus. Sic omnibus igitur debitor eſt*, addit ille pius doctor, *ſucceſſor Petri pontifex ſummus ſapientibus*
C *& inſipientibus, Iudæis & gentibus, non vt præſit tantùm, ſed vt proſit, in ſolicitudine multa, vt operam det, vt increduli conuertantur ad fidem, conuerſi non auertantur, auerſi reuertantur. Porro conuerſi ordinentur ad rectitudinem, ſubuerſi ad veritatem reuertantur, ſubuerſores inuictis rationibus conuincantur: vt vel emendentur ipſi, vel ſi fieri non poteſt, auctoritatem facultatemque perdant alios ſubuertẽdi:* Quales ſunt hæretici, ſchiſmatici, aliique eorum fautores, ſimplicium aliorumque libertinorum voluntariè decipi cupientium corruptores.

[f] S. Hieron. epiſt. 128.
[g] Philo Iud. lib. 3. de vita Moyſis.
[h] Sapiẽt. c. 18.
[i] S. Matt. 16.
[k] S. Ioan. 21.
[l] S. Ioan. 10.
[m] S. Bernard. l. 4. ad Eugen.
Rom. Pontifex omnibus debitor, vt omnes ad Deum conuertat ſi poſſit.
Acc. ad noſtros Corint.

Hanc propter ſupremæ maieſtatis & auctoritatis Euangelici Pontificis amplitudinem, & ſublimitatem, nunquam in Eccleſia Dei, res maximi momenti, æſtimationis, atque ponderis, ſine illius nutu, ac motu decidi ac terminari potuerunt debueruntque: ſicut in talibus ſimilibuſque rebus
D in veteri teſtamento ſemper ad magnum ſacerdotem illius iudicium conſenſumque petituri Iudæi omnes infimi magnique recurrere ſolebant: vt cõſultus ab illis Dominũ pro eis cõſuleret, quid agẽdũ foret expediretq; pro bono religionis ſecularisq; politiæ, ſciſcitaturus. Vnde numerorũ li. copioſè feliciterq; ceſſiſſe legitur omnibus, qui hoc cõſultationis genus venerati ſũt: ſicut miſerè aliis qui contempſerunt, vt vtriuſque generis exempla clariſſimè teſtari poſſunt. Inter prioris generis exempla illud inſigne valde in perſona Dauidis, [o] qui cũ inſidias ſibi à Saule parari, ſtruique cognouiſſet, ad magnum ſacerdotẽ Abiathar proficiſci maturat, à Deo per eũ quæſiturus an tutò extra vitæ propriæque ſalutis aleam in Ceila oppido, à machinationibus ciuium contra ſe liber morari poſſet, vt Sauli per eos, ſibi infenſiſſimo ſuæ appetitu mortis inſanienti proditoriè traderetur. Aliud

4. Ob eminentiam & amplitudinem ſumma dignitatis Pontificis nil magni momenti ſine illius nutu fieri debet, vt in vetere lege ſine conſenſu magni ſacerdotis.
[n] Num. 27. c. 18. & ſeq.
[o] 1. Regum c. 23. v. 9.

exemplum est illo non inferius in eiusdem facto principis regisque prophetica, qui ad eum pontificem alio tempore Deum per eum consulturus accessit, [a] an Amalechitas ferro flammaque vastandos persequi deberet: quod oppidum Siceleg cum crudelitate maxima atrociter incendio deleuerant. Erat enim familiare & admodum frequẽs illi, nihil inconsulto summo sacerdote memorabile magnique pretij aggredi: vt per eum Dei volũtatem sciscitando, effectu eã religioso compleret. Hoc Achimelech Pontifex apud Saulem criminis accusatus, quod Dauidi faueret, Deumque pro eo consuluisset, his verbis pro defensione sua regi respondendo testatus est.[b] *Num hodie cœpi pro eo consulere Dominum?* Quasi diceret nonne ad frequentem Dauidis supplicationem sum pro illo diuinæ cõsultationi assuefactus? & ita Dauidi semper summum consulendo sacerdotem, aliisque similia facientibus bene feliciterque successit, sicut operãtibus contraria misere: [c] vt Iosue aliisque Iudæorum principibus iusto Dei iudicio à Gabaonitarũ fraude deceptis: quod sine consensu summi sacerdotis, & Deo per eum non consulto, cum illis hostibus anathemati destinatis, tanquam cum extraneis longissimè à terra Chanaam distantibus populis, fœdus societatẽq; pepigissent. Aliud exẽplũ infortunij, quia irreuerentiæ & contemptus, in summum Pontificem in persona [d] Saulis peremptorium est: qui insolenter exultans inaniterque gestiens, ob à se certamine victos Philistæos, cum illos inconsulto Deo persequi vellet, arderetque iteranda, pugna monita Pontificis à tali persecutione eum deterrentis despiciens, postea consulẽs Deum sine responso discedens, vti victoria prout animo destinauerat, proprijs confisus viribus, & nõ obsecutus sacerdoti magno non potuit, eiusq; fructibus misere caruit. Alia quãplurima passim in scripturis exempla leguntur, quæ breuitatis causa prætereo. Non minor imò multò maior obligatio religioq; fuit in lege noua, nihil magnũ ac memorabile quod ad maiorem Dei gloriã securioremque populi fidelis salutem recta flecteretur, sine consilio & auctoritate Rom. Pontificis legis gratiæ sub Christo D. pastoris œcumenici suscipere & aggredi, aggressumque ad destinatum finem sine mora deducere. Huius rei veritatisque, sacræ historiæ sanctorumque patrum lucubrationes, exempla nobis illustrissima subministrant. S. Cyprianus à S. Cornelio pontifice purgando se, veniam precatur, quod non ei quædam prius quã agerentur eius subijcienda Decreto significauerit hæc dicẽs, [e] *Quod tibi de Fortunato isto pseudo Episcopo, à paucis & inueteratis hæreticis cõstituto, non satis scripsi, non ea res erat, quæ in tuam notitiam deberet per nos festinatò statim quasi magna & metuenda ferri.* Hunc sanctum secutus Stephanus Archiepiscopus Africæ cum tribus aliis prouinciæ huius conciliis, hæc ad Damasum Papam in huius sententiæ ac veritatis consensum confessionemque rescripsit, [f] *Antiquis regulis censitum est, vt quidquid in remotis vel in longinquo positis agetur prouincijs, non priùs tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiã almæ sedis vestræ fuisset deductum.*

a 1. Regum c. 30. v. 6.

b 1 Regum c. 22. v. 15.

Bene consulentibus magnum sacerdotem in veteri lege feliciter multa successerunt & contra infortunia multa.

c Iosue 9. v. 14

Exempla infortuniorum ob non consultum obedienter magnum legis sacerdotẽ.

d 1. Regum c. 14. v. 36.

Nihil unquã graue, magnũ ac memorabile sine auctoritate Rom. Pont. in Ecclesia factum.

e S. Cypr. ad Cornelium Papam epist.

f Epi. Steph. Africæ Archiepisc. ad S. Damasum Papam.

Quid vero S. Cyrillus Alexãdrinus Patriarcha? cũ Nestorium Constantinopolit. sedis antistitem nefaria contra fidem Orthodoxam molientem, impiaque contra Christi D. personã diuinitatẽq; sentientem detexisset, cauereque niteretur, ne pestis hæresiarchæ huius in ruinã animarum longiùs serperet atque grassaretur: Nunquid tantum facinus memorabile ausus est attentare & aggredi inconsulto Episcoporum principe Rom. Pontifice? Minimè gentium, quin ita sit, hæc quæ ad Cælestinũ Papam rescripsit audiamus: [g] *Quoniam verò,* inquit, *& Deus sobrietatem à nobis in hisce rebus exigit, & longa consuetudines Ecclesiarum suadent communicare cum sanctitate tua, iterum necessario scribo illud significãs quod Satan etiamnum omnia perturbat.* Hanc veritatem optimus Imperator Theodosius senior in Oriente, cum Valentiniano iuniore in Occidente Christiana sublimis pietate professus, in suas leges edictaque reduxit: *Vt nullus videlicet Episcoporum quidquam in rebus maximi momenti sine viri venerabilis Papæ vrbis æternæ auctoritate tentare aggredique præsumeret.* Cuius legis edictique meminit Iustinianus in codice suo ex epistola quam ad Ioannem Papam rescripsit: In qua hæc inter alia: *Nec patimur,* inquit, *quidquam ad Ecclesiarum statum pertinens, quamuis manifestum & indubitatum sit quod mouetur, vt non etiam vestræ innotescat sanctitati.*

g S. Cyrilli Alexand. ad Cælestinum Papam.

h Theodosius senior & Valent. iunior in Nouell. Cod. Theodos.

i Iustinia M. epist. ad Ioannem Papam.

Minorem fuisse potestatem & auctoritatem in spiritualia Rom. Põtificis in lege noua quã in veteri Iudæorũ magni sacerdotis asserere quis Catholicorum valde impium nescit esse? & nihilominus Pontificis Mosaici officium fuisse constat in controuersiis legalibus, rebusque magnis ad cultum Dei religionemque pertinentibus supremũ agere iudicem, & vltimam nulli obnoxiam prouocationi propria auctoritate sententiam pronuntiare: cui omnes cuiuscumque conditionis ac sortis sub pœna mortis obedire & obsequi tenerentur, [k] sicut illa Deut. 17. manifestè declarant. *Qui autem superbierit nolẽs obedire sacerdotis imperio morietur homo ille & auferes malum de Israel:* Notanda illa Iosephi lib. 2. contra Apionem verba. [l] *Pontifex ante alios sacerdotes, Deo sacrificat, leges custodit, diiudicat controuersias, conuictos delictis punit, cui quis non obedit, is pœnas luit, tanquam in Deum impius.* Et quamuis in singulis Iudæorum ciuitatibus constituti iudices essent inferiores, quorũ incumbebat muneri exortas inter populum controuersias, quæstionesque soluere, motasque lites sua sentẽtia sedare: vt clarissimo [m] Deuteronomij illo textu notius est quam quod dubitari debeat. *Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas, vt iudicent populũ iusto iudicio, nec in alteram partem declinent.* Quem textum alter ille corroborat. [n] *Constitues iudices terræ in cunctis ciuitatibus Iuda munitis per singula loca,* tamen si illi inferiores iudices inter se conuenire non possent, vt ancipiti contentione distracti propter peculiares quasdam difficultates à lite nata profectas, negotiũ rẽque controuersiæ subditam componere atque dirimere nescirẽt: ad superiores iudices Hierosolymis constitutos, quibus summus Pontifex, vt princeps ac iudex supremus præsidebat, confugere tenebantur: cuius sententiæ decretoque sub pœna mortis oportebat acquiescere. Sic enim prescribẽdo loquitur Deus. [o] *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram: & iudicũ intra portas tuas videris verba variari: surge & ascẽde ad locũ, quẽ elegerit Dominus Deus tuus: venies que ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicẽ qui fuerit illo tempore, quæresq; ab eis, qui indicabũt tibi iudicij veritatẽ.* His dictis statim subiũgitur [p] *qui autem superbierit, nolens obedi-*

Officium pontificis antiquæ legis erat agere supremum iudicem, in his quæ ad religionem pertinebant: quanto magis Romani pontificis in noua lege.

k Deut. 17. b. 12.

l Ioseph. l. 2. contra Apionem.

In omnibus controuersiis magni momenti ad summum pontificem fiebat prouocatio si inferiores iudices non possent inter se concordari.

m Deut. c. 16. v. 18.

n 2. Paralip. c. 19. v. 15.

o Deu. 17. v. 12.

p Deut. 17. v. 12.

re sacerdotis imperio, morietur homo ille, &c. Ille autem sacerdos nō alius quam magnus summusque pontifex esse dicitur, alijs sacerdotibus in iudicio præfectus ac præsidēs: sicut illa l. 2. Paralip. 19.* designāt: *Amarias autē sacerdos & pōtifex vester in his quæ ad Deū pertinent, præsidebit.* Si tāta fuerit in synagoga sacerdotis magni in sūma iudicando potestas, quantò maiorem in Ecclesia vicarij Christi Domini Episcoporum principis auctoritatem ab ipso Domino datam fuisse credemus? A

* L. Paralip. c. 10. v. 11.

Qui in Romanum Pontificem rebellant grauius à Deo puniuntur quam Iudæi in pontificem magnū murmurando rebellantes.

Quod si Iudæos imperium summi sacerdotis murmurando detrectantes, illudque ausu rebelli despicientes, tantæ pœnæ totque supplicia extrema viuos mortuosque mactauerint, vt sacræ paginæ[a] sæpissimè commemorant: quàm grauioribus tormentis cruciatibusque acerbioribus in Romani Pontificis Pastoris œcumenici Catholicarum animarum auctoritatem, caput & iras attollentes Deus ipse torquebit? Cùm huius apud eum quàm illius dignitas longè pretiosior exsistat? Hoc enim argumentum à minori ad maius ex illis verbis Apostoli deducere facilè nobis atque procliue.[b] *Nolo vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptisati sunt, in nube, & in mari, & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt &c. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. Nam prostrati sunt in deserto. Hæc autem in figura facta sunt nostri, vt nō simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt: neque idololatræ efficiamur, sicut quidam ex ipsis: neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt vna die viginti tria millia: Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt: Neque murmurau̇eritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram in quos fines seculorum deuenerunt.* Ex quibus Apostolus docet Iudæos multis magnisque cumulatos beneficiis sola miseratione misericordiaque diuina, maximè in Deum horum oblitos beneficiorum ingratos extitisse, grauissiméque peccando illius gloriam & honorem indignissimè suæ rebellionis pedibus obtriuisse atque conculcasse: præsertim cum effreni discussoque obediētiæ iugo in Moysem Aaronemque Pontificem murmurauerunt propter quod Deus eos magnis iustisque supplicijs potēter oppressit. Inde S. Paulus in animo insitam persuasionem grauiorum aduersitatum nobis infert: quibus à Domino percellemur, si obliti beneficiorum Iudäicis maiorum, quibus nos ipse cumulauit in eum peccemus, præsertim murmurando cōtra summum Pontificem vicarium eius, insurgēdo in eum rebellique pertinacia sceleratè luctando. Quæ crimina ne vnquam in corda nostra furēter irrumpant, vt conscientiam lethaliter polluant, & inficiant, eiusdem sancti Apostoli exhortationem secuti.[c] *Obediamus præpositis nostris,* præsertim præpositorum principi, patrumque Patri Rom. pastori, *& subiaceamus illis: Cum ipsi peruigilent, quasi rationem pro animabus nostris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant: & non gementes: hoc enim non expedit nobis.* B

a Deut. 17. v. 12. Numer. 16. v. 1. 32. & 41. &c.

Argumentum à minori.

b 1. Cor. 10. 1.

c Hebræorū c. 13. v. 17.

C D

CAPVT IX.

Prouocationes ab omnibus per mundum diffusis Ecclesijs maioribus, & minoribus (si à maioribus opprimantur) Patriarchalibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, &c. ad Romanam & Apostolicam sedem, Papæ monarchicum in omnes Ecclesias imperium spirituale comprobant.

B NOTA illa clarissima maximéque ad persuadendum potens, principem illum mero supremoque imperio dominari, ad cuius tribunal vltimæ ex omnibus imperij partibus personisque prouocationes directè resoluuntur. Quod non modo Catholici omnes ingenuè cōfitentur, sed ne ipsi quidem hæretici audent inficiari. Ait quippe Caluinus,[b] *summum imperium penes eum esse ad cuius tribunal prouocatur.* At tale esse Romani Pontificis in spiritualibus, rebusque ad finem supernaturalē rectà collimantibus tribunal, omnis antiquitas, siue ex Concilijs, siue ex sacris Romanorum Pontificum decretis, siue ex SS. Patrum lucubrationibus, & ex alijs Ecclesiæ monumentis eruatur, euidētissimum esse proclamat. Licet huic veritati impius adlatret Caluinus more suo impudenter mentiendo, vt illius subsequentia verba designant.[c]

Vltima ad thronum alicuius principis prouocatio, signum & nota summi imperij.

b Caluinus l. 4. inst. c. 7. §. 9.

C *Multi sæpè ad Romanum Pontificem appellarunt: ipse quoque causarum cognitionem ad se trahere conatus est, sed semper fuit derisus quoties fines suos excessit.* Quæ quam plena sint mendacijs, calumnijsque fœtidè scateant, vsus ipse Pontificiæ iurisdictionis & plenæ potestatis effectus, euentusque manifestissimè demonstrant. Quem enim nisi plane cæcum in præteritorum cognitione seculorum, penitusque reuerendæ ignarum antiquitatis negare non puderet, aliquando quatuor illos generales in oriēte Patriarchas, cæteris Ecclesiæ prælatis (excepto Romano) dignitate atque potestate præeuntes Alexandrinū nēpe, Antiochenū, Hierosolymitanū & Constantinopolit. suis à sedibus eiectos atque in sua iurisdictione tyrannicis furoribus oppressos ad sanctissimam Apostolicæ sedis Pontificiæque Romanæ maiestatis arcem tanquam ad tutissimū D suæ innocentiæ salutisque portum prouocando confugisse? Nam & Athanasium, Alexandrinæ sedis Patriarcham in sua causa crudeliter ab Arianis oppressum non modo[d] Sozomenus, alijque scriptores ad Romanos Pontifices Iulium 1. & Felicem 2. prouocauisse, sed ipse quoque S. Athanasius[e] multis in locis suorum operum manifestè testantur. Nota sunt illa quæ ipse cum alijs Episcopis in Alexandrina Synodo congregatis ad Felicem 2. scribebat:[f] *vos prædecessoresque vestros* (Apostolicos videlicet præsules) *in summitatis arce Deus constituit, omniumq; Ecclesiarum habere curam præcepit:* Itē & illa quæ ad solitariā vitam agentes in epistola misit.[g] *Romanus Episcopus Iulius, synodum iussit fieri, vt intò & crimina sibi obijcerent: Et innocem sibi oblata refutarent.* Quantum porro fiduciam spemque defensionis in prouocando de iniqua sua ab inimicis cōdēnatione ad Rom. Pōt.

c Caluinus l. 4. inst. c. 7. §. 9.

Ex quatuor Patriarchalibus Ecclesijs ad Rom. Pont. sedem olim prouocatum.

S. Athanasius Alex. prouocauit ad sedem Apostolic.

d Sozom. l. 3. c. 7.

e S. Athan. in Apolog. ad Constant.

f Epist. ad Felicem 2.

g Epistola ad solitariam vitam degentes alia duo S. Athanasij testimonia.

A

sanctus ipse poneret apertè his ad Papam S. Marcum manifestauit eloquiis:[a] *Domino sancto & Apostolici culminis venerando præsuli Marco, sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedis atque vniuersalis Ecclesiæ Papæ, Athanasius & vniuersi Ægyptiorum Episcopi salutē, &c. Optamus vt à vestra sanctæ sedis Ecclesiæ auctoritate, quæ est caput & mater omnium Ecclesiarū ea ad correptionem & recreationem fidelium orthodoxorū percipere per præsentes legatos mereamur. Verè nouimus Apostolatus vestri cor, gratia Spiritus sancti in tantum esse accensum, vt omnibus oppressis succurratis, quanto magis nobis, qui exigui ordinis, tamen vestri sumus, vobisque obedientes cum omnibus nobis cōmissis esse semper volumus.* Clariùs adhuc de hac sublimi summaque pontificis, ad quam ex omnibus terræ partibus iuste feliciterq; prouocatur, auctoritate loquitur: Epistola ad Felicē 2. in qua vniuersis Ægyptiorum, Thebanorum, Lybiorumque sociatus Episcopis hæc ait: *Ideò pater beatissime quia semper antecessores & nos à vestra Apostolica sancta sede auxiliū hausimus & nostri vos curam habere agnouimus, præfatam Apostolicam & summam expetimus iuxta canonum decreta sedem: vt inde auxilium capiamus vnde antecessores nostri ordinationes & dogmata atque sublenationes cœperunt. Ad eam quoque quasi ad matrem recurrimus, vt eius vberibus nutriamur: quoniam non potest mater obliuisci infantem suum: sic & vos nolite obliuisci nos vobis commissos: quoniam non leuibus nos inimici nostri implicauerunt afflictionibus, & quotidie facere moliuntur, & apprehendere, aut ferro nos constringi minantur, nisi eorum consentiamus erroribus. Quod nequaquam vobis incōsultis agere præsumimus: canonibus quippe iubentibus, absque Romano Pontifice nos de maioribus causis nil debere decernere. Ideoque ad propositum recurrētes & ad brauium properantes, vestræ Apostolicæ sedis imploramus auxiliū.*

[a] Epist. ad vnicum Papam S. Marc. Ad principem Ecclesiarum omnium Rom. pōtificem prouocando prospero confugit S. Athanasius cum alijs suffraganeis Episcopis.

[b] S. Athanas. epist. ad Felicem.

B

Rom. Pōtifices Patriarchas Alexandrinos à principio nascentis Ecclesiæ ordinarūt.

C

Flauianus[c] Antiochenæ sedis Patriarcha, ab inimicis falsò criminum insimulatus impetitusque calumnijs ad S. Damasum Papam causam coram eo dicturus, vt se ab obiectis criminibus eximeret, Romam venit: pro quo[d] Theophilus Patriarcha Alexandrinus, & S. Chrysostomus Constantinopolitanus humiliter S. Damaso supplicauerunt.

Flauianus Antiochenus Patriarcha ad S. Damasum prouocat.

[c] Theodor. l. 5 c. 23.

[d] Sozom. l. 8. c. 3. Socrates l. 5. c. 15.

Quid verò Petrus Hierosolymitanus Patriarcha? nonne se eiectum iniustè ab hostibus falsisque oppressum criminationibus prouocatione ad Apostolicam sedē liberatum iri credidit, summā ad id in Rom. Pontifice agnoscens potestatem,[e] cum ipse Agapetū Papā fecisse diuinitus affirmauerit, quod Anthimum quendam Constantinopolitanę Patriacham Ecclesiæ de gradu Patriarchalis honoris auctoritate pontificia depulisset?

Petrus Hierosolymitanus patriarcha.

[e] In Synodo 5. Act. 4.

D

Sanctū vero Chrysostomum ab impiis schismaticisque prælatis osoribus suis, diu variisque diuexatum iniuriis, & saturatum opprobriis, vt se ab illis omnibus potenter iustéque vindicaret, interposita appellatione ad Innocentium papā magna iactatum afflictionum tempestate confugisse non extranea aliorum scripta,[f] sed ipsius sancti patris domestica germanaque testantur. Memorabilia sunt hæc quibus S. Chrysostomus post recensitas crudelitates & iniustitias in se inimicorum suorum pro conclusione in hac epistola Innocentium Papam rogat & obtestatur.[g] *Ne siguitur*, inquit, *immanis ista confusio cuncta percurrat, & vbique dominetur: scribite precor, & auctoritate vestra decernite huiusmodi iniqua gesta nobis absentibus & iudicium non declinantibus, nullius esse roboris, sicut per suam naturam sunt profectò & irrita & nulla. Porro qui talia gessere, eos Ecclesiæ subijcite. Nos autem insontes neque cōuictos neque deprehensos, neque vllius criminis reos comprobatos, Ecclesiis nostris iubete restitui, vt charitate frui & pace cum fratribus nostris consueta possimus.* Quibus auditis Innocentius papa grauiter exasperatus, & valde iniquo animo ferens has Theophili Alexandrini patriarchæ & aliorum Episcoporum schismaticorum huius in impietate cōsortium crudeles iniurias & iniquitates in S. Chrysostomum, impium eorum contra hūc sanctum, immaneque iudicium, irritum reddidit atque[h] teste Palladio conquassauit. Erat quippe tam frequens & assuetum in primitiua Ecclesia, oppressis iniustè, & iniquè condemnatis Episcopis, aliisque superioris ordinis prælatis, hac ab iniusta impiaque sententia ad pontificis Romani tribunal appellatione recurrendo, saluti honorique suo consulere: vt ipsi etiam hæretici, licet semper more diaboli patris sui maiestatis pontificiæ osores & inimici, vt iustā cōtra se cōdemnationis sententiā Vulpina fraude eludere possent: hoc sanctum Rom. pontificis tribunal prouocatione sua reclamauerint. Sicut duo illi in Hispania Basilides Legionensis, & Marcialis Asturiensis Ecclesiæ Episcopi hæretici libellatici fecisse memorantur. De primo hæc[i] S. Cyprianus, *Basilides adhuc insuper præter libelli maculā cū in infirmitate decūbens, in Deū blasphemauerit & se blasphemasse confessus sit, & Episcopatum pro conscientia sua vulnere sponte deponens ad agendam pœnitentiam conuersus est, Deum deprecans & satis gratulans si sibi vel laico communicare contingeret.* Hæc S. Cyprianus, in quibus huc vsque bene fecit Basilides. At postea cum videret in sedem suam subrogatum Sabinum liuore tabescens, quod iure non posset, dolis atque fallacijs explere conatus est. Si quidem ad Apostolicam sedem se Romam conferens de iniusta à sede Episcopali deiectione sua, apud sanctissimum patrem expostulando, simulata pœnitentia papam Stephanum multis mendacijs circumuenire conando, obnixè deprecatus est: vt sibi sedes ablata, Apostolica auctoritate, redderetur. Sicut pluribus in eadem epistola,[k] S. Cyprianus exponit pontifici Stephano supplicans contra hunc hæreticū pro legitima Sabini, in hæretici sedem promoti, ordinatione confirmanda. Similia de altero hæretico Episcopo Martiali propter hæresim deposito referuntur.

[f] S. Chrysost. ad Innocent 1. epist.

S. Chrysostomus Constantinopolitanus Patriarcha.

[g] S. Chrysostomus Papā rogat, vt omnia contra se impiis inimicorum nulla irrita & nullius roboris esse sua auctoritate declaret: & se suæ restituat Ecclesiæ, quod factum est.

[h] Palladius in vita S. Chrysostomi

Hæretici Episcopi Basilides & Martialis, vt per fraudē à iusta eximerent se condemnatione, more Catholicorum ad Rom. Pontificis tribunal prouocarunt.

[i] S. Cyprian. epist. 68.

[k] S. Cypr. ep. 68.

Tempore Iulij primi multæ ad eum ex orientalibus partibus Catholicorum Episcoporum hæretica factione crudeliter & contumeliosè de gradibus Episcopalis fastigij depulsorum, factæ sunt appellationes: quos omnes papa frementibus & furentibus hæreticis in suas sedes honorificè restituit. *Idque*, inquit[l] Sozomenus, *quia propter sedis* (scilicet Romanæ) *dignitatem cura omnium ad eum*, scilicet papam, *pertinebat*: Sic[m] Theodoretus supremam illam papæ in Ecclesia potestatem, in restituendo sedibus, iniustè depositos agnoscens, hæc S. Leoni scribebat, *Ad Apostolicā vestram sedē currimus, vt Ecclesiarū vlceribus medicinā capiamus.*

Orthodoxi multi Episcopi suis sedibus à Papa Iulio restituti.

[l] Sozomenus l. 3 c. 7.

[m] Theodor. epist. ad S. Leonem 1.

Imperante Ariano Imperatore Valente, Arianis sub illius tyrannico fauore omnia furoribus suis, in Ecclesia Dei permiscentibus: Petrus Catholicus Optimus sancto Athanasio defuncto successor factus in sede, immanissimè à throno Alexandrino depulsus, Romam ad papam sanctum Damasum auxilium petiturus confugit, & ab eo suam sedem recuperauit, vt Sozomenus[n]

Petrus S. Athanasij successor ad S. Damasum prouocauit.

[n] Sozomenus l. 6. c. 31.

a Socrates li. 4. c. 30.
Apiarius Episc. Siccensis.
b Epi. Aurelij Episcop. Carthag. ad Cælestin Papam.
S. Britius.

Socratesque[a] commemorant. Apiarius Siccensis Episcopus ab Africano depositus concilio, Zozimi Papæ implorans auxilium, contra hanc sibi factam iniuriam, vt perhibebat, auctoritate Pontificia Christianorum communioni restitutus est,[b] vt ex epistola Aurelij Episcopi Carthaginensis ad Papam Cælestinum conspici potest.

S. Britius sancti Martini successor, in Turonensi Episcopatu iudicio à sede depulsus iniquo, Roman. Pontific. authoritate, ad quem graui inimicorum iactatus oppressionum tempestate confugerat, ablatam iniuria sibi sedem iuste postea recuperauit.

c S. Gregorius Turon. l. 2. hist. Fran.
Duos in Hispania Episcopos eiectos iniuste & atrociter in exilium pulsos ad sedem Apostolicam prouocantes S. Gregorius pristinis sedibus restituit.

Temporibus[c] S. Gregorij atrox iniuria duobus in Hispania Ianuario Malacitarum Ecclesiæ & Stephano alterius Ecclesiæ Episcopis illata est: cum sine causâ maleuolorum odio, falsi insimulati criminis sedibus Ecclesiarum & patria propria, per iniquum exilium priuati sunt. A qua iniquitate & oppressione violenta, vt se protegerent præsentius remedium magisque salutare non inuenerũt, quam sanctissimi patris omnium communis fidelium, opem auxiliumque iusta prouocatione flagitare. Qui bene instructus & informatus de innocentia eorum, deque liuore & iniquitate inimicorum illico & sine mora, in illas Hispaniæ partes nuntium suæ sanctitatis defensorem nomine Ioãnem mittere properauit. Qui auctoritate Apostolica illos innocentiæ clypeo tectos in suas sedes patriamque cum honore reduceret: hos vero iniquitate fraudeque conuictos retrusionis in monasterium per sex menses pœnæ subiugaret, vt plures eiusdem S. patris epistolæ[d] de hac controuersia iustiaque innocentibus & sontibus præstita loquuntur.

d S. Greg. l. 11. epist. 52. & ep. 56.

C Et erat hæc ad Apostolicam sedem Episcoporum aliorumque Ecclesiæ prælatorum, maximè maiorum, prouocatio tam piè ac religiosè tamque inuiolabili obseruatione ab omni sæculorum memoria custodita, vt ad hanc sanctissimam Romanę maiestatis sedem prouocantes condemnare summum grandeque nefas esse crederetur. Sicut Iuo[e] Carnotensis ad Richerium Archiepiscopum Senonensem epistola, fretus S. Gregorij auctoritate his verbis perspicuè demõstrat,[f] *Item sanctus Gregorius in epistola de Aldrico Cenomanensi Episcopo ad Gallias directa: Nullus, inquit, Aldricum iudicet aut iudicare præsumat. Sed si (quod absit) graue quid intolerandumque ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura, vt nihil prius de eo qui ad sinum sanctæ Romanæ confugit Ecclesiæ, eiusque implorat auxilium, decernatur, quam ab eius Ecclesiæ fuerit præceptum authoritate: quæ vices suas ita alijs impertiuit Ecclesijs, vt sint in partem vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, &c.*

e Iuo Carnot. epist. 8. ad Richerium Archiep. Senon.
f S. Greg. de cereum.
Omnium Ecclesiarum prælati in partem vocati solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

D Vt omnes quàm hæc Petrus Cluniacensis Papæ[g] Eugenio appositè rectéque dixerit, intelligant: *Vestrum*[g] *est* (inquit) *totius Ecclesiæ Dei in hac valle lachrymarum peregrinantis causas audire, auditas discutere, discussas iudicio Apostolico definire.* Idcirco Ioannes decimus quintus Põtifex Romanus certior factus Arnulphũ Archiepiscopum Rhemensem filium Lotharij ducis Lotharingiæ se inconsulto ab Episcopatus throno deiectum fuisse, carceris insuper premi molestijs, tale nefas indignissimè tulit. Quem placare conatus Rex Hugo Capetus honesta per Ioannem Archidiaconum legatione,[h] se in omnibus illius iussa subiturum nullaque in re ab illius tantillum recessurum imperio spopondit. Quod quidem

g Petrus Cluniacensis li. 6. ep. 14. ad Eugenium Papã.
Arnulphus Rhemens. Archiepisc.
h Ex litteris regis ad Papã quæ sunt inter Gerberti epistolas.

A quò faciliùs operaretur, ab eo in causa huius Arnulphi contra Gerbertum eius in sede supplantatorem, in Gallia synodum fieri precibus magnopere postulauit. In quo Mosoni habito,[i] vt Galliæ testantur annales, Arnulphus pristinæ dignitati atque libertati cum honore, pontificia auctoritate restitutus est. Nec immerito ad sedem Apostolicam, vtilitatem appellationum rectè & ex conscientia susceptarum, cum vtilitate bonoque, quod sol mundo suis illum radiis fouendo largitur,[k] S. Bernardus l. 3. ad Eugenium de consideratione comparat. *Fateor*, inquit, *grande & generale mundo bonum esse appellationes: Idque tã necessarium, quàm solem ipsum mortalibus. Reuera quidem sol iustitiæ est prodens & re arguens opera tenebrarũ. Prorsus fouendæ & manu tenendæ sunt, sed quas extorserit necessitas, non calliditas adinuenit.* Pluribus exem-B plis atque testimonijs optimorum scriptorũ rem in hoc capite propositam illustrare necessarium non valde iudico, propterea cæteris silentio missis ad alia propero.

i Annales Galliæ ex Massonio l. 3. in Hugone Capeto.
k S. Bern. l. 3. de consideratione c. 2.

CAPVT X.

Amplius Monarchicum Papæ in omnem Christi Domini Ecclesiam regimen imperiumque duo illa manifestant. 1. nulli fas à Papæ sententia ad aliud prouocare tribunal. 2. maiestatem illius spiritualem nullius positiuæ iurisdictionis obligari legibus, vt ab ea iudicari possit.

A Sententia papę ad alium thronum prouocare ipsa ratio principatus monarchici sacrique Ecclesiæ canones cum doctrina SS. patrum nefas esse proclamant, nec vlli Christiano Ecclesiæ S. excepto sinu iure licet à tãto pastore nisi ab ipso malè informato, ad ipsum bene informatum, vt schola loquitur, appellare. Sicut prophanas replicantes historias quemdam Machetam coram Philippo Macedonum rege causam dicentem non absimile fecisse legimus: Qui cum Philippum sibi minus attentè aures dicenti præbere causamque cui patrocinabatur re non bene tota cognita caducam iudicasse conspiceret, factum iniquo ferens animo Macedonica militarique libertate,[a] *appello*, inquit, *rex* D *simul indignatus & iratus: Tu à rege? & ad quem? Machetas ad ipsum te*, inquit, *sed vigilantem & attentum.* Pari ratione, citra inobedientiæ rebellionisque crimen, verè Catholicus Romano Pontifici, si quid in via facti malè informatus non rectè decreuisset, dicere posset: Appello, *beatissime pater, à te de quæstione proposita minus bene informato & instructo, ad te melius informatum.* Sed ab illius tribunali rem iudicatam aliò traducere vt iterum examinata iuridicè finiatur, hominis est impie de Catholica fide sentientis, atque Apostolicæ sedis iudicium fastu superbo despicientis. Recteque S. Bernardus Eugenio Papæ dixit,[b] *nemo est in hoc mundo ad quem appelletis.* Et quàm in eam rem ista sunt Iuonis Carnotensis egregiè dicta.[c] *Quoniam*, inquit, *iudicia Romanæ Ecclesiæ à nemine foris retractari posse, eadem Romana Ecclesia docente didicimus: Si quis aliquando se præ-*

Prouocare à Papa nisi ab ipso malè informato ad ipsum melius informatum nulli Christiano licet.
Macheta Lacedæmonij coram Philippo rege dicentis dictum memorabile.
a Plutarchus in Laconicis.
b S. Bernardus l. 3. c. 4. de consid. ad Eugenium.
c Iuo Carnotensis epi. 183. ad Paschalem Papam.

granatos ipsius Ecclesiæ auctoritate conqueruntur, hoc eis consilium damus, vt non descendant in Ægyptum propter auxilium: sed ab ipsa ad ipsam confugiant, & inde expectent leuamen, vnde se conqueruntur accepisse granamen. Quia quæ aliquando corripit paterna seueritate, eadem frequenter colligit materna pietate Atque hanc ex omnibus orbis Christiani regionibus ad Apostolicam sedem, humilem religiosamque prouocationem, & ab illa sede ad aliud iurisdictionis solium appellationis prohibitionem, opus esse Dei, factumque memorabile Gregorius septimus verissimè iudicauit, hæc Metensi Episcopo scribens: [a] *Hanc itaque diuina voluntatis institutionē, hoc firmamentum dispēsationis Ecclesiæ, hoc priuilegium beato Petro Apostolorum principi cælesti decreto principaliter traditū, atque firmatum sancti Patres cum magna veneratione suscipientes atque seruantes, sanctam Romanam Ecclesiam tam in generalibus cōcilijs, quàm etiam in cæteris scriptis & gestis suis vniuersalem matrem suā appellauerunt. Et sicut eius documenta in confirmatione fidei & eruditione sacræ religionis, ita etiam iudicia susceperunt, in hoc consentientes, & quasi vno spiritu & vna voce concordantes, omnes res maiores, & præcipua negotia, nec non omnium Ecclesiarum iudicia, ad eam quasi ad matrem & caput debere referri: Ab ea nusquam appellari, iudicia eius à nemine retractari, aut refelli debere, aut posse.* Longè ante eius tempora. [b] S. Gelasius ita Faustum Magistrum legatione Constantinopoli fungentē admonebat. *Ab Apostolica sede nunquam prorsus appellari debere sanxerunt patres, ac per hoc illam de tota Ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commeare iudicium, nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolui: cuius potius decreta sequenda mandarunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, Ioānes, &c. non solum vnus, sed plures etiam nomen sacerdotij præferentes, sola sedis Apostolicæ sunt auctoritate deiecti*: Et postea contra rebelles, qui ne sanctissimæ sedi parerent, canonibus se muniri prætexebant. [c] *Nobis*, inquit, *opponunt canones dum nesciant, quid loquantur: contra quos hoc ipso venire se produnt, quod primæ sedi, sana rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones qui appellationes totius Ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri, ab ipsa verò nusquam appellari debere sanxerunt.* Hanc veritatem consummat ipse sanctus fortius adhuc & luculentius dum per Epistolam Episcopos Dardaniæ sic affatur: [d] *Cuncta per mundum nouit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententijs ligata Pontificum, sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluendi, vtpotè quæ de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permissus.* Cuius rei exēpla supra multa produximus, quibus plura addi possent, si modus scribendi pateretur. Illo antiquior S. Bonifacius 1. in eam rem Fausto cæterisque Episcopis per Thessaliam aliasque prouincias constitutis, ista [e] suis litteris, de summa & absoluta in iudicando Apostolicæ sedis auctoritate renuntiabat. *Nemo vnquam Apostolico culmini, de cuius iudicio non licet retractare, manus obuias audacter intulit: Nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit iudicari.* Atque si res tota ad veritatis Ecclesiasticæ fideique calculum determinanda reuocetur, non erit difficile nec longum valde colligere eos qui hanc à summo Papæ iudicio, ad aliud iustitiæ tribunal appellationem mordicus defendere non verentur, ab hæreseos contagione taboque immunes non omnino videri, sed de illa valde suspectos apparere. Hoc enim ratio manifesta è sacræ paginæ & Ecclesiasticæ doctrinæ fontibus exhausta solide conuincit. Neque enim meum in animum vllomodo inducere possum, aliquem verè Catholicum posse reperiri, qui non credat eos fœtido hæretici dogmatis hiatu iam absorptos: quorum contumacia obstinata & erroris vertigo pertinacis, Ecclesiæ priuilegia Romanæ à Christo Domino in persona sancti Petri donata, & elargita diuinitus auferre atque destruere scelerate conantur. Hoc enim sacri canones apertè clamant: vt ille primus distinctionis 22. can. omnes in quo Spiritus sanctus per os Ecclesiæ quam sanctificauit in sanguine Christi Domini ita loquitur. [f] *Qui Romanæ Ecclesiæ priuilegium ab ipso omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur: & cum ille vocetur iniustus*, scilicet qui cuilibet Ecclesiæ ius suum detrahit, vt paulo ante dictum, *hic est procul dubio dicendus hæreticus, fidem quippe violat, qui aduersus illam agit, quæ est mater fidei, & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis Ecclesijs prætulisse cognoscitur.* Certum est autem ex omnibus priuilegijs quibus Christus Dominus suæ sedi Apostolicæ, in capite mundi Roma plantatæ, suo vicario sancto Petro eiusque successoribus sedis Episcopis Romanæ gratificari dignatus est illud esse de præcipuis, *quod omnes*, scilicet, *iudicarent à nullo iudicandi.* [g] *Can. si Papa, dist. 40. solaque Romana Ecclesia sua auctoritate valet, iudicare de omnibus, de ea autem iudicare nulli permittitur.* [h] Can. Conquestus 9. q. 3. at si prouocationi à sententia Papæ ad aliam iurisdictionis arcem aditus ianuaque panderetur, quis non intelligeret videretque ab alio Papam posse iudicari, contra hoc diuinitus à Christo Domino, sancto Petro posterisque eius, Apostolicæ sedis auctoritate potientibus priuilegium: quod nihil aliud esse iuxta sacros Ecclesiæ canones Theologorumque consulta censetur, quam dignitas quædam sublimis ac prærogatiua Romanæ ac vniuersali Ecclesiæ in sancti Petri persona primi Pontificis Romani Christique Domini vicarij, diuina ipsius Domini largitate concessa, vt hæc clarissimè huius verba canonis ostendunt. [i] *Illam*, scilicet Romanam, *Ecclesiam quæ omnes omnium Ecclesiarum dignitates & cathedras instituit*, vt ibi dicitur in principio, *solus ille fundauit, & super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura commisit. Non ergo qualibet terrena sententia, sed illud verbum per quod constructum est cælum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit Ecclesiam. Illius certe* (scilicet diuini verbi) *priuilegio fundatur, illius auctoritate fulcitur.* Priuilegia autem quibus Romanam Ecclesiam eiusque pastorem in persona sancti Petri Christo saluatori nostro placuit honorificare, cum multa sint: quinque tamen ex omnibus præcipua commemorantur. Primum est quod Romanus Pontifex caput sit summum & vnicum visibile vniuersalis Ecclesiæ, principatu super omnem Ecclesiam monarchico decoratus, omnibus fidelibus vndosum vitæ humanæ, militantis Ecclesiæ naui, tranantibus æquor, maior atque superior. Sicut ipsa Romana Ecclesia caput & mater & princeps omnium

[a] Gregor. 7. epist. 21. l. 8 ad Metensem Episcopum.

Prouocationes ad sedem Apostolicam iure diuino fiunt non humano.

Pulchra authoritates probantes à Rom. Ponti. ad aliud tribunal appellare nefas esse.

[b] Gelas. 1 in commonitorio ad Faustū, &c. Gratian. 9. q. 3 can. ipsi sunt

[c] Gelas. ibid.

[d] Gelasius epist. ad Episcopos Dardan. can. cuncta per orbem 9. q. 3.

[e] S. Bonifacius 1. epist. ad Faustum, &c.

Qui asserit pertinaciter posse à Papæ sententia ad aliud tribunal prouocari, de hæresi suspectus esse videtur.

[f] Can. omnes § qui autem dist. 22. ex Nicol. 1. epist. ad Mediolanenses.

Vnum de præcipuis à Christo D. datis S. Petro & Rom. Pontifici priuilegijs est omnes iudicare, & à nullo iudicari.

[g] Can. si Papa dist. 40.

[h] Can. conquestus 9. q. 3.

Quid sit priuilegium Ecclesiæ Rom. à Deo datum.

[i] Can. omnes dist. 22.

Ex omnibus Ecclesiæ Rom. priuilegijs quinque præcipua.

Primum priuilegium caput esse & princeps vniuers. Eccl.

omnium Ecclesiarum appellatur & ereditur; cui omnes obediendo fideliter adhærere debent Ecclesię can. [a] *non decet* dist. 12. 2. est Roman. Pontificem esse Principem pastoremque omniũ, cum pleiutudine potestatis, omnibus ex officio pietate paterna dominantem. Cuius imperia detrectare licet grauia videantur, scelus est, vt agnouit Carolus Magnus, [b] Can. qui se scit. 2. q. 6. Tertium priuilegium virtus & potestas à Deo Romano data Pontifici condendi leges iuraque perennia immobilis auctoritatis & firmitatis, minime mutationibus obnoxiæ. Quam firmitatẽ saluator noster insinuasse & indicasse videbatur hæc S. Petro dicẽs: [c] *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Quartum priuilegium, dare Conciliis robur authoritatis, eaque vt legitimum vigorem effectumque sortiantur confirmare, vt videre est [d] dist. 17. per omnem [e] Can. dudum 3. q. 6. Vnde illud Iulij Papæ contra orientales Episcopos, pro sancto Athanasio [f] *regula vestra nullas habet vires nec habere poterit, quoniam nec ab orthodoxis Episcopis hoc Concilium actum est, nec Romanæ Ecclesiæ legatus interfuit, canonibus præcipientibus sine eius auctoritate concilia fieri non debere, nec vllum ratum est aut erit vnquam concilium, quod non fultum fuerit eius auctoritate.* [g] Hæc Iulius: & Pelagianus 2. [h] Propterea Episcopos Orientales qui ad spuriam illicitam Ioannis Constantinop. vocationem conuenerant, paterna per litteras sic reprehensione coarguit: [i] *Multis denuo Apostolicis atque Ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari. Quapropter vt iam dictum est, rectè non concilium, sed vestrũ conuenticulum vel conciliabulum quassatur, & quidquid in ea actum est, irritum habetur & vacuum. Vos quoque deinceps videte vt nullius hortatu talia præsumatis, si Apostolicæ sedis communione carere non vultis.* Sed hæc in trãscursu, de his infra longe plura dicturi, leui commemoratione delibamus. Quintum denique ac postremum de præcipuis priuilegium illud est de quo hic quæstio vertitur, quod supra tetigimus, Contra quod ridiculæ fiunt à quibusdã schismaticorum partes sua partim malitia, partim imperitia fouentibus, obiectiones nõnullaque ad suam confirmandam rebellionem exempla producuntur: Quæ à doctissimo nostræ ætatis Theologo viro sanctissimæ vitæ Valeo, [k] eruditè refutata & explosa studiosus ac verè Catholicus lector videre poterit. Tot sacris Ecclesiæ decretis canonibusque veluti diuini sancti Spiritus oraculis rite consideratis, iustóque rationis Theologicæque sapiẽtiæ trutinatis examine, quàm iustè spiritualem anathematis gladium contra prouocantes à Pontificij monarchæ iudicio ad futurum concilium, à sanctissimis sedis Apostolicę præsulibus euaginatum fuisse credere debemus? [l] Extat de hoc sacrosanctum magna æquitate iustitiaque conditum Pii 2. decretum, in Mantuano concessu concilioque, magna Cardinalium multorum, prælatorum atque doctorum, diuini humanique iuris peritia sublimium corona celeberrimo, promulgatũ: quod postea [m] Iulius 2. sua comprobatum sententia renouauit, renouatumque huius diplomatis statutique vigore corroborauit. *Licet, ait, olim Pius Papa 2. prædecessor noster, matura prius & graui præmissa discussione, & de congregatorum vnanimi concilio & assensu, ac certa scientia, prouocationes ad futurũ concilium efficacissimis & palpabilibus rationibus tanquam erroneas & detestabiles damnauerit, ac sub excommu-*

a Can. non decet dist. 12. ex S. Calixto 1. Epist.

Secundũ: principem omnium esse cum plenitudine potestatis.

b Can. qui se scit 2. q. 6

Tertium priuilegium.

c S. Matth. 16.

Quartum priuilegium.

d Dist. 17.

e Can. dudũ 3. q. 6

f Can. regula dist. 17.

g Iulius 1. rescripto cõtra orietales pro S. Athanasio.

h Epist. 1. c. 1.

i Can. multis dist. 17.

Quintum priuilegium.

k Valet lib. contra Vigorteum q. vit.

Ad futurum Concilium à Papa iudicio prouocantes excommunicantur.

l Pij 2. decretum &c.

m Iulij 2. diploma.

A *micationis lata sententia & interdicti pœnis præceperit, ne qua persona, cuiusuis dignitatis, siue etiam vniuersalitas, aut collegium, quouis quæsito colore, ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis quibuscumque, eius ac successorum suorum appellationem huiusmodi interponere auderet, & contra facientes vna cum fautoribus suis* &c. *non solum pœnis & censuris prædictis, sed etiam his quæ læsæ maiestatis, & hæreticæ prauitatis reis imponuntur, obnoxios esse statuerit: Nos igitur attendentes, quanta sit eorum peruersitas, qui propriis innixi commodis, & nefariis cupiditatibus mancipati, salubria decreta Patrum & superiorum iussa spernentes, inconsutilem Christi tunicam scindere, aut etiam scissionis causam præbere contendunt, & Ecclesiæ vnitatem diuidere, prædictæ sanctæ sedis Apostolicæ principatum tollere, & contra tot sanctorum Patrum, & sacrorum conciliorum decreta tenere, & damnabiliter magna audacia resistere non*
B *erubescunt & contrafacere non verentur* &c. *Opportunam tam immani & periculoso morbo medelam adhibere volentes, hac generali & in perpetuum valitura constitutione, ex certa nostra scientia & potestatis plenitudine, de venerabilium fratrum nostrorum concilio promulgata, sancimus constitutionem Pij prædecessoris præfatam tam vltra quàm citra montes, & in vltra-montanis partibus quo ad omnes tam Ecclesiasticas quam seculares personas, etiã regali dignitate & cardinalatus honore fulgentes, capitula, vniuersitates, communitates, collegia, congregationes, Synodos & parlamẽta valuisse, & perpetuo valiturã declaramus.* Hæc Iulius Pontifex Ecclesiæ rector vniuersalis.

Ex hac definita quæstione, alterius solutio dependet, nempe Romanum Pontificem à nemine
C posse iudicari. Cum enim qui iudicat sit superior & qui iudicatur inferior, absurdum est, valdeque alienum à ratione iudicioque communi, asserere ab alio Papam quamdiu Pontificis secundum Deum auctoritate potitur, iudicari posse: Cum in hoc mundo, maiorem se non habeat, à quo exire iudiciũ debeat, cui eum subiugari oporteat. Vnde in historia condemnationis Marcellini primi qui mortis horrore metuque thus idolis obtulẽrat (qui postea facti pœnitens patratum crimen detestatus se proprio ore iudicauerat) ista merito notantur. [n] *Iustè Marcellinus ore suo condemnatus est, ore suo anathema suscepit Maranatha: quoniam ore suo condemnatus est, nemo enim vnquam iudicauit Pontificem, quoniam prima sedes non iudicatur à quoquam* Quod iteratum & renouatum est in [o] Concilio Romano. 2. sub S. Syluestro 1. in concione
D coronaque 284. Episcoporum in quo ista scripta reperiuntur: *Neque præsul summus à quoquam iudicabitur, quoniam sicut scriptum est, non est discipulus supra magistrum* &c. Propter quod [p] Sixtus 2. hæc ad Episcopos Hispaniæ scribebat: *A sanctis prædecessoribus nostris plerumque iam statutum vt nemo anathema in nostra suscipiatur accusatione, nec qui nos in sua voluit recipere querela vel accusatione, cum nos super illos sciamus à Domino constitutos, non illos super nos, & sicut maior non potest à minimo iudicari, ita nec colligari, quia rarum est omne quod magnum.* Et cum malitiosè Sixtus 3. Papa à sceleratissimis hominibus accusatus, Basso & Mariano calumnia scelerata criminaretur, consecratam virginem Chrysogonitem enormi stupro polluisse. Palam Maximus Consul dicere cœpit: [q] *Non licet aduersus Pontificem dare sententiam*, Et ipse Papa ad votum Valentiniani Augusti, congregato sua auctoritate Concilio se ipsum non alius iudex proprio

Papa nullum agnoscit in hoc mundo superiorem præter Deum à quo iudicari possit.

n In actis Marcellini Papæ & martyris.

Romanus Pontifex eiusque primæ sedes à nemine iudicatur.

o Cap. 3. act. 1. & c. 20. act. 2.

p Epist. ad Episcopos Hispaniæ.

Sixtus 3. calumniosè accusatus stupri in virginem proprio ore se purgauit.

q Cap. 3 expurgationis Sixti 3.

S

ore falsam accusationem confundens, ab omni A non modo crimine sed etiam criminis suspicione liberauit, vt ipse [a] Epistola 1. ad Orientales Episcopos, [b] Gratianus & [c] Ioo Carnotensis, ampla commemoratione posteritati mandarunt. Sic Gelasius temeritatem impiam audentium Romanum Pontificem in ius contra ius omne vocare execratus, ita Faustum magistrum Constantinopoli legatum zelo dignitatis Pontificiæ retinendæ iusto concitatus alloquebatur, *Qua traditione maiorum, Apostolicam sedem*, scilicet Papam, *in iudicium vocant?* [d] Et paulò post, *cæterum canones ipsi qui sacri, qui legitimi, qui Ecclesiastici celebrantur, sedem Apostolicam in iudicium vocare non possunt. Denique quantum ad religionem attinet, non nisi Apostolicæ sedi iuxta canones debetur summa iudicij totius: quantum ad sæculi potestatem, illa à Pontificibus, & præcipuè à beati Petri successore, debet agnoscere quæ diuina sunt, non ipsa* (*scilicet sæculi potestas*) *eadem iudicare. Nec sibi hoc quisquam potentissimus sæculi* (*qui tamen Christianus est*) *vendicare præsumit, nisi religionem forsitan persequens.* B Hæc postrema in Epistola Gelasij non in canone scribuntur, eadem, [e] in Epistola ad Anastasium Imperatorem, & ad Episcopos Dardaniæ commemorat, prout à Gratiano [f] 11. qu. 3. Can. cuncta, citantur. Huic sententiæ doctrinæq; Catholicę de non subiiciendo Rom. Pontificem cuiuscumque in hoc mũdo mortalis personę aut communitatis quantũuis vniuersę iurisdictioni, Episcopi Liguriæ, Æmiliæ Venetiarũ, alijque qui [g] Concilio 4. Ro. sub Symmacho 1. interfuerunt, firmiter adhærentes, Ecclesiastica sinceritate subscripserunt: palam publicéque tanquam grande nefas Episcopali libertate reclamantes, atque detestantes eos qui Symmachum Papam iniustissima apud Theodoricum Regem denuntiatione accusationeque vexatum, alicuius iudicis prætorio sistere volebant. Quorum clamoribus iustisque rationibus Theodoricus rex licet hæreticus valde permotus, Symmachum ab omni calumniarum oppressione liberatum pristinę dignitati restitutũ, magnisque detecta eius ore proprio innocentia, cumulatum honoribus in sede reponi Pontificia, calumniatoribus infamiæ [h] subiugatis & indutis sicut diploide confusione sua iustissimum esse iudicauit. Et Episcopi supradicti pręsentes in hoc Concil. Rom. 4. eius Symmachi auctoritate congregato alta voce proclamarunt. *Symmachus Papa sedis Apostolicæ præsul, ab huiusmodi oppositionibus impetitus, quantum ad homines respicit, sit immunis & liber, cuius causam totam Dei iudicio reseruamus.* C Quid verò Concilium 5. Romanum sub eodem Symmacho? nonne eandem potenter veritatem [i] astruxit? SS Patrum sententia iudicatum est teste [k] Ennodio. Diacono, nullius vnquam Romanum Pontificem sententiæ subiacuisse: Cum quicumque ille sit potentissimus in mundo semper illo Pontifice minor esse credatur, à quo superiorem condemnari lite contestata omnia iura diuina humanaque prohibent. Hinc illa præclara verba Ennodij quæ in sacros Canones Ecclesia referre dignata est. *Aliorum forte* [l] *hominum causas Deus voluit homines terminare, sed sedis istius præsulis suo sine quæstione reseruauit arbitrio. Voluit beati Petri successores, cœlo tantum debere innocentiam, & subtilissimi successoris indagini inuiolatam exhibere conscientiam. Nolite existimare eas animas*, scilicet Pontificum Romanorum, [m] *de inquisitoribus non habere formidinem, quas Deus præ cæteris suo reseruauit examini. Non habet apud illum reus de allegationis errore subsidium, quando ipsorum factorum vtitur eo teste, quo iudice. Dices forsitan omnium animarum talis erit, in illa disceptatione conditio: replicabo dictum: Tu es Petrus: & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & quæcumque solueris super terram erunt soluta & in cælis.* Et rursus, *Sanctorum* [n] *voce patet Pontificum dignitatem sedis eius factam toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium est vbique submittitur, dum totius Corporis caput esse designatur. De qua mihi videtur dictum per prophetam:* [o] *si hæc humilietur ad cuius confugietis auxilium? & vbi relinquetis gloriam vestram?* Leo 3. à pestilentibus venenatisque calumniatorum de Romanis ciuibus quorumdam linguis aspidum veneno incestatis, atrociter in fama & honore vulneratus, cum medicinam vulneribus æstimationis ac nominis sui quęreret, Romæ Concilium coegit: vt coram Carolo magno (qui tunc erat in vrbe) congregatisque Archiepiscopis, Episcopis, abbatibus, optimatibusque, tam Ecclesię quam regni Francorum, ibi se ab omnibus criminibus iniuriosè ac mendaciter obiectis sibi purgando, innocentiam suam omnibus notam luce clarius ostenderet. In quo Concilio communis omnium prælatorum, præsulum, abbatumque in reuerentiam Papæ maximam vox audita est. [p] *Nos sedem Apostolicam quæ est caput omnium Ecclesiarum, iudicare non audemus. Nam ab ipsa nos omnes & vicario Dei, scilicet Pastore eius, iudicamur: ipsa tamen à nemine iudicatur: quẽadmodum antiquitus mos fuit. sed sicut ipse summus Pontifex censuerit, subeat, canonicè obediemus. At venerabilis Leo præsul, ait, prædecessorum Pontificum vestigia sequor: & de talibus falsis criminationibus, quæ super me nequiter exarserunt, me purificare paratus sum.* Hæc ex Anastasio Bibliothecario in vita Leonis sequentia subdente: *Alia vero die in ea Ecclesia beati Petri Apostoli, in eorum præsentia amplectens venerabilis Pontifex, sancta Christi quatuor Euangelia coram omnibus ascendit vmbonem, & sub iureiurando clara voce dixit: quia de istis falsis criminibus quæ super me imposuere Romani qui inique me persecuti sunt scientiã non habeo, nec talia me egisse cognosco, & hoc peracto omnes Archiepiscopi & Abbates & cuncti clerici, litania facta laudes Deo dedere, atque Dei genitrici semperque virgini Mariæ Dominæ nostræ & beato Petro Apostolorum Principi, omnibusque sanctis Dei.* [q] Hæc Anastasius, cui sacri ritus Romanæ Ecclesiæ huius purificandi se Leonis formulæ mentionem facientes: [r] item Platina Cremonensis in vita Leonis 3. suffragantur: addentes illud magnæ charitatis misericordiæque facinus memorabile, Pontificem D summis à Carolo Magno precibus pro calumniatoribus suis magnopere contendisse: ne iustè licet condemnati ac rei seuerę mortis, pro suorum magnitudine criminum capitali extremoque supplicio multarentur. Verissima igitur illa Ecclesię virtute ex alto indutæ vox & oraculum, à Spiritu S. totos per illius artus diffuso dictatum. [s] *Nemo iudicabit primam sedem, neque enim ab Augusto, neque ab omni clero* scilicet [t] Concilio, vt exponit Glossa quæ inde argumentum deduxit à Concilio non posse Papam iudicari. [u] *Ex cap. significasti de electionibus*) *neque à regibus neque à populo iudicabitur.* Sed ab hoc Canone tres exceptiones formantur, quarum meminit [x] Glossa. Nemo, prima est si Romanus Pontifex voluntariè alicuius se iudicio submittat, quo præclara illa Leonis quarti ad Ludouicum Imperatorem apud

[a] Sixt. 3 Ep. 1. ad orient. Ep.
[b] Gratianus a q. 4.
[c] Iuo l. 5. decret.
[d] Gelas. 1. in cõmonitorio Epist. 1. Grat. c. qua traditione dist 21. ad Faustum magistrum legationis Constantin.
[e] Gelas Ep. ad Anast. Imp. & ad Episc. Dardaniæ.
[f] Can. cuncta 11. q. 3.
[g] Rom Conc. 4. sub Symmacho 1.
Symmachus sua sententia proprioque ore absolutus.
[h] Can Concil. dist 17. § hinc etiam.
[i] Rom. Conc. sub Symmacho 1.
[k] L. Apologetico pro Symmacho 1.
[l] Can. aliorum 9. q. 3.
[m] Can. Concilia § ad hæc. dist. 17.
[n] Id est in sanctis Concilijs congregatorum 1. ibi glossa.
[o] Esaiæ c. 10.
Calumniosam multorum criminum accusationem contra se malevolorum odio Leo 3 Papa nullius subditus iudicio quam suo, proprio ore & assertione conuincit & explodit.
[p] Anastasius Biblioth. in Leo 3.
Leo pontifex se publicè purgat iureiurando.
[q] Rituales Romanæ Eccles.
[r] In vita Leonis tercij.
[s] Can. nemo. 9. q. 3. § Silo. Concil. Rom. c. 20.
Nemo potest Papam iudicare.
[t] Gloss. illa recepta neque ab omni clero.
[u] Cap. significasti de electionibus.
Nemo Papam iudicat nisi in tribus
[x] Glossa nemo ibi.

a Ivo. Carnot. part. 5 decret. c. 22.

Iuonem Carnotensem verba referri debent: [a] *Nos si incompetenter aliquid egimus: & in subditis iustæ legis tramitem non conseruauimus, vestro ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio: quoniam si nos, qui aliena deberemus corrigere peccata, peiora committimus, certè non veritatis discipuli, sed quod dolentes dicimus, erimus præ cæteris errorum magistri* &c. [b] In Canon. nos si incompetenter 2. quæst. 7. translata Secunda exceptio est cùm Papa se suo submittit confessori, qui pœnam ei in foro conscientiæ potest imponere, tenetur que sub pœna peccati iniunctam à pœnitentiario pęnam in satisfactionem delictorum in sacramento pœnitentię remissorum, tanquam Deo præcipiente subire. Tertia in causa hæreseos [c] Can. si Papa, dist. 40. in quo ex Bonifacio martyre hæc habentur: *Huius*, Papę scilicet, *culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse vindicaturus à nemine est iudicandus: nisi deprehendatur à fide deuius: pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tantò instantiùs orat, quantò suam salutem post Deū ex illius incolumitate animaduertit, propensiùs pendere.* Hæc Bonifacius Martyr in actibus: huius igitur hæreticæ contagionis (quæ vt cancer in corpore, sic in anima serpit) fætor, si qood auertat Deus, mentem animumque Rom. Pontificis attingeret, illum ipso facto de altitudine Apostolici solij deiiceret, nec amplius Papa diceretur, nec esset, si in hac pestiferi criminis infectione lutoq; pertinaciter ac perpetuo volutari statueret, ac sine spe reuersionis ad fidei nitorem atque lucem, tantam impietatem tantumqoe nefas publicè profiteri non perhorresceret. [d] Vt doctores in dicto c. si Papa vt August. de Anchona. S. Hugo in dist. 2. & alij cū glossa [e] c. si Papa dist. 40. [f] erudita resolutione determinarunt: Ratio aotem quare Papa ipso facto pro corruptione hęretica, à sede Apostolica arcendus esset, ca ex plurimis maxima, quia est visibile Ecclesiæ caput, sub Christo Domino quem repræsentat, propter quod Christus Dominus hac capitis principisque dignitate S. Petrum ornare volens, Cephas eum scilicet caput appellauit: capiti autem ex officio incumbit vitam membris influere, vitæ verò principium in spiritualibus fides est: à qua exorbitans deflectensque Papa non amplius viuit. [g] *Cùm iustus ex fide viuat*, & ita spiritualiter mortuum necesse fateri. Iamque mortuus influxum vitæ in Christi D. membra non amplius infundere valebit: & sic desinit esse Ecclesiæ caput quia est ipso facto [h] ipsius hæreticæ impietatis peste tanquam mortifero gladio, præcisum, caput verò quandiu tale, caput illius corporis à quo pręcisum est, dici non potest. Ob alia vero crimina Papa non desinit Ecclesiæ caput esse sed languidum, vt ait [i] Petrus Palodanus qui propterea cum magnis doctoribus Papam propter quæcumque alia crimina dempta hæresi à sedis Apostolicę maiestate arceri non posse putat. His qui plura volet, volumina sacrorum canonum, in eosque doctorum canonistarum & summistarum scripta replicet & euoluat: mihi quidem hæc pro instituti mei inclinantis se ad maiorem Pontificiæ Monarchiæ lucem, veritatemque huius maiestatis illustrandæ ratione dicta satis.

b Can. Nos si competenter 2. q. 7.

2. *Exceptio in confessione.*

3. *In causa hæresis.*

c Bonifacius martyr in actibus.

Deponitur Papa propter hæresim in lucem proditam, aut potius ipso facto iure depositus censetur.

Si in hæresi pertinax esset Papa à solio pontificio descendat.

d August. de Ancho. in c. si Papa dist. 40.

e S. Hugo Card. in dist. 21.

f Gloss. cap. si Papa dist. 40.

Optima ratio cur hoc ipso quod hæresi Papa infectus censetur depositus à maiestate Apostolica.

g Habac. c. 1. v. 3. Hebræo c. 10.

h Videatur in summa Sila in verbo Papa n. 4. & 5.

i De potestate papæ.

A

B

C

D

CAPVT II.

Generalia Concilia conuocare, conuocata confirmare, & aliquando si subsit ratio causaque dissoluere, aut de his dispensare, cum soli Romano Pontifici competat, eius inde propterea Monarchica in vniuersam Ecclesiam clarissimè demonstratur auctoritas.

1. *Romanus Pontifex solus conuocat generalia Concilia.*
2. *Solus confirmat.*
3. *Dissoluit.*
4. *De his dispensat pro ratione iusta.*

NON leue signum dominationis summæ atque spiritualis Monarchiæ totū catholicorum orbem legibus institutis directionibusque iuste moderantis in Ro. Pontifice, œcumenica generaliaque Ecclesię vniuersalis concilia congregare auctoritate Apostolica, eadem congregata confirmare, aliquando cum ratiooe dissoluere atque nonnūquam de illis pro bono Ecclesiæ dispensare. Fuit enim vt de primo dicam, ab omni æuo, à quo Christus Dominus ascendit in cęlum, tam proprium, tam consuetum ac familiare, tamque diuina auctoritate firmatum Rom. Pontifici omnem Christi Ecclesiam generalibus comitiis euocare in vnum cętum congregationemque, quę concilia nominantur: vt numquam generales illæ synodi conoocatæ atque sancitæ, sine Romani Pontificis iussu atque imperio à lapsu cōtra fidem, erroreque maximo immunes extitisse legantur: qualis fuit Synodus Antiochena [k] anno Imperij Constantis Antiochiæ ab Arianis anno 345. congregata, in qua S. Athanasium iniustissimè condemnarunt: aditumque ad infringendum & euertēdumque sacrosancti Niceni Concilij vigorem auctoritatemque sceleratissimè patefecerunt. 2. Qualis fuit Mediolanensis impura Episcoporum plusquam 300. Arianorum societate vel potius colluuie scatens sub eodem hæretico imperatore Constantio anno 354. in qua etiam fides Catholica, condēnationis iniquæ aleam obliqua fraude persensit Ruffino atque [l] Socrate id referentibus: 3. qualis fuit Ariminensis 600. Episcoporum partim malitiosè errātium, partim per suam imperitiam aliorum fraudibus deceptorum numero, non tam fęcunda quam horridè tumens, eodem imperatore [m] hęretica contra Catholicos rabie fremēte anno 363. vt S. refert Hyeronimus. In qua Arianorum fraude de symbolo sanctissima vox ὁμοούσιος sceleratissimè sublata est, *Cum terrarum orbis se totum fere Arianum esse miratus est*, [n] Ex eodem S. Patre 4. Qualis fuit in Oriente Seleuciensis, quæ eadem erat impietatis hæreticæ consortio cum illa, aut illius quasi pars æstimabatur, vt sanctissimi Patres [o] Basilius [p] Ambrosius, [q] Hieronymus, [r] Augustinus cum [s] Ruffino & [t] Socrate scriptis suis memoriæ prodiderunt 5. qualis fuit Ephesina 2. dicta [u] deprædatoria Synodus tempore iunioris Theodosij ab Eutychianis Aulicis miserè circumuenti anno 449. quæ [x] Flauiani Constantinopolitani Episcopi cęde Dioscori Alexandrini sacrilega factione fuit cruentata, indigna legatorum Romani Pontificis eiectione fœdata, ac denique

Solius Romani pontificis generalia congregare.

Concilia sine eiusdem iussu congregata omnia errant.

k Socrates l. 2. c. 5. Sozom. l. 3. c. 5.

1. *Reprobatum Concilium sine iussu Pontificis congregatum Antiochenum.*

2. *Mediolanense.*

l Ruffino l. 10. c. 20.

m Socrat. l. 2. c. 29.

3. *Ariminense.*

n S. Hieron. in chronico.

o Idem Hier.

4. *Seleuciensis.*

p Epist. 52 ad S. Athanas.

q Epist. 32.

r Contra Luciferia.

s l. 3. contra Maximum c. 14.

t l. 10. c. 21.

u l. 2. c. 29.

5. *Ephesina.*

x Liberatus in Breuiario c. 12.

y Euagrius l. c. 9 & 10 & 2[illegible]

A hæreseos Eutychianæ contagione pollota, postmodum [a] à S. Leone reprobata. Qualis fuit S. Constantinop.[b] sub Leone Isaurico contra sacras imagines anno 730.[c] qualis alia fuit in ea vrbe noua Rom. sub Constantino Copronymo Isaurici filio circa annum 755. in quam ingens hæreticorũ Episcoporum plusquam 337. turba luesque confluxit: Cæteras huiusce farinæ pollutionisque synodos breuitatis intuitu transgrediot: sufficiat nobis asserere ac Catholicè cũ [d] Chalcedonensi Concilio sentire act. 1. nulli vnquam Prælato aut laico principi licuisse non expectata Rom. Pontificis auctoritate generale cogere sancireve Concilium: Nec vnquam legitimè factum iustéque. Propterea Dioscorum Patriarcham Alexandrinum ab eo Concilio condemnatum, quod eum non audita iubentis Papæ voce congregare synodum minime puduisset. In hanc veritatem scriptores Ecclesiastici. [e] Socrates, [f] Sozomenus, [g] Cassiodorus [h] Nice-B phorus, alijque amico inter se consensu coniuratioeque conspirant: Catholica fide defendentes soli, datum diuinitus Rom. Pontifici generalia cõuocare Concilia atque sancire. κανονίζειν: Nec id, dum asseuerando defendunt, à Christi Domini ordinatione recedunt: qui vt S. Petro eiusque successoribus ouile suum vnicum quod est Ecclesia credidit, gregesque suós diuino fidei pietatisque pabulo [i] nutriendos atque pascendos, sic & illos in vnum quandoque congregandi copiam fecit, illis suam largiendo auctoritatem, qua fulri totam illius Ecclesiam in coniunctis Episcopis & prælatis repręsentatam, vnum in locum quandoque, prout fidelium necessitas & euidens vtilitas, oblata occasione postularet, in ipsius Christi nomine compel-C larent. sine quo congregata societas vlla nusquam legitima, sed spuria potius & fornicatrix à domo Dei vaga, dici aut esse potest, [k] vt S. Matthæi Euangelium ca. 18. non obscurè testificatur. Quod ne quidem nefandus hæresiarcha ille [l] Caluinus negare ausus est. Constat autem inter omnes Theologos claréque omnibus patet fideliũos congregari in nomine Christi nihil aliud esse quam auctoritate Christi sociari & conuocari: hæc vero Christi auctoritate conuocatio, nihil aliud sonat, quam congregationem ab eo factam, qui à Christo congregandi potestate donatus est. Notum satis est ex scripturis, nomen pro auctoritate sumi solere, vt. [m] *In nomine meo dæmonia eiicient* &c. [n] *Ego veni in nomine Patris mei*, scilicet auctoritate, S. Matth. 7. sui Christo discipuli dicebant, [o] *Nonne in nomine tuo prophetauimus?* Actor. 4. [p] *in qua virtu-D te aut in quo nomine hoc fecistis.* Cui aotem competit congregare an ouibus an pastori? an principi, an subdito? an Patri an filio? S. vero Petrus & eius successor Romanus Pontifex pastor est, princeps paterque omnium tam principum quam populorum, tam pastorum reliquorum, quam omnium fidelium ouili Dominico conclusorum. Sic illi proprium est auctoritate Christi Domini generales sancire synodos & conuocare. Sine cuius imperio & voluntate, conformia diuino iuri [q] decreta Ecclesię sacræque leges omnibus cuiuscumque sint dignitatis & ordinis siue imperatorij ac regij, siue Episcopalis existant, hac districte conciliorum conuocatione sub interminatione nullitatis & diuinæ vltionis interdicunt. Et certè potentiur ratio est, quam vt ab vllis etiam quantumuis pertinacibus negari ac eludi possit, quæ profecto conuincit huiusmodi concilia non posse imperari iuberique vt in vnum locum coeant ab alterius quam Rom.

[a] Epist. ad Clerum & popul. Constantin. Epist. ad Thedosiũ imper. Epist. ad Pulcheriam &c.
Concilium Constantin. contra imagines sub imp. Leone Isaurico.
[b] Paolus Diaconus l. 21. rerum Rom. Zonar. 10 annal.
[c] Paulus Diaco l. 21. rerũ Rom. & Zonar. 10 annalibus.
[d] Chalced. Concil act. 1.
[e] Socrates l. 2. c. 13.
[f] Sozom. l. 3. c. 9.
[g] Cassiodorus in Tripart. l. 4. c. 9. & 19.
[h] Niceph. l. 9. c. 5.
[i] S. Ioan. 21.
Iure diuino datu Rom. Pontifici, vt S. Petro, potestas congregandi concilia.
Omnis synodus sine Christi nomine spuria non legitima.
[k] S. Matth. 18.
[l] L. 4 Institu. c. 9. §. 1 & 2.
Quid sit in nomine Christi congregari, scilicet authoritate eius.
[m] S. Marci c. vlt.
[n] S. Ioan. 5.
[o] Matth. c. 7.
[p] Act. 4.
Diuina humanaque Ecclesiastica iura soli Rom. pontifici conuocationem conciliorumque generalium concedunt.
[q] Can. nec licuit can. synodum. can. nullus can. Concilia dist. 7.
Ratio optima cur ab alio potestate quam Papa concilia cogi non possunt generalia.

A Pontificis S. Petri successoris auctoritate [r] nõ imperatoris aut regis aut cuiuscumqoe in terra principali dignitate refulgentis. Quis enim Catholicorum ire posset inficias cõgregationes synodosque Ecclesiæ, per alias personas quam per Ecclesiasticas initi decernique iure posse? quis enim Episcopus aut alius prælatus, disciplinæ pietatisque verè studiosus & amans Ecclesiasticæ, imperatori aut alteri sæculari principi extra sphæram suæ secularis dominationis, ausu temerario atque præsumptione superba de rebus purè ad spiritualia Ecclesiæ negotia pertinentibus decernere non verenti, parere obedireque nõ perhorresceret. Quis porro vnquam imperator adeò potẽs & populorum moltitudine suo imperio subditorum affluens extitit, vt ad omnes illas mundi partes suæ dominationis fines extenderit, suarumque legum mandata mittere potuerit, ad quas Christiana peruasit B religio, longè Rom. imperio maior & amplior? vt elegantissime S. Leo [s] prædicabat. *Cum Roma per sacram beati Petri sedem caput orbis effecta latius præsideret religione diuina quam dominatione terrena.* Si ergo imperator, cuius ditionis limites locis per quæ Christiana dilatatur religio, augustiores existunt, Episcopos aliosque Ecclesiarum præfectos extra eius terminos imperii Christianis dominantes gregibus vellet in concilio sistere, quo eos iure ad id compellere posset? quamuis, quod fieri oon potest, ei ius aliquod de his quæ religionem respiciunt, statuendi copia facultasque traderetur? quãto minus hodie imperator hoc iure conuocationis sibi indebito gloriari potest, cuius auctoritatis nimium hebescit acies: qui ex penuria populorum & angustia terrarum, virium defectu languidè in C angulo mundi pręsidet. Itaque cum solius sit Ro. Pontificis sua decreta legesque ad omnes fideles quocũque loco situque terræ in Ecclesia degant, extendere, eosque virga directionis, virga regni Dei moderari ac regere: illi quoque simili auctoritate eosdem populos fideles per pastores suos in vnum cogere, ac in synodum œcumenicam conuocare, omnibus mundi principibus cunctisque particularium Ecclesiarum pastoribus ab hoc dẽptis priuilegio, competere iure debet. Quod quidem ius à Christo Domino largitum Romanisque donatum Pontificibus, ipsimet Pontifices exercuisse, praxique suum esse testimoniis clarissimè demonstrarunt. Testes sunt sermones illi Sixti 3. Papæ, [t] *Valentinianus*, inquit, *Augustus nostra auctoritate synodum conuocauit.* [u] Sic ad eosdem orientales D Episcopos Pelagius 2. *Generalium synodorum conuocandi auctoritas Apostolica sedi beati Petri singulari priuilegio tradita est.* [x] Et S. Leo Epistola ad Turbium: *Dedimus litteras ad fratres & coepiscopales nostros, eisque Concilium generalis synodi indiximus.* Quàm confidenter & verè hoc ius sibi vendicauerit à Domino datum Hadrianus 2. patet ex illis ad imperatorem Basilium missæ Epistolę insertis: quæ in octaua synodo legi probarique meruerũt. [y] *Volumus*, inquit, *per tuæ pietatis industriam Constantinopoli numerosum conuocari concilium*: Verissimum ergo illud Ecclesię sanctæ decretum, *multis Apostolicis & canonicis regulis instruimur, non debere absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari* &c. Et sanctus [z] Leo 9. ad Thomam Archiepiscopum Carthaginensem scribens corripiendo iusta paternaque seueritate quendam Episcopum Gumuitanæ Ecclesiæ, quod Concilia senioris grauiorisque negotij indicere præsumpsisset. *Hoc*, inquit, *nec vos lateat non*

[r] Can. si diligenti de foro compet. si cũ quis in coascribenda 2. de Episcop. & elect. l. 2.
[s] S. Leo serm. 1. de SS Petro & Paulo.
[t] Epist. ad Orientales.
[u] Pelagius 2. Epist. ad Orientales.
[x] S. Leo Epist. ad Turbium.
[y] Hadrianus 2. Epist. ad Basilium imp.
[z] ad Thomã Carthag. Episcop.

debere præter sententiam Romani Pontificis, vniuersale Concilium celebrari vel Episcopos damnari & depomi: quia & si licet vobis aliquos examinare, diffinitionem tamen sententiam absque consultu Romani Pontificis non licet dare. Similia rescripsit[a] ad Petrum Antiochiæ Episcopum[b] & ad duos Africæ Episcopos Ioannem & Petrum, hac sincera Catholicaque doctrina,[c] Nicolaus 1. Imper. Michaelem informare & salutari exhortatione instruere cupiens, ne quid de hoc conuocationis iure contra Deum salutemque propriam sibi præsumeret arrogare, eum sic affabatur, prout refert[d] Gratianus. *Quamuis Deo gratias & per principalem beatorum Apostolorum Petri & Pauli potestatem ius habeamus non solum monachos, verumetiam quoslibet clericos de quacumque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos conuocare, atque Ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare: hoc quidem nostrum: vestrum autem & piorum imperatorum non est vllum quærendi monachos ministerium, nisi ad miserandum & eorum orationes poscendum.* Aliter facientibus principibus, & quæ solius sunt Pontificis Christiani in cogendis Ecclesiæ cætibus comitiisque generalibus, superbe & audaciter vsurpantibus, semper malè infeliciterque cessit. Exemplo erit Theodosius iunior, qui artibus Eutichianorum circumuentus, imprimisque eorum hæretîcorum antesignani[e] Chrysaphij cogendę deprædatoriæ synodo 2. Ephesinæ cooperans, sua non tam auctoritate imperatoria quam tyrannide sanenlega, atque impia pro corroborando hoc deprædatorio impioque conuenticulo sanctionem constituens maximam nomini famæque suæ labem turpitudinis inussit: omniaque pęclare pro seruitio Ecclesiæ & salute imperij gesta in tota vita, hoc postremo & iniquo vitæ facinore sordide maculauit. Et nisi detecta fraude aulicorum impiorum, qui illum miserè fefellerant, erratum fatêque sui enimen, opera sororis optimæ Pulcheriæ, sanctissimæ virginis agnouisset, ac de eo pœnitentiâ egisset: profectò salutis animę periclitatus aleam, extra Ecclesiam diuina spoliatus gratia, infelicissimum vitæ exitû sortitus expirauisset.

Quantò rectiùs & felicius, post eius obitum optimus imperator Marcianus, & eius vxor virgo semper Augusta remanens Pulcheria fecere: cum ad exterminandam & funditus destruendam hanc malignantium funestam sacrilegamque synodum, à S. Leone Papa conuocationem generalis synodi Chalcedonensis[f] per litteras, ex totem prędecessoris Augusti hac editione noui concilij expiare cupiêtes, humili atque pia deprecatione flagitauerunt,[g] sicut longa post tempora illorum, imperatores Itene & Constantinus mater & filius pro cogêda synodo Nicæn. 2. contra Iconoclastas & pro Tarasii optimi ac doctissimi sacerdotis, in Episcopum Constantin. creationeq; Hadrianum Papam suis litteris obnixè deuoteque rogauerût. Sed neque solum Rom. Pontifex generalia cogit Concilia, sed formam qua celebrari debeant præscribere solet: quo omnia in eo spiritus sancti influxu prælatorum corda intus animante piè ac religiosè ordinata charitate fiant. Sic enim[h] S. Leo ad Pulcheriam Augustam de Chalcedonensi synodo loquens. *Binos*, inquit, *de coepiscopis meis & compresbyteris ordinaui, qui vicem meam implere sufficerent, etiam datis ad venerabilem synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas adunata cognosceret, quam formam seruare in hac iudicatione deberet,*

A *ne vlla temeritas aut fides regulis aut canonum statutis, aut benignitatis remediis obuiaret.* Eiusdem formæ celebrandi concilii tenorem præscribens aperuit Agatho, Constantino 4. Imperatori & fratribus Heraclio atque Tiberio[i] Epistola 1. ad eos per suos legatos directa pro cogendo generali Concilio 6. quod fuit 3. Constantinop. in Trullo celebratum, quæ in hoc concilio act. 4. cum honore lecta est, & cum desiderio venerationeque recepta. In qua hæc inter cætera Pontifex. *Quibus*, inquit, *porrictoribus & testimonia aliquorum SS. Patrum, quos hæc Apostolica Christi Ecclesia suscepit, cum eorum libris tradidimus, vt facultatem suggerendi à benignissimo vestræ Christianitatis imperio consecuti, ex his duntaxat satisfacere studeant, dum imperialis mansuetudo præceperit, quid hæc spiritalis mater eorum ac adeo propagati imperij Apostolica Christi Ecclesia credat, & prædicet, vt nihil profectò præsumant B augere, minuere, vel mutare: sed traditionem huius Apostolicæ sedis, vt à prædecessoribus Apostolicis Pontificibus instituta est, sinceriter enarrare.*[k] Sic Hadrianus 2. formam congregato 8. Concilio Constantinopoli seruandam in Epistola ad imperatorem Basilium missa præscripsit; quam legati sedis Apostolicæ huius Concilii patribus 373. Episcopis in eo congregatis obtulerunt. Qua illi Patres admonentur instructi, in eam potissimum curam, sollicitudinem, studiumque incumbere, vt quæcumque in priori conciliabulo gesta sunt, quo in sancti Ignatii Constantin. Patriarchæ locum Photius Neophytus sacrilegus & impius aulicus iniustissimè violento tyrãnidis imperatoriæ furore subrogatus est, radicitus dissipata conuellerentur, & omnia huius impię sceleratorum factionis decreta vltricibus flammis vrerentur.

C 2. Verum non minus splendor Pontificię maiestatis decorque Monarchicus in confirmando Concilia quàm in conuocando fulget ac rutilat, tanta cum virtute ac energia: vt illorum à Rom. Pontifice minime confirmatorum leges nulla ad fideles in conscientia cogendum & obligandum, efficacia virtuteque potiatur. Hoc insignes Theologi, & vtriusque iuris illustres periti.[l] Cardinalis à Turrecremata,[m] Caietanus,[n] Nauarrus, & alij doctrina clarissimi doctores eruditissimè docuerût. Quam quidem doctrinam sufficienti demonstratione, perpetua traditio generaliumque synodorum obseruatio sine interruptione sęper inuiolatè retenta comprobant. Hoc Nicæni concilii primi testantur SS. Patres Epistola ad Syluestrum qua eum vt sancita in concilio, sua confirmet auctoritate, deuotè deprecantur. Hæc inter alia diD centes:[o] *Ad vera fidei augmentum accurrimus (scilicet ad sedem tuam & corroborari, diuinis nempe mysteriis. Censeat vestra Apostolica doctrina, Episcopos totius vestræ Apostolicæ vrbis, in vnum conuenire vestrumque habere concilium sicut docet mystica veritas, vt confirmet nostra sancita: vt gradus fixos connexa ordinationis tuæ sanctimonia nostra possit habere regula:* & paulo post, *quidquid autem constituimus, in concilio Nicæno, precamur vestro oris consortio confirmetur* &c. Omnia Ecclesiæ Concilia à confirmatione Romani Pontificis habere firmitatem sancti Patres non minus verè quam ingenuè profitentur:[p] Et Socrates lib. 2. cap. 13. meminit Canonis Ecclesiastici vetantis ne decreta conciliorum sine sententia Romani Pontificis Ecclesiis sanciantur, sancitaque promulgentur[q] sed iste Canon qua in synodo quove tempore fuerit

[a] Idem Ep. 4. ad Petrum Antioch. Episcop.
[b] Epist. ad Ioannem & Petrum &c.
[c] Epist. ad Michaelem imp.
[d] Can. de causa 1. q. 1. can. per principalem 9. q. 3.

Omnibus principibus papa auctoritatem in cogenda synodo vsurpantibus malè cessit.

[e] Ep. 2. Theodosij ad Dioscorum pro cogenda synodo 2. Ephesina deprædatoria.

Theodosij iunioris decepti ab Eutichianis ob deprædatoriam synodû à se coactam & confirmatâ ex vita fine infortunium.

[f] Litteræ Marciani Pulcheriæ ad S. Leonem in Concil. Chal. edi. scriptæ leguntur.
[g] Litteræ Irenes & Const. imp. ad Hadrianum Papam.

Non solum cogendi Concilia Papa sed etiâ formam in eis procedendi & operandi tradit.

[h] Epist. 49 ad Pulcheriam Augustam.

[i] Agathoni. Pap. Ep. ist. 1. ad Constant. imp. 4.

[k] Epist. Adria. 2. ad Basilium imper.

[l] Solius est Rom. Pontificis congregata concilia confirmare vt valorem suum viaque fortiantur.

[l] Turrecrem. l. 2. summæ c. 75.
[m] Opusculo de comparatione Papæ & Concilij.
[n] Nauarr. 1. Concil. tit. de Constit. consil. 1. nu. 4.
[o] Epistola Patrum SS. Nicæni Concilij 1. confirmationem statutorum à S. Syluestro postulantium.

[p] Socrates l. 2. c. 13.
Nota confirmationem generalis synodi à papa esse in stituium Apostolica.

S iij

editus oemo sacras replicando historias inueniet vt huic argumento esse possit hunc Canooem non ab aliquo Concilio aut decreto Pootificum sed potius ab ipsis Apostolis institutum fuisse & in Ecclesia vsu antiquissimo receptum ac sine memoria temporis obseruatum. Acceptis his litteris SS. Patrum atque decretis synodi Romam perlatis S.Syluester ex Italiæ Episcopis Concilium coegit. Cuius hæc tantum fragmenta supersunt:[a] *Siluester Episcopus sanctæ & Apostolicæ sedis vrbis Romæ dixit, Quidquid in Nicana Bythinia constitutum est, ad robur sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ, à sanctis sacerdotibus trecentis decem & octo, nostro ore conformiter confirmamus. Omnes qui ausi fuerunt definitionem dissoluere sancti & magni Concilij, quod apud Nicanam congregatum est, Sub præsentia piissimi, & venerandi principis Constantini Augusti Anathematizamus. Et dixerunt omnes, placet.* Sic S.Damasus coactum 1. Concilium Constantinopoli contra impia dogmata hæresumque portenta Macedonij, & Eunomij, postea vt suum sortiretur effectum authoritate Pontificia confirmauit. Vt patet ex eius gestis: inter quæ ista leguntur in peruetusto scripto codice Vaticanę bibliothecæ. [b] *Sententia de damnatione Macedonij, & Eunomij Damasus confirmari præcepit, in sancta secunda synodo, quæ præcepto, & authoritate eius apud Constantinopolim celebrata est.* Alias nullis firmata viribos illa synodus elanguisset sicut cæteræ tali Pontificiæ confirmationis robore destitutæ: vt ipse sanctus Damasus Epistola ad Episcopos Illyrenses apud Theodoretum [c] scripserat. Synodi generalis decreta nullo fulciri efficacię robore, quam ipse per se aut per legatos sua approbatione non corroborauisset. Ita postea [d] sanctos Cælestinus Papa Synodo Ephesinæ primæ, Nestoriana hæresi potenter destructa, & condemnata vltimam firmitatem, roburqoe sua comprobatione largitus est. Et post aliquot temporum annorumque lapsus condemnato Eutyche hæresiarcha, eiusque impio exploso, atque destructo dogmate, in Concilio [e] Chalcedonensi, Pattes eius Concilij à sancto Leone Papa illius concilij confirmationem his verbis reuerenda prece postularunt. *Rogamus igitur te & tuis decretis nostrum honora iudicium, & sicut nos capiti in bonis adiecimus consonantiam, sic & summitas tua filijs quod decet adimpleat.* Huios summæ Romanorum Pontificum in confirmandis conciliorum actibus auctoritatis non ignari patres concilij Africani ex tribus congregati Africæ prouinciis Byzancena, Numidia, & Mauritania hæc de hac Pontificia auctoritate ad Theodorum Papam in Epistola synodali rescribebant. [f] *Apostolicæ sedis vetusta sollicitudo est tam mala damnare, quam probare laudanda: antiquis enim regulis sancitum est, Vt quidquid quamuis in remotis, vel in longinquo positis prouinciis ageretur, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt eius authoritate ista quæ fuisset pronunciatio firmaretur. Indeque sumerent cæteræ Ecclesiæ vel de natali suo fonte prædicationis exordium, & per diuersas totius mundi regiones puritatis incorruptæ manerent fidei sacramenta salutis.* Hęc illi Episcopi in Epistola synodica.

Concilio Romæ congregato S. Siluester Nicænum confirmat concilium.

a Extat to.1. Conciliorũ.

S. Damasus coactum Constantinop. 1. Concil.

b Ex gestis S. Damasi in codice vetusto vaticano.

c Theodor. l. 2. c. 22. hist.

Nullius efficacia concilia œcumenicum sententia Ro. Pontificis non corroboratum.

d Ex actis Ephesinæ synod. à S. Cælestino synodus Ephesina confirmata.

e Epist. Synodi Calced. & S. Leonis &c.

Epist. synodica Patrum Concilij triũ in Africa prouinciarum ad Theodorum Papam.

Et concilij sexti contra Monothelitas patres ab Agathone Papa fidei Catholicę in hoc concilio sancitæ confirmationem postulantes hoc suam ad eum directam Epistolam fine concluserunt: [g] *Orthodoxæ autem fidei splendidam lucem vobiscum clare prædicauimus, quam etiam vt per honorabilia vestra rescripta confirmetis vestram oramus paternam sanctitatem: per quam bona spe in Christum freti confidimus, misericordem eius benignitatem largituram Romanæ reipublicæ clementissimo imperatori nostro* (scilicet Constantino 4.) *commissæ perennem stabilitatem, exornaturamque diuinitus ingibusque victoriis serenam eius mansuetudinẽ. Vestram vero Dei imitatricem sanctitatem, quæ rebus nostris affuerit, ac ea deffenderit, tremendam eius voluntatem, sincere, ac verè fidem confessa est, tueatur incolumem, & conseruansẽ creditos ipsi à Deo Orthodoxos greges &c.* Et sicut concilia confirmare, pontificiæ dignitatis est, sic & minos bene gesta in illis dissoloere, atque motare vt Sanctus fecit Leo in concilio Chalcedonensi, irritans ea quæ suis absentibus legatis Anatolius Constantinopolitanus Episcopus cum suæ factionis ministris contra Alexandrinæ Ecclesiæ iura per subreptionem, cauillationemque malitiosè moliti sunt. Sic enim sanctus Pater Pulcheriæ Aogustæ in Epistola ad eam cootra hos sacrilegæ factionis artifices loquitur [h] *Consensiones Episcoporum, & sacrorum canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes vnita nobiscum fide vestra pietate in irritum mittimus, & per authoritatem Beati Petri Apostoli generali prorsus definitione quassamus.* Sicut longa post secula Eugenius [i] 4. male facta in Concilio Basiliensi quassauit & irrita tanquam spuria pronunciauit. Hoc præter canonistas Theologi vera, eruditaque firmitate deffendunt, vt D. Thomas [k] rationem subiungens quare Roman. Pontifex statuta Concilij generalis tollere, aor mutare, aut de illis pro causa rationabili dispensare potest. *Quia*, inquit, *sine eius authoritate, nihil potuerunt*, scilicet patres, *statuere, sicut nec Concilium congregare*, Explicatque doctissimus, sicut sanctissimus doctor illud Zozimi Papę in Can. contra statuta 25. q. 1. *Contra statuta patrum condere aliquid, vel mutare huius sedis non potest authoritas*, respondendo, *verum esse in his quæ statuta Patrum decreuerunt esse de iure diuino, sicut sunt articuli fidei per concilia determinati, non autem de his quæ illi patres determinarunt esse tantum de iure positiuo*: Quæ propterea ipse Pontifex mutare potest, aut de illis dispensare secundum opportunitatem temporum & negotiorum: hocqoe faciendo nil cootra illa Patrum statuta molitur, [l] *quia seruatur intentio statuentium quæ est auctoritas Ecclesiæ.* [m] Sic glossa recepta aliique grauiores doctrinæ, & integritatis doctores hæc Zozimi verba fideliter interpretantur. Conformia illa Vrbani Papæ in Can. sunt quidam 25. q. 1. nostræ non tam particulari, quam summorum doctorum interpretationi suffragantur. [n] *Sunt quidam*, inquit, *dicentes Romano Pontifici semper licuisse nouas condere leges: quod & nos non solum non negamus, sed etiam valde affirmamus. Sciendum vero summopere est, quia inde nouas leges condere potest: vnde Euangelistæ aliquid & Prophetæ nequaquam dixerunt; vbi vero aperte Dominus vel eius Apostoli, & eos sequentes sancti Patres sententialiter aliquid definierunt; ibi non nouam legem Romanus Pontifex dare, sed potius quod prædicatum est vsque ad animam, & sanguinem confirmare debet. Si enim quod docuerunt Apostoli, & Prophetæ de-*

g Epist synod. Concilij 6 ad Agaton. Papam.

Papa male acta & per subreptionem in Concilio facta dissoluit & irritat.

h Epist. 55. ad Pulcheriam August. in fin. Epist & Epist. 53. ad ipsum Anatolium.

i Eugen. 4. Basiliense irritat concilium. Æneas Siluius l. 1. edit. Basiliensis.

k Tract. 19. contra impugnantes religionem.

Dispensare super decretis generalis Cõcilij competit authoritati Papæ pro causa rationabili.

l Siluest. summa verbo Papa n. 15.

m Gloss. in Can. contra statuta.

n Vrbani papæ sententia Can sunt quidã 25 q. 1.

A

ſtruere (quod abſit) *niteretur non ſententiam dare, ſed potius errare conuinceretur. Sed hoc procul ſit ab eis qui ſemper Domini eccleſiam contra luporum inſidias optime cuſtodierunt.* [a] Ibi videatur doctiſſima gloſſa illa de his quæ ſunt diuini iuris, & ad fidei articulos ſolummodo referuntur, demonſtrans in quibus nullo modo Papa diſpenſat, ſed ſolom interpretatur, aitque Papam poteſtate potiri quandoquè de Apoſtolorum decretis & ſtatutis, quæ non ſunt iuris diuini, diſpenſandi. Iura vero diuina nulla poteſt Papa diſpenſatione relaxare, ſed tantum ea interpretari, vt exemplis multis illa gloſſa luculenter aperit. Huic doctrinæ ſinceræ Catholicęq; veritati etiam prælati Græcæ Eccleſiæ, ac illius imperii Orientalis principes deuote pieque ſubſcripſerunt: quandiu ſtetit eorum in Deum recta fides. Teſtantur epiſtolæ ſancti Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani & Imper. Baſilii ad Hadrianum ſecundum Pontificem per manus Theognoſti Abbatis miſſæ. Quibus illum magna deuotione feruoteque inſtanter obteſtantur, vt ſibi de ſtatutis concilii octaui œcumenici diſpenſare liberet, pro receptione eorum Epiſcoporum in ſuas ſedes, à quibus hos ſancta ſynodus octaua iuſtè deiecerat, ac deiectos longè à patria relegauerat: quod vel à ſcelerato Pſeudopatriarcha Photio promoti fuerant, vel illius inmanibus auſis, & ſacrilego conciliabulo ab eo contra Nicolaum papã, & pro deiectione à throno Conſtantinopolitano impia ipſius ſancti Ignatii congregata, partim circumuenti ſchiſmaticorum fraudibus, partim nimium crudeliter ab ipſo Photio, imperatoris Michaelis tyrannide corroborato vexati ſubſcripſerant. Pro quibus pœnitentiam agentibus factique ſui crimen execrantibus ne in æternum ſuis orbarentur Eccleſiis, hanc decretorum concilii diſpenſationem ipſi [b] Ignatius patriarcha, Baſiliuſque imperator ab ipſo papa, vt ex eorum epiſtolis ad eum videre eſt, ſummis magnopere contendentes precibus efflagitarunt. Quas preces orationeſque ipſi Romano pontifici neutiquam tanto deſiderii ardore profudiſſent ſi illum de ſtatutis conciliorum generalium diſpenſandi poteſtate carere crediſſent. Sed longiore circa hanc materiam dicendi fluxu ſuperſedentes, quanta ſit à Deo conceſſa poteſtas Romano pontifici, ſicut ſancto Petro, Epiſcopos alioſque maioris ordinis prælatos ordinandi, aut pro cauſa iuſta deponendi vbique terrarum, ac nouos in eorum cathedras ſufficiendi videamus. Vt maior de ſuprema illius in vniuerſam Chriſti Domini Eccleſiam Monarchia in animis fidelium creſcat fides, conſenſio ſincerior radicata firmetur, perſuaſioque potentior penitus inſideat.

a Gloſſa recepta in ca. ſũt quidam 25. q. 2. in verbo Apoſtoli.

b Epiſtolæ S. Ignatij, & Imp. Baſilij extant in fine Synodi 8.

CAPVT XII.

Conſtituere, atque creare Epiſcopos & creatos ſeu electos confirmare, ſummam Monarchiæ Pontificiæ in Eccleſia Dei poteſtatem deſignat, & arguit.

SICVT in imperio ſeculari Monarchica maieſtas ac regia, in ſummis creandis, ordinandis, confirmandis, & pro cauſa iuſta deponendis magiſtratibus præcipuiſque coronæ, vt loquuntur, imperialis, aut regię officiariis maximè vnicuique ſubditorum cognita ſplendet: ſic in Eccleſia non leuis illa Monarchiæ ſpiritualis in paſtore œcumenico nota credenda eſt: nimirum poteſtas à Deo immediatè data, perpetuoque in Chriſtiana ditione vſu confirmata creandi Eccleſiæ Epiſcopos, maioreſque prælatos Eccleſiæ principes, ab aliis de gremio Eccleſiæ electos cõfirmandi: eos in diuerſis orbis terræ partibus vbi antea non erant ordinandi: ad infideles apoſtolos mittendi, vt diſcuſſis errorum ſuorum, in quibus ambulabant, tenebris Chriſtianæ veritatis lucẽ videant viſamq; diligãt, & amplectantur. Deniq; hos Eccleſiæ paſtores, ſi deliquerint, nimiumque ab officio ſuo degeneres peccando turpiter exorbitarint, in delictorum pœnam ſuarum ſedium honore priuandi: ſi populi ſalus, euidenſque Eccleſiæ vtilitas poſtulauerit: atque ne diutius fideles populi ſalutari doctrinæ fidei cibo ſacroque ſanctæ directionis regiminiſque pabulo deſtituti langueant illico in deſtitutorum Eccleſiaſticas ſedes nouos epiſcopos, prælatoſque potentes opere, & ſermone ſufficiendi. Sciunt enim omnes veritate bene informati euangelica perpetuaque antiquitatis Eccleſiaſticæ doctrina, principium huius tantæ, ſummæque dignitatis iſta magna in Eccleſia præſtandi munera in Sancto Petro Apoſtolorum principe, Dominum noſtrum, verborum ſuorum firmiter virtute collocaſſe, & in eius ſucceſſores, vicarios ſuos Romanos Pontifices tantæ poteſtatis continuationem vſque ad conſummationem ſeculi perpetuaſſe. Anno ſiquidem trigeſimo quarto Redemptore noſtro recens ad dexteram Dei patris diuina ſua virtute prouecto, conſummatoque Diuinæ myſterio redemptionis, cum credentium in Chriſtum numerus magis in dies augeretur, fœtuque Spiritus ſancti multiplici creſceret: [a] Sanctus Petrus Apoſtolorum princeps totiuſque Chriſti Domini Eccleſiæ Monarchicus Paſtor, ac pater, ſanctum Iacobum Alphæi cognomento iuſtum fratremque Domini dictum Epiſcopum Hieroſolymitanæ ſedis conſtituit, iſtiuſque Epiſcopatus honore decorauit. Vt hæc ſancti Chryſoſtomi verba clariſſime demonſtrant. [b] *Si quis*, inquit, *à me percontaretur quomodo Iacobus ſedem Hieroſolymitanam accepit: reſponderem ego hunc totius orbis magiſtrum præpoſuiſſe Petrum.* Quem vna cum ſancto Ioanne & Iacobo fratribus ſacra inaugurauit vnctione, tradens poſteris legitimam conſecrandi Epiſcopum, per tres Epiſcopos formam ([c] vt Epiſtola ad Italiæ Epiſcopos

Collatio principis eccleſiaſtici cum ſeculari in nota monarchia cognoſcenda.

a S. Petrus vt princeps apoſtolorum totiuſque eccleſiæ monarchicus, S. Iacobũ epiſcop. Hieroſoly. fecit.

b S. Chryſ. hom. 87. in S. Ioan.

S. Petrus formam conſecrãdi Epiſcopũ per tres alios Epiſcopos inſtituit, ac inſtitutam tradidit.

c S. Anacleti ad Italiæ E-

piscopos in 1.tom. Conc.

Anacletus Papa docuit) huius in Episcopum Hierosolymitanum[b] sancti Iacobi, per sanctum Petrum cum sancto Ioanne, & Iacobo factæ consecrationis, promotionisque meminit Clemens Alexandrinus apud Eusebium hæc dicentem[a]: *Clemens in sexto libro* ὑποτυπώσεων *de eo scribens refert Petrum, & Iacobum, & Ioannem post Saluatoris ad cælos ascensum cum essent à Domino summum dignitatis gradum adepti, non de gloria, & honore contendisse inter se, sed vno consensu Iacobum iustum Hierosolymorum Episcopum designasse.* Cæteros vero Apostolos authoritate summa à Deo per vniuersum mundum accepta, subdita nihilominus sancto Petro vt notauimus supra, ab eodem similiter Apostolorum principe creatos fuisse Episcopos valde veritati consentaneum, qui postea in varias terrarum partes, & oras dispartiti nouas Ecclesiæ sedes sub sancti Petri beneplacito, prout ordo Monarchiæ deposcebat Ecclesiasticæ, nouosque Episcopos instituerunt atque de aliis, qui sibi defunctis in Episcopatu succederent bene à sancto Spiritu informati prouiderunt Vt Dauidicum illud adimpleretur.[b] *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram.* Sanctus Augustinus in hunc locum, *quid est*, inquit, *pro patribus tuis nati sunt tibi filij? Patres missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi*, Scilicet loco Apostolorum, ratione scilicet Episcopatus, & Pastoralis officij, non Apostolatus. Sic crescentibus in orbe fidelibus mater Ecclesia sinum suum in mundo quotidie ad recipiendos, alendosque nouos suæ fœcunditatis fœtus, ac filios expandit, atque dilatauit, iuxta Prophetæ vaticinium ad Euangelicæ legis tempora respicientis, atque clamantis ad illam.[c] *Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum extende ne parcas, longos fac funiculos tuos, & clauos tuos consolida.* Progressu verò temporis fusiùs per omnem terrã suum sanctissima illa matre dilatante sinum ad nouos excipiendos filios, primis illis quos Apostoli creauerunt Episcopis vita functis, totum ius eligendi creandique Episcopos ad Romani pontificis authoritatem tanquam soccessoris sancti Petri Dei in terras Vicarii reuolutum est: iuxta illud quod habetur in Can. omnes dist. 22.[d] *Omnes siue Patriarchij cuiuslibet apices siue Metropoleon primatus, aut Episcopatuum cathedras, vel Ecclesiarum cuiuslibet ordinis dignitates instituit Romana Ecclesia. Illam verò solus ille fundauit, & super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato æternæ vitæ Clauigero terreni simul, & cælestis imperij iura commisit.* Sed constitutis illis per orbem terrarum dignitatibus, & gradibus Ecclesiasticis qui ad eos euehebantur prælati, honoris gradus confirmationem à pontificis Romani authoritate, consensuque expresso vel tacito consequebantur, primis siquidem Ecclesiæ nascentis, crescentisque in dies temporibus post mortem Apostolorum vidente, atque silente, minime vero repugnante, aut aliud decernente Romano pontifice cum iure id posset: clerici cuiuslibet Ecclesiæ cathedralis conuenientes simul in vnum, in locum defuncti sui Episcopi alium substituendum, subrogandumque nominabant, designabant, eligebantque, qui postea à Romano pontifice hanc electionem approbante confirmaretur, literasque pontificiæ approbationis (quas hodie bullas vocant) ab

a Euseb in chro & l.2. hist.c.1.

b Psalm.44.

c Esaiæ 54.

Ius episcopos eligendi creandique à tempore Apostolorum ad Romanam ecclesiam deuolutum.

d Con. omnes distin. 22.

Varia forma eligendi episcopum antequam Papa confirmandus offeretur.

1.

A eo mutuaretur, priusquam in prælaturam Ecclesiæ sacro inunctus oleo decenter inauguraretur. Electio verò seu designatio in Episcopum variam pro diuersitate temporum, sicut congruè visum est Ecclesiæ formam, modumque sortita est. Inualuit enim quandoque mos ille vt clerus simul cum populo nominaret, & eligeret, designatum ac electum, Domino Papæ aut alteri Patriarchæ eius, fungenti vicibus confirmandum offerret ex Canone factus est[e] 7.q.1. & cæteris quos in margine hic notauimus[f]. Notanda hæc in fine canonis nosse dist. 63. *Sacerdotum quippe est*, inquit Stephanus Papa Archiepiscopo Rauennati, *electio, & fidelis populi consensus adhibendus est, quia docendus est populus, non sequendus.*[g] 2. Quandoque populus quidem petebat humiliterque sibi dari Episcopum Piis votis obtestabatur, & his annoens votis clerus eligebat; vt videre licet in canone nulla dist. 62. 3. Quandoque non solum petebat, rogabatque sibi dari Episcopum, sed qualem sibi optaret expresso nomine designabat, & tunc tali suam
B clerus electionem designationi conformabat, vt ex supra citato ca.[h] Nulla, conspicuum est. Præter has formas; illa etiam. 4. Nonnunquam obseruabatur, vt ipsemet Episcopus iam electus, confirmatus, & consecratus sibi in Episcopatu socium, coadiutoremque eligeret, & ascisceret sibique defuncto aliquando successurum nominaret: vt Valerius, sanctum Augustinum sibi viuenti adiutorem adsciuit, successoremque, sibi defuncto declarauit. Quam licitam, vsuque receptam eligendi formam leges Ecclesiæ comprobant Ca.[i] Si Petrus 8. q. 1. Et sanctus Augustinus[k] epistola 11. Quintam etiam in antiquitate sacrarum Historiarum formam reperimus, cum nominanti populo, clericisque eligentibus assensus principis interueniebat. In[l] ca. Quia igitur. ca. Quanto. ca. Principali. ca. Rheatina. ca.
C Vobis. ca. Lectis distin. 63. & ca. Quod sicut. de electione. Sed in his omnibus electionum formis ne fierent irritæ, semper expectabatur consensus, & approbatio summi pontificis, aut per se, aut per vicarios eius, Patriarchas, primatesque, in partes Episcopatuum conferendorum ius iurisdictionemque suam extendentes. Exempli causa tempore sancti Leonis Papæ Thessalonicensis Metropolites, Apostolicæ Sedis erat in oriente delegatus; vt ipsius sancti[m] Leonis ad Anastasium literæ designant. Sicut has eligendi Episcopos formulas ipse Romanus Episcopus aut tradiderat, aut ab aliis in Ecclesia magna munera obeuntibus excogitatas permiserat. Quod inductione multorum exemplorum verissimum esse patebit.[n] Liberatus in breuiario meminit Epistolæ Ioannis Thalaiæ Alexandrini episcopi Synodicæ ad Simplicium Papam, similiter alterius à Flauita, eiusdem ecclesiæ patriarcha, ad
D Fœlicem Papam missæ. *Qui non consensit*, inquit ille, *sine Romano Episcopo inthronizari, sed Synodicam transmisit.* Acacium quoque Patriarcham Constantinopolitanum sine Romani pontificis authoritate, & accepta ab eo cõfirmatione thronum patriarchalis honoris conscendere noluisse ex eodẽ[o] Liberato didicimus: vt postea fecisse Euphemium Constantinop. patriarcham narrat Nicephorus.[p] Hunc respectum supremumque honorem à Ioanne Eutychio eiusdem Sedis præsule Romano pontifici delatum fuisse Iustino

e Ca factus est 7.q.1.

f Can. Episcopos can. literas dist. 63 can plebs can. nosse eadem dist.

2.

g Dist. 62. ca. nulla.

3.

h Can. nulla supra.

4. forma.

i Ca. Si Petrus 8.q.1.

k S. August. epist. 11.

5. forma.

l ca quia igitur. ca. quanto. ca. principali. ca. rheatina. ca vobis ca. lectis. dist. 63 & ca. quod sicut de electione.

In omnibus electionis formis semper Rom. Pontificis consensus & approbatio requirebatur vt probatur inductione exemplorum.

m Epistol. S. Leonis ad Anast. cap. 6. epist 82.

n Liberat. in breuiar.

o Liberat. ibi.

p. Niceph. li. 16. cap. 19.

ſeniore imperante, idem ſcriptor memoriæ mandatum, poſteritati prodidit ſimilia de ſucceſſoribus eorum Pyrro, & Paulo ad Theodorum Papam ſcribentibus [a] Zonaras commemorat. Sic Petrus ad Vitalianum, Thomas ad eundem Papam ſcribentes vt conſtat [b] ex ſexta Synodo, id ipſum honoris, ac reuerentiæ circa Sedem Apoſtolicam, Romananique præſtitere, vt ſine illius ſedis paſtore confirmante noluerint inaugurari. De Nicephoro Tharaſij ſucceſſore in ſede Conſtantinopolitana ſimilia referens Landulphus [c] Sagax ait. *Nicephorus quoque ſanctiſſimus Patriarcha tranſmiſit Synodicas literas* (ſcilicet pro confirmatione ſua in Sedem epiſcopalem) *ad Leonem ſanctum Papam Romanum. Antea quippe faciendi hoc à Nicephoro* [d] *prohibebatur.* (Scilicet Imperatore hæretico.) Huius patriarchæ Conſtantinop. literas ad Leonem 3. Auctor ille retulit, quibus poſt ſuæ veræ fidei confeſſionem, Romano pontifici obnixe ſupplicat, *vt mittat ſermones firmantes* (ſcilicet literas apoſtolicas ſuæ dignitatis, & honoris in epiſcopatu confirmatrices) *& dantes intellectum*: & poſt hæc, *vt veſtris*, inquit, *doctrinis, & exhortationibus firmati ſtemus in hac fide integri, & ſolidi omnia quæ in ea ſunt myſteria ab initio tradita inuiolata conſeruantes.* Illud autem diligenter obſeruandum eſt in antiqua Eccleſiæ ſanctæ facie, & ritu Epiſcopos electos, ad Romanum pontificem, vel eius delegatum fidei formam tranſmittere ſolitos: quam cum Pontifex Romanus comprobaſſet ſuamque de ea, & eorum electione comprobationem ſcriptis literiſque ſignificauiſſet, tūc electus erat in ordine epiſcoporum riteque conſecrabatur. Id ipſum alij Epiſcopi, ſuis Metropolitanis Romani pontificis vicarijs præſtare ſolebant. Propter quod Tertullianus [e] dicebat *Eccleſias quotidie vt Eccleſiæ fiant à matrice Eccleſia mutuari fidem.* Quid eſt hoc, *vt Eccleſiæ fiant.* Eccleſiæ ſingulares hoc ſolummodo inter ſe diſtinguntur, quod Epiſcopos habent ſuos: habent autem cum ab Eccleſia Metropolitana, fides ex reſcripto comprobatur. Hinc antiquus ille mos [f] in Nicæna Synodo ſcriptus, ſanctione pia firmatus inualuit, ne quis in cathedralem Sedem euehendus Epiſcopus abſque conſenſu iudicioque Patriarchæ, ac Metropolitani in aliqua natione orbis Catholici vices in his partibus Romani pontificis exercentis agentiſque crearetur. Romana verò Eccleſia quod omnes ſedes patriarchales, ac Metropolitanas epiſcopalibus præſidentes tanquam mater filias peperiſſet, partaſque ſuæ ſinu virtutis, ac ſanctitatis ſupremæ fouiſſet, eas incremento dignitatis magnæ prouexiſſet, illis paſtores dediſſet, datoſque non mediocri poteſtate confirmando ab Apoſtolicæ ſedis fauore profecta corroborauiſſet: ideo ab antiquis, ſanctiſque patribus, vtpote à ſancto [g] Cypriano matrix, & radix Eccleſiarum, & à [h] concilio Epheſino στερέωμα ἐκκλησιῶν, Eccleſiarum nempe firmamentum honorifico vocabulo, elogioque virtutis appellata eſt; quod ab ea omnes maiores, minoreſque per omnes terras diffuſæ fidelium congregationes eccleſiæque ſuæ dignitatis, virtutis, authoritatiſque principium, roburq; ex ordinatione diuina mutuarētur. Secundum illa præclara, planeque diuina [i] ſancti Irenæi verba, quorum ſupra meminimus; quæque propter excellentiam ſuam ſæpius repetita pla-

A cebunt. *Ad Eccleſiam Romanam*, inquit, *propter potentiorem eius principalitatem neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt eos qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndique conſeruata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* Illa autem patriarcharum, & maiorum Eccleſiarum primatum, prælatorumque à Romano pontifice confirmatio in ſacris literis altiſſimè fundata radicatur: quæ nobis ob oculos ſolemne, atque memorabile ſancti Pauli Apoſtoli exemplum proponunt; qui licet non ab hominibus, ſed à Domino Deo inſigniter, vt ſchola loquitur, prædeſtinatus, & de cœlo vocatus Apoſtolus, vaſque diuinitus electionis factus à Chriſto Domino, poſt paſſionem mortis in cœleſti gloria immortaliter exultante, atque cum æterno Patre B triūphante, fuerit; nihilominus Hieroſolymam venire voluit, vt Petrum videret, maneretque cum eo diebus aliquot, vtpote quindecim, non alia de cauſa quàm vt ab eo tanquam Apoſtolorum principe, monarchicoque totius Eccleſiæ rectore inſtructus, & probatus in ſuo apoſtolatu confirmaretur. Quæ res ne cui commentum, aut leve delirium eſſe videatur, audiat Sophronium Patriarcham Hieroſolymitanum epiſtola ad Honorium Papam hoc quod dicimus ſic optime confirmantem. [i] *Apoſtolica, & vetus traditio inualuit, vt qui ad Hierarchiam eliguntur ad eos qui in Hierarchiis capeſſendis, & adminiſtrandis maiores ſunt, omnino ſincerè referāt quid ſentiant & qua fide ſint. Vt Paulus illis tradidit valde caute, ne in vacuum curreret, ſi qua in parte fides manca eſſet. Paulus enim cum alioquin arcana Dei quæ non licet homini loqui, vt ipſe ait, cognouiſſe: me*C*tuebat tamen ne cum aliis prædicaret Euangelium ſalutis, ipſe reprobus fieret, vnde & Hieroſolymam aſcendit, quamquam Chriſti diſcipulus cœleſtis, & ſuis anteceſſoribus diſcipulis ſe ſubmiſit, & Euangelicam doctrinam, quam prædicabat, iis qui conſpiciebantur aliis antecellere manifeſtauit, ac dogma cum iis communicauit.* Et poſtea: [k] *Communicauit poſcens interrogando, vt firmum ſibi fieret, quod tradebat, & exemplum firmum poſteris relinquens, vt ſic ipſi quoque facerent.* His dictis mox ſubiungit. [l] *Hinc quoque nos conſuetudinis ſeruientes, ad vos diuina ſcientes qualis ſit fides noſtra, ſcribimus vt probemus. Scribimus, inquam, ad vos, qui non ſolum noſtris diſcernere legitima dogmata ab adulterinis, ſed etiam ſupplere quæ deſunt poteſtis.* Hæc Patriarcha Hieroſolymitanus. Hunc Pauli locum Theodoretus [m] exponens ait: à S. Paulo, D ſanctum Petrum viſitando vt *cum conſuleret de his quæ ad Apoſtolatum ſuum ſpectarent ab eo in Epiſcopatu confirmatus*, principi Apoſtolorum, paſtorique Eccleſiæ œcumenico honorem quem decebat, maximum fuiſſe tributum, quia *Sanctus Petrus*, [n] inquit ſanctus Chryſoſtomus, *erat os Apoſtolorum, princeps, & vertex ipſius cœtus; & quia* (addit ſanctus Ambroſius [o]) *Sancto Petro delegauerat Saluator Eccleſiarum curā. Ob id ex officio*, vt cum Tertulliano [p] loquar, *apud eum Paulus manſit multis diebus.* Nec verò tantum ſolemnes Eccleſiæ Dei congregationes, eiuſq; decreta Sanctorum, & vetuſtorum patrum doctrina Catholicaque conſenſio, huic antiquæ conſuetudini venerabili dignitatis, veritatiſque robur ſua teſtatione contulerunt, ſed etiam ſeculares imperatores, ac principes hanc omnibus ante ſua tempora ſeculis obſeruatam religioſe veritatem

a Zonaras t. 3. in vita Cōſtantis.

b Sexta Syno.

c Landulphus ſagax de patriarcha Cōſtant. Nicep.

d Literæ Niceph. patriarchæ ad Leon.

e Tertul. l. de præſcrip.

f Decretum Nicænæ Synodi.

Eccleſia Romana matrix, radix & firmamentum Eccleſiarum appellatur.

g S. Cyprian. l. de vnit. eccleſ.

h Eph. conc.

i S. Iren. l. 3. cap. 3.

Confirmatio à Romano Pontif. patriarcharū & aliorum eccleſiarum maiorum prælatorum in ſacris fundata ſcripturis.

S. Paulus videre voluit S. Petr. ac cum eo morari vt ab eo inſtructus in multis in ſuo confirmaretur Epiſcopatu.

i Soph Hieroſol. epiſt. ad Honor. Pap.

k Idem Sophron.

l Idem ibid.

m Theod in c. 1. ad Gala. v. 18.

n S. Chryſ.

o & Ambr.

p Tertul.

Imperatores & principes ſeculares hanc ſupremam in Rom. pontifice conſtituendi, ac cōfirmandi epiſcopos, omniaque ſummo imperio in eccleſia ordinandi poteſtatem crediderunt creditamque ſeruari inuiolatam voluerūt.

crediderunt, creditamque ab omnibus, qui Epicopalibus Ecclesiarum in orbe Christiano gradibus euecti conspicerentur, inuiolatè seruari voluerunt: testes sunt voces illæ Imperatorum Theodosii Iunioris, & Valentiniani 3 præclarissimæ, rescripti, sanctionisque ad Accium magistrum vtriusqoe militiæ in codice Theodosiano contra superbum Hilarii Archiepiscopi Arelatensis audaciam, qui inconsulto Romano Pontifice ordinare aliquos in Episcopum, aliosque à Sede episcopali deturbare impudenter, ausoque superbo præsumpserat: [a] *Certum est & imperio nostro vnicum esse præsidium*, inquit, *in superna diuinitatis fauore, ad quem promerendum præcipue Christiana fides, & veneranda nobis religio suffragatur. Cum igitur Sedis Apostolicæ primatum* (*sancti Petri meritum*, scilicet institutum à Deo) *qui princeps est Episcopalis coronæ, & Romana dignitas ciuitatis sacra etiam Synodi firmarit authoritas, ne quid præter authoritatem sedis istius illicitum*, (vt puta ordinare Episcopos) *præsumptio attentare nitatur. Tunc enim demum ecclesiarum pax vbique seruabitur, si rectorem suum*, (scilicet Romanum Pontificem) *agnoscat vniuersitas.* Quem cum Hilarius Arelatensis ille Archiepiscopus contempserit ausus sine eius imperio, indebitas sibi ordinationes Episcoporum *sola temeritate vsurpans inuadere*, vt verbis vtat imperatorum; addunt illi postea [b]. *His talibus & contra imperij maiestatem, & contra reuerentiam Apostolicæ Sedis, admissis* (scilicet ab Hilario,) *per ordinem religiosi viri vrbis æternæ Papæ cognitione discussis; certa in eum ex his quos male ordinauerat lata sententia est. Et erat quidem ipsa sententia per Gallias & sine imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti pontificis authoritas in Ecclesias non valeret? Sed nostram quoque præceptionem hæc ratio prouocauit, ne vlterius vel Hilario, quem adhuc Episcopum nuncupari sola mansueti præsulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri Ecclesiasticis rebus arma miscere, aut præceptis Romani Pontificis liceat obuiare. Ausibus enim talibus fides, & reuerentia nostri violatur imperij. Nec hoc solum quod est maximi criminis submouemus, verum ne leuis saltem inter Ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minus religionis disciplina videatur, hoc perenni sanctione decreuimus* [c] *ne quid tam Episcopis Gallicanis quam aliarum prouinciarum, contra consuetudinem veterem liceat, sine viri venerabilis papæ vrbis æternæ authoritate tentare. Sed illis omnibus pro lege sit, quidquid sanxit, vel sanxerit Apostolicæ Sedis authoritas: ita vt quisquis episcoporum ad iudicium Romani antistitis euocatus venire neglexerit per moderatorem eiusdem prouinciæ adesse cogatur, per omnia seruatis quæ Diui parentes nostri Romanæ Ecclesiæ detulerunt.*

[a] Nouella Theodos. Iunior. & Valent. 3. in C. Theo. titu. 24.

Omnis salus imperii à fauore Dei per fidem religionemque Christianã paria.

[b] In eadem nouell.

Condemnatus à Papa Hilar. ob ausas sibi ordinationes indebitas.

Authoritas Ro. pont. in adificatione omnium potest in ecclesiis.

Imperium seculare violatur, & opprimitur cũ contra authoritatem Rom pontificis aliquid attentatur.

[c] Attendant ad ista heretici & schismat. nostri.

Hæc Pij Imperatores. Ex quibus constat Romano Pontifici ius semper authoritatemq; fuisse Episcopos per omnes prouincias constituendi, creandi, ordinandi, ordinatosque confirmandi, idque de veteri consuetudine à tempore immemoriali seruata in diuina lege fundata, nulla interueniente secularis Imperatoris sanctione. Hanc authoritatem Romani Pontificis creandi, aut confirmandi Episcopos tanti fecit Leo 6. [d] Imperator cognomento Philosophus, vt fratrem suum Stephanum ad Sedem patriarchalem Constantinopolitanæ Ecclesiæ, sine ea Pontificia authoritate promoueri noluerit. Qui propterea per literas epistolis Episcoporum Orientalium iunctas Papam precibus obtestatus est, vt primum cum fratre suo dispensaret, quod ab impio Photio intruso, & Pseudopatriarcha Constantin. fuisset ordinatus (quia lex erat Ecclesiastica recens, pontificia potestate sancita, qua omnes ordinati à Photio omni maiorum dignitatum in ecclesia gradu prohiberentur) deinde ab eodem Romano pontifice postulauit, vt electionem in patriarchale fastigium fratris sui ratam gratamq; sibi confirmare dignaretur. Hæc fuse scripta leguntur in codice Græco Coloniẽsi à Metio latinitate donato post literas Stephani Papæ 6. ad Basilium Imperatorẽ; Quæ reperies apud [e] Baron. tomo 10. Nam siue, præter alias Episcopos eligendi formas, de quibus supra, cum ad solos clericos electionis episcopalis potestas exclusis omnino laicis, canonica sanctione deuoluta est, vt constat ex ca. [f] Nullus ca. [g] Adrianus. ca. [h] Non est. ca. [i] Non licet. dist. 36. & can. [k] Si deinceps 16. q. 7. Siue cum postea penes solum collegium Canonicorum cathedralium, eadem potestas eligendi peruenit: quæ diu per Germaniam, Galliam, Hispaniam, Italiam, Angliam, Poloniamque durauit: Siue cum hac abrogata, Romani pontificis authoritate decretoque, eligendi consuetudine, Christianis Imperatoribus, Regibus, aliisque principibus nominandi, eligendi, præsentandique Episcopos eiusdem Romani Pontificis dono, largitateque Apostolica illud ius donatum, & indultum est: In omnibus his eligendi modis, præter superiores, formisque immota semper Romani pontificis, sine vlla diuini priuilegii læsione mansit authoritas. Vt omnis cuiuscumque formæ electio foret irrita, quam summæ illius Ecclesiasticæ potestatis, monarchicæque maiestatis vertex non approbasset, approbatamque confirmasset. Sed si in hac creatione, & confirmatione electorum, nominatorum, oblatorumque episcoporum, eminentia Pontificiæ monarchiæ tam clarè fulgeat; non minor profectò eiusdem monarchiæ maiestatisque fulgor emanat ex ordinatione Episcoporum in illis locis, quæ Episcopalis sedes suæ nondum irradiatione dignitatis illuminauerat, ex translatione eorum de loco in locum; ac denique, si ratio, honor Dei, salusque populi requirat, depositione, & in depositorum gradum promotione aliorum. Quæ duo postrema, sicut primum, de quo hoc toto capite copiose dictum, præstare soli Pontificiæ maiestatis authoritati debentur, & congruunt, vt breuiter sequens caput aperiet.

Ab omni oue en hac sãctione impp. potestas Rom. Pontificis per omnes prouincias constituendi, ac electos confirmandi Episcopos.

Leo imperator 6. fratru sui Stephanu in Constans patriarchatum à Rom. pontif. Stephano confirmari cõprobarique postulauit.

[e] Codex græcus ex Baronio to. 10. an. 886 n 16. col. 701. &c.

[f] ca. Nullus.
[g] ca. Adrian.
[h] ca. Non est.
[i] ca Non licet dist 36.
[k] ca. Si deinceps. 16. q. 7.

CAPVT XIII.

1. *Nouos ordinare Episcopos in locis quæ numquam habuerunt, episcopales sedes transferre.*

2. *Et pro causa iusta de gradu sua dignitatis episcopos, aliis in eorum locum suffectis deijcere, magnum monarchiæ potestatis atque regiminis, quod soli Romano Pontifici competit iudicium est.*

Icvt notam meri imperij, planeque monarchici in illo principe seculari certissimam agnoscimus, cum solus ipse in regno, aut imperio nouos constituit iudices & magistratus, noua iustitiæ tribunalia figit, nouas prætorias sedes io illis vrbibus, ac locis sui territorii, ditionisque plantat, in quibus ista fora ooo litibus antea perstrepebant, actionibusq; iuridicis minime personabant: Et quandoq; etiam ille princeps loca sui imperii hoc soliorum forensium honore destituit, quibus alia cohonestat, prout imperii sui dignitati populorumque vtilitati expedire iudicauerit. Similis omnino ratio est in Ecclesiastico imperio, in quo sanctissimus pater huius monarcha imperii loca Christiani territorii nouis Episcoporum sedibus ornat, alia antiquis priuat: præfectos his magistralibus honorificisque Ecclesiæ soliis, criminum grauitate destituit, in ea nooos euehit: in omnibus diuinæ gloriæ promotionem, salutemque fidelis populi respiciens. Præclarus est locus epistolæ 240. Iuonis Carnotensis ad Paschalem pontificem pro Ecclesia Nouiomensi contra clericos Tornacenses, qui se à Diœcesi Nouioomensi eximere cupientes, à Romano Pontifice nouũ sibi creari Episcopum, diœcesimque à Nouiomensi distinctam ardentioribus votis diutius precando flagitauerunt. Cui postulationi annuere, eamque effectu complere in Pontificis situm esse potestate Iuo fatetur: Sed tamen ne Tornacensium clericorum votis in præiudicium Ecclesiæ Nouiomensis acquiescat, his orando verbis ab eo magnopere contendit. [a] *Audiuimus clericos Tornacenses ad Apostolicam Sedem venisse, petentes vt Apostolica præceptione proprium possent habere Episcopum, & Nouiomensis Ecclesiæ frustrate priuilegium, quod ne fiat sicut filij, & fideles & rogamus, & consulimus vt statum Ecclesiarum, qui quadringentis annis ferme durauit, inconcussum manere concedatis: ne hac occasione schisma quod est in Germanico regno aduersum sedem Apostolicam in Gallicarum regno suscitetis. Nec in hoc resistimus quin possit Sedes Apostolica patriarcharum amplitudinem minorare, aut breuitatem dilatare, si vtilitas populi Dei ita exigat, & nullum inde schisma contingat*, &c. Sanctus Gregorius Episcopatum Velitranum de antiquo solio in aliud propter incursiones Barbarorum, à quibus loci illius incolæ premebantur, transferri voluit: Ista ad Episcopum Vellitranum rescribens in corpus canonicum translata: [b] *Temporis qualitas admonet Episcoporum Sedes antiquitus certis ciuitatibus constitutas ad alia, quæ securiora putamus eiusdem Diœcesis*

Solus Papa potest nouũ creare episcopũ in his locis vbi ante non erat, nullusque sine eius licentia illibe creare potest.

a Iuonis Carnot. epist. 240 ad Paschalem Papam, regnante Carolo Crasso in Gallia.

Translulit S. Greg. Episcop. Vellitranum alio.

b S. Greg l. 2. epist. 11. cap. Temporis 7. q. 1.

A *loca transponere, quò & habitatores nunc degere & Barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Ioannem fratrem coepiscopum nostrum Vellitrensis ciuitatis sedemque tuam in locũ quondam [c] Arenata ad S. Andream Apostolum præcipimus exinde transmigrari, quatenus ab hostilitatis incursu liberior existere valeas, & illic consuetudinem solennium festiuè disponas.*

Translationis autem huius ex multis quatuor causę præcipuæ solent assignari, è quibus trium meminit D. Augustinus ex cap. Tribus distin. 1. de consecratione. [d] Prima est cum necessitas persecutorum loca eorum grauauerit. [e] Secunda cum difficultas locorum fuerit vt pro aeris intemperie, inquit Glossa prout significatur à [f] S. Gregorio Episcopo Syracosano, in canone quorundam distinct. 74. Tertia cum malorum societate grauantur, malitia quippe populi sedium Episcopalium translationem in pœnam eius criminum plerumque causatur. Vt à ciuitatibus eorum exempli causa seditiosorum, sceleratorumque populorum, alio transferatur, qui suadente

B diabolo suos Episcopos execrabili percitos furore necauerunt. Quale parricidium ciues Scyllacæni maligno spiritu ducti in duos sibi datos Episcopos immanissime patrauerunt. [g] Propter quod Gelasius Papa illorum ciuitati dignitatem Episcopalem, sedemque authoritate pontificia substraxit & abstulit. Quartam huius translationis causam affert Glossa, scilicet meliorationem Ecclesiæ ex Bonifacii Papæ decreto. Hanc autem translationem quacumque ex causa fiat solus Papa non tam constitutione canonica, quam institutione diuina potest operari, vt amplissime [h] Innocentius Papa rescripto, ac breui Apostolico ad decanum, & capitulum Andegauensem misso definiuit. Sicut huic summo pastori œcumenico Christi Domini Vicario potestas, & authoritas mittendi Apostolos per omnes orbis

C terrarum regiones, & oras, ad conuertendas gentes, easque ex corruptionis cœno ad puritatis cœlum eruendas, deque infidelitatis tenebris ad clarissimam Christianæ veritatis lucem transferendas diuina ordinatione reseruata est, atque ad id comprobandum pleni exemplorum sunt Annales Ecclesiastici. missi sunt, tot à principe Apostolorum sancto Petro, munere Apostolico decorati, per tot orbis terrarum plagas Occidentales & Orientales, à successoribus eius tot similiter missi vt à S. Clemente, S. [i] Dionysius in Galliam, S. Augustinus à sancto Gregorio in Angliam, S. Bonifacius in Germaniam à Gregorio 2. S. Patricius à sancto Cælestino in Scotiam & Hiberniam: & vt vno verbo breuiter expediam, quotquot sancti Viri Apostolatus functione, & honore ad conuersionem gentium, ab ascensione Domini in orbe celebres extitere, illi omnes hanc à Rom. Pontifice, Apostolicam pro-

D uinciam multiplicato conuersionis gentilitiæ fructo fœcundam, & populorum salute honorificam mutuati fœliciter expleuerunt.

Sicut religiosissimè fecerunt præter supradictos sanctus Landolinus Cameracensis Ecclesiæ presbyter, & S. Amandus Episcopus Leodiensis, cum socus qui propterea Romam à sancto Martino 1. Pontifice ad conuersionem Gentium prouinciam accepturi venerunt. [k] Hoc clarius etiam exprimit, ac illustrat vetus illud monumentum [l] in actis S. Valentini tabula plumbea expressum inuenta iuxta corpus eiusdem sancti

c Al quem Arenata ad S. Andream Apost. dicunt.

Ob 4 causas præcipue fiunt translationes episcopatuum.

d D. Aug. in c. Tribus dist. de consecra.

e Gloss. in verbo difficultas.

f D Grego l. 11. epist. 24. c. quorundam dist. 74.

g Gelasius papa can itaoos 65. q. 1. Episcoporũ suorum parricidę indigni sede Episcopali.

4 causa meliorationis ecclesiæ.

h Can. si quis 16 q 7.

h Innocẽt. 3. c. inter corporalia de translatione episcop.

Sanctis Viris Apostolatum ad conuertendas gentes ab omni tempore Rom. pontifices mandauerũt.

Vers. 9.

Exempla SS. i Dionysii. Patricii. Augustini. Bonifacii, & alio passim ex sacris Ecclesiasticisq; collecta monumentis.

k Ex actis eorum vitæ.

l Acta S. Valentini.

Valentini Episcopi Patauiensis in Noricis in hûc modum. *Venit ab oceano vir humilis Valentinus nomine in Noricæ vrbem Pataniorum* (ita legendum loco Pataui) *idque animo apud illos,* scilicet huius vrbis incolas, *prædicandi, sed quia ad hominum genus ferum, & belluinum nimis erat exiguum apud illos animarum fructum accipere potuit. Videns autem certa huius opportunitatem, & quorundam hominum frugalitatem, regionémque iam albam ad messem ita intra se cogitabat. Non debet contionandi munus quisque sibi vsurpare nisi apostolicæ authoritatis iussione, sicut scriptum est* ([a] Rom. 10.) *quomodo prædicabunt nisi mittantur, hæc dicens adijt Pontificem Rom. qui eum honorifice, & reuerenter excepit, libenterque eum audiuit, & Apostolica authoritate eius studium prædicandi confirmauit.* Hæc & alia in hoc monimẽto. Eodem tempore sanctus[b] Follianus ex Hibernia ad eundem Romanum Pontificem sanctum Martinum venit prædicandi gentibus Euangelium ab eo licentiam impetraturus, sicut hæc in eius actis scripta testantur: [c] *Huius exemplo,* (scilicet sancti Furcei eius germani,) *prouocatus Follianus Romam iuit petiturus à Romano pontifice benedictionem Episcopalem ad infidelium conuersionem, qua accepta in Gallias venit,* &c.

a Rom. 10.

b S Follianus ex Hiberniæ ad Rom pontific. S. Martinum venit

c Apud Molanum in Natali SS Belg. die vlt. Oct.

Sed sicut monarchica Papæ potestas in constituendo, creando, & in diuersis locis Episcopos ordinando, sic & in eos deponendo, & à sedibus Apostolico imperio dimouẽdo, si eorum crimina poscant, maxime relucet. Placet mihi valde ad hoc illustrandum hæc Iuonis[d] Carnotensis apposita similitudo: *Cum ramus aridus,* inquit, *qui in radice arboris matris nunquam coaluit, nec in se virens fructum fecit magni culturis manu excisus esset: eadem manus quæ ramum præmortuum excidit, me non ad demembrationem, sed ad supplendum locum demortui, eidem arbori quantum in se erat, inseruit: quæ hoc & cum aliqua spe fructus, & sine vulnere matris arboris posse fieri existimauit; Cui* (scilicet Rom. Pontifici) *ergo sine vestra contradictione, licuit quod nocebat* (scilicet deponere simoniacum Episcopum Gaufredum) *excidere: quæ ratio impedit vt ei non liceat quod profuturum sperabat inserere?* Quis crederet Christum Dominum minus suo, in Ecclesia, religioneque sua, sancta, vera, & vnica, vicario iurisdictionis, authoritatisque in omnes eiusdem Ecclesiæ sanctæ ministros, & sacerdotes minores maioresque, nempe prælatos superiores, & Episcopos concessisse, quam diabolum mundi corrupti principem, in fœdo suæ superstitionis iniquæ, ac impiæ infidelitatis territorio, suæ idololatriæ paganicæque corruptionis ministris, pontificibusque execrationis suæ, in reliquos flamines, ac sacerdotes etiam in vestales ipsas contulisse paganica monumenta testantur? Certum autem ex prophanorum scriptorum relatione maximo gentilitatis elusæ pontifici ius, potestatemque fuisse traditam in flamines, sacerdotesque reliquos talem, vt eorum constitutio, atque creatio, aut si quid contemptu, aut negligentia religionis, id est vt ego interpretor, superstitionis iniquæ admisissent, depositio, degradatioque penes eum Pontificem esse indicaretur.[e] Hoc Valerius Maximus, [f] hoc Liuius, [g] hoc Iulius Obsequens, [h] hoc Plinius, [i] hoc Dionysius Halicarnasseus, hoc denique[k] Orosius, aliique plerique scriptores vetusti communi fide, consensioneque declararunt. Itaque Gregorius

Deponere episcopos delinquentes Rom. pontificis authoritati competit.

d Iuo Carnot: epist. 8. ad Richerium Archiep Senonensem.

Authoritas maximi pontificis apud Ethnicos in omnes sacerdotes quoad ad eos vel creandum vel deponendum potest.

e Val Max. l. 1. cap. 1.

f Liuius Dec. 1 lib. 2. 4. 8.

g Iulius Obsequens lib. de prodigiis.

h Plin. iun. li. 4. epist.

i Dionys. Halic. l 8. & 9.

k Orosius l. 4. c. 4

A quartus omnibus Galliæ Episcopis inter se mutuo tumultuantibus, grauiterque in Aldricum Cœnomanensis Ecclesiæ Antistitem, vt à sede contra fas depellerent, insurgentibus, omni interdixit ausu, quo quid in ipsius Episcopi depositionem se inconsulto, minimeque iubente molirentur; sic in epistola eos affando. [l] *Nolite sæpe dictum fratrem Aldricum Episcopum absque nostra, vt prædictum est, præsentia, aut authoritate iudicare, vel condemnare, aut grauare, sed sicut Apostolicis est munitus præsidiis, ita vestris fulciatur auxiliis, sitque ab omni sacerdotalis catalogi laqueo, aut oppressione, vel iudicio humano intactus, & liber vsque ad nostrum, vt præfatum est, iudicium, qui Beati principis Apostolorum Petri meruit adipisci auxilium,* &c.

l Greg. 4 epist. ad oẽs Galliæ episcopos depositionem episcopi Cœnomanensis affectãtes an. Domini 839.

B Vox quippe Dei per os apostolorum illisque succedentium prolata illa est, quæ omnibus dignitate quantumuis maxima in ecclesia potentibus, episcoporum condemnatione sine sententia Romani Pontificis interdicit, sicut quæ congregationem conciliorum sine eiusdem œcumenici Pastoris sancti patris authoritate fieri prohibet. Cuius Diuinæ vocis oraculum orientalibus Episcopis, qui quandoque in hæc duo diuina decreta peccantes impegerant, [m] Iulius Papa notum fieri voluit, ne simile quid in posterum præsumptione superba circumuenti molirentur. Cuius admonitiones iussionesque pro legibus sancta mater in suis inserere decretis Ecclesia dignata est, [n] quæ sunt huiusmodi. *Dudum à Sanctis Apostolis successoribusque eorum in antiquis decretum fuerat statutis, quæ hactenus sancta & vniuersalis apostolica tenet Ecclesia, non oportere præter*

Vox Dei per apostolos, apostolicosque viros prolata sine authoritate sedis apostolicæ nullum esse deponendum Episcopum.

m Iulius papa epist. 1. ad Orient. Episc.

n Gloss. dudũ 3. q 6.

C *sententiam Romani Pontificis concilia celebrari, nec Episcopum condenari; quoniam sanctam Romanam Ecclesiam primatem omniũ Ecclesiarũ esse voluerunt.* [o] Id est vt Glossa recepta exponit, *concilia sicut Apostoli eorũque successores primatum Ecclesiæ Romanæ dederunt,* quod *verum est secundario,* sed ipse *Christus principaliter,* id confirmantibus sacris canonibus[p] ca. Quamuis 21. distinct. ca. Aliorum [q] 9. q. 3. Pergit Iulius pontifex. *Et sicut Beatus Petrus Apostolus, primus fuit omnium apostolorum, ita & hæc ecclesia suo nomine consecrata, Domino instituente, prima, & caput sit cæterarum; & ad eam quasi ad matrem, atque apicem omnes maiores Ecclesiæ, causæ, & iudicia Episcoporum recurrant, & iuxta eius sententiam terminum sumant, nec extra Romanum quidquam ex his debere decerni Pontificem.* Metropolitani, & comprouinciales,

o Gloss. volue; runt can dudum 3. q 6.

p ca. Quamuis distinct. 21.

q ca. Aliorum 9. q. 3.

D primatesque siue patriarchæ possunt quidem Episcoporum in ius per accusationes depositionesque vocatorum causas discutere, audire, euentilare; At definire, & vltimo terminare iudicio, sine interuentu pontificiæ dignitatis, & authoritatis nullo modo possunt, vt[r] Eleutherius Papa ad Galliæ prouincias earumque Episcopos scribens, his verbis in can.[s] Quamuis 3. q. 6. significauit. *Quamuis liceat apud comprouinciales, & Metropolitanos, atque primates Episcoporum ventilare accusationes, & criminationes, non tamen licet definire sine huius sanctæ Sedis authoritate, sicut ab apostolis eorum successoribus multorum consensu Episcoporum iam definitum; nec in eorum Ecclesiis alij aut ordinentur, antequam hic iuste eorum terminentur negotia.* Non sic de aliorum clericorum causis, quæ apud prouinciales, & metropolitanos, ac primates, & ventilare, & iustè

Metropolitani & patriarchæ episcoporum accusatorum possunt causas audire, & ventilare, sed non definire sine authoritate Rom. pontif.

r Eleuth. papæ epist. ad Gallia prouincias c. 2.

s ca. Quamuis 3 q. 6.

finire

a § Reliquorum ca. Quāuis 3. q. 6.

sinere licet,[a] vt ibi dicitur. Quod si quis obiiciat aliquandò Episcopos à sedibus suis eiectos, atque inconsulto Romano Pontifice, à metropolitanis, primatibusque nationum, adiecto comprouincialium consensu, ac suffragio condemnationis seueritate perculsos fuisse. Respondebimus facta hæc, esse contra Dei, Ecclesiæque leges attentata, nefarieque patrata, licet postea huiusmodi Episcoporum condemnationem, deiectionemque à sedibus suis iniquam, atque in eiectorum locum, aliorum substitutionem, euectionēque Ecclesia quandoque pro bono pacis ex dispensatione toleтauerit, propter vim maiorem, *Cum sit vana sine viribus ira.* Licet eam semper improbauerit, atque omne litigium contentionemque vltimo, supremoque iudicio sedandam, ad tribunal Romanæ sedis reuocandam esse decreuerit. Vt videre est in epistola Ioannis Papæ ad Salomonem Regem tertium, & vltimum Britonum Armoricorum de en, & apud eum expostulātis, quod iniquo facinori Dolensis Ecclesiæ Episcopi se Archiepiscopum Britanniæ contra antiqua Turonensis Ecclesiæ iura iniustè iactantis fauere voluisset, eumque sua fultum potestate in quorumdam Britanniæ Episcoporum à sedibus suis expulsione iniqua, contra Ecclesiæ iura Deique iussa deffendisset; vt in chronologia[b] Regino commemorat. Ipsiusque Papę ad hunc Regē epistola extat descripta in[c] Can. 10. hæc quippe est. 3. q. 6.

Propter vim maiorē Papa quandoque expulsionem à sedibus Episcoporum ab aliys quā à se ex dispensatione pro bono pacis tolerauit licet factum semper improbarit.

b Regino. l. 2. cron.

c Can. 10. hęc quippe est, 3. q. 6.

Qunt abundaremus exemplis, hanc supremam Rom. Pontificis in deponendis Episcopis, & in eorum locum substituendis aliis authoritatē verificantibus, si venerabilis antiquitatis sacraria, monumentaque nobis euoluere, capitis, mediocritate dicendi, moderandi ratio, modusque pateretur. Paulisper ab Apostolorum, Apostolicorumque temporibus digredientes,[d] S. Cyprianum ita Stephano Papæ pro depositione Marciani Arelatensis Episcopi Nouatiani sceleris peste contaminati vota precesque fundentem vehementer, audiemus. *Marcianus Arslate consistens Nouatiano se coniunxit, & à Catholica Ecclesiæ vnitate, atque à corporis nostri & sacerdotii coniunctione discessit, tenens hæreticæ præsumptionis dirissimam prauitatem, vt seruis Dei pœnitentibus & dolentibus & ad Ecclesiam lachrymis, & gemitibus, & dolore pulsantibus diuinæ pietatis, & lenitatis paternæ solacia, & subsidia clandantur.* Post hæc: *Quapropter facere te oportet plenissimas literas ad coepiscopos nostros in Galliis constitutos, ne vltra Marcianum pertinacem & superbum, & diuinæ pietatis, ac paternæ salutis inimicum collegio nostro insultare patiantur.* Postea Pontificem rogat, vt non solum Marcianum deponat, & ab Arelatensi cathedra deturbet, sed etiam quem velit in depositi gradū promoueri protinus aperire dignetur ista subiiciens: *Dirigantur in prouinciam, & ad plebem Arelate consistentem à te literæ, quibus abstento Marciano, alius in locum eius substituatur.* Et statim post.[e] *Significabis plane nobis quis in locum Marciani fuerit constitutus: vt sciamus ad quem fratres nostros dirigere & cui scribere debeamus.*[f] Apud Eusebium scribit Cornelius Papa ad Fabium Ecclesiæ Antiochenæ Episcopum in Italia tres fuisse Episcopos à Nouatiano hæresiarcha deprauatos & impulsos vt ipsum manuum impositione Episcopū ordinarent. Propter quod enorme facinus, addit Cornelius Papa se eorum duos Episcopali dignitate priuauisse, in eorumq; locum alios ordina-

Exemplis antiquitatis hac summa deponendi substituendique Episcopos Rom. Pontificis authoritas comprobatur.

d S. Cypr. epi. 67. quæ est epist. 13. l. 3. ad Steph. Papam pro deponendo hæretico & hæreticorum fautore Episcopo Arelatensi.

e Ibid.

f Euseb. l. 6. c. 36.

A tos euexisse. Tertium vero consortem criminis postea pœnitentem, in pœnā admissi sceleris ad laicam solum communionē admisisse. Cornelius Papa Hispanię Episcopis mandauerat, vt Basilidē, Martialemq; Episcopos in hæresim lapsos, atque libellis idololatriæ contaminatos in vindictam tanti sceleris, omni dignitatis Episcopalis gradu spoliarent; quod cum fecissent pōtificis acquiescētes imperus à S.[g] Cypriano propter hanc obedientis animi propensionem, magnis laudū præconiis prædicationibusque celebrantur. Quis nescit S.[h] Athanasium ex Ægypto S. Damasum Papam per literas interpellauisse, vt Auxentium Mediolanensem Episcopum contagione hæreseos Arianæ pollutum damnaret, damnatumque omni Episcopalis officii gradu, honoreque priuaret? Quod sanctus tandem præstitit Pōtifex, licet paulo serius propter latentem hæretici infœliciter Episcopi impietatem, sub hypocrisis velamēto simulantis se pro tempore Catholicū, & propter nimiam imperatoris Valentiniani fauoris in hæreticum pastorem beneuolentiæq; inclinationem. Propter quod iram, indignationemque Dei in se suosque filios postea concitauit, concitatāque indigno, repentinoque vitæ fine satis infœlici pertulit atque persensit. Sic S.[i] Basilius ab eodem Damaso Eustachii hæretici Episcopi damnationem, & ab omni dignitatis honore degradationem instanter per literas efflagitauit. Cælestinus Papa pro Nestorii nefarii à Catholica fide transfugæ, inque hæresis execrabilis contra vnitatem diuinæ Christi Domini personæ abyssum ingurgitati deiectione, à sede Constantinopolitana, nisi statim ab errore nefando conuersione salutari resurgat, hæc legato vicarioq; suo in orientalibus oris S. Cyrillo Alexandrinæ sedis Patriarchæ mandauit.[k] *Adiuncta tibi nostræ sedis authoritate, ipse qui vice nostra, potestateq; fungeris, sententiam hanc summa seueritate pronunciabis; vt nisi intra decem ab hac admonitione dies prauas suas opiniones confessione mandata execretur, confirmetque eam se de Christi Deiq; nostri ortu fidem tenere, quam tum Romana Ecclesia, tum sanctitas tua, tum etiam Catholica religio prædicat, in Ecclesiæ ipsius curam, prouidentiamq; suscipias: sciat atque se omnibus modis nostro cœtu pellendū, qui ne medicinum quidem auxilium admittere voluit.* Sanctus vero Cyrillus acceptis his Pōtificis Romani literis hæc ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ clericos sacerdotesq; rescripsit.[l] *Nisi Nestorius ad terminū à sanctissimo Romanæ Ecclesiæ Episcopo Cælestino præfixum nouis suis dogmatibus abstineat, & scripto anathemate detestetur: quæ apud vos & locutus est, & libellis inseruit, siue vt insereretur subornauit, nihil cum sacerdotibus Dei habiturus commercij, sed omnino futurus est alienus.* Inde postea secuta est sentētia synodi[m] Ephesinæ œcumenicæ, in Nestorium eiusque sectatores apud[n] Euagrium. Quam sententiā vt confirmaret Cælestinus Papa patres huius synodi cum his verbis scribēdo rogauerūt. *Verū vt illius temeritatem vinceremus animi lenitate, etiamsi illā legitimè, ac iustissimè passus esset sententiam reseruamus, etiam pietatis tuæ iudicio: ita tamen vt interea communionis eos redderemus expertes,* scilicet Nestorium eiusq; sectatores, & impietatis asseclas, *omnique sacerdotali potestate priuaremus: ne suis quēquam lædere possent sententiis.* Hæ inter alia synodi sanctæ Patres ad Cælestinū Papam. Qui postea Nestorio hæresiarcha anathemate percusso, iu-

g Cypr. l. 1. epist. c. 4.

h Athanasij literæ ad Damasum pro damnatione Auxentii Arian. Episc. Mediol. *Extant hæ literæ S. Athan. in concilio Rom. contra Auxentium.*

i S. Basilius epist. 74. ad Rom. Pont. & occid. Episcop.

Cælestinus papa mandat Cyrillo deponere suo nomine Nestorium nisi ab hæresi resurgat.

k Ioterracta Concilij Ephesini extat hęc epist. S. Cælest.

Huius depositionis Euagrius meminit l. 1. c. 3. & 4. & Nicephorus, l. 14. c. 33.

l Cyril. epist. ad Eccles. Constant.

m Synodi Ephesinæ sententia contra Nestorium, eiusque sectatores.

n Euagr. l. 1. c. 4.

Condemnatos à concilio iustè postea pœnitentes papa Cælestinus absoluit.

A stiq; à Cõstantinopolitanæ sedis honoribus, gradibusq; condẽnatione depulso, eos qui hũc hæresiarchã in sua execrabili impietate fauore atque cõsensione sua protexerant. Sed crimẽ admissum deinde detestando magna contriti tristitia confitentes, à iusta condemnatione liberatos, & ex dispensatione pontificia ab effectu sententiæ contra se concilij exẽptos, in suarum sediũ iura remisit.

Dioscorum vero Alexandrinum Patriarcham impium, sceleratum Eutychianæ impietatis promotorem, qui primus fenestras aperuit abominationibus deprædatoriæ synodi Ephesinæ nefandis quis honore patriarchali, nisi sanctus Leo Papa spoliauit? Quis eum execrationi subiugauit, nisi sanctus Leo? Quis eum omni dignitatis gradu priuatum, & anathematis ictum fulmine iusto condemnatum iudicio prostrauit, nisi Leo Papa sanctissimus? Testes sunt illæ in Dioscorum condemnationis sententiam iaculantes Chalcedonensis concilij voces: *Sanctissimus, ac beatissimus Episcopus magnæ & antiquæ Romæ Leo per nos & præsens concilium, cum beatissimo, & omni laude celebrando Apostolo Petro, qui est petra & basis, Ecclesiæ Catholicæ, & fidei fundamentum orthodoxæ spoliauit Dioscorum omni dignitate Episcopali, & omni sacerdotum ministerio prorsus.*

Dioscorum hæretica prauitatis tenuitum S. Leo condemnauit, ac deposuit de sede Alexandrina.

a Euagr. l. 2. c. 4.

Acacium fœlix deponit.

Eadem pontificia authoritate fœlix Papa Acacium impium hæreticum à throno Constantinopolitano pepulit, & Euphemium huius honore throni in locum depulsi decorauit, & Flauitas orthodoxus præsul Moggo hæretico Alexandriæ sedis Patriarchæ subrogatus huius throni patriarchales gradus sine iussu consensuque Romani Pontificis ascendere noluit. Hæc omnia scriptores Ecclesiastici Liberatus, Zonaras, Cedrenus, Nicephorus, & alij copiosè commemorant. Vt supra notauimus.

Flauitas Alexandriæ sedis habenas suscipere noluit sine iussu & concessu Rom. pontificis.

C

Agatho Papa Macarium Antiochenum patriarcham, & Paulum Constantinopolitanum propter Monothelitarum pestem, qua incestati fœtebant, suarum sedium priuatione mulctauit [b] Zonara teste. Tanta fuit Episcoporum antiquitus orthodoxorum in capessendo iussa Rom. pontificis, illisque parendo religio: [*] vt orientales Episcopi cum clero, à Stephano sexto Pontifice veniam humiliter ardentique prece per viscera misericordiæ Dei nostri postularint; quod cum damnato à sede Apostolica Photio cathedræ Constantinopolitanæ contra sanctum Ignatium, (quem imperatoria tyrannide atrociter expulerat) vsurpatore non tam sponte, quam coactè, furente contra Catholicos imperatoris Michaelis edicto, communicauissent.

b Zonar. to. 3.

[*] Mapæ Episc. Cæsar & orientaliũ epist ad Stephan 6. anno D 886. ex Cod. Græco.

D

Extat libellus in epistolæ formam compactus Petri Damiani ad Nicolaum 2. Pontificem qua cum ad vltionem Episcoporum luxuriis, carnalibusque voluptatibus turpiter inquinatorum vsque ad depositionem Episcopalis honoris ni corrigantur, zelo domus Dei, æstu Christianę charitatis inflammato prouocat, cum inter alia hæc ei suggerit: [c] *Tu autem Domine mi, venerabilis Papa, qui Christi vicem fungeris qui summo pastori in Apostolica sede succedis, noli pestem hanc per ignauiam ad incrementa perducere, noli conniuendo & dissimulando grassanti luxuriæ frena laxare. Serpit hic morbus vt cancer, & virosa propago ad infinita porrigitur, nisi Euangelica falce quod male pullulat amputetur. Absit igitur vt sanctum cor vestrum se*-

c Petri Damiani libellus epistolaris ad Nicolaum 2.

Ad vltionem Episcoporum luxuriis inquinatorum hortatur pontificem Damianus.

A *gnis Heli torpor emolliat, sed potius ad sceleris vltionem ingenuus Phinees zelus accendat, &c.*

Eiusdem zeli feruore Gregorius 7. accensus Guibertum Archiepiscopum Rauennatem turpissimum fornicarium impiumque schismaticum sua tandem sede, qua indignissimum crimina fecerant, post varios seditionum rebellionumque fluctus, motusque, ab illo scelerato in Dei Ecclesiam Romanamque sedem excitatos, exauctoratum pontificio decreto constrauit. Vt cõstat ex epistola eius Papæ ad Rauennates. Cætera quæ possem adducere exempla nõ persequar, neque enim licet, neque gratum est cum præ dicendi prolixitate, multa magno labore quæsita voluptatem studiumque lectorum sæpius in nauseam fastidiumque conuertere videantur. Proinde illo sancti [d] Bernardi ad Eugenium Papam verbo claudere caput, est animus: *Nonne si causa extiterit*, inquit, *tu Episcopo cælum claudere, tu ipsum ab Episcopatu deponere, etiam & tradere sathanæ potes.*

Gregorius 7. Guibertum fornicarium Episcopum sua sede priuat.

d S. Bernard. l. 3. c. 8. ad Eugenium.

B

CAPVT XIIII.

Summa distringendi gladium spiritualem, scilicet excommunicationem, potestas, in omnes principes & populos iusta de causa Rom. Pontifici diuinitus à Christo Domino data, summum illius spirituale, Monarchicumque imperium designat.

1. *Ius, & virtus huius mystici gladii, & authoritas suprema Pontificis illum in omnes euaginandi in causa iusta.*

C

2. *Quod ipsi laici principes non inficiantur.*
3. *Terror eius delinquentes sanat.*

EXCOMMVNICATIONIS gladium, qui nõ copora, sed corda vulnerat, animamque necat oi protinus inflicto vulneri spirituali medeatur: in sola esse Ecclesia Dei, quæ spiritualia curat fidelium nemo negat. Quem distringere prælatorum est, ita tamen vt eorum iurisdictio in hac Ecclesiastica correctione, atque censura, sicut in cęteris functionũ suarũ actibus ad supremã Rom. Pontificis authoritatem moderanda reuoluatur: vt ab illis contumaces hoc gladio spirituali, vsq; ad diuisionem animi, vulnerati remediũ sanitatis animæ suæ, pœnitentia secundum Deum contristati, misericorditer ab ipso summo pastore accipere possint. Sed si quos gladius ille mysticus à Pontificis Rom. manu vibratus, & euaginatus percusserit: vulneris sanitas ab alio quàm à summo illo pastore quæsita, profectò desperatur. In quo Monarchicus Rom. Pontificis splendor, fulgorque maxime relucet. Hic spiritualis gladius Ecclesiasticæ disciplinæ neruus pręclarè à Tridẽtinis [e] patribus dictus est: cuius metu valde salutari, principes in officio suo populique contineãtur. In veteri lege summo pontifici, aliisq; sub eo in Ecclesia Dei præsidentibus sacerdotibus reluctantes, rebellesque obtemperare recusantes, materiali percussi gladio necabãtur: [f] quia eorũ lex carnea, corporeaq; esse ferebatur: sed in lege noua Euangelica vereq; spirituali, Ecclesiæ Christi D. eiusque Monarchico pastori contumaciter

In sola Ecclesia excommunicationis gladius est.

Cui competit excommunicare.

D

e Concil. Trid. sess. 25. c. 3. de reformat.

f Deut. 17.

In veteri lege synagoga & magno sacerdoti rebelles gladio materiali feriebantur, & in nouo contumaces Ecclesiæ, summoque eius pastori gladio spirituali perimuntur.

a S. Cyprian. l. 1. epist. 62.
b Tertul. de præscrip.

obsistentes, eiusque iussa fastu superbo subire deprecantes, spirituali illo gladio lethaliter percussi, à S. Christi Domini corpore, quod est ecclesia, nisi resipiscentes absoluantur, in æternum damnandi resecantur. Vt enim eleganter sanctus [a] Cyprianus. *Interfici Deus iussit* (inquit) *sacerdotibus suis non obtemperantes iudicibus à se ad tempus constitutis non obedientes: & tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc etiam circumcisio carnalis manebat: nunc autem quando circumcisio spiritualis esse ad fideles Dei seruos cœpit, spirituali gladio superbi, ac contumaces necantur, dum de Ecclesia eijciuntur.* Propter quod, hunc gladium spiritualē, materiali longe nocentiorem *diuinam censuram summumque futuri iudicij præiudicium* [b] Tertullianus appellauit; qui est velut alter *gladius flammeus vtraque parte acutus ac versatilis:*

c Genes. 3.
Descriptio gladii excommunicationis in varijs comparationibus.
d Exod. 7.

quo Angelus Domini [c] primos mundi colonos de paradiso voluptatis cum indignatione diuina propulit, & abegit; [d] similis Aaronicæ virgæ, quæ induratum Pharaonem suis miraculis expauit, prodigiisque terruit. Vere hanc excommunicationem, virgam spirituali modo ferream, mucronemque Ecclesiasticum cum [e] Tertulliano *interdictum prohibitorium* dicere possumus, *quo neque prophanus sacro loco adesset, prætoris enunciauit.* Quo filios proteruos, rebellesque mater sanctissima, ab amplexu suo abdicatos, suoque conspectu discedere iubet. Quo infœlices animæ, quas perniciosissimè diabolus secum fornicantes adulterat, à Christo sponso cœlesti, diuinoque, peccatorum sordibus auersæ repudiantur. Quo tanquam *censoria virgula* tacti, &

e Tertul. l. 4. contra Marcionem.

f Tertul. Apolog. 39.
g Tertul. l. de pudicit.

notati, sacramento benedictionis, vt cum [f] Tertulliano loquar, *exauctorantur, Ecclesiæ castris excluduntur, à fratrum communicatione repelluntur, non salutis lumine,* [g] *non Ecclesiæ limine, non tectis,* [h] *non fidelium salutatione recipiuntur.* In eo autem spirituali mucrone distringendo, aut in remittendo tanta est Romani Pontificis authoritas, atque potestas, vt euaginatum ab eo nulla dignitas in terris in vagina recondere, & vaginæ restitutum nulla distringere, ac educere valeat: vt quos ille mortificauit, nullus in Ecclesia quantacumque magna, & illustri præmineat authoritate viuificare, & quos viuificauit, nullus mortificare, quos huius ictu gladii ad inferos deduxit, nullus reducere, quosque reduxit, nullus deducere posse credatur. Hæcque summa anathemate feriendi, sanandique ab illo spirituali vulnere potestas Romano data à Deo Pontifici creditur omni synodo prçuia, omni generali antiquior concilio, à nullo concilio, & moderatione Aristocratica presbyterii, vt exerceatur, dependens, nūquam à temporibus Apostolorū huius Aristocraticæ moderationis legibus astricta. Sicut contrariū nō minus malitiosè, quā imperite nonnulli sedis Apostolicę sub veste Catholica latentes inimici, contra omnia iura diuina, & humana, his annis non ita pridem elapsis sine verecundiæ rubore, sine respectu veritatis, conscientiæque morsu defendere non dubitarunt. Quos falsa pertinaciter asseuerantes à sacris canonibus non puduit confundi: de quibus contra Apostolicam sedem gloriari videbantur. Nam & illud canonis cuncta per modum §. sed nec illa 9. q. 3. [i] falsitatem temerariæ, imperitæque assertionis sole ipso clariorem demon-

h Eod.
Quos papa excommunicat nemo potest absoluere, & quos absoluit, nemo potest censura ligare.

i Can. cuncta § sed nec illa 9. q. 3.

A strat, his conceptum verbis à S. Gelasio depromptis. *Sed nec illa præterimus quod Apostolica sedes sine vlla synodo præcedente, & soluendi, quos synodus iniquè damnauerat, & damnandi, nulla existente synodo quos oportuit, habuit facultatem, & hoc nimirum pro suo principatu quem beatus Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper & tenebit.* Hocque multis exemplis ad id comprobandum accommodatis S. Gelasius [k] abundanter illustrat hæc discursim continuando dicens. *Sancta* [l] *memoriæ Athanasium synodus orientalis abdixerat, quē tamen exceptum sedes Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absoluit; sanctæ item memoriæ Ioannem* [m] *Chrysostomū Constantinopolitanum, synodus etiam Catholicorum præsulum certe damnauerat, quem simili modo, sedes Apostolica etiam sola quia non consensit, absoluit. Itemque sanctæ memoriæ* [n] *Flauianum Pontificem à congregatione damnatum pari tenore, quoniam sola sedes Apostolica non consensit, absoluit: potiusque qui illa receptus fuerat, Dioscorum secundæ sedis præsulem sua authoritate damnauit, & impiam synodum non consentiendo submouit, ac pro veritate, vt synodus Chalcedonensis fieret sola decreuit. In qua Pontificibus innumeris qui latrocinio corruerant Ephesino, veniam poscentibus sola concessit, & in sua perfidia permanentes nihilominus sua authoritate prostrauit; quam congregatio, quæ illic pro veritate reparanda collecta fuerat, est secuta. Quoniam sicut id quod prima sedes non probauerat, constare non potuit, sic quod illa censuit iudicandū, Ecclesia tota suscepit.* Hæc & alia S. Gelasius cōtra impios schismaticos orietales Euphemio duce Constantinop. Patriarcha eos à S. Gelasii Papę cōmunione, schismatico retrahente furore. A quorū rebellione schismaticorum recentes nostri suum delirium dogmaque sacrilegum imitatione peruersa conflauerunt. Non requirebat hoc conciliū moderationemq; Aristocraticam S. Bernardus, in distringendo hoc spirituali anathematis mucrone, Cum sic Eugeniū Papam, ad illum in omnes principes, ac populos euaginandum, vbi ratio fasque subesset, hortabatur. [o] *Age accinge gladio tuo* (scilicet spirituali) *Glorifica manum, & brachiū dextrum ad faciendā vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.* 2. Hoc percutiēdi principes & populos gladio, id iusta causa poscente, summam in Rom. Pōtifice potestatē imperatores, Christianique principes ingenue confitentes cū approbatione venerati sunt. [p] Vt Basilius in 8. synodo, actione 6. hanc talibus potestatem protestatus est. *Nicolaus Papa cum sancta Romanorum Ecclesia, anathema pronunciauit, contra resistentes huiusmodi decreto, atque sententię. Hoc autem nos olim scientes, & patientes iudicium anathematis promulgari, obsecundare synodico iudicio Romanæ Ecclesiæ necessarium duximus.* Et ex regibus nostris [q] Philippus primus agnoscens potestatem excommunicandi principes à iustitia pietateque grauiter exorbitantes, Romam cum omni submissione ac veneratione sanctæ sedis, legationem direxit, per legatos Romano Pontifici humiliter supplicaturus, vt sibi in curatione animi, absolutione Apostolica succurreret, & paterna charitate opitularetur, sanando spirituale vulnus, quod animæ suæ spiritualis ille gladius per manus duorum Pontificum Vrbani 2. & Paschalis grauiter inflixerat.

Sine synodo & Aristocratica congregatione papam excommunicasse & absoluisse exemplis monstratur.

k S. Gelasii epist. ad Episc. Dardaniæ.
l S. Athanas.
m S. Chrysost.
n S. Flauian.

o S. Bernard. l. 2. c. 6. de cōsiderat. ad Eugenium.

2. Hanc supremam in excommunicando potestatem imperatores principesque Christiani sunt fassi, vt exemplis declaratur.

p Basilius imp. actione 6. concil. 8.
q Philippus Rex Gall. ex annal. Galliæ ex Baronio, an. 1100. & 1101.

a Ludouicus Crassus Rex Galliæ an. 1171.

A Eandem agnoscens potestatem Ludouicus[a] Rex Galliæ, per legatos Alexandrum tertium precibus magnis obtestatus est, vt hunc anathematis gladium in Regem Angliæ Henricum secundum, in vltionem crudelis cædis S. Thomæ Cantuariensis immanissimè in templo ab eius Regis satellitibus trucidati, districtum non euibraret. A quo gladio in Romani pontificis manu posito, sibi valde metuens Henricus[b] ipse Rex Angliæ, propter cruentatam cæde sanctissimi pastoris Ecclesiam, summam in animam suam pontificis iure, spirituali gladio percutientis, & indulgentiæ medicina sanantis authoritatem, magna veneratione suspiciens, & eius misericordiam implorans, pœnitentia humiliter à Sancto pastore suscepta, saluti fœliciter animæ suæ prospexit.

b Platina in Alexandro 3.

B Hoc summum ius gladii spiritualis in Romano pontifice in omnes principes, populosque Eleonora Angliæ Regina recognoscens, grauissimo tota mœrore confecta, propter captiuitatem filii sui Regis Richardi, iniustissimo à Leopoldo duce Austriæ à terra sancta redeuntis carceri mancipati: auxilium à Rom. Pontifice vehementissimo matris in captiuum filium affectu concitata deprecando, virtutem, vsumque gladii huius anathematis in iniustum filii sui detentorem lachrymis, lamentis, fœmineo vlulatu suspiriis interrupto frequentibus efflagitauit. Vt scriptores[c] Neubrigensis, Petrus Blesensis[d] Matthæus[e] Paris, aliique eius temporis auctores veritate huius historiæ posteros scriptis memoriæ proditis imbuerunt.

Eleonora reginæ Angliæ confessio.

c Guillemus Neubr l.5. c.7.
d Petr. Bless. epist. 146.
e Matthæus Par. in histor. Angl. &c.

C Simili fide, ac persuasione mentis, huic veritati consentiens alius Rex Angliæ apud Innocentium 3. de iniuria sibi à Ludouico Rege Galliæ huius nominis octauo illata conquestus est, quod Pictauiensem Comitatum ad se pertinentem per vim ille Rex contra præstita reciproco hinc inde consensu iuramēta retineret: atque Pontificem obtestatus, grauit vt Ludouicum Regem sub pœna anathematis, hac comitatus vsurpatione prohiberet.

Regis Angliæ confessio.

Hoc innotescit ex cap. Nouit[f] ille de iudiciis, vbi hæc Innocentius in principio, *nouit ille qui nihil ignorat*: & infra.[g] *Non putet aliquis quod iurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus, cum ipse iurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire*, &c. Et multis interpositis subdit. *Non intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum spectat iudicium, sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine* D *dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus, & debemus.* Quæ verba explicans Glossa ait[h]. Non iudicat Papa de feudo directe scilicet, sed tantum ratione peccati, & inducendo ad pœnitentiam.[i] Ca. Illi autem 6. q. 1.[k] Ca. Prædicandum 22. q. 1.[l] ca. Ecce 23. q. 4.[m] Postea Papa docens Regem non debere Sedis Apostolicæ retractare iudicium, cum Imperatores illud in se ipsos humiliter admiserint: addit hæc.[n] *Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc Apostolico iudicio se committat, cum Valentinianus inclytus Imperator suffraganeis Mediolanensis Ecclesiæ dixisse legatur;[o] talem in Pontificali sede constituere procuretis, cui & nos qui gubernamus imperium syncere nostra capita submittamus, & eius monita, cum tanquam*

f Cap. Nouit ille cap. 13. de iudiciis.
g Innocentij prælatis per Franciā constitutis epist.

h Glossa iudicare ibi.
Qua ratione Papa de feudo principem iudicare potest
i ca. Illi 6 q. 1.
k ca prędicandum 22 q. 1.
l ca. Ecce 23. q 4.
m Ibi §. Non igitur.
n Ex Cassiod. l.7 ca 8. hist. tripart.
o Hoc dictum Valentiniani

A *homines deliquerimus suscipiamus necessario, velut medicamenta curantis.* Si Imperator per Christianam verè filialem obedientiam simplici Archiepiscopo caput fascesque imperatorios submittat, quanto magis principi Archiepiscoporum Pontifici Romano iubenti, & paterna charitate corripienti reges, cæteri principesque Catholici parere debent? Hunc autem gladium flammeum seu potius fulmineum anathematis aliquando sapienter ex clementia Pastorali Papa cum possit, ac debeat in contumaces, & in scelerum suorum patratione continuatione que rebelles distringere ac eiaculari, differt nihilominus, & miseratione paterna patiendo, & conuersionem principis longanimiter expectando suspendit, vt omne schismatis in Ecclesia periculum auferat.

refertur à Gratiano ex Cassiodoro ca. 3. Valētinianus distin. 63.

Cur Rom. pontifex cum possit ac debeat ex iusta causa excommunicari principes differt actum excommunicationis.

B Ob eam causam Iuo Carnotensis Paschalem 2. Papam laudando excusandoque defendit, quod Henricum quartum Imperatorē patris Henrici tertii tyrannidem in Ecclesiam Dei sedemque Apostolicam inflammato furoris æstu continuantem hoc spirituali mucrone percutere, atque, vt salua fieret anima eius, salutari vulnere percellere distulerit. Cum hæc ait. *Quod si Papa adhuc in Teutonicum debitam seueritatem non exercet, credimus quia consulte differt secundùm quorundam doctorum iudicia, qui consulunt quædam admittenda pericula, vt possint vitari maiora.* Vnde dicit Augustinus lib. 3.[p] contra Parmenianum Donatistam: *Hoc fanitas obseruat Ecclesia, vt cum quisque fratrum, id est Christianorum intus in Ecclesiæ societate constitutorum in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, vt anathemate dignus habeatur: fiat hoc vbi schismatis* C *periculum nullum est: atque id cum illa dilectione fiat: De quo ipse Apostolus alibi præcipit, dicens vt inimicum eum[q] non existimetis, sed corripite vt fratrem. Vbi satis ostendit, cum metus ille non subest, sed omnino de frumentorum certa stabilitate, certa securitas manet: id est quando ita cuiusque crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere: non dormiat seueritas disciplinæ. In qua tantò est efficacior emendatio prauitatis, quantò diligentior conseruatio charitatis*, &c.

p D Aug li. 3. contra parm. donatist. c. 2.
q 2 Thess c 3. 15.

Siquidem animarum medicina hoc salutari gladio prudenter clementerque à charitate pontificia districto paratur. Qui gladius sancti Petri est Apostolorum principis ac primi omnium Christi Domini Vicarii, gladius ferreus fortitudine, acutus sapientia, flammeus D charitate, infectis putridisque corporis mystici membris abscindendis resecandisque valde potens & idoneus: quem rubigine sordidari, & conteri per desuetudinem diutiùs Ecclesiæ magno sæpe damno vertitur, quoniam

Aliquādo differre vsū gladij anathematis nocet.

-------- immedicabile vulnus
Ense rescindendum est ne pars sincera trahatur.

Ouidij 1. Metamorph.

Vt non sine causa Petrum Blesensem de huius gladii rubigine ita sua ætate conquestum fuisse videamus. *Ab Allophylis arca capitur, à laicis Ecclesia conculcatur, tamen gladium Petri rubigo consumit, Christi sacramenta vilescunt: Malchus in Christum, Phasur in Hieremiam, Baltasar in vasa Domini manus imponit: in cultura dominicæ messis, nec spina auellitur, nec tribulus extirpatur, nec verbum Domini seminatur.*

Petrus Blesens. epist. 5.

Pars 3. Terror excommunicationis sanat delinquentes.

Huius autem potentis, ac formidabilis gladii solus terror ac metus tantas habet vires, vt illo solo perculsi, ac consternati peccatores, plerumque ad saniorem mentem cordisque puritatem celeriter magna veluti iactati tremoris tempestate reuertantur. Factum memorabile Gallorum fidelium narrat Leo 9. Papa loquens de fulmine anathematis, quo ictus est Robertus Rex Galliarum à Stephano 5. Pontifice, quod affinem, & commatrem suam Bertam in vxorem accepisset, eamque sibi connubio sociauisset [a]: quod improbans, & spurium, adulterinumque iudicans Papa dissoluit; & rex iussa pontificis non audiens excommunicationis vinculo irretitus multis angustiis: miseriisque postratus, tandem ad se reuersus crimen rebellionis, & fornicationis salutari tristitia pœnitentiam secundum Deum operante, doloreque maximo hoc anathematis fulmen in se contortum perhorrescens expiauit. Terret videlicet catholicos principes ad salutem fulgor ille gladii spiritualis in manu Dei Vicarii versatilis, quod agnoscant hunc pontificis, esse gladium Dei, sicut forum eius esse forum Dei, qui vt loquitur Iob [b] *Baltheum regum dissoluit, & pracingit fune renes eorum*, quique vt clamat Propheta regius, [c] *aufert spiritum principum, terribilis apud reges terræ.*

a Ex epistol. Leonis 9. ad Henric. Reg. Franciæ filiũ Roberti.

b Iob 12.

c Psalm. 75.

Hoc terrore Diuini mucronis vltoris scelerum, non in interitum sed in salutem animæ peccatorum proposito, Theodosium Imperatorem sanctus Ambrosius hortabatur: & innocentium neces, quibus Thessalonensis ciuitas cruentata maduit, pœnis voluntariè susceptis expiaret; Atque eum propositis aliquot Regum, principumque exemplis eius magno salutis incensus desiderio sic affabatur [d]. *Hæc ideo scripsi non vt te confundam, sed vt regum exempla prouocem, vt tollas hoc peccatum de regno tuo. Tolles autem humiliando Deo animam tuam: homo es, & tibi venit tentatio, vince eam, peccatum non tollitur nisi lachrymis, & pœnitentia, nec Angelus potest, nec Archangelus; Dominus ipse qui solus potest dicere. Ego vobiscum sum, si peccauerimus, nisi pœnitentiam deferentibus non relaxat. Suadeo, rogo, hortor, admoneo, quia dolori est mihi, vt tu qui pietatis inaudita exemplum eras, qui apicem clementiæ tenebas, qui singulos nocentes non patiebaris periclitari, tot periisse non doleas innocentes. Et si in præliis fœlicissime egeris, & in aliis quoque laudabilis, tamen apex tuorum operum pietas semper fuit. Id tibi inuidit Diabolus, quod habebas præstantissimum. Vince eum dum habes adhuc vnde vincere possis: noli peccato tuo aliud peccatum addere, vt vsurpes quod vsurpare multis officit.* Similia habet Theodoretus de sancto Ambrosio ad Theodosium exprimens inuictissimi, & de omnibus mundi partibus, deiectis Dei hostibus triumphatoris magnificentissimi admirabilem humilitatem, & pietatem, in obediendo iubenti sanctissimo Episcopo, vt templo cederet, anathematis ad salutem gladio læsus; cum enim post multa iustæ increpationis, correptionisque verba, Sanctus Ambrosius ei finiendo dixisset. [e] *Recede igitur* (scilicet à templo, & à communione fidelium excommunicatus) *& ne conare nouo scelere scelus ante editum augere, sed capesse vinculum, quo vt ligeris Dominus omnium cælitus sententiam*

S. Amb. Theodosium Imp. vt propter cædem Thessalonicam terris effugiat gladium anathematis ad pœnitentiam hortatur.

d S. Ambros. l. 5. epist. 28.

Magni Theodosii virtutis præconium.

Magna virtus humilitas honorata Theodosii obedientia S. Ambrosio excommunicanti.

e Theodor. l. 5 c 17. histor.

A *dat; quod quidem vinculum vim habet, & morbum animi depellendi, & te ad sanitatem restituendi.* [f] Post hæc verba Sancti Ambrosii ad Imperatorem subdit Theodoretus. *Huic orationi obsecutus imperator (nam diuinis educatus eloquiis accurate norat, tum quæ essent officia sacerdotum, tum quæ regum propria) cum gemitu, & lachrymis ad palatium reuertitur*, &c. Et paulò pòst. *Imperator autem considet in palatio, lamentis se dedens & magnam vim profundens lachrymarum, quod cum animaduertisset Rufinus, qui tum magister aulæ fuit, magnaque apud Imperatorem authoritate, vtpote familiaritate et coniunctior, ad eum accessit, rogat causam fletus; tum Imperator lugens acerbiùs, & maiorem in modum flueus, Tu* (inquit) *Rufine ludis. Nam quantis ipse in malis verser non sentis. Ego vero gemo, & meam ipsius deploro calamitatem, dum mente complector quàm facilis aditus ad sacrum templum seruis, & mendicis pateat, liberque illis ad*
B *Dominum suum deprecandum detur introitus: mihi autem non modo ad illum locum, verum etiam ad cælum ipsum accessus præcisus sit. Nam venit mihi in mentem sententia à Domino prolata. Quemcumque ligaueris super terram erit ligatus & in cælis*, &c.

f Theodoret. ibid. supra.

Tremor, & dolor imperatoris mærens percellens ob excommunicationem maximus.

Hæc pietas, religio, obedientia, & humilitas admirabilis in metuendo Dominum, & fulmina eius, fecit illum regnatorem mundi, omnium tyrannorum terræ, Ecclesiæ persecutorum triũphatorem gloriosissimum, omnibus quoad vixit vndique humanis affluentem prosperitatibus, & post obitum cœlestis Imperii reddidit æternitate satiatum. Hanc tanti imperatoris pietatem, obedientiamq; Ecclesiæ prælatis, præsertim prælatorũ monarchę, vtinam om-
C nes qui se Catholicos profitẽtur principes æmularentur: vt eius esse possent maximæ consortes fœlicitatis. Propter quas virtutes dum sanctus Ambrosius in eius principis defuncti laudes, præconiaque diffunditur, omnes velut extra se positos maxima lectores admiratione rapit [g]. *Dilexi virum*, inquit, *qui magis arguentem, quem adulantem probaret. Strauit omne, quo vtebatur, insigne regium, defleuit in ecclesia publicè peccatum suum, quod ei aliorum fraude obrepserat; gemitu, & lachrymis orauit veniam: Quod priuati erubescunt non erubuit imperator publicè agere pœnitentiam: neque vllus postea dies fuit, quo non illum doleret erro-rem.*

Theodos. omnium imperatorum Christ. fœlicissimus, quia Ecclesiæ Dei eiusque prælatis obsequentissimus.

g S Ambros. orat. funeb. Theodos. 2.

Mirabilia hæc in principe tanto, non terrenæ fragilitatis, sed cœlestis potius immortalitatis facta, longiùs quam putabam; cursum oratio-
D nis meæ prouexerunt. Excommunicationis terrorem & ex terrore salutem peccatorum exemplis illustrare pergo. Lotharium Regem Galliæ sola excommunicationis comminatione perterritum, per legatum suum [h] Arsenium Nicolaus Papa vxorem Teutpergam à se iniusto repulsam diuortio concubina Vualdrada reiecta, cum honore & charitate iugali recipere coegit, atque vt eam legitime sibi coniunctam benignè, honorificéque tractaret, duodecim ex optimatibus eiusdem regis assistentibus suam iuramento sponsionem firmare compulit. Hoc factum copiosiùs, & clariùs his verbis Regino commemorat. [i]

Excommunicationis terror & ex terrore salus aliis illustratur exemplis.

h Ex veterib. Annal. à Pithæo editis.

Lotharius rex Galliæ minans excommunicationis legato Rom. pontificis Arsenio vxorem reiecta pellice benigne recepit.

i Regino.

Perueniens in Gallias Arsenius tanta potestate, & authoritate vsus est, ac si idem summus præsul aduenisset: conuocatoque conuentu Episcoporum, Lotharium Regem alloquitur, vt vnum è duobus eligat: aut propria reconcilietur vxori abdicato Vualdradæ pellicis consortio, aut protinus anathematis gladio feriatur ipse, omnesque ei in hoc scelere fauorem præstantes. Hac necessitate compulsus, vel constrictus, vellet nollet Theutpergam reginam in matrimonium recepit, interposito iurisiurandi sacramento se illam ita in reliquo habere, sicut æquitatis iura dictant legitimam vxorem esse tenendam, nec eam à se separaret, nec ipsa viuente aliam super eam induceret, &c. Hæc Regino.

a Aimonii li. 5. c. 24. annal. Fran.

Sic hoc spirituali gladio diuisionem à cœtu fidelium [a] Hadrianus 2. Carolo Caluo Regi Franciæ per legatos suos seuere minitatus est, vt regnum defuncti nepotis sui Lotharii iniuste à se detentum legitimo huius regni hæredi Ludouico Imperatori defuncti Lotharii fratri restitueret. Quo postea gladio idem Pontifex [b] Ludouicum Germaniæ Regem eiusdem cum Carolo Caluo regni vsurpatorem terruit: vt deprædationem tantam, tamque iniustam regni detentionem penitus eiurando detestaretur. Hanc excommunicationis pœnam, hoc ecclesiastici gladii vulnus Henricus Rex Germaniæ pertimescens, Bertham coniugem, cum qua iuuenili nimium alienæ libidinis incensus ardore diuortium meditabatur, Alexandri papæ 2. imperio per legatum Petrum Damianum denunciato retinere coactus est, vt author est [c] Lambertus in chronico.

b Ex literis Hadriani 2. per legatos ad vtrosque Reges missis.

c Lambertus in chronico.

Sed quam iustè, potenterque ille spiritualis gladii terror principes, populosque Christianos ad conuersionem vitæ, odiumque scelerum prouocare debeat, effectus terribiles huius gladii contra contemptores, & induratos peccatores illo vulneratos sequenti capite demonstrabunt. Atque vtinam Galli nostri schismatici, & in sanctissimam sedem contumeliosè rebelles tam timerent verum & spirituale anathematis fulmen, quam quondam ethnici Galli bruta, ac superstitiosa gentilitiæ execrationis tonitrua perhorrescebant; quibus icti propter scelera homines diris deuouebantur imprecationibus cuncto populo execrabiles redditi, quod decreto Druidum sacerdotali non stetissent, de quibus hæc Cæsar [d]. *Si quis aut publicus aut priuatus eorum decreto non steterit, sacrificiis interdicunt: hæc pœna apud illos grauissima, quibus ita interdictum est, hi numero impiorum, ac sceleratorum habentur: ab his omnes decedunt, aditum eorum sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi capiant.* Hæc execrationis pœna apud Athenienses parricidas horribili tortione mactabat, quod erat apud eos suppliciorum grauissimum, teste Platone [e]. *Cum quis sacris arceretur tanquam detestabilis, & sceleratissimus cum quo qui cibum sumpsisset, aut bibisset, rerumque aliud huiusmodi gessisset, aut cum esset forte fortuna obuius eum forte tetigisset, ei neque templum, neque forum, neque omnino ciuitatem priusquam purgatus fuerit adire fas erat.*

Apud Ethnicos grauissimum impiorum supplicium excommunicatio.

d Cæsar li. 6. de bello Gallico.

e Plato. l. 9. de legib. prope fin.

[f] Hac execratione percussi homines impii qui innocentem, sapientemque Socratem falso, nefandoque testimonio neci veneno contractæ immanissimè demiserant, tantam odiorum, imprecationum, detestationumque populi Atheniensis molem subierunt: vt in desperationem acti doloribus extabescentes, horrorique tanto resistere non valentes, propriis manibus sui tanti sceleris vltricibus, vitæ spiritum præfocantes se ipsos miserrimè necauerunt. Quanto grauius malum, miseriusque infortunium in vera Dei viui religione propter scelera diuino subiugari anathemati: quo consternati omni suffragiorum Ecclesiasticorum virtute, valoreque priuantur: & ab omni præsertim spirituali commercio fideliumque societate maiori dolore diuelluntur. Sicut sanctus Chrysostomus [g] eruditè, sapienterque obseruauit, sanctū Paulum Apostolum prout à Domino acceperat, Christiano communionem inire cum infidelibus permisisse, at cibum capere cum excommunicatis, aliamve contrahere societatem omnino sub interminatione diuini iudicii grauiter, vehementerque vetuisse. Et in tantæ execrationis confirmationem illud obseruatione dignissimum est, [h] quod in Hebdomadæ Sacrosanctæ Feria sexta cum Ecclesia propria peculiariaque pro paganis, infidelibus, Iudæisque vota precesque magna charitate profundat: Tamen pro excommunicatis omnino sileat, & ab omni oratione, pietatis opere, suffragioque pro illis abstineat; licet sancto illo die generali generis humani Redemptioni sacro, Saluator noster morte sua crudelissima in crucis ligno perpessa, vitam nostram scelerum fluctibus obrutam infinita misericordia reparauerit, & vniuersa hominum crimina fraudesque humano merito inexpiabiles, preciosi sanguinis sui viuo flumine deleuerit. Sed iam effectus huius gladii mystici terribiles, funestosque exitus contemptorum eius inspiciamus; simul atque neminem siue Imperatorem, Regem, aut principem, siue quemcunque alium de grege Christi ab eo gladio pontificio immunem, ab eoque percussum à nullo alio nisi ab ipso Papa sanari, ac curari posse probauerimus.

f Plutarch. opusc. de inuidia & odio.

g Chrys. hom. 25. in epist. ad Hebr.

h Albertus Pigh. l. 5. eccles. Hierarc. ca. 2.

CAPVT XV.

1. *Ab excommunicationis papalis gladio nemo eximitur siue imperator, siue Rex, siue princeps, siue quiuis alius de grege Christi, & ab eo percussus nemo nisi ab ipso pontifice liberatur atque sanatur.*
2. *Effectus eius gladij terribiles, funestique exitus contemptorum eius.*

Hæreticum est asserere aliquē de Ecclesia non posse à papa excōmunicari ut pote sacris literis ac SS. Patrum doctrinæ contrarium simul decretis Ecclesiæ.

Esse de grege Christi, & non subiici directioni, & correctioni pastoris à Christo Domino super ouile suum constituti, manifesta contradictio, sine extraordinaria quadam ab ipso Domino ordinata in sacris apparente scripturis exemptione; aut miraculo aliquo, certaque reuelatione alicui facta, censeri debet. [a] Neque enim ouis aliqua sine pastore concipi potest; nisi extra ouile vaga & errans rapacibus lupis facta præda, citò strāgulata deuoraretur. Iuxta illud Prophetæ regij, *Erraui sicut ouis quæ periit*: Vnde dogma illud schismaticorum illorum tempore Henrici tertij Imperatoris cum impietate mordicus asserētium regem aut alium supremum principem à Rom. Pontifice excommunicari non posse, hæreticum ab Ecclesia iudicatum est, sacris obsistens scripturis, Ecclesię decretis, sanctorumque Patrum doctrinis oppositum. Sicut ad consultationem Herimanni Metensis Episcopi (qui præ cęteris vltra montes positis Episcopis semper aduersus schismaticos pro Apostolica sede defensor acerrimus persti- C terat) Gregorius septimus eruditionis grauitate, potentique resolutione respondit. Vt cum hæc inter alia subiunxit. [b] *Quod autem postulasti te quasi nostris scriptis iuuari, ac præmuniri contra illorum insaniam, qui nefando ore garriunt authoritatem sanctæ, & Apostolicæ sedis non potuisse Regem Henricum hominem Christianæ legis contemptorem, Ecclesiarum videlicet & imperij destructorem, atque hæreticorum authorem, & consentaneum excommunicare non adeo necessarium nobis videtur: cum huius rei tam multa ac certissima documenta in sacrarum scripturarum paginis reperiantur. Neque enim credimus eos, qui ad cumulum suæ damnationis veritati impudenter detrahunt, & contradicunt, hæc ad suæ defensionis audaciam tam ignorantia quàm miseræ desperationis vecordia coaptasse.* D *Nec mirum, mos est enim reproborum ob suæ nequitiæ protectionem sui consimiles sibi defendere, quia pro nihilo habent mendacij perditionem incurrere. Nam vt de multis pauca dicamus: quis ignorat vocem Domini, ac saluatoris nostri Iesu Christi dicentis in Euangelio, [c] Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Pergendo postea sic Henricianos hæreticos per absurdum vrget & conuincit. [d] *Nunquid sunt hi reges excepti? Aut non sunt de ouibus, quas filius Dei beato Petro commisit? Quis rogo in hac vniuersali concessione ligandi, atque soluendi à potestate Petri se exclusum existimat, nisi* A *forte infelix ille, qui iugum Domini portare nolens diaboli se subiici oneri vult, & in numero ouium Christi esse recusat? Cui tamen hoc ad miseram libertatem minime proficit, quod potestatem Petri diuinitus sibi concessam superba ceruice excutit. Quoniam quantò eam quisque per elationem ferrē abnegat, tantò durius ad damnationem suam in iudicio portat* &c. Eandem hæresim ipse Pater pastorum, & ouium Christi sanctorum Patrum doctrinis prolixe in eadem Epistola confundit: quas studiosus lector legere poterit, & assertionem nostram quam esse de fide nemo Catholicorum, credo, negabit clariorem verioremque, exempla sequentia facilè demonstrabunt. S. Innocentius 1. Arcadio imperatori cum vxore Eudoxia deceptrice mariti, atque aliis Episcopis propter à se indignissimè, & iniustissimè à sede sui Episcopatus eiectum S. Chrysostomum, & in exilium relegatum (vbi grauibus confectus angustiis expirando animam Deo beate feliciterque reddidit,) excommunicationis ense salutare vulnus inflixit: vt tantum nefas expiarent, sicut hæc sancti Papæ Epistolæ ad imperatorem verba expreßè manifestant. [e] *Noua autem Dalila* (scilicet Eudoxia) *quæ paulatim te erroris sui seductionis nouacula totondit, execrationem ex multorum ore sibi ipsi introduxit: graue, vt gestare nequeat, peccatorum pondus colligens: atque id prioribus peccatis superaddens.* Post hæc sic in eos anathematis gladium vibrat fulmineum. *Itaque ego minimus, & peccator, cui thronus magni Apostoli Petri creditus est, segrego, & reiicio te, & illam à perceptione immaculatorum mysteriorum Chri-* C *sti Dei nostri: Episcopum etiam omnem, aut clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ, qui administrare, aut exhibere ea vobis ausus fuerit ab ea hora, qua præsentes vinculi mei legeritis literas, dignitate sua excidisse decerno. Quod si vt homines potentes, quemquam ad id vt adegeritis, & canones nobis à saluatore nostro per sanctos Apostolos traditos transgressi fueritis, scitote id vobis non paruum peccatum fore in illa horrenda iudicij die: cum neminem huius vitæ honor, & dignitas adiuuare poterit. Arcana autem, & abdita cordium sub oculos omnium effundentur, atque exhibebuntur.* Pergit postea excommunicatis Augustis Arcadio, & vxore, ad prolationem verborum anathematis contra Episcopos, vt Acacium, etiam mortuum sedis Constantinopolitanæ inuasorem, qui tanto sceleri in sanctissimum Episcopum sanctum Chrysostomum cooperantes se fraudibus inexpiabilibus inquinauerunt. *Quam in se excommunicationis sententiam cum accepisset Arcadius, non contempsit, sed huius solutionem* D *vinculi precibus humiliter efflagitauit. Vt ipsius ad Pontificem literæ apud Glycam Annalium quarta parte testantur. [f] *Norunt omnes homines mentis compotes commissa per ignorantiam nec diuinitus, nec per leges puniri, neque adeo quemquam alterius nomine supplicium luere. Quod quidem propterea scripsi vt mansuetudinem tuam certam rederem, nos nihil eorum cognitum habuisse, quæ nostris antistitibus, & clericis acciderunt. Cuius rei testem illum benignum Deum imploramus: Nimirum purus, & innocens sum. Quod ad illorum condemnationem attinet: quippe cum eorum communione sim visus causa nihil erat, quamobrem eos affligeremus.*

Quod autem attinet ad filiam tuam Eudoxiam scito me illi parum moderatè pro ratione delicti mercedem retulisse. Quo sane factum est vt ex mœrore, & angustia difficili grauissimaque correpta ægritudine de-

Marginalia:

[a] Psalm. 118.

[b] Greg. 7. l. 8. Epistol. 21.

Authoritate Christi Domini hæresis Henricianis labefactatur.

[c] S. Matth. 16. *Si reges ac principes non possunt excommunicari non sunt de grege Christi nec oues eius.*

[d] Ibid.

Exemplis ostenditur Papa potestas excommunicandi imperatores.

1. Exemplum.

[e] Epist. S. Innocentij 1 ad Arcad.

S. Innocentius 1. Arcadium, vxorem, & plures Episcopos Chrysostomi eiectores excommunicauit.

[f] Ep. Arcadij ad S. Innocentiū ex Glyca Annal 4. parte.

Arcadius se purgat à crimine contra S. Chrysost.

Arcadius supplex erratis veniam petit à Pontifice & solutus ab excommunicatione.

A *cumbat. Igitur quod superest, enixe te obsecro vt nos à segregatione liberes nec multipliciter punias: non enim ipse Dominus idem ob delictum bis hominem percutit.* Hæc Arcadius ad Papam, qui cognita eius pœnitentia, & dolore ob acta impia coniugis & Episcoporum in sanctum Chrysostomum, sic eum ab excommunicatione clementer absoluit. [a] *Studium diligentiamque vestram Dei præscripto, & voluntati consentaneam, quam propter ipsius nomen declarastis, accepimus, & probauimus. Quapropter sacris à vinculis soluti ad signa Dominica confirmatis animos accedite.* Anastasium imperatorem Eutychiana lue cõtaminatum Ecclesiæ Catholicæ oppressionibus insultantem Symmachus Papa anno 502. anathematis telo propter scelera multa vulnerauit, vt ex literis Papæ ad istum imperatorem cõstat. In quibus hæc inter alia. *Dicis quod excommunicauerim te, mecum conspirante senatu: ista quidem ego: sed rationabiliter factum à decessoribus meis sine dubio subsequor. Dicis quod te malè tractet senatus. Si nos te male tractamus suadentes vt discedas ab hæreticis, tu nos bene tractas, quos vis sociare præcipitanter cum hæreticis? Quid ad me, inquies, quod egit Acacius? Recede ergo, & nihil ad te. Nam si non recedis ab eo pertinet ad te. Relinquamus vtrumque mortuum, & nos hoc petimus, vt nihil ad te pertineat, quod egit Acacius. Nos non te excommunicamus, imperator, sed Acacium, tu recede ab Acacio, & ab illius excommunicatione recede. Tu te noli miscere excommunicationi eius, & non es excommunicatus à nobis.* Hæc Symmachus ad imperatorem Anastasium. Nec vero Vigilius Papa vultu potentis Imperatoris Iustiniani perterritus à fulmine illo spirituali in Theodoram Augustam eius vxorem, forti, pontificioque brachio contorquendo, in ipsamet Augusta ciuitate orientali destitit: vt hæc sancti Gregorii verba restantur. *Postquam recordandæ memoriæ Vigilius Papa in vrbe regia constitutus contra Theodoram tunc Augustam & Acephalos damnationis promulgasset sententiam: Tunc Romana vrbs ab hostibus adita, & captiuata est. Ergo bonam causam habuerunt Acephali, & iniustè damnati sunt, post cuius damnationem talia contigerunt? Absit: hoc enim nec nostrum quempiam, nec alios, qui Catholicæ fidei mysteriis instituti sunt, dicere vel aliquo modo sentire conuenit.* Hæc [b] sanctus Gregorius contra scismaticos trium capitulorum defensores.

a Ibi apud Glycam 5. Innocentius Arcadium Imp. absoluit.

2. Exemplum. Symmachus Papa Anastasium Imp. excommunicauit. Littera Symmachi ad Anastasium imp.

Acacius ut excommunicatus in dogmate pro quo excommunicantur anathemati eidem subiugantur.

3. Exemplum. Vigilij Papa Theodoram Augustam Iustiniani vxorem excommunicantis.

b l. 2. c. 36. Ep.

4 Exemp. Gregorij 2. Leonem Isauricum imperatorem anathemate ferientis.

Gregorius 2. videns Leonem Isauricum Imperatorem Iconoclastam quotidie in peius ruere, crudelitatibusque nouis in Catholicos immanius efferari, ad vltimum remedium confugit anathematis, quo ille percussus maledictioni diuinæ deuoueretur: vt scribunt authores Græci. [c] Theophanes, Cedrenus, Zonaras, & [d] Anastasius Biblioth. in Gregorio 2.

c Theophanes, Cedrenus, Zonaras, an. 730.

d Anastas. biblioth. in Greg 2.

Vrbanus 2. [e] Alexium Imperatorem excommunicationis vinculo ligatum absoluit. Alexander 3. [f] Fridericum 1. Imperatorem crudeliùs in Ecclesiam Dei sæuientem in Concilio Lateranensi excommunicationis gladio percussit: vt sic percussus & vulneratus, de salute restauranda, quam in sedem Apostolicam diu rebellando perdiderat, diligentius, prudentiusque cogitaret. Hæc pauca pro multis Imperatoribus exempla sufficiãt. Si excommunicatorum regum exempla in assertionis confirmationem nostræ placeat adducere, pauca etiam pro multis exquiremus, ne omnia nobis producere conantibus facilius esset principium, quam exitum inuenire. Lotharium

5. Exemplum. Vrbani 2. Absoluentis Alexium imper.

e Ex Bertoldo, anno 1089.

6. Exemplum. Alexand. 3. Fridericum 1. imp. excommunicantis.

f Ex Epist. Ioan. Saresberiensis ad Ioannem Ep. Pictau.

Galliæ Regem supra propter adulterium excommunicatum à Nicolao 2. notauimus, sicut de Carolo Caluo Francorum, & Ludouico Germaniæ, aliisque regibus mentionem fecimus. Quibus exemplis sicut adiicere plura ad maiorem probationem non essent valde necessaria, sic ob prolixitatem esse possent ingrata. De principibus non regibus, sed magnis ducibus, Leopoldus Dux Austriæ in medium prodire potest: qui propter à se Richardum Angliæ regem magna proditione captum iniustéque duro carceri mancipatum [g] à Cælestino 3. magno læsus vulnere anathematis occubuit: de cuius miseriis, quas illi huius accepti vulneris contemptus atrociter aggregauit, infra dicetur. Taceo cęteros vt secundam, & alteram partem capitis commodius, & citius aggrediar.

De regibus exempla supra.

Leopoldus dux Austriæ à Cœlestino papa excommunicatus.

g Rogerius in annal. Angl.

Effectus excommunicationis neglectæ terribiles.

Terribilis profectò stupendusque neglectę excommunicationis effectus, non modo à Dæmone B terreri, sed & grauissime torqueri. Id sanctus Gregorius [h], Turonensis in vita sancti Nicetii comprobat his verbis. *Cum Theodorico decedente Theodebertus filiis regnum adiisset, ac multa inique exerceret, & ab eodem, scilicet S. Nicetio, plerumque corriperetur, quod vel ipse perpetraret, vel perpetrantes non argueret: aduenit dies Dominicus, & ecce Rex cum his qui ab hoc sacerdote communioni abesse iussi fuerant, Ecclesiam est ingressus. Lectis igitur lectionibus, quas canon antiquus sanxit, oblatis muneribus super altare Dei, ait sacerdos, non hic hodie missarũ solemnia consummabuntur, nisi communione priuati prius abscedant. Hac rege renitente, subito exclamauit vnus è populo arreptus à Dæmone puer innocuus, cæpitque valida inter supplicia torturæ suæ, & sancti virtutes, & regis crimina confiteri. Dicebatque Episcopum castum, regem adulterum, hunc timo-* C *re Christi humilem, illum gloria regni superbum, illum sacerdotem impollutum à Deo in posterum præferendum, hunc ab authore sceleris sui velociter elidendum. Cumque rex timore concussus peteret vt hic energumenus ab Ecclesia eiiceretur, dixit Episcopus: prius illi qui secuti sunt, id est incesti, homicidæ, adulteri ab hac Ecclesia excludantur: & hunc Deus silere iubebit. Et Rex statim iussit hos, qui sacerdotis sententia damnati fuerant egredi ab Ecclesia, quibus expulsis iussit sacerdos dæmoniacum foras extrahi, sed cum apprehensa columna euelli à decem viris non posset sanctus Dei cum vestimento suo propter iactantiam euitandam, scilicet faciens crucem contra dæmonem relaxari præcepit. Qui protinus corruens cum his qui eum trahere nitebantur: post paululum saluus erectus est. Deinde post acta solemnia requisitus nunquam reperiri potuit: nec vllus sciuit vnde venerit, vel quò abierit, coniiciebatur tamen à plurimis eum à Deo* D *missum, qui regis, sacerdotisque opera non taceret, vnde factum est vt sacerdote orante rex mitior fieret.* Hæc Gregorius. Verum non solum dæmon excommunicatos, & anathematis irrisores horribiliter terret, sed etiam grauissimè torquet. Paulinus [i] refert Stiliconis Amanuensem, quem sanctus Ambrosius excommunicationis cultro à fidelium, sanorum Ecclesiæ membrorum, societate præciderat, membratim à dæmone laceratum.

h S. Greg. Turonensis in vita S. Nicetij 2. Non obedientes prælato excommunicatos diabolus terret.

Occulta facit miracula S. Nicetius vt vanam fugeret gloriam.

2. Effectus à dæmone torqueri.

Dæmon non solum excommunicatos & excommunicationis contemptores terret, sed etiam torquet.

i In vita S. Ambrosij.

Nec infœlices, ac voluntariè cæci anathematis iustè propter sua crimina gladio percussi pœnas grauissimas effugiunt, quibus armata hæc censura Ecclesiæ fulminea sicut in animos ita in corpora terribili irruit impetu, & erumpit. Hoc qui non credunt, arrigant aures vt audiant quæ de Augolismorum comite Martino Turonensis Grego-

3. Mors festinatissima & repentina excommunicatus de sua excommunicatione minime sollicitos vlciscitur.

a S. Greg. Turon. hist. l. 5. c. 36.

Nantini comitis excommunicati mors funestissima.

b Clerici impij mors, repentina, ac stupenda Gennadij patriarchæ censuram spernentis.

c Ex scriptore vitæ Gennadij.

d *Nihil miserius quam à corpore Christi Dei separari.*

d Tract. 27. in Ioan.

e S Matth 18.

f l. 1. contra adversar. legis & prophet cap. 17.

g Faustus Rheg. 10 instruct. ad monachos.

gorius stupenda refert, [a] qui ab Heraclio Episcopo anathematis fulmine tactus, quod Ecclesiæ bona sacrilego ausu sibi iniustius vsurparet, postea defuncto præsule febre correptus est ardentissima, seque ab Heraclio exuri clamitans, atra, liuidaque vndequaque cute facta misere de salute desperans expirauit. Hoc exitu vitam sceleratam [b] sancti Eleutherij clericus excommunicatus misero, funestoque finiuit. Qui neglecta Gennadij Constantinop. Patriarchæ censura subito infœlix efflauit animã nulla interiecta mora ab his verbis, quibus S. Eleuterium Gennadius alloquebatur. [c] *Aut emenda clericum aut abscinde.* Quod scilicet, vt præclare habet [d] S. Augustinus. *Nihil ita debet formidare Christianus, quam separari à Christi corpore: quia tunc cum membrum non sit, nec vegetetur spiritu eius. Illud enim quod ait Dominus;* [e] *Qui Ecclesiam non audierit sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. Grauius est*, inquit idem [f] S. Augustinus, *quam si gladio feriretur, si flammis absumeretur, si feris subijceretur.* Recteque post D. Augustinum vere Faustus [g] Rhegiensis hac instructione ad monachos locutus est. *Quo apud nos grauiter delinquunt nullam neque iustiorem, neque acerbiorem possumus inuenire sententiam, quam vt à corpore congregationis abscissi sine pace discedant.* Quæ si puris, purgatisque mentis oculis anathematis præsertim Pontificij contemptores, & irrisores impij contemplarentur, rationumque, quibus oportet, momentis trutinarentur, atque pensitarent, necesse profecto esset, vt anathemate, quo propter crimina lethalia odio, & maledictioni diuinæ subiungantur, nihil esse miserius terribiliusque confiterentur. Quid enim miserius, ac terribilius in hac vita dici, ac excogitari posset, quam potentibus verbis florescentes, & in gemmulas erumpentes animas, vi latente, & subito ictu marcescere? Quam cælesti manu feriri? Quam inuisibili ferro vulnerari? Quam spiritum ipsum terrificantibus fulminibus corpori mutis, comminui, atque in varias distractum partes seuerissime disrumpi? Quid, inquam, horribilius his verborum tonitruis ex ore fulgurantis, ac fulminantis Episcopi erumpentibus? [h] *Maledictus in domo, maledictus extra domum, maledictus in agris, maledictus in ciuitate, maledictus ingrediendo, maledictus egrediendo, maledictus in semine, maledictus in messe, maledictus in horreis, maledictus in fructu telluris, maledictus in fructu ventris, maledictus in cubili, in sedili, in lauacris, in luminibus, in mensis, in omni progressu, in omni promotu.* [i] Et ex his maledictionum tonitruis quid illo misero fulmine tacto anathematis miserius? Qui quocumque se vertat, instantem Sathanam, vrgentem, prementem, sæuientem, furentem, lancinantem conspicere, tantoque, ac truculento carnifice torqueri instante super eum manu Diuinæ iustitiæ compellitur? Quod si hæc Ecclesiæ fulmina è solis Episcoporum communium manibus contorta adeò illis contritos terreant, ac consternant; quantus stupor ille sceleratorum esset, quamque prodigio proximus illis Ecclesiæ fulminibus è potenti Roman. Pontificis manu iaculatis non terrificari? horribilesque eorum effectus non perhorrescere? vt qui talia contemnant potius quàm perhorrescant, Christianos nullo planè modo dici, ac esse sanctus Gregorius Epistola ad Theotistam religiosam fœminam Imperatoris Mauritij sororem his verbis aperuit, atque declarauit. [k] *Si vero sunt*

Mala horrenda quæ auersio & separatio à Christi corpore per excommunicationẽ parit.

5. *Ex priori dependens.*

Maledictiones variæ in excõmunicatos ex Concilijs Gallicis.

h Ex Concil. Turon 3. can. 8.

i Bucard. l. 11. ex Concil. Ausel. c. 1.

Excommunicationem contẽmentes Christiani non sũt.

k D. Greg. l. 2. Epist. 59.

A *qui dicunt quia compulsus quispiam necessitate, si anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur: ipsi sibi testes sunt, quia Christiani non sunt: quia ligamenta Sanctæ Ecclesiæ variis se existimant conatibus soluere; ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant: si ligaturas eius veras esse, atque valere non existimant. Contra hoc diutius disputandum non est, quia despiciendi per omnia, & anathematizandi sunt: vt vnde veritatem fallere se credunt, inde in peccatis suis veraciter ligentur.* Hæc ipse Sanctus. Sed eant maledicti debacchatum quantis potuerint iniuriis in sacra censuræ Ecclesiasticę Pontificiæque de cælo missa fulmina! illis illudere certent, eaque omni conuitio, & irrisione maxima confundere! Velint nolint nihilominus pœnas contemptus horum fulminum grauissimas, impetusque horribiles tandem aliquando subibunt sine spe miseri-
B cordiæ, qua se propter impœnitens cor indignissimos omnino reddiderunt. Tunc agnoscent quid illis profuerit superbia ac Ecclesiasticæ, Pontificiæque excommunicandi potestatis despectus: quo spiritualis gladij in Pontificis manu depositi veritatem mendacio pertinaciter obruere, & sanctitatem sacrilegio contumeliæ suæ prophanare voluerunt. Exitus vitæ funestus scelerata eorum acta probabit, vt Boleslai Regis Poloniæ, qui cum sanctum Stanislaum Cracouiensem Episcopum in templo sacrosancta missarum solennia celebrantem edicto crudelissimo necandum trucidandumque curauisset, à Gregorio septimo propter tam immane nefas parricidiumque sacrilegum excommunicatus, postea huius anathematis irrisor scelera sceleribus in dies accumulãs, tan-
C dem in manus Dei viuentis incidens. *Vt alter Cain factus profugus super terram, demum*, vt inquit [l] Longinus, *versus in insaniam errabundus, dum vagatur morte preuentus, à canibus est deuoratus. Ita vlciscente numine sanguinem sui innocentissimi sacerdotis anno salutis* 1081. Leopoldi vero Austriæ ducis anathematis contemptoris quo eum Papa Cęlestinus 3. propter iniustam ab eo Richardi regis Angliæ detentionem percusserat, quanta mala miserrimam mortem præuenerint, Rogerius in annalibus Anglię his verbis expressit. [m] *Eodem anno cum Leopoldus dux Austriæ adhuc permaneret in sententia excommunicationis, quam Dominus Papa in eum tulerat, propter captionem Richardi Regis Angliæ nec pœniteret, flagellauit Dominus terram eius in hunc modum: in primis quidem incensæ sunt ciuitates*
D *terræ suæ, nec alicui nota fuit causa incendij. Secundò ex inundatione Danubij fluuij subuersa est quædam terra adiacens, in qua decem millia hominum, & eo amplius perierunt. Tertiò cum in media æstate soleat, & debeat omnis terra virere, tota terra eius tunc temporis contra solitum, & debitum cursum exaruit. Quartò cum semina frugum deberent in herbam processisse in vermes conuersa sunt. Quintò nobiliores terræ suæ mortalitate percussi sunt, & quamuis, tot ac tantis flagellasset Dominus terram eius plagis, noluit tamen pœnitere, & induratum est cor eius &c.* Similia Neubrigensis [n] qui inter alia describit quanta contumelia ipse impius anathema Romani Pontificis irriserit, sed cum neglectis suarum terrarum ruinis vastationibusque, cum in maiorem superbiæ elationem, & contemptum anathematis in dies assurgeret, diuina vindicta eius vndique malis grauissimis corpus vsque ad tristia funera circumdans, vehementer exercuit, & afflixit: quæ

Irrisorum excommunicationis horribiles pœnæ, ac funesti exitus. Boleslai regis Poloniæ.

l Long. in historia Poloniæ.

Leopoldi ducis Austriæ excõmunicationis Papalis contẽptoris quot mala mortem præuenerint, & comitata sũt.

m Rogerius in annal. Angliæ an. 1194.

Vastationes terrarum Leopoldi, vltore Deo ac conflagrationes.

n L. 5. c. 6.

a Matthæus Paris in annal. Angliæ an 1195.

mala varia, grauissimaque ita [a] Matthæus Paris in annalibus 1195. anni descripsit. *Sed cum hoc omnibus non sit auersus furor ducis, imò in deterius aggrauatus, ipse diuino iudicio terribiliter percussus est. Die siquidem sancti Stephani cum equitando lusum pergeret, socijs comitantibus, equus eius rex insidebat violenter pedem offendens, tibiam sedentis cum pede insanabiliter contriuit. Nam tibia cum pede coniuncta nigredine quadam intumescens, nullo medicorum potuit cataplasmate sedari: quin igni, quem infernalem vocant, tumore admixto intolerabiliter cruciaretur; quem dux cruciatum ferre non valens pedem à crure fecit detruncari: ipse interim dolabram tenente cæteris omnibus præ nimio horrore hoc renuentibus. Sed non sic doloris cruciatus euasit. Nam illico femur cum corpore reliquo igne illo execrabiliter depascebatur.* Post hæc describit quomodo vexatio huic misero duci dederit intellectum, pœnitensque in medio tot cruciatuum in articulo mortis ab Episcopis hic astantibus, ab excommunicatione fuerit absolutus.

Miseria grauissima Leopoldi in vita sua, ac morte sua Leopoldus in morte pro nimio dolore pœnitens factus.

A

Tandem vero, inquit, *culpam recognoscens iniquam, quam in regem, & suos malitiosè exercuerat, suadentibus Episcopis qui aderant, obsides absoluit, & residuum pecuniæ de redemptione regis, & quod receperat se redditurum spopondit: atque Ecclesiasticæ censuræ se deinceps pariturum promisit. Tunc Episcopi qui aderant videntes eum in tanta miseria, & calamitate constitutum à sententia excommunicationis absoluentes ad communionem fidelium admiserunt. Et sic cum intolerabili cruciatu spiritum exhalauit. Cuius corpus diutius iacuit inhumatum donec horribilibus scateret vermibus: eo quod filius eius mandatum exequi nollet. Sed tandem ab amicis compulsus obsides absoluit, & repatriandi licentiam concessit.* Hæc Matthæus Paris. Eadem sigillatim recenset Rogerius; [b] quæque mala miserrimo duci propter eius in sedem Apostolicam rebellionem, Pontificiæque censuræ contemptum conglomerata impetu, sæuo atrociter irruerunt. Quæ huius vitę infœlicis finem miserabiliter, horrendéque terminarunt. Dux miser in vita tanto excommunicationis vulnere, miserior in morte, sed post obitum miserrimus ad æternas inferni pœnas; tormentaque relegandus extitisset, nisi grauitate cruciatuum ad se reuersus, rebellionem suam contra Apostolicæ sedis imperia, suumque, quem de Pontificio fecerat anathemate, contemptũ, vera contritus tristitia detestando, in posterum, si diutius vixisset, obedientiam in omnibus verè, christianéque filialem Patri omnium fidelium sanctissimo, œcumenicoque Pastori spopondisset: & sic in articulo mortis ab excommunicationis sententia liberatus in benedictione Ecclesiasticæ communionis expirauisset.

C

b Rogerius in annal. Angliæ.

D

Hæc pauca pro multis exempla sufficiant, vt intelligamus quam vere illud dictum à Petro Blesensi. *Illud certissimum teneatis, ipsum Romanum Pontificem nũquam aliquem excommunicauisse, quin mereretur in proximo, aut cuius faciem non operiret subita, & ignominiosa confusio.* Propter quod iure optimo, pia illa, ac religiosa sancti Ludouici Francorum Regis à bonis omnibus sanctio fertur in cœlum: qua in peruicaces, proteruosque anathematis Ecclesiastici, quo tacti sunt, irrisores, atque contemptores iustissima seueritate princeps Christianissimus animaduertit: qui se ab huiusmodi vulnere lethali sanari, curarique aut oscitando negligerent, aut irridendo contemnerent. Hos siquidem omnibus exuit priuilegiis, dignitatibus,

Petrus Blesensis 69 Ep. Sanctio S. Ludouici religiosa contra excommunicationis in se contemptores.

A

honoribus, publicisque muneribus orbauit, atque grauissimis reddidit pœnis obnoxios: vt citiùs ad salutarem Ecclesiasticæ communionis portum, ex quo anathematis fulmine turbineque fuerant eiecti, per reconciliationis ianuam à suo liberari anathemate miseratione pastorali redire festinarent.

Sisto cætera, vt alterius materiæ tractatum ad clariorem semper Pontificię maiestatis, monarchiæque declarationem dilucidè atque celeriter ordiamur.

CAP. XVI.

Magna conciliorum generalium authoritas & virtus in Ecclesia Dei nihil supremæ, ac monarchicæ Romani Pontificis maiestati, potestatique detrahit imò illam illustriorem splendidioremque demonstrat.

1. *Magna, & sancta œcumenicorum conciliorum dignitas, & authoritas in omnes Christianos, quos illis non obedientes, peccare grauissimè certum est.*
2. *Hæc conciliorum authoritas monarchicæ Romani Pontificis maiestati non repugnat, sed conformis est, non illam imminuit, & obscurat, sed auget, & illustrat.*
3. *Quæquidem nisi à maiestate Pontificia confirmatur nulla esse censetur, vt ad sua iussa seruanda conscientias obliget.*
4. *Papæ maiestas, & authoritas cum sit à Deo immediate nullis œcumenicorum conciliorum legibus coarctatur.*

AVCTORITATEM generalium conciliorum magna conditam fœderatamque sanctitate, maximam esse fidelium nemo negat: quæ cum summa pastoris œcumenici maiestate potestateque cohęrens, nihil splendori huius maiestatis monarchico detrahit officitque, sed illis plurimũ potius adiungit, maioremque claritatem honoris infundit. Haud secus quã generalia regni comitia à principe vnum in locum congregata, nihil regiæ maiestatis imminuunt, sed ei non mediocre venerationis, reuerentiæque decus adiungunt: vt quanta sit principis authoritas, tot populis per hæc comitia repręsentatis, imperantis, ac suprema potestate dominantis, clarius, ornatiusque omnibus innotescat. Et sicut comitia regni principem, sic concilia Ecclesiæ, Papam orbis Ecclesiastici rectorem, sui muneris officijque à Deo vtrique Monarchę collati, virtute potenti, admonent, & sapienter hortantur: vt sua summa dignitate, & monarchica potestate pro salute iustorum contra audaciam, furoresque sceleratorum, iustè clementer, religioséque fungantur.

Sicut comitia regni generalia regiam, sic concilia Ecclesia pontificiam maiestatem illustrant.

D

Neque enim laudare, ac iusto præconio generalium conciliorum auctoritatem dignè satis exal-

Quam magna Conciliorum æstimeritẽ potestas & san ctitas quorum decreta Dei esse dicantur.

quare possimus, quorũ decreta, ipsius Dei, Christique statuta, leges, & oracula esse creduntur. Quo nomine, ac titulo venerabilis conciliorum œcumenicorum, vt Nicæni statuta Constantinus magnus honorificare dignatus est, cum sic omnes orbis Ecclesias Dei in fine literarum suarum reuetentet affabatur. *Quæ cum ita se habeant lubentes hoc decretum tanquam Dei, & mandatum reuera cælitus demissum amplexamini. Nam quicquid in sanctis Episcoporum conciliis decernitur, id vniuersum Diuinæ veritati debuit attribui* &c. Hæc ille Augustorum maximus: sic in generali synodo octaua contra Photium spiritu sancto per os sanctorum Patrum loquente definitum est. Illud esse præceptum Christi, quod omnis Ecclesia in Concilio congregata decreuisset. Cum enim Iconomachi, vt scribitur[a] ibi act. 8. introducti fuissent, quorum caput erat Theodorus, Christinus dictus, qui negant se colere imagines sacras, & quod non inueniretur esse Christi præceptum. *Responsum est esse præceptum Christi intelligendum, quod ab vniuersa Christi Ecclesia est definitum.* Vt non sine causa synodus[b] Calcedonensis eos qui conciliorum decretis reluctarentur in Spiritum sanctum grauissimè peccare decreuerit, laudataque illa plurimum à sanctis Patribus Episcoporum Paphlagoniæ ad Leonem imperatorem scribentium assertio; *Eos scilicet qui Ecclesiasticis Conciliis non crederent, & credendo non obedirent alienos à fide non Sanctis tantum Patribus, sed vniuersæ quoque sacerdotum ordini maximam inferre contumeliam.*[c] Ideo illi impij, ac sacrilegi, Valentiniani, & Martiani Imp. edicto iudicantur. *Qui post synodica sanctorum Patrum statuta temere, & arroganter sue iudicio definiendum reseruare non erubescunt, hæc enim sanctorum Patrum decreta per sanctum verè Spiritum ordinata sunt, in nulla parte solubilia.* Vt præclare[d] sanctus Leo ad Anatolium Constantinopolitanum Patriarcham declarauit. Quæ tanti facit Deus, vt in Sacrilegos eorum sacrorum conciliorum violatores seueram suæ indignationis vltionem diutiùs remorari non soleat, qua viuos sic pœnis mactet temporalibus, & postmodum nisi eos tanti sceleris pœniteat in altero seculo mortuos Deo, non Diabolo æternorum tormentorum seueritate discruciet. Vt exemplo esse poterit Philippicus ille imperator impius, qui dum sextę synodi contra Monothelitas decreta funditus abolenda extirpandaque cogitat, sceleratumque cogitatum, ac desiderium complere conatur effectu, oculis, ac imperio priuatus ab impostore pseudomonacho deceptus, reliquum vitæ tempus afflictus in tenebris, lœctuque traduxit inglorius, & infamis, seueriora sibi post obitum tormenta permetuens; prout[e] Theophanes, & [f] Paulus Diaconus scriptis suis memoriæ proditum posteritati mandauerunt.

Constant. magni litera ad omnes Ecclesias quæ extant in decreto syno di Nicænæ de paschate.

Regula fidei. Contemnentes decreta sancta Conciliorum in Spiritum S. peccant.

[a] Act. 8. Conc. 8. generalis.

[b] Chalced. synod. act. 1.

[c] Edictum Impp. Valẽt. & Martiani extat in act. 3. eonc. Chalced.

[d] S. Leo Ep. 53. ad Anatolium.

[e] Theophan. an. 713.

[f] l. 6. c. 11. & nouæ edit. c. 34.

2. Hæc autem sanctitas eminens, & authoritas Conciliorum Ecclesiam vniuersalem repræsentantium summa, lumini diuina Christi virtute terris immisso Pontificiæ maiestatis, nulla sane ratione officit nihilominus, sed potenter inseruit: Non eius splendorem offuscat, sed magis illustrat: non monarchicę radios potestatis comprimit inuolutos, sed eos clarius euolutos in omnem terram gloriosiùs expandit. Cum hęc sanctitas authoritasque maxima non sit in Conciliis, nisi cum Romano Pontifice iunctis, non in corpore

2. Summam Conciliorum authoritas, & sanctitas non offuscat splendorem Pontificiæ maiestatis, sed illustrat magis.

A Ecclesiæ, quod illa repræsentant, nisi suo capiti visibili copulato: Quoniam omnis venustas corporis à capite: à quo si diuellas, monstrum ex aggregato formoso moleris horrendum. Cum legitima, & ab omni errore libera Concilia acephala, dicere erroneum: Cum ea in fidei rectitudinis vigore plenaque doctrinæ infallibilis luce subsistere à capite, principeque suo diuulsa defendere, nimium sit veritati Catholicæ reluctari. Quæ omnes fideles instruit, Conciliorum virtutem, ac robur vt in perpetuo fidei doctrinæque christianæ splendore firmiter incedant ab illo profluere, atque manare, *Pro quo rogauit Christus vt non deficeret fides eius.*[g] Sicque fratres suos, scilicet omnes Catholicos, in fide vera posset inconcussa veritatis Euangelicę firmitate corroborare.[h] Secus quid causæ assignari potest, cur Concilium B Constantinopolitanum primum sub sancto Damaso centum quinquaginta Patrum solummodo corona, consortioque conflatum tantæ fidei, & sanctitatis fuisse credatur,[i] vt vnum testante sancto Gregorio è quatuor Euangelijs habeatur?[k] Concilium vero aliud in eadem ciuitate congregatum, in quod trecenti Episcopi contra sacras imagines cum Leone Imperatore Isaurico conuenerant, nihil fidei, in infidelitatis plurimum habuisse, nulla pietatis luce coruscasse, sed spissis impietatis, errorumque tenebris obscuratum, obrutumque fuisse dicatur? Nisi quod illud à Romano Pontifice congregatum & postea confirmatum: hoc vero reluctante Pontifice coactum, postea vero tanquam spurium adulterinumque reprobatum sacrorum scriptorum testificatione comprobetur.

Quale rebus veritatis splendorque sanctitatis conciliorum à Rom. Pontifice ostenditur per spiritum SS. operante Christo Dñs ordinante manans.

[g] Luc. 22.

[h] Concil. generale.

[i] S. Greg.

[k] Concil. 5. Constant. spurium in 7. synodo damnatum an. 370.

Concilia generalia non coacta, nec approbata à Romano Pontifice in fide errare possunt vt exemplis probatur.

C Neque quemquam hominum iudicij rationisque capacium nisi qui è circo Christianæ fidei in hæreticorum, schismaticorumque castra transfugerint, esse credo, qui generalia Concilia à Romano Pontifice nec aggregata, nec approbata in fide errare posse non ingenue fateatur. Hoc enim effectu ipso huiusmodi Conciliorum, quæ nec Papa coëgit, nec coacta confirmauit, errores nimium verè comprobarunt, qualia fuerunt 1. Concilium Antiochenum, in quo Arianorum non tam iudicio, quam furore sanctus Athanasius[l] in sua iustitia, & honore oppressus causa cecidit, viaque ad Concilij Nicæni euersionem anno 5. Imperij Constantij patefacta est. 2. Mediolanense, Episcoporum plusquam 300. numero conglomeratum anno 354. eodem, Imperatore Ariano contra Deum, eiusque fideles effrenatius armato, in quo obliquo furore, ac impetu malignantium Catholica fides D oppressa est. 3. Ariminense Episcoporum 600. anno 363.[m] in quo sacratissima illa vox, & dictio ὁμοούσιος, de symbolo sacrilega fraude sublata est. 4. Ephesinũ secundum[n] deprędatoria synodus dictum 5. Quintum Concilium Constantinopolitanum[o] sub Leone Isaurico de quo supra. 6. Aliud in eadem vrbe Constantinopolitana sub Constantino Copronymo etiam contra sacras imagines anno 755. quod ex trecentis triginta Episcopis, sine vllo Patriarcha, præter pseudoepiscopum Constantinopol. hæretico fœderatis furore compactum est.

7. Pisanum anno 1511. in Concilio Lateranensi postea reprobatum à Iulio secundo sessione 2. & 3. Octauum & vltimum generale secundum

1. Generale Antiochenum contra Athanasium.

[l] Socrat. l. 2. c. 15. Sozom. l. 3. c. 5.

2. Mediolanense.

[m] Ruffin. l. 10. c. 20 Socrat. l. 2. c. 14.

3. Ariminense.

S. Hieron. in chron. S. August. l. 3. contra Maximi. c. 14. S. Ambros. Ep. 32. &c.

4. Ephesinum.

[n] S. Leo Ep. ad clerum & populum Constant. Ep. ad Theodos. Epist. ad pulcheriam &c.

5. Constanti. sub Isaurico.

6. Sub Copronymo.

[o] Paul. Diac. l. 21 & 22. rerum Rom. Zonaras in annalibus.

7. Pisanum.

a Vuittemberg. Coeblaus in actu Lutheri.
a Surius in comment. rerum in orbe gestarum ann. 1536.

Lutheranos Vittembergense 300. Pastorum Lu- A thero præside an. 1536.

Quæ Concilia, si modo Ecclesiæ Concilia dicenda sunt, ac non potius Diaboli conuenticula, facesque, ac religionis Christianæ pestes, quia à Romano Pontifice non conuocata, sed à se ipsis contra ipsius authoritatem Monarchicam ausu rebelli congregata, nec postea ab illo Pontifice comprobata, sed improbata maximè, multis horribili fœtore scatuisse visa sunt erroribus. Ideoque rectè Iulius primus in rescripto pro sancti [b] Athanasij defensione orientales Episcopos Ariana labe fœtentes Antiochiæ contra Deum, & Christum eius congregatos contra sacrilegum eorum iudicium sic obiurgabat, eorumque impetus vel furores potius contra sancti Athanasij pietatem indignatione iusta criminabatur. *Regula vestra nullas habet vires, nec habere poterit, quoniam nec ab orthodoxis Episcopis hoc Concilium actum est, nec Romanæ Ecclesiæ legatus interfuit, canonibus præcipientibus sine eius authoritate Concilia fieri non debere. Nec vllum ratum est aut erit vnquam Concilium, quod non fultum fuerit eius authoritate.* Et canones Ecclesiæ sacri, illud non Concilium Dei sed potius conuenticulum Dæmonis, quod sine Romani Pontificis authoritate celebratum est appellare consueuerunt: [c] vt Pelagius Papa huius nominis secundus Episcopis ad illicitam Ioannis Constantinopolitani vocationem congregatis Epistola 1. cap. 1. hæc dicendo significauerat. *Multis denuo Apostolicis, & canonicis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari: quapropter vt tam dictum est rectè non Concilium, sed vestrum conuenticulum, vel conciliabulum quassatur: Et quidquid in eo actum est, irritum habetur & vacuum.* [d] Hanc veritatem sanctus Damasus Epistola ad Stephanum Archiepiscopum simili authoritatis Pontificiæ pondere confirmauit, ipsamque tria [e] Africæ Concilia eius imperium decretumque secuta, Epistola ad ipsum Papam, se mordicus defendere velle professa sunt. In cuius rei fidem [f] Socrates regulam Ecclesiæ iubere tradidit. *Vt Concilia præter sententiam Romani Pontificis non celebrarentur aliter irrita, & adulterina iudicarentur.* Sicut in Nicæno Concilio [g] definitum est, teste Iulij primi ad orientales Epistola, & quod maius est [h] Marcellus Papa Epistola ad Antiochenos, hoc ab ipsis Apostolis statutum, atque decretum fuisse sua testatione, assertioneque comprobat. Sed neque satis, quò Concilia generalia ab omni errorum nube immunia sint, & libera, vt à Romani Pontificis authoritate congregentur: nisi ab eo congregata confirmentur verè fidei claritatem in se retinere, & infallibilis veritatis decus sibi firmiter inuiolabile seruare non valebunt. Hoc exemplo synodi secundæ Ephesinæ clarius quam vt alia egeat probatione conspicitur; quæ à sancto Leone congregata Episcopi fere omnes Dioscori Alexandrini Patriarchæ Eutychiana lue contaminati, dogmati impio ac hæretico, tametsi legati Apostolici tanto sceleri reluctarentur, subscribere non dubitarunt: [i] Vt sanctus Leo Epistolis variis ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum, ad Theodosium, & Pulcheriam Augustos clarissimè manifestauit. [k] Hoc synodus octa-

b Rescriptum Iulij 1. pro S. Athanasio ad orient. Epist. can 1. regula dist. 17.
Non Concilium Dei sed conuenticulum Dæmonis quod sine Rom. Pontificis authoritate congregatum est.
c Pelagius 2. Epist. 1. c. 1. ad Episc can. 5. Multis dist. 17.
d Epist. S. Damasi ad Steph. Archiep. Carthag.
e Epist. trium Africæ Conciliorum ad S. Damasum.
f Socrat. l. 4. hist. tripart. c. 9.
g Iulij 1. Ep. ad orient.
h Marcellus Epist. ad Antioch.
Concilia congregata sed nō confirmata à Rom. Pontifice erroris fidei sūt obnoxia.
Exemplis probatur.
i Ephesino synodo 2.
i S. Leo Ep. ad Anatolium Theodosium Pulcheriam Augustos.
k 8. Synodus.

ua, [l] hoc Nicolaus Papa ad imp. Michaelem, [m] hoc denique Eugenius quartus in decreto super vnione Iacobinorum luculentiùs apertiúsque demonstrarunt. In quo posteaquam illam deprædatoriam synodum Ephesinam secundam sub Leone, & eius authoritate congregatam, suo rursus post alios sedis Apostolicæ præsules, antecessores suos iudicio condemnauisset, sequentia subiunxit. *Suscipit sancta Romana Ecclesia omnes vniuersales synodos, authoritate Romani Pontificis legitimè congregatas, ac celebratas, & confirmatas.* Obseruet lector non solum à Papa dictum fuisse congregatas, sed [n] confirmatas, & celebratas. [n] Sic Basiliense Concilium licet à Papa Eugenio 4. congregatum, tamen postea minime confirmatum in grauissimos impegit errores: vt cum [o] hæreticum esse definiuit negare Concilium esse supra Papam, aut B asserere Papam transferre in alium locum posse Concilium, aut in aliud tempus prorogare. Nunc quis tam insanus, ac mentis inops, qui huius assertionis, ac definitionis Basiliensis oppugnatores hæretica peste contaminatos esse auderet, velletque defendere? Quid igitur sanctitatis, aut firmæ veritatis, aut fidei certitudinis in Concilius vniuersalibus inclarescere posset, si suprema Rom. Pontificis authoritas in ea cōgregando, & congregata confirmando non accederet? Euenire tamen aliquando potest, vt Concilia congregata quidem à Romano Pontifice, licet nondum confirmata errare non possint, infallibilique veritati immobiliter adhæreant, si patres Concilij, Pontificis instructionem, suis creditam legatis, & ab illis postea Concilio communicatam, oblatamque sequantur. Hoc enim modo in hac congregatione C œcumenica amica patet membrorum cum capite conspiratio, manifestusque consensus, sicque totius Ecclesiæ quam errare, & à via veritatis exorbitare non posse fide Catholica tenemus, atque credimus. Quamuis enim illa Pontificis instructio legatis credita, sententia sedis Apostolicæ definitiua esse non videatur: Nihilominus quando congregatorum Patrum sensus cum hac Pontificis instructione congruunt, atque Papæ nomine decretum cum Concilio legati condunt, atque formant: tunc temporis sententia definitiua, & vltima non solum Concilij, sed & Pontificis conflata consurgit, & apparet infallibile fidei Catholicæque doctrinæ iudicium: quod reprobare, ac retractare Pontifex nullo modo potest, cum certo sciat suam fuisse à spiritu sancto sententiam interiori motu dictatam, & infusam, cum à generali D Patrum corona comprobetur. Hunc veritatis fidei sensum ex sancti Leonis Epistola 56. ad Theodoretum his verbis expressum clarissimè didicimus: [q] *Quæ Dominus noster prius ministerio definierat, vniuersæ fraternitatis irretractabili firmauit assensu: vt verè à se prodite ostenderet, quod prius à prima omnium sede firmatum totius Christiani orbis iudicium recepisset. Vt in hoc quoque capiti membra concordent* &c. Huius doctrinæ praxis innotuit in Concilio [r] Calcedonensi pro exautorando ab omni honoris Ecclesiastici gradu impio, hæreticoque Dioscoro, circa quod cum sancti Concilij Patres in iudicium Pontificis Romani consensissent, illico legati decretum sub illius formæ tenore editum palam, ac publicè pronunciarunt. *Sanctissimus, ac beatissimus Papa caput vniuersalis Ecclesiæ Leo per nos legatos suos sancta synodo*

l Nicolaus Papa ad imp. Michaelem.
m Eugenius 4. in decreto super Iacob. vnione.
n Concil. Basiliens. errauit licet à Papa cōgregatum quia non postea approbatum ao. 1431.
o Conc. Basil. error. sess. 3. in fine.
Concilia congregata à Papa & nondū confirmata errare non possunt, si instructionem Papæ à legatis oblatam sequantur.
p S. Leo Ep. 56. ad Theodoretum.
Praxis superioris doctrinæ.
q Conc. Chal. act. 4.

consentiente, Petri Apostoli præditus dignitate, qui Ecclesiæ fundamentum, ac petra fidei, ac cælestis regni ianitor nuncupatur Episcopali dignitate Dioscorum nudauit, & ab omni sacerdotali opere fecit extorrem. Cum igitur tot sanctitatis splendoribus generalia concilia, ex virtute, & authoritate Pontificis Romani fulgeant: tot infallibilis doctrinæ veræque fidei per eundem ponderibus librata firmentur; qui fieri poterit, vt concilia hæc aliquid lucis, & fulgoris huic Romani Pontificis authoritati summæ detrahât, & imminuant, à quo tot vndique fulgoris Ecclesiastici radios acceperunt? Quibus è sole iustitiæ Christo Domino manantibus, ad salutem omnium fidelium tenebris omnis erroris, malitiæque fugatis toto orbe Christiano mirabiliter inclarescunt: vt eorum decreta per pontificis omnium Ecclesiasticorum principis approbationē sanctitatis, veritatisqoe sortita firmitatem,

Omnia Catholica concilia à Rom. Pont. confirmata, vt oracula diuina colunt: non cōfirmata, vt spuria reprobant.

B tanquam oracula diuinitus missa de cœlo omnis Catholicorum societas, sinceraque fidelium congregatio honore magno suspiciat, effectu colat, summaque religione veneretur. Cootra vero quę hac pontificiæ maiestatis, & authoritatis confirmatione denudantur, aut vt nulla, & irrita deijciat, aot vt inualida, & egena cootemnat, aot vt mulro conspersa scelere adulterina detestetur.

a Gelas. Papa epist. ad Anast. imp.

Et merito quidem, [a] *si enim cunctis*, vt Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem rescribebat, *generaliter sacerdotibus rectè diuina tractantibus fidelium conuenit colla submitti, quantò potius sedis illius præsulis consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus, & diuinitas summa voluit præeminere, & subsequens Ecclesia generalis pietas iugiter celebrauit.* Quæ in vnum locum canonice coacta, & iuridicè congregata maximæ laudis fomenta Ro-

Papa in medio Episcoporum est velut sol in medio astrorū.

C mano pontifici segetemque ministrat: atque illius amplitudinis monarchicæ gloriam ab omnibus sanctiori veneratione decorandam, cunctis apertiùs exhibet, clariúsque demonstrat. Cum in medio Episcoporum in tot patrum doctrina, pietateque illustrium beatissimus pater aut per se ipsom præsentem, aut per legatos suos tanquam sol in medio astrorum diuinitus micante lumine clareat, atque refulgeat: splendore veritatis, atque pietatis vbique diffuso omnia collustrans, ipse à nemine qui in terris degat suæ fulgorem dignitatis, sed à solo Deo saluatore nostro, nunc cum Patre & Spiritu sancto in cœlis æternali gloria triumphante accipiens diuini luminis irradiatione coruscat. Et sicut sol in mundo materiali à sanctis patribus, vt sancto [b] Ambrosio oculus mundi, iucunditas diei, pulchritudo cœli, mensura

Pulchra solis in mundo comparationes cum Rom. pontifice in Ecclesia.

b S. Ambros. Hexam.

Pulchra solis epitheta.

D temporum, terræ nascentiū virtus, stellarū, ornamentum, & decus, omniumque rex planetarum: ab aliis [c] vt Marciano, principium lucis, vniuersi orbis mens, fulgor olympi, moderator firmamenti. Ab aliis vt [d] Homero, cœlestis ignis lucens, & vrens, seu ardens ἥλιος φαίθων, ἀπὸ τοῦ φάειν, scilicet à loce vel lucido, & αἴθω, qood est vro, vt ait [e] Seruius. A [f] Tullio, dux, princeps, & moderator luminom reliquorum, mens mundi, & temperatio. Ab Heraclio fons cœlestis lucis, cor denique cœli ab occultorum scrutatoribus naturæque venatoribus appellatur. Sic in mundo spirituali, & Ecclesiastico Vicarius Christi Domini eius caput Ecclesiæ visibile Romanus pontifex, apposite huius mundi non immundi, sed puri spiritualis militarisque clarus oculus in Apostolica sede tanquam in alta quadam specula collocatus com-

c Martianus.

d Homerus.

e Seruius in l. 5. Æneidos.

f Cicero in somnio Scipionis.

A muni fidelium saluti prospiciens, veraciter agnoscitur reuerenterque suspicitur. Er sicut oculus per singula quæque se voluit, vt alba, nigraque discrimine, sic vigilans semper monarchiæ Ecclesiasticæ princeps attentè speculatur, diuinasque in altissimo solio fixus, & hærens excubias agit: vt omnium quæ animarum saluti conducunt, rerum paterna prouidentia satagat. 2. Verè pater ipse diei temporalis, lubricæ ac stare loco nesciæ, quæ est vita nostra, iucunditas: si in diuinas spiritualesque benedictiones, & gratias mentis acie reflectamor; quibus conscientias nostras peccatorum pondere pressas exonerat, hisdemque illuminatas, discussis vitiorum tenebris potenter exhilarat. 3. Cœli insuper Ecclesiastici pulchritudo rectè nuncupandus: qui inuiolata fidei claritate, atque candore in Apostolico throno sedens, omni tempore fulgens, reliquorum

Pulchra, præclaraque Rom. pontificis elogia.

Papa Ecclesiæ oculus.

2. Iucunditas præsentis vitæ.

3. Cœli Ecclesiastici pulchritudo.

g S. Petrus 2. c. 1. v. 19.

B fratrum, scilicet omnium fidelium pietatis fideique decora suæ virtutis, authoritatisque firmitate corroborat. Quo in tanta, dignitatis, authoritatisque maximæ celsitudine collocato mortalium nemo maiestati diuinæ sanctiùs, & perfectiùs appropinquat. 4. Sic est omnium, qui in Ecclesiæ Dei per bona opera certam suam in æterna tabernacula vocationem facere satagunt, mensura vitæ, morum, ac rectæ fidei, omnibus iura legesque constituens; quorum fideli custodia tandem pro retributione bonorum fructuqoe obedientiæ verè Christianæ, qua se totos imperio tanti principis Ecclesiastico religiose consecrarunt, iustitiæ corona gloriæque cœlestis æternitate potiantur. 5. Hoc modo virtus, ac fortitudo Ecclesiasticæ dominationis cæteris Eccle-

4. Mensura reliquorum.

5. Vis Ecclesiæ, ac virtus.

C siæ ad illius regimen membris, ordines iurisdictionis, potestatisqoe, vt seruus fidelis atque dispensator eximius in domo Dei distribuens. 6. Pastorum, prælatorumque vertex, & ornamentum, in quos ab eo omnes Ecclesiæ dignitatum munerumque gradus ita Christo Domino disponente, volenteque deriuantur. 7. Orbis temperator Christiani, ouium, pastorumqoe gregis Dominici moderator spiritualis. 8. Origo lucis à Christo Domino primo diuini luminis, salutarisque fonte profluens, & emananans: per quam cunctas orbis Ecclesias, suæ potestatis, & authoritatis salutari sapiētia cōditę à solo Christo profectę, radijs illuminat. 9. Mēs deniqoe, atq; cor huius mystici, puriq; mundi Ecclesiastici: mens inquam ab omni falsitate prauitateque libera, purum fidei immaculatæ splēdorem, atque veritatis & incontaminatæ pietatis vigorem sibi semper inuiolabili custodia re-

6. Vertex & ornamentum prælatorum.

7 Ecclesiæ vndique fidelis moderator.

8. Origo lucis spiritualis dependens à primo fonte Christo.

9. Mens Ecclesiæ.

D tinens: quæ in oullas erroris, malitiæque syrtes illidens fideles populos Apostolica cymba vectos, salutari boc fidei pietatisque pabulo nutritos ad portum salutis æternæ fœliciter euocat atque traducit. 10. Fit etiam cor Ecclesiastici cœli cum ad eum salutis æternæ finem diuinam quam accepit à Christo Domino virtutem per omnes corporis Christi Domini, quod est Ecclesia, artus, & membra quæ sunt fideles, salutari, eoque continuo potestatis, ac solicitodinis influxu, motuque diffundit; vt sic viua atque immortaliter animata perseueranter sine interruptione meritorias æternæ fœlicitatis actiones operentur. Vnde nō sine causa S. Hieronymus contra Luciferianos verissime dixit *Ecclesiæ salutem à summi sacerdotis* (Romani oempe Pontificis) *dignitate pendere. Cui si non exors quædam, & ab hominibus*

10. Cœli Eccle. Cor.

S. Hieron. contra Luciferianos.

eminens potestas detur, tot in Ecclesia efficientur schismata, quot sacerdotes. Parique fretus veritate S. Cyprianus[a] Christiano zelo contra sacrilegos in maiestatis pontificiæ, sedisque authoritatem Apostolicæ rebellantes excandescens asseuerauit, *non aliunde obortas esse hæreses, & impia nata schismata, quam inde quod sacerdoti Dei non obtemperatur, dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesiæ præest superba quorumdam præsumptione contemnitur: & homo dignatione Dei honoratus, ab indignis hominibus iudicatur.*

a S. Cypr. l. 4. epist. 9. ad Florentium, & ad Cornel. l. 1. epist. 3.

3. Pars. Papæ maiestas & authoritas cum sit immediate à Deo nullis conciliorum œcumenicorum constringitur legibus.

3. Iam verò quam liber, & immunis Romanus Pontifex sit ab omnibus cuiuscumque eminentissimæ potestatis in terra legibus, solúsque Dei legibus parere teneatur, illi ipsi patres, qui œcumenicis concilijs iudices, ac rei, sententiæque moderatores interfuerunt, affirmare minime dubitarunt, cùm in concilio generali sententiam passo ad sedem Apostolicam prouocanti acquiescendum, deferendumque esse iudicauerint. Sic enim in concilio Sardicensi, quò patres, ac Episcopi Nicænæ synodi conuenerunt, Osius sedis Apostolicæ legatus dixit.[b] *Quod si aliquis Episcopus adiudicatus fuerit (scilicet male iudicatus,*[c] vt exponit glossa) *in aliqua causa, & putat se habere bonam causam, vt iterum iudicium renouetur, si vobis placet, Sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur vel ab his qui examinauerunt, vel etiam ab alijs Episcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano Episcopo: & si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, vt ea non refricentur, quæ acta sunt, quæ decreuerit Romanus Episcopus confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, statuatur.* SYNODVS RESPONDIT, PLACET. Si à concilio ad Papam etiam ex ipsius concilij consensu prouocandi ianua pateat, certe Papæ iudicium concilio submitti non potest, sed soli Deo, vt supra pluribus demonstrauimus, reseruatur. Propter hoc dicebat Ennodius Diaconus contra schismaticos, qui ausi fuerant à Theodorico Rege Ariano visitatorem contra Symmachum Papam postulare anno Domini 500.[d] *Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminare, sed sedis ipsius præsulis suo sine quæstione reseruauit arbitrio. Voluit Petri Apostoli successores cœlo tantum debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiam. Nolite existimare eas animas inquisitionis non habere formidinem, quas Deus præ cæteris suo reseruauit examini.*[e] *Imo,* inquit Glossa, *Papa quia à nullo iudicatur, si peccauerit sine venia puniri debet, sicut diabolus,*[f] *qui maximus cõparatione aliorum creatus est. Idcirco peccans sine venia damnatus est,*[g] ait S. Gregorius. Hæc post multa subiungens. *De quo tam mira, in quibus & quæ amisit insinuat,* scilicet Iob. 40. & Ezechiel. 28. *Vt territo homini ostendat, quid ipse si superbiat, de elationis sua culpa passurus sit, si feriendo illi parcere noluit, quem creando in gloriam tantæ claritatis eleuauit.* Perpendant diligenter sequentia hæc tanti doctoris, principes terræ in vtroque foro potentissimi. *Consideret ergo homo, quid elatus in terra mereatur, si prælatus Angelis Angelus in cœlo in terrã de cœlo prosternitur.* Notũ quippe illud.[h]

b Cõcil Sard. c. 4 Can. Osius epist. 6. q. 4.
c Glossa in casu.
Condemnati in concilio generali possunt ad Papã prouocare tribunal.
Iudicium de Papa soli Deo reseruatur.
Ennodius Diaconus in Apologetico pro Papa Symacho.
d Can. aliorum 9. q. 3.
e Glossa formidinem ibi.
f Ca. 45. Principium dist. 2. de pœnit. causa 15. q. 3.
g S. Greg lib. 31. cap. 24.
h Horat.

Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur.
Et secundũ mensurã delicti, erit & plagarum modus.

Cicer. l. 3 de legib.

Delictum autem eo maius, quo à potentioribus perpetratur, qui non solum opere, sed & exem-

A plo grauissime peccant: propter quod grauissimis eos Deus supplicijs vlciscetur, iuxta Prophetæ oraculum. *Potẽtes potenter tormenta patientur,* præsertim illi, qui non habent in terris à quibus iudicentur, vt Rom. Pontifex iuxta[i] leges sacras: & vt scribebat Anterus Papa ad Episcopos prouinciæ Beticæ & Toletanæ,[k] *Facta subditorum iudicantur à nobis, nostra verò iudicat Deus.* Nõ reges, nõ imperatores, non respublicæ ciuiles, non omnes hominum cætus iure sociati, non ipsa denique generalia concilia hoc sibi ius in Romanum pontificem animaduertẽdi possunt vsurpare. Hoc sacra, & Apostolica sanctio[l] cap. Significasti de electione, & electi potestate definiuit, vbi circa finem hæc habet Paschalis Papa ex Epistola ad Panormitanum Archiepiscopum. *Aiunt in concilijs statutum non inueniri* (scilicet vt ante præstitum iuramentum Papæ non detur pallium electo Archiepiscopo.) *(ut respondet obiectioni Paschalis pontifex: quasi Romanæ Ecclesiæ legem concilia vlla præfixerunt: cum omnia concilia per Romanæ Ecclesiæ authoritatem & facta sunt, & robur acceperunt, & in eorum statutis*[m] *Romani pontificis patenter excipitur authoritas.*[n] Quæ tanta est, tantarumque virium super omnem aliam, quæ posset esse in toto mundo celsissima, vt huic sanctissimi patris authoritati præbere consensum, humili corde in obsequium fidei captiuato credere, credendoque parere, quã totius mundi aduersanti opinioni applaudere satius esse iudicem. Nec in hoc ego iudicium sine magno duce, atque doctore feror. Sanctus quippe Hieronymus mecum est, qui me in hoc sistentem præclara hac ad Damasum confessione confirmat, qua sic sanctum pontificem reuerenter affatur.[o] *Hæc est fides Papa beatissime, quam in*
C *Ecclesia Catholica didicimus, quamque semper tenuimus, & tenemus: in qua si minus peritè, aut parum cautè forte aliquid positum est emendari cupimus à te, qui Petri, & fidem, & sedem tenes: Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, se imperitum vel maleuolum, vel etiam non Catholicum, non me hæreticum comprobabit.*[p] Quia quod Papa approbat non licet alijs improbare, inquit Glossa cõprobabitur, iuxta sensus, & argumenta sacrorum canonum, ibi citatorum. Proinde ad omnes Episcopos per vniuersas prouincias cõstituros.[q] Hormisda Papa præclare. *Nemo mihi,* inquit, *alia qualibet contra authoritatem sedis Apostolicæ cõstituta conijciat, quia quidquid contra illius definitionem (in qua Spiritum sanctum credimus locutum) sicut in concilio 318. Episcoporum Nicæno* (vt ante meminerat,) *dictum fuerit, recipere non solum temerarium, sed etiam periculosum esse non dubito.* Quoniam aduersus illam agere, *quæ mater est fidei,*[r] Nicolaus Papa secundus, *nihil aliud esse credidit quam fidem Christi Domini violare,* & ab illius puritate, vt loquitur Apostolus,[s] *sine conscientia naufragare,* atque in his sanctorum Patrum & canonum sacrorum testimonijs præsentis capitis terminus hærebit.

Sap. c. 6.
i Can. nemo iudicabit 9 q. 3.
k Anteri Papæ epi ad Episc. Bæticæ & Tolet can. 13. facta subditorũ 9 q. 3.
l Ca. Significasti. 4. de electione, & electi potestate. l. 1. decretaliũ tit. 6.
Rom. Pontifici concilia legem non possunt imponere.
m Can. Dudũ 3. q. 6.
n L. Imperatores ff ad municipalẽ.
Satius à partibus Rom. Pontificis in rebus fidei sistere quam totius mundi opinioni contraria credere.
o S. Hieron. in expositione symboli ad Damasum. Can. 13. hæc est fides 24. q. 1.
p Glossa comprobatus c. 13. 24. q. 1.
q Hormisda Papa ad Episcopos per vniuersas prouinc. cõstitut.
r Nicol. 2 ep. ad Mediolan. per legatum suum P. Damianum.
s 1. Epi. Tim. c. 1.

CAP. XVII.

Suprema illa atque Monarchica Rom. pōtificis maiestas eo perfectior, & illustrior quo in summa potestate diuinitus à Christo Domino non ab hominibus, neque per homines data humilior, ac clementior est, ac proinde amore, honoreque maximo dignior.

1. *Romani Pontificis latissima, & amplissima dominatio, & potestas per totum mundum, à qua vniuersalis Dominus pastor, ac Episcopus meruit solus appellari.*
2. *Qua summa admixta humilitati, & clementi charitati perfectior, ac illustrior efficitur.*
3. *Propter hanc in omnes Christianos greges benignitatem, & clementem summa conditam humilitate charitatem, non solum Dominus Ecclesiarum, sed & pater omnium fidelium sanctissimus semper appellatus est: eiusque Monarchia non tam regia, quam (quod dulcius est) paterna nominata. Maiori propterea honore, veneratione, ardentioreque dilectione prosequenda.*

Amplitudo Imperij universi Rom. Pont. amplitudo Imperij Christi est.

QVI Romani Pontificis amplitudinem imperij, spiritualis, sacræque magnitudinem monarchiæ in verbo Dei, Christique Domini institutione altissimis, æternisque defixæ radicibus nescire se dixerit, vt ignorare desinat, audiat hæc ad vnigenitum suum saluatorem mundi veritatis æternę Dei Patris eloquia, [a] *Dabo gētes tibi hæreditatem tuam, & possessionē tuā terminos terræ.* Vt sacrum spiritualeque illius imperiū in terris super omnes homines, qui sui ouilis ambitu cōtinerentur, nō angustioribus finibus quā toto oceano, mariq; vniuerso terminaretur. In quā imperij latitudinem mentis oculos propheta reflectens vaticinando clamabat, non vt ante incarnationem. [b] *Notus in Iudæa Deus, in Israel magnū nomen eius.* Sed illud post eius in cœlos ascensum. [c] *A solis ortu vsque ad occasum laudabile nomen eius.* Huius amplitudinem imperij à gloriosa resurrectione sua triūphantiq; ab inferis egressū suis Apostolis significare volens, [d] *Data est mihi*, inquit, *potestas in cœlo, & in terra*, Quam vt diuinitus prædicarent, misit eos in vniuersum mundum prædicare Euangelium, regnumque suum omni creaturæ, vt suo excepta ouili, baptisata, & sapienter erudita saluaretur: Propter quod, [e] *in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines terræ verba eorum.* Hoc vero imperium per omnes gentes, mundique plagas diffundēdū Christus Dominus recedēs à terra, suosque conspectu visibili relinquens, primum S. Petro Apostolorum coryphæo, deinde alternantibus seculorum fluxibus sessuro in Petri cathedra Romæ fixa immobiliterque fundata pontifici credidit, vt iam non sit aliud Romani Pontificis Imperium, quam Christi: cuius per omnem terram vices vicarius, caputque visibile

a Psal. 2. v. 8.
b Psal. 75. v. 2.
c Psal. 49. v. 2.
d Matth. 28.
e Psal. 18.

A mystici corporis sacras exercet. Propterea Christus sub Rom. voluit nasci Imperio, non sane sine mysterio, vt Romano pontifici debitam ab omnibus obedientiam tali signo præmonstraret, quod eleganter Orosius his verbis expressit. *Christus Romano censui statim adscriptus est, vt natus, Christianus vero Romanæ Ecclesiæ statim adscribitur, vt nascitur: Christus dicendus erat Romanus ciuis, census professione Romani: Christianus est Romanus ciuis fidei, & obedientiæ professione Romanæ. Christus sub Imperio Rom. nascitur, Christianus sub Pontificatu summi Pontificis Romano renascitur. Christus Romano Imperatori obediens in Bethleem oritur: Christianus Romano Pontifici obtemperans in Ecclesia vitam ducit.* Non obscure in plenitudine temporis

B nascendo sub Rom. Imperio, omnium quæ vnquam extiterunt amplissimo, sui vicarij Romani Pontificis monarchicam amplitudinem, & fortitudinem præsignificare voluit, & indicare, quam exitus, effectusque probarunt; esseque vnum Domini, & serui, summi patris familias, & dispensatoris, principis & ministri, pastoris eminentiæ, & excellentiæ & vicarij, capitis inuisibilis, & principalis, & capitis visibilis, & ab inuisibili dependentis, Christi denique Domini saluatoris nostri, & eius principalis legati Romani pontificis Imperium latiùs patens [f] religione diuina, quam ethnicorum Augustorum Imperium dominatione terrena. Hæc de Ecclesiastici dilatatione, atque magnitudine Imperij: de fortitudine vero dixit Christus, [g] *Portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.* Cuius fultus oraculo Christianus poëta in hæc verba, Actor. 12.

C *Venerunt ad portam ferream, quæ vltra aperta est:* Ista religiose canebat.

Ferrea quid mirum si cedunt ostia Petro,
Quem Deus ætherea custodem deputat aula,
Ecclesiaque sua faciens retinere cacumen
Infernum superare iubet.

Propter hanc fortissimi imperij, monarchiæque Pontificiæ magnitudinem, immensa per totum mundum extensione dilatatam, eius rector, ac princeps Papa Romanus Pontifex maximus, & vniuersalis Ecclesiæ Christianæ præsul, ac Episcopus Episcoporum omni tempore ab ipsius Ecclesiæ nascentis incunabulis appellatus est. Hoc modo S. [i] Sixtus martyr Papa paulo antequam gloriosè vitam martyrio finiret, suorum more prædecessorum se pontificem maximum, & vniuersalē Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ Episcopū, vt ex illius secundæ constat Epistolæ titulo nomi-

D nauit, & ante eum [k] Tertullianus, licet tum transfuga, & hostis Christianæ factus Ecclesiæ hoc Romanū præsulē titulo decorauit, hæc dicens. *Audio etiam edictum propositum & quidem peremptoriū, scilicet Pontifex maximus Episcopus Episcoporum. Ego & mæchis, & fornicarijs delicta pœnitentia functis dimitto.* Et S. Cyprianus cum fidei professione quorumdam confessorum post eiuratum errorem, in quem seducti à Nouatianis impegerant, hæc de vniuersali Romani Pontificis per omnē Ecclesiam iurisdictione, atque dominatione dixit. [l] *Nec ignoramus, verum Deum esse vnum, vnum Christum esse Dominum: quem confessi sumus, vnum Spiritum sanctum, vnum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere.* Sic Tiburtius martyr, Caium Papam cum quo cupidus martyrij Romæ manere desiderabat, ardenter Episcoporum omnium Episcopum his eum verbis obtestans appellabat. *Obsecro pater, & Episcoporum Episcope ne me patiaris ter-*

Orosius l. 6 c. vlt.
Christus Dominus sub Imperio Rom. voluit nasci, vt futurum Roman. pontific. Imperium spirituale præsignificaret.
Non est aliud Imperiū Rom. Pontific. in terris spirituale quam Christi Domini.
f S. Leo serm. de S. Apostolis Petro & Paulo.
g Matth. 16.
h Arator Poëta apud Bedā Act. 12.
Propter fortitudinem & amplitudinem Ecclesiastici Imperij orbe toto diffusi Rom. pōt. maximus & vniuersalis Episcopus dictus est.
i S. Sixt. mart. tit. epist. 2. pōtifex maximus, & vniuersalis Eccl. Episc.
k Tertul. l. de pudicit. c. 1.
l S. Cypr. epi. 49.
Tiburt mart.

a l. Arnob. c. 6. & 7.

ga persequentibus dare, &c.[a] Simili honoris titulo A Rom. Pontificem Arnobius religiose cohonestauit, in eundem veritatis scopum sancti illi Nicænæ primæ synodi patres collineare videbantur, cũ Rom. Pont. patriarcharũ, prælatorũque omnium principem super omnes gentes, ac populos, vniuersalemque Christi Domini Ecclesiæ constitutum pastorem, cum honore maximo nuncupabãt.

b Concilij Nicæni c. 19. ex arabico.

Cui quidem non sunt assignati certi quidam greges sicut alijs Episcopis, & pastoribus singuli singulis, sed vniuersi crediti, *nec modo ouium, sed pastorum*, vt sanctus loquitur Bernardus, [c] *Ille vnus omnium pastor.*

c S. Bern. l. 2. de consid. c. 8.

Theodos. iunior cum Valent. 3.

Propterea Theodosius iunior perenni sanctione decreuit, sui vires imperij sanctæ Ecclesiæ protectioni, defensionique consecrando submittens, vt omnes omnium prouinciarum pastores, Episcopi, alijque prælati huic vniuersali iubenti pa- B stori parerent, ad illius obsequium sua vota captiuarent. *Hac perenni*, inquit, *sanctione decernimus, ne quid tam Episcopis Gallicanis, quam aliarum prouinciarum, contra consuetudinem veterem, liceat sine viri venerabilis Papæ vrbis æternæ authoritate tentare: sed illis omnibusque pro lege sit, quidquid sanxit vel sanxerit Apostolicæ sedis authoritas. Ita vt quisquis Episcoporũ ad iudiciũ Romani antistitis euocatus venire neglexerit, per moderatorem eiusdem prouinciæ adesse cogatur, per omnia seruatis quæ diui parẽtes nostri Romanæ Ecclesiæ detulerunt, &c.*

Iubenti Rom. pontifici omnes Episcopi obedire tenentur.

Propter eandem principatus monarchici magnitudinem Rom. Pontificem [d] Calcedonensis synodi patres hoc vniuersalis titulo decorauerunt; & orthodoxi monachi literas suas ad Hormisdam papam missas hac inscriptione notauerunt.

d Cõcil. Calced.

[e] *Sanctissimo, ac beatissimo vniuersi orbis terræ pa-* C *triarchæ Hormisdæ continenti sedem principis Apostolorum Petri deprecatio, & supplicatio minimorum Archimandritarum, & cæterorum monachorum secundæ Syriæ prouinciæ, &c.* Hanc vniuersalem orbis Christiani toto mundo diffusi curam sibi S. Leo à Domino creditam agnoscens, pro qua dies, noctesque sub laborum, vigiliarumque ponderibus voluntariè gemebat, ad principes varios Augustos, Augustasque rescribens, vniuersalem Catholicæ Ecclesiæ præsulem, & Episcopum se nominare consueuit, vt epistolam [f] ad Marcianum Augustum tali insigniuit titulo. *Leo Episcopus Rom. & vniuersalis Ecclesiæ.* Similiter alias epistolas [g] ad Eudoxiam Augustam, [h] ad Leonem Imperatorẽ, & ad [i] Maximum Episcopum Antiochenum, [k] aliosque, quos suarum intentionum, conciliorũque literis fecit participes consortesque titulo notat. Hadrianus 2. suum antecessorem Nico- D laum 1. vniuersalem Episcopum appellat in colloquio, quod habuit cum orientalibus orthodoxis apud [l] Anastasium biblioth. simili vniuersalis, & œcumenici Episcopi titulo [m] Stephanum papam 6. sua ad eum legatione decorarunt.

e Monachorum orthodoxorum epist. ad Hormisdam vniuersi orbis Patriarcham vocantium. *Extat hæc epistola inter Hormisdæ epistolas ante epist. 21.*

S. Leo se vniuersalem Episcopum nominat.

f S. Leo ep. 57

g Epist. 69.
h Epist. 97.
i Epist. 66.
k Epist. 14.
l Anast. bibl. in Adrian. 2. an. 868
m Orient. Episc. epist. ad Stephan. 6.

Nomen vniuersalis in duplici significatione.

Sed illius vniuersalis Episcopi nomen catholicæ Ecclesiæ quod Romani pontifices sibi solis debitum iure meritóque vendicarunt, non ea scelerata, sacrilegaque significatione venit vsurpandum, qua se superbissimus, & audacissimus Ioannes ille patriarcha Constantinopolitanus vniuersalem Episcopum iniustissime nominabat, vt idem sit vniuersalis Episcopus, atque singularis, & vnus solus, præterquem non sit alius vere Episcopus, sed tantum huius Episcopi vniuersalis vicarius. In quem propterea S. Gregorius tam iuste Christia- A næ pietatis, ac veritatis zelo defendendæ concitatus excanduit, vt cum sic eum indignatus affatur. [n] *Quid in illo terribili examine venientis iudicis dicturus es, qui non solum pater, sed etiam generalis pater vocari appetis?* In quibus postremis verbis *generalis pater*, plane ad Græcum nomen videtur allusisse, Græci quippe *οἰκουμενικὸν* dicunt ἀπὸ τῆς *οἰκουμένης* quod est orbis terrarum. Ex quo patet accepisse sanctum Gregorium nomen vniuersalis pro singulari, & vno solo præter quem nemo sit: sicut dicitur ecclesia vniuersalis vna singularis toto orbe diffusa, extra quam nulla esse potest ecclesia. Quod in eadẽ epistola ad eumdem prodigiosè superbũ hæc S. patris verba satis insinuat: [o] *nullus vnquã tali vocabulo appellari voluit, nullus hoc sibi temerarium nomen arripuit: Ne sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur.* B Et in hac significatione nomen vniuersalis Episcopi alicui in Ecclesia attribuere maximum esset sacrilegium: cum soli Christo Domino competere possit, qui [p] est, [q] *Vnus solus & singularis Pontifex & sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Cæteri sub illo & ab illo & illius vicarii pastoralia munera exercẽt: hoc enim sensu Christum Dominum S. Gregorius [r] vocat vniuersale caput & pastorem Ecclesiæ, epistola ad omnes Episcopos, de priuilegio collato monasterio S. Medardi. Ideoque hunc superbissimũ Ioannem, quod sic sibi nomen vniuersalis arrogaret, cum Lucifero, Dei altissimi æqualitatem affectãte, S. Gregorius in eadem epistola comparat: [s] hęc sequentibus adnectens, vt eius arrogantis animum inflecteret, atque à tam superba sacrilegaque œcumenici nominis vsurpatione reuocaret: C *Quis rogo in hoc tam peruerso vocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui despectis Angelorum legionibus secum socialiter constitutis ad culmen singularitatis conatus est erumpere, vt & nulli subesse, & omnibus præesse videretur: qui etiam dixit,* [t] *in cœlũ ascendã, super astra cœli exaltabo soliũ meũ, sedebo in mõte testamẽti, in lateribus aquilonis ascẽdã super altitudinẽ nubiũ similis ero altissimo. Quid enim fratres tui õnes vniuersalis Ecclesiæ Episcopi, nisi astra cœli sunt? quorum vita simul & lingua inter peccata erroresque hominum, quasi inter noctis tenebras lucent. Quibus dũ cupis temetipsum vocabulo elationis præponere, eorũque nomen tui comparatione calcare, quid aliud dicis, nisi in cœlum ascendam, super astra cœli exaltabo soliũ meum? an non vniuersi Episcopi nubes sunt, qui & verbis prædicationis pluunt, & bonorum operum luce & miraculis coruscant? quos dum vestra fraternitas de-* D *spiciens, sub se premere conatur, quid aliud dicit, nisi hoc quod ab antiquo hoste dicitur: ascendam super altitudinem nubium.* Addam & ego huic sanctissimo doctori, cum Christus Dominus qui est Deus altissimus cum patre & Spiritu SS. dicatur solus vniuersalis, scilicet singularis & vnus summus sacerdos & pontifex vniuersorum, vt ait Apostolus, [u] & [x] propheta qui hoc vniuersalis nomen in hoc sensu sibi vsurpare non exhorrescit, quid aliud dicit nisi cum Lucifero, *Ascendam in cœlum, & ero similis altissimo?* Atque idem sanctus hoc nomen vniuersalis vsurpare soli conueniens Christo, esse contra fidem: *In isto*, inquit, *vocabulo consentire nihil aliud est quam fidem perdere.* præcursoremque Antichristi huius nominis vsurpatorem [y] ad S. Cyriacum Constantinopolit. Episcopũ scribẽs appellat. Ideo Leo nonus

1. Pro singulari & vno solo Episcopo.

Execrabatur S. Greg. Ioannem Constantinop. quod se vniuersalem Episcopũ arroganter nominaret.

n S. Greg. l. 4. ep. 38. in dict. 13.

o S. Greg. l. 4. epist. 38. ind. 13. ad Ioannẽ Constantio.

Soli Christo cõpetit nomen Episcopi vniuersalis in prima signif.

p S. Paul ad Hebr. c. 9.
q Psal. 109.

r S. Greg. l. 12. ep. 32. veteris edit.

s S. Greg. l. 4. epist. 38. indict. 13.

Comparat. S. Gregorius arrogantiã Ioannis se vniuersalem Episcopum appellantis cum superbia Luciferi.

t Isa. 14.

u S. Paul. Heb.
x David. Psal. 109.

y S. Greg. l. 4. epist. 39. indict. 13.

Contra fidem est nomen vniuersalis hac prima significatione vsurpare, & qui hoc vsurpat Antichristi precursor est, Eu eod. sancto.
a l. 6. Epi. 30.
b Leon. 9 ad Michaelem Patriarcham Constantin.
Nota hoc omnino, vt alia similia concil. 8. tur de nomine vniuersalis.
c Hebr c. 9.

sic Michaelem Constantinopolitanum Patriarcham huius insolentis nominis titulo vsurpatione nefaria gloriantem iusti doloris & indignationis ardore inflammatus obsurgebat: *Qualis vero,* inquiebat Leo 9. *& quam detestabilis atque lamentabilis, est ista sacrilega vsurpatio, qua te vniuersalem Patriarcham iactas vbique & scripto & verbo, cùm omnis Dei amicus huiusmodi hucusque horruerit honorari vocabulo? & quis post Christum conuenientius posset insigniri hoc vocabulo quam cui dicitur diuina voce, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam? Verum tamen quia ille non inuenitur vniuersalis Apostolus dictus, quamuis princeps Apostolorum sit constitutus, nullus successorum eius tam prodigioso prænomine consensit appellari penitus* (scilicet in hac prima significatione accepto qua soli Christo cõueniat) quem Apostolus dixit. *Astitisse*[c] *Pontificem futurorum bonorum, &c. Licet magno Leoni prædecessori nostro & successoribus ipsius hoc sancta decreuerit Chalcedonensis synodus.* Sed non est credibile synodum œcumenicam hoc nomen vniuersalis in hac prima qua Christo soli cõpetit significatione, S. Leoni & successoribus eius attribuisse atque detulisse, nisi per participationem & similitudinem tantum. At[d] Leo 9. accipiens illud nomen ad rigorem in prima illa significatione subdit.[e] *Nempe animaduertebant* (scilicet successores S. Petri, vt Leo 1. *Non esse amicum sponsi qui pro sponso vellet amari: qui potius paranymphum & lenonem Antichristi: qui aduersatur & extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, &c.* Post hæc exprimit Leo 9. qua iudicij diuini acerbitate impius ille Ioannes Constantinopolit. Patriarcha, quod primum sibi tempore Heraclij Imp. hoc vniuersalis nomen insolentissima superbia vendicauerit, vnà cum suis successoribus eius impietatis æmulis: nunc in inferno flammis æternis sine commiseratione in vltionem sceleris tanti torqueatur, &c.

d Ibid.
e Ibidem.

Alia vniuersalis significatio in qua solus Rom. Pontifex vniuersalis Episcopus appellatur.

Est autem alia præter priorem vniuersalis Episcopi significatio, qua quis in Ecclesia Dei sic appellatur, cum cæteris alijs Episcopis ac prælatis in sua integritate, dignitate & natura remanentibus præeminet ac superior est, tanquam princeps summus, & rex inter alios minores & subalternos principes, duces ac magistratus: qui quamuis tales sint ex institutione sua, tamen summo principi ac regi subduntur ab illius dependentes Imperio. In qua significatione solus Roman. Pontifex vniuersalis Episcopus, omnibus siue Patriarchatus siue Archiepiscopatus dignitate fulgeant exclusis, absque vllo fastu, typhoque superbiæ dici nuncuparique debet, vt ex supra citatis locis clarissimè patet. Cum illud nomen id quod est exprimat, nempe curam pastoralem vniuersi Ouilis Domini toto orbe sparsi atque diffusi ipsi summo Pontifici creditã: & in hac acceptione vniuersalẽ se Ecclesiæ dominicæ pastorẽ ac Episcopũ si non iisdẽ verbis, saltem æquipollentibus atque similem sensum habẽtibus, ipsemet S. Gregorius appellauit: vt cùm ait,[f] *hæc sedes Romana speculationem suam toto orbi indicit, & nouas constitutiones omnibus immittit:* In quo sensu[g] Rom. Ecclesiã omniũ gentium dominam appellat. Cumque sanctus ille in ea supra citata ad Ioannem epistola[h] & alibi D. Petrum primum membrum & caput vniuersalis Ecclesiæ, reliquos verò Apostolos singularium plebium capita fuisse testatur, seque S. Petri successorem æquè profiteatur, an non se vniuersalis Ecclesiæ pastorem vniuersalem esse confirmat? hoc minime

S Gregorius se vniuersalem Episcopum Ecclesiæ exhibet.
f l 4 12 epist. 32 veteris edit. de priuilegio concesso sancti Medardi Monasterio
g S Gregor. in Psal. 5. pœnitent.
h l 4 epist. 38.

A Ioannes Ecclesiæ Rauennensis Episcopus dissimulare potuit, cum ad S. Gregorium scribendo dixerit[i] *Quibus ergo ausibus sanctissimæ illi sedi quæ vniuersali Ecclesiæ iura sua transmittit, præsumi; ferim obuiare? &c.*

i Ioan Rauen. epist. ad sanctum Gregor.

Quanta vero præter hæc œcumenici pastoris ipse sanctus obierit & exercuerit officia, quis nescit? nisi qui eius diuinas ne quidem primoribus labris lucubrationes degustauerit? an non hoc est se vniuersalem Episcopum facto ipso profiteri, vniuersalis Ecclesiæ habenas moderari? omnibus tam Orientalibus quam Occidentalibus Episcopis iura dare? omnes de Christi grege iudicare? omnibus ius sibi inuiolatè seruari petentibus auctoritate Pontificia subuenire? appellationes ex omnibus mundi partibus ad suum confugientes tribunal soliũque recipere? omnes audire, nemi-

S. Gregorius ipso facto se vniuersalem Ecclesiæ Dei Episcopum demonstrauit.

B ni ad aures suas aditum præcludere? concilia congregare? probare vel improbare? Episcopis pallia dare? Metropolitanis diuersa diuersis Ecclesijs elargiri priuilegia, & alia id genus? quæ S. Gregorium toto sui decursu Pontificatus dignissime perfecisse illius variæ Epistolæ, aliaque maximæ virtutis monumenta testantur. *Plenitudo si quidem potestatis*, vt cum S. Bernardo loquar.[l] *Super vniuersas orbis Ecclesias singulari prærogatiua Apostolicæ sedi donata est. Qui igitur huius potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Post hæc in quãta quãq; multa & magna se latissimè Pontificis auctoritas extendat, talia continenti orationi subdendo demonstrat: *Potest si vtile iudicauerit nouos ordinare Episcopatus vbi hactenus non fuerunt: potest eos qui sunt alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictauerit: Ita vt de Episcopis Archiepiscopos creare*

k S. Greg l. 4. epist. 55. l. 4. epist. 7. l. 2. epist. 52. & 64. ad Narsetem l. 4. epist. 30. & 50. 51. 52. &c.
l S Bernard. epist. 131.

C *liceat, & è conuerso, si necesse visum fuerit, potest à finibus terræ sublimes quascumque personas Ecclesiasticas euocare, & cogere ad suam præsentiam non semel aut bis, sed quoties expedire videbit.* Hoc autem nomẽ vniuersalis quicumque Episcopus vsurpare audet excepto Romano Pontifice, impius, hæreticus, sacrilegus est, vt post S. Gregorium clarissimè Adrianus Papa[m] ad Augustos Orientales Constãtinum & Irenem filium & matrem scribendo declarauit. Ipsi Græci & Oriẽtales gloriæ Romanæ Ecclesiæ æmuli, hoc vniuersalis Episcopi in toto orbe nomen Christiano Pontifici non denegarũt, sed illi precibus ac muneribus Rom. Põtifici persuadere conati sunt, vt Patriarchæ Constantinop. nõ in toto orbe, sed solũ in orbe Orientali nomen illud vniuersalis indulgeret. A qua iniqua postulatione omnes boni penitus abhorrentes generosè

m Hadriani Papæ epist. ad Constant. & Iren. Imp.

D reclamarunt: vt Glaber his verbis ostendit. *Circa annum igitur Domini millesimum vicesimum quartum Constantinopolitanus præsul cum suo principe Basilio, aliique nonnulli Græcorum consilium inierunt. Quatenus cum consensu Romani Pontificis* (Ioannis 20. tunc sedentis) *liceret Ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe sicut Roman vniuerso, vniuersalem dici & haberi. Qui statim miserunt qui deferrent multa & diuersa donorum xenia Romam, tam Pontifici, quàm cæteris quos suæ parti fauere conspicerent.* Verùm his donis atque corruptionibus Græcos nihil quicquam apud Romanum Pontificem (scilicet Ioannem 20. fecisse Glaber docet, ista post subiungens: *Non enim potest,* inquit, *falli summa veritas quæ spopondit:*[n] *portæ inferi non præualebunt aduersus eam:* Addidit constantiæ papæ robur ne id importunè rogantibus Orientalibus elargiretur, exhortatoria Epistola Goillelmi Ab-

Glaber l. 4. c. 1. hist.
Græci cognoscebant Roman. Pontificem esse vniuersalem Episcopum in toto orbe, sed minuntur à Papa impetrare, vt Patriarcha Constant. dicatur vniuersalis in orbe solũ Oriẽtali, quod consequi non potuerunt.
n Ibid. Glab. Matth. 16.

batis S. Benigni in Burgundia sapientissimi, ad ipsum Ioannem 20. Pontificem, quam in eodem libro Glaber recenset atque describit.

a. *Magnitudini & amplitudini Monarchia Pontificia maxima humilitas adiuncta excellentiorem, perfectioremque illam reddit.*

Ex his quæ longo orationis tractu fluxuque sermonis dicta sunt, quam magna & ampla Romani Pontificis dignitas atque dominatio notius est, quàm vt diutius maiorē sciscitando probationem sudemus: vereque illud Dauidicum de primatu huius œcumenici pastoris dici poterit. *Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est numerus.* Sed quò hæc maiestas Monarchæ Ecclesiastici maior & amplior eò propter maximam qua condita est humilitatem, excellentior & perfectior haberi debet. Quæ humilitas tanta est, vt ipse Romanus Pontifex in tanta dignitatis honorisque celsitudine collocatus, *se seruum seruorum Iesu Christi appellare consueuerit*: se ipsum quantò maior est, tantò se profundius humilians sibi creditis populis: vt maiorē inueniat gratiā apud eum, cuius in terra vicarius est: qui dixit, [a] *Discite à me quia mitis sum & humilis corde*, sicut sanctus [b] Paulus *seruum eorum quos Christo* [c] *Domino parturiuerat*, se profitebatur; *ne magnitudo reuelationum eum extolleret.* [d] *Non nosmetipsos*, inquit, *prædicamus, sed Iesum Christum, nos autem seruos vestros per Iesum.* Mira humilitas eorum se seruum confiteri, quorū se alibi dicit esse patrem. *Per Euangelium*, inquit, *ego vos genui*: Sic Papa per humilitatē eorum se seruum esse dicit, quorum pater, princeps, & pastor summus à Christo Domino *constitutus est* [e] *super montem Sion prædicans præceptum eius.* Sicut Christus Dominus præceptum patris: licet tanta Pontificis humilitas, nil summæ eius auctoritati detrahat, sed magis hæc humilitate tanta refulgeat. Sicut in Apostolo Maximus humilitatis & auctoritatis Apostolicæ simul iunctarum fulgor emicabat: vt ille qui se Corinthiorū seruum per Iesum Christum humiliter asserebat, alibi eisdem suæ Apostolicæ eminentiam potestatis eximia conditæ charitate sapienter exprimens ita loqueretur, [f] *quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate & spiritu mansuetudinis?* Sic Romanus Pontifex à spiritu sācto moderatus & instructus, vtriusque virtutis humilitatis & mansuetudinis excellentiam cum Pontificia maiestate atque potestate ad saluādas animas religioso atque salutari mysterio copulare solet: agnoscens per magnam sui abnegationem se iuxta piam ad Eugeniū Papam, [g] sancti Bernardi considerationem *eleuatū esse super gentes, & regna ad ministrandum potius, quàm ad dominandum*, more scilicet regum gentiū, Christi Domini exēpla sequendo, [h] *qui cùm esset rex regum, & Dominus dominantiū*, nihilominus de seipso dixerat, [i] *filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Dignissimum obseruatione huius humilitatis cum celsitudine dignitatis, copulatæ in persona S. Leonis Rom. Pontificis habemus exēplum. In quo admirabilis in propria persona humilitas apparuit, & maxima in dignitate tuēda animi celsitudo. qui in summæ potestatis Pontificiæque maiestatis apicem diuinitus euectus, cum aliquando ad populum concionādo, dum ad exiguitatis suæ tenuitatē, & ex altera parte ad amplitudinem muneris adepti respiceret, sic intra se stupefactus præ rei nouitate rerumque valde dissimilium antithesi loquebatur: [k] *Ego etiam illud Propheticum debeo proclamare: Domine audiui auditum tuum & timui:* [l] *Cōsiderans opera tua & expaui: quid enim tam insolitum, tam pauēdum, quàm labor fragili* A *sublimitas humili, dignitas non merenti?* Postea verò sublimitatem honoris maximi in quam S. Petri Apostolorum principis successor, miseratione diuina cōscenderat, animaduertens, fortique animi cogitatione perpendens ista superioribus addidit: *Rationabili obsequio celebratur hodierna festiuitas, vt in persona humilitatis meæ ille intelligatur, ille honoretur; in quo & omnium pastorum solicitudo & cōmendatarum sibi ouium custodia perseuerat: & cuius etiā dignitas in indigno hærede non deficit: vnde venerabilium quoque fratrū & consacerdotum meorum desiderata mihi & honorāda præsentia, hinc sacratior est & deuotior, si pietatem eius officij, in quo adesse dignati sunt, ei principaliter deferunt, quē non solùm huius sedis præsulem, sed omnium Episcoporum nouerunt esse primatem.* Magna *in principe virtus humilitas honorata*, dicebat [m] S. Bernardus: B exinanire seipsum propter Christum, cùm sit ipse maximus per Christum; non pudere se fateri ea se nescire quæ optime sciat, non existimare se aliquid esse cum omnibus mundi principibus dignitate præeat & antecellat: Denique præ magna sui despiciētia & humilitate agnoscere se omnis eruditionis ignarū ac impetitum cum sit ipse doctrina singulari honarum omnium sacrarumque artium studijs illustrissimus. Vt Benedictus ille 12. Ioannis 22. successor in Narbonensi Gallia humili loco natus monachus, ac postea Cisterciensis Abbas, integræ apud omnes famæ: quem electum plurimum Cardinales mirabantur, & ipse in hanc vocē erupit. [n] *Profectò asinum elegistis*: Sentiebat siquidem vir pius, licet sapientia & doctrina esset admirabilis, accusator sui & propriæ professor infirmitatis, longè se Pontificia dignitate indignissimum: C ad cuius fastigium Cardinalium suffragia eorum intus spiritu sancto potenter interiora monente sublimauerant.

In margine: g S. Bern. l. 2. de consider. — h Apoc. c. 19. v. 16. — i S. Matth. c. 20. v. 28.

Marginalia (left column): a S. Matth. 11. v. 29. — b Ad Gal. 4. — c 1. Cor. 9. — d 2. Cor. 4. — 1. Cor. c. 4. — e Psal. 2. — f 1. Cor. 4. — *In S. Leone Pontifice mirabilis humilitatis & magnitudinis animi in summa potestate coniunctio.* — k S. Leo serm. 2. de assumptione sua. — l Habacuc. 3.

Marginalia (right column): Ibi. S. Leo. — m S. Bernard. — *Benedicti 12. humilitas summa adiuncta dignitati & eruditione maxima.* — n Masson. annal. l. 4. in Philippo 6. ex Platina & alijs circa annum 1330.

Benignitas & clementia Pontificia sublimitati adiuncta maxima.

Hac humilitate in summa potestate, Romani Pontificis benignitas, clementia, bonitas & amor, in ouilis Christiani greges non inferior ab omni æuo factis egregiis illuxit, resplenduitque mirandis. De mansuetudine & clementia S. Damasi in hostes prostratos, [o] ait S. Hieronymus *Romanum Pontificē iam penè factionis laqueis irretitum, & vicisse aduersarios, & non nocuisse superatis.* Ex magnæ clementiæ facinore S. Ambrosius [p] illum ad Ecclesiasticæ monarchiæ culmen apicēque Dei iudicio subuectū fuisse collegit. [q] Leo 3. tantæ clementiæ benignitatis atque misericordiæ in hostes suos inclinatione propendit, vt quamuis omni genere crudelitatis & immanitatis supra barbaricos furores insanientis oppressus ab illis vexatusque D fuisset, ne ipsis quidē oculorum lumine quod præfocantes oculos extinxerāt, parcētibus: nihilominus Carolū Magnū exquisitissimis in eos tot scelera ausos immanissima tormentis animaduertere paratū, magna pro illis, precum votorumque cōtentione interpellando deterruit; atque ne pœnis, quas iustissimè meruerant, asperrimis, illi nefandi subiugarentur, tandem ab assiduis non quiescendo deprecationibus, impetrauit.

Marginalia: Damasi magna clementia in hostes. — o S. Hieron. Epist. 49. — p S. Ambr. epi. 30. ad Valent. iuniorem. — q Leon. 3. Papæ in hostes crudelissimos clementia ac misericordia ex eius vitæ actis. — *Alexandr. 3. in Pseudo Papam clementia.*

Sed Alexandri 3. Pontificis quis non ineffabilē in Pseudopapam Ioannem Strumam Callisti vulgo nomine nuncupatū, clementiam, charitatem, misericordiamque maximis affectā laudibus admirabitur? Quem victum captumque, scelerū suorum magnitudine confusum, cōscientiæ stimulis, ad pœnitentiæ refugium, maximis iactatum erroribus, aspirare nitentem, *Alexander ipse Pontifex,*

a Romualdus Sal. in anoal. 878.

a inquit Romualdus Salernitanus Archiepiscopus, *vt erat pius & humilis, non obiurgauit, vel reprehendit, sed secundum innatam sibi mansuetudinem benignè recepit, dicens: frater gaudium est Angelis super vno peccatore pœnitentiam agente, quod suggestione diabolica vnitatem Ecclesiæ scindere voluisti, multũ doluimus: & quod inspirante Domino ad eius vnitatem redire voluisti plurimum gaudemus, Romana Ecclesia quæ iuxta Iesu Christi magisterium inimicos diligere consueuit, te hodie pœnitentem in filium recepit, & pro malis bona tibi retribuere procurabit.* Hæc Papa misericors: subdit Romualdus author: b *De cætero Alexander Papa eum & in curia & in mensa sua honorificè habuit.* Si in hostes Dei Ecclesiæque rebelles in Romano Pontifice tantus misericordiæ, dulcedinis, & charitatis ardor illuxit, quantò in pios & obediẽtes, filios Christianæ religionis alumnos maior atque vehemẽtior? Hinc est quod nõ modo Dominus omniũ Ecclesiarũ, sed etiã pater omniũ fideliũ sanctissimus, cum omni religione honoreq; ab omni æuo vocatus sit. Vt omnes fidei pietatisque compotes intelligerent, Monarchiam Romani Pontificis in totum Christianorum orbem, non herilem, non tyrannicam, nec tam regiam aliorum instar principum terræ, sed paternam omnium, iudicio Aristotelis, Optimã planeque diuinam in mundo peregrinantem, proque gloriæ æternitate militantem, meritorię splẽdescere. In concilio Nicæno primo can. 39. inter octoginta canones ex Arabico translatos. *Roman. Pontifex pater primus, sicut Petrus appellatur: Cui,* (inquiũt SS. Patres) *data est potestas in omnes principes Christianos, & omnes populos eorum, vt qui sit Vicarius Domini nostri Iesu Christi super omnes populos & vniuersam Ecclesiam Christianam,* & sexcenti Episcopi in concilio sacrosancto Chalcedonensi congregati S. Leonem c in epistola ad illum, *Patrem appellant sanctissimum, seque illius obsequentissimos profitentur filios, rogantes eum, vt suit decretis suum scilicet totius synodi iudicium confirmando probandoque honorare dignetur.*

b Ibid.
§. Romanus pontifex propter suam in omnes fideles peccatores, vt redimat misericordiam & charitatem, pater dicitur dilectissimus.

a Aristoteles lib 3. c. 14 Polit.

B

c Concil. Nicæni can. 39 ex 80. ex Arabico trãslatis.

d Concil. Chalced. ep. ad S. Leonem in fine act. 3. Concil.

C

f S. Cyrilli Alexandr. epi. ad Cælestinũ Papam. to. 1. Concil. edit. nouæ c 29.
g Atticus Nicopol. Episc. in concione synod. Chalced act. 2.
h Symmachi Papæ Apolog. ad Imper. Anastas.

f Sanctus Cyrillus epist. ad Cælestinum Papam, Patris quoque sanctissimi illum nominis honore dignatur: g Sic Atticus Nicopoleos Episcopus com publicè in synodo Chalcedonensi actione 2. prædicaret, Dominum Ecclesiæ, ac patrem sanctissimum nominando miris extulit encomiis. Cuius patris omnes filij fideles principes ac populi vocem obedienter, vt salui fiant, audire debent: vt Symmachus Papa, Anastasio Imperat. eius salutis inflammatus amore opportunè importune suggerebat, vt cũ illum sic affabatur. h *Tu si Christianus princeps es, qualiscumque præsulis Apostolici, debes vocem patienter audire.* Et sanctus Gelasius ad eũ-

A

dem Augustum: i *Licet præsideat humano generi dignitate rerum terrenarum, tamen præsulibus diuinarum deuotus colla submittis:* Et postea. *Subdi te debere cognosce religionis ordine &c.* Sic Iustinianus Imperator Ioannem pontificem tanquam spiritualem omnium fidelium patrem omni veneratione obedientiæ & obsequij decorare professus est. k *Nos* (inquit) *reddentes honorem Apostolicæ sedi & vestræ sanctitati, quod semper nobis in voto fuit, & est vt decet patrem, honorantes vestram sanctitatem omnia, quæ ad Ecclesiarum statum pertinent, festinauimus ad notitiam deferre vestræ sanctitatis: quoniam nobis semper fuit magnum studium vnitatem vestræ Apostolicæ sedis, & statum sanctarum Ecclesiarum custodire.* Hæc Imperator magni faciens Imperij Pontificij mansuetudinem, ex lenitate dulcedineque patris appellationis. Inter Francos doctores atque prælatos doctrina singulari & pietatis insignibus illustres l Petrus Cluniacensis, *Summum Ecclesiæ pastorem atque patrem:* m Rothaldus Episcopus Suessionensis, *præsulem Apostolicum, omniũque Catholicorum parentẽ.* n Lupus Ferariensis ep. 12. *Papam vniuersalem, id est patrem patrum,* vt exponit o S. Antoninus, sicut ante eum p Hugo à sancto Victore, hoc honorifico patris patrum nomine, cũ reuerentia maxima vocauerunt. His igitur piè prudenterque consideratis sanctissimi patris in summo sublimique Ecclesiæ principatu diuino iudicio constituti humilitate admirabili, clementia, benignitate & charitate sacro fœdere sociatis: quibus se ipsum despicit propriæ salutis vitæque prodigus, vt fidelium salutem curet, & in altius felicitatis gloriæque futuræ culmen prouehat. Quanto obedientiæ, obsequij, venerationis, & honoris affectu, hunc sanctissimum patrem, vniuersalis Ecclesię pastorẽ hierarchicum prosequi, amplectique omnes nos fideles conuenit: vt in eo diuinum numen sanctus adoremus? semperque illud q S. Cyrilli Alexãdrini doctoris inter Græcos eloquentissimi, sicut religiosissimi cordibus animisque nostris firmiter deuoteque figamus, vt in praxim reuocatum effectu veneremur. *Petro omnes diuino iure caput inclinant, & primates mundi, tanquam ipsi Domino Iesu obediunt.* Idem debemus nos & qui membra sumus capiti nostro Romano Pontifici & Apostolicæ sedi adhærere, *& cum vnus omni mundo Papa præsideat* (inquit egregiè grauiterque Petrus Damianus, r *regesque plurimos in orbe terrarum sua cuiusque regni meta concludat, ideo quilibet Imperator ad Papa vestigia currit, quod tanquam rex regum,* & princeps Imperatorum in spiritualibus nempe, cunctos in carne viuentes honore ac dignitate præcellat. Atque huius capitis præsentis librique finis esto.

i Gelasius ep. ad Imper. Anastas.

k Iustinianus honorem Patern[illegible] pontifici defert.

l 4. de summa Trinitate & fide Catholica
Petrus Cluniacensis l. 1. Epist 2.
m Rothaldus Suess.
n Lupus Feriariensis Epist. 12.
o S. Antoninus 3 part. summæ Tit. 22. c. 1. in principio.
p Hugo de officijs Eccles. c. 43.

q S. Cyrilli Alexandrini in lib. Thesauri, quem citat S. Thomas opuscul. contra Græcos.
r Gennadius Græcus author lib. de primatu Romani Pontificis.
f Petrus Damianus Ep. 17. lib. pr.

D

SECVNDÆ PARTIS

LIBER QVARTVS.

IN QVO DE PLENITVDINE POTESTATIS & solicitudinis quam exercet Romanus Pontifex in gubernatione ac regimine vniuersalis Ecclesiæ tractatur, ac de aliis variisque ministrorum Dei gradibus ac dignitatibus varia in eius Ecclesia officia exercentium, vt vocati in partem solicitudinis vniuersali Pastori ac Principi solicitudinis omnium Ecclesiarum magnitudine vehemēter exercito, piè, iustè, ac religiosè subseruiāt & opitulentur.

CAPVT PRIMVM.

De solicitudine ac cura maxima quam gerit Papa in regenda Ecclesia vniuersali, cum plenitudine potestatis.

1. *Papa Ecclesiæ, quæ est in terris regnum Dei, princeps & caput visibile, non habet aliud forum quam Dei.*
2. *Quam magna solicitudo Papæ, omnia grauiora Ecclesiæ negotia oneraque portantis.*
3. *Papa communis omnium fidelium pater necessitatibus eorum succurrens salutique prospiciens.*

Nihil aliud esse forum Papæ quam Dei.

ANTAM tamque sublimē super omnes humanæ potestatis dignitatisque gradus eminentē, S. Petri in Ecclesia Dei fuisse præstantiam & auctoritatē, in eius successoribus Romanis Pontificibus cum splendore diuino fulgentē, vsque ad consummationē seculi permansurā, Christi D. decretū & oraculum nos certa veritate firmatos edocuit: vt non aliud esse forū tribunalq; Romani Pōtificis, quā ipsius Dei Christique D. sacrorum canonū imbuti doctrina credamus. Vt sicut in cęlo omnes beatorū spirituū ordines Deo ipsi æterno Monarchæ cum maxima reuerētia deuotissimo tremore obsequioque procumbunt: sic in terra omnes fideliū agnorum, & ouium, populorū & principū, subditorū, prælato- A rūque gradus ipsi Rom. Pontifici, loco Dei cum omni honore obediētiaque fidelissima submittātur. *Nec vilē reputes formam hanc quia in terra est, exemplar habet è cælo,* aiebat [a] S. Bernardus ad Eugenium: *Neque enim filius potest facere quicquam,* [b] *nisi quæ viderit patrem facientem. Præsertim cùm ei sub Moyse dictum sit:* [c] *vide omnia facias secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est, viderat hoc qui dicebat.* [d] *Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cælo à Deo paratam. Ego enim propter similitudinem dictū reor: quod sicut illic Cherubim & Seraphim, cæterique vsque ad Angelos & Archangelos ordinantur sub vno capite Deo: Ita hic quoque sub vno Pontifice, primates vel Patriarchæ Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri vel Abbates & reliqui in hunc modū.* Addit sanctus pater & deuotissimus abbas: *Non est parui pendendū quod & Deū habet auctorē, & de cælo ducit originem:* Atque vt sublimem B illam in Ecclesia militante potestatem, iurisdictionemque supremam Rom. Pontificis thronum forumque Dei tenentis potentius exprimeret, hæc ipsa in fine libri 4. Pathetico sermone grauiter effundebat: *Vultus tuus super facientes mala, timeat spiritum iræ tuæ, qui hominem non veretur, gladiū non formidat: timeat orationem, qui admonitionem cōtempsit. Cui irasceris tu, Deum sibi iratum non hominem putet. Qui te non audierit, auditurum Deum, & contra se paueat.* Ideo S. Cyrillus in thesauro apud D. Thomam, *Omnes Apostolos in Euangelijs & Epistolis affirmauisse testatur. S. Petrum in omni doctrina esse loco Dei & eius Ecclesiæ, eidem dantes locum in omni capitulo & synagoga, in omni electione & affirmatione.* Et infrà: *Cui (scilicet Petro) omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu obediunt.*

Sicut omnes Angelorum ordines Deo subseruiunt in cælo: sic in Ecclesia militante omnes Ecclesiæ ministri & populi Papæ vicario Christi obediunt, sicut ipsi Christo.

[a] S. Bernard. l. 3. de considerat. cap. 4.
[b] Ioan cap. 5.
[c] Exod. 25.
[d] Apocal. 21.
[e] S. Bernard. l. 4 de consid. cap vltimo.

Cui Papa irascitur Deus irascitur.

[f] S. Thomas opuscul contra errores Græcor. c. 67.

Propterea Theologorum & Canonistarum cō-

gruus ille sensus est, eum qui à Papa prouocat ad Deum grauissimè peccare, & in hæresim horribili lapsu præcipitari: Quod ipse forum Papæ declinans appellando ab ipso Deo prouocare, & contra ipsum pugnare videatur, illius subterfugiendo ordinationem atque voluntati, rebellionis armis obsistendo. Qua significat & instituit Papæ vicarij sui iudicium à suo non distingui. Talisque confidens & audax prouocator, hæreseos se contagione deturpat Quia hoc superbo ausu & contumacia Romanum Pontificem Christi Domini vicarium esse audacter inficiatur. Testantur hæc doctissimi [a] doctores, si modo pertinax ac rebellis in sua prouocatione persistat: Nequidem per leges, canonicaque iura, à sententia Pontificis ad Deum prouocando, supplicare licet supplicatione iuris, sed supplicatione charitatis: petendo poscendoque à Deo humilibus precibus votisque maiorem à charitate puritatem sortitis, vt iudicis summi pastorisque in Ecclesia supremi, cor ab iniquitate ad iustitiam ab obliquitate mali ad rectitudinem boni conuertere dignetur. Eodem planè modo Iacob sic precabatur Deum loquens filiis suis vt Iudæ, deducentibus secum minimum natu fratrem Beniamin in Ægyptum ad proregem Ægypti Iosephum fratrem quem nesciebãt, sicut mandauerat illis, vt ab eo frumenta acciperent, deportaturi ad patrem in terram Canaan siccitate ac fame prope exhaustam. [c] *Deus*, inquit Iacob, *meus omnipotens, faciat eum vobis placabilem* (scilicet Iosephum) *& remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet in vinculis & hunc Beniamin.* Thronus autem maiestatis Pontificiæ à quo per vniuersalem Ecclesiam, quæ in singulas Ecclesias toto mundo diffunditur, Romæ à Deo collocatus est: quæ ideo sedes sancti Petri & eius successorum Christi Domini vicariorum caputque mũdi Christiani nuncupatur: sicut sub Imperatoribus profanis mundi Ethnici Deum verum minimè cognoscentis caput appellabatur. Hæcque Romana sedes, dicitur mater, regina, & caput aliarum Ecclesiarum, & hoc nomine quandoque vniuersalis Ecclesia nominatur, licet aliquando pars tantum, sed præcipua vniuersalis appellatur Ecclesiæ. Hoc enim elegantissimè & eruditissimè Innocentius 3. Ioannem Constantin. Patriarchã, sic illius inquisitioni satisfaciens, edocuit [d] mirantem cur Romana Ecclesia quandoque particularis, quandoque vniuersalis appellaretur. *Nos autem*, inquit, *inquisitioni tua taliter respondemus. Quod Ecclesia duabus de causis vniuersalis vocatur. Intelligentia namque dictorum ex causis est assumenda dicendi, cum non res sermoni, sed res sit sermo subiectus. Dicitur vniuersalis Ecclesia illa vna quæ de vniuersalibus constat Ecclesiis: quæ Græco vocabulo Catholica nominatur, & secundum hanc acceptionem vocabuli, Ecclesia Romana non est vniuersalis Ecclesia, sed pars vniuersalis Ecclesiæ, scilicet præcipua velutì caput in corpore. Quoniam in ea plenitudo potestatis existit: ad cæteras autem pars aliqua plenitudinis deriuatur & dicitur vniuersalis Ecclesia illa quæ sub se continet Ecclesias vniuersas, & secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia vniuersalis nuncupatur. Quoniam ipsa sola singularis priuilegio dignitatis, cæteris est prælata. Sed & Deus vniuersalis Dominus appellatur, nõ quasi diuisus in species specialissimas aut subalternas: sed quoniam vniuersa sub eius dominio continentur. Est enim vna generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum:* [e] *Tu*

[a] Collectarius in ca. quę multoties de regulis iuris Alexandr. in cap. non decet 18. dist. Iacobatius l. 10. art. 4.

[b] August. de Ancon quęst. 6. artic. 123. de potest. Papæ.

[c] Genes. l. 14.

Non licet contra sententiã papæ Deo supplicare, supplicatione iuris, sed solum charitatis.

Thronus Monarchiæ Pontificia Roma.

Hinc Romana Ecclesia omnium caput, mater & regina dicitur.

Nota. Ecclesiam Dei duabus de causis vniuersalem dici.

[d] Innocent. 3. l. 2. epist. 198. ad Ioan. Patriarch. Cõst.

Prima.

Nota. Ecclesiam Romanam aliquando vniuersalem, quãdoque particularem dici.

Secunda.

[e] S. Matt. 16.

A *es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & sunt multæ particulares Ecclesiæ de quibus Apostolus ait:* [f] *instantia mea quotidiana solicitudo omnium Ecclesiarum ex omnibus vna consistit, tanquam ex particularibus generalis & vna præeminet omnibus: quoniam cùm sit vnum corpus Ecclesiæ, de quo Apostolus dicit,* [g] *omnes vnum corpus sumus in Christo, illa velut caput cæteris mẽbris excellit.* Hæc sapiẽtissimus & doctissimus Papa. Ex quibus inter alia patet, sacrosanctam feliceq; omniũ Ecclesiarum vnitatẽ in hac vna aliarum principe radicari, in eiusque radicatam auctoritate fundari, [h] vt illa Iustiniani magni nondum Imperatoris: sed tamen comitis domesticorum ad Hormisdam Papam rescripta multò ante testabantur, cum diceret: *Propitia diuinitate qua semper Ecclesiam Catholicam per incre*B*menta fidei instituit, vnitas sanctarum Ecclesiarum per doctrinam & auctoritatem Apostolatus vestri peruenit.* Cui throno Apostolicæ auctoritatis Pontifex affixus & hærens nusquam vniuersalis Ecclesiæ clauum, vt Christi Domini vicarius, amittere debet: Cuius curæ ac regimini vniuersali Dominus ipse præfecit: sicut illis verbis [i] Fulbertus Carnotensis ad Ioannem 19. Pontificem epistolæ, de Rodolpho comite sacrilego & clerici homicida, grauiter expostulando testatus est, *Vnde rogamus te dilectissime pater, cui totius Ecclesiæ cura commissa est, vt eum de sanguine atque iniuria filiorũ tuorum*, scilicet sacerdotũ ac Clericorũ, *ita arguere & castigare memineris, sicut meritũ esse tua prouidẽtia nouit.*

2. Hanc vniuersalis Ecclesiæ curam solicitudinemque Romano Pontifici diuinitus à Christo Domino commissam, & ab omnibus Catholicis creditã, hæc S. Augustini verba clarissime confirmant.[k] *Missæ sunt itaque de hac re ex duobus* C *Conciliis Carthaginensi & Mileuitano relationes ad Apostolicam sedem, antequam gesta Ecclesiastica, quibus apud Episcopos prouinciæ Palestinæ Pelagius perhibetur esse purgatus, vel in manus nostras, vel in Africam peruenissent.* Quam quidem omnium Ecclesiarum vigilantiam & solicitudinem Romano Pontifici incumbentem idem sanctus Augustinus libera confessione recognoscens se Romanum pontificem Innocentium primum de rebus maximis contra impia Pelagianorum dogmata consuluisse commemorat, ita subiungens. [l] *Scripsimus etiam ad beatæ memoriæ Papam Innocentium præter conciliorum relationes, litteras familiares, vbi de ipsa causa aliquando diutius egimus.* Sapientiam verò Põtificis in prospiciẽdo postulatis, & à se iudiciũ requirẽtibus satisfaciẽdo, illis ita postea verbis expressit: [m] *Ad omnia nobis ille rescripsit, eodem modo* D *quo fas erat atque oportebat Apostolicæ sedis antistitem.* Illam verò sapientiam in maximis rebus pro Ecclesiarum salute procurandis & obeundis, ipse sanctus pontifex in respõsione ad postulata patrũ synodi Mileuitanæ clarè satis euentilauit.[n] Cum hæc inter alia scripsit ad eos. *Diligenter ergo & congruè Apostolico consulitis honori, honori, inquam, illius, quem præter illa quæ sunt intrinsecus solicitudo manet omniũ Ecclesiarum super anxiis rebus, quæ sit tenenda sententia, antiquæ scilicet regulæ formam secuti, quã toto semper ab orbe mecũ nostis esse seruatã, verùm hæc missa facio: neque enim hoc vestram credo latere prudentiam, cur id etiam actione firmastis, nisi scientes quod per omnes prouincias, de Apostolico fonte petentibus respõsa semper emanẽt: præsertim quoties fidei ratio vẽtilatur, arbitror omnes fratres & coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est sui nominis & honoris*

[f] 2. Cor. c. 11. v. 28.

[g] 1. Cor. c. 12. v. 12. v.

[h] Iustiniani epist. ad Hormisdam quæ extat to. 1. Rom. pont. in Hormisda.

Vnitas Ecclesiarũ in Rom. Ecclesiæ sedisq; Apostolicæ auctoritate fundatur.

[i] Fulbertus Carn. epist. ad Ioan. 19 Papã cura vniuersalis Ecclesiæ Rom. pontifici commissa.

Pars 2. quam magna solicitudo papæ omnium ecclesiarum vniuersalis contra negotiaque grauiora poßunt.

[k] S. Aug. epist. 106.

[l] S. Aug. ibid.

[m] Ibid.

[n] S. Innoc. 1. ep. ad patres Mileuit. Cõcil. inter epist. S. Aug. 93.

Omnium Ecclesiarum solicitudo Rom. Pontifici incumbit.

auctorem referre debere, veluti nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit omnibus Ecclesiis in commune prodesse. Quid verò ista sibi volunt S. Petrum esse Episcoporum nominis & honoris auctorem? nisi S. Petrum à Christo Domino fuisse electum, vt esset auctor nominis & dignitatis omnium Christiani orbis Episcoporum? Propter quod S. Augustinus cæteris præstans doctoribus contra Pelagianos disputaturus libros suos Bonifacio Papæ dedicans, illum in specula pastorali primatum tenere confitetur, hæc dicens. [a] *Communis est omnibus nobis, qui fungimur Episcopatus officio (quamuis in ipso praemineas celsiore fastigio) specula pastoralis.* Ad quem propterea afflictis Ecclesiæ rebus nutantisque fidei periculo celeriter recurrendum esse dicebat Possessor Africanus Episcopus, à quo medelam suis vulneribus Ecclesia procuraret: cum Constantinopoli degens de oborta in hac vrbe fidei controuersia per fautores impietatis Eutychianæ ad Hormisdam Papam hęc inter alia scriberet. [b] *Decet & expedit ad caput recurrere medicamentum, quoties agitur de sanitate membrorum. Quis enim maiorem circa subiectos solicitudinem gerit, aut à quo magis nutantis fidei stabilitas expectanda quam ab eius sedis præsidentibus primus à Christo rector audiuit: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Arbitror vestram beatitudinem non latere, quantis in Constantinopolitana vrbe Ecclesia laboret insidijs & ad morem veteris morbi in saniem vulnus iterum quærat erumpere: quod obductum creditur cicatrice.* Ex grauissimis oneribus, curis, anxietatibus multipliciter asperis & solicitis, quibus Pontificia maiestas & auctoritas vehementer exercetur, sancti Gregorij multæ lamentationes, expostulationes atque querelę se factum C pontificem per vim repugnante voluntate licet non sine diuino nutu, grauissimè lugentis eruperunt, & in illius animum corpusque redũdarunt. Vt cum gratulantibus sibi ob adeptum Pontificatum irascendo dixit: [c] *Quid mihi ex honore sacerdotalis officij, extranei arrident, non valde pẽso; de vobis autem mihi hac in re arridentibus non minime doleo, qui desiderium meum plenissimè scitis: & tamẽ profecisse me creditis: summus enim mihi profectus fuerat, si potuissẽ implere quod volui, si voluntatẽ meã dudum quã cognitã habetis perficere, optatæ quietis perceptione valuissem.* Alludens ad fugam quam frustra captauerat. Et ad Theoctistam sororem imperatoris Mauritij pietate ac religione sicut nobilitate generis illustrissimam scribens vitæ suæ casum, sortemque ob assecutum pontificatum, vel potius ob sibi vim illatam, vt illum retineret D ita lamentabatur. [d] *Tristitia confectus sub colore Episcopatus ad seculum sum reductus in cura* (cura scilicet pastorali) *tantis terra curis inseruio, quantis me in vita laica nequaquam deseruisse reminiscor. Alta enim quietis meæ gaudia perdidi, & intus corruens ascendisse exterius videor: vnde me à conditoris mei facie longè expulsum deploro.* Et paulò pòst. [e] *Nihil in hoc mundo appetens, nihil pertimescens, videbar mihi in quodam rerum vertice stare: ita vt in me plenè impletum crederem quod pollicente Domino ex propheta didicissem. Sustollam te super altitudinem terræ: super enim altitudinem terræ sustollitur, qui & ipsa quæ alta & gloriosa præsentis videntur seculi, per mentis despectum calcat. Sed repente à rerum vertice tentationis eius turbine impulsus, ad timores pauoresque corrui; Quia & si mihi nihil timeo, eis tamen qui mihi commissi, sunt multum formido.*

S. Petrus institutus à Deo auctor nominis & dignitatis omnium prælatorũ & episcoporum Christianæ religionis.

a S. Aug. l. 1. contra Pelag. ad Bonifac. Pap. c. 1.

Rom. Põt. præcipuus speculator de omnibus solicitus Ecclesiis vnde illius officium omnium difficillimum. Afflictis Ecclesiæ rebus & nutante fidei firmitate ad Rom. pontifice. recurrendum.

b Epi. Possessoris Episc. ad Hormisdam quæ extat inter epi. Hormisdæ to. 1. ep. Rom. Põt.

Gemitus S. Gregorij propter adeptum pontificatum ob grauissimas curas.

c S. Greg. l. 1. ep. 3 ad Paulũ scholasticum Siciliæ præfectum.

d Lib. 1. ep. ad Theoctistam Imp. Mauritij sororem.

e Isa. 58.

A Persequitur ærumnas molestiasque, quibus eum cura pastoralis solicitudoque salutis alienæ percellebant. Cùm subdit: *vndique causarum fluctibus quatior, & tempestatibus deprimor: Ita vt rectè dicam:* [f] *veni in altitudinem maris & tempestas demersit me: redire post causas ad cor desidero: sed ab eo cogitationum tumultibus exclusus redire non possum. Ex hoc ergo mihi longè factum est, quod intra me est: ita obedire nequeam propheticæ voci, qua dicitur,* [g] *redite præuaricatores ad cor, sed stultis pressus cogitationibus solum modo exclamare cõpellor, cor meũ dereliquit me, &c.* Et alibi [h] fidelibus populis suæ disciplinæ Põtificię creditis, salutis æternę pabula, prędicãdo subministrãs, æstuantibus bellorum furoribus, illud Ezechielis explicans, [i] *Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel*: Eminentiam perfectionis & difficultatem prouinciæ eorum, qui B alijs præsunt, exprimens, hæc gemens exclamando proferebat: *O quã dura mihi sunt ista quæ loquor, quia memetipsum loquendo ferio. Cuius neque lingua, vt dignum est, prædicationem tenet, neque in quantum tenere sufficit vita sequitur, linguam; qui otiosis verbis sæpe implicor, & ab exhortatione & ædificatione proximorum torpens & negligens cesso, qui in conspectu Dei factus sum mutus & verbosus: mutus in necessarijs, verbosus in otiosis, &c.* Post hæc, quibusdam interpositis, pacatum tranquillumque vitæ statum, quo in monasterio fruens lætabatur, Ex munere Pontificii splendoris suis humeris imposito, ereptum sibi esse dolens aiebat. [k] *Et quidem in monasterio positus valebam, & linguam ab otiosis restringere, & in intentione orationis penè cõtinuè mentem tenere: At postquam cordis humerum sarcinæ pastoralis supposui, colligere se ad semetipsum assiduè* C *non potest, quia ad multa partitur. Cogor namque modò Ecclesiarum modò monasteriorum causas discutere, sæpè singulorum vitas, actusque pensare, modoque ciuium negotia sustinere, modò de irruentibus barbarorum gladijs gemere & commisso gregi insidiantes lupos timere, modo rerum curas sumere, ne desint subsidia eis ipsis quibus disciplina regulæ tenetur.* Ita sanè Romanus Pontifex pro magnitudine & amplitudine suæ dignitatis & principatus tot oneribus vniuersalis Ecclesiæ singularumque Ecclesiarum premitur, vt sub illorum pondere gemens respirare non posset, nisi eum specialis & principalis Spiritu sancti gratia virtusque protegeret. [l] *Portamus quippe omnia onera quæ grauantur,* dicebat Ioannes S. Basilio Imperatori, *affectiones & dissentionum fluctus lugendo, quibus Constantinop. Ecclesia schismate diuisa iactabatur, imo portat hæc in* D *nobis amator vester beatus Petrus Apostolus, qui nos in omnibus solicitudinis suæ protegit, ac tuetur hæredes.*

S. Bernardus ad Eugenium recens in Apostolicæ verticem dignitatis euectum scribens, postquam multa de Pontificiæ maiestatis excellentia dixisset, salutariaq; monita ad rectè tãtæ dignitatis munus obeundum huius pontificis animo inseuisset: vt quam arduum & periculosum esset munus istud pontificiæ maiestatis exprimeret, ista subiunxit: [m] *Quid ergo? Nonne & mihi licet gaudere cum gaudentibus? Nunquid non ero vnus de numero lætantium? Exultans fateor: sed cum tremore exultans: Sed in ipso exultationis meæ articulo timor & tremor venerunt super me. Ego enim etsi nomen patris deposui* (scilicet ratione tui qui non plus Abbas, sed Põtifex Rom.) *sed non timorẽ, sed non anxietatẽ, postremo nec affectũ nec viscera patris. Cõsidero gradũ & casũ vereor, cõsidero fastigiũ dignitatis, & intueor faciẽ abyssi, tacẽ-*

f Psal. 68.

S. Gregorij anxietas in cura pastorali.

g Isa. 46.

h Psal. 39.

i Homil. 11. in Ezech.

Ruptam sibi quietem qua fruebatur in monasterio gemit electus pontifex.

k Ibid.

Rom. Pont. omnia afflictæ Ecclesiæ onera & põdera sustinet & portat.

l Epi. 8. Ioan. 8. ad Basilium Imp.

Sicut honorifica & illustris super omnes humana vita Rom. ponti. dignitas: sic ardua & valde periculosa præ cæteris.

m S. Bernard. epist. 237. ad Eugenium.

tis deorsum: attendo celsitudinem honoris, & è vicino periculum reformido: pro eo quod scriptum est: homo cùm in honore esset non intellexit: quod quidem ad causam magis quàm ad tempus referendum esse arbitror, vt sic intelligatur dictum, cùm in honore esset non intellexit; ac si diceretur honor absorbuit intellectum. Scilicet vt ego interpretor præ multitudine & magnitudine curarum, & solicitudinum maximè arduarum atque grauibus obnoxiarum periculis, quæ huic sublimi Pontificatus honori radicitus inseruntur. Propter quod iste sanctus omnes grauiter Cardinales carpit & criminatur: quod Eugenium Abbatem mundo mortuum è sepultura claustri in altissimum Pontificatus culmen lucemque splendidissimam pastoralis honoris eduxerant, cum ad eos Epistolæ per exclamationem sic arcessit exordium & aggreditur. [a] *Parcat mihi Deus, quid fecistis? Sepultum hominem reuocastis ad homines: fugitantem turbas & curas, curis denuo implicuistis & immiscuistis turbis, fecistis nouissimum primū, & ecce nouissima illius periculosiora prioribus: crucifixus mundo per vos reuixit mundo, & qui elegerat abiectus esse in domo Dei.* [b] *Ipsum vos omnium Dominum elegistis: cur consilium inopis confudistis? cur pauperis hominis & mendici & compuncti corde iudicium perturbastis? currebat bene quid vobis visum est sepire vias, auertere semitas gressus inuoluere?*

a S. Bernardus Cardinales reprehendit, quod Eugenium abbatem Papam fecerant S. Bernardus epist ad Cardinales electores Eugenij.

In summo honore summum in est periculū.

b Papa Damianus omnium fidelium ex S. Bernardo.

Nec erat sanæ mentis quispiam tempore Hadriani 4. qui non ipsi Papæ grauissimas curas ærumnasque sui pontificatus lamentanti non magnopere cōpateretur, quales apud suum Ioannem Anglū patria Saresberiēsem expresserat: qui eū ex Anglia, vt visum salutaret Romā venerat. Cū quo sermocinās Papa, labores atque curas salutis alienæ Apostolatuį suo nexu in dissolubili alligatos Æthna monte grauiores esse lamētando demonstrabat, vt his verbis refert ipse Ioannes. [c] *Dominum Hadrianum cuius tempora felicia faciat Deus, huius rei testem inuoco, quia Rom. Pontifice nemo miserabilior, est conditione eius nulla miserior: & licet nihil aliud lædat, necesse est vt citissimè vel solo labore deficiat: fatetur enim in ea sede tātas miserias inuenisse, vt facta collatione præsentium, tota præcedens amaritudo, Iucunditas & vita felicissima fuerat &c.* & paulò pòst [d] *hoc etiā mihi sæpissimè adiecit* (scilicet Hadrianus Pontifex, *quod cum de gradu in gradum à Claustrali clerico per omnia officia in Pontificem summum ascenderit: nihil vnquam felicitatis, aut tranquillæ quietis vita priori adiectum ab ascensu, & vt verbis eius vtar, iniucunde,* inquit, *& malleo semper dilatauit me Dominus.* Hæc iste vir doctrina & pietate clarissimus, qui fuit à secretis S. Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo martyri, Cura hæc ac solicitudo Ecclesiarum in Pontifice eò grauior & molestior, non magnis immunis ac libera periculis quò amplior maioribus extensa terminis qui adeo vasti sunt in hac pontificis anxia cura, vt non nisi ad extrema terræ consistant, secundum ea S. Chrysostomi in Matthæum apud D. Thomam. [e] *Filius quæ patris & ipsius filij potestatem Petro vbique terrarum concessit & homini mortali, omnium quæ in cælo sunt, dedit auctoritatem, dando eidem claues ad hoc, vt Ecclesiam vbique terrarum amplificet:* Cui sententiæ congruit & illa eiusdem S. Patris assertio. [f] *Iacobum localiter in locum terminat: Petrum autem totius orbis ordinat magistrum & doctorem.* Et illa ipsius sancti in Actus Apostolorum. [g] *Petrus à filio super omnes qui filij sunt, potestatem accipit, non vt Moy-*

Hadrianus Papa 4. de grauioribus sui Apostolatus ærumnis expostulat.

c Ioan. Angl. l. 8 c 23. sui Policratici.

Cura & solicitudo Ecclesiarum pontificisquam dura & aspera

d Ibid. anno 1156.

Solicitudo Papæ de Ecclesijs eò grauior quò diffusa magis & ampla per omnem terram

e S Chrysost. apud S Thomam opusc. contra errores Græcorū c 65.

f S Chrysost. in Apostolorum Acta.

g S. Thomas ibi supra in fine cap. 65.

A *ses in gente vna, sed in vniuerso orbe*, quod trahitur ex authoritate sacræ scripturæ, inquit, D. Thomas. [a] *Nam Petro indistinctè oues suas Christus commisit, dicens:* [b] *Pasce oues meas, non has aut illas* (vt supra ex D. Bernardo diximus) *sed oues quæ meæ sunt.* [c] *Vt sit vnum ouile & vnus pastor* scilicet in toto mundo. *Quæ tanta plenitudo potestatis! sed ô quam inde magna solicitudo regiminis?* Hanc illa [d] S. Cyrilli verba doctrinam solida veritate corroborant: *sicut*, inquit, *Christus accepit à Patre sceptrum Ecclesiæ gentium, ex Israel egrediens super omnem principatum & potestatem, super omne quodcumque est, vt ei cuncta curuentur, plenissimam potestatem: sic & Petro & eius successoribus plenissimè commisit: & etiam nulli alij quam Petro Christus quod suum & plenum est, sed ipsi soli dedit.* His & alijs

a S. Ioan. 21.

b S. Ioan. 10.

c S Cyrilli in Thesauro apud D Tho. ibid. cap. 66.

B fultus auctoritatibus [e] Archiepiscopus Florentinus dixit: *Hanc sublimem plenamque in omnes fideles potestatem, Etsi Apostoli habuerunt à Christo tamen vt essent sub Petro, ipse autem Petrus immediatè à Christo accepit omnem plenitudinem iurisdictionis: & sic omnis eius successor: Id est Papa, plenitudinem potestatis habet à Christo, alij autem Episcopi & prælati in parte habent, & omnes à Papa qui sic alijs Episcopis suas vices impertiuit, vt in partem sint vocati solicitudinis non in plenitudinem potestatis*, vt ex sancto Gregorio, [f] in ca. decreto 2. q. 6. Inscriptum legitur: ad hanc Potestatis & solicitudinis plenitudinem designandam, Romanus Pontifex Pallio semper vtitur: alij vero prælati magni qui vsum huius pallij à Papa consecuti sunt non nisi illud certis diebus locisque portant. [g] extra de vsu Pallij cap. ad honorem. *Sane*, inquit ibi Innocentius 3. *solus Romanus Pontifex in missarum solem-*

e S. Anthon. 3. summæ tit. 22. cap. 4 §. 2. circa mediū.

Omnes Apostoli habent potestatis à Christo, sed sub Petro plenitudinem, alij verò Episcopi in parte habent, sed à Papa & sub Papa.

f Can. decret. 2. q. 6. cas sē. per Pallio Papa vtitur, alij verò prælati certis tācum diebus.

C *nijs, pallio semper vtitur, & vbique quoniam assumptus est in plenitudinem Ecclesiæ potestatis, quæ per Pallium significatur, alij autem eo nec semper, nec vbique, sed in Ecclesia sua in qua Iurisdictionem Ecclesiasticam acceperunt certis debent vti diebus, quoniam vocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis:* Sicut ante illum [g] Vigilius Papa per litteras Eleutherio mandauerat, cuius sententia in hunc sactum Canonem relata est. [h] *Qui se scit alijs esse præpositum, non molestè ferat, aliquem esse sibi prælatum: ipsa namque Ecclesia quæ prima est, ita reliquis Ecclesijs suas vices credidit largiendas, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis &c.* Hanc autem plenitudinem potestatis in Papa & partem solicitudinis in alijs Episcopis & prælatis hac pulchra similitudine ab humano corpore deducta Innocentius 3. illustrat.

g Extra de authoritate & vsu pallij. cap ad honorē li. decret.

g Vigilius papa epist ad Eleutherium cap vlt.

h Can. qui se scit 2. q. 6.

D [i] *Sicut in humano corpore solum caput habet plenitudinem sensuum, cætera verò membra partem recipiūt plenitudinis: sic & in Ecclesiastico corpore cæteri Episcopi vocati sunt in partem solicitudinis, sed supremus Pontifex assumptus est in plenitudinem potestatis.* Et sicut omnes corporis partes tam internæ quàm externæ, tam illustres & nobiles quàm ignobiles & viles à capite ipso dependent, vt motu sensuque potiantur: sic omnes prælati & pastores alijque Ecclesiæ ministri ac fideles omnes viua Christi corporis membra mystici, sublimia & infima, illustria & humilia vitæ salutisque motum sensumque suæ in Ecclesia functionis ab hoc capite visibili trahunt: nil ipsa per se futura nisi onus & pondus, si caput illud imperij Ecclesiastici subtrahatur. Quo incolumi res in Ecclesia salutis omnibus vna est, amisso aut neglecto rupere fidē. [k] *Quia excellentia*, inquit præclare S. Bonauen-

i Innocent. 3. serm. 1. in festo S. Greg

k S Bonauēt. part Breuila. quintæ 11.

(A) *tura, quantò magis descendit, tantò magis dilatatur: & quantò magis ascendit, tantò magis vnitur: hinc est quod plures sunt Episcopi, pauciores Archiepiscopi, paucissimi Patriarchæ, & vnus pater patrum, qui Papa merito appellatur, tanquam vnus primus & summus pater spiritualis omnium patrum, imo omnium fidelium, & hierarcha præcipuus, sponsus vnicus, caput indiuisum, pontifex summus, Christi Vicarius, fons & origo directionis Ecclesiasticæ, regula cunctorum principatuum Ecclesiasticorum: à quo tanquam à summo deriuatur ordinata potestas, vsque ad infima Ecclesiæ membra secundum quod exigit præcellens dignitas Ecclesiæ in Ecclesiastica hierarchia.* Hæc ipse.

Pulchra Papæ Epithèta.

3. Pars. *Romanus Pontifex in hac suprema potentia suam vniuersalem curam & solicitudinem debet ad omnes fideles, vt pater communis ex æquo sine acceptione personarum extendere.*

(B) 3. Sed diligenter prudenterque Romanus Pontifex attendere iudicioque prouido atque sincero meminisse debet, se in summa constitutum potestate, altissimaque monarchici principatus à Deo collocatum specula, patrem esse spiritualem, communemque fidelium omnium: inter quos pia directionis illius lanx in æquamento & libramento iustitiæ, charitatisque consistere debet: vt non vni detrahat, quod alteri largiatur: vt impensius in hos paterni fauoris inclinet affectus, quos duriùs ab illis retrahat: vt his ex teneritudine fragilitatis humanæ non plus beneficentiæ conferat, & illis defectu commiserationis paternæ minus auxilii necessarii viscerumque charitatis effundat. In quo turpis odiosa Deo personarum acceptionis labes celsitudini pontificiæ maiestatis inusta diuinum sedis Apostolicæ splen-(C)dorem atque decus offuscare atque deturpare videretur. Faciatque semper, vt in principatus Ecclesiastici directione, carnis sanguinisque manes minime patiens, non tam Cæsaris Augusti, Quã Petri piscatoris æmulator sãctissimus existat. *Prima pars æquitatis, est æqualitas,* aiebat[a] Seneca, quam personarum acceptio valde conturbat. Quam quidem æqualitatem parentes naturali charitate permoti inter liberos seruare tenentur, ni morum diuersitas & probitatis distinctio renuant, vt non illepide & ineleganter [b] D. Ambrosius mihi dixisse videatur. *Iungat liberos æqualis gratia quos æquales iunxit natura.* Vt non satis dignè æquissimam [c] Leonis Imperatoris constitutionẽ laudare debeamus. *Quemadmodum parentes omnibus liberis ex æquo vitam impertiti sunt, ita etiam æqualiter vitæ ipsorum prospiciant, non autem velut ancipiti libraculo leniùs quiddam, illis verò grauius pro inæqualitate animi sui attribuant.*[d] Iustè propte-(D)rea apud Quintilianum, frater ille hac rationabili fratrem expostulatione prouocat, *Pater nobis idem fuit, eadem onera nobis, eadem bona reliquit: cur tu locuples es, ego nudus, ego egenus?* Nec indigna illa[e] Saluiani magni, inter Episcopos sui temporis, Ecclesiæ Dei luminis querela censenda: qua conquestus est iustè stomachando de inclementia quorumdam parentum, in quosdam de liberis, *Quos, vt aliis eorum fratribus maiore profusione bona largirentur egestati atque penuriæ, reclamantibus charitatis paternæ visceribus exponebant.* Quod minime fecissent, si quod apud Senecam[f] Pollio dicebat attentè firmiterque cordibus suis insculpsissent, *Inter patres & filios id solum iudex putat licere quod oportet.*

Acceptio personarũ æqualitati, primæ parti æquitatis, valde nocet.

[a] Seneca ep. 3.

Parentes æqualitatem dilectionis & beneficentiæ inter liberos seruare debent.

[b] S. Amb. l. de Ioseph. Patriarcha c. 2.

[c] Nouell. 1. Imper. Leon

[d] Quintil. declam. 338.

[e] Saluianus l. 3. ad Eccles. Cath.

[f] Seneca l. 4. controu. 3.

Diem Pomponius Tribunus Plebis Lucio Manlio dixerat *quod filii iuuenis educationem liberalem neglexisset, eumque extorrem vrbe, domo, penatibus, quotidiana miseria, filiis aliis in vrbe delicate & in-*(A)*structione liberali educatis, exercuisset.*[a] *At quam ob culpam?* aiebat tribunus apud Liuium, *Quia infacundior sit, & linguæ impromptus quod naturæ damnum, vtrum nutriendum patri, si quicquam in eo humani esset, an castigandum, ac vexatione insigne faciendum fuisset? ne mutas quidem bestias minus alere & fouere, si quid ex progenie sua, parum prosperum sit. Vt enim diuini numinis æquitas splendorem lucis huius super iustos & iniustos æqualiter spargit,* inquit [b] Tertullianus, & vt post eum dixit [c] sanctus Cyprianus, *super bonos & malos æqualiter facit diem nasci & lumen solis oboriri, & cum imbribus terram rigat, nemo à beneficiis eius excluditur, quominus iustis & iniustis indiscretas pluuias largiatur.* Sicut illi & nos [d] ab æterna sapientia in suo Euangelio (B) didicimus propter quam æqualitatem diuinæ prouidentiæ in omnibus necessaria vitæ creaturis prospiciendo[e] Plato dicebat Deum semper geometriã tractare ϑ Θεὸν ἀεὶ γεωμετρεῖν. Quod si parẽtis carnalis bonitati conueniat, vt personarum in filiis acceptionem despiciendo, liberorum merita & officia æquo affectu expendat, nullamque affectionis, vt nec bonorum prærogatiuam inter liberos constituat, quantò iustius spiritualis pater communis omniom fidelium parens & pastor, hanc æquitatis & charitatis rationem inire debet, vt omnibus Christianis spiritualibus filiis paternorum viscerum affectus fauoresque ab ipsa charitate Christi temperatos effundat?

[a] Liuius l. 7. decad pri.

Parentes in cura filiorum & seruãda in eos æqualitate charitatis, Deũ debent imitari.

[b] Tertull. l. de patientia in princip.

[c] S. Cypr. ser. 3. de bono patientiæ.

[d] S. Math. 6.

[e] Ex Plutarc. l. 8 simpos. probl. 2.

Ipse summus medicus à Christo super omnes Ecclesiæ membrorum infirmitates constitutus (C) est: cuius prouida charitas vigilat semper super langores animi Christianorum gregum sanandos & eradicandos: vt non sit infirmus, qui à calore huius charitatis arceatur. Quæ solicitè considerans sanctus Ignatius in sedem Constantinopolitani Patriarchatus per Nicolaum Papam restitutus, & à Photianis furoribus ereptus. Ita remedium & medecinam pro afflicta, & lethaliter in multis membris ægrotante Constantinopolit. Ecclesia salotarem ab eo postulabat. [f] *Eorum vulnerum atque liuorum qui in membris hominum consistunt, multos medicos protulit ars, hanc quidem passionem, alio accipiente, & alteram altero, & per experientiam amputante, & medicante: eorum verò quæ in membris sunt Christi & Dei saluatoris omnium nostrum capitis & sponsi Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, vnum & singularem præcellentem atque Catholicissimum medicum ipse princeps summus & fortis-*(D)*simus sermo, & ordinator & curator, & solus ex toto magister Dominus omnium produxit, videlicet tuam fraternitatem & paternam almitatem. Propter quæ dixit Petro magno & summo Apostolorum.* [g] *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meã: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Et iterum: *Tibi dabo claues regni cælorum, & quæcumque ligaueris super terrã erũt ligata & in cœlis: & quod cũque solueris super terrã erit solutum & in cælis. Tales enim beatas voces non secundum quamdam vtique sortem Apostolorum principi solùm circumscripsit, & destinauit, sed per eum ad omnes qui post illum secundum ipsum, efficiendi erant summi pastores & diuinissimi sacrique Pontifices senioris Romæ transmisit. Et ideo ab olim & prisco tempore in exortis hæresibus & præuaricationibus eradicatores & interemptores malorum zizaniorum & labefactorum, & penitus insanabiliter ægrotantium membrorum multoties facti sunt eorum qui sanctitatem & summam paternitatem tuam illi præcesserunt successores scilicet principis Apostolorum,*

Rom. pontifex supremus medicus vniuersalis Ecclesiæ à Christo D. constitutus omnium Christianorum salutis æqua charitate consulens.

[f] 5. Epist. Ignatij Cõst. ad Nicolaum pp. recitata 8. Synodo act. 3.

[g] S. Matt. 16

Morbis animæ desperatis Rom. Pontifex medetur.

amoris & affectus paterni æqualitatem in omnes ostendit Gregorius Quartus.

Apostolorũ, & illius zelum in fide quæ secundum Christum est imitantes, & nunc nostris temporibus beatitudo tua dignè tractauit, datam sibi à Christo potestatẽ. Hæc ille. Hanc suam opẽ auxiliumque in charitate paterna radicatum omnibus implorãtibus illud sine discretione ac personarum acceptione, cõmune velle reddere apertè satis Gregorius quartus indicabat: Cùm ad vniuersos Galliæ Episcopos inter se reciproca odij cõtentione dimicantes, ac mutua inuidia iniuriaque se proscindentes, vt eos ad pacẽ concordiamque reuocaret scribendo dicebat:[a] *Diuinis præceptis & Apostolicis saluberrimis inuitamur monitis: vt per omnium statum impigro vigilemus affectu: & quia cunctarum dispensatione diuina Ecclesiarum curã gerimus, omnibus nostra poscentibus suffragia, Apostolica subuenire auctoritate optamus. Quoniã diuinæ virtutis & infirmitatis humanæ sãctio est* (ac si diceret Dei & hominis Christi Iesu.) *Eo quod dixit Petrò,*[b] *Confirma fratres tuos, vt omniũ Ecclesiarum negotia, ad nostræ reparationis tẽdant affectũ.* Solicitudinem hanc cõmunis parentis fideliũ omnium, curamque paternam & assiduam Innocentij Papæ in se ipso defendendo exilij molestiis grauissimè conflictato expertus est potentissimè S. Chrysostomus: quam quidẽ magnę facundiæ fluxu & energia descripsit, eamque miris describẽdo exprimendoq; extulit honoribus & encomiis Epist. ad eum Pontificem: in qua hæc inter alia:[c] *Animi oculis videmus vestrã illam fortitudinem & sinceram affectionem, cõstantiamque non mutabilem: & quod vos consolari nos plurimũ & perpetuo cupiatis, quantò enim fluctus extolluntur sublimius & plures latent scopuli, vehemẽtioresque venti sunt & tẽpestates: tantò & vigilãtia vestra augetur. Neque vos tantæ viæ prolixitas, neque tantũ temporis interuallum, neque causarum difficultates segniores reddit: sed perseueranter imitamini optimos gubernatores, qui tunc maximè vigiles sunt, quando eleuari fluctus & mare intumescere, & multas aquas in nauim inundare, grauissimamque interdiu noctẽ ingruere vident.* Sedis Apostolicæ rectorũ propriũ semper fuit in protectione Dei & tutela Spiritus S. firmatorũ, vultum potentium in oppressione debilium, & Innocentium tyrannicè exultantium nõ pertimescere & oppressas ab illis infirmorũ fortunas despicere: sed potius omni studio, solicitudine, laboreque cõtendere, vt rapta iustis Dominis restituãtur, afflicti in spoliatione bonorũ liberati, & immunes ab omni potentiorũ iniuria, fortunarũ facultatumq; restauratione recreati & consolati conquiescant: viuentibus vero peruerse & quæ sua non sunt tyrannico furore deprædantibus Pontificia & Apostolica generositate in armis charitatis obsistere, pœnis eos subiugãdo Ecclesiasticis, vt vexatione tandẽ correctioneque fraterna salui fiant & Ecclesię pax rebellione potentũ non mediocriter alterata, ad priorẽ reuocata nitorẽ restituatur. Huius rei extat memorabile exẽplum in persona Adrian. 2. Carolum[d] Caluum Galliæ eiusque fratrẽ Ludouicum Germaniæ reges, iusta eaq; summa indignatione correctioneque obiurgãtis. Quod sicut iniustissimè sic violẽtissimè Lodouicũ 2. Imperatorem nepotem suũ, regno Lothari defuncti fratris spoliauerint: à qua tã iniusta atrociq; regni deprædatione facti pœnitentes vt abstineant, illis omniũ animaduersionum pęnarumq; Ecclesiasticarũ fulmina tonitruaq; intrepida cõstantia minitatur. Sic enim eos in Epist. suis data legatis ad illos cõstanter affatur:[e] *Sacrorum dogmatũ euidentissimis documentis & Apostolicis informamur exemplis, vt mitiùs agere debeamus cum mitibus, & seueriùs per iustitiam delinquẽtes corripiamus: Sed neque nos Deo placere possumus, si pastoris*

a Epist. Greg. 4 ad omnes Episc. Galliæ Germaniæ & Europæ vniuersæ anno 839.

b S. Luc. 22.

Maxima laus Innocentij ob assiduam solicitudinem, curamque paternam quam laboreimprobe subiit in defendendo S. Chrysostomo grauissimis exilij molestiis iniustissimè perculso.

c S. Chrysost. ad S. Innocentium.

Papa nec debet vultum potentũ malè viuentium pertimescere, nec afflictorum fidelium fortunas oppressas negligere.

d Constantia Adriani 2. in defendendo regnum Ludouici 2. tyrãnicè vsurpatum à Carolo Caluo & fratre Ludouico rege Germaniæ.

e Ep. Adriani 2. ad reges Carolũ Caluum & Ludouicum Germaniæ per legatos.

A *vicẽ suscipientes, non ouiũ pastoris, sed mercenarij latibula prætolamur: & veniente lupo fugimus, ne solatiũ cõferamus,* &c. Et post, & multa addita quædam in laudes Ludouici Imp. sic pergit.[f] *Sed his sinceriore prolatis, quoniã vt prædiximus, sicut omniũ pondera in humeris nostris gestamus, ita omniũ actus prauidere debemus: ne pro humanis fauoribus nos hæc dicere quis existimet: si forte acciderit, vt principes nostri, quibus à te peruasum regnũ iure debetur, sibi illatas iniurias nõ vendicarent: nos vsque ad emendationem vestrã, quia omnes seruare volumus, periuria illa atque inuasionum tyrãnides impunitas nullomodo dimitteremus: quia non ambitione regni sed iustitia commouemur. Et non terrarum spatia quærimus, sed ex debito vitiis ac prauitatibus cuiuscũque resistere vigilamus.* Sic paterna Rom. Pontificis pietas æquali charitatis affectu ad succurendũ omnibus & opitulandum in Ecclesiæ gremio nutritis

B currit & aduolat: vt nullius vnquam potentis fauore, aut terrore, in hoc sacro vigilantiæ directionisque pastoralis, Christi Domini apparato mandatis itinere, cursuque retardetur.

In mites clementer, in obstinatos seuerè agendum.

f Ibid.

Nota.

CAPVT II.

Ad Monarchicam Rom. Pontificis auctoritatem dignitatemque spectat, leges in Ecclesia condere, fideles in conscientia obligantes.

1. *Schismatici Papam auctoritate condendi leges, spoliantes eum simul Monarchico principatu destituunt: contra quos exemplis factisque hæc condendi leges auctoritas comprobatur.*
2. *Si in diœcesi sua Episcopus ius habet condendi leges, quantò magis Papa in orbe Christiano.*

C INTER ea signa quæ merũ summumque imperiũ principis notant, est editio sanctioque legũ, à quibus nõ liceat ad vllum aliud prouocare tribunal: qua virtute & potestate edendi sãciendiq; leges quisquis principẽ spoliat, eum similiter maiestate Monarchica priuare fateamur necesse est. Vnde hæretici, schismatici, eorumque fautores, qui Rom. Pontifici virtutẽ potestatemq, leges sanciendi detrahũt, ab Ecclesia regimẽ Monarchicum scelerate diuellũt: quod hęreticũ esse ex doctoribus præsertim vero Parisiensibus sopra contra Monarchomachorũ deliria demõstrauimus. Quã iniquum & erroneũ illud asserere: plenitudinem [f] Pontificiæ potestatis ad executionẽ, interpretationẽ & dispentionẽ, minimè vero ad institutionem canonũ solũmodo reuocari. In qua assertione, crassa & affectata ignorantia, pugnantia se loqui non videt. Tollendo

D enim Rom. Pontifici virtutẽ & facultatem condendi leges, eam firmiter in eo corroborat & astruit. Vult enim Papę potestatem ad dispensationem & interpretationẽ canonom, sed non ad institutionem extendi, quasi vero eiusdẽ non esset condere & sancire leges, cuius est interpretari, & de illis dispẽsare.

Leges condere à quibus nõ sit prouocatio est nota meri ac sũmi imperij.

Interpretari eius est & dispensare, cuius est condere.

Notanda illa vox Imperatoris Valentiniani 3. & Marciani pro stabilimẽto huius assertionis, quæ inter iurisconsultos & Canonistas abiit in vim axiomatis, iurisque regulam reuolota est.[g] *Si quid in legibus latum fuerit obscurius, oportet ab imperatorum interpretatione patefieri, duritiamque legum nostræ humanitati incongruam emendari.*

[h] *Si enim leges condere soli est imperatori concessum, & leges interpretari solo dignum imperio.* Ergo cùm Pontificiæ auctoritatis aduersarius huius virtutem ad interpretationem dispensationemque canonom valere non renuat ac neget, imperitè ineptaque sibi pugnat contradictione, cum facultatem condendorum canonum ab auctoritate Romani Pontificis

g l. leges sacratissimæ.

h De legibus l. 1. tit. 14. L. si imperialis cod. imper. Iustinianus.

arcet, mutaque in diuinam institutionē rebellione A depellit. Quam rebellio hæc, sacrilego illi Lutheri execrandi Heresiarchæ furori, atque contumaciæ superbissimæ propinquat.[a] *Quo iure*, inquit apostata nefandus, *Papa super nos leges constituit? Quis dedit illi potestatem libertatis nostra, per baptismum nobis donata?* Similia[b] Caluinus & ante hos[c] Valdenses & Marsilius Paduanus. Quàm turpis & exitialis error, execrabiles duces sequentibus! Certe cum Catholicorum nemo dubitet, curā prouinciamque summam regendi gubernandique fideles omnes ad vitam æternam, Dominum nostrum Iesum S. Petro & successoribus eius in Apostolico sessuris solio cū potestatis plenitudine demandauisse: qua ratione huic gubernandi prouinciæ, leges condendi potestas adimatur, omnino non video. Nec videre potest quicumque in Concilium resolutionis suę, iudicium rationis euocare voluerit. Cum ex mente[d] Theologorum ac iuris vtriusque peritorum, *Lex nihil sit aliud, quàm quædam rationis ordinatio & præceptio in commune bonum ab eo qui curam reipub. gerit, promulgata.* Cuius virtus est[e] præcipere. Quæ virtus in quatuor præcipuos redundat effectus, videlicet imperare, vetare, permittere & punire. Quos à primis nascentis Ecclesiæ incunabulis ad vsque tempora nostra primū in S. Petro, deinde in successoribus eius obseruatos fuisse res ipsæ factaque loquuntur.

Nec huic numero effectuum legis quaternario, optima ratio deest à doctoribus rectè pōderata. Cum enim lex ad humanorum actuum ordinationem natura sua dirigatur: ex quibus quidam ex genere[f] suo boni sunt, quales sunt virtutum actus, in quorum gratiam primus legis actus, qui est iubere ac imperare, constitutus est. Alij vero è sorte radiceque suæ essentię mali ac turpes existūt, quales omnes vitiorum actus: propter quos ne furiosius in interitum ruinamque humani generis erumperent, alium lex effectum nempe vetare atque prohibere C sortita est. Preter hos actus bonos & malos natura sua, alij ex humanis facultatibus indifferentes eruūtur, quibus exiguum quid bonitatis aut malitiæ leuiter adhæret, ex quibus nulla iniuria grauisque absurditas emergit. Quorum occasione actuū factus est alius legis effectus nempe permittere. Quod non est solum non impedire (hoc enim & priuatis licet personis) sed non punire id quod iustam meretur punitionem: Quam dissimulans legislator & princeps Reipub. quandoque pro bono pacis & fuga mali grauioris indulget, vt aiunt D. Thomas & alij supra citati. Quoniam verò lex ne sibi obedientia subtrahatur, & in sua impediatur obseruatione, pęnæ supplicijque metum transgressoribus infert & inducit: inde natus quartus legis actus effectusque nempe punire, & castigationibus in immorigeros atque rebelles animaduertere. Hunc actum effectumque legis posset alius subsequi, scilicet remunerare ac præmio benefacta coronare.[g] Quod iurisconsultus obseruauit[h] post Solonis dictum, Respublicas nempe præmio & pœna optimè feliciterque conseruari, dictatque ratio naturalis[i] ex Aristotele, homines duobus ad ardua quæque voluptate doloreque maximè moueri: Nihilominus punire potius quam præmiari inter legis effectus reponimus, quod punire coactiuam vim habeat: Ideo soli principi publicæ personæ non priuato homini competat, præmiari vero minime: quod non minus priuatis quam publicis personis conueniat. Alia non improbanda ratio potest afferri, nimirum virtutem, honestatis ipsius amore gratiaque solere persuaderi. Satisque magnum ipsa sibi virtus

[a] Lutheri. de captiui Babylo. ca. de baptismo.
[b] Caluinus 4. Inst. c. 10. §. 12.
[c] S. Antonius part. 4. c. 7 §. 2.

Potestas eidem di leges indissolubiliter prouincia summa populum in vtraque foro regendi coniuncta est.

Quid proprie lex.

[d] S. Thomas 1. 2 q. 9 art 4. Sotus l. 1. de iustit. & iure c. 1.
[e] Legis virtus ff. de legibus.

Legis effectus quatuor.

[f] D. Thomas 1. 2. q. 92. a. 2. & alij doctores ibid.

Nota.

Cur præmiari non propriè legis dicatur effectus, sicut punire.

[g] l. 1 ff. de iustitia & iure.
[h] Plutar. Cicero.
[i] Aristoteles Ethi. 10.

præmium atque merces existat. Iuxta illud Milonis[k] apud Tullium. *Fortes & sapientes viros non tam præmia sequi solere recte factorum quam ipsa recte facta* &c. Sed vt eò redeamus vnde deflexemus, Romanus Pontifex nullo pacto Ecclesiæ vniuersalis pastor summus ac Monarcha dicendus esset à Christo Domino constitutus, si leges sanciendi potestate careret: cum sine hac perfectè ipsam regere Ecclesiam, prout fert institutio Christi Domini diuina non posset: à quo vt sæpius diuersis in locis hactenus diximus, hanc pascendi regendique omnes fideles Ecclesiæ vniuersalis exceptos gremio suoque complexos, potestatē immediatè non ab Apostolis nec à tota fidelium congregatione deprompsit,[l] vt sanctus Anacletus dicebat, & alij post eum Pontifices, vt Hadrianus primus ad Constantinum[m] Imperatorem hæc scribens: *Ab ipso redemptore mundi beato Petro Apostolo principatus & potestas data est, per eundem Apostolum Catholica & Apostolica* B *Ecclesia Romana vsque hactenus tenet principatum & potestatis auctoritatem.* Cui auctoritati supremę ex vi domunicæ institutionis legislatiua potestas nexu inseparabili connexa est. Sic vt omnes sanctiones Apostolicæ sedis accipiendæ sint[n] non solum tanquam ipsius Diuini Petri, sed etiā ipsius Dei, Christi Domini voce firmatæ et edantur. Atque hęc sanciendi Canones legesque sacras potestas & virtus adeò de intrinseca Pontificiæ maiestatis esse ratione iudicatur: vt quamuis ipse summus Pontifex in Concilium suum congregationem Cardinalium aut aliorum Ecclesiæ primatum adhibeat, tamen[o] quæ lex aut sacer canon ex hac consultatione efformatus exurgit, non à sententia congregationis illustrium Cardinalium aliorumque doctrina præstantium singulari prælatorum sed à sola Romani Pontificis auctoritate, virtutem, vigoremque suum deducere censeatur. Ni sit ita: re plicētur euluantur-que vetusta ac recentiora legum Ecclesiasticarum pontificijque iuris monumenta non nisi rarissimè hæc verba. *Sacro approbante Concilio*, aut illa *de fratrum nostrorum consilio scripta*, comperiemus. Sed sola Pontificiæ auctoritatis expressio in vsu solet esse, vt in illius dignitate suprema sanciendarum Ecclesiæ legum canonumque potestas esse indicetur. Non aliter quam Imperator secularis rexque post accepta suorum magnatum consilia, leges sua propria auctoritate, & non aliena sanciendo decernit, semperque subditorum regimini profuturas obfirmat. Hæc est iurisconsultorum Canonistarumque communis opinio, cui Theologi sacræque doctrinæ professores suo iudicio consensuque suffragantur. Vt videre est apud[p] Turrecrematam &[q] Panormitanum in cap. 2. de clericis non residentibus D num. 4. copiosè apud[r] Felinum multa referentem in rubrica de Constitutionibus num. 2. &[s] Decium ibi lection. 1. q. 3. Non enim minor est in vniuersam Ecclesiam potestas ac auctoritas in Rom. Pontifice quā quę fuit in S. Petro sicut supra pluribus copiose probauimus. S. autem Petro potestatem adeò sublimē absolutamq; Dominus ligandi, soluendi, pascendique oues suas tradidit atque donauit, vt leges condere non aduocatis in consiliū aliis Apostolis se solo propriaque auctoritate potuerit: Ergo & hodie posse idem præstare Ro. Pontificem, si necessitas acciendens Ecclesiæ vtilitas ratione salusque populi requirat, quis non cum recta ratione credere debeat? si modo Ecclesiastica cum obsequio decreta audire velit? quid enim sibi volunt sanctiones illæ sacræ quę sequuntur, quidque aliud præ se ferunt quam pleoam & supremam condendi leges in Ro. Pontu-

[k] Cicero pro Milone.
[l] S. Anacletus c. 2. dist. 22.
[m] Epistola Hadriani ad imp. Constan. tin. relata in 7. synodo act. 2.
[n] Can sic omnes dist. 19.

Quamuis papa in condendis legibus Ecclesiasticis cum consilio Cardinalium aliorumque doctorum vtatur dictorum nihilominus omnis vigor legum à solo Rom. pontificis pendet auctoritate.

[p] Turrec. l. de Eccles. potest. 2 c. 2 §. ideo 21. 2.
[q] Panorm.
[r] Felinus.
[s] Decius.

fice ſine alterius quã ſuę dignitatis præſidio poteſtatem?[a] *Apoſtolica ſede, ſine ullius ſynodi præcedente, ſoluendi & dãnandi habuit poteſtatem, & hoc quidem pro ſuo principatu, quem B. Petrus Apoſtolus Domini voce tenuit ſemper & tenebit.* Quid eſt hoc quod ait c.vlt.de Conſtitutionibus, nempe.[b] *Conſtitutio ſedis Apoſtolicæ omnes aſtringit.* Cauſã huius obligationis hãc gloſſa reddidit ſcilicet *cùm ſit iudex ordinarius omnium Chriſtianorum, & mater omnium Eccleſiarum?* Quonam potentiori firmiorique fideles in Eccleſia, vt bene viuãt, quàm legum vinculo conſtringuntur? an non hoc fateri eſt abſolutè, concedere canones edendi ſacros, virtutem in Ro. Pontificis maieſtate reſidere? quæ virtus nullo ei ſeculo denegata eſt. Sacra quippe ſanctio[c] Rom. Pontifici ſemper licuiſſe nouas condere leges teſtatione ſua confirmando clamat. Nec ſolũ id ſacri canones aſſerũt, ſed facta ipſa actuſque Rom. Pontificũ ab vniuerſa Eccleſia celebrati, huius veritatẽ poteſtatis clariſſimè demonſtrarunt. Neque enim melior legitimæ in Eccleſia poteſtatis nota, quàm ipſius in actum praximque ab omnibus receptum reuocatio poteſt aſſignari. Leges vero omnibus fidelibus impoſitas à Ro.[d] Pontificibus à primis Eccleſiæ naſcentis annis ad noſtra vſque tẽpora fuiſſe latas, & à tota receptas congregatione iuſtorũ, inductione exemplorum notius & clarius eſſe poterit, quã vt huius rei veritas, alicuius obiectionis dubijque tergiuerſatione diſſimulari valeat & alterari. Ab obitu S. Petri principis Apoſtolorũ notæ ſunt piæ illæ conſtitutiones ſucceſſorum eius[e] Lini, Cleti, Clemẽns, Anacleti, Euariſti, Alexãdri, & Sixti: quas venerata omnis Eccleſia Chriſtianorũ furẽnbus perſecutionum crudeliſſimarum auſtris religioſiſſimè ſeruabat. Hos ſecuti poſteri ſũmi Põtifices nouos canones legeſque prout expedire pro fidelium ſalute, iutus eos ſpiritus ſanctus admouebat edere, & ſacris incidere tabulis, nullo vnquam tẽpore deſtiterunt.[f] Theleſphorus, qui à S. Petro octauus Pontifex in Apoſtolico ſolio ſedens vniuerſæ rector Monarchicus Eccleſiæ præfuit, ſanctam quadrageſimalis ieiunij inſtitutionẽ ab Apoſtolica traditione profectam, vt religioſiùs ſemper obſeruaretur noua lege corroboratã, decretoque Pontificio ſtabiliuit. Cui omnes, Euſebio teſte, deuotè fideles aſſenſere. Pius 1. legem ſtatuit, vt in die Dominico ſacra ſemper paſchæ ſolẽnitas celebraretur. Quam legẽ ab omnibus toto orbe diffuſis Chriſtianis receptam, & facto ipſo praxiq; decoratã fuiſſe,[i] Hegeſippos apud eundem Euſebium ſuo tempore commemorat. Anno verò Domini 199. circiter, cũ[k] Blaſtus Hæreſiarcha. Quartadecimanorum ductor hæreticorum Romæ hæreticos eſſe diceret, qui decimaquarta luna feſtum paſchale celebrare detrectarent:[l] Victor Pontifex tunc cõtra hunc errorem legẽ ſtatuit anteceſſorũ ſuorum SS. Pij, Aniceti & Eleutherij decreta firmando, vt nõ alio quã die Dominico, hæc ſancta paſchalia celebrarentur: & qui ſecus facerent, cenſuræ Eccleſiaſticæ ſubiugarentur, erroriſq; macula fœdati ab eo tẽpore Quartadecimani pro hæreticis habiti ſunt, quod legi Pontificiæ reluctarentur. Quid verò Tertullianus? quamuis è ſinu tunc Eccleſiæ ſuperbo lapſu transfuga in hæreticorum partes emigrauerit, nõne Ro. Pontificẽ ſacrorum canonum, legumque Eccleſiaſticarum propria auctoritate conditorem factoremque confeſſus eſt? Cùm hæc contra pœnitentium peccatorum miſericordes indulgentias debacchãdo furioſus euomuit?[m] *Audio etiam edictum eſſe propoſitum, & qui-*

a Cap. cuncta 9. q. 3.

b Cap. vlt. de Conſtitut.

c Can. eũct. per mundum.

d C. ſunt quidam 25. q. 1. *ius fuiſſe Romanorum Pontificũ legibus vniuerſam Eccleſiam aſtringere exemplo factoque ipſo probatur.*

e Septem Pontificũ ab obitu S. Petri primorum Conſtitutiones.

f Theleſphori lex noua pro quadrageſimæ obſeruatione ab Apoſtolis inſtitutæ.

g Euſebius in Chroni. anno 136.

h Euſebius in chro. an. 146.

i Egeſippus apud Euſebiũ in chronic.

k Tertul. l. de præſcript.

l Euſebius l. 5. c. 14. & c. 22. *Victoris lex.*

Tertullianus etiam factus hæreticus Romanum Pontificem legum conditorem agnouit.

m Lib. de pudicitia.

A *dem peremptorium, Pontifex ſcilicet maximus, Epiſcopus Epiſcoporum dicit. Ego & Mœchiæ & fornicationis functis diſſoluo. O edictum, cui adſcribi nõ poterit bonum factum & vbi proponetur liberalitas iſta? Ibidem opinor, & in ipſis libidinum ianuis, ſub ipſis libidinum titulis? Illic huiuſmodi pœnitẽtia promulganda eſt, vbi delinquentia ipſa verſabitur, illic legenda eſt venia, quò conſpectiùs intrabitur. Sed hoc in Eccleſia legitur, & in Eccleſia pronunciatur: & virgo eſt, abſit, abſit? à ſponſa Chriſti tale præconiũ.* Hæc ipſe cõgregationis Catholicę factus aduerſarius in viſcera miſericordiæ Eccleſiaſticæ erga lapſos pœnitẽtes inſaniens, apertè leges Ro. Pontificis ad vniuerſam Eccleſiã quæ eſt ſponſa Chriſti pertinere profitẽdo, quamuis eas furioſè criminaretur.[n] Simili furore correptus Nouatianus presbyter pſeudopontifex poſtea factus, cũ lapſos licet crimen ſuum deteſtatos & ad pœnitentię portũ conuerſos à communione paceque Eccleſię reiiciendos eſſe adituque fideliũ congregationis indignos immani crudeliq; doctrina profiteretur, à S. Cornelio Pontifice hæreſeos infectus lepra iudicatus eſt, atq; eius doctrina impia Pontificio[o] decreto condẽnata eſt. Cui omnes Catholici ſubſcripſere. Cui decreto cum oppoſita doctrina Marcianus Epiſcopus Arelatenſis aduerſaretur, S. Cyprian. eundem Pontificẽ per litteras rogat, vt eum ſuo nouo reſcripto & canone omni Epiſcopalis honoris dignitatiſque iure priuaret, cæteroſq; qui eius dogmata ſectarentur ab omni Eccleſiæ cõmunione graduque deturbaret. Cumque eiuſdem Põtificis lex lapſus crimine fœdatos Epiſcopos omni ſacerdotis officio & honore ex-
C auctoraiuſſet, omnes tali legi vehementer obſecutos magnopere principatũ Pontificis approbauiſſe. Ipſe alibi[p] S. Cyprian. certiſſima fide teſtificatus eſt cum Agrippinum Archiepiſcopum Carthaginenſem baptiſma hęreticorum contra antiquã Eccleſiæ vniuerſalis cõſuetudinem improbãtem (vt ait[q] S. Auguſt.) S. Cyprianus ſucceſſor eius nõ immediatus ſequeretur, atque rebaptiſandos ab hæreticis baptiſatos bonũ Eccleſięque puritati conſentaneum eſſe crederet, nixus eſt in ſuam Rom. Pontificem Stephanũ ſententiam forti perſuaſione deducere: ſed eius conatu viſa eſt[r] Pontificis cõſtantia maior: qui lege cauit ne antiqua Eccleſiæ cõſuetudo de approbatione hęreticorũ baptiſmatis alteraretur. Cuius legis vigor per omnes Chriſtianorum nationes tantum potuit, conſiderata legiſlatoris auctoritate: vt tandem conſopitus extinctuſque talis error euaneſceret. Cui legi veritus S. Cyprianus omnino cõtradicere, licet ſtatim errorem iſtũ ſpecie quadam religionis pietatiſq; vela-
D tũ à ſuo prædeceſſore Agrippino defenſum,[ſ] & à Tertulliano prius excogitatum non quietus pacatuſque depoſuerit. *Tamen in tam obſcura quæſtione turbatus, & vbique intuens,* inquit S. Auguſt.[t] *vniuerſalem robuſtamque cõſuetudinem, coarctauit ſe potius, & prece & intentione mentis ad Deũ, vt quod poſtea plenario cõcilio viſũ eſt, id verum eſſe perſpiceret & doceret.* Tandẽque veriſimile imo veriſſimum credit hunc errorem ab animo ſuo ante obitum ſuum penitus exturbaſſe, & Romani Pontificis decretum legemque huius erroris expultricem maxima veneratione reſpexiſſe. Sic enim de ipſo ſancto Martyre loquitur.[u] *Sed fortaſſe factum eſt vt ſuam correxerit ſententiam. Sed neſcimus, neque enim omnia quæ eo tempore inter Epiſcopos geſta ſunt memoriæ litteriſque mandari potuerũt, aut omnia quæ mandata ſunt nouimus.* Et Epiſtola ad Vincentiũ 48. hæc de eodem S. Cypriano.[x] *Correxiſſe autem,*

Nouatianus leges S. Cornelij de hæreſeos dãnatus ſtatuere.

n S. Cypr. Ep. ad Corneliũ.

o Idem S. Cyprianus.

p l. 1. Epiſt. 7.

q l. 2. de baptiſmo contra Donatiſt. c. 7. 8.

r Euſebius l. 5. c. 4. *Lex Stephani papæ de non rebaptiſandis, per hæreticos baptiſatis.*

ſ Hoc patet ex lib. de baptiſmo cap. 14. ipſius.

t l. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 8.

u Valde probabile S. Cyprianum ſententiam priorem mutaſſe iudicio S. Auguſt. l. 6. de baptiſmo cõtra Donatiſtas c. 4.

x S. Aug. Ep. 48. ad Vincentium.

inquit, *istam sententiã non inuenitur: non incongruenter tamen de tali viro existimandũ est quod correxerit: & fortasse suppressum ab his, qui hoc errore nimium delectati sunt & tanto velut patrocinio carere noluerũt.* Et cum huius sancti Martyris vtraque Ecclesia orientalis & occidentalis (teste S. Gregorio Nazianzeno) natalem diem semper celebrare cõsueuerit: eũ se ab ipso errore subduxisse atque in Ecclesiæ sanctæ gremio vitam glorioso martyrio finiuisse nemo Catholicus rationabili permotus cõiectura dubitare poterit. Cui persuasioni vera hæc in laudem [a] S. Cypriani D. August. verba suffragãtur. [a] *Non solùm malos Catholicos nullo modo comparamus, sed nec bonos facilè coæquamus, beato Cypriano: Quem inter raros & paucos excellentissima gratia viros, numerat pia mater Ecclesia.* Quantum verò illud elogium, quo sanctus eum effert in cælum Hieronymus, [b] *Ne longo,* inquit, *sermone sensum traham, vir sanctissimus & eloquentissimus martyr Cyprianus, & nostri temporis confessor Hilarius. Nonne tibi videntur excelsæ quondam in seculo arbores ædificasse Ecclesiam Dei.* Certumque est hunc sanctum Doctorem martyrio gloriosum nequaquã à Stephano Papa, cõmunione Ecclesiastica & Apostolico fœdere fuisse priuatũ: sed in sacratissima cum Apostolica sede vnitate, & coniuratione gloriosa, eum Sixto Papa Stephani successore vsque ad felicia per gloriosum martyriũ funera mortemque tyrãnico partam mucrone perstitisse. Alij Africani Episcopi qui in consensum [c] opinionemque S. Cypriani coiuerant, legi Rom. Pontificis obedientes, sententiam mutauisse, & contraria prioribus in honorẽ iussi Pontificij statuisse constat, ex S. Hieronymo, talia contra Luciferianos asserente. [c] *Conatus est Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena, & idcirco hæreticorum baptisma reprobãs, ad Stephanum tunc Romanæ vrbis Episcopum qui à beato Petro vigesimus sextus fuit, super hac re Africanũ synodum direxit: Sed conatus eius frustra fuit. Denique illi ipsi Episcopi, qui rebaptisandos hæreticos cum eo statuerant, ad antiquam consuetudinem deuoluti nouum emisere decretum.* Sed hæc in gratiã S. Cypriani defensionis per digressionẽ dicta sunto. Ad propositum de quo digressi, redeamus.

a S. August. l. 6. de baptismo contra Donatistas, c. 2.

b S. Hieronymus in Esaiã c. 60.

Africani Episcopi sectatores S. Cypriani decreto Romani Pontificis obedientes sententiam mutauerunt.

c S. Hieron. Dialog. contra Lucifer.

A B C

2. Hoc sanè firmum esse puto argumentum quo Rom. Pontifici canones legesque sacras cõdendi virtutem potestatẽque iure diuino per vniuersum mundũ Christianę subditum fidei competere credamus: Cum Episcopus in suæ territorio diœceseos hac virtute potestateque potiatur. Cuius nõ potest esse in sua Ecclesia particulari maior auctoritas quam Papæ in vniuersali, & tamen nemo sanæ mentis, iudiciiq; doctrina politi negauit vnquã, Episcopos particularium Ecclesiarũ rectores in sua diœcesi ius sciscendi leges statutaq; pro salute crediti sibi gregis habuisse. Hoc enim si negaret nimis ridiculus haberetur, nimisque potentibus eius cõtumacia rationibus & argumentis tã à sacro diuinoque quã humano iure desumptis impugnata confunderetur. Quid enim sibi hæc Apostoli Episcopis Ecclesiarũque rectoribus loquentis verba volunt? [d] *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiã Dei, quam acquisiuit sanguine suo.* An non legifera virtus Ecclesiarũ regimini directionique coniuncta? quid illa eiusdẽ Apostoli. [e] *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant quasi rationẽ pro animabus vestris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.* Si ouiũ fidelium est obedire pastoribus ac præpositis nunquid non pastorum erit præcipere & imperare? ipsa porrò præceptionis imperijq; virtus, si ferendi leges pro salute populi iure priuaretur nõne in Ecclesia Dei manca, debilis, planeque euanida languesceret? sed quid illa Christi Domini verba (vt nostra potẽtius firmetur assertio) præscribunt & indicant. [f] *Quæcumque ligaueritis super terram erunt ligata & in cælo,* &c. Quis verbo ligandi legislationis virtutem includi nescit? ad quas verò personas hæc Dominus verba direxit, nisi Apostolos eorũque successores Episcopos, qui pro patribus Apostolis nati sũt filij labentibus annis in officio pastorali animarũ præsides, vt saluæ fiãt? Sicut [g] iura Ecclesiastica [h] synodique œcumenicæ spiritus sancti virtute interius recturũ corda mouente iudicauerunt? Dicant qui cõtra disputant, si hæc alia Christi Domini verba. [i] *Qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit.* Non apertè demonstrẽt fideles in Ecclesia populos iussa præscriptaque pastorũ suorum docili reuerentia, auscultare debere, vt ea humili deuotoq; fideliter exequantur obsequio? Quò rerum ad salutem animæ spectantiũ satagentes æternitati beatitudinis venturæ prospiciant? quę verba non solis dicta fuisse Apostolis à Domino, sed etiam Episcopis eorũ successoribus [k] S. Cyprianus [l] & Basilius magnis rationũ oraculorumque diuinorum ponderibus innixi tradiderunt. Nec à Domini magistri que sui mẽte discipulus Apostolus ita dicendo recedebat. [m] *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit:* Quòd per sublimiores illas potestates, Ecclesiasticas præcipuè Apostolum, omnes doctores intellexisse fateãtur, quæ veræ, prę secularibus potestates sunt: inter quas maximè sub Rom. Pontifice Episcopales eminent. Huius condendarũ legum potestas, vsus & assertio vbique per sacros sparsa canones apparet. Testatur caput [n] primũ de consecratione dist. 3. quod instituendi festa noua & ieiunia potestatem Episcopo tradidit nõ modo sed ei traditam de iure communi supponit [o] c. 2. de locato palã loquitur Episcopis statuta legesque in sua diœcesi posse moliri. [p] vt fusiùs exponit glossa. Quid hoc clarius ad assertionem nostram scripto [q] in c. 2. de maioritate & obedientia, ex S. Gregorij fontibus hausto. *Si quis venerit contra decretũ Episcopi ab Ecclesia deiectatur.* In quẽ locum ait glossa [r] *Episcopi enim possunt cõdere canones Episcopales, quia quilibet populus & quælibet Ecclesia, sibi potest constituere aliquod ius iuxta* [s] *sacros canones, sed de maioribus negotiis non possunt aliquid statuere,* inquit ipsa glossa: quod nimirum maiora Ecclesiarum negotia non possunt nisi à sedis Apostolicę sublimi virtute iudicioque determinata cõquiescere. His adiungatur si libet, vt clarius resoluta remaneat assertio illud in c. 2. de constitutionibus in sexto. *Statuto Episcopi quo in omnes qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur, subditi eius furtum extra ipsius diœcesim committentes, minimè ligari noscuntur. Cum extra territorium ius dicenti non pareatur impunè.* His omnibus scripturæ sacrę sanctorumque canonum oraculis persuasi doctores vtriusque iuris, cum summistis Theologos secuti hanc assertionem nostram absolutè veram mordicus affirmant, vt eorum doctrinæ peritiæque singularis in Rubricã & in Capita Cum omnes &, Cum accessissent de Constitutionibus monumenta lucubrationesque loquuntur. Quod si de hac Episcoporum leges condendi in sua diœcesi potestatis veritate nullatenus doctores diuini sacri humanique iuris ancipiti inter se contentione distrãcti dubitãt: quid causæ esse poterit, propter quam

D

Episcopos ius habere leges cõdendi in sua diœcesi probatur, vnde colligitur à minori Papam illud posse in toto orbe Christiano

d Act. 20. l. 28. testimoniis S. Scripturæ id probatur.

e Hebræo. c. 13. v. 17.

f S. Matt. 18.

g Ca. in nono dist. 11.

h Concil. Trident. sess. 23. c. 4.

i S. Luc. 10.

k l. 4. Epist. 9.

l S. Basilius in Const. monastica cap. 23.

m Roman. 13.

Assertio & vsus potestatis condendarum legum Episcopalis passim in corpore canonico occurrit verificata.

n c. 1. de consecrat. dist. 3.

o c. 2. de locat. l. 3. decret. tit. 18.

p Glossa statuto ibid.

q c. 2. si quis de maiorit. & obedientia l. 1. decret. tit. 33.

r Glossa decretum ibid.

s Cao. ius ciuile distin. 1. Can. quæ contra dist. 8. Con. catholica dist. 11. Illa dist. 12. c. 2. vt animarum de constitut. in sexto.

Argumentum à minori si licet Episcopo in sua diœcesi sancire leges quãtò magis Papa in orbe Christiano vniuerso.

ſic Pontificiæ maieſtatis acies hebeſcat vt de ſuæ penu ſinuque auctoritatis extractas nataſque leges per vniuerſum Christianorum orbem obſeruationi mandādas cum plenitudine poteſtatis expandere non poſſit? Neque vllo modo credēdum Papę ligari manus, virtutēque limitari & coarctari in ferendis legibus à Cardinalium collegio, aut ab alia cleri congregatione. Cum hęc ſumma Papæ ſanciendorum canonum poteſtas nullo modo ab illis, ſed à ſolo Deo profecta pendeat, nemoque ius alteri quod non dedit amouere poteſt; Neque minor eſſe poteſt, vt iam notatum, Papæ in vniuerſo fidelium orbe regendi dicendique iuris poteſtas, quam in ſua diœceſi Epiſcopi. Qui iure cōmuni & regulariter minime à ſuo in editione legū pro ſui directione gregis capitulo pendet, cū ab eo ſuam legiferam iuriſque dicendi virtutem minime mutuatus acceperit, ſed à Papa à quo ſecundum pulchram, quā in Eccleſia ſua Christus œconomiam ordinationemque poſuit, princeps in ſua diœceſi conſtitutus eſt, pro ſalute ouium Christianarum contra amentiam perditorum luporum: omnium videlicet Eccleſiæ perduelliū: quos perdendi animas quas illa ſponſo ſuo Christo Domino peperit, cæcos rabies exagitat. Non tamen negare intendimus, quod iuſtè non valemus, neceſſarium eſſe concilium vel conſenſum cleri, aut etiam populi, in caſibus à iure expreſſis [a] iuxta doctorum communem receptamq; interpretationem [b] Panormitani Innocētium aliosque citantis, Angeli, Tabienæ, Silueſtri, Antoninq; didicimus: & in his rebus quæ ſpecialem rationem, vel neceſſitatem præ ſe ferunt. Vt exēpli cauſa ſi leges ferre vellent Epiſcopi de his rebus, quæ in præiudicium capituli aut Cleri proportione ſeruata cedere poſſent: quòd nempe priuilegio à ſuperiore illis indulto vel preſcriptę conſuetudini officere viderētur. Huiuſque veritatem aſſertionis [c] per argumentum à ſimili ex capitibus nouit, & quanto tit. de his quæ fiunt à Prælato ſine conſenſu Capituli magiſque ex c. 1. [d] veſtra de locato colligimus: eſtque communis ſententia doctorum Selini Archidiaconi & aliorum. Sed iſta nos diutius non morentur, vt inceptę diſputationis ſeriem dilucidius ſolidiuſque in ſequenti capite perſequamur.

In duobus, Epiſcopus non poteſt in ſua diœceſi leges ſancire ſine conſenſu capituli, cleri ac populi.

a C. vlt. de feriis c. 1. de conſecra. diſt. 3.

b Cap. Nouit Tit. de his quæ fiunt a prælato &c.

c Cap. quanto ibid.

d C. Veſtra de locato.

CAPVT III.

De obligatione legis Pontificiæ in omnes fideles.

1. *Lex Pontificia fideles ita obligat in conſcientia, vt ei parere renuentes ſine cauſa, mortaliter peccent.*
2. *A qua nulli in Christiano populo eximūtur.*
3. *Nulli ſeculari principi conceſſum leges Eccleſiaſticas condere.*

Recte magnus ille inter ethnicos cęteris præſtans philoſophus Plato, Dei timorem, editioni legum initium occaſionēmque dediſſe aſſeruit: quas minime executioni mandatas euanidas ac inutiles eſſe, græcorum eloquentiſſimus & poſt eum iuriſcōſultiſſimus [g] Vlpianus alijque ſapientes rerum pub. rectores affirmauerūt. Quę ſæpius ex vitiis, morumque corruptelis natę, criminū diſſolutionumque priuatarum & publicarum fibras ac vires elidētes, magnū in humana ſocietate robur virtutum ſemi-

Timor Dei initium legum.

e Plato l. de legibus circa principum.

Leges inutiles ſi non exerceantur.

f Demoſthenes.

g Vlpianus.

A nihus, incrementis ſplendoribuſque pepererunt. *Vſu probatum eſt* (dicebat Traſea apud Tacitum,) [h] *Leges egregias, exempla honeſta, apud bonos ex delictis aliorum gigni. Sic oratorum licentia Cinciam rogationem, candidatorū ambitus Iulias leges, magiſtratuum auaritia Calphurnia ſcita, pepererūt. Nam culpa quam pœna tempore prior: emendari, quam peccare poſterius eſt.* Quæquidē & ſimilia bona leges minimè cauſarētur: ſi efficacia virtuteque ſubditos ad obediendum cogendi in conſcientia, priuarentur. Qua virtute poſſent leges humanæ; ergo multò magis Eccleſiaſticę ac Pontificię Principum ſecularium legibus teneri ſubditos in [i] cōſcientia Apoſtolorum princeps eruditus à ſpiritu sācto iudicauit. [k] Quod *cùm fideles ſeruos obedire ſuis præpoſitis ac Dominis non ſolum bonis, ſed etiā dyſcolis admonuerit, quia ſic*
B *erat voluntas Dei*, ſubdiderit: *Hæc* [l] *eſt enim gratia ſi propter Dei conſciētiam ſuſtinet, quis triſtitias, patiens iniuſte.* Quibus verbis, *propter conſcientiam Dei*, Significare voluit, conſcientiam legibus ligari obſtringique ciuilibus: cuius ſenſui congruit illa vox Apoſtoli. [m] *Neceſſitate ſubditi eſtote* (ſcilicet præpoſitis veſtris. *Non ſolū propter iram, ſed propter conſcientiam.* Huius autem virtutis obligādi ſubditos in lege humana, tam ciuili quā canonica ſitæ, ratio hęc aſſignatur optima. Quod omnis lex humana quę iuſta ſit, (ſecus immerito lex diceretur) à diuina æternaque per naturalē recto tramite deriuetur & exundet: iuxta illud ſapientiæ æternæ decretum & oraculum. [n] *Per me reges regnant & legum conditores iuſta decernunt.* Primis huius diuini oraculi verbis regnandi poteſtas diuinitus principibus data deſignatur, vt Apoſtoli ſententia verifi-
C cetur. [o] *Omnis poteſtas eſt à Deo*, Poſterioribus verò prudentia & æquitas, per quam ſancire leges effectuque mandare debeant principes, exprimitur.

Quod ſi illud verū de omni lege humana, multò magis de Eccleſiaſtica, ea verò maximè quæ ab eo condita eſt, qui Eccleſiaſticæ Monarchię princeps & rector ſupremus ab omnibus fidelibus agnoſcitur. Qui vt Pater & paſtor ſpiritualis à ſolo Deo dependens, & ab eo omnes ſibi creditos fideles ſūma poteſtate gubernās, illis obligationem inferre poteſt in conſcientia, ſeruandi leges canonicas à ſe conditas, & ſufficienti promulgatione orbi Chriſtiano communicatas, vt [p] Alphonſus à Caſtro [q] Turrecremata, aliique de meliori nota doctores crediderant: quod adeo verum eſſe credo, vt ſecundum fidem negari non poſſe putem, ſi quæ ſuperiori capite dicta ſunt, attentiùs examinentur.
D Neque propterea lex minus legis nomine & honore dignabitur, ſi iuſta & ſufficiēter promulgata non recipiatur à populo: nec minus peccabit contra Dei iuſſa, ſi illam ſine cauſa repudiet. Hoc enim illud abſurdiſſimum, & rectæ regulæ rationis obſiſtens maximè ſequeretur, vt populus ſimul cum Roman. Pontifice legiſlator canoniſque Eccleſiaſtici conſtructor haberetur: Si ad eſſentiam naturamque legis Pontificiæ, conſenſus populi neceſſarius eſſe iudicaretur. Hoc enim Chriſti Domini diuinæ repugnat inſtitutioni, qui abſolutè dixit S. Petro. [r] *Quodcūq. ligaueris* &c. Et [ſ] *Paſce oues meas*, ſine hac exceptione. Si populus acceptauerit: quoniā, *Contra ius diuinum nulla præualere valet conſuetudo.* Quæ quandoq; contra ius humanū multum poteſt. Ideoque ſuppoſita legis Pontificis rectitudine, inde obligatio ad illam recipiendam, & executioni mandandam fidelibus omnibus naſcitur: vt illi minime culpa vacare dicantur, qui poſt le-

Leges ex vitiis nata.

h Tacitus l. 5. annal.

Subditi principum laicorum iuſtis tenentur legibus, ergo multo magis Eccleſiaſticorū.

i Thomas 1. 2. q. 96 art. 4. Sotus l. 1. q. 6. art 4.

k S. Petrus 1 c. 2 v. 18.

l Ibid. v. 19. & 20.

m Rom. 13.

n Sap. 8.

o S. paul. Ro. 13.

p Alph. à Caſtro l. 1. de lege pœnali ca. 1.

q Io cap. 1. de Treg. & pace § leges. § ſecundo.

Eſſentia legis ab acceptione populi non pendet.

r S. Matt. 16.

ſ S. Ioan. 21.

Lex Pontificis iuſta & facilis obſeruandi obligationem parit.

gitimam promulgationem illam despicere, & eius obseruationi reluctari non vereantur. Estque clarissima, maximéque veritati congrua propositio, præcipuè si lex Pontificis non modo iusta, sed etiam magna facilitate temperata videatur. Tunc enim subditi potestas non deest: & voluntas contraria nulla rationabili coniectura præsumi potest. Cui iustæ facilique obseruatu legi, quam promptè se, suosque subditos deuoto studio[a] Imperator ille Magnus Carolus submittebat, quem ab illius obseruantia nulla difficultas, rigorque deterruit. Vt his verbis profitebatur: *Licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum, tamen feramus & pia deuotione toleremus.* 2. Tam igitur latè patet legum, pontificiorumque canonũ auctoritas per vniuersũ orbem, vt ab illius obedientia, obseruationeq; fidelis adultus, quocumque in loco terrarum consistat, quantacumque dignitate sublimitateque siue imperiali, regia, principali, Ecclesiasticaq; polleat, nullus immunis & liber esse possit: alias ab ouili Domini gregeque extorris & exul esse crederetur. Est enim Pontificis potestas non angustus terræ finibus, sicut regum principumque secularium conclusa, sed sine termino, per omnia mũdi climata vastissimè peruagata, dilatata, diffusa super omne Christi Domini corpus mysticum quod est Ecclesia, generalissima ab omnibus de grege fideli recognoscitur. Et quò latissimè Pontificia potestas extensa prouehitur, eò etiam leges eius potestatis deductæ penetrant: vt non possit esse aut dici Romanus Pontifex, Princeps ac pastor vniuersalis ouilis Christiani, quin simili iure omnes vbique terrarum sparsæ huius ouilis animæ fideles legum Pontificis obseruandarum vinculo teneantur. Sub quibus legibus œcumenicarum synodorum statuta legesque comprehendere intendimus: quoniam hæ leges ea potissimum ratione vim subditos obligandi habere censentur quod Romani Pontificis approbatione potiũtur. Imò etiam ab hac virtute omnes Christicolas obligandi, prouincialium conciliorum statuta minime repellam: si à Romano comprobata Pontifice in corpus canonicum redacta sint, vt aliquo modo pro vniuersa fidelium congregatione, & eorum salute suscepta, eisque proposita sufficienter esse videantur. Sed obseruandum est, cum dicimus Pontificias leges omnes obligare fideles illud esse verum, de se id est, ex propria sua virtute atque essentiali ratione. Non quod illæ leges semper actu omnes obligẽt quia Romanus Pontifex non semper sancit leges vniuerso orbi dirigendo destinatas, vt propterea ab omnibus obseruatione colantur: sed nonnunquam pro certis nationibus, prouinciis, regnisque particularibus, statuta cõdit ac leges: quæ propterea non omnes, sed eos tãtum horum locorum incolas, pro quorum vtilitate ac directione condita sunt, ex intentione legislatoris obligare dicuntur: quia horum statutorum vigor valorque ab ipso omnium fidelium pastore limitatur, & in angustum obligandi terminum coarctatur. Licet enim omnes vniuersalem Papæ in omnes fideles potestatem in spiritualibus fide Catholica confiteamur, nullosque sacro lauacro sanctificatos Christoque genitos ab illius obedientia credamus immunes ac liberos: sẽper tamen in his Pontificum legibus, sicut in similibus rebus materię exigentia est attendenda diligenter atque prudenter. Quis enim prudentum ac in sacris litteris Ecclesiasticisque rebus bene versatorum singulas Ecclesiæ ac Pastoris œcumenici leges & canones

A omnes obligare fideles auderet asserere? Cum pauci tales habeantur, illi nempe qui generalem fidelium in terra peregrinantium statum considerant, rerumque ad eorum salutem spectantium satagunt, quò rectum tutumque ad æterna cælorum tabernacula facilius iter assequantur. Alij vero quamplurimi Ecclesię Pontificisque canones tantummodo certis quibusdam fidelium statibus vitæque variæ conditionibus accommodati repeniuntur: Et ita, vt magnus nostri temporis[b] Theologus loquitur. *Leges Pontificiæ, vt sit, ad omnes spectant: non tamen singula ad omnes, sed partitione accommodata.* At quæ omnium fidelium statum tangunt, vt salui fiant, omnes in conscientia obligare creduntur, vt earum trangressio cõtemptores lethalis criminis contagione polluat: vt est cõmunis assertio doctorum, præsertim Parisiensium, rubore ac turpitudine eos confundentium, qui eorum se falsò & arroganter doctrinę Catholicæ ac eruditionis sinceræ fontes sectari gloriantes, sacrosanctam Romani Pontificis condendi sciscendique canones auctoritatem, virtutemque suis imposturis & erroribus adulterare ac penitus infringere sceleratè conati voluerunt: Nec cessantes à rebellione sua, quod apertè non potuerunt, clandestina fraude quotidie perficere moliuntur. Sic enim cõtra hos inter doctores Parisienses[c] Almainus: *Vni Petro & successoribus eius data est potestas constituendi canones.* Item *in foro exteriori potest aliquid summus Pontifex præcipere, cuius transgressio erit peccatum mortale, quæ non esset exclusa tali præcepto.*[d] Ante hunc Cancellarius Parisiensis: *Quando Pon-* C *tifex,* inquit, *aliquid decernit, nunquam contrarium est publicè dogmatizandum.* Quid est aliquid decernere, nisi sancire leges? Sed quid clarius altera eiusdem auctoritate ad hoc confundendũ & confringendum dogma sceleratum & impium. Sic plena veneratione de sancta Rom. Pontificis leges condendi, subditos in conscientia obligantes potestate rectè iudicantis:[e] *Plenitudo,* inquit, *legis Ecclesiasticæ sic propriè sumpta, non potest esse de lege ordinaria, nisi in vnico summo Pontifice formaliter, & subiectiue, alioquin Ecclesiasticum regimen non esset monarchicum, & habere posset multiplex caput ex æquo, quod apertè est hæreticum.*[f] Cum autem Robertus Cęnalis. *Ad consensum fidei necessariam esse Pontificis Romani Monarchiam & auctoritatem, affirmabat.* Quid innuebat aliud quàm penes maiestatem Romani Pontificis virtutem leges edendi sciscendique residere? Alias Monarcha Ecclesiæ spiritualis non haberetur: cum de intrinseca Monarchæ ratione cõdere leges esse constet? an non mens alterius do- D ctoris Parisiensis[g] Alliacensis cum illorum sensibus congruebat, cum illa loquebatur? *Dico quod iura quæ loquũtur de plenitudine potestatis intelliguntur de plenitudine iurisdictionis, & non de plenitudine ordinis, & quod hæc plenitudo iurisdictionis residet in Romano Pontifice Petro succedente.* Quæ porro potest esse iurisdictionis plenitudo, cui legum condendarum subditos ad sui obseruationem in conscientia sub districtione culpæ lethalis obligantium facultas non sit annexa?

3. Hęc autem summa faciendi canones legesque pro vniuersalis Ecclesiæ directione, in finem suum supernaturalem, qui in æterna vita cõquiescit, auctoritas, facultas, atque virtus soli data est diuinitus à Christo Domino, Romano Pontifici ac œcumenicis Conciliis à Papa confirmatis: sicut singulis Episcopis sub Papæ potestate constitutis, concessa, desuper leges particulares edendi potestas,

[a] Carolus magnus Imperator ex cap in memoriam c. 3. 19. dist. ex capitulis Caroli magni.

2. *Omnes fideles adulti lex Pontificia astringit.*

Canones conciliorum generalium omnes astringant & obligant à Papa confirmati, etiam prouincialium.

Quandoque Papa fert leges pro certis nationibus ac personis quæ propterea omnes non obligant.

[b] Suares l. 4. de legibus ca. 19.

Parisienses doctores cũ aliis Catholicis omnes Pontificiis legibus fideles obligari, cõtra schismaticorũ hæreticorumque huius seculi errores asserunt.

[c] Almainus c. 4. de potest. Eccles. sub finem & ca. 12.

[d] Gerson de Eccles. potest.

[e] Ibid.

[f] Robertus Canalis lib. de oblatis conditionibus ab hæreticis.

[g] Alliacensis 3. part. c. 2.

3. Nulli principi laico licet condere leges Ecclesiasticas obligantes in conscientia siue pro vniuersali Ecclesia siue pro particularibus.

quæ populo suæ diæceseos incluso finibus, ad salutem animæ suæ subseruiant & opitulentur. At à principibus laicis, quantacumque maxima in terris dignitate, potentia, atque sublimitate honoris, excellentiæque, siue imperialis, siue regię, siue alterius cuiuscumque principatus, cum admiratione refulgeant, talis spiritualis auctoritas potestasque longissimè arceri debet: nec ab illis vsurpari principibus, quin magno se scelere atque sacrilegio polluant. Vnde leges illas quæ passim in codice Iustiniano aut Theodosiano à Theodosio & Iustiniano, aut alijs vtroque vetustioribus, siue in capitularibus Caroli magni, siue in Partitis Hispaniæ aliisque similibus, circa res atque personas Ecclesiasticas editę leguntur, non esse veras leges canonesque credendum est; nec vllo modo conscientias obligare subditorum, prout ex cap. [a] literas de iuramento calumniæ didicimus: nisi in his in quibus ab Ecclesia Romanoq; Pontifice inter sacros canones iuraque redactæ sunt Ecclesiastica: in aliis vero minimè: prorsusque legitimæ legis vigore cadentes si canonibus obsistant, à populo fideli contemni, atque reiici omnino merētur: vt videre licet in [b] L. priuilegia, & L. Cassa cod. de sacrosanctis Ecclesiis. Si vero sacris Ecclesiæ statutis minime reluctentur, per modum instructionis, non iuris tunc prodesse, ac inseruire Ecclesiæ ex occasione in salutem æternam reflexæ valebunt. Vt copiosè clareque [c] Doctores exponunt. Illi ipsi Pii ac Christiani Imperatores, hanc pro Ecclesiæ regimine sanciendi leges canonesque potestatem à sua imperatoria maiestate potentiaque seculari alienum esse dissimulare noluerunt, sed præ se ferentes Christianæ fidei ac veritatis agnitionem ingenuè profiteri voluerunt: vt Constantinus Magnus, suo inter Episcopos lites controuersiasque iudicio componere, tanquam materiam alterius fori quam sui recusans, cum in synodo Nicæno diceret: [d] *Deus vos constituit sacerdotes & nobis à Deo dati estis iudices: & conueniens non est vt homo iudicet Deos, sed ille solum de quo scriptum est. Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat.* 1.[e] Quid vero egregia vox illa Theodosii Iunioris ad Ephesinam synodum scribentis, aliud clamat quam assensum verbis antecessoris Imperatoris Constantini Magni? [f] *Illicitum est*, inquit, *eum qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.* Valentinianus senior Theodosiis antiquior patre & nepote Episcopis à se per legatum postulantibus facultatem congregandi Concilium pro rebus fidei, Ecclesiæque directionem cernentibus valdè religiosè & imperatoris vere Catholici modo respondit. 3 *Sibi qui vnus è laicorum numero erat, non licere se huiusmodi rebus interponere.* Egregia sane vox & tanto imperatore Christiano digna, qui piè admodum in Deū affectus tanto spirituales patres animarum pastores honore dignatus est, *Vt neque sacerdotibus quidquā imperare*, inquit [h] Sozomenus, *Neq; nouare aliquid in institutis Ecclesiæ voluerit, quod sibi deterius videretur, vt melius omnino aggrederetur. nā quamuis esset optimus sane Imperator, & ad res agendas valde accommodatus: tamen hac suum iudicium longè superare existimauit.* Dum genus hominum extabit magna celebritate illa Honorii Imp. ad fratrem Arcadium orientis Augustum, pro causa sancti Chrysostomi scribentis oratio

Qualiter imperatoria, aut regia leges de rebus ac personas Ecclesiasticis statuentes legum vigorem habere dicuntur.

[a] Cap. literas de iurament. Calum.

[b] L. Priuilegia 9. omnes L. Cassa, C. de sacros. Eccles.

[c] Felin. in ca. Ecclesiæ de constitut. v. 36 Panorm. ibid. v. 25.

Testimonio imperatorum probatur non licere laicis principibus canones condere ecclesiasticos.

[d] Ruff. l. 1. hist. additæ ad Euseb c. 2 & Adrianus Papa, epist. 2. ad Michaelē Imper.

1. *Constantini Magni.*

2. *Theod. Iunioris.*

[f] Epistola Theodosii Iun. ad Ephesinam synod. ex Adriano, epist. ad Michael. Imp.

3. *Valentiniani senioris.*

[g] Sozom. l. 6. c. 7. Nicepho. l. 11. c. 40.

[h] Sozom. l. 6. c. 21.

4 *Honorij Imp. digna sententia.*

A prædicabitur, in qua hæc præter cætera: [i] *Cum si quid de causa religionis inter antistites ageretur, Episcopale oportuerit esse iudicium, ad illos enim diuinarum rerum interpretatio, ad nos religionis spectat obsequium.* Et paulo post, *Rebus denique ipsis docetur, quid de his senserit diuina maiestas*, &c. Ipsi vero imperatori Iustiniano qui tot in suo Codice leges ac iura ad res personasque pertinentia Ecclesiasticas compilasse visus est, qualem fuisse mentem ac iudicium circa hanc condendi leges Ecclesiasticas potestatem laicis principibus indebitam fuisse credimus? Hoc ipse quale fuerit in hac materia, his verbis expressit: [k] *Maxima quidem in omnibus sunt dona Dei à superna collata clementia, sacerdotium & imperium: illud quidem diuinis ministrans, hoc autem humanis præsidens, aut diligentiam exhibens: ex vno eodemque principio v-*
B *traq; procedentia humanā exornant vitā.* Quam autem impiè ac sacrilegè principes seculares quicumque illi fuerint hanc leges Ecclesiasticas sciscendi licentiam sibi contra fas omne atque ius arrogauerint; Apparet ex principio duplici in sacris radicato scripturis. Primum est, in noua lege hæc potestas condendi leges sacras in Ecclesia data est à Christo, Apostolis præcipuè & ordinaria potestate S. Petro qui in terris seculares principes nō erant: alterū in scripturis sacris non reperitur à Christo Domino hæc potestas data principibus laicis. Et illud principium euidenti ratione fit sole ipso clarius, quod scilicet priusquam reges, ac principes temporales Christianæ fidei splendore, virtute baptismatis illumina-
C rentur, iam suam Ecclesiasticam iurisdictionem Christus Dominus instituerat, institutamque legitimis pastoribus primis Ecclesiarum patribus Apostolis crediderat, cum ordinatione eam ad posteros, eorum successores propagandi. Quo ergo iure principes mundi temporales, hanc à legitimis auulsam possessoribus secundum Deū, potestatem sibi vendicare possunt, quæ non temporalis sicut eorum status, sed verè spiritualis & supernaturalis à solo Deo, non à populi concessa consensu iudicatur? Apostoli namque hanc à Christo Domino immediatè, sed extraordinaria iurisdictione, & in ordine ad obsequium Apostolorum principis in vniuersam Ecclesiam, potestatem sunt consecuti: quam postea aliis Episcopis propria auctoritate, non à populo, sed à Deo solo profluente super Ecclesias particulares communicarunt: excepto sancto Petro, qui
D successione & potestate ordinaria, eam posteris suis Romanis Pontificibus in vniuersam fidelium congregationem toto sparsam mundo, vt accepit à Domino, reliquit. Hinc contra peruersum principum secularium sensum, magnum ex auctoritate scripturę S. negatiua fit argumētum, prout mirabilis abyssi doctrinæ sancti Thomæ eruditio sententiaque demonstrant, cum ait; [l] *In his quæ sunt supra naturam, soli auctoritati creditur: & quæ ex sola Dei voluntate proueniunt, supra omne debitum creaturæ nobis innotescere non possunt, nisi quatenus diuinitus reuelata sunt.* At nemo Catholicorum doctorum negat spiritualem regendi & gubernandi Ecclesiam, optimis institutis & legibus virtutē & facultatem donū esse supernaturale omnia naturalis efficaciæ potestatisq; claustra potenter superegrediens, ex sola Dei voluntate & ordinatione pendere, non modo vt sit, sed etiam vt in tali persona, vel per ta-

[i] Epist. Honorii ad Arcadium quæ extat inter epistolas Innocentii 1.

[k] Iustinianus Imp. Authēti quomodo oporteat Episcopos in princip.

Impietas sacrilega principum laicorum sibi licentiam leges condendi Ecclesiasticas vendicantium, ex duplici principio in scripturis fundato demonstratur.

Magnum & efficax ex scriptura auctoritate fit argumentum ad id quod quæritur.

[l] S. Thom. 1. q. 101. art. 1.

A lem modum, ac successionẽ existat. Cedant vero omnes illi qui contra disputant, aliquod diuinum in sacris paginis testimonium, aut aliquam à Spiritu sancto reuelationem secundum Ecclesiç iudicium: quibus hanc leges condendi sacras & Ecclesiasticas potestatem Christum Dominum regibus, ac alijs terræ principibus dedisse comprobetur: *Itaque vbi auctoritas deficit*, inquit [a] S. Thomas, *sequi debemus naturæ conditionem*. Quæ in principibus secularibus alia esse non potest, quam vt potentia ac iurisdictione hac tantum intra naturalis virtutis terminos inclusa potiantur. Propterea accuratè & egregiè, cum Christus Dominus curiosè, ac malitiosè sciscitantibus, an liceret dare censum Cęsari, an nõ? Respondit, [b] *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*. Manifestè docuit, Cæsari id est imperatori vel regi solum illud esse reddendum, quod ex vi & iure Cæsareæ maiestatis regiæque potestatis deberetur. [c] Nam sicut potestatem regiam Christus Dominus non abstulit, ita nec illam auxit, neque peculiare ius pascendi oues suas ei concessit. Hinc illud sancti Chrisostomi præclarè dictum. [d] *Cum audis reddenda esse Cæsari quæ sua sunt, illa solum dici non dubita quæ pietati ac religioni nihil officiunt: nam quod fidei, ac virtuti obest non Cæsaris, sed diaboli tributum ac vectigal est*. Non minus eleganter, ac excellenter S. Ambrosius epist. ad Marcellinam sororem. [e] *Allegatur*, inquit, *Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa*, Respondeo: *Noli te grauare imperator, vt putes te in ea, quæ diuina sunt, imperiale aliquod ius habere: noli te extollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus: scriptum est, quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari, ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem Ecclesiæ, publicorum tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum*. Hæc considerãs imperator sapientissimus [f] Basilius in Cõcilio generali 8. ita laicos religiosè ac fideliter alloquebatur. *De vobis quid amplius dicã, non habeo quàm quod nullo modo vobis licet de Ecclesiasticis causis sermonem habere. Has enim inuestigare & quærere Patriarcharum, Pontificum, & sacerdotum est: qui regiminis officium sortiti sunt: qui sanctificandi, ligandi, atque soluendi potestatem habent: qui Ecclesiasticas & cælestes adepti sunt claues; non nostrum, qui pasci debemus*. Quod si imperatores, ac principes seculi, in iuridicundo simplicium Episcoporum munus partesque sibi citra peccatum grauissimum, vsurpare non possunt, nec debent: quanto minus principis Episcoporum Rom. Pontificis iura potestatemque sibi arrogare laici principes audebunt? sed de his plura inferiùs cum ad tertiam huius operis partem generalem deuenerimus.

a S. Thomas ibid.

b S. Matth. 22.

c Salmerõ in hunc locum.

d S. Chryso. hom. 71. in Matth.

e Ambros. epist. 14. alias 31. ad sororẽ Marcellinã.

f Oratio Basilii Imper. habita in Concil 8. cuius meminit Surius.

CAPUT IV.

Romano Pontifici, vt summo Ecclesiæ vniuersalis rectori, atque Monarchæ supremum iudicium determinandi, ea quæ fidei sunt, debetur.

1. *Hoc canonibus, resolutionibus Scholasticorum.*
2. *Canonistarumque doctorum.*
3. *Et SS. Pontificum testimoniis primum in hoc capite comprobatur.*

B SACRO-SANCTA Ecclesia à Spiritu sancto directa ex altoque virtute induta, sui œcumenici pastoris supremam in definiendis fidei causis auctoritatem potestatemque datam diuinitus admirando venerata, illud pro veritatis oraculo S. Innocentii [g] nominis primi in suos sacros canones iure optimo reuocauit. [h] *Quoties scilicet fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, id est sui nominis & honoris auctorẽ referre debere (veluti nũc retulit vestra dilectio) quod per totum mundum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse*. Est enim S. Petri successor in Apostolica sede Romanus Pontifex magister fidei, sicut Ecclesia Romana fidei magistra, materque à [i] Nicolao 2. [k] can. omnes dist. 22. nominata est. Quo honoris titulo C illam [l] S. Ambrosius cohonestando dignatus est. Ad quam eiusque præsulem S. Damasum in causa fidei [m] S. Hieronymus recurrere professus est. Et quidem canon Ecclesiasticus Christi Domini testimonio fultus ex Innocentii 3. ad Arelatensem Archiepiscopum epistola petitus, rectè [n] maiores Ecclesiæ causas præsertim articulos fidei contingentes, ad S. Petri sedem referendas esse iudicauit: Deus enim suæ conseruator Ecclesiæ, ac tutor numquam permisit, nec permittet aliquando suum in illa vicarium Romanum Pontificem in his quæ ad illius fidem spectant, labi ac falli: iuxta illud quod refertur [o] in canone ex epistola Sixti 2. ad Gratum Episcopum prima depromptum: *In sede Apostolica extra maculam semper est seruata religio*. Propter quod sic S. Damasum [p] S. Hieronymus affabatur: *Quoniam vetusto oriens inter se populorum fu-* D *rore collisus indiscissam Domini tunicam, & desuper textam per frusta discerpit, & Christi vineam vulpes exterminant, vt inter lacus contritos, qui non habent aquam, difficile, vbi fons signatus & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi cathedram Petri & fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam*, &c. Et post multa in eandem veritatis inclinantia confirmationem ita concludit: *Quicunque tecum non colligit spargit, hoc est qui Christi non est Antichristi est*. Hæc illa communis sacræ sapientiæ professorum, quæ docetur in scholis, assertio, disceptationum caosarumque de fide cursum motumque Romani Pontificis in cathedra sedentis Apostolica consopitum iudicio finiri. Hoc illi à magistro scholæ Theologicæ

In Rom. Pontificis iudicio controuersia de fide terminata conquiescit.

g S. Innocen. tii, 1. epist. 26. ad Episc. Mileuitaoi Concilii.

h Can. quoties 2. q. 1.

Ecclesia Romana mater & magistra fidei.

i Nicolaus 2. epist. ad Mediolanenses.

k Can. omnes 22. dist.

l S. Ambr. l. 3. de sacramentis. cap. 1.

m S. Hieron. epist. ad Damasum can. hæc est fides. 24. q. 1.

n Cap maiores de baptismo. l. 3. decret.

o Can. in sede. 24 q. 1.

p S. Hier. ad S Damasum, can quoniam vetusto. 24. q. 1.

Assertio communis Doctorum Theologiæ, quæ fidei sunt Papæ iudicio determinari.

abysso sublimis intelligentiæ profunda, D. Thomas[a] didicerunt: sicut ille prius ex diuinis SS. Patrum, Conciliorum, imo etiam sanctæ Scripturæ fontibus eahauserat. [a] Qui opusculo contra Græcorum errores, sic hanc doctrinam sanctorum Patrum auctoritate corroborat. *Ostenditur etiam quod ad dictum Pontificem pertinet, quæ fidei sunt determinare.* [b] Dicit enim Cyrillus in libro Thesaurorum, *vt membra maneamus in capite nostro Apostolico throno Romanorum Pontificum, à quo nostrum est quod quærere, & quod tenere debemus.* [c] Item Maximus in epistola orientalibus directa dicit, *Omnes fines orbis qui Dominum sincere receperunt, & vbique terrarum, Catholici veram fidem confitentes, in Ecclesiam Romanorum tanquā in solem respiciunt. Et ex ipsa lumen Catholicæ & Apostolicæ fidei recipiunt, nec immerito. Nam Petrus legitur primo perfectam fidem esse confessus Domino reuelante.* Cum dixit Matthæi 16. *Tu es Christus filius Dei viui, vnde & idem Dominus dixit: ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua.* Hæc ex Maximi sententia D. Thomas. Cæterum quod hæc sancti[d] Cyrilli à sancto Thoma producta sententia nunc in his de thesauro libris non reperiatur, mirum non est: hæretici siquidem hunc locum ab illis libris auulserunt, & quæcumque in illis ad Romani Pontificis auctoritatem confirmandam stabiliendamque confirmare videbantur, omnia corraserunt & extirparunt. Quod idē hæreticos fecisse in Theophylacti cōmentariis super[e] S. Ioannem viri doctissimi fide Catholica clarissimi deprehenderunt deprehensumque patefecerunt.

a S. Thom. Opusc. contra errores Græcor. c. 68.
b S. Cyrill. in Thesau.
c S. Maximi. epist. ad Orient.
Hæretici adulteri librorum.
d SS Patrum, vt Cyrilli, Theophylacti, &c.
e S. Ioan. 12.

S. vero[f] Maximus à sancto Thoma relatus non modo hanc veritatis assertionem cum sancto Cyrillo fecit, verum etiam hoc argumento confirmauit: *S. Paulum ad S. Petri magisterium venisse, formam videlicet futuris præstantem, vt ad S. Petri successores Romanos Pontifices in simili causa recurrerent.* Nec vero S. Thomas hanc veritatem pro confessione sua, vno in loco operum suorum, sed multis, præsertim vero in summa sua repetiit. In qua clarissimè illam talibus verbis expressit.[g] *Ad illius ergo auctoritatem pertinet editio symboli, ad cuius auctoritatem pertinet finalem determinare, ea quæ sunt fidei, vt ab omnibus inconcussa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad auctoritatem summi Pontificis, ad quem maiores & difficiliores Ecclesiæ quæstiones referuntur, vt dicitur in decretis, vnde & Dominus Lucæ 22. Petro dixit, quem summum Pontificem constituit. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, & huius ratio est: quia vna fides debet esse totius Ecclesiæ secundum illud, 1.*[h] *ad Corinthios c. 1. Id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, quod seruari non posset, nisi quæstio fidei de fide exorta determinetur per eum, qui toti Ecclesiæ præest: vt sit eius sententia à tota Ecclesia firmiter teneatur: & ideo ad solam auctoritatem summi Pontificis pertinet noua editio symboli, sicut & omnia alia quæ pertinent ad totam Ecclesiam, vt congregare synodum generalem & alia huiusmodi.*[i] Hæc S. Thomas. Sed operæ-pretium est, vt perfectè intelligamus quid Papæ possit auctoritas circa articulos fidei, & ea quæ versantur circa fidem, obseruare & animaduertere ea quæ de fide esse dicuntur, in tres categorias ordinesque distincta considerari: vtiuris vtriusque peritissimi Doctores magni-

f S. Maximus.
Præclarum S. Thomæ testimonium res fidei ad Romani Pontificis iudicium pertinere asserentis.
g S. Thom. 2 2 q. 1. ar. 10. in corpore. 10.
h 1. Cor. c. 1.
i Archidiac. & Alexand. in canones, dist. 15. Ioan de Anania, Antonius de Butrio post Alanum & Vincent. 10 ca. cum Christus de hæreticis. Iacobatius l. 5. de Concilio, art. 16.

A

que nominis, ac bonæ notæ Theologi in scriptis scholisque docuerunt. Primi generis sunt ea quę articuli fidei stricto vocabulo nominantur, qualia sunt hæc quæ in symbolo Apostolorum continentur, scilicet *Credo in Deum Patrem omnipotentem*, &c. quę fideles explicitè scire tenentur, à quibus Papæ auctoritas excluditur, ne quid in illis quæ merè diuini iuris existunt, ordinare atque disponere valeat. Secundi generis ea esse dicuntur quæ larga significatione, ac voce articuli fidei vocitari solent, qualia sunt illa quæ præter comprehensa Apostolorum symbolo Romani Pontifices generalesque synodi in Spiritu sancto congregatæ definita determinataque decreuerunt. Cuiusmodi sunt hæc quæ contra Arianos, Macedonianos, Nestorianos, & Eutychianos, in

Fidei articuli tribus modis sumi solent strictè, largè, largissimè.

B

quatuor primis Conciliis, quæ quatuor sanctus[k] Gregorius Euangelii dignitatis excellentia coequauit, pro fidei articulis à sanctis Patribus Spiritu sancto interius in eorum cordibus operante, aliaque similis auctoritatis in aliis synodis œcumenicis ordinatè statuta sunt. Quæ sufficit à laicis implicitè sciri atque credi: non sic de clericis cura solicitis animarum, (quorum incumbit officio salutari animas fidelium cibo pascere) aliisque Ecclesiæ prælatis: quorum mentes & animi si explicita horum credendorum cognitione destituantur, aleam salutis suæ miserè periclitantur. Atque in his Romanus Pontifex quæ fidem respiciunt sine Concilio nihil ordinare disponereue potest. Ex quo tempore à Concilio generali determinata sunt, vt suæ potestatis & auctoritatis vigorem affectumque sortiantur. Hoc abundè sanctus significauit Gregorius:[l] *Quia*, in-

k S. Gregor. l. 1 registri, epist. 24. ca. sicut sancti, dist. 15.

C

quit in fine canonis 2. *Dum vniuersali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisque præsumit aut soluere quos religant, aut ligare quos soluunt.* Ex quo infert consecutione valida magna firmata ratione[m] glossa Præsumit, *A Papa Concilij statuta destrui, aut alterari non posse, quia orbis maior est vrbe.*[n] Can. legimus dist. 93. circa medium, ibique alia[o] glossa Maior est, argumentum magnum, inde depromi asserit Concilii statuta statuto Papæ præiudicare. Quæ statuta Romanus Pontifex vsque ad animam & sanguinem confirmare debet,[p] vnde scribitur in can.[q] Anastasius dist. 19. Anastasium 2. quod contra statuta Concilii Photino Diacono Thessalonicensi communicauisset anathemate perculso, quod Acacio à Concilio damnato in hæresique defuncto familiaritate sua consortioque fauisset, & eum Acacium ipse Anastasius occultè in diptica, à qui-

l S. Gregor. ibi supra, & can. 2. sicut sancti, dist. 15. in fine.
m Gloss. præsumit ca. sicut distinct.
n Can. legimus dist 93.
o Glossa maior est,
p Can. suos quidam 25. q 1.
q Can. Anastasius dist. 19.

D

bus Concilii decretum expunxerat, vt pro eo in Ecclesia preces votaque funderentur, reuocare voluisset, diuina vindicta scelus insequente lepra fœdatum infeliciter expirauisse. Sed hæc narratio de obitu funesto Anastasii 2. à Gratiano commemorata in hoc can. Anastasius dist. 19.[r] à Couarruuia tanquam falsa fabolęque cōmento fœdata confutatur & exploditur, cum omnibus sit compertum nisi in sacrarum historiarum lectione peregrinantibus Acacium sub Felice 3. expirasse. Cui successit Gelasius primus, cuius successor extitit ipse Anastasius 2. quin imo ipse Acacii memoriam ab Ecclesia Catholica delendam procurauit, tantum abest vt deletam restituere voluerit. Huius rei testis est locuples epistola ipsius Anastasii 2. ad imperatorem huius nominis Anastasium. Vt non sine ratione ac hi-

De censura Anastasii 2. historia quæ fabulosa censetur.
r Couarruuias l. 4. variarum resolutionum to. 2. c. 1.

ſtoriæ veritate quæ de Anaſtaſii Papæ errore atque punitione à Gratiano ſcripta ſunt, ex cuius fonte Platina, Volaterranus & alii fabulam reciproca falſitate deprõptam hauſerunt, mera deliria mendaciaque cum Couarruuia eſſe credamus. [a] Cui Baronius aſtipulatur, cum Acacium ſub Felice 3. defunctum & Anaſtaſium 2. vſque ad extremum vitæ diem in fide Catholica perſeueraſſe, in eaque Deo animam reddidiſſe commemorat.

a Baron. to. 6. annal. anno D. 487. & 497.

Tertii generis ea eſſe de fide profitemur quæ latiſſima ſignificatione pro fidei articulis vſurpantur, reſpicientia & continentia omnem ſententiam doctrinamque veram quæ circa fidẽ quidem, ſed tamen nondum definitam verſatur: de qua ante determinationem dubitare vitio non datur: quæ appellari ſolent vulgari acceptione articularia fidei [b] vt Antonius de Buttrio, cum aliis in cap. cũ Chriſtus, de hæreticis obſeruauit. Atque ad hæc Romani Pontificis auctoritas extenditur, cui talia pro fide determinare competit, iuxta [c] antiquos canones, quorum ſupra meminimus. Ad huius aſſeuerationis confirmationem [d] Auguſtinus de Anchona fultus auctoritate [e] S. Auguſtini, in his quæ ſunt fidei, talem regulam ſeruandam eſſe ſcripſit: *Vt falſa & damnata quocumque loco & tempore reſpuantur, vera verò & approbata retineantur. Dubia verò & incerta fides, tandiu credantur, quouſque aliud ratio doceat, vel contrarium ſancta matris Eccleſia præcipiat auctoritas.* Vnde idem doctor de Anchona Papam, *His quæ fidei ſunt addere poſſe dupliciter contingere dicit, primo quantum ad dubiorum determinationem & interpretationem, ſecundo quantum ad occultorum & implicitorum explicationem.* In cuius rei confirmationem duos in medium canones producit, [f] Can. quoties 24. q. 1. [g] Can. ſicut quædam diſt. 14. Atque ex his omnibus hactenus allatis innoteſcit apertè qualiter Romanus Pontifex nouos fidei articulos condendi pollere poteſtate cenſeatur, ad eiuſque ſupremum tribunal eorum quæ fidei ſunt definitio determinatioque ſpectare credantur. Verum vt tota res omni depoſita difficultate dubitationeque ſublata clarius intelligatur, notandum cum ſchola Theologorum præſertim vero [h] eorum qui è S. Thomæ ſapientiæ fontibus ſuæ doctrinæ hortulos irrigare ſolent, Romanum Pontificem vniuerſalemque Eccleſiam vno in loco congregatam nouum fidei articulum, quantum ad ſubſtantiam ſancire & aſtruere minime poſſe: ſicut ſacramenti noui inſtitutio ab illius omnino plenitudine poteſtatis arcetur. Imo videtur eſſe noui fidei articuli inſtitutio, quam ipſa noui ſacramenti constructio, à ſuprema Romani Pontificis auctoritate remotior; quoniam fides præcipuum in Eccleſia fundamentum eſſe perhibetur. Dicam auctius: ipſe Chriſtus Dominus quamuis noua conſtruxerit inſtitueritque ſacramenta, fidei tamen nouum dogma & articulum, quo ad ſubſtantiam feciſſe non dicitur. Vt enim vniuerſæ omnium ſcientiarum veritates in hoc principio, *Quod libet eſt, vel non eſt*, comprehendi continerique cognoſcuntur: ſic nullam fidei veritatem agnoſcere poſſumus, quam non quantum ad ſubſtantiam in illo generali principio concludi fateamur, cuius meminit Apoſtolus, [i] *Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quod requirentibus ſe remunerator eſt.* Quapropter cum quæritur,

b Anton. de Buttrio in ca. cum Chriſtus de hæreticis

c Cap. maiores de baptiſmo can. hæc eſt fides 24. q. 1.

d S. Aug. de Anchona, tract. de poteſtate Papæ, q. 10. art. 3.

e S. Aug. l. de vera religio. c. 16.

Duobus modis Papã dicitur poſſe addere his quæ fidei ſunt.

f Can. quoties 24. q. 1.

g Can. ſicut quædam. diſt. 14.

h Bannes in 22. q. 1. ar. 10.

Papa & tota Eccleſia nouum fidei nouum quo ad ſubſtantiam condere non poſſunt.

Fides præcipuũ in Eccleſia fundamentum.

Chriſtus D. qui fecit noua ſacramenta, non fecit nouum fidei dogma, & articulum quantum ad ſubſtantiã

i Hebr. 11.

Papa non condit nouos fidei articulos, ſed ſolum declarat & exponit antea latentes, de quibus dubitare non erat nefas, vt poſt Pontificis definitionem.

A an ſummus Pontifex iuxta ſuæ virtutem poteſtatis poſſit aliquod de fide dogma conſtituere, reſque fidei definire, illud de explicatione & expoſitione rerum ad fidei articulos & dogmata ſpectantium venit intelligendum. Hoc facili exemplo fit manifeſtum ſatis. Si quis conſulat moralem Philoſophum de aliqua morali dubitatione, ipſeque ſecundum principia moralia veritatem reſpondendo demonſtret. Tunc ipſe Philoſophus non dicetur huius auctor veritatis, quam aperuit, ſed tantum expoſitor & euulgator eius quæ ante latebat. Eodem planè modo, cum Romanus Pontifex aliquid eſſe de fide determinat, quod antea tale eſſe ignorabatur, non tam auctor illius veritatis fidei quam explicator huius antea latentis exiſtimatur. Magna tamen inter vtrumque Rom. Pontificem & Philoſophũ in-

B tercedit differentia. Quod Philoſophus ille non iuridicè declaret, aut interrogantem cogat, vt ſibi reſpondenti aſſentiatur: at vero ſummus Põtifex cum tanta iuriſdictione & imperio explicat, & euoluit antea inuolutum fidei articulum, vt obliget cogatque omnem Chriſtianum (ad cuius notitiam hæc declaratio Pontificis explicatioque peruenerit) ſentire atque credere, illud eſſe de fide certum: quod ipſe Pontifex tenendum credendumque eſſe declarauerit. Sic eſt intelligendus D. [k] Thomas cum 22. q. 1. art. 10. in corpore dixit, *Nouam editionem ſymboli ad auctoritatem Pontificis Romani, quantum ſcilicet ad nouam explicationem vtique pertinere.* Hanc vero veritatis aſſertionem quam hucvſque varia

k D. Thom. 22 q. 10. in corpore.

C probatione deduximus, nimirum in Rom. Pontificis iudicio ſupremo, fidei, eo modo quo diximus, acceptæ determinationem reſolutionemque ſiſti, Spiritum ſanctum in Eccleſia principum ſummorumque rectorum, qui à beato Petro in cathedra ſedentes Apoſtolica, habenas Eccleſiæ clauumque rexerunt, cordibus inſeuiſſe, ipſorum Pontificum Rom. teſtimonia aſſeueranter affirmarunt. Qui dum hoc ſua teſtatione comprobant, non tam ſuæ quam vniuerſalis Eccleſiæ cauſæ defenſionique patrocinantur. Quæ cum ſit diuino iure Monarchica: pati atque tolerare nullomodo poteſt, vt ſuo principe vnico, paſtoreque ſummo deſtituatur. In quem iuxta diuinam ordinationem omnia Monarchiæ ſublimis perfectæque iura refundantur. Primum igitur vt recto progrediamur ordine in campum, Sanctus prodibit Anacletus qui de Epiſcoporum

Summa Rom. Pontificis auctoritati incumbere fidei cauſas determinare probatur teſtimoniis Romanorum Pontificum

D expoſtulans oppreſſione dicebat, [l] *Difficiliores quæſtiones & maiores cauſæ ad ſedẽ Apoſtolicam referantur, quoniam Apoſtoli hoc ſtatuerunt iuſſione ſaluatoris, vt maiores & difficiles quæſtiones ſemper ad ſedem referantur Apoſtolicam, ſuper quam Chriſtus vniuerſam conſtruxerit Eccleſiam, dicente ipſo ad beatum Apoſtolorum principem. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã.* Quæ porro cauſæ maiores, ac difficiliores fidei controuerſiis? His conformia ſunt quæ [m] Marcellus 1. ad Epiſcopos Antiochenæ prouinciæ ſub hoc verborum tenore reſcripſit: *Petri ſedes primitus apud Antiochiam fuit, quæ poſtea iubente Domino Romam tranſlata eſt, cui adminiculante gratia diuina, hodierna die præſidemus. Nec ab eius diſpoſitione vos deuiare oportet, ad quam cuncta maiora, Eccleſiaſtica negotia diuina diſponẽte gratia, iuſſa ſunt referri, vt ab ea regulariter diſponantur: à qua ſumpſere principia.* Euariſtus pri-

l S. Anacletus epiſt. 1.

m S. Marcell. epiſt. 1. ad Epiſcopos Antioch. prouinciæ.

mus Apostolicus nec ab Apostolorum tempore valde discretus temporeque, consulentibus sibi de controuersia fidei [a] Episcopis Africæ respondit: *Dilectio vestra normam secuta prudentium ad sedem Apostolicam referre maluit, quasi ad caput: quid deberet de rebus dubiis custodire potius quã vsurpatione præsumere.* Eamdem omnibus Orthodoxis ad quos scribebat, Alexãder huius nominis primus veritatem sincere instillare atque suggerere nitebatur: cum his illos verbis alloquebatur [b]: *Huius sancta & apostolica sedis apicis summarum dispositiones causarum, & omnium negotia ecclesiarum ab ipso domino tradita sunt quasi capiti.* At controuersiæ de fide nunquid inter summas Ecclesiæ causas, et negotiaque grauissima cõputandæ? [b] similia Zepherinus ad Episcopos Siciliæ scribendo retulit: vt in can. ad Romanam 2. q. 6. [c] videre est. Neque alia de causa Sixtus primus & Eleutherus ad ecclesias Galliæ scribentes à sanctis apostolis institutum esse veraciter asseuerarunt: vt episcoporum iudicia causæque ad sedem apostolicam delatæ terminarentur: nisi quod illę inter maiores grauioresque causas Ecclesiæ negotiaque computarentur. Quam potens illud, quã forte, quam q; ad huius persuasionẽ veritatis efficax, quo BenignumEpiscopũ, Felix primus in obsequium fidei, Romanæque sedis instruxit: qood sub hac verborum forma expressum in eius epistola cernitur: [d] *Semper dubia & maiora negotia terminum ab hac sancta sede à tempore Apostolorum, qui eam suis documentis instruxerunt, accipere consueuerunt. Et ideo rectè tu fecisti, quod huius sanctæ sedis consultis te cæterosque firmari & instrui voluisti &c.*

[e] Eusebius Papa infallibilem Romanæ sedis in credendo docendoque virtutem, Episcopis Campaniæ atque Tusciæ volens ostendere sic eos erudiendo affabatur. *Prima salus est rectæ fidei regulas custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare: Nec potest domini nostri prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & hæc quæ dicta sunt rerum probantur effectibus: quia in sede apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio.* Iulius 1. ad Episcopos orientales: [f] *Connumerandorum conciliorum iura, inquit, & maiores causas ad sedem apostolicam Euangelicis apostolicisque Institutis referri oportet, id à sanctis Apostolis & successoribus eorum; Id à Nicæna Synodo definitum est.* Si ab Euangelicis Apostolicisque institutis, si à prima omnium œcumenica synodo definitum illud est: profectò de fide esse credendum, vt ad Romanum Pontificem fidei causæ dirimendæ, terminandæque dirigantur. Propter quod numquam in ecclesia Dei prouocatio in causis fidei, à Romano Pontifice ad aliud tribunal quantumuis in ecclesia sublime, spiritu sancto id interiori sanctione decretoque prohibente recepta est. Semperque fideles omnes in sinu Ecclesię matris enutriti, omnes illos pro hæreticis execrati sunt, quos pestis hæreticæ errorisque fætore cõtaminatos esse, huius sanctissimi patris sententia iudicauit. Quod si tanti pastoris in hac fidei materia iudicium fallaciæ deceptionique procliue, quandoque nutando, ancipiti contentione dubioque distraheretur, nusquam vero concilij resolutio vacillaret: profectò qua ratione ab iniustitia & iniquitate is immunis esse posset, qui à Papa ad Conciliorum prouocationẽ tanquam iniustam sacrisque legibus obsistentem mordicus

A cus impugnare contenderet. Hoc illud est magnum argumentum quo Papa [g] Gelasius demonstratione necessaria & euidenti comprobat, *Sedem Apostolicam de tota Ecclesia iudicare, ipsam vero ad nullius pertinere iudicium.* Quod si in condemnatione hæreticorum sententia generalis Concilii semper esset expectanda, nec Romani Pontificis iudicio in eorum reprobatione atque mulcta sisteretur: expectatio hæc non modo inanis & euanida, sed sæpissimè periculosa, nec non Ecclesię Dei perniciosa foret. Cum interim hæreticis impunè viuere, suaque impia dogmata, per omnes Christianorum oras tanquam mortifera venena spargere, ad intoxicandos fidelium animos sine vlla pœnæ formidine liceret. Quod quã sit à Christi Domini prouidentia remotum & alienum, omnes qui sanæ mentis iudiciique participes in sacra fidei Christianæ dogmata iurauerunt, dubitare non possunt. Quid quod non solum Ecclesiam Catholicam, sed etiam Apostolicam credendo confitemur? Quæ porro Apostolica, alia quam Romana Ecclesia dicenda venit? Quos cæteræ orbis Christiani Ecclesiæ, iam à multis annis hoc præclaro nomine destituantur? Quid vero aliud de hac Apostolica, Romanaq; Ecclesia Christiano sensu iudicare debemus, Quam, cum sit cæterarũ mater Ecclesiarũ, vt cũ Apostolo, illam columnam & firmamentum veritatis esse credamus? Quod si est ita vt certe est, in tuto fides res erunt, si definiendæ Pontificis Romani decreto subdantur. Hæretici contra, schismatici, sacrilegi & impii, quicumque in illum decreti Pontificii murum inexpugnabilem rebelles, ac incredulі arietare contenderint, iure meritissimo censebuntur. Hoc nos doctrina Patrum sapientiaque docet, [h] *Vt S. Cyprianus, qui alienum profanum hostemque veritatis appellat eum qui Ecclesiæ Dei non tenet vnitatem, sed est lumen vnum, vnde multi radii, radicem vnam, vnde multi rami, fontem vnum, vnde multi riui, petram vnam supra quam Ecclesia ædificata est:* Vnum Põtificem qui cæteros fideles in orbe Catholico, vi sua atque potestate suprema contineat, *A quo radius si tollatur extinguitur, ramus si frangatur interit, riuus si præscindatur arescit.* Quis autem sanæ doctrinæ Catholicorum nesciat eos, qui in fidei Catholicæ rebus causisque, Romani Pontificis sententiam iudiciumque contemnendo detrectant; vnitate carere, lumine, radice, fonteque priuari? Qui deserentes S. Petri cathedram, *Supra quam fundata est Ecclesia:* Si in Ecclesia se esse confidant; illi sane iudicio [i] eiusdem sanctissimi Patris vehementer errant, & in maximum erroris mortiferi barathrum præcipites misere dilabuntur. Sicut [k] sanctus Hieronymus, *Profanum periturumque eum iudicauit, qui cathedræ S. Petri Romanæque sedis fidem amplexatus, cum communi omnium patre, & pastore Romano Pontifice non collegerit.* [l] S. Ambrosius Catholicum fidelemque Christianum à Romanæ sedis cultore non discernit ac separat. Tantique fecit [m] S. Gregorius Romani Pontificis eiusque sedis auctoritatẽ, vt illius iudicio, qui hunc fidelissimo teneretur detrectarent obsequio, ab eius petræ, *Supra quã Christus Dominus suam fundauit Ecclesiam* soliditate, erroris concussi turbine conuellantur. Denique vt caput absoluam, magnus ille [n] Leo diuina facundissimus eloquentia, *Exortes diuini mysterii eos esse proclamauit, qui à sancti Petri soliditate.*

[a] Eucaristus, epist. 1. ad Episcopos Africæ

[b] Alexand. 1. epist. ad omnes orthodoxos.

[b] S. Zepherinus, epist. ad Episc. Siciliæ, Can. ad Rom. 2. q. 6.

[c] Sixtus 1. & Eleutherius, epist. ad Gallos.

[d] Felix 1. epist. 3 ad Benignum.

[e] Euseb. Papa, epist. ad Episcopos Campaniæ, & Tusciæ.

[f] Iulii 1. epist. ad orientales Episcopos.

In causa fidei nunquam à Papa sententia prouocatum, ex quo patet infallibili Papa in tali re iudicium.

[g] S. Gelasius.

A decreto lemnandus hæreticorum error, non expectanda Concilii sententia, sed sufficit Papæ iudicium.

Iudicio Romani Pontificis in causa fidei reluctantes impii, & à fide alienandi censentur.

[h] S. Cypr. de simplic. prælat. tract. 3 qui est de vnitate Ecclesiæ.

[i] S. Cypr. l. 4. epist. 9.

[k] S. Hier. epist. ad Damasum de nomine hypostasis.

[l] S. Ambros. orat. funebri de fratre Satyro.

[m] S. Gregor. dist. 12. cap. præceptis.

[n] S. Leo can. ita Dominus, dist. 19.

In Romanis Pontificibus cõtinuata successione perdurante, *Recedere non perhorrescunt, & impia præsumptione istius sanctæ petræ firmitatem*, Deo ædificante constructam violare conantur. Sed quid de hac re sacrosancta Concilia definierint quidue sancti Patres asseruerint, audiamus.

CAPVT V.

In quo id ipsum quod superiori, sacrorum Conciliorum statutis, & SS. Patrum testimonijs comprobatur.

SPIRITVS sanctus qui generalibus Concilijs sua inuisibili gratia principalique virtute præesse consueuit, ne quid fidei, morumque puritati dissonum intus resolutum sancti Patres foras eliminarent: hanc omnibus fidelibus mentem dedit, sinceráque eorum pectoribus persuasionem insinuando potenter inseuit: vt illud de fide esse crederent, quod in illis sacrosanctis Ecclesiæ cõgregationibus, sancti patres congregati Spiritu sancto dictante, atque inspirante decreuissent. Quamobtem cum noo vnum, sed multa habeamus œcumenica Concilia, præter minus generalia; quæ controuersiarum de fide decisiones definitionesque ad supremum Pontificis Romani tribunal, suo decreto reuocarunt. Quid est cur illud sentire, fidei esse conforme atque consentaneum dubitationis hærentes scopulis diutius ambigere debeamus. Huius rei testem fidelissimam omnium œcumenicarum primam synodum [a] Nicænam, videlicet in medium producete possumus quæ cap. 18. Ita grauiorum causarum, vt fidei analysin determinationemque à summo Romani Præsulis decreto iudicioque pendere resoluit: *Omnes Episcopi in grauioribus causis libere Apostolicam appellent sedem, atque ad eam quasi ad matrem confugiant, cuius dispositioni omnes maiores Ecclesiasticas causas antiqua Apostolorum auctoritas reseruauit.* Hunc Concilii canonem Iulius primus in epistola ad Episcopos Antiochiæ congregatos pro confirmanda Romani Pontificis summa in rebus fidei definiendis auctoritate citauit, vt superiori capite producta eius verba testantur. Quod si quis factionis aduersæ summam à Deo datam Romani Pontificis auctoritatem inuidiosè, ac malitiosè criminantis obiciat, Iulium Papam concilio illud imponere, cum in illo neutiquam scriptum reperiatur. Huic inuidiosæ & peruersæ obiectioni, multiplici os obstruam responsione satisfaciendo. Prima quod Iulius ipse sub graui iuramento testatus sit hunc canonem, cum alijs qui non extant, tunc inscripti in scrinio Romanæ sedis asseruari, diligentique custodia retineri. Erat quippe ipse Iulius huius nominis primus vir sanctus integra non vana fide Pontifex. Secunda quod ad eos & aduersus etiam illos epistolã scripserit, quorum multi sanctæ synodo Nicænæ interfuerant. Neque vero simile est ipsum Pontificem ipsis canones huius synodi obicere, ac proponere voluisse: de quorum impostura honc illi facile redarguere ac insimulare potuissent.

a Concil. Nicæn. cap. 18. ex citatione Iulii primi, epist. ad Episcop. Antiochiæ cógreg.

Canonem supra citatum esse synodi Nicænæ probatur.

1. *Responsio.*

2 *Responsio.*

A Deinde pro tertia responsione dico S. Athanasium & alios Ægypti, Thebaidis, ac Lybiæ Præsules, qui ad hoc Concilium præsentes conuenerunt, [b] epistola ad Felicem Papam, hunc aliosque plures, postea ab hæreticis partim corruptos, partim radicitus auulsos (de quibus ideo postea grauiter expostulauerunt) canones esse concilii legitimos sua fide, testimonioque comprobauisse. 4. Addam pro quarta solutione [c] legatos Apostolicæ sedis Faustinum, Philippum, & Asellium ex literis Zozimi Romani Pontificis hunc Nicæni concilii canonem in sexta synodo Carthaginensi protulisse. 5. Postremo pro vltima solutione [d] Pelagii secundi testimonio nitar, dicentis atque scribẽtis ad Episcopos qui ad illicitã Ioannis Constantinopolitani vocationẽ cõuenerant, *Sanctam synodum*, Nicænã scilicet intelligẽs statuisse, *Et beatam consuetudinem exegisse, vt maiores & difficiliores quæstiones, vt de fide*, inquit [e] glossa iuxta can. quoties 24. q. 1. *Ad sedem Apostolicam semper referantur.* [f] Hoc Innocentius primus, hoc [g] S. Leo ad Theodosium Iuniorem Imp. suarum sententiarum calculo comprobarunt. Sed hæc multa pro veritate Canonis Nicæni occasione hæreticorum, schismaticorum- B que nostri seculi contradicentium dicta sunto. Testimonia aliorum conciliorum, seu potius oracula diuina pro assertione nostra, nostris mentibus audiendo figamus. [h] S. Thomas hoc Chalcedonensis synodi de suprema Romani Pontificis auctoritate in grauiorum, vt fidei quæstionum definienda contentione, ac lite testimonium profert. *Veneramur secundum scripturas, & canonum definitionem, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum, primum & maximum Episcoporum.* Et paulo post, *Si quis Episcopus prædicatur infamis, liberam habeat sententiam*, copiam scilicet, *appellandi ad beatissimum Episcopum antiquæ Romæ, quia habemus Petrum petram refugij, & ipsi soli*, nempe Rom. Pontifici cum S. Petro, *Libera potestate loco Dei, sit ius decernendi Episcopi criminati infamiam secundum claues à Domino sibi datas & omnia ab eo definita teneantur.* Quod quidem concilii testimonium à S. Thoma relatum, sicut C alia synodorum generalium statuta hodie si in exemplaribus minimè scripta legantur, mirum non sit, quod ista [i] vt sanctus Gregorius conquestus est, scelerati hæretici tantum honoris Pontificii sedisque Apostolicæ fastigium ferre præ nefandissimo contra illam odio non valentes impietatis suæ litura circumdixerint, [k] in eiusdem synodi actione prima, cum sancti patres S. Leonem Apostolicum thronum gubernare dixissent, sedemque Romanam omnium Ecclesiarum caput appellauissent: [l] in actione 2. audita huius S. patris epistolæ lectura, *Omnes anathema his qui non ita crederent.* Vt in epistola illa; Papæ sententia dictauerat, vnanimi consensu proclamauerunt, [m] & in actione 3. *Doctrinam eius, vt beati Petri Apostolorum principis amplecti*, se cum maxima veneratione profitentur. Cum sanctus ille Pontifex Dioscorum Eutychianæ solertem D impietatis defensorem omni Patriarchalis dignitatis priuatum gradu & honore condemnauisset, huic sancta honorificè synodus acclamauit [n] *Sanctissimus Archiepiscopus magnæ Romæ, vna cum ter beatissimo Petro, qui est petra & crepido Catholicæ Ecclesiæ, & ille qui est rectæ fidei fundamentum nudauit eum Episcopatus dignitate.*

3 *Responsio.*

b Epist. S. Athanasii & Episc. Ægypti, &c ad Felicem primũ.

4. *Responsio.*

c Literæ Zozimi Papæ.

5 *Responsio.*

d Pelagii 2. epist. c. 1. Can. multis, dist. 17.

e Glossa maiores ibi.

f S. Innocent. 1. epist ad Victricium, seu Victorium.

g S. Leo epist ad Theodos. Iuniorem.

2. *Concilium Chalced.*

h S. Thom. opusc contra errores Græcorum. c. 67.

i S Gregor. l. 5. epist. 14. ad Narsem comitem.

k Concil. Chalced. act. 1.

l Act. 2. Concil. Chalced.

m Actione 3.

n Ibid.

Synodus

3 Concil Sanctum de tribus capitulis.

Synodus generalis quinta, in qua magna dissensionum exorta de tribus capitulis tempestas sedata quieuit, sententiam Concilii præcedentis Constātinopoli habiti Menna Patriarcha præsidente post mortē Agapeti Papæ anno 536. contra Anthymum quondam eiusdem sedis Patriarcham ab ipso dum viueret Agapeto Rom. Pontifice, ex hac sede depulsum, & contra Seuerum, aliosque Acephalorum principes magnopere probauit. Quæ in agnitionem maximæ in Ecclesiam potestatis à Deo Romano Pōtifici in resoluendis fidei controuersiis elargitæ, his verbis expressa est: *Nos Apostolicam sedem sequimur, & obedimus, sicut vestra charitas, & ipsius communicatores habemus communicatores, & condemnatos ab ipsa, & nos condemnamus.* Hæc habentur in fragmentis Concilii quinti œcumenici tom. 2. Concil. Idem Concilium quintum approbans omnium Rom. Pontif. vt S. Leonis primi de fide scriptas epistolas, hæc ibidem dixit.[a] *Suscepimus autem, & amplectimur epistolas Præsulum Romanæ sedis Apostolicæ, tam aliorum quàm Leonis sanctæ memoriæ de recta fide scriptas*, &c. Ex quibus patet synodi generalis Mennæ sententiam, & omnium Romanorum Pontificum scriptas de recta fide epistolas comprobantis iudicio, Romani Pontificis iurisdictioni competere certa de fide decreta sancire, extra Catholicæ veritatis terminos incedentes, hæreticos declarare, declaratos condemnare, condemnatosque censurarum Ecclesiasticarum, atque pœnarum grauitate mulctare.[b] Sexta generalis synodus contra Monotelitas à Romano Pontifice congregata professioni fidei, ab Agathone Papa, editæ cum magna veneratione subscripsit; quæ in hæc verba formata synodo vniuersali à Pontifice per legatos oblata est: *Beati Apostoli adminiente præsidio hæc Apostolica eius Ecclesia nunquam à via veritatis, in qualibet erroris parte deflexa est, huius auctoritatem, vt potè Apostolorum omnium principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes in cunctis secuta sunt: omnesque venerabiles patres Apostolicam eius doctrinam sunt amplexi, per quam & probatissima Christi luminaria claruerunt: quam & sancti doctores orthodoxi venerati & secuti sunt: hæretici autem, falsis criminationibus, ac derogationum odiis insecuti*, &c. Ergo ex illis notissimum conspicitur[c] generalia Concilia magnum semper Rom. Pontificibus controuersias fidei terminantibus consensum approbationemque præbuisse. Simili cōsensus approbationisque calculo Hadriano primo Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum caput esse decernenti & Iconoclastas hæretica peste fœdatos, pollutosque, iudicanti septima synodus acquieuit, & decreta eius amplectendo reuerenter obediuit. Sicut postea[d] synodus 8. Hadriano 2. hanc fidei confessionem proponenti seruarique iubenti: *Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare. Et quia non potest Domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia dicentis. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: Et hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus: quia in sede Apostolica extra maculam semper est seruata religio: Anathematisamus omnes qui contra sanctam Romanam & Apostolicam Ecclesiam suas erigunt ceruices, sequentes in omnibus Apostolicam sedem, in qua est vera & integra Christianæ religionis & perfecta soliditas: promittemusque sequestratos à communione Ecclesiæ Catholicæ, id est non consentientes sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra recitanda non esse mysteria, qui videlicet sanctæ Romanæ & Apostolicæ priuilegia quassare nituntur.*[e] Cui confessioni sancti Patres acquiescentes subscribentesque dixerunt: *Sequentes in omnibus Apostolicam sedem speramus, vt in vna communione, quam sedes Apostolica prædicat, esse mereamur: In qua est vera & integra Christianæ religionis soliditas. Quare non consentientes sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra mysteria non sunt recitanda.* Ita conceptus hac subscriptione sanctorum Patrum consensus habetur: quo resistentes Romani Pontificis decretis & edictis pro administranda Dei Ecclesia factis, alienos esse à fide extraque Ecclesiæ communionem, eius indignos suffragiis, errore vagantes in sordibus impietatis manere iudicarunt.

a Ibid.

4. Concilii quod est 6. generale.
b Actio 8. 13. & 17.

c Quinti Concil. quod est 7. act. 2.

d Concilium quod est 8. Confessio fidei Hadriani 2. oblata synodo 8. ab omnibus patribus, ibi sedentibus approbata.

e S. Patrum Concil. 8. confessioni fidei Papæ Adriani subscriptio.

Romæ generalis Ecclesiæ congregatio, ac synodus, cui Nicolaus Papa præfuit habita est; in qua, præter alia decreta, Pontificiorum mandatorum, ac edictorum contemptoribus, eaque seruare renuentibus anathema his verbis illatum est. *Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel decreta pro Catholicæ fidei disciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione sceleratorum, vel interdictione imminentium, vel futurorum malorum à sedis Apostolicæ præsule salubriter promulgata contempserit, anathema sit.*

7. Concilium Romę sub Nicolao 1. habitum. cap. vlt in can si quis 25. q. 2. Statutis pro directione & gubernatione Ecclesiæ, à Romano antistite editis, non obedientes ab Ecclesia extorres anathemate feriuntur.

Inter statuta Concilii[f] Viennensis, sub Clemente quinto illud extat, quod dubia fidei & inuoluta, vt euoluta de fide esse determinentur, ad Romani Pontificis tribunal Apostolicum dumtaxat pertinere, decretum est. Vt ex Clementina vnica Tit. de summa Trinitate, ac fide Catholica euidenter apparet. Omnia Romani Pontificis & Apostolicæ sedis scita atque decreta cum mansuetudine & humilitate amplecti, effectuque ab omnibus fidelibus, si adoptionem filiorum Dei consequi velint, matrem suam venerantes Ecclesiam expleri debere Tyburiensis Concilii patres suo ita suffragio constituerunt:[g] *In memoriam beati Petri Apostoli veneremur sanctam Romanam & Apostolicam sedem, vt quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra Ecclesiasticæ rationis. Quare seruanda est cum mansuetudine humilitas, vt licet vix, ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum feramus, & pia deuotione toleremus.* Cum Ecclesia Romana sit magistra Ecclesiasticæ rationis, ex Concilii mente sicut est mater dignitatis sacerdotalis, numquid si illa aliquid de fide esse suo iudicio decreuerit, concilium aliter esse docebit? Quam quidem de summa Romani Pontificis, in his quæ fidei sunt determinandis auctoritate veritatem Episcopi prouinciæ Tarraconensis cum suo Archiepiscopo Ascanio in vnum sacrum coacti cœtum corde credentes ad iustitiam & ore confitentes ad salutem. Hæc ad Hilarium Papam, huius nominis primū epist. 2. cum obseruantia honoris & obedientię mandauerunt: *Nos Deū in vobis primitus adorātes, cui sine querela seruitis, ad fidē recurrimus Apostolico ore laudatam, vnde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione, sed Ponti-*

f 8 Concil. quod est Viēnense, sub Clement. 5.

g 9 Concil. Tyburtense can. 30.

Verba sunt Caroli magni quæ huius Concilii patres vsurparunt.

h 10. Concil. Tarraco. sub Ascanio & Episcop eius prouinciæ.

i Epist. 1. Episcoporum Tarraco prouinciæ ad Hilarium.

ficali totum deliberatione præcipitur. Concilium Lateranense tanta Episcoporum aliorumque prælatorum multitudine sub Alexandro [a] 3. nobilitatum, parte 10. c. 6. Alexandri 3. Rhemensi Archiepiscopo scribentis decretum illud, inter suos canones consecratum religiosè transtulit, *Romana sedes de omnibus mundi partibus super quæstionibus fidei consulatur.* Simili honore & veneratione celebris illa, sanctaque Patrum Lateranensium corona & congregatio valde copiosa, rescriptum, Ehorardo Magdeburgensi Episcopo, directum Adriani 2. Papæ, dignata, lege sempiternæ durationis Ecclesiastica suis insertum canonibus inuiolabili & intemerata custodia hac conceptum verborum formula retinere voluit. [b] *Dignum est & à ratione non discordat, quod ea quæ inter se dubietatis scrupulum videntur continere, ad Apostolicæ sedis iudicium referantur, vt inde Christi fideles in dubijs certitudinem se gaudeant inuenire, vnde nouerunt magisterium fidei suscepisse.*

a 11. Concil. Latera. 3. sub Alexan. 3. part. 10. c. 6.

b Decretum Hadriani 2. Papæ à Patribus Cōcil. Later. 3. receptum honorificè parte eius Concil. 45. c. 7. 10. 3. Concil.

Sed missis silentio reliquorum Conciliorum causa breuitatis oraculis, sanctos vetustosque Patres, de hac materia à suo more diuinitus loquentes audiamus. Quibus primus propter antiquitatem S. Irenæus ordinis præibit: qui ex Romanæ sedis in fide seruanda, Christianorum inslillanda pectoribus, auctoritate, se satis magnum forteque ad confundendos omnes hæreticos, & retundendam perfringendamque eorum vetusta impietate corroboratam audaciam habere argumentum, ista dicendo protestatur: [c] *Quia omnes Ecclesiarum successiones enumerare longum est Romanæ Ecclesiæ fidem indicantes, confundimus eos qui seorsum colligunt.* Statim huius rei causam his verbis aperiens. [d] *Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem conuenire Ecclesiam, id est eos qui sunt vndique fideles.* Hæc potentior principalitas non terrena, sed spiritualis diuinaque censenda est; cum quo ad terrenam principalitatem & gloriam Ecclesia Romana huius sancti Patris seculo omnium congregationum societatumque sub cælo in terra degentium miserrima iudicaretur. Eo quod imperatores Ethnici à nulla crudelitate cessantes, contra hanc immaculatam Christi sponsam perpetuo persecutionū immanīumque vexationum furore luctabantur. [e] Sanctus Cyprianus quamuis sui seculi mirabile doctrinæ eloquentiæ, sanctitatisque lumen haberetur, nihilominus à sancto Cornelio Papa, contra Nouatianos hæreticos instructiones fidei resolutionesque doctrinæ Apostolicæ, magno cum desiderio rogatuque poposcit. Quas per Nicephorum Cornelij Papæ acoluthum se accepisse testatur, cùm ait in principio epistolę huius 49. *Et cum diligentia, & cum dilectione fecisti, festinato ad nos mittendo Nicephorum Acoluthum qui nobis & de confessoribus regressis gloriosam lætitiam nuntiaret, & aduersus Nouatiani & Nouati, nouas & perniciosas ad impugnandam Christi Ecclesiam machinas plenissime instrueret. Nam cum pridie istinc venisset hæretica prauitatis nocens factio, ipsa iam perdita, & alios qui sibi cōsenserint perditura postero die Nicephorus cum vestris literis superuenit, quibus & didicimus, & docere, & instruere cæteros cæpimus.* Hæc ipse: qui & à Stephano Papa [f] Martiani Arelatensis Episcopi Nouatiano scelere inquinati con-

c Patr. SS. antiquorumque Patrum testimonia complectens.

e S. Irenæus l. 3. c. 3.

d Iren. ibid.

e S. Cypr. l. 2. epist. 8. quæ est numer. 49. pa. 90.

A demnationem & à sede Episcopali depositionem literata prece flagitauit. Quam autē sincere fideliterque [g] S. Athanasius hāc falli nesciam in Romano Pontifice de rebus fidei determinandi statuendique potestatē confitendo præ se tulerit agnoueritque, testantur ista quæ cum orthodoxis secum Alexandriæ congregatis Episcopis aduersos Arianorum Episcoporū infestationes ad Felicē 2. rescripsit, quibus sic Pontificem Felicem deuotè & reuerenter allocutus est: *Ideo pater beatissime, quia semper antecessores nostri, & nos à vestra sancta Apostolica sede, auxilium habuimus, & nostri nos curam habere agnouimus, præfatam Apostolicam & summam expetiuimus, iuxta canonum decreta sedem; vt inde auxilium capiamus, vnde prædecessores nostri ordinationes & dogmata, atque subleuationes ceperunt. Ad eam quoque quasi ad matrem recurrimus, vt eius vberibus nutriamur: quoniam* [h] *non*

f S. Cyprian. lib. 3. epist. 13.

g S. Athanas. ad Felicem 2.

B *potest mater obliuisci infantem suum. Sic & vos nobis obliuisci nos vobis commissos.* & paulo post. *Nos quoque vobis inconsultis nequaquam aliud agere præsumimus, canonibus iubentibus, absque Romano Pontifice, nos de maioribus causis nihil debere decernere.* [i] Et paulo post. *Romana Ecclesia firmamentum à Deo fixum & immobile percepit, quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam Dominus Iesus Christus vestram Apostolicam constituit sedem. Ipsa est enim sacer vertex, in quo omnes Ecclesiæ vertuntur, sustentantur, releuantur, & sicut in Christo, Christiani, sic in petra, id est Christo, vel in Petro Petri reuocantur Ecclesiæ,* &c. Hunc sanctum Patriarchā alius sanctus eloquentia eruditioneq; singularis, sublimis pater, & Episcopus magnus [k] Basilius hæreticis in oriente furore, immanitate, sacrilegioque bacchātibus hortabatur dare operam vt ad Rom. Pontificem scriberetur, *Qui sua,*

h Isa. 49.

i Ibid.

k Basil. epist. ad S. Athanasium.

C inquit, *auctoritate in ista causa, viros viros eligat idoneos qui seditiosos reprimant.* Cur ita ad Romanum Pontificē scribi ex oriente censet S. Basilius vt tempestates motusque turbulenti dissentionū tragediarumq; illic ab hæreticis excitati, ad nihilū redacti dissiparentur? rationē causamque in alia ad ipsum Romanum Pontificem epistola [l] per Sabinum diaconum delata sanctus ipse pater hoc verborum tenore reddidit. *Quia pietati tuæ datum à Domino est, quod adulterinum est à legitimo & puro discernere, ac fidem Patrum sine vlla substractione prædicare.* [m] S. Epiphanius aduersus Carpocratianorum insaniam, ordinē, seriemque Romanorum Pontificum enumerans, rationem propter quam id faceret hanc postea subiunxit: *Eo quod per hos semper, quod in fide manifestum & certū est ostenditur ac declaratur.* Quibus verbis Romano Pontifici certum & indubitatum de fide iudicium à Deo concessum ac creditū clarissimè cō-

l S. Basilius epist. 52.

m Epiphan. contra Carpocratianos. hæres. 27.

D fessus est. [n] Sicut S. Ambrosius cum audita Iouiniani, eiusque impietatis consortium hæreticorum condemnatione à Papa Siricio, ad ipsum summum Ecclesię vniuersalis rectorem cum aliis Mediolanensis prouinciæ Episcopis litteras misit: quibus ipsius pastoralem diligentiam magnopere laudibus extulit, quod falsæ impiæque doctrinæ satores propagatoresque hæreticos iudicando, pœnisque Ecclesiasticis percellendo fidelium saluti & incolumitati fidei Catholicæ doctrinæque Christianæ prospexisset, [o] quid vero sanctus Hieronymus cum scissum in varias turmas errorom Christianum orbem

n S. Ambros. epist. ad Siricium.

o S. Hieron. epist ad S. Damas. 10. 2.

lugens mærensque conspiceret, cũ totus mundus se ferè Arianum esse miraretur, cum grauissimis acerbissimisque difficilis terribilisque de hypostasis vocabulo ac nomine controuersiæ tempestatibus Ecclesia Dei concussa fluctuaret. In qua controuersia inter Sabellianam & Arianam hæresim velut inter Scyllam & Charibdim Christiana fides periclitari videbatur. Nunquid ad alterius sedis portum quam Romanæ confugit: vt quid sibi in hac controuersia tam periculosa & ardua tenendum credendumue, ad salutem animarum expediret, fideliter acciperet? eiusaro Concilio consortioque neglecto Vitalis, Meletij, Paulini, Orientalium Ecclesiarum & quidem maximarum, Antiochiæ videlicet & Laodiceæ Episcoporum ad sanctum Damasum tunc in Apostolica cathedra Romæ sedentem per literas absens corpore, præsens verò spiritu ex Syria properat maturatque proficisci, dicendo: [a] *Ego beatitudini tua, id est cathedra Petri, communione consocior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est.* Et paulo post. *Quamobrem obtestor beatitudinem tuam, vt mihi epistolis tuis, siue tacendarum siue dicendarum hypostaseon detur auctoritas.* Quid est hoc? Defuitne tanto doctori ingenium, an doctrina & eruditio ad huius rei veritatem ex sacris depromendam scripturis, vel ex aliis doctrinæ magnæ multiplicisque fontibus exhauriendam? minimè gentium: cũ de hoc doctissimo patre sanctus dixerit [b] August. *Deest scire quod Hieronymus ignorauit.* Sed idcirco sanctissimum doctissimumque doctorem ad sedis Apostolicæ præsulem tanquam ad tutissimum veritatis Catholicæ portum confugisse credendum est: quod optimè certum & infallibile de fide iudicium in Romano Pontifice, sicut in sancto Petro Christi Domini vicario, vniuersalisque Ecclesiæ pastore, ac principe, residere cognouisset. Quid vero magnus ille doctorum coryphæus Catholicorum [c] Augustinus de hac veritate censuit, docuit, iudicauit? Nunquid, ille cum Iuliano Pelagiano disputans, & eum sententiarũ grauitate rationumq; pondere confundens, huic hæretico, & cæteris simili impietate fœdatis sufficere debere ad conuersionem suam, *Solum Romani Pontificis iudicium sententiamque demonstrauit?* Hæc dicens: *Cui Ecclesiæ, scilicet Romanæ, præsidentem beatum Innocentium si audire voluisses, iam tunc periculosam iuuentutem tuam Pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit vir ille sanctus Africanis respondere Côcilus, nisi quod antiquitus Apostolica sedes & Romana, cum cæteris tenet perseueranter Ecclesia?* [d] Et lib. 3. c. 34. contra Cresconium tantum virtutis & roboris, in definiendis fidei contentionibus Romani Pontificis iudicio detulit: vt in illa ad duo Africanæ nationis Carthaginense & Mileuitanum concilia responsione dixerit: *Iam de hac causa duo Concilia missa sunt ad sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est; vtinam aliquando finiatur & error.* Hæc ipse: notentur ista, *Causa finita est*: Id est, contentio atque lis anxia de errore Pelagianorum, qui tot annos Africanam Ecclesiam, aliasque suo furiosè turbine concussit diu multumque in Africanis conciliis agitata, tandem interueniente rescripto iudicioque Romani Pontificis sedata nec nõ definita est: firmatumque hoc Pontificio statuto est fidei certitudine Pelagianos Patriarchæ sui Pelagii erroribus pertinaciter adhærentes hæreticos esse, & à corpore Christi mystico, quod est Ecclesia, veluti putrida membra resecatos haberi. Et quamuis in multis variarum Africæ prouinciarum conciliis Catholici patres hunc Pelagianorum errorem impiorum dogmatum multiplicatione fœtentem tumentemque condemnauissent, tamen sententia huius doctissimi patris nondum euidenter pro hæresi formata, à cõgregatione reiectus fideliũ penitusq; cõuictus est: quousque eum Romani Pontificis auctoritas iudiciumque manifesta condemnatione prostrauisset. In cuius rei fidem scripsit hæc ad Hilariũ Episcopum. [e] *Noua quadã hæresis inimica gratia Christi contra Ecclesiam Christi conatur exurgere: sed nondum ab Ecclesia euidenter separata est.* Quid ita? quia nondum Romanæ sedis antistes os suum aperuerat, vt eam iudice condemnaret. Ait enim in eadem epistola: [f] *Iam cum ista scriberem, cognoueramus in Ecclesia Carthaginensi aduersus eos*, scilicet Pelagianos, *Episcopalis Concilii conditum fuisse decretum, per Epistolam sancto & venerabili Papa Innocentio dirigendum*, nondum scilicet directum, *Et nos de Concilio Numidia ad eandem Apostolicam sedem iam similiter scripseramus.* Hęc ipse. Præterea certum est ante hæc duo concilia, Episcopos Palestinæ prouinciæ, in quadam synodo, hunc Pelagianorum errorem condemnatum subiugatumque execrationi reprobauisse: verum quia Romani Pontificis iudicium, nec non in condemnando nondum auctoritas accesserat, *Non fuit illa hæresis*, inquit [g] sanctus Augustinus, *Euidenter ab Ecclesia separata.* In eiusdem rei confirmationem, de quibusdam Pelagianis, vt cumque à suo deductis, & auersis errore, ad Sixtum hæc scripsit: [h] *Nonnullis eorum antequam ista pestilentia manifestissimè etiam sedis apostolica iudicio damnaretur, vobis innotescere potuerunt quos nunc repente reticuisse perspicitis. Nec vtrum sanati sint sciri potest &c. Satis tamen territos ipsa taciturnitas demonstrat.* Quæ hæc tanta Romani Pontificis in rebus fidei terminandis litibusque comprimendis auctoritas? quæ impiorum superborumque hæreticorum vt Pelagianorum ora suo iudicio compescat? tantoque eos terrore percellat atque consternat, vt errores fœtoresque suos publicè defendere, condemnationis Pontificiæ formidine perhorrescant? Propterquod alibi dicebat iste sanctus de hac Pelagiana loquens impietate: [i] *Litteris beati Innocentij totam de hac re dubitationem sublatam esse.* Illudque præter cætera quæ produximus sancti patris testimonium ad eius quod intendimus comprobationem valde potens & vrgens est, quo [k] *Se sensum & fidem suam contra Pelagianos ex apostolica sedis auctoritate defendere professus est.* Sed obseruandum de iudicio Innocentii Papæ contra Pelagianos illud non fuisse (vt vocant, definitiuũ,) at tantum veluti interlocutorium. Verum successor eius Zozimus totam controuersiam de impietate & hæresi Pelagiana, supremo iudicio de cathedra S. Petri procedente dissoluit: cognita improbitate mentis obstinatæ Pelagianorum, eorumq; hypocrisi detecta, fingentium se velle Innocentii Papæ literis obedire. Hoc manifestè declarat [l]

a Idem S. Hieron. ibid.

b S. Aug. de S. Hieron. præclarum elogium.

c S. Aug. lib. 1. contra Iulianum Pelag.

d S. Aug contra Cresco. 3. c. 34.

Horum duorum Conciliorum literas meminit ad S. Innocentium, missas epist. 106. S. Aug. Nos. hac Iudicio Papa controuersia de fide definita est.

Pelagianus error ante sententiam Pontificis pro hæresi non est iudicatus.

e S. Aug. 94. epist.

f S. Aug. ibid.

g S. Aug. ibid.

h S. Aug epi. 104 ad Sixt.

i S. Aug. l. 2. c. 3. contra duas epist.

Pelagianorum k S. Aug in libello cõtra articulos falso sibi impositos.

l S. Aug to 7. l. 2. contra duas epist. Pelag c. 3.

ſanctus Auguſtinus lib. 2. contra duas epiſt. Pelagianorum, præcipuè vero circa finem. Id etiam notum clarumque fit apud eumdem ſanctum Patrem [a] lib. 2. de peccato originali, in quo ſuperbiam & impudentem iactantiam ſanctus & eximius doctor Pelagii confundit gloriantis, ſed falſò in Concilio Palæſtino fuiſſe abſolutum. Sed de tanti patris cæterorum in doctrinæ intelligentiæque diuinæ ſublimitate principis quem ipſemet Caluinus fideliſſimum vetuſtatis interpretem appellauit, teſtimoniis hæc [b] ſatis. Huic Optatū Mileuit. his breuiſſimis verbis optimè, id quod intendimus confirmantem ſubnectimus. *Miltiadis Papa ſententia iudicium clauſum eſt:* In controuerſia ſcilicet Donaſtitarum. Hanc veritatem [c] Proſper Aquitanicus ſancti Auguſtini doctrinæ admirabilis, æmulus his verbis optimè comprobauit. *Concilio apud. Carthaginem habito ducentorum ſexdecim Epiſcoporum, ad Pontificem Zozimum ſynodalia decreta perlata ſunt, quibus probatis per totum mundum Pelagiana hæreſis damnata eſt.* At memorabilia ſunt hæc ad inſtitutum noſtrum [d] ſancti Gregorij ad omnes Epiſcopos Galliç ſcribentis eloquia. *Si quam verò*, inquit, *contentionem, quod longè faciat diuina potentia, de fidei cauſa euenire contigerit, aut negotium emerſerit, cuius vehemens ſit fortaſſe dubietas, & pro ſui magnitudine iudicio ſedis Apoſtolica indigeat: examinata diligentius veritate, relatione ſua, ad noſtram ſtudeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat congrua ſine dubio ſententia terminari.* His antiquorum Patrum teſtimoniis, recentiorum prætermiſſis, ne in immenſam diſcurſus molem excreſcat, huius capitis amplitudo claudatur, ſimulatque nobiliſſimum præclariſſimumque illud ſancti Maximi Martyris ad propoſitum noſtrū elogium de Apoſtolica ſede, eiuſque in ea ſublimiter velut in throno Chriſti ſedentis, ſuprema auctoritate, in ſapienter Eccleſiæ vniuerſali dominando, & ſine errore res fidei, atque morum definiendo hîc appoſuerimus. *Omnes termini terra* (inquit) *& quicumque vbique terrarum Chriſtum Dominum pura mente & orthodoxa fide confitentur, quaſi ad ſolem æterni luminis, ſanctiſſimam Romanorum Eccleſiam, & eius confeſſionem, & fidem intenti reſpiciunt, ex ipſa rutilantem ſplendorem recipientes ſpiritualiū & ſanctorum dogmatum. Quemadmodum ſex illa ſancta ſynodi diſertis verbis & magna cum religione expoſuerunt, apertiſſimè pronuntiantes fidei ſymbolum. Ab initio enim aduentus, Incarnati verbi, vniuerſa vtique terrarum Chriſtianarum Eccleſia, à ſancta Romanorum Eccleſia originem habuerunt, fundamentum ſolidum & maximum, contra quod porta inferi, nullo pacto præualebunt, iuxta ipſius-met ſaluatoris promiſſionem, vt habeat claues ſcilicet orthodoxa in ipſum fidei & confeſſionis: & aperiat illis, qui ad ipſam Romanam Eccleſiam cum pietate accedunt, veram & realem, ſolam pietatem quærentes: & claudat è contra, & obſtruat omne os hæreticum, quod loquitur iniquitatem in cælum.*

a S. Aug l. 2. de orig. peccat. c. 6. & 8.

b Optat. Mileuitan. l. 1. contra Parmen.

c Proſper. in chron. ann. 410.

d S Gregor. epiſt. ad omnes Galliæ Epiſc. quæ eſt 52. l. 4.

S. Maximi Martyris de Romano pontifice, eiuſque ſede Apoſtolica, elogium ad Marinum diaconum ſcribentis, quod extat in codice Vaticano.

CAPVT VI.

Huic ſupremæ maieſtati & auctoritati Pontificiæ Chriſtus Dominus donum infallibilitatis voluit adiungere, ne in rebus fidei morumque diſciplina determinandis, ſtatuque vniuerſalis Eccleſiæ moderādo, Romanus Pótifex, vt paſtor vniuerſalis Eccleſiæ, vicarius Chriſti Domini, ſicut fuit ſanctus Petrus, falli, aūt fallere poſſit.

1. *Hoc ſacris ſcripturis SS. orthodoxorum doctorum expoſitione illuſtratis.*
2. *Rationibus.*
3. *Sanctorum Patrum teſtimoniis, miraculiſque, in huius veritatis fidem, à Deo factis verificatum demonſtratur.*

LLVD in fronte capitis huius pro firmiſſimo veritatis fundamento varia multiplicique ſuperius argumentorum ratione comprobato, conſtituendum eſt, Romanum Pontificem in S. Petri locum, fidem, doctrinam, poteſtatemque, iure diuino ſucceſſiſſe, quod adeò verum ab omnibus Catholicis eſſe creditur, vt ipſi vnanimi fide & confeſſione, omnes huic veritati pertinaciter obſiſtentes Chriſtianæ confeſſionis & communionis adulteros hæreticæ execrationis veneno contaminatos eſſe confiteri minimè vereantur. Propterea ſicut ſanctus Petrus, cum Eccleſiaſticæ puppi, affixus & hærens in vita ſua clauum regiminis directioniſque Monarchiæ ſpiritualis in Eccleſia Dei ſibi à Chriſto Domino creditum deuotè ſapienterque magno omnium fidelium incenſus amore moderaretur, erroris infirmitati, lapſuſque in his quæ fidei doctrinam, morumque diſciplinam ſpectarent, imbecillitati nullomodo ſubdebatur: eodem iure parique priuilegio Romanum Pontificem eius ſucceſſorem Chriſtus Dominus in caſtiſſimæ ſibi in æternum fide charitateque coniunctæ ſponſæ ſine ruga, ac macula matris Eccleſiæ gratiam munificentiſſimè donauit. Hæc enim Chriſti Domini Saluatoris promiſſio. *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiā meam*, non magis S. Petro, quàm eius ſucceſſoribus, in Eccleſia futuris, ſedis Apoſtolicæ poſ-

Pontifex Roman. in S. Petri locum fidem, doctrinā & poteſtatem diuino iure ſucceſſit.

Promiſſio Chriſti D. de fundanda ſupra petrā Eccleſia non ſoli Petro, ſed & ſucceſſoribus eius, intorpretatiuè ſacta eſt

ſeſſoribus facta eſt. Neque minus pro illis S. Petri ſoccesſoribus quam pro ipſo Petro rogaſſe A Dominum credere operæ-pretium eſt: vt intacta & intemerata Chriſtianæ religionis fides in pectore noſtro conſeruetur; ſecus hæc Domini oratio æterno Patri profuſa in fauorem bonumque vniuerſalis Eccleſiæ vſque ad mundi conſummationem duraturæ minime ceſſiſſet. Cum defuncto S. Petro talis oratio irrita & euanida, nullum amplius effectum ſortitura virtute ſua vigoreque caruiſſet. Quod quam ab infinita Saluatoris noſtri bonitate, miſericordia atque charitate, tot laboribus doloribuſque morte crudeliſſima pro ſalute noſtra conſumptis expreſſa patenter alieniſſimum ſit, omnes qui verè de religione catholica ſentiunt, dubitare non poſſunt. Hoc facto veritatis fundamento qua quæſo poſſet ratione vt S. Petri, ſic Romanorum Pontificum fides deficere, Christo Domino pro ipſis rogante, qui ſemper à Patre ſuo *pro reuerentia ſua ex auditus eſt*? Hinc B eſt quod determinatio ac iudicium Romani Pontificis in his quæ fidem moreſque tangunt, certum nobis canonem ac regulam fideliter exhibeant, quo inſtructi & informati minime in fide errare valeamus. Huius rei fidem leges faciunt quamplurimæ, per canonicum corpus ſparſæ atq; diffuſæ, vt cap. maiores, de baptiſmo, cap. ſignificaſti, de electionibus. cap. ſic omnes, 19. diſt. can. hæc eſt fides, 24. q. 1. can. memor, & can. quoties eadem cauſa & q. Quod ſi Romanus Pontifex aliquid de his, quæ fidei ſunt decernendo falli, decipi, errareque poſſet, qui poſſet eius decretum ſtatutumque nobis ſincere Chriſti Domini religionem profitentibus certum eſſe ad ſalutem? imo potius valde foret periculoſum, filiali conſenſu atque docili rei à C Romano Pontifice determinatæ tanquam certæ veritati acquieſcere: quæ fortaſſis ab omni non aliena mendacio in certitudine fidei magnopere titubaret. Quamobrem illud præ nobis in conſcientia tanquam verum & catholicum ferre debemus, & animo conſtanti vereque Chriſtiano firmiter aſſeuerando teſtari. Romanum Pontificem aliquid in ſpectantibus ad fidem, quatenus ſupremus vniuerſalis Eccleſiæ rector eſt, definire non poſſe, quod errore ſit aliquo commaculatum. Hoc nemo catholicorum inficiari præſumet, cum vertex ſcholaſticorum Theologorum tam clarè perſpicueque cum aſſeueratione dixerit,[a] *Auctoritatem res fidei definiendi principaliter in ſummo Pontifice reſidere, hac Innocentij primi auctoritate fretus dicentis: quoties fidei ratio ventilatur.* (vt dictum ſupra) *Arbitror omnes fratres noſtros & Coepiſcopos, non niſi ad Petrum, id eſt ad ſui nominis auctorē, referri debere,* D Quem locū ſua[b] Caietanus illuſtrans expoſitione ſcripſit, *Eccleſiæ vniuerſalis auctoritatem determinatiuam de fide principaliter in ſummo pontifice reſidere, in quantum ſummus pontifex eſt, quia ſit & non vt ſingularis perſona eſt, à Deo gubernatur in his quæ ſunt fidei, itaut contra fidem determinare non poſſit.* Hanc doctrinam idem clarius & fortius tractatu[c] de Conciliis cap. 9. & vndecimo corroborat: Proinde ſanctus Thomas pro conſtanti veritate, ſicut docuerat confitetur & credit,[d] *magis eſſe ſtandum ſententiæ Papæ ad*

* S Matt. 16. S Lucæ 22. *Non ſolum pro fide S. Petri, ſed etiam ſucceſſorum, Dominum rogauit vt toto capite 3 lib 3 probatum.*

Semper Chriſtus Dominus à Patre orans exauditus.

S Petr. ad Heb. c. 5. v. 7. S. Ioan. 21. *Pontifex Romanus exhibet nobis regulam ſuo iudicio fundatam, ne in rebus fidei erremus, teſtantibus canonibus in tex in poſitis.*

Pontifex vt vniuerſalis Eccleſiæ rector in definiendo res fidei non poteſt errare, ſed vt priuata perſona poteſt.

a S. Thom. 2. 2 q. 11. art. 2 ad 3.

b Caietanus in 2. 2. q 11. art. 2 ad 3.

c Idem tract. de Concil. c. 9 & 11.

quem (inquit) *pertinet determinare de fide, quam in* A *iudicio profert: Quàm quorumlibet ſapientum hominum in ſcripturis opinioni,* &c. Hanc Diui Thomæ pro rei veritate ſententiam[e] S. Antoninus,[f] Cardinalis à Turre Cremata,[g] Syluester,[h] Albertus Pighius,[i] Alphonſus à Caſtro,[k] Thomas Vualdenſis[l] Ekius,[m] Melchior Canus,[n] Bannes, aliique recentis memoriæ grauiſſimi diuinæ ſapientiæ profeſſores amplectuntur. Verum omnes illi catholici doctores cum D. Thoma magiſtro ſuo, ſicut ex ſacrarum ſcripturarum, SS. antiquorumque Patrum doctrinę, fontibus exhauſerunt, atque diſcentes expreſſerunt,[o] non negant fide catholica firmati Romanum Pontificem labi errareque poſſe, ſi non vt vniuerſalis eccleſiæ paſtor & rector, ſed vt priuata perſona, doctorque ſingularis aliquid docendo vel ſcribendo aſſeruerit, quod ipſe minime vellet pro vniuerſali Eccleſiæ decreto apud omnes catholicos cenſeri, nolletque ad id reci- B piendum credendumque quemquam fidelium obligari, quia tunc priuatam non publicam auctoritatem exercet, licet autem vt priuatus ac ſingularis quidem doctor alicui prauo contra fidei præſcripta, regulaſque dogmati mente & intellectu corrupto poſſet aſſentiri, illique peruerſa deprauatus voluntate pertinaciter vellet adhærere: Nihilominus nunquam Deus permitteret ac pateretur, vt illud comquinatus eſt in corde ſceleratè contra catholicam fidem militans, tanquam paſtor œcumenicus omnium Chriſti ouiū, eiuſque viſibilis in orbe catholico vicarius vniuerſali Eccleſiæ credendum ſeruandumque pro fidei veritate præciperet. Igitur vt huius axiomatis, ſcilicet *Papa in rebus fidei labi, errareque nō poteſt*, veritatem dilucidè ac eruditè dignoſcamus. C Duo pro deciſionis fundamento pronuntiata ponenda ſunt: & in medium lucis educenda, adeò certa & vera, vt à nullo rationis fideique compote ac veritatis amatore negari aut refelli vllo modo valeant. Primum eſt Romanus Pontifex vt paſtor vniuerſalis Eccleſiæ Monarchicus, vicariuſque Chriſti Domini, cum ex cathedra apoſtolica *Cuius maxima vis eſt*, ex D.[p] Auguſtino aliquid determinat, vtque Chriſtiani orbis magiſter ex decreto de fide pronuntiat: tanquam ſupremus Eccleſiaſticæ Monarchiæ iudex de controuerſiis inter catholicos obortis iudicium proferendo nunquam in intentione & concluſione, decipi, errare ac hallucinari poterit.[q] Quò illud ſancti Auguſtini referri debet. *Sic prouidit Deus Cathedra vt errare non poſſet.* Adiungens hæc poſtea: *magna vis eſt cathedra quæ cogit, bona dicere non bona facientes,* D *nec ſua*, ſcilicet humana & quandoque falſa, *ſed aliena*, ſcilicet diuina, & vera, quæ Chriſti Dei ſunt, *docere permittit.* Propter hoc patres Concilij Chalcedonenſis[r] Epiſtola ad ſanctum Leonem Pontificem Deo gratias agendo gratulabantur, quod tantum ſpiritualis orbis rectorem ac principem Apoſtolicæ ſedi, *vnde religionis noſtræ fons & origo manaret, ſua ineffabili miſericordia præfeciſſet.* Hinc illa præclara[ſ] Agathonis Papæ in ſexta ſynodo generali fidei profeſſio, cui omnes S. Patres huius œcumenici cœtus co-

d S. Thomas quolibet 9. art. vlt. in corp.

e S. Antonin. 3 p t. 22. c 9. § 18.

f Turr. Crem. In cap. hæc eſt fides 24 q 1. & in tract. de Eccleſ. l. 2. c. 109.

g S. Syluest. verbo Eccleſia 1. q 3.

h Albertus Pighi. l 3 de Eccleſiaſt. hierarch c. 3.

i Alphon. à Caſtro l. 1 c. 4 & 6. de iuſtis. hæres. &c.

k Thoma. Vuald. l. 2. doctrinalis antiquæ fidei

l Ioan. Ekius in Enchirid. de primatu Petri.

m Melchior, Can. l. 6 c 3.

n Bannes in 2 2 q 1. a. 10. concluſ 3. & 4.

o Conſtitutio 10. 2. l. 1. c 10 de confirmat., ſacram. 11. 12. 2 part.

Huius axiomatis, Papa errare non poteſt in rebus fidei, præclara & erudita deciſio.

Pronuntiata duo primum. Papa vt paſtor vniuerſalis Eccleſiæ ex cathedra docens errare non poteſt.

p S. Aug. epi. 170.

q S. Aug l. 4. de doctrina Chriſtiana c. 27. 10 3.

r Concil. Chalced. epiſt ad S. Leonem.

ſ Agathonis Papæ ſententiæ ſexta ſynodi act 8 13 & 17.

ronæque subscribentes acquieuerunt, vt superiori capite recensuimus. In qua donum infallibilitatis à ChristoD. datum, sedenti Papæ in cathedra sancti Petri hæc sequentia comprobant. *Hac enim Apostolica Christi Ecclesia, per Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probabitur. Nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, sed vt ab exordio Christiana fidei percepit, ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata finetenus permanet, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinā pollicitationem, Petre, Petre, ecce Sathan expetiuit vos, &c. ego autem rogaui, vt non deficiat fides tua, & tu confirma fratres tuos.* Hoc quid clarius, quid apertius, quidve ad confirmandam infallibilem Romani Pontificis in rebus fidei determinandis auctoritatem potentius dici excogitarive potuisset? Insanit profecto omnis quisquis ille sit qui in Ecclesia Dei Christi Domini sanguine redempta diuina illustrata formataque pulchritudine, supremum illud ab omni errore liberum adesse tribunal non credit, quo synagoga non caruit [a] in qua iudicium, ac decretū magni sacerdotis pro lege celebrabatur, proque cęlesti oraculo dato diuinitus habebatur, vt hęc Deuteronomij 17. verba demonstrant. *Si difficile & ambiguum apud te esse prospexeris, & iudicium intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus: veniesque ad sacerdotes leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quacunque dixerint, qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dextram, nec ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, vt nullus deinceps intumescat superbia.* Quid iniustius quàm Ecclesiæ Christi Domini denegare quod synagogæ tributum à Deo fuisse videmus. Certe si Concionanti S. Ambrosio & populum Dei in templo erudienti, Domini Angelus adstiterit eius mentem diuina doctrina clarificans, cor ardenti charitate incendens, & stylum atque linguam mirabili eloquentia perpoliens, vt fideles Christiani ouilis greges salutari fidei ac pietatis pabulo reficeret, hostesque Dei veritatis adulteros Catholicæ confunderet, & eorum quosdam confundendo conuerteret: quanto magis summo Christianorum Pontifici, vniuersalis Ecclesiæ præsuli pastorique monarchico omnium Doctori fidelium de Cathedra Apostolica diuina ore promenti iudicia & oracula, ne falli aut fallere possit, non Angelus Dei solum, sed spiritus sanctus vt adstitit semper sic in posterum, vsque ad consummationē seculi suæ potētivirtute diuinitatis affulgebit? huius historię de miraculo Angeli sancto Ambrosio in Ecclesia contra hæreticos differenti, Diuinoque concionanti vigore, præsidentis, [b] Paulinus in eius vita meminit. Cum enim sanctus ille Auxentium cæterosque hæreticos Mediolani sub impetu Iustinæ imperatricis hæretica percitæ rabie, furiose bacchātes prouocauisset, sicut scripsit epist. 32. [c] ad Valentinianum iuniorem, vt se differentē in Ecclesia conuenirent: *Euenit tunc* inquit Paulinus, in eius vita, *vt quidam vir de hæresi Arianorum acerrimus nimium disputator & durus atque* A *inconuertibilis ad fidem Catholicam, ad Basilicam se conferret. Is constitutus in Ecclesia tractante Episcopo videt*, vt ipse postmodum loquebatur: *Angelum ad aures Episcopi tractantis loquentem, vt verba Angeli populo Episcopus renuntiare videretur: Quo viso conuersus est ad fidem, quam expugnabat caput ipse defendere.* Certe propior vicinior que est magni Consilij Angelus Christus Dominus vicario suo suique ouilis œcumenico pastori illum suo spiritu principali confirmans, ne in regendo, docendo, pascendoque suos greges errare possit. Vnde illud est admirabile atque singulare, nullum hactenus omnium Pontificum qui S. Petri cathedræ præfuerunt, Ecclesiæ vniuersæ gubernacula moderantes, inuentum esse atque repertum: qui quamuis vita priuata corruptus, minimeque in re- B ctitudine vitæ morumque sapienter incedens, in definiendis fidei controuersiis decernendisque de ea statutis errore confossus hæretico, à Catholicæ recto tramite veritatis exorbitauerit Quod profecto aliunde manare non potest, nisi quod ipse spiritualis gregis christianique pastor, fidelis populi princeps in solio sedens Apostolico, singulari Dei priuilegio communiatur, septusque diuina virtute corroboraretur, ne in talibus fidei morumque decretis hallucinari, decipi ac fallere possit. Propterea ab hoc sedis Apostolicæ præsule, mundique rectore spiritualis semper boni omnes fidei oracula petiuerunt, ab illius iudicio credendi normam in religionis fideique controuersiis expectaue- C runt. Illius denique virtutem & auctoritatem sacra Consilia pro confirmandis suarum consultationum oraculis efflagitauerunt. Ideo rectè S. Innocentius, 1. ad duorum, Conciliorum Carthaginensis & Mileuitani Consulta sapienter, & appositè respondit: [d] *Congruè apostolicæ sedis arcana consulitis, antiqua regula formam secuti, quam toto semper ab orbe nostis esse seruatam, præsertim quoties ratio fidei ventilatur.* Sed de hoc primo pronuntiato hæc satis dicta sint à nobis statim ad illius clariorem illustrationem plura dicturis simul atque alterum pronuntiatum breui sermone tetigerimus, quod est huius modi. Romanus [e] Pontifex cum in familiaribus domesticisque sermonibus obiectæ controuersiæ alicui ex priuato suo intellectu ac studio ex transcursu perque transennam respondet: vel cum vt discurrendo ac D ratiocinando sententiam suam de re aliqua dissoluenda in medium disputator adducit: vel cum doctor particularis, & litteratorum factor operum aliquid conditum ingenio, suaque elaboratum industria scriptum manu, typisue mandatum edit in lucem, errori procliuis esse potest. Nec mirum, quoniam soliditas fidei necessaria ad Christianæ conseruationem religionis sancto Petro eiusque successoribus in sede Apostolica regnantibus à Domino promissa est, non tanquam priuatis doctoribus, seu operum scriptoribus, controuersiarum exploratoribus, dubiorumque indagatoribus: sed vt gregis Dominici pastoribus vniuersalisque Ecclesiæ principibus iudicibusque supremis. Qui in iudicijs publicis, animarumque catholicarum directionibus ad salutem, diuinam voluntatem,

[a] Argumento a minori infallibile Papæ tribunal monstratur.

Iudicium sacerdotis magni in veteri testamento pro lege certa habebatur quāto magis Papa in lege noua Deut. 17.

Argumentum a Minori.

S. Ambrosio in Ecclesia Dei hæreticos confundenti & catholicos fideliter erudienti astitit Angelus Domini eum instruens ne erraret, quanto magis Romano Pontifici vniuersalis Ecclesiæ fidelis dirigenti, hostes veritatis exterminanti spiritus S. affulget.

[b] Paulinus in vita S. Ambrosii.

[c] Epistola S. Ambrosij 32. ad Valentin. Iun. Imp.

Ex To. 2.

In definiendis fidei controuersiis nullus Papa hactenus errauit.

[d] Epistola Innocentii 1. ad Carthag. & Mileuit. Concilia.

[e] Alterum pronunciatū & axioma Papa vt priuata persona & particularis doctor & scriptor errare potest nec est infallibilis.

doctrinam fidei pietatisque populo fideli propo- A
nere debent : adeò vt si quandoque Pontifex aliquis vt priuatus homo liberalibus & altioribus illustratus scientiis in aperiendo sensa mentis suæ, in quosdam errorum scopulos illidatur, nullum
Rationibus axioma primũ illustratur scilicet Papam vt pastorem Ecclesiæ supremum de Cathedra docentem errare nõ posse. propterea Pontificiæ maiestatis apici præiudicium infallibilitatis sit allaturus. Hoc igitur fixum inmotumque manere deber in cordibus nostris Romanum Pontificem de cathedra Catholica, Apostolica & Romana ad sacras fidei morumque regulas spectantia fundentem responsa sub ratione principis ac pastoris Ecclesiæ vniuersalis Hierarchici nec allucinari nec falli nec fallere posse : ait enim [a] Origenes in expositione horum Christi Domini verborum, [b] *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eam : manifestum est, & si non exprimatur, quod nec aduersus Petrum, nec aduersus Ecclesiam portæ prævalere poterunt inferorum. Nam si prævalerent aduersus petram in qua Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam item prævalerent. Petrus ergo firmus stabat in fide ne fabrica* (scilicet Ecclesia) *super ipsum fundata rueret.* Pari soliditate sancti Petri successor in fide stare debet, ne fabrica Ecclesiastica concusso ac nutante suo capite & fundamento labefactata concidat. *Porro claues non vnius cœli, sed omnium cœlorum promissas sancto Petro eiusque successoribus, effectu, tandem quod spoponderat, Dominus donauit ac credidit,* (inquit) [c] Origenes. Claues autem illæ iurisdictionis Ecclesiasticæ, cum cælos ipsos aperiant, necessariò consequitur, vt omnia impedimenta funditus exterminent, quæ homines cælorum aditu prohibere C possent. At certum est ex parte intellectus aditum cælorum, ignorantia fidei, sicut ex parte voluntatiè, prauitate affectionis hominibus obstrui. Ergo suo Dominus vicario vniuersalis ouilis pastori potestatem non minus ad tollendam fidei doctrinæ Catholicæ imperitiam tenebrasque ignorantiæ circa religionis puritatem Christianæ, dissipandas, quam ad extirpandam affectionis improbitatem, vitiorumque turpitudinem atque fœtorem singulari priuilegio fauoreque diuino largitus est. Qua purgati & illustrati fideles ad æterna cælorum tabernacula, iustificationis aditu, ianuaque reconciliationis cum Deo, patefacta peruenirent. Hanc adeò sublimem diuinamque pro salute Christiani gregis potestatem à Christo Domino datam Romanus Pontifex post sanctum Petrum ab eius interitu, quicumque in Apostolica sede præsedit, qua ratione exercere diceretur : si controuersias de fide difficiliores iure suo soluere, suoque iudicio fideles ligare, & astringere non D posset? vt id pro certo fideique congruo tenerent omnes, quod ipse vt summus Ecclesiæ princeps monarchaque decreuisset? Sed falsum erroneumque de fide iudicium fideles ligare non potest. [d] *Quod si diuinatio in labiis regis & in iudicio non errabit os eius*, vt loquitur sapiens, qua quæso persuasione mentis permoti homines iudicii doctrinæque non expertes, sanctum Petrum eiusque in Ecclesiastica Monarchia successores, Rom. Pontifices regnique cælorum principes à Deo constitutos in grauissimis de fide iudiciis errare potuisse arbitrabuntur? 3. Perpetua Ecclesiæ obseruatione nulla verior Christi Domini voluntatis interpres. Quæ ab omni sæculorum memoria, rerum negotiorum difficiliorum, grauiorumque ad fidei

a Hom. 1. in Matth.
b S Matth. 16.
1. Ratio.
2. Ratio.
c Hom 9 in Matth.
Nota.
d Prouerb. 16.
3.

religionisque statum & incolumitatem pertinentium, definitionem ac resolutionem non ab alia, quam à Romana sede deposcere consueuit. Pro cuius rectore ac pastore ne deficeret fides eius fratresque suos, fideles omnes, in doctrina veritatis orthodoxæ confirmaret, Dominum Iesum patri suo supplicauisse credidit : cuius supplicationis orationisque virtutem, succedentes effe- 4.
ctus & experimenta demonstrant. Cum destructis, & à fide deficientibus cunctis Apostolorum Ecclesiis, solam Romanam Ecclesiam contra tot malorum procellas, tot exortas crudelissimarum persecutionum tempestates, tot hostium diuersorum furores, tot errorum, hæreseon, impiorumque dogmatum, blasphemias, indomitam, victricemque substitisse, & eluctando saluam incolumemque fortiter emersisse videamus. Iam 5.
vero si Romani Pontificis ea quæ fidei sunt, de- *Nota.*
terminantis iudicio, possent errores irrepere: quot hæreseon, sacrilegorumque dogmatum, Catholicæ veritati fraodulenter insidiantium, dubia nobis esset atque suspecta condemnatio? quæ non ab œcumenicis synodis facta, sed à sola Romani Pontificis sententia iudicioque decreta est? Quod si hoc de fide Pontificis œcumenici decretum veritatis indubitatæ certumque non esset : quare impios hostesque veritatis hactenus, eos Ecclesia sancta iudicauisset : qui à sen-
tentia Romani Pontificis in causa fidei & gra- 6.
uiorum Catholicæ societatis cætusque negotiorum, ad aliud quantumuis dignitate & auctoritate præstans tribunal, prouocare voluerunt? Cur non minus firmum ac stabile in quæstionibus fidei, aliisque illustrioribus Ecclesiæ negotiis Romani Pontificis iudicium, quam sancti Petri credemus, cum pari authoritatis diuinæ pondere qua illud sancti Petri fulciatur? Quod si fallax esse possit circa fidem Romani Pontificis iudicium, quibus poterit fortitudinis indomitæ machinis sancti Petri iudicium foueri ac substentari, vt fidei iacturæ procliue fieri non 7.
posse credatur? Quod si in fide, sancti Petri iu- *e S. Matth 16*
dicium titubare non repugnet : quorsum Dominus dixerit sancto Petro. [e] Quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis, & quodcumque solueris super terram erit solutum & in cælis? quorsum hæc Apostolorum ipse prin- *f Act 15. v. 7.*
ceps in actibus effuderit, [f] *Deus elegit in nobis* *Canus lib. 6.*
per os meum audire gentes verba Euangelij & cre- *c. 7.*
dere? Plures, qui volet de hac materia rationes audire, adeat Melchiorem Canum nonnullas ex multis quæ produci possent, breuiter ad institutum nostrum produxisse, & (vt dicitur) primoribus labris degustasse, satis esse iudico : propter quas ex omnibus orbis Christiani partibus & oris de fidei controuersiis ab omni vetustatis Ecclesiasticæ tempore, consultationes ad Apostolicum Pontificis Romani tribunal directas fuisse, Sacrorum annalium historias replicando cognouimus. Et si sanctorum Patrum vetera rimemur inquiramusque monumenta, omnes vnanimi consensione, fidei stabilitatem ac infallibile de rebus Catholicæ religionis iudicium sancto Petro datum à Deo ad Romanos Pontifices tanquam legitimos ipsius principis Apostolorum successores pertinere firmiter asseuerantes audiemus. Inter quos primus apparebit sanctus [g] Irenæus pro hac veritatis assertione militatu-

Donum infallibilitatis in Romano Pontifice sicut in S. Petro in definiendo res fidei testimonio SS Patrum esse probatur.
g l. 2. contra Valentinum.

rus, cuius hic subticemus testimonium, quia superius clarè copioséque prolatum. Id considerans [a] sanctus Callistus Benedicto Episcopo scribens aiebat. *Memor sum me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cuius à Domino Iesu Christo est glorificata confessio : & cuius fides omnes destruit errores. Et intelligo aliter mihi non licere, quàm vt omnes conatus meos, ei causæ, in qua vniuersalis Ecclesiæ salus manifestatur, impendam. Quoniam res omnes aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad diuini muneris famulatum pertinent, sacerdotalis defendat auctoritas.* [b] Et sanctus Cyprianus ad Cornelium scribens, *ad Romanam fidem nunquam perfidiam accessum habere potuisse.* Clamabat & eidem [c] sancto Patri : ipse Pontifex Cornelius respondens dicebat. *Nec tantas de nobis laudes Apostolus protulisset, dicendo : quia fides vestra prædicatur in toto mundo, nisi iam exinde vigor iste radices fidei de temporibus illis mutuatus fuisset, quarum laudum & gloriæ degenerem fuisse maximum crimen est*, &c. Mitto clarissima Romanorum Pontificum sanctorumque Patrum, quia iam superius adducta in alterius licet veritatis illustrationem testimonia, manifestissimè clamantia immaculatum fidei Catholicæ nitorem in Romana sede semper inclaruisse, in æternumque cunctis ab ea longè pulsis erroribus Christo bene propitio permansurum. Certe si talis fuit, sitque semper immaculata sedes illi Christianæ maiestatis in nitore fidei diuinæ permansura, qui poterit Apostolici præsulis in Romano solio spiritualia iura dicentis errore aliquo fidei inimico, iudicium in res fidei definiendo sordidari ? Qualis fuerit SS. Patrum Nicænæ synodi magnæ de certitudine iudicij Romani Pontificis in terminandis grauioribus difficilioribusque Ecclesiæ negotiis, vt potè fidei mens atque sententia, verba hæc in canonibus ex Arabico translatis reperta, significant. [d] *Qui tenet sedem Romæ caput & princeps est omnium Patriarcharum. Quandoquidem ipse est primus sicut Petrus, cui data est potestas in omnes principes Christianos, & omnes populos eorum : vt qui sit vicarius Christi Domini nostri super cunctos populos, & vniuersam Ecclesiam Christianam. Et quicumque illi contradixerit à Synodo excommunicatur.* Certe si hæc regendi omnes populos, vniuersalique dominandi congregationi fidelium, potestas ab omni diuinitus errore libera non esset, sancta synodus ei contradicentes anathemati minimè subiugaret. Ideo [e] sanctus Hieronymus hęc Ruffino religionis hosti suggerebat. *Scito Romanam fidem Apostolico ore laudatam huiusmodi præstigias non admittere.* [f] Et sanctus Augustinus : *Numerate ab ipsa sede Petri, & in illo Patrum ordine, quis cui successit videte.* Moxque causam subiungens ait, *Ipsa est petra quam superbæ non vincunt inferorum portæ.*

a 1. Epist. ad Benedictum Episcopum.

b 1 1. Epist. 3. ad S. Cornelium.

c S. Cornelius S. Cyprian. 2. Epist. 7 inter Epist. S. Cypr.

d Can 39 Concilij Nicæni ex arabico sermone translati.

Hæc ex Turriani versione ex arabica in latinam linguam.

e Epist. 1. contra Ruffinum.

f In Psal contra part. Donat.

Huius infallibilis Ro. Pontificis in definiendo res fidei, maioraque Ecclesiæ negotia, firmitatis præclaram Theodoretus Epistola ad Renatum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyterum Cardinalem (qui fuerat legatus missus à sancto Leone ad concilium Ephesinum) edidit confessionem, cùm sic eum inter alia alloquitur orando. [g] *Hac igitur de causa tuam oro sanctitatem, vt persuadeas beatissimo ac sanctissimo Archiepiscopo, vt Apostolica vtatur auctoritate & præcipiat ad vestrum conuolare Concilium. Habet enim sanctissima illa sedes omnium per orbem Ecclesiarum ducatum & principatum, multis quidem de causis, præcipuè verò quod ab hæretica labe immunis permansit : & nullus qui contraria sentit veritati in illa vnquam sedit, sed Apostolicam integram gratiam & immaculatam seruauit.* Non inferiora sunt prioribus de stabilitate iudicij Romani Pontificis in succurrendo rebus Ecclesiæ grauissimis, & definitione controuersias fidei sedando præconia, quæ apud Gennadium Athanasius discipulus sancti Maximi his verbis effudit. [h] *Cùm fides concordissimè ab omnibus exagitaretur, nisi Specialis gratia opem tulerit, qui semper succurrit, semine religionis apud veterem Romam nobis relicto, ad confirmandam promissionem mentiri nescìam, quæ facta est principi Apostolorum*, &c.

g Theodoretus Epist. 116. ad Renatum Cardin.

h Gennadius Scholarius de primatu Papæ sectio. 8. anno 630.

Propter quam stabilitatem firmitatemque iudicij, fallaciæ & erroris expertem in quæstionibus fidei disciplinæque, morum decidendis dirimendisque menti sedentis in throno Apostolico pastoris affixam, [i] Sophronius Hierosolymitanus per litteras Episcopo Stephano suadebat, vt quæsiturus ab œcumenico præsule Catholicę religionis fideique responsa Romam proficisci maturaret. *De finibus terræ*, inquit, *vsque ad terminos eius ambula, donec ad Apostolicam sedem, vbi orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, peruenias.* Quàm ingenuè hanc de dubiis fidei decernendi Roman. Pontificis auctoritatem, ab omni errore liberam, [k] Sergius ille Magnus Cypri custos animarum & pastor fuerit credendo professus, hæc ipsius ad Theodorum Papam verba euidenter ostendunt. *Firmamentum à Deo fixum, firmum, & immobile, atque tituli formam lucidissimam fidei, vestram Apostolicam sedem constituit : ô sacer vertex Christus Deus noster. Tu es enim sicut diuinum veraciter pronuntiat verbum, Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ confirmatæ sunt : Tibi & claues regni cælorum commisit, atque ligare & soluere potestatiuè, quæ in terra & quæ in cælis sunt promulgauit. Tu prophanarum hæreseon depositor existis, vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei* &c. Si firmamentum fixum, firmum, & immobile, si forma lucidissima fidei, Romana & Apostolica sedes à Deo constituta sit : qui huic præsidet œcumenicus pastor qua poterit in definiendo res fidei, ratione decipi, vel aliquo errore turbatus à via veritatis arceri ? Qui fundamentum Ecclesiæ, clauium regni Cælorum dispensator, hæreseon sceleratarum extirpator, princeps denique & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei constitutus est à Deo, quomodo contra omnes errorum, falsarum opinionum, peruersorumque dogmatum, tempestates & procellas immotus & permanens in clara fidei veritatisque luce stare non poterit ? Qui ab alio sancto pastore & archimandrita [l] Theodoro Studita, *Petra fidei super quam suam Catholicam Christus Ecclesiam ædificauit, appellatus est* ? Et à [m] sancto Ignatio, Constantinopolitano Patriarcha ad Nicolaum Papam scribente, *exercitarum Hæreseon, & contra Catholicam veritatem præuaricationum eradicator, zizaniorum malorum interemptor, labefactorum, putridorum & penitus immedicabilium infa-*

i Epist. ad Stephanum Episcopum anno 630.

k Sergius Cyprius Ep. ad Theodorum Papam anno 650.

Firmamentum, & fundamentum immobile, princeps & doctor fidei papa cum sit, ideo falli & fallere non potest.

l Epist. ad Paschalem Papam anno 810.

m Ad Nicolaum Papam quæ habetur act. 3. octauæ synodi.

tiabiliter ægrotantium, Ecclesiæ membrorum resecator & amputator, & in omnibus fidei sanctissima Apostolorum principis æmulator. Qui eius zelo in Dei honore procurando ardenter inflammatus, nullis vnquam malorum nefandorum immaniumque furoribus ouili Dominico crudeliter irruentibus, cedere didicit, vt non immeritò ad Vrbanum Pontificem, [a] sanctus Anselmus Archiepiscopus Ecclesiæ in Anglia Cantuariensis ita scripserit. *Quoniam diuina prouidentia vestram elegit sanctitatem: Cui vitam & fidem Christianam, custodiendam & Ecclesiam suam regendam committeret: ad nullum alium rectiùs refertur,* (scilicet quam ad te vel ad illam sanctitatem vestram) *si quid contra Catholicam fidem oritur in Ecclesia, vt eius auctoritate corrigatur, nec vlli alij tutius, si quid contra errorem respondetur, ostenditur, vt eius prudentia examinetur.*

a Anselmus Cantuar. de incarnat. verbi c. 1.

Atque vt Catholici omnes intelligerent in his quæ defensionem regimenque Ecclesiæ respiciunt, quæque conseruandæ fidei puritati patrocinantur, Papam aliquid decernendo, fraudibus & erroribus obnoxium esse non posse: Sæpe id Deus suis voluit miraculorum editione fidelibus inclarescere: Vt cum Gregorij 7. facta, gesta, atque decreta contra sui temporis hæreticos, schismaticos, simoniacos, sacrilegos, aliosque sanctæ Ecclesiæ rebelles ac perduelles miraculo magno & insueto iustificare dignatus est: quæ multi temerè & peruersè iudicantes inuidiosè & iniustè calumniabantur. Factum mirabile Leo Ostiensis sic exponit: [b] *Factum est autem cùm idem Papa Gregorius missarum solennia celebraret: vir quidam Ioannis nomine iuxta altaris crepidinem immobiliter perstitit: cumque ad altare deflexisset obtutus, subitò in extasim raptus, niueo candore columbam, cuius erat aureum guttur, supra eandem aram astare conspexit: quæ inde leniter aduolans ac supra dextrum Pontificis humerum recubans alis protinus expansis vtrumque protexit, ac tamdiu sic perstitit, quousque commixtio Dominici corporis & sanguinis in calice fieret: iterumque se in dextrum humerum colligens, inde ad altare descendit: caput blandè super hostiam flectens, viro illo quid hæc sibi vellent non intelligente cum volatu præpeti, pleno rostro remeauit ad cælum. Post hæc homo ille in se rediens, nulla penitus huius rei vestigia memoria tenuit. Nocte verò subsecuta, cum se sopori dedisset, vir quidam illustrior sole, minaci vultu in medio suæ domus hospitio eidem apparuit: quo ille viso de strato exiliens terrore correptus, fugam tentat arripere. Vir autem ille porrecta manu continuit brachium eius suauiter tenens. Cùm autem manus eius nequiret effugere, ac sic vinctus, stetit inuitus. Ad eius mox auxilium quidam niuea canitie aspersus indutusque stola candida affuit, eiusque mœrorem consolans, de manu se tenentis eripuit. Quem ille quisnam hic esset tantæ claritatis vir quasi iam intrepidus, hic, inquit, est iustitiæ sol: & ille, nomen quoque tuum, ait inquirenti similiter pande. Nequaquam,*

Deus plerumque infallibile & intemeratū in rebus fidei negotiisque grauioribus iudicium Romani Pontificis miraculis cōprobat quod exemplis ostenditur.

b l. 3. c. 58.

Spiritus sanctus sub specie columbæ apparens Gregorio 7

Quæcumque gessit & decreuit contra rebelles Ecclesiæ hostes omnia interiori virtute suggessit.

A *ait ille, scire te oportet nomen: sed mihi ad interrogata responde, putasne recolis quid heri dum in Ecclesia astares vidisti? ille cuius animum occuparat obliuio, cœpit intra se voluere, quidnam esset quod ab eo senior quæreret: subitoque reminiscens, cuncta sibi quæ viderat ex ordine retulit: & ille vade, inquit, celeriter, & hoc ipsum auribus Papæ insinuato vt constanter vigore sancti spiritus, quod cœpit, exequatur, his dictis ab oculis eius elabitur.* Hæc Leo Ostiensis, mirabilis planè historia, & à grauissimo auctore conscripta, his vicino temporibus, quibus mirabile illud à Deo factum est in oculis Catholicorum. Qua visione huius columbæ in gutture deauratæ, in humeris sessitantis Romani Pontificis, atque in eius aures insufflantis spiritum suum designari monstrauit. Cuius instinctu B pastor Ecclesiæ Monarchicus in definiendo & ordinando res maioris celsitudinis, atque momenti, quæ ad fidei disciplinæque Christianæ protectionem recta flecterentur, contra omnes maligni spiritus insidias dolosque regebatur, atque eius protectione gubernabatur: vt contra eum à spiritu sancto protectum omnes calumniarum, mendaciorum, iniuriarumque vomitus, ab improbis Ecclesiæ latentibus & apertis hostibus effusi, excepto fœtore atque putredine maledicendi calumniantium famam deturpante, ad nihilum irriti deuenirent.

Alio miraculo Deus sui Pontificis virtutem erroris expertem in res ad fidelium salutem Ecclesiæque fidem reuocatas, Christiana charitate tractando, Armeniorum legatis nomine suorum, à quibus mittebatur, principium ad obsequium C obedientiamque, omni errore ac infidelitate eiurata, Romano Pontifici præstandam Viterbium (vbi tunc propter schismaticorum Romanæ vrbis ciuium rebellionem audacem sacrilegamque Papa morabatur) magno cum apparatu venientibus expressit. Sic enim [c] Otto Frisingensis, qui tunc præsens erat, de hoc miraculo loquitur. *Armeniorum legatos Romanus antistes,* scilicet Eugenius 3. *gratanter suscipiens missarum solennis ac sacrificiis secretis adhibuit: diligenterque ea quæ fiebant iisdem eos animaduertere monuit. Quod dum facerent intentique sacro altari astarent: vnus ex eis Pontificali dignitate præditus, (sicut post modum in plena curia retulit) in beati Martini octaua, quando dedicatio beati Petri celebrari solet, summo Pontifice diuina mysteria agente, splendido fulgore radium solis super caput eius coruscare, & in ipso duas colum-* D *bas ascendentes & descendentes vidit: Cum diligentius hac illacque oculos circumferret, nullumque aditum per quem lux illa transfunderetur, inueniret, Deificum hoc esse cognoscens, ac ad obedientiam Romanæ sedis amplius accensus cunctis quæ viderat, aperuit, &c.* Hæc si ad fidem faciendam contra hæreticos non ita premant ac vrgeant: saltem ad permouendos piorum Catholicorum affectus plurimum pro fidelium congregatione valebunt.

Armeniorū legati Roman. pontificem à Spiritu sancto in regenda Ecclesia dirigi miraculo cognoscunt.

c l. 7. cap. 31.

CAP. VII.

Quod hæc summa Romani Pontificis ab omni errore libera potestas in canonizatione sanctorum maximè conspiciatur ac reluceat.

1. *Quid sit sanctorum canonizatio, seu Apotheosis Christiana, quæ in ea requiruntur, quæque ad eius legitimam effectionem vestigantur.*
2. *Ex omnibus Ecclesiæ prælatis ad solum Romanum Pontificem pertinet canonizatione sanctos in cælo & terra consecrare.*
3. *Quam sine errore vllo, intus operante Spiritu sancto, summus ipse Pontifex exequitur.*

Canonizatio quid sit.
a S Thomas quodlib. 9. q. vlt. S. Antoni. 3. p. Titu. 21. c. 5 § 5.

ANONIZATIO sanctorum iuxta communem [a] à Theologis canonistisque doctoribus traditam definitionem nihil aliud esse perhibetur, quam canonica ac regolaris institutio aliquem maximis insignem virtutibus ab interitu vitæ suæ corporeæ cælo receptum pro sancto honorandi, solenni illi in Ecclesia officio præstito & cum inuocatione eius nominis, vt pro fidelibus in terra militantibus Deo supplicet, magna cum veneratione consecrato. Quæ facta sine Romani Pontificis auctoritate nulla esse potest, vt [b] Alexander 3. suo decreto indicauit. Quo honore sacraque religione priusquam inauguratus cælo iam immissus sanctus ille ab Ecclesia sedis Apostolicæ iudicio cumuletur, multa solent longa & diligenti disquisitione sciscitari. Prout [c] Hostiensis, iuris canonici lumen, Innocentius, & Goffredus obseruauere. Primò qualis eius vita, quantis in laboribus piis, castis, generosis, iustisque contrita. *Si enim ad honores mundi, sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est peruenire: & notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adiuuant, quam diligens & quam prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum & cælestium dignitatum?* [d] Aiebat sanctus Leo Episcopis Africæ. *Oportet enim præsenti testificatione prædicari, & bona fama præconiis non taceri.* Dicebat alter Magnus Pontifex [e] Gelasius. Præcipuè cùm huiusmodi virtutum bonarum opera, diligenti informatione, rimantur, solet inquiri, an hæc, virtutes illæ simplicitas nempe, humilitas, suique magna in præclarè factis abiectio condiuerint. [f] Extra de præsumpt. quod ipsæ virtutes abnegationis sui, in potentibus sanctitate viris maximè Deo placeant, [g] *qui superbis resistit & humilibus dat gratiam*, Et vt loquitur sapiens, [h] *Cum simplicibus sermocinatio eius.*

Silvest verbo canonizatio in principio. Tust. l. 2. summæ & alij.

b Alexand 3. c audiuimus de reliquiis & venerat. SS.

2. *Quæ solent inquiri in canonizando.*

c Hostiens. Innocen. Goffredus & alij.

d Can. miramur dist. 61. e a S. Leone Epist 81. alias 87. Episcopis Africæ.

e Gelasius Ep. ad Episcopos per Lucaniã & Brutios c. 2. c. c. quatuor 12. q 2.

f Cap ex studiis extra de præsumptionibus.

g S. Iacob c 4.

h Prouerb. c. 1.

i Can. omnis 7 q. 1.

Secundò an illa virtutum exercitia fuerint persecutionis pro Christo valde salutaris, [i] Deóque gratæ, tolerantiæ coniuncta, solet obseruari: & an eas persecutionis acerbitates, cum charitate magno animo constantique sustinuerit, longa-

A quæ toleratas patientia domuerit, cum sine charitate martyrium non tam gloriam quam pœnam sit habiturum: iuxta illud sancti Hieronymi, [k] *Vide quantum bonum sit charitatis! si ita martyrium fecerimus, vt nostras velimus ab hominibus reliquias honorari, si opinionem vulgi sectantes, intrepidi sanguinem fuderimus, & substantiam nostram vsque ad mendicitatem propriam dederimus: Huic operi, non tam præmium quam pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta sunt quam corona victoriæ.*

k In c. 5. Epist. ad Galat. 40. Can. vide quantum 1. q. 1.

Tertium.
Tanta in canonizatione martyris quanta in confessoris non fit inquisitio.

Tertiò de miraculis fit quæstio & diligens auctoritate Rom. Pontificis inquisitio, tam quæ in vita sancti quàm quæ post obitum eius mundo diuinitus illustria claruerunt. Sed, inquit Ostiensis, *de Confessore tanta fit examinatio, de martyribus non item.* In quorum consecratione ad diuina, & canonizatione, de miraculis sciscitatur Ecclesia, quibus viui defunctique coruscarunt; causásque perscrutatur & inquirit, propter quas vna cum sanguine vitam morte crudelissima profuderunt. Qua generosi sanguinis pro Christi fide profusione, martyr nondum baptizatus, ad salutem, gloriamque sempiternam censetur crediturque catholica fide baptizari: vt præclaræ illæ à diuo Augustino obseruatæ inter baptismum & martyrium conformitates verissimè testantur. [l] *Cathecumenum quamuis in bonis operibus defunctum vitam æternam habere non credimus* (scilicet nisi habeat votum) *excepto martyrio vbi tota baptismi sacramenta complentur. Baptizandus confitetur fidem suam coram sacerdote, & interrogatus respondet. Hoc & martyr coram persecutore facit: qui & confitetur* C *fidem suam, & interrogatus respondet. Ille post confessionem vel aspergitur aqua vel intingitur; & hic vel aspergitur sanguine, vel contingitur igne. Ille manu Pontificis accipit spiritum sanctum: hic habitaculum efficitur Spiritus sancti, dum non est ipse qui loquitur, sed spiritus Patris qui loquitur in illo. Ille communicat Eucharistiæ in commemorationem mortis Domini: hic ipsi Christo commoritur. Ille confitetur se mundi actibus renuntiaturum: hic ipsi renuntiat vitæ. Illo peccata omnia remittuntur: in isto extinguuntur.* Et propterea baptismi vicem aliquando implere passionem de latrone illo, cui non baptizato dictum est, *hodie mecum eris in paradiso*, non leue documentum [m] S. Cyprianus assumpsit. Sed notandæ sunt duodecim res cæremoniæque, quas in sanctorum canonizatione & Apotheosi Christiana Ecclesia obseruare consueuit: vt tota illa religionis actio celebris valdeque honorifica nulla ne leuissimi quidem erroris labe conspergatur. Quam quidem Hostiensis, [n] sanctus Antoninus & D alij Theologica, iurisque vtriusque sapientia præstantes viri commemorarunt. Prima est frequens denuntiatio, sæpius iteranda summo Pontifici de illo sancto, pro cuius canonizatione ipsi sanctissimo Patri supplicatur: vt multiplicatis intercessionibus clementer ac sapienter acquiescat. Secunda commissio inquisitionis examinisque faciendi. Tertia cõmissionis per testes iuratos fide dignos informatio & inquisitio. Quarta informationis factæ relatio. Quinta relationis diligens examinatio. Sexta informationis seu examinationis factæ per cõsistorium discussio. Septima secreta definitio ac determinatio. Octaua publicatio manifesta. Nona diei canonizationis assignatio. Decima ipsius Romani Pontificis illicque præsentium in honorem canonizati religiosa genuflectio & charitate fer-

Causa martyrij inquiritur in sanctis canonizatione.

l S Aug. Ep. ad Fortunatiã. a Can. Cathecumenum 38. de consecrat. dist 4.

Pulchra inter baptismum & martyrium cõparationes.

m Ex D. Aug. l. 4. c. 22 de vnico baptismo contra Donatistas & ex can. baptismi vicem de consecrat. dist 4.

Duodecim in canonizatione SS. obseruari solent ab Ecclesia ceremonia.

Hostiensis extra de reliq. & venerat.

n Part. 3. Tor. 22 c. 5.

uens atqoe deuota deprecatio profusa Deo, ne in talis canonizationis opere suam Ecclesiam aliquo labi errore seu fallacia circumueniri patiatur. Vndecima sermocinatio atque miraculorum necnon misericordię operum, quibus claruit in vita, canonizatus commemoratio, simulqoe ipsius sancti in numerum sanctorum relatio atque in sacris conscriptio dypticis. Duodecima sacrosancti tremendique mysterij, in honorem sancti celebratio & canticorum modulatio spiritualium. Quas omnes ceremonias Ecclesia primitiua, propter duo minime seruabat: primum, quia tunc vt plurimum sancti martyres erant, qui [a] tanto ad suæ sanctitatis cognitionem & approbationem examine non egebant, vt postea confessores: secundum quia ex feruore fidei Christique meritis adeò miracula recteque facta sanctorum summæ ardore charitatis inflammata omnibus conspicua patebant, vt nulla tergiuersatione celari posse viderentur. Hæc vero canonizatio, appositè verbo ab Ethnicis mutuato, [b] *ἀποθέωσις* dici potest quod nihil est aliud expositore Seruio quàm inter Deos relatio siue diuinorum attributio honorum atque consecratio. Qua in suorum vana ac superstitiosa ad Deos translatiooe Romani, Dæmoniorum elusi fraudibus, & incantationibus fascinati nefandis, vtebantur. Cuius Apotheoseos manes vanasqoe cæremonias deliriis onustas [c] Herodianus copiosè prosequitur: cuius longum discursum hæc verba nouissima claudūt. *Mox* (scilicet corpore Imperatoris combusto, & in cineres redacto) *ab extremo minimoque tabernaculo, tanquam à fastigio quodam simul cum subiecto igni ascensura in ætherem aquila dimittitur, quæ in cælum creditur, ipsam principis animam deferre.* Ac iam ex illo vna cum cæteris numinibus imperator colitur. Atque hanc suorum principum augustorumque vtriosqoe sexus apotheosim fieri sola senatus auctoritate volebant: vt videre est [d] apud Capitolinum in Antonino Pio. *Cuius vxor Faustina Augusta post interitum dea, delatis circensibus templo & statuis aureis à senatu consecrata fertur. Insignique mendacio desiceati principis opinionem falsam in animo ciuium pro veritate imprimere nitebatur. Conductis mercede ad hanc fraudem impostoribus, qui iureiurando confirmarent, vidisse è rogo ascendere, in cælum ardentem Cæsarem*, vt [e] S. Iustinus prima ad Antoninum pium oratione imposturam hanc fraudemque detestando loquitur.

Cur omnes illæ ceremoniæ in primitiua Ecclesia non seruabantur.
[a] Antoninus 3.p.tit.22.ca.5.§.5.
[b] *ἀποθέωσις* quid ex Seruio.
[c] Herodianus lib. 4 circa principium ibi mos est Romanorum.
Stupida vanaque infatuatorum Romanorum opinio de superstitioso suorum imperatorum ad deos relatione. Imperatores in numerum Deorum Romani senatus auctoritate referebant.
[d] Iulius Capitolinus in Anton. pio.
[e] Martyr Iust. orat. 1. ad Anton. pium.

At Christiana apotheosis ab illis ethnicæ superstitionis imposturis abhorrens, vt sanctissima, sic verissima non ethnici senatus decreto, iussa, sed vniuersali pręsidentis Ecclesiæ, sacratissimoqoe Cardinalium collegio præfecti principis imperio facta, immortali ad SS. gloriam decusque perenne, in Ecclesia Dei vigore coruscat. Absque cuius principis spiritualis imperio nefas aliqoem apotheosi donare, [f] vt sacra iura decreuere. Hæc enim apotheosis [g] sacra tria præcipuè requirere videtur, scilicet canonisandi sanctitatis approbationem, 2. eiusdem sanctitatis à fideli receptæ ac creditæ populo venerationem, 3. fidei totius Ecclesiæ, illius beneficia sancti auxiliumque deuotè flagitantis confirmationem. Quæ tria vt præstentur extra Romani Pontificis auctoritatem euagari ac circumferri non sinuntur. Cum sit caput vniuersalis Ecclesię visibile sub Christo Domino, cuius vicarius est in terris Imperij Ecclesiastici moderandis præfectus habenis. Sicut enim solius est Christi Domini, hominum sanctificare sanctitatem causando vt est causa principalis efficiens, quatenus Deus essentialiter bonitate & misericordia præditus infinita, vt patientissimus propheta ipsi Deo hac confessione profitebatur. [h] *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?* Et Apostolus [i] Roma. 13. *vnus est Deus qui iustificat.* Et ipsemet Dominus, ante incarnationem suam cum patre & spiritu sancto dicebat [k] Leui. 2. *Ego Dominus qui sanctifico eos.* [l] Et Isaiæ 43. *Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me.* Ita ad solius Pontificis, qui est vicarius Christi Domini munus officiumque, hominum sanctitatem manifestandi potestas approbandique reuocatur. 2. Item sicut solus Papa est caput Ecclesiæ visibile, omnia huius mystici ac Dominici corporis in sanguine Christi sanctificati membra sibi sacra charitatis compage fideique vnitate copulans. Ita illos capitis incumbit auctoritati, vnis illis integrisque spiritu Dei membris Ecclesiæ, venerationem cultumque alicuius sancti recens canonizati pia cum deuotione præscribere & imperare. 3. Præterea cum opera alicuius sanctitatis testimonium perhibere cõsuescant, quando Ecclesię fide fulciuntur, eadem ratione ad eum Principem pastorémque spiritualem pertinere pium aliquem virum propter egregia sanctitatis opera factáque non ętatis, sed ęternitatis apotheosi consecrare, ęquum est credere: cuius auctoritati ac dignitati, graues de fide quęstiones Consultationésque decidendæ, atque terminandę subiiciuntur. Qood facere Pontificię Iurisdictioni conuenire, supra pluribus multiplicique probatione clarissimè demonstrauimus. 4. In hac autem SS. Canonizatione Romanus Pontifex dominos Cardinales in Collegium coronamqoe coactos, & congregatos in suę solicitudinis & operis auxilium adiutoriumqoe solet adhibere non necessario, & ex præscripto muneris per modum determinationis seu limitationis auctoritatis Pontificię, Cum Papę potestas non in aliquo limitetur, nec ab illorum, collegio dependeat, sed per modum ministerij & Consilij, vt debito modo suam exerceat potestatem, grauissimáque sibi à Deo imposita prouincia atque solicitudine omnium fidelium tutiùs commodiúsque fungatur. Quod copiosè dilucidéque comprobatum apud eruditissimos & sanctitate maxima conspicuos [l] Augustinum de Anchona, S. [m] Antoninum Florentinum Archiepiscopum, alióśque egregios recentis temporis Ecclesiæ doctores diligens qui volet lector inueniet.

2. *Pars solius est Romani Pontificis apotheosi sanctos donare.*
Tria præcipue in canonizatione requisita Papa præstat.
[f] Can 1. audiuimus extra de reliq & venerat. SS.
[g] S. Antoninus 3 part. t 22 c 5 § 5.
Multiplici ratione probatur canonizationem SS. ad Rom Pontificis officium spectare.
Solus Christus Dominus vt Deus hominem iustificat sanctitatem causando efficienter.
1. Ratio.
[h] Iob. 14.
[i] Rom 13.
[k] Leuit. 2.
[l] Isaiæ 43.
2.
3.
4. *Papa in canonizatione S. Sacrum Cardinalium collegium adhibet, non per modum determinationis & limitationis suæ potestatis, sed consilij & ministerij.*
[l] 1. de potestate Papæ.
[m] S. Anton. 3. part. t. 22. c. 5. §. 5.

Exempla Canonizatorum SS. & Christiana apotheosi donatorum à Romano Pontifice passim in bonis Catholicísque Scriptoribus reperire procliue est & in manibus. Alexander 3. [n] S. Thomam Cantuariensem cum fama de eius sanctitatis ab interitu signis, virtutibus, miraculísque toto orbe volitaret, sacræ in numerum relatum apotheosi consecratum, diuinis laudibus mactauit. Idem Pontifex simili apotheoseos honore cumulatum sanctum Bernardum in cælum virtutum suarum rectéque factorum gradibus euectum à piis Ecclesiæ militantis alumnis inuocandum, & veneratione plusquam humana prosequendum canonizationis publicæ festiuitate decorauit: vt his verbis Ludouico Regi Francorum in epistola ad eum

Exempla canonizatorum sanctorum à solo Rom. pontifice.
[n] Platina Cremonensis in vita Alex. 3. S Thomæ Cantuar. canonizatio.
2. S. Bernardi.

a Epist. Alex. 3. ad Ludouicum Regem Franciæ.

missa significauit. [a] *Quoniam sanctæ recordationis Bernardus, quondam Abbas Clareuallis, & Deo semper charus, & tam tibi quam Vniuerso regno tuo gratus extitit & acceptus, eum ad gloriam & exaltationem Ecclesiæ, & totius regni canonizandum decreuimus, & inter beatissimos Confessores festiua celebritate colendum, tam de misericordia Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius confisi meritis, quàm suæ conuersationis & sanctimoniæ monitgnari, &c.* Sic [b] Clemens 5. S. Petrum Cælestinum Cælestinorum ordinis fundatorem gloria & honore in cælis à Christo Domino coronatum canonizationis celebritate in terra super mortales extulit. [c] Sicut sanctum Ludouicum Francorum Regem Bonifacius Octauus nobiliori corona quam Gallica, æterna nempè cum Christo in cælorum sanctuario potientem, eiusdem sacræ apotheoseos inauguratione clarificauit. Et Doctorum Scholasticorum magistrum, abyssum doctrinæ D. Thomam [d] Ioannes 22. [e] & S. Nicolaum Tolentinum, qui sub vexillo sancti Augustini in castris Ordinis Eremitarum in vita sua militauit, Eugenius quartus, & [f] Catharinam Senensem ordinis S. Dominici sanctimonialem Pius II. & [g] S. Franciscum à Paula Minimorum Fundatorem Religionis, Leo X. & quamplurimos alios vtriusque sexus, Multi alij Rom. sedis Præsules orbis Ecclesiastici rectores diuersis temporibos mundo celebres atque mirabiles huius inaogurationis sacra solennitate nobilitarunt. Quæ multos sibi iunctos honores cultúsque complectitur omnes à Romani Pontificis auctoritate manantes, quibus canonizati religiosè cum magno charitatis affectu cumulantur. Primus eos cathalogo ordinique Sanctorum sempiterna cum Christo gloria [h] fruentium subliniter, in cælis asciibit, vt postes decreto Pontificis, ab omnibus publicè colantur, ac pro sanctis in cælo gloria & gratia consummata fulgentibus adoratione naturalia præteruolante sublimentur.

b Clemens 5. S. Cælestinū ordinis Cælestinorum fundatorem canonizauit.

c Bonifacius 8. S. Ludouicum.

d S. Thomam Ioannes 22.

e Eugenius 4. S. Nicol. Tol.

f Pius 2. Cath. Sen.

g Franciscum de paula Leo 10.

Septem honores SS. canonizationem sequentes à 20. Pontifice decretis.

1.

h Roccham de Canonizatione SS. cap. 38 §. 3.

2. Secundus illos in publicis Ecclesiæ suffragiis ac votis inuocandos à fidelibus perillustres ac virtute magna speciosos exhibet.

3. Tertius in altarium & ararum Deo in recordationem venerationemque eorum, erectione conquiescit.

4. Quartus sacrificia tam sacrosanctæ Eucharistiæ, quam laudum, orationum, gratiarumque actionum (quæ vulgo officium & horæ canonicæ nominantur) Deo in illorum reuerentiam oblata publicè causatur.

5. Quintus dies festos in eorum memoriam honoremque concelebrat.

6. Sextus in sacris eorum effigiandis formandisque imaginibus, quas populus fidelis religioso cultu veneretur, radianti lumine in signum gloriæ qua fruuntur in cælo coruscantibus, deuotè versatur.

7. Septimus sacras eorum reliquias prætiosis Thecis inclusas fidebibus adorandas magna cum reuerentia præsentat. Atque hæc canonizandi sanctos auctoritas potestasque in Romano Pontifice, sicut in vniuersali Ecclesia sub capite suo visibili legitimè congregata, tam certa & vera, tantoque fidei Catholicæ pondere firmata creditur: vt in illam veritatem, inficiando & non credendo, luctari, non alterius erroris criminisque, quam hæreseos horrendæ nefandæque esse censeatur. Quam scelcratus Apostata Lutherus è Catholicorum castris in apertum apostasiæ furiosæ sacrilegiique campum transuolans publicè, contra Sedem Apostolicam debacchando, antiquos impietatis diabolicæ Patriarchas secutus edocuit, & auctoritate professus Sathanica publicauit. Cum anno 1524. (referente Cochlæo in actis execrabilis hæreticorum nostri seculi Patriarchæ) furiis accensus & ira de lacu inferi eluctante, contra Hadrianum 6. quod in SS. Album, Benonem Nisbensem Episcopum retulisset, libellum ediderit. Cui titulum inscripsit lingua vulgari Theutonica (*aduersus nouum idolum & antiquum diabolum.*) In quo effrænata audacia, mendacio suoque indulgens furori, ausus est sceleratissimus hoc blasphemiç virus euomere dicens: *Officium Papæ non esse aliud quàm veros sanctos interficere, & falsos exaltare.* Hanc nostram assertionem, nimirum potestati Romani Pontificis sanctos canonizandi non credendo reluctari, hæreticum esse, traditio, perpetuus Catholicæ vsus Ecclesiæ, communis omnium Conciliorum, & SS. Patrum consensus à principio nascentis Ecclesiæ verissimam esse probabunt. His enim testimoniis, fides de hac potestate, Romano Pontifici, Ecclesiæque generali canonicè sub huius auctoritate coactæ, credita, in fidelium animis, profunda persuasionis certæ stirpe defixa permansit. Vt Florentini Concilij decreto pro vnione Armeniorum clarissimè declaratum est. Quo Concilium Armenis imperat, vt beatissimum Leonem Primum tanquam sanctum, sanctorumque albo iure meritissimo traditum & insertum honore permagno humanis excelsiore venerarentur. Adde quod hæreticum sit, sanctos inuocandos esse negare: [i] hoc enim concilia œcumenica [k], hoc summorum decreta Pontificum, hoc SS. Patrum testimonia multa, ipso clarius sole definiuerunt.

Dæmogare Ro. Pontifici hanc SS canonizandi potestatem est hæreticum.

Hæresis Lutheri contra canonizationis SS. potestatem Apostolicam debacchantis.

Lutheri libellus contra Papæ auctoritatem SS. canonizandi.

Assertio superior variè probatur.

Primò.

Concilium Florentinum.

Negare SS. inuocationem hæresis est.

2.

i Lib. 6. decretalium.

k Clementinæ extrauagantes de reliquiis & venerat SS.

Nouissimè clarissimum est [l] S. Tridentini Concilij decretum de inuocatione SS. Sess. 16. Ergo ex consequenti debet esse in Ecclesia potestas sanctos canonizandi: vt pro talibus tuto ac salutari culto à fidelibus adorentur. Alias inuocationem venerationémque SS. publicam impugnare, & abrotare negando, crimen hæreseos minimè iodicaretur, quos Pontificis Rom. lex & sanctio canonizatorum dypticis atque tabulis inseruisset. Quis præterea non hæreticus negare pertinaciter auderet sacrarum scripturarum testimonio plurimos in cælo sanctos vtriusque testamenti, diuinæ felicitatis æternitate potiri? Ex quibus nonnullorum nomina sapiens [m] Ecclesiastici c. 44. [n] S. Paulus Hebræorū c. 11. commemorat. Nunquid manifestæ hæreseos nefandæque impietatis contagione lueque se illi contaminarent, qui sacratissimam virginem Dei matrem. SS. Apostolos S. Stephanum aliosque, quorum sacra minimè est oblita scriptura, cælesti iam beatitudine fruentes, gloria & honore publico in Ecclesia à fidelibus decorandos non esse mordicus animoque obstinato contenderent? Quo iacto veritatis Catholicæ fundamento, quis non videt hanc apotheosi donandi sanctos in Ecclesia Dei potestatem permanere debere ad maiorem religionis Christianæ confirmationem, fideliumque ad virtutis iter exhortationem, dum illis mirabilia sanctorum facta gestaque diuina, veluti vitæ sanctioris exemplaria, in quę imitatione generosa respiciant, exhibentur:

l Concil. Trident. sessio. 25. decreto de inuocat SS.

3.

m Eccles. 44.

n Hebr. 11.

exhibentur: quorum gradibus in cælum sanctos illos æterna cũ Christo beatitudine potituros ascẽdisse fidei certitudine corroborati confitentur. Nunc grauis pro 3. parte capitis huius quæstio nobis definienda suggeritur. Vtrum fidei certitudine an pie solum Romanum Pontificem in sanctorum canonizatione errare nullo modo posse credere debeamus. Certe in re tanta in qua sine magno periculo lapsus non est, nil tutius, quam magnorum doctorum in conciliando Theologicarum difficultatum concordia, ac decisionibus controuersiarum fidei producendis expertissimorum sententias iudiciaque consulere. Quorũ mihi vertex ac princeps erit inter Scholasticos D. Thomas, cuius mentem hac in causa controuersa proprijs ipsius verbis ab eius doctrina, ne latum quidem vnguem, non recedentes aperiemus. Qui sic quodlibeto 9. articulo vlt. in corpore loquitur:[a] *Dicendum quod aliquid potest iudicari possibile secundum se consideratum, quod relatum ad aliquid extrinsecum impossibile inuenietur. Dico ergo quod iudicium eorum qui præsunt Ecclesiæ potest errare, in quibus libet si personæ eorum tantum respiciantur. Si vero consideretur diuina prouidentia, quæ Ecclesiam suam Spiritu sancto dirigit, vt non erret, sicut ipse promisit Ioan. 14. quod Spiritus sanctus proueniens doceret omnem veritatem, de necessarijs* (scilicet ad salutem) *certum est quod iudicium Ecclesiæ vniuersalis errare in his quæ ad fidem pertinent impossibile est. Vnde magis est standum iudicio Papæ, ad quem pertinet determinare de fide, quam in iudicio profert, quam quorumlibet sapientum hominum in scripturis opinioni. Cum Caiphas quamuis nequam, tamen quia pontifex legatur etiam inscius prophetasse Ioannis*[c] *11. in alijs verò sententijs quæ ad particularia facta pertinent: vt cùm agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de similibus huiusmodi, possibile est iudicium Ecclesiæ errare propter falsos testes. Canonizatio verò medium est inter hæc duo* (scilicet inter iudicium infallibile Papæ de rebus fidei, & iudicium fallibile eiusdem in causis ciuilibus & criminalibus) *Quia tamen honor*, inquit hic sanctus, *quem sanctis exhibemus, quædam professio fidei est, qua sanctorum gloriam credimus: Piè credendum est quod nec etiam in his iudicium Ecclesiæ errare possit.* Hæc doctissimus doctor quem sequũtur[d] S. Antoninus,[e] Ioannes à Neopoli,[f] Cardinalis à Turre,[g] Syluester in verbo canonizatio, Couarruuias,[h] Bannes & alij plurimi recentis ætatis Catholici doctores huius doctrinæ vestigia premunt. Verum hoc funestissimo, quo viuimus seculo omnis generis iniquitatum errorumque fluctibus ingurgitato & immerso, quoniam hæretici Reipub. Christianæ pestes ac faces fœtidè ad interitum pacis Ecclesiæ fumantes, Romani Pontificis, quatenus Ecclesiæ vniuersali præfecti principis, auctoritatem in canonizandis sanctis & in decernenda apotheosi infallibilem definitionem sacrilega irrisione sugillare & odio furioso criminari non perhorrescunt: Idcirco sapienter meritóque recentiores Theologi consulti decreuerunt, hanc esse impietatem maximam Lutheranæ Caluinicæque hæreseos fœtorem lethaliter exhalantẽ, asserere Romanum Pontificem seu Ecclesiam Catholicam in alicuius sancti, canonizatione lapsum erroreque aliquo deceptum fuisse: quamuis hoc in hypothesi defendentes, canonizandi virtutem potestatemque non penitus impugnauerint, Romanoque Pontifici sine generali concilio denegauerint. Cum enim Romanũ pontificem in ferendis

3. Pars. Papa in canonizatione sanctorum errare nõ potest, sed an illud certitudine fidei an piè tantum credendum quæritur.

a D. Thomas quodlib. 9. artic. vlt. in corpore.

Prouidentia Dei impedit ne præfectus Ecclesiæ Papa erret in necessarijs ad salutem, &c.

b S. Ioan. 14.

Ad Papã pertinet ea quæ fidei sunt determinare eiusq; magis standũ est sententiæ quam iudicio omnium sapientum in scripturis.

c Ioan. c. 11. No. hæc.

S. Thomas piè credendum ait Papam in canonizatione SS. errare non posse.

d S. Ant. Florẽt. 3. p. tit. 12. c. 8. SS. 2.

e Ioã. à Neap. quodlibeto 21.

f A Turre. tract. de Ecclesia q. 1 & l. 2. de Eccles. c. 110.

g Siluester verbo canonizatio.

g Couarru. 10. c. l. 1. c. 10 n. 13. per. o.

h Bannes in 2a q. 3. ar. 10. dub. 7.

Asserere Romanum Pontificẽ in canonizatione sanctorũ errare posse, hoc est immaculatam Ecclesiæ famam honoremque Dei, damnanum & improborũ hominum vexationi & ludibrio prostituere.

A circa fidem moresque toti communes Ecclesiæ legibus errare non posse perniciosè, superius ostenderimus euidenter: Certe cum ad mores Ecclesiæ communes maximè referre cognoscatur, ne minima quidem fraus, error, aut falsitas, mentem Romani pontificis sanctum aliquem canonizantis attingat: fit vt defendere in re tantæ religionis atque momenti, posse Papam ab errore aliquo circumueniri, plenum temeritatis & scandali, hæreseosque fætore putrefactum crimen esse credamus. Hoc enim admisso in Romani mente pontificis errore, quanta contemptus ludibrijque, Ecclesiæ Christianæ famam honoremque diuinum, labes & macula dedecoraret? cũ immaculatam hanc Christi Domini sponsam illi ipsi dæmones essent irrisuri, si eos quos secum sempiternis in inferno torreri flammis & ignibus quotidie sentiunt, à nobis in Ecclesia, pro sanctis põtificiæ canonizationis au-
B ctoritate coli, venerari & inuocari cernerent, vt nobis in cælo diuinæ misericordiæ supplicãdo patrocinarẽtur. Hæc si erronea nimisq; periculosa saluti credentiũ opinio, quæ Romanũ pontificem in sanctos canonizãdo, fallaciæ & errori prostituit, veritati Catholicæ minimè reluctaretur: profecto memorabilis illa Lucij Papæ sentẽtia, tanquã germana mendacij de[i] sacris Ecclesiæ canonibus eradicanda ac ministerio lituræ omnino circumducenda veniret: quam Galliæ Hispaniæque Episcopis hoc verborum tenore manifestare voluit. *Hæc sancta & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi, Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab*
C *auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata finetenus manet.*

Quamobrem licet sanctus Thomas tantum pie, credendum esse dixerit, Romanum pontificẽ in SS. canonizatione errare non posse: Nihilominus ex eiusdem sancti doctoris doctrina,[k] quidam singularis pietatis eruditionisque doctores nostræ ætatis, non sine magna veri coniectura notaque, Romanum pontificem ab omni erroris lapsu fallaciaque liberum ac immunem, in hac SS. consecratione honoribus humanos superantibus rutilante, colligunt illud non solum piè, sed certò, non probabiliter, sed infallibiliter, esse pro vero credendum. Cum ipse sanctus, vt supra vidimus, sanctorum canonizationem, fidei quandam professionem, qua gloriam illorum vitamque sempiternam (quam sibi optimè factis in vita pepererunt) profitemur & prædicamus, appellauerit. Proinde
D piè illud Angelici doctoris non impropriè explicãt pro fide pia, & firma qua necessario credunt Romanum pontificem in apotheosi sanctorum decernenda nec falli nec fallere posse. Quam expositionem vero simillimam esse iudico, propter singularem Spiritus sancti[l] assistentiam qui Romanum Pontificem suo religiosè vacantem muneri sibi à Christo credito, numquam in re tanta tamque fideliũ saluti proficua, deseret. Atque hæc de infallibili Rom. Pontificis in SS. canonizatione, potestate atque virtute breuiter pro instituti nostri ratione sufficiant: plura qui volet adeat Angelum Rocchã opusculo de canonizatione sanctorum in cuius lectione suum de hac materia appetitum, ni fallor, explebit.

Vide Bannẽ in 2. 2. q. 1. art. 10. dubio 7.

i Lucij Papæ ep. ad Episc. Galliæ & Hispaniæ canone à recta ergo fide 24. q. 1.

Benignè exponitur sententia D. Thomæ eiusdem sancti alijs scriptis.

k Ex Angelo Roccha de canonizat. SS. c. 39. §. 4. vbi opinio S. Thomæ declaratur.

l Ioann. de Turr. cremat. l. 2. summæ de Eccl. 109. ad pr. arg. & 6.

Z

CAPVT VIII.

Considerata maxima de omnium salute fidelium solicitudine quam geritRom. Pontifex, ipsi maximus honor reuerentiaque debetur, in cuius partem solicitudinis vocati alij Ecclesiæ rectores sub illo à Christo Domino constituti propter illam fidelium salutem, similiter post Rom. Pontificem magno honore reuerentiaque à populis & principibus fidelibus coli debent.

1. *De honore debito, ac semper à Catholicis Papæ præstito propter hanc solicitudinem summa dignitati & infallibilitati coniunctam.*

2. *De alijs prælatis ac pastoribus Ecclesiæ sub Papa, & cum illo ad salutem populorum laborantibus, magnam propterea venerationem à fidelibus honoremque merentibus.*

3. *Quod eorum potestas & iurisdictio à Rom. Pontifice, ordinatione Christi Domini dependeat.*

a S.Thom. 2. 2. q 103 a.1.& 2. in corp.
Honor quid.
Cur maximus honor Papæ debeatur.
Qui honorem ac imperium Rom. pontificis contemnit hæreticus est.
b Yuo Carn. *Epist. ad Richerium Senonensem Archiepiscopum.*
c Optat. Milleuit. contra Parmenian.
Magni Ecclesiæ prælati ac principes sæculares singulari priuilegio ac reuerentia papam Dominum ac patrem suum vocauerunt.

CVM iuxta Doctoris Angelici sententiã,[a] *Honor nihil sit aliud quam quadam protestatio bonitatis & excellentiæ cuiusque in aliqua persona relucentis*, non sine causa Romano Pontifici omnium in Spiritualibus fidelium principi ac Pastori summo honor maximus exhibendus est, cum eius bonitas & excellentia ratione muneris ac dignitatis in orbe Christiano maxima super omnes habeatur. Vt qui maximum illum ipsius Ecclesiastici principis honorem & imperium fastu superbo contempserit,[b] non minori turpitudine ac macula quam hæreseos ac sacrilegæ impietatis iustus ab omni fidelium consortio abdicationem relegationemque iustissime mereatur. Quam impietatem in Donatistis agnoscens Optatus, eos ab omni catholica societate præcisos, extorresque conuincebat: *Vnde est ergo*, ait, *quod claues regni, scilicet cælestis, vobis vsurpare contenditis, qui contra cathedram Petri vestris præsumptionibus & audacijs sacrilegio militatis?* Huic honori imperioque Pontificio tantam religionem obedientiamque Pastores Ecclesiæ ac sæculares principes deferre largirique voluerunt, vt peculiari priuilegio, singularique reuerentia *Dominum, Patrem, rectoremque* suum professione deuota solẽnique nominauerint. Huic rei fidem testatione sua faciet ille Hincmari Rhemensis Archiepiscopi epistolæ ad Nicolaum Papam titulus & inscriptio:[d] *Domino Sanctissimo & Reuerendissimo Patrum Patri Nicolao primæ ac summæ Sedis Apostolicæ & vniuersalis Ecclesiæ Papæ, Hincmarus Rhemorum Episcopus & vestræ sanctissimæ paternitatis*

d Epist Hincmari Archiepiscopi Rhemensis ad Nicolaum Papam.

deuotissimus famulus. Et S. Bernardus ad Eugeniũ recens Pontificem creatum rescribens, non iam plus filium suum, vt solebat, sed *Patrem dominumque suum* reuerenter appellat, hæc inter alia voce promendo: *Quia tamen semel cœpi loquar ad Dominum meum: Iam enim dicere filium non audeo: quia filius in patrem & pater mutatus est in filium. Qui post me venit ante me factus est: sed non inuideo, quia quod mihi deerat, in eo me habere confido: qui non solum post me, sed etiam pro me venit. Nam si dignaris, quodammodo per Euangelium ego te genui. Quæ est ergo spes nostra, gaudium nostrum, & corona gloriæ? Nonne vos estis ante Deum? Denique filius sapiens gloria est Patris*, &c. S. Theodorus præclarum in Oriente Monasticæ militiæ iubar & lumen ad illam omnium Christiani orbis Ecclesiarum solicitudinem, quam in summa Rom. Pontifex dignitate subibat, & simul ad summum huic solicitudini dignitate summa nobilitatæ; debitum honorem respiciens pro afflicta Orientali Ecclesia Pascalem Rom. Pontificem deprecando sic affabatur:[f] *Audi Apostolicum caput à Deo præposite Pastor ouium Christi, ianitor regni cælorum, petra super quã ædificata est Catholica Ecclesia: Petrus enim tu, Petri sedem exornans, & gubernans.* Post hæc ab eo pastorum principe auxilium opemque pro Orientali Ecclesia maximis & crudelissimis afflictata calamitatibus efflagitans, ita suam de dignitate, summoque huic debito honore pontifici confessionem orando prosequitur:[g] *Habes potestatem à Deo, eo quod omnium princeps es, in quo positus es: terreto, supplicamus, hæreticas feras calamo diuini verbi tui. Pastor bone, pone animam pro ouibus, supplicamus.* Hæc & alia Theodorus sanctum imitatus[h] Basilium sic auxiliatricem Rom. Pontificis virtutem contra Valentis Imperatoris hæretici furias Ecclesiam suæ ætatis Orientalem crudelissime diuexantis implorantem.

e S.Bernard. epist. 237. ad Eugenium Papam.
f S Theod ad Paschalem Papam epist. l.2.epist. 12.
g Id. Theod.
h S Basil. epi. ad Rom. pontific.

De Imperatoribus ac principibus Christianis qui Rom. Pontificem propter illius in omnes Ecclesias solicitudinem ac supremam ei à Deo datam potestatem, *Dominum, patremque suum*, piè ac religiosè nominarũt, multos, singulariter Cõstantinum vulgo, *Pogonatam*, hunc Rom. Pontifici Benedicto 2. honorem detulisse legimus. Cum non modo se illi, more aliorum Impp. Catholicorum, sed etiam duos filios cæremonia memorabili in filios spirituales deuotè consecrare voluit. Quam his verbis Anastasius expressit.[i] *Hic*, scilicet Benedictus 2. *Vna cum clero & exercitu suscepit Mallones capillorum dominorum Iustiniani & Heraclij filiorum clementissimi principis, simul & eius iussionem per quam significabat eosdem capillos direxisse.* Hæc Anastasius per Mallones cirros intelligens capillorum, Gallicè, *Touffes de cheueux, ou cheuelure.* μαλλὸς enim Græcè idem quod vellus. Quid autem hac symbolica oblatione Imperator significare vellet, ex hoc Pauli Diaconi loco colligere possumus dicentis:[k] *Circa hæc tempora Carolus princeps Francorum Pipinum filium ad Luitprandum direxit, vt eius*, iuxta morem, *capillum susciperet, qui eius cæsariem incidens, ei pater effectus est: Multisque eum ditatum regijs muneribus genitori remisit.* Hæc ipse. Ex quibus hanc illis temporibus consuetudinem viguisse videmus, vt per horum capillorum oblationem alicui in filium quis offerretur, & qui eos acciperet patris nomen assequeretur. Hoc igitur symbolo Imperator religiosus filiis suis declarare voluit se illos in filios

Constantinus Pogonata imp. duos filios Rom. Pontifici Benedicto 2. tanquam patronis spiritualibus in filios dedicat & consecrat.
i Anastas. Biblioth. in Bened 2.
Mallones capillorum quid. Græcorum symbolum
k Paulus Diacon. l. 6. cap. 15. veter. edit. & nouæ 53.
Oblatio capillorum alicuius significat illius alicui in filium traditionem.

Rom. Pontifici consecrauisse, sic illi tanquam parenti suo charissimo in omnibus religiosius obsecundarent, eumque vt patrē sanctissimum maximo cum honore venerarentur. Sed de his honorum titulis Rom. Pontifici collatorum superius plura diximus.

2. Pars de alijs prælatis sub Rom. Pontific. in partem solicitudinis omniū Christi vocatis.

Iam verò disputationem ordiamur, tractatumque de alijs Ecclesiæ prælatis atque pastoribus arcessamus, qui in partem solicitudinis, non plenitudinem potestatis à Deo vocati, ab eoque sub Rom. Pontifice constituti populorum rectores nullum tempus à laboribus, curis, vigilijsque pastoralib. intermittere debent, vt eos tandem ad æternæ fœlicitatis oras portusque deducant. Non enim in Ecclesia Dei vna rectorum dignitas, sed multiplex ac varia, tametsi vna summa & suprema super alias Pontificia nempe credatur. [a] *Erras si vt summam, ita & solam institutam à Deo vestram Apostolicam potestatem existimas*, aiebat ad Eugeniū Papam S. Bernardus: *Si hoc sentis dissentis ab eo qui ait, Non est potestas nisi à Deo: Proinde quod sequitur:* [b] *Qui potestati resistit Dei ordinationi resistit, & si principaliter pro te facit, non tamen singulariter: deinde idem ait,* [c] *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non ait sublimiori, tanquam in vno, sed sublimioribus, tanquam in multis. Non ergo tua sola potestas à Domino: sunt & mediocres, sunt & inferiores.* Est enim Ecclesia Christi Domini mundata sanguine non habens rugam, neque maculam, illa, [d] *Regina assistens à dextris Dei in vestitu deaurato circundata varietate*, quæ [e] est terribilis dæmonibus eorumque ministris ac geminibus hæreticis aliisque reprobis, *sicut castrorum acies ordinata*. In qua de illius ordine loquens Apostolus, *Alios*, inquit, *dedit Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, alios doctores & pastores, &c. in consummationem sanctorum.* Talis ordo in hac ministrorum Ecclesiæ varietate præscriptus est à Deo, *vt efficiatur*, sicut idem S. Apostolus admonuit. [f] *Omnis homo perfectus.* Qui finis scopusque est huius hierarchiæ Ecclesiasticæ varietatis. Quam ministrorum Dei in Ecclesia varietatem S. Dionysius ex illarum operationum diuersitate deducit: Quæ secundum legem Dei ordinariam in Ecclesia necessariæ perhibentur, vt fideles æui consequentis beatitudine potiantur. Quæ ad tria genera reuocatæ considerantur. Prima est, [g] *Diuini verbi prædicatio.* Secunda *sacramentorum administratio.* Tertia, *gubernatio*, seu *regimen animarum.* Quas operationes triplici distinctas genere [h] S. Dionysius verbis expressit alijs, actus hierarchicos tripartitò distribuēs, docensque ad Ecclesiast. ministerium atque regimen tria illa pertinere, videlicet, *Purgare, illuminare & perficere.* Purgationem parit diuini verbi prædicatio, illuminationem sacramentorum administratio, quibus fidelium mentes gratiarum splendoribus illustrantur, prout S. Dionysius interpretatur. Perfectionem verò pariunt illi qui alios canonico regimine directioneque moderantur: Quales sunt Episcopi, prælatique maiores: Quos ideo idem sanctus [h] *Perfectores* appellat. Quibus officijs muneribusque ministros Deus in sua præfecit Ecclesia summo omnes pastori subditos, cui cum plenitudine potestatis omnem suæ Ecclesiæ solicitudinem curamque credidit. Qua non solùm Christianæ vitæ statuum, sed etiam hierarchiæ Ecclesiasticæ munerum graduumque varietate, Ecclesia sancta & immaculata Dei sponsa veluti vestitu diuinæ

Vna summa potestas in Ecclesia, sed plures subalternæ sub illa summa à Deo creata.

a S. Bernard. l. 3. de considerat. c. 4.

b Rom. 13.

c Ibid.

d Psal. 44.

e Cantic. c. 6. v. 3.

Ephes. c. 4.

Finis ordinis hierarchici. Varietas officiorum ac dignitatum Ecclesiæ ministrorum ex diuersitate operationum in Ecclesia ad fidelium beatitudinem necessariarum petitur.

f Colos. c. 1.

Triplex ordo officiorum hierarchiæ Ecclesiasticæ.

g S. Dionys. cælest. hier. c. 5 & 6 & etiā Ecclesiast. hierarch.

Tria hierarchiæ Ecclesiasticæ, sicut cælestis officia præcipua, purgare, illuminare, perficere.

h S. Dion. ibi.

A pulchritudinis charitatisque deaurato circumamicta, maximæ dignitatis honorisque splendore coruscat. Optimo ordine superiorū cū imis, & inferiorū cū superioribus Ecclesiæ ministris seruato: qui maximè designatus exprimitur, cum Ecclesia Dei corpus appellatur: Propter hanc potissimum rationem sic appellata. *Quia* [i] *sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent*, inquit Apostolus; sic in Ecclesia fideles non pari omnes auctoritate fruuntur. Non omnes officio, statu, graduque dignitatis æquales, vt idem Apostolus [k] ad Romanos epistola clarissimè demonstrauit. Cuius oraculum mentemque sanctus Gregorius Nazianzenus elegantissimè persequendo varijs illustrat similitudinibus rationibusque confirmat. [l] *Sunt quippe in Ecclesia oculi, pedes, manus*: id est sunt qui parere B alijs, docerique ab alijs debeant: sunt alij quorum incumbit officio alios instruere & regere, quales sunt pastores atque doctores, quos Christus Dominus suæ datos Ecclesiæ perpetuò conseruat, [m] *Ad consummationem sanctorum, in opus ministerij donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionem Dei in virum perfectum; vt iam non simus tanquam paruuli fluctuantes & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris*: vt ipse S. loquitur Apostolus. Atque hæc ministrorum munerumque siue dignitatum in Ecclesia Dei varietas à Deo introducta est, vt tutius commodiusque instructus fidelium chorus ad cælestis gloriæ tabernacula duceretur. Sicut his significauit Apostolus: [n] *Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos obsecramus, pro Christo reconciliamini Deo*, C [o] *Deus quippe*, inquit sanctus Ambrosius, *ne genus humanum penitus interiret, sed in suam rediret gratiam, filium suum misit in mundum, & per illum primum; deinde per eius Apostolos reliquosque ministros cunctos mortales ad beatam, immortalemque vitam mira quadam prouidentia prouocauit.* Non sine ratione iustissima magnus, variusque prælatis illis præfectisque Christianorum in Ecclesia ex diuina præscriptione & ordinatione semper est delatus honos & obsequium: quos tot honorum titulis Spiritus sanctus Scripturarum sacrarum testimonio, propter tam sacra salutariaque quibus in ecclesia fungūtur, officia, glorificat: eos quandoque [p] *Deos*, interdum, [q] *Angelos Domini*, nonnumquam [r] *Reges coronatos*, quod Dei regant populum, *iudices*, quod iura dent populis ad vitam æternam. *Doctores*, quod D illos instruant. [f] *Pastores*, quod viuifico cibo pascant: *Tubæ*, quarum ministerio diuinis Christi sermonibus fidelium aures vndique circumsonant: *Portas cæli, custodes, muros, columnas, Ecclesiæ, oculos mundi*, demque [t] *lumen* appellando. Hos prælatos pastoresque tanto cum labore sub Romano Pontifice pro salute animatum nostrarum peruigilantes, tanquam pro illis rationem in extremo iudicio reddituros quantis honoribus, laudibusque mactabimus? qui nos dignitate atque virtute induti ex alto quotidie à peccatorum vinculis absolutos è faucibus diabolicæ tyrannidis eripiunt, liberatos ab inferorū captiuitate seruos iustitiæ factos in filiorū Dei adoptionē prouehūt, obstrusis inferni Ianuis nobis cælorum portas aperiunt, nosque in diuina æternæ gloriæ sacraria per reconciliationis Ianuam lætantibus beatorum spirituum ordinibus intromittunt. Quo-

Propter prælatorum ministrorum superiorum & inferiorum ordinem Ecclesia dicitur corpus.

i Ephes. c. 1. & 4. 1. Cor. 12. v. 14. 15. 16. &c.

k Rom. 12. v. 4. 5

l S. Greg. Nazianzen. orat: de moderatione in disputat seruanda.

m Ephes. 4.

Ad salutem populi Christiani hæc officiorum dignitatumque varietas à Deo introducta.

n 2. Cor. 5. v. 20.

o S. Ambros. in 2. ad Cor. 5

Magnus honor & reuerentia ab omni ano pastoribus ac prælatis Ecclesiæ propter sacra, quibus funguntur officia à fidelibus exhibetur.

p Exod. 22. Psal. 81. v. 6.

q Malach. 2.

Varij honorum tituli quibus in scriptura pastores Ecclesiæ decorantur.

r S. Greg. l. 4. epist. 32

f S. Matth. 5.

t S. Ioan 8.

Quanta bona spiritualia & temporalia fidelibus à ministerio pastorum Ecclesiæ proueniunt.

rum precibus in hoc mundo florentia sæcularium principum imperia solido diuturnitatis & pacis firmata fundamento corroborantur. Querelis verò eorum, & apud Deum expostulationibus nutantia tandem miserè dilabuntur: vt ad fratrem Arcadium Orientis augustum alius Occidentis Imperator valde pius, & in Dei sacerdotes pastoresquo gregis Christiani religiosus Honorius his verbis pro sancti Chrysostomi defensione rescripsit. [a] *Contende igitur, frater, non verbo, sed re & Deum & homines de correctione eorū quæ non sunt rectè acta, certiores facere, certus & ipsum imperium & ruere & stare precibus sacerdotum.* Vide de tanta fælicitatis humanæ præter æternam, quæ postea secuta est, Constantino magno commorcia, totque temporales prosperitates aduenerunt: [b] *Quibus optare maiores nullus auderet*, inquit Augustinus, nisi ab illo cultu, reuerentia honoreque, [c] quos in tota vita sua Dei sacerdotibus populi Christiani pastoribus & Episcopis religiosissimè profudit? Eius rei plurima exempla & experimenta testantur, quorum Ecclesiastici scriptores copiosè recordantur. Nunquid miri causa nobis subesse potest tot Caroli Magni prosperos euentus gloriosasque prosperitates in vita meditantibus? Quis illo in sacerdotes Dei, Ecclesiæque ministros obsequentior, amantior & religiosior extitit? Hoc prolata eius ore aurea plane verba, tantoque principe dignissima, luce clarius ostendunt: [d] *Si Ecclesiarum Dei seruis munificentiam nostram impertimus, eorumque studijs libenter obsequimur, id nobis ad augustalis excellentiæ culmen proficere credimus: & quod cunctis pretiosius est dignitatibus, æternum retributionis præmium capessere non diffidimus.*

a Epist. Honorij Imp. ad Arcadium fratrem, quæ extat in Bibliothec. Vaticana Baron. to. 5. an. 407.

Prosperitates principum à cultu Episcoporum & sacerdotum, vt Constantini M. & Caroli M.

b D. Aug. l. 5. de ciuit. c. 25.

c Euseb. l. 4 de vita Constantini c. 56 & lib. 5 c. 10. Sozomen l. 1. c. 8 Theod. l. 1 c. 11.

d Sigon. l. 4. Regni Italiæ *Egregia Caroli Magni sententia in honorem sacerdotum.*

Sed vt maiestas Ecclesiasticæ Monarchiæ perfectius elucescat, obseruandum illud, præque nobis pro veritate ferendum, omnes illorum prælatorum dignitates, potestates, officia à Deo instituta, & in sua ordinata Ecclesia immediatè à capite & vniuersalis Ecclesiæ monarcha Roman. Pontifice aliquo modo pendere atque proficisci. Quamuis enim fide Catholica omnem virtutem, facultatem & potestatem omnium Episcoporum, Primatum, Patriarcharum, aliorumque Ecclesiæ prælatorum ab ipso Deo Christo Domino, tanquam à prima causa collatam traditamque manare credamus, à quo omnis alia potestas in terra & in cælo profluxit, [e] *Non est enim potestas nisi à Deo*, inquit Apostolus, tamen si de causa immediata quæratur, certum est, non omnem semper potestatem à Deo immediatè, sed solum aliquam mediatè per interpositionem causarum secundarum in homines aliasque creaturas deriuari. Et, vt facilior sit quæstionis grauissimæ & difficillimæ discussio, notanda præclara hæc sancti Thomæ causæ immediatæ distinctio. [f] *Vt alia sit causa immediata immediatione virtutis, alia immediatione suppositi*: Sic vt aliquis habere ab alio potestatem immediatè possit, vel tanquam à causa immediata immediatione virtutis, quæ quantò superior est, & à nullo præuenta, tantò est immediatior: vel tanquam à causa immediata immediatione suppositi, quando inter collatorem potestatis & acceptorem nullum aliud interponatur suppositum, à quo illa in accipientem potestas deriuata refundatur. Hac posita distinctione, [g] potestatem, iurisdictionemque Episcoporum prælatorumque cæterorum immediatè à Christo Do-

3 Part. *Quomodo potestas ac iurisdictio omnium aliorum prælatorum ac pastorum Ecclesiæ à Christo instituta à Rom. Pontifice ex ipsius ordinatione Christi immediatè dependere dicatur.*

e Rom. 13.

Causa immediata duplex scilicet immediatione virtutis & suppositi.

f S. Thom. in 2. senten. dist. 12 q. 1 a. 3 & l. 3 contra gentes c. 70.

g Vide Turrecremata l. 2 summæ Eccles. c. 41.

A mino virtutis immediatione fluxisse confitemur: Quis enim Catholicorum ire posset inficias, omnē spiritualem in Ecclesia potestatem, dignitatēque à Christo Domino, tanquam à primo fonte scaturiuisse ac exundasse? Ideò ad communicandum hanc potestatem immediatè, concurrat ipse Dominus oportet immediatione virtutis, cuicūq; personarum dignitatibus illustrium cuiuscumque gradus sit, illa communicatur. Quod quidē hac similitudine familiari clarius illustratur. Sicut primos orbium cælestium ad omnes inferiorum motus immediatione virtutis concurrere dicitur, quod nullus eorum moueri possit nisi accepta ab illo primo mobili virtute, quod omnia alia præueniens in motu suo, à nullo præueniri aut impediri B potest. Sic nulla spiritualis in Ecclesia potestas ab vllo prælato pastoreque valet exerceri, quæ non à Christo Domino tanquam primo spiritualium donorum motore largitoreque proficiscatur; quem nullus in hac donorum collatione præuenire ac impedire potest. Si verò loquamur de causa immediata spiritualium potestatum immediatione suppositi, longè aliter sentiemus, asserentes potestatem iurisdictionis quæ in Episcopis aliisque prælatis residet simpliciter & absolutè à Rom. Pontifice immediatè deriuari, non quoad institutionem & collationem primariam, sed quatenus ad limitationem & dispensationem ministerialem, (vt Parisiensis facultas sacra loquitur) & quoad applicationem potestatis ratione personæ in indiuiduo. Hanc assertionem rationes, sancta iota sanC ctorumque patrum testimonia firmissimè stabiliunt atque corroborant. Commune namque atque tritum est illud in philosophicis axioma. [h] *Eorum quæ inter se ordinata sunt in ratione causandi, ea quæ sunt immediata & secundaria in illo ordine, suam ab illius ordinis primo virtutem recipiunt.* Romanus autem Pontifex & particularium Ecclesiarum Episcopi ita se habent, vt sit ipse Romanus Pontifex primus atque supremus in ordine Ecclesiastici regiminis: Ergo iuxta axiomatis philosophici tenorem, potestatem iurisdictionis, quam Episcopi in Ecclesia possident, à summo pastore Romano Pontifice deriuari quis non optimè inferre valebit? Hanc rationem sancti [i] Cypriani auctoritas valde corroborat, quæ refertur in Can. [k] *Loquitur Dominus* 24. q. 1. qua particulares Ecclesiæ ad Romanam sic relatæ quemadmodum radij, ad solem, riuuli ad fontem, rami ad radicem comparantur. Vt sicut à sole radij, à radice rami D à fonte riuuli, à quibus emanant, suam virtutem vigoremque mutuantur, ita singulares Ecclesiæ earumque prælati à Romanæ Ecclesiæ, sedisque Apostolicæ Pontifice, à quo velut à primo fonte & capite visibili deductæ procedunt, suæ iurisdictionis potestatisque spiritualis à Christo Domino creatæ, neruos atque vires immediata propagatione in salutem gregis Dominici redundantes exhauriunt. Quin ita sit, *Auelle*, inquit sanctus Cyprianus, *radium solis à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit: Ab arbore frangeramum, fructus* [*] *germinare non poterit: A fonte præcide riuum, præcisus arescet: sic & Ecclesia Romana Domini luce perfusa per orbem totum*, scilicet per omnes Ecclesias particulares, *radios suos porrigit; vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur: Ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit; profluentes largiter riuos latius pandit: vnum tamen caput est*, scilicet

Omnis potestas & dignitas spiritualis in Ecclesia à Christo immediatè proficiscitur immediatione virtutis non suppositi.

Simile.

Potestatem Episcoporum iurisdictionis à Rom. Pontifice immediatè proficisci immediatione suppositi probatur rationibus.

h Lib. de causis propositione 1.

i S. Cypr. l. de vnitate Ecclesiæ

k Can. loquitur Dominus 24. q. 1.

Alia à doctrina S. Cypriani petita similitudo idem probans.

* Aliàs fractus

visibile, Romanus Pontifex, *& origo vnu & Muter est*, scilicet Romana Ecclesia, *fœcunditatis successibus* * *copiosa. Illius fœtu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur, &c.* Et cum in hoc omnes Theologi & iuris vtriusque doctores vnanimi consensu conueniant, vt in imperio principatuque monarchico omnem iurisdictionis potestatem ab vno monarcha summoque principe in alios Reipub. rectores diffundi deriuarique profiteantur, vt [a] sanctus Dionysius in vtraque sua hierarchia tam cælesti, quam Ecclesiastica docet, quis hoc in Ecclesia militante locum habere obseruarique negabit, nisi qui cum hæreticis & schismaticis statum ac regimen Ecclesiæ monarchicum esse planè atque pertinaciter inficiatur, eiusque pastoris plenitudinem potestatis, & auctoritatis monarchicæ sceleratus abjurat? Contra quæ Spiritus sanctus B per os sanctorum Patrum in concilijs œcumenicis, & Ecclesia sancta Catholica sæpissimè locutus est, vt sacri Canones & antiqui Doctores non mediocri omnibus sanctitate venerabiles, sua quantum possunt voce atque doctrina contendunt; vt omnes exaudiant? Hoc clamat sacer Canon, *sacrosanctu*, distinct. 22. Hoc sancta Ecclesia, cum in officio beati Petri deuotè canit, [c] *super plebem meum constitui te principem.* Hoc sanctus Chrysostomus [d] cum in Acta Apostolorum scribit, sanctum Petrum, à *filio Dei super omnes qui filij Dei sunt*, non vt Moysen in gente vna, sed in vniuerso orbe summæ potestatem iurisdictionis accepisse. Hoc omnes alij S. Patres illo siue iuniores, siue ordine temporis antiquiores clamant, quos recensere chartæ & capitis angustiæ reclamant. Hoc Scripturæ sacræ: hoc denique Spiritus sancti in synodis C generalibus oracula clamant, vt verba hæc concilij Constantinopolitani clarissima testificantur. [e] *Veneramur secundum Scripturas, & canonum definitiones, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum ac maximum Episcoporum omnium: Primas* est Romanus Pontifex omnium Episcoporum: Ergo princeps & rector eorum: Quia sicut, [f] *Primum in vnoquoque genere est mensura reliquorum*, sic in monarchico statu ac regimine primus aliorum qui præsunt sub illo, princeps esse iudicatur. Et cum cælestis hierarchiæ Ecclesiastica sit imitatrix, à qua suæ pulchritudinis & formæ desumpsit exemplar, cuius ministerij fidem faciunt verba Dei facta Moysi Exod. [g] 25. *Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte.* Et illa D quæ idem Dominus seruo suo Iob dixit. [h] *Nunquid nosti ordinem cæli, & rationem eius ponis in terra?* In quæ verba sanctus Gregorius ait, [i] *Ordo quidem cæli in terra ponitur, hoc est in militante Ecclesia, cum à triumphantis Ecclesiæ exemplari militans disponitur.* Quod præclara horum verborum Apocalypsis. *Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam, &c.* expositione illustratur: quam fecit sanctus Bernardus lib. 3. de consider. sic Eugenium alloquendo: [k] *Ne vilem reputes formam hanc quæ in terra est, quia exemplar habet in cælo: Viderat hoc qui dicebat, vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cælo à Deo paratam. Ego enim propter similitudinem dictum reor, quod sicut illic Seraphim & Cherubim, ac cæteri quique vsque ad Angelos or-*

* Alias Gloriosa.
2 Ratio. In omni principatu monarchico omnis potestas ab vno in alios deriuatur.
a S. Dionys. pluribus in locis vtriusq; hierarchię
Rom. Pontifex Ecclesiæ monarcha.
b Can. sacrosanct. dist. 22.
c Cant. Eccl.
d S. Chryso 10 Acta homil.
e Concil. Cōstant. 1.
f Axioma Philosophiæ arist. 12. metaphi.
3. Ratio. Ecclesia militantis monarchia ad exemplar cælestis facta est.
g Exod. 25.
h Iob. 38.
i Gregor. in c. 38.
k S. Berna. l. 3. de consid. c. 4
Apocaly. 21.

A *dinantur sub vno capite Deo, ita hic quoque sub vno Pontifice summo primates vel patriarchæ, Episcopi, presbyteri vel abbates & reliqui in hunc modum.* Ergo quemadmodum in cælesti hierarchia diuina lux, & igneus æternæ charitatis ardor ab ipso Deo immediatè redundantes, distinctis varijsque gratiarum radijs in superiores spiritus primò, deinde ab illis in inferiores, & ab ipsa diuina natura remotiores dignitatis ordine, diffunduntur; sic esse debet in Ecclesiæ monarchia militantis, vt potestas regiminis atque iurisdictionis Ecclesiasticæ à Christo Domino in summum Ecclesiæ pastorem, principemque sedis Apostolicæ Roman. Pontificem immediatè deriuata per eum postea in alios Episcopos prælatosque ditionis Ecclesiasticæ laxatis diuinæ prouidentiæ fontibus exundet. Vnde si B in veteri lege omnis Ecclesiæ virtus atque iurisdictio à Moyse summo sacerdote deducta in alios inferiores Ecclesiæ vetustæ ministros ac sacerdotes redundauerit, vt clarum est intelligere ex cap. 18. [l] Exodi, & [m] Numerorum 11. vbi Dominus conquerenti Moysi, deque suis grauioribus in populis dominando laboribus expostulati, facultatem donauit eligendi quosdam de populo sapientiores, qui cæteris directione regiminis iurisdictionisque dignitate præirent. Quod vt euidentiùs suam voluntatem Dominus Moysi extraordinario ac summo sacerdoti significaret, illud suis verbis addidit. *Et auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt sustentent tecum onus populi.* Certè in noua lege hæc deriuatio & communicatio potestatis Ecclesiasticæ à summo principe Rom. pastore in C alios Episcopos, prælatos, pastoresque instiot potiorque videri debet. In cuius veritatis signum figuramque obseruandum est diligenter, Dominum Deum in veteri testamento, cum potuisset tantum quantum satis esset illis 70. viris ad populi directionem, regimenque, sapientiæ, iustitiæ, pietatis, aliarumque virtutum spiritus elargiri: noluisse tamen sine fluxione atque redundatione, &, vt sic loquar, dependentia à spiritu Moysis illis impertiri, nisi de spiritu illius auferendo. Quo mysterio prælatos aliosque particularium Ecclesiarum pastores omnem suæ in noua lege iurisdictionis à primo summoque vniuersalis ecclesiæ pastore ac principe potestatem desumpturos significaret. Vt non sine causa pro sacro Canone hanc Spiritu sancto plena mater ecclesia sancti Leonis sententiam immortalitati consecrauerit, cuius supra meminimus, tali- D bus conceptam verbis: [n] *Ita Dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est,* [o] *In omnem terram exiuit sonus eorum, sed huius muneris sacramentum*, scilicet sacrum munus, [p] vt Glossa exponit: *Ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab illo quasi quodam capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet.* [q] Similem veritatis assertionem alia plurima ecclesiæ iura sacrique Canones comprobant, vt can. *sacrosanctu*, distinct. 2. can. *loquitur Dominus* 24. q. 1. can. omnes dist. 22. can. *Quis nesciat* 11.

4 Ratio à minori. Potestas antiqua Ecclesia à Moyse immediatè in alios sacerdotes deriuata.
l Exod. 18.
m Num. c. 11.
No Mysterium de partitione spiritus Moysis.
n Con. ita Dominus dist. 19. S. Leo ep 87. ad Episcopos Viennenses.
o Psal. 18.
p Glos in hoc cap.
q Hanc potestatis deriuationem sacri Canones in textu positi comprobant.

distinct. can. *decreto* can. *Qui se scit* 2. q. 6. alijque similis doctrinæ canones: quorum verba cum soperius multis in locis produxerimus eorum repetitione denoo lectorem grauare æquum esse minimè iudicauimus. His annectere multa sanctorum Patrum testimonia possumus, vt [a] sancti Augustini dicentis, *sanctum Petrum Apostolum propter Apostolatus sui primatum figurata generalitate personam Ecclesiæ gessisse*: Omnia honorum & dignitatum fastigia eminentiori gradu complectentem, quæ in Ecclesia sua Christus Dominus posita, in omnes alios suæ ministros Ecclesiæ ab ipso sancto Petro diffundere voluit. Tanti patris sententiam præclarum hoc sancti Leonis testimonium confirmat. [b] *Hunc diem in illius potissimum*, scilicet sancti Petri, *veneratione celebrare licet, qui ab ipso charismatum fonte ita copiosis est irrigationibus inundatus, vt cum multa solus acceperit, nihil in quemquam sine illius participatione transierit.* Hæc postea subiungit egregiæ probationis eloquia. [c] *Magnum & mirabile Petro consortium potentiæ suæ tribuit diuina dignatio, vt si quid commune cum eo cæteris voluit principibus, nunquam nisi per illum dedit, quidquid alijs non negauit.* Cæterorum Patrum testimonia præteriens causa breuitatis in vnius sancti Thomæ sententia pro huius probationis conclusione conquiescam, hæc dicentis, [d] *Soli Petro promisit Dominus claues regni cælorum, vt ostenderetur potestas clauium per eum ad alios deriuanda ad conseruandam Ecclesiæ vnitatem.* Eidem veritati abyssus ille doctrinæ scholasticorum doctorum princeps assentitur [e] in l. 2. sentent. distinct. 44. in fine circa interpretationem literalis intelligentiæ. Item [f] in l. 4. sentent. distinct. 20. cum ait. *Habet Papa plenitudinem potestatis Pontificalis quasi Rex in regno. Episcopi vero assumuntur in partem solicitudinis quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi*: Indeque ex his alijsque ante dictis concludit Episcopos aliosque prælatos Ecclesiæ nullam iurisdictionis habere potestatem, nisi à Papæ ordinatione imperioque profectam. Sic autem vniuersalem iurisdictionis Ecclesiasticæ potestatem in Rom. Pontifice, quam in alios Ecclesiæ ministros diffundat, residere putandum est, vt licet in regendo grege Dominico potestatis plenitudine potiatur, non tamen iure Episcoporum consecrationem prohibere potest; quooiam summa hæc pontificis potestas & auctoritas in Ecclesia, sicut aliorum prælatorum pastorumque gregis Catholici, *in ædificationem non in destructionem*, à Deo data creditur, iuxta D. Pauli [g] sententiam atque decretum. At Episcoporum consecratione Ecclesiis interdicere esset ruinam Ecclesiæ fideliumque salutis interitum funestissimè moliri. Nam deficientibus Episcopis consecratis, vndenam alij Ecclesiæ ministri competentes & idonei peterentur? Qui fæcundo animarum fructu sacramentorum administrationi vacarent, fidelibus populis salotaria doctrinæ pietatisque pabula ministrarent, ab omnique peccatorum contagione purgatos in gratiam Dei per reconciliationis ianuam virtutemque absolutionis iuridicæ reducerent? Quibus destituti spiritualis vitæ subsidijs miseri greges per abrupta vitiorum sine pastore vagantes & errantes in præcipitium abyssumque damnationis æternæ lapsu funesto prolaberentur. Neqoe præter hoc extendi potest Papæ potestas eo vsque, vt inauguratis consecratisque Episcopis eam facultatem adimat illis omnino necessariam, vt fideles greges sibi creditos salutari cibo spiritualiter alant & pascant. Ordo quippe naturalis & ratio postulat, vt auxilia subsidiaque designato ad munus aliquod, illius executioni necessaria non denegentur, vt sancta mater ecclesia [h] suis canonibus inuuxit: Vnde, inquit [i] Aristoteles, si natura vim cælorum orbibus progressus tribuisset, eis quoque organa propria ad hanc vim virtutemque accommodata concessisset; Aliàs vana fuisset & euanida vis illa atque potestas, quæ organorum defectu in actum prorumpere non valuisset. Ita Romanus Pontifex quamuis summus ecclesiæ rector & monarcha constitutus à Deo potestatis in regenda ecclesia plenitudine ab eo cumulatus, subsidia tamen opportuna, & ad viuificum animarum pastum necessaria prælatis, episcopis, aliisqoe consecratis ecclesiæ ministris, adimere siue denegare nullo modo potest: Qualia sunt ea quæ in Ecclesijs frequenter vsuque communi aduenire solent & occurrere: Nempe Clericorum ordinatio, sacerdotum communium sanctificatio, peccantium correctio, pænitentium à suis culpis & erroribus absolutio, Ecclesiæque reconciliatio, temporalium in multis administratio, illorumque ritè distribuendorum dispositio, & his similia, sine quibus ecclesiæ orbis Christiani particulares commodè recteque gubernari non possent. Quamuis enim in summo Pontifice hanc potestatis plenitudinem fide Catholica credamus, vt omnes actus ecclesiasticæ potestatis circa singulos fidelium in toto terrarum orbe religioni Christianæ mancipato exercere valeat, sicut ex multis Pontificu iuris [k] canonibus constat, nihilominus non adeò illam latè patentem debemus admittere, vt terminis quibusdam coarctari continerive non possit. Non enim plenitudo hæc potestatis Pontificiæ similis est ei, quam in Deo credimus, [l] *Cui non est impossibile omne verbum*, id est factibile quodcumque. Neque eadem est hæc potestatis plenitudo, cum ea quæ in Christo Domino residet, quatenus homo Deus est, qui veniens non soloturus legem, sed adimpleturus, non naturam destructurus per gratiam, sed perfecturus, sacramenta instituit; & alia plura si voluisset creare & ordinare, eadem mutare, motatisque noua alia superstruere potuisset. Quia in eo erat potestatis plenitudo excellentiæ, eminentiæ & omnipotentiæ, ad quæ Pontificiæ potestatis plenitudo minimè potest extendi. Quæ nihil eorum quæ Christus Dominus in ecclesiæ suæ structura & compage fecit, iussit, ordinauit, mutare aut alterare; non sacramenta, non materias, non formas eorum variare, non eum munerum nouorum institutione multiplicare, non illorum numerum vnius aut alterius ablatione decurtare, non ad eorum quæ diuini iuris sunt, dispensationem, sed interpretationem solùm erigi ac dilatari valet. Quoniam hæc Pontificiæ plenitudo potestatis ministerialis tantùm

Id ipsum SS. Patrum auctoritate probatur.
a Aug. tract. 124. in S. Ioã.
b S. Leo. serm. 3 suæ ordinationis.
c S. Leo ibid.
d S. Thom. l. 4. contra gẽtes c. 76.
4. *Ratio.*
e Id S. Thom. in l. 2. sentẽt. dist. 44.
f Id. in l. 4 sẽtent. dist. 20. q. vnica ar. 4. quæst. 3.
Qualiter sit in Papa omnis potestas iurisdictionis in alios Ecclesiæ ministros diffundenda.
g 2. Cor 13.
Consecratis Episcopis facultatem ad pascendos populos necessariã Papa auferre non potest.
h Cap. Præterea de offic. & potest delegati iudicis.
Cap. Conquerente de restitutione spoliatorum.
i Aristot. 1. de cælo.
Explicatur ac limitatur plenitudo potestatis quæ est in Rom. Pontifice.
k Cap. cum ex eo, extra, de pænit. & rem.
l S. Luc c. 5.
S. Matth. c. 5. v. 17.
Qualis fuit in Christo potestatis plenitudo ad quã ea quæ in Papa est non peruenit.
Vide Turrecremata l. 2. summa Eccl. c. 52.

est à Christo Domino concessa, in quantum suæ vniuersalis ecclesiæ regimini fideliumque suo redemptorum sanguine saluti necessariam esse iudicauit. Quæ sic instituta à Domino & talibus conclusa finibus extra quos euagari non potest; omnes nihilominus potestates, dignitates ministeriaque eminenter Ecclesia complectitur: quæ ab ea, licet à Christo Domino creata & instituta, in omnium salutem fidelium, immediato iurisdictionis ordinariæ fluxu redundant. Qui fluxus si in administratione ecclesiæ cessaret multa illam profectò incommoda absurdaque in asperos perturbationis confusionisque scopulos illiderent. Primum enim à potestate Romani suprema Pontificis alienum esset, aliquid circa episcoporum prælatorumque iurisdictionem, quandoque cum res ratioque postularet immutare: Quia cum hæc iorisdictio à Christo Domino immediatè non à Romano Pontifice profecta subsisteret, aliquid de ea diminuere aut variare Papa Christi Vicarius nulla ratione posset, cum illud totum per se ipsum Dominus ordinauisset. Siquidem quæ sic à Christo Domino ordinata sunt extra sphæram Pontificiæ potestatis eleuantur, ne quid ab ea mutationis alterationisque patiantur. Quod clarissimè patet exemplis, vtpote sacramentorum numero, forma, materia, & si quæ sunt eiusmodi, quorum mutationem nulla potest Pontificiæ majestatis virtus atque facultas operari. At circa Prælatorum & episcoporum iurisdictiones non ita se res habet, quibus multas, fieri mutationes à Romano Pontifice solitas ipsa quotidiana docet experientia, ecclesiæque decreta comprobant. Quales sunt episcopatuum diuisiones, vniones, amplificationes: Item episcopalium casuum restrictiones, extensiones, & cætera id genus, de quibus [a] Canones sacri: item Episcopalium sedium de vno in alium locum mutationes, vt videre est [b] in capite primo, extra de translatione episcoporum. Præterea de nouo ecclesiarum cathedralium erectiones, de quibus mentio [c] in iuris Pontificij corpore solennis habetur. Secundo si episcoporum potestas iure quoad primariam institutionem diuino munita, immediatè à Papa eo modo sopra declarato non emanaret, quid illi electi Romani Pontificis confirmatione opus haberent? sicut videmus ipsum summum Pontificem canonicè à Cardinalibus electum nullios confirmationem requirere, nisi ipsius Christi Domini, Quod ab illo solo suam potestatem monarchicam immediatè deduxerit? Hoc si absurdum in ecclesia admitteretur, pacem vniuersalis ecclesiæ, in qua pastores inferiores, vt curati ab episcopis, sic & episcopi alijque his superiores Archiepiscopi, Primates, Patriarchæ, à Papa confirmantur, magnopere interturbatam, & ab imis concussam fundamentis turpiter adulteraret. Tertium illud confusionis malum in dedecus Pontificiæ maiestatis inde sequeretur, quod Papa in suæ Apostolicæ sedis tribunal euocare non posset, quæ intra iurisdictionis episcopalis septa concluduntur; Nec ea ex caosa rationabili, iudicibus alijs decidenda credere. Præter hæc

Incommoda & absurda multa quæ sequerentur si potestas Episcoporum Ecclesiæ immediatè à Papa non procederet.

1.

Quæ sunt immediatè à Christo, extra potestatem Papæ sunt, vt variantur.

Circa iurisdictiones Episcoporum multa sæpè à Papa variantur.

a Can. Et temporis 16. q. 1.

b Cap. 1 extra de translat. Episcoporũ.

c Can. Fœlix. can. precipimus 16. q. 5.

2.

3.

4. Incidentalit.

A illud adiungo, quod princeps ipse sedis Apostolicæ moderator & rector immunis à culpa non esset, cum in ecclesiarum prouisione & episcopatuum collatione dicit. *Prouidemus tali Ecclesiæ de tali viro, & præficimus eum in patrem & pastorem ac Episcopum eiusdem Ecclesiæ, committentes ei administrationem in spiritualibus & temporalibus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Nec in minoris erroris culpæque saxom impingeret, cum dicit: *Ego confero tibi curam talis Ecclesiæ*, quod communi loquendi formula Pontifex in ecclesiarum collatione dicere solet. Quid est autem curam alicuius Ecclesiæ conferre aliud quam committere, seu potestatem iurisdictionis in talem Ecclesiam dare atque tradere? B Certè vt huic quæstioni finem imponam, nisi potestas Episcoporum facultasque iurisdictionis à Pontificia maiestate immediatè flueret, non esset in majestatis illius auctoritate situm, alicui Episcopo propter delicta facultatem iurisdictionis adimere: illumque exauctoratum, degradatumque omni Ecclesiasticæ functionis honore priuare: cum talis facultas à solo Christo, non ab eius Vicario Romano Pontifice immediatè procedere diceretur. Quod asserere planè hæreticum esse ipsa generalia concilia, Ecclesiæ decreta, Pontificum Romanorum rescripta, sanctorum Patrum testimonia, vsus denique Ecclesiæ vetustissimus, receptaque ab omni tempore consuetudo pronũtiauit. Plura de his qui volet adeat doctissimum Cardinalem [d] à Turrecremata, apud quem de hac materia quam plurima reperiet, quæ studiosæ mentis appetitum copiosè satiabunt. Proprerea C iure optimo mater Ecclesia in modum sacræ legis hanc memorabilem [e] Nicolai 2. ad Mediolanenses scribentis sententiam tanquam à Spiritu sancto profectam sins canonibus inserere voluit, *Omnes siue Patriarchij cuiuslibet apices, siue Metropoleos, primatus, aut Episcopatuum Cathedras, vel Ecclesiarum cuiuslibet ordinis dignitates instituit Romana Ecclesia: illam vero solus ille fundauit, & super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura commisit.* Si Romana sedes omnes Ecclesiarum particularium dignitates, gradusque iurisdictionum instituit, an non, verum illas Ecclesias omnem suæ potestatis iurisdictionisque vigorem immediatè ab illa sede deduxisse? Si quis princeps summus in sæculari imperio nouos crearet magistratus, D nunquid illi omnem suæ dignitatis & auctoritatis virtutem vigoremque immediatè ab illo principe desumpsisse dicerentur? [f] Ideo S. Anacletus Apostolicam sedem, *Omnium Ecclesiarum Cardinem, & caput* appellauit, non ab alio quam ab ipso Domino constitutam. Hæc facta similitudinis applicatione subiungens: *Et sicut cardine ostium regitur, sic huius sanctæ sedis auctoritate omnes Ecclesiæ, Domino disponente, reguntur.* Ob eamque causam sanctus Leo huius nominis quartus, pastorem se omnium prælatorum, Episcorumque à Domino constitutum, & illorum omnem iurisdictionis auctoritatem à suprema sibi diuinitus impertita potestate virtuteque monarchi-

Forma qua vtitur Papa in conferendo aliquem Episcopatu.

Alia forma loquendi Papæ in conferendo beneficio curam annexo animarum.

5.

d Turrecremata l. 2. summæ Eccles. c. 56.

e Nicol. 2. ad Mediolanenses epis. can. omnes dist. 22.

f Anaclei ep. 3. c. 3. ad omnes Episc. can. sacrosancta in fine dist. 22.

ca ortum immediatè, tanquam à primo fonte, (sic Domino res suæ Ecclesiæ tali ordine disponere volente) traxisse considerans attentiùs, nec solùm horum maiorum animarum pastorum, sed etiam minorum, vt curatorum, aliorumque sacerdotum æternæ fidelium saluti vacantium solicitudinem sibi à Domino creditam diligentiùs agnoscens, missam ad Episcopos prælatosque maiores per omnes orbis Christiani prouincias homiliam, cunctis sibi subditis animarum rectoribus atque parochis recitandã sapienter & impensè curauit. Cuius lectione minores illi sicut majores Ecclesiarum pastores, quæ sui officij atque muneris essent ad suæ omniumque sibi creditarum salutis assecutionem perita efficacique perspicuitate cognoscerent. In cuius homiliæ principio, sic illos affando Pontifex mansuetudine paterna cohortabatur, *Fratres presbyteri & sacerdotes Domini cooperatores nobis estis ordinis. Nos quidem quamuis indigni, locum Aaron teneamus* scilicet Patris sacerdotum, *Vos autem Eleazari & Ithamar*, scilicet Filiorum, *Nos vice duodecim Apostolorum fungimur: vos ad formam septuaginta discipulorum estis. Nos pastores vestri sumus: vos autem pastores animarum vobis commissarum, Nos de vobis rationem reddituri sumus pastori nostro Iesu Christo: vos de plebibus vobis commendatis. Et ideò charissimi videte periculum nostrum, & vestrum, admonemus, & obsecramus, sicut alibi scriptum inuenimus, fraternitatem vestram, vt de communi salute vestram cogitantes, attentius audiatis admonitionem nostram: & quæ vobis suggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere studeatis.* Sic summus ille sacerdotalis Ecclesiastici chori monarcha non prælatis modo majoribus & Episcopis, sed & cæteris minoribus Ecclesiarum rectoribus velut pater filijs, pastor ouibus, dux militibus, princeps subditis, præceptor discipulis, de illorum salute solicitus, Christianæ charitatis incensus ardore loquebatur: tanquam potestatem habens in eos & iurisdictionis vires infundens, vt in seipsum Christi Domini Vicarium, sancti Petri successorem, suæ dignitatis & iurisdictionis, à quo acceperunt, honorem gloriamque refundant. Sed reliquis de hac materia silentio missis, singularum dignitatum, officiorumque in Eclesia sub summi Pontificis auctoritate vigentium decus, excellentiam, splendoremque consideremus.

Homil S. Leonis 4. per omnes missa prouincias ad Episcopos instruentis illos maiores singularum Ecclesiarum pastores atque minores, ex Vaticana Bibliotheca apud Baron. to. 10. An 855. n. 21. & seq.

A

CAPVT IX.

De dignitate Apostolatus prima in Ecclesia Dei, post Pontificiam majestatem, omnes dignitatum Ecclesiasticarum gradus merito & excellentia superante.

B

1. *Quid Apostolus, & quanta eius dignitas super omnes, Pontificia excepta.*
2. *De muneribus & officijs Apostolorum.*

VT ordine recto & apposita facilique methodo procedamus in institutione de Ecclesiasticis dignitatibus muneribusque, disputationis angustis conclusæ verborum terminis: primo loco de Apostolis tanquam de principibus primisque Ecclesiarum Christi Domini patribus atque doctoribus, necnon de maxima eorum dignitate breuiter agendum esse iudico. Qui propriè & appositè Apostoli dicti sunt, quod à Domino Deo legati suæ diuinæ majestatis missi ad omnes gentes, suum Euangelium regnumque cælorum ipsius Domini meritis reseratum prædicaturi, toto orbe diuinus affluentes charismatibus virtutibusque volitarunt. Iuxta illud Dauidicum,[a] *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Propterea verè Apostoli nuncupati notatione deducta à Græco verbo ἀποστέλλω, quod est Mitto. Quod nomen tam excelsæ eminentisque dignitatis esse creditur, vt illud sibi aptari Christus Dominus non ægrè tulerit. Sic enim eius verus intentionis interpres sanctus Paulus ipsum Dominum gloriæ,[b] *Apostolum nostræ confessionis*, appellare non dubitauit, vt egregiè magnus Ecclesiæ doctor[c] sanctus Cyrillus Alexandrinus obseruauit. Munus Apostolicum in sua præclara significatione ad legem gratiæ maximè proprieque pertinet[d] teste sancto Augustino. *Hæc Christi Domini*, S. Ioan. 17. 18. *Sicut misit me pater in mundum & ego misi vos in mundum*, talibus exponente. *Quos, inquit, misit nisi Apostolos suos? Nam & ipsum nomen Apostolorum quoniam Græcum est, nihil nisi missos significat in Latino. Misit ergo Deus Filium suum, non in carne peccati, sed in similitudine carnis peccati: & misit filius eos, quos natos in carne peccati sanctificauit à labe peccati.* Huius autem muneris Apostolici dignitas tanta est, vt in vniuersa Ecclesia nulla maior inueniri possit, si à Pontificia maiestate discedatur. In cuius rei signum Apostoli præcipuæ Ecclesiæ columnæ atque fundamenta nominati

C D

Apostoli nomen & dignitas.

a Psal. 18.

Christus nostræ confessionis Apostolus à S. Paulo nominatus.

b Heb. c. 3.

c S Cyril. in Anathem. & in expositione symb Nic.

d D Aug tract. 108. in Ioan.

Apostoli nomen & munus proprium legis gratiæ.

Apostoli propter excellentiam muneris fundamenta & columnæ Ecclesiæ nominati per metaphoram.

sunt: vt ex illo sancti Pauli loco ad Galatas 2. clarius innotescit. [a] *Cum*, inquit, *cognouissent gratiam quæ data est mihi scilicet Petrus, Iacobus & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dexteras dederunt mihi & Barnabæ societatis*, Et ex Psal. 74. *Ego confirmaui columnas eius*. In quem locum hæc Diuus Augustinus: [b] *Quid*, inquit, *essent illæ columnæ nisi à Deo firmarentur, quia terræ motu quodam etiam ipsæ columnæ nutauerunt in Passione Domini. Ergo illæ columnæ quæ in Passione Dei nutauerunt in Resurrectione firmatæ sunt*. Fundamenta insuper Ecclesiæ psaltes mystico sensu regius appellauit, [c] *fundamenta eius in montibus sanctis*. Et sanctus Ioannes in Apocalyp. 21. meminit duodecim fundamenta ciuitatis Hierusalem supernæ scilicet Ecclesiæ, quibus ab eo intelligi voluisse 12. Apostolos Ticon, [e] Beda, Aretasque probauerunt. Ideò sic Ephesiorum 2. fideli congregationi loquebatur Apostolus, [f] *Fratres iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei superædificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu*. Quos tanti fecit Dominus Iesus, vt eos tanquam lapides pretiosos, [g] quos in figura maximus veteris legis sacerdos in pectorali, humerisque portabat, in pectore per amorem suum cuius inclinatione maxima propendit in illos: & in humeris per suæ auxilium gratiæ gestare voluerit. Sicut præclarè [h] sanctus Hieronymus euoluto explicatoque legis antiquæ mysterio his verbis exposuit eos scilicet mysticos lapides Ecclesiæ fundamentales, *verus pontifex secundum ordinem Melchisedech portat in pectore; Portat in humeris, vt in duodecim lapidibus duodecim Apostolorum numerum: & in duobus Onychinis vtriusque testamenti sacramenta demonstret: & eosdem Apostolos renouauit super caput suum in formam pretiosæ coronæ, atque illustrissimi diadematis*, quo suum decorabat ornabatque diuinum caput iuxta hoc Zachariæ vaticinium, [i] *lapides sancti eleuabuntur super terram eius*. Vel vt vis Hebræi idiomatis sonat. *Lapides diadematis eleuabuntur*. Quo loco de Apostolis sermo est, vt S. exponit Hieronymus hanc lectionem secutus, [k] *lapides sancti voluuntur super terram instar rotarum paululum tangentes humum, & volubilitate sua ad cælestia festinantes*. Vt sit sensus lapides diadematis, hoc est, qui diadema Christi conficiunt, eleuabuntur super terram, id est, in maxima veneratione pretioque in Ecclesia reputabuntur tanquam lapides fundamentales atque pretiosissimi in ædificio Ecclesiæ positi, cum ipsi Christo Domino tanquam augustissimum diadema, qui est lapis fundamentalis, imponuntur, vt [l] sanctus Hieronymus sapienter grauiterque suis commentarijs in epistolam ad ephesios interpretatur in hæc verba, *In quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino*. Quod autem Christi Domini diadema coronaque ex duodecim Apostolis tanquam pretiosissimis lapidibus contexta dicatur, mysterium est nihil aliud designans, quam Apostolos in Christo Domino mysticam eamque pulcherrimam veluti coronam extitisse: quia nempe ipsi ipsum Christum Dominum Regem monarchamque toto orbe quem peragrarunt prædicando constituerunt, eique imperium terræ infidelitate paganorum subacta per publicationem Euangelij cælestisque regni prædicationem multorum signorum, virtutumque ostensione pepererunt. In quo illustrissimum muneris Apostolici iubar encomiumque maximè fulgescit.

Quod munus duplex præcipuè esse perhibetur. Primum erat Christo adesse tanquam laboris socios, vitæ eius miraculorumque testes, atque cum illo tanquam discipulos cum præceptore, filios cum patre, domesticos ac familiares cum Domino piè sancteque viuere. Alterum Christi Domini aduentum, eius doctrinam, fidem, sanctitatem, regnum denique illius cælesti tuba prædicationis euangelicæ per totum mundum, mirabili diuinoque tono circumsonante publicare. Quod sanctus Marcus vtrumque munus his verbis breuissimè complexus est, [m] *Ascendens in montem*, scilicet Dominus Iesus, *vocauit ad se quos voluit ipse & venerunt ad eum. Et fecit vt essent duodecim cum eo, & vt mitteret eos prædicare*. Atque vt ipsi Apostoli verbum veritatis virtute multa prædicarent, *Dedit eis potestatem curandi infirmitates & eijciendi dæmonia*, inquit idem sanctus Marcus, aliaque patrandi miracula, vt [n] alij euangelistæ suis scriptis memoriæ proditum posteritati commendarunt. Vtrumque munus vno testimonij nomine sic contineri comprehendique videtur, vt Apostoli testes propriè Christi Domini dicerentur. Et quia viderunt eum & cum eo sanctissima societate familiaritateque vixerunt: & quia post eius ascensionem de eius vitæ mirabili sanctitate, virtutibus, doctrina, sapientia, miraculis, de eius morte, resurrectione, gloriosa ad cælos ascensione; deque eius regno cælesti eius sanguine mortisque passione hominibus acquisito, testimonium veritatis vniuerso mundo perhibuerunt. Prioris respectu muneris Apostolos fuisse testes appellatos, quamplurima sacræ Scripturæ oracula comprobant. Sic sanctus Petrus cum de sufficiendo in locum proditoris Iudæ nouo Apostolo cogitaret, sacro Apostolicoque cætui locutus est, [o] *Oportet ex illis viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens à baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis*. Huius nuncupationis Apostolicæ formulam sanctus Petrus à Domino didicerat, ita illum cæterosque breui ad patrem migraturo Apostolos alloquente: [p] *Eritis mihi testes in Hierusalem & in omni Iudæa & Samaria, & vsque ad vltimum terræ*. Hoc tam sancto illustrique de Christi Domini vita, morte, resurrectionem testandi munere ipse summus Apostolorum vertex gloriando dicebat. [q] *Præcepit nobis prædicare populo & testificari, quia ipse est qui constitutus est iudex viuorum & mortuorum*. Sicut postea vas electionis sanctus Paulus huius muneris officijque gloria lætatus exultabat dicendo. *Nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem, quam me dummodo consummem cur-*

Margin notes: a Galat. 2. v. 9. — Psal. 74. — b D. August. in Ps. 74. v. 4. — c Psal. 86. — d Apoc. 21. — e Beda, Ticon, Arethas in 21. Apoc. — f Ephes. 2. — Quanti fecerit 12. Apostolos Dominus, vt eos in pectore & humeris gestasse dicatur. — g Exod. c. 39. — h S. Hieron. in c. 28. Ezec. — Apostoli sunt corona Christi & quare. — i Zachar. 9. v. 16. phrasis Hebr. — k S. Hier. in c. 28. Ezech. — l S. Hier. in c. 28. Ezechiel. v. 21. — Apostoli prædicando, regnū mundi Christo pepererunt. — 2. Parti. Munus peculiare Apostolorum duplex. 1 Viuere cum Christo. 2. Eius prædicare per mundum Euangelium. — m S. Marc. 3 v. 13. 14. — n S. Mat. c. 28. S. Luc. 24. S. Ioannes 21. Pro vtroque munere apostoli dicti testes Christi. Pro 1. munere. — o Actor. 1. v. 21. — p Actor. 1. v. 8. — q Act. 10 v. 42. — Act. 10 v. 24.

A *sum meum, & ministerium verbi quod accepi à Domino Iesu testificari Euangelium gratiæ Dei.* Cuius muneris honore se potiturum Romæ, sicut ante Hierosolymis certus erat Apostolus ex reuelatione, quam per quietem à Saluatore mundi diuinitus acceperat, ei hæc dormienti noctu dicente. [a] *Constans esto, sicut enim testificatus es de me in Hierusalem, sic te oportet & Romæ testificari:* His similibus sacræ scripturæ locis permotus Tertullianus dixit: [b] *Resurrectionem Apostolica quoque instrumenta testantur. Nam & Apostolus nullum aliud negotium fecit duntaxat apud Hierusalem, quam veteris testamenti resignandi, & noui consignandi, & potius iam Dei in Christo concionandi, ita & de resurrectione nihil noui intulerunt, nisi quod & ipsam in gloriam Christi annuntiabant.*

a Acto. 23.
b Tertull. l. de resurre. carnis.

B Qua propter Christus Dominus Apostolos suos voluit sibi domestica filialique familiaritate habere sociatos, vt tanquam testes oculati cum sancto Petro dicere possent, [c] *Testibus præordinatis à Deo nobis qui bibimus & manducauimus cum illo.* Et cum Ioanne, [d] *Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ.* Et quia vt quis Apostolatus honorem sibi verè meritoque vendicare posset, illi erat, aliquando Dominum Iesum corporali præsentia vidisse necessarium. Ne sanctus Paulus ab hoc Apostolatus honore exclusus esse videretur, se Dominum Iesum vidisse, scilicet in raptu suo, his verbis affirmauit. [e] *Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Iesum Christum Dominum nostrum vidi?*

c Actor. 10. v. 41.
d Ioan. epist. 1 c. 1.
Propriè non est dicendus Apostolus qui Dominum in carne non vidit.
e 1. Cor. 9 v. 1.

C Respectu alterius officij nempè Euangelium omni creaturæ prædicandi etiam testes Domini Iesu; scilicet eius vitæ, mortis, resurrectionis, gloriosæ, triumphantisque super cœlos exaltationis Apostoli dicebantur. Cui enim muneri præcipuè vacabant illi, cum virtute magna testimonium resurrectionis Iesu Christi reddentes, quam Euangelicæ prædicationi? [f] Docentes omnes gentes filium Dei in hunc mundum venisse, [g] *In terris visum cum hominibus cõuersatum*, crucis patibulo mactatum, resurrexisse gloriosum, & [h] propter passionem mortis, vt nos ab æterna damnatione vindicaret, gloria & honore coronatum, ad patris dexteram, à qua *propter nos homines, & propter nostram salutem* pro certo tempore recesserat, locũ super omnes cœlos suæ sempiternæ gloriæ repetiuisse? Quò enim ista S. Pauli ad Timotheum discipulum, nisi ad prædicationem Euangelij referebantur? [i] *Noli erubescere testimonium Domini nostri*, & illa eiusdem Apostoli [k] ad Corinthios iuxta [l] Theophilacti interpretationem: *Et testimonium Iesu Christi confirmatum est in vobis.* Similiter illa ad eosdem Corinthios. [m] *Non in sublimitate sermonis aut sapientiæ annuntians vobis testimonium Christi.*

Pro altero munere scilicet prædicandi Euangelium omni creaturæ etiam Apostoli dicti testes Iesu Christi.
f Actor. 4.
g Baruch. c. 3. v. 38.
h Hebr. c. 2.

D Quæ munera quia dum Apostoli religiose atque fideliter exercebant, actionibus varijs diuersisque in salutem populorum, quos testimonio veritatis informabant, functionibus occupabantur, propterea, vt eas exprimeret Dominus diuersis illos nominibus nuncupare voluit: modo, [n] *Terræ salem*, scilicet hominum, quod homines terræ nomine [o] ex D. Augustino significatos diuina sapientia tanquam sale conditos instructuri essent, optimisque moribus & exemplis ad virtutis ardorem inflammaturi, saporem instar salis, illorum mentibus Christianæ deuotionis instillantes: Modo [p] *lucem mundi*, quod omnes mundi populos Christianæ doctrinæ, vitæ sanctitate; morumque iustorum veluti claro fulgentique lumine essent illuminaturi. *Modo Ecclesiæ* [q] *fundamenta*, vt supra vidimus: Modo [r] *portas cæli*, quod aditum ingressumque ad cælestia regna terræ nationibus Euangelica doctrina essent ostensuri. Modo *Patres*, quod parturientes Christo credentes in eum verbi diuini semine procreare deberent: sic se Corinthiorum patrem Apostolos vocabat, hanc huius paternitatis rationem afferens. [s] *Nam in Christo Iesu per Euangelium vos genui.* Hac ratione se Galatarum patrem, eosque suos filios appellabat, [t] *Filioli mei quos iterum pariam, donec formetur in vobis Christus.* Sic se spiritualem Onesimi patrem, hæc ad Philemonem scribens esse dixit, [u] *Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis Onesimo.* Ad hanc paternitatis Apostolicæ gloriam hæc regij Prophetæ verba [x] sanctus Augustinus referenda putat, [y] *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, propterea populi confitebuntur tibi, &c.*

i Ad Timoth. c. 1. v. 8.
k 1. Corinth. 1.
l Theophylact. in 1. Corinth. 1.
m 1. Cor. 2. v. 1
n S. Matt c. 5. v. 13.
o S. Aug l. 1. de serm. Domini in monte.
Apostolos variis vocauit nominibus Dominus propter varias functiones eorum muneribus inhærentes.
1 *Sal terræ.*
2. *Lux mundi.*
3 *Fundamenta Ecclesiæ.*
4, *Porta cæli.*
5. *Patres credentium*
p S. Math c 5. S. Luc. c 8.
q Ephes. 2.
r Apoc. c 21. v. 15.
s 1. Cor 4.
t Galat. 4.
u Ad Philemonem v. 10.
x S. Aug in Psal 44.
y Psal. 44.

At est quod diligenter animaduertere debeamus, Apostolicæ functionis & officij dignitatem sublimem, miramque sanctitatem ad longè plura, quam ad Euangelij prædicationem, & ad Iesu Christi vitæ, sanctitatis, miraculorum, Mortis, Resurrectionis, Ascensionisque gloriosæ testimonium ferendum se extendere: sed ad ea quæ vniuersalis Ecclesiæ regimen gubernationemque respiciunt, sub principe Monarcha, diuina virtute propagata moueri. Contra [z] hæreticorum blasphemias, qui hanc Apostolici muneris dignitatem ad solam diuini verbi prædicationem impiè coarctantes, eam vlterius prouehi non posse sceleratè mentiendo pertinaciter asseuerarunt. Illi siquidem Apostoli iuxta suæ à Christo Domino traditæ dignitatis amplitudinem, Episcopos & Presbyteros Ecclesijs præfecerunt, qui greges Domini in diuersis mundi partibus habitantes suæ fidei disciplinæque creditos sacro doctrinæ Euangelicæ cibo, sacramentorumque dispensatione fideliter alerent ac nutricarentur, [a] vt ex actibus notum est. Ipsi Ecclesiarum principes & primi iura Ecclesiæ tradiderunt, & [b] iudiciorum exercitatione sanctè religioseque tradita corroborarunt, & corroborata sua auctoritate tecta iudicandi forma legumque vigore constituto sanctificauerunt: Nec ab vllis institutis, legibusque publicandis abstinuerunt: [c] Quibus Christianæ religionis atque Reipublicæ Ecclesiasticæ dignitas majestasque confirmata per omnia terræ climata propagaretur. Non sine propterea magno mysterio duodecim Apostoli mystici boues atque metaphorici à sanctis patribus appellantur, per illos duodecim boues æneos repræsentati, quos sopportantes mare æneum sustinentesque [d] Rex Salomon ædificari mandauit. Sicut cæteros prædicatores & pastores, Apostolorum vigilias, sudores, curas, solicitudinesque in instruendis regendisque populis, vt salui fiant æmulantes hoc ipso bouis nomine Apostolus insigniuit, hoc illis Deuteronomij

Apostolica dignitas ad plura munera, quã ad prædicationem verbi diuini se extendit contra hæreticos.
z Valdenses apud S. Antoninũ 4. p. summæ tit. 11. c. 7 § 2. Marsil. de padua in l. qui inscribitur defensor pacis de re imperatoria & pontific. Vuicleff. art. 38. 10 Const. Concil. Ioan. Hus art. 13. *Sic Luther, Caluinus multis in locis suorum scriptorum impiorum.*
a Actor. 20.
b Actor. 5. v. 4. 4 & 8.
c S. Clemens l. 2. Constit. c. 47 48. 49. 50. & seq.
Apostoli mystici boues appellantur, & eorum sectatores prædicatores & pastores, & cur.
d 3 Reg c. 7. 2. Paralip. c 4.

a Deuteron. c.25.1.Cor. 9.

25. accommodans.[a] *Non alligabis os boui trituranti. Nunquid*, inquit, *de bobus cura est Deo? an propter nos vtique dicitur? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat arare, & qui triturat spei suæ fructum percipere.* Quoniam Apostoli pro iniuncto sibi à saluatore nostro munere tanquam mystici boues mare sibi supetimpositum, id est congregationem populorum in Ecclesiæ gyrum congregatorum fulciunt atque portant, dum eos Euangelicæ doctrinæ atque Christianæ veritatis splendoribus illustrant, legibusque cælestibus gubernatos ad cælestia regna desiderio, bonisque operibus euehunt. Ex his duodecim bobus Salomonis imperio fabricatis[b] tres ad Aquilonem, tres ad Occidentem, tres ad Meridiem, & tres ad Orientem respiciebant; quia Apostoli in quatuor mundi partibus fidem religionis Christianæ fæcundo & amplo animarum fructu prædicarunt, populosque diuersos ex quatuor illis terrarum partibus ad legum Christianarum à se institutarum obsequia reuerentiamqoe compellauerunt. [c] Quorum posteriora boum intrinsecus latebant, quia quanta mercede gloriaque illi sancti prædicatores, prædicatorum Magistri, atque fidelium patres nunc in cælo pro tot recte factorum sudoribus, laboribusque remunerati potiantur; nos qui adhuc viatores & aduenæ in terra sub mortis corporeæ legibus vexillisque militamus, quod talis gloria mortales hebetet visus, apprehendere non valemus: ad quam conceptionem[d] sanctus Gregorius interpietatiooe docta deuotaque nobis lampada præbuit, lucemque monstrauit.

b 3.Reg c. 7.
Nota mysteriũ expositũ boum mare æneum portantium.

c Ibid.

d S Greg. p. 2. curæ pastor. c. 5.

CAPVT X.

1. *De dispersione Apostolorum in varias mundi partes, deque eorum munere extraordinario conformibus à Deo gratijs illustrato.*

2. *Monarchica semper S. Petri maiestati subdito.*

CHRISTVS autem Dominus nostræ salutis auctor eligens hos discipulos viles & abiectos ingenio, sorte & doctrina, ad tantum dignitatis Apostolicæ fastigium, mittensque eos in dispersionem gentium, vt eas relicta infidelitate & eiurato dæmonis imperio ad se conuerterent: illis sublimia virtutum gratiarumque diuinarum charismata suæ conformia dignitati copiosè largitus effudit; Vt ad conuersionem gentium Euangelijque propagationem nihil Apostolico muneri deesse posset. Sic enim illis Dominus, vt de sua diuinorum charismatum largitate nullo modo diffiderent, in Euangelio loquebatur; [e] *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat.* Quasi illis diceret, graue onus, magnum dignitatis officijque grauissimi pondus vestris humeris imposui: sed tamen nolite diffidere. Ego enim tantarum virtutum gratiarumque supernaturalium vos fœcunditate cumulabo, vt præ tot virtutum magnitudine omne illud graue pondus & munus, iugum suaue, leueque onus sitis iudicaturi. Si enim Moysi ad singularem quandam pro liberanda ab immani Pharaonis tyrannide Hebræorum gente legationẽ deputato talem se per infirmitatem imperitiamque suam, excusando prouinciam deprecanti Deus cum increpatione dixerit.[b] *Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntem & cæcum? Nonne ego? Perge igitur & ego ero in ore tuo, & docebo te quid loquaris.* Quæ verba cogitatione attenta interius examinans Origenes in hos sermones erupit. *Audi quam opimis magnificisque muneribus: Ego, inquit, aperiam os tuum, & instruã te, quæ oporteat te loqui. Beati sunt quorũ Deus os aperit, vt loquãtur. Prophetis os aperit Deus, & replet illud eloquio suo, sicut in præsenti dicit.* Sed & per Dauid dicit Deos.[c] *Dilata os tuũ & implebo illud.* Similiter & D. Paulus Ephesiorũ se precibus cõmendat: ad quid? *Vt detur*, inquit, *mihi sermo in apertione oris mei.* Si Moysi balbutienti, & de ingenij tarditate naturæque infirmitate expostulanti diuini eloquij torrente Deus affulserit, vt contra impium regem pro liberando fideli populo de manu eius in exigua parte terræ tyrannide sæua perculso, lingua, signis, ac virtute sublimi congrederetur: quantò maiora virtutum diuinarum charismata suis Dominum Apostolis dedisse credemus? Qui non contra hominẽ impiũ, sed contra dæmonia, non contra vnum Ægypti regem, sed contra omnes principes, reges, imperatoresque mundi erant certamine summo luctaturi, vt de seruitute non hominis tyranni, sed Diaboli atque Luciferi dæmoniorum omnium principis omnes gentiles captiuitati mortis æternæ miserrimè mancipatos, in brachio extento fortique manu potenter eriperent [e] Hæc quæ defendimus satis illa Christi Domini verba ad Apostolos manifeste comprobant. *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Et alibi,[f] *dabo vobis os & sapientiam cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri.* Hęc dona virtutũ memorabilium eloquentiæque supernaturalis infimis ac vilibus piscatoribus elargita diuinam Christi Domini virtutem potentiamque magis ac magis illustrant, & sublimius exaltant.[g] *Quemadmodum enim*, inquit Theodoretus, *Piscatores publicanos & cerdones veritatis prædicatores & doctores pietatis creauit, sic per vocem infirmam & linguam tardam confudit sapientes Ægypti.* Item si Hieremiæ pusionẽ, se loquiq; nescientẽ confitenti, proindeque se omnino incapacẽ ad prædicationis munus pro populorũ cõuersione profitẽti dixerit Dominus. *Noli dicere puer sum, quoniam ad omnia quæ mittam te ibis: & vniuersa quæcumque mandauero tibi loqueris. Ne timeas à facie eorum quia ego tecum sum, vt eruam te dicit Dominus.* Atqoe tantæ promissionis diuinæque pollicitationis illico subsecutum effectum fuisse, sequentibus verbis ipse propheta testatur:[i] *Et misit Dominus manum suam, & tetigit os meum, & dixit Dominus ad me, ecce dedi verba mea in ore tuo: Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, vt euellas & destruas, & disperdas & dissipes & ædifices & plantes.* Quid mirum si Dominus IESVS Deus de Deo, lumen de lumine tot cælestium dooorum gratiarumque diuinarum A-

e S. Ioan c. 15. v. 16.

Argumentũ à minori.

b Exod. 4.

Orige hom. 3. in Exod.

c Psal. 5.

d Ephes. c 6. v. 19.

e S Matth 10. v. 19.

f S Luc. 21. v. 15.

g Theod q. 2 in Exod.

h Hiere. c. 1. v. 7.

i Ibi Hiere. 1. v 9.

postolorum suorum corda splendoribus irradiauerit, quos mundi præceptores ac magistros ad omnium populorum conuersionem Euangelica prædicatione, signis, miraculis, virtutibusque naturæ terminos excedentibus corroborata mittebat? certè vt cum Theodoreto loquar,[a] *Quod Moysi & Ieremiæ olim pollicitus est Deus, suis etiam promisit reque ipsa præstitit Apostolis. Eandem sacris Apostolis pollicitationem dedit ratam ac firmam: quos cum iussisset docere omnes gentes prospiciens quomodo vndecim & pauperes & facultate dicendi destituti, vniuersam terram peragrarēt ambiguitatem soluit, excussoque timore dixit, ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi*: Magnalia sunt ista Dei, quæ Apostolis antea vilis & abiectæ conditionis hominibus ostensa terruerunt mundum, & vicerunt, victumque & mortuum diabolo ne in æternum periret in regis regum dominique dominantium obsequia conuerterunt: De quibus ita S. Iustinus.[b] *Duodecim tintinnabula è stola pontificis dependentia iuxta præscriptum significabant duodecim Apostolos pendentes à potentia Christi æterni sacerdotis, per quorum voces totus mundus gloria gratiaque Dei ac Christi repletus est: propterea Dauid dicit,[c] in omnem terram exiuit sonus eorum.* Quanta verò virtute potentiaque mirabili illi terricolarum Magistri, Ecclesiæ fundamenta, populorum saluandorum principes, sal terræ, lux mundi, cæli ianitores, legis Euangelicæ præcones, fidei Christianæ plantatores, spirituales denique omnium Catholicorum patres, progenitoresque mundum perditum è faucibus inferni, captiuitateque dæmonis ereptum, in beatissimam filiorum Dei libertatem sapienter suauiterque deduxerunt: Hoc eleganti tenore verborū S. Chrysostomus breuiter exponit.[d] *Peragrarunt piscatores orbem terrarum, & infirmum eum inuenientes ad sanitatem reduxerunt: & in ruina positum ad stabilitatem reuocarunt: non scuta mouentes, non arcus tendentes, non sagittas mittentes: non pecunias largientes, non eloquentiæ confidentes. Erant nudi quidem sæculo, sed induti Christo: Pauperes sed diuites: Pecuniæ indigentes, sed regnum cælorum possidentes: non habentes humana solatia, habentes autem Dominum suum.* Quibus officiis muneribusque mundi conuersioni occupatis nulla res potest excogitari diuinior: *Cum diuinorum omnium diuinissimum esse reuocandis ad suum auctorem mortalibus operam nauare,[e]* S. Dionysius asseuerauerit. Hæc ars omnium præstantissima & scientia scientiarum, quam è cælo demissam non ab alio præceptore, quam ipso Deo Domino nostro Iesu Christo Apostoli immediatè didicerunt, hauserunt & expresserunt: vt his verbis indicare clarissimè videtur Apostolus,[f] *Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio.* Secundum quod ipse Dominus Deus Ecclesiæ Christi venturæ pollicebatur, illam sic affando,[g] *Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris, & ponam in iaspidem propugnacula tua & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles vniuersos filios tuos doctos à Domino*, Seu vt septuaginta verterunt,[h] *διδακτοὺς Θεοῦ*, scilicet doctos Dei seu discipulos Dei: vel vt S. Ioannes cap. 6. loquitur,[i] *docibiles Dei.* Si tales futuros Dei discipulos Apostolos eloquia diuinæ sapientiæ per semetipsum immediatè eorū cordibus instillantis propheta prædixerit: quid mirum si illi etiam natura sua rudes & agrestes cultu, disciplina liberali destituti, altissima & abditissima rerū diuinarū mysteria à tāto præceptore Deo explicata facilè mente concipere & apprehendere; & apprehensa corde & affectu diligere, dilectaque foras linguis diuini amoris igne concalefactis in hominum animos ad eorum salutem efficaciter effundere potuerint? Quam sublimem doctrinam diuinamque sapientiam hoc diuino præceptore docente, tam perfectè sublimiterque didicerunt: vt ea non homines solum ad salutem æternamque vitam, sed etiam Angelos ipsos in gratia confirmatos ad maiorem gloriam solatiumque sæpius informauerint, vt disertis his Apostolus verbis aperuit.[k] *Mihi autem omnium sanctorum minimo data est gratia hæc in gentibus Euangelizare inuestigabiles diuitias Christi & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo, qui omnia creauit, vt innotescat principatibus & potestatibus in cælestibus, per Ecclesiam multiformis sapientia Dei.* Hunc S. Pauli locum mysterijs sublimem difficultatibus arduum, clarè S. Thomas in hanc Apostoli Epistolam commentarijs exponens ait,[l] *Per quid autem in principatibus & potestatibus in cælestibus innotescat multiformis sapientia Dei*, subdit dicens, *per Ecclesiam. Quod quidem magnam habet difficultatem. Nam glossa habet, (id est per Apostolos in Ecclesia prædicantes) vnus quidem intellectus esse potest, quod scilicet Angeli ab Apostolis didicerint, & hoc videtur quandam rationem habere. Videmus enim quod in cælo inter Angelos superiores, qui immediatè à Deo illuminantur, illuminant & docent alios inferiores Angelos qui non immediatè illuminantur à Deo. Non videtur ergo irrationabile quod docuerint Angelos Apostoli, qui immediatè à Deo sunt edocti iuxta illud Ioānis. I.[m] Vnigenitus qui est in sinu patris ipse enarrauit.* Hæc S. Thomas. Quò referenda sunt hæc Theodoreti dicentis,[n] *Nec potestates quæ sub aspectum non cadunt, sciebant mysterium sed per dispensationem, quæ est in Ecclesia ineffabilem Dei sapientiam didicerunt.* His igitur cælestium donorum Apostoli splendoribus illustrati, postquam cunabula nascentis crescentisque Ecclesiæ in Iudæa per aliquot annos suis prædicationibus, collationibus, miraculis, institutisque corroborauissent; suam in omnes mundi regiones ab interitu S. Iacobi maioris ferali Herodis iudicio capite truncati dispersionem instinctu Spiritus sancti concluserunt. vt[o] S. Chrysostomus testatus est: sicut post necem S. Stephani lapidibus oppressi, vniuersi qui erāt Hierosolymis discipuli in diuersos Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ & Bithyniæ regiones dispersi cōmigrarunt. Quos S. Petrus propterea appellabat,[p] *filios dispersionis*, Apostolis in vrbe Hierosolymitana non sine magna diuinæ prouidentiæ dispensatione remanētibus. Sed antequam per omnes mundi partes egressi Iudæa Apostoli diuiderentur: Christianæ religioni consulturi, quid singuli essent prædicaturi gentibus ne vlla ex parte, aliqua ne minima quidem, vel apparens inter eos in annuntiando Christi Domini Euangelio eiusque publicandis cælestis regni legibus diuersitas exurgeret: quosdam fidei canones, quibus vniuersam Christi religionem perstringentes solidò veritatis robore firmarent, constituere ac ordinare voluerūt. Quos proprio nomine symbolum Apostolorum sancta Mater Ecclesia consueuit appellare, sic dictum vel quia quilibet Apostolorum ad id fidei corpus perficiendum, suum attulit symbolū (propter quod, illud ante cædem S. Iacobi confectum fuisse credendum est) vel quia

[a] Theod. vbi supra Hier. 1.
[b] S. Iust. dial. contra Tryp.
[c] Psal. 18.
[d] S. Chrysost. homil. 1. de pentecoste.
[e] S. Dionys. de Eccles. hierarch.
Apostoli à solo Deo edocti ac Theodidacti iure dicti.
[f] Hebr. 1. v. 1.
[g] Esa 54 v. 11.
[h] Septuaginta versio.
[i] S. Ioan. c. 6.
Apostoli non solum hominum, sed etiam sæpius Angelorum præceptores extiterunt.
[k] Ephes. 3. v. 8
[l] D. Thom. Comment. in epist. ad Eph.
[m] S. Ioan. 1. v. 18.
[n] Theod. in ep. ad Ephes.
Post occisum S. Iacobum maiorem facta est Apostolorum per orbem dispersio.
[o] S. Chr. hom. 70 in S. Matt. 22.
S. Luc. Act. 8.
[p] 1. Petr. c. 1.
Antequam in varias terras dispertirentur Apostoli fidei symbolum conscripserunt.
Cur sic dictum symbolum.

A

quia qui Christiani essent eo symbolo, veloti militari ressera data dignosci ab infidelibus facilè possent. De quibus Canonibus, symbolo Apostolico dictis hæc Ruffinus in Apostolorum symboli expositione.[a] *Discessuri Apostoli ab inuicem normam prædicationis in commune constituerunt: ne forte alij ab alijs abducti diuersum aliquid his qui ad fidē veniebant, exponerent. Ergo omnes in vno positi & spiritu sancto repleti breue illud futuræ, sicut diximus, prædicationis indicium conferendo in vnū, quod sentiebat vnusquisque, cōponunt, atque credētibus hanc dandam esse regulā statuunt. Symbolū autem hoc multis & iustissimis de causis appellare voluerūt. Symbolū enim Græcè, iudicium dici potest & collatio: hoc est, quod in vnū conferūt: id enim fecerunt Apostoli in his sermonibus in vnum conferēdo vnusquisque quod sentit.* Hæc ille. Quā quidem Apostolorū dispersionē Spiritus sancti monitis instinctuque fuisse factam dubitare nō debemus. Si enim de Paulo & Barnaba priusquā ad prędicandū gentibus Euangeliū Christi mitterentur, spiritus S. ipse dixerit.[b] *Segregate mihi Saulum & Barnabā in opus ad quod assumpsi eos*, quomodo non magis omniū Apostolorū ad omnes gētes dispersionē à Spiritus S. præscripto interius eorū corda principali virtute mouentis atque confirmātis factā fuisse credemus? Qui erāt velut illi duodecim exploratores ad explorationem terræ promissionis à Moysi singuli de singulis tribubus missi iuxta hoc Domini præceptū,[c] *Mitte viros qui considerēt terrā Canaan singulos de singulis tribubus ex principibus qui pergētes vsque ad torrentem botri absciderunt palmitem cum vua sua quem portauerunt in vecte duo viri: de malis quoque granatis, & de ficis loci illius tulerunt post quadraginta dies.* Terra promissionis cælum est, quod sapientia de cælo missa, quā Dominus in eorū cordibus inseruit, Apostoli explorauerunt: huiusq; diuinā terrę fertilitatē mundi populis annuntiauerūt: cū illis botrū Cypri & vuā sacro fæcundissimā liquore crucis torculari calcatā portauerunt;[d] id est Christum Iesum, & eū crucifixum, *Iudæis scandalum gentibus autem stultitiam*, prędicauerunt: vt in eum credentes baptizati huius tandem terræ cælestis, terræ viuentium promissionisque dulcedine fertilitateque potirentur.

a Ruffinus in expositione symboli.

Hac dispersio Spiritus sancti instinctu facta.

b Actor. 13.

Apostoli in 12. terra sancta exploratoribus figurati.

c Num. 13 v. 5.

C

d 1. Corinth. v. 23.

Sic autē illi in Ecclesia primi extitere dignitate & muneris excellētia, vt tamē omnes S. Petro, summo Pontifici vicario Christi pastoriq; Ecclesiæ œcumenico tanquam primi principes in Imperio sæculari sub rege ac Imper. subditi paruerint. Propter quod quāuis S. Petrus nō sit primus Apostolorū ordine tēporis, tamē vt eius sūmma super omnes dignitas & principatus ostēdatur, sēper illū Euāgelistæ quotiescumq; cōmemorant cū alijs Apostolis primo loco velut in capite collocāt. Tres Euangelistæ[e] SS. Mathæus,[f] Marcus, &[g] Lucas omnes nominatim Apostolos recitāt, & sēper apud illos cæteris S. Petrus ordine pręit, si duo vel tres & Paulò plures cōmemorentur, inter quos sit Petrus sēper eius in ordine primo fit mētio. Ita apud SS.[h] Marcū &[i] Lucā leguntur. *Non admisit quemquā se sequi nisi Petrū & Iacobū & Ioannē.*[k] Apud S. Mathæū. *Assumpsit Petrū, & Iacobū & Ioannem*,[l] Iterū apud S. Marcū, *interrogabāt eū Petrus & Iacobus & Ioānes & Andreas.*[m] Apud S. Ioā. *Erant simul Simō Petrus, & Thomas, & Nathanael, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo.* Quis prudentiæ iudicioq; cōpos iure posset asserere huic ordini numerādi Apostolos tāta constātia concordiaq; Euāgelistarū firmato, casū ac fortunæ temeritatē irrepsisse?[n] Quod si quis contra hunc dignitatis ordinē obijciat S. Paulū ad Galat. 2. tres numerādo

2. Pars. Apostolicus ordo quamuis in Ecclesia nobilissimus, tamē omnes Apostoli S. Petro tanquam summo Pontifici & pastori Ecclesiæ œcumenico erant subditi. Semper S. Petrus in Euangelio primus omnium nominatus.

D

e S. Matth. 10.

f S. Marc. 3.

g S. Luc. 6. & act. 1.

h S. Marc. c. 5.

i S. Luc. c. 8. v. 51.

k S. Matth. 22. v. 8

l S. Marc. 13. v. 3.

m S. Ioan. c. vltimo.

n Obiectio ex loco S. Pauli ad Galat. 2.

A

Apostolos Petrū, Iacobū & Ioannē, primo Iacobū loco recēsuisse, *Iacobus*, inquit, *& Cephas & Ioannes*, pro respōsione illud librariorū vitio factū vt Iacobus Petro ordine pręiret, quod auctoritate magnorū Patrū SS. Chrysostomi, Ambrosij, Hieronymi, August. comprobatur Nam[o] S. Chrysost. in hunc Apostoli locū S. Petrū prius ab Apostolo quā Iacobū fuisse nominatū asserit, vt inde verosimile, aliū in quibusdā Græcis exēplaribus quā nūc passim reperitur, ordinē fuisse colligamus. S. verò[p] Ambrosius,[q] Hieron.[r] August. cōmentarijs hūc Apostoli locū interpretantes nunquā Iacobū Petro in ordine præferūt, sed postponūt semper. Alij dicūt, vt S. Anselmus & D. Thomas in hunc locū, S. Iacobum prius à S. Paulo nominatū, quia erat Episcopus Hierosolymorū vbi tunc erāt Apostoli, vel ab Apostolo eo loci nullā ordinis habitā fuisse rationē. Constat enim hanc Apostoli sēper animo veri insedisse persuasionem, vt S. Petrū Iacobo maiorē esse crederet: qui se data opera Hierosolymā non vt Iacobū, sed vt Petrū videret, venisse profitetur ad Galat. c. 1. v. 18. Hic ordo numerādi Apostolos, vt prius S. Petri quā aliorū mentio fieret, eiusdē S. Petri super omnes Apostolos principatui debebatur, quē omnes S. Patres ingenuè fide Catholica confitentur: Nec est nisi hæreticus, Scismaticus, Apostata, sacrilegus & impius, vt supra diximus, qui cōtra pugnare audeat.[s] *Prior Andreas secutus est saluatorē*, inquit S. Ambrosius, *Sed primatū non accepit Andreas, sed Petrus.* Sic eū S. Petro primatū[t] S. August. multis suorū operū locis, sicut prædiximus supra, præsertim tractatu vltimo in Ioānem clarè solideq; confirmauit. Sic alij S. Patres, quorū similiter sæpius testimonia recensuimus. In cuius rei fidē ita Spiritus S. Euangelistarū Apostolorūq; quasi per manū in viā veritatis scripta deduxit, vt ex illorum ordine ac dispositione in cōmemorandis eū S. Petro cæteris Apostolis horū sēper ille princeps appareat. S. Marcus ita loquitur[u] *Et prosecutus est eū Simō, & qui cū eo erant*, Ita S. Lucas dixit[x] *Petrus & qui cū eo erant.* Et alibi:[y] *Petrus verò & qui cū eo erant.* Ita Angelus apud S. Marcū,[z] *Dicite discipulis eius & Petro.* Ita S. Lucas in actibus.[a] *Stans Petrus cū vndecim*, & postea, in capite,[b] *Dixerunt ad Petrum & ad reliquos Apostolos*, & c. 15. post Sermones multos. *Petrus, & Apostoli dixerunt.* Et[c] S. Ignatius Apostolorū discipulus Dominū Iesum victorem de morte ab inferis gloriosè redeuntē ad Apostolos venisse scribit, *qui circa Petrum erant.* His loquendi formulis exprimitur S. Petrus tanquam pater, pastor, dux & princeps aliorum: qua formula vtitur S. Ioan. Apoc. 12. de Michaele & Diabolo, loquens de illo vt bonorū, de hoc vt malorū Angelorū duce,[d] *Michael & Angeli eius, Diabolus & Angeli eius.* Et in sacris Euangelijs sæpius S. Petrū tanquā aliorum principē ita à Domino designatū pro omnibus loqui videmus, sic opē,[e] vt S. Cyrilli verbis vtar, *Per vnum qui præerat, omnes respondere videbantur*, vt non immerito[f] S. Chrysostomus S. Petrum Apostolorum os apellauerit. Illā verò principalem summāque S. Petri super omnes Apostolos auctoritatē tanquā Pōtificis Ecclesiæ Monarchici, & huic tanquā principi canonicā ipsorum subiectionem ex eo manifestè clarere conspicimus, quod ipsi immediatè à Christo Domino Apostoli terræque principes in spirituali Hierarchia creati, non alia postea ratione ab ipso Domino dignitatis Episcopalis splēdore nisi per S. Petrum illustrati fuisse videantur. Neque enim facile ad assertionis oppositæ tuitionē aliquis in Euangelio locus inueniri potest, in quo

Responsio.

o S. Chrysost.

p S. Ambros.

q S. Hieron.

r August in Epist. ad Gal. 2.

B

Primatum S. Petri super omnes Apostolos nullus Catholicus negauit unquam sed solum à religione Christiana & fide transfuga.

s S. Ambros. in 1. ad Corinth. cap. 12.

t Tractat. vlt. in Ioan.

C

Cæteri Apostoli in scripturis videntur S. Petro tanquam principi ac pastori assidere.

u S. Marc. 13.

x S. Lucæ 8 v. 45.

y S. Luc. 9 v. 32.

z S. Marc. 16. v. 7.

a Act. 2. v. 14. & 37.

b Act. 15. v. 7.

c Epist. ad Smyrnæos.

D

d Apoc. c. 12.

e S. Matth 16. & 19 Luc. 12. S. Ioan. 6. S. Cyril Alex. Ioan. 6.

f S. Chrysost. homil. 55. in S. Matth.

Apostoli ab immediata Domini largitione dignitatis Episcopalis lumine decorati refulsisse comprobentur: sicut de hoc Episcopatus honore, quo Dominus per seipsũ B. Petro gratificari voluit manifestissima D. Ioãnis auctoritas testimoniumque proclamat. Quo vni ac soli Dominus Petro dixit, *Pasce oues meas*, Quod pascẽdi nomen ad pastoralẽ Episcopalemque dignitatem pertinere supra multiplici probatione ex sacris literis, Conciliis vniuersalibus, Pontificum, sanctorũ Patrum testimoniis, rationibus denique petita copiosissimè declarauimus. Quod etiam ipso facto euẽtuque, verùm luce clarius innotescit. [a] Sanctus quippe Pontifex Anacletus S. Iacobum Hierosolymitanę sedis Episcopatusque sacris initiatum ac inauguratum à S. Petro aliorum principe sociantibus & adiuuantibus illum sanctis Iacobo Maiore & Ioanne scripsit. B Inde sancta manasse consuetudo creditur, vt Episcopi non nisi per tres Episcopos consecratio inauguratioque postea in Ecclesia perfectè compleretur. Eiusdem fuisse Clementem [b] Alexandrinum sententiæ Eusebius auctor est. Eius similiter assertionis opinionisque [c] sanctum Hieronymum fuisse, testimonium eius scripta perhibent. De electione atque consecratione in Episcopatum sanctorum Pauli & Barnabæ suspicari tantisperque dubitare religio atque nefas esset, cũ nimis clara rei eius in actibus testimonia pateãt. [d] De sancti Matthęi quoque creatione in Episcopalis dignitatis honorisque fastigium plane ex his actibus apertum. Quibus permoti testimoniis exemplisque plerique S. Patres suis sacram fidelium congregationem scriptis instruere voluerunt, Omnem Episcopalis culminis honorisque gradum & ordinem à S. Romanæ & C Apostolicæ sedis auctoritate dependentem quoad applicationem, limitationemque personę in indiuiduo, propter sancti Petri principatum, à Christo Domino immediatè sublimiterque traditum, eius sanctæ sedis affixum imperio redundasse. Propter quod sanctam Romanam Ecclesiam [e] sanctus Cyprianus omnium Christianę ditionis Ecclesiarum matricem radicemque nominare voluit. Quę veneranda & augusta Romanæ Ecclesiæ nuncupatio Sanctis Pontificibus [f] Anacleto, [g] Marcello, [h] Iulio, [i] Innocentio. 1. [k] Leoni 1. [l] Fęlici, aliisque vehementer arrisit, ac rectè tradita placuit. Quod si ex omnibus Patribus quidam in medium producantur, qui contrariam sententię tot sanctorum Pontificum Ecclesięque doctorum opinionem renuisse videantur, asserentes omnes Apostolos à Christo Domino dignitate fuisse Episcopali donatos, benignè talium doctorum opinionem interpretantes respondebimus, omnes quidem Apostolos à Chri- D sto Domino fuisse Episcopali gloria & honore coronatos, sed non proximè nec immediatè, at per sanctum Petrum, quem vicarium suum atque summum Ecclesiæ suæ pastorem super omnes constituere voluit. Vt Monarchiæ spiritualis in Ecclesia sua, status atque regimen sanctius atque perfectiùs obseruatione inuiolabili, vsque ad consummationem sæculi, Romano Pontifice post Sanctum Petrum omnibus cum dulcedine charitatis, in maiestate Monarchica sacraque fidelibus dominante custodiretur. Cæterum Apostoli non sicut ratione Apostolatus habuerunt per vniuersum mundum summam prædicandi, administrandi sacramenta, regendique conuersos ad fidem populos potestatem, ita qua parte erant Episcopi, sed eorum potestas & iurisdictio inter particularium Ecclesiarum terminos septa cõtinebatur, vt S. Iacobi Hierosolymitanę Ecclesiæ, S. Ioannis Ephesinę, S. Matthæi

Paludan. de potestate Ecclesiæ concl. 7.
Turrecrem l. 2. de Eccles. c. 32.
S. Ioan. vlt.
[a] S. Anacletus Epist. 2.
Consuetudo Episcopum per tres Episcopos consecrandi vnde petita.
[b] S. Clemens Alex. apud Eusebium l. 2. Histor. c. 1.
[c] S. Hieron. de viris illustr. in Iacobo.
[d] Act. 13.
[e] S. Cypr. l. 4. Epist. 8.
[f] S. Anaclet. Epistola 2.
[g] Marcell. Epist. ad Episcopos Antiochiæ prouinciæ.
[h] Iulius Ep. 1.
[i] Innocentius 1. Epist. ad Concil. carthagio. & Ep. ad concil. Mileuit. inter Epistolas S. August. 91. & 93.
[k] S. Leo serm. 3. de assumpt. sua.
[l] Fœlix Ep. 1. non procul ab initio.

A Æthiopię, S. Thomæ Indiæ, & sic de aliis. Atque simili modo S. Petrus fuit Episcopus primò particularis Ecclesię scilicet Antiochenæ: cuius septem annorum spatio per seipsum administratæ Euodium sibi succedẽtem Episcopum fecit Romã profecturus. De quo hæc S. Ignatius ad Antiochenos. *Mementote Euodij beatissimi Patris vestri, qui primus post Apostolos gubernacula vestræ Ecclesiæ sortitus est.* Fuit autẽ Euodius in hac sede S. Petri successor, non tanquam Apostoli, sed tanquam singularis illius Ecclesiæ Episcopi. Cæteri Apostoli hac ratione successores in suis Episcopalibus cathedris Romanæ sedi subditis, quia ordinarij, habuere: excepto S. Paulo, qui nullius certę Ecclesię munus Episcopale administrasse dicitur, proindeq; successore caruisse. Propterea quod gentium diuinitus Apostolus à Christo Domino vocatus & electus est, vt omnes Euange- B lij luce nationes illustraret. Ita Ananiæ per reuelationem, suam de latè patente per diuersas gentes S. Pauli Episcopatu voluit indicare voluntatem. [n] *Vas electionis est mihi iste vt portet nomen meum corã gentibus, & Regibus & filiis Israel.* At verò Apostoli ratione sui Apostolatus successores excepto S. Petro non habuerunt. Cuius rei ratio hæc pręter cæteras optima & firmissima potest assignari: quoniã cum amplissima in cæteris Apostolis præterquam in S. Petro, in vniuersam Ecclesiam potestas & auctoritas extraordinaria fuisset, successione carere debuit. Sicut in antiqua lege Moyses summi Pontificatus extraordinaria dignitate claruit, ideò nullum reliquit post se, qui tali dignitati succederet. Non enim in dubium quis reuocare potest Moysem summũ fuisse [o] sacerdotem, & quidem ipso Aarone maiorem. Hoc enim [p] Philo Iudæus, hoc S. C Gregorius [q] Nazianzenus, hoc [r] S. Clemens Rom. à S. Pętro tertius Pontifex, [s] hoc S. Chrysostomus: [t] hoc S. Hieronymus & [u] S. Augustinus, suis scriptis apertè solideque comprobarũt. Et pręter hos testes hoc sancta scriptura huius rei testimonium clarissimè reddit: [x] *Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, & Samuel inter eos qui inuocant nomen eius.* Ibi loqui Regium Prophetam de verè propriéque dicto sacerdotio clarum est, cum Samuelem virum alioqui sanctissimum, à talis sacerdotij dignitate excludat. Constat ergo Moysem fuisse summum, principem politicum & summum sacerdotem Iudæorum. Aaronem summum sacerdotem tantum, Samuelem verò summum principem politicum tantum, qui erat leuiticæ tribus, sed non de stirpe Aaronica. Quod si quis obiiciat Samuelem holocausta obtulisse, consecrasse, in Reges vnxisse, in sancta sanctorum introiuisse, dicendum hæc illi à D Deo concessa per dispensationem, vt doctè in hũc locum obseruat Genebrardus, sicut licitum fuit ex dispensatione S. Iacobo fratri Domini intrare in sancta sanctorum, vt ex Egesipo notauit S. Hieronymus. Sed hęc per digressionem breuiter, ad propositum redeuntes dicimus, simile nos iudicium de Apostolorum sicut de Moysis extraordinaria potestate ferre debere. At verò S. Petrus, quoniam eius summa in vniuersalem Ecclesiam potestas Apostolica erat ordinaria, successores in pari dignitatis auctoritatisque gradu habere debuit, qui vniuersalis Ecclesię summo habenas imperio moderarentur. Huic veritati fidem facit additque robur manifesta ratio ex sacræ scripturæ fontibus expressa; quę asserit Christi Domini regnum spirituale quod habet in Ecclesia sua fore sempiternum: de quo Isaias: [y] *Super solium Dauid & super solium eius sedebit, vt confirmet illud & corroboret. In iudicio & iustitia, à modo & vsque in sempiternum.* Daniel,

Obiectio.
Responsio.
Apostoli erant particularium Ecclesiarum Episcopi non vniuersalis sicut S. Petrus.
[n] Epist. 12.
Cur S. Paulus non fuit proprie ac singularis cuiusdam Ecclesiæ Episcopus.
[o] Act. 9. v. 15.
Quare cæteri Apostoli excepto S. Petro in apostolatu successoribus caruerunt.
[p] Philo Iudæus l. 3. de vita Moysis.
[q] Gregor. Nazian. orat. cõtra Greg. fratre S. Basilij.
[r] S. Clemens l. 6 constit. c. 19.
[s] S. Chrysost. homil. 3. in act.
[t] S. Hieron. l. 1. in Iouinia.
[u] S. Aug. q. 23. in leuit. & in Psalm. 98.
[x] Psalm 98.
Rom. pontificem S. Petro succedere cum pari gradu summæ potestatis in Ecclesia Dei, quia hæc potestas ordinaria erat, probatur.
[y] Isai. c. 9. v. 7.

a Daniel. c 7. v. 14.
b S. Luc. 1. v. 32.

niel. *potestas eius*, [a] *potestas æterna quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur*. Et Angelus Gabriel sacratissimæ virgini post salutationem dixit. [b] *Dabit illi Dominus Deus sedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis*. Huius regni Messiæ vicariã S. Petrus in Ecclesia primus gessit administrationem: qui quia sicut cæteri homines morti debebatur, illam perpetuò administrare non potuit: ideoque vt regnum illud Messiæ æternum, scilicet vsque ad mundi peruenturum consummationem administratoribus nõ careret; oportuit huic primo Christi vicario successores dari, qui alternis labentium annorũ vicibus in vita sua Romanæ Apostolicæque sedis affixi clauo Christi Domini regnum fideliter administrarent, & administrando potenti virtute inuiolabile custodirent. Sic enim Tertullianus cum nondum insolenti contra Ecclesiam superbia turgidus, hæreticæ contagionis tabo fœdabatur, de continuata sancti Petri defuncti, sed in successoribus Romanis Pontificibus viuentis, summa potestate, vigore perenni, in Ecclesia dominante confessionem edidit. [c] *Nam & si*, inquit, *adhuc clausum putas cœlum, memento claues hic Dominum Petro, & per eum Ecclesiæ reliquisse*. Eò sanctum Augustinum respexisse credo, cum [d] S. Petrum claues Ecclesiæ nomine accepisse scripsit, significans hunc Apostolorum principem supremam à Christo Domino plenamque potestatis auctoritatem ad regni Christi Domini quod est Ecclesia vtilitatẽ vsumque salutarem, & quidem nullis temporum limitatam terminis accepisse. Quod sine successoribus in sede Apostolica, rectoribus Ecclesiæ S. Petri potestatis dignitatisque Monarchicæ habenas moderantibus fieri non potuit. Hoc vt insinuaret S. Chrysostomus. [e] *Quanam*, inquit, *de causa ille sanguinem effudit suum? Certe vt pecudes eas acquireret, quarum curam tum Petro, tum Petri successoribus committebat*. [f] Et S. Leo. *His itaque modis dilectissimi, rationabili obsequio celebratur hodierna festiuitas vt in persona humilitatis meæ ille intelligatur, ille honoretur, in quo & omnium pastorum solicitudo cum commendatarum sibi ouium custodia perseuerat, & cuius etiam dignitas in indigno hærede non deficit*. Et in eodem Sermone quibusdam interpositis sic clero Romanoque gregi hæc sanctæ eruditionis & obedientiæ verba suggerebat. [g] *Cum ergo cohortationes nostras auribus vestræ sanctitatis adhibemus, ipsum vobis cuius vice fungimur loqui credite*. S. quoque Bernardus [h] S. Pauli verba piè atque sapienter examinans, quibus omnem animam potestatibus sublimioribus subditam esse imperando monet Apostolus, ita Conradum Romanorum Regem grauiter hortatur. [i] *Quam sententiam cupio vos & omnimodis moneo custodire in exhibenda reuerentia summæ & Apostolicæ sedi, & B. Petri vicario*, scilicet successori, quod qui S. Petro in Apostolica sede succedunt, eius quodammodo vicibus quas pro Christo viuus exercebat, fungi, eiusque defuncti partes explere videntur. Quę ratio Innocentium Papam huius nominis tertium ad ista dicenda compulit: [k] *Nobis in Beato Petro, sunt oues Christi commissa dicente Domino Pasce oues meas, non distinguens inter has oues & illas, vt alienum se demonstret à suo ouili, qui Petrum & successores illius magistros non recognosceret & pastores*. Sed in his solidiùs clariusque probandis quia multa his similia superioribus libris tractasse me abundè satis arbitror, minimè è ratione esse iudico, discursus mei

c Tertull. in Scorpiaco aduersus Gnosticos c. 10.
d S. Augustin. tract. 10. & vlt. in Ioan.
e l. 2. de sacerdotio circa princip.
f Sermo 2. de anniuersar. suæ assumpt.
g S. Leo ibid.
h S. Bernard. Epist. 83. ad Conrad. Ro. Regem.
i Vicarius Petri hic pro successore sumitur, vt can. Ego Ludouicus 63. dist.
k Innocent. 3. ca. solitæ de maioritate & obedientia.

Tom. I.

A vela latius expandere. Solum mihi sufficiat concludere, dignitati Apostolorum, quæ secundùm Pontificiam ex antedictis in Ecclesia summa fuit, nihil quidquam detrahi, si illam quamuis à Christo Domino immediatè fluxerit, principi Ecclesię Monarchico S. Petro eiusque successoribus Roman. Pontificibus Apostolorum tempore viuentibus, de ipsius Christi Domini institutione, subditam fuisse credamus: vt maiestatis Monarchicæ in Ecclesia status, pulchritudo, virtus & auctoritas illustrior inclaresceret.

CAP. XI.

De Cardinalibus.

1. *De Cardinalium nomine.*
2. *De origine & antiquitate.*
3. *De dignitate atque perfectione.*

B AD splendorem pulchritudinemque Monarchiæ Ecclesiasticæ ordo statusque Cardinalium maximè confert, quorum dignitate, si à Pontificia & Apostolica recesseris, nullam in Ecclesia maiorem illustrioremque reperies: immò quàm maximè Apostolicæ dignitati conformem vel ferè eandem cum illa inferius ostendemus. Propter quam Cardinalium dignitatem, statum, atque munus rectè & apposito vocabulo [l] Cardinales, appellati sunt à Cardine quo ostia & ianuæ ædificiorum claudendo aperiendoque circumuoluuntur, stabiliuntur, atque firmantur. Iuxta illud prouerb. 26. [m] *Sicut ostium vertitur in cardine, sic piger in lecto*. Nec malè mihi videntur illi vt Seruius in pri. Æneidos nomen Cardinis ἀπὸ τῆς καρδίας scilicet à corde deduxisse: Quoniam sicut cor primum viuens & vltimum moriens hominem vita præditum firmat, regit atque sustentat, sic & Cardines ianuas & ostia circumrotantia fulciunt, sustinent atque regunt. Ideò non malè idem Seruius Cardinem ianuæ cor appellat in illud 1. [n] Æneidos.

C *Foribus cardo stridebat ahenis.*

Ob eam rationem quatuor principales in via morumque directione virtutes Cardinales appellantur, quod per eas cor hominis vertatur ad bonum, & à malo recedat; vt fores voluntatis internæ vitiis libidinibusque claudantur, virtutibus verò reserentur. Quarum virtutum fulgore, Cardinalium animi mentesque magnopere coruscare debent, vt ostio salutis & gloriæ sempiternæ [o] firmiter ac immobiliter inhæreant, Christo videlicet Domino qui se in Euangelio *Ostium* nominat, per quod animæ fidelium sanctificatæ in æterna cælestis Imperij tabernacula ingressæ perueniunt: Iidemque Christi Domini vicario Romano Pontifici sic potenter adhærescant suis consiliis, bonarumque operationum auxilio, quibus fidelibus cęlorum portæ pandantur, sedique Apostolicæ ad Christianæ propagationem religionis fideliter inseruiant; quæ est [p] axis & veluti cardo aliarum Ecclesiarum. Et sicut ostium præest & Cardo subest, ita Romanus Pontifex potestate virtuteque præeminens Ecclesiæ ianua, vt saluatoris nostri, qui se *ostium* dixit esse, vicarius præest atque toti orbi Christiano dominatur. Cardinales vero tanquam illius adiutores in partem solicitudinis Ecclesiarum vniuersæ religionis vocati subsunt & venerabili subseruiunt officio. Quorum origo, licet non ita nomen, antiquissima est, si ab institutione Domini ratione ministerij eam fluxisse consideremus, vt Monarchiæ

D

l S. Antonin. l. 3. summæ tit. 21. cap. 1. in princip. *Cardinalis à Cardine.*
m Prouerb. 26 *Cardo vnde deductum.*
n Seruius in 1. Æneid.
Virtutes morum cur dictæ Cardinales.
o S. Ioan. 10. ego sum ostiũ, inquit Christus.
Sedes Romana axis & Cardo omnium Ecclesiarum.
p Gloss. in c. execrabilis de præben in extrauag. in verbo Cardinalibus.
Papa sicut Christus ostiũ regni cælestis dicitur.

A Ecclesiasticæ Maiestas magis ac magis illustrata pateret; Eiosque institutionis origo atque radix, quamuis non sob nomine Cardinalatus, ex illo sancti Lucæ 6. loco deduci potest, vbi dicitur *Dominum elegisse duodecim*, scilicet ad sui comitatum & labores secum subeundos tolerandasque curas pro salute mundi. *Quos Apostolos nominauit.* Qui primi Christo Domino suæ primo Ecclesiæ Monarchę Regique regum, sicut nunc Cardinales Papæ, astiterunt deuoto seruientes affectu, constanter que labores cum illo & pro illo tolerantes. Quibus propterea dixit Dominus[a] *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis*, sicut ille qui suis coapostolis dicebat S.Thomas,[b] *Eamus & moriamur cum illo*. In quorū laborum & recte factorum mercedem coronamque iustitiæ Christianæ illos sic est affatus.[c] *Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater regnū, vt sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.*

B Id est vniuersam fidelium congregationem, ex quibus claret statum Cardinalium, sub nomine Apostolatus, institutione priorē fuisse sacerdotio,[d] cum hoc nisi in vltima cæna institutū à Domino comperiatur: ille vero ante hanc cænā longo tempore in electione nimirū duodecim Apostolorum creatus esse videatur. Et ipsi pastorali muneri similiter tempore multo Cardinalitius ille status præiuisse conspicitur: cum illud non nisi post resurrectionem suam reipsa Dominus ordinauisse credatur, cū dixit[e] S. Petro *Pasce oues meas*. Atque huius Cardinalatus originis antiquitatem doctores illi comprobant, qui statum & ordinem Cardinalium iuris esse diuini, id est à Christo Domino institutum fuisse potenti demonstratione defendūt;

C quales sūt inter Canonici iuris interpretes[f] Panormitanus;[g] Martinus Laudensis inter Theologos[h] Turrectemata,[i] Augustinus Triumphi,[k] Antoninus,[l] Cardinalis Albanus, qui hanc assertionē grauissimorum iuris Imperatorij doctorum, Iasonis, Decij, aliorūque testimonio corroborat. Cui non minus veritatis robur addit[m] lex Canonica in qua Romanus Pontifex Ecclesiæ Monarcha visibilis Dominos Cardinales, quos suos fratres appellat in leuiticorum sacerdotum ministerio fuisse figuratiuè expressos & adūbratos asserit, qui sicut summo Pontifici antiquæ legis consilio, opera, laboribus assistebant, sic in noua lege Romano Pontifici sub grauitate & pondere Ecclesiasticorum negotiorum gementi viriliter ac fortiter opitulentur: Quos propterea Romanus Pontifex fratres appellat, vt ex alia[n] sacra lege canoneque constat.

D Addo & illud Cardinales septuaginta duobus Christi Domini discipulis soccessisse, duodecim Apostolorum adiutoribus, opera, industria, consilio, sicut Romani Pontificis Domini Cardinales adiutores creati fuisse perhibentur. Auctus dixit Eugenius Papa huius nominis quartus[o] Epistola ad Archiepiscopum Cantuariensem, nempe Apostolos Christo Domino assidentes, Cardinalium qui Rom. Pontifici laboribus & consilijs astant, figuram gessisse. Nomen vero Cardinalis, quamuis ipsa re & officio sit recentius, esse tamen antiquissimum non desinit. Nam tempore Pontiani Pontificis, qui Pontificia sede anno Domini 233. ex annalibus Ecclesiasticis, & martyrologio Romano 26. Maij positus est, nomen illud Cardinalis iam in vsu extitisse ex ipsius Pontificis[p] actis intelligi potest. Hoc nomen vsus Ecclesiæ regnan-

Antiquitas & origo cardinalium à Domini nostri institutione.
S. Luc. 6.
a S. Luc. 22.
b S. Ioan. c. 11.
c S. Luc. 22.
d S. Matth. Marc. Luc.
Status cardinalium in munere non in nomine, sacerdotio & pastorali officio antiquior.
e S. Ioan. 21.
Institutio Card. à Christo probatur esse.
f Panormit in c. per venerabilem qui filij sint legit.
g Mart. Laud. tractatu de cardinalibus p. 1. q. 34. p. 2. q. 7. & 11.
h Turrecremata summa l. 2. c. 80. & 81.
i August. Triumphus tract. de potestate Ecclesiæ q. 102.
k S. Antoninū p. 3. summæ tit. 21. c. 1. & 2.
l cardinalis Alban. q. 5. l. de cardinalibus
m cap. per venerabilē tit. qui filij legitimi. §. sunt autem sacerdotes.
n cap. fundamento § decet namque de electione & electi potestate in sexto.
In Apostolis cardinales repræsentati.
o Eugenij 4. Epist. ad cantuariens. Episcop.
Cardinalis nomen reipsa & officio recentius, & tamen antiquissimum Pontiani Papæ tempore nomen cardinalis in vsu.
p Gloss in §. statuit io verbo Moderatus, de num. cardinalium in pragmatica sanctione.

A te sancto Marcello martyre, anno Domini 304. & in Apostolico solio sedente retinuit: huius nominis vetustatem verba illa apud Gratianum distinctione 79.[q] Can. oportebat Stephani Papæ 3. commendant. *Oportebat vt hæc sacrosancta Domina nostra Romana Ecclesia iuxta quod à Beato Petro & eius successoribus institutum est, ritè ordinaretur, vt in Apostolatus culmen vnus de Cardinalibus presbyteris aut diaconis consecraretur.* Et tempore sancti Syluestri primi, mentio fit Cardinalium septem diaconorum[r] in Concilio Romano 2. sub sancto Syluestro coacto: Neque nihilominus huius Papæ tempore nominis ipsius initium cœpit, cum hoc Concilium Cardinales non instituerit, sed solùm decreuerit & ordinauerit duos Diaconos pro regendis Ecclesijs parœcianis, præter septem Diaconos Cardinales in Ecclesia Romana institutos. Et ante hoc tem-

B pus in vita sancti Marcelli Papæ & martyris, iamque sub Constantino magno nomen illud ad exprimendam maximam in Ecclesia dignitatem in honore vsuque viguisse[f] Leonis 9. ad Michaelem Constantinopolitanum & Leonem Actidanum, Episcopos cap. 10. eorum audaciam & rebellionem contra Apostolicam sedem reprehendentis Epistola declarat; in qua summos hunc imperatorem magnum Cardinalibus, quos nomine Clericorum Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ seruientium intelligit, honores detulisse testatur. Hoc nomen Cardinalis non semper huic supremæ in Ecclesia secundum Pontificiam dignitati, qualem nunc videmus, attributum est, sed quandoque illis personis Clericis vt Diaconis, presbyteris, nonnunquam Episcopis cum de vna in aliam

C Ecclesia, vt eam regerent auctoritate Pontificia transferebantur. Vnde Cardinare, incardinare, & Cardinalem facere seu constituere apud sanctum Gregorium nihil aliud esse constat quam parœcię alicui regendæ quempiam sacerdotem immatriculare & incorporare, vt vulgo dicitur, atque canonica translatione vni Ecclesiæ administrandæ, in qua primò ordinatus non fuerat, necessitate vrgente aut vtilitate Ecclesiæ postulante addicere. Quod vno aut altero Diui Gregorij testimonio confirmari clarè potest. Nam ipse sanctus Pontifex[t] l. 5. Epistola 11. cap. 111. ita ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum de Gratiano Diacono, quem suæ Ecclesiæ ille Episcopus incorporari à Papa sancto Gregorio postulabat, rescripsit. *Fraternitatem tuam à nobis petisse recolimus vt Gratianum Diaconum Ecclesiæ Benephranæ, diaconum tuæ concederemus Ec-*

D *clesiæ cardinandum. Et quia nec Episcopum, cui obsecundare, nec propriam habet Ecclesiam, hoste scilicet prohibente, cui suum debeat ministerium exhibere, petitionem tuam non prauidimus differendam, idcirco scriptis tibi præsentibus eum necessariò duximus concedendum habituro licentiam Diaconum illum nostra interueniente auctoritate Ecclesia tua Deo propitio constituere Cardinalem.* Quod S. Patris iudicium atque decretum inter suos canones sancta Mater Ecclesia reduxit, cuius Canonis casus ita constituitur. *In Ecclesia Benephrana erat quidem diaconus nomine Gratianus, quem Fortunatus Episcopus volebat in sua Ecclesia ordinare, & cum propter hoc postulauit à Papa*: Et quia, *in Ecclesia Benefrana non erat Episcopus hostilitate id faciente, à quo peti posset diaconus ille, Papa eum sibi sine mora con-*

q cao Oportebat dist. 79.
r concil. Romanum 2. sub Syluestro r. cao 6 fit mentio cardinalium.
can. Præsul. 2 q. 6. tom. 1. concil. c. 4. & cap. 7. & 11.
f Leonis 9. Epist. ad Michaelem constantinop. Episcop. & Leon. Acrid.
Quid cardinare & incardinare ex S. Gregorio.
Apostolica permissione clericus vnius Ecclesiæ potest in altera ordinari.
t S. Greg. l. 5. Epist. 11. c. 11. t. 2.
Distinct. 71. c. 5. fraternitatem.
Casus canonis.

cessit. In quem Canonem verbo Cardinalem) hęc [a] Gregorius 13. iussit annotari. *Cardinare seu Cardinalem constituere* (quod est in fine huius capitis) *Ita videtur Beatus Gregorius accepisse, vt canonicam translationem significet.* Nam cum tempore S. Gregorij canon sextus Concilij Calchedonensis accuratè obseruaretur, vt nullo modo daretur alicui locus in Ecclesia (qui nunc titulus vocatur) nisi simul ad eum locum ordinaretur, cum aliquis iam ordinatus, necessitate aliqua in aliam Ecclesiam transferebatur, vt in illa in eodem gradu, quo in prima ordinatus erat, deseruiret, in secunda dicebatur *incardinari*, quod ex isto nunc indicato loco patere potest: [b] & ex lib. 3. Epist. 14. & alibi. Quod etiam in Episcopis B. Gregorius faciebat l. 2. indiction. 10. Epist. 6. & Epist. 25. Quod refertur etiam 7. q. 1. Can. *Pastoralis.* & indit. 11. Epist. 13. & sequenti, quod habetur infra 21. q. 1. Can. Relatio. Qua de re legendus [c] Ioannes Diaconus l. 3. c. 8. 11. & 16. Aliud est testimonium [d] S. Gregorij ad Episcopum Syracusan. Ioannem nomine scribentis sacro insertum [e] canoni. Vbi huic Episcopo dat licentiam Cosmam quendam ex Monacho factum subdiaconum in Ecclesia Syracusana, in eadem presbyterum constituere Cardinalem, hoc est eum *incardinare*, qui antea in possessione quæ *Iuliana* dicitur, ab eo Episcopo presbyter fuerat ordinatus. Sed præter hæc aliud est præclarum D. Gregorij testimonium [f] l. 2. Epist. indict. 10. Epist. 25. In qua Ioannem Episcopum Squilatinum eiectum à sua sede hostili crudelitate, alteri incardinat Ecclesiæ, cum ad eum ita scribit. *Pastoralis officij cura nos admonet destitutis Ecclesiis proprios constituere sacerdotes, qui gregem dominicum debeant sollicitè gubernare. Propterea te Ioannem ab hostibus captiuatum Lissitana ciuitatis Episcopum in Squilatina Ecclesia Cardinalem duximus necesse constituere sacerdotem,* scilicet Episcopum, *vt susceptam semel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas. Et licet à tua Ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliam quæ pastore vacat Ecclesiam debes gubernare. Ita tamen vt si ciuitatem illam ab hostibus liberam effici, & Domino protegente, ad priorem statum contigerit reuocari, in eam in qua prius ordinatus es Ecclesiam reuertaris. Sin autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac in qua à nobis ordinatus es vel incardinatus Ecclesia debeas permanere* &c. Hunc locum S. Gregorij legem canonicam [g] Ecclesia constituit: Et idem [h] S. Gregorius Aguellum Episcopum Fundensis Ecclesiæ, mortuo Episcopo Tarracinensis Ecclesiæ Petro, huic Ecclesiæ incardinauit, id est Episcopum Cardinalem fecit, vt postulationibus votisque Cleri ac populi Ecclesiæ huius annueret. Sed licet S. Gregorius hoc sæpius nomine Cardinalis fuerit vsus, non tamen illius fuit inuentor, vt patet ex his quæ supra diximus. Neque in ea significatione in qua nunc sumit Ecclesia nomen illud semper vsurpasse S. Gregorium ex illius, quæ modo produximus testimonijs apertissimum esse nemo credo, doctrinę, antiquitatisque non ignarus inficiabitur. Sed missis his, ad excellentiæ dignitatisque Cardinalitiæ considerationem propius accedamus.

a Annot in c. fraternitatem verbo Cardinandum.

Episcopos sicut diaconos & presbyteros S. Gregorius aliquando incardinabat.

b S. Greg. l. 3. Epistol. 14.
c Ioan. diac. l. 3 cap. 8. 11. 16.
2. Testimonium.
d S. Gregorij l. 2. Epist. 34. ad Ioan. Syracusanum Episcopum.
e Can quotōdam dist. 74.

f Incardinat Episcopum alieni Ecclesiæ S. Greg. l. 2. Ep. indict. 10. Epist. 25.

g Can pastoralis 7 q. 1.
h l. 2. Ep. 13. seu c. 25. ad Agnellum Episcopum.

3 Pars de dignitate cardinalatus.

Quidquid in re qualibet præcipuum est Cardinis nomine recte appellari potest.

Magna & sublimis excellentia atque dignitas huic Cardinalatus officio statuique, vinculo coniuncta indissolubili, honorifico hoc Cardinalis vocabulo decorari meruit. Cum quidquid in re qualibet præcipuum est Cardinis appellatione nominari exprimique consuescat. Vnde duo cælorum poli immobiles sibi oppositi, circa quos tota cælorum moles in gyrum cieri [i] rotarique solet, mundi Cardines appellantur, de quibus Anna Samuelis mater, *Domini sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem:* Quorum vnus in septemtrionem vergit, alter se flectit in Austrum. [k] Sic Cardo causę, quod pręcipuum est in quęstione: sic quatuor virtutes præcipuę animorum ad rectam rationem motrices, [l] Cardinales appellantur. Sic quatuor mundi partes, quatuor venti principales [m] apud Seruium Cardinales nuncupantur. Sic [n] S. Augustinus Donatistas præcipuos & principales Cardinales apposita similitudine nūcupare voluit. Hac ratione nomen Cardinalis rei primo loco impositum, postea in personas deriuatum rectè dici potest. Ecclesiæ quippe principes, maiores atque pręcipuæ, in quibus baptisma priscis Ecclesię temporibus administrari, & alia sacramenta conferri, Deique verbum prædicari solebant, Cardinales tituli nominabantur: atque presbyter, qui huic Ecclesiæ administrandę præficiebatur Cardinalis pręsbyter appellabatur. Simile de diaconis ac Episcopis erat iudicium. Hęc Cardinalatus excellentia & dignitas, omnibus quotquot sunt in Ecclesia Dei, dignitatibus prælaturisque siue patriarcharum, siue primatum, siue Archiepiscoporum, Episcoporum, cęterorūque principatus alicuius gradu sublimium simpliciter antecellit: quia Domini Cardinales [o] pars quædam corporis Papæ esse dicuntur, vt senatores principis pars quoque corporis eius esse perhibentur [p] *l. Quisque. C. ad legem Iuliam maiestatis.* Dicuntur insuper illi [q] fratres & adiutores Papæ, quorum auxilio & opera vniuersum fidelium orbē regit, moderatur & gubernat. Est tamen attendenda distinctio qua quādoque minores, quandoque maiores Episcopis Cardinales esse cognoscamus, vt in comparatione Cardinalium cum Episcopis, Archiepiscopis, primatibus, Patriarchis, &c. potestas ordinis & regimen vniuersalis Ecclesię considerari debeant. Si ordinis ratio potestatis habeatur, dubio procul presbytero aut diacono Cardinali Episcopus maior erit, eiusque potestas ad plura se quam Cardinalis non Episcopi dilatabit: cum Episcopus ex officio, ordinandi presbyteros, baptizatos confirmandi, sacrum chrisma conficiendi, aliaque plurima, vt Ecclesias & altaria consecrandi ius habeat, quo non Episcopus Cardinalis iure caret. [r] Item ratione iurisdictionis in propriam Ecclesiam: puta si Episcopi iurisdictio & auctoritas in suā dięcesim cum iurisdictione Cardinalis in suum titulum vel diaconiam cōferatur: Episcopus in amplitudine & dignitate potestatis Cardinali presbytero atque diacono præibit: cum plus sit, ordinariè loquendo dięcesis Episcopi quā titulus Cardinalis: potestque Episcopus in sua dięcesi longè plura iurisdictionis potestatisque Ecclesiasticæ insignia & opera, vt pastor ordinarius, quam in suo titulo Cardinalis edere. Qualia sunt editio legum, dispensatio, pœnarum iniunctio, earumdemque relaxatio & alia similia, ad quę extendi Cardinalis presbyteri aut diaconi iurisdictio in suo titulo non potest, ni concesserit Episcopus, cui subditus est in hoc titulo: quod in eo Parochus solummodo esse censeatur.

i 1. Reg. c. 2.

k Cicero de oratore.

l S. Ambros l. 5. in Lucam
m Seruius in pri. æneid.
n D. August. l. 1. de baptismo.
o Can. quisquis 6 quæst. 1. Clementina felicis de pœnitentia.
p l. quisquis ad legem Iuliam.
q Can. per venerabilem §. rationibus igitur tit qui filij sint legitimi Can. fundamenta §. decet de elect. in sexto. Can. Constantinos dist. 91.

Cardinalis Episcopo ratione ordinis minor ratione iurisdictionis vniuersalis nō particularis maior.

r Huius distinctionis meminerunt, Aluares de planctu Ecclesiæ l. 2 art. 7. Augustinus triumphus in summa de potestat Eccles. q. 102. Thomas Vuald. l. 2 doctrinalis fidei art 3. cap. 34. Augustinus de Ancona. Turrecremata l. 1 summæ ca. 81 82. Antonin. 3. p. tit. 21 c. 2. Iacobatius l. 1. de Concil. art. 12. & al j nouissimè. Bellarmin t. 1 l. 1 de Clericis c. 16.

Iam verò si vniuersalis Ecclesiæ directionis atque regiminis ratio attentè consideretur, certum est Ecclesiasticoque confirmatum decreto

Ratione regiminis generalis Ecclesiæ, Cardinalis Episcopo maior.

A Cardinalẽ presbyterum vel diaconum Episcopo non Cardinali, dignitate atque iurisdictione præstare. Quoniam Episcopi non Cardinales ad Ecclesię vniuersalis regimen directionemque nisi raro admittuntur, nempe cum ad generalia Concilia Romani Pontificis auctoritate compellantur. At Cardinales quotidie in rerũ maximarum ad vniuersalis Ecclesiæ regimen directionemque pertinentium consilium, à summo Pontifice admissi conuocantur. Cui assident à consiliis, tanquam senatores secretioris consilij principi, cui adhærent cooperatores in solicitudine omnium Ecclesiarum, cui tanquam ordinarij assessores & consultores assiduè suis studiis, industria, laboribus, piis rectisque consiliis opitulantur. Ideoque principes vniuersalis Ecclesiæ sub Monarcha Pontifice facti absolutè Episcopis, Archiepiscopis, primatibus, patriarchisque superiores post summum Pontificem, principali in Ecclesia gloria & honore coronati refulgent. B Propter quę Constantinum Magnum maximis honoribus, priuilegiis, beneficiisque Cardinales affecisse testis est fidelissimus [a] S. Leo 9. Epist. contra Michaelem Constantinopolitanum & Leonem Acridanum Episcopos, hæc illis inter alia suggerẽdo. *Concessit inter cætera beneficia atque dona Constãtinus Magnus summo Pontifici, omnia imperialia ornamenta, coronam, mitram, lorum, sceptrum & omnem imperialis potestatis gloriam. Et omnibus Cardinalibus venerendissimæ sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ seruientibus illud culmen singularis potentiæ ac præcellentiæ tribuit. Cuius senatus videtur gloria adornari, id est patricios atque consules effici, necnon & cęteris dignitatibus imperialibus decorari, quibus vsque in præsens tam summus Pontifex, quam Cardinales priuilegiis perfruuntur.* Cætera huius C præclarissimæ Epistolæ quæso studiose ac beneuole lector, si per otium liceat, attentè perlege. Huius Cardinalitiæ dignitatis splendorisque fastigium mentis suæ considerationi profundius altiusque [b] S. Bernardus inserens, his Eugenium Papam suum quondam discipulum vocibus affabatur. [c] *Veniamus ad collaterales & coadiutores tuos, hi sedule, hi intimi tui:* & postea. *An non eligendi de toto orbe orbem iudicaturi?* Et in Epistola 188. ad Cardinales scripta. *Nullum dubium,* inquit, *quin ad vos specialiter spectet tollere scandala de regno Dei, surgentes succidere spinas, sedare querelas.* Et postea. *Agite pro loco quem tenetis, pro dignitate qua polletis, pro potestate quam accepistis* &c. In quibus aliisque locis nulli prælatorum maiorem dignitatis eminentioris gradum post Romanum Pontificem in Ecclesia Dei, quam Cardinalium statui & ordini tribuendũ esse iudicauit. Sed tantæ dignitatis altitudini par vitæ sanctitas probitasque respondere debet. Atque vtinam in omnibus resD ponderet: quanta probitas & sapientia eis principi Ecclesiæ supremo, visibilique eius capiti Papæ assistentibus opera & consilio sicut Apostolis Christo Domino, obedientia & seruitio inesse debet? qui paria honoris potestatisque nomina in consortio Papæ sortiuntur, eisque de illius beneficio dignati decorantur, quibus suos Apostolos Dominus illustrauit. [d] Nam & hos suos fratres appellauit, iuxta illud prophetæ regij oraculum [e] *Narrabo nomen tuum fratribus meis:* & principes terræ constituit, secundum eiusdem prophetæ vaticinium. [f] *Constitues eos principes super omnem terram.* Hanc formulã Christi Domini loquendi summus Pontifex vsurpare solet, dum inaugurando aliquos

Cardinalis simpliciter & absolutè loquendo maior est Episcopo.

Constantinus Magnus Cardinales magnis affecit honoribus & priuilegiis.

a Contra Michaelem Constantin. & Leonem Acrid. Episc. c.10. Epist.

b l.4. de consid. c. 4.

c Idem Epist. 88. ad Cardinales.

Dignitatis sublimitati respondere debet sanctitas vitæ

d Augustin. de Ancona l. de potestate Ecclesiæ. S. Antoninus tit. 3. summæ tit. 21. c. 1. §. 2. in princip.

Sicut Apostoli vatres Christi & principes terræ appellantur, sic Cardinales fratres Papæ & Ecclesiæ principes.

e Psalm. 21.

f Psalm. 44.

A Cardinalitia purpura, vtriusque honoris nomen illis impertiri profitetur his verbis. [g] *Estote fratres mei, & principes mundi.* Cui honori dignitatique duplici vt sanctitas vitæ congruat, *accipiunt pileum rubeum Cardinales* [h] *à Papa,* inquit Antoninus, *in signum ardentis charitatis quam debent habere.* Cuius adeò incensi feruore, æstuque inflammati conspiciantur: vt pro Christi Domini fide, Ecclesiæ vniuersalis defensione, sanctæque sedis Apostolicæ tuenda vindicãdaque ab omni inimicorum impetu, dignitate, sanguinẽ vna cum vita bonisque profundere nulla ratione vereãtur. Propter quas virtutes, charitatem, sapientiam, vitæ sanctitatẽ, quibus Dominos Cardinales fulgere præstat, statum [i] perfectorum non perficiendorum repræsentare dicuntur. Hinc salutifera illa [k] S. Bernardi ad Eugenium Papam monita dicentis. [l] *Hoc tibi persuade eos qui admittendi sunt ad tuum consilium difficile in curia posse probari: & ideo si fieri potest, viros pro-* B *batos eligi oportet, non probandos: Hos enim in monasteriis omnes recipimus spe meliorandi: sed curia bonos facilius consueuit suscipere quam facere. Nam plures in curia defecisse bonos, quam malos profecisse probauimus. Itaque non volentes nec currentes assume, sed cunctantes & renuentes coge, & illos compelle intrare, & in illos requiescet spiritus tuus.* Sed vt Cardinalium perfectionem status clarius aperiamus, eorum cum Apostolis conformitates & officia, quibus toti debent incumbere, contemplemur ac attentius paulò consideremus.

g S. Antonin. t. 3. summæ tit. 21. c. 1. § 2.

Pileus ac galerus rubeus Cardinalis quid significaus.

h Ibi supra.

i August. de Ancona l. de potest. Ecclesiæ q. 82.

Domini Cardinalis statũ perfectionum designant.

k L. 4. de consider. cap. 4.

Curiæ Rom. in consilium Papa debet recipere bonos & probatos non probandos.

CAP. XII.

C 1. *De collatione Cardinalium cum Apostolis.*
2. *De triplici eorum officio.*
3. *Deque eorum titulis.*

STATVS ac institutio Cardinalium quam sit ad maiorem Monarchiæ Ecclesiasticæ fulgorem & ornamentum necessaria, eorum cum Apostolis Domini conformitas & officia clarissimè manifestãt. Namque illi vicario Christi Domini visibili Ecclesiæ capiti, quod Apostoli quondam ipsi Domino, esse videntur. Quod ex triplici statu, in quo vixisse Apostolos sacra docet historia, intelligi facilè potest. Nam inprimus Apostoli diuina virtute à visi abiectaque vita ad cæleste diuinumque filij Dei Patris ęterni consortium vocati, relictis rebus illum seqoendo se totos in illius sacram disciplinam omni studio, obedientia, seruitioque tradiderunt: non recedẽtes ab eo, vt semper copiosiùs æterna diuinaque discerent, eique omni inhærenD tes obsequio, vt vera seruorum subditorumque obsequia ipsi Dominorum Domino præstarẽt. 2. Peractis redemptionis nostræ mysteriis, Christoque de morte, inferis, dęmonibus, vitiisque triumphante super omnia cęlorum tabernacula prouecto, & ad sui patris ęterni dexteram considente, repleti spiritu sancto, virtuteque ex alto induti, S. Petro Monarchę Ecclesię visibili velut consiliarij, senatoresque cælestes pro regimine Ecclesiæ vniuersalis astiterunt, cumque priusquam in omnes orbis oras Dei pacem regnumque Euangelizaturi disseminarentur, omnium Ecclesiarum solicitudine in suæ plenitudine potestatis antium, omni, qua potuerunt opera, labore, studio, 3.

Conformitas Cardinalium cum Apostolis.

Triplex status Apostolorum.

1.

2. *Status.*

vigilãtia induſtriaque iuuerunt. Poſtremo diuina ſpiritus ſancti gratia repleti, eaque de Christi Domini voluntate diuinitus informati, cum tempus diſperſionis in omnes gentes aduentauerit, de procuranda earum nationum, quarum ſpeciali cura particulares Eccleſias regendas ſibi ſuſceperunt, ſalute cogitare cœperunt, ſublimitatem regiminis Eccleſiæ vniuerſalis S. Petro eiuſque ſucceſſoribus Romanis pontificibus ſubditi relinquentes. Quos Apoſtolici culminis ſtatus in eminenti Cardinalitiæ inſtitutionis gradu clara, non eſt difficile ſpecie contemplari: Cum & ſacra ipſos Cardinales inſtitutio lateri cõſortioque ſub obſequii regula ſummi Eccleſiæ principis Christi Domini vicarij coniungat: illis ſub tãto principe Chriſtiani populi ſpirituali, vniuerſalis regimen Eccleſiæ conſidat; atque illos curam adminiſtrationemque particularium Eccleſiarum quandoque mitos electoſque à primo illo inter creaturas vniuerſalis Eccleſiæ moxore ſuſcipere promoueat & imperet. Et ſicut Apoſtolos prius à Domino conſtitutos vniuerſi mundi ad ſaluandum eum principes, quàm ſingularium Eccleſiarum præſules eſſe credimus, iuxta quod dixit illis Dominus [a] *Ite in vniuerſum mundum, prædicate Euangelium omni creaturæ.* Ita conditio & eſſentia ſtatus Cardinalitij diuinitus inſtituta fert, vt Cardinales à conſiliis Romani Pontificis aſſiſtentes, prius in Eccleſiæ vniuerſalis bonum ſalutemque piæ iuſtæque obligationis inclinatione propendeant atque ferantur, quam particularium Eccleſiarum commoditati conſulant, rerũque ad ſingulares perſonas ſpectantium de conſcientiæ peno ſatagant. Neque quemquam latere poteſt in ſacris hiſtoriis minimè peregrinantem S. Petro viſibili à Christo Domino Eccleſiæ ſuæ Monarchæ conſtituto coadiutores, quamuis Spiritus Sancti gratia repleto veluti Cardinales Papæ curis aſſiduis & laboribus aſtitiſſe. Quales fuiſſe ſanctos Linum, Cletum, Clementem, alioſque vita ſanctiſſimos ſancta commemorat hiſtoria, vt intelligamus ſacrum Cardinalium ordinem in ſua radice & functione neotericum iniuria magna cenſeri. Et S. Petri in ſede Apoſtolica ſucceſſores, etiam furentibus contra Eccleſiam Dei tyrannorum perſecutionis Auſtris, hoc minimè Cardinalium conſilio caruerunt. Quorum tituli in ipſius Eccleſiæ naſcentis incunabulis, & creſcentis perſecutionibus onera potius quam ornamenta, nec tam fauores quam ſudores, nec tam fulgores fortunæ ridentis quam impendentis crudeliſſimæ mortis labores extitere. Vnde triplex Cardinalium munus in ipſa inſtitutione antiqua radicatum exurgit & emanat. Primum eſt commune cum Epiſcopis, paſtoribus, preſbyteris, aliiſque animarũ cura ſollicitis, earum ſaluti vehementer inuigilare. Secundum in ſummi Pontificis electione canonica conſiſtit. Tertium Romano Pontifici ſemper aſſiſtere vigilando, eique vniuerſalis Eccleſiæ ſolicitudine vexato, omni officio, opera, ſtudio, induſtria, laboreque ſuccurrere. De primo loquitur Petrus Damianus cum collegas ſuos Cardinales ita cohortatur, & vt animarũ lucro ſtudeant æſtu charitatis accenſi vehementer inflammat. [b] *Nunc præterea Romana Eccleſia quæ ſedes eſt Apoſtolorum, antiquam debet imitari curiam Romanorum: ſicut enim tunc terrenus ille ſenatus ad hoc communicabat omne conſilium, in hoc dirigebat & ſubtiliter exercebat communis induſtriæ ſtudium, vt cunctarum gentium multitudo Romano ſubderetur imperio: ita nunc Apoſtolicæ ſedis æditui, qui ſpirituales vniuerſalis Eccleſiæ ſenatores ſunt, huic ſoli ſtudio debent ſolerter inſiſtere, vt humanum genus veri imperatoris Christi valeant legibus ſubiugare. Et ſicut tunc Romanorum Conſules ex diuerſis mundi partibus reportabant peracta hoſtium cæde victorias, ſic iſti nunc animas hominum de manu diaboli debent liberare captiuas. Ad hos quippe victoriarum titulos, ad hos debent ſemper inhiare triumphos: videlicet vt antiquo prædoni animarum pereuntium manubias rapere, & regi ſuo Christo ſigna gaudeant victricia reportare.* Hæc ipſe. De ſecundo munere loquuntur Canoniſtæ atque Theologi, vt [c] Auguſtinus de Ancona, & S. [d] Antoninus Canonum Eccleſiaſticorum auctoritate fulti, cum ſecundum priſca & antiqua iura Romanis ciuibus principibuſque ſæcularibus Papam eligendi fas aliquando fuiſſet, vt videre eſt in Can. [e] *Ego Ludouicus diſt.* 63. *Can. in nomine diſt.* 23. Imperatoribus vero atque principibus propter eorum pietatem in Eccleſiam, necnon deuotam ſtrenuamque fortitudinem in ea contra omnes hæreticorum, barbarorum, infidelium, aliorumque Dei inimicorum impetus atque furores tuenda, atque ad ſummæ gloriæ fælicitatiſque apicem prouehenda, ipſa fidelium Mater Eccleſia hanc eligendi, poſtulandi requirendique pontificis auctoritatem indulſit, vt Can. *In nomine diſt.* 23. [f] Can. *Hadrianus diſt.* 63. [g] & Can. *in ſynodo* eadem diſtinctione manifeſtè comprobatur. Poſtmodum verò quia abutebantur tali priuilegio, inquit Antoninus, fuit illis ablatum: ſic Eccleſiæ decernentibus canonibus: [h] Can. *Quia ſancta Rom. Eccleſia* §. *verum.* diſt. 63. [i] Can. *Cum Hadrianus* eadem diſtinct. indeque factum ſtatutum & firma ordinatione obſeruatum vt ad ſolos Cardinales ius & auctoritas eligendi creandique pontificem vniuerſali conſentiente atque probante Eccleſia pertineret; Hoc iura pontificia & Eccleſiaſtica definierunt [k] Can. 1. & ſequenti diſt. 79. Hoc [l] Can. *licet, de electione Rom. Pontificis*, clariſſimè comprobatur; in quo decreuit Eccleſia duas cætus congregationiſque Cardinalium partes ad legitimam Romani Pontificis electionem deſiderari atque requiri, ſecus manca debiliſque talis electio foret. Idipſum alius canon lexque Eccleſiaſtica confirmat Can. [m] *vbi periculum. de electione*, in Sexto. Huic ſtatuto, magnum Patres [n] Concilij Lateranenſis ſub Alexandro tertio robur ſua determinatione contulerunt, atque ſic à Cardinalibus hanc Romani Pontificis electionem fieri prudenter ſapienterque magnis ad id inuitata permotaque rationibus Eccleſia cenſuit, ſanctoque impulſa ſpiritu decreuit. Quod illi veluti fratres ac Senatores ſacri Conſiſtorij Dei gratia ſociati, ſancto Papæ conſortio, ei ſemper adhærendo perfruentes, melius ſuorum collegarum mores, virtuteſque cognoſcant, & calleant. vt cum diuina de obitu Romani Pontificis tunc temporis ſacras vniuerſalis Eccleſiæ moderantis habenas voluntas aduenerit, vnum ex ſuis de cætu ſuoque corpore propter variarum virtutum eminentiam aptiorem cognoſcãt, cognitumque via Spiritus Sancti cum ſinceritate conſcientiæ, mentiſque puritate ſeligant. Cui facto principi paſtorique œcumenico vniuerſalis

Hi 3. ſtatus Apoſtolorum in ordine Cardinalium reperiuntur.

Apoſtoli prius principes facti orbis quam ſingularum Epiſcopi prouinciarum: ſic Cardinales.

a S. Matth. 28

S. Petro Apoſtoles in regenda Eccleſia fuiſſe coadiutores ſicut Cardinales Papæ probatur.

2. Pars detriplices Cardinalium officio.
1. Saluti animarum inuigilare.
2. Rom. Pontificem eligere.
3. Semper labore, conſilio, ſtudio, Papæ aſſiſtendo opitulari.

b De primo Petrus Damianus Epiſt. ad Alexandrũ 2. & Hildebrandum.

Pulchra comparatio Cardinalium & Epiſcoporũ cũ ſenatoribus antiqua Rom. Reip.

De ſecundo munere.
c Auguſt. de Ancona l. de poteſt. Eccleſiæ.
d S. Antonin. in 3. tit. 21. c. 2. §. 6.
e Can. ego Ludouicus diſt. 63.

Aliquando Romanis ac principibus laicis ius eligendi aut ſaltem requirendi Pontificem induſtum.
f Can. Hadrianus diſt. 63.
g Can. in ſynodo eadem diſt.
h Can. quia S. Rom. Eccleſia § verũ.
i Can. cum. Hadrian. diſt 63.
k Can. 1. & ſeq. diſt. 79.
l Can. licet de elect. Rom. Pontificis.

Duæ partes Cardinalium ad eligendum Pontificem, conformes conſenſu requiruntur.
m Can. vbi periculum, de electio. in ſexto.
n Concil. Lateran. ſub Alexandr. 3. ex cap licet de electione 106.

Quã prudenter & rationabiliter electio Rom. Pontificis Cardinalib. credita.
1. Ratio.

a. Ratio.
a Aristot.

Ecclesię retinacula consid&t. 2.[a] & cũ ex Aristotele in paucioribus ad aliquid rectè feliciterq; præstandum via certior atque securior habeatur; quantoque alicui per pauciora remedia periculo subueniri potest, tanto citius securiusque succurratur: Certè cum sedis Apostolicæ vacatio in longas temporis dilata moras non possit Ecclesiæ Christianoque gregi non esse maximè damnosa, grauibusqoe obnoxia periculis; vt huic eminenti malo salutare remediũ promptius accorrat, nihil melius magisque publicæ saluti cõgruum esse iudico, quam ad paucas personas præsentes summa in Ecclesia dignitate sublimes, Cardinales scilicet, hanc Romani Pontificis electionem sine mora deuoluere. Adesse porro Dominos Cardinales à coosiliis summo Pontifici formula illa fidem facit, quæ [b] in libello, *Diurnum bibliotheca vaticana* inscripto habetur, & in recompilatione Canonum Cardinalis [c] Deos dedit; in qua sic Pater sanctissimus Ecclesiæ vniuersalis pastor œcumenicus, moderatorque protestatur: *Si qua verò emerserint contra Canonicam disciplinam; Ego cum filiorum meorũ S. R. Ecclesiæ Cardinalium, consilio, directione & rememoratione ministerium meum geram & emendari curabo.* Propter quod officium munusque tertium [d] Leo nonus Romanus Pontifex ad Michaelem Episcopum Epistola Clericos Rom. Ecclesiæ Cardinales ideo sic appellari scribit, quod Romano Pontifici proximè sociati consortio, illi omni sua ope, industria; studio, labore, obsequio famularentur & inseruirẽt. Aque tria pręcipua Cardinalium officia ex eo patet antiquissima fuisse, cum ab ipso Apostolorum tempore initium ortumque deduxerint. Licet duo postrema munera non solis semper Cardinalibus propria conuenerint, cum propter penuriam paucitatemqoe clericorum, presbyterorum atque Diaconorum in illis primis Ecclesiæ nascentis annis omnes de clero præter Cardinales, presbyteri atque Diaconi, ad hanc Pontificis electionem, & iuuamen in consilio dando, opeque ferenda compellarentur. At crescente & multiplicata super numerum Ecclesia, vt omnis confusio tumultusq; à nimia multitudine profectus arceretur, maximè postremis annis quingentis solis Cardinalibus vtrumque munus & Rom. Pontificem eligendi, & electo consilus studiisque omnibus semper assistendi & sucurrendi creditum est. Propter quod Domini Cardinales ab eo tempore super omnes Ecclesiasticarum personarum dignitates eminere cæperũt. Quorũ status, dignitas, officia figurata expressaq; in veteri lege fuisse videntur in persona seniorũ septuaginta duorũ, qoos in adiutoriũ sibi dux & magnus Israelitici gregis sacerdos pastorq; Moyses Dei monitu in illo grege regendo creauit: & in persona Leuitici generis sacerdotum, de quibus hæc Dominus per Moysem[e]: *Si difficile & ambiguum iudicium apud te esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam, & causam, lepram & non lepram, & iudicij videris intra portas tuas verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus.* Et infra: [f] *Et facies quacumque dixerint tibi, qui præsunt loco quem elegerit, sequerisque eorum sententiam.* Quem locum Innocentius tertius, sic appositè ad expressionem illustrissimi D. Cardinalium status inflexit [g], *Sanè cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, vt quod ibi decernitur in nouo testamento debeat obseruari. Locus enim quem elegit Dominus Apostolica sedes esse cognoscitur. Cum enim Petrus fugiẽs vrbem exiuisset, volens eum Dominus ad locum quem elegerat reuocare, interrogatus ab eo, Domine quo vadis? Respondit, venio Romam iterum crucifigi. Quod intelligens pro se dictum, ad locum ipsum protinus est reuersus. Sunt enim sacerdotes leuitici generis* scilicet Cardinales, *fratres nostri qui nobis iure Leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt.*

De 3 Officio Cardinal.
b Diurnum Bibliothecæ vaticanæ.
c Recompilatio Canonum Cardinalis Deusdedit.
d Leo 9. Põtif Epist. ad Michaelem Constant. Episcopum.
In principio nascentis Ecclesia non soli Cardinales eligebant Papam & ei assistebant.
Dominorum Cardinalium status 72. senioribus & sacerdotibus Leuiticis expressus & figuratus fuisse videtur.
e Deut. 1. 12.
f Ibid.
g Innocent. 3. Epist. ad nobilem virum C. montis pessulani cap. per venerabilem extra qui filii sunt legitimi.

3. De titulis D. Cardinalium.

His Ecclesiæ principibus domus sacræ principales assignatæ sunt, in quas cum cura animarum piam religiosamque iurisdictionem exercerent, quæ communi vulgarique voce *Tituli* nominabantur: sicut aliæ sacræ domus in primitiua Ecclesia diuino cultui mancipatæ, *Tituli* vocabulo insignitæ notabantur: in quibus Christiani synaxes Sacras agere, aliorumque sacramentorum operationes cum verbi diuini prædicatione tractare piè deuotcque solebant. Tales erant tituli nascentis & in clariorem fidei charitatisque lucẽ per persecutiones exilientis Ecclesiæ: de quibus copiosa illustrisque mẽtio fit in compendiosis illis planeque diuinis Pii Papæ Epistolis ad Iustum Viennensem Episcopum: in quarum priori hæc de nuper erecto titulo. [h] *Antequam Roma exiisset soror nostra Euprepia sicut bene recordaris, titulum domus suæ pauperibus assignauit, vbi nũc cũ pauperibus nostris cõmorantes missas agimus.* [i] In altera Epistola: *Presbyter pastor titulum condidit.* [k] Sic Euaristus 1. qui sedit anno Domini 112. Traiani 13. titulos presbyteris nouos diuisisse memoratur: id est domos sacras è prophanis recenter instituisse in quibus Christianus populus in dies nouo fœtu multiplicatus religiosè sacramentorum communione educatus, verbique diuini lucerna illuminatus vitam æternam cælestemqoe in terris ordiretur.

Sacræ domus Ecclesiæ tituli in primitiua Ecclesia dicebantur.
h Epist. 1. Pij papę ad Iustum Viennensem Episcopum.
i Epist. 2. Pii Papæ.
K Euaristus pp. nouorum titulorum elericis distributor.

Estque nomen *tituli*, quo sacra domus Deique cultui mancipata Ecclesia insignita vocabatur, deductum à fiscalibus rebus. Tituli quippe impositione res aliqua fisco vendicata principi consecrabatur, vt constat ex illis Imperatoris dictis [l] in *L. signando C. de bonis vacantibus l. 11. Tituli vero quorum adiectione prædia nostris sunt consecranda substantiis, nonnisi publica testificatione proponantur.* Ipsi autem tituli, quibus res aliqua in vendicationem fisci cadens imperatori debebatur, vela quædam erant Regiam imperatoriamque maiestatem, potestatemque repræsentantia, ipsorumqoe Imperatorum vel nominis inscriptione, vel imaginibus illustrata; quæ *Cortinas Regias* S. Ambrosius [m] nominauit, Epistola ad Marcellinam de Imperatore Valentiniano, hæc loquens *Qui cortinarum illatione intra basilicam, illam sibi hoc modo studuit vendicare: sed eisdem à pueris scissis omnia irrita sunt reddita.* Inde à rebus ciuilibus & profanis ad res Ecclesiasticas sacrasque deducto nomine titulus dictus est domus è profana sacra effecta, diuino consecrata cultu: atque titulus ille sacer, non nota illa huiusmodi cortinarum profanarum, sed solo crucis Dominicæ vexillo signabatur. Qood colligitur ex his quæ Theodosius imperator l. vltima de Paganis Cod. Theodos. sanciuit imperialique firmauit edicto: vt nempe templa paganorum religionis Christianæ cultui seruitio que mãcipata cederent. *In eis*, inquit, *Collocato venerando*

Vnde nomen tituli.
l L. Signando C. de bonis vacantibus lib. 11.
Quinam erant illi tituli.
Cortina regia dicti tituli.
m S. Ambros. Epist. ad Marcellinã.
Titulus Ecclesiasticus vexillo crucis notabatur.
L. vlt. de Pag. Cod. Theodos.

Christianæ religionis signo. Vnde tituli Cardinalium Ecclesiæ quædam inter alias principales appellabantur eorum subditæ iurisdictioni directionique. In quibus ad incrementum religionis salutemque populi à fera, impia, Ethnicaque vita in sacrum Catholicæ Ecclesiæ gyrum, post varios impietatis gentilitiæ confugientis errores, sacri fidei Christianæ ritus, sacramenta, officiaque deuotè, sanctèque præstabantur. Quæ Ecclesiæ propter suam super alias eminentiam principalis auctoritatis Cardinales tituli dicebantur.

Cur Ecclesiæ Cardinalium directioni creditæ tituli Cardinales dicebantur.

Ecclesiæ Cardinales Romæ in 5. Patriarchales distributa.

1. Lateranensis.

2. S. Mariæ Majoris.

3. S. Petri.

4. S. Pauli.

5. S. Laurentij.

At illi Cardinales tituli, crescentibus Ecclesiæ Christianæ dominiis fideique vexillis toto fere orbe regnantibus, in varias Patriarchales Ecclesias dispertitæ sunt; quæ erant numero quinque. Quarum prima est Lateranensis Ecclesia, quæ & Constantiniana & Basilica Saluatoris diuerso nomine nuncupabatur, habens septem Cardinales Episcopos, hosque dictos Episcopos collaterales & hebdomadarios; eo quod singulis hebdomadibus expleant munus vicesque summi Pontificis. Inter quos Ostiensis dignitate præibat huic Ecclesiæ præfectus: secunda Patriarchalis Ecclesia est sanctæ Mariæ maioris, septem quoque Cardinales continens, sed solum presbyteros: Tertia S. Petri, quæ item septem presbyteris Cardinalibus constabat. Quarta, Basilica S. Pauli tot continens Cardinales. Quinta est Basilica S. Laurentii extra muros simili Cardinalium numero gaudens. Ecclesiæ S. Mariæ

A Maioris præfectus erat Archipresbiter Cardinalis, sicut Basilicæ S. Petri, at duabus Patriarchalibus postremis, scilicet sanctorum Pauli & Laurētii extra muros Abbates Cardinales præpositi præfectique dominabantur. Præter hos Cardinalium titulos, seu Ecclesias, quibus præficiebantur Cardinales Episcopi, Archipresbyteri & Abbates sunt alii Cardinalium tituli, seu Basilicæ, Diaconiæ, & subdiaconiæ: in quibus Cardinales erant Diaconi & Subdiaconi. Insuper præter septem Cardinales Episcopos collatera-

6 Alia Cardinalium Basilica, Diaconia, vel Subdiaconia.

7. Cardinales suffraganei.

B les appellatos, quibus nobilicatam Patriarchalem Lateranensem monstrauimus, alii erant Episcopi Cardinales dicti suffraganei Romani Pōtificis, nulli primati vel Archiepiscopo subditi: quibus ad synodos vocatis Romanus Pontifex frequenter vtebatur, de quibus omnibus diuersæ sortis & gradus Cardinalibus, eorumque titulis copiosè disserit vetustus Vaticanæ bibliothecæ codex, quem descriptum reperies, lector

C beneuole, à doctissimo Cardinale Baronio, tomo annalium vndecimo anno Domini 1057. à numero 19. vsque ad 24. exclusiuè. Hac circundata illustrissimorum Cardinalium varietate sacrosancta Romani Pontificis Maiestas, magis ac magis honorata refulget: atque hæc pauca de Cardinalium nomine, origine, dignitate, officio, titulisque dicta breuiter pro instituti nostri ratione sufficiant.

To. Annal 11. Baron. anno 1057. n. 19. & seq.

SECVNDÆ PARTIS

LIBER QVINTVS

IN QVO TRACTATVR DE VARIIS Ecclesiæ ministris, Prælatis maioribus & minoribus, aliisque saluti animarum inuigilantibus pastoribus, Monarchiæ Ecclesiasticæ, sub Rom. Pontifice inseruientibus, atque eum in sua potestatis plenitudine, ac solicitudine omnium Ecclesiarum, in diuersis orbis Christiani partibus adiuuantibus.

CAPVT PRIMVM.

1. *Summos Prælatos, Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, ac Episcopos ordine non differre, sed iurisdictione à Rom. Pontifice immediatè procedente.*
2. *Quibus maximus debetur honor ac reuerentia, considerata ratione eorum dignitatis, atque virtutis.*

VPERIORIS libri de Cardinalibus breuis disputatio finē fecit: quos quia ordinarios & intimos Monarchæ Ecclesiastici consiliarios, & coadiutores ad vniuersalis Ecclesiæ directionem probauimus, merito super omnes Ecclesiæ ministros, prælatosque eminere dignitate & præstantia, cum tota Theologorum schola conclusimus. Vt iam illis dimissis, de aliis Ecclesiæ ministris, in variis orbis Christiani otis & sedibus animarum curæ inuigilantibus, pastoribusque in hoc libro, prout rectus disputationis ordo, seriesq; legitima requirit, agendum esse videatur. Atque primum omnium obseruandum est, primarios illos post Cardinales Ecclesiæ ministros, Patriarchas, primates, Archiepiscopos & Episcopos, non ordine atque consecratione à Christo Domini institutione immediatè desumpta, sed iurisdictione differre. Quos à se institutos, creatosque spirituales magistratus, Christus Dominus voluit suam in diuersis mundi partibus Ecclesiam sub rectore summo vicario suo moderari ac regere.

A Quod hanc toto orbe diffusam per vnum vniuersalem pastorem, principemque Ecclesiæ directione immediata gubernari commodè non posse videret. Hanc nimirum Christi Domini ordinationem, institutionemque hæc Apostoli verba clarè satis ostendunt.[a] *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo Spiritus sanctus vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Quæ ordinatio diuinaque prælatorum horum Ecclesiæ creatio, ad maiorem Monarchiæ Ecclesiasticæ splēdorem decusque à Christo Domino instituta consurgit: cum sic eorum ordo & consecratio immediatè à Christo Domino profecta credatur, vt nihilominus iurisdictio eorum modusque regendi Ecclesiam Dei ab immediata S. Petri, B eiusque successorum Romanorum Pontificum potestate dignitateque à Christo Domino collata promanare censeatur. Sicut enim ipse Dominus sacrosanctum Missæ sacrificium, quoad essentialia per se ipsum immediatè constituit, modum vero ritumque celebrandi, quoad accidentales cæremonias, suis Apostolis instituendum ordinandumque credidit, creditumque præcepit: sic præter ordinis sacramentum, consecrationisque mysterium Episcoporum, aliorumq; maiorū prælatorum in Ecclesia sua Dominus iurisdictionem esse iussit: sed quo ritu & forma, quibus conditionibus, ac cæremoniis C personæ hac Ecclesiasticæ fungerentur, in vicarii sui Monarchæ supra Ecclesiam suam constituti, manu virtuteque situm, ac liberum esse iubendo reliquit: vt Monarchiæ, quam in Ecclesia sua perfectissimam esse voluit, splendor illustrior, fulgentiorque pulchritudo conspiceretur. Quam doctrinam S. Patres illustrarunt, illustratamque suis assertionibus loquendique mo-

a Actor. 20. v. 28.

Ordo & consecratio Episcoporum à Christo immediatè: iurisdictio verò & modus regendi Ecclesiam, non nisi mediatè: sed immediatè à Rom. pontifice proficiscitur.

a S. Leo Can. ita Dominus. dist. 19.
b Can. decreto. q. 4 S. Gregor.

do comprobarunt, vt[a] S. Leo com de S. Petri potestate loquitur in ipso Christum Dominum suę Ecclesiæ principaliter dominationem virtutemque collocauisse testatur, [b] *Vt ab ipso quasi quodam capite dona suain omne corpus diffunderet.* Er S. Gregorius hanc prælatorum Ecclesiæ iurisdictionem immediatè à Rom. Pontifice, non sine diuino nutu, ac numine significare volens, hęc in sanctos relata canones memoriæ posteritatis impressit, *Romana Ecclesia vices suas, ita aliis impertiuit Ecclesiis, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.*

Expositio verborum S. Gregorij.

Quibus verbis clarè perspicueqoe significare, ac indicare voluit, aliarum Ecclesiarum toto terrarum orbe sparsarum Episcopos, atque pastores à Romann Pontifice suæ iurisdictionis auctoritatem, potestatemque desumpsisse: ideoque suo modo vices illius Pontificis gerere, sicut magistratus belli pacisque in imperio principis summi vices, partesque exerecre creduntur. Non quod Pater ille sanctus dicere velit Episcopos, aliosque Ecclesiæ rectores, atque pastores Romani vicarios tantum esse Pontificis, non verò proprios ac ordinarios pastores, & Ecclesiarum diuersarum principes: verum illis verbis sancti doctoris propositum fuisse credeodom est, emanationem vnius ab alio principatus exponere, à quo creatur Episcopi iurisdictinnis suæ vim roburque mutuantes, vt illi sun obsequio officioque in regendis orbis Christiani gregibus coadiutores opitularentur.

Episcopi aliiq; pastores Ecclesiæ, non sunt Papæ vicarij, licet ia sua iurisdictione ab eo dependeāt: sed sunt ordinarij pastores à Christo generaliter instituti.

2. Pars.
De magno honore reuerentiaque exhibita semper, his Prælatis Ecclesiæ à cunctis principibus & populis.

His Ecclesiæ Prælatis, atque pastnribus de salute animarum solicitis Romano Pontifici subditis, eūque in plenitudine soæ potestatis adiouantibus ad altius honoribus efferendum Ecclesiasticæ Monarchiæ decus, magnos propterea à cunctis Christianis principibus & populis honos reuerentiaque debetur, sicut exhibita semper, vt ipsi reges, ac principes cum sobditis capita illis per reuerentiam sub mittere, sacrasque deocsulari manus sibi semper honorificum, valdeque salutare esse iudicarint.

c Valentin. senioris egregia de honore Episcop. confessio.

Huius rei testis est vox illa præclata & egregia[c] Valentiniani senioris, tanto principe dignissima ad Episcopos, Sacerdotesque de electione Episcopi Mediolanensis in Auxentij Arriani miserè defuncti locum sofficiendi magnopere solicitos: *Talem*, inquit *in Pontificali constitute sede, cui nos qui gubernamus imperium, sincerè capita submittamus, & eius monita, dum tanquam homines deliquerimus, necessariò veluti curantis medicamenta suscipiamus.*

C

Didicerat videlicet princeps Christianissimus hūc sacerdotibus Dei maioribus honorem impertitum, à Constantino illo magno fuisse: qui in Concilio Nicæno ad Episcoporum conoentum accedens, *Submissiori*, vt loquitur[d] Nicephorus, *quam tanta amplitudo imperatoris ferret, throno parato, non prius sibi considendum putanit, quam id ab Episcopis permitteretur; tandemq; admonitus, reuerentia eio exhibita consedit, & cum eo sacer ille cætus.*

d Nicephor. l. 8 c. 16.
Constantini magni pietas, in honorandis Ecclesiæ pastoribus.

Huius exhibitionem honoris religiosissimus princeps, vt par est credere, ab illo S. Clementis Papæ præscripto didicerat:[e] *Omnes principes terra, & cuncti homines Episcopis obedire, & capita sua submittere, eorumque auditores existere debent.*

e Præscriptū S. Clement. apud Buchardum l. 1. cap. 104.
Regula Ecclesia Leontius dictus.

Quam reuerentiam honoremque Episcopis, Deique Sacerdotibus debitum magnus ille Leontius Tripolis Lydiæ Episcopus vulgo ab omnibus, propter egregiam animi virtutisq; magnitudinem κανὼν τῆς ἐκκλησίας

A

dictus, non verbis solum, sed facto ipso protexit atque sustinuit. De quo hæc Suidas[f] *Animo fuit ingenuo aduersus omnes, & ore libero, & quodam tempore Concilio indicto, cum Eusebia Constantij vxor superbia elata ab Episcopis adoraretur, solus eam adorationem aspernatus domi mansit. At illa irritata & animo inflammato mittit ad eum expostulatum, pollicitationibus etiam hominem alliciens, se Ecclesiam illi maximam extructuram esse, & affatim pecuniā præbituram, si se conuenirct. Cui ille hoc modo respondet. Istorum quidem si quid imperatrix exequi volueris, non tam mihi te facto, quam animæ tuæ gratum facturum. Si me verò ad te venire volueris, debita Episcopis conseruata reuerentia, vt ego quidem ingrediar: tu autem statim de sublimi isto solio descendens reuerenter mihi obuiam procedas, & caput meis manibus supponas benedictionem acceptura, ac deinde ego sedeam, tu verecunde astes: cum iussero, signo dato, sessura. Si hæ inquam, conditiones tibi placuerint, veniam ad te: si alio modo, non tam multa dabis, tam magna non poteris, vt nos honore Episcopis conueniente neglecto, diuinum sacerdotij institutum violemus, &c.*

f Suidas in verbo Leontius Tripolis Lydiæ Episcopus.
Egregia animi Leontij fortitudo, in contemnendo minas & promissa imperatricis Eusebiæ.

B

Hæc ipse superbę Imperatrici maximā in se iram hoc generoso responso acuens, sed imperatori marito suæ admirationem virtutis excitans. Quantis vero reuerentiæ honorisque gradibus, hos animarum custodes rectoresque suæ Ecclesię Christus Dominus efferri voluerit,[g] sanctus Gregorius Nazianzenus his verbis ad subditos timore perculsos expressit: *Lex Christi imperatores meæ subiecit potestati, meoque tribunali submisit: imperamus enim & ipsi: addo, & imperio maiori & perfectiori. Aut oportet potius, vt spiritus subsit carni, cælestiaque terrestribus? Suscipe vocem liberiorem. Scio te, ô imperator, ouem esse mei gregis, pastoris magni agnum, recteque è superis à spiritu directum. Et ideo breuis & succinctus est ad te meus sermo, Christi gratia regnas: Christi gratia dispensas: ab illo datus est tibi gladius, non vt eo vtaris, sed vt eo mineris, & tanquam depositum patrum tradentis custodias.*

g S. Gregor. Nazian orat. ad subditos timore perculsos.

C

Ad hos pastoralis Episcopalisque reuerentiæ honorumquę gradus illa[h] sancti Augustini ad Proculeianum Donatistam verba spectant: *Homines quidem*, inquit, *causas singulares apud nos finire cupientes, quando eis necessarij fuerimus, sic nos sanctos & Dei seruos appellant, vt negotia terræ suæ peragant, à quibus quotidie submisso capite salutamur, vt dissensiones hominum terminemus, qui capita nobis submittunt, vt eos concordes in terra faciamus.*

h S. Aug. epl. 147. ad Proculeianum.

D

Sed sicut Episcopali, pastoralique dignitati magnus debetur honos, sic magna virtus huic dignitati quærenda, vt ea dignitate præditi pastores in suis territorüs pascendo greges Domini œcumenico pastori totius orbis Ecclesiastici curis anxio subsidia pietatis, charitatisque laboriosæ debito salotarique obsequio largiantur.

Episcopalis dignitas magnam requirit virtutem.

[i] Quod magno prodigio, miraculoque S. Petro sedis Alexandrinæ Patriarchæ diuinitus reuelatum est. Quem in throno Episcopali sedere, visio ostensa, magnæ cuiusdam virtutis, fulgore lominis admodum radiantis, sedentis in ea, sic deterruit: vt hac visa, se prorsus indignum ista Patriarchali sessione, præsente clero, & dimisso in suas ædes populo palam publiceque suam professus infirmitatem tantæ respectu dignitatis ingenuè proclamauerit. Hanc Episcoporum sanctam regalemqoe dignitatem, ipso etiam Apostolorum tempore

i Anastas. Bibliothecar. ex actis S. Petri Alexand. è Græco Latinitati donatis.
Regalis & sancta Episcoporum dignitas corona, ac mitra prodigiosa gestatione ostensa, ab ipso Apostolorum tempore.

A pretiosa corona, mitraque monstrabant. Siquidem primum Hierosolymorum Episcopum S. Iacobum Apostolum in dignitatis Episcopalis ornamentum, atque decus, in capite lamuiam, seu bracteam auream gestare consueuisse, sanctus est auctor [a] Epiphanius, vna cum [b] S. Hieronymo de scriptoribus Ecclesiasticis, & in [c] Epistola cap. 2. ad Galatas; quibus cæteri ferè omnes scriptores Ecclesiastici suffragantur. Itē ex institutione vsuque Apostolorum hunc gestandi coronas, atque mitras in Episcoporum capite ritum fluxisse certum manifestumque nobis est; quod regali fulgentes sacerdotio, tanquam reges sacerdotesque magni in sacris mysterijs corona, seu mitra pretiosa, maximo sacerdoti secundum ordinem Melchisedech, atque regi regum, & Domino dominantium litare studentes, insigniri mererentur. Quam maximi valoris ac pretii fuisse [d] Ammianus Mar- B cellinus clarè satis ostendit, agens de Mascizel tyranno in Africa, qui à Theodosio profligatus, vt aliquo modo sibi Theodosium conciliaret: *Militaria*, inquit, *signa & coronam sacerdotalem, cum cæteris quæ intereaperat, nihil cunctatus restituit, vt praeceptum est.* Sic antiquos Patres Apostolos, eorumque discipulos sequentes Episcopi posteri hoc capitis ornamento in signum magnæ suæ dignitatis religiosè coruscarunt. [e] Vt sanctus Ambrosius, de cuius pretiosa mitra gemmis auroque micante, hæc Ennodius in Epigrammate de ipso his verbis loquitur.

Serta redimitus gestabat,
Lucida fronte distincta gemmis,
Ore parabas opus.

a S. Epiphan. hæres. 29. & 78.
b S. Hieron. de script. Ecclesiasticis in S. Iacobo.
c Et in ca. 2. ad Galat.
d Ammianus Marcellinus. l. 29.
e S. Ambros. mitra Ennodius epigramat. de S. Ambr. script.

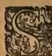
Episcopi atque Prælati in Ecclesia non omnes æquales.

Ad pulchritudinem vero splendoremque Monarchiæ militantis Ecclesiæ, omnes Ecclesiæ C prælati & Episcopi, sub hierarcha Romano vniuersalis orbis Ecclesiastici principe militantes, non eadem fulgent auctoritate, atque iurisdictione, sed inæqualitas est inter eos dignitatis in magna æquitate fundata: de qua hæc sanctus [f] Leo: *Licet sit inter nos dignitas communis, non est tamen ordo generalis: quoniam & inter ipsos beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris praemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna dispositione prouisum est, ne omnes omnia sibi vendicarent, sed essent in singulis prouinciis, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in maioribus vrbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil vsquam D à suo capite dissideret, &c.* Hos inter primum dignitatis gradum possident Patriarchæ, atque primates, de quibus propterea iam breuiter nobis est primo loco dicendum.

f S. Leo 1. epist. 82 ad Anastas. Episcop. Thessalonicensem. cap 11.

CAPVT II.

De Patriarchis & Primatibus.

SICVT in imperio sæculari officiorum magistratuumq; multitudo non modo, sed & magnitudo præstantiaque, principis regnantis maiestatem nobiliori splendore condecorat: sic in Ecclesia dignitatum varietas, prælatorumque præstantia, pontificiam maiestatem altiorum laudum honorumque titulis extollit. Quarum dignitatum cum primum in Ecclesia locum Patriarchalis splendor primatusque decus obtineant, non mirum si hæ Ecclesiasticæ prælaturæ Pontificio fulgori subditæ, illum maiori gloria venerationeque prouehant. Inter quos tanta conformitas & vnio interuenire solet, vt si nominis locique varietatem demas, vnum & idem prope esse videantur; secundum ea [g] quæ in sacris canonibus scripta leguntur. Nisi quod qui apud Græcos Patriarcha dicitur, apud Latinos primas appellari soleat. Sic enim Patriarchale Primatiaque decus pro eodem Ecclesiasticæ dignitatis culmine [h] S. Clemens ex sententia S. Petri sui præceptoris vsurpaint: *In illis*, ait, *ciuitatibus in quibus olim apud Ethnicos archiflamines eorum, atque primi legis doctores erant, Episcoporum primates poni vel Patriarchas B. Petrus præcepit: qui reliquorum Episcoporum iudicia, & maiora, quoties necesse foret, negotia in fide agitarent, & secundum Dei voluntatem, sicut constituerunt sancti Apostoli, ita vt ne quis iniustè periclitaretur, definirent. In illis autem ciuitatibus, in quibus dudum apud prædictos archiflamines erant, quos tamen minores tenebant, quam memoratos primates, Archiepiscopos institui præcepit, qui non tamen primatum, sed solum Archiepiscoporum fruerentur nomine, &c.* Hoc principis Apostolorum decretum [i] Gratianus commemorat, eiusque meminit [k] Leo nonus. Vtrosque & Patriarchas, & primates. Ita sanctus [l] Anacletus confudit, pro eodemque permiscuit assumptos, vt ea quibus omnes affatur Episcopos epistola 3. testatur. *Episcoporum ordo vnus est, licet sint primates, qui primas ciuitates tenent, qui & in quibusdam locis, Patriarchæ à nonnullis vocantur. Illi autem qui in metropoli à B. Petro Apostolo, ordinante Domino & à prædecessore nostro S. Clemente, seu à nobis constituti sunt, non omnes primates, vel Patriarchæ esse possunt: sed illæ vrbes quæ præfatis & priscis temporibus primatum tenuere Patriarcharum, aut primatum nomine fruantur.* Quænam autem sedes Patriarchales, seu primatiæ dici deberent. S. Anicetus epistola prima ad Episcopos Galliæ, ita declarauit. [m] *Nulli Archiepiscopi Primates vocentur, nisi illi qui primas tenent ciuitates: quarum Episcopos Apostoli & successores Apostolorum regulariter Patriarchas & primates esse constituerunt: nisi aliqua gens, deinceps ad fidem conuertatur, tunc necesse sit, propter multitudinem eorum primatem constitui. Reliqui vero qui post primates Metropolitanas sedes adepti sunt, non primates, sed Metropolitani nominentur, &c.* Porro Patriarchæ nomen, quod Latinis cum primate confunditur, non solum

Patriarchalis dignitas à primatu, nisi voce, aut loci varietate distincta.
g Cap. cleros dist. 21. Cap. vrbes, dist. 80. Cap. nulli, ea Prouinciæ dist. 99.
h S. Clemens 1. epist. ad Iacobum fratrem Domini.
i Can. in illis vero 2. dist. 80.
k Leo 9 epist. 3. ad Petrum & Ioannem Africæ Episcopos.
l S Anaclet. epist 3. ad omnes Episcop.
Quænam patriarchales sedes, aut primatia dici debeant.
m S. Anicetus 1. epist. 1. ad Episcopos Galliæ. Cap. nulli, dist. 99.
Nomen patriarcha non solum apud Christianos, sed etiam apud Iudæos & Ethnicos antiquissimum.

lum in vſu apud Chriſtianos vetuſtiſſimo extitit, & apud Iudæos, ſed etiam apud Paganos & Ethnicos ritu vſurpatũ antiquiſſimo viguit. Si quidem hoc nomine [a] Hadrianus imperator Trajani ſucceſſor epiſtola ad Seruianum conſulem vſus eſt, cum de Ægyptiorum inconſtantia hæc ait, *Ille ipſe Patriarcha, cum in Ægyptum venerit, ab alijs Serapidem adorare, ab alijs cogitur Chriſtum.* Nullus in Eccleſia paſtor, ſi à Romano Pontifice diſceſſeris, eminentiori gradu dignitatis poteſtatiſque, quam Patriarcha, primaſque antiquitus eminebant: his Metropolitani, Archiepiſcopi & Epiſcopi ſubdebantur, & ab his ad illos in dubiis, controuerſiſque negotiis prouocatio dirigebatur: iuxta [b] Bonifacii 1. decretum, cuius Gratianus meminit hac verborum concepti formula: *Si inter Epiſcopos eiuſdem Concilij dubitatio emerſerit de Eccleſiaſtico iure, & de alijs negotijs,* B *primum Metropolitanus eorum, cũ alijs quibuſdam in Concilio conſiderans rem diiudicet: Etſi non acquieſcat vtraque pars iudicatis, tunc primas illius regionis inter ipſos audiat, & quod canonibus & legibus conſentaneum ſit, hoc diffiniat, & nulla pars valeat calculo eius contradicere.* Amplitudine iuriſdictionis Patriarchæ atque primates cæteris omnibus prælatis Eccleſiæ Archiepiſcopis & Epiſcopis, ſicut & dignitate præibant. Enimuero Epiſcopus vni tantum diœceſi, in qua præcipua ciuitas Epiſcopalis appellatur: Archiepiſcopus vni prouinciæ multis fœcundæ ciuitatibus & vrbibus, in quibus Epiſcopales ſedes Metropolitano ſuffraganeæ fixæ ſunt, præficiuntur. At Patriarchæ primatique non vna ciuitas, aut prouincia, ſed multę regiones nationeſq; ſubditę traduntur. Maiores ac præcipuæ ſedes Patriarchales in Oriente quatuor numerabantur, Alexandrina, Antiochena, Hieroſolymitana & Conſtantinopolitana. C Quarum præſtantior erat primis Eccleſiæ temporibus Alexandrina, & nouiſſima omnium erat Conſtantinopolitana: quæ poſtea creſcente opulentia Conſtantinopolitanæ ciuitatis, præſentia, ac permanſione Orientalis imperatoris cæteris palmam dignitatis & auctoritatis ereptam ſibi vendicauit: quam in principio æquo animo minimè tulit [c] Leo Magnus contra ſuperba auſa Patriarchæ Conſtantinopolitani, aliorumque Epiſcoporum Orientalium huic Patriarchæ ſociatorum & iniqua coniuratione contra iura ſedis Alexandrinæ conſpirantium. Qui magna fraude & perfidia, Calchedonicam ſynodum poſt diſceſſionem legatorum Romani Pontificis additione Pſeudodecretorũ ſceleratè corruptam violatamque adulterarunt. Poſtea vero pro bono pacis Eccleſiaſticæ Romano Pontifici D ſanctiſque patribus in Concilio congregatis viſum eſt, vt ſedes Conſtantinopolitana omnium temporis ordine nouiſſima, primum dignitatis gradum ſuper tres alias obtineret, vt ex [d] Concilio Lateranenſi, cui 1215. S. Patres interfuerunt ſub Innocentio tertio clariſſimum his verbis apparet. *Antiqua Patriarcharum ſedium priuilegia renouantes ſacra vniuerſali ſynodo approbante ſancimus, vt poſt Romanam Eccleſiam, quæ Domino diſponente ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum, vtpote mater vniuerſorum Chriſti fidelium & Magiſtra, Conſtantinopolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartum locum obtineant, ſeruata cuilibet propria dignitate, ita quod poſtquam eorum An-*

a Hadriani Epiſt. ad Seruianum conſulem apud Flauianũ Vopiſcum in Saturnino.

Patriarcharũ & primatum in Eccleſia poſt Rom. Pontificẽ ſumma poteſtas, ac dignitas, ad quos aliorum Epiſcoporum fiebat prouocatio.

b Bonifacij 1. decretum, ca. ſi inter 6. q. 4.

Sicut dignitate ſic amplitudine iuriſdictionis patriarcha Archiepiſcopo & Epiſcopo maior.

4. Præcipuæ ſedes Patriarchales in Oriente.

c Leo Magnus epiſt. ad Anatolium Patriarcham Conſtantin. quæ eſt 51. epi. ad Marcianum imp. & Pulcheriã Auguſtam, epiſt 53.

Conſtantinopolitana ſedes quæ 4. Patriarchalibus ſedibus fuerat nouiſſima tempore, facta eſt poſtea prima dignitate, & amplitudine prouinciarum.

d Concil. Lateran. ſub Innocent. 3. can 5

Magna & ampla patriarcharum 4. auctoritas

A *tiſtites à Romano Pontifice receperint Pallium quod eſt plenitudinis officij Pontificalis inſigne, præſtito ſibi fidelitatis & obedientiæ iuramento, licenter & ipſi ſuis ſuffraganeis pallium largiantur, recipientes pro ſe profeſſionem canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ ab iiſdem. Dominicæ vero crucis vexillum ante ſe faciant vbique deferri, niſi in vrbe Romana, & vbicumque ſummus Pontifex præſens extiterit, vel eius legatus, vtens inſignijs Apoſtolicæ dignitatis. In omnibus autem prouincijs eorum iuriſdictioni ſubiectis ad eos cum neceſſe fuerit prouocatur, ſaluis appellationibus ad ſedem Apoſtolicam interpoſitis, quibus eſt ab omnibus humiliter deferendum.* Præter hos quatuor Patriarchas, qui maiores dicebantur alii conſtituti ſunt, qui illorum reſpectu minores appellabantur, iique tam in Oriente, quam in Occidente morabantur: in Oriente tres Armenorum B Patriarchæ: vnus in Cilicia & Armenia minore: ſecundus in Armenia maiore: tertius qui καθολικὸς nominabatur, in Ruſſia Polonorum prouincia ſuam ſedem thronumque fixerunt. Vnico Maronitæ Patriarcha in Syria circa montem Libanum commorante potiebantur. Eſt etiam apud Æthiopes Patriarcha dictus Abyſſinorum Patriarcha, cuius thronus fixus eſt in curia magni imperatoris ſpecioſi Ioannis, quem Alexandrinus Patriarcha confirmat. Sunt & in Occidente ſimiles multi Patriarchæ dicti vulgari nomine primates, vt in Gallia Lugdunenſis, in Hiſpania Toletanus, in Anglia Cantuarienſis, in Italia Aquilienſis, ſeu hodie Venetianus, Mediolanenſis &c. in Africa Carthaginienſis, in Hungaria Strigonienſis, in Germania olim Magdeburgenſis, hodie Salzeburgenſis; aliique plures in diuerſis orbis Occidentalis oris, ac regioni- C bus. Quorum exquiſitæ narrationes & inquiſitiones, quia non valde inſtituto noſtro neceſſariæ, vlterius noſtrum ſtudium laboremque minimè morabuntur.

ad maiorem Rom. Pontifi. in Eccleſia Monarcha gloriam.

Patriarcha minores in Oriente & Occidente.

Tres Armenorum Patriarchæ;

Maronitarum Patriarcha.

Æthiopum Patriarcha.

In Occidente Patriarcha multi dicti primates;

CAPVT III.

De Archiepiſcopis.

1. *De eorum nomine, origine; antiquitate.*
2. *De electione & auctoritate à Rom. Pontifice data & defenſa.*
3. *De pallio, eorum iuriſdictionis ſigno ab eodem dato Rom. Pontifice.*

D

ATRIARCHAS & primates in Eccleſia ad pulchritudinem & ſpecioſam Monarchiæ Eccleſiaſticæ venuſtatem Archiepiſcopi ſequuntur ideò ſic appellati, quod ſint veluti principes Epiſcoporum diuerſis Eccleſiarum ſedibus in vna prouincia conſtitutorum ſtrictè proprieque ſumpto Archiepiſcopi vocabulo. Nam latiori extenſo ſignificatione primos. Eccleſiæ Prælatos, Patriarchas videlicet & primates ambit & complectitur, vt videre eſt apud [e] Iuſtinianum magnum variis in nouellis, in quibus Patriarchas Archiepiſcopos his verbis appellat. *Iubemus beatiſſimos Archiepiſcopos & Patriarchas,*

Archiepiſcopi quid propriè.

Latè ſumpto nomine complectitur omnes primos Eccleſiæ prælatos ſuperiores Epiſcopis, & ipſum Rom. Pontificem

e Iuſtiniani nouella 11. & 123.

A *hoc est senioris Romæ, & Constantinopoleos & Alexandriæ, & Theopoleos, id est Antiochiæ, & Hierosolymorum.* [a] Et nouella 16. Anthemium Patriarcham Constantinopolitanum, idem eodem Archiepiscopi nomine imperator insigniuit, sicut post eum S. Gregorius Turonensis Galliarum primatem Lugdunēsem pastorem Archiepiscopi honorifica voce dignatus est: [b] & C. *Conquestus* 9. quæst. 3. Patriarcha Bituricēsis Archiepiscopus appellatus est. Sed hoc nomen Archiepiscopi longè altius omnes supremas Ecclesiæ dignitates transcendens, ad ipsum totius dignitatis Ecclesiasticæ fontem atque verticem Romanum scilicet Pontificem omnium pastorum, Prælatorumque patrem principemque penetrauit. Vt videre est in [c] Concilio Calchedonensi aliisque, præter sanctorum Patrum imperatorumque testimonia, quorum non semel superioribus libris ampla commemoratione recordati sumus. Sed B tandem illud nomen Archiepiscopi recedens ab illa eminentiori significatione, propriè illi magno pastori prælatoque adscriptum est, qui subditus Patriarchæ, Episcopos eiusdem prouinciæ cui Metropolitanus præesset, suffraganeos suos, suo complecteretur imperio. Sicque Archiepiscopus dictus est, qui & Metropolitanus; vt Archiepiscopus & Metropolitanus [d] Syluestro, [e] Rebuffo, aliisque vtriusque iuris doctoribus synonyma videantur: Et ius Metropolitanum non aliud esse ab eo quod Archiepiscopis competit, sacra iura testantur. Dictique sunt Archiepiscopi Metropolitani à ciuitate principali Metropoli dicta non primaria significatione, sed translata. Siquidem apud Romanos dum infidelitatis atq; Paganicæ superstitionis regna manebant, Metropolis ciuitas appellabatur, [h] Si Budæo doctissimo Romanæ vetustatis scrutatori credamus, ex C qua coloniæ deductæ in longinquas oras, in noua consurgebant oppida, vt Μητρόπολις ad ἀποικίαν scilicet Coloniam, vt mater ad filiam respectum habere videatur. Quod & [i] Suidæ placet, nomen Metropoleos deriuanti ἀπὸ τῆς μητρὸς ἡ πόλεως scilicet matre ciuitate: & qui huic ciuitati præerat Metropolitanus dicebatur: sed in hac acceptione atq; vsurpatione Metropolitani nomen Archiepiscopo cōpetere minimè potest, quod populis pastor in longinquas terras exteraque regna deductis præesse non posset; quales erant illæ hominū Coloniæ, quæ à Metropoli ciuitate in longissimas oras exeundo migrauerāt; sed per trāslationē illas apud Christianos Metropoles ciuitates appelare solemus, quæ tanquā matres earum ad minores Ecclesias sibique subditas, in eadē prouincia constitutas spectantiū iuridica pietate satagunt. Quod ex constitutione [k] Theodosii Magni constat apertiùsque ciuitatē Berytum in prouin- D cia Phœniciæ Metropoleos apppellatione decorauit. Et harū ciuitatū Ecclesiæ præfecti Metropolitani atq; Archiepiscopi nominabantur. Quorū institutio antiquissima est ab ipso Apostolorū principe trahens originem: qui illis ciuitatibus Archiepiscopos præesse voluit, in quibus regnāte superstitione & idolo latria Gentium archiflamines circa sacra, profana, impiaque dominabantur, vt clarissimè [m] S. Clemens his verbis ad S. Iacobum fratrem Domini epistola prima significauit. *In illis autem ciuitatibus, in quibus dudum apud Ethnicos erant archiflamines, quos tamen minores tenebant, quam memoratos primates* A *Archiepiscopos Petrus institui præcepit; qui non tamen primatum, sed Archiepiscoporum fruerentur nomine.* Huc referenda sunt illa [n] Ruperti de pallio Archiepiscopali loquentis; *Apostolorum*, inquit, *successores Patriarchæ dicti sunt. Petri autem successor pro excellentia principis Apostolorum, Apostolicus nominatur. Qui autem ab eis, scilicet sancto Petro, & aliis Apostolis, per prouincias missi sunt, tam ipsi quam successores eorum Archiepiscopi vocantur.* Quos capita ac principes Episcoporum simplicium sanctus Petrus & Apostoli constituerunt, vt fideli [o] canon Apostolicus testificatione commemorat sub hac verborum formula. *Episcopos gentium singularum scire conuenit quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existimant, & nihil amplius præter eius conscientiam gerant, quam illa sola singuli quæ Parochiæ propriæ & villis quæ sub ea sunt competant, sed nec ille præter omnium conscientiam faciat ali-* B *quid*, scilicet Archiepiscopus, *Sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto.* Quam sanctionem Apostolicam repetitam, renouatam, confirmatamque [p] prima synodus Antiochena sub Iulio primo sic voluit ab omnibus Episcopis & Archiepiscopis obseruari, *Vt dum Episcopi satis minores Metropolitanis subditi honorem humiliter obediendo præstent Archiepiscopi propter eminentiam dignitatis, superbia vento & typho non intumescant, omnia sibi in Prouincia sine Episcoporum consensu licere putantes.* Hos enim ita suæ potestatis officiique lineas per fastum audaciæ transilientes, Anicetus primus Papa iuridica, eaque graui animaduersione castigari decreuit, hæc ad Episcopos Galliæ scribens, multa prius de Episcoporum, Archiepiscoporum atque primatum institutione locutus: [q] *Reliqui vero qui post pri-* C *mates Metropolitanas sedes adepti sunt, non primates, sed Metropolitani nominentur. Si autem aliquis Metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium præsentia, vel Concilio Episcoporum, aut eorum, aut alias causas, nisi tantum, quæ ad propriam suam parochiam pertinent, agere aut eos grauare voluerit, ab omnibus districtè corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Si vero incorrigibilis eisque inobediens apparuerit, ad hanc Apostolicam sedem (cui omnia Episcoporum iudicia terminare præcepta sunt) eius contumacia referatur, & vindicta de eo fiat, vt cæteri timorem habeant: si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris asperitatem graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit, tunc ad eius primatem causa deferatur & penes ipsum huius sanctæ sedis auctoritate iudicetur.* Hæc ille sanctus Pontifex aduersus Metropolitanos, ne sui muneris obliti quanto maiores sint D Episcopis, aliisque inferioris ordinis prælatis pastoribusque, tumore superbiæ sublimiùs efferantur. Sicut autem Episcoporum incumbit muneri diœcesanos pastores, aliosque sacerdotes & clericos diœceseos territorio conertos, sic & Metropolitanorum officium est Episcopos suæ prouinciæ iure communi visitare: illud enim à temporibus Apostolorum institutum & obseruatum, [r] in Concilio tertio Valentino in Gallia sub Lothario imperatore repetitum his verbis, confirmatumque videmus. *Singulis Metropolitanis cum suffraganeis suis cura præcipua sit de vita & opinione, non solum totius cleri, sed etiam*

[a] Idem imperat. Nouell. 16.

[b] C. conquestus 9. q. 3.

[c] Concil. Calchedon. & alia.

[d] Syluester verbo Archiepiscopus in princip.

[e] Rebuff. ad § 1. de institut. in concord.

[f] Con. vt litigantes c. 5 de officiis ordin.

[g] Can. 1. de offic. Legati l. 1. decret. Tit. 30.

Metropolitanus à ciuitate Metropoli dictus.

Quid ciuitas Metropolis.

[h] Budæus ad L. obseruare ff. de officiis proconsulis: Annot. prior. ad Pandectas.

[i] Suidas verbo Metropolis.

Archiepiscopus dicitur Metropolitanus, non propriè, sed per trāslationem.

[k] Constitu. Theodosij l. 1. de Metropoli Beryto l. 11 cod. tit. 21.

Archiepiscoporum institutio à S. Petro.

[l] Can. in illis dist. 8.

[m] S. Clemens epist. 1 ad S. Iacobum.

[n] Rupertus Abbas lo 2. de diuinis officiis c. 27. 8. Pars.

Auctoritas Archiepiscoporum super Episcopos, ex decreto Apostolorum.

[o] Can. Apostolorum 35.

[p] Synodus 1. Antiochiæ

Contra Archiepiscopos superbos supra munus suum multa audentes decretum S. Aniceti 1.

[q] S. Anacleti 1. epist. 1. ad Episcopos Galliæ. Apud Gratianum ca. Si autem 9. quæst. 3.

Metropolitanus non obediens comprouincialibus in synodo congregatis incorrigibilis sedi Apostolicæ sistere iubetur vt corrigatur.

Archiepiscopus sua prouincia Episcopos visitant.

[r] Concil. 3. Valent. in Gallia can. 19. sub Lothario Imp.

ipſorum Epiſcoporum, ne ſe per culpam, aut negligentiam ſuam tales exhibeant, qui meritò apud laicos viles, atque infames, ac per hoc in ipſo ſacro miniſterio contemptibiles habeantur, placet firmatum. Sed cum nihil tam ſanctum ac religioſum ſit, quod non impiorũ peruerſitas ſub pietatis rectiq; vmbra violare poſſit, viſum eſt Spiritui S. & patribus Concilii œcumenici [a] 8. Conſtantinopoli quartùm congregatis, ſub Hadriano 2. can. 9. adhibere cautionem, ne Metropolitani viſitationis prætextu prouinciæ ſuæ clericos, Eccleſiaſque exceſſibus opprimerent: quæ cautio hac textura verborum concepta eſt. *Ne vllus Archiepiſcopus & Metropolitanus propriam relinquat Eccleſiam, & ſub occaſione quaſi viſitationis ad alias accedat, & poteſtate propria contra infirmiores abutatur, vt conſumat reditus qui apud eos inueniuntur, ad Eccleſiaſticam diſpoſitionem & alimenta pauperum, vnde per hoc noſcuntur grauare auaritia modo conſcientias fratrum & comminiſtrorum, excepta hoſpitalitate, quæ aliquando ex neceſſario tranſitu fortaſſis acceſſerit.* Iura verò Archiepiſcopalia ſicut Apoſtolica ſedes Domino poteſtatem largiente donauit, ſic eorum vindicem ſe conſeruatricemque præſtare conſueuit. Quod non obſcurè ſanctus Leo epiſt. 82. Anaſtaſio Theſſalonicenſi Epiſcopo, ſuo à ſe in his orientalis Eccleſiæ partibus legato conſtituto ſignificare voluit: cum grauiter increpãdo, quod Attici veteris Epiri antiſtitis Metropolitani iura turbaſſet, eum in iudicium quatenus Apoſtolicus legatus euocaſſet, multaque moleſtia grauauiſſet inconſulta ſede Apoſtolica: eũque monet ne ſe poſtea talibus auſis coinquinet. Hæc poſtea in eadem epiſtola ſubiungens: [b] *Igitur ſecundum ſanctorum Patrum canones, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos, Metropolitanos ſingularum prouinciarum Epiſcopos, quibus ex delegatione noſtra fraternitatis tuæ cura prætenditur, ius traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt à regulis præſtitutis nulla, aut negligentia, aut præſumptione diſcedant.* Et Hormiſda iurium Metropolitanæ dignitatis conſeruandorum cupidiſſimus, cuidam Epiſcopo Ioanni nomine cui in Hiſpania vices ſuas legauerat iſta mandauit: [c] *Seruatis priuilegijs Metropolitanorum, vices vobis Apoſtolicæ ſedis delegamus: vt inſpectis iſtis, ſiue ea quæ ad Canones pertinent, ſiue ea quæ à vobis ſunt nuper mandata ſeruentur: ſiue ea quæ de Eccleſiaſticis cauſis tua reuelatione contigerint ſub tua nobis inſinuatione pendantur.* Ab eodem Pontifice Saluſtius Hiſpalenſis Epiſcopus per Beticam & Luſitaniam prouincias Apoſtolicæ legationis honore dignatus audiuit hæc, atque legitur Epiſtola 7. ſancti illius Papæ conſcripta: [d] *Saluis priuilegijs quæ Epiſcopis Metropolitanis decreuit antiquitas, &c.* Hæc Archiepiſcopalia iura defendendi atque vindicandi, magna in animo Nicolai 1. cupiditas inſedit: cum Radulphum Patriarcham Bituricenſem magnæ inſimulauit audaciæ atque confidentiæ: quod turbato ordine canonici iuris clericos Narbonẽſis Eccleſiæ à ſui Metropolitani iuriſdictione potenter, nec ſapiẽter auulſos, ſuo iudicio ſiſtere compelleret. Eius Pontificis verba Patriarcham illum corripientia ſunt eiuſmodi [e] in canonem conqueſtus 9. q. 3. reuocata: *Conqueſtus eſt Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigebodus Archiepiſcopus Narbonenſis, quod clericos ſuos eo inuito ad iudicium tuum venire*

Archiepiſcopi prætextu viſitationis prouinciales Eccleſias grauare vetãtur.

a Concil. 8. generale Conſtãtinop. quartum, ſub Hadriano 2. can. 9.

Romanus Põtifex iurium Archiepiſcoporum vindex ac protector, ſicut eorum largitor.

b Epiſt. 82. S. Leonis ad Anaſtaſ. Epiſc. Theſſalo. can. igitur 25. q. 2.

c Hormiſdæ, epiſt. 3. ad Ioannem Epiſcopum in Hiſpania legatum Apoſtolicum. Can ſeruatis 25 q 2.

d Idem epi. 7. ad Saluſt. Hiſpalenſ. Epiſcop.

e Nicolai 1. epiſt 1. ad Radulphum Patriarcha Bituricenſem. can. conqueſtus 9. q. 3.

A *compellas, & de rebus ad Eccleſiam ſuam pertinentibus eo inconſulto quaſi iure tui Patriarchatus diſponas: cum hoc neque antiquitas (cui ſancti Patres ſanxerunt reuerentiam) habeat, & auctoritas ſanctorum canonum penitus interdicat, niſi forte pro cauſis quæ apud ſe terminari non poſſunt, ad te quaſi ad Patriarcham ſuum prouocauerint, per appellationes, vel ſi Epiſcopus ſuus deceſſerit, res Eccleſiæ ſuæ iudicio tuo diſpenſare voluerint. Primates enim vel Patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris Epiſcopis, niſi quantum ſacri canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus.* Idẽ Pontifex priuilegia iuraque Archiepiſcopo Turonẽſi à ſede Apoſtolica cõceſſa, in omnes Britãniæ Armoricæ Eccleſias ſarta tecta, inuiolabili perennitate cuſtodire percupiens, ita ad regem Britanniæ Salomonem his ſui regni B Epiſcopos ſubijci prohibentem Apoſtolica generoſitate reſcripſit: [f] *Hæc eſt ordinatio Dei Patris tui, & hæc eſt lex Eccleſiæ matris tuæ, videlicet vt omnes Epiſcopos regni tui ad Turonenſem Archiepiſcopum mittere non detrectes, ipſiuſque iudicium poſtulare non dedigneris. Ipſe eſt enim Metropolitanus & omnes Epiſcopi regni tui ſuffraganei eius ſunt, ſicut conſcriptiones prædeceſſorum meorum euidenter oſtendunt. Neque enim Eccleſias Dei per diſcordias regum diuiſionis aliqua damna pati neceſſe eſt, cum quantum ex ſe eſt pacem quam prædicant ſeruare ſtudeant inuicem & in omnes.* Tanta porro quondam erat Epiſcoporum in Metropolitanos obedientia, & horum in illos auctoritas, vt ipſis Epiſcopis curias & aulas adire principum ſine illorum venia atque concilio non licuerit: prout conſtitutio Concilii Antiocheni, ſub Iulio 1. decreuerat: [g] ar nunc proh pudor! C aulæ principum, ac regum Chriſtianorum, paſſim Metropolitanorum Epiſcoporumque inutilium, ſui inimicorum gregis, ipſos aulicos infeliciter mundi vanitate, ac turpi pompa ſuperantium copia turgeſcunt, atque luxuriant! ô idola paſtorum: ô vilia mundi mancipia, ô mercenarios non patres! ô lupos non paſtores! ô miſerũ funeſtumque ſeculum, quod videt & tolerat iſta! Ab illis Epiſcopis fiebat electio Metropolitani in eadem prouincia, ſuas Epiſcopales poſſidentibus cathedras in Metropolitanam Eccleſiam conuenientibus, ex [h] can. Metropolitano diſt. 63. Id que ſancti Anacleti 1. qui anno Domini 156. in Apoſtolica ſede regnabat, decreto conſtitutum eſt, [i] ſub hac verborum formula D concepto. *Si Archiepiſcopus diem obierit, alter ordinandus Archiepiſcopus electus fuerit, omnes eiuſdem prouinciæ Epiſcopi ad ſedem Metropoleos conueniant: vt ab omnibus ipſe ordinetur: oportet autem vt ipſe qui illis omnibus præeſſe debet, ab omnibus illis eligatur & ordinetur* Quibus intelligimus & ſequentibus verbis hanc eligendi Metropolitanum ab Epiſcopis huic ſubditis in eadem prouincia ab auctoritate ſedis Apoſtolicæ Romanique Pontificis decreto ſuas vires, robutque deſumpſiſſe. Quod innoteſcit clariſſimè ex his quæ [k] ſanctus Leo ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem eius (vt ſupra notauimus) in plaga illa orientali legatum reſcripſit. [l] *Metropolitano,* inquit, *defuncto cũ in eius locũ alius fuerit ſubrogandus prouinciales Epiſcopi ad ciuitatem Metropolitanam conuenire debent, vt omnium clericorum atque omnium ciuium voluntate diſcuſſa, ex presbyteris eiuſdem Eccleſiæ, vel ex Dia-*

f Nicolai 1. epiſt. ad Salomonem regem Britanniæ can. hac quippe 3. q. 6.

Antiquitus nõ licebat Epiſcopis adire aulas principum ſine conſenſu Metropolitani.

g Can ſi quis Epiſcopus 23. q. 8 § nos autem.

Contra aulicos paſtores.

Electio Metropolitani ab Epiſcopis ſuffraganeis antiquitus per decretum Romani Pontificis.

h Can. Metropolitano diſt. 63.

i Can. Archiepiſcopus ab omnibus, diſt. 66.

k S. Leonis epiſt 82. ad Anaſtaſium Theſſal. Epiſcopum c 6

l Can. Metropolitano diſt. 63. diſt 77. in princip.

conibus optimis eligatur, de cuius nomine ad tuã notitiam prouinciales deferant sacerdotes impleturi vota poscentium, cum quod ipsius placuit, tibi quoque placuisse cognouerint. Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus nolumus fatigari, ita nil permittimus te ignorante præsumi. Ex quibus profectò cõstat electiones Metropolitanorum à suffraganeis Episcopis antiquo & communi iure fieri solitas, à Romani Pontificis ordinatione decretoq; redundasse. Electo à se Metropolitano Episcopi suffraganei honorem reuerentiamque præstare debent, vt ipsos decet ab inferioribus veneratione & obsequio præueniri. Hoc enim sacra iura præscribunt, vt ex illo [a] can. 2. & 4. Concilii Vernensis apparet: *Statuimus, vt Episcopi cæteri ipsi Metropolitanis in omnibus secundum canonicam institutionem obediant.* Quem canonem vbiq; locurum sui imperii postea [b] Carolus magnus obseruari magnoperè curauit. Hinc [c] illud Concilii Meldensis can. 31. *Metropolitanis sedibus antiquitus statuta iura seruentur, & à comprouincialibus Episcopis iuxta regulas Ecclesiasticas eis reuerentia exhibeatur.* Haud sicut quam ipsi Metropolitani superiores suos Patriarchas honore, reuerẽtia & obsequio suspicere debent, vt pax amica Ecclesiæ, extirpato confusionis ac rebellis irreuerẽtiæ strepitu, salua & incolumis in fidelium cordibus imperet. Nota illa ad hanc rem præclara [d] Concilii œcumenici 8. can. 17. à Concilii Nicæni primi canone 6. deriuata cõstitutio, in qua Spiritus sanctus sic per os SS. Patrũ Cõcilii post multa concludendo locutus est. *Quisquis ergo Metropolitanorum proprium Patriarcham contempserit, & vocationi eius quæ siue ad vnum & solum, siue ad plures, siue ad omnes fit absque validissima ægrotatione, vel paganorum incursu non obedierit, & per totos duos menses post notitiam vocationis ad proprium venire Patriarcham nimimè festinauerit, vel si quocumque modo latitare, aut non cognoscere nuntium ab illo missum tentauerit, segregetur. Si vero inter vnum annũ eamdem contumaciam & inobedientiam demonstrauerit, deponatur omnimode & ab omni sacerdotali operatione decidat, atque à dignitate & honore, qui metropolitanis conuenit, propellatur, iis autem qui huic definitioni non obedierit anathema sit.* Vt autem soli omnes agnoscant Archiepiscopi auctoritatẽ iurisdictionemque se à Romano Pontifice visibili gregis dominici pastore Monarchico suscepisse, huius iurisdictionis signũ notamq; propriam accipiunt, scilicet palliũ ab eo summo pastore, ante cuius adeptionẽ Archiepiscopalia munera exercere nullo pacto possunt, iuxta [e] canonis Ecclesiastici constitutionẽ, vt pote [f] synodum prouincialem cogere, chrisma cõficere, Basilicas dedicare, clericos ordinare, Episcopos consecrare: & per ipsius concessionem pallii Papa plenam Põtificię iurisdictionis potestatem in Archiepiscopũ suo in Archiepiscopatu trãsfundit vt [g] canon primus de auctoritate & vsu pallii manifestè testatur. Cuius pallii concessio à Domino nostro Papa Archiepiscopis, sicut Patriarchis facta non noua recensque, sed antiquissima esse perhibetur. Donũ quippe siue traditionem huius pallii ab ipso S. Petro sacra iura patresque deducunt. Nam *Maternus Treuirensi Ecclesiæ à B. Petro Apostolo missus*, inquit [h] Rupertus, *hæreditatem pallii, quod à magistro suo S. Petro acceperat, suis successoribus reliquit*.

a Concilium sub Pipino rege Vernoio celebratum in Palatio, anno 755. can. 2. & 4.
b Lib. 2. constitut. seu capitulorum suorum.
c Concilium Meldense, can 31.
Vt Episcopi Metropolitanum suum sic hi Patriarchis superioribus suis reuerentiam exhibere debent & obsequium.
d Concil. generale 8 c. 17. Nicæn. 1. c. 6.
3. Pars de vallio iurisdictionis Metropolitanæ signo à Romano pontifice dato.
Sine Pallio nõ exercet munera Metropolitanus Archiepiscopalia
e Can. oiũ de auctorit. & vsu Pallii.
f Can. quod sicut §. præterea, de electione & electi potestate.
g Can. 1. de auctorit. & vsu Pallii.
Pallii traditio antiquissima à sancto Petro.
h Rupertus l. 2. de diuinis officijs c. 27. circa fi. 10 2.

A De quo multa apud sacros vetustosque scriptores [i] S. Gregorium, [k] Alcuinum, [l] Rabanum, [m] Rupertum, [n] Innocentium, aliosque qui de diuinis officiis libros edidere, leguntur. Atque hæc Pallii largitio, missio ad conuersionem gentiũ & instructionem ioridicam ouium Christi, à Romano Pontifice facta dicebatur, vt [o] Rupertus Abbas his loco citato verbis obseruauit. *Initium ergo fidei habentes ab Apostolica sede, regulam hanc Metropolitana obseruant Ecclesiæ, vt neminem habeant Pontificem, nisi ab eadem sede missum, à qua primus ille prædicator fidei missus est. Illa autem missio supradicti Pallii largitio est, quod vt dictum est à collo dependens, humilitatem Domini significat, dicentis, [p] Sicut misit me viuens pater, & ego mitto vos.* Estque pallium veluti vestis quæ breuis & exigua scapulas & humeros leuiter ac superficie tenus tegens ex lana alba contexta circulum hu-
B meros constringentem habens, duasque lineas stolæ instar ab anteriori & posteriori parte pendentes, quatuor signis crucis purpureis distincta: quorum vnum hæret in pectore, secundum læuo humero, tertium dextero, quartum in scapulis. *Dictum pallium à pellibus, quod prius super indumenta pellicea veteres quasi pellea*, [q] vt vult Isidorus, *induerentur.* Qua vero forma & modo verborum Metropolitani Archiepiscopalium sediũ pallium suæ notam iurisdictionis à Romano Pontifice sibi dari supplicarẽt, precibusque contenderent, antiquus [r] author rituum Ecclesiasticorum S. Rom. Ecclesiæ sic ostendit. *Ego N. electus Ecclesia N. instanter, instantiùs, instantissimè peto mihi tradi & assignari pallium de corpore S. Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis officij.* Sine cuius traditione, vt dictum est, nullũ Archiepiscopale munus exerceri ritè potest. Formula autem illud conferendi Archiepis-
C copo talis scripta legitur in [s] Glossa in can. ad honorem de auctoritate & vso pallii: *Ad honorem Dei omnipotentis & beatæ Mariæ virginis, & B. Petri & Pauli Apostolorum, & Domini Papæ Ecclesiæ Romanæ, & Ecclesiæ .N. tibi commissæ, tradimus tibi .N. Pallium de corpore B. Petri sumptum, in plenitudinem Pontificalis dignitatis, vt vtaris eo intra Ecclesiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in priuilegijs Ecclesiæ tuæ .N. concessis à Romana Ecclesia.* Hoc dono Archiepiscopi, sicut primates illis superiores ornati, omnem suæ iurisdictionis officiique dignitatem & honorem à summo sacerdotum principe Romano præsule deprõpsisse profitentur: suis contenti finibus, ab illo principe præscriptis, ne extra septa sui gregis, vlterius ad alterius prælati Christianos greges sua iurisdictione moderandos audeant euagari,
D iustà hæc sancti [t] Leonis Papæ reuerenter audientes. *Alienum ius sibi alter non audeat vendicare, suis limitibus, suis terminis sit vnusquisque contentus, & priuilegium sibi debitum in alium transferre se posse nouerit non licere.* Atque hæc de Archiepiscoporum nomine, origine, auctoritate, electione, officio, notaque eorum iurisdictionis Pallio, ad maiorem Monarchiæ Ecclesiasticæ splendorem satis multa pro instituti nostri ratione sufficiant.

i S. Gregor. epist. l. 1 10. 39 l. 6 epist. 23. l. 7. epist. 126. 129 l. 12. epist. 42. l. 4. epist 415 & 45.
k Alcuinus l. de diui officiis, cap. 39.
l Rabanus l. de ritibus Eccles.
m Rupertus supra.
n Innocent. 3. c. de Concilio Lateran cap 5.
o Rupertus l. 1. de diuin. offic. c. 27 circa medium.
Missio ad Metropolitanas sedes, pallii largitione signatur.
p S Ioan. 20.
Pallium quid & vnde.
q S. Isidorus verbo Pallium.
Formula petendi pallium.
r Liber. titu. 10. c. 5 rituũ Ecclesiast. Rom. Ecclesiæ
Formula conferendi Pallium.
s Glossa in can. ad hono. e m de auctoritate & vsu pallij.
Prælati pallio ornati suam iurisdictionem ab auctoritate Rom. pastoris accepisse profitentur.
t S. Leonis epist 87. ad Episcopos Viennensis prouinciæ.

CAPVT IV.

De Episcopis in propria significatione.

1. *Episcopi nomen, origo, significatio apud Ethnicos & Christianos.*
2. *Diæceses apud Ethnicos & Christianos quid, quando facta, quadam à principibus Christianis de consensu & auctoritate Papa constituta.*
3. *Ad creationem Episcopi requisita quot, simplicibus sacerdotibus longè maioris iure diuino.*
4. *Nomen hoc Episcopi, non solum oneris, ac cura pastoralis est, sed etiam beneficii, dignitatis, & honoris, contra hareticos.*
5. *Iura & officia Episcopi qua, per vestimenta Episcopis attributa significantur.*

NOBIS dignitatis ordinem in hoc libro sequentibus post Patriarchas & Metropolitanos breuis de Episcopis speciali significatione intellectis occurrit disputatio: quatenus speciosa præcipuaque mystici Domini corporis, quod est Ecclesia, membra sunt, & principes in eius regimine Ecclesiæ, sub illo summo spirituali imperatore, ac Monarcha Pontifice Rom. religiosè laborando, strenueq; animarũ saluti inuigilando militantes. Quos non ordine à superioribus C pastoribus illis discretos, sed iurisdictione solum separatos supra monstrauimus. Quo nomine si secundum latam generalemque significationem illud vsurpemus, omnes maiores Ecclesiæ Prælatos, Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, ne quidem ipso summo pastorum omnium excepto principe comprehendi non ambigemus. Si vero intra strictos illud specialis acceptionis terminos metasque concludamus, hoc nomine illi soli propriè prælati notabuntur, qui Metropolitanis immediatè, aut vocatione, aut prouocatione subditi, populis singularum diæcesum territorio contentis pastores magni præsunt, atque charitate Christiana paternaque dominantur. D Cuius nominis notationem vimque significationis si scire voluerimus facilè è Græco fonte haustam intelligemus. Cuius rei veritatem non meliori solidiorique fundamento, quam D.[a] Augustini testimonio, prout à linguæ Græcæ peritissimis, sui seculi didicerat, firmare possumus. Ille quippe de Episcopi nomine ita loquitur.[b] *Propter quod ait Apostolus, qui Episcopatũ desiderat, bonũ opus desiderat, exponere voluit, quid sit Episcopatus, quia nomẽ est operis, nõ honoris.* Quotũ verborũ difficultatẽ cõtra hæreticorũ obiectiones postea soluemus: *Græcum est enim atque inde ductũ vocabulum, quod ille qui præficitur, eis quibus præficitur, superintendit, curã eorum scilicet gerens ἐπὶ quippe super, σκοπὸς verò intentio est. Ergo ἐπισκοπεῖν si velimus Latine, superintendere possumus dicere: vt in-*

Nomen Episcopi dupliciter sumptum.

Episcopi nomen vnde deductum.

a D. Aug l. 19. de ciuit. c. 19.

b 1. Timoth 3.

Tom. I.

A *telligat non esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse.* Vnde hoc nomen Episcopus, vel à Græco verbo ἐπισκοπεῖν quod est considero, vel ἐπισκέπτομαι scilicet visito: vnde ἐπίσκοποι apud Athenienses inspectores & custodes dicebantur: quos in suæ ditionis vrbes, ad statum rerum cognoscendum, & constituendum illi mittebant: sicut ἁρμοστὰς id est coagmentatores, seu compositores, quos Lacedæmonii scilicet nominabant, inquit[c] Suidas hinc factum, vt in sacris litteris Episcopum passim[d] speculatorem retenta vocabuli Græci significatione Spiritus sanctus appellauerit.[e] *Attendite vobis & vniuerso gregi,* inquit, *Apostolus in quo Spiritus sanctus posuit vos Episcopos,* ad verbum[f] superintendentes &[g] speculatores, *Regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine.* Valde vtilis ac necessarius in Repub. Magistratus ille apud Paganos dictus Episcopus habebatur, qui rerum ad victum necessariarum, vt cibi, vini & cæterarum generis huiusmodi v- B tiliũ vitæ satagebant: sicut verba hæc legis *Munerum* 2. ff. de muneribus & honoribus §. Irenarchæ significant.[h] *Item Episcopi qui præsunt, & cæteris venalibus, quæ ciuitatum populis quotidianum victum suggerunt, personalibus muneribus funguntur.* In quã significationẽ nomen illud Episcopi cõuertens Tullius ita ad Atticũ amicũ scribebat,[i] *Vult Pompeius me esse, quem tota hæc campania & maritima ora habeant Episcopum, ad quem delectus & negotii summa referatur.* Item illi etiam Episcopi dicebantur apud infideles & Paganos[k] qui inter milites & castrorum sectatores metatoribus quos Cretarios, Gallicè *Forriers*, à foribus dictos appellamus, præesse ex officio tenebantur. Vt circumeundo pro dignitate cuiusque militantibus hospitii commoditatem prospicerent. Vt videre est apud[l] Cassiodorum dicentem, *Et primum quidem interrogas e vniuersum, qui* C *eum ad metatum duxisset Episcopum.* Et apud Indos Episcoporum munus fuisse scribit[m] Arianus videre, quid in quaque regione fieret, vt ad reges & ad magistratus cognitũ renuntiarent.[n] Tales Persę magistratus regis oculos appellãt. Vnde legitima translatione à ciuili profanoq; magistratu nomen illud Episcopi sacris Ecclesiæ præsulibus & antistitibus attributũ est: qui Christianarũ ouiũ victui insudabãt magnopere de earũ[o] salute soliciti. Sana hæc SS. Patrum doctrina vt[p] S. Ambrosii dicentis. *Quid aliud interpretatur Episcopus, nisi superinspector? maxime cum solio in Ecclesia editiore resideat, & ita cunctos respiciat, vt & cunctorum oculi in ipsum respiciant.* Cui consen- D su congruens[q] S. Hieronymus de Episcopis loquens ait: *Significantius Græcè dicitur ἐπισκοποῦντες, id est superintendentes, vnde & Episcopi nomen tractum est.* De his Episcopis præcisè non pro maiorum ciuitatum, sed minorum spirituali gregi præfectis, antequam in diæceses populosiores Episcopalis auctoritas extensa dilataretur, à sancto Petro Apostolorum principe constitutis:[r] ita sanctus Clemens epist. 1. ad S. Iacobum verba promit: *In singulis ciuitatibus singulos & non binos vel ternos, aut plures Episcopos constitui præcepit* (scilicet sanctus Petrus) *qui non primatum, aut Archiepiscoporum, aut Metropolitanorum nomine, quia matrem ciuitatem non tenent: sed Episcoporum tantum vocabulo potirentur, quoniam nec inter ipsos Apostolos, par institutio fuit, sed vnus omnibus præfuit,* &c.

Episcopi apud Athenienses quinam dicti.

c Suid. verbo ἐπίσκοποι.

d Ezech. c. 3. v. 17. Oseę c 9. v. 8.

e Act. 20.

f Can. qui Episcopatum 8 q. 1.

g Ca. clericis dist. 21.

Magistratus dictus Episcopus apud Paganos necessariis & vita inuigilabat.

h L. Munerum 2. ff. de muneribus & honoribus § Irenarchæ.

i Cicero ad Atticum l. 7. epist.

k Gallice possemus dicere, *Maistre de camp.*

l Cassiod l 4. variarum.

Episcoporum munus apud Indos quale.

m Arrianus lib 8 historię & in rebus Indiæ.

n οἱ βασιλέως ὀφθαλμοί.

o Can. cleros, dist 21.

p S. Ambros. l de dignitate sacerd. c. 6.

q S Hier. 10, 2 epist. ad Euagrium.

Episcopi post Christum Dominum à S. Petro constituti.

r S Clemens epist 1. ad Iacobum.

z Parc.

Diæceses dictæ minores Prouinciæ.

a Cicero l. 3. epist. familiarium.

b Cicero ad Atticũ epist.

A Et appositè quidem Episcopalis iurisdictionis territorium diæcesis dicta est, quia minores prouincias antiqui pagani diæceses appellabant, sic enim Tullius[a] *Vt ne*, inquit, *omnium diæcesum quæ cis Taurum sunt, omniumque earum ciuitatum magistratus legationesque conuenirent.* Et ad Atticum:[b] *Mirifica expectatio nostrarum diæcesum.* Sicque dictum est angustum illud exiguæ prouinciæ territorium diæcesis, quia administrandum alicui magistratui dabatur. *Διοίκησις* enim Græce administratio est.[c] Sic enim *Æschines διοίκησιν τῆς πόλεως scilicet administrationem ciuitatis appellat.* Ideo Episcopus diæcesanus in iure propriè nominatus[d] Glossa teste in Clementina 1. de vita & honestate clericorum, id est caput diæceseos. Sicut Episcopatus diæceses appellati, non statim ab ipsis primis nascentis Ecclesiæ, vt Græci loquuntur vnguiculis, sed succedentium annorum lapsu, prout credentium multitudo, ac numerus in dies augebatur, & B dissemmata fides Christi Domini altioribus firmata radicibus, ramos suæ doctrinæ, suique luminis radios in longiores terræ limites copiosissimè diffundebat. Vnde religiosissimi principes inuenti sunt, qui nouas sedes Episcopis donauerunt, diæcesesque approbante summo Pontifice fundauerunt: vt Dagobertus[e] Argentoractensem, Constantiensem diæceses, sedesque constituit Episcopales. Pari pietate, ac fide in Deum Miesca, seu Miezlaus[f] affectus, primus rex Poloniæ Christianus diæceses earumque basilicas extructas partitasque in Episcopales & Metropolitanas, magnis dotauit opibus, muneribus decimisque quotannis persoluendis, anno Domini 965. locupletauit. Similiter circa annum 1376. in Russia[*] diæceses sedesque Episcopales Premisliensem & Vuladismirensem, princeps prouinciæ huius Gregorio 11. consentiente, at- C que statuente magnis oblatis opibus extruxit. Ante cuius tempora Carolus magnus[g] anno Domini 788. Bremensem Episcopatum, aliosque fundatos erectosque copiosè dotauerat. Alios licet in sacris historiis intueri principes hoc Christianæ deuotionis incensos æstu, qui fundandis dotandisque Episcopatuum sedibus in Ecclesiam Dei benefici largiter copioseque liberales extitere. Iam verò vt tertium capitis membrũ paucis aggrediamur, aggressumque breuiter absoluamus, creationem Episcopalem tria præcipue ingredi solent, scilicet, electio, confirmatio, & consecratio: quæ etiam maiorum præpositorum Ecclesiæ, vt Patriarcharum & Metropolitanorum, si antea in Episcopos non fuerant consecrati, creationes desiderant atque requirunt. Electio præit, quam superioris auctoritate confirmatio sequitur, post quam extremum creationi fastigiũ consecratio ceremoniis rectè per- D actis imponit. Electionis nomine quãcumq; nominationẽ cõprehẽdi certum est: qua vel collegiũ clericorum, vel patronus, qualis solet esse imperator, rex, aut alius supremus in Repub. princeps, aliquem nominat, designat, atque Romano Pontifici in Episcopale munus officiumque pastorale præsentat. Confirmationis nomine multa comprehendi, ipsa praxis Ecclesiæ præsentis vsusque demonstrant. Hoc enim non solum superioris actio aliquem electum in Episcopali dignitate confirmantis intelligitur, sed etiã alia actio eiusdem superioris, qua electum & à

c Æschines.

d Glossa in Clement. 1. de vita & honestate clericorum.

Principes Christiani diæceses constituerunt.

e Beatus Rhenanus l. 2. rerum Germanie.

f Martinus Cromerus l. 2. de rebus Polonorum.

* Idem Cromerus l. 13. de rebus Polon.

g Albertus Rorantius l. 2. c. 14. 15. hist. Saxon.

3. Pars ad creationem Episcopi tria requisita

Electionis voce omnis nominatio intelligitur.

Confirmationis nomine triplex actio continetur.

A patrono oblatũ nominatumque in hoc munere Episcopali constituit; nec solum illa actio hoc confirmationis nomine comprehenditur, verum & ille actus, quo sine vlla electione à capitulo, vel aliis facta clericis, & absque etiam vlla nominatione, designatione, & præsentatione à patrono facta, Romanus Pontifex aliquem in Episcopatus gradum munus dignitatemque prouehit. Hæc enim collatio sic à principe vniuersi cleri facta suæ potestatis, atque virtutis ambitu electionem, nominationem, designationem, præsentationemque coërcet & ambit, vt in ca. inter corporalia de translatione[h] Panormitanus obseruat: electo tandem & confirmato sacra ab Episcopis vnctio gratiam & benedictionẽ consecrationis infundit. Quæ consecratio statum Episcoporum eminenti gradus, auctoritatis, ordinis sacri, iurisdictionis, potestatisque Ecclesiasticæ perfectione super simplices sacerdotes B atque presbyteros iure diuino potenter attollit. Quod plurimę rationes in sacris fundatę scripturis apertè comprobãt, ex quibus paucas easque præcipuas hic notare iuuabit. Manifestè enim perspicueque sacrarum litterarum testimonia docent, multa licere Episcopis quæ presbyteris sacerdotibusque denegantur. Patet ex Apostolicis actibus omnes non Episcopos à sacramenti administratione confirmationis arceri, vt Philippus suo manifestauit exemplo. Qui Samaritas à se sacro baptismi fonte lauatos, non est ausus confirmationis sigillo munire, & sacramento corroborare: sed ad id sacri muneris ab Apostolis duo de eorum sorte præcipui SS. Petrus & Ioannes destinati sunt: qui manuum impositione his populis recens baptisatis sacramentum virtutemque confirmationis impertirentur. 2. Et cũ præceptum extet[i] Apostoli presbytero- C rum causas, & accusationes ad Episcopos deferri iubentis, quis Episcopos presbyteris superiores esse dubitare cum ratione sensuque religionis auderet? cum ad illorum iudicia prætoriaque sacra horum damnatio, vel absolutio diuina & Apostolica iussione deferatur? Quod non est sine veteris Ecclesiæ exemplo, in qua Pontifices sacerdotibus, sacerdotes Leuitis præfecti iura ac iussa dabant: sic in Euangelica lege cum Episcopi Pontificibus, Presbyteri Sacerdotibus, & Diaconi Leuitis succedant, vt[k] pia SS. Doctorum Patrumque consensio manifestat: cui potest animo scrupulus hærere de auctoritate, ac superiori super sacerdotes Episcoporum dignitate dubitandi? 3. Addo ex sacris literis Spiritum sanctum regimen administrationemque Ecclesiæ Euangelicæ Episcopis credidisse, vt ista Domini verba in Euangelio declarant:[l] *Fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam* D *suam. Quis ille fidelis seruus nisi Episcopus*, inquit[m] S. Hilarius, quid sibi vult illud S. Pauli supradictum ex Actibus,[n] *Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.* His Apostolicorum diuinorumque oraculorum præceptionibus eruditi informatique S. Patres sapienter intellexerunt, quantum Episcopi à sacerdotibus eminentia dignitatis potestatisque distarent, vt non obscurè[o] S. Ignatii his verbis ad Philadelphos epistola significauit: *Boni sunt sacerdotes, ac sermonis ministri, melior autem Pontifex, cui credita sunt sancta sanctorum.* Non sine

h Abbas in ca. inter corporalia de transla.

Consecratio Episcopalis simplicibus sacerdotibus Episcopos superiores, ac dignitate eminentiores iure diuino facit contra hæreticos.

1. Ratio.

2. Ratio.

i 1. Ad Timoth. c. 5. v. 19.

S. Paulus vult ex Dei præcepto sacerdotes ab Episcopis iudicari.

k Damasus epist. de. cor. epist.

S. Hieronym. epist. ad Euagrium to. 2.

S. Leo epist. 88.

3. Episcopis Apostolorũ successoribus à Spiritu sancto tradita Ecclesia administranda, non simplicibus sacerdotibus.

l S. Matth 24. l. 45.

m S. Hilar. in S. Matth. c. 24.

n Act. 20. v. 28.

4. Ducta ab auctoritate SS. patrum.

o S. Ignat. epi. ad Philadelph.

¥

causa Apostolicus Canon presbyteris & Diaconis, omni actione graui salutem regimenque populi Christiani redolente, sine consensu Episcopi interdicit. [a] *Presbyteri*, inquit, *& Diaconi præter Episcopum nil agere pertentent*: Quid in tota Christiana religione tam necessarium quàm baptismus? *Eccamen ius dandi baptismum*, [b] inquit Tertullianus, *habet Episcopus, deinde presbyteri & Diaconi, sed* (ait ille) *non sine Episcopi facultate.* Quid pro hac submissione, & obedientia sacerdotum Diaconorumque Episcopalibus iussis S. dicat Ignatius, audiamus: qui hanc obedientiæ in Ecclesia Dei tam clericorum quàm laicorum obligationem vtrosque ad illam cohortando, contexuit: [c] *Presbyteri subditi estote Episcopo, Diaconi presbyteris, populi presbyteris & Diaconis*, Quod obsequium quantum sibi placeret, & arrideret, his sequentibus expressit. *Qui hoc honoris decorum seruauerint, pro eorum animabus libens animam meam commutauero, & Dominus sit cum ipsis perpetuo.* Rursus eandem obedientiæ seriem connexionemque persequens ad Smyrnenses, Epist. 11. hoc modo fidelium animis inculcat. [d] *Laici Diaconis subiciantur: Diaconi presbyteris, presbyteri Episcopis, Episcopus Christo, vt ipse Patri.* Propterea S. Epiphanius dissimilitudine magna inter Episcopum & presbyterũ proposita quorumdam imperitiam inter Episcopum & presbyterum æqualitatem ordinis, potestatis, iurisdictionisque constituentium ita loquendo mirabatur, [e] *Dicere ipsum Episcopum & presbyterum æqualem esse quomodo erit possibile. Episcoporum enim ordo Patrum generator: Patres enim generat Ecclesiæ: presbyterorum verò non potens generare Patres per lauacri regenerationem generat filios Ecclesiæ, non tamen Patres aut doctores, & quomodo possibile erit presbyterum constituere non habentem manuum impositionem ad eligendum, aut dicere ipsum æqualem Episcopo?* Hæc S. Epiphanius contra Aërium Hæresiarcham Episcopos presbyteris non esse superiores scelerate & impiè cum pertinacia defendentem. Hos quidem honorificè satis [f] S. Ignatius commendat, cum Episcopi Consiliarios & assessores sicut hodie canonicos sacerdotes appellat. *Quod verò sacerdotium est*, inquit, *quam sacer cætus, Consiliarij & Assessorij Episcopi?* Quamobrem omnes illos qui talem dignitatis ordinis atque potestatis ab ipso Domino constitutam distinctionem inter Episcopos & presbyteros admittere renuerent tanquam impios hæreticos sancta mater Ecclesia spiritu sancto intrinsecus loquente ad cor eius, Anathemati subiugauit. Hoc sacrosancta Tridentina synodus sessio. 23. Can. 6. & 7. publico & œcumenico iudicio sanciuit: Cum Episcopus ratione suæ dignitatis & ordinis duo sacramenta confirmationis scilicet & ordinis conferat, quorum administratione presbyteri omnes sacerdotesque prohibentur. Clara sunt hæc & aperta sanctissimi Concilij oracula istis concepta vocibus: [g] *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica Hierarchiam diuina ordinatione non esse institutam, quæ constat ex Episcopis, & presbyteris & ministris anathema sit.* [h] Et Can. 7. *Si quis dixerit Episcopos, presbyteris non esse superiores, vel non habere potestatem confirmandi, vel ordinandi, vel eam quam habent illis esse cum presbyteris communem, anathema sit.* [i] Propter hoc S. Augustinus libro de hæresibus, & [k] sanctus Epiphanius hæresi 75. inter atroces impiasque hæreses, contra inexpugnabilem veritatis fidei murum arietantes, perniciosam Aërij opinionem Episcopum à presbytero gradu dignitatis potestatisque minimè differre pertinaciter asserentis, presbyteroque superiorem esse Episcopum planè negantis, enumerare voluerũt. Neque proficiunt hilum qui contra disputant, clypeo testimoniorum SS. Pauli & Hieronymi tecti, sed male tecti, illis perniciosè abutentes: ait quippe S. Paulus vt illi obiiciunt, [l] *Omnibus sanctis qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconibus.* Hic cùm non meminerit presbyterorum Apostolus, certum est hos cum Episcopis confudisse: & ad Titum cùm ita loquitur: [m] *Reliqui te Cretæ vt constituas per ciuitates presbyteros, sicut ego disposui.* Ibi clarè significaunt se presbyterorum nomine Episcopos intelligere, cùm statim adiungat. [n] *Oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse.* Vbi quos presbyteros dixerat, statim Episcopos appellet. Et ad Timotheum Episcopis & Diaconibus præcepta tradens cum silentio presbyteros prætergrediatur, quis crederet horum silentio acquieuisse Apostolum, si hos ab Episcopis distinguere voluisset? His Apostoli testimoniis addunt, & illud aduersarij ad [o] Timotheum primæ cap. 4. *Noli negligere gratiam quæ data est tibi per impositionem manuum presbyterij.* Atque hæc ex D. Paulo aduersarij qui etiam alia loca [p] è libris D. Hieronymi hausta proponunt, quæ illorum impiæ videntur opinioni suffragari, nostræ verò quæ Catholica est aduersari. Quibus omnibus tam Apostoli Pauli quàm [q] S. Hieronymi, vt breuiter respondeam dico, tempore Apostolorum dum adhuc parua esset Ecclesia, populis rara, limitibus angusta, eosdem communi, tercreari solitos Episcopos simul & presbyteros, dignitatẽque Episcopalem & sacerdotalem in vnam eamdemque coiuisse personam: Non quod vna eademque dignitas esset Episcopalis, quæ presbyteralis, sed vna eademque persona duabus dignitatibus à se ordine & iurisdictione distinctis, scilicet Episcopali atque sacerdotali potiebatur, vt rectè contra Aerium hæresi 75. [r] S. Epiphanius obseruauit. Vt in singulis ciuitatibus præsto Ecclesiæ præfectus esset, qui omnia sacramenta conferendi, ministros constituendi, sacerdotes consecrandi potestatem habens, vt Episcopus simul ac presbyter fidelium quotidie Christo Domino nascentium saluti, commodius & promptius opitularatur. Postea vero extendente Paulo laxius sinum suum in fœcunditatem filiorum Ecclesia, quos quotidie sponso suo, diuini verbi semine parturiret atque pareret: creuit etiam presbyterorum numerus. Tum cæpit Ecclesia presbyteros ab Episcopis secernere, ac multis presbyteris vnum Episcopum præficere: & sicut distinctæ functiones, dignitates, ac munera Episcoporum & presbyterorum, ex ipsa rei natura, iure diuino credebantur, sic & distinctæ fuere personæ, quibus tales dignitates officiaque diuersa traderentur, vt aliæ essent qui dignitate fungerentur Episcopali, aliæ quæ communia presbyterij munera exercerent. Et illud est, quod S. Hieronymus intendebat ostendere, cùm diceret, olim vnum & eumdem Ecclesiæ ministrum Episcopalis simul ac sacerdotalis officij dignitate fungi solitum, postea Ecclesiam sua à Christo data auctoritate diuersas personas discreuisse: à quibus seorsim non coniunctim, vt Apostolorum, talia munera & dignitates exercerentur. Optimè etiam difficultates ex locis D. Hieronymi erumpentes dissoluemus, si

[a] can 4 apostolorum.
[b] l. de baptismo.
Obedientia presbyterorum episcopis debita.
[c] Ignatius Ep. 9. ad Tarsenses.
[d] S Ignatius Ep ad Smyrnenses.
[e] S. Epiphanius hæresi 75.
Magnum discrimen inter ordinem episcopatus & presbyterij.
Sacerdotes in primitiua ecclesia erant episcopi Consiliarij, vt hodie canonici.
[f] Epist. ad Trallianos.
Heretici sunt & excommunicate confundentes dignitatem episcopalem cum sacerdotali.
Trident concil sess. 23. can. 6. & 7.
[g] Trident. concil. 6.
[h] can. 7.
[i] l de hæres. ca 53.
[k] S. Epiphan hæres. 75.
Obiectiones aduersariorum ex SS. Paul. & Hieronymi testimoniis soluuntur.
[l] S. Pau. ad Philipp. c. 1. v. 1.
[m] ad Titum. v. 5.
[n] 1. ad Titum, 1. v. 7.
[o] 1. ad Timoth. c. 3. v. 2. 8.
[p] 1. ad Tim. c. 4. v. 14.
[q] Vt comment. S. Hieron. in c. 1 ad Titum.
[r] Epist 85 ad Euagrium.
Solutio ad omnia obiecta aduersariorum generalis.
[s] S. Epiphanius hæres. 75
2. Solutio.

A dicamus primo nascentis Ecclesiæ tempore, Episcopi & presbyteri nomen idem vtrique commune, iudicio eiusdem doctoris sancti fuisse, vt [a] sanctus Thomas huius S. Patris mentem exponit, adinstar sententiæ antiquorum Patrum [b] SS. Chrysostomi, [c] Augustini, [d] Theodoreti, [e] Theophilacti: ita vt vsu communi loquendi seculo Apostolorum Episcopi presbyteri, & reciproca vice presbyteri Episcopi nominarentur 3. addam solutionem & tertiam vt melius & castius sancti Hyeronymi mens exponatur & ab Aëriano scelestissimo dogmate, impiaque hæresi alienissima comprobetur: hunc videlicet S. Doctorem censuisse Episcopum à presbytero iurisdictionis potestate electionisque formula differre iure positiuo Ecclesiastico, at ordinis potestate, iure diuino non sola Ecclesiæ constitutione & more, vt patet ex eius [f] ad Euagrium Epistola: in qua Episcopum à presbytero vigore ordinationis atque potestate multum discrepare clarissimè docet. B Quibusdam placet S. Hieronymum Episcoporum munera & nomina cum presbyterorum officiis nominibusque confundentem non ad ordinis caracterem & potestatem, sed ad externam iurisdictionem respexisse. Quia presbyteri sicut Episcopi præficiebantur curæ fidelium, eorum saluti vacantes instanter & inuigilantes, ideo ea ex parte presbyteri, honorifico Episcopi nomine dignabantur. Sicut ob eam causam sæpius hoc titulo laudis & nominis honore eos Apostolus affecit, vt cum ad [g] Philippensis Ecclesię Episcopos & alios suam inscripsit Epistolam: quo loco nomine episcoporum certum est presbyteros intelligi, cum vnius ecclesiæ non solerent esse episcopi plures. Sic ipse [h] Ephesinæ presbyteros alloquēs ecclesię, C eos episcopos appellat. Longiori sermone plura huius rei non perquiram exempla. Simili ratione ipse Apostolus episcopos, quia ex seniorum collegio electi in lucem ecclesiæ prodibant, presbyteros id est seniores appellauit: [i] vt videre est in epistola ad Titum. Sed his fortè diutiùs hæreo, non tamen sine causa: quia obscura & difficilia hæc, longiori erant filo sermonis euolutè dissoluenda. Diximus supra copiosiùs, quam vt hic noui aliquid inferre valeamus, quanam ratione & forma in primitiua ecclesia, episcoporum electio fieri soleret: in qua electione & confirmatione, quid ab omni æuo, virtutis & efficaciæ potuerit suprema Romani Pontificis auctoritas pluribus expressimus. Vt non sine causa Canon ille sacer Ecclesiasticus dixerit. [k] *Omnes siue Patriarchæ cuiuslibet apicem siue Metropolim, primatus, aut Episcopatuum cathedras, vel Ecclesiarum siue cuiuslibet* D *ordinis dignitatem instituit Romana Ecclesia.*

Ex ante dictis manifestum clarumque patet, episcopum non esse solum oneris & curæ nomen, sed honoris & potestatis, contra hæreticorum insanias onus & curam anxiam in hoc solum requirentium, omnem vero honorem, dignitatem, beneficium potestatemque ab eo remouentium. Licet enim [l] S. Augustinus dixerit (vt supra citamus) episcopi nomen esse operis non honoris: tamen illud intelligendum præcipue, & secundum notationem ad quam tendere voluit S. Pater, vt ostenderet eos verè dici & esse episcopos qui magis prodesse quam præesse optarent. Iuxta nominis etymologiam ab officio, laborioso & solicitudine maxima in saluandis Christi gregibus illis creditis deductam. Grę-

A cum est enim atque inde ductum vocabulum. *Quod ille qui præficitur illis quibus præficitur, superintendit, curam illorum scilicet gerens*, inquit Ecclesiasticus canon ab illius S. Patris doctrina derivatus. Vnde rectè quidem possumus dicere episcopale munus esse laborem honorificum, & honorem laboriosum. Qualis est procuratio & cura præfectorum populis regum & principum, sicut ecclesiæ prælatorum: quorum muneribus maximus additur honos, non solùm coram hominibus, sed etiam coram Deo, si bene præsint, de subditorum suorum salute valde soliciti & anxij: sin secus, maximum dedecus, & turpitudo, in maximas ærumnas, calamitatesque transformanda: quibus in pœnam neglecti muneris, & officij à Deo dati, vndique circumdati & oppressi, in æternum potenter in inferno sine misericordia torquebuntur. Hęc seriò dies noctesque episco- B pi, necnon cęteri gregis Dominici pastores prælatique meditentur, nec tam sibi data iura, quàm Dei iussa in illis fideliter exercendis attendant: aut tam ad beneficia quàm ad officia, propter quæ beneficia donata, corde & opere conuertantur: nec tam ad honorum episcopalium vocationes, quàm ad laborum cruces, illis salutari nexu copulatas, pro Christo mortificati tota die, proque eius saluando grege vitam profundere parati, flammis diuinæ charitatis ardentes excitentur.

Si quæ porro iura & officia, dignitati deputentur episcopali scire desideremus, ea nobis breuiter lex Pontificis his concepta verbis expressa dictabit. [m] *Episcopus in Ecclesiis suæ Diæcesis*, etiam ad monasterium spectantibus, vt ibi dicitur, *Habet canonicam obedientiam, subiectionem, reuerentiam, institutionem, destitutionem, correctionem, reformationem, ac censuram Apostolicam, iurisdictionem quoque omnium causarum, ad forum Ecclesiasticum de iure spectantium, pœnitentias & sacrorum omnium, quæ ab Episcopo sunt recipienda, collationem, synodum, & synodatici seu cathedratici nomine, duos solidos quartam decimationum & mortuariorum, visitationem quoque annuam* &c. Quale ius illud hos petendi solidos? sic glossa duos solidos petere potest, inquit à qualibet Episcopus ecclesia suæ Diæcesis nomine cathedratici præter quàm à monasteriis 10. q. 3. Can. inter cætera. Et appellatur cathedraticum quia pro honore cathedræ datur. Can. placuit 10. q. 3. quandoque appellatur synodaticum, quia in synodo datur ca. olim infra de censibus &c. Horum verò canonis verborum clariorem intelligentiam Paulò fusiori verborum serie ita Panormitanus euoluit. [n] *Iura Episcopalia multa sunt, quibus Ecclesiæ Diæcesis suo Episcopo obligantur. Nam ei primo debent canonicam obedientiam qua eum agnoscant, & adeant vt iudicem: Secundò debent obsequium & cultum, quo eum colant & venerentur, vt Dominum: Tertiò reuerentiam tanquam Patri & magistro: quartò Episcopus in omnibus suæ Diæcesis Ecclesiis habet ius instituendi clericos à patrono nominatos, & confirmandi electos à Collegio canonicorum vel clericorum & conferendi beneficia simplicia, & parochialia, & alia Romano Pontifici non reseruata: & priuandi clericos beneficiis ob crimina: è gradu deiiciendi, à sacris & piorum societate amouendi. Habet item ius emendandi & corrigendi, quæ contra Canones, constitutiones & iura fiunt, & ad ius pristinum reuocandi, & quotannis clericos ad synodum conuocandi. Iure pariter communi quælibet Ecclesia parochialis ex decimis omnibus*

[a] S. Thomas 22 q. 184 a. 6.
[b] In Epist. ad Philipp. c. 1.
[c] Epist. 19. ad Hieron.
[d] In 1. ad Timoth. 1.
[e] Ad Philipp. 1.
3. *Solutio.*
[f] S. Hieronym. ad Euagrium Epist.
Presbyteri in primitiua Apostolico statu Ecclesiæ curæ fidelium vacabant sicut Episcopi.
[g] Ep. ad Philipp.
[h] Epist. ad Ephes.
[i] Epist. ad Titum.
Omnes omnium Ecclesiarum dignitates à Rom. Ecclesia.
[k] Can. omnes dist. 22.
Episcopus nomen oneris & honoris.
[l] Can. qui Episcopatum 8 q. 1.
Obiectio ex Diuo August. soluitur.
Hoc noctu omnes prælati animarumque pastores.
4. Pars.
Iura & munera dignitati Episcopali annexa quo.
[m] Can. conquerente de offic. iudicis ordin.
[n] in c. cōquerente de offic. Iudic ordina.
Quo reuerentio & honores à subditis Episcopo debentur, quamque etiam omnes Diæcesis Ecclesias latè potestas diffunditur.

quæ ipsi soluuntur, debet Episcopo quartam partem, item ex omnibus quæ pro funere offeruntur, quartam etiam partem quæ dicitur quarta funeralis. Præterea potest Episcopus petere subsidium ex causa manifesta & iusta, vt puta quia Episcopatus, multorum debitorum onere premitur, aut tenues habet reditus, qui non sufficiunt ad commodè sustentandum, vel quia Episcopus sit profecturus ad Concilium, vel ad regem aliquem vel principem, ad communia negotia gerenda, & hoc appellatur subsidium charitatis. Item quia quotannis debet Ecclesias visitare, ab eis potest exigere impensas habita ratione facultatum ad ipsas Ecclesias pertinentium. Hæc Panormitanus in expositione huius Canonis conquerente. Quibus dum iura & potestates Episcoporum describit, non intermittit ex his significare grauitatem & pondus laboriosum Episcopalium functionum, obligationum, & munerum, quæ per vestimenta Episcopalia & Pontificalia non sine magno mysterio

Grauitas & pondus Episcopalis officij per vestimenta Episcopalia innuuntur.

grauiter indicantur. ª Sandalia dantur in pedibus, vigilantissimam gregis saluandi curam virtute prædicationis Euangelicæ significantia fastum pompamque mūdi calcantia, dum à terra soleam integram habent ne pes Episcopi terram tangat. Quæ cœlestium diuinarumque rerum contemplationem desiderionque per corium quo supra constant, quibusdam pertusum & incisum locis exprimunt: quod Euangelium, cui prædicando intenti assiduè pastores Episcopi esse debent, terrenis commodis inniti non deceat, nec omnia Euangelica mysteria reuelari omnibus, sicut nec omnibus oportear adscondi, quod Dominus ipse significare discipulis suis visus est: ᵇ *Volis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant.* Quam sandaliorum mysticam significationem minimè ᶜ Prophetæ & ᵈ Apostolo fuisse incognitam hæc illius exclamatio declarat. *Quam speciosi pedes Euangelizantium pacem, &c.* Chirotecis manus episcopi teguntur, ᵉ vt hoc mysterio resciat, sacras manus ab omni auri sacra fame, & ab omni terrena contagione liberas & impollutas se custodire debere: Vt sanctius castiusque sacrosancta atque tremenda dominici corporis mysteria pertingat. Datur insuper episcopo, sacra Pontificalia meditanti, linea vestis, quæ eum puritatem & munditiam cordis & corporis custodire monet: *Quæ vestis ac tunica talaris perseuerantiam in bono opere significans*, inquit Innocentius 3. ᶠ vt ea vestitus & ornatus se nunquam ab episcopalis curę sollicitudinisque continuatione, pro salute ouium sibi creditarum, contra rapacitatem luporum recedendum cogitet, cogitatumque opere ipso confirmet & exequatur. Talari huic vesti dalmatica superimponitur, quę præ se ferens crucis dominicæ figuram, *Monet eum*, ᵍ inquit Alcuinus. *Qui eam induitur crucifixum esse debere mundo: iuxta Apostolum, mihi crucifixus est mundus & ego mundo.* Cui conformia sunt hæc Rabani Mauri, ʰ *Hæc vestis in modum crucis facta est & passionis Domini indicium est.* Quam non modo meditari assidua recordatione, sed etiam eam sentire per compassionem cordis & mortificationem corporis, præter cæteros Christianos, episcopus maximè conuenit, Apostolum sibi conclamantem efficaciter audientibus: ⁱ *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, vt* ᵏ *carnem suam crucifigentes cum vitiis & concupiscentiis, Christi esse cognoscantur.* Cui mortificationi, qua sibi durus esse debet episcopus, beneficentia misericors in egeditas oues adiuncta debet esse; vt Pater pauperum ex opere, sicut ex munere ac dignitate esse cognoscatur. *Propter quod habet Dalmatica latas manicas*, ˡ inquit Rabanus, *quo moneantur Episcopi paratos se semper esse debere ad largiendum egenis, & exequi quod scriptum est*, ᵐ *Isaiæ 58. Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque duc in domum tuam*: Innocentius 3. latitudine manicarum, largitatem & hilaritatem datoris Episcopi demonstrari docet, addens ista: ⁿ *Ob id forte specialiter Diacones vtuntur Dalmaticis, quia præcipue electi erant ab Apostolis, vt mensis ex officio ministrarent.* Sicut in primitiua Ecclesia Diacoui ipsi erant Thesaurarij ac custodes ærarij Ecclesiastici, vt datas opes sicut sanctus Laurentius ᵒ in manus pauperum deportandas in cælestes Thesauros Christiana charitate dispertirentur. Post hæc planeta cæteris communi sacerdotibus, Episcopus, induitur quæ totum vitæ Christi Domini cursum sua rotunditate & amplitudine repręsentat: quam super omnes inferiores sacerdotes & clericos ęmulari, imitarique religiosa Episcopi obseruatione debent: Apostolum vt alter ᵖ D. Augustinus in conuersione sua dicentem audientes. *Abiiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus, non in commessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.* His Antistes venerabili incedens ad altare grauitate, sacris ornatus indumētis, Pontificalem coronam capitis insigne, mitram videlicet, alias thiaram vel cydarim Alcuino teste dictam assumit: quę eum admonet omnes sensus capitis Deo ᵠ consecrare: ne vel oculi pateant ad videndum vanitatem, vel cæteri sensus qui in capite vigent, iniquitati consentiant & per illos intromissa delectatio animi sanctitatem, pietatemque commaculet. Hęc pro puritate vitę Episcopi. At quanta Doctrina in eo desideretur, duo eius mitræ cornua denuntiant: quibus duiuiuā vtriusque testamenti scientiam atque doctrinam, qua pollere Episcopum ad suam gregisque salutem oportet, grauissimi Pontifices ac doctores clarissimi non solum vtriusque iuris, sed etiam sacratissimæ Theologiæ ʳ Innocentius 3. ˢ Antoninus, ᵗ Turrecremata, & alij ᵘ significari dixerunt. Et præterea diuinam Christi sapientiam eiusque vitam innocentissimam sanctissimamque duobus illis mitræ cornibus denotari, doctor Angelicus obseruauit. Quod salutari documento esse debet omnibus Episcopis animarum fidelium, præfectis: vt nisi vtriusque diuinæ sapientiæ ac vitæ innocentissimæ huius imitatione refulgeant, suę salutis & ouium sibi creditarum aleam funestissimè periclitētur. Atque vt quam vtilis & necessaria in Episcopo sit ad suam suorumque salutem eminens ac salutaris eruditio de vtroque testamēto veluti diuino sapientiæ thesauro deprompta, circulus aureus anteriorem mitrę posterioremque partem complectens & ambiens ostendit indicatque ˣ Innocentio 3. obseruatore quod prælatus ac pastor Episcopalis vt omnis scriba doctus in regno cælorum de thesauro suo noua & vetera proferre debeat, quibus salutarem doctrinę vitęque bonæ cibum subditorum cordibus infundat. Quo saturati atque refecti in conficiendo fortiter ad montem Horeb, id est portum ęternę felicitatis itinere corroborentur. *Caueat propterea*,

a Sandalia quid significat Iuo Carn. serm. de signi ficatione indumentorū sacerd.
Rupert. l. de diui. officijs c. 24.
Durand. lo ra tionali l. 3. ca. 8.
b S. Luc ca. 8.
c Isaiæ c. 52. v. 9.
d Rom. ca. 10. v. 15.
Cur chirotecis manus Episcopi teguntur.
e Innocent. 3. l. 1. myst. miss. c. 41.
Durand. l. 3. rationali c. 12.
Linea vestis seu tunica talaris quid significat.
f l. 1. mysteriorum missæ c. 55.
Dalmatica quid significet imitationem dominicæ passionis.
g cap. quid significent vestimenta de sacris ritibus.
h l. 7. de institut. clericorum c. 20.
i Philipp. 2.
k Ad Galat. 2.
Lata manica Dalmaticæ misericordiam & beneficentiam Episcopi in ouis suas significant.
l Rabanus supra.
m Isaiæ 58.
n Idem Innocent. 3. ibid.
o S. Maximus serm. de sancto Laurent. & alij.
Planeta vitā Christi significat.
p confessionū l. 8. c. 12.
Rom. 13. v. 12. 13. 14.
q Alcuinus c. de singulis ornamentis.
Mitra Episcopalis quid significat.
Quid per de cornua eius
r l. 1. mysterio rum missæ c. 60.
s 3. part. summæ Titu 20. c. 2. § 9.
t Turrecrem.
u Et Cardinalis in can. disciplina dist. 45.
S. Thomas in 13. Apocal.
Aureus circulus mitram cingens quid significet.
x c. 1. myster. missæ ca. 60.

a Innocen. 3. Ibid.

A [a] subdit Innocentius, *diligenter Episcopus, ne prius velit esse magister, quam norit esse discipulus: ne si cæcus cæcum duxerit, ambo in foueam cadant, scriptum est enim: quia tu scientiam repulisti ego te repellam ne sacerdotio fungaris mihi.* Quis ista legens audiensque dolore maximo non percellatur? non se in grauissimos gemitus effundat? *petatque cum Propheta aquam capiti suo & oculis fontem lachrymarum?* [b] Vt ploret lugeatque die ac nocte funestissimam Gallorum sortem, apud quos imperitissimi plerique nulla ne minima quidem virtutis probitatisque tinctura conspicui, quod solum fallaci & aulica perflentur aura, in mitra, qua sunt indignissimi, maximis Ecclesiastici ouilis gregibus non vt pastores, sed mercenarij, imo potius vt lupi rapaces, greges sacros deuotaturi dominantur? O mæsta! ô funesta! ô desolata Gallorum Ecclesia? qua tu spe melioris boni sortisque in tanta legum Ecclesiasticarum prostitutione vel potius strage respirabis? Sed ad aliud ornatus Episcopalis genus annulum videlicet aureum transeamus: quem in digito gestat Episcopus, *in signum Pontificalis honoris, & signaculum secretorum,* [c] inquit Isidorus. Cum multa esse dicat Rabanus Maurus, [d] *Quæ ante carnalium minusque intelligentium sensus occultantes sacerdotes quasi sub signaculo condunt: ne indignis quibusque Dei sacramenta aperiantur.* Annulus hic Episcopalis ex auro puro conflatus fidelitatem fideique puritatem, quam Christo seruare debet in castè, purè, sanctéque regenda sibi ab ipso Domino Ecclesia tradita designat. *Hic annulus in Episcopi digito,* inquit Stephanus Eduensis, *Ecclesiam, cuius minister est sponsam Christo associat, & fulgore suo dona spiritus sancti fulgentia demonstrat, estque annulus hic Episcopalis fidei sacramentum.* Ex [f] Innocentio 3. *In quo Christus suam sponsam Ecclesiam subarrauit, vt ipsa de se dicere valeat: annulo suo subarrauit me Dominus meus, id est, Christus cuius custodes & pædagogi sunt Episcopi & prælati, annulum pro signo ferentes in testimonium,* [g] addit ipse Innocentius 3. *annulo digiti donum spiritus sancti significari, digitus siquidem articulatus spiritum S. innuit, iuxta illud.* [h] *Digitus Dei est hic.* Et Christus Iudæis contra se sceleratissimè blasphemantibus dicebat. [i] *Si in digito Dei eiicio Dæmonia,* &c. Id est dono spiritus sancti, qui à me sicut à Patre procedit. Et quod inuisibilis Pontifex Christus Dominus virtute inuisibili & interna per spiritum sanctum in fidelium suæ sponsæ filiorum cordibus operatur, visibilis Episcopus ac Pontifex illum imitatione sequendo, in Ecclesiam exterius eiusque membra diffundit: alios post baptismum sacra confirmatione corroborando, alios in Ecclesia subdiaconatu initiando, alios Diaconatu sacrando, alios presbyteratus honore sublimando. Attendat Episcopus ad ea quę illi in annuli traditione dicuntur: quibus in agnitionem sui grauissimi muneris, maximo labori, vigilantiæ, solicitudini curęque pastorali sociati, efficaci consideratione deueniat. *Accipe annulum discretionis & honoris, fidei signum, vt quæ signanda sunt signes, & quæ aperienda prodas, quæ liganda sunt liges, quæ soluenda sunt soluas.* Consecrato Episcopo baculus seu vt loquitur [k] Iuo Carnotensis virga pastoralis porrigitur, pedum dici vulgo solitus, id est [l] Festo interprete, *Baculus recuruus,* quo pastores ad ouium suarum, caprarumque directionem & comprehensionem vti solēt. Cuius in eclogis Virgilius sæpe meminit. Hunc baculum Episcopus

b Hieremiæ c. 9. v. 1.

Lamentatio ob indignos Episcopos gregibus Christi præfectos aulico fauore.

Annulus aureus quid.

c l. 1. de officiis Ecclesiasticis c. 5.

d l. 1 de instit. cleric. cap. 4.

Fides ac fidelitatis puritas Deo seruanda per annulum significatur.

e lib. de sacramento altaris, c. 2.

f l. 1 mysteriorum missæ ca. 61.

g Ibi.

h Exodi ca. 8. v. 19.

i S. Luc. 11. v. 21.

De baculo pastorali & eius significationibus.

k Iuo Carn. Epist. 8.

l Festus.

B

C

D

accipiens, quanta sibi pro salute sui gregis præstanda iubeantur à Deo, meminisse debet, & attentiori maturiorique consideratione perpendere. *Hoc enim baculo munitus est, vt subditos regat,* [m] inquit Beda, *infirmos sustineat, vt sit in corrigendis pie sæuiens.* Vt in formula traditionis huius secundum Durandum dicitur: [n] *Et ligandi atque soluendi potestatē exercens, sit in corrigendis vitiis perseuerans, iudicium sine ira tenens, in souendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate seueritatis censuram non deserens.* Eoque baculo sacri regiminis signo imbecilles consolidet, titubantes confirmet, prauos corrigat, rectos dirigat in viam salutis æternę. Quæ omnia in traditione pastoralis illius baculi Episcopo ex parte Dei viuēdis agenda, prę scribuntur, vt in libello qui, [o] *Romanus ordo* inscribitur copiosius licet intueri. *Propterea baculus ille,* Innocentio 3. teste, *Est acutus in fine, rectus in medio, retortus siue recuruus in summo: quia pastor Pontificius ac Episcopus debet pungere pigros, regere debiles, colligere vagos.* Vel vt glossa ordinaria in cap. 1. ad Titum Epistolæ loquitur, *Baculus Episcopi ab inferiori pungit, & in summo ad exteriora extenditur, in se rediens: quia Episcopus gladio verbi pungere debet, id est arguere peccantes, quod est ex inferiori natura, & correctos in anteriora dirigere: ita tamen vt ad propriam conscientiam sui redeat consideratione, si forte in se habeat, quæ aliis annuntiat.* His habet conformia [r] Florentinus non minus pius quàm eruditus Archiepiscopus. Quam hoc sacro tot mysteriis illustri pedo ac baculo indignissimi sunt pastores imperiti & ignaui, solo aulici fauoris vento, sæpius in interitum animarum, fætide multis exhalante, ad Episcopales honores fascesque non tam promoti quam proiecti, qui non habentes conscientiam, quoties à bonis moribus piaque viuendi ratione sine fide, nisi mortua, infeliciter Catholici, cū tanta ouium Christianarum suę perfidiæ relictarum ruina vastationeque naufragantur? Generosum egregiumque facinus Apostolici legati in 8. Consilio [s] Constantinopoli habito sub Hadriano 3. sacræ historiæ commemorant: Qui Photio Patriarchæ synodum ingredienti pastoralem baculum quem gestabat adimi iussit, hanc sui imperij iussique rationem reddens. *Baculus ille mysterio celebris signum est dignitatis pastoralis quam hic nullatenus habere debet quia lupus est & non pastor.* Quidni publica Ecclesiæ calamitas ab improbori ũ imperitorumq; pastorum perfidia & scelere in omnes principes subditosque redundans, hoc funesto quo viuimus seculo iustè flagitabit, vt hoc insigni pastoralis dignitatis ornamento, aulici non pastores sed mercenarij, luporum rapacitati, nō ouium custodiæ ac saluti nati, prout iura dictant, ignominiosè priuentur? Sed hæc contra malos pastores nondum satis, sicut nec in fauorem gratiamque bonorum verbo & opere potētium. Qui propterea duplici honore digni, quia bene præsunt. Ideoque quæ iustè desiderantur tam pro honore bonorum quam pro dedecore ignominiaque perditorum, sequentibus capitibus ea quæ poterimus moderatione animi, breuitateque supplenda referemus: simul atque pauca de cathedralium Ecclesiarum capitulis, dignitatibusque eorum, necnon de minorum prælatorum ac pastorum, parochorum scilicet officio delibauerimus. In quantum nostri instituti ad claram Monarchiæ Ecclesiasticę intelligentiam, directamque maiestatis Pontificiæ tractationem relati, ratio ferre poterit.

Quid considerare debeat, Episcopus pedum accipiens & quid eius virtute.

m In collectaneis ca. de septem ordinibus.

n Durandus in rationali.

o Libellus Romani ordinis.

p l. 1. myst. missæ c. 62.

Cur baculus ille sit acutus in fine, rectus in medio, recuruus in summo vertice.

q Glossa ordinat. in c. 1. Epist. ad Titum.

r S. Anton. 3. p. summæ Titul. 20. c. 2. §. 19.

Factum memorabile Apostolici legati in priuando Photiū virga pastorali.

s Act. 7.

CAPVT V.

De Consiliariis seu assessoribus Episcoporum, canonicis cathedralium capitulorum.

LEGANTIA & excellentia dignitatis Episcopalis Metropolitanæ ac Patriarchalis eò sublimiorem Pontificiæ maiestatis splendorem potestatéque comparatione sua facit quò ipsa pulchior & maior est, suæ pulchritudinis & excellentiæ claritatem ab illa Pontificia maiestate recipiens: ita cæteræ Ecclesiasticæ Monarchiæ dignitates, & officiorum gradus, Episcopali minores & ab eo dependentes, dum comparatione sua, Episcopalem principatum, cui subiiciuntur immediatè sublimius honore prouehunt, maiori adhuc honore ac veneratione Romani Pontificis Monarchicum fulgorem potestatemque, à qua per Episcopalem in Christiano orbe permoti reguntur, suæ conditionis qualitatisque consideratione sublimant. Itaque ad perfectam exactamque Monarchiæ Ecclesiasticę eminentisque Pontificij principatus intelligentiam, non solum sublimiores Ecclesiæ dignitates, statusque, Cardinalium, Patriarcharum, Metropolitanorum, Episcoporumque considerandi veniunt, sed etiam inferiores minoresque illis subditi, quales sunt Canonici, cathedraliumque Ecclesiarum in capitulis, super simplices canonicorum gradus, dignitates eminentes, etiam minores animarum pastores curati, rectores atqoe parochi in sua cognitione leuiter tacta requiruntur. Sicut in imperio seculari ad maiorē maiestatis regiæ sublimitatisque Monarchicę lucem nō solum primorum magistratuum, & vt loquuntur præstantiorum coronæ officiariorum, sed etiam mediocrium infimorumque ordinum politici status obseruatio, cognitioque desideratur. Quos omnes ordines velut magni corporis imperij scilicet secularis artus animatos membraque, dum maiestas virtusque principis tanquam vitalis spiritus intus alit & foris, eò ipsa mirabilior, potentior, & honore summo dignior agnoscitur, quò latius ad plures maioresque numero, qualitate, & officij varietate, regendos fouendosque cum pietate & iustitia diffunditur. Sic in imperio Ecclesiastico spiritus ille vitalis sub Christo, atque illius virtute potens Romanus Pontifex, eò maiorem suæ diuinæ potestatis à Christo Domino traditæ amplitudinem splendoremque cum admiratione propandit, quò plures in Christiano solo & cęlo sorte varij, multitudine infiniti, status diuersitate distincti, ordineque multiformes, ab illius virture, auctoritate, potestateque, suæ vitæ spiritualis salutisque vigorem, roburque mutuari demonstrantur. Tantum de singlis breuiter dicam, quaotum summa Pontificię maiestatis auctoritas, splendor, dignitasque ad maiorem sui venerationem postulare videbūtur: vt primum fidelium multitudo, è sinu ventreque sponsæ Christi Domini immaculato, spiritus sancti operatione sacroque diuinæ Apostolicæque prædicationis effusorum semine crescere cœpit, Episcopi per Apostolos consecrati, qui soli Ciuitatibus paulisper errorum tenebras veritatis luce fugantibus, pastores animarum patresque præfecti sunt, diu consiliariis suis assessoribusque minime caruerunt. Omnia spiritu sancto per opera

Consideratione mediocrium & infimorum graduum Ecclesiæ sicut maiorum ad illustrandam magis Romani pontificis maiestatem conducunt.

Simile à seculi imperio.

De canonicis Episcopi Consiliarius.

A Apostolorum suauiter potenterque disponente cum principe suo, S. Petro flores ac semina vitæ cælestis in hominum cordibus spargentium. Qui quidem Consiliarij coadiutores Episcòporum in principio communi nomine clerici vocabantur. Postea à [a] oorma & regula dicti canonici, atque à caoonica pensione annona scilicet ordinaria, & regulari, quæ in eos taoquam merces stipēdiumque distribui solebat.[b] Etenim omnium bonorum à fidelibus Ecclesiæ datorum in quatuor partes facta distributione prima cessit Episcopo, secūda clero, tertia pauperibus, quarta fabricæ Ecclesiarum atque templorum, ex parte debita alendo tegendoque clero, Episcopus singulis mensibus suis assessoribus scilicet canonicis ([c] quos S. Cyprianus suos collegas appellabat:) aliquam certam summam victui idoneam distribuebat: quæ bonorum distributio sportula dicebatur. Vt videre est apud

Canonici dicti.

Bonorum Ecclesiæ distributio in 4 partes.

c Epist. 66. ad Concilium African.

B [d] S. Cypriano in Epistola quam exul à grege suo, per persecutionis Decianæ ferocitatem ad suam Ecclesiam Carthaginensem scripserat: in cuius fine hæc de duobus martyribus Celerino & Aurelio suæ Ecclesiæ lectoribus ait, *Cæterum presbyterij honorem designasse nos illis iam sciatis: vt & sportulis iisdem cum presbyteris iisdem honorentur, & diuisiones, mensurnas & æquatis quantitatibus partiantur, sessuri* (scilicet tanquam canonici assessores oostri) *nobiscum prouectis & corroboratis annis suis: Quamuis in nullo minor possit videri ætatis indole, qui consummauit ætatem gloria dignitate.* Voluit nempe S. Cyprian. ambos lectores postea martyrio gloriosè defunctos, hos inter clericos honorare stipendiis quæ presbyteris canonicis quolibet mēse pensitabantur, de quibus Apostolus.[e] *Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni sunt.* Quas distri-

d 34 in fine.

Sportulæ erant distributiones bonorum quæ singulis mensibus clericis, seu canonicis ab Episcopo dabātur pro victu suo.

e 1. ad Timoth. 5.

C butiones sanctus Pater mensurnas diuisiones appellat, id est menstruas: vnde illi qui talibus stipendiis quolibet mense potiebantur sportulantes appellabantur, quod huiusmodi sportulæ ab Episcopo eis donarentur. De hoc honore sportulantium clericorum alibi idem S. Martyr de bene instituto clero verba faciens, contra illum Christianum hominem, qui moriens presbyterum suis filiis tutorem ex testamento constitueret, ita loquitur: [f] *Quæ nunc forma & ratio in clero tenetur vt qui in Ecclesia Domini ordinatione clerica promouentur, in nullo ab administratione diuina auocentur, nec molestiis & negotiis secularibus alligentur: sed in honore sportulantiū fratrum* (scilicet clericorum canonicorum) *tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & sacrificiis non recedāt, sed die ac nocte cælestibus regnis & spiritualibus seruiant.* Inter omnes Clericos canonici

Clerici canonici quare dicti sportulantes.

Clerici canonici cæteris exceptis prælatis & dignitates Ecclesiarum cathedralium possidentibus nobiliores in Ecclesia.

f S. Cypr. Ep. 66.

D clerici præsertim cathedraliū cęteris grado dignitatis honorisque præibant, quibus propterea Ro. Pontifex causas, nō minus quàm Ecclesiastica dignitate præditis delegare atq; concredere solebat. Vt constat ex ca.[g] statutum, de rescriptis in sexto. Hoc pluribus confirmat[h] Panormitanus, quamuis propriè loquendo canonicatus, non tam dignitas Ecclesiastica quàm simplex beneficiū esse censeatur: sed ita vt eo auctus & præditus, clericus in Ecclesia cathedrali cunctis beneficiariis excellentior ac dignior reuerentiaq, maior habeatur: Auctius addunt[i] Panormitanus & Cardioalis à Turre Cremata nimirū cathedralis Ecclesiæ canonicos cū in supplicationibus publicis suo comitatū venerabilem Episcopo præbentes incedūt, cunctis Diæcesis Abbatibus debere præcedere quod Domini canonici suo cohærentes Episcopo vnā cathedralem Ecclesiam cæteris illustriorem eminētiorem-

g Cap statutū de rescript in sexto.

h In c causam quæ, de iudiciis

i Abbas & Cardinalis in c Bonæ memoriæ 1. de postul. prælat.

Canonici cum suo Episcopo in supplicationibus publicis procedunt Abbatibus.

Quodnam canonicorum officium & vita antiquitus.
a Psalm. 48. v. 8.

que dignitate conficiant. Canonicorum munus & officiũ iuxta priscam & antiquã eorum institutionẽ est, *Preces in choro horarias deuote pieque decãtare,* iuxta illud Prophetę regij.[a] *Psallite sapienter pro salute mundi, sacrosanctum atque tremendum missæ sacrificium celebrare, verum ad cathedralem Ecclesiam spectantium satagere, Episcopo à consiliis assistere, in communi victu & conuersatione canonicam corporibus humanis ac fragilibus Angelorum vitam imitari.* Vetustis siquidem ac primitiuis Ecclesiæ temporibus, canonici vnà in eodem loco commorabantur, requiescebant somno ad reparãdas laboribus studiosis ac religiosis haustas vires naturali ac necessario indulgentes: in eodem triclinio ad communem mensam prãsuri cęnaturique venire sueti: quo faciliùs cõmodiùsque ad diuinos Dei honores in choro maxima deuotione modulandos precesque fundendas & vota, in vnum conuenirent & assurgerent: de virtute, doctrina sacra, ac religiosæ vitæ moribus, postea inter se fraterna charitate, præsente ac pręside Hierarcha Episcopo collaturi.

Pia canonicorum officia & exercitia in meliorem formam à S. Augustino reuocata.
b Possidonius in vita S. Aug.

Hęc erant pia ac sancta canonicorum vna cum suo Episcopo primis Ecclesiæ temporibus exercitia: quæ in formam exactiorem, modumque methodo facili commodiorem maximus clericorum, Monachorum, doctorumque Pater[b] S. Augustin. suo instituto exemploque reuocauit. Ad cõtinuationem horum canonicæ disciplinę piorum exercitiorum sæpius antiqua Concilia suæ ętatis, canonicos posterosque suauiter imperando concitauerunt. *Prouidendum necesse est Episcopo,* aiebat Arelatense[c] Concilium 3. *Qualiter canonici viuere debeant, necnon & Monachi secundum ordinem canonicum, vel regularem viuere studeant:*[d] *vt ait Apostolus, vnusquisque in vocatione in qua vocatus est permaneat*: Rursus in alio[e] Concilio quarto scilicet Arelatensi cap. 6. *Prouideant Episcopi, quem honorem, presbyteri pro suis Ecclesiis facere debeant*, scilicet bene viuendo, & sacra canonicaque decreta religiosè sectando. Regnante tunc in imperio Carolo Magno Christianis heroibusque fulgẽte virtutibus, & in Apostolico solio sedente Leone 3. habitum[f] Concilium Turonense 3. ista de conuersatione, vita, moribus, disciplina canonicorum cauendo sanciuit. *Canonici & clerici ciuitatũ, qui in Episcopiis cõuersantur, considerauimus, vt in claustris habitantes, simul omnes in vno dormitorio dormiant: simulque in vno reficiantur refectorio, quo facilius possint ad horas canonicas celebrãdas occurrere, ac de vita & conuersatione sua admoneri & doceri: victum & vestimentum iuxta facultates Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione cõpulsi per diuersa vagari, ac turpibus se implicari negotiis cogãtur, dimissoque Ecclesiastico officio incipiant indisciplinate viuere, & propriis deseruire voluptatibus.* Similia fieri iubent atq; pręscribũt Cõcilia[g] Moguntinense 1. & Rhemẽse[h] sub iisdem principibus Ecclesiastico & seculari Leo. 3. Põtifice, Carolo Magno Imperatore In illo Rhemensi canonicis lectę sunt viuẽdi regulæ canonesque. Ne quis eorũ normã viuendi canonicæq; disciplinę leges aliqua tergiuersatione posset ignorare. His cõformia Concil.[i] Meldẽse statuit. Sed memorabilia valde, quæ Conciliũ Aquisgranense[k] 1. c. 114. sub Ludouico primo cognomine pio imperatore, de vita disciplinaq; canonicorũ & Monachorũ iuxta veterẽ eorũ, laudabilẽ, piamq; institutionẽ his breuiter verbis iubendo perstrinxit. *Patres ex veteri & nouo testamẽto, collegerũt sentẽtias, quibus decẽt quæ præcepta specialiter Monachis, quæ generaliter*

c Concilium Arelat. 3.
De vita & conuersatione pia canonicorum Conciliorum decreta.
d 1. Corint. 7.
e Concil. Arelat. 4. c. 6.
f cap. 23.
g Concilium Mogunt. 1. c. 96.
h Concilium Rhemense 8.
i Cap 51.
k Concil. Aquisgran. 1. c. 114.
Hæc omnia canonici omnes si salui esse volunt, efficaciter attendant.

A *cæteris cõueniant Christianis*. Quibos dictis hęc capite sequenti subiungit.[l] *Quia euidenti auctoritate liquet canonicã institutionem præstare cæteris institutionibus: debẽt, & necesse est, qui huius professionis censentur nomine, procurare, qualiter in semetipsis eandem institutionẽ vita & moribus exornẽt potius, quàm dehonestent.* Audiant ista nostræ funestæ ætatis peccatis aggrauatæ, & propter peccata, publicis ac priuatis oppressę calamitatibus, canonici: audiant inquã & obseruatione cõplentes in posterum suę saluti prospiciẽtes se ab æternis pœnis tormentisq; protegant: & quæ sequuntur.[m] *Quoniam qui tantæ auctoritatis institutione pollent, & se aliis imitabiles præstare debent, ne quod absit, à proposito exorbitauerint, regno Dei indigni fiant. Quamquã enim canonicis, quia in sacris canonibus illis prohibitũ non legitur, liceat linũ induere, carnibus vesci, dare & accipere proprias*
B *res, & Ecclesiæ, cũ humilitate & iustitia habere: quod Monachis qui secundũ regularem institutionem, arctiorẽ ducunt vitã, penitus inhibitũ est. Tamen in cauẽdis vitiis & amplectẽdis virtutibus eorum & Monachorũ distare non debet vita.* 1. Post hæc lõgo facto discursu viceq; sermonũ exhortantiũ, canonicos ad sanctitatẽ vitę victusq; Monachorũ, Consiliũ conuertit se ad prelatos ac Episcopos monẽdo eos & obtestãdo, vt ad sanctiorẽ religiosioremque vitæ Christianæ & Ecclesiasticæ rationẽ viamque suos canonicos opere & oratione concitent.[n] *Quapropter,* inquit Conciliũ, *studeat vnusquisque prælatus vt familiæ Christi annonã spiritualẽ carnalẽque subministret: & studeat vt canonici religiosissime canonicũ seruent, & prelatis suis & magistris honorẽ debitũ humiliter impendãt: vt horis Canonicis diuinũ officiũ deuo-*
C *tissime expleãt, intus forisque non solũ habitu & actu, sed etiã ipso incessu irreprehensibiles existãt: vt nõ otio vacẽt, non vaniloquio inseruiant, non detractionibus & cæteris vitiorũ illecebris incũbant: sed potius aut orationi aut lectioni, aut quibuslibet Ecclesiæ aut certe propriis vtilitatibus vacẽt, aut etiã doctrinis sanis, & diuersarũ artiũ erudiãtur disciplinis: ita videlicet vt nullus in congregatione inutilis aut otiosus existens stipendia Ecclesiæ inefficiose accipiat, & omnes in dormitorio, nisi quem infirmitas aut senectus id facere prohibuerit, dormiant.* Et c. 124. addit hęc sacrosanctum Conciliũ.[o] *Canonicis totis viribus elaborandũ est vt & indumenta virtutũ habeant interius, & per immoderatũ cultũ caueant dehonestare religionis dignitatem exterius.* Quis hæc ipsa multoq; plura, metu prolixitatis omissa, maturo iudicio circũspiciẽs factaq; cõparatione in corruptã vitæ rationem moresque multorũ canonicorũ huius seculi deprauatos, attẽta cogitatione cõuersus à lachrimis grauissimis
D gemitibus, querelisque temperabit?[p] *Canonicorum vita respondeat titulo, respondeat nomini*, dicebat Concilium Senonense, non ita pridem in Gallia factum sub Archiepiscopo à Prato quondam Franciæ Cancellario, *Sint re ipsa, vt sunt canonici, id est regulares. Neque enim clam est primam eorum originem, monasticæ disciplinæ fuisse conformem, imitentur Apostolos & nascentis Ecclesiæ ministros: quorum erat cor vnum & anima vna, qui quotidie[q] vt in actis Apostolicis legimus, perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione & simplicitate cordis, perseuerantes in orationibus, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. De tali conuentu,* [r]pergit Concilium, *Psaltes dixit, Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum: quo & compellans & prouocans huiusmodi conuentum ait.*[s] *Ecce nunc benedicite dominum omnes*

serui

l Ibid. c. 115.
m Concilium Aquisg. ibi; supra
Canonici ad imitationem monastica vita à Concilio exhortãtur vt sanctius viuã tot Deo sint acceptiores.
n c. 123 concil. 1. Aquisgr.
Sancta ac pia excitationes quibus canonicorum vita debet occupari.
o Ibi conciliũ Aquisgr. c. 124.
Vita canonicorum nomini ac titulo suo respondere debet.
p Sub Antonio à Prato Archiepisc.
q Act. 4.
r Psalm. 33.
s Psalm 133 v. 1.

serui Domini, statis in domo Domini in atrijs domus Dei nostri. His intenti pijs religiosisque actibus canonici inferioribus se clericis ad rectam sanctæque vitæ perfectionem documento sunt; operibus magis quam verbis, Diæcesanæ plebis saluti consulunt: purius suum Episcopum mactant honoribus: Ecclesiæ pacem, gloriam, prosperitatemque promouent: sanctam denique Ecclesiasticæ monarchiæ in persona Romani Pontificis maiestatem, melioribus votis, prædicatione non tam linguæ quam vitæ obsequioque condecorant. Sic itur ad astra.

CAPVT VI.

De dignitatibus capitulorum, primicerio, Decano, præposito, Archipresbytero, Archidiacono, præcentore, Cancellario, seu magistro scholæ, Thesaurario, sub Episcopo, iure communi constitutis, & non nisi auctoritate Apostolica quandoque exemptis.

Primicerius vnde dictus.

DIGNITATVM Ecclesiasticarum in capitulis cathedralibus varietas in magnam monarchiæ Ecclesiasticæ pulchritudinem cedit, & ornamentum honoremque Episcopalis fastigij à quo sine exceptione iure communi dependet, magnopere subleuat. Harum dignitatum in Ecclesijs pro diuersitate locorum primas tenent, quandoque Primicerius, nonnunquam præpositus, aliquando & sæpius Decanus, sæpe etiam in multis primus honoris gradus in Archidiaconi munere officioque situs positusque conquiescit. Primicerius ille antiquitus in ecclesia dicebatur qui scholæ cantorum præfectus dabat operam, vt officia diuina horariæ preces in choro piè, studiosè, sapienterque canerentur sic dictus à cera & tabula nempe cerata, in qua antiquitus, ante chartæ membranæque inuentionem, scribere mos erat. In qua ipse vt honore sic ordine primus scribebatur. Inde Primicerius generali acceptione postea dicebatur quicumque in dignitate aut ordine aliquo primus erat, positioneque loci aut gradus eminentia aliis præerat, vt [a] Primicerius domesticorum, protectorum, equitum. Primicerius [b] Mensorum l. 1. Item Primicerius notariorum. Primicerius [c] fabricæ. Præterea Primicerius in officio præfectorum prætorio [d] apud Vegetium & Prunicerius sacri cubiculi apud [e] Cassiodorum. Sic Primicerius legionum apud [f]. Guill. Tyrium Episcopum. Ita Cardinalis Primicerius appellatur qui cæteris anteibat [g] Luitprando teste. Denique vt cæteris supersedeam acceptionibus, sanctus [h] Augustinus, protomartyrem sanctum Stephanum martyrum Primicerium appellat, vnde Græcè πρωτοκήρος seu πρωτοκήριος est πρῶτος κήρου, scilicet primus in ordine quolibet ceræ seu scripturæ. Propria vero significatione accepti primicerij munus & officium est, sicut describitur in cap. 1. de officio primicerij his verbis. [i] *Vt Primicerius sciat se esse sub Archidiacono, sicut & Archipresbyter, & ad eius curam specialiter pertinere, vt præsit in docendo, Diaconis vel reliquis gradibus Ecclesiasticis in ordine positis, vt ipse custodia ac disciplina insistat. Sicut pro animabus coram Deo rationem est redditurus: & vt ipse Diaconibus donet lectiones quæ ad nocturna officia clericorum pertinent: & de singulis studium habeat, vt in quacumque re capacem sensum habuerit, absque vlla vacet negligentia, aut à quo ipse iusserit, instruantur.* Cæterum obserua cum audis primicerium subditum Archidiacono id verum quidem iure communi ac veteri, non nouo quod videmus in multis Ecclesiis, omnibus dignitatibus ne quidem Archidiacono excepto primicerium antecellere, vt in Ecclesia Metensi Lotharingia vnde [l] Glossa in cap. 1. de officio primicerij. *In verbis donet lectiones* (ait) *diuersam consuetudinem Ecclesiarum impedire contradictionem quæ circa huiusmodi officia consideratur.*

Primicerius postea generali acceptione pro eo qui primus erat in quolibet ordine & officio dicebatur.

a l. 2. & vlt. C. de domest. protect.
b l. 1. de Mensorib. l. 12. c.
c l. 2. c. de Fabricensibus l. 11. c.
d Vegetius l. 2. c. 21.
e Cassiod. l. 11. variarum.
f Tyrius l. 2. de bello sacro c. 19.
g Luitprand. li. 6. de rebus in Europa gestis.
h S. Aug. ser. 21. de tempore.

Primicerij quodnam munus & officiũ.

i cap. vnico de offic. Primicerij l. 1. decr. titul. 25.

Iure nouo ac diuersa Ecclesiarum consuetudine non semper Primicerius subditur Archidiacono sed contra.

l Gloss. c. 1. de officio Primicerij.

2. *De Decano.*

Decanus per translationem factam, à perfectione & præstantia Denarij numeri dicitur præcipuus inter aliquos eiusdem ordinis & status. Ita in capitulo canonicorum qui præsidet [m] solet tanquam cæteris dignior Decanus appellari, præcipue in omnibus fere Galliæ, Hispaniæque Ecclesiis, vt [n] Hostiensis obseruauit, de cuius dignitate & officio nullo in corpore canonico pontificioque iure conscriptus titulus apparet, vt totum eius munus iurisdictionem, potestatem, dignitatemque à consuetudine moreque Ecclesiastico profectam esse credamus. In hunc sensum Imperatores [o] Honorius & Theodosius iunior canonicos Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quia cæterarum Ecclesiarum canonicis excellentiores dignioresque considerata dignitatis eminentia Ecclesiæ patriarchalis, Decanos appellauere. In qua Decani significatione Ælianus [p] scribebat in bello optimum quemque Decuriæ præponi, eumque cæterorum ductorẽ esse debere, qui & Decurio & Decanus, & dux, & primus, & præses nominabatur. Ita porta maior quæ in castris erat [q] decimana dicta est, id est præcipua, diuersa ab ea quæ erat in postica castrorum parte. Officium vero Decani præfecti in capitulo cathedrali canonicis, ita Coloniense [r] Concilium 3. descripsit. *Decanus cura sit vt clericos ad obseruationem piorum rituum prouocent, ac reducant, vt ad agendam vitam clericis dignam perpetuò cohortentur ac impellant, vt à negotijs & tumultibus mundanis reuocent, ne magis seculi quam Christi milites videantur: vt commessationibus, ebrietatibus, ac omni luxu interdicant: Denique vt suo officio satisfacere compellant.* In eodem Concilio cap. [s] 7. potestas Decano auctoritasque conceditur Ecclesiasticas personas ex aliis collegiatis Ecclesiis interdum magis curiositati rerum nouarum studentes quam Christianæ deuotioni ad templum Episcopale se recipientes, ibique præter omne decorum sæpe etiam vestitu denudatas Ecclesiastico, interque laicos irreuerenter sine pudore vagantes, pœna Ecclesiastica compescendi. Eiusdem Concilii decreto [t] Decani incumbere officio declaratur in rebelles & contentiosos animaduertere. Quales porro, in Ecclesiis Cathedralibus Decani constitui debeant, ita Rhotomagense Concilium apud Burchardum l. 2. decretorum cap. vltimo significat: *Decani in ciuitatibus & in vicis publicis viri veraces & Deum timentes constituantur, qui desides & negligentes commoneant, vt ad Dei seruitium*

m Glos. in rubricis Decan. l. 12. c.
n Hostiens. c. dilect. de appellation.
o Leg. non plures l. 4 de sacrosanct. Ecclesiis l. 2. Cod. tit. 5.
p Ælian libello de acie instruenda.
q Iul. Cæsar. l. 3 Comment.
r Concil. 3. colom. part. 3. c. 2.

Decani officiũ & auctoritas in Ecclesiis cathedralibus.

s Eiusdem Concilij eadem par. c. 7.
t Cap 15. 16. & 17. conc. 3. Coloniens. part. 3.
u Rothoma. côc. c. 9. apud Burch. l. 2. ca. vltimo.

absque cunctatione properent, & vt ipsi Decani sacramento astringantur, vt nulla interueniente causa, scilicet aut amoris, aut timoris, aut propinquitatis, aut muneris, negligentes & transgressores reticeant: quin sacerdotibus proprias eorum culpas manifestent, &c. Hos Decanos compellat hortando Concilium [a] Augustense sub Othone Cardinali cap. 9. vt alijs vitæ præeant exemplo. *Morumque honestatem in habitu disciplinaque præferentes*, debitum in diuinorum officiorum persolutione ac cærimonijs exigant, errantesque in viam virtutis charitate Christiana corripiendo reducant.

a Cōcil. Aug. sub Othone Cardinal. c. 9.

Archipresbyteri qui.

Decanis affines Archipresbyteri, valdéque conformes; Imò qui nunc Decani, antiquitus Archipresbyteri vocabantur; nunc diuersa sunt inter se munerum varietate discreti: Archipresbyteri Presbyteris præfecti in his quæ Sacerdotalis officij sunt: de quorum officio hæc in iure scribuntur: [b] *Specialiter ad eius*, scilicet Archipresbyteri, *pertinet ministerium super omnes Presbyteros in ordine Presbyterali positos curam agere animarum, & assiduè in Ecclesia stare, & in Episcopi sui absentia ad vicem eius missarum solennia celebret, & collectam dicat, aut cui ipse iniunxerit.* Et cap. [c] *Ministerium*, eodem, hæc Leo Papa de officio Archipresbyteri persequitur, *Ministerium Archipresbyteri in eo consistit, vt diligenti cura prouideat ministerium Sacerdotum Cardinalium*, scilicet principalium, [d] vt ait Glossa, *qui solenne debent agere officium in communicatione corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi à sacrosancto die Dominico incipiendo per omnes horas canonicas indeclinabiliter perseueret vt opus Dei dignè & sanctè perficiatur ab eo cui committitur.* Hæc ibi ex Leone Papa, & infra: *Prouideat etiam Archipresbyter vitam Sacerdotum Cardinalium præceptis sui obtemperando Episcopi, ne aliquando cedant, aut scurrilitate torpeant.* Obseruandum ibi nomine Sacerdotum Cardinalium non vrbis tantum Romæ, sed aliarum etiam ciuitatum primos Sacerdotes interpretari, quibus tituli, hoc est parochiæ dantur, vt sunt parochi, curati ac rectores inferiorum Ecclesiarum, [e] vt Glossa obseruat. His prætereà in eodem cap. Leo Pontifex adiungit, *si Episcopus defuerit (exceptis his quæ prohibita sunt) Archipresbyter prouideat, cuncta quæ in sacerdotum ministerio perfici debeant fontes benedicere, pœnitentem infirmum (consulto Episcopo) reconciliare. Pœnitentiam cunctis sacerdotibus iniungere: in præcipuis festiuitatibus aut ipse celebrationem Missæ solenniter impleat, aut ad sui iussionem, cui committitur peragat veneranter.* Duplicem Archipresbyterum Ecclesiastica iura constituunt, Vrbanum ciuitatibus & vrbibus præsertim Episcopalem sedem tenentibus, Rusticum pro pagis & vicis. Partes Vrbani & officia præscribuntur cap. [f] Officium Archipresbyteri de officio Archipresbyteri: Rustici verò cap. [g] vt singulæ, eodem; quò ne sim longior, lectorem remitto. Cæterum licet iure communi Archipresbyteri officium sibi dignitatem annexam habeat requisitam ab eo, cui quandoque causas aliquas Romanus Pontifex tractandas credit & delegat, ex [h] cap. *statutum*, de rescript. in sexto, & quæ requiritur in conseruatoribus Apostolicis, de quibus [i] in cap. 1. & 2. & vltimo de officio iudicis delegati in sexto; tamen vsu & consuetudine recepto multis in locis Ecclesiarum diuersarum, vt Parisijs Archipresbyteri parochi sancti Seuerini & sanctæ Magdalenæ, sicut iudicatum est, nullo dignitatis Ecclesiasticæ propriè dictæ titulo honoreque refulgent. Qui licet ordinis consecratione & potestate maiores sint Archidiaconis, sunt tamen illis iurisdictionis auctoritate multò minores: quibus iure communi, vt inferiores potestate subduntur, vt ex illis capitis [k] 1. de officio Archipresbyteri manifestum, *Archipresbyter sciat se subesse Archidiacono, & eius præceptis sicut sui Episcopi obedire debet.* Alia est in quibusdam Cathedralibus dignitas præpositi, maior Decani, vt in Ecclesia Rhemensi, in qua præpositus superior Decano capitulo præest, qui dicebatur antiquitus, œconomus Ecclesiæ: Cuius custodiæ atque curæ omnia Ecclesiæ bona, tam quæ Episcopi, & Canonicorum quam quæ fabricæ & pauperum dicebantur, reposita credebantur. Quod clarè satis apparet ex Nouella Iustiniani 67. §. 2. vbi, [l] *Oeconomus vetatur dare annuos prouentus Episcopo, quem longè ab Ecclesia sua vagando, prouinciam Episcopalem neglexisse diuturnæ accusationes denuntiationesque ritè factæ testabantur.* Hoc munere bona Ecclesiæ administrando œconomico ille præpositus Ecclesiæ in Cilicia Theophilus nomine fungebatur tempore Iustiniani Magni anno 539. qui ab Episcopo huius Ecclesiæ ab hoc deiectus munere grauissimo dolore perculsus, ab omni spe concidens, desperationi subiugatus, diabolo se flagitiosissimè deuouit, modo illius artibus, fraudibusque restitutus in pristinam dignitatem, bonorum sicut antea Ecclesiasticorum administrationi vacaret. Post execrabilem pactionem miser ad se reuersus, cum totos quadraginta dies in lachrymis, gemitibus, lamentationibus, ieiuniis, orationibus, alijsque mortificationibus veræ pœnitentiæ fructibus, salutari contritione iacuisset, sanctissima Dei Mater Virgo longum eius miserata dolorem, suis precibus ac potenti suarum virtutum merito, ab omni hunc diabolicæ captiuitatis immanitate redemit, vt maximi [m] Scriptores sacri fide dignissimi scriptis suis memoriæ prodiderūt. De hoc præpositi officio ac dignitate nulla expressa fit in iure mentio, nullusque de eo sicut de decano extat titulus, licet vtriusque dignitatis & officij præpositi, atque Decani sæpius in suis responsis Pontifices Romani reminiscantur. Antiquitus in Romano exercitu ille præpositus appellabatur, qui sub Tribunis certo militū numero præfectus militabat, [n] vt apud Suetonium in vita Othonis videre est ista cōmemorantem: *Ausus etiam est in Illyrico milites quosdam, quos motu Camilli ex pœnitentia præpositos suos, quasi defectionis aduersus Claudium auctores occiderent, capite punire.* Hinc illud [o] Modestini: *Si præsidis vel cuiusuis præpositi ab excubationibus desistat, quis peccatum desertionis subibit.* & [p] §. vltimo. *Qui præpositum suum protegere noluerunt, vel deseruerunt, occiso eo, capite puniuntur.* Simile lege 6. §. vlt. ff. eodem. Sic per translatiooem appositamque Analogiam, qui in Ecclesijs maioribus sub Episcopo Canonicis præficiebatur, præfectus capituli nominabatur: de quo hæc pauca satis. Ad Archidiaconum veniamus. Cuius magna est data ab Episcopo non solum in minores Clericos, sed etiam in sacerdotes auctoritas: Quod inde clarissimè patet, quia dicitur in [q] iure Archidiaconus

b Ca. 1. de officio Archipresbyt. l. 1. decretal. tit. 24.

c Cap. 2. Ministerium codē.

d Glossa Cardinalium ibi.

Quid nomine sacerdotum Cardinalium significatur.

e Gloss. sacerdotes in margine eodem.

Archipresbyter duplex vrbanus & rusticus

f Cap. Officiū, de officio Archipresbyteri

g Cap. vt singula, eodem

Archipresbyteri officium an sit cum dignitate coniunctū

h Cap. statutū, de rescript. in 6.

i c. 1. 2. & vlt. de offic. iudicis deleg. in 6.

Archipresbyter Archidiac. ordine maior iurisdictione minor.

k Ca. 1. de officio Archipresbyt.

Præpositus quis.

Oeconomus dictus apud Græcos: eius officium quod.

l Nouella Iustin. 67. §. 2.

Theophili præpositi ac œconomi memorabilis historia.

Nota hanc historiam.

m Simō Metaphrast. in vita eius Theoph. ex Eutychian. patr. Cunst. Petr. Damianus ser. 2. de Natiuitat. B. Virginis. D. Bernar. super Missus est. Ann. Domini 539. & alij recentiores.

Præfectus in castris Romanis quis.

n Sueton. in Othone.

o Modestinus l. 3. § 2. ff. de re militari.

p §. vlt ibi.

q & l. 6. § vlt. ff. eodem.

Archidiaconus quis, & quod munus eius.

r Cap 1 de officio Archid.

Archidiaconus in iure communi vicarius Episcopi.

Episcopi Vicarius ideóque hoc ipso quod vicarius est, iurisdictionem habere censetur, iuxta legem 2. Cod. de officio vicarij: & cap penultimo de officio vicarij: Textus clarissimus [a] in cap. 2. de officio Archidiaconi, tit. 23. ex libro Romani ordinis desumpto: *Vt Archidiaconus*, inquit Canon, *post Episcopum sciat se vicarium esse eius in omnibus, & omnem curam in clero (tam in vrbe positorum, quam eorum qui per parochias habitare noscuntur) ad se pertinere, siue de eorum conuersatione, siue honore & restauratione Ecclesiarum, siue doctrina Ecclesiasticorum, vel cæterarum rerum studio, & delinquentium rationem coram Deo redditurus est. Et vt de tertio in tertium annum, si Episcopus non potest, parochiam*, scilicet diœcesim, *vniuersum circumeat, & cuncta quæ emendatione indigent, ad vicem sui Episcopi corrigat & emendet.* Ex his nota est Archidiaconi iurisdictio, cum coërcendi ei facultatem iura ecclesiastica donent sine qua iurisdictio nulla esset: Cap. [b] *Ex litteris*, de officio delegati, & l. [c] vltim. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio. Qualiter nunc iure nouo Archidiaconus visitare debeat, Concilium [d] Tridentinum sessione 24. cap. 3. de reformatione præscripsit. Cætera quæ ad munus & officium Archidiaconi pertinent, legere poterit studiosus lector cap. [e] 2. 3. 4. & sequentibus, titulo de officio Archidiaconi, quæ prætereo, vt sim breuior: Adde quod institutum meum non postulat, vt quæcumque de Archidiaconi, sicut aliorum in Ecclesia iurisdictionem aut directionem aliquam habentium dignitate, officioque dici possent, operi meo subiiciam. Sed generalis lex Ecclesiæ Archidiacono in obeundis his quæ ad suum munus officiumque spectare videntur, auctore & legislatore Alexandro 3. præscribit, vt nihil inscio & inconsulto suo Episcopo audeat aggredi; vt semper auctorem dignitatis suæ, vt par est, reueneatur, suæque dignitatis vigorem, in eius à quo deriuata est, obsequium liberaliter ingenueque refundat. Sic enim loquitur Alexander 3. in generali Concilio Lateranensi cap. 1. sub eo Papa celebrato. [f] *Archidiaconi nil præsumant, vel in Ecclesiis instituere aut restituere sine auctoritate & consensu Episcopi. Quod si præsumpserint liberum sit Episcopo institutiones penitus irritare, & taliter institutos remouere ab Ecclesiis, contradictione vel appellatione nullius obstante.* Præter has supra dictas in Ecclesia dignitates, recensetur dignitas præcentoris, seu Cantoris, animarum curæ minimè annexa nisi in his Ecclesiis, in quibus consuetudo recepta huic curam animarum dignitati copulauit. Præcentoris huius munus ac officium erat à sui prima institutione toti choro cantorum in duas diuiso partes ad decantandas in choro diuinas laudes precesque publicas præesse, qui Antiphonas & Psalmos inchoabat, sicut vniuersæ Cantorum scholæ Primicerius præsidebat. Ipse verò præcentor seu Cantor toti choro Cantorum in Ecclesia ad psallendas Dei laudes præconiaque præfectus imperabat similis ei qui apud Græcos dicebatur; *χοροπάνης ὁ τῆ χορῷ ἰσὼς*, cuius meminit [g] Iulianus Apostata.

Cancellarius dignitate potitus in Ecclesia alio nomine Magister scholæ dicebatur, quod ante Academiarum erectiones, munere ac beneficentia Pontificum ac principum sæcularium erat vnus inter canonicos qui docendi prouinciam suscepisset, suaque diligentia atque cura alios in eundem docendi campum sub suæ vexillo dignitatis introduxisset, iuxta [h] Concilii Lateranensis œcumenici decreta. Postea institutis in orbe Christiano Academiis de scholarum Magistro Cancellarius appellatus est, alio nomine scholasticus dictus communiter in his ciuitatibus, qui Academiis carent; licet hoc nomen scholasticus antiquo sæculo latius quam ad Ecclesiastica spiritualia diffundebatur. Nam & actores causarum aduocatos hoc nomine scholastici vocatos plerumque legimus, vt lib. 2. de lucris officiorum in Cod. Theodosiano: In qua sic Constantius Imperator Eubolidæ V. C. vicario Africæ rescripsit. [i] *Non latet mansuetudinem nostram sæpissimè scholasticos*, scilicet Aduocatos, *vltra modum acceptis honorariis in defensione causarum omnium & annonas & sumptus accipere consueuisse: Quibus tantis commodis fulti suam auaritiam explere nequeunt. Prouinciales itaque cuncti iudices tueantur, ne iniurias inultas transire permittant.* Theophilum aduocatum fisci, seu præsidis Sapricii in martyrio sanctæ Dorotheæ virginis passæ in ciuitate Cæsarea metropoli Cappadociæ prouinciæ anno Domini 304. scholasticum nominatum inuenimus. Sic apud [l] Tacitum scholastici nomine primum nuncupatos fuisse Rhetores & declamatores litium fictarum: deinde illud nomen à fictis litibus ad veras transiisse legimus. Sequitur Sacrista, quem modo communi loquendi nunc Thesaurarium ecclesiæ appellare solemus: De cuius officio ac munere hæc breuiter habentur [m] in iure ex concilio Toletano: *Vt sciat se sacrista subiectum Archidiacono, & ad eius curam pertinere custodiam sacrorum vasorum, vestimentorum Ecclesiasticorum, seu totius thesauri Ecclesiastici, necnon quæ ad luminaria pertinent, siue in cera, siue in oleo.* Addit præter hæc ad eius spectantia munus Canon *Perlectis*, dist. 25. in fine, cum ait: *Ad thesaurarium pertinet Basilicarum, & ostiarij* * *ordinatio, incensi præparatio, cura chrismatis conficiendi, cura baptisterij ordinandi, præparatio luminariorum in sacrificiis.* In quibusdam Ecclesiis thesaurarius appellatur, à paruo videlicet sacco quem gestabat secum, vel domi seruabat, in quem vel pecunias ecclesiæ à collectoribus receptoribusque acceptas refunderet, vel ex eo ad erogandum ecclesiæ necessitatibus extraheret. Est huic thesaurarii muneri dignitas adiuncta in quibusdam ecclesiis maxima, vt in ecclesia Rhedonensi apud Armoricos: in aliis non infima, vt in Rhemensi Ecclesia in Campania: in aliis aliter, prout fert ecclesiarum consuetudo: in quibus hæc sicut aliæ dignitates institutæ sunt: vt colligitur [o] ex Glossa, Communiter recepta in cap. *Execrabilis*, extrauagan. Ioannis 22. de præbendis ac dignitatibus, Verbo *dignitates* tit. 3. vt peritè doctéque [p] Innocentius, & Hostiensis in cap. *de multa*, *de præbendis*, obseruauere. Huic thesaurarii muneri valde conforme custodis officium, de quo hæc sacra, Canonicaque lex ex libro [q] Romani ordinis expressit: *Custos Ecclesiæ, cui ea quæ Ecclesiæ competunt, custodienda committuntur oportet, vt*

[a] Cap. 2. de officio Archidiac. l. 1. decret. tit. 23. c. 1.

Sine correctione nulla iurisdictio, aut vana.

[b] Cap. ex litteris de offic. delegati.

[c] Et l. vlt. ff. de offic. eius cui mand.

[d] De visitatione Archidiaconi Concil Trident. sess. 24. c 3. de reformat.

[e] Cap. 2. 3. & seq de officio Archid. l. 1. decretal.

Archidiaconus sine consensu Episcopi sui nil audeat aggredi.

[f] Alexand. 3. ep. ad Londinēsē Episc. & in Conc. Latera. part. 14.

Præcentoris, seu Cantoris in Ecclesia quale munus.

Præcentor à primicerio differens.

[g] Iulian Apost. in epist. ad Iamblicum.

Cancellarius seu Magister scholæ.

[h] Cap Quoniã de Magist l. 5 decretal. tit 5. Concil Late. 3. sub Alexãd. 3 cap. 18.

Cancellarius dictus scholasticus.

Scholastici nomen latius patet Cancellario.

[i] l. 2. De conuersione aduocatorum siue apparitorum l. 8. Co Theodosiano.

Aduocati quondam dicti scholastici.

[k] In Actis S. Dorotheæ in Martyro. Romano die 6. Februarij.

[l] Tacitus l. de oratoribus.

Sacrista seu thesaurarius.

[m] Cap. vnico. de officio sacristæ.

[n] Cap Perlectis 25. dist. in fin.

* In origin. Reparatio.

Cur thesaurarius in quibusdam Ecclesiis sacellarius dicitur.

[o] Glossa cap. Execrabilis. Verbo dignitates, extrauag de præbendis & dignitatib.

[p] Innocent. & Hostiens. in cap. de multa, de præbendis.

Custos quis.

[q] Cap Custos, de officio custodis l. 1 decret. tit 27.

a Ex li Rom. ordinis c. 1. de officio custodis in prima compilatione.

sui Archidiaconi iussioni in cunctis obediat; in canonicis horis signa tintinnabulorum pulsanda ipso Archidiacono iubente, ab eo pulsentur. Pallia vel linteamina altaris, seu cuncta utensilia Ecclesiæ indefinenter custodiat. Lampades & laternas in accendendo, seu extinguendo peruigil existat, ne aut supra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obscurior fit Ecclesia: sed omnia cum discretione agantur, quæ nescitur omnium virtutum esse mater. Similiter ex Concilio Toletano subdit hæc Canon. 2. titulo eodem.[b] *Custos solicitus debet esse de omni ornamento Ecclesiæ & luminariis, siue incenso, necnon panem & vinum omni tempore præparatum ad missam habere debet, & per singulas horas canonicas signum ex consensu Archidiaconi sonare: Et omnes oblationes seu eleemosynas, seu decimas (cum eiusdem tamen consensu, absente Episcopo) inter fratres diuidat.* Isti duo Thesaurarius & custos pro varietate Ecclesiarum in quibus sunt instituti, plerumque inter se diuisi, quandoque coniuncti officio dignitateque minimè dissimiles inueniuntur. Cæteros mitto inferiorum munerum officiorumque in Ecclesia gradus & ordines: supradicta de maioribus Ecclesiæ gradibus pro instituti nostri ratione adduxisse sufficiat. Vt hac honorum, dignitatum, officiorumque varietate circundata, sanctæ matris Ecclesiæ facies pulchrior, venerabilior & augustior appareat: vtque ex vnius Episcopi præstantia & amplitudine potestatis in tot varios dignitatibus officiisque distinctos gradus virorumque Ecclesiasticorum ordines in sua diœcesi dominantis, clarior Metropolitani in tota prouincia eminentiorque spiritualis excellentiæ fulgor, omnium eiusdem prouinciæ fidelium oculos cum veneratione amoreque perstringat. Indeque semper altius ascendens Ecclesiæ sanctæ in rectoribus suis decor & pulchritudo religiosè venerabilis, ex formoso Metropolitanæ dignitatis aspectu sublimem primatum Patriarcharumque auctoritatem & honorem fidelibus populis illustriorem maiorique suspiciendum veneratione mirantibus illis præ nimio cultu & amore præsentet. Atque ita maiorum prælatorum principumque Ecclesiastici Cleri derecto præstantiæ, potestatisque fulgore, omnes de grege Christi fideles Maiestatem supremam Monarchæ sub Christo Domino Ecclesiastici Romani Pontificis, (sub quo omnes prædicti principes ac magni pastores eorumque potestates dignitatesque cum vniuerso grege Christiano curuantur) admirabilem nulli in Ecclesia vniuersali secundam, nulliusque consortem, magis magisque mirando suspiciant, suspicientesque maiore cum affectu, honore, obsequio, vultu in terram demisso complectantur, adorent, effusisque cordium visceribus religiosissimè reuereantur.

b Cap. 1. custos de officio custodis.

Nota hæc omnia ad rationem præsentis institutis.

A B C D

CAPVT VII.

De parocho & parochia: Eius nomine, definitione, antiquitate, institutione & officio ad monarchiam Ecclesiasticam spectantibus.

Sicvt Deus in toto mundo,[a] *Attingit à fine ad finem fortiter, disponitque omnia suauiter*: Ita in inferiori mundo puro illo quidem atque sancto, qui est Ecclesia militans, constituit summum super omnes fideles rectorem, suum in hac Ecclesia vniuersali vicarium: qui illius semper obuersans animo virtutem diuinam & sapientiam, omnia ad illius exemplar, eiusque potenti gratia roboratus, simili via & ordine moderaretur, infimosque Ecclesiæ gradus per superiores maioresque in Ecclesiastica Monarchia gubernaret. Vnde cum de maioribus hactenus pro ratione status Ecclesiastici cognoscendi & considerandi dixerimus, restat vt de minoribus Ecclesiæ prælatis atque pastoribus, parochis videlicet atque particularium simpliciumque Ecclesiarũ rectoribus, post Ecclesiarũ cathedraliũ dignitates, breui sermone loquamur. Nam in parochorum institutione & officio hierarchiæ Ecclesiasticæ vestigia sunt non leuiter impressa. Πάροχοι illi erant apud Romanos qui magistratibus & legatis Romã venientibus Annonas salis & ligni præbebant, scilicet rerum omnium fouendis alendisque legatis idonearũ, diuersorum principũ ac populorum Romæ hospitio exceptis pertinentium, satagebant, vt[b] Acron obseruauit in illud Horatii.

Tunc Parochi qui debent ligna salemque.

Vnde per translationem apposita Analogia apud Christianos dicti parochi sacerdotes, seu Presbyteri præfecti Ecclesiis singularibus, vt fideli populo huius viciniæ sacrum orationis, verbi diuini, & sacramentorum pabulum ad reficiendas nutriendasque eius animas ad vitam æternam paterna charitate largirentur. Putantque plerique docti parochias (vnde nomen parochi deductum) ab agrorum assignatione denominari, vt placet[c] Pomponio Læto in Constantino, dicenti. *Comitibus & ducibus qui pro imperii augmento consenuerant dabantur agri villæque, vt necessaria suppeterent, quoad viuerent, quos parochias vocabant.*[d] Budæus paræchos atque paræchias melius quam parochos atque parochias dici existimat. Quod παροικία, vicinia incolarum, congregatio, habitatio, atque curia dicatur. Hinc curiones ἀπὸ τῆς παροικίας, ab eo quod iuxta habitent, sic πάροικοι vicini nominantur: vnde apud Iustinianum[e] L. Ædificia ff. de operibus publicis, παραπόδια ædificia, quæ vicina sunt operibus publicis appellantur. Vtraque lectio digna legi ac recipi, à qua non abfuit D. Augustinus cum dixit *fuit Presbyter[f] quidam nomine Restitutus in paræchia Calamensis Ecclesiæ, &c.* Hinc parochus Græcè incola vertitur Pomponio teste Iurisconsulto[g] L. Pupillus ff. de verborum significatione, dicentis: *Incola est qui in aliquam regionem domicilium suum contulit, quem Græci paræ-*

a Sap c. 8.

Parochi apud Ethnicos Romanos qui.

b Acron in illud 1. serm. satyr. 5.

Alia parochi seu Parochia notatio.

c Pompon. Lætus in Cõstantin.

d Budeus in commẽtariis linguæ Græcæ.

e L. Ædificia ff de ædificiis publicis l. 8. pãdectarum.

f D Aug l. 14. de ciuitate Dei c.

g L. Pupill ff. de verborum significatione.

Quis proprio vsu loquendi Ecclesia parochus.

chon vocant. Et vſu loquendi Eccleſiaſtico Paræchus ſeu Parochus vulgo dicitur ille paſtor particularis ſub Epiſcopo cõſtitutus, qui vni Eccleſiæ vicinorum populorum congregatione conflatæ præficitur, varia antiquitus nomina ſortitus. Quos enim ſæpius in primitiua Eccleſia presbyteros miſſos atqoe conſtitutos ab Epiſcopis legimus, vere tunc fuiſſe parochos certæ cuidam Eccleſiæ & congregationi populorum vnius viciniæ deſtinatos de eorum ſalute ſolicitos ac anxios curæ certum eſt, vt conſtat ex [a] Concilio Sardicenſi can. 12. & [b] Calchedonenſi ca. 6. in quibus fit mentio presbyterorum certæ deſtinatorum Eccleſiæ populum congregatum cibo ſalutaris doctrinæ paſceotum: De quibus etiam [c] Carthaginienſe Concilium cap. 36. ita loquitur, *Presbyteri qui per diœceſes Eccleſias regunt, non à quibuslibet Epiſcopis, ſed à ſuis: nec per iuniorem clericum, ſed omni anno, aut per ſe ipſos aut per illum qui ſacrarium tenet, ante Paſchæ ſolennitatem chriſma petant.* Hoc presbyteri nomine Conciliom Sueſſionenſe ſub Pipino Rege, *Parochum*, his verbis expreſſit: [d] *Presbyter qui in paræchia eſt in cœna Domini rationem & ordinem miniſterij ſui Epiſcopo reddat, & chriſma & oleum petat.* [e] Carolus Magnus proprij presbyteri nomine parochum intelligebat, ſicut patet in libro Legis Alemannicæ titulo 11. in quo graui ille ſopplicio ſubiugatur: *Qui presbyteri*, ſcilicet parochi, *curtem qui in paræchia poſitus eſt ab Epiſcopo, contra legem armatus intrauerit.*

Parochi varia antiquitus ſortiti nomina 1. Presbyteri.

a Cõcil. Sardicenſe can. 12.
b Calchedon. ca. 6.
c Concil. Carthag. c. 36.
d Concil. Sueſſion.
e Car. Magn. l. 1. Capitul. c. 173.

Secundo, nomine ſacerdotis loci parochus veniebat intelligendus: quo nomine vſum fuiſſe Concilium Romanum 6. ad parochum denotandum ſub Symmacho Romano Pontifice celebratum, verba illa teſtificantur. [f] *Si is, cui res Dei competit, in alijs, quam vbi res agitur, maximè ſoles territorijs commorari, ſacerdotem loci ipſius vbi habitat, huiuſmodi prauitate contemptus, neglecta perſona Epiſcopus literis inſtructum reddat.*

2. Parochus ſacerdos nominatur.

f Concil. Roman. 6.

Præter duas illas nominum acceptiones ſæpius antiqua ſacrorum Scriptorum Conciliorum, Canonumque Eccleſiæ monimenta replicantes, Clerici nomine paræchum fuiſſe nuncupatum agnouimus. Sic enim eum Alexander 3. ad Salernitanum Epiſcopum epiſtola vocat: & ad vetuſtiora aſcendentes ſæcula inueniemus in Concilio Epaunenſi cap. 23. ſcriptum [h] hoc, *ſanctorum reliquiæ in oratorijs villaribus non ponantur, niſi forſan Clericos cuiuſcumque parochiæ vicinos eſſe contingat, qui ſacris cineribus pſallendi frequentia famulentur.* [i] Iuo Carnotenſis parte 3. in ſingulari, *Clericum cuiuſque parochia* legit. Tempore Childeberti Regis [k] Concilium 4. Aurelianenſe habitum parochos nomine Clericorum ſignificari voluit. Hos Clericos paræchiales [l] Bracarenſe 2. & Clericos locales ac diœceſanos, [m] Toletanum 3. Concilia vocauerunt. Nec his ſolum tribus vocibus, *Presbytero, ſacerdote, Clerico*, parochi nomen exprimitur & munus, ſed & alijs etiam non ſic vetuſtis & communibus, *Curionis*, ſcilicet & *Curati*, deſignatur, à cura quidem regendæ plebis ſibi creditæ *Curatus* dictus; ad quam curam ſtudiumque ſaluandi greges Chriſti particulares ſolicitum Leo Magnus reſpiciens, ita ad Epiſcopos Africæ ſcribebat. [n] *Vbi minores ſunt plebes, minoreſque conuentus presbyterorum cura ſufficiat.* Et de honorarijs parocho à plebe pro illius cura ac labore paſtorali ritè diſtribuendis ita

3. Clericus dictus per excellentiam.

g Alexandr 3. epiſt. ad Salernit. Epiſc. l. in decretal. tit. 26 de præſcriptionibus c. licet 4.
h Cõc. Epaunenſ. c 23.
i Iuo Carnot. p. 3 decr c. 78
k Concil Aurelian. c 6.
l Braccar 2. Concil. c. 2.
m Toletan. 3. c. 20.

4 Parochus cur dictus Curatus.

n S. Leo epiſt. 84 ad Epiſc. Africæ c. 2.

Concilium Aquiſgranenſe 1. ſub Ludouico Pio cap. 108. loquitur: [o] *Sacerdos cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, non ſolum ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis accepta à populo diſpenſanda.*

o Concil. Aquiſgran. 1. cap. 108.

Idem qui *Curatus* dicitur, *Curio* ſimili ratione, licet non ſimili verbi ootatione nuncupatur, vſurpatione nominis non ita vetuſta: atque noſtris Gallis ferè ſingulari dictus eſt, videlicet Parochus Curio à Curia, id eſt, à regione vrbis, cui in ſacris præficiebatur, ſicut apud [p] Varronem legere eſt. Etenim Romæ temporibus Idololatriæ per Curias diuiſæ, ex ſingulis Curiis atque regionibus quidam ad ſacerdotium [q] lege Romuli eligebantur, qui ſacrorum ſolenniis, ſuperſtitionibus dico, præficiebantur: qui propterea *Curati* atque *Curiones* à cura regionom ſeu locorum & hominum in his locis regioniboſque morantiom dicebantur. Hac alluſione & ſimilitudine Curati nomen atque Curionis ad parochos ooſtros rectè deriuatum eſt: qui in ſibi conceſſis locis, curam orandi [r] ſacroſancta atque tremēda myſteria celebrandi pro ſibi creditorum populorum ſalute, illis verbum Dei prædicandi, [s] audiendi confeſſiones, aliaque ſacramenta ſalutis æternæ conferendi, delictorumque confeſſorum [t] abſolutiones impertiendi ſuſcipiunt. Qui denique pro quinta & vltima nominis impoſitione [u] rectores & plebani communiori vocabulo ſolent appellari. Rectores quidem à regendo animas ſibi commiſſas in omni pietate & iuſtitia, [x] magna condita manſuetudine charitatis. Hinc beneficium parochi dicta [y] eſt Rectoria ſcilicet, [z] Cura paſtoris optimi plus de ſuarum oniom quam de propria ſalote ſoliciti. Hunc rectorem ſingularium plebium alio nomine, ſed rei cui accommodatur valde conformi [a] Honorius 3. [b] Pontifex Maximus plebanum dixit: Quod plebis ſibi creditæ curam ſuſcipiat, eiuſque ad æternam vitam erudiendæ paſcendæque ſolicitudine paſtorali voluntariè anxius & laborioſus exerceatur, vbi obſeruandum hîc plebis nomen latius expanſum omnem populum cuiuſque conditionis ſiue excelſæ ſiue vilis & abiectæ ſuo ambitu comprehendere, ooo pro illa ſolum congregatione, quæ fæx populi vulgo nominatur, vſurpari, quam Græci ὄχλον καὶ πλῆθος, turbam nempe patricijs ſenatoribuſque demptis prout Romulus [c] diſtinxerat, appellare conſueuerunt.

Curio cur dicatur.

p Varro l. 4. de lingua Latina.
q Dionyſ. Halicarnaſ. l. 2.

Rectos & plebanus cur dictus Parochus.

r Cap. 2. de paroch.
ſ Clementina, *Dudum* § *verum*. de ſepultura ca.
t eodem tit.
u Cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, de pœnit. & remiſſion.
x Can. Placuit, de pœn. diſt 6 &c.
z Cap. 3. de cleric. ægrot.
y Cap final. de præbend.
z Cap. ſi rector diſt 43.
a Cap. final. *Ne clerici vel monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant.*
b §. Plebiſcitum de iure natu. inſtit.
c Gellius l 10. c 20 Dionyſ. Halicarn. l. 2.

Ex hac oominū diuerſorū varietate, non ſine recta ratione parocho ſeu paræcho impoſitorū nobis de natura & eſſentia parochi conſtare poteſt clariſſimè, vereque inde parochum definire conuenit. *Paſtorē animarum certa alicui Eccleſiæ deſtinatū, in ea plebē ac populum ſibi ſubditum habentem, cui ad ſalutem æternam ſacra prece & ſacrificio Miſſæ, diuini verbi prædicatione, & ſacramentorum collatione ex officio debeat opitulari.* Propter quos paſtorales labores & curas, plebis quam regit, atque in conſcientia moderatur, oblationibus doniſque ſuſtentari mereatur. Hoc munus & officium paſtorale Chriſtus Dominus in ſeptuaginta diſcipulorum, ſicut Epiſcoporum in Apoſtolorum muneribus magna ex parte deſignauerat: quod arduum valde non erit oſtendere, ſi antiquas Eccleſiæ hiſtorias, Conciliorum ſtatuta, Pontificum decreta, ſanctorumque patrum teſtimonia replicare voluerimus. Hoc enim [d] Canon Eccleſiæ ſacer ſua teſtificatione conuincit ex epiſtola Anacleti Papæ ad Epiſcopos Italiæ ſecunda deriua-

Parochi definitio.

Parochi presbyteri ſeptuaginta diſcipulis, Epiſcopi Apoſtolis magna ex parte reſpondent.

d Can. 2. diſt. 21. epiſt 2 Anacleti ad Epiſc. Italiæ.

a Glossa Bed. in c.10 S. Lucæ.

tur: Cui [a] Bedæ Glossa & auctoritas in cap. 10. S. Lucæ suffragatur ista dicentis: *Episcopi tenent statum duodecim Apostolorum in succedendo, & status curatorum succedit statui septuaginta duorum discipulorum Christi, quoad legem nouam, vt in veteri lege septuaginta senioribus Synagoga Mosaica persimiles dicuntur.* Propter quod Concilium Romanum 4. [b] sub Symmacho Papa secundum honoris ordinem post Episcopos Presbyteris per varios Romæ titulos, id est parœchias distributis elargiri placuit. Et Episcopi in Concilio Aquisgranensi 2. præsidentes sub Ludouico Pio, sectione de ordine Rectorum, ista de parochis sub se in partem solicitudinis vocatis honorificè prędicare voluerunt? [c] *Presbyteri qui præsunt Ecclesiis Christi de omnibus hominibus qui ad eorum Ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant, scientes se pro certo rationem reddituros pro ipsis in die iudicij, quia cooperatores oneris nostri esse procul dubio noscuntur:* Sicut septuaginta erant Apostolorum *coadiutores.* Huius rei fidem facit locupletissimam [d] Montanus Archiepiscopus Toletanus cū in epistola ad Episcopos parœcosque Palētini territorij, sic eos alloquitur. *Renoluatur manibus vestris, presbyteri sacratissimi, numeri liber in quo vestri officij in septuaginta seniorum personis auspicatus honor: & inuenietis quorum negotiorum vobis prærogatina concessa sit: adiutores suos Dominus nostri laboris, secundos dignitatis gradu esse voluit.* Hunc Parochorum gradum valde Episcopali proximum ita Epistola ad Paræchos diœcesis Aurelianensis, Episcopus ipse Aurelianensis Theodulphus expressit, [e] *Scitote parochi vestrum gradum, nostro gradui Episcoporum secundum & valde coniunctum esse. Sicut enim Episcopi Apostolorū in Ecclesia, ita nimirum Presbyteri cæterorū discipulorū Domini vicē tenent, & illi tenēt gradum summi Pontificis Aaron: Isti verò filiorum eius: vnde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis.* Et paulò pòst. [f] *Plebibus exemplum benè viuendi prabentes, hoc quibus præestis ducatum, ad cælestia regna præbeatis.* Hæc bonus Episcopus, cuius sententiæ consentiens Fulbertus Carnotensis Episcopus, hæc ad Finardum epist. 2. scribebat [g] *Moyses dux populi secundus adiutoribus septuaginta viris videlicet de eodem populo sustentabatur, per quos forma presbyterorum exprimitur, qui nunc in Ecclesia nouiter Pontificale onus in se suscipientes regendis populis inuigilant.* Minimè contemnenda sunt ea quæ Cancellarios Parisiensis Academiæ de parochorum excellentia scripsit, [h] *Status,* inquit, *Curatorum in ordine proximus est status Episcoporum: patet, quia eadem opera hierarchica eis incumbunt, quæ & Episcopis, & si non tam in excellenti gradu.* Sed quò tota hæc de parochi nomine, definitione, dignitatéque, ad splendorem Monarchiæ Ecclesiasticæ, Pontificiæque maiestatis melius rectiusque referatur, operæ pretiom facturi credimus, si antiquam eius institutionem à Romano Pontifice, Diuo nempe Petro Apostolorum principe, instinctu diuini numinis profectam, atque ab aliis postea eius monarchæ primi Ecclesiastici successoribus confirmatam, corroboratamque fuisse demonstrauerimus. Simul atque enim magnus hominum piscator in altum profundumque Romanæ infidelitatis & idololatriæ mare venit: antequam mortis tempestas eum demergeret, iacto Euangelicæ doctrinæ reti, cum multos in

b Conc. Rom. 4. c. 6.

c Concil. 2. Aquisgr. sub Ludouico Pio sect. de ordine rectorum.

Parochi secundi sunt ab Episcopis, illisq; dignitate proximi.

d Hæc ep. legitur post Concil. Toletanum 2.

e Theodulphus Episc. Aurelianēsis epist. ad parochus Aurelian.

f Ibid. Idem.

g Fulb. Carn. epist. 2. ad Finardum.

h Gerson Cancellarius Parisiens. par. 3. tract. de Consilus & statu perfectionis.

Parœcorum status Episcopatui vicinus.

Institutio parochorum à B. Petro instinctu ac monitu Spiritus sancti, & ab eius successoribus confirmatio & amplificatio.

A dies defixos in limo profundæ impietatis captos è profundo infidelitatis mari in lucem auramque diuinæ cognitionis erueret: presbyteroa aliquot in variis ciuitatis Romanæ regionibua collocatos instituit. Qui curam salutis recenter natorum Christo susciperent, sacro baptismi fonte tingerent, prius Catechistica doctrina informatos, postque natos confirmarent, atque virtute diuini verbi corroborarent, corroboratosqoe frequenti sacramentorum vsu perficerent. Qui tum non erant in tanto nomero, quanto post crescente fidelium multitudine; vt tempore sancti Cleti qui Ecclesiarum principibus glorioso martyrio coronatis, & Lino B recens pro Christo morti subiugato, Presbyteros parochos de animarum salute solicitos ad certum in vrbe pagisque numerum reuocauit. Vt fide dignissimus [i] sanctus Damasus in historia Pontificia tradidit, scribens sanctum Cletum ex præscripto mandatoqoe sancti Petri viginti quinque presbyteros in vrbis Romæ diuersis locis ordinasse, qui venientium ad Christi Domini fidem de tenebris infidelitatis, saluti prospicerent. Huius ordinationis à sancto Cleto meminit [k] Anastasius Bibliothecarius prout à sancto Damaso didicerat. Post hæc semper cum posterior dies in producendis parturiendisque nouis Christo filiis esset priore fœcundior, sanctus Anacletus 1. B. Clementis in sede Apostolica successor presbyteros parochos non Episcopos per castella, villas, pa- C gos, modicasque ciuitates distribuit, vt hæc epistolæ 3. eiusdem Pontificis, cuius meminit Burchardus & Iuo Carnotensis, manifestè testantur: [l] *Episcopi non in castellis aut modicis ciuitatibus debēt constitui, sed presbyteri per castella & modicas ciuitates atque villas debent ab Episcopis ordinari & poni: singuli tamen per singulos titulos suos.* Quod decretum patres Sardicenses repetentes atque sequentes, vnicum presbyterum, id est parochum in pagis vel oppidis, qui aliis clericis dignitate & regimine præiret, sufficere decreuerunt. Sancti Anacleti successor [n] Euaristus quintus post B. Petrum vniuersalis Ecclesiæ pastor, rectorque monarchicus moltiplicato fœcunditate nouæ Christianorum prolis orbe, titulos parœciasque in ciuitate Romana multiplicauit, eosque diuersis presbyteris, id est animarum nutritoribus di- D stribuit, vt à se inuicem separati populos recens natos in fidei doctrina atque religionis instruerent. Hos titulos, variasque parœchias sanctum Dionysium Galliarum Apostolum in Gallia & instituisse, & eas diuersis presbyteris distribuisse, sicut Romæ S. Clementem ex sancti Petri institutione facientem viderat auctor est [o] Hilduinus sancti Dionysij Abbas, qui vixit sub Ludouico Pio Caroli Magni filio. Sic iam labentibus annis multiplicata per orbem Christianorum gente, atque propter eoa magnificata lætitia, eorum virtutis ac fidei fulgore per omnes terras irradiante, Rom. Pontifices diuersis temporibus tituloa parochiales per omnem tunc late patentem Christianum orbem auxerunt, auctosque diuersis parochis distribuerunt: cum ea cautione & moderatione: vt vnus alterius terras non inuaderet, singulique suis contenti viciniis atque parœchiis aliorum minimè fines ingrederentur, vt suus la-

i S. Damas. in hist. Pont.

k Ex Anastas. Bibliothecario in Damas.

l S. Anaclet. 1. epist. 3 cuius meminit Burchardus l. 1 c. 4. Iuo Carn. part. 5. c. 59 & 58.

m Conc. Sard. c. 2.

n Euaristus titulos parochiales presbyteris distribuit.

o Hilduinus abbas S. Dionysij in Areop.

A tius quam pontificia præſcripſiſſet ſanctio, propagarent. De quo præclarum extat teſtimonium atque decretum ſancti Dionyſij Papæ huius nominis primi cuius Gratianus meminit, in quo ſic Papa loquitur. [a] *Eccleſias ſingulas ſingulis presbyteris dedimus, parochias & cœmeteria eis diuiſimus, & vnicuique ius proprium habere ſtatuimus: ita videlicet, vt nullus alterius parochiæ terras, terminos aut ius inuadat, ſed vnuſquiſque ſuis terminis ſit contentus, & taliter Eccleſiam & plebem ſibi commiſſam cuſtodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus ſibi commiſſis rationem reddat, & non iudicium, ſed gloriam pro ſuis actibus recipiat. Hanc quoque normam te & omnes Epiſcopos ſequi conuenit, & quod tibi ſcribitur, omnibus quibuſcumque*

B *potueris, notum facias, vt non ſpecialis, ſed generalis fiat iſta præceptio.* Iura vero parochorum rectè ſibi ſubditis fidelibus præſidentium à Roman. conceſſa Pontificibus volente, Deo atque præcipiente interno ſuæ inſpirationis nutu; nouem breuiſſimè capitibus comprehenduntur, quæ in iure Canonico ſcripta leguntur: De quibus[b] Panormitanus,[c] Hoſtienſis,[d] Syluester, & alii loquuntur: 1. vt parochianos de grege ſuo in Eccleſia ſua baptizẽt. 2. Vt illorum [e] confeſſiones quotannis audiant. 3. Sacratiſſimam Dominici corporis communionem in ſolennitate Paſchali illis impertiantur. 4. Vt inſtante periculo mortis[f] extremæ vnctionis armis eos obfirment. 5. Eorum [g] matrimonia & nuptias in Ec-

C cleſia ſua celebrent. 6. Vt eos morte conſumptos honorificæ & religioſæ [h] ſepulturæ mandẽt. 7. Vt diebus feſtis verbi diuini prædicatione inſtructos[i] ad audienda deuotè ſacroſancta myſteria preceſque myſticas in Eccleſia meritoriè retineant. 8. Vt pro laboribus paſtoralibus ad eorum ſalutem impenſis[k] decimam fructuũ partem ab eis ſingulo quoque anno ex iuſtitia recipiant. 9. & poſtremo, vt primitias[l] ſimiliter fructuũ aliaſque de more laudabili fieri ſolitas oblationes accipiant ab illis quorum domicilia ſuæ parœchiæ limitibus ambiuntur. Quam quidem (vt in tranſcurſu obſeruationem notem) ſæpe cum diœceſi confundi ac permiſceri in antiquis Conciliis, Canonibus, hiſtoriiſque legimus, vt parochia pro diæceſi, & diœceſis pro parochia ſumi plerum-

D que ſoleat. Si quidem Apoſtolorum ſæculo parœchiam pro diœceſi ſumi ſolitam decimus ille Canon Apoſtolicus [m] oſtendit, denuntians Epiſcopo deſerenti *παροικίαν*, id eſt diœceſim *non licere in aliam inſilire:* Atque ſimilia huius rei paſſim in ſacris Canonibus & Conciliis exempla reperiuntur. At contra diœceſim pro parœchia ſumi quandoque clarum eſt ex [n] Concilio Africano cap. 2. in quo Patres decernunt oportere eum, *qui vniuerſis fratribus ac toti concilio inhæſerit, non ſolum ſua iure integro, ſed diœceſes poſſidere.* Et ex Concilio Agathenſi in Gallia Narbonenſi dicente, [o] *Presbyter dum diœceſim tenet,*

A ſcilicet parochiam, *De his quæ emerit ad Eccleſiæ nomen ſcripturam faciat &c.* Omne parochorum munus & officium ad tria, Orationẽ nempe, prædicationem Diuini Verbi, & ſacramentorum adminiſtrationem reuocandum eſt. De quibus impræſentiarum copioſè agere inſtituti noſtri limites excedit: quia de his, ſicut de aliis Eccleſiæ miniſtris breuem tractatum inſtituimus, quantum ad illuſtrandam Monarchiæ Eccleſiaſticæ intelligentiam ſufficere poſſet. Ad orationem non ſolùm preces priuatas & publicas, quibus pro ſua ſuorumque ſalute deuotè parochus intendere debet; ſed etiam ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium reuocamus. In prædicatione Verbi Di-

B uini (in qua ſecundum parochi munus atque cura inclinata recumbunt) non ſolum conciones ad populum, iam vt annis, ſic fide & diſciplina Chriſtiana maturum, ſolidioris doctrinæ concludimus; ſed etiam familiaria hortamenta, prima fidei rudimenta continentia, faciles inſtructiones pueris edocendis idoneas, quæ Catecheſes appellantur. Adminiſtratio verò ſacramentorum, quæ tertio Parochi muneri debetur, duobus exceptis, Confirmatione & Ordine, omnium eſt: quibus nouam ſemper gratiam maioris meriti, vt loquuntur Canones [p] ſanctique Patres, ſuorum pectoribus miniſteriali obſequio parochus, paſtor ſimul & magiſter infundit. Ex quibus apparet quanta capacitas probitatis, prudentiæ & eruditionis in parocho requiratur. Miſerum [q] namque eſt eum fieri magiſtrum,

C qui nunquam fuit diſcipulus. Et cum velit iubeatque [r] Apoſtolus omnes presbyteros, ſcilicet curam habentes animarum fieri irreprehenſibiles, quanta probitas ſanctitaſque parochum comitari debet, conſiderata præter Apoſtoli oraculum hac ſacra Canonis legiſque Pontificiæ iuſſione [s], *Qui præeſſe debent corrigendis, hos culpa omni carere oportet: & longa debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula cõmittuntur Eccleſiæ.* Quod ſi ad honores mundi, *ſine ſuffragatione temporis, ſine merito laboris indignum ſit perueniri, & illi notari ambitus ſoleant, quos probitatis documenta non adiuuant: Quam diligens & quam prudẽs habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum & cæleſtium dignitatum?* Sed de his plura ſequentibus capitulis dicemus: cum diſcurſu amplio-

D rum omnium paſtorum præſertim maiorum, dignitateque præcipua in Eccleſia ſuper alios eminentium, vitam, doctrinam atque mores incidetimus. Quæ omnino neceſſaria in illis & optima deſiderantur: vt iuſtè ac ſanctè ſuis in ſalutem gregum ſuorum fungentes officiis, in partem ſolicitudinis Eccleſiaſticæ vocati, maieſtati Pontificis Romani, ſub ſalutari omnium Chriſti Eccleſiarum regimine laborantis, Monarchicæ, ſinceriori famulantes affectu; fructuoſius pro libertate ac pace Eccleſiæ militantis, & pro æterna felicitate triumphantis, obſequantur.

Ce iiij

Marginal notes (left):

a S. Dionyſ. 1. Epiſt. 2. ad Seuerũ Epiſcop. Cau. Eccleſias 13 q. 1.

Parochiarum diſtributio à Rom. Pontifice Dionyſio 1.

Iura Parochorum ad 9. capita data à Rom. ſede reuocantur.

b Abbas Rubrica de Parocho.

c Hoſtienſis in ſumma tit. de parochis.

d Syluest. verbo parochia.

e Cap omnis de pœnitentia.

f Clement. 3 § dudum de ſepulturis.

g cap. 1. de clandeſt. deſponſat. cap. Aliter 30 q 5.

h cap. ſuam de Simonia cap. placuit 13. q. 3.

i Clement. dudum, de ſepult. §. verũ.

k Cap 3. de parochia.

l cap. quæſt. ſunt 16 q 1.

m cap. omnis de conſecratione diſt. 1.

m can. 10. Apoſtol.

n concil. African. 2.

o concil Agathen. c. 54.

Marginal notes (right):

Tria Parochi munera orare, prædicare, & ſacramenta conferre.

p S. chryſoſt. homil. 9. in aſcenſ. Domini.

Parochus dictus à S. Chryſoſtomo ὁ ποιμὴν καὶ διδάσκαλος ſcilicet Paſtor & Magiſter.

q cap Miſerũ diſt 61.

r ad Tit c. 1.

s cap. in ſacerdotibus diſt. 61.

t cap. Miramus, diſt 61. in f.

CAPVT VIII.

De vitæ probitate, déque doctrina prudentiæ charitatique coniuncta, pastorum omnium Ecclesiæ tam maioris ordinis, vt Episcoporum, Metropolitanorum, & Primatum, quam minoris, vt parochorum & similium.

1. *De sanctitate, vitaque puritate pastorum.*
2. *De doctrina salutari.*
3. *De vtriusque in pastoribus illis cõiũctione.*

De vita puritate pastorum.

VNC qood maioris momenti est ad salutem animarum, tutiorémqoe vniuersalis Ecclesiæ conseruationem in pastoribus cuiusque generis & sortis, virtutem nempe doctrinamque consideremus. Sine qua nec pastori œcomenico omnium Ecclesiarum Christiani orbis solicitudine grauiter anxio fideliter illi seruire, nec rerum ad salotare populorum fidelium patrocinium spectantiom satagere possunt. [a] Apostolus Episcopos, aliosq; animarum Christianarum rectores irreprehensibiles, atque omni vacantes crimine requirit: Qua breuitate verborum Apostolus ille sanctus, vas electionis omnem peccatorum ab animo pastorum contagionem dispulit, totamque virtutum cateruã in eorũ pectora mentesque sancto teste [c] Hieronymo, nobiliter euocauit. Vitia sacerdotũ pastorumque vitam moresque inquinantia, quæ detestari generosè sacrificium Deo gratum est, sub litera figuraque mysterii sic in veteri lege Moysi, fratri Aaroni renuntiaturo Dominus expressit, [d] *Si cæcus fuerit, si claudus, si vel paruo, vel grandi, vel torto naso: si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.* Quibus corporis infirmitatibus, animorum maculas spirituales Hesychius in hunc leuitici locum aliique doctores irradiante spiritus sancti lumino in eorum cordibus exponunt. Per cæcum sacerdotem veritatis lumine destitutum pastorem, per claudum, eum qui modo veritatis splendorem pulchritudinemque defendit, modo versa vice bonæ voluntatis, eandem exaltatione mendacii persequitur, interpretantur. De quo eiusque similibus Dauid expostulando dicebat. [e] *Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt & claudicauerunt à semitis suis.* Per Nasum paruum pastores indigni iudicio prudentiaque carentes intelliguntur. Per Grandem, qui nimium carnalia mũdanaque spiritualium obliti sapiunt: Per Tortum malitiosi dolos in cordibus tota die meditantes: Per Fractum pedem pastorum arrogantia designatur, qua illi ad lapidem scandali allisi corruunt: Sicut per Manũ fractã auaritia pastorumque corruptio significatur. A qua vtriusque corruptione pedis & manus valde Dauid abhorrens ita precabatur. [f] *Non veniat mihi per superbia, & manus peccatoris non moueat me.* His corruptionibus opposita, quę sapiens postea dixit: [g] *Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter.* & c. 15. Prouerb. [h] *Qui odit munera viuet.* Gibbosus oneratum peccatis exprimit. Lippo intelligitur ille qui clarum quidem intellectum possidet, nisi eum vitiosa natura corrumperet. Albugo in oculo conuersationem significat deprauatam malitiáq; doctrinę veritatis inimicam: qua inquinati fœdè pastores iniqui, [i] *Deum ore confitentur, factis vero negant.* Per iugẽ scabiem, & impetiginem in corpore, totius vitæ vitiis fœdatæ turpitudo, in malo perseuerantia, callumque iniquitatis obductæ repræsentantur. Deus immortalis quot vitiorũ turpitudines fœdásque corruptæ vitæ contagiones in nostris pastoribus vidimus? Atque vtinam solom vidissemus, & non iam amplius videremus: aut cum lachrymis luctuq; vidẽtes saltẽ in medio dissolutionũ publicarũ spe aliqua reformationis futuræ respiraremus potius, quã metu grauiorum calamitatum in impunita & libera vitiorum atqoe deprauationum tam publicarum quã priuatarum prostitutione fundato miserè lugeremus. Corruptio vitæ pastoris sacerdotisque misera, & in perniciem subditorum populorum elata nimis; cum [k] sacerdos qui vnctus est peccando delinquere faciat populum Dei. Hoc oraculum Dei est, *Ecce legislator peccatũ ipsius sacerdotis, peccatũ populi appellans,* [l] inquit Isychius, *Quia negligens sensibilis sacerdos aut peccans ipse, aut non vindicans in peccatoribus illicit eos, qui rudes sunt, ad similia.* [m] *In Episcopo quippe vita formatur omniũ,* dicebat S. Ambrosius, *& sacerdos,* scilicet pastor populi, *gregis forma & Ecclesiæ lumen dicitur, cuius subditos, vt ceram sigillo sic ipsius moribus imprimi necessum est.* Vt ad Dorotheum presbyterum [n] Isidorus Pelusiota rescribebat: Nec mirum: Nam si vita principis censura sit eaque perpetua, testante [o] Plinio iuniore, tunc Rom. Consule; Quidni pastoris Ecclesiastici vitam populi fidelis formam viuendi nominabimus? Nunquid illud est quod his verbis Turonense Concilium dicere volebat? [p] *Episcopus vita, habitu, forma & conuersatione sancta suis sit subiectis exemplum.* Quantum sanctitati vitæ pastorum Ecclesiæ ad amplificãdos imperij sui fines ac terminos Iustinianus Imperator detulerit, audienda hæc quæ in l. 13. Cod. de Episcopali audientia, Imperatore Christiano dignissima ad Epiphanium Patriarcham Constantin. præclarè Christianéq; rescripsit. [q] *Certissime credimus quia sacerdotum puritas & decus, & ad Dominum Deum & saluatorem nostrum Iesum Christum feruor, & ab ipsis missæ perpetuæ preces, multum fauorem nostræ Resp. & incremẽtum prabent, per quas datur nobis & barbaros subiugare, & in dominium redigere illos quos antea non obtinuimus, & quanto plus rebus eorum accedit honestatis & decoris, tanto magis & nostram Remp. augeri credimus. Si enim hi prætulerint vitam honestam & vndique irreprehensibilem, & reliquum populum instruxerint, vt hic ad illorum honestatem respiciens, multis peccatis abstineat, planum est, quod inde & animæ omnibus meliores erunt, & facile nobis tribuetur à Maximo Deo & saluatore nostro Iesu Christo clemẽtia conuenies.* Et ideò quanto esset bono Ecclesiæ imperiiq; Christianorũ necessaria irreprehensibilis ac innocens vita pastoris attẽdens Pontifex Rom. Hormisda sic Episcopos Hispaniç hac sua ep. 4. absentes tanquã præsentes affabatur: [r] *Vt in sacerdotibus ordinandis, quæ sunt à patribus præscripta & definita cogitetis: quia sicut est caput Ecclesiæ Christus, Christi autẽ vicarij sacerdotes,* scilicet Episcopi, *alijq; pastores, sic & in eligẽdis his curã oportet esse perspicuã. Irreprehensibiles enim esse cõuenit, quos præesse necesse est corrigẽdis, nec quidquã illi deesse persona, penes quã est religionis summa & substãtia disciplina.* Nec immeritò singularẽ quandã cautionem in electione Episcoporũ, superiorisq; gradus Ecclesiæ rectorũ Concilia sacra, ne quis, nisi castissimus moribus, innocẽtissimus in Episcopale solium electus eue-

a 1. Tim. 3. b Ad Titum c. 1.

c S. Hier. epi 83. ad Oceanum.

Vitia pastorũ mistico designata sub litera veteris.

d Leuit. 21. v. 18.

Mysterium litera veteris testamenti exponitur, & euolluntur in exprimendis vitijs quo pastores maximè fugere debent.

e Psal. 17. v. 45.

f Psal. 35.

g Prou. 10.

h Prou. 15.

i Ad Titum c. 1.

Lamentatio ob scelera Ecclesiasticorum in illustrioribus Ecclesiæ dignitatibus collocatorum.

Peccatum pastoris, peccatũ populi.

k Leuit. c. 4.

l Isych. l. 1. in c. 4. Leuit.

Vita pastoris regula populi.

m S. Ambr. ep. 82. ad Eccles. vercellens.

n Isidor. Pelus. l. 1. ep. 319.

o Plinius iunior in panegyrico ad Traianum.

p Turon. Cõc. 3. c. 4.

q Imper. Iustinian. l. 31. Co. de Episc. audientia.

Bona pastorũ vita, & barbari victi ad fidem conuertuntur, & imperium Christianorum prosperè amplificatur.

r Hormisdæ Epist. 4. c. 2. ad Episc. Hisp.

Quanta cautio & diligentia in eligendo bono Episcopo.

a Concil. Aruernens. c. 2. Concil. Carthag. 4. c. 1.
b S. Greg. l. 1. pastor. c. 10. & 11.

heretur, adhibere curauerunt. Hinc illa[a] decreta Conciliorum: *Qui Episcopus ordinandus est antea examinetur, si natura sit prudens, si docibilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius.* Quippe qui modis omnibus debeat, vt cum[b] S. Gregorio loquar: *Ad exemplum bene viuendi pertrahi: Quique habitu, vita, forma, sanctaque conuersatione,* vt postea monuit[c] synodus Turonensis sub Carolo Magno, *suis subiectis exemplum normaque viuendi conspiciatur.* Ac omnes quidem pastorum gregis Dominici virtutes, eò grauiores & ad persuadendum puritatem vitæ populis Dei potentiores, quò benignius humilitate conditæ maiori cernuntur; qua vt efficacius pastores illi vestiantur, horum perpetuò verborum Domini ad discipulos meminisse debent:[d] *Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Quid est* inquit[e] S. Gregorius, *Dominum mitem se in magisterio atque humilem dicere, nisi relictis excondis elationis difficultatibus plana quædam bene viuendi itinera demonstrare?* Quæ virtus benignitate comitata maximas, ad cōciliandum populi animos pastori suo vires habet: Indéque ipsum ad virtutis pietatisque studia suauiter inflammandum pastoris sui vi pellectū amoris, eiusque magis dilectione quam metu voluntati subiugatum. Quod eleganter S. Ambrosius his verbis expressit,[f] *Dauid rex cum omnibus æquabat suam militiam, fortis in prælio, mansuetus in imperio, ideò non cecidit, quia charus fuit omnibus, & diligi à subiectis, quam timeri maluit. Timor enim temporalis tutaminis seruat excubias, nescit diuturnitatis custodiam.* Hęc humilitatis virtus benignitate & mansuetudine sociata, qua pastor gregisque princeps non tam suæ splendorem dignitatis, quā suorū salutē subditorum suspicit: nec tā ab illis metui quam diligi procurat, verū iter gloriæ potest appellari. Cum ille Romanæ princeps eloquentiæ ad Antonium patriæ hostem iudicatū sermonē conuertendo dixerit,[g] *Illud magis vereor ne ignorans verum iter gloriæ, gloriosum putes plus te vnum posse quam omnes, & metui à ciuibus tuis quam diligi malis: Quod si ita putas totam ignoras viam gloriæ: Charum esse ciuē, bene de Rep. mereri, laudari, coli, diligi gloriosum est: Metui verò & in odio esse inuidiosum, culpabile, imbecillum, caducum: Quod videmus etiam in fabulis, illi ipsi, qui oderint, dum metuant, dixerit, perniciosum fuisse. Vtinam Antoni auum tuum meminisses! Putasne illum immortalitatem mereri voluisse, vt propter armarum habendorum licentiam metueretur? Illa erat vita, illa secunda fortuna, libertate esse parem cum cæteris, principem dignitate: Beatus est nemo, qui ea lege viuit, vt non modo impune, sed etiam cum summa interfectoris gloria interfici possit.*

Humilitas & benignitas in pastore valdè ad conuertendum populum potens & efficax.
d S. Matth. 11.
e S. Greg. l. 20. Moral. in ca. 30. Iob.
Quantò melius est amari à subditis quā timeri.
f S. Ambr. l. 2. offic. c. 7.
Verum iter gloriæ in diligendo subditos cum magna humilitate & benignitate.
g Cicero philip. 2.

Iam verò quantum subsidium pastori bonæ vitæ splendore coruscānti, doctrina solida non inflata, salutaris non inanis mondanæ sapientiæ profluentia, pro regendis fideliter & prosperè sibi à Deo creditis ouibus sit allatura, consideremos. Cum in primis pastor, *gregis sui mens, spiritus vitalis & oculus esse debeat*, aiebat S.[h] Antiochus, *vt ne vna quidem concreditarum sibi pecudum ridicula fiat & indigna quæ rapiatur à Domino per oscitantiam.* Dicantque Patres Nicænæ synodi,[i] *Sacrarum Scripturarum scientiam hierarchiæ Ecclesiasticæ esse substantiam*, vt ante illos[k] Apostolos Gallorum, prout à præceptore suo D. Paulo didicerat, sublimiter enarrauit. Propter quod S. Gregorius execrabatur eos qui antequam tyrocinij Ecclesiastici, primaque militiæ clericalis rudimenta didicissent, pastoralis officij munerisque subsellia con-

4. Pars. Præter vitæ probitatem quam necessaria doctrina omnino ponderanda in pastore.
h S. Antioch. homil. 111.
Pastor debet esse oculus & mēs sui gregis.
i Nicænæ synod. 2. c. 2.
k S. Dion. de Ecclesiast. hierarch.

A scendere sine rubore præsumpsissent. Sic enim sanctus, sublimisque doctrina Pater ad Syagrium, Dethenium, aliosque scribebat Episcopos.[l] *Hoc quoque ad nos peruenisse non dissimili dignum detestatione complectimur, quod quidem desiderio honoris instatis defunctis Episcopis tonsurantur, & fiunt repentè ex laicis sacerdotes, atque inuerecundè religiosi propositi ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus quod ipsi subiectis præstituri sint, qui antequam discipulatus limen attingant, tenere locum magisterij non formidant? Qua de re necesse est, vt quamuis inculpatæ quisque sit meritis, ante tamen per distinctos ordines Ecclesiasticis exerceatur officijs.* Quam imperiti illi honoribus Ecclesiasticis inhiantes, quibus præ magna inscitia, socordiaque indignissimi iudicantur, ab Imperatore Leone, si viueret, seuerè, iustè tamen castigati refrænarentur: Cuius aurea hæc edicti religiosissimi in

Indignos ante doctrina assecutionem pastoralia munera arripientes detestabatur S. Gregorius.
l S. Greg. l. 7. Registri epist. 111.

B Cod. de Episcopis & Clericis verba leguntur: [m] *Tantum ab ambitu debet esse sepositus (qui ordinatur Episcopus) vt quæratur cogendus, rogatus recedat, inuitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi.* Sic præclare post hæc cōcludit Imperator: *Profectò enim indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus inuitus.* Episcopum aliumue animarum pastorem fieri in Ecclesia, qui doctor ne potius, quam nomine non esset, diuina[n] S. Pauli oracula reclamant, quique:[o] *Non amplectitur eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana & eos qui contradicunt redarguere.* Quo Apostolici oraculi fundamento confirmati fulti que sancti Patres in Concilijs in nomine Christi congregatis, omnem semper à pastoralibus sulijs inscitiam imperitiamque, C quantum sua conniti potuerunt auctoritate non minus, quam improbitatem longissimè pepulerunt. Inde nata illa apud Isidorum Ecclesiastica sanctio promanauit:[p] *Sicut iniqui & peccatores ministerium sacerdotale assequi prohibentur: ita indocti & imperiti à tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis suis vitam bonorum corrumpunt, isti sua ignauia iniquos corrigere nesciunt. Quid enim docere poterunt, quod ipsi non didicerunt?*[q] *desinat locum docendi suscipere, qui nescit docere: Ignorantia quippe præsulum, vita non congruit subditorum.* Quo referenda hæc Concilij Cabilonensis 2. cap. 1. constitutio.[r] *Decreuimus iuxta sanctorum canonum constitutionem, & cæterarum sanctarum Scripturarum doctrinam, vt Episcopi assidui sint in lectione, & scrutentur mysteria verborum Dei, quibus in Ecclesia doctrina fulgore splendeant; & verborum Dei alimentis animas sibi subditas satiare non cessent, & cum Dauid quotidie Do-* D *mino dicant:*[s] *Reuela oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua: Ita videlicet, vt illas scripturas notissimas habeant, quæ Canonicæ appellantur, & earum sensum per Patrum tractatus inquirant: Canones quoque & librum B. Gregorij Papæ de cura pastorali, & secundum formam ibidem constitutam & viuant & prædicēt.* Pręclara sanè illa virtutis ac doctrinę amica in pastore animarum coniuratio, qua sibi subditos Christi Domini greges, vt dignitate, præcedere debet.[t] Saul quem Dominus primum super populum suum Israel regem constituerat ab humero & sursum eminebat super omnē populū: Nec sine mysterio, quo doctrina virtusq; pastoris adūbrabātur, quib⁹ vt gradu dignitatis populo sibi credito præire debet: vt mystica huius loci à D. Gregorio tradita expositio declarat.[u] *Rex*, inquit, *præceditc collo, præcedit cap. Collo locutio, capite cōtēplatio de*

m l. 31. Cod. de Episc. & clerie. Leonis Imp. præclara constitutio cōtra imperitos honores Ecclesiæ ambientes.
n Ibid.
n 1. Ad Timot. c. 3. v. 3.
o Ad Tit. c. 1.
Sicut improbi, sic imperiti à sacerdotali, pastoralique munere arcentur.
p Isidor l. 3. sentent. c. 33.
q Conc. 1. Aquisgran. c. 14. sub Ludouico ex D. Gre. desumptum illud.
r Concil. Cabillon. 2. c. 1.
s Psal. 118.
5. Pars. De coniunctione virtutis ac doctrinæ in pastore.
t Reg. l. 1. c. 9.
u S. Greg. in 9. c. l. 1. Reg.

signatur. Capite ergo & collo subditorum omnium capita pastor excellit, si contemplationis altitudine mirabilis est, & sublimitate doctrinæ. Pastorem gregis sui atque sanctæ Euangelij sui oracula depromentem in excelsum montem Dominus ascendere iubet,[a] *super Montē Sion ascende tu qui Euangelizas Sion.* Hæc quid aliud ostēdūt quā Episcopū pastoremque Euangelicum de excelso salutatis doctrinę singularisq; virtutis solio diuina debere Christianæ eloquentiæ flumina populorum sibi creditorum pectoribus infundere? vt à praua agrestique vita penitus auersi ad Deum per salutaria pœnitentiæ itinera salui incolumesque reuertantur? Hoc erat quod ipse S. Gregorius Patriarchæ Cōstantinop. cæterisque Episcopis intra huius Patriarchatus terminos inclusis infigere penitus his verbis intendebat:[b] *Qui loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate cōpellitur summa monstrare. Illa nempe vox libentius auditorum corpe netrat, quam dicentis vita commendat: quia quod loquēdo præcipit ostēdēdo adiuuat, vt fiat. Hinc enim per prophetam dicitur, super montē excelsum ascēde tu qui Euangelizas Sion: vt videlicet qui cælestis prædicatione vtitur, ima iam terrenorum operum deserens in rerum culmine stare videatur; tantoque subditos facilius ad meliora pertrahat, quanto per vitæ meritum de supernis clamat.* Hæc spiritualis sanctusque doctor. Quā optimè in eam tanti doctoris pontificisque sententiam magni illius Saluiani Episcoporum sui sæculi magistri, Gennadij iudicio, hæc hortamēta, monitaque consentiunt.[c] *Sacerdotes exemplo esse omnibus debent, & tanto antestare cæteris oportet deuotione, quantò antestāt ōnibus dignitate. Nihil enim est turpius quam excellentem esse quemlibet culmine, & despicabilem vilitate. Quid enim est aliud principatus sine meritorū sublimitate, nisi honoris titulus sine homine? Aut quid est dignitas in indigno, nisi ornamētū in luto? Et ideò cūctos qui sacri altaris suggestu eminent tātum excellere oportet merito quantū gradu.* Sic nimirum S. Basilius existimabat[d] referēte S. Gregorio Nazianzeno: *Priuati quidem hominis virtutē in eo consistere, vt vitio careat aut quoquomodo probitatem colat. Principem autē & antistitē, ac præsertim huiusmodi imperiū gerentem, improbitatis notā effugere non posse, nisi multum antecellat ac melior in dies existat, paremque dignitati suæ ac thrones virtutē afferat. Vix enim esse vt per summum assequatur, ac per exuberantem virtutis amplitudinem vulgus ad mediocritatem pertrahat.* His spiritualibus virtute scilicet ac doctrina salutari donis destituti pastores, super gregē fideliter honorificeq; vigilare nō possunt, prout eorū deposcunt officia: imò potius infrà illū turpiter obdormiscunt: & ita cōniuentes in medijs humanæ vitæ laboribus, somno infæliciter mortifero consopiuntur. An nō id clarissimè his S. Chrysostomus expressit? cū dixit:[e] *Cui Christi grex concreditus est, hunc omnibus deperditis animæ propria iacturam facere oportet.* Quod, dum ordinē in Ecclesia præscriptum à Deo interturbat, atque obliuione sui peruertit, quo gregibus Christianis Deo ipso tanquā vitali spiritu spirātibus, vt dignitate & honore, ita probitate ac eruditione præesse debet: Ipse soluta iurisdictionis Ecclesiasticæ compage, deterior gregibus factus, priuatione doctrinæ & vitæ sanctimoniæ, post eorum vestigia sicut illa pulcherrima mulierum in canticis ignara sui, & suæ oblita conditionis, indignissimè abire cogatur. Verum doctrina hæc salutaris vitæque probitas momenti nullius & operæ pretij

a Isay. c. 40.

b S. Greg. l. 1. ep. 24. ad Patriarcham Constantin. & alios Episcopos eiusdem Patriarchatus.

Pastores ac sacerdotes doctrina & exemplo ornare debent subditos.

c Salu. l. 2. ad Ecclesiam.

Iudicium S. Basilij de virtute & doctrina pastorum.

d S. Greg. Nazianz. orat. de laudibus S. Basil.

e S. Chrysost. l. 2. de sacerd.

f Cant. c. 1.

pro salute animarum censebitur, nisi applicetur. At verò applicatio hæc melius non potest exerceri, quam residentia pastoris, de qua propterea sequenti capite dicendum.

CAPVT IX.

De residentia pastorum maiorum & minorum pro bono vniuersalis Ecclesiæ, pro splendore auxilioque monarchici pastoris, & pro salute membrorum Ecclesiæ scilicet fidelium, quæ sunt de grege Christi Domini.

1. *Quam sit salutaris hæc pastorum residentia in iure diuino fundata.*
2. *Iussa Ecclesiæ principumque Christianorum ad hanc residentiam compellunt.*
3. *Quam sit perniciosum & impium pastores sine causa iusta greges suos deserere.*
4. *Cōtra huiusmodi desertores pœna canonica, quas diuinæ æternæque vltiones cōsequūtur.*

VM præcipua laus meritumque Christianæ virtutis in actione consistat; parumque sit Deum cognoscere, si non sicut Deum contra paganorum[a] philosophorum delirua operibus bonis iustisque glorificemus. Certè virtus, innocentia vitæ, doctrinaque pastoris parū sibi gregibusque proderit si non exerceatur pro salute ouiū Christianarū cōtra rabiem furorēque luporum. Ne similis sit præclaro illi de quo[b] Tullius, senatusconsulto *Verumtamen vt gladio in vagina recondito,*[c] *Probatio siquidem dilectionis est exhibitio operis.* Et Deus[d] fidem nobis ex operibus sibi exhiberi iubet, vt cordis cū manu, id est, pij cordis affectus cū iustis corporis effectibus laboribusq; congruant, cognitoque corde præfectorum suæ Ecclesiæ recte cum suo cōspirante dicat illis Dominus, vt alter Iesu nobili viro Ionadab:[e] *Date mihi manum vestram*, vt in curam solicitudinis ac directionis Ecclesiæ meæ vos euehām, *ad pugnam contra falsos prophetas*, solertes diabolicæ tyrannidis satellites: quos improba scelerū rabies ad deuotandos dilaniandosque fideles ouilis mei greges cæcos efferauit: sciamque ex operibus vestris verine sitis pastores ouium salutis appetentes & amici, an mercenarij, crudeles, atque nefandi, gregis interitum sanguinemque sitientes. Vt quam appositè vereque hæc dixerit Hormisda Pontifex Anastasio Imperatori scelerato in hypocrisi crudelia suæ tyrannidis persecutionisque in Ecclesiā Dei flagella fraudulenter insidioseque torquenti, cognoscamus,[f] *Fac Domine Imperator effectu rerum fidem probare verborum. Non enim sermonibus cognoscuntur hominum corda, sed effectibus: cum & Abraham pater noster non nuda fide, sed opere fidem commendante Deo placuerit.* Certè vana illa planè & inanis quantumuis eximia pastoris eruditio & industria, nec non virtus valde debilis & manca: quę latens in corde non splendet in opere, erudiendo populo minimè cohærens, procul ab illius regimine semota, elongataque extra septa vocationis suę diuagatur. Hanc pastoris industriam, eruditionem, virtutemque quanta sit, residentia plena non otiosa, sed laboriosa demonstrat: Hæc in nutriendo spiritu populos Dei, virtutes, do-

a Rom. 1.

Laus Christianæ virtutis in actione præcipuè consistit.

b 1. Catil.

c S. Greg.

d S. Iac. c. 2.

e 4. Reg. c. 10 v. 15.

f Hormisda epist. 6. ad Imper. Anast.

ctrinam studiaque prudentiæ copulata Christianæ pastoris ad maiorem Dei gloriam, splendorem Monarchiæ Pontificiæ, viresque militantis ecclesiæ corroborandas exercet: vt intelligamus non hic agi de desidiosa, socordi, magnis plerumque scandalis obuia residentia, sed de laboriosa, vigiliis ac curis assiduè pro salute gregis exercitata, quam in Ecclesia propria firmiter immotam conscientia sistit, fides alit, Zelus honoris diuini in suis exercitationibus sanctus illustrat, feruorque charitatis animas saluandi incensam maiorum meritorum cumulo complet, ac perficit, vt ad omnem virtutis pietatisque operationem fidelis gregis animos viso pastore bona multa benè faciente magis ac magis possit incendere. Id exemplo patuit manifesto in persona S. Athanasij; quo ab exilio reuerso atque in sua Alexandrina residente Ecclesia Alexandrinus populus mirum in modum ad præclaras virtutū Chhristianarum actiones & studia semper in via Domini progrediendo concitatus apparuit; De quo hæc post multa sanctus ipse. [a] *In summa tanta æmulatio fuit ad virtutem, vt singulas familias, singulas domos Ecclesiam esse ob probitatē incolentiū, & preces ad Deū existimares. Eratque in Ecclesia profunda & admirabilis pax.* Inuicem scilicet vndecumque Athanasio scribentibus, iisdem ab Athanasio consultas pacis ac tranquillitatis literas accipientibus. Quæ virtutes cum solidè & firmiter in populorum cordibus præsentia boni pastoris radicari soleant, non immeritò sancta Mater ecclesia tam instanter ac sæpe pastores suos ad residentiam, virtutesque huic residentiæ necessarias cohortatur; vt in ea tanquam in fideli statione firmati pro salute crediti gregis vitæ propriæ aleam periclitari minimè vereantur. Sicut fecisse sanctos propè innumeros pastores hac occasione, vt propria morte ouium suarum animas Christo Domino lucrarentur, sacrarum Annalium historiarumque monumenta testantur. Hinc omnes qui salutis desiderio flagrātes ecclesię sanctæ monitis parere percupiunt, intelligunt, residendi necessitatem non tam humano iure quam diuino pastoribus incumbere. Ad id confirmandū sacra Ecclesiæ vniuersalis senatusconsulta nobis obuia sunt SS. Pontificū nobis decreta suffragantur, nobis sacrarum Scripturarum testimonia huius veritatis securitatem cumulatè largiuntur: quæ non est in præsenti discursu commemorare necesse: Cum breui Spiritus S. oraculo Tridentina synodus omnia fuisse complexa videatur. Sic enim sacrosanctus illi vniuersalis Ecclesiæ senatus in nomine Christi congregatus [b] diffusa in SS. Patrū cordibus charitate per Spiritum S. qui datus est illis, affatur: [c] *Eadem sacrosancta synodus omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis & cathedralibus Ecclesiis quibuscūque, quouis nomine ac titulo præfectos monet, ac monitos esse [d] vult, vt attēdētes sibi & vniuerso gregi in quo Spiritus S. posuit eos regere Ecclesiā Dei, quā acquisiuit sanguine suo vigilent, sicut [e] Apostolus præcipit: in omnibus laborent & ministeriū suum impleant. Implere autem illud se nequaquam posse sciāt, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ouium suarum, [f] quarum sanguis de eorū manibus est à supremo iudice requirēdus, custodiæ minimè incūbant: [g] cū certissimū sit non admitti pastoris excusationē, si lupus oues comedit & pastor nescit. Et nihilominus quia nonnulli, quod vehementer dolendum est, hoc tempore reperiuntur, qui propriæ salutis etiam immemores terrenaque cælestibus, & diuinis humana præferentes in diuersis curijs vagentur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine, ouili derelicto, atque ouium sibi commissarum cura neglecta, se detinent occupatos, placuit sacrosanctæ synodo [h] antiquos canones qui temporum atque hominum iniuria penè in desuetudinem abierunt, aduersus non residentes promulgatos innouare, quemadmodum virtute præsentis decreti innouat: ac vlterius pro firmiori eorumdem residentia, & reformandis in Ecclesia moribus, in hunc qui sequitur modum statuere atque sancire, &c.* Sed hæ pœnæ synodales infra recitabuntur. Hanc pastorum residentiam in iure radicatam diuino, eadem sacrosancta Synodus stabilire pro ecclesiæ pace, bono, fideliumque salute percupiens, hæc pro æterna lege non dispensationem, sed interpretationem solum ab vniuersali Ecclesia, Romanoque Pontifice recipiente postea sanciuit. [i] *Cum præcepto diuino mandatum sit omnibus quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique diuini prædicatione, sacramentorum administratione, ac bonorum omniū operum exemplo pascere, pauperum aliarumque miserabilium personarū curam paternam gerere; & in cætera munia pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilāt, neque assistunt; sed mercenariorum more deserunt; sacrosancta synodus eos admonet & hortatur: vt diuinorum præceptorum memores factique forma gregis in iudicio & veritate pascant & regant.* Subdit sacrosancta Synodus hæc: *Quibus sciant omnes neminem pastorum quantæcumque dignitatis eminentia refulgeat, à residentia sua Ecclesia excludi: Nec verò ea quæ de residentia sanctè & vtiliter iam [k] antea sub felicis recordationis Paulo 3. sancita fuerūt in sensus à sacrosanctæ Synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinque mensibus continuis abesse liceat: Illis inhærēdo declarat sacrosancta Synodus: Omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis ac Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque quocumque nomine & titulo præfectos, etiam si sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinales sint, obligari ad personalem in sua Ecclesia vel diœcesi residentiam, vbi iniuncto sibi officio defungi teneātur: neque abesse posse nisi ex causis & modis infrascriptis, &c.* His & similibus Spiritus S. per os SS. Apostolorū Patrūq, in Concilijs locuti decretis pij principes atque Imperatores permoti absentiā pastorum à suo grege magnopere detestantes huic pastoralis absentiæ morbo mederi omni ope, precibus, fortique rescripto in pontificia auctoritate radicato curauerunt. Memorabilis atque percelebris illa Iustiniani Magni sancito doctis nota, Ecclesiæ honorabilis, & Christi D. gregibus valde proficua: propter hanc causam placuit altissimo pastori in terris Christi vicario, vt in ecclesiis vigorem roburque magnum sua auctoritate sortiretur. Quam sub hac verborum formula ad Epiphanium sedis Constant. Patriarchā rescripsit. *Omnē adhibentes prouidentiam circa sanctissimas Ecclesias, per quas & nostrum imperium sustineri, & communes res clemētissimi Dei gratia muniri credidimus: nec nō & nostras & cæterorū omniū animas studentes saluari, & eam ob rem solliciti assiduè, ne commoda sanctissimarū Ecclesiarū in quacumque sunt ciuitate cōstitutarum aliqua ratione minuantur, & quæ in ipsis sunt diuinæ liturgiæ ex Deo amantissimorū Sacerdotū absentia impediantur, aut non conuenienter curentur: ac ne etiā sanctissimarū Ecclesiarū cōsumātur res, tā propter*

Margin, left column:

Residentia duplex, desidiosa & laboriosa: illa turpis & inanis, hæc gloriosa & vtilis.

Præsentia boni pastoris quantas vires habet ad impellendos populorum animos ad omnem virtutem.

a S. Athanas. epist. ad solit. vitā agentes.

Boni pastoris officium vitā mortis periculis pro salute gregis exponere.

Residentiam Pastorum iuris diuini esse comprobatur.

Vide Nauarrum c. 25. Manualis n. 120. & 121.

b Rom. c. 5.

c Concil. Trident. sess. 6. c. 1. de reformat. part. 32.

d Actor. 20.

e Ad Titum 2.

f Ezech. 33. & 34.

g Concil. Trident. sess. 24. c. ... de refo...

Margin, right column:

Cōtra aulicos Ecclesiasticos proprium gregem deserentes.

h Cap. Peruenit cum seq. 6. q. 1. item de clericis nō residentibus per totum & cap. cum ex eo de electio. in 6to.

i Concil. Trident. sess. 23. c. 1. de reform.

k Supra sess. 6 c. de reformat.

Pars secunda. Iussa Ecclesiæ principumque piorum pastoribus, vt Episcopis residentiam in suo grege iubentia.

Sanctione Iustiniani M. Episcopi adire ac frequentare terras principum sæcularium vetantur, ne suos deserāt greges. l. 42. Cod. de Episc. & Cler.

itinerum, quam etiam commeantium huc sacerdotum & comitantium clericorum impensas. Vnde sæpe & sub fœnore accipiendi necessitas emergit, ex ea reconus ad ipsas sanctissimas venit, simul etiam ne Ecclesiasticarum rerum conuenienter procedat administratio, per absentiæ Deo amantissimorum Episcoporum tempus. [a] Concilium verò Sardicense longè ante huius Imperatoris tempora contra Aulicos Episcopos à sua diœcesi abesse malentes, quam ab aula curiaque principum: Hos hac sæcularis aulæ & auræ frequentatione prohibuit, nisi hac cautione adhibita, vt euidens vtilitas & vrgens necessitas appareret, deinde licentia ac copia Romani Pontificis hoc iter adeundi per literas accederet.

a Concil. Sardicens. c. 8. 9. 10 11. 12. contra Aulicos Episcopos.

Sacris Conciliorum pontificumque decretis obediens Iustinus iunior Iustiniani ex sorore nepos, auersus ab illis pastoribus sæcularis aulæ curiæque desiderio tabescentibus, ac in sui gregis medio B residentiæ impatientibus: [b] *Dat mandatum*, inquit Euagrius, *vt omnes Episcopi & Sacerdotes qui ex omnibus locis in vnum Constantinopoli conuocati erant, ad suas ipsorum dimitterentur sedes, vt consuetos cultus Deo sanctè religiosèque adhiberent: monens ne quisquam quod ad fidem pertineret, nouare moliretur. Atque illud quidem eius factum in laude ponendum est.* Hoc Euagrius.

b Euagrius anno 564.

Hos pastores & Episcopos nihili ecclesiam cui præsunt facientes, præ negotiis sæcularium principum, cui ambitiosè inhiant, vt suæ libidini, non Christo eiusque gregi illis credito seruiant, quam sanctus Gregorius execratus fuerit, patet ex epistola ad Romanum defensorem, in qua Basilium Capuanum Episcopum apud sæculares præfectos diutius agentem vehementer carpit, eumque sugillando grauiter & iustè, longè ab aulicorum consortio, vt ad suam C rediret Ecclesiam, pelli iubet, prout hinc Romano defensori fieri scribendo mandat. *Perlatum est ad nos reuerendissimum fratrem nostrum Basilium Episcopum, velut vnum de laicis in causis sæcularibus occupari, & prætoriis inutiliter deseruire: Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reuerentiam sacerdotalem annihilat, statim vt experientia tua hoc præceptum susceperit, ita ad reuertendum districta executione compellat: quatenus ei, illic, te insistente quinque diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat: ac si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.* Hæc ipse, sciebat namque vir sanctissimus quam vniuersali Ecclesiæ perniciosum, quamque splendori Ecclesiasticæ Monarchiæ nociuum oues Christianas à pastoribus sine causa deseri atque contemni; ex quo contemptu D maximum perdendæ salutis periculum in eas, cum diabolicæ tyrannidis incremento redundare solet.

S. Gregor. grauiter corripit Amicum Episcopum suum gregem deserentem præ curis aulicis ac sæcularium principum negotiis.

Sicut ipso ouium contemptu ipsi miseri mercenarij potius quam pastores, in interitum ruentes voluntarium, se in damnationis abyssum sempiternæ præcipitant. Deus immortalis! quot & quantas iste proprij contemptus officij, propriique gregis desidiosa, socors, turpisque desertio, priuatas & publicas ex inferno, in ouile Domini totamque Ecclesiam furentes hausit calamitates? Hac desertione negligentiaque pastorum Deo ipsi contumeliosa, nimis ab initio nascentes & erumpentes ab inferis hæreses non suffocatæ atque compressæ pullulantes in dies, viresque hac desertione socordi acquirentes eundo, maximo cum religionis Christianæ detrimento prodigiosè creuerunt. Cui malo remedij nescio hac regnante socordia & desertione pastorali D. Hieronymus sine consolatione, quia sine eius mali spe exterminationis ingemuit: nec tantum hereticæ pestis incrementum hac oratione miratus est. Sic enim sanctissimus Doctor apud se ratiocinabatur: [c] *Scintilla parua res est, & pene dum cernitur, non videtur: sed si fomitem comprehenderit, & nutrimenta sui quamuis paruus ignis inuenerit, mœnia, vrbes, latissimos saltus, regionesque consumit. Fermentum quoque cuius ad aliam partem in Euangelio parabola temperata est, res modica videtur: sed cum farina conspersum totam massam suo rigore corrumpit, in illius vim transit omne quod mixtum est. Ita & doctrina peruersa ab vno incipiens vix duo aut tres primum in exordio reperit auditores: sed paulatim vt cancer serpit in corpore, & iuxta vulgare prouerbium, vnius pecudis scabies totum maculat gregem. Igitur scintilla statim vt* B *apparuerit, extinguenda est, & fermentum à massa vicinia semouendum: secanda putrida carnes & scabiosum animal à caulis ouium repellendum: ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat: Arius in Alexandria vna scintilla fuit; sed quia non statim oppressa, statim totum orbem eius flamma populata est.*

3 Pars. Quam perniciosum pastori ac gregi non residere in Ecclesia sibi credita pastorem.

Hæresis ab initio non suffocata desertione, & desidia pastorum prodigiosè in ruinam religionis Christianæ creuerunt.

c S. Hier. l. 3. comment. in epist. ad Galat. c. 5. Similia.

O scelerata pastorum desidia! O nefanda gregis crediti desertio! O residentiæ neglectæ furor! Quid non mali impietatisque moliris ac efficis, vbi semel male nata corruptaque ingenia occupasti? Non immerito sanctus [d] Chrysostomus loquens de impia Marcionis hęresi dixit: *Etenim si qui à diuinis præscriptis resilire conabantur, paulum quiddam secus quam oportebat, tentabant, mox ab initio fuisset adhibita conuenientis increpatio*, scilicet cohortationis residentis, præsentisque pastoris, *nequaquam nata fuisset hæc* C *pestis, haud quaquam tanta tempestas Ecclesias occupasset.*

Exclamatio pathetica.

d S. Chrys. in cap. 1. epist. ad Galat.

Atque vtinam in Gallia nostra tot hæreseon impietatumque contra Deum, eius vicarium, totamque Ecclesiam Catholicam Apostolicam & Romanam ignibus ardentibus æstuante, miseri nos ista sanctorum Patrum monita altissimis maturæ considerationis radicibus nostro in pectore celeriter inseuissemus; Sanctissimique Papæ Innocentij 1. iussioni citò parere cum filiali obedientia voluissemus: profectò hæreses Lutheranas Caluinianasque, horrore ac multitudine execrandarum contra Catholicam fidem, contra sedis Apostolicæ maiestatem, contra pacem regnorum, contra reuerentiam, amorem, honoremque populorum fidelium in principes suos impietatum antiquis hæresibus sceleratiores, cum tanto furore, audacia, sacrilegio, ac parricidio, D Deo, Papæ, Regi effrænatius insultantes, religioni, Ecclesiæ, totique populo fideli ferrum flammamque impune minitantes, hodie nullas haberemus. Ita enim sapientissimus Pontifex patribus Carthaginensis Concilij contra Pelagium & Cœlestinum hæreticos iussionis suæ tenorem ad eos Epistola præscripsit agendaque mandauit: [e] *Hæresibus pullulantibus est celeriter obuiandum. Sanandum ergo celeriùs, ne longiùs execrandus animos morbus inserpat: vt si medicus videat huius terreni corporis aliquem esse languorem, magnum suæ artis æstimat documentum, si cito quis illius interuentu desperatus euadat, vel cum putre vulnus aspexerit, adhibet fomenta, vel cætera quibus illud possit, quod natum fuerit vulnus obduci. Ac si id manens sanari non poterit, ne corpus reliquum sua labe corrumpat, ferro amputat quod nocebat, quod reliquum, integrum seruat intactum.* Post hæc per similitudinem dicta

e S. Innocent. 1. epi. ad Patres Carthagin. Concil. quæ est 91. inter epist. S. Aug.

Pullulantibus hæresibus cito occurrendum.

hanc

Expostulatio contra iniquos pastores suum gregem deserentes.

hanc sic concludendo reducit: *Præcidendum id ergo est, quod velut puro, sanoque nimium corpori, vulnus oppressit, ne cum tardius abstergitur, in ipsis penè visceribus huius mali non exhaurienda post sententia confidat.* Proh funesta miseraque Gallia nimis! cuius è gremio ac sinu auulsos filios Dæmon absentia pastorum, contagione prius morum corruptionis, quam hęreticæ prauitatis interemit. Quos vtraque peste lancinatos, impia pastorum semetipsos pascentium non gregem, desidia & imperitia voluntaria, & ideo magis execranda deseruit. Nec sic æternæ morti destinatos subiugatosque hac bina corruptione, vllo cordis tacti dolore intrinsecus, pastores illi nefandi misetando gemuerunt. Sed exultantes in funere suorum populorum spirituali, Ecclesiæ reditibus, qui pauperum bona sunt, ingurgitati, per

B

incrementa hæreticorum, aliorumque impiorum, quotidie suam damnationem fabricantium, Diabolicæ dominationis amplitudine, dari in reprobum sensum, minimè à sua desidia, desertione pastorali, vitæque improbitate deterrentur. Interea suis absorpta querelis deserta relinquatur pia mater Ecclesia. [a] *In pace sua amaritudinem amarissimam sentiens* (*&* [b] *non sit*, qui consoletur eam) tanquam altera Rachel, [c] *plorans filios suos nolens consolari quia non sunt*: Non sunt, inquam, perfidia eorum, quibus eos credidit, iam sibi desertione sua desidiaque intolerabili pertinaciter obsistentibus: quos in dubiis salutis filiorum periculis sibi nunquam defuturos sperauerat, Nunc illis absentibus & sua officia negligentibus, omnia in gregibus suis turpari sentit & videt: ouesque suas à lupis rapacibus

C

sine defensione deuorari, omni spe auxilij de illorum non residentium laboribus expectandi deposita, lamentatur & luget. Quæ enim spes absente pastore in rectum salutis ordinem oues Christi reuocandi sine miraculo esse posset? vt sanctus Chrysostomus obseruauit his verbis, de Flauiani Antiocheni Patriarchę absentia loquendo? *Quid hoc sit, fratres charissimi. Pastor abest, & tamen oues cum diligentia seruantes ordinem video?* Quasi diceret, id valde rarum contigit, ni illi populo à peruigili pastore sapienter instructo, eique suam præsentiam, non nisi raro denegante: cum euidens Ecclesiæ vtilitas, magnaque pro salute gregis principes laicos conueniendi necessitas efflagitat. [d] *Tunc boni illius pastoris id quoque officium est*, inquit ille oris aurei Doctor, *vt non modo illo præsente, verum etiam absente, ouile, omne studium adhibeat.* [e] Sicut enim remiges cum cur-

D

sum inhibuerunt, cessantes à mouendis remis, eundem tamen cursum nauis tenet, quem cum mouentur remi, sic assiduitate residentiæ, vigilantia & labore pastoris, in erudiendo ad pietatem, omnemque virtutem grege, populus tam rectè instructus & dispositus ad omnem virtutis actionem, vt pro breuitate temporis, quo pastor absens esse cogitur, eam semper retineat, nunquamque ab illius tramite virtutis exorbitet. Propter quod tantum præsentis ac vigilantis pastoris fideliter circa crediti sibi gregis salutem prosperitatesque bonum: sancti Ecclesiæ vniuersalis principes ac œcumenici pastores, cum religiosis doctissimisque Patribus, omnes suis rescriptis, sententiis & exhortationibus adeo pastores singulorum Christi gregum ad exhibendam cum doctrina & charitate, comite prudentia suis ouibus residentiam compellando compellendoque prouocarunt: vt ab ea nunquam ne furentibus quidem contra eas persecutionum Austris desciscere debeant. Hinc illa præclara Nicolai I. Papæ consulenti se Episcopo responsio, an Ecclesiam aduersis in eam ruentibus periculis, tempestatibusque naufragium gregi minitantibus deserere deberet. [f] *Si perniciosum est*, inquit, *proretam in tranquillitate nauim deserere, quanto magis in fluctibus? indecens est*, [g] ait ille, *prius soluere militiæ cingulum, quam cedat victori aduersitas præliorum.* [h] Ideò sanctus Ambrosius cum tyrannico impiæ Iustinæ iunioris Valentiniani imperatoris Matris iussu ab Ecclesia recedere inuitus cogeretur, *Hoc ego*, aiebar quæstori Beneuolo, *sponte non faciam, ne lupis septa ouium tradere & prodere videar. Hic si placet occide: hoc loco mortem prona suscipiam voluntate.* [i] Neque sanctus Bernardus eius Episcopi factum probare vllo modo potuit, qui relicto sibi credito grege Hierusalem proficisci maturabat, vt hæ ad illum voces per Epistolam directæ manifestant. *Qua ratione*, inquit, *curam tibi creditam animarum exponere debeas, omnino non video. Quid enim blanditur deposita sarcina libertas? sed charitas non quærit quæ sua sunt, fortè quietis prouocat & otij gustus suauior, sed euacuatur dispendio pacis.* [k] *Alligatus es vxori noli quærere solutionem.* Quod si quos pastores insanabile frequentandi curias principum cacoethes teneat, vt relicto grege huic conuersationi curiali inexplebili cupiditate inhiantes in mediis aulę principum fluctibus commorari conentur, sperantes se salutari propriæ tranquillitatis dispendio, nobilium animæ valde profuturos, illi sanè, meo quidem, imò sapientum iudicio vehementer errant, cum sic in vanum ad salutem animarum Aulicarum sudare sit in sterili, aridoque solo omnes corporis, animique vires miserè mancipare: Nihilque ex his haustis animi corporisque laboribus, quàm, non salus aulicorum, sed ipsorum inanium pastorum vitæ, contentionis, conscientiæ, famæ, temporisque dispendium, iacturaque resultet. Vtinam ambitiosi isti vanique pastores, proprij desertores gregis, vt inani curiæ vento ridiculè, & cum animæ periculo pascantur, saperent & intelligerent, & ad ea quibus sapientissimus Cardinalis Petrus Damianus Monachos pios ac singulari eruditione insignitos ab aditu principum curiæ deterruit, prudenter attenderent: [l] *Nolite*, inquit, *quæso Monachi, nolite sub Ecclesiastica compassionis specie, regum aulas irrumpere: nolite aures principum velut salutaria suggerendo, fastidiosa importunitate pulsare. Credite experto, credite in huius gratiæ studio non leniter fatigato. Imperatoriæ namque maiestati sæpe quæ suggerenda videbantur expressimus: à summis Pontificibus inuitati synodalibus Conciliis interfuimus: sed qui hoc tempore ista persequitur, tanquam si semina crederet arenosis littoribus videtur.* Persequitur ita: *sæpe namque in Conciliis synodalibus positi, quosdam clam sibi feraliter conscios præsidere in numero sacerdotum vidimus, non modo de suis securos, sed vltro etiam ad aliorum defendenda crimina impudenter accinctos, qui nimirum, vt ferebantur, & cum Simone prius emerent, & cum Giezi post modum*

Cura gregis nunquam deserenda in aduersis. Mors optanda potius quam deserere gregem.

[a] Isaiæ c. 48.
[b] Lamentat. c. 1.
[c] Hierem. ca. 31.

Mirabile absente pastore oues recto continere in ordine suo.
S. Chrysost. in exordio concionis aduersus haereticos Anomaeos.

[d] Idem S. Chrysost. vbi supra.

[e] Cicer. l. 2. de orat.

Populus bona pastoris residentis instructus disciplina semper rectum incedit in via mandatorum Dei etiam absente pastore.

[f] Can. sciscitaris 7. q. 1.
[g] Cap. 1. extra de renuntiatione.
[h] Nicephor. l. 12. c. 19. & histor. tripar. l. 9. c. 20.

[i] Epist. 82.

[k] 1. Corinth 7

In vanum laboratur in aula principum pro salute animæ aulicorum.

[l] Petr. Damian. de contemptu sæculi c. 30. 31.

Synodales conuentus pro subsidio principum animo congregati raro proficui.

Contra impios & magnarum sedium primates pastores non modo sua, sed etiam principum defendere conantes crimina.

charismatū dona vendiderant, &c. Qui de maximis Gallici imperij calamitatibus querētes, ad illarum caoſas conniuere volunt illas diſſimulando, malè queruntur: quia earū cauſa cognita potius mirari deberent, quod non grauioribus miſeriarū infortuniorumque procellis nauis hęc Gallici ſtatus in hoc mari magno ac ſpatioſo corruptionum cuiuſque generis, obruta naufragetur. Sed ex omnibus malorum calamitatumque tempeſtatibus, nullas crudeliores & efferatiores eſſe ſapiētiſſimi homines, ſuā togati ſententiam dicere, iudicarunt: quā quę ab iniqua impiorum imperitorūque ad gradus atq; dignitates paſtorales & Epiſcopales promotione deriuatæ, in huius non modo regni, ſed etiam Eccleſię Gallicanę caput effrenatios irrumpunt. Quibus per omne nefas licet à grege ſuo ſēper abeſſe, & pinguiū multitudine beneficiorum etiam Epiſcopaliū, eorumqoe fructibus incraſſatos, dilatatos & impinguatos, ſine vlla debiti officij præſtatione turpiter ahundare, neque plus vni beneficio curæ animarum iuncto, vt Epiſcopatui, quam alteri eiuſdem rationis, reſidentiæ pręſtant: ſanctuarium Dei peius & indignius quam hæreditate poſſidentes. Qoale illud, proh pudor, ac nefas! monſtrum eſt, duo ab vno Epiſcopatus aut alia eiuſdem ſortis beneficia poſſideri? Quam illud ſunt ſanctiſſimi Patres maiores noſtri ſcelus execrati: vt magnum hoc ac illuſtre Gallicanæ Eccleſiæ lumen Iuo Carnotenſis iſta ad Rothomagenſem Archiepiſcopum reſcribens. [a] *Cum ab ipſa infantia mundi in Lamecho carnalis bigamia ſit culpata, quomodo poterit in Sponſa Christi, quæ eſt Eccleſia laudari? Quæ & ſacramento, & in veritate ſacramenti vni debet viro deſponſari? Eliminetur ergo de Lexouienſi Eccleſia Ranulphus Dunelmenſis Epiſcopus, vt bigamia non admittatur. Eliminentur pueri eius, vt Neophytorum hæreſis extirpetur.* De hoc ſcelere tanto atque monſtro grauius expoſtulans, [b] ad Paſchalem Pontificem huius nominis ſecundum literas miſit, improbitatem Roberti Northmanniæ Comitis in opprimenda Eccleſia, eius leges violantis, doplicem Epiſcopatum Ranulpho tyrannica violentia ſine iure, rationeque conferendo, magno religionis domuſque Dei zelo æſtuans accuſaturus. Hunc propterea comitem tantus Eccleſiæ contemptus & oppreſſio depreſſit victum ab ſuo fratre Henrico Angliæ Rege: quem etiam obedientia Eccleſiæ præſtita de fratre victorem fecit, quod iuſſis Eccleſiæ parendo S. Anſelmum in ſuum Archiepiſcopatum teſte Edinero, [c] honorifice reuocauerit. Tanta reſidentiæ neceſſitas pro ſalute gregis, conſiderato periculo pernicieque deſertionis paſtoralis oues luporum rapacitati ferinæ ſubiugantis habetur: vt vexatio, perſecutio, odia principum, aliæque anxietates in bono paſtore eiurationem reſignationemoe parœchię ſeu Epiſcopatus minimè cauſari debeant. Propter hoc probro datum eſt Arnulpho Lexouienſi Epiſcopo, quòd propter odium Regis Angliæ, qood incurrerat, Epiſcopalis curæ cum dignitate ſarcinam munuſque depoſuiſſet, ſeque illo priuatum in monaſterio [d] S. Victoris vitam vſque ad obitum monaſticam ducturus exonerauiſſet. Factum improbans Petrus Bleſenſis ita illum Arnulphum à ſuis Epiſcopatus abdicatione, Epiſtola ad illum deterrere, penituſque eius mentem auertere conatus eſt, In qua hæc inter alia. [e] *Habet equidem ſanctorum Patrum institutio, vt Epiſcopis infirmis & ſenibus coadiutor addatur. Nam & [f] Valerio Hipponenſi Epiſcopo adiunctus eſt Auguſtinus. Quod ſi principis indignationem aut capituli veſtri vexationes, aut alias huius vitæ moleſtias formidatis, & ideò pacem eligitis & quietem: hominem degeneris & deiecti animi decet hæc facere, non vos, quem conſtat præ cæteris tot magnificum, & munificum habuiſſe. Certe in hac requie non inuenireris requiem, & ecce in pace eſſet amaritudo amariſſima, dum recoleretis, cum anguſtia ſpiritus gementes, vos ibi defeciſſe vbi fortius erat ſtandum, abiectoque ſpiritū conſilij & fortitudinis, videretis vos à puſillanimitate ſpiritus & modica tempeſtate ſubuerſos.* Poſt hæc addit. *Ad reſignationem Epiſcopatus nulla ſi mihi creditis vexatio vos inducet: Nam hæc omnia fortaſſe operatur Dominus, vt det vobis vexatio intellectum. Trituratur granum, vt reponatur in horreo: Quadratur lapis vt ſine ſonitu mallei in templi ædificio collocetur. Mouetur turbo, vt Elias rapiatur in cælum.* Qui ſic Eccleſiam, eaque occaſione ſuam deſerit, pericula non effugit, cui ſe manifeſtiùs exponit. *Propter laboris anguſtias, aut perſecutionis incurſus non debes deſerere ſponſam tuam, cui deſigendo annulum apud extraneum te fide media copulaſti, ſciens quod beati ſunt illi, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vitæ quam repromiſit Deus diligentibus ſe*, [g] inquit Innocentius 3. [h] Vide Nauarrum tom. 1. libro 1. Conſil. 2. tit. de Renuntiat. Conſil. 1. num. 123. Memorabilis ad hanc rem [i] D. Auguſtini ſententia ad Eudoxium. *Si qua*, inquit, *opera veſtra Mater Eccleſia deſiderauerit, nec elatione auida ſuſcipiatis, nec blandiente deſidia reſpuatis.* Poſt hæc ſubdit, *Neque otium veſtrum neceſſitatibus Eccleſiæ præponatis, cui parturienti ſi nulli boni miniſtrare vellent, quomodo naſceremini, non inueniretis.* [k] Idem lib. 19. de Ciuitate c. 19. *Negotium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis.* Et S. Gregorius in paſtorali parte 1. c. 6. [l] *Tunc ante Dei oculos vera eſt humilitas, cum ad reſpuendum hoc quod vtiliter ſubire præcipitur, pertinax non eſt.* [m] Vide Diuum Thomam 2. 2. quæſt. 185. art. 1. Nec licet Epiſcopo renuntiare Epiſcopatui ſine iuſſu & licentia ſummi Eccleſiæ principis D. Papæ, iuxta illud Innocentij 3. ad Archiepiſcopom [n] Calaritanum. *Qui verò in poſtulando cedendi licentiam inſtitiſti, tibi te duximus relinquendum, vt diſtinctis cauſis propter quas cedere oporteat, ſi propter aliquam vtilem & honeſtam in huiuſmodi propoſito perſeueres, de licentia noſtra cedas: alioquin cedendi licentiam authoritate Apoſtolica tibi ſcias eſſe penitus interdictam.* Attende pulchram quæ ſequitur rationem. *Quoniam*, inquit, *& ſi pennas habeas, quibus ſatagas in ſolitudinē aduolare, ita tamen aſtrictæ ſunt nexibus præceptorum, vt liberum non habeas abſque noſtra permiſſione volatum.* Atque vtinam illi ſoli primatibus Eccleſiæ propter vitæ ſanctitatem, & capacitatem doctrinæ ſalutaris digniſſimi paſtoralia munera eiorare optarent: quia vel relictis oneribus Eccleſiæ, beneficia ſimul Eccleſiaſticoſque reditus abiicerent: vel prę humilitate, ſuis diffidentes viribus, partim togatū bonorū, partim imperio ſuperiorum in Eccleſia iuſtè dominantium, captiuantes intellectum in obſequium Eccleſię, ea in ſe Eccleſiæ onera dignitatibus honorata licet repugnante voluntate ſingularia Dei auxilia per eius miſeri-

Miſeria Gallorum longe eorum ſceleribus minores.

Duos Epiſcopatus, aut alia duo curā vacantia animarum beneficia ab vno poſſideri, pro monſtro eſt.

[a] Iuo Carnot. Epiſt. 178. ad Archiepiſc. Rothomag.

[b] Idem Iuo Epiſt. 181. ad Paſchalem 2. Pontificem.

[c] Edinerus l. 2. in vita Anſelm. apud Surium c. 2. die 21. Aprilis.

Propter vexationem ac perſecutionem bonus paſtor renunciare gregi non debet.

[d] Rogerius in Annalem Anno 1181. Robertus in appendice ad Sigibertum.

[e] Epiſt. 44. Petri Bleſenſis ad Arnulphū, ne Epiſcopatum relinquat.

[f] Poſſidonius in vita S. Aug.

N. Repudiare onera & dignitates Eccleſiæ non ſemper tutum.

[g] Innocent. 3. Epiſt. ad Archiepiſc Calaritanum.

[h] Nauarrus.

[i] D. Aug. Ep. 81. ad Eudoxium.

[k] Idem Aug. l. 19. de ciuit. c. 19.

[l] S. Gregor. p. 1 paſtoral. c. 6.

[m] S. Thomas 2. 2. q. 185. ar. 2. & 4.

[n] Innoc. 3. ca. niſi § vlt. in de renunt.

cordiam expectantes admitterent, vt nihil quicquam in his oneribus, honoribusque Ecclesiasticis, nisi honori diuino populique Christiani saluti seruiens, Spiritus sancti gratia suis in cordibus spirante, possent operari. Sed querela nobis est cũ indignissimis Ecclesiastico gradu, qui non beneficia præ officii Ecclesiastici magnitudine, quam non attendunt, à se propellere desiderant, sed ipsa officia & onera Ecclesiæ, volontaria prauitate cõtemneudo deserunt, vt securius neglecta animarum suaque salute beneficiorum pinguedine sagitientur. Isti sunt qui malè ad beneficia promoti & peius admissi, Ecclesiasticarum dignitatum sanctitatem sua vilitate & indignitate dedecorantes, voluntaria abdicatione à talibus Ecclesiæ beneficiis, si saperent, recedere deberent: ne salutis propriæ dispendium tenebrarũ principi, funestius immolarent, ipsique gemente cęlo, dominici sanguinis in ara crucis effusi pro se totoque mundo detrimenta lucrarentur. Quæ omnia præclarissimè supra dicta Epistola [a] Petrus Blesensis his verbis expressit. [b] *Porrò aliunde subesset legitima resignationis occasio. Cum enim scriptum sit: Quia proni sunt sensus hominis ab adolescentia in malum: dicitur quod ab adolescentia capistis Ecclesiasticos honores olfacere, & ad hunc honorem, qui nunc onerosus est vobis, obsequiis atque intercessionibus, & aliis ambitionis humanæ suffragiis aspirare. Currite ergo ad conscientiæ vestræ testimonium, & si inueneritis vos minus canonicum habuisse ingressum, sitis soliciti de egressu. Nam hic resignatio habet locum* [c] *B. enim Gregorio teste. Qui in ouile ouium non per ostium, sed aliunde ascendit, ad æternæ salutis brauium in vanum se fatigat, nisi honorem in quo delinquit, penitus derelinquat.*

Indignè & malè ad beneficia promoti ab illis se debent abdicare.

a Epist. ibi supra

b Genes. 8.

c S. Greg. l. 9. Epist. 40.

4. Pars, de pœnis ab Ecclesia pastoribus suarum Ecclesiarum desertoribus, decretis.

Ergo considerata pastorum residentiæ pro salute ouium necessitate, pœnarum districtiones & varietates, quibus Ecclesia in pastores gregis proprii desertores animaduertit, mirari non debemus. [d] In Concilio œcumenico Romę habito sub Leone 4. Anastasius presbyter Cardinalis à Patribus huius Concilii, sui Episcopatus priuationem iacturamque passus est: eo quod Ecclesiam suam, seu parochiam per quinque annorum spatium contra Canonum instituta deserendo contempsisset. Notæ sunt illæ animaduersiones ac pœnæ quibus sacrosancta Tridentina Synodus antiqua Ecclesię statuta renouando, omnes pastores inferiores atque maiores propter desertionem gregis commissi, absentiamque nulla legitima causa, rationeque fundatam plectendos mulctandosque decreuit. [e] *Si quis, inquit, à Patriarchali, primatiali, Metropolitana, seu cathedrali Ecclesia sibi quocumque titulo, causa, nomine seu iure commissa, quacumque ille dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeat, legitimo impedimento, seu* [f] *iustis & rationabilibus causis cessantibus, sex mensibus continuis extra suam diœcesim morando abfuerit, quartæ partis fructuum vnius anni fabricæ Ecclesiæ, pauperibus loci per superiorem Ecclesiasticum applicandorum pœnam ipso iure incurrat. Quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartam fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente verò contumacia vt seueriori sacrorum canonum censuræ subiiciatur: Metropolitanus, Suffraganeos Episcopos absentes: Metropolitanum verò absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens pœna interdicti ingressus Ecclesiæ eo ipso incurrenda infra tres menses per literas seu nuntium Rom. Pontifici denun-*

d Concil. Ro. sub Leone. 4. Anastasius Cardinalis sua priuatus Ecclesia, quod eã per annos 5. deseruisset ex Anastas. Biblioth. Anno 853.

Pœna in non residentes pastores à concil. Tridentino decreta.

e Concil. Trident. sess. 6 c. 1. de reformatione circa finem.

f Cap. ex tuo de clericis nõ residentibus. Cap. quoniã § porro vt a te non insertata est, &c.

Animaduersio Papæ in absentes à grege suo Episcopos aliosque pastores maiores.

A *tiare teneatur: qui in ipsos absentes, prout cuiusque maior aut minor contumacia exegerit, supremæ sedis auctoritate, &* [g] *Ecclesiis ipsis de pastoribus vtilioribus prouidere poterit, sicut in Domino nouerit salubriter expedire.* Atque has pœnas mulctasque in deserentes gregem pastores sine causa, sacrosancta Synodus [h] sub Paulo 3. sanciuit, quas postea nouis additis sub Pio 4. confirmatione sua roborauit. Atque huic confirmationi sanctæ finito Concilio, [i] Bulla sanctissimi Domini Papę Pii 4. super residentia prælatorum parochialium, & aliorum curam animarum habentium, & residere debentium suffragata est, sanctissimi Concilii statuta sua approbatione firmando, & pœnis contra contumaces Ecclesiæ creditæ desertores, decretis vires maximas auctoritate Apostolica pariendo. In qua Pater sanctissimus contra huiusmodi contumaces, sic inter alias statuit. [k] *Nos hanc il-* B *lorum contumaciam dicimus etiam temporalis pœnæ metu frangendam seu conuincendam esse censentes, motu proprio & ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnibus & singulis Patriarchis, primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis præfatis & aliis quibuscumque, etiam quauis auctoritate, dignitate, gradu, vel præeminentia præfulgentibus prædictas Ecclesias in commendam, vel administrationem aut alio quouis nomine obtinentibus: & aliis quibuscumque beneficiatis curam animarum habentibus, qui iuxta decreti super residentia in Concilio prædicto promulgati tenorem, personarum in suis Ecclesiis residentiam facere tenentur, in virtute sanctæ obedientiæ, & vltra pœnas in dicto decreto Concilii contentas, etiam sub priuationis eorum à regimine & administratione Ecclesiarum suarum ac aliis, nostro & pro tempore existentis Rom. Pontifi-* C *cis successoris nostri arbitrio imponendis pœnis districtè præcipiendo per Apostolica scripta mandamus, quatenus omni mora cessante in eisdem suis Ecclesiis iuxta formam & tenorem dicti Concilii personaliter resideant,* &c. Pœnas verò quibus minores Episcopis, vt parochi aliique animarum curæ vacare ex officio debentes, de sua à grege elongatione castigari merentur, eadem [l] sacrosancta Synodus cum sanctissimi Patris bulla Episcopis, aliisque maioribus prælatis eorum superioribus dispensandas remisit, vt pro maiori vel minori desidia atque negligentia horum minorum pastorum pœnarum modum in eos pro sua prudentia & charitate distringant.

g Cap. ex parte de clerico non residentibus.

h Sess. 23 quæ est 7. sub Pio 4. c. 1. de reformat.

i Bulla Pii 4. super residentia &c. quę habetur post Concil. Trid.

k Bulla. post principium p. 234.

l Sess. 6 c. 2 de reformat. pa. 33. & sess. 23 c. 1. de reform. p. 134 cap. ibi clades omnino

Causas verò quæ absentiam pastorum legitimè excusare possunt sancta synodus verbis breuiter complexa declarauit. [m] *Cum Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac euidens Ecclesiæ vel Reipub. vtilitas aliquos nonnunquam abesse postulent & exigant: decernit ea-* D *dem sacrosancta synodus, has legitimas absentiæ causas à Beatissimo Romano Pontifice, aut a Metropolitano, vel eo absente, suffraganeo Episcopo antiquiori residente, qui idem Metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse approbandas: Nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus & officium Reipub. Episcopatibus adiunctum: Cuius quoniam causæ sunt notoriæ & interdum repentinæ, nec eas quidem significari Metropolitano necesse erit: Ad eundem tamen cum concilio prouinciali spectabit iudicare de licentiis à se vel à suffraganeo datis, & videre, ne quis eo iure abutatur:* [n] *& vt pœnis canonicis errantes puniantur,*

Sess. 23. c. 1. de reform p. 133.

Causæ iustæ absentiæ pastorum.

Cap. de cetero.

Cap. inter quatuor.

Ca. ina & ca. relatum de clericis non residentibus.

Cap. ad supplicationem de renuntias.

Cap. quorundam dist. 74.

m C. cum ex eo de elect. in 6.

sic tamen absentia pastorum pro causa iusta sacrosancta synodus indulsit vt hanc cautionem adhiberet, ne quid grex pastoris absentia detrimenti pateretur. [a] *Interea*, inquit synodus, *meminerint discessuri, ita ouibus suis prouidendum, vt quantum fieri poterit ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant.* O salutaria, ô religiosa spiritus sancti decreta, quamque orbi Christiano fęlicia! si ea contumacium superborumque rebellio in hoc sęculo, proh nefas, impunè non contemneret! Tam funestum contemptus sacrarum legum sacrilegium, tantumque nefas spretę sancti spiritus sententiæ in œcumenico Christiani cleri conuentu Ecclesiastici pastores plus sæcularibus addicti negotiis, quã sacris, plus valuis principum palatij, quam Christi Domini templis affixi miserè causantur: qui sacrata Ecclesię iura à temporalibus potestatibus violari facilè B absentes à grege patiuntur: modo sit in thesauris Ecclesię quod liberiùs per fraudes dolosque sacrilegos in otio ludoque longè à cura pastorali delitescentes languidis liquefacti voluptatibus beluẽtur. Hoc hoc malorum omnium fontem, quibus diu conflictata Gallia vehementer ingemuit, antiqui Patres Concilij Aquisgranensis sub Ludouico Pio de his publico luctu grauiter expostulantes agnouerunt, agnitisque salutaria remedia, religiosi principis ex conscientia ferentis opem auctoritate roborati protinus adhibere curauerunt, sic hanc tot malorum causam inter cæteras aperientes. [b] *Specialiter vnum obstaculum ex multo tempore iam inoleuisse cognoscimus, id est quia principalis potestas diuersis occasionibus interuenientibus, secus quam auctoritas diuina se habet, in causas Ecclesiasticas prosilierit: & sacerdotes partim negligentia, partim ignoC rantia, partim cupiditate in secularibus negotiis & sollicitudinibus, vltra quã debuerant se occupauerint, & hac occasione aliter quam diuina auctoritas doceat in vtraque parte actum extitisse, non dubiũ est.* Post hęc remedia tot confusionibus regni statusque Ecclesiastici miseris malisq; publicis & priuatis radicitus euellẽdis salutaria sub sacra Pontificię protectionis auctoritate, fælicibusque imperatoriæ pietatis auspiciis Patres illi solicitè sapienterque perscrutantur & inquirunt. Vellem Deus immortalis hãc mẽtem pastoribus illis dedisset, qui sæculari principi famulari malunt, quam Deo, inesse curię regum, quã Ecclesię Christi sibi ab illo commissæ, adulari principibus quã seruire gregibus, vt æmulari præclarissimũ S. Ludgeri Monasteriensis in Saxonia Episcopi factũ pio desiderio tenerentur: qui vocatus à Carolo Magno semel atque iterum vsque ad vicem [c] tertiam ad eũ principem maturare D renuit: donec preces Deo canonicas expleuisset, Religionem esse iudicans atque piaculum diuinas preces abrumpere, Ecclesiaque cedere, vt cõpellanti imperatori vocautique pareret. Quibus peractis ad imperatorẽ accessit, ipsique interroganti cur ad iussa sui sæpius iterata properare neglexisset, intrepido vultu, constantiorique mente respondisse fertur. *Ego imperator*, inquit, *tuum semper preceptum ita in omnibus exequendum putaui, vt tamen Deũ tibi vbique præferendum nõ dubitarem*, &c. Addens insuper ista continenter: *Hoc & ipse mihi præcepisti quãdo pastoralis curæ solicitudinem mihi cõmendabas, vt Deo prius seruiendũ scirem, post hæc tuis consequenter imperiis cognoscerẽ esse obtemperandum hanc tui mandati auctoritatem, hanc discretionis regulam secutus, Deum tibi & cunctis in terra mortalibus præponendum non ambigo, nec tuum esse credidi quod*

a Ibid c. 1. de reformat. sess. 23.

Pastores plus sæculi quam Ecclesiæ rerum satagentes sui obliti muneris grege neglecto funesta multa Francorum regno causati sunt.

b Concil. Aquisgrã. sub Ludouico Pio Anno 836. sedente Greg. 4 Pontifice.

Not. Deo seruiendum prius parendum quã principum exequenda iussa.

c Factum memorabile S. Ludgeri Episcopi, ex eius vita a Monachis Vinodensibus scripta Anno 849.

Præclara responsio S. Ludgeri Carolo Magno.

A *huic iussioni & perspicacissimæ rationi contrarium esset. Ideo non regiæ potestatis inhonorationem & contemptum, vt maleuoli criminantur, sed potius propter tuam salutem, qua Deo debitum exoluere curaui, & ita consequenter ad tuum expeditior seruitium veni.* Qua audita respõsione optimus imperator ardentioris inclinatione dilectionis in sanctum propendens: *Gratias*, inquit, *habeo, Episcope, quia qualẽ te esse credidi semper, talem nunc te esse expertus sum. Nam aliqui quidem fuerunt, qui hoc tuum factum aliter interpretandum & ad meam iniuriam retorquendum putarunt: sed vtpote tãctitatis tua suindos minus deinceps gratos habebo, & nullius de cætero contra te accusationem audíturum me Deo volente promitto: Tu, vt hactenus fecisti, Dei semper operare voluntatem, & simul nobis deuotus & fidelis pro nostri imperij statu orare memento.* Hęc religiosissimus & inuictissimus B imperator. Planè iusta Dei ordinatione fieri solet, vt pii sanctique pastores dum Deo placere bene seruiendo gregi sibi credito, nullius sui obliti muneris, postpositis diuinæ voluntati principum sæcularium imperiis, religiosè conantur, & ipsi Deo gratissimi, ab ipsis terræ principibus honorificè colantur. Contra detestabiles mercenarii aulæ sęcularis aura, imò potius Euro furente tumidi, dum neglecto munere cum ouibus conuersationis atque mansionis impatientes, dum adulari, blandirique principibus cum eorum pernicie salutis student & sudant, à suo Deum conspectu repellentes afflicti vitam in tenebris ignominiæ trahunt ingloriĩ: Necnon, *nocte dieque suum gestantes in pectore testem*, Maiorum calamitatum in altero sæculo metu, quo non conuertuntur, tanto sunt miserio C res, quantò hîc malè viuendo sibi videntur beatiores: sed hæc pro residentia aduersus pastorum desertionem perniciosamque desidiam in contemnendo grege, dicta sufficiant.

Præclara Caroli Magni ad excusationes iustas S. Ludgeri responsio tanto imperatore dignissima.

Iuuenal. Satyra.

CAPVT X.

De cura atque vigilantia pastorum circa Doctrinam moresque suorum sibi creditorum gregum ac populorum fidelium.

1. *Arduus honor pastoralis & munus.*
2. *De cura pastorum circa mores populorum.*
3. *Et circa Doctrinam fidei.*
4. *Quantum malum neglecta cura pastoralis regimini Ecclesiæ Monarchico perniciosum, sicut animarum ouilis Christiani pastorumque sui contemptorum muneris saluti pestiferum.* D

QVI sæcularium rerum curis addicti Reip. negotia prudenter & prospere exequi conantur, dum id seriò agunt, prouincię difficilis sibi crẹditæ grauitatem sentiendo profitentur: sed conditio asperior eorum qui in Ecclesia Dei non corporum sed animorum procuranda salute soliciti grauiter occupantur: quique pastoralibus exercitati laboribus non caduca, sed æterna sibi datis ouibus inquirunt. Quod

Pastori Ecclesiastico circa spiritualium quam secularium maior incumbit.

a l. 7. Epist. 1. 2. indict. 2.

Quam arduũ in pastore populum sapienter & deuotè ad salutem erudire.

inculcare volẽs[a] S. Gregorius Ianuario Calaritano Episcopo plus de sæcularibus quam de spiritualibus anxio dicebat: *Non terrenarum rerum curam, sed animarum te ducatum suscepisse cognoscas. Ibi ergo cor figere, ibi solicitudinem, ibi totum debes studium adhibere, atque de earum lucro diligentius cogitare.* Grauitatem pastoralis officij in sapienter atque deuote populum ad salutem instruendo, D. Augustinus in persona sua sic ad Valerium scribendo gemens expressit. [b] *Sed dicet fortasse sanctitas tua: vellem scire quid desit instructioni tuæ? Tam multa autem sunt, vt facilius possim enumerare quæ habeo, quam quæ habere desidero. Audeo enim dicere, scire me & plana fide retinere, quid pertineat ad salutem nostram, sed hoc ipsum quomodo ministrem ad salutem aliorum, non quærens quod mihi est vtile, sed quod multis, vt salui fiant?* Quasi diceret, ista præstare non valeo, vt sequentia verba testantur. [c] *Blanditur cathedra*, dicebat S. Bernardus ad Eugenium Papam, *specula est, inde superintendis, sonans tibi Episcopi nomine, non Dominium, sed officium. Quidni locetur in eminenti, vnde prospectes omnia, qui speculator super omnia constitueris? Enimuero prospectus iste procinctum parit, non otium.* Vt pastor diligenter attendat si bene gregis sui animabus vitę pabula salutaria sempiternæ ministrare velit, de suæ vitæ reformatione, animæque sanctitate prius cogitare debere, sicque saluti gregis suam prosperè coniungat. *Electi siquidem & boni sic lucra aliorum expetunt, vt sui nulla damna patiantur*, inquit [d] S. Gregorius, *Pleni quippe in seipsis sunt, effluentes aliis, & de abundantia sua sic aliis tribuunt, vt sua plenitudinis aliquid non amittant. Sic aliis præbere oleum nituntur, vt à se fomenta luminis non tollantur: vt dum illuminant alios se non extinguant.* Miserrimi omnium pastores animarum qui prodesse non quærunt, sed præesse ad insignia & pingues dignitatis pastoralis reditus, non ad onera & pericula obligationis respicientes: propter quæ in temporalibus multi principes ac reges gentium se suis sæcularibus abdicarunt imperiis, securitate vitę priuatæ delectati, vt contra Cadaloum pseudo Pontificem Magnus ille sanctæ Rom. Ecclesiæ Archiepiscopus Ostiensis Cardinalis [e] Petrus Damianus exemplorum inductione commemorat. Post quæ hac discursum conclusione finiuit. *Reges ergo gentium propter curarum ingentium tædium amplioris regiminis iura contemnũt, imperialium dignitatũ apicem fugiũt. Et sacerdotes Dei qui hæc specialiter prædicare debuerunt, in superbia se cornibus eleuant, & non sacerdotalem, sed regalem, imò tyrannicam ferulam arripere super humanum genus anhelant. Illi concessa ordini suo arma deponunt vt quietis otio perfruantur: isti constipati legionibus armatorum velut hostium castra Christi Ecclesiam impetunt, & in gladio cornuentium sanguine, tanquam brutorum animalium sanguine saginantur.* Sed si omnes ambitiosi, pastores mercenario fastu suas despicientes oues eo furoris non irruant, vt illarum effuso corporis sanguine delectentur, tamen crudeliora sæpe moliuntur, dum non sanguinem corporis effundũt, sed animarum ruinam sua aut desertione aut socordia, aut improbitate vitæ Diabolo funestissimè caoponantur. Tales mercenarios gregis proprii ruinis inhiantes populorum à bonis pastoribus indignorum regi scelera persæpe mercatur, sicut S. Gregorius obitum S. Maximiani Syracusanæ ciuitatis Episcopi, sic ad Cyprianum Diaconum scribens lugendo

b D. Aug. in libello supplici ad Valeriũ.

c l. 2. de consideat.

Eminentia dignitatis Ecclesiastica magnum secum trahit laborem & curam.

Pastor vt super gregem suum bene vigilet debet de sua salute animæ esse solicitus.

d Com. in l. 1. Regum c. 9. in hæc verba, *Erat vir de Beniamin nomine Cis.*

e Epist. 2. ad pseodo pontif. Cadaloũ.

Multi sæculares principes se sponte sua abdicarũt principatu, contra ambitiosi Ecclesiastici Dominari in clero more Cæsarum insatiabili appositunt cupiditate.

A

conquerebatur, [f] *Amarissimas tuæ dilectionis Epistolas de Domini Maximiani obitu mense Nouembri suscepi. Et quidem ille ad præmia desiderata peruenit: sed infœlix populus Syracusanæ ciuitatis lugendus qui pastorem talem diu habere non meruit.* Et sæpe boni pastores populi videntes scelera omnem propter illios duritiam cordis medicinam respuentia tanto tædio contristantur, vt non expectata morte, hunc priusquam vita cedant deserere, ac tanquam omnino perditũ repudiare coguntur. Quò igitur hæc S. Chrysostomi lamentabiles de corruptione sui gregis expostulationes ad populum prædicantis? [g] *Quis non & vos deploraret, & nos miseros diceret? vos inquam quia omnia quæ collegistis, simul effudistis, & ianuas mentis vestra Diabolo aperuistis, vt facilis ei aditus esset ad efferendas omnes vestras spirituales diuitias, nos verò miseros quis iure dixerit, qui tam mortuis auribus concionamur, & tantam iacturam facimus: Quotidie seminamus & nullum percipere fructum possumus.* His dictis sequentia sobiungit. [h] *Non enim hac sola de causa tam studiosi in dicendo sumus, vt aures vestras oblectemus, vel quod laudari à vobis cupiamus, nisi lucrum vobis sit ex sermonibus nostris, satius fuerit postea silere:* Quare hoc? Rationem optati hanc silentij reddit. *Nolo enim vobis maioris damnationis causa fieri.*

B

f S. Greg. l. 4. Ep. 19. indict. 13. ad Cypr. Diaconum.

Boni propter peccata populi bonum rapit Episcopum atque pastorem. Boni pastores non expectata mortis populum propter peccata eius deserere coguntur.

g Chrysost. homil. 6 in c. 1. Genes.

h Ibid.

Quod in primis pastor in sui functione muneris attendere debet, illod est vt quantum in se sit subditos sibi greges verbo & exemplo quam optimos efficiat, vt doctrina fidei salutarius in ipsis tanquam oleo lucernæ lumen bonis operibus nutrita conseruetur. Sic vtroque semine doctrinæ salutaris & probitatis fœcundas populorum Christianorum animas omni virtutis sterilitate vacuas, pingues & fortes efficiat, & ad fructus bonorum operum pariendos, & ad resistendum fortiter eũ armis diuinæ gratiæ tenebrarum principibus, vt tandem à iusto iudice Christo post hanc vitã cum suo pastore gloria & honore consequentis æui coronentur. Talis animarum pastoris super gregẽ Christi strenuè ac generosè vigilantis typus atque figura in Patriarcha Iacob, sic Laban socero loquente inclaruit. [i] *Viginti annis fui tecum: Oues tuæ & capræ steriles nõ fuerunt: Arietes gregis tui non comedi, nec captũ à bestia ostendi, tibi ego damnum omne reddebam: quidquid furtim peribat, à me exigebas. Die noctuque æstu vrebar & gelu, fugebatque somnus ab oculis meis, &c.* Hęc recolens atque apud se perpendens [k] S. Gregorius sic necessitatem laborandi vsque ad sanguinem pastorum animarum à minori ad maius inferebat: [l] *Si sic laborat & vigilat, qui pascit oues Laban, quãto labori quantisque vigiliis debet intendere qui pascit oues Dei?* Vt earum animas nõ de pinguedine terrę, quæ corporis esca est, sed rore cęlestis gratiæ, quę est verus animarũ cibus pie saginatas foueat ac roboret longè ab illis pastoribus alienus, hoc à Deo maledictionis ictis fulmine[m]. *Væ pastoribus Israel qui pascunt semetipsos: lac comedebatis & lana operiebamini, & quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis.* Quãtos infelicitas huius sęculi his maledictis similes nobis peperit pastores? quos nulla misericordiæ nec temporalis, qua corpora gregis fidelis, nec spiritualis, qua animæ pascuntur, opera tangunt: in hoc crudeliores immanioresq; pastoribus illis, de quibus [n] hæc Hugo Cardinalis. *Facto multi dicunt hodie illud 1. Reg. c. 2. Dimitte me obsecro ad vnam partem sacerdotalem. Officium sacerdotale habet duas partes, vna est cura animarum, altera est sustentatio*

C

D

2. Pars de cura vigilantiaque pastoris circa mores populi bene componendos & ad virtutis regulas limandos.

Figura vigilantia pastoris animarum in Iacob Patriarcha.

i Genes. 31.

k l. 7. Ep. 48. ad Anastasiũ.

l Ezechiel 34.

Non pastores illi, sed impii mercenarii, qui gregis alimonium nec corporis nec animi curant.

m Hugo Cardin. in c. 3. Ep. S. Iacobi

n 1. Reg. c. 2. *Sacerdotalis atque pastoralis officii duæ partes animarum scilicet & corporis alere.*

1. Principalis.
2. Accessoria.

A *temporalium: prima est principalis, secunda accessoria, sed de accessorio fit hodie principale.* At nostri mercenarij pastores nomine tenus pascentes semetipsos vtramque muneris pastoralis partem perfidia intolerabili peruertunt. *Dum plus*, vt loquitur [a] sanctus Bernardus. *Subditorum vacuandis marsupijs, quam vitiis, extirpandis inuigilant:* Quos omni persequendo execratione sanctus ille veram pastorum Ecclesiasticorum imaginem viuis depinxit coloribus, quippe qui morum optimorum claritate fulgentes subditorum corda similium virtutum moris irradiatione sublimiter illuminarent: quod iuxta sancti Gregorij dictum. [b] *Lux gregis flamma sit pastoris: Decet enim pastorem, decet dominicum sacerdotem moribus & vita clarescere: quatenus in eo tanquam in speculo vitæ suæ plebs commissa & eligere, quod sequatur, & videre possit, quod corrigat.* At cum plebi suæ spiritualia seminet, non erit à diuino alienum B mandato ab illa temporalia metere, [c] vt docuit Apostolus ita vt eum leuiter tondeat, non deglubat, nec vt alienus oues custos, vt ait [d] ille, bis in hora mulgeat. [e] Tiberius imperator Æmylio Recto Ægypti præfecto rescribebat κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι. Scilicet volo tonderi meas oues, sed non deglubi. Auctius dixit Christus Petro, inquit [f] sanctus Bernardus, *Pasce oues meas, sed non dixit mulge*, seu tonde: significare volens oues potius à pastoribus ali debere quam pastores ab ouibus: spiritualiter hoc pascere, verbo intellecto, quandoquidem etiam ad literam sumpto, si pastoris copiæ ex redditibus annuis suppetant: vt spiritualium ouium, scilicet populorum Christianorum necessitates temporales facultatum suarum largitionibus misericorditer expellant. C

a Serm. 77. in Cantica.
b Greg. l. 6. epist. 2.
c 1. Corinth. 9. v. 11.
d Virgili. Eclog. 3.
e Xiphilinus è Dion. in Tiberio.
f In hunc locum S. Matthæi, ecce nos reliquimus.

Tertia pars. De pastoris vigilantia in bona salutari doctrina populum erudiendo.

Sed quamuis populi afflicti & egeni necessitatibus occurrere, eiusq; voluntati cordique probitatis semina per bona facta & exēpla tanquam terris bene cultis & aratis veros productura fructus pænitentiæ mandare, sit vero pastori multum, non tamen satis nisi cum pietate eundem bene populum salutari doctrina perpoliat: qua verum Deum agnoscat, vt summè colat, omniaque fidei nostræ religionisque Christianæ mysteria, non curiosa, sed sincera, quantaque verum Christianum decet, intelligentia comprehendat, cum tanta veritatis perspicuitate & claritate, vt omnes errorum, impiorumque dogmatum contra fidei morumque doctrinam tenebras agnoscere, Agnitas verò intellectus sui bene purgati lumine, pioque bonæ voluntatis ardore dissipare valeat. Sic vigilando pastoribus super gregem suum omne feret honoris meritique punctum, quod in animis gregum suorum salutarem vitæ æternæ doctrinam sanctitati pietatique miscuerit. D Hacque tanta in vtroque vigilantia & solicitudine Christum Dominum in medio gregis miserationibus affluētem gratiisque locat atque sistit: Diabolum verò ne zizania pestiferæ doctrinæ prauitatisque superseminet ab ouili suo longè lateq; propellit. Sicut socordia dormientis pastoris inimicum istum hominem humani generis osorē, omni fœda tetraque maledictione munitum, omnis iniquitatis zizaniis fœcundum, necnon veneni pestisque animas perdendi horrore fœtentem armatūque Christo relegato perditoque furenter immittit. [g] Hebræis cap. 13. dicebat Apostolus vt eos sui commonefaceret obsequii erga pastores suos. *Obedite præpositis vestris & subiacete eis.* En quæ subditi pasto-

Dormientibus pastoribus Ecclesia populum sincere erudire renuentibus venit Diabolus in medium ouile Domini superseminatum zizania.
g Hebr. 13.

A tibus præstare tenētur. Quibus postea quæ pastorum sunt inculcat, ne vnquam eorum præceptis parere recusent: *Ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Si somno grauentur oculi, qui fiet vt non totum simili corpus somno consopiatur? Quis autem nescit corporis mystici Christi Domini oculos esse Ecclesiæ pastores? Quibus dormientibus, atque circa veram doctrinam, probitatemque populo monstrandam conniuentibus, qua ratione populi à mortifero saluti suæ sopore se temperabunt? [h] *Cum dormirent homines*, inquit Christus Dominus, *venit inimicus homo & superseminauit zizaniam in medio tritici.* Hæc quid ostendunt, nisi dormientibus pastoribus animarum, veluti agrorum spiritualium cultui præfectis, inimicum hominum Diabolum hos spirituales agros, corda populorum Christianorum bono præceptorum diuinorum fœcundata semine, B zizaniis corruptionis morum, doctrinæque pestiferæ superseminatis penitus infecisse & commaculasse? S. Matth. 28. [i] Militibus dominici sepulchri custodibus aiebant Iudæi. *Dicite quia discipuli eius furati sunt eum nobis dormientibus.* [k] In quæ S. Ambrosius, *Spiritualiter*, inquit, *intelligitur quia Christum omnes dormientes perdunt, vigilantes inueniunt.* Propter quod malum tam funestum & perniciosum gregibus Christi Domini socordia lethiferoq; pastorum sopore atrociter adueniens, Episcopi pastoresque hæresibus in diœcesi sua aliisque emissis Diaboli furore ex inferni faucibus, impietatibus immaniter erumpētibus omni sua fortitudine, cura, solicitudine studioque peruigili pro sui salute gregis nō resistentes, iusto Concilij œcumenici [l] Lateranensis decreto à sua sede deponi, beneficioque pastorali priuari meruerunt, vt hæc C SS. Concilij verba declarant: *Si quis Episcopus super expurgando de sua diœcesi hæreticæ prauitatis fermēto negligens fuerit & remissus, cum id certis indiciis apparuerit, ab Episcopali iudicio deponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus, qui velit & possit hæc etiam confundere prauitatem.* Quam Episcoporum dormitantium condēnationem Patres [m] Mileuitani Concilij multa ante sæcula sub Innocentio 1. imperantibus in Oriente Arcadio & in Occidente Honorio diffiniuerant. Quod munus extirpandi hæreses, hæreticos condēnandi, aliaque impietatis dogmata in profundū æternarum miseriarū præcipitantia dissipandi funditusque destruendi, maiestati Pontificiæ præcipuè reseruari solet, vt Patres eiusdē Concilij Mileuitani his verbis S. Innocentio per Epistolam scribentes non dissimulando professi significarunt. [n] *Hæc insinuantes Apostolico pectori tuo*, scilicet post declaratas impietates & hæreses Pelagii ac Cælestij, *Non habemus opus multa dicere, & tantam impietatē verbis exaggerare, cum D procul dubio te ista permoueant, vt ab eis corrigendis, ne latius serpant, multosque contaminent, vel potius interimant, dū sub nomine Christi à gratia Christi penitus alienant, omnino dissimulare non possis.* Ideoque Fabianus Papa martyrii laurea præcinctus erumpente ab inferis Nouatianæ hæreseos errore atq; furore, orthodoxos Ecclesiæ Episcopos, vt sibi ac gregi suo, ab immani, tetraque hæreticorum fraude, vigilantia pastorali cauerent, ita paterna Pontificalique auctoritate cohortabatur. [o] *Illud vos scire desideramus, quia nostris temporibus, præpedientibus quidem nostris peccatis, suadente antiquo hoste, qui semper vt Leo rugiens circuit quærens quem deuoret, superuenit Nouatus ex Africa, & separauit de Ecclesia Christi Nouatianū & quosdam alios Christi confessores, &*

Oculi Ecclesiæ pastores.
h S. Matth. 13.
i S. Matth. 28.
k Serm. 15.
Nascentibus hæresibus in sua Diœcesi Episcopi non resistentes priuantur Episcopatu.
l Concil. Lateran. generale sub Innocentio 3. c. 3.
m Concil. Mileuit. c. 24.
Munus & auctoritas exterminandi hæreses præcipuæ Rom. Pontifici incumbit.
n Epist. Mileuit. Concil. ad S. Innocent. 1.
o Epist. 1. Fabiani Papæ ad omnes orthodoxos Episc.

conuertit in prauam doctrinam, à quibus vos fratres auertite, & cauete ab omnibus qui alteram fidem & doctrinam tenent, quam Apostoli & successores eorum tenuerunt, & docuerunt, ne (quod absit) post eum abeuntes in laqueum satanæ cadatis, & compedibus eius detineamini. Fælices sua vigilantia, & de salute gregis solicitudine pastores, quos vitæ puritate, sapientiaque salutari sublimes, dum animis populorum piè, ac religiosè erudiendis ex charitate Christiana vigilanter incumbunt, lux diuinæ gratiæ maxima circumfulget. In cuius rei fidem mysteriumque [a] S. Lucas de vigilantibus in Dominicæ natiuitatis nocte pastoribus dixit, *Claritas Dei circumfulsit eos. Et meritò quidem pastores vigilantes bene claritas Dei circumfulget,* inquit venerabilis [b] Beda, *quia illi præ cæteris videre sublimia merentur, qui fidelibus gregibus præesse sollicitè sciunt: dumque ipsi piè super gregem vigilant, diuina super eos gratia largius coruscat.* Similia his habet [c] Gregorius homil. 8. in Euangelia, vel potius ex illis in suos hæc præclara commentarios Beda trãstulit. Sic contra miseros omni execratione insectandos pastores exclamare licet: qui se sua prauitate, socordia ac sui negligentia muneris, greges Christi sanguine redẽptos infælices efficiunt, retinendo eos in sua, aut prauitate, aut imperitia, aut si sint adhuc foris, in sua infidelitate. Quæ mala funesta & grauia à pastorum intolerabili negligentia profecta [d] S. Gregorius Ianuario in Sardinia Calaritano Episcopo grauiter exprobrabat, eũ nequissimæ negligẽtiæ sic inter alia criminando. *Accidit autem aliud valde lugendum, quia ipsos rusticos quos habet Ecclesia, nunc vsque in infidelitate remanere, negligentia fraternitatis vestræ permisit. Et quid vos admoneo, vt extraneos ad Deum adducatis, qui vestros ab infidelitate corrigere negligitis? Vnde necesse est vos per omnia in eorum conuersione vigilare. Nam si cuiuslibet Episcopi in Sardinia insula Paganum rusticum inuenire potuero, in eundem Episcopum fortiter vindicabo.* [e] Notum Hormisdæ Papæ illud ad Possessorem Episcopum: *Ipse impellit in errorem, qui non instruit ignorantem: nec quidquam aptius est studioso religionis, quàm inquisitio veritatis: quando facilius deuium vitat, qui iter per quod graditur rogat.* Sed si non sit pastor quem ouis interroget? Aut si adsit, sed desidiosus, imperitus & improbus habeatur, quod remedium ouis errans, & suæ nescia salutis habitura est, ne pereat? O crudelis negligentia pastoris! ô funesta imperitia! ô scelerata vitæ prauitas! à quibus tot calamitates in ouile Domini, ouesque eius, in ipsos deniquc pastores desidiosos & improbos de sua infælicitate minus solicitos miserè redundant? Vecordi illa desidia, atque proprii muneris & vocationis odio Christus Dominus de gregis medio aufertur, ablatus perditur, perditus in vltionem scelerum pastoris & gregis omnia mala causatur. Festinatione contra zelo animarum accensa Christus amissus quæritur, quæsitus vigilantia

Pastoribus vigilantibus super gregem vigilantibus maior diuinæ gratiæ fulgor affulget.

a S. Luc. 2.

b Beda in c. 2. S. Lucæ.

c S. Gregor. homil. 8. in Euangelia.

4. Pars quãtũ mala ex neglecta cura pastorali pastoribus & ouibus pariatur.

d S. Gregor ad Ianuarium Episc. Calarit. 3. epist. 26. indict. 12.

e Epist. Hormisdæ Papæ ad possessorẽ Episcopum.

Pastor qui non instruit populum in errorem impellit.

Christus desidia pastorum perditur, diligentia in charitate fundata quæritur, & quæsitus inuenitur, inuentusque prosperè possidetur.

A prudenti delectabiliter inuenitur, & inuentus pio charitatis ardore in promouendo de virtute in virtutem fidelium animas magna fœlicitate possidetur, iuxta illud [f] S. Augustini, *Lætetur cor quærentium Dominum, sed magis inuenientium, si enim tanta lætitia in quærendo, quantò maior in inueniendo.* Addam & illud S. Augustini verbis auctus: si tanta voluptas, ac fælicitas in inueniendo, quantò major in possidendo & fruendo? Festinantes pastores Christum natum, dum media nox suis omnia tenebris opacaret, sed nihilominus ipso sole clarior lucente verbi incarnati [g] lumine fæliciter inueniunt: testante S. Luca, cap. 2. Nec mirum, [h] *Nemo quippe,* inquit S. Ambrosius, *cum desidia Christum quærit:* Nempe vt suauiter offendat, & eo prosperè potiatur. Cui Beda consentiens. *Festinant,* inquit, *pastores: neque* B *enim cum desidia Christi est quærenda præsentia & ideo forte nonnulli quærentes, inuenire non merentur, quia desidiosè Christum quærunt &c.* O pastor desidiose! O neglector vacationis! cui te non tam propria rectaque voluntas, quam ambitio vanaque gloria lucri cupiditate coinquinata indignè mancipauit! similis es sponsæ dormitanti, somnoque sepultæ, quæ in principio dicebat, [i] *In lectulo quæsiui quem diligit anima mea: quæsiui eum & non inueni.* Sic tu in lectulo desidiæ oscitanter, somnoque consopitus, negligentiæ atque tædij ouium tibi creditarum, Christum quæris! Malè quæris, iniquè quæris: indignè quæris proptereà non inuenturus. Sed tu qui in principio desidiosam sponsam in lectulo pigritiæ dormitantem sequi voluisti, sequere vigilantem à somno socordiæ expergiscentem, mollis & delicati pertæsam lectuli, ad quærendum sponsum magnis C cursibus maturantem, imitatione consectare atque clamantem: [k] *Surgam & circuibo ciuitatem per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea:* Sicque diligenter Christum Dominum cum sponsa quærendo inuenies pro tua populique salute, quem ad æternæ gloriæ assecutionem tua debet anima diligere. Frigus aquarum currentium impetum cohibet, ardor suspensum cursum glacie liquefacta restituit: gelu pigritiæ concretum pectus ad faciendas Dei iustificationes immobile sistitur, ac sine motu riget: sed incensum charitate, diuinaque liquefactum deuotione, mirum, quam celeres, promptos ac diuina virtute corroboratos ad perfectè Christo Domino seruiendum, & ad sibi creditas erudiendum animas D in pastore Ecclesiastico cursus motusque concitat. *Cum diuinus nesciat amor tardè moueri,* inquit [l] Cassianus, *Ipsaque tarditas ad currendum in via mandatorum Dei nullius aut modici argumentũ amoris existat.* Sed vt tractatui huic de pastoribus inchoato, prope tamen absoluto, extremum tandem fastigium imponamus, de mercede honoreque bonorum pastorum, déque turpitudine ac miseria malorum breuiter ac pauca dicamus.

f S. August. in Psal. 104 v. 3.

g S. Luc. 2.

h S. Ambr. in 2. S. Lucæ.

i Cant. 3.

No. concep. Exortatio ad quærendum docetur festinatione Christũ.

k Ibid Cãt. 3.

l Cassian in 2 cap. S. Lucæ.

A

CAPVT XI.

Quanta boni pastores digni mercede propter bona quæ Dei Ecclesiæ pariunt, quanto contra supplicio mali propter aduersa quæ causantur.

1. *De prosperitate Christianæ societatis à bonis profecta pastoribus.*
2. *Deque honore & amore populorum fidelium in eos.*
3. *Sic contra de funesto statu Reip. Christianæ à malis pastoribus, omni præterea ignominia & odio dignissimis.*
4. *Quos permittit ac patitur plerumque regnare Deus in vltionem prauitatis vitæ populorum.* B

In sanctitate pastorū ac sacerdotum salus imperij.

VERE ac præclarè magnus ille Iustinianus imperator in sacerdotum, pastorumque animarum puritate vitæ ac honestate imperij sui salutem fœlicitatemque consistere sentiens, eorum sanctitatis, capacitatis & honestatis magno desiderio vehementer exarsit: inde prosperitates illas imperio, & iam à Deo largitas agnoscens, & venturas expectans, quas in nouella 6. his breuiter verbis expressit[a] *Credimus quia per eam*, scilicet honestatem viuendi pastorum, *maxima nobis dona dabuntur à Deo; & ea quæ sunt*, scilicet adepta, *firma habebimus, & quæ nondum hactenus venerunt, acquiremus*, Ad quæ respiciens imperator C Basilius morti proximus Leonem filium vt omni honore ac obsequio Ecclesiæ matri se submitteret, pastoresque eius spirituales patres virtutibus ornatos plusquam carnales parentes veneraretur, in præclara illa ad eum admonitione hortabatur, in qua hæc inter alia,[b] *Sanam habe mentem in his quæ ad rectæ fidei doctrinam pertinent, & summo honore prosequere matrem tuam Ecclesiam quæ in Spiritu sancto te lactauit, & capiti tuo ad Dei per Christum laudem, imperij coronam meum imposuit. Si enim quos natura tibi dedit parentes, debes venerari, multo magis eos qui te in Spiritu sancto genuerunt, omni pietatis officio debes colere. Illi enim duraturam ad tempus vitam liberis per generationem impertiuntur: isti vero æternam per regenerationem largiuntur. Honora ergo Ecclesiam Dei vt tu vicissim ab ea in honore habearis: & sacerdotes eius reuerere tanquam spirituales patres & deprecatores pro nobis ad Deum: honor enim qui sacer*- D *dotibus*, scilicet rectoribus, *habetur; in Deum refertur: & sicut propter te ministros tuos in honore habere iustum est: ita & propter Deum sacerdotes eius magnificare, & in pretio habere sanctum: quemadmodum enim honor qui eis habetur ad Deum pertinet, ita eorum contumelia & contemptus longè etiā grauius eius iram prouocat.* Cum videlicet immaculato pastoralis vitæ calle, vestigia in via mandatorum Dei, eiusque sanctissimæ voluntatis potè sincerèque figunt, figendoque currunt, sicut in omnibus diuitiis. Quorum creatio & ordinatio Dei pacem non afflictionem parit Ecclesiæ,

a Iustiniani Nouel. 6.

Propter prosperitates quas bona pastorum vita in imperio Christiano causatur, plus debetur illis honoris, quam carnalibus parentibus.

b Basilij imperat. ad filiū. Leonem 6. imp. exhortatio extat to. 5. Bibliot. patrum Marga. de la Bigne in f. c 3.

Ecclesia sacerdotum & pastorum honor in Deum refertur

Contumelia sacerdotum in Deum refertur.

Creatio bonorum pastorum pacem parit

A Angelis ipsis testantibus, quorum in creatione S. Leonis 9. hæ mirabili cōcentu harmoniaque auditæ voces[c] *Dicit Dominus, ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.* Dæmones fugat ne siue per fraudulentas insidias, siue per apertas suorum furorum irruptiones noceant. Quod facto Gennadij sanctissimi Constantinopoleos Episcopi comprobatum est:[d] *Cui cum noctu ad altare sacrificij orans astaret, & ad Deum vota precesque funderet, spectrum quoddam dæmoniacum apparuit: quod ille protinus signo crucis, velut immisso telo fugauit: cumque recederet, hac est humana voce locutum: abeo & te viuente quiescam, reuersurum post obitum tuum & modis omnibus Ecclesiam furenter incursurum*, vt narrant sacrarum historiarum scriptores Theodorus lector, Nicephorus & alij. Et quidem in hoc minimè mentitum spiritum mendacem euentus ostendit. Quia sancto huic pastori Gennadio defuncto Acacius homo B nefandissimus successit, ex præfecto Orphanor. Collegio ad sedem indignissimè Patriarchalem euectus, immanissimas diabolo ad interitum animarum suis sacrilegiis & nefandis facinoribus habenas perniciosissime laxando, Euagrio teste, mille Ecclesiam Dei tragœdijs ac cædibus cruentatam sceleratissimè fœdauit. Sed ligantes Sancti pastores dæmonum sua virtute furores, eneruantesque eorum sua de alto data fortitudine vires, ne amplius viua dominici corporis membra inflicto tentationis peruersæ vulnere cruentent: Sanctorum in cœlo cum Christo regnātium potentias omnium vitiorum victrices, in terras pro salute suarum ouium, bonorum operum meritis, contra harum tenebrarum principes & spiritualia nequitiæ in cœlestibus euocant: vt populis fidelibus inexpugnabili protectionis diuinæ muro vallatis fœliciter opitulentur. Hoc[e] Venantius C Fortunatus constanter affirmat, cum Euphronij sanctissimi Turonum Episcopi tempore, grandia à S. Martino in cœlo tunc æternæ gloriæ honorisque corona præcincto, miracula edita fuisse scribit, vt Ecclesiæ Turonensi quondam suæ, parta suis precibus diuina virtute succurreret: quæ non solum in salutem animarum, sed corporum sanitatem, vitæque prosperitatem temporalis persæpe deriuantur. Quod memorabili & miraculis illustri facto S. Galli Aruernensis dum viueret, Episcopi, S. Gregorius Turonensis sic illustrat:[f] *Cum grauissima lues inguinaria dictam diuersas regiones desæuiret, & maximè tunc Arelatensem prouinciam depopularetur, S. Gallus Aruernensis Episcopus non tantum pro se, quantum pro populo suo trepidus erat: cumque diu noctuque pro populo deprecaretur, vt viuens plebem suam vastari non cerneret, per visum noctis apparuit ei Angelus qui tam cæsariem, quàm vestem in similitudinem* D *niuis candidam efferebat:* & ait ad eum: *Benefacis ô sacerdos, quod sic Domino pro populo tuo supplicas: exaudita est enim oratio tua: & ecce eris tum populo tuo in hac infirmitate liberatus, nullusque te viuente in regione ista ab hac strage deperibit.* Hæc ad S. Episcopum Angelus Dei apud Gregorium Turonensem: qui sic cōclusit.[g] *Vnde hanc non paruam censeo gratiam, qui hoc meruit, vt pastor positus oues suas deuorari defendente Domino non videret.* Tales pastores sunt verè à Deo dati, & nonnunquam populorum virtute ac vitæ probitate, talibus affluētes benedictionibus diuinitus efformati. Propter quod S. Gregorius clerum Mediolanensem vna

Ecclesiæ Dei non afflictionem.

c Sigebertus in Chronico Anni 140

Bonis pastoribus regnantibus dæmones à grege Domini fugantur.

d Theodorus lector l. 1. collect. Nicephor. l. 15. c. 23.

Regnantibus, bonis pastoribus sancti de cœlo magis Ecclesiam militantem iuuant.

e Venāt. Fortunatus in S. Euphronio.

f S. Gregor. Turon. l. 4. histor. Franc. c. 5. & in vita S. Galli Anni 565.

Boni ac sancti pastores non solum salutem animarum sui gregis, sed etiam corporum sanitatem procurant.

g Ibid.

Secundum populi merita solet Deus pastores bonos dare.

cum populo de creatione noui Episcopi valde solicitum grauiter hortabatur ad suos bene mores componendos vitam in recto probitatis sanctitatisque tramite collocandam, vt dignum tanta sede pastorem nancisci ac eligere mereretur, hæc ipsis clero ac populo inter alia suggerendo.[a] *Sed quia iuxta meritum plebiũ solent superno iudicio personæ prouideri pastorum, vos spiritualia quærite, cœlestia amate, temporalia, vt fugitiua, despicite, & certissimum tenete, quia placentem Deo pastorem habebitis si vos in vestris actibus Deo placetis.* Fœlix populus cui pastorem à Deo datum habere contigit! à quo ipse pastor vna cum officio beneficium pastorale se recepisse iure cum modestia & humilitate in ipso Domino gloriari possit. Sic enim res bene cum Ecclesia eiusque filiis agetur, cum illius pastores ab ipso Deo Christo Domino beneficia, non ab imperatoribus accipiunt; quod facto generoso valdeque pio Henricus 2. imperator indicauit, cuidam abbati, quem prius Abbatiali beneficio inuestiuerat, (à quo equum furtiuum ipso nesciente Abbate pro inuestitura acceperat) dicens: *Depone baculum regiminis pastoralis quem credis largitione mortalis hominis debere gestari.* Quẽ cum à se proiecisset, suscipiens illum rex imposuit dexteræ imaginis saluatoris, *Vade* inquiens Abbati; *& suscipe illum de manu omnipotentis regis nec vltra pro eo debitor sis alicuius mortalis, sed libere vtere eo, vt decet culmen tanti nominis &c.*[b] Hæc Glaber. Hoc facto insinuans imperator optimus tum demũ beatas fore Christianæ ditionis Ecclesias populumque fidelem earum exceptũ gremiis, quibus pastores præessent, quos non imperialis aura fauorque principum ad fasces Ecclesiasticos extulisset, sed diuina Christi Domini gratia tanto dignos honore reddidisset, qui in clero populoque piè religioseque dominãdo non alterius vocem, regulam imperiumque quam ipsius Christi Domini sequerentur; vt postea ipsius pastoris vox & imperium non alterius quam ipsius Christi Domini à populo sapienter instructo esse iudicaretur: Sicque maiori cum veneratione & affectu populus grexque ad maiorem sui fœlicitatem, pastori iubenti tanquam Deo promptius obediret. Magnum illud mysterium à spiritu sancto in veteri lege declaratum: cum ipse Deus Samuelem vocaret voce magni pastoris atque pontificis Heli. Quam vocẽ audiens Samuel credens esse vocem superioris, summi scilicet pontificis, surgens protinus accurrit ad eum dicens, *Ecce ego, vocasti enim me.* Iteratoque huius vocis sono, voci Heli similis, Deus Samuelem quater appellauit, vt inde omnibus hoc mysterium historiamque sacram audientibus indicaret, pastoris boni verique vocem non aliam esse, quã Dei; cui propterea magno cum obsequio promptaq; voluntate subditi greges pro salute sua parere deberent. Cũ boni pastoris intentio in omnibus suis pro salute gregis exantlandis subeundisque laboribus, alia non sit quam omni conniti studio atq; cura, vt Deo Christo Domino, quam simillimus efficiatur. Hoc modo sibi tales Dei similitudinem per bona opera portantes in cordibus suis populos fideles verbo & opere, exhortatione & exemplo compunar atque moliatur. Illud erat quod Antonini Pij imperatoris animo S. Iustinus hac inculcare sententia conabatur:[c] Τέλος τῷ φιλοσοφοῦντι ἡ πρὸς Θεὸν ὁμοίωσις κατὰ τὸ δυνατόν. Ad verbum: *Finis Philosophanti similitudo ad Deum secundum possibile*, vt sit sensus S. Martyris animis qui verè sanctéque philosophatur, qualis est bonus pastor, cibo diuino ac spirituali creditum sibi populum nutriens, hunc sibi finem scopumque proponit, vt quoad fieri possit Deo similis euadat. *Si enim iustitiam colentes veram philosophiam non simulatam affectantur.*[d] vt dicebat imperator, quantò rectiùs philosophari illi dicendi sunt, qui iustitiam non ciuilem, sed diuinam, quæ est ad Deum & ad salutem populorum Christi redemptorum sanguine sempiternam, curas Ecclesiæ pastorales exercendo profitentur? Quibus ideò & propter præstantiam dignitatis, & propter merita virtutis, honor & amor à fidelibus populis iure & fructuosè solent exhiberi. Et beati populi, quibus sic tales pastores venerari placet. Laudi magnæ ac benedictioni Alexandrinis ciuibus tributum fuisse legimus, quod ipsi præ honore amoreque magno, quo pastorem suum sanctum Athanasium vnicè complectebantur, pro illius conseruatione, propriæ vitæ aleam periclitari, vitamque cum morte commutare voluerint; hęc dicentes & conquerentes de crudelitate Arianorum duce Syriano apud[e] S. Athanasium: *Quod si, dictum principis est,* scilicet Constantii, *vt persecutio in nos fieret, parati sumus omnes ad martyriũ subeundum: sin minus oramus præfectum maximum, cæterosque magistratus, vt à principe postulent, ne talia in posterum committantur: obsecramusque vt nostræ istæ preces ad eum perueniant, vt obtineamus ne illis liberum fiat alium Episcopum introducere. Quod ne fieret vsque ad mortem restitimus Athanasium reuerendissimum desiderantes, quem Deus ab initio nobis dedit secundum successionem patrum nostrorum, quem ipse Constantius Augustus cum literis iuramentisque huc misit.* Pari charitate & amore Antiocheni ciues in Episcopum suum S. Meletium magnopere propensi, ab eius consortio & familiaritate, dum ab impio præside in exilium iniustè pellebatur, nullo impendio malorum, etiã mortis cruento periculo diuelli potuerunt, testantibus illis quæ de tanta eorum charitate S. Chrysostomus de hoc S. Meletio homilia descripsit.[f] *Quoniam vinculo charitatis eratis inter vos inuicem colligati, non illatæ tentationes, non impendentia pericula, non viæ longitudo, non diuturnitas temporis, neque quicquam aliud potuit vos disiungere à beati pastoris Meletij consuetudine, sed expellebatur quidem vt esset procul à filijs. Contigit autem contrarium. Magis enim vobis constringebatur vinculis charitatis; & cum secum vniuersam accepisset ciuitatem, iuit in Armeniam.* Hæc S. Chrysostomus. Honorem verò, beneuolentiam & amorem quo Constantinopolitani ciues pastorem suum S. Chrysostomum complexi sunt, qui nisi sacrarum[g] historiarum nescius potest ignorare? qui eius pastoris per maximam iniustitiam atque tyrannidem à sua sede deturbati lugentes absentiã, Ecclesiam intrare deprecati, eum quocumque iret sequebantur, vt ab illo salutati suæ diuinæ eloquentiæ pabulo, mysticoque sacramentorum cibo pascerentur? Sic Deus orationes S. Chrysostomi pro tam pio fidelique populo, tanto honoris ac beneuolentiæ pastorem suum affectu, venerante deprecantis exaudiuit, vt intelligamus quã vere illa post multos annos dicta sint à S. Gregorio Aldebertum regem Angliæ ad reuerentiam dilectionemque pastoris ac Episcopi instar Apostoli, quem ad cũ direxerat per literas exhortan-

[a] S. Gregor. l. 2. Epist. 29. indict. 11.

A Christo Domino non ab imperatoribus beneficia sunt accipienda pastoribus vt boni sint.

[b] Glaber l. 8. c. 5. Anno 1047.

Vox pastoris vox Dei esse debet.

Mysterium magnum.

1. Reg. c. 3.

Dei similitudinem quam habet bonus pastor in cordibus populorum imprimere conatur.

[c] Iustinus Martyr apol. 2. ad Antoninum Pium.

[d] Iustinian. l. 1. ff. de iustitia & iure.

2. pars de honore & amore fidelium populorum in bonos pastores suos.

Alexandrini pro S. Athanasio pastore suo mori volunt.

[e] S. Athanas. epist. ad solit. vitam agentes.

Charitas & amor Antiochenorum in S. Meletium pastorem.

[f] S. Chrysost. homil. de S. Meletio & Surius in eius vita to. 1 die 12. Februarij.

[g] Palladius in vita Chrys.

Amor & honor populi Constantinopolitani in S. Chrysost. à sede sua iniustissime eiectum.

a S Gregor. l.9 Epist. 60. indict. 4.

Pastorem bonum audiens à Deo exaudietur, secus contemnens eius precibus non poterit adiuuari.

te atque dicente. [a] *Si vos eum in eo quod pro omnipotenti Deo loquitur, auditis, idem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantem celerius exaudiet. Si enim* (quod absit) *verba eius postponetis, quando eum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos audire negligitis pro Deo?* Vnde sicut obedientia populi bono pastori Deo est gratissima victima, sic contra rebellio eiusdem huic pio pastori parere recusantis, magna est abominatio ab hæreseos macula non immunis: secundum ea quæ S. Gregorius Turonensis mandauit de funesto & horrendo vitæ exitu, Arii Trinitariorum antesignani interitu execrabili, persimili presbyteri cuiusdam perditi ac salutis deploratæ; quod aduersus Episcopum suum Sidonium Apollinarē rebellionem mouisset. De quo hæc inter alia S. Gregorius, [b] *Ingressus in secessum suum*, scilicet impius sacerdos, *dum ventrem purgat emittit spiritum exhalauit.* Et paulo post, *sed cum responsa dare differret, examinis eleuato puer velo ostij reperit Dominum super sellulam secessus defunctum: vnde indubitatum est non minoris criminis hunc reum esse quam Arium illum, cui similiter in secessu fuere interna deposita per partes inferiores egesta. Quia nec illud sine hæresi potest accipi vt in Ecclesia non obediatur sacerdoti Dei* scilicet Episcopo, seu pastori, *Cui ad pascendum oues commissæ sunt &c.* Quod si in veteri lege Dominus Deus Iudæorum populum indignatione maxima repudiauerit, quod sacerdotes pastoresque suos non vt debuit, coluerit & honorauerit, vt flebili voce planctuque excelso Hieremias propheta lamētatur. [c] *Facies Domini diuisit eos*, scilicet ira Dei à se repulit eos, [d] ex Aben Esra expositione, *& non addet Deus vt respiciat eos.* Quare hoc? *Quia facies sacerdotum non erubuerunt*, seu, vt fert Hebræa phrasis, *facies sacerdotum non susceperunt*, id est, vt [e] Thargum Hebreorum interpretatur. *Non obseruauerunt, coluerūt & honorauerūt.* Certe si tāta Dei indignatio in antiqua lege ob suos ministros, pastores & pontifices non honoratos, quanto maior in noua lege ob despectos à populo Dei sacerdotes atque pastores? Sed de bonis pastoribus præsertim hæc dicta intelligenda veniunt propter magnas prosperitates ac diuino fauore benedictiones, quas sua salutari doctrina vitæque sanctitate suis gregibus erogando causantur. Quos propterea beatos & valdè etiam in hac vita honoratos exclamare decet, sicut contra miseros & infames pastores, quos inscitia, vecordia & improbitas miserrimè turpatos contaminatosque dedecorat. Ob ingentia mala & infortunia, quæ funestissimè in Ecclesias Dei resque publicas & priuatas Christianæ fidei mancipatas effundunt. 3. Quam ab imperitia improbitateque pastorum populi desperata salus! [f] *Erubesce Sidon* ait Mare. Erubescat, doleatque prælatus præesse populo nec prodesse: docentis assumpsisse officium, & in doctrinis mutum esse. Verbum lamentatoris prophetæ est [g] *Grex perditus factus est populus meus: pastores eorum seduxerant eos:* [h] *Canes muti non valentes latrare, lupos à gregibus suis arcere debuerant, sed ipsi lupi sunt in suos, nec de sua suorūmue salute curantes se cū gregibus suis in foueam mortis æternæ præcipitant.* Hæc lugendo querendoque Petrus Blesensis tristè clamabat. Qui rursus vociferante dolore cordis intrinsecus, de iuuenum imperitorumque Episcoporum creatione gregem Domini perdētium expostulans, sic suos iterabat gemitus atque lu-

Rebellare contra pastorem nota hæresis est.

b S. Gregor. Turon l 2 c 23. de gestis Franc.

Vna de præcipuis causis reprobationis populi Iudæorum, quod pastores ac sacerdotes non honorauerit.

c Cap. 4. lamentat.

d Aben Esra in lament. c 4

e Thargum Hebræorum.

3. Pars. De funesto statu Ecclesia ac Reip Christianæ à malis & imperitis pastoribus.

f Esay c 23.

g Ierem c 50.

h Esay. 56.

Pet Blesensis Epist 23 ad Octauianum legatum Apostolicum.

ctus. [i] *Hodie in Episcopi dignitatē adolescentuli promouentur & molles: sic venditur Ioseph Putiphari Eunucho, dum Christi magisterium, dum dispensationem sacramentorum Dei sibi damnabiliter vsurpare præsumit infructuosus & mollis Episcopus.* Hanc pastoris molliciem & indignitatem doctrina pietateque carentem, vt fontem grauissimorum in republica & Ecclesia malorum detestatus religiosissimus atque Christianissimus Rex Francorum Robertus, magnam pietatem ac curam adhibebat in procurandis Ecclesiæ beneficiis dignitatibusque pastoralibus non nobilibus indignis, vt persæpe fit hodie, sed dignis atque per virtutē sapientiāq; idoneis licet familia obscuris, & à nobilitate sanguinis alienis; quod his verbis Glaber ostendit. [k] *Hic itaque Rex vt sapientissimus Dei cultor, fuit humilium amator, superborumque vt valuit, osor. Si qua enim pontificalis sedes in suo regno, proprio viduaretur præsule, cura erat maxima, vt vtilis pastor, licet genere infimus restitueretur Ecclesiæ, potius quam nobilitatis eligeretur persona sæcularis pompæ. Qua de causa etiam primates regni sensit plurimum contumaces, qui despectis humilibus, sui similes eligebant superbos.* Quanta verò mala in Christiana republica miseriasque pariat corrupta scelerataque vita pastoris, exemplo esse poterit impius ille Paulus Antiochenæ Ecclesiæ patriarcha Seueri hæretici successor: qui prodigiis sceleratæ vitæ gregem Antiochenum deuastans, ac turpitudine vitiorum quamuis fraudulentæ Hypocrisis tectorum velamine fœdans, multorum Catholicorum corda impiis hæreticorum dogmatibus inquinauit; propinatoque à dæmone hęreticæ veneno prauitatis intoxicauit. Qui scelerum huius execrandi pastoris horrore, naufragātes à fide, columnam veritatis Ecclesiam Catholicam Apostolicam & Romanam deserentes, ad hæreticorum partes miseri trāsfugæ migrauerunt. Vt huius rei testis fidelis [l] Epiphanius Constantinopolitanus patriarcha ad Hormisdā Papā epist. commemorat. Sed pastor execrabilis post corruptos tot populorum animos fideique lapsu necatos, tandem suorum scelerum fæcem bibit: cū immani morte exituque vitę digno sceleratę horribili, staturus ante tribunal Dei viuentis, vt scribit [m] Euagrius, funestissimè descensurus ad inferos expirauit. Ex quo intelligimus quam ista S. Gregorius verissimè dixerit. [n] *Nullum puto, fratres charissimi, ab aliis maius præiudicium, quam à sacerdotibus, tolerat Deus, quando eos quos ad aliorū correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit: quando ipsi peccamus qui compescere peccata deberemus.* Si horologium à recto sui legitimi tramite motus exorbitet, non ipsi horologio eiusque rotis, sed eius directori error imputatur: sic errata populorum ab improbis eorum rectoribus nata, & cum scelerato propagata incremento creduntur: vnde vtrosque æterna capit damnatio; sed hos quam illos iusto Dei iudicio potentius in inferno mulctatura. Vt non sine causa ipsemet animorum tortor diabolus, cuidam vita corrupto, sceleri sque impuro Episcopo suam congreganti synodum, suæque diœceseos curatis rectoribusque tunc animarum sociato hæc scripsisse videatur, (Si sit libello huic [o] *Stella Clericorum* inscripto adhibenda fides) *Mandamus vobis, quod diligimus vos, quia quodcumque vobis committitur, multis conglomerationibus destinatis ad infernum.* Si lapis exiguus de monte labatur, ibi quò decidit

i Idem Blesensis in eadē Epist. Genes. 39.

Pietas Roberti regis in prouidendo dignitates Ecclesiæ non nobilibus indignis, sed dignis licet familia obscuris.

k Glaber l. 3. c. 2.

Quam perniciosa Ecclesiæ Dei populoque fideli corrupta vita pastoris exemplo Pauli Antiocheni Episcopi probatur.

l Epist. Epiphanij Constantinopol. Episcopi ad Hormisdam Anno 521.

m Euagrius l.4 c 4.

n S Gregor. homil. 17. in S. Lucam.

Similitudo.

o Stella Clericorum.

sine vlla illico ruina sistitur, at si ingens quædam A rupes de alto summo immensi scopuli vertice vi tonitrui atque fulminis auulsa fractaque ruens magno cum fragore voluatur, multa saxa, silices, stipites, arboresque à radicibus eradicatas secum furiosè rapta trahit sic cum quidam de plebe priuati corruptionibus vitæ de eminenti virtutum vertice cadunt, nihil aut parum ruinæ cæteris stantibus in Ecclesia vel Rep causantur. Sed cum prælatus aliquis vel pastor animarum propriæ salutis, famæ atque dignitatis oblitus, sub vitiorum pondere ruit: proh! quot & quantas in populo ruinas Ecclesiaque Dei calamitates excitat? O miserias omni exceptione maiores, nullique secundas! Dum prælati scelus simili populum iniquitatis cõtagione fœdans. [a] *Os infernus*, vt loquitur Esaias, *aperit absque vllo termino*. Vt in illud fortes de Rep. populi sublimes, gloriosique descendant. Sed amabo? Ex quibus tandẽ hæ vitiorum contagiones prælatorum pastorũ- B que corda contaminantes nisi ex corruptæ flagitiosæque populorum vitæ, vocem Dei vt conuertantur, audire detrectãtium, in Ecclesiæ Reipublicæque Christianæ perniciem sæpe fontibus erumpunt? Quoniam Deus eorum malitiam videns, & obfirmatum impietatibus animum longa peccandi vetustate corroboratum, in vltionem tantorum scelerum plerumque eos à pastoribus simili impietatum labe fœdatis regi gubernarique contra fas omne permittit. Quò ergo ipsa Ezechielis? Apud quem hæc dicit Dominus. [b] *Homo, homo de domo Israel qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam & venerit ad prophetã interrogans per eum me: ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum vt capiatur domus Israel in corde suo, quo recesserunt à me in cunctis idolis suis.* Et post hæc inferius subiunxit. [c] C *Propheta cum errauerit & locutus fuerit verbum: Ego Dominus decepi prophetam illum*: Scilicet non permisi; vt verum diceret, vel permisi vt verba mendacij daret. Quas Dei Opt. Max. comminationes non reuertente ad se per salutaris itinera pœnitentiæ populo, graui corde, duraque ceruice, effectu ipso completas fuisse sacræ testantur historiæ. Etenim Achab princeps impius & idolorum cultor congregatis fere quadringẽtis prophetis, cum ab illis fuisset sciscitatus an militaturus in Ramoth Galaad proficisci deberet; postea cum de eodem negotio Michæam prophetam Dei consuluisset, in has voces responsurus ipse diuino spiritu Michæas afflatus erupit. [d] *Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cœli assidentem ei à dextris & à sinistris*: Et ait Dominus: *Quis decipiet Achab regem Israel, vt ascendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit vnus verba huiuscemodi, & alius aliter. Egressus est* D *autem spiritus & stetit coram Domino & ait: Ego decipiam illum: Cui locutus est Dominus? in quo?* Et ille ait, *Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies & præualebis: Egredere & fac ita.* Quid est hoc à patientiæ exemplari propheta commemoratum, [e] *Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi?* A sanctissimo & sapientissimo in aduersis prophetæ huius æmulatore S. Gregorio magno huius oraculi intelligentiam veraciter hauriamus: dicente: [f] *Secundum merita subditorum tribuuntur personæ regentium, vt sæpè qui videntur boni, accep-*

[a] Esai. c. 5. v. 14.

4. Pars. *Praui mores populi persæpe prauos pariunt prælatos permittente Deo sic scelera populi vlciscente.*

[b] Ezech. 14.

[c] Ezech. c. 14

permittit Deus mentiri prophetas vt decipiatur populus impius in scelerum vltionem.

[d] 3. Reg. c. 22.

[e] Iob. c. 30.

[f] Gregor. l. 25 moral. c. 20.

A *to mox regimine permutentur: sicut sacra scriptura de Saule scribit. Quia cor cum dignitate mutauit. Vnde scriptum est,* [g] *Cum esses paruulus in oculis tuis caput te constitui in tribubus Israel: sic pro qualitatibus subditorum disponuntur acta regentium, vt sæpe pro malo grege etiã verè boni delinquat vita pastoris.* Quã ob causam per Oseam prophetam dicebat Deus [h] *Dabo tibi regem in furore meo.* In quæ verba diuinitus more suo S. Gregorius eloquitur. [i] *Nullus qui malum rectorem patitur, eum quem patitur accuset: quia nimirum sui fuit meriti peruersi pastoris subiacere ditioni. Culpam enim proprij magis accuset operis, quam iniustitiam gubernantis.* Nunquid propterea verum illud S. Anacleti Papæ martyris multis sæculis S. Gregorij ætati præeuntis? [k] *Pro meritis plebis sæpe pastores Ecclesiæ deprauantur, vt procliuius corruant qui sequũtur.* Quid verò Christus Dominus his verbis significare voluit. *Ego veni in nomine Patris mei, & non accepistis me: si* B *alius venerit in nomine suo illum accipietis*; Nisi impios populos salutaribus sanctorum pastorum monitis iussisque parere præ malitia detrectantes crudelium, immaniumque mercenariorum, vel potius luporum rapacium ad interitum ruinamque vtriusque vitæ corporis & mentis, seueræ, cruentatæque non tam corporis, quam animarum cæde tyrannidi debere subiugari? Et S. Paulus de tali horum peruersorum voluntariè populorum vltione propter scelera loquens, dicebat. [l] *Pro eo quod charitatem veritatis non receperunt vt salui fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris vt credant mendacio.* Pergamus ad reliqua, vt angustis discursus terminis, quod superest de præsente libro, concludatur.

[g] 1. Reg.

[h] Oseę c. 13.

[i] S. Gregor. in Ose. 13.

[k] S. Anaclet. Epist. 3. S. Ioan. c. 5.

[l] 2. Thessal. c. 2.

C

CAPVT XII.

De honore & reuerentia magna à principibus, regibus ac imperatoribus Christianis exhibita bonis Episcopis alijsque animarum rectoribus.

VT nihil sit quod in hac de pastoribus Ecclesiæ sub Rom. Pontifice in saluando Christianarum animarum grege vigilantibus amplius desideretur, aliquid de honore & reuerentia quæ bonis ouilis dominici pastoribus religiosè Christiani principes impertiuerunt, breuiter dicendum nobis esse videtur. Magnum profectò gloriæ meritum principes illi sic adorando honorandoque D Christum Dominum, in suis ministris Ecclesiæ pastoribus sibi pepererũt, vt sermo ipsius saluatoris ad patrem oratioque compleretur precantis, vt gloria sibi debita per excellentiam, in Apostolos primos Ecclesiæ suæ patres, eorumque filios, scilicet Episcopos, aliosque futuros gregis & ouilis sui pastores deriuata patesceret. Sic enim S.[m] Ioannis 17. vt est in Græco, locutus est Dominus ad patrem, καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς. Ad verbum. *Et ego gloriam, quam dedisti, mihi dedi eis.* Quã gloriã & honorem vates regius à longè antequam venirent spiritu prophetico respiciens in persona Apostolorum & pastorum Ecclesiæ dicebat. [n] *Subiecit Deus populos*

[m] S. Ioan. c. 17. v. 22.

[n] Psal. 48.

A *nobis, & gentes sub pedibus nostris.* Mittamus populos subditos de quibus supra: Principum regumque timendorum in proprios greges pietatem in præstanda ipsa pastoribus gloria consideremus; inter quos primus ordine temporis; sic dignitatis, virtutis & prosperitatis Constantinus Magnus, cæteris suæ pietatis principibus relinquens exempla prodibit: de cuius pietate in honorandis ad Concilium Nicænum venientibus Episcopis hæc Gregorius presbyter Cæsariensis apud Metaphrastem. [a] *Cum sancti patres non secus ac quadam apes è floridis prato, vnusquisque ex proprijs Ecclesijs surgentes perueniunt Nicæam &c. Diuinus Constantinus cum audisset sacram & Angelis venerendam sanctorum Patrum venisse præsentiã statim ex vestibulo conuenientibus eos prosequitur honoribus.* De cuius studio ac munificentia in gratificandis Episcopis varietate munerum, eosque regali excipiendo conuiuio, hæc inter alia [b] Eusebius. B *Inter Dei ministros iam pace conciliata ipse imperator conuiuium celebrare capit, & hoc tanquam sacrificium Deo valde accommodatũ per illorum præsentiam obtulit. Neque quisquam ex Episcoporum numero ab illo regali epulo abfuit.* Et paulò post. *Vbi autem conuiuium magno cum splendore venit ad exitum, illud præterea quo omnes magnificentius & liberalius exciperentur, accessit: Quisque munerum pro dignitate honorificè donatus fuit.* [c] Sozomenus addit hæc cum Theodoreto, præter conuiuium & munera ab imperatore religiosè largita: *Et cum videret dextros quibusdam effossos,* scilicet oculos persecutionis tempore, *Intellexissetque quod constantia pro pietate illis attulisset, labra vulneribus admouit pro certo persuasus osculo se benedictionem hausturum esse &c.* Quantò autem Episcoporum iudicium aliorumque præfectorum Ecclesiæ honore princeps optimus, non solum in Ecclesia- C sticis rebus, sed etiam ciuilibus extulit, fidem facit rescriptum eius ad Ablauium præfectum prætorio Constantinopoli, in quo hæc inter alia. [d] *Religionis est clementiam nostram sciscitari voluisse quid de sententijs Episcoporum vel ante moderatio censuerit, vel nunc seruari cupiamus Ablaui parens charissime. Itaque qui à nobis institui voluisti, olim prorogata legis ordinem salubri rursus imperio propagamus. Sancimus namque sicut edicti nostri forma declarat, sententias Episcoporum quolibet genere prolatas, sine aliqua ætatis discretione inuiolatas semper incorruptasque seruari; scilicet vt pro sanctis semper ac venerabilibus habeatur, quidquid Episcoporum fuerit sententia terminatum &c.* Sed de hac religiosa Constantini magni pietate in venerandis Dei sacerdotibus, pastoribus & Episcopis honore magno multiplicique cumulandis, pluribus infra dicetur. Quem honorem varium, multipli- D cemque reuerentiam pastoribus Ecclesiæ præstandam magno prodigio Deus miraculoque cõfirmauit. Etenim cum Valentinianus senior S. Martino Episcoporum sui sæculi facile principi venienti assurgere dedignaretur, subitò è sella egressus ignis (mirabile visu) eum non assurgere modo, S. Pastori festinanter occurrere, eiusque manibus suum caput submittere coegit: sed etiam ad viri sancti genua procumbere adoraturum vultu in terram demisso compulit. Quod factum mirabile his Venantius Fortunatus versibus præclare cecinit.

[e] *Hinc celer exiliens rapiens se Cæsar & ardens*
Martini genua amplectens, pedibusque volutans:

Constantinus M. venientibus ad Concil. Nicænum Episcopis maximum illis præstiturus honorem occurrit.

a Gregor. presbyter Cæsar. apud Metaphrast. Iunii 10.

Munificentia Constantini in Episcopos pia valdè.

b Euseb. l. 3. c. 14. 15. de vita Constantini.

c Sozomen. l. 1. c. vlt. Theodoret. l. 1. c. 11.

Constantinus M. cicatrices confessorum Episcoporum magna iam pietate deosculatur.

Iudicata ab Episcopis in vtroque foro nulla voluit Constantinus prouocatione infirmari.

d L. 1. de Episcoporum iudicijs Cod. Theodos.

Honor à principibus sæculi pastoribus Ecclesiæ debitus miraculo confirmatus in persona S. Martini.

e Venant. Fortunat. l. 3. de vita S. Marti.

A *Sicque superbum hominẽ se agnoscere pœna coëgit,*
Vilia regna probans, & celsa cacumina curuans,
Imperiale caput sanctis ad vestigia subdens, &c.

Cui viro Dei mensæ accumbenti eundem honorem humillimumque obsequium, quod mulier illa [f] Euangelica, quondam in ciuitate peccatrix Christo Domino, Augusta Maximi imperatoris vxor exhibuit. Quod his verbis Seuerus Sulpitius descripsit. [g] *Cũ interim diebus & noctibus de ore Martini Regina pendebat: Euãgelico illo nõ inferior exemplo, pedes sancti fletu rigabat, crine tergebat. Martinus quem nulla vnquam fœmina contigisset, istius assiduitatem, imo potius seruitutem non poterat euadere. Non illa opes regni, non imperij dignitatem, non diadema, non purpuram cogitabat, diuelli à Martini pedibus solo strata non poterat &c.* Hæc illis Fortunati verbis historia comprobatur.

[h] *Nec regina pedes cessat lachrymosa rigare*
B *Sternens membra solo, suspendens gaudia voto.*

Clotharij regis Francorum pietas fertur in cælum, quod S. Lupi pedibus, viro sancto supplicaturus pro magna reuerentia & honore, quem tãto Episcopo Senonensi humiliter, deuoteque præstare conabatur, prosterni voluerit. Quam pietatem sanctos Dei pastores & ministros honorandi magno deuotoque appetentes desiderio quondam [i] Hispaniæ reges, cum ad Episcoporũ Concilium proficiscebantur præ magna religione ante ipsos Episcopos corpore toto in terram procumbere solebant, non prius assurgere volentes, quam illi è sedibus suis surgentes Episcopi reges ipsos suis circumfusos pedibus præ magna reuerentia & humilitate suis brachijs leuatos cum magna charitate clementer attollerent. Quem morẽ pietatis Hispaniæ regum erga suos Episcopos & pastores animarum [k] Leo Castren- C sis se in vetustissimo codice S. Benedicti legisse tradit. Hanc reuerentiam honoremque principum sæcularium in suos pastores in primis Ecclesiæ sæculis vsu frequenti receptam fuisse satis apparet ex eo quod ait S. [l] Augustinus. *Ad Ecclesiam curris, Episcopum videre desideras, ad eius pedes volutaris.* Idque cõfirmatur D. [m] Ambrosij auctoritate fœcundiùs dicentis: *Honor igitur, fratres, & sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares & principum diademati, longè erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares: quippe cum videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotũ, & exosculatis eorum dextris, orationibus eorum credant se communiri.* Iã verò vt ad alios reges & imperatores Francorum & Germaniæ veniamus, quanti fecerit Carolus magnus rectores animarum, quantumque eorum iudicijs exempla præ- D stantissimorum imperatorum, quos vnquam suo fouit gremio Christiana religio, Constantini nẽpe Magni, atque Theodosij senioris Magni pariter æmulatus, propria detulerit auctoritate, capitularia eius multis in locis sua testatione declarant. Nam sic optimus & Christianissimus imperator lib. 6. capitularium cap. 281. hæc Constantini Magni & [n] Theodosij imperatorũ in fauorem Episcoporum pastorumque Ecclesiæ rescripta repetita confirmat. *Omnes itaque causæ, quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, Episcoporum sententijs terminatæ perpetuo stabilitatis iure firmẽtur, nec liceat vlterius tractare negotium, quod Episcoporum sententia deciderit. Testimonium etiam ab vno licet Episcopo perhibitum omnes iudices indubi-* cantur

f S. Marc. 7. S. Luc. 7.

g Seuer. Sulpit. l. 2. dialog. c. 7.

Magna Augustæ pietas in S. Martinum instar S. Magdalenæ in Christum.

h Venant. Fortunat. l. 3. de vita S. Marti.

Clotharij Regis pietas erga S. Lupum. Annales Francorum.

i Reg. Hispaniæ pietas in suos pastores Episcopos.

k Leo Castrẽsis comment. in Esayam.

In primitiua Ecclesia ipsi principes Christiani genibus sacerdotum scilicet pastorũ & Episcoporum colla submittebant.

l S. August. ser. 18 de verbis Apostoli.

m S. Ambros. l. de dignitate sacerdot. capite 4.

Caroli M. pietas in honorando pastores Ecclesiæ.

n Carol. Magnus l. 6. Capitul. c. 281.

tanter accipiant: nec alius audiatur; cum testimoniũ A *Episcopi à qualibet parte fuerit repromissum. Illud est enim veritatis authoritate firmatum, illud incorruptum, quod à sacrosancto homine conscientia mentis illibata protulerit: Hoc nos edicto salutari aliquando censuimus: hoc perpetua lege firmamus*, &c. Hoc modo Carolus Magnus horum imperatorũ optimorum in honorem Ecclesiæ pastorum, sicut fuit pietatis æmulator, sic maxime illorum fœlicitatis hæres magnificusque possessor post à se triumphatos omnes Dei Ecclesiæque perduelles euasit. Hac pietate reuerentiaque in Sanctos Ecclesiæ Dei rectores atque patres animarum (quas quotidie Christo Domino instar Apostoli, parturiunt) Henricus primus Rex Germaniæ refulgens imperium orbis occidentis possidere meruit: qui in magna charitate & humilitate sanctis illis fidelium animarum genitoribus seruiendi, ac B honores illis exhibendi maximos tanto flagrabat desiderio, vt S. Romualdi Abbatis Ratisponæ in Bauaria defuncti feretro portando humeros supponere voluerit. Alius similiter sanctus Dei de animarum fidelium salute solicitis & anxiis quos cognoscere poterat, idem Rex factus postea imperator maximo famulari conabatur obsequio, eorum monita semper vt effectu compleret, audiendo, vt S. Popponis Abbatis Stabulẽsis. Quis factum mitæ humilitatis & reuerentiæ in sanctos Dei ministros Episcopos Roberti Regis Francorum sine admiratione considerabit? Quod Helgaldus in vita ipsius Regis, eiusque scriptor tẽporis ita breuiter memoriæ scriptũ posteritati mandauit. *Colloquium cum Episcopis regni sui habens*, scilicet congregata Episcoporum Synodo, *Rex humilis inter colloquium vnum quemque aspiciens, videns quemdam eorum mole carnis grauatum pedes suos dependere ab alto, pietate ductus à* C *longè quærens suppedaneum, reperit vnum quod manibus Deo & hominibus charus apprehendens, illud tanto pontifici offerre non recusauit; & sub pedibus eius afferre non est dedignatus. Erat autem hic Episcopus Langonensis, Lambertus nomine dictus, scientia religione & bonitate pollens.* Sed quod illo facto mirabilius est & ad maius gloriæ sempiternæ meritum, aliud sic idem auctor Helgaldus in ipsius Regis religiosissimi vita commemorat. *Post mensam vero præparans se ad Dei seruitutem Rex humilis ponebat vestimenta sua indutus ad carnem cilicio: adiunctoque clericorum collegio centum sexaginta & eo amplius numero ad exemplum Domini eorum pedes lauans capillis capitis sui tergebat, & ad mandatum Domini singulos eorum duobus solidis remunerans clero præsente, & diacono astante qui lectionem legeret secundum Ioannem in cœna Domini: dictam & factam.* Facta hæc principum tantorum tot fœcunda virtutibus, quibus tam piè D religioseque pastores Ecclesiæ cum doctrina salutari integros vitæ scelerisque puros honorificarunt, non ætatis fragilisque pompæ, sed æternitatis præmio digna Christus Dominus iustus iudex reputans, hos pios reges ac principes tot bonorum in pios animarum fidelium cultores rectoresque operum factores, secum gloria potituros æterna, ad cælestes domos euexit. De quorũ tantis optimorum principum virtutibus, à quibus tot honores amoresque sinceri in vitam famamque bonorum pastorum deuotè redundarunt, quæ ætas, quæ natio fidelis, qui status hominum virtutis appetentium silere poterit? Quæ

Galat. 4.

Pietas & humilitas Henrici Regis German. 1. postea imperatoris in portando S. Romualdi Abbatis feretro.

Rodolphus comes l. 2. miraculorum S. Emmeranni. Everhelmus in vita S. Popponis apud Surium die 25 Ianuarii.

Magna humilitas & reuerentia Roberti Regis in S. Episcopum Langonensem. Helgaldus in vita Roberti regis.

Robertus Rex lauans pedes Ecclesiasticorum præsertim animabus præfectorum, eos suis capitis capillis tergebat. Helgaldus in eius Regis vita.

laudes earum vetustorum sæculorum obliterare valebit obliuio? Quæ memoria posteritatis obliuisci? Sed hæc pauca de honore amoreque principum Christianorum in pios doctosque pastores Ecclesiæ pro multis, quæ recensere longius esset, exempla sufficiant.

CAPVT XIII.

De sancta regularium monachorumque institutione, societati Christianæ admodum salutifera, ad magnum pontificiæ monarchiæ ornamentũ relata.

B
1. *De antiquitate regularis ac monastici status per confirmationem Rom. Pontificis honorifice ac meritorie in Ecclesia subsistentis.*
2. *De excellentia eiusdem.*
3. *Déque immanibus contra hunc sanctum ac religiosum statum, hæreticorum odiis.*
4. *A quo magnus honos gloriaque in monarchia Ecclesiastica maiestatem redundat.*

SVperioribus capitibus huius libri 5. à primo ad hoc vsque caput de gradibus, officiis, dignitatibusque Ecclesiasticorum sæcularium quæ ad institutum nostræ de Monarchia Ecclesiastica disputationis satis esse putauimus, multa diximus. Nunc quoniam spiritualis hæc & Ecclesia- C stica Monarchia, sicut in sæcularibus ordinibus non mediocriter in regularibus ac monasticis institutis effulget atque clarescit, cum omnis regularis atque monastici status, laus, virtus, atque vigor ab Apostolicæ Romanæq; sedis (in qua huius spiritualis Monarchiæ maiestas radicata firmatur) auctoritate proficiscatur: iure optimo dicendorum series & legitimus ordo requirit, vt de sancto illo atque religioso regularium monachorumque statu, antequam præsentis libri finẽ faciamus, compendioso discursu nonnulla pro instituti nostri ratione commemoremus. Cuius status si quis antiquitatem scire desideret, audiat à spiritu Sancto sua in Ecclesiæ Synodis oracula pronuntiante, sanctum hunc monachorum religiosorumque ordinem ab ipso Deo inspiratum & ab Apostolis Christi Domini fundatum postea continenti successione & obseruatione à San- D ctissimis Patribus excultum magna cum pietate floruisse. Hoc [a] à Meldensi Concilio; hoc [b] à Coloniensi 3. hoc ab antiquissimis doctoribus patribusque etiam ipsorum Apostolorum discipulis auditoribusque didicimus, hausimus, expressimus. Nam ipse Gallorum Apostolos [c] S. Dionysius post commemoratos pontificis, sacerdotis, Diaconi cæterorumque cleri sæcularis ordines, postremò hæc de sancta regularium monachorumque institutione atque consecratione breuiter effatur. *Porro initiandorum omnium excellentior ac sublimior ordo monachorum est sancta distinctio, expiatione omni, tota virtute atque exactissima suarum operationum castitate mundata. Omnis item (quantum licet sibi inspicere) sacra operationis spiri-*

5. pars. Antiquitas monastici status & religiosi diuinitus instituto.

a Concil. Meldense c. 9.

b Coloniense 3. c. 1. parte 10.

c S. Dionys. de Eccles. hierarch. pars. 3. c. 6.

Forma antiqua consecrationis monachorum seu vouentium Deo. Recens versio qua habetur in recens edito Grae. lat. Dionysio magis placet 1. part. c. 6. circa finem p. 133. d. & 134.

A *tualiter speculatrix, & particeps facta, Pontificumque consummantibus virtutibus tradita: quorum fulgoribus & pontificalibus traditionibus conspecta pro ordine suo Sanctorum mysteriorum sacrificio edisceus à sacra eorum scientia ad exactissimam perfectionem diuinae ationem subuehitur. Vnde sancti praeceptores nostri diuinis eos appellationibus sunt prosecuti, partim Therapeutas, id est, cultores à sincero Dei famulatu atque cultu: Partim Monachos ab indiuidua & singulari vita appellantes: vt quae illos sanctis diuisibilium complicationibus in diuinam & Deo gratam monadem, perfectionemque promoueat &c.* [a] His dictis subiunxit mysterium monasticae consecrationis. Quorum omnis solitariam vitam traducentium operatio in orationibus, diuinae sapientiae studiis & contemplationibus sita praecipuè religioso fulgore coruscabat, vt ista Magni Basilii ad S. Gregorium scribentis clarius ostendunt. B [b] εὐχαὶ μετὰ τὰς ἀναγνώσεις διαδεχόμεναι νεαρωτέραν τὴν ψυχὴν, καὶ ἀκμαιοτέραν τῷ πρὸς Θεὸν πόθῳ κεκινημένην παραλαμβάνουσι. Scilicet, *Orationes iterum lectionibus succedentes, recentiorem animam & vegetiorem ad Deum desiderio motam recipiunt.* Ad has orationes assidua Deo deuotione profundendas, studiaque diuinae virtutis & sapientiae, solitudo & secessus à tumultibus mundi plurimum adiumenti conferebant, vnde nomen dictum Monachi, [c] μοναχὸς solitarius Graecè dicitur. Et μοναχία solitaria: sic μόνος solus & μονὰς vnitas. Hinc μοναχὸς ἐκ τῆς μοναγωγῆς deductione facta à μόνος & ἀγωγή. Ad verbum, *quasi solitarius* facilè. Siue vt alii volunt, à μόνος & ἄχος, à solitudine & tristitia, quod monachus sub tecto cellulae solitarius ab omni hominum commercio semotus, habitu, facie, vitaeque austeritate pro peccatis mundanae conuersa- C tionis appetentium, [d] solus tristis & dolens esse videatur. [e] D. Augustinus ad vnitatem cordis & bonae voluntatis inter multos pie gregatim victitantes, nomen Monachi reuocauit, haec in psal. 132. dicens. *Quare ergo & nos non appellemus monachos, cum dicit psalmus. Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum. Μόνος enim vnus dicitur: & non vnus quomodocumque: nam & in turba est vnus, & vnà cum multis vnus dici potest: μόνος non potest, id est solus: μόνος enim vnus solus est. Qui ergo sic viuunt in vnum, vt vnum hominem faciant, vt sit illis verè quomodo scriptum est vna anima, & vnum cor: multa corpora, sed non multae animae: multa corpora sed non multa corda, rectè dicitur μόνος id est vnus solus.* Ac sanctae quidem illius monasticae & religiosae vitae à mundanae conuersationis familiaritate valde remotae professionem adeò antiquam esse, ipsa ra- D tio clamat, veritasque dictitat, vt in ipsa lege naturae atque Mosaicae ab ipso mundi primordio radices altas egisse, in ipsiusque veteris testamenti sanctissimis viris magnum suae pietatis, religiosaeque perfectionis exemplar expressisse cognoscatur; vt in persona Enos, de quo Genes. [f] 4. scribitur. *Iste caepit inuocare nomen Domini.* Id est specialem aliquam seruiendi purius Deo religionem atque cultum vulgi religione sublimiorem instituere: cum ante ipsum Adam, Abel, Seth Deum puro communique religionis cultu coluerint, tamen vt patres, antiquique doctores obseruant, primus Deum inuocare caepisse creditur, quod peculiari religionis deuotionisque voto Deum ab hominum commercio remotus adorauerit.

a Ibid.

b Epist. S. Basilii ad S. Gregor. Nazian. *Tota vita SS. Monachorum antiquitus in orationibus sacrarum literarum lectionibus occupabatur.*

a Monachi nomen Graecè vnde. *Ex derivatione.*

d Can. placuit. 16 q. 3.

e D. August. in psal. 132.

professio monastica in veteri testamento ac lege naturae adumbrata.

f Genes. 4. *Cur Enos dicitur primus inuocasse nomen Domini. Vide Vualdensem l. 3. doctrina fidei art. 1. c. 1.*

A Apparuit item adumbrata perfectionis monasticae [g] in Nazaraeorũ viuendi ratione claritas; qui se totos in veteri lege Deo cõsecrauerãt. Similiter in Elia, Elizaeo ac filiis prophetarum, qui aspero victu corpora nutrientes sine vxoribus atque diuitiis remoti à popularibus tumultibus vitã sunt Angelorum in corporibus humanis imitati, vt haec S. Hieronymi ad Paulinum verba demonstrant. [h] *Noster princeps Elias, noster Helizaeus: nostri duces filii prophetarum, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluenta Iordanis.* Qui polenta & herbis agrestibus victitabãt, [i] vt alibi dicit. Sic [k] Rechabitarum vota, asperitateque viuendi [l] Monasticae disciplinae puritatem sanctitatemque figurabant. Multique S. [m] Patres originem monastici instituti ab ipso praecursore Domini S. Ioãne baptista repetiuerũt, B *Sicut sacerdotum principes sunt Apostoli, sic Monachorum princeps Ioannes Baptista est*, inquiebat [n] S. Chrysostomus. S. vero Hieronymus, ita monachorum anachoretarumque principem hunc sanctum praecursorem Domini constituit. [o] *Huius vitae*, scilicet monasticae, *auctor Paulus, illustrator Anthonius, & vt ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista.* Hanc S. Hieronymi sententiam [p] Sozomenus, [q] Cassianus, SS. [r] Isidorus atque [s] Bernardus amplectuntur. Sed Christo Domino recenti triumpho super astra omnia in dexteram patris euecto, gloria & honore propter passionem mortis coronato, quantis ordo ipse monachorum diuinitus exurgens orbem terrae sanctitatis fulgoribus, virtutumque Christianarum radiis illustrauerit, ex amplissima grauissimaque Philonis Iudaei de primis religionis monasticae professoribus sub S. Marco (quos ipse C Philo ex ignorantia Christianae fidei, vitaeque nescius Essenos Iudaeos, sicut credebat, appellabat) loquentis narratione comprobatur, in qua haec de illis inter alia multa. *At illud hominum genus Therapeuticum semper in contemplatione diuinitatis proficiet: Etiam sole hoc sensibile praeterito nec vnquam suum ordinem deseret, tendentem ad faelicitatem perfectissimam. Huic vitae instituto qui se addicunt, non ex more aut rogati id faciunt, sed amore correpti rerum caelestium, & quasi furore diuino perciti, donec ad contemplationem illam desideratissimam perueniant. Deinde prae immortalis beataeque vitae cupidine, quasi iam hac mortali defuncti, facultates suas relinquant liberis aut cognatis vltrò eis possessiones cedendo, atq; etiam sociis & amicis, si cognati desint. Oportet enim vt qui perspicaces diuitias adeptus est caecas illas relinquat mentibus caecutientibus.* Et longè his plura ad SS. praedicationẽ monachorũ adiungit, quae breuitatis causa silentio sepeliã. D Occasionẽ antiquissimãq; condendorum monasteriorũ originẽ S. Augustinus in psal. 132. ita deducit: *Ista verba psalterii: Ecce quã bonũ & quã iucundũ habitare fratres in vnũ: iste dulcis sonus, ista suauis melodia tã in cantico, quam in intellectu, etiam monasteria peperit. Ad hunc sonum excitati sunt fratres, qui habitare in vnũ concupierunt, iste versus fuit tuba ipsorum. Ipsi primò habitauerunt in vnũ qui omnia quae habebant vendiderunt: rerũq; suarum pretia ad pedes Apostolorũ posuerunt. Ex voce huius psalmi appellati sunt & monachi, ne quis vobis de isto nomine insultet catholicis &c.* Non igitur noua vitae regularis monasticaeque institutio, sed antiquissima ab ipsis nascẽtis Ecclesiae primordiis, Apostolorũq; tẽporibus hausta, Ecclesiasticae inserta Monarchiae.

g Numeror. c. 6.

h S. Hierony. epist. 13. ad Paulinum loquens de monachis

i Epist. 4. ad Rusticum.

k Hierem. c. 35.

l Ex D. Hieronym. Epist. ad Paulinum.

m S. Gregor. Nazian. orat. in S. Basil.

n S. Chrysost. homil. 1. in S. Marcum.

o S. Hierony. epist. ad Eustochiũ de seruanda virgin.

p Sozomen. l. 1. hist. c. 12.

q Cassian. collat. 18. c. 6.

r Isidor. l. de diuinis offic. c. 1.

s S. Bernard. de excellentia S. Ioannis Baptistae.

Esseni à Philone descripti, fuerunt verè christiani quos ipse Iudaeus ignorabat primi S. Marci discipuli. Philo Iudaeus deuitae contemplatiua.

Vnde origo excitatorum monasteriorum. S. August. in psal. 132.

a S. Hieron. epist. ad Pammachium contra errores Ioann. Hierosolym.

Quamuis enim, vt loqoitur [a] S. Hieronymus, *Monachus exul mundi gloriosè prædicetur*, non tamen exturris Ecclesiæ Christi Domini ui hoc mundo militantis, sed de gremio eius est, atque sub vexillo crucis cum cæteris clericis sæcularis ordinis, ductore exercitus Domini Rom. Pontifice Christiana generositate militant, atqoe ad huius nutum principis Monarchæque Ecclesiastici fortissimè præliantur.

1. Pars. De excellentia regularis monasticeque status tam in vitæ probitate, quam in doctrina, morum in modum Monarchiæ Ecclesiasticæ maiestatem extollente.

Monasteria bene reformata Salinæ Ecclesiæ sur appellātur.

b Ezech c. 14 v. 15.

Quantū verò laudis & gloriæ Ecclesiastici Monarchæ maiestati sacer regularium ordo conferat, eius præstantia in sanctitate vitæ atque doctrinæ puritate radicata atque fundata cōtra omnes religionis Christianæ hostes tam paganos, quam hæreticos atq; schismaticos luce hac clarius ostendit. Quæ præstantia bene custodita tantis virtutibus in Ecclesia rutilat, tantisque inde fructibus salutaribus fœcundatur, vt non immeritò sacræ Monachorum regularumque ac bene reformatæ mansiones Ecclesiæ Catholicæ mystico sensu Salinæ nominentur, de quibus Ezechiel [b] c. 47. quibus fidelium corda in eorum vitæ puritatem sapientiamque respicientium salubri aspersione condiantur. A quorum sanctitate vioendi multa salutaria facto ip so & exemplo discant, quorum obseruatione licet legibus Dei Ecclesiæqoe non præcipiantur, illi in perfectionis Christianæ portum recto limite deducantur. Nā teste [c] Seneca. *Multa legem non habent nec actionem, ad quæ consuetudo vitæ humanæ lege omni valentior dat aditum.* Huius vero monasticæ regularisque institutionis omnino à Rom. Pontifice vniuersalis Ecclesiæ pastore ac principe, instar cæterorum cleri sæcularis ordinum dependentis excellentiam perfectionemque præclare & appositè Sanctorum [d] Basilii meditationem in psalmum 1. [e] atque Bernardi secuti, eum scala quam in somnis Iacob patriarcha vidit, comparare possimus. Cuius scalæ spiritualis duo latera quibus gradus decem mystici inuitantur, declinare à malo, & facere bonum [f] cum propheta rite nominantur: Quorum graduum primus est rerum terrenarum mundanarūque cū proposito Christum sequendi renonciatio, quem primi Apostoli calcarunt, dicentes per os sui principis Christo Domino. [g] *Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.* Fœlices voluntarie pauperes ac terrenis nudatos opibus, qui ex D. [h] Cypriani præcepto, imò ipsius Domini, cū S. Laurentio ad cælestes thesauros terrena patrimonia, pauperomque bona transportarunt: quorum loco spirituales nullo vnquam seculo perituras opes sibi compararunt. *En quales diuitias Deus diligit*, dicebat [i] Saluianus; *En quas pignoribus recondi exigit opes, en quas parari imperat facultates, scilicet fidē, ac timorē Dei, modestiā, sanctimoniam, non terrena, non vilia, non pereuntia, non caduca.* Secundus, earumdem rerum exterrenarum à corde suo amoris abiectio quem Sanctus scandit Apostolus, qui dicebat, [k] *Quæ retro sunt obliuiscens*, ad cuius ascensum vnamquamque fidelium animam Christi Domini sponsam spiritus Sāctus apud regium prophetam hac diuina persuasione cohortatur. [l] *Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui.* Tertius, eas terrenas diuitias ac opes adulterinas non veras, *tanquam stercora, atque detrimenta*, cum eodem [m] Apostolo reputare: ideóque has contemnere, auersari, odio-

c Seneca.

d S. Basil. in psal 1.

e S. Bernard. Serm. in hæc verba. *Ecce nos reliquimus omnia seu in declamationibus.*

Pulchra perfectionis & excellentia monastice cū scala Iacob comparatio.

f Psal. 33.

2. Latera scalæ columnarum. Scala 10. gradus.

g S. Math. 19.

1. Gradus renunciatio rerum terrestrium.

h S. Cyprian. serm. 4. de mortalitate in fine.

i Saluian. l 4. ad Ecclesiam Catholicam p. 5.

2. Gradus.

k Philip. c. 3.

l Psal 44.

3. Gradus.

m Philip. 3.

que salotari abominari. Quartus, parentum, fratrum, propinqoorum, filiorum, coniugum & amicorum se propter Christum affectu priuare, & dilectione potenter abdicare, si pro honore, amoreque Christi id fieri expediat. Quod hac mystica similitudine Dominus in Euangelio significare voluit. [n] *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proijce abs te.* Quintus, scalæ spiritualis ac mysticæ gradus est seipsum renunciare, & animam vitamque suam propter Deum constanter odisse & perdere, vt eam in vitam æternam custodiat, mortem oppetat, & hac corporalis vitæ luce desiderat orbari, vt aliquando lucis æternæ pulchritudine potiatur. Huius perfectionis gradus meminit Dominus cum dixit. [o] *Si quis venit ad me & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios: adhuc autem & animam suam non potest meus esse discipulus.* Vnde S. Basilius: [p] *Perfecta igitur*, inquit, *renunciatio in eo consistit, si quis id assecutus fuerit, vt ne de vita quidem sua quicquam affectus sit omnino, etiam si habeat mortis responsum, ita vt nihil sibi confidat.* Sextus, abnegatio sui: Septimus, Quotidiana sui mortificatio: de quibus gradibus hæc Dominus. [q] *Qui vult venire post me abneget semetipsum & tollat crucem suam.* Octauus, humilitas. Nonus, mansuetudo: ad quorum ascensionem graduum virtutumqoe duarum semper inter se amica coniunctione sociatarum amplexum suo nos exemplo Dominus hortatur. [r] *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Decimus & postremus grados est charitas regina virtutum, quæ [s] *est vinculum Christianæ perfectionis.* Quam virtutem gradum scalæ & monasticæ perfectissimum atque eminentissimum Christus Dominus sæpius suis commendauit discipulis, atque vt penitus in eorum cordibos altissimis obedientiæ radicibus insideret, magnopere suis iussis documentisque laborauit. [t] *Mandatum do vobis vt diligatis inuicem sicut dilexi vos.* [u] *Et ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur?* Cui gradui vltimo & perfectissimo Deus perfectè iungitur, sicut summitati scalæ Iacob inniti & copulari visus est, vt perfectissimam religiosæ animæ cum Deo per charitatem vnionem agnoscamus. Quam propterea Apostolus. [x] *Vinculum perfectionis*, appellauit, *super omnia hæc*, inqoit, *charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.* Hac virtute. [y] *Diffusa in cordibus iustorum per Spiritum S. qui datus est illis:* [z] *Adhærentes Deo vnus spiritus fiunt cum Deo.* Quia cum [aa] *Deus charitas sit, qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo*, vt iam cum Apostolo talis Deo plenus gloriando in Domino dicere possit, [bb] *Viuo ego, iam non ego, viuit vero in me Christus.* Vt iam amplius ipse humana virtute non tam agere, quam teste [cc] S. Dionysio, diuinis agi mouerique videatur. Hac scala mystica scibeet professione regularis, monasticæque vitæ, piis ac sanctis virtutum operationibus diuinarum, tanquam scalæ gradibus exercitatæ itur in cœlum: Hac relictis terris fortunatæ cœlorum insulæ possidentur. Fælices qui in corde suo hanc talibos scalā diuinitus distinctā gradibus architectātur, sicut longè ante Regius propheta prædixerat. [dd] *Beatus homo cuius est auxiliū abs te ascensiones in corde suo facit, in valle lachrymarum:* Quatū gradus

4. Gradus.

n S. Math. 8.

5. Gradus.

o S. Luc. 14.

p Basilius in Reg. fusius disputatis ad interrogationem 8. respondens

6. Gradus.

7. Gradus.

q S. Luc c. 9.

8. Humilitas.

9. Mansuetudo.

r S. Math. 11.

10. Gradus charitas.

s Coloss. c. 3. vers. 14.

t S. Ioann. 15.

u S Luc c. 12 vers. 49

x Coloss 3 v. 14.

y Roman 5.

z 1. Cor. 6 v. 17.

aa 1. Ioan. c. 14.

bb Galat. 2.

cc D Dionys. l de Diuinis nominibus.

dd Psal 83.

A

non alij, quam variæ virtutes quibus subnixi homines in cœlum iustè merentur ascendere, vt sequentia prophetæ regij comprobant: *Etenim benedictionem dabit legislator:* [a] *Ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion*, ibi tanquam scalæ [b] Iacob innixus. Ad cuius cacumen cælo immissum sancti religiosique viri his virtutum gradibus ascendendo semper aspirant; nusquam morantes in huius ascensionis itinere, ne in via Dei non progredientes, retro sublapsi ab vnione cum illo regrediantur. Hos pios verè monachorum, regulariumque conatus, affectus & ascēsus egregiis illis S.[c] Bernardus sermonibus expressit. *Nunquam vir iustus arbitratur se comprehendisse: nunquam dicit, satis est, sed semper esurit, sititque iustitiam: ita vt si semper viueret, semper quantum in se est, iustior esse contenderet: semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur.* [d] *Non enim ad annum, vel ad tempus, instar mercenarij, sed in æternum diuino se mancipat famulatui. Audi verbum iusti: in æternum non obliuiscar iustificationes tuas.* Itaque indefessum proficiendi studium & iugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur. Hæc monasticæ, regularisque institutionis excellentia atque perfectio, semper de virtute in virtutem ad elegantiorem eminentioremque Dei similitudinem potentius ascendere: propter quam S.[e] Chrysostomus pios de tali forte monachos Angelis ipsis, eorum verò mansiones & monasteria paradiso comparare non dubitauit. *Si quis*, inquit, *nunc ad Ægypti veniat solitudines, paradiso prorsus omnem illam eremum videbit digniorem, & innumerabiles Angelorum cætus in corporibus fulgere mortalibus. Est enim cernere tota illa regione diffusum exercitum Christi, & admirabilem illum regium gregem, virtutumque cælestium conuersationem in terris micantem. Atque hæc non in viris solum, verum etiam in fœminis splendere conspicias. Non ita varij astrorum chori cælum refulget, vt Ægyptus innumeris monachorum ac virginum distinguitur atque illustratur habitaculis.* Magna hæc atque mira à tanto viro aureæ diuinæque facundiæ de monachorum vereque religiosorum virtutibus edita præconia. Sed quid de his dicat in eandem laudum præconiorumque rationem sanctus doctorum vertex Augustinus, audiamus, qui libro primo de moribus Ecclesiæ, monachorum tam eremitarum, quam cœnobitarum vitam Manichæis de perfectione sui viuendi ritus superbè impudenterque gloriantibus, sicque sacrilego se mendacio polluentibus opponens aiebat: *Nihil de his dicam qui secretissimè penitus ab omni hominum conspectu, pane solo, qui eis per certa interualla temporum affertur, & aqua contenti desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæserunt, & eius pulchritudinis contemplatione beatissimi, quæ nisi sanctorum intellectu percipi non potest. Nihil inquam de his loquar. Videntur enim nonnulli res humanas plusquam oporteret deseruisse, non intelligentibus quantum nobis eorum animus in orationibus prosit, & vita ad exemplum quorum corpora videre non sinimur. Sed hinc disputare longum & superuacaneum puto. Nam hoc tam excellens fastigium sanctitatis non sua sponte mirandum & honorandum videtur oratione nostra videri qui potest? Sed si hoc excedat nostram tolerantiam, quis non illos miretur, & prædicet qui contemptis atque desertis huius mundi illecebris in*

a Ibid. v. 2.

b Genes. c. 28 v. 13.

In via Dei non progredi, regredi est.

c S. Bernard. Epist. 253. ad Abbatem Garinum Alphensem.

Vir iustus vult semper proficere in disciplina Christi, nitendo in virtutum actionibus nouis.

d Psal. 118.

Monachi pii Angelis similes, & monasteria bene reformata paradiso.

e S. Chrysost. homil. 8. in S. Matth.

S. August. l. 1. de moribus Ecclesiæ c. 31.

D. *Augustini mira de virtutibus monachorum præconia, tam anachoretarum, quam cœnobitarum.*

B

C

D

A

communem vitã castissimã sanctissimãque cõgregati simul ætatẽ agunt, viuẽtes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus, nulla superbia tumidi, nulla peruicacia turbulẽti, nulla inuidẽtia liuidi; sed modesti, verecũdi, pacati cõcordissimã vitã & intentissimam in Deum, gratissimum ipsi munus offerunt, à quo ista posse meruerunt. Nemo quicquam possidet proprium: nemo cuiquam onerosus est. Patres verò non solum sanctissimi moribus, sed etiam diuina doctrina excellentissimi: nulla superbia consulunt his quos filios vocant, magna sua in iubendo auctoritate, magna eorum in obtẽperando volũtate. Post hæc sanctissimum illũ Monachorũ religiosorumque ordinem sublimiter efferendo admiratione potius, quam prædicatione præ virium ad talem prædicationem infirmitate, vt ipse loquitur, ita concludit. [f] *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum, si laudare velim, neque digne valeo, & vereor ne iudicare videar per seipsum tantummodo expositum placere non posse, si per narratoris simplicitatem cothurnum etiam laudatoris addendum putauero.* His duorum Sanctorum Patrum auctoritatibus si quæ antiquior his doctor sanctissimus, & in defendenda Dei Ecclesia generosissimos (S.[g] Athanasium intelligo) in SS. Monachorum ordinis prædicationem sincera veritatis fide profudit, adiungere voluerimus, quæ laus excogitari poterit non digna monachorum virtutibus? Ait quippe sanctissimos pater, & contra perduelles Dei Ecclesiæq; hostes immanissimos per quadraginta annos, & his amplius luctator pro Christi fide generosissimus. *Erant in monte monasteria, tanquam tabernacula plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium: tantumq; ieiunandi & vigilandi ardorem cunctorum mentibus sermo eius*, scilicet Antonij, *afflauerat vt futura spes auiditate ad charitatem mutuam, & misericordias indigentibus exhibendas iugi studio laborarent: Qui infinitam regionem quandam oppidum à mundana conuersatione seiunctum, plenum pietatis & iustitia videbantur incolere. Quis tantum monachorum agmen aspiciens, quis virilem illum concordiæ cætum cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio susurronis, sed multitudo abstinentium, & certamen officiorum erat, non in hanc statim erumperet vocem! Quam bona domus tua Iacob, tabernacula tua Israel?* Quid [h] Saluianus? Nunquid Monachos per Antonomasiã Sanctos Dei appellauit? *In monachis*, id est, *in sanctis Dei*, inquit, *Afrorum*, scilicet hæreticorum, *probatur odium?* & ante eum D. Augustinus Epistola 70. ad Bonifacium comitem. Quid [i] Lupus Abbas Ferrariensis Epistola 24. An non hæc ipsius sententiæ in monachorum vitæ cõmendationẽ eximia? [k] *Nullus, ait, inter sanctam Ecclesiam ordo vbi certius promereri Dominum fidelis anima possit, quam si monasticæ disciplinæ studeat propositum integrè obseruare.* Et [l] Tertullianus in eorum persona aliorumque SS. Christianorum vitæ monasticæ austeritatis ardentium; *Nos*, inquit, *Irinnys aridi, & omni continentia expressi ab omni vitæ fruge dilati, in sacco & cinere volutantes, inuidia cælum tundimus, Deum tangimus.* Propter excellentiam variarum virtutum, quibus in terra, licet à terrenis sæcularibusque rebus affectu, factoque ipso remoti, Angelorum instar in suis claustris exercebantur, eos variis nominibus patres Græci decorauerunt, modò eos θεραπευτὰς & ἀσκητὰς: Modo ἱκέτας, φιλοσόφους atque μονάχους appellantes:

Proprietas bonorum à monachis relegata.

O quanta antithesis inter abbates huius sæculi & antiquorum, in professo monasteriorum abbatibus antiquis summa doctrina & probitas admirabilis.

f D. August. ibid.

g S. Athanasius in vita S. Antonij eremitæ.

h Saluianus l. 8 gubernat. Dei.

i S. August. epist. 70.

k Lupus Abbas epist. 24.

l Tertull. Apol. 40.

Monachi sancti diuersis ab antiquis appellati nominibus ad exprimendã eorum excellentiam.

B

C

D

a S. Dionys. c. 6. Eccles. hierarch.

Monachi Therapeutæ dicti.

θεραπευτὰς vocauit [a] S. Dionysius, scilicet cultores Dei, quod ipsi soper omnes Christianos Deũ cultu supremo puriùs sanctiusque venerarentur; cumque honorifici nominis titulum ipsis monachis fuisse ab Apostolis impositum commemorat; simili eos appellatione Philo [b] Iudæus appellauit, & quod vnicè, perfecteque præter cæteros Deum adorarent: sic propterea [c] vt Cedrenus vult Therapeutæ dicti, ἐκ τοῦ Θεοῦ καθαρᾶς ὑπηρεσίας, ἢ θεραπείας. scilicet, à puro Dei ministerio & seruitio siuè cultu. Et quod etiam, vt castius puriùsque Deo famularentur, seipsos ab omnium vitiorum contagionibus morbisque sanatos, liberosque redderent. Duo quippe θεραπευτής. Cultorem scilicet medicumque significat.

b Philo Iudæus l. de vita contemplatiua.

c Cedrenus.

Ascetæ cur dicti.

Ascetæ dicti sunt, scilicet pugiles, & excitatores seu præliatores, quod eorum munus, officium, exercitiumque in campo palæstraque virtutum contra vitiorum monstra; cæterasque corruptorum morum turpitudines furiasque dæmoniorum perstringendas occupentur. Propter quod S. [d] Basilius suos de rebus regularibus monasticisque discursus Asceticos appellauit. Item Ichetæ dicti, nempe supplices ab orando & supplicando Deo: cui muneri & occupationi præcipuè adiunctis Dei laudibus incumbunt. Idcirco à Philone [e] Monachi, l. de vita contemplatiua, supplices dicti reperiuntur. Hos verò propter eminentem diuinæ sapientiæ amorem desideriumq; eorum penitus animis insitum, firmissimisque deuotionis radicibus hærentem philosophos S. Chrysostomus sæpissimè nominauit. Illam verò monachorum, religiosorumque sanctitatem, diuinamque propè viuendi rationem nec ipse Deus Optimus Maximus dissimulare voluit, quin eam potius in persona SS. Pauli eremitæ, Antonij, Macharij, Hilarionis, Benedicti, Bernardi, Francisci, Dominici & aliorum ferè præ multitudine innumerabilium, maximis miraculis ac signis naturæ insolitis, eiusque vires superantibus notam facere, mundo dignatus est. Quæ omnia non dico enumerare, sed solum commemoratione ac leuiter attingere nequidem vna valeret oratio, quamuis in immensam verborum molem excresceret. Ex quibus maximum licet argumentum deducere supremam in vniuersali Ecclesia Romani Pontificis monarchiam confirmandi. Quam tot Ecclesiæ sanctæ lumina, tot micantia diuinis virtutibus in cœlo Christiano sydera, tot cælestes homines, tot terrestres angeli, vita, professione, moribus, doctrina, obedientia, obsequio, cultuque summo sedi Apostolicæ exhibito comprobarunt. Qui in suis votis ac professionibus nihil aliud esse desiderarunt, [f] nisi quod eos firmando, monasticæque eorum institutioni cõsentiendo sacro-sancta Romani Pontificis maiestas esse voluit. Hinc extrema hæreticorum omni tempore plusquam Vatiniana, imò non alia quam diabolica in sanctos monachos odia: qui vt maiestatem Ecclesiastici principis monarchicã cupiditate atque furore ab inferis excitato demoliendi ab omni ætate sæculoque crudeliter insaniuerunt, sic omnes sanctos hanc maiestatem omnibus virtutum neruis viribusque protegentes destruere sceleratè tentauerunt. Hæc enim atrocia & infinitis plena furoribus odia in cælestes illos monasticæ professionis homines (siverè homines, ac non potius Angeli nominandi

d S. Basil. in Asceticis.

Ichetæ cur dicti.

e Philo iud. de vita contemplat.

S. Chrysost. in lib. contra vituperatores vitæ monasticæ.

Multis sæpissimè miraculis Monachorum suorum sanctitatem Deus expressit.

Ex professione & approbatione SS. Monachorũ Romani pontificis summa in vniuersam Ecclesiam monarchia probatur.

f Syluester verbo religio 1. n. 7.

Omnium ordinum confirmatio à Rom. pontifice.

3. Pars.

Extremũ hæreticorum omnium schismaticorumque odium in SS. Monachos, eorumque statũ religiosissimum.

A sint. Illi monstrosæ impietatis hæretici, à patre suo diabolo didicerunt, hauserunt, & ad actum reuocata immaniter expresserunt. Nam vt apud S. Athanasium dicebat suis religiosis cænobitis Sanctus [g] Anthonios; *Omnes quidem Christianos diabolus odit, sed probos monachos, Christique virgines tolerare nullo modo potest:* Et, vt apud Cassianum frequentibus alter religiosus Abbas Serenus sermonibus vsurpabat, [h] *In ipsis cænobijs in quibus commorabantur octo aut decem, ita dæmonum atrocitas grassabatur, & frequentes ac sensibiles sentiebantur aggressus, vt non auderent omnes pariter noctibus obdormire; sed vicissim alijs degustantibus somnum: alij vigilias celebrantes psalmis & orationibus, seu lectionibus inhærebant: cũq; illos ad soporem naturæ necessitas inuitaret, expergefactis ad eorum qui dormituri erant, custodiam, similiter excubiæ* B *tradebantur.* Cuius tetri immortalisque diaboli patris odij hæredes hæretici numquam à calumnia, blasphemiis horrendis, insidiis fraudulentis & apertis in SS. Monachos persecutionibus efferati cessauerunt. Quibus (quia cor eorum tumultuosum: [i] *Sicut mare feruens quod quiescere non potest*, inquit Esaias) Monachorum nomen displicet, eo quod illi nolunt habitare in vnũ cum fratribus; sed sequentes diabolum & ministros eius, vt hæresiarchas Magum Manichæũ, Donatum, Arrium, & vt in nostra descendamus tempora Lutherum, Caluinum, &c. Christum, vt verbis D. vtar [k] Augustini dimiserunt. Hoccine est bonos odiis monachos insectando, specioso sacroque catholicæ vnitatis nomini furenter insultare? Hoccine piis sæculi huius corrupti desertoribus inimicando, se ab Ecclesiæ sanctæ gremio maternaque communione præscindere? *Sa-* C *crilegij quippe genus est Dei odisse cultores*, dicebat [l] Saluianus: *sicut enim si seruos nostros quispiam cædat nos in seruorum nostrorum cædit iniuriã: & si à quoquam filius verberaretur alienus, in supplicio filij pietas paterna torqueretur. Ita & cum seruus Dei à quoquam læditur, maiestas diuina violatur.* Sicut [m] ex S. Anacleto Papa. *Iniuria sacerdotũ ad Christum pertinet cuius vice funguntur.* Quantis iniuriis & blasphemiis famam, quantis tumultibus iurgiisqoe pacem, quantis denique SS. Monachorum vitam Donatistæ, eorũqoe similes hæretici furoribus impetiuerint, pluribus ostendit D. [n] Augustinus. Idipsum rabie furens odium aduersus sanctos monachos Petiliani donatistæ, ipse sanctus his verbis expressit. [o] *Deinceps perrexit ore maledico in vituperationem monasteriorum, & monachorum arguens etiam me, quod hoc genus vitæ à me fuerit institutum.* De Lucio Episcopo Ariano in sacras monachorum societates insaniente, rabie- D que crudeliter efferato, hæc Ruffinus. [p] *Inde*, inquit, *ad monasteria furoris sui arma conuertit: vastat eremum, & bella quiescentibus indicit, ter mille simul & eo amplius viros per totam solitudinem secreta & solitaria habitatione dispersos oppugnare pariter aggreditur. Mittit armatam equitum ac peditum manum; Tribunos, præpositos & bellorum duces, tanquã aduersus barbaros pugnaturos elegit, qui cum venissent nouam belli speciem videns, hostes suos gladijs obiectare ceruices, & nihil aliud dicere, nisi amice ad quod venisti?* Crudelitatibus, odiisque furore vario in Sanctorum Monachorum ordinem accensis sceleratissimi imperatoris Arriani, Valentis, aliorumque simili percitorum,

g S. Athanas. in vita S. Anthonij.

Immortale odiũ diaboli in sanctos monachos.

h Cassian. collat. 7. c. 23.

Hæretici patris diaboli hæredes odio SS. monachos immanissimè prosequuntur.

i Esaiæ 54.

k S. August. in psal. 132.

Bonos monachos Dei cultores odisse sacrilegium est.

l Saluian. l. 8. de gubernat. Dei.

m S. Anaclet. epist. 1.

Odia donatistarum in S. Monachos.

n D. August. in psal. 132.

o Idem l. 3. aduersus Petilian. c. 40.

Lucij Episcopi Arianorum.

p Ruffin. l. 11. c. 3.

S. Hierony. in Chronico.

Valentis imperat. Ariani.

impietatis rabie commemorandis si narrationis A
laxandæ quærantur habenæ, quis finis dicendi fo-
ret? Si quis horribilem contra SS. Monachos,
tanquam furiosam tempestatem, quam duo sce-
leratissimi Episcopi hæretici ambo in monachos,
monasteriaq; Seuerus Antiochenus patriarcha,
& Petrus Apamæorum Episcopus immanitet ex-
citarunt, audire velit, legat libellum, quem mo-
nachi Apamæi ad Episcopos eiusdem prouinciæ
miserunt. Cuius lectura facta legitur [a] actione 1.
Synodi quintæ generalis Iustiniano Magno re-
gnante, in quo hæc de immanitate plusquã bar-
barica horum hæreticorum, contra SS. Mona-
chos monasteriaque religiosè culta atque pie gu-
bernata scripta leguntur. *Quanta & qualia diffe-
renter in venerabili domo victoriosi martyris Anto-
nini perpetrata sint quæ natura rationē habens sine la-
chrymis enarrabit? Ita enim in consuetudinem vene-* B
rat interficiendi Monachos, Scilicet Seuerus im-
pius hæreticus Episcopus, *Magnum lucrum putans
quod cunctis hominibus abominandum est, quod per se-
quaces suos, quos iniquè conducebat, interfecit vene-
rabiles & orthodoxos monachos, qui ibidem in hono-
re peragendæ celebritatis congregabantur: sicque cruē-
tis manibus astabat altari.* Qua audita crudelitate
sacro-sancta Synodus hos execrabiles hæretica
crudelique simul improbitate contaminatos E-
piscopos Anathematis fulmine perculsos, suis eie-
ctos sedibus exterminauit. [b] Leonis verò Isauri-
ci, Constantini Copronymi, aliorumque Icono-
machorum imperatorum ac principum cum so-
lertibus suæ impietatis satellitibus in sanctos
monachos barbaricas immanitates quis longis-
sima posset narratione commemorare. Sed si
missis antiquorum hæreticorum horrendis in C
sanctos monachos immanitatibus, blasphemiis,
impietatibus, in recentiora descendere tempora
voluerimus, quis non obstupescet? Quis non e-
rectis horrore comis execrabiles Ioãnis Vuiclef-
fi, eiusque sectariorum in sacros religiosorum
ordines, calumnias, odia, maledicta, blasphemias
non iustè detestabitur? Cuiusnam pij Catholici
animus ista sceleratissimi hæresiarchæ blasphe-
miarum, iniuriarumque portenta non horrebit
meminisse? Omnes videlicet sacros mona-
chorum, regulariumque religiosorum ordines
omnes ad vnum à dæmone in Ecclesiam fuisse in-
troductos? Atque sanctissimos patres Ecclesiæ
Augustinum, Benedictum, Bernardum, (horri-
bile dictu) [c] ad profundissima miserrimaque in-
ferorũ barathra vltore Deo præcipitatos, si pœ- D
nitentia, execrandum facinus tantumque nefas,
(quod Monachi, patresque Monachorum exti-
terint) non expiauerint. Quantis verò menda-
ciorum, calumniarum, blasphemiarumq; in san-
ctos Monachorum ordines monstris prodigijsq;
sua Lutherus nefanda & execrabilia scripta fœ-
dauerit, quis nescire potest, nisi qui plane hospes
ac peregrinus in eius detestandorum operum le-
ctione versatur? An non ille sceleratissimus apo-
stata in Epithalamio illo obscœnissimo, turpitu-
dinumque fœdissimarum maculis sordidato scri-
psit, eos qui cœlibem vitam in monasteriis du-
cunt, corpora sua idolo Moloch immolare? [d] Sta-
tumque religionis nihil omnino valere, sed pla-
nè Ethnicum, terrenum, sæcularem, immun-
doque luto similem esse? An his minus por-
tentosa sunt iniuriarum, maledictorum, blas-
phemiarumque in sanctos Monachos plaustra, A
quæ execrabilis ab Ecclesiæ Dei sinu trans-
fuga Caluinus horribiliter euomuit? Minimè
gentium! [e] Sed superiorum contumelias atro-
ciesque in sanctos Monachos iniurias auxit:
modo monasteria lupanaria vocitans; modo
vota Monastica retia Sathanę; Monachos ve-
rò omnes sophistas cucullatos, illos ab ipso
sanctæ Ecclesiæ gremio discessionem fecisse
impudentissimè mentiens, seque totos diabo-
lo consecrasse mordicus asserere non dubi-
tans. Philippus verò [f] Melancthon Apologia
pro confessione Augustana; numquid vota sa-
cra Monachorum solemnia, sanctasque con-
stitutionum suarum leges ac regulas modo fa-
tuas obseruationes, modo simulationes hypo-
criticas, modos Pharisaicas traditiones, Ma-
humetanasque iniuriosè nominauit? At quan- B
tus horror in nefandas illas sacrilegasque ca-
lumniandi improperandique voces intendere:
quibus sanctissimam Angelisque similem vete-
rum Monachorum Eremitarumque vitam, res-
que eorum nihil mortale sonantes centuriato-
res iniuriosissimi calumniosè nimis, contume-
lioseque lacerando vulnerauerunt, ore cor-
deque fœtido ista minimè perhorrescentes e-
uomere. [g] *Sed quis non hæc hominum monstra exe-
cratur vt inimicos humanæ societatis, & contra
totam secundam tabulam delinquentes?* Dies prius
deficeret quam stylus, si illa omnia iniuriarum
blasphemiarumque ab hæreticis in religiosissi-
mum Monachorum regulariumque statum ef-
fusarum vellem nomina percurrere: ex qui-
bus vt maxima super omne nefas hæretico-
rum impietas, furorque clarissimè conspici- C
tur, sic contra sanctissima Monasticæ vitæ
pietas, diuinique feruor amoris apparet; cu-
ius salua & incolumis disciplina saluat impe-
rium sæcularum principum: at destructa perdit
in ruinamque profundit, vt [h] Fulbertus Carnotē-
sis nondum Episcopus ad S.[h] Abbatem Abbonem
Galliæ ruinam hac occasione sic lugendo scri-
bebat. *O derelicta! ô mæsta! ô desolata Gallia-
rum Ecclesia: quæ iam erit spes salutis interior?
Vbi amplius afflicta Christiani anima respirabit?
Hoc nempe solum vel nos confortare videbatur,
quod si contingeret ruinas mænium tuorum scilicet
à Gallia, resarciri non posse, liceret saltem ad fir-
mum adhuc Capitolium monasticæ vitæ confugere:
Quod etiam si furibus irrepere, aut impune qui- D
buslibet ambitiosis inuadere licet, proh dolor! Fun-
ditus cecidisti!* Hæc expostulando lamentabatur
occasione tyrannicæ violentiæ, qua furens &
audax Theobaldus Comes Carnotensis cogno-
mento fallax, impium Monachum Megenar-
dum ac transfugam contra omne ius Eccle-
siæ, per summum nefas Abbatem monasterij
Carnotensis, omnibus monachis reclamantibus,
suamque eligendi Abbatem libertatem viola-
ri querentibus, intruserat. Hæc habui quæ bre-
uiter angustoque tractatu de regularium Mo-
nachorumque antiquitate, nomine, natura,
præstantia, deque insatiabili in eos hæretico-
rum odio dicerem. Vt ab illis sicut à cæteris
clericorum Ecclesiasticorumque ordinis sæcu-
laris gradibus, dignitatibusque Monarchici prin-
cipis in Ecclesia maiestatem exaltari; eiusque
à Christo Domino institutæ veritatem contra

Seuerus Antiochenus patriarcha, & Petrus Apamæus Episcopus hæretici in S. Monachos crudelissimi.

a Act. 1. concil. 5.

b Iconoclastarum crudelitates in S. Monachos

Horrenda Vuicleffi blasphemiarum portenta in S. ordinem Monachorum.

c Hæc in articulis eius postremis à Constantiensi Concilio cõdemnatis.

Lutheri maledicta & blasphemiæ in S. Monachorum ordines.

d Luther. in Epithalamio in c. 7. Epist. 1. ad Corinth.

e Caluin. l. 4. instit. c. 13.

Melancthonis iniuria in S. Monachos.

f Melancth. in Apol. pro confessione August. articulo devotis.

g Centuriatores Centur. 4. c. 10.

h Fulbertus Carnot. epist. 1. ad Abbonē Abbatē Floriacensem.

Euersione monasticæ disciplinæ Gallia, aut quæuis alia regio Christiana perit.

omnia hæreticorum, ſchiſmaticorum, libertinorum, aliorumque impiorum Eccleſiæ hoſtium ſacrilegia, mendacia, & alia eiuſmodi iniuriarum, calumniarum, blaſphemiarumque monſtra firmari, potenterque corroborari videremus. Videnteſque tantum veritatis Chriſtianæ fideique robur minimè diſſimulando taceremus: ſed vt par eſt, veroſque decet Chriſtianos in obſequium ſedis Apoſtolicæ deuota libertate captiuatos, pręnobis tantam veritatis dominicę lucem ingenuè profitendo veneraremur. Ad finem huius libri vnius capitis additione properemus. A

CAPVT XIV.

Omnes Eccleſiæ tam ſæculares, quam regulares ſanctitatem & ſublimitatem pontificiæ Monarchiæ ſuis officiis clamant, atque profitentur. B

1. *Omnes gradus & ordines, tam ſecularium, quam regularium Eccleſiæ miniſtrorum omnino à Romano dependentes Pontifice, eique ſubditi eius ſummam in Eccleſia introductam à Chriſto Monarchiam verè ac legitimè clamant.*
2. *Huius veritas maieſtatis clarior, & pulchritudo fulgentior, & virtus potentior hac graduum Eccleſiaſticorum bene ordinata varietate conſpicitur.*
3. *Qua conſiderata in tanta perfectionis excellentia ſummitateque poſita Rom. Pontificis maieſtate, omnes verè Chriſtiani, cuiuſcumque ſint ſortis ſiue clerici, ſiue laici eius principis imperiis, cum magna reuerentia, & amore parere debent.* C
4. *Ad quos religioſè, piéque omnes inuitati cohortantur.*

NON magis in politico ſtatu, magiſtratus, optimates, aliique nobiliores Reipub. regnique temporalis miniſtri ſuas dignitates, officia, poteſtates à ſummo Reipub. principe Monarchico acceptas, earumque virtutem vigoremque mutuantur, vt ſub illius authoritate bene præſint: quam in Eccleſia Dei prælati, præſules, aliique in vtroque ordine Eccleſiaſtico ſeculari atque regulari paſtores, atque præfecti à ſũmo Pontifice Chriſti Domini in terris vicario, atq; dominationis Eccleſiaſticæ Monarcha omnem ſuæ iuriſdictionis, authoritatiſque vim, efficaciamque deducere, eique acceptam referre creduntur. Vt quæ notæ, atque ſigna ſummi imperii in principe laico, atque temporali dignoſcuntur, eadem in principe Eccleſiaſtico Rom. Pontifice ad ſummum illius demonſtrandum ſpiritale regnum, & imperium clarius innoteſcant. *Notanda ſigna meri imperij.* Qui de ſũmi imperii iuribus profeſſores politicę diſciplinę diſputant in principe reip. ſecularis, laicique principatus ſummo, hæc meri, ſupremique imperii iura obſeruare, & agnoſcere conſueuerunt. D

Primum vniuerſis, ac ſingulis ciuibus leges poſſe dare, ac ſtatuta præſcribere. Eccleſiaſticarum legum, quibus omnes Chriſtiani tenentur, conditores eſſe, nunquid pluribus ſupra Romanos Pontifices oſtendimus? *Iura maieſtatis politicæ quæ: quibus ſimilia in Eccleſia Pontificia maieſtati attribuuntur.* Quarum legum quia conditor Papa, ſicut ſuo tempore generalia concilia ſuo capite firmata, nunquid & vindex, & vt ratio poſtulabit diſpenſator haberi debet? [a] *Bodinus l. 1. de rep. c. 10.* Quo igitur illa Leonis magni ad optimum imperatorem Marcianum. *Priuilegia Eccleſiarum ſanctorum Patrum canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ ſynodi fixa decretis, nulla poſſunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere auxiliante Chriſto fideliter exequendo neceſſe eſt me perſeuerantem exhibere famulatum. Quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi paternarum regula ſanctionum quæ in ſynodo Nicæna ad totius Eccleſiæ regimen Spiritu Dei inſtruente ſunt conditæ, me quod abſit, conniuente violentur, & maior ſit apud me vnius fratris voluntas quam vniuerſæ domus Domini communis vtilitas.* *a S. Leo ad Marcianum Epiſt. 54.* *Diſpenſatio omnium legũ Eccleſiaſticarum Rom. Pontifici credita.*

Secundum meri imperii ius eſt indicere bellum, pacem inire. *Ius 2. meri imperij quomodo & ad literam & myſtice Ro. attribuitur Pontifici ſcilicet indicere bellum, & pacem inire.* Hęc ad literam non adſcribam Rom. Pontifici, qui vt paſtor Eccleſiæ, ac monarcha vniuerſalis, ſicut ipſamet Eccleſia, neſcire debet ſanguinem: ſed ſpiritali ſenſu recte Rom. Pontificis auctoritati deberi profitebimur; nẽpe ſpiritalia bella contra ſpiritalis nequitię principes tenebrarũ, eorumque miniſtros peccatores grauiſſimos decernere, dum ab Eccleſia relegatos vt indignos ipſius ſuffragiis anathematis fulmine percellit, dumque verè pœnitentibus pacis oſcula relaxat: & ſi iuxta literę vigorem ius illud vſurpare liceat: recte quidem, ac vere poterimus aſſerere Romani Pontificis incumbere poteſtati catholicis principibus filiis ſuis imperando, rogandoque ſuadere, vt contra hoſtes Eccleſię Chriſtiana generoſitate in armis aſſurgant, ne ab hoſtibus illis magnum animarum diſpendium Eccleſia patiatur: & ſi quando hoſtes illi confitentes errata, ſceleraque reſpuerint, cum illis pro bono Chriſtianæ ſocietatis amica pacis coniuratione ſociari.

Tertium ius in creatione magiſtratuum, aliorumque reip. miniſtrorum vel depoſitione ſitum, *3. Magiſtratus creare, aut deponere.* quàm optime quadrare in ſupremam Rom. Pontificis authoritatem cumulatè libris ſuperioribus expoſuimus: cũ de illius poteſtate nouos Epiſcopos paſtoreſque creandi, eoſdẽque pro cauſa legitima deponendi diſſeruimus. Nec in quarto meri imperii iure valde laboramus, *4. Ius.* ſcilicet ab omnibus iudicum ſententiis poſtremo ad ſummum prouocare principem: cum etiam de appellationibus à ſententia omnium Eccleſiæ prælatorum ad Pontificis Rom. tribunal nimis fortaſſe multa dixerimus.

Quintum ius eſt veluti quarti iuris appendix, *5. Ius.* vel potius pars quædam, iniuria nempe damnatos contra vim legum, iudiciorumque liberare. Quod ius Rom. Pontificem ſuperius iure optimo exercuiſſe pluribus exemplis aperuimus. Sextum ius in fidelitate, obſequioque conſiſtit, *6. Ius.* quod principi ſummo ſubditi omnes Dei iuſſu præſtare tenentur: de qua fidelitate, obſequioque ſupremo in terris ſecundum Deum Rom. Pontifici ab omnibus Chriſtianis exhibendo ſi ſalui eſſe velint, etiam multa ſuperioribus libris commemorauimus. Quę fidelitas, obſequiumque ſine grauiſſimo ſcelere, parique calamitate vltore Deo

A præterrmitti, contemnique non poteſt. Huius vltionis diuinæ in rebellantes principi, patrique fidelium omnium communi Ro. Pontifici, locuples heu nimium teſtis eſſe poterit ſchiſmaticus impius ille Seuerus nomine, Aquileienſis Ecclesiæ Patriarcha, qui ſancti Gregorij Pontificis parere mandatis, & in Romana ſynodo cum aliis ſchiſmaticis Epiſcopis ad S. Pontificis iuſſa ſiſtere ſe renuens, in eam rebellionis audaciam, contra ſanctiſſimum principem patrem vniuerſalis Ecclesiæ, ciues Aquileienſes impiè prouocans, incendium flammamque vrbi per hoſtes immaniſſimos Ecclesiæ Longobardos cauſatus eſt. A quibus infœlix ſchiſmaticus, patriarchali ſede ſpoliatus, incenſa ciuitate profugus ad ſummam redactus miſeriam vitæ, turpiter mendicando, conſulere compulſus eſt, ſicque eum miſerè viuere & miſerius in ſchiſmate animam miſeram multa rebellionis in ſedem Apoſtolicam ſcelera exhalare coegere. B Septimum, vectigalia, & tributa imperare, prout publica neceſſitas, & vtilitas regni, reique publicæ manifeſta poſtulabit. Hoc ius quoties exercuit in Ecclesia Rom. Pontifex, cum authoritate Apoſtolica miſit per orbem Chriſtianum qui à fidelibus populis liberaliter pecunias, & opes acciperent, quibus exercitus fideles crucis ſigno ſignati, & vexillo corroborati contra infideles Turcas, Saracenos, hæreticos, ſchiſmaticos, alioſque dominationis infernæ miniſtros ſuſtentati, & enutriti prælиarentur: vbicumque cauſa Ecclesiæ defendendæ, eius grauis neceſſitas, libertas, ſalus, & honor efflagitarunt. Quò bonorum Eccleſiaſticorum ſpectant alienationes, ſolius Rom. Pontificis (qui eſt diſpenſator omnium Ecclesiæ facultatum, C vt fidelis ſeruus quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam) authoritate factæ: vt Ecclesiæ neceſſitatibus ſubueniretur, eiuſque hoſtium ſuperbi immaneſque in illius efferati oppreſſionem conatus bellica fortitudine potenter eliderentur, atque à radice fracti conuellerentur. Hæc ſunt præcipua meri ſummique iura imperij, vnius principis dominationi ſubditi. Quæ cum Romani Pontificis authoritati tradantur, eiuſque ſpiritali maieſtati ſubdantur, quid cauſæ eſſe poteſt: cur huic de ſumma ipſius ſanctiſſimi Patris, ac principis in Ecclesia Dei Monarchia veritati conſenſum præbere deprecabimur? Cuius equidem Monarchiæ ſpiritalis in Rom. reſidentis Pontifice veritas clarior, facies ſpecioſa formoſior & pulchrior, virtuſque potentior hac præclara, beneque ordinata omnium graduum, dignitatum, officiorumque Eccleſiaſticorum tam ſecularium, D quam regularium varietate conſpicitur, & apparet.

Quam miſerũ non obedire Ro. Pontifici.

a S. Greg. l. 2. Epiſt. 32. indict. 10.

7. ius meri imperij.

Alienationes bonorum Eccleſiaſticorum pro ſalute Eccleſiæ & tributa Eccleſiis imperare ſolius eſt Rom. Pontificis.

4. pars. Hac varietate bene ordinata Eccleſiaſticorum graduũ, & officiorum veritas Monarchiæ Eccleſiæ clarior, pulchritudo maior & virtus fortior apparet.

Quamuis enim Ecclesia Chriſti Domini multorum ſit congregatio, quæ ex hominibus cuiuſuis ſexus, conditionis, & ordinis, clericalis & laici, & ex clero regularis, & ſecularis exurgat, nulla tamen in ea confuſio, [b] velut in antiquo cahos, nulla rudis indigeſtaque inſignis ad deformitatem moles agnoſcitur: ſed rectiſſimè [c] velut caſtrorum acies ordinata, ideo principibus tenebrarum, ac ducibus Erebi terribilis. Propter quam membrorum, graduumque Ecclesiæ vni principi ſummo ac capiti ſubditorum varietatem bene, pulchrè, ac fortiter ordinatam, multis à Spiritu ſancto præclaris hæc ſpecioſa Chriſti Domini ſponſa nominibus expreſſa: atque in ſacris

b Ouid. 1. Metam.

c Cant. 6.

A literis nobilitata pateſcit. [d] Hinc regnum, hinc [e] ciuitas, hinc [f] templum, [g] hinc domus Hebræorum, hinc [h] tabernaculum Dei, hinc [i] hortus concluſus, [k] hinc caſtrorum acies ordinata, dicta ſancta mater Ecclesia, hac ſanctorum ordinum, graduum, officiorum, miniſtrorumque Dei in vtroque campo regularium, ſecularium que clericorum varietate concluſa ad laicos omnes fideles pia iuſſa reflectens, ab vno ſummo principe viſibili, ſub eminenti Chriſti Domini virtute regnante gubernata. In quibus omnibus, quantus ordo, quantaque commiſſura rectè compacta copulatorum appareat, ſi quis rationes, cauſaſque depoſcat [l] Doctorum melioris notæ, doctrinæque ſublimioris catholicorum fontes adeat. Sed ſuper alia nomina quibus bene ordinata graduum Eccleſiaſticorum varietas exprimitur, mihi valde placet corporis nomen, B quo ſancta Chriſti ſponſa mater noſtra ab Apoſtolo inſigniter nobilitatur. Quod Ecclesiæ ſanctæ nomen præclare impoſitum eſſe mihi fortis potenſque ratio ſuggerit. [m] *Quoniam ſicut in vno corpore multa, ac varia ſunt membra*, à capite vigorem ſenſuum animalium poſt vitales à corde ſumentia, *nec illa omnia tamen vnum actum habent.* [n] Inquit Apoſtolus. Ita in corpore Chriſti quod eſt Ecclesia omnes fideles ipſius membra viua, non ſunt pares authoritate, non ſimiles officio, non æquales dignitate, vt eiuſdẽ Apoſtoli vox, & oratio monet, eius Diuinam intelligentiam S. Gregorio his verbis exponente Nazianzeno [o] *Sunt oculi in Ecclesia, ſunt pedes, ſunt manus, id eſt, ſunt qui ab aliis obſequi, & ab his doceri debeant; ſunt etiam qui alios doceant & regant, paſtores, & do-* C *ctores, quos dedit Chriſtus Ecclesiæ, & in perpetuo conſeruat ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij donec occurramus omnes in vnitatẽ fidei, & agnitionis in virum perfectum, vt iam non ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia, ad circumuentionem erroris, vt verbis loquamur* [p] *Apoſtoli.* Quibus omnibus membris corporis myſtici, Domini, & gradibus miniſtrorum Eccleſiæ, quæ eſt illud corpus myſticum Domini, præſidet vt Monarcha ſupremus, ſucceſſor eius in Apoſtolica ſede, cui dixit Dominus, [q] *Paſce oues meas, & agnos meos*, ſcilicet doctores, & diſcipulos, prælatos & ſubditos, paſtores, & myſticas oues, agnoſque, ſcilicet ſuperiores & inferiores, præſides & deuotas plebes. Qua conſiderata Rom. Pontificis in omnes fideles authoritate, magna omnes qui ſalutem animæ ſuæ omnibus priorem du- D cunt obedientia, feruoteque ſancti obſequij in omnibus quæ Dei gloriam, pacemque reipub. Chriſtianæ, Eccleſiaſticæque diſciplinæ ſplendorem reſpiciunt, vicario Chriſti Eccleſiæ vniuerſalis Monarchæ parere, obſequique iura danti magnopere tenentur. Hoc lex Eccleſiaſtica per os Agathonis [r] Papæ prolata his concepta verbis ordinauit atque decreuit [s] *Sic omnes Apoſtolicæ ſedis ſanctiones accipiendæ ſunt, tanquam ipſius diuini Petri voce firmatæ ſint.* [t] *Qui perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentiæ miſit ad paſtores*, ſcilicet Romanos Pontifices ſucceſſores ſuos, vt ait Symmachus Papa, id eſt S. Petrus ad hoc dotem bonorum operum tranſmiſit, [t] *Vt eſſent ſucceſſores ſui ſua hæredes bonitatis.* Propterea à tantæ maieſtatis decreto recedere ſummum nefas. [u] *Si enim Rom. Pontifi-*

d Matth. 25.

e Matth. 5.

f 1 cor. 3.

g Hebræorũ. 8.

h pſalm 45. v. 5.

i Cant. 4.

k Cant. 6.

l Vide Turrecrem. l. 1 de Eccleſ. ca 31.

Corpus chriſti Eccleſia dicta.

m Epheſ. 1.

n Epheſ. c. 1. & 4. 1. corint. 12.

o S. Nazian. orat. de moderatione in diſput. habenda.

p S. Paul. Epheſ. c. 4. v. 13.

q S. Ioan. 21.

3. pars iubentiũ Rom. Pontifici omnes parere tenentur & cetera.

r Agatho Papa Ep. ad omnes Epiſcopos, &c.

s can. Sic omnes diſt. 9.

Meritaſ. petri in poſteros redundant.

s can. Non nos diſt 40. c. 1.

Ex Symmacho Papa.

t Gloſſ ibi v. eum hæreditare.

u ca Si Romanorum 1. diſt. 19.

eum decreto , cæterorum opuscula tractatorum approbantur , vel reprobantur , [a] dicebat Nicolaus Papa , *itant quod sedes Apostolica probauit* [b] *hodie teneatur acceptum , & quod illa repulit , hactenus inefficax habeatur. Quanto potius quæ ipsa pro catholica fide , profanis dogmatibus , pro varijs , & multifariis Ecclesiæ necessitatibus , & fidelium moribus diuerso tempore scripsit , omni debent honore præferri & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus discretione , vel dispensatione magistra reuerenter assumi ?* [c] Iustissima ratio Papæ, velle suis scriptis pro fide catholica, Ecclesiæ disciplina, fideliumque moribus editis Apostolicam authoritatem suffragari, cum aliorum operibus per eam opitulari non dedignetur. Cum absurdum esse aliis , & non sibi opitulari Iustinianus imperator suo ad Iulianum prætorio [d] præfectum rescripto indicauerit. Eminentiam dignitatis, atque primatus Rom. Pontificis ab omnibus Ecclesiæ gradibus, & Christianorum ordinibus summum desiderare , ac suo iure vendicare obsequium obedientiamque, ita alibi [e] Nicolaus Papa ad omnes rescribens Episcopos ostendit. [f] *Nemini est de sedis Apostolicæ iudicio iudicare : aut illius sententiam retractare, permissum, videlicet propter Romanæ Ecclesiæ primatum Christi munere in Beato Petro Apostolo diuinitus collocatum.* Hac eminentia supremæ in Romano Pontifice potestatis affectus , fretusque [g] sanctus Hieronymus solum Romani Pontificis iubentis , non disputantis iudicium, non argumenta requirebat : vt sibi dicendarum , vel tacendarum hypostaseon auctoritas , facultasque donaretur. Quod si ordinatione Diuina [h] in veteri testamento Iudaicus populus in dubia ac perdifficili controuersia summi Pontificis illo tempore regnantis iudicio stare , atque non argumenta, sed extremam rei iudicandæ sententiam expectare iuberetur: Quid mirum si Christi Domini iussu, fideles omnes in hac lege noua imperiis statutisque Romani Pontificis in omni de spiritalibus lite consentire, & acquiescere teneantur ? Hoc Ludouico Crasso Francorum Regi sanctus Bernardus firma volens obedientia suggerere dicebat. [i] *Decreta illius* (scilicet Papæ) *seruanda sunt.* Iuo vero Carnotensis quid loquens Vrbano 2. de hac obedientia profitebatur. [k] *Non est meum* , inquit, *intrare aduersum vos in iudicium : malo Episcopatui renunciare quam iram vestram iuste vel iniuste sustinere. Hæc satisfactio si placuerit vestræ paternitati, placet & meæ paruitati. Hanc si placet accipite , si plus placet plus addite. Si desistio vester esse seruus* , scilicet Episcopatum relinquendo si iusseris , *non desistam vester esse discipulus* , scilicet vitam priuatam ab Episcopali sarcina liberatus agendo. Hæc insuper adiiciens : *Et sicut expertus sum ante Episcopatum, plus potero prodesse in Ecclesia exemplo priuatus quàm verbo prælatus.* At quam fuerit constans , & feruens in obseruanda hac æterna obediendi summo Ecclesiæ principi, rectorique disciplina, sanctus Bernardus hæc illius ad Honorium Papam præclara testantur eloquia. [l] *Tenendum irrefragabiliter quidquid præcipitis : sperandum indubitanter bonum de omni re , quam decernitis.* Sciebat videlicet abbas religiosissimus , quid longè ante secula sua [m] sanctus Hieronymus Damaso Papæ dixerat , *Si quis cathedræ Petri iungitur , meus est. Nam quod stipiti rami , quod capiti membra , quod radij soli , quod fonti riuuli , hoc Apostolicæ sedis eminentia debent Ecclesiæ omnes* (& qui his , vt matribus filij , subditi sunt fideles) *quas vbique terrarum religio Christiana fundauit* , [n] aiebat Petrus Blesensis. Quis sanè mentis , ac Christianæ cultor fidei, in omnibus huius Ecclesiastici principis , ac Monarchæ iussa capessere , vt effectu colat non magnopere pro sua salute desideret ? In quem tot dotes animi , tot virtutes rectè dominandi, tot dona subditos saluandi , tot arma spiritualia, neruos , viresque hostes suos debellandi Christus Dominus deriuare , atque transfundere dignatus est ? Quæ omnino sanctus Bernardus more suo diuinitus expressit sic Eugenium Papam, suum quondam discipulum reuerenter affando. [o] *Considera te esse formam iustitiæ , sanctimoniæ speculum , pietatis exemplar , assertorem veritatis , fidei defensorem , doctorem gentium , Christianorum ducem, amicum sponsi, sponsæ paranymphum , cleri ordinatorem , pastorem plebium , magistrum insipientium , refugium oppressorum , pauperum aduocatum , miserorum spem, tutorem pupillorum , iudicem viduarum , oculum cæcorum , linguam mutorum , baculum senum , vltorem scelerum , malorum metum , bonorum gloriam , virgam potentium , malleum tyrannorum, regum Patrem , legum moderatorem , canonum dispensatorem , sal terræ , orbis lumen , sacerdotem altissimi , vicarium Christi, Christum Domini , postremo Deum Pharaonis.* Hunc in tot virtutum maximarum , potentiarumque vertice à Saluatore nostro collocatum contemnere , eius non uereri maiestatem , eiusque imperia detrectare , quale crimen ! atque inde quam sit funestum & miserum , si quis se nescire dicat, audiat eundem Sanctum , mellifluumque doctorem , hæc in eodem capite terribiliter effundentem. [p] *Vultus tuus super facientes mala , timeat spiritum iræ tuæ , qui hominem non veretur , & qui gladium non formidat : Timeat orationem qui admonitionem contempsit. Cui irasceris tu, Deum sibi iratum , non hominem putet. Qui te non audierat, auditurum Deum, & contra se paueat.* Audiant ista omnes principes terræ , & ad hæc cum honore & reuerentia paueant qui præsunt populis, vt cum prospere , & pacificè in terris sceptra possederint, in æternum postea in cœlis cum Christo regnare possint. Obedire Christo Domino in persona sui vicarij voluntaria promptitudine & ardenti charitatis affectu assuescant , atque sic suos omnes subditos exemplo magis quam edicto in hanc Pontificiæ maiestatis reuerentiam, obsequiumque deducant. Vt cum pastoribus animarum Ecclesiæ dignitates , & officia spiritalia possidentibus hunc Christi Domini vicarium summum in Ecclesia principem , maximumque suarum sicut omnium fidelium agnoscentes animarum Patrem , summoque prosequentes honore , sub vexillo scilicet crucis Christi Domini virtutibus armati, de omnibus Dei Ecclesiæque sanctæ hostibus prælia Dei Sabaoth generositate Christiana præliati , gloriose triumphent , victoriarumque sanctarum hic diu cum alta pace fructibus gauisi , post hanc vitam vna cum populis sibi in terra à Deo creditis diuina cœlestis & æternæ gloriæ corona decorentur. Sed tot , tantis-

[a] Nicol. 1. Ep. ad Archiepisc. & Episc. Galliæ.
[b] Can. hæc est fides 24. qu. 1. cau. veniamus 35. qu. 9.
[c] Glossa in casu ibi.
[d] L. Nuper circa finē c. de naturalibus liberis.
[e] Nicolaus 1. ad omnes Episc. Epist.
[f] Can. Nemini 17. qu. 4.
[g] Epist. ad S. Damasū quæ est 57.
[h] Deut c. 17.
Argumentum à minori.
[i] S. Bernard. Epist. 47. ad Ludouicum Regem.
[k] Iuo Carnot. Epist. 68.
[l] S. Bernard. Epist. 30.
[m] Epist. 58 ad
[n] Epist. 100.
Pulchra descriptio perfectionum à Christo Domino suo collatarum vicario Rom. Pontifici.
[o] S. Bernard. l. 4. de considerat. ca. vlt.
Quantum crimen malumque Rom. pontificem contemnere.
[p] S. Bernard. l. 4. de considerat. ca. vlt.
Exhortatio ad omnes fideles principes & populos vtriusque fori vt sanctissimum omnium fidelium patrem religiosissimo colant.

Dicendo libro sequenti.

que sublimium virtutum elogiis, tot perfectionum præconiis, tot diuinis & immortalibus honoribus, quibus omnes verè Christiani vtriusque fori principes & populi Sanctissimum omnium fidelium parentem Christi Domini in terris vniuersalem quoad spiritualia vicarium spiritualium omnium Christianorum Monarcham, vt filij omnes obsequentissimi religiosissimè mactant, atque maxima cum pietate venerantur, quę enormia iniuriarum atrocissimarum, calumniarum blasphemantium, mendaciorum sacrilegorum, odiorumque immanium plaustra, monstra, portentaque scelera- A tissimi homines, Dei Ecclesiæque immortaliter inimici, publicæ pacis perturbatores infestissimi, non tam verbo, quam opere catholicorum regnorum hostes, opponant: quibus sanctissimam huius spiritualis fidelium omnium Monarchæ maiestatem iniuriosissimè prostituunt. Iam tempus est, vt diligenter attendamus, & huiusmodi impietatum fœtores, religionis interitum, pacisque publicæ immanissimè spirantes, aperiamus atque detegamus. Quod nos sequenti libro cumulatè facturos Deo benè propitio, atque miserante confidimus.

SECVNDÆ PARTIS

LIBER SEXTVS

CONTRA MONARCHOMACHOS

Ecclesiasticæ Monarchiæ infestissimos, ac perniciosissimos hostes hæreticos, atque schismaticos, non minus Regiæ, quam Pontificiæ maiestatis læsæ reos, se vere Antichristi ministros, ac præcursores immanissimos exhibentes, dum Christi Domini vicarium, eius sponsæ Ecclesiæ caput visibile, atque œcumenicum Monarcham, odiis, iniuriis, blasphemiis, mendaciis, omnique maledicendi, nocendique furore persequuntur.

CAPVT PRIMVM.

Diabolus non prius introduxit hæreses, ac schismata in orbem terrarum contra Ecclesiam Dei vnicam Christi Domini sponsam immaculatam, quam eorum odium, ac bellum suo coniunctum, contra summum pontificem eiusque supremam in Ecclesia Dei dignitatem.

1. *Pro proœmio, tempus loquendi contra hostes Dei vicarij Ecclesiæ eius, curque diabolus hæreticos, ac schismaticos à principio nascentis Ecclesiæ contra Rom. Pontificem crudelissimè concitauerit.*
2. *Diabolus hæreticorum, ac schismaticorum Pater, ex quibus hominibus hos conflauit, quorum in Romanam sedem eiusque pastorem execrabile semper fuit odium.*
3. *Hæretici, sicut schismatici semper infestissimi Romani Pontificis hostes fuisse perhibentur, & vnde tantum, tamque immane odium.*

IAM cum superioribus libris sanctitatem supremæ in Ecclesia Dei potestatis, eminentem honorem, gloriam, virtutes magnas, atque multiplices, à Christo Domini diuinitate profectas, Ecclesiasticę maiestatis in Rom. Pontificis per-

A sona, ipsius Christi Domini decreto constitutæ quamplurimis dicendi rationibus, ac modis extulerimus. Causa Dei, atque Catholicæ, Apostolicæ Romanęque Ecclesię defensio à nobis suo iure deposcere iubendo videtur: vt venenum aspidum sub labiis impiorum Dei, sponsæque eius hostium, odia videlicet, blasphemias, iniurias atroces, horrenda mendacia, sacrilegosque Monarchicam Rom. Pontificis, in interitum religionis fideique Christi Domini maiestatem furiose destruendi conatus, mille dolis fraudibusque circumuallatos, oratione nostra, non immerito gemente, atque tot execranda, nefandaque commemorare perhorrescēte detegamus: quę solum animus meminisse horret luctuque refugit. Sed

Exprimendi necessitas scelera inimicorũ Ecclesiæ, & eius pastoris œcumenici magnum cordi paris dolorem.

2. Æneid.

B quia agitur Dei, Christique Domini gloria, & voluntas, agitur Ecclesiæ eius sponsę deffensio, agitur vicarij Christi ac omnium fidelium parentis, maiestatem circa spiritualia Monarchicam protegendi necessitas, agitur Catholicorum regnorum conseruatio, agitur denique Christianorum populorum salus ab immanium diaboli ministrorum furoribus crudelitatibusque vindicanda: propterea minime nobis taecendi tempus est, sed loquendi, & vt cum magno [a] Basilio contra Eustathium apostatam, impiumque hypocrytam cuniculis Ecclesiam Dei persequentem triste lo-

a Epist. 76 ad Eustath.

C quar. *Quoniam abunde satis silentium hactenus præcessit, opportunum deinceps erit, vt ad patefactionem eorum quæ ignorantur os nostrum aperiamus.* Quod si antea ad hunc vsque diem [b] *facti, fuerimus sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones*, nunc crescentibus in dies nefandis contra patrem fidelium sanctissimum, contra sponsam Christi Dei immaculatam, contra augustiora nostrę sacra religionis, contra denique ipsius Christi Domini, Deique omnipoten-

b Psalm. 77.

Contra scelera improborũ Dei, Ecclesiæque hostium altius & vehementius loquendũ quàm vnquam.

tis honorem, ordinationem, iussaque, furoribus, & immanibus ausis, in profundū pectoris dolorem, quem incussit Pontificiæ maiestatis oppressio inclusum tenere diutius oon valemus. Si nos Galli [a] saperemus, & vt quondam, non tam nomine quam reipsa Christianissimi, nouissima prouidentes, renouati spiritu mentis nostræ ad thronum gratię Dei vitiis expurgati, mundatique salutari pœnitentiæ lauacro reuerteremur: hæc omnipotentis ac misericordia infinita fęcundissimi Dei, iudicia sub nomine Niniuæ sceleribus ingurgitatæ, contra meretricem spiritalem, hæresim horroribus schismatum, & aliarum improbitatum fętoribus nefariè sociatam, pro consolatione iustorum atque stabili regni Christianissimi prosperitate suauiter audiremus. [d] *Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignorantiam tuam, & proiiciam super te abominationes, & contumeliis te afficiam, & ponam te in exemplum. Et erit omnis qui viderit te, resiliet à te: vastata est Niniue* (id est hæresis magna carnalium meretrix) *quis commouebit super te caput?* &c. Sed quo res cumque cadent, sedet, æternumque sedebit in Ecclesia Dei vsque ad consummationem seculi Romani Pontificis authoritas, licet variis oppressa persecutionibus, ac semper cum Regio Propheta dicet, [e] *Paraui lucernam Christo meo, inimicos eius induam confusione, super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.* Opus diabolicum est non prius hęreses, schismata, aliasque impietatis factiones in orbem tanquam furias ex inferis erumpentes introducere, quam eas in sacrosanctam Christi Domini verbo potentissimè firmatam Pontificis Romani maiestatem furenter armare, quare hoc? Quia nimirum inimicus ille homo infernalis animarum prædo, Ecclesiam Christi Domini deuorandi perdendique insano desiderio, crudelitateque furit infinita, necnon insatiabili siti omnium Christianarum sanguinis efferatur. Quam immanissimis stragem excessibus nisi extincto gregis Dominici pastore, nisi amputato, atque contrito Dominici corporis, quod est Ecclesia capite visibili, se moliri patrareque posse diffidit. [f] Hoc vt agat, & ad votum crudeliter immanissimus animarum hostis, & carnifex operetur, horribilem aspectu vultum suum in angelum lucis transformare satagit, atque execrabiles hæreseos errores fallacibus schismaticorum, libertinorumque, pietatem Christianam fraude nefanda simulantium sermonibus aspergere, *ne*, vt loquitur Vincentius Lyrinensis, *fœtorem exhalent*, quo simplices Christianorum mentes à sui dominatus arceri tyrannide vereretur. At Palinuri apud Virgilium prudens experientia, tanquam cynosura animorum nostrorum limet oculos.

——Mene huic confidere monstro?
Æneam quid enim credam fallacibus austris,
Et cœli toties deceptus fraude serem?

Millies perire satius esset, quam huic monstro, eiusque ministris confidere.

Iam ferus Æthnæos Cyclopum Iuppiter ignes
Increpet, & vastos quatiat, vibretque fragore
Densa per attonitas rutilantia fulmina nubes.

Nihilominus potenti, ac principali Christi Domini virtute corroboratos, & à societate huius infernalis, teterrimiq; monstri disiunctissimos nos

[a] Deut. 30. [b] Paul. Hebr. v. c. 4.

[c] Nahum c. 3. v. 4.

[d] Nahum. c. 3. v. 5. 6. 7.

[e] Psalm 131. *Opus diaboli est simul hæreses, & schismata in mundū introducere, & contra Rom. Pontificem eas armare.*

[f] S. Paul. *Diabolus se in Angelum lucis efformat vt fallat.* Vincentius Lyrin. l. contra falsas hæreticorum nouitates.

A [a] *si fractus illabatur orbis impauidos ferient ruina.* Simulatque diabolus, atque Satanas Simonem magum, suum inter Hæresiarchas, hęreticosque filium primogenitum, vt loquitur [g] sanctus Ignatius, erroribus ex abysso inferorum prodeuntibus inquinatum, suæ abominationi peperisset: hunc illico contra principem Apostolorum primum Christi Domini vicarium, atque Ro. Pontificem sanctum Petrum atrociter armauit, primò Samarię, deinde Romæ. Vt sicut in principio mundi. [h] *Factum est prælium magnum in cælo sanctusque Michael cælestis militiæ princeps, & Angeli eius præliabantur cum dracone, scilicet Lucifero, & draco pugnabat & Angeli eius, & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cælo*, &c. Sic in principio nascentis Ecclesię prælium magnum factum in terra inter hunc primogenitum Satanæ primum omnium Hęresiarcharum, &
B principem Ecclesiasticæ militiæ sanctum Petrum, primum Romanum Pontificem, sed non præualuit Hęresiarcha hic Diabolicus, sed enixus volatum in aëra, oratione sancti Petri ex alto in terram delapsus pedibus cruribusqoe cōfractus, execrabilem animam postea confusus, & inops virium, oon prauitatum fidei, non doli, sempiternas subiturum pœnas exhalauit. De cuius apostatę primogeniti Satanę à sancto Petro deuicti mira sancti Patres [i] Clemens, [k] Cyrillus Hierosolymitanus, [l] Epiphanius cum [m] Eusebio & [n] Philastrio, [o] sanctus Augustinus Maximus [p] Taurinēsis memoriæ prodidere. At destructo hoc primogenito Satanæ, & primo hæreticorum omnium Patre post Iudam Iscariotem (qui primus in Pontificis maximi futurorum bonorum Chri-
C sti Domini necem proditione diabolica erupit armatus, & hostis aduolauit) diuinis sancti Petri armis subiugato atque destructo non quieuit sceleratissimus humani generis inimicus, quin semper per filios suæ abominationis hęreticos, schismaticos, tyrannos, infideles, & alios solertes suæ impietatis satellites, rectores Ecclesię Dei in sede Apostolica, post sanctum Petrum regnantes feralibus armis adoriretur. Vt his destructis, & tanquam capite à corpore auulsis, facilius immaculatam Christi Domini sponsam omnium prole fidelium fœcundatam, veritatis columnam, fidei sequestram catholicæ, diuinæ fontem, scriniumque religionis, & vnicam humanæ arcam, salutis Ecclesiam in extremæ profundum ruinæ facilius ab ipsius incunabulis posset effundere. Hoc illud est de quo sanctus [q] Clemens tertius post magistrum sanctum Petrum vniuersa-
D lis pastor Ecclesię magno cordis dolore perculsus vehementer his verborum lamentis expostulabat. *Diabolus inuidens sancta Dei Ecclesia excitauit in nos ærumnas, & persecutiones, perturbationes, blasphemias, schismata, hæreses. Nam populum illum propter Christum interfectum sibi subegit, nos qui ab eius vnitate recessimus variis modis tentat vt olim* [r] *Beatum Iob. Nam & summo Pontifici Iesu filio Iosedec restitit, & nos sæpe cribrare voluit vt deficeret fides nostra, sed magister noster illum in iudicium adducens dicebat, increpet in te Dominus diabole, qui elegit Israel.* Quid vero alterius Apostoli Sancti, nimirum Ioannis discipulus S. Ignatius, eodem quo S. Clemens seculo viuens de eadem immanissima, & atrocissima Diaboli contra Ecclesiam Dei, eiusqoe œcomenicos pastores, aliosque diuersis in locis orbis

Christiani

Simo magus Satana dictus primogenitus. [g] Epist. ad Trallianos.

[h] Apoc. c. 12. v. 7.

Victoria S. Petri de Simone Mago profligato Dæmone in aura volante.

[i] Clemens l. 6. const. ca. 9. [k] Cyril. Hier. catec. 6. [l] Epiphan. hæres. 21. [m] Euseb. l. 2. c. 14. [n] Philast. de hæres. cap. 9. [o] S. Aug. Ep. 86. ad Casulanum. [p] Maximus Taurin. Ser. 5. in natali Apost. SS. Petri & Pauli. *Diabolus Pater hæreticorum, & schismaticorum quanam per eos suos per tyrannos contra nascentem Ecclesiam & primos eius pastores S. Petri successores calamitatum portenta excitauit.* [q] S. Clemens l. 6. const. c. 53

[r] Iob. 1. & 2. *Nota Diabolum conari tentare, ac cribrare Rom. pontifices, vt S. Petrum, viuente adhuc domino tentarat.*

Chriſtiani ſub illorum authoritate fidelium populorum ſaluti proſpicientes perſecutione per hæreticos, ſchiſmaticos, alioſque ſocietatis humanæ carnifices triſtè conquerendo iudicauerit: ſi quis intelligere deſideret audiat iſta ad Philipenſes epiſtolæ: *Iudæis diabolus auxiliatur ad negationem crucis, Græcis ad calumniam magiæ, hæreticis ad imaginationem. Varius eſt enim malorum dux, animi ſeductor, inconſtans ſibi ipſi contrarius, & alia quidem ſuggerens, alia vero oſtentans. Sapiens eſt enim ad maleſaciendum; quod autem eſt bonum ignorat, ignorantia refertus eſt, voluntaria dementia. Quo enim modo eiuſmodi non ſit, qui ne rationem quidem, quæ ſeſe palam oſtentat cernat? &c.* Sed quam clare Tertullianus, antequam ad hæreticorum caſtra proditor fidei tranſuolaſſet, omnes hæreſes, & ſchiſmata contra Eccleſiam Dei, eiuſque ſanctos paſtores diabolum excitaſſe demonſtrat, cum ait. [a] *Quæritur à quo intellectus interpretetur eorum quæ ad hæreſes faciant. A diabolo ſcilicet, cuius ſunt partes interuertendi veritatem, qui ipſas quoque res ſacramentorum diuinorum in idolorum myſterijs æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam vtique credentes, & fideles ſuos expiationem delictorum de lauacro repromittet.* Et poſt multa ſic hæreſeon omnium ſicut idololatriæ ad perturbandam opprimendamque Eccleſiam Chriſti Domini patrem diabolum eſſe concludit: [b] *Et ideo neque à diabolo immiſſa eſſe ſpiritualia nequitia; ex quibus etiam hæreſes veniunt, dubitare quis debeat? Neque ab idololatria diſtare hæreſes, cum & authoris, & operis eiuſdem ſint cuius eſt & idololatria.* Tempore S. Cypriani contra ſanctum Cornelium Romanæ ſedis, & Apoſtolicæ præſulem in Africa Nouatum, & Nouatianum qui ſe Romanum Pontificem auſo mendaci, & ſcelerato iactabat furentes audacia, ſcelus anhelantes, omnes perdendæ religionis contra Dei Eccleſiam eiuſque paſtorem viſibilem machinas nefarie molientes diabolus excitauit. Vnde illa ſancti Cypriani ad Cornelium Papam. [c] *Sed & Gentiles, & Iudæi minantur, & hæretici quotidie furioſa voce teſtantur venenatam rabiem ſuam, & omnes, quorum pectora, & mentes diabolus obſidet. Non tamen idcirco cedendum eſt, quia minatur, aut ideo aduerſarius, & inimicus maior eſt Chriſto, quia tantum ſibi vendicat, & aſſumit in ſeculo, &c.* Cum autem hæreticos diabolus ad perſequendum Eccleſiam Dei, eiuſque paſtores ſuperbiæ rebellioniſque ſemine progeneret, atque de hominibus quondam in Eccleſiæ gremio per fidem reſidentibus moliatur, ſi quis ſcire deſideret de quibus hominibus ab ipſo hæretici conflentur, vt nati ſuæ impietatis rabiem contra Chriſtum, & ſanctos eius vicarios, & paſtores, fœdius atque turpius euomant, adeat ſanctiſſimi patris Auguſtini diuinæ doctrinæ fontes, in quibus iſta ab illo exhaurier. [d] *Ex his hominibus hæretici fiunt, qui etiam ſi eſſent in Eccleſia nihilominus errarent.* Ex quorum improbitate, maliſque intentionibus hoc Deus bonum expiſcari ſolet, vt eorum rebellionibus, furioſiſque conatibus, Eccleſiæ paſtores ad vigilandũ ſuper greges ſuos de profundo deſidiæ ſomno expergiſcant. Quod his verbis ſanctiſſimus ille pater ſequentibus oſtendit. [e] *Cum autem foris ſunt, ſcilicet hæretici, plurimum proſunt, non verum docendo, quod neſciunt, ſed ad verum quærendum carnales, & ad verum aperiendum ſpirituales Catholicos excitando;*

S. Ignatius epiſt. ad Philippenſes.

Diabolus hæreſes & ſchiſmata in cordibus improborum ad exterium Eccleſie ac ſedis Apoſtolicæ plantat.

[a] Tertul. l. de præſcript.

[b] Tertul. ibid.

[c] S. Cypr. l. 1. epiſt. 3.

2. Pars.

De quibus hominibus diabolus hæreticos conflare ſolet.

[d] D. Aug. l. de vera religione c. 8. t. 1. p. 303. d. 1.

Hæretici per occaſionem ad cogitandum nec volendo quid boni ſuſcitantur

[e] S. Aug. de vera relig. c. 8. 303. 1. d.

A *ſunt enim innumerabiles in Eccleſia ſancta Deo probati viri, ſed manifeſti non fiunt inter nos, quandiu imperitiæ noſtræ tenebris delectati dormire malumus, quam lucem veritatis intueri. Quapropter multi, vt Dei diem videant, & gaudeant, per hæreticos de ſomno excitantur.* Poſt hæc ſic concludit. [f] *Vtamur igitur etiam hæreticis, non vt eorum approbemus errores, ſed vt Catholicam diſciplinam aduerſus eorum inſidias aſſerentes vigilantiores, & cautiores ſimus, etiamſi eos ad ſalutem reuocare non poſſumus.* Sed vt eo vnde deflexibus redeamus, ab omni æuo creſcentis Eccleſiæ ac in multis terræ plagis propter incolarum ſcelera decreſcentis, inimicitiarum, odiorum, calumniarum, furorumque hæreticæ factionis virulentus in Romanam Eccleſiam, ſedemque Apoſtolicam, impetus, & ardor inſa-
B niens apparuit: quo ſpirituales adulteri, ſedem hanc maieſtatis Eccleſiaſticę deſtruẽtes ſi poſſent, conſtantiſſimam Chriſti Domini ſponſam non habentem rugam, nec maculam fœdiſſimis falſiſſimiſque calumniis deturpando perderent. Quæ res clariori veritatis luce, quam hoc ſancti teſtimonio Gregorij manifeſtari non poteſt. [g] *Quod ſub quodam velamine abuſuum hæretici ſemper Eccleſiaſticæ vnitatis bonum confuderint, hinc patet quia trium capitulorum occaſione reperta* (ſcilicet damnatorum in quinta ſynodo œcumenica) *Eccleſiaſticam diſciplinam fugiunt, & de ſuis carnalibus actibus reprehendi pertimeſcunt, ſubeſſe ſedis Apoſtolicæ præceptis nolunt, & nos quaſi de fide reprehendunt, quam ipſi neſciunt; & dum neque in fide recti ſunt, neque in bonis operibus intenti ſtudent, vt certare pro fide videantur, ſic-*
C *que fit, vt quotidie deteriores fiant, dum in eis culpa groſſeſcit, quæ quaſi zelo feruoris videri etiam laudabilis appetit.* Sed apertius adhuc manifeſtiuſque hanc hæreticorum rebellionem, & odium inſanabile in Apoſtolicam ſedem ante ſanctum Gregorium [h] Gelaſius primus expreſſit, hæc in commonitorio ad Fauſtum magiſtrum legatum Conſtantinopolitanum reſcribens; *Non mirum ſi hæretici ſedem beati Apoſtoli Petri blaſphemare præſumunt, qui talia portenta vel corde gerunt, vel ore diffundunt, & nos inſuper ſuperbos eſſe pronunciant: & cum eis prima ſedes quidquid eſt pietatis non deſiſtat efferre, illi eam ſuo proteruo ſpiritu ſubiugare ſe poſſe confidant. Sed captos mente iſta facere non mirum eſt: ſic phrenetici ſolent mendicantes quoſque velut hoſtes putare, vel cadere.* Et quamuis inter ſe ancipiti furoris con-
D tentione diſtracti de ſuis erroribus digladiari ſoleant; tamen animus peruerſis concordes exiſtunt, cum in ſacroſanctum Eccleſiaſticæ Romanæque maieſtatis thronũ nefaria coniuratione conſpirandum eſt. Quos omnes errorum contrarietate diſſidioque pugnantes iuſta execratione Eccleſia mater abominatur. *Non enim ideo,* dicebat Leo magnus, *excuſabilis videri aliqua eorum falſitas poteſt, quia ipſi ſunt in ſua peruerſitate contrarij. Nam cum Neſtorium Eutychetis diſcipuli deteſtentur, & Eutychen anathematizent Neſtorij ſectatores* (*& ſic de reliquis*) *Catholicorum iudicio pars vtraque damnatur, & ambæ ſimul hæreſes à corpore Eccleſiæ reſecantur, quia neutra falſitas nobiſcum poteſt habere concordiam, nec inter eſt quo ſacrilegio diſcordent, cum id quod prauiſſime ſentiunt nec authoritas Euangelij, nec ratio recipiat ſacramenti.* Sed odiorum in ſedem Apo-

[f] S. Aug. ibid.

Hæretici ac ſchiſmatici ſemper Romanorum Pontificum hoſtes iniurioſiſſimi.

[g] S. Greg. l. 7. regiſt. epi. 53. ad Secundinum.

[h] Gelaſius 1. in commonitorio ad Fauſtum legatũ Conſtant.

Hæretici inter ſe diſcordes pro perſequenda ſede Apoſtolica, Eccleſiaque Chriſti Domini vniũtur, ſed omnes execratur Eccleſia.

[i] S. Leo epiſt. 60. ad Maximum Antiochenum epiſcop loquens de hæreticis.

Pars 3. Vnde tantum odium hæreticorum, & schismaticorum in Rom. Pont.

stolicam, Romanosque Pontifices, vnde causa tantorum in animis hæreticorum, atque cognatæ cum illis improbitatis schismaticorum tã altis semper radicibus insedit? Quia fuit semper Romani Pontificis proprium hæreticos toto terrarum orbe grassantes Apostolicæ sententiæ fulmine conterere, eorumque errores, impiaque dogmata in infernum præcipitantia condamnando destruere. Huius rei testem appello S. Hieronymũ, ita ad Demetriadem [a] virginẽ scribentẽ. *Dum esses paruula, & sancta ac beata memoriæ Anastasius Episcopus Romanam Ecclesiam regeret, de orientis partibus hæreticorum, sæua tempestas simplicitatem fidei quæ Apostoli voce laudata est, polluere, & labefactare conata est: sed vir ditissimæ paupertatis, & Apostolicæ sollicitudinis statim noxium perculit caput, & sibilantia Hydræ ora compescuit. Et quia vereor, imo rumore cognoui in quibusdam adhuc viuere, & pullulare venenata plantaria, illud te pro charitatis affectu præmonendam puto, vt sancti Innocentij, qui Apostolicæ cathedræ, & supradicti viri successor, & filius est, teneas fidem: nec peregrinam quamuis tibi prudens, callidaque videaris doctrinam recipias.* Sanctus Augustinus tantum authoritatis Romano Pontifici in damnandis hæreticorum erroribus tribuendum esse credidit, vt quamuis in variis diuersarum prouinciarum conciliis Pelagiana hæresis, quæ toto fere orbe suæ pestiferæ impietatis in interitum animarum fætores exhalauerat, damnata conuictaque fuisset; illam tantum suo iudicio non euidenter ab Ecclesia separatam, penitusque pro hæresi confirmata conuictam esse credidit, donec Romani Pontificis sententia, supremi vigoris, in huius Pelagianæ hæresis, sicut aliarum extirpandæ condemnatione interuenisset. Sic enim in suæ confirmatione fidei, ac iudicij ad Hilarium Episcopum scribit. [b] *Noua quædam hæresis inimica gratiæ Christi contra Ecclesiam Christi conatur exurgere, sed nondum euidenter ab Ecclesia separata est.* Quid ita? Quod nondum Romanus Pontifex sanctus Innocentius in huius hæresis interitum condemnationis decretum, sententiãque protulisset. Vnde hæc in eadem epistola subiunxit. [c] *Iam enim cum ista scriberem cognoueramus in Ecclesia Carthaginensi aduersus eos,* (scilicet Pelagium, & Cælestium eorumque sectatores hac erroris contagione pollutos) *Episcopalis concilij conditum fuisse decretum, per epistolam sancto, & venerabili Papæ Innocentio dirigendam* (uondum scilicet) *& nos de concilio Numidiæ ad eandem Apostolicam sedem iam similiter scripseramus.* Sed & ante has Africanæ Ecclesiæ synodos in quodã Palestinæ concilio, cætuque orientalium Episcoporum ipsamet Pelagiana impietas pro hæretica conuicta, reprobataque fuerat, quamuis ipse Pelagius in hac synodo se absolutũ esse gloriaretur, vt sanctus ibi memorat Augustinus, sed falso, nihilominus nondum fuit illa hæresis, vt loquitur sanctus Augustinus, *euidenter ab Ecclesia separata,* quia nec adhuc sedis Apostolicæ, Romanique Pontificis decretum ore supremi prolatũ principis aduenerat. An non io huius rei confirmationem de nonnullis Pelagianis ab errore suo reuocatis, vt fama erat, inque gyrum matris Ecclesiæ reuersis, hæc scribit sanctus Augustinus? [d] *Nonnulli eorum antequam ista pestilentia manifestissimo etiam sedis Apostolicæ iudicio damnaretur, vo-*

a S. Hier. ep. 8. ad Demetr. virg. c. 9. *Ab omni aeuo hæreticos ab inferis erumpentes Pont. Rom authoritas persecuta est, atque damnatos eorum detexit, & detectos conuulsit errores.*

b S. August ad Hilarium Episc. ep. 94.

c S. Aug ibid.

d Epist. 104. ad Sixtum.

A *bis innotescere potuerunt quos nunc repente reticuisse perspicitis, sed vtrum sanati sint sciri potest. Satis tamen territos ipsa taciturnitas monstrat.* Tantũ valuit Rom. Pontificis authoritas erga læsos in fide, vt solo Apostoli, Põtificijque iudicij metu perterriti sua ora obstruxerint, ne amplius iniqua loquerentur, erroresque suos vel eiurauerint, vel saltem eos publicè defendere non præsumpserint. Vnde alibi de hoc Pelagianæ impietatis, erroris que hæretici fœtore loquens Beati Innocentij literis [e] totam de ea re dubitationẽ sublatã esse dixit, tantãque veritatis catholicæ firmitatẽ in Romani Pontificis iudicio ad discutiendas, condemnendas, & extirpandas omniũ pestiferas hæreticorũ opiniones vir sanctissimus, & omniũ Theologorũ pater doctissimus inesse credidit, vt sensum [f] & fidẽ suam contra Pelagianos ex B Apostolicæ sedis authoritate defendere nollo modo profiteri dubitauerit. Iamuero quanto Apostolicæ potestatis virtutisque robore in Pelagium, Cælestiũque discipulũ teterrimos fidei Christianæ perduelles sanctus Innocentius Papa anathematis fulmen fuerit eiaculatus, vt eorum impias perfringeret opiniones, hæc epistolæ eius ad patres Mileuitani concilij directæ præter alia ibi scripta testantur. [g] *Quare Pelagium, Cælestiumque, id est, inuentores vocum nouarum, quæ sicut dixit [h] Apostolus, ædificationis nihilum, sed magis vanissimas consueuerunt parere quæstiones, Ecclesiastica communione priuari Apostolici vigoris authoritate censemus: donec resipiscant de diaboli laqueis, à quo captiui tenentur secundum ipsius voluntatem, eosque interim dominico ouili non recipi, quod ipsi* C *peruersæ viæ secuti tramitem, deserere voluerunt. Abscindendi sunt enim qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi. Simul autem percipimus, vt quicũque id pertinacia simili defensare nituntur par eos vindicta constringat.* Et paulò pòst. *Hæc igitur fratres charissimi in supradictos maneat fixa sententia: absint atrijs Domini, careant custodia pastorali, ne duarum ouium dira contagia serpant forsitan per vulgus incautum, rapacique lupus corde lætetur intra ouile dominicum tantas ouium fusas cateruas, dum à custodibus dissimulanter habetur vulnus duarum, scilicet Pelagij, & Cælestij. Prospiciendum est ergo ne lupos permittendo, mercenarij magis videamur esse, quam pastores, &c.* Hæc sanctus Innocentius. Ad hanc Romani Pontificis pro hæreticorum schismaticorũque condemnatione egregius sancti Cyrilli Alexandrini appositè, efficaciterque locus adueniet. Qui de Nesto- D rio hæresiarcha (quem inscio Romano Pontifice condemnare non audet) ita ad sanctũ Cælestinum Papam contra hunc nouum Satanæ ministrum pro veritate fidei Catholicæ rescripsit. [i] *Et quamuis res ita se habeat* (scilicet opinionẽ Nestorij omni dignã execratione) *nõ prius tamẽ illius communionem confidenter deserere ausi sumus, quam hæc ipsa tuæ pietati indicaremus. Digneris proinde quid hic sentias declarare; quo liquido nobis constet an communicare nos cum illo oporteat, an vero libere eidem denunciare neminem cum eo communicare, qui huiusmodi erroneam doctrinam fouet, & prædicat. Porro tuæ integritatis mens, ac super hac re sententia non modo pijssimis, Deoque deuotissimis Macedoniæ Episcopis, sed totius quoque orientis antistitibus præcipuè per literas exponi debet. Nam cupientibus illis ansam dabimus, vt omnes vno animo, in vna sententia persistant rectæque fidei, quæ iam impugnatur,*

Hæretici Pelagiani solo iudicij pontificij, & Apostolici perterriti à publicandis erroribus abstinuerunt.

e S. Aug. l. 2. c. 3. contra duas literas Pelagianorum ad Bonifacium Papã tom. 7.

f S. Aug. in libello contra articulos falso sibi impositos.

S. Innocentius anathemate ferit Pelagianos.

g Epist. Innocentij 1. ad patres concil. Mileuit. quæ est inter ep. S. Aug. 93. to. 2.

h 2. Ad Tim. 2. v. 29.

i S. Cyril. Alex. ad S. Cæl. papam contra Nestor. epist.

Conclusio totius cap.

A *opem ferant.* Hæc sanctus Cyrillus. Alia Romanorum Pontificum facta, exemplaque in recentioribus seculis plura quærere moderata capitis series, ac longitudo non patitur. Ex dictis solum concludamus dirarum causas irarum, odiorum, mendaciorum, blasphemiarum, rebellionum, atque certaminum sacrilegorum, quibus misera hæreticorum, schismaticorum, aliorumque diaboli ministrorum, contra sanctissimam Romani Pontificis aothoritatem, maiestatemque monarchicam, mens, & animus bufonis instar intumuit, ac furiosiùs efferbuit, non aliunde fluxisse, quam à virtute, constantia, fortitudine, zelo diuini honoris, ac salutis Ecclesiæ Christi, summæ æstibus inflammato charitatis, supremaque in Ecclesia potestate, diuina authoritate confirmata. Quibus parer omnium fidelium sanctissimus illustratus, & ornatus, semper hos impios Dei, religionisque Christianæ reos, & hostes iustissima vindicta persecutus est, nec vnquam quoad potuit prosequi destitit, donec deficerent, aut conuerterentur. B Sed arietet in cœlum quantum poterit effrenatius gygantea ista hæreticis, schismaticis, alijsque inferni machinis conglomerata rabies, numquam tamen fortitudinis Ecclesiasticæ Pontificijque vigoris poterit per Dei gratiam vires, ac neruos elidere. A qua vt male ferati homines auellantur, liberenturque, ne Ecclesiæ perdoelles fieri semper insistant, quo possumus affectu charitatis Deum vehementissimo precamur. Qui si à tanta rabie, furoreque auelli, distrahique renuerint; faxit Deus vt ista de illis, atqoe de virtute Gallicorum contra eos sacerdotum, pastorumque vere, sicut sanctus Cyprianus de hæreticis, schismaticisque, ac de constantia bonorum contra illos sui temporis sacerdotum pro solatio bonorum contra insanas perditorum hominum in rebus pessimis exultationes, dicere valeamus.[a] *Si in furore suo permanserint, atque in istis insidijs, ac minus suis parricidialibus crudeliter perseuerauerint, nullus Dei sacerdos sic infirmus est, sic iacens & abiectus, sic imbecillitate humanæ mediocritatis inualidus, qui non contra hostes, & impugnatores Dei diuinitus erigatur: cuius non humilitas & infirmitas vigore, & robore Domini protegentis animetur. Nostra nihil interest, aut à quo aut quando perimamur, mortis, & sanguinis præmium à Domino recepturi: Illorum flenda, & lamentanda concisio est, quos sic diabolus excæcat, vt æterna gehennæ supplicia non cogitantes, Antichristi iam propinquantis aduentum conentur imitari, &c.* Sed vlterius progrediendo omnes hæreses ac D schismata à rebellione, contra Romani Pontificis à Deo firmatam authoritatem, sommumque in Ecclesia imperium, & à iure obedientiæ ei diuinitus exhibendæ violato manare, proficiscique demonstremus.

Hæretici, ac schismatici in suo furore nūquam Ecclesiæ Dei virtutem enervare, ac sedis Apostolicæ potentiam perfringere poterunt.

a S. Cypr. epi. 55. ad Cornelium Papam.

Ad impios libertinos supplicia æterna irridentes, aut saltem non cogitantes in flagitiorum suorum æstu & æstu.

CAPVT II.

Hæreses & schismata ab odio contumaciaque nefanda in visibile caput Ecclesiæ nata, quàm nefaria, quamque fidelibus regnis ac alijs Christianæ fidei societatibus exitiosa.

1. *Hæreses, ac schismata ex inferis excitata idololatria peiora.*
2. *A rebellione, & violato obedientia filialis erga sanctissimum vniuersorum fidelium patrem Romanum Pontificem iure profecta, in regna, imperiaque Christianorum funesto fine redundant.*
3. *Hinc ira Dei ad ea nisi resipiscant, de medio terra conterenda.*

HÆRESES, ac schismata, sicut alia opinionum, ac impiorum dogmatum contra veritatem fidei bonosque mores portenta suum ab inferis ortum duxisse nemo iure poterit inficiari; qui à sanctis patribus, catholicisque doctoribus, rebelles contra Christum Ecclesiamqoe eius hæreticos, schismaticosque S. Ioanni in raptu suo, sub nomine locustarum de fundo putei abyssi in terram exilientium cum fu- C rore, reuelatos esse didicerit. Quorum doctrina fallax, & ferox veritatis puritati, adulterio mendacij & erroris insidians, atqoe ouium Christi obedientiam castam, humilemque pastori suo œcumenico sua rebellione, ac corruptione polluens, alia esse non potest, quam Luciferi lapsi de cœlo, & in profundo abyssi pro superbissimæ rebellionis præuaricationisque merito residentis, ibiqoe cum Angelis suis in æternū rapacium ignium, vltriciumque flammarum supplicia sine misericordia subituri. Hoc enim de talium Ecclesiæ perduellium nefanda doctrina Apostolus iudicium tulit.[b] *Spiritus autem manifeste dicit quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum.* Quam doctrinam Tertullianus,[c] Origenes,[d] & sanctus[e] Hieronymus idololatriam appellare non dubitant. Imo ipsa Paganorum D idololatria fœdiorem, atque peiorem debere nominari censerique ipsa ratio proclamat. Cui rationi suffragando S. Chrysostomus[f] dicebat, *hæreticos gentilibus esse priores nemo dubitat.* Quare hoc? *Quia gentiles per ignorantiam Deum blasphemant, hæretici* (addo, & schismatici quod sint cognatæ cum illis impietatis) *scientes tentant veritatem.* Propterea D. Augustinus,[g] *intolerabile, & à sana fide deuiū esse iudicabat asserere hæreticorum,* sicut schismaticorū, *qui à Catholica Ecclesia exeunt meliorē esse causam, quā Paganorū, qui nunquam fuerūt catholici: cum peior vtique sit desertor, & de desertore oppugnator,* qualis est hæreticus, & schismaticus, *quam qui numquam deseruit, quod numquam tenuit.* Ideo Petrus Cluniacensis, vt Eberardo magistro Tēplariorum persuaderet hæreticorum schismaticorumque quorundam impie

a Apoc c. 9. v. 2. Viegas in Apoc. ib.

Hæreticorum ac schismaticorum doctrina est dæmoniorum.

Hæresis, ac schisma peiores gentilium idololatria.

b 1. Timot c. 4. v. 1.

c Tertul. de præscrip.

d Orig hom. 12 in Ierem.

e S Hieron. in Ezech c. 9

f S Chrysost. hom 3 in Matth.

Hæretici, & schismatici peiores paganis.

g S Aug. l. 21. de ciuit. c 25.

per terras Christianorum grassantium vexationem destructionemque, per suos Templarios hæc illi inter alia suggerebat.[a] *Sed quis magis à vobis, aut à vestris impugnandus est Deum nesciens paganus, an ipsum verbis confitens, & factis contra eum dimicans Christianus?* (scilicet nomine tenus Christianus qualis est hæreticus, & schismaticus.) *Quis magis persequendus ignorans, & blasphemans, an agnoscens, & impugnans.* Tritum illud sancti Epiphanij.[b] *χείρων ἀγνωσίας ἡ κακοπιστία. Peior praua credulitas infidelitate.*

a Epist. Petri Cluniacensis ad Eberardū magistrum téplariorum li. 6. epist. 22.

b S. Epiphanij in Ancorato.

Christus Dominus quibusdam Iudæis alicuius inter alios nominis, vt Pharisæis dicentibus sibi.[c] *Numquid & nos cæci sumus?* Respondebat. *Si cæci essetis non haberetis peccatum; nunc vero dicitis, quia videmus, peccatum vestrum manet.* Quænam est hæc Domini forma loquendi? *Ab! si non venissem*, inquit, *& locutus eis non fuissem peccatum non haberent.* Quare hoc? *Quia seruus sciens voluntatem Domini, & non præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis. Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* An non illud est propter quod dixit Christus Dominus in Apocalypsi Episcopo Laodiceo tepido, non frigido:[d] *vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus es, incipiam te euomere de ore meo.* Quid per frigidum nisi infidelem Christi per tenebras erroris paganici nesciom, in suis per ignorantiam factis peccatis excusationem aliquam iure prætexentem, qua cum illo in pœnis misericorditer agatur, cum sancto Ambrosio,[e] Beda,[f] Richardo,[g] de sancto Victore, Diuo Thoma,[h] Arethaque,[i] magnis doctissimisque oraculorum diuinorum expositoribus intelligemus? Per tepidum vero deprauatum Christianum hæreticum, schismaticum, libertinumue quemcumque interpretabimur? In hoc longe infideli, paganoqoe deterior, quod sciens vidensque apertis oculis, vt alter Balaam,[k] voluntarios cadat in errores; no voluntatem Dei sciens flagitiosus peccator operetur iuxta illud regij Prophetæ.[k] *Noluit intelligere, vt bene ageret.* Hanc innuens veritatis intelligentiam Apostolus,[l] *Quanto putatis*, inquit, *deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit.* Cui illa sancti Petri[m] potenter astipulantur, *Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum conuerti.* Propter hoc lugendo Ieremias, contra execranda Iudæorum scelera clamabat:[n] *Maior effecta est iniquitas populi mei peccato Sodomorum.* Quod de peccatorum grauitate, & atrocitate, non de eorum supplicio pœnaque contra Rabbinos Rabbi Salomonē, & alios cū grauissimis Theologis intelligenda iudico. Confirmationem huius assertionis nobis Ezechiel[o] Propheta his verbis exhibebit ciuitatem Hierosolymitanam, impia spiritualis meretricis stercora secutam talibus insectando. *Iustificata est Sodoma soror tua ex te*, scilicet tuorū cōparatione scelerum, Sodomorū[p] in momento igne consumptorum flagitia vel nulla, vel leuia sūt. 2. Sed vnde meretrices illas spirituales idololatrias, paganicis longe tetriores fædioresque, vnde hydras istas tantorum scelerum, atque calamitatum res omnes publicas, & priuatas immanissimè deuorantium, hæreses nempe, atque schismata proficisci, erumpere, atque in æternæ

c S. Ioan. c. 9. in fin.

S. Ioan.

S. Luc. c. 12. v. 47.

d Apoc. c. 3. v. 15.

Per frigidum paganus, per tepidum hæreticus, schismaticus, aliusque prauus Christianus intelligitur.

e Ambros. serm. in Psal. 118.

f Beda in 3. Apoc.

g Richardus in eumdem locum.

h S. Tho. q. 3. de malo.

i Arethas in 3. Apoc.

k Numer. c. 22.

k Psal. 35. v. 4.

l Ad Hebr. c. 10 v. 28.

m S. Petri 2. 2 v. 21.

n Lament. c. 4. v. 6.

o Ezech. c. 16. v. 56.

p Genes. 19.

2. Pars. A rebellione in Rom. Pontificem hæreses orto, & schismata.

A perniciem salutis redundare, nisi à rebellione diuortioque supremam Romani Pontificis in Ecclesia Dei potestatem monarchicamque huius sanctissimi patris maiestatem proteruè, & arroganter eiurante, credere certa iustaque ratione possemus? si modo sanctorum patrum, doctorumque, præcipuorum Ecclesiæ Christianæ luminum sapientiæ doctrinæque dociles animos aurésque præbere vellemus? An non vox illa Dei? an non oraculum illud Spiritus sancti? cuius antea meminimus, quod suo prodidit ore sanctus Cyprianus? *Non aliunde hæreses, aut schismata nata sunt in Ecclesia, quam quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos & ad tempus iudex vice Christi cogitatur.* Hanc S.
B veráq; de sūmo S. Cornelij Rom. tunc pontificis imperio super ōnes Christi oues confessionē, grauissimus doctor, & martyr efferebat. *Cui*, inquit, *si secundum magisteria diuina ei obtemperaret fraternitas vniuersa* (audiant ista schismatici nostri) *nemo aduersus sacerdotum collegium quidquam moueret, nemo post diuinum iudicium, post coepiscoporum consensum iudicem, se non iam Episcopi iudicem, sed Dei faceret: nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsim, foris hæresim nouam conderet.* Quid illa S. Hieronymi cōmemorata superius?[p] *Ecclesiæ salus in summi sacerdotis dignitate pendet: cui si non exors quædam & ab hominibus eminēs detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot sacerdotes.* Vultis vobis breuiter explicem, ô fideles Orthodoxi?
C quid sit illa in Romanum Pontificem ouilis Dominici pastorem, atqoe vniuersalis Ecclesiæ principem rebellio, omniom hæreseon, schismatumque mater? Non potero id facere melius quam vobis Petrum Blesensem contra talem furiam regnorum fidelium, societatumque Christianarum incendiariam, hic Catholici zeli flammis ardendo iustè, atque grauiter inuehētem proponere.[q] *Hæc est illa sanguinaria meretrix, quæ de calice Babylonis aureo spiritum vertiginis hominibus* (scilicet hæreticis, & schismaticis) *propinauit. Hæc est illa Athalia, quæ fere omne regium genus extirpauit, hæc est lepra cicatricis in vlcere, hæc est bestia saltus quæ exercitum Absalon deuorauit. Hæc est ærugo & tinea, quæ omnem mentis ornatum depredando consumit. Hæc est elephas in libro Machabæorum qui Eleazar sua mole occidit. Hæc est sicaria illa, quæ in Psychomachia Prudentij vnam de virginibus interfecit.* Qui annales Ecclesiasticos, sacrasque histo-
D rias attente, diligenterque replicare voluerit, manifeste cognoscet, hæreses ex schismate, id est à discessione soperbè voluntaria, ab ipsius omniū fidelium matris Ecclesiæ, firmamenti veritatis amplexu charissimo, gremioqoe castissimo, atqoe adeò à rebellioοe contra ipsius œcumenicū pastorem Romanum Pontificem exitioso conatu procedere. hoc exemplis Nouatianorum, sanctus Cyprianus, hoc Luciferianorum, D. Hieronymus, & aliorum hæreticorum, hoc Donatistarum sanctus Augustinus multis in locis clarissimè comprobant. Huius rei fidem faciunt apertam, solidamque sancti Cypriani[r] epistolæ ad Cornelium Papam, ad Rogatianum Episcopum, ad[f] Florentinum Pupianum, libri pariter de[t] vnitate Ecclesiæ, de zelo, ac liuore.[u] Eandem vero veritatis lucem sancti Hieronymi epistolæ ad sanctum Damasum, Demetriadem virginem, & ad alios, liber aduersos Luciferianos, cuius

Cypr. l. 1. ep. 3 quę est 55. ad Cornel. Pap.

p S. Hieron. aduersus Luciferianos c. 2.

q Pulchra rebellionis in Rom. pontificem descriptio ex Petro Blesensi ep. 2.

Hæreses ac schismata scilicet à rebellione contra Rom. Pontifice.

r S. Cypr. ep. 55. ad Corn.

f Ad Rogatianum Florēt. Pupianum.

t De vnit. Eccles. D. de zelo, ac liuore.

u S. Hieron. epist. lib. cōt. Luciferian.

mentio antea facta eſt, aliaque ipſius ſancti ſcripta teſtantur. At quot & quantæ huius rei probationes apud ſancti Auguſtini opera reperiri poſſent, diſquirere longiùs eſſet; ſufficiat nobis vnum aut alterum huius ſancti Patris teſtimonium benigno lectori proponere, qui Donatiſtas epiſtola 154. reprehendendo ſic eos alloquitur. [a] *Neque enim vobis obijcimus niſi ſchiſmatis crimen, quod etiam hæreſim malè perſeuerando feciſtis.* [b] Et ad Creſconium Grammaticum libro 2. capite 7. In principio inter ſchiſma, & hæreſim magis eam diſtinctionem approbare ſe dicit, qua dicitur *ſchiſma eſſe recens congregationis ex aliqua ſententiarum diuerſitate diſſenſio. Neque enim, inquit, & ſchiſma fieri poteſt, niſi diuerſum aliquid ſequantur, qui faciunt; hæreſis autem ſchiſma inueteratum.* Cui doctrinæ valde congruit illa ſancti Hieronymi [c] hæc Apoſtoli verba ad Titum 3. QVI EST A SEMETIPSO DAMNATVS. Sic exponentis. *Hæretici in ſemetipſos ſententiam ferunt, ſuo arbitrio de Eccleſia recedentes; quæ receſſio propria conſcientia videtur damnatio.* Et paulò pòſt. *Nullum ſchiſma non ſibi aliquam confingit hæreſim, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videantur.* Quid Marcio! Numquid prius ſchiſmaticus, quam hæreticus euaſit? vel potius ex ſchiſmatico, in apertum hæreſeos furorem hoſtis Eccleſiæ Romanique Pontificis erupit? rabiéque rebellionis incenſus, quod in Epiſcopalis dignitatis apicem poſtpoſitus alteri, peruenire non potuiſſet, in ſuperbiam elatus: *Fiſſuram primo*, inquit ſanctus Epiphanius, [d] *effecit? hæreſimque ſtatim ſibi ſtabiliuit dicens: Ego findam Eccleſiam veſtram, & mittam in eam fiſſuram in æternum.* Hac rebellione, & auerſione ſuperbiſſima ab Eccleſiæ immaculatæ matris obedientia, à ſanctiſſimi patris in throno ſancti Petri ſedentis obſequio, regna, imperia, reſpublicæ, aliæque Chriſtianæ ſocietates, ſchiſmaticis, hæreticiſque fœtoribus incæſtantur. Indéque aliarum ſpiritalium fornicationum pollutionibus mortiferè contaminantur: diſſentionum, bellorumque tumultibus perturbantur: & omnium poſt hæc miſeriarum, calamitatumque fulmine conteruntur. Hinc fundi noſtri calamitas, hinc prima, & extrema mali noſtri labes; cæpitque ex illo tam nefandæ rebellionis, auerſioniſque fonte fluere, & retro ſublapſa referri ſpes non iam Danaum, ſed Gallorum, fractæ vires, auerſa Dei mens. *Hæc ſunt*, inquit ſanctiſſimus [e] martyr Cyprianus, *hæreticorum initia, & ortus, atque conatus ſchiſmaticorum male cogitantium, vt ſibi placeant, vt præpoſitum* Romanum nempe Pontificem *ſummo tumore contemnant. Sic de Eccleſia receditur, ſic altare prophanum foris collocatur; ſic contra pacem Chriſti, & ordinationem, atque vnitatem Dei rebellatur.*

[a] S. Aug. epi. 154. & alibi.

Hæreſis ſchiſma inueteratum, & ſchiſma recens ſiu naſcens hæreſis.

[b] S. Aug. l. 2. contra Creſconium Donatiſt. C. 7. in princip. tom. 7. pag. 170 c. a.

[c] S. Hier. cōmentar. in 3 ad Titum.

Marcio ex ſchiſmatico hæreticus.

[d] S. Epiph. hæreſ. 42.

[e] S. Cyp. l. 3. epiſt. 9.

Hinc ira Dei grauiſſima ſuper regna, & reſpublicas, aliaſque ſocietates Chriſtianæ ditionis, indignantis contra reges, & principes hæreſeon, atque ſchiſmatum zizania creſcere ſua ſocordia conniuendo permittentes, atque ea abſcindere radicitus, cum poſſint, & in ignem mittere, pietatis, atque fortitudinis Catholicæ defectu negligētes: Hinc [f] *ecce oculi Domini ſuper regnum peccans, vt conterat illud de medio terræ.* Hinc regnorum [g] *de gente in gentem à Deo factæ translationes, propter iniuſtitias, & iniurias, & diuerſos dolos*, ab hac ſacrilega rebellione manātes. Hinc diſtrictus enſis, & gladius vtraque parte acutus non in ore ſolum, vt vidit in [h] Apocalypſi Euangeliſta Propheticus, ſed etiam in manu Dei primo clamantis, deinde voluntariè ſurdos, clamantem audire renuentes æterno vulnere ferientis. Vt apparuit in oriente, Heraclio Imperatore tot Dei beneficiorum ingrato, & immemore, per ſchiſmatis, hæreſeoſque Monothelitarum rebellionem, ab Apoſtolicæ ſedis, Romanique Pontificis obſequio infeliciter exorbitante, atque flagitioſiſſime recedente. De quo hæc Theophanes. [i] *Apparuiſſe ferunt in meridie cometem gladij formā præ ſe ferentē, Arabum, vt euenta declarabunt, inualeſcens imperium demonſtrantem.* Fitque à Dei voce de cœlo ſonus, iuxta illud Ezechielis, [k] *Mucro, Mucro euagina te ad occidendum; lima te, vt interficias, & fulgeas.* Nec exigentibus hominum peccatis, rebellioneque in Deum, in Eccleſiam, in Vicarium eius creſcente, iuſſus eſt ipſe diuini furoris gladius in vagina recondi, iuxta quod apud eum prophetam mox ſubſequitur. [l] *Reuertere ad vaginam tuam in locum in quo creatus es; in terra natiuitatis tuæ iudicabo te, & effundam ſuper te indignationem meam; in igne furoris mei ſufflabo in te; daboque te in manus hominum inſipientium, & fabricantium interitum. Igni eris cibus, ſanguis tuus erit in medio terræ, obliuioni traderis, quia ego Dominus locutus ſum.* Has ſtrages, hos crudeles vltoris gladij de manu iuſtitiæ diuinæ vibrati, propter ſcelera multa à ſchiſmate, hæreſique procreata effectus, has publicarum calamitatum flammas læſæ diuinæ, & humanæ maieſtatis vindices quieuiſſe numquam hiſtoriæ ſacræ teſtantur: Quouſque orientale illud imperium in Pontificis Romani monarchiam à Deo conditam, ordinatamque maieſtatem, ſanctitate, ac immaculata veræ fidei, puræque Chriſti Domini doctrinæ firmitate conſpicuam rebelle, Eccleſiæque Romanæ primatui, frementibus in illum ſchiſmatis, hæreſeoſque furore, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ patriarchis, inimicum, à barbaris immaniſſimis ferociſſimiſque Turcis, iuſta Dei contra illud irati vltione, ferro flammaque vaſtatum (vt infra cumulatius, apertiuſque monſtrabimus,) funeſtiſſime conciderit. Hoc ferrum flammamque diuini furoris ventura futurorum ſcelerum vltricia à ſchiſmaticis ſub Rege, ac principe impio Germaniæ contra Eccleſiam Dei, contraque caput eius viſibile patrandorum, Guntero cancellario Henrici ſecundi Imperatoris Germaniæ per ſtupendam viſionem, raptumque diuinitus præmonſtrata fuiſſe huius temporis ſcriptor Lambertus [l] his in hiſtoria ſua verbis poſteritati mandauit. *Hoc anno ſcilicet 1056. Gunterus tunc temporis Cancellarius Imperatoris viſionem vidit memoria dignam, Dominum in ſolio maieſtatis ſuæ reſidere, & eleuato in altum brachio diſtrictum gladium magno niſu vibrare, & circumſtantibus dicere.* [m] *Reddam vltionem hoſtibus meis, & his qui oderunt me retribuam, quam viſionem protinus mortalitas ſubſecuta eſt, ac principum regnum inuaſit.* Sed hæc mortalitas erat tantum initium dolorum, atque malorum venturorum à ſchi-

3. Pars, de ira Dei, & gladio furoris omnis indignantis ſuper regna terræ propter hæreſes & ſchiſmata.

[f] Amos c. 9.

[g] Eccl. 10. 6.

[h] Apoc. c. 1.

Incepit diſſipari Romanū imperium à Barbaris Saracenis, Arabibus propter ſchiſma, ac hæreſim Monothelitarum ab Heraclio Imp. defenſam, & amplexatam.

[i] Theoph. in Heraclio an. 632.

[k] Ezech. c. 21. v. 28.

[l] Ezech. ibid. v. 30.

Schiſma, ac rebellio contra Rom. Pontific. Græcorum imperium orientale deſtructū Turcarum tyrannidi ſubiugauit.

Viſio horrenda de futuris Germaniæ calamitatibus à rebellione ſchiſmaticorum contra Rom. Pont. profectis

[l] Lambertus hiſt. Germanicæ ann. D. 1056.

[m] Deut. 32.

ſmate Henrici 3. Imperatoris contra Eccle- A ſiam, ſedemque Apoſtolicam proficiſci debentium. *Eaque expleta*, ſcilicet mortalitate, *vidit eodem rurſus ſchemate Dominum eſſidere, & remiſſo iam in vaginam gladio, & ſuper genua ſua eeclinato dicere circumſtantibus: Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſsima.* Quia Henricus ille ſchiſmaticus, hæreſiſque pariter contagione fœdatus, cum per multos annos odio inſatiabili, ac rebellionis in Eccleſiam Dei, in paſtorem eius, caputque viſibile Chriſti Domini vicarium horrore furens, totam fere Germaniam ferro, flammaque vaſtauiſſet: Tandem miſerrimus cum ſuis ſatellitibus ſibi ſchiſmatica impiaque coniuratione fœderatis ſine pœnitentia moriens, ad inferna damnatorum loca inextinguibiles cum diabolo, & Angelis eius ignes ſubiturus ſine tormentorum fine migrauit. O deploranda peccatorum Eccleſiæ ſanctæ, ſedisque Apoſtolicæ hoſtium cæcitas! O exeeranda maxime rebellium in Deum, Chriſtumque eius Romanum Pontificem ſurditas! vel potius voluntaria ſtupiditas! Et vt ſic loquar malorum propter ſcelera impendentium inſenſibilitas! non poſſe, quia nolunt, diuinæ admonitionis coruſcationes aſpicere, minarumque tonitrua Dei viuentis audire, vt fugiant à facie arcus vltionis diuinæ, à qua vt auertantur, ſignificationem ſe metuentibus ipſe Deus miſericors, & clemens dare, præbereque non ceſſat. [a] *Per tribulationes temporales*, inquit ſanctus Auguſtinus, *ſignificaſti tuis fugere ab ignis ſempiterni furore: arcus eſt* C *extentus; adhuc in comminatione eſt: & videte quid ſit in arcu, nonne ſagitta in priora mittenda eſt, neruus autem retro extenditur in contrarium? Et quanto plus erit extenſio eius retrorſum, tanto maiore impetu illa currit in priora.* Tum doctor admirabilis per interrogationem hæc addit. [b] Ad exprimendum magis venturi iudicij diu dilati grauitatem. *Quid eſt quod dixi? Quanto magis differtur iudicium, tanto maiori impetu venturum eſt.* Nec eſt quod peruerſa quorundam libertinorum inique de vera religione iudicantium præſumptio, ex contemptu Pontificiæ maieſtatis, ſacrarumque Eccleſiæ legum neglectu, vt furoribus hæreticorum, nefandum! ſcelerate blandiantur, pacem, reſque ſecundas regno ſeculari conciliari poſſe confidat. Quia & ſic ob hanc D præſumptionem peruerſa contra religionem Dei moliendo, ſuppliciorum in inferno perennium mortui ſeueritate mulctabuntur: nec viui in hoc mundo cum regni ſecularis incolis pace in abundantia rerum proſperarum temporali potientur. Sed ſperatis contraria triſte ſentientes, bellorum, diſcordiarum, factionum, ſeditionum, populationum, ruinarum, cæcerarumque publicæ, atque priuatæ deſolationis furiarum, virga Dei ferrea ſuper populorum ſcelera vigilante, turbine percellentur, incendioque flagrabunt. Vt Decio Imperatori crudeliſſimo, Chriſtianorum, Eccleſiæque ſanctæ perſecutori contigiſſe narrat Euſebius [c] *Cuius*, inquit, *ſcilicet Decij, cum regnum floreret initio, & cuncta ei ex ſententia cederent, ſanctos viros, qui pro pace regni eius Deo ſummo ſupplicabant, perſecutus, cum quibus & proſperitatem ſuam fugauit, & pacem.* Audiant ipſi Prophetæ, Chriſtianarum ſocietatum rectores, vt ſapiant, ac nouiſſima recordantes, ſuæ ac populorum ſaluti prouideant. [d] *Iuxta eſt dies perditionis & adeſſe feſtinant tempora, & iudicabit Dominus populum ſuum.* Nec vllum durationis vitæ præſentis tempus adeo longum eſt, quin tandem volubili mundi feſtinatione ad finem ſuum, terminumque properet. *Coram Deo mille anni ſunt ſicut dies heſterna quæ præteriit*, nec vt aiebat Seneca *fata ordinem ſeruant vt ſeniores citius, & iuniores ſerius è medio tollantur: Cum nullum hac in re ordinem niſi inſcrutabile diuinæ voluntatis conſilium agnoſcamus.* Sed me iam ne progrediar vlterius retineo, atque iuſto dolori propter impendentia regno Chriſtianiſſimo, pa- B triæque meæ mala, funeſtaque pericula conceptio, frenum impono. Et ſi quis me in hac parte prolixitatis nimiæ velit inſimulare, meque in hac lugubri materia liberiùs euagatum ſine cauſa criminari præſumat, huic cum religioſiſſimo Cardinale Petro Damianô reſpondebo, *mihi tanti eſſe proximorum meorum*, id eſt Gallorum Catholicorum, *ſalutem, vt non otioſum multorum lignorum pyram accendere credidérim*, qua Baſiliſcum illum, addam & auctius multorum hydram capitum, id eſt horrendum, & ingens ſchiſmatis, hæreſeoſque monſtrum aduerſus Dominum, & Chriſtum eius, aduerſus Eccleſiam, & viſibilem paſtorem eius, aduerſus omnium denique ſalutem fidelium, incolumi Dei populo rema- C nente penitus intereat, & iuſto ad deceptorum conuerſionem charitatis ardore conſumatur.

Henrici 3. Imp. ſchiſmaticus propter rebelliones ſuas in ſedem Apoſtolicam, & Eccleſiam que Dei ſunt funeſtus.

a Pſal. 59. D. Aug. in Pſal. 59.

b S Aug in Pſal 59.

Contra corregni rectores qui per violatas Eccleſia leges & neglectam Rom. pont. authoritatem pacem regno volunt acquirere cum pax non ſic debeat comparari, nec poſsit ſecundùm leges diuinas.

c Euſeb. l. 7 c. 1. hiſt.

d Deuter. 32.

Pſal. 89.

Senec. in epiſt.

Petrus Damianus contra hæreſim ancoſtuoſorum cōmentario.

CAPVT III.

De odio execrabili hæreticorum, ſchiſmaticorumque antiquorum, & recentium vſque ad Lutheri tempora; déque inde eorum furioſis conatibus, iniurijs, calumnijs, mendacijſque nefandis, quibus à Chriſto paſſo, ſemper auguſtiſſimam, ſacratiſſimamque Romani Pontificis authoritatem, majeſtatemque vulnerare, & opprimere conati ſunt.

D

Materiam longam, & ingratam luctus, querelarumque iuſtarum plenam, conſolatione vacuam, recreatione ſterilem aggreſſuris, non tam copia in ſcribendo, quam modus quærendus eſt: propter nimis copioſam innumerabilium prope exemplorum ſegetem, quæ ſe

multiplicatis hostium Ecclesiæ sceleribus agmine presso sua nobis sponte præsentăt. Vt non omnia quæ possent huc induci horroris exempla referamus, sed quædam de multis cætera lectorum animis meditanda subijcientes breuiter, sed non sine dolore maximo hac impresso nostris mentibus relatione commemoremus. Vix enim Christus Dominus super omnes cœlos ad æterni dextram patris ascenderat, cum ecce diabolico turbine concitatus Simon Magus incantationibus dæmonum, sortilegijs, magicisque armatus artibus, sanctum Petrum primum Christi Domini vicarium ab eo supremum vniuersalis Ecclesiæ, Iudaicas nec dum cunas egressæ pastorem, principemque constitutum mille odiis, iniuriis, mendaciis, fraudibus inexpiabilibus, blasphemiisque furenter aggreditur. Qui hæresiarcha primo omnium post Iscariotem Domini proditorem superato, atque maledictioni subiugato: *Quod donum Dei existimarit pecunia possideri*, Actor 8. v. 20. Sancto Petro triumphatori sua diu frui victoria pacificè non licuit, propter nouum Satanæ ministrum, atque genimen inferni vipereum Cherinthum, qui buffonis instar rabie dæmonis intumescens summam [b] sancti Petri datam diuinitus authoritatem monarchicique sublimitatem ministerij rebellione, maledictis, iniuriis, audacia effrenata sceleratus adoritur. De quo hæc sanctus Epiphanius. [c] *Hic quidem*, scilicet Cherinthus, *vnus ex his fuit*, *qui restiterunt sancto Petro, quando venit ad Cornelium, quando accersiuit ipsum dignus factus visione Angeli, & Petrus dubitauit, & vidit visionem linteï, & quæ in ipso erant, & audiuit à Domino, vt nihil inquinatum & immundum diceret. Hic igitur vbi Petrus reuersus est Hierusalem multitudinem circumcisorum commouit: dixitque quod ingressus esset*, scilicet sanctus Petrus *ad viros præputium habentes. Fecit autem hæc Cherinthus priusquam in Asia prædicaret prædicationem suam, & in profundius perditionis suæ barathrum incideret. &c.* Durauit schisma illud hæreticum diabolicaque Cherinthi rebellio in suis discipulis abortiuis inferni germinibus, aliorum hæreticorum furiata in Dei Ecclesiam coniuratione sociatis etiam post sancti Petri principis Apostolorum tempora. Dum crescente credentium Romæ multitudine, & Apostolica cathedra per medios persecutionum dirarum ignes Romanique Pontificis monarchica maiestate magis, atque magis effulgente, hæreticorum nouorum à putridis veterum hæresiarcharum impiæ doctrinæ fontibus incestatorum rabies in sanctitatem Romanæ Ecclesiæ, eiusque puritatem fidei, fraudes in pastoris eius authoritatem inexpiabiles concipiens, erecta superbiæ suæ ceruice atrociter erupit. Cuius furiosæ rebellionis, & ausi nefandi ductores erant Florinus, & Blastus zizaniæ, prauitatisque hæreticæ detestandi spiratores. De quibus hæc Eusebius. [d] *Nonnulli Romæ vigebant, quorum Florinus Presbyteri Ecclesiastici gradu abdicatus, Blastus persimili implicatus errore pariter cum illo principatum obtinuit. Isti certe complures alios, quasi ab Ecclesiæ complexu abstrahentes in suam pertraxere sententiam: quorum vterque separatim nouam sectam ad veritatem Ecclesiæ scilicet Romanæ euertendam excogitare laborauit.* Sedente in sede Apostolica sancto Victore anno 195. Egressus ab inferis solers, ac furens diaboli minister Theodotus multa secum blasphemiarum errorumque portenta trahens apparuit, quæ in sanctam Christi Domini Ecclesiam, præcipue vero contra diuinitatẽ eius euomuit: negans cũ execrabili audacia Christum esse Deum, sed purum solummodo hominem pertinaciter asserens, vt nefandum abnegati Christi Domini Dei, & hominis in persecutione crimen tegeret, dissimolatumque, huius dissimulatione hereseos obrueret: horribili impudentia publice profitendo se non Deum, sed purum hominem, Christum videlicet, abnegasse. Propter quod execrabile hæreseos erroris que nefandissimi scelus à sancto Victore tunc in throno Petri sedente anathematis fulmine percussus, eo rabiei, furorisque peruasit: vt sanctum Victorem impiæ doctrinæ hæreticæque contagionis, nullo suffusus pudore tanquam à vera Catholicaque Apostolorum, sanctorumque patrum doctrina peregrinantem audacter insimulauerit. Quam ipse sequi, tueri, atque defendere impudentiori fastu mentiebatur. Quod mendacium pro veritate Theodotiani eius discipuli scelerate postea defendentes his verbis ab Eusebio confunduntur. *Cum igitur ex tot annorum spatio doctrina Ecclesiastica vere annunciata fuerit: quomodo fieri potest vt illi fratres qui ad Victorem vsque vitam perduxerunt, sic*, vt isti scilicet Theodotiani asserunt, *prædicarint? Aut quomodo non illos pudet hæc Victori tam falso obiectare? Præsertim cum explorate cognitum habeant Victorem, Theodotum illum coriarium, qui prior Christum solum hominem dicebat, ducem & quasi parentem huius impiæ, & execrandæ à fide defectionis Christum Deum pernegantis Christiana communione interdixisse? Quod si Victor eadem cum illis sentire visus fuisset, sicut detestabilis istorum docet calumnia, quo pacto, aut qua ratione adductus Theodotum huius erroris inuentorem ab Ecclesia eijcere in animum induxit?* Hæc Eusebius. Ante hunc Theodotum, eiusque sectatores Theodotianos quamplurimos annos Marcion hæresiarcha cum Valentino altero hæresiarcha Ecclesiam Dei modo aperti, modo occulti hostes, modo conuersi, modo ad vomitum reuersi, modo Catholicam fidem verbo tenus simulata, fraudulentaque profitentes pœnitentia diuexarunt. Donec circa annum Christi Domini 180. pro suis criminibus, & erroribus contra Christianæ fidei veritatem, sanctosque mores ab Eleuthero Papa excommunicationis icti fulmine, in apertum rebellionis blasphemiarumque furorem, contra Ecclesiam Dei, sedem Apostolicam, Romanumque Pontificem effrenati prosilierint. De quibus hæc Tertullianus. [e] *Vbi tunc Marcio, Ponticus Nauclerus stoicæ studiosus? Vbi tunc Valentinus Platonicæ sectator? Nam constat illos neque adeo olim fuisse Antonini fere principatu, & in Catholicã primo doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem, donec sub Episcopatu Eleutheri benedicti ob inquietam semper eorum curiositatẽ, qua fratres quoque vitiabant, semel, & iterum eiecti Marciõ quidem* [f] *cum ducentis sestertijs suis, quæ Ecclesiæ intulerat, nouissime in perpetuum dissidium relegati venena doctrinarum suarum disseminauerunt. &c.*

1 Simonis Magi in S. Petrum odia & furores

b Cherinthus restitit effrenate S. Petro Act. 11.

c S. Epiphan. hæres. 28.

Alij quamplurimi conglomerati hæretici in sanctitatem pontificiam.

3. & 4. Florinus, & Blastus hæresiarcha an. D. 180. sub Eleuthero Pap.

d Euseb. lib. 5. c. 14.

5. Theodotus.

Excommunicatus à S. Victore Theodotus eum criminus hæretica contagione pollutum criminabatur ann. D. 196.

6 7. Marciõ & Valentinus Ab Eleuthero Papa excommunicati an. 180.

e Tertul. de præscr. c. 10. Ibi Pamelius annotat. 163. & seq.

f Scilicet 5. aureorũ millibus ex Pamelio in hũc locum annot. 168.

8. *Tertulliani fidei desertoris in Rom. Pontificem iniuriae atroces.*

Hæc Tertullianos nondum per Apostasiam à fide Catholica, sinu egressus Ecclesiæ, sed factus postea transfuga, desertorque Christianę, Romanęque religionis, quid non ausus est iniuriarũ in Romanum Pontificem (quem tam religiosè colendo Catholicus obseruauerat) maledicendo hæreticus effundere? Cuius rei testes sunt voces illæ nimis atrociter acutæ [a] in Romanum Pontificem, quasi pudicitiæ constupratorem aduersariumque castitatis. Quod mœchis, & fornicarijs vere pœnitentibus veniam, misericordiæque indulgentiam diuinæ spopondisset. *Audio etiam*, inquit, *edictum esse propositum, & quidem peremptorium.* Quale porro sit istud ita subdit. *Pontifex scilicet maximus Episcopus Episcoporum dicit.* [b] *Ego & mœchiæ, & fornicationis delicta, pœnitentia functis dimitto*, partem tamen edicti, non ipsum integrum, vt par est credere commemorat, in quod feruens ac furens insania maledicendi sic exclamando vociferatur. *O edictum cui adscribi non potest bonum factum! & vbi proponetur liberalitas ista? Ibidem opinor in ipsis libidinum ianuis sub ipsis libidinum titulis. Illic eiusmodi pœnitentia promulganda est, vbi delinquentia ipsa versabitur. Illic legenda est venia, quo cum spe eius intrabitur.* Peruersè salutare Pontificis edictum miser exponens sanctissimum Patrem, scilicet Zepherinũ Papam iniuriosè criminatur, ista oblatrans adiungendo. *Sed hoc in Ecclesia legitur & in Ecclesia pronunciatur. Et virgo est? Absit, absit à sponsa Christi tale præconium.* Proh nefas! tam spissis passionis tenebris adeo illustre hominis eruditissimi, maximique quondam Catholici caligare ingenium, tamque atris iracundiæ æstibus incendere pertinacia, proprijque sensus abundantia potuit, vt quod Christus Dominus adulteræ mulieri, publicæque in ciuitate peccatrici misericorditer indulgere dignatus est [c]: illud in Romano Pontifice Christi sui Domini vestigiorum sectatore, & factorum æmulatore criminari, atque detestari non exhorruerit? Quantæ Nouato, & Nouatiano Hæresiarchis sceleratissimis iræ, odia, furoresque in conculcando, atque dilacerãdo mille conuitijs, mendacijs atq; blasphemijs Romani Pontificis honore, & sanctitate creuerint: Quamplurimæ sancti [d] Cypriani multis in locis epistolæ sicut [e] aliorum scriptorum Ecclesiasticorum monumenta testantur.

a Tertul. l. de pudicitia c. 1.

b Tertu. ibid.

c Ioan. 8.

9 *Nouati &* 10 *Nouatiani*

d S. Cypr. l. 1. ep. 3. & c. 55 & c.

e Euseb. lib. 6. hist. c. 32. & alij.

11. *Arij & Arianorum in sedem Apostolicam, Romanumque Pont. pugnæ, odia, furores fine numero.*

Sanctorum Patrum libri pleni commemorationes furorum Arianorũ.

Pugnas Arij Arianorumque ortas, inceptas, continuatas, post intermissionem toties iteratas, altioris odij, liuorisque æstu, contra sedem Apostolicam eiusque præsulem vniuersalis Ecclesiæ pastorem coocitatas, maioribus in eum Christi D. vicarium iniurijs, mẽdacijs, calumnijs, sacrilegis fœdatas, & execratas per tot secula in suo furore, & insania perseuerantes commemorare, longius esset, quam vt vnius capituli termini capere possent. Cum sanctorum Patrum Athanasij, Basilij, Gregorij Nazianzeni, Chrysostomi, Ambrosij, Hieronymi, Augustini, aliorumque Ecclesiæ sanctæ luminum libri talium Ariani furoris, insaniæque rabidæ pugnarum commemoratione repleantur. Generaliter loquitur Gelasius 1. cum rationem reddens, quare omnes semper hæretici Romanam Ecclesiam, cæterarum Christianæ ditionis

A matrem sanctissimam, eiusque pastorem sua-rum impietatum rabie, diraquo persecutione à suis profecta furoribus exagitarint, hæc ad Faustum magistrum legatumque Constantinopolitanum in suo commonitorio rescripsit. [f] *Non mirum si hæretici sedem beati Apostoli Petri blasphemare præsumunt, qui talia portenta vel corde gerunt, vel ore diffundunt, & nos insuper superbos esse pronuntiant: Et cum eis prima sedes quidquid est pietatis non desistat offerre, illi eam suo proterno Spiritu subiugare se posse confidant. Sed captos mente ista facere non mirum est, sicut phrenetici solent medicantes quosque velut hostes putare, vel cædere.* Hinc pia hæc sancti Petri Romanæ sedis erectoris, atque iussu Christi Domini fundatoris, de hæreticorum immanitate contra hanc sedem suumque successorem,

Hæretici semper Rom. Ecclesiam eiusq; Pontificem persecutione dilacerarunt, & cur.

f S. Gelas. 1. in commonit. ad Faustum.

S. Petri expostulatio contra hæreticos sua sedis Rom. oppugnatores.

B eius sedis præsulem expostulantis querela manauit: quam Ennodius diaconus contra hæreticos, schismaticosque sui temporis iusto dolore prouocatus in Apologetico Synmachi Papæ huius nominis primi his verbis expressit. [g] *Possessionis meæ, ô hæretici! vt video claritas mouet inuidiam, quam simulata, vt mali possessores iudignatione transfertis, dum desudatis impendys arcem qua sustis conspicui, crebris labefactatam ictibus nisi obsisterem, vos propesuistis subruere, & cœlo stabilitam machinam quanta sit ostendere per ruinam. Nolite prastolari de clade vestra victoriam, nolite triumphum superando perdere meis laboribus, meo sudore quæsitum. Quidquid ad triumphum ducit obtinui: Quidquid vos illustre faceret in sede congessi, vobis tribuit claritatem fax ista, quam viperino liquore putatis extinguere in perniciem propriam accenditur, qui se fanis in*

g Ennodius Diaconus in Apolog. 8. Symmacho 1.

C *gratia sua germina, vt plantas abscindat, & liberior iracundia plus quam alios lacessit auctorem. Quid auribus imperitis illuditis, & grauiorem vindictæ speciem facitis quam culpa? Si odium debetis, excessibus vos mundate.* Et paulò post. *Quid hanc annitimini interrumpere quietem Ecclesiæ vestra schismatica, hæreticaque rebellione? Quid lædere vanis intentionibus festinatis? Excusationem non habet furor iste, quam creditis: non interest quibus itineribus ad mundi principem curratis, qui à sancta vnitate discordat, & pingues hostias litat diabolo, qui contristat Ecclesiam. Varias ergo repudiate tendiculas: simplicem habet defensionem pacis affectus. Minus armatus est qui illa, qua aduersarius concordia ministrat tela contemnit. Sufficit contra omnia tela iurgiorum, fidei*

Contra schismaticos sine causa pacem Ecclesiæ despectu pastoris eiusmenicos interrumpere molientes.

D *nuda oppositio.* Hæc sanctus Petrus apud Ennodium. Has immanes iniurias hæc odia nefanda, blasphemiasque hæreticorum, schismaticorumque execrabiles in Apostolicam sedem, sanctamque Pontificis Romani maiestatem, sequentibus præter priora liceat exemplis illustrare. Græci circa annum 381. quamuis tunc non hæretici iudicati; tamen quidam ex illis malitiosè veritatem, concilij prætextu fallaci deprauantes, si non apertam, saltem occultam fraudulentamque schismatis rebellionem efferati cuniculis supremam, monarchicamque Romani Pontificis authoritatem exagitare cæperunt. [h] Cum Episcopum Constantinopolitanum, qui antea ne patriarchæ quidem nomine dignabatur, tribus Orientalis Ecclesiæ patriarchis, Alexandrino, Antioche-

12. *Exemplum quodest Græcorum contra Rom. pontifice rebellantium.*

h In concil 2. gene. 1. Constantinop. c 5 apparere cæpit rebellio Græcorum contra Rom. Pontificem.

no & Hierosolymitano dignitatis ordine præire, primumque honoris gradum post Romanum Pontificem, ipsi contra fas omne, iustitiæque regulas attribuere, vendicareque voluerunt. Huius rei fidem faciunt, quæ canones concilij 2. œcumenici Constantinopoli celebrati leguntur. Sed cum peccatum pœnitentia minime deletum, grauius post se trahere soleat, vt ait[a] sanctus Gregorius; factum est anno circiter 451. vt ea Græci dignitatis vsurpatione minime contenti suum Archiepiscopum Constantinopolitanum dignitate priuilegijsque parem Romano Pontifici efficere conati sint. Etenim in concilio Calcedonensi post illud definitum, legatis sedis Apostolicæ à congregatione œcumenica iā egressis de suo Romā reditu cogitantibus eorum absentia legatorum occasionem aggressi, hoc schismatis horribile monstrū conflare curauerunt. Quo tanquā in consilio iam tamen dissoluto fraudulenta factione episcopum suum Constantinopoleos non modo priorem dignitate cæteris patriarchis orientalibus, atque à Romano pontifice secundum, sed etiam iisdem cum illo potiri priuilegiis statuere non dubitarunt. Ante concilium[b] Calcedonense diabolus suæ impietatis ministros in conciliabulum Ephesi coëgerat, quod nominatum est deprædatoria[c] synodus Ephesina, præside Dioscoro Alexandrinæ sedis patriarcha hæretico Eutychiano, & detestabili schismatico: qui multa cum suis in sanctam sedem Apostolicam, Romanumque præsulem conuitia maledictaque superbissimos euomuit, eòque prorupit insaniæ, vt à sancto Leone Papa iuste propter scelera, ac impia contra fidem Christi Domini dogmata excommunicationis gladio percussus, suo, id est diaboli sanctissimum Pontificem bruto fulmine referire voluerit. Propter quod tam immane facinus superbum, & audax[d] à concilio Calcedonensi postea iudicio summo condemnatus, anathemate denuo contritus à patria eiectus, omnique Ecclesiasticæ dignitatis officio, & honore spoliatus, funesto miseram detestabilemque vitam exitu clausit, miseriùs in æterna supplicia migraturos. Propter eadem scelera, & maledicta in sedem Apostolicam Seuerus sedis Antiochenæ, & Petrus Apameæ inuasores hæreseos schismatisque nefandi peste contaminati in synodo 5. generali Constantinopoli sub Iustiniano Magno Imperatore, & Papa Vigilio, execratione percussi anathematis in æternam maledictionem infœliciter abierunt. Vt[e] Nicolaus primus Imperat. Michaeli sua ad eum epistola suggessit, quo illum à sedis Apostolicæ persecutione deterreret; cuius ardore furiosè torrebatur. Sed furor odii, indignationis, & iniuriarum Græcorum in Romanum Pontificem minime progressu temporis ademptus est, sed annorum prolongatione corroboratus eundo vires acquisiuit. Nam ætate Pelagij secundi, & sancti Gregorij eius successoris eo superbiæ, & impietatis extremæ contra Romanum Pontificem suam Græci schismatici indignationem, odiumque processerunt: vt iam suum non amplius patriarcham Constantinopolitanum honoris gradu, priuilegiorumque paritate Romano Pontifici coæquare

[a] S. Greg.

[b] Conc. Calced. act. 16.

Contra hoc schisma vide epistolas S. Leonis ad Marcianum imperatorem Pulcheriam, & Anatolium Patriarcham Constantinop.

[c] Synod Eph. 2. spuria, & deprędatoria dicta.

13. Exemplum Dioscori contra S. Leonem.

[d] Concilium Calced. Dioscorum damnat, & ferit excommunicationis gladio.

14. Seueri sedis Antiocheną Petri Apameo Ecclesia inuasorum condemnatio.

[e] Epist. Nicolai pr. ad Michael. Imp.

15. Exemplum Ioannis Constant. superbia Rom. Pontifici offensio.

A voluerint, sed illo superiorem facere ausi fuerint superbissimo non dubitarint; cum hunc suum Patriarcham œcumenicum, scilicet orbis terræ vniuersalem Episcopum appellare cœperunt. Quam impietatem diabolicam, ausumque nefarium detestando Sanctus[f] Gregorius multis ad ipsum Ioannem Constantinopolitanum, ad imperatorem Mauritium, & ad alios orientalis Ecclesiæ Patriarchas Epistolis confundere, & à Christianorum animis radicitus euellere conatus est. Huius schismatici hæreticique nefarij sectator, & hæres alius impius Constantinopolitanæ sedi Patriarcha præfectus nomine Michaël hæretica rabie, & fastu schismatico turgidus, in Romanum Pontificem circa annum circiter 1049. conuiciorum mendaciis scatentium aggere, cumuloque furebat. Contra quem multa ad refrænandam fœtidæ linguæ audaciam, impudentiamque sanctus Leo nonus, iusta indignatione, zeloque domus Dei, honorisque Pontificij commotus grauiter effudit. Vt cum inter alia sic eum Romanæ primatum Ecclesiæ reprobantem per epistolam non minus verè, quam grauiter affabatur.[g] *Romana Ecclesia adeò non est sola; vel sicut tu putas vna, vt in toto orbe terrarum quæcumque natio dissentit superbe ab ea non sit iam dicenda, vel habenda Ecclesia aliqua, sed omnino nulla: quin potius conciliabulum hæreticorum aut conuenticulum schismaticorum, & Synagoga Satanæ. Cessent ergo hæreses, & schismata, & diligentibus legem Dei tam non erit scandalum, sed pax multa. Quicumque gloriatur Christiano nomine cesset Romanam, Sanctam, & Apostolicam Ecclesiam maledicere, & lacessere; quia frustra patrem familias honorat, quisquis eius vxorem exhonorat: & frustra matris familias caput, & faciem magnificat, qui minimos filiorum eius impugnans tanquam digitos pedum illius conculcat.* Quot, & quantas postea sceleratus ille Photius hæresi, schismateque pollutus, Constantinopolitanæ sedis deprædator, & inuasor, legitimique Patriarchæ sancti Ignatij expulsor, per omnes orientalis Ecclesiæ regiones contra Augustam sedis Apostolicæ sanctitatem discordias, odijs, calumnijs, iniuriisque turgidas disseminauit, quotque tragedias bonorum sanguine madentes excitauit? Vt quam maximè nefando odio execrabatur sacrosanctam Romani Pontificis authoritatem scelerate deprimeret? Propter quæ aliaque plurima crimina, vt immanem Ignatij à sede Constantinopolitana depulsionem sacrosancta Synodus 8. [h] œcumenica hunc merito Ecclesiasticæ pacis incendiarium, dissidiorum, dirarumque discordiarum flammiferum, omni spoliatum dignitatis Ecclesiasticæ decore anathematis fulmine prostrauit. Quem antea Nicolaus primus in Romano concilio[i] indignissimum sede Constantinopolitana ob horrenda scelera iudicauerat, & anathemate perculerat: quem sic percussum omnes boni execrabantur. Authore[k] Anastasio bibliothecario, cuius anathematis gladio percussus rabidiùs furens, nequam & impurus hæreticus conciliabulum impiorum, malignantiumque conuocare coegit; (quod Satanæ à Nicolao primo cōgregatio, deprędatoriaque Synodus sicut secunda Ephesina dicta est) in quo, horrendum dictum: vt huius temporis auctor Nicolaus

B

C

D

[f] S. Greg. ep. ad Ioā Cōst. epist. ad Imp. Mauric. ad cæteros oriētis patriarch.

16. Exemplum Michaël Episcop. Constan.

[g] Epi. 1. Leonis 9. quæ est ordine 5. inter epist. eius ad Michael. Constantin.

17. Exemp. Photij inuasoris sedis Constantinop.

[h] Sigebertus anno 1054.

[i] Lib. Pontif. Rom. concil. 2. & 3.

[k] Anast. bibliothec. in præfat. hist. ad 8. syn.

Nicetas in rebus geſtis S. Ignatij Patriarchæ Conſtant. an. 867.

Ex eodem Nicolao an. 867.

Conc. 8. general. c. 21.

18. Exſp. Græcorum circa an. 1054 blaſphemia Rom. Pontificem hæreticorum appellantium.

commemorat, auſus eſt hunc ſanctum Papam A ſuo, id eſt Satanæ anathemate ferire. Quem poſtea menſura ſcelerum completa iterum in generali concilio 8. condemnatum, Satanæque per anathema traditum in infernum multæ maledictiones, imprecationeſque præcipitarunt. Ab hoc ſceleſto nefarioque ſchiſmatico, & hæretico impia hæc hæreſis blaſphemiaque in poſteros Græcos ſchiſmate nefando à ſancta Eccleſia, Catholica, & Romana diuiſos deriuata redundauit. Qua Romanum Pontificem impietatis, erroriſque contra fidem & omnes cum eo eius veritatis ſectantes veſtigia Catholicos inſimulabant, ſceleratéque criminabantur. Quod diceret Romanus Pontifex cum omnibus fidelibus Spiritum ſanctum à patre filioque procedere, particulamque, FILIOQVE, in ſymbolo Conſtantinopolitano addidiſſet: B proindéque palam, & aperte Græci illi ſchiſmatici Romanum Pontificem hæretica deturpatum fœditate proclamarunt: Ac propterea de ſui primatus in vniuerſam Eccleſiam grado eſcidiſſe, inque eius locom patriarcham Conſtantinopolitanum ſubrogatum, ex eo tempore principatus Eccleſiaſtici in toto orbe claritate refulſiſſe: vt ſanctus[a] Leo 9. & [b] Sigebertus in chronico commemorant. Huius, inquam, blaſphemiæ Græcorum in Romanum Pontificem ſceleſtiſſimus iſte Photius primus author eſſe perhibetur: vt eius calumniæ, blaſphemiæque prætextu, cui crimen hæreſeos affingebat, ſe ab Eccleſiæ Romanæ ſocietate, communioneque ſeiungi, penituſque ſeparari profeſſus fuerit. A qua ſe non recipi ritè cognoſceret, propter illius in Romanum Ponti- C ficem Nicolaum primum maledicta, impiaque auſa, propter alienæ ſedis ſcilicet Conſtantinopolitanæ inuaſionem, & ab ea tyrannicam ſancti Ignatij legitimi paſtoris expulſionem, aliaque ſcelera multa crudeliſſimè patrata. Cum ante hunc ſceleratum pſeudopaſtorem nullus Græcorum articulum illum fidei, QVI A PATRE, FILIOQVE PROCEDIT, vllius hæreſeos non macula, ſed ne ſuſpicione quidem maculæ pollutum eſſe crediderit; ſicut ſanctus Maximus Philoſophus Chriſtianus magnus, & ſua ætate præcipuus Theologus, mitiſſimus corde, humillimus mente, vt ſua ipſius ſcripta, actaque teſtantur, & inſuper martyrij corona glorioſè decoratus, qui ipſius Photii tempora præceſſit, epiſtola ad Marinum Diaconum clariſſime D demonſtrauit. Vt rubore, ignominiaque confundi debeant poſteri Græcorum ſchiſmatici, ſe tam impium hominem in ſuo errore fuiſſe ſectatos, quem tot ac tanta atrocia crimina deturparunt.

a Leo 9 epiſt. ad Leonem A drid.
b Sigebertus in chron. an. an. 1054.

Nullus ante impij Photij tempora aſſeruit eſſe hæreſim dicere ſpiritum ſanctũ à filio ſicut à patre procedere.

S. Maximus mart. epiſt ad MarinũDiac.

19. Armeniorũ ſolutio deſpiciendi maieſtatem Rom. Pontifice
Ex pratoolo verbo Armeni & alius circa an. 655 &c.
20 Berangarij in ſedem Apoſtolicam ac Rom. Pontifice. odia aſpera, & atroces iniuria

Mitto Armenios, qui inter errores ſuos illo maximè inquinabantur, quo Romani Pontificis ſummam in Eccleſia dignitatem aſpernabantur, eiuſque principatui honorem & fidem præſtare, ac impertiri deprecabantur. Circa annum 1070. hoſtis generis humani aſpera odia, iniurias atroces, maledicta, & horrendas blaſphemias contra ſponſam Chriſti Domini caſtiſſimam, Romanam Eccleſiam reliquarum orbis Catholici reginam, & matrem, contraque ſanctiſſimi eius præſulis maieſtatem, A per Berangarij magni ſacramentariorum Patriarchæ cor prauum, oſque fœtidum ferociter exhalauit. Quibus turgidus ac tumens, cum impietatem doctrinæ ſuæ diabolicæque perſuaſionis à Romana, Apoſtolicaque ſede ſacro Pontificis ore condemnatam eſſe audiret, in eam cum maledictorum colluuie ſuorum dæmonis æſtu ardoreque debacchari cæpit. Illam nullo blaſphemiarum horrore[e] deterritus, malignantium Eccleſiam, concilium vanitatis, ſedemque Satanæ vocitans, ſanctiſſimum vero patrem eius præſulem non Pontificem, ſed pompificem, atque pulpificem potius Satanæ ſatellitem, quam Chriſti Domini vicarium, per ſummam contumeliam, probrumque appellare minime perhorruit.

e Laufrancus & cæteri contra Berengarium ſcript.

21. Vualdenſium an. 1180. odium in ſedẽ Apoſtolicam, Romanumque Pontificem maledicta.

Poſt eius tempora Vualdenſes ſimili patre nati, cum execrabilis ſectæ doctrinæque B confirmationem à Romano Pontifice conſequi non potuiſſent; qui contra, ſtatim eam omni dignam maledictione, ſuo damnatam iudicio ſupremi anathematis execrationi ſubiugauit; illico contra eum ad arma rebellionum, conuitiorum, calumniarum, mendaciorum, blaſphemiarumque effrenatius aduolarunt. Palam, publicéque, ſine fronte, pudoréque proclamantes nullis ſe Romani Pontificis teneri legibus, nullo ipſi obligari obſequio, eius decreta, ſtatutaque vana, nullius reuerentiæ, nulliuſque eſſe momenti; totum denique Romanæ Eccleſiæ ſtatum, in capite membriſque frenetici cerebri erroribus, vitiiſque ſcatentem, inſania deteſtabili condemnarunt, ipſamque auguſtiſſimam ſanctitate Romanam Ec- C cleſiam infami purpuratæ meretricis titulo dedecorarunt, vt[d] doctiſſimi doctores fide digniſsimi memoriæ prodiderunt.

d Conradus Vſpergenſ. an 1180.
Nicolaus Cymericus part. 2. q. 14.
Guido Carmelita de Vualdẽſibus.

22. Gerardi Sagareni, & Dulcini Nouarienſis an. 1300. maledicta in Rom. Pont.

Circa annum 1300. duo ſolertes diaboli ſatellites Gerardus Sagarenus, & Dulcinus Nouarienſis in apertum rebellionis, diſſidij, odij, conuitiorumque campum aduerſus Romanum præſulem, Apoſtolicamque ſedem, omni pudore depoſito, proſilierunt, multis ſuas pugnas contra Chriſtum Domini viſibile caput Eccleſiæ, flagitioſis impoſturis, mendaciis ſacrilegis & iniuriis aſpergentes, atque refarcientes. Dicendo primum totam authoritatem à Chriſto Domino Romanæ traditam collatamque ſedi hactenus, penitus exhauſtam, & extinctam eſſe, omnemque propter malitiam prælatorum, pontificumque peruerſitatem à D longo tempore ceſſaſſe, ac euanuiſſe. Deinde ſcelera ſceleribus, maledicta maledictis accumulando, Eccleſiam Romanam quam Papa regit, quam Cardinales, Epiſcopi, alijque prælati ſub illo gubernant, quam orthodoxi clerici, ac religioſi incolunt non eſſe, *Dei amplius Eccleſiam, ſed Satanæ, non electam Chriſti Sponſam, ſed reprobatam impiorum congregationem eſſe*, mordicus aſſeuerarunt. Inſuper prioribus blaſphemiis nouas adiungentes, nullum Romanæ Eccleſiæ Pontificem, aliquem poſſe à ſuis abſoluere peccatis non minus falſo quam impudenter affirmarunt; *niſi eadem qua Sanctus Petrus claruit in vita ſanctitate in propria perſona polleat, cum omnimoda paupertate vitam traducendo, & omni bonorum temporalium proprietate carendo.* His falſis, impuſque

a Nicolaus Eymer. part. 2 q. 11.
b Guido Carmelita de ſecta pſeudo Apoſtol. c. 1.

aſſertionibus illud ad maiorem principis, ac paſtoris fidelium animarum contumeliam extremæ blaſphemiæ portentum interpolabant, [a] *Romanam Eccleſiam illam eſſe meretricem, quæ à fide Chriſti apoſtatauit*, de qua ſanctus Ioannes in Apocalypſi [b] triſtia funeſtaque commemorat. Hæc nefanda maledictorum, iniuriarumque portenta, ijdem qui ſupra ſcriptores referunt.

23. *Hermani Itali cum ſuis fratricellis an.* 1300
c Palmerius in chron. Ioannes de Turrecrem. l. 4. de Eccleſ. part. 2. c. 37.

Et eodem ſeculo quo priores illi hæretici vixit Hermanus Italus, qui cum ſuis fratricellis, ſeu Beguinis venena errorum, ac maledictorum in auguſtiſſimam Romanæ ſedis puritatem ſpirans, ac lingua ſerpentina vibrans Romanam Eccleſiam, fætidam pollutionibus ſpiritalibus meretricem ore maledicto proclamabat, Romanoſque Pontifices poſt Syluestrum omnes fuiſſe impios bacchantis inſtar furioſi vociferabatur. Quod paupertatem non coluiſſent, proindéque indignos, quibus honor, reuerentia, obſequium, decimæque perſoluerentur. Alij duo diabolicæ tyrannidis aſſertores, & vindices circa annum 1320. Marſilius Paduanus, & Ioannes de Lauduno furiis accenſi maledicentiæ ex inferis erumpunt, multa mendaciorum, iniuriarumque atrocium prodigia aduerſus ſanctitatem, firmitatemque pontificiæ dignitatis rabide arripientes aſſerẽdo. *Chriſtũ Dominum aſcendentem in cœlum vicarium in terris viſibili directione, & regimine ſuas in Eccleſia militante vices exercentem minime reliquiſſe, ideoque & ſanctum Petrum, & ſucceſſores eius Romanos Pontifices iniuſtos tantæ fuiſſe dignitatis vſurpatores. Nec vlla ratione alijs ſacerdotibus ſuperiores ab ipſo Chriſto Domino fuiſſe conſtitutos.* Huic inſuper impoſturæ aliud nefas adnectebant, *Romanum Pontificem ab Imperatore tanquam ipſo minorem poſſe retento iuſtitiæ ordine iudicari, ſicut Chriſtus Dominus à Pilato, & Cæſare condemnationis ſententiam, iudiciumque ſubijt.* Harum aſſertionum iniquarum ore talium hæreticorum peſtilenti exhalatarum [d] Cardinalis de Turrecremata, & Bernardus [e] Lutzemburgus meminerunt.

24. *Marſilij de padua Ioannes de Lauduno.*
d Ioannes de Turrecr. l. 4. de Eccleſ. p. 2 c. 37.
e Bern. Lus l. de ſectis.
25. *Exemp. Petri Ioannis circa an.* 1199.

Ante hos ſuas impietates, & blaſphemias odiorum, & inimicitiarum fœtus aduerſus Romanæ ſedis immaculatum ſplendorem, pontificiãq; maieſtatem Petrus Ioannis Petro-ioannitarum hæreticorum patriarcha œſtro dæmonis ictus euomuerat, qui multis hæreſeon contaminatus horroribus inter alios per Babylonem, perque illam magnam fætidamque luxuriis Apocalypſeos meretricem, ſanctam Romanam Eccleſiam ([f] ad quam nulla vnquam impietatis, doctrinæque prauæ contagio accedere potuit) intelligi pertinaciter affirmabat, eamque charnalem immundiciis proſtitutam turpibus Eccleſiam, beſtiam, ſynagogamque Satanæ blaſphemando nuncupabat. Antichriſtum vero myſtice de ſanctiſſimo patre Chriſti Domini in hac ſancta Eccleſia vicario, horrendum dictu procaciter interpretabatur. 26. Sed Vuiclefum hæreſiarcham Anglum vnum è præcipuis hæreticorum noſtrorum patriarchis, quis iſta maledictorum monſtra contra ſacratiſſimam patris ſanctiſſimi maieſtatem, dignitatemque debacchantem audire non perhorreſcat? [g] *Romanus Pontifex radix eſt totius malitiæ: quoniam mendacijs à ſequela Chriſti degenerat; iſte eſt abominatio deſolationis in abſtracto.* 27. Huius ſectator, & promotor impietatum Ioannes Huſſius Huſſitarum pater circa annum 1400. in diaboli campo contra Eccleſiam Dei, eiuſque vicarij Apoſtolicæ ſedis antiſtitẽ militaturus apparuit. Cuius inter hæreticas impiaſque aſſertiones, iſtæ à Cochlæo notantur. *Papa non imitantis Chriſti vitam poteſtas non eſt timenda, nec concedi poteſt quod ſit caput, vel cardinalis alicuius Eccleſiæ particularis vel vniuerſalis, niſi in vita Chriſto, & Apoſtolis conformetur: his non conformis non Chriſti, ſed potius Antichriſti vicarius eſt, & beſtia illa, de qua in Apocalypſi.* Inter articulos triginta impiæ huius hæretiarchæ doctrinæ, à ſacroſancta [h] Cõſtantienſi ſynodo cõdemnatos ſex directe in oppreſſionem honoris & ſanctitatis Romani Pontificis contortos inuenio articulos videlicet 13. 20. 23. 24. 27. 28. Quorum primus ſub hac mendacium verborum formula conflatus eſt. [i] *Papa non eſt manifeſtus, & verus ſucceſſor principis Apoſtolorum, ſi viuit moribus contrarijs Petro, & ſi quærit auaritiam, tunc eſt vicarius Iudæ Iſcariothis.* 2. [k] *Papa, vel prælatus malus & præſcitus eſt æquiuoce paſtor, & vere fur, & latro.* 3. [l] *Papa non debet dici ſanctiſſimus etiam ſecundum officiũ, quia alias rex etiam deberet dici ſanctiſſimus ſecundum officium, & tortores, & præcones dicerentur ſancti; imo etiam diabolus deberet dici ſanctus, cum ſit officiarius Dei.* 4. [m] *Complectitur eas falſitates, & fraudes quas ſupra ex Cochlæo retulimus.* 5. [n] *Non eſt ſcintilla apparentiæ, quod oporteat eſſe vnum caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum ipſa militante Eccleſia conuerſetur, & conſeruetur.* [o] Sextus articulus quo Romanos Pontifices monſtroſa Eccleſiæ capita vocat, his verbis cõcipitur. *Chriſtus ſine talibus capitibus monſtroſis per ſuos veraces diſcipulos ſparſos per orbem terrarum melius ſuam Eccleſiam regularet.* Propter quas ſceleratiſſimas de ſanctiſſimo patre, ac paſtore fideliũ opiniones horrendis extumentes blaſphemiis adeo illius deſpiciebat imperiũ, vt diceret articulo 30. à [p] Conſtantienſi concilio ſeſſione octaua condemnato, *excommunicationem Papæ non eſſe timendam, quia eſt cenſura Antichriſti.* His blaſphemiis, & aliis impiis dogmatibus ab orthodoxo concilio condemnatis pertinaci dementia cum ſuæ impietatis conſorte Anthonio de Praga affixus, & hærens vltricibus tantorum ſcelerum flammis ſacroſancti decreto concilij viuus cum ſuæ abominationis ſocio conſumptus eſt. Nouiſſimis temporibus funeſtiſſimæ Lutheri vicinis ætati, vt antiquioribus ſuperſedeam immites, ferini, & agreſtes populi Rutheni, alias Ruſſij, vel Moſcouitæ nuncupati, Liuoniæ vicini à multis annis Apoſtolicæ ſedi rebellare ſueti tandem diabolicis fraudibus, perſuaſionibuſque ad cor patefacientes aditum, omne Eccleſiaſticæ Romanæque ſedis iugum ſuaue animarum ſaluti propitium, obedientiæ Chriſtianæ impatientes excuſſerunt. [q] Hanc primũ veritatem non minus pertinaciter, quã imperite videlicet, *ſanctum Petrum Romæ primum ſediſſe Pontificem improbantes, deinde Romanam Eccleſiã reliquarum fidei Chriſtianæ circo concluſarũ caput eſſe, atque principẽ penitus abnegãtes.* Sed ex mendaciorũ, blaſphemiarũ, maledictorũq; in ſacratiſſimã Chriſti D. ſpõſã Rom. Eccleſiã, inq; vicariũ eius viſibile huius caput Eccl. ab hæret. ſchiſmaticiſq; hauſtorũ gurgite pauca de multis tetigiſſe potius quã cõmemoraſſe iuuat.

f S. Cypr. l. de vnit. Guido Carmelit. de erroribus Ioach. abb. & Petri Ioan. Gab. Prateol. l. 14 elenchi hæreſ. verbo Petrus Ioan.
26. *Exemp.* 26. *Vuiclefi.*
g Vuiclefi ca. 37. ſupra illud Euang. cum videritis abominationem deſolationis an. 1390.
27 *Exemp. Ioan Huſſi.* Cochlæi l 3. hiſt Huſſit. *Genebr. in Greg.* 12. *Prateol. verbo Huſſita. Onuphr. ann.* 1415. *Sanderus hæreſi* 170.
h Conſt. Cõc. ſeſſ. 15 3. Tom. part. 2. ex 30. articulis erroneis Ioan Huſſi.
Sex contra papa militant authoritatem.
i 1. Qui eſt 13.
k 2. Qui eſt 20
l 3. Qui eſt 23.
m 4. Qui eſt 24.
n 5. Qui eſt 27.
o 6 qui eſt 28.
p Conc. Cõſt. ſeſſ. 16.
28. *Ruthenorũ impia dogmata & rebelliones in ſedem Apoſtolicam an.* 1500.
Duo inter alios Ruthenorum contra Romanam Apoſtolicam ſedem errores.
q Prateolus in verbo Rutheni.

Nam & longa tot scelerum commemoratione, & horrore stylus scribendi delumbatus hebescit, languetque defatigatus, acuendus nihilominus magis nouisque reparandus viribus, vt atrociora multò nefandioraque omnem superantia execrationem, opera calami depromat, atque referer. Quæ nostri seculi hæretici, atque schismatici non alio quam dæmonis armati furore in sanctitatē œcumenici pastoris, & honorē in virtute & ordinatione Christi D. firmatum, radicatumque, nec non in immaculatum Apostolicæ sedis splendorem, puritatemque fraudis, erroris, impietatisque hæreticæ nesciam, iniuriosissime profuderunt. Sed lassus stylus inania verba repellit, rei veritatem, dum paulisper respirat, serio aggredi meditatur.

CAPVT IV.

De odio Lutheri primi omniū nostri seculi hæreticorū patriarchæ diabolico, in sedē Apostolicā & sacrosanctam Apostolici, & Romani pastoris monarchiam, deque eius apostatæ erroribus, blasphemijs, calumniis, imposturis, atque mendaciis ex vnico solo operum detestabiliū eius volumine sexto videlicet haustis, & expressis: quibus eius execrabilis contra hunc sanctæ matris Ecclesiæ monarcham religiosissimum conflatur, & intumescit exercitus.

Ratio præcipua propter quam tam iuste omnes Catholici impios Dei hostes execrantur.

SI quæ ratio hominem ratione præditum iudicij mentisque participem, atque Christianæ gratiæ lumine fulgentem in odium detestationemque perditorum Dei, Ecclesiæque hostium commouere posset: ea mihi præcipua esse videtur, quæ istorum fraudes, conatus impios, insidias, furoresque eò coniuratione sacrilega conniti, & conspirare demonstrat. Vt veritatem fidei, religionis Christianæ lucem, mendaciorum colluuie extinguere, immaculatam Ecclesiæ virginis, ac sponsæ saluatoris nostri puritatem, confictis vitiorum sordibus adulterare, nec non dignitatis auctoritatisque supremæ, quam Christus Dominus suo in terris affixit vicario suæ capiti Ecclesiæ visibili sanctitatem, ementitorum scelerum cumulo, calumniis, mendacijsque fulto blasphemantibus obruere possint. Quod cum supra cæteros, qui vnquam contra inexpugnabilem Ecclesiæ Dei ac sedis Apostolicæ murum immaniter arietarunt hæreticos, nostri seculi reprobi circa fidem Lutherani, & Caluinistæ aggredi molirique nullo non stipati scelere tentauerint. Non mirum si boni omnes, si verè Christiani, si verè Ecclesiæ sanctæ filij, si sedis Apostolicæ alumni charissimi, obsequij, & obedientiæ in sanctissimum fidelium patrem fidelitate conspicui, hos odio extremo, & abominatione veluti portentosa diaboli mācipia, satellitesque nefandos nō sine iusta imprecatione viuos mortuosque detestentur.

Lutherani & Caluinistæ omnes priscos hæreticos impiorum errorum multitudine, & horrore superant.

A Cum & multitudine impietatum, errorumque fidei Christianæ atrociter inimicantium, & conuitiorum furentium, iniuriarum sacrilegarū, blasphemiarūque horrore, longe omnes priscos hæretica castra ductore diabolo secutos, maledicta infœlicique victoria superauerint. Qui cum ad opprimenda cætera religionis nostræ Christianæ mysteria mordaci, iniurioso petulātique stylo scribere, debacchari que soleant: cum ad immaculatam sedis Apostolicæ pulchritudinem, virgineamque sinceritatē omnis erroneæ hæreticæque doctrinæ nesciam, suis impuris, probris, & adulterinis cōuitiis prostituendā assurgunt, cūq; ad sanctissimā Romani Pontificis communis omnium Catholicorum parentis authoritatem, atque maiestatem, irrisionibus, opprobrijs, mendacijs, blasphemijsque calumniis perfringendam,

Hæretici Lutherani & Caluinistæ in opprimenda Roman. Pont. authoritate omni humanitate diaboli immanitatem induunt.

B proscindendam, exterminandamque in suis immanibus votis, atque conatibus, accurrunt & aduolant: His rabidæ dementiæ, atque furoris æstibus inflammantur, vt Satanæ furiis agitari, nec solum hominis humanitatem prorsus exuisse, sed dæmonis immanitatem penitus induisse videantur. Quorum omnia blasphemiarum, conuitiorum, mendaciorumque portenta ordine commemorare non est animus; quia & præ multitudine tantarum impietatum stylum vires scribendo deficerent, & tot blasphemiarum, sacrilegorumque mendaciorum monstra nimis lectorum mentes sua fœditate, atrocitate, horroreque perturbarent. Pauca de multis ex vasto & spatioso diabolicorum operum Lutheri, Centuriatorum, & Caluini gurgite hausta, expressaque referemus, atque in primis ad maledicta, mendacia, sacrilegaque blasphe-

C miarum spectra Lutheri portentaque veniamus. Non omnia commemoraturi, quæ sparsim fusa per septem illius volumina miris tumentia malis horribilem suæ execrationis fœtorem exhalant; sed solum vt nostra non tam copiam quam modum habeat oratio, quæ leuiter, breuiterque ex vnico illius volumine, sexto nempe (quod totum in deprauando, corrumpendoque adulterina expositione Geneseos libro consumitur) collegimus, in lucem, aurasque ventilari patiemur. Sic ex vngue Leonem, ex cornu taurum, ex gleba messem; ex scintilla incendium; ex torri bustum, id est, vt vno verbo dicam, ex paucis criminibus immensas scelerum atrocitate grauissimorum, multitudine innumerabilium facies, prudens fidelisque lector animo concipiet, atque meditanda cū detestatione memoriæ mandabit.

D *Accipe nunc Danaum insidias, & crimine ab vno Disce omnes.*

Atque vt intelligamus quam furiosè, & impudenter, sine vllo metu, pudoreque impurissimus apostata, crudelissimusque dæmonum ductor exercitus, horribiles inferni copias, id est mendaciorum, calumniarum sacrilegarum, blasphemiarumque furias aduersus sanctissimam Romani Pontificis auctoritatem atque majestatem spiritualibus splendoribus illustratam execrabili conatu deduxerit. Ista sunt obseruanda diligenter quæ ipse sacrilegus dæmonū cultor in libello contra regē Angliæ non longe à principio, in contemptum mire superbum reuerentiæ Romano Pontifici deferendæ scripsit. *Christus, inquit, spiritum mihi suppeditauit, insignem contemptorem tam fraudis quā furo-*

Luther lib. cōtra regem Angliæ pr. blasphemus.

ris

a Luther in c. 4. Geneſ.

A *ris papiſtici?* [a] Qui in cap. 4. Geneſeos ſacra & ſalutaria religionis noſtræ catholicæ & Romanæ myſteria atque ſacramenta, quæ verè catholici ſub obſequio Romani Pontificis piè deuoteque colunt, venerantur, adorant. 2. *Papæ ſtercora non exhorrent appellare quæ*, inquit, *papiſtæ pro balſamo emunt, adorant, præfricant.* Hac tetra blaſphemia ſcelerate delectatus vlterius linguæ venenatæ aculeos exaſperans, [b] *Papæ Eccleſiam* (ſcilicet Catholicam, Apoſtolicam & Romanam) 3. *Turpi Cainicæ congregationis titulo*, polluit atque ſic blaſphemãdo dedecorat. *Nullum igitur apud nos hodie eſt dubium, quin Papæ Eccleſia ſit Cainica, nos autem ſumus vera Eccleſia.* O præſumptio diabolica *ſicut enim Abel Caino non nocuit, ita nos non ſolum non nocemus eis, ſed patimur vexari, dominari, occidi nos ab Eccleſia Papæ.* Vox ſcelerata! diuinæ humanæq; lęſę maieſtatis reos, Eccleſiæ sãctiſſimæ,

2. Myſteria religi. Chriſtianæ papa ſtercora vocat.

b In 4 Geneſ.

3. Papa Eccleſiam Cainicam.

Præſumptio Lutheri Diabolica.

Vox ſcelerata Lutheri.

B vnicæ Chriſti Domini ſponſæ inarmis hæreticæ rebellioni obſiſtentes, diuina humanaqoe iura nouis impietatibus violantes, oon minus imperatori politięque ſeculari quam Papæ Eccleſiaſticæque dominationi per defectionis inſaniam, tot ſociatam ſceleribus relodantes, quorum multandis criminibus mille tormenta ooo ſufficiunt, Inoocentes aſſerere! atque tot perditorum generoſitate catholica perſecutores veros catholicos prælia Domini præliantes, homicidas impios ſceleratoſque Caini ſectatores appellare! Sic diſquirendo plenius & impia eius in Geneſim commentaria examinando eorumque replicando turpitudines & euoloendo, quid oon ſemper horribile magis cõtra Pontificiæ ſanctitatem maieſtatis offendimus? nonquid iſte nefandiſſimus apoſtata [c] in c. 7. Geneſeos circa finem Romanum Pontificem, 4. *Satanæ mancipium*, Eccleſiæ Dei id eſt ſuę impietatis perſecutorem, non cultorem, defenſoremque per ſummam cootumeliam vocando inuidioſè criminatur? Catholicos vero populos huius ſanctiſſimi imperij obſequentiſſimos quos per contemptũ, *Papiſtas appellat, Eccleſiã eſſe Satanæ* impudentiſſime mentiendo calũniatur? Sed qoò dementiæ rabieique in cnnuitiando progrediatur, audiamus horrendas apoſtatæ voces non modo canonica anathematum ex aoctoritate Pontificis in rebelles nefarioſque Eccleſiæ hoſtes contottorum fulmina deteſtantis, verum etiam eiuſdem ſanctiſſimi Paſtoris vitę futuræ pet pœnitentiam obedientibos populis, catholica certitudine ſpondentis promiſſiones irridentis. [d] Quibus ab ipſo Papa nimium obedientes populos pręcipitari in infernum, abyſſoque

c 4 In cap. 7. Geneſ.

C

d 5. In cap. 12. Geneſ.

D damnationis æternæ ſepeliri iniurioſiſſimè, cum illa mendaciorum colluuie cooteſtabatur. 5. *At inuenit*, inquit, *ſcilicet Papa, ſane populum (proh dolor) nimis obedientem. Quot enim hominum millia*, audite cæci inſanique Lutheri ſectatores horribiles veſtri doctoris impoſturas. *In hac obedientia, dum ſe recta via ad Cælum ire iudicabant, demerſa ſunt in infernum*, & paulo poſt. *Ad hunc* (ſcilicet infernum) *implevit Papa mundum Satanica obedientia. Præcepit enim non quæ Deus iuſsit, ſed quæ ipſe*, ſcilicet Papa, *excogitauit: inde accidit vt tota eius religio non vera, ſed ficticia & electitia, ac mera hypocriſis eſſet.* Sed fœdo tetroque beſtię nomine gloriam ſplendoremque Pontificiæ ſanctitatis infuſcare Luthero delicię ſunt, *quam barbarus*, inquit, *hic factus, quod etiam reges ad pedum oſcula beſtia cogat.* Sed qois non ſtupeat, cui non horrore comæ arrigantur, & vox faucibus hæreat, ad deteſtabilem

e Ibi.

6. Obedientiã Papæ Satanicam.

7. Ibi. Papam ſua nõ Chriſti iuſſa præſcribere eius religionẽ ſcilicet catholicam meram hypocriſim.

8. Ibi. Papam beſtiam vocat.

A illam, quam facit Dæmoniacus calumniator, ſanctiſſimi Patris vnici Chriſti Domini in Eccleſia vicarij cum truculẽtiſſimo Chriſtianorum carnifice perduelli Turca collationẽ: 9. in qua vtrumque Antichriſtum appellans, Papam tamẽ verius Antichriſtum quam ipſum Turcam referre & (quod deteſtabilius eſt) ſanctiſſimum hunc Chriſtianę Eccleſiaſticęque cognationis parentem ipſo immaniſſimo Turca cane rabido, ſceleratiorẽ eſſe blaſphemat? Atque vt ſuas falſitates blaſphemiaſque cõſirmet ait. 10. *vterque enim*, ſcilicet Papa & Turca, *Verbum & cultum Dei non negligit ſolum* (ô Diabolicas impoſturas) *ſed odit & perſequitur* 11. *Itaque extulit ſe Papa ſupra Deum, & conſtituit ſe in locum Dei, ita vt adoretur in locũ Dei oppreſſo verbo & ſeruatur ei oppreſſo cultu diuino.* Nec dum aridæ fauces ſceleratiſſimi hęreticorũ nouorũ Patriarchæ, tetro infernalique blaſphe-

9\. f In c. 17 Geneſ.

10\. Ibid.

11\.

B miarum liquore: pergit amens iſte & inops animi, honorem ſanctiſſimi Patris virtutemque maledictis laceſſere, conuitiiſque proſtituere dicendo: 12. *Illum Chriſti Domini ſummam venerationem, ſupremam adorationem quæ illi ſoli cum Patre & Spiritu ſancto debetur, cultumque conculcare pedibus atque blaſphemare.* Rurſus vt nouis & ementitis criminibus quæ ipſe nefandè comminiſcitur ſacroſanctum Papæ nomẽ atque decus oneret & adulteret, mendacia mendacus accumulando ibidem furioſe vociferatur, vt omnes Germanię orbiſq; Chriſtiani nationes exaudiant. *Romanum Pontificẽ* 13. *coniugium diuinitus inſtitutum non ſolum abſtuliſſe, ſed omnino cõtaminaſſe, ac ſi eſſet genus vitæ profanum & Deo diſplicens.* Inſuper creſcens ira & indignatione in ſanctiſſimum Patrem furoreque ei

12\. Ibid.

13\. Ibi.

C oocẽdi magis ebulliens, cõglomeratis impoſturis & mẽdaciis enormibus quaſi intermiſſas pugnas, iterans horribili voce intonat. 14. *Papã ſacramenta Chriſti corrupiſſe, & mutilaſſe, contra fas calicem à ſacramento Euchariſtiæ ſuſtuliſſe & ademiſſe, teſtamentũ Chriſti cõmutaſſe in ſacrificiũ & quæſtuoſum opus. Et vt ſemel*, inquit, *omnia dicam* 15. *Chriſtũ prorſus ſepeliuit & tribuit iuſtitiã ſuis traditionibus & cultibus præter & cõtra verbũ ... ei conſtitutis:* his dictis epiphonemate inſano pro cõcluſione proclamat. 16. *Hoc vere eſt ſe eleuare ſuper omne quod Deus dicitur.*

14 Ibi.

15\. Ibi.

16\.

Exponens poſtea quid ſit Deum relatiuè adoratum ait: *Deum autem intelligo relatiue adoratũ, ad quem vertimus faciem. Cui gratias agimus, quem inuocamus tanquã auctorem bonorum omnium corporalium & ſpiritualium, cui denique ſeruimus in charitate officiis erga proximum, dum paremus magiſtratui & parentibus: dum ſeruimus liberis alimoniam con-*

Quid ſit Deũ adorare relatiuo ex Luthero.

D *querendo & fidei inſtitutionem*, &c. Quibus omnibus piis operibus & bonis contraria facere Papã & operari poſt hæc homo nequã veritatis hoſtis atque virtutis aſſerẽdo impudentiſſimè mentitur dicẽs, 17. *Hoc Papa ſcilicet, cũ Turca & Iudas non facit, ſed ſuper Deum ſe eleuat contemnendo iuſſa eius.* Qnid eſt hoc quod Papa iſta bona oon faciat ſed oppoſita plane? niſi quod Papa gratias Deo non agat, ſed acceptorum inſultet ingratus obliuione beneficiorum: Deum non inuocet, ſed offendat, Deo in charitate non ſeruiat, ſed eum odio proſequatur: non officiis miſericordię beneficentiæq; erga proximum placet, ſed irritet iniuriis, non parendum magiſtratui moneat ſed reluctari doceat: non parentibus ſeruire, ſed iraſci, non ex pietate paterna liberis alimẽta præſtare, eorumque ſuccurrere neceſſitatibus, ſed ex nouercali crudelitate lapidem pro pane, ſcorpionẽ pro ouo, pro piſ-

17\.

Quanta ſcelera diuinis aduerſantia mandatis Papa patrauſatur ſecundum Lutheri dæmonologiam.

ce serpentem porrigi, darique suo præscribat imperio mon eos fidei institutione in viam salutis deducere, sed infidelitate doctrinaque dæmonis Euangelio Christi contraria perdere mandet? Nunquid bona hæc secundum dialecticam dæmonologiamque Lutheri ex oppositis illatio? Atque vt hanc scelerati hominis perditique fidei, religionisque Diuinæ desertoris mentem fuisse cognoscamus, sequentia consideremus in quibus continenti oratione blasphemat dicendo. [a]

a Ibi in c. 17. Genes.

Papam propositâ à Deo salutis viam fidemque in Christum deseruisse, aliasque sibi fides in Christum planè contrarias delegisse vias. Sciscitantibus autē ab eo huiusmodi vias, *sacrificium missæ, vota religionis solemnia, consilia Euangelica & similia, Christianæ perfectionis opera*, quibus deuotè feliciterq; sublimiores sanctitate, Catholicorum animæ Deo litare solent impudenter & enormiter apostata sacrilegus obtrudit. Vt illius iudicio pro crimine Innocentia, pro apostasia fides, pro impietate religio, pro fraude inexpiabili Christiana perfectio, proque scelere magnorum sublimiumque virtutibus catholicorum sanctitas habeatur. His maledictis quid potest excogitari nefandius? in quorum confirmationem nouarumque argumentum blasphemiarum [b] in cap. 25. Geneseos. *Papatum per extremam maledicentiæ nequitiam, dæmonum hominumque pessimorum congregationem appellauit: Romanam curiam damnatam rem esse inferni sociam, quam omnes*, inquit, *cauere & detestari debent*: hæc continenter per cōclusionem diabolicam inferens: *quid igitur de fide & bonis moribus præciperet*, scilicet Papa & curia eius, *cum sit congregatio dæmonum & hominum pessimorum papatus.* Quid plura? horridę semper Hæresiarchæ maledicti fauces, atros serpentinosque nouorum conuitiorum blasphemiarumque cruores sitiunt: quos tanquam mustum hauriat, vt his inebriatus homo peccati, cum istorum crapulam edormierit ad opprimendam sanctissimi Patris famam & honorem eius fætores immanius exhalet. Quis fætor abominandæ maledictorum crapulę illo putidior inueniri potest? quo porcus iste in hara apostasiæ saginatus sanctissimam sedis Apostolicę Pontificięque maiestatis auctoritatem decusque fædauit & incestauit? *Papatum horribilem damnationis infernique voraginem qua mundus omnis ingurgitetur & voreturque*, nominādo. Ita enim ex antecedentibus iniuriis, mendaciis, contumeliisque sacrilegis, execrabilem conclusionem more suo id est diabolico deducit. [c] *Videre igitur est: quantum sit periculorum & malorum in Papatu, quanta vorago scilicet damnationis & perditionis, qua horribiliter absorptus sit totus mundus, per primatum Papæ, ideo odio perfecto debemus illam bestiam odisse.* Quanta verò per gradus maledictionum blasphemiarumque ad culmen apicemque abominationis summę procacitate semper ascendens [d] in ca. 28. Geneseos ignita ardore nocēdi in exitium nominis, & auctoritatis diuini pastoris conuersa mendaciorum iniuriarumque acerbissimarum furibūdus tela odiorumque fulmina iaculatur? Cum passim sanctissimū beatissimumq; Christi Domini vicariū *Satanam & Belial*, appellat, quem Christo semper opponit? *Nolumus*, inquit, *admittere hostem iuxta Patrem familias: Non enim possunt simul eandem domum regere Christus & Satan. Quæ enim est Christo conuentio cum Belial?* Atque vt non ignoremus ab hoc execrabili diaboli ministro, Satanæ, & Belial nomine Papam fuisse intellectum: quæ

In schola Lutheri magnū scelus est magna in catholicis religiosa sanctitas secundum Deū.

b In c. 25. Genes.

c Ibi in c. 25. Genes.

Iterum papā bestiam vocat.

d In cap. 28. Genes.

A subdidit attēdamus, *Si igitur colendus est Papa, necesse est abnegemus Christum.* O furiosa & non nisi ex antro Luciferi deducta maledicta? pro ratione & causa non minoris abominationis mendaciū tale subiungit. *Non enim patitur is* (scilicet Christus Dominus) *Satanam*, id est vt ille interpretatur, *Papam regnare in sua domo. Si volumus habere Ecclesiam non oportet eam pollui & permisceri vlla Satanica* (scilicet Pontificia) *doctrina.* Tum quæ sit illa Satanica doctrina sic conglomeratis imposturis atque mendaciis exponit. *Sunt autem traditiones papisticæ impiæ & pugnantes contra verbum Dei, propter quod verbum solum Deus vult apud nos mansionem facere, ergo fugienda sunt traditiones illa quia Belial & Christus non possunt vnius domus Domini aut Patres familias esse.* Sceleratissimus apostata multa mendaciorum conuitiorumque monstra pro veris assertionibus effundit, & nihil probat, solum tota illius probatio furor est sine teste volentis sibi credi, & cum sit instar Patris sui Diaboli mendacissimus, & in rebus Dei cum procacitate imperitissimus, vult tamen ad nutum fallacium verborum & rabidarum dementis animi iactationum, miserorum quos infelicissimè delusit consensum sibi prosterni tanquam αὐτὸς ἔφα. Quis credere potuisset Hæresiarcham illum tot hæreticorum Patriarcham eò sine sensu, ratione atque iudicio peruenturum audaciæ atque superbiæ, vt dicere sine confusione tandem aliquando præsumeret & auderet, blasphemando & conuitiando cum extrema mendacij impudentia, [e] *Papam & fanaticos eius fautores sectatoresque papistas* (sic ille loquitur) *primam mandatorum Dei tabulam contemnere, eamque sacrilego ausu temerarè pedibusque conculcare?* In qua de suprema Dei vnius agitur adoratione, cui calumnię audacissimus mendaciorum artifex illud fictum ementitumque crimen atrox nimium, si veritate niteretur, affinxit Papam dicere solitum: *Ego sum in prima tabula, ego solus omnia quæ sunt secunda*, quasi ipse sanctissimus Pater de copia facultateque dispensandi in iure diuino arroganter contra fas datum proterueque gloriaretur. Quod nulla vnquam catholicorum auris audiuit. [f] Insuper in cap. 48. clementissimam Romani Pontificis pænitentibus remissionem peccatorum indulgentiis benignitatem maximæ crudelitatis loco ducit, dum suo satisfaciens furori consolationes Papæ pro afflictis animis ob admissa contra legem Dei crimina maximę instar esse crudelitatis arguit, quod ab eis contritionem, confessionem, satisfactionemque pro peccatorum remissione requirat. Si crudelitas est tutò ac securè sic saluare animas, o felix & clemens crudelitas, o pietas in hac re esse crudelem? Sed quid his præterea sceleratus adiungit? mendacia multa, blasphemiarum graueolentiam fœdè spirantia! *Papam videlicet suis fictis consolationibus & crudelibus remissionibus nihil de salute animarum ad sui nutum imperij pænitentium certi promittere, nihil illis felicitatis futuræ polliceri, sed eas in perpetua dubitatione relinquere, tandemque ad desperationem Deique odium eas adigere.* Vt in æternum cælo peritura, pœnis in inferno sempiternis obnoxiæ, sine fine miserè viuendo moriantur. Nec præter hæc in idem caput rubore confunditur, sic audacter mentiri dicendo, Papam nec Euangelium nec legem Dei docuisse, sed veram Decalogi intelligentiam malitiosè sustulisse. Eius verba sunt ne dissimulatione aut retentione di-

B (beside: tota illius probatio)

C (beside: tumque crimen atrox nimium)

D (beside: his præterea sceleratus adiungit)

e In c. 31.

f Ibi in c. 48. Genes.

Atrocissima Lutheri impostura.

25. Papam nec legem Dei nec Euangelium docuisse, sed sustulisse.

eendorum ejus falſitates obruantur. *Papa tamen traditiones ſuas obtruſit Eccleſiæ, nec legem nec Euangelium docuit, ſed Decalogi quoque verum intellectum ſuſtulit.*

26 Plauſtra ſimul inania rum effundit in Romanum Pontificem execrabilis apoſtata.

Verum non contentus ſingula comminiſci, & eum mendacio horribili crimina in ſacroſanctam œcumenici paſtoris ac principis Eccleſiaſticæ Hierarchię calumniando confingere, dum ſæuior Dęmonis ita tranſuerſum in amentiam furioſiorem apoſtatam vehementer exagitat: Dum eius rabie fera corda tumenr, crudelioreſqoe diabolus odij & indignationis ſtimulos ſub illius pectore vertit. Simul iniuriarum atrocium maledictorumque mendaciis blaſphemiiſque ſcatentium plauſtra paocis verbis conficta, & per ſummum impoſturæ nefas ementita in ſacratiſſimam tanti principis in Eccleſia Chriſti Domini, ſub illius authoritare regnantis, perſonam, nomen, decus, atque non violabile numen atrociter effundir, cum ita furihunde loquitur. [a] *Inprimis vero magnifice nos efferamus & vrgeamus contra Papam, hanc gloriam noſtram ad deſtruendum horribile illud regnum* (ſcilicet Papæ) *cuius monſtra non mihi ſi centum linguæ ſint oraque centum dicendo poſſem conſequi, neque quicquam tam acerbum & vehemens in ipſum dici poteſt quod non impietas & abominatio illa ſtans in loco ſancto ſuperarit.* Poſt hæc, ad iram & odium eoorta Papam, omnes ad illum execrandum, maledicendum, exterminandumque hoc horrifico elamore vociferans adiurat. *Ideo iraſcatur, execretur & maledicat Papæ qui poteſt, plus enim nocuit regno Chriſti & Eccleſiæ quam Mahometha: Turca occidit & bona Chriſtianorum diripit & vaſtat, ſed Papa longè crudelius vrget ſuum Alcoranum vt abnegetur Chriſtus, vterque quidam hoſtis eſt Eccleſię & mancipium Satanæ, quia vterque abiecit Euangelium, ſed Papa vult adorari ſuos canones & decretales vt opprimatur & deleatur lux Euangelij.* His blaſphemiarum portentis diram hanc ſubnexuit imprecationem. *Pereat igitur in æternum* (ſcilicet Papa) *& maledicant omnes Angeli & ſancti huic portento. Nam mihi quidem pereundum fuiſſet in ſpe-*

a In cap. 48.

27. Omnes coniurat apoſtata ad Papæ execrationem, odiū, maledictionem & exitium.

Ibidem.

28. Horribilis blaſphemia Papam plus nocere regno Chriſti Eccleſiæ quam Mahometh.

29. *lunca illa latronum* ſcilicet vere catholicorū congregatione ſancta Apoſtolica & Ro. *niſi diuinitus liberatus eſſem*, &c. In caput vero 49. Geneſeos per horribilem multiplicatamque mendaciis execrandis contumeliiſque blaſphemiam ſanctiſſimum patrem Danitam ſerpentē & diabolicum, Antichriſtum videlicet natum ex vera Babylone Ro. nempe (iuxta fallacē impiamque eius interpretationē) monſtrumqoe turpiſſimum iniurioſiſſimè ſceleratiſſimus Satanę miniſter appellar. [b] *Hic eſt Dan*, inquit, *Diabolicus qui extinxit legibus ſuis Euangelium Dei, qui veneno ſuo & vi necat am-*

31. *bulantes in ſe ſcilicet ſectatores ſui, qui extinxit & hau-*

32. *ſit Eccleſiam præſertim adultorum, eorumque animas corpora & res perdidit, & quæ Deus voluit eſſe bona ſalutaria & libera ea fecit noxia & damnabilia.* Heu quanta in vno loco, diabolicarum blaſphemiarum mendaciorumque horribilium venena ab iſto apoſtata, Tartareo buffone ſparſa ſunt ac fætore ſacrilego euomita? quibus conforme eſt monſtrum illud horrendum ingens, quod multis hiſqoe execrandis compactum maledictis, blaſphemiis, horrendiſque conuitiis impius [c] in ſuis reſolutionibus apoſtaticis Hæreſiarcha tot reproborum damnaro-

30. Dira Lutheri in SS. Pontificem imprecatio cum aliis blaſphemiis.

b In c. 49. Geneſ.

c Lutherus in ſuis reſolutionibus anno 1520.

A rumque Patriarcha, parturiuit atque hoc fædiſſimo verborum deteſtabilium ſemine progenuit: *poteſtas Papæ eſt Lerna & Tartarus ſimoniæ, libidinum, pomparum, cædium, reliquarum, quæ abominationum in Eccleſia.* Quot verba, tot monſtra mendaciorum horribilium, tot blaſphemiarum nefandiſſimarum portenta. Quis Dæmon putidiora & deteſtanda magis poſſet euomere? plura ſimilium impietatum prodigia hominis ſceleratiſſimi partus ac fœtus nimis execrabiles recenſere atque commemorare ſtylus & charta perhorreſcunt. Si tot ex vno operum diabolicorum huius apoſtatæ volumine calumniarum, conuitiorum, mendaciorum deteſtabilium, blaſphemiarumque genera eruere nobis & expiſcare licuit: ſi alia ſex
B huius Hæreſiarchæ perditiſſimi volumina à nobis euoluerentur, vt ex fædiſſimis illorum antris & ſpeluncis, latrocinantium atqoe deprędantium immaculatam ſanctiſſimi Patris vitam, famam & honorem maledictorum, opprobriorum, calumniantium impoſturatum, blaſphemantiumque mendaciorum Lernas atque furias, in apertam ſtyli labore ac induſtria lucem veritatis educeremus, quis tandem ſcribendi finis eſſet? Sed ne Chriſtianus fideliſque lector impudentiſſimam noſtri apoſtatæ dementiam nimium miretur, tantis auſi ſanctiſſimum Chriſti Domini vicarium chariſſimum clementiſſimumque omnium catholicorum parentem contumeliis atrocibus virulentiſque maledicentiæ diabolicæ ſpiculis adoriri. Cum inauditis nefandiſſimis, & quæ propter
C nimiam abominationem recenſeri ſine horrore tremoreque maximo non poſſunt, ipſum Dominum gloriæ plenum gratiæ & veritatis, [d] Saluatorem mundi, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, Iniuriis, ſacrilegis, conuitiorum portentis, blaſphemiiſque diabolicis aggrediendo proſcindere, adulterando polluere, proſtituendo dilaniare non exhorruerit? Nihil ſine probatione moueo, nec execrādo ſatelliti Sathanæ ſine iuſtiſſima ratione iraſcor. Nonne in furioſo illo tot ſcatente errorum impietatumque fætoribus in 3. c. Epiſtolæ ad Galatas cōmentario hæc verba exponens: Chriſtus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum, ſcripſit Chriſtum Dominum vt pro nobis ſpoonderet fuiſſe, *Omnium hominum qui vnquam in hoc mundo vixerunt maximum latronem, prædonem, homicidam, adulterum, ſacrilegum, blaſphematorem, & cæterorum*
D *ſcelerum miniſtrum patratoremque?* &c. Horribilium criminum in Chriſto furere debentium, hanc rationem adducit. [e] *Quia fuerit hoſtia pro peccatis totius mundi, non potuit eſſe perſona Innocens & ſine peccato, nec eſſe filius Dei natus de virgine, ſed maximus peccator, qui habet & portat peccatum Pauli, qui fuit blaſphemus, perſecutor & violentus, Petri, qui negauit Chriſtum, Dauidis, qui fuit adulter, homicida & blaſphemare fecit gentes nomen diuinum*, &c. Atque his blaſphemiis nondum ſuo adhuc furori ſatisfaciens, in eodem loco infra inexpiabilia in Chriſtum Dominum blaſphemando crimina concepit, aſſerens, *Chriſtum Dominum coactum fuiſſe pro omnibus fieri peccatorem, &c. & vnicum peccatorem in terra adeò vt non alius*

33.

Nota hoc.

Lutheri in Chriſtum D. execrabiles blaſphemiæ.

d Cantus Eccleſiæ.

Horribiles Lutheri blaſphemiæ in Chriſtum Dominū comment.

In c. 3. Epiſt. ad Galat. v. 13.

e In eodem commentario.

sit in toto mundo peccator quam ipse Christus. O blasphemias & scelera portentosa quę nulla vnquam piacula, sempiternaque inferni tormenta resoluent.

CAPVT V.

De odio, atrocibus iniuriis, mendaciis enormibus, blasphemiisque Centuriatorum in sedem Apostolicam Romanumque Pontificem ex sola Centuria 8. detractis.

INTER Martini Lutheri discipulos ętate & impietate pręcipuos, quos suę pestiferę doctrinæ contagione fœdauit, Centuriatores Magdeburgenses numerantur. B Qui vestigiis scelerati magistri insistentes eius scelera, impietates, flagitia, consectati, miris inferni furoribus accensi, sacrosanctam & Apostolicam sedem, sanctissimum Rom. Pontificis Christi Domini vicarij nomen, honorem, Monarchicumque à Deo stabilitum principatum, horrendis odiis, contumeliis, mendacibus, maledictis, opprobriis atque blasphemiis vsqoe ad vltimam vesaniæ insaniæque suæ molitionem vexare, deturpare, & opprimere conati sunt. Nec vnquam ab hac contumeliosa scelerataque oppressione quieuerunt, quousque execrabiles eorum animas à corporibus per mortem temporalem C auulsas in profundum abyssi manus Dei viuentis illorum detestabilia flagitia flammis æternis vltura protruserit. Quas iniurias, calumnias, blasphemias, maledicta, conuitia sacrilega, horribiles odiorum & inimicitiarum fætus, quia in immensam molē nimis excrescunt, omnia quæ passim per duodecim eorū centurias sparsa ac disseminata leguntur, recensere multò longiùs esset, quā non vt vnius capitis sed totius libri, aut magni cuiusdam operis termini capere possent. Propterea satis nobis fore iudico ad plenam istorum perditorum hęreticorum abominationem nonnulla ex multis colligere, quæ vna tamen eorum centuria, octaua scilicet, expressimus. Ex quibus planum erit lectori catholico, longe plura blasphemiarum portenta colligendo meditari, & meditando detestari: quæ in aliis Centuriis nimio cumulo conglomerata reperiuntur. D Atque vt ordiamur à principio capitis primi huius Centuriæ, audiant pij catholici, nec sine horrore lectores strepitum multiplicatarum & paucis verbis turbatim effusarum calumniarum blasphemiarumque tanquam armatarum furiarū, virtutes Christianas, pietatem, religionem, deuotionem, diuinumque cultum pro atrocibus superstitionis & idololatrię criminibus detestantium: quaque rabie in sanctissimos Apostolicæ sedis antistites debacchentur, diligenter attendant.

a Cent. 8 c. 1. circa principium.
1. Blasphemia centuriatorū calumniosa, &c.

[a] 1. *Pontifices Romani*, inquiunt, *Antichristi in loco Dei sedentis mancipia seu vicarij cultum Deorum alienorum instituunt: & Christo æterno nostro Pontifice remoto, sanctos mortuos intercessores pro genere humano decernunt, eosque inuocatione statuarum & imaginum erectione, templorum & altarium extructione, & consecratione, reliquiarum translatione, auro argento, gemmis, missis, candelis, suffitu, genicu lations honorari & coli præcipiunt.* His verbis omnes sanctas ceremonias detestantur quæ vt corpus religionis eam in Christianorum cordibus deuotè custodiunt. Interim obseruanda cæca istorum hęreticorum impietas, qui dum Romanos Pontifices iniuriis calumniisque lacessunt, totam religionem Christianam, catholicam & Apostolicam toto orbe diffusam sceleratissimè calomniando proscindunt. Apud quam non Christo æterno nostro Pontifice remoto, vt illi sceleratè blasphemant, sed retento & ad maiorem illius gloriam, sancti com illo regnantes in cælo humani generis intercessores fidei certitudine agniti, magna veneratione coluntur, honorificè à fidelibos inuocantur, in eorum honorem B erectæ sanctæ imagines magna reuerentia dignātur, templa & altaria in gloriam Dei sanctorumque illius seruorum memoriam magnificè erecta religiosè consecrantur. Venerabiles sanctorum reliquię pia translatione decorantur. Thecis ferculisque aureis argenteis gemmarum margaritarumque multitudine & excellentia cælatis ornatisque inclusæ à Christianis fidelibus honorantur. Sacrosanctum tremendumque missæ mysterium sacrificium quotidie in sacris templorum altaribus pro salute mundi celebratur, aliaque Diuinæ pietatis officia religiosè peraguntur, quibus Deo Patri, Filio & Spiritui sancto pro fideliū Christianorum salure prospere litatur, suprema latriæque adoratio defertur, non abominatio: doctrina cęlestis obseruatur non corrūpitur: sacramēta à Chri- C sto Domino instituta meritoriè maxima cum deuotione tractantur, non traditionibus humanis contaminantur: vt isti Diabólici calumniatores his venenatæ linguæ vocibus blasphemando conuitiantur. 2. [b] *Doctrinam cælestem corrumpunt, sacramenta vt baptismum & cœnam à Domino instituta, traditionibus humanis contaminant & in alios vsus transferunt.* Quam facile est impio calumniari sine veritatis vmbra, & iustos criminari, accusatos iniustè non conuincere.

Romani Pontifices mancipia & vicarij Antichristi Idololatrę, Dei cultus destructores.
Impia hæreticorum cæcitas qui proscindentes iniuriis & calumniis Ro. Pontificem nō videntes se vniuersam religionem Christi Ecclesiamque conuitiando persequi crudeliter.

a Romani Pōtifices doctrinā cælestem corrumpere, sacramenta christi contaminare.
b Ibi num. 17.
1. Horrenda calumnia Ro. Pōtifices Baal Idololatriam & doctrinam demoniorum sequi, &c.
c Ibi n. 40.

Sed quæ dira post hæc blasphemiarum monstra in medium protrahant, audiamus. 3. [c] *Ritus Ecclesiasticos ad ædificationem institutos in superstitiosum Baalismum conuertunt, abiecto & neglecto munere, purè & sincerè doctrinam cælestem propagandi: Dæmoniorum doctrinam de nuptiis vetitis & ciborum discrimine, venditant, sub prætextu insignis pietatis & cultus: & cœnobiis virorum atque mulie-* D *rum complent vniuersum mundum, qui fœdis suis libidinibus omnia contaminant, & iram Dei orbi terrarum accersunt.* Christianos populos excutere iugum secularium principum decreto Pontificum vt ipsi imperiis soli dominentur, hac serie verborum impudenter mentiuntur: [d] *Ab obedientia imperatorum & legitimi magistratus totius occidentis populos, vt seditiosi spiritus auellunt, & vectigal, censum, & tributum Cæsari dare vetant: & oppressis Longobardis per Francos Italiam & regna huius mundi ac gloriam eius, hoc est potestatem transferendi imperium sibi rapiunt, ac Dominos eius hoc modo se se, Diabolico ausu, contra Christi edictum (vos autem non sic) constituunt, & maiestates non modo contemnunt, sed adeo dementant, & sibi subiiciunt vt pedes*

d Ibid.
4. Impostura & impudens mēdacium Ro. Pontificē Christianos populos ab obedientia principum secularium auellere contra christi edictū ipsi regnant.

fuos osculentur. O salutaris dementia tantum honoris Christi Domini propter ipsum vicario humiliter elargiri ! sic contra hos fætidos calumniatores, aur itur ad astra. In eodem capite 1. non longe à calce calumniantes optimos christianosque principes Pipinum & Carolum Magnum eius filium ^a *persuros appellant*, qui ob accepta à *Pontificibus ille regnum Francorum, hoc occidentale imperium gratitudinis ergo, meretricem* (*scilicet Romanam Ecclesiam*) vt ipsi interpretantur, *adorant, & caracteres eius suscipiunt, eamque exaltant.* Hæc centuriatorum calumniosæ voces in cap. 2. quod est, *de ampliatione Ecclesiæ.* Verbo, Reformationes, ^b conuersionem Germaniæ, aliarumque regionum populorum factam per sanctum Bonifacium Anglum à Gregorio 2. ad has orbis occidentalis oras missum velut Apostolum per summam nefandamque contumeliam, *iniquitatis mysterium fraudesque Pontificias appellautre.* Capite vero de persecutione inscripto suum immane odium atque liuorem in Romanos Pontifices dissimulare non valentes, *eos esse per Longobardos in pœnam criminum suorum fuisse vexatos.* Quamuis secundum rei veritatem vexationes istas barbarorum & immanium Ecclesiæ hostium martyrio vero sancti Patres adscribant. Sed isti nebulones Satanæ captiui hęc in opposita vertentes impudenter inficiantur dicendo : ^c *Eas clades quas Romani Pontifices à Longobardorum regibus circa hæc tempora acceperunt historici Pontificij inter persecutiones & martyria referunt. Sed si quis rem ipsam recta via reputet, facile intelliget non de vera religione, neque de piis & honestis operibus Romanos sacerdotes esse oppugnatos : sed propter raptum alienorum bonorum & dominatus ambitionem.* Cap. 5. titulo de hæresibus vetularum, Romanorum Pontificum candorem nominis ac famæ, impietatis ac tyrannidis fuligine denigratum iniuriosissimè conspurcarunt, ^d *quod hæreticos, schismaticos, absque Dei Ecclesiasticarumque legum contemptores*, Excommunicationibus, censuris, aliarumque pœnarum & animaduersionum Ecclesię iustarum seueritate comprimerent, vt sic coerciti ad cor suum redirent, sanoremque mentem contriti conuerterentur. ^e Capite 6. de cæremoniis inscripto titulo ritus adorandi Antichristum Romanum Pontificem, ad instar magistri Lutheri mira rabie insaniunt, & inflati maledicendi insania extra se positi furoris equuleo torti contra sanctitatem Romani Pontificis immaniter efferantur : quod in signum summę obedientię & honoris imperatores, reges ac principes Christiani, ipsius Patris sanctissimi pedes propter Christum, cuius in Ecclesia personam gerit religiosè deosculentur. Sic enim de Romano Pontifice blasphemant. *In odium ac detestationem religiosissimæ reuerentiæ ipsi à Christianis principibus oblatæ, reges & principes se fecit humiliare coram Romanis Antichristus cœperunt, eosque vt Deos adorare, & pedes eorum exosculari.* ^e In eodem capite Titulo ritus circa nuptias, fraudes multas dolosque malitiosos in odium Romani Pontificis comminiscuntur, quos calumniosè ipsi sanctissimo Patri ad interitum honoris affingunt vt cum de Stephano Papa hæc falsò scribunt. *Stephanus Papa in Epistola ad Ca-*

5. Pipinum & Carolum Magnum ... Romanam Ecclesiam meretricem Antichristi fuisse Papæ vocant.

a Ibi cap.

b Cap. de amplia tione Ecclesiæ, verbo reformationes. col. 19. n. 30. & 40.

c cap. 3. col. 39. n. 40. & 50.

d Cap. 5. tit. de vetularum hæresibus.

7. Impios ac tyrannos Romanos Pontifices quod hæreticos exterminauerunt.

d Cap. 6. de cæremoniis.

8. Antichristū Rom. Pontificem more magistri Lutheri vocant.

e Ibi tit. ritus circa nuptias.

A *rolum & Carolomanum ostendit non licere regibus Francorum sine auctoritate Romani Pontificis ex alia gente quam Francorum ducere vxores : & non modo dissuadet, sed etiam dissoluit, vt tempum & contra promissiones sibi datas, initum cum Longobardis matrimonium : ac fuerunt sane illi obesa naris homines, qui non potuerunt olfacere fraudem. Metuebant enim ne Longobardi & Francisi bi inuicem reconciliati, ea quæ Pontifices moliebantur, impedirent.* Legatur caput 7. eiusdem Centuriæ num. 5. & 10. de politia Ecclesiastica inscriptum, quid nisi horrendi multarum iniuriarum, conuitiorum, maledictionum, mendaciorumque clamores ad non eneruandam solum Romani Pontificis sanctitatem & innocentiam, sed etiam per tales clamores furoribus accensos, omni conatu perfringendam & opprimendam, audientur ? In primis Rom. Pontifices B fictis fabulis & excogitatis mendaciis perfidos fidei datæ adulteros pactique constupratores, fœderis impudentia horribili proclamare & proclamando malitiosè criminari non dubitarunt dicendo. *Nullam cuiquam fidem seruare, sed simulando & dissimulando decipere etiam reges solebant*, scilicet Romani Pontifices, & ad huius mendacij confirmationem spuria falsaque exempla conglomerant. In eodem cap. col. 497. nu. 10. &c. Atque ne atrocitatis iniuriosæ in Romanos Pontifices solitarium virus elabi patiantur, Principibus Christianissimis secularis politiæ nullo modo parcunt. Vnde in eamdem criminis detestationem vocatos Zachariam Pontificem & Pipinum Francorum Regem duos magnos sceleratosque prędones sine vllo veritatis respectu perfide criminando vocauerunt : *obseruatu,* inquiunt, *dignum est quomodo duo isti predones nimirum Pontifex & Pipinus mutuas operas tradiderunt. Franci detulerunt Pontifici arbitrium declarandi regis quasi is sit per quem reges regnant, &c. vicissim Romana sedes hoc prastitit beneficium Domino Pipino vt regium nomen haberet, & deinde Carolum ad imperiale culmen prouexit.* O cæci in rebus gestis Gallorum ! o quàm miserè in clara veritatis historicæ luce caligant ! vt vtrique optimo principi Ecclesiastico & seculari tantum criminis inurant ? quos vt orbi magis execrabiles reddere conentur, illis omnes impios, infideles, Turcas, Saracenos, hæreticos, schismaticos, omnesque socios improbitatis multis in locis eiusdem capitis anteponunt, eisque in odium Pontificis Romani, multa laude cumulatis flagitiosè patrocinantur. Et cum magistro Luthero hoc contumeliæ fœtore maledictum os inceßant, fornicationum & libidinum Ro. cleri Pontifices Patres catholicorum religiosissimos castissimosque falsò patronos esse criminantes & quę sanctissimè à Romanis Pontificibus Dei spiritu afflugente sancita sunt isti execrabiles calumniatores cum Patre suo diabolo, decreta impia nullo deterriti pudore vocauerunt.

C

D

Adde impudentissima istorum mendacia circa decreta friuola quę à Romanis Pontificibus fieri & ordinari fabulantur. *Qualia sunt*, inquit, *de tempore quando lardum sit comedendum : quod equi morbo regio tufecti, ab aliis separandi, & si curari nequeant in puteum proiiciendi, aut in foueam : quod animalia à rabidis lupis & canibus lacerata debeant ab aliis seiungi, ne mordeant alia !* ô fabulæ, ô mendacia Centuriatorū improbitate dignissima!

9. Calumnia fraudes & dolo Rom. Pontifici affictis perfida à Centuriatoribus.

10. Perfidiæ Rom. Pontifices insimulāt.

11. Zachariam Pontificem & Pipinum regē duos prædones appellant.

Nota.

12. Omnes impios, Turcas, Iudæos hæreticos &c. Rom. Pontifices Zachariæ & Pipino ergo meliores esse contendunt.

13. Romanos Pontifices fornicationum & libidinum Ro. mani cleri patronos esse mentiuntur.

b Ibi 503. nu. 60.

A Et quòd magis execrandum, ausi sunt impostores scelerati, quid enim cum sua arrogantia & impietate non auderent? omni sublato conscientiæ stimulo Romanum Pontificem asserere dispensationes passim contra ius diuinum decernere, ipsamque imposturam falsis suppositis exẽplis defendere conantur. *Rom. Pontificis principatum, tyrannidem & opus antichristi in regimine Ecclesiastico vocauere.*[a] Quas iniurias pro titulo posuerunt articuli in cap. 2. de politia Ecclesiastica: cuius articuli ambitu, tot mendacia, iniuriæ, probra, maledicta & calumniæ nefandæ detestabilesque contra auctoritatem Ro. Pontificum, sanctitatem, sapientiam, doctrinam, probitatem, pios mores, religiososque contiuentur: vt si ea omnia omnis generis maledicta mendaciaque in paginas nostras opera styli descripta redigere compelle- B remur, multorum capitum laboribus ea minimè exhaurire possemus. Et inter tot portentosa serpentinę atque veneratæ mendacia linguæ, si quæ vera narrent, maximæ sunt virtutes, præclara pietatis & eminentis deuotionis exempla, necnon illustria Christianę religionis, perfectionisque Euangelicæ facta & opera, vt infidelium conuersiones, hæreticorum castigationes, impietatum contra doctrinam catholicam bonosque mores, extirpationes, schismaticorum dissipationes, tyrannicæ bostium Ecclesiæ dominationis, per optimos Christianissimosque principes Pipinum, Carolum magnum & alios similis pietatis auidos compressiones, templorũm in honorem Dei & memoriam sanctorum extructiones, magnificæ monasteriorum nouorum institutiones, antiquorum reformationes, disciplinæ Ecclesia- C sticæ restaurationes, maximæ in pauperes operum misericordiæ largitiones, ieiuniorum ac supplicationum publicarum in Ecclesia pro Christianæ societatis necessitatibus iussiones, pro retinendo, augendoque cum bene ordinata directione cultu diuino sacræ legum canonumque sanctiones & editiones, & cætera id sanctitatis genus, quæ illi nefandissimi inferni regnique Satanici præcones pro maximis scelenbus criminibusque detestantur. Adeò cæci in suis calumniandi maledicendique furoribus, vt quorum famam sinceram, vitamque in recte factis sanctissimè traductam atrocibus iniuriarum spiculis, linguaque aspidum veneno commaculata vulnerauerant, illico sine sensu iudicioque nou cogitantes, eos optimorum relatione scriptorum laudibus in cœlo ponunt: nihilque aliud ipsa compressi veritare vt has laudes maledicentiæ suæ litura circumducant, respondere pos- D sunt, quam quod scriptores illi in sic Romanos Pontifices mactando laudibus, assentationis morbo laborauerint. Vnum pro multis exemplum proferre sufficiat. Quàm furiosè isti longoque tractu verbnrum mille fætentium mendacijs & iniurijs nomen & gloriam[b] Zachariæ Pontificis optimi maledicendo cruentarunt/ nihilominus quæ maxima prædicationis encomia in bonorem charissimarum huius Romani Pootificis virtutum Burchardus Vuirtzburgensis Episcopus edidit, minime commemorare destiterunt. Addita assentationis voce qua Burchardum iniustè lædant, vt ipsius ita læsi præconia de optimo illo Pontifice magnifica noo minus verè quam piè prolata apud posteros fide nuta-

> *Papam contra ius diuinum dispensare.*

> a In eodem c. tit de Rom. Pontificis principatu quem vocāt tyrannidem seu opus Antichristi.

> *Quo immortalem gloriam virtutum opera merentur centuriatoribus maxima crimina sunt.*

> *Contra Zacharid Papam maledicta.*
> b cap. 7. tit de Rom. Pontificis principatu multis in locis.

A rent, vique calumniarum dissimulata obruerentur. Ita Burchardus apud[c] Paulum Æmilium, libro 2. de gestis Francorum, Zachariam magna cum reuerentia alloquitur. *Nulla orbis terrarum pia regio est, cuius Pater sanctissimus non sis, cuique magnitudo & felicitas tua charior sua esse non debeat & pericula eius sacrosanctæ sedis solicitudinem non iniiciant. Item: Te in hac arce & præsidio, tanquam in terrarum specula Deus collocauit*, &c. Sed quis arrectis horrore comis non obstupescat, ad nefandissima istorum diaboli ministrorum deliria & prodigiosa procacissimæ & iniuriosæ linguæ maledicta? quibus inebriati homines flagitiosissimi videntes Romanos Pontifices propter mirabiles virtutes quibus fulgebant coram Deo & homini- B bus, maximis à præstantibus fidei optimæ scriptoribus, honoribus, prædicationibusque celebrari, eò isti dementiæ eruperunt, vt istas veras maximasque heroicarum virtutum prædicationes atque laudes, notas esse atque signa Antichristi nulla calumniæ mendacuque turpitudine perterriti mordicus asseuerare voluerunt. Audiantur quid isti de vitæ sanctimonia Gregorij 2. & aliorum Pontificum, virtutum maximarum splendoribus clarissimorum ex fideli optimorum auctorum relatione loquantur. [d] *Maurianus, inquiunt, & alij commendant eum scilicet Gregorium 2. & castitate & sapientia. Bergomensis virum optimum, & sanctissimum vocat. Sed si specilla ex verbo Dei adhibitis notas quibus Antichristi vicarium refert, obseruassent, dixit eum potius deuouissent quam laudassent.* His C dictis, sic furiosam & diabolicam conclusionem rabie blasphemandi perciti atrociter intonant. *Commendationes ergo huius, scilicet Gregorij 2. & aliorum Pontificum quæ passim occurrunt in scriptoribus, æstimanda sunt, ex Antichristi probitate, cuius personam gesserunt, si qua interdum videntur bene egisse, prorsus hypocrita & simulata, & ad pellem ouillam pertinent: qua isti lupi fuerunt induti, aut ad templum Dei, in quo Antichristus sedens quadam volens nolens coactus est saltem ad speciem & simulatè laudabiliter agere: ne à quouis aduersarius Christi agnosceretur ante tempus reuelationis à Deo præfinitum.* O execranda inferni ora? Quis vos tandem obstruet turbineque diuinæ iustitiæ præfocabit? ne tot amplius blasphemiarum, mendaciorumque horribilium in interitum veritatis, sanctitatisque verorum Christi seruorum atque vicariorum, Domini sui vita & doctrina vestigiis insisten- D tium fætores exhaletis? Quò porro graueolens hæretici spuma furoris eructauit? Cum Romanum Pontificem[e] vt porè Zachariam sanctis Monachis corruptæ turbulentæque seculi vitæ eiurationem professis, vt sanctius Christo Domino famularentur, signum bestiæ & antiChristi characterem impressisse blasphemarunt? Quod eis præcipuè regibus ac principibus vt Carolomanno & aliis tam sanctum arduumque opus aggressis benedixerit, eorum vota Deo facta promouerit, atque ad perfectiorem Christi Domini imitationem concitauerit? quid plura? apparitiones sancti Petri reuelationesque Dei per eum pro bono religionis Christianę Romanis Pontificibus factas, præstigias fuisse dæmonum, atque pro sancto Petro draco-

> c P. Æmilius l. 2. de gestis Francorum: *Burchardi verba.*

> *Nefandissima Centuriatorum maledicta virtutes Pontificum & honores talibus consecratos virtutibus notas Antichristi appellantium.*

> d Cap. 10. de Episcopis & doctoribus Tit. de vitæ Greg. 2 sanctimonia.

> *Antichristi characterem benedictiones sanctis datas Monachis à papa vocant.*

> e Cap. 10 tit. Zacharias sub Constantino Copronymo.

21. Reuelationes Dei & apparitiones S. Petri Romanis pontificibus Dæmonum præstigias appellarunt.

a Huius Centuriæ c. 13. de miraculis titulo Præstigiæ diaboli.

nem infernalem diabolumque substitutum, illis A appáruisse cap. 13. huius 8. Centuriæ multis contestati mendaciis execrationibusque proclamarunt: & qualiter? his verbis attendamus. [a] *Stephanus scilicet secundus* (aiunt) *ad Hisfulphum dicit, sibi Beatum Petrum iniunxisse, vt ad Pipinum iret, lib. de vita Crodegangi cap. 11. idem pontifex in epistola qua extat apud Reginonem lib. Chronicorum, nugatur Petrum & Paulum & Dionysium sibi ægrotanti apparuisse in monasterio Parisiensi & pristinam valetudinem recuperauisse cum de vita sua medici desperassent:* Post hæc vt fidem his tollant miraculis, subiungunt mendacia & blasphemias: *Hæc oportuit illum fingere, ne sine diuino auxilio videretur auxilium Francorum implorasse, & Pipinum remoto Rege Hilderico, seu Childerico, cum filiis suis reges inaugurasse: per quos Romana sedes supra magistratum, sicut antea per Phocã super omnes Ecclesias exaltata est.*

Tot mendacia quot verba.

B His mẽdaciis has adnectũt blasphemias: *Porro non fuisse Petrum, sed ipsum draconem & diabolum qui Romanos pontifices ad hæc facinora adegit!* Quo teste hoc dicunt? Quibus consiliis has blasphemias nisi diaboli ipsorum patris effundunt? Sed plores referre blasphemias, conuitia, iniurias, mendacia, ac imposturas istorum perditorum Dei, eiusque Ecclesiæ sanctissimæ perduellium, in Apostolicæ sedis odium, Romanique Pontificis sanctissimi à Deo vniuersalis Ecclesiæ Monarchæ constituti detestationem, calamus atque charta perhorrescunt. Ad truculentissimi Ecclesiæ Catholicæ hostis, maximi hæreticorum Galliæ patriarchæ, crudelissimique animarum carnificis Caluini, mendaciorum, maledictorum, blasphemiarum, odiorum inexpiabilium contra sanctissimum omnium fidelium pastorem furias, ordine quem nobis in principio præscripsimus recto veniamus. C

CAPVT VI.

De Caluini odio furioso, indeque calumnijs atrocibus, conuitiis, mendaciis atque blasphemiis in sedem Apostolicã Romanumque pontificem.

DVobus præcedẽribus capitibus hactenus diximus de rabie profũda Lutheri, Centuriatorũq; in maledicendo & cõminiscendo detestãdis mẽdaciis fraudibusq; calũnias atroces sacrilegasque blasphemias in Romanum Pontificem, propter execrabile odium, quo illum suarum mastigem exterminatoremque impietatum sunt semper furiosissimè prosecuti, relicto suæ diabolicæ doctrinæ sectatoribus exemplo, vt sui ferocis odii furorisque vestigia sequantur: & quidem breuius atque mollius quam rei tam execrabilis atrocitas horrorque dici debuit. Nunc vt promissum capite 4. fideli mente persoluam, restat vt de nefandis iniuriis, impudentibus mendaciis, conuitiis atque blasphemiis atrocioribus immanioribusque, quam humana dementia, liuor indignitasque patiantur, Caluini ab eius insatiabili, implacabili, verèque diabolico profectis odio in sanctissimum sedis Apostolicæ pastorem, breuissimè, atque confide- D

A ratis innumerabilium eius mendaciorum, blasphemiarumque non aliunde quam ex inferni gurgite spiratarum, portentis exitialibus, leuissimè sermocinemur. Qui vt Luthero primisque eius discipulis dogmatum hæreticorum multitudine superior, atrocitate immanior, sic & scelenbus linguæ serpentinæ, cordis à maligno spiritu dementati, operisque impietatis mysterium longè lateque propagantis, multo flagitiosior execrabiliorque iudicatur. De quo quoties cogito, toties illud à scriptoribus Romanæ historiæ Tertullianoque dictum de Nerone Matricida, crudelissimoque religionis Christianæ profligatore venit in mentẽ: *Qui Neronẽ nouit, satis intelligit non nisi grande aliquod bonum ab eo damnari potuisse.* Hoc quidem motato Neronis nomine, hæresiarchæ tanto totque criminũ execrabilium

Luthero & Centuriatoribus Caluinus impietatum atque hæreticorum dogmatum sceleribus detestabilior.

Dictum de Nerone à Rom historicis & Tertulliano.

B patratori, ad perdendas hæreticorum Galliæ, aliarumque Europæ prouinciarum animas, quas vt nefandissimè sic & miserrimè dementauit, accommodans auctius supra hæc adiungo. Qui Caluinum nouit satis intelligit non nisi ab eo ex inferis horribilia nefandissimorum scelerum criminumque monstra excitari potuisse. Non mihi labor necessarius immensa omnium huius execrabilis hæresiarchæ sceleratorum operum volumina replicare & euoluere, vt ipsius atrocia maledicta, probra, conuitia, mendacia, calumnias, iniurias, blasphemiasque stupendas in sacratissimam sedis Apostolicæ Romanique Pontificis maiestatem & auctoritatem diuinitus institutam euomitas in claram hominum lucem aspe- C ctus & ora producam. Hoc enim longo opere & volumine fieri non posset, cum plena sint illius perditi Satanæ ministri talibus maledicendi fætoribus opera; sed ex vno non dico opere, sed viuco solum libro maledictarum institutionum, quarto nempe, longe plura eaque atrocissima maledictorum blasphemiarumque portenta nobis depromere licet, quam vt castæ pudicæque catholicorum aures sustinere valeant. Quid caput 7. lib. 4. institutionum[1] quot mendaciorum, iniuriarum, blasphemorumque mendaciorũ fœtoribus contagiisque fœdatur? [b] Io fronte capitis 7. *Romanum papatum per incrementa aucta vsurpataque potestatis libertatem Ecclesiæ oppressisse, omnemque recta disciplina viuendi moderationem euertisse* mẽtiendo proclamat? §. 9. *Flagitiosa Romanum Pontificem impudentia*, ipse omnium hæreticorum impudentissimus maliriosè crimina- D tur. *Cum fraude Sardicensem Synodum pro Nicæna supposuisse Romanum Pontificem,* sicqoe turpiter in manifesta falsitate deprehensum fuisse contestatur. Qua in calumnia, an Caluinus imperitior Ecclesiasticæ historiæ, an fraudulenta dissimulatione nequior dubitari potest. Quæ sanctissimi patres fidelissimiqoe scriptores de Sardicensi Concilio prorsus cooformitate decretorum, Nicæno simili (quod pluribus sopra notauimus) memoriæ prodiderunt, apertè probant Caluinum in historiarum sacrarum penitus veritate peregrinari. Si vero duo ista concilia pro vno sumpta à sanctis antiquisque doctoribus Ecclesiæ catholicæ verilla sequentibus non ignoret, & tamen dissimulet, nequiter peccat, Romanum Pontificem imo ipsam immaculatam Christi Domini ecclesiam, quæ hanc cum Rom. Pontifice veritatem præ se tulit, flagitiosa fraudulẽtaque impudentia denigrasse. Quod Sardicensem

Ex quatuor solum capitibus 4 institutionum 7. 8. 11. 18 Caluini odii maledictorum, blasphemiarum, mendaciorum fœtoris, furorisque depræpsi.

1. Impostura blasphemaque Caluini.

b Instit. c. 7. l. 4.

2. Flagitiosam Rom. Pontificis impudentiam vocat §. 9. c. 7.

Sardicense Concilium ab antiquis doctoribus cum Nicæno confunditur contra Caluini imperitiam & imposturam.

Ca. placuit a. q. 6.

A Synodum pro Nicæna suppofuerit, id est vt verè sancti patres exponunt, Sardicense Concilium pro Nicæno susceperit. Sed fraudes istæ atque iniuriæ fallaces mendacio turpi subnixæ, Caluini præ aliis statim referendis crimina leuia sunt. Hic Pontificiæ gloriæ bonæque famæ deprædator in eodem paragrapho crescens in impietate, furoreque maledicendi percitus, summæ Romani Pontificis auctoritati principatuique à Christo Domino constituto, in veritate patrocinantes vt Gratianum, vel potius sanctam Ecclesiam, colũnam firmamentumque veritatis, in cuius corpus canonicum redacta est Gratiani sententia bestias sensu communi carentes appellando flagitiosè conuitiatur. *Quid facias, inquit, istis bestiis, quæ adeò sensu communi carent, vt illud vnum à lege excipiant, cuius causa legem esse positam nemo non videt: Siquidem concilium cũ transmarinas appellationes* B *damnat; hoc tantum prohibet, ne quis Romam prouocet!* Qua in calumnia mendacioque quantis imperitiæ tenebris mens Caluini caliget, testantur plurima quæ ad claram de sententia Gratiani totiusque Ecclesiæ consensu, veritatis illustrationẽ supra copiosè retulimus. Vbi inter alia ex patribus & Conciliis Africanis non presbyteris aut aliis inferioris gradus clericis propter quos decretum, de non prouocando ad transmarina factum est, Sed Episcopis ab hac decreti regula exceptis ad Romanum Pontificem prouocare licuisse demonstrauimus. Adde quod hic calumniator audacissimus, insanabili maledicendi cacoethe laborans non animaduertit: cum Gratianum, bestiam sensu communi carentem, præ summa inscitia iniuriosè vocauit, non tam Gratianum quam vniuersam Ecclesiam in Concilio C Sardicensi œcumenico congregatam hac tanta iniuriæ atrocitate lacessiuisse. Cum Gratianus hanc exceptionem (scilicet nisi forte Romanam sedem appellauerit) non alia fretus quam Concilii Sardicensis auctoritate fecerit.[a] In quo Osius Episcopus, legatus Iulii Papæ dixit: *Placuit autem vt si quis Episcopus accusatus fuerit & iudicauerint congregati regionis huius, & de gradu suo eum deiecerint, si appellauerit qui deiectus est & confugerit ad Episcopum Romanæ vrbis, & voluerit se audiri, si iustum putauerit, vt renouetur vel discussionis examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant.* Et quæ sequuntur &c. Ex quibus luce hac clarius apparet semper Episcopis ex omnibus christiani imperii oris ad Romanum Pontificem prouocare licuisse: quod longe ante Concilium Sardicense ab ipso Apostolorum temporum fa- D ctitatum superioribus libris ex longa Ecclesiæ praxi probauimus. Sed Caluini calumnias, imposturas, mendacia non tam refutatione firma confundere, quod præ longitudine capitis vnius imò iusti voluminis termini non caperent: verum ea solum notare, eorumque turpitudinem patefacere in hoc capite scopus nobis propositus est.

3 Bestias vocat sensu communi carentes auctoritatis Rom. pontificis defensores. Inf. § 9. c. 7. l. 4. instit.

Caluinus vniuersam ecclesiam bestiam omnique sensu communi carentem in concilio Sardicensi congregatam appellat dum hac iniuria Gratianum lacessit.

C. can. placuit § nisi forte 2. 6.

Ex can. si quis Epis. ibid.

a Concilium Sardicense sub Iulio primo cap. 7. 1. concil. pa. 435. vide ibi notas ex Baronio pa. 442. 6. c.

Eiusdem capitis 7. §. 20. Romanos Pontifices dementia, cæcitate, nequitia, captos contaminatosq; Antichristos, ita plenis detractione buccis calumniæque atratis ægritudine vociferatur: *Sed oportuit scilicet eo dementiæ ac cæcitatis prouehi istos Antichristos, vt omnibus sanæ mentis hominibus, qui modo oculos aperire volunt, conspicua esset ipsorum nequitia*, quare hoc? Audiatur impudẽtissimũ quo suas blasphemias fulcire atq; firmare cõtendit mendaciũ. *Quia*, inquit, *rescriptum ediderunt*, scilicet Rom. Pontifices, *sub nomine Anastasij Patriarchæ Constantinopolitani, in quo testatur antiquis regulis fuisse sancitum, ne quid vel in remotissimis prouinciis ageretur, quod non ad Romanam sedem prius relatum foret.* Hoc rescriptum ab Athanasio patriarcha Constantinopolitano Felici 2. Papæ verissimè missum vt Epistolæ pontificum, inter quas hæc Anastasii Epistola & aliorum Patriarcharum Epistolæ reperiuntur, annalesque sacri testantur, spurium & à Rom. Pontificibus confictum fuisse superba mentitur impudentia: quod nullo teste huius rescripti veritatem euertere conetur, nulla ratione probabili, sed sola confidentia mentis insana, in meridiana luce palpitare ac cæcutire volentis. Sic malitiosus ignorans iuxta [c] S. Iudæ oraculum, cum ingenti salutis interitu voluntariè blasphemat. Quid insanus ac miserabilis cõscientiæ sicut mentis inops contra sacro-sancta Pontificum rescripta diuinosque sedis Apostolicæ canones immanissimè postea debacchetur audiamus.[d] *Decretales autem epistolæ à Gregorio nono congestæ, item Clementinæ & extrauagantes Martini, apertius adhuc & plenioribus buccis immanem ferociam, & veluti barbarorum regum tyrannidem vbique spirant.* Multa conuitiatus impius multum clamando & nihil probando. In fine huius §. 20. Romanum Pontificem idolum per execrabilem contumeliam nuncupat, cui canonistas atque Theologos (quos stultitiæ nomine dedecorat) applaudere & adulari mẽdaci affirmat eloquio. *Taceo*, inquit, *ineptias multo absurdiores quas stulti canonistæ in scholis suis deblaterant: quibus tamen Romanenses Theologi non modo assentiuntur, sed etiam applaudunt, vt idolo suo adulentur.* O virum sapientem, si diis placet, Satanæ ministrum, qui Ecclesiasticæ disciplinæ professores, atque sacrorum huius canonum doctos fidelesque interpretes stultos appellat? Doctas eorum magna prudentiæ experientiæque longæ claritate, eruditionisque luce illustratas decisiones, ineptiarum fœditate deturpat? Cuius opera scriptaque omnia non modo futilibus ineptiis, verum quod longè scelestius est, horrendis blasphemiis, detestandis imposturis, mendaciis & eiusdem generis aliis sacrilegiis impietatibusque denigrantur. Horret animus multum colluuiem mendaciorum, iniuriarumque quas in turba contra sedem Apostolicam, Romanique dignitatem Pontificis impudenter effundit, memoria refricare. Qui sui temporis, sedis Apostolicæ & Romanorum Pontificum occupationes, cum his quibus vetustorum priorumque temporum vt SS. Gregorii & Bernardi, Pontifices exercebantur, per mendacem antithesim contrarietatemque fallacem comparans ait.[e] *Quid simile inter se habent? scilicet præsens sedis Apostolicæ administratio, & Romanorum huius temporis Pontificum occupationes cum antiquis? Hic nulla sunt conciones, nulla disciplinæ cura, nullum Ecclesiarum studium, nulla spiritualis functio: nihil denique nisi mundus. Perinde tamen laudatur*, [f] *Hic labyrinthus quasi nihil inueniri queat magis ordinatum & dispositum.* Sed extremam continenter nostri hæresiarchæ diabolicam malitiam & in eodem loco contradictionem maximam audiamus, modo blasphemantis, omnes sanctos papatus sanctitatem, id est, vt ipse execrabiliter exponit, deprauationem, corrup-

4 Rom. Pontifices antichristos dementia, cæcitate, nequitiaque pollutos conuitiatur.

Cap. 7. §. 20.

Can. antiquis 9. q. 3.

c S. Iudæ epist. v. 10.

5. Contra sacros canones decretaque Pontificum debacchatur.

d Eodem c. 7.

6. Idolum Romanum Pontificem nominat.

C. 7. § 20. in f.

7. Colluuies mendaciorum & iniuriarum per antithesim § 22.

e Cap. 7.

8 Sedem apostolicam cur labyrinthum vocat.

f Ibidem.

9 Blaſphemia & contradictio ſimul Caluini ſtupenda omnes SS improbaſſe Papatum & eum tamen ignoraſſe.

tionemque improbauiſſe, modo ipſum papatum illis ſanctis omnino fuiſſe incognitum his verbis aſſerentis.[a] *Quæ eſt iſta improbitas, non modo pertinaciter tueri, velut ſacro-ſanctum ac diuinum, ſcilicet Papatum, quod vno ore ſancti omnes ſemper improbarunt. Sed eorum quoque teſtimonio abuti ad defenſionem Papatus, quem conſtat fuiſſe illis prorſus incognitum?* O impoſtura! ô pugnantia ſtupenda! Quis poteſt aliquid improbare quod neſcit? Et notetur à pio lectore diligenter, [b] fraudulenta diabolicaque impii calumniatoris nequitia, omnes peruerſorum hominum corruptiones, & impietates, S. Gregorii ſæculo commiſſas, omnes crudelitates, perſecutiones, abominationes, ſacrilegia ſacrarum rerum vaſtationes, mores perditorum turpiſſimos, ſceleraque omnia quæ tunc ab immaniſſimis truculentiſſimiſque Dei Eccleſiæque perduellibus & hoſtibus conatu ac impetu horribili patrabantur, ſedi Apoſtolicæ nefandiſſimo conuitio attribuentis, eaque omnia nefandiſſima, corruptionem ſtatus Papalis appellantis: quem ſanctis viris ſcilicet Gregorio, atque Bernardo magnopere diſplicuiſſe affirmando impudentiſſimè mentitur. Quodnam præterea hic acer in arma maledicentiæ furens, calumniator vomitu iterato blaſphemiarum virus effundit? [c] Nunquid Romanam ſedem cæterarum matrem Eccleſiarum prorſus Eccleſiam eſſe negat? Nunquid Romanum Pontificem Epiſcopi nomine & honore indignum eſſe proclamat? Sed quò Deus immortalis! rabiei furoriſque nefandiſſimum omnibus ingurgitatum ſceleribus calumniatorem diabolus violento motu perduxit: vt tot in ſacratiſſimam Chriſti D. Eccleſiæ ſedem, Romanique Pontificis auctoritatem, ſanctitatem, ſpiritualeque datum diuinitus imperium conglomerata tam execrandorum maledictorum, iniuriarum, mendaciorum, blaſphemiarumque ſacrilegia ſimul euomeret? Et quæ à verè Catholicis deuotiſque Chriſtianis religioſiſſimæ catholica fide virtutes eſſe creduntur, eas vt nefandiſſima crimina vitiorumque portenta contumelioſiſſimè deteſtaretur, ſerpentinæque ſubiugata linguæ conculcaret? Ecquis iſta per rabidam inſanientis ore exclamationem prolata ſine horrore audire poterit? *Sed hic ô Deus*, inquit *Vnde incipiam? à doctrinane an à moribus: quid dicam, aut quid tacebo? Vbi deſinam? hoc dico cum mundus hodie tot peruerſis impiiſque doctrinis refertus ſit* (catholicas & Apoſtolicas quas ſedes SS. Eccleſiaque Romana docet intelligit) & quæ ſequuntur, *tot ſuperſtitionum*, ſcilicet deuotionũ piarum ſanctarumque generibus plenus, *tot erroribus* (ſcilicet veritatibus fidei Catholicæ) *Excæcatus in tanta idololatria demerſus*, ſcilicet in puritate, Chriſtianæ religionis, *nihil vſpiam iſtorum eſſe, quod non illinc*, ſcilicet ex Romana Apoſtolicaque ſede, *vel emanarit, vel ſaltem fuerit confirmatum*. O blaſphemiæ intolerabilis horror! tot ſanctiſſima ſanctæ Dei Eccleſiæ ornamenta atq; decora pro flagitiorum fœditate ſumere, & Romanum Pontificem qui tot virtutum cultor, promotor & confirmator eſt, deteſtabilium ſcelerum auctorem faciendo malicioſè ferociterque criminari? Atque incepto demens inſiſtens furori ita proſeqoitur: *Non alia eſt cauſa cur tanta rabie ferantur Pontifices in renaſcentem Euangelij doctrinam*, ſcilicet horribilem Caluini hæreſim & apoſtaſiam à Chriſtiana catholicaque fide diaboli-

a Ibidem.

10. Omnium omnium perditorum ſcelera ſtatus papali Caluinus attribuit.

b Ib. § 22.

11. Negat Romanam Eccleſiam eſſe Eccleſiam & Rom. Pontificem eſſe Epiſcopum.

c Ibi. § 23.

12. Contumelia multis conglomerata mendaciis & blaſphemiis.

Horribiles Caluini voces mendaciis blaſphemiiſque fucoſæ.

§. 24. huius cap 7 l 4.

13. Omnia ſcelera malaque à Romano Pontifice profecta blaſphemat quæ virtutes ſanctè verè dicuntur.

14 Rabie ferri maximo Rom. Pontificem in

A cam, *Ad eam opprimendam*, Caluini hæreſim *renaſcentem omnes neruos ſuos intendant, reges omnes ac principes ad ſæuitiam accendant*: ſcilicet ad morte ſupplicioque extremo hæreticos Caluiniſtas Lutheranoſque iuſtiſſimè mactandos, vtque eorum impietates enſe reſcindant, ne pars catholicorum ſincera ad eorum impietatum venena mortifera traheretur. *Niſi quod collabi ac corruere totum ſuum regnum vident, vbi primum Chriſti euangelium obtinuerit.* His dictis ita in tres Pontifices ſuæ ac Lutheri abominabilis hæreſeos doctrinæque nefandæ ab inferis exortæ deſtructores, Leonem 10. Clementem 7. ac Paulum 3. calumniarum conuitiorumque armis accinctus inſanit. *Crudelis fuit Leo, ſanguinarius Clemens, truculentus eſt Paulus, ſed non tam natura eos ad impugnandam veritatem impulit, quàm quod vna hac illis ratio erat tuenda ſuæ potentiæ.* Hic nouam adiungit contra omnes patres omnium Catholicorum fideliumque ſanctiſſimos contumelioſam impoſturam atque blaſphemiam hac ſerie concluſam verborum. *Salui igitur eum eſſe non poſſent, niſi profligato Chriſto, non aliter laborant in hac cauſa quàm ſi pro aris & focis ſuiſque ipſorum capitibus pugnarent.* Nondum ſaturatus & inebriatus iniuriis atque blaſphemiis ita proſequendo per interrogationes magno accenſas odio vociferatur 17. *Quid ergo? num illic nobis erit ſedes Apoſtolica vbi nihil cernimus niſi horrendam apoſtaſiam* 18. *Erit Chriſti vicarius qui furioſis conatibus*, ſcilicet zelo diuinæ iuſtitiæ ac religionis Chriſtianæ *Euangelium*, id eſt ſceleratam Caluini doctrinam, *perſequendo Antichriſtum*, ſcilicet verum Chriſti Domini vicarium, *ſancti Petri ſucceſſorem ſe eſſe palam profitetur* 19. *Erit Petri ſucceſſor, qui ad demoliendum* (ſcilicet ad conſeruandum) *quidquid ædificauit Petrus, ferro & igni graſſatur*, ſcilicet per C ſeculares principes impiam diabolicamque doctrinam eiuſque ſectatores ferro flammaque delere procurat? 19. *Erit caput Eccleſiæ qui Eccleſiam à Chriſto vero ſolo capite reſciſſam ac truncatam in ſeipſo diſcerpit & lacerat.* 20. *Fuerit ſane olim Roma omnium Eccleſiarum mater: verùm ex quo Antichriſti ſedes fieri cœpit, deſiit eſſe id quod erat.*

21. Sed quod ad impudentiam & nequitiam magis inſigne, hic ſceleratus diaboli ſatelles ac miniſter, ex falſis mendacibus, & horribiliter ſacrilegis ſine teſte ac probatione, & cum enormi teſtimoniorum [d] Danielis Prophetæ & [e] ſancti Apoſtoli alteratione, adulterinaque expoſitione præmiſſis, hanc falſiſſimam mendacioque fœdiſſimam concluſionem §. 25. elicuit in fine. [f] *Quum ergo conſtet.* Ex quo vero? nempe puris mendaciis & impoſturis pro axiomatibus à Caluino more D aliorum hæreticorum poſitis. *Pontificem Romanum impudenter ad ſe tranſtuliſſe.* O impudentiſſima nefandiſſimaque mendacia, *quod Dei vnius & Chriſti maxime proprium erat, dubitandum non eſt quin impij & abominandi regni* (id eſt Chriſti quod eſt Eccleſia) *dux ſit & anteſignanus.* Paucis verbis blaſphemia & execrabilis impoſtura duplex 1. *Romanum Pontificem ad ſe quod proprium eſt Dei ac Chriſti Domini tranſtuliſſe.* 2 *Eccleſiam Dei cuius caput eſt Papa ſanctiſſimus impium & abominandum regnum eſſe Antichriſti.* Et ſemper maledicendi virus ſceleratius in pectore animoque deteſtabilis hæreticorum Gallorum patriarchæ huius intumeſcens, execrabilem hominem hæc impia rurſus euomere coëgit: [g] *Proinde ſic loco allegare*

renaſcentem doctrinam Euangelii blaſphemia duplex.

15. In tres Romanos Pontifices Leonem 10. Clementem 7. Paulum 3. atroces inuectiua.

16. Pontifices ſaluos non poſſe viuere niſi Chriſto extincto quan in hac impoſtura & blaſphemia.

17 Apoſtolicam ſedem horrendam vocat apoſtaſiam.

18. Papam Euangelii perſecutorem antichriſtum & à Petro adſpectorum deſtructorem calumniatur.

19. Deſtructorem Eccleſiæ Dei Rom. Pontificem calumniatur.

20. Romam Antichriſti nunc ſedem appellat

21 Ex falſis promiſsis & confictis ſine probatione aſſertionibus falſa malitioſa & impia concluſio.

d Daniel. 7. v. 25.

e 2. Theſſal. 2 64.

f In fine §. 25. c. 7 l 4. p. 420 22 23.

1. Papam quæ Dei ſibi vſurpare.

2. Eccleſiam Dei regnum impium & abominandum, eſſe Antichriſti.

g 24 § 26 10.

Ista iniuria verius diaboli sunt quam puri hominis.
1. Papam esse infestissimum Christi hostem.
2. Summum Euangelii aduersarium.
3 Maximum Ecclesiæ esse vastatorem ac dissipatorem atque crudelissimum SS omnium mactatorem & carnificem.

honorem primatus, vt qui reuera infestissimus est hostis Christi, summus Euangelij aduersarius, maximus Ecclesiæ vastator ac dissipator, crudelissimus sanctorum omnium mactator & carnifex vicarius, nihilominus Christi Petri successor, primus Ecclesiæ antistes habeatur, tantummodo quia sedem occupat, quæ olim prima omnium fuit, id verò magis ridiculum est & ineptum. Quis ista maledicta considerans, & maturè prudentique iudicio Christi Domini in constituendo visibili in locum suum Ecclesiæ suæ principe atque pastore decretum apprehendens, denique immaculatum & ab omni crimine doctrinæ atque morum sedis Apostolicæ decus sanctitatemque suspiciens non continuò has diaboli non hominis voces esse confiteatur? A

Et ne quis credat Caluinum solummodo personæ, non verò dignitati à Deo constitutæ pontificis inimicari, aperto ore hoc verbum impietatis eructat.[a] *Neque hic accenso hominum vitia: sed Papatum ipsum ex diametro cum Ecclesiastica ratione pugnare demonstro.* B

a In fine § 26. Non tam vitiis privatis personalibus sed cum dignitate Papatus Caluinus digladiatur.

Sed quæ omnem excedunt improbitatem atque maledicendi furorem, ista sunt quæ contra sedem Apostolicam Romanorum Pontificum sanctissimam maiestatem, quæque contra immaculatum Romanæ Ecclesiæ splendorem virgineumque huius fidei cādorem sine vllo veritatis respectu debacchatus est. Qui postquam Leonem 10. Clementem 7. & Paulum 3. execrabili contumelia, *Atheos* proclamauisset, nihilque aliud de Christo tenuisse, *nisi quod didicerant in schola Luciani*, procaciter affirmauisset. Ista horribilia blasphemiarum mendaciorumque portēta, fætido faucium meatu ab execrabilis antro cordis expectorauit. C

25. SS Pontifices eos Leonem 10. Clementem 7. Paulum 3. atheos vocat.

Sed quid tres aut quatuor Pontifices enumero? quasi verò dubium sit, qualem religionis speciem professi sunt, iampridem Pontifices cum toto cardinalium collegio & hodie profiteantur. 26. Primum enim arcanæ illius Theologiæ, quæ inter eos regnat caput est. Nullum esse Deum 27. Alterum quæcumque de Christo scripta sunt ac docentur mendacia esse & imposturas. 28. Tertium doctrinam de futura vita, & vltima Resurrectione meras esse fabulas. Quid his annectit blasphemiis in fine[b] paragraphi huius pro tot detestandarum blasphemiarum coronide? 29. *Romanos videlicet Pontifices eò ad extremum improbitatis venisse, vt neque Deum timeant, neque homines revereantur.*

26. Super alias horribiles blasphemia tricepi 27. 28.
b In fine § 27
29. Romanos pontifices neque Deum timere neque homines venerari.

Sed nec dum furia diaboli in Caluino tot inebriato blasphemiis maledictisque languet. In tam putido & execrabili mendaciorum calomniarū-que Satanicarum cæno versari Caluino placet: iamque tot dictis euomitisque nouas adiungere iniurias probraque detestabilia Dæmonis insania spirituq; Luciferi tumidus magnopere delectatur. Hinc illæ inexpiabiles blasphemiæ scilicet Romanos Pōtifices Christi religione carere, eos potius se impietatis monstra, quàm homines? [c] *Iampridem*, inquit, *Romani Pontifices aut omni prorsus carent religione, aut maximi sunt religionis hostes*, Et paulò post: *Quod autem ipsi cum sua familia cum toto fere Cardinalium collegio, cum toto clero sui grege ad omnem nequitiam, obscænitatem, spurcitiam ad omne scelerum & flagitiorum genus adeò sunt prostituti, vt monstra referant magis quam homines: in eo sane produnt se nihil minus esse quam Episcopos.* Quis credere potuisset vnicum capitulum libri 4. institutionum tot calumniarum, mendaciorum, blasphemiarumque monstris portentisque fœdari? Præter hæc in[d] capitis 8. titulo, ait, *Romanum Pontificem, potestatem Ecclesiæ, ad omnem Ecclesiæ fideique puritatem vitiandam, effrenis licentia traxisse.* Quæ latent Caluini maledicendi crimina in hoc cap. 8. quæque fœdissimum calumniandi in illo putorem exhalāt, operta recludere, & eorum graueolentem euentilare fætorē meus horret animus. Hic impius Romano Pontifici inimicitias & odia potētiorū orbis terræ principum insano pariendi conflandique desiderio flagrans, hunc sanctissimum omnium patrem fidelium, regnorum imperijq; deprædatorē per summum nefas iniuriamque criminatur. *Qui*, [e] inquit, *scilicet Romanus Pontifex mediocribus satrapijs non contentus, regnis primum, deinde imperio quoque manum iniecit.* Quam calumniam in §. 14. postea quatuor, atrocibus imposturis mendaciisque corroborat atque sustentat. *Primum est enim temporis progressu Romanos Pontifices non cessasse, nunc fraude, nunc perfidia, nunc armis in alienas ditiones inuadere secundum pro potentia in regnis Christianis tyrannicè vsurpata, retinenda & augenda Christianum orbem iā ducentis annis turbasse, vt propemodum perdiderint. Tertium eosdem Romanos Pontifices totos ducentos annos nihil aliud fuisse meditatos quàm prælia, sanguinis effusionem, exercituum interitus, vrbium direptiones, aliarum excidia, gentium clades, vastationes regnorum: tantummodo vt alienis dominijs manum iniiciant. Quartum nihil eos minus quærere quàm Christi gloriam, sed vna dominandi cupiditate cæcos præcipitesque ferri nihil saluum esse putantes nisi cum austeritate, vt ait* [f] *Propheta, & cum potentia imperent!* quot verba tot mendacia.

30. Rom. Pontifices religionis carere monstra potius impietatis quam homines esse ob nefanda crimina.
c § 29.
Fidei doctrina quo Christi corruptorem & adulterum Romanum Pontificem vocat Caluinus.
d 31. In titulo cap. 8.
32. Deprædatorem imperiis & regnorum Papam appellas.
e Cap. 11 l. 4. institut. §. 11. in princip.
§ 14 c 11. l. 4.
33 Quatuor alia calumnia atque contra Romanum Pontificem mendacia.
34.
35.
36.
f Ezech 34 c. 4 18. 19. cap. 18. l 4. instit.

In principio capitis 18. §. 1. ait Papam Romanum Antichristum, sic enim sanctum contumelioso nomine pontificis passim numen exulcerat, *ac eius Prophetas*, scilicet Cardinales, Episcopos, pastores ac doctores Ecclesiæ Catholicos, *praua totum mundum opinione imbuisse, nempe missam esse opus quo sacerdos qui Christum offert, & alij qui in oblatione participant, Deum promererentur vel expiatoriam esse victimam, qua sibi Deum concilient.* Cuius opinionis verissimæ & sanctissimæ (quam tamen falsissimam & nequissimam sceleratus autumat, & similium (quæ sinceram religionis Christianæ veritatem retinent) *Inuentis Satanam fuisse conatum*, velut offusis tenebris sacram Christi cœnam infuscare & inquinare, impius ipse Satanæ minister atque mancipium in huius capitis 18. principio confidenti superbia blasphemat. Sed hæc tot ac tanta mendaciorum, calumniarum, conuitiorum, blasphemiarumque prodigia, ex tam paucis hominis diabolici scriptis collecta nimia sunt, quàm vt pudicæ catholicorum aures & sensus non stupendo ac sine horrore maximo vlterius sufferre valeant. En quò impietatū multiplicatarum iris rabie percitis, mendaciis execrandis, nefandisque blasphemiis tumidarum, effrenatus odii, inimicitiarum, inuidiæque furor, animarum in æternum damnatarum carnificem hæresiarcham perduxit miserum! D

37 Satanam per prauas Romanæ Antichristi scilicet Papa opinionis tenebras infuscasse & inquinasse sacram Christi Dominicam cœnam.

CAPVT VII.

Quod ſupra dicta execrabilis hæreſiarchæ maledicta, licet præ abominationis horrore ſtupenda maximè, non tamen ita mira videbuntur: conſideratis horribilibus omnem abominationis exceſſum ſuperantibus blaſphemiis cōtra SS. Apoſtolos non ſolum, ſacroſancta religionis Chriſtianæ myſteria, immaculatam Chriſti ſponſam Eccleſiā, ſed etiam contra ipſum Deum Patrem, Filium & Spiritū Sanctum ab ore cordeque furioſi illius pleni dæmone Caluini ſerpentino euomitis & eructatis. Vt breuiter ſequens caput eum iuſta indignatione contra tot ſcelerum deteſtabiliū monſtra declarabit.

Blaſphemia i. Caluini in Apoſtolos.

TQVE hæc quidem omnis abominandæ dementiæ furoriſque portentoſa maledicta, in ſupremam diuinitus è cælo miſſam Romani Pontificis auctoritatem ſanctitatemq; debacchata, nunquam dignè ſatis diris inferni deuouenda cruciatibus, non admodum illis mira videbuntur: qui diligentius ad ea quæ ipſe homo peccati Caluinus in SS. Apoſtolos, in Eccleſiam Chriſti Domini ſponſam immaculatam, in ſacro-ſancta religionis noſtræ myſteria præcipua, in ipſum denique Deū opt. C max. patrem, filium, ac ſpiritum ſanctum blaſphemiarum venena, diaboli furiis agitatus euomuit, attendere voluerint. Caluini huius in hac parte, pro omnibus huius ſeculi hæreſiarchis Luthero, Centuriatoribus, Confeſſioniſtis, Anabaptiſtis, Melanchthonio, Petro Martyre, Bucero, Beza, cæteriſque Satanæ ſatellitibus miniſtris atque nefandiſſimis mancipiis, impietatum blaſphemiarumque abominationes, vt conſulamus breuitati nobis referre ſufficiat. Ipſe eſt calumniator antonomaſticus, qui ipſos Chriſti Domini Apoſtolos indignis oppreſſit iniuriis; ipſos inquam primos omnium SS. doctorum patres. *Eccleſiarum principes belli ac certaminum duces Dei triumphales, ſpiritu S. repletos, quibus omnia quæ à patre ſuo didicit Chriſtus Dominus nota facere dignatus eſt, quos virtute indutos ex alto ſpiritus S. omnem docuit veritatem.* Aliquid nihilominos D præter omnia Chriſti ore peregrinantis adhuc in terris prolata oracula loquentes, garrire ad libitum & fines ſui mandati excedere ſcriptis affirmare conteſtarique non erubuit. [a] *Nempe*, inquit infelix hæreſiarcha, *Si Apoſtoli ſunt ne garriāt quidquid collibitum fuerit, ſed mandata eius à quo miſſi ſunt, bona fide perferant.* Ac ſi illi pleni Dei ſpiritu, aliter Domini ſui voluntatē quā bona fide prædicare potuerint; ſic ſanctū Paulū garitus inſulſi & inſolentis contra Dei mandata turpiter inſimulauit, quod iſta de vidua dixerit. [b] *Beatior erit, ſi ſic permanſerit, ſecundum meum conſilium: puto autem quod & ſpiritum Dei habeam.* Qui toties eoſdem ſanctos Apoſtolos immunes eſſe à peccato negauit, imò & grauiter eos deliquiſſe, vt S. Petrum

a Caluin. l. 4. inſtit. c. 8 § 4.

b 1. Cor. 7.

Erraſſe S. Apoſtolos à die Pentecoſtes

A & ideo iuſtè à S. Paulo reprehenſum, & à via diuinæ voluntatis exorbitaſſe pertinaciter aſſeruit. [c] Ipſe Conciliorum œcumenicorum contemptor atque deriſor, quorum decreta fidei certitudine fulciri ſemperque niti veritate prorſus inficiatur. Propter quam deteſtabilem mentis erroneæ perſuaſionem hæc ſuperbiſſimus affatus eſt. *Nulla Conciliorum, paſtorum, Epiſcoporum nomina nos impedire debent, quo minus omnes omnium ſpiritus ad diuini verbi regulam exigamus, & verbo Domini examinemus, ac probemus, num ex Deo ſint.* Hic videlicet Goliath exprobrans exercitibus Dei viui in explicando Dei verbo præfert ſe ſpiritui ſancto præſidenti in conciliis œcumenicis, & infallibili virtute ſanctorum illic patrum decreta confirmāti. Sic miſer ac demens quidquid faciat, decernat, definiat ſpiritus ſanctus in conciliis B œcumenicis: vult tamen iterum illud examinari, an non aliquo erroris lapſu fœdatum ſit. Sic enim ſuperius loquebatur. [d] *Quoties Concilij alicuius decretum profertur, expendi primum diligenter velim, quo tempore habitum ſit, qua de cauſa habitum, & quo conſilio, quales homines interfuerint, deinde illud ipſum de quo agitur ad ſcripturæ amuſſim examinari: idque in eum modum vt Concilij definitio pondus ſuum habeat, ſitque inſtar præiudicij.* Notandum hoc non determinationis, *neque tamen examen quod dixi, impediat.* A quo porro illud decreti ſpiritus S. in conciliis conditi examen fiet? A ſcilicet Caluino qui melius illud ad ſcripturarū amuſſim, quā in cōciliis fecerit Spiritus ſāctus examinabit. O ſcelerate diaboli ſatelles & vere Antichriſti præcurſor! qui non inſaniendo perhorreſcis illud quod Spiritus S. ſua inuiſibili præſentia in Concilio œcumenico potenti infallibilique C gratiæ virtute ſanciuit, refellere atque niſi tu ipſe prius examinaueris ad ſcripturarum amuſſim, id eſt ad tui ſpiritum erroris atque vertiginis, contemnere? Sed & capitis eiuſdem paragrapho 10. Vetuſtis purioribuſque vniuerſalis Eccleſiæ Synodis, vt Nicęnæ primæ, impuritatis, falſitatis, imperitiæque maculas grauiſſimas inurere ſuperbiſſimum Eccleſiæ Dei hoſtem non pudet, cum ita loquitur. [e] *Quamquam in illis quoque antiquis & purioribus eſt quod iure deſideres, vel quod eruditi alioqui & prudentes viri qui tum aderant præſentibus negotijs diſtricti, multa alia non proſpiciebant, vel quod grauioribus & magis ſeriis occupatos nonnulla leuioris momenti ſubterfugiebant, vel quod ſimpliciter vt homines imperiti a falli poterant, vel quod nimio affectu nonnunquam præcipites ferebantur.* Et ita iudicio Caluini Spiritus Sanctus in conciliis vel oſcitat vel conniuet, imo potius dormitat, aut ipſe cum prælatis hic aſtantibus errat, aut ipD ſemet patres concilii fallit ac decipit, vt in errores inducantur. O præclara reformatæ Eccleſiæ à Caluino hoc eſt corruptorum perditorumque Theologia. [f] Atque vt mendacia mēdaciis aſtruat Nicænæ Synodi exemplo magna falſitate confictò ſuas calumnias impoſturaſque ſtabilire firmareque contendit. [g] Atque hunc blaſphemum magiſtrum erroris diſcipulus par ſcelere magiſtrum ſequitur qui non aſſerere, exhorruit *ambitionem, ignorantiam, improbitatem in Epiſcopis priorum temporum adeò magnitudine ſceleris & erroris excreuiſſe, vt cæci ipſi poſſint animaduertere in eorum conciliis Satanam præſediſſe!* Quid præterea hic execrabilis Geneuæ non ita pridem Patriarcha de putrido magiſtri fonte exhauſtum ore

Caluinus mētitur.

3. Concilia œcumenica contemnit ac tuto certoque fidei negat eſſe blaſphemus

c Cal. l. 4. inſt. c. 9 § 12.

4. Caluinus iudicium ſuum præfert determinationi S. Spiritus SS. in Conciliis g.

d Caluin. inſt. l. 4. c. 9. §. 8.

5. Maculas erroris ac imperitiæ œcum. conciliis inurit.

e l 4 c 9 §. 10 inſtit.

f Ibid §. 10.

g Beza in præfatione noui teſtamenti ad principem Condæum anno 1567.

protulit impio? Nimirũ S. Patres Concilii sacrosancti Nicæni primi, *Sedis magnæ meretricis* (qua sanctissimam sedem Romanam & Apostolicam intelligit.) *Fundamenta iecisse, quæ super septem montes scilicet Romanæ ciuitatis thronum suum fixit, cathedramque locauit.* Hic maledictus impostor, & Christianæ veritatis adulter Caluinus sicut habuit discipulum suæ impietatis sectatorem Bezam, & posteros similis abominationis discipulos,[a] sic & magistrum in hac impietate Lutherum diris modis locisque operum pluribus, sanctitatem puritatemque conciliorum atrociter execrantem habuit vt tom. 3. editionis Iënensis fol. 261. & 4. tomo eiusdem editionis fol. 97. & lib. contra regem Angliæ, lib. de Concilus, in Concilio Nicæno, & lib. 500. articulorum art. 115. Quantis autem conuitiis, iniuriis, mendaciis, maledictisque sanctissimam Dei sponsam, totam pulchram, maculam non habentem sine ruga malitiæ aut erroris, firmamentum atque columnam veritatis, Christi Domini Ecclesiam prosciderit, fœdauerit, deturpauerit, quis prolixè dicendo satis digne possit exprimere? 8. Quoties illam erroribus improbitatibusque maledicendo prostituit? Quoties illam errauisse atque cum vitiorum pollutiooibus sordibusque fornicatam fuisse proclamat? 9. Quoties illam ecclesiam Dei esse, desiisse & in fœdissimam Antichristi meretricem, adulterinis inferni poculis inebriatam, conuersam esse horribiliter blasphemando vociferatur?

a Caluinus Luthero in blasphemando oecumenica concilia sectator est fidus.

Blasphemia Caluini in ecclesiam immaculatam Christi Domini sponsam.

Calu. in præfat. institu. o. pr. sect. 12. 13 & seq. & cap. 2 sect. 1. 2. 3. &c. Et alibi.

Sed quis diabolus vel ipse Lucifer qui solutus erumperet ab inferis, execrabiliora nefandioraq; blasphemiarum monstra contra sacro-sanctum Missæ sacrificium mysteriorum nostræ sanctæ religionis mysterium, posset armare, & furiosius effundere quam ipse armauit Caluinus & suis euomuit armata furoribus? Deus immortalis! quorumnam Catholicorum ambæ aures ad ista stupenda non tinniant, non hebetentur ac obstupescant?[b] *Quid superest*, inquit sacrilegus calumniator, *nisi vt cæci videant, surdi audiant, pueri ipsi intelligant hanc missæ abominationem? Quæ in calice aureo propinata, omnes reges terræ & populos à summo vsque ad nouissimum, sic inebriauit, sic percussit sopore ac vertigine vt brutis ipsis stupidiores, proram & puppim suæ salutis in hac vna exitiali voragine statuerint. 12. Certe nulla vnquam validiore machina Satan incubuit ad oppugnandum expugnandumque Christi regnum. Hæc est Helena pro qua veritatis hostes, tanta hodie rabie, tanto furore, tanta atrocitate digladiantur. Et verè Helena, cum qua spirituali fornicatione, quæ omnium est maximè execrabilis, ita se conspurcant, &c.* Et in fine paragraphi huius insaniendo atque debacchando vociferatur. *Missam in selectissima sua & quæ maximè venditari potest integritate acceptam, à radice ad fastigium, omni genere impietatis, blasphemia, idololatria, sacrilegij scatere.* Ad has horrendas stupendasque blasphemias super omnem perditorum hominum rabiem efferatas, quid atrocitatis ac feloniæ diabolus in suis immanioribus furoribus truculentior adiungere posset? Sed in tot sanctissima religionis diuinæ mysteria, in ecclesiam Christi Domini sponsam immaculatam, in sanctos Apostolos, in sacratiora diuiniora que opera Dei furere Caluino non sufficit: sed ad ipsum Deum optimum ac præpotentem, omnium bonorum largitorem, omnium

Horribiles & vera diabolica blasphemia Caluini contra sacramentum sacramentorum vnicum Christianorum sacrificium sacrosanctum Missæ mysterium.

b Lib. 4. insti. cap. 18 §. 18.

In fine §. huius 18.

14. In spiritum sanctum blasphemus Caluinus.

patrem luminum, blasphemiis impetendum furiata mente progrediendum illi est. Ipse spiritui sancto tanquam creaturæ præscripsit modum Apostolis afflandi, vt nihil eos doceat nisi quod Christus viua voce in terris existens docuerat; cum ait l. 4. instit. cap. 8. §. 8. *illa restrictio attente notanda est vbi partes Spiritui Sancto assignat Christus, suggerere quæ ipse ante ore docuit.* Hæc in spiritum sanctum blasphemando, non videt impius se Christum Dominum magni insimulare mendacii & criminari, qui contraria falsæ Caluini propositioni discipulis suis sic loquendo spoponderat: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, cum autem venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Hunc spiritum veritatis, spiritum erroris mendaciique, si non verbo saltem facto ipso Caluinus appellat. Quid enim aliud te ipsa asserere est, exempli causa sanctissimos antiquosque patres ante mille & trecentos annos (quo tempore iudicio ipsius Caluini, spiritus S. eos totamque Christi Domini regebat ecclesiam) *quod ipsi orandum esse pro mortuis crederent atque docerent, omnes in errorem abreptos*, quam ipsum Spiritum Sanctum à quo regebantur illos omnes fefellisse, vt sic in errorẽ ruerent, antrumque doctrinæ fallacis præcipites laberentur? Sed nec plus reuerentia Christi Domini verborum, quam spiritus sancti sacrilegus hæresiarcha mouetur, non plus veritati ore Christi prolatæ quam spiritus sancti occultæ inspirationi confidit. Quid enim contra Lutheranos ipsa Christi Domini verba vrgentes. *Hoc est corpus meum*, vt tropum figuramque Caluini penitus exploderent: ipse respondet Caluinus.[c] *Vt cumque Christi verborum reuerentia tangi se querentur, quominus figuratè intelligere ausim, quæ apertè sunt dicta, non est tamen hic satis iustus prætextus, cur omnes quas contra obiicimus rationes ita respuant.* O scelerati hæretici audaciam incredibilem, ô impudentem præsumptionem arrogantemque confidentiam? Qualis hæc Deus immortalis, religiosa verborum Christi reuerentia? Contra quę vult impius quantumuis apertè dicta, suas quas contra obiicit rationes audiri? Aboegat religionem verborum Christi, satis iustum prætextum esse, cur rationes à seipso prolatæ respuantur: non denique pati potest, vt verborum Christi reuerentia Lutherani tangantur. Sed quis attenta abominationis consideratione has super omnem execrationem nefandissimas sine deliquio sensuumque defectu blasphemias putrido Caluini ore euomitas tetroque eius stylo à dæmone fabricato exaratas posset audire?[d] *Christum D. in cruce desperasse*[e] *de salute sua dubitasse, à Deo patre*[f] *se derelictum eiusque priuatum amore credidisse.*[g] *Atque tandem cruciatus inferni damnatorumque spirituum tormenta pertulisse?* Quid verò tam impium, immane atque crudele dici, fingi excogitariue potest, quam Deum ipsum fontem totius bonitatis, iustitiæ, atque misericordiæ, omnium scelerum flagitiorumque[h] auctorem, asserere, eius[i] nudo arbitrio quosdam homines citra proprium demeritum in æternam mortem prædestinari? At hæc horribilia stupendaque blasphemiarum prodigia cum Petro martyre asseruit[k] Caluinus. Qualis est ista Caluini vox non tam hominis quã Dæmonis,[l] *dico esse à Deo creatos quos ad exitium ituros sine dubitatione præsciebat, idque ita factum quia sic voluit? Qualem misericordiarum & to-*

L. 4. instit. c. 8 §. 8.

15 Christum arguit mendacii.

S Ioan. c 16. versu 12. & 13

16. Caluinus spiritum sanctum spiritum erroris appellat.

Caluin. l 3. instit. c. 5. §. 10

17. Verba Christi Domini Caluinus contemnit eorumque realem sensum fallaci tropo malitiosè adulterat.

c Caluinus l. 4 instit. c. 17. § 20.

Blasphemia Caluini contra Christum Dominum super omnem abominationem execrabiles.

d L. 2. instit. c. 16.

e Ibid.

f § 11.

g § 12.

h In harmon. in cap 27. S. Matthæi.

Caluinus Deum facit immanissimis tyrannis immo dæmonibus crudeliorem asserens Deum propria sua voluntate homines quosdam procreasse vt sine sua culpa damnentur.

i Calui pri. instit. c. 18 §. 4.

k l. 3. instit c. 32 § 2.

l Petrus martyr in comment l. 2 regum

tius

a3 Deum impoſsibilia præcepiſſe.
a L. 2 inſtit. c. 7. §. 5. Et in antidoto Concilii Trident. ſeſſ. 6. c. 12.
b 24. Deus impellit & cogit homines ad peccandum vt damnentur.

A tius benignitatis conſolationiſque patrem nobis Deum effingit Caluinus? a *Quem vult dare hominibus præcepta obſeruatu impoſſibilia*, vt his non obſeruatis in infernum æternaliter damnandi præcipitentur? Quem totius bonitatis ſapientiæque fontem, nobis Deum fabricat? b *Nimirum occulta quadam vi mouentem ac impellentem ac neceſſitate inuiſibili cogentem homines ad omnia perpetranda flagitiorum ſcelerumque genera*, vt poſtea in vltionem tantorum criminum æternarum pœnarum abſorpti gurgite in inferno ſine miſericordia torqueantur? Quid ergo inter alia multa Caluini dicta hanc horribilem impietatem mordicus defendentia iſta ſibi voluit? c *Homo iuſto Dei impulſu agit quod ſibi non licet.* Quid porro eſt quod homini facere non licet niſi blaſphemare, Deum negare, ſanctitatem religionis eiurare, hæretica fæditate ſe coinquinare, Dei leges Eccleſiæque

c Calui. l. 1. inſtit. c. 18. §. 2. & 4. No. hæc.

B iura contemnere, mentiri, furari, adulterare, occidere, parricidio ſe polluere, aliuſque ſimilis abominationis vitiorum, contagionibus ſe contaminare & ingurgitare? Ad quæ omnia miſeri ſolo Dei impulſu atque vi occulta coacti rapiuntur? Et tamen ſic neceſſitate compulſi vique prouocati, excuſationem nullam quominus æternaliter in inferno puniantur prætexere poterunt, atque hac neceſſitate tanta ab impulſu Dei manante ſuas impietates iuxta Caluini Theologiam excuſare minimè valebunt? En verba illius quæ huic rationi noſtræ ſuffragabuntur. d *Excuſabiles peccando haberi volunt reprobi, quia euadere nequeunt peccandi neceſſitatem, præſertim cum ex Dei ordinatione ſibi iniiciatur huiuſmodi neceſſitas.* Ad hæc quid reſpondet impius? *Nos vero*, inquit, *inde negamus ritè excuſari &c.* Sed quid! ſi dixero vobis Caluini iudicio, Deum optimum maximum cuius natura bonitas eſt e ex ſancto Dionyſio, ipſo

d Lib. 3. inſtitu. c. 23. §. 9.

C ſatana diaboloque peiorem immanioremque eſſe? Cum ſit malorum peccatorumque omnium (quorum contagione fœdati reprobi æternis cruciatibus immolantur) principalis agens, diabolus verò illi tantum inſtar inſtrumenti ſubſeruiat? A quo vrgetur, incitatur efficaci potentia, vt miſeros homines ad peccatorum præcipitia potenter impellat? Videte ſi teſtimonio atque ſcelerata prodigioſi huius calumniatoris doctrina, non ſit Deus principalis auctor patratorque ſcelerum non ipſe diabolus. f *Quidquid agitant homines (vel Satan ipſe) Deus tamen clauum tenet vt ad exercenda ſua iudicia conuertat eorũ conatus* g *ne quid videlicet aggredi poſſit, niſi volente Deo*, vt ante dixerat, §. 2. h *Dei impulſu Satan ſuas partes agit & perficit.* Infra: i *Dicitur Satan excæcare infidelium mentes, ſed vnde hoc niſi quod à Deo ipſo manat efficacia erroris.* Quid iſta aliud ſonant: quam Deum

e S. Dionyſius c. 1. de diuinis nomin. οὐσία ἀγαθότητος, eſſentia bonitatis. S. Thom. in l. de ſacram. altaris, c. 26. circa finem.
25. Deus iudicio Caluini diabolo peior & crudelior & cur.
f L. pr. inſtit. c. 18. §. 1.
g Ibi § 1. circa principi.
h ibi. §. 2.
i Ibid.
No.

D peccati eſſe principalem agentem? Diabolum vero impulſum à Deo volente, tantummodo huius erroris peccatique inſtrumentarium eſſe motorem, euanidum plane, niſi ad motum impulſumque Dei principalis agentis impellatur? Vnde k l. 2. inſtitu. c. 4. §. 2. *Satanam appellat inſtrumentum iræ Dei, qui pro eius nutu ac imperio huc atque illuc ſe inflectit, ad exequenda eius iudicia.* l Et §. 5. *Porro Satanæ miniſterium intercedere ad reprobos inſtigandos, quoties huc atque illuc Dominus prouidentia ſua eos deſtinat, vel ex vno loco ſatis conſtiterit?* Et paulò poſt m *Spiritus ergo impurus, Dei ſpiritus vocatur, quia ad eius nutum potentiam-*

k L. 2. c 4 §. 2
l § 5 eiuſdem c & lib.
m Ibi. §. 5.

A *que reſpondet, inſtrumentum magis ipſius in agendo quam à ſe ipſo auctor.* Ex quibus omnibus doctrinæ Caluinianæ nefandiſſimis pernicioſiſſimiſque fœtibus, apertè conſtat Deum tantò Dæmone Satanaque eſſe peiorem, quantò potentior eſt ad mali patrandi effectum principalis agens, quàm inſtrumentum, niſi ab illo agente principali motum prorſus operari neſcium & inualidum. Sed quamuis in tot blaſphemiarum ſacrilegiorumque monſtra ſit maximus horror intendere, ea nihilominus oportuit dicere: vt non pii catholici lectores valde mirarentur, Si cum tot maledictorum, mendaciorum, diabolicarumque blaſphemiarum furoribus aduerſus Romanum Pontificem ſedemque Apoſtolicam tanta fuerit odii rabie debacchatus. Cum tot iniuriarum ſuper omnem execrationem deteſtabilium tot conui-

Non mirum ſi Caluinus tam ſanius in calumniando Rom. Pontificem fuerit, ſiquidem ſuperiº, vt blaſphemus in Deum ipſum, Dominum gloriæ extitit.

B tiorum blaſphemiarumque ſuper omne nefas enormium, monſtra atque portenta, non modo contra omnes ſanctos ſanctorũq; patres Apoſtolos, contra ſacroſancta religionis Chriſtianæ myſteria, contra immaculatam caſtiſſimamque Chriſti Domini ſponſam omnium fidelium matrem Eccleſiam, verum etiam contra ipſum Deum, totamque ſacratiſſimam Trinitatem, patrem, filium & ſpiritum ſanctum diabolico vomitu furiatus effuderit. Ex hac diabolica Caluini blaſphemandi conuitiandique furia veriſſimè dictum à S. Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo fuiſſe videmus: *Os nempe hæreticorum iniuriis, mendaciis, blaſphemiiſque fœtidum os inferni Dæmonorumque iure vocari*: Hæc quamquam omni digna execratione ſcelera quæ vix ipſi Dæmones patrare auderent, in hominum licet perditorum animis inſidere potuiſſe iuſtè miramur; Tamen longe mirandum

S. Leander Epiſcopus Hiſpal. Os hæreticorum os inferni.

C magis vel obſtupeſcendum potius, quod in tantis ſceleribus humanam tentationem ſuperantibus homines nefandiſſimi Lutherus, Centuriatores, Caluinus, Beza & cæteri eiuſdem dementiæ diabolicique furoris præcones, profeſſoreſque, ſectatoribus eluſis abundare potuerint. Cogor ego de Caluino eiuſque anteceſſore Luthero, & Beza eius diſcipulo ſicut S. Bernardus de ſcelerato illo quondam hæreſiarcha Henrico, noſtrorum in multis erroribus hæreticorum Patriarcha, vehementer & quidem iuſtius exclamare. n *Quanta audiuimus & cognouimus mala, quæ in Eccleſiis Dei fecit & facit quotidie Henricus hæreticus, verſatur in terra veſtra ſub veſtimentis ouium lupus rapax; ſed ad Domini deſignationem, à fructibus eius cognoſcimus illum. Baſilicæ ſine plebibus, plebes*

Res digna admiratione maximum vel ſtupore potius tot tamque ſceleratos ſatana miniſtros ſectatoribus abundare potuiſſe.

n Bernardus epiſt. 240. ad Ildephunſum comitem S. Ægidii in principio. No.

D *ſine ſacerdotibus, ſacerdotes ſine debita reuerentia ſunt, & ſine Chriſto denique Chriſtiani.* O quam verè iſta omnia de Caluinianis & de Lutheranis licet effari? Poſt hæc ſanctus deuotuſque pater ita ad maiorem noſtrorum ſectariorum vitæ ſceleratæ, doctrinæque impiæ expreſſionem quaſi pro noſtro ſæculo diuino afflatus ſpiritu vaticinans proſequitur. *Eccleſiæ ſynagogæ reputantur, ſanctuarium Dei ſanctum eſſe negatur, ſacramenta non ſacra cenſentur, dies feſti feſtiuis fruſtratur ſolemniis: moriuntur homines in peccatis ſuis, rapiuntur animæ paſſim ad tribunal terrificum, heu nec pœnitentia reconciliari, nec ſacra communione muniri, paruulis*

Hic S. Bernardus deſcribendo ſcelera Henrici hæreſiarchæ noſtrorum hæreticorum errores ac ſcelera ad viuum expreſſit. No. hæc omnia.

Christianorum intercluditur vita dum baptismi ne- A
gatur gratia: nec saluti propinquare sinuntur, Saluatore licet clamante pro eis. [a] *Sinite*, inquit, *paruulos venire ad me*. Et post detestationem impietatum errorumque ipsius hæresiarchæ ipse sanctus piusque doctor tot monachorum pater mirando, tantum iniquitatis ministrum in suis execrandis sceleribus abominaodisque dogmatibus tot post se trahere potuisse sectatores exclamat: & nos cum ipso, de Luthero, Caluino, Beza & aliis nostræ ætatis impostoribus, feralibus prauitatis hæreticæ buccinis, cum gemitu & lachrymis exclamando querimur: [b] *Proh dolor! auditur tamen à pluribus, & populum qui sibi credat habet? ô infelicissimum populum ad vocem vnius hæretici, siluerunt in eo omnes prophetica & Apostolica voces quæ de conuocanda in vna Christi fide è cunctis nationibus Ecclesia vno veritatis spiritu cecinerunt. Ergo fefellerunt diuina oracula, falluntur omnium oculi & animi, qui quod legunt prædictum, intuentur impletum. Quam certe manifestam omnibus veritatem solus ipse stupenda & iudaicæ cecitate aut non videns aut inuidens adimpletum, simul nescio qua arte diabolica persuasit populo stulto & insipienti.* (Sicut nostro sæculo Lutherus & Caluinus Germanis & Gallis enormitate criminum Deo & cælo inuisis.) *De re manifesta nec suis credere oculis, fefellisse priores, errare posteros, totum mundum etiam post effusum Christi sanguinem perditum iri; & ad solos quos decipit, totas miserationum Dei diuitias & vniuersitatis gratiam peruenisse.* Hæc sanctissimus Abbas Deo plenus eiusque gratiarum intrinsecus irradiatione refulgens, in nefandissimum hæresiarchã pathetici affectus æstibus efferẽdo, nos docuit eadem in Lutherum, Caluinum, aliosque nostri funesti sæculi nouatores cum maximo ob C perditas quotidieq; pereuntes eorum fraudibus animas dolore cordis effundere. O funesta nunc Gallorum natio tot per tales animarũ carnifices immersa vitiorum fœditatibus? Tam turpiter per eos in limo profundæ corruptionis infixa! Quid non querar atque expostulem pro te misera, hæreticorum dogmatum proh! nimium prauitatibus fœdata, ac spiritualibus per eorum præcones Antichristi præcursores incestata pollutionibus? Quæ ideo fœdus in magna parte tuorũ hæretica peste spiritualiter extinctorũ, cũ morte, cum inferno, cum principibus tenebrarũ voluntariè pepigisti, vt Dei tui iram grauius exasperares? Operdita tot propter scelera, nisi citò pœnitentiæ lachrymis ea fructibusque delere cogites festinesque, tantis furiarum istarum infernalium hæreseonque fraudibus, digna falli!

a S. Math. 19

b Ibi exclamatio sancti Bernardi.

Aeud nouatores N. qui saluari eos solos asserunt quos sua pestе hæreseos infeсiunt.

Pathetica lamentatio pro conclusione.

CAPVT VIII.

De luctu & tristitia piorum Catholicorũ, nostri sæculi, hæreticorum & schismaticorum cæcitatem voluntariam lamentantium, in sectando impios hæresiarchas Lutherum, Caluinum & cæteros huius temporis, in Romanũ Pontificem insanientes.

1. *Voluntaria hæreticorum schismaticorumq; cæcitas lugenda maxime, quia perniciosa nimis, abominationes hæresiarcharũ à quibus decepti sunt, videre renuentium.* B
2. *Iusta piorum Catholicorum lamentatio propter rebellantes in ecclesiam S. eiusque pastorem œcumenicũ schismaticos, tantò miseriores, quantò minus suam à praua profectam rebellione miseriam volunt agnoscere.*
3. *De quorum obstinatione hæreticorumque furore victrix ecclesia tandem, & Apostolicus Christi Domini thronus per eius virtutem gratiamque triumphabit.*

Vnc euolutis erroribus, impietatibus, blasphemiisque hæreticorum priscorum atque nostri sæculi & soli, contra Deum & C vicarium eius, sacraque omnia religionis nostræ mysteria, breuius quam res tanta dici potuit, commemoratis: ad luctum & lachrymas stylus oostraque properat oratio. Vt nomine ecclesiæ bonorumq; catholicorum magnam miseramque cæcitatem obstinatumque schismaticorum cum hæreticis in sua rebellione fœderatorum animum expostulando, cumque querelis iustissimis irascendo lugeamos. Qui propriæ obliti salutis rebellione voluntaria (quam in multis à corde malè ante actæ vitæ actiones expresserunt.) Caput Ecclesiæ Christi visibile pastorem patremque fidelium omnium, ditionis Ecclesiasticæ principem omnisque spiritualis auctoritatis verticem gratis opprimentes, non se eos sequi hæreticorũ Patriarchas intuentur, quos propter extremas erroribosque nefandis cumulatas impietates boni omnes execrantur. Qui cum maxime Reipublicæ Christianæ pa-
D cique Ecclesiasticæ nocuerint, cum mille in Christiano solo tragedias booorum catholicorum internecione cædibusque cruentatas excitaoerint; id nihilominos aut per se, aut per suæ fautores improbitatis egerunt, vt viri boni à delusis deceptisque populis tanquam crediti nominarentur. Sic tales reipublicæ Ecclesiæque pestes facesque rebellionis in caput Christianæ religionis infirmorum animos infatuant, sic in parentem fidelium omnium seditiosos eiusqoe contemptores Monarchiæ dementant. Sic soporifero suæ fraudulentæ persuasionis fallacisque doctrinæ melle libertinos suis pastoribus obedire nescios insensatosque fascinant. Melle inquam longe illo nocentiore, quod prope [c] Tra-

Cæcitas & obstinatio maxima schismaticorum in opprimendo suis rebellionibus Rom. Pontificos scelerotissimos hæreticos eorumque patriarchas sequentium.

c Arist. lib. de mirabilibus auditionibus. *Περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων.*

A Pezontem ciuitatem repertum suo tam acri extraneoqoe odore edentes illud ex sanis ægrotos, ex prōptis alacribusq; stupidos, hebetes umni sensu prope vacuos iudicioq; reddebat. Cū doctrina pestiferi erroris ac furiosa rebellionis in Deum eiusque præcipuos in ecclesia ministros persuasio, per blandos sermones verbaque mendacii populorū quos malitiosè fallant non corpora, sed corda peste sua contaminent, non sensus externos sed interiores conscientiæ recessus eludant, non de sanitate corporis sed salute animæ eam nundinatione turpissima perdendo cum principe mundi, omnis spiritualis magistro nequitiæ funestissimè negotientur. Similes his turpibus Bacchi sacerdotibus qui apud [a] Liuium, in suis fœdissimus orgiis atque nefandis bacchanaliorum sacris clangoribus tubarum tympanorūque strepitu tectum omne replebant: B ne virginum puellarumque in quarum pudorem floremq; virgineum stupro detestabili bacchabātur, lamenta, clamores vocesque lachrimabiles, de sui raptu pudoris expostulantes audirentur. Ita diuini numinis nominisque blasphematores, sacratissimorumqoe religionis Christianæ mysteriorum violatores hæretici, prædicantes mendaciorū, calumniarū, maledictorū, errorum, fidei, optimorumq; morum regulæ contradicentium, blasphemiarumque clamoribus tumultibusque, miserorum schismaticorum libertinorumq; ingenia mentesque perturbāt & obtundunt, vt violatæ conscientiæ, spiritualis virginis, de suo erepto constupratoq; fidei morumque pudore grauissimè conquerētis gemitus, clamores lugubres, C vocesque lamentabiles audire non possint. Sed væ vobis malesuadæ deceptorum animæ, atque suauissimo sanctæ matris Ecclesiæ seruire iugo indomitæ! Sicut enim virgines illæ paganicæ sortis, si noctu turpissimis illis temulenti Dei nempe diaboli per verecundiam sibi sacris interdixissent suæ pudicitiæ castitatisque florem honoremque minime perdidissent. Ita & vos fallacibus fidæ nimium Dæmonis illusionibus, si cum peccatorum tenebris pacisci, atque in nocte corruptionis vitæ, immania, hæreseos atque schismatis Orgia prauo consensu frequentare noluissetis: harum profecto dirarum inferni furiarum execrabiles ministri atque sacerdotes hæretici vestræ virginitatis decorem, id est fidei Christianæ morumq; puritatem & obedientiæ Christo eiusque vicario nitorem, stupro iniquarum persuasionum spirituali, pollutioneque neutiquam adulterauissent. D Etenim per pia veritatis charitatisque plena sanctæ matris Ecclesiæ monita, tales animarum constupratores contra Christum, signū Christi portare & contra Euangelium de ipso Euāgelio gloriari, cum magno [b] Augustino cognouissetis. Vt cum eo sancto patre magis eos execraremini, eoque magis, qood cum innumerabilia prope mala aduersaque orbi & ecclesiæ miseriis publicis & priuatis, calamitatibusque tumentia funestissimis per suæ nefandissima vitæ crimina, errores, fraudesque inexpiabiles effuderint; nebulonibus tamen minime careant suæ impietatis sacrilegiiq; sectatoribus, qui eos præ magnitudine laudum recteqoe factorum horrendo confictorum mendacio, super astra prouehant, apotheosi donent, Deoq; simillimos prostituta veritate profiteantur. In manibus est exemplum singulare in Caluino, quem cum sceleratorum diaboli ministrorum longè flagitiosissimum ex factis dictisque ipsius supra non tam oratoriè quam verè probauerimus: Hunc nihilominus Beza discipulus infelix, par scelere magistro, *præcipuum Dei instrumentum ad ædificandam ecclesiam, validum omnium hæreseon antiquarum & recentium destructorem, fidelem & irreprehensibilem Dei seruum, atque ministrum, verum prophetam & os Domini*, intolerabili adulatione incredibilique mendacio appellare nullo rubore confusus exhorruit. Siccine simplicium insidiari auribus, siccine infinitæ bonitati atque patientiæ læsæ toties illudere impune licuerit? Sed eo magis deflendos mæstoque lamentatione lugendos schismaticos sedisque rebelles Apostolicæ iudico quò cum perditorum Ecclesiæ sanctæ hostium facta imitentur, funestos eorum exitus non perhorrescant.

a T. Liui. l. 39. Hæretici blasphemando prædicantes Bacchi sacerdotibus similes in constuprando animarum virginitate.

No. hæc.

b S. August. epist 61 ad Dulcitium: Execrandi hæretici qui contra Christum signum Christi portant.

Horrenda Bezæ mendacia de laudibus virtutibusque ementitis Caluini.

In vita Caluini.

Cur magis flendi schismatici sedis Apostolicæ rebelles.

B Nullus nisi qui plane in sacris litteris peregrinatur, ignorare potest maximam Dei indignationem, terribilemqoe ab ea profectam cōtra schismaticos in populi principes Deique sacerdotes summos Moysem & Aaron murmure, factione, seditioneque rebellantes Chore, Dathan & Abiron diuinæ vltionem iustitiæ: qui ducētis quinquaginta viris synagogæ proceribus comitati in solennibus populi comitiis principatus monarchici in popularē democraticumque mutationē à diuina institutione alienam extraneamque molientes, orto tumultu ita in faciem Moysis & Aaron resistere ausi dixerunt: [c] *Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus, cur eleuamini super populum Domini.* Tūc C iratus est iusta indignatione Dominus, & exemplari eaque formidabili vindicta, quanta sibi seditiosi populi præsumptio esset inuisa, & eorum qui popularis prætextu libertatis præsumptæque sapientiæ, iustum obediētiæ dulceque iugū à monarchico regimine seditiosè deturbare meditabatur, ostēdit. *Tunc enim disrūpit terrā infiit sub pedibus eorum, quæ diuina iussa peragens aperiens os suum deuorauit eos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum, descenderuntque in infernum viuentes hiatu absorpti terra, perieruntque de medio multitudinis:* Nec dum satiata tot rebellium funeribus ira Dei quieuit. *Sed & ignis egressus à Domino interfecit ducentos quinquaginta viros*, qui incensum propria auctoritate præsentabant de eorum grege schismaticorum, qui destructo monarchiæ principatu, statum Aristocratiæ democratiæue moliebantur. Cunique sequenti die D murmore seditioneq; multitudo omnis in Moysem Aaronque desæuiret, cum querela dicendo. *Vos interfecistis populum Domini, increscenteque seditiosæ multitudinis tumultu cūm Moyses & Aaron suæ fuga salutis consulentes, in tabernaculum fœderis confugerent, rursus egressa à Domino est ira, & plaga desæuit, & incendium vastabat multitudinem.* [d] *Donec Aaron assumpto thuribulo ad iussum Moysis, & hausto igne de altari cucurrit ad mediam multitudinem quam vastabant incendia, & obtulit Thymiama, & stans inter viuos & mortuos pro populo deprecatus est, & plaga cessauit:* Quod si tanta Dei ira in exterminandis tam stupenda horribiliq; vindicta veteris Ecclesiæ schismaticis extiterit; quantas pœnas atrociaque tormenta à diuina vltione iraqoe dedocta, schismaticos, hæreticos, rebellesq; in principem spiritualē Ecclesiæ nouæ atque Christianæ manere creditis? Quos vere in veteri testamento fuisse repræsentatos per

Vltio diuina in schismaticos contra Moysem & Aaron rebellantes magna fuit, quanto in schismaticos hierarchiæ principi Rom. pontifici resistentes eadem vindicta maior futura est.

c Numer. 16. 12.

d Numer. ca. 16.

In Rem Pontifices rebellantes haretici & schismatici nostri sæculi publicè in persona Core, Dathan & Abiron signati.

a Hoc ex Augustino Steucho Eugubino Episcopo in ca. 11. Deuteron.

hos seditiosos rebellesque in Moysem & Aaron A schismaticos nobis erit facile collatione facta demonstrare. Quid enim aliud hæretici sunt ac schismatici, quàm Core, Dathan & Abiron? [a] *Vt enim hi sub prætextu pietatis, dominandi libidine ac ambitionis æstro exagitati, principatū ei adimere conabantur, Moysi scilicet, cui Dominus crediderat extraordinaria potestate, ita nostri illi hæretici atque schismatici sanctæ Ecclesiæ Dei corpus disiungere conantur, dum caput eius à summo Deo constitutum imminuere, lacerare, maledictis dedecorare, impiisq; calūnijs non cessant. Neque aliud ab his in summū illud caput quā à Core, Dathan & Abyron in Moysem tentatum est. Genus hominum miserabilissimum ac perniciosissimum, qui sub prætextu nostrarum corrigendarum improbitatum infinitam attulere malorum syluam per vniuersum terrarum orbem, pessimos disseminauerunt errores, adeóque processit audacia & gygantina immanitas, vt eis nec cœlum iam sufficiat* B *in quod sua sceleratissimæ linguæ virus euomant, ore impurissimo blasphementes, dilacerent, dum eius incolas tantis probris atque mendacijs dehonestant. Sed videbit omne genus humanum eorum interitum, & sempiterna obliuione eos sepeliendos miserrimo hiatu terræ patefacto absorptos fuisse cognoscet.* Hæc Eugubinus recens quidem, sed doctissimus, Catholicaque pietate clarissimus Antistes. A quorum tabernaculis nisi vos quos mea compellat oratio schismatici, sedis Apostolicæ perduelles, ad cor per salutaris itinera pœnitentiæ redeundo recesseritis, Deus vos cum Coritis istis æternis supplicis viuos mortuosque mactabit. Sed huic diuinæ indignationis furorisque tempestati, vestra conuersione resistite resipiscendo: lachrymas piæ matris ecclesiæ quas malè viuendo & eius pastori monarchico in armis obsistēdo rebellionis, expressistis, obedientia verè filiali renouati spiritu C mentis vestræ siccate. Nolite permittere vt corrupti à nequissimis sedis Apostolicæ osoribus & hostibus, perseuerantes in schismatico cum illis fœdere, illud de vobis antea sanctissimo patri fidelitatem obedientiamque sincere præstantibus, occinatur. [b] *Quomodo obscuratū est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij, in capite omnium platearum? filij Sion inclyti & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea opus manus figuli?* Certe cum omnis peccatoris vita digna sit fletibus atque lachrymis, tum illius præcipuè, qui cum maximè delinquat, tamen aut aliena fraude, aut propria præsumptione adeò in errore crimineque agnoscendo voluntariè cæcus hebetatur: vt vitia sua in virtutū loco ponat, & pro malè factis opera meritoria, suo deceptus miserè iudicio se moliri confidat. Tantò propterea miserabilior quantò sibi videtur beatior. In D hunc cæcitatis abyssum facti præcipites nostri Monarchomachi à primis hæreticorum doctoribus elusi confidenter peccant, seque sacrificium Deo gratum obsequiumque præstare arbitrantur: si his machinis quas ab illis hæresiarchis mutuati sunt, aduersus inexpugnabilem diuinæ protectionis murum potenter arietent: vt turrim Christianorum fortitudinis, sedem videlicet apostolicam, asylum religionis, fideique catholicę, sacratissimam Rom. Pontificis auctoritatem ipso circumuallatam muro, si possint, omni suo conatu demoliantur.

a. Pont. Luctus Ecclesiæ & piorum Catholicorum propter rebellantes in Rom. Pontificem schismaticos.

b Thren. c. 4.

Peccator ille magis est deflendus quò per magnam cæcitatem mentis minime cognoscit culpam suam.

O Galli (deceptos intelligo) quorum tanto quondam maiores Apostolicæ obedientiæ septi A robore gloriaque cumulati claruerunt!

Quo vobis mentes; rectæ quæ stare solebant
Antea, dementi sese flexere ruina?

His videlicet hæresiarcharum dæmoniorumque fascinatæ sortilegiis.

Ne pueri ne tanta animis assuescite bella,
Ne patriæ validas in viscera vertite vires.

Quoniam in patrem societatis Christianę communem, visibilem saluatoris nostri in Ecclesia vicarium assurgere rebellionibus armati non potestis, quin eodem impetu pacem optatam cum temporalibus bonis, patriamque vestram charissimam funestissimè destruatis.

Æthercam seruate Deam (obedientiam dico
Apostolicam) *seruabitis vrbem.*
Imperium secum transferet illa loci.

Ad hanc veritatis lucem palpitant Pontificiæ maiestatis inobedientes, qui voluntariè cæci; quos B lugeo, se in sua rebelli miseria nō agnoscere miseros, miseriores in hoc quod sui ipsorū in isto calamitatis statu iacentiū minimè misereātur! O funestissima mentis cæcitas! ô ignorantia sui errorumque propriorum crassa & affectata miserrima! [c] *Quid enim miserius misero non miserante seipsum*, Quia se talem esse nescit? [d] *& non vult intelligere vt bene agat?* & hac ignorantia crassa voluntariè laborans perditam in sua rebellione salutem non requirit? *Quam se perdidisse nesciendo non credit*, [e] *non quærit redimi, qui se nescit esse captiuum.* [d] *Factus est Ephraim quasi columba non habens cor. Sola columba*, inquit S. [e] Hieronymus, *ablatos pullos non dolet, non requirit.* Sic miserè seducti à principibus tenebrarum, dum cæci contra Deum, eius S. vicarium thronumque in terris Romæ fixum gloriæ eius, rebellionibus armantur, nec amissam in isto sæuo conatu licet irrito C salutem non lugent, nec eam lugendo quærere maturant; quod se non amisisse præsumant. Sic eos, nisi diuina misericordia potenti virtute suæ gratiæ irradiatione illorū oculos illuminet, vsque in senium iniquitas rebellionis schimatisque comitabitur: & non apprehendent quia cæci sunt & sectatores cæcorū, atque eos, quod miserius est, ingredientes tumulum non deseret: indeque descendentibus in lacum miseriæ sempiternæ funestissimum comitatum exultantibus inferorū furiis dæmonibusque præbebit. *O Ephraim pulueris terræ populus appetens*, & contagionis mundi inimici Deo sectator, quam miserabilis & immundus! *Quia comederunt alieni robur eius, & ipse nesciuit, sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignorauit.* Alieni verè dicti sunt hæreticorum principes atque rectores, qui extra Ecclesiam Dei positi cōtra ipsam, contra eius pastorem principéque mo- D narchicum pugnantes, robur huius populi fidelis quondam, & sedi Apostolicæ obedientis comederunt: & gratiam Dei virtutesque Christianas, ab eius auulsas animo dissiparunt: dum hunc suis exemplis & execrandis instructionibus ad rebellionem contra sanctissimam sedem diuinumque maiestatis Pontificiæ decus excitarunt. Et ipse miser nesciuit populus, per crassam voluntariamque inscitiam, & nisi huic inscitiæ morbo voluntariè Deus elementissimus secundum magnam misericordiam suam medeatur, futurum est vt ad senectutem vsque his ignorantiæ affectatæ laqueis implicatus miserè perueniat, atque ita in illa miseriùs rebellis in patrem sanctissimum animam impiam schismaticus exhalet. Sed in-

Cæcitas mentis voluntaria & delictorum propriorum crassa & affectata ignorantia funestissima.

c D August. l. 1. confess. c. 13.

d Psal. 37. v. 4.

e S Bernard. epist. 190. ad Innocentium Papam.

d Oseæ c. 7.

e S Hierony. Comment. in Osee 7.

Schismaticos in Romanum Pontificem rebellantes similes tribus Ephraim esse.

Oseę cap 7. No. concept.

terea patitur iustus! & dum obstinatorum exitus funestus expectatur, quia conuersionis vitæ spes nulla: sanctissima & charissima mater ecclesia in morte ac rebellione prauorum filiorum acerbo doloris saucia vulnere, dum grauissimè à suis ingratis filiis, nihil quàm extremum suæ vitæ halitum interitumque spirantibus oppressa conflictatur: sua calamitate afflictioneque bonos omnes verè adoptionis æternæ filios tristissimè percellit. Afflictio quippe Ecclesiæ omnes & singulos fideles tangit. Pro qua ab hostium apertorum & clandestinorum persecutione liberanda omnes orthodoxi debent generosè contendere, longe iustiùs quam [a] omnes tribus Israel pro vltione mortis vxoris Leuitæ inter libidinosos adulterorum Beniamitarum concubitus, excessusque nefandæ promiscuæque prostitutionis atroces vita lapsæ & extinctæ. *Obsecro igitur omnes vos*, ô verè sedis Apostolicæ Romanique pastoris obsequentissimi filii, [b] *Vt ita animos vestros commoueat rerum indignitas* (qua scilicet sedes Ecclesiastici imperii tamdiu contemnitur) *quasi non ipsa sedes Apostolica omnium ecclesiarum mater tantummodo*, sic enim vos verbis S. Athanasii lubet affari, *Sed ipsi quoque iniuriam accepissetis, quò quisque vti læsus opem in commune conferat: ne paulatim Ecclesiastici canones & ecclesiæ fides*, qua cum animæ lucro summa sedis Apostolicæ Pontificæque maiestatis data diuinitus auctoritas creditur, *Corrumpantur quæ ambo in periculum veniunt, nisi Deus vestra opera quàm celerrimè delicta castiget, & ecclesiam vindictâ compotem reddat, &c.*

Atque quò maior est feritas, immanitas & impia hostium sanctissimæ sedis vicariique Christi D. atrocitas, eò eorum obstinatorum culpa maior, qui istos in tam impio & sacrilego certamine consectantur: & maior laus atque merces defendentium vtrosque patrem & matrem animarum nostrarum à tantis hostibus vexatos acquiritur. Quantò conatus Nouatianorũ in Rom. Pontificem S. [c] Cyprianus iniquiores atque ferociores animaduertebat, tantò contra illos pro huius principis patriique maiestate defendenda firmius stabat atque constantiùs: aliosque veræ fidei professores, ad parem virtutis fortitudinisque constantiam factò & cohortatione concitabat. *An ad hoc*, inquit, *depugnanda est catholicæ Ecclesiæ dignitas & plebis intus positæ fidelis atque incorrupta maiestas, & sacerdotalis quoque auctoritas, vt iudicare se velle dicant de Ecclesia præpositò extra ecclesiam positi, de Christiano hæretici, de sano saucij, de integro vulnerati, de stantu lapsi, de iudice rei, de sacerdote sacrilegi?* Et paulo ante de his hostibus Ecclesiæ puta Nouatianis loquens ait, [d] *Cæterum si exciderint à fide* (scilicet hostes Ecclesiæ & pastoris œcumenici. *Nunquid eorum infidelitas fidem euacuabit? Absit!* *in extremis enim temporibus superbi & contumaces & ecclesiæ Dei hostes, aut de ecclesia recedent, aut contra eam facient.* Horum hæreticorum in ecclesiam Dei eiusque visibile caput scelera atque furores æmulantes quidam nefarii, sanctissimi patris & Apostolicæ sedis osores hæretici S. Bernardi sæculo per varias orbis oras fœdo venena spargentes halitu grassabantur: quos sic omni dignos imprecatione ipse [e] Sanctus ita depingendo detestatur. *Quidam vt, dentur fœdus percussisse cum morte, & cum inferno fecisse pactum. Ecce namque Christus Domini Innocentius Pontifex*, scilicet secundus, sic & nostris schismaticis & hæreticis, hodie Gregorius 15. *positus est in ruinam? & in resurrectionem multorum. Nam qui Dei sunt libenter iunguntur ei: qui autem ex aduerso stat, aut Antichristi est, aut Antichristus.* Et post multa; *Vidit eolit peccator qui videt & irascitur magnificatum*, scilicet Innocentium Papa, dicamus & nos Gregorius 15. *In conspectu regum portans coronam gloriæ. Nunquid omnes principes cognouerunt, quia est verè Dei electus? Francorum, Anglorum, Hispanorum, & postremò Romanorum Rex, Innocentium in Papam suscipiunt, & recognoscunt Episcopum animarum suarum. Solus adhuc ignorat [f] Achitofel suum iam patefactum & dissipatum consilium.* Scilicet schismaticus vt Gerardus Angolismensis, qui Innocentium Papam agnoscere, atque honore quò debebat reuereri deprecabatur. Et illi impio iuncti fœdere schismatis, iniquè cum hæreticis in ruinam maiestatis Pontificiæ conspirantes. *Frustra molitur miser suum supra populum Dei malignare consilium & cogitare aduersus sanctos sancti scilicet Pontifici Romano, firmissimè adhærentes & contemnentes curuare genua ante Baal*, scilicet pseudo-Papam Anacletum Innocentii 2. legitimi Pontificis riualem & procum non Penelopes, sed sanctissimæ cathedræ Apostolorum principis iniustissimum. At quod in hac insolenti tetraqoe contra Christum Domini principemque vniuersalis Ecclesiæ, grauius & acerbius est maioribus dignum lachrimis atque querelis, est obstinatio cæcorum, grande nefas, quo se fœdant intueri atque cum iudicio considerare nolentium. Quos doleo similes fieri perfidis illis Dei Ecclesiæ hostibus hæreticoque sortilegio dementatis contra quos ista S. Bernardus expostulando clamabat. [g] *Quantum ad istos nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt; nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt: nec flectuntur suasionibus, quia subuersi sunt: probatum est, mori magis eligunt quam conuerti, horum finis interitus, horum nouissima incendium manet. Gens sine consilio & sine prudentia atque conscientia.* [h] *Vtinam saperent, & intelligerent, & nouissima prouiderent.* O magnas Christiani hominis virtutes, quibus benè in illius animo radicatis hæresis, schisma, omnisque ab eo iniquitas extirpata diuelleretur: *Saperent*, quæ? *præterita, bonum amissum, malum commissum & tempus perditum: intelligerent quæ? præsentia, vitæ scilicet breuitatem, saluandi difficultatem, saluandorum paucitatem.* Quid præterea? *Et nouissima prouiderent, quæ porrò ista? Mors qua nihil est miserabilius: Dei iudicium quo nihil est terribilius: Infernum pœna quibus nihil est intolerabilius.* Quorum omnium seriem maturamque meditationem vellem Deus immortalis altissimis considerationis piæ apprehensionisque viuæ radicibus in nostrorum Monarchomachorum mentibus insidere faceret. Hodie profectò sceleratissimorum diaboli ministrorum impia secuti dogmata non cum patre sanctissimo, fidelium animarum in æterna cælestis gloriæ pascua ductore, minimè de summo illius imperio honoreque toties rebelli contentione distracti dimicarent. Sed vt filii charissimi illi omne obsequiũ, obediẽtiã, honorẽq; vitæ prioris rebelliones

Marginal notes (left column):

Afflictio ecclesiæ omnes tangit fideles.

a Iudicum c. 19

b S. Athanas. epist. ad orthodoxos. Exhortatio ad omnes orthodoxos vt ecclesiam SS. Catholicam & Rom. ab omni seditionis peste defendant.

3. Pars. Feritas & impietas atrox hæreticorum aliorumque ecclesiæ hostiũ magis catholicorum ad defensionem eius inflammare animos debet.

c S. Cypr. epist. 55. ad Cornelium Papam.

d S. Cypr. ibi supra.

Bellantes contra Romanum Pontificem faciunt cum mortis percussionem & cum inferno pactionem.

e S. Bernard. epist. 124. ad Hildebertum Turonensem Archiep.

Marginal notes (right column):

Romano resistens pontifici Antichristi aut diaboli minister est.

f 2. Reg. 17.

Rebellium schismaticorum, ingrata obstinatio.

g S. Bernard. serm. 66 in cantic. cantic.

h Deut. 32. Imitatio meditationis S. Bernard. in hac Deutero. verba. His similia idem Doctor habet serm. 2. de omnibus SS. circa finem sed fusius.

Section letters in the text: A, B, C, D.

cunctaque schismata detestari præstarent. Non A sanctissimæ matris Ecclesiæ dolores, lachrymas, gemitusque rebellione sua tamdiu multiplicarēt, sed illius acriter gementis misericordiam auxiliumque à filiis lugubri voce flagitantis miserarentur. Illius charissimæ matris simul ac virginis sponsæ Christi castissimæ fletibus, singultibus suspiriisque mouerentur: ne illius primariæ & Apostolicæ sedis supremam gloriam & è cælo demissam auctoritatem, prædonibus inferni furiisque Dæmonum, eorumque ministris infidelibus, hæreticisque prostituendam, suis schismaticis turpissimè factionibus exponerēt. Quod si in isto maledicto cū hæreticis fœdere ad oppugnādam Ecclesiasticæ monarchiæ maiestatem perseuerare volent: dabunt quidem [a] capiti suæ sanctissimæ matris Ecclesiæ aquam & oculis fontem lachrymarum, vt eorum spiritualia die ac nocte B funera ploret. Sed sciant se, dum ab illius oculis lachrymas, ab ore gemitus, à pectore suspiria, à corde dolores grauissimos extrahent; nunquam tamen ab illius animo spem constantiamque erepturos. Quarum munita armataque præsidiis in virtute sponsi sui saluatoris nostri victricem se de hostibus suis fore confidit. Et ipsa veritas (pro qua in defendendo Monarchæ Ecclesiastici Christi Domini vicarii honore sanctoque principatu verè catholici Christiani vsque ad sanguinem digladiari contra Monarchomachos hæreticos, schismaticosque parati sunt) quamuis iuxta [b] comici dictum, *odium pariat:* Licet propter eam Apostolus. [c] *Inimicus factus sit Galatis, verum di-* C *cens*, licet eius conditio sit, testimonio sancti Hieronymi. [d] *Vt eam semper inimicitiæ persequantur sicut per adulationem perniciosa animæ conquiruntur, licet ipsi [e] corruptæ naturæ amara sit:* nihilominus tamen de omni mendacio, calumnia, probro, maledicto, blasphemiaque perditorum hominum victrix per virtutem conditoris Christi Domini, qui est ipsa [f] veritas gloriose triumphabit. Quod per eum fit, [g] *Potentissima semper vincens &* [h] *vincens.* Quæ secundum [i] D. Augustinum est, *incommutabilis panis mentis quæ reficit & non deficit.* [k] Quam propterea, *celare peccatum est, negare scelus persequi parricidium*, quid dicam eius cultores in crucem tollere? Itaque arietent iam in cœlum etiam atque etiam, quibus potuerunt machinis gigantes isti Monarchomachi maiestatis diuinæ & humanæ perduelles. Erunt Ecclesiæ fulmina à summo cælo de manu [l] Dei D iaculata, quæ in eorum caput elata conscelleratam obstinatæ mentis immanitatem incendio expiabunt: quæ proiectam extremamque istorum impietatem summa corroboratam audacia, iustæ vindictæ turbine & conflagratione vlciscentur. Quibus & viuis & mortuis nulla Deus relinquet spatia temporis quo manes eorum à seuerissimis tormentis doloribusque conquiescant: nisi ante funera suæque occasum vitæ tristitia quæ secundum Deum pœnitentiam in salutem stabilem operatur, maxima, grauissimoque dolore conterātur. Ne illi postea rerum sacrarum contemptu & contra has iniuriis inquinati, exitiis enutriti publicis, sanctorum catholicorum oppressionibus delectati, Christi gloriam, S. matris Ecclesiæ, Apostolicæ sedis auctoritatē, monarchicam beatissimi patris, Christi Domini vicarii maiestatem, splendorem, atque decus impune videantur elusisse. Eritque aliquando & elucescet illa dies (sicut

Victrix tandem Ecclesia sancta sponsi sui Christi virtute de omnibus hostibus triūphabit.

[a] Ieremiæ cap. 9. v. 1.

Veritas de omni calumnia & iniquitate licet odiosa imperio per Christi virtutem victrix triumphauit.

[b] Terentius in Andria.
[c] Ad Galat. 4.
[d] S. Hierony. in commant. in 4. ad Galat.
[e] S. Hierony. epist. ad Marcellam.

[f] S. Ioan. 14.
[g] Esdræ 1 c.
[h] Consuetudo dist. 8.
[i] Fraternitatis c. de frigidis & malefic.
[k] L. illicitas §. veritas ff. de officio præsid.
[l] L. in rebus cod de iure domi.
Can. 1. c. dilectorum de test. cogend.

Spes victoria Ecclesia S. de suis hostibus.
1. cor. 5.

A diuina misericordia, sanctitas Apostolicæ sedis ab impiis oppressæ & bonorū pro hac S. sede generose pieque dimicātiū causæ iustitia catholicorū bene nos sperare iubent) in qua populi catholici salus, quæ hoc funesto quo viuimus sæculo tam laboriose variis erroribus acta constringitur, per viscera tandem misericordiæ Dei nostri eluctabitur: & maleuolorum odio depressa sanctissimæ sedis auctoritas, regnique Christianissimi splendor pietatis emerget, veritatisque catholicæ defensio toties interclusa respirabit. Sed iam ad cōquerendum de nostris schismaticis gloriæ & honoris sanctissimi patris inuidis, deque eorum in ipsum iniqua rebellione, hæc satis. Nunc ad eos pro salute sua mouendos & ex charitate Dei cohortandos nostra properet oratio.

B

CAPVT IX.

Exhortatio ad Monarchomachos schismaticos sub nomine catholico, catholicæ paci fideiq; Christianæ dolosis artibus insidiantes, vt agnoscant culpam suam & dissidium, quod faciunt cum domo patris æterni, quæ est Ecclesia, hæreticorum societati prauis opinionibus adhærendo.

C 1. *Exhortatione, in Christi charitate radicata Monarchomachi ad suæ defectionis criminisque agnitionem cū eius detestatione compellātur vt Deus illis clementissimè misereatur.*

2. *Quàm perniciosum & execrandum cum hæreticis & aduersus Deum eius in terris vicarium spiritualemque Ecclesiæ sanctæ monarchiam sceleratè fœderari.*

3. *Salutaris schismaticis in domum patris æterni quæ est Ecclesia cath. Apost. & Romana reditus pia deprecatione persuadetur, vt integer spiritus Dei in eis corpus animāque sanctificet, & sanctificando glorificet.*

D CVm satis abūde super afflictione fratrū nostrorū ab obedientia Apostolica sedis & agnitione supremi honoris summo Ecclesiæ principi Christi Domini vicario debiti vagantium exorbitantiumque gemuerimus. Sequitur ordine recto, vt ad eosdem summa vi charitatis exorandos, deprecandos, obtestandosque, nec non per Christi Domini viscera misericordiæ, in quibus nos exalto visitauit adiurandos accingamur: vt à prioribus recedentes erroribus & elusionibus Dæmonum in domum patris æterni, ecclesiam nempè catholicam, apostolicā Romanāque meritoriè reuertātur. Quod via faciliori consequētur, si se grauiter hac in S. patrem rebellione peccasse cognoscāt, peccatiq; sui fœditatem, oculis suæ mentis cordisque subiiciant: vt grauius tristiusque illud abominantes, citiùs ab illius reatu pœnaque liberentur. Felices in suo lapsu peccatores illi, qui cum vate regio, tristè lugendo, verè dicere possunt. [m] *Iniquitatem meam ego cognosco & peccatum meum contra me est*

Felix peccator qui serio culpam agnoscit ac magis quàm tenus offensam Deo detestatur.
[m] psal. 50.

semper. Contra id est coram in Græco ἐνώπιον. Sic tu peccator Schismatice à domo patris tui cum prodigo periculosa auersione elongate agnosce tuæ rebellionis atrox facinus, vt cum tanto principe corã oculis animæ tuæ propositum fletibus meritoriè diluas & expungas. *In conscientia*, dicebat S. Chrysostomus, *Dauid tanquam in imagine peccatum habebat depictum, & per singulos dies videbat putredinem eius, ideo dicebat peccatum meum coram me est. Ego illud video, tu Deus ne illud consideres, ego illud scribo, tu quasi Dominus dele*, &c. O magna fiducia pænitentis, ita peccatum videntis & detestantis! quam leue est aboleri, sic cum detestatione visum & agnitum? *Contra se stare dicit Dauid delicta quasi quamdam figuratam imaginem*, [a] inquit Cassiodorus: Nam reuera qui polluit iniquitatibus animam, si earum illum pæniteat, illas quantum potest accuratè suis depingit coloribus vt earum turpitudinem, fœditatem, formamque horribilem videns & intuens efficacius execretur, quò agnitas à peccatore, illi Deus clementius ignoscat, atque remittat, & post tergum suum eas reiiciat. Quia prius ipse peccator pænitens ante suos illas mentis oculos statuerat. Quod expertus feliciter Ezechias Rex Deo gratias agendo dicebat. [b] *Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea*, sic nostris naufragantibus ab obedientia sedia Apostolicæ non habentibus in hoc conscientiam dicam cum sancto Augustino piè & ex charitatis affectu. [c] *Sit ante te quod non vis esse ante Deum, si autem post te feceris peccatum tuum retorquet illud tibi Deus ante oculos tuos*, &c. [d] Si vos criminum fætore Christum Dominum rebellando contra suum in terris vicarium offendisse non putatis, ante veritatis solem hebetamini, & peccatum vestrum obstinatione ingrauescit; si vero in ista rebellandi frenesi crimina agnoscitis, à cordibus auulsa vestris euanuere. [e] *Initium quippe salutis est notitia peccati qui peccare se nescit, corrigi non vult, deprehendas te oportet, antequam emendes. Inquire in te, accusatoris primùm partibus fungere, deinde iudicis, nouissimè deprecatoris.* Hæc quidem ethnici Senecæ Philosophi sunt, sed verè Christum digna sequentibus quæ aurea verè dicta æmulatus D. Augustinus non in regione vmbræ mortis, sed in clara veritatis Euangelicæ luce ambulans hæc affatus est. [f] *Peccata nostra iudices nos sentiant, non patronos, accusatores suos non defensores esse cognoscant.* Hæc si ex charitate moniti contemnere perseueretis, cauete ne dum Christi virga directionis, dulcedinis, & suauia imperii castigari renuitis, eius virga furoris & exterminii conteramini. Sunt enim hæ virgarum species in manu saluatoris vt prædictum est à propheta, inquit [g] Clemens Alexandrinus. *Virga*, inquam, *νουθετικὴ id est admonitionis & disciplinæ apta, ἀρχικὴ imperij & τῆς ἐξουσίας summæ potestatis, illi enim qui ratione persuaderi non possunt, minus sanari solent, quibus si nihil prosint minæ, virga ad salutem admouenda est.* Scilicet salutaria correctionis in hac vita dulcis & paternæ. Modica quippe filij correctio Patri satis, vt sic Christus. [h] *Saluator mundi Pater misericordiarum & Deus totius consolationis nobis inuitis benigne castigando bene faciat.* Et vt loquitur [i] S. Gregorius Nazianzenus, *per externum internum purget hominem.* Subdit post hæc Clemens: *quæ si nihil conferat adiumenti scilicet virga correctionis ad salutem. Igne sceleratos aduri ere necesse est.* Quod est terribilis virga furoris Domini, summæ potestatis & exterminii effectus. Quam exercebit tunc Saluator mundi. [k] *Quando in maiestate sua cum Angelis suis ad iudicandum veniet.* [l] *Quando ignis in conspectu eius exardebit & in circuitu eius tempestas valida murmurabit.* Quam virgam post longam Dei despectam patientiam super peccatores perditos nimium vigilantem furentemque, Deus, quod precor, vt à vobis auertat, nolite primam illius ac secundam, in repellendo vestrorum agnitionem peccatorum superbè contemnere. Sed potius præclaram S. Cælestini Papæ ad Nestorium Hæresiarcham sceleratissimum, vt à suis nefandis resipisceret erroribus admonitionem in vobis effectu reueremini. [m] *Expergiscere tandem quia non sunt ista dicenda vigiliæ quas non exhibes custodiæ, sed rapinæ: vellemus te in hoc quod prædicas dormire, & vigilare in hoc quod impugnas: leuius certe ferremus, si in vtroque dormires: Nemo tibi perditus esset, nemo quæsitus, nullo animarum dispendio mæreret Ecclesia, nullo compendio lætaretur.* Sic profecto tolerabilius esset vos in honorando S. Patre Romano Pontifice conniuentes somno consopiri, quam in calumniando hæreticorum more vigilare. Sed lex Dei clamat. [n] *Declina à malo & fac bonum* [o] *odite malum & eligite bonum:* [p] *quiescite agere peruerse, discite bene facere.* Propterea contumeliis, iniuriisque sanctissimam pastoris œcumenici maiestatem hæreticorum perditissimorum religionis sanctæ hostium signa secuti, deturpauisse plorate, & oppositos prioribus iniuriis eiusdem sanctissimi nostrarum animarum parentis dignitati principatuique summo, honores sanctissimos exhibete. Fœdera atque pacta cum hæreticis inita, quę vos dissidiis contra S. sedis Romanique pastoris auctoritatem contumacibus armarunt, tanquam flagitiosissima in æternum cum dolore tristitiaque maxima detestamini. 2. Agnoscentes nihil esse perniciosius execrandumque magis quam contra Deum, contra sanctam eius Ecclesiam, contra eius visibile caput, aliosque orthodoxos ministros & pastores animarum, hæreticorum factionibus erroribusque fœdari. Cum quorum contagionibus dogmaticis viuendo & consentiendo, nomen Catholici Christiani retinere atque profiteri, nec non sub sancto nomine iniquitatem nutrire, ad maximam Deum prouocat iram, quę maximas ciuitates funditus euertit. Exemplo Antiochiæ hoc illustrissimo Theopoleos nomine decoratæ, quæ sub hoc sancto nomine cum hæreticis fœderata mille in dies iniquitatum rebellionumque contra Deum, contra eius vicarium, contra S. Matrem Ecclesiam eiusque decreta de excelso sacrata fætores exhalaret: primo terræ motu cõcussa, atque in multis sui corporis partibus dissipata, pòst ira Dei vsque ad terribilis vltionis extrema furente, à Cosrhoe Persarum Rege sub Iustiniano imperatore, præsertim eo tempore quo ipso imperãte principe omnia vbique terrarum in imperio florebant, capta funestissimè ferro flammisque vastata est. Vt intelligamus malè viuere, iniquitatum pollutionibus oblectari, hæreticorum contagia sectari, & sanctissimo, Christiani Catholici nomine gloriari, esse rem sceleratissimam: quæ eò ad iracundiam Deum ardentius exasperat, quò nominis sanctitas grauius factorum vitæque prauitate polluitur. Propter

Hh iiij

Marginal notes (left column): S. Chrysost. in Psalm. 50. — *Qui peccatum agnoscit Deus ignoscit.* — a Cassiodorus in Psalm. 50. — *Deus proiicit post tergum suum peccata pænitentium ponentium ea ante oculos suos.* — b Esaiæ c. 38. — c Tract. in S. Joan. 12. — *Initium salutis notitia peccati.* — d Seneca 28. — e Seneca Epist. 28. — f S. Aug. ser. 87 de tempore. — g L. 1. pædago c. 7. — h S. Paul. — i Ep. ad Eudoxium quæ est inter Ep. S. Basilij 180.

Marginal notes (right column): k Matth. cap. 25. — l Psal. 49. v. — m Ep. cælestini papæ ad Nestorium. — n Psal. 36. v. 27. — o Amos c. 5. — p Esaiæ ca. 1. — 2. Part. *Quam sit perniciosum & execrandum contra Deum & Ecclesiam hæreticis fœderari. Iniquitas nutrita sub sancto nomine Dei ad iram prouocat maximam.* — *Antiochia dicta Theopolis propter sua scelera, hæreticis sociata, miserrimè vastata.* — *Quam scelestum sit peruersè viuendo sancto catholico Christiani nomine gloriari.*

quod iratus Angelis percutientibus dicebat Dominus, *[a] à sanctuario meo incipite*, vt attendatur illud Apostoli diligenter, *Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum Iudæo primum & Græco [b].* Quare priùs Iudæus, quàm Græcus, fidelis quàm ethnicus, torquebûtur? nisi quod sua professione, vocatione à Deo, electione, sanctoque nomine his congruente, ingrati diuinæque obliti miserationis abutantur? Quod si vt idem ait Apostolus, *[c] Non est acceptio personarum apud Deum*, nec nominis, nec loci aliqua ratio esse poterit, nisi ad ingratos puniendum magis: ideo Esaias Propheta clamabat: *[d] In terra sanctorum iniqua gessit &* (propter hęc scilicet) *non videbit gloriam Domini.* Quò istæ lachrymę fletusque Hieremię. *[e] Proiecit Deus de cælo in terram inclytam Israel, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris.* Quamobrem quò sanctius est nomen Catholici Christiani eò iure gloriari non nisi optimo Christiano fas est. Ita hoc sancto digna nomine pro honore Dei, pro defensione S. Ecclesiæ & Apostolicę sedis operantes, perniciosissimam ac sceleratissimam hæreticorum pestium confœderationem, societatemque vitatem, & longe à vobis in extremas inferni oras, diris addictas imprecationibus amandate. Quid in hæreticorum detestationem, & contra venenata eorũ colloquia pro exhortatione nostra dicat [f] S. Cyprianus, audite? *Declinent autem de cætero fortiter & euitent dilectissimi fratres nostri verba & colloquia eorum, quorum sermo vt cancer serpit:* Quid insuper post hæc? *Nulla cum talibus commercia copulentur, nulla cum malis conuiuia vel colloquia misceantur, simulque ab eis tam separati quàm sunt illi de Ecclesia profugi.* Et sanctos fidelesque Catholica vnitate sociatos erudiens lib. de vnitate Ecclesiæ, quam ad viuum perniciem, pestem atque venena intoxicandis animis colloquiorum hæreticorum expresserit, hæc ipsius verba testantur. *[g] Vos autem cauete (Ecce prędixi vobis) omnia: vitate quæso eiusmodi homines, & à latere atque auribus vestris perniciosa colloquia velut contagium mortis arcere. [h] Quomodo enim potueramus nos cum simus serui Dei, vos verò serui Diaboli in vnum conuenire?* Dicebat Lucifer Calaritanus adhuc Catholicus nondum transfuga factus ad hæreticorum castra, imperatori hæretico Constantio. *Quando sic inter nos & vos separatum esse voluit Deus, quomodo inter lumen & tenebras, inter vitam & mortem, inter dulce & amarum, quomodo inter sanctos Angelos Dei, (qui sunt semper eius magnificantes clementiam) & inter illos Apostatas, quos in æternum tecum visurus es torqueri, nisi temet eripueris ab eis?* Præclaram verò [i] sancti Augustini sententiam nostræ confirmatricem assertionis hanc tanti fecit Ecclesia, vt eam inter suos sacros canones retulerit. *Omnis Catholicus illam partem detestatur eis Ecclesiam vniuersalem Apostolicis sedibus roboratam non communicatione cognoscit: illi ergo repellendi sunt, quia se ab vniuersali Ecclesia diuiserunt: non habemus partem cum iis qui faciunt partem.* S. Antonius cum hæreticorum vt Arianorum consuetudinem societatemque semper habuisset horrori, moriens ita sui in eos odij hæredes relinquere discipulos suos percupiens hac admonitione confirmabat [k]: *Hæreticorum & schismaticorum venena vitate, meumque circa eos odium sectamini. Scitis ipsi quod nullus*

a Ezech. 1. ca.
b Rom. 2.
c Ibi. Rom. 3.
d Esaiæ 26.
e Thren. c. 2.
Commercia & colloquia hæreticorum fugienda.
f Epist. ad Cæcilium.
g S. Cyprianus de vnitate Eccle.
h Lucif. Calar. ad Constantium imper.
Catholici serui Dei non possunt commisceri cum hæreticis seruis Diaboli.
i In Con. Schismo 24. q. 1.
Horrorem hæreticorum discipulis sanctus Antonius moriens admonendo persuadet.
k S. Athanas. in vita S. Anthonij.

A *mihi nec pacificus sermo cum eis vnquam fuerit.* Vincentius Lyrinensis quam perniciosa execrandaque Catholico societas hæretici esse deberet, vt ostenderet, illum viperę scorpioni, basiliscoque comparare non dubitauit. *Deuita*, inquit, *hæreticum vt viperam, quasi scorpionem, quasi basiliscum, ne, te solum tactu, sed etiam visu afflatuque percutiat.* Quam grauiter ac religiose hanc ante hos hæreticorum confœderationem tanquam mortem animarum Philadelphienses docuit detestari [l] S. Ignatius, declarant ista quæ in Epistola scripsit ad illos: *Nolite errare fratres si quis separantem à veritate sequitur, regnum Dei non possidebit hæreditarium, & si quis non recedit à falsiloquio concionatoris in gehennam condemnabitur. Neque enim à piis recedendum, neque cum impiis paciscendum est. Si quis in alienam sententiam pedibus eat, hic non est Christi, neque passionis eius particeps,*
B *sed vulpes est vinea Christi corruptor. Cum tali ne commisceamini, ne vna cum eo pereatis, ne si pater sit, seu filius, seu frater, seu propinquus aut familiaris.* Quanta mala ex hoc commercio colloquioque hæreticorum in Catholicorum redundant animos his [m] S. Cyprianus suos breuiter instruendo verbis expressit. *Admoneo pariter & consulo ne perniciosis vocibus temerè credatis, ne fallacibus consensum fallaciæ commodetis, ne pro luce tenebras, pro die noctem, pro cibo famem, pro potu sitim, venenum pro remedio, mortem pro salute sumatis: Nec ætas vos eorum nec auctoritas fallat.* An ista parui exitij sunt vt pro his contagiosa hæreticorum fœdera auertere ac detestari non debeamus? O quantis & qualibus horroris maledictionisque titulis atque nominibus in sacra scriptura spiritus Dei hæreticorum scelera, fallacias, dolos, impietatesque ad interitum animarum quas fraudulenter infatuant, per os Apostolo-
C rum & calamos expressit? Quid enim ipse sanctificator animarum de talium nefariis impietatibus iudicauit, iudicandumque fidelium mentibus inseuit. *[n] Cum eos modò inimicos crucis Christi, ventris mancipia & seruos, iræ ac ignominiæ vasa homines corruptos mente, reprobos, [o] circa fidem naufragos, [p] attendentes doctrinis Dæmoniorum spiritibus erroris in hypocrisi, loquentes mendacium, cauteriatam habentes conscientiam cum magna indignatione nominat? modo homines [q] se ipsos amantes, cupidos, elatos, superbos, blasphemos, parentibus non obedientes, ingratos, scelestos, sine affectione, sine pace criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proteruos, tumidos, voluptatum amatores, magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes appellat? [r] quos ait malos esse homines, seductores, in peius proficientes, errantes & alios in errorem mit-*
D *tentes.* Sed istis impietatis titulis istos abominari spiritui sancto nondum satis. Alibi vocat *[s] Magistros mendaces, qui introducunt sectas perditionis & eum qui, emit eos Dominum negant superinducentes sibi celerem perditionem. [t]* Quorum luxurias multi *sequuntur per quos via veritatis blasphematur, & qui in auaritia fictis verbis de salute animarum perdenda negotiantur. [u]* His adiungit eos, *esse fontes sine aqua, nebulas turbinibus agitatas, quibus caligo tenebrarum reseruatur. Qui superba vanitatis loquentes pelliciunt in desideriis carnis Luxuriæ, eos qui paululum effugiunt, qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes, cùm ipsi serui sint corruptionis.* Quid insuper diuinus spiritus? eos

Vincentius Lyrinensis in suo commonitorio. Quam mortifera contagio hæreticæ commercij.
l Epist. ad Philadelphienses.
Not. Nunquam id hæretico commiscendum quicumque ille sit.
Quanta mala in animos ex colloquio commercioque hæreticorum redundant.
m L. 2 Ep. 8. ad plebem vniuersam.
Multis hisque horribilibus nominibus impietates hæreticorum in scriptura SS. spiritus sanctus expressit.
n Philipp. c. 3. v. 18 & 19.
o 1. Timoth. c. 1.
p 1. Timoth. 4. v. 1. & 2.
q 2. Timoth. 3. v. 2. 3. c. 4. &c.
Viua ac pulchra hæreticarum impietatis descriptiones ex scripturis sanctis.
r 2 Timoth c. 3. v. 13.
s 2. S. Petri c. 2. l. 1.
t Ibi. v. 2.
u Ibid. v. 17.

a Epist. S. Iudæ v. 4. b Rom. 1. v. 2.

ant esse impios. a *Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem & Dominum nostrum Iesum Christum negantes*, b *nam confitentes se nosse Deum factis tenere negant.* Atque hi legitimos suos Dominos vetosque principes aspernantur, nisi cum resistere potestati a Deo in terra firmatæ non possunt, hoc est quod idem spiritus Dei per os Apostoli Iudæ & plura adhuc his verbis indicauit. c *Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant.* Illorum autem sterilitatē & ariditatem spiritus in producendis operibus bonis, & in malis luxuriosam fæcunditatem ita postea descripsit. d *Hi sunt in epulis suis maculæ conuiuantes, sine timore semetipsos pascentes, nubes sine aqua quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sydera errantia quibus procella tenebrarum seruata est in æternum.* Sed nunquid & hęc omnia satis ad plenam viuamque impietatis & abominationis hæreticæ exprimendam effigiem? alios præterea viuos prioribus colores addidit, cum hos veritatis christianę Apostolicæque sedis oppugnatores, osoresque perfidos, e *Falsos prophetas, lupos rapaces, vestimentis ouium indutos*, f *petulantes ac procaces hædos*, g *seminatores ac satores zizaniorum*, h *canes, bestias*, i *Antichristos denique* k *filiosque diaboli nuncupauit.* Quæ talium perditorum tot inquinatorum sceleribus per tot nomina à Spiritu S. significatus cum fidelibus vereque catholicis summo obsequio, reuerentia, obedientiaque filiali Ecclesiæ sanctæ, Apostolicę sedi, Christique Domini vicario, prælatorum omnium orthodoxorum Domino ac principi consecratis, potest esse conuentio atque societas? qui eiusdem spiritus sancti testimonio, l *Filij ac* m *serui Dei*, n *filij lucis*, o *filij promissionis*, p *gens sancta, populus acquisitionis, regales Dei sacerdotes*, q *fideles Dei templa*, r *hæredes Dei, coheredes autem Christi*, in scriptura sacra nominantur? Si possit esse Christi ad Belial conuentio, si lucis ad tenebras, licita tunc ac minimè perniciosa catholicorum cum hæreticis Ecclesiæ Dei atque sedis Apostolicæ grauissimis, vetustate ac improbitate corroboratis hostibus societas atque conspiratio reputabitur. Secus nunquam: porios Deus tellurem effundet in vndas.

c S. Iudæ v. 8.

d Ibid. v. 12. 13.

e S. Matth. 7. f S. Matth. 24. & 25. g S. Matth. 13. h Philipp. 3. v. 2. * S. Ioan. 2. i 1. S. Ioan. 2. v. 18. 22. &c. k 4. v. 3.

Pulchra epitheta quibus fideles catholicos spiritus sanctus in sacra pturn sacra condecorat.

l Ioann. 1. l Rom. 6. m S. Ioan. 12. n Ad Galat. 4. o 1. S. Petri. p 1. Corinth. 3. & 2. Corinth. 6. q Rom. 8.

Ad magnam impietatem deique offensam inibeliscorum tum hæreticis aliisque anathemate damnatis iniquitatis commercia vertuntur, nec sine diuina vltione.

Imperio miscens caluque cum tartara soluet.

Quam illi tam iniqua fœdera coniurationesque malignę possent arridere. Mihi quidem præclarè dixisse videtur recens doctor Christianus Platonicus Ficinus cum suis in Platonem argumentis scripsit. r *Ad impietatem etiam pertinere familiaritatem & omnem communicationem, seu in cibis, seu in verbis cum his initam quibus nefaria scelera à sacris arcentur, quis & contaminati, cæteros quoque vel ipsa propinquitate contaminant, inde ira Dei super peccatores huiusmodi pestilentem societatem minime fugientes grauissima ruit.* Tantaenim, s inquit S. Cyprianus, *Indignatio Domini existit aduersus illos qui schisma fecerant, vt etiam cùm homo Dei ad Ieroboam missus esset, qui ei peccata sua exprobraret, atque vltionem futuram prædiceret, panem quoque apud illos edere & aquam bibere vetaretur: quod cùm non custodisset, & contra præceptum Dei prandisset, statim diuina censura vltione percussus est, vt inde digrediens, à leone in itinere necaretur.* Potestne qui in sinu suo basiliscum aut alium

r Marsil. Ficinus in argumento Dialog. 10. de legibus.

s Epist. 76.

A cuiusuis speciei venenatæ serpentem portat ab eius mortifero dente non vulnerari? potestne aliquis picem tangere, & ab t ea vt scriptura loquutur non inquinari? potestne quispiam hominem peste fœda, mortaliqueque tactum, contaminatumque ad suam mensam, cubiculum, familiaresque conuictus admittere, & grassantis pestilentiæ tabo teloque non vlcerari? denique vt cum u S. Hieronymo loquar, *Alligabit quis in sinu ignem, & vestimenta eius non comburentur? aut ambulabit super carbones ignis & pedes illius non ardebunt: Quo vultu*, x dicebat Petrus venerabilis, *qua conscientia ad altare saluatoris accedere, qua fronte ad colloquia piæ matris ipsius venire tentabo: cum blasphemus hostibus eius blanditus fuero?* ô crudelis societas cum hostibus Dei! sceleratissimus Heresiarcha & sacrilegus Arius Alexandrię sua

B pestifera conuersatione, atque familiaritate, pietatis specie velata sanctimoniales septingentas, Deo solenni voto consecratas tantis elusit dolis fraudibusque fefellit, vt omnes hæreticę veneno prauitatis intoxicauerit. Quas, ne alias virgines suæ conuersationis peste contaminaret, Ecclesiastica sanctio à ciuitate Alexandrina cum suo Ario relegauit ac pepulit: y *ô veritatis inimici*, exclamabat Christianissimus imperator Constantinus iusta hæreticos obiurgatione compellando, *hostes vitæ, interneciomis auctores, & consiliarij omnia apud vos veritati contraria, turpibus consentientia, maleficijs, ineptijs, & commentitijs fabulis exultantia! quibus terite mendacia struitis, premitis insontes, fidelibus veritatis lucem denegatis. Nam falsa visione & specie pietatis semper delinquentes omnia contagione vestra contaminatis, con-*

C *scientias integras & labe vacuas lethalibus plagis vulneratis, ipsum diem pene dixerim hominum oculis adimitis.* His & similibus plus in hæreticos obiurgationibus dictis hanc edidit sanctionem tanto dignam imperatore: *Sit igitur ratum statutumque vt post hunc diem nullo in loco vel publico vel priuato nefarij vestri conatus in vnum coire audeant.* His ergo consideratis altaque mente meditatis, vos Dei Ecclesiæque legis præuaricatores ad hoc Moysis salutare monitum, aurium animorumque vestrorum docilitatem pro salute vestra reflectite: z *Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent ne inuoluamini in peccatis eorum.* a Sic Samaritanos commixtos infidelibus, leones à vigilante Dei virga admissi prodigioso furore deuorarunt, atque strangularunt. Sicut cum ipsis Samaritanis bina impietate paganica & hæretica contamina-

D tis, catholicos Israelitas conuersari nefas erat. b Atque hæc cum hostibus Dei veritatisque perduellibus fœdera nec semper ignorantia excusat. Propter magnum periculum perniciemque animarum quæ ab illis orta Ecclesiam Dei, Remque publicam nefariè vulnerant. Nam magnus ille Paphnutius cum Maximum episcopum simplicitate quadam animi ignarum quid ageret inter hæreticos versari & considere vidisset, ad eum accessit & manu apprehensum his verbis castigauit. c *Non patiar episcopum adeò venerandum in cathedra pestilentiæ sedere, & cum impuris hæreticis nec verbo quidem communicare.* Notabilis epistola Alexandri Patriarchæ Alexandrini ad orthodoxos vt à societate Arij Hæresiarchæ se tanquam à peste contagioneque animarum mortifera subducerent addens hæc inter alia. Nam par

t Eccl. 13. u Epist. ad Eustoch. virg. de virginis custodia. t. 1.

Blandiens hostibus Dei, indignum accedere adulatio.

x S. Petrus Cluni. l. 2. de miraculis ca. 15.

Arius suafamiliaritate multas sancti monialesperdidit & infecit.

y S. Epiphanius hæresi 69. y Eusebius lib. 3. c. 61. & 62. de vita Constanti.

Quanta mala causantur hæretici, & quam graues animarum strages testimonio magni Constantini.

Sanctio Constantini contra hæreticos.

z Numer. c. 16. a L. 4. Reg. c. 17.

b S. Ioan 4. Non coutuntur Iudæi Samaritanis.

c Socrates li. 1. c. 3.

Exhortatio ad orthodoxos pulchra Alex. Episcopi Alexandrini de vitando Ario.

a Socrat. ibi supra.

b S. Ioan. Ep. 2.

A

[a] *est vt nos qui sumus Christiani, omnes qui contra Christum loquantur animoque sint ab eo alienato tanquam Dei hostes & corruptores animorum deuitemus. Neque id genus hominibus (sicut* [b] *precepit S. Ioannes) vel aue dicamus, ne quando illorum peccatis communicemus.* Hæc nobis attentè profundiorique cogitatione meditantibus tantò funestior miseriorque status conditioque Gallorum catholicorum videri debet, quantò minus licet illis hæreticorum infestissimorum Ecclesiæ sedisque apostolicæ hostium vitare commercia. Peccata siquidem toto orbe Gallico nimis immanè sceleratéque grassantia suæ vomitu doctrinæ pestiferę in cælum spumantia atque in Deum ipsum conditorem restauratoremque mundi suas impune nimium ceruices arrogantius erigentia, honc oobis calamitatis in hoc regno fundum lugente ac fremente fidelium catholicorum grege

B

pepererunt: vt à Dei gratia destituti per edicta regum christianissimorum, ea pro necessitate regni rerumque suarum facere coactorum, societates atque negotiationes hæreticorum sustinere compelleremur. Sed si edicta regia, hęreticorum cõmercia in secularibus & temporalibus rebus pro bono pacis ad tempus quoad meliora Deus indulserit: tamen cum illorum impietatibus hæreticorum, dogmatibus execrandis, rebellionibus in Deum, in Ecclesiam, in sedem Apostolicam, in sanctissimum animarum nostrarum parentem, in ipsum deniique Regem christianissimum inire fœdera, pacifici consensus, atque earum contagione fœdari, adeò diuina iura reclamando minitandoque prohibent: vt nisi has extrema cum bonis omnibus abominatione de-

C

testemur, omnes simul cum illis Dei Ecclesiæque perduellibus in æternum pereuntes simus gehennæ infernique tormenta subituri.

3. *Pars. Exhortatio ad schismaticos, eorumque sectatores vt in domum Patris æterni scilicet Ecclesiam Catholicam Apostolicam & Romanam pro salute sua redeant.*

3. Sed iam vos quicumque estis Galli qui hæretici haberi deprecamini, qui nominis catholici titulo decorari desideratis, qui extra Ecclesiam Dei cum pernicie animarum vestrarum vagari oolle vos verbo profitemini, hoc facite vita & opere. Vt redeuntes in domum Patris æterni, quæ est Ecclesia, (à qua vos per schismata rebellionesque contra sanctissimum Romanæ Ecclesiæ primatum improbis miserè scripturientium opinionibus adhærendo segregastis) per reconciliationis ianuam tutasque salutaris pęnitentiæ vias aditusque, certam vobis in sanctuarij cælestis tabernacula vocationem per bona opera faciatis. Et quantò peius nocẽtiùsque monarchomachorum duces in isto bello contra cunctarum matrem

D

Ecclesiarum, sedem Apostolicam Christi Domini vicariom, Ecclesiasticæque Monarcham ditionis, cum pertinacia sequi voluistis, tantò meliùs feliciusque ab istorum schismaticurum hæreticurumque recedentes tabernaculis, in gremium Ecclesiasticæ pacis vnionisque cum magna diuinæ misericordiæ fiducia confugite.

Reuersio per obedientiã & pœnitentiam in gyrum Ecclesiæ liberat redeuntes ab vtraque seruitute corporis & animi.

Confugientes in Patrem omnium fidelium sanctissimum, bonæ voluntatis inclinatione sommique honoris, obsequij, beneuolentiæ, amorisque consecratione, toto corde, mente, viribusque propendite. Hæc tuta via & efficax: quæ vos ab vtraqoe seruitute animi & corporis, culpæ & pænę, criminis atque miseriæ liberabit. Ob quam seruitutis captiuitatisque duplicis liberationem Carolus magnus Hispanos graui veréque regia oratione vt in Ecclesiæ sanctæ matris catholicæ,

A

Apostolicę Romanæque redirent, hortabatur. In qua hæc inter alia. [c] *Nunc (inquit) duplici pro vobis afficimur mœrore, diabolica fraude decepti in corde, & inimica seruitute oppressi in corpore, sed redite obsecro ad vnitatem sanctæ matris Ecclesiæ, vt vos eruat de angustia seruitutis terrenæ,* scilicet Sarracenorum crudelitate, *qui vos per baptismi gratiam à vinculo liberauit originalis peccati. Expoliastis veterem hominem, quomodo iterum fraude decepti malignitudinum illum? adoptionis filij Dei Patri facti estis per eum, qui non est adoptiuus sed proprius. State per fidei inuiolabilem confessionem in libertate filiorum Dei & nolite infidelitatis iugum subire. Expellite vincula diabolicæ deceptionis de cordibus, quatenus Deus Christus qui soluit compeditos, excutiat catenam gentis inimicæ de manibus vestris.* &c. Et paulò post, [d] *Certissimum nam-*

B

que erit diuinæ miserationis auxilium, vbi vnà est totius Ecclesiæ charitas & vna vera fidei confessio.

c Caroli Magni Epist. ad Elipandum Toletanę Ecclesiæ primatem hæretico loe infectum & ad alios in hac perfidia socios, anno D. 794. *Hortatur Carolus Magnus Hispanos ad veræ fidei obsequium & Ecclesiæ matris obedientiam vt ab vtraque seruitute liberentur diaboli & Sarracenorum.*

d Ibid.

O vtinam ista pręclara planeqoe aurea magni illius quondam principis ac regis vestri christianissimi monita ipsi vos non modo docili attentione audiretis, sed etiam quasi vobis dicta esse iudicaretis, vt sic praxi honorifica in vobis illa factoque ipso decoraretis. Profectò calamitates sub quarum pondere triste in hoc regno tamdiu gemimus, priuatas publicasqoe per infinitam Dei nostri miseaicordiam hodie nullas haberemus. Neque vos vnquam ad gremium matris vestrę sanctissimæ rediisse pigebit, cum siris ex illius charitate amplexo meliores beatioresque futuri. Est enim ager ferax & in bonum fœcundus Ecclesia: qui zizania in medullas tritici & frumentum ele-

C

ctorum cõmutare solet, id est ex hypocritis vere pios, ex hęreticis catholicos, ex schismaticis vnitatis Ecclesiæ cultores, denique ex rebelibus filus Patri sanctissimo, *Charissimos, obedientissimos fabricare atque efformare consueuit: Sunt enim virtutes quæ casu & calamitate hominibus acciaunt in Ecclesia?*

Ecclesia bonus campus qua ex malis seminibus boni fructus colligunt ex peccatoribus iustos.

[e] Dicebat S. Porphyrius Gazæ in Palestina Episcopus piis illis catholicis, qui illos gentiles per metum extremi supplicij aut alterius grauis infortunij ad Ecclesiam confugientes recipiendos esse negabant. Sed quod saluti pænitentium literatorum pollutione schismaris inquinatorum maximè expedire iudico illud est vt in Ecclesiæ sinum per obedientiam eiurationemque rebellionis reuersi, illos quos exemplo suæque prauæ professione opinionis corruperunt, salutari illustratos eruditione ad Deum Ecclesiamque communem societatis parentem Christianę conuertant. Sic Marcioni Hæresiarchæ copia ad Ec-

D

clesiam redeundi facta est, pacem recepturo, *Si quos*, inquit [f] Tertullianus, *perditioni erudisset, Ecclesiæ restitueret.* Hoc sensu S. Hieronymus Esaiæ illud exponit, [g] *Cum exaudiero eos dabo eis virtutem Spiritus mei, & implebo eos iudicio meo & fortitudine.* Vnde Dauid postquam à Deo summis precibus reditum diuinæ gratiæ postulauisset, dicens, [h] *Redde mihi lætitiam salutaris tui, & Spiritu principali confirma me.* Addidit pro tanti agnitione beneficij atqoe satisfactione delictorum præteritorum. *Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.* Quod sanctus Apostolus in se ipso diuinitus ad Christum Dominum conuersus quotidie in saluandis populis obseruans dicebat, *Væ mihi si non Euangelizauero.* Quodque ipse facto præstitit, aliis faciendum hac verborum serie demonstrauit. [i] *Sicut exhibuistis mem-*

e Ex Marco Diacono in narratione de destructione templi Marneiã anno D. 401

Schismatici aliique peccatores Ecclesiæ per pœnitentiam reconciliati, quos suo exemplo & praua doctrina corruperũt, teneantur pro virili parte conuertere.

f Tertullian. de pręscript.

g Esaię ca. 37.

h S. Hieron. in cap. 3. Michææ.

i Cap. cum exaudiero dist 50.

bra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. [a] Hanc Apoſtoli admonitionem, in ædificationem lucrumque ſalutis animæ ſuæ deducens Meletius ex hæretico catholicus verè factus in conuerſionem aliorum, quos ante peruerterat multos atque optimos pœnitentiæ fructus egit. [b] Vnde poſtea multis uſque grauiſſimis perſecutionis procellis tempeſtatibuſque vexatus, furente Conſtantij Imp. hæretici catholicos opprimendi rabie, relegatus, ſibi ad æternitatem gloriæ cæleſtis felicem viam aditumque ſalutarem per opera meritoria patefecit. Nec eſt quod peccator ad Deum quem grauiter vitæ ſceleribus offenderat, redire pertimeſcat. Qui enim à Dei irati conſpectu malè viuendo receſſerat, ad eum per pęnitentiam redeundo hunc valde pacatum pro ſalute ſua nouique cum illo fructu fœderis experietur. Nec tanto paternæ beneuolentię, in amplexus filij prodigi reuertentis pater affectu proruit, quanto peccatorem ad ſe redeuntem per ſalutares pænitentię vias patentibus miſericordiæ ſuæ viſceribus Deus amplectitur, vt ad Dominum redire poſt errores ſuos qui peccarunt, tacti veræ dolore pęnitentię minimè terreantur. Nec eſt quod à Deo pati repulſam redeundo formident, longè quippe Deus mitius clementiuſque cum anima peccatrice ad ſe per gementis itinera pænitentiæ reuertente agit, quam maritus cum adulrera vxore, cui receptione vxoris in domum poſt libellum repudij datum thorumque adulterio pollutum ciuilia iura apud multas gentes interdicunt. [c] Scribit Calchondilas apud nonnullos populos magnam hanc eſſe exectandamque imprecationem. *Vt quis repudiatam vxorem iterum recipiat.* [d] *Illa quippe*, inquit D. Hieronymus, *quæ vnam carnem diuiſit in alium vel alios, retineri non debet, ne maritus fiat ſub maledicto.* Et iuxta legum imperialium tenorem, [e] *Qui vxorem adulterij conuictam damnatamque crimine, domum prioris ſociam thalami reduxiſſet, lenocinij crimen incurriſſet.* At peccator non ſic apud Deum! Cui multis inquinato criminibus, ſi illorum tangatur pænitentia clementiſſimè miſeretur, & ad ſe redeunti copiam gratiamque largitur, vt iuſtior reſurgat, quam ceciderat. [f] *Et non modò vitam habeat, ſed abundantius habeat.* Indeque ab ipſo Deo Patre miſericordiarum maioribus donis refulgens, melioribus quoque diuinæ gratię deliciis in hac vita potiatur. Quid igitur, ô diuinæ irritatores indignationis & patientiæ Dei tam longanimiter ad pænitentiam vos expectantis illuſores, cunctamini? quid moramini? quid tamdiu ad Dominum proficiſci reuertique tardatis? quare non omnes moras abiicitis? Cum ſemper in via Dei nocuerit differre paratis? quę vos tam ſera morator ſegnities? quamdiu in iſta, in qua iacetis immundi, auerſione à Deo & ab Eccleſia manebitis, in peiora vitæ extorris à gratia Dei crimina ruetis. Nunquid talibus propheticorum oraculorum vocibus veſtras vndique aures circumſonare ſentitis? [g] *Longè à peccatoribus ſalus,* [h] *qui elongant ſe à te peribunt,* [i] *non eſt Deus in conſpectu eius. Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore.* [k] *Perdidiſti omnes qui fornicantur abs te.* [l] Nunquid quotidie, *perit mundus & concupiſcentia eius*? Cuius dilectores heu! in deteriora iniquitatum miſeriarumque barathra labuntur! Quare hoc? niſi quia extra ſunt domum Dei, quæ eſt Eccleſia turpitudine ac rebellione ſcelerum ſuorum cōtra intemeratam illius arcem thronūque dimicantes? Audite hæc Petri Damiani memorãda dicta ad coepiſcopos ſuos Eccleſiæ Lateranenſis poſt multa, iſta ſubiungentis: *Videtis itaque dilectiſſimi quia totus mundus pronus in malum, per lubrica vitiorum in præceps ruit: & quantò fini ſuo iam iam vicinius appropinquat, tantò grauiorum ſuper ſe quotidie criminum moles exaggerat*, &c. At contra in dies eorum vita creſcit in melius qui conuerſione vitæ & auerſione à mundo & ſordibus eius, Deo pariùs & diligentiùs propinquare feſtinant: & ad eius ſanctuarium tabernaculumque, in quo habitat in terra cum hominibus, Eccleſiam videlicet ſanctiſſimam firmamentum, columnamque veritatis proficiſci maturant. Ne cum ruente mundo in profundum corruptionis contagioſæque prauitatis & amatoribus eius, ſpiritu diuinæ benedictionis extinguantur: ſed vitæ corruptę contagia vitantes ad iſtam domum non manu factam diuinæ fortitudinis Sion ne pereant, magna concuſſi vitiorum turbine, confugiunt. O quàm bene feliciterque cum talibus ſic ad Romanam Eccleſiam confugientibus agitur. [a] *Cùm inter hæc tam profunda periclitantis mundi naufragoſa diſcrimina*, inquiebat Magnus Archiepiſcopus Oſtienſis & Cardinalis, Petrus Damianus, *Inter tot immane patentes humanæ perditionis voragines. Vnicus & ſingularis portus Romana pateat Eccleſia, & (vt ita fatear) pauperculi piſcatoris ſit parata ſagena, quæ omnes ad ſe ſincere confugientes, de procellarum intumeſcentium fluctibus eripit, & in littore ſalutaris quietis exponit.* Verè quies ſalutaris in Eccleſia ſola, extra quam diſſentionum, irarum, diſcordiarum turbines, perturbationumque tonitrua terrificant animos eorum, qui rebellione ſua extra Eccleſiam funeſtiſſimè iactantur. Quas animorum iactationes turbulentas nulla mundi ſtatio male fida ſaluti atque quieti, ſed vnicus Eccleſiæ S. tutiſſimus tranquillitati animarumque fidelium proſperitati portus ſedare poterit: vt his verbis S. Auguſtinus Manichæo Honorato ſignificauit. [b] *Si iam ſatis tibi iactatus videris, finemque huiuſmodi laboribus vis imponere, ſequere viam catholicæ diſciplinæ* (ſcilicet quæ in Eccleſia Romana obſeruatur & exercetur) *quæ ab ipſo Chriſto per Apoſtolos ad nos vſque manauit, & adhuc ad poſteros manatura eſt.* In ſumma, niſi vos per abnegationem errorum rebellionumque veſtrarum quibus catholicæ pacis amænitatem turbaſtis, tandem ad hunc ſacratiſſimum vnionis Eccleſiaſticæ portum per viam reconciliationis, animo pacato redire volueritis, omnes ſimul peribitis. Quod omen Deus auertat! [c] cum extra Eccleſiam Catholicam, Apoſtolicam & Romanam nulla ſalus eſſe poſſit. Magnum præter S. Martyrem Cyprianum, audite Auguſtinum de fontibus ſaluatoris more ſuo diuinæ promentem eloquentię ſapientiæque flumina, hæc Spiritus ſancti fundentem oracula. [d] *Extra Eccleſiam catholicam totum poteſt homo præter ſalutem, poteſt habere honorem, poteſt habere ſacramentum, poteſt cantare alleluya, poteſt reſpondere amen, poteſt Euangelium tenere, poteſt in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti fidem & habere & prædicare. ſed nunquam niſi in Eccleſia catholica ſalutem poterit inuenire.* Sed ſi me pro vobis orantem ſpreueritis, at non magnum illum Auguſtinum. Itaque finite

Marginal notes (left column):

a Rom. 6. v. 19.

Meletius poſt hæreſim conuerſus ad Deũ magnus euaſit concionator atque paſtor animarum.

b Theodor. l. 2. c. 31.

Plus diligit Deus peccatorem ad ſe reuertentem quam redeuntem filium prodigum diligit pater.

Mitius & clementius agit Deus cum anima peccatrice quam maritus cum adultera vxore.

c Calchond. l. 9. de rebus Turcicis.

d In c. 19. S. Matth.

e L. caſtitas C. ad legem Iuliam, de adulteriis l. 2. §. vnde ff. eodem.

f S. Ioan. c. 10. v. 10.

Concluſio exhortatoria vt hi qui auerſi à Deo & à domo eius elongati ad ipſum redeant.

g Pſal. 118 v. 155.

h Pſal. 72. v. 27.

i Pſal. 10. v. 5.

k Pſal. 72. v. 27.

l S. Ioan. Ep. 1. c. 2. v. 17.

A — B — C — D (section letters between the columns)

Marginal notes (right column):

Mundus quotidie in peius ruit, quia elongatus à Deo extra Domum eius quæ eſt Eccleſia.

Petrus Damianus Epiſt. ad coepiſcopos ſuos Lateranenſis Eccleſiæ.

Omnes peruerſos ad ſe confugientes ſaluat Eccleſia Romana.

a In eadem Epiſt.

Sagena ſæpe pro naui ab auctore vſurpatur vt Hit.

In ſola Dei Eccleſia vera pax, ſalus & felicitas.

b S. Aug. lib. de vtilitate credendi ad Honoratum Manichæum.

c S. Cypria. de vnitate Eccleſię.

d S. Auguſt. ſerm. ad plebem fidelem de Emerito Donatiſta 107.

Extra Eccleſiam catholicam, totum poteſt homo præter ſalutẽ.

A me vltimam capiti præsenti lineam tanti doctoris verbis addere, quibus immensam Dei nostri Iesu Christi misericordiã pro salute vestra efficaciter obtestari ac interpellare valeam. [a] *O Christe qui es pax nostra, qui fecisti vtraque vnum, fac nos vnum*, scilicet Catholicos cum auersis à sede Apostolica schismaticis, sed tandem ad eam vera pænitentia conuersis, *vt rectè cantemus*, [b] *ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum: introduc concordiam, pelle discordiam, introduc teipsum in titulos tuos. Tu mane, non alter possideat, & de tuis titulis fallat. Tu multa istos contradictores qui vna hora in cruce mutasti latronem.*

a S. August. in eodem sermone.

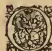
b Psalm. 132.

CAPVT X.

B

Impiorum mendacia iniuriis blasphemiisque scatentia in Deum, eius vicarium, resque sacras maximè horrenda, in maledicta calumniasque contra pios catholicosque principes iniuriosissimè desæuiunt. Ex quibus impunè patratis grauissimæ calamitates in regna resque publicas ditionis Christianæ redundant.

1. *De horrore magno mendacij, maiore, iniecti calumniis & detrectationibus in bonos, sed maximo, coinquinati blasphemiis in Deum eius in terris vicarium, resque sacras à Deo institutas & sanctificatas.*
2. *Quarum blasphemiarum rabies contra Deum eius vicarium resque sacras in iniurias & maledicta contra principes seculares catholicos piosque despumat.*
3. *Ex quorum grauissimorum criminum contra Deum & sanctos eius impunitate, calamitas à bonis omnibus in catholica regna vindice Deo iniustissimè læso maxima timetur.*

MNIVM criminum grauissimum fuisse mentiri apud Persas scripsit Herodotus. [c] *Et duo coniurata & conspirata dæmonia mendacium & iniquitatem*, [d] S. Cyprianus appellauit, *nihilque interest*, vt aiebat ille, *inter periurium & mendacium: nam qui semel à veritate deflexit, hic non maiore religione ad periurium quam ad mendacium perduci consueuit.* Hinc illud rectè vates regius ad Deum Psalm, [e] *Odisti*, inquit, *omnes qui operantur iniquitatem, & perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Et vtrumque confudit [f] Iob iuxta sancti Gregorij expositionem dicens. *Donec superest halitus in me, & Spiritus meus in naribus meis non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium!* In quæ verba hæc sanctus Gregorius. [g] *Quod dixit Iob prius iniquitatem, id post modum repetens mendacium dicit, nam & omne mendacium iniquitas est, & omnis iniquitas menda-*

c Lib. 1.

d S. Cyprian.

Mendacium peccatorum grauissimum apud Persas.

e Psalm 5.

f Iob ca. 27.

g L. 8. moralium in c. 27 Iob.

A *cium: quia profectò ab omni æquitate discrepat, quidquid à veritate discordat*, &c. Vnde Spiritus S. talem per os sapientis funestum mendacis exitum finemque prædixit. [h] *Suauis est homini panis mendacij, sed postea os eius implebitur calculo:* [i] *Et qui congregat thesauros lingua mendacij vanus & excors, & impingetur ad laqueos mortis.* Propter quod à priscis ethnicorum scriptoribus valde iureque laudata Neoptolemi, non indignæ Achille prolis, [k] apud Homerum responsio βούλομαι δ' ἄναξ ... *malo si ita expediat, à conatu & ausu meo deficere, ac labi benefaciendo*, scilicet verum dicendo, quàm iniquè mentiendo vincere. Non sine causa sic monuit Ephesios Apostolus, [l] *Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo*: & sanctus Ioannes ait. [m] *Omne mendacium non est ex veritate*, scilicet non est ex Deo

h Prou. c. 20. v. 17.

i Prou. c. 21. v. 6.

k Pyrrhi Filij Achillis dictum.

l Ephe. 4.

m S. Ioan. 1. Ep. c. 2.

B qui est ipsa veritas, [n] *sed ex diabolo*, qui Pater dicitur mendacii, *qui homicida fuit ab initio, & in veritate non stetit.* Salutares illæ Dauidis orationes ad Deum: [o] *Et non auferas de ore meo verba veritatis vsquequaque.* Et filij Salomonis, [p] *verbum mendacij longe fac à me.* [q] *Quia abominatio est Domino labia mendacia.* Et ideo, vt dictum supra ex Regio vate, [r] *Odisti omnes qui operantur iniquitatem, & perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Propter quem mendacii omni iure prohibiti horrorem omnis schola [f] Theologorum asseuerantér affirmat ita Deo omne inuisum & execrabile mendacium, vt sacris Domini scripturarum oraculis fulti teneant ac credant, nunquam etiam pro saluanda proximi vita licitum esse linguam & os mendacii verbis inficere. No-

n S. Ioann. 8.

o Psal. 118. v. 43.

p Prouerb. 30.

q Prouerb. 12.

r Psalm. 5.

f Vide magistrum sent. l. 3. dist. 38. & ibid. doctores.

Non licet mentiri pro conseruanda alterius vita.

C tanda in hanc rem præclara hæc Innocentii tertii sententia nonnullos reprehendentis eo fine exercentes vsuras vt inde captiuos redimere possent. [t] *Cum vsurarum crimen*, inquit, *vtriusque testamenti pagina detestetur super eo dispensationem aliquam posse fieri non videmus. Etenim cum scriptura sacra prohibeat, etiam pro alterius vita mentiri: multo magis prohibendus est quis, ne etiam pro redimendis captiuis, vsurarum crimine inuoluatur.* Hæc ille: & ante ipsum sanctus Gregorius [u] *Summopere cauendum est*, inquit, *omne mendacium: quamuis nonnunquam sit aliquod mendacij genus, leuioris culpa, vt si quis vitam aliis præstando mentiatur. Sed quia scriptum est Sap. 1.* [x] *Os quod mentitur occidit animam.* [y] Psalm. 5. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium: hoc quoque mendacij genus perfecti viri magnopere fugiunt, vt ne vita quidem cuiuslibet, per eorum fallaciam de-*

t Innocent. 3. in titulo de vsuris c. 4 super eo.

u Lib. 18 moralium 10 ca. 27.

x Sap. 1.

y Psalm. 5.

D *fendatur. Ne sua anima noceant, dum præstare vitam carni nituntur aliena*, &c. Sed si tantus horror mendacij præsertim malitiosi non officiosi, quanto maior censeri debet eius mendacij quod iniuriæ, detractiones, calumniæ, in integras vitæ scelerisque puras optimis præditas moribus personas incessant atque contaminant? Quo pollutus crimine maledicendi atque detrahendi in bonum proximi nomen latrando, candoremque famæ calumniis atratis prostituendo, apposite in veteri lege cani comparabatur. Iuxta illud de calumniatore illo in regem Dauid Semei dictum [z] *quare maledicit canis moriturus Domino meo regi?* Sed auctius addidit sapiens, cùm ex eodem Spiritus sancti fonte peiorem cane serpentem appellauit [a] *Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit.* In quę verba sanctus

Mendacium detractionibus calumniisque in bonos fœdatum, prioribus fœdius & maior horror.

Calumniator non solum canis, sed & serpenti similis.

z 2 Reg. c. 16. v. 9.

a Eccles. 10.

a S. Hieron. in c.10. Eccl.

ſanctus Hieronymus.[a] *Serpens*, inquit, *& detractor æquales ſunt, quomodo enim ille mordens venenum infert, ſic iſte detrahens pectoris virus ſui in fratrem effundit,&c.* Impius rei nobilioris, quam fortunæ bonorum, nimirum famæ deprædator quam iuſtè Spiritus ſancti decreto ab omni eſt bonorum ſocietate remouendus, dicentis.[b] *Remoue à te os prauũ,& detrahentia labia ſint procul à te &c.* Aſperè ſcilicet triſtique vultu à nobis alienæ famæ dente canino corroſores repellendi ſunt, tanquam ſocietatis humanæ peſtes atque faces, ſi eiuſdem Spiritus Dei has voces audierimus.[c] *Ventus aquilo diſſipat pluuias & facies triſtis linguam detrahentem, &c.* Hæc animo retinens S. Hieronymus Nepotianum diſcipulum ſic inſtruebat.[d] *Non minus auribus quàm lingua fugias detractionem: Nam detractor dum te videt non libenter audire, non facile poteſt detrahere, &c.*[e] *Nemo quippe inuito auditori libenter refert detractoria, ſagitta in lapide non infigitur, ſed reſiliens percutit dirigentem*:& ad Ruſticum,[f] *detractor cum triſtem faciem viderit audientis, imò non audientis, ſed obturãtis aures ſuas, ne audiat ſanguinem, illico conticeſcit, pallet vultus, hærent labia, ſaliua ſiccatur,&c.* Propterea ſapiens ſuadet ſpinarum ſepibus munire & circumuallare aures, quibus calumniantium& iniqua contra bonam iuſtorum famam loquentium linguæ pungantur.[g] *Sepi*, inquit, *aures tuas ſpinis,& linguam nequam noli audire.* Quod detractionis virus, tãtò furto latrocinioque nefandius, quantò fama nomenque bonum omnibus opibus facultatibuſque fortunæ pretiuſius habetur: iuxta ſapientis illud.[h] *Melius eſt nomen bonum quam diuitiæ multæ.* Cuius propterea ad vnumquemque hominum mentis iudicijque capacẽ hæc exhortatio eſt.[i] *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri pretioſi & magni.*[k] Quamobrem Athenienſes ſeueriùs acerbiuſque in detractores alienæ famæ raptores, quã in diurnos nocturnoſque fures animaduertiſſe monumenta Græcorum verſantibus apertum eſt. Nec calumniatores malè fictis fabulis poëtæ depinxiſſe feruntur, fingendo Cadmum dentes ſerpentinos ſeminauiſſe. Ex quibus nati milites armati ſe ipſos illico mutuis confodientes vulneribus necauerunt. Si quid dentes illi ſerpentini nobis ſignificent, intelligere cupiamus: Moyſem in Deuteronomio iſta in perſona Dei minitantem peccatoribus ingratiſque populis audiamus.[l] *Dentes beſtiarum immittam in eos, cum furore trahentium ſuper terram atque ſerpentium*: Per quos ſerpentium dentes ſacri doctores, murmuratores, calumniatoreſque alienæ famæ ac nominis boni raptores & oppreſſores interpretantur. *Et merito quidem*,[m] inquit Caſſiodorus, *quia dentes dicti ſunt à demendo*: Ideò pulchrè, *linguæ detrahentium dentes vocantur, quia ſicut illi ciborum partes demunt, ita & iſti opiniones hominum corrodunt.* Et quoniam plus ſæpe nocet lingua nequã quàm gladius ad effundendum ſanguinem, ad cædes, ad interneciones hominum, ideo Dauid de talibus impiis detractoribus ac bonæ famæ vulneratoribus dixit.[n] *Dentes eorum arma & ſagitta,& lingua eorum gladius acutus.* Et Ezechiel,[o] *Viri detractores fuerunt in te ad effundendum ſanguinem.* At quamuis mendacium illud detractionis horrendum ſit admodum, multoque priori nefandius: tamen multis execrandis & horribilibus abominationibus à tertio mendacio, quod eſt blaſphemia in

b prouerb. c.4
Detractores nõ audiendi, ſed generosè à nobis repellendi, & ad eorum calumnias aures obturandæ.
c Prouerb.25.
d S. Hieron. epiſt. ad Nepotianum.
e Ibi. S. Hier.
f S. Hier. ad Ruſticum.
g Eccleſ. 28.
Detractio cur furto nefandior.
h prouerb.22.
i Eccleſ.41.
k Vrinus l. de legibus.
Fabula Cadmi de ſeminatis ſerpentis dentibus.
l Deut ca. 32.
Detractores dentes ſerpentum cur dicti.
m Caſſiodorus ſuper Pſalmos.
n Pſal 56.
o Ezech. c.22.
Tertia ſpecies mendacij duobus prioribus nefandior & execrabilior, eſt blaſphemia

A

Deum, S. Eccleſiam, paſtorem eius vniuerſalem, ſanctos, reſque ſacratas à Deo ſanctificataſque furentis ſuperatur. Illa eſt immaniſſima furia quæ ab inferis per dæmones excitata, ſummam Dei gloriam honoremque ſupremum, quantum in ſe eſt corrodit & lacerat: quæ eius ſanctos præſertim ſanctiſſimum patrem, Chriſti Domini vicarium, deteſtandis iniuriis, conuitiis, maledictiſque indigniſſimè vulnerat: quæ omnia ſacra, dignitates, honores, prælaturaſque Eccleſiaſticas, præcipue vero ſanctiſſimam ſedis Apoſtolicæ auctoritatem, omni probro, contumelia, mendacio, irriſioneque ſacrilega proſcindit, conculcat, infamat, & adulterat. Hæc enim contumeliarum maledictorumque portenta contra Deum reſque ſacras ſancti Theologiæ[p] doctores huic inferorum furiæ, blaſphemiæ, accepta referunt.

B

Vnde blaſphemare Græce βλασφημεῖν nihil aliud eſt proprie loquendo quam conuitiari, execrari, maledicere, atque deteſtari, præcipue res diuinas ac ſacras, vt ſanctos, prælatos Eccleſiæ primarios, dignitates Eccleſiaſticas quæ propius ipſius Dei cultui honorique propinquant, ipſum denique Deum optimum maximum. Vnde mendacium illud 3. omniũ pernicioſiſſimũ, & flagitioſiſſimũ,[q] blaſphemia. *Importat*, inquit Diuus Thomas, *quandam derogationem, læſionem, oppreſſionemque alicuius excellentis bonitatis, præcipuè vero diuinæ videlicet negando aliquid Deo quod ei conuenit, vt quod ſit omnipotens, optimus, ſapientiſſimus, maximè miſericors, vel quod ei non cõuenit tribuendo, vt crudelem eſſe impotentem, ignarum, malitioſum, mendacem, mortalem, &c.* id genus. Quæ com-

C

petere Deo aſſerere maximus extremæ ac portentoſæ blaſphemiæ diabolicas omnes ſuperautis horror eſſet: Simile iudicium eſt de aliis ſacris dignitatibus & excellentiis, quas in Eccleſia ſua Deus conſtitutas certis perſonis ſuo conſecratis obſequio credere voluit. Quibus honorem, auctoritatem, poteſtatemque, quæ Deus dedit adimere vel eiſdem, vitia, infirmitates, imperfectiones, defectuſque virtutum quæ Deus longè ab illis abeſſe volint, malitioſè atque turpiter affingere, non communis detractio conuitiumque, ſed atrox execrandaque blaſphemia cenſeri debet. Qua blaſphemiæ atrocitate primarios Eccleſiæ paſtores, præcipuè vero Romanum Pontificem lædere atque vulnerare, hæreticorum, ſchiſmaticorumque proprium germanũque eſſe ſolet. De quibus hęc S. Iudas[r] *ſimiliter & ij carnem quidem maculant, dominationem*

D

autem ſpernunt, maieſtatem autem blaſphemant, Græce pro maieſtate, δόξας habetur, *ſcilicet glorias*, quibus verbis *dominationis maieſtate*, ſancti Eccleſiæ prælati atque principes à Chriſto Domino conſtituti, creati, atque ſanctificati communi Theologorum calculo (abſtractorum vocabulis pro concretorum acceptis) intelliguntur. Cui intelligentiæ Græca ſcolia conſentiunt, dum δόξας Eccleſiaſticas dignitates exponunt. Io eumdem ſenſum hæc ſancti Petri de hæreticis, ſchiſmaticiſque loquentis rectè eruditéque traducunt.[ſ] *Dominationem contemnunt audaces, ſibi placentes ſectas non metuunt introducere blaſphemantes.*

Sed de ſtupendis execrandiſque hæreticorum tam veterum quàm recentium contra Deum, contra eius Eccleſiam, contra eius in terris vicarium, Romanum Pontificem, alioſque ſub illo in

p S. Thomas 2.2. q.13. art 1.
βλασφημεῖν quid.
q D. Thomãs ib ſupra.
Blaſphemia quid propriè.
r S. Iudas ep. verſ 8.
ſ S. Petri 2. Pars 2.
Ex ea hic blaſphemiarum in Deum, eius vicarium & Eccleſiam ab hæreticis emiſſarum furor intueatũ, maledictorum, rebellionumque in principes Catholicos redundat.

A partem solicitudinis ad directionem Ecclesiarum Christi Domini vocatos pastores atque prælatos maledictis atque blasphemiis dicta hactenus multa satis: quamuis ex innumerabilibus blasphemiarum harum maledictorumque portentis atque plaustris pauca tantum collecta in medium lucemque produxerimus. Verum illud attentissimè obseruandum ad maiorem hæreticorum aliorumque Dei Ecclesiæ; sedisque Apostolicæ hostium detestationem, quod illarum blasphemiarum in Deum Christumque eius œcumenicum Ecclesiæ pastorem (quarum supra fætores hortoresque delibauimus magis, quam amplè commemorauimus) rabies in conuitia, maledicta, iniurias rebellionesque contra bonos principes Catholicosque seculares odio iniustæ B vltionis insatiabili despumare soleat. Quod tam enorme periculosumque nefas hac luce clarius exemplis demonstrari ostendique potest. Neque me in hac parte prolixitatis tædia verentem, enormia antiquorum extraneorumque hæreticorum facta exemplaque morabuntur, quod recentibus domesticisque Nouatorum nimium proh dolor abundemus. Vidistis supra, ô pij Catholicique lectores, quanto furore percitus, quanta rabie tumens, ac spumans, primus Nouatorum sectariorumque nostrorum patriarcha, sceleratissimus apostata Lutherus, enormibus in sanctissimum omnium Catholicorum patrem debacchatus iniuriis blasphemiisque fæuierit. Conspicite nunc egredientes ex illa blasphemiarum rabie, iniuriarum, conuitiorum, contumeliarum, rebellionumque spumas in maiestatem secularium Catholicorumque principum, omni honore gloriaque ciuili suspiciendam decorandamque furentes. Hos pios Christianosque principes hæreticæ, schismaticæ, & cuiusque mastiges ac vltores impietatis, modo stultos & stolidos, modo bestias & feras immanes, modo Dei veritatisque hostes contra Christi Domini Euangelium efferatè debacchantes & diaboli satellites, modo Antichristi mancipia, ministrosque diaboli sceleratissimos, humanæ societatis carnifices sanguinarios, Ipsis Turcis peiores ac truculentiores, omni execrationi subiugandos, atque bello, discordia, subditorũque rebellione fatigandos mulctãdosque iniuriosissimè uominãdo vociferãtur. Ista sunt huius execrabilis apostatæ libro de potestate seculari verba his fętẽtia maledictis.[a] *Principes mundani sunt: mundus autem inimicus est Deo, idcirco & ipsos quoque facere oportet, quod Deo D contrarium, mundo autem consentaneum sit. Vt scilicet non fiant infames, sed principes mundani permaneant: ne mirere igitur, si contra Euangelium furunt & fatuè agunt.* Fluxum spumarum horrendè ac fœdè maledictis execrandis scatentium rabies hæc illa Lutherana persequitur: *Oportet illos titulo nominique suo satisfacere, & scire debes quod ab initio mundi admodum rara auis est princeps prudens: adhuc multò rarior princeps probus:* Quare hoc? Quia Christianus, quia Catholicus, quia Lutheranæ impietatis osor, quia sanctissimo patri Romano Pontifici in his quæ fidei sunt & disciplinæ Ecclesiasticæ summo famulantur obsequio. Profluere pergit spuma furoris: *Sic communiter maximi fatui aut pessimi nebulones super terram, quapropter semper pessima quæque ab ipsis expectanda sunt,*

Ex furore blasphemiarum in Rom. Pont. Lutheri quanta spuma iniuriarum ac rebellionum in Catholicos principes.

[a] Luther. lib. de potestate seculari.

Plaustra iniuriarũ Lutheri contra Catholicos principes.

& parum boni sperandum est, præsertim in rebus diuinis, quæ ad salutem animarum pertinent. Ipsi enim sunt lictores & carnifices Dei, quibus vtitur ira diuina. Post hæc si princeps prosperatur, *vt sit prudens, probus ac Christianus.* Scilicet vt intelligit sceleratus, sit hæreticus suæ impietatis defensor atque professor, sedis Apostolicæ & sanctissimi patris hostis infestissimus. *Hoc è magnis miraculis vnum est & preciosissimum signum diuinæ gratiæ, super eam prouinciam,* vt nunc super Angliam, Scotiam, Germaniarumque regiones, in quibus Lutherani ac protestantes principes dominantur, &c. Et infra iterando iniurias: *Admodum pauci sunt principes, qui non habeantur pro fatuis aut nebulonibus, &c.*

In libro verò quem inscripsit duo, *Cæsarea mandata discordantia & contraria, &c.* prope finem ita insido rabiei cornu subditorum cordibus rebellionem contra suos principes Catholicos intonat: *Oro*, inquit, *omnes pios Christianos, vt dignentur simul precari Deum pro cuiusmodi miseris & excæcatis principibus, quibus nos Deus tribulauit: In magna proculdubio ira, ne sequamur eos ad proficiscendum, aut ad contribuendum contra Turcas, quandoquidem Turca* (ô horrenda contumelia.) *Decies prudentior & probior est principibus nostris.* Et paulò inferius: *De his conqueror ex imo corde, cunctis probis Christianis* (scilicet hæreticis, rebellibus, poculo suæ venenatæ pestiferæque do- C ctrinæ intoxiatis.) *Vt mecum commiserentur super cuiusmodi stolidos, fatuos, insanos, furiosos & amentes moriones.* Post hæc horum principum Catholicorum neci funeribusque crudeli desiderio votoque inhiando conclusit. *Deus nos ab ipsis liberet, aliosque nobis ex gratia det regentes, amen:* Hic seditiosissimus apostata prius iugum suaue Ecclesiasticæ directionis, & imperij Ecclesiastici à se rebellione superba repulerat, omnemque patri sanctissimo, sapientissimoque pastori obedientiam obsequiumque audacissimo ausu perfregerat antequam plebes perditas populosque suæ impietatis præstigijs insensatos fascinatosque rebellare contra suos principes exemplo suo prouocaret & incenderet.[b] *Quomodo,* aiebat superbissimus apostata, *Papa super nos leges constituit? quis ei dedit potestatem captiuandæ libertatis nostræ, per baptismum nobis donatæ? Cùm neque Papa, neque Episcopus, neque vllus hominum habeat ius vnius syllabæ constituendæ super Christianum hominem, nisi fiat de eiusdem consensu?* Easdem rebellionis & blasphemiæ voces[c] libro de libertate Christiana à Clitoueo nostro lib. pr. antiLutheri refutato, &[d] articulo 27. assertionum à Leone 10. condemnatarum, postea à Ioanne Roffensi confutato, impius & furens exhalauit. Magnus ille Imperator bellica virtute & Christiana pietate clarissimus Carolus Quintus in edicto Vuormaciensi quod principibus vniuersis imperij præsentibus edidit anno 1521. Hæc inter cætera de conuitijs, maledictis, rebellionibusque Lutheri expostulando dixit;[e] *Obedientiam & regimen omne tollit, vnde populi ad defectionem & rebellionem à suis tam spiritualibus quàm temporalibus Dominis faciendam, ad rapinas, cædes, incendia, cum magno & manifesto Christianæ Reipub. discrimine prouocentur. Qui-*

Lutherus lib. inscripto duo Cæsarea mandata discordãtia & contraria.

Ad rebellionem subditos contra principes suos inflammat none illos in bellum contra Turcas sequantur aut subsidia mittant.

Mortem Catholicorum principum optat & quærit.

[b] Luther. l. de captiui Babylonię cap. de Baptismo.

[d] Luther. l. de libertate Christiana & Art. 27. assertion.

Expostulatio Caroli Quinti Imp. de maledictis atque rebellionibus Lutheri.

[e] In edicto Vuormaciẽsi facto an. 1521.

nimo cùm vitam quondam ſolutam, licentioſam, atque ab omni lege explicitam, & vere feram inducere conetur. Ita exlex homo, leges ipſas omnes damnat & contemnit: vt decreta ſanctorum Patrum & ſacros canones publicè igne comburere non formidauerit, facturus peiora iuri ciuili, ſi non magis ſeculi gladios, quam Pontificis excommunicationes, & cenſuras timuiſſet. Sed qua ſeditionis rebellioniſque tuba, prouocati ad arma & ſaga Germaniæ plebes ruſticæ contra principes ſuos inſanieruot, niſi Lutheri? quarum Lutheranæ impietatis ſortilegio dementarum rabie breuiſſimo tempore in vna Franconia ducentæ nonaginta quinqoe nobilium arces atque caſtella à fundamentis euulſa dirutaque corruerunt. [a] Atque harum poſtea plebium ruſticorumque populorum, cædes & internecionеs funeſtiſſimæ ſecutæ, ſanguine iſtorum ſupra centum millia cæſorum ductore ruſtici exercitus Thoma Muncero ſolertiſſimo Lutheranæ furiæ ſatellite, qui ſe Gedeonem Germaniæ vocitabat, Alemencaniæ campos terraſque cruentarunt. Caluinus Luthero multitudine errorum & hæretici furoris impietate ſceleratior, quanta rebellionum & contumeliarum in principes Catholicos rabie ferox, ac inſania nocendi tumidus ad ſimilem ſuo exemplo rabiem furoremque alios armauerit, quis neſcire poteſt niſi qui nihil quidquam de eius execrandis factis & ſcriptis audiuit? En qualiter huic Chriſti Domini mandato: [b] *Quæcumque dixerint ſeruate & facite*, contradicens Eccleſiæ prælatorum, vt Papæ leges probro ac ludibrio vulnerat: [c] *Papiſtis ſatis eſt titulo prælatos eſſe, ac leges occupare, qui leges imponunt. Huc enim torquent verba Chriſti quaſi neceſſe ſit obedienter recipere quidquid mandant ordinarij Eccleſiæ præſides.* Quid addit ſuper hunc legum Eccleſiaſticarum contemptum, ſacrilegus hæreticorum Patriarcha? horrendam execrabilemque contra Chriſti Domini iuſſa blaſphemiam ea calumniæ titulo denigrantem: cùm ait. [d] *Atque ſatis ſuperque hæc calumnia* (ſcilicet quæcumque dixerint ſeruate & facite) *refellitur altero Chriſti edicto, vbi à fermento Phariſeorum recedere iubet.* Impius blaſphemiæ blaſphemiam accumulans, ac ſi Chriſtum Dominum ſibi ipſi contradiceret, iubendo contraria ſimul & voluntariè malitioſeque ſtupidus diſſimulans, aliud eſſe ſeruare & facere quæ iubent Eccleſiæ prælati ex cathedra docentes, & aliud impios paſtorum prælatorumque mores vitæque improbitatem non imitando ſectari. Quot verò blaſphemiarum iniuriarumque telis ac verbis tanquam furiarum tædis ſacras Eccleſiæ ſanctæ leges, ſanctumque magna charitate affabilitateque conditum Papæ aliorumque ſub illo principe ſummo militantium ſpirituali diſciplina prælatorum, imperium dilacerat, laceſſit, exagitat: maledictæ atque furibundæ illius multis in locis inſtitutiones oſtendunt. [e] Nunquid horror iſte maledicentiæ, *Verè os inferni putenſq; abyſſi nominādus eſt* ſacras Eccleſiæ leges, (quas per contemptum traditiones humanas appellat,) *laqueos ad ſtrangulandas miſeras animas*, ſcilicet pias & fideles Catholicas, *Crudeles carnificinas & eſſe criminatus eſt quæ videntur omniū maximè tolerabiles, tyrannicè nihilominus conſcientias prementes:* ſanctū vero datūq; diuinitus imperium Papæ & aliorum ſub illo Chriſti Do-

A mini vicario legitimè in Eccleſia pro ſalute fidelium dimicantium prælatorum, *tyrannicum, crudele, Barbarum, eoſque gregis Dominici paſtores, ſæuiſſimos carnifices* horrenda contumelia, blaſphemiaque nuncupaoit: mitto cætera blaſphemiarum conuitiorumqoe prodigia non minus atrocia, cauſa breuitatis: Ex qua rebellionum blaſphemiarumque contra ſacras Eccleſiæ leges, quæ Dei ſunt, & contra legitimos illarum conditores atque cuſtodes Romanum Pontificem alioſque ſub illo Eccleſiæ præſides ſcaturigine, ipſius execrabilis hæreſiarchæ in optimos ſecularis politiæ principes ſincera Catholicaque fide prędıtos ſeditioſi tumultus rebelliones atrociſſimæ, contumeliæ, probra, iniuriæque redundarunt. Deus bone, qui fundus rebellionis, quæ putrida horrendarum contumeliarum in bonos B principes ſcaturigo hæc, cùm ipſe impius ſuperbiſſimè & iniurioſiſſimè ita loquitur. [f] *Quando principes*, ſcilicet verè Catholici Eccleſiæque Dei defenſores, vindices atque contra omnium amentiam perditorum propugnatores *Dei maieſtati reſiſtere volent*. Id eſt Caluini impietates hæreſeſque confundere, *plus quam ſibi licet aggredi audebunt*: Id eſt in impios hæreticos alioſque ſanctæ Catholicæ Apoſtolicæ Romanæque Eccleſiæ hoſtes animaduertere, vt de medio Eccleſiæ cancer ille hæreticus ne ſerpat longius, funditus extirpetur. *Si eo vſque ſuas ceruices erigant, fator, fator! Illi nihil aliud quàm ſtercus, impuritia atque ſpurcitia ſunt.* Sed quid præterea demens & freneſi maledicēdi rebellandique Catholicis principibus agitatus adiunxit? [g] Quando principes contra Deum conſurgent, id eſt diaC bolum Caluinianæ hæreſeos opificem oportet, *vt illi de gradu ſolioque principatus ſui deijciantur*, vitaque cadant, atque non pluris illi fiant, quam ſoleæ detritæ. Hoc quid aliud eſt ſenſu Caluiniano niſi principes illos omni gloria, principatu, vitaque priuandos, & ſubditorum pedibus tanquam res ſordidiſſimas, vt detritas ſoleas eſſe indigniſſimè crudeliſſiméque conculcandos, niſi hæreticorum Caluiniſtarum impietatibus, immanibus votis, atque furoribus contra ſacram eius religionem Catholicamqoe fidei profeſſionem in omnibus obſequantur? quid vero huius impietatis hæres nefandus Beza diſcipulus rebellionis nefariæque contumeliæ in principes Catholicos, præcipuè vero in regem Franciæ Carolum IX. debacchatus euomuit. Cum fideles, vt vocat, GalD los, ſcilicet hæreticos exhortatur maledicendo, *vt nunquam ad pacem fœduſque obedientiæ cum rege Franciæ redeant*, quem horribilis vocabuli maledicto, *Satanam appellare non exhorruit.* O ſi nobis replicare atque euoloere liceret omnes illos fanaticos libidine calumniandi atque maledicendi miniſtrorum hæreticæ factionis inſaniæque libellos, aduerſus religioſam Catholicorum principum, regumque Chriſtianorum famam candoremque boni nominis, quos noſtra ætate rabies ac furor dæmoniorum per ora ſcriptaqoe hæreticorum tanquam viuas animataſque furiis rebellionis faces atque Reipub. Chriſtianæ peſtes ab inferis exhalarunt. Quinam piorum Catholicorumque ſenſus, oculi, aures, & corda, teterrimum peſtilentiſſimomqua ingentium maledictorum, calumnia-

Ingentem rusticorum numerum contra ſuos principes in Germania rebellione tuliſque Lutherus armauit.

a Cochl. in actis Lutheri.

Blaſphemia atque rebelliones Caluini contra mandata Chriſti & Eccleſiæ leges.

b S. Matth. 23.

c Caluin. in harm. Euang. in c. 23.

Caluini blaſphemia contra Chriſti iuſſa.

d Ib. Caluin.

e Caluin. l. 4. inſtit. c. 10. § 1

Atroces Caluini iniuriæ in SS. Eccleſiæ leges.

Caluini in Catholicos principes, rebelliones & atroces contumeliæ à fonte blaſphemiarum eius in Rom. Pontific. alioſque prælatos Eccleſiæ deriuatæ

f Caluin. ſer. 9. ſuper Dan. Rupellæ impreſſo anno 1565.

g Caluin. ib. ſerm. 9. ſuper Daniel.

Beza rebellio & in principes Catholicos præſertim regem Franciæ horribilis iniuria.

Epiſtola Bezæ ad hæreticos quos Gallos fideles appellat.

rum, iniuriarumque deteſtabilium fœtorem, A
vlulatum horribilem, ſtrepitum furioſum,
execrabileſque turpitudines, ex talibus libellis
tanquam ex antris inferi ſcaturientes ſentire,
cernere, audire, atque ſine extremo horrore
execrationeque concipere poſſent? Cuiuſmodi
ſunt furioſi iſti libelli dicti [a] Iunius Brutus, de
poteſtate principum, ſignum ferale atque bel-
licum trucidantium, Gallicè, [b] *Le toxin des maſ-
ſacreux*, [c] Epiſtola Bruccij ſuppoſiti, ſcilicet Be-
zæ, [d] furor Francorum, [e] Alithia, [f] Concilium
ſacrum, Nero Gallicus: quo truculento nomine
heroicas Regis Chriſtianiſſimi Caroli 9. virtu-
tes Nouatores ſecundorum Franciæ tumul-
tuum iniurioſiſſimè macularunt. Aliique quam
plurimi velut igniti rebellionum ſeditionum- B
que torres atque faces ad Catholicorum regno-
rum excidia crudeliſſime flagrantes, in contu-
melias, maledicta, iniuriaſque regum ac princi-
pum Catholica fide, religioneque ſincera co-
ruſcantium, fœtide ſcelerateque fumigantes. Sed
omiſſis tot peſtilentibus hæretici proſtibuli li-
bellis, in publicas Regnorum Catholicorum
ruinas anhelantibus, vt horrori nimio noſtra
taciturnitate parcamus, vnum pro multis re-
bellionis Hugonoticæ, maledicentiæque in ſupre-
mum principem atque regem è libris hæreti-
corum acceptum, & ab hæretico authore ſine
nomine ſcriptum citemus exemplum. Inſigne
ſanè ad impietatem rebellionis, conuitij &
improperij hæreticorum in ſuos principes exem-
plum. Cum Henrici 3. è Polonia in paternum C
regnum redeuntis imperio atque iuſſu Liuro-
nienſe oppidum ab hæreticis per nefas occupatū
obſidione premeretur: *obſeſſi* (ſcilicet hæretici, in-
quit ſcriptor hæreticus ſine nomine) *audientes re-
gem ſtare cum matre ſua regina non ita longè à
muris ciuitatis illius protinus multitudine denſa-
rum bombardarum tonitruque impetunt & adoriun-
tur, poſtea pleno gutture oreque altiſono conclamare,
boare & vociferari inuitis præfectis ducibuſque ſuis
incipiunt, mille iniurias, ſcommataque in regem regi-
namque euomentes cum tanto clamore, vt facile ab
omnibus audirentur.* Hæc auctor hæreticus de
ſuis reformatæ, id eſt rebellis, ſacrilegæ atque
hæreticæ factionis fratribus flamma, ferro, re-
bellione, odio, pertinacia, maledictiſque ſuo
principi furenter obſiſtentibus memoriæ ſcri-
pta prodidit. Sed recentiorū hæreticorū noſtræ
nationis Gallicanæ, propter execrationis hære-
ticæ venena, per illius viſcera multis in locis im-
punè ſerpentia, hodie proh dolor, funeſtiſſime,
ſi liceret horrendas auribus contra principes re-
geſque fideles, ipſumque Chriſtianiſſimum
regem (cuius ne quidem honori & reuerentiæ
ipſi calumniatores hæretici parcunt) contume-
lias, deteſtabileſque iniurias percipere, quan-
tus noſtro pectori cordique dolor adhæreret?
qui dum deteſtabilem Romani Pontificis ma-
jeſtatem, ſuis blaſphemiis mundo reddere
moliuntur, execrabiles fraudes criminis læſæ
maieſtatis contra honorem reuerentiamque in-
uiolabilem Catholicæ puritatis principum
Chriſtianorum furore inexpiabili concipiunt.
Reſpicite Plæſſæum in ſuo iniquitatis myſte-
rio cuius ipſe ſceleratus eſt promotor & ar-
tifex, qui dum horrore blaſphemiarum, men-
daciorum, impoſturarumque diabolicarum

[a] Iunius Brutus.
[b] Toxin des maſſacreux
[c] Epiſt. Bruc. ſuppoſiti.
[d] Furor Frāc.
[e] Alithia.
[f] Conc. ſacrū.

Nefariorū rebellium & maledicentium hæreticorum vrbis Liuronij in Henricum 3 exemplum.

[g] In lib. hiſt. rerum memorabilium ſub Henrico 3 ab hæretico miniſtro ſine nomine Gallice ſcripto anno 1575.

Atroces Plæſſæi Mornæi iniuria contra Catholicos principes.

A in ſanctitatem Romani Pontificis, ſupre-
mamque illius in Eccleſia Dei datam diui-
nitus auctoritatem inſaniens, arietat. Quid
non atrocitate deteſtabilium contumelia-
rum, maledictorumque in principes ſe-
cularis fori Chriſtianos pios, religioſoſque de-
bacchatur? Dum ipſe reges ac principes ver-
bis compellat, atrocibus eoſque dementatus
odij libidine & furore vltionis hortatur, *vt
belluam illam* (ſcilicet, vt ipſe nefandiſſimè in-
terpretatur Papam, Papatumque) *deſolatam &
nudam faciant, carnem eius deuorent, ipſam igne
comburant; eos ebrios, & inebriatos poculo magnæ
meretricis* (ſcilicet ſedis Apoſtolicę ac Pōtificię di-
gnitatis) *venenato, atque impios fornicatores ſcor-*
B *tatoreſque cum hac tetra immanique bellua, cum
meretrice Babylonica, cum Sodoma ſpirituali mi-
ſeros ac infames* appellat. Qua iniuria contume-
liaque diris execranda maledictionibus tamdiu
ſcilicet deliciari & fornicari cum hac deteſtabili,
bellua Babylonicaque meretrice (qua blaſphe-
mando contumelioſiſſime ſanctiſſimam Ro-
mani Pontificis majeſtatem eiuſque ſacratiſſi-
mam monarchiam vult intelligi) omnium ſce-
lerum cumulus colluuieſque comprehendun-
tur. Quo quid grauius, quid atrocius, quid
nefandius contra pios vereque Chriſtianos
principes regeſque dici aut excogitari poteſt?
quam eos palam & publicè ſcortatores fornica-
toreſque non cuiuſuis meretricis infamis, ſed
belluæ Tartareæ, ſed matris abominationum,
C ſed meretricis Babylonicæ, ſed Sodomæ ſpi-
ritualis diabolicæque contumelia intolerabili
vocitare, atque vocitando ſceleratiſſimè conui-
tiari, calumniari atque criminari? Qui eius abo-
minationum poculo ingurgitati, huius tanti ca-
lumniatoris ſatanici iudicio furioſo, grauiter ine-
briantur, atque Deo & cælo facti abominabi-
les, ſpiritu mentis ſuæ deſtituti, ſaluti perditæ
mortuæque conſcientiæ quotidie funeſtiſſimè
parentantur? Certe totum myſterij iniquitatis
Plæſſæani opus, ſi quis animi oculis diligenter
& attente colluſtrauerit: non poterit illud ap-
tiori vocabulo quam omnium mendaciorum,
maledictorum, iniuriarum, impoſturarum,
conuitiorum blaſphemiarumque in Deum, Ec-
cleſiam ipſam, veritatem, ſedem Apo-
ſtolicam Romanum Pontificem, ipſos de-
mque religioſos principes, Eccleſiæ obedientiſ-
ſimos filios veræ ſinceræque fidei Catholicæ
D profeſſores ac vindices colluuiem cloacamque
nuncupare. Vere cloaca & omnis putrefactio-
nis ſpiritualis ſentina & fœtidæ impietatis abyſ-
ſus in quem perditus deſperatuſque Apoſtaſię
Caluinianæ miniſter omnes peſtilentes om-
nium maledictorum ſordes fœtoreſque conje-
cit atque deriuauit: quæ vnquam contra ſan-
ctiſſimam ſedem, eiuſque beatiſſimum paſto-
rem ſceleratiſſimi priſcorum recentiumque ſe-
culorum hæretici, ſchiſmatici, alijque impij ſcri-
ptores, doctrinæ defenſores dæmoniorum, com-
miniſci commentarique mentiendo blaſphe-
mandoque potuerunt. Myſterium verè ini-
quitatis, ſed Pleſſæanæ in quo ſe Antichri-
ſti ſatellitem præcurſoremque ad viuum cum
centuriatoribus & aliis Lutheranæ Caluinianæ-
que iniquitatis defenſoribus ſectatoribuſque
depinxit. A quibus omnia mendacia, impo-

Pleſſæi epiſtola ad Catholicos & in ep. ad Regem Angliæ.

Catholicos principes iodi Apoſtolicæ ſanctiſſimoque paſtori obedientes, execrabiles ſcortatores meretricis Babylonicæ & ſpiritualis Sodomæ Pleſſæus appellat.

Quid proprie myſterium iniquitatis Mornæi.

A quibus impiis ſcriptoribus ſuum exhauſit iniquitatis myſterium Pleſſæus.

dacia, impoſturas blaſphemiaſque, quibus ſuum iniquitatis myſteriũ conflauit cum extrema audacia omni pudore ſublato furatus eſt. Hoc ideò myſterium valdè conforme ſimileque vnguento huic ſortilegæ Medeæ conſtat eſſe, quod hæc miſera magicis ſordidata præſtigiis videns meliora probanſque deteriora ſecuta, ex ſerpentis carne Lybici, ex bubonis capite, ex Lycaonis lemurumque viſceribus, & aliis ſimilibus rebus horrorem ſpirantibus compoſuit. Quia ſi quid impius hæreticus aut ſchiſmaticus auctor vnquam conuitiorum, iniuriarum, blaſphemiarumque contra ſanctiſſimum vniuerſalis Eccleſiæ principem, atque monarcham, ſcriptis mendacibus effuderit: Id totum cum additamento malitiæ & impoſturæ blaſphemantis, in ſui compoſitionem myſterij coaceruatum, conglomeratumque velut monſtrum horrendum, ingens, ſpectrumque calumniarum impoſturarumque compilauit. Sed ſi ab hoc iniquitatis myſterio tot mendaciorum, maledictorum, blaſphemiarumque portentis prodigioſo, recedamus: quod tot eruditiſſimi religioſiſſimique viri doctores Catholici Latinis Gallicíſque veritatis Chriſtianæ machinis, cum æterna ſcriptoris vel potius couſarcinatoris interpolatoriſque mendaciſſimi confuſione & ignominia, deſtruxerunt, contriuerunt, penituſqoe ad nihilum redactum pro Catholicorum conſolatione & errantium conuerſione confuderunt; quid non in aliorum eiuſdem impietatis hæreticæ ſectariorum ſcriptis, iniuriarum, rebellionum, contumeliarumque, contra bonos pioſque principes ab illis hæreticis ſchiſmaticiſqoe ſcriptoribus euomitarum indigniſſimè, comperiemus? vnum pro multis Gallicorum hæreticorum miniſtris Molineum in reges principeſque Catholicos, imo & ipſum Chriſtianiſſimum Galliæ regem iniuriis contumeliiſque enormibus furentem debacchantemqoe conſideremos. Nunquid ipſe eſt qui primum regem Francorum Chriſtianum [a] Clodoueum, immitem ferinumque natura & moribus, atque in ſummo gradu ambitioſum ſoperbomque malitioſè criminatus eſt? Quot vero ſcommata, iriſiones, ſales ridiculos, iniuriis probriſque permixtos, ad denigrandam [b] Dagoberti huius nominis Francorum regis memoriam honoremque inimicus cum ſuis eiuſdem cathedræ peſtilentiæ irriſorumque complicibus hæreſiarcha deblaterat? Cuius animam, fabulas aniles inaneſque conſectatus, dæmonum manibus tortoniboſque ſubiugatam hiſtrionum more inſolenter ridendo mentitur. Quo in loco, horribili dum irridet terrenum regem, [c] regem regum & Dominum dominantium Chriſtum ſcommate ſubſannat dicens, ô execrabilis impietas! *Eſt credibile Chriſtum cum cœnam adminiſtrare vellet ſub menſa furtiuè celauiſſe atque condidiſſe diquem maxillæ aſini Sanſonis dentem (vt ſcilice ſuos diſcipulos) poſt acceptum panem caninum, ſtientes fortè potaret*: Sed hæc iniuria in reges noſtros Chriſtianiſſimos omnem ſuperat impudentiam, [d] qua mentiendo audacter aſſerit omnes reges Francorum, *Ab obitu Ludouici Pij, filij Caroli magni fuiſſe homines imperitos, rudes, in pietate virtuteque hoſpites, planéque in vera* A *fide religioneque Chriſtiana peregrinantes.* [e] Idem ipſe cùm ſuæ impietatis hæreticæ conſortibus minimè à tam abominanda in reges noſtros contumelia, regiæque contemptu majeſtatis abhorret, dicendo; *reges noſtros fuiſſe eos, qui Papam Antichriſtum fecerunt, hierarchiam Romanam exaltantes, poſt grauiſſimas plagas imperio Romano à Longobardis inflictas.* Sed quid his mendaciis contumeliiſque blaſphemiæ iniurioſus religionis hoſtis, læſæque majeſtatis reus adiungit? [f] Nimirum *profeſſionem religionis Catholicæ eſſe Antichriſti characterem*, addens continenti maledicto, *Papam quæcumque in Italia poſſidet*, [g] *à Pipini regis Francorum liberalitate fatuâ, indiſcreta & imprudenti, donata recepiſſe*. Quem cum Pleſſæo in ſuo iniquitaB tis opere, *Francorum* [h] *vſurpatorem imperij, raptoremque liliorum iniurioſè calumniatus eſt.* In eodem lib. loquens de ſuprema Chriſti Domini in ſacramento altaris adoratione, quam ipſe com ſuæ ſortis ſacrilegis, diris deuouendo imprecationibus execratur. [i] *Tandem*, inquit, *præualuit mendacium ſupra veritatem noſtris regibus Papa (ſcilicet in oſtia*, vt loquitur & ſentit, *idololatria impietate) præſtantibus opem manuſque auxiliares poſcenti largientibus.* Inſanus qui dum blaſphemando cootra ſupremam ſacroſanctæ Euchariſtiæ venerationem, reges noſtros tanquam promotores propugnatoreſque huius adorationis ſupremæ iniorus, turpibuſque maledictis conatur opprimere, cos præter intentionem inuitus hoC norat: atque vt veros diuinæ huius ſupremæque huic ſacroſancto myſterio, ſacramentoque ſacramentorum Euchariſtico adorationis debitæ protectores defenſoreſque veneratur. Quamquidem adorationem huic auguſtiſſimo ſacramento nullus niſi diabolus eiuſque miniſtri impiique cultores diabolicæ tyrannidis inuidere poſſunt. Et nihilominus hic tot effuſor blaſphemiarũ in ſanctos ſacraque Dei, & in principes Catholicos iniuriarum prodigus, huius adorationis occaſione ſcripſit Centuriatorum augendo blaſphemias, *Catholicos populos principeſque non Deum, ſed diabolum adorare.* His addidit *eos omnes, qui Eccleſiæ Catholicæ Apoſtolicæ & Romanæ fidem profitebuntur, populos ac principes æternis in inferno ignibus arſuros.* Sed diabolicis his contra Catholicos pioſque reges ac principes maledictis iniuriiſque nondum finis? quid prætetea miniſter impietatis D Caluinianæ in hos Chriſtos Domini debacchatur? *Omnes nempe Chriſtianos reges, excepto rege Angliæ* (quia cum eo eamdem hæreſcos impietatem amplectitur) *bellum contra Chriſtum gerere, eſſeque deteſtabiles idololatras ſenſu inflatos tumidoſque carnali, languidis liquefactos voluptatibus, ſtupidos craſſoſque contra religionem errores eiurare recuſantes, aut Chriſti Domini Euangelium*, ſcilicet Caluinianam abominationem, *in ſuum cor mentemque recipere cum Babylonica meretrice*, id eſt, vt ipſe ſceleratus exponit, *cum Eccleſia Romana fornicantes*, vt honoribus, diuitiis, pace ſecuritateque perfruantur. Atque vt omnes intelligant raram eſſe in miniſtro hæretico conuitiandi maledicendique ſine ſumma rebellione crudelitateque dementiam, quid ipſe furoris ac ſæuiendi libidi-

Molinei miniſtri in reges principeſque Catholicos iniuria & calumnia.

1. Contra Clodoueum regem pr. Chriſtianũ Francorum lib. pr. c. 7.

2. De perfectione prophetiarũ Gallica, accompliſſement des propheties.

3. Cõtra Dagobertum regem.

b Idem l. 2. art. 17.

a Horribilis blaſphemia Molinei in Chriſtum Dominum.

d 5. Molinæi l. 3.

Reges Galliæ à Ludouico omnes fuiſſe imperitos & in vera religione plane peregrinos.

e Ibid.

4. Reges Frãciæ Papam feciſſe Antichriſtum.

5. f Horrenda Molinei blaſphemia.

6. g Cõtra Pipinum regẽ, Ibid.

h Molin. cum Pleſſæo & aliis eiuſdem factionis hæreticis Pipinũ tyrannum vocant vſurpatorem regni Gallici.

i Ibid.

7 Condemnat reges Franciæ ex quo ſummam gloriam præmiumque meretur.

8. Molinæi ſtupenda blaſphemia.

Ibid.

Adoratores Euchariſtiæ eſſe non Dei, ſed diaboli cultores.

10 Cultores ſ. deiprius. & populos Romanæ Eccleſiæ in æternum damnatum iri.

Omnes principes Chriſtianos bellare contra Chriſtum excepto rege Angliæ quem habetis: omnes idololatras, & proſtitutos meretrici Satanicæ.

a Ibid Molin. Impietatem maledicendi in barbaries se quitur rebellio & crudelitas.

oe percitus in Catholicos effundat audiamus. A [a] *Cum certitudine*, inquit, *certoque euentu expectari potest homicidas* (Catholicos intelligit) *trucidatum iri, paremque seueritatem illos perpessuros qui nos persequuntur.* Atque ne quis crudelitates immanitatesque in Catholicos populos principesque ab hæreticis exercendas patrandasque, quas ipse perditionis filius cum suis pari diaboli spiritu tumidis non sine extrema vltionis ardore desiderat atque voto insano præstolatur, paruas exiguasque fore putet: audiat, quid ille persequendo dicat. *Sanguis atque cruor internecionis* (scilicet Catholicorum) *tantus erit vt inde fluuius sanguinis ad spatium centum leucarum suam extentens latitudinem exundabit adeò profundus, vt ipsi trucidatorum hominum equi in* B *ipso cruoris flumine vsque ad frænos immersi natabunt.*

Ibid. Magnam Catholicorũ trucidationem ac in principes legitimos Ecclesiæ filios rebelliones Molinæus minatur & optat.

Potestne qui talia scripsit in suum bene affectus esse principem atque eum aliquo honore, dilectione fidelitateque venerari? Quis furor! ô demens, quæ tanta licentia ferri? à verbis ad verbera, à mendaciis ad rebelliones, ab iniuriis ad cædes, à maledictis & odiis ad bonorum Catholicorum trucidationes, ab occultis insidiis in apertum sacrilegium bellumque contra legitimos, religiososque principes toto orbe, fide Catholica venerabiles furibundis affectibus rabidisque conatibus aduolare? Respicite ex hoc vnius ministri hæreticorum Galliæ ferali, contumelioso, blasphemoque stylo, quam sit hæreticorum lingua ad maledicendum prodiga, quam effræna lubricaque ad con- C uitiorum vomitum, quam ad blasphemandum furiosa, vt fluat semper, & æstuet colluuione verborum, maledictorum, atque nefandorum teterrima, quæ pro atramento, sanguine bonorum Catholicorum peroptato immanissimè cruentantur? Hæc quidem ab alicuius animo scelerati, proficisci non possunt: nisi cui mens & voluntas est, *flectere cùm nequeas superos,* cum Virgiliana Iunone.

Acheronta mouere, nisi qui
Luctificam Alecto (scilicet diabolum) *dirarum à sede sororum,*
Infernisque ciet tenebris: cui tristia bella,
Iraque insidiæque, & crimina noxia cordi.
Nisi cui facem Satanas coniecit, & atro
Lumine, fumantes fixit sub pectore tædas.

Quibus inflammatus hæreticus diaboli minister, contra Deum, contra Ecclesiam, contra sedem Apostolicam, contra sanctissimum Chri- D stianæ religionis pastorem, diuinæ sequestrum fidei, contra optimos Catholici gregis principes, omnesque fideles populos, oues Christi Domini immaculatas.

Tertio part. ex impunitate tot flagitiorũ in Papam & Regem, in Ecclesiam & Rep. Bene non sine tam maximum calamitates huic regno & alijs Catholicam venturæ valde pertimescunt.

Arma amens fremit, arma toro tectisque requirit,
Sæuit amor ferri, & scelerati insania belli.

Atque hæc quidem rebellionum contumeliarumque in reges ac principes verè Christianos flagitia ex blasphemiis in sedem Apostolicã, inque Romani Pontificis datam à Christo saluatore nostro diuinitus auctoritatem, atrociter erumpentia, publicè scriptis euentulantur, typis in aperto traduntur, in lucem conspectumque hominum vbique terrarum Gallico circumscriptarum imperio prodeunt: Imò & in ipsa Francorum Metropoli ciuitate proh A facinus indignum! lugentibus Catholicis & irrita querela expostulantibus impune veneunt emptionique mandantur. Et credimus Deum hæc non videre? aut videndo conniuere? aut conniuendo dissimulare? aut dissimulando huic non irasci grauiter imperio? In quo per diuersa loca, in quibus rabies hæretica furit, tam miserè iustitia religioque percelluntur & opprimuntur, & non est nisi rarus qui gementes querentesque eas his in locis adiuuando consoletur? illarum vero violatores & oppressores exultatione nefaria sine suppliciorum metu triumphant? Quis potest cum ratione putare bonorum timorem esse vanum, panicumque, quo vehementer afflictantur & pauent? B ne ex tot criminum, maledictorum, blasphemiarumque ab hæreticis schismaticisque in sacratissimam principis Ecclesiastici maiestatem, eiusque Apostolicum thronum coniectarum (à quibus in principes seculares eorumdem impiorum maledicta, calumniæ rebellionesque scaturiunt) impunitate, in regnum Galliæ calamitates multæ, necnon sæuæ miseriarum priuatarum publicarumque procellæ à Deo iniuriosissime læso, iustissimè contorqueantur & effundantur? Quod si Ethnicus ille Poëta iure hæc dixisse feratur.

b Horatius.

[b] *Dij multa neglecti dederè.*
Hesperiæ mala luctuosa.

c Lactantius l. 5. c. 8. Inst.

Quantò iustius orator ille Christianus ex eo neglecti veri Dei eiusque religionis atque mini- C strorum Ecclesiæ fundo ac fonte calamitatum sicut scelerum facies mundo ingruentes deriuari iudicauit? Cum dixit, *Ideo mala omnia rebus humanis quotidie ingrauescere, quia Deus mundi huius effector & gubernator derelictus est, quia susceptæ contra quam fas est impiæ religiones.* Quid verò hæreses, quid impia contra sacrosanctam Ecclesiam, sedem Apostolicam, eiusque pastorem schismata, rebelliones, contemptus, iniuriæ, probra, blasphemiæ & cætera id genus criminum portenta, aliud quam impiæ religiones sunt & appellantur? Nicæna ciuitas in qua fides Catholica de Arianorum dementia rabieque contra saluatoris nostri diuinitatem gloriosè triumphauerat, postea contagione eorumdem hæreticorum contaminata, terræ motu concussa, deturbataque corruit.

Nicæna ciuitas in Bithynia infestata Ariana pollutione terræ motu periit.

d Socrates 4. c. 10. ann 368.

Et mirabimur si propter tam diras & horrendas maledictorum, blasphemiarum, hære- D seon schismatumque contra præscripta Christi Domini ordinationesque diuinas, grassantes spumantesque furias, hodie tot in orbe Christiano ciuitates nationesque variis miseriarum turbinibus, percellantur ac titubãdo de suæ stato salutis arcis prolabantur? Inter præcipuas caussas quibus impulsus Deus Iudæorum populum reprobatione maledictioneque perculit, illa fuit, quod minimè vt decuit sacerdotes prophetasque coluerunt, vt satis clarè his verbis Hieremias ostendit. [e] *Facies Domini dimisit eos, quia facies sacerdotum non erubuerunt.* [f] Id est, vt Thargum exponit, sacerdotes Dei non honorauerunt, obseruauerunt atque coluerunt. At in lege Euangelica veteri longe nobiliori sacerdotum principis contemptum contumeliamque tyrannide, vt loquitur [g] sanctus Cyprianus aliaue calamitate Deus non vlciscetur atque

Iudæos Deus præcipuè ob nõ honoratos à se sacerdotes reprobauit.

e Lament. 4. v. 16.

f Thargum Iudæorum.

Contemptum sacerdotum præsertim Papæ Deus tyrannide vindicat.

g S. Cyprian. damnat Eccles.

a Saluianus l. 8. de guberu. Dei.

vindicabit? & cum ſacrilegij genus eſſe dicat [a] Saluianus, Dei odiſſe cultores, quanto magis eius cultorum principem atque parentem Romanum Pontificem? *Sicut* [b] *enim ſi ſeruos noſtros quiſpiam cadat, nos in ſeruorum noſtrorum cadit iniuriam: & ſi à quopiam filius verberaretur alienus, in ſupplicio filij pietas paterna torqueretur: Ita & cum ſeruus Dei*, præſertim maximus ſeruorum Dei, qualis eſt Papa, *à quoquam læditur, maieſtas diuina violatur*: Inde maximæ animis cœleſtibus iræ: *Et* [c] *cum iniuria ſacerdotum ad Chriſtum pertineat*, aiebat ſanctus Anacletus, cujus vice funguntur, certe multo magis maledicta, iræ, odia, probra, iniuriæ, blaſphemiæque in principem ſacerdotum ſummum Pontificem, altiùs indigniuſque in cor diuinæ maieſtatis aſcendunt. Propter quæ Deus tantorum auctores ſcelerum hæreticos, ſchiſmaticos, aliosque Apoſtolicæ ſedis hoſtes humanæ diuinæque læſæ maieſtatis reos ſeuerius, niſi ante funera reſipiſcant, æternis ſuppliciis viuos mortuoſque mactabit. Vos igitur hæretici infideles, ſchiſmatici, libertini, omneſque vos Eccleſiaſticæ ſeculariſque monarchiæ Oſores & Irriſores per viſcera miſericordiæ Dei noſtri reſipiſcite! redite præuaricatores ad cor! conſueta maledicta, iras atroces, iniurias, blaſphemiaſque, quibus Papam cum ſacro clero regeſque Catholica religione ſublimes dedecorando, veſtros animos polluiſtis, & polluendo necauiſtis, extremo odio, tacti dolore contriti cordis maximo deteſtamini! atque ne in æternum pereatis.

b Ib. Saluian.

c S. Anacleti Papæ ep. 1.

Exhortatio ad impios, vt reſipiſcant.

A

B

Diſcite iuſtitiam moniti & non temnere diuos.

C

CAPVT XI.

Monarchiæ Eccleſiaſticæ rebelles, eiuſque ſacrilegi calumniatores, quanta mala Eccleſiæ Dei, regniſque, Catholicis adferunt. A pijs propterea principibus iuſtè caſtigandi, vt ſic caſtigati ad Deum proſperè conuertantur.

1. *Eccleſia ſancta Dei, œcumenico paſtori ac principi ſua rebellione maledicendique libidine reſiſtentes, ipſam Eccleſiam remquepublicam Chriſtianam valde perturbant, magnaque premunt afflictione.*

2. *Quos ideo principes Chriſtiani tolerare non debent, ſed vt omne malum ab Eccleſia requepublica auferatur.*

3. *Ni reſipiſcant varijs caſtigando pœnis mulctiſque ſubiugare tenentur, vt correcti ſalui ſiant.*

4. *Hinc Catholicorum principum proſperitates & trophæa.*

A

NON ſine magna ratione bonos omnes pietate iudicioque pollentes, maximas præuidendo calamitates, in Chriſtianorum ſocietates cœtuſque religione Catholica ſociatos, ex rebellionum, maledictorum, blaſphemiarumque in Romanum Pontificem vniuerſalis Dei Eccleſiæ paſtorem impunitate grauiter vehementerque pertimeſcere ad calcem ſuperioris capitis oſtendimus. Et merito quidem. Contemptus enim huiuſmodi rebellione, odio, contumelia, blaſphemiaque turgidos, dum ſupremam Eccleſiæ Dei in tanto principe Eccleſiaſtico poteſtatem maieſtatemque deſpicit, eique omni iniuſtitiæ conatu reſiſtere tentat, non leui calamitatum malorumque cumulo ipſam Dei Eccleſiam, reſque Chriſtianorum publicas opprimit. Si poteſtatem deſpicere ſecularem, tantam rerum omnium ruinam in medio humanæ ciuiliſque ſocietatis confuſione omnia permiſcente perturbanteque cauſetur: quanto maiorem hac ruina calamitatem rebellio contemptuſque in Eccleſiaſticum monarcham contumeliis, odiis, blaſphemiiſque furentes, in ipſis Eccleſiæ ſanctæ reipublicæque viſceribus ad mortem vſque procreabunt? Sanctus Baſilius maximarum ſui ſæculi miſeriarum deſolationumque cauſas diligentius attentiuſque animo ſuo ſciſcitans: tandem has non aliunde, quam ex ſceleribus hominum Deum, Eccleſiam ſanctam, eiuſque miniſtros præſidentes io ea magno faſtu ſuperbiaque deſpicientiû deriuari cognouit. Vt his præter cætera clariſſimè ſignificauit. [a] *Cum hac animi iactatione diu fluctuarem tanſamque harum hodie diſſentionum cupidè & anxiè peruestigarem, venit mihi in mentem illud libri iudicum: vnuſquiſque quod ſibi rectum videbatur, illud faciebat*: Simul etiam cauſam cur id ita fieret declarat his verbis paulo ſuperius poſitis, *in diebus illis non erat rex in Iſrael, hoc igitur cum mihi in mentem veniſſet illud etiam de rerum ſtatu in quo nunc ſumus cæpi cogitare: quod ex aſpernatione rerum omnium præpotentis regis & Dei magni, hodie in Eccleſia diſſentio pugnaque* (ſcilicet cum tot hæreticis, Arianis, Macedonianis, Aërianis, Eunomianis & aliis diuerſorum errorum impiis) *Eſſet excitata quod ſcilicet relicta vnuſquiſque Chriſti doctrina, rationes ac regulas quaſdam propria ſibi auctoritate*, neglecto nempe principis Eccleſiæ atque paſtoris imperio, *aſſerat, malitque contra Domini præcepta ipſe imperare quam illi parere.* Hæc quidem magnus ille pater Græcæ eloquentiæ ſapientiæque vertex, quibus iſta paulò pòſt ſubiungit. [b] *His adductus argumentis conſtare iudicabam mutuam inter nos ipſos multorum diſſenſionem, inde originem deducere quod noſmetipſos indignos reddiderimus qui à Domino regeremur.* Qui enim deſpicit fidelem ſeruum ac diſpenſatorem, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ſanè illi procliue eſt ipſum contemnere Dominum. Eſt quippe tanta plerumque ſubditorum peruerſitas, vt Dominus ſæpe principibus legitimis horror ſit

A rebellione & contemptu in Pontificem maximum quanta mala.

B

C

a S. Baſilius in tractat. de iudicio Dei.

D

b Idem Baſil. ibid.

Tædet ſæpe bonos Dominos gubernationis ſubditorū improborum.

ad obedientiam iussa præscribere: non loquor solum de temporalibus Dominis, sed & spiritualibus, imo & de ipso Dominorum Domino Deo optimo maximo. Qui aliquando pertæsus, hominũ propter nimiam improbitatem dominationis atque regiminis esse solet. Sic enim (vt non solum sacris, sed & prophanis moueamur exemplis) à [a] Platone accepimus aliquando euenire secula tantis infecta corruptionibus, in quibus Deus hominum regimen propter nimis atrocia eorum scelera, suscipere dedignatur. Quales sunt illi qui in lege Euangelica Dei ministris in eius constitutis Ecclesia prælatis præcipuè prælatorum maximo parere deprecantur. Quod impie facientes non ipsum Dei Christique domini vicarium, sed ipsummet Christum Saluatorem mundi despiciunt, spernunt atque spernendo blasphemant, iuxta hoc saluatoris oraculum, *Qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit*, atque eiusdem Domini in antiqua lege ad Samuelem de populi murmuratione rebelli querentem responsum, *non te spreuerunt, sed me.* Et sic scelus hoc rebellionis in Vicarium Christi, in religionis iniuriam redundat: indéque in reipublicæ Christianæ calamitates effunditur. Hæc considerantes pij religiosique Imperatores Arcadius, Honorius & Theodosius iunior, edicto suo æternam laudem merente huiusmodi rebelles contumacesque in religionem Dei perniciosissimos, omni societatis Christianæ ciuilisque aditu prohibuerunt: iudicantes eos non solum bonorum priuatione, sed etiam pœnarum acerbitate dignissimos talia scribendo.

a Plato Dialogo de regno.

Qui ministros Dei vt Papã præcipue despicit Deum spernit.

S. Luc 10 v. 16.

1. Reg c. 8.

Arcadij, Honorij, Theodosij edictum contra rebelles Ecclesia ac Papa hæreticos Cod. de hæreticis & Manichæis. L. Manichæos.

Manichæos & Donatistas (hi scilicet hæretici Romano Pontifici semper infestissimi inter cæteros fuere) *meritissima seueritate prosequimur: Huic itaque hominum generi nihil ex moribus, nihil ex legibus commune sit cum cæteris. Ac primum quidem volumus esse publicum crimen, quia id quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriã, quos honorũ etiam omnium publicatione prosequimur. Ipsos quoque volumus amoueri ab omni liberalitate & successione quolibet titulo veniente. Præterea non emendi, non donandi, non vendendi, non postremò contrahendi cuiquã conuicto relinquimus facultatem: in mortem quoque inquisitio extendatur. Nam si in criminibus maiestatis, licet memoriam accusare defuncti, non immerito & hic debet tale subire iudicium.* Et paulò pòst contra fautores ac receptores eorum hæreticorum. *In eos etiam auctoritatis nostræ aculei dirigantur, qui eos domibus suis damnanda prouisione defendunt. Seruos insuper extra noxam esse volumus, si Dominum sacrilegum euitantes ad Ecclesiam Catholicam seruitio fideliori transiliuerint.* Certè Deus ipse significare volens quantum detrimenti perturbationisque Ecclesiæ, cœtuique seculari subditorum rebellio in principes, præsertim Ecclesiasticos, ex rigore pœnæ consequentis adferat, in veteri lege sanciuit, [b] *vt qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, ex decreto iudicis ille homo moreretur, vt sic malum ab Israel auferretur.* Si maximo legis antiquæ sacerdoti obedire recusantem tanta pœna Dei decreto perculit, quantò major rebellione conuitiisque cum Romano Pontifice, maximo legis Euangelicæ sacerdote bellantem pœna suppliciumque diuina sanctione mulctabunt? vt omne ab Ecclesia Re-

Ib. in eodem edicto.

b Deut. 17. v. 12.

A publicaque Christiana malum arceatur, ne vtraque sæuientibus in eius viscera impune perditorum rebellione atque contumacia, aduersitatum grauitate interturbata grauiter concussaque prematur. *Quod si Idololatria ita Deus indignetur*, inquit sanctus [c] Cyprianus, *vt præceperit etiam eos* [d] *interfici qui sacrificare & seruire idolis suaserint.* Cuius præcepti & vigoris memor [e] Matathias, *interfecit eum qui ad aram sacrificaturus accesserat. Quod si ante aduentum Christi circa Deum colendum & idola spernenda, hæc præcepta seruata sunt; quanto magis post aduentum Christi seruanda sunt: quando ille veniens non verbis tantum nos hortatus sit, sed & factis?* Hæc dixit Pater sanctus glorioso nobilitatus martyrio, vt ostenderet hæreticos, schismaticos, aliosque perditos rebellione superba & B pertinaci, Dei vicario, Ecclesiæ principi, & aliis sub illo sacræ plebis, ouiumque Christi sanguine redemptarum pastoribus reluctando Ecclesiam Christianam, congregationem, cœtumque perturbantes non impunè laturos, sed graues suæ in sedem Apostolicam omnium Ecclesiarum matrem rebellionis vltrices pœnas subituros: cum aduersus impios legis antiquæ contemptores, rebellesque maximo sacerdoti extrema Deus supplicia, mortisque tormenta decreuerit? Quàm in huius confirmationem assertionis aduersus Manichæos super omnes hæreticos, sæuissimos Apostolicæ sedis hostes exclamando, interrogationibusque variis exaggerando sanctus dixit præclarè Damascenus? [f] *Quid ais Manichæe? Deusne bello lacessitur? Deusne abscinditur? O me miserum! non eos morte afficie-* C *mus? Non flammis absumemus? Cum his consuetudinem habebimus? hos ad communionem recipiemus? Quisquis cum eis communicat, eorum est similis, particepsque eorum, tum in hoc æuo, tum in futuro erit. Fratres, communio dicitur: at mortem prius optamus, quam vt Manichæos ad communionem admittamus.* [g] Vnde Optatus Mileuitanus calumniæ hæreticorum ægerrimè ferentium duos ex suis pacis Ecclesiasticæ secularisque rebellione sua, dogmatumque venenatorum perditionem animarum nefariè molientium defensione perturbatores, à Macario præfecto interfectos esse respondens: *Videtis*, inquit, *à Moyse & Phinees & Helia & Macario similia esse facta, quia ab omnibus vnius Dei præcepta sunt vindicata.* Quæ cum dico de hæreticis, dico etiam simili intentione & mente de schismaticis, liber- D tinis, aliisque in Apostolicam sedem insigni cæcitate malè animatis, qui dum in hoc sacratissimum Ecclesiasticæ Monarchiæ soliũ rebelliones & odia moliũtur, diuinas malitiosa interpretatione leges adulterando, deplorandis pacis publicæ salutisque funeribus, mirum in modum perniciosissimè suffragantur. Quos propterea pij omnes bonique principes Catholica religione sublimes in imperio suo tolerare nulla ratione ferreque debent: sed prius omni ope, labore, industria, auctoritate conniti, vt mansuetudinis via atque lenitatis eos in officium suum debitũque cõpellant, vt suum agnoscentes errorem detestentur, & opposita virtutis munera exercitiaque in salutarem erroris sui luitionem satisfactionemque patrati criminis operentur. Sed quia, vt S. Hilarius Papa ad Viennensis prouin-

A minori ad maius argumento probatur Christianam Ecclesiam Romanam rebellando turbantes vicarium turbantes puniri debere.

c S. Cypr. de exhortat. martyr. c. 5.

d Deut. 13.

e Machab. c. 2.

f S. Damasc. Dialog aduersus Manichæos.

g Optat. Mileuit. l. 3. cõtra Parmenian.

2. Pars.

Principes Christiani rebelles in sedem Apostolicam Monarchamque Ecclesiasticum ferre non debent, sed iubere statim per viam primò mansuetudinis, vt resipiscant.

ciæ Episcopos in Archiepiscopum Metropolitanumque suum nimis asperè statim animaduertere cupientes scribebat, *Prauia medendi semper austeritatis est lenitas: nec omnis ferro statim culpa compescitur.* Ideò principibus illis primò ad eiusmodi seditiosorum rebelliumque correctionem mansuetudinis tentanda via est; cum vt ait ille: [a]

In correctionibus via mansuetudinis pro cedendum.

a S. Hilar. Papa epist. ad Viennensis prouinciæ Episcop.

a Claudianus.

> *Peragat tranquilla potestas*
> *Quod violenta nequit, mandataque fortius vrget*
> *Imperiosa quies.*

Vt quæ sanari possunt, quacumque dulcedinis ratione sanare valeant. Verum, quæ resecanda erunt, ne ad perniciem Reip. Ecclesiæque manare patiantur. [b] Aliter, *Populos sibi commissos à Deo regere rectè non poterunt, nisi eos qui sunt perditores & perditi,* vt loquitur S. Leo Manichæos in vrbe latitãtes sciscitans, *Zelo fidei dominicæ instiaque persequantur: & à sanis mentibus, ne pestis hæc latius diuulgetur, iusto quo possunt gladio seueritatis abscindant.* Et statim quidẽ ac sine mora dum paruulum malum est, ne in cancri modum serpens omnis impatiens remedij crescat enormiter: Præclara illa vox Christianorum Imperatorum Valentiniani 3. atque Martiani ad Palladium prætorio præfectum: [c] *Quoniam principalis prouidentiæ est omne malum inter initia opprimere, & serpentem morbum legum medicina resecare.* Et rectè quidem. Nam vt ait D. Hieronymus, [d] *Doctrina peruersa ab vno incipiens, vix duos vel tres primum in exordio reperit auditores, sed paulatim vt cancer serpit in corpore, & iuxta vulgare prouerbium, vnius pecudis scabies totum commaculat gregem. Igitur scintilla statim vt apparuerit, extinguenda est, & fermentum à massa vicinia semouendum: secandæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ouium repellendum, ne tota domus, massa, corpus & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereant.* Quod Arrij sic illustrat exemplo: *Arrius in Alexandria vna scintilla fuit, sed quia non statim oppressa est, totum orbem eius flamma populata est.* Idem de Luthero, Caluino: idem de schismaticis impio ausu maiestatem pontificiam, supremamque throni Apostolici à Christo Domino per sanctum Apostolum Petrum fixam Romæ dignitatem impunè adortis licebit nobis nec sine dolore maximo luctuque dicere. [e] *Dum paruulus hostis est, interficiendus est, vt eius nequitia elidatur in semine.* An non illud est quò spectabat præclara illa grauisque admodum S. Innocentij 1. ad Concilium Carthaginense tanto digna pontifice exhortatoria vox, & oratio persuadendo imperans, & imperando persuadens, [f] *Sanandum,* inquit, *est celerius, ne longius execrandus animis morbus inserpat: vt si medicus (cum viderit huius terreni corporis aliquem esse languorem) magnum suæ artis æstimat documentum esse si cito quis illius interuentu desperatus euadat: vel cum putre vulnus aspexerit, adhibeat fomenta vel cætera, quibus illud possit, quod natum fuerat, vulnus obduci, ac si id manens sanari non poterit, ne corpus reliquum sua tabe corrumpat, ferro amputet quod nocebat, quò reliquum integrum saluet & intactum. Præcidendum ergo id est, quod velut puro sanoque nimium corpori vulnus obrepsit, ne cum tardius abstergitur in ipsis pene visceribus huius mali non exhaurienda post sentina consi-dat, &c.* Et paulò pòst de resecandis à societate fidelium peccatoribus, hæretica schismati-

Cicer. 2. Catil.

b S. Leo ep. 2.

Dum paruulũ malum est resecandum.

c Valentin. & Mart. rescrip. ad Pallad. cõtra Eutych.

d S. Hier in c. 5. ad Galat.

e S Hier epi. ad Eustoch.

f S Innocent. 1. epist. 51. ad Conc. Carth.

A caque lue contaminatis ita pergit, [g] *Auellendi sunt longius & ab Ecclesia procul remouendi visceribus, ne diutius multa occupans insanabilis post error increscat. Si enim diu fuerint in hac impunitate versati, necesse est multos in hanc suæ prauitatem mentis inducant, decipiantque innocentes, vel potius imprudentes qui fidem Catholicam non sequuntur. Putabunt enim eos rectè sentire, quos adhuc vident in Ecclesia perdurare.* Quales sunt nostræ ætatis schismatici & libertini arroganti præsumptione cæcati, impiorum libellorum, atque seditiosorum contra sanctam Romani Pontificis auctoritatem liberius propter impunitatem & iniustius editores, tandem ita concludit pater sanctissimus, [h] *Separetur ergo à sano corpore vulnus insanum, remotoque morbi sauientis afflatu, cautius quæ sunt sincera perdurent, & grex purior ab hac mali pecoris contagione*

Venienti occurrendum morbo ne serior medicina fiat inutilis.

g S. Innoc. ib.

h S. Innoc. ib.

B *purgetur.* Hæc ipse. Cuius sapienti salutarique doctrinæ magnus ille Leo postea in eadem in qua ille sedens cathedra consentiens, ita ad detegendum hæreticorum virus Manichæorum Romæ occultorum fideles Christianos hac hortatione concitabat: [i] *Illud quoque obsecrans moneo; vt si cui vestrum innotuerit vbi habitent Manichæi, vbi doceant, quos frequentent, nostræ solicitudini fideliter indicetis. Contra communes hostes pro salute communi vna communis debet esse vigilantia, ne de alicuius membri vulnere etiam alia possint membra corrumpi: Et qui tales non prodendos putant, in iudicio Christi inuenientur rei de silentio etiam si non contaminentur assensu.* Indignatus siquidem Deus fert iniquo animo hæreticos, schismaticos, aliosque suæ religionis hostes & Ecclesiæ contumaces tolerari.

i S. Leo serm. 5 de ieiunio decimi mẽs.

C Indéque sic iracundiæ diuinæ furit æstus, vt magnis plerumque stragibus, calamitatibusque publicis ingentes populos ciuitatesque consternat. Exemplo erit ciuitas Constantinopolitana in qua cum Nestorius licet damnatus inter Catholicos liber viuere sineretur, portentosa affecta clade triduano incendio magna ex parte consumpta perijt: Cuius conflagrationis Prosper meminit in chronico anni 433. his verbis, [k] *Maxima vrbis regiæ pars septentrionalis per tres dies incensa collapsaque est mense Augusto.* Eadem quoque [l] Marcellinus in chronico & Socrates. Inuisa quippe Deo est illa maximè bonorum cum malis, hæreticorum cum Catholicis, schismaticorum cum obsequentissimis sedis Apostolicæ filijs permixtio, quod ea valde Ecclesiæ splendor, religionis puritas, Reip. pax, populorumque salus altere-

Hæreticos, schismaticos aliosque religionis hostes Deus ægrè fert tolerari: hinc iræ eius variumque effectus calamitates publica

Cõstantinopolitanam ciuitatẽ triduanũ incendium iusto Dei iudicio propter toleratum Nestorium magna ex parte consumpsit anno 433.

k Prosper Aquitan. in chron. an 433

l Marcellin. in chronico & Socrat. l. 7. c. 38.

D tur. [m] *Quemadmodum enim,* vt alloquens Arcadium Imperatorem dicebat sanctus Chrysostomus. *Si quis coronæ tuæ pretiosis & fulgentibus gemmis micanti, vitrypatres, aut viles lapillos admisceat, pretium & splendorem imminuet: ita si in eadem Ecclesia Catholicis hæreticos commixerit, quos vel errorem recognoscere, vel ciuitate exturbari oporteat, fulgentem eiusdem coronam vitiabit.* Propter quã religionis reique publicæ perniciem atq; turpitudinem à tolerantia hæreticorum & aliorum Ecclesiæ, sedisque Apostolicæ inimicorum in imperio Catholico profectam, Constantinus Magnus iustitiæ seueritate, atque zelo diuini amoris in omnes illos religionis societatisque humanæ pestes, procul à se, imperioque suo relegans ita in scelera eorum inuectus exclamabat. [o] *Cognoscite iam per legem hanc quæ à me sancita est Nouatiani, Valẽtiniani, Marcionistæ, Pauliani,* [o] *qui-*

m Sozom. l. 8. c. 4.

n Metaphr. in vita S. Chrys. apud S. Chrysto. 1.

Permixtio hæreticorum, schismaticorumque cum bonis Catholicis Ecclesiæ pacem reique publicæ salutem adulterat.

o Euseb de vita Const. l. 3. c. 62.

A

que Cataphrygum nomen vsurpatis, & omnes omnino qui per conspirationes à vobis conflatas, hæreses ac sectas etiam atque etiam augere conamini. Cognoscite inquam quibus mendacijs vestra doctrina inanitas implicata teneatur; & quatenus pestiferis quibusdam venenis vestra vsque eo inficiatur disciplina, vt per eam integri & valentes ad morbum, vivi autem ad sempiternum interitum abstrahantur. O veritatis inimici, hostes vitæ, internecionis auctores & consiliarij. Omnia apud vos veritati contraria, turpibus consentientia, maleficiis, ineptijs & commentitijs fabulis exultantia. Certè mendacia struitis, premitis insontes, fidelibus veritatis lucem denegatis. Nam falsa visione & specie pietatis semper delinquentes, omnia contagione vestra contaminatis: conscientias integras & labe vacuas, lethalibus plagis vulneratis, atque ipsum diem (pene dixerim) hominum oculis ademistis: Quantam Deus immortalis, pestem, contagionemque animis Catholicorum talis confæderatio impiorum cum fidelibus posset afferre? O Christe Saluator talem terris pestem auerte ac detestare! ex quo contagiosæ confæderationis horrore menti atque cordi Christianissimi Imperatoris Theodosij senioris insito, hæc illius præclara nata lex: [a] *Hæreticorum polluta contagia pelli, vrbibus vicinis perturbari, ac nullis penitus iubemus patere conuentibus. Ne quoquam sacrilega cohors talium hominum colligatur: Nulla eorum peruersitati vel publica conuenticula, vel latoria erroribus secreta tribuantur.* Idem sanctissimus Imperator alta quadam religionis pietatisque diuina mente præditus, quantum diuinæ maiestati cordi esse omnium impiorum religionis Ecclesiæque hostium ab omni Christianorum cœtu exturbatio intelligens, ad solidiorem spem fiduciamque victoriæ contra Eugenium religionis Christianæ transfugam bellaturus [b] edictum aduersus omnes hæreticos, sedisque hostes Apostolicæ Imperatoria generositate charitateque sanciuit. Cuius pietatem deuotionemque Imperatoriam filius Arcadius amplexatus, sic aduersus hæreticos, omnesque alios à vera fide Ecclesiæque doctrina deuios nisi ad saniorem mentem redirent, pœnas suppliciaque decreuit. [c] Omnes pœnas, cuncta supplicia quæ sanctionibus diuinæ *Recordationis genitoris nostri aduersum hæreticorum fune pertinaces spiritus constituta, nostro etiam decreto reparantes decernimus, quidquid etiam his est contra meritum delinquentium, spe correctionis, speciali quadam sanctione concessum, id irritũ esse.* Atque eos omnes generali vocabulo hæreticos appellauit Imperator, [d] *Quicumque vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis & tramite fuerint deflexi deuiare.* Quo nomine schismatici omnesque sedis Apostolicæ rebelles intelliguntur, quos omnes imperatoria sanctio voluit legum contra hæreticos latarum seueritati succumbere. Occultos verò omnes insidioséque latentes Ecclesiæ religionisque hostes diligenter detegi mandat idem Imperator, vt ab omni militiæ ciuilisque conuersationis honore repellantur, cum ita ad Marcellum magistrum officiorum mense Nouembri rescripsit: [e] *Sublimitatem tuam inuestigare præcipimus, an aliqui hæreticorum vel in scrinijs, vel inter agentes in rebus, vel inter palatinos cum legum nostrarum iniuria audeant militare: quibus exemplo diui Patris nobis denegata est militandi facultas:*

B

C

D

Haereticorum descriptio.

Theodosius ab imperio omnes pellit hæreticos tanquam Ecclesiæ & Reip. pestes.

a l 20. de hæretic. in Cod. Theodos.

b l 2. de hær. Cod. Theod. & l. 2. eodem.

Arcadij paterna pietatis æmuli leges aduersus hæreticos.

c l. 26. de hær. Cod. Theod.

Quinam hæretici iudicio Arcadij Imper.

d l 28. de hæreticis Cod. Theodos.

e l 29. de hæreticis Cod. Theodos.

Contra hæreticos aliosque Ecclesiæ hostes se callidè occultantes.

A

Quoscumque autem deprehenderis culpæ eius affines cum ipsis, quibus & in legum nostrarum & in religionum excidium conniuentiam præstiterint, non solum militia eximi, verum etiam extra mœnia vrbis iubeas arceri, datum 8. Cal. Decembris Olybrio & Probino Coss.

Atque hæc quidem bonorum religionisque Catholicæ luce fulgentium Imperatorum ac principum in hæreticos aliosque Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ & Romanæ hostes tam diuinæ quam humanæ maiestatis reos edicta prius viam mansuetudinis ingressa sunt, vt leniori remedio aberrantes à fide obsequioque sedis Apostolicæ, Ecclesiæque matris in se reuersi errores suos sincera pœnitentia purgarent. Sed vbi leniora medicamenta nil profecerint, atque illis obstinati peccatores imitati resipiscere contempserint, seueriora potentioraque ad sanandum bonum illi principes coacti sunt edictis suis legibusque tentare, dicentes [f] cum Tullio de Catilinarijs loquente coniuratoribus. *Non est lenitati locus: seueritatem res ipsa postulat,* Et cum S. Cælestino Nestorium suæ impietati immobiliter adhærentem, & in ea summa corroboratum pertinacia alloquente. [g] *Cauterium præparamus & ferrum, quia vlcera non erunt fouenda vulnera, quæ merentur abscindi: scimus certè maiora vitia maiore semper dolore sanari.* Propterea S. Hieronymo valde alijsque sanctis viris nimis Theophili Alexandrini Episcopi indulgentia & lenitas displicuit; qua demulcendo diuersos hæreticos, aliosque religionis hostes sperabat eos facilius in gyrum matris Ecclesiæ reducere. Sed sua frustratus spe eorum vulnera erroresque sua conniuente mollitie & indulgentia se potius fouisse, quam amputasse cognouit: quod indignè ferens Hieronymus, ita scripsit ad eum: [h] *Quod de Canonibus Ecclesiasticis mones, gratias agimus. Quem enim diligit Deus corripit; & flagellat omnem filium quem recipit. Sed tu scito nobis nihil esse antiquius quam Christi iura seruare, nec patrum transferre terminos, semperque meminisse Romanam fidem Apostolico ore laudatam: cuius se esse participem Alexandrina Ecclesia gloriatur. Super nefaria hæresi quod multam patientiam geris, & putas Ecclesiæ visceribus incubantes tua posse corrigi lenitate, multis sanctis displices, ne dum paucorum pœnitentiam præstolaris, nutrias audaciam perditorum, & factio robustior fiat.* [i] Hac aliisque rationibus D. Augustinus permotus multis in locis operum suorum docet proprium esse piorum regum principumque Catholica fide beatorum suis armis Dei Ecclesiam defendere, seuerisque pœnis legum suarum vigore decretis hæreticos, schismaticos, aliosque vita & doctrina perditos ab Ecclesia damnatos coërcere atque cõpescere: Qui respondens obiectionibus eorum qui Ecclesiam Dei ad sui defensionem hostiumque suorum castigationem armis & fortitudine sæcularium principum vti debere negabant, in hæc verba difficultatem quæstionis obiectæ dissoluit. [k] *Non inuenitur exemplum in Euangelicis & Apostolicis literis aliquid petitum à regibus terræ pro Ecclesia contra inimicos Ecclesiæ. Quis negat non inueniri? sed nondum implebatur illa prophetia: Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, seruite Domino in timore: Adhuc enim implebatur, quod in eodem Psalmo paulo superius dicitur.* [l] *Quare fremuerunt gentes & populi meditati sunt inania, astiterunt reges terræ; & principes conuenerunt in vnum aduersus*

B

C

D

3 Pars.

A sæculo hæretici, schismatici, aliique seditiosi hostes Ecclesiæ regni, qui Catholicæ emendari ac resipiscere recusent principes Christiani eos debent varijs mulctare pœnis, vt omne malum ab Ecclesia & reip. auferatur.

f Cicero 2. Catilinar.

g S. Cælestin. ep. ad Nestor.

h S. Hieron. epist. 68. ad Theophilum Episcopum Alexandrin.

Alexan. Ecclesia gloriatur se esse participem Rom. fidei.

i S Aug epist. 46. ho. 129. 165

k S. Aug. epist. 48. ad Vincẽt.

l Psal. 2.

Dominum & aduersus Christum eius. Verumtamen si facta præterita in propheticis libris figura fuerunt futurorum, in rege illo qui appellabatur Nabuchodonosor, vtrumque tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nunc habet Ecclesia. Temporibus itaque Apostolorum & martyrum illud implebatur, quod figuratum est, quando rex pios & iustos cogebat adorare simulacbra & recusantes in flammas mittebat: Nunc autem illud impletur, quod paulò pòst in eodem rege figuratum est, cum conuersus ad honorandum verum Deum, decreuit in regno suo,[a] *vt quicumque blasphemaret Deum Sidrach, Misach & Abdenago pœnis debitis subiaceret. Prius ergo tempus significabat priora tempora regum infidelium, quos passi sunt Christiani pro impijs: Posterius verò tempus illius regis significauit tempora posteriorum regum iam fidelium quos patiuntur impij pro Christianis.* Hanc securitatis viam cogendi hæreticos, schismaticos & alios religionis virtútisque Christianæ rebelles & hostes in officium suum, obedientiamque Ecclesiæ præstandam sibi olim displicuisse idem S. Pater testatur: Sed post libratis vtrimque rationum ponderibus, & cõsiderato rerum euentu salutari, illam sibi magnopere arrisisse commemorat.[b] *Duo sunt libri mei, quorum titulus est contra partem Donati, in quorum primo libro dixi non mihi placere vllius secularis potestatis impetu schismaticos ad communionem violenter arctare: Et verè tunc mihi non placebat, quia nondum expertus eram, vel quantum conferre posset diligentia disciplina.* Quod epistola ad Vincentium præclaro de multis Donatistis exemplo comprobat: quos conuersos ab impietate sua in obsequium fidei veræ, obedientiamque matris Ecclesiæ Honorij Imperatoris iusta legum piarum seueritas reuocauit: Hæc enim ibi inter alia recenset. *De multorum iam correctione gaudemus, qui tam veraciter vnitatem Catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse lætantur, vt eos cum magna gratulatione conuersos videamus, qui tamen nescio qua vi consuetudinis nullo modo mutari in melius cogitarent, nisi hoc terrore perculsi solicitam mentem ad considerationem veritatis intenderent.* Et paulò pòst.[c] *O si possem tibi ostendere ex ipsis circumcellionibus quàm multos iam Catholicos manifestos habeamus damnantes suã pristinam vitã, & miserabilem errorẽ quo se arbitrabãtur pro Ecclesia Dei facere quidquid inquieta temeritate faciebant, qui tamen ad hanc sanitatem non perducerentur, nisi legum istarum, quæ sibi displicent, vinculis tanquam phrenetici ligarentur:* Et post multa subdidit hæc: *His omnibus,* scilicet hæreticis, schismaticis, &c. *Harum legum terror, quibus promulgandis reges seruiunt Domino in timore ita profuit, vt nunc alij dicant, iã hoc volebamus; sed Deo gratias qui nobis occasionem iamque faciendi & dilationum morulas amputauit: alij dicant: Hoc esse verũ iam sciebamus, sed nescio qua consuetudine tenebamur: Gratias Domino qui vincula nostra dirupit, & nos ad pacis vincula transtulit: Alij dicant: Nesciebamus hic esse veritatem, nec eã discere volebamus: sed nos ad eam cognoscendam metus fecit intentos, quo timuimus ne fortè sine vllo rerum æternarum, lucro damno rerum temporalium feriremur: Gratias Domino qui negligentiam nostram stimulo terroris excussit, vt saltem solliciti quæreremus, quod securi nunquam nosse curauimus. Alij dicant, nos falsis rumoribus terrebamur intrare, quos falsos esse nesciremus, si non intraremus, nec intraremus nisi cogeremur: Gratias Domino qui trepidationem nostram flagello abstulit, expertos docuit, quam vana & inania de Ecclesia sua mendax fama iactauerit. Hinc iam credimus & illa falsa esse quæ auctores huius hæresis criminati sunt, quando posteri eorum tam falsa & peiora finxerunt. Alij dicunt, putabamus quidem nihil interesse vbi fidem Christi teneremus: sed Gratias Deo qui nos à diuisione collegit, & hoc vni Deo congruere, vt in vnitate colatur ostendit.* Hæc doctissimus pater S. Augustinus, qui[d] epistola 50. ait. *Multis pro-fuit (quod experimẽto probauimus & probamus) prius timore vel dolore cogi, vt postea possẽt doceri, aut quod iam verbis didicerant, opere sectari.* Recteque scriptum[e] ab Eusebio in vita Constantini legimus multos perditos obstinatos ac rebelles Ecclesiæ hostes cum ea, legum huius Imperatoris seueritate, in gratiam rediisse: vnde S. Leo,[f] *Meritò*, inquit, *patres nostri sub quorum temporibus hæresis nefanda prorupit per totum mundum instanter egere, vt impius furor ab vniuersa Ecclesia pelleretur: quando etiam principes mundi ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, vt auctorem eius ac plerosque discipulos legum publicarum ense prosternerent. Et profuit ista districtio Ecclesiasticæ lenitati, quæ etsi sacerdotali contenta iudicio cruentas refugit vltiones, seueris tamen Christianorum principum constitutionibus adiuuatur, dum ad spiritale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium.* Oppositum lenitas & mansuetudo nimium indulgens principum erga impios plerumque caussatur: quos non inflectit, sed in suis iniquitatibus ex hac lenitate regia sibi impunitatem promittentes corroboratos audacia obfirmat, & indurat. Quod verum se experientia cognouisse his verbis sanctus Nazianzenus Olympio præfecto hæreticorum, schismaticorum, aliorumque Ecclesiæ perturbatorum castigationem persuadẽs, ostendit: *Canities quoque nonnihil eruditur, nec senectus, vt video, talis omnino est, quæ prudentiæ opinionẽ, fidemque mereatur. Ego cum omniũ maximè Apollinaristarum cogitationem & impietatem perspectam haberem, ne ferendam eorum audaciam cernerem, existimabam tamen fore vt lenitate mea mansuetos & placidos eos redderem, ac paulatim emollirem; atque hoc mihi spe fingebam; verum vt apparet illud minime animaduertisse peiores eos effecisse, ac per intempestiuam hanc philosophiam Ecclesiæ detrimentum. Nec enim prauos homines lenitas inflectit.* Et certè perfidorum Ecclesiæ sedisque sanctissimæ hostium impietates tolerare, cum extirpare possis iustarum legum districtione, quid aliud est quàm eorũ perfidiam tacitè cõprobare, fidei verò nostræ religionique diffidere? Hoc illa Orientalium Episcoporum ad Agapetum Papam contra hæreticos hostesque religionis Christianę scribentium verba testantur.[h] *Ipsos* (scilicet hæreticos &c. *Accipere potestatem congregandi aut permittere ipsos talia audere, nihil aliud est quam veriores putare, quam dogma nostrum, ac valentiores facere contra nos.* Inde Dei contra imperia & regna, eorumque principes ac populos iræ, indignationesque cũ effectibus suis, ærũnis nempè publicis priuatisque redundãt. Propter quæ Imperatores Theodosius iunior & Valẽtinianus sano quidẽ iudicio, rectaq; fide præditi hæc nunquã satis dignè laudãda protulerũt eloquia.[i] *Tutũ nõ est negligere eam detestandam diuinitatis iniuriam, & impunitũ relinquere scelus, quo nõ solũ corpora deceptorũ sed*

a Dan. 3.

Vi ac legum seueritate hæreticos, schismaticos & alios impios ad obedientiam Ecclesiæ compellere placuit S. Augustino.

b l. 2. retract. c. 5.

Legum Imperatorum seueritas saluauit, quos indulgentia perdidisset S. Augustinus epist. ad Vincentium.

c Ibid.

Diuersorum peccatorum hæreticorum, schismaticorũ aliorumque Ecclesiæ hostiũ ingenua & salutaris confessio seueritate legum principum sæculi conuersorum.

d Ibid. S. Aug. epist. 50. Multis ad salutem profuit legum principum mundi.

e Euseb. l. 3. de vita Constant. in fine.

f S. Leo epist. 93. ad Turbiũ Asturicẽsem Episcop.

Obstinatè impios lenitas & mansuetudo principum non mollit ac conuertit, sed potius obdurat impius.

g S. Gregor. Nazianz. epi. 1. ad Olymp.

h Epist. oriẽt. Episcop. ad Agapetũ Papam, quæ extat in 5. Concilio generali act. 1.

Principes impietates Ecclesiæ hostium cũ possunt extinguere, tolerantes suam summam & fidem lædunt, & mala multa Reip. regnoque suo pariunt irato Deo.

i Nouell. tit. 2. de Manich.

A minori argumento nõ esse in regno Catholico nouatores tolerandos pacis publicæ turbatores.

etiam animæ inexpiabiliter polluuntur. Quidni Nouatores fidei puritatem & sedis Ecclesiasticæ obedientiam honoremque in publicæ pacis interitum malitiosè adulterantes, in Catholico Regno imperioque coërcebuntur, cum rerum nouarum in politia ciuili contra bonum temporale inuentores auctoresque extremo iure supplicio torqueantur? [a] *De negotijs ciuilibus si quid statuitur nemo putat esse violandum, & præceptum de religione calcabitur?* dicebat sanctus Ambrosius ad Imperatorem Valentinianum iuniorem. Ipsi etiam veræ religionis prorsus ignari Ethnici in suis sacris, licet vanis ac superstitiosis tantillum quid attentantes nouatores varijs sine misericordia tormentis pœnisque torquebant, eosque vt loquitur Iosephus, [b] *Qui verbulum modo effarentur præter leges de dijs receptas sine vlla venia puniebant.* Quid ipsi Romani? dum superstitionis infidelitatisque apud eos regna manebant: [c] *Quoties*, inquit Liuius, *Patrum, auorumque ætate negotium magistratibus dederunt, vt sacra externa fieri vetarent*: Rationem bonam veramque huius interdicti, licet in falsa religione auctor hanc adfert: *Iudicant enim prudentissimi viri omnis diuini humanique iuris, nihil æque dissoluendæ religionis esse, quã si non patrio, sed externo ritu sacrificaretur.* Quod pagani in sua superstitione infidelitateq; sunt execrati: Christiani in vera sua religione admittere nõ perhorrescẽt? Ideóq; illud Concilij 4. Toletani decretum immortaliter encomijs feretur in cælum, quo SS. Patres cauerunt & sanciuerunt: [d] *Vt quisquis succedentium temporum regni thronum sortiretur, non ante conscenderet regiam sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta polliceretur, non siturum se degere in regno suo eum qui non est Catholicus*, qualis est hæreticus, schismaticus, sedis Apostolicæ honoris ac dignitatis inimicus, &c. *Si verò postquam ad regni gubernacula accessisset, huius ipse temerator exsisteret promissi, esset anathema Maranatha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficeretur ignis æterni.* Non sine causa pius sanctus Ambrosius exultauit gestiuitque gaudiis propter magnam Gratiani Imperatoris pietatem summa corroboratam generositate, quod hæreticorum ora atque corda suis edictis obstruxisset. His siquidem verbis Imperatorem lætabundus affatur: [e] *Scit ipse noster arbiter*, scilicet Christus Dominus, *quem fateris, & in quem piè credis refici viscera mea, tua fide, tua salute, tua gloria: meque non solum officio publico debitas pendere preces, sed etiam amore priuato. Reddidisti enim mihi quietem Ecclesiæ, perfidorum ora, atque quod vtinam, & corda clausisti, & hoc non minore fidei, quam potestatis auctoritate fecisti.* Hæreticos namque dicebat Tertullianus: *Compelli, non illici dignum est: duritia vincenda est, non suadenda*, iuxta illud saluatoris nostri, *Compelle intrare*, prout sancti Patres [f] Gregorius Nazianzenus, Augustinus, alijque declararunt. *Fælix necessitas quæ ad meliora compellit.* Quamuis enim, ait idem S. Pater, respondens obiectionibus hæreticorum suæ ætatis (sicut nos nostræ Nouatoribus eius auctoritate respondemus: [g] *Ad fidem quidem nullus est cogendus inuitus, sed per seueritatem, imò & per misericordiam Dei tribulationum flagellis solet perfidia castigari: Nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eligantur, ideò mores pessimi non legis integritate puniuntur? sed tamen male viuendi vltrix disciplina præpostera est, nisi cum præcedens bene viuendi doctrina contemnitur. Si quæ igitur aduersus vos leges constitutæ sunt non eis bene facere cogimini, sed malefacere prohibemini.*

[a] S. Ambros. epist. ad Valentinianum iuniorem.

[b] Ioseph. l. 2. contra Appionem.

[c] Liuius l. 39.

[d] Concil. 4. Toletan. ann. 348.

Iuramentum Hispaniæ regũ in sacro suo.

[e] S. Ambros. epist. 26. ad Gratianum, hæc est ante lib. de fide ad Gratianum Imper. to. 4.

Hæretici & alij à vera sedis Apostolicæ obedientia deuij pro salute sua in Ecclesiam redire sunt cõpellendi si fieri possit.

[f] S. Greg. Nazianz. epist. 77. D. Aug. in illud S. Matt. Compelle intrare. & epist. 48.

[g] Idẽ l. 2. contra Petil. literas to. 7. c. 83.

A Quamobrem sanctus Leo Anatolium Constantinopolitanum Patriarcham vehementi acrique reprehẽsione culpauit: quod perniciosa quadam patientia hæreticos aliosque Ecclesiæ perduelles non comprimeret: eumque pontificia iussione cohortatus est, vt ab Imperatore Leone scilicet opem auxiliumque contra eos coercendos refrænandosque flagitaret, hæc dicens. [h] *Illud sanè plurimum displicere mihi significo, quod inter dilectionis tuæ Clericos, quidam esse dicuntur qui aduersariorum conniuent prauitati, & vafastra vasis misericordia misceantur. Quibus inuestigandis, & seueritate congrua coërcendis, debet diligentia tua vigilanter insistere; ita vt*
B *his quibus prodesse non poterit correctio, non parcat abscisio*: Et quibusdam interpositis, ita eum ad implorandum Imperatoris auxilium contra hos Reipub. Ecclesiæque perturbatores inuitat: [i] *Quantum itaque opportunitas inuitat officij, religiosissimum principem*, scilicet Leonem Imperatorem, *dilectio tua studeat frequentare: & non solum Regiam, sed & sacerdotalem ipsius mentem precibus meis obsecrare persiste: vt memor communis fidei, quam Spiritu sancto docente suscepimus, omnia hæreticorum machinamenta confringat. Neque quidquam illis in Ecclesijs Christi licere patiatur; ne in eorum potestate sint diuina mysteria, quibus in domo Dei, pro scelerum suorum magnitudine, nec habitandi ius residet nec orandi.* Quam Imperatorum principumque Catholicorum manum & brachium fortitudinis sæcularis, sanctam Ecclesiam
C fidelium Matrem contra omnes suos hostes, persecutoresque rebelles semper implorauisse testatur sanctus Augustinus lib. 1. contra epistolam Gaudentij, sic huic hæretico eiusque loquens consortibus factionis iniquæ: [k] *Quandiu ergo vos non tenetis Ecclesiam, quam prænuntiauerunt piscatores, Apostoli plantauerunt, tandem Reges, qui eam tenent rectissimè ad suam curam iudicant pertinere, ne vos aduersus eam rebelletis impunè.* Eandem sanctus Pater veritatem comprobans alibi dixit: [l] *Mirantur autem*, scilicet hæretici, *quia commouentur potestates Christianæ aduersus detestandos dissipatores Ecclesiæ: Cur non mouerentur? Et quomodo redderent rationem de imperio suo Deo? intendat charitas vestra quid dicam: quia pertinet hoc ad reges sæculi Christianos, vt temporibus suis pacatam velint Matrem suam Ecclesiam, vnde spiri-*
D *tualiter nati sunt.* Hanc fœlicis seueritatis rationem ad saluandas perditorum Ecclesiæ hostium iusta conuersione animas, Deus in veteri testamento sibi placere significauit, cum ita per Prophetam ad populos rebelles effrænatosque peccandi libidine loqueretur: [m] *Viuo ego, dicit Dominus, quia in manu forti & brachio extento, & in furore meo regnabo super vos & subijciam vos sceptro meo, & inducam vos in vincula fœderis mei*, id est, vos qui tempore prosperitatis me Regem Deumque vestrum agnoscere deprecamini, currentes post Deos alienos, quos non cognouistis, vos ipsos meæ indignationis, iustitiæque flagellis percutiam, vt temporaliter castigati æternaliter non pereatis: sed vexatione vobis dante intellectũ, ad me patrẽ regemque vestrum per salutares pœnitentiæ vias iugum meũ suaue & onus seruitij mei leue subituri, reuertamini. Propter quæ dixit

S. Aug.

[h] S. Leo. epist. ad Anatol. ep. Const.

Iubet S. Papa Anatolium implorare opẽ Imperatoris ad cõprimẽdos hæreticos Ecclesiæ imperijque perturbatores.

[i] Id. S. Leo.

[k] Aug. l. 1. contra ep. Gaud. c. 34. to. 7.

[l] Tractat. 2. in Ioan. to. 9.

[m] Ezech. c. 20. *Deus seueritate afflictionum ad se conuertit peccatores.*

a S. August. l. 2. contra Ep. 3 Gaudent. c. 11 & Epist. 50. ad Bonifac.

S. Augustinus. [a] *Dedit quidem Deus homini liberam voluntatem, sed nec bonam infructuosam, nec malam impunitam esse voluit. Cur ergo non cogeret Ecclesia perditos filios vt redirent, si perditi filij coegerunt illos vt perirent?* Sic S. Doctor egregius & incomparabilis vulgarem hæreticorum neminem cogi debere in conscientia ad fidem Ecclesiæque obsequium mordicus asserentium obiectionem alibi his verbis dissoluit. [b] *Vbi est quod isti clamare consueuerunt, liberum est credere, vel non credere: Cui vim Christus intulit? quem coegit?* Cui obiectioni ita respondet, *Ecce habent Paulum Apostolum: agnoscant in eo prius cogentem Christum & postea docentem: prius ferientem, & postea consolantem. Mirum est autem quomodo ille qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit, plus illis omnibus, qui solo verbo vocati sunt, in Euangelio laborauit.*

b Idem. Ep. 50. ad Bonif.

4. Pars proper orationis. Ex castigatione impiorum Ecclesiæ Reipublicæque perturbatorum multa in pios principes populosque eorum à Deo prosperitatis derivantur.

Hæ autem animaduersiones castigationesque à bonis principibus decretæ in impios Dei Ecclesiæ, sedis Apostolicæ & rerum publicarum Christiana fide animatarum perturbatores, vt resipiscant, ac in saniora consilia redeant magnas Dei benedictiones his principibus pariunt, à quibus multæ in eorum imperium cętusque popolorum iure religioneque sociatos prosperitates deriuatæ cumulantur. Quod qoidem minimè Theodosius iunior in quodam aduersus Nestorium edicto tacere atque dissimulare voluit, cum inter alia dixit, [c] *Hac enim ratione futurum est, vt & religio sanctissima fidei intacta in mentibus hominum perseueret, & regni nostri felicitas religione munita quotidie magis magisque floreat.* Quam assertionem veritatis esse potentem duobus aut tribus imperatorum exemplis, vt longiores capitis discursus, prolongationesque sistamus, nobis breuiter ostendere sufficiat. Arcessam à Constantino Magno. de quo propter summam illius in Deum, eiusque præfectos Ecclesiæ, vt inter omnes, Romanum Pontificem, pietatem atque venerationē Ecclesięque Christi contra omnes impios perditosque defensionem hæc [d] S. Augustinus l. 5. de ciuitate Dei c. 25. recensuit. *Bonus Deus, ne homines qui illum crederent propter æternam vitam colendum has sublimitates & regna terrena existimarent posse neminem consequi, nisi qui dæmonibus supplicaret, quod hi spiritus in talibus multum valerent, Constantinum imperatorem non supplicantem dæmonibus, sed ipsum verum Deum colentem tantis terrenis impleuit muneribus, quanta optare nullus auderet.* De summa Theodosij senioris propter illas diuinas heroicasque in defendenda Ecclesia Dei sedeque Apostolica contra omnes illius hostes turbatoresque virtutes, fælicitate atque gloria, à qua magna pax atque prosperitas in Orientale imperiū populosque huic subditos imperatori redundauit, ista Orosius. [e] *Vniuersæ Gothorum gentes Rege defuncto,* scilicet Atharalico, *aspicientes virtutem benignitatemque Theodosij Romano sese dediderunt imperio. In hisque etiam diebus Persæ, qui Iuliano interfecto, alijsque imperatoribus sæpe victis, nunc etiā Valente in fugam acto, recentissima victoria satietatem cruda insultatione eructabant, vltro Constantinopolim ad Theodosium misere legatos, pacemque supplices poposcerunt. Ictumque tunc fœdus est, quo vniuersus Oriens vsque adhuc tranquillissimè fruitur.* Sed quid quod Deus benedictiones suas in optimum illum imperatorem tot victoriarum prosperitatumque operatrices tam ingentibus voluerit ostendere miraculis? Quæ etiam poeta Ethnicus dissimulare non potuit, cum Honorium imperatorem filium magni illius Theodosij his versibus alloquitur.

c In actibus Concil. Eph.

Constantini Magni prosperitas ob defensionem Ecclesiæ contra omnes impios.

d L. 5. c. 25 de ciuitate Dei

Theodosij senioris falicitas.

e L. 7. c. 34.

f Miraculosam Eugenio victoriā Theodosij Magni versibus Claudianus descripsit in Panegy. ad Honoriū in 3 eius Consulatu.

——Victoria velox
Auspicijs effecta tuis, pugnastis vterque
Tu fatis, genitorque manu. Te propter & Alpes
Inuadi faciles, cauto nec profuit hosti
Munitis hæsisse locis: spes irrita valli
Concidit, & scopulis patuerunt claustra reuulsis.
Te propter gelidus Aquilo de monte procellis
Obruit armatas acies, reuolutaque tela
Vertit in auctores, & turbine reppulit hastas.
Onimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
Æolus armatas hyemes, cui militat æther,
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Caroli Magni maxima falicitas & gloria ob defensam Dei Ecclesiam sedemque Apostolicam contra omnes illius hostes catholicæ societatis perturbatores: Ex Eginhardo.

His religiosissimis imperatoribus propter diuinas heroicasque virtutes fortunatissimis tertium imperatorem simul ac regem Francorum Christianissimum Carolum nempe Magnum adiungamus. Cui nulla breuior securiorque ad summā gloriam fælicitatemqoe via terræ vodique prosperitatibus & cæli benedictiomibus affluenti extitit, quam Christiana pietas ac in Apostolicam sedem religio, quam defendendæ atque ab omni tyrannorum oppressione vindicandæ spiritualis Monarchiæ, maiestatisque Pontificię deuotus ardor: quam summa bonæ voluntatis, obsequij filialis & obedientiæ Christianissimo Rege & imperatore dignissimæ principi Apostolorum, & eius successoribus Romanis Pootificibus inclinatio. Quo ex omnibus Regibus nullus fælicior atque potentior, quia nullus illo Ecclesiasticæ dignitatis amantior, nullus sedis Apostolicæ votis obedientior, nullus ad seruiendum œcumenico omnium fidelium pastori, eique ab impiis in ditione Ecclesiastica vexato opitulandum promptior. Cui fuit, quoad vixit, proprium longè à suo regno bellare, & propugnaculis imperij, Ecclesiæ fortunas, hostes eius debellando superbos non sua tecta defendere. Qui ter maximi nomine propter heroïca facta resque pro Ecclesiasticæ Monarchiæ principatusque defensione præclare gestas insigniri coronarique meruit. Ter inquam maximi bellica fortitudine, doctrina, (Qua non magis Martem quam Pallada norat) atque Christiana in sanctissimam sedem, vicariumque Christi Domini pietate maxima. Quem tanquā exemplar Christianissimi inuictissimique virtutum heroïcarum diuinarumque cumulo principis perfectissimum, omnibus Christianis regibus principibusque ad imitandum Pontifices Romani proponere consueuerunt: in primis Hadrianus Papa imperatoribus Constantino & Irenæ Matri. *Vt super omnes,* inquit, *Barbaras nationes B. Petro principe Apostolorum vobiscum constante, sitis in triumphis victores, sicut filius spiritualis noster Dominus Carolus Rex Francorum & Longobardorum, patriciusque Romanorum, quod nostris monitis obtemperauerit, & in omnibus sedis Apostolica religiose eius voluntates adimpleuerit.* O Reges principesq; Christiani orbis sanctissima horum imperatorum æmulamini charismata, vt hic & in cælo cum populis vestris æterna coronati gloria cum Christo Domino fælicissimi regnetis.

Epist. ad Constantin & Irenem impp.

CAPVT XII.

Pia deprecatio & humilis affectu animata charitatis, ad Christianiss. regem, ne iniurias Christi Domini, Ecclesiæ, nec nō huius œcumenici pastoris inultas esse patiatur: vt ab ipso Christo Domino vota eius & opera benedicente, prosperitatem sibi ac populo fideli tēporalem sempiternamque consequi mereatur.

1. *Quam sit iniustum ac perniciosum imperio Catholico, principem iniurias Dei, vicarij eius Ro. Pontificis, & Ecclesiæ Christi Domini sponsæ non vlcisci cum possit, magnam impiis illecebram peccandi, impunitate largiente.*
2. *Bonus princeps, vereque Catholicus maiori zelo Dei iniurias, Ecclesiæ, & eius capitis visibilis Roman. Pontificis, quam suas vindicare debet.*
3. *Obstinatos Ecclesiæ regnique Catholici hostes castigare, Ecclesiæ Dei, regno, castigatisque salutare.*
4. *Ecclesiæ Christi sanctitatem & spiritualem eius pastoris œcumenici maiestatem ab omnibus inimicorū iniuriis oppressionibusque RexChristianiss. vindicādo, virtutibus crescet celerius quam annis, temporales in hac vita prosperitates & in altera sempiternas in cælo, ipsi, populoque fideli pariturus.*

NVNC vt præsentem librum hoc capite, tanquā postrema linea in orbem acta prosperè claudamus, ad te, Ludouice Henrici Magni dignissima proles, Rex Christianissime, tua Innocētia, pietas, mā suetudo, generosa religio, heroicaque virtus me cōfugero supplicaturū humiliter & tuę cōsiderata bonitate naturæ cōfidenter inuitant. Vt si propter obstinatam rebellium vtriusque maiestatis lęsæ, diuinę & humanę reorum audaciam, lenitatis, clementiæq; regiæ vires exhaustæ deficiāt: accingere gladium iustitiæ super femur tuum potentissimè digneris. Quo tot iniuriarū, oppressionū, persecutionum, blasphemiarumque in Christum Dominum, vicariumque eius omnium fidelium, & tuum speciali priuilegio ac diuina prouidentia Patrem spiritualē, tot in te paternę charitatis affectibus propendentem, contortarum effusarumque monstra destruas, perfodias, extermines, zelique diuini armatus amore tot Dei, Ecclesiæ, eiusque rectoris sanctissimi iniurias magis quā tuas vlciscaris. Vt honorem Dei, eiusque vicarii in terris auctoritatem Christianissimo vigore vindicans, saluti tuę, subditorumque tuorum fælicitati, gloriæque sempiternæ consulas. Neue vnquam improbos, sicut Ecclesiæ, ita regni tui perduelles in rebus pessimis spe impunitatis exultare nimium, bonos verò ac fideles Ecclesię filios tuæque maiestatis obsequentissimos populos, sub oppressione malorū

A gemere diutius, atque inultas tamdiu S. Matris Ecclesiæ, Apostolicæque sedis iniurias, contumelias, vexationesque lamentari patiaris. Semper sublimibus hæreat pectoris tuo fixum radicibus illud Constantini Magni dictum. *Magnam esse in principe prauitatem & impietatem, iustos & innocentes impiorum iniuriis, nocendique libidinibus sinere subiugari. O rem absurdam,* exclamabat optimus imperator:[a] *Vah quanta quotidie calamitates per inuidiam omnia misceri sinentem existunt, vnde fit vt populus Dei infamia laboret? Quò igitur iustitia fides recessit? Cum tantarum tenebrarū caligine obuoluamur? Neque id tam ex errore, qui multiplex est, quam malignorum hominum vitio, dum propugnatores verecundia sustinemus, & eos qui æquitatē & veritatem profligant, etiam cum id sensibus nostris percipiamus, negligendos putemus. Quodnam id genus nostræ peruersitatis, si inimicos non reprehendimus, sed latrocinio nos comites damus? Vnde fit vt viam quandam sibi facillimè strauerit, nemine repugnante, perniciosissima*

Magna in principe prauitas pati innocentes assiduos ab impiis affligi & opprimi iniuriis: qua in magis ipsam mei Ecclesiam Matrem in pastore suo.

a Ex literis Magni Constantini ad omnes Ecclesiæ Alexandrinæ populos apud S. Athanasiū Apolog. 2.

B *secta.* Intelligat maiestas vestra ex optimo eloquentiæ Romanæ parente.[b] *Magnam esse illecebram peccandi spem impunitatis.*[c] Hinc illa superba, confidens & audax Neratio cuidam apud Gelliū, nocendi, conuitiandi, lædendique ex impunitate libido creuit, qui obuios lubens pugnis, alapis, verberibusque lædebat, *Quod 25. assium pro solutione liberatus tam facili impunitate lacesseret.*[d] *Est quippe,* inquit S. Bernardus, *impunitas incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionū nutrix.*[e] Quod verum esse intelligimus testimonio Ammiani Marcellini, licet Ethnici scriptoris, qui in criminum impunitatem excandescens, scribit eam magiæ nefandas artes, diabolicasque præstigias non fouisse modo Romæ, sed & enormiter corroborauisse, dum de actis Aproniani vrbis pręfecti loquens inter alia hæc ait. *Sed tempore*

b Cicer. pro Milone.

c Gellius l. 10. c. 1.

d S. Bernard. l. 3. de consid. c. 5.

Descriptio pulchra impunitatis.

e Ammianus Marcellinus l. 26. imp. Iuliani 2. Anno 365.

C *secuto longæua impunitas nutriuit immania, vsque eo grassante licentia, vt imitatus Hilarium,* scilicet Magum, *quidam senator, seruumque suum modo non per syngraphum, arcanis piacularibus imbuendum commisisse doctori malarum artium, consutatus supplicium redimeret,* scilicet mortis seueræ, *opima mercede, vt crebrior fama vulgarat,* &c. Dum autem hæc scelerum impunitas impiis nullo virtutis amore ad non peccandum prouocatis, ad omne nefas habenas atque retinacula relaxat: principis honor hebescit, maiestas regia turpitudinis sibi notas inurit: dumque conniuente eius auctoritate, iustitia in sceleribus hominum maximis obruitur: iniuriæ in omnes bonos & innocentes vsque in sacratiora religionis Christianæ mysteria, ipsasque Ecclesiasticis dignitatibus officiisque pręfectas in Ecclesia sublimioribus personas, ipsum denique personarum Ecclesiasticarum

D principem Ro. Pontificem turpissimè debacchātur. Quorum omnium scelerum criminumque auctores, principes coram Deo pœnas luituri maximas accusabuntur, quod ad tanta crimina, quibus resistere facilè poterant & obsistere ne patrarentur, conniuendo dissimulare voluerint. Cum verum sit illud Saluiani.[f] *Potestas quæ inhibere scelus potest quasi probat debere fieri, si sciens patitur perpetrari. In cuius enim manu est vt prohibeat, iubet agi, si non prohibeat admitti.*

Hæc scelera, ne vlterius committantur ab improbis, impunitatis spe contra Deum, Ecclesiam, Romanumque Pontificem Patrem maiestatis vestræ spiritualem (qui te in Christo genuit) quiduis

f Saluian. l. 7. de prouidentia.

2. Pars. princeps vero Christianus Dei, Ecclesiæ, ac Rom. Pontificis, vt omnium fidelium Patris & pastoris iniurias maiori zelo quam suas vlcisci debet

flagitij audentibus aggredi, tuum est (Rex Christianissime) virtute, pietate, iustitiaque tua robore prouidere. Semper illud cogita, maneatque alta tua mente repositum, potestatem Regiam principibus à Deo Christianis fuisse côcessam & creditam, vt suæ subdita, Ecclesiæ iurisdictionem Ecclesiasticamque libertatê, vbi necessitas vrgeret, armorum suorû præsidio viribusque vindicaret. Atque ne Pontificiæ maiestatis & auctoritatis acies hebesceret, ne eius honor & sanctitas improborû odiis, calûniis iniuriisque deturpata premeretur, brachio suæ fortitudinis obsisteret. Quemadmodum[a] Homerus Martem συναρωγὸν δίκαιον appellauit: quoniâ quæ iustitia æqua & prudenti iudicii æquitatisque lance librata & examinata fieri iubet, si obediêtiæ religio contemnatur, Martis viribus, id est potestatis sæcularis armis ea fieri compressa malorû rebellione compelluntur. Ita si Ecclesiæ leges ab improbis negligantur, si Rom. Pontificis auctoritas & iussa paruiducantur, si eius sanctitas sacrilegorum contumeliis alteretur: si animarum salus miserè periclitetur, totaque Christi Domini religio in fabulas indignissimè ludibriaque traducatur, Christiani principes apprehendere arma & scutum fortitudinis suæ debent, iura ac robora regiæ maiestatis contra infensos Ecclesiæ, Romani Pontificis, suosque hostes armare. *Quorum crimina plectant.*

Armata leges gladiis, & vindice ferro.

Si mansuetudinis via ad perditorû rebelliumque vtrique maiestati diuinæ & humanæ conuersionê nil amplius omnino possit. Sic Constantinus Magnus,[a] *Insurgere leges & armari iura dixit.* Ipsimet Ecclesiæ præsides ac præfecti, eorumque princeps Ro. Pontifex, cû suarum legum vigore impiorû crimina Ecclesiasticorum Laicorûque retundere, eorumque impetus ac iniurias ab Ecclesiasticæ libertatis, Pontificiique splendoris oppressione repellere nô possunt, has Catholicorû principû suppetias armatas ad istorû sceleratorum audaciam improbitatêque perfringendam implorare solêt. vt id fecisse sêper eos superiori capite demôstrauimus: Et huiosce rei pleni sunt Ecclesiastici Annales exêplis. Quo iure Ecclesia Gallicana nusquâ vti recusauit. Præclara huius rei[b] Can. 41. Côcilii Turonensis Carolo Magno regnante côgregati côstitutio talibus verbis concepta legitur. *Incestuosi, parricidæ homicidæ multi apud nos (proh dolor) repersuntur. Sed aliqui ex illis sacerdotum nolunt admonitionibus aurem accommodare, volentes in pristinis perdurare criminibus, quos oportet per sæcularis potentiæ disciplinam à tam praua consuetudine coerceri, qui per salutifera sacerdotum monita noluerunt reuocari.* Præclarû tibi propono zeli domus Dei, iustæ vltionis æstu, in puniêdo religionis sedisque sanctissimæ rebelles inimicos inflammati, simul & magnæ clementiæ in propriarû iniuriarum relaxatione exemplû, in persona Magni Theodosij quod æmuleris. Qui tâto pietatis ad persequêdos exterminâdosque Dei Ecclesiæ, sedisque Apostolicæ nefarios hostes ardore ferebatur: vt tot leges, edicta, côstitutiones, sanctionesque sanctæ huius religiosissimi principis contra hæreticos, schismaticos, aliosque proteruos Ecclesiæ rebelles perduellesque testantur: quæ passim in Codice Theodosiano, Iustinianoque leguntur. At cû de propriæ personæ maiestatisque imperialis læsæ reis quæstio agitabatur, magna ad illis ignoscêndû clementia lenitateque mouebatur. Testis est huius imperialis clementiæ lex illa mansuetudinis splendore magnifica, quâ in suo ad bellû Eugenianum apparatu clementissimus imperator edidit, in qua magnum illum Theodosium in sago militari summè & Christianè philosophantê atque ita loquentem licet admirari.[a] *Si quis modestiæ nescius aut pudoris ignarus improbo petulantique maledicto nomina nostra crediderit lacessenda, ac temulentia turbulentus obtrectator nostrorû temporû fuerit, eû pœnæ nolumus subiugari, neque durû aliquid nec asperum sustinere: Quoniâ si id ex leuitate processerit, contemnendû, si ex insania, miseratione dignissimû; si ab iniuria, remittendû.* Eius imperatoris nepos Theodosius iunior aui sui virtute prouocatus, mira in vita sua, & zeli Dei ad eius hostes confundendos, debellandosque superbos, & clementiæ ad parcendû subditis, priuatæque personæ obtrectatoribus errati veniâ petentibus specimina protulit. Sciens Christianos principes magis de regno Dei, quod est Ecclesia, debere esse solicitos, quam de têporali imperio, vt illud piè religioseque conseruantes, hoc felicitatis incremêtis amplificêt: atque ita cû gloria & prosperitate terreni principatus sartâ tectâ populorum salutê cû sua in æternâ vitâ custodiât. Sicut sapiêter grauiterque dictû à S. Cælestino Papa didicerat, in Epist. quâ ad hunc imperatorê pro Côcilio Ephesino sâctus ille direxerat, in qua hæc inter alia. *Maior vobis fidei causa debet esse, quâ regni, ampliusque pro pace Ecclesiarû clemêtia vestra debet esse solicita, quâ pro omnium securitate terrarû; subsequûtur enim omnia prospera, si primitus quæ Deo sunt chariora seruêtur. Abrahâ fide floruit, omnêque orbem gloria suæ prosperitatis impleuit. Moyses populi liberator se zelo Domini côtra eos si quos à Dei cultu recessisse probarat, armauit, Dauid regê sua præcepta seruauit in regno vt ille inimicos suos subderet Dominus custodiuit.* Quibus productis exêplis, ita post imperatorê ad eorû imitationê deuotè côpellat: *Hos rogo exêplorû vallatus præsidiis, fide, obseruatione, virtute, vniuersalis Ecclesiæ in Deû nostrum pisimû cultû, ne sibi aliquid dissensio vindicet custodite. Pro vestri enim salute imperij geritur, quidquid pro quiete Ecclesiæ vel sanctæ religionis reuerêtia laboratur.* Cui tâm præsulis œcumenici exhortationi liceat mihi Rex Christianissime, aliâ alterius magni Pontificis Hormisdæ admonitionê ad Anastasiû imperatorê, eum ad vltionê inimicorû Dei sanctæque Ecclesiæ (ne peccantiû impunitas maiora mala causetur) exhortantis adnectere. *Sola*, inquit, *ante Acacium Alexandria perfidiæ suæ fœditate sordebat: Respicite quantas iam partes emendatio neglecta polluerit? Quousque, pateris mi fili, Ecclesiâ Dei diuisione suorum mœrere mêbrorum? Anticipêt beneficia tua, ad Deû peruentura suspiria: assume tibi curâ & vexillû salutis attollens in errores ab Israele remouêdos, velut Ezechias alter exurge: sit tibi laude nouorû operû titulos æquare priscorû. Ille dissipauit excelsa, tu superbiâ erectâ prauitatis inclina. Ille simulachra côtriuit, tu dura infidelium corda confringe. Ille memoriam ænei serpentis sustulit, tu virus præsentis effunde. Offer recta Deo quæ fecit, & spera dona quæ meruit. Fidelis est enim Dominus qui reddit singulis secundum opera eorum.* Quam hæc digna sunt, quæ principi Christianissimo suggerantur! vt omnia de regno Dei ac suo scandala tollat, radices æternæ damnationis, maledicta, scilicet iniurias, côtumelias, blasphemiasque contra Ecclesiæ sanctitatem, fidei Christianæ puritatem, honorem, auctoritatemque Pontificiæ maiestatis à perditis superbisque hominibus euomitas funditus suæ potentiæ gladio (si leniora nil prosint remedia) conuellat. Vt sic restituto Eccle-

Homerus in hymno Martis auxiliatorem iustitiæ ac vindicem eum vocauit illum.

a L. eum vir. C. ad legem Iul. de adulteriis.

Quæ leu Ecclesiastica nô possit crimina extinguere sæcularis principum debet

b Con 41. Turon. Concil. sub Carolo Magno.

Pietas ac clementia Theodosij M. in hostes Dei & Ecclesiæ suos, et in proprios motu.

a L. vnica Cod. si quis imperatori maledixerit. *Lex Theodos. M. ad Ruffinû præfectum prætorio.*

Reges Christiani magis de bono Dei curare debent quam terre.

S. Cælestini Papæ Ep. ad Theodos. Iuniorem.

Prosperitas regnorum à conseruatione & defensione Ecclesiæ quæ est regnum Dei.

Hormisdæ Papæ ad imp. Anastasium Epist. 8. *Impunitas magnorum causa malorû. Exhortatio ad imperatorem.*

siæ, prælatis, prælatorumque principi reuerentiæ honorisque splendore, pace, prosperitateque temporali, æternæ præmia fælicitatis cum populo suo iucundissima perfruatur. Hanc pacem prosperitatemque vt suo Theodosius iunior imperio pareret, grauissimasque à barbaris, à peste, fame, bello, terræ motibus illatas calamitates, sub quarum pondere diu Orientale gemuit imperium, placato Deo exterminaret: diuersa contra hæreticos, gentiles, schismaticos, hęreticorũ fautores, aliosque rebelles Ecclesiæ, sedisque contemptores Apostolicæ edicta fecit. Quibus tãquam potentibus iustitię machinis eorum omnium errores impietatesque confunderet, omnes gẽtilium, hæreticorum, schismaticorum, aliorumque hæreticæ prauitatis rebellionisque in Ecclesiam & prælatos eius, libros ignibus vstulandos, vt Porphyrij libros, commentarios contra [a] S. Cyrilli Alexandrini Patriarchæ sanctitatem iniuriosè conscriptos, aliosque impietatis cognatæ mandauit: eorumque auctores variis castigationibus exagitauit. Vt ex eius edicto cõstat quod inter acta Cõcilij Ephesini legitur; in quo contra calumnias blasphemiasque scribentium impiorum aduersus Deũ & sanctos eius pręfectos Ecclesiæ hæc inter alia imperator edixit. *Siquidẽ omnia scripta quæ diuinam in nostrã prouocant, piosque animos offendunt, ea ne audiri quidem volumus.* Recordare atque generosæ innocentique menti tuæ attenta consideratione præsenta, Rex Christianissime, horribiles illas, & maximè super omne nefas execrabiles nouatorum hęreticorum, nostri vitiorũ excessibus immanis sæculi, Lutheri, Centuriatorum, Caluini, Bezę, Mornæi, Molinæi cæterorũque religionis Christianæ, Ecclesię Catholicę Apostolicæque sedis sanctissimæ osorum, perduellium, parricidarumque calumnias, maledicta, iniurias, blasphemiasque; quorum supra compendiosè breuiterque meminimus. Quorum turbine omnes illi furore dæmoniaco bacchãtes sacrosanctam vicarii Christi Domini Ro. Pontificis auctoritatem maiestatemque opprimere conati, ipsius Christi Domini saluatoris nostri gloriam & honorem nefandissime vulnerarunt. Quantis miseriarum, ærumnarum, vastationumque publicarum æstibus incendiisque regnum tuum quondam Catholicæ fidei sinceritate florentissimum, nullis impietatis hereticę monstris fædatum, hac maledictorum, blasphemiarũque impunitate cõflagrasse credis? Quorum incendiorũ, æstus asperius contra regni tui incolumitatem splendoremque furentes, vt tuæ regiæ maiestatis virtute, pietate, fortitudine citius extinguantur, imperatoris huius Theodosij iunioris, aui imitatoris Christianas virtutes æmulare. Qui imperij firmamentum sinceram Christianæ religionis, immaculatamque Catholicæ Apostolicæ & Romanæ fidei obseruationem esse iudicans, omnem impietatem huic tantillum in suis furoribus obsistentem, quantum potuit, imperatoriæ generositatis robore viribusque destruere conatus est. Vt suo ad præsides omnium prouinciarum edicto omnibus fidelibus notum esse voluit: Quo fulti præsides illi volũtatem imperatoris religiosam mandato publicè proposito significarunt, in quo hæc inter alia: [b] *Pijssimus imperator noster non ignarus legum,* iustæ scilicet politię, *firmamentum, orthodoxam religionem esse, peculiari edicto omnem impietatis occasionem præscidit; eos quidem qui ea laborant moderata castigatione sanans, cæteris verò omnem honestæ vitæ rationem ostẽ-*

Theodosius iunior offensum numen placando edictis in religionis sedisque Apostolicæ hostes, calamitates imperij exterminat.

a Edictum Theodosium in Concil. Ephesino edit. Pet. t. 5. c. 29.

q. Bene custodita religio est imperij firmamentum prosperitatis.

b In Concil. Ephesin. edit. vlt. t. 5 c. 2 hoc edictũ Theodosij ac eoque mandatum præfecti prouinciæ habetur.

dens, &c. Nam & si maiestati principum mansuetudo honestius, aptius, tutiusque quam seueritas conueniat, tamen cum [c] *In morbis desperatis nulla remedia tam faciant dolorẽ, quam quæ sunt salutaria:* Cumque, [d] *immedicabile vulnus, ense rescindi debeat,* vt ait ille, *ne pars sincera trahatur.* Quid mirum si tot perditorum hominum crimina, vetustate & impuritate corroborata clementissimi principes ferro iustitiæ suæ, pro salute bonorum, & pace Reip. pro reuerentia religionis, Ecclesiæque sanctæ conseruanda dignitate, à radicibus amputare cogantur, cum lenitatis clementiæque medicamento horum vulnera criminum magis ac magis in perniciem corporis ciuilis Ecclesiasticique recrudescant? [e] *Si oleo perunximus, si emplastris mitigauimus, si malagmate molliuimus, nec tamẽ cedit tumoris duritia, solum superest remedium dissecandi.* Quæ attentè alta mentis acie considerans S. Anachoreta Baradatus virtutibus ac tolerantia laborum pro Christo mirabilis, Leonẽ imperatorem ad vltionem inimicorum Dei & Ecclesię hæreticorum contra Deum sanctamque eius sponsam gigantęo more bellantium pulchra Leonis allegoria proposita, concitabat his verbis. [f] *Audiuimus quomodo incedunt lupi super greges & rapiunt oues ab ouilibus suis, & non metuunt à voce pastorum. Qua propter repente amice, Leo rugiens, fiasque illis valde terribilis, vt præ metu Leonis imperium fugientes, quod abripuerunt, de suo reddãt. Sic ergo vestram condecet facere pietatem, vt sicut nomen est imperij vestri, ita prædicetur in toto mundo terribile pietatis vestræ decretum, cum scriptum sit,* [g] *sicut nomen tuum Deus sic & laus tua. Sed & Salomon Dauid filius ait,* [h] *similis est ira regis furori Leonis: Et Dominus omnipotens glorificauit nomen Leonis super omnia quæ in terra sunt, vt subijciat omnes volentes extolli contra timorem Dei.* Hæc S. Anachoreta, qui postea persistens in eadem allegoria, quod sicut Leo vindex [i] mandatorum Dei surrexit aduersus prophetam qui Dei præceptum fuerat præuaricando transgressus, ita ipse imperator Leo nomine, aduersus præuaricatores Catholicæ fidei, transgressoresq; Dei Ecclesię eius sponsæ mandatorum armatus exurgat. [k] *Sic decet,* inquiens, *nomen pietatis vestræ terribilia ferre præcepta in omni terra contra eos qui præsumunt diuina mandata corrũpere, &c.* Nunquid ipse Pelagius Papa sua Pontificia auctoritate exhortationeque paterna Narsetem Iustiniani imperatoris ducem exercitus contra schismaticos Ecclesiasticos armauit? Qui sua rebellione & cõuitiis Ecclesię sanctæ Romanique Pontificis auctoritatem, dignitatemque summam cõtumeliosè sceleratèque persequebantur? vt vindicatis Ecclesiæ prius quam imperij iniuriis palmam victorię cum temporali fælicitate, coronáque postea gloriæ sempiternæ sibi Dominoque suo imperatori mereretur acquirere? Quod talia faciẽdo diuinarum humanarumque legum præscripta obsequio, grataque Deo obedientia veneraretur. [l] *Hoc enim,* dicebat Pater sanctissimus Narseti, *& diuinæ & humanæ leges statuerunt, vt ab Ecclesiæ vnitate diuisi, & eius pacem nequissimi perturbantes à sæcularibus etiam potestatibus comprimantur. Nec quicquam maius est, vnde Deo sacrificium possitis offerre, quam si id ordinetis, vt ij qui in suam & aliorum perniciem debacchantur, competentis debeant vigore compesci.* Quales scilicet erant Euphrasii quondam Episcopi Antiocheni, terræ motu ac fulmine propter sua scelera extincti, sectatores, Paulinus Aquileiensis Episcopus, & alij

c Cicero ad octauum Ep.

d Ouid. metamorph. 1.

Vbi remedia mansuetudinis ad curãda peccata non prosunt, seueritatis imponenda sunt.

e Origen. Homil. 7. in Iesu.

S. Baradatus Anachoreta Leonem imp. ad vltionem inimicorum Dei Ecclesiæque obstinatorum prouocauit.

f Ep. S. Baradati ad Leon. imp quæ extat 2. Conc. inter acta Concilij Calcedon.

g Psalm. 47.

h Prou. 19.

i 3. Reg. c. 13.

k Ibid.

Pelagius Papa Narsetem ducem exercitus Iustiniani in Italia hortatur ad vlciscendas iniurias Ecclesiæ & Rom. Pontifices à schismaticis Ecclesiasticis per rebellionem suam illatas.

l Epist. 2. Pelag. 2. t. 1. Ep. pontif. anno 557.

a Ex Marcellino Anno 545.
b Idem Pelagius Epiſt. 4.

rebelles Eccleſiaſtici ipſios ſchiſmati conſentientes ab Apoſtolica ſede aoerſi, Romanoque Pontifici contumelioſi. [b] Er Epiſtola 4. ad eundem ducem imperatorij exercitus. *Auferte tales*, ſcilicet contumelioſos ſchiſmaticos in Apoſtolicam ſedem Pontifici Romano tenoentes obedire; eumque iniurioſè deſpicientes, *Ab iſta prouincia: vtimini oblata vobis à Deo opprimendi perfidos occaſione.* Atqoe ne iſtotum hominum hæreticotum, ſchiſmaticorum, aliorumque ſedis Apoſtolicæ, id eſt Chriſti Domini rebellium inimicorum, tuique Chriſtianiſſimi regni pacem quietemque petturbantium clamoribus querelíſque mouearis, iniuſte expoſtulantium ſe pati perſecutionem, dom atrociſſimas illorum iniurias ſacrilegaſque blaſphemias conrra immacolatam ſanctiſſimæ Matris Eccleſiæ vitginitatem Romanique Pontificis eius paſtoris ac pręſulis ſacroſanctam diuino munere Maieſtatem, regia veſtræ iuſtitiæ manu comprimendo refrænandoque caſtigas. B Audi quid contra vanas ſimilium hominum querelas idem Pater ſanctiſſimus dixerit, dum Narſetem pium religioſumqoe ducem rebelles ſchiſmaticoſque corrigere, Quia, ſcilicet Eccleſiaſtici eſſent ordinis, trepidantem ſic inſtruendo concitat. *Non vos hominum vaniloquia retardent, dicentium quia perſecutionem Eccleſia faciat, dum vel ea quæ committunt, reprimit vel animarum ſalutem requirit: Errant huiuſmodi rumoris fabulatores; non perſequitur niſi qui ad malum cogit: qui verò malum vel factum iam punit, vel prohibet ne fiat, non perſequitur ipſe, ſed diligit.* [c] *Nam ſi nemo vt illi aiunt, nec reprimendus à malo, nec retrahendus à malo ad bonum eſt, humanas & diuinas leges neceſſe eſt euacuari, quæ & pœnas malis, & præmia bonis iuſtitia ſuadente conſtituunt. Malum autem ſchiſma eſſe, & per exteras etiam poteſtates huiuſmodi homines debere opprimi, & canonica ſcripturæ auctoritas, & paternarum regularum nos veritas docet.* Magnæ charitatis atque miſericordię eſt tales obſtinatos in malo & ſua rebellione, atque ſchiſmatico ab Eccleſia ſancta Chriſti ſponſa diuortio æternam ſibi damnationem parientes, & Patri animarum ſuarum ſanctiſſimo Chriſti Domini vicario contumeliam iniuriamque facientes, iuſta poteſtatis ſæcularis ſeueritate comprimere: vt conuertantur, cum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, cottectioniſque lenitate minimè moueantur. Cum hoc regiæ caſtigationis factum [d] Diuus Auguſtinus inter opera ſpiritualis eleemoſynæ miſericotdiæque repoſuerit, hæc dicens. *Qui emendat verbere in quem poteſtas datur, vel coercet aliqua diſciplina, & tamen peccatum eius, quo ab illo læſus eſt aut offenſus dimittitur ex corde, nō ſolum* D *in eo quod dimittit atque orat, verum etiam in eo quod corripit, & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemoſynam dat quia miſericordiam præſtat.* [e] Quam miſericordiam ita clarè perſequendo demonſtrat. *Multa enim bona præſtantur inuitis quando eorum conſulitur vtilitati, non voluntati: quia ipſi ſibi inueniuntur eſſe inimici: Amici verò eorum potius illi, quos inimicos putant & reddunt errando mala pro bonis, cum reddere mala Chriſtianus non debeat pro malis.*

Narſetem concitat Pelagius vt rebelles ſchiſmaticoſque Epiſcopos comprimat vt conuertantur.

c Epiſt 3 Pelagij pp ad Narſetem ducem, quę eſt in tom. 1. Ep. Ro. Pontif.

Perſequitur qui ad malum cogit: contra diligit qui malum punit, aut ne fiat impedit.

Caſtigatio regia ac ſæcularis in rebelles peccatores Eccleſiæ iuſſa contemnentes ſpecies ſpiritualis eleemoſynæ.

d In Enchir. c 72 & 3.

e Cap Et qui emendat diſt. 45.

D Auguſt. Ibi Magiſter l 4 ſentent diſt 15 c His reſpondet.

Magna te manet, Rex Chriſtianiſſime, in cælo cum ſubditis tuis gloriæ ſempiternæ corona: ſi plenior virtutibus, quam annis, vt temporalibus affluas proſperitatibus, Eccleſię paci, ſedis Apo- A ſtolicæ ſecuritati, atque tui parentis ſpiritualis, qui te ſacro fonte, Chriſto Domino parturiuit, ſapientiſſimi Romani Pontificis honori, venerationique Monarchici à Deo dati principatus, omni tua fortitudine regiaque poteſtate opitulando ſuffrageris: eumque contra omnes calumniantium blaſphemantiumque hominum furioſos impetus Chriſtianiſſimi pectoris ſceptrique robore defendas. Nec te ad iram iuſtæque indignationis acerbitatem prius quam ad miſericordiam lenitatemque regiam oratione mea compello, ſi huius miſericordię dulcedine homines vtriuſque maieſtatis læſæ rei refrænari valeāt. Scimus enim plerumqoe manſuetudine principis carbones congeri ſuper caput delinquentium populorum, vt ardore charitatis incenſi recedentes ab impietate ſua reſipiſcant. Laudiqoe maximę datum eſt Valentiniano ſeniori quod iſta clementiæ magnæ ſpecimina ad Ampelium præfectum vrbis de indulgentia Vrſicini reſcripſerit. *Iure manſuetudinis* B *noſtræ ſenſibus vel diuinitus datum eſt, vel tranquillitatis natura, ne eum delinquentium facinore legum ſeueritate certemus, ac ſpe emendationis futura mitiorem eſſe velimus correctionis iniuriam, quam prouocat meritum*, &c. Sed ſi hæc imperatoria regiaque lenitas ad extirpandos de peccatorum pectoribus errores nihil profecerit, vide quid in eodem reſcripto imperator his verbis aſſerendo mandet ac iubeat. *Quod ſi quiſpiam ex memoratis ſacrilega intentione ſtatutum manſuetudinis noſtræ transgrediendum putauerit, non tam vt Chriſtianus, ſed vt legum ac religionis ratione ſecluſus ſeueritatem publicæ animaduerſionis agnoſcat.* Salutem regni ſui honorem ſedis Apoſtolicæ S. Ludouicus eſſe credidit: ab obedientia ſanctiſſimo Patri exhibita ſuam populique ſui proſperitatem diuturnitate venerabilem, diuinis affluentem benedictionibus ſcaturire C & exundare iudicauit. Sicut contra impunitate contumeliarum conuitiorumque blaſphemantium in ipſius Apoſtolicę ſedis, ſanctiſſimique Patris ſacroſanctam dignitatem & honorem, maxima regna florenteſque populis ac opibus Reſp. conuelli, dilabi, penituſque confundi. Vnde quod ſemper religioſiſſime in vita præſtitit, honorem, obedientiam, obſequiumque Eccleſiæ ſanctiſſimæ, eiuſque ſummo paſtori deuotiſſimum, filio Philippo ſuæ hæredi Regiæ dominationis exhibendum, moriens Pia paternaque iuſſione mandauit. Omneſque blaſphemias contra Deum, eius vicarium, immaculatam Eccleſiam, omneſque ſanctos, cum omnibus impiorum hæreticorumque dogmatum contagionibus incorrupto perſeqoeretur imperio, vltioneque meritoria cōfunderet. Vt temporalibus bonis à diuina bene-D dictione profectis, ſe regnum ſuum ſubditoſque cū magna ſecuritate cumularet. Quem tu Ludouice Rex Chriſtianiſſime meliorē ipſo tuo atauo Rege ſuper omnes Chriſtianos principes religioſiſſimo ad imitandum tibi proponere poſſes? vt ſecuritatem proſperitatis & diuinę benedictionis, à qua bona cuncta procedunt, in regno tuo plantes ac ędifices? Et ea cum diutius tu cum ſubditis tuis in hac vita, potitus fueris, optimè factorum ſplendoribus, heroicarumque virtutum, bonitatis varietate inter ſe amicè coniurantium, charitate Chriſtiana, perfectionis vinculo in tuo pectore generoſe ſociatarum operationibus, tanquam gradibus in æterna cælorum tabernacula glorioſiſſimè poſſis aſcendere. Hac bonis via

4 Pars. Rex virtutibus & proſperitatibus in hac vita cre cet poſt eum ſubditis æterna beatitudine fruiturus ſi ſedis Apoſtolicæ patriſque ſanctiſſimi defenſionem contra omnes impios blaſphemoſque huius diuinæ auctoritatis hoſtes ſuſcipiat.

Manſuetudine principis peccatores lenius correcti plerumque facilius conuertuntur.

Valentiniani ſenioris reſcriptum ad Ampelium præfectum vrbis Romæ cod. vatic Epiſcop. Rom. Pontif.

Valentin imp. Ibid.

Abutentes manſuetudine principis ſeuere puniri debent.

Pietas S. Ludouici in honorando S. ſedem & Rom. Pontificem.

Ioannes hiſtoricus & Nangius in vita S. Ludouici.

principibus itur ad astra, post temporalium bonorum fœcunditatem, vt imperatori Marciano. Qui primordia imperij sui à persecutione hæreticorum, aliorumque Ecclesiæ imperiiq; Christiani pertubatorum, sicut ab honore maximo, & obedientia promptissima, quæ Rom. Pontifici tanquam Patri suo in spiritualibus sanctissimo magna humilitate pietateque largitus est. Quibus stabilem in imperio suo sæcularium bonorum fœlicitatem altissimis defixit radicibus, & æternam in cælis sibi peperit. Persecutionis in hæreticos, aliosque sedis Apostolicæ inimicos, testis est illa huius imperatoris constitutio, quam ipsis Calendis Augusti biduo vel triduo ab electione sua pius edidit imperator. *Eos*, inquit, *qui Catholicarum Ecclesiarum clerici vel orthodoxæ fidei Monachi relicto vera orthodoxa religionis cultu Apollinaris vel Eutychetis hæresim & dogmata abominanda secuti fuerint, omnibus pœnis, quæ superioribus legibus aduersus hæreticos constituta sunt, subiemus teneri, & extra ipsum solum Rom. imperij repelli, sicut de Manichæis præcedentium legum statuta sanxerunt.* [a]

Marcianus imperator imperij sui ab hæreticorum persecutione sumpsit exordium.

a L. vlt. Cod. de apostatis.

Hanc verò temporalis vitæ prosperitatem, æternæque in cælo beatitudinis consecutionem in summum Romano Pontifici exhibendo honorem, conseruando & augendo, eiusqoe sanctis ad Deum orationibus & precibus inclinatam recumbere, hunc credidisse semper, ac præ se tulisse, verba ipsa Epistolæ ipsius ad sanctum Leonem Papam manifestius ostendunt, quam vt aliqui cum iusta ratione dubitare possint. [b] *Ad hoc maximum imperium venimus Dei prouidentia, & electione senatus excellentissimi cunctaque militia: vnde pro reuerenda & Catholica religione Christianæ fidei, cuius auxilio virtutem nostra potentia confidimus gubernari, tuam sanctitatem principatum in Episcopatu diuinæ fidei possidentem, sacris litteris in principio iustum credimus alloquendam: inuitantes atque rogantes, vt pro firmitate statuque nostri imperij æternam diuinitatem tua sanctitas deprecetur. Vt tale propositum atque desiderium habeamus, quatenus omni impio errore sublato per celebrandam synodum te auctore maxima pax circa omnes Episcopos fidei Catholicæ fiat ab omni scelere pura & intemerata consistens.* Hunc profectò optimom imperatorem, sicut cęteros principes huic similes sanctæ Ecclesiæ pacis, sedis Apostolicę dignitatis, Romanique præsulis conseruandi principatus & honoris appetentes & auidos, quos tibi, Rex Christianissime, proposui imitatione colendos optatę fælicitatis bonorumque sæcularium & spiritualium, temporalium & æternorum spes minimè fefellit. [c] Nam si quondam Esaias propheta diuino afflatus Spiritu de Cyro Persarum Rege futuro Iudaici populi liberatore, tametsi à vera Dei cognitione venerationeque peregrino ista prædixerit, *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt subiiciam ante faciem gentes, & dorsa regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & porta non claudentur. Ego ante te ibo, & gloriosos terra humiliabo. Portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam, & dabo tibi thesauros & arcana secretorum.* Hæc tanta si Ethnico principi propter morales virtutes, & quia futurus erat populi Iudaici à captiuitate Babylonica liberator fælicitatis tēporalis augmenta Deus conferre dignatus est, quantò plura principibus Catholica fide præter heroicas virtutes illustribus, non Iudæorum, sed Christianorum: non synogogæ, sed Ecclesiæ Euangelicæ, vnicæ Christi sponsę castissimæ: non templi Hierosolymitani, sed sedis Apostolicæ, non magni legis antiquę sacerdotis, sed vniuersalis Ecclesiæ Christianę principis, pastoris, summique Pontificis defensoribus, honoris, dignitatisque in Ecclesia supremæ vindicibus, protectoribus, adoratoribusque, Deum prosperitatis humanæ bona, fęlicitatis æternæ arrhabones & pignora & iam cumulatè profudisse, & postea daturum similia facturis, tibique inter alios tantorum principum virtutis ac pietatis æmulo largiturum affluenter, pio cuique credendum est? Interea dum tu sic bene viuendo regendoque sempiternę gloriæ coronam in cælo bene confidenterque præstolaris? Sed si perturbatores pacis publicæ, quia Ecclesiæ sāctæ blasphemos, si tuę maiestatis Christianissimæ contemptores, quia Apostolicæ sedis oppressores; si tui læsi honoris regij reos, quia sanctissimi Patris tui in spiritualibus Rom. Pontificis osores & contumeliosos impunè furere, grassarique, quod absit, conuitiando blasphemandoque patereris, ô plaga immedicabilis! ô vulnus exitiale! remedij impatiens te tuosque subditos, ni tantum Deus omen auertat, in æternum perdere, totumque à sedibus imis imperium demoliri sufficiens! Propterea seditionum turbines isti nisi ad cor sanamque mentem redire voluerint, puniantur à te, [d] *ne tu pro illis puniaris. Nunquid melius est vt pereat vnus, quàm vt pereat vnitas?* [e] inquit sanctus Augustinus. [f] *Diuersarum religionum alibi, atque alibi diuersa pœna est, sed vbique aliqua*, dicebat moralis Philosophus. Nunquid clementiæ locum hîc esse crederes, pro conseruando putrido membro totum corpus exitio mortis euidenti subiugare? [g] Nunquid melius Rom. orator consuluit? *Vre, seca, vt membrorum potius aliquod quam totum corpus intereat; præsertim* [h] *cum quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam*, dicebat optimus ille sæpius cum honore commemoratus à nobis Theodosius imperator. [i] *Cuius publici criminis patratores non modo bonorum omnium publicatione prosequi, eos amoueri ab omni liberalitate & successione quolibet titulo veniente: Præterea non donandi, non emendi, non vendendi, non postremò contrahendi cuiquam eorum conuictio facultatem relinqui. Denique in eorum mortem inquisitionem* decreuit *incendi*. Huius tu princeps Christianissime imperatoris, & aliorum, de quibos supra, religiosissimorum, pręcipuè verò maiorum, atauorumqoe tuorum Catholica sectare vestigia: viam vitæ illorum qua in beatas cælorum insulas Deo fruituri immortaliter aoolarunt, ingredere. Via hæc regia est defensio & obedientia sanctæ Matris Ecclesię & filialis Patris sanctissimi reuerentia. Hoc iter veritatis quo itur ad gloriam Deitatis fælicissimam. Age itaque Rex Christianissime: [k] Age serue Dei, age fili sanctæ Dei Ecclesię primogenito, tutam hanc atqoe certam cælos ascendendi regulam bonorum principum tritam vestigiis, opere, praxique disce. Regiam hanc veritatis pietatisque Christianæ viam immaculato obedientię calle constanter incede. Ne maleuolorum vocibus, verbisque in calumniando fraudulentis ab hac recta veritatis charitatisque via retrahi vsquam te patiaris: [l] *Quorum erronei gressus, acclinis collus*, vt cum sancto Epiphanio loquar, *adulterata*

b Epist. Marciani imp. ad S. Leonem Papam, quæ est 1 Concil. ante Concilium Calchedonense.

Marcianus imperat pacem & fælicitatem sui imperij diuina datis prouidentia, atque gubernati in precibus ad Deum S. Leonis cedit consistere.

c Esai. 45.

Principes malefactores non punientes pro illis puniuntur à Deo.

d S. Cyprian. de vtilitate pœnitentiæ.

e D. Aug. Ep. 40

f Seneca l. 5. de benefic. c. 6.

g Cicero 8. Philipp.

h L. 4. Cod. de hæretic.

i Verba sunt imperatoris in eadem lege 4. Manichæi.

k Imitatio & vsurpatio verborum S. Epiphanij hæres. 59

Oratur rex vt à sedis Apostolicæ, primisque Ecclesiastici obtrectatoribus blasphematoribusque abhorreat eorumque detestanda maledicta.

l S. Epiphan. Ibi.

intelligentia magna iactant & parua ignorant; libertatem promittunt, cum ipſi ſint ſerui peccati: [a] *nullus prorſus accipiatur ſermo eorum, qui per fallaciam tuæ Maieſtati blandientes*, linguæ vitio, ſanctitati ſedis Apoſtolicæ, principatuique Rom. Pontificis furenter obſtrepunt, obſtrepenteſque non minus ſaluti animæ tuæ, quam tui regni proſperitatibus inſidiantur. Et dum te noſque obſequentiſſimos tuæ Maieſtatis ſubditos, vt à religioſiſſimo huius ſanctiſſimi patris obſequio, ſi poſſint, auertant, alienis à Chriſti Domini doctrina, impiiſque adoriuntur dogmatis: viam veritatis rectæque fidei regiam relinquentes, in profunda B mendacij, impietatis, rebellionis, blaſphemiæque barathra funeſtiſſimè reuoluuntur. Vſque adeò miſerum eſt vicarij Chriſti Domini atque patris fidelium regum ac populorum ſpiritualis famam candoremque ſanctitatis maledictis opprimere! Quos maledicendi morbo furentes liceat S. Auguſtini verbis affari.[b] *Mira ſunt quæ dicitis, noua ſunt, falſa ſunt. Mira, ſcilicet atrocia, ſtupemus, noua cauemus falſa conuincimus.* Atque quod ſceleſtius eſt principis Chriſtianiſſimi patientia atque clementis impudenter abutentes.[c] *Contra Chriſtum ſignum Chriſti portatis, & de ipſo Euangelio contra Euangelium Eccleſiamque gloriamini.* Siccine religioſiſſimi regis auribus inſidiari? Siccine Chriſtianiſſimæ Maieſtati impune ſemper illudere licuerit? At boni ſubditi: tui verè Catholici, typici Iſraëlitæ: *filiique Abrahæ ſecundum ſpiritum*, tecum viam Chriſtianæ obedientiæ pietatiſque gradientur, donec huius vitæ terminos tranſierint. Tuque ductor illorum cũ longo temporis interuallo in hac vita eos per ſemitas iuſtitiæ atque veræ religionis in via mandatorum Dei deduxeris, vt alter credentium pater Abraham pergens de virtute in virtutem, ſemper vadens, & vltra progrediens vſque ad meridiem ardore charitatis Chriſtianæ æſtuantem, meritorio prouentu peruenies. In quo perfectionis ſtatu, dabit tibi Dominus pro defenſione ſuæ gloriæ, pro Eccleſiæ vicariique honore tuendo fouendoque.

a Imitatio S. Cyrilli Alexand. initio lib. 1. dialog. cum Hiere.

b S. Auguſt. l. 3. contra Iulianum Pelagian.

c Idem epiſt. 62.

Num. 21. v. 22

Geneſ. 12.

Compoſitum ius faſque animi ſanctoſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.

Vt ſit vita tua [d] *Quaſi lux ſplendens quæ procedat & creſcat vſque ad perfectum diem*, conſequentis æui. In quo duplici tuæ coronæ tertiam gloriæ ſempiternæ pro tuarum heroicarum virtutum Chriſtianiſſimarumque præmio Chriſtus Dominus rex Regum & Dominus dominantium refulgentibus affluentem bonorum omnium margaritis, lapidibuſque pretioſis, vt miſericorditer, ſic & abundanter adiunget.

d Prou. c. 4.

SECVNDÆ PARTIS

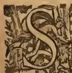
LIBER SEPTIMVS.

QVI TOTVS IN EXPOSTVLATIONE & lamentatione consistit, contra schismaticos nouatoribus in Catholicæ religionis interitum fœderatos; & contra ipsos præcipuè nouatores Lutheranos, & Caluinistas verè propter scelera multa Antichristi veri præcursores, illius mysterium iniquitatis enormiter operantes.

CAPVT I.

Perniciosum valdè & indignum est sub sancto nomine, Dei, eius Ecclesiæ, regnorumque fidelium hostibus, iniquo prauarum opinionum consensu sociari.

1. *Quam impium atque luctuosum Catholici nomine gloriari, Ecclesiaque filiorum, & sub huius vmbra sanctissimi nominis per sceleratum cum hæreticis consortium sancta membrorum Ecclesiæ vnitatis cum capite visibili ruinam interitumque moliri.*
2. *A qua impietate, vt ipsi schismatici rebellesque sedis Apostolicæ consideratis enormibus hæreticorũ blasphemiis atque flagitiis auertantur, Christiana charitate rogantur.*

SATIS opportunum idoneumque videbatur, partem operis suscepti secundam in exhortatione deprecationeque ad regem Christianissimum, contra tam nefarios vtriusq; Maiestatis Ecclesiasticæ sæcularisque læsæ reos ac perduelles optato fine C conquiescere: neque vltra librum sextum ipsiusque materias valde copiosas extendere. Nisi expostulatio simul atque lamentatio iusta grauiterque luctuosa bonorum veréque Catholicorum, alterius libri septimi, nempe seriem confectionemque legitimam, meritò à nobis efflagitauissent. In quibus exprimendis atque repræsentandis præsentis libri tenor, sicut in exultatione bonorum pro defensa vindicataque Ecclesiæ libertate; Romanique Pontificis Monarchica dignitate, octaui libri discursus occupabuntur; vt huic secundæ generalis operis parti extremum tan-A dem fastigium, solidius atque copiosius singula rerum materiarumque pondera, locum suum in his tractatibus sortita decenter, imponant. Atque vt à principio iustæ querelæ ordiamur; cui potest esse obscurum, impium illud esse maximè, luctuosumq; grauissimè ingentibus plenũ dignumque lachrymis, Ecclesiæ sanctæ viscera charissimæ matris ab ingratis filiis dilaniari, disrumpi, lacerari; patrisque sanctissimi honorem & imperium contemni, prostitui, funestari? Ab his inquam filiis, heu! nimium rebellibus & ingratis, qui sub Catholici nomine de societate fidelium gloriantes, fœdere cum prauis hæreticorum opinionibus iniquo sociati, vtriusque patris & ma-B tris spiritualis interitum funusque rebellando moliuntur. O Catholica pectora, si diis placet! Hoccine est patris æterni saluatoris animarũ mãdata sequi? [a] *Qui vos audit, me audit: qui vos spernit me spernit.* Hoccine veri Christiani animum induere? Hoccine charitate perfectionis vinculo colligatos, pacis, fidei, societatisque vnitatem Catholicæ seruare? An non potius Marcionis quondam virginitatis ac fidei veræ professoris, sed postea vtriusque eiuratoris, & contra patrem sanctissimum Ponti Episcopum Ecclesiamque matrem rebellione furentis improbitatem sectari, atque cum illo impia ista minando vocifera-C ri? [b] *Ego findam Ecclesiam vestram, & mittam fissuram in ipsa in æternum.* Quantum scelus sub vmbra sancti nominis, insidias Dei religioni struere, & ad interitum Christianæ salutis impio infidelitatis, hæreseosque monstro suppetiari? Quantum hoc tetrius immaniusque scelus illorum flagitio iurisconsultorum, de quorum crudelitate præsertim Domitii Vlpiani Lactantius lugubrè queritabatur, quod illa tumidi isti Christianę religionis osores infideles populos sola Catholica fide beatos mirũ in modũ sub specie iustitiæ desæuirent. Qui etiam sceleratissimi homicidæ. *Contra pios impia iura condiderunt*, inquit fa-

a S. Lucæ. 10. *Schisma rebellium Rom. Pontifici Marcionis schismate non inferius.*

b S. Epiphan. hæresi 42. de Marcione.

cundus ille Chriſtianus poſt recenſitas diras Chriſtianis in odium Chriſtianæ religionis illatas vexationes. [a] *Nam & conſtitutiones ſacrilegæ & diſputationes iuriſperitorum leguntur iniuſtæ. Domitius*, ſcilicet Vlpianus, *de officio proconſulis lib. 7.* [b] *reſcripta principum nefaria collegit, vt doceret quibus pœnis affici oporteret eos qui ſe cultores Dei confiterentur.* Quid his facias? Ius qui vocāt carnificinā veterum tyrannorum aduerſus innocentes rabidè ſæuientium, & cùm ſint iniuſtitiæ crudelitatiſque doctores, iuſtos eſſe ſe tamen ac prudentes videri volunt, cæci & hebetes, ſacræ veritatis ignari. *Adeò ne vobis ô perdita mentes, inuiſa iuſtitia, vt eam ſummis ſceleribus adæquetis! Adeò ne vobis apud vos periit innocentia, vt ne morte quidem ſimplici dignam iudicetis, ſed ſupra omnia facinora habeatur, nullum facinus admittere, pectuſque purum ab omni ſceleris contagione præſtare.* Quid non grauius & iuſtius ſchiſmaticis iſtis ſedis Apoſtolicæ, huiuſque ſanctiſſimi præſulis oſoribus rebellibuſque, quam infidelibus illis iuriſprudentiæ Magiſtris iraſcamur, cum maius iſtorum quam horum ſcelus & crimen eſſe conſtet? Erenim hi paganicæ infidelitatis ſuperſtitioniſque profeſſores aperti deorum ſuorum, dæmonum nempe cultum contra omnes ab omni interitu, erroribus imperitiaque veræ pietatis eluſi, vindicare nitebantur: iſti pietatis Chriſtianæ exterius aſſertores, interius oppreſſores, Eccleſiæ ſanctæ, quam verbo tenus matrem vocitant, viſceribus inſultant & funeribus inhiant. Hi pagani & infideles alieni à Chriſti religione paganorum, Ethnicorumque ſuperſtitionem contra veros ac Dei cultores impigrè grauiterque tuebantur: iſti foris Catholici, hæreticis impietatibus contra ſacras Eccleſiæ leges ſtatutaque Apoſtolica malitiosè ſuffragantur. Hi pro ſynagoga dæmonum ſtabant, quos illorum cæci fraudibus Deos ſuæ ſalutis procuratores arbitrabantur: iſti hæreticorum fœderibus inquinati contra thronum Dei ſedem Apoſtolicam, arcam Chriſtiani fœderis, omnium Eccleſiarum Catholicarum Reginam audaciſſimè digladiantur. Hi Chriſtianos tanquā ſuæ ſuperſtitioni inimicos & hoſtes perſecutionibus agitabant: iſti Chriſtianorum parentem viſibile Eccleſiæ caput ac principem, Chriſti Domini vicarium in honore, fama, gloria ac principatu ad hæreticorum vota conuiciis, ſycophantiis, contemptu, rebellionibuſque concutere atque vexare non ceſſant. O paſſio crudelis! Patrem Matremque ſanctiſſimos lædere, vt eorum inimicis perduellibuſque blandiaris! *Etenim* [c] *ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique*, ait Dominus: ſed dolorem perſecutionis auget, quod, *Qui dulces in domo Dei capiebat cibos, magnificauit ſuper eum ſupplantationem*, ſcilicet ſuper Chriſtum eius Romanum Pontificem. Quàm hac occaſione occultè tibi inſultantium, ſanctiſſima Mater, illud propheticum in dolore tuo potes occinere! [d] *In pace mea amaritudo amariſſima*, [e] *Amara in morte martyrum, amarior in conflictu hæreticorum*, ſed profectò, *in falſis fratribus*, id eſt ſchiſmaticis, occultiſque religionis hoſtibus, *Extitit amariſſima.* [f] *Quis luctus idoneor? quis planctus celſior*, vt cum D. Auguſtino loquar, *inueniri poteſt?* Quando ſic malorum Catholicorum ira & liuor in thronum honoris & gloriæ Dei in terris, atque Maieſtatis Eccleſiaſticæ culmen exarſit, vt cum morte fœdus inire, cum hæreticorum erroribus paciſci, & impiis eorum conatibus ſuas iungere dextras non exhorruerint: modò patris ſanctiſſimi, Eccleſiaſtici Monarchæ decus, auctoritatem, famam, principatumque ſanctiſſimum non leuiter alterare, deprimere, atque labefactare poſſent? Modo ſit in illius auguſtiſſimi ac hierarchici principis honore, quod rapiant, quod auferant, quod inficiātur, nihil ſibi ad votorum complementa defuturum arbitrantur? De quibus mihi iure verbis [g] S. Bernardi liceat expoſtulare, quibus Romanos ciues, quod ab obedientia Eugenij Papæ ſeditioſorum iniqua perſuaſione quorundam defeciſſent, magnopere reprehendendo criminabatur. *Cur Regem terræ, cur Dominum cæli ſurore tam intolerabili quàm irrationabili in vos pariter prouocatis, dum ſacram & Apoſtolicam ſedem diuinis regalibuſque priuilegijs ſingulariter ſublimatam auſu ſacrilego inceſſere, ſuoque minuere honore contenditis, quam vel ſoli contra omnes, ſi oportuiſſet, defendere debuiſtis? Stefatui Romani*, Galli ſchiſmatici, *non iudicantes neque quod honeſtum eſt diſcernentes caput veſtrum atque omnium, quod in vobis eſt deturpatis! pro quo magis nec veſtris ipſis ceruicibus parcendum à vobis foret, ſi neceſſitas exegiſſet? Patres veſtri vrbi orbem ſubiugauerunt: vos vrbē properatis orbi facere fabulam.* Similia dicam Gallis ſchiſmaticis; Reges veſtri Romanæ Eccleſiæ omnium fidelium matri tot gentes immites, infideles, & barbaras; tot Chriſtianorum tyrannos Chriſtiana fortitudine ſubiugarunt: vos rebellione veſtra in ſanctiſſimum Eccleſiæ hierarcham Galliam properatis orbi facere fabulam? *En Petri hæres, Petri ſede & vrbe & honore à vobis expulſus eſt: En rebus & domibus ſuis veſtris manibus ſicut quondam Romanorum ſi non facto, ſaltem voto ſpoliati ſunt Cardinales atque Epiſcopi miniſtri Domini. O popule ſtulte & inſipiens!* [h] *O columba ſeducta non habens cor! Nonne ille caput, & illi*, ſcilicet Cardinales, *Oculi tui erant! Quid ergo Roma*, & tu Gallia in ſpiritualibus, *Niſi ſine capite truncum corpus, ſine oculis frons effoſſa, facies tenebroſa? Aperi gens miſera*, congregatio ſchiſmaticorum, *aperi oculos & vide deſolationem tuam, iam iamque imminentem.* Væ genti peccatrici, populo graui ſceleribus, in cuius ſinu hæc ſchiſmatum rebellionumque in patrem fidelium monſtra fouentur. Miſera tu Gallia, quæ hæc in tuis viſceribus graſſari impune conniuendo oſcitandoque tamdiu ſuſtines. Omnes in te tuoſque redundant ex illo ſchiſmatum fonte dolores. Quæ tot annos his hæreſeonque monſtris caruiſti: nunc tuis ſordidata ſceleribus, poſtquam immane illud & horrendum hæreſeos monſtrum cum dæmonibus peccando fornicata peperiſti; illud hoc ſchiſmatum rebellionumque contra ſedem Apoſtolicam, arcam fœderis Chriſtiani, aram propitiationis æternæ germine foues, furoribuſque bacchantibus impunè corroboras. Sic pernicioſo inſtamus operi, Dei beneficiorum priſcorum immemores, *cæcique furore: Et monſtrum infaux ſacrata ſiſtimus arce.* Quæ cæcitas furorque malitiæ adeò obſtinatorum, ſediſque inimicorum Apoſtolicæ mentes perualit, animoſque faſcinauit? Vt mala omnia ſub quorum pondere tamdiu Gallia oppreſſa gemit, quæ iuſta Dei indignatio de alto iaculari non ceſſat, non à ſuis ſceleribus, non ab hæreſeon furiis, ſed à iuſtis ſacriſque honoribus ſuo iudicio corrupto immeritis, quos pia Catholic[illegible]m corona ſanctiſſimo

---

Marginal notes:

a Lactant. l. 5. c. 11. & 12. *Crudelitas antiquorum iuriſconſultorum vt Vlpiani in Chriſtianos.*

b Vlpian. l. 7. de officio proconſulis.

Lactant. ibid.

Schiſmatici hæreticis ſociati opprimentes Eccleſiam Dei ac eius vicarium Rom. Pontificem peiores ſunt paganis iuriſconſultis Chriſtianos perſequentibus.

Comparationes inter Ethnicos Eccleſiæ oppreſſores apertos ac ſchiſmaticos perſecutores fraudulentes & occultos.

c Pſal. 54. v. 13. 14.

d Eſai. 38

e S. Bernard. ſer. 77. in Cantic.

f S. Auguſt. ſer. de tempor. 3.

g S. Bernard epiſt. 242. ad Romanos quando diſceſſerunt à Domino Papa Eugenio 3. *Contra rebelles ſchiſmaticos Rom. Pontifices ſuo honore & temporaliſpoliantes grauis ac pathetica querela ex verbis S. Bernardi.*

S. Bern. Ibid.

h Oſeæ c. 7.

Magna ſchiſmaticorum cæcitas miſeriam Galliæ non ab hæreſibus ſuis, quis peccati, ſed ab honore venerentiaque SS. patris ſolitis redundare querentium

A pastori Christi Domini vicario exhibere ac religiosè immolare solet, exundare atque scaturire iniuriosissime conquerantur? Nunquid phrenesis hæc talia credentiũ & vociferantiũ, furore atque dementia impiorum paganorum reputanda est inferior? Quorum obstinata mens obducto iniquitatis callo tantùm abest, vt culpas agnoscerent, propter quas tempore S. Cypriani calamitates conglomeratæ orbi vniuerso mortem ingruentes intentabant: quin potius eas omnes Christianæ aduentu religionis acceptas malitiosissimè referret. Hinc illa S. Cypriani contra Demetrianum Africæ proconsulem querela, hæc inter alia ad illum in Apologetica oratione scribentis. [a] *Oblatrantem te, & aduersus Deum qui vnus & verus est ore sacrilego & verbis impiis obstrepentem frequenter Demetriane contempseram, verecundius ac melius existimans errantis imperitiam silentio spernere, quam loquendo dementis insaniam prouocare.* Et post aliqua, hoc subiunxit. [b] *Sed cum dicas plurimos conqueri quod bella crebrius surgant, quod lues, quod fames sæuiant; quod imbres & pluuias serena longa suspendant nobis,* scilicet Christianis, *imputari: tacere vltra non oportet, ne iam non verecundiæ, sed diffidentiæ esse incipiat quod tacemus: & dum criminationes falsas contemnimus refutare, videamur crimen agnoscere &c.* Talis est hæreticorum schismaticorumque dementia, non suæ apostasiæ, rebellioni, sceleribus vitæ, turbulentos Gallicarum calamitatum motus, publicorumque malorum iactationes, sed obedientiæ catholicorum, & honori summo fraudulenter imputant: quem ex præcepto Christi in Monarcham Ecclesiæ religiosissime transfundunt. Et sic dum ab improbis impunè Dei vicarius negligitur, salus religionis periclitatur, dumque à capite visibili sponsæ Christi honor præcipuus auellitur, ipsa castissima Christi sponsa blasphemiis prostituta funestissimè dilaceratur. O contumelia sic facta Ecclesiæ Dei sceleratior, prostitutione [c] Leuitæ vxoris. Hac siquidem Beniamitæ scortatores non marito necem intentabant, sed solum illius adulterando turpiter vxorem suas exsaturare libidines ardentius optabant. At dum capitis Ecclesiæ visibilis honor & maiestas Christi Domini beneficio sublimiter sanctificata, schismatica hæreticorum sociata blasphemiis fœditate conspurcatur, immaculatum Christi Domini corpus quod est Ecclesia, omni honoris, spiritus, sanguinis virginei, puritatis, innoxiæ vitæ vigore succoque spoliatur. Vt iustius quam prophetæ nobis lamentari liceat; [d] *Et egressus à filia Sion omnis decor eius:* [e] *Obscuratum est aurum, mutatus est color optimus,* honoris & vitæ, *facta est* non *quasi vidua,* sed mortua, [f] *Domina gentium, princeps prouinciarum,* Christiano circo conclusarum. Quid enim interest inter acephalam Ecclesiam & nullam? Quid inter sponsam Christi suo capite visibili rectoreque destitutam, & mortuam? Quid porrò inter caput Ecclesiæ visibile Christique Domini vicarium sublimitate principatus, dignitatisque Monarchicæ carentem, & inane potestatis nomen principemque imperii viribus vitaque defunctum? Hoc funere contumelioso, quo schismaticorũ rebelliones, lædoriæ, iniurię, sales contumeliosi, iunctæ cum hæreticis sceleratè, vires & odia, spirituali omnium Catholicorum pastori, visibili Ecclesiæ capiti, quotidie parentari conantur, quanto grauior Catholicorum plaga, quam Leuitarum in illius Leuitæ prostitutione mulieris? Nam vt S. Athanasij verbis vtar. *Tunc vna mulier iniuriam passa est, & non nisi vnus leuita erat, ad quem vis illa referebatur. Nunc verò vniuersa Ecclesia iniuriâ affecta est,* eius scilicet capite visibili tam superba rebellione conculcato, *& sacrarium,* nempe sedes Apostolica, *contumeliosè habitum. Et quod maius est, pietas ab impietate persecutionem perpetitur. Tunc singulæ tribus singulis partibus mulieris visis attonita consternataque ferebantur.* At nunc in Christiana societate & imperio, huius sacrosancti capitis visibilis oppressione, totius Ecclesiæ membra diuulsa sunt. Verùm qui potest istorum membrorum à se inuicem, & à capite ipso diuulsio atque distractio, sine totius corporis morte fieri?

Schismatici gentilibus similes vel in obstinatione peiores.

a S. Cyprian. ad Demetrianum Africæ proconsulẽ.

b Ibidem.

Comparatio schismaticorum caput Ecclesiæ visibile contumeliosis rebellionibus prostituentium cum Beniamitis vxoris Leuitæ constupratoribus.

c Iudic. 19.

d Thre. 1. v. 6

e Cap. 4. v. 1.

f Cap. 1. v. 2.

Caput visibili Ecclesiæ euersso perit Ecclesia.

Grauior plaga catholicorum ex honore pontificis prostituto, quam Leuitarum ex constuprata muliere Leuita.

S. Athanas. epist. ad orthodox.

B Hæc tot tantaque malorum portenta vniuerso Christianorum cætui his in sacrosanctum visibile Ecclesiæ sanctæ caput rebellionibus ingruẽtia altius profundiusque multò considerans, quid non enitar atque contendam? Vt efficaci persuasione deceptos rebelles, malè cum salutis propriæ periculo in sedem Apostolicam principemque Ecclesiasticæ congregationis animatos commoueam? Quò contraria præteritis malis opera facientes, omnia hæreticorum aliorumque Ecclesiæ hostium fœdera, pacta, conuenta resipiscendo detestentur, Ecclesiamque sanctissimam cum capite rectoreque suo, omni ope, studio, obsequio, labore defendant, honoreque prosequantur. [g] *Obsecro igitur vos,* lubet enim S. Patris Athanasij vos verbis affari, *vt animos vestros commoueat rerum indignitas, quasi non vos tantummodo,* scilicet Catholici veri Pontificiæ dignitatis obseruatores atque cultores, *sed ipsi quoque,* vos qui Catholici nomine, atque vtinam facto gloriamini, C *iniuriam accepissetis; quo quisque vt læsus opẽ in commune conferat.* Vos enim inobedientia rebellioneque vestra, sedis Apostolicæ Romanique Pontificis iussa contemnendo, scitote famam salutemque vestram non leuiter vulnerauisse. *Ne paulatim Ecclesiastici canones & Ecclesiæ fides corrumpantur.* Quæ ambo in periculum veniunt nisi vos per Dei gratiam pœnitentia, veraque conuersione quàm celerrimè delicta vestra, ausaque rebellia castigetis: & sic Ecclesiæ sanctę eiusque rectoris summi honorem & gloriam in tutum tranquillitatis portum, à quo diri hæreticarum schismaticarumque prauitatum flatus auulserant cum bonis omnibus reducere nitamini. Quid Theologorum vertex Augustinus dixerit attendite. [h] *Non personæ in prælatura esse attendendam corruptionem, sed dignitatis puritatem & excellentiam animo retentam honore magno, reuerentiaque* D *suspiciendam. Quantò maiore reuerentia ea dignitas in summo potestatis principatusque vertice collocata, & sanctitati adunata persona decoranda venit? De præpositis malis,* inquit eximius Doctor, *securam fecit Dominus plebem suam, ne propter illos doctrinæ salutaris cathedra deseratur, in qua coguntur etiam mali bona dicere: Neque enim sua sunt quæ dicunt, sed Dei qui in cathedra vnitatis doctrinam posuit veritatis: Etiamsi in illum ordinem Episcoporum,* [i] inquit alibi S. Pater, *qui ducitur ab ipso Petro vsque ad Anastasium;* dicamus nos, vsque ad Gregorium 15. *Qui nunc eandem cathedram sedet, quispiam traditor,* scilicet iniquus, *per illa tempora subrepsisset, nihil præiudicaret Ecclesiæ & innocentibus Christianis, quibus Dominus prouidens ait de malis*

2 Pars. Exhortatio ad rebelles schismaticos & iudiscontemptores Apostolicos vt resipiscant fœdera consensoque impias hæreticorum opiniones execrando.

g S. Athanas. epist. ad orthodox.

propter dignitatem personæ etiam pollutæ vitiis honorando, quantò magis virtute prædita, scelerisque pura.

h S. August. Epist. 166.

i D. August. epist. 165.

Laus Pauli 5. & Greg. 15.

A *præpoſitis: Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere.* Sed cum ſummo principatui, ſublimitatique poteſtatis Pontificiæ, innocentiam vitæ, ſanctitatem, caſtitatem, ſapientiam, charitatem, aliarumque præſtantiſſimarum virtutum cumulum, hoc maximè tempore in beatiſſimo fidelium omnium patre ac principe vniuerſalis Eccleſiæ Monarchico, felici mortis cum vita cõmutatione nuper à terris egreſſo Paulo 5. ſicut nũc in Gregorio 15. eius ſucceſſore copulari ſociarique videamus: quæ cauſa tantorum motuum, turbulentorumque ſeditionis rebellioniſque turbinum tenebriones quoſdam, ſuis errorum artetibus, in ſacroſanctam Pontificis Rom. Eccleſiæ vniuerſalis hierarchæ Maieſtatem, niſi ſua ipſorum malitia, liuor impietaſque potuit impellere? Vt tantò bonorum omnium iudicio ac execratione miſeriores ſint, quãtò Patri ſanctiſſimo B eiuſque ſacratiſſimæ cathedræ inimicando ſibi videntur beatiores? Aperite oculos in horribilibus nefandiſque ſceleribus eorũ hæreſiarcharum diaboli ſatellitũ, quos in multis ad opprimendã, violãdãq; reuerentiã, obediẽtiã & gloriã ſũmo Chriſtianorũ præſuli debitã ſectari videmini. Iſti ſunt errorum rebellinnũque veſtrarũ Patriarchæ, vel potius animarum veſtrarum carnifices tortoreſque, niſi vocem Dei, ſanctæque Eccleſiæ matris audientes, veſtræ ſaluti præcaueritis, Lutherus, Caluinus, Beza, cæterique diaboli miniſtri, Antichriſti præcurſores, ac prædicatores. Quorum furias infernales in maledicendo, mentiendo, calomniando, blaſphemandoqne contra S. Petri cathedram, (ad quam nulla vnquam impietas, læſioque fidei potuit accedere) eiuſque in ea ſedentes ſucceſſores Rom. Pontifices libro ſuperiore breuius quam res tam indigna ſcelerataque dici valuit, expreſſimus. Audite rurſus execrabiles Lutheri minas atque blaſphemias prętet ſupradictas, quas contra S. Patrem inſaniendo debacchabatur.[a] *Tu peſtis eram viuendo, ô Papa, ſed moriendo ero mors tua:* Quem non puduit profiteri, ſchiſma, ſuæque impietatis portentum, *non propter Deum incapiſſe, nec propter Deum finiturum.* An non poteſtis ad horribilia hæc ipſius verba non obſtupeſcere? *Omnibus viribus, conatibuſque hanc pietatis,* ſcilicet hæreſeos ſceleratę, *doctrinam defendemus. Offendat ſiue cælum, ſiue Tartarum:* Quæ prodigioſa contradictio appellare doctrinani pietatis, quæ cælum poſſit offendere? Et cum hoc pietatis nomine, ſuam reuera apoſtaliam, enormeque hæreſeos nefandiſſimæ monſtrum intelligat, quî poteſt eo tartarus offendi? Vos quidem exanimare atque interimere præ dolnre & iuſta indignatione deberent, ſi quis religionis veræ ſuper animi veſtri pectus halitus erret, hæ huius Apoſtatæ contra S. Chriſti Domini vicarium. Blaſphemæ voces (ne dictas ſupra repetã)[b] *Deus dedit nobis decimtate Roma Turca crudeliores magiſq; ſanguinarios,* Romanos Põtifices intelligẽs, *qui nos contra Turcas armare volunt, ipſis meliores: & qui habet aures audiendi audiat; abſtineatque à bello contra Turcam, quo vſque Papæ nomen fuerit ſub cælo penitus extinctum.* Alibi inſanias diabolicas contra hunc S. paſtorem iterando exaſperans, euomuit iſta:[c] *Regnum Papæ & ſectatorum eius Turcarum imperio ſceleratius eſt.* Quid non blaſphemiarum Caluinus cum ſuæ impietatis ſigna portantibus in Chriſtianam religionem, Eccleſiæque Catholicæ ſacroſancta myſteria, ipſum

a Luther in diſputatione Lipſica

Lutheri tamentis odiis & furiis horribiles minæ atq; blaſphemiæ contra S. Patrem ac ſedem Apoſtolicam.

b Roffenſis artic. 34. Luther. to. 2. de bulla Leonis 10. & in aſſert. articul.

c Luther. de votis.

A denique Chriſtum in odium Papæ debacchatus eſt? Nonne Euangelii Chriſti Domini veritatem ſuarum corruptionum, mendaciorum, falſarumque expoſitionum adulterio fædauit? Nonne œcumenica ſanctæ Eccleſiæ Concilia firmamenta veritatis, dæmoorum conciliabula calumniando vocauit? Nonne omnes SS. Patres, doctoreſque ſanctitate, doctrinaque admirabili clariſſimos, tanquam fatuos, inſanos, imperitos, anilium fabularum cultores ſugillando damnauit? Nunquid omnes principes ac populos Chriſtianos, præcipuè Regem Chriſtianiſſimum, catholica religione auguſtiſſimos, apoſtaſiæ atque idololatriæ fæditate & horrore ab obſequio ſeruitioque Chriſti, in execranda Antichriſti mãcipia, ſcortaque degeneraſſe; ipſumque ſanctæ crucis ſignum ipſius hominis peccati, eſſe characterem B conuitiando conteſtatus eſt? Nonne Eccleſiæ ſacramenta gratiam ex opere operato mentibus inſtillantia à Chriſto Domino ſolo inſtituta, falſitatis, fatuitatis, impietatis inſimulauit? Nonne vniuerſam ſponſæ Chriſti caſtiſſimæ ruga, omnique macula carentis Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ doctrinam falſam, erroneam, Satanicamque ex diſſipatis atque graue-olentibus inferni ciſternis atque paludibus impuris exhauſtam ſępius blaſphemando criminatus eſt? Et vt omnia illius blaſphemiarum prodigia vno verbo complectar, nonne ſaluatorem noſtrum Dominum gloriæ, omnium gratiarum fontem, *In quo omnes theſauri ſcientiæ & ſapientiæ Dei ſunt abſconditi,* in diabolum transformauit? O blaſphemia C nulli ſecunda! Quid eſt enim aliud dicere catholicos magna cum religione deuotioneque Chriſtum Dominum in ſacroſancto altaris ſacramento adorantes, nihil aliud quam ipſum diabolum enormiter adorare; quam ipſum Dominum gloriæ Ieſum Chriſtum eſſe diabolum. Quid[d] Molinæus Gallus? Quid[e] Napeirus Scotus geniminа viperarum, Lutheri, Caluinique nepotes? Nonne ſacra bella glorioſa Chriſtianorum, præcipuè verò Chriſtianiſſimorum regum certamina, quæ impulſore hortatoreque Rom. Pontifice tot annos contra Sarracenos pro terra ſancta fideque Chriſtiana geſſerunt, luctationes dæmonum, Antichriſtique prælia contumelioſiſſimè vocauerunt? Audite impias blaſphemantium voces: *Exercitus Gog & Magog, quos diabolus ducit ac impellit ad bellum, exercitus ſunt Papiſtarum atque Turcarum, qui ſe mutuis conflictibus pugniſque tem-* D *pore ſextæ tubæ cruentarunt.* Subiunxit mercedem præmiumque his Chriſtianis heroibus deſtinatum, æternitatem nempe tormentorum gehennæ, infernique pro tot tantiſque laboribus, atque ſudoribus: quos ipſi principes verè Chriſtiani pro defenſione religionis Eccleſiæq. Chriſtianæ contra iſtos diaboli exercitus cũ proprij effuſione ſanguinis exãtlarũt. *Hos,*[f] inquit, *quia diabolus excitauit ad pugnam deſcendent omnes illi,* ſcilicet Catholici principes ac hęroes, *cum diabolo in infernum perpetuos ſubituri cruciatus.* De Pleſſæo quid dicam? Nulla aut multa, ſed ſatius nulla quam multa dicere: Etenim permagni atque ſuperflui laboris eſſet: Cum de illius ſcriptis execrandis mendaciorum, conuitiorum, lædoriarum, maledictorum, falſificationum, ſcommatum, iniuriarum blaſphemiarumque fætore putrefactis, ac ſacrilega fœdatis turpitudine, tam multa, eaque pro veritate contra mendacii por-

Caluini & eius ſectatorum execrabiles blaſphemia in vniuerſam religionem Chriſtianam odio Papæ.

Coloſ. v. 3.

Caluinus Chriſtum in diabolum transformat.

d Molinæus in peractione prophetiarum.

e Napeirus Scotus propoſit. 33.

Verba blaſphema Napeiri.

f Idem Napeirus ibid.

Cur de mendaciis, impoſturis, falſificationibus Mornæi nil dicendum putet auctor.

tenta fœditatesque solidissima, doctissimi, religiosissimique viri Theologi ad eorum funditus destructionem, æternamque scriptoris blasphemi confusionem, ignominiamque dixerint. Vt si conscientiam habuisset ab impietate sua permagna tactus intrinsecus contritionis amaritudine resipiscere; aut si cor, cum non animum conuersionis, coram Rege Christianissimo confusus, quia conuictus erroribus, præ dolore atque desperatione expirare, vitaque cedere misera debuisset. Sed inobstinato abyssus cõfusionis abyssum superbiæ & confidentiæ maioris inuocauit, in voce blasphemiarum multarum; vt iacturam nominis & famæ quam fecerat in funestissima operis contra sacrosanctum Myssæ mysterium nefandissimi defensione: alterius monstrosi partus verè pro scriptoris impietate mysterij iniquitatis appellati prostitutione magis quam editione resarcire niteretur. Quod iniquitatis opus vndique imposturas, dolos, mendacia, iniurias blasphemiasque spirans fœtidè, si sicut aliud cõtra tremenda Missæ sacratissimæ mysteria euomitum coram Rege Christianissimo, regnique proceribus præsens ipse publicæ concertationi examinique non scripto sed verbo pro legitimo veritatis partu subiicere voluisset; sine dubio non minorem infamiam, ignominiamque ex hoc quã ex illo cum æterna imposturæ nota, calumniandique macula retulisset. Se namque erroribus, falsificationibus, imposturis, pseudologus, mendaciis, blasphemiisque à me notatis ab illustribus doctrina pietateque singulari facultatis nostræ doctoribus & aliis eruditissimis religiosissimisque Theologis vtroque idiomate verissimè sicut elegantissimè prælo mandatis supra nongentorum numerum, tanquam spiculis, telisque maledicentiæ veneno tinctis obrui confodique persensisset. Isti sunt calumniantium pseudologorum, irrisorum, blasphemantium ductores exercitus, quos in oppressione Pontificiæ reuerentiæ in campum erroris atque rebellionis egressi sectamini. Isti sunt qui dum vos in suæ coniurationis & apostasiæ consortium simulata pietate tecta fraudibus impellere moliuntur, in palladium Christianæ religionis arcam noui testamenti, sedem Apostolicam, & in illa diuino iure sedentem diuinaque salutaris doctrinæ cælestisque ex ea fundentem oracula Rom. Pontificem viui & mortui verbis scriptisque enormibus insaniendo debacchantur. Isti sunt qui plenis ac crepantibus buccis in hunc S. Patrem omne sceleratæ mentis virus exonerant. Isti sunt qui salutem vestram cum sua perpetui gurgite interitus obruere atque demergere machinantes in hunc militantis Ecclesiæ Monarcham atrocem calumniandi stylum acuunt, & vibrant, iacula maledicti calami spargunt: atque guttur inflantes iniuriis faucesque blasphemiis aperientes sputamenta nefandi execrabilisque pectoris eructare non cessant. Quos auertere perfecto odio ac detestari debetis si salui esse velitis. Si vos ad id concitandum minus virium meæ exhortationes habere videntur, ab illis patheticis deuotisque S. Bernardi sermonibus persuasionis meæ robur educam. [a] *Obsecramus pro Christo reconciliamini Deo, reconciliamini & principibus vestris (Petrum loquor & Paulum) quos vtique in vicario & successore suo Eugenio* (Gregorio 15.) *suis sedibus & ædibus effugare, hæreticorum in hoc signa secuti, conamini. Reconciliamini inquam orbis principibus, ne forte incipiat pro eis pugnare orbis terræ contra insensatos. An nescitis quia his offensis*, scilicet Petro & Paulo, *nihil omnino valetis: his propitiis nihil omnino timetis?* Errorum, culparumque vestrarum, neglectæq; conscientiæ, bona non mala confusio vos apprehendat, ne quod male factum agnosciris, emendare pudeat: sed horrore peccati confusi ad criminum piacula salutisque portum per pœnitentiæ viam & iter accurrere festinetis. *Est quippe confusio adducens ad peccatum; & est confusio adducens ad gratiam & gloriam.* Dicebat cum [b] sapiente Ecclesiastico D. [c] Augustinus ad Vincentium Donatistã præ pudore malo hæresim eiurare recusantem scribens. *Confusio adducit ad peccatum cum erubescit quisque prauam mutare sententiam, ne aut inconstans putetur, aut diu errasse seipso iudice teneatur. Ita descendunt ad infernum viuentes, id est perditionem sentientes,* [d] *quos Dathan & Abiron & Chore hiatu terra absorpti tantò ante futuros figurauerunt. Confusio autem adducit gratiam & gloriam cum erubescit quisque de propria iniquitate, & pœnitendo in melius commutatur; quod te facere piget illa perniciosa voluntate separatum. Quid ergo* [e] *pro anima vestra confundimini dicere verum?* Quid ad Deum per conuersionis ianuam confugere tardatis? An quia peccauistis illius vultum horretis? At ipse venit [f] *peccatores saluos facere*, si semel se fuisse criminibus obnoxios ingemiscant. Innocentes coram iudicibus mortalibus se sistere meritò persæpe metuere debent, quod plerumque in talium prætorio ira, libido, inconstantia, passio, ignorantia, iniustitiaque dominentur. Rectéque dicebat ille Romanæ princeps eloquentiæ. *Omnes quorum in alterius manu vita posita est, sæpius illud cogitant quid possit is cuius in ditione ac potestate sunt, quam quid debeat facere.* [g] Et Alcibiades Magnus simul dux & orator Græcorum capitali mortalique quamuis se premi accusatione immeritò sentiret, nunquam adduci potuit vt in iudicium innocentiam demonstraturus suã defensurusque veniret, dicentibus illis. [h] *Cur Alcibiades non fidis patriæ, & ciuibus de innocentia tua iudicaturis?* Respondens *cætera omnia lubenter; sed de capite meo ne matri quidem, ne forte pro albo atrum calculum imprudens iniiciat.* At similia in foro Dei minimè timenda sunt; qui vt potentissimus, sic sapientissimus & optimus est: apud quem crimina cum contritione confessioneque detegere confitentis salus est. Quando igitur verè cũ regio propheta in illius infinita freti misericordia clamabitis. [i] *Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Et cum altero rege. [k] *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Quia salutis peccatoris initium est agnoscere crimina: At consummatio est illorum coram Deo confessio: qui verè confitentibus omnia relaxat scelera, quorum ruinam exitiumque vult non mortem peccatorum. Cuius charitatem æmulantes sancti Martyres in [l] Apocalypsi clamabant ad illum. *Quo vsque sanctus & iustus non vindicas sanguinem nostrum?* Qua prece volebant S. Martyres, inquit [m] S. Chrysostomus, *vt in præsenti miracula faceret Deus, & confunderet fortitudinem aduersariorum Christi*, vt scilicet hac cõfusione, *tanquam abysso horum peccata absorberentur, & salus animarum non periret.* Vt clarius post hunc patrem eloquentissimum S. Augustinus his verbis expressit.

Pulchra blasphemantium hæreticorum crudelissimorum Apostolicæ sedis hostiũ descriptio.

[a] S. Bernard. ibi supra in fine epist. ad Romanos ciues.

Confusio bona & mala, illa ad detestanda scelera impellit, hæc retardat.

[b] Eccles. c. 4. v. 25.

[c] S. August. epist. 48. contra Donatistas in fine.

[d] Psal. 54. v. 16 Num. 16.

[e] Eccles. c. 4. v. 25.

[f] S. Matth.

Coram mortali iudice innocentes sæpe formidant, at coram æterno iudice Deo ipsi peccatores sua crimina confitentes & agnoscentes fiderer consolantur, & gaudent sur hoc.

[g] Cicero. pro a. Quintio.

[h] Plutarch. in Alcibiad.

[i] Psal. 31. v. 6.

[k] Esay. 38.

Non optanda peccatorum mors sed conuersio & criminũ extirpatio.

[l] Apocal. c. 6.

[m] S. Chrys. homil in psal 9 v 19 in hæc verba.

Pars pauperum non potibus in finem.

A expreſſit. *Quis audeat affirmare cum illi ſancti candidati ſe vindicari petierunt, contra ipſos homines non contra regnum peccati petiiſſe? Nam ipſa eſt ſincera & plena iuſtitiæ vindicta Martyrum, vt euertatur regnum peccati; quo regnante tanta perpeſſi ſunt. Ad cuius etiam euerſionem utitur Apoſtolus dicens:* [a] *non ergo regnet peccatum in noſtro mortali corpore.* Hæc magnus doctor. Sed iam finem loquendi omnes vos, quos longior fortaſſe ſermo ad meliora prioribus factus, dictiſque compellauit, vt à rebellione tandem veſtra in ſalutare ſedis Apoſtolicæ obſequium reſurgatis ex S. [b] Bernardi exhortationibus efficaciter audite: *Annuntiaui iuſtitiam, prænuntiaui periculum, veritatem non tacui, hortatus ſum ad meliora: ſupereſt, vt aut de veſtra citius correctione lætemur, aut de iuſta imminenti damnatione certi inconſolabiliter lugeamus, areſcentes & tabeſcentes præ timore & expectatione eorũ quæ ſuperuenient vniuerſa* non *vrbi*, non regioni, ſed ſchiſmaticæ factioni veſtræ.

a Ad Roman. 6.6.

b S. Bernard. Epiſt. 24. ad Roman. ciues rebell. in fine.

CAPVT II.

Odium Nouatorum in Rom. Pontificem execrabile, hanc atrocem euomuit calumniam, nullum in orbe Chriſtiano malum eſſe, quod non fecerit Rom. Pontifex; cui qui applaudũt ſchiſmatici, in propriæ exitium ſalutis armantur.

1. *Vnde tam atrox ac furioſum odium hæreticorum in Rom. Pontifices.*
2. *Quod odium, horribilem impoſturam blaſphemiamque progenuit, ſcilicet Romanos Pontifices auctores omnium malorum eſſe, quæ ſunt in orbe Chriſtiano.*
3. *Huic impoſturæ blaſphemiaque falſi fratres applaudentes, diuque in hoc ſchiſmate perſeuerantes, hæreſeos macula fœditateque ſordidantur.*

R ECTE quidem atque verè à D. [c] Auguſtino dictum illud eſſe conſtat coëtuque comprobatur, hæreticorum animoſitatem inquietam ſemper eſſe, quia eorum [d] *cor eſt velut mare feruens*, malitiæ nocendique veritati libidinis tempeſtatibus turbinibuſque iactatum: quod in oppreſſione fidei pietatiſque Chriſtianæ quieſcere non poteſt. Cum enim [e] *ſuperbia eorum qui Deum oderunt aſcendat ſemper*, quouſque in profundum vitiorum venerint; vbi non prius finem peccandi, quam viuendi ſiſtere ſolent. Aſcenſio hæc per varios operum nefandorum gradus ſine magnis impietatis furoriſque animorum ia-

c D. Auguſt. ep. 119. Animoſitas hæreticorum ſemper vt nocens inquieta.

d Eſai. 54.

e Pſal. 73. v. 23

Tom. 1.

ctationibus fieri non poteſt, quibus ipſi reprobi circa fidem, à qua non habentes conſcientiam iam diu naufragauerũt; in altum ſuperbiæ extremæ tolluntur; qua iura diuina humanaque cõtemnunt: vt lapſu poſtea perditionis æternæ grauiore ruant. Hinc eſt quod iſti ſatanæ miniſtri, coniurati veritatis hoſtes, cum palladium Chriſtianorum, cæſis ſummæ Catholicæ fidei cuſtodibus arcis, aſylum religionis Chriſtianæ, fœderiſque æterni cum Deo arcam, ſedem videlicet Apoſtolicam, ſuorum armorum feritate atque rabie deſtruere: atque vt [f] myſta Salmurienſis, vel illius potius ore, turba impia loquitur, *ſubrutam ſuccenſis imam tigillis*, funditus euertere demoliriqoe non poſſunt: ad procacitatem inſaniãque iniuriarum, pſeudologiarum, maledictorum, mendaciorum, blaſphemiarum, cæterorumque

1. Timoth 1.

f Pleſſæus in fronte myſterii iniquitatis.

B impuri pectoris, ac deteſtabilis animi ſputamentorum, quæ vndequaque iniquitatis miniſtri calumniando ruſpantur, contra huius ſanctiſſimæ ſedis præſulem principemque omni impetu furenter erumpere conantur. Cauſas iniuriarum tantique odij quæritis? Quia ab ipſis Apoſtolorum temporibus, vbi primum S. Petri ſedes Romæ locata eſt, Rom. Pontificis ſanctitas & auctoritas malleus ſemper hæreticorum extitit, eorum obſtinatæ & induratæ impietatis conterens petras. Quod & ſuperioribus libris clarè monſtrauimus, & pluribus adhuc præter commemorata, ab ipſo Apoſtolorum ſæculo ad noſtra vſque tempora veteres & antiquas repetentes hiſtorias clarius ſolidiuſque nobis oſtendere liceret: ſi in tam longa diffuſaque materia non tam copia quam modus quærendus eſſet. Propterea [g] S. Baſilius damnationem Apollinaris hæreſiar-

Cauſa tanti odij hæreticorũ in Rom. Pontificem.

Auctoritas Pontificis malleus hæreticorum ab omni æuo.

C chę Rom. Pontifici non Metropolitano Cappadociæ detulit: ſicut anteceſſores ſuos Catholicæ fidei doctores Eccleſiarumque toto orbe diffuſarum paſtores orthodoxos ex antiquis ſcriptorum traditionumque monumentis in hæreticorum damnatione, eorumque impietatis extirpatione feciſſe didicerat. [h] Sic Patres Mileuitani Concilij S. Innocentio 1. hæreſes impiaque hæreſiarcharum Pelagij & Cæleſtij dogmata, vt ea Pontificiæ auctoritatis falce reſecaret amputaretque præſentarunt. Et S. Fabianus Papa Martyr, erũpente ab inferis Nouatiana hæreſi, ſciens Rom. Pontificis eſſe munus omnium errorum contra mores & fidem, hæreſeonque zizania de agro Dominico conuellere & eradicare, omnes Eccleſiæ ſanctæ paſtores orthodoxos & Epiſcopos, ad ruinam interitumque ſceleratę Nouatianæ furiæ recens ab inferis excitatæ, ſic per Epiſtolam ſuadendo iubendoque compellabat. [i] *Illud*

g S. Baſil. epiſt. 74.

h Ex epiſt. Concilii Mileuitani ad Innocentium Papam.

i Epiſt. 1. S. Fabiani martyris ad orthodox. Eccleſiæ Epiſcopos.

D *vos ſcire deſideramus, quia noſtris temporibus præpedientibus quidem noſtris peccatis, ſuadente antiquo hoſte, qui ſemper vt leo rugiens circuit quærens quem deuoret, ſuperuenit Nouatus ex Africa, & ſeparauit de Eccleſia Chriſti Nouatianum & quoſdam alios Chriſti confeſſores, & conuertit in prauam doctrinam, A quibus vos, fratres, auertite, & cauete ab omnibus qui alteram fidem & doctrinam tenent, quam Apoſtoli & ſucceſſores eorum tenuerunt & docuerunt, Ne (quod abſit) poſt eum abeuntes in laqueum Satanæ cadatis & compedibus eius detineamini, &c.* Plura dicam! ita ſemper officio dignitatique ſui vicarii Chriſtus Domi-

nus hæreticorum damnationem, eorumque penitus impietatum dissipationem conionctas esse voluit, vt Pontifices Romanos segnius ad istarum furiarum interitum properantes, plerumque de medio lucis huius cita morte sustulerit, in eorumqoe locum solertissimos ad illud pietatis opus suæ voluntatis ministros sine mora suffecerit. Huius rei fidem facit Siricij Papæ exitus, cui quod Ecclesiæ, errorum Origenis occasione, valde periclitanti non velociter occurreret, vnâ cum vita cathedram S. Petri, thronum suæ majestatis ademit, & illam acerrimo hæreticorum Origenistarum oppugnatori Anastasio 1. credidit. Hinc hæreticorom ab omni æuo in Romanos Pontifices odia, hinc iræ, furores, insidiæ & omnia cuiusque malitiæ & improbitatis machinamenta ad sanctissimam illorũ Ecclesiæ principũ potestatẽ maiestatemq; per tales conspirationes si possent, & ex scelerato istorũ voto perfringendã, auso superbissimo, & immanissimo fulminarunt. Nullũque scelus isti veritatis adulteri quantumuis detestabile perhorrescunt, nullum periculum quantumuis inimicum vitæ refugiunt, modo per illud Romano Pontifici nocere, eiusque culmini principatus insidiari possint. Quidam iurisperitus quondam rogatus sententiam dicere, tuum fructum pini sub pomi nomine comprehendi censeret? Ita inquit, *modo in Vatinium*, quem extremo prosequebatur odio, *hunc liceat euacularι*. Maior est hæreticorum in sanctissimos Rom. Apostolicæqoe cathedræ, Ecclesiæque Catholicæ pastores odii furor, & eorum destruendi honoris famæque diripiendæ libido: vt ea quæ impiæ suæ fidei confessioni reluctari palam ac manifestè profitentur, pro veritate audacter assumãt: modo his crimina affingere Rom. Pontificibus, in eosque conspuendi maledicta robor assumere valeant. O liuoris & odii nefandissimi furor & horror incredibilis! Vnũ aor alterũ in huius rei confirmationem, ex detestabili plessæanæ iniquitatis mysterio exemplũ depromamus. Dum omnes imposturas maledictaque, quæ mysta Salmuriensis omnium veterum hæreticorum, schismaticorumque mendaciorum consarcinator in Innocentium 4. excogitare potest, vndequaque commoiscitur & ementitur: refert ex Matthæo Paris Anglo scriptore Rom. Pontificum inimicissimo Robertum Lincolniensem Episcopum post mortem Innocentio IIII. apparuisse, eumque grauissimis obiorgationibus impetiuisse, atque pastorali baculo in latere percussisse: vnde pleuresi Pontificem tactum immedicabiliter vt loquitur calumniator Matthæus laborare cæpisse, tandemque huius morbi violentia expirasse. Hanc fabulam, si contra Rom. Pontificis sanctitatem non esset, si infamiam, iniuriamque illius honori non inureret, plenis buccis magna irrisione prosequendam Plessæus cum suæ factionis iniquæ complicibus arbitraretur: qui omnes quantumuis sanctas diuinitus missas apparitiones fabularum nomine inuidiosè malitioseque criminantur. Sed quia conficta à Matthæo Parisiensi apparitio famæ laodique Rom. Pontificis non mediocriter detrahit, illam pro reformata veritate Plessæus è tenebris tenebricosi malitiosique scriptoris educit: vt aliam ab eodem [a] Matthæo confictam & ementitam de eodem Innocentio 4. ad Dei tribunal post interitum vocato, sicut Matthæus ipse comminiscendo calumniatur. Omnia deliria, fictitia commenta, hæreticis placent, dum modò Rom. Pontificis honori famæqoe ootas maculasque turpitudinis aspergant. Omnibus Pontificum calumniatoribus non credere apud eos religio! sancta, pia, maximæque pietatis elogia: de illis verè narrantibus assentiri nefas! Quid hoc facit? Odium, liuor, & insatiabilis vindictæ cupiditas! quibus incensi hæretici nulli rei vehementius atque truculentius inhiant & incumbunt, quam interitui Monarchiæ sacræ ac Ecclesiasticæ, ruinæque dominantis in ea. Vt nullum in toto orbe malum calamitatesque conspiciantur esse, quas non hominum crimina flagitiaque causari, sed auctoritatem Monarchicamque potestatem à Deo datam Roma. Pontifici eiusque vitam, alioqui sanctissimam Christique Ecclesiæ salotarem maximè, parturire passim isti veritatis osores ac rei, palam publicéque nefariè clamitent, atque blasphemando vociferentur. Quare hoc? Quia omnium malorum flagitiorumque diabolus artifex:

Cui nomina mille.

Mille nocendi artes.

Hanc hæreticorum, quos æternæ gehennæ orcoque peperit, furiosam animositatem, turbulentamque sceleribus libidinem mentibus inseuit, vt quacumque ratione possent Rom. Pontificem propter suas ab eo damnatas impietates erroresque nefandissimos omnibos iniuriis, criminibusque ementitis opplerent atque confunderent; vt sic criminando, blasphemandoqoe se suasque hæreses ac impia falsitatis dogmata, de illo patre sanctissimo vindicarent & vlciscerentur. Nunquid hoc fecerunt Donatistæ? Qui teste S. [b] Augustino in Romana Synodo, à Melchiadis Papæ iudicio victi & condemnati, Cæcilio Carthaginensi Episcopo malitiosè ab his accusato, innocente ab eodem Pontifice iudicato, eundem Melchiadem crimine traditionis accusarunt. Hic ferr spiritus vertiginis hostium veritatis Catholicæ, eorumque animus efferatis obrutus affectionibus, nihil moderabile chartæ, linguæ, cordi committere; quo quid immanius? Cum Iustinianus dixerit imperator. [c] *Nimis impium esse, nimisque indignum flagitijs præsidia quærere & petulantia seruire?* Insania procax & iniuriosa hæreticorum in Rom. Pontificem similis, nec minoris improbitatis, si non maioris, dementiæ gentihum paganorumque crudeli in omnes Christianos totamque religionem fidemque Christi Domini, omnia mala, funestos, variosque calamitatum publicarum euentus, huic religioni piisque eius cultoribus accepta iniuriosissimè referentium, vt in eos immanius efferati desæuirent. De qua impostura calumniaque truculentissima Tertullianus ita grauissimè dolendo queritabatur. [d] *Aduersus sanguinem innocentium conclamans prætexentes, sanè ad odij defensionem, illam quoque vanitatem quod existiment omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Christianos esse causam. Si Tiberis ascendit in mœnia, si Nilus non ascendit in arua: si cœlum stetit, si terra mouit, si fames, si lues statim Christianos ad Leonem. Tantos ad vnum?*

Christus segnes Pontifices suos vicarios in extirpandis hæresibus priuaro vitaiib & cathedra solet vt Siricium Papam.

Odium hæreticorum in Rom Pontificem Vatiniano crudelius.

Apparitionibus quas ex confessione sua fides requirunt hæretici vtuntur ad conuitiandum & maledicendũ Rom. pontifici.

Plessæus in mysterio in Innocentio 4. pag. circiter 393. Ex Matthæo Parisiensi.

a Matth Paris & Plessæus ibid.

2. Part. Nullum malum in orbe Christiano tamen auctorem Rom Pontificem hæretici blasphemando non faciant.

Vetus hæreticorum mos Rom. Pontificem post datã ab eo aduersumse sententiam calumniando

b August. l. 2. c. 5 contra epist. Parmenian. to. 7.

c L. Legem Anastasij C. de naturalibus liberis.

Insania hæreticorum in Rom. Pontifices similes non minoris improbitatis, insania ethnicorum in omnes Christianos, scilicet eos omnium malorum imperij causas esse.

d Tertull. Apolog. c 40.

A Contra quos immites crudeleſque calumnias gentilium etiam vſqoe ad tempora Chriſtianorum imperatorum perſeuerantes Arnobius ſeptem libris pro Chriſtianæ innocentiæ ſanctitatiſque defenſione inſurgere coactus eſt, vt eas veritatis Chriſtianæ robore perfringeret. Has immanes gentilium impoſturas in Chriſtianos ſibi hos libros edendi occaſionem dediſſe in principio horum librorum ita ſcribit. [a] *Quoniam comperi nonnullos qui ſe plurimum ſapere ſuis perſuaſionibus credunt, inſanire, bacchari & velut quiddam promptum ex oraculo dicere. Poſtquam eſſe in mundo Chriſtiana gens cœpit, terrarum orbem periſſe multiformis malis affectum genus humanum; ipſos etiam calites derelictis curis ſolemnibus, quibus quondam ſolebant inuiſere res noſtras terrarum ab regionibus exterminatos. Statuis pro capite & mediocritate ſermonis contraire inuidiæ, & calumnioſas diſſoluere criminationes, &c.* B Eandem pro Chriſtianis contra has execrandas impoſturas ſuæ copioſè loquentis ſapientiæ ſtylum [b] S. Cyprianus exacuit, & veritatis armis inſtruxit: quem poſtea in iſto genere defenſionis Chriſtianæ [c] S. Auguſtinus in opere de ciuitate Dei, & [d] Oroſius in hiſtoriis ſunt imitatione ſectati. Hanc tantorum malorum funeſtorumque caſuum molem in imperiũ Romanum occaſione Chriſtianorum, Chriſtique religionis ortu flagitioſiſſimus Chriſtianorũ perſecutor Maximinus erupiſſe efferatus amentia querebatur, vt poſtrema hæc huius edicti apud Euſebiũ verba teſtãtur. [e] *Quæ quidẽ mala omnia hiſque multo grauiora, nemo eſt qui ignoret ante hoc tempus ſæpenumero obtigiſſe: atque iſta vniuerſa acciderunt ob perniccioſum illum & vanum errorem hominum nequam, & improborum videlicet errorem: qui quidem cum in eorum animos illaberetur, omne ſum prope dixerim orbem terrarum confuſione quadam appreſſit &c.* C Iulianus imperator à fide Chriſti factus Apoſtata, ad vomitum contagionis paganicæ reuerſus [f] Epiſtola 7. ad Artabium contra Chriſtianos, quos per contemptum & iniuriam Galilæos vocabat, hac verborum contumelia blaſphemabat. *Galilæorum amentia propemodum omnia afflixit & perdidit.* Id omnes paganicæ ſuperſtitionis ſcriptores fœtidis calumniarum vocibus Chriſtianos inſecuti, conqueſti ſunt; inter cæteros Zoſimus, qui nullam aliam ſcribendæ hiſtoriæ mendacis rationem penitus iniuit, quam vt Chriſtianorum erroribus imperiom Romanum fuiſſe collapſum doceret: vt quando ait l. 2. ſui inſtituti cauſam referens? [g] *Cum Polybius expoſuerit quo pacto imperium perexiguo tempore Romani acquiſiuerunt: Ego quo pacto temporis non magno ſpatio ſuis delictis ijdem*, Chriſtianos Romanos vt imperatores Conſtantinum & filios eius Conſtãtinum & Conſtantem alioſque intelligens, D *perdiderunt, indicaturus ſum.* Quod autem paganorũ inſania in Chriſtianos omnes præſertim imperatores ac principes Chriſtiq; Domini religionem immaniter atque ſceleratè de calamitatibus Romano obortis imperio calumniabatur, illud ipſum hæreticorum priſcorum atque recentium blaſphema ſacrilegaque dementia in Rom. Pontifices totius Eccleſiaſticæ hierarchiæ principes ſedemque Apoſtolicam immanius ac ſceleratius debacchata ſemper, quotidieque debacchari non ceſſat, non quieſcit: nec hoc debacchandi labore præ odij in Rom. ſedis ſanctitatem feruore atque furore defatigatur. Nolo quamuis iuſtè conſul-

[a] Arnob. in præfat. l. aduerſus gentes.

Arnobius 7. libros contra gentilium in Christianos calumnias ſcripſit.

[b] S. Cyprian. aduerſus Demetrianum & l. de idolorũ vanitate

[c] S. Auguſt. l. de ciuitate Dei.

[d] Oroſius in hiſtoriis.

Maximinus Galerius omnia imperii mala Chriſtianis attribuebat.

[e] Euſeb. l. 9. c. 6.

[f] Iulian. apoſtatæ epiſt. 7. ad Artabium.

Zoſimus ſcriptor arbitrio ſcribendæ hiſtoriæ occaſio fuit odium Chriſtianorũ.

[g] l. 2. Zoſimi.

Quæ mala Chriſtianis paganica dementia attribuit, eadem hæretica blaſphemia Rom. pontificibus.

A tóque poſſem beneuolum piúmqoe lectorem multitudine lectionis hæreticæ grauare, vt veritatem aſſertionis meæ ex hac fætidæ ſacrilegæque lectionis colluuie facilius apprehenderet & aſſequeretur: non eum ad turbidos mendaciorum luto priſcorũ hæreticorũ fontes remittere cupio, qui iamdudũ in propriis illorũ libris penitus exareſcunt, atque ſiccantur. Sed in SS. Patrũ monumentis ſolũ quædã aquæ iſtorum fontium putridæ ſtagnantur; non ad nouatorum cloacas paludeſque venenatas Lutheri, Melanctonis, Boceri, Centuriatorum, Petri Martyris, Caluini, Bezæ, & cæterorum nouatoriæ impietatis profeſſorum mea perſuaſione conducere deſidero; quod vnicum pro multis opus copioſiſſimè ſufficere poſſit: myſterium nempe Pleſſæanæ iniquitatis; in quo ſexcentis in locis reperire facilè licet, teſtimoniorum, textuum, ſententiarum, hiſtoriarum B falſificationes, alteratiooes, truncationes, additiones mendaces, immotationes, ſuppoſitiones, & cætera id genus mendaciorum, impoſturarum, blaſphemiarumque portenta ab auctore tantæ abominationis conſcripta; vt his calumniis, & pſeudologiis diabolicis, Ro. Põtifices tanquam omnium malorum calamitatũque publicarum, quæ vnquam Chriſtianum orbẽ grauiſſimè diuexarũt, auctores, artificeſq; malitioſiſſimè criminaretur, & eos inflicto ſanctitati famæque ipſorum ſinceræ blaſphemiarum vulnere cruentaret. Nunquid ſcelus illud hæreticorum iudicari debet atrociſſimum, criminationibus ementitis, impoſturis, & confictis flagitiis venerandum, ſanctitate atque religione conſpicuum, maximèque primæ gradu dignitatis auguſtum, viſibile ſanctiſſimæ matris Eccleſiæ ſponſæ Chriſti Domini caſtiſſimæ caput inquinare, conſpurcare, fœdare? C Cum Magnus ille Conſtantinus imperator caput ac vultum hominum propter crimina miſerorum ſtigmate ac inſcriptione fœda propter honorem cæleſtis numinis, cuius iſti portant imaginem maculari vetuerit? Præclara hæc principis optimi ſanctio: [h] *Si quis in ludum fuerit, vel metallum pro criminum deprehenſorum qualitate damnatus, minimè in eius facie ſcribatur, dum & in manibus & ſuris poſſit pœnam damnationis vna ſcriptione comprehendi, quo facies quæ ad ſimilitudinem pulchritudinis cæleſtis eſt figurata minimè maculetur.* Vt non immeritò propter has atroces in ſacroſanctum viſibile Eccleſiæ ſanctæ caput contumelias hæretici maledicti ac inceſtus ſpiritualis turpitudine cõmaculati maledicto [i] Ruben filio Iacob, qui inceſtuoſo concubitu thorum patris deturpauerat, iudicio Ruperti ſimiles eſſe videãtur; in hoc diſſimiles quod flagitia eorum longè D inceſtum Ruben enormitate ſuperet; quod thorũ atque cubile longè ſanctius, purius & caſtius, nempe Chriſti Domini, thoro Iacob Patriarchæ inceſtuoſis atq; ſacrilegis mendaciis, iniuriis, maledictiſqoe polluerint & adulterauerint. Et quia illis germanum eſt atque proprium mentiri, calumniari, blaſphemare, S. [k] Anthonius ſermones eorum ſerpentibus deteriores eſſe dicebat, eoſque ſub hac enormitate deteſtabatur. Atque tot tantaque maledicta, probra, cõuitia, mẽdacia, iniurias, blaſphemiaſque, in ſacroſanctũ Eccleſiæ vultũ caputq; viſibile, nouatores, patrem ſectati diabolũ, maioreſque ſuos abominationis antiquæ conditores atque profeſſores, expuũt & ore fœdiſſimo horribiliter expectorãt: vt in planũ

Quantum ſcelus viſibile Eccleſiæ caput fœdare calumniis cum etiã improborum vultus fœda inſcriptione maculari Cõſtantinus vetuerit.

[h] L. 2. de pœnis cod. Theodoſ. l. 9. tit. 40.

[i] Rupert. Abbas in c. 49. Geneſ. v. 3 & 4.

Hæretici fœdantes & opprimentes caput Eccleſiæ inceſtuoſi ſunt deteſtabiliores filio Iacob Ruben.

[k] S. Athanaſ. in vita S. Anthonij.

bases & fulcimenta Christianæ religionis effundant, sedis Apostolicæ inconcussa à Deo Romæ posita firmamenta demoliantur, salutemque fidelium Catholicorum per enormem ab obedientia, obsequioque Rom. Pontificis (quem omnium malorum fontem nefandissimè calumniantur) defectionem rebellionemque, si possint, penitus extinguant. Erit a Christi Regnum, sub nomine Christi, quod ore colunt, corde blasphemant, verbis profitentur, factis execrantur, de medio terræ extrudere relegareque moliuntur, vt habitatoribus terræ, quos Christi Euangelium ciuitatis supernæ iure donauerat, in æternum regni cælestis aditus, ianuæque claudantur. In hoc Apostatæ Iuliano non modo similes, sed longè nequiores: qui religionē Christianam maledictis incessendo eam omnium malorum in Ægypto fontem calumniosè vocando Alexandrinos ad huius sanctæ religionis eiurationem derestationemque quantum poterat: prouocare, sic eos affando conabatur: *Me verò per Deos pudet, si quis Alexandrinorum se Galilæum esse profiteatur; Hebræi siquidem eorum patres Ægyptijs olim seruierunt, [a] vos verò nunc contra, viri Alexandrini Ægyptiorum Domini (vester enim fundator Ægyptijs imperauit) ijs qui vestræ patriæ dogmata contempserunt, voluntariam quoque pro veteribus legibus vestris seruitutem sustinetis. Neque in memoriam reuocatis veterem illam felicitatem, cum ijdem essent vobis dij, qui & toti Ægypto, quot fruebamini bonis: At qui nouam hanc religionem introduxerunt, cuiusnam boni causa fuerunt, dicite mihi quæso vos?* Hæc quidem atrocia in veros vnicæ atque sanctæ religionis Dei veri cultores ab Apostata Christianæ religionis atque transfuga principe contorta maledicta, vt his à vera Dei religione in impia Dæmonum sacrificia, cultusque nefarios degenerando fideles auerterentur. At quantò atrociora truculentioraque his non maledicta solùm sed potius maledictorum monstra omnem immanitatem barbariemque superātia. Quæ Nouatores nostri (vt antiquos hæreticos silentio præteruolem) Lutherus, Caluinus, Centuriatores, Beza, nouissimè Mornæus, Molinæus & cæteri putridi lacus Geneuensis meretricis, hæreseosque potatores, illo fætidius ebrij, quam musto, in sanctissimom Ecclesiæ Catholicæ solium, in aram salutis æternæ, in cathedrā Christianæ veritatis, in sedem spiritualis Monarchæ, in thronum Apostolicum, & in illos qui in eo vsque ad consummationē sæculi diuina ordinatione Pontifices inculpatæ doctrinæ sedebūt, vndique collecta innumerabilium prope mendaciorum blasphemiarumque colluuie atque sentina debacchando profuderunt? Vt fideles omnes quantum connisi furore potuerunt, ab hac sanctissima sede tuto viatorum salutis, gratiæque pignoris hæreditatis æternæ portu, & à fidelitate obedientiaque salutari sanctissimi pastoris, horrendo schismate diuellerent? At quo turbine rabidarum vocum terribiliumque verborum id aggredi conati? O mites tyrannorum voces! ò moderatæ imperatoris Apostatæ in Christianos iniuriæ! considerata Nouatorum in conuitiando blasphemandoque atrocitate verborum! Vt à Catholica communione vicariique Christi Domini sanctissimi Ecclesiæ pastoris œcumenici fidelitate, vnitate, consortio, obsequioque filiali in

Hæretici maledicendo Rom. pontifici Christianos nitentes ab eius obedientia reuocare similes Apostatæ Iuliano, imò peiores qui sic Alexandrinos à Religione Christiana reuocare conabatur.

Iuliani Apostatæ epist. ad Alexandrinos.

a Socrates l. 3. c. 12.

A B C D

suæ synagogam pestilentiæ spiritualis auertere niterentur! Nonne hæc illa trita sunt apud illos hortamenta furiosa passim, necnon horribiles persuasiones, atque nihil præter flammas, ferrū, sanguinem, cædes, interneciones, trucidationes tragicosque spirantes exitus, impulsiones? *Recedite de Babylone*, scilicet de Ecclesia Catholica: *Purpuratam meretricem*, scilicet sedem Apostolicam, *detestamini: Belluam illam atque bestiam fœtentem blasphemijs, & scatentē abominationibus*, scilicet dignitatē atq; sanctitatē Pontificiā, *horrete: Execrabilem illum Anti-Christum*, scilicet Papā, *monstrū trisulcum, triceptem cerberum omni odio, horrore, abominatione vehementer execramini: illius monstri belluæque sceleratissimæ & immanissimæ sanguinem sitite, Eius effusionem studio vltimo inflammato procurate: Ad arma, ad saga, ad faces, ad ignes, ad gladios, ad fulmina belli contra hoc immane monstrum alatis pedibus aduolate.*

----- Ite,

Ferte citi flammas, date vela, impellite remos,

----- Namqua tam fera moratur

Segnities?

Quid statis tota die otiosi? Trucidate sanguineam illam belluam idolum Pontificium, bestiam diabolicam, super septem montium vertice sua sabbatha & idololatrias in honorem dæmoniorum celebrantem: hanc destruite, in partes secate, lacerate, eius carnes deuorate, eius cruore inebriamini: vestesque manus in eius sanguine, Deo, scilicet principi dæmoniorum Lucifero *consecrate: quia nullus illi ludus acceptior est, quam cædes, quam cruor, quam internecio huius Antichristi, Romani Pontificis.* Plura de talibus hæreticorum furoribus & insaniis minimum vera: scribere meus horret animus. Atque ad considerationem tantorum scelerom mentis acies hebetatur. O dæmones! ò inferni furiæ! Quid his maledictis atque rabidis ad omne nefas hortamentis immanius, execrabilius, truculentiusque contra Deum saluatorem mundi, contra Ecclesiam eius, salutemque Christianorum excogitare, è vestrisque cauernis & antris eruere potestis? Inter arma innoxios quandoque vexari sit vtcumque sit tolerabile atque ferendum patienter, cum inter hæc, leges ipsæ innocentium propugnacula silere soleant; sed inter ipsas innocentiç ipsius oppressionem etiam in priuatis personis intueri quam indignum est, & iustissimis querelis obnoxium? *Incisa sint licet leges duodecim tabulis*, aiebat S. Cyprianus, *& publico ære præfixo iura præscripta sint, inter leges ipsas delinquntur, inter iura peccatur; innocentia nec illic, vbi defenditur, seruatur.* At quantò illud indignius, funestius, & intolerabilius, in regno Christianissimo, in quo summa religionis Christianæ defensio atque tutela esse deberet, ipsius principem charissimum, sanctissimumque omnium Christianorum parentē, in honore, fama, dignitate, principatuque suo impunè lædi, contemni, opprimi & indignissimè conculcari? Et si oppressores huius sanctitatis hæreticos quæramus ad pœnam, non est qui eos ob illud crimen diiudicet, impiæ sectæ pro innocentia scelere se defendentes. Quia in Gallia impium esse & à vera religione extra Dei Ecclesiam exorbitantem sine metu castigationis euagari licet. Vtinam non magno Catholicæ religionis scandalo, & Reip. Gallicanæ infortunio impunitas hæc indulgentiaque nimia mercaretur! Et nihilominus post tot iniurias atq; flagitia contra vicariū

Horribiles hæreticorum persuasiones vt Catholicos auocent à fidelitate Papæ & sedis Apostolicæ.

Inter leges opprimi innocentiam cum sit indignum, quanto indignius in regno Christianissimo pati sanctissimè Pontificis Rom. dignitatem & honorem impune vexari & conculcari permittere.

b Cyprian. l. 2. Epist. ad Donatum.

A Chriſti Domini, ſanctique cathedram Petri, innocentiam vitæ nocentiſſimæ, & æquitatem ſectæ veſtræ iniquiſſimæ, ô miſeri, atq; circa fidem Catholicam, Apoſtolicam, Romanamque reprobi, iactare non erubeſcitis? Nunquid aliquando illud Saluiani legiſtis. [a] *Argumentum reatus eſſe innocentiam iactare poſt culpam?* Quid faciam dolens propter cæcitatem, pertinaciam, atque veſtrã in malo perſeuerantiam vetuſtate corroboratam? Lugebo propter vos, an vobis iraſcar? Madeſcam lachrymis, an indignationis ardore ſiccabor? Vtromque licet. Primum propter cæcitatem veſtram: alterum propter pertinaciam; qui, vt cum propheta loquar, [b] *Per diem tenebras incurritis*, quia mens veſtra cum de ſanctitate Pontificiæ dignitatis affligitur, quaſi de radio lucis obſcuratur: *Et cum ſæpe aperta bona*, Pontificis B Rom. *conſideratis*, vt S. [c] Gregorij verbis vtar, *ſi quæ mala eius, vt priuatæ perſonæ, lateant, inueſtigatis: & ſollicitis inquiſitionibus laboratis, vt quod in eo accuſare poſsitis, inueniatis. Sana quidem membra ipſius in conſcientia conſpicitis, ſed clauſis cordis oculis per infidelitatem, vulnus in illo palpantes quæritis. Peruenire ad aliqua crimina quæ in Pontifice Romano reprehendatis, ſatagitis, & aliquem detractionis aditum quæritis. Sed quia in eo veritate hunc inuenire non valetis, cæci exterius interiuſque circuitis, & impiorum in morem in circuitu ambulatis.* Quod non ſine myſterio in perſona Loth & Sodomitarum exprimitur. [d] *Cum enim Loth progredientibus Angelis*, inquit S. [e] Gregorius, *in domum reducitur. Sodomitæ autem domum eius intrare* C *conantes, cæcitate percuſsi oſtium eius inuenire non poſſunt. Quid eſt quod malis aduerſantibus intra domum Loth reducitur & munitur, niſi quod iuſtus*, Chriſtianæ hierarchiæ Pontifex, *& rectus corde, dum prauorum*, hæreticorum ſchiſmaticorumque, *inſidias ſuſtinet, ad mentem reuertitur*, virtuteque S. Petri cathedræ contra has inſidias impetuſque inimicorum Eccleſiæ furioſos imperterritus manet. *Sodomitæ autem oſtium Loth inuenire nequeunt, quia corruptores mentium hæretici*, contra ſanctitatem dignitatemque Rom. Pontificis, *Nullum accuſationis aditum deprehendunt: Percuſsi enim cæcitate*, ſedem Apoſtolicam, *Quaſi domum iuſti circumeunt, dum inuidentes bonis* Pontificis *operibus, eius dicta factaque perſcrutantur, ſed quia ipſis de vita* Sanctiſſimi patris, *fortis vndique ac laudabilis actio obuiat, errantes nihil aliud quam ſuæ obſtinationis obdurataque perfidiæ parietes palpant, vt de illis [f] Iob propheta bene dixerit, tanquam in nocte ſic* D *palpabũt in meridie. Quia dum bonũ quod vident accuſare nequeunt*, inquit [g] S. Gregorius, *Cæcati malitia malum quod non vident ad accuſationem quærunt.* At vos à via veritatis & obediẽtiæ Chriſtianę grauiter aberrantes, quos in eam noſtræ exhortationes reducere conantur, cogitate apud vos attentius impia facta dictaque hæreticorum, vt ea magis atque magis execremini, execranteſque ſuauis ac ſalutaris veræ conuerſionis guſtos vos capiat. Excutite iugũ horrendi ſchiſmatis, quod vos viuos mortuoſque à Dei benedictione conſortioque immortaliter arcebit. Nolite amplius fieri falſi fratres diuortij cum S. Patre ſcelerati promotores & auctores, vt nefariè hæreticis applaudentes pacem diutius Eccleſiæ, ſalutemque Reip. Gallicanæ turbetis. Scitote vos in iſto deteſtando ſchiſmate

A perſeuerantes ab immani tetroque hæreticæ prauitatis monſtro longius abeſſe non poſſe; cum minimè conſentientes cum Eccleſia, ſedique non parentes Apoſtolicæ hæreſeos labe pollutos ſacri canones, legeſque Pontificiæ denuntient. Hinc illa Iulij Papæ ad orientales Epiſcopos admonitio. [h] *Nolite errare fratres mei chariſsimi, doctrinis varijs & extraneis nolite abduci. En inſtituta Apoſtolorum & Apoſtolicorum virorum canones habetis. His fruimini; his circumdamini, his delectamini; his armamini: vt his freti, circundati, delectati, armati contra cuncta inimicorum iacula perſiſtere valeatis.* Quem locum amplians locupletanſque S. [i] Anſelmus hanc addidit rationem: *Satis enim indignum eſt quemquam vel Pontificum*, ſcilicet Epiſcoporum, *Vel ordinum ſubſequentium hanc regulam* B *refutare; quam B. Petri ſedem & ſequi videat, & docere.* Omnes ſiquidem qui Catholici nominis participes eſſe & haberi volunt in id præcipuè debent incumbere, vt bene in omnibus cum ſedis Apoſtolicæ decretis inſtitutiſque conueniant. [k] *In qua Dominus*, vt loquitur Canon Eccleſiaſticus, *Eccleſiæ totius poſuit principatum.* Nolite vobis nimium blandiri ſi in omnibus huic ſanctiſſimæ omnium Eccleſiarum Matri non pareatis, ſi illius detrectare iuſſa præſumatis: ſi ad hæreticorum ſcelera contra illius auctoritatem conniuentes, eius ſupremum in omnes fideles imperium agnoſcere recuſetis, neutiquam Catholici eſſe poteſtis. [l] *Fidem quippe violat*, dicebat Nicolaus C iunior Mediolanenſibus per legatum ſuum Petrum Damianum, *qui aduerſus illam*, ſcilicet Rom. [m] Eccleſiam, *agit, quæ mater eſt fidei.* Quam S. [n] Ambroſius, *ſe in omnibus tanquam aliarum Dominam magiſtramque fidei, vt tuto ſuæ ſaluti conſulat*, ſequi profeſſus eſt. Quid enim? creditis in ſchiſmate eſſe fidem? Negat hoc idem ſanctus hæc de Lucifero Calaritano, ſchiſmate à corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia, ſedeque diuiſo Apoſtolica ſcribens. [o] *Lucifer ſe à noſtra tunc temporis communione diuiſerat: & quanquam pro fide exulaſſet, & fidei ſuæ reliquiſſet hæredes, non putauit tamen*, ſcilicet frater meus Satyrus, *Fidem eſſe in ſchiſmate. Nam & ſi fidem erga Deum tenerent*, ſcilicet hæredes, ſeu Sectatores Luciferi, *tamen erga Dei Eccleſiam non tenebant, cuius patiebantur velut quoſdam artus diuidi & membra*, inter D ſe ſcilicet, & à capite, *lacerari. Etenim cum propter Eccleſiam Chriſtus paſſus ſit, & Chriſti corpus Eccleſia ſit, non videtur ab eis exhiberi Chriſti fides, à quibus euacuatur eius paſsio, corpuſque diſtrahitur.* Sicut vos diſtrahitis, cum corporis Chriſti, Eccleſiæ ſcilicet, caput viſibile in plena ſua poteſtate & honore ſummo, qualem Deus eſſe voluit, non agnoſcitis, & pro tali minimè veneramini, illi multa de excellenti ſua ſupremaque à Chriſto Domino data poteſtate cum hæreticis adimentes: & ita in dubium à ſaluatore noſtro ſtabilita, atque in fauorem gloriamque ſui Vicarij definita reuocantes, magno vos ſceleri proſtituitis [p]. Si enim Imperatores, quamuis ſceleratiſſimi Eccleſiæ Chriſtianæ perſecutores, in edicto contra Manichæos promulgato Diocletianus & Maximianus Herculeus maximi criminis eſſe di-

[a] Saluian. de prouid.

Pathos.

[b] Iob. c. 5.

Hæretici in calumniando Rom. Pontificem ſimiles Sodomitis domũ Loth intrare conantibus, & per cæcitatem non valentibus.

[c] S. Gregor. l. 16. Moral. 16.

Applicatio & accommodatio verborum S. Gregorij paucis mutatis & inuerſis.

[d] Geneſ. 19.

[e] S. Gregor. ibi ſupra.

[f] Iob. c. 5.

[g] S. Gregor. ibi ſupra.

5. Pars. *Exhortatio ad ſchiſmaticos ne rebellionibus applaudant hæreticorum contra Rom. Pontificem ne in eandem impietatis foueam cum illis incidant.*

[h] Cap. 3. Can. Nolite diſt. 12 & can. 1. omnes diſt. 11. 22. Iulius papa ad Orientales Epiſcopos epiſt. 1.

Ab inſtitutis Romanæ Eccleſiæ reliquarum capitis, membra, ſcilicet particulares Eccleſias, recedere ac diſſentire non licet.

[i] S. Anſelm. l. 5. c. 4.

[k] Can. Nolite diſt. 11. in fine.

[l] Nicolai 2. epiſt. ad Mediolanenſ.

[m] Can. omnes in fine.

[n] S. Ambroſ. l. 3 de Sacramentis. c. 1.

[o] Idem orat. in funere fratris Satyri.

Definita à Chriſto Domino in fauorem ſedis Apoſtolicæ in dubium reuocare magnum crimen.

[p] Edictum imperatorum Diocletiani & Maximiani contra Manichæos. in codice Gregor.

Pithaus in coll. legum Mosaicarum & Roman. tit. 15.

xerunt retractare quæ semel antiqnitus tractata A & defuncta sunt, quæque statum & cursum tenent& possident. Vnde isti principes pertinaciam prauæ mentis nequissimorum hæc ipsa alterare & variare molientium punire, ingens sibi fuisse studium testantur. Quantò flagitiosius, quantóq; maiori plecti supplicio dignius crimen non ab antiquis patribus atque primis Ecclesiæ prælatis ordinata, sed ab ipso Deo saluatore nostro statuta, atque in firmando per S. Petrum primum vicarium suum, summo regni imperiique sui Romæ throno promulgata, non modo in dubium reuocare, sed & illa respuere, atque tanquam non à Deo sed à maligno profecta repudiare? Hoc quid aliud est quam gigantum more contra Deũ bellare, & contra decreta fidemque ipsius arietare? Quod longè grauius est quam corruptione

Peius est errare contra fidem, quam contra mores.

vitæ bonis moribus insultare. [a] *Videte ne quis vos seducat*, dicebat Dominus; *Malum quidem est*, in- B quit [b] Origenes, *inuenire aliquem secundum mores vsq; errantem: multò autem peius arbitror esse in dogmatibus fides aberrare, & non secundum verissimam regulam scripturarum Ecclesiaque sentire.* Custodite ergo vos ab omni errore falsorum dogmatum, & immaculati in via morum ambulantes, audite eum qui dixit. [c] *Non declinabis ad dexteram aut ad sinistram.* Ab eo qui dixit. [d] *Ego sum via, veritas & vita.* Nec vltra vos à coniuratis Ecclesiæ Catholicæ, sedisque Apostolicæ perduellibus & hostibus seduci, in mortisqua pericula sempiternæ hæreticorum fraudibus illidi patiamini. Sed potius vigilate à rebellione vestra contra patrem sanctissimum penitus auersi; ne quis vos fallat eorum sanctissimæ sedis hostium [e] *Qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Isti fraudulenti [f] *Nunquam vos fallant animi sub vulpe latentes.* Et sub C nomine Christi, saluti animarum vestrarum crudeliter insidiantes dicendo. *Ego sum Christi: doctrina nostra Christi est, non Papistica: Nos veritatis sapientia Christiana verique salutaris doctrina luminis cultores, sectatores professoresque sumus.* Cũ errorum fidei, morumque tenebris immersi penitusque consepulti teneantur. Hos si perfecto odio detestari volueritis, atque amantissimo vestrarum animarum Patri, sanctissimo Ecclesiæ pastori per veram à prioribus vestris rebellionibus auersionem contritionemque reconciliari: *Erit vita vestra quasi lux splendens, qua procedet & crescet vsque ad perfectum diem*, fælicitatis æternæ.

a S. Matth. 24.
b Origen. tractat 27. in S. Matth.
c Deuter. c. 5.
d S. Ioan. c. 14
e S. Matth 5.
f Horat. de arte poët.
Prouerb. 4.

CAPVT III.

Quanta sit, quamque intolerabilis hæreticorum prauitas & impudentia, sacras scripturas, sanctorumque patrum doctrinam adulterantium in Catholicæ veritatis, Ecclesiæ sanctitatis, Pontificiæque Maiestatis exitium.

1. *Diabolus auctor hæreticis ad corruptionem SS. scripturarum, & doctrina SS. Patrum, vt suas impietates & falsitates mortiferas saluti animarum astruant.*
2. *Vt Catholicas veritates destruant.*

QVAM præclara & vera illa S. [g] Hieronymi vox & oratio: *Omnes hæretici sibi alijsque calestia repromittunt, & pollicentur ingentia, & tamen à dæmonibus conculcantur:* qui eos suis insanus fascinantes, ad puritatem sacrarum scripturarum, sinceritatemque doctrinæ SS. Patrum falsificationibus deprauationibusque polluendam, sine vllo conscientiæ scrupulo non minus furenter quam impudenter impellunt; vt suas execrabiles impostuтas, falsitates, dolos, impietatesque per eos ad interitum animarum super veritatis Catholicæ funera fraudulenter ædificent. Quò vt facilius ad votum contendere possint: hæc miseram hæreticorum mentibus persuasionem dolis assuetis ingenerãt, vt sua impia dogmata, hæreticasque dementias C fœtidè mortiferum damnationis æternæ virus exhalantes, purissimis diuinorum oraculorum verbis tegant, ne in fætore suo dignoscantur. Quod vt verè sic eleganter [h] Vincentius Lyrinensis obseruauit, hisque sermonibus posteritati significauit. *Vbique scriptura verbis opiniones suas tanquam quodam aromate aspergunt, ne fœtorem exhalent.* Hoc modo [i] *contra Christum Christi signum portant, & contra Euangelium, de ipso Euangelio gloriantur.* Ideò antiqui Patres Christianorum magistri, hanc fidelibus cautionem dederunt ne terrerentur, vt in errorem fidei laberentur, testimonijs S. Scripturarum ab hæreticis productarum. Tunc enim sic infectæ atque pollutæ scripturæ ab ore mendacij prolatæ non sunt amplius verba Dei, sed potius diaboli iudicandæ, qui per hæreticos loquitur. *Si quando testimonia de* D *scripturis audieris*, inquit [k] Origenes. *Vide ne statim loquenti acquiescas, sed considera illum qui loquitur, cuius sententia, cuius voluntatis sit, si enim sententia hæreticus est, & sub ouis pelle lupus latitat, diabolus in eo loquitur: nihil ad eum scriptura pertinet,* Ob eamque causam, *despici debet*, aiebat [l] Tertullianus. *Cui competat possessio scripturarum, ne is admittatur ad eandem, cui nullo modo competit.* Et paulò post, [m] *si hæretici sunt, Christiani non sunt. Ita non Christiani nullum ius capiunt Christianarum literarum.* Atque vt post eos dicebat S. Athanasius, [n] *Tametsi voces suas è sacris literis hæreticus mutuetur, nihilominus suspectus animoq; corruptus, audiet à Spiritu sancto,* [o] *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?*

g S. Hierony. in cap. 18. Esai.
Dæmones hæreticorum impulsores ad corruptionem veritatis pro stabiliendis suis imposturibus.
h Vincent. Lyrinẽsis lib. contra falsas hæretic. nouit.
i S. August. epist. 62.
Scriptura sancta quas diabolus per os hæreticorum loquitur non sunt amplius Dei verba sed diaboli.
k Origen. homil 31. in S. Lucam.
l Tertul. l. de præscript.
m Idem.
n D. Athanas. l. de Synodis Ariminij & Seleuciæ.
o Psal. 49.

Ad quem finẽ Diabolus & hæretici ſcripturas & verba, quæ proferant veritatis.

A Quia non in alium finem hæreticus & eius Pater Diabolus S. Scripturæ teſtimonia profert: veritatemque Euangelij loquitur, quam vt ipſam ſcripturã adulteret, & ſub veritatis vmbra ſua ſtabiliat mendacia, vt per ea tandem ipſam veritatis Euangeliique lucem à credentium cordibus perniciosiſſimè auferat. Hoc S. Chryſoſtomus agnouit cum dixit. [a] *Diabolus ipſe aliquando veritatem dicit: primum vt rerum ordinem confundat, deinde vt auferat Apoſtolorum dignitatem: Poſtremò vt multitudini perſuadeat ſibi attendere.* [b] Vt fallat ſcilicet eam atque miſerè decipiat. Quæ ne fierent, etiam vera dicentium dæmonum ora Chriſtus obſtruxit, ſicut ſponſa eius Eccleſia columna atque firmamentum veritatis, omnium hæreticorum faoces & linguas ſub grauis interminatione ſupplicij, implorata optimorum Catholicorumque principum manu compeſcuit. Quod B proferendo verba veritatis in malam mentem, ſua corroborare mendacia, atque ipſam veritatis religionem à fundamentis ſolicitare penituſque, quantum per eos fieri poteſt, de fidelium cordibus eradicare conſueſcant. [c] Hoc ſiquidem S. Gregorius hæreticorum proprium eſſe docet. *Vt veris falſa permiſceant, & bonis mala. Nam ſi ſola falſa & mala dicerent, ab omnibus repellerentur; ſi ſola vera & bona, hæretici non eſſent. Itaque omnia miſcent, vt ex malis bona inficiant, & per bona, mala ſua abſcondant.* Nec vllo maiori errores ſuos fundamento, quam ſcripturarum diuinitus inſpiratarum adulterinis interpretationibus applicationibuſque pollutarum teſtimonio fulciri deliderant. Vt non malè in caput ſuum maledictæque doctrinæ confuſionem ſceleratus Apoſtata Lu- C therus, [d] *Sacram ſcripturam hæreticorum librum* eſſe dixerit. *Hoc eſt*, inquit, *talem librum in quo hæretici potiſſimum ſuum præſidium collocent. Nullum enim alium librum reperiri, quo tantopere abutantur ſectarij, & quod plus eſt, nullum extare, quo magis glorientur: neque vllam ſectam tam rudem & agreſtem vnquam exortam, quæ ſe ſcripturæ oraculis comere & fucare non tentauerit.* Hæc Lutherus ſe proprio ore, ſuoſque aſſeclas hæreticos eſſe veriſſimè iudicans. O diuina prouidentia, æternaque bonitas! quæ ſic tuorum ſaluti fidelium proſpicis, vt impios ipſius hoſtes veritatis adulteros ipſam veritatem in ſuæ ſacrilegæ ſectę, ſceleratæque factionis condemnationem proferre, atque vltrò confiteri compellas! Qui dum ex ſacris diuinitatis oraculis [e] digito Dei, ſpiritu ſancto in vtroque teſtamento diuinitus exaratis, praua corruptaque intelligentia conſpurcatis, ſuarum impietatum, errorumque fulcimenta deducere D conantur, venenum mortis æternæ componunt: quo dum aliorum mentes, quarum corruptionibus inhiant, inficere curant, miſerè ſeipſos intoxicant, vt ſic in æterna damnatione poſtea ſuorum ſcelerum ſine remedio fæcem inebriando ſe potantes interimantur. [e] *Sic enim Deus*, inquit Rupertus abbas, *taliter ſuam ſcripturam condidit, per quam illaqueentur peccatores & hæretici iuxta illud*, [f] Pſalo. 68. *fiat menſa eorum, id eſt, ſcriptura ſacra verbi diuini, cibum continens, coram ipſis in laqueum, & in ſcandalum.* Dulciſſimę ſunt verbi Dei epulæ ac ſalutares: ſed hæretici & Iudæi ex his depravato ſtomacho receptis venena ſibi ſugunt, erroribuſque ſuis fulcimenta quærunt. O ſuperbum hominum ſtomachum! qui ſacroſanctæ Matri Eccleſiæ, magnique Petri

a Homil. 29. in 1. ad Corinth.
b S. Luc. c. 4.
c Lib. Moral. c. 11.
Hæretici falſa veris & mala bonis miſcent.
S. Scriptura liber hæreticorũ Lutheri teſtimonio, ſic ſe proprio ore, ſectatoreſque ſuos hæreticos eſſe indicantis.
d Luther. 10 poſtilla Eccleſ. dominicæ 8. poſt trinitatem.
e Exod. c. 31. v. 18.
Hæretici ex ſacris literis à ſe corruptis peſſimeque intellectis venena hauriunt, venenumque mortis æternæ ſugunt.
e Rupert abbas in S. Lucam 2. in hæc verba & non cognoſcebat eum donec peperit.
f Pſalm. 69.

lio caput ſubſternere recuſant, ſalutares illi verbi Dei eſcas corrũpunt, æternamque ſibi mortem ex vitali alimento comparant. Nec ſolum ſcripturas ſacras hæretici ad ſuam ipſorũ perniciem, in odium Chriſtianæ veritatis, & Catholicæ communionis adulterant, ſed etiam SS. Patrum teſtimonia libros & opera ſimili prauitate corrumpunt. De quibus S. Auguſtinus expoſtulando dicebat. [g] *Non eſt mirum ſi Pelagiani dicta noſtra in ſenſus quos volunt, detorquere conantur: quando quidem de ſcripturis non vbi aliquid obſcurè dictum eſt, ſed vbi clara & aperta teſtimonia, id facere conſueuerunt, more quidem hæreticorum etiam cæterorum.* Et cum ad ruinam Eccleſiaſticæ poteſtatis & interitum regni Chriſti in terris (cuius ſolium Romæ firmatum eſt vſque ad conſummationem ſæculi) hæc SS. Patrum ſcripta, ſicut oracula diuina miſerrimè deprauauerint, ore nihilominus mẽdaciis contaminato audent ſe ſuam doctrinam ex SS. Doctorum fontibus exhauſiſſe impudentiſſimè gloriari atque ſuperbiſſimè iactare. Vt SS. Patres Lateranenſis Concilij ſub Martino 1. his verbis ſignificarunt: [h] *Mos eſt hæreticis ſic fari hæc pietatis, dogmata tradiderunt, nobis ab initio facti ſpeculatores & miniſtri verbi Dei, & ſequentes diſcipuli & miniſtri eorum, id eſt ſanctæ & vniuerſales quinque ſynodi venerabilium Patrum, atque per hanc allocutionem ſimpliciores ſurripientes, dolosè perſuadent malum vti bonum complecti, per Patrum & ſynodorum ſuauem nominis appellationem. Hoc enim facere ſimiliter ſi's proprios diſcipulos ab initio ſerpens edocuit per fictos mores & blandos ſermones*, &c. Hoc quis priſcorum hęreticorum fecit ſceleratiùs quam noſtri nouatores Lutherus, Calvinus, Beza & cæteri: nouiſſimè Pleſſæus in ſuo iniquitatis myſterio impudentius flagitioſiuſque moliti ſunt? Vt Romano Pontifici ab illis flagitioſiſſimè in Antichriſtum mutato, ſanctitatem, honorem, principatũque deprędarentur? diſcuſſoque omni Pontificiæ reuerentiæ obſequiique iugo ęternum populis principibuſque exitium ſtruerent atque machinarentur? Sit hoc vnum hæreticę nouatoriæque in falſandis SS. Patrum, ſicut ſcripturarum teſtimoniis abominationis exemplum. S. Bernardus Epiſtola 124. de crudelibus Eccleſię oppreſſionibus expoſtulans quas per ſchiſmaticos aſſeclas ſuos Antipapa dictus Anacletus 2. immaniter exercebat, hæc contra iſtum ſceleratum Apoſtolicæ ſedis inuaſorem lugens effundebat. *Cernitur abominatio ſtare in loco ſancto, quem vt obtineret incendit igni ſanctuarium Dei*, ſcilicet Anacletus 2. *Perſequitur Innocentium, & cum eo omnem Innocentiam.* Nouatores noſtri quid ad hæc? ſceleratiſſima eorum audiatur impoſtura, hunc S. Bernardi locum perfidè & mendacio horribili vſurpantium, & illo abutentium omnino de abominatione ſedente in loco ſancto, vt inde Romanum Pontificem Antichriſtum eſſe comprobent: ſed furioſè delirantes, neſcientes ſeu potius neſcire diſſimulantes non iſta de legitimo Romano Pontifice, [i] S. Bernardum fuiſſe locutum ſed de impio ſchiſmatico, pſeudo Pontifice Anacleto; cum legitimum Papam Innocentium 2. non Antichriſtum, ſed ſanctum, vereque Chriſti vicarium, immo Chriſtum Domini magna cum reuerentia aſſeuerantèr appellet: Cum ipſa de beatiſſimo illo Papa Innocentio paulò ſuperius enuntiauerit. [k] *Ecce Chriſtus Domini Innocentius poſitus eſt in ruinam &*

Hæretici ſicut S. Scripturæ ſic & doctrinæ Patrum corruptores.
g l. de ſecundis nuptiis & concupiſc. c. 31.
h Concil. Lateran. cola. 3.
Ad quid hæretici impudenter iactitant ſuam doctrinã eſſe à SS. Patribus hauſtam, quos malitioſè corrumpunt.
2. Part. Veritatis Catholicas conſictis mendaciis hæretici deprauant in ruinam maieſtatis ſanctitatiſque ponteficiæ.
Nouatores pſeudo Anacletũ 2. quem S. Bernard. Antichriſtum vocauit pro legitimo Papa Innocent. 2. vſurpant cumque dictum à S. Bernardo Antichriſtum impudentiſſimè mentiuntur.
i Epiſt. 124
k Epiſt. 124.

A

in resurrectionem multorum. Nam qui sunt Dei liben-ter iunguntur ei: qui autem ex aduerso stat, aut Antichristi est, aut Antichristus. Non ergo S. Bernardi testimonio Ro. Pontifex Antichristus est, sed vnctus Domini vicarius Christi: Et contra qui huic sanctissimo præsuli resistunt Antichristi vocantur, vt sceleratus ille pseudopōtifex Anacletus sacrilega schismaticorum turba stipatus, de quo idem sanctus Epistola ad Gaufredum hæc habet, veris hunc execrabilem [a] veri Pontificis hostem Antichristi coloribus depingentia. [b] *Bestia illa de Apocalypsi, cui datum est os loquens blasphemias, & bellum gerere cum sanctis, Petri cathedram occupat,* scilicet electo legitimo Pontifice Innocentio secundo, *tanquam leo paratus ad prædam.* De eodem Apostolicæ sedis inuasore, & crudeliter in eam intruso ista rursus ad Episcopos Aquitaniæ sanctus deuotusque Pater ait. *Velimus nolimus, impleri quandoque necesse est veritatem Spiritus sancti, fierique illam, quæ prophetico spiritu prænuntiata legitur in scripturis discessio: sed væ homini per quem venit. Quis verò ille nisi homo peccati, qui super electum* (scilicet Innocentium 2.) *à Catholicis Catholicum & canonice locum sanctum inuasit?* Quem locum, scilicet sedem Apostolicam, hunc flagitiosissimum Apostatam schismaticum & Antipapam non propter sanctitatem quam horrebat, sed propter summitatem sublimitatemque principatus quam ambitiosissimè ac superbissimè deperibat, ardenti ambiuisse cupiditate scribit his verbis. *Quem, scilicet locum sanctum, non quia sanctus, sed quia summus affectauit.* Similis insaniæ & impudentię Nouatorom licet imposturam deprehendere, qui vt statum Romanæ Ecclesiæ, vt corruptissimum malitiosè calumniarentur, detestabili mēdacio atque pseudologia vsurpant atque corrumpunt S. Bernardi querelas & increpationes contra hęreticos Arnoldistas Romanam Ecclesiam & ciuitatem perturbantes, atque Romano Pontifici Eugenio tertio crudelis rebellionis armis obsistentes, ac si S. Pater contra Catholicos Romanos Ecclesiæque ministros eas euibrasset, cum reuera has querelis ac increpationibus iustè in hæresiarcham Arnoldum, & in seditiosos quosdam Romanos ciues, quos execrabilis ille suę hęreseos insania dementauerat, solummodo Pater religiosissimus excanduerit. Cuius veritatis testes sunt literæ ipsius ad illos Romanos ciues sceleratè ac infæliciter ab ipso nefandissimo animarum corruptore seductos, in quibus hæc inter alia Ecclesiæ Romanę oppressionem, & seductorum Romanorum cæcitatem deplorando grauiter effundit. [d] *Dimittite proinde, quæso, dimittite vt plangam paululum apud vos dolorem meum: nec meum tantum, sed & totius Ecclesiæ. Nonne ipsius vox est hodie per vniuersum mundum? caput meum doleo, caput meum doleo,* scilicet Ecclesiam Romanam ab Arnoldistis oppressam, quæ est caput omnium Ecclesiarum Christianarum. *Quis namque vel nouissimus Christianorum in toto sit orbe, qui non glorietur hoc capite,* Romana Ecclesia, *quod ambo illi gloriosi principes terræ alter amisso, alter demisso in cruce capite suo triumpho exsulerunt, suo sanguine ornauerunt. Ad omnem quippe spectat Christianorum iniuria,* scilicet Romanæ Ecclesię orbis Christiani capiti inflicta, *& sicut in omnem terram exiuit sonus eorum, sic læsio eorumdem ab omnibus vsquequaque sentitur, vsquequaque plangitur, & doletur, &c.* [e] Atque hæc in transcursu dicta sint:

Resistens Rom. Pontifici Antichristus vocatur: scilicet Antichristi minister atque sectator & imitator vt Anacletus 2.

a S. Bernard. Epist. 125 ad Gaufredum.

b Apoc 13.

c S. Bernard. ibi supra.

B

Alia nouatorum impostura S. Bernardi contra testimonium in Ecclesia Romana maliciose corrumpentium.

C

d Otho Frisingensis in Friderico Anno 1144.

D

e S. Bernard. ad Romanos ciues miserè ab Arnoldo seductos 242. Epist.

Luctus S. Bernardi ob Romanæ Ecclesiæ ab Arnoldistis oppressionem & eorum cæcitatem ac seductionem.

A

vnum pro multis sufficiat exemplum vt studiosus lector vereque Catholicus impostura ab vna Nouatorum discat omnes, quas tanto in cumulo numeroque colligere licet in eorum malè feriatis operibus aduersus Ecclesiasticę Monarchię principem, vt ex nouissimis in Plessęanæ impietatis mysterio (quod est insignis præter cæteros ad abominabiles imposturas blasphemiasque liber) ita vt eas omnes recensere præ multitudine durum nimisque laboriosum esset. Atque hoc illi faciunt, vt à tramite antiquorum hęreticorum, patriarcharum suorum obliquo, sceleratisque commaculato erroribus minimè exorbitare videantur: qui vt Ecclesiam Dei tumultibus perturbationibusque perniciosis concutiant, eius statum Monarchicum ad conuolsiones interitus impellant, & ita simpliciores fallendo perdant, vocibus quidem, vti quæ ab orthodoxis piè dicuntur, rectum autem earum intellectum & expositionem ad suam impietatem transferre solent, sicut imperator Iustinianus ad calcem confessionis suæ, quam Ioanni 2. misit Romano Pontifici, declarauit. [f] *Quibus illud semper studium fuit diuinas scripturas & sanctorum Patrum testimonia proponere, & flagitiosè temerare atque corrumpere, vt cum erectione suæ factionis & improbitatis, Christiana fides, Catholicæque veritatis fundamenta, bases, fastigiaque demolirentur.* Quam hoc appositè illustrique similitudine Magnus ille Lugdunensis Episcopus [g] S. Irenæus expressit. *Cum sit igitur,* inquit, *illorum argumentum, quod neque prophetæ prædicauerunt, neque Dominus docuit, neque Apostoli tradiderunt, quod abundantius gloriantur plus quam cæteri, cognouisse de his quæ non sunt scripta legentes, & quod solet dici, de arena resticulas nectere affectantes, fide digna aptare conantur his quæ dicta sunt, vel parabolas dominicas, vel dictiones propheticas aut sermones Apostolicos, vt figmentum illorum non sine teste esse videatur: Ordine quidem & textum scripturarum supergredientes, & quantum in ipsis soluentes membra veritatis. Transferunt autem & transfigunt: & alterum ex altero facientes seducunt multos ex his, quæ aptant ex dominicis eloquiis malè compositi phantasmati. Quomodo si quis Regis imaginem bonam fabricatam diligenter ex gemmis pretiosis à sapiente artifice, soluens subiacentem hominis figuram, transferat gemmas illas & reformans faciat ex illis formam canis vel vulpeculæ, & hanc malè dispositam. Dehinc confirmet & dicat hanc esse illam regis imaginem illam bonam, quam sapiens artifex fabricauit, ostendens gemmas, quæ bene quidem à primo artifice in regis imagine composita erant: malè verò à posteriore in canis figuram translata sunt, & per gemmarum phantasiam decipiat idiotas, qui comprehensionem regalis formæ non habeant, & suadeat, quoniam hæc turpis vulpeculæ figura illa est bona regis imago. Eodem modo & hi anicularum fabulas assumentes post deinde sermones & dictiones, & parabolas hinc inde afferentes vt aptare volunt fabulis suis eloquia Dei.* Eiusdem S. Irenęi tempore sedente in solio D. Petri sancto Victore similis maniæ violentia percussi hęretici nescio qui Theodoti coriarij sectatores, adeò in S. scripturarum corruptionem, in odium & interitum Catholicæ communionis sæuiebant, vt dum se eas interpretari verè impudenter gloriabantur, suis falsis opinionibus erroribusqoe deprauatis nefandissimè prostituerent. De quibus hæc Eusebius. [h] *Diuinas scri-*

Ex vna nouatorum impostura omnes essdigi possunt.

Mos hæreticorum SS. Scripturas patrumque SS. testimonia in suas scripta detorquere vt ea corrumpant ad ruinam fidei Catholicæ & salutis animarum.

B

f Iustinian. imper. confessio Ioan. 2. Papæ missa.

g S. Irenæus l. 1. contra hæreses Valentini & similium c. 1.

C

Superbia coniuncta hæreticorum gloriari se plus scire quam omnes. Similia habet S. Gregorius Nys.

Pulchra & illustris similitudo exprimens fraudulentiam & malitiam hæreticorum SS. scripturas, patrumque testimonia deprauantium in ruinam Catholicæ fidei.

D

h L. 5. c. 25. scilicet vt hist. Eccles.

piuras abſque vllo timore contemerant, & corrumpentes eas emendare ſe dicunt. Verum ne quis me putet falſa aduerſus eos proferre, palam eſt omnibus noſcere. Si quis vult exemplaria eorum accipere, & cum aliis nihilominus eorum exemplaribus conferre, inueniet etiam inter ſe ipſa multum diſſonare, quia vnuſquiſque vt ſibi videtur emendat, &c. Huc referri debet iuſta Origenis contra hæreticos operum ſuorum corruptores expoſtulatio, hæc ad amicos ſuos Alexandriæ commorantes ſcribentis. [a] *De hæreticorum verò temeritate, vt credi iſtud ſcelus facilè poſſit, illa res maximum crudelitatis præſtat exemplum, quod abſtinere impias manus etiam à ſacroſanctis quidem Euangelij vocibus non potuerint. Apoſtolorum verò vel actus, vel Epiſtolas qualiter polluerint, qualiter corroſerint, qualiter in omnibus macularint vel addendo impia, vel auferendo quæ pia ſunt, ſi quis vult plenius ſcire ex his libris Tertulliani quos aduerſus Marcionem ſcripſit, pleniſſimè recognoſcet.* [b] Qui quidem libro de præſcriptionibus ita de inſanabili hæreticorum ſcripturas deprauandi cacoëthe loquitur. *Alius manu ſcripturas, alius ſenſu expoſitiones interuertit. Neque enim ſi Valentinus integro inſtrumento vti videtur, non callidiore ingenio, quam Marcion manus intulit veritati, &c.* [c] Ideò S. Ambroſius, *Hæretici*, inquit, *hi ſunt qui per verba legis, legem impugnant. Proprium enim ſenſum verbis aſtruunt legis, vt prauitatem mentis ſuæ, legis auctoritate commendent. Sciens enim impietas auctoritatem multum valere, fallaciam ſub nomine eius componit, vt quia res mala per ſemetipſam acceptabilis eſſe non poteſt, bono nomine commendetur.* [d] S. Hieroymus demonſtrare volens hæreticos ideò in SS. Scripturarum pollutionem deprauationemque furere, vt Eccleſiam Chriſti Domini (quam Hieruſalem ſpiritualem vocat) cum ſuo rectore, eiuſque regimen à Deo conſtitutum deſtruere poſſint, interpretando hæc verba Ezechielis: *Et ſumens de veſtimentis tuis feciſti tibi excelſam*, ait: *noſtra Hieruſalem, quæ interpretatur viſio pacis, ab hæreticis ſcinditur, quando vnum aut alterum teſtimonium ſcripturarum de propriis carpentes locis conantur aſſuere, his quibus non queunt coaptare. Ad quos & ſupra dictũ à propheta legimus. Væ his quæ ceruicalia ſub omni cubito manus ponunt, & faciunt operimẽta ſuper caput vniuerſæ ætatis.* [e] Quos ſcripturarum diuinarum corruptores ſcribit alibi, *non vti teſtimoniis ſcripturarum ſibi cohærentibus, ſed conturbare omnia*, vt ſcilicet, *impietatem ſuæ doctrinæ atque falſitatem proprietate & veritate Catholicæ ad illudendum pernicioſè ſibi præbentibus aures obiiciant.* Quam ad viuum talis impudens & ſuperba hæreticorum peruerſitas à [f] D. Auguſtino depicta deſcriptaque eſt, cum ſic impios Manichæos, eiſque ſimiles hæreticos alloquitur: *Videtis hæretici id vos agere, vt omnis de medio ſcripturarum ſanctarum auferatur auctoritas, & ſuus cuique animus auctor ſit, quid in quaque ſcriptura probet, quid improbet, vt non auctoritati ſcripturarum ſubiiciatur ad fidem, ſed ſibi ſcripturas ipſe ſubiiciat: non vt ideo illi placeat aliquid, quia hoc in ſublimi auctoritate ſcriptum legitur: ſed ideo rectè ſcriptum videatur, quia hoc illi placuit.* Hoc quid eſt aliud attentare ac emoliri, quam omnem Eccleſiæ eiuſque paſtorum auctoritatem ſupprimere, totumque in animas elidere principatum? Cui ſoli à Deo datum, veros, recluſoſque inuolutos in verborum cortice SS. Scripturarum ſenſus, ſecundum ſpiritus ſancti intelligentiam intentionemque fideliter euoluere ac eruere? propterea in hos falſarios, læſæque veritatis, oppreſſæque dignitatis Eccleſiaſticæ reos idem Pater doctiſſimus exclamat. *Quò te committis anima miſera, infirma, carnalibus nebulis inuoluta? quo te committis?*

[a] Origen. Ep. 4. ad ſuos charos Alexandrin.

Hæretici à corruptione S. ſcripturarum non poſſunt abſtinere.

[b] Tertul. l. de præſcriptionibus.

[c] In ca. 3. Ep. ad Titum.

[d] L. 4. comment. in Ezech c. 16.

[e] Hieron. l. 10. commẽt. in Ezechiel. c. 32.

In hæc verba leoni aſſimilatus eſt, & draconi qui eſt in mari.

[f] L. 3. contra Fauſtũ c. 19.

CAPVT IV.

Has SS. ſcripturas doctorumque orthodoxorum teſtimonia, ſine teſte & interprete bono adulterinis corrumpunt expoſitionibus, vt Eccleſiaſticæ Monarchiæ ſanctitatiſque robur inexpugnabile elidant, ſed fruſtra.

1. *Eò ſceleratior & impudentior hæreticorum prauitas in falſa expoſitione corrumpendis SS. ſcripturis, falſificandiſque Patribus in interitum Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſalutiſque animarum, quod nullum bonum ſumant auctorem quem in exponendis ſcripturis ſequantur: niſi prius à ſe deprauatum.*
2. *Quæ corruptione ſcripturarum ad calumnias & blaſphemias contra ſanctitatem roburque Eccleſiaſticæ Monarchiæ atque principatus inexpugnabile, incitati inflammatique furore feruntur.*
3. *Sed robur hoc ſanctitatis & auctoritatis Eccleſiaſticæ immotum contra has furias manet in æternum.*

VERE profectò atque ſapienter à Salomone dictum illud. [g] *Vbi non eſt gubernator populus corruet; ſalus autem vbi multa conſilia.* [h] Quæ verba S. Dorotheus exponens ait. *Cauere nos admonet diuina ſcriptura, ne noſmetipſos informemus, ne nos ſciolos habeamus, ne perſuadeamur eſſe nos ſatis nobis ad regimen noſtrum. Opus enim nobis eſt auxilio præter Deum, opus coadiutoribus. Nihil eſt miſerabilius, nihil quod citius expugnari queat, iis qui nullos duces, nullos auctores habent ad viam Dei.* Talis eſt miſeria & infælicitas hæreticorum à ſumma impudentis malitiſque profecta, in exponendis ſacris literis, veriſque doctrinæ SS. Patrum ſenſibus eruendis, auctorem bonum fidelemque eloquiorum diuinorum interpretem, ſequi deprecantium. Vt ſui inanis cerebri dementiæ credentes, alterando adulterandoque diuinas illas paginas, naufragantes à fide ſecum ſeductos à ſe in eandem impietatis miſeriæque foueam præcipitent: atque totam Eccleſiæ ſanctiſſimæ œconomiam Monarchiamque confuſione deteſtabili perturbent. Sic dum has diuinas ſcripturas fideles verbi Dei voluntatiſque eius ſequeſtras, ſe impudenter ſectari gloriantur, impropperando veritati, iuſtis ac ſanctis Eccleſiæ Patribus, principibuſque calumnias inurendo ſuos peſtiferos in æternæ pericula mortis conſectantur errores: vt clariſſimè [i] D. Auguſtinus ad Conſentium Epiſtola demonſtrat. *Quia*, inquit, *& ipſa*

[g] Prouerb. c. 11.

[h] S. Doroth. ſerm. 5.

Quam miſerũ ſine bono auctore ſcripturas velle interpretari.

[i] D. Auguſt. Epiſt 222. ad Conſent p. 328.

scriptura sancta, quæ magnarum rerum ante intelligentiam suadent fidem, nisi eas rectè intelligas, vtiles tibi esse non possunt. Post hæc subiungit. *Omnes enim heretici qui eas in auctoritate recipiunt, ipsas sibi videntur sectari, cum suos potius sectentur errores, ac per hoc non quod eas contemnant, sed quod eas non intelligant heretici sunt.* Sic illi miseri: quare hoc? Quia magis sui cerebri debilis ac sensu bono vacui per superbam præsumptionem vertigini fidere malum, quam optimo maximéque erudito doctori credere. [a] *Sic de intelligentia hæresis est, non de scriptura: sensus non sermo fit crimen.* [b] *Sic non aliunde natæ sunt hæreses & quædam dogmata peruersitatis illaqueantia, & in profundum præcipitantia, nisi dum scriptura bonæ intelliguntur non bene, & quod in eis non bene intelligitur etiam temere & audacter asseritur.* [c] Sic rectè monuit S. Hieronymus, *Vt non putaremus in verbis scripturarum esse Euangelium, sed in sensu non in superficie, sed in medulla: non in sermonum foliis, sed in radice rationis.* Quod quidem cum per se hæretici penetrare nesciunt, contemnentes per arrogantiam, audaciamque stupendam bonæ subsidia doctrinæ, à SS. Patrum doctorumque Catholica fide, sapientiaque illustrium fontibus hauste, in horribilis inscitiæ perditionisque barathrum cum seductis à se funestissimè reuoluuntur. Quid illis miseris voluntariè cæcis facias? [d] *Via stulti recta in oculis eius: Qui autem sapiens est*, qualis est salutis suæ cupidus humilis Catholicus, *audiet consilia.* Atque vtinam stulti atque dementes heretici non essent, vt ad salutem animarum suarum legitimum verumque SS. Scripturarum sensum à sancto aliquo doctore ab Ecclesia sedeque Apostolica firmamento veritatis approbato dociliter audire vellent, qualem his verbis S. descripsit Ambrosius. [e] *Talis debet esse qui consilium alteri dat, vt seipsum formam aliis præbeat ad exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate, vt sit sermo eius salubris & irreprehensibilis, consilium vtile, vita honesta, sententia decora*, & cap. 8. eiusdem libri, cui doctori salutem nostram credere debeamus ita docet. [f] *Huiusmodi viro salutem nostram, & existimationem committimus qui sit iustus & prudens: facit enim iustitia vt nullus sit fraudis metus, facit etiam prudentia vt nullius sit erroris suspicio.* O vos insensati & propter intolerabilem superbiæ & audaciæ obstinationem miserabiles hæretici qui in turbido cerebri vestri cœno, fontem aquæ viuæ, scilicet puræ ac verę scripturarum intelligentiæ quæritis, & aures ad audienda veritatis oracula præ nimia confidentia præsumptioneque non habẽtes, ad has huius S. Patris voces non attenditis! [g] *Quis in cœno fontem requirat? quis è turbida aqua potum petat? itaque vbi luxuria, vbi intemperantia, vbi vitiosa confusio, quis inde sibi aliquid hauriendum existimet? Quis vtilem causæ alienæ iudicet quem videt inutilem vitæ suæ? Degeneres animos vita arguit. Quomodo enim eum potes iudicare consilio superiorem, quem vides inferiorem moribus? supra me debet esse cui me committere paro. An verò idoneum eum putabo, qui mihi det consilium, qui non dat sibi?* Alios salutaria docere vos fingitis aut præsumitis, qui vestras animas contagione peruersæ persuasionis opinionumque hereticarũ portentis inficitis, infectasque æternæ damnationi mancipatis? Sed quem vos directorem magistrumque in exponendis SS. Scripturis sequi velletis? vos qui

Scriptura nõ bene intellecta non prodest sed potius plurimum nocet. De intelligentia scripturæ non de verbis fit hæresis.

a S. Hilar. l. 2. de trinitate.
b S. August. tractat. 8. in S. Ioannem.
c Comment. in Epist. ad Galat. c. 1.
d Prouerb. 12.
e S. Ambros. l. 2. offic. c. 17.
Qualis debet esse doctor quem in intelligendis scripturis beneque viuendo sequi debemus.
f Idem S. Ambros. c. 8. l. 2.
g S. Ambros. l. 2. offic. c. 12.
Nouatores, vt Caluinus, Patribus, œcumenicis Conciliis, totique Ecclesiæ interpretandi scripturas auctoritatem iniquè scelerate adimunt.

A ipsas interpretandi sanctis priscorum sæculorum Patribus, conciliis œcumenicis, ipsique columnæ veritatis Ecclesię auctoritatem iniquè denegare præ enormi vestra superbia non perhorrescitis? Nunquid vestri Patriarchæ Caluini, cuius blasphemiarum, errorumque venena suxistis, portentosa vox est, [h] *Hoc perpetuum esse nego, vt vera sit & certa scripturæ interpretatio, quæ Conciliy suffragiis fuerit recepta.* Huius improbæ arrogantisque negationis hanc paulò ante rationem non minus impiam produxerat. *Dum numerantur*, inquit, *non appenduntur sententiæ: meliorem partem à maiore vinci sæpius necesse fuit. Certe multas impias sententias protulerunt.* O scelestum hominem! ô blasphematorem impium! ô in spiritum Dei viui contumeliosum Hæresiarcham! vbi Spiritus sanctus? si quę effutit Caluinus vera essent? si præsens œcumenicis Conciliis, vt fide Catholica credimus, qua ratione Patres illi quos ipse Dei S. Spiritus intus alit, *Multas impias sententias*, in sacro illo Ecclesiæ vniuersalis consistorio proferre potuerunt? Nunquid si aliquis à Patribus sic in nomine Christi congregatis prolatus sit error, acceptus Spiritui sancto referendus est? Nunquid si à veritatis luce in mendaciorum tenebras illi Patres abrepti sunt, Spiritus sanctus decepit eos? O rabida ora! ô furiosi, non mente præditi! ô dæmonis, non hominis vocem! Nunquid his & similibus consideratis hæreticorum blasphemiis, hereticos non modo veritatis adulteros, sed etiam interfectores sine causa [i] Tertullianus appellauit libro de carne Christi? Quanto sapientius & fidelius nos S. Augustinus edocuit, neminem quantumuis eruditum sine Ecclesiæ sanctę Matris auctoritate, directione & approbatione sacras debere scripturas exponere? Hanc doctrinam Honorato Manichæo factionis hæretico superbè glorianti se scripturas per se satis intelligere, diuinaque secreta certa ratione carpere facillimè posse, imprimere ac inculcare conatus est, talia inani iactanti proteruo respondens. *Et si facto tibi non nocebis, nocebis tamen exemplo cæteris: itaque ordo iste & ratio seruanda, quæ sine cuiusque periculo seruari potest*: scilicet cum in SS. Scripturarum intelligentia Ecclesiæ Matris consulitur auctoritas. *Quod quidem facile fit, etiam hi qui volare possunt, ne cui sit periculo exemplum, paulisper cogantur incedere, quia etiam cæteris tutum est.* Hęc prouidentia veræ religionis, hoc iussum diuinitus, hoc à beatis maioribus traditum, hoc ad nos vsque seruatum. Hoc perturbare velle atque peruertere nihil aliud est, quam ad veram religionem sacrilegam viam quęrere. Qua directionis via, quia heretici nolunt incedere, iudicio [k] S. Cypriani corruptores Euangelii atque interpretes falsi nominantur. *Qui*, inquit, *extrema ponunt, & superiora prætereunt partis memores & partem subdole comprimentes, vt ipsi ab Ecclesia scissi sunt, ita capituli vnius sententiam scindunt.* Esau pilosus, ferus & agrestis cibos de venatione sua Patri suo Isaac propria manu industriaque parauit, & pro labore huius apparatus ciborum, paternam perdidit benedictionem. At Iacob cibos eidem Patri bene coctos, appararos & cõditos non sua industria atque labore, sed matris Rebeccæ manibus, opera, labore, paternæ fælicitate benedictionis abundauit. Sic heretici Esau reprobi sectatores sibi formant & condunt sua superba presumptione

h Caluin. Instit. patu c. 8. art. 167.
i Tertul. l. de carne Christi c. 5.
k S. August. l. de vtilitate credendi ca. 10.
l Cypr. l. de vnitate Ecclesię.
In exponendis SS. scripturis sensus quem dat Ecclesia sequendus est qui secus faciunt reprobantur vt Esau.
m Genes. 27.
Not concept.

Hæretici Esau reprobo similes: Catholici Iacob audientiores Matris Rebecca comparati.

de scripturis prauè falsoque intellectis pernicio- A fas, mortiferasque intelligentias, tanquam pestiferos animorum cibos, qui illis æternæ damnationis maledictionem causantur. At boni Catholici spiritualis Rebeccæ filij, id est Ecclesię sponsæ magni Isaac, qui est Christus Dominus, risus & deliciæ generis humani, ex scripturis sensus puros & legitimos accipiunt: non quales proprij ac particularis spiritus labor adinuenit, sed quos spiritualis Rebecca Ecclesia, firmamentum & columna veritatis, fidelium Catholicorumque mater sua virtute, industria, sapientia à Spiritu sancto profectis tanquam salutares, regias, cælestesque dapes bene conditas apparauit. Ex quibus obedientes illi filij sponte Christi Catholici, Iacobi spirituales, scilicet vitiorum vitæ, errorumque fidei supplantatores, cumulatam fœcundamque bonis omnibus sibi benedictionem æterni Patris acquirūt, fructuque illius postea in cælesti patria, sempiterna fœlicitate copiosissime potiuntur. Veri ac mystici agni Christi Domini fideles illi, qui alienis vberibus, vt meretricias Babylonicæ, hæresis nempe, doctrinæque dæmoniorum veneno mortis æternæ tumentibus, os mentis apponere deprecantur: sed solius matris suæ Romanę Ecclesiæ mammillas diuino lacte redundantes sugere desiderant, sicut illius vocem, vt agni mansueti, audiendi religiosa cupiditate sapienter inflammantur. Præclara & apposita quidem conceptio S. Ambrosij doctrinę fundamento subnixa, ista dicentis. [a] *Agnus lactis materni notos sibi fontes requirit: quamuis tibi desiderio teneatur & potus, transcurrit tamen aliena vbera grauida, licet humore lactis exundent. Solam matrem requirit, solius sibi materni vberis pauperes succos significat abundare.* Item ex eodem §. Patre, *Agnus multis licet versetur in millibus ouium recognoscit vocem parentis, festinat ad matrem.* Talis est verè Catholicorum C conditio, & propter dictas rationes dilecto Iacob similium, & agnos mansuetos imitantium.

Catholici audientes vocem Ecclesiæ in scripturis exponendis agno mansueto similes.

a L. 6. Hexameron c. 4. t. 1.

Non sic hæretici, non sic: sed hædis non immeritò à SS. Patribus propter fœtorem doctrinæ mortiferæ comparantur, & sanguinario crudelique Esau ab vtero Matris maledictioni diuinæ propter ventura vitæ corruptissimæ scelera subiugato, similes esse iustissimè perhibentur. Propter horribiles ausus, machinationes, rebelliones, ferinos impetus, sacrilegasque furoris, odij extremi, malitiæ, errorumque detestabilium iactationes: quibus se contra Deum & Christum eius, & contra diuinam eius religionem, contra vicarium eius in terris œcumenicum omnium fidelium parentem, contra sponsam Christi Ecclesiam Catholicam, Apostolicam, & Romanam Matrem charissimam: quæ eos in Christo per la- D uacrum regenerationis genuerat, perfidissimè, omni deposito sensu pudoris & humanitatis armarunt. Nam de sceleribus Esau reprobi sic S. Chrysostomus loquitur. [b] *Quid Esau malignius? Quid illius impudentius nequitia? Nonne fornicator erat & immundus?* Vt ait Paulus, *Non matricida & patricida? non fratricida, quantum in ipsius fuit proposito?* Quæ scelera vere nouatoribus attribui quis inficias ire potest? Nonne quantum in seipsis, eorumque vindictæ cupiditate rabida fitum est, Patrem Christianorum fidelium quondam suum, sanctissimum Romanum præsulem, Matrem quoque omnium in Christo regeneratorum Ecclesiam Catholicam & Romanam, sedemque Apostolicam, omnesque fratres eiusdem Patris & matris spiritualium filios Catholicos sæuissimæ demittere neci, suoque cruore ac funere exterminare inflammatis furore desiderijs incenduntur? Qui in eum præcipuè finem scripturas diuinitus inspiratas deprauatæ interpretationis adulterio cōstuprare, purosque ac immaculatos SS. Patrum doctrinæ fontes veneno suæ impietatis inficere conantur: vt Patris sanctissimi vicarij Christi, Ecclesiæque Catholicæ Apostolicæ & Romanæ fidelium matris amantissimę, aliorumque in ea animarum rectorum, atque principum Catholica fide pietateque clarissimorum auctoritatem, honorem, virtutem, potestatemque funditus euertant. Vnus pro multis Nouatorum nostrorum Patriarchis legatur Caluinus! In mille locis inuenietur blasphemator diuina mendacijs deprauatisque expositionibus oracula contaminare, sanctorumque Patrum testimonia falsificationibus imposturisq; temerare: B vt Ecclesiam Dei Catholicā, sedemque beatissimi Petri atque eius successoris Rom. Pontificis vicarij Christi Domini, principatum blasphemijs, iniurijs atrocibus, maledictisque suis grauatum, oppletumque, quantum Sathanico conniti furore potuit, delere exscindere, prosternere, atque in planum à radicibus effundere nitetetur. Ne beneuolus Catholicusque lector in eius nefaria Satanæ ministri operum lectione nefanda fatigetur, accipiant vnicum ipsius institutionum caput: puta caput [d] 9. libri 4. §. 6. 7. 8. 9. &c. in paruo chartæ circo atque spatio horrebit ipse pius lector, & obstupescet, videns tam enormiter à Caluino impietatis blasphemiæque prodigio sacrosancta prophetarum, Apostolorum, Euangelistarumque oracula falsificata, truncata, mutilata, in prauum omnino spiritui sancto contrarium sensum horribili impostura, fallaciaque detorta. Qualia sunt prophetarum Esaiæ, Ieremiæ, Ezechielis, Zachariæ, Michææ, librorum Regum, Paralipomenon, Euangeliorum, actorum Apostolicorum, Epistolarum Ss. Petri, Pauli aliorumque spiritu sancto locutorum testimonia. Quæ ideò commentis adulterinis sceleratissimus hæresiarcha conspurcauit, vt tales blasphemias scommatis atque pseudologiis permixtas, tanquam sagittas furoribus ardentes, infectasque maledicentiæ sacrilegæ veneno in sanctissimum Christianę religionis sanctuarium, S. Petri cathedram, in rectorem vniuersalis Ecclesiæ, reliquosque sub ipso in Christiana societate rerum ad regimen Ecclesiæ animarumque salutem satagentes pastores, impetu rabie hæretica cæcato iacularetur. [e] *Papatum toto Episcoporum suorum grege non alia ratione, nisi quia pastores nominantur, excassa verbi Dei obedientia, voluunt omnia versantque pro libidine, interim persuadere contendunt sese luce veritatis destitui non posse, spiritum Dei in se residere: Ecclesiam in se subsistere, & secum emori: quasi verò iam nulla sint Domini iudicia, vt eodem pœnæ genere in mundum hodie animadaertat, quo populi veteris ingratitudinem aliquando vltus est: nempe* [f] *vt pastores percutiat cæcitate & stupore. Nec intelligunt stolidissimi homines eandem se canere cantilenam, quam canebant olim illi qui cum verbo Dei belligerabant: sic enim sese tu atra veritatem instruebant hostes Ieremiæ.* [g] *Venite & cogitabimus contra Ieremiam cogitationes: quandoquidem non peribit lex à sacerdote, nec consilium à sapiente, nec verbum*

Hæretici Esau reprobo & patricida, atque fætido hado similes.

b Homil 80. ad pop Antiochen.

c Ad Hæbr. 12.

Quomodo hæretici patricidæ, matricidæ & fratricidæ sicut Esau appellantur.

a. Pars.

Hæretici in id præcipuè finem corrumpunt scripturas vt Papa, Ecclesia aliorumque eius pastorum destruant auctoritatem.

Deprauat Caluinus sacras scripturas, vt auctoritatem & supremam Rom. Pontificis auctoritatem, aliorumque Ecclesiæ pastorum diruat; exemplum detestabilem ostendat.

d L. 4. instit. ca 9 §. 6. 7. 8. 9. &c.

Caluini horribiles iniuriæ in Papam & alios Ecclesiæ sanctæ pastores

e l. 4. c. 9 § 5.

f Zachar. 11.

g Ierem. 18.

Prodigiosa scripturarum applicatio à Caluino in odium Papę & bonorum in Catholicorum atque ministrorum Ecclesię.

à *propheta.* Quæ prodigiosa hæc scripturæ accommodatio? in odium Papę & aliorum orthodoxorum Ecclesiæ ministrorum sub ipso in campo militantis Ecclesiæ pro salute fidelium contra immanitatem perfidorum Dei Ecclesięque hostium fortiter generoséque dimicantium? Quot verba, tot maledicta: quæ iterans & multiplicans contra Papæ, prelatorum sub illo, conciliorumque Ecclesię dignitatem & honorem, sic ca. 9. §. 7. eiusdem libri loquitur. [a] *Concilium sacerdotum, Pontificum & scribarum aduersus Christum Hierosolymis* [b] *coactum iussu summi sacerdotis, ubique sacerdotalis ordo summo Pontifici assidebat, ne quid desideraremus, quod ad vniuersalium Conciliorum externam speciem attineret: damnatur tamen illic Christus, & eius doctrina è medio profligatur.* Post hæc exclamat Caluinus quasi canens triumphum ante victoriam, ac si rectè ac necessariò ex funesta illa congregatione impiorum sacerdotum, legis veteris contra Dominum, obliquitatem, erroneamque Conciliorum Christianæ religionis œcumenicorum decisionem deduceret, quæ suæ infallibilitatis securitatem & certitudinem in verbo Dei promissionibusque Christi fundatam firmatamque retinent. [c] *O suspiciendum Patrum concilium! I tu nunc, & inclusam in vniuersali concilio Ecclesiam iacta: sit tibi factum istud documento pro conciliorum maiestate. Et quis nunc, rogo, nobis fidem fecit, quod nihil eueniet, vti ventura defectio speratur, quam prædixit Dominus per os Pauli, quæ venire non potest quin primi pastores ipsi à Deo desciscant?* [d] Deinde suum maiore iracundia stylum exasperans sic increpando prosequitur. *Quousque hic in exitium nostrum tam sponte cæcutimus? Quousque in re tanta vana securitate torpescimus? Quare nullo modo*, ait Caluinus, *concedendum est in pastorum cœtu Ecclesiam consistere, quos Dominus nusquam recepit bonos perpetuò fore: malos autem interdum futuros prænuntiauit.*

a Caluin. l. 4. instit. c. 9 §. 7.

b S. Ioan. c. 11.

c Caluin. l. 4. inst. c. 9 §. 7.

d. Thessal. 2. c. 2.

Infallibilitatem Conciliorum œcumenicorum Caluinus nefariè & multa cum falsitate improbat.

Hæc Caluinus fęcunda mendaciis, imposturis ac pseudologiis, vt Romani Pontificis sanctitatem & principatum, Conciliorum œcumenicorum rectitudinem ac infallibilitatem in decernendo, [e] Monarchicumque totius Ecclesiæ inuiolabile numen atque regimen effundat in interitum, maledictorumque cumulo nequiter obruat & opprimat. Quam imposturarum fętidorumque mendaciorum putredinem ore Caluini blasphemo exhalari non valde mirum: cum sit hæreticorum germanum omnium non modo pastores Ecclesię optimos, pręcipuè pastorum principem, sed etiam religiosissimos sæcularis Reip. principes, quos suis sentiunt impietatibus aduersari, maledictis incessere, atque eximias eorum heroicasque virtutes calumniarum atrocissimarum colluuie, cœnoque pro viribus extinguere. Quod clarissimum fieri posset enumeratione exemplorum, ni prolixitatis metus obstaret: sed pro multis vnum illud nefandissimorum Nestorianorum commemorare sufficiat. Qui cum pręter spem omnem quam conceperant, animaduertissent Theodosium imperatorem S. Pulcheriæ virginis opera à Nestorio suæ Patriarcha abominationis hæreticæ maximè abalienatum esse animo, suamque sectam diabolicam illi maximo esse horrori, in Catholicos contra, summæ charitatis, beneuolentię atque benignitatis inclinatione affectuque paterno ipsius sanctę virginis sororis persuasione propendere. Hoc indignissi-

e Vide Horantium l. 2. c 18 locorum Catholicorũ.

Mos hæreticorum pastores ac principes Christianos suis obsistentes impietatibus calumniari.

Atrocissima calumnia Nestorianorũ in Theodosium iuniorem & S. Pulcheriam sororem eius.

A mè ferentes in vtrosque fratrem & sororem Augustos furiosissimè concitati, quod aliter suæ execrabilis impietatis exitium auertere non poterant: calumniis, iniuriis, probrisque horribilibus vtriusque famam, honorem, vitæ candorem, sinceritatemque atrocissimè vulnerarunt. Rabie enim hæretica perciti hęc pręter alia nefanda de illis iniuriosissimè spargere in vulgus atque iactare non dubitarunt, quæ his verbis narrat Suidas. [f] *Nestorio autem adeo infensa fuit Pulcheria, vt qui illũ adamabant*, scilicet huius sectatores impietatis *Nestoriani, rumorẽ spargerent, ideo inuisum esse Pulcheriæ Nestorium, quod illam incestus cum fratre Imp. Theodosio criminatus esset.* Hęc scelestissimi hæretici. Sed quid mirum hos in sanctam Christi virginem sociam fratris in imperio propter admirabiles diuinasque virtutes, *facto hactenus intentato*, (vt loquitur Marcellinus) hæreticos insaniuisse. Cum in virginum virginem, virginumque B Reginam sanctissimam Dei genitricem tantis efferati blasphemiis æstuarint? At dum tot maledicta conuitiaque in sanctos Dei seruos ac ministros in vtroque foro vt eorum nomen bonum & auctoritatem inter populos destruant, furiosæ linguæ & calami spiculis eiaculantur: sibi speciem probitatis & sinceritatis in doctrina aliquam, sed fallacem fraudulentamque comparare conantur. Non modo in sensus suos scripturas deprauatas obliquè, dolo & arte Pelasga detorquendo; sed etiam SS. Patrum doctrinam professionemque fidei simili fraude contaminatas & adulteratas sibi attribuendo. Vt ementita simulataque non recedendi ab hac SS. Patrum fide doctrinaque professione viri boni atque veri religionis Christia- C nę, cui maximè nocent & inimicantur, defensores, vindices, ministri, professoresque nominentur: sicque cuniculis, tectisque hypocrisi atque fraude machinis, diuinam fidei Catholicæ, salutisque fidelium structuram facilius perniciosiusque demoliantur. De qua dolosa fraudulentaque hæreticorum improbitate querelam supra D. Augustini vidimus. Hanc sacrosanctæ synodi, sanctique Patres sæpius detexerunt, & cum anathemate condemnauerunt. [g] *Solent*, inquit Concilium 5. œcumenicum, *hæretici, quod à Theodoro Mopuestiæ hæretico Episcopo factum legimus, quædam ex his quæ sancti Patres scripserunt circumcidentes, quædam etiam falsa ex semetipsis componentes & confingentes sanctæ memoriæ Cyrilli Epistolam conabantur quasi ex testimoniis Patrum prædictum impium Theodorum ab anathemate liberare.* Qui quos Patres corrumpere & erroris, D falsificationisque poterat adulterio polluere, suos esse dicebat: quos non poterat hæreticos appellabat. Ita Cyrus Alexandrinus Episcopus, Sergius Constantinopolitanus, [h] aliique hęresiarchæ, vt scribitur in Concilio Lateranensi sub Martino primo, superbissima præsumptione ac impudentia ad confirmandas hæreticas suas impietates sanctorum Dionysij Areopagitæ, Cyrilli, aliorumque orthodoxorum Patrum abuti testimoniis prius enormi fraude deprauatis non dubitarunt. [i] Propter quam fraudem in deprauandis Sanctorum Doctorum scriptis ad suæ impietatis robur, sancti in eo Concilio congregati Patres, proferente spiritus sancti decretum Martino primo hos execrabiles Hierusalem spiritualis, quæ est Ecclesia, oppugnatores cum Hierusalem terrestris hostibus eam

f Suidas in Nestorio.

Marcellinus in chro.

Calumniando sanctos principes Ecclesiæ & Reip. Christianæ hæretici sibi nomen bonum speciemque probitatis acquirere nituntur non solum sibi attribuendo scripturas corruptas à se, sed etiam SS. patrum doctrinam simili fraude deprauatam.

g Concil. Constantin. 2. generale 5. collat 8.

h Concil 5. œcumenicum ibid. & Hesych. presbyter Hierosoly. in Ep Ecclesiastica.

i Concil. Lateran. sub Martino 1. consult. 3. t. 2. Concil.

grau

cum Hierusalem terreſtris hoſtibus eam graui obſidione premeentibus appoſita conformitate in hæc verba compararunt. *Qui ſpiritalem expugnant Hieruſalem, id eſt Catholicam Eccleſiam, imitantur eos qui terrenam expugnarunt Hieruſalem: & feſtinant vt ipſi abuti quodammodo doctrinis, ſicut Rapſaces patria voce contra Iudæos abuſus eſt, vt difficilè nequitia cum potuiſſet ſentiri: ſicut & iſti propriam fingunt, nec in honorem patrum, ſed in deceptionem ſimplicium, ſicut ille Iudæorum, hoc callidè peragere nituntur: Verumtamen ſicut Dominus ait, ex fructibus eorum cognoſcetis eos: & quoniam hi ſunt ſimiles ſepulchris dealbatis, quia foris apparent hominibus ſpecioſa, ſicut & hæretici, quaſi paternis velati doctrinis: Intus verò pleni ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia, id eſt mortalibus & fœtidis dogmatibus: nec enim ſimpliciter proferunt ſermones, ſicut teſtatur Cyrillus,* [a] *ſed cum dolo atque verſutia.* Quos ſceleratos hæreticorum dolos conſiderantes, impenſeque ad calculum rationis examinantes SS. Patres iſta addiderunt. *Quod vtique & nos veraciter cognoſcentes non debemus omnino timere opprobriũ hominum iſtorum, neque exprobrationibus vinci: quoniam hoc nobis Dominus iubet per Eſaiam Prophetam, dicens:* [b] *Audite me qui ſcitis iudicium: Populus meus in quorum corde lex mea eſt, nolite timere opprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne timeatis, &c.* Malitiam poſt hæc, verſutias fraudeſque hæreticorum in peruertendis ſanctorum Patrum doctrinis, ſcriptiſque ad interficiendum in occulto rectos corde magis ac magis exprimentes patres illi aiunt doctrinas, monumentaque illorum S. Eccleſiæ magiſtrorum eſſe velut foramina petrarum, in quibus proditoria calliditate hæretici latitant, vt per eorum deprauationem ſimpliciorum ſalutem immaniſſime ludificentur. [c] *Sunt enim,* inquiunt, *foramina petrarum ipſa ſanctorum Patrum de Chriſto myſtica traditiones: Conantur namque & in his foraminibus doloſè abſcondere ſe hæretici, vt putentur ſanctiſſimi & non ſceleroſi paruulis. Qui ſi verè ſcripturas animaduerterent, nunquam ad talem iniquitatem proſilirent, id eſt, immutationem, & interemptionem paternarum traditionum & dogmatum.* Sic Paulus Epiſcopus Conſtantinopolitanus Monothelitarum contagione contaminatus ſcribens, ad Theodorum Papam huius nominis primum, impudentiſſimè in aſſerenda vnitate voluntatis & operationis Chriſti Domini, ſe ſacrarum Scripturarum & patrum doctrinam ſequi, eorum fidei inſiſtere veſtigiis aſſerebat. [d] *Non,* inquit, *irregulariter ſtamus, non ad contradictionem, non fauorem inanem amplectimur, ſed in verbo Dei propoſita huiuſmodi requiſitionis reſolutionem feciſſe dignoſcimur, &c. Et pro illa fide,* ait, *alapas ſuſtinemus & exprobrationes.* Qua alia verborum formula, quam iſta noſtri Nouatores Catholicis reſpõdẽt in ſua mordicus improbitate defendenda? Per alapas & exprobrationes quarũ ſeueritate ſe pro fide, ſcilicet hæreſi ſua, hæreſiarcha premi patienter aſſerit, erant illæ ſanctæ, piæque exhortationes & admonitiones, quibus ſancti illi patres hũc ab hæreſeos ſuæ cõtagione eripere Chriſtiana charitate eius ardore ſalutis incenſi nitebantur. In qua nihilominus pertinaciter reſiſtens ſanctorũ Patrum monitis, ſanctoque ſpiritui permanſit, iuſtè propterea à Concilio condemnatus. Quod de aliis hæreticis ipſa ſubiunxit: *Mos eſt hæreticis ſic fari: Hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis ab initio facti ſpeculatores & mi-*

Hæretici Eccleſiæ ac ſedis Apoſtolicæ oppreſſores cum obſidentibus Hieruſalem comparati.

In eodẽ Cõc. Lateran.

Hæretici ſimiles ſepulchris dealbatis.

a S. Cyrillus Alexand.

In eodẽ Concilio.

b Eſaiæ c. 51. v. 7.

Scripta SS. Patrum ſunt foramina petrarum in quibus latitant hæretici ad decipiẽdos ſimpliciores.

c Ib. in Conc. Lateran.

d In eodem Concil. conſultat. 4.

Pauli Monothelitæ Epiſcopi Conſtantinopolitani impudens aſſertio epiſt. ad Theodorum Papam 1.

e In eodem Concil.

A *niſtri verbi Dei & ſequentes diſcipuli & ſucceſſores eorum, id eſt ſanctæ & vniuerſales quinque ſynodi venerabilium Patrum, atque per hanc allocutionem ſimpliciores ſurripientes doloſè perſuadent malum vti bonum complecti per patrum & ſynodorum ſuauem nominis appellationem. Hoc enim facere ſimiliter ſibi proprios diſcipulos ab initio ſerpens edocuit, per fictos mores & blandos ſermones ſibi extranea reuelantes. Quod vtique deſpicere non eſt nobis ſine periculo; quibus credita ſunt à Domino rationabiles paſcere oues, vt lupos expellamus & proiiciamus, ne à feris captum quicquam de ouibus Catholicæ eius Eccleſiæ per noſtram negligentiam inueniatur.* Hoccine eſt diuinas ſcripturas ſanctorumque Patrum doctrinam mendacio ſibi vendicare? Hoccine eſt dolo ac periniqua fraude in earum deprauationem pollutionemque furere? vt ſancta Chriſti fi-

B des his tenebrionum erroribus extinguatur, Pontificiæ auctoritatis acies hebeſcat, & fidelium ſalus iſtarum inſaniarum limo lutoque ſordidata penitus aboleatur? Sic per ſanctas Scripturas male intellectas deprauataſque Marcion ad fidei de humanitate carneque Chriſti extirpationem funuſque tetendit. [f] *Hæc opinor conſilii,* inquit Tertullianus, *tot* (ſcilicet ſcripturas de Chriſti carne) *originalia inſtrumenta Chriſti delere Marcion auſus eſt, ne caro eius probaretur. Ex qua, oro te auctoritate? ſi propheta es, prænuncia aliquid: ſi Apoſtolus, prædica publicè: ſi Apoſtolicus, cum Apoſtolis ſenti: ſi tantummodo Chriſtianus es, crede quod traditum eſt: ſi nihil iſtorum es merito dixerim, Morere. Nam & mortuus es qui non es Chriſtianus, non credendo, quod creditum Chriſtianos facit: & eò magis mortuus es, quo magis non es Chriſtianus; qui cum*

C *fuiſſes excidiſti, reſcindendo quod retro credidiſti:* Sed cum adulterio diuinorum eloquiorum & corruptione ſanctorum Patrum doctrinæ ipſi veritatis falſarii maledicta, probra iniuriaſque Catholicis quod ſecum falſa non ſentiant, inurere ſolent, vt eorum nomen bonum famamque deſtruant, ſibique hac pollutione famæ, apud omnes ſpeciem probitatis adipiſcantur; quo facilius & callidius impietatis ſuæ malitiæque virus deceptorum pectoribus effundant. Hoc præclaris illis in Concilio Lateranenſi ſub Martino primo verbis Maximus Aquileienſis Epiſcopus expreſſit. [g] *Studioſi ſunt hæretici, vt Catholicorum nomen fœtere faciant, vitia ante omnium oculos,* commentitia atque ſuppoſita ſcilicet, *ingerere & ſuam iniuſtitiam commendare. Nos irrationabiliter calumniantur, ſuam ex hoc cooperire dementiam properantes,*

D *quatenus per mendacium, veritatem valeant obumbrare, & ex hoc patrem mendacii cognoſcunt, per eos propriè contra fidem opera inſtituentem, &c.* Atque hoc tam verè atque manifeſte de noſtris Nouatoribus comprobatur, vt illud pluribus illuſtrare præter ea, quæ tot iam locis ſupra recenſuimus, non minus ſuperfluum videretur, quam ad illuminandum facem in meridie circumferre. [h] Iudæis imprecationi maledictionique datum quod præcepta Dei legemque ſimul & prophetarum vaticinia prauo carnalique ſenſu ad placitum interpretantes adulterarent, vt ventri & abdomini dediti carnalia deſideria complerent. Quantò major hæreticos imprecatio maledictioque percellere, pœnaque poſtea grauior in eos iuſto Dei iudicio irruere debet? qui vt Deum eiuſque ſanctos blaſphement, fidem Catholicam eneruent, excelſum ſanctitate, virtute, benedictione diuina,

Mos loquendi hæreticorum in fallacia & mendacio.

f Tertull. l. de carne Chriſti cap. 2.

Marcion per corruptas ſcripturas maleque intellectas fidem de Chriſti humanitate abolere conatus eſt.

Hæreticus Chriſtianus non eſt & verè ſpiritu mortuus.

Hæretici Catholicorum famam cur tam ſolicitè deſtruere ſatagunt

g Maximi Aquileienſis Epiſcopi dictum de hæreticis.

h Iſychii l. 7. in Leuit. c. 26.

Hæretici in deprauandis ſcripturis ſceleratiores Iudæis.

Ecclesiæ Catholicæ thronum concutiant, atque A de eo principem Christianæ Monarchiæ omni spoliatum potestate spirituali turpiter violenterque deturbent: omnes tam veteris, quam noui testamenti scripturas, sanctorumque Patrum scripta Catholicasque doctrinas detestabili corruptione, ac alteratione pestifera à sincero veritatis portu abreptas in mendaciorum syrtes atque scopulos atrociter illidunt. Sed his tot abominationum, mendaciorum, deprauationum, blasphemiarum hæreticorum, aliorumque Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ, atque Romanæ hostiũ ingruentibus tempestatibus, procellisque numquam fidei veritas infirmabitur, nunquam S. Petri nauicula submergetur: numquam inmota sublimisque auctoritatis Pontificiæ rupes excutietur atque nutabit. Nam, vt scribebat Sixtus Papa ad S. Cyrillum Alexandrinum hæreticorum B calumniis vehementer agitatum. [a] *Nouimus frequenter patere calumnijs veritatem, nec tamen vnquam posse falsitate superari: votiua sunt semper fidem molestiæ prædicanti. His namque cum beatitudine copiosa merces paratur in cælo, quibus propter iustitiam maledictiones, persecutiones, & omne malum præcipitur sustinere:* Propter quæ ad majorem ipsius S. Cyrilli consolationem hæc Pontifex Romanus adiunxit, [b] *Passus es falsitatem, vt victricem faceres veritatem: & ideò nunc insultandum est falsitati, quia nullus perire potuit veritati.* His igitur longa oratione deductis, diligenter & attente consideratis, penitusque animo perpensis, quis Catholicorum fideliumque Ecclesiæ sanctæ Catholicæ & Romanæ filiorum Nouatores istos, *Mendaciorum loquacissimos*, vt Tertulliani verbis vtar, *nullius frontis homines in maledicentia sua obfirmatos*, C pertinacia atque vetustare malè viuendi corroboratos non exhorrescit. Quis sectas illas hæreticorum nouorum, academias sacrilegorum, Lutheranorum popinas & crapulas non execratur? Quis Caluiniana seductarum & rebellium matri suæ Ecclesiæ castissimæ, quæ eas Christo in sacro baptismatis fonte parturiuerat atque pepererat, animarum lupanaria non extremo detestatur odio? In quibus purissima virgo, fidei veritas, ac sedis Apostolicæ sanctitas, per maledicta & improperia dæmoni ipsi, spirituali adultero fœdissimè prostituitur? Quis denique omnes istos philoinoros, & vt vno verbo complectar turpissimos Christianę fidei probitatisque constupratores non abominatur? Quibus, [d] *Nihil interest*, vt loquitur Tertullianus, *licet diuersa tractantibus*, *dummodo ad vnius veritatis expugnationem conspirent.* D Liceatque nobis pro fine cum Constantino magno aduersus tot religionis faces, Reipublicæque pestes exclamare. [e] *O rabida ora! O Antichristi metatores! O diluuia & Cataclysmi impuritatum malorumque nostri orbis: apprehendite* [e] *quam sit horrendum incidere in manus Dei viuentis*, quæ vos nisi ad salutaris pœnitentiæ portum maturè cucurreritis, æternis supplicijs viuos mortuosque mactabunt.

S. Pont. Instar perennitonis veritas Ecclesiæ ac authoritas Pontificia sanctitas semper immota manebit contra omnes omnium Dei hostium procellas.

a Epist. Sixti Papæ ad S. Cyrillum Alexand.

b Ibid.

c Tertull. in Apologet. de Tacito & alijs paganorum scriptoribus.

d Tertull. l. de præscript.

e Constantini Magni oratione in Concilio Nicæno habita.

e S. Paul. Heb. c. 10. v. 3.

CAPVT V.

Hæretici turbulenti semper & inquieti non pacifici, eò magis detestandi quo SS. Scripturas frequentiùs citant: quòd eas vitiis obstantibus non intelligentes enormiter inficiant & corrumpant.

1. *Pax vera cum hæreticis stare non potest.*
2. *Obstacula veram SS. Scripturarum intelligentiam hæreticis obstruentia quatuor præcipue. 1. Infidelitas. 2. Impietas.*
3. *Superbia.*
4. *Morum prauitas.*

NOVATORES igitur nostri & eorum patres antiquorum temporum insani superbia, impietate, malitia hæretici, spiritu laborantes erroris atque vertiginis in adulterandis Spiritus sancti scripturis sanctorumque doctorum libris, in interitum religionis Christianæ destructionemque Ecclesiasticæ monarchiæ, secundum sua immania vota: audiant hæc Spiritus sancti contra se dici, quæ illius instinctu in C persona Domini, contra falsos Prophetas Ieremias propheta loquebatur. [a] *Clamat & dicit Dominus, Nolite audire sermones pseudoProphetarum, quoniam visiones cordis sui frustrantur eos. Loquuntur, sed non ab ore Domini dicunt eis qui abijciunt verbum Domini; Pax erit vobis.* [b] *Pacem nunc offerunt*, inquit S. Cyprianus, *qui ipsi non habent pacem.* Non quæritur pax oppressione fidei, non animæ quies firmatur destructione legitimi scripturarum sensus, quæ loquũtur. [c] *Pacem ad eos qui conuertuntur ad cor*; annuntiantque regnum Dei, [d] *Qui posuit fines suos pacem*, his qui merito non numero in spirituali habitant Hierusalem, quæ est Ecclesia Christi Domini in terra militans, nondum in cœlo triumphans. [e] *Pacem reclamatis, & vbi pax?* dicebat contra Donatistas Optatus Mileuitanus: *Quid salutatis de quo nihil habetis? Quid* D *nominatis quod iam diu vestris defectionibus exterminastis?* scilicet vnionem Ecclesiæ, quæ in vnius Monarchæ visibilis auctoritate firmata maximè conquiescit. [f] *Quod grande est pacem voce prætendere & opere destruere*, vt cum S. Hieronymo loquar? [g] *Concordia hæreticorum non est pax, sed impietatis vnitas*, dicebat contra Auxentium S. Hilarius: quam concordiam vitiosam vocabat S. Nazianzenus, [h] *Qua meliorem esse dicebat contentionem pietatis causa susceptam.* Quos propterea Ecclesiasticæ pacis sua rebellione, defectione, calumniisque perturbatores [i] S. Gregorius execrabatur: quod pacem hanc in Ecclesia perturbantes Reip. sæcularisque societatis in regno Christi temporali pacem salutemque popularentur. Cum pax Reip. ex vniuersalis Ecclesiæ pace pendeat. [k] *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum.* Quod est hæreticis germanum: Quorum duplex

Hæretici, vt falsi prophetæ nullo modo audiendi.

a Ierem. c. 23.

b Cypr. ep. 40.

Nulla pax hæreticis qui suis rebellionibus & imposturis pacem Ecclesiæ destruunt.

c Psal. 84.

d Psal. 147. v. 3.

e Optat. Mileuit. l. 3. contra Parmen.

f S. Hierony. ep. 62.

g S. Hilar. contra Auxent.

h S. Greg. Nazianz. orat. 2. de pace.

i S. Greg. l. 4. ep. 32.

k Esaiæ c. 5. v. 20.

genus; alterum eorum qui ſibi errant & ſapiunt, propriæque ſalutis intentû ſolûmodo cauſantur: Alterum eorum qui de profundo cordis impuri putrefactionem fœtoremque impietatis & erroris exterius exhalantes, aliorum hac fœtoris hæretici contagione tactorum ſaluti crudelius inſidiantur, vt eam funditus euertant. Huic annuit diuiſioni Clemens Alexandrinus dicens. [a] *Ex ijs qui declinant à veritate alij ſeipſos ſolos; alij vero propinquos quoque conantur fallere. Atque ij quidem qui appellantur δοξόσοφοι*, id eſt opinione ſapientes, *qui ſe veritatem inueniſſe exiſtimant, nullam habentes veram demonſtrationem, ij ſeipſos decipiunt: quorum non parua eſt multitudo, & quæſtiones declinantium propter confutationes, & doctrinam vitantium propter condemnationem. Qui autem eos qui accedunt decipiunt, hi ſunt valde callidi & aſtuti. Qui etiam ſi ſatis ſciant ſe nihil ſcire, probabilibus tamen argumentis obſcurant veritatem.* Et cum vtrumque genus iſtorum perditorum ſit execrabile, hoc tamen poſterius iudicio huius doctiſſimi patris execrabile magis. Quos propterea maximè oratione noſtra impetimus, qui fallacia, fraudéqoe per ſcripturas à ſe corruptas ſibi credentes inficiunt, ad quarum ſplendidam lucem intelligentiamque veram, his deceptoribus, *veritatis*, vt Tertullianus loquitur, *interfectoribus*, infidelitas, impietas, ſuperbia, vitæque deprauatæ fœtor aditum ianuamque præcludunt. Propter infidelitatem quam voluntariè atque pertinaciter affectant in Apocalypſi equis nigris hæretici comparantur; quod tenebris errorum denigrati & inuoluti penitus in ſanctarum Scripturarum veritate cæcutiant, vt eas non intelligentes præ indignationis

a Clemens Alexand. l. 7. ſtromatum.

Vtrumque hæreticorum genus execrabile ſed poſterius magis.

b Tertull. cõtra Marcion.

Hæretici propter quæ vitia SS. Scripturarum veritatem & intelligentiam habere non poſſunt.

C furore deprauare nitantur. Et hos equos fidei phaleratos erroribus diabulus, ſicut Deus albos equos, ſcilicet fideles Catholicos aſcendit, vt homilia 6. in Exodum ſcripſit Origenes in hæc verba: *Equum & aſcenſorem proiecit in mare: Quemadmodum*, inquit, *ſunt equi quos Dominus aſcendit, iuxta illud Abacuch 3. Qui aſcendis ſuper equos tuos, & quadriga tua ſaluatio; ita & ſunt equi qui aſcenſorem habent diabolum: Hæretici videlicet* præter alios peccatores dæmonibus ſimillimi, qui tenebrarum principes appellantur. *Et in manu eius aſcenſoris diaboli horum nigrorum equorum eſt ſtatera doloſa, de qua Oſeæ 12.* qua hæretici decepti ab illo aſcenſore, viciſſim alios decipiunt & fallunt in ſcripturarum malè intellectarum corruptarumque ponderatione.[g] *Quidquid enim*, inquit ſanctus Hieronymus, *hæreticus loquitur, Dei iuſti-*

Vitium 6. infidelitas.

Hæretici propter infidelitatem equis nigris cõparantur Apocal. c. 6.

Sicut Catholici doctores ac fideles populi equis albis.

c Origen. homil. 6. in Exodum c. 15.

d Abacuch. 3. v. 8.

e Epheſ. 6.

f Oſeæ c. 12. v 7.

g S. Hier in hunc Oſeæ locum to. 5.

D *tiam non habet, & plenum eſt doli & fraudum.* Cui infidelitatis nigredini, impietatis obliquitas adiuncta à vera diuinorum oracolorum cognitione hæreticos arcet. Propter quam hæretici lubrici ac tortuoſi in ſacra Pagina ſerpentes non ſine cauſa nuncupantur, quod in circuitu & obliquitate malitiæ & fraudulentiæ inter alios graues peccatores ambulent, vt ſanctarum Scripturarum veritatem peruertant; atque ſic innocentiam puritatemque Eccleſiæ Dei, eiuſque gremio contentorum fidelium cõſtrupare ſpiritali pollutione valeant. Similes admodum in hoc patri ſuo diabolo, qui ſerpens lubricus ac tortuoſus dictus eſt, qualis in principio mundi primis parentibus ad fallendum eos apparuit. Cur autem lubricus primò [h] D. Gregorius rationem reddit in expoſitione horum verborum prophetæ, patientiæ ſpeculi: *Spiritus eius ornauit cælos, & obſtetricante*

2. Vitium obſtruens oſtium ſcripturarum veritatis eſt impietas hæretica.

Ob impietatẽ hæretici vitioſi ac lubrici ſerpentes dicti inſtar diaboli patris ſui.

h S. Greg. l. 17 Moral. c. 18. in verſ. 13. ca 26 Iob.

Cur diabolus dicitur ſerpens lubricus & tortuoſus.

A *manu eius eductus eſt coluber tortuoſus.* Hæc dicens, *Quis colubri appellatur nomine niſi antiquus hoſtis? ſerpens quippe non ſolum tortuoſus eſt, ſed etiam lubricus, quia ſuggeſtioni eius ſi primo non reſiſtitur repente totus ad interiora cordis, dum non ſentitur illabitur, ſed obſtetricante manu Domini tortuoſus coluber de proprijs cauernis expulſus eſt; quia dum nobis diuina gratia medetur, is qui nos tenuerat antiquus hoſtis eijcitur, iuxta illud Ioannis.*[i] 12. *Nunc princeps huius mundi eijcietur. Dum enim corda infidelium tenuit quaſi manum ad latibula ſerpentis miſit*, quemadmodum cecinit [k] Eſaias cap. 11. *Delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis, & in cauernã reguli qui ablactatus fuerit, mittet manũ ſuã.* Ita planè mõſtroſi huius ſerpẽtis infernalis partus hæretici, lubrici ſerpentes myſticè nominantur:

i S. Ioan. c. 12.

k Eſaiæ c. 11.

B quod vbi caput immiſerint, id eſt fallẽdi primordia per corruptionem ſcripturarum ſuſceperint, paulatim totum corpus inſinuãt, & per impietatẽ magnam hæreſum ſuarum mortifera toxica longè lateque diffundentes exhalant. Sed & diabolus ſerpens tortuoſus appellatur, & obliquus, vt illum vocauit Eſaias his verbis: [l] *Viſitabit Dominus in gladio ſuo duro & grandi & forti ſuper Leuiathan ſerpentem vectem, & ſuper Leuiathan ſerpentem tortuoſum*: Vectem ſeu claudentem diabolum propheta dixit, quod ſecundum D. Hieronymum: *Humanam naturam tanquam vectis quidam ferreus carcere ſeruitutis ſpiritualis per peccatum concluſerit*, ſuæque per illud tyrannidi ſubiugauerit. Cur autem tortuoſus appelletur ſanctus Baſilius explicat in Pſalmum 32. ſuper hæc verba,

Cur tortuoſus ſerpens dicitur hæreticus, ſicut eius pater diabolus.

l Eſaiæ c. 27. v 1.

m S. Hier. in Eſaiæ 27.

Cur vectis diabolus.

S. Baſil. in Pſal. 32. illud Rectos decet collandatio

C *Rectos decet collaudatio. Serpens*, inquit, *qui ad peccatum nobis incentor fuit obliquus dicitur, & in ſerpentem draconem obliquum Dei enſis apud Eſaiam inducitur, quoniam multas ſpiras & inuolutra facit in itinere: ſerpentis namque tractus inæqualiter per humum ſerpit. Itaque qui ſerpentem imitatur, inæqualem etiam ſuam exprimit vitam: ſicut qui è diuerſo veſtigia Dei ſequitur, rectas ſemitas, rectaque pedum veſtigia facit: quoniam rectus Dominus Deus noſter, & rectitudinem, ſiue æquitatem vidit vultus eius.* Ideò hæretici genimina diaboli, quia non recta ingrediuntur, ſed ad ſanctarum Scripturarum deprauationem in circuitu dolorum ac fraudum per ſuæ obliquitatem impietatis ambulant, obliqui tortuoſique myſticè ſerpentes, ſicut pater illorum diabolus; appellantur. Sed quam fortis ac robuſta ad claudendum veritatis ſanctarum ſcripturarum ianuam hæreticis machina, eorum ſuperbia? Qua tumidi & inflati omnia ſe

Hæretici cur dicti ſerpẽtes tortuoſi.

3 Vitium obſtruens aditũ veritatis SS. ſcripturarum, ſuperbia.

D ſcire in ſacris paginis impudentia intolerabili gloriantur: Cum tamen in illis hac cæcati ſuperbia nihil planè videant ac intelligant. Cuius præſumptionis ſuperbæ & arrogantis indicium eſſe poteſt: quod Catholicis ſemper certamen diſputationis intẽtare, atque ſuis argutiis, vel potius fallaciis inaniter exultare triumphareque ſoleant. Contra quos hæc S. Leo in ſuis ad Leonem Imperatorem literis, [m] *Iactent ſe in ſui eloquij vanitate, & de argumentationum ſuarum verſutia, quæ inimica eſt fidei glorientur. Nobis placet Apoſtolicis obedire præceptis dicentibus: videte ne quis vos decipiat per philoſophiam & inanem ſeductionem hominum.* Sic hæreticus Honoratus ſanctum Auguſtinum, ſic Ariani ſanctum Athanaſium, & ſanctum Hilarium: ſic Abailardus ſanctum Bernardum: ſic noſtro ſæculo Pleſſæus Cardinalem Perronium, in diſputationis publicæ certamen

Superba hæreticorum præſumptio Catholicos ad diſputandum de fide prouocantium.

m Leo Magnus in ep. ad Leon. Imper. per legat. Cõſtantinopol. miſſis.

n Coloſſ. 2 v. 8.

Exempla hæreticorum qui ad disputationem Catholicos prouocarunt.

superba præsumptione, audaciaque nimium confidenti non dubitarunt, qui omnes victi superatique turpiter ab Orthodoxis doctoribus aufugerunt operti confusione tanquam diploide; sed tamen eorum renitente superbia minimè conuersi, excepto Abailardo de quo infra. Cum quo congredi disputationum certamine primo aspectu cur noluerit, rationes has Innocentio Papæ per literas sanctus Bernardus commemorat, *Abnui*, scilicet suscipere congressum, *tum quia puer sum, & ille vir bellator ab adolescentia: tum quia iudicarem indignum rationem fidei humanis committi ratiunculis agitandam, quam tam certa ac stabili veritate constat esse subnixam.* Sed postea sui consensus ad certamen cum Abailardo hanc ipsi Papæ rationem reddit, *Timebam*, inquit, *ne de nostra absentia, & scandalum populo, & cornua crescerent aduersario, & quia error magis confirmaretur, cum non esset qui responderet aut contradiceret, &c.* Sed impudentissima hæreticorum superbia facit, vt victi & superati à Catholicis doctoribus virtute atque potentia veritatis in sanctorum Scripturarum bene intellectarum corde latentis non tamen persuadeantur, iuxta illud Tertulliani:[a] *Conuinci possunt, sed suaderi non possunt.* At quod multo sceleratius est, cum resistere amplius sanctarum Scripturarum & Apostolicarum traditionum patenti veritati ipsa conuicti non possunt, has omnes falsitatis coarguentes, atque falsis deprauatas expositionibus arrogantissimo supercilio contestantes ipsas eiurant, rejiciunt, calumniantur. Sanctos earum expositores iuxta mentem ac regulam sibi à sancto Spiritu traditam, tanquam imperitos & erroribus, veluti tenebris inuolutos contemnunt, falsitatis insimulant atque criminantur. Quid plura? ipsos sanctarum Scripturarum compositores atque à Spiritu sancto dictante exscriptores, exceptoresque Apostolos & Euãgelistas nulla suspicientes reuerentia non sequuntur, sed improbant: atque illis, qui ex ipsis saluatoris fontibus diuinam immediatè per Spiritum sanctum sapientiam expresserunt & hauserunt, se sapientores esse impudentissimè gloriantur. O superba hæreticorum præsumptio atque confidentia! quis ista crederet, nisi fidelissimum veritatis testem sanctum Irenæum talibus quæ dico confirmantem, de Valentinianis loquentem hæreticis haberemus?[b] *Cum ex scripturis arguantur in accusationem conuertuntur ipsarum, quasi non rectè habeant, neque sint ex auctoritate, & quia variè sint dicta, & quia non possit in his inueniri veritas ab his qui nesciant traditionem.* Et paulò post: *Cum autem ad eam iterum traditionem, quæ est ab Apostolis quæ per successiones presbyterorum in Ecclesia custoditur, prouocamus eos: aduersantur traditioni dicentes, se non modo presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, sinceram inuenisse veritatem: Apostolos autem admiscuisse ea quæ sunt legalia saluatoris verbis.* Quid his potest dici impudentius & superbius? sed adaucta est adhuc eorum superbiæ detestabilis atrocitas, horribili in ipsum Dominum scientiæ & sapientiæ Iesum Christum blasphemia. Audite cætera huius S. Patris ita superbiam Valentinianorum blasphemantem exprimere persequentis:[c] *Et non solum Apostolos, sed ipsum Dominum, modo quidem à*[d] *Demiurgo, modo autē à medietate, interdum autem à summitate fecisse sermones, se verò indubitatè & incontaminatè & sincere absconditum scire mysterium:*

S. Bern. ep. ad Innoc. 2. Pap. 189.

Hæretici propter superbiam vinci possunt, non persuaderi.

a Tert. l. contra Valentinian.

Horribilis hæreticorum superbia S. Scripturas à se non intellectas & Apostolicas traditiones respuentium suis iltorumque expositores ipsos etiam Apostolos condemnantium.

b S. Iren. l. 3. cap. 2.

Hæretici pro summa superbia neque scripturis neque traditionibus obsequuntur.

c S. Iren. Ibid.

d Demiurgus apud S. Iren. multis in locis pro magno Gentil. Deo sumitur mũdi opifice.

A His horribilibus recitatis blasphemiis, ita contra diabolicam istorum hæreticorum superbiam sanctus Pater concludit.[e] *Quod quidem impudentissimè est blasphemare suum factorem. Eueniat itaque, neque scripturis iam, neque traditioni consentire eos.* Hæc S. Pater Gallorum lumen antiquum. Similem superbiæ execrabilis impietatem in eiurandis, repellendisque sacris Scripturis, & Apostolicis antiquisque Ecclesiæ traditionibus, cum se nimium ab illis conuinci, ac confundi viderent æmulatos fuisse Manichæos scribit sanctus[f] Augustinus cum in principio cap. 2. lib. 11. hæc ait inter alia contra illos. *Hoc est quod paulo ante dixi quia ubi sic manifesta veritate isti præfocantur, vt obsessi dilucidis verbis sanctarum Scripturarum exitum in eis fallaciæ suæ reperire non possint, id testimonium quod prolatum est falsum esse respondent.* B *O vocem à veritate fugacem, in amentia pertinacem! vsque adeo inuicta sunt quæ aduersus vos de diuinis codicibus proferuntur, vt non sit aliud quod dicatis nisi eos esse falsatos. Quæ iam authoritas literarum aperiri, quis sacer liber euolui, quod documentum cuiuslibet scripturæ ad conuincendos errores vestros exeri potest si hæc vox admittitur, si alicuius ponderis æstimatur? &c.* Et inferius.[g] *Sed dicas* (Faustum alloquens) *inde probo hoc illius esse* (scilicet libri, ac codicis sacræ Scripturæ) *illud non esse quia hoc pro me sonat, illud contra me, tu es ergo regula veritatis? Quidquid contra te fuerit non est verum.* Quid minus impudens, atque superbum; quid minus iniuriosum, blasphemum, & execrabile contra sacras Scripturas, traditiones, sanctos patres, ipsos denique Apostolos nostri insania superbiæ C possessi Nouatores obloquuntur? nunquid primus Nouatorum patriarcha Lutherus instar tonitrui fulgurantis cum Marcione vociferatur, *se non tam renouasse regulam fidei quam adulteratam recurasse*, vt de hoc hæresiarcha loquitur[h] Tertullianus? atque veritatem Christianæ doctrinæ à fæcibus, & purgamentis Papistarum, sic ille blasphemat expurgasse? cum hæc superbissime scribere non exhorruit? *Euangelium habemus nunc nos, & alij plures, gratia Deo, purius, defæcatius, & abundantius quam vnquam à temporibus Apostolicis ab vllis habitum fuerit.* Nunquid illa fuit in ore Caluini trita vox, & arrogans oratio? Numquid pari superbiæ furentis iactantia reliqui Nouatores horum hæresiarcharum immundis superbiæ, & impiæ doctrinæ incestati spiritibus intumescunt? Quid propterea D mitius de istis, quam de Arianis, superbissimis inferni satellitibus, sanctus Alexander patriarcha Alexandr. dixit, efferre possumus? Qui cum de eorum captiosis in citandis diuinæ scripturæ locis ac subdolis artibus multa locutus esset, hæc de istorum hæreticorum arrogantia enormi subdidit.[i] *Qui etiam neminem volunt ex antiquis patribus sibi comparari; neque illis quibus nos ab ineunte ætate vsi sumus præceptoribus se pares existimari sinunt. Imo vero ne vnum quidem collegarum nostrorum vel ad mediocrem sapientiam peruenisse censent; sed se solos sapientes solos egestatem voluntariam sectantes* (quod nostri Nouatores non faciunt) *soli dogmatũ inuentores, & sibi solis ea doctrinæ patefacta esse mysteria, quæ in nullius vnquam sub sole cogitationem, mentemque venerint arbitrantur.* Quibus enormibus superbiæ insolentissimæ præsumptionibus attente considera-

e S. Iren. ibid.

Manichæorũ similis impia, ac blasphema superbia in rejiciendis sacris Scripturis & condemnandis patribus earum per Spiritũ sanctum expositoribus verissimis.

f S. Aug. l. 11. contra Faustũ c. 2. tom. 6.

Acc. hac ad nostros Nouatores.

g S. Aug. ibid.

h Tertull. l. 1. contra Marcionem.

Luth. apostil. Eccles. in dom. 8. post. Trinit.

Horribilis Lutheri superbia se in cognitione veritatis Euangelica omnibus S. Patribus à tempore Apostolorum impudentissime præferentis.

Detestabilis Arianorum doctores sanctos despicientium superbia.

i Epist. Alexandr. Episc. Alexandr. Encyclica ad omnes Episc. apud Theod. l. 1. c. 4.

Comparatio superbiæ & impietatis Nouatorum cum Arianorum.

tis in eos ſoperbiſſimos mendaciorum impiarumque hæreſum vindices ita poſtea ſanctus Epiſcopus exelamat. *O impiam arrogantiam!* [a] *O inſaniam immenſam! O inanem gloriam cum furore coniunctam! O Spiritus plane Satanicos! qui impijs eorum animis velut callum malitiæ obduxere! Non diuina veterum ſcripturarum claritas vllum ipſis iniuſſit pudorem, non conſentiens collegarum & pia de Christo doctrina eorum audaciam repreſſit, quorum ſcelus nefarium ne dæmones quidem (quippe qui ſedulo caueant ne vllam omnino maledicam, & contumelioſam vocem contra filium Dei eloquatur) omnino ferre videntur.* Quibus aptioribus verbis noſtri temporis ſuperbiam hæreſiateharum ineredibilem exprimere, atque expreſſam deteſtari poſſumus, quam illis quibus ſceleratiſſimorum Arianorum inſolentiſſimam arrogantiam patriarcha ſanctiſſimus execratus eſt? Qui ab antiquis hæreſiarchis patriarchis ſuis formolam loquendi, qua eos quos corrumpere tentant affantur, ad maiorem ſuæ expreſſionem inſolentiæ didicerunt. De qua Vincentius Lyrinenſis in has concepta voees loquitur. [b] *Nobis authoribus, nobis principibus, nobis expoſitoribus damnate quæ tenebatis, tenete quæ damnabatis, reijcite antiquam fidem, paterna inſtituta maiorum deponite, & recipite noſtra videlicet. Quænam illa tandem? Horreo dicere!* inquit ille, *ſunt enim tam ſuperba, vt mihi non modo affirmari, ſed nec referri quidem ſine aliquo piaculo poſſe videantur.* [c] Propterea ſanctus Auguſtinus ſynagogam hæreticorum, congregationem taurorum appoſite nuncupauit: quod ſicut tauri, ſint propter ſoperbiam ceruicis indomitæ: ex hoc quippe ſuperbiæ vteto omnes hæretici prodierunt, vt illa ſancti Patris verba teſtantur. *Vna mater ſuperbia omnes hæreſes genuit.* Et ſicut tauri pingues omnis ſunt iugi impatientes, à quo ſe extricare omni conantur impetu: ſic hæretici ſuaue Eeeleſiæ ſanctæ iugum, & onus obedientiæ Pontifici Romano vicario Chriſti debitæ leue per ſummam ſuperbiam deprecati, omni ſemper rebellione furoreque excutere voluerunt. O quanta ex illo ſuperbiæ dæmonio in regna mundi reſque publicas tanquam ex primo fonte ſcelera, calamitateſque redundant? Hinc eſt quod [e] ſanctus Auguſtinus ſuperbiam caput ſerpentis, id eſt diaboli appellandam duxerit. Hæc Pſal. 76. exponens: *Contribulaſti capita draconum, tu confregiſti capita draconis, dediſti eum eſcam populis Æthiopum. Draconum capita*, inquit, *id eſt dæmoniorum ſuperbias, à quibus gentes poſſidebantur; contriuiſti ſuper aquam, quia eos per baptiſmum liberaſti. Deinde confregiſti caput draconis, id eſt ſuperbiam, quæ eſt initium omnis peccati, & velut caput ſerpentis.* Iuxta illud Eccleſiaſt. 10. *Initium omnis peccati ſuperbia, &c.* Cuius per omnia peccata diffunditur imperiom, ſiue qua nullum ait [f] Diuus Auguſtinus, peccatum inoeniri poſſe. Cuius authoritati ſuo Proſper [g] Aquitanicus, & Diuus [h] Thomas conſenſu ſuffragantur. Quæ omnium vitiorum regina dicitur, cui maledixit per prophe-

a S. Alexād. ib.

Superbiu maledicendi hæreticorum rabies diabolica in quibuſdam ſceleratior.

b Vinc. Lyrinenſis libro contra hæreſ. c. 14.

Formula hæreticorum loquendi ſuperbiſſima qua à vera fide & obedientia Eccleſiæ fideles nituntur auertere.

c S. Auguſt. in Pſ. 67. in hæc verba, cōgregatio taurorū &c.

e Superbia caput diaboli dicitur à S. Aug in Pſal. 73. v. 13.

Initiū omnis peccati ſuperbia.

f S. Aug de natura & gratia.

g Proſper l. de vita contēpl.

h D. Thom 2. 2. q 162 art 2.

A tam Dominus. [i] *Væ coronæ ſuperbiæ*, Quod ſicut regina ſeculi huius ſolitaria non ſoleat ambulare, ſed multis comitata miniſtris incedere, ſic ſuperbia ſine aliorum vitiorum turba in corda hominom introire non conſueſcat. [k] *Initium omnis peccati ſuperbia. Qui tenuerit illam implebitur maledictis, ſcilicet vitijs,* [l] inquit Gloſſa interlinearis quæ hæc addidit. *De ſuperbia naſcuntur hæreſes, ſchiſmata, detractiones, inuidiæ, verboſitates, iactantia, contentiones, & huiuſmodi alia vitia, quæ ex cupiditate procedunt.* Soperbia hæreticorum arcem diuinæ ſapientiæ auſo immani, atque nefario inuaſit, eamque de ſanctuario diuinitatis, atque ſacrario Theologiæ ſacroque Eccleſiæ, ſediſque Apoſtolicæ theſauro deturbatam raptamque impuriſſimis ſeductorum animis tanquam luſom, ludibriumque proſtituit. Vt nullus ſit inter Nouatores cerdo, baiolus, triobolaris, aut quiuis alius de fæce populi viliſſimus, qui de fidei, ac religionis ſacratiſſimis, maximeque ſublimibus myſterijs diſputationes non audeat aggredi, quæſtiunculis ludere, deque ſacræ Scripturæ intelligentia laſciuire. Eoque veſaniæ, ac inſaniæ apud Nouatores ventum eſt, vt pro vilibus, abiectis & inſanis eos reputent, qui ſic non inſaniunt. Atque ſic domina ſcientiarum ſacratiſſima ſapientia Theologia, tanquam facta ſub tributo à viliſſimis, & imperitiſſimis homoncionibus in ſcenas, & popinas indigniſſime traducta populare delectamentum eſt, imo potius ludibrium. De qua nefandiſſima ſacrorum religionis myſteriorum ab impuriſſimis, abiectiſſimiſque hæreticæ fœditatis tyrannidiſque dæmoniacæ mancipiis proſtitutione, diuinarumque ſcripturarum per falſas expoſitiones corruptioneſque deteſtandas nundinatione, ex qua mille mala miſeriæque in religionis interitum, tragicoſque regnorum exitus eructantur, [m] Nicephorus Gregoras in has voces effuſus ſuo tempore querebatur. *Apud nos etiam opificibus effuſa ſunt arcana Theologiæ, atque ita omnes imbuunt ratiocinatiunculis, & ſermonibus ſyllogiſticis, vt herba & paſcuis armenta. Et illi quidem recta fide ambigui ſunt, & qui nec quomodo credendum ſit ſciunt, nec quid ſit illud quod credere ſe dicunt: illi, inquam, & fora, & porticus, & theatra omnia, theologia compleuerunt. Neque ſolem hunc teſtem facere impudentia ſua reuerentur. Quomodo autem non ſit abſurdiſſimum, olim quidem cum florerent gentilium dogmata ordinem aliquem fuiſſe, & arcana quæ Delphorum Theologis commiſſa erant, nulli alij vel educere vel indagare licuiſſe: ſiue is Plato, ſiue Socrates, aut alius ſapiens celebris fuiſſet. Apud nos vero, qui purum pietatis myſterium profitemur, ita prophanari res diuinas, & omnibus qui de Theologia diſſerere volunt, id licere ſuopte arbitrio, & ſuffragio?* Mitto diſſidia, & odia ab ambitione, ſuperbiaque profecta, quibus inter ſe capita duceſque ſectatum impiarum ancipiti contentione diſtracti iurgabantur: quæ idem auctor luctuoſe exprimendo deplorat, ſicut fieri videmus inter Nouatores noſtros. Atque hæc nefaria tra-

i Eſai cap. 28.

Cur omnium vitiorum regina ſuperbia dicitur.

k Eccl. 10. v. 15

l Gloſ. interl.

A ſuperbia neſas.

Myſteria religionis Chriſtianæ à viliſſimis de grege Nouatorum ac de fæce plebis ingenij ſtrictu profanantur indigniſſimè.

m Niceph. 11.

Querela Nicephori de ſacrorum religionis myſteriorum ab imperitiſſimis viliſſimiſque hominibus hæretico factis, ſicut noſtro fit tempore miſerrimo, proſtitutione.

Signa Græciæ breui ruituræ quæ præcesserunt.

A ctandi res sacras ab impuris mentibus, & sacras Scripturas per deprauationem ab imperitissimis exponendi tentamenta, ausaque superbissima signa fuere ruituræ breui Græciæ certissima, quod paulò pòst contigit. Nos miseri Galli quid mitius expectare possumus, si tamdiu diuinorum religionis nostræ sanctissimæ mysteriorum prostitutio sacrarumqoe literarum deprauatio pestiferis Nouatorum vilissimorum, imperitissimorumqoe errationibus impune pateat? Atqui hi flores sunt fœtidi, hi fructus contagiosi fœtusque mortiferi hæreticæ superbiæ, suis aditum ad veram, puram, valdeque salutarem diuinorum eloquiorum intelligentiam cultoribus obstruentis, à qua corruptio vitæ, morumque improbitas nunquam longe solet abesse, quæ est alius vectis ferreus ostium claudens hæreticis B sinceræ, atque salutiferæ sacrarum literarum intelligentiæ. De qua plura hic dicere superfluum, cum de hac tot iam superioribus libris, vbi per occasionem licuit dixerimus, longè copiosiùs infra permittente locorum opportunitate dicturi. Adde quod de hac hæreticorum obstinatorum improbitate, corruptioneque vitæ dubitatio nulla esse possit, cum corruptioni fidei, vitæ, morumqoe deprauatio, improbitasqoe præire soleat; sitque veluti parens apostasiæ, hæc contagio morum peruersæque vitæ colluuies. Sed aduersus tot toxica, venenataque pocula hæreticorum, quibus inebriati Scripturas sacras non intelligentes miserrime in suam seductorumque à se perniciem, & in opprobrium Christianæ veritatis adulterant, pius, atque Catholicus lector sequenti capite antidota à sanctis patribus Ecclesiæ regula, virga Spiritus sancti legitimum, verumque sanctarum Scripturarum sensum salutiferamque earum intelligentiam monstrantibus, accipiet. C

4. Vitiũ claudens hæreticis hostium scripturarũ vera intelligentia est corruptio vitæ morumque improbitas

Corruptio morum fidei deprauationi præire solet.

CAPVT VI.

Vt execrandi sacrarum Scripturarum corruptores hæretici, sic contra sancti Catholicique doctores veri illarum expositores magno honore, & amore colendi, pacifici semper per Spiritum sanctum & beati, sicut contra sacrarum Scripturarum corruptores hæretici turbulenti ac miseri.

1. *Sacræ Scripturæ sine diuina gratia nusquam ad salutem intelligi possunt.*

2. *Quænam virtutes salutarem sacrarum Scripturarum intelligentiam pijs Ecclesiæ doctoribus aperuerunt.*

3. *Hos sacras fideliter exponentes Scripturas sequi debemus si salui esse velimus nullo, veritatis errore vagantes.*

4. *Quos improbantes hæretici, inter se discordes sacras illas scripturas non intelligentes miserè secum, alijsque perpetuò iurgantur.*

SANCTA hæc, atque salubris propheticæ ad omnes æternæ fœlicitatis appetentes, & auidos exhortationis verba, [a] *Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram, quæ vos peperit.* Mystico sensu de magno Abraham spiritali Theantropo Christo Domino, qui nos æternæ gloriæ sui pretiosi sanguinis semine peperit, & de mystica Sara Ecclesia Euangelica, quæ sponso suo Saluatori nostro nos per lauacrum regenerationis pastorum suorum, piorumque doctorum laboribus, industriaque genuit, secundum veras sanctorum Patrum expositiones intelligenda veniunt. Quibus illi mentem intentionemque prophetæ non aliam esse docuerunt, quam fideles instruere, vt Dei vocem, & voluntatem obedienter audirent, in sacris literis, & traditionibus Ecclesiasticis latentem, atque repositam, per sanctos doctores de mandato, & approbatione Ecclesiæ illustratis, & fideliter expositis: prout Spiritus sanctus ipsi Ecclesiæ veritatis columnæ reuelauit. Ad cuius oraculi clariorem intelligentiam adduci illa sancti Pauli admonitio opposite poterit, [b] *Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis imitamini fidem.* Qui- D bus verbis Apostoli mentem fuisse par est credere, exhortari posteros in sinum Ecclesiæ per baptismum fideique prædicationem venturos: vt in cognoscenda Dei voluntate fontes diuinæ veritatis scripturas scilicet sacras, Ecclesiæque traditiones adirent, sanctorum Ecclesiæ doctorum interpretatione clarificatas, ac fideliter euolutas. Quorum sanctitatem, pietatem, cæterasque virtutes, vt in hac per eos diuina cognitione ad salutem animarum suarum proficerent, æmularentur, & ad amplectendum eas cum honore, & amore suspicerent. Quæ virtutes vitiis hæreticorum superiori capite commemoratis oppositæ recta fides, pietas, humilitas, vitæque puritas, & innocentia morum,

a Esaiæ c. 51. v. 1.

Dei voluntas audienda per vtrumque Dei verbum scriptum & non scriptum à S. patribus fideliter exposita significata.

b Hebr. c. 13. v. 7.

Recta fides, pietas, humilitas, innocentia S. patribus verum scripturarum intelligentiam dederunt.

quæ ſanctorum Patrum, vetuſtorumque doctorum illorum mentes ſuæ ſanctitatis ſplendoribus illuminauerunt, hanc illis energiam, benedictionemque à Deo procurarunt, vt in exponendis iuxta Spiritus ſancti intelligentiam diuinitatis Chriſtianæque religionis oraculis nunquam errauerint, nec vllo decepti diaboli dolo, arteque fallaci à recto tramite veritatis exorbitarint. Illæ ſunt quippe virtutes quæ omnibus ad oſtium ſalutis æternæ per bona opera pulſantibus aditum ad ſalutarem diuinarum ſcripturarum cognitionem, intelligentiamque patefaciunt, ſicut oppoſita crimina, quæ hæreticorum mentes inficiunt, infœliciter obſtruunt. De recta fide loquens Diuus Auguſtinus dicebat.[a] *Fides eſt prima, quæ ſubiugat animam Deo, deinde præcepta viuendi.* Quibus aliæ continentur virtutes, quæ fidei adiunctæ ſociæ mentem fidelium perficiunt, vt in ſcripturis ſacris diuinam voluntatem apprehendant, apprehenſam fideliter, deuoteque compleant, atque piis operibus exequantur. Sic enim cuſtoditis his bene viuendi præceptis, inquit ſanctus Auguſtinus, *ſpes noſtra firmatur, & nutritur charitas, & lucere incipit quod antea tantummodo credebatur.* Ergo fidem ſequi debet pietas, & concomitari, qua pia in Deum, & Eccleſiam eius ſponſam ſanctiſſimam aſſurgit affectio & operatio; qua ſublata impoſſibile eſt ſacras Scripturas ad ſalutem fideliter intelligere. *Cum enim*, inquit[b] Diuus Auguſtinus, *cognitio, & actio dona ſint Dei, & beatum hominem faciant, ſicut in cognitione cauendus eſt error, ſic in actione cauenda eſt nequitia. Errat autem quiſquis putat veritatem ſe poſſe cognoſcere, cum adhuc nequiter viuat.* Qui enim malitiæ, ſceleriſque veneno intoxicati, ſcripturis hæreticorum expoſitionum lue, atque tabo coinquinatis vtuntur: *Pro die noctem, pro cibo famem, pro potu ſitim, venenum pro remedio, mortem pro ſalute ſumunt*, dicebat[c] ſanctus Cyprianus. Scripturæ quippe diuinæ ſine gratia Dei minime ad ſalutem intelligi poſſunt, à qua hæretici, reliquique Eccleſiæ ſanctæ, ſediſque Apoſtolicæ perduelles excluduntur. Hoc intellexit ſanctus Iuſtinus martyr, & philoſophus ante conuerſionem ſuam ab Angelo ſub ſpecie venerabilis ſenis à Deo miſſo: qui ipſi philoſopho valde de ſalute ſua ſolicito Catechiſtæ munere diuinitus, operaque fungebatur: Illique talia præter alia ſuggerebat.[d] *Tu votis & precibus tibi ante omnia lucis portas aperiri opta: neque enim ab aliquibus perſpiciuntur, atque intelliguntur*, ſcilicet myſteria religionis Chriſtianæ in ſacris conſignata ſcripturis, *præterquam ſi cui Deus, & Chriſtus eius conceſſerit intelligentiam*, in eam ſententiam hæc S. Irenæus affatus eſt.[e] *Scripturæ quidem perfectæ ſunt, quippe à verbo Dei, & Spiritu eius dictæ. Nos autem ſecundum quod minores & noviſſimi, à verbo Dei & Spiritu eius ſecundum hoc, & ſcientia myſteriorum eius indigemus. Et non eſt mirum ſi in ſpiritualibus cœleſtibus, in his quæ debent reuelari, hoc patimur nos: Quandoquidem eorum etiam, quæ ante pedes ſunt (dico autem quæ ſunt in hac creatura, & quæ conteruntur à nobis, & videntur & ſunt nobiſcum) multa fugerunt noſtram ſcientiam, & Deo hæc ipſa committimus.* Quid vero[f] ſanctus Chryſoſtomus in eam rem? *Neque enim*, inquit, *vel ſyllaba vel apiculus eſt in ſacris literis, in cuius profundo non ſit grandis quiſpiam theſaurus: proinde nobis opus eſt diuina gratia, qua ducamur, & Spiritu ſancto illuſtrati eloquia diuina adeamus. Neque opus habet diuina ſcriptura humanum ſapientiâ, vt intelligatur, ſed reuelatione Spiritus, vt hauſto inde vero ſenſu magnum nobis hinc lucrum accreſcat.* Sic S. Gregorius oſtendere volens diuinas ſcripturas non poſſe alio ſpiritu, quam à ſpiritu Dei viui, qui eas compoſuit, ſcripſit, atque ſanctis ſuæ voluntatis miniſtris dictauit, intelligi, prouideque ad eas ſalutari labore capeſcendas ipſius gratiam omnino eſſe neceſſariam: Hæc Dei ad Ezechielem verba, *comede volumen iſtud.*[g] *Et aperuit os meum, & cibauit me volumine illo*, exponens ait: *Hoc ipſum ſumere noſtrarum virium non eſt, niſi ipſe cibauerit, qui vt comedatur inſpirat: ille enim cibatur qui per ſe edere non poteſt. Et quia ad capienda verba cœleſtia, idonea noſtra infirmitas non eſt, ipſe nos cibat qui nobis in tempore menſuram tritici temperat: quatenus in ſacro verbo dum hodie intelligimus quod heſterna die neſciebamus, cras quoque comprehendimus quod hodie neſcimus per diuinæ diſpenſationis gratiam quotidiano alimento nutriamur. Omnipotens enim Deus quaſi toties ad os cordis noſtri manum porrigit, quoties nobis intellectum aperit, vt cibum ſacri eloquij in noſtros ſenſus mittat. Cibat ergo nos volumine cum ſenſum nobis ſcripturæ ſuæ diſponendo aperit, & eius dulcedine noſtras cogitationes replet.* Hæc ille ſanctus. Similem veritatis perſuaſionem cæteri ſancti Patres in animum induxerunt ſuum, ſicut à ſancto Petro Apoſtolorum principe iſta locuto didicerunt.[h] *Hoc primum intelligentes quod omnis prophetia ſcripturæ propria interpretatione non fit, non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines, &c.* Quales ſunt illi quos Chriſtus Dominus *in Eccleſia ſua*[i] *poſuit paſtores & doctores, ad conſummationem ſanctorum*, fidelium nempe, ipſis in educatione ſpirituali ſubditorum, *in opus miniſterij* (quod illi religioſa contentione fideliter exercent) *in ædificationem corporis Chriſti.* Vnde diuina illa Spiritus ſancti, in ſacroſancto Tridentino Concilio de cælo miſſa vox, & oratio fidelium debet auribus perpetuò circumſonare, decernens,[k] *eſſe Eccleſiæ iudicare de vero ſenſu, interpretatione Scripturarum ſanctarum*, prohibenſque, *ne quis contra eum ſenſum, quem ipſa tenet, ad ſuos ſenſus contorqueat, aut contra vnanimem conſenſum patrum, illas interpretari audeat, etiamſi huiuſmodi interpretationes nullo vnquam tempore edendæ forent.* Sic ſanctorum Patrum in exponendis ſacris Scripturis diuina repletorum gratia, pietateque Chriſtiana refulgentium lucubrationes, & opera inoffenſo pede decurramus. Cui pietati ſumma in illis adiuncta humilitas, magnum illis ad intelligentiam ſacrarum Scripturarum aditum fecit. Nam, vt *Deus ſuperbis reſiſtit, ſic humilibus dat gratiam*, de

Prima virtus fides recta.

[a] S. Aug. l. de agone Chriſt. c. 13. in principio tom. 3.

2. Pietas.

[b] D. Aug. ibi.

Qui nequiter viuit non poteſt veritatem intelligere.

[c] S. Cypr. epi. 40.

Scriptura ſancta ſine diuina gratia intelligi non poſſunt.

[d] S. Aug. l. de verit. Chriſt. religionis.

[e] S. Irenæus l. 2. aduerſus hæreſes. c. 47.

[f] S. Chryſoſt. 21. in Geneſ.

[g] S. Greg. in Ezec. hom. 10.

[h] 2. S. Petr. 1. c. 5.

[i] Epheſ. c. 4. v. 11. 12.

[k] Concil. Trident. ſeſſ. 4.

3. Virtus qua aperit S. literarum intelligentiã eſt humilitas, quæ in S. Patribus valde claruit.

A *se nihil alium sapientibus*, vt ipsius gratiæ radiis illustrati aloissima diuinorum sermonum mysteria perscrutari, penetrare, salutarique inquisitione, & studio ad suam, fideliumque salutem comprehendere valeant. [a] *Confiteor tibi pater Domine cæli, & terræ, quod abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis*, quia sunt humiles, & pauperes spiritu, nolla de se præsumptione exaltati, sed viles in oculis suis: quos Dominus noster suos appellat amicos, & quibos suæ diuinæ sapientiæ mysteria reuelare dignatus est. [a] *Iam non dicam vos seruos, sed amicos; quia quæcumque audiui à patre meo nota feci vobis*: [b] *ipse est qui in manibus abscondit lucem, & præcipit ei vt rursus adueniat, annuntiat de ea amico suo*, scilicet humilitatis virtute decorato, *quod possessio eius sit*, B scilicet lucis spiritualis sapientiæ diuinæ, vt ad eam possit ascendere: [c] *Cuius infinitus thesaurus est: quo qui sunt vsi, participes facti sunt amicitiæ Dei*, qua beaò beneque fortunati potiuntur. Humiles corde in hoc similes sunt æternæ sapientiæ, Filio Dei, qui in summa humilitate & affabilitate in terris visus est, & sic cum hominibus conuersari voluit, vt esset illis humilitatis exemplum, qua præditis augustissima diuinitatis suæ, atque fœlicitatis æternæ mysteria detegeret.[e] Et ideo, *tollite iugum meum super vos*, dicebat Dominus, *& discite à me non mundum fabricare, non cuncta visibilia & inuisibilia creare, non in ipso mundo mirabilia facere, & mortuos suscitare, sed quoniam mitis sum & humilis corde*, vt [f] sanctus exponit Augustinus: C sic per homilitatis demissionem, summa iuuat Scripturarum sacrarum salutaris intelligentiæ cacumina conspicere; sic fabrica salutis nostræ ante celsitudinem diuinæ cognitionis homiliatur, sic fastigiom nostræ fœlicitatis post homiliationem voluntarij contemptus, & abiectionis erigitur, eoqoe modo, *tutam veramque*, inquit sanctus [g] Augustinus, *in cælum viam molitur humilitas, sursum leuans cor ad Dominum non contra Dominum*, more scilicet superborum.

a S. Matt. c. 11. v. 26.

a S. Ioan. c. 15.

b Iob. 36. v. 33. vit.

c Sap. 7.

e Matt. 11.

f S. Aug. ser. 10. de verbio Domini.

g S. Aug l. 16. de ciuit. c. 4.

Magnos ille eloquentiæ professor, & orator in omni scientiarum genere versatissimos Victorinus, in humilitate magna diuinas legendo scripturas intellexit, & in eis bene per Dei gratiam intellectis salutem quæsiuit, quæsitam inuenit, inoentamque te- D nuit, & amplexatus est, mira repletus consolaöone, & gaudio triumphans, in Domino Deo gloriatus. Cum se in extrema senectute decrepitaque ætate de luto fæcis paganicæ per humilitatis diuina subnixæ gratia ereptum subsidia cerneret, in cuius fæcis impiæ, superstioosæqoe limo infixum tandio superbia gentilitia tenuerat. Mira sunt quæ sanctus Augustinus de ipsius doctissimi rhetoris ad Christum Dominum ex scripturarum lectione per humilitatem intellectarum, conuersione, Deo confitendo commemorat: [h] Inter quæ: *Huber*, inquit, *magnam laudem gratiæ tuæ confitendam tibi, quemadmodum ille doctissimus senex, & omnium liberalium doctrinarum peritissimus*,

Victorinus magnus orator, & Latinæ professor eloquentiæ humiliter legendo SS Scripturas, intellexit per Dei gratiam in illisque salutem inuenit & conuersus est.

h S. Aug. l. 8. confess. c. 2. tom. 1.

A *quique philosophorum tam multa legerat, & dijudicauerat, & dilucidauerat: doctor tot nobilium senatorum: qui etiam ad insigne præclari magisterij, quod ciues huius mundi eximium putant, statuam in Romano foro meruerat, & acceperat, vsque ad illam ætatem venerator idolorum, sacrorumque sacrilegorum particeps; quibus tunc tota fere Romana nobilitas inflata spirabat, populusque etiam omnigenum Deûm monstra, & Anubem latratorem, quæ aliquando contra Neptunum, & Venerem contraque Mineruam tela tenuerant, & à se victis iam Roma supplicabat: quæ iste senex Victorinus tot annos ore terricrepo defensitauerat non erubuerit esse puer Christi tui, & infans fontis tui subiecto collo ad humilitatis iugum, & edomita fronte ad crucis opprobrium.* His dictis per admi- B raöonem ita mirabilis conuersionis per lectionem sacrarum Scripturarum, narrationem prosequitur. [i] *O Domine, Domine qui inclinasti cælos & descendisti, tetigisti montes, & fumigauerunt, quibus modis te insinuasti illi peccatori? Legebat, sicut ait Simplicianus*, scilicet familiaris eius, spiritualis pater sancti Ambrosij, *sacram Scripturam, omnesque Christianas literas inuestigabat studiosissimè & perscrutabatur, & dicebat Simpliciano non palam, sed secretius, & familiarius, noueris me iam esse Christianum, &c.* Et paulò pòst. [h] *Sed postquam legendo, & inhiando hausit firmitatem, timuitque negari à Christo coram Angelis sanctis, si eum timeret coram hominibus confiteri, reusque sibi magni criminis apparuit erubescendo de sacramentis humilitatis verbi tui, & non erubescendo de sa-* C *cris sacrilegis superborum dæmoniorum quæ imitator superbus acceperat; depuduit vanitati, & erubuit veritati. Subitoque & inopinatus ait Simpliciano, vt ipse narrat. Eamus in Ecclesiam, Christianus volo fieri, &c.* Cætera pios lector apud sanctum patrem legat, & diligenter euoluat. Similem conuersionis modum Abailardo hæretico Deos indulsit misericorditer, viro in genere literarum doctissimo: [l] *Cui soli patuisse*, communi sermone ferebatur, *scibile quidquid erat.* Qoi per superbiam ad disputationem sanctum Bernardum de fide prooocans, ab eo conuictus coram Rege Ludouico 7. (vt fuit nostris diebus Mornæus ab illustrissimo Cardinale Perronio, coram Henrico Magno rege Christianissimo) receptui canens ad se reoersus, & maxime se per D humilitatem abiiciens, atque deprimens aperuit oculos in lucem veritaös, quam ex sincera sacrarum Scripturarum lectione, parom ex colloquio sancti Bernardi haosta, partim ex sanctorum Patrum doctrina fideliter accepta cognouit, & ea in eius corde per sancti gratiam spiritus irradiante, vere ab impietate hæretica resurgens ad Catholicæ religioois sanctitatem, veram salutis anchoram conuersus est. Postea reliquum ætaös suæ tempus in Cloniacensi [m] monasterio sanctissime vioendo traducens, fine beaöissimo qoieuit. Atque hæc de virtute humilitaos quæ honorata magnopere claruit in sanctis Patribus quæ illis aperuit sensum Scripturarum sanctarum, quas exhauserunt de fontibus Saluatoris

i Psal. 143.

Victorinus humiliter legendo litera. conuertitur.

Abailardus doctissimus a S. Bernardo conuictus lectioni literarum humiliter incumbens ab hæresi resipuit, & salutem inuenit.

l S. Bern. epi. 187. ad Innocent. 2. Papā.

m Petri Cluniac. l. 5. ep. 3.

cum gaudio propter suam in Deum rectam fidem, pietatem, humilitatem, & cæteras virtutes, quæ innocentiæ nomine ac vitæ puritate continentur. De quibus superfluum hic esset plura dicere, cum sanctitas eorum circo suæ integritatis terete, atque rotúdo has omnes virtutes ambiat, & amplectatur; quæ illis meriot, vt hodie in cœlo cum Christo triumphantes apotheosi donati, atque veluti deificati, fructus suæ sanctitatis in fideles Ecclesiæ militantis alumnos copiose rependentes à toto Christianorum orbe honoribus diuinis immortalibusque cumulentur, propter quas virtutes lucem vigoremque ad intelligendas sacras scripturas sanctis patribus sufficientes, illi dentes Ecclesiæ, meritò merentur appellari, iuxta illud canticorum 4. *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in illis*, quod ipsi spiritu Dei viui repleti diuini verbi tam scripti, quam non scripti panem cælestem fidelibus populis partiantur, extenuent, suisque expositionibus ortodoxis mandant, & emoliant. Et quoniam puritate cordis atque innocentiæ candore in vita sua coruscarunt, rectè eos tonsarum ouium gregibus propheta comparauit, quæ de lauacro lautæ mundæque ascendisse feruntur. Qui sicut *Oues tonsæ secularium oneruum vellera deposuerunt*, inquit Diuus [a] Augustinus, *geminos habent fœtus, quia gemina charitate Dei, & proximi praecellunt, & sterilis non est in eis, quia fœcundissimi sunt bonorum operum fructibus.* Hinc præclara illa de mysticis illis Ecclesiæ dentibus Pselli in cantica, sententia. *Dentes mihi intelligo diuinos doctores scripturarum interpretantes, qui detonsis resectisque carnis solicitudinibus, & conscientia lauacro mundati, tum animæ tum corporis puritatem quasi gemellos fœtus habere dicuntur.* Et magnus ille [a] Cassiodorus. *Sancti*, inquit, *doctores bene dentibus conformantur, quia spiritales cibos, scilicet sacras literas exponendo legitime comminuunt, qui sicut dentes vt bene mandant in maxillis firmiter radicari debent; ita sancti Patres bene in Christi charitate, & gratia radicantur, & fundantur, vt salutari studio tibum sacrarum literarum fideliter diuina gratia subsidio expositarum fidelibus populis administrent.* Hos propterea in explorandis euoluendisque diuinorum oraculorum paginis duces, magistrosque sequamor, si cum hæreticis alijsque veritatis osoribus errare, decipi, falli, ac fallere nolumus. Istos veritatis iuratos hostes sacrarum literarum, falsarios constopratores, adulteros perfecto odio detestemur, qui sola sacrarum Scripturarum vagina effrenate inaniterque gestiunt; illarum vero vt loquitur [b] Tertullianus, *gladio*, id est spiritu viuificante in quo verus earum sensus residet, carent atque priuantur. Qui contra fidem Ecclesiæ doctrinamque sanctorum Patrum [c] in verbis scriptorarum non in sensu Christi Domini Euangelium quærunt in literæ soperficie non in medulla, in sermonum folijs non in radice rationis. Quorum iurgari perpetuò natiuum est, vt Antichristi prodromos, anteambulones præcursoresque agnoscere possumus. Itaut deficiente sibi extraneo hoste, quem iniurijs calumnijsque lacessant ipsi cum dissentione, contradi-

Innocentia vitæque puritas cæterasque virtutes continens sanctitate patrum antiquorum complectitur.

Cantic. c. 4.
S. Doctores cur Ecclesiæ dentes dicti.

[a] S. Augu. l. 2. de doctrina Christian. c. 2

Psellus in cãt. cap. 4.

[a] Cassiod. in hæc verba canticorum.

S. Patres in sacris vere scripturis exponendis salutari fiducia sequendi: contra hæreticos S. Scripturarum adulteros detestandi.

Hæretici vaginam habent scripturarum non gladium.
[b] Tertull. de præscript.
[c] Hieronym. contra Lucif.
[d] *Hæreticorũ est perpetuò iurgari si non cũ Catholicis pugnent se ipsos mutuo discordiarum vulneribus cruentant.*

A ctioneque luctentur, vt se totos discordiarum vulneribus confodiant. *Non enim, sicut reuera*, inquit Beda venerabilis, *omnes per orbem Catholici* [d] *vnam veritatis regulam sequuntur, omnes hæretici, & infideles in vno errore consentiunt.* Nunquam siquidem illi propter spiritum vertiginis quo sine quiete percelluntur sui similes esse possunt, sed semper aliquid noui monstri pariont, nouam semper erroris fœditatem, horroremque blasphemiæ fabricantur. [e] Sic Tertullianus de sui temporis hæreticis loquens ipsos præ libidine contentionis à suis regulis theorematis, axiomatisque variasse, & hostili contentione distractos inter se de falsitate suæ doctrinæ dimicauisse scribit. *Dum suo*, inquit, *modulatur arbitrio, quæ quis*
B *accepit, quemadmodum de suo arbitrio composuit qui tradidit.* Propter insanabile rixandi cacoëthes, quod semper hæreticos tenuit, [f] sanctus Hilarius ad Constantium Imperatorem Ariana peste pollutum scribendo periculosum, & miserabile esse dicebat: *Tot nunc fides existere quot voluntates, tot nobis doctrinas esse quot mores, & tot causas blasphemiarum pullulare, quot vitia sunt, dũ aut ita fides scribitur vt volumus, aut ita vt volumus intelligitur, vt cum secundum vnum Deum, vnum Dominum, vnum baptisma, etiam fides vna sit: excedimus ab ea fide quæ sola est, & dum plures fiunt ad id cœperunt esse, ne vlla sit.* Ratio est quare sanctus Epiphanius, [g] & author [h] operis imperfecti hæreses maris arenæ compararunt, tot esse sententias hæreticorum quot in littore maris arenas asserentes. Quæ valde
C cohærent his quæ alter illo antiquior sanctus [i] Epiphanius, sanctus [k] Ambrosius, [l] Rufinus, [m] Socrates, [n] Sozomenus, [o] Theodoretus, [p] Nicephorus de hæreticorum inconstantibus, inquietis, contentiosis, turbulentisque animis, ad posteros scriptorum editione tradiderunt. Sed nec dissidium hæreticorum tantũ est inter diuersarum sectarũ assertores, verum quod magis mirandum, vel ridendum potius, ipsi hæresiarchę impiorũ dogmatum progenitores à filijs in sua doctrina vehementer oppugnãtur, atque inter patres, & filios, inter magistros & discipulos horribilis fit erroneorum scissio dogmatum, sicut facile est ex Euagrij, [q] Theodori, [r] Sanctique [s] Bernardi monumentis exprimere, & eruere. Quæ quidem contentio atque pugna hæreticorum inter se ipsos patres
D ac filios, magistros & discipulos enumeratione antiquorum hæreticorum puta Simonianorum, [t] Valentinianorum, [u] Marcionistarum, [x] Montanistarum, [y] Manichæorum, [z] Donatistarum, [a] Arianorum, Massilianorum, [b] Eutychianorum, [c] & cæterorum Ecclesiæ sedisque Apostolicæ coniuratorum hostium diaboli ministrorum, (de quibus tanta sancti Patres scripsere,) hac loce clarior appareret; si annales Ecclesiasticos, historiasque sacras replicare moderata capituli longitudo pateretur. Vt non immerito hæreticos propter crudelitatem, dissentionem, & inconstantiam hyænæ immanissimæ belluæ comparare debeamus. Quæ, vt ait [d] Tertullianus *annualis est, marem, & fœminam alternat.* At quæ mobilior & inconstantior vnquam hæreticorum secta in alternandis, variandis, augendis,

[d] Beda in epist. 2. Ioannis.

[e] Tertull. de præscript.

[f] S. Hilarius ad Constantiam Imp.
Hæreses sunt maris arenæ comparatæ.
[g] Epiphan. in 7. synod. act. 5.
[h] Author operis imperfecti hom. 20. in S. Matth.
[i] S. Epiphan. hæres. 73.
[k] S. Ambr. l. 1. de fide c. 4.
[l] Rufinus l. 10. cap. 25
[m] Socrat. l. 5. c. 21.
[n] Sozom. l. 8. c. 1.
[o] Theodoret. l. 2. c. 29.
[p] Niceph. l. 4. c. 5.
Inter hæreticos filij à patribus discipuli à magistros dissident.
[q] Euagr. l. 4. c. 10.
[r] Theod. in anagoge ad Anastas. c. 7.
[s] S. Bernard. serm. 66. in cantica.
[t] S. Irenæ l. 1. c. 21.
[u] Tertull. de præscript. & Clemens Alexã. 3 strom.
[x] S. Epiph. hæres. 48.
[y] S. Aug. l. de hæres. c. 47.
[z] S. Augu. l. 1. de baptismo.
[a] Rufin. l. 10. c. 25.
[b] Epiphan. hæres. 8.
[c] Euagr. l. 3. & 4.
[d] Tertull. l. de Pallio.

Heresis Lutheranorum centum ferè sectas hodie diuisa.

a Staphilus l. de concordia discipulorum Lutheri.

Cur diuisos inter se hæreticos patitur Deus.

A mutandisque impietatibus suis Lotherana, Caluinianaque ab inferis erupit? Nam furiam hanc infernalem, atque malorum Lærnam tantorum, Lutheranam hæresim in centum pene nunc diuisam esse sectas [a] viri nostræ tempestatis doctissimi notauerunt. Quæ dissidia, rixæ, horribilesque inter eiusdem tribus, stirpisque putridæ hæreticos, non sine diuino numine eueniunt: vt fideles Catholici eorum pestiferam doctrinam à diabolo dissentionis artifico ortam, conflatamque cognoscant; quò eos magis abominentur: & eorum regnum, quia in se diuisum, breui desolatum iri confidant: sicque ab ipsa dæmoniorum quæ hæreticorum est, auersi doctrina, Catholicæ, Apostolicæ Romanæque veritati, ac fidei, sanctiori obedientiæ, charitatis, professionis, affectusque Christiani vinculo copulentur. B Has contentiones hæreticas, iurgia, contradictiones pugnasque Esaias [b] sub Ægyptiorum persona sic Deum loquentem introducendo prædixerat. *Concurrere faciam Ægyptios contra Ægyptios*, hæreticos scilicet hostes veritatis, infidelitatis, perfidiæque tenebris, Ægypti tenebras atra superantes obscuritate cæcaros, & inuolutos; vt mutuis prælisērociter se ipsos dilaniantes fideles Dei popolos in pace, frui veritatis luce relinquant. Quia vt sanctus [c] Hilarius dicebat, *Bellum hæreticorum pax est Ecclesiæ.* Vt propter hoc non sine bona, fortique ratione sancti Patres Chrysostomus, [d] Hieronymus, [e] Augustinus, [f] & Bernardus [g] C hæreticos caudis vulpium Sampsonis assimilauerint. De quibus sponsa in canticis. [h] *Capite mihi vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas.* Ad has diras errorum mendaciorumque sacrilega rabie conglomeratorum pugnas, quibus inter se hæretici furiose luctantur, illud Apocalypseos referendum putat Rupertus Abbas. [i] *Manducauerunt linguas suas.* Quasi diceret locuti sunt contra se linguis suis, tanquam gladiis ancipitibus, cuspidibusque errorum, mendaciorumque blasphemantium vulneribus se mutuo confoderunt. [k] Et venerabilis Beda eò pertinere, spectareque quod in Genesi scriptum est, arbitratur. [l] *Terra erat labij vnius*, & sermonum eorumdem: sed hæretici Babylonicæ superbiæ elati supercilio turrim confusionis vndique scatentis erroribus contra fidem, bonosque mores archirectati sunt: in medio nationis prauæ, in vltionem ipsius scelerum. D Quippe cum non sit hæresis primum peccatum, sed posterius & priorum pœna criminum. O vtinam Deus adimeret nobis omne fœtidum hæreticorum nefandorum semen, ne tandiu magna pars Christianorum corruptis moribus, ac fide perfida contaminatorum, sicut Sodoma, & Gomorrha in terris longe à salute sua peregrinetur! Vtinam diuino beneficio misericordiaque cœlesti, vltimum veritatis hostem in pictura Gallia nostra propter hæreses tot iam annorum spatio funesta, instabilis, tumultuosa, armisque cruentata ciuilibus in sinu suo retineret! nullumque viuum patriæ, religionisque Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ perduellem in sua furentem viscera tolerare miserrime cogeretur. Sed [m] *pecca um peccauit Ierusalem, ideo instabilis facta est*; ideo Gallia captiua sceleribos, sub calamitatum grauissimarum tributo facta est. Ideo crimina multa eaque enormia toto Gallorum orbe tam audacter, & impune grassantia, per tot iam annos tristissimum filiorum suorum illam cernere lethum fecerunt, & *patrios fædarunt vulnere vultus.* Et nihilominus sub tot malorum calamitatumque maximarum pondere gementes, illarum causam, quæ vitia nostra sunt, à nobis auertere penitusque per pœnitentiam de cordibus nostris auellere non procuramus. Hæc toties ingeminamus! ac surdis, & mortuis auribus querulæ voces, atque lamenta nihil proficiunt, imo irrito conatu frustrantur, atque circa illas inania voluuntur! Sic clamamus, & non exaudimur; rogamus, & despicimur; Patriæ mala quæ iniquitates tam publicæ quàm priuatæ, tot impunè relictæ, contra Christum Dominum, contra eius sponsam, vicariumque blasphemiæ pepererunt, sine spe melioris fortunæ, lugemus! & non est qui nos consolari dignetur.

b Esaias c. 19.
c S. Hilarius l. 7. de Trinit.
d Chrys. in Psal. 6.
e S. Hieron in Ezech. 13.
f Aug. in Psal. 61. 80.
g Bernard. ser. 63. in cantic.
h Cant. c. 2. 15.
i Rupert l. 9. in Apoc.
k Beda in S. Marc. c. 5.
l Genes. c. 11. v. 1.
m c. 1. Thren.

CAPVT VII.

Antichristus in suis præcursoribus membris suis hæreticis eius spiritum foritis malignum regnat, & furitá tempore Apostolorum ad hoc vsque tempus, vt mirum non sit si isti tanto odio, immanitare, & rabie Romanum Pontificem Christique sub illius directione fideles persequi nunquam desistant.

1. *Hæretici partim aperte, partim fraudulenter vicarium Christi, vt Antichristi membra, & præcursores, sicut Antichristus in fine mundi Christum Dominum persequuntur.*

2. *In qua persecutione mysterium iniquitatis, quod in fine mundi homo peccati, verus Antichristus perficiet, immaniter operantur.*

3. *Hæreticos vere dici Antichristos ostenditur, & quomodo.*

4. *Qui Catholicis posteriores, sicut*

Chriſto Antichriſtus exiſtunt, vt bono malum, veritate mendacium.

ÆRETICOS cum tot furere odijs, tot efferari furoribus, tot bacchari blaſphemiis in ſedem Apoſtolicam, monarchamque Eccleſiæ Romanum Pontificem, Chriſti Domini in terris vicariũ ſuperioribus tractatibus, non ſine tantorum ſcelerum horrore maximo viderimus: non ita mirari debemus. Si conſideremus eos facere partem cum Antichriſto futuro aduerſus Dominum, & aduerſum Chriſtum eius: *Cuius ipſi myſterium iniquitatis operantur*, donec veniat. Cuius non ſolum præcurſores, & immanitatis diabolicæ miniſtri, ſed etiam membra, & ſpiritus Antichriſti ſunt, pari, qua ille homo peccati in tempore ſuo diaboli rabie tumidi, & inflati. Vnde cum myſterium Antichriſti, diaboli opus, eò præcipue conſpiret: vt opera Chriſti diſſoluat, eius regnum in orbe terrarum ſpirituale deſtruat, totumque dominium, quod in directione militantis Eccleſiæ conſiſtit, in interitum penitus effundat. Quid mirum, ſi à temporibus Apoſtolorum, in quibus illud opus diaboli iniquitatis myſterium, virus ſuum fæculento halitu ſpirare, ac ſpargere cœpit: ipſi Antichriſti membra, atque ſuperbiſſimi ſatellites, perpetuum ſedi Apoſtolicæ, throno regni Chriſti ſanctiſſimo bellum indixerint, ferrum flammamque non modo minitati, ſed omnino intentare, atque immittere conati ſint, idque quotidie nouum ſcelus anhelantes, nefarie moliantur? [a] Cum enim Iuſtinianus Imperator hæreticos illos eſſe dixerit, qui à domo Dei per naufragium fidei, & impietatis ianuam egreſſi amplius membra ſanctæ Dei Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ non eſſent; reſtat vt cum non ſint corporis Chriſti quod eſt Eccleſia, membra diaboli atque hominis peccati ſint: cumque Chriſti non ſint, Antichriſti eſſe dicantur. Ideo expectantes aduentum regis ſui ſub vmbra immaniſſimæ beſtiæ à Spiritu ſancto, in [b] Apocalypſi Chriſti dilecto deſignati, dæmoniorum armaturam aſſumentes, omni furore, veſania, barbarie, vt regno Chriſti, longiore in terris duratione interdicant, contra hunc ipſius thronum ſedem Apoſtolicam, modo cuniculis, & clandeſtina fraude, modo furentibus conatibus, & aperto marte, ſine intermiſſione digladiantur. Propter quas occultas, & apertas inſanias, atque furores hæretici modo colubri, modo reguli, baſiliſcique nomine in ſacra pagina ſanctorum Doctorum interpretatione deſignantur. [c] *De radice colubri egredietur regulus & ſemen eius abſorbens volucrem:* Dicebat Eſaias. Quem locum de hæreticis [d] quidam patres exponentes aiunt de radice colubri, id eſt de hæreſi, mente concepta, & occultè, fraudulenterque contra fidei pugnante veritatem, egredietur baſiliſcus, id eſt error hæreticus prædicatione peſtifera diſſeminatus, & in apertum furorem contra Chriſti Euangelium erectus, & eliminatus, in medium campum contra Dominum Ieſum Chriſtum eiuſque vicarium pugna-

a Iuſtin. Imp. Nouell. 109. §. 1 verſ hæreticos autẽ.

b Apoc. c. 13. v. 3.

Hæreticus Eccleſiam Dei eiuſque viſibile caput occulte perſequutus eſt coluber, & aperte cum ea pugnans baſiliſcus.

c Eſaiæ c. 14. v. 29.

d Viegas in Apoc. cap. 9. com. 2. ſect. 6. in fine.

A turus adueniet, & irrumpet. Qui afflatu ſuo volucres abſorbeat, id eſt ſpiritales homines præſtantes ingenio, ſimplices, & alios de gremio Eccleſiæ fideles ſui veneni, atque contagionis tabo commaculatos & infectos, de alto ſalutis ſuæ gradu deijciat, atque deturbet: non ſecus quam baſiliſcus aues & homines afflatu, viſuque ſuo perimere ſolet. Qui error hæreticus, furor infernalis in membris Antichriſti penitus inſidens, vt tot tragœdias in Chriſtiano theatro excitare, tot ſtrages corporum, tot neces animarum patrare, maximaque ſanguinis Chriſtianorum effuſione, diluuioque Eccleſiæ campos vultuſque cruentare poſſit, omnium vitiorum turbis, atque turbinibus armari ſolet. Propter quod hoc fu- B rore perciti hæretici locuſtis, atque ſcorpionibus in Apocalypſi ſimiles eſſe perhibentur, [e] ſeu illis immanibus monſtroſiſque belluis in Apocalypſi ſeptem internodia in caudis habentibus deſignantur, vt intelligeret à Spiritu ſancto propheticus Euangeliſta hæreſes ſeptem peccatorum internodia gerere, id eſt omnium vitiorum, atque ſcelerum contra Chriſtum, & thronum eius armari furoribus peſtibuſque fædari; *Numerus quippe ſeptenarius ſymbolum vniuerſitatis eſt*, inquit ſanctus Cyprianus, [e] ideoque meretrix illa Apocalypſeos qua hæreſis deſignatur ſuper beſtiam ſeptem capitum ſedere viſa eſt; quibus beſtiæ ſcilicet cupiditatis omnium [f] malorum vitiorumque radicis capitibus ſeptem peccata capitalia ſignificantur, quæ cætera ſuo ambiunt ſinu, & com- C plectuntur. Sed quid eſt quod illa meretrix abominationibus aureo ſuperbiæ poculo hauſtis inebriata, tanquam eques ſuper ſeptem capitum beſtiam ſedere, nullis frænorum retinaculis beſtiam compeſcens à ſancto Ioanne demonſtretur? Niſi quia hæreſis per omnia vitia effuſa, imo potius effræno curſu impetuque raptatur, & excurrit nullis moderationis, rationumque frænis, & habenis vitiorum libidinem furoremque cohibens? vt his ſine ordine, & cum magna confuſione, & rationis inuerſione ſtipata, & corroborata aduerſus inexpugnabilem Catholicæ veritatis, fideique murum, & immobilem in fundamentis ſpiritualis Sion militantis Eccleſiæ, poſitum lapidem Pontificij principatus probatum, angularem, pretioſum, effrenatius arietet, & eluctetur? D Et quamuis irrito conatu ſuos in illud furioſe impetus hæretici contorqueant; tamen ue fruſtra ferro vmbras, vt eſt in prouerbio, diuerberare videantur, leonino furori vulpinam conſuentes fraudulentiam, variis dolis, technis, & artibus, quod operta crudelitate, rabieque non poſſunt aggredi multoties optata conantur. Quas immanes hæreticorum fraudes ſanctus Ignatius proſpiciens ſic ab illis, vt ſibi cauerent fideles hortabatur. [g] *Rogo autem vos non ego, ſed charitas Ieſu Chriſti, vt omnes idem dicatis, & ne in vobis ſint ſchiſmata: ſitis autem inſtructi eodem ſenſu, & eadem intelligentia, ſunt enim quidam vaniloqui, & ſeductores mentis, non Chriſtiani, ſed Chriſtum mercantes in fraudem circumferentes nomen Chriſti, & cauponantes verbũ Euangelij, & erroris venenum blando alloquio implicantes, tanquam mulſo cicutam tempe-*

Hæreſes omniũ ſcelerum turbis armari ſolent.

e Apoc. c. 9.

e S. Cypr. in cant.

Apocal. c. 17.

f 1 ad Tim. 6. v. 10 Radix omnium malorum cupiditas.

Quare meretrix in Apocalypſi ſine fræno & habenis ſuper beſtiam 7. capitum ſedere dicitur.

Hæretici ad ruinam Eccleſiæ & fidelium fraudes crudelitatibus conſuunt, atque coniungunt.

g S. Ignat. ep. ad Trall.

Pulchra deſcriptio noſtrorũ Nouatorum ad inſtar veterũ hæreticorũ.

rantes; vt qui biberit dulcissimi saporis gustu deceptus incauta morte transfigatur. Monet quidem ipsam antiquorum, vt nemo bonus dicatur, qui bono malum permiscuerit. Nominant Christum, non vt Christum prædicent, sed vt Christum improbent, nec vt legem, (scilicet eius) *constituant, sed vt legi contrarium annuncient. Communiamini igitur aduersus tales ne laqueū animos vestris impliceetis.* Idem consilium admonitionemque Philadelphiensibus inculcat epistola ad illos, in quo hoc inter alia; [a] *Vt filij lucis sitis*, inquit, *id est veritatis, fugite diuisionem vnitatis, & malam doctrinam hæreticorum, à quibus coinquinatio peruasit in omnem terram, &c.* Hisdem exhortationibus monitisque, tanquam fortibus armis fideles Antiochenos contra hos fraudulenter immanes hæreticos communiuit, atque instruxit. [b] Quos propter suas crudelitates impias, apertas, & occultas, propter furores manifestos, & latentes fraudes, canes, serpentes, dracunculos squammosos, aspides, basiliscos, & scorpiones appellat; de quorum fraudulentis conatibus ad interitum animarum & Ecclesiastici principatus exitium, [c] hæc Nicephorus Callistus. *Cum diabolus salutis hominum inimicissimus cœptum suum, quo Ecclesiam supprimere nitebatur vidit suffocatum martyrum sanguine, tamen dolum excogitauit; vt viri seductores, & impostores, Christianum sibi vsurpantes nomen, simul & quos cepissent fideles in foueam perditionis impellerent, & qui technas eorum ignorarent, eis sani, & salutaris verbi discendi studium, & desiderium corrumperent, & deprauarent. Primum igitur contra nos excitauit* (scilicet diabolus) *Symonem, deinde Menandrum, Cerinthum, & Nicolaum de quibus in superioribus diximus.* Hos immites, crudelesque hæreticorum dolos, & fraudes spiritu dæmonis in eorum animis fabricatos conspiciens, simul & cum detestatione despiciens sanctus Flauianus Constantinopolitanus Patriarcha, ita de Eutychete, eiusque fautoribus, ac de aliis consequenter hæreticis ad sanctum Leonem Papam scribebat. [e] *Sunt quidam veste sua oues significantes, interius sunt lupi rapaces, quos ex fructibus debemus agnoscere: isti prima fronte videntur esse de numero nostro, sed non sunt, quia si fuissent permansissent vtique nobiscum: quando autem cœperunt assumere impietatem, illud quod prius occultabatur, in illis aperitur, & dolus omnis fit omnibus manifestus.* Hinc præclara illa sancti Augustini sententia, cuius meminit [f] Hadrianus primus libro de defensione generali synodi 7. Nicænæ 2. ad Carolum magnum. *Habent*, inquit, *& hæretici sacramenta nostra, habent scripturas nostras, habent & alleluia, habent plerique symbolum nostrum, sed inde caueas vnde te lateat aduertis. His fraudibus, dolisque nefandissimis primam sibi viam ad oppressionem interitumque Christianæ religionis Antichristus sternet, atque parabit: his nocendi artibus prout illi diabolus suggeret, primo in mundo aduersus fideles semet ingressu.* Vt ex bene intellecta sanctarum Scripturarum lectione sancti patres obseruarunt: totumque crudelissimum, immanissimum, sceleratissimumque hoc Antichristi opus, mysterium iniquitatis appellarunt. Quod hæretici omnes huius Antichristi membra spiritus ministri, satellitesque ab ipsis Ecclesiæ post passionem Domini nascentis incunabulis nefandissime cœperunt operari. Quod manifeste ex [g] his Apostoli verbis ostenditur. τὸ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας. Ad verbum, *iam mysterium iniquitatis fit cum efficacia*, communis versio habet, *mysterium iam operatur iniquitatis*, id est exercetur quousque veniat in fine mundi homo peccati Antichristus, vt ipse sanctus postea his verbis exponit Apostolus. [h] *Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui eum.* Et hoc sensu sanctus Ioannes Antichristum iam esse in mundo proclamat, scilicet in membris suis præcursoribus suis, spiritus sui furores, & iactationes turbulentas contra Christum & thronum eius, sequentibus hæreticis. *Omnis*, inquit, *spiritus qui non confitetur Iesum Christum in carne venientem ex Deo non est, & hic est Antichristi, scilicet membrum, vel spiritus*; in Græco καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀντιχρίστου. versio communis: *Et hic est Antichristus, de quo audisti quoniam venit, & nunc iam in mundo est.* In rabie nempe, conflictuque hæreticorum contra Dei Ecclesiam, thronumque Apostolicum. Quorum operationes à diabolo sunt, sicut in fine mundi veniet homo peccati, princeps hæreticorum, cum operatione diaboli, cuncta Dei sacra, diuinaque Christianæ fidei, religionisque mysteria si possit vastaturus. Quod sequentibus verbis significauit Apostolus. [k] *Cuius est aduentus*, inquit, *secundum operationem Satanæ.* κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ. *In omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus.* Vnde mysterium illud iniquitatis, quod hæretici à constitutione Christiani mundi, in nomine Antichristi venturi operati sunt, quotidiéque operari non cessant, à furentis ipsius efferatique Satanæ operatione, in omnes terræ partes extensum, diffusumque patratur. Per quod mysterium ab hæreticis exercitum, & operatum (sic passiuè sumpto verbo) sanctus Paulus iuxta sanctorum patrum interpretationem, intelligere voluit, iniquitatem arcanam, latentem, tectamque fraudibus, sub vestimentis ouium, luporum rabiem, rapacitatem, immanitatemque circumferentem. Quæ quandoque, dum licet hæreticorum libidini, palam grassatura foras eliminatur; sed quæ tandem in fine mundi abiecto omnis hypocrisis, simulationisque velamine, contra Christum Dominum, eius sponsam immaculatam, eiusque sanctos, bonorum, fideliumque cæde cruentata, Antichristo regnante, bacchanteque prodibit. Atque hæc iniquitas abominabilis Apostolorum tempore per ipsius Antichristi ministros, præcursoresque hæreticos agebatur nefarie, crudeliterque operabatur, vt verus, ac legitimus sancti Pauli verborum sensus ille censeatur esse: Quamuis ille iniquus Christo penitus oppositus, homo peccati, nondum in lumen natus in propria persona prodierit; est nihilominus iam tantorum patrator scelerum præsens in emissariis, præcursoribusque suis, licet non aperte, vt cum in mundum in propria persona in lucem editus aduentauerit: sed occulte ac velut in mysterio per ipsos anteambulones præparantes,

Hæretici impio Christum prædicant, vt eius regnum destruant in terris

[a] S. Ignat. ep. ad Philadelp.

[b] S. Ignat. epi. ad Antioch.

[c] Niceph. l. 4. Ecclesiast. hist. c. 2.

Diabolus hæreticorū fraudibus ad perdendas animas & oppressionem Ecclesiæ vtitur.

[e] Epist. Flauiani patriarchæ Constāt. ad S. Leonem.

[f] Hadrian. 1. l. pro defens. synod. 7. ad Carol. Magn.

Pulchra S. Augustini sententia ad exprimendas crudeles hæreticorū fraudes.

2. Pars. Hæretici à tempore Apostolorum cœperunt operari mysterium iniquitatis, id est opera Antichristi interim.

[g] 2. Thess. c. 2. v. 7.

[h] 2. Thess. 2. v. 8.

[i] Ioan. 1. epi. c. 4. v. 3.

[k] Ad Thess. 2. c. 2. v. 9.

Quid proprie mysterium iniquitatis quod hæretici præcursores Antichristi operantur secundum Apostolum.

Sensus verborum S. Pauli.

tes viam sceleris criminisque vniuersi huic monstro, obliquasque flagitiosæ vitæ facientes semitas hæreticos agatur, & operetur. Quæ quidem execrabilis iniquitas in eo præcipue consistit; vt Christum Dominum, eiusque Monarchicam, quam firmauit in Ecclesia sua dominationem visibili pastori eius vicario creditam destruat, euellat, demoliatur; & super ruinam atque lapsum Christianę religionis, Hierarchięque Ecclesiasticæ, diaboli, suique futuri regis Antichristi tyrannidem, in immensam abominationis molem erigat & ædificet. [a] Hæc sanctorum Patrum doctrinæ expositio conformis est, quam maxime corroborat atque confirmat sancti Ioannis de Antichristo, deque eius prodromis hæreticis doctrina: quos turpi, & infami cum principe suo, homine peccati, nomine Antichristi dedecorat, ac tam nefandi nominis execratione percellit. Vt cum ait. [b] *Filioli nouissima hora est: & sicut audistis quia Antichristus venit, nunc Antichristi multi facti sunt.* Et capite 4. [c] *Omnis spiritus qui soluit Iesum ex Deo non est, & hic est Antichristus, de quo audistis quoniam venit & nunc iam est in mundo.* Huc referenda hæc ipsius Apostoli prophetæ, ac Euangelistæ verba.[d] *Quoniam multi pseudoprophetæ, & multi seductores exierunt in mundum.* [e] Similia habet Epistola 2. vers. 7. Sed ne more Nouatorum sum auctoritatem assertionibus nostris sine teste fideli, probatoque ab Ecclesia firmamento veritatis vendicare videamur: Probandum nobis est testimoniis sanctorum Patrum in sacra scriptura fundatis hæreticos vere dici Antichristos, eoque ignominioso Antichristi nomine propter errores suos, improbitatesque mysterium iniquitatis Antichristianæ operantes, ab omni tempore dictante spiritu sancto, Ecclesia probante fuisse notatos, & infamatos. Hoc enim nomine à [f] sancto Cypriano dictos fuisse Antichristos, pseudochristos, Christique aduersarios ex multis eius operum locis manifeste ad pænam libri constabit. Vt Epistola 74. ad Pomponium fratrem vbique hæretici nihil aliud, quam aduersarij, & Antichristi nominantur, eosdem pseudochristos Epistola ad Iubaianum [g] Epistola [h] ad Ianuarium, [i] & alibi hæreticos, quandoque Christi aduersarios appellat. Sic authoritate sancti Ioannis Apostoli fultus [k] sanctus Hilarius hanc execrandi nominis turpitudinem hæreticis inurit Epistola circulari ad Catholicos Arianam hæresim detestantes. *At ne maledictu*, inquit, *verborum in eos* (scilicet Arianos) *vti conuitiis arguamur, causam perditionis publica, ne cuiquam ignorata sit non tacemus. Antichristos plures esse etiam Apostolo Ioanne prædicante cognouimus. Quisquis enim Christum, qualis ab Apostolis est prædicatus, negauit, Antichristus est. Nomininis Antichristi proprietas est Christo esse contrarium. Hoc nunc sub opinione falsæ pietatis efficitur, hoc sub specie prædicationis Euangelicæ laboratur, vt Dominus Iesus dum prædicari creditur, denegetur, ac primum misereri licet nostra ætatis laborum, & præsentium temporum stultas opiniones ingemiscere, quibus patrocinari Deo humana creduntur, & ad tuendam Christi Ecclesiam ambitione secularis laboratur.* Antichristos de quibus post Apostolos loquuntur sancti Patres, fuisse primos, quos, [l] *Infernus dilatatione oris sui absque termino*, propter hominum scelera Apostolorum tempore eructatuit in mundum hæreticos, ex ipsius sancti Ioannis verbis aperte constat, dicentis. *Filioli, nouissima hora est, & sicut audistis quia Antichristus venit, nunc Antichristi multi facti sunt, vnde scimus quia nouissima hora est.* [m] *Ex nobis prodierunt*, Græcè ἐξῆλθον, *exierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum*, &c. Tales sunt heretici qui per baptismum ex Ecclesia Christi prodierunt, sed ab ea per hęresim exierunt: Ecclesię iussa audire deprecantes, atque suave illius iugum de collo obedientiæ per rebellionem excutientes, se ab ea per horribilia schismata errorésque separauerunt. Cum antea in immaculato huius sanctæ matris Christi sponsæ gremio per fidei professionem sacramentorumque communionem, vota professi morarentur, siue simulati Christiani externa specie pro veris se gerentes, siue reuera tales essent animo quales exteriori professione monstrabantur. Primi illi hæretici quos Antichristos Apostoli sancti, Paulus, & Ioannes vocauerunt aliquando de Ecclesiæ sinu, Christique grege per lauacrum regenerationis exitere, sed per schismatum hæresęonque portenta extra eum separati vagantes, partem cum diabolo, eiusque præcipuo satellite Antichristo fecerunt, mortisque fœdera cum illis rebellione contra Christum pacisci voluerunt. Etenim Simonē illum Magum protohæreticum, sacro fonte regeneratum [n] Philippus Christo peperit. Et Nicolaum simili baptismatis gratia præditum, [o] diaconatus honore Apostoli decorarunt. Sic & Hymenæos, & Philetus in magnam domum Dei quæ est Ecclesia, per reconciliationis regenerationisque baptismalis ianuam, verbis id sancti Pauli testantibus ingressi sunt: sic & Cerinthum quondam fidelium numero fuisse aggregatum, [p] fideique Christianę surgentis è coruis assertorem [q] sanctus Epiphanius commemorat, & asseueranter affirmat. Sed post vitiorum omne genus, eorum mores fœdans, & incestans à cordibus lucem Christianę veritatis auellens, hos Antichristianæ iniquitatis operatores assertoresque fecit: iuxta illud Apostoli. [r] *Bonam conscientiam repellentes circa fidem naufragauerunt.* Et isti cum posteris suis inquitates blasphemiasque sequentibus Antichristi ab Apostolis patribusque ventum spiritum habere, vitæque improbitates æmulari dicuntur. Prout sanctus Ioannes significauit illis verbis. [s] *Omnis spiritus, qui soluit Iesum ex Deo non est, & hic est Antichristus.* Græce Antichristi est, in genitiuo casu. Sic autem Græca verba cum appositis articulis leguntur. [t] καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου. Scilicet, Et hic nempe spiritus, est ille ipsius Antichristi, id est vt exponit sanctus Irenæus [u] *est ex Antichristo*, vel vt vult sanctus Cyprianus, [x] *de Antichristi spiritu est.* [y] Sic Tertullianus hęresiarcham Marcionem præcursorem Antichristi, eiusque spiritum appellat. [z] Simili sensu hunc Apostoli Prophetæ locum in genitiuo casu Cassianus exponit. His paraphrasis Syriaca conformis est dicens. *Sed hic est ab ipso pseudochristo*, vt sit sensus hic spiritus, qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse, sed soluit Iesum, id est, diuidit eum eius diuinitatē ab humanitate separans, scissuramque faciens in eius Ecclesia, vt eam cruenta diuisione destruat atque dissipet, quod faciūt hæretici, atque schismatici: hic spiritus est illius Antichristi, id est, hæc doctrina erronea veritatis inimica cū suo doctore,

A B C D

Marginal notes (left): [a] S. Chrysost. Theodoret. in hunc S. Pauli locum. S. Ioan. hæreticos vocat Antichristos seu Christi aduersarios. — [b] S. Ioan. Ep. 1. c. 3. — [c] Cap. 4. — [d] Ibid. Epist. 1. c. 4 — [e] Ioan. Ep. 2. v. 7. — S. Patres hæreticos dicunt Antichristos. — [f] Epist. 74. ad Pomponium fratrem. — [g] Epist. ad Iubaianum. — [h] Epist. ad Ianuarium &c. quæ est 70. — [k] Et l. 0 aduersus Iudæos c. — [h] Epist. circulari. — Optima ratio conuincens hæreticos esse Antichristos. — [l] Esaiæ cap 5.

Marginal notes (right): [m] 1. Ioan. c. 2. v. 19. — Hæretici per baptismum ex Ecclesia prodierunt, & ab ea per hæresim sunt egressi: quos S. Ioan. Antichristos vocat. — Qui nam hæretici tempore Apostolorum dicti Antichristi de Ecclesia sinu per apostasiam, hæresimque egressi. — [n] Actor. 8. — [o] Actor. 6. — [p] Timoth. 2. — [q] Epiphan. hæres. 28. — [r] 1. Timoth. c. 1. — [s] 1. Ep. c. 4. v. 3. — Hæretici dicuntur Antichristi soboles spiritu Antichristi. — [t] Græca Phrasis S. Ioan. — [u] l. 3. c. 18. — [x] L. aduersus Iudæos c. 8. in fin. — [y] Tertul. l. 5. c. 16. aduersus Marcionem. — [z] Cassian. l. 5. de incarnat. c. 11.

hæretico Antichristum satellitio præcurrit. A Cuius omnis labor, & liuor, omne execrabile studium, atque conandi rabies, hoc cum impetu assurget, & efferabitur, vt Christum Dominum cum vicario suo; alijsque pijs in directione Ecclesiæ militantis ministris, pastoribusque soluat, dissipet, perdat, eius regnum si possit, in terris spirituale exterminet, populetur, & in extremum exitium penitus effundat. Et vt Christus Dominus prior venit in mundum suo aduersario Antichristo, sic Catholici Christi vexilla sequentes imperiaque facientes hæreticis Antichristi signa portantibus, eiusque mysterium iniquitatis operantibus antiquiores existunt. Vt Ecclesia Christi synagoga Antichristi, fides recta infidelitate, mendacio veritas, religio Dei dæmoniorum im- B pietate vetustior, eique longi temporis antiquitate præire indubitata fidei certitudine creditur. Nouitas in fide hæresim, diabolique opus arguit. [a] Siquidem bonus Pater familias bonum semen in agro suo, scilicet campo Ecclesiæ suę, Pater cęlestis bonum religionis, virtutisque semen inseuerat: sed inimicus homo diabolus impietatis, infidelitatis, hæreticæque contagionis superseminauit zizania. [b] Quo argumento Tertullianus contra gentiles dimicans, confudit eos clara illis demonstratione subiiciens religionem, fidemque Christianorum longe, paganica superstitione, antiquitate superiorem. In cuius argumenti fortitudine multis rationibus authoritatibusque roborata aduersus idolorum cultores dęmoniorumque tyrannidi velificantes, sæpius [c] Diuus Augustinus discursu longo ele- C gantique triumphat, & exultat. Cuius argumenti clypeo tectus, & gladio munitus Tertullianus, [d] quam strenue potenterque aduersus hæreticos dimicat, & ferit eos vsque ad diuisionem animæ, nullas habentes amplius, quibus iustè se tueantur, in ore redargutiones. [e] *Qui estis*, inquit, *vos aut vnde venistis* ? &c. Simili argumenti armatura protectus [f] sanctus Cyprianus [g] hæreticos omnes sui temporis, pugna [h] spirituali constrauit. [i] Et sanctus Iustinus à nouitate ortus sui præcursores Antichristi hæreticos, buccinatores iniquitatis confodiens. *Ex nobis*, inquit, *prodeunt*, ergo nobis iuniores, *à vitiorum appellatione*, scilicet hæresiarcharum, *ex quibus vnaquaque disciplina, & sententia*, scilicet hæreticorum aliorumque errantium, *originem habent*. [i] Et sanctus Irenæus iisdem veritatis armis indutus contra Valentinianos, aliosque similes cum Antichristo, aduersus Christum si- D gna Christi portantes ad certamen pugnamque prosiliunt. Quos secutus Lactantius hæc aduersus eosdem Antichristos Christianæ fidei, pietatisque prostitutores, magno zeli Catholici turbine, veritatis tela contorsit. [k] *Illi dæmoniacis fraudibus irretiti*, quas prospicere, & cauere debuerant, *diuinum nomen & cultum per imprudentiam perdiderunt. Cum enim Phryges, aut Nouatiani, aut Valentiniani, aut Marciani aut Anthropiani, seu quilibet alij nominantur, Christiani esse desierunt, qui Christi nomine amisso humana, & externa vocabula induerunt.* Communis veritatis vox est, quam ab ipso Deo, & ab ipsius sacrarum literarum fontibus veruti,

4. Pars. Vt Christus Antichristo prior sic Catholici Romanæ Ecclesiæ filij omnibus hæreticis antiquiores. Nouitas in fide hæresim arguit.

a S. Matth. c. 13. v. 15.

b In Apol. ca 19 20.

c L. 18 de ciuit. c. 57 58

d L. de præscript.

e L. de carne Christi.

f L. 1 & 4 cōtra Marcio & l. contra Praxeam.

g L. de vnitate Ecclesiæ siue de simplicitate prælator.

h S. Iustinus Martyr. dialog. cum Triphone.

i L. 1. c. 20. in fin.

k Lactant. l. 4. c. 30.

Omnes hæreses ortæ sunt post veram Christi fidem.

A sanctique Patres præter supranominatos Clemens [l] Alexandrinus, Athanasius [m], Epiphanius [n], Chrysostomus [o] hauserunt, arripuerunt, & expresserunt, omnes hæreses ex antro inferni post veram, catholicam, Apostolicam, Romanamque fidem ortas, & à dæmonibus excitatas erupisse. Propterea hos impios [p] Antichristi ministros irridens sanctus Hilarius ait: *Tardius in mundum venisse eos, diutiusque eorum partus, fœtusque nefandos, hæreses nempe in diaboli pectore tanquam ventre putrido delituisse*: Antequam in terræ oras efflarentur, lucemque vitæ prodirent. Vnde præclare egregieque in hanc sententiam huiusmodi nouatores sui temporis nouitios, & abortiuos [q] sanctus Hieronymus talibus alloquitur. B *Quisquis es assertor nouorum dogmatum, quæso te vt parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostoli voce laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod ante nesciuimus? Cur profers in medium quod Petrus, & Paulus edere noluerunt? Vsque ad hunc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit? Illam senex tenebo fidem, in qua puer natus sum.* Quid his contra nouatores nostros religionis Catholicæ pestes ac fæces reipublicæ Christianæ Lutheranos, Caluinistasque dici iustius, aut excogitari potest accommodatius? Atque vt tales fidei Christianæ, veritatisque abnegatores, diabolicæ doctrinæ promotores, ac vindices, non de Christi Domini grege & ouili, sed de Antichristi hara, & volutabro sanctus Pater esse demonstraret, ista contra Luciferianos non minus vere, quam grauiter effudit. [r] *Sicubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non à Domino Ie-* C *su Christo, sed à quopiam alio nuncupari, vtputa Marcionistas, Valentinianos, Montenses, siue Campitas, scito non Ecclesiam Christi sed Antichristi esse synagogam. Ex hoc enim ipso quod postea instituti sunt eos se esse indicant, quos futuros Apostolus pronunciauit, scilicet Antichristos.* Omnes igitur nouorum, impiorumque contra fidem Christi dogmatum inuentores, & sectatores Antichristos vere dici, id est Antichristi membra, ac de spiritu eius, improbitates, & iniquitates illius operantes, & promouentes, tam sacræ literę quam sanctorum Patrum doctrina, Ecclesiæque decreta clarissime demonstrarant.

Propter quas impietates, iniquitatesque hæreticas contra Christum Dominum, contra eius sanctam, Apostolicam, Romanamque Ecclesiam, eiusque sanctos pastores sanctus Athanasius imperatorem Constantium Anti- D christum, veri Antichristi pręcursorem, typum, figuram, ministrumque vocitauit, cum hæc ad solitariam vitam agentes, Epistola scripsit. [s] *Quid igitur hic*, scilicet Constantius, *quod Antichristi sunt, omisit? aut quid ille, vbi venerit, plus committere poterit? Aut quomodo ille in aduentu suo non repererit sibi expeditam viam ad dolos ab isto preparatam?* Et quibusdam interpositis de huius hæretici imperatoris in Christianos Catholicos, fidelesque Romanæ sanctitatis, & authoritatis supremæ subditos immanitate, subdit postea. *Grauia sunt ista, & plusquam grauia: sed tamen istiusmodi quæ congruant in eum, qui Antichristi imaginem induerit; quis enim videns ipsum in decernendo se facere prin-*

l L. 1. Strom.

m Orat. 2 cōtra Arrianos

n In anchorat.

o Hom 33. in act.

p L. 6. de trinit.

q Ep 65. ad Pammach.

r S. Hieron. dialog. contra Luciferianos sub fin.

Omnes qui à nouo, & erronea opinionis authore nomen accipiunt vt Lutherani à Luthero, Antichristi esse dicuntur.

Constantium imp. Antichristum & veri Antichristi speciem referentem propter prauitates, crudelitatesque quo contra Dei Ecclesiam, eiusque S. Pastores S. Athanasius dixit.

s S. Athanas. Ep. ad solitariam vitam agentes

Typus Antichristi in Constantio hæretico Arriano.

cipem Epiſcoporum, & præſidere iudicus Eccleſiaſticis non merito dicat illum eam ipſam abominationem deſolationis eſſe, quæ à Daniele prædicta eſt, &c. Et in apologia de fuga ſua propoſitis enumeratiſque huius imperatoris Ariani enormibus crudelibuſque in ſanctos Eccleſiæ catholicæ Epiſcopos, & paſtores, nec non in ſanctas virgines, vt fide concilij Niceni abnegata Arianæ hæreſi ſubſcriberent, impietatibus, eum eſſe Antichriſtum, verique imaginem Antichriſti ita concludendo conteſtatur.

a S. Athan. in apolog. de fuga ſua.

[a] *Quo igitur cum iſta fiant, & cum impietas impudentiam tantam ſibi vendicet, auſit iam inde Conſtantium hominem Chriſtianum appellare, ac non potius Antichriſti imaginem eſſe dicere? Quid enim ex notis Antichriſti huic deeſt? Aut quid eſt cur non omnibus modis Conſtantius Antichriſtus, & viciſſim Antichriſtus Conſtantius habeatur? Nonne in magna Eccleſia in Cæſareo victimas contra Chriſtum & blaſphemias velut ex præcepto eius Ariani, & ethnici fecere? Nonne viſio Danielis iſtiuſmodi notis Antichriſtum ſignificat, nimirum quod bellum geſturus cum ſanctis ſit, & quod intumeſcet contra eos*, &c. Sed hæc & ſimilia immanitatis portenta ab hęreticis patrari non eſt mirum; quoniam vt venturi principis ſui Antichriſti immania facta operari incipiant, eis nullus ludus acceptior eſſe poteſt, quam cædes, quam cruor, quam trucidatio bonorum, & interitus ſalutis animarum, quia eorum mater hæreſis meretrix eſt grauida non ſolum ſpiritu falſitatis, vt cum [b] ſancto Bernardo loquar, ſed etiam ſpiritu furoris, & diſcordiæ tempeſtatis, atque crudelitatis, vt ex dicendis capite ſequenti conſtare poterit.

Nota Antichriſti ex Daniele.

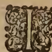
b S. Bernard. *Hæreſis meretrix fœta ſpiritu falſitatis, crudelitatis, & furoris.*

CAPVT VIII.

Hæreticorum vt Antichriſti membrorum ſcelera multa, & horrenda, quorum atroces iniuriæ propterea Romano Pontifici maximo ſunt honori.

1. *Hæreticorū ſcelera multa vt patris ac principis Antichriſti ſimilitudinem tanquam filij ſubditi, ac membra illius gerant inimici Chriſti Domini Ieſu, & vicarij eius ab eo conſtituti ſuper omnem familiam ſuam quæ eſt Eccleſia, capitis viſibilis.*
2. *Quæ ſcelera viam præparantia Antichriſto ex deſcriptione hæreſeos criminis publici, furiæ horribilis, qua nullum immanius monſtrum eſt manifeſte patebunt.*
3. *Propter tot ſcelera hæreſim concomitantia à talibus Antichriſtis, iniuriis affici, probris, calumniiſque lædi, eſt Romano Pontifici, vniuerſalis Eccleſiæ ſummo principi paſtorique maxime glorioſum.*

Tom. K

A IAM cum Antichriſtus homo peccati κατ᾽ ἐξοχὴν ab Apoſtolo nominetur, propterea quod ſuper omnes nefarios, perditoſque homines ſcelerum omnium in ſummo iniquitatis gradu, contagione polluetur, pondere aggrauabitur, multitudineque obruetur. Talis enim futurus eſt inſignis ad omnem impietatem Chriſti domini aduerſarius, profecto præcurſores eius, qui illum ætate, atque tempore precedent, illi parantes viam iniquitatis, & abominationis eius membra conſtituti, de ſpiritus eius furoribus inflammati, non poſſunt non eſſe flagitioſiſſimi. Nec poteſt nomen afferri ad omnia flagitia exprimenda potentius quam Antichriſti, ſi à diaboli, ſatanæque vocabulo diſceſſeris.

Antichriſtus omnium hominum ſceleratiſſimus futurus eſt.

B Propterea cum ſpiritus Sanctus per os Apoſtolorum, ſanctorumque Patrum, hæreticos omnes obſtinatos Deo, Eccleſiæque rebelles, ſedis Apoſtolicę ſanctiſſimique Patris inimiciſſimos Antichriſtos appellauerit, quid non criminum peccatorumque grauiſſimorum in illorum ſeſſitare cordibus expreſſit? Quæ crimina in hæreticorum animis nefarie furentia, optimus atque potentiſſimus imperator Conſtantinus Magnus explorata perfecte comſpexit, conſpectaque iuſtiſſima indignatione, odio, horroreque deteſtatus eſt. Vt epiphonemate illo contra eos nefandaque eorum crimina ſatis clare manifeſtauit. *O veritatis inimici, hoſtes vitæ, interneccionis authores, & conſiliarij! Omnia apud vos veritati contraria, turpibus conſcientiis maleficiis, ineptiis, & commentitiis exultantia.* C [c] *Certe mendacia firmitis, premitis inſontes, fidelibus veritatis lucem denegatis. Nam falſo viſionis, & ſpecie pietatis ſemper delinquentes omnia contagione veſtra contaminatis. Conſcientias integras, & labe vacuas lethalibus plagis vulneratis. Ipſum diem (pene dixerim) hominum oculis adimitis. At quid attinet ſingula perſequi, cum de veſtris flagitiis, ſicut eorum natura poſtulat, dicere, neque temporis anguſtia, neque occupationes, quibus diſtricti ſumus, ſinant. Nam ſcelera veſtra adeo grandia, adeo immenſa ſunt, adeo etiam turpia, & omni crudelitate redundantia, vt dies integer ad ea explicanda non ſufficeret. Imo vero ab huiuſmodi rebus aures abducere, oculoſque auertere conuenit, ne ſingulorum explanatione ſincera, & incorrupta fidei noſtra profeſſio commaculetur.* Quid his nefandiſſimis hæreticorum criminibus atrocius, immanius, & horribilius ſceD leratiſſimi homines poſſent operari? Hos ideo Antichriſtos, veri Antichriſti ſpiritu, & rabie tanquam furiis agitatos implacabili proſequens odio, funditus pius imperator ſe velle deſtruere his verbis edicti ſui profitetur. *Quid ergo? Patiemur ne huiuſmodi malorum contagionem longius ſerpere? præſertim cum longa dilatio faciat, vt ſani, & valentes tanquam peſtifero morbo inficiantur? Cur igitur non cum maxima celeritate eiuſmodi prauitatis, vt ita dicam, radices animaduerſione, & publica pœna amputamus?*

Propter atrociſſima crimina hæretici Antichriſti dicti in illos veri Antichriſti hominis peccati ſoldatores, & imitatores.

Elegans hæreticorum perditorum deſcriptio ex edicto. Conſtantini Magni apud Euſebium l. 3. de vita Conſt. c. 61. 62.

Quam multa quamque horribilia hæreticorum ſcelera Conſtantius Magnus veriſſime commemorat.

Omnem hæreticorum profeſſionem publicam, & priuatam ſuo edicto Conſtantinus prohibet.

Atque quo iſta veſtra peſtis pernicies longius graſſari impediatur, per hanc legem mandamus, ne quis veſtrum poſt hac conuentum, cogere audeat, & proinde iam iubemus, vt vniuerſa ædes veſtra, in quibus congreſſus illos celebrare conſueuiſtis penitus euertantur, & hæc cautio eo vim ſuam porrigat,

vt non modo non publicis, sed ne priuatis quidem ædibus, aut in locis vllis separatis vestræ superstitiosa amentia factiones coeant. Hæc Christianissimus imperator contra sui temporis Antichristos horribilia nefandaque eorum flagitia castigans extrema detestatus abominatione. Sed quid tot execrandis hæreticos Antichristi præcursores criminibus fœdari miramur? Cum hæresis furia horribilis in eorum animis penitus insidens omnia secum vitia trahere consuescat? Quæ est fœtidus Antichristi halitus, ac pestifer Satanę afflatus, puteus ignis æterni, stagnum sulfureæ libidinis, pestilens inferni antrum, maledictionis abyssus, erroris vertiginisque spiritus, cancer sine vllo remedio, nisi statim totus amputetur iustitiæ ferro tanquam immedicabile vulnus, per membra societatis humanæ Christi redempta sanguine serpens, & semper vsque ad portas mortis, damnationisque sempiternę progrediens, cōtagio adeò lethalis, exitialisque, vt intimas abditasque reip. hominumque cœtus, partes, membraque peruadat, labe inexpiabili Christianas animas polluat: & adulteret, quæ non solo tactu vt vipera, aut aspectu vt basiliscus, aut afflatu vt draco trucidat, sed his, & aliis quamplurimis modis omnia in imperio, corporis, animique salutis subsidia, fundamenta, & propugnacula in exitium penitus effundit, labefactat, euertit. Quæ secundum oracula diuina [a] *Cathedra* nuncupatur *pestilentiæ, hara porcorum,* [b] *cubile lamiarum, draconum, onocentaurorum, pilosorum satyrorum, pascuum struthionum, fouea ericiorum, latibulum luporum,* [c] *lacus leonum, antrum inferni,* [d] *puteus abyssi, cloaca peccatorum,* [e] *Sodoma spiritualis, diaboli lupanar,* in quo horrendum, ac miserabile monstrum idolo [f] Moloch immolandum producitur, *zizanium pestiferum, & maledictum semen,* [g] *meretrix diabolica.* Quæ suę aureæ paterę veneno homines inebriat: vt cum inebriati fuerint, hos suæ crudelitatis, impietatisque gladio cruentando confodiat. [h] *Stella fatalis absinthium,* dicta quę aquas in quas illapsa est, amarissimas efficit, earumque amaritudine tertiam piscium partem in illis extinguit: pestis animarum, publicarum, priuatarumque calamitatum scaturigo, maledictionis taberna, *quæ intrat sicut aqua in interiora hominis, & sicut oleum in ossibus eius.* [i] Esca, atque rete satanę ad capiendos homines. Denique illa execrabilis hæresis vt vno verbo complectar omnia. [k] *Calix est iræ, ac furoris Dei.* [l] Et mirabimur eos hęresiarchas Antichristi præcones & satellites immanissimos, quos hæc immanis, infernalisque bellua, furiaque suæ antro abominationis absorpsit, tanta vitiorum putredine fœtere, sordibus contaminari, flagitiisque tanquam vermibus quotidie deuorari. Quos propterea in scripturis sacris spiritus sanctus modo lupos [m] rapaces intrinsecus, in vestimentis ouium exterius, modo [n] vrsos, dracones, [o] Leones, canes, [p] equos nigros, effrænatos currentes ad prælium, in quibus sedet Diabolus, appellat. De quibus Origenes [q] loquitur, cum ait in illud [r] Exodi. *Equum, & ascensorem proiecit in mare: sunt equi qui ascensorem habent diabolum, dicunturque illi equi nigri, quod propter atros, tenebrososque errores suos dæmonibus humiliores existant, qui tenebrarum principes ab Apostolo nomenantur:* Sed nulla aptiori comparatione scelera multa, & enormia hæreticorum spiritus sanctus expressisse videtur, quam cum illos arcano, mysticoque sensu locustas esse dixit. Sed quas & qualiter efformatas, & compositas, audiamus ipsum vitæ spiritum per os Apostoli prophetæ in sua Apocalipsi loquentem. [s] *Et similitudines,* scilicet formæ, *locustarum,* scilicet erant, *similes equis paratis ad prælium, & super capita earum tanquam coronæ similes auro, & facies earum tanquam facies hominum, & habebant capillos sicut capillos mulierum, & dentes earum sicut dentes leonum erant, & habebant loricas sicut loricas ferreas, & vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium ad bellum, & habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum.* Recte quidem hæreticorum atrox, varia, multiplexataque peruersitas per hanc cum locustis similitudinem à spiritu Sancto vetustorum, sanctorumque doctorum testimonio describitur: quod locusta bestia sic perniciosa valde, herbisque nociua virentibus, testantur ista quę de ruina, & pernicie arboribus, herbisque florentibus à locustis allata [u] Exod. 10. commemorantur. *Nihil omnino virens relictum est in lignis, & in herbis terræ in cuncta Ægypto.* Eodem plane modo, sed multo nocentiori exitiosoque magis, hæretici quidquid fidei, & sanctitatis viride, florensque est in omnibus terræ climatibus, in quibus Sancta, catholicaque religio radices egit, comminuere, corrodere, ac funditus extirpare conantur. Quod iam sæpius in variis orbis Christiani partibus fecisse eos immanius, exigentibus Christianorum peccatis, Ecclesia Sancta, Catholica Romanaque mater sponsa Christi castissima tristissimè lamentatur, & luget.

Coronæ vero similes auro super capita locustarum quid aliud designant, quam detestabilem hęreticorum hyprocrisim, & iniquam crudelitatem, pietatis religionisque specie velatam? Quas sub principum regumque, quos in suæ iniquitatis mysterium pellectos deprauarunt, authoritate, Dei Ecclesiam thronumque eius Apostolicum, Pontificiamque Monarchiam cum fidelium catholicorum salutis interitu, crudelissime persequuntur. Ideo coronæ illę non aureæ, sed similes auro esse dicuntur, quia hæretici in opprimenda Christi fide eiusque vicarij principatu, fidei zelum, charitatisque simulant: cum interius perfidiæ, infidelitatis, diuinique odij cum horrore virtutum, contagione polluantur, pesteque contabescant: sicque prętextu pietatis errores suos, impiaque dogmata disseminando omnia iura diuina, humanaque violare conantur. At quid illę hominum facies, quas cum dentibus leonum locustæ illæ gestare dicuntur, aliud quam hæreticorum in specie hominis feritatem, & immanitatem belluæ designant? Et cum dentes in sacris scripturis concionatores intelligi soleant, profecto dentes illi leonum, quos locustæ illæ gestabant concionatores, atque prædicantes hæretici intelligi debent, de quibus [x] Iob cap. 41. de Leuiatam loquens ait, *per gyrum dentium eius formido.* Quem locum de falsitatis magistris impostoribus hæreticorum prædicantibus exponens sanctus Gregorius hæc in nostræ confirmationem sententiæ producit. [y] *Dentibus Leuiathan errorum magistri figuratur, quia repro.*

Marginal notes:

a. Part.
Hæresis pulchra descriptio.
Furia horribilis.
a Psalm. 1.
b Esai. c. 34. v. 14. 15.
c Daniel. c. 6.
d Apoc. c. 9. v. 1.
e Ezech. 16.
f Leuitic. ca. 8. v. 21. & ca. 20. v. 2. 3. 4.
g Apoc. c. 17. v. 1. & 15. c. 19. v. 2.
h Apoc. 8.
i Psal. 108. v. 18.
k Esaiæ c. 51. v. 17.
l Ieremiæ. c. 25. v. 15.
Descriptio hæreticorum per varia nomina scelerum multitudinem, & grauitatem eorum exprimentia secundum scripturas.
m Matth. 7.
n Esai.
o S. Paul.
p Apoc. c. 6.
q Orig. hom. 6. in exod.
r c. 15. v. 1.
s Ephes. 6.
Pulchra hæreticorum cum locustis prodigiose efformatis & apparatis comparatio.
t Apoc. c. 9. v. 7.
Hæretici cur locustis comparantur.
u Exod. 10. v. 15.
Impietas hæreticorum in opprimenda religione catholica.
Hypocrisis hæreticorum in oppugnanda Ecclesiam.
Quam designant coronæ similes auro super locustarum capita.
Item facies hominis, & dentes leonis hæreticorum significant feritatem hypocrisi tectam.
x Iob. c. 41.
y L. 5. moral. c. 29.

borum vitam mordendo dilanians, & eos ad veritatis integritatem ſubductos in ſacrificio falſitatis mactant. Sed quid per capillos mulierum quos locuſtæ geſtabant aliud quam horrendas hæreticorum libidines, luxurias fætidas, omnemque effœminatam viuendi laſciuiam interpretari poſſumus? Solent enim communiter hæretici maximè dogmatizantes perditorum magiſtri libidinibus inflammati, languidis liquefieri voluptatibus, propter quæ hæreſis ſæpe in ſcripturis infami meretricis appellatione exprimi, atque deſignari ſolet.

Per capillos mulierũ quos locuſtæ portabant luxuria hæreticorum deteſtandaque libido ſignificata.

Quæ laſſata viris nunquam ſatiata receßit:
Atque lupanaris tulit ad puluinar odorem.

Iuuenal. de Meſſallina vxore Claudij.

Meretrix inquam grauidata ſpiritu falſitatis, vt ex [a] ſancto Bernardo ſupra notauimus: quam vnus de ſeptem Angelis, qui habebant ſeptem phialas S. Ioanni de mãdato Spiritus S. demonſtrauit. [b] *Veni oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas, cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati, qui habitant terram de vino proſtitutionis eius.* Meretrix in fronte ſignata nomine mille blaſphemiarum, quę dum legitimum fidei thalamum tæda proſtituere apoſtaſia, atque prauorum dogmatum libidine contendit, etiam ad bonorum omnium impudica licentia exitium, ruinamq; furenter aduolans, turpibus luxuriæ carnalis illecebris ingurgitatur. Ex quo quam vere ſanctus Hieronymus illud dixerit, apparet. [c] *Difficile eſt inuenire hæreticum, qui amet caſtitatem.* Tertullianus contra Hermogenem hæreticos ſpiritus, & carnis adulteros appellauit. [d] *Toti ſunt*, inquit *adulteri ſcripturæ, & carnis.*

a S. Bernard.
b Apoc. c. 17. v. 1. 2.
c I nc. 9. Oſe.
d Tertul. contra Hermogenem.

Sed aliud in his fœminarum capillis, quibus ornatæ locuſtæ apparebant myſterium latet, quo cauillationes fraudeſque hęreticorum, in corrumpendis Sacrarum ſcripturarum ſenſibus, intelligentiiſque deteguntur; qui inſtar fœminarum polientes, comentes, & ornantes errores ſuos aliquo veritatis, pietatiſque ſimulatæ fuco, in ipſius fidei ſanctitatiſque Chriſtianæ fraudulenter adita penetrant, vt ea poſtea abiecta modeſtiæ ſimplicitatiſque fucatæ larua, mendaciorum, erroneorum dogmatum, blaſphemiarumque ſuarum gladiis flammiſque deleant, & in eorum interitu, ruinaque fidelium populorum ſalutem crudeliter extinguant, extinctamque in religionis catholicæ hæretica proſtitutione defunctæ tumulo ſepeliant. Sine quo fuco nunquam infœlices iſti Antichriſti miniſtri, ſolerteſque myſterij ipſius voluntatis immaniſſimæ ſatellites, ſui fætores iniquitatis cum ſcelerati effectu voti deſideriique ad perdendas credentium animas exhalarent. Neque ſuarum hæreſeon, dogmatum execrandorum deliria, vel monſtra potius omni pulchritudinis orbata ſpecie præ fœditate, atque turpitudine eliminare foras ac educere, vt vellent, impudenter auderent. Non ſic de virtute Chriſtiana, fideque catholica non ſic, quæ ab omni fucata pulchritudine fortiter auerſa, ſe ipſa, ſuaque nuditate formoſiſſima eſt, & ad demulcenda pro ſalute ſua populorum corda, animaſque potentiſſima. Quod his verbis [e] Diuus Bernardus in hæc verba cap. 1. canticorum. *Collum tuum ſicut monilia*, præclarè, & eleganter expreſſit. *Solet ornari collum monilibus non ipſis comparari: ſed hoc illæ faciunt quibus quia de proprio non ineſt decor, aliunde neceſſe*

Fraus hæreticorum vt ſpecie veritatis ſcripturas corrumpere, & in hac corruptione fidem Chriſtianam tum ſalute Catholicorum perdere poſſint.

Fides catholica, atque Romana nuditate ſua pulcherrima & ad ſe mouendas animas potentiſſima: non ſic hæreſis.

e S. Bernard. ſerm. 41. ſuper cant. ca. 1.

A *eſt, vt mendicent, vnde ſe ſpecioſas mentiantur: nam ſponſæ collum ita in ſe ipſo formoſum & tam decenter quaſi natura formatum eſt, vt extrinſecus non requirat ornatum. Vnde ſponſus non dixit, à ſponſæ collo pendere monilia, ſed ipſum potius eſſe ſicut monilia. Collum intellectus eſt*, &c. *Hoc igitur* (paulo poſt pergens S. Pater ait) *ſponſæ collum, id eſt purus & ſimplex intellectus cum nuda, & aperta veritate ſatis decoris per ſe ipſum retineat, non indiget ornamento.* Paulo poſt. *Hæreticorum vero intellectus non habet hunc in ſe puritatis, veritatiſque nitorem, & ideo multam curam gerunt ipſum colorare & fucare phaleris verborum, & verſutiis ſyllogiſmorum, ne ſi nudus appareat, falſi etiam appareat turpitudo.* Hæc pius ac mellifluus doctor, contra fucos, fraudeſque hęreticorum in colorandis ſpecie veri ſuis execrandis erroribus.

Not. concept. cur ſponſæ collum dicatur ſicut monilia: Collum ſponſæ intellectus eſt.

Cur.

Loricæ illæ ferreæ, quibus armatę locuſtæ veſtiebantur induratum hæreticorum cor, & nefarium animum obſtinatione pertinaciaque corroboratum, tanquam lorica ferrea repræſentant: ne B in gyrum matris Eccleſiæ, in ſalutaris portum veritatis, vitæque integritatis ab impia, ſcelerataque vita vndique ſcatente flagitiis egreſſi reuertantur. Quæ pertinacia obdurationque cordis tumultuoſa ſemper eſſe ſolent, turbulentiſſimis animorum perturbationibus iactatæ, nullo tempore hæreticos quieſcere ſinunt, criminum ſuorum.

Pertinacia induratumque cor hæreticorũ per loricas ferreas locuſtarũ deſignantur.

Nocte, dieque ſuum geſtantes in pectore teſtem.

Qui tumultus interius ſceleratas hæreticorum animas agitantes horriſoni, per vocem alarum locuſtarum ſimilem voci curruum equorum multorum currentium ad bellum expreſſi monſtrantur. Qui iſtorum *terrificant animos, nec tuantia in* eorum viſceribus, *murmura miſcent. Quos ſua fraus, & ſuum ſcelus maxime verſat, ſuæ malæ cogitationes & errores exedunt.* C Quos ſuorũ in Deum, in ſanctos eius, inque eius gloriæ, ac ſanctitatis thronum in terris Apoſtolicã ſedem, conatuum furor amentiaque afficiunt: quæ tanquam furiæ domeſticæ dies nocteſque criminum in Deum, Eccleſiamque matrem, pœnas ab iſtis ſceleratiſſimis filiis repetunt. Sed quid ſibi volunt, quidue nobis denuntiant iſtę locuſtarum caudæ ſimiles ſcorpionum, & aculei in caudis earum, niſi inſanabilem hæreticorum Eccleſiam Dei perdendi, continua perſecutione atque certamine diro, ſine vlla armorum ceſſatione, bellandique intermiſſione cupiditatem magna crudelitate rabieque furentem? Vbique omni tempore occaſiones Apoſtolicæ ſedis glorię, ſanctitatiſque extinguendi lumen, deuotorumque huic ſanctiſſimo in terris Chriſti Domini throno fidelium ſaluti per mille fraudes, proditiones, arteſque nefarias inſidiandi D quærentium? Quod profecto luce clarius ita eſſe comperiemus, ſi eum [f] Plinio conſideremus ſcorpionem huius eſſe conditionis diræ, naturæque crudelis in eos, quos aculeo venenato ferit, *Vt grauiore ſupplicio lenta per triduum morte conficiat. Cuius ſemper cauda in ictu eſt, nulloque momento meditari ceſſat, ne quando deſit occaſioni: ferit & obliquo ictu, & inflexo.* Quid his ad varios, eoſque crudeles, perfidos, proditorioſque in Eccleſiam ſanctam, Chriſti ſponſam, eiuſque filios Catholicæ profeſſionis integros ſæuiendi, bacchandique hæreticorum dolos, & modos exprimendum ſignificantius, & ad eos perſpicue noſtris ſubiiciendum oculis efficacius dici excogitariue poteſt? Ac primum quis omnes in vniuerſum hę-

Tumultuoſa, & inquieta hæreticorum mens perturbationibus tanquam furiis agitata per vocem alarum locuſtarum expreſſa.

Conſcientia mala nullus terror grauior.

Inſatiabilis hæreticorum crudelitas, & cupiditas ferina Eccleſiam Chriſti eiuſque fideles ſilios perdendi deſcribitur & deſignatur per caudas locuſtarum ſimiles ſcorpionum aculeis multis aſperis armatas.

f Plin. l. 11. hiſt. nat. c. 25.

Crudelitas ſcorpionis in necando hominem, & dolus malignus.

reticos præsertim hæresiarchas,& prostitut meretricis prædicantes , atque ministros callidissimos , maximeque fraudulentos esse nescit,inflexo , atque obliquo scorpionum instar ictu ferientes ? Propter quos pemiciosos , immanesque dolos alia similitudine vulpibus Ezechiel propheta comparauit. [a] *Quasi vulpes in deserto prophetæ tui* (scilicet falsi) *Israel*. Et Salomon in canticis. [b] *Capite nobis vulpes paruulas , quæ demoliuntur vineas* , nam *vinea nostra floruit*. Quod de hæreticis sanctus Ambrosius , & Theodoretus interpretãtur,vbi obseruandum [c] cum sancto Ambrosio causam rationemqoe hanc, scilicet , *nam vinea nostra floruit*, à propheta fuisse datam,propter quam vulpes , scilicet hęrerici fraudulenti , crudelesque instar vulpium capi exterminarique debeant. [d] Quod hæretici florentibus vineis,id est simplicibus Catholicis,adhuc in fide teneris multò perniciosius officiunt , sed adultis iam vitibus scilicet perfectis in fide atque solida veritatis intelligentia bonis irrigata moribus, virtutumque operatione firmatis nocumento esse minime possunt. Sed vt ad scorpionum feritatem , crudelitatemque redeamus, qoemadmodum scorpio in arcum se componit ad lethale vulnus infligendum , aculeoque venenato tanquam sagitta percutiendum : Sic hæretici veneno aspidis infernalis aculeati diuinarum scripturarum in prauos sensus contortarum arcum ad simplices fidei catholicæ professores suæ venenatę doctrinæ telo vulnerandos intendũt,iuxta illud Regij prophetę vaticiniũ [e] *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcũ, parauerunt sagittas in pharetra ,vt sagittent in occulto rectos corde.* Quem locum de hęreticis dolosis fraudolentisque crudeliter in hunc [f] Psalmum, & alibi [g] Diuus Augustinus exponit. De quorum fraude, ingratitudine, amẽtia crudeli sic Deus Oseæ 7. conqueritur. [h] *Ego erudiui eos, & confortaui brachia eorum , & in me cogitauerunt malitiam ; reuersi sunt vt essent absque iugo , facti sunt quasi arcus dolosus.* Quam Dei querelam in hunc locum [i] sanctus Hieronymus obseruauit. [k] Scribit Apollodorus quosdam esse scorpiooes sæuissimos geminos aculeos in cauda gestantes: quibus lethifero incautos vulnere sauciant. Tales sunt hæretici præcursores Antichristi, qui quos suæ iniquitatis Antichristianæ veneno contaminant , multis difficultatibus miseriisqoe perculsos irretiunt, atque constringunt, vt postea tormentis æternis mancipatos ingurgirent, vt admodum accommodate illud Eliphę amici Iob in eos quadrare videatur. [l] *Vidi eos qui operantur iniquitatem , & seminant dolores & metunt eos flante Deo periisse. Siquidem*, [m] sicut sanctus Gregorius exponit , *dolores seminant qui peruersa agunt , dolores metunt , cum de eadem peruersitate puniuntur. Fructus autem doloris est retributio damnationis.* Propter quod ita sapiens admonet. [n] *Fili , non semines mala in sulcis iniustitiæ , & non metes ea in septuplum.* Per sulcos iniustitię carnis desideria , prauique motus animi significantur, quibus qui fomentum per mala opera ministrant , metent ipsi tandem septuplum , id est infinitam malorum segetem , quæ amarissimos fructus scilicet inferni cruciatus , in æterna secula prorogabit. Estque germanum scorpioni,semper ictum venenatæ caudæ meditari, & illũ quacumque oblata occasione ad vibrandum iaculandumque componere ; sic corrupta hęreticorum vita ingeniumque confidens, mali semper funestique nonnihil contra sanctam Christi sponsam, fidelium omnium matrem Ecclesism proditorie crudeliterque machinatur , vt quacumque ratione possit atque via eam cum pastoribus suis præcipue pastorum principe Rom. præsule grauissimarum calamitatum tempestatibus obruat. O quanta scelera , & quanta immania criminum monstra in bominum hæreseon peste coinqoinatorum cordibus tanquam bellue , vel potius furiæ crudelissime stabulantur ! Quamque propterea digni hæretici, qui à duce diabolo in bellum contra Deum , Ecclesiamque Christi ducentur , cumque eo duce sæuissimo in ęternæ damnationis profundum pręcipitari demergantur ! hunc ducem hæreticorum esse diabolum satis manifeste propheticus Apostolus indicauit, cum de locustarum hęreticos repræsentantium rege dixit. [o] *Et habebant super se regem Angelum abyssi cui nomen Hebraice Abaddon , grece autem apollyon , latine habens nomen exterminans.* Quid per Angelum abyssi nisi diabolus intelligi potest, funesto ab operibus suis immanibus nomine cognominatus Abaddon ? quod perdens Hebraice , Chaldaiceque sonat ? à radice Abad, quod est perire , & in coniugarione , Pihel, perdere , quod Græce per vocabulum ἀπολλύων expremitur à latino interprete dictum exterminans ? Qood ipsi inimico homini qui superseminauit in agro Domini , Ecclesia oempe, super bonum fidei, pietatisque semen , iniquitatum multarum zizania,nullum iucundius exercitium , nec ludus suauior , quàm extrema salutis hominum, partim per se , partim per ministros suos hæreticos aliosque mysterij Antichristianæ impietatis operatores inflicta , & procurata ruina exitiumque possit afferri?

Vt iam nobis iustius, atque verius de hæresibus , earumque obstinatis professoribus , cultoribusque , nefandis Antichristi præcursoribus, quam poetæ Latino de harpyis effari liceat.

[p] *Tristius haud illis monstrum , nec sæuior vlla*
Pestis,& ira Deum stygiis sese extulit vndis.

Quæ vultu virgineo fraudulenta nempe specie recti fallunt,produnt,cauillantur,cunctaque diuina , & humana fædant , atque funesto exitu pessumdant. Propter hoc hæresim semper aliquod publicum crimen vtriusque lęsæ maiestatis diuinæ & humanæ facinos oefandum extremo mactandum sopplicio imperatores religiosi , Christiani principes , alijqoe pij catholicæ religionis rectores esse iudicauerunt. Teste sit illud memorabile , & religiosum Honorii imperatoris edictum , cuius aciem instar fulguris coruscantis in hæreticos sui seculi distrinxit in gratiarum actiones Deo factas ob partam diuinitus mirabilem de Rhadagayso tyranno victoriam. In quo hæc inter alia optimus imperator. [q] *Huic itaque hominum* (scilicet hæreticorum) *generi nihil ex moribus, nihil ex legibus sit commune cum cæteris. Ac primum quidem volumus esse publicum crimen : quia quod in religionem diuinam committitur in omnium fertur iniuriam.* Subdit post hæc imperator : [r] *in mortem quoque inquisitio tendat : Nam si in criminibus maiestatis* (scilicet humanæ) *licet memoriam accusare defuncti, non immerito & hic,* hæreticus scilicet, *debet subire iudiciũ. Ergo & suprema illius scriptura irrita sit sine testamento siue codicillo, siue epistola, siue quolibet genere reliquerit voluntatis. Qui aut Manichaus*

a Ezech c.13. v 3.
Propter supra dictam rationem hæretici vulpibus comparati.
b Cant 2.
c D Ambros. serm. 11. in Psal. 118.
d S Ambros. ibid. supra.
Hæreticus vt scorpio in occulto ferit rectos corde.
e Psal 10. v. 2.
f D August. in Psal. 10. v. 2.
g D. August. Epist 48 ad Vincentium Donat.
h Oseæ c. 7. v. 13.
i In Oseam c. 7. v 15.
k Apollodorus.
Sæuiores scorpiones in cauda duplicem gestant aculeum.
His hæretici similes.
l Iob. 4 v. 8.
m S. Greg 5. 15. mor.
Quos hæretici in hoc mundo suorum errorum telo vulnerant in altero æternam illic damnationem causantur.
n Eccles. c. 7. v. 3.
Hæretici sicut scorpiones semper bonis insidias struunt.
Hæreticorum dux atque rex diabolus.
o Apoc. c. 9. v. 11. 12.
p Abaddon quid significat.
Hæresi nullũ monstrum immanius.
p Æneid. 3.
Hæresis publicum crimen vtriusque læsæ maiestatis diuinæ & humanæ rea.
q Edictũ Honorij imp. contra hæreticos l. 40. de hæreticis Theod.

Crimine hæreſeos nullum peius.

a L.2.Ep.1. quæ eſt ad Steph. Papã n.Ep.72.

aut Phryga, aut Priſcillianiſta fuiſſe conuincetur. Quo publico hæreſeos crimine ſceleratius nollum eſſe ita ſanctus Cyprianus oſtendit.[a] *Quod maius eſſe poteſt delictum, aut quæ macula deformior quàm aduerſus Chriſtum ſtetiſſe? quàm eccleſiam, quam ille ſuo ſanguine parauit, & condidit diſſipaſſe? quam euangelicæ pacis, & dilectionis oblitum, contra vnanimem, & concordem Dei populum hoſtilis diſcordiæ furore pugnaſſe? qui etſi poſtmodum ipſi ad eccleſiam redeunt, reſtituere tamen eos, & ſeductos reuocare non poſſunt, qui ab eis ſeducti, & foris morte præuenti extra eccleſiam ſine communione & pace perierunt, quorum animæ in die iudicij de ipſorum manibus expetentur, qui perditionis authores & duces extiterunt.*

Hæreſis non partem religionis Chriſtianæ ſed totam exterminare contendit.

b Felix 1. Ep. ad Paternum Epiſc.

Quod vero ſanctus Cyprianus hæreſi nullum grauius crimeo aſſerat, non ſine iuſta ratione cõfirmauit ſanctus Felix[b] Papa primus epiſtola pri. ad Paternum epiſcopum, cum non partem eccleſiæ, atque religionis Chriſtianæ, ſed totam penitus hæreſis labefactare atque funditus euertere moliatur: vt clariſſime his verbis oſtendit. *Hæreſis nimis eſt impia, & Euangelicæ veritatis inimica, quæ non portionem aliquam lædere, ſed ipſa Chriſtianæ religionis conatur fundamenta conuellere; quoſcumque enim rapit ad ſe non ſolum in hoc vitiũ, ſed in multa alia vitia ruere facit, & ipſo ſuadente antiquo hoſte, non ſolum perſecutores eccleſiæ, ſed etiam ſacerdotes ipſius* (ſcilicet diaboli) *fiunt.* His igitur atrociſſimis hæreticorum ſceleribus, quæ eos in Antichriſti enormitatem transformant, attente diligenterque conſiderans, quæ labes ignominiæ nomini ſanctiſſimi fidelium parentis à calumniis, petulantiſſimiſque iſtorum maledictis inuri poteſt? Quin potius maximæ laudi honorique huic ſupremo eccleſiæ rectori datur à tam flagitioſis Antichriſti ſatellitibus iniuriarum, blaſphemiarumque mole grauari, neque enim illi aliter hæretici forent niſi tanto paſtori ſaluatoris noſtri vicario in ſuis perfidiæ, maledicentiæ, rebellioniſque armis obluctarentur. Maledicta quippe improborum, iuſtorum benedictiones ſunt; & ſicut à laudato viro laudari glorioſum, ſic ab impio vituperari honorificum. An Chriſti Domini innocentiæ, vitæque ſanctitati quid detractum fuiſſe cenſere quis iure poſſet, quod Iudaicæ gentis improbiſſimæ blaſphemiarum plauſtra patientiſſime pro nobis tolerare voluerit? Aut ipſius ſaluatoris noſtri diuinæ patientiæ, ſanctitatiſque nunus in fine mundi gloria fulgebit, innocentiæque peccare neſciæ, radii debiliore luce coruſcabunt, quoniam in eum homo peccati Antichriſtus, erroris, & improbitatis armatura, tanquam diploide veſtitus, omnes dæmoniorum exercitus ex inferis euocabit? Qui mendaciorum, maledictorum, iniuriarum, ſacrilegiorum blaſphemiarumque omnium iaculis, teliſque eum confodere, eiuſque membra viua fideles cum capite viſibili, eius vicario diſcerpere, ab illius corpore quod eſt eccleſia diuellere, omniaque in religione catholica flamma, ferroque delere conabuntur? Vt in ſanguine omnium Chriſtianorum, vniuerſam eius fidei, religioniſque lucem crudeliter extinguant, extinctamque æternis errorum, impietatumque tenebris abſorbeant? Si Satanas eiuſque Angeli dæmonia ipſum mundi ſaluatorem, ſplendorem lucis æternæ, ſapientiam increatam, ſed incarnatam, regem regum ac Dominum dominantium, in quo

3 Pars. Abominatione ſcelerum hæreticorum conſideratis laudi, ac gloria magna datur Rom. Pontifici à talibus vituperari, & conuitiari.

Non plus ſuis iniuriis, blaſphemiiſque hæretici Rom. Pontificis honori nocent, quam Chriſti gloria in fine mundi Antichriſtus.

A dolus eſſe non potuit, nec in eius ore mendacium inueniri, natura impeccabilem, & vt loquitur ſanctus Dionyſius[c] *οὐσίαν ἀγαθότητος eſſentiam bonitatis*, per Iudæos reprobos, inſenſatos, ac incircumciſos cordibus, tanta cum mole cumuloque iniuriarum, opprobriorum, calumniarum crudeliſſimarum, blaſphemiarumque nefandiſſimarum perculerint, & oppreſſerint: quid mirum ſi iidem principes tenebrarum, ſpiritualia nequitiæ hodie, ſicut ſemper, ipſius Domini virtutum regiſque gloriæ ſempiternæ vicarium in terris ſummum Eccleſiaſticæ Monarchiæ ſub illo rectorem, per hæreticos ſimilibus maledictis, iniuriis, furoribuſque perſequantur?[d] *Cum nulla poſſit eſſe conuentio Chriſti ad Belial, nec lucis ad tenebras, nec pars fideli cum infideli, nec conſenſus templo Dei cum idolis*, Nec eccleſiæ Chriſti immaculatæ cum ſynagoga Satanæ, nec vicario Chri- B ſti cum mẽbris, & præcurſoribus Antichriſti. *Sicut cohærere non poteſt*, vt cum ſancto Cypriano[e] loquar, *Amaritudo cum dulcedine, caligo cum lumine, pluuia cum ſerenitate, pugna cum pace, cum fœcunditate ſterilitas, cum fontibus ſiccitas, cum tranquillitate tempeſtas.* Sic denique ſanctiſſima religionis Chriſtianæ ſedes, Chriſti Domini ſponſa, ſpiritu veritatis grauida, pietatiſque prole fœcunda, cum meretrice purpurata Apocalypſeos hæreſi ſanguine innocentum Chriſtianorum ingurgitata, ſpiritu falſitatis inflata, multiplicato, millieſque iterato iniquitatis, ſceleriſque partu fœdata, quæ ſunt diabolicæ *Veneris monumenta nefanda*, tantiſper conſentire, aut aliqua inire fœdera perhorreſcit.

c L.de diuinis nominibus c. 8.

d 2. Corinth. c.6.v.15.

e L.de vnitat. Eccleſ.

Sed hæc hactenus de hæreſi hæreticiſque in genere vere propterea Antichriſtis. Sed an Nouatores noſtri de putridis Lutheri, Caluinique C paludibus, ſicut bufones exorti minori an potiori iure, quam veteres hæretici Antichriſti dicendi ſint, ac veri Antichriſti membra, deque eius ſpiritu credi cenſerique mereantur ſequenti capite ſciſcitari negotium nobis incumbet.

CAPVT IX.

Nouatores, Lutheranos, & Caluiniſtas verius ac iuſtius quam veteres hæreticos Antichriſtos dicendos eſſe, viri Antichriſti membra & miniſtros, capitibus ſequentibus demonſtratur.

D 1. *Perfidia, & impietas horribiliter blaſphemans in Deum, poſita in capite factionũ nouatorum, nota maxima Antichriſti.*

DVæ baſes, & fundamenta præcipua ſuper quæ ſuę iniquitatis myſterium homo peccati Antichriſtus agitare, & operari ſine mora feſtinabit maturabitque, ſunt perfidia, & impietas: illa in hypocriſi, & verbis mendacii ſanctos homines fallet, & Deo illudet; hac homines corrumpet, & Deũ tot maledictis blaſphemuſque laceſſet, & offender, vt illius cultum de hominum cordibus auferat, tollatque de medio terræ quò facilius ſe ip-

Duo fundamenta myſterii iniquitatis Antichriſti perfidia & impietas in Deũ

a 2. Thess. 6.

A

sum extollat, [a] *super omne id quod dicitur Deus*, quibus tota Nouatorum hæresis, & irreligio subnixa, firmataqoe, multis terræ partibus grassata furiarum instar debacchando, æternam infinitarum prope animarum salutem sceleratissimè depasta est.

In his duobus fundamentis sita nouatorũ irreligio & hæresis.

Perfidia Caluiniana.

b Caluinus l. 4. institut. c. 13 §. 26. in principio.

Caluini doctrina periurium perfidiamque docet, & iubet.

Nam solemnia vota Deo facta violare, datam fidem frangere, fallere homines periurio, & Deum perfidia contẽnere & deserere, Caluini, sicut ante eum Lutheri doctrina docet, & iubet. [b] Sic enim magnus ille, & execrabilis nouatorum Galliæ Patriarcha in institutionibus loquitur, *fracta fides, & periurij grauiter accusantur.* (scilicet illi impii apostatæ, qui à Deo religioneque catholica, & à suis monasteriis in sceleratam Caluinistarum sectam apostatantes exorbitarũt) *quod vinculum, vt vulgo creditur, insolubile, quo erant Deo, & ecclesia obligati abrumperint, at ego nullum fuisse vinculum dico vbi quod homo confirmat,*

B

(sic de ecclesia Christi Domini loquitur) *Deus abrogat* (scilicet Deus Caluinistarum qui diabolus est) *Deinde demus fuisse obligatos cum ignoratione Dei & errore implicati tenerentur.* Sic inipie in religionem catholicam blasphemat. *Nunc postquam veritatis notitia sunt illuminati* (scilicet tenebris erroris, & impietatis Caluinianæ detestabili caligine inuoluti) *simul Christi gratia liberos esse dico.* (Id est diaboli fraude peccatorum, errorumque seruos factos.) *Nam si tantam efficaciam habet crux Christi, vt à legis diuina maledictione, qua vincti detinebamur, nos absoluat: quanto magis ab extraneis vinculis, qua nihil sunt quam captiosa Satana retia,* (sic vocat abiurationes à pompis Satanæ iuramenta Deo, & ecclesiæ facta, atque fi-

C

dei professiones in medio templorum Dei solennes) *nos eruet?* Si vnquam Romani de Chartaginiensibus cum de pace cum illis facienda disceptaretur, pleno senatu iuste dicere potuerint, *per quos Deos fœdus icturi essent, cum omnes eos, per quos ante ictum esset fefellissent:* [c] quanto iustius hoc de Caloinistis, Lutheranisque nobis dicere licebit? Quibus adeo familiaris perfidia, cordique est, vt triumphum agant, si quos huius perfidiæ dolo fefellerint.

c Liuius decad 3. l. 3.

Impietas Caluinistarum loquentium ma gistrum iniquitatis Caluinum horribiliter blasphemans.

Caluino Deus sceleratus & impius qui in hominibus scelera efficaciter causatur.

d Caluinus l. 1 instit c. 18. § 2

De eorum in Deum impietate quid dicam? Caluino Deus hypocrita est fraudulentus, deceptor, tortorque crudelissimus, qui eius iudicio omnium malorum scelerumque, propter quæ homines suppliciis mancipantur æternis, author est, & causa efficax, non solum per permissionem, cui contra doctores orthodoxos irrisione superba hæresiarcha nefarius insultat hæc, deprauando scripturas, blaterans, & effutiens. [d] *Sed*

D

nihil clarius potest desiderari, quam vbi toties pronunciat se excæcare hominum mentes, ac vertigine percutere, spiritu soporis inebriare, incutere amentiam, obdurare corda. Post hæc addit. *Hac etiam ad permissionem multi reijciunt ac si deserendo improbos à Satana excæcari sineret. Sed cum diserte exprimat iusto Dei iudicio infligi cæcitatem, & amentiam nimis friuola est illa solutio.* Respicite Caluinianæ impietatis excessum, non Satanæ, non corruptæ hominum voluntati, sed ipsi Deo natura essentiaque bono, vt causæ principali, & efficaci sceleratæ turpitudinem actionis ascribentis, ita contra expressa sanctorum patrum testimonia, ecclesiæ vniuersalis decreta, puros sacrarum literarum sensus, à spiritu sancto inspiratos, non insulso vt hæresiarcha loquitur, sed execrabili cauillo spiritus erroris adulterantis. Certe cum principalis criminis operator, & efficax actor, eo longè fit

A

nequior, qui tantum per accidens, aut vt instrumẽtum manum ad opus impium non sponte, sed coacte porrigit; quis non clarissime videat Deũ, Caluini sententia, ipso dæmone, atque Satana esse sceleratiorem? Quid igitur istæ Caluini blasphemiæ in Deum horribiles aliud intendunt? [e] *Fateor quidem, inquit, interposita Satana opera, sæpe Deum agere in reprobos, sed vt eius impulsu Satan ipse suas partes agat & perficiat, quatenus datum. Spiritus malus turbat Saulem, sed dicitur esse à Deo, vt sciamus furorem Saulis à iusta Dei vindicta prodire. Dicitur etiam idem Satan excæcare infidelium mentes: sed vnde hoc, nisi quod à Deo manat efficacia erroris?* Quis execrabilior hac Caluini impietate horribiliter in Deum blasphemante Satanismus non dici modo sed ne excogitari, fingiqoe potest?

Sententia Caluini Deus sceleratior diabolo.

e Cal. l. 1 c 18. § 2.

Hypocrita fraudulentus crudelisque Deus ex Caluino cogens mala facere homines quos non vult vt damnentur.

f Calu. l. 1. c. 18. §. 3.

g Ibid. §. 4.

O impietas Caluiniana, solidissimum mysterii

B

Antichristianæ iniquitatis fundamentum! Sed obseruate prætereà qualem Deum nobis fingit, formatq; in spectrum veluti crudelissimi monstri Caluinus, hypocritam scilicet, fraudulentum, sitientem sanguinem hominum, animarumque interitus immanissimum patratorem. Cum cogit agere homines ea flagitia, quæ lege sua palã prohibet, vt damnentur? [f] Num Caluino præter veritatem quid affingimus? Nonne hæc ipsius verba sunt? *Occulto consilio decreuit Deus, qua lege sua palam vetuit.* Et sequenti §. [g] *Iusto Dei impulsu agit homo quod sibi non licet.* Cõsiderate rursus Dei, quem Caluiniana fabricauit impietas, extremam crudelitatem, homines sine vllis suis demeritis in damnationis æternæ baratra suo nudo arbitrio

C

voluntateque præcipitantis, idcirco creatos ab illo vt sempiternis inferni ignibos damnati torrentur. [h] *Non pari conditione*, inquit, *creantur, sed alijs vita æterna, alijs damnatio æterna præordinatur.* At binæ istæ ad mortem, & vitam æternam viæ secundum diuersa merita bona, & mala ordinantur à Deo? *Minime gentium*, inquit [i] Caluinus, [k] *Vbicumque regnat Dei beneplacitum, nullam in considerationem veniunt opera.* Et cap. 23. §. 1. [l] *Minime consentaneum est præparationem ad interitum alio transferre, quam ad arcanum consilium Dei.* Hoc verum quidem est, Caluine, sed supposita malorum operum, criminumque ab improbis commissione. *Nec hoc quidem dico*, ait Caluinus, *sed illud, homines nempe Dei* [m] *nudo arbitrio citra proprium meritum in æternã mortem prædestinari.* Nec hanc seueritatem, atrocitatemque pœnarum nulla subiecta criminis operatione præter Dei

h Calu. l. 3. inst. c. 21. §. 5.

i Calu. ibid. §. 7.

k Calu. c. 23. §. 1.

l Calu. c. 23. §. 1.

m Ibid §. 2. l. 3. c. 23.

D

intentionem, præsentiam, voluntatemque factã fuisse arbitrari conuenit. [n] *Sed dico* (iterata vociferatione clamitat impius) *esse à Domino creatos quos ad exitium ituros sine dubitatione præsciebat, idque ita factum est, quia ipse voluit.* O impietas, diabolicam, blasphemiis superexaltans! tantorum scelerum prodigia, quæ dæmones ipsi cogitare solum de creatore suo perhorrescerent, ipsi Deo imputare! *Quæ de suo*, vt ait [o] Tertullianus, *optimus est, de nostro iustus. Qui de suo vult omnes homines saluos facere, & neminem perire, de nostro; reddet vnicuique secundum opera eius.* Quid tu Caluine mendacij imposturæque D. Augustinum insimulare sine fronte, & impudenter audebis? quod dixerit; [p] *Bonus est Deus, iustus est Deus; potest sine bonis operibus liberare, quia bonus est, sed non potest sine malis operibus damnare quia iustus est.* Sed in his blasphemiis contra Deum impietas Caluini non sistitur: sed abominationis extremæ vires ac-

n Ibi supra §. 5.

o Tertull. l. de resurrect. carnis.

p S. Aug. l. 3. contra Iulianum c. 18.

impietas Caluini in Deum semper crescit blasphemiarum abominatione.

quirit eundo: cum non vult excuſari homines à criminibus, & ab eorum pœnis liberari, ad quæ impulſu & voluntate Dei coacti prorumpunt & ab eorum operatione illis quamuis vellent recedere non datur. [a] *Excuſabiles peccando haberi volunt reprobi*, inquit, *quia euadere nequeunt peccandi neceſſitatem, præſertim cum ex Dei ordinatione ſibi inijcitur huiuſmodi neceſsitas. Nos vero inde negamus rite excuſari poſſe.* O dura neceſſitas! O ſeuerum, & intolerabile diuinæ maieſtatis decretum! Si impietas Caluini deteſtabiles mendacii, blaſphemiæque fætores non exhalaret! Si ſpiritus ſanctus Caluinum nefarie mentitum prophetica voce non confunderet! [b] *Nemini mandauit Deus impie agere.* Et illa Apoſtolica. [c] *Nemo cum tentatur dicat quoniam à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum eſt, ipſe enim neminem tentat.* Si ad ſcelera proprio nutu nudaque volũtate homines prouocaret, & vi humanis ſuperiori facultatibus impelleret, quomodo iuxta ſapientis oraculũ [d] *odio eſſet Deo impius & impietas eius?* Sed quis fidelium non ſtupeat & exanimetur ad has horrendas impietatis Caluinianæ blaſphemias, ſaluatorem noſtrum, qui in tantis tormentis vitam cum pretioſo ſanguine fudit, vt nos ab æterna morte liberaret, & cœleſtis gloriæ participes efficeret, ſeductorem, deceptorem, fraudulentum carnificem hominum nominantis nefarièque criminantis? Quos ad ſe venire verbis compellat amicis, vt blandiendo fallat ac decipiat, deceptoſque perdat? Obſtupeſcite ò cœli: ad horribilia hæc apoſtatæ ſcelerati maledicta. [d] *Ecce vocem ad eos dirigit*, ſcilicet Deus mundi redemptor, *ſed vt magis obſurdeſcant, lumen accendit, ſed vt reddantur cæciores, doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant, remedium adhibet, ſed ne ſanentur.* Siccine, C ſi Caluino credatur, redẽptor mundi ſui pretioſi ſanguinis pretiũ proſtituit? Siccine tot acerbiſſimos paſſionis crudeliſſimæ labores toleratos cõtẽnit? Siccine tãtũ ſuæ mortis meritũ, valorẽque, huius fraudis immanis larua hominum deceptricis euacuat? Quis propterea à redemptore noſtro malorum ſuorum, morborumque remedium petet, niſi qui ſanari nollet, à miſeriiſque liberari nõ optabit? Quando Chriſtum Dominum omnipotentem noſtrarum medicum animarum, à patre luminum, de cœlo miſſum, omnes infirmitates noſtras ſanaturum Caluinus nequiorem illo facit medico, qui illudens ægrotanti ſuis remedium morbis flagitanti dicebat.

Si vis ſanari de morbo neſcio quali,
Accipias herbam, qualem ſed neſcio vel quam,
Ponas neſcio quo, ſanabere neſcio quando.

O Nouatores miſerabiles, quia volũtaria cæcitate percul ſi! quin ad execrabilia tot tãtaq; contra D Deum, & Chriſtum eius, magiſtri veſtri in iniquitatis myſterio Caluini maledicta, blaſphemiaſque ſupra humanas improbitates erectas attenditis? vt vos à laqueis nefandiſſimæ illius doctrinæ liberetis, & extricetis? Si Caluino credatis quomodo Chriſto non diſcredetis? Si perfidiam eius ſequamini, quomodo Chriſti fidem non euitabitis? Et dicenti vobis Chriſto, [e] *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Quid ad hæc magiſtri ac corruptoris animarum veſtrarum inſiſtẽtes veſtigiis reſpondebitis? Nonne iſta à fœda doctrinæ Caluinianæ colluuie deriuata? *Tu quidem, Chriſte, vocem ad me dirigis, ſed vt magis obſurdeſcam! Lumen accendis,*

[a] Caluinus l. 3 c. 23. inſt. § 9
[b] Eccleſiaſt. c. 15. v. 21.
[c] S. Iacob. c. 1. v. 13.
[d] Sapien. 14. v. 9.
[d] Calu. l. 3. inſt c. 24. §. 13
Horribilia in Chriſtum Dominum Caluini maledicta, ac blaſphemia.
[e] S. Matth. c. 11. v. 28.

A *ſed vt fiam cæcior! Doctrinam profers, ſed vt magis obſtupeſcam! Remedium offers, ſed ne ſanari poſſim!* Quid igitur auribus meis iuſſa tua vocibus edita percipiam, vt effectu compleam? Cum ea in interitum meum, ſalutiſque ruinam animæ meæ conſpirent? Sed innumera alia blaſphemiarum execrandarum in Deum Chriſtumq; Dominum impietatis Caluinianæ, ſicut Lutheranæ præter illa libro ſuperiori c. 7. cõmemorata, portẽta recenſere velle, quis modus, aut finis?

Non mihi ſi lingua centum ſint, oraque centum,
Ferrea vox, omnes ſcelerum dicendo comprendere
formas.

Omniaque blaſphemiarum Caluinianæ ſectæ, myſterium iniquitatis Antichriſti in terras venturi operantis, *percurrere nomina poſſem.* Vnum dicant, tantas eſſe veritatis vires; vt Sebaſtianus B Caſtalio factionis quondam Caluinianæ, tot obſeruans in ſecta ac doctrina Caluini ſcelerum, mendaciorum, maledictorum, blaſphemiarumque faces, ac peſtes, recedens à tanto Satanæ miniſtro Antichriſti præcurſore multa contra eum hæreſiarcham ſcribens, multis rationibus uſque fortiſſimis perſuaſus concludere compulſus eſt: alium eſſe Deum Caluini à Deo Chriſtianorum Catholicorum, imo omnino Caluini Deum oppoſitum contrariumque, *Deo vero Chriſtianæ religionis atque Catholicæ ſocietatis.* [f] *Duo ſunt*, inquit, *Dij, alter verus Chriſtianorum, alter falſus Caluiniſtarum.* Poſtea opponens vtrumque Deum inter ſe per varias antitheſes inter cæteras iſtius meminit. *Sicut Deus Chriſtianorum catholicorum pater eſt veritatis, ſic contra Deus Caluini pater eſt mendacij, quippe qui ſæpe aliud in ore, aliud in pectore gerat.*

Alius Caluini Deus à Deo Chriſtianorum Catholicorum.
[f] Caſtalio l. de prædeſtinat. contra Caluinum.

C

CAPVT X.

1. Hæreſis Nouatorum multitudine errorum, impiorumque dogmatum fœdata, generalior omnibus priorum hæreticorum ſectis, & factionibus, quod cum omnibus erroribus eorum maxima ex parte conſentiat. Quod 21. exemplorum inductione manifeſtè probatur.

IActis igitur poſitiſque duobus illis iniquitatis Antichriſti, perfidia, & impietate fundamentis, quæ maxime nouatores noD ſtri Lutheri & Caluini ſceleratiſſimorum Chriſtianæ veritatis hoſtium, ſolertiſſimorumque Antichriſti ſatellitum miſerrima proles, ad extruendam, erigendamque ſuæ abominationis molem, turrimque confuſionis hæreticæ maxime colunt, & affectãt; vt vere eos de ſpiritu Antichriſti, eiuſque membris eſſe credamus. Nunc ampliori probatione ad illius de qua agitur veritatis confirmationem procedentes, dicimus palamque prædicamus, nouatores noſtros iuſtiſſimo titulo forma loquendi patrum SS. retenta, vere dici Antichriſtos, aut priſcos omnes hæreticos, quos antiqua Chriſtianorum pietas cane peius & angue deteſtata eſt, quoſque ſpiritus ſanctus propter te-

fœda eorum dogmata, scelerataque contra Deú, & Christum eius, contra castissimam sponsam eius ecclesiam, & immaculatum eius thorum, sedem videlicet apostolicam, contra supremum illius rectorem, aliosque catholicæ congregationis, vnitatisque ecclesiasticæ dignissimos pastores armata per Apostolorum SS. priorumque ecclesiæ patrum voces Antichristos appellauit, tam infamem, turpemque huius execrabilis Antichristi nominis titulum minime meruisse. Etenim cum omnium hæresum, quæ vnquam in orbe terrarum furiis agitatæ dæmoniorum grassatæ sunt, Nouatorum impietas, & hæresis à sacrilega, variisque errorum fœtoribus putrida Lutheranæ, Caluinianæque impostutæ magis, quā doctrinæ colluuie cœnoque exundans, & expressa generalissima sit, præcipuisque, ac enormibus erroribus dogmatis hæresibusque maxime detestandis scatens, fœtidè conmaculetur: propter quæ veteres illi veritatis, fideique Christianę perduelles Antichristi dici à spiritu sancto promeruere. Quid caosæ esse potest quominus hisdem coinquinati, fœdarique criminibus, & erroribus quibus illi vetustæ ætatis hæretici, Antichristi nostri Nouatores appellentur? Omnes omnium priscorum mendacii, blasphemiæque opificum hæreses, erroresque nefarios ad id de quo agitur confirmandum, quorum hæredes atque propagatores facti sunt Nouatores nostri commemorare permagni laboris esset; quem hîc merito fugere debeamus, vt scribendi, dicendique mediocritati pareamus. Propterea sufficiat nobis ad plenam, legitimamque assertionis nostræ probationem, ex contagiosa, pestilentique innumerabilium prope errorum, theorematumque contra fidem bonosque mores nefariorum massa, sentinaque, quorum fœtore detestabiles prætaritorum hæreticorum sectæ nefandæque putruerūt, quædam breuiori, quam res tanta dici potest commemoratione replicare. Atque quantum mens mea longiùs respicere potest, & antiquarum hæreseon refricare memoriam, nullum, quantumuis antiquum, cæterisque vetustate præeuntem reperire possum hæreticum, in cuius execranda doctrina Caluinistarum nostrorum plusquam Lutheranorum non sint abominationis atrociter impressa vestigia. Nam quis hæreticorum antiquior proditore Iuda? Quis illo nomine Antichristi dignior? Nunquid nouatores nostri Caluinistæ cum eo scelerata impietatis sacramentariæ coniuratione fœderantur? Quis enim prior sacramentarius ipso Iuda? Nunquid primus sacrosancto Dominici corporis sacramento sacramentorum, memoriæ mirabilium Dei sua perfidia, & incredulitate bellum indixit? Vt hac ipse Dominus voce propria de institutione huius à se mirabilis corporis sui in Eucharistia mysterii loquendo, testatus est: *Sunt quidam ex vobis, qui non credunt; sciebat enim quis esset traditurus eum.* [a] Et ideo hunc diabolum appellauit, quanto magis Antichristum. [b] *Vnus vestrum diabolus est, dicebat autem Iudam Iscariotem.* Quem tanti mysterii irrisorem blasphemom his verbis regius propheta prædixerat, [c] *Egrediebatur foras, & loquebatur ad idipsum*, si Theophylacti expositioni credatur. Scribit [d] sanctus Augustinus Iudam proditorem Domini mysterium sacrosanctæ Eucharistiæ mirabile non intellexisse, quia credere noluit. Vt hominem prius Deo per fidem coniunctum esse

Nouatores aut Antichristi dicendi aut nulli hæretici isto infami nomine appellari meruerunt.

Cum impietate Iuda Caluiniana hæresis conspirat.

Primus hæresiarcha Iudas princeps sacramentariorum.

[a] Ioan. 6
[b] Matth. 26. Luc. 22.
[c] Psal. 40. v. 7.
[d] D. August. tract. 27. in Ioannem
[e] S. August. ser. 51 de verbis Domini in princip. 1. in 10

Secundus. Symon magus dogmatu impia eius nouatores profitentur.

[f] S. Clem. xan l. 3 recognit. anno. Domini 60.
[g] S. Irenæi l. 1. c. 20
[h] Theodor. l. de hæreticorū fabulis.

debere monstraret; antequam in intellectu viuificaretur, sic verba Domini fideliter interpretatus. *Sunt quidam in vobis qui nō credunt, & ideo non intelligunt quia non credunt. Propheta enim dicit nisi credideritis, non intelligetis.* Et alio in loco. [e] *Fides debet præcedere intellectum, vt sit intellectus fidei præmium.* 2. Si ab isto sacramētario proditore, diabolo, Antichristoque discedamus, nunquid omnium primum hæreticorum à diabolo in terras à passione Domini euomitum Symonem magum excitatumque ab inferis inueniemus? Quænam ipsius abominanda inter præcipua fuere dogmata? Nonne omnes liberi arbitrii vires elisit? [f] Nōne omne bonorum operum meritum valoremque euacuauit? [g] Blasphemando liberum esse hominibus agere quæcumque vellent, eisque persuadendo vt opera iusta, tanquam sibi omnino ad cælestium æternitatem præmiorum inutilia contemnerent? O vos reip. Christianæ faces, ac religionis catholicæ pestes [i] Luthere, & [k] Caluine! Nonne hæc vestra impietas, & errorum abominatio, quam per nouatorum nefarie crudeliterque à vobis seductorum pręcordia transfudistis? quamque tot annos per eosdem tanta cum feritate, atque barbarie omnia Christianorum bona, terras, ac vitam multo sanguine fusam ferro flammaque vastando prædicauistis?

3. Elimas magus Dei omnipotentiam oppugnabat crassa admodum friuolaque ratione ab ignorantia verborum sancti Pauli malitiosè profecta. [h] *Si est, inquit, omnipotens Deus quomodo dicitur à Paulo se ipsum negare non posse?* Magna hæc, & intolerabilis blasphemia! Sed nouatores nostri Caluinus, [l] Petrus martyr, [m] Beza, [n] Bartholomæus, [o] Causæus, aliique Nouatores, nunquid illa se coinquinarunt? Hæ sordes inexpiabiles ac turpitudines, blasphemiæ tantæ illorum scriptis euoluantur, vt audiantur voces eorum Dei omnipotentiam in dubium nefarie reuocantium.

5. Guostici [p] Christū Dominum imperitiæ nequiter insimularunt quid minus blasphemiæ Lutherus, [q] Caluinus, [r] Rodolphus, [s] Galterus aduersus absolutam, perfectamque Christi Domini sapientiam scelerate debacchati sunt?

4. Execrabātur pij veteris ecclesiæ catholici detestabilē Prodici hęresiarchæ errorem pertinaciter orandū non esse contestantis [t] vt Clemens Alexandrinus asserit. An non hæc Luthero placuit impietas dicenti? [u] *Non existimemus placari Deum murmure, aut recitatione precum, vt hactenus observatione ceremoniarum factum est.* Loquitur de canonicis horis, precibusque publicis, quæ in monasteriis, ecclesiisque catholicis piè fructuoséque quotidie Deo funduntur. Quibos ipse monachus sæpius corpore interfuit, an vero mente Deus scit. Sed quid? An non idem hæresiarcha cū 6. Cerdone, [x] & Marcione hæresiarchis de Apocalypseos, (de qua nullus Christianorum vnquā) authoritate [y] dubitauit? 7. Florinus [z] hæresiarcha Deo tanquam principali agenti causæ efficaciter operanti malorum omnium, criminumque operationem iniuriose nimis affingebat. O blasphemia nimium familiaris, germanaque [a] Caluino, & sectatoribus eius! vt supra longa huius hæresiarchæ testimoniorum serie demonstrauimus. Cui prior blasphemandi ausam [b] Lutherus [c] cum suo Melancthone dederat. [d] 8. Mōtanus eiusque sectatores pœnitentiæ sacramentis vigorem, virtutemque penitus de medio ecclesiæ re-

[i] Lutherus in assertionibus art. 36. de serno arbitrio contra Erasmum de captiu. Babylon. &c.
[k] Calu. passim multis in locis inst. & alibi vt cū stercori humano bonn opera hominum comparat.
3. Hæresiarcha Elimas magus an. 16.
[h] S. Dionysius c. 8 de diuinis nominibus.
[l] Calu. l. 2. inst. c. 7.
[m] Petr. martyr. de Eucharist. contra Steph. Cardinalem.
[n] Beza l. 2. cōtra Heshusium.
[o] Barth. Confessio in scuto fidei &c.
4. Gnostici an. 160.
[q] Luther. in concion de natali Domini.
[r] Caluin in c. 24. S. Matth.
[s] Rodolphus Galt hom. 112. in Mat.
5. Prodicus an. 180.
[t] Clem Alex. l. 5 strom.
[u] Luther ibi. de piis ecclesiæ ceremon.
6. Cerdo, & Marcio an. 180.
[x] Tertull. de præscript. aduersus hæreticos c. 51.
[y] Luther. in suis bibliis.
7. Florinus an. 180.
[z] Euseb. l. 5 c. 19.
[a] Caluin in institu passim vt supra notatum est.
[b] Luther assert. art 36 & de serno arbit.
[c] Melancth. in epist. ad Rom.
8. Montanus einsque sectatores.
[d] S. Hieron. ad Marcell.

a Luther. de captiuit. Babyl. & in aſſert. multis in locis.
b Caluin. in inſtitut. ſæpius.

legarunt, malo ſuffuſi pudore in confeſſione peccatorum. Quid aliud [a] Lutherus, & [b] Caluinus in hac parte tot effuſis contra pœnitentiæ ſacramẽtum iniuriarum plauſtris operati ſunt.

9. Tertull. hæreſis. ann. circiter 200.
c Tertull. l. de pudicitia.
Lutheri, Caluini, Centuriator. in Rom. Pontificem horribiles iniuriæ ſupra dictæ.

9. Tertullianus actus hæreticus à gremio ſedis Apoſtolicæ, eccleſiæque catholicæ ad hæreticorum caſtra tranſgreſſus, authoritati Romani Põtificis in eccleſia ſupremæ valde detraxit: [c] Ipſi poteſtatem abſoluendi mœchos, adulteroſque quamuis pœnitentes denegãs. Quid non maledictorum, mendaciorum, calumniarum, blaſphemiarumque Lutherus, centuriatores, Caluinus aſſeclæque illius vt ſupra vidimus in honorem ſanctitatemque Romani Pontificis coacerauerunt, & adglomerarunt, vt illius ſanctitatem, monarchicumque principatum hoc calumniarum, blaſphemiarumque diluuio demergerent, & abolerent?

10. Nouatiani anno 250.
e S. Cypr. l. 4. epiſt. 2.
f Lutherani & Caluiniſtæ in opprimendo pœnitentiæ ſacramento cum Nouatianis conſpirant, eoſque in hac impietate ſuperant.

Nouatiani confeſſionem oris impugnabãt, [e] ſacerdotalem de peccatis in ſacramento pœnitentiæ abſolutionem deteſtabantur. [f] Nunquid in hac impietate antiqui illi hæretici à Lutheranis, Caluinianiſque maxime vincuntur? Quæ poſſunt atrociora iniuriarũ tela eiibrari, quam quibus iſti Nouatores in pœnitentiæ ſacramentum virtutemque ſacerdotalis abſolutionis indulgentiæque ſæuiunt?

g Theodoret. de fabulis hæretic.
11. Manichæi ann. 280.

Atque cum ipſi Nouatiani eos quos baptizabãt facto perungere chriſmate [g] indignum eſſe iudicarent, huius conſortes ſceleris noſtros Nouatores habent, ſeque in illa ſceleris atrocitate ſuperiores: qui in ſacræ vnctionis, chriſmatiſque religionem, ſanctumque myſterium multas maledicentiæ, blaſphemiæque voces exhalant. Quid Manichæi? Nõne inter ſuos damnabiles errores

h S. Hieron. dialogo contra Pelagian. S. August. contra Fauſt. S. Chryſ. hõ 45 in S. Ioãnem.
i Luth. in ſua Babylone & alibi ſupra.
k Caluin. in inſtit. plurib. locis.
12. Ariani.
l S. Athan. ad ſolit. vit. agentes. S. Hieron. Auguſt. Ruff. paſſim.
Lutheri Caluini, eorumque geniminum in S. Monachorum ordinem, Romanamque ſedem immanitas.

[h] liberum hominis arbitrium nullum eſſe mordicus aſſerebant, & aquæ baptiſmum nullum conſequendæ ſaluti operæ pretium præſtare pari pertinacia tuebantur? De hac liberi arbitrii oppreſſione, à nouatoribus, [i] Luthero, & [k] Caluino ſupra ſatis. De euanida baptiſmatis aquæ facultate plenis buccis blaſphemando vociferantur. Arianorum ſecta multis tumebat erroribus, quibus ſacrum monachorum inſtitutum, totumque eccleſiaſticum ordinem demoliri ac perdere conabantur, [l] atque in ſedis Apoſtolicæ ſanctitatem, ſupremamque Romani præſulis in vniuerſali eccleſia dignitatem implacabili odio vehementer armabãtur. Quos vnquam ſacra religioſorum, monachorumque cohors, & ſocietas crudeliores hoſtes, & immitiores ſibi hæreticos nouatoribus noſtri ſæculi ſuſtinuit? Aut quos vnquam immanius, atrociuſque illis Lutheri Caluinique geniminibus hoſtes Romana mater eccleſia in viſcera ſua deſæuire vidit, & ſẽſit? Supra omnes errores Arianorum nefandos, atque falſa dogmata erat illud nefandiſſimum, quod filium Dei æternum patri conſubſtantialem, æqualemque potentia, virtute, diuinitate eſſe negabãt. Qua impietate erronea terrior, ac enormior nulla furia dogmatica, hæreſiſque potuit vnquã ab inferis in perditorum hominum mentes exitialiter emergere. Sed an non hac tam exectabili nefandaque perſuaſionis, & aſſertionis ſceleratiſſimæ peſte noſtrorum patriarchæ nouatorum Lutherus, Caluinus, & alii ſe, ſuoſque funeſtiſſime contaminauerint, videndum eſt. Quid eſt in ſanctiſſimæ Trinitatis confeſſione ſacratiſſimum ὁμοούσιον nomen eiurare, atque eucere,

Nouatores, Lutherus, Caluinus & alij contra filij Dei diuinitatem arianizant.

m Luther. in conſultatione rationes Latomiano.
n Lutheri contumelia in concilium Nicænum, ſicut in epiſtolam S. Iacobi.

A niſi conſubſtantialem patri filium plane negare? Nunquid hoc fecit Lutherus? Quid igitur hæc illius aliud verba ſonant? [m] *Quos ſi odit anima mea vocem homouſion, & nolim ea vti, non ero hæreticus. Quis enim me coget vti?* Si reſpondeatur authoritas eccleſiæ vniuerſalis in concilio [n] Nicæno congregatæ, ſtatim ſceleratus irridebit, illius concilii contumelia explodens decreta, tanquam nullius, aut papiracei, ſtramineique valoris, ſicut ſancti Iacobi epiſtolam. Quid Michael Seruetus (quem vltricibus viuum flammis vſtulandum non religionis zelo, ſed ſui furore odii Caluinus Geneuæ procurauit) quantum blaſphemiæ horribilis vomitum in Chriſti Domini diuinitatem illum expuiſſe credimus? Cum talia ore ſacrilego pronunciauit? [o] *Scripturæ ſimpliciſſime de Ieſu vnico filio Dei loquuntur, nullam aliam*

o Seruetus l. 1. de Trinit.
p Ibid p. 47.
q Pag. 55. ibi.
r Philipp. 3.
Caluini contra Chriſti Domini diuinitatem horribiles errores atque blaſphemiæ patrem ſecundum diuinitatem minorem conſtituentis.

B *rem, nullam aliam naturam, nihil præter hominem natum, aut genitũ ſcriptura meminit.* Et pagina 47. [p] *Temerarium eſt de verbo Dei, aut ſermone facere filium.* pagina 58. [q] *Spiritualiter intelligendum eſt Chriſtum eſſe Deum.* Hæc quid aliud ſonant quam [r] rapinam perpetraſſe Chriſtum tanquam Luciferum alterum, cum Deum patri æqualem ſe fecit? Sed breuitati conſulentes reliquis errorum deteſtabilium contra Chriſti Domini diuinitatem vomitoribus miſſis, quanta in vno Caluino contra diuinitatem, omnipotentiamque Chriſti Domini errorum, blaſphemiarumque portenta reperiantur, ex paucorum collectione conſideremus. Qui paſſim multis in locis Chriſtum filium à patre gradu dignitatis, honoris, potentiæque

ſ Calu. ad c. 4 Geneſ. v. 15.
t Caluin. in harm. euangel. in cap. S. Math. 22. v. 44.
Chriſtus ſecundum quod eſt filius Dei patris, eſt vicarius patris, & minor illo ſecundum Caluinum
u Calu. in c. 26. Math. v. 64.
x Calu. in c. 16. S. Marci v. 19.

C mouet, ſecundum filio locum honoris, imperiiq; tribuens, & primum patri. [ſ] *Summa eſt*, inquit, *Chriſtum ita fore ſecundum poſt Deum regem, vt etiam in ſacerdotem vngatur:* Et in illud Pſal. 109. *Dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis.* Qualiter ad dextram patris hanc exponat ſeſſionem audite. *Seſſio ad dextram metaphoricè accipitur pro ſecundo, vel proximo gradu, quem Dei vicarius occupat.* [t] Si Chriſtus patris vicarius eſt, quî poteſt illi æqualis eſſe? Quis vere vicarium æqualem Domino poſſet aſſerere? Videamus quomodo filius Dei nomine patris in gubernatione mũdi vicarii partes exerceat, patre ſemper iudicio Caluini honore minor. [u] *Dicitur Chriſtus ſedere ad dextram patris, quia ſummus rex conſtitutus, qui eius nomine mundum gubernet, quaſi ſecundam ab eo honoris, & imperii ſedem obtinet: ſedet ergo Chriſtus ad patris dextram, quia eius eſt vicarius.* Similis D blaſphemiæ verba ſancti Marci cap. 16. verſ. 19. *Conſedit in dextris Dei*, deprauando, vomitum talibus vocibus effudit. [x] *Perinde eſt ac ſi vocetur Dei vicarius, qui eius perſonam ſuſtinet.* Et contra illud Theologorum fidei axioma. *Opera Trinitatis ad extra ſunt indiuiſa*, varios virtutis, poteſtatis, vitæque gradus, facta actionis diuinæ ad creaturas relatione, nefariè conſtituit, dicens. [y] *Tres hic recenſentur vitæ gradus: primum locum obtinet viuens pater, qui ſcaturigo eſt, ſed remota, & abſcondita, ſequitur filius quem habemus velut fontem nobis expoſitum, & per quem vita ad nos diffunditur. Deus Pater penes quem reſidet vita, procul à nobis diſtat. Chriſtus quaſi medius ſtatuit, qui eſt ſecunda vitæ cauſa, vt inde ad nos vſque perueniat, quod alioqui in Deo lateret.* Videte qualem in diuinis Trinitatis operibus diuiſionis effigiem ad extra contra fidei regulas nobis effingat. Sed ne quis forte Caluinum iſta de Chriſto ratione humani-

Caluin. gradus perfectionum in Trinitate conſtituit ad extra ſicut ad intra.
y Caluin. in c. 6. Ioan. v. 57.

Caluinus Chris. Dominum ratione diuinitatis patre minorem facit.

tatis, non diuinitatis effudisse credat; clarius ostendamus Caluinum Arianizantem Christi Domini diuinitati errorum suorum portentis atrociter insultasse. Contra quid, si non contra Christi Domini diuinitatem, æternamque à patre æterno acceptam substantiam, hæc verborum Caluini blasphemantium machina furenter arietat?[a] *Filius est conformis patri habens substantiam distinctam ab eo.* Ergo secundum hanc Caluinianam blasphemiam Deus filius, non est eiusdem cum Deo Patre substantiæ? Si ita est ergo plures dij substantia & natura distincti constituendi sunt? O prodigium erroris! Et vt ratione diuinitatis filium esse patre inferiorem amplius, & pertinacius asserere persequatur, ita contra Valentinum genolem hæretico supercilio proloquitur.[b] *Nomen Dei per excellentiam ad solum Patrem pertinet. Hicque solus ac propriè cæli ac terræ creator est: imo & patri subiectus filius, etiam secundum diuinitatem.* Eandem prodigiosa superbia, & impietate blasphemiam epistola secunda[c] ad Polonos iterauit Christum Dominum secundum naturam etiam diuinam, patre minorem esse contestatus. Mitto cætera ne præscriptas mediocritatis in dicendo metas plus æquo transiliam. Quid ista omnia nefanda Caluini, cæterorumque similis iniquitatis cum Antichristo consortium, theoremata nisi Arianorum fœtores exhalant? Nunquid ista pertinaci malitia defendere, est Arianizare?

Calui. substantiam diuinam filij à patris substantia distinctam facit.

a Calu. lib Gallico de actis meruerit impresso an. 1554 in 4. fol. 219.

b Calu. libro aduersus Valentin gentilem refutat. 10.

c Cal. epist. 2. ad Polonos.

In quibus notandis recitandisque nostra debuit oratio paulo longius excurrere. Vt omnes boni verique Catholici, atque etiam seducti perditique nouatores intelligant Caluinum præter cæteros erroris blasphemiæque magistros turpissime cum Arianorum fæcibus hæreticis, erroribusque Christi Domini diuinitatem blasphemantibus sceleratissime pepigisse.

13 *Donatistæ an. 233.*

Inceptum discursus iter pergentes veniamus ad Donatistas impudenter apud se solum veram Christi ecclesiam residere gloriantes, totoque terrarum orbe perditam, ab eoque relegatam exulantemque in partẽ Donati refugium hospitiumque quæsituram migrauisse impostura mẽdacioque intolerabili vociferantes. Qui episcopos omnes Catholicarum regionum, ipsumque Catholicorum principem Romanum Pontificem magno fastu superbiæ aspernabantur; eosque velut inflicto in eorum vitæ probitate famaque vulnere maliciosissime criminabantur. Qui sacro-sanctum Eucharistiæ sacramentum cum tanto horrore detestabantur vt illud canibus deuorandum obtrudere non dubitauerint. Vt illis iustissime Optatus exprobrabat, hęc dicens.[c] *Quod vobis videtur leue facinus immane commissum est, vt omnia sacrosancta vestri supra memorati episcopi violarent. Iusserunt Eucharistiam canibus fundi non sine signo diuini iudicij: nam ijdem canes accensi rabie ipsos Dominos suos quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice tanquam ignotos lamarunt.* Insuper ampulam sacri chrismatis vt frangeretur per fenestras furiose iactabant, sacra demoliebantur altaria, calices dominici sanguinis portatores vt[d] Optatus loquitur, rabie perciti comminuebant, in partesque minutissimas dissipabant, palas abiiciebant: capita sacerdotum, vt sacram vnctionem auferrent excoriando radebant, virginumque velata capita ignominiose nudabant, & alia multa hæretici furoris specimina patrabant, vt vera testificatione S. Patres diuus[e] Augustinus, Optatus,[f] & alii scriptis posteritati mandauerunt. Quid non immanibus istis furoribus, sacrilegisq; nouatores nostri immaniora, horribiliora, maioribusque cumulata blasphemiis, atque sacrilegiis hic, & vbique terrarum, quo rabies eorum hæreseos potuit peruadere, patrauerunt? Nunquid præter horrendas blasphemias, quas vt prius, sic & hodie in Christum Dominum, in eius immaculatam sponsam ecclesiam Apostolicam, Catholicam, & Romanam, in vicarium eius Ecclesiasticæ Monarchiæ principem incessanter euomunt: & præter inaudita sacrilegia, quibus in res religionis Christi Domini sanctissimæ, sacratissimas, præsertim vero in augustissimum corporis Dominici sacramentum, memoriam mysteriumque mirabilium Dei debacchantur: dæmoniorum quibus seipsos erroribus sceleribusque sacrificant, puro ac innoceno catholicorum sanguine crudeliter ab illis effuso, vt suo furori, maniæque litarent, altaria fumant? Nonne adhuc tot Christianorum regiones Galliam, Germaniam, Angliam, Scotiam, Flandriam, aliasque, quibus hæretica frænesis, rabiesque omni humanitatis soluta fræno volitauit, strage, cæde, internecione bonorum, agrorũ populatione, vastatione vrbium, prouinciarum dissipatione, sanctorumque Deo, atque eius cultui dedicatorum templorum, monasteriorumque destructorum, profanatione sacrilegioque funestas, desolatas, atque cruentatas, languentes aspicimus? O tragædias nimium crudeles, & execrabiles impune relictas!

Sacrilegiis & scelerum extrema abominationis Donatistarum.

c Optat Mileuit. l. 2. in Parmen.

d Optat ibid.

e D. August. heres. 6 &

f Optat. l. 1 & 2. contra Parmenianum.

His sacrilegijs crudelitatibusque immanioribus Donatistarum longe crudeliora & immaniora nouatores tum sacrilegiis maioribus ætate nostra patrarunt.

Quas animus meminisse horret, luctuque refugit. Circa annum 360. infestissimus bonorum operum hostis Eunomius in orbe orientali furebat. Qui vt ait Diuus[g] Augustinus. *Vsque adeo bonis operibus fuit inimicus, vt asseueraret quod nihil cuiquam obesset quorum libet perpetratio, ac perseuerantia peccatorum, si huius quæ ab illo docebatur fidei particeps esset.* Quæ alia quæso Lutheri, Caluinique Theologia est? Vt supra, & alibi notauimus. Propter quæ scelerata dogmata Aerius vt seductor hæresiarcha fulmine percussus anathematis ab ecclesia condemnatus est? Nisi quod ecclesiæ suffragia, orationes, sacrificia sacrosancti corporis Dominici, eleemosynas, ieiunia, liberandis à purgatorij pœnis defunctorum animis nihil omnino prodesse præsumptione hæretica defenderit? seductisque à se quatuor temporum, vigiliarum, sanctæque quadragesimæ ieiunia interdixerit? Solumque ieiunandum esse dixerit cũ quis voluerit? Ne, inquit, *videamur esse sub lege*, oreque procaci hanc episcoporum dignitatibus iniuriam asperserit, vt eos honoris potestatisque gradu simplicibus presbiteris, sacerdotibusque præire negauerit? Nunquid Lutheranorum, Caluinistarumque communes sunt impietatis istæ errorisque vociferationes? Nunquid talibus perniciosè errorum deprauatis opinionibus scripta fætent? Quorum incredibilem, maximeque sacrilegam superbiam, contumeliamque ad blasphemias insignem satis digne execrari non possumus,[h] cum Lucifero Calaritano ad hæreticæ factionis castra extra ecclesiã per apostasiam transmisso, conuicio detestabili vociferantium, se solos esse vere Christianos, puros, reformatosque Christi fideles, suam diabolicam factionem verã Dei esse ecclesiam, antiquam vero ecclesiam catholicam, Apostolicam, Romanam, quæ est vnica

14. *Eunomius an. 360.*

g Aug. heres. 54.

15. *Aerius.*

Omnia falsa dogmata sancti patres Epiphanius, Aug. Isid. Damas. de Aerio, & iactatoribus eius commemorant.

16 *Lucifer Calaritanus an 360.*

h S Hieron. c. 1. contra Luciferum

Nouatores cum Lucifero Calar. eccleſiam Rom. lupanar & Satanæ proſtibulum appellant.

vnica Chriſti Domini ſponſa tota pulcira ſine roga, & macola de eccleſia Dei factam eſſe lupanar, atque Satanæ proſtibulum. Quid iſtos prætereà dum ſignum S. crucis, ſignum ſalutis æternæ, maledictorum ſuorum furiis immolant, dum diruunt, frangunt, dum ſanctas Chriſti Domini, ſanctorumque eius imagines dilapidando, demoliendo, omnibus afficiendo contumeliis, iniuriiſque proſtituunt, minus eſſe ſceleratos criminibuſqoe minores ipſo apoſtata Iuliano eredins? Imò in his ſceleribus nefandis ſoperiores illo iudicare fas eſt [a] qui tãtum Chriſtianos quod crucis ſanctæ ſignum venerarentur irridendo reprehendebat, ſublatæque Chriſti Domini imagini ſuam ſubſtituebat. [b] Maſſilianis hæreticis ſe ſocios noſtri nouatores adiungunt, eorumque prauarum opinionum fæcibus ingurgitant: [c] dum cum illis baptiſmi virtutem ad eluendas animorum ſordes improbant, [d] ſacroſanctæ Euchariſtię vigorem ad viuificationem animarum vitæque earum incrementum penitus inficiantur; dum à clericorum, ſacerdotumque ordinationibus ſpiritus ſancti gratiam procul auclloot; templa Dei ſacraque eccleſiarum altaria conſecrationi, atque vnico Chriſtianorum ſacrificio corporis dominici deſtinata, erectaque diuinitus non ſolum cum iſtis hæreticis antiqui ſæculi deſpiciunt, ſed etiam polluunt, diripiunt, ſolo adæquant, & impetu furioſiſſimo demoliuntur.

17. Iulianus apoſt. an. 366.
a S. Cyrill. alex. l. 6. contra Iulian.
b Sozomenus l. 5. cap. 20
18. Maſſiliani. an. 370.
c Theodoret. l. 4. hæreticarum fab.
d Damaſc. hæreſ. 28.

Multos hæreticarum aſſertionum fætores in orbẽ Iouinianus exhalauit, quos fere omnes nouatores noſtri refricarunt, atque in ſuæ abominationis cloacam, ſentinamque deriuarunt. [e] Peccata iſte hæreſiarcha fæditatis æqualis, atque turpitudinis eſſe conteſtabatur: [f] Lotherus, & poſt eum Caluinos nullum peccatum natura ſua veniale eſſe mordicus aſſeruit. [g] Ieiuniorum iſte, & abſtinentiæ à cibis carnalibus virtutem contemnebat, [h] Hi tanquam diaboli inoentum cootumelioſe deteſtantur. Iſte [i] virginitati matrimonium meritis adæquabat: [k] Hi non ſolum hunc errorem profitentur, ſed auctius addentes peiuſque comminiſcentes virginitatem ſanctimonialem cælibatumque clericorum indigniſſime conuitiantur. Huius peruerſæ opinionis contra ſanctitatem dignitatemque virginitatis cum Iouiniano poſtea fuit Heluidius. Sed laſſatum ſtylum tritumqoe calamum aſſiduitate ſcribendi pauliſper quieſcere ſinamus à nimio tot commemoratarum Antichriſtiani myſterij iniquitatum, à veteribus hæreticis Antichriſti præcurſoribus excogitatarum horrore reſpirantes: vt validius, & animoſius inceptam de cõformitatibus Antichriſtianæ peruerſitatis & abominationis ab hæreticis profeſſæ veteribus, cũ peſtifera Nouatorum doctrina narrationem capite ſequenti perſequamur.

19. Iouinianus an. 380.
e S. Auguſt. hæreſ. 82.
f Luther. in reſolutionib.
g S. Aug ibid.
h Luther lib. aduerſus Ambroſ. Catharin. & ſerm. de ſimulachris & de delectu ciborum.
i S. Aug. ibid.
k Luther. lib. de vita coniugali & aduerſ. Ambroſ. Cathar. ſimiliter Caluin. Beza, & alii paſſim.
21. Heluidius.

CAPVT XI.

In quo aliorum productione exemplorum 22. ſcilicet, Lutheranam & Caluinianam hæreſim, cunctis, quæ vnquam ex inferis eruperunt, impiorum dogmatum multitudine generaliorem, iniquitatis Antichriſtianæ myſterium, cum aliis priſcorum hæreticorum impietatibus operari declaratur.

T igitur intermiſſam noſtri diſcurſus de comparationibus impię nouatorum doctrinæ, cum execrandis antiquorum hæreticorum dogmatibos, ſeriem præſenti capite repetamus: quibus illos ſicut hos Antichriſtianos, veri Antichriſti membra, præcurſores atque miniſtros eſſe credamus. Quanta maledicta, quot blaſphemiarũ furores, quot prophanationes contra ſanctarũ reliquiarũ venerationẽ, inuocationemq; ſanctorũ cum [l] Vigilantio, melius dormitantio, Catharisq; ſceleratiſſimis hæreticis noſtri Theomachi & Agiomachi effuderint, qois poſſet etiam longiſſima narratione dicẽdo cõprehendere? Sed Fauſti Manichæi errores plurimos in Nouatorũ cerebrum magna læſum freneſi migrauiſſe intelligemus, ſi hæc verba illius Fauſti periniqua apud [m] S. Auguſtinũ diligenter attenderimus. *Si quadrageſima ſine vino, & carnibus non ſuperſtitioſe à vobis ſed diuina lege ſeruatur. Videte, quæſo, videte ne ſumma dementia hoc ſit à Paulo dictũ, putare quod dæmoniarũ doctrina ſit omnis abſtinentia ciborũ, & prohibentes nubere &c.* Subdit poſt hæc impios hęreſiarcha catholicis paſtoribus inſolenter inſultans. *Certatim ad virginitatis profeſſionem virgines incitatis, vt pene iã maior in eccleſiis omnibus virginum apud vos, quam mulierũ numeroſitas habeatur.* Hæc ſimilia deliria maledictis, & opprobriis inflata in ore Nouatorum Lutheri, Caluiniq; impoſturis faſcinatorũ ad nauſeam vſque cõmuniter audiuntur. Quibus breuiter ſicut Diuus Auguſtinus Fauſto Manichæo reſpondebimus. *Illa doctrina*, ſcilicet de ciborum abſtinentia & virginitatis voto, *quam nos religioſe profitemur, eſt prophetarum, & Apoſtolorum, hæc vero* (veſtra nempe) *dæmoniorum mendaciloquorum.* Sed an aliquid fætidi liquoris ex putrido impietatis Pelagianæ fonte noſtri Nouatores hauſerint, ac expreſſerint indagemus. Certe in promptu notitia eſt: Pelagiani opinantes impie, pertinaciterque defendentes ab omni originalis peccati contagione paruulos immunes, eos ſine baptiſmo exhalãtes animã, non minus quã qui regenerati fueraot cæleſtiom gaodiorũ æternitate potiri miſere credebant. [n] Nunquid iſta eſt Lutheranorũ Caluiniſtarumq; miſeria? Idẽ ipſi Pelagiani extra ea quæ in ſcripturis expreſſe legebantur oil credẽtes, omne Dei verbũ oon ſcriptũ, traditioneſque eccleſiaſticas, antiquas ſcilicet Apoſtolicas, & recentes improbant. [o] *Credamus*, aiebant, *Pelagiani quod legimus, & quod non legimus nefas credamus aſtruere.* Quid ſæpius apud Lotherũ, Caluinũ, & cæteros nouatorũ deceptores, illoſoreſque quã hæc Pelagiana doctrina reſonat? [p] *Non alia*, inquit Lutherus, *in eccleſia tradi, aut audiri doctrina de*

l 8. Hieronyl contra Vigilantium.
22. Vigilantius.
23. Fauſtus Manichæus an. 400.
m S. Aug. l. 30 c. contra Fauſtum Manich. c 3 & 4.
S. Aug. l. 30. contr. Fauſtum cap. vlt. & 6 in fin 6.
24. Pelagiani an. 400.
n Luther de capt. Babyl. c. de baptiſ. Calu. l. 4. de bapt. & alibi ſæpius.
o S. Aug. l. de natura & gratia c 39
p Luther. in epiſt. ad Galat. Calu. in inſtit. & alibi ſæpius.

bet, quam purum verbum Dei, scilicet scriptum, vt ille interpretatur, nunquid illa cantio Caluini toties in institutionibus alibique repetita? In multis peruersitatis hæreticæ dogmatibus Nestorio hæresiarchæ, Lutherus, Caluinusque suffragantur. Huic insolenti Nestorij superbiæ scripta[a] veterum, catholicorumque sacræ scripturæ interpretum nihili facientis, atque legere dedignantis applaudunt: quibus se longe doctrina diuinorumque intelligentia oraculorum antecellere gloriabatur. Germana hæc Lutheri,[b] Caluinique superbia sanctos, eosque doctrina clarissimos hæretico fastu contemnentium. Sed præter hoc Nestorius[c] duas in Christo personas pertinaciter asserendo nefande distinguebat. Hanc erroris impietatem nouatores nostri in suæ contubernium factionis admiserunt. Quod Caluinus sua nobis testatione confirmabit duas in Christo personas hæretica peruersitate distinguens, vnam filii Dei, alteram mediatoris. Cuius impietatis erroneæ cum Caluino[d] Brentius,[e] & Schindelinus[*] deffensores extitere pertinaces. Eutychetis Ephesini concilii decreta contemnentis superbia Lutheri, Caluinique cum hoc hæresiarcha generaliũ Synod. statuta spernẽtiũ cordibus irrepsit.

25 *Nestorius an. 430.*
a Socrates l. 7. c. 32.
b *Lutherani Caluinistæque sicut Nestor Patrum contemptores.*
c Synod. 5. vniuersa Cõstant. collat. 6.
d Calu. l. 2. inst. l. 13. § 9. 23 24.
e Brentius de maiestate hominis Christi.
* Schind. l. de Thesibus.
26. *Eutyches an. 450.*
f Flauian. episc. Constant. epist. ad S. Leonem.
27. *Iacobitæ an. 590*
Iacobus Vitriacus hist. Orient. c. 76.
Buchingerus in ecclesiast. hist. Guido de heresibus.
28. *Iconomachi an 750.*
g Theophanes, Zonara, Cedrenus, Nicephorus, & alii passim de Iconomachis.
29. *Claudius Taurinensis an 830.*
h Ionas Aurel. l. de cultu imag.
30. *Græcorum schismata & impietates contra Rom. Pontificem, calibatum sacerdotum, fidem Purgatorij & sinceram latinorum orthodoxam pietatem nouatores sequuntur.*

Circa annum circiter 590. ab inferis exiliere[f] Iacobitæ hæretici, qui confessionis auricularis sacramentum inficiabantur dicentes. *Non homini sacerdoti, sed soli Deo esse peccata sua, confessione propalanda.* Quod ipsi ad praxim reuocare cupientes, per magnam insaniam iuxta se thus igne supposito constituebant, vt cum fumo peccata sua ad Deum ipsi latẽter à se confessa cõscenderent. At quot maledicta, iniurias, conuitiaque hæretici nostri in illud salutare sacramentum confessionis auricularis euomuerint, Scripta testantur istorũ quæ talibus maledictis exundant.

Mihi pluribus ostendere superfluum valde, ac vanum esse videretur, Nouatores cum Iconomachis[g] aduersus sacras Dei sanctorumque imagines immanissime, atque indignissime à tempore suæ ab ecclesia dementis apostasiæ, defectionisque semper arietauisse: cum tot destructæ Dei, sanctorumque imagines, tot comminuta altaria, tot à fundamentis labefactata templa, tot desolatæ, prophanatæque ecclesiæ, sacris his Dei, immaculatæ virginis Deiparæ, sanctorumque imaginibus venerabiles, in hoc Galliæ regno, alibique Christianorum locorum, quæ potuit hæretica rabies bacchando penetrare, sine voce satis sua ruina loquantur, Nouatores Antichristi, diabolique inflatos spiritu Lotherana, Caluinianaq; seductione perditos antiquis in hoc Iconomachiæ furore hæreticis multo sceleratiores extitisse.

Claudius Taurinensis præter iniurias, & maledicta quibus cum Iconoclastis venerabiles sanctasque imagines insectabatur, sacras Sanctorum[h] reliquias vna cum peregrinationibus ad pia loca condemnabat, easdem nouatores improbant contumeliosius, atque illis effrenatius insultant.

Miseri Græci in sua insania, rebellioneque perditi, quòd seducti, deceptique nefariè à detestabili Constantinopolitanæ sedis inuasore Photio summam Romanæ ecclesiæ debitam obedientiam per summum superbiæ nefas eiurauerint, horrida bella, schismaticæ suæ impietatis contra supremã in vniuersali ecclesia à Christo Domino Romani Pontificis datam monarchiam ex antro furoris, magnæq; indignationis excitauerint. His rebellandi furiis alias erroris insanias addentes cælibatum sacerdotum impugnabant, sacrilegos clericorum cum mulieribus concubitus, coniugij nomine tuebantur, purgatorii expiationes explodebant, & latinos vere catholicos primatũ Rom. Pontificis monarchicum sincere, religioseque confitentes, & confitendo venerantes, anathematis fulmine, sed vere bruto, & inani percellebant. Quid his omnibus non atrociora moltò, sceleratioraque nouatores nostros patrauisse vidimus? Quotidieque magis, ac magis suarum impietatum, scelerumque furores contra sanctissimæ sedis authoritatem sopremique ecclesiæ Christi sub illo rectoris principatum hierarchicum exasperare cernimus?

Bogomilos[i] sancta mater ecclesia execrata vehementer anathematis fulmine perculit, quod tantum animo conceptum, eorum ore nefas exciderit, vt sanctos Basilium, Nazianzenũ, Chrysost. aliosque similis pietatis, fideique Catholicæ patres, quod sanctorum imagines honoribus affecissent reprobos, & idololatras palã, publiceq; proclamare non dubitarint. Insuper crucem Domini despexerint, signum crucis fictè tantum dæmones fugere dixerint, vt eam minime homines velut dæmoniorum expultricem magis ad incrementũ superstitionis idololatricæ, perniciẽq; salutis suæ venerarentur: denique in sacrosanctum tremendumque missæ sacrificium blasphemias exspuerint. Nunquid his omnibus criminum sordibus nostri nouatores grauius, turpiusque quam Bognmili isti hæretici maculantur?

31. *Bogomili an. 1050.*
i Euthymius in Panoplia.

Viuebat circa annum 1126. sceleratissimus hæresiarcha in partibus Flandriæ circa ciuitatẽ Antuerpiæ dictus Tanchelinus, ibique dogmatibus mira barbarie, immanitateque cruentatis efferebatur: qui tela, armaque suarum insaniarum, errorumque nequissimorum nouatoribus nostris ante tempora Berengarii ad pugnam, feraleque bellum contra diuina ecclesiæ sanctæ sacramenta, præsertim vero augustissimum illud Eucharistiæ mysterium, & aduersus sacros sacerdotum ordines, episcoporumque dignitates nefandissimè subministrauit. De cuius sceleribus, immanibusque furoribus, & erroribus quid dixerit Hugo Cardinalis in vita sancti Norberti, Nouatores audiant, vt diligenter aduertant quem ducẽ impietatum, errorumque suorum contra diuina sacramenta, contra sacras episcoporum, sacerdotumque vnctiones perniciosissimè sequantur.[k] *Erat is Tanchelinus* (inquit Hugo) *omnium hominũ sceleratissimus, Deique, & omniũ sacramentorum eius, totiusque religionis, & Christianæ fidei hostis: ita ut ministerium episcoporum, & sacerdotũ nihil esse diceret, & sacrosancti corporis, ac sanguinis Domini nostri Iesu Christi perceptionem ad salutem perpetuam prodesse negaret.* Pergit postea illius horribiles immanitates, turpitudinesq; vitæ in suis publicandis erroribus sic exprimere. [l] *Itaque illum populum cui iam per multa tempora horum veritas nunciata non fuerat, in hos errores induxit. Credebant ei, & sequebantur eum circiter tria millia armatorum: nec erat dux, aut Episcopus, aut princeps, qui auderet ei resistere, & occurrere, nec ante eum nisi sectam eius amplecteretur, apparere. Cum pretioso apparatu in vestibus deauratis, triplici funiculo crinibus intortis, & auro intexto ligamine triplicatis incedebat; verbisque persuasibilibus, magnisque conuiuiorum*

32. *An. 1126. Tanchelinus hæresiarcha ad pugnam contra sancta sacramẽta dignitates episcoporum sacerdotũ sacros ordines nouatoribus arma ministrauit.*
k Hugo Cardin. in vita S. Norberti ordinis Præmonstratensium conditoris.
Tanchelinus omnium hominum sceleratissimus.
l Ibid Hugo.
Tanchelinus manu armata suos disseminabat errores sicut postea illum secuti Lutherani ac Caluinistæ fecerunt
Superbia insolita Tanchelini.

apparatibus beneuolentiam eorum ad ſeducendos exhauriebat. Quæ ſequuntur horribilia valde, ac præ enormitate ſtupenda audiantur.

a Hugo ibid.
Horrenda turpitudines Tanchelmi in violandis puellis nuptis fœminis, quas Caluiniſta in ſua nocturna proſtitutione quam prob nefas! vulgo charitatem vocabant imitati ſunt.

Res mira, & ſtupenda, pergit[a] Hugo, *Lotiones eius bibebant, & reliquiarum loco aſportantes recondebant, & cum filias matrum in præſentia, ſponſaſque maritis videntibus corrumperet, opus ſpirituale eſſe aſſerebat: in tantum vt infœlicem ſe diceret, qui huic coniunctioni nefariæ miſceri non meruiſſet. Hæc turpiſsima, & deteſtanda hominis impoſtura.* Quam ſuis turpiſſimis nocturno tempore coitionibus Caluiniſtæ in principio ſuæ abominationis priores, huius execrabilis hæreſiarchæ deteſtabiles errores ſecuti, flagitioſiſſime, atque turpiſſime renouarunt.[b] Qui cum Petrobruſianis, & pſeudo Apoſtolis multa contagionis hæreticæ habent commercia; nam & cum illis cruces, & crucifixi Domini imagines ignibus, flammiſque conſumptas in cineres ventis ludibria tradiderunt, templa demoliri omnia, in eis ſacra prædationibus, pollutionibuſque vaſtata deturparunt, ſanctæ cõſecrationem Euchariſtiæ ſacrilegiis ſuis fœdarũt, veritatemque blaſphemiis impugnarunt. Dies feſtos diſſolutionum ſuarum bacchanalibus inquinarunt; Chriſmatis, oleique conſecrationes, irriſione damnabili probroque intolerabili macularunt: atque ignem Purgatorij, omniaque pro defunctorum animabus fuſa Deo vota negando, calumniandoque reprobarunt. Horum Patriarcha Petrus Bruſius tot ſcelerum, & errorum inuentor comprehenſus, igni ob tanta ſcelera, erroreſque viuus apud Ægidij oppidum Volcarũ traditus, concrematuſque miſeram vitam finiuit expirando: vt miſeriorem ad flammas æternas relegatus iuſto Dei iudicio numquam terminandam niſi cum æternitate, Dei blaſphemator, Chriſtianæ religionis obtrectator inchoaret, & cum igne deuorante, vt loquitur Eſaias, in inferno funeſtiſſime traheret.

b 33. Petrobruſiani, & pſeudo Apoſtolici an. 1142.
Quo commercia iniquitatis nouatores habent cum Petrobruſianis.

34. Petrus Abailardus an. 1140.

Eodem ſæculo viuebat Petrus Abailardus, qui in auerſione ſua à fide catholica præter alios errores hoc ſoperbiæ typho tumebat, & inflabatur vt teſte ſancto Bernardo,[c] *Ab omnium ſanctorum fide diſcedere non curaret.* Germana hęc, ac maxime propria hæreticis noſtris ſuperbia, & arrogãtiæ tumor. Quibus hanc mentem ſanam in corpore ſano deprecor, quam Dominus Ieſus multum patiens, & miſericors ad ignoſcendum, hoic dedit Abailardo. Cum opera ſancti Bernardi victus, ac ſuperatus ab impietate ſua reſipiſcendo, per ſalutaria veræ pœnitentiæ, compunctioniſque cordis itinera in ſanctiſſimæ matris eccleſiæ gyrum, tãquam in tutum ſalutis portum, magnis prius prauarum opinionum turbinibus agitatus, maximo charitatis incenſus ardore per Chriſti Domini gratiam aditu reconciliationis, ianuaque gloriæ futuræ patefacta remeauit.

c S. Bernard. epiſt. 190.

35 Vualdenſes an. 1180.

Quod tanti faciant Vualdenſes hæreticos noſtri nouatores non mirum: quia potiſſimum in religione catholica illod oppugnabant, ſummam ſcilicet Romani præſulis in omnes fideles authoritatem, ſupremamque ei debitam obedientiam; quam illi noſtri religionis Chriſtianæ perturbatores vehementer execrantur; cum Vualdenſibus totum Sedis Apoſtolicæ tam in capite, quam in membris principatum damnant; ſummorum Pontificum canones decretaque ludibrio, calumniaque perſequuntur; indulgentias à ſummo Pontifice, aliiſque eccleſiæ prælatis de conſenſo illius primi paſtoris datas contumelioſa irriſione denigrant: omnem miraculis in eccleſia Catholica fieri ſolitis tanquam dæmonum præſtigiis, fidem, honoremque prædantur; ac denique cum Sanctorum inuocationis, ac ſalutationis angelicæ contemptu, multa impotentis linguæ conuitia contra purgatorii pœnas nunquam euomere ſatiantur. His erroribus conſentientes Albigenſes hæretici alios ad Antichriſti multiplicandum myrium iniquitatis adiunxerunt:[d] eccleſias nempe frequentare vanum; in illis orare ſuperſtitioſum; eccleſiæ negatum deſoper decreta facere, legeſque ſcilcere, eique ademptam excommunicandi alios poteſtatem, atque authoritatem; Sacramentum extremæ vnctionis nullum; peccata à libero arbitrio non formari, ſed à voluntate diuina in hominum cordibus excitari, & impelli, illicitam, Deoque odioſam auricularem peccatorum confeſſionem, purgatorii pœnas nugas eſſe, anileſque fabulas.[e] Quamnam iſtarum omnium falſitatum, errorumque, contra fidem, bonoſque mores hæretici noſtri non amplectuntur corde ad iniuſtitiam, ore autem non confitentur ad animarum perditionem?

Tom. 1.

Vualdenſium multas hæreſes religionarij nouatores ſectantur.

d 36. Albigenſes an 1200.

Errores Albigenſium, quos nouatores amplectuntur, & profitentur.

e Cæſarius Heiſterbacchius l. 5. c. 21. S. Anton. par. 3. tit. 11. c. 7.

Inter errores Fratricellorum, quibus Lutherus, & Caluinus ſeductos à ſe vſque ad inferni nouiſſima macularunt, ille erat[f] quo ſanctorum animas à beatifica Dei viſione, quæ eſt vita æterna vſque ad diem extremi iudicii arceri veritate contradicente profitebantur.

37. Fratricelli.

f S. Bernard. de Lutzemb.

Eodem ſæculo Begardos hæreticos diabolus in inferis parturiuit, & ex illis poſtea in terras euomuit. Qui perfecto homini, qualem ſibi imaginabantur omni ieiunio, & oratione interdicebant; baptizatos, & eos, qui eſſent in ſpiritu libertatis nullis ſublimium poteſtatum teneri legibus, nec eccleſiæ ſanctionibus obligari; non laudibus, & honoribus ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum ſed iniuriis, calumniiſque mactabant. Hæc deprauata dogmata aceruo iniquitatum ſuarum nouatores aggregarunt. Proxime Begardos altera mundi lues Lollardi ſequuntur, iiſdem fere cum illis Begardis erroribus inquinati, ſacrificium miſſæ ſanctiſſimum contumeliis, blaſphemiiſque multis inſectabantur. Conſecratam hoſtiam in illo Deum fictitium per horribile nefas appellantes. Reconciliationis, pœnitentiæque ſacramento moltis improperiis illodebant; laicis peccata confitebantur; extremæ ſacramentum vnctionis irridebant. Clericorum, & ſanctimonialium conſecrationes, votaque cum iniuriis, & ſcommatibus explodebant. Romanæ eccleſiæ ſediſque Apoſtolicæ auctoritatem, iuſſa, decreta cum prioribus hęreticis conuitiis impetita criminabantur. Sanctam ieiuniorum obſeruantiam eccleſiæ ſtatuto ab Apoſtolorum præſcriptam temporibus arroganter impudenterque condemnabant. Carnium abſtinentiam quouis tempore deteſtabantur. Dierum feſtorum ſolemnitatem, ſuarum negotiationum corruptionibus adulterabant, Sanctorumque inuocationem, venerationem, bonorumque operum merita ſuis impoſturis, detractionibus, linguęque maledicentia proſcindebant. Quodnam eſt horũ dogmatum ſceleratorum, criminumque, quo

38. Begardi an. 1305.

Clemens 5. in Concil. Vien.

39. Lollardi an. 1315.

Hæc omnia de Lollardis Tritemius in chronico Hirſogienſi an. 1315.

non Lutherani, Caluinistæque se mentesq; suas A fœdissime coinquinauerint? Scripta eorum sub turpitudinum, erroneorumque dogmatum istorum pondere, cumuloque nimis onerata gemũt atque grauantur: quæ ad populos seductos suis dolis, atque fraudibus, Christi sponsæ minime credentes perniciosissime ad interitum salutis eorum in synagogis, pestilentiæque cathedris effu-

40 Flagellantes an. 1350.

tiunt, & exhalant. Quæ porro Caluinistarũ cum flagellantibus hæreticis conformitas? Nõnne cũ illis realem corporis Domini in sacrosancto altaris mysterio præsentiam blasphemando turpiter

Bernardus de Lutzemb.

inficiantur? Aquæ benedictæ ad expellendos dæmones, venialiumque peccatorum extirpationem, virtutem, efficaciamque contemnunt: Nõne confirmationis, pœnitentiæ, extremæ vnctionis sacramenta suis detractionibus, blasphemantiumque verborum procacitatibus oppressa dedecorant? B Atque cum aliis prioribus, quorum ordine supra meminimus hæreticis purgatorium cum suis expiatoriis pœnis, simul & omnia ecclesiæ suffragia pro animarum illic ad tempus detentarum redemptione Deo profundi solita indignissime respuunt, atque conuitiando detestãtur?

41 Marsilius Patauinus an. 1360.

Sed cùm nouatores toties dignitatem vicarij Christi Domini in ecclesia sua supremam acrioribus odij, maledicentiæque stimulis oppugnant,

a Bernard. de Lutzemb. de hæres.

nonne nefandis [a] Marsilij Patauini erroribus assentiuntur? Quibus stomachando non minus calumniose, quam impudenter asserebat nulli pastori œcumenico Christum Dominum ascendentem in cœlum vices suas regendæ sponsæ suæ visibilis ecclesiç credidisse, proindeque Romanum Pontificem immerito vicariatus Christi Domini sibi partes vsurpare? Mitto cæteras huius hæresiarchæ imposturas, errorumque abominationes, C quæ priorum hæreticorum supra commemoratorum impietatibus applaudunt, quarum fœditatibus factionis suæ professione nouatores putidè sordidantur.

42. Ioannes Vuicleffus.

Sed de Ioanne Vuicleffo breuis est quæstio vt doceamus nostros Christianæ veritatis hostes, seculi nostri pestes, impia multa ab illo contra fidẽ, moresque bonos errorum contagia in suæ sectæ factionisque cloacas, sentinasque deriuauisse. Qualia sunt ista, substantiam panis, & vini post consecrationem in altaris sacramento remanere: peccatorum sacerdoti confessionem, vanam, euanidam, & iniquam plane, omni salutis fructu destitutam; Monasticæ vitæ professionem execratione dignam: Pontificis Romani, aliorumque prælatorum statuta, indulgentiasque notam mereri dedecoris iudiciumque condemnationis. Et multa alia similis abominationis, cũ aliis hæreticis communia quorum supra memi- D nimus. Sed quid postremo loco de Ioanne Husso

43 Ioannes Hussus an. 1400.

iuste vna cum altero diaboli ministro Antichristi veri præcursore Antonio à Praga, propter nefandos contra fidem, Christianæque sanctitatem religionis errores flammis vltricibus vstulato dicam? Quam magna ipsius, & alterius socij impietatis ad nouatores nostros conuentio! Cum

Hos ex articulis Ioannis Hussi in Constantien. Synodo condemnatos.

præter cæteros, hos errores euomuit. *Petrus non est, nec fuit caput ecclesiæ, Papalis dignitas à Cæsare inoleuit. Obedientia ecclesiastica nulla esse debet.* Quæ quidem impietatis hæreticæ dogmata in ore, & scriptis nouatorũ trita & familiaria esse publica eorum iniquitatis Antichristianæ professio, & obstinata defensio testantur.

A Atque hæc pauca de multis hæreticorum exemplis in medium produxisse sufficiat; ex quorũ putridis dissipatisq; cisternis nouatores suorum errorum, hæreseonque turpitudines hauserunt, arripuerunt, & expresserunt. Vt cũ isti hæreticorum nostrorum, nouatorumque nefandi patriarchæ, propter suarum impietatum assertiones superbas, sceleratæ vitæ conformes, Antichristi à spiritu sancto per os Apostolorum, piorumque ecclesiæ doctorum nominati sint; multo iustius isti nostri nouatores propter errorum suorum amplitudinem, & enormitatem, quàm priores supra memorati iniquitatis mysterium operantes, Antichristi dici nuncuparique mereantur. Veruntamen vt sectam nouatorum omnino nouam, & ante tempora Lutheri, Caluinique in terris inauditam prouideque de puteo abyssi à B diabolo productam esse credamus; obseruatu dignissimum est, nullum vnquam in mundo extitisse hæreticum, ex omnibus quos & recensuimus supra, & recensere breuitatis causa destitimus: cum cuius erroribus, prauarumque doctrinarũ blasphemis assertionibus Lutherus, Caluinus Cẽturiatores, Beza, eorũq; seducti sectatores penitus & in cunctis in suæ iniquitatis mysterio cõsentiant. Sed iam tempus est vt metas dicendi præsenti capiti sistamus, sequenti peculiari probatione demonstraturi istos nouatores verè, atque iusta ratione, merituque esse ac dici Antichristos.

Nulla vnquam hæresis fuit in omnibus similis Lutheri, Caluinique doctrina errores.

CAPVT XII.

Nouatores, Lutheranos, & Caluinistas peculiari probatione Antichristos esse C demonstratur ex operibus eorum Antichristo vero, homini peccati venturo conformibus, quibus ipsius mysterium iniquitatis operantur.

SVa duplici acceptionis forma Antichristũ sumi in sacris literis, apud omnes orthodoxos, veræq; professores fidei constat: Sicut sanctissimũ Christi nomen bifariam in sanctis scripturis solet vsurpari. Primo propriè, ac vere pro singulari quodã homine Domino virtutũ, omniũ supernaturaliũ benedictionũ, gratiarũque fonte, qui est sapientia æterna, incarnatus, filius Dei viui, atque virginis, saluator mundi, secundo communi forma loquẽdi nomen illud Christi omnibus fidelibus verum Christũ cũ Apostolo induentibus, eiusque vitã, charismata, virtutesque æmulantibus accõmodari solet. Licet præcipue cõmuniusque propter D vnctionẽ prophetas, reges, sacerdotesque diuina sancti spiritus oracula Christos appellare cõsuescant: iuxta illud Psalmistæ. [b] *Nolite tangere Christos meos, &c.* Simili modo de execrabili Antichristi nomine ratiocinandũ: vt primò, ac propriè insigni cuidã ad omnẽ improbitatẽ flagitiũq; Christi Domini aduersario immanissimo, hostiq; truculentissimo, dicto propterea per antonomasiã homini peccati conueniat. Qui in fine mundi venturus est aduersus saluatorem mundi, eiusque castissimam sponsam omniũ matrem fidelium ecclesiam militaturus: omnibus inferni copiis instructus, omniũque vitiorũ abominationibus armatus; de quo Prophetæ Daniel, [c] & Ezechiel, [d] & Apostoli S. Paulus, [e] & Ioannes [f] multa prędixerũt.

Sicut nomen Christi bifariam sumitur sic Antichristi.

b Psal. 104.

c Daniel. c. 8.
d Ezech c. 38.
e 2. Thess. c. 2.
f 1. Ioan. 4. & in Apocalyp.

Aliquandn hoc maledictinnis nomen vſurpatione communi omnibus ſceleratis, quacunque ratione poſſunt, Chriſto Domino reluctantibus, cum eoque manus flagitioſas per ſcelera ſua conſerentibus attribuitur. Præcipue, vt probatum ſupra, hæreticorum rebellantium contra eccleſiam Dei, Chriſtique Domini vicarium, ſectis huius infamia nominis execrabilis inuritur: ſecundum ea quæ longo ſermone capitibus 8.9.10. Huius libri ex multis ſanctorum Apoſtolorum, doctorumque Catholicorum teſtimoniis clarè copioſéque retulimus. Vnde communis [a] doctorum probabiliorque ſententia Ezech. 38. hæc vocabula Gog & Magog exponens, nomine Gog Antichriſtum, Magog vero eius exercitum proprie ad literam ſignificari credit, ſic myſtice, & ſecundum ſpiritualem ſenſum, ſanctus [b] Hieronymus per Gog hæreſiarchas, Magog vero hæreticos ab illis deceptos, perditoſque interpretari voluit; dixit enim Gog ſecundum Hebræos tectum ſignificari, quo recte hæreſiarchæ exprimuntur inſtar tecti elati, ac ſuperbi. Magog vero quod hebraice de tecto exponitur recte ex euſdem ſancti patris teſtimonio illi ſeducti hæretici hæreſiarchis credendo, eiſque ſe pernicioſè ſubiiciendo ſicut ædificium tecto declarantur. Sed hanc nobis in conſpectu noſtro Chriſti Domini regulam proponentes. *Ab operibus eorum cognoſcetis eos*, Errare minime poterimus, ſi nouatores Lutherum, Caluinum, & alios ex operibus eorum Antichriſto ſuo venturo principi conformibus, ſimilibuſque ſimiliter eius Antichriſtos eſſe proclamemus. Atque quam iſti ſuper omnes alios mendaciorum idololatras, veritatis adulteros antiquæ corruptionis hæreticos ſuis operibus erroribuſque Antichriſti myſterium iniquitatis operentur, non aliunde quàm ab eorum factis, geſtiſque nefandis veluti ſignaculis Antichriſti conſideremus.

a Bellar. c. 1. l. 3. de Rom. pontifice c. 17

b S. Hieron. in c. 38. Ezech.

Secundum ſenſum literalem per Gog Antichriſtus proprie dictus, & per Magog eius exercitus: & per myſticũ ſenſum per Gog hæreſiarchæ, per Magog eorum ſectatores intelliguntur.

Nouatores ex operibus eorũ Antichriſtos eſſe, & membra eius demonſtratur.

Conformitates nouatorum cum Antichriſto.

At primum ſpiritus ſancti teſtimonia per manus, ſcriptaque Apoſtolorum Antichriſtum non in virtute, ac nomine Dei, ſed in nomine ſuo ſecundum operationem Satanæ venturum nobis enunciant. [c] Simili diaboli furore perciti, & impetu compulſi nouatores Lutherus, [d] Caluinus, & eorum ſectatores Chriſti Domini euangelium ſuis peſtiferis ad ſeductos populos concionibus adulterantes à ſe ipſis non à Deo miſſi ad bellum præliumque contra Chriſtianæ fidei doctrinæque Catholicæ veritatem, ſanctitatemque efferatius aduolarunt. Similes illis de quibus D per Ieremiam [e] Deus. *Non mittebã eos*, prophetas ſcilicet, *& ipſi currebant, non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant*, ſcilicet falſa, & impoſturas, quos omnes fures animarum, gloriæque ſuæ latrones [f] Chriſtus Dominus appellauit: Vnde ſi tanta cũ ſtrage exitioque ſuæ & aliorum ſalutis prædicauerint, quid mirum? Cum rectè ac ſalutiferè nulli prædicare poſſint niſi mittantur? O exitiale ſacrilegium! ſic operari myſterium iniquitatis, vt factum, & exemplum Chriſti Domini, contrariis iiſque ſuperbiſſimis actionibus improbatum iſti nouatores in perſona ſua criminantur. [g] *Qui non ſemetipſum clarificauit vt Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad ipſũ*, quẽ omnibus exẽplar fidelibus ad imitãdũ proponit Apoſtolus, *ne quiſquã ſumat ſibi honorẽ, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*. At qualiter omnes ſui præcones euangelii mitti deberent, vt fæcunda ſalutarique meſſe ſibi populos

Conformitas 1. à ſe non à Deo venit ſic nouatores.

c 2. Theſſ. 2.

d Ioa c. 4. v. 3.

e Ieremię.

f Ioan. c. 10.

Rom. c. 10.

g Hebr. c. 15.

A lucrarentur, loquendo ſuis ſic Apoſtolis aperuit. [h] *Pax vobis: ſicut miſit me viuens pater, & ego mitto vos, hæc cum dixiſſet inſufflauit & dixit eis. Accipite ſpiritũ ſanctũ &c.* Hanc magiſtri ſui lectionẽ ſanctus Paulus obſeruare cupiens. *Licet non ab homine, neque per hominem, ſed* [i] *per Ieſum Chriſtũ ad Apoſtolatũ de cælo vocatus eſſet*; Nihilominus vt de ſua ad prædicationem euangelii omnibus miſſione à Deo conſtaret primum [k] ab Anania manibus impoſitis baptizatus eſt, deinde à prophetis, & doctoribus Antiochiæ præfectis eccleſiæ, per impoſitionem manuum ſegregatus eſt ad opus ad quod Chriſtus vocauit eũ. Cui regulæ à Chriſto datæ cum Apoſtolis, aliiſque eccleſiæ prælatis legitimis ſe minime conformantes nouatores noſtri, ſed per deuia errorum ſuorum impietatiſque præcipitia ſine miſſione currentes ad mactandas diabolo, perdendaſque animas, vere Antichriſti membra ſunt, eius myſterium iniquitatis operantes. Contra quos illud veritatis cũ ſancto Cypriano telum gladiumque euaginare iuuat, qualiter in ſimiles ſuæ tẽpeſtatis Antichriſti miniſtros ipſe doctor ſanctiſſimus diſertiſſimuſque paſtorali turbine, brachioque diſtrinxit. [l] *Hi ſunt*, inquit, *qui ſe vltro ad temerarias conuenas ſine diuina diſpenſatione præficiunt, qui ſe præpoſitos ſine vlla ordinationis lege conſtituunt, qui nemine epiſcopatum dante epiſcopi ſibi nomen aſſumunt, quos deſignat in pſalmis ſpiritus ſanctus, ſedentes in peſtilentiæ cathedra, peſtes & lues fidei.*

h Ioan c. 20.

i Actor. 9.

k Actor. 9.

Actor. c. 15.

l S. Cypr. l. de vnitate eccleſ.

Conuenæ dicuntur ſocii itineris ad habitandum nouum locum.

Sed nonne ex ſacris ſcripturis, eccleſiæ determinatione ſanctorumq; iudicio Antichriſtus, antiquam Chriſti Domini eccleſiam ſuo acquiſitam ſanguine non habentẽ rugam, atq; maculam immaniſſimis dæmoniorũ conatibus oppugnabit, vt in illius collabentis non tamẽ collapſæ ruina, ſuæ iniquitatis atque ſynagogæ iactis fundamentis, ciuitatis Babylonicæ muros erigat, atque moliatur? Quid aliud fecerunt nouatores iniqui, quam exeuntes è gremio antiquæ veteriſque matris fidelium eccleſiæ Chriſti Domini ſponſæ, in illius conſpirare interitum? Vt ex illius deſtructæ ſecundum illorum deſideria cineribus, nouæ ſuæ ſynagogæ dæmoniorum meretricis, ignes ardentes furoribus, ad exitium animarum Chriſti ſanguine redemptarum violenter educant? Atque ita Chriſti Domini regnum in hominum mentibus inſidens ab orbe terrarum relegatum penitus extinguant? [m] *Exierunt à nobis*, inquit S. Ioannes, *quia non erant ex nobis. Exire hæreticorum eſt*, inquit ſanctus [n] Augu. libro de paſtoribus c. 15. *Ad ſiniſtram ibunt omnes, qui exierunt ab eccleſia: & ad aliam eccleſiam niſi ad nouam à ſuis excogitatam furoribus recens à diabolo fabricatã non potuerũt.* Quia nulla vnquã à Chriſto paſſo hæreticorũ factio inueniri potuit, vt ſuperiori capite mõſtrauimus, cuius noſtri nouatores dogmata in omnibus ſequerentur. Extra quã variã, multiplicẽque hæreticorum factionẽ ſectamque, totus mundus, demptis paganiſmo, iudaiſmoque dementatis, catholicus ſediqoe Apoſtolicæ deuotiſſimus ſemper habitus eſt: quẽ in hoc catholicæ fidei, atque Apoſtolicæ ſedis obſequio iſti vehementer execrantur. Propter quã æternis dignã flãmis execrationẽ iſtis Antichriſti præcurſoribus cũ Diuo Aug. inclamare poſſumus. [o] *Chriſtus venit colligere, tu venis diſſoluere. Quomodo nõ negas Chriſtũ in carne veniſſe, qui diſ. ũpis eccleſiã, quã ille congregauit. Contra Chriſtum ergo venis Antichri. es.* Si nouatores interrogẽtur

Secunda conformitas Antichriſtus oppugnando veram, & veterem Chriſti eccleſiam nouam eriget, ſic & nouatores.

m S. Ioan. c. 12.

n Aug. l. de paſt. c. 15. p. 282. coll. 2. a tom. 9.

o D. Auguſt. tract. 6 in S. Ioan.

3. Conformitas à deserto atque à penetralibus solitudinis ecclesiam Antichristus educet, eamque tanquam nouam orbi terrarum publicabit: nam de ecclesiæ inuisibilitate erroneam habent opinionem nouatores.

a S. Matth. 24. 16.

quid de ecclesia Christi ante Lutheri, Caluinique tempora sentiant; respondebunt ecclesiam tunc inuisibilem fuisse, absconditam ab hominibus soli Deo notam, antiquam vero Romanam scilicet, in lupanar, atque spiritale prostibulum abusset, Lutherum autē postea Caluinum tanquā nouam Dei sponsam in lucem terrarum orbis eduxisse. Hoc quid est aliud quam Antichristi mysterium iniquitatis operari? An non vtrāque Antichristi, & nouatorum imposturam incredibilem impudentissimamque Christus Dominus suo iudicio condemnauit, qum hanc contra Antichristum, eiusque membra cautionē fidelibus exhibuit? [a] *Si dixerint vobis*, inquit, *pseudochristi, & pseudo prophetæ*, vt hæretici, *ecce in deserto est*, scilicet Christus, *nolite exire: Ecce in penetralibus nolite credere.* Nunquid pseudoprophetarum, & Antichristorum est post irradiationem euangelicæ locis Christum Dominū dicere in deserto latitare, atq; penetralibus occultari? Quæ est alia Theologia nouatorū, vt Lotheri, [b] qui negauit vel vnum episcopum sub papæ regno (quod illius iudicio quingentis ad minus annis in terra substitit) *suo officio functum, aut vnum concilium extitisse, in quo de rebus pietatis tractatum sit? Verū sub his*, inquit, *Deus seruauit ecclesiam, sed vt non diceretur ecclesia.* Hoc quid est aliud dicere quam ecclesiam Christi Domini tot seculorum labentibus annis, fluxuque temporum in deserto, atq; penetralibus occultē delituisse? Cōtra expressam Christi Domini sententiam, ecclesiam suam vocantis ciuitatem supra montem positam, quæ nō potest abscondi? Antichristus *de terra, & de abysso ascendens*, vt loquitur sanctus [c] Ioannes, quantum poterit spiritualia cōprimere temporalibus subiugabit. Nouatores Lutheros, Caluinus, centuriatores, & alii Geneuensis lacus, paludisque Caluinianæ potatores ecclesiam Dei, dominam fidelium, principem electorum, veluti captiuam factamque sub tributo, secolari potestati mancipant, & astringunt. De qua liberæ sponsæ Christi captiuitate, sanctus Athanasius expostulans, contra tyrannum Constantium, libertatis oppressorem Ecclesię, eum Antichristi mysterium iniquitatis, abominationemque desolationis appellat. *Quis*, inquit, *Constantium imperatorem Arianum videns in decernendo se facere principem Episcoporum, & præsidere iudicijs ecclesiasticis non merito dicat illum eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ à Daniele prædicta est; nam cum circumamictus Christianismo, & in loca sancta penetret, & ibi consistens deuastat ecclesias, abrogans canones, vi cogens, vt sua obtineant. Quis vnquam audebit dicere hoc tempus Christianis pacatum esse, & non potius persecutionem esse talemque persecutionem qualis nec antea fuerit, & qualem fortasse nemo vnquam fecerit nisi filius ille iniquitatis, scilicet Antichristus?* Mirabatur simul, & indignabatur sanctus Ambrosius [d] aduersus eum episcopum qui laicis ius sacerdotale substernebat.

b Luther. ser. 2 de seruo arbitrio.

S. Matth. c. 5. v. 14.

Quarta conformitas temporalia spiritualibus præferre Dei ecclesiam imperio seculari subiicere iudicandam.

c Apoc. 13.

Athanas. ad solitariam vitam agentes.

d S. Ambros. epist. 12.

5. Conformitas: Antichristi furor & conatus in destruendo quæ Christi sunt, & ecclesiæ eius præcipue desæuit: quid aliud agunt nouatores.

Immaniot Antichristi conatus atque furor in demoliendo præcipue, vastandoque fundamenta religionis Christianæ, & quæcumque in ecclesia sua Christus Dominus virtutibus, charismatibusque melioribus augustiora, magisque ad gloriæ consecutionem sempiternæ salutaria fabricauit, ac extruxit, dissipādo bacchabitur. Vt suæ postea iniquitatis mysterium ab omnibus eius præcursoribus hæreticis, præcipue à Christo Domino passo incboatum, adiuncto summæ abominationis cumulo perficiat: execrabiliaque sui nefandissimi imperii portenta super regni saluatoris nostri ruinas exaltata moliatur. Veritatem Christianæ fidei, sanctitatisque diabolicis armis oppugnabit, vt mendaciorum idola, improbitatumque suarum fallacias astruat. Propter quæ [e] Daniel spiritu Dei repletus illum Christi Domini aduersarium, filium iniquitatis, & hominem peccati, vt [f] vocat Apostolus, *vniuersa supra quā credi potest vastaturum, prædixit.* Nostri nouatores à die suæ iniquitatis, apostasiæ, rebellionisque detestabilis ortus, & ab inferis eruptionis in mundum, tot annos mille abominationum, immanitatumque excessibus vbique terrarum, quò rabies hæreseos Lutheranæ, Caluinianæque penetrare potuit, quid aliud quàm religionis fideique Christianæ, quàm ecclesiæ catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ, quàm omnium sacrarum sanctionum diuinarum, & Ecclesiasticarum, quæ diuinius Christus Dominus, in regno suo quod est ecclesia stabiluit, quam monarchiæ ecclesiasticæ, honorisque pontificij authoritatis summæ super omnes catholicos viua corporis Christi mēbra, quam denique (vt omnia eorum nefanda vno verbo complectar) æternæ salutis animarū gloriæque redemptoris nostri pretioso partę sanguine ruinam, exitium, desolationem, funeraque tentant, moliuntur, operantur? [g] *Ipsum opus hæreticorum non de suo proprio ædificio venit*, inquit Tertullianus, *sed de veritatis destructione. Nostra suffodiunt, vt sua ædificent. Ita fit vt ruinas potius operentur stantium ædificiorum, quam extructiones iacentium ruinarum.* O nouatores, quam iuste cum Iudæis reprobis genimina viperarum nominari meremini! qui tam nefarie patrum vestrorum, veterum nempe Christianæ veritatis, & sanctitatis hostium mensuram abominationis adimpletis, cum eisque adeo flagitiosè in opprimendo omnia religionis Catholicæ sacra, diuinaque iura vestrorum errorum hæreseonque libidini prostituendo Antichristianæ mysterium iniquitatis operamini! Vt in hoc desolationis, & abominationis opere longe priscos illos hæreticos maiores vestros scelere superetis! *Mala siquidem soboles*, inquit [h] S. Gregorius, *malorū parentū actiones imitantes genimina viperarum vocantur: quia per hoc quod bonis inuident, eosque persequuntur, quod quibusdam mala retribuunt, quod læsiones proximis exquirunt: quoniam in his omnibus patrum suorum carnalium vias sequuntur quasi venenati filij de venenatis parentibus nati sunt.* Quid vos his minus criminibus agitis? Qui non solum corporis damna quæritis, sed animæ mortem procuratis, non bonorum temporalium deprædationibus inhiatis, sed spiritualibus, æternisque animorum fortunis insidiamini? non ad ruinam singulorum, sed ad totius Christi Domini religionis interitum, cum illis maioribus vestris sic inflammatis odiis, atque furoribus aduolatis: vt non tam eos in ista ecclesiæ fidelium matris vniuersalis, immaculatæ Christi Domini sponsæ, peccare nesciæ, persecutione tot conflata criminibus æmulemini, quam errorum, flagitiorumque multitudine, & horrore vincatis?

e Daniel. c. 8.

f 2. Thessal. 2.

Nouatores agunt quod facturus est Antichristus ad ruinam Christi imperij.

g Tertull. de præscript.

Nouatores cū veri sunt reprobis Iudæis genimina viperarum dici merentur.

h S. Gregor. hom. 2. in Euangel.

6. Cōformitas: Sacrificium missæ & alia sacramenta tollet Antichristus, sic faciunt nouatores.

Antichristus omnia religionis nostræ, ecclesiæq; Christianæ mysteria, sacramentaq; diripiet, subuertetq; quantum in illius furore situm erit, vnicūque, ac sacrosanctum Christianorum sacrificiū

corporis,& ſanguinis Domini omni crudelitate, A barbarie,ſacrilegio deſtruere, penituſque abolere conabitur. Quia aduerſando in omnibus filio Dei, Domino noſtro, eum meſſiam ac redemptorem generis humani, pro eo in cruce paſſum eſſe, ibique vt redimeret illud, animam per tormenta mortis efflauiſſe negabit. Nunquid eſt hæc quotidiana noſtrorum nouatorum cõtra ſanctiſſimum illud vnicum Chriſtianorum miſſæ ſacrificium lucta atque pugna inſatiabilis, quod dum inficiantur, & incrudelitate tollunt, dum vt anile deliriũ, & idololatricum Satanæ luſum maledictis blaſphemiiſque laceſſunt: quid aliud faciunt, quã cum Antichriſto, Chriſti Domini pro mundi peccatis immolationem in ara crucis improbare, improbatamque nefarie contemnere, & abolere? *Quando enim hæretici dicunt*, [a] inquit S. Chryſoſtomus, B *vnde patet immolatum Chriſtum fuiſſe? Præter alia multa hæc etiam myſteria afferentes ora ipſorum conſuimus. Si enim mortuus Ieſus nõ eſt, cuius ſymbolum ac ſignum hoc ſacrificium eſt?* Ex qua tanti Patris authoritate, ſic ratiocinando in nouatores exurgere licet. Sacroſanctum miſſæ ſacrificium Chriſti Domini mortem in ara crucis pro ſalute mundi, proque peccatis eius expiandis annuntiando memorandoque comprobat: ergo qui hoc tremendum miſſæ ſacrificium abdicant, nõ exile de morte Domini dubium hominum mentibus iniiciũt.

a Hom. 83. in S. Matth.

Sacrificium miſſæ mortem Domini comprobat.

Baptiſmus ſicut & Euchariſtia à nouatoribus cum Antichriſto reprobatus.

Neque pluris faciunt baptiſmũ nouatores, quam Antichriſtus facturus eſt: qui virtutẽ efficaciamque ipſius ad omnium remiſſionem peccatorum penitus exinaniunt. Et ſacramento ſacramentorum Euchariſtico non maiori dementia Antichriſtus inſultabit, quam hoc tempore Caluiniſtę calumniis, irriſionibus maledictiſque reluctantur: à C quo realem corporis Domini præſentiam contra expreſſiſſima, clariſſimaque illius verba, ſacro eiuſdem Domini, atque viuifico ore prolata malitioſiſſime repellunt, & arcent.

7. Cõformitas Deum contemnet & S. Patres, & omnia iura violabit: hoc faciunt Nouatores.

Antichriſtus ſanctos Patres, Patriarchas, & prophetas deſpiciet, Deum Patrum ſuorũ Abraham, Iſaac, & Iacob contemnet. Quem honorem ſanctis Eccleſiæ Catholicæ, qui à temporibus Apoſtolorũ fidelium mentes ad ſalutem æternæ vitę erudierunt, nouatores impertiuntur? Imo qua nõ contumelia eos & conuitio dedecorant? Vt toties iteratum ſuperius inculcauimus? At quãtis Deum probris, rebellionibus, vitiorumque fœditatibus offendunt, cum eum malorum omnium, ſcelerumque authorem, patratorem, cauſamque efficacem iniurioſiſſime criminantur? cum ſponſam eius caſtiſſimam, totam pulchram, ſine macula Eccleſiam catholicam, tot calumniis, opprobriis, blaſphemiiſque proſtituunt? quam habere ma- D trem, vt cæteri fideles habent, renuunt, atque deprecantur? ſic Deum, Chriſtumque Dominũ pro Patre negant, cum, [b] *Nequaquam Deum pro Patre habiturus ſit, qui ſponſam eius Eccleſiam ſanctam pro matre repudiabit.* Cætera ſilentio comprimamus, cum iã dicta abundantiùs, quam neceſſe eſt, oſtendant nouatores iure dici, & eſſe Antichriſtos, & putrida, proprij, veri atque perſonalis Antichriſti membra cenſeri. Quod etiam alia ratione, nouoque modo iterum ſequenti capite confirmare animus eſt, ne deeſſe aliquid ad hanc veritatis illuſtrationem videatur. Quod pius, atque beneuolus lector à nobis iure ſuo contendere, atque deſiderare poſſet.

b S. Cypr. de vnit. Eccleſ.

CAPVT XIII.

Nouatores iure dici debere Antichriſtos, & eſſe, verique Antichriſti membra alia ratione demonſtratur, petita ab inſaniis ſex inter alias: quibus cum Antichriſto pernicioſiſſimè dementantur quarum tres primas præſens caput, tres poſtremas ſequens explicabunt.

1. Dementia: Iniquitas hæreticorum mentitur ſibi, & illudit accepta.

B DEMENTIAE inſaniæque ſpecies multę, ac variæ: ſed illa de præcipuis eſt, quæ impiorum mentes infeſtans contaminanſque facit, vt quibus illi malis artibus Dei gloriam, iuſtorumque ſalutem perdere moliuntur iiſdem ſe ipſos, ſuæque iniquitatis factionem deſtruendo, firmios illam potentiuſque in terra ſtabiliant. Item vt his maxime operibus pios, religioſoſque Dei ſeruos, Eccleſiæ, Chriſti ſponſę ſanctiſſimæ filios obſequentiſſimos, inflicto maledicentiæ vulnere calumnientur, quibus quia bona, iuſtaque ſunt, maximam laudem præmiumque mereantur. Sic iniquitas malorum mentita ſibi, ſe decipit, dumque in bonorum perniciem conſpirat, in ſuam miſere collapſa reuoluitur. Hæ fraudes dolique ſunt tenebrarum principis: cui verius quàm Alecto Virgilianæ nomina mille, [c] mille nocendi artes: cuique ſuper omnes peccatores terræ magna eſt C data poteſtas: vt eorũ nefando ad exercendos bonos vtatur miniſterio: hos præter votum de hac vexatione purgando, deque ſuis machinis, doliſque crudeliſſimis triumphatores exaltando: illos vero nefarios ſuæ tyrannidis miniſtros fraudulenta ludificatione deceptos miſerię ſempiternæ ſubiugando: & in vtroque contra ſcelerata, conatus, Chriſti Domini regnum deſideria, promouendo, ſuum vero deprimendo. Exemplis iſta ſole clariùs in veritate patere poſſunt. Scribit S. Gregorius Nyſſenus [d] S. Gregorium Neocęſareę ciuitatis in Ponto Epiſcopum miraculorum patratorem per Alpes iter agentem templum idolorum, proſtibulum dæmoniorum ingreſſum idoli oracula vana dare ſoliti ora clauſiſſe, illudque cõſueta in dandis reſponſis loquela, ſuæ præſentiæ virtute priuauiſſe. Itaut huius templi æditui reſponſa petenti dæmones illic inania, impiaque oracula fundere ſueti dixerint, ſe non poſſe amplius D ingredi templum propter eum, qui illic manſerat (Sanctum ſcilicet Gregorium Taumaturgum) neque ſe redituros vnquam niſi ipſe Dei ſeruus imperaret. Statimque cum rediiſſe dęmones in templum illud inſigne, ad hoc S. Gregorij iuſſum ſcripturis mandatum, *ingredere Satana*, æditimus ipſe vidiſſet: illico impiam dęmoniorum ſuperſtitionem deteſtatus, his ſeruos Chriſti Dei viui crucifixi pro ſalute mundi potentiores eſſe conſiderans, ad veram Chriſti fidem, & cum eo multi pagani conuerſus eſt. Sic dæmones contra voluntatem ſuaque vota, Deo cogente vera locuti Chriſti Dei regnum, cum ſui populatione ruinaque, amplificatum fidelium conuerſione prouexerunt. [e] Simili ſuo dolo, fraudeque diabolus ſe ipſum, ſui imperij in ſeductione populorum

Diabolus & impij illius miniſtri quibus artibus Chriſti regnũ deſtruere conantur erigunt.

c 7. Æneid.

d S. Greg. Nyſſen. in vita S. Greg. Taumaturgi.

e Hęc pluribus tom. 1.

Aliud exemplum decepti dæmonis à dolo ſuo.

incrementum meditando fefellit: cum exitialem luem, pestemque grauissimam in oppidum Neocæsariense, cuius sanctus ille Gregorius Episcopus erat, immisit, ex ea immani, mortiferaque persecutione sperans se multos sua oracula pro salute corporum consulturos, magis ac magis, in suarum impietatum cultus, idololatriasque compellaturum: sed mentita sibi iniquitas dæmonem exitio animarum delusit hiantem. Nam pestis illa per Angelos Diaboli malos immissa precibus, & orationibus sancti Gregorij sedata, & extincta cunctis huius vrbis populosæ ciuibus occasionem præbuit, vt eiurato omni dæmoniorum cultu ad Christi Domini fidem, religionemque conuerterentur: vt idem qui prius [a] S. Gregorius Nyssenus in eius S. Taumaturgi vita commemorauit. Ita regnum suum Cypriano mago diabolus spoliauit: cum huic magicas à se incantationes petenti, quibus fascinatam virginem Iustinam constuprare posset, respondit artes magicas virginibus, aliisque religionis Christianæ cultoribus nocere non posse: hac siquidem responsione gloriosum ex mago martyrem fecit.

§. Greg. Taumat. pestis per angelos malos immissa precibus extincta.

a S. Greg. Nyss. in vita S. Taumaturgi.

3. Exemplum. S. Cypr. Nuo. presb. ex mago martyr factus per responsionem diaboli in actibus eius.

4. Exemplum.

Pari fraude dementiaque deceptus humani generis hostis multos sibi antea superstitionis ethnicæ laqueis irretitos extra tyrannidis suæ septa in gyrum Christianæ religionis, tutum salutis portũ animarum, suis responsis auolare fecit. Quod se nulla medicorum industria, nullis inferni fascinationibus, nullis magorum ex Etruria euocatorum incantationibus relicturum Lucillæ filiæ Marci Aurelij imperatoris Lucio vero imperij collegæ desponsatæ corpus, quod petulantissimè possidebat, sed sola Abercij fidelissimi Christi Domini cultoris Episcopi Hierapolitani præsentia, & authoritate se à tali possessione destiturum dixerit. *Contestante dæmone*, [b] inquit Eusebius in chronico, *se non nisi ab Episcopo Hierapolitano, quem habebat infensissimum fore pellendum.* Vt recitissime [c] Tertullianus Pontifices paganos, Senatoresque Romanos absentibus Augustis Seuero & filiis alloquens ita dixisse censetur. *Hac denique testimonia Deorum vestrorum Christianos facere consueuerunt, quia plurimum illis credendo in Christo Domino credimus.* Talis est nouatorum nostrorum à dæmone profecta dementia, qui dum pastori Ecclesiæ vniuersalis Christi Domini sanctissimo plurimum secundum immania cordis odia nocere contendunt, præter vota sua contradictionibus, assertionibusque deprauatis Deo volente maxime prosunt, dumque ipsum Romanum Pontificem suis imposturis, mendaciis, maledictisque Antichristum, filium iniquitatis, Christi Domini Saluatoris aduersarium fingere moliuntur: ipsum verissimum Christi Domini vicarium, eius honoris, seruitij gloriosi, cultus obseruatorem, ac vindicem fidelissimum, vniuersalis Ecclesię principem inuiti licet clarissimè comprobant: seque ipsos Antichristos esse vereque, ac propriè dicti filij iniquitatis Antichristi membra suis male factis, assertionibusque erroneis exhibent. Alia est dementiæ hæreticorum operatio, & effectus Romanum Pontificem, fidelium Patrem, pastores Ecclesiæ religiosos, omnesque catholicos, sedis Apostolicæ deuotissimos obsequio, atque reuerentiæ ab his rebus calumniari, atque reprehendere: à quibus quia iustis, piisque magna laus, honor, & gloria in illos pro præmio redundare debet. In quo funesta,

a In chron. an. 163.

b Lib. Apol. c. 35.

1. Hæreticorũ species dæmoniaca insania.

A maledictaque logica reprobotum instat Iudæorum: non tam ratiocinantur, quam bacchantur, nec tam discurrunt, quam insaniendo vagantur. [d] Qui quia ipse Dominus veritatem illis loquebatur, & opera Patris sui faciebat, vt saluos esse curaret: ex illis bonis operibus in sana cõsequentia illum esse Samaritanũ à dæmone obsessum blasphemando horribiliter inclamabãt. *Nonne bene dicimus quia Samaritanus es, & dæmonium habes.* O insani! secus omnino ratiocinari debuerant. Nempe *quia veritatem dicit nobis, & opera æterni Patris exercet, vere Catholicus, ac propheta magnus surrexit in nobis, quem propterea audire tanquam verum Messiam, omnique gloria, & honore mactare debemus.* Simili ratiocinandi dementia tollendum de vita, atque sęua morte perdendum Christum B Dominum maledicti contestabantur. Quare hoc? [e] *Quia hic homo multa signa facit, quia prius facit, quam docet, quia dixit nobis operibus meis,* scilicet bonis, iustisque *credite.* At non sic illis, sed hac forma fuit ratiocinandum, cum tot opera bona faciat, hic homo eius sermonibus, vt veri Messiæ aure, corde, ac opere assentiri debemus, vt salui esse possimus.

d Ioan c 8.

e S. Ioan. c. 11. v. 47. Act. 4.

In prauum hunc ratiocinandi modum disputantes nouatores mille conuitia, iniurias, atque blasphemias in Romanum Pontificem euomunt, ipsumque pro Antichristo insana maledicendi profluentia conuiciantur. Quia multa bona facit, iubetque fieri, secundum quod accepit à Christo Domino per manus Apostolorum, & successores eorum vsque ad nostra tempora ab vniuersali Ecclesia recepta, approbata, confirmata: quæ ipsi ad regulas Lutheri, Caluinique examinata detestantur. Detestatione eò maiore digni percelli, C anathematis Ecclesiastici, diuinique fulmine conteri, atque torreri: quò indignius, immaniusque de bonis operibus sanctissimum Domini vicarium, benignissimum omnium fidelium parentem, omnesque bonos sub illo Catholica fide pietateque viuentes dilapidando vulnerant. Nunquid hoc est agere Antichristum, atque illius iniquitatis operari mysterium? Exemplis iniquitatem hanc dementiamque nouatorum clariorem reddamus. Lutherus Papam, omnesque vt ipse per contemptum loquitur, papistas execratur. Quare hoc? Quia sacrosanctum missæ sacrificium maximo colunt honore, feruore deuotionis adorant, religioséque venerantur. At propter hoc pium opus non execrationem, sed benedictionem, non opprobria, sed honorum præconia merentur! [f] Hoc negat Lutherus. Quã de causa? *Quia*, inquit, *missa papisticares sacrilega, idololatrica, scelerata.* Quis hoc te docuit Luthe-D re? *Diabolus*, ait. O vere iniquitas mentita sibi! Ideo optima consequentia missam rem esse optimam inferre deberes, quia Diabolus dicit pessimam? [g] *Qui vt homicida, sic & mendax fuit ab initio, & in veritate non stetit.* Simili blasphemia sanctissimum Ecclesiæ principem, cum cæteris pastoribus orthodoxis, vniuersalique catholicorum fidelium societate Caluinus abominatur, quod sacratissimum Christi Domini corpus in sacramento altaris adorent, supremaque veneratione reuereantur. [h] At Caluine cum hoc sanctissimus Pater, omnesque sub illo Ecclesiæ pastores cum tota catholicorum congregatione faciunt, *habent veteris Ecclesiæ exemplum*, vt ingenue profiteris: cui etiam ex confessione tua sic

1. Lutherus cur Papam omnesque vero catholicos sceleratissime execratur.

f L. de missa angulari.

g Ioan. Ep. c. 8.

h 1. Exemplũ Caluini l. 4. inst. c. 17. § 50.

ſpiritus ſancti gratia tunc affulgebat, vt peccare omnino non poſſet. Tu igitur in Romano Pontifice, totaque fidelium catholicorum ſocietate condemnas, quod à ſpiritus ſancti veritate profluxit: quod Chriſtus Dominus præſcripſit, & imperauit: tu anſam ſumis ſanctos Eccleſiæ rectores omneſque gregis Domini oues iniuriis probriſque proſcindendi, grauioribuſque ſuper omnes paſtores eleuarum vicarium Domini contumeliis afficiendi, ex his operibus à ſpiritu ſancto fluentibus: quæ fieri iuſſit Dominus, à quibus maiora gratiarum, benedictionumque diuinarum chariſmata hic recipere merentur. [a] *Expectantes beatam ſpem, & aduentum Domini Ieſu Chriſti*, cuius miſericordia, & gratia pro præmio ipſorum recte factorum, quæ tu Caluine malitioſe criminaris, cęleſti conſequentis vitę gloria potientur.

a Paul ad Tit. c.2.v.13.

Alibi Caluinus iſte hæreticorum Patriarcha nouorum fatetur. [b] *Ante mille & trecentos annos vſu receptum eſſe in Eccleſia vt precationes fierent pro defunctis.* Caluini verba ſunt, tempus huius piæ erga defunctorum animas operationis immemoriale deſignantia, & ſeculum in quo ſpiritus ſanctus Caluini iudicio Eccleſiam Chriſti redemptam ſanguine ſine errore moderabatur. Ergo recte, & ſecundum redemptoris noſtri iuſſa ſummus Eccleſię rector, aliique ſub illo paſtores, & pręlati, gregi præfecti Dominico faciunt: qui Eccleſiæ veteris tunc immaculatæ exemplum ſequentes fidelium animabus defunctorum in purgatorij ad tempus carcere recluſis hoc charitatis opere ſuffragantur. Nil minus, inquit, Caluinus. Quare hoc? *Quia omnes in errorem abrepti ſunt.* Quid dicis Caluine! Pugnantia te loqui non vides? Si ante mille, & trecentos annos Patres veteris Eccleſię precationes pro defunctis Deo fundentes in errorem omnes abrepti ſunt, ergo tunc, quod ſæpius aſſeruiſti, ſpiritus ſanctus Eccleſiam inculpate non regebat! aut ſi rexerit, & nihilominus Eccleſia precando pro mortuis errauerit, errorem iſtum non in Eccleſiam, non in antiquos Patres rectores eius, ſed in ipſum ſpiritum ſanctum transfundi debere quis ignorat? Sic ſpiritus ſanctus non erit Caluini calculo ſpiritus veritatis, ſed erroris. *O iniquitas hæretici mentita ſibi!* O blaſphemia, Caluino execrabili, hominis peccati, filij iniquitatis Antichriſti membro digniſſima! [c] Sed clarius Antichriſtorũ noſtri ſeculi inſaniam in aſſerendis dogmatibus impiis contra Deum, & ſanctos, ſacraque religionis catholicę myſteria ſibi plane contradicentibus obſeruemus, vt aperte iniquitas eorum mentita ſibi eos Antichriſtos eſſe, filiique iniquitatis, antonomaſtici Chriſti aduerſarii membra ſine dubitatione pronuntiet.

b 3 Exemplũ Calu. l.3 inſt. c.5 §.10.

Contradictio Caluini.

3. Pars tertiam hæreticorum inſaniam continens.

Conſtat inter omnes pios, doctoſque catholicos, qui diligenter antiquas, ſacraſque Chriſtianę religionis hiſtorias replicarunt, nullis vnquam veteribus Eccleſiæ catholicæ ac Apoſtolicæ ſedis hoſtibus hæreticis, maiori Chriſti Domini crucem horrori, quam nouatoribus extitiſſe: vt eorum crudelitates, inſaniæ, furores omni barbarie ſuperiores, quos in ſanctiſſimæ crucis Dominicæ contumeliam, in hoc funeſtiſſimo regno toties excitarunt, nimium vere demonſtrant. Cuius inimicos perſecutoreſque à temporibus Apoſtolorum, aduerſarios Chriſti, Antichriſtoſque fuiſſe Chriſtum. [d] *Iterum ſibi crucifigentes, & oſtentui habentes*, id eſt Chriſtum Dominum crucifixum, contumeliarum opprobriorumque libidini proſtituentes. [e] *Eius ſanguinem pollutum ducentes in quo ſanctificati ſunt, & ſpiritui gratiæ contumeliam facientes*, omnis ſemper Eccleſiæ militantis antiquitas iudicauit. Qui ipſo Apoſtolorum ſeculo contra Chriſtum, & crucem eius, diras in ſuis immanibus furoribus Antichriſti venturi nomine tragœdias ordiebantur, eiuſque myſterium iniquitatis operabantur. De quibus hęc gemens Apoſtolus. [f] *Multi ambulant quos ſæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Chriſti quorum finis interitus, quorum Deus venter, & gloria in confuſione ipſorum qui terrena ſapiunt.* At noſtri nouatores hominis peccati genimina nos inceſſanter calumniarum, maledictorumque ſuorum ſpiculo vulnerant, quod ſummo honore cultuque ſanctiſſimam Dei crucem religioſo colamus, vt inde nos vere Chriſti eſſe probemus. Quæ cauſa vulneris hæc tantæque contumeliæ? Quid aliud agimus in hoc pietatis exercitio, quam quod Apoſtoli Domini, vereque Apoſtolici pro Patribus ſuis Eccleſiæ nati filii, conſtituti principes ſuper terram Chriſtianorum fecerunt, nobiſque ſuo exemplo hoc religionis opus imperando perſuaſerunt? Quorum tempore cruces ſanctæ erigi cæptæ ſumma à piis omnibus Apoſtolorum exemplo veneratione mactabantur. Quam quidem huic ſalutis noſtrę ſigno venerationem deferri, indigniſſimo Diabolus animo ferebat, quod perhorreſcebat, angebaturque vehementer hoc viſo. Cuius propterea à ſuis miniſtris Antichriſti futuri membris, abnegationem omni qua poſſet tentationis violentia procurabat. Quod Philippenſibus vir Apoſtolicus Apoſtoli S. Ioannis diſcipulus ſanctus Ignatius clariſſime ſignificauit: dum eos pluribus hortatur, vt eos cane peius, & angue, perfecto odio perſequentes cauerent, qui Chriſti Domini crucem ſanctiſſimum ſalutis noſtræ remedium abnegarent. Illis iſta ſubiungens. [g] *Princeps enim eius mundi gaudet, cum quis crucem negarit: agnoſcit enim crucis confeſſionem ſuum eſſe exitium, id enim trophæum eſt contra ipſiuſmet potentiam, quod vbi viderit, horret, & audiens timet.* Quod ergo Diabolus horret, & timet, nonne ſalutare nobis, venerari, & maximo honore, amoreque ſuſcipere? Vos vero nouatores hoc ſanctiſſimæ crucis ſignum cum diabolo horretis, ſed non cum illo timetis, ſed irridetis, in quo Diabolo peiores eſtis. Contra vos, contra maiores veſtros, hæreticos, contra futuros veſtri principis Antichriſti furores, contra denique omnes Diaboli furias tentationumque crudeliſſimarum procellas, inde Apoſtolica in Eccleſiam Catholicam traditio fluxit: vt non modo cruces erigerentur in titulum, quas fideles venerarentur, eaſque Diabolus exhorreſceret, *velut trophæum*, vt dicebat [h] S. Ignatius, *contra ipſius erectum potentiam*, ſed etiam vt fideles teſte [i] S. Baſilio tam in ſacris quam in ceteris rebus quibus benedicerent, *manu ducta ſignum crucis exprimerent*, & ſæpius orantium in die catholicorum pectus tranſuerſa crucis ſub imagine brachia ſignarent? Quo remedio ſalutari ad expellendos dæmoniorum furioſos inſultus Chriſtiani fideles vterentur, aliudque crucis viuificæ ſignum, pro ſalute ſua omnibus in rebus adhiberent. Quod ne quis Nouatorum recens factum auſit aſſerere, Tertullianum hæc dicentem in corona militis audiat. [k] *Ad omnem pro-*

Nouatores inter omnes hæreticos, maximi crucis Domini hoſtes ideo inſta Antichriſti.

d Hebr. c 6. v. 6.

e Hebr. c. 10.

f Philip. 3. v. 18.

Diabolus crucis procurat abnegationem quam horret, ac timet.

g S. Ignat. ad Philipp. Ep. 8.

Nouatores cũ Diabolo non timent Christi Domini crucem, ſed irridẽt, in quo Diabolo peiores ſunt.

h S. Ignat. ibid. ſupra.

i S. Baſil. l. de Spiritu S. c. 2.

A tempore Apoſtolorum cruces in titulum erecti ad dæmones expellendos.

k Libro de corona militis c. 3.

gressum, atque promotum, ad omnem aditum, & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad lauacrum, & mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia quacumque nos conuersatio exercet frontem crucis signaculo terimus. Atque ne quis Nouatorum Antichristianæ factionis, hanc signo crucis venerationem exhibitam, religionemque tempore Tertulliani incœpisse crederet, capitis sequentis initio hanc sua ætate multo antiquiorem his verbis ostendit. [a] *Harum, & aliarum eiusmodi disciplinarum si legem expostules, scripturarum nullam inuenies, traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix. Rationem traditioni, consuetudini fides patrocinaturam, aut ipse perspicies aut ab aliquo qui perspexerat disces.* Contra nouatores nostros Lutheranos, Centuriatores, Caluinistas has de adoratione signi sanctæ crucis, aliarumque rerũ obseruatione sacrarum traditiones à Montano ortum duxisse calumniose defendentes, hęc à Tertulliano dicta sunto. Si enim hæc recenter essent à Montano tradita, tunc in consuetudinem, quia noua non abiissent, proindeque traditiones minime dicerentur, quoniam, vt ille ait. [b] *Consuetudo sine dubio de traditione manauit, quomodo enim vsurpari quid potest, si traditum prius non est?* Quam adorandæ crucis religionem, & sacram signandi se illius signo cęremoniam semel à tempore Apostolorum in sequentia catholicæ, atque militantis Ecclesiæ secula sine interruptione descendisse ista [c] sancti Cyrilli Hierosolymitani hortamenta facile testabuntur. *Non pudeat nos crucifixum confiteri, sed in fronte confidenter signaculum crucis digitis imprimatur: & in aliis omnibus crux fiat: in panibus comedendis, & in poculis bibendis, & in egressu, & in ingressu, ante somnum recumbendo, & surgendo, eundo, & quiescendo. Magna hæc est custodia, quæ propter pauperes gratis datur, sine labore propter infirmos, cum à Deo sit hæc gratia, & signum fidelium, & timor dæmonum. Triumphauit enim de illis hoc signo. Ostenta illud audacter, quando viderint crucem recordentur crucifixi: metuunt enim eum qui contriuit capita draconis.* [d] Hæc sanctus Cyrillus. Illustris de Christianis militibus exempli meminit Theodoretus, qui cum ad omnem potum cruce poculum signarent, hoc signo quod Christiani essent agniti sunt. De cuius signi veneratione, & virtute hęc breuiter [e] sanctus Hieronymus ad Eustochium. *Ad omnem actum, & ad omnem incessum manus pingat crucem.* Atque illud notatu dignissimum quod Ruffinus [f] in expositione symboli commemorat, fideles nempe in primitiua Ecclesia cum symbolum fidei recitarent in verbis illis symboli postremis, *Carnis resurrectionem*, Frontem crucis signaculo communire, atque notare consueuisse: cuius rei ipse Ruffinus mysterium exponit.

a Tertul. c. 4. de corona in prin.

Traditionum virtus magna contra nouatores.

b Tertul. c. 3 de corona militum circa princip.

Traditio adorandæ sanctæ crucis & signandi se illius signo semper in Ecclesia durauit.

c S. Cyrill. Hierosl. cathec. 13.

Signaculum crucis in omnibus Christiani veteres imprimebant maximo virtutis.

d S. Theod. L. 3. c. 10.

e Ep. ad Eustoch.

f Ruffinus in expositione symboli.

Hoc sanctæ crucis signum in omnibus sanctis Ecclesiæ mysteriis cæremoniisque adhibebatur, sine quo nihil recte fieri putabatur. *Omnia quæ ad salutem nostram conducunt per crucem consummãtur.* [g] Dicebat sanctus Chrysostomus. Ante hunc Patrem [h] sanctus Cyprianus dixerat. *Crucis virtus omnia peragit sacramenta, sine quo signo nihil sanctum, nec aliqua consecratio meretur effectum.* Cui signo tantum detulit honoris Diuus Augustinus, tantæque virtutis illud esse credidit, *Vt nisi illud adhibeatur*, inquit, *sine frontibus credentium, sine ipsa aqua qua regenerantur, sine oleo quo Chrismate vnguntur, sine sacrificio, quo aluntur nihil eorum ritè perficitur.* [i] Quod propterea à sancto Dionysio dictum est σφραγὶς θεαρχικοῦ πνεύματος ἁγίου, scilicet signaculum doni spiritus sancti. Quæ verba orationem ordiebantur, qua primitiua Ecclesia in quibusdam manuum impositionibus Episcopalibus vtebatur: quam sancti Patres Niceni Concilij huic sancto Apostoli discipulo attribuerunt, orationemque sancti Dionysij Areopagitę vocauerunt: At nostri Nouatores insensati terribili blasphemia sanctum hoc crucis dominicæ signum detestantes, illud Antichristi caracterem appellare non perhorrescunt. O facinus immane, ô blasphemia omni execratione superior! ô nefandum Satanę mendacium! Ergo Apostoli, Antichristi signum contra Deum ac Dominum suum Iesum Christum qui eos ad fastigiũ apostolatus euexerat iniuriosissime portauerunt! Ergo Apostolici viri Apostolorum filij atque discipuli, se illo signaculo filii iniquitatis inquinauerunt, inquinatosque se instar Antichristi contra Euangelium Christi Domini turpiter armarunt! Ergo tot sanctissimi Patres qui radiis fidei pietatisque Christianæ micantibus per tot annos, omnes in Christiana ditione ad iustitiam charitatemque diuinam populos illustrarunt, hac se signi turpitudine scelerate fædauerunt! fædatique Christo Domino, vnico Patris ęterni filio, partes Antichristi sequentes, classicum belli rebellando conclamauerunt. Ergo sanctissima fidelium congregatio Ecclesia Catholica Romanaque huic signaculo characterique magico prostituta, non amplius purissima saluatoris nostri sponsa dicenda venit, sed turpissima Antichristi meretrix non fidelium cætus diuino iure sociatus, sed prostibulum Dæmoniorum lupanarque vocabitur! ô quanta in vna falsi contumeliosi sacrilegique dogmatis assertione scelera! Sed hanc Nouatorum iniquitatem mentitam sibi in suis impiis assertionibus secum vehementer pugnare sibique enormi contradictione reluctari, quis non attendit & inspicit? Si enim signum crucis futurum sit Antichristi character, quare ergo illud persequetur Antichristus? Quare detestabitur? Quare destruendum, quare à toto terrarum orbe arcendum procurabit? quare illud reformidabit, & ad illius aspectum instar diaboli stupebit atque contremiscet? Scribit enim S. Hypolitus martyr in [l] libello quem de consummatione mundi composuit, asseueratque firmiter, Antichristum inter alia sui in terras aduentus ostenta signa atque prodigia feralia, omni dolo atque crudelitate, omnibus signi salutaris in fronte aut alia parte corporis impressione fidelibus interdictūrum, huiusque venerandæ crucis cultum prohibiturum, conculcando pedibus illam omnique affectam contumelia longè ab omnibus suæ tyrannidis vsurpatę locis quoad vis furoris sui præualebit, immaniter arcendo. In cuius locum execrabile suum signum, tesseram characteremque homo iste peccati substituet, ad solam sanctissimæ crucis recordationem, horrore atque trepidatione rabida concussus atque conturbatus illius virtutem permetuens: à qua tyrannicæ dominationis suę regnique nefandi robur vastatum iri atque contritum à Diabolo patre didicerat. Hæc vobis noua sunt & inaudita, quia sanctus talia confirmantes contemnitis, eorumque sinceræ veritatis scripta legere, quia contra vos, abnuitis: respicite & audite quid contra ve-

g Hom. 55. in Matth.

h L. de baptismo.

In omnibus sacris Ecclesiæ catholicæ mysteriis crucis signum adhibebatur sine quo nihil ritè perficiebatur.

i S. August. serm. 181. de tempore & tractat. 118. in S. Ioan.

S. Dionys.

S. Patres Concily Niceni.

Signum crucis à S. Dionysio dictum signaculum doni spiritus sancti.

Execranda Nouatorum blasphemia signum crucis Domini futurum Antichristi caracterem dicentium.

Not. hoc.

Mira contradictio Nouatorum in hac impia assertione signum crucis esse Antichristi characterem.

Antichristus horrebit crucem Domini, contra illam pugnabit, eiusque signum imprimi in fronte manu &c. vetabit.

l L. de consummatione mundi.

ſtras execrabiles aſſertiones de vero Antichriſto filio iniquitatis & homine peccati, Chriſti Ieſu noſtri ſaluatoris aduerſario, crucem Domini & pertimeſcente& deteſtante vobiſcũ,illique ſuum characterem ſignumque diabolicum ſubſtituente, & crudeliter opponente ſanctiſſimus & antiquiſſimus Pater B. Ephrem Syrus tractatu de conſummatione mundi & Antichriſto dicat. *Dabit*, inquit, *ſuum ſignum ſceleſtus ille, non quidem promiſcue pro quolibet corporis membro, ne hoc graue ſit atque moleſtum: ſed in dextera manu, ac fronte ſculpturus eſt huiuſmodi characterem ſuum, ne ſcilicet facultas ſit homini ſe ſignandi ſigno crucis,* audite ô Nouatores crucis ſignum non eſſe characterem Antichriſti,ſed illi aliud penitus oppoſitum *neque rurſus in fronte vllatenus eremendam, ſanctumque Domini nomen imprimere queat. Neque etiam glorioſam atque formidabilem ſaluatoris crucem inſculpere.* (Hæc notate & ſequentia diligenter) *Nouit quippe infelix ille per impreßionem crucis Domini poteſtatem ſibi omnem auferendam. Quamobrem ſignat hominis dexteram quod ea cuncta noſtra membra ſignamus: ſimiliterque frontem, quod illa ſignum ſaluatoris noſtri in altum præfert in modum candelabri.* Hæc ipſe ſanctus. Vos igitur nouatores, qui cruces domini tam impiè profanando deſtruitis,atque tam acribus iris eas earumque cultores oppugnatis, nonne iſto dirè facto immanitatem, furoremque futori Antichriſti, vt filij iniqui patris induiſtis? & dum ſalutare ſalutis noſtrę ſignum, Antichriſti veſtri principis futuri characterem eſſe impudentiſſimo mendacio blaſphemiaque conteſtamini,pugnantia vos in aſſertionibus iniquis enormiter loqui minimè ſentitis? Sed ad alia non minus prioribus enormia à vobis dicta factaque transeamus: Vt vos veſtris armis tanquam Antichriſti membra confodiamus,atque de veſtria axiomatibus valde veritati contrariis,& regulis admodum obliquis, vos ſuper omnes antiquos veritatis hoſtes, de venturi *filij iniquitatis,hominis peccati*, eſſe grege, ſynagoga, exercitu eſſe, dicique de illius nomine Antichriſtos,fæde illius teſſera charactereque ſignatos, omnibus rationis,mentiſque capacibus facile, non tam oratoriè quàm verè perſuadeamus.

B. Ephrem tractatu de conſummatione mundi & Antichriſti.

Not. hæc.

CAPVT XIV.

Tres alias inſanias commemorans,quibus Nouatores Antichriſti venturi execrabile myſterium iniquitatis operantes, ſe illius membra, miniſtros, præcurſoreſque manifeſtiſſime comprobant.

RGO quattam Nouatorum noſtri ſæculi inſaniam celeriter attingamus. Qua ſicut prioribus magis ac magis eos Antichriſtos eſſe probemus. Quid ſtatim immiſſus in orbem rabie, dolo,iniquitate, blaſphemiis, aliiſque dæmoniorũ armis ſtipatus, *homo peccati* facturus eſt, cum apparuerit in ętate matura,annis grandiore, illius horror ſceleratę vitæ? nunquid in ſuarum abominationum capite ponet, vt quanto conato ac furore poterit Chriſti Domini opera diſſoluat? atque deceptis populis perſuadeat ſe ſaluos fore ſalutiſque optatæ compotes, modo fidei doctrinæque, quam cum flamma ferroque, vt fecerunt

Quarta inſania hæreticorum. Omnia Chriſti opera conabitur Antichriſtus deſtruere, in ſolaque fide qua ſibi credatur ſalutem figere: hoc faciunt Nouatores.

A noſtra ætate Nouatorum Euangeliſtæ,publicaturus eſt, aſſentiantur? hæc facta Lutheranorum Caluiniſtarumque ſunt, facta non humanitatis ſed diabolicæ enormitatis. Quæ enim Lutheri contra bona opera quæ Chriſti ſunt,doctrina eſt? Nonne conculcatis pede malitiæ,eiuratiſque rebellione cordis; bonis operibus, quæ Chriſtus Dominus iuſſit, & ſuo exemplo facienda reliquit, impius hæreſiarcha vt alter Antichriſtus ſceleratis omnibus perditiſque improbitate vitæ, gloriæ ſempiternæ gaudia ſpopondit? ſi ſuæ impiæ infidæque fidei quam de ſe prout à diabolo didicerat,in ſuis immanibus furoribus publicàbat,participes eſſent, etiã ſi mille fraudibusflagitiiſque coinquinari exitiali deteſtandę vitæ põdere grauarẽtur?[a] Nil impono Luthero! En qualiter peſtilens blaſphemiis Patriarcha os aperiat ad Melancthonium & per eum ad omnes ſuæ Apoſtaſiæ ſocios aſſeclaſque ſcribendo. *Eſto peccator & pecca fortiter, ſed fortius fide & gaude in Chriſto qui victor eſt peccati mortis, & mundi: peccandum eſt quamdiu hic ſumus, vita hæc non eſt habitatio iuſtitiæ, ſed expectamus ait Petrus, cælos nouos & terram nouam, in quibus iuſtitia habitat. Sufficit quod agnoſcimus, per diuitias gloriæ Dei, agnum,qui tollit peccata mundi: ab hoc non auellet nos peccatum,etiam ſi millies vno die fornicemur, aut occidamus putas eam paruum eſſe pretium & redemptionem pro peccatis noſtris, factam in tanto & tali agno? ora fortiter,es enim fortißimus peccator.* Quid eſt hoc aliud, quàm cum Antichriſto bona Chriſti opera & per eius gratiam ęternæ meritoria gloriæ diſſoluere,& in eorum locum crimina nefanda ſuccenturiare, quæ ſceleratiſſimis hominibus cæleſtis regni portas aperiant? his atrocibus

Nefarijs perditiſque hominibus ſalutem cum Antichriſto Lutherus hominibus promittit, modo ſua deceptis, ſolus fides partiones habeant.

a Lutherus t. 1. Ep. 218 anno Domini 1521. ad Philippum Melanct.

No. Horribilis blaſphemia.

C maledictis, hanc ſecuri diabolicam conſolationem adiungamus: qua ſuos Lutherus miſerè fraudulenterque deceptos ſeductoſque recreat atque ſuſtentat. [b] *Vides*, inquit, *quam diues ſit homo Chriſtianus, etiam volens non poteſt perdere ſalutem ſuam, quantiſcumque peccatis, niſi nolit credere: nulla enim peccata eum poſſunt damnare niſi ſola incredulitas.* Quamobrem latrociniis, peculatibus, adulteriis, luxuriis, ebrietatibus,homicidiis, proditionibus, populationibus, ac ruinis priuatis ac publicis, parricidiis omnibus vtriuſque maieſtatis læſæ criminibus, & aliis quibuſcumque ſe nouatores polluant & ingurgitent, modo Lutheri fidem non abnuant, in æterna cælorum tabernacula recepti diuinæ felicitatis hęreditate gaudebunt. O ſtupendam omnino & horribilem Apoſtatæ blaſphemiam! ô dæmonis non hominis vocem! Nunquid iſta iuſtiùs nos quam[c] ſanctus Hieronymus Iouiniano

Alia ſimilis exſecrationis Lutheri blaſphemia.

b Lutherus l. de capt. Babylonica c. de baptiſmo.

D quondam hæreſiarchæ libidinis & gulę, Luthero exprobrare poſſumus ac debemus? *Tibi cedunt de via nobiles, tibi oſculantur diuites caput. Niſi enim tu veniſſes* (ô Luthere) *ebrij,atque ructantes crapulam*, prædones, adulteri, fornicatores, homicidæ, ſacrilegi paradiſum intrare non poterant. At Zuinglij vnius de præcipuis Nouatorum miniſtris blaſphemias in hac parte audire quis non perhorreſcat? quis eum ſolertiſſimum nefandiſſimumque Antichriſti ſatellitem membrumque ſic blaſphemando non credat? qui omnes ſuę ſectæ perditos homines per ſolam fidem perfidam, cuius fædos halitus per Heluetios exhalabat, omnibus bonis operibus extra corda manuſque abire iuſſis, Chriſto Domino gratia-

c Lib. 2. contra Iouinianum.

A rum omnium & felicitatis æternæ fonti in iure possessionis hereditatisque cælestis coequare non dubitauit? *Omnibus*, inquit, *fidelibus & verè Christianis (scilicet hæresi Zuingliana contaminatis) Deus Pater non minus fauet, nec minus propitius est quàm Christo filio suo proprio. Fidelem huiusmodi non minus quam filium intuebitur: nec minus quam filium suum ab æterna morte eundem liberabit: non minus ab æterno incendio illum eripiet, non minus cælum illi patere faciet, quam filio suo vnigenito. Quid multis hîc?* exclamabat post hæc, *æternam vitam non minus illi quam proprio filio largietur.* Et ad tot diuinos Patris æterni fauores, Christi fauoribus ac meritis æquales, quid consulit blasphemator execrabilis seductis à se atque maniæ hæreticæ morbo laborãtibus faciendum? nihil aliud quam sibi fidere & de fidei suę paganorum infidelitate peioris impietate, nullo modo pro sincera veraque Christi fide dubitare? B consilium hoc prauum consultori pessimum sequentia verba designant. *Omnibus vera & Euangelica (scilicet Zuingliana) fide praditis*, inquit, *Deus obligauit & astrinxit se cælũ tribuere*: quod sequitur, contra omnia opera diligenter obseruetur. *Non opus est vt pro eo assequendo laboremus. Nunc enim, illud certo tenemus, ad illud* (scilicet cælum) *tantum prorsus iuris habemus, quantum Christus ipse. Nec nos possumus damnari, nisi Christus ipse damnetur, nec Christus saluari nisi nos etiam saluemur.* Considerate quid blasphemiis istis contra gloriam & sanctitatẽ Christi Domini ex puteo abyssi, stagno ignis & sulphuris, inferni antro, tetrius magisque execrabile spirari euomique possit. At nihilominus Caluinus Bezaque has Zuinglij blasphemias maledictaque suis longe superarunt: quod mox audietis, vt eos Antichristos esse aliqua suspensũ du- C bitatione, vos pij Catholici verè Christiani, strenui sedis Apostolicæ vindices ambigere minimè valeatis. Qui cum Luthero & Zuinglio opera bona à consecutione salutis arcent & solam fidem deprauatam, scilicet incredulitatem, quam à catholica fide religioneque extorrem prædicabant huic salutari negotio præficiunt. Sed quod omnium abominationum atrocissimum est Christum Dominum in electione vitæ æternæ suis postponunt asseclis atque turbis miserrimè à sua pestifera doctrina fascinatis: quod ex regulis axiomatisque eorum clarissimè constabit. Primum asserit Caluinus & post eum Beza discipulus sectatores suæ fidei miserę, quam ipse terroribus armorum, crudelitatumque inauditarum furiis emulgauit, adeo se certos esse de salute sua credere debere, vt de hac tantillum dubitare reprobo- D rum esse, nefandumque crimen contra spiritum sanctum audacter asserat. Ne quid affingere & imponere Caluino videamur, eum in institutionibus suis loquentem audiamus. Primum illud catholicorum Theologorum axioma dicentium neminem scire se esse in gratia sine reuelatione nisi certitudine morali, blaterando condemnans, ait. [c] *Hinc iudicare licet, quàm perniciosum sit, si scholasticum illud dogma nos de gratia Dei erga nos aliter statuere non posse, quam ex coniectura morali, prout se vnusquisque ea non indignum reputat.* Et paulo post id falsum esse demonstrans, ita à fide sola hãc Dei erga nos gratiæ certitudinem proficisci probat. [d] *Cum simplici & gratuitæ promissioni respondere fides debeat, nullus ambigendi locus relinquitur.* (scilicet nos certo scire per fidem esse in gratia.)

Zuinglius D. omnium quos fefellit scelerata doctrina in adoptionem & ius ad vitam æternam iure Christi Domini per solam fidem coequabat To. 1 In actis disputationis Tigurina.

Eiusdem Zuinglij detestãda blasphemia contra Christum & contra bona opera quæ iussit.

a Ibi supra.

Caluinus in blasphemando sceleratior Zuinglio ex suis regulis Christum Dominum reprobum non electum constituit, qui de salute sua dubitauit quam certo tenent heretici Caluiniana fidei scilicet impietatis participes.

Omnes perditi nouatores certi sunt de salute sua, at Christus non fuit ex doctrina Caluini.

b Caluin. l. 3. instit. c. 2. §. 38. in principio.

d Ibidem Caluinus.

A *Nam qualibet obsecro, fiducia armabimur si hac conditione ratiocinemur: Deum esse nobis propitium, modo a vita nostra puritas mereatur?* Videte quomodo bona arcet opera à consecutione Dei gratiæ & fauoris: [e] quo ad gloriam æternitatis itur. Post hæc §. 39. eiusdem capitis ait, *eum qui in se Christum habitantem non agnoscit reprobum esse.* Et paulo post, [f] *Miserrimę esse cæcitatis, arrogantiæ notari Christianos qui spiritus sancti præsentia gloriari ausint.* Ex quibus & aliis concludit illum qui, *de salute sua planè securus non est, nec certo tenet se esse in gratia absque vlla incertitudine vel ambiguitate horrende esse sacrilegum, miserrime cæcum, spiritui sancto iniurium, primoque pietatis tyrocinio ignorare.* Sic Caluinista omnis & nouator, ex regulis Caluini de gratia Dei ac salute æterna securus est certitudine fidei, cui falsum subesse non potest: at vt intelligamus, *iniquitatem Caluini mentitam sibi*, & B in dogmatibus iniquis contradictionis insaniam manifestari. Idem ipse Caluinus de Christo Domino adeo male & impiè sensit, vt illum de salute sua in suæ passionis excessibus & inter tormenta crucis, deque Dei Patris gratia & beneuolentia erga se dubitauisse mordicus asserat: hoc si est ita: [g] ergo Christus iuxta Caluini [h] Bezæ que regulas. *Sacrilegus reprobus spiritui sãcto iniurius euasit, primaque pietatis tyrocinia nesciuit.* Quid his acerbius sceleratiusque in Christum filium Dei viui Antichristus debacchabitur? sed ne hęc à nobis dicta gratis præter veritatis religionem esse videantur, Caluinum contra filium Dei blasphemantem & flagitiosè dicentem hunc Dominum gloriæ plenum gratiæ & veritatis, de salute sua dubitauisse Patris sui beneuolentię, gratię, amorique diffisum grauiter audiamus. Primo Christum D. dam- C natorum pænas vt his nos liberaret pertulisse, sic blasphemando contestatur: *Nihil actum erat si corpore tantum morte defunctus fuisset Christus: sed opera simul pretium erat, vt diuinæ vltionis seueritatem sentiret*: Quam seueritatem in tolerandis subeundisque damnatorum in inferno tormentis consistere ita continenter infert: [i] *Vnde etiam eum oportuit cum infernorum copiis æternæque mortis horrore quasi conseretis manibus luctari.* [k] Et in fine huius §. 10. *vt sciamus non modo corpus Christi in pretium redemptionis fuisse traditum: sed aliud maius & excellentius pretium fuisse, quod diros in anima cruciatus damnati & perditi hominis pertulerit.* Sed si blasphema hæc detestanda Caluini aliqua probabilitate niteretur, cũ pęnæ damnati & perditi hominis æternæ esse dicantur, quę diuino iudicio nõ expiandis sed vlciscendis vindicãdisque illius sceleribus decretæ sunt: [l] Sequitur ex misera Caluini D ratiocinatione Christum Dominum cum pati debuit, quæ culpę sceleraque damnatorum tormenta, meruerunt, non solum his ad tempus limitatis inferorum pænis, tormentisque, sed æternis nullo fine præscribendis subiugari debuisse. Postea vt blasphemiæ suæ abominationem corroboret in peruersum sensum S. Petri testimonium sceleratè corruptum deprauatumque contorquet. Quo inferat Christum in tolerandis dãnatorum cruciatibus Dei Patris ira maledictioneq; percussum, hęc dicens: [m] *Hoc sensu dicit Petrus Christum resurrexisse solutis mortis doloribus à quibus impossibile erat ipsum teneri vel superari.* Audite Antichristi erroneam expositionem, *non simpliciter nominat mortẽ*, inquit, *sed filiũ Dei implicatum fuisse doloribus exprimit, quos parit maledictio & ira Dei: quæ origo mortis* est,

e Caluin. l. 3. c. 2. § 19.

f Ibidem eodem §.

In doctrina Caluini Christus est sacrilegus & reprobus, quod de gratia Dei Patris & salute sua dubitauerit in cruce.

g Caluin. l. 2. inst. c. 16. §. 10. n. 12.

Ex nefandis Caluini assertionibus Christus in morte se desperauit atque de salute sua dubitauit.

h Beza in Ep. ad Hebr. v. 7.

Caluini sententia pænas damnatorum in inferno Christus Dominus pertulit.

i Caluin. l. 2. instit. c. 16 §. 10 11.

k Lib. 2. instit. c. 16. §. 10.

l Ibid.

m In fine §. 10.

n Caluin. l. 2. c. 16 §. 12 in 1.

o Actor. v. 24.

Chriſtus gratia & amori patris diffidens de ſua ſalute ex Caluino dubitauit.

eſt. At Dei patris maledictione iraque cõſternatũ atque contritũ Chriſtom ab eiuſdem patris gratia amoreque alienum eſſe oportebat. Quæ enim Dei faooris, & gratiæ cõuentio ad maledictionem & iram? Sed tantam patris indignationem auerſionemque in ſui oppreſſionem cucurriſſe forte Chriſtus non opinabatur? Imo adeò hanc patris indignationem maledictionemque patris apprehendebat, vt ab illius gratia planè decidiſſe ſalotiſque aleam periclitari ſuæ, permetuens vehementer expaueſceret. Quis hoc dicit? Caluinos! itane? eius nefanda ad huius lucem veritatis edentur teſtimonia. In eodem §. 11. poſt memoratam maledictionem & iram Dei patris in filium Dominom noſtrum, hæc ſubdidit. *Nec dubium eſt quin idem docere velit Apoſtolus in Epiſtola ad Hebræos vbi ſcribit Chriſtum à ſuo metu fuiſſe exauditum, reuerentiam alij vertunt vel pietatem, ſed quam parum aptè, res ipſa euincit & ipſa loquendi forma.* Senſum Apoſtoli peruertit, veroſque illius expoſitores orthodoxos explodit, vt blaſphemiæ robur & pondus afferat, vt Chriſtum ſibi & ſaluri non temporali ſed æternæ metuiſſe probet: qood hæc clarè ſequentia demonſtrant: *Chriſtus ergo cum lachrimis & clamore valido orans, à metu ſuo exauditur: non vt à morte ſit immunis, ſed ne abſorbeatur vt peccator, quia illic perſonam gerebat noſtram: & certe nulla fingi poteſt magis formidabilis abyſſus, quam ſentire te à Deo derelictum & alienatum: & cum inuocaueris non exaudiri, perinde ac ſi in tuam perniciem ipſe conſpiraſſet. Eò Chriſtũ videmus fuiſſe deiectum, vt coactus fuerit vrgente anguſtia exclamare: Deus meus, Deus meus vt quid me dereliquiſti?* Et ne quis excuſando Chriſtum Dominum, poſſet dicere Chriſtum oon ex ſcotentia menteque ſua, ſed exiſtimatione aliotum iſta, ad patrẽ lamentabiliter effudiſſe: talibus huic Caluinus verbis per antipophorã obiectioni occurrẽdo reſpondet,[b] *Quod enim nonnulli volunt ex aliorum potius opinione quam ex ſuo ſenſu ſic loentũ fuiſſe, nequaquam probabile eſt: quum ex intimi animi angore deductam fuiſſe vocem conſtet.* Si quis vellet omoi ſemota dubitatione apertiſſimè probare, Chriſtum ſuæ paſſionis tempore de ſalute propria patriſque ſui beneuolentia & gratia dubitauiſſe: quibus clarioribus quam his Caluini verbis vti poſſet? ergo Chriſtus ex regula Caluini ſupra poſita, filius non eſt electionis, ſed reprobationis: ergo horrendè ſacrilegus, ergo ſpiritui ſancto iniurius, ergo quia non certo tenuit ſalutem [c] vt omnes nouatores in eiuſque aſſerenda certitudine trepidaoit: profectam à ſpiritu S. teuelationem vel mendacij, vel incertitudinis, vel ambiguitatis inſimulauit, & ita inſimulando horrendum patrauit ſacrilegium; ergo quia de ſalute ſua diffiſus Spiritum ſanctum in ſe habitantem non agnouit reprobos factus eſt: ergo prima pietatis tyrocinia oeſciuit *ſaluator mundi, filius Dei, qui eſt increata patris æterni ſapientia,*[d] *habens theſauros omnis ſapientiæ & ſcientiæ in ſe abſconditos*: & miſerrima captus cæcitate, qood ſuæ permetuens ſaloti ex Caluino, gratiæque patris ſui, non fuerit auſus de Spiritus ſancti præſentia gloriari. Ergo omnibus nouatoribus hæreticiſq; damnatis de Caluinianæ maledictionis abominationiſq; luto ac cęno turpiter edoctis, abiectior Chriſtus multoqoe miſeriot eſt; qui per fidem execrabilem quam de putrido Lutheri, Caluinique lacu hauſtam funeſtiſſimè potauerunt,

Caluin. l. 2. c. 16 §. 11. inſtit.

a Hebr. 5. v. 7.

Antipophora Caluini.

b Ibid. Calu.

Quanta blaſphemiarum colluues ex regulis Caluini decurret in Chriſtum Dominum.

c Caluin. l. 3. inſt. c. 2. § 39.

d Ad Col 2. v. 3

A iuxta Caluini, Bezæque dogmata, regulaſque nefandas, de ſua ſalote ſecuri, de certitudine gratiæ diuinæ, fælicitatiſque æternæ, abiectis bonorum operum meritis, milleque ſordidati ſceleribus, nulla diſtracti dubitatione trepidãt. Legatur omnis[e] §. 13. l. 2. inſtitut. cap. 16. In quo totus Caluini ſcopus in eo eſt defixus, vt probet Chriſtum Dominom pro ſalute animæ ſuæ, non corporis morte timuiſſe, expauiſſe & cum horrore trepidauiſſe. Atque huic timori adiuncta Chriſti deſperatio eſt, ſemper damnatorũ pænis vnita: quas iudicio Caluini Chriſtus exantlauit ac pertulit. Et tamen iniuriam ſibi atrocem fieri nefandus impoſtor & blaſphemus clamitat hæreſiarcha, *à quibuſdam nebulonibus indoctis & malitioſis* (ſic B enim doctores orthodoxos eruditiſſimos, atque pietate clariſſimos diabolica Caluini lingua calumniatur) com dicunt veréqoe probant ipſum Caluinom aſcribere filio Dei deſperationem quę fidei ſit cootraria. Quam tamen calumniam iniuriamque quam falſo comminiſcitur, noo explodit nec refellit: licet multorum verborum ſonitu inani, nulla ſubiecta ratione atqoe ſcientia id præſtare fingat, vel irrito conatu moliatur: quod ex lectura huius paragraphi Catholicus atque peritus in ſacrarum cognitione litterarum facilè perſpiciet atque iudicabit. Etenim citra omoem dubitationem ſi pœnas inferni perditorum atque damnatorum tormenta Chriſtus Dominus ex Caluini blaſphemia ſubiit atq; pertulit, profecto illum in deſperationem incidiſſe fateri C neceſſe eſt, atque ſpe gloriæ cæleſtis certitudineque caruiſſe: cum in eo maximam partem ſupplicij damnatorum cum diabolo & Angelis eius, æternarũ flammarum æſtibus cruciatorum conſiſtere communis Theologorum ſententia, totiuſque conſenſus Eccleſiæ profiteatur & credat. Si igitur errori blaſphemiæque Caluini aliquis fidei & aſſenſionis locus reliquatur, noo tantom in ſalotis diffidentiam, ſed in ipſam deſperationem Chriſtus Dominus lapſus eſt. Aut impudentiſſimom eſſe mendacium & conoitium maximè, vt verè eſt, execrabile Caluini aſſerere Chriſtum Dominum damnatorum cruciatus veros, pœnaſque quales vitiis ooſtris debebantur, irato Deo patre & maledicente vnigenito filio pertuliſſe, credere atque confiteri debemus. O quanta blaſphemiarum colluuies. Quantæque ſacrilegarum contumeliarum ſordes è fœdiſſima Caluinianæ hæreſeos impietatiſqoe ſentina D in Chriſtum Dominum ſaluatorem mundi deuorantur! Qualibus Antichriſtus cum aduenerit atrociores in ipſum Dominum gloriæ Ieſum Chriſtum, ſplendorẽ æternæ locis euomere non poterit. Vt niſi Caluinum eioſque ſectatores & aſſeclas Bezam, & cæteros eius doctrina diabolica tanquam mulſo inebriatos, de magis enormibus Antichriſti, *iniquitatis filij hominiſque peccati* membris extitiſſe, huiuſque nefandiſſimo Antichriſti titulo charactereque ſignandos eſſe credamus, quinam ex omnibus diaboli miniſtris antiquiſqoe veritatis religioniſque Chriſtianæ perduellibus Antichriſti dicendi ſint, penitus ignoro. Sed alia ſigna notaſque Antichriſtianæ iniquitatis in Nouatorum noſtrorum vita, conuitiis, doctrinaqoe quæramus, ſemperq; in aſſertionibus impiis deprauataſque cootradictiones pugnantiáque iniquitatis hæreticorum mentitæ ſibi propriis ſe confodientis iugulantiſque gla-

e Caluin. li. 2. c. 16. § 13.

dus obseruemus.

Quinta pars. Nouatorum insaniam magnam secum blasphemiam inuoluentem, cum magna contradictionis implicantia: qui Rom. Pontif. & Antichristum iniuriosissimè nominantes S. Petrum primū Antichristum faciunt.

a S. Ioan. 21.
b Matth. 16.
c Lucæ 22.

Coniurati religionis diuinæ, Christianæ fidei, Ecclesiæque Catholicæ perduelles hæretici Nouatores alia insania impietatis, eaque grauissima dementantur: quod dum effusis laxatisque maledicentiæ linguæqoe blasphemantis habenis, sanctissimum vniuersalis Ecclesiæ patrem ac principem, Antichristum esse, mysterijque iniquitatis operatorem contumeliosissimè contestantur, bacchantiumque more vociferantur. Sanctum Apostolorum principem, summum ouilis Dominici pastorem primum Christi Domini vicarium, atque ab ipso caput monarchamque super omnem Ecclesiam constitutum, cui pascendas oues[a] suas ipse Dominus commendauit ac credidit, cui [b] claues regni cœlorum tradidit, super quem tanquam supra firmam petram suam ædificauit Ecclesiam, [c] pro quo Dominus ipse rogauit ne deficeret fides eius; nihilominus non obstātibus tot diuinæ largitatis gratiæque priuilegijs homines isti cæci, dementes, scelerati primum fuisse Antichristū, iacto summæ iniquitatis & nequitiæ fundamento proclamant. Quod ex hac illatione facile perspicere licet. Nam si, vt Nouatores blasphemando calumniantur, sanctissimus fidelium omnium pater dictus propterea per excellentiam Papa Pontifexque Romanus Antichristus est, ipseque à tempore Apostolorum suæ iniquitatis mysterij primordia exorsus apparuit, tunc cum alius non extabat Romanus Pontifex quam S. Petrus, profecto ex hac Nouatorum impostura blasphemiaque sanctum Petrum tunc fuisse Antichristum colligere atque inferre consentaneum rationi videtur. In huius calumniæ blasphemiæque confirmationem quid Nouatores loquantur, audiamus. Illyricus vnus de quatuor centuriatoribus, prout à magistro Luthero didicerat, S. Petrū primū Antichristum insinuans, Pseudo-Apostolorum & inimicorum crucis dominicæ quasi magistrum dominūque constituit. In quorum impietatibus ipsum Apostolorum Ecclesiæque principem, valde conniuendo dissimulasse mentitur: [d] ait enim Centuriator impius impostor. *Parum acriter Pseudo-Apostolorum peruersitati ac impietati Petrus restitit, qui de Petro tanquam suo præceptore maiorisque auctoritatis Apostolo cæteris coram omnibus Ecclesijs gloriabantur.* A quo antiquorum patrum hoc crimen S. Petri famæ ac nomini iniustum fuisse didicit? Quis vnquā sanctorum doctorum huius sanctum Petrum criminis insimulauit? huic crimini aliud scilicet ambitionis facinus adiungit, cuius sordibus hūc Apostolorum principem contumeliosè denigrat, cū ait ibidem: [e] *Petrum in cogitatione, spe & cupiditate humanæ potentiæ, quam ex regno Messiæ sperabat, totum fuisse immersum.* Quis hanc menti tuæ calumniam in sanctorū Apostolorum principem persuasit? an nescis ex Euangelio, *sanctum Petrum reliquisse omnia, vt Christum Dominum sanctius perfectiusque sequeretur?* At illum in spe & cupiditate humanæ potentiæ immersum fuisse nusquam inuenies! Contumeliam grauius exagitant Centuriatores Magdeburgēses dicentes: [f] *Necesse est aut Petrum non vniuersalem Ecclesiæ Episcopum diuinitus institutum, aut ipsissimum Antichristum fuisse.* Quanta hæc iniuriæ atrocitas est, in Apostolorum principem vel in Christum potius, qui pastorem suæ Ecclesiæ vniuersalem summumque principem constituens, ex eorum doctrina hæ-

d Illyric. in initio decalogi testium &c.

Impostura gra uis Illyrici contra sanctū Petrum.

e Illyric. ibid.

S. Matth. c. 6.

f Cent. Cent. 1. l. 2. c. 7.

A reticorum Antichristum fecit? Sic discipulus magistro homini-Deo Antichristus extitit. O immane conuitium! ô nefanda blasphemia! his centuriatoribus Beza præcipuus Caluini discipulos minime in conuitiando minor ac inferior apparuit: qui dixit, [g] *iam ipsius Apostoli temporibus prima Apostaticæ sedis fundamenta iaciebantur.* At quænam sit alia ipsius Bezæ iudicio sicut Caluini, centuriatorumque Apostatica illa quam Apostolica Romanaque sedes? Cui primus Pontifex caput Ecclesiæ visibile præfuit S. Petrus? qui in hoc throno apostatico primus diabolicæ mysterium iniquitatis operatus est. Cui Antichristi throno eiusdem Bezæ nefario testimonio, *Nonnulli ex sanctis ipsis & orthodoxis patribus per imprudentiam inseruierunt.* Et ita ipse Christus Dominus, quem B [h] sacra Euangelij oracula in hoc apparuisse ac in mundum venisse, clamant, vt dissolueret opera diaboli, tantum abest, vt ea dissoluerit si Bezanæ credatur insaniæ, quin potius ea per suum discipulum S. Petrum potenter astruxerit atque firmauerit. Cum in hoc toto extruendæ Romanæ cathedræ negotio S. Petrus nihil aliud fecisse censeatur quam quod ipse Dominus Iesus illi facere mandauerat. Atque ita Apostaticæ sedis Antichristique throni non tam S. Petri quam ipsius Christi Domini tempore, illius monitis, operatione, atque directione, fundamenta iaciebantur, sicque ab eo tempore conuentio *fuit Christi Domini ad Belial*: Et ad Antichristum, locis fidei Euangelicæ ad hæreticorum, Apostatarum infideliumque tenebras, vt iam horribilis, filij Dei C & filij iniquitatis, hominis Dei & hominis peccati, iusti & iniqui, Christi denique Domini & Antichristi, regni permixta coniuratio atque confusio fuisse videretur. Quæ omnia ex vesano insanoque Bezæ discursu directe colliguntur. O blasphemias inauditas! ô diabolicas mendaciorum horribilium maledictorumque præstigias! ô assertiones impias stupendis contradictionibus ridiculas & execrabiles! ô diras mentitæ sibi iniquitatis insanias! Quid indignius, quid iniustius, quid detestabilius & abominandum magis dici cogitarique potest, quam principem Apostolorum, caput Ecclesiæ visibile primum, vicariumque Christi D. tot ab eo auctū priuilegiis, & super omnes Apostolos honoribus cumulatum, horrendo Antichristi titulo denigrare, Christi aduersarium constituere, & Romanam Ecclesiam omnium in orbe Christiano Ecclesiarum fidelium matrem atque principem, sedem Apostoli- D cam, sanctissimum in terris thronum regni Christi filij Dei, conuitiando blasphemandoque sedē Apostaticam thronum Antichristi, sedem iniquitatis, Satanæ denique prostibulum sacrilega voce nuncupare? Quam Deus [i] per Esaiam *positurum se in magnificentiam seculorum*, spoponderat, [k] *quam maiestatis thronum suæ apud eundem prophetam* nominauerat, & apud [l] Ieremiam *solium gloriæ altitudinis à principio locum sanctificationis nostræ.* Quæ est illa ciuitas de qua Dominus in Euangelio, [*] *super montem excelsum constituta abscondi nescia.* Quam [m] S. Irenæus, *maximam & gloriosissimam*, [n] sanctus Cyprianus, *cathedram principalem*, sanctus [o] Basilius, *caput vniuersalis Ecclesiæ*, [p] sanctus Hieronymus, *tutissimum portum religionis Catholicæ*: [q] Optatus, *cathedram singularem & vnicā.* [r] sanctus Augustinus, *principatum Apostolicæ cathedræ.* [s] Theodoretus, *tenentem gubernacula*

g Beza in explicatione Methodi 2. ad Thessalonicensis c. 2. v. 6.

Tempore Apostolorum sedes Apostatica Antichristi, erat Apostolica sedes erroneo iudicio Nouatorum mentis, Petrus pr præfuit.

h Bezę annot. in 2 Thessal. 2. v. 3.

Ioann. 3.

S. Matth. 24. &c.

Quam horribiles blasphemiæ ex Beza assertione nascuntur.

i Esaię c. 60.

k Ibidem.

l Ierem. c. 17.

Praeclara Ecclesia Romana elogia contra Nouatorum blasphemias.

* Matth. 5.

m S. Iren. l. 3. c. 3.

n S. Cypr. l. 1. epist. 3.

o S. Basil. ep. 77.

p S. Hieron. epist. 16.

q Optat. l. 2.

r S. August. epist. 162.

s Theodoret. ep. ad Renatū.

a Theodori Studitę dogmat.de imag.

cunctis orbis Ecclesiarum, [a] S. Theodorus Studita A Petram fidei Christianæ, honorificentissimè vocauerunt. Hos igitur Dominicæ crucis inimicos, Catholicæ religionis hostes, omnia iura humana diuinaque vastantes, tot in sanctissimam illam Apostolicæ maiestatis principatusque Ecclesiastici sedem, eiusque primum pastorem sanctum Petrum, sicut & posteros maledictorum tela virulenta sagittasque pestilentiæ vibrantes, possumusne non Antichristos, non aduersarios Christi, non venturi iniquitatis filij membra, saluti bonorum perniciosissima; non denique solertissimos huius nefandissimi, *hominis peccati*, ministros appellare? Cum tot pro illius imperij nefandi exaltatione, pro iniqua mysterij iniquitatis operatione, contra salutem Catholicorum, Ecclesiasticæ Monarchiæ sanctitatem, Christique Domini in terris gloriam quotidie machinentur? B

Sexta eaque magna Nouatorum insania valde stolida, improbare in Ecclesia Rom. Pontificis principatū spiritualem & recipere in eo pro capite & summo rectore principem secularem.

Sed in quo stupenda magis impieque ridicula Nouatorum insania, in asserendis sceleratis dogmatibus sibi pugnātibus apparet, illud est, quod ex vna parte sanctissimum iustissimumque à Christo Domino institutum Romani Pontificis sancti Petri successoris Christique Domini vicarij in Ecclesia principatum directionemque in omnes fideles, vt ad æterna cœlorum deducantur tabernacula, monarchicam diripiunt, improbant, detestantur, Papamque propter hanc, vt loquuntur principatus vsurpationem, Antichristū nomine criminantur. Ex altera vero parte regem secularem principem merè terrenum in sua ditione regnoque caput ac Dominum Ecclesiæ immediatè sub Christo redemptore nostro recipiunt, admittunt, atque sine vllo horrore sacrilegij blasphemiæque proclamantes agnoscunt. Vt si puer qualis erat Eduardus Henrici octaui regis Angliæ filius, nondum nouem natus annorum cum regnare cœpit in Anglia, aut mulier qualis Elizabetha eius regina regionis, ad regni principatusque solium euehantur, tunc nulla habita ætatis sexusque ratione, caput Ecclesiæ rectoreque ab ipsis tales habiti recipientur id ipsum reclamante diuino iure. *Cum puer quamdiu paruulus est sub tutoribus ac rectoribus degat*, [b] inquit Apostolus, *qui ex mandato Dei mulieri docere in Ecclesia non permisit*: [c] Et ideo vtrique puero & mulieri in æterni regimine Ecclesiæ diuinū ius interdixit. Quæ igitur hæc insania, frenesis atque delirium, legitimum à Deo in Ecclesia sua constitutum rectorem, cum execratione explodere, eumque propterea, quem tali honore summo Christus Dominus afficere dignatus est, Antichristum reputare atque calumniando vocare, principes vero seculares atque temporales, siue pueros, siue fœminas, eiusdem Dei Ecclesiæ caput rectores dominosque contra omnia iura legesque diuinas admittere? Quo delirio phrenesique à dæmone recens in hæreticorum Anglorum aliorumque mentibus excogitata, quid demētius & iniustius excogitari possit, ignoro. Qua phrenesi delirioque sacrilego si diabolus principes antiquos hæretica contagione pollutos incestatosque dementauisset: habuisset profecto Constantius ille imperator Arianus quid Leontio Tripolis Lydię Episcopo se grauiter arguēti respondisset: [d] *Quod ea*, inquit, Suidas *in causis spiritualibus dijudicandis tractaret, quæ ad solos Episcopos pertinebant*: verum restante eodem Suida, *verecundia quadam affectus Imperator quamuis hæreticus, eiusmodi edictis absti-*

b Ad Galatas 4.

c 1.Cor.c.14.

Noua insania à dæmone in cordibus hæreticorum plantata asserere principes laicos in suis terris caput esse Ecclesiæ.

Hac prisci seculis incognita fuit insania.

d Suidas in nomine Leōtij.

nuit: Neque, si hanc sacrilegam assertionem Nouatorum, persuasionemque impiam patres antiqui execrati non fuissent, Hosius Cordubensis Episcopus ista ad eum Imperatorem Arianum verba scripsisset: [e] *Ne te misceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe: sed potius ea à nobis disce. Tibi Deus imperium commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit.* Post quæ ipse S. Athanasius hæc de mente iudicioque suo subiunxit. [f] *Quando est iudicium Episcoporum, quid commune cum eo habet imperator, sin contra, ista minis Cæsaris conflantur, quid opus est hominibus titulo Episcopis? quando à condito æuo auditum est? quando iudicium Ecclesiæ auctoritatem suam ab imperatore accepit? quando vnquam hoc pro iudicio agnitum est? plurimæ antehac synodi fuere: multa Ecclesiæ iudicia habita sunt, sed neque patres istiusmodi res principi persuadere conati sunt, nec princeps se in rebus Ecclesiasticis curiosum præbuit.* Quid ad hæc Nouatores Angli & cæteri eiusdem persuasionis hiscere cum ratione possent? Qui legitimum à Christo Domino super ouile suum pastorem, rectoreq; omnium fidelium monarchicū constitutū, ab Ecclesiæ gubernaculo sceleratis præsumptionibus & ausis nefariis abigētes, principes terrenos corporū non animarū rectores purè laicos ac seculares in eius sanctissimi ouium Christi pastoris œcumenici thronum intrudere potius, quam introducere sine vllo conscientiæ scrupulo, quo carent, pudoreque non exhorrent? Ista Nouatores ab Antichristi spiratore diabolo didicerunt non à S. Paulo Apostolo, qui, vt ait idem S. [g] Athanasius, *habebat amicos in Cæsaris familia, & per eos salutabat in litteris Philippenses, non tamen eos in iudicio socios assumpsit. Nunc autem nouum quoddam spectaculum*, in- C quit idem sanctus, *ab Ariana hæresi editur. Conuenerunt enim in vnum hæretici & Imperator: Constantius, vt ille quidem sub prætextu Episcoporum sua potestate aduersus eos quos velit vtatur, & tamen in persecutione mouenda, persecutor non appelletur, illi vero succincti, principis potestate insidias faciunt, quibus volunt, volunt autem omnibus, qui non eadem impietate qua ipsi vtuntur, vti volunt.* Quàm huic insanæ pij Imperatoris Valentiniani senioris contraria est religio, apud sanctū Ambrosium dicentis: *Non est meum iudicare inter Episcopos.* Quod non solum verbo professus est, sed etiam edictis legibusque sanciuit: *Nempe in causa fidei vel Ecclesiastici alicuius ordinis eum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis*: hoc est (inquit sanctus Ambrosius *sacerdotes de sacerdotibus voluit iudicare.* Quin etiam si D *alias quoque argueretur Episcopus, & morū esse examinanda causa, etiam hanc voluit ad Episcopale iudicium pertinere.* Quam imperatoris pietatem atque in pastores Ecclesiæ reuerentiam his verbis Sozomenus magnoperè prædicat. *Petentibus Episcopis, vt sibi de doctrina fidei rectè constituenda in vnum conuenire permitteretur, Valentinianus respondit sibi qui vnus è laicorum numero esset non licere huiusmodi negotiis se interponere, & ideo, inquit, Sacerdotes & Episcopi, quibus hæc cura sunt, per se vbicumque ipsis libitum fuerit, in vnum conueniant.* Contra hanc insaniam Ecclesiæ vsurpandi iura, eius res atque negotia laicorum iudicius terminādo quid S. Martinus senserit ita Seuerus Sulpitius indicauit. *Martinus vir plane Apostolus conscrendus satis superque sufficere dicebat, vt Episcopali sententia hæretici Priscillianistæ iudicati Ecclesiis pellerentur*

e S. Athanas. epist. ad solitariam vitam agentes.

f S. Athan. ibi.

g S. Athan. ib. supra epist. ad solitariam vitam agentes.

Magno Valentiniani sententia pijssima in Ecclesiasticos reuerentia valde Nouatorum impietati contraria.

g S. Ambr. ep. 32.

h S. Ambr. l. 5. epist. 32.

i Sozom. li. 6. c. 7.

k Seueri Sulpitij l. 2. sacræ histor.

tur. Nouum esse & inauditum nefas, vt causam Ecclesiæ iudex seculi indicaret. Clatuit in eo maximè Anglorum antiquorum regum pietas magna in Deum, sedemque Apostolicam deuotin, quod tantum abest vt sibi laicis principibus Ecclesiæ principatum regimenque vendicarent, quin potius per magnam charitatem obedientiamque filialem, Ecclesiæ matri oblatam, se regnumque suum quasi tribotarium, Romano Pontifici sedique Apostolicæ submittere voluerint, vt Henricus 2. cuius est illud memorabile votum atque consecratio sui regni cum sui ipsius oblatione Romanæ facta Ecclesiæ his verbis concepta:[a] *Ego & maior filius Rex iuramus quod à Domino Alexandro Papa & eius Catholicis successoribus recipiemus & tenebimus regnum Angliæ, & nos & successores nostri in perpetuum, non reputabimus nos Angliæ reges donec ipsi nos Catholicos reges tenuerint.*

Henricus 2. rex Angliæ regnum suum submisit ac vouet tributarium Romanæ Ecclesiæ.

a Inter acta Alexandr. 3 Pap. hoc votum describitur.

Quod si filius ille iniquitatis, *homo peccate* sub finem perituri mundi venturus, ideo antichristus appellabitur, quod super omnes peccatores terræ Christo maximè in omnibus aduersabitur, eiusque regnum spirituale quod est Ecclesia destruere penitus demolirique conabitur: profectò saluatoris nostri perduelles & aduersarii illi censeri debent, Antichristi charactere turpiter insti, qui Christi Domini decretis, statutisque vehementer obluctantur, in eiusque regni demolitionem nituntur. Atque dum quem statuit Deus summum Ecclesiæ rectorem D. Petrum, eiusque successores in Apostolica sede, sua rebellione vesaniaque reprobant: quem vero vetuit in Ecclesia sua dominari principem scilicet secularem, per grande nefas amplectuntur, detestando Antichristi nomine tituloque dedecorari merentur. Cum ipsius scelera, rebellionesque in Christum Dominum, eiusque rectores ac Pastores Ecclesię, præcipue vero Pastorum principem, ipsi reprobo, homini peccati, filio dæmonis ad omnem iniquitatem parantes itinera viasque malè factis variisque criminibus asperas, imitari videantur.

CAPVT XV.

Species est mysterij iniquitatis valde deformis ac perniciosa, cùm qui Catholicæ professionis se esse iactitant, hæreticorum adhærentes erroribus, Ecclesiasticæ monarchiæ auctoritatem labefactare conantur.

1. *Quam miserum malorum societate fædera. ri atque fædari qua salus priuata & publica periclitantur.*
2. *Societas hæc ac sceleratum fædus cum malis ac hæreticis diuidens Christum, & Ecclesiæ vnitatem distrahens, Antichristos & iniquitatis mysterij operatores facit.*

CVM improbis societatem inire ideo detestatur Deus, quod hac populi Dei societate fœderati, improborum imitatione commaculentur, iuxta illud[b] Psalmi 105. *Commixti sunt inter gentes & didicerunt opera eorum.*

b Psal. 105. v.

A Vnde si, qui se Catholicos gloriantur, quia inimicorum Dei, eiusque sponsæ sanctæ matris Ecclesię, prauarum opinionum cōsortio sordescunt, diuina gratia destituantur, quid mirum? cum ab ea plerumque viri sancti saltem gratia gratis data propter hoc cum malis licet non mala voluntate consortium, ad tempus exclusi fuisse cognoscantur? Sanctus Martinus exemplo memorabili de se huius rei fidem faciet, qui cum necessitate compulsus (vt scribit[c] Seuerus Sulpitius,) breuissimo tempore communicauerit cum Episcopis[d] Itacianæ partis, vt quosdam Narsetem scilicet comitem & Leucadium Præsidem valde Gratiani imperatoris partibus addictos liberaret, & Tribunos iam in excidium Ecclesiarum ad Hispaniam missos iussu Maximi retraheret: *Satius exstimans ad horam cedere* inquit[e] Seuerus Sulpitios, *quam his non consulere, quorum*
B *ceruicibus gladius imminebat*, & vt suo suffragio acceleraret ordinationem Felicis sanctissimi viri in Episcopum Treuirensem: nihilominus illum postea valde pœnituit huius communionis, & tunc illi mæsto per vastas solitudines siluarum ambulanti astitit Angelus repente sic loquens: *Merito Martine compungeris, sed aliter exire nequiuisti, repara virtutem, resume constantiam, ne iam non periculum gloriæ sed salutis incurreris, itaque ab illo tempore satis cauit cum illa Itaciana partis communione misceri.*[f] *Caeterum cum quosdam ex Energumenis tardius quam solebat, & gratia minore curaret, subinde nobis cum lachrimis fatebatur, se propter communionis illius malum, cui se vel puncto temporis necessitate non Spiritu miscuisset, detrimentum sentire virtutis &c.* Hæc Seuerus. Quid de his
C censebimus, qui non necessitate, sed spiritu, non inuitus, sed sponte, non vt bonos Catholicos Imperatori seculari fideliter addictos liberarent, sed vt communem bonorum Catholicorum patrem, non imperatori terreno fideliter addictum, sed regis regum atque Domini Dominantium vicarium sanctissimum opprimerent, non inter gentes commisceri, sed cum hæreticorum gentilibus peiorum factionibus iniqua fœdera turpiter & exitialiter inire atque pacisci voluerunt? licillos iniqua coniuratione cum nequioribus sedis Apostolicæ perduellibus sociatos, à quibus pessimo consilio corrumpantur, longè à diuinæ gratiæ luce, maledictioni sempiternæ propinquantes, extra salutis propriæ claustra miseros aberrare mirabimur?[g] *Huiusmodi vero salutem nostram & existimationem committimus, qui sit iu-*
D *stus & prudens*, aiebat S. Ambrosius supra memoratus, *facit enim iustitia vt nullius sit fraudis metus facit etiam prudentia vt nullius sit erroris suspitio.* At quot fraudibus & erroribus nouatorum sectam factionemque scatere, doctrinamque contra Deum ecclesiamque eius, istarum contagionum stercoribus fœtere toties supra monstrauimus? Vt illos à puris delectisque iustitiæ prudentiæq; christianæ tabernaculis longissimè distātes, in iniustæ iniquitatis, dementiæ, fraudisque diabolicæ prostibulis habitare cerneremus? cernentesque illorum obcæcatorum malitia, obstinatorumque superbia, perditionem grauissimo tacti cordis dolore lugeremus? Quibus ergo vos vestramque salutem, vt in æternum ab ea cadatis Dei hostibus, tabernacoli eius Euangelici Apostolicæque sedis perduellibus, ô seducti confidere voluistis? Vt Christi Domini gratia hæreditatis

Societas malorum valde perniciosa ac Deo multum odiosa qua eius arcet gratiam.

c Seuerus Sulpitius l. 3. dial.

d Qui scilicet Itacium damnatum & excommunicatum Episc. defendebant.

e Seuer. Sulpi. l. 3. dialog.

Contagione malorū atque consortio Dei gratia recedit à bonis.

f Idem Sulp. ibid supra.

Quam misere schismatici verbo tenus Catholici hæreticis fœderantur, vt Rom. Pōtificis principatum monarchicū sanctissimè à Deo stabilitum in sua Ecclesia, oppugnent.

g S. Ambr l. 2. off c 8. Amb. c. 4. huius libri.

filiorum Dei pignore, quam vos maleſuadi tenere inani præſumptione iactatis, penitus exuti maledictionis fulmine conteramini? [a] *Quis vtilem cauſa alienæ iudicet, quem videt inutilem vitæ ſuæ? degeneres animos vita arguit. Quomodo enim eũ poteſ iudicare conſilio ſuperiorem, quem videt inferiorem moribus? quid ſi præterea erroribus in fide? ſupra me debet eſſe, cui me committere paro, an vero idoneum eum putabo, qui mihi det conſilium qui non dat ſibi?* Contra ſedem Apoſtolicam, contra paſtorẽ œcumenicum pugnantes, de eius legitima ſummi principatus poſſeſſione ancipiti contentione diſtracti dimicantes, putant ſe Chriſtum Dominum quærere falſis hæreticorum principiis perfidè conſentientes: qui ipſum Chriſtum Dominũ gloriæ, male quærendo perdiderunt. Quam veritatis lucem per cæcorum directionem miſeri inuenient? Quem ſalutis portum per eos qui nõ habentes conſcientiam naufragarunt à fide, conſequentur? Dogmata Nouatorum ſecuti in oppugnanda Monarchica Romani Pontificis majeſtate, Antichriſti myſterium iniquitatis cum illis operantes, in cœno hæreticorum mendaciorum, fontem veritatis Catholicæ requirunt! è turbida ac peſtifera aqua ciſternæ diſſipatæ atque corruptæ erroribus Satanæ, potum animarum ſalutis exhaurire deſiderant! In ſyluis rebellionis, vuas obedientiæ, in tribulis turbulentæ factionis, ficus Eccleſiaſticæ pacis concordiæque venantur! O miſeri quæ tanta inſania cæcis! Qui neſcire volunt Lutherum cœnum erroris, & Caluinum eſſe turbidam peſtiferamque aquam falſitatis, ſummis adiunctæ blaſphemiis? reliquorumque doctrinam Nouatorum ſpinas ac tribulos maximæ rebellionis & Antichriſtianæ impietatis? Sanctos vero antiquoſque Eccleſiæ matri ſedique Apoſtolicæ deuotiſſimos, quos Nouatores ſummo ſuperbiæ impudentiæque faſtu deſpiciunt atque reprobant, fontes veritatis Chriſtianæ potiſſimos eſſe, ſacroſanctorumque Eccleſiæ conciliorũ ſanctiſſimum Romani Pontificis principatum tuentium, ſpiritusque ſancti virtute corroborantiũ ſtatuta, aquas ſapientiæ ſalutaris, [b] *ex fontibus ſaluatoris* exhauſtas nitidiſſimas eſſe: Ne ipſis abloti & ſobriè potati cordis oculis illuminati ab omnibus hæreticorũ commerciorum fœtoribus abhorreant? Vtinam ad ſalutem illi ſaperent ac illam memorabilem Vincentij Lyrinenſis ſententiam attenderent. [b] *Magnoperè curandum eſt, vt id teneamus quod ab omnibus creditum eſt: hoc eſt enim verè propriéque Catholicum, ſed hoc ita demum fit, ſi ſequamur vniuerſitatem, antiquitatẽ, conſenſionẽ. Sequemur autẽ vniuerſitatẽ hoc modo, ſi hanc vnã fidem veram eſſe fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Eccleſia, antiquitatem vero ita, ſi ab iis nullatenus ſenſibus recedamus, quos ſanctos maiores ac patres noſtros celebraſſe manifeſtum eſt, conſenſionẽ quoque itidem, ſi in iſta vetuſtate omniũ ſacerdotũ pariter & magiſtrorum definitiones ſententiaſque ſectemur.* Hanc ſi doctiſſimi & antiquiſſimi doctoris patriſque de pietate ac religione Chriſtiana optimè meriti regulam ſchiſmatici noſtri ſeruauiſſent, in oppreſſionem Eccleſiaſticæ Monarchiæ Nouatorum erroneis aſſertionibus conſenſum nunquam profectò præbuiſſent: atque in grauiſſimos contemnendi ſancta Eccleſiæ iuſſa doctrinamque ſanctorum patrum errores tanquam in periculoſos opinionis prauæ apoſtaſiæque ſcopulos impegiſſent. *Beatorum quippe patrũ*, inquit [d]

[a] S. Amb l. 2. de offic. c. 12.

Doctrina Nouatorum putrida erroris, & iniquitatis aqua.

[b] Eſaiæ c. 12.

[b] Vincent. Lyrinenſis lib. aduerſus prophanas hæreſeon nouationes.

Quid ſit propriè eſſe Catholicũ, ſequi vniuerſitatem & conſenſionem Eccleſiæ ſanctorumque patrum.

[d] Vincẽt Lyrinenſis lib. aduerſus prof hæreſe Nouat. c. 40.

A idem pater, *ſanctum Catholicumque conſenſum* [e] *ne quis ſibi temerè ſorte contemnendum arbitretur ait Apoſtolus c. 1.* [e] *Cor. 12. Et quoſdam poſuit Deus in Eccleſia, primum Apoſtolos, ſecundum prophetas, tertio doctores: hos ergo in Eccleſia Dei diuinitus per tempora & loca diſpenſatos quiſque in ſenſu Catholici dogmatis vnum aliquid in Chriſto ſentientes contempſerit, non hominem, contemnit, ſed Deum.* Nec ſibi nimium palpent, atque in præſumptione ſua ſedis Apoſtolicæ honori dignitatique non parũ detrahentes, peruerſas hæreticorum contra hunc ſanctiſſimum Dei thronum opiniones ſua conſpiratione fouendo, ſchiſmatici blandiantur. Audient enim à Spiritu ſancto, qui Eccleſiam Chriſti intus alit, ſe hæreticis ipſis non eſſe ſcelere mi-B nores. Notum eſt illud Vrbani Papæ, [f] *qui aliorum defendit errorẽ damnabilior eſt eo qui errat, quia non ſolum errat, ſed etiam errorem confirmat & aliis erroris offendicula præparat, vnde qui magiſter eſt erroris* (ſcilicet probando, fouendo, confirmando) *non tantum hæreticus, ſed etiam hæreſiarcha dicendus eſt.* Annon verum illud Apoſtoli: [g] *digni ſunt morte non ſolũ qui ea faciũt, ſed etiã qui conſentiũt facientibus*, nunquid vtrumque Deus per Prophetam ſuum criminatur atque condemnat? [h] *Si videbas furem currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.* Atque poſt hæc omnibus iniquitatem operantibus, vt ab illa retrahat eos cum admonitione minatur: [i] *intelligite qui obliuiſcimini Deum, ne quando vos rapiat & non ſit qui eripiat.* Miſerum eſt ad diuiſos ab vnitate Eccleſiæ confuge-C re: miſerum eſt eorum ſocietate turpari. Hos ſequentibus diuiſos pænitentia de peccatis ſalutaris eſſe non poteſt: quia [k] *Nemo dignè pænitere poteſt* [k] inquit S. Auguſtinus, *quem non ſuſtinet vnitas Eccleſiæ.* Tales diuiſos ab Eccleſia hæreticos malo contra Deum eiuſque miniſtros doctores & paſtores Eccleſię, præſertim paſtorum principem fœdere ſectantes, Iudæ proditori ipſe pater Auguſtinus vt doctiſſimus ita deuotiſſimus his verbis aſſimilauit atque cõparauit. [l] *Iudas pænitens fuit ad Phariſæos, reliquit Apoſtolos, nihil inuenit auxilij, ſed augmentum deſperationis: dixerũt enim quid ad nos. Tu videris: Si peccaſti tibi ſit, non tibi ſuccurremus, nõ peccata tua charitatiuè ſuſcipimus, non comportanda promittimus: non qualiter deponas onus, docemus.* Sequentia notentur verba Phariſæorum, verè profectò noſtri temporis hæreticorum: [m] *Quid enim nobis, & miſericordia qui nec opera ſequimur iuſtitiæ*, concludit tandem paulò pòſt ſanctiſſi-D mus pater: [l] *iuit ad diuiſos*, ſcilicet Phariſæos ſic Hebraicè dictos, *& diuiſus periit.* Quid aliud faciunt ſchiſmatici, cum fœdere cæco ſaluti ſuæ pernicioſo, hæreticis ſanctiſſimæ ſedis auctoritatẽ, Pontificiæq; maieſtatis ſacroſanctum principatũ petulãtiſſimè oppugnare conãtibus, ſuffragãtur: quã neglectis ſãctiſſimis Eccleſię primitiuę doctoribus ire ad diuiſos? vt ipſi tãdem miſerum! ab Eccleſia diuiſi pereant? Dumque ſic diuiſi à Catholico contubernio, & hæretico ſociati, corpus Domini myſticum, quod eſt Eccleſia, diro ſchiſmate ſcindere atque diuidere moliuntur: quid aliud quam myſterium iniquitatis operantur? atque Chriſtum in hoc ſacratiſſimo corpore ſuo diuidentes, parteſque ab eo abrumpentes, iure optimo, deteſtabile, *hominis peccati iniquitatiſque filij*, nomen ſibi pepererũt. Quod aduerſarij ſint Chriſti, eius in Eccleſia vicarium contemnentes, iuxta Chriſti D,

[e] Cor. 12.

Fautores hæreticorum non minus quam ipſi improbi, imo aliqua parte peiores.

[f] Cap. qui aliorũ 24. q. 3.

[g] Rom. c. 1.

[h] Pſal. 49.

[i] Pſal 22. ib. verſ. 22.

Extra vnitatem Eccleſiæ pænitentia nulla vera & ſalutaris.

[k] D Aug. l. de vera & falſa pœnitentia c. qui vult confiteri diſt. 6. de pœnitent. cauſa 33. q 3.

[l] S Matth 27.

[m] S. Aug l. de vera & falſa pœnitentia.

Pars 2: Schiſmatici ab Eccleſia per rebellionem contra Papam diuiſi hæreticis ſociati Antichriſti ſunt.

a S. Lucæ c. 10. v. 16.

Vnitas Ecclesiæ in duobus attenditur.

b D Thom. 2. 2. q 39. art. 1 in corp.

verbum ad Apostolos.[a] *Qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit. Nam cum Ecclesia*, inquit[b] D. Thomas, *vnitas in duobus attendatur scilicet in connexione membrorum Ecclesiæ ad inuicem, seu communicatione: & iterum in ordine omnium membrorũ Ecclesiæ ad vnum caput, quod caput præcipuum & inuisibile Christus Dominus est, aliud secundarium visibile & à primo dependens, quod summus Pontifex est Christi vicem in Ecclesia gerens*: fit vt schismatici dicantur illi, ac Antichristi mysterium iniquitatis operari: qui summo Pontifici subesse renuentes, supremæ illius auctoritati persuasionibus deprauatis opinionibusq; reluctãtur. *Et qui inflati sensu carnis suæ*,[c] vt cũ Apostolo loquar, *& non tenentes caput, à quo totũ corpus Ecclesiæ per nexus & cõiũctiones subministratum: & constructũ crescet in augmentũ Dei*: Per factiones suas Ecclesiam diuidentes, illius perniciem cũ Antichristo machinantur tantò nocentius, quanto callidius hæreticorum signa in opprimendo summo huius visibilis capitis principatu sequuntur. Quamuis se ore tenus eorum dogmata improbare profiteantur, sed re ipsa corde & operibus quidquid possunt fauoris & auxilij in eum finem, illis nequiter impertiantur. Similes in hoc Iuliano Apostatæ quantum in se erat, Donatistis hæreticis, ope, fauore, gratia, auxilio, gratificant, quò perniciosiùs sanctæ Catholicorum Christianorum societati, summoque vicarij Christi principatui in odium Christi Domini interitumque fidelium animarum salutis, insidiaretur. Quod his verbis Parmeniano eiusque sociis in Donatistarum contagione turpiter hærentibus Optatus Mileuitanus exprobrauit: [d] *Nec difficultatem præbuit scilicet Iulianus, quem rogastis, nempe precibus adulationis, falsa laudis, simulataque virtutis plenis*, vt ait D.[e] Augustinus, *ire præcepit, pro voto suo quos intellexerat ad disturbandam pacem Ecclesiæ cum furore esse venturos. Erubescite si vllus est pudor, eadem voce vobis libertas est reddita, qua voce idolorum patefieri iussa sunt templa, &c.* Quare Iulianis, hæreticis Donatistis fauit? vt religionem Christianam si posset Apostolicãque sedem penitus extingueret atque dilapidaret. Cur hæreticis Nouatoribus scismatici se socios adiungunt? Nisi vt scissione rebelli scindẽtes Ecclesiam, supremam Romani Pontificis auctoritatem dominationemque in angustum redactam paulatim eneruent, atque demoliantur? hanc propterea religiosissimam Imperator optimus Honorius contra societates hæreticorum, sanciuit legem, ad Olympium præfectum prouinciæ Africæ & ad Valentem Comitem domesticorum ita rescribens: *Eos qui Catholicæ sectæ sunt inimici intra palatium militare prohibemus. Nullus vobis sit aliqua ratione cum eo coniunctus, qui à vobis fide & religione discordat.*

Schismatici, praui hæreticorum opinionibus fauentes in odium Papæ Iuliano Apostatæ similes.

d Optatus l. 2 contra Parm.

e S Aug. epist. 166.

c S Paul ad Col. 2.

Cum hæreticis lege Honorij societas interdicta

e L. 42. de hæreticis cod. Theodos. ad Olympium & Valentẽ, &c.

CAPVT XVI.

Nulla contra Deum potestas & consilium de quibus victrix tandem eius non triumphet Ecclesia.

1. *Hostes Ecclesiæ persequentes eam ad nihilum deuenient.*
2. *Ecclesia Dei eiusque thronus in terris Apostolica sedes contra omnes hostium furiosos insultus semper immota manens, victrix eluctabitur.*
3. *Totius libri conclusio per modum deprecationis & exhortationis ad omnes Ecclesiæ rebelles & hostes hæreticos, schismaticos & cæteros alios, vt in illius gyrum per viam veræ pœnitentiæ pro salute sua reuertantur.*

Æc autem libertinorum corruptorum, Catholicorum nomine tenus, schismaticorumque cum hæreticis coniuratio societasque, quamuis valde sit fœda, nimis atrox & enormis, nihilominus tamen periculum damnumque Ecclesiæ Dei nullum est allatura, nisi peccata nostra pro his veritatis hostibus contra nos ipsos belligerent. *Nam quæ Deus statuit*, ([a] vt ait S. Chrysostomus) *quis dissipabit, ac manum illius excelsam quis auertet? sicut enim quæcumque ille stabilierit volueritque manere nullus homo potest demoliri: Ita quæcumque destruxerit nolueritque manere, diruta nemo poterit instaurare. Humana quippe consilia teste*[b] *Gamaliele subdito dissoluuntur*. Et saluator noster apud sanctum Matthæum,[c] *omnis inquit plantatio quam non plantauerit pater meus eradicabitur, sic & adulterinæ plantationes*, teste[d] sapiente, *non dabunt radices altas*. Quæ diligenter alta quadam mente præditus considerans D. Augustinus, illa verba Prophetæ Regij: *ad nihilum deuenient, tanquam aqua decurrens*, de hæreticis eorumque contra viscera matris Ecclesiæ sæuientium fautoribus interpretatur, cum sic fideles Catholicos alloquitur. *Non vos terreant fratres, quidam Fluuij qui dicuntur torrentes, hyemalibus aquis implentur, nolite timere, post paululum transit, decurrit aqua ad tempus, perstrepit, mox cessabit, diu stare non possunt. Multæ hæreses* (necnon earum contra Apostolicam sedem promotores fautoresque) *iam emortuæ sunt, currunt in riuis suis, quantum potuerunt decurrerunt siccati riui, vix eorum memoria reperitur, vel quia fuerint, sperneutur tãquam aqua decurrens*. De quibus Dei Ecclesiæque hostibus occultis & apertis ad ruinam maiestatis Ecclesiasticæ inter se perniciosè fœderatis superbia inflatis, audacia corroboratis, in iniquitate, *filij perditionis Antichristi* de ciuilium sacrarumque rerum perturbatione gloriantibus, & ad tempus de bonorum fideliũque vexatione triumphantibus, regius propheta ista vaticinando loquebatur.[e] *Inimici vero Domini mox, vt honorificati fuerint, quemadmodum fumus deficient*, in quorum propheticorum verborũ illustrationẽ magnus ipse Doctorũ pater, laxatis

Nulla contra Deum potestas & consilium à qua eius lædatur Ecclesia.

a Chrysosto. orat. aduersus Iudæos.

b Actor. 5.

c S. Matth. c. 15. v. 13.

d Sapient. c. 4. v. 3.

Hostes Ecclesiæ ad nihilum deuenient hyemalibus torrentibus similes.

d D. Augu. in Psal. 57. v. 8.

Hæreticorum schismaticorũque maligna confœderatio in Ecclesiæ vexationẽ fumo similis.

e Psal. 36.

magnæ ſuæ diuinæque facundiæ habenis hæc mirabilis planè profudit: [a] *Ex ipſa ſimilitudine rem, quam inſinuauit, agnoſcite. Fumus à loco ignis erumpens in altum extollitur, & ipſa elatione in globum magnum erumpens intumeſcit, ſed quantò fuerit globus ille grandior, tantò fit vanior. Ab illa enim magnitudine non fundata & ſolidata, ſed pendente in auras atque in ventos dilabitur: vt videas ei ipſam obfuiſſe magnitudinem. Quantò enim plus erectus eſt, tantò extentus, quantò diffuſus vndique in maiorem ambitum, tantò fit exilior: & deficiens & non apparens. Sic inimici Domini* (hæretici, ſchiſmatici, corrupti fide, ac moribus) *ſtatim vt glorificabuntur, & exaltabuntur, deficientes ſicut fumus deficient.* Vt enim inſtar prodigij dicebat eſſe Thales Mileſius annoſum videre tyrannum, ſic iniquitas improborum Eccleſiæ hoſtium aduerſus Chriſtum & Vicarium eius frementium in immanibus ſuis furoribus contra bonos efferata, diutius non manebit, iniquo ſepta robore atque potentia firmata niſi peccata noſtra atque ſceleta propter quæ, *Deus conterit gẽtes, conſternitque populos*, eã fulciant atq; ſua fœritate tupitudineq; corroborent. De his veritatis & auctoritatis Eccleſiaſticæ à Chriſto Domino in terris inſtitutæ & in verbo eius gratiaq; hoſtibus fundatę, breui in ſua proſperitate miſera, quia ſcelerata, ſtaturis loquens Apoſtolus præter alios impiorũ colores, quibus ad viuum eos depinxit, notaſque peruerſitatis ſummæ dicebat, [b] *proditores, proterui, tumidi & voluptatum amatores, magis quam Dei, habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, & hos deuita, &c.* Et paulò pòſt eos duobus magis præſtigiatoribuſque quondam Moyſi [c] prophetæ atque populi Dei principi reſiſtentibus comparans ait: *Quemadmodum autem Iannes & Membres reſtiterunt Moyſi, ita & hi reſiſtunt veritati. Homines corrupti mente, reprobi circa fidem.* Sed qualis tandem finis improborum iſtorum furoris, contra Dei veritatem Eccleſiæque ſanctitatem bellantium? audite cætera. *Sed vltra non proficient*, inquit Apoſtolus, [d] *inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus ſicut & illorum fuit*, [e] pro inſipientia Græce legitur ἄνοια quam *ignorantiam*, vertit ſanctus [f] Ambroſius, *imperitiam* S. [g] Cyprianus, *dementiam* vero ſiue *amentiam* S. [h] Auguſtinus, quod vim vocis magis exprimit. Quoniam vix adeo ignarus ac mentis inops inueniri poteſt, qui ſi leui conſideratione in hæreticorum mores vitamque reſpiciat, non illico dolos, nequitias, fraudeſque eorum facile detegere poſſit. Quos iſti cum imperitiæ prauæ turpitudine interdum vel inuiti fateri & agnoſcere coguntur, vt S. Ambroſius & Theodoretus obſeruarunt. *Vnde vero iſti hæretici & fautores eorum reſiſtunt veritati*, [i] inquit S. Auguſtinus, *niſi inflatione tumoris ſui euntes in ventos, extollentes ſe quaſi iuſtos, & magnos? Quid autem de illis ait?* ſcilicet Apoſtolus. *Tanquam de fumo, ſed vltra non proficient, dementia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit*, ſcilicet præſtigiatorum tempore Moyſis. Qui ſuis incantationibus, præſtigiis, rebellionibus, furoribuſque nil de virtute, poteſtate, in populum Dei, auctoritateque Moyſi tradita diuinitus, alterare atque detrahere potuerunt. Sicut hæretici atque ſchiſmatici nefandis iuncti fœderibus, nihil vnquam de ſummo principis Eccleſiæ principatu, ſupremaque in omnes fideles Romani Pontificis auctoritate imperioque ſpirituali,

a D. Aug. in Pſal. 36 conc. 2. in hæc verba Inimici vero Dom. &c. Pulchr. ſimil.

b 2. ad Timot. 3. v. 3. &c.

c Ibid verſ. 8.

d 2. ad Timot. 3. v. 8.

e Ibid v. 9.

f SS. Ambr.

g Cypr.

h Aug. in hũc S. Pauli locũ.

i S. Auguſt. in Pſal 36 cõc. 2.

In Cathedra Apoſtolica ſanctitatem & firmitatem oſtẽtantis omnes hoſtes Eccleſiæ in vanum laborantes euanuerunt.

A ſuis omnibus conatibus machinationibuſque deteſtandis, prædari, furari violẽterque ſupprimere valebunt. Vt ſemper eorũ antiqui patres Eccleſiæ perduelles ad ſimilia ſcelera auſuſque nefandos anhelantes atque nitentes, in vanum laborauerunt, atque in ventos auraſque tanquam fumus volitantes in conatibus cogitationibuſque ſuis euanuerũt. *Quos viros ſanguinum atque doloſos merito*, appellare iuuat. [k] *Qui non dimidiabunt dies ſuos.* Id eſt vt exponit S. [l] Auguſtinus, *non proficient quãtum putant, intra tempus quod ſperant peribunt.* Similes perdici de qua Ieremias: [m] *Perdix fouit quæ non peperit: fecit diuitias & non in iudicio* (ideo) *in dimidio dierum ſuorum derelinquet eas & in nouiſſimo ſuo erit inſipiens*, ſic illi Eccleſiæ hoſtes miſerè ad illius turbandam pacem ruinamque dignitatis, inter ſe fœderati, [n] *proficient*, in-B quit D. Auguſtinus, *ſed ad tempus*: quid enim ait Apoſtolus. *Maligni autẽ homines & ſeductores proficient in peius ipſi errantes, & alios in errorem mittentes.* [o] *cæcus autem, cæcum ducens ambo in foueã cadunt.* Addit his ſanctus Pater. *Mitto cadunt in puteum corruptionis quid ergo ait, proficient in peius, non tamen diu. Nam paulo ante dixit, ſed vltra non proficient, hoc eſt non dimidiabunt dies ſuos.*

Atque deficientibus illis veritatis, Eccleſiaſticæque maieſtatis hoſtibus, Eccleſia ſanctiſſima Chriſti Domini ſponſa materque fideliũ, nec non ſanctiſſima Eccleſiaſtici imperij ara, arx alta, ſedes Apoſtolica, contra omnes tot hoſtium furioſos inſultus, ſicut altiſſima rupes in medio mari, fluctuum commotiones diſſipans, tempeſtatibuſque non cedens aſperis immota manens, ſemper eluctabitur. Atque de illis omnibus iniquitatis Anti-C chriſtorum omnium victrix tandem glorioſè triumphabit. [p] *Fundamenta quippe eius in montibus ſanctis, quæ* [q] *fundata ſuper ſtabilitatem ſuam, nõ inclinabitur in ſeculum ſeculi: ſuperædificata & erecta ſupra fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu:* [r] tenebrarũ *principibus ſpiritualibus nequitiæ, cunctiſque Antichriſtianæ iniquitatis operatoribus* [s] *terribilis, vt caſtrorũ acies ordinata. Quæ quãuis oppugnata ſæpius, nuſquam tamen ſic ſolidè fundata, munita atque firmata*, vt ait ſanctus [t] Auguſtinus, *potuit, nec in poſterum vſque ad conſummationem ſeculi poterit expugnari. Vere* [u] *columna & firmamentum veritatis, contra quam* [x] *portæ inferi non præualebunt. Id eſt vel vita ac ſcelera perditorum, vt* [z] *ſancto Hieronymo placet, vel ira & blandimenta infideliũ*, [y] *vt Rabano videtur, vel ſpiritales ne-D quitiæ*, [z] vt Origenes exponit, *vel ſætida hæreticorũ ora blaſphemijs, mendacijs, pſeudologijs, erroribus, maledictiſque ſcatentia*, vt S. [a] Leandri ſententia dictat: *Denique domus Dei eſt bene fundata ſupra firmam petram.* In quam licet pluuia calamitatum temporalium à corruptis hominum moribus deriuatarum, & flumina errorum hæreticorum, & turbines rebellionum ſchiſmaticarum venerint: & variarũ perſecutionum venti flauerint atq; irruerint: Non tamen hæc domus ſancta Dei altiſſimi ſanctuarium cecidit, ſed in palmæ modum fortiter erecta, ſtabilis laboribus ſudoribuſque in dimicando corroborata permanſit, ſemperque per inuincibilem ſponſi ſui Chriſti Domini virtutem hoſtium glorioſa trophæis vſque ad conſummationem ſeculi permanebit.

Ad hanc igitur domum Dei, ad hanc ſempiterni fœderis arcam, ad aram expiationis ſcelerum

k Pſal. 54.

l S. Auguſt. in Pſal. 54.

Hæretici & ſchiſmatici fœderati ſimiles perdici & cur.

m Ierem. c. 17 verſ. 11. 12.

n S. Auguſt. in Pſal. 54.

o S. Matth. c. 15. v. 14.

2. Pars. Eccleſia ſancta ſedeſque Apoſtolica contra omnes inſultus hoſtiũ ſuorum ſemper immota manens eluctabitur victrix. Pulchra Eccleſiæ ſediſque Romanæ deſcriptio.

p Pſal. 86. v. 1.

q Pſal. 103. v. 5.

r Epheſ. 2. v. 20.

s Cant. c. 6.

t S. Aug ſerm. de temp 181.

u 1 ad Timot. 3. v. 15.

x S. Matth. 16. 18.

z S. Hier. in c. 16. S. Matt.

y Rabanus in eũdem locũ.

z Origen ibi.

a S. Leandri Hiſpal. Epiſc. orat. in Conc. Tolet. 3. pro conuerſ. Gothorũ ad fidẽ.

b S. Matt. c. 7.

3. Pars. Concluſio libri per modum exhortationis ad omnes Eccleſiæ hoſtes hæreticos, ſchiſmaticos & cæteros, vt in illius gremium per veram pœnitentiã pro ſalute ſua conuertãtur.

ad altare reconciliationis animarum cum Deo, ad asylum salutis, ad portum iustificationis, ad thronum gratiæ Christi, ad fontem felicitatis æternæ, accedite ô vos omnes per errores malitiamque perditi, hæretici, schismatici aliique malè Dei hostibus fœderati homines, [a] vt illuminemini & facies vestræ non confundãtur. Et sicut D. Augustinus in persona nomineque Catholicæ, Apostolicæ Romanæque Ecclesiæ Donatistas, vt in illius gyrum vnitatis fidei & sanctitatis à qua miserè superbiendo per varios errores exciderãt, ardentissimo eorum salutis desiderio inflammatus hortabatur: sic nobis animus est sanctissimum hunc orthodoxorum doctorum coryphæum sequentibus, eius verbis paulisper mutatis, stylo atque zelo charitatis eodem planè, vos omnes sub persona nomineque charissimæ matris Ecclesiæ, necnon sanctissimi patris Romani Pontificis Christi Domini vicarij, ad salutarem illam vnionis, fidei, sanctitatis, obedientiæque Ecclesiasticæ, reditum religiosa hac persuasione compellare. [b] *Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? vt quid vos à totius Catholici orbis vnitate nefario schismatis sacrilegio diuisistis? attenditis falsa quæ vobis dicuntur, ab hominibus aut mentientibus aut errantibus* (scilicet vt ministris hæreticorum, &c.) *De falsa diuinorum codicum* [c] *interpretatione, vt in hæretica separatione moriamini? & non attenditis quod vobis sacri ipsi codices*, secundum Spiritus sancti sensum Ecclesiæ sanctæ ab ipso communicatum, *dicunt: vt in Catholica pace viuatis?* Quare aperitis aures ad sermonem hominum dicentium quod nunquam probare potuerunt? nempe Romanum Pontificem, non esse supremum Ecclesiæ Monarcham eiusque caput visibile, *& surdi estis aduersus sermonem Dei dicentis:* [d] *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam & dabo tibi claues, &c. Item pasce oues meas, pasce agnos meos, &c.* [e] *Aperite aures cordis & audite, quia Deus Deorum locutus est, & vocauit terram à solis ortu vsque ad occasum. Ex Sion* (scilicet sede Apostolica) *species decoris eius* (*quam si non audieritis eritis tanquam Ethnici & publicani*, *fingitis vos ante tempus messis fugere permixta zizania, quia vos estis ipsa zizania.* Nam si frumenta essetis, permixta zizania toleraretis, scilicet corruptiones morum, & alias vitæ particularium Catholicorum infirmitates, quæ nullius erroris totum Ecclesiæ corpus atque caput arguere possunt, *& à segete* Christi (scilicet sede Apostolica pastorisque œcumenici obedientia) *non vos diuideretis, Christianos vos dicitis, & Christo* (eiusque vicario) *contradicitis?* Sed quia pro zizania (scilicet mysterio iniquitatis) triticum scilicet sanctitatem Pontificiæ dignitatis accusastis, vos esse zizania demonstrastis. Euigilate ad salutem, amate pacem, redite ad vnitatem. Postremo quid vos offendit orbis Christianus sanctissimo Domino nostro Papæ salutari subditus obsequio, à quo vos nefaria rebellione præcidistis? *Quid vos offendit pax* Christi, contra quam vos diuiditis ab eis, scilicet summo Pontifice, aliisque pastoribus orthodoxis sub illo oues Christi salutari directione moderantibus, quos infamatis? *si lupi Concilium fecerunt*, scilicet ministri hæreticorum hæresiarchæ, vt Lutherus, Caluinus, Beza, &c. vt pastoribus scilicet Catholicis, non respondeant: *quare oues* (scilicet errantes, decepti nempe Christiani ab hæresiarchis) *consilium perdiderunt, vt ad luporum speluncas accedant?* Resipiscite, vt saluemini: accurrite ad sanctissimæ matris Ecclesiæ gremium, quæ vos Christo Domino peperit, ad suauissimos illius amplexus salutari festinatione redire properate. Vt liberati à peccato serui facti iustitiæ, turbulentis animorum motibus vacui, in recessu cordis atque conscientiæ, optata quæ est initium futuræ gloriæ, tranquillitate perfruamini. Hoc salutis remedium post magnas à domo Dei elongationes, iactationesque perturbationum, errorumque perpessas, sui temporis hæreticis, præcipuéque Imperatori Ariano Constantio S. Hilarius suggerebat, atque ad illud protinus arripiendum, instanter his pulchris eos similitudinibus hortabatur: [f] *Quod hyeme, vndoso mari obseruari à nauigantibus maximè tutum est, vt naufragio desæuiente, in portum ex quo soluerant, reuertantur, vel incautis adolescentibus conuenit, vt cum in tuenda domo sua mores paterna obseruantiæ transgressi, profusa liberalitate sua vsi sunt, iam sub ipso patrimonij amittendi metu, solus illis ad paternam consuetudinem necessarius & tutus recursus sit. Ita inter fidei naufragia, cœlestis patrimonij iam penè profligata hæreditate, tutissimum nobis est primam & solam Euangelicam fidem confessam, in baptismate, intellectamque* (in Ecclesiæ nempe gremio) *retinere. Nec demutare, quod solum acceptum atque auditum habeo bene credere: non vt ea quæ synodo patrum nostrorum continentur, si religiosè & impiè scripta damnanda sint: sed quia per temeritatem hominum vsurpantur ad contradictionem.* Quod quidem salutis remedium, qui amplecti deprecatur Antichristum S. Pater his verbis appellat. *Hoc qui repudiat Antichristus est, qui simulat anathema est, &c.* Meliora Deus his Ecclesiæ suæ rebellibus inspiret, atque ab illius sponsæ suæ gremio per culpas & scelerum sordes auersos in illud salutari pœnitentiæ via reducat, vtque eorum planè misereatur, ignoscatque peccatis hæc ipsi pro illis vota cum charitatis ardore in huius præsentis libri termino fineque perfundam.

Da veniam miseris, & quæ noctura timentur
Crimina, contentus solo terrore coerce.
Hæc tua præcipue laus est, qui cuncta sonoro
Concutiens tonitru, Cyclopum spicula defers
In scopulos, & monstra maris, nostrique cruoris
Parcus, in Oeteis exerces fulmina syluis.

Marginal notes:

a Psal. 33.

b Psal. 4. 5. August. epist. 171 in principio.

c (traditione)

d Horum loco est apud D. Aug. filius meus es tu. Ego hodie genui te, sed vtor accõmodatione styli illius ac verborum quibusdam, vt dixi mutatis.

e S. Matth. 8.

f S. Hilar ad Cõstãt. Imp. Salutare remedium omnibus hæreticis schismaticisque, vt saluentur ad Ecclesiã redire ex qua per errorum malitiam sunt egressi.

Negligens reditum per pœnitentiam in Ecclesia sinum Antichristus est.

Vota Deo pro conuersione peccatorum Ecclesia hostiũ.

SECVNDÆ PARTIS

LIBER OCTAVVS.

LVCTVS ET LAMENTATIONES LIBRI prædicentis in magna gaudia, consolationesque in hoc vltimo libro vertuntur propter mirabiles bonorum Catholicorum, verè Monarchiæ Ecclesiasticæ subditorum virtutes, à quibus magna fælicitas in Ecclesiam sanctam regnaque Catholica redundat.

CAPVT PRIMVM.

De veris Monarchiæ Christianæ quò ad spiritualia in ordine ad gloriã sempiternam subditis, qui sunt omnes ac soli fideles Christiani, tam clerici quam laici, tam principes quam populi, qui sunt de Ecclesiæ corpore & anima.

1. *Ecclesia Catholica & Romana præclara elogia filios suos verè Catholicos instar aquilæ ad volandum circa solem iustitiæ Christum prouocantis.*
2. *Quid sit Ecclesia, & quinam sunt de eius corpore & animo, & qui non sunt.*
3. *Ecclesia corpus viuum constans animo & corpore, cuius membra viua sunt iusti verique Catholici.*

GRESSI de profundo lacu antroque maledictorũ, rebellionum, mendaciorũ, blasphemiarũ, aliorumque scelerum, quibus recentis ætatis præter antiquos Antichristi hæresiarchæ, contra Catholicam veritatem nefariè dogmatizãtes Lutherus, Caluinus, eorũq; sectatores, aduersus sacratissimam sponsæ Christi circa fidem moresque puritatem, sanctissimamque Pontificis Romani maiestatem atrociter armabantur, paulisper in hoc vltimo partis secundæ libro tristitia iustaque indignatione defessi respiramus. Atque respirantibus nobis pia exultare lætitia recrearique eũ grata consolatione datur: Propter virtutes fidei, pietatis, obedientiæ, Christianæque charitatis, piorum Ecclesiæ sanctæ filiorum verè monarchiæ Ecclesiasticæ quò ad spiritualia subditorum, qui se Ecclesiæ charissimæ matris defensioni, honorisque sanctissimi patris protectioni, contra omnes illius perniciosissimos hostes occultos & apertos vita, for-

A tunis, corpore, animoque deuouerunt totosque consecrarunt. Qui vt Romanum Pontificem, summum spiritualis Monarchiæ principem agnoscunt, sic Apostolicam sedem Romanãque Ecclesiam omnibus in orbe Christiano plantatis, atque radicatis Ecclesiis,ª prærogatiuæ, excellentiæque splendore superiorem, omnium illarum ᵇ matrẽ magistram, ᶜ caput, ᵈ dominam reginamque maxima eum fide deuotioneque confitentur: & confitentes religiosissimè venerantur. Cuius ᵉ fundationem solidissimam, summæ radicem dignitatis fontemque supremæ super omnes fideles quo ad spiritualia potestatis, non ab Apostolis eductam, sed ab ipso Deo Domino nostro Iesu Christo haustam, deriuatam, expressamque Catholica fi-
B de credendo, pietateque Christiana venerando profitentur. Ipsis fidelibus Catholicisque monarchiæ sanctæ spiritualisque populis, sicut à spiritu S. per os orthodoxorum pastorum didicerunt, hæc sanctissima sedes arx salutis omnium, Christiani in ordine ad æternam gloriam maiestas imperii, vna mater est ᶠ copiosæ fœcunditatis, quæ adulterari non potest; sponsa Christi incorrupta & pudica, quæ vnam domum nouit, vnius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit: vnica columba mystica diuinis plumis, virtutibus nempe charismatibusque sancti Spiritus affluens, ab illis summo cum honore vocitatur. ᵍ *Sponsa pul-*
C *chra sine macula & ruga; hortus conclusus, fons signatus*, puteus aquæ viuæ, & cum fructu pomorum spiritualium paradisus, contra omnes superiorum hostium maledicendi, calumniandi, mentiendi blasphemandique furias & insanias honorificẽtissimè prædicatur. *Quæ nullis* ʰ *synodorũ œcumenicarum constitutionibus prælata Ecclesiis singularium regionum Christianæ ditionis, sed ipsa Euangelica Domini, & saluatoris nostri voce primatum obtinuit.* Ita conclamante atque scribente Papa Pelagio ad omnes Episcopos. Cuius Ecclesiarum Reginæ Christianarum iudicio, eiusque decreto pastoris reliquorum omnium principis Papæ synodica statuta subduntur, vt confirmata plenum auctoritatis iurisdictionisque vi-

Prærogatiuâ Romana Ecclesia super omnes, caput omnium mater magistra, Domina ac regina

ª Causa 9. q. 3. per tot cap. quia alestit dist. 11.

ᵇ Cap. 1. de summa trinitate dist. 12. c. 1 & 2 dist. 22. c. omnes.

Rom. Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Deo fundata: magna cum virtute ac prærogatiua

ᶜ Cap fundamenta de electione in 6. can. beati 2. q. 7.

ᵈ In ep. inter claras de summa trinitat.

ᵉ Cap. sacrosancta dist 22.

ᶠ Can. loquitur 24. q. 1.

ᵍ Can. omnibus 24. q. 1.

ʰ Can quamuis dist. 21.

gorem [a] Ecclesiasticæ consequantur Hæc & similia summæ laudis, virtutis atque potestatis sacrosanctę elogia præconiaque sublimis auctoritatis, de Apostolica sede omnium Ecclesiarom Christi toto terrarum orbe diffusarum regina, deque patris sanctissimi maiestate dignitateque suprema,[b] (quæ eadem est cum hac sanctitatis Christianæ pietatisque sede) pij omnes Catholici, sinceri ac veri monarchię spiritualis Ecclesięque subditi diuinæ adoptionis electionisque, populi, qui nunquam coram Baal hæreticorum schismaticorúque idolo, genua curuauere, nec vnquam Christo benè propitio curuabunt, magna cum religione obsequió venerationeque canunt, atque modulantur. Propter quos vox Ecclesiæ à plorare quiescit, lachrimæque à tot maledictis, iniurijs, blasphemijs, oppressionibusque grauissimorum hostium veriosque reorum maiestatis imo de pectore tractæ obortæque siccantur, & exultationes in faucibo, eius cordéque nascútur. Felices fortunatique iusti religiosique Catholici, legitimi atque dexterę sanctissimorom parentum Romani Pontificis Apostolicæque sedis filij, tantæ in eos obedientiæ, obsequij, amoris, supremique honoris inclinatione propensi! qui sic loco lachrimarum tot iusta gaudia parentibus spiritualibus iubilationesque pariunt! Vere grandis aquilæ filij! Papæ Domini nostri dico & Ecclesiæ Romanæ. Quia vt aquila regina auium sic Papa pastorum princeps, & Romana mater Ecclesia reliquarum regina, vt Roma quondam sub imperatoribus mundi domina nominantur. *Et enim fortes creentur fortibus nec imbellem feroces progenerent aquilæ columbam*: merito tales Catholici tot virtutibus insigniti, aquila mystica patre tali matreque dignantur. Qui directione atque instructione huios patris matrisque fixis oculis nulla imbecillitate conniuentibus radios diuinitate rutilos ardentesque solis æterni collustrare, ad incrementúque salutis potenter intueri potuerunt. *Sicut asseritur quod aquila*,[c] inquit S. Ambrosius, *pullos suos solis radijs obijciat, atque in aeris medio, pro paruulos vngue suspendat; & si quis repercussus solis lumine intrepidam oculorum aciem seruauerit, probatur quod veritatem naturæ sinceri obtutus constantia demonstret: sin vero lumina sua perstrictus radio solis inflexerit, quasi degener & tanto indignus parēte reijcitur. Sic cœlestis ignis* inquiebat Elianus, [d] *est generis incorruptus index.* Similia SS. [e] Hieronymos, [f] Augustinus, & inter profanos scriptores [g] Plinius. Hoc modo sanctissimi pater & mater fidelium, filios suos bonos Catholicos tutissimo vnionis Ecclesiasticæ circo valloque meritoriè conclusos, ad solis æterni nostri nempe redemptoris radios diuinitatis, vitæ sanctissimæ imitatione sancta prouehunt & impellunt, atque sicut Moyses de Deo ipso creaturarum suarum mentis capacium salutis ardore flagrante loquitur: [h] *Quasi aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans expandit alas suas*, assumunt eos, in altumque Christianæ perfectionis, verbo & exemplo bonæ vitæ, in suæ vigilantię atque solicitudinis humeris portant. Sic instructos adiutosque solis ipsius æterni radios sanctitatis diuinæque sapientiæ, purissimis fidei probitatisq; oculis collustrantes, vt filios legitimos charissimosque summo paternæ maternæque dilectionis affectu prosequuntur. Sicut omnes impios hæreticos, schismaticos, aliosque sibi ebel-

a Cap. sacrosancta dist. 22.

b Eccl. Rom. ac Papæ vna eadem que dignitas & potestas e præceptis dist. 12. & ibi. Glossa. in verbo Pontificalis, & can. loquitur 24

Luctus Ecclesiæ versus in gaudium propter obedientiam, pietatem aliasque virtutes fidelium hostium oppositas filiorum suorum.

Boni Catholici recte filij aquilæ dicti scilicet Papæ & Rom. Ecclesiæ.

Ecclesia cum pastore æterno promouet bonos Catholicos & iuuat ad intuendum bene viuendo solem iustitiæ Christum, vt salui fiant.

c S Ambr. l. 5. Hexam c. 18.

d Ælianus de hist. anima & Plin. l. 10 c. 3.

e Hieron. in c 40 Esaię in fine.

f S August. tractatu 36. in S Ioann.

g Plin. lib. 10 cap. 3.

h Deut. c. 32.

les filios, tantum Christianæ fidei, obedientiæ sanctitatisque splendorem propter vitæ crimina ferre non valentes tanquam spurios & adulterinos partus longe à se proijciunt In terram maledictionis atque repudiant. Sed vt pios illos in nido Catholicæ congregationis saluos & incolumes ab omni pestifero serpentum infernalium halitu custodiant: sicut aquila in nido lapidem aëtitem collocare solet (quem alij dixêre gagatem, ad multa remedia vtilem, inquit Plinius, quemque sanctus Hieronymus,[i] *amethystem* appellat) ne serpentes fœtido cōtagiosoque halitu suos pullos extinguant, vt ante illum Plinius retulit: ita spirituales illi parentes, Christum Dominum per lapidem illum [k] sancti Hieronymi iudicio significatū in medio illorum filiorū suorum collocant, sistuntque religiosissimè, ne à serpentum, draconum spiritualium, dæmoniorum nempe hæreticorum, schismaticorom, aliorumque Antichristi satellitum fœtidæ contagiosæque doctrinæ graueolentia contaminati pereant, sed potius vt instar aquilæ, [l] *Renouantes iuuentutem suam*, [m] *expolient veterem hominem cum actibus suis, & induant nouum eum qui renouatur in agnitionem eius qui creauit illum.* De qua renouatione ita alibi loquebatur Apostolus? [n] *licet is qui foris est noster homo corrumpatur: tamen is qui intus est, renouatur de die in diem*, ad quam fideles illos Ecclesiæ primitiuæ filios quos diuini verbi semine Christo Domino pepererat, ipsemet Apostolus talibus hortabatur, [o] *renouamini spiritu mētis vestræ.* Quam renouationem noluit fieri propheta regius, vt [p] S. Ambrosius obseruauit, sicut aquilarum, sed sicut aquilæ in numero singulari. Vt sciremus nō esse eos Ecclesię veros legitimosque filios, nisi qui instar vnius aquilæ antonomasticæ Christi nempe Domini per vitæ illius imitationem in fide, doctrina, moribusque renouarētur. In qua renouatione spiritualis iustorum vita consistit, per quam filij Dei & eius sponsæ Ecclesiæ nominātur & sunt. Quam filiationem per adoptionem meritis vnigeniti filij naturalis Dei saluatoris nostri diuinam, S. Ioannes admirando dicebat. [q] *Videte qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij nominemur & simus, vt efficiamur* [r] *diuinæ consortes naturæ*, [s] *si filij & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.*

Et quoniam parentum pars quædam, vt membrum corporis filii esse dicuntur, auctoribus magnis sanctisque doctoribus, [t] Augustino, & [u] Gregorio, fit, vt boni illi ciues Hierusalem spiritualis in terris peregrinantis atque militantis, legitimi fortunatique Ecclesiasticę monarchiæ subditi, pleni Spiritu sancto renouatique Spiritu mentis suæ, per Iesu Christi virtutem & gratiam, sicut Dei filij sic & eius sponsæ quæ est corpus eius, membra esse dicantur viua, *de Spiritu sancto viuentia*, vt ait [x] D. Augustinus, à quo excluduntur omnes infideles, hæretici, schismatici, & cæteri improbi. Qui vt loquitur Diuus Augustinus, *non tenent charitatem, non amant veritatem, non desiderant vnitatem, sicut iusti fideles, vt tandem ad æternitatem gloriæ perueniant.* Vnde non viua sed putrida & amputata mortuaque membra dicuntur: quia Spiritus sanctus ea à corpore illo viuo atque mystico Christi per errorem improbitatemque resecta, & scissa fouere, nutrire & viuificare non potest. Propterea D. Augusti-

Mysticus lapis Ætites aquilæ spiritualis Christus.

i S. Hieron in cap 66 Esa.

k Plinius l. 10 c 3.

Lapis Ætites mysticus Christus Dominus.

l Psal. 102 v. 5.

Renouatio Ecclesiæ filiorum vera, vt aquila renouatur scilicet nouum hominem Christum induendo

l Psal 102. v. 5

m Coloss. c. 3. v. 9.

n 2. Cor cap. 4. vers. 16.

o Ephesior. 4. v 23.

p S. Ambros.

q S Ioan. 1. epist 3 v. 1.

r S. Petr. 2. c. 1.

s Rom 8.

2. Pars.

Soli iusti Ecclesiæ membra viua esse dicuntur.

t S. Aug. lib. 6. veteris testamenti.

u S. Greg. lib. 15. c. 31. moral.

x S. Aug. ser. 2 Pentec. in fine tom. 10.

a S. Aug. serm. 1. Pentecost. tom. 10.

nus sermone supracitato dicebat,[a] *homo Christianus Catholicus est: Dum in corpore, scilicet Christi quod est Ecclesia viuit, præcisus hæreticus factus est membrum amputatum, non sequitur eum Spiritus sanctus.* Et cum Ecclesia sancta Catholica & Romana cætus hominum Christianę fidei professione, similiumque sacramentorum communione colligatus, sub imperio & directione pastorum legitimorum, præsertim vero capitis visibilis Christi Domini vicarij, Romani Pontificis esse censeatur. Primum omnes infideles tam qui nunquam in Ecclesiæ sinum gremiūque recepti sunt, vt Turcæ, Iudæi aliiq; pagani, quàm qui ab eo exclusi per errorem pertinaciter defensum hanc fidei professionem eiurarunt: vt hæretici, & apostatæ, ab Ecclesia sancta Christi Domini corpore remotos esse constat. Secundo catechumenos & excommunicatos iuxta Ecclesiæ definitionem ab ipso sancto corpore ac viuo exclusos esse patet, quia sacramentorum communione priuantur. Tertio extra corpus Christi mysticum quod est Ecclesia errantes sicut ouem quæ periit, schismaticos omnes esse Catholicæ fidei certitudine constituendum est. Quia capiti huius corporis visibili Domino nostro Papæ subdere se, atque humiliter caput ex cathedra præcipienti inclinare recusant atque deprecantur. Extra quos licet cæteri alij siue boni siue mali inter mēbra Ecclesiæ possent annumerari, non tamen viua mēbra mali censebuntur: quia vitiis flagitiisq; sordescunt, quæ animam eorum spiritumque iugulant. Sicque peccatorum mortalium gladiis extincti atque trucidati, sensu spiritus Dei vitaque carentes corpori viuo Christi Domini diuinis gratiis virtutibusque sanctificato copulari compaginarique minimè possunt. Quod vt clarius euidentiusque cuiusque intelligentiæ subijciatur: obseruare cum magno Augustino in collationis breuiculo iuuat, Ecclesiam corpus esse viuum, ideoque animo constare & corpore: sicut dicimus viuos homines vnione spiritus cum corpore frui, mortuos non item, à quorum corporibus recessit anima. Si sciscitetur aliquis, in quibus præcipue rebus Ecclesiæ militantis anima consistat, in promptu responsio est. In internis donis Spiritus sancti, fide, spe, charitate, aliisque virtutibus Christianam puritatem sortitis in gratia meritisque Saluatoris nostri radicatis, quibus ęternū cœlestis gloriæ regnum tanquam pretio magno iustoque fideles iusti quotidiè nundināntur. Si verò quærātur ea quę corpus ipsius Ecclesiæ cōficiunt, externam fidei professionem & sacramentorum à Domino Iesu Christo institutorum communionem participationemque esse respondebimus. Hinc fit vt quidam solum esse de corpore Ecclesiæ non de animo dicantur, vt mali Christiani fidem exterius profitentes, sed interius per mala opera Christianis opposita virtutibus abnegantes, sacramentorum se participationi cum bonis immiscentes, sed indignè. Quidam vero sunt de anima Ecclesiæ tantum non de corpore, vt catechumeni multi, qui quamuis cōmunione omniū sacramentorum, quia nondum baptisati, priuentur, exterioremque fidei professionem nisi mancam ac debilem præstare non possint: tamen quia in gratia Dei sunt interius fidei, spei, charitatis, aliarumque virtutum luce atque decore fulgentes illi de anima Ecclesiæ esse censentur: vt si in hoc statu morerentur salui fierent in æter-

1. Pars. Ecclesia quid sit, & quinam sunt de eius animo & corpore & qui nō sunt.

Tres partes in definitione Ecclesiæ propter quas omnes infideles, hæretici, catechumeni, excommunicati, & schismatici extra Ecclesiā esse dicuntur. Mali non mēbra viua Ecclesiæ non sunt

Ecclesia est corpus viuum. b D. August. in breuiculo collat. collatione 3. cū Donatist. tom. 7. *Ecclesia anima constat & corpore.*

In quo cōsistit anima Ecclesiæ & corpus.

Mali Catholici sunt tantū de corpore Ecclesiæ non de anima. Catechumeni boni nondum baptisati sunt de anima Ecclesiæ non de corpore.

A num cœlesti gloria cum Christo potituri. Qualis fuit sanctus [c] Martinus tantum catechumenus, & sanctus [d] Ambrosius nondum baptisatus, cum diuinitus ex præfecto trium prouinciarum secularium ad Episcopatum euectus est, & Valentinianus iunior, qui proditoria ac perfida crudelitate peremptus ab Arbogaste nefario perduellionis reo, cùm esset tantum catechumenus nondū baptisma consecutus, nisi in voto qui in gratia Dei discessit, salutis æternæ gaudia S. Ambrosij iudicio consecutus est.

Quidam neque sunt de corpore neque de anima Ecclesiæ, vt infideles omnes, ethnici, Turcæ, Iudæi, omnes apostatæ, hæretici atque schismatici, qui cum fide Catholica virtutes Christianas bonaque opera oppositis sceleribus quibus se inexpiabili pertinacia polluunt, principis Ecclesiæ B capitisque visibilis iussa imperiaque iuxta detrectantes abnegant & eiurant.

At soli boni Catholici qui puritatem fidei & sanctitatem religionis Christianæ per exercitia bonorum operum, omniumque virtutum, tam Theologicarum quàm moralium splendores ostendunt, quibus suam mirificè vitam exornant, de Ecclesiæ corpore & anima tanquam veri filij Dei dexteræ & adoptionis æternæ esse computātur, soli Christo Domino, capiti inuisibili, interiori exteriorique vnione feliciter copulati membra de Spiritu sancto viuentia, Ecclesiæ sanctæ quæ est corpus Christi, & capiti visibili Christi D. vicario corporali spiritualique nexu perfectissimè coniuncta. Hi sunt qui Deum & Angelos bonorū operum fœtu multiplici exhilarant, qui resurgentes ab errorum delictorumque tenebris C quibus quandoque per infirmitates carnis immersi sunt, ad clarissimam sanctitatis veritatisque lucem tantò iucundius sanctissimam, matrem Christi D. sponsam consolantur & oblectant, quantò tristius à tot inimicorum supradictorum furoribus oppressa lachrymis sinum affluenter obortis implendo, mæsta querebatur, grauique cordis percussa vulnere lamentabatur, atque illi soli de possessione pietatis & veritatis Christianæ securi sunt quod corpori animæque Ecclesiæ sociati, Rom. Pont. in omnibus de cathedra Apostolica oracula profundenti communicantes, filiali deuotoque famulantur obsequio. Apud quē Christianę religionis fideique veritas reposita cōquiescit, extra quem in fide mendacium & in sanctitate flagitium. Quod mysterium pereleganter eruditeque contra Donatistas his verbis Optatus D Mileuitanus euoluit.[e] *Sitta est, quæ apud vos veritas inueniri potest cui Catholica videtur obsistere? aut quod apud nos esse mendacium poteritis approbare, in vna cōmunione esse cū toto orbe terrarū? nūquid poteris approbare mendaciū symbolū verū & vnicum retinere & defendere? nūquid poteris approbare mēdaciū, cathedrā Petri & claues regni cœlorū à Christo cōcessas vbi est nostra societas?* Nouatores immanius, quā vlli vnquā hæretici veteres cathedrā S. Petri Apostolicā sedem, fidei sanctitatis, veritatisque Christianæ tribunal atque sanctuarium proscindunt atque maledictis incessunt, prostibulum mendacij, idololatriæ & impietatis satanicæ illam blasphemando vocitantes: in qua vt diximus mysterium iniquitatis operari & exerceri impudentissimè mentiuntur. In hoc Donatistis multo sceleratiores qui Ianni & Membri, magis & incantatoribus diabolicis, Moysi quondam

c SS Martin & Ambr. nondum baptisati erant de anima Ecclesiæ propter virtutes suas. d Valentin. iunior solum catechumen. e D Ambr. oratione funebri Valentini iunioris.

Omnes infideles hæretici schismatici, & extra sunt corpus & animam Ecclesiæ.

3. Pars. Soli boni Catholici de anima & corpore Ecclesiæ sunt.

Hi soli de Ecclesia corpore & animā sunt; qui Rom. Pont. fideliter communicant & obediunt, & contra

f Optat. Mileuit l. 7. contra Parm. circa finem. in tom 4 bibl. patrum.

Nouatores longè Donatistis nequiores; calumniatores & blasphemi.

A resistentibus, Catholicos, Moysi verò hæreticos & schismaticos comparabat, vt hanc illis nefandissimam iniuriam imposturamque his verbis Optatus exprobrabat: *Vnde apparet vos omnes eodem modo errare in nominibus transferendis: dum & tu Iannem & Mambrem pacificis Catholicis comparasti, & vos schismaticos Moysi: quod à veritate alienum est: & aliqui socij tui insipientes de sapientibus iudicare voluerunt, vt dicant fatuos factos esse pacificos, & parentes suos de dissensione infatuatos esse intelligere noluerunt.* Hæc vltima verba sunt libri 7. Optati. Atrociùs multo Nouatores in maledictis blasphemiisque suis asperantur: dum sanctissimam principis Apostolorum sedem, Satanæ prostibulum atque Sodomam spiritualem, vicarium vero Christi Domini Ecclesiæ vniuersalis visibile caput ac principem non modo Antichristo similem, sed ipsum Antichristum inimicissimo titulo nomineqoe nefandissimo B calumniantes appellant. Catholicos autem iustos ac veros, sponsæ Christi corpore animoque religiose copulatos (quos per contumeliam Papistas appellant, quod in maximum nobis decus honoremque vertimus) fatuos, idololatras, insensatos, magnę ac abominabilis meretricis id est (vt illi interpretantur) Romanæ Ecclesiæ cultores, nefariosque infernalis belluæ scilicet Antichristi, Romani nempe Pontificis adoratores appellando, sceleratissimè conuitiantur. Se verò, suosque veritatis atque pietatis hostes, veros esse atque solos Christi Domini fideles custodesque mandatorum Dei, suam pestilentiæ cathedrā esse veram Christi Ecclesiam, & cum sint semen nequam Satanæ, filij perditionis, veri Antichristi membra, flammis nisi pœnitentia vera ex suæ luto impietatis exiliant, arsura sempiternis, filios tamen electionis, & prædestinationis, regnique cœlestis hæredes, plenis buccis inflatoque, blasphemiis gutture vociferantur & intonant. Sed ad nostros notæ melioris tincturæque Catholicos fidelesque redeamus: qui se in hoc maxime, de corpore animoque sponsæ Christi sanctissimæ matris ostendunt. Quod in omnibus diuina iura seruantes, S. Petri cathedræ, monarchiæ Ecclesiasticæ throno, arcæ Christiani fœderis, eiusque pastoris ac præsulis iussis decretisque religiosissimè pareant & obsequantur: omnia sancta effectu venerentur, quæ ille pater sanctissimus magnopere probat, contrariaque quæ ipse improbat, indignatione perfecta detestentur. Præclaræ huius Hormisdæ Pontificis ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, exhortationis memores.[a] *Hortamur*, inquit, *frater & mentem tuam Dei nostri misericordia adiuuante, pulsamus, vt ab omni te hæreticorum contagione Acacium cum suis sequacibus condemnando, disiungens vna nobiscum Dominici corporis participatione pascaris. Si nobiscum vniuersa prædicas, cur nobiscum vniuersa non condemnas? Tunc enim nobiscum quæ veneramur amplecteris, si nobiscum quæ detestamur horrueris: Pax integra nescit aliquam habere distantiam: & vnius Dei vera esse non potest, nisi in confessionis vnitate cultura.*

Veri Catholici sunt qui colūt culta à sede Apostolica & Rom. Pont. & quæ ab his improbata detestantur.

a Hormisdæ ep 18 ad Ioā. Episc. Const.

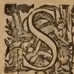
CAPVT II.

Ex operibus fidei & iustitiæ, catholici fideles veri Monarchię Ecclesiasticæ subditi esse cognoscuntur.

1. *Societas bonorum operum cum fide victoriam de hostibus Ecclesia parit.*

2. *Sanctum Christiani nomē hanc societatem importans, bonos Catholicos reges esse ac regnare cum Christo ostendit.*

3. *Qui verò sunt de corpore & animo Ecclesia, pura fides Catholica luce clarescunt, & diuino charitatis ardore flammescunt.*

SED hanc piorum Catholicorum cum Ecclesiæ corpore animoque coniunctionem, amica fidei morum, probitatis coniuratio facit. Sine qua mortua fides degeneres animos infeliciter Catholicos non modo à militantis Ecclesię meritorio consortio & vnitate, sed etiam à iure ciuitatis supernæ maiore calamitate diuellit. *Meeno namque magnoque dolore constringor*,[a] dicebat Sophro- C nius Episcopus Hierosolymitanus obsidionem Hierusalem ciuitatis à Sarracenis, Deo bonorum operum repudia per barbaros vlciscente, lugens: *Ne qui orthodoxam fidem habere videmur, non secundum eam quoque laborare deprehendamur, vt qui eam solā, hoc est ab honestarum actionum coniugio seiunctā, bonorumque operum comitatu destitutam oberrare permiserimus. Si enim fides studiosa fragrantium operum actione orbata, secundum Iacobum fratrem Domini (qui huius quoque pastor aliquando extitit) est mortua, quomodo nos cursum rectum tenebimus, qui fidem operibus quasi alis quibusdam exornare non curamus.* Non sic bonorum Catholicorum corpori animoque Ecclesiæ Christi Domini sponsæ feliciter insertorum solitaria fides est: sed optimis comitata morum honorataque virtutibus Ecclesiam, temque Christianorum publicam de D cunctis hostibus victricem exultationibus maximis gaudiisque perfundit. Quod idem Sophronius exhortationem ad populum persequendo, hæc dicens, ostendit:[b] *Si itaque paternam illius* (scilicet Dei) *voluntatem fecerimus, veramque & orthodoxam fidem constanter retinuerimus: Ismaelitarum romphæam facili negotio amoliemur, Sarracenicāque sicam à nobis auertemus, & Agarenorum arcum confringemus, & diuinam Bethlehem non longo post tempore contemplabimur & quæ in illa sunt admirabilia contuebimur.* Magnum est filios esse Dei de Apostolica sede Romanaque Ecclesia matre per fidem in charitate radicatos, sanctitatemque vitæ generatos. Magnum est sic in Christo Iesu per fidem & charitatem esse fundatos. vt per bona opera fidei Catholicæ innixa de gremio Ecclesiæ esse meritorie membraque viua: & ita de sanctissimo Christiani nomine

quod

a Sophron. Episc. Hierosol. hom. s. q. habita in dia natalis tempore obsidionis Hierof.

b Sophron. ibid.

c Ephesiorum c. 3. v. 17.

A

quod his solis Ecclesiæ filiis membrisque propriè competit gloriari mereantur.

2. Pars. *Sanctum Christiani nomen hanc importat coniunctionē, bonos catholicos reges esse ac regnare cū Christo demonstrat.*

a Tractatu de professione nomineque Christiano.

b Procop. in Esaia c. 66.

Quod quidem salutare regiumque nomen sine bonorum operum fœcūditate in homine decenter, honorificè, feliciterque subsistere non potest, *Cum Christianismus diuinæ naturæ, nunquam à bonorum operum recteque factorum operatione seiunctus,* [a] ex S. Gregorio Nysseno, *imitatio esse dicatur. Cum Christianum nomen corona fidelium vere catholicorū* à Procopio [b] vocitetur: Cuius pulchritudine à Christo Domino tanquam corona preciosa iusti, viua Ecclesiæ membra sanctè gloriosèque redimuntur. Corona autem regia preciosa tum demum esse censetur, cum aurea facta præstantibus gēmis, pulcherrimis margaritis, valoris eminentis, coruscantibusque lapillis interiori occultaque virtute mirandis illustrata refulget: sic nomen Christiani tanquam pretiosissima corona in capite fidelis hominis posita virtutum præstantissimarum operationibus tāquam fulgentibus gemmis

B

c Ser. 215. de tempore in princip. c. 10.

splendescere debet. Propter quod [c] S. Augustinus dicebat: *non nobis sufficit quod nomen Christianum accepimus, si opera Christiana non fecerimus*, &c. Quo nomine sic sanctorum operum tanquam præstantissimarum gemmarum splendoribus coruscante pij catholici animo & corpore Monarchiæ spiritualis inclusi sanctuario, cū Christo etiam in hac vita. [d] *Quæ est militia super terram*, mala patiendo, bona faciendo regnare probantur. Dicti propterea à sancto Petro, [e] *genus sancta, regale sacerdotium, populus acquisitionis.* Oh eamque causam Christus in [f] Apocalysi, *princeps regum terræ*, id est iustorum [g] ex S. Gregorij expositione nuncupatur. *Magna res est signum Christi & crux Christi*, aiebat S. Augustinus, *& ideo de ista tam precioso signaculo res magna & preciosa* (nempe bonum Christianarum virtutum opus) *signari debet. Quid enim prodest si de annulo aurea sigillum facias, & pu-*

d Iob c. 7. v. 1.

e Ep. 2. v 9.

f Cap 19. v.

g Serm. 215. de tēpore in principio c. 10.

C

trilas paleas intus recondas, &c. Quæ mystica corona sanctissimi nempe nominis impositio gloriosa, quantos aculeos calcariaque catholicorum pectoribus ad regias diuinasque saluatoris nostri regum regis & dominantium Domini virtutes imitandas admouere debeat, his verbis [h] S. Chrysostomus edocuit. *Hac appellatione* (scilicet Christiani) *cæteris omnibus vehementius excitari, & promptiores ad virtutem amplectendam fieri, nec quidquam indignum facere, conari debemus, cum eodem, quo Christus nomine vocamur, cuius excellentiam nos intelligere oportet. Quod si is qui principis cuiuspiam aut alterius clari nomen fortitus est, cum id audit, tumet atque superbit, & magna id sibi gloria arbitratur: atque ne illi, à quo nomen accepit, sua negligentia, infamia inuratur, pro viribus admititur: Quid nobis faciendum est qui non terrena alicuius potestatis, sed ipsius omnium regis nomine appellari dignati sumus? nonne ita animam nostram instituemus,*

Quantas habet vires regium Christiani nomen ad bonorum operum exercitia.

3. Pars.

h Homil. 15. in S. Ioannē c. 3.

D

A

vt ne afficiatur infamia, qui tanto nos honore persecutus est? Hæc cogitans altaque mente considerans, S. Leo vnumquēque fidelium tanto Christi Domini regno & nomine factum ipsius incarnati Dei miseratione dignum, ad hanc optimarum diuinarumque virtutum operationem his summæ facundiæ sapientięque copiosè loquentis aculeis hortabatur. [i] *Deponamus ergo veterem hominem cum actibus suis, & adepti participationem generationis Christi, carnis renunciemus operibus: agnosce ô Christiane dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire. Memento cuius capitis & cuius corporis sis membrum. Reminiscere qui erutus de potestate tenebrarum, translatus es in Dei lumen & regnum*, &c. Et [k] S. Augustinus fidelibus loquens, *estote*, inquit, *germani Christiani. Nolite imitari nomine Christianos, opere vanos.* Hoc tam specioso sacroque nomine regiam diuinamque dignitatem præ se ferente, quis non ad pręclara illustriaque sanctarum virtutum facinora cupidorum veræ glorię æternæque salutis excitetur?

i S Leo ser. 1. de natiuit. Domini circa finem.

k S. August.

B

3. Pars. *Veri Ecclesiæ filij catholici viui eius mēbra sunt mater sua, luce vera fidei clarescunt & charitatis ardore inflammantur.*

l Apoc c 12. *Pulchra sit.*

Sancta mater Ecclesia, cuius pij sanctique catholici membra sunt per fœminam in [l] Apocalypsi reprę̄sentata stellarum 12. corona in capite ornata rutilabat, & præter hoc quod decori ac pulchritudini incrementum addebat maximum, erat sol ille iustitiæ charitatisque diuinæ Christus, mirabilibus vndique virtutum omnium radiis effulgens: cuius ardore diuino & claritate tanquam vestimento hæc induta mulier fidelium mater, mirabili pulchritudine coruscabat. Quo viso spiritus sanctus Apostolo prophetæ reuelare voluit, omnes Christianos vt essent de corpore animoque matris Ecclesiæ Christi Domini sponsæ, debere illius exemplar secutos, non solum duodecim fidei articulorum, doctrinæque 12. Apostolorum splendoribus, tanquam stellis in intellectu rutilare, atque tanta spiritualis lucis irradiatione splendescere: verum etiam in corde & voluntate diuinis Christi charitatis ardere flammis, & eius vitæ sanctissimę vestigia sequendi, religiosæ æstu cupiditatis inflammari. A qua omnia recte facta & opera cælestis gloriæ meritoria in omnes partes atque facultates animi & corporis imperata deriuarentur. Quibus exterius interiosque decorati Christi fideles, veri legitimique Ecclesię sanctæ filij, atque religiosissimi spiritualis Monarchiæ subditi, Ecclesiam hanc mysticam mulierem fortissimam atque charissimam matrem, grauissimè rebellium reproborumque filiorum hæreticorum, schismaticorumque sceleribus persecutionibusque contristatam afflictatamque, miris ac veris gaudiis & exultationibus in magna pietate deuotioneque radicatis recreant, reficiunt, atque vt statim dicetur sequenti capite, consolantur.

C

D

CAPVT III.

Exultatio Ecclesiæ sanctæ sedisque apostolicæ, benefundata in piorum virtute filiorum, intra sanctissimum ipsius sinum gremiumque pacifice religioseque viuentium, extra quod non est salus.

1. *Exultatio Ecclesiæ ob filiorum virtutem bonorum nempe catholicorum.*
2. *Ecclesia propter has filiorum virtutes dicta paradisus spiritualis voluptatis & hortus lætitiæ.*
3. *Extra Ecclesiæ catholicæ, apostolicæ & Romanæ monarchiam nulla salus.*

QVANTO maior est parentum amor in filios, tantò maior luctus ex corruptione eorumque vitæ deprauatione paternum maternumque pectus attingit: sic contra ex virtute sapientiaque filiorum consolario in animum parentum grandior assurgit, & plerumque maiora parentum gaudia ex liberorum virtutibus atque prosperitatibus quam ex eorũdem criminibus miseriisque desolationes atque tristitiæ nascuntur.[a] Parricida Cain primos parentes suorum scelerum atrocitate grauiter afflixit, Abel sua virtute dolorem illorum tristitiamque in exultationem consolationemque mutauit.[b] Ismaelis iniquitas magnum tristitiæ vulnus pectori Abrahæ credentium patris inflixit, Isaac filij pietas hunc dolorem leuando patrem matremque ridere fecit.[c] Esau reprobus maledictionis propter sua peccata filius, patrem Isaac matremque variis afflictionum tristitiarumque fluctibus agitauit, Iacob luctator fortis contra scelera multa, animum Patris matrisque omni sedata mœstitiarum tempestate pacatum tranquillumque magna consolatione refecit. Quantis anxietatum mœrorumque iactationibus Patris animum prophetæ regij sceleratus[d] Absalon perculit? Quas postea sapientia virtusque adolescentis vel poeri potius[e] Salomonis à Patris animo dissipatas eiecit? Certe si vehementer commota atque dolore maximo conturbata reproborum iniquitate filiorum, Ecclesiæ matris sanctissimæ viscera fuerint, lætitia meritò iustè gestiens & exultans ex bonorum filiorum virtutibus', vitęqoe conuersione, per salutarem D pœnitentiæ inflexionem concepta illam magnopere consolatam pacatamque demulsit. *Flet pro te* (& propter te) *mater Ecclesia*,[f] inquit peccatori beatus Ambrosius, *Quæ pro singulis tanquam pro vnicis filiis vidua mater interuenit. Compatitur enim quodam spiritali dolore natura cum suos liberos lethalibus vitiis ad mortem cernit vrgeri.* Sed contra resurgentibus limoso vitiorum lacu filiis, & ad virtutum studia per pænitentiæ vias salutari generositate poperantibus, valde lętata de pristino luctu tristitiaque triumphat. Sic enim loquitur sanctus Cyprianus:[g] *Is qui Deo pro peccatis satisfaçere vt par est laborat, non solum ve-* A *niam apud Deum impetrat, sed etiam quam contristaneras nuper lætam facit Ecclesiam.* Quæ variis bonorum filiorum virtutibus tanquam fluctibus irrigata, fæcunditate cælestium bonorum pinguescens affluenter haurit aquas prosperitatis & sapientiæ salutaris,[h] *de fontibus Saluatoris cum gaudio*, & ab ipso Domino vncta oleo lætitiæ, cum filiis suis virtutum catholicarum splendore coroscantibus ludit & exultat. Vt non immerito talibus Ecclesia filiis affluens, paradisus in terra non terrestris sed spiritualis appellari mereatur.

a Genes. 4.
b Genes. 21. 22.
c Genes. 25. 27.
d L. 2. regum c. 13 15. 17. 18.
e L. 3. reg. c. 1. & 2.
f S. Ambros. 5 super S. Lucam c. 7.
g S. Cypr. de lapsis.
h Esaiæ c. 12.

Erat inter læta, salutaria & pulchra in paradiso terrestri arbor vitæ, cuius fructus tantę virtutis esse ferebatur, vt succo suo nutritorum corporum humidum radicale natiuumque calorem in pari[i] perfectione in qua condita B erant in ipso corporum nascentium ortu, sine vlla primæui vigoris alteratione conseruaret: ita vt corpora, huius vitæ fructus refectione sustentata cum plena sanitate, robore atque pulchritudine vitam suam in æternum extra senectutis morbi mortisque vias propagare possent. Eò spectant hæc Diui Augustini verba lib. 14. de Ciuit. c. 26. lignum vitæ aderat, ne illum senectus dissolueret. Simile scholastici Doctores D. Thomas 1. q. 97. art. 4. Caietan. ibi, & alii inde læta animarum facies, iustitia interius originali pastarum, in his corporibus tanta fortitudine, sanitate, atque pulchritudine firmatis, (si peccati lues primorum parentum corda non infecisset.) semper in magna bonarum actionum fęcunditate vigoisset. In medio spiritualis paradisi Ecclesiæ nempe militantis fructus vitæ sempiternæ Christus nempe Dominus in sacrosan- C cto Eucharistiæ sacramento situs est, omnibus animarum bonis affluens & omnium gratiarum charismatumqoe radiis effulgens. Cuius alimẽto sacramentali, spirituali realique pasti fideles Ecclesiæ filii, non modo animorũ suorum humidum radicale, gratiam nempe spiritus sancti gratum facientem & calorem spiritualiter mysticeque natiuum, charitatem scilicet in pari perfectione qua in sua per lauacrum regenerationis spirituali natiuitate habuere: sed etiam in multo maiore retinent atque conseruant.[k] Qoò hæc Domini verba referuntur: *Ego veni vt vitam habeant & vt abundantius habeãt.*[l] *Qui assumptam carnem non solum dedit nobis in pretiũ vt redimeret nos à morte, sed etiam dedit nobis in cibum vt aleret nos ad vitam*, non caducam sed ęternam. Inde varii aliarũ virtutum fructus, quorum productione boni catholici solum & agrum suę sanctissimæ matris Ecclesiæ fęcundantes illius animam mira gratulatione consolationeque lætificant. Quales sunt froctus pru- D dentiæ, fortitudinis, temperaotiæ atqoe iustitiæ: quæ sũt mystica illa flumina quatuor, de fontibus saluatoris educta quę paradisum militantis Ecclesiæ spiritualem fæcundo, lætifico ac salutifero fluxu abluunt & irrigant. A quibus aliarum virtutum riuuli in fidelium corda redundant. Quæ virtutum cardinalium flumina[m] Philo Iudæus, & post eum[n] S. Ambrosius quatuor flouiis per paradisum terrenæ voluptatis sinuoso fluxu currentibus & exundantibus Phisoni, Geoni, Tigridi & Euphrati compararunt. De quibus hæc sacra pagina[o] *Flumus egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita.* &c. At paradisi nostri fluuius ac fons vitæ, idem qui fructus vitæ Christus Dominus.

2 Pars. Ecclesia propter virtutes bonorum catholicorũ eius filiorum qui habitant in ea paradisus voluptat. Spiritualis & hortus lætitia dicitur.
i Genes. 2. v. 9.
D. Aug. l. 14. c. 26. de ciuit.
D. Thom.
Caiet.
k S. Ioannis c. 10. v. 10.
l Innocent. 3. serm. de Natio. Domini.
Quatuor virtutes Cardinales à fonte charitatis Christi manantes tanquam spirituales fluuij Ecclesiæ hortum ac paradisum spiritualem irrigant ac lætificant comparata 4. fluuiis paradisi terrestris.
m Philo lib. allegoriarum legis.
n L. de paradiso c. 3.
o Genes. 2 v. 10.
Christus Dominus in Ecclesia sua fiunt est fructus vita sit & fons vitæ.

Qui ex ore altißimi prodiens, de medio ventris virginei exiliuit atque ex ea matre virgine, *In quatuor capita se se dispergens*, [a] vt cum S. Bernardo loquar. *Ad irrigandam faciem arentis mundi emanans, lætificans ciuitatem Dei, Ecclesiam nempe, per virtutes filiorum ab ipso diuinitatis fonte in obsequia matris huius Ecclesiæ tanquam viua flumina redundantes.* [b] *Omnis enim qui biberit ex eo non sitiet in æternum.* Et erit plusquam paradisus hic scilicet terrestris de cuius aqua, *si quis biberit sitiet iterum.* Addamus & illud in honorem sanctissimæ virginis Dei matris eiusdem S. Patris Epiphonema: [c] *O quanta mundo contulisti virgo sanctissima quæ tam salubris aquæductus esse meruisti.* Nec vero solum sanctissima fidelium mater Christi Domini spōsa castissima, sacratissimæ virgini Deiparæ maximè conformis, propter illas exultationes sanctas à filiorum virtutibus profectas spiritualis voluptatis honestę atque religiosę paradisus appellanda venit: sed etiam pij eius filij veri catholici spirituali acceptione Abrahę sicut Isaac per repromissionem filij nuncupari debent. Quia sicut Isaac, dictus propterea Hebraice risus, parentes suos Abraham & Sarram nascendo & postea crescendo virtutibus, magna iubilatione perfusos ridere fecit. [d] Sic illi vere catholici virtutibus bonorumque operum meritis in via Dei progredientes crescentesque vsque [e] ad perfectum felicitatis æternæ diem, parentes suos spirituales Romanum Pontificem totius sacræ Monarchiæ clauo præfectum, Ecclesiamque sanctissimam Christi Domini sponsam maximis verorum gaudiorum sensibus, magna vtrique parenti procumbentes deuotione, obsequioque perfundunt.

a S. Bernard. in deprecatione ad S. Virginem.
b S. Ioan 4.
c S. Bernard. Ibid.
Boni catholici cur filij Abrahami per repromissionem sicut Isaac dicti.
d Genes. 21.
e S. Pauli ad Galatas Ep. c 8.

3. Interea dum pij illi Ecclesię sanctę filij tanto pietatis affectu obedientiæque promptitudine, huic matri patrique spirituali in omnibus obsequuntur, intra illius gyrum meritoriè inclusi: tāto certiùs de salute sua securi sunt quantò sunt illis omni religionis deuotionisque officio coniuncti fideliùs. Sic obediendo [f] satagentes, vt per bona opera certam suam in æterna tabernacula vocationem faciant. A quibus excluduntur qui ab illa sanctissima sede spiritualisque Monarchię vertice, prauæ dissidio doctrinæ, malitiæque rebellione diuelluntur. Sola siquidem Romana, catholica dicat, Ecclesia est, quæ verum Dei cultum retinet, à quo rectus ad cęlum limes assurgit. [g] *Hic est fons veritatis*, inquit Lactantius, *hoc est domicilium fidei, hoc templum Dei, quo si quis non intrauerit, vel à quo si quis exiuerit, à spe vitæ & salutis æternæ alienus est. Neminem sibi oportet pertinaci concertatione blandiri. Agitur enim de vita & salute: cui nisi caute & diligenter consulatur amissa & extincta erit.* [h] Veraque admodum est D. Augustini sententia dicentis, *quidquid extra eius* (scilicet sedis Apostolicę) *vnitatem operantur hæretici, nihil illis prodest aduersus iram Dei.* Omnia prospera euenient hāc, sacratissimam colentibus sedem, aduersa spernentibus. Hac rebellione contra eam armatus insanus est, nec quietus pacatusque vnquam in animo esse poterit. [i] Qui secundum prophetæ regii votum vaticiniumque, *de libro æternæ vitæ delebitur, & cum iustis non scribetur.* Quod per obedientiam & obsequium principi Monarchiæ spiritualis sacręque debitum in libro militantis Ecclesiæ scri-

3. Pars. Extra Monarchia Ecclesiastica obsequia nulla salus.
f S. Petri Ep 2. c. 1. v. 10.
g Lactant. l. 4 c 30. & vlt.
h L. 2 contra Peul. c 3.
i Psal. 68 29.
Qui non est scriptus in libro Ecclesiæ militantis non scribetur in libro vitæ triumphantis & contra.

A bi noluerit. Non sic de piis obedientia pietateque maxima, in vtriusque parentis spiritualis imperia votaque præstantibus. [k] *Quorum nomina scripta sunt in cælis*, & in libro vitę sempiternæ. Quia per fidem bonosque mores scripti sunt in libro militantis Ecclesiæ, vt triumphantis postea ciues habeantur. Quod mysterium Propheta in figura sub hac verborum formula prædixit. *Sanctus vocabitur omnis qui scriptus est in vita* [l] *Hierusalem.* Ad litteram, qui relicta [m] Babylone in qua tot annos Iudæi sub impiorum ethnicorum tyrannide seruitutem miserè seruiuerunt, data à Cyro Darioque Persarum regibus, Medorum Babyloniorumque victoribus, in terram Iudæorum natale solum reuertendi copia, reuersus in vita inter ciues habitatoresque ciuitatis sanctæ Hierusalem scribetur: sanctus & ve-
B ri Dei cultor censebitur, & proinde dignus præmio seruorum ac filiorum Dei. Littera hæc prophetica veram captiuitatis Babylonicę & post redemptionis ab ea Iudæorum historiam continens, magnum sub verborum cortice mysterium inuoluit. Quod euolutum admonet eos qui per errores fidei criminaque vitæ, diu in Babylone spirituali, in qua tenebrarum princeps diabolus, regnator mundi deprauatis dominatur, captiui detenti sunt per gratiam & misericordiam non Cyri Babyloniorum domitoris, sed filij Dei Iesu Christi, Dæmoniorum triumphatoris, ab hac captiuitate liberatos, sanctos & beatos fore: si per fidem & opera bona in libro spiritualis Hierusalem quæ est Ecclesia catholica, Apostolica & Romana Christi sponsi sāguine procreata atque mundata sanguine scribantur. Quia ita
C in hoc iustorum, merito non numero tantum, Ecclesię filiorum cathalogo scripti & inserti, ius ad librum vitæ sempiternę, strenuis virtutum Christianarum operationibus acquirunt, vt in eo feliciter & immortaliter inscripti diuinę consortes gloriæ, clara sacratissimæ trinitatis visione fruitioneque potiantur. Magnum hoc mysterium est & valde potens ad effundendum cupiditatem bona faciendi hominū mentibus suæ appetētium salutis incredibilē. Quod vt clariùs intelligatur, notandum morem fuisse apud Iudæos vt ciuium nomina in librum census seu cathalogum descripta redigerentur: vt videre est apud [n] Ezechielem. Qui agens de illis qui à seruitute Babylonica in Iudæam patriam postliminio reuerti non debebant: quod calamitatis conciuium suorum vrbisque Hierosolymitanæ desolationis causæ, per peccata sua, miseriarumque in prostituto veri Dei cultu sitarum fontes extiterant, hæc vatici-
D nando in persona Dei dicebat. *In concilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel non scribentur.* Atque iste liber cēsus siue catalogus, liber vitæ seu viuentium nominabatur, quia ab eo defunctorum nomina liturâ circumducta tollebantur. Vt deleri de libro vitæ nihil aliud sit ad litteram, quam mori, occumbere morti, vel ea subire atque pati propter quæ de numero censuque viuorum eximi euellique homines debeant. Quales erant qui exilio mulctati, longè à patria in exteras gentes commigrare relegarique cogebantur: vt Iudæi auulsi à patria per immanitatem barbarorum & in Babyloniam exules adducti tanquam mortui sicut qui in captiuitate animam efflauerant, à libro vitę & catalogo ciuiū viuentium

k S. Luc 10.
l Esaiæ c. 4 v. 3.
Pulchra tonc[e]ptio.
Quid est scribi in libro vitæ, & de eo deleri ad litteram.
m Ezechiel c 13.

ſublati ſunt : vnde conſtat ex his Moyſem cum gemens ac vehementis doloris vulnere ſaucius internecioni cladique Iudęorum extremæ permetuens, quam minabatur Deus dixit. [a] *Dimitte illis hanc culpam, aut dele me de libro vitæ,* nihil aliud ſignificare voluiſſe, quam hæc: ſi non vis parcere populo huic, fixumque & immotum ſit apud te illum propter ſcelera multa deſtruere, atque grauiſſima percuſſione exterminare : me quoque cum illo deſtrue & abyſſo mortis abſorbe. Sic enim SS. Patres ad litteram hunc locũ [b] S. Auguſtinus & [c] S. Gregorius interpretantur. Ad cuius libri vitæ, in quo nomina viuentium ciuium Hieruſalem ſcribebantur, ſimilitudinem vocatus liber vitæ eſt, in quo iuſtorum verè vita Dei viuentium & prędeſtinatorum, per fidem & opera bona Eccleſiæ ſanctæ matris animo & corpori fæliciter adunatorũ nomina quotidie, diuina miſeratione deſcribuntur. De quo SS. ſcripturarum multis in locis vt [d] Apocalypſis cap. 3. 13. 17. & alibi mentio multa & ampla legitur. A quo vitæ in æternum felicis libro, omnes reprobi, infideles, hæretici, ſchiſmatici, reliquique flagitioſi per ſcelera ſua Deum offendentes, eius vicarium alioſque diuinę voluntatis miniſtros aſpernantes, matriſque ſanctiſſimæ Chriſti Domini puriſſimæ ſponſæ viſcera doloribus conturbantes, rebellionumque dilacerantes vnguibus expunguntur. Sancti vero filij ſpiritualis [e] Hieruſalem in terra militantis obedientiſſimi, ipſius chariſſimæ parentis collapſum conſternatumque mæroribus animũ recte factorum robore ſubleuantes & pulchritudine recreantes, in eo prædeſtinationis æternæ libro radicati atque conſcripti, tanquam ſtellæ in firmamento fulgentes diuinæ felicitatis gloriæque conſortio in cælis ſine fine lætabuntur. Et adoptione filiorum Dei nobilitati, [f] Dei facti hæredes, cohęredes autem Chriſti cum cunctis beatorum ſpirituum ordinibus iubilando [g] ad perpetuas æternitates exultabunt.

a Exodi c. 32. *Quid petebat à Deo Moyſes dicens, Dele me de libro vitæ.*

b Quæſt. in Exodum 32.

c L. 10 moral. c. 7.

Liber prædeſtinatorũ cur dictus liber vitæ.

d Ibi interpretes.

e Et D. Thoma 1. p. q. 24.

f Rom. 8.

g Daniel. ca. 12.

CAPVT IV.

Bonorum Eccleſiæ filiorum labores iuſti, pro ea exanthlati temporalia ſempiternaque bona lucrantur, & pariunt.

1. *Deus exigues fidelium catholicorum labores pro ſe ſuaque ſponſa perpeſſos æternis præmiis prater temporalia coronat.*
2. *Tarditatem redemptionis & ab afflictionibus liberationis, magnitudine conſolationis & remunerationis Deus pro centuplo prater mercedis lauream ſempiternæ compenſat.*
3. *Veri Catholici dum ſuis Eccleſiam motrem, eiuſque paſtorem œcumenicum Patrem ſpiritualem virtutibus exhilarant, veram ſibi in hac vita conſolationem acquirunt cum ſalutis expectatione perennis.*
4. *Concluſio ad eos exhortatoria vt ad eum finem in bono perſeuerent.*

QVOD gloriæ ſempiternę faſtigium culmenque diuinæ felicitatis catholici laboribus ipſi, piè religioſeque pro Dei ſaluatoriſque noſtri gloria, pro retinendo vindicandoque contra perduelles omnes ipſius in terris vicarij ſupremi principatus honore, pro ſanctiſſimæ ſedis vniuerſalis Eccleſiæ defenſione conſumptis, dominici ſanguinis, atque mortis innixis merito, conſequentur. Sic itur ad aſtra: ſic ſudando, patiendo, vigilando, laborando in recte factis pro Chriſto, proque eius ſanctiſſimo imperij Eccleſiaſtici ſolio, quies æterna paratur: ſic poſt prælia contra Dei Eccleſiæque perduelles generoſa in terris, ad trophæa æternaſque lauros aſcenditur: quæ fortes in fide & charitate pręſtolantur in cælis.

Bonorũ Eccleſiæ filiorum labores iuſti pro ea exanthlati ſempiterna præmia lucrantur & pariunt.

[h] *Virtus recludens immeritis mori*
Cælum negata tentat iter via,
Cætuſque vulgares & vdam
Spernit humum fugiente pinna.

h Horat. l. 3. ode 2.

Hic ſcopus contentionis per mille labores generoſæ! qui in amaritudine dolorum ſudorumque in hac vita, ſui expectatione magnam militantibus pro Chriſto præbet dulcedinem conſolationum. O triumphans Eccleſia in cælis, aperi ſinum tuum generoſè pugnantibus in campo militantis in terris! [i] *Quam glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei, beati omnes qui diligunt te & gaudent ſuper pace tua*, merito hæc ad Dominum Dauid : [k] *Secundum multitudinem dolorum meorum conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Quę ſpei futuræ beatitudinis innixæ prophetam lætitia plena geſtientem, ad clamandum modulandumque valde dulciter iſta prouocabant.

[l] *Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi in domum Domini ibimus : multi hic dolores ſed multæ ibi conſolationes, amara vulnera, ſed ſuauia medicamenta*, inquit ſanctus Auguſtinus. [m] [n] *Cum digna non ſint paſſiones huius ſeculi ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Si enim Deus prophetę Iob pro patientiæ remuneratione addiderit omnia quæ fuerant illi [o] duplicia in terris: quantò magis pro gloria ſua ſponſæque ſuæ laborantibus, & in ſtadio Chriſtianarum virtutum cum puluere & ſudore currentibus, pro ſe contra vitiorum exercitus caſtraque præliantibus, centuplicia dabit in cælis? quoniam vt ait [p] ſanctus Gregorius. *Per pietatem benigni iudicis tentationis noſtræ diſpendium vincunt ſuffragia conſolationum. Minus enim tentat probatio quam remuneratio conſolatur : vt ex remunerationis præmio leue fuiſſe onus quod ſuſtinuit agnoſcat, qui ex percuſſionis pondere ſe aliquid tolerare iudicabat.* Propter quæ fideles ad certamina pro Chriſto Eccleſiaque matre, contra omnes hoſtes vitiaque ineunda magnis apparata laboribus ac virtutum Chriſtianè heroicarum operationibus inſtructa alibi ſic hortabatur. [q] *Si vos locus delectat celſitudinis, prius exerceat via laboris. Per calicem pertingatur ad maieſtatem. Si mens appetit quod demulcet, prius bibite quod dolet.* Hac miſerationis ſuę

i Pſal. 83.

k Pſal 147.

Pro exiguis laboribus pro Deo & Eccleſia eius in hac vita perpeſſis æterna & infinita in cælo gloria datur.

l Pſal 21. v. 1.

m In Pſal 93.

n Rom. 8.

o Iob. c. 42.

p L. 35. moralium c. 8.

q S. Gregor. homil. 27 in Euangel.

via Deus, *Poſt tempeſtatem, tranquillum facis, & poſt lachrymationem & fletum, exultationem infundis*, dicebat pudica Sara apud [a] Tobiam. Sic Deus teſtante regio propheta. [b] *In tribulatione*, hac propoſita felicitatis æternę, ſpe ſuorum fidelium corda per magnas conſolationes gaudiaque dilatare ſolet. Quod expertus in ſe & perſona iuſtorum gratias agendo ipſe Deo propheta dicebat: [c] *Quoniam reſpexiſti humilitatem meam, ſaluaſti de neceſſitatibus* (anguſtiis videlicet & afflictionibus) *animam meam, nec concluſiſti me in manibus inimici, ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.* O quam ſpacioſus locus, cælum empireum, ſanctuarium Dei præcipuum, ſedes æternæ felicitatis, *Cuius magnitudinis non eſt numerus*, ex anguſta & ardente fornace [d] tres pueros, [e] ex anguſto ceti ventre Ionam, [f] ex tetro carcere Ioſephum, [g] ex horrendo lacu Leonum Danielem, ex lapidatione crudeli infamique [h] Suſannam, [i] ex vinculis ſtrictis aſperiſque ſanctum Petrum, [k] de profundo crudelique maris abyſſo ſanctum Paulum liberatos in latiſſimum ſpacioſiſſimumque æternæ felicitatis campum in fortunataſque cælorum inſulas feliciſſime Dominus eduxit & euocauit. [l] *Multæ tribulationes iuſtorum, ſed de omnibus liberauit eos Dominus.* Quod ſi tanta cum velocitate hanc ſuę dexteræ mutationem non faciat Dominus, hoc ad maiorem felicitatis æternæ participationem pro ſe iuſte laborantibus miſericorditer operatur. [m] *Si moram fecerit expecta eum*, ille enim nouit quo tempore auxilium ſecundum miſericordiæ ſuæ menſuras & pondera ſit opportunum, laborumque pro ſuo honore Eccleſiæque protectione præclarè ac generosè ſuſceptorum merces aduentare debeat. *Homo quippe præſentia reſpicit* (ait ſanctus Hieronymus) [n] *Deus futura & æterna cognoſcit. Et quomodo ſi ægrotans, æſtuans febribus, aquam frigidam poſtulet & dicat ad medicum: vim patior, vror, exanimor, vſquequo medice clamabo & non exaudies? & reſpondeat illi ſapientiſſimus & clementiſſimus medicus, ſcio quo tempore dare debeo quod poſtulas, non miſereor modo, quia miſericordia iſta crudelitas eſt, & voluntas tua contra te petit. Ita Deus ſciens miſericordiæ ſua tempora atque menſuras interdum non exaudit clamantem, vt eum probet, & magis prouocet eum ad rogandum, & quaſi igne excoctum puriorem & iuſtiorem faciat.* Hæc ſanctus Pater & Doctor ſcientiarum & linguarum varietate admirabilis! Atque dũ illi generoſi Catholici pro Chriſti fide, legibus, & gloria, proque eius ſponſæ ſanctiſſimę defenſione grauibus implicati laboribus, contra omnia præliantes aduerſa, cæleſtis gloriæ præmia præſtolantur: ipſe miſericordiarum Dominus & Deus totius conſolationis eos in medio laborum tribulationumque ſuarum, magna deliciarum ſpiritualium viſitatione recreat atque ſuſtentat. [o] Vt his verbis ſanctus Chryſoſtomus iſta prophetæ. *In tribulatione dilataſti mihi*, exponens oſtendit: *In tribulatione, id eſt ipſa manente tribulatione dilataſti mihi, id eſt multam cordis latitudinem ac dolorum relaxationem indulſiſti: Non dixit Dauid Deo, non paſſus es me in tribulationem labi, nec effeciſti vt celeriter tranſiret afflictio, ſed ea manente dilataſti me, hoc eſt ingentem cordis latitudinem & voluptatem mihi attuliſti: quod idē accidit in tribus pueris.* [p] *Nec enim obſtitit quo minus inijcerentur in fornacem, nec cum incidiſſent, flammam extinxit: ſed ardente camino ipſis latum ſpatium præbuit.* Id eſt, *ne eos flamma offenderet vrendo prohibuit.* Hoc modo. [q] *Sicut abundant Chriſti paſſiones in nobis*, ſuſceptæ atque perpeſſę pro Chriſti gloria & corpore eius quod eſt Eccleſia. *Ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.* Quam videlicet Chriſtus ipſe Dominus miſericordiarum Pater, nobis in agone pro illius fide legeque certantibus in hac vita affluenter effundit, expectantibus [r] beatam ſpem & aduentum ipſius glorioſum. Per cuius gratiam ad cæleſtia gaudia noſtrorum laborum rectéque factorum præmia, de deſerto temporalis mortaliſque vitæ, charitatis ornamentis induti perducamur. Mater interea filiorum iuſtorum ſanctiſſima in terris militans, lautos Eccleſiæ triumphantis immarceſſibiles expectando in eorum bonis operibus vera ſolidaque geſtiens lætitia, & exultans magnis replebitur honoribus, & diuitiis affluet puriſſimis, ſicut per Eſaiam prophetam Deus longe ante, hoc vaticinio ſpoponderat. [s] *Pro eo quod fuiſti derelicta*, (ſcilicet per tot annos ſub ethnicis imperatoribus, *& odio habita*, ab hæreticis & ſchiſmaticis, *& non erat qui per te tranſiret* (ſcilicet niſi admodum rarus reſpectu multitudinis impiorum inimicorum tuorum) *ponam te in ſuperbiam ſeculorum, gaudium in generatione & generationem.* Septuaginta verterunt,

Καὶ θήσω σε ἀγαλλίαμα αἰώνιον εὐφροσύνην γενεαῖς γενεῶν. Et ponam te exultationem æternam gaudium generationum in generationibus. Sic ſuperbia ibi in verſione communi non in malam partem, ſed in bonam accipitur pro re excelſa & maximi valoris, quæ prę magnitudine ſuæ dignitatis & excellentiæ mirabiles amores excitat ſui. Qualis eſt illa exultatio æterna, ſcilicet quæ vſque ad conſummationem ſeculi in hoc mundo duratura eſt, à fęcunditate bonorum operum virtutumque ſanctarum fontibus profecta. Quæ in illius gremio degentes optimi filij contra omnes dæmonum verſutias atque furores operabuntur: Quouſque exultatio hęc lætiſſimæ matris propter filios obedientiſſimos cælis immittatur, triumphantis Eccleſiæ delitiis ęternis, ſuauitatibuſque copulanda. Et cum matre, hac filiorum lætificata virtute & amore, magna talibus filiis catholica pietate fortunatis, in terris per augmentum gratiæ Dei iubilatio, maiora præſtolantibus in cælo potenter adueniet. Qui dum parendo in omnibus obediendoque matri chariſſimę macula omni, rugaque carenti, patrique ſanctiſſimo, vicibus in terra ſaluatoris noſtri fungenti, non mediocrem conſolationem lætitiamque pariunt, æternam ſibi in cælo vitam, gloriamque lucrantur. Iuxta hæc Dei promiſſa Eccleſiæ ſuæ Euangeliſtæ facta. [u] *Populus autem tuus, omnes iuſti in perpetuum hæreditabunt terram; germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.* [x] Cum quibus interea ſapientia æterna Chriſtus Dominus, meliorum communicatione chariſmatum, *Ludit in orbe terrarum: cuius deliciæ cum illis ſunt*, & caſtiſſima ſponſa filiis eſſe perhibentur. Quibus hac charitatis in matrem Eccleſiam inclinatione propenſis, in præmij ſpem, certitudinemque

a Tobiæ ca. 3. b Pſalm. 4. c Pſal. 30. v. 8. 9. d Daniel 3. e Ionæ c. 2. f Geneſ. 41. g Daniel c. 6. h Daniel 13. i Act. c. 12. k 2. Corinth. c. 11. v. 25. l Pſalm. 7. v. 20. *Tarditate redemptionis & liberationis ab anguſtiis & laboribus pro ſe ſuſceptis iuſtorum ſuorū præmij magnitudinē compenſat.* m Abac. c. 2. n Comment. in Abacuc. c. 2. *Deus iuſtis pro ſe laborantibus gloriam expectantibus æternam in hac vita centuplum largitur.* o Hom. 2. in 2. ad Corinth. c. 1. 4. p Daniel c. 3. q 2. Corinth. c. 1. r S. Paul. ... ſ Eſaiæ c. 60. v. 15. *Eccleſiam matrem filiorum bonorum nempe vere catholicorum virtutes, gloria, diuitiæ & lætitia vera ac ſolida profundunt.* t Septuag. Eſa 60. v. 15. *Superbia hic in bonam partem accepta.* *Boni catholici dum Eccleſiæ matri obediendo lætitiam & conſolationem pariunt ſibi latam vitam in hoc mundo & æternam in altero lucrantur.* u Eſaiæ c. 60. v. 21. x Prouerb c. 8. v. 30. 31.

futuri, ita per prophetam dulcissime loquitur: *Ad vbera* (mea scilicet) *portabimini & super genua blandietur vobis quomodo si cui mater blandiatur: ita ego consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini: videbitis & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt. Et cognoscetur manus Dei seruis eius & indignabitur inimicis suis.* Agite igitur vos veri Catholici, fideles Ecclesiasticæ Monarchiæ, Ciues & subditi:[a] *attendite ad mysticum Abraham Patrem vestrum*, Romanum nempe Pontificem, *& spiritualem Saram*, Ecclesiam scilicet Romanã, sedemque Apostolicam quæ vos genuit. Satagite vt vtrique sacro parenti fidelissimè seruientes, vtriusque gloriam & honorem contra omnes inimicorum diaboli ministrorum furiosos impetus totis viribus animi corporisque vestri generositate Christiana vindicetis atque protegatis. Crescite sapientia, pie- B tate, ardoreque charitatis, vt harum virtutum aliarumque auctione illorum lætitiam sinceram, consolationemque magis ac magis augeatis. Sic illis vt boni veríque filij subdite vns, bona facientes, sanctisque illorum iussis obedientia sancta incuruemini, vt nihil[b] charius, antiquius, & optatius habeatis, quam illorum vota & imperia sanctis venerantes operibus, Christianarumque virtutum ministeriis exequentes, vos illis post Deum quam gratissimos esse. Sic illos honore pleno amoreque perfecto suspicientes, & secundum Christi Domini præcepta decorantes, indeque magna eos consolatione lętitiaque sincera reficientes, vos cum illis charissimis sanctissimisque parentibus, gaudio spirituali pie gestiendo triumphate. Digna apud Dominum gratiarum actione lętantes liberos cordis oculos à C desideriorum terrenorum depressione liberate. Vos intra domum Dei merito non numerò solum conclusos, ibique sub annulo piscatoris pastoralique sancti Petri baculo, spiritualem agnum manducantes, ad ęterna prælectos perituta non occupent, viam veritatis ingressos, Christianæ fidelitatis obedientiæque irradiatione salutari fulgentes, fallaces mundanæ vanitatis illecebrę, omnesque rebellionis schismaticæ & hæreticæ vertigines iniquę nunquam à cursu felicitatis æternæ retardent, incitatosque remotentur. Et ita à vobis vt sancti Leonis Magni verbis vtar.[c] *Temporalia decurrantur vt peregrinari vos in hac mundi valle cognoscatis: in qua etiam si commoda blandiantur non amplectenda nequiter, sed transeunda sunt fortiter.*

a Esaiæ c. 66 v. 12. 13.

Conclusio hortatoria ad bonos catholicos vt fatentes voluntatem Dei partibus spiritualibus Papæ ac Ecclesiæ Apostolicæ & catholicæ ea toto corde fideliter seruiant, eorum honorem & dignitatem contra omnes aduersarios totis suis viribus protegant.

b Esaiæ c. 51. v. 4.

Imitatio S. Leonis serm. de ascens. Domini.

c S. Leo ibid.

CAPVT V.

Antitheses inter piorum veréque catholicorum obedientiam Ecclesiæ, Christi Domini sponsæ, eiusque vicario Romano Pontifici consecratam, & rebellionem hæreticorum, schismaticorumque contumacem Antichristi notam.

A 1. *Quàm magna & sancta bonorum catholicorum Roman. Pontifici, sedique Apostolicæ præstatur obedientia, gratissima Deo victima.*

2. *Contra quam detestanda Nouatorum rebellio contra hunc sanctissimum Patrem sedemque Apostolicam ferociter armata.*

3. *Obedientia hæc fidelium Christianorum fides semper Catholica charitatisque irradiatione fulgescit.*

4. *At hæc hæreticorum rebellio infidelitatis impietatisque nigredine sordidatur.*

B RECTISSIME Samuel propheta, regem Saul qui in via obedientiæ à Deo iussæ non steterat obiurgando dixit.[d] *Melior est obedientia quam victima.* Quia vt pij deuotique doctores[e] S. Gregorius, Bernardus, & alij doctrina singulari religioneque perillustres obseruarunt, in victimarum sacrificio bestiarum vita effuso eorum sanguine, *Sine cuius effusione non fiebat remissio*, inquit Apostolus immolabatur, at in sacrificio obedientiæ non sanguis hircorum, taurorum, aliarumque bestiarum effunditur, sed ipsa hominis voluntas moritur, iudiciumque Deo sacrificatur, sic enim[f] S. Gregorius loquitur. *Obedientia quippe victimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat quantò* C *ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia gladio præcepti se immolat.* Memorabilia sunt alia hæc in eam sententiam[g] sancti Gregorij verba: *Operator strenuus vitæ socialis & communiter se cum Deo feruentium pius æmulator, si æterni meriti ampliorem retributionem, per obedientiæ bonum adipisci desiderat, in hoc solo se cognoscat excellere si præ cæteris arbitrio maiori propriam subdiderit voluntatem.* Hæc est victima Deo gratissima, quam Christo Domino per obedientiam eius sanctissimo vicario prętitam, iusti Catholici quotidie consecrant: hoc sacrificium laudis & iustitiæ quo sic captiuando intellectum & voluntatem in obsequium fidei & imperij Ecclesiastici, ipsi Deo plenè litare conantur. Atque cum immolatione voluntatis integrę, proprium quoque iudicium per obedientiam sanctissimi Patris imperantis exhibitam ipsi Deo saluatori nostro sacrificantes, cum ip- D so patriarcha Abraham illustri atque mirabili purę obedientię exemplo,[h] duplicem spirituali speluncam nundinatione mercantur. In quarum vna sibi mortuam, viuam Deo voluntatem, in altera iudicium etiam proprio sensu per obedientiam sapienter orbatum piè ac prosperè sepeliant. In quod euoluendum mysterium[i] sanctus Gregorius Nazianzenus respicere videbatur: Cum sic ad obsequendum superioribus inferiores Christianos hortabatur. *Oues ne pascite pastores, nec supra fines vestros assurgite, iudices ne iudicate, nec legislatoribus leges præscribite.* Filiorum Dei Catholicorum verorum obedientia erga Patrem sanctissimum eos spiritu non carne fouentem, similis illi de qua hęc

Cur dicitur obedientia melior quam victima.

d 1. Reg. c. 15. v. 22.

e L. 34 ca 10. moralium. Hebr. c. 9. v. 22.

f S. Greg. lib. 34. c. 10. Moral. circa principium.

g Comment. in lib. 1. regum c. 3.

Veri catholici cum voluntate intellectum atque iudicium per obedientiam Deo immolant.

h Genes. 23. Not. concept. quid per duplicem Abrahæ speluncam significatur.

i Orat. 9.

a Gregor. comment. in pr. regum c. 3.

Piorum catholicorum est ecclesiæ eiusque summo pastori obedire, non eorum iussa discutere disputando.

b 1. Reg. 3. c Vers. oct. 9. d S. Aug. lib. de ciuitate c. 32.

Vere obediens mortuo similis.

S. Gregorius Magnus, [a] *Vera obedientia nec præpositorum intentionem discutit, nec præcepta discernit. Quia qui omne vita sua iudicium maiori subdidit, in hoc solo gaudet, si quod sibi præcipitur operatur. Nescit enim iudicare quisquis perfectè didicerit obedire, quia hoc tantum bonum putat, si præceptis obediat.* [b] Verorum Catholicorum communis ad patrem sanctissimum cum Samuele vox est. [c] *Loquere Domine quia audit seruus tuus.* Et cum sancto Paulo in raptu suo. *Domine quid me vis facere.* His quippe pia summi ecclesiæ pastoris iussa capessere fas est, vt factis exequantur. Qui cum Abrahamo vt S. loquitur [d] Augustinus. *Diuino intonante præcepto obediendum credunt non disputandum.* Se ipsos mortuis corporibus obedientiæ virtute ad superiorum iussa similes esse iudicantes: quibus S. Franciscus vere obedientes præfectis ecclesiæ comparare solebat, hæc apud S.

e Bonauent. in vita S. Francisci c. 6.

B Bonauenturam in eius vita dicens: [e] *Tolle corpus exanime, & vbi placuerit pone, videbis non repugnare motum, non murmurare situm, non reclamare dimissum. Quod si statuatur in cathedra non alta sed ima respiciet, si collocetur in purpura duplo pallescet:* (sic inquit Seraphicus pater) *verus obediens est, qui cur moneatur, non diiudicat, vbi locetur non curat, vt transmutetur non instat, erectus ad officium solitam tenet humilitatem, plus honoratus plus se indignum reputat:* Hac sanctæ obedientiæ tinctura decoratum Marcellinum Africæ præfectū

f S. Aug. epi 169 ad Marcellinum Africæ comitē.

& comitem ita S. [f] Augustinus exhortando, cum ad comprimendos hæreticorum Donatistarum in Africa furores afflabatur: *Si non audis amicum petentem, audi episcopum consulentem: quamuis quoniam Christiano loquor maxime in tali causa non arroganter dixerim, audire te episcopum iubentem conuenit.* Si fideles omnes principes & subditos monitis iussisque Episcoporum particulariumque pastorum parere, atque per obedientiam procumbere conuenit & iustum est, quantò magis Episcoporum præsulis imperiis acquiescere, seq; obedientia dictante submittere iustum, salutare & honorificum est?

2. Pars. 1. Antithesis. *de Nouatorū hæreticorum rebellione omnem legis diuinæ & humanæ obligationem detestantium, ex diametro bonorum catholicorum religiosa obedientiæ opposita.*

g Lutheri rebellio.

h Caluinus *omne suillum legis diuinæ & humanæ iugum à se suisque sua impietate doctrinæ perdidis detestabiliter amouit.*

2. At sacræ huic obedientiæ quam vehementer & iniquè superba, confidens & audax opponitur hæreticorum Nouatorum rebellio? Quorum in fronte & capite hoc nefandum axioma gestatur, *Se liberos factos à Christo nullis superiorum principum vtriusque fori ecclesiastici & secularis teneri legibus.* [g] Lutherum superioribus libris sic insanientem bacchantemque contra sacras Romani Pontificis leges audiamus. *Quis est iste Papa qui nobis suas leges iussoque tyrannica imponere audeat?* [h] Quid Caluinus! quam sæpe in maledictis operibus scriptisque suæ rebellionis canis rabidi atque spumantis apri instar in sacras Dei ecclesiæ iustasque secularis imperii leges virus euomuit? Qui se suosque miserè à se fascinatos ab omni diuinæ humanæque legis obligatione effrænata dementatus audacia tanquam bonorum operum osores exemit? Qui tam exitiale, suaui sanctoque Dei, eius vicarii, ecclesiæ S. etiam Christianorum principum, legum, decretorum edictorumque iugo certamen indixit? Qui tanto odio frenesique blasphemiarum, salutare, deuotumque piorum catholicorum his præstitum legibus obsequium insectatus, omne fas, iusque diuinum & humanum peruertere suoque subiugare furori conatus est? Quæ verissima esse nemo negabit qui [i] principia Caluinianę doctrinę semel audierit

i Principia Caluiniana

A inter quæ ista in capite huius execrabilis exitialisque doctrinæ scribuntur. Primò, *Lex decalogi est impossibilis*, ergo nemo tenetur ad eius obseruationem? 2. *Moysis lex non viget amplius abrogatione perempta* (quod est verum quoad cæremonias.) 3. *Christus nullam tulit legem.* 4. *Lex humana nullam obligandi vim habet. Propterea omnino liberi sumus, nec vllis siue Dei siue hominum siue ecclesiæ, siue Reipub. secularis, siue Papæ, siue principum temporalium legibus tenemur.* Hinc omnis contra religiosam catholicamque fidelium Christianorū, Deo, Papæ, ecclesięque consecratam obedientiam, dementia rebellionis efferatur. In qua dementia miseri Nouatores se verè liberos & ab obedientiæ seruitutisque Christianæ (qua seruientes Deo regnant) nexu immunes esse Caluino tonante & hæc errorum dæmoniacorum fulmina eorum cordibus vibrante gloriantur. Hoc enim punctū

doctrina quibus obedientia omnis legis diuinæ & humanæ submouetur.

est atque vertex in quo infelicem suam suorumque detestabilem libertatē Caluinus locat hæc dicens: *Christiana libertas in tribus partibus sita est. Prima vt fidelium conscientia dum fiducia* [l] *sua coram Deo iustificationis quærenda est, se se supra legem erigant, atque efferant, totamque legis iustitiam obliuiscantur.* Et infra: [m] *sublata igitur legis mentione vnam Dei misericordiam amplecti conuenit.* Et ad impietatem erroris sui corroborandam, ait §. 4. [n] *Conscientia libera sunt à iugo legis.* Sic vtriusque tabulæ legum, digito Dei exaratarum imperia, extra conscientiæ territorium inania voluuntur. At vero 7. §. eiusdem 19. capitis omnia statuta decretaque humana tam ecclesiastica quam ciuilia circa res adiaphoras & indifferentes edita promulgataque reiicit, expungit, improbat, omnique super consciētias auctoritate prohibet. Hæc illius maledicta verba restantur. [o] *Tertia, inquit,*

In tribus, sita detestabilis Nouatorum libertas ex Caluino.

l Calui l 3. instit. c 19. §. 2. 47.

m Ibid. §. 2.

n Calui ibid. § 4. c. 19. l. 3. instit.

o Calui ibid. §. 7.

C *scilicet pars Christianæ libertatis est. Vt nulla, rerum externarum quæ per se sunt adiaphora, religione coram Deo teneamur, quin eas nunc vsurpare, nunc omittere indifferenter liceat.* Ex quibus verbis impietate mendacioque fœdatis infert sacrilegus infelix, nullum Christianorum, humanarum legum præscripto teneri, & obligationi deberi: quæ princeps ecclesiæ conciliaque œcumenica, de ieiunio, solemnitate festorum, aliisque rebus christianam pietatem fouentibus & augentibus potestate sibi à Deo tradita sancita promulgarunt: quod assertionis erroneæ scelus duplici fundamento principioque similiter impio atque nefario fulcire atque firmare voluit. Primum est *quia Papa Romanusque Pontifex est Antichristus.* Quod si ita sit, vt mētiendo flagitiosissimè blasphemator execrabilis asserit, profecto omnia Pontificum Romanorum statuta, leges, canonesque iure tollantur *de medio necesse est*: alterū, *quia nemo*

Duo flagitiosa Caluini assertionis iniqua principia.

D *subditorum in imperio republicaque Christiana legibus imperatorum, regum ac principum parere & obsecundare vlla tenetur obligatione: si ista leges politiæ secularis aliquid extra verbum Dei ab illis lata præcipiant & imperent.* Quo iacto putridi erroris perniciosique fundamento omnes regū, imperatorū, principū catholicorum iustæ leges, edictaque pia quæ explicitè in Dei verbo scripto non continentur, omni vacua virtute dirigendi, cogendique potestate ab omni Christianorum societate relegata concident, ad nihilumque reuocata deficient. Quæ omnia assertionum iniquarum, erronearumque plenarum rebellionibus deliria mordicus astruere atque defendere non aliorum est

Caluinistarũ assertionum sectatores, se Antichristi vel Diaboli potius filios arguunt.

hominum quam rebellium seditiosorum, impiorumque Antichristi membrorum, maledictionisque filiorum. Qui tanto doctrinæ nefandæ veneno turpiter ac infeliciter intoxicati, *dominationes*, vt sanctus [a] Iudas loquitur, *spernunt, maiestatem blasphemant.* Quos viuis depictos coloribus hoc sancti Pauli sermone clarissimè conspicimus. [b] *In nouissimis diebus erunt homines se ipsos amantes, elati, superbi, blasphemi, superioribus non obedientes, ingrati, scelesti, sine pace criminatores.* Et post hæc, quorundam interpositione verborum. [c] *Quemadmodum Iannes & Mambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati.* Quàm aliena est ab hac hæreticorum rebellione superba, humilis piaque bonorum Christianorum obedientia! Cuius splendore fulgentes, maximo præfectis suis pastoribus in ecclesia pastorumque inprimis principi Romano Pontifici, necnon magistratibus in republica, magistratuomque Domino regi ac principi famulantur obsequio. Qua se veros Christi Domini eiusque sponsæ vnicæ ecclesiæ sanctissimæ filios ostendunt, scientes illud scriptum & reuerentia obseruantes. [d] *Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, ex decreto iudicis morietur.* Et illud Domini in Euangelio, altissimis in animo radicibus obseruantiæ defigentes? [e] *Si ecclesiam non audieris, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* Nec vnquam à memoria illud eiusdem Domini saluatoris nostri diuellentes, [f] *Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit?* Qui hoc, quod post Domini sermones ab Apostolo didicerunt, effectu praxique assidua venerantur. [g] *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non enim est potestas nisi à Deo. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Denique cōtra omnes impias Nouatorum Caluinistarumque rebelliones contumaciasque Christianæ obedientiæ inimicas audiunt docili attentione dicentem Apostolum, eique sic imperanti fideliter & alacriter obsequuntur. [h] *Obedite præpositis vestris & subiacete eis, &c.* Neque solum nostri sæculi pestes ecclesiæ, regnorumque christianorum destructores & incendiarii Nouatores Romano Pontifici prælatisque, sub illo atque pastoribus à Christo Domino constitutis in ecclesia & in republica christiana seculari, Principibus regibusque creatis à Deo contumaciæ armis rebellionisque reluctantur, sed etiam si scelerata Patriarcharum suorum Lutheri, Caluini, Bezæ, aliorũque Antichristi ministrorum dogmata sequantur, in eorum principum neces, cruores, trucidationesque conspirant. Sicut clarissimè ex eorum hæresiarcharum parricida sacrilegaque doctrina inferius quartæ partis lib. 3. demonstrabimus. Hoc loco solum dicam ne à materiæ propositæ paulò longiùs instituto digrediar, hæresim Lutheranorum Caluinistarumque sicut alias antiquas rebellionis æstu furiatam, omnis obedientiæ iustæ ac debitæ impatientem semper extitisse. Quæ est fornicaria illa meretrix de qua [h] S. Ioannes in Apocalypsi vaticinatus est, *Mulier fornicaria quæ sedet super aquas multas: cum qua fornicati sunt reges terræ & inebriati sunt qui habitant terram, de vino prostitutionis eius, quæ sedet super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemiæ, ebria de sanguine sanctorum & de sanguine martyrum Iesu.*

a S. Iudæ epi. canonic.
b 2. Timoth. c. 3. v. 1.
c Ibid.
2. Obedientia bonorum catholicorum valde huic hæreticorum opposita rebellioni qua filii Dei demonstrantur.
d Deut. 17. v. 12.
e S Matth. 18. v. 17.
f S Luc. 10. v. 16.
g Rom. c. 13. v. 1.
h Hebræor. c. 13. v. 17.
Secundum impiam Lutheri ac Caluini doctrinam Nouatores non solum in principes suos rebellant sed etiam in eorum necem conspirant.
h Apocalyp. c. 17. v. 6. 7. & 20.

3. Pars. tu 3 antithesi obedientia catholicorum Rom. Pontifici sedique Apostolicæ consecrata magna fidei Christianæ luce fulgescit & charitatis ignescit ardore.

Sancta autem piorum Apostolicæ sedis patrisque sanctissimi cultorum obedientia magna fidei Christianæ irradiatione splēdescit, igneq; charitatis ardet. Tanta enim virtus sine illius luce & huius ardore meritoria esse non potest, & ad tantũ gloriæ sempiternæ verticem contendere? Vt sicut fidei vera tribuitur obedientia, sic fides obedientiam hanc vera comitatur. *Fides*, inquit [h] S. Hilarius, *Habet obedientiæ meritum, non cognitę veritatis fiduciam,* [i] Cui conformia refert S. Augustinus. Sic reciproca vice vera catholicorum obedientia de qua loquimur, euangelicum fidei vultum cum charitate deosculatur. Nec vlli vnquam veri patris sanctissimi cultores, eiusque dictis obedientes inuenti sunt, in quibus vera catholicaque fides nutauerit, & charitas [k] Dei diffusa in cordibus eorum per spiritum sanctum qui datus est illi, non efferbuerit. Quam obedientiam vicario suo præstandam fide charitateque coruscantem Dominus nascens & oriens B sub Romano imperio præsignificare dignatus est. *Christus enim*, inquit Orosius, [l] *Romano censui statim adscriptus est vt natus est. Sic Christianus Romana ecclesia statim adscribitur, vt renascitur, Christus dicendus erat Romanus ciuis, census professione Romani: & Christianus est Rom. ciuis, fides & obedientiæ professione Romana. Christus sub imperio Romano nascitur, Christianus sub Pontificatu summi Pontificis Romani renascitur. Christus Romano imperatori obediens in Bethlehem oritur: Christianus Romano Pontifici obtemperans in ecclesia vitam ducit.* O hæretici funesta detestabiles abominatione, vosque illis perfidè confederati, schismatici miserabiles, qui tam nefario conatu licet irrito in pastorem vniuersalis ecclesiæ Christi Domini vicarium Romanæ Apostolicæque cathedræ rectorem ex oue in rabidos conuersi lupos vestrorum C maledictorum blasphemiarumque vestrarum exacuendo dentes efferamini! Qui veri œcumenicique ouilis dominici pastoris pascua fugiētes, vineam Domini catholicam nempe Apostolicam Romanamque religionem depasci atque demoliri sine sceleris horrore conamini? Quantis miseri pœnis, nunc flagitiorum vestrorum, postea vero æternorum tormentorum absorpti gurgite mactabimini? Quorum rebellio contumaciaque in sanctissimum illum fidelium omniũ parentem Christiani quod ad spiritualia regnatorem orbis, semper infidelitatis impietatisque fæcibus ingurgitatur. S. Gregorius Turonensis [m] funestum sacerdotis impij exitum Arij hæresiarchæ similem, quod in proprium Episcopum Sydonium Apollinarem magna cum iniuria rebellauerit, commemorans, hæc inter cætera, D Peremptoria diuinæ vltionis indicia retulit: *ingressus in secessum suum* scilicet impius sacerdos, *dum ventrem purgare nititur spiritum exhalauit.* Et paulo post. *Cum responsa dare differret, exanimis eleuato puer velo ostij reperit Dominum supra sellulam secessus defunctum.* His dictis hanc infert conclusionem. *Vnde indubitatum est, non minoris criminis hunc reum esse quam Arium illum, cui similiter in secessu fuere interna deposita per partes inferiores egesta: quia nec illud sine hęresi potest accipi, vt in ecclesia non obediatur sacerdoti Dei cui ad pascendum oues commissę sunt, &c.* Quod si solaui particularem præsulem & pastorem rebellio contumaciaque hæreseos crimen arguit, quantò magis in œcumenicum pastorem omnium pastorum atq; prælatorum principem rebellio insolens & effrenata, ab eo ecclesiæ Dei Monarcha defectio, rebellantium contumaciumque animis immanę

h S. Hilarius in psal. 118.
i Similis S. August. l. 50. hom. 31.
k Rom. 5.
l Orosius l. 6. cap. vlt.
Christus D. nascens sub Romano imperatore dedicat Christianorum obedientiam Romano pontifici præsignificauit.
Rebellio hæreticorum infidelitate & impietate semper inquinatur.
m S. Gregor. Turon. l. 2. c. 23. de gestis Francorum.
No.

Hæretici paganis peiores & miseriores magisque diabolo conformes in pietatem Christianam mentientes vt eam destruant.

hæreseos facinus inuret? Quos non male dixerim paganis ipsis à consortio Christianæ religionis omnino reuulsis peiores, proindeque miseriores quia diabolo maximè conformes, in hypocrisi & dolo crudeli, religionis Christianæ pietatem simulantes, vt eam tantò nocentius, quantò callidius opprimant. Atqoe veros se persuasione fallaci fraudulentaque sicut diabolus Christum, mentientes esse Christianos, vt sanctissimi Christianorum parẽtis principisqoe monarchici principatum atrocioribus sceleratioribusq; sub specioso fallacique reformandæ ecclesiæ prætextu machinis arietibusque concutiant, in imaque, si per eorum nefas odiaque diabolica liceat, ruinæ totalis immaniter effundant. *Hæreticus enim,* [a] inquit S. Cyprianus, *sic se Christianum profitetur, quomodo & Christum Diabolus persæpe mentitur. Sicut vero ille Christus non est, quamuis fallat in nomine illius. Ita nec Christianus videri potest qui non permanet in Euangelij eius & fidei veritate.* Tantum enim abest vt hæreticus sancto Christiani nomine dignandus veniat, quin potius diabolus dici iure mereatur, iuxta illud [b] S. Chrysostomi. *Arianus es diabolus es.* Hæreticos gẽtibus infidelibus scelere superiores esse cõtestãtis. *Quod ipsi gẽtiles per ignorantiam Christum blasphement, at hæretici veritatem Christianam scientes persequantur.* Sed de his plura superius.

a S Cypr. l. de vnit. eccles.

Hæreticus dicitur diabolus imitatione erroris & malitiæ.

b S. Chrysost. hom 30. in c. 12. S. Matth.

CAPVT VI.

Quinque alias, præter tres superiùs expositas, antitheses complectitur, in quas distribuitur, inter sanctam bonorum catholicorum obedientiam & iniquam hæreticorum schismaticorumque rebellionem.

1. *Obedientia verè catholicorum multa bona parit: contra hæreticorum schismaticorumque rebellio multa mala.*
2. *Pij iustique catholici per obedientiam verè sunt, ac viuunt Dei gratia animati: contra per rebellionem hæretici & schismatici Dei gratia destituti mortui sunt in spiritu.*
3. *Hæretici eorumque fautores per rebellionem ecclesiæ, eiusque pastori machinantes interitum se perdunt, contra boni catholici per obedientiam eorum iussa facientes se saluant.*
4. *Vera catholicorum obedientia magnis honoratur præmiis: hæreticorum contra schismaticorumque magnis grauatur supplicijs.*
5. *Illorum obedientia magnis comitatur virtutibus: horum contra rebellio multis inquinatur flagitijs.*

4. Antithesis. Obedientia catholicorum papæ sedique

VM deuota catholicorum piorum obedientia & animus obsequens, promptus ad imperia pastoris œcumenici, sedisque sancti Petri, valde Christi Do- A mini gloriæ velificetur: sitque seges ampla magnarum prosperitatum, quæ in regnorum Christianorum societatumque sinum amplo salutis benedictionisque diuinæ germine diffunduntur. Quantos contra Deus immortalis! calamitatum miseriarumque fontes hæreticorum schismaticorumque rebellio reserat & educit, quorum exitialibus aquis magni instar diluuii impetu magno fluentibus & exundantibus Christianæ societates Ecclesiasticæ ciuilesque quotidie crudeliter obruuntur? Quæ mala ab illis [c] nostra per tot annos vidit ætas? (vt Liuii verbis vtar) quãto iteratoque toties per eos Gallia nostra suorum tot desolata funeribus, ciuili arsit incendio? Quo nihil miserius, nihil fœdius, nihil immanius, & quod iure optimo priuatarum publicarumque miseriarum gurgitem appellare decet. Quàm isti tot B dissentionum discordiarumque ciuilium præter cæteras tetri sui diabolicique vomitu erroris opifices, Deo & populis non modo fidelibus sed etiam ethnicis veri Dei nesciis execrabiles.

Apostolica in Christiana respub multa bona parit: contra hæreticorum atque schismaticorũ rebellio multa mala.

c Liuius in præfat.

Ardores ciuilium bellorum ab hæreticis.

Quam sunt execrabiles ciuilium bellorum artifices.

Ἀφρήτωρ ἀθέμιστος ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος.

Clamabat Homerus.

Ille nefarius & sine gente tribuque mihi esto.
Qui ciuile cupit ferrum & execrabile bellum.

Homer. Iliad. 1.

Quid contra istos publicæ pacis incendiarios, ciuilium pugnarum ruinarumque fomites alius dicat ethnicus recentior audiamus. [d] *Nec priuatos focos, nec publicas leges, nec libertatis iura cara habere potest, quem discordia, quem cædes ciuium, quem bellum ciuile delectat, eumque ex numero hominum eiiciendum, ex finibus humanæ naturæ exterminandum puto,* qua grassante ciuilium tumultuum furia. [e] *Castra ex vna parte contraria, & parentum liberorumque sacramenta diuersa.* C Hic furoris ciuilis & plusquam ciuilis æstus! quo immaniter efferuescente.

d Cic. Philip. 12.

e Seneca. l. 2. de ira.

Videre parentes
Frontibus aduersis, fraternaque quo minus arma:
[f] *Cognatasque acies.*

[g] *Non ætas, non dignitas quemquam protegit, quo minus stupra cædibus, & cædes stupris misceantur.*

[h] *Nobilitas cum plebe perit, lateque vagatur*
Ensis, & à nullo reuocatum est pectore ferrum:
Stat cruor in templis, multaque rubentia cæde,
Lubrica saxa madent, nulli sua profuit ætas,
Non senis extremum piguit feruentibus annis
Præcipitasse diem, nec primo in limine vitæ
Infantis miseri, nascentia rumpere fata.

f Lucanus li. 7.

g Tacit. lib 3.

h Lucan. l. 2.

De grauioribus funestioribusque sileo, ne lachrimæ citius oculis quam ore verba fundantur: propter quæ ab [i] hæreticorũ rebellione atque contumaci ferocia in ruinam societatis Christianæ D conglomerata Tertullianus, *Hæreticos in persona Marcionis appellabat Scytha tetriores, Hamaxobio* [k] *instabiliores, Massagetа inhumaniores, Amasonia audaciores, nubilo obscuriores, hyeme frigidiores, gelu fragiliores, Istro fallaciores, Caucaso abruptiores;* Miseri schismatici, qui contra vicarium Christi sedemque Apostolicam talibus Dei hostibus cõfœderati suppetias ferũt, suæq; cõtumaciæ rebellionisque telis Ecclesiæ Dei patrocinia deserẽtes, opitulãtur. [l] *Maledicite terra Meroh, maledicite habitatoribus eius. Quia astiterunt impiis nec venerunt ad auxilium Domini,* dicebat per Angelum suum Dominus: hoc fœderis iniqui cum hæreticis & ferocibus Christianæ religionis hostibus, & rebellionis contra Apostolicam sedem scelere conta-

No:

i Descriptio hæreticorum ex Tertul. l. 1. c. 1. contra Marcionem.

K Quod in plaustris cursitantes, huc atque illuc vagantes viuerent ex Pamelio in eum locum &c.

Pœna schismaticorum hæreticis suffragantium & Apostolicæ sedi parere renuentium.

l Iudicum c. 5.

minati Britones maioris Britãniæ schismatici S. Augustino ad eos ab hac sede per S. Gregorium misso Apostolo parere renuentes [a] ab Anglis Saxonibusq; in has oras sub rege Edilfrido traiectis victi atque profligati, diuina vindicta tantũ eorum scelus & nefas persequente periêre, prout illis S. Augustinus eorum Apostolus paulo ante prædixerat. Simili postea rebellionis schismaticæque contumaciæ fuligine denigrati Scoti atque sordidati, eamdem indignationis & vltionis diuinæ seueritatem ab iisdem barbaris immanibus Anglis Saxonibusque domiti subiugatique subierũt. Vt illud Ieremiæ dictatũ à spiritu sancto [b] in eorum calamitatem rebellionis compleretur. [c] *Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo gentem robustam.* Et infra? *Quod si dixeritis quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me, & seruistis Deo alieno in terra vestra, sic seruietis alienis in terra non vestra.* Scilicet non amplius vestra. Quia per furorem armorum ab extraneis vos ipsos dura vexaturis seruitute, possidebitur. Porro Deos plane alienos colere, & iniquo idololatricoque cultu venerari hæretici schismatici conuinci possunt, eo quod vnus Deus non nisi in vna rectè ecclesia adoratur, supremoque honore colitur; à cuius directione obsequioque quisquis exorbitat, ad alienos Deos, id est dæmoniorum cultus sacrilegus & idololatra properare conuincitur: iuxta Samuelis illud. [d] *Quasi peccatum Ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Non minori iræ Dei flagello percossi sunt alii populi, quondam catholici & principi ecclesiarum Christianarum, sedi Apostolicæ ecclesiasticęque monarchiæ præsuli Romano parere sueti: Postquam pertæsum illos obedientiæ huius Apostolico sancti Petri throno consecratæ obsequiique fuisset: Ab immanium ferarumque gentium Christi nesciorum fidei, crudelibus armis subiugati in sanguine suo obruti, cum ignominiosa seueritate perierunt. Cuius desolationis extremæ, suo grauissimo infortunio à rebellione sua contra ecclesiarum reginam profecto testimonium triste lugubreque nimis vere perhibuerunt [e] Africani, à Vuandalis exterminati, [f] Hispani à Sarracenis subiugati: totque populi orientales miserè tandem in Turcarum crudelissimorumque Christianæ religionis hostium indignissimam redacti seruitutem, propter easdem rebelliones & schismata: quibus se contra regnum Dei, thronumque regni Christi cui S. Petri successor præsidet, atrociter armarunt. Henricus vero 3. qui tot annos tanto dissidio schismaticoque furore contra hoc Dei in terris sacrosanctum monarchicumque solium omnium Dei hostium roboratus fœdere pugnauit, Dei patientia, illius continuationem grauitatemque contra sponsam suam scelerum (qua ille flagitiosius diutiusq; abutebatur) amplius ferre nõ valente: tandem hic diuersis agitatus anxietatibus & angustiis, diuina illum ira persequente relictus à suis & à proprio filio Conrado, creato Longobardorum rege, armis, permittente & vltore Deo, propter illius scelera multa, fatigatus & agitatus, in eam desperationem conscientia accusatrice, & tortoris instar pœnas vrgente deductus est: vt manibus propriis sibi necem suo cruentatam sanguine consciscere voluerit, votumque ferale nisi ab astantibus prohibitus effectu cõpleuisset. Vt his verbis [g] Bertoldus huius scri-

[a] Bedæ l. 1. hist. Aug. l. c. 2. & 3.

Britanni ac Scoti schismatici ob suam à sede Apostolica defectionem à Barbaris victi.

[b] Beda ibid.

[c] Ierem. c. 5. v. 15.

Ierem. ibid. v. 19.

No. Rebellantes sedi Apostolicæ dici quodammodo idololatras & qua ratione.

[d] 1. Reg. c. 15.

Ruina & captiuitas multarum gentium à Barbaris propter suas rebelliones in sedem Apostolicam.

[e] Ex Procopio de bello Vuandal. Victore Vticẽs. de persecutione Vuandalica, Saluiano & aliis.

[f] Tudensis in historia Hispanorum circa annum 713.

Henricus imperator post multas rebelliones ac pugnas contra sedem Apostolicam grauissimè punitus à Deo.

[g] Bertoldus scriptor sui temporis an. 1093.

A ptor temporis fidelissimos asseruit, [h] *Henricus pater*, Regis scilicet Conradi, *in quamdam se munitionem contulit*, (scilicet Veronam) *Ibique diu absque regia dignitate moratus, nimioque dolore affectus seipsum*, (vt aiunt) *morti tradere voluit, sed à suis præuentus ad effectum venire non potuit.*

Sic in hominum improborum statu, miseriarum cumuli crescunt, dum auersi à Deo per scelera sua eius sponsæ pacem turbare, eamque variis concussam rebellionibus vexationibusq; destruere moliuntur. Sed est iudex in cælo qui omnes impios illorum conatus, ex hoc diuino solio tanquam ex alta specola prospicit, vt irritet & in nihilum redocat, sicut operatores istorum. Quos præter afflictiones pœnasque temporales æternis à statu gratiæ delapsos, & sic in nihilum respectu gloriæ sempiternæ reuocatos, suppliciis animi corporisque mactabit 5. At prosperitates quas

B sincera filiorum Dei obedientia & religiosa obseruantia erga spirituales parentes Christi Domini vicarium illiusque sponsam, ecclesiæ sanctæ regnoque pariunt, ex eo nascuntur. Quod illi verè viuant, Deique gratia veluti spirituali vita hic cumulate foueantur, vt postea in cælo gloriæ vita potiantur. Non sic impii illis parentibus rebelles non sic. Pia siquidem ac erudita magnorum ecclesiæ doctorum obseruatio est, impios omnes peccatorum lue contagioneque deuoratos, reductos esse in nihilum, *Respectu esse gratiæ sine quo nullus saluari poterit. Quoties à bono deuias, à verbo te separas, quia ipsum est bonum, & ideo nihil efficeris, quia sine verbo es sine quo factum est nihil?* [i] Aiebat S. Anselmus, qui illud sancti Augustini audierat & legerat: [k] *Nihil fiunt homines cum peccant.* Eò spectant verba hæc sancti Bernardi apud Eugenium scripta. [l] *Peccato redacti in nihilum iterato creati sumus vt simus aliquod initium

C creaturæ eius.* Et in sermone de triplici cohærentia hæc habet: [m] *Ego ad nihilum redactus sum & nesciui, vere ad nihilum id est ad peccatum, & nesciui, quia non fui ibi cum primus parens meus deorauit me morsu amarissimo.* Hanc in nihilum reductionem per peccatum confirmauit Apostolus cum dixit. [n] *Si habuero fidem ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero nihil sum.* Rectè quidem peccator nihil esse dicitur, quoad esse gratiæ, quod extinguit peccatum: licet regnante in illius anima peccato aliquid esse quoad esse naturæ censeatur. Secundum rei veritatem vt doctissimè [o] D. Thomas in hanc Apostoli sententiam, & post eum [p] Caietanus exponunt. Hæc in transcursu dicta quæ pluribus pii speculatiuique doctores examinant & illustrant. Ex quibus illud deducam verissimè vanos admodum esse

D impiorum hæreticorum, schismaticorumque contra ecclesiam sedemque Apostolicam conatus cum sit. *Murus inexpugnabilis aduersus quem*, vt ait [q] S. Augustinus, *quisquis arietat confringetur*, Et in nihilum redigetur morte non temporali, nisi quoad vitam corporis transitoriam in terris, sed æterna iniquitatum funiculis attracta: qua, omni esse gratiæ & gloriæ penitus orbatus, scelerum suorum fæcem virusque in inferno potabit, ibique corruptum miserumque esse naturæ retinebit: vt in eo sub æternorum cruciatuum tormentorumque pondere miserabiliter sine vlla à sempiternis doloribus relaxatione gemat, dẽtiũq; stridore sine vllo cõsolationis refrigerio, sed cũ plena desperatione grauiter eiulãdo lamẽtetur.

[h] Vt scribit Vdescalcus in rebus gestis Eginonis Abbatis.

5. Pars.

5. Antithesis per nostrique ecclesia, sedisque Apostolicæ rebelles subditique, vere sunt ac viuunt vita gratiæ hic, & gloriæ in cælo, contra persequentes illam duplici morte percelluntur.

[i] S. Anselmus lib. soliloquiorum cap. 5.

[k] S. August. tractat. 1. in S. Ioann.

[l] S. Bernard. l. 5. de considerat. ad Eugen. cap. 10

[m] S. Bernard. ser. de tripl. cohærentia vinculorum.

[n] 1. Corinth. c. 13.

[o] S. Thom. in Corinth. c. 13

[p] Caiet. ibid.

[q] S. Aug. ser. 15. de verbis Apostol.

3. Pars. Antithesis 6. *Vt hæretici schismaticique sedis Apostolicæ ruinam molientes se perdunt, sic contra boni catholici eiusdem sedis gloriam quærentes ac obedientia sua venerantes suā salutis securitatem stabiliunt & acquirant.*

Atqoe vt hæretici eurumque suffragantes erroribus schismatici dum sancti Petri cathedræ salutis Christianæ sanctuario pestilentiæ & Antichristi cathedram opponentes in Pontificiæ dignitatis ruinam rebellionis æstu conspirant, se manifesto propriæ salutis naufragio præcipitaot. Sic contra verè Christiani catholicæ, Apostolicæ Romanæque communionis & vnitatis appetentes & auidi, dum religiosa obedientia & obsequio fideli Romanæ Pontificiæque maiestatis sanctum sacrumque principatum venerando, protegere atqoe defendere conantur, suæ salutis secnritatem pariunt, arque pace conscientiæ sinceroque cordis gaudio in hac miseriarum valle perfruentes confidenter diuina freti misericordia, cælestis gloriæ trophæa laurosque præstolantur. Digna sancti Bernardi sententia in huius catholicorum religiosè ac fideliter ecclesiasticæ cathedræ obedientium fauorem prosperitatis. [a] *Tolle propriam voluntatem & non erit infernus*, Atque huic saluti fidelium sic obsequentium maxima ecclesiæ gloria, atque prosperitas annexa est. Si enim tantæ fuerit gloriæ & felicitatis Romano imperio consulibus regnantibus obedientia obsequiūque Romanorum suis ducibus inseruientium, quæ tanta fuisse memoratur: vt maior Africanus Romani ductor exercitus asseuerare non dubitauerit, [b] tantam se de militum suorum obedientia sibi habere certitudinem, *Vt si eis ex promontorio in mare præcipitationem iuberet, citra omnem apprehensionem hæsitationemque deliberationis, suo imperio moram gesturos.* Quòd obedientiam imperatoris, propriæ vitæ præferendam crederent. Inde maxima imperio Romano potestas credita & felicitas adiuncta. Quid catholicorum pari constantia non imperatori Romano sed Pontifici monarchæ ecclesiastico obedientia animusque obsequens ecclesiæ ipsisqoe magna charitate obedientibus felicitatis allaturus est? *Felix qui rectè superioribus facto ipso scit obedire. Da operam ne quid inuitus vnquam facias*, inquit [c] Seneca. *Qui imperia libens excipit, partem acerbissimam seruitutis effugit, facere quod nolit. Nec qui iussus aliquid facit miser est: sed qui inuitus facit. Itaque sic animum cōponamus vt quidquid rex exiget id velimus.* Si hoc verum quo ad moralia inter paganos, quantò verius quo ad diuina, & supernaturalia inter Christianos? Obediētia inferiorum populorumque in ecclesia oexus est atque funiculus concordię, pacis publicæ, atque robur catholicæ vnionis ad hostes Dei ecclesiæque comprimendos. Hinc enim reciproca fit pastoris orthodoxi, cum fideli populo dilectio, qua dæmones eorum satellites ac ministri quo ad possunt ecclesiæ interitum per insidias & dolos inhiantes exterriti victique propelluntur. Vt dicebat [d] S. Basilius epistola ad Nicopolitanos, eos ad obedientiam amoremque sui Episcopi recens electi contra omnes hæreticorum schismaticorumque fraudes & conatus exhortans ista inter alia dicendo: *Nihil sic absterret tam principes quam reliquos pacatum hunc statum inuidentes, ac concors erga concreditum vobis Episcopum dilectio & infracta resistentia. Incutit enim illis omnium malorū conatuū desperationem, si nec clerum nec plebem inuentionem illorum amplecti viderint.* Si obedientia dilectioque à fideli populo, particulari præstita episcopo tanta bona ecclesiæ cætuique catholico parit, quantò plura obedientia à fidelibus populis vniuersali pastori omnium

a S. Bernard. ser. 3 de resurrectione. *Obedientia militum Rom. ducibus suis maxima.*

b Brusol. 4. c. 30.

Felix qui bene superioribus obedit.

c Senec. ep 62

Obedientia fidelis populi atque dilectio filialis in pastorem ad summe nicum & alios dæmones fugat.

d S. Basil. epi 73 ad Nicopolitanos.

4 Pars. 7. Antithesis *Vera catholicorum obedientia magni præmiis honoratur & contra rebellio &c.*

A Episcoporum aliorumque prælatorum principi sedique Apostolicæ omniom ecclesiarum capiti consecrata, bona dabit? Quæ insuper cultoribus suis munera multa præmiaque largitur, quæ per murenulas aureas vermiculatas argento designātur, quas sponsus æternus, rex gloriæ Christus sponsæ suæ animæ nempe fidelium ecclesiæ filiorum facturum se in cāticis pollicetur. [e] Qoæ monilia mystica scilicet diuersæ spiritus S. gratiæ & dona Christi sponsi pro maximis ornamentis collo sponsæ appensa circumferuntur, quod sponsæ collum spirituale vere apposiréque fidelium catholicorum animæ ioxta hanc Origenis [f] expositionem obedientia nuncupatur. Cum ait: *Ceruix tua speciosa facta est, sicut redimicula* (*quod versio communis legit. Collum tuum sicut monilia*) post in modum dilucidationis & interpretationis subB iunxit. *Et merito quidem: quam enim prius præuaricationis inobedientia turpem fecerat, nunc obedientia fidei speciosam facit, & pulchram. Ceruix ergo tua speciosa facta est, sicut redimicula: redimicula enim sunt connexiones monilīū quæ in ceruicibus sedere solent, ex quibus descendit per omne collum reliquus ornatus. Ceruicem vero diximus subiectionem & obedientiam, eo quod quasi iugum Christi suscipiat & fides eius obedientiam præbeat. Ornamentum ergo ceruicis eius quæ est obediētia Christus est; ipse enim prior factus est obediens vsque ad mortem.* Cuius obedientiam patri æterno præstitam illi verè catholici feliciter æmulantur. [g] Qui vt Christus Dominus patri suo obediens fuit vsque ad morrē, mortem autem crucis, sic patri sanctissimo ipsius Christi Domini vicario, ecclesiæque sponsæ illius sacratissimæ tanto obedientiæ sinceræ desiC derio ardoreque charitatis obsequuntur, vt pro illis occumbere morti vitamque multo cum sāguine profundere non dubitent. Iode in illos sic ad Christi Domini exemplar obedientes, sanctissimis patri matrique spiritualibus, multa eaque sublimia bona ac præmia meritorum de Christi Domini obedientiæ fontibos hausta deriuantur. Quæ ipse Dominus in canticis murenularum aurearum argento vermiculatarum nomine complexus est. Congruum quippe iustitiæ, diuinæq; misericordiæ conoeniens vt collum illud mysticū sponsæ scilicet animæ fidelis obediētiæ, quod Iugum Domini portauit, mandata nempe eius & iussa præfectorum eius ecclesiæ, tandem ablato discussoque iugo, multis decoretur ornamentis prēmusque reficiatur eximiis. Propter hoc dixit Apostolus de Christo Domino loquens. [h] *Factus* D *est* (scilicet per passionem & glorificationē suam) *omnibus sibi obtemperantibus causa salutis æternæ.* Circa cuius æternæ salutis expectationē, ne quæ fidelium animarum sanctæ atque catholicæ splēdoribos obedientiæ fulgentium ancipiti suspensione distracta dobitando nutaret. Sic vnāquamque fidelium catholicorum animam, sponsam suā Christus Dominus in Cantico verbis cōpellat amicis: [i] *Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni*, quibus vocibus illa subiungitur gratissima: *Coronaberis.* Quod videlicet illi fideles immarcessibili sempiternæ glorię lauro præcingi coronarique mereantur, qui voci sponsi vocantis ad se imperantique obediendo ore, corde & opere procumbunt. [k] Propter quæ ter reperita voce, *veni*, Dominus appellauit, vt etiam hac trina vocis iteratione, tribus obedientiæ gradibus officiisque præcipuis quæ sunt Deo, Papæ eius

e Cantic. cap. 4. v. 11.

Collum sponsæ est obedientia fidelium catholicorum animæ Christi corporis mystici meritorie iunctorum.

f Origen. ho. 2. in cantic. 1. v. 10. exponens collum tuum sicut monilia.

Ornamentum colli sponsæ scilicet obedientiæ catholicæ animæ est ipse Christus scilicet gratia & beneficia eius animo obedienti collata.

g Philip. 2.

h Hebræor. c. 5. v. 9.

i Cantic. c. 4. v. 8.

Præcipui gradus obedientiæ Deo, Papæ, ecclesiæ coronas præmiorum recipient.

k Cur ter vocauit Christus D. sponsam suam ad coronam gloriæ,

Magna obedientia vis ad rapiendum cælum.
a S. Matth. c. 11.

vicario & ecclesiæ in omnibus obedire, à quibus reliqua in omnes alios superiores obedientiæ munera diffunduntur, præmiorum coronas hic & in cælis assignari suo misericordi iudicio demonstraret. Et quoniam Domini nostri testimonio,[a] *Regnum cælorum vim patitur & non nisi violenti rapiunt illud.* Non mirum si idem ipse Dominus æternus fidelium animarum sponsus, vt vires obedientiæ quæ salutari violentia cælum rapit, exprimeret, eam altissimæ turri eburneæ ædificatæ cum propugnaculis comparare & assimilare voluerit. Hæc sponsæ suæ animæ fideli dicens: *Sicut turris, Dauid collum tuum,* (scilicet obedientia tua, vt supra mysticè ex patribus expositum, *quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea omnis armatura fortium.*[b] Quam turrim Dauid eburneam cap. 7. vocat. His robur & fortitudinem fidelium Christianorum obedientiæ inuincibilem per prophetam suum Christus Dominus exprimere voluit: quia vera & perfecta verè catholicorum obedientia, Deo, vicario eius, & sponsæ sanctissimæ religiosè & constanter inuiolata, expugnari nō potest. Sed quæ potius potētissimos hostes, terribilesque domat, subigitque: de quibus gloriosas victorias spoliaque reportat. Propter quod sponsus addidit.[c] *Mille clypei pendent ex ea omnis armatura fortium:* Nempe veluti spolia detracta hostibus in memoriam partæ victoriæ sempiternam, iuxta illud sapientis,[d] *Vir obediens loquetur victorias.* Inter quas illa est memorabilis se ipsum vincere, animumque in obsequium Dei, eiusque in ecclesia sua militante ministrorum vota & imperia iusta captiuare. Vt ex loci huius expositione à[e] sancto Gregorio profecta manifestum est, dicente: *Vir obediens loquetur victorias: quia dum alienæ voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus.* Sed quia hæc catholicorum bonorum obedientia fortis & potens ad victorias & præmia cælestia esse nequit, nisi sit sincera, pura, innocens, charitate, aliisque condita comitataque virtutibus: Ideo sponsus vt hanc obedientiæ puritatem amicamque cum ea aliarum virtutum coniurationem designaret, illam turri eburneæ similem esse dixit. Quod[f] S. Gregorius interpretans dona scilicet ouem vnam & inaurem vnam (quæ amici cognatique[g] Iob. post dissipatas miseratione diuina priorum calamitatum nebulas atque procellas obtulerunt) elegantissimè atque more suo diuinitus talibus expressit. *Notandum vero est,* inquit, *quod hoc loco cum inaure ouis, cum oue inauris offertur, quia nimirum innocuis mentibus ornamentum obedientiæ iungitur, quare Iobo nemo inaurem sine oue, nemo ouem sine inaure obtulit, quia redemptori suo non obedit, qui innocens non est, & innocens esse non potest, qui obedire contemnit. Quia vero ipsa obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est, non terrore pœna, sed amore iustitiæ cuncti qui ad conuiuium venerunt. auream inaurem obtulisse perhibentur, vt videlicet in ea qua exhibetur obediētia, charitas fulgeat, quæ virentes omnes quasi auri more cætera metalla transcendat.* Hæc ipse. Quibus apparet verā piorum catholicorum obedientiam resignationemque voluntatis in manus sanctissimi patris, & ecclesiæ nunquam esse solitariam: sed aliis Christianæ vitæ virtutum bene munitam præsidiis, atque inprimis charitatis omnium Christianarum virtutum reginæ, charismatis pulchritudinibusque decoratam. Sicut contra, rebellionem audacem, superbiamque hæreticorum schismaticorumque contumaciam, aduersus augustissimam patris sanctissimi, pastorum omnium ecclesiæ principis, rectorisque maiestatem, grauissimis semper comitari fœdarique flagitiis, diuina humanaque, vti pluribus supra demonstratum est, oracula testimoniaque comprobant. Propterquæ his ignes æterni cruciatusque nisi resipiscant in inferno parantur; sicut illos verè sincerèque catholicos propter diuinas & immortales perfectionis puritatisque Christianæ virtutes in ipsorū corde & corpore sublimioribus obedientiæ catholicæ defixas radicibus diuina immortaliaque in cælo præmia præstolantur.

b Cantic 4. & 10. Cant. 7.
c Cant. 4.
d Prou. 21.
Se ipsum per obedientiam vincere magna victoria
e S. Greg. l. 34. moral. c. 11.
5 Pars.
8. Antithesis. Vera catholicorum in S. sedem obedientia aliis semper comitatur virtutibus, sicut hæreticorum schismaticorumque rebellio aliis semper inquinatur flagitiis.
f S. Gregor in cap. 42. v. 11.
g Iob l. 34. moral. c. 10.

CAPVT VII.

Stantibus in orbe Christiano virtutibus, Ecclesiæ Monarchia gloriosa felixque floruit, vitiis contra dominantibus emarcuit multisque in locis miserè corruit.

1. *Quamdiu in Christiano orbe virtutum stetit imperium cum honore & reuerentia, tamdiu florens & beata fœcunda subditis populisq; obsequio ac pietate feruidis, itemque variis trophæis atque prosperitatibus illustris ecclesiæ sancta Monarchia substitit.*
2. *Vitiis vero regnantibus, corruptioni confusionique locum dantibus, aut tota multis in locis collapsa corruit, aut maxima ex parte in aliis imminuta gemens elanguit.*
3. *Testimonio & exemplo duorum imperatorum Iustiniani senioris, & Heraclii, atque Christianorū in terra sancta contra Saracenos pugnantium vtrumque comprobatur.*

Recte quidem mihi moralis ille inter latinos philosophiæ princeps[b] Seneca dixisse videtur, aduersus virtutem hoc posse *Calamitates, damna & iniurias quod aduersus solem nebula potest.* Quia sicut sol omni nube superior; sic virtus calamitate & iniuriis: & sicut sol claritate sua orbem in quo cietur, motuque continuo circumuoluitur, ab omni spissæ nubis atrore vindicat: sic virtus regnum & imperium, in quo sedet regina potens, atque pacificæ directionis sceptro virgulaque diuina dominatur, ab omni calamitatum, aduersitatum, sinistrorumque casuum nigredine iactationeque defendit. De Christianis dominationibus principatibusque solum mihi sermo: extra quos, *falsa est omnis virtus ad meritum æternæ vitæ etiam in rectè factis,* vt S. scribit August. *absit,* inquit, *vt vera sit virtus nisi in homine iusto,* scilicet Christiana charitate flagranti, in quo est vera iustitia vt ipse ait. l. de vita & gratia cap. vlt. & lib. 1. retracta-

b Senec. epis.
A tempore Constantini magni nunquam ecclesiæ salus & Christianorum prosperitas oppressa nisi cum virtutis nullitas oppressa est.
D. August. l. 4. contra Iulianum c. 3.

1. retracta.c.3. vbi retractat quod lib. 1. de ordine cap. 3. dixerat. Scilicet, *Philosophos non vera pietate* scilicet Christiana *praeditos virtutis luce fulsisse.* Replicentor omnes Christianorum historiæ, omnes ecclesiastici annales ab imperio seculoqoe Constantini magni ad nostra vsque tempora fideliter euoluantur. Nusquam ecclesiasticæ monarchiæ vim à calamitatibus publicis illatam fuisse, statusqoe Christianorum principum, discordiis ciuilibus, motibus bellorum exterorum, aliisque miseriis quæ superoenerint, interturbatos inueniemus: nisi cum virtutihus illata vis est, & earum auctoritatem splendoremque dominantia vitia violatum & oppressum longè ab imperii reipublicæque Christianæ ditionibus indignissimè pepulerunt. In promptu ratio? *Quia iustus est Dominus & rectum iudicium eius.* Qui propterea miserias calamitatesque publicas, quæ solo pecca- B totum publicorum semine pestifero generantur, in regna Christiana, resque publicas dulci ecclesiæ suæ iugo religiosè mancipatas concurrere nunquam & impetu sæuo conglomeratas irrumpere patietur; nisi prius harum societatum sub

a Psal. 118.

Christi vexillo militantium corpora mentesqoe scelerum pestes attigerint. Quod copiosius & abundantius capite sequenti notum fiet: [a] Etenim quæ miseria publicaque desolatio illos posset populos opprimere, qoos Dominus sua potenti clementique protectione custodit: Quem Christianorum statum aduersorum casuum tempestates, motusque ærumnarum violenti concutere tantillumue commouere valerent, in quorum medio stat ipse Dominus auxiliorum miserationibus affluens? [b] *Si Deus pro nobis quis contra nos?* In coius præsentis gratia atque virtute confidens [c] Iob, vt de omnibus suis angustiis impauidus patiendo triumpharet, hoc solum ab ipso supplex obtestabatur. *Pone me iuxta te & cuiusuis manus pugnet contra me.* Hoc salutari Dei misericordis auxilio freti Israelitæ vt piè viuendo bene de hostium suorum confusione, victoriaque de illis reportanda sperarent, ita Moyses Dei iussu eos hortabatur. [d] *Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos quia Dominus Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra aduersarios dimicabit: vt eruat vos de periculo.* Dauid conscientia recte factorum per Dei gratiam exultans se hoc Dei auxilio de hostibus suis trophæa retulisse his verbis ostēdit. *In Petra,* scilicet in Christi Domini vēturi virtute & meritis, *exaltauit caput meū super inimicos* D *meos.* [e] Qui postea de ciuitate Dei, id est de societate bonorum, cætibusque hominum iure catholicaque religione sociatorum loquens, [f] *Deus,* inquit, *in medio eius non commouebitur, adiuuabit eam Deus mane diluculo.* Allicit quippe fidelium virtus ad se Dei miserātis auxilium, oe eos circūstantium inimicorum furores, & aduersitatum temporalium, æternarumque tempestates obruant. *Quamdiu enim oues fuerimus,* inquit [g] sanctus Chrysostomus, (scilicet piè viuendo & rectè humiliterqoe ecclesiæ pastoribus obediendo) *Vincimus, etiam si mille circumstent lupi superamus & victores sumus: quod si lupi fuerimus (scilicet malè viuendo & pertinaciter pastoribus ecclesiæ reluctando) vincimur.* Tunc enim pastoris auxilium recedit, *qui non lupos sed oues pascit.* Nun-

Deus nūquam populos, ubi ... calamitatibus castigat nisi propter publica scelera & communia.

Vbi Dei adiutoriū, ibi abest omne malum.

b Rom. c. 8. v. 31.

c Iob 17. v. 3.

d Deuter. 20.

e Psal. 26.

f Psal. 45.

Quandiu boni sumus Deus custodit nos, secus deserit.

g S Chrysost. homil. 34 in Matth post initium.

A quid hoc ipse Daoid de oue factus per adulterium homicidiumque lupus rapax expertus est? Quo igitur ista tristitię eius indiciat? [h] *Dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Sed quid inde? Auertisti faciem tuam à me.* Scilicet auxilium tuum, *& factus sum conturbatus.* Constantini magni virtutes inter quas pietas & religio Christiana supereminebant, salutem imperio, ecclesiæ Christi pacem, amplitudinem populorum & non mediocre incrementum gloriæ ipsiq; principi in terris cum imperio mundi, destructis triumphatisque tyrannis ecclesiæ persecutoribus, Maximino, Galerio, Maxentio atque Licinio mirabiles prosperitates, & in cælis postea felicitatis æternæ gaudia pepererunt. De quo copiosè multa libro primo tertiæ partis dicenda sunt. Mira refert [i] Osorius de prosperi- B tatibus ecclesiæ imperioque Romano, quæ à senioris virtutibus Theodosii profluxerunt: cum hæc inter alia à nobis supra commemorata recenset. *Vniuersæ Gothorum gentes, rege defuncto (scilicet Athanarico) aspicientes virtutem benignitatemque Theodosij Romano se se dediderunt imperio: in hisque etiam diebus Persæ qui Iuliano interfecto aliisque imperatoribus sæpe victis nunc etiam Valente in fugam acto recentissima victoriæ satietatem cruda insultatione ructabant, vltrò Constantinopolim ad Theodosium misere legatos pacemque supplices poposcerunt, ictumque tunc fœdus est quo vniuersus Oriens vsque ad nunc tranquillissimè fruitur.*

h Psal 29. v. 7. & 8.

Felix ecclesia & Romanum imperium, regnantibus Constantino & Theodosio, & aliis similium virtutum principibus propter eorum pietatem aliasque virtutes.

i Orosius l. 7 c. 34.

Virtus Theodosii victores barbaros voluntario ipsi subditos fecit.

Et quod est memoratu dignissimum & diuinæ misericordiæ singulare specimen, etiam regnantibus imperatoribus infidelibos, Romano impe- C rio Deus incrementum dedit potestatis, amplitudinis & prosperitatis per quod suæ in illo religionis ecclesiæque fines & termini fœtu oouæ prolis extenderentur. Quod Melito Sardensis in Asia Episcopus Apologia pro christianis ad M. Aorelium imperatorem his præter cætera verbis expressè notauit. [k] *Diuina quam nos excolimus religio, antea inter barbaros insigniter viguit: quæ cum apud gentes tuas, præclaro & eximio Augusti regno, à quo paternum duxisti genus, floreret: ipsi imperio quo tu potiris, cum primis fausto ac felici præsidio fuit. Nam ex eo tempore Romani imperii fines magna cum amplitudine & splendore dilatati sunt: cui tu non modo iam successor fortunatus es, sed etiam cum filio futurus es. Modo diuinam illam religionem tueare, quæ simul cum Augusti regno apud vos cum incepta, iam* D *vna cum imperio enutrita accreuit &c.* Quod si Romano imperio tanta dedit Deus felicitatis temporalis incrementa, principibus etiam ethnicis tunc fasces imperii teneotibus, sed ipsius veram fidem religionemque pacificè crescere sinentibos, quanta maiora dabit imperiis & regnis Christianis verè catholicis, in quibus reges ac principes pietate christiana aliisq; virtutibus illustres ecclesiæ sanctæ monarchiā nō modo viuere sinunt, sed quòad possūt illius amplitudinē splēdorēq; dignitatis summæ procurant, atq; Christi Domini vexilla sequentes nullos pro illius fide ecclesiaque Catholica Apostolica & Romana labores quamtumuis graues subire detrectant?

Etiam Deus regnantibus imperatorib. ethnicis imperio Rom. incrementum dedit potestatis & prosperitatis propter sua in eo religionis & ecclesiæ amplificationem.

k Apud Eusebium l. 4. hist. cap. 25. Anno Domini 172.

Sed cum in Christiana republica atq; regno vitia dominātur, necnō populis princibusq; præsūt, labentibus atque pereuntibus virtutibus; tum

2. Pars: Regnantibus vitiis miseriæ nascuntur & adueniunt, prosperitates vero pereunt & aufugiunt.

Iudæos propter suam in Deum suum peccata à se victos Romani credebant.

demum calamitates vndique irruunt, & prosperitates euentusque secundi dilabuntur. Adeò verum illud, vt etiam hæc in ethnicorum adhuc Romanorum animis penitus insederit opinio, Iudæos propter grauissima eorum in Deum suum commissa scelera à se domitos superatosque fuisse. Quod sanctus Hieronymus in Zachariam cap. 11. commentario his verbis testatus est. [a] *Legamus veteres historias & traditiones plangentium Iudæorum, quod in tabernaculo Abraha vbi nunc per singulos annos mercatus celeberrimus exercetur: Post vltimam euersionem quam sustinuerunt ab Hadriano multa millia hominum venundata sunt, & quæ vendi non potuerunt translata in Ægyptum, & tam naufragio & fame quam gentium cæde truncata. Illi vero victores & Domini vltores qui occidebant & non dolebant, vendebant pecora, atque dicebant: Benedictus Dominus, dites facti sumus, hanc habebant sententiam. Propter peccata sua, offendêre Deum suum Iudæi: ideo eos oppressimus & ex pretio eorum dites facti sumus.* Hæc sanctus Hieronymus qui alibi maiore luctu & mæstitia Christianorum clades à peccatis suis eductas quam Iudæorum ruinam cædesque lamentatur, Romanique imperii depressum miseriis publicis supercilium, nec non ignominiosam captiuitatem & oppressionem vrbis mundi dominæ deplorat. [b] *Nostris peccatis barbari fortes sunt: nostris vitiis Romanus superatur exercitus, & quasi non hæc sufficerent cladibus, plus pene bella ciuilia quam hostilis mucro consumpsit. Miseri Israelitæ ad quorum comparationem Nabuchodonosor seruus Dei dicitur. Infelices nos qui tantum displicemus Deo vt per rabiem barbarorum illius in nos ira desæuiat.* [c] Et paulo post: *Proh pudor! Et stolida vsque ad incredulitatem mens! Romanus exercitus victor orbis, & Dominus ab his vincitur: hos pauet, horum terretur aspectu, qui ingredi non valent, qui si terram tetigerint se mortuos arbitrantur. Et non intelligimus Prophetarum voces: fugient mille vno persequente! Et non amputamus causas morbi, vt morbus pariter auferatur, &c.* [d] Gildas antiquus rerum Britannicarum scriptor diræ stragis meminit, qua Britannia propter incolarum præcipue sacerdotum scelera, à Scotis & Pictis barbaris infidelibus anno Domini 446. vastata est. Quam stragem vastationemque populorum exigentibus peccatis eorum gratam acceptamque fuisse Deo constare potest, ex eo quod victores ac vastatores eorum Scotos & Pictos propter hanc peccantibus immissam ruinam Deus præmio affecerit, dono nempe fidei & conuersionis ad Christum: sicque ad eius clarissimam religionis sanctissimæ lucem ex errorum infidelitatisque tenebris emergentes ingenti beneficio remunerauerit. Vt illud planè diuinum Dei vaticinium per os [e] Oseæ prophetæ prolatum liceat de illis populis ad Christum conuersis occinere. [f] *Non plebs mea vos & vocabo non dilectam, dilectam, non misericordiam consecutam misericordiam consecutam.* Ne queri iuste possit populus Dei, non pro religione, sed pro iniquitate captiuus diabolo, premi durius afflictionibus per inimicos crucis silente ac permittente Deo: sciant peccatores terræ Deum grauius irasci Christianis peccātibus, & fidei sanctitatem vitæ improbitate fœdantibus, quam infidelibus Deum ipsum verum nescientibus. Nec plus proficient Christiani peccatores nominis Christiani quo indignissimi sunt, sanctitatem prætexentes ac reclamantes, vt à suis liberentur infortuniis non liberati à peccatis, quam Iudæi quondam clamantes. *Templum Domini templum Domini*: audient pro responsione à Domino sicut Iudæi quondam: [g] *Nolite confidere dicentes templum Domini, si benedixeritis vias vestras habitabo vobiscum. Secus relinquam vos miseros.* [h] Quia non propter locum gentem, sed propter gentem locū elegit Deus. Funestissimo omnibus de nomine & templo Dei malè viuendo iniustè gloriantibus exemplo [i] Nicæna ciuitas esse poterit, cōcilio primo œcumenico 318. Episcoporum corona celeberrimo maximè quondam honorificata, in qua catholica fides de Christi diuinitate contra scelestissimum Satanæ satellitem ac ministrum Arium conscripta atque confirmata fuit. Quæ quia Arianorum venena suis inclusa visceribus postea fouit, eaque in aliorum contagionem mentium suorum criminum corruptione grauiter exhalando prouexit: vltrice ira Dei, terribili terræ motu tota deturbata corruit, vt [k] sanctus Gregorius Nazianzenus & [l] Socrates scriptis suis memoriæ prodiderunt: sicut supra meminimus, vt vnusquisque mentis capacior altæ, quæ verè sapientis est, illud agnoscat. [m] *Nationis iniquæ diræ sunt consummationes.* Sed diriores si gens hæc iniqua moribus, & fidei erroribus absorpta, de sanctissimo Christiani nomine, quod illi per sacrum Deus baptisma donauit in medio scelerum suorum impudenter audeat gloriari. Diluuium quippe criminum in regeneratis populis sed ingratissimis, nimirum Dei beneficiorum oblitis, calamitatum diluuium secum trahit & adducit. Nolite errare, neue vos peccatores diuinæ misericordiæ spe pascatis inani, dicentem audite sapientem. [n] *Misericordia & ira est cum Deo: secundum iram Dei* [o] *non effugiet in rapina peccator: & omnis misericordia faciet locum vnicuique secundum meritum operum suorum.* Propter corruptos mores Christianorum, & propter Christianæ vitæ virtutum exilia, trophæaque vitiorum in illis cuiusque sexus conditionis & gradus Christianis, sub Philippo primo Christianorum Imperatorum, Deum ad vltionem istorum Christianorum, crudelissimam à Decio excitatam cōtra Christianæ fidei professores, ecclesiæque sanctissimæ viscera persecutionem permisisse S. Cyprianus copiosa narratione commemorat. [p] Vt cum inter alia sic lapsos affatus: *Si cladis causa cognoscitur, & medela vulneris inuenitur. Dominus probari familiam suam voluit: & quia traditam nobis diuinitus disciplinam pax longa corruperat, iacentem fidem & pene dixerim dormientem censura cælestis erexit: Cumque nos peccatis nostris amplius pati mereremur, clementissimus Dominus sic cuncta moderatus est; vt hoc omne quod gestum est, exploratio potius, quam persecutio videretur.*

Post hæc singulorum cuiusque conditionis & sortis corruptiones in suis à cultu diuino alienis cupiditatibus describens, ita persequitur. [q] *Studebant augendo patrimonio singuli & obliti, quid credentes aut sub Apostolis ita fecissent, aut semper facere deberent, insatiabili ca-*

Marginal notes:

a S. Hieron. in Zachar. c. 11.

Christiani propter vitia sua vincuntur à barbaris Gothis

b S. Hieron. epist. 3.

Deus magis irascitur peccantibus Christianis quam infidelibus.

c Hier. ibid.

d Gildas de excidio Britannorum destructorum à Deo propter peccata eorū

e Cap. 2. Oseæ.

f Rom. 9.

Persecutione populi Christiani peccato flagella Dei perseuerant.

g Hier. c. 7.

h S. Luc. c. 5. v. 13.

i 2 Machab. c. 5.

Nicæna ciuitas veneno infecta Arianorum terræ motu collapsa.

k S. Gregor. Nazian. oratione de funere fratris Cæsarii.

l Socrates l. 4. c. 16.

m Sap. c. 3.

n Eccles. c. 16 v. 12. 13.

o Eccles. 16. v. 14.

Propter corruptos Christianorum mores Deus contra ecclesiam suam crudelissimam Decii imperatoris persecutionem permisit.

p S. Cypr. l. de lapsis. No. has.

Omnes quærebant quæ sua erant non quæ Iesu Christi.

q S. Cyril. ib.

Singulorum cuiusque sortis corruptiones descriptæ.

pidisatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. A *Non in sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina, corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata, adulterati post Dei munus oculi, capilli mendacio colorati, ad decipienda corda simplicium callida fraudes circumueniendis fratribus subdola voluntates, iungere cum infidelibus vinculum matrimonij, prostituere gentilibus membra Christi: non iurare tantum temere, sed & adhuc etiam peierare, præpositos superbo tumore contemnere, venenato sibi ore maledicere, odiis pertinaciter inuicem dissidere.* Post hæc & alia plurima de deprauatis ecclesiasticorum moribus deque pastoribus in cute curanda marsupiisque auro & argento replendis plus æquo operantibus, rerum ad ouium suarum salutem spectantium minimè sa- B tagentibus, hanc subiunxit patheticè conclusionem: [a] *Quid non perpeti tales pro peccatis eiusmodi meremur. Cum iam pridem præmonuerit ac dixerit censura diuina.* [b] *Si dereliquerint legem meam & in iudiciis meis non ambulauerint: si iustitias meas profanauerint & præcepta mea non obseruauerint. Visitabo in virga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum.* Post diuinam exprimit misericordiam in præmonendo peccatores, vt pœnitendo fugerent à facie arcus diuinæ vindictæ: quam insensati peccatores non degustauerunt, nec præ cæcitate sua ab errorum tenebris educta minimè percipere potuerunt, hæc dicens. [c] *Prænuntiata sunt ista nobis & ante prædicta: sed nos datæ legis & obseruationis immemores, id egimus per nostra peccata vt dum Domini mandata contempsi-* C *mus, ad correctionem delicti & probationem fidei* [d] *remediis seuerioribus veniremus.* Hæc sanctissimus Doctor & Martyr indignationis diuinæ, grauissimæque calamitatum publicarum tempestatis ad viuum causas aperiens. Quem secutus longa post tempora Sanctus [e] Gregorius miserias ærumnasque grauissimas, quibus sua ætate à crudelissima immanissimorum Dei hostium Longobardorum inundatione prorumpentibus, Ecclesia, Romana ciuitas, totaque Italia propter malorum scelera Christianorum vehementissimè conflictabantur, amarissimè fleuit. Vt cum ita coram populo grege suo lachrymando concionabatur: *Quid est iam rogo quod in hoc mundo libeat? Vbique luctus aspicimus, vbique gemitus audimus, destructæ vrbes, euersa sunt castra, depopulati a-* D *gri, in solitudinem terra redacta est. Nullus in agris incola, pene nullus vrbibus habitator remansit: Et tamen paruæ generis humani reliquiæ adhuc quotidie & sine cessatione feriuntur, & finem non habent flagella cælestis iustitiæ, quia nec inter flagella correctæ sunt actiones culpæ.* Post peccatorum effectus scilicet ruinas populorum varias ita persequitur. *Alios in captiuitatem duci, alios detruncari, alios interfici videmus. Quid est ergo quod in hac vita libeat, fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, non iam gaudia sed vulnera amamus.*

Attilas Hunnorum Barbarorum ductor exercitus nunquam suos eorumque Barbarorum furores in orientales oras ad vastationem im- A perii orientalis immittere valuisset, nisi eum cum armata mano orientales suis peccatis ad se vocauissent. De cuius aduentu sæuo crudelique admodum Dei in illius partibus ecclesiæ funesto [f] Theodoretus expostulans lugubre talibus ingemuit. *Sacer dies nobis quidem consueta spiritualia attulit dona, tamen amari peccati fructus, illis frui cum lætitia non permiserunt. Hæc enim illorum germina & ab initio tribulos, spinas & sudores, & labores, & dolores germinarunt. Nunc vero etiam & terram ipsam aduersus nos concutit: Per terræmotus & Barbarorum turbas vndique aduersus concitat. Nos vero lugemus quoniam dum Deus bona largiri nobis cupit, contraria facere illum cogimus & pœnas infligere. Consolamur nihilominus dum eius misericordiæ abyssum in memoriam reuocamus & credimus, quoniam* B *non abiiciet Dominus populum suum, & hæreditatem suam non derelinquet.*

Ergo vt omnia prospera ex voto ad principes & populos fidei Christianæ participes affluunt & aduolant, dum virtus atque religio sincera, imperii in quo illi degunt, clauum habenasque moderantur: vt in prima huius capitis parte perspicuè & euidenter ostensum est. Sic contra funesta omnia atque misera statum remquepublicam eorum principum & populorum cum maximo ecclesiæ mœrore ruinaque exitialiter adoriuntur, in quibus impietates atque scelera dominantur. Quod in vtraque fortuna fausta & calamitosa plerique imperatores ac principes experti testari possunt, vt Iustinianus senior & Heraclius. Quorum ille de tribus mundi partibus, subactis ferocis- C simis hostibus Persis, Vuandalis, Gothis gloriose, feliciterque triumphauit, multisque annis in magna pace felicitateque, cum populis in orientali vixit imperio: quamdiu virtutibus eximiis, iustitia, pietate, religione, aliisque Christiano imperatore dignis illustris Romano pastori sedique Apostolicæ obedientiam obsequiumque filiale præstitit. [g] Vt Euagrius [h] Theophanes [i] Cedrenus [k] Corrippo huius temporis poeta in carmine de laudibus Iustiniani [l] Nicephor. veris historiis memoriæ prodiderũt. ab illis recedens virtutibus, plus iusto nimiumque multa imperiali potestate de sua capacitate, auctoritate sibi male persuadens, dum rebus sacris ecclesiæque reseruatis leges imponere, imperare ausu superbo præsumit, attollens se supra ecclesiæ Dei eiusque vicarii sta- D tuta & imperia, hæretica Eutychetis impietate fœdatus, turbatis retroque sublapsis imperii sui rebus, repentina morte ab vsura locis huius abreptus, vindicta Dei super eum vigilante vitam misere finiuit inglorius, temporali vita cedens ad inferna præcipitatur. Propter scelera multa, rebelliones præcipuè, quas in Romanum Pontificem ecclesiamque catholicam excitauerat, omnia in religione fideque Christi tumultibus discordiisque permiscendo demens excitauerat: vt [m] Euagrius scribit his verbis. *Iustinianus igitur cum omnia omnino turba & tumultu complexisset, mercedemque his debitam in extremo vitæ suæ tempore reportasset ad supplicia iusto Dei iudicio apud inferos luenda profectus est.* Similem variantis aleã fortunæ sortemq; bonã & malã pro diuersitate vitæ modo vultũ ad virtutes ad vi-

Marginal notes (left):

a S. Cyprian. ibi supra.
b Psal. 88.
c S. Cypr. ibi.
d Scilicet crudelissima sub Decio persecutione.
Perseuerant calamitates vehementius crescentibus populorum peccatis enormius
e S. Gregor. hom. 18. in Ezechiel.
No. Propositatos miseriarum multitudine ad contemptũ mundi inuitat S. Gregorius.
Attilas flagellum Dei vulgo dictum in oriente ad destructionem.

Marginal notes (right):

imperii propter peccata orientalium grassari eum manu armata permissus est à Deo.
f Theodor. ep. 41. ad Sallustianum.
No.
In vastationibus regnorum propter peccata boni spe futuræ redemptionis à miseriis in Dei misericordia consolantur.
3 Pars.
Reges ac principes beati dũ virtutibus insignes ecclesiæ pastorique sunt obedientes, contra vero miseri dum parere detrectant exemplo duorum imperatorum Iustiniani & Heraclii.
g Euagr. l. 4. c. 40.
h Tropha. in Miscello.
i Cedren in Iustio.
k Corippo de laud. Iustin.
l Nicephor. l. 17. c. 31.
m Euagr. l. 5. cap. 1.
Iustinianus senior propter scelera quibus vita non consistitur, ma denigrauit ad inferos præcipitatus.
De bona & mala Heraclii imper. vitæ sorte.

tia modo cõuertẽs Heraclius imperator expertus A est. Bonam, quamdiu deuotus & obsequens ecclesiæ patrique catholicorum sanctissimo, Christianæ religionis veritatem sanctitatemque pluribus aliis tinctus virtutibus corde & opere coluit atque veneratus est. Inde victoriæ illi contra Persas miraculosæ cessere: malam vero ac funestam vitæ sortem veræ priuatus fidei sensu persensit.[a] Cum tot Dei oblitus beneficiorum ecclesiæ sanctæ iussis præceptisque reluctans, hæreticæ contagionis veneno contaminatus, Monothelita factus, multis consumptus ærumnosæ vitæ morbis & augustiis, animam tandem miserabili exitu longe à salute sua fugiens efflando perdidit. Relinquens de se quasi in tabula egregiè effigiatum exemplar, quanto principes Deo ecclesiæque per obsequium filiale piumque firmiter inhærentes, potestatis felicitatisque cumulo cum B subditis sibi populis gloriosi perfruantur. Quanto autem recedentes ab eo eiusque sponsa sanctissima catholicorum parente, seque illios obsequio per rebellionem superbiamque subtrahentes infames & inualidi, variarum calamitatum ærumnarumque turbine conterantur. In pari prosperitatis & infortunii sorte Christiani in terra sãcta cõtra Sarracenos pro fide catholica, sedeq; Apostolica dimicantes versati sunt, qui quamdiu cum recta fide bonorum operum fœdera copularunt: atque ecclesiæ sanctæ thronoque Apostolico in omnibus obedientia pura procumbentes non minus virtutibus armati quam ferro cõtra hos barbaros Christiani nominis hostes infensissimos sub crucis vexillo pugnaoerunt: tamdiu memorabiles de illis triumphos victoriasque reportarunt. At cum Deo displicentes & eius vicarii ecclesiasticæ dominationi præfecti pia iussa C & monita, surda aure prætergressi, ad eaque conniuendo dissimulantes virtutibus vacui, in carnis suæ debili robore spem victoriarum expeditionumque suarum, non in virtute Dei collocantes per medios scelerum tumultus confusique dissolutionum cum oppressione disciplinæ artisque militaris agmina grassari cœperunt: illico maximis vndique circumdati malis & angustiis Deo pro barbaris contra eos eorumque flagitia pugnaute non minus miserè quam ignominiosè ab incepto prosperitatum victoriarumque cursu repulsi in funestos persæpe tragicosque vitæ fines exitusque proiecti perierunt. Cuius varietatis memorabili præter alia,[b] Tyrius Episcopus exemplo fidem facit, cum de repulsis diuinitus ab obsidione Damasci Christianis, propter præsumptionem superbiamque eorum ita loquitur. *Igitur octauo idus Decembris anno ab incarnatione Domini 1150. Regni Domini Balduini duodecimo accidit* D *hoc,* (scilicet cum Deus è nubibus contra Christianos in brachio virtutis suæ confidentes, nebulis, imbribus, tonitruis, ventis, stans à partibus Sarracenorum propter Christianorum scelera pugnauit.) *In eodem ferè loco, vbi quadriennio prius insignem & cunctis memorabilem de iisdem hostibus idem obtinueras palmam. Mirabile est & verè mirabile supra opiniones hominum, quod de sua virtute præsumentes humilias, æterne saluator, & qui in homine confidunt & carnem ponunt brachium suum, saculo tuæ maledictionis meritis exigentibus confodis.* Hæc Tyrius. Vt considerantes ista principes ac populi in catholicæ,

[a] Theophan. in Miscellaneis an. 642.

Christiani bene viuendo in terra sancta pugnantes victores semper, male vero victi sunt.

[b] Tyrius Archiepiscop. l. 15. c. 26 de bello sacro.

A Apostolicæ & Romanæ ecclesiæ sinu velut in salutari meritorioque circo vitæ temporalia spatia decurrentes, cum docilitate & salutis affectu, vt effectu compleant, audire debeant illud Christi Domini:[c] *Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis*: Secus[d] *Nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis.*

[c] S. Matth. c. 6. v. 33.
[d] Lucæ c. 13. v. 3.

CAPVT VIII.

Peccata in imperio Christiano miserias, virtutes prosperitates causantur: hinc passio diuersa ecclesiæ, mæror & gaudium. B

1. *Nulla afflictio calamitasue publica regna aliasue Christianæ religionis societates potest attingere, nisi prius peccata eas infecerint.*
2. *Contrà temporalis prosperitas, virtutes principum & populorum sequitur & comitatur.*
3. *Hinc luctus & exultatio ecclesiæ, ille ex iniquitatibus malorum quos per baptismum regenerauit Christo D. filiorum, hæc vero à virtutibus bonorum catholicorum, à quibus eorum prosperitates.*

C QVANTAS habeant vires Christianæ virtutes ad benè beateqoe viuendum, & vitia ad miseriarum ærumnarumque cumulos, caput superius manifestauit. Ex quo patet atque velut ex euidente demonstratione conclusio hæc verissima educitur, nimirum statum populorum ac principum calamitatibus nunquam posse publicis atteri & opprimi, nisi prius vitiorum scelerumque lues atque contagio partes eius status nobiliores atque præcipuas à quibus cæteræ dependent, mortifera plaga peruaserit: atque nunquam principes cum populis in republica iore religioneque Christiana sociatos rebus destitui prosperis, quos virtutes fidei morumque eximiæ perpetuo comitãtur. Cùm scriptum sit.[e] *Iustitia eleuat gentem (quæ in se virtutes omnes etiã philosopho teste complectitur)*[f] *miseros autem facit populos peccatum.* Et vt ait S.[g] Gregorius ad Bru- D nechildem reginam Francorum: *tunc prosperè regnum stabiliri creditur cum culpa quæ cognoscitur citiùs emendatur.* Et in locum vitii destructi virtus pietasque subrogantur. Quod egregiè D. Augustinus Iudæorum exemplo confirmat, quibus enormia multa horribiliaque crimina contra Deum & Christum eius (quem actum in crucem crudelissimè & ignominiosissimè necauerunt) calamitates extremas stupendasque pepererunt, fore beatis, si non peccauissent.[h] *Ab vno vero Deo multo felicius Iudæi,* scilicet bona, *quàm Romani à falsis acceperunt. Et si non in eum peccauissent impia curiositate, tanquam magicis artibus seducti ad alienos Deos & idola defluendo, &*

Virtus beatos in via Christianæ religionis sicut vitia miseros etiam in hac vita facit.

[e] Prouerb. c. 14. v. 34.
[f] Arist. ethic. 5.
[g] S. Gregor. l. 9. ep. 64 indict. 4. in principio.

Iudæi in regno suo semper beati mansissent si in Deum & Christum eius non peccauissent.

[h] S. Aug. l. 4. de ciuitate c. vlt. in f.

postremo Christum occidendo, in eodem regno & si non in spatiosiore, tamen feliciore mansissent. Et nunc (scilicet vltione Dei propter eorum peccata nefandissima perseuerante) *quod per omnes fere terras gentesque dispersi sunt illius vnius veri Dei prudentia est, vt quod deorum falsorum vsquequaque simulachra, aræ, luci, templa euertuntur, & sacrificia prohibentur, de codicibus eorum probetur, quemadmodum hoc fuerit tantò ante prophetatum, ne fortè cum legeretur in nostris à nobis putaretur esse confictum.*[a] Hæc S. Augustinus quàm huius assertiotis nostræ veritati matris S. ecclesiæ oratio hæc ad Deum maximè suffragatur. *Tuere Domine populum tuum & ab omnibus peccatis clementer emunda, quia ei nulla nocebit aduersitas, si nulla ei dominetur iniquitas.* Adeo magnum & exitiale peccati robur est ad ærumnas afflictionumque turbines, quibus peccantium populorum principumque

a Oratio Ecclesiæ ad Deum.

B capita confringatur! Vt à tempore peccati, quod inuidia diaboli & primorum parentum præuaricatio introduxit in orbem, nullam in hac vita voluptatem honestam, rectamque secundum iura naturæ ex omni parte solidam extitisse S. Basilios hac præclara verborum serie demonstrans asseruerit.[b] *Rosa quidem à principio cum à Deo creata est, spinis carebat, postea vero pulchritudini floris adiuncta sunt spinæ, quo voluptatis oblectamentis non inde capienda, propinquo afficiamur dolore, recordatione delicti, causa nimirum factum est, vt tribulos tellus & spinas nobis adferret.* Et in sermone de paradiso, eloganti rerum variarum in antithesi inter se libratarum inductione simile comprobat:[c] *Rosa sic spinis est coniuncta, externa gratia molestiam obtegens, nos aperta voce contestans & dicens quæ iucunda sunt vobis homines, tristibus permixta sunt.*

A tempore quo peccatum intrauit in orbem nulla solida in omni parte voluptas ac prosperitas.

b S. Basil. hõ. 5. 1. hexamer.

c S. Basil. ser. de paradiso.

C *Nam verè in humanis bonis comparatum est, vt nullum eorum sincerum sit, sed confestim lætitia & hilaritati conglutinentur mæstitia, coniugio viduitas, puerorum educationi cura & solicitudo, fecunditati abortus, vitæ splendori ignominia, prosperis successibus dispendia. Delitiis fastidium, sanitati infirmitas. Florida quidem est rosa, sed mihi tristitiam infligit. Nam quotiescumque florem hunc video peccati mei admoneor. Propter quod vt spinas & tribulos præferat, cadenata est.* Huius permixtionis sinistrarum nociuarumque rerũ cũ salotiferis originem fontemque non satis Darius ipse Persarum Rex attendere atque dignoscere videbatur: cum illam non sceleri generis homani, sed solum fragilitati naturæ humanæ atque inconstanti præsentis mũdi mutationi ferebat acceptã. Quãdo castrametatis copiis aduersus Alexandri exercitus, suos ad

Malo Darius malorum permixtione cum bonis varietati fortunæ non sceleri hominum attribuebat.

D præliandum generosè cohortando hæc inter alia dicebat.[d] *Præterea breues & mutabiles vices rerum sunt, Et fortuna nunquam simpliciter indulget: forsitan ita dii fata ordinarunt, vt Persarum imperium quod secundo cursu per 230. annos ad summum fastigium euexerant, magis quam affligerent, admonerent que nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in prosperis rebus obliuio est, modo Græcis vltro bellum inferebamus, nunc in sedibus nostris propulsamus illatum: iactamur inuicem varietate fortunæ.* At nos Christiani multò cum melius ethnico principe cum sapiente philosophamur, verisusque de iudiciorum Dei causa, cum eodem dicente sentimus.[e] *Regnum agente in gentem transfertur propter iniustitias & iniurias & diuersos dolos,* Propter quos alius docebat Propheta.[f] *Ecce oculi Domini super regnum peccans & conteram illud à facie terræ.* Vnde Hieremias futuram Hierusalem ciuitatis exterminationem deplorans, eius desolationis ruinæque causam in illios enotmia peccata deriuabat, hæc dicens. *Peccatum peccauit Hierusalem, ideo instabilis facta est*, &c.[g] Nec ante scelera populorum, aduersitates in eorum sedibus radices agere possuot, quæ in peccatorum vindictam Dei flagella esse dicuntur quibos pellendis arcendisque sola pænitentia vitæque cotrectio sufficere potest. Ad quam propterea furentibus persecutionum calamitatumque publicarum tempestatibus sic sanctus Cyprianus à sua pro Christo relegatus ecclesia, suos clerum & populum greges hortabatur. *Admoneo religiosam solicitudinem vestram,*

d Darii ad milites exhortatio apud Quintum Curtium l. 4.

Publica calamitates semper à peccatis populorum & principum

e Ecclesiast. cap. 10.

f Amos c. 9. v. 8.

g Thren. c. 1.

Sola correctio vitæ & pænitentia malis publicis mederi potest.

vt ad placandum atque exorandum Dominum non voce sola sed ieiuniis & lachrymis & omni genere deprecationis rogemus. Intelligendum est enim & confitendum pressuræ illius tam tui bidaris vastitatem, quæ gregem nostrum maxima ex parte populata est, & adhuc vsque populatur, secundum peccata nostra venisse: dum viam Domini non tenemus, nec data nobis ad salutem cœlestia mandata seruamus, &c. Docemur enim, (aiebat Iostinianus senior antequam defecisset à prioribus virtutibus, & à fide Christi naufragauisset)[h] *à diuinis scripturis quia ex huiusmodi impiis actibus* (de quibus paolo ante meminerat) *& ciuitates cum hominibus pariter pereunt.* Vt causa querendi de miseriis ærumnisque, apud Deum peccatoribus iusta subesse nulla possit, cum eorum flagitiis tales miseriæ iusto Dei iudicio debeantur. Dicente sancto Augustino,[i] *Quoties fratres charissimi, aliqua aduersitates veniunt, quoties aut hostilitas, aut siccitas, aut mortalitas iusto Dei iudicio nobis fuerit irrogata, non eius iniustitiæ, sed nostris hoc peccatis imputare debemus. Quia sicut dicit Apostolus non iniquus est Deus,*[k] *qui infert iram.* Quod nimium verè claréque exemplo populorum, religione Christianorum, sed prauis moribus ac sceleribus tunc religionis ac fidei suæ puritatem sordidantium confirmari potest, vt Hispanorum, qui propter inueteratas peccandi insanias, per easque à sancta sede defectiones rebelles, à barbaris immanibusque Christianæ religionis hostibus Sarracenis victi superatique multo cum sanguine defecêre, vt Tudensis eorum annalium scriptor his verbis breuiter memoriæ mandauit:[l] *Recesserunt manus Domini ab Hispania ob inueteratam regum malitiam* (etiam populorum iuxta illud.) *Regis ad exemplar totus componitur orbis, ut in tempore huius ruina* (scilicet factæ à Saracenis ex Africa in Hispaniam irruentibus, *illi protegeret.* Sed quos quondam corruptiones vitæ, atque ah Apostolica sede defectio & auersio crudelibus Christi hostibus Sarracenis domitos subiugauit, postea poritas fidei, obseruantiæ, iustitiæ, pietatis, obsequiumque sincerum Catholicæ Ecclesiæ, Apostolicæ sedi, patoriq; œcumenico, cum magna deuotione præstitum, non modo à dirorum barbarorũ feritate amentiaque vindicarunt, sed etiam miseratione diuina piis illorum affulgente conatibus, eorum religiosam dominationem principatumque in

g Cypria. ep. 4. l. 4. quæ est à ordine 10. à 23. c. 1 in principio.

h Iustin. nouella 77.

i S. Aug. ser. de tempore 111. 10 principio 10. 10.

k Rom. 3.

l Tudensis in hist. Hispanorum anno Domini 713. Tempore Roderici regis Hispania, Hispani victi captini & mirati sedi Apostolica obedientes victi a barbaris & falli vero catholici filii obedientes mul. tos Barbaros vi tudos ad veram salutem (nomque gloriam sue ditionis subiugarunt.

exteras gentes immanitate barbaras locis infinitas ad ipsorum salutem conuersionemque, ad Dei fidem gloriosè, meritoriè, feliciterque propagarunt. Neque vt parcã Gallis nostris veritatem dissimulabo. Quorum peccata & deprauationes vitæ, regnante Carolo Caluo multiplices, easque grauissimas clades miseriasque in Galliarum orbem crudeliter aduexerunt. Vt Northmãnorum irruptiones crudelitatesque ab illis contra Galliarum incolas multis in locis excitatas: quas Lupus [a] Abbas Ferrariensis epistola ad Guenilonem siue Vuenilonem Archiepiscopum Senonensem lugubri narratione deplorabat. Has clades miseriasque à peccatis Gallorum cuiusque conditionis & sortis exortas, in Galliæ regnum redundasse constat, ex Concilio [b] Meldensi tunc temporis habito. In quo patres miseras funestasq; clades à populorum nefariis corruptisque factis profectas luctu deplorabili lamentantur: & quod cũ aliâs sæpè conuenissent in vnum, numquam secuta morum correctio fuerit, & quod expedire videretur sedes Apostolica cum aliis Christiani orbis ecclesiis numquam perficere potuerit. *Grassante iniquitate* (dicebant lugendo patres) *atque elongante se optata atque optabili pace, non solum à medio nostri, verum quod est lugubrius, à finibus nostris perspicientes etiam diuinam misericordiam, quæ potissimum in tribulatione suis fidelibus consueuerat semper adesse, tot miserorum gemitus tãtasque lachrimas & pene intolerabiles, & in hac regni duntaxat parte inauditas afflictiones, & horribiles calamitates, surda (vt dici fas est) aure iusto iudicio præterire,* &c.

Calamitates Gallorum à peccatis suis regnante Carolo Caluo.

[a] Lupus Abbas Ferriar. ep. ad Vuenilonem Archiepiscopum Senonensem epist. 31.
[b] Concilium Meldens. to. 3 Concil. edi. Venetana. anno 845.

Talis conditio publicorum criminũ, communitatem societatemq; ciuilem sua lue contaminantium, vt sine ruina publica in populorum cordibus minimè grassentur. Vnde corruptæ Reipub. dicendum quod quondam Israelitico Deus [c] populo dixit. *Perditio tua ex te Israel.* Et illud S. [d] Chrysost. *Nemo læditur nisi à se ipso.* Sed in regna resque Christianorũ populorum publicas benè munitas virtutibus, malorum sinistrorũq; casuum procellæ atq; turbines irrumpere non possunt: quia vitia à quibus omnes miseriæ calamitatesq; publicę tanquam à primo fonte redundant, in sacram virtutum societatem coire non audent nec possunt, sed clarissimas illas virtutes, prospera omnia etiam in medio periculorum pereuntibus malis, honorifico comitatu sequi solent, auxilio Dei super custodiam salutis bonorum vigilante. Quod S. Gregor. Naziãz. exẽplo fratris miraculosè à ruina Nicænæ ciuitatis, in qua erat, cũ terręmotu concuteretur, liberati valde potenter illustrat. [e] *Cum Nicææ, terræ motus ex omni hominum memoria maximus accidisset, totamque ferme regionem solo æquasset, atque omnes propemodum ciues cũ vrbis elegantia deleuisset: solus ex omnibus clari nominis viris: aut cum admodum paucis ex hoc periculo saluus & incolumis innadit, idque modo vix credibili, ipsa ruina protectus, ac exiguas quasdam periculi notas referens.* Sed licet quandoque particulares iustos virtutibus maximis illustres ad maiorem eorum gloriam in cælo pro præmio virtutum quandoque Deus cum malis temporaliter perire patiatur, tamen nunquam ciuitates vniuersas ac societates publicas Christianorũ, virtutũ, fidei, & morum splendore vndique fulgentes publicis calamitatibus succumbere permittit. Cũ

[c] Oseæ cap. 13 v. 9
[d] S. Chrysost. 2. Pars.

Virtutes populorum & principum ab eorum statu aduersitates arcent prosperitatibus eos cumulato.

Deus fideles suos, etiam in medio ruinarum ab omni periculo seruat incolumes.

[e] S. Gregor. Nazianz. oratione in funere Cæsarii fratris to. 1.

Nunquam vniuersum ciuitatis populum sine suo scelere Deus destruit.

A solũ vitia sceleraq; populorũ cordibus & operibus inhærentia horrore suæ turpitudinis coram Dei oculis, has publicas ærũnas vastationesq; ciuitatũ & regionum Deo volente causari soleant. Qui terrenas prosperitates à calamitatibus aduersisque casibus liberas, populis in ciuitate regnoq; bene viuentibus suaque piè iussa facientibus pro centuplo in hac vita largiri & impertiri dignatur; vt hæc S. Augustini verba clarissimè designant. [f] *Itaque vt cognoscerent etiam illa terrena bona, quibus inhiant, qui meliora cogitare non possunt, in ipsius vnius Dei esse posita potestate, non in multorum falsorum quos colendos antea Romani crediderunt, populũ suum in Ægypto de paucissimis multiplicauit, & eum inde signis mirabilibus liberauit.* Et post multorum enumerationem temporaliũ bonorũ, vno verbo multa perstringens sic concludit. [g] *Et prorsus omnia pro quibus tanta falsorum deorum turba Romani* B *supplicandum putauerunt, ab vno vero Deo multo felicius acceperunt.* Scilicet quamdiu in mãdatorũ illius obseruatione deuota perstiterunt: à quibus deficientes proterui rebellesque rebus orbati prosperis, in ærumnarum abyssos collapsi funestissima sorte perierunt: vt eodem in loco iste sanctus continenter infert: *Secundum hæc promissa minasque Dei per Esaiam prophetam,* [h] *si volueritis & audieritis me bona terræ comedetis. Quod si nolueritis & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit vos.* Et Dominus in Euangelio: *Si verba mea in vobis manserint quodcumque volueritis petetis & fiet vobis.* Quę maior votorum effectu prosperitas in hac vita dari potest? Iudæis vero modũ peccandi facere nolentibus, alibi dicebat. [i] *Putatis quod hi Galilæi* (quorum scilicet sanguinem cum sacrificiis eorum [k] Pilatus miscuerat) *præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia tali passi* C *sunt* (scilicet à Pilato.) *Non dico vobis sed si pœnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.* [l] Sicut illi decem & octo supra quos cecidit turris in Siloe & occidit eos: *Putatis quia & ipsi debitores fuerint præter omnes habitantes,* in Hierusalem? *Nõ, dico vobis: sed si pœnitentiã* [m] *non habueritis, omnes similiter peribitis.* In quæ verba profunda meditatione, D. [n] Augustinus obsidionem suæ ciuitatis durissimam à crudelissimis Vuandalis post innumerabiles Africanorum neces trucidationesque lugens, mentis suæ cogitationes sensusque reflectẽs Hypponẽses suos plus lachrimis gemitibusque quam verbis & eloquiis hortando dicebat. *Nos vero fratres charissimi, quibus Dominus non pro nostris meritis parcere, sed adhuc ad pœnitentiam reseruare dignatur, non sine grandi timore debemus considerare quod hæc omnibus nobis præbeãtur exempla.* Scilicet tot Africæ populorum cruento Vuandalici furoris gladio trucidatorũ, *& ideo illorũ mors* D *proficiat ad nostrã salutẽ, eorũ tribulatio nostra sit correctio, de aliorũ plagis faciamus medicamẽta vulneribus nostris, & sẽper timeamus. Quod Dominus in euãgelio dixit, putatis quod hi Galilæi præ omnibus peccatores, quoniã talia passi sunt* &c. Hos ideo ad conuersionẽ vitæ, eurationẽ criminũ, virtutũq; Christianarũ studia, vt extinctis tot aduersitatibus per earũ virtutũ amplexus, ad eos prosperitatis pacisque publicæ solatia redirent, ardenti charitatis æstu talibus incendit & inflammat. [o] *Et ideo qui solebat esse luxuriosus sit castus, qui superbus, sit humilis, qui erat inuidus sit benignus, qui per fraudem vel calumniam solebat res alienas rapere, incipiat de*

[f] D. August. l. 4 c. vltimo de ciuitate in principio.
[g] S August. ibi circa finem.
[h] Esaiæ c. 1. v. 19. 20.
[i] S. Luc. 13. v. 1.
[k] S. Lucæ c. 13. v. 2.
[l] S. Lucæ 13. v. 5.
[m] Ibid. v. 4.
[n] Id est non egerius.

S. August. ser. 3. de tempore.

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

[o] S. August. ibid.

suis largiores eleemosynas dare. Et in fine huius sermonis. *Vos vero fratres, nobiscum sapienter & fideliter cogitantes, dirumpatis à ceruicibus vestris durum & asperũ auaritiæ iugum, & iugum Christi suauissimum vestris humeris imponite. Secundum Apostolum, conuersionem vestram leuantes in cælum: vt cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos cum ipso appareatis in gloria.* [a] Quam expectantes iusti dum in virtutum exercitiis occupantur, vt perfectiùs ipsi Christo Domino famulentur: Ab ipso magnis cumulati benedictionibus, atque prosperitatibus sæpius in hac vita magnopere recreantur. Tales sunt virtutum Christianarum in medio nationis iustę fructus, etiam in hoc mundo eos misericordia Dei pro centuplo præstante. Non sic impij, non sic, quos operationes iniustæ nefariæque bonis temporalibus sępissimè & ęternis semper spoliant: contrariis verò malis, infortuniis, afflictionibusque grauissimis, in vtraque vita sine vlla gementes consolatione consternunt & opprimunt: vt idem doctorum maximus in eodem sermone, verbis illis elegantissimis magnæ sapientiæ deuotionique subiectis illustrauit. [b] *Quoties aliqua tribulatio in mundum venerit, qui boni sunt velut sancta vasa gratias agunt Deo qui eos castigare dignatur* (vt postea scilicet sicut [c] Iob prophetæ) *reddat illis duplicia Deus: illi vero qui sũt superbi, luxuriosi, cupidi, blasphemant & murmurant cõtra Deum dicentes, ô Deus quid tanti mali fecimus, vt talia patiamur? vnde sæpe fit vt infelices isti amore huius vitæ obligati, nec istam tenere possint, & illam sempiternam, de qua fugiet dolor & gemitus, amittant: & quod peius est, nec ista mala præsentia possunt euadere, & ad illa quæ æterna mala sunt, eorum crimina eos faciant peruenire.* Hæc maximus doctorum magister. Tantum virtus regnet in nobis, fides in mente, charitas in corde, obedientia Deo eius ministris atque pastoribus in Ecclesia sua, vitium contumaciæ moriatur, rebellionis vires elidantur! Calamitas omnis perit, robur aduersitatum deficit, hostis quicumque quantumuis fortis & ferox vincitur, campo cedit, & sua destitutus armorum fortitudine languescit. *Ciuitati etiam non nisi propter ciuium peccata infertur excidium,* [d] dicebat S. Ambrosius Mediolanensi populo vrbe cedenti, & à furore Maximi tyranni fugienti, *Desine ergo peccare & Ciuitas non peribit. Quid fugis Patriam? si vis saluus esse: tua potius peccata subterfuge. Si tu peccare desieris victus est inimicus.* Hoc quid est dicere! nisi ex firmo ducto à contrariis argumento, si bene viuere opere catholicarum virtutum Deo placere præpositis Ecclesiæ, Reique publicæ secundum Dei iussa parere volueris, prosperitatibus affluens, de miseriarum temporalium ęternarumque furore triumphabis. Hoc erat quod Germanis clericis & laicis, communionis catholicæ [e] Gregorius septimus Epistola ad eos his verbis inculcare nitebatur. *Quoniam nihil in terra sine causa fit (sicut sapientis verba testantur) quod dudum sancta Ecclesia fluctuum procellarumque mole concutitur, quodque tyrannica persecutionis hactenus rabiem patitur, non nisi peccatis nostris exigentibus euenire credendum est.* Et paulo post. [f] *Quod si culparum morbis pœnitentiæ medicamen adhibuerimus, & excessus ac negligentias nostras ipsi districtè corrigendo ad iustitię formam mores nostros instituerimus, pro-*

a Philipp 3.

Virtus in vita quæ vita homines beatos, cõtra vitium miseros facit.

b Augu?t. Serm 19. de tempore circa initium.

c Iob. c. 42.

Peccata vrbibus excidium, virtutes, salutem causantur.

d Sermone 85.

e Gregorius 7. l. 8 Epist. 9.

A *fecto superna virtute auxiliante, & inimicorum rabies citò peribit, & diu desideratam pacem, atque securitatem Ecclesia sancta recipiet.*

Hinc inde luctus & exultatio sanctæ matris Ecclesię ex diuersis exundantes fontibus, luctus quidem ex sceleribus iniquitatibusque malorum filiorum, hæreticorum, schismaticorum, aliorumque corruptorũ moribus, eius visceribus misericordibus per rebelliones insultantium: quos per lauachrum regenerationis sponso suo Christo saluatori nostro pepererat. Quorum per compassionem miserias tristè luget, sed propter earum causas, scelera nempe atque peccata, męstitia maiori percellitur. Si enim Ethnicus Poëta plus de peccato commisso quam de pœna exilij, quo propter illud mulctabatur, dolendo dixerit, [f]

B

Pænitet, ô si quid miserorum creditur vlli,
Pænitet, & facto torqueor ipse meo.
Cumque sit exilium, magis est mihi culpa dolori,
Estque pati pęnam quàm meruisse minus.

Quid mirum si Ecclesia mater magis de improborum peccatis quam de peccatorum suppliciis pœnisque perturbetur, cũ peccata hęc, Dei Christique Domini sponsi sui, multum gloriæ detrahant, cumque qui bonitas infinita est grauiter offendant: quod ipsa illios honorem æmolans perfectissimo charitatis zelo maximè perhorrescit. Certe Antiochenorum crimen & offensam contra optimom imperatorem Theodosium seniorem, eiusque vxorem Augustam Placillam patrata impatienter & indignè [h] S. Chrysostomus grauissimo cordis dolore percussus vulneratusque tulit, illaque grauius quã expectatas illorum pęnas suppliciaque luxit ac lachrimatus est, vt hęc quæ habuit ad populum illum timore perculsum hom. 2. testantur.

C

Lamentor & lugeo non propter expectatæ comminationis magnitudinem, sed propter nimiam patratorum insaniam. Licet enim non irritaretur imperator, neque puniret & castigaret, quomodo, dic mihi, commissorum ignominiam feremus? lucIn interdicitur mihi doctrinæ sermo. Maiorem eo luctum in sanctissimę matris Ecclesię animo sensum doloris & indignationis insidere propter improborum scelera magis quam propter eorum pænas credere debemus: Sic contra, hæc charissima mater magna gestit lætitia in rebus bonorũ filiorum prosperis, sed maiore adhoc in eorum virtutibus, gaudio triũphat & exultat: à quibus illæ prosperitates in iustorum mentes corporaque deriuãtur. Beati ergo illi verè catholici, læta filiorum Dei adoptione fortunati, pleni fide, atque virtutibus, qui sic sacratissimam matrem, sicut pastorẽ eius sanctissimom Patrem, vitæ suę rectitudine probitateque non inani lætitia, sed vera, gaudioque reficiunt atque consolantur! at è contrario miseri, fide, vita, moribusque perditi! qui sceleratè viuendo tot ab eorum Patris & matris oculis lachrimas extrahunt, tot gemitus in ore cõgerunt, tot ex corde dolores educunt! Quos propterea, nisi resipiscendo pęnitentia tristitiaque secundum Deum maxima protinus in hoc seculo conterantur, in altero piacula nulla resoluent, factaque piabunt: quin ęternis illi tot operatores malorum ignibus in inferno suppliciisque funestissimè torqueantur.

D

Tertia pars pro conclusione. Luctus Ecclesia à malis filiis, exultatio eiusdem à bonis.

Ecclesia S. luctus maior propter peccata malorũ quam propter pœnas peccatis debitas.

f Ouidius lib de ponto.

g Homil. 2. ad populum Antiochenũ.

CAPVT IX.

Monarchicus Ecclesiæ principatus per sanctas Christianorum virtutes, populorum atque prosperitatum multitudine creuit, sicut vitiis postea regnantibus valde decreuit.

1. *Ecclesiæ fœcunditas & gloria per Christi gratiam à sanguine & persecutione SS. martyrum.*
2. *Prima Ecclesiasticæ amplitudinis incrementa cum dolore, postera cum exultatione.*
3. *De immensa populorum multitudine, ad fidem Christi Ecclesiæque regnum per sanctorum virtutes breui tempore conuersorum.*
4. *Imminuta Ecclesiæ maiestas populis & prosperitatibus, creuit infortuniis, fidei, puritatis, aliarumque virtutum contemptu.*

Salustius in bello Iugurthino.

TNNICAM Romam caput & Dominam mundi à paruis ortam principiis, veterum auctam laboribus, posteros fœdiorem stantem quam ruentem reddidisse latinus scriptor nobilis in Iugurthino commemorat. *Cum in ruina lapides & muros cecidisse, at in statu non murorum sed morum virtutumque fundamenta collapsa fuisse dicat.* At diuinam Romam Monarchiamque in terra spiritualem, Ecclesiam nempe Catholicam, Apostolicam & Romanam à Christo Domino ortam, & in eius sanguine mundatam, de Sion egressam, à paruis profectam initiis, in omnes mundi partes pietate, fide, fortitudine & sanctitate filiorum Dei, suorumque, qui veri Catholici nominantur, cum gloria pura, prosperaque maiestate suæ sanctæ dominationis alas expandisse, sicut antiqua prophetarum oracula vaticinando prędicauerant, sanctorum quoque Patrum testimonia nobis annalesque sacri renuntiarunt. Vt quę in principio sui ortus martyrum sanguine tanquam semine mirum in modum singulis diebus excrescebat, postea pacata Republica sub Christianis piisque imperatoribus doctrina singulari sanctitateque mirabili confessorum ad maiores gloriæ prosperitatisq; progressus proueheretur. Communia & vulgaria sunt quæ antiqui Patres de fœcunditate martyrum sanguinis cecinerunt: quibus apertè hunc pretiosum martyrum sanguinem [a] Ecclesiæ semen esse proclamarunt. Quod hæc sancti Iustini martyris contra Tryphonem verba designant. [b] *Quanto magis in nos sæuitur, tanto plures in Christum fidem profitentur.* Egregia vero vox & tanto Philosopho vel Theologo potius martyreque digna. [c] Quam Tertulliano valde complacuisse, ex his quibus eam comprobauit, apparet, Dæmoniorum Pontificibus senatuque Romano, absentibus Augustis patre Se-

Incrementũ est amplificatio gloriæ & prosperitatis Ecclesiasticæ à virtute bonorum catholicorum per gratiam Iesu Christi.

Sanguis martyrum semen Ecclesiæ.

a S. Hieron.

b Dialog. contra Tryphonem

c In Apolog

A ptimio Seuero, & filiis in apologetico dicenti. *Plures efficimur, quoties metimur à vobis*, huic illa [d] sancti Ambrosij ad populum suum, Iustinæ imperatricis Arianæ persecutione vehementer oppressi: *Scio fratres vulnera hæc quæ pro Christo excipimus, non esse vulnera quibus vita amittitur, sed propagatur.* Ita Christiani furentibus persecutionum tyrannorum contra nascentem crescentemque Dei Ecclesiam tempestatibus, *Verberabantur*, [e] inquit S. Augustinus, *vrebantur, trucidabantur & multiplicabantur.*

d Ad Mediolanenses.

e L. de Ciuit. 8.

Mirabile plane illud, quantam filiorum Deo multitudinem S. Stephani protomartyris pro Christo lapidati sanguis protinus vt effusus est, crudelissima lapidum torrentis grandine peperit: quę sanguinis effusio dispersionem discipulorum Christi, per omnes ferè terræ nationes causata

Sanguis Stephani innumerabiles prope filios Christo genuit.

B est. Qui tunc ad minus quindecim Christianorum millia numerabantur. Vt ex Apostolicorum actuum capitibus multis, [f] 2. 4. 5. 6. 8. 11. & [g] 1. Corinth. 15. Epistola clarius innotescere potest. quos S. Petrus, *Filios dispersionis*, appellauit ad quos scribens hoc ad eos Epistolam titulo prænotare voluit. [g] *Petrus Apostolus Iesus Christi electis aduenis dispersionis, Ponti, Galatiæ, Capadociæ, Asiæ & Bithyniæ.* Ex qua sancta primorum Christi post Apostolos discipulorum dispersione tam Monarchiæ Ecclesiasticæ beata, tamque *ad illius per omnes partes terræ propagationem potenti*, maior pars mundi diuinæ fidei religionisque Christianæ semine gràuidata, filios Christo Domino multiplicatos super numerum, planéque nisi Deo innumerabiles, feliciter, sanctéque fęcundata progenuit. [h] Quod S. Athanasius homilia de semente, hanc filiorum dispersionem semen-

f Cap 2. 4. 5. 6. 8. 11. act.

g 1. Corinth. 15.

h S. Petri Ep. ad filios dispersionis.

C ti comparans his verbis eleganter illustrauit: *Habes in actis Apostolorum post lapidatum Stephanum discipulos dispersos & quasi seminatos: non quod imbecillitate disiecti, sed fidei gratia ita diuisi essent, & ita dispersi vt seminatoris frumenta effecti, ad panem supercælestem vniuersum orbem peragrantes viuifica doctrina virtutes efficaciasque disseminarint.* Hanc salutiferam gloriosamque Ecclesiæ Christi Domini sponsæ, à semineo sancti Stephani sanguine huius genitore dispersionis fæcunditatem hac præclara similitudine [i] sanctus Gregorius Nyssenus expressit. *Quemadmodum periti athletæ subeuntes corpus aduersariorum per quamdam artificiosam agilitatem atque habilitatem grauiorem lapsum illos sternunt: ita quoque magnus Stephanus humi aduersariis prostratus grauem illis confusionem effecit. Hinc in orbem terrarum discipuli currere cœperunt. Hoc omnes in partes sermonis diuulgationis initium est. Nam nisi ab illius cæde populus Iudæorum in discipulos sæuisset, forsitan*

A filiis dispersionis à lapidato Stephano Hierosolimis egressis magna pars mundo, facta Christiana.

Dispersio Christi discipulorum semenți comparata apposite.

i S Athanas. Hom. de semento.

k Serm. de Stephano pulchra sic.

D *solummodo Hierosolymis Euangelij gratia inclusa esset. Nunc vero agitati à Iudæis alius aliò gentium per orbem terrarum dispersi sunt, vndique per mysteriorum doctrinam diabolum exturbantes: hoc modo Samaria verbum recepit, hoc modo obiter in via salus Eunucho à Philippo conficitur. Ita magnũ illud Ecclesiæ instrumentum Paulus ira minisque à Diabolo armatus aduersus ipsum armatorem, tela vertit, ex omni eum exterminans orbe terrarum, vt nullum relinqueret locum fidei Christianæ inaccessum. Hinc Ægyptij, Syrij, Parthi & Mesopotamia, Itali, Illyrici, Macedones Christum agnoscunt, & omnes vtique gentes sermo percurrens ad fidem adducit.* Hæc ipse, sed hęc quidam Monarchiæ spiritualis Ec-

2. Fœcunditas Ecclesiæ & incrementũ fuit cum dolore furentibus tyrannis sed post in lætitia regnantibus Christianis imperatoribus ac principibus

clesiæque crescentis per virtutes splendoresque fidei sanctitatisque vitæ, primorum Dei filiorum, initia fœcunditatis admodum pura & perfecta erant, sed valde dura & aspera, magnisque comitata doloribus, tonante tunc fulminanteque in omnes fidei Christianæ cultores persecutorum tyrannorum feritate atque rabie. Tunc enim Ecclesia diuinis fœcundata fœtibus, exterius afflicta gemebat, & interius in filiorum virtutibus exultans, consolata gestiebat, atque non nisi parturiendo, grauissimos partus dolores in semetipsa sentiens, Saluatori nostro, sponso suo filios enixa pariebat, tanquam cerua ad sonum tonitrui vehementis fructus emittens. Iuxta illud ex Hebraica lectione Psal. 86. v. 8. *vox Domini obstetricantis ceruas*, pro illo quod habet communis versio, *vox Domini præparantis ceruos*. Quos parturientis castissimę fidelium matris, saluatoris nostri sponsæ dolores longè ante, post Dauidicum vaticinium, prædixerat Esaias. [a] *Sicut quæ concipit cum appropinquat ad partum dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus à facie tua Domine, concepimus & quasi parturiuimus spiritum salutis.* Sed postea Deo optimo maximo suæ infinitæ misericordię sinus terminosque dilatante, conuersis ad Christi fidem principibus seculi Romanisque imperatoribus Christi imperio piè religioséque subiugatis, hęc sanctissima mater fœtu nouæ prolis multiplicata, in diesque sacro diuini verbi gratiæque cælestis semine fœcundior, pietate, sapientia, doctrina salutari, religione, aliarumque Christianę sortis virtutum SS. doctorum, confessorumque suorum filiorum splendoribus ornata, & armata, mirandis incrementis se per vniuersum terrarum orbem, Christo de principe huius mundi triumphante dilatauit. De qua imperij Christi in spiritualibus dilatatione, per virtutes sanctas Christianasque in bonorū Catholicorum Ecclesiæ filiorum obsequentium cordibus à Spiritu sancto diffusas, præclara hæc consideratione dignissima, ad Heliodorum Altinensem Episcopum Epistola de Epitaphio Nepotiani nepotis ipsius Heliodori [b] S. Hieronymus memorauit. *Ab India*, inquit, *vsque ad Britanniam, à rigida Septentrionis plaga vsque ad feruores Atlantici Oceani, tam innumerabiles populi & tantarum gentium multitudines, quàm variè linguis habitu tam vestibus & armis piscium ritu ac locustarum, & velut muscæ & culices conterebantur, (absque notitia enim sui creatoris omnis homo pecus est) nunc vero passionem Christi & resurrectionem eius cunctarum gentium & voces & litteræ sonant. Taceo de Hebræis, Græcis & Latinis, quas nationes fidei suæ in crucis titulo Dominus dedicauit. Immortalem animam & post dissolutionem corporis subsistentem, quod Pythagoras somniauit, Democritus non credidit, in consolationem damnationis suæ Socrates disputauit in carcere, Indus, Persa, Gothus, Ægyptius philosophantur. Bessorum feritas & Pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam in ferijs homines immolabant, stridorem suū in dulce crucis fregerunt melos. Et totius mundi vna vox, Christus est.* His similia attexuit [c] S. Pater Epist. ad Lætam eodem fermè scripta tempore, cum ait, *De India, Perside, Æthiopia, Monachorum quotidie turmas suscipimus: Deposuit pharetras Armenius, Hunni discunt psalterium, Scythiæ frigora feruent calore fidei: Getarum rutilus & flauus exercitus Ecclesiarum circumfert tentoria, & ideo forsitan contra nos æqua* A *pugnant acie, quia pari religione confidunt.* Hæc sanctus Pater de Ecclesiæ eiusque principatus Monarchici in omnes ferè orbis terrarum regiones & oras dilatatione & propagatione, quæ per sanctos pastores & Episcopos, ab Apostolica sede Ecclesiasticæque Monarchiæ principe, missos, apostolatus insignibus ab eodem principe donatos exercebatur. Qualis erat [d] sanctus Nicætas qui vt scribit sanctus Paulinus ad Bessos, dacos, Gethas, Scytasque tempore sancti Hieronymi missus Apostolus à Siricio Papa, omnes illos populos natione barbaros, moribus crudeles, infidelitate impios, ad Christi Domini fidem mutato ferino cultu moribusque barbaris cum salutis lucro magna vi gratiæ Euangelicæ conuertit. Quam Ecclesię eiusque Monarchicæ dominationis, [e] salutarem eodem tempore dilatationem, & in populos Boreales Neustriosque Oceano finitimos propagationem auctoritate fultus Apo- B stolica S. Victricius Confessor & Episcopus Rhothomagensis operabatur, [f] vt testis idem sanctus Paulinus Epistola ad eum commemorat: eumque sanctum pro tali Ecclesię religionisque Christianæ dilatatione multis magnisque laudibus cumulat: Sic planè Dominus Deus crescentibus & multiplicantibus se virtutibus in populis per pios rectores ac pastores, ad eos Ecclesiæ ac regni sui palmites extendit: quæ maximis affluens benedictionibus eos populos non solum numero, sed & prosperitatum multitudine cumuloque beatificat. In sola tribu Iuda in Dei mandatis fideliter ambulāte, vitamque suam ad illius vota iussaque cōformante mirabili modo fœtuque cum magna bonorum fertilitate adeò hominum crescebat numerus & multiplicabatur, vt in ea sola arma- C torum fortitudine pugnandi præditorum hominum quinquies centena millia reperta sint. Notanda sunt illa quæ de fortitudine, multiplicatione, prosperitateque Iudæorum gentis quamdiu fideliter deuoteque Deo seruierunt, Achior ille dux filiorum Ammon Holoferni recensuit. Inter quæ: [g] *Vbicumque*, inquit, *ingressi sunt sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio Deus eorum pugnauit pro eis, & vicit & non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui.* Et infra. [h] *Cananæum Regem Iebusæum, & Pheresæum, & Hethæum, & Heuæum, & Amorrhæum, & omnes potentes in Hesebon prostrauerunt, & terras eorum & ciuitates eorum ipsi possederunt, & vsque dum non peccarent, in conspectu Dei sui erant cum illis bona*, & paulo post. [i] *Si vero non est offensio populi huius coram Deo suo non poterimus resistere illis: quoniam Deus illorum defendet illos, &* D *erimus opprobrium vniuersæ terræ.* Has multiplicandi populos atque augendi fortitudinem, vires & prosperitates eorum, benedictiones, potentius & perfectius Deus in populos suæ legi Euangelicæ salutari seruituti subiugatos effudit: vt illis per virtutes sacras Deo piè seruientibus, numero & cumulo bonorum crescentibus, Ecclesia Christi eiusque spiritualis in terris Monarchia maioribus populis & prosperitatibus fœta multiplicataque sanctiùs, perfectiùsque in hac miseriarum valle militando regnaret.

Moises Paulo ante obitum suum vt populum Dei quem tot annos in deserto rexerat ad fideliter religioseque Deo seruiendum potenter impelleret, ita populum istum affabatur. [k] *Si audieris vocem Domini Dei tui vt facias & custodias*

[a] Esaiæ c. 26.

[b] Ep. 3. ad Heliodorum Episcopū de Epitaphio Nepotiani eius nepotis. *De multitudine populorum diuersorum ad Christi fidem conuersorum.*

[c] S. Hierony. Ep. 7. ad Lętam.

Dilatatio Ecclesiæ Christi in multas gentes barbaras per S. Nicetā.

[d] S. Paulinus de reditu S. Nicetæ Episcopi in Daciam, &c.

[e] S. Paulinus Ep. 26. ad S. Victricium &c.

Dilatatio eiusdem Ecclesiæ in populos Neustrios, Boreali Oceano contiguos per S. Victricium Episcopum Rhotomagensem.

[f] L. 3. regum c. v.

In tribu Iuda seruientis osto Deo militantium millia 50000. inuenta.

[g] Iudith c. 5. v. 17. 21. 25. &c.

[h] Iudith. c. 5. v. 20.

[i] Ibidem. v.

[k] Deut. c. 28. in princip.

omnia mandata eius quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus quæ versantur in terra, venientque super te vniuersæ benedictiones istæ & apprehendent te, &c. Quę sequuntur sunt benedictionum commemorationes. In quæ verba, hæc [a] D. Augustinus contra Adimantum Manichæi discipulum. *Quid mirum*, inquit, *si bona Thronis sui dat spiritualiter sibi seruientibus, & bona scabelli pedum suorum dat carnaliter sibi seruientibus: cum spiritus superior sit & caro inferior, sicut superiora sunt cælestia & inferiora terrestria.*

a L. contra adimant. c. 18.

Populis & prosperitatibus Dei minuitur Ecclesia in terris, crescitque infortunium per contempta religionis Christianæ & aliarum virtutū, regnantibus vitiis.

At deficientibus virtutibus, deficit etiam numerus Ecclesiæ sanctæ filiorum, & prosperitatum eius. Hac virtutum defectione, furoribus diaboli ad nocendum valde corroboratis, scelera in populis Christianis grassantia hunc gloriosum Ecclesiasticæ maiestatis longè lateque suæ dominationis salutaris sinus expandentis cursum misere flagitioséque retardant: eáque Ecclesiastici propagationẽ principatus intra paucitatis angustias redigentia, ipsius Monarchiæ magnopere vires elidunt. Quod in persona Iudæorū longa ante secula Moyses minando prædixerat. [b] *Si audire nolueris vocem Domini Dei tui vt custodias & facias omnia mandata eius & cæremonias quas ego præcipio tibi hodie: venient super te omnes maledictiones istæ & apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictum horreum tuum & maledictæ reliquiæ tuæ, maledictus fructus ventris tui & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum & greges ouium tuarum*, &c. Et post multas alias maledictiones quas recensere longum esset, istas addidit. [c] *Filios generabis & filias, & non frueris eis, quoniam ducentur in captiuitatem.* His multas alias indignationis diuinæ propter peccata populi maledictiones, postq; iam longorum serie verborum per totum caput adiunxit, ita conclusit. [d] *Et sicut ante lętus est Dominus super vos bene vobis faciens, vosque multiplicans, sic lætabitur disperdens vos, atque subuertens, vt auferamini de terra, ad quam ingredimini possidendam.* Cętera huius capitis in maledictionum propter peccata populi huius expressione consumuntur: inter quas illa paucitatis & diminutionis huius loco tantæ multitudinis hominum, non est minima & infima. [e] *Insuper & vniuersos languores & plagas quæ non sunt scripta in volumine legis huius inducet Dominus super te donec te conterat, & remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut astra cæli præ multitudine, quia non audisti vocem Domini Dei tui.* Sic pueri Hebræorum de hac diminutione populi conquerendo lugendoque dicebant. [f] *Quia Domine imminuti sumus plusquam omnes gentes, sumusque humiles in vniuersa terra hodie propter peccata nostra.* In quibus tanquam in speculo clarissimo, maledictiones quas Deus post longam patientiam contra populos professione externa Christianos, sed vita & moribus scelestissimos, Christi Domini perduelles, in vltionem sceleratę eorum vitæ iustissimè iaculatur, intueri oculisque collustrare licet. Sed quod ad diminuendum subditorum Monarchiæ Ecclesiasticæ numerum, & ad elidendos ipsius fortitudinis potentięque neruos, cum inflicto calamitatum multarum vulnere potentius atque valentius habetur, hæresis est, flagitius corruptissimę vitæ ve fundata semper, sic quoque funestissimè sociata. A quo scelerato hæresis, vt puta Arianorum cum

b Deut. c. 28. v. 15, 16 &c.

c Ibid. Deut. 28 41. 42.

d Ibidem v. 63.

e Deuteron. c. 28 v. 61 & 62.

f Daniel 1. c. 3. v. 37.

iniquissima perditorum hominum, aliis per vim tyrannidemque in vtraque politia dominantium vita, fœdere societateque fœdissima, ruinam vastationemque orientalis Ecclesiæ multis in locis eductam, sanctus Basilius, cum aliis orthodoxis orientis Episcopis, Epistola ad sanctum Damasum Papam, aliosque occidentales Episcopos, auxilium ab ipso Pontifice Romano aliisque præsulibus pro afflictissima in oriente Ecclesia per Arianorum furores efflagitans, tristissimè mœrebat & lamentabatur. Ita promotiones scelerum vitæ, & Arianorum furores contra Ecclesiasticam maiestatem Monarchiamque atterantes lugendo commemorans. *Euersa sunt pietatis doctrinæ*, (per furores scilicet Arianorum) *confusa solutaque pietatis vincula, dominandi libido eorum qui non timent Dominum, præfecturas inuasit, & ex propatulo præmium impietatis præfectura proposita est, qui in grauiorem blasphemiam prolapsus est, is in populi Episcopatum præ aliis eligitur*: (quod videlicet, Tunc tēporis Valentis imperatoris Ariani furiosa tyrannis efferaretur) *periit grauitas Pontificum: pastores cum scientia gregem Domini reliquerunt: dum præfecti distributiones pauperum in proprios vsus donaque semper insumant, canonum exacta obseruatio pessum iuit: multa peccandi libertas patet: Nam qui fauore humano ad præfecturam deuenerunt, eodem ipso fauoris gratiam impleni, iustum iudicium periit, quisque cordis desiderio ambulat. Malitia immodica populi immorigeri, præfecti non libere loquuntur. Namque per homines, potestatem acquisiuerunt*, [f] *serui sunt eorum quorum fauore adiuti sunt.* Et post alia multa recensita vitia publicè impunè grassantia subdidit. *Ob hæc rident infideles, imbecilles fluctuant, fides in ambiguo est, ignorantia animus effunditur, quod adulterantes verbum Dei in malitia veritatem videmus imitari. Taceo enim impiorum ora, cuius blasphema lingua soluta est, profanata sunt sacra: ex populo qui sanæ mentis sunt, deprecatorias domos siue oratoria fugiunt tanquam impietatis scholas, in solitudine vero ad cælestem demum cum suspiriis & lacrymis manus attollunt.* In ista rerū sacrarum vastatione, Ecclesiæ desolatione, hæreticos insana dominatione, corruptioneque præfectorum gregi dominico per nefarios Arianorum conatus, ipsi Meletius, Basilius, reliquique pastores, prælatique orientales maximis à Romano Pontifice, aliisque Italiæ Gallięque præsulibus auxilium opemque precibus contendunt: quibus labenti Ecclesiæ orientali, valdeque per hæreticorum furores & insanias imminutæ & oppressæ succurrant & opitulentur. Cum in eadem Epistola subiungunt. *Præsens iam nobis instat naufragium, instat inquam, integerrimi fratres, porrigite manus, inclinate, moueantur in vobis fraterna viscera, profundatis lachrimas condolentiæ, & nō negligite dimidium orbis ab erroribus absorptum, non finite extingui fidem, apud quos primum illuxit.* Scelerata Heraclij ingratissimi omnium Deo imperatoris à fide defectio, Arabes Sarracenosque Christianorum exercituum peccatis inultis færentium victores fecit, & de capta ciuitate Hierusalem triumphatores. Hinc Ecclesia tunc in illa orientalis imperij regione suis viduata pastoribus, desolata filiis perditis, vacua populis fleuit amarissimè: subque grauissimarum ærumnarum populationumque pondere gemuit tristissimè. Vt Sophronij Episcopi Hierosolimitani cum ciuibus in hac ci-

Hæresis sociata vt solet sceleribus vna causa imminutionis & afflictionis desolata Ecclesiæ.

Epistola sancti Basilii, Meletii & aliorum orthodoxorum Episcoporum ad Rom. Pontificem aliosque occidentales Episcopos inter Epistolas S. Basilij.

Regnante hæresi in principibus quot dissolutiones & impietates omni genere grassantur.

f Ibid.

Ex publice vitiis impugne grassantibus fidei Christi alteratio & Christianorum diminutio.

In eadem Epistola ab occidentalibus à Papa imprimis auxilium Orientales flagitant.

Per nefariam Heraclii imp. à fide defectionē criminaque Christianorum Arabes & Sarraceni duce Mahumet de Christianis & vrbe Hierosolimitana triumphant.

uitate ab Arabibus obsessi [a] lamentationes threnique significant. Quę ciuitas conspirantibus Christianorum vitiis cum fœditate hæreseos Monothelitanæ, anno imperij Heraclij Monothelitæ 27. ab illis infidelibus barbaris ductore eorum exercitus Hauuiar priucipe capta, [b] annis postea quadringentis sexaginta tribus circiter, illis impiis immanibusque Christianę religionis hostibus misertimè & turpissimè seruire coacta est. Nec vnquam ab eo tempore, tam barbaræ, ferinę & impię tyrannidis iugum immane & ignominiosum potuit excutere: quousque ardens pietas Francorum, eorumque ebulliens charitatis æstu, religionis Christianę feruor, torpentibus atque conniuentibus proh pudor! imperatorum orientalium pectoribus animisque, hanc S. Ciuitatem cum Palestinæ terræque sanctæ regionibus & vrbibus è manibus barbarorum istorum non minus deuotè quam potenter extraxerunt.

a Theophanes anno 27. imp. Heraclij.
b Sophronij Hom. 2. in die natalis Domini tempore obsidionis habita.

Hierusalem fuit in manu Sarracenorum ab anno D. 636 vsque ad annum 1099.

CAPVT X.

1. *Depressa Monarchia Ecclesiastica per afflictiones à peccatis principum populorumque profectas maiestas, sæcularis Monarchia gloriam & prosperitatem deprimit.*
2. *Et contra gloriosa per virtutes facta sæcularis auget felicitatem & gloriam.*

VLTIS variisque casibus aduersis orientalis Ecclesia, sub imperio Iustini iunioris Catholici quidem, sed pluribus obnoxij vitiis, vt auaritię, imprudentię, stoliditati ignauiæque iactata decreuit: quæ in suarum partem calamitatum sæpius imperij huius fortunam sortemque protraxit. Donec ipse imperator agnoscens infirmitates & insanias animi de conuersione vitæ in melius salutari pœnitentia cogitauerit, atque cogitatum votumque ad effectum sibi & imperio fortunatum Deo miserante deduxerit. Qui proximus morti fideli mente considerans, quanta mala & afflictiones à suis populique peccatis in Ecclesiæ, imperiique statum, ridentibus infidelibus, lugentibus vero Catholicis, iterato tumultu impetuque redundarint: Cedens vita & imperio publicè peccata confitendo, miseriasque ab illis ortas lachrimis agnoscendo, Tyberium successorem, dum imperialibus insignibus exornaret, hac exhortatione ad rectè fasces imperii administrandos, pro gloria Dei, honore ac pace Ecclesiæ, Christianique populi salute cōpellauit. [c] *Ne te in errorem inducat vestis splendor, neque illustris ornatus istarum rerum quæ sub aspectū cadunt decipiat, quibus ipse in fraudem impulsus imprudens me ipsum grauissimis suppliciis obnoxium reddidi. Itaque in republica summa cum mansuetudine & animi lenitate regenda, vitia mea præstato* (scilicet melius imperando quam ego ipse, errata mea & negligentias meas in regendo populo, & defendenda Christi Ecclesia tuis rectè factis expiato) *atque digito magistratus demonstrans: nō oportet (inquit) horum consiliis morem gerere. Nam hi me ad istas quas cernis miserias deduxerūt, aliaque*

Iustinus iunior proprie vita peccata confitens & detestans successorem Tyberium ad virtutes heroicas Christianasque pro pace Ecclesiæ & salute imperij morte proximus hortatur.

c Euagrius lib 5 c. 13.

A *huius generis protulit verba,* ait Euagrius, *quæ omnes in maximam adduxere admirationem, tum ad maximam lachrymarum vim profundendam impulere.* Hæc bonus imperator in fine vitę speciali Dei miseratione instructus posteris principibus viuum sui relinquens exemplum, vt agnoscant quātam miseriarum molem ad Ecclesiæ Dei reique publicę desolationem ruinamque principum peccata pariant. Ex omnibus Dei sponsæque eius Ecclesię hostibus nulli ardentiori rabie Dei Ecclesiam, eiusque principatum Monarchicum calamitatibus turbulentisque seditionum motibus obrui atque demergi quam hęretici desiderant. Qui dū in illius interitum funusque nituntur, imperii cuius præficiuntur habenis, salutem fortunas, vires, gloriamque destruunt. Quod illustrari B potest funestissimo exitu Maioriani laudum mactatione dignissimi imperatoris: qui in Hispania Seueri proditione [d] adiuti fraude Ricimeri hæretici Ariani, magistri equitum crudeliter de hac vsura vitæ sublatus est. Quo sceleratissimi parricidij atrocitate necato, Seuerus inuasit imperiū, dolo & auxilio huius hæretici Ariani Gothi Ricimeri. Qui magister equitum dum imperii armis & viribus abutitur, cuniculis inhians ruinæ religionis Catholicæ sedisque Apostolicæ, cum suis impietatis Arianę consortibus Occidentale imperium funditus euertit. Vt euolutæ Romanæ historię clarè satis aperiunt. Dum ipse hæreticus Ricimerus Seuerum imperatorem (quem ipsu ad imperialem thronum per nefariam Maioriani imperatoris necem prouexerat) in palatio veneni acerbitate perimere conatus est, conatumque dito compleuit parricidio. A cuius imperatoris C cæde omne imperium occidentale in ruinam funestissimè collapsum est. Vt hoc vno exēplo cognoscamus quam exitiosum atque funestum imperio Christiano hæreticis imperii vires, potestatemque confidere: longaque antiquorum exemplorum inductione promptum & procliue est ostendere ibi esse exitum regnorum in sua priori gloria & maiestate vbi effrenata furiosaque hæreseos libido dominatur. Sicut ab amplitudine, prosperitate, & gloria dominantis Ecclesiæ, & à vero diuinoque cultu & honore, quem in Deum Christumque Dominum saluatorem mundi, quemque post Deum in œcumenicum pastorem Dei vicarium, ipsiusque castissimam sponsam fidelium matrem, magna cum deuotione, humilitate & obedientia principes ac populi Christiani transfundunt, gloria temporalium principatuum subditorumque fidelium salus & prosperitates consolidatę firmisque corroboratæ fundamentis D exiliunt atque proficiscuntur. Quod intelligens religiosissimus, sapientissimus & clementissimus imperator Theodosius ille magnus, quanto studio, vigilantia, desiderio, charitatis ardore imperatoriæque virtute potestatis, prosperitati religionis Christianę supremæque Ecclesię sanctissimæ dominationis amplitudini hactenus inuigilasset, prospexissetque, nec non magis atque magis inuigilare & prospicere semper optaret, hoc rescripto manifestè declarauit. [e] *Inter cæteras solicitudines quas amor publicus peruigili cogitatione nobis indixit, præcipuam imperatoriæ maiestatis curam esse perspeximus, veræ religionis indaginem: cuius cultum si tenere potuerimus, iter prosperitatis humanis aperimus inceptis.* [f] Qui paulo antequam de ergastulo corporis huius egrederetur, animam-

Not. Contra fallaces principum consiliarios reges suos adulatorus consiliis decipientes & perdentes.

Maioriani imp. cædes hæretica proditione.
d Marcellinus anno 461.
Cassiodorus eodem similiter anno.

Quam miserū vires imperij & dignitates credere hæreticis.

Marcellinus Cassiodorus in Chronico & alij historiæ Romanæ scriptores.

Vbi hæresis ibi occasus impiorum.

s. Pars. Salus & gloria sæcularis principatus à cultu Dei vero & ab amplitudine splendoreque Ecclesiastica Monarchia.

Magnum pietatis charitatisque studium Theodosij magni in amplificanda Ecclesia Christi maiestate pro salute imperij.

e Nouell. Theodosij iunioris de indic.
f Nicephorus l. 13 c. 2. in princip.

que fideliter Deo morte temporali redderet: A duobus filiis Arcadio & Honorio paterna auctoritate imperioque mandauit & iniūxit: vt omnes virtutis, industriæ, potestatisque imperatoriæ, ad piè religioseque Ecclesiæ sanctæ, sedisque Apostolicæ libertatem, dignitatem, pacem, & prosperitatem conseruandam, augendam, corroborandamque neruos intenderent pia securitate illis asseuerenter affirmans, hac se in Ecclesia Dei pietate fore semper in tota vita cum populis suis beatos atque felices, partisque per Iesum Christum victoriis de cūctis Dei imperijque hostibus gloriose triumphaturos. Cuius nepos Theodosius iunior aui sequendo virtutes cum collega imperij Valentiniano tertio [a] ad S. Cyrillum Alexandrinæ sedis Episcopum rescribens securitatem firmamque prosperitatem & gloriam non fucatam, non adumbratam, sed veram in Christi B regum dominantiumque regnatoris gratia fundatam à cultu catholicæ pietatis, reuerentiaque sanctissimæ matri patrique fidelium spirituali, cōsecrata pendere credidit, cum sic in principio Epistolæ ad S. Cyrillum Alexandrinum locutus est: [b] *A pietate quæ in Deum est respub. nostra consistentia pendet, & multa vtrinque est cognatio societatis. Cohærent enim inter se, & altera alterius crescit incremento, ita vt vera religio iustitiæ studio, respublica vero ab vtrisque adiuta resplendeat.* Adeò imperium remque publicam religioni Christianæ Ecclesiæque obedienter & officiose sociari debere iudicauit. Vt religionis huius Ecclesiæque principatus augmentum magnam imperio prosperitatis accessionem gloriæque compararet, diminutio vero, necnon denegata Ecclesiæ ac sedi Apostolicæ, principatus Ecclesiastici throno, reuerenda obsequensque subiectio, illud in magnum C salutis prosperitatisque dispendium rebus deploratis afflictisque præcipitarent. Sicut alternatis vicibus extincto magnisque calamitatum publicarum obruto fluctibus imperio, ipse religionis Ecclesiæque sanctæ maiestas & amplitudo, duris ærumnarum cōcussa motibus maxima ex parte labefactata miserè conuelleretur. Propter hoc sic S. ille Leo Magnus ad Pulcheriam Augustam scripsit egregie. [c] *Res humanæ aliter tutæ esse non possunt nisi quæ ad diuinam confessionem pertinent, & regia & sacerdotalis defendat auctoritas.* Quam præclare illa sicut vere Christi Domini religionis, eiusque catholicæ Apostolicæ Romanæque Ecclesiæ præconia sunt & elogia quæ Zeno imperator in edictis suis & institutis edidit (quando circa fidei conclusus adhuc veritatem catholicæ doctrinæ profitebatur) illam, *Fundamentum, basim, præsidiumque Romani imperij & immortalem æternamque sceptri sui parentem*, honorifico sermone vocitādo. Atque prospera multa imperio aduenture ab hu- D ius sincere religionis obseruantia Ecclesiæque sāctæ parētis obsequio, his verbis breuiter enumerando. [d] *Si præpotens Deus, & saluator Iesus Christus qui ex sancta virgine Deipara carnem sumpsit, & natus est, nostras consentientes* [e] *laudes & cultum quē ei tribuimus, approbat, lubensque & quasi parato animo excipiat, non modo omnia aduersariorum genera fracta debilitataque concident, verum etiam alij omnes mortales suam ipsorum ceruicem iugo nostri imperij proxime ac secundum Deum sponte subiicient, & pax eiusque commoda, æquabilis aëris temperatio fructuū cuiusque generis abundantia, aliaque omnia quæ sunt, ad humanæ vitæ vsum accommodata affatim suppedi-*

[a] Ad S. Cyrillum Alex. 17 Epist. Theodosij iunioris & Valent. 3.

[b] Ep 17. inter Ep. Cyrilli Alex tom. 2.

Pietas catholica & iustitia socianda ad salutem Ecclesiæ & regni secularis.

Magna fraternitas & sympathia inter vtramque Monarchiam vt fit vtriusque ab alterius lapsu reciproca ruina.

[c] S Leo Ep. 31. ad Pulcheriam Augustā.

Præconia ac elogia præclara Ecclesiæ ac religionis Christianæ ab imp. Zenone tunc catholico.

[d] Euagrius l. 3. c 14.

[e] Nicephorus lib 16. ca. 12.

A bene culta Christi Domini religione & Ecclesia salus imperij, principum & populorum.

A *tabuntur:* [f] His conformis post eum Iustinianus senior ista in nouella de Episcopis & clericis memorabilia, maximæ in Deum Ecclesiamque pietatis in imperatore specimina protulit. *Sic nos omni prouidentia curam Ecclesiarum gerimus, per quas & imperium nostrum sustineri & publicas res per clementiam Dei & gratiam muniri existimamus.* & Nouella 136. [g] *Si ciuiles, inquit, leges quarum potestatem nobis Deus pro sua in homines benignitate credidit, firmas ab omnibus custodiri, ad obedientium securitatem, studemus: quanto plus studij adhibere debemus circa sacrorum canonum, & diuinarum legum custodiam, quæ super salute animarum nostrarum definita sunt.* Huius prosperitatis, in societate seculari atque ciuili cupidus valde & appetens Recharedus Rex Gothorum in Hispania ad Christi Domini fidem Ecclesiæque catholicæ sinum B abiurata pestis Arianæ impietate conuersus, ita in Concilio 3. Toletano (in quo Ariani Gothi ad vnitatem obedientiamque sedis Apostolicæ Ecclesiæque catholicæ gremium reuersi sunt, prout optauit) post alia multa locutus est. [h] *Cæterum si totis nitendum est viribus, humanis motibus modum ponere, & insolentium rabiem regia potestate frænare, si quieti etiam & paci propagandæ opem debemus impendere: multo magis est adhibenda solicitudo, desiderare & cogitare diuina, inhiare ad sublimia & ab errore retractis populis veritatem in serena luce ostendere.* Carolus Magnus tanta promouendi & amplificandi pacem, splendorem, auctoritatem & gloriam Ecclesiæ cupiditate capiebatur, vt omnes suos labores, curas, studia, opes, fortunas, atq; vires imperij sui eò semper quoad vixit, reuocauerit: vt quam beatissimam pace summa diuitiis, honore potestateque, cumulatam sedis Apostolicæ C Ecclesiæque sāctæ maiestatem, Monarchiamque augustissimam pro viribus efficere atque videre posset. Quod ab hoc pacis, eminentiæ, maiestatisque Ecclesiasticæ splendore & amplitudine, non modo temporales prosperitates in terris principibus, & populis fidelibus acquiri, sed æternam illis in cælo gloriam comparari crederet atque cōfideret. Sic enim ille apud Sigonium l. 4. de regno Italiæ loquitur: [i] *Si Ecclesiarum Dei seruis, magnificentiam nostram impertimus, eorumque studiis libenter obsequimur, id nobis ad augustalis excellentiæ culmen proficere credimus: & quod cunctis pretiosius est dignitatibus, æternæ retributionis præmium capessere non diffidimus.* Longa rerum experientia omnibus antiquas sanctasque historias & annales Ecclesiasticos euoluere & replicare consuetis compertum esse potest, tamdiu Christianas societates, regna & imperia, tēporalibus etiam bonis fortunisque magnopere prosperauisse: quamdiu pij religiosiq; principes soliciti de pace, gloria, honore, D dignitateq; Ecclesiastici principatus conseruandis & ad plures gētes populosque promouēdis, toto virium impetu omnes illius sanctæ spiritualisque Christi Domini in terra Monarchiæ hostes & osores infestissimos (quales sunt inter cæteros hæretici) exterminare eorū furores & insanias contra hūc inexpugnabilē Monarchiæ sanctæ murū cōtortas legum suarum armorumque virtute perfringere conantur. Quod exemplo Theodosij magni illustrissimo constare potest, qui dum anno Domini 381. hæreticos Arianos, aliosque nefarios Ecclesiæ catholicæ perturbatores legum suarum seueritate persequitur, victor fit pacificus & gloriosus sine cæde & sanguine barbarorum,

Per-

[f] Iustiniani Nouella de Episc & clerica.

[g] Iustinianus Nouell. 136.

Vt pacato & beato in regno seculari viuatur defendenda religio Christi & eius Ecclesia tāquam obediendum ac fidei.

[h] Recharedi regis in Concilio 3 Tolet. oratio pia & religiosa.

Ab amplitudine gloria, dignitatis atque pace Ecclesiæ salus temporalis & æterna pendet.

Caroli Magni præclara vox & sententia.

[i] Caroli Sigonii l. 4. de regno Italiæ.

Beata regna & populi quorum principes pij pacis & gloriæ Ecclesiæ amplificatione inuigilant.

Persarum & Gothorum. Qui non ita pridem de A Romanis Imperatoribus, illi de Iuliano Apostata, hi de Valente triumphauerant. Quique vt supra diximus ex Orosio,[a] *Victoriæ satietatem cruda insultatione ructabant. Illi namque barbari victores aspicientes mirantesque bonus Imperatoris heroicas virtutes Romano se se imperio dediderunt:* & vltro Constantinopolim misêre legatos pacemque supplices à tanto principe strenuissimo Ecclesiæ Dei defensore poposcerunt, vt supra vidimus. Fortunataque tunc admodum Constantinopolitana sub illo tantarum virtutum principe ciuitas extitit, tam ante infelix & misera Arianorum accensa facibus & incęstata pestibus, quas bonus ille Imperator sacrarum legum luce ardoreque dissipauit atque fugauit. Quæ considerando admirans S. Ambrosius in gratiarum actionem sic Christum Dominum tantarum victoriarum B prosperitatumque auctorem, in fine proœmij librorum de Spiritu sancto ad Imperatorem Gratianum pie atque deuotè magno tactus in corde sensu consolationis alloquitur.[b] *Etiam Constantinopolis iam verbum Dei recepit, & euidentia meruit iam documenta iudicij. Etenim quamdiu venena Arianorum suis fouebat inclusa visceribus, bellis finitimis inquieta, muros armis circumsonabat hostilibus. Postea verò quam fide exules abdicauit, hostem ipsum iudicem regum, quem semper timere consueuerat, deditum vidit, supplicem recepit, morientem obruit,* siue obtinuit, *sepulchrum possidet.* Hæc ipse sanctus Ambrosius. Cæterum hunc ipsum quem iudicem regum vocat, intelligit Athanaricum regem Gothorum Valentis Imperatoris Ariani domitorem, qui agnoscens simul & admirans virtutes Theodosij recens à Gratiano facti Augusti imperij Romani consortis etiam victor & triumphator de Imperatore Romano recentissimè, vt loquitur Orosius ibi supra. Laudi ac gloriæ suæ duxit esse voluntariè vinci à Theodosij virtute. Cum quo fœdus iniens postea eiectus à suis, Constantinopolim ad Theodosij venit amplexus, eius contra rebelles suos auxilium petiturus. Qui honorificè ab ipso Imperatore exceptus non multo post efflauit animam in eadem vrbe: in qua superbissimis exequiis more gentilitio à suis tumulo traditus est, vt his Marcellinus Comes verbis significauit.[c] *Hoc quoque Ianuarij mense Athanaricus rex Gothorum, cum quo Theodosius Imperator fœdus pepigerat, Constantinopolim venit, eodemque mense morbo perijt.* De quo Ammianus hæc ait:[d] *Athanaricus proximorum factione gentalibus terris expulsus Constantinopoli fatali sorte decessit, & ambitiosis exequijs* D *ritu sepultus est nostro*, nempe Gentilitio. Non enim Christianus, sed Christiani nominis hostis extiterat. Cum nihilominus Christianus Imperator hoc humanitatis & benignitatis indulsit, vt hos illi paganicorum funerum sui honores exhiberent, quam humanitatem benignitatemque principis Christiani, Barbari Scythæ, tantis extulerunt encomiis, beneuolentiæque coluerunt affatibus, vt domum redire voluerint, hac tanta principis religiosissimi clementia & bonitate stupefacti, nec Romanos amplius infestare. *Quotquot autem cum rege vita defuncto venerant, custodiendæ ripæ fluminis Istri intenti, diu quominus Romani vexarentur incursionibus, impediuerunt,*[e] vt sit Zosimus similiter ethnicus. Sed parerga hæc: ad rem redeamus. Vt concludamus beatas fuisse semper Christianas Respublicas, in quarum

a Orosius l. 7. c. 34.

b S. Ambr. in proœmio li. de spiritu SS. in hoc tom. 4.

Athanaricus rex Gothorum factus amicus Theodosii, & Christianorū orientalium obijt Constantinopoli infido lu remanens.

c Marcellinus Comes in chronico anni 381.

d Ammianus Marcellinus lib. 27.

e Zozim. li. 4

A medio & sinu, principum populorumque virtute atque pietate, Ecclesiæ sanctæ dignitas & honor, vniuersalisque pastoris auctoritas & obedientia venerabilis, Christi ardore charitatis incensa floruit, & cum diuinæ religionis, Christianorumque salutis incremento magnificata corroborataque refulsit. Vnde non sine magna ratione charissima fidelium mater Christique Domini sponsa castissima in virtute sanctitateque filiorum lætatur & exultat. Quatenus dum suæ gloriæ, paci, & principatus amplitudini bene illi viuendo suffragantur, secularium rerumpubl. societatumque Catholica fide animatarum salutem felicitatemque procurando consequantur.

B

CAPVT XI.

De virtute & sapientia Saluatoris nostri, maxima coruscante charitate & misericordia in conseruando & protegendo sui in terris imperij, quod est Ecclesia, throno, monarchicoque quem creauit in ea principatu, vsque ad consummationem seculi vindicando.

1. *Quam magna & potens Dei sapiētia & bonitas de malis extrahentis bona pro salute populi sui.*

C 2. *Quanta charitate & fortitudine sua Christus Dominus Ecclesiæ prospicit.*

3. *Per virtutem & benignitatem saluatoris nostri perpetuo de salute, atque protectione Ecclesiæ suæ supra firmam petram ædificatæ solliciti, sedes Apostolica in eaque sedentis Romani Pontificis auctoritas dignitasque summa, per varios persecutionum casus, de cūctis Dei, suisque hostibus victrices, vsque ad consummationem seculi perdurabunt.*

MIRABILES diuinæ æternæque sapientiæ in operibus suis, pro generis humani salute fluxus & motus, per magnam prouidentiam ad D fines suos destinati. Quę attingēs, *à fine ad finem fortiter disponit omnia suauiter,*[b] ludens in orbe terrarum, *suas delicias reputans esse cum filijs hominum*, vt saluet eos. Quæ cum venit plenitudo temporis[c] de sinu patris æterni descendit, vt incarnata in terris[d] videretur, & cum hominibus conuersari. Cuius prouidentiæ diuinæ tanta virtus & efficacia,[e] propter nos homines & propter nostram salutem misericorditer apparuit: vt pro gloria sua & salute animarum nostrarum persæpe mala in bonum vertere, & ex infaustis prospera deriuare voluerit. Ipsa est incarnata sapiētia, Deus factus homo, vnigenitus Dei filius,[f] *lumen de lumine, Deus verus de Deo vero.* Qui bene[g] *vtens, bonus malis, facit bona de malis:*[h] *malarum voluntatum iustissimus ordinator. Vt cum male illa vtantur naturis bonis ipse bene vta-*

a Sapient. 8. *Magna diuina & increata postea incarnata sapientia prouidentia & bonitas de malis bona pro salute hominū trahentis.*

b Prou. c. 8 v. 30.

c S. Ioann. 6. i. v. 18.

d Habacuc.

e Cantus Ecclesiæ.

f Cant. conc. Nysseni.

g S Aug. tract. 112 in S Ioan

h S Aug li. 15 de ciuit. c. 17

[a] Boetii li. 4. de consolatione philosophica sub finem 6. prosę.

Deus per bonitatẽ infinitam trahit bona de malis.

sue etiam voluntatibus mali. O admirabilis tantæ sapientiæ Dei nempe facti hominis vis atque potestas? *Cui soli mala quoque bona sunt*, aiebat Boëtius, *cum eis competenter vtendo, alicuius boni elicit effectum. Ordo enim quidam cuncta complectitur: vt quod ab assignata ordinis ratione discesserit, hoc idem licet in alium, tamen ordinem relabatur: Ne quid in regno prouidentia liceat temeritati. Naturarum quippe omnium conditor Deus, & redemptor rationabiliũ, ad bonum dirigens cuncta disponit: Eumque ea quæ protulit in similitudine retinere festinat, malum omne de Reipub. sua terminis, per fatalis seriem necessitatis eliminat: quo fit, vt quæ in terris in malum redundare creduntur, si disponentem prouidentiam spectes nihil vsquam mali esse comperias.* Cum ex malo illo semper boni aliquid in gloriam Dei, in salutem animarum, in iustitiæ misericordiæque ipsius decus & auctoramentum bonorum operum hac diuina operante prouidentia deriuetur. Quam quidem cum ad tales exitus honestos & excellentes Deus, sub omni lege naturali & scripta semper exercuerit, atque huius prouidentiæ summa conditæ bonitate radios ad gentes toto terrarum orbe diffusas, sui nescias honoris & veræ cognitionis longè lateque diffundere voluerit: quanto magis illius diuinæ prouidentiæ mitis affluentis miserationum suarum diuitiis, populos fideles Ecclesiæ suo mundatæ sanguine sinu gremioque misericorditer exceptos sub lege gratiæ splendoribus repleuisse credimus? Scio aliquando nos in hæc corruptionis publicæ incidere tempora, vt populi præ stupore mentis peccatis obcæcatæ, patientiæ ac misericordiæ diuinæ lucem non videant, & non modo ipsi, sed & qui corrupto isto seculo, à contagione peccantium recedentes viri boni, prudentes, iustique reputantur, illi plerumque de misericordia & benignitate Dei diffidant. Ne propter peccata hominum grauiora sponsæ suæ eiusque filiorum saluti periclitanti misericordiâ sua charitateque concitatus tam celeriter accurrat. Nam & in eum diffidentiæ atque dubitationis scopulum, lumen illud Græcorum patrum S. Basilius, illisus impegisse visus est: cum hæc lugendo verba protulit: *Accessit autem ad hasce animi disceptationes & ista cogitatio an Ecclesias suas prorsus reliquerit Dominus.* Cum videlicet, vt [c] ex venerabili Beda didicimus. *Nonnunquam Ecclesia vnica Christi Domini sponsa à tantis gentilium*, (& malorum Christianorum) *pressuris non solum afflictata, sed & fœdata conspicitur*: vt (si fieri posset) *redemptor ipsius eam prorsus deseruisse ad tempus videretur.* Addam & illam, si liceat, turturis lugentis vocem, lugubrem lamentationem Ecclesiæ sanctæ gementis exprimentem, [d] *dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei.* At non est ita, etenim [e] *non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel, ad punctum in modico dereliqui te*, dicebat idem ipse Dominus per Esaiam prophetam afflictæ Ecclesiæ veteri, sed (vt ipsi pondus afflictionis alleuietur) [f] *in miserationibus magnis congregabo te: in momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* [g] *Si potest mulier, obliuisci infantem vteri sui, ego autem Israel non obliuiscar*, inquit per Esaiam Dominus omnipotens: Si tanta charitatis ac misericordiæ viscera Deus in populum antiquum occidenti litteræ subiugatum effundere voluerit, quid faciet nunc pro Ecclesia sua, quam sibi in æternum desponsauit,

Ingruentibus magnarum afflictionũ procellis Deus suam quandoque propter peccata populi videtur Ecclesiam deseruisse sed non est ita.

[b] S. Basil. ep. 7

[c] Beda homilia 6. in S. Marcum.

[d] Esaiæ c. 49. v. 14.

[e] Psalm. 120. vers. 3.

[f] Esaiæ c. 54.

[g] Esaiæ c. 49. v. 15.

Secunda pars. Magna vi misericordia & charitatis Christus D. sua quam genuit proprioque sanguine mundauit Ecclesiã prospicit.

vt eam cum filiis bonis Catholicis ab omni mortis & calamitatis impetu defendat? Has Christi Domini virtutes misericordiam, sua minime iustitia destitutam & fortitudinem prouidam, igne in conseruanda firmandaque sua Ecclesia charitatis ardentem, Spiritus sanctus sancto Ioanni in Apocalypsi per pedes igneis columnis similes notas fieri voluit. [h] *Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat, vt Sol, & pedes eius tanquam columnæ ignis*: Quibus Christi Domini pedibus veluti firmissimis columnis diuino charitatis igne concalefactis & æstuantibus, vniuersa Ecclesiæ sanctæ moles ac fabrica fulcitur, atque sustentatur, vt ruere ac in interitum vacillare nullo pacto possit. Quo sensu Theodoretus, [i] illa sponsæ in canticis interpretatus est: *Crura illius columnæ marmoreæ quæ fundatæ sunt super bases aureas.* Verè columnæ marmoreæ fortitudo prouida Christi Domini, misericordiaque firma super omnia opera eius, charitatis pretiosis operationibus tanquam basi aureæ subnixæ nominantur. Quibus contra omnes aduersitatum tempestates & furiosos omnium inimicorum impetus inconcussa Ecclesiæ sanctæ structura, sedisque illius atque throni monarchica maiestas corroborata firmatur & inexpugnabilis ab omni ruinæ metu libera subsistit. Has Christi virtutes fortitudinem, misericordiam & charitatem prouidam vinci nesciã, Apostolus his breuibus verbis expressit *portans omnia verbo virtutis suæ.* Quæ licet de omnibus creaturis verbo Domini sustentatis atque portatis intelligi videantur, præcipuè verò hic quæ ad œconomiã Ecclesiæ sanctæ spectant intelligenda conspiciuntur. Cuius rerum Christus D. singulari prouidentia satagere dignatur. Idque citra laborem & sudorem cum sit Deus omnipotens. [k] *Cuius verbo cæli firmati & terra in medio aquarum immota manet, qui* [l] *appendit tribus digitis molem terræ: qui mensus est pugillo aquas & palma cælos põderauit.* [m] *Cui cælum sedes est, terra autem scabellũ pedũ eius.* Quæ verba expendens sanctus Gregorius: [n] *Sedi quippe, inquit, cui præsidet interior & exterior manet: cælum autem palmo metiens & terram pugillo concludens docetur quod ipse omnia contineat. Itaque per sedem cui præsidet, intelligitur quod sit interius supraque: per pugillum vero quo continet, exterius subterque signatur: quia enim ipse manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse supra omnia, ipse infra omnia. Et superior est per potentiam, & inferior per sustentationem, exterior per magnitudinẽ, interior per subtilitatem: sursum regens, deorsum continens, extra circundans, interius penetrans, &c.* Hæc ipse. Quæ quamuis de Deo absolutè dicantur, nihilominus ipsi Christo Domino secundum vtramque naturam præsertim respectu suæ prouidentiæ misericordis, solicitæque charitatis, quas circa totum sanctumque suæ regimen Ecclesiæ operatur & exercet merito tribuenda esse cum illo sanctissimo patre asseueranter affirmamus. Cum ipsi Saluatori nostro præter suæ res Ecclesiæ, creata omnia, secundum diuinam naturam, at verò secundum naturam humanam vniuersalis Ecclesiæ tam in membris quam in capite visibili consideratæ fabrica molesque potenter innitantur. At hæc Christi Domini cura & prouidentia de suæ conseruatione Ecclesiæ soliciti semper misericordiæ iustitiæque splendore sociatæ, clare-

[h] Apocalyps. c. 6. v. 1. & 2.

Pedes Christi misericordia, fortitudo & prouida charitas quibus Ecclesia sustentatur.

[i] Theodoret. in cant. v. 15.

Heb. c. 1. v. 3.

Christus Deus homo sine labore, rerum sua satagit potenter Ecclesia.

[k] Psal. 32. v. 6.

[l] Esaiæ c. 40. v. 12.

[m] Esaiæ 66. v. 1.

[n] S. Greg. l. 23 moralium ca. 8. in principio tom. 1.

Misericordia & iustitia Christi maximè clarescunt in sua protegẽda Ecclesia.

Christus Dominus misericordia & iustitia tanquam duobus pedibus ad suæ auxilium Ecclesiæ protectionisque illius intensus amore accurrit.

scunt ardore charitatis accensæ: quibus tanquam pedibus Christus Dominus ad suæ regimē Ecclesiæ auxilium que solet accurrere. Misericordia, vt pœnitentibus Ecclesiæ filiis ardore chatitatis ignoscat, Ecclesiam ab hostibus afflictam demulceat, liberatamque ab omnibus aduersitatibus & immanibus impiorum armis ereptam gloriosè consoletur. Iustitia, vt illam post varios casus post tot discrimina rerum, pro laboribus rectéque factis suo consecratis honori remuneret, lauroque gloriæ & exultationis inauguret, omnes illios perduelles & inimicos sceleribus variis inquinatos non pœnitentes grauissimè puniat & conterat. Quod ex alta Spiritus sancti specula prospiciens vates regius, communiter has duas virtutes in Deo tanquam duos pedes spirituales conbinare sociareque consueuit. [a] *Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via: diriget mansuetos in iudicio, docebit mites vias suas, vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas.* Quem locum exponens Diuus Augustinus, *Dulcis*, inquit, *& rectus est Dominus: quis post misericordiam vocationis & veniæ qua habet gratiam sine meritis, digna vltimo supplicio merita requirit: quas autem vias docebit nisi misericordiam quia placabilis, & veritatem quia incorruptus est? Quorum vnum præbuit donando peccata, alterum merita iudicando: & ideo vniuersæ viæ Domini, duo sunt aduentus filij Dei, vnus quidem miserantis, alter vero iudicantis.* His ergo duobus pedibus ad salutem filiorum suorum Ecclesiæque iouamen, protectionem atque solamen Christus Saluator noster accurrit, & præ desiderio igne charitatis inflammato conferendæ salutis atque veræ exultationis aduolat. Propterea pedes illi Saluatoris nostri instar ignearum columnarum esse dicuntur, propter hunc diuini amoris ardorem. Quorum pedum dexter est misericordia, quæ fortior apparet iustitia, sicut pes dexter est fortior læuo. Quod Deus ipseque Saluator fuam clarius potentiam fortitudinemque miserando, quam puniendo manifestare soleat, hinc patheticæ illæ voces Moysis: [c] *Dominator Domine Deus, misericors & clemens*, seu, vt alij ex Hebræo transferunt, fortis & misericors. Quam virtutem potentiamque misericordiæ superexaltantem iustitiæ fortitudinem, eiusque robori præeuntem talibus expressit Apostolus: [b] *Volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ.* Vnde sanctus Chrysostomus: [c] *Non vult*, inquit, *Deus suum robur per supplicium innotescere, sed per beneficentiam & liberalitatem. Tulit igitur Pharaonem multo tempore, suam simul declarans bonitatem & potentiam.* Propter quod dicebat sapiens ad Dominum, *misereris omnium quiaomnia potes & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam*, vbi obseruanda hæc verborum consecutio. Siquidem propheta non dixit, misereris omnium quia misericors es, sed, quia omnia potes, id est, quia omniporens es. Quare hoc? vnde patet Dei omnipotentia? quia cum possit omnia punire peccata hominum, nihilominus misericordia eius reclamante, omnia mortalium scelera quantumuis maxima, tanquam nihil coram infinita misericordia eius, & illius diuinæ omnipotentiæ ira, indigna (modo per pœnitentiam agno-

Misericordia & iustitia sociantur semper in Deo.

a Psal. 24. v. 8.

b August. in Psal. 24.

Misericordia pes dexter est fortior dicitur iustitia.

Exo. c. 34. v. 6.

b Rom. 9. v. 22.

c S. Chrysost. homil. 16. super epist. ad Roman.

d Sapient. ca. 11. v. 24.

Dei omnipotentia maxime misericordia de consputitur.

A scantur, agnitaque defleantur iusto dolore) reputantur. Etenim si Poëtæ dicere licuit.

Dignum me Cæsaris ira,
Nullus honor faciet.

Quæ proportio clementiæ terreni Imperatoris ad misericordiam Dei omnipotentis, hominis propter hominum salutem facti: [d] Quoniam *miserationes eius super omnia opera eius*, qui optat maximè, vt etiam immanissimi Ecclesiæ suæ hostes agnoscant delicta & nefaria facta, quibus immortaliter peribunt, vt non pereant. [e] *Quia superat culpas delinquentium misericordia Dei, atque ideo suspenditur vltio, vt possit locum habere correctio.* Sed dum reprobi cuiusque sceleB tis, infidelitatis, hæreseos, schismatis, aut alterius improbitatis Dei misericordiæ vocem audire deprecantur, vt clementer imperanti rebelliones eiurando pareant: tunc demum misericordia Christi improbis obstinatis succurrere non valens, nunquam oculos clementes & auxiliatores à protectione sponsæ suæ, Ecclesiæ Apostolicæ, Catholicæ & Romanæ ne obtuatur persecutionibus, auertit. *Credo Ecclesiam sanctam, Catholicam: [f] vt confitearis*, inquit Petrus Chrysologus, *Ecclesiam Christi sponsam in perpetua Christi societate, protectioneque esse mansuram.*

Fremant qui velint maleuoli, sedisque osores Apostolicæ, dum mundus hic in terra perseuerabit, dom genus hominum extabit, sedes Apostolica thronusque Christi in terris, caput & regina C omnium Ecclesiarum semper immaculata & ab omni libera errore Romæ permanebit. Vt enim. [g] *Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam:* sic contra, si Dominus custodierit sanctam ciuitatem, Ecclesiam nēpe fidelium congregationem, vt facit semper, frustra laborant qui eam demoliri conantur. *Cuius extructio*, [i] inquit Prosper Aquitanicus, *ab initio vsque in finem Domino ædificante consurgit, sine cuius gratia nihil est solidum, nihil firmum.*

[k] *Victima quæ dabitur, cū victima pastor habetur?*
Discedat synagoga suo fucata colore,
Ecclesiam pulchro sibi Christus iunxit amore.

Cuius principatum atque tribunal locare Romæ voluit, qui in Apostolis transiuit ad gentes, vt aiebat Ioachimus [l] Abbas, *quasi ad Romanum imperium conuertendum, in quo & abscondet populum Christianum in foramine petræ, id est Roma in qua fides Christi vsque modo inuiolata & illæsa permansit, & perD manebit vsque in finem.* Vtinam tam sincerè vereque, vt hic de religionis nostræ mysteriis semper Abbas ille doctrinaque salutis locutus fuisset, neutiquā illum Ecclesia S. contra fidem erroris insimulauisset. *Hac diuina Christi Domini virtute & prouidentia omnipotenti* [m] *inuiolata, inconcussa, inuiolataque religio Christiani nominis permanebit, quamdiu Sol oritur & occidit: Hoc est quamdiu temporalia voluentur, non deerit Ecclesia, hoc est Christi corpus in terra.* Cuius caput visibile terrarum orbe diffuso huic corpori mystico Christi sub ipso Christo Domino, sancta iurisdictione dominans Romæ sedet, ibique clauum Christiani spiritualisque imperij, immoto durationis vsque ad cōsummationem seculi vigore moderatur. Hinc sedes Apostolica Ecclesiaque Romana, [n] vt dicebat Victor Viticensis, caput omnium Ecclesiarum reginaque dicta factaque, diuina Saluatoris ordinatione, potestatis in omnes Ecclesias mo-

d Psal. 44. v. 9.

e S. Leon epi. 47 ad synodū Chalcedonē. cogendam.

f Petrus Chrysolog. ser. 6.

3. Pars Ecclesiæ sedesque Apostolica Christo protectore vsque ad seculi consummationem inuicta & firmiter hostium potestatibus vi-brata? de illis emerget & triumphabitur.

g Psal. 126 v. 1.

i Prosper Aquitanicus in illud psal. 126. nisi Dominus ædificauerit domum.

k Sedulius l. 4 pascali. anno 460.

l Ioachimus Abbas in cap. 13. Esaiæ anno 1180.

m Lanfrāc. de sacramento Eucharistiæ.

n Victor Viticensis l. 2 de persecutione Vuandal. anno 410.

narchicæ iura possidet: In qua possessione supremi Dominij spiritualis, quamuis sæpius à Christo passo, conditoque christianæ generationis orbe tonantibus & ingruentibus multarum persecutionum calamitatumque turbinibus vexata turbataque iacuerit, nunquam tamen obruta periit, nec vnquam Christo pro illa eiusque pastore S. Petri successore rogante peribit. Licet enim dum Christus orabat in excelso, nauicula in qua S. Petrus erat turbaretur in profundo, tamen propter orationem Christi, fluctibus obrui non poterat. Sic ab ascensione Domini in cælum mystica illa S. Petri nauicula scilicet Apostolica sedes, cui post S. Petrum præsidet Romanus hierarcha, licet insurgentibus in eam variarum persecutionum fluctibus quandoque turbata laboret & gemat: *Nihilominus quia Christus pro ea orat non potest mergi*,[a] aiebat sanctus Anselmus. Hac orationis diuinæ virtute & efficacia inuictam semper vsque ad consummationem seculi omnibus errorum, hæreseon, schismatum, aliarumque improbitatum procellis turbinibusque superiorem fore credens atque confidens Arnulphus Episcopus Lexouiensis sic in Concilio Tullensi circiter annum 1160. habito, astantibus & audientibus patribus concionando loquebatur. [b] *Licet Principes tenebrarum aduersus Ecclesiam Dei vehementer insurgant Portæ tamen inferi aduersus eam præualere non possunt, habemus assistentē nobis Christū. Neque enim Ecclesiā ea nobis conditione tradidit, vt eā quādoq; relinqueret, sed ei semper assistit, non relinquā, inquit, vos orphanos, vado & venio ad vos, vobiscum vsque ad consummationem mundi permansurus; adiutor & protector nobis est in salutem.* [c] *Sicut enim Luna à Sole: sic Ecclesia à Christo illuminatur & stabilitur.* Atque vt totam hanc de tuta securaque Ecclesiæ, Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ protectione, defensione & victoriarum eius de cunctis hostibus certitudine disputationem concludamus, illud venerabilis Bedæ memoriæ animoque penitus imprimamus. [d] *Christus ad patrem post resurrectionem victor ascendens Ecclesiam corporaliter* (scilicet visibiliter) *reliquit, quam tamen nunquam diuina præsidio præsentia destituit: Manens in illa omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Demusque operam, vt semper mirabile illud Christi Domini beneficium, auxiliumque Antiochiæ ciuitati misericorditer exhibitum repentè reminiscamur. Qui sola inscriptione nominis sui pro foribus domorum, sicut se velle cuidam religioso viro hoc fieri, oraculo edito significauerat,[e] his concepta verbis. *Christus nobiscum state*, hanc ciuitatem fama, populis, diuitiis, soli fertilitate, ędificiorū superbia, celeberrimam horribili terræ motu concussam vno vix digito ab vniuersa ruina totoque interitu suo distantem, dum præsentem illi intentarent omnia mortem, ab omni imminentis ruinæ calamitatisque periculo liberauit. Si tanta potuit horum sanctorum verborum prolatio, *Christus nobiscum state*, ad ciuitatem florentissimam (quæ ob id postea Theopolis, ciuitas Dei dicta est) à grauissimo terræ motu, indéque profecto funestissimæ desolationis exterminationisque turbine vindicandam. Quid mirum si hanc dilectam ciuitatem Dei, regnum Christi, sanctuarium fidei, salutis æternæ sequestrem, Dei in terris solium errare nescium, firmamentum & columnam veritatis, Romanam Ecclesiam, sedemque Apostolicā, omnium Ecclesiarum per omnes nationes populosq; sparsarū reginā atque matrē, pręsentia Christi D. inuisibili atque protectione duraturā perpetuò, nullis subiugatam erroribus, atque de triumphatis hostibus religiosè hic exultantem, tandemque ad portum optatum triumphantis Ecclesiæ, peruenturam gloriosè, nullatenus dubitando, sed fidei certitudine credendo omnes veri Catholici, huius Ecclesiæ sanctæque sedis filij obsequentissimi profiteantur?

a S. Anselmus lib. explanationis aliquot in Euāgelia in c. 14. S. Matth.

b Arnulphus Lexouiensis sermone habito in Concilio Tullensi anno 1160.

c Rabanus Maurus in Ecclesiast. l. 9 c. 7. anno 850.

d Beda l. 4. in Marcum c. 13

e Nicephor. l. 17. cap 3. Cedrenus Auctor Miscellæ anno 2. imperij Iustiniani.

Descriptio sedis Apostolicæ.

CAPVT XII.

De fortitudine pulchra & speciosa Ecclesiæ Romanæ sedisque Apostolicæ semper pugnantis, & semper per Christi Domini virtutem, omnium victricis hostium, duraturæ semper in terra, quousque immissa cælis in triumphantem conuertatur Ecclesiam.

1. *De pulchritudine Ecclesiæ Dei.*
2. *De fortitudine eius.*
3. *Hinc cū gloria Dei fideliū in terra exultatio.*

FILIVS altissimi Christus Dominus sponsæ suæ Ecclesiæ, Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ fortitudinem speciosam & pulchram exprimere volens turri eburneæ eam in collo comparat. *De qua mille pendebant clypei, omnis armatura fortium.* Alibi, vt hāc fortitudinis & pulchritudinis societatem in sponsa sua clarius ostendat, [b] *eam pulchram & decoram sicut Hierusalem* appellat, quia pulchritudo Hierusalem ciuitatis, maximæ iuncta fortitudini, terribilis simul & mirabilis omnibus apparebat. Quæ triplici circundata muro vndique fortibus altisque cincta turribus, septa vallis, propugnaculis corroborata atque munita, cæterisque munitionum bellicarū firmata, omnino ab humanis viribus vinci nescia inexpugnabilisque credebatur. Vt ipse Titus Imperator huius captæ vrbis inexpugnabilia munimenta atque propugnacula nulli mortalium virium robori cedentia circumspiciens exclamare stupēdo coactus fuerit Iosepho teste. [c] *Verè Deus pro nobis contra Iudæos pugnauit, alias qua ratione inexpugnabilem hanc ciuitatem viribus nostris capere atque domare potuissemus?* Sed vt fortissima & inexpugnabilis viribus hominum, sic & formosissima & pulcherrima omnium gentium tanquam miraculum mundi oculos in sui admirationē rapiens, habebatur. Formosissima dilectione Dei [d] Psal. 86. *Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob.* 2. Formosissima magnitudine diuitiarum & multitudine prosperitatum ab hac Dei profectatū dilectione: [e] *Videant oculi tui Hierusalem ciuitatē opulentā.* 3. formosissima loci altitudine amœnoq; soli situ *ædificabatur ciuitas in excelso.* 4. Formosissima gloria & honore quibus super omnes ciuitates à Deo sublimata est. Ideo ciuitas Dei per excellētiam appellata: [f] *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei,* [g] *& benedictus Deus qui exaltauit Hierusalē,* clamabat Tobias. 5. Denique formosissima frequentia populorum qui ex omni natione quæ sub cælo erat, ad eam confugiebant, & sua oblaturi dona veniebant. [h] *Illuc enim ascenderunt*

a Cant. 7. v. 4.

b Cant. cap. 6.

Ciuitatis Hierusalem fortitudo & decor figura fuit fortitudinis & pulchritudinis Ecclesiæ Romanæ.

De magna ciuitatis Hierusalem fortitudine.

c Ioseph. li. 5. de bello c. 32. lib 6 c. 21. l. 7. c 10.

Hierusalem ciuitas omnium sui temporis formosissima.

d Psal. 86.

e Esaiæ c. 33. Hierem. ca. 30.

f Psol 86.

g Tobiæ c. 13.

h Psal. 12 v 4.

bus, Domini. Sed hæc ſpecioſa facies atque pulchritudo Hieruſalem terreſtris, vmbra & figura tantum erat Romæ ſanctæ atque ſpiritualis, Eccleſiam dico Romanam ſedemque Apoſtolicam. Cuius pulchritudo admirabilis planéque diuina in ſanctitate vitæ, rectitudine fidei doctrinæque Chriſtianæ puritate collocata tanta ab omni æuo extitit floretque ſemper nunquam deſitura: vt ad eã turpitudo erroris cuiuſcumque atque deformitas improbitatis vitæ nullo vnquam momento temporis accedere potuerit. Pulchritudo hæc duplex, ſanctitas, vitæ & veritas doctrinæ diuinæ. Quã exprimere volens ſponſus cæleſtis & diuinus, huic ſpõſæ ſuæ chariſſimæ, piè delicianđo cum ea, dicebat. [a] *Ecce tu pulchra es, ecce tu pulchra amica mea,* & cap. 4. v. 1. per exclamationem iterato bis pulchritudinis nomine, [b] *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra!* Pulchra ſanctitate vitæ, pulchra veritate doctrinæ diuinæ. Quam alibi propter eamdem ſanctitatis & veritatis pulchritudinem, columbam ſuam myſticè vocat, eã verbis amicis ad ſe compellando. [b] *Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea & veni.* Et infra, ſuauitatem affectus ſui ex illius pulchritudine quam dedit ardore charitatis æſtuantis deſideriumque ſocietatis cum illa ſuum magis indicãs, *columba mea,* inquit, *in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis & facies tua decora.* & cap. 6. v. 8. *vna eſt columba mea, perfecta mea:* Columba inquam, ſed alba, alba propter innocentiam, ſanctitatem vitæ, & puritatem fidei merito venit appellanda hæc ſancta mater Romana Eccleſia omnium regina Eccleſiarum. Quas velut filias ſuo ſponſo altiſſimi filio religioſiſſima fœcunditate peperit. Sicut hæreſis & ſynagoga impiorũ huic ſãctiſſimæ Dei ſpõſæ reluctantium erroneorum fuliginoſæ atratæque inſigni ad deformitatem columbæ comparantur. Quod illuſtri viſione ſancto Abbati nomine Theodoro Chriſtus Dominus demonſtrare dignatus eſt. Qui aſſiduis adeò religioſè precibus efflagitabat, vt ſibi verè fideles credentesque manifeſtaret. Quod ipſe monachum quemdam ſanctis quidem in ſpecie moribus imbutum diu noctuque pſallentem Deo, nemini loquentem, Seuerianum tamen hæreticum eſſe, Eccleſiæque Catholicæ refugientem communicare conſpiceret. Cuius orationem clementer exaudiens Chriſtus Dominus magno miraculo & oſtento huic monachum iſtum, auſtero licet victu annos vitæ contetentem exercitioque bonorum operum exterius occupatum, peſſimæ nihilominus cõfeſſioois fideique eſſe declarauit: Quod his verbis, in prato ſpirituali apud [c] Sophroniũ bonus ille Theodorus Abbas expreſſit: *Die vero tertia venit mihi vox inuiſibiliter dicens, vade Theodore: aſpice fidem ipſius* ſcilicet monachi: *in craſtinum igitur profectus ſedi ante illum, expectans videre aliquid, iuxta quod mihi vox dixerat: & cum manſiſſem ſedens quaſi hora vna & intuerer in ipſum ſtantem & voce Syra pſallentem: vidi teſte Deo, filij columbam ſuper caput eius ſtantem fuliginoſam veluti ex coquina venientem, ſqualidam & fœtidam: tunc agnoui eam quæ mihi apparuerat, caliginoſam fœtidamque columbam eſſe ipſius fidem:* Sicut alba columba ſinceritatem nitoremque veritatis fidei, Chriſtianæque doctrinæ repreſentat. Cui columbinæ albedini Lunæ pulchritudo iun-

Eccleſia pulchritudo duplex ſanctitatis vitæ & veritatis diuinæ doctrinæ.

a Cant. 4. c. 1.

b Cant. c. 1.

Alia columba dicitur Eccleſia propter duplicem illam pulchritudinẽ.

b Cap. 2. cant. v. 10.

Eccleſia propter ſanctitatẽ & puritatem doctrinæ alba columbæ comparata hæreſis propter impietatem & falſitatem erroris fuliginoſæ & atratæ.

c Sophron. in prato c. 106.

Ad exprimendam Eccleſiæ pulchritudinẽ alia comparatio eius cum Luna.

A gi cummodè poteſt, ad exprimendam huius ſanctæ eccleſiæ ſediſque Apoſtolicæ, ſpecioſam, pulchramque maieſtatem, ab ipſius Chriſti Domini virtute gratiaque ſicut formoſam Lunæ lucem à Sole profectam. De qua hæc Philo Carpathius: *Lunæ comparatur Eccleſia, propter ea quod quidquid habet diuini luminis, id à iuſtitiæ Sole illo immobili atque diuino, quamdiu illi ſe ſe rectè offert, accipit, & veluti Luna modo tentationibus & preſſuris decreſcere videtur, ac minus modo victis malignis hoſtibus innouari ac ſurgere &c.* [d] his dictis contra hæreticorum furores ita ſubiungit: *Hanc Lunam puriſſimam Eccleſiam & immaculatam Chriſti ſponſam diuiniſſimo ſuo ſanguine fundatam & ablutam obſcurare conantur hæretici, & omnes male viuentes: Sed Sol ipſe ineffabilis bonitatis ſuæ radijs,* B *nunquam hanc humilem & fidelem Lunam illuminare ceſſat, ſuoque ardore fouere, ad plurimos quotidie vitales partus edendos: vt his omnibus armata ſponſa & munita terrorem malignis hoſtibus incutiat ſtuporem & mortem.* Sic deuictis his omnibus ſuæ ſanctitatis & integræ veritatis inuidis & oſoribus improbis, Eccleſia hęc D. luce perfuſa pulchros per orbẽ totũ, ſuę ſanctitatis & incorruptionis radios mater ſacræ prolis fœcunditate copioſa porrigit, lumenque Chriſtianæ diuinæque veritatis vbiq; diffundit. Cuius fœtu naſcimur, cuius lacte nutrimur, cuius deniq; ſpiritu ad ęternas cęleſtis vitę delicias animamur. Cui dixit Dominus, [f] *ſurge, illuminare Hieruſalẽ, quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt, vt qua cecidit in incredulis,* C *ſurgat in fidelibus* (inquit S. Hieronymus. [g] *Quæ cecidit in ſynagogis, ſurgat in Eccleſiis, & poſtquã ſurrexit illuminetur, vt nequaquam habeat erroris tenebras.* Quam propterea alloquens D. Auguſtinus. [h] *Noli,* inquit, *decipi nomine veritatis, hanc, ſola tu habes, & in lacte tuo & in pane tuo. In hac autem,* ſcilicet Manichæorũ Eccleſia, *tantum nomen eius eſt, ipſa non eſt* (ſcilicet veritas) *& in tuis quidem grandibus ſecura es: Sed appello interim paruulos tuos, fratres, filios dominos meos quos vel tanquã oua ſcilicitis, alis, foues, vel tanquam infantes lacte nutris, ſine corruptione fœcũda virgo mater. Hos in te appello teneros tuos fœtus, ne garrula curioſitate ſeducantur abs te, ſed potius anatematiſent, ſi quis eis Euangeliſauerit præter id quod acceperunt in te.*

Sed non minor eſt Eccleſiæ fortitudo quam pulchritudo: vtriuſque virtutis maxima ſocietas & amica coniuratio, *hoc habet auctoritas matris Eccleſiæ, hoc fundatus veritatis canon, contra hoc ro-* D *bur, contra hunc inexpugnabilẽ murũ quiſquis arietat, ipſe cõfringitur,* [h] clamabat maximus Theologorũ pater: Quo muro inexpugnabili indomitã Eccleſiæ Romanæ necnon Apoſtolicæ ſedis fortitudinem S. Pater intellectam eſſe voluit. Quam ſimili methaphora, Amos Propheta his verbis Spiritus S. inflatus gratia iuxta ſeptuaginta tranſlationem expreſſit. *Ecce vir ſtabat ſuper murum adamantinum & in manu eius adamas: & dixit Dominus ad me, Quid tu vides Amos? & dixi adamantẽ: Ecce ego iniiciam, dixit Dominus, adamãtẽ in medio populi mei Iſrael.* Quibus verbis Eccleſiæ robor inexpugnabile, fortitudinemque vinci neſciã aperuit, cum eam murum adamãtinum nominauit, quem nulla vis ferri igniſque conuellere atq; confringere poteſt. Atque vt omnes intelligant hoc virtutis fortitudiniſque robur à Chriſto D. procedere, ipſum Dominum adamantem vocat in manu patris conſtitutum, ab eoque miſſum in

Philo Carpathius in hęc cont. cãt. pulchra vt Luna.

d Idem philo ibid.

Hæretici & omnes impij Eccleſiæ pulchritudinem obſcurare conantur ſed fruſtra.

Eccleſia Romana ab omni immunis errore.

f Eſaiæ c. 4.

g S. Hieron. c. 4. Eſaiæ.

Ab Eccleſia Catholica nunquam veritas abeſt ab hæreticorum ſynagoga nũquam mendacium.

Pars. 2.

Fortitudo Eccleſiæ ad reſiſtendum omnibus hoſtibus occultis & apertis maxima:

h S. Aug. ſerm. 13 de verbis Apoſtoli.

Eccleſiæ fortitudo murus inexpugnabilis & adamantinus dicta.

i Amos c. 7. v. 7.

Ecclesiæ viscera, vt hoc lapide munita pretioso, A aduersus omnes diaboli eiusque ministrorum furiosos impetus indomita victrixque perseueret. Propter quam Ecclesiæ inexpugnabilem à Christo Domino datam fortitudinem Hieremias propheta dixit,[a] *confractum & contritum esse malleum vniuersæ terræ*, id est rabies & furor diaboli & ministrorum eius, puta tyrannorum, infidelium, iudæorum, hæreticorum, schismaticorum, & aliorum cuiuscumque impietatis Ecclesiæ hostium fracti contritique corruerunt. Quoniam dum murum hunc Ecclesiæ adamantinum ipsúmque adamantem mysticum Christum D. multiplicatis iteratisque furiosè ictibus diruere ac frangere ex omni suo impetu conantur, ipsi virtute huius mystici adamantis Christi D. funditus conteruntur atque franguntur. Adeò inualidi, cõtraque hoc diuinum Ecclesiæ robur euanidi atque B debiles, vt de illis illud Prophetæ merito occini debeat:[b] *Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorũ.* Quia sicut paruuli brachiorum robore & fortitudine neruorum destituũtur, quibus sagittas telaque fortiter contorqueant & eiaculentur, sic hæretici, sic schismatici, sic nefarij reliqui hostes Ecclesiæ contra eius robur ac fortitudinem, non nisi lãguidis & irritis conatibus arietãt, sagittasq; furoris atque dementiæ sine vllo roboris neruo iaculantur. Non aliter quam miserabilis ille Priamus grauis annis, senioque confectus.[c] In Pyrrhi clypeum *imbelle telum sine ictu coniecit, rauco quod protinus ære repulsum, & summo clypei nec quicquam vmbone pependit.* Huius fortitudinis atque roboris diuini indomitique, quo suam Christus D. Ecclesiam sepiuit atque firmauit magnitudinem, spiritu prophetico regius vates de longe C prospiciens, & prospiciendo extra se raptus, admirandoque eleganti pulchraque similitudine describens, oraculum hoc sacro intonuit ore.[d] *Ædificauit sicut vnicornium* (alias vnicornis) *sanctificium suum in terra.* Quoniã sicut vnicornis, vt præclarè S. Cyrillus[e] Alexandrinus exponit, *cæteris est animalibus formidabilis, terrores his maximos incutiens: Sic sanctuarium Dei Ecclesia videlicet Christi Domini horribile inimicis perduellibusque suis sua fortitudinis cornu erigit, quo omnes illos*[f] *ventilando consternat & conterat.* De quo idem regius vates in persona futurorum Ecclesiæ Christi filiorum, victoriam de cunctis hostibus suis sibi confidenter sperans in Deo pollicebatur. *In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.* Etiam per similitudinem Ecclesia vnicornis appositè dicitur, D quia nulla malignantium synagoga, nulla hæresis, nullum schisma, nulla denique cuiuscumque impietatis secta factióue, illam vllis errorum scelerumque contagionibus venenisque incęstando contaminandoque labefactare possunt. Eò quod ipsa sit veluti vnicornis, *qui vim habet expellendi venena*: à nullaque proinde veneni malitia & influxu maligno, corrumpi destruique in suæ vigore naturæ possit: sed contra qui omnem malignitatem, vitium, virusque veneni atque toxici, sua potenter virtute dissoluat. In cuius rei typũ[d] Exodi 7. virga Moysis, vt primum in terram proiecta serpens facta est, Ægypti magorum serpentes illico deuorauit, vt erudite præclareque more suo sanctus Augustinus hæc dicendo declarauit.[e] *Serpens pro sapientia ponitur iuxta*[f] *illud Matthæi 10. Estote prudentes sicut serpentes. Idcirco* A *virga Moysis, id est crux Christi, postquam ad terras descendit, id est postquam ad credulitatem & fidem hominum venit, conuersa est in sapientiam quæ nomen Ægyptiorum, id est huius mundi sapientiam deuoraret.* Sicut in veteri lege spoponderat Dominus per prophetam dicens,[g] *Perdam sapientiam sapientum* (scilicet huius mundi)[h] *quæ stultitia est apud Deum, & prudentiam prudentum reprobabo*, scilicet per sapientiam suam diuina armatam fortitudine, qua sponsam suam ornaturus, & contra omnes principes tenebrarum harum ac spiritalia nequitiæ in terra muniturus erat. Hæc sapientia sic munita fortitudine de alto sola salutaris est quæ cultores suos beatos efficit, iuxta sapientis elogium.[i] *Beatus homo qui in sapientia demorabitur*, quia,[k] *aqua sapientiæ salutaris potabit eum Dominus*, à quo omnis pax, quies, & fœlici- B tas: vnde dicta hæc Christi sapientia salutaris. *Et benè sapientia salutaris*, inquit S.[l] Bernardus, *quoniam sapientia carnis mors est, & sapientia mundi est etiam inimica Deo: Sola quæ ex Deo est sapientia salutaris est, quæ secundum beati Iacobi definitionem primum pudica, deinde pacifica est: Nam sapientia carnis, voluptuosa est, non pudica, & sapientia mundi tumultuosa est non pacifica.* De hac autem salutari sapientia indomitaque Ecclesiæ fortitudine ne quis fidelium dubitare iure posset eam daturum Christus Dominus sponsæ huic suę oraculis prophetarum longè antequam nasceretur, eiusque sanguine in cruce profuso mundaretur, certissimè promisit. Cuius promissionis infallibili certitudine firmatus Eusebius de præparatione Euãgelica ita loquitur.[n] *Certum est Saluatorem nostrum prædixisse doctrinam, in testimonium gentium per vni-* C *uersarum terrarum orbem prædicatum iri, & Ecclesiam quæ postea virtute sua constituta est, inuictam, atque inexpugnabilem fore: nec vnquam futurum, vt à morte superaretur: sed firmam fore & inuiolabilem, tanquam in lapide stabilitam atque fundatam. Cuius diuinationis effectus omnem impudentissimam linguam, vana contra dicentem profectò arcere potest. Quis enim non fatebitur, cum sic apertè rerum euentus diuinationi congruat, Dei virtutem non naturam humanam fuisse quæ hæc futura præuiderat, & reipsa perfecit quæ prædixerat? Iam enim sui Euangelij fama totum ab ortu solis ad occasum orbem impleuit, omnesque gentes adijt, crescitque in dies prædicatio sua. Ecclesia etiam hoc nomine ab ipso donata radices egit, ac vsque ad astra sanctorum virorum orationibus glorificata luce ac fulgore orthodoxæ fidei splendet, neque hostibus ter-* D *ga dat, neque ipsis ianuis mortis cedit, propter pauca verba quæ ille protulit: Super lapidem ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus ipsam.* Hæc Eusebius: quæ fortitudo eò robustior & gloriosior à virtute Christi profecta censeri debet, quò pluribus agitata furoribus hostium omniũ, nullis impendẽtibus eorũ cedẽs tempestatibus victrix semper eluctata triumphauerit. *Et ideo Ecclesiam vnam solam Catholicam & Apostolicã agnoscimus*, (dicebat[p] Alexander Patriarcha Alexandriæ) *quæ sicut nunquam expugnari potest, etiam si totus mundus eam oppugnare instituat: sic omnem impiam hæreticorum incursionem euincit & profligat: Quandoquidem eius Dominus nos efficit satis animosos dum clamat,*[q] *confidite ego, vici mundum.* Et ne euentus factaque à promissionibus Christi discrepasse videantur, à die qua Christus Dominus indomitas & inexpugnabiles

[a] Hierem. c. 50.
[b] Psal. 63. v. 6.
[c] 2. Æneid.
[d] Psal. 77. v. 60.
[e] S. Cyrillus Alexand. l. 5. in Esaiam.
Cur dicitur vnicornis Ecclesia propter suam fortitudinem.
[f] Psal. 43. v. 6.
Ecclesia cornu scilicet fortitudo omnia hæreticorum aliorum improborum errores sicut vnicornis venena dissoluit.
[d] Exod. c. 7.
Mysterium virgæ Moysis in serpentem conuersæ deuorantis serpentes magorum significat sapientiam & fortitudinem Ecclesiæ Romanæ omnes dolos furoresque hæreticorum aliorumq; hostium confundentem.
[e] S. Augustin. serm. 87. de tempore.
[f] S. Matt. 10.
[g] Esaiæ ex D. Paulo 1. ad Cor. c. 1. v. 19.
[h] 1. ad Cor. c. 3. vers. 19.
[i] Sapient. c. 8. v. 1.
[k] Ecclesiast. cap. 14.
[l] Bernard. in hunc locum.
[m] S. Iacob. c. 3.
[n] Euseb. l. c. 1. 3. de præparatione Euangelica. 22. 320
Sicut Christus Dominus per se & per prophetas suos prædixit, ita apparuit sua Ecclesia robur & fortitudo crescens in dies victa nunquã.
[o] S. Matt. c. 16.
[p] Alexander Patriarcha Alexandriæ ep. ad Alexandr. Constãtinop. Episc. an. 320.
[q] S. Ioan c. 16 vers. 33.

A

Ecclesiæ suæ vires vaticinando spopōdit. *Constat,* inquit[a] S. Chrysostomus, *Ecclesia solida & stabilis, ac inuicta, florens ac fulgens, & in dies magis vigens, crescens & plus roboris sumens, & omnibus qui ab illo die vsque ad Domini aduentum futuri sunt, præstans, vt summos inde fructus & ineffabilem vtilitatem capere queant. Nam & qui ante nos, & qui ante illos, & qui multò superiùs fuere, cognouerunt etiam virtutem, videntes eam vexari bellis, periculis, tumultibus, turbis, fluctibus & tempestatibus: & neque sic submergi, vinci, superari, extingui, sed florere, crescere & extolli, &c.* Hinc[b] *magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri in monte sancto eius,* clamabat propheta. Quæ est ista ciuitas? quis mons? nisi sedes Apostolica Romanaque Ecclesia, *super vertice montium,* meritorum nempe Saluatoris nostri, [c] *super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu,* sublimiter ædificata, cuius extructio firma, solida, inexpugnabilis animos fideliū per vniuersam terram sparsos vehementer oblectat. Propterqood addidit Propheta. [d] *Fundatus in exultatione vniuersæ terræ mons Sion ciuitas regis magni,* scilicet Christi *regis regū, Domini Dominantium. Hanc,* ait[e] Theodoretus, *in lætitia vniuersæ terræ, bene & optime ac solide ædificauit. Ædificauit namque ipsam* (ait diuinus Apostolus) *supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum cum sit Petra angularis eius Christus Iesus qui B. Petro dixit: super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Hoc igitur (bene fundata) pro solidis fundamentis posuit, vt ipsa intrepida & inconcussa permaneat.* Tunc[f] Deus, *in domibus eius cognoscetur,* scilicet in particularibus Ecclesiis vniuersalis Ecclesiæ membris, cuius caput est Romana sedes, *cum suscipiet eam,* contra quam, *ecce reges terræ,* scilicet infideles, hæretici, schismatici, aliique mundanæ vanitatis & iniquitatis captiui, *congregati conuenerunt in vnum.* Sed quid inde? ô frustra illorum suscepti labores! ô spes fallaces! ô cogitationes inanes! *Ipsi videntes,* nempe Ecclesiæ Christi fortitudinem, *sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos.*

a S. Chrysost. in demonstratione aduersus gentes quod Christus sit Deus.

b Psal. 47. v. 2.

3. Pars. *Magna gloria Dei ex fortitudine indomita Ecclesiæ & magna ex eadem exultatio fidelium in terra.*

c Hebr. c. 2. v.

d Psal. 47. v. 2.

e Theodoretus in psal. 47 anno 450.

f Psal. 4. v. 5.

g Ibid. v. 6.

CAPVT XIII.

Ecclesia Dei continuo præliatur, & sui sponsi Christi Domini virtute, præliando vincit in terra, quò vsque de militante triumphans existat in cælo.

1. *Per portas inferi omnis furiosa diaboli, eiusque ministrorum potestas contra hanc Christi Domini sponsam significatur.*

2. *Ecclesia Dei eiusque sedes Apostolica quò maioribus vrgetur persecutionibus eò gloriosior triumphat.*

3. *Quia per medios certeminum ignes victoriarum lauros illæsa persequitur, meritò arca Noe & mulieri forti comparatur.*

4. *Semper stabit in terra militia sua campo, victrix, hostiles debellando furores, donec in cælo triumphet.*

EX superioribos patet, tanto virtuos atque fortitudinis septam munitamque robore Ecclesiam Christi, sedemque Apostolicam, vt nullis, hostium furoribos soecumbere, nullis persecutionum calamitatumque mundi tempestatibus cedero possit. Sed addimus hic maius & auctius virtutis indomitæ robur, quod ea innixa sui sponsi patrisque Christi D. meritis, & ex illis, auxilio diuinitus armata omnes diabolicas insanias infernique furores in corda corporaque impiorom mūdi huius insilientes & ascendentes, victrix & inexpugnabilis semper manens debellando contendoque superet. De qua victoria Christus D. vicarium suum saoctum Petrum securum certūque reddere voluit, cum aodita eius confessione à Deo reuelata dixit illi: [a] *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prǣualebunt aduersus eam:* Per portas inferi intelligere volens omnes vires, copias, potētiasque rabidas, immanes, omniq; munitas crudelitate, dolo, fraudibus, externas, & internas, clādestinas & apertas diaboli tā à se ipso, quā à ministris carne mūdoq; profectas, ducta metaphora à ciuitatibus vrbibosqoe, quarum ex omnibus partibus portæ solent esse moltis propugnaculis munitissimæ. [b] *Quoniam confortauit seras portarum tuarum benedixit filijs tuis in te.* O Hierusalem vrbs munitissima, sed præcipue in portis tuis fortissima, inexpugnabilis, vt hine nullus expugnationis metus filiis tuis incuti possit. Propterea Dominus robor potentiæ atqoe fortitudinis diaboli non potentiam, sed metaphoricè portas appellare voluit, portas, inquam, inferi, potius quam diaboli: quia sicut de Ecclesia sua tanquam de ciuitate fortissima atque contra omnes inimicorum incursus tutissima Dominus loquebatur, sic de imperio cui diabolus dominatur ac præsidet tanquam de ciuitate aliqua suę contradicente & opposita Ecclesiæ loqui voluit. Quā diaboli ciuitatē infernū scilicet, euersum iri per prophetam suū longè ante prędixerat. [c] *Qui contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit.* Contriuit pro conteret, pręterito pro futuro, formola loquendi prophetica vti voluit. Sont enim duæ ciuitates, vna Dei, altera diaboli. De quibus duobus & viginti libris D. Augustinos amplissimè disputauit. Quæ inter se prælio pugnaqoe perenni sine cessatione ab armis conflictuque luctantur: sed illa semper vincit, hæc vincitur. Propter quod dixit Dominus, & portæ inferi oon præualebunt aduersus eam. οὐ κατισχύσουσιν, scilicet, non vincent, non superabunt, imo potius vincentur, opprimētur, diruentur ab illa Ecclesia, cui non poterunt vllo modo resistere. Sensus enim verborum Christi id sonat. Neque enim solent portæ vincere, sed resistere, nec offendendi, sed defendendi vis ac robur per portas designari solet. Quibus verbis Christus Dominus S. Petro vicario futuro & posteris Catholicis in eius obedientia fideqoe solidatis indicare voluit, Ecclesiam suam supra hanc Petram à se fundatam, omnem diaboli potentiam eiosque furores, omoes debellaturam & expugnaturam per portas inferi significatos, ita vt nullis machinis, viribus, artibusq;

B

C

D

a S. Matt 16.

Per portas inferi omnes diaboli & ministrorum eius potestas significatur.

b Psal. 147. v. 13.

c Psal. 106. v. 16

Duæ ciuitates Dei & diaboli, Ecclesia Christi, & infernus

d D Aug. l de ciuit.

Quid significant hæc portæ inferi nō præualebunt aduersus eam.

Potentia furiosa omnes diaboli eiusque ministrorum per portas inferi intellecta non modo non vincunt Ecclesiam, sed ab ea vincuntur.

huic tantæ Ecclesiæ fortitudini resistere possit. A Sic enim hunc locum scripturæ S. [a] Hilarius his verbis interpretatus est: *Quæ (scilicet Ecclesia super hanc petram fundata) infernas leges & tartari portas, & omnia mortis claustra dissoluet.* In cuius sancti Patris sententiam sui propendens inclinatione consensus Isidorus Pelusiota dicebat. [b] *Per inferni portas diuinus sermo impiorum hominum cætus atque hæresum blasphemias* (quæ sunt opera & vires diaboli in terra) *intelligit: quibus omnibus obsistens Dei Ecclesia, eas quidem frangit & oppugnat, ab his autem vinci non potest.* Idem alio [c] in loco. *Non tanquam nemo*, inquit, *Ecclesiæ bellum inducturus atque extinguere adnixurus esset: verum quod multi quidem aduersus eam pugnaturi, sed tamen quia vincendi & profligandi essent, dictum est: & portæ inferi non prævalebunt aduersus eam, subaudi Ecclesiam: Sic quippe contigit: oppugnata enim est, sed non oppressa: verum iis ipsis qui eam extinguere tentauerunt splendidior emicuit. Quid igitur miraris, si sancti etiam viri bello exagitantur? ex bellis enim præclariora trophæa, atque ornatiora spolia esse videntur.* B His præclara veritatis conformitate conspirantia hæc S. Basilij verba quis fidelium non mirabitur? [d] *Nobis admodum conducibile fuerit & commodum si tempore persecutionis animo præsenti & intrepido dixerimus illud gentibus: Si iterum prævalueritis, iterum vincemini, gentiles enim subinde dum Christi Ecclesiam oppugnat une pessum ierunt: Quemadmodum enim accessione incensa ac flagrantis materia flamma in maius attollitur: sic semper contingit, vt qui toto animi studio ire demoliri Ecclesiam, violenta oppressione tentationum eam ad angustiorem & ampliorem gloriam ac potestatem extulerunt.* C *Quoniam Ecclesiam suam Deus munit validius quam Hierusalem*, aiebat sanctus Chrysostomus, [e] *non vectibus & portis, sed cruce circumseptam, & renuntiatione propriæ voluntatis: per quam vbique eius exitauit ambitum: cum dixit. Portæ inferorum non prævalebunt aduersus eam. In principio igitur Imperatores & reges omnes & populi, & ciuitates, & dæmonum Phalanges, & ipsa diaboli tyrannis, & alia innumerabilia tumaserunt Ecclesiam: Illa tamen omnia fracta & dissoluta sunt & interierunt. Ipsa autem creuit & in tantam prouecta est altitudinem, vt ipsos etiam cælos superauerit. Tu es Petrus*, inquit Christus Dominus, *& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.* Sacra verba! diuina verba! quæ millies repetantur (inuitis frementibus & furentibus Nouatoribus) dignissima! verba nunquam satis D dignè ad corroborandam constantiam Catholicorum, & stabiliendam fidei firmitatem sæpissimè repetenda! fidelis sermo & non vacillans promissio & Ecclesia inuicta res est, etiam si infernus ipse commoueatur: Et si qui in inferno sunt, mundi principes & tenebrarum tumultum faciant. Inter omnes diaboli satellites atque ministros Ecclesiæ Christi, sedique Apostolicæ inimiciores, immanioresque sunt hæretici, quorum ora venenata fœtide blasphemias in Ecclesiam triumphantem & militantem exhalantia portæ inferi à SS. patribus merito appellantur. Sed virtute tandem atque potestate à Deo Ecclesiæ tradita, obstruentur atque conterentur. [o] Hæc illa quippe firma & immota fides super quam tanquam super firmam petram, Ecclesia fundata est. *Cuius tu merito cognomentum geris*, scilicet ô

a S. Hilar. in S. Matth. 16.
b Isidor. Pelusiota l. 1. epist. 2, 8. anno 440.
c Isido. Pelus. l. 3. epist. 5.
d S. Basil. in c. 8. Esai. anno 370.
2. Pars. Ecclesia Rom. quo magis affligitur eo gloriosius triumphat
e S. Chrysost. in Psal. 147. anno 400.
Portæ inferi ora blasphemantium hæreticorum.
o S. Damasc. orat. de trans-figur. Dom.

A S. Petre, dicebat sanctus Damascenus, *aduersus hanc inferorum portæ, hæreticorum ora, dæmonum organa, impetum quidem facient, sed non prævalebunt: Sagittæ paruulorum plagæ eorum fuerunt & erunt: in suam enim perniciem mala fabricatur qui veritati obsistit. Hanc precibus tuis (Petre) conserua, vt ab omni perturbatione ac fluctibus immunis sit. Nam quod nunquam futurum sit, vt euertatur, aut labefactetur, aut expugnetur planè confidimus.* Certitudine quippe fidei tenendum est, quod tanquam non de tripode Apollinis, sed de Spiritus sancti sanctuario sapienter exceptum S. Leo Magnus astruxit, & pro diuino protulit oraculo, [f] *nullo* videlicet *crudelitatis genere, sacramento crucis Christi, religionem fundatam posse destrui. Nec minuitur*, inquit, *persecutionibus Ecclesia, sed* B *augetur & semper Dominicus ager segete ditiore vestitur, dum grana quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur.* Atque vt æternam sanctæ huius sedis thronique Dei in terris contra omnes omnium persecutionum hostilium turbines firmitatem asseuerando comprobet, sic alibi hæc verba Domini, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &c. interpretatur. [g] *Super hanc*, inquit, *fortitudinem æternum extruam templum, & Ecclesiæ meæ cælo inferenda sublimitas in huius fidei firmitate consurget. Hanc confessionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt, sicut audiuimus sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri: Deus fundauit eam in æternum.* Quæ verba, *soli conueniunt Ecclesiæ fidelium Catholicorum*, inquit [i] Euthymius, *non ciuitati Hie-* C *rosolymitanæ: ipsa enim Hierusalem à fundamentis euersa ac solo æquata est. Quid igitur ad hæc dicere possunt Iudæi?*

Portæ inferi temporales sunt persecutores qui ad infernum mittere conantur Christianos, [k] ait Theophylactus, sed illis in infernum detrusis, Ecclesia filios suos bonos Christianos gremio suo tanquam tuta naui conclusos, lauro gloriæ sempiternæ, eorum debitæ meritis præcinctos ad astra portabit: & hæretici quoque portæ sunt in infernum ducentes, sed illis in sua morientibus iniquitate ab inferni ore absorptis Ecclesia mater in terris militans sublimi feriet sydera vertice.

[l] *Quia ædificauit Dominus Sion, & videbitur in gloria sua*, [m] *hæc requies mea in sæculum sæculi* (ait Dominus) *hic habitabo quoniam elegi eam.* Quod Christus Dominus profecturus ad patrem nascenti suæ Ecclesiæ, & congregatis in D ea Apostolis discipulisque spoponderat. [n] *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi: Quam nisi ipse Dominus ædificauisset in vanum laborarent qui ædificant eam*, sicut [o] Regius Propheta prædixerat. Quod vtique de tota Ecclesia (Catholica scilicet) intelligendum est, quæ est Hierusalem spiritualis in omnium compage sanctorum, vna domus, vnum templum, & vna ciuitas Dei, cuius extructio ab initio vsque ad finem Domino ædificante consurget: sine cuius gratia, nihil est solidum, nihil firmum. Cuius vt per varios casus & varia rerum discrimina, victorias trophæaque de victis hostibus viriliter gloriosèque reportata, [p] Poëta Christianus exprimat, eam sic cum arca Noë in medio aquarũ diluuij fluctuãte, atque de fluctibus triũphatis exultãte comparat.

Vires hæreticorum contra Ecclesiam elidendæ & imbelles.
Certitudine fidei credendum Ecclesiã Christi sedemque Apostolicam nunquam defuturam.
f S. Leo serm. 1. in natali Apostolorum Petri & Pauli cap. 6.
g S. Leo serm. 2 c. 2. de natali Apostol. Petri & Pauli.
h Psal. 47. v. 9.
i Euthym. in Psal. 47.
k Theophyl. in c. 16. S. Matt. an. 900.
3. Pars.
l Psal. 101 v. 17
m Psal. 131 v. 14.
n S. Matt. 28. v. 20.
o Psal. 126.
p Alcimus Auitus l. 4. de arca Noe c. 14. anno 508.

3. Pars. Ecclesia de omnibus triumphans hostibus arca Noe de fluctibus diluuij victrix & mulieri forti in prouerbijs mentio cōparatur.

Hæc inter miseri feruentia funera mundi
Prægrauis insanis pulsatur motibus arca,
Compagesque tremunt, stridens sutura laborat:
Nec tamē obstructā penetrat vis improba, quāquā
Verberet, & solidam fluctu feriente fatiget:
Non aliter crebras Ecclesia vera procellas
Sustinet, & sæuis nunc diuexatur ab vndis:
Hinc gentilis agit diros sine more furores:
Hinc Iudæa fremit, rabidoque hanc impetit ore:
Hæreseon vesana furens, ex inde Charybdis
Concutit, & grauium sapientia stulta sophorum.
Quæ quāquam inter se vario discrimine pugnēt,
Debellanda tamen si quando Ecclesia, gaudent
Consensu vnanimi Christi consurgere contra
Nauiculam, & vanis mendacia fingere verbis:
Sed clausam vano pulsant impune latratu.

Varij hostes Ecclesiæ contra illam vndique irrite conatu luctantur.

Sic deficientibus hostium cunctorum machinis conatibusque victricem Ecclesiam fideles honoribus seruitijsque mactant, & Angeli ciuesque Hierusalem supernæ ciuitatis exultando stupent atque mirantur. *Respice Sion,*[a] clamabat Esaias, *ciuitatem solennitatis nostræ, oculi tui videbunt Hierusalem habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit. Nec auferentur claui eius in sempiternum, & omnes funiculi eius non rumpentur.* Hanc propterea Ecclesiam Catholicam Romanamque Christi Domini sponsam merito mulierem fortem per excellentiam [b] quam sapiens difficilem inuentu credidit [c] cum Salonio debemus appellare *quæ ideo mulier dicitur* (inquit) *quia Deo spirituales generat filios ex aqua & Spiritu sancto: fortis autem ideo dicitur, quia cuncta seculi huius aduersa simul & prospera propter fidē & amorem sui conditoris ac redemptoris cōtemnit ac despicit.* Sicque in vtraque fortuna fortis & constās suum ad sublimia cælestiaque iter recto sanctitatis & infallibilis doctrinæ tramite persequitur: nec finem ascendendi ad perfecta sponsi sui Saluatoris nostri documenta & exēplaria vitæ illius diuinæ facit, quousque sanctuario sempiternæ gloriæ de militante facta triumphans inseratur: inserta, ab vbertate diuinæ domus inebrietur, & immortalis indicibilisque præ magnitudine sua voluptatis torrente potata, sine fine beatissima satietur. Quæ expectans huius aduentum gloriæ sponsi sui filij Dei, in illius de qua dictum est petræ soliditate fundata,[d] vt ait S. Gregorius, *nec minacium ventis conentitur, nec persecutionum fluminibus mouetur, nec corporalium pœnarum incommodis titubat, nec mortis ipsius timore vacillat.* Dum omnes eius hostes sicut fumum deficientes perpetuæ profundum mortis pro suis in eam furoribus & scelerum atrocissimorum tempestatibus absorbet, & ad æternæ damnationis cruciatum infernus admittit & arripit. Qua de re valde securus nullatenus dubitans Innocentius quartus hæc ad Fridericum Imperatorem Ecclesiæ huius sanctæ Christi Domini sponsæ persecutorem scribebat.

a Esai 33. v. 20
b Prouerb. ca. 31 v. 1.
c Salonius in prouerbia anno 480.
Ecclesia propter tentationum persecutionumque procellas quas vincit ac dissipat, & lauros immarcessibiles quas de domitis hostibus reportat mulier fortis à Salomone dicitur.
d S. Grego. in Psal 5. pœnitentialem.
Innocentij quarti ad Fridericum imp. anno 1245.

Niteris in cassum nauim submergere Petri,
Fluctuat, at nunquam mergitur illa ratis.

Romana & Apostolica Ecclesia cur dicitur vniuersalis ob tria.
d D. Thom. in expositione Symboli. cap. 10.
e Rom. cap. 1.

Quæ dicitur vniuersalis atque Catholica Ecclesia, non solum quantum ad locum inquit [d] D. Thomas, *Quia est per totum mundum diffusa contra Donatistas.* Rom. 1.[e] *Fides vestra annuntiatur in toto mundo, nec solum etiam quantum ad conditionem hominum, quia nullus abijcitur nec Dominus, nec seruus, nec masculus, nec fœmina. Sed præcipuè quantum ad tempus, quia vsque ad consummationē seculi duratura est secundum sponsi eius Saluatoris oraculum: ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Vobiscum sum, inquit, vsque ad finem temporis in terra, & postea in cælo in æternitate consequentis æui vos mihi cum participatione cælestis diuinæque gloriæ socabo, spōsamque meam matrem vestram charissimam castissimamque in æternum mihi

Connubio iungam stabili, propriamque dicabo:

4 Pars. Semper stabit in terra militia sua tamen victrix hostiles debellando furores quousque triumphet in cœlo.
f S Bernard. serm. 79 supra cantica.
g S Matth 7.
h S Matt. c. 6.
i Alexander Halēsis tom. 4. q. 2. v. 4. art 3.
k Oseæ 2.

4. Vsque ad hunc perfectum vitæ æternæ diem quo consummatæ nuptiæ agni venient, *ex tunc & deinceps non deficiet genus Christianum, nec fides de terra, nec charitas de Ecclesia,*[f] inquit S. Bernardus,[g] *venerunt flumina, flauerunt venti & impegerunt in eam, & non cecidit: eo quod fundata esset supra petrā: petra autem erat Christus.* Qui docuit nos sic orare Deum patrem pro Ecclesia sponsa sua, quæ est, mater nostra:[h] *Adueniat regnum tuū.* Id est vt exponit [i] Halensis, *regnum militantis Ecclesiæ veniat ad regnū triumphantis: Quod erit cum tradiderit regnum Deō & patri.* Sed regnum militātis Ecclesiæ venire ad regnū triumphantis, quid est aliud quā regnum militantis permanere vsquequo sit triūphans? Quò spectāt hæc Dei incarnādi in antiqua lege, Euāgelicæ Ecclesię futuræ facta promissio.[k] *Sponsabo te mihi in fide, & sponsabo te mihi in sempiternū.* Cui veritati de ore altissimi prolatę falsum subesse non potest. *Ergo matrimonium Christi & Ecclesiæ durabit in sempiternum*, infert idem classicus Theologiæ professor, ergo & Ecclesia. Sicut enim cū est copula carnalis subsecuta inseparabilis est coniunctio viri & mulieris: ita inseparabilis coniunctio Christi & Ecclesiæ. Inde hæc cōclusio: *Semper ergo durabit Ecclesia.* Quæ dicitur in terris à Domino Saluatore nostro,[l] *ciuitas super montem posita*, ab omni venenato diaboli morso libera, *qui formam serpentis gerens deorsum trahitur: ab inferiori loco depugnat,*[m] inquit S. Chrysostomus. *Id est à rebus quæ infra nos sunt, à voluptate à diuitijs rerum terrenarum amore si quē* (scilicet fidelium Ecclesiæ filiorum alta cum matre sanctitatis veritatisque Christianæ cacumina petentium) *videris volare ad cælum ferri primo eò vsque pertingere non potest, deinde id aggressus celeriter labetur; neque enim pedes habet, ne formidies, non alas, ne terreare: super terram trahitur nihil tibi sit cum illo commune: veluti serpēs spinis occultatur: intra diuitiarū imposturas assiduè latitans, quod si spinas ascenderis* (id est diuitiarū terrenarū amorē excusseris) *aufugiet timidus, si & in illū incantationes diuinas canere noueris cælestium amore tactus, statim vulnerabitur.* Et ita peribit. Si diaboli doli, fraudes, atque furiosæ vires cōtra singulos Ecclesiæ sanctæ filios maternæ pietatis æmulos, & veræ erga illam obedientię appetentes, in altis matrem perfectionis Christianæ mansionibus bene viuendo quærentes, nihil omnino valeant: qui fiet, vt contra fidelium matrem sponsam Christi sanctissimam, totamque pulchram, sine ruga & macula ipsius Saluatoris patris ac sponsi sui virtutibus armatā effrenatius assurgentes, non illico irritæ imbellesque frangātur & corruant: Ite igitur vos peruersæ & malesuadæ hæreticorū schismaticorumq; turbę, impia patris vestri diaboli signa secutæ, & contra hūc sacratissimū Ecclesiæ Catholicæ montē sanctitatē eminentissimū, fortitudine atq; virtute Saluatoris inuictissimū, vestræ rebellionis & insaniæ spicula contorquete, vt in vos ipsos reciproco conatu resiliant. Atque nefariè in hanc inexpugnabilem sanctitatis & veritatis arcem arietantes, quoniam

l Idē Alexād. Alensis ibid.
l S. Matt. c. 5. v 15.
m S. Chryso. hom 8 in ep. ad Rum. to 4.
Diabolus & ministri eius nunquam Ecclesiam sedemque Apostolicā in altissimo sanctitatis mōte sublimatam expugnare poterunt.
Conclusio.

nulla veræ obedientiæ pietatisque vos exempla mouere,&hortamenta ad conuersionem possunt inflectere, hac vos in æternum rebellione perdite. Quæ perditio à vobis profecta non nisi ridentibus atque plaudentibus dæmonibus,& ægre ferentibus Angelis cæli,& lugentibus in terra bonis Catholicis extabit. Hæc, quia valde metuo, flens dico! Atque vtinam vos omnes Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ,atque Romanæ perduelles & inimici coniurati, secundum vota mea, omnes lachrimas fletusque, quos largos & vberes vestra rebellione & auersione à Deo sedeque Apostolica, sanctissimam illam fidelium matrem, Christi Domini immaculatam sponsam, imo de pectore extractos effundere coegistis, bene conuersi ad Deum, & in ipsius matris sanctæ gyrum gremiumque reducti, Catholica fidelitate veraque obedientia siccaretis!

CAPVT XIV.

Intolerabilis Nouatorum ad extremam nequitiam impudentia, cum antiquis hæreticis Ecclesiam de sponsa Christi, in turpissimam diaboli Meretricem degenerauisse, & sic perijsse blasphemantium, contra expressa Spiritus sancti Christique Domini oracula.

1. *Diuina SS. Scripturarum testimonia Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ & Romanæ perpetuitatem in fidei puritate vitaque sanctitate comprobantia.*
2. *Errores hæreticorum blasphemi, contra Ecclesiæ Christi Dom. stabilem in fidei morumque sinceritate permansionem.*
3. *Calumnia Nouatorum nefandissima mendacij Christum insimulantium, dum illius Ecclesiam fide & sanctitate vacuam, perijsse blasphemant.*

MVLTA & solidæ veritatis præclara Spiritus sancti cum ex sacris Scripturis,tum ex SS. antiquorumque patrum doctrinæ hausta fontibus oracula in medium superiori capite produximus: quibus Sole clarius perennem in fide, sanctitate, veritateqoe Christiana, Apostolicæ sedis Romanæ, Catholicæque Ecclesiæ vsque ad consummationem seculi firmitatem, immotamque Pontificiæ maiestatis permansionem, contra omnes hæreticorum, schismaticorum, apostatarum, atheorum, reliquorumque Ecclesiæ huius, sedisque sanctissimæ inimicorum imposturas,mendacia,blasphemiasque comprobauimus. Quibus recta appositaque methodo & ordine, alia Scripturæ sanctæ testimonia,quæ non de regno Iudæorũ, sed verè ac propriè de spirituali Christi regno in terris, Ecclesia nempe Catholica, Apostolica & Romana, omnes SS. Patres vnanimi doctrinę fideique suæ consensu intelligenda esse testati sunt, annectere possemus: si probatio necessaria id requireret, & res nõ

A longior videretur, quã par esset. Cum enim in his locis Spiritus S. de æternitate gloriæ & regni, scilicet vsque ad finẽ mundi loquatur, iustũ est credere de Hierusalem terrestri regnoque Iudæorũ iam dudum destructis ista intelligi nõ debere: sed de ea spirituali ac mystica Hierusalem, Ecclesia nimirum Catholica regnoque Christi in terris, Pontificis nempe eius vicarij monarchia atque principatu: quæ vsque ad mundi temporalis senium finemque duratura, Christus ipse Dominus suis prædixit Apostolis atque promisit. [a] *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi*, & in egressu suo ad dexteram patris super omnes cælos hanc regni sui, vsque ad finem mundi, discipulis durationis securitatem dedit, [b] *Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum.* Et ne vnquam

a S. Matt. 28. v. 20.

b S. Ioan 14. v. 16.

B huic Ecclesiæ directioni error subesse posset, addidit. *Spiritum veritatis.* Ad quam infallibilem directionem ipse Dominus [c] dedit in Ecclesia sua *quosdam quidem Apostolos, Quosdam autem prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis sui: donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis ipsius filij Dei.* Super quos omnes regni Ecclesiastici ministros ipse Dominus vicarium suum sublimauit. Quem præfecit regimini populorum & principũ, pastorum & agnorum, cùm dixit illi, *Pasce oues meas*, scilicet prælatos & *agnos*, subditos nempe gregis & ouilis mei, & illud est regnum Christi, *Quod nõ dissipabitur in æternum*, quod mystico & allegorico sensu Angelus Gabriel, *sedem Dauid in æternũ duraturam*, sanctissimæ virgini loquẽs appellauit.

c Eph. 4. v. 11. *Ecclesia militans regnum Christi in terris spirituale eiusque vicarios S. Petrũ & successores eius præfecit.*

d Dan. c. 2. v. 44.

C [e] *Dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.* Quæ verba de Ecclesia militante non de triumphante sancti Patres interpretantur sicut illa Esaiæ Prophetæ, [f] *multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit, vt confirmet & corroberet, in iudicio & iustitia amodò, & vsque in sempiternum. Zelus Domini exercituum faciet hoc.* Cuius regni solium atque thronum, sedem esse Apostolicam, Romanamque Ecclesiam Catholicorum nullus vnquam inficias iuit atque dubitauit. Quam alio nomine Spiritus S. *montem domus Dei præparatum in vertice montium*, per [g] Michęam Prophetã appellauit: ad quem omnes gẽtes quæ saluę esse vellent confugere & confluere deberent. *Erit* (inquit) *in nouissimo dierũ mons domus Domini, præparatus in vertice montium, & sublimis super colles, &*

e S. Luc. c. 1. v. 32.

f Esaiæ c. 9. v. 7.

Solium regni Christi in terris sedes Apostolica.

g Michææ c. 4. v. 1.

D *fluent ad eum populi: & properabunt gentes multæ, & dicent: venite, ascendamus ad montem Domini, domũ Dei Iacob, & docebit nos de vijs suis, & ibimus in semitis eius: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Hierusalem,* [h] & cap. 5. *Omnes gentes ambulabunt vnusquisque in nomine Dei sui, nos autem ambulauimus in nomine Dei nostri in æternum*, & vltra: [i] & cap. 7. *regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc & vsque in æternum.* Quæ non de Sion terrena, sed spirituali, sede nempe Apostolica dicẽda veniũt, secũdũ sensum Spiritus sancti, quẽ sancti patres inuolutũ, eiusdem sancti gratia spiritus euoluerũt. Quæ cũ ita sint, quis non stupeat? Quis nõ miretur? & ad horrẽdos hæreticorũ errores blasphemiasque non magnopere cõturbetur? horribiliter cõtra tantã diuinorũ testimoniorum oraculorumque multitudinem vocite-

h Michææ c. 5

i Michęæ. c. 7

rantium, sanctissimam Christi Domini sponsam, columnam atque firmamentum veritatis, Catholicam, Apostolicam Romanamque Ecclesiam, erroribus obnoxiam, peccatis subditam, ab infallibilitate longè remotam, interitui subiugatam iam dudum expirasse? Hoccine est mentitum esse Christum, deceptoremque & illusorem Spiritum sanctum, atrocibus maledictis asserere? Hoccine sacra Dei immortalis oracula pro anilibus fabulis delirijsque reputare? Eò vesaniæ atque furoris Donatistæ deuenerant, vt Catholicam Ecclesiam apud se solos existere eã antea, *toto terrarum orbe perijsse, & in sola parte Donati remansisse dicerent*, inquit[a] Optatus,[b] & S. Augustinus.[c] Lucifer Calaritanus testante[d] sancto Hieronymo suos sectatores efficere Ecclesiam solos asserebat, antiquam Ecclesiam supra firmam petram à Christo Domino fundatam, de Ecclesia sanctaque congregatione, *lupanar esse factam*, pertinaciter, & impiè defendebat. Pauperes de Lugduno,[e] in illud insaniæ barathrum se ingurgitauerant, vt Ecclesiam Domini Christi, tẽpore sancti Syluestri defecisse proclamare profiterique non perhorrescerent. Quid minus impiè & sceleratè nostri loquuntur Nouatores? Quantò sceleratius blasphemat Lutheros[f] qui non tantum S. Syluestri tempore, sed multò ante seculo videlicet S. Cypriani, & adhuc illo prius viuente Tertulliano, imo etiam ipsorum Christi Apostolorum ætate à fide sanctitateque turpiter exorbitausse calomniando blasphemandoque asseueratione impia publicauit? Palamque has in Christi Domini verba veritatis æternæ contumelias exhalauit. Testantur hæ illius talibus conceptæ verbis asserriones.[f] *Tertulliani & Cypriani ætate degenerauit Ecclesia, imò ipsis Apostolis adhuc viuentibus.* Quàm paruo exiguoque vel ferè nullo temporis spatio Christus D. Ecclesiam suam Lutheri opinione custodiuit, eamque suæ gratiæ irradiatione illuminatam ab erroribus fidei vitæque corruptione protexit? Et vt ipse flagitiosus Apostata; sedem Apostolicam Romanamque Ecclesiam, & alias pias Christianorum verè fidelium congregationes huic sedi sanctissimæ religiosè subditas Ecclesiam Christi esse planè negaret, inuisibilem hanc esse talibus[g] alibi contestatus est: *Quis nobis Ecclesiam monstrabit? cum sit occulta in spiritu & tantum credatur, sicut dicitur Credo sanctam Ecclesiam?* Impius & infeliciter imperitus! qui non videat se suæ feralis fatalisque ad æternam damnationem doctrinæ hæreseosque professionem pugnantia loqui? Cum talia proclamando se suamque Apostasiam sectamque extra veræ Christi Ecclesiæ cum sit inuisibilis, septa, funesto errore vagari fateri cogatur? cum diabolicæ illius sectæ impietates furoresque non occulta & inuisibili fraude, sed aperta nimium toto fere Germanico orbe alibique rabie grassentur? Lothero scelere & impietate par Philippus Melanchthonius similes ore blasphemias euomuit, hæc dicens:[h] *Statim ab initio Ecclesiæ scriptores veteres obscurarunt doctrinam de iustitia fidei, auxerunt cæremonias, & finxerunt peculiares cultus.* Horror est in has blasphemiarum maledictorumque Georgij[i] Dauidis hæretici de hara Lutheri & volutabro exorti supra id quod fingi potest execrabiles insanias intendere: *Si Christi, & Apostolorum*, inquit, *doctrina vera & perfecta fuisset, Ecclesia quam illi plantauerunt, suaque*

a Errores blasphemi hæreticorum contra Rom. Catholica Ecclesia perpetuam in fide & sanctitate durationem.

1. Donatistarũ blasphemia contra S. Dei Ecclesiam.

a Optatus l. 2.

b Aug. hæres. 96.

2. Lucifer. Calari.

d S. Hieron. dialog. cõtra

3. Lucifer. c. 8.

e S. Anton. part. 4. summa titul. 11. c. 7 § 2 an. 1180

4. f Luther. in colloquiis Latinis 10. 2. de partibus.

g Luther. l. de abroganda missa priuata

Lutherus suo iudicio & professione doctrina impia sectam suam non esse de Christi grege conuincit.

5. h Melãct. in c. 3. prioris ad Corinth.

6. i Hi. Georg. Dauidis impressa Antuerpiæ anno 1568.

A *doctrina formarunt, debuisset necessario persistere, nec vnquam perire. Dicente Iesu quod portæ inferi non praualebunt aduersus eam. Nunc vero manifestum est quod Antichristus doctrinam Apostolorum, & extructam ab illis Ecclesiam penitus subuertit, sicut patet in papatu, fuit ergo Apostolorum doctrina falsa & imperfecta.* Sed execrabiles contra veritatem stabilitatis Ecclesiæ sedisque sanctissimæ in puritate fidei & pietatis, proprio Christi Domini ore prolatam Caluini voces audiamus: Quamquam, eas[k] *animus meminisse horret luctuque refugit*:[l] *Simul ac*, inquit, *in arcem religionis mendacium irrupit, summa necessaria doctrina inuersa est, sacramentorum vsus corruit: Certe Ecclesiæ interitus consequitur, perinde atque de vita hominis actum est, iugulo transfixo vel præcordijs lethaliter sauciatis.* Quid ais sceleratè Ecclesiæ interitum consequi. B Ergo mentitus est Christus, qui dixit Spiritum sanctum in Ecclesia sua tanquam animam in corpore in æternum mansurum, cùm sic suis prædixit Apostolis? *Ego rogabo patrem, & alium paraclytum dabit vobis qui maneat vobiscum in æternum Spiritum veritatis.* Ergo illusor Christus qui hanc Ecclesiæ perseuerantiam in fide & sanctitate vsque ad consummationem seculi suæ gratiæ inuisibili præsentia sic loquendo spopondit? *Ecce ego vobiscũ sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi*, sed sceleratam mentem miser & furiosus in omnibus operibus suis contra Catholicam fidem sedemque Apostolicam manifestans alibi clarius, vt enormius aperit, cum sic Sadoleto respondet.[m] *Palam est conspicuumque eruditis* C *simul & indoctis, prostratum fuisse Christi regnum cum erectus est Romani Pontificis principatus, &c.* Ergo iudicio Caluini viuente S. Petro prostratum est Christi regnum, cum sub illo Romani Pontificis principatus incœperit? Quid postea blasphemantis insaniæ furorisque continenti maledicentiæ colluuie hæresiarcha sacrilegus intonat ore?[n] *Sublata fides iustificantis cognitione & Christi gloria est, & abolita religio, & Ecclesia destructa, & spes salutis penitus euersa.* Qualis est igitur tua Caluine religio nisi diaboli, cum vera Christi religio tuo calculo destructa sit? Caluini secutus errores Bernardinus Ochinus insano contra solium regni Christi in terris Apostolicam nempe sedem furore æstuans hæc mendacia conuitiorumque deliria profudit:[o] *Considerans quemadmodum Christus Ecclesiam suam, potentia, sapientia, bonitate sua fundauerit, extruxerit, stabiliuerit, suoque sanguine lauerit, & spiritu ditauerit, eamdemque rursus fun-* D *ditus euersam videns: non potui sane non mirari, ac tanta ruinæ causam scire cupiens comperi fuisse Papas.* Verba profectò tanto digna, religionis sanctæ & austeræ transfuga, qui ex Capuchino Catholicæ veritatis & sanctitatis Christianæ professore, factus est magister erroris & iniquitatis. Sed reliqua hæreticorum nostri seculi deliria blasphemiarũque contra hãc veritatẽ de æterna Ecclesiæ Cath. Apost. & Rom. in rectitudine fidei sanctitatisque duratione, Christi D. ore firmatam portenta vlterius non persequor, quę cælum terramque suis fœtoribus inficiunt. O incredibilem perditorum naufragorum circa fidẽ non habentium conscientiã, impudentiã & superbissimam impietatem! nõ perhorrescere Christi D. qui est ipsamet veritas mendacia sermonibus affingere, cõtra quos iisdẽ verbis quibus cõtra Donatistas, Marcellinum quõdã maximũ Cathol. religionis

k Æneid.

l Caluin. l. 4. instit. c. 2. § 1.

7. Calumnia Nouatorũ nefandissima Christum mendacij insimulantium dum eius Ecclesiam fide vitaque sanctitate vacuã perijsse blasphemant.

S. Ioan. 14. v.

S. Matt. 28. 20

m Caluinus in responsione ad Sadoletũ. Anno 1550.

n Ibidem. Ex verbis Caluini constat eius sectam esse diaboli religionem.

8 Bernardinus Ochinus in præfatione suorum dialogorũ an. 1560. Ex Capuchino factus est sceleratus Apostata.

contra hæreticos Donatistas defensorem & vindicem, Comitem atque præfectum Africæ Aurelius Episcopus Carthaginensis, veros Catholicos sedi Apostolicæ Pontificique Romano obedientissimos iubet affari. [a] *Sicut non audimus contra Christum eos qui dicunt corpus eius à discipulis furatum: sic non debemus audire contra eius Ecclesiam eos qui dicunt non tam esse, nisi in solis Afris & Afrorum paucissimos socijs. Sicut ergo non credimus furto cuiusquam perijsse carnem Christi mortuam de sepulchro: sic credere non debemus peccato cuiusquam viua eius membra perijsse de mundo, &c.* Postea addidit hæc Catholicus Episcopus obseruatione dignissima: *Non inuenerunt* (scilicet Donatistæ heretici) *aliquod testimonium diuinorum eloquiorũ, vbi dictum est Ecclesiam perituram de cæteris partibus mundi, & in sola Africa Donati parte mansuram: & viderunt quam sit absurdum, pro illa quæ fuerat peritura, nulla testimonia diuina recitari: Pro ea vero quæ sicut putant fuerat Domino placitura, nullum eius testimonium reperiri.* Talis imò multo maior & iniquior Nouatorum nostrorum insania, atque stupenda cæcitas, quam iniquitas peperit. Qui, cum Scriptura sacra vtriusque testamenti diuinis abundet oraculis, quibus Ecclesiam Christi Domini in fide, & sanctitate permansuram semper inuiolabili vitæ immaculatæ perseuerantia, vsque ad finem seculi Spiritus sanctus certissimæ veritatis decreto pronuntiauit: nihilominus adeo cæci sunt, vt non ista videant, & adeò malitiosi, vt ista omnibus nota fidelibus, se non videre dissimulant. Vt audacius atque impudentius, hanc sacratissimam vnicamque Christi Domini sponsam, varijs erroribus actam, vitæ sordidatam contagionibus, in interitum miserè ruisse, funerique spiritualis mortis occubuisse pertinaciter & malitiosè contestando vociferentur.

a Aurelij Episcopi Carthaginensis epi. ad Marcellinum Comitẽ Africæ anno 400.

Non plus credendum hæreticis dicentibus Ecclesiam Christi de mundo perijsse quam mendacibus illis militibus sepulchri Domini custodibus dicentibus furto sublatũ fuisse corpus Christi de sepulchro.

Mira Nouatorum cæcitas & malitia, sine testimonio sanctæ Scripturæ Ecclesiam errasse & perijsse, defendere & contra, Dei oracula contemnere, æternam Ecclesiæ in fide & sanctitate durationẽ perhibentia.

Et cum in tota scriptura expressum verumque sensu Spiritus sancti per sanctorum patrum doctrinam exposito testimonium reperire non possint, licet millies sacras paginas voluerent atque reuoluerent, quo perituram quandoque hãc sacratissimam Christi sponsam, sedemque Ecclesiastici principatus sanctissimam, & à veritate fidei vitæque probitate recessuram probare possent: nihilominus vita perditi, reprobi circa fidem, illius charissimæ castissimæque matris Ecclesiæ Romanæ perpetuam in integritate vitæ fideique durationem vsque ad consummationem seculi, quousque cælo facta triumphans immittatur, admittere, & confiteri obducto rebellionis suæ callo planè renuunt atque deprecentur.

CAPVT XV.

Vt irriti, vani, & miseri hostium Ecclesiæ, sedisque Apostolicæ conatus aduersus eam, sic contra gloriosa & beata illius in patiendo & vincendo fortitudo.

1. *Quàm inanes & irriti Antichristorum contra Ecclesiam Dei conatus atque furores.*
2. *Quàm isti ignominiosi & miseri.*
3. *Ecclesia Christi sedesque Apostolica propter indomitã eius fortitudinem, contra omnes hostes suos mons in vertice montium positus à Spiritu sancto nuncupata.*
4. *Quò crudelius & turpius ab hostibus Ecclesia deprimitur, eò gloriosius & beatius illis superatis erigitur.*

Vanas hæreticorum aliorumque Ecclesiæ hostium mentes! ô pectora cæca! ô imbelles vires eorum contra illam! ô irriti conatus! quibus in illius interitum furiosè nituntur. Qui in medio spatio rabidi feruoris insaniæque sæpe franguntur & corruunt, & ante in ipso rebellionis indignationisque cursu obruuntur, quam eam lædere vel leuiter telo suæ persecutionis & animositatis immanis attingere possint, protegente illam custodienteque Domino Iesu Christo, ne sæuissimis eorum improbitatis vnguibus tantisper icta vulneretur: [a] *Non est ignota Ecclesiæ Dei de huiusmodi procellis, aut insueta tempestas.* Dicebat sanctissimus pater Hormisdas Possessori ad quem scribebat, *quamuis rectoris sui gubernaculo inconcussa persistat: varijs tamen insurgentium fluctuum laborat vexata turbinibus.* Nam vnde est illa psalmidici vox prophetæ, qui ipsius Ecclesiæ personam, spiritu, quo implebatur assumens: [b] *Sæpe,* inquit, *expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi.* Quid postea subsumit summus Pontifex? *continuunt* (scilicet hostium Ecclesiæ persecutionum tẽpestates atq. procellæ) *sed in nihilo praualebunt. Si quidem,* vt Gamaliel legis doctor antiquæ, Iudæis nascentis Ecclesiæ primordia progressusque prohibere conantibus, concionando dicebat. [c] *Si est ex hominibus consilium hoc opus dissoluetur. Si vero ex Deo est non poteritis dissoluere, ne forte & Deo repugnare videamini.* Constantiæ & securitatis sedis Apostolicæ, Ecclesiæque Romanæ, de salute sua robur stat in eo, quod Christus D. & Saluator eius, sponsus & pater tutatur eam: ne persecutionum tempestatibus cedat, neue in profundum maris errorum, vitiorum, miseriarumque demergatur. [d] *Erit tibi Dominus & in lucem sempiternam,* clamabat Esaias venturæ Christi Saluatoris Ecclesiæ loquens, *& Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet vltra Sol tuus & Luna tua non minuetur,* [e] *paulo pòst: populus tuus omnes iusti in perpetuum hæreditabunt terram.* Id est ad consummationẽ vsque vitæ temporalis: O hæretici! ô fautores eorum! ô quicumque hostes Ecclesiæ! quò vobis mentes! quò insaniæ ruitis! quò abyssi vos improbitatis ingurgitare properatis? Qui vestris à fide Catholica & obedientia sedis Apostolicæ

a Hormisdæ Papæ epist. ad Possessorem.

b Psal. 128.

c Actor. 4. v. 38

d Esaiæ c. 60. v. 19.

e Idẽ vers. 21.

Apostolicæ defectionibus, mendacem ipſammet veritatem ſaluatorem noſtrum, ſapientiam æterni Patris increatam, facere non horretis? [a] Qui dixit, ſpopondítque ſemper cum ſponſa ſua Catholica Rumanaque Eccleſia permanſurum, atque hanc ſuæ maieſtatis [b] ſedem in æternum glorificaturum? audite quid ſanctiſſimus & eruditiſſimus Eccleſiæ doctor [c] S. Hieronymus in Amos c. 9. commentario loquatur. *Poſtquam autem plantaret eos, & firma in altum radice ſolidaret, non euellet vltra de terra quam dederat iis. Ex quo intelligimus Eccleſiam vſque ad finem mundi concuti quidem perſecutionibus, ſed nequaquam poſſe ſubuerti: tentari non ſuperari:* Quare hoc? rationem in promptu ſubiunxit. *Et hoc fiet*, inquit, *quia Dominus Deus omnipotens, ſiue Dominus Deus eius id eſt Eccleſiæ ſe facturum pollicitus eſt: cuius promiſſio lex naturæ eſt.* Quam vani imbelleſque conatus veſtri miſerrimi Dei hoſtes, atque rebelles, dum illis Eccleſiam eius deſtruere auſu nefando præſumitis, cum tot diaboli vires, fraudes & machinæ eam nunquam deprimere potuerint? [d] *Si Christiana fides per multa retro tempora, ſæuientibus vndique aduerſum ſe gentibus, regibus, legibus, cædibus, crucibus ac mortibus reprimi nullo modo potuit: imò inter hæc & per hæc creuit: cultus autem idolorum iam quodam modo ex ſe deficiens, ac ſibi erubeſciens, ad vnam clementiſſimam iuſſionem ſine vllo pœnali terrore ceſſauit*, dicebat Oroſius; quæ vobis victoriæ ex omnibus inanibus conatibus veſtris de hac muliere forti amicta ſole iuſtitiæ Christo Domino, quæ eſt Eccleſia eius affulgere poteſt? *Vnus Deus vnam fidem tradidit*, inquit [e] idem auctor, non contemnendus, *vnam Eccleſiam toto orbe diffudit*, cuius regina ac Princeps Romana eſt Eccleſia, cuius caput viſibile, cuius Paſtor œcumenicus Papa eſt Vicarius Christi Domini. *Quolibet ſe quiſque nomine tegat ſi huic non ſociatur alienus eſt, ſi hanc impugnat inimicus eſt.*

Nec vero ſolum ſunt vani, imbelles & irriti labores hæreticorum, aliorumque Dei hoſtium contra eius eccleſiam ſedemque gloriæ eius: verum etiam funeſti ſunt & miſeri. Quod illis dum omni odio & frenetica indignatione correpti illam opprimere nituntur: eamdem contra vota ſua magis magiſque corroborant, firmant, in ſecuritate ſalutis necnon proſperitatibus multis honoribuſque cumulant. Se ipſos vero deſtruunt, atque ſibi pœnitere renuentibus in ſcelerum ſuorum contra hanc ſanctiſſimam omnium fidelium parentem, vindictam ſempiterna in inferno tormenta fabricantur. Illud S. Baſilii contra gentiles dictum ſupra recordentur. *Si iterum prævalueritis iterum vincemini.* Et vincit eccleſia cum læditur, ſuperat dum premitur, dum ſtringitur eluctatur, dumque vexatur exultat atque triumphat. *Magna vis eſt veritatis*, [g] Aiebat S. Hilarius, *quæ cum per ſe intelligi non poſſit, per ea tamen ipſa, quæ ei aduerſantur elucet: vt in natura ſua immobilis manens, firmitatem natura ſua, dum attentatur acquirat. Hoc enim eccleſiæ proprium eſt, vt tum vincat cum læditur: tum intelligatur, cum arguitur: tum obtineat, cum deſeritur.* Fitque hæc arx alta diuinitatis, aſylum ſanctitatis, refugium virtutis, ſedes Apoſtolica, eccleſia ſancta, reliquarum particularium princeps, oppugnationibus inimicorũ multò robuſtior & fortior, necnũ perſecutionibus clarior & honoratior. *Nec vero quicquam aliud Eccleſiæ moleſtiam exhibebat*,

[a] S Matth. 28.
[b] Eſaiæ c. 60.
[c] S. Hieron. in c. 9. Amos.
Dei promiſſio lex naturæ eſt.
[d] Paulus Oroſius lib. 6. c. 1. anno 420.
[e] Oroſius lib. 7. cap. 33.
2 Pars Hæreticorum aliorumque Eccleſiæ hoſtiũ labores quàm miſeri, quibus ſe ipſos perdunt dum Eccleſiam perdere conantur.
[f] S. Baſilius in c. 8 Eſaiæ. Cum læditur Eccleſia vincit.
[g] Lib. 7. de trinitate.
Eccleſia hoſtium oppugnationibus glorioſior, hoſtibus in ignominiam miſeriãque redactis.

A aiebat [h] S. Gregorios Nazianzenus oratione 23. in laudem Heronis. *Nam perſecutiones illuſtriorem quoque ipſam & ſplendidiorem per ſupplicia reddebant.* Hinc illius ad Epiſcopos carmina.

[i] *Quin potius fides igniculis, ſublataque in altum*
Fax verbi totum celebris percurrerat orbem:
Namque etiam hoſtilis furor atque immania quæque
Supplicia addiderant animis noua robora noſtris,
Tormentiſque fides grauibus mage ſalta vigebat.

Quas vires, robora fortitudinis Christianæ, honores & gloriam Eccleſiæ ab illis furioſis inimicorum ſuorum conatibus, & inſultibus emanantia [k] S. Chryſoſtomus attentè conſiderans & admirans dicebat: *Iactatur quidem nauis, ſed non mergitur: Poterat quidem & in tranquillo nauigare, verum non paſſus eſt gubernator, quo ſimul & nauigantium per ſpecias tolerantiam, & gubernatoris prudentiam plenius cognoſcas.* Ad quid ſtrepitis & tu- B multuamini? ad quid fulgura & ignes furoris veſtri contra hanc S. Petri nauiculam iaculamini? non hanc illis in ruinę profundum deprimetis, ſed in altum gloriæ maximæ ſublimabitis. [l] *A quam multis oppugnata eſt Eccleſia, nec vnquam tamen victa?* ſubdit idem ipſe Pater aureus eloquentiæ Christianæ fluuius *quot tyranni, quot duces, quot imperatores, Auguſtus, Tiberius, Caius, Claudius, Nero homines literis ornati, potentes tot modis oppugnarunt recentem ac teneram? At non deſecerunt qui potius ij qui oppugnarunt, ſilentur obliuioni traditi, illa vero oppugnata cælum tranſcendit.* Vt autẽ quam eſſent ſceleratorum hoſtium Eccleſiæ conatus & impetus immanes, contra eam, imbelles, etiam di & infelices oſtenderet, ſubdidit iſta, præclara notatu memoratuque digniſſima: [m] *Neque* C *enim illud mihi ſpectato, quod in terris ſita eſt Eccleſia, ſed quod in cælo verſatur. Vnde hoc dilucidum eſt? nimirum ipſa res demonſtrant, oppugnati ſunt vndecim diſcipuli, totus orbis oppugnabat. Verum qui oppugnabantur, vicerunt, qui oppugnabant ſublati ſunt: oues deuicere lupos, vidiſti paſtorem oues in medio luporum emittentem, vt ne fuga quidem ſalutem conſequerentur? quis paſtor hoc fecit? Chriſtus hoc fecit: quo tibi demonſtraret, quæ rectè geruntur, non accidere iuxta actionum noſtrarum tenorẽ, ſed præter naturã præterque rerum tenorem.* Concludẽs rationem reddit cur oppugnata Eccleſia non expugnatur, cur preſſa non opprimitur, cur perſeſecutionum vndique hoſtium machinis impetita & agitata vincit eos. [n] *Quia*, inquit, *Eccleſia radices in cælo potius fixas habet quam in terra. Et quia Deus in medio eius qui non dormitat neque dormiet qui cuſtodit eam.* Quæ eſt ciuitas tutiſſima poſita D ſuper excelſum montem diuinæ fortitudinis, *ſuper cuius muros conſtituit cuſtodes Angelos militantes pro ea, & cum illa aduerſus non ſolum carnem & ſanguinem, ſed etiam aduerſus principes tenebrarum harum & ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus.* [o] Quorum cæleſtis exercitus militum ſpiritus ſanctus, qui hanc intus alit Eccleſiam ſedemque tutatur Apoſtolicam, ductor & moderator eſt. Et quò magis & euidentiùs huius Eccleſiæ ſanctæque ſedis fortitudo neſcia vinci & robur inexpugnabile contra omnes diaboli vires & impetus, eiuſque miniſtrorũ copias varijs armatas furoribus aperiatur, non modo eam ſpiritus ſanctus Ciuitatem excelſam ſuper montem poſitam, ſed etiam montem in vertice montium eleuatum, per os [p] Eſaię Prophetæ voluit appellare. *Et erit in nouiſſimis diebus*

[h] Oratione 23 in laudem Heronis.
[i] Gregorios Nazian. in carmine ad Epiſcopos.
[k] S Chriſoſt. Homil. 4. de eo quod ſcripſit Eſaias factum eſt anno quo mortuus eſt Oſias.
[l] S. Chriſoſt. Ibid.
Hoſtes Eccleſiæ perſecutores viliſ & miſeri redditi conatibus ſuis & laboribus contra eam.
[m] Ibidem S. Chriſoſt.
[n] S Chriſoſt. Ibi ſupra.
Cur vndique turmis hoſtium circumdata & agitata Eccleſia ſit victrix ſemper victique eius hoſtes cadant.
[o] Ephеſiorũ c. 6.
3. Pars Vt maior virtus & fortitudo Eccleſiæ ad reſiſtendum & vincendũ exprimatur, non ſolum dicitur Ciuitas ſuper montem poſita ſed etiã mons in vertice montium à ſpiritu ſancto.
[p] Eſai. c. 2. v. 2.

præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi & dicent, venite & ascendamus ad montem Domini: Quod oraculum de Ecclesia Christi Domini cath. Apost. & Romana, diuinitus exponens idem sanctus doctor hæc ait:

a S. Chrisost. in c. 2. Esaiæ tom. 1.

[a] *Vocat nomine montis Ecclesiam simul, & inexpugnabilē dogmatum eius traditionem. Quemadmodum enim montibus, licet quis obuallet, & obsideat militum millia decem, & hi quidem intorqueant arcus, isti vibrent hastas, & iaculentur, illi genus omne molitionis admoueant & bellica machinamenta illa vt adsint omnia nihil noxæ aut detrimenti inuehent soliditati montium: illinc potius secedere cogentur consumpta inaniter fortitudine sua. Sane id ipsum contigit ad vnum omnibus, qui oppugnarunt Ecclesiam: hæc quidem inconcussa perstitit, illi è diuerso deperdita propria virtute, indecoris infamiæ notam incurrerunt.*

Obs quam innes, infamesque miseri hostium Ecclesiæ conatus & labores contra eam à quibus nō nisi infamia, ruina & miseria in ipsos hostes redundat.

Ecclesia modus vincendi per Christum admirabilis.

Dum eam feriunt, euanescunt: dum iaculantur in eam imbelles redduntur: dum cadunt flagris, ab his vincuntur qui male affecti sunt. Ita enim modus hic victoriæ sane quā admirabilis est, nec hominibus sed soli Deo (qui potest) ascribendus. Nec admodum est mirabile Ecclesiam vicisse, sed quia sic vicit. Insectationes, persecutionesque perpessa est, innumeris modis concussa est, & minutim discerpta: nec tamen inferior euasit, imo emersit essulgit. Et eos qui aduersus eam talia moliebantur, redigebat in nihilum, tantum erat vt illi patienter tolerarent, quod & adamas admotus ferro facit, ab ipso dum feritur tantum soliditam illam vim ferri ipsum percutientis dissoluit. O ergo ridiculi non modo prorsus irriti, sed etiam planè miseri infidelium, tyrannorū, hæreticorum, schismaticorum, aliorumque Ecclesiæ rebellium perduelliumque sceleratorum aduersus eam conatus atque labores! qui cōtra id quod moliuntur impij aduersus Ecclesiam in eorū exitium ruinamque vice versa penitus operantur!

Infelix conatus & labor hostium Ecclesiæ in illam eos miseros efficiens.

quod si ingratus labor quem debita præmia fallūt: nunquid infelix ille atque miser erit, qui eorū qui talem laborem exanthlant, vires eneruat, eosque fortitudine destitutos, ignominia & infamia confusos, opprobriisque saturatos miseros infelicesque reddit? O vos Nouatores & schismatici perditi, & in voluntarium ruentes exitium! Qui Ecclesiæ insidiari, sedique Apostolicę exitiale vobis bellū inferre non cessatis. Vestram à[b] S. Chrysostomo, qualem diaboli & eius ministrorum antiquorum huius sanctissimæ sedis, Ecclesiæque Dei hostium calamitatem miseriamque funestissimam, viuis coloribus penicillo sublimis eloquentiæ depictam & expressam, & è conuerso prosperitatem & gloriam sanctissimæ matris nostræ Christi Domini sponsæ vestris exercitam diuexatamque furoribus audientes audite, & auribus, cordibusque percipite.

b S. Chrisost. Homil. cum de expulsione eius ageretur.

Nulla vis sine diaboli sine mundi sine carnis, scilicet perdito omnibominū vincere potest Ecclesiam Dei.

c S. Chrisost. Ibi supra.

Ecclesia fortior terra & cælo.

Christi Ecclesia nihil fortius, si quis eam impugnare proponit, vires atterat necesse est: Tale enim est velut si cælo bellum meditetur inferre. Homini si bellum inferas fortasse vinces, aut forte vinceris: Ecclesiā vincere nulla vis poterit. Deus est Ecclesia, (scilicet fortitudo Dei est suæ fortitudo Ecclesię) *qui est omnibus fortior,* &c. Post hæc sequentia continenter adiungit,[c] *Non vidisti trementem Ciuitatem suam* (scilicet Constantinopolitanam sæpe grauiter terrę motu cōcussam) *quoties stare fecit? multò magis Ecclesiā suam trementem poterit confirmare, fortior enim Ecclesia multo quā terra, imo & fortior cælo: cælum & terra transibunt, verba autē mea non transibunt,* &c.

d S. Matth. 16.

[d] *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt in eam:* quibus dictis subsumit,[e] *Quod si non credis verbo, rebus ipsis, & operibus crede. Quanti tyranni aggressi sunt impugnare Ecclesiam Dei, quanta tormenta, quantas cruces adhibuerūt, ignes, fornaces, feras, bestias, gladios intendentes, & nihil agere potuerunt? vbi nunc sunt hi qui hæc fecerunt? vbi & illi qui hæc fortiter pertulerunt? Nunc hi æternis pœnis premuntur, & isti æternis gaudiis eriguntur,* &c. Post hęc, *inuenimus quomodo commota est terra, & contremuit, & tamen non corruit Ciuitas? Quomodo impurissime diabole Ecclesiam te putas posse deiicere, qui trementes parietes deiicere minime valuisti?* Sic omnes diaboli ministros S. matris Ecclesiæ persecutores occultos & apertos, magno suarum dissentionum, odiorum, rebellionum, pugnarumque sagittas & hastas turbine contorquentes liceat affari, vt ad vitę suę erroribus maculisque vitiorum valde sordidatæ conuersionem, cum adhuc in statu vię sint, excitari possint.

e Ibidem.

Omnes Ecclesiæ hostes in æternum miseri sicut illius defensores in æternum beati.

Apostrophe sancti Chrysost. ad diabolum & eius ministros.

f Pare.

Ecclesia quò ab hostibus suis crudelius & turpius deprimitur eò gloriosius & beatius erigitur illis in ignominia miseriaque maximas proiectis abyssum.

Eò gloriosior exurget semper Ecclesia, thronusque diuinæ Christianæque maiestatis in terra, sedes Apostolica, verę gloriæ & honoris solidi sublimitate beatior exaltabitur: quò eam vos, ô vtriusque læsæ maiestatis diuinæ & humanæ rei, perduellesque publicæ salutis & pacis, vestrę rebellionis & impietatis armis miserè & ignominiose in exitium funusque deducere conamini. Et vos in isto conatu, infamia, turpitudine, maledictione, calamitatum pondere cumuloque perculsos atque contritos, vastissimo damnationis ęternæ gurgite, tormentis inferni sine misericordia mancipandos atque subiugandos obruitis. *Arcturus semper versatur & nunquam mergitur,*[f] inquit S. Gregorius: *& sancta Ecclesia persecutiones iniquorum sine cessatione tolerat, sed tamen vsque ad mundi terminum sine defectu perdurat. Sæpe namque eam reprobi, quia vsque ad internecionem eam persecuti sunt, quasi hanc funditus extinxisse crediderunt: sed eo multiplicius ad statum sui profectus redit, quo inter manus persequentium moriendo laborauit. Arcturus igitur dum versatur erigitur. Quia tunc sancta Ecclesia valentius in veritate reficitur, quò ardentius pro veritate fatigatur. Quæ quoniam in mari huius seculi* (ad tempus) *constituta persistit,*[g] aiebat Paulinus Aquileiensis, *aduersis hæreticorum flatibus, violentis perfidorum procellis, spumantibusque maledicorum vndis illisa concutitur: sed ita vt licet quassari possit, mergi tamen nequeat vnquam Christi firmata dextera & Apostolico gubernaculo moderata.*

f L. 9 moralium c. 9.

g Paulinus Aquileiensis aduersus Felicem Orgelitanum anno 780.

O igitur Ecclesię sanctissimæ Christi Domini sponsæ, immaculatæ virginis simul & matris omnium fidelium charissimæ, perduellium osorumque maiestatis Apostolicę Pontificięque Monarchię, à Christo Domino supra firmam Petram consolidatæ atque firmatæ perenniter, frustra suscepti conatus! ô labores inanes! & spes fallaces! ô consilia mala, consultoribus Ecclesiæ hostibus pessima! Cum talibus infatuati atque dementati, quibus machinis Ecclesiam Dei Ecclesiasticumque Romani Pontificis imperium demoliri sceleratè præsumpserant, iisdem contra se ipsos erectum, immobilique firmatum robore, virtute Christi Domini præter eorum vota interius cooperante gloriose sublimauerint. O insensati hęretici atque schismatici, cęterique peccatores iniquo

a Galat.3.v.1.

his rebellique fœdere iuncti.[a] *Quis vos fascinauit non obedire veritati, Ecclesiam Christi non audire,* Apostolicæ sedi, throno Dei reluctari, supremum in Ecclesia Sanctissimo Patri, quem ei tradidit crediditque Dominus, principatum Monarchiamque inuidiose denegare, eamque malitiose criminari? Quid prioribus Ecclesiæ hostibus, quos æmulamini, tot in eam commoti persecutionum dirarum, pugnarum, furiosorumque certaminum fluctus tempestatesque profuerunt? quid tot eorum labores, conatus, insultus, aduersus eam? Nunquid omnes illi vani, inanes, irriti, imò nunquid ridiculi, infames, infelicesque fuere? Cum operatores suos ad tantas turpitudines, infamias, calamitates, dolores, luctus, miseriasque sempiternas, quibus torquentur in inferno præcipitarint? quid vobis similia, nisi congregandis similibus in vos, corpora vestra, animasque tormentis cruciatibusque proderunt? Qui eorum antiquorum sanctæ matris Ecclesiæ hostium perduellium facta nefaria imitamini, quorum nihilominus proh nefas ô cæci! exitus non perhorrescitis? Sed hæc eorum per Deum immortalem, facta exitusque perhorrescite: vt tandem serio resipiscentes, in sacratissimos matris sanctissimæ, quam toties ac tamdiu vestra rebellione contristauistis, amplexus per pœnitentiæ salutaria itinera redeatis, ne in æternum miserè pereatis.

CAPVT XVI.

De magna fidelium Catholicorum consolatione in fideliter Ecclesiæ Christi eiusque vicario seruiendo, obediendo, ac totis animi corporisque viribus opitulando.

1. *De bonorum solatio Catholicorum verè Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ filiorum, in laboribus suis defensionis dignitatis & honoris huius matris sanctissimæ atque illius pastoris Romani Pontificis ritè consecratis.*
2. *De fiducia eorum læta in auxilio Dei nostri atque Saluatoris Iesu Christi sic obedientium atque laborantium radicata.*
3. *Ad Ecclesiæ sanctæ, eiusque capitis visibilis defensionem & obedientiam magis ac magis fideles Catholici exhortantur, vt hic consolentur amanius & in cælo remunerentur beatius.*

Pro Christo & eius Ecclesia pati ac laborare dulce & plenum solatii.

PATI pro Christo fidelibus valde dulce & amœnum, proque eius sponsa sanctissima bonorum catholicorum matre, laboribus atque salutaribus curis intendere plenum solatij & meriti, ex quo præmium sur-

A git æternum. *His curis immorari iuuat*, inquit [b] S. Gregorius Nazianzenus. *Quandoquidem omnino nos*, scilicet pro eius defensione, *vexari & affligi necesse est, Deo res nostras ita constituente.* Vt de ciuibus militantis in terra, tandem Ecclesiæ in cælo triumphantis ciues esse possimus. [c] *Pro qua æterna cælestique patria quid magnum,* inquit sanctus Augustinus, *cuncta seculi huius quantumlibet iucunda blandimenta contemnere, si pro hac temporali atque terrena filios Brutus potuit & occidere: quod illa facere neminem cogit?* Quod egregiè Latinus Poëta notauit:

b Ep 14 ad Bosphorum Coloniæ Episcopum.

c L.5. de Ciuitat. cap.18.

> [d] *Natosque Pater noua bella mouentes*
> *Ad mortem pulchra pro libertate vocauit,*
> *Vicit amor patriæ, laudumque immensa cupido.*

d Æneid. lib. 6.

Hoc ius ciuitatis supernæ hic comparantes, & possessionem expectantes boni Catholici militantis Ecclesiæ filij, quantum possunt laboribus strenuis incumbunt, B vt huic matri sanctissimæ diris inimicorum suorum prælijs certaminibusque vexatæ potenter opitulentur. In qua laboriosa generosaque pro hac charissima parente sedeque sancti Petri purissima, exercitatione plurimum consolantur: cum hanc defecturam nunquam & occasuram hostium victam persecutionibus & attritam nullatenus hæsitando sciant, fideique certitudine credant adeò vt omnes pro ea suscepti labores inanes esse minimè videantur. Doctrina sancti Ambrosij hæc est: [e] *Ecclesia tempora sua habet tranquillitatis & pacis. Nam videtur sicut luna deficere, sed non deficit: Obumbrari potest, deficere non potest. Quia aliquorum quidem persecutionibus, discessione minuitur, vt martyrum* C *confessionibus impleatur: & effusi pro Christo sanguinis clarificata victorijs, maius deuotionis suæ & fidei toto orbe lumen effundat.* Proterea boni illi Catholici verè meritoriéque sponsæ Christi filij, suos intuentes pro ea tanquam naui in medio mari, sed indomita & inexpugnabili, tentationum fluctibus, labores non frustra susceptos, plurimum consolati recreantur & sapienter exultant. [f] *Nauem quippe Ecclesiam debemus accipere*, ait idem Pater, *in salo mundi istius constitutam, quæ crebris ventorum fluctibus, id est tentationum plagis, & verberibus fatigatur: quam turbidi fluctus id est huius seculi potestates conantur ad saxa perducere. Quæ & si vndarum fluctibus aut procellis sæpe vexatur, tamen nunquam potest sustinere naufragium. Quia in arbore eius id est cruce Christus erigitur, in puppi Pater residet guberna-* D *tor, proram Paracletus seruat Spiritus: hanc per angusta huius mundi freta duodecim in portu remiges ducunt, id est duodecim Apostoli: & similis numerus Prophetarum*, &c. Post hæc pro gloriosa indomitaque Ecclesiæ fortitudine & stabilitate, in mediis persecutionum & tentationum fluctibus ita concludit: [g] *Hæc ergo nauis Ecclesia est, quæ & si quotidie seculum istud, tanquam aliquod pelagus, sortitur infestum, nunquam eliditur ad saxum, nec mergitur ad profundum.* Et vt loquitur [h] sanctus Hieronymus, *super Petram fundata Ecclesia nulla tempestate concutitur, nullo turbine ventisque subuertitur.* Vt verissime de ea Christianus Poëta cecinisse videatur.

Bonis Catholicis pro Ecclesia strenuè laborantibus solatium adfert maximum certitudo fidei qua hanc nunquam occasuram atque perituram credunt.

e L 4. Hexameron c.2.

f S. Ambros. l. de Salomone c.4.

Ecclesiam nauem S. Petri mysticam agitata persecutionum fluctibus obruatur SS. Trinitas prohibet & omnes Apostoli pro ea soliciti & eruntes cum prophetis.

g S. Ambros. Ibi supra.

h In cap 4. Esaiæ.

a Fortunatus lib. 3 de vita S. Martini anno Domini 380.
b In Psal. 47.

[a] *Quam nec flagra mouent, nec vertit turbo procella,*
Nec trahit vndiuagam pluuiatilis imber arenam:
Hac quia viua tenet Petra fundamenta salutis,
Contra quam portæ inferni nunquam arma valebunt.

Cuius propterea ruinam dum nullo modo timent fideles eius filij, quantò magis intrepidè ac meritoriè pro ea pugnãt, tanto lętiùs iucundiùsq; consolantur. *Hac est Ciuitas in monte posita quæ abscondi non potest*, inquit [b] S. Augustinus. *Hæc est lucerna quæ sub modio nõ occultatur. Omnibus nota, omnibus diffamata, nõ autem vniuersi ciues eius sunt: sed illi, in quibus magnus Dominus & laudabilis valde: quæ est ergo illa Ciuitas videamus, ne forte, quia dictum est in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius, debeamus quærere istum montem, vbi etiam exaudiri possimus*, &c. [c] Postea subdidit: *sed forte ista ciuitas* (c Ibid. S. Aug.) *quæ mundum tenuit aliquando euertetur. Absit Deus, fundauit eam in æternum: Si ergo eam fundauit Deus in æternum quid times ne cadat firmamentum?* Et vt securitas certa de stabilitate firmitateque Ecclesiæ contra omnes hostiles impetus atque furores perenni eos solatio lætitiaque magna perfundit, lætanturque hoc modo suos pro defensione Ecclesię perpessos non fuisse vanos inanesque labores: contra simili recreatione consolationeque demulcentur, dum conatuum viriumque hostiliũ contra hanc sacratissimam Christiani fęderis arcam, ruinam, exitiumque pro certo præstolantur. Hæc autem expectatio firma, in misericordis auxiliu Dei prouidaque eius bonitate sita est. Qui facit ne semper inimicorum Ecclesiæ Christi, furiæ rabidæque vires aduersus imperium Monarchiamque ipsius immaniùs efferantur: qui suis tandem armis discordes inter se vertiginis acti spiritu, mutuò concident atque dilabentur, quoniam

Vt certi sunt boni Catholici de stabilitate indomita per virtutem Christi Ecclesia, sic certi de futura hostium omni ruina, hinc solatium eos salutare capit.

Stare diu nescit quod non fulcitur ab alto,
Et discors in se regnum durabile non est.

d Liuius lib. 2. decad. 1.

[d] *Cum sit opulentis ciuitatibus venenum seditio, quæ magna imperia mortalia reddit.*

Quod verò bonorum solatia laborantium piè generoseque pro sua sanctissima parente Romana Ecclesia, sedeque Apostolica magnopere corroborat, & ad magnum lætitiæ tranquillitatisque fastigium prouehit, est maxima illa fiducia, quam in clementissimo & omnipotenti Dei Christi D. mundi saluatoris pro sua ab omni periculo interituque vindicanda sponsa auxilio, ponunt, intrepideque firmant. Quod quidem auxilium Dei nostri tam propitium ad liberandum, tam forte ad resistendũ, tam potens ad omnes hostium machinas confringendum, huic ita sanctissimæ Catholicorum matri grauiter oppugnatæ, sed non expugnatę, agitatæ sed non oppressæ succurrit: *Vt si fractus illabatur orbis impauidam ferient ruinæ*, & si propter hominum scelera abominationesque vitæ, diuina iterum iustitia.

2. Pars. De fiducia bonorum Catholicorum in Dei sita auxilio nunquam suam deserentis Ecclesiam quæ eorum solatium auget verumque lætitiam.

Tellurem effundat in vndas,
Diluuio nascens, cælumque in tartara soluat,

e Psalm. 31.
f Psal. 23.

[e] *Nihilominus in diluuio aquarum multarum*, naufragia *ad eam non approximabunt*, nec labentis mundi ruina exitioque peribit. Quia [f] *Cum illa Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio*: Qui custodit eam, *ne commoueatur in æternum*. Vere Ciuitas

A non Dauid sed Dei: *De qua, à Prophetis gloriosa multa dicta sunt*: [g] *in qua sicut lætantium omnium habitatio est*: [h] *Cuius nomen nequaquam erit, vt prius Hierosolyma*, [i] inquit S. Hieronymus, *quæ interpretatur visio pacis: sed Iehoua ibam, quod in latinum sermonem vertitur, Dominus ibidem: qui recedat nunquam ab ea vt à priori populo ante discessit, dicens ad discipulos:* [k] *Surgite, abeamus hinc, & ad Iudæos, relinquetur domus vestra deserta:* [l] *sed æternam habeat possessionem, & sit ei possessio, iisdem discipulis repromittens.* [m] *Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi.* Et dum illi de perenni sanctitatis, fortitudinis & gloriæ duratione S. matris Ecclesiæ securi sunt, de sua in illius gremio per Christi Domini gratiam, perpetua permansione non diffidunt. [n] *Ex quo repleto consolatione superabundant gaudio in omni tribulatione sua*: Et in laboribus B quos pro tuitione paternæ maternæque dignitatis, id est auctoritatis sanctissimi Patris, & sacratissimæ matris sedis Apostolicæ Ecclesiæque Romanæ, non mi- us religiose quam fortiter exanthlant. Nequ.. enim illi quid spiritus sanctus per os beatissimi Patris ac martyris [o] S. Cypriani locutus sit ignorant, *Nemo æstimet bonos de Ecclesia posse recedere, triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatam subuertit procella. Inanes paleæ tempestate iactantur inualidæ arbores, turbinis incursione euertuntur.* Quibus similes sunt impij, hæretici, schismatici, libertini, corrupti mundi dilectores, cæterique Ecclesiæ sanctissimæ dignitati, imperio Monarchiæque rebelles & inuidi contumaces, de quibus hæc Tertullianus. [p] *Auolent, auolent paleæ leuis fidei, quocumque flatu tentationum, eo purior massa frumenti.* Scilicet boni Catholici, *in horrea Domini reponetur. Nonne ab ipso* C *Domino quidam discentium scandalizati diuerterunt?* Atque hæc honorum Ecclesiæ filiorum in Dei misericordis adiutorio & auxilio, fiducia valde meritoria est apud Deum, quæ inuitat illum misericordiarum Patrem & totius consolationis natura bonum, vt citius eos cum sua Ecclesia eorum matre charissima, ab omni inimicorum impetu defendat atque tueatur. [q] *Quoniam in me sperauit liberabo eum: protegam eum quoniam cognouit nomen meum, clamauit ad me & ego exaudiam eum: Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum.* Hęc est vera Dei vox auxilium spondentis sperantibus in se. Cuius sponsionis & promissionis Dei testes sunt voces illæ ipsius Domini clementissimi apud Apostolum dicentis. [r] *Non te deseram neque relinquam.* [s] *Nam cælum & terra transibũt, eius autem verba non transibunt.* Propterea iusti illi Monarchiæ Ecclesiasticæ veri subditi ciuesque spiritualis Hierusalem, intra se confidenter pro se matreque Ecclesia singuli dicunt. [t] *Dominus mihi adiutor non* D *timebo quid faciat mihi homo.* Atque dum certo Ecclesiæ victoriam de cunctis hostibus expectant, de eorum ruina desperantium exitioque nulla ancipiti opinione suspensi dubitant. Fidei quippe certitudine Christo Domino tanquam sempiternę veritati dicenti credunt: *Confidite quoniam ego vici mundum*, Quid dico mundum? parum hoc esset, sed ipsum mundi principem diabolum, [u] *Nunc princeps huius mundi eiicietur foras.* Nunquam reuersurus in mundum, nisi [x] scelerati homines, amatores mundi, osores cæli, virtutis inimici, vitiorum cultores ad cum-

g Psal. 86. v. 2.
h Psal. 86. v. vlt.
i In c. 48. Ezechielis.
Deus ab Ecclesia sua nunquam recedit.
k S. Ioan. 14.
l S. Matth. 25.
m S. Matth. 25.
n 2 Corinth. c. 7. v. 5.
Boni Catholici se semper in gremio Ecclesiæ meritorio mansuros per Christi Domini gratiam confidunt.
o Lib. de vnitate Ecclesię.
p Tertull. de præscriptionibus.
Fiducia bonorum Catholicorum Dei pro liberanda Ecclesia ab omni inimicorum impetu furoreque accelerat auxilium.
q Psal. 90. v. 14. 15.
r Hebræorũ c. 13. v. 5. ex Deut. 31.
s S. Matth. 26. v. 35.
t Psalm. 117.
Confidentia generosa catholicorum Ecclesiæ defensorum, desperatio hostium illius.
u S. Ioan. cap. 16.
x S. Ioan. 14.

dem non tam verbis quam factis enormibus denuò reuocarent. In hac aotem certa fidelique confidentia bonorom, eò maior exultatio solariumque conquiescit, quò clarior ex hac in auxilio radicata diuino, pro vindicanda ab omni salotis periculo sede Apostolica, Christianæ reconciliationis asylo, gloriæ futuræ expectatio coosurgit. De qua sic Apostolus: [a] *Nolite amittere confidentiam vestram quæ magnam habet remunerationem.* In quam sapiens animo se cogitationeque conoertens, tono prophetico clamabat. [b] *Qui confidunt in illo intelligent veritatem*, illam videlicet, de qua ipsamet veritas Christus Dominus sic in euãgelio loquitur. [c] *Ego sũ via, veritas & vita*, via in exilio, veritas in promisso, vita in præmio. Quæ gloriæ futuræ fiducia, triplici vinculo atque funiculo, [d] *Qui difficile soluitur*, ligata cõstrictaq; firmatur. Primus est Christi Domini cum bonis conuentio, qua illis vitam æternam si pro se suaque sponsa eorum matre intemerata generosè benè viuendo dimicarent. [d] *Conuentione facta ex denario diurno spopendit.* Vode sapientis illud, [e] *Bonorum laborum gloriosus est fructus.* Secundus est eiusdem Domini per os Prophetarum promissio atque sponsio Psal. 83. [f] *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Esaiæ 64. [g] *A sæculo non audierunt, neq; auribus perceperunt, oculus non vidit Deus absq; te, quæ præparasti expectantibus te.* Quod oraculum multa post sæcula repetiuit Apostolus [h] dicens: *Sed sicut scriptum est: quod oculus non vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum.* Tertius funiculus strictiùs ligando, bonorum fiduciam potentiùs securiùsque corroborans, Passio Domini est: à qua bona cuncta hæreditatis æternæ procedunt. De quo funiculo hæc Apostolus. [h] *Habemus fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi.* In quo omnia nostra bonorum operum merita radicantur & radicata firmantur: vt ea cælestis beatitudinis æternæque gloriæ præmia subsequantur. Propter hoc rectè S. Gregorius. [i] *Præmium virtutis erit ipse qui dedit virtutem.* Cuios funiculi spiritualis, fiduciam gloriæ fidelium cordibus insidentem, ne frustretur, porenter fæliciterque stringentis virtutem, sanctus Bernardus agnoscens, sic ipsum Dominum [k] propter passionem mortis gloria & honore coronatum affabatur: *Domine scio me nequaquam posse peruenire ad te, nisi adiutus à te.* [l] Et quoniam ipse Dominus sanguinem suum vna cum vita pro sua ecclesia. [m] *Vt eam sibi exhiberet purissimam sponsam non habentem rugam neque maculam*, effundere dignatus est: Quanta gloria eos fideles ab ipsius Domini passione deriuata manet in cælo? Qui ipsam Christi Domini sponsam matrem suam in solio Apostolico Pontificioque, omnibus toto terrarum orbe diffusis Christianis per os Romani Pontificis pastoris sui, Christi vicarii iura dicentem, omni quacumque potuerunt ope, labore, virture, robore corporis animique viribus adiuuerunt, defenderunt, ab omniumque hostiom & inimicorum telis armisque vindicarunt? [n] *Quamobrem viriliter agite, & confortetur cor vestrum omnes qui speratis in Domino*, Audientes illum dicentem vobis, *confidite, nolite timere*: Ego sum qui milito vobiscum, vt per me pro ecclesia, proque illius summo principatu, quem vicario meo credidi generosè dimicando vincatis. Ego sum qui fidelibus meis

Ex fiducia bonorum de Dei auxilio pro defendenda ecclesia spes futuræ gloriæ consurgit.
a Hebræor. c. 10. v. 35.
b Sap. c. 3.
c S. Ioan. 14.
d Ecclesiast. 4. v. 10
Fiducia bonorum catholicorum de futura gloria triplici vinculo ligata firmatur
d S. Matth. 20
e Sapient. 3.
f Psal. 83.
g Esaiæ 64. v. 4.
h 1. Corinth. 2. v. 9.
h Hebræor. 10. v. 19.
i S. Gregor. 9
k Hebræor. cap. 2.
l S. Bernard
m Ephesior c. 5. v. 27.
n Psal. 30. v. 25.
Tertia pars per modum orationis exhortatoriæ ad fideles catholicos vt magis pro ecclesia

A pro me sponsaque mea strenue pugnantibus ad vincendum vires & arma sufficio. *Ego sum* [o] *qui sto post parietem respiciens per fenestras*, certamina vestra vt illa mea inflammem præsentia & incendam tanto cum piæ generositatis ardore, vt non sit hostis meus, qui non fugiat, & se à calore eorum abscondere non concupiscat, ne ab illis superetur. Ego som, qui hanc vobis quam [p] Apostolo meo dedi, profundo gratiam, *Bonum certamen certandi*, quod semper victoria sequitur. [q] Quid enim bonum certamen prodesset nisi illud victoria sequeretur? Quis aotem dat victoriam nisi ego ipse, vt meus agnouit Apostolus, qui dixit. *Gratias Deo qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum*? Ego sum qui post victoriæ palmam, si piè ac intrepidè pro honore meo ac throno gloriæ meæ in terris Apostolica sede contra omnes hostes meos dimicando steteritis, vobis coronam æternæ gloriæ promitto.
B Cuius immarcessibili præcinctos lauro vos ad æterna triumphus tabernacula deducat. Fingite animis, liberæ enim sunt ac veræ piorum catholicorum cogitationes, ista vobis loqui saluatorem nostrum, vt verè loquitur cordibus vestris: quid non illius parentes imperio difficultatis aggredimini? Sistite illum mentibos vestris pia meditatione præsentem vobis pro se, pro suæ ecclesiæ, vicariique dignitate tuenda sudantibus salutaria subsidia propinantem! Quid non roboris atque fortitudinis egregiæ salotarisque contra omnes illius hostes, vobis huius præsentia largietur? O quid oon fidelium pectora cogis pro salute mundi, sacra Christi præsentia? [r] Si tantum potuit Cæsaris imperatoris aspectus atque præsentia pro viribos augendis, & corroboranda cordis animique generositate, strenuo pugnatori militi Marco Scænæ: vt prope Dirrachium nobile
C Macedoniæ oppidum, oculo confosso ictu sagittæ, humero lethaliter spiculi vehementia reliqoe ferro volnerato, crure etiam graui læso vulnere, exceptis clypeo triginta sagittarum ictibus: Nihilominus, hostes Reipub. Romanæ & imperii, deditionem sui simulando cum verbis amicis compellauisset: accurrentibus illis alteri in humerum, magno sagittam brachii turbine contorsit, alterios vultum grauiter telo sauciauit, alterius pectus suo mucrone petiuit, alterius lateri suum abdidit ensem: vt eos saucios vulneratosqoe terga vertere compulerit? Adeò ipsi, pugnãdi vires ex præsentia imperatoris ducisque Cæsaris, illius bellica facta cum delectatione nec sine admiratione collustrantis oculis, & intuentis excreuerint! Quanto potentior & efficacior Christi Domini præsentia militum suorum pugilũque animos non modo lætificans dilatansque
D coosolando, sed vires etiam confirmans corroborando, necnon deficientibus & exhaustis assiduitate pugnandi prioribus nouas robustiores elargiens, illos post certamina glorificando? Vt oon modo non lædantur, sed hostes læsos omnino confodiant & exterminent? [s] Vnde victoriæ fructus exultatio & gloria bonis magnificata spiritualibus! *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.* Hæc ouantes dicite & exultantes cum eodem Propheta clamate: [t] *Dominus protector vitæ meæ à quo trepidabo?* [u] Et iterum, *in petra exaltauit me: & nunc exaltauit caput meum super*

Romana sedeque Apostolica laborantibus Apostrophe pia Christi D. ad bonos catholicos.
o Cant. 2.
p Ad Tim 2. c. 2.
q S. Aug. l. de gratia & libero arbitrio cap. 6.
1. Corinth. c. 15.
Præsentia Christi Domini intuentis pugiles suos ad prælium maximè vires adauget eorum.
r Plutarch. in Iulio Cæsare.
Magna generositas & fortitudo Marci Scænæ pugnantis ex sub imperatoris Cæsaris præsentia & aspectu.
s Psal. 143. v. 5.
t Psal 26 v. 2.
u Ibid. v. 11.

inimicos meos! In petra dico, super quam suam ipse Dominus ædificauit ecclesiam. Quæ cunctis dæmonibus eorumque ministris & mancipiis propterea, [a] *terribilis est, vt castrorum acies ordinata.* Et quoniam in hæc misera funestaque proh dolor! incidimus tempora, in quibus gemente iustitia, sub iniquitatis pondere & oppressa Christi religione, multis in orbis terreni locis non audita sine fine clamante, irrito clamore lugente, deque suis voce lamentabili grauiter oppressoribus expostulante, hostibus Dei contra sanctissimam sedis Apostolicæ Romanique Pontificis maiestatem diuino munitam præsidio, impunè licet quidquid lubet. In quibus consilium malignantium arcem sanctitatis atq; religionis Christianæ, exitiali conspiratione crudeliter obsidet. In quibus non solum infideles, ethnici, Turcæ, Iudæi, barbari, aliique Deum per ignorantiã crassam forte, blasphemantes, conuenerunt in vnum aduersum Dominum & aduersum Christũ eius. Sed etiam his omnibus Christianæ religionis hostibus multo nocentiores hæretici, cum fautoribus suis atque schismaticis tot bella horrida tantis inflammata furoribus & odiis suffulta immortalibus, contra nostræ salutis asylum, thronum Christianæ religionis excelsum, tribunal ecclesiasticæ dominationis, sedem Apostolicam quotidie intentant, renouant, assidueque plusquam tragicis excessibus immaniora fabricantur. Non in alium finem, quam vt totius Christianæ fidei fundamenta radicitus euellant: totumque catholicæ religionis opificiũ tot Christi D. laboribus atque sudoribus, tanta cum illius pretiosi sanguinis inundatione constructum, execrabili coniuratione si possint, omnino demoliantur. His cõglomeratis tot ecclesiæ Dei hostium turmis & exitiali contra illam thronumque diuinæ maiestatis in terris Apostolicam sedem coniuratione sociatis: quid vobis ô generosi catholici veri huius S. ecclesiæ filii, huic sacratissimo Christi Domini sanctuario solioque obsequentissimi, faciendum esse iudicatis? Vt tot hostium ecclesiæ sanctæque sedis in illius exitium conspirantium copiis, machinis, viribusque resistatis, easque resistendo dimicandoque conteratis?

a Cant. 6. v. 3.

Considerata multitudine & ferocitate hostium ecclesiæ, boni catholici contra illos pro ea generosius exhortatione pia constituantur.

Nunc animis opus ô iusti, nunc pectore firmo.

Magisque vobis quam vnquam sudandum laborandumque est: prioribus pietatis fidei, probitatisque armis adiungenda noua animi constantia, atque generositas Christianis corroboranda virtutibus. Nouisq; in dies vita rectè factis excrescẽs, ad omnes Dei hostes, ipsum præcipuè perditorum superborumque ecclesiæ catholicæ inimicorum principem diabolum, vincendum superandumque vires acquirat eundo. Vt semper augustissimam illam fide, sanctitate, religione Romani Pontificis authoritatem, atque ipsius sanctissimæ matris ecclesiæ dignitatem intemeratã, & honorem inuiolabilem, in mediis vitæ præsentis, hic & vbique terrarum periculis, in mediis omnium persecutionum procellis, tempestatibusque vestra virtute, Christi Domini sublimata benedictione & gratia gloriose defendatis. Quæ in tuto posita, de salute sua secura, charissima mater omnibus, in medio infidelitatis improbitatisque pelago pereuntibus aperit maternos sinus, misericordiæ protendit aperitque viscera, nec non brachia charitatis manusque compassionis auxiliatrices expandit in littore securitatis suæ, portuque salutis: vt ad se veniant; vt in gremium benignitatis suæ redeuntes tutò recipiat & foueat: ne salutis æternæ naufragia patiantur. *Ipsa in littore maris habitat,* [b] aiebat Alcuinus, *& credentibus refugium & periclitantibus demonstrat fidei portum.* Hæc contra omnes inconcussa turbines sæculi solida firmitate subsistens, expectat naufragium Iudæorum, hæreticorum procellas, aliorumque improborum tempestates diuino septa robore perfringit atque dissipat: quos luget se non posse saluare, quia ipsam nolunt audire. [c] *Qui circumferuntur omni vento doctrinæ:* quorum quãuis tundatur fluctibus, non immanibus tamen illorum frangitur æstibus. Quæ ideò iure ab [d] Eucherio Lugdunensi, *Habitaculum fortitudinis appellatur,* propter illius fortitudinem ad tolerandas dirarum persecutionum passiones, & ad subeundos superandosque furorum hostilium turbines, virtutem. Quæ immunis ab omni periculo madidis oculis alios sibi reluctantes, fluctuantesque naufragio proximos in freto huius mundi pereũtes tristè conspicit, cordisque vulnerata dolore contemplatur. Quibus ipsa fidei charitatisque radice semper immobilis perseuerans succurrere, & materna pietate, ne pereant opitulari desiderat. Sed dum eorum voluntarie naufragantium mens ad rebellionem malumq; pertinaciter immota manet, ipsius quoque sanctissimæ matris ecclesiæ preces & lachrimæ voluuntur inanes. quas vos ô generosi christianæ militiæ pugiles indomitique sedis Apostolicæ Pontificiæque monarchiæ defensores, quamdiu vestris obsequiis, laboribus, seruitiis, aliisque bonorum exercitiis siccare & abstergere studebitis, tamdiu de cælo benedictionibus repleti gaudia multa solatiaque vera centupli loco in hac vita capietis: donec in altera diuinæ cælestisque beatitudinis, vestris in Christi Domini gratia radicatis religiosè rectéq; factis acquisitæ, perpetuitate potiamini.

Romana ecclesia sedesque Apostolica ab omni periculo immunis alios in mare infidelitatis & improbitatis pereuntes ad se portum salutis misericorditer appellat ne pereant in æternum.

b Alcuinus in genesim paulo ante finem.

c S. Paul. Ephesior c. 5. v. 4.

d Eucherius Lugdunensis l. 3. in genesim c. 49. and. 640.

SECVNDÆ PARTIS FINIS.

Google